

HONORATI
TOURNELY

SACRÆ FACULTATIS PARISIENSIS

Doctoris, Socii Sorbonici Regii & emeriti Professoris,

Sacrofanctæ Capellæ Regii Palatii Parisiensis Canonici,

CURSUS
THEOLOGICI

SCHOLASTICO-DOGMATICI

ET MORALIS,

Sive

PRÆLECTIONUM
THEOLOGICARUM,

Quas Auctor in Scholis Sorbonicis habuit,

TOMUS II.

I. De Ecclesia Christi.

II. De Gratia Christi.

III. De Justitia & Jure, & de Contractibus.

Editio post Parisiensem & Venetam, in Germania Secunda.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Ex Officina METTERNICHIANA Sub Signo Gryphi,
ANNO MDCCLII.

Cum Privilegio Sac. Cesar. Majestatis Speciali, & Permissu Superiorum.

HONORARI
TOURNAI
FACULTATIS
CURSUS
THEOLOGIC
SCHOLASTICO
PRAEFATIO
THEOLOGICARUM
Quae sunt in 25 libris
TOMUS II

I. De Ecclesia Christi.

II. De Gratia Christi.

III. De Justitia & Jure & de Contrahendis.

Edidit Joh. Baptist. Cuvier, in Gymnasio Tournai.

Ex Officina M. J. TERNIERIANA
ANNO MDCCCLII
Cum Privilegio Regio. Neapoli. Typog. J. P. P. P.

NOI RIFORMATORI DELLO STUDIO DI PADOVA.

HAvendo veduto per la Fede di revisione, & approvazione del P. F. Tomaso Maria Gennari Inquisitore nel Libro Intitolato: *Prælectiones Theologicae de Gratia Christi Authore Honorato Tournely*, non v'esser cos alcuna contro la Santa Fede Cattolica, & parimente per Attestato del Secretario Nostro; mente contro Prencipi, & buoni costumi, concedemo Licenza à Nicolao Pezzana, che possi esser Stampato, osservando gli ordini in materia di Stampe, & presentando le solite Copie alle Publiche Libraire di Venezia, & di Padova.

{ Carlo Ruzini Kav. Prov. Rif.
Alvise Pisani Kav. Proc. Rif.
Zam. Piero Pasqualigo Rf.

Dat. li 17. Giugno 1727.

Agostino Gadaldini Segr.

4. Luglio 1727.

Registrata nel Magistrato Eccellentissimo degli Effecutori contro la Bestemia.

Antonio Canal Nodaro.

NOI RIFORMATORI Dello Studio di Padoa.

HAvendo veduto per la Fede di Revisione, & Approvazione del P. F. Tomaso Maria Gennari Inquisitore nel Libro intitolato *Prælectiones Theologicae de Ecclesia Christi, quas in Scholis Sorbonicis habuit Honoratus Tournely*, non v'esser cos alcuna contro la Santa Fede Cattolica, & parimente per Attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi, & buoni costumi, concedemo Licenza à Nicolo Pezzana, che possi esser stampato, osservando gl' ordini in materia di Stampe, & presentando le solite copie alle Publiche Libraire di Venezia, & di Padoa.

{ Gio: Francesco Morosini Kav. Ref.
Andrea Soranzo Proc. Ref.
Pietro Grimani Kav. Proc. Ref.

Dat. 29. Novembre 1729.

Agostino Gadaldini Segr.

CENSURA ORDINARIA.

PRælectiones Theologicas de Gratia Christi à Viro Celeberrimo *Honorato Tournelio Doctore & socio Sorbonico, nec non Sacrae Theologiae Regio Professore nunc emerito*, in Scholis Sorbonicis olim habitas magna animi tum attentione, tum voluptate perlegi, & in eis non modò nihil à Catholica Fide bonisve moribus alienum aut dissonum deprehendi, sed potius Baji, Jansenii ac Quenellii errores ad hoc argumentum pertinentes nervosè simul ac dilucidè confutatos penitusque profligatos, & à Theologorum Orthodoxorum inter se discrepantium opinionibus sapientissimè discriminatos inveni. Authoris eruditionem præclaram, incensum doctrinae sanctae studium, maximam in dicendo facundiam, ac denique cautam in dijudicandis aliarum Catholicarum Scholarum, à quibus ipse nonnunquam modestè dissidet sententiis moderationem suspexi. Nullus proinde miror has Prælectiones in Gallia fuisse tam avidè passim expetitas, ut, antequam typis vulgarentur, exemplarium dena facile millia inter studioforum manus versata fuisse ferantur. Ut fas sit sperare, Inclytam Nationem Germanicam, si modò ejus alumni Jansenismi negotium percallere voluerint, hunc tractatum pari studio parique alacritate excepturam; utpote qui Latine Scriptus & parabilis omnia penè tam ad Novorum istorum Dogmatistarum historiam, quam doctrinam spectantia, quæ in sexcentis Libris Gallicis sparsa operosè conquiesceris, operosius intellexeris, in unum veluti cumulum congesta, & quasi in epitomen redacta complectatur. Quapropter dignissimum eum cenleo, qui typis nostratibus ad plurimorum utilitatem recudatur, cæteris ejusdem Authoris meritis Theologicis Tractatibus, quos nos sperare jubet, promulsidis instar futurus. Dabam Coloniae Agrippinae 21. Augusti Anno 1725.

BARTHOLOMÆUS DES BOSSES è S. JESU, Sacrae Theologiae
Doctore & Professor publicus, nec non Serenissimi Archi-Episcopi
& Electoris Colonienfis Examinator Synodalis m. pp.

Curfus Theologicus Scholastico-Dogmaticus
& Moralis.

I N D E X

Q U Æ S T I O N U M

T O M I I I .

P A R S P R I M A

D E

E C C L E S I A C H R I S T I .

QUÆSTIO PRIMA. <i>De natura Ecclesie.</i> Pag. 1 ARTICULUS I. <i>De nomine Ecclesie.</i> ibid. <i>Quid significet nomen Ecclesie.</i> ibid. <i>Quæ sint præcipua nomina, quibus in Scripturis Ecclesia designatur.</i> 2 <i>Quibus figuris adumbrata fuerit in Scripturis Ecclesia.</i> ibid. <i>Figure Ecclesie in veteri Testamento.</i> ibid. <i>Figure & Parabolæ, quibus designatur Ecclesia in novo Testamento.</i> 3 ARTIC. II. <i>De definitione Ecclesie.</i> 4 <i>Definitiones Ecclesie ab Hereticis confictæ.</i> ibid. <i>Pelagiani.</i> ibid. <i>Novatiani.</i> ibid. <i>Donatistæ.</i> ibid. <i>Wiclefus.</i> ibid. <i>Lutherani.</i> ibid. <i>Calvinistæ.</i> ibid. <i>Catholicæ Ecclesie definitio.</i> 5 CONCLUSIO. <i>Rectè definitur Ecclesia: Cætus hominum unius & ejusdem fidei Christianæ professione, & eorundem Sacramentorum communione conjunctus, sub regimine legitimorum Pastorum, ac præcipuè Romani Pontificis.</i> ibid. ARTICULUS III. <i>De authore & antiquitate Ecclesie.</i> 7 <i>Quis sit author Ecclesie.</i> ibid. CONCLUSIO. <i>Solus Deus est author Ecclesie, potestate independentiæ & supremæ autoritatis; & solus Christus potestate excellentiæ & ministerii principalis.</i> ibid. <i>Origo & antiquitas Ecclesie.</i> 8 CONCL. I. <i>Ecclesia Christi non tantum natalem Christi antecessit, sed etiam ita floruit tempore Legis naturæ & scriptæ, ut tunc temporis veros extitisse Christianæ Religionis cultores asseri merito possit.</i> ibid. CONCL. II. <i>Probabiliter dici potest, Ecclesiam sensu exposito initium habuisse in ipso Abel.</i> 9	<i>Solvuntur Objectiones.</i> ibid. QUÆSTIO II. <i>De notis seu caracteribus Ecclesie.</i> 11 ARTIC. I. <i>De notis Ecclesie in genere.</i> ibid. <i>Utrum felicitas temporalis defensorum, & infelix exitus hostium Ecclesie sint veræ Ecclesie notæ.</i> ibid. CONCLUSIO. <i>Nec felicitas temporalis defensorum Ecclesie, nec infelix exitus hostium ejusdem videntur recenseri debere inter veras & proprias Ecclesie notas.</i> 12 <i>Utrum doctrinæ veritas, ac legitimus Sacramentorum usus sint veræ ac propriæ Ecclesie Christi notæ.</i> ibid. CONCL. <i>Neque vera Christi doctrina, neque legitimus Sacramentorum usus sunt veræ notæ, quibus certò dignosci possit Ecclesia Christi, & discerni à quacunque alia falsi nominis Ecclesia.</i> 13 <i>Solvuntur Objectiones.</i> 14 ARTIC. II. <i>De unitate Ecclesie.</i> 17 <i>Status quæstionis cum Novatoribus Lutheranis & Calvinistis.</i> ibid. CONCL. I. <i>Vera Christi Ecclesia ita est una, ut prorsus excludat quascunque alias Societates, quarum fides diversa est & erronea in articulis etiam non fundamentalibus, & extra ipsam nulla sit speranda salus.</i> 18 <i>Solvuntur Objectiones.</i> 20 CONCLUSIO II. <i>Ecclesia Catholicorum illam habet unitatem, quæ nota est ac caracter veræ Ecclesie Christi, non autem Ecclesia Reformatorum.</i> 22 <i>Solvuntur Objectiones.</i> ibid. CONCLUSIO III. <i>Nulli unquam licet sese separare ab unitate Ecclesie; hincque merito Schismatici esse convincuntur Calviniani & Reformatores nostri.</i> 23 <i>Solvuntur Objectiones.</i> 25 ARTICULUS III. <i>De sanctitate Ecclesie.</i> 27 CONCLUSIO I. <i>Ecclesia Catholicorum est sancta ea sanctitate, quæ veræ Christi Ecclesie pro-</i>
--	--

QUÆSTIONUM.

sic propria est ac singularis. ibid.
Solvuntur Objectiones. 28
SECUNDA CONCLUSIO. *Societas Protestantium non est sancta ea sanctitate, quæ veræ Christi Ecclesiæ propria est ac singularis.* 30
ARTICULUS IV. *De Catholicitate Ecclesiæ.* 32
PRIMA CONCLUSIO. *Ecclesia Christi verè Catholica est.* ibid.
SECUNDA CONCLUSIO. *Catholicitas vera est ac singularis Ecclesiæ nota.* ibid.
TERTIA CONCLUSIO. *Ecclesia Romana est Catholica; non autem Societas Protestantium.* 34
Solvuntur Objectiones. ibid.
ARTICULUS V. *De Apostolicitate Ecclesiæ.* 37
PRIMA CONCLUSIO. *Ecclesia Christi verè est Apostolica, tum propter originis & doctrinæ ab Apostolis derivatæ antiquitatem, tum propter Pastorum suorum legitimam missionem ac successionem non interruptam.* ibid.
SECUNDA CONCLUSIO. *Societas Catholicorum est verè Apostolica, tum propter originis & doctrinæ ab Apostolis derivatæ antiquitatem; tum propter Pastorum suorum legitimam missionem; tum denique propter eorundem Apostolicam successionem.* 38
TERTIA CONCLUSIO. *Societas Protestantium non habet prædictos Ecclesiæ Apostolicæ characteres.* 39
Solvuntur Objectiones adversus secundam & tertiam Conclusionem. ibid.
ARTICULUS VI. *An vera Christi Ecclesia sit Romana.* 41
CONCLUSIO. *Ecclesia Christi Catholica verè Romana est, ac esse debet.* ibid.
Primum momentum. Sedes Petri Romæ. ibid.
Secundum momentum. Necessitas communionis cum Romana seu Apostolica Sede. 42
ARTICULUS VII. *De visibilitate Ecclesiæ.* 44
PRIMA CONCLUSIO. *Ecclesia Christi ita est visibilis ex natura sua, ut semper oculis omnium conspicua fuerit.* 45
SECUNDA CONCLUSIO. *Prædicta visibilitas, quæ veræ Christi Ecclesiæ propria est & singularis, convenit societati Catholicorum, non verò Protestantium.* 47
ARTICULUS VIII. *De perpetuitate seu indefectibilitate Ecclesiæ.* 48
De perpetuitate seu indefectibilitate Ecclesiæ quoad durationem temporis, an aliquando defecerit vel sit defectura. ibid.
CONCLUSIO. *Ecclesia Christi visibilis nunquam defecit, nec unquam est defectura.* ibid.
Solvuntur Objectiones. 49
QUÆSTIO TERTIA. *De authoritate Ecclesiæ in rebus ad Religionem pertinentibus.* 52
ARTICULUS I. *An & quis sit supremus iudex controversiarum fidei.* ibid.
Status controversiæ cum Hæreticis. ibid.
CONCLUSIO. *Neque sola Scriptura, neque privatus spiritus, neque Princeps sæcularis, sed sola Ecclesia supremus ac infallibilis est controversiarum fidei iudex.* 53
Probatur 1. Solam Scripturam non esse iudicem controversiarum fidei. ibid.

Probatur 2. Privatum spiritum non posse assignari tanquam iudicem controversiarum fidei. 56
Probatur 3. Principem sæcularem iudicem non controversiarum fidei. 57
Probatur denique, solam Ecclesiam esse supremum & infallibilem iudicem controversiarum fidei. 58
Solvuntur Objectiones. 59
ARTICULUS II. *Qua via, quibusve modis Ecclesia suam in rebus fidei & Religionis dijudicandis auctoritatem exercuerit.* 61
Ecclesia interdum per solos Romanos Pontifices statim iudicat. ibid.
Ecclesia per Episcopos dispersos iudicat sine Concilio. 63
Tacitus Episcoporum nonnullorum consensus. ib.
Conditiones requisitæ ut silentium Episcoporum approbationem importet. ibid.
Objectiones contra tacitum Episcoporum consensum. 65
Ecclesia per Episcopos iudicat in Conciliis sive particularibus sive generalibus. 66
ARTIC. III. *De infallibilitate seu inerrantia Ecclesiæ in causis fidei & morum definiendis.* 68
CONCLUSIO. *Ecclesia sive per Orbem universum diffusa, sive in Conciliis generalibus congregata errare non potest in causis fidei & morum definiendis.* ibid.
Solvuntur Objectiones. 74
ARTICULUS IV. *An major Episcoporum Summo Pontifici adherentium numerus, paucis admodum ex adverso reclamantibus, in fide aberrare aliquando possit, & de facto aberraverit.* 81
CONCLUSIO. *Fieri non potest, vi promissionum Christi, ut in causa fidei multitudo Episcoporum simul cum Romano Pontifice, paucis admodum ex adverso reclamantibus Episcopis, errorem definiat ac pertinaciter defendat.* 82
Solvuntur Objectiones. 84
Expenditur factum Concilii Ariminensis & Seleuciensis. 85
An omnes Episcopi Ariminensis & Seleuciensis Synodi in hæresim Arianam lapsi fuerint. ibid.
CONCLUSIO. *Patres Ariminenses subscribendo formulæ sibi ab Arianis oblatæ, in Arianam hæresim intus & animo lapsi non fuerunt.* ibid.
Utrum Patres Ariminenses numero longè plures fuerint, quàm cæteri Episcopi per Orbem universum dispersi. 88
CONCLUSIO. *Patres Concilii Ariminensis numero longè inferiores fuere aliis Episcopis tunc temporis per Orbem dispersis.* ibid.
Solvitur Obiectio ex S. Gregorio Nazianzeno. 90
Solvitur Obiectio ex S. Hilario. 91
Solvitur Obiectio ex S. Augustino. ibid.
Solvitur Obiectio ex Vincentio Lirinensi. 92
Solvitur Obiectio ex Theodoro. 93
Solvitur Obiectio ex Marcellino & Faustino Presbyteris. ibid.
Solvitur Obiectio ex Socrate & Sozomeno. 94
Expenditur factum Honorii S. Pontificis. ibid.
Utrum Honorius in errorem Monothelitarum lapsus reipsa fuerit. ibid.

<i>Utrum Epistola Honorii ad Sergium vim & auctoritatem habuerit dogmaticæ & apostolicæ definitionis.</i>	95	<i>Prima probatio ex Scripturis.</i>	ibid.
<i>Utrum major pars Episcoporum, tum Orientis tum Occidentis, Epistolam Honorii cognoverit, & probaverit expresso vel tacito consensu.</i>	96	<i>Per petram intelligitur persona Petri.</i>	118
ARTICULUS V. <i>An & quæ unanimitas suffragiorum in Episcopis necessaria sit ad firmam & inconcussam ferendam vel latam definitionis auctoritatem.</i>	98	<i>Petrus Ecclesiam representabat, & claves datæ toti Ecclesiæ.</i>	ibid.
CONCLUSIO. <i>Ad robur & firmitatem dogmaticæ definitionis necessaria est ac sufficit moralis Episcoporum unanimitas, quam non impedit paucorum resistantia. Distinctio vero unanimi- tatis antecedentis & consequentis, sensu expo- sito, novum est figmentum.</i>	99	<i>Secunda probatio ex constanti SS. Patrum Tradi- tione.</i>	119
ARTICULUS VI. <i>Quale sit à Christo institu- tum regimen Ecclesiæ.</i>	100	<i>Ex Græcis.</i>	ibid.
CONCLUSIO. <i>Regimen Ecclesiæ purè monar- chicum non est, sed Aristocratia tempera- tum.</i>	101	<i>Ex Latinis.</i>	ibid.
QUÆSTIO IV. <i>De Membris Ecclesiæ.</i>	ibid.	<i>Solvuntur Objectiones ex Scripturis.</i>	120
ARTICULUS I. <i>An soli prædestinati sint vera Ecclesiæ membra.</i>	ibid.	<i>Solvuntur Objectiones ex SS. Patribus.</i>	123
CONCLUSIO. <i>Nec omnes, nec soli prædestinati sunt in Ecclesia Christi.</i>	102	ARTIC. II. <i>De primatu Romani Pontificis su- pra ceteros Episcopos in universa Ecclesia.</i>	125
<i>Solvuntur Objectiones.</i>	ibid.	CONCLUSIO. <i>Romanus Pontifex jure divino primatum honoris & jurisdictionis obtinet in Ecclesia supra alios Episcopos.</i>	125
ARTICULUS II. <i>An soli justî & perfecti sint Ecclesiæ membra.</i>	103	<i>Concilia.</i>	ibid.
CONCLUSIO. <i>Non ex solis perfectis & justis constat Ecclesia, sed etiam admixtos habet ho- mines imperfectos & peccatores, etiam mani- festos.</i>	104	<i>Sancti Patres Græci.</i>	129
<i>Solvuntur Objectiones.</i>	105	<i>Sancti Patres Latini.</i>	130
ARTICULUS III. <i>An Hæretici sive publici sive occulti sint in Ecclesia.</i>	105	<i>Summi Pontifices.</i>	ibid.
PRIMA CONCLUSIO. <i>Hæretici publici ac manifesti nullatenus sunt in Ecclesia, in qua una salus haberi potest.</i>	ibid.	<i>Imperatores.</i>	132
SECUNDA CONCLUSIO. <i>Hæretici occulti sunt in Ecclesia, sed imperfectè dumtaxat, & quantum ad corpus seu partem externam & visibilem.</i>	108	<i>Solvuntur Objectiones.</i>	133
<i>Solvuntur Objectiones.</i>	109	ARTIC. III. <i>De auctoritate Summi Pontificis & Ecclesiæ universæ in censura Librorum, seu, ut vocant, in factis dogmaticis.</i>	137
ARTICULUS IV. <i>Utrum Schismatici sint in Ecclesia.</i>	111	<i>Utrum Ecclesia in censura Librorum, vel propo- sitionum, quæ ex illis extrahuntur, errare pos- sit.</i>	ibid.
CONCLUSIO. <i>Schismatici nullatenus sunt in Ecclesia.</i>	112	<i>Exponitur status quæstionis, ac variæ recensentur Theologorum opiniones.</i>	ibid.
<i>Solvuntur Objectiones.</i>	ibid.	<i>Status quæstionis.</i>	ibid.
ARTICULUS V. <i>Utrum Excommunicati sint in Ecclesia.</i>	115	<i>Variæ Theologorum sententiæ.</i>	139
CONCLUSIO. <i>Excommunicati verè non sunt in Ecclesia.</i>	ibid.	<i>An Ecclesia usu constanti ac perpetuo de sensu pro- positionum, Librorum & authorum decreto- riè pronuntiaverit, junctâ simul juris & facti quæstione: suoque judicio subscribi voluerit à Fidelibus, atque renuentes velut Hæreticos aut Hæreticorum fautores anathemate percus- serit.</i>	140
ARTICULUS VI. <i>Utrum Infideles sint in Ec- clesia.</i>	116	CONCLUSIO. <i>Ecclesia usu constanti ac perpe- tuo de sensu propositionum, Librorum & au- thorum decreto-riè pronuntiavit, junctâ simul juris & facti quæstione suoque judicio subscri- bi voluit à Fidelibus, atque renuentes velut Hæreticos aut Hæreticorum fautores anathe- mate percussit.</i>	ibid.
ARTICULUS VII. <i>Utrum Catechumeni sint in Ecclesia.</i>	ibid.	<i>Probatum exemplis & factis historicis.</i>	ibid.
CONCLUSIO. <i>Catechumeni non sunt a&u & perfectè vera Ecclesiæ membra.</i>	ibid.	<i>Primum exemplum à damnatione Arii, Eusebii Nicomedien- sis, & Theognis Nicæni Episcopi.</i>	ib.
QUÆSTIO V. <i>De Capite Ecclesiæ.</i>	117	<i>Secundum exemplum à damnatione Librorum Origenis.</i>	142
ARTICULUS I. <i>An S. Petrus primatum habue- rit supra alios Apostolos.</i>	ibid.	<i>Tertium exemplum à damnatione Pelagii & Cœlestii.</i>	143
CONCLUSIO. <i>S. Petrus primatum accepit à Christo supra alios Apostolos.</i>	ibid.	<i>Quartum exemplum à damnatione Nestorii.</i>	144
		<i>Quintum exemplum ex Theodoro, qui in Con- cilio Chalcedonensi compulsus fuit nominatim dicere anathema Nestorio.</i>	146
		<i>Sextum exemplum à damnatione Eutychetis, & subscriptionibus, quas ejus causa imperavit Sy- nodus Chalcedonensis.</i>	147
		<i>Septimum exemplum à damnatione trium Capi- tulum in V. Synodo generali.</i>	148
		<i>Octavum exemplum à Canone Concilii Latera- nensis sub Martino I. & formula, qua Conci- lium Constantiense jussit in causa Wiclefi & Joannis Hus suspectos interrogari.</i>	150

QUÆSTIONUM.

An Ecclesia à Christo acceperit auctoritatem judicandi de sensu seu doctrina propositionum, Librorum & Authorum; ac Fideles ad suam subscribendam sententiam compellendi. *ibid.*

CONCLUSIO. *Ecclesia accepit à Christo auctoritatem judicandi se sensu seu doctrina propositionum, Librorum & Authorum, ac Fideles ad suam subscribendam sententiam compellendi; cui proinde tenentur illi acquiescere interna mentis & judicii adhesionem, non solo, ut vocant, religioso silentio: atque certum est, nec errori obnoxium hujusmodi Ecclesiae Judicium.* *ibid.*

Prima pars, concessam scilicet à Christo Ecclesiae auctoritatem judicandi de sensu seu doctrina propositionum, Librorum & Authorum, at-

que adigendi Fideles ad subscriptionem suae sententiae, probatur. *ibid.*

Secunda pars, nempe teneri Fideles ex conscientia Judicio Ecclesiae, de sensu propositionum, Librorum vel Authorum, acquiescere mentis & judicii adhesionem, non autem solo religioso silentio, probatur. *151*

Tertia pars, nempe certum esse, nec errori obnoxium Judicium Ecclesiae de sensu propositionum, Librorum vel Authorum, probatur. *156*

Solvuntur Objectiones. *161*

Solvuntur Objectiones primi ordinis. *ibid.*

Solvuntur Objectiones secundi ordinis. *167*

Solvuntur Objectiones tertii ordinis. *169*

Quem sensum respiciat Ecclesia, cum de Libris vel propositionibus ex iis extractis pronuntiat. *170*

P A R S II.

D E

G R A T I A C H R I S T I.

Q U Æ S T I O P R I M A.

DE nomine, definitione, ac divisione gratiae. *Pag. 179*
Varia nominis gratiae significatio. *ibid.*
Divisio gratiae. *180*
Multiplex divisio gratiae. *ibid.*

Q U Æ S T I O II.

De variis humanae naturae statibus in ordine ad gratiam. *182*

ARTICULUS PRIMUS. *De statu naturae innocentis.* *ibid.*

CONCLUSIO. *Homo in ortu suo iustitiam originalem, sanctitatem, immortalitatem &c. à Deo accepit.* *183*

Solvuntur Objectiones. *184*

An iustitia originalis, sanctitas & immortalitas fuerit homini naturalis vel supernaturalis. *185*

CONCLUSIO. *Iustitia originalis, sanctitas & immortalitas primi hominis supernaturalis fuit, non verò naturalis.* *ibid.*

Quodnam gratiae seu auxilii genus datum & necessarium fuerit Adamo innocenti, ad bene agendum & perseverandum. *186*

CONCLUSIO. *Adamus innocens opus non habuit ad bene agendum & perseverandum,*

aut gratia physicè praeveniente, aut adjutorio quo seu efficaci; sed cum adjutorio sine quo seu sufficiente perseverare in bono potuisset, si voluisset. *187*

Solvuntur Objectiones. *189*

ARTICULUS II. *De statu naturae lapsae & per Christum reparaet.* *191*

ARTICULUS III. *De statu naturae purae, an sit possibilis.* *192*

CONCLUSIO. *Status naturae purae possibilis est, ac nulla ex parte, sive hominis, sive Dei repugnat.* *ibid.*

Prima probatio. *ibid.*

Secunda probatio ex S. Augustino. *193*

Refelluntur evasiones, quibus adversarii S. Augustini testimonia eludere conantur. *ibid.*

Solvuntur Objectiones contra possibilem naturae purae statum. *194*

Objectiones ex ordine hominis ad Deum, tanquam ad suum finem ultimum. *ibid.*

Objectiones ex parte ignorantiae. *197*

Objectiones ex parte concupiscentiae. *ibid.*

Objectiones ex parte miseriarum, quibus homo subjacet. *201*

ARTICULUS IV. *De aliis naturae statibus possibilibus.* *202*

QUÆS.

QUÆSTIO III.

<i>De variis circa gratiam erroribus.</i>	ibid.	<i>fitionibus.</i>	250
<i>Qui erravirint circa necessitatem gratiæ.</i>	ibid.	<i>Constitutionis Innocentii X. æquitas vindicata.</i>	ibid.
<i>Qui ante Pelagium gratiæ necessitatem negaverint.</i>	ibid.	EPOCHÆ TERTIA. <i>De iis, quæ subsequuta sunt Innocentii X. de quinque Jansenii Propositionibus iudicium.</i>	253
<i>De Pelagio. Ejus patria, professio, ingenium, mores.</i>	203	<i>Janseniani excogitata distinctione juris & facti Innocentii constitutionem eludunt: Episcopi Gallicani Librum Jansenii iterum ad examen revocant, ac de nova contentione monent. Innocentium ejusque successorem Alexandrum VII.</i>	ibid.
<i>Errores Pelagii.</i>	204	<i>Quinque Jansenianorum Articuli.</i>	255
<i>Utrum Pelagius gratiæ alicujus interioris necessitatem aliquando tandem agnoverit.</i>	205	<i>Epistola Episcoporum Galliæ ad Alexandrum VII. Deliberatio Sacræ Facultatis Parisiensis circa formulam fidei Cleri Gallicani. Breve Alexandri ad eosdem Episcopos. Constitutio & formula fidei ejusdem Alexandri VII.</i>	257
<i>Quæ fuerit illa gratia, de qua tam diuturna exarsit contentio inter S. Augustinum Ecclesiæ partes agentem, & Pelagianos.</i>	207	<i>Varia Jansenianorum circa subscriptionem Formularii sententia.</i>	258
<i>Utrum Pelagiani admiserint gratiam interioris sanctificantem, seu habituales, & virtutes infusas.</i>	209	<i>Varia Jansenianorum de quinque Propositionibus sententia.</i>	261
<i>Error Pelagii ab Ecclesia proscriptus.</i>	210	<i>Quatuor Gallicani Præsules, facta limitatione, subscribunt formulæ Alexandri VII. Eam ob rem iis subinfensus Summus Pontifex Clemens IX. tum placatus, & qua ratione.</i>	263
<i>Discipuli Pelagii, Cælestius, Julianus & Annianus.</i>	212	<i>Nonnulli Duacenses doctrinæ Jansenii defensores oculi deteguntur.</i>	264
<i>De Semipelagianis. Origo, progressus & exitus Semipelagianismi.</i>	213	<i>Additio facta Formulario per aliquos Belgii Episcopos ab Innocentio XI. improbata.</i>	265
<i>Qui fuerit Semipelagianorum error. An interioris gratiæ necessitatem ad initium fidei negaverint vel admiserint.</i>	214	<i>Quatuor Propositiones circa Jansenismum à Clero Gallicano in Comitibus generalibus anni 1700. præscriptæ. Famosus conscientie Casus. Bulla Clementis XI. adversus illum Casum.</i>	ibid.
CONCLUSIO. <i>Semipelagiani omnes gratiæ interioris prævenientis necessitatem ad initium fidei constantissime negaverunt.</i>	215	<i>Systema doctrinæ Jansenii.</i>	267
<i>Solvuntur Objectiones Jansenii & discipulorum ejus.</i>	218	<i>Janseniana doctrinæ circa delectationem victtricem ac superiorem brevis ac contracta delineatio.</i>	268
<i>De erroribus circa modum agendi gratiæ.</i>	222	<i>Natura delectationis.</i>	269
<i>De Prædestinarianis.</i>	ibid.	<i>Necessitas delectationis.</i>	ibid.
<i>De Luthero & Calvino.</i>	229	<i>Modus agendi delectationis relative per gradus.</i>	270
<i>De Michaeli Bajo.</i>	230	<i>Janseniani duplicem potestatem distinguunt, unam absolutam, alteram relativam. Quæ distinctio communis clavis est, qua omnes eorum fallaciæ & equivocationes in usurpandis Catholicorum loquendi modis referantur ac deteguntur.</i>	ibid.
<i>Bullæ Summorum Pontificum in causa Baji.</i>	232	<i>Delectatio superior seu relative victrix, Janseniani systematis basis ac fundamentum est.</i>	273
<i>Authoritas Bullarum adversus Bajum.</i>	233	<i>Quinque famosæ Propositiones ex delectatione superiori relativa velut à fonte ac radice à Jansenio derivantur.</i>	ibid.
<i>Expenduntur ac diluuntur alia momenta, quibus Baji & Jansenii discipuli, Bullarum Pii V. Gregorii XIII. & Urbani VIII. auctoritatem deprimere ac eludere conantur.</i>	234	PRIMA PROPOSITIO. <i>Aliqua Dei præcepta &c.</i>	274
<i>Momenta ex parte materiæ Bullarum adversus Bajum.</i>	235	<i>Propositio ex Jansenio legitime extracta.</i>	ibid.
<i>Momenta ex parte formæ Bullarum adversus Bajum.</i>	237	<i>Prima propositio cum delectatione superiori connexa unde à Jansenio eruitur.</i>	ibid.
<i>De Jansenio.</i>	239	<i>Quis sit verus ac germanus primæ propositionis sensus apud Jansenium.</i>	275
<i>Synopsis Historica Jansenismi.</i>	ibid.	<i>Sensus.</i>	
<i>Epocha prima.</i>	ibid.		
<i>Persona Jansenii.</i>	ibid.		
<i>Liber Jansenii, cui titulus, Augustinus, & quale de ipso Jansenii iudicium.</i>	240		
<i>Liber Jansenii Urbano VIII. denunciatur, & ab ipso prohibetur.</i>	241		
<i>Parisiis Habertus & Syndicus Facultatis Theologicæ contra novam Libri Jansenii doctrinam insurgunt.</i>	243		
SECUNDA EPOCHÆ. <i>De Canonico examine ac iudicio Romano quinque Propositionum Jansenii.</i>	244		
<i>Institutio & forma Congregationis.</i>	ibid.		
<i>Theologorum ex utraque parte deputatorum Romanam adventus gesta, scripta.</i>	245		
<i>Quinque Propositionum in Romano examine sensu Jansenii facta discussio.</i>	248		
<i>Judicium Romanum de quinque Jansenii Propo-</i>			

Q U Æ S T I O N U M.

Sensus alieni & extranei, qui primæ Propositioni malignè affingi possunt, quos tamen legitime sumpta non habet. 276

Sensus Catholicus errori primæ Propositionis oppositus. 277

PROPOSITIO II. *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.* 279

Propositio ex Jansenio legitime extracta. ibid.

Secunda propositio cum delectatione superiori connexa, unde à Jansenio eruitur. 280

Verus ac germanus secundæ propositionis Jansenii sensus. 281

Sensus alieni & extranei, qui 2dæ propositioni Jansenii malignè affingi possunt, quos tamen legitime sumpta apud Jansenium non habet. ibid.

Sensus Catholicus errori secundæ propositionis oppositus. 282

PROPOSITIO III. *Ad merendum & demerendum, &c.* 283

Tertia propositio ex Jansenio legitime extracta. ib.

Tertia propositio cum delectatione superiori connexa, unde à Jansenio eruitur. 285

Verus ac germanus tertiæ propositionis Jansenii sensus. 286

Sensus alieni & extranei, qui tertiæ propositioni Jansenii malignè affingi possent, quas tamen legitime sumpta apud Jansenium non habet. ibid.

Sensus Catholicus errori tertiæ propositionis Jansenii oppositus. 292

PROPOSITIO IV. *Semipelagiani admittebant, &c.* 293

Propositio ex Jansenio legitime excerpta. ibid.

Quarta propositio cum delectatione superiori ac relativa connexa, unde à Jansenio eruitur. ib.

Verus ac germanus 4tæ propositionis sensus. 294

Sensus alieni & extranei, qui quartæ propositioni Jansenii malignè affingi possent, quos tamen legitime sumpta apud Jansenium non habet. ibid.

Sensus Catholicus errori quartæ propositionis Jansenii oppositus. 295

PROPOS. V. *Semipelagianum est dicere, &c.* 296

Propositio ex Jansenio legitime excerpta. ibid.

Quinta propositio cum delectatione superiori ac relativa connexa unde à Jansenio eruitur. ibid.

Verus ac germanus quintæ propositionis Jansenii sensus. ibid.

Sensus alieni & extranei, qui quintæ propositioni Jansenii malignè affingi possent, quos tamen legitime sumpta non habet. ibid.

Sensus Catholicus errori quintæ propositionis Jansenii oppositus. 297

Discrimen gratiæ viætricis per delectationem superiorem relativam sensu Jansenii tum à præmotione physica Thomistarum, tum à gratia efficaci per delectationem simpliciter viætricem sensu quorundam aliorum Theologorum. ibid.

Magnum est discrimen inter modum explicandi efficaciam gratiæ per physicam Thomistarum præmotionem, & per delectationem relativè superiorem Jansenii. ibid.

Magnum est discrimen inter modum explicandi gratiam à se efficacem per delectationem simpliciter viætricem sensu aliquorum Theologorum, & delectationem gradibus relativè superiorem sensu Jansenii. 301

Expenduntur causæ discriminis, quas nonnulli proferunt inter delectationem superiorem ac relativam quam tuentur, & Jansenii sententiam. 302

Circa primam Propositionem. 303

Circa secundam Propositionem. 305

Circa tertiam Propositionem. 306

Circa quartam Propositionem. 307

Circa quintam Propositionem. 309

Expenduntur alia nonnulla generalia momenta. 310

Q U Æ S T I O IV.

DE necessitate gratiæ. 312

ARTIC. I. *Utrum absque gratia possit homo aliquod verum cognoscere.* ibid.

CONCLUSIO I. *Homo potest sine speciali gratiæ auxilio cognoscere aliquas veritates naturales, tum speculativas, tum practicas.* 313

CONCLUSIO II. *Homo sine gratia non potest potentia morali cognoscere omnes omnino veritates naturalis ordinis, seu collectivè, seu distributivè sumptas: potest tamen physica potentia, modo objectum sit naturale, tum ex parte sui, tum ex parte medii.* 314

CONCLUSIO III. *Non potest homo verum supernaturale apprehendere sine revelatione externa: nec illud certò cognoscere ac credere sine gratia supernaturali.* ibid.

Solvuntur Objectiones adversus Conclusiones præcedentes. ibid.

ARTICULUS II. *Utrum absque gratia possit homo bonum facere aut velle.* 316

Utrum possit homo bonum aliquod supernaturale, quod ad salutem pertineat, velle aut facere sine gratia. ibid.

CONCLUSIO I. *Sine speciali gratiæ interioris adjutorio, neque fides, neque ipsius initium haberi potest.* ibid.

CONCLUSIO II. *Sine speciali gratiæ interioris adjutorio, nullum potest homo bonum opus morale supernaturale pertinens ad salutem velle aut perficere.* 318

Solvuntur Objectiones Pelagianorum & Semipelagianorum. 319

Utrum absque gratia possit homo bonum aliquod morale naturalis ordinis velle aut facere. 322

Utrum absque fide supernaturali seu Theologica fieri possit aliquod opus bonum morale: seu, utrum omnia infidelium opera vera sint peccata? 323

Errores & opiniones. ibid.

CONCLUSIO. *Fieri possunt absque fide aliqua opera moraliter bona; nec consequenter omnes infidelium actiones vera sunt ac propriè dicta peccata.* 324

Prima probatio. Ex Scripturis. ibid.

Secunda probatio. Ex S. Augustino. 326

Tertia probatio. Ex summis Pontificibus. 327

Quarta probatio. Ex rationibus Theologicis. ibid.

Solvuntur Objectiones ex Scripturis. 328

Solvuntur Objectiones ex S. Augustino. 330

Utrum sine habituali seu sanctificante gratia possit homo

homo aliquod bonum opus morale perficere? 335
CONCLUSIO Potest homo sine habituali seu
 sanctificante gratia, bonum aliquod opus mo-
 rale ordinis non tantum naturalis, sed etiam
 supernaturalis, per gratiam actualem perfice-
 re. 336

*Utrum sine actuali gratia possit bonum aliquod
 opus morale naturalis ordinis perficere?* 337

CONCLUSIO I. In statu naturæ innocentis &
 integræ, potuisset homo quodlibet bonum na-
 turalis ordinis operari sine speciali auxilio
 gratiæ. 338

CONCLUSIO II. Homo lapsus non potest quod-
 libet bonum morale ordinis naturalis etiam
 quoad substantiam operari, adeoque nec uni-
 versa legis naturæ præcepta implere sine spe-
 ciali auxilio gratiæ. ibid.

CONCLUSIO III. Potest homo lapsus aliquod
 bonum opus morale naturalis ordinis facere si-
 ne speciali auxilio gratiæ, quando nulla saltem
 gravis urget tentatio. 339

*Solvuntur Objectiones contra tertiam Conclusio-
 nem.* ibid.

ARTIC. III. Utrum absque gratia possit homo
 Deum diligere super omnia. 343

CONCLUSIO I. Potest homo sine speciali au-
 xilio gratiæ diligere Deum ut authorem na-
 turæ, amore saltem imperfecto & inchoa-
 to. 344

CONCLUSIO II. Homo lapsus non potest sine
 speciali auxilio diligere Deum super omnia ut
 authorem naturæ, amore aut affectivo aut ef-
 fectivo. ibid.

Solvuntur Objectiones. 345

ARTIC. IV. Utrum absque gratia possit homo
 solis naturæ viribus præcepta legis observare
 ac tentationes superare. 346

CONCLUSIO I. Homo in statu naturæ integræ
 potuisset omnia & singula legis naturalis præ-
 cepta quantum ad substantiam observare sine
 speciali gratia. Non potest verò etiam physica
 potentia in statu naturæ lapsæ. 347

CONCLUSIO II. Non potest homo sine speciali
 gratia superare graves tentationes: potest verò
 leviores aliquas, quantum ad substantiam ope-
 ris morales naturalis ordinis. 348

Solvuntur Objectiones. 349

ARTICULUS V. Utrum sine gratia homo possit
 mereri vitam æternam. 351

ARTIC. VI. Utrum homo possit se ad gratiam
 præparare sine gratia. 352

CONCL. Non potest homo se ullo pacto præpara-
 re ad gratiam sine gratia. ibid.

ARTIC. VII. Utrum homo absque gratia resur-
 gere possit à peccato. 353

CONCLUSIO. Non potest homo sine adiutorio
 gratiæ resurgere à peccato. ibid.

ARTIC. VIII. Utrum homo sine gratia possit non
 peccare. 354

CONCLUSIO I. Homo justus potest cum gra-
 tia ordinaria, saltem ad breve aliquod tempus,
 vitare omnia venialia. ibid.

CONCL. II. Homo justus non potest toto vitæ suæ
 tempore cum auxiliis gratiæ ordinariis vitare
 omnia peccata venialia. ibid.

CONCLUSIO III. Homo justus potest ex privi-
 legio speciali & auxiliis gratiæ extraordinariis
 omnia vitare peccata venialia. 355

CONCL. IV. Nullus homo purus, præter B. Vir-
 ginem abstinuit unquam ab omni peccato ve-
 niali. ibid.

*Solvuntur Objectiones adversus præcedentes
 Conclusiones.* ibid.

ARTIC. X. Utrum qui jam consecutus est gratiam,
 per seipsum possit operari bonum, & vitare
 peccatum absque auxilio gratiæ. 357

CONCLUSIO. Homo justus præter habituales
 seu sanctificantem gratiam, indiget actuali ad
 bonum supernaturale operandum. ibid.

ART. X. Utrum homo in gratia constitutus indi-
 geat auxilio gratiæ ad perseverandum. ibid.

CONCL. I. Parvulis, qui suscepto Baptismo mo-
 riuntur, datur speciale donum perseveran-
 tiæ. 358

CONCL. II. Justus sine speciali divina gratiæ au-
 xilio non potest in accepta justitia perseverare
 usque ad finem vitæ. ibid.

Solvuntur Objectiones. 359

QUÆSTIO V.

De essentia seu natura gratiæ. 360

ARTIC. I. Utrum gratia ponat aliquid in ani-
 ma. ibid.

CONCLUSIO Gratia ponit aliquid in anima. ibid.

ART. II. Utrum gratia sit qualitas animæ. ibid.

A. T. III. Utrum gratia sit idem quod virtus, seu
 utrum differat à charitate. 361

CONCL. Gratia sanctificans realiter non distin-
 guitur à charitate, sed virtualiter tantum. ib.

Solvuntur Objectiones. ibid.

ARTIC. IV. Utrum gratia sit in essentia animæ
 tanquam in subiecto. 362

CONCLUSIO. Gratia sanctificans immediate
 recipitur in voluntate, tanquam in subiecto in-
 hærens. ibid.

QUÆSTIO VI.

De variis gratiæ divisionibus. ibid.

ARTIC. I. De divisione gratiæ in gratum facien-
 tem & gratis datam. ibid.

CONCL. I. Legitima est divisio gratiæ in gratum
 facientem & gratis datam. ibid.

CONCL. II. Apostolus 1. Cor. 12. vers. 8. & se-
 quentibus legitime assignat species gratiæ gratis
 datæ, &c. 363

CONCL. III. Gratia gratum faciens dignior est
 gratia gratis data. ibid.

ARTIC. II. De divisione gratiæ in operantem &
 cooperantem. ibid.

CONCL. Gratia operans rectè definitur, indeli-
 beratus motus intellectus & voluntatis cœlitus
 immissus, per quem Deus incipit bonum opus
 in nobis. Cooperans verò rectè definitur, con-
 cursus supernaturalis Dei, quo nobiscum con-
 currit ad omnes & singulos pietatis actus su-
 pernaturales ac liberos. 364

ART. III. De divisione gratiæ in prævenientem
 & subsequentem. ibid.

ART. IV. De divisione gratiæ in excitantem &
 adjuvantem. 365

ART. V. De divisione gratiæ in sufficientem &
 efficacem. ibid.

QUÆS.

QUÆSTIONUM.

QUÆSTIO VII.

De gratia sufficiente.	ibid.
ARTIC. I. Quæ sit essentia seu natura gratiæ sufficientis? & quid per illam Ecclesia intelligat?	ibid.
Novatorum error.	366
Opiniones Scholæ circa naturam & vires gratiæ sufficientis.	367
CONCL. Nomine gratiæ sufficientis eam Ecclesia intelligit, quæ expeditam, proportionatam & relativam ad præsentis subiecti circumstantias confert voluntati ad opus bonum potentiam, ac vires pares & æquales superandæ oppositæ concupiscentiæ; nec aliter etiam intelligit gratiæ interiori resisti, quam quod eo privatur effectu, quem relativè ad oppositam actualem concupiscentiam, ex ordinatione ac voluntate Dei, hic & nunc habere potest.	369
Solvuntur Objectiones adversus præcedentem Conclusionem.	ibid.
ARTICULUS II. De necessitate seu existentia gratiæ sufficientis.	379
CONCLUSIO. Admittenda est in præsentis statu gratia verè ac propriè sufficiens.	ibid.
Prima probatio ex Scripturis.	ibid.
Secunda probatio ex Conciliis.	380
Tertia probatio ex SS. Patribus.	381
Solvuntur Objectiones ex Scripturis.	383
Objectiones ex S. Augustino.	ibid.
Objectiones ex variis rationum momentis.	387
ARTIC. III. An & in quo gratia parva Jansenii differat à sufficiente Thomistica. Et utrum ad declinandam omnem Janseniani erroris circa sufficientem gratiam suspicionem, satis sit affirmare, quod si gratiæ sufficienti homo non resisteret, efficacem certissimè haberet.	389
ART. C. IV. An gratia sufficiens sine novo Dei auxilio præveniente suum aliquando effectum consequatur.	392
Status quæstionis.	ibid.
CONCLUSIO I. Sententia Jansenii circa gratiam sufficientem seu parvam, quæ plenum ac perfectum suum effectum non assequitur, propter virium defectum & potentiæ relativè ad præsentis subiecti circumstantias, erronea est ac rejicienda.	ibid.
CONCLUSIO II. Rejicienda gratia sufficiens ad sensum Molinæ, quæ nempe sufficit ad singulos pietatis actus immediate exercendos.	ibid.
CONCL. III. Non placet gratia sufficiens, quæ nunquam immediate suum effectum sortitur defectu gratiæ efficaci physice prædeterminantis.	393
CONCL. IV. Nec admittenda quoque videtur nobis gratia sufficiens Congruistarum.	395
CONCL. V. Admittenda est gratia sufficiens, quæ ita immediate sufficiat, seu ad facilia quædam implenda, seu ad impetrandum per orationem uberius Dei auxilium, quæ difficiliora impleantur, ut aliquando suum de facto producat effectum.	396
Prima probatio ex Scripturis.	ibid.
Secunda probatio ex S. Augustino.	ibid.

Tertia probatio ex Scholæ Doctrinis.	397
Quarta probatio ex rationum momentis.	398
Solvuntur Objectiones.	399

QUÆSTIO VIII.

De distributione gratiæ sufficientis.	403
An dentur omnibus ad salutem consequendam gratiæ sufficientes.	ibid.
ARTIC. I. Utrum omnibus justis, instante præcepto dentur gratiæ sufficientes ad præceptum implendum.	ibid.
Calvini & Jansenii error.	ibid.
Status quæstionis.	404
CONCL. Justis omnibus, urgente præcepto, confertur à Deo gratia verè sufficiens, per quam relativè ad eorum actualem ac præsentem concupiscentiam possunt aut tentationes superare, & mandata hic & nunc observare; aut saltem uberius per orationem impetrare auxilium, quo superentur tentationes ac præcepta observentur.	ibid.
Prima probatio ex Scripturis.	ibid.
Secunda probatio ex Concilio Tridentino.	ibid.
Tertia probatio ex S. Augustino.	406
Quarta probatio ex Summis Pontificibus & Censura sacræ Facultatis Parisiensis.	407
Solvuntur Objectiones.	409
Objectiones ex gratia efficaci, sine qua justus nihil potest.	ibid.
Ex Scripturis.	ibid.
Ex Conciliis.	411
Ex Summis Pontificibus.	ibid.
Ex S. Augustino.	412
Ex Doctoribus Scholæ.	414
Objectiones ex impotentia relativa nonnullorum justorum ad observanda Dei mandata.	ibid.
Objectiones ex lapsu S. Petri.	418
ARTIC. II. Utrum dentur omnibus fidelibus gratiæ sufficientes, tum ut peccata caveant, tum ut à peccato resipiscant.	420
CONCL. Omnibus fidelibus dantur gratiæ sufficientes, quibus & peccata cavere, & à peccatis, seu immediate, seu mediate resipiscere possunt.	ibid.
Solvuntur Objectiones.	422
ARTIC. III. Utrum infidelibus dentur sufficientes gratiæ, quibus ad fidem mediate saltem adduci possint.	423
CONCL. Infidelibus dantur quædam gratiæ sufficientes veræ seu propriè dictæ, quibus mediate saltem & fidem & salutem obtinere possint.	ib.
Solvuntur Objectiones.	425
ARTIC. IV. Utrum dentur gratiæ quædam sufficientes excæcatis & obduratis.	427
CONCL. Excæcati & indurati non omni penitus privantur auxilio gratiæ sufficientis.	428
Solvuntur Objectiones.	430
ARTIC. V. An ipsi etiam infantibus si sufficientia salutis media conferantur.	431
CONCL. Deus omnium infantium salutem non tantum vere ac sincere vult voluntate antecedente, sed etiam media ipsis præparavit, ac de illis applicandis sufficienter, quantum est ex se, providit.	ibid.
Solvuntur Objectiones.	ibid.

INDEX QUÆSTIONUM.

QUÆSTIO IX.

De gratia efficaci. 432
ARTICULUS I. *De necessitate seu existentia gratiæ efficaci. An sit admittenda gratia ex se seu natura sua efficax.* ibid.
Quid sit gratiam à se seu natura sua efficacem esse?
Status quæstionis. Variæ sententiæ. ibid.
CONCLUSIO. *Admittendam esse gratiam efficacem, quæ certò ac infallibiliter dat velle & operari, certa est ac indubitata fidei doctrina. An verò ad sensum Scholæ efficax illa sit ex se seu ex natura sua, vel non, ad Scholæ opinionem pertinet, quam liberè in utramque partem agitari ac defendi Ecclesiæ permittit.* 433
Proponuntur momenta, quibus probatur gratiam

à se seu natura sua efficacem esse. ibid.
Probatur 1. ex Scripturis. ibid.
Probatur 2. ex S. Augustino. 434
Probatur 3. ex rationum momentis. 435
Proponuntur momenta, quibus probatur gratiam à se ipsa seu natura sua efficacem non esse, seu non habere infallibilem & essentialem cum suo effectu connexionem. 436
ARTIC. II. *Unac repetenda sit vis & efficacia gratiæ?* 439
Variæ sententiæ. ibid.
CONCLUSIO. *Vis & efficacia gratiæ repeti non debet ex delectatione superiori, sed per gradus relativè victrices.* 440
Solvuntur Objectiones. 446

P A R S III. DE JUSTITIA & JURE, ET DE CONTRACTIBUS.

TRACTATUS I. *De Justitia & Jure.* P. 454
PARS I. *De Justitia.* ibid.
CAPUT I. *De essentia Justitiæ.* ibid.
CAPUT II. *De divisione justitiæ.* 455
ARTICULUS I. *De justitia generali.* ibid.
ARTIC. II. *De justitia particulari.* ibid.
CAPUT III. *De causis justitiæ.* 457
ARTICULUS I. *De objecto justitiæ.* ibid.
ARTIC. II. *De subiecto justitiæ.* ibid.
CONCLUSIO I. *Ejusdem ad se ipsam non est justitia propriè dicta.* ibid.
CONCLUSIO II. *Inter patrem & filium est vera & propriè dicta justitia.* ibid.
CONCLUSIO III. *In Deo respectu creaturæ non est justitia commutativa.* ibid.
CONCL. IV. *Non est etiam, si strictè loqui velis, in Deo justitia distributiva, aut vindicativa.* 458
CONCLUSIO V. *Potest in homine respectu Dei esse justitia propriè dicta.* ibid.
PARS II. *De Jure.* ibid.
CAPUT I. *De Jure ut sic.* ibid.
CAPUT II. *De divisione Juris.* 459
CAPUT III. *De dominio.* 460
ARTIC. I. *De essentia & divisione dominii.* ib.
ARTIC. II. *De subiecto dominii.* ibid.
CONCLUSIO I. *Peccatores & infideles sunt capaces dominii.* 461
CONCLUSIO II. *Parvuli & amentes sunt capaces dominii.* ibid.
CONCL. III. *Filii familias verum habent in certa quædam bona dominium, aliquando plenum, aliquando non plenum.* ibid.
ARTICULUS III. *De objecto dominii.* 462
CONCL. I. *Homo est dominus suæ famæ.* ibid.

CONCL. II. *Homo alterius hominis dominus esse potest, adeoque licet homini hominem servum facere, aut habere.* ibid.
ART. IV. *De modo acquirendi dominii.* 463
SECTIO I. *De occupatione.* 464
PUNCTUM I. *De occupatione animalium.* ibid.
PUNCTUM II. *De occupatione gemmarum, venarum auri & argenti, &c.* 466
SECT. II. *De acquisitione rerum inventarum, ib.*
PUNCTUM I. *De thesauris. Ad quem pertineant.* ibid.
PUNCTUM II. *De rebus inventis.* 467
CONCLUSIO. *Res inventa, cujus dominus cognosci non potest, ab inventore pauperibus est eroganda, aut pios in usus consumenda.* ibid.
PUNCT. III. *De bonis derelictis & vacantibus.* 468
SECT. III. *De usucapione & præscriptione.* 469
PUNCTUM I. *De definitione præscriptionis.* ibid.
CONCLUSIO. *Præscriptio legitima verus est rei possidendæ titulus.* ibid.
PUNCTUM. II. *De objecto præscriptionis.* 470
PUNCT. III. *De possessione & titulo ad præscriptionem requisitis.* 471
PUNCT. IV. *De bona fide ad præscribendum requisita.* 472
CONCLUSIO. *Bona fides toto præscriptionis tempore necessaria est.* ibid.
PUNCT. V. *De tempore ad præscribendum requisito.* 473
SECTIO ULTIMA. *De cæteris acquirendi dominii modis.* 474
CAPUT IV. *De reliquis speciebus Juris.* 475
ARTIC. I. *De usufructu.* ibid.
ARTIC. II. *De usu.* 476
CONCL. *In his etiam rebus, quæ usu consumuntur.*

Q U Æ S T I O N U M.

muntur, dominium ab ipso usu separare po-
test. *ibid.*
ARTIC. III. De habitatione. *ibid.*
ARTIC. IV. De emphyteusi. 477
ARTIC. V. De feudo, libello & superficie. *ibid.*
ARTIC. VI. De servitute. *ibid.*
PARS III. De iniustitia & restitutione. 478
CAPUT I. De iniustitia, ejusque affectionibus & divisione. *ibid.*
CAPUT II. De restitutione in genere. 479
ARTIC. I. De nomine & essentia restitutionis *ib.*
ARTIC. II. De necessitate restituendi. 480
ARTIC. III. De radicibus restitutionis. *ibid.*
ARTIC. IV. De culpa restitutionis obligationem pariente. 481
CONCLUSIO I. Ad inducendam restitutionis obligationem sufficit & requiritur culpa Theologica, extracausam contractus, aut quasi contractus. 482
CONCLUSIO II. Qui ex culpa veniali grave alicui damnum intulit, non videtur teneri ad restitutionem totius, extra contractum. *ibid.*
CONCLUSIO III. Ad obligationem restituendi supposito contractu requiritur culpa lata, &c. 483
CONCLUSIO IV. Ad obligationem restituendi supposito quasi contractu, requiritur aliquando culpa lata, aliquando sufficit culpa levis, aut etiam levissima. 484
ARTIC. V. De iis, qui ad restitutionem tenentur. *ibid.*
SECT. I. De possessore bonæ fidei. *ibid.*
SECT. II. De possessore malæ fidei. 486
SECT. III. De possessore dubiæ fidei. *ibid.*
SECT. IV. De iis, qui ad restituendum obligantur ratione cooperationis. 487
PUNCTUM I. De mandante. 488
PUNCTUM I'. De consulente. 489
PUNCTUM III. De consentiente, & palpone seu adulate. 490
PUNCTUM IV. De receptante & participant. *ibid.*
PUNCTUM V. De aliis cooperandi modis. 491
ARTIC. VI. De restitutionis affectionibus seu circumstantiis. 493
SECTIO I. De ordine, quem damnificatores servare debent. *ibid.*
CONCLUSIO I. Is, ad quem res furtiva pervenit, primo loco eandem restituere tenetur, siue extet, siue non. 494
CONCLUSIO II. Cum plures æqualiter damno cooperati sunt, æqualiter restituere debent: uno autem deficiente, cæteri tenentur in solidum, &c. *ibid.*
CONCLUSIO III. Cum plures inæqualiter damno cooperati sunt, mandans primo loco restituere debet, deinde executor, tertio cæteri cooperantes. *ibid.*
SECTIO II. Quo ordine personis, quæ læsæ sunt, restituendum sit. 495
CONCLUSIO I. Debita ex delicto vel ex titulo oneroso prius solvi debent quam debita ex titulo gratuito. *ibid.*
CONCLUSIO II. Res aliena extans prius est restituenda domino suo, quam solvatur quod-

cunque aliud debitum: deinde solvi debent impense pro funere debitoris, item pro curatione ejus. *ibid.*
CONCL. III. Debita, de quibus certò constat, prius solvi debent quam ea, de quibus dubitatur, an debita sint, &c. 496
CONCL. IV. Debita certa ante incerta hoc etiam sensu solvi debent, quod prius restituendum sit domino certo quam incerto, etiamsi de debito constet: hæc tamen opinio difficultate non caret. *ibid.*
CONCL. V. Debita contracta ex delicto, ut furto, usura, non sunt prius solvenda quam quæ ex iusto contractu prodeunt, &c. 497
CONCL. VI. Cæteris paribus, creditori pauperi prius restituendum non est quam diviti. 498
CONCL. VII. Creditoribus, qui hypothecam aut privilegium habent, prius est satisfaciendum quam iis, qui non habent. *ibid.*
SECTIO III. Cui facienda sit restitutio. 499
CONCL. I. Res ordinariè ei reddenda est, à quo legitimo titulo possidetur, etsi non sit rei dominus. *ibid.*
CONCL. II. Qui à possessore bonæ fidei accepit aliquid, quod alterius esse comperit, hoc vero ejus domino restituere debet, si gratis acceperit, si autem oneroso titulo comparaverit, id reddere potest possessori & pretium suum repetere. *ibid.*
CONCL. III. Non semper licet rem vero ipsius domino restituere. 500
CONCL. IV. Bona, quorum dominus aut domini hæredes post diligentem inquisitionem cognosci non possunt, pauperibus sunt eroganda, idque jure naturali. *ibid.*
SECTIO IV. Quantum, & quando restitui debeat. 501
SECTIO V. Quo loco & quibus impensis fieri debeat restitutio. 502
SECTIO VI. Cujus periculo restituendum sit *ibid.*
ARTICULUS ULTIMUS. De causis à restitutione excusantibus. 503
CONCLUSIO. Probabilius est eum, qui in sæculo remanens debita sua solvere potest, inique agere, dum ingrediendo Religionem subit impotentiam restituendi. 504
CAPUT III. De restitutione in particulari. 507
ARTIC. I. De injuria in bonis spiritualibus, eorumque restitutione. *ibid.*
SECTIO I. De restitutione ob damnum illatum in bonis, quæ ad salutem immediate vel mediate conducunt. *ibid.*
CONCL. I. Qui vi, metu, vel fraude alios ad peccatum induxit, aut à virtutis exercitio retraxit, tenetur ex justitia ad procurandam damni hujus reparationem. *ibid.*
CONCL. II. Qui sine vi, metu & dolo fuit alteri peccandi author, non videtur ad restituendum obligari, nisi fortè sit Superior. 508
SECTIO II. De restitutione facienda propter damnum in aliis bonis spiritualibus. 509
CONCLUSIO I. Qui maleficio, veneno, vel aliter aliquem reddidit mentis impotentem, tenetur restituere damnum, quod inde consecutum est. *ibid.*

- CONCL. II. Qui alium scientiam aut artem aliquam vel male, vel negligenter docuit, debet reparare detrimenta inde provenientia, &c. ib.
- CONCL. III. Qui alium impedit à consecutione boni, ad quod alius ius nullum habebat, tenetur ad restitutionem, si usus sit vi & dolo; secus si precibus tantum, suasionem & consilio. 510
- SECTIO III. De restitutione facienda ab eo, qui propter actum debitum aliquid accepit. ibid.
- CONCLUSIO I. Quæ quis accepit, ut faciat, vel omittat id, ad quod faciendum vel omittendum tenebatur ex iustitia, restitui ab eo debent. ibid.
- CONCLUSIO II. Quæ quis accepit ad faciendum id, ad quod ex alia quam iustitiæ virtute tenebatur, aliquando restitui debent, aliquando non. ibid.
- SECTIO IV. An accepta ob turpem causam restitui debeant. ibid.
- ARTIC. II. De injuria in bonis, quæ ad corpus spectant, necnon & de eorum restitutione. 511
- SECTIO I. Quid homicidium, & quale sit peccatum. ibid.
- SECTIO II. An homini semetipsum occidere semper prohibitum sit. ibid.
- SECTIO II. An liceat autoritate publica hominem occidere. 513
- SECTIO III. An aliquando liceat interficere innocentem. 514
- SECTIO IV. An liceat abortum procurare. 515
- SECTIO V. An liceat homini injustum invasorem occidere, ne ab eo occidatur. 516
- Momenta utriusque partis. ibid.
- SECTIO VI. An liceat occidere ad defensionem boni temporalis, honoris & pudiciæ. 519
- SECTIO VII. De homicidio tum casuali, tum ex condito, quod est duellum. 520
- SECTIO VIII. De restitutione propter homicidium & mutilationem faciendam. 521
- SECTIO IX. De injuria per stuprum & similes actus illata, necnon de ejus reparatione. 522
- ART. III. De injuriis contra famam & honorem earumque reparatione. 524
- SECTIO I. An, & quale peccatum sit detractio. 525
- SECT. II. An, & quibus in casibus detractio reparationem exigat, vel non. 526
- SECT. III. Quinam obnoxii sint restitutioni famæ. 527
- SECT. IV. Quomodo, & coram quibus fama restitui debeat. 528
- SECT. V. De causis à restituenda fama excusantibus. 529
- APPENDIX. De judicio temerario. 530
- ART. IV. De injuriis in bonis fortune, & restitutione necessaria. 531
- SECT. I. Quid, & quotuplex sit furtum. ibid.
- SECT. II. An, & quando furtum sit peccatum mortale. ibid.
- SECT. III. De causa efficiente furti. 533
- CONCL. I. Filii, qui parentum bona subripiunt, aut quovis modo contra justam eorundem parentum voluntatem dilapidant, peccant mortaliter, & ad restituendum tenentur. ibid.
- CONCLUSIO II. Uxores etiam graviter peccant peccato furti, si sine mariti consensu notabile quid accipiant de bonis communibus, &c. ibid.
- CONCLUSIO III. Peccant peccato furti famuli & ancillæ, qui herorum bona diripiunt ipsi, vel ab aliis diripi sinunt. ibid.
- CONCLUSIO IV. Peccant mortaliter Religiosi, qui sine Superioris licentia aliquid de communitate expendunt, &c. ibid.
- SECT. IV. De causis à furto excusantibus. ibid.
- TRACTATUS DE CONTRACTIBUS. 536
- PARS I. De contractibus in genere. ibid.
- CAPUT I. De natura & divisione contractus. ib.
- CAPUT II. De causa efficiente contractus, seu quinam contrahere possint. 537
- CONCLUSIO I. Illi omnes contrahere possunt, qui bonorum administrationem habent, nisi jure impediuntur. ibid.
- CONCL. II. Pupilli & minores, etsi civiliter non obligentur, obligantur tamen naturaliter. 539
- CAPUT III. De causa formali contractus. 540
- ARTICULUS I. De consensu ad contractum requisito. ibid.
- ARTICULUS II. An consensus ex errore vel dolo elicitus sufficiat ad contractum. 541
- ARTICULUS III. An valeant contractus ex metu facti. 543
- ARTICULUS IV. An ad contrahendum requirantur signa externa. 545
- CAPUT ULTIMUM. Quam, & quando contractus obligationem pariat. ibid.
- ARTIC. I. An valeant contractus, quibus desunt conditiones positivis Legibus imperatæ. 546
- ARTIC. II. An contractus de se minus validi juramento confirmantur. ibid.
- CONCL. I. Juramentum obligat, sive contractum confirmet, sive non, quando servari potest sine peccato, aut præjudicio alterius &c. ibid.
- CONCL. II. Contractus vim, dolum, aliamve injuriam continens ex parte illius, cui juratur, non firmatur juramento, ita ut rescindi possit. 547
- CONCL. III. Qui juravit se aliquid daturum, & juramenti sui dispositionem petiturum non esse, &c. tenetur huic juramento stare. ibid.
- CONCLUSIO IV. Si contractus ex natura sua irritus sit, non confirmatur juramento; sed validum est juramentum, si sit de re licita. 548
- CONCLUSIO V. Si contractus jure solum positivo irritus sit, aliquando firmatur juramento, aliquando non. ibid.
- ART. III. De obligatione contractus conditionati. ibid.
- PARS II. De contractibus in specie. 550
- CAPUT I. De venditione & emptione. ibid.
- ART. I. Quid sit venditio. ibid.
- ART. II. Quis possit vendere aut emere. ibid.
- ART. III. De re vendibili. 551
- ART. IV. De pretio. 552
- ART. V. Ad quem pertineant fructus rei venditæ. 555
- ART. VI. Ad quem pertineat periculum rei venditæ. 556
- CONCLUSIO I. Res vendita, etiam ante traditionem

QUÆSTIONUM.

ditionem, perit emptori, si sit determinata in individuo, ut hæc domus, &c. *ibid.*

CONCLUSIO II. Res prorsus indeterminata, vel determinata quidem, sed vendita quoad mensuram, & non quoad corpus, perit venditori, quamdiu non est mensurata. *ibid.*

ARTIC. VII. De obligationibus venditoris & emptoris. *557*

SECT. I. An res ei tradi debeat, cui priori vendita est. *ibid.*

SECT. II. An teneatur venditor rei venalis defectus aperire. *ibid.*

CONCLUSIO I. Vitium occultum debet à venditore etiam non rogato manifestari, &c. *ibid.*

CONCLUSIO II. Si vitium rei non reddat rem noxiam nec periculosam, nec notabiliter minus utilem quam emptor rationabiliter exoptet, non tenetur vitium ejus etiam occultum aperire, nisi interrogetur: debet tamen minuire pretium pro oratione vitii. *558*

CONCLUSIO III. Si vitium rei manifestum sit, & facile animadverti possit, venditor, si non interrogetur, non tenetur ad ejus manifestationem &c. *ibid.*

CONCL. IV. Si venditor bona fide rem vitiatam vendat ut integram, sed cujus vitium ignorat, non peccat; debet tamen vel rescindere contractum, vel emptori excessum pretii refundere. *ibid.*

SECT. III. An, & quousque venditor emptori teneatur de evictione. *559*

ARTIC. VII. De divisione emptionis & venditionis, & præcipuis ejusdem speciebus. *ibid.*

SECT. I. De venditione & emptione cum pacto factis. *ibid.*

PUNCTUM I. De contractu cum pacto retrovendi-
tionis. *ibid.*

CONCLUSIO I. Contractus cum pacto retrovendi-
tionis in favorem solius venditoris licitus est, si ad-
sint conditiones necessariae. *ibid.*

CONCL. II. Contractus venditionis cum pacto
redimendi in favorem solius emptoris, in praxi
tutus non est, sed procul amandari debet. *560*

APPENDIX. De contractu Mohatra, & retra-
gentilitio. *ibid.*

PUNCTUM II. De venditione cum aliis pactis fa-
ctis. *561*

SECT. II. De negotiatione. *ibid.*

CONCLUSIO I. Negotiatio per se nec mala est,
nec prohibita. *ibid.*

CONCLUSIO II. Negotiatio Clericis & Reli-
giosis strictè interdicta est. *562*

SECT. III. De venditione, quæ sit credito, vel anti-
cipata solutione; ubi etiam de emptione chyro-
graphorum. *ibid.*

CONCLUSIO I. Non est licitum vendere supra
latitudinem pretii naturalis, aut supra pretium
à Principe constitutum. *ibid.*

CONCLUSIO II. Non licet infra pretium vel le-
gitimum vel naturale emere, propter anticipa-
tam solutionem. *ibid.*

SECT. IV. De venditione per proxenetas, & eam,
quæ sit accepta arrha. *564*

SECT. V. De monopolio. *ibid.*

CONCLUSIO I. Peccant contra justitiam, qui vi

vel fraude impediunt, ne alii merces suas in ci-
vitatem invehant, &c. *564*

CONCL. II. Peccant contra justitiam mercatores,
qui conveniant de non vendendo nisi supra pre-
tium rigorosum, aut non nisi pretio rigoroso. *565*

CONCL. I. II. Quando unus vel pauci merces om-
nes congerunt, ut eas aucto pretio vendant,
peccant contra justitiam. *ibid.*

CONCL. IV. Qui merces suas supprimunt, ut
inde earum pretium augeatur, peccant contra
justitiam. *ibid.*

CAPUT II. De mutuo. *ibid.*

CAPUT III. De usura. *566*

ARTIC. I. Quid, & quotuplex sit usura. *567*

ARTICULUS II. An, & quo jure prohibita sit
usura. *568*

ARTIC. III. Quibus ex titulis possit aliquid exigi
supra sortem. *571*

CONCL. I. Labor in enumeranda pecunia non est
sufficiens titulus aliquid supra sortem recipi-
endi. *ibid.*

CONCLUSIO II. Carentia pecuniæ non est ra-
tio sufficiens ad exigendum aliquid supra capi-
tale. *ibid.*

CONCLUSIO III. Obligatio non repetendi sortem
ante certum tempus, non est legitimus aliquid
supra eandem sortem recipiendi titulus. *572*

SECT. I. Utrum ratione periculi probabilis liceat
aliquid supra sortem accipere. *573*

CONCLUSIO I. Non licet aliquid supra sortem
accipere ratione periculi, quod in omni mutuo
secundum se spectato reperitur. *ibid.*

CONCL. II. Jure saltem divino illicitum est ali-
quid ultra sortem recipere propter periculum,
quod reperitur in mutuo spectato secundum fi-
nem, ad quem fuit à Deo ordinatum. *ibid.*

CONCL. III. Si mutuans in sortis periculum re-
cipiat, potest eo titulo aliquid supra ipsam sor-
tem recipere. *ibid.*

CONCL. IV. Potest sine usura aliquid supra sor-
tem accipi, propter periculum probabile ex-
trinsecum sortis; id tamen vix in praxi evenit
sine usura. *ibid.*

SECT. II. An ratione lucris cessantis, & damni
emergentis liceat aliquid supra sortem accipe-
re. *575*

SECT. III. An donatio sit titulus sufficiens ad reci-
piendum supra sortem. *576*

SECT. IV. An mutuans possit non computare in
sortem fructus pignoris sibi pro assècuratione
dati. *ibid.*

ARTIC. IV. De pactis, quæ mutuo addita usu-
ram parere possunt. *ibid.*

SECT. I. An in pactum deduci possit amicitia vel
injuriæ condonatio. *577*

SECT. II. An obligari possit mutuarius ad re-
mutuandum. *ibid.*

SECT. III. An, & quomodo pænæ conventiona-
lis pactum mutuo apponi possit. *578*

ARTIC. V. De iis, qui ratione lucris usurarii ad
restituendum tenentur. *579*

CONCL. I. Usurarius realis tenetur ad resti-
tuendum. *ibid.*

CONCL. II. Usurarius mentalis tenetur ad resti-
tuendum. *ibid.*

CONCL

I N D E X

CONCLUSIO III. Qui bona fide contractum usurarium fecit, alium facturum si prioris inju- stitiam cognovisset, tenetur ad restitutionem auctoris percepti, &c. ibid. CONCLUSIO IV. Tutores restituere tenentur id, quod ex pupillorum denariis usurarie com- paraverunt. 580 CONCLUSIO V. Heres usurarii restituere te- netur. ibid. CONCLUSIO VI. Qui cooperantur ad usuras, ad restituendum tenentur, sicut & illi, qui furto cooperantur. ibid. ARTICULUS IV. Pœna usurariorum. Agen- diratio erga eos à Confessariis servanda. ibid. ARTICULUS VII. An peccet mutuarius, qui mutuum accipit sub usuris. 581 APPENDIX. De Montibus pietatis. 582 CAPUT IV. De Contractu societatis. ibid. ARTICULUS I. De tribus Contractibus. 583 CONCLUSIO I. Tres contractus inter socios fa- ci planè sunt illiciti. ibid. Solvuntur Objectiones. 584 CONCLUSIO II. Licitus esse videtur contra- ctus societatis cum affecuratione capitalis, si lu- crum non vendatur; vel cum venditione lucri, si non affecretur capitale. 585 ARTICULUS II. De societate animalium. 586 CAPUT V. De Cambio. 587	CONCLUSIO I. Cambium per se licitum est, ser- vatis servandis. ibid. CONCLUSIO II. Cambium siccum illicitum est. 588 CONCL. III. Cambium temporale, sive Lugduni, sive alibi exerceatur, est usurarium. ibid. CAPUT VI. De censibus. ibid. CONCL. I. Census realis est licitus; licitus quo- que est census personalis in locis, in quibus recepta non est S. Pii V. Constitutio. 589 CONCL. II. Census perpetuus sive irredimibilis licitus est jure naturali. 590 CONCL. III. Census redimibilis ad nutum vendi- toris, prout in Galliis constituitur, est omnino licitus. ibid. CAPUT VII. De locatione & conductione. ibid. CAPUT VIII. De deposito, commodato, preca- rio, & mandato. 591 CAPUT IX. De fidejussione, affecuratione, pigno- re, hypotheca, transactione. ibid. CAPUT X. De ludo & sponsonibus. 592 CAPUT XI. De promissione. 594 CAPUT XII. De donatione. 596 CAPUT ULTIMUM. De ultimis voluntatibus. 598 ARTIC. I. De testamento. ibid. ARTIC. II. De codicillis, legatis & fidei commis- sis. 599
---	---

F I N I S I N D I C I S.

THEOLOGIAE CANDIDATIS PRÆFATIO.

UAS hodie, dilectissimi Candidati, de Ecclesia Christi Prælectiones vobis offerimus, nisi consuetum Scholarum ordinem immutare religio nobis fuisset, melius fortasse, convenientiusque aliis omnibus præmittere oportuisset. Habetis enim in illis quasi contractam compendio, sed promptam, facilem, nec minus vi ac robore naturaque sua planè decretoriam, qualem denique tradi à Christo Domino decebat, omnium de quibuscunque fidei rebus controversiarum definitionem; ita ut, quod de moribus vitaque sanctè instituenda dictum est, *Solutio omnium difficultatum Christus est*, idem aptissimè & convenientissimè de rebus credendis, de Ecclesia dici possit, *Solutio omnium difficultatum Ecclesia est*.

Enim verò in tanta Hæreticorum multitudine, quibus undique fides impugnatur, nullus est, qui non ad hunc scopulum allidat & confringatur. In tanta disputationum varietate nulla reperitur, quæ non ad hanc unam, quæ de Ecclesia est, revocari, eaque sola decidi ac ultimò terminari debeat. Est quippe Ecclesia fidei custos ac vindex controversiarum, quibus illa impetitur, Judex supremus. *Est columna & firmamentum veritatis, adversus quam portæ inferi nusquam prævalebunt*: quam proinde ducem ac magistram, qui audire ac sequi noluerit, vel ipsomet Christo pronuntiante, *sicut ethnicus & publicanus habendus est*; atque, ut ait S. Aug. Lib. de utilitate credendi c. 17. *Ecclesiæ nolle primas dare, vel summæ profectò impietatis est, vel præcipitis arrogantiae*. Quin & ipse S. Doctor se Ecclesiæ autoritate ductum Evangelio credere profitetur: *Ego verò, inquit, Evangelio non crederem, nisi me Catholica Ecclesiæ commoveret autoritas*.

1. Tim.
3. 15.
Matth.
16. 18.
Matth.
18. 17.
T. 8. p.
69. B.
L. contra
Ep. Fund.
c. 5.
Ibid. p.
154. A.
T. 4. p. 2.
p. 306.

Hac una Ecclesiæ loquentis autoritate, omnem de fide quæstionem finire posse ac debere asserbat Hieronymus cum Luciferianis disputans: *Poteram, inquebat, omnes propositionum rivulos uno Ecclesiæ Sole siccare. Verum quia jam multum sermocinati sumus, & prolixitas concertationis audientium studia lassavit, brevem tibi apertamque animi mei sententiam proferam: in illa esse Ecclesiæ permanendum, quæ ab Apostolis fundamenta, usque ad diem hanc durat*. Et verò non solum brevis & expedita, sed etiam necessaria prorsus est omnem de Religione disputationem decidendi via, Ecclesiæ judicantis ac decernentis sententia, qua simul & veritati consulitur, & tolluntur difficultates examinis immensæ, atque infinitis propemodum Fidelibus omnino insuperabiles, rudibus dico & imperitis, quos, ut ait appositè Tertullianus L. de Præscript. cap. 14. *fides salvos facit, non exercitatio Scripturarum. Autoritati quippe credere, magnum compendium est, ac nullus labor*.

P. 207. B.
S. Aug.
L. de
quanti.
animæ 6.
7. n. 12.
T. 1. p.
406. F.

Novatoribus Lutheranis & Calvinistis displicuit semper suprema hæc ac decretoria, quam nos Catholici in Ecclesia agnoscimus, de rebus fidei pronuntiandi potestas: ex qua una planè conclamata esse intellexerunt, suam, & quorumcunque aliorum Hæreticorum sectam, certamque novarum opinionum ruinam ac perniciem, quod illa autoritate uno quasi ictu omnes errores simul corruerent ac funditus convellerentur. Quapropter omnes, quasi manu facta, ad eam autoritatem impugnandam quidquid virium haberent, converterunt, falso non minus, quam invidiosè Catholicis objectando, malle illos hominibus auscultare, quàm Deo ipsi, ac humanas conjecturas sequi, quàm verbum divinum.

Verum à fraude illorum ac mendacio diligenter præcavete, dilectissimi Candidati. Ludunt illi in ambiguo, vel, ut ajunt, in æquivoco; atque ut simplices & imperitos decipiant, duo callidè ac fraudulenter confundunt, quæ sedulò distinguunt Orthodoxi; nempe Judicem, qui sententiam inter litigantes pronuntiat, & Legem seu regulam, ad quam exigere sanctiones suas sententiasque debet. In omni etenim Communitate sapienter ordinata non solum extant Leges, quæ suum unicuique officium præscribunt, sed etiam Judices, qui legem interdum obscuram interpretantur, & ad singulares causæ circumstantias accommodant & applicant. Scripturam sacram pro lege sua, pro regula fidei & morum, ad quam omnis de Religione excitata quæstio expendenda, & ex cujus oraculis dirimenda sit, omnes summo consensu Catholici profitentur: sed cum Scriptura in multis plerumque obscura sit & implicata, neque seipsam satis evolvat & explicet, necesse prorsus est, Judicem aliquem sedere, qui ab omni errandi periculo tutus ac securus sensum illius aperiat ac terminet, dissidia & lites de fide & doctrina exortas componat ac finiat, discordes animos conciliet, *ne fluctuantes sint & circumferantur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris*.

Ephef. 4.
v. 14.

An verò in civili ac politica societate privato cuilibet permittitur publicas leges ad privatum suum judicium ac sensum torquere ac interpretari ut libet? An in propria sua causa quilibet

judex & arbiter sedebit? Quanta inde rerum civilium in Regno confusio ac perturbatio! Ut publica lex est, ita publica autoritate interpretanda.

Quis porro in Religione Christi agnoscendus Judex supremus controversiarum fidei? An humana ratio? An sola Scriptura? An spiritus privatus, seu privatis verum Scripturæ intellectum intus manifestans & aperiens? Quàm hæc insulsa & absurda! Soli Sociniani, quos Lutherani ac Calvinistæ nobiscum pariter insectantur, humanæ rationi ac Philosophiæ primas in causis Religionis conferunt, vel ipsamet tota reclamante ac reluctante sana ratione, quæ dicat in rebus facti ab una Dei revelantis voluntate dependentibus, solam auctoritatem, non humanam Philosophiam audiendam esse. *Beatus es Simon Barjona*, dicebat Christus Petro fidem ejus commendans, *quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cælis est.* Et Apostolus: *Arma militiæ nostræ, aiebat, non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem mitionum, consilia destruentes, & omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, & in captivitatem redigentes intellectum in obsequium fidei.* Quàm infirma & in omne absurditatis ac insanix genus præceptum est humana ratio, nisi vinculo auctoritatis superioris colligata in officio contineatur: *Infirma ratio videri potest*, ait S. Aug. L. 1. de moribus Ecclesiæ Catholicæ c. 2. n. 3. *quæ cum reddita fuerit, auctoritatem postea, per quam firmetur, assumit.*

Scripturam quidem agnoscimus omnes ut certam fidei legem ac regulam, sed quæ si sola fuerit absque certo & infallibili interprete, non sufficiat dirimendis, quæ in dies succrescunt magis de fide, ac de Scriptura ipsa dissensionibus. Non dissimulat vel ipse S. Petrus, esse in Epistolis Pauli intellectu difficilia, quæ indocti & instabiles depravant, sicut & cæteras Scripturas, ad suam ipsorum perniciem.

Juvat, dilectissimi Candidati, præmunire statim ab initio animos vestros, atque ex iis, quæ fufius postmodum dicturi sumus, excerpere jam nunc, atque anticipata controversia præoccupare pauca, quibus certo vobis innotescat, & quàm stolidus sit Novatorum error de Judice controversiarum, & quàm necessaria suprema Ecclesiæ auctoritas in fidei causis dijudicandis, sine qua nihil in Religione fixum & constans, nihil certum esse oportebit.

Novatores nostri ad unam Scripturam Judicem fidei provocant: at provocarunt pariter alii omnes, quotquot hætenus extitere non minus à se invicem quàm à Catholicis discordes, Hæretici. Nullum est tam insulsum ac ineptum erroris figmentum, quod à Scriptura præsidium aliud quod non repetierit. *Neque enim*, ait S. Aug. L. 7. de Gen. ad litt. c. 9. n. 13. *non omnes Hæretici Scripturas Catholicas legunt; nec ob aliud sunt Hæretici, nisi quod eas non rectè intelligentes, suas falsas opiniones contra earum veritatem pervicaciter asserunt.* Et Vincentius Lirinensis in Com-
 T. 3. p. 1.
 p. 2. s. G.
 Bibl. PP.
 1. 7. p.
 250. D.
 monitorio c. 2. *Scripturam sacram*, ait, *pro ipsa sui altitudine, non uno eodemque sensu universè accipiunt; sed ejusdem eloquia aliter alius, atque alius interpretatur, ut pene quot homines sunt, tot illinc sententiæ erui posse videantur. Aliter namque illam Novatianus, aliter Sabellius &c. exponit. Atque idcirco multum necesse est propter tantos tam varii erroris anfractus, ut Prophetica & Apostolica interpretationis linea secundum Ecclesiastici & Catholici sensus normam dirigatur.*

An porro in tanta interpretationum Scripturæ varietate ac discrepantia, in tanta errorum & errantium licentia & contrarietate in Libris sacris tum discernendis, tum exponendis una Scriptura judex esse potest? An secum ipsa pugnans simul idem affirmare & negare, errorem tueri. veritatem damnare? Quis dissentientes inter se Hæreticos conciliabit? Scriptura? at illa varias in partes ab illis trahitur. Muta fileat ac veluti mortua lex est, quæ patitur se in sensus varios ac discrepantes torqueri.

Et verò duo in Scriptura spectanda sunt, textus ipse seu littera, & sensus.

De textu quot controversiæ? An is, quem nunc habemus præ manibus, & Scripturam vocamus, genuinum sit Dei verbum? An autographis Prophetarum & Apostolorum conformis? An purus & integer ad nos pervenerit, vel Judæorum aut Hæreticorum fraudibus ac malitia depravatus? An hujus textus versiones, quæ par est fide, legitimæ primigenii autographi vel exemplaris sensum referant? An denique hi vel illi Libri Canonici sint, vel non? Nemo nescit de hisce omnibus jam diu lites excitatas fuisse. *Ista hæresis*, dicebat Tertullianus, *non recepit quasdam Scripturas; & si quas recipit, non recipit integras: adjectionibus & detractionibus ad dispositionem instituti sui intervertit; & si aliquatenus integras præstat, nihilominus diversas expositiones commentata convertit. Tantum veritati obstreperit adulter sensus, quantum & corruptor stylus....*
 L. de
 Præscr.
 cap. 17.
 p. 208. A.
 Ib. cap.
 19. B. C.
 Ergo, concludit, non ad Scripturas provocandum est, nec in his constituendum certamen, in quibus aut nulla, aut incerta victoria est, aut par incertæ.

At, ne rem aliùs repetamus, nemo ignorat, Lutheranos & Calvinistas inter se digladiari de nonnullis sacrorum Codicum Libris, quos isti tanquam Canonicos admittunt, illi verò tanquam spurios rejiciunt. Unde varietas illa & discrepantia? Non ergo unus & idem fuit spiritus, non una & eadem interior unctio, sed discors ac diversa quæ Lutherum ac Calvinum docuit, & sensus adeo dissonantes utriq; inspiravit. Ubi ergo sunt illi tam splendidi ac conspicui divinitatis radii, quibus Librorum sacrorum origo cœlestis ac planè divina omnibus, ut ipsi volunt, statim effulget? Necesse prorsus est ad splendorem illum cœcutisse vel Lutherum, vel Calvinum; atque alterutrum ea interiori Spiritus unctio destitutum fuisse, quæ modestos & humiles docet, ut Libros Canonicos à non Canonicis, veram à falsa & supposititia Scripturam discernere valeant; Sin autem illis defuit,

defuit, aliisque pariter eam se habere, eam se experiri ac sentire firmissimè credentibus, quis potest illam sibi certò appromittere? Quis sibi abesse existimare? Quis metuere sapienter non debet, ne suus illum sensus, suaque opinio decipiat? Ergo in dignoscendis genuinis Scripturis nulla illi certa & fixa regula dirigi unquam potest: ab una igitur Ecclesia, quæ depositi custos est fidelis, repetendus est verus ac genuinus Scripturæ textus. *Scripturarum etiam à nobis tenetur veritas*, ait T. 2. p. 407. F. S. Aug. L. 1. contra Cres. c. 33. *cùm hoc facimus, quod universæ jam placuit Ecclesiæ, quam ipsarum Scripturarum commendat auctoritas; ut quoniam sancta Scriptura fallere non potest, quisquis falli metuit hujus obscuritate quæstionis, eandem Ecclesiam de illa consulat, quam sine ambiguitate sancta Scriptura demonstrat.*

Verùm longè graviolem inter illos discordiam exardescere de sensu & interpretatione Scripturæ, vel ex una ista Christi sententia in sensum planè contrarium adducta, *Hoc est corpus meum*, demonstratur. Lutherani, ad sensum præsentia realis; è contra Calvinistæ, ad sensum præsentia dumtaxat metaphoricæ ac figuratæ verba Christi adducunt. Ista pariter, *Ego & Pater unum sumus*, Calvinus interpretatur de unione tantum morali affectus & voluntatis, asseritque, Patres Nicænos perperam ex iisdem verbis unionem substantiæ ac naturæ comprobasse; attamen interpretationem illam tanquam falsam & periculosam, vulgò rejiciunt Calvini discipuli, atque imprimis Joannes Mestrezat, Parisiensis Ecclesiæ, ut appellabant, Reformatæ Administer, Tractatu gallicè scripto de Scriptura sacra. Denique, ut alia hujuscemodi penè infinita omittamus, L. 4. c. 9. pag. 482. solemnia hæc Christi verba Joan. 8. v. 58. *Antequam Abraham fieret, ego sum*, quibus Catholici omnes adversus Arianos tum veteres, tum recentiores, invictè demonstrant, Christum, quantum ad divinam ejus naturam, præstitisse prius, quàm ex Maria Virgine nasceretur, verba, inquam, illa, nonnulli ex Calvini discipulis explicant de præexistentia, quantum ad destinationem, seu decretum Dei, eo ipso sensu, quo Christus dicitur *Agnus occisus ab origine mundi*; non quidem quoad realem sanguinis effusionem, sed quoad destinationem, pretium & applicationem meritorum sanguinis Christi, qui definito tempore pro salute hominum effundendus est. Hæc porro expositio quantum Socinianis faveat, quantum illis arrideat, nemo in eorum scriptis vel leviter versatus ignorat. Eo ducit cæca illa & præcepta licentiam interpretandi Scripturas ad privatum uniuscujusque sensum, seclusa Ecclesiæ auctoritate, quæ sola tanquam judex & magistra consuli debet, & audiri. Quis enim, rogo, inter illos judex erit? Quis illorum contentiones componet, ac verum Scripturæ sensum definiet? An Lutherus? An Calvinus? An spiritus ille privatus, seu, ut ipsi ajunt, spiritus privatis revelans? Quis non rideat spiritum illum pro certa & publica interpretandi Scripturas regula posse assignari, qui privatus est, occultus, incognitus, incertus, dubius, qui tam varius ac multiplex, sibi que ipsi contrarius? Quàm patens & apertus sic aperitur campus ad ridiculum fanaticismum inducendum, & ad quamlibet Religionem promiscuè recipiendam vel tolerandam!

Dicant nobis Lutherani & Calvinistæ, qua tandem via Socinianos revincere, ac sese ab eorum laqueis expedire unquam possunt? Isti quippe ex eorum visceribus nati, iisdemque cum ipsis innutriti ac innixi principiis, Scripturam judicem audire non recusant. Quid porro juris arrogare sibi possunt Lutherani & Calvinistæ ad Scripturam in sensu figuratos ac metaphoricos detorquendam, quod sibi pariter assumere non possint Sociniani, ubi contendunt, Christum sensu figurato Deum appellari, ab auctoritate scilicet ipsi à Deo concessa, quomodo Judices Dii etiam nuncupantur? Quo argumento perversam illam explicationem Lutherani & Calvinistæ confutabunt? Quam in Socinianos rationem afferent, quam non in ipsos eodem jure, ac vi etiam majore retorqueant? Quam, rogo, disparem causam afferent? Scripturæ apertam lucem & claritatem? hanc in causa sua laudabunt & ipsimet Sociniani. Spiritum privatum, ejusque internam unctionem? & de ista pariter illi gloriabuntur. Collationem unius, vel plurium locorum Scripturæ cum aliis; at in ista plurimum & ipsi confidunt. Criticam & grammaticalem verborum significationem? at in ea vim fere totam argumentorum suorum illi collocant? Traditionem? at istam communi consensu Novatores omnes rejiciunt. Imò ne ipsi quidem Sociniani, nonnulla, quæ nobiscum pariter agnoscunt, fidei capita, v. g. resurrectionem corporum, creationem mundi ex nihilo, certo asserere ac vindicare possunt adversus eos, à quibus illa impugnantur. Unde enim certam & invictam probationem deproment? Ex ratione? at uniusquisque in sensu suo abundant. Et grammaticali verbi, *creare*, significatione? at fatentur hebraicè periti, verbum hebræum, quod Vulgata nostra reddit per verbum, *creare*, ex æquo significare, facere, producere, formare, sive ex nihilo, sive ex præjacente materia. Ergo seposita Ecclesiæ auctoritate, ad quam pertinet veram & genuinam verborum Scripturæ significationem determinare ac figere, ipsum creationis dogma defendere, atque illud evertentes certò arguere ac confutare non possunt Sociniani: adeo verum istud est, excusso semel auctoritatis Ecclesiæ jugo, nihil amplius constans ac certum esse in Religione, & ad uniuscujusque arbitrium ac libidinem divina temerè moderari, aut potius incertò fluctuare.

Eritne igitur tam perditæ mentis quispiam, qui à Christo Domino Ecclesiæ sponsæ suæ, quam proprio sanguine acquisivit, tam malè provisum fuisse suspicetur? *Ipsa est Ecclesia sancta*, ut T. 6. p. 514. E. egregiè D. Augustinus admonet de Symbol. ad Catech. cap. 6. num. 13. *Ecclesia una, Ecclesia vera, Ecclesia Catholica, contra omnes hæreses pugnans; pugnare potest, expugnari tamen non potest. Hæreses omnes de illa exierunt, tanquam sarmenta inutilia de vite præcisa. Ipsa autem*

manet in radice sua, in vite sua, in charitate sua. Porta inferi non vincent eam. Ipsa est communis Christianorum omnium mater, quæ omnes ad salutem invitat & expectat. Ut enim navis gubernatori cursus secundus, Medico salus, Imperatori Victoria, sic Ecclesiæ gubernatrici una beata Fidelium vita proposita est. Eum in finem curam & sollicitudinem suam ad omnes circumquaque diffundit: *ipsis etiam omnibus errantibus utitur ad proventus suos*, ait S. Aug. L. de vera Relig. c. 6. n. 10. *Utitur enim gentibus*, pergit S. Doctor, *ad materiam operationis suæ, hæreticis ad probationem doctrinæ suæ, schismaticis ad documentum stabilitatis suæ, Judæis ad comparisonem pulchritudinis suæ. Alios ergo invitat, alios excludit, alios relinquit, alios antece dit: omnibus tamen gratiæ Dei participandæ dat potestatem.*

Quàm verò feliciter in his omnibus sese exercuerit & elaboraverit Ecclesiæ, eventus ipse manifestè comprobavit.

Utitur gentibus ad materiam operationis suæ, nempe ut gentes ipsas ab Idolorum insania ad veri numinis notitiam cultumque perducatur: idola destruat, ac demonstret illum planè stolidum & insulsum esse, qui venerationis quidpiam eis persolverit, *qui non erubescit*, ut festivè dicebat Salomon, *cum illo loqui, qui sine anima est; & pro sanitate infirmum deprecatur, & pro vita rogat mortuum, & in adjutorium inutilem invocat, & pro itinere petit ab eo, qui ambulare non potest; & de omnium rerum eventu petit ab eo, qui in omnibus est inutilis...* Qui navigare cogitans & per feros fluctus iter facere incipiens ligno portante se, fragilius lignum invocat.

Utitur gentibus ad materiam operationis suæ, ut unius ac supremi numinis honorem confirmet, veram Christi Religionem ubique diffundat, cœlestes ac planè divinas, quibus undequaque Ecclesiæ refulget, dotes aperiat ac demonstret, ex splendore miraculorum, quibus confirmata, ex miro ac stupendo modo, quo propagata fuit à duodecim hominibus illiteratis, pauperibus, omni humana ope destitutis, tota licet fremente ac reluctante natura; ex invicta inter acerbissimos cruciatus Martyrum constantia. Quid dico constantia? Suavissima voluptate. Vincimus, clamabant illi, *cum occidimur...* Cruciate, torquete, dammate, atterite nos, *probatio est innocentiae nostræ iniquitas vestra...* Nec quidquam proficit exquisitior quæque crudelitas vestra, *illecebra est magis sectæ. Plures efficimur, quoties metimur à vobis. Semen est sanguis Christianorum.* Hoc invicto argumento Ecclesiæ Gentilibus demonstrabat divinam planè esse Religionem, quæ hac ipsa via crevit & amplificata est, quæ penitus atteri & extinguì debuisset, nisi divina fuisset; in qua nec inanis gloriæ spes, nec fama nominis, nec divitiarum aut voluptatis amor, sed unius æternæ felicitatis in Deo assequendæ præconcepta cogitatio laborem leviorē reddit & mortem ipsam vitæ longè jucundiorē. Quàm meritò igitur exclamabat S. Aug. L. 22. de Civ. Dei c. 8. n. 1. *Quisquis adhuc prodigia ut credat, inquit, magnum est ipse prodigium, qui mundo credente non credit; & qui miracula facta esse non credunt, nobis hoc unum grande miraculum sufficit, quod terrarum Orbis sine ullis miraculis credidit.*

Utitur gentibus ad materiam operationis suæ, ut ex ipsa, quam proponit, Christianæ Religionis doctrina pura & cœlesti, & Imperatores, Reges ac Principes demulceat sibi que conciliet, quorum legitimæ potestati nulla magis favet Religio, quàm Christiana; quæ docet, *omnem animam potestatibus sublimioribus subditam esse debere, non tantum propter iram, sed propter conscientiam; Omnem potestatem à Deo esse; & eos, qui potestati resistunt, divinæ ordinationi resistere: nunquam fas esse adversus Principem rebellionem movere; persecutionibus vexatos ad alia arma confugere non debere, nisi ad preces & supplicationes; demum pro incolumitate ac felicitate Imperatorum etiam fœdè ac injustè persequentium, solitos vota nuncupare Christianos.* Nos, inquit Tertul. in Apol. pro Christianis, *pro salute Imperatorum Deum invocamus æternum, Deum verum, Deum vivum... Oramus, ut illis vitam prolixiā, imperium securum, domum tutam, exercitus fortes, Senatum fidelem, populum probum, orbem quietum, & quæcunque hominis & Cæsaris vota sunt.*

Utitur Hæreticis ad probationem doctrinæ suæ: Oportet enim, ait Apostolus, *hæreses esse, ut probati sint, manifesti fiant.* Cum autem foris sunt (Hæretici) pergit Aug. L. de vera Relig. c. 8. *plurimum prosunt, non verum docendo, quod nesciunt; sed ad verum querendum carnales, & ad verum aperiendum spirituales Catholicos excitando.* Utamur ergo Hæreticis, non ut eorum approbemus errores, sed ut Catholicam disciplinam adversus eorum insidias asserentes, vigilantiores & cautiore simus, *etiamsi eos ad salutem revocare non possumus.* Quæ porro ratione Ecclesiæ doctrinæ veritatem adversus Hæreticos tuetur & confirmat? Verbo Dei, cujus illa fidelis custos est; Ecclesiarum Apostolicarum, quas consulit ac sequitur, in una eademque fide retinenda firma & constanti consensione, *in ipsa etenim Catholica Ecclesiæ magnopere curandum est, ut id teneamus, quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est.* In illa Ecclesiarum unitate ac conspiratione firmissimum & invictissimum habemus veritatis argumentum & præsidium; omnes enim illæ Ecclesiæ unam & eandem efficiunt Christi Ecclesiam, quæ una est & indivisa. Tot & tantæ Ecclesiæ, ait Tertullianus, *una est illa ab Apostolis prima, ex qua omnes.* Sic omnes prima, & Apostolica, dum una omnes probant unitatem... Proinde omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis matricibus & originalibus fidei conspiret, veritati deputandam... omnem verò doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum, Apostolorum, & Christi, & Dei. Communicamus cum Ecclesiis Apostolicis, pergit adhuc Tertullianus, *hoc est Testimonium veritatis...* Ex ipso ordine manifestatur, id esse Dominicum & verum, quod sit prius traditum; id autem extraneum & falsum, quod si posterius immixtum.

P R Æ F A T I O.

Ab hac Ecclesiarum unitate, qui recedunt Hæretici, ipsi sese interimunt, mutuisque ac intestinis diffidiis inter se collisi, varias in sectas miserè scinduntur. *Annon*, ridendo dicebat Tertullianus, *licuit Valentinianis, quod Valentino; idem Marcionitis, quod Marcioni, de arbitrio fidem innovare?* Vix foetus suos primi hærescon parentes procrearunt, cum filios jam tum distractos inter se ac discordes viderunt. Simoniani statim divisi in Saturnianos & Basilidianos: Marcionitæ in Lucianistas, Apellianos, Severianos: Montanistæ in Pepusianos, Artotyritas, Phrygastas: Massaliani in Martyrianos, Sathanianos, Euthusiastæ, Ariani in Acacianos, Macedonianos, Eunomianos. Quid de Lutheranis & Calvinistis, quorum in doctrina variationes ac vicissitudines tam doctè accopiosè prosecutus est memoriæ nunquam interitura Illustrissimus Bossuetius, dum viveret Meldensium Episcopus?

Una est Christi Ecclesia, quæ sibi semper constans ac similis, novitatis ac dissensionis inimica doctrinam, quam Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo accepit, firmiter ac constanter retinuit, ac retinebit semper... *Hujus unitatis præcedendæ nunquam justa esse potest necessitas*, ait S. Augustinus L. 2. contra Epistolam Parm. c. 11. n. 25. quia nempe justam secessionis causam Ecclesia dare nunquam potest, in fide non minùs infallibilis, quàm sancta in moribus. Schismatis ergo reus illicò convincitur Novator quilibet, qui Ecclesiam deserit. Quam enim Ecclesiam deserit? nisi eam, in qua ipse antea versabatur. Hæc verò nonne Ecclesia Christi erat? Ergo vera, una, sancta & impolluta, iisque omnibus instructa dotibus, quæ veram Christi Dei sponfam decent: Ergo nullum ipsi vitium imputandum, quod (proh scelus) in Christum ipsum illius Caput ac parentem redundaret: Ergo nullum vitæ spiritum, nullam spem salutis habere ille potest, qui ab Ecclesia secedit. *Ecclesia*, inquit more suo eleganter Cyprianus Lib. de unitate Ecclesiæ, *una est... unitas servatur in origine. Avelle radium Solis à corpore, divisio nem lucis unitas non capit: ab arbore frange ramum, fructus germinare non poterit: à fonte præcide rivum, præcisus arescet... Qui relinquit Ecclesiam Christi, alienus est, profanus est, hostis est. Habere jam non potest Deum patrem, qui Ecclesiam non habet matrem... Et postea: Deus unus est, & Christus unus, & una Ecclesia ejus, & fides una, & plebs in solidam corporis unitatem concordie glutino copulata.*

Utitur Schismaticis ad documentum stabilitatis suæ. Hæc porro stabilitas tota in firmissima petra fundata est, adversus quam portæ inferi non prævalebunt. *Schismaticos non fides diversa facit, sed communionis disrupta societas.* Quanquam, ut advertit S. Hieronymus in caput 3. Epistolæ ad Titum v. 10. *nullum schisma est, quod non sibi aliquam hæresim consingat, ut rectè ab Ecclesia recessisse videatur.* Firmitatem ergo suam adversus Schismaticos comprobat Ecclesia, ex intima illa communione & societate, quæ retineri semper debet cum Petro ejusque successore Romano Pontifice, qui *verus est Christi Vicarius, totiusque Ecclesiæ Caput, & omnium Christianorum Pater ac Doctör, cui in B. Petro pascendi, regendi, ac gubernandi universalem Ecclesiam* [id est, universas Ecclesias] *à Domino nostro Jesu Christo plena potestas tradita est, quemadmodum etiam in gestis Oecumenicorum Conciliorum & in sacris Canonibus continetur.* Verba sunt Concilii Florentini in definitione fidei.

Ad hanc (Petri Sedem seu Romanam Ecclesiam) propter potiorem principalitatem, necesse est convenire omnem Ecclesiam, dicebat S. Irenæus Lib. 3. c. 3: *Est enim omnium Ecclesiarum mater ac magistra; Cathedra principalis, unde unitas Sacerdotalis exorta est, vinculum unitatis, centrum Catholicæ communionis, ac publicum veræ fidei professionis argumentum.* Hanc Ecclesiæ unitatem qui non tenet, tenere se fidem credit? Qui Ecclesiæ renititur, qui Cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse confidit. *Frustra sibi blanditur*, pergit S. Martyr Ep. 69. ad Florentinum Pupianum, ii, *qui pacem cum Sacerdotibus Dei non habentes obrepunt, & latenter apud quosdam communicare se credunt, quando Ecclesia, quæ Catholica una est, scissa non sit, neque divisa, sed sit utique connexa & coherentium sibi Sacerdotum glutino copulata.*

Ego, dicebat S. Hieronymus scribens ad Damasum, *Beatitudini tuæ, id est, Cathedræ Petri, communionem consocior: super illam petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est... Non novi Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum. Quicumque tecum non colligit, spargit.*

Non alio autem certiori argumento comperta esse potest cum Romana Ecclesia ejusque visibili Capite conjunctio, quam ex consensione in eadem cum ipso doctrina. Si *Damasi communionem amplecteris, o amice*, inquiebat Flavianus Paulinum alloquens, *doctrinæ nobis manifestam similitudinem ostende... Ostende consensionem doctrinæ.*

Qui ergo hanc dogmatum concordiam ostendere non possunt, an cum Pontifice communionem saltem internam habere dicendi sunt? An non Romanus Pontifex universæ Ecclesiæ Caput est ac Rector, cui Christiani omnes obedire debent? Nonne, ut cum Ecclesia Parisiensi, Præsidente Stephano loquar, *Romana Ecclesia Fidelium omnium mater est ac magistra, in firmissima Petri Christi Vicarii confessione fundata, ad quam velut ad universalem regulam Catholicæ veritatis pertinet approbatio & reprobatio doctrinarum, declaratio dubiorum, determinatio tenendorum, & confutatio errorum?*

Notum est, quod observat S. Cyprian. Ep. 55. ad Cornel. *non aliunde hæreses obortas fuisse, aut nata schismata, quam inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in Ecclesia ad tempus*

Sacer-

de Præscript. c. 42. p. 218. A.

T. 9. p. 42. E.

P. 180. & 181.

P. 186.

S. Aug. L. quest. Evangel. Matth.

Q. 11.

T. 3. p.

2. pag.

270. C.

T. 4. p. 1.

P. 439.

Tom. 13.

Conc. p.

515. E.

P. 175.

n. 2.

Conc. To.

sess. 7. de.

Bap. Ca.

S. Cyp.

Ep. 55. ad

ad Cornel.

p. 184.

P. 118.

T. 4. par.

2. p. 19.

Apud

Theod.

Lib. 5.

Hist. c. 3.

p. 201. C.

Rom. 4.

Hist. Uni-

vers. Pa-

risiensis

ad an.

1324. P.

205.

P. 79.

P R Æ F A T I O.

Sacerdos & ad tempus iudex vice Christi cogitatur. Cui si secundum magisteria divina obtemperaret fraternitas universa... nemo dissidio unitatis Christi Ecclesiam scinderet; nemo sibi placens ac tumens seorsum foris heresim novam conderet.

Denique Ecclesia utitur Judæis ad comparationem pulchritudinis suæ: quæ scilicet radios suos circumquaque cum summa gloria diffundit; tanto Synagoga præstantior, quanto veritas figuræ, magistra ancillæ, libera servæ antecellit.

Sed vultis, dilectissimi Candidati, omnes Ecclesiæ dotes, beneficia, & doctrinam uno quasi intuitu dignoscere? audite Augustinum Ecclesiam ipsam sic alloquentem: *Tu pueriliter pueros, fortiter juvenes, quietè senes, prout cujusque non corporis tantum, sed & animi ætas est, exerces ac doces. Tu jœminas viris suis, non ad explendam libidinem, sed ad propagandam prolem, & ad rei familiaris societatem, casta & fidei obedientia subjicis. Tu viros conjugibus, non ad illudendum imbecilliore sexum, sed sinceri amoris legibus præficias. Tu parentibus filios libera quadam servitute subjungis, parentes filiis pia dominatione præponis. Tu fratribus fratres Religionis vinculo firmiore atque arctiore quàm sanguinis nectis. Tu omnem generis propinquitatem & affinitatis necessitudinem, servatis naturæ voluntatisque nexibus, mutua charitate constringis. Tu dominis servos, non tam conditionis necessitate quàm officii delectatione doces adhærere. Tu dominos servis, summi Dei communis Domini consideratione placabiles, & ad consulendum quàm coercendum propensiores facis. Tu cives civibus, gentes gentibus, & prorsus homines primorum parentum recordatione, non societate tantum, sed quadam etiam fraternitate conjungis. Doces Reges prospicere populis, mones populos se subdere Regibus. Quibus honor debeat, quibus affectus, quibus reverentia, quibus timor, quibus consolatio, quibus admonitio, quibus cohortatio, quibus disciplina, quibus objurgatio, quibus supplicium, se aulos doces; ostendens quemadmodum & non omnibus, omnia, & omnibus charitas, & nulli debeat injuria.*

PRÆLECTIONES THEOLOGICÆ DE ECCLESIA.

QUÆSTIO PRIMA.

De Natura Ecclesiæ.

TRia præsertim sunt, quæ rei alicujus naturam aperiunt, nomen scilicet, definitio, & origo.

ARTICULUS I.

De Nomine Ecclesiæ.

TRia hic paucis exponenda.

- I. Quid significet nomen Ecclesiæ.
- II. Quæ sint præcipua nomina, quibus in Scripturis Ecclesia insignitur.
- III. Quibus figuris adumbrata fuerit in Scripturis Ecclesia.

Quid significet nomen Ecclesiæ.

Edit.
Parif.
1650 p.
221. A.

Ecclesiæ nomen græcum est derivatum à verbo *ἐκκαλέω*, quod est *evoco, congreco*. Ecclesia igitur juxta litteralem & grammaticalem significationem, est evocatio. *Ap̄t̄*, inquit S. Cyrillus Jerosolymitanus Catechesi 18. *Ecclesia vocatur, quasi dicas convocatio, propter omnium convocationem & congregationem.*

Atque hoc generali & grammaticali sensu, quilibet conventus seu congregatio etiam civilis ac politica Ecclesia vocatur. Sic Psalmo 25. v. 5. David ait: *Odivi Ecclesiam malignantium.* Et Psal. 106. v. 32. *Exaltent eum in Ecclesia plebis.* Quo postremo in loco, Ecclesia pro conventu civili & politico usurpatur, sicut & Act. 19. v. 32. Conventus Ephesinus vocatur *Ecclesia confusa*: de quo rursus v. 40. dicitur, *Dimisit Ecclesiam.*

At verò usu Ecclesiastico Ecclesiam hæc usurpamus ad significandam fidelium societatem seu congregationem: quo sensu ab Apostolo sumitur Rom. 16. v. 16. cum ait: *Salutant vos Ecclesiæ Christi.* Et v. 23. *Salutat vos Cajus hospes meus, & universa Ecclesia.*

Aliquando etiam in Scripturis Ecclesiæ vocabulum significat ipsum locum in quo congregantur fideles ad preces fundendas & sacra Deo facienda. Quo sensu sumpsit Apostolus, cum 1. Corinth. 11. v. 18. dixit: *Primum quidem convenientibus omnibus in Ecclesiam.* Ac subinde addit v. 22. *Numquid domos non habetis ad manducandum aut bibendum? aut Ecclesiam Dei contemnitis?* Et Judith. 6. v. 21. *Convocatus est omnis populus, & per totam noctem intra Ecclesiam oraverunt.*

Edit. Co-
lon. To. 2.
p. 43. C.

Strictè ac propriè nomen Ecclesiæ hæc significat societatem seu cætum vocatorum. » Quia, inquit Bel-
larminus Lib. 3. de Ecclesia cap. 1. nemo ad hunc populum se adjungit per se & suo proprio instinctu; sed omnes quotquot veniunt, à Dei vocatione præveniuntur. Est enim vocatio primum beneficium quod Sancti à Deo recipiunt. Quos vocavit, inquit Apostolus Rom. 8. hos justificavit: quos justificavit, hos & magnificavit. *Observat ibid. ex Augustino in Psal. 81.*
Tournelli Tomi II. P. I. De Ecclesia.

Ibid. D.

»quod etsi eadem sit Ecclesia veteris Testamenti & »novi, quoad essentiam; tamen quia status Ecclesiæ »novi Testamenti est longè excellentior, ideo etiam »nomina sint distincta. Nam populus veteris Testa- »menti propriè dicitur Synagoga, id est, congregatio; »populus novi Testamenti nusquam dicitur Synagoga, »sed semper Ecclesia, id est, evocatio. Congregari »enim commune est hominibus cum bestiis: at evocari proprium est hominum.

Hoc utriusque nominis discrimen assignat author antiquus apud S. Hieronymum Comment. in cap. 5. Proverbiorum. »Ecclesiæ & Synagogæ, inquit, græca »nomina sunt, & unam eandemque rem latine signifi- »cant; id est, conventum plurimorum ad invicem. Si »autem subtiliùs distinguantur, Ecclesia convocatio, »& Synagoga congregatio interpretatur. Et verus »quidem Dei populus utroque nomine vocabatur: »nunc autem gratia distinctionis, ille Synagoga, no- »ster Ecclesia dicitur, merito scilicet fidei & scientiæ »majoris: quia & irrationalis creatura potest con- »gregari.

Jam verò Ecclesiæ nomen pro congregatione multorum usurpatum, aliquando in malam partem sumitur, ut Psal. 25. v. 5. *Odivi Ecclesiam malignantium.* Aliquando verò ac frequentius in bonam, ut Ps. 149. v. 1. *Laus ejus in Ecclesia Sanctorum.*

Hoc posteriori sensu Ecclesiæ nomen ad certam fidelium societatem determinatum, pluribus modis sumitur.

I. Pro iis fidelibus qui in una eademque domo & familia commorantur: sic Apostolus Rom. 16. v. 3. & 5. jubet saluari Priscam & Aquilam, & domesticam eorum Ecclesiam.

II. Pro ea fidelium societate, qui certa quadam in Parochia sub cura Pastoris & Parochi degunt; Ita passim apud Scriptores Ecclesiasticos.

III. Pro cætu fidelium, qui totus in una Civitate uni subicitur Episcopo. Quo sensu loqui videtur Apostolus 1. Cor. 1. v. 1. & 2. *Paulus vocatus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, & Sosthenes frater, Ecclesiæ Dei quæ est Corinthi.* Videtur enim ibi intelligere Ecclesiam Episcopalem & primariam totius Civitatis ac Diocesis, quæ simul cum pluribus Ecclesiis inferioribus & subditis, unam constituit Ecclesiam Episcopalem sub uno & eodem Episcopo: in majoribus enim dumtaxat Civitatibus Episcopi constituebantur.

IV. Pro ea fidelium societate quæ pluribus in Civitatibus ac Diocesis, adeoque in una Provincia, vel etiam ampliori ditione & regione, natione aut regno, aut etiam amplissima terrarum orbis parte, uni & eadem Episcopo superioris gradus, qualis est Archiepiscopus, Primas aut Patriarcha, subicitur. Talem Apostolus innuit Ecclesiam Christi in Creta fuisse: sicque in ea Insula, quæ satis ampla est & centum Civitates olim habuisse dicitur, se Titum instituisse & reliquisse, non ut simplicem Episcopum, sed veluti Primate & Archiepiscopum, ut ordinaret per Civitates Diaconos, Presbyteros & Episcopos. Ad Titum 1. v. 5. *Hujus rei gratia,*

A

Edit. nov.
T. 5. p.
533.

gratia, inquit, reliqui te Creta, ut ea quæ defunt, corrigas, & constituas per Civitates Presbyteros. Quo loco, Presbyterorum nomine intelligendos esse Episcopos, patet ex v. 7. ubi ait: Oportet enim Episcopum sine crimine esse.

V. Sumitur interdum Ecclesiæ vocabulum, pro ipso Tribunali Ecclesiæ, seu pro ipso Præsule & Pastore Ecclesiæ, cujus est regere plebem sibi à Deo commissam: juxta illud Christi Matth. 18. v. 27. ubi agitur de correctione fraterna: Si autem non audierit, dic Ecclesiæ. Quo loco non significatur ipsa populi fidelis congregatio, sed ea dumtaxat Ecclesia penes quam postea dicit esse potestatem ligandi & solvendi: illi autem sunt Pastores Ecclesiæ, quibus datum à Deo est regere subditos fideles. Act. 20. v. 28. Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus S. posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo: quem textum de Episcopis intelligit Synodus Trid. sess. 23. c. 4.

VI. Denique, sumitur Ecclesiæ nomen ad significandam universam Christianorum gentem, seu quoquo versum diffusam atque inde distributam, seu coactam & in unum Concilium congregatam. Sic enim solemus loqui, cum referimus Ecclesiæ sensum, vel aliquam ejus definitionem: Ita tenet Ecclesia, scilicet ubique gentium diffusa: Ita definit Ecclesia, scilicet synodice congregata.

Unde non immerito Concilium Oecumenicum vocamus Ecclesiam; liquidem universalem Ecclesiam repræsentat: quandoquidem Episcopi qui conveniunt ex universo orbe Christiano, sunt vocati, ibique non privato suo nomine agunt, sed publicas sustinent Ecclesiæ suæ partes, cujus ipsi loco sunt. Sicut enim, ut ait Philosophus Ethicorum 9. cap. 9. civitas id esse maximè dicitur, quod est in ea principale: inde enim quæ Principes ac Gubernatores civitatis faciunt & sentiunt, ea civitas ipsa facere & sentire dicitur; ita quod Episcopi in Concilium Oecumenicum coacti decernunt, ea Ecclesia ipsa universa decernere dicitur. Episcopi etenim testes sunt ac Judices fidei & traditionis quæ in suis viget Ecclesiis; adeoque communem totius Ecclesiæ per orbem diffusæ referunt, quando in Conciliis Oecumenicis congregantur. Hanc ob causam Concilium Hierosolymitanum Act. 15. v. 2. asseritur fuisse ex omni Ecclesia; quamquam ei non interfuerint singuli Christianam Religionem tunc professi, sive ex urbe Roma, sive Antiochia, sive aliunde: imò ex Apostolis quinque dumtaxat adfuerunt præsentibus, nempe Petrus, Jacobus, Joannes, Paulus & Barnabas. Placuit, inquit Sanctus Lucas, Apostolis & Senioribus cum omni Ecclesia.

Hinc Synodica Constitutiones à tota Ecclesia dimanare censentur. Hinc etiam Synodus Constantiensis & Basiliensis suas definitiones ab his verbis inchoant: Sacrosancta Synodus Ecclesiam universalem repræsentans. Atque hoc sensu, Concilium totius Orbis, dici solet tota orbis Ecclesia: Nationale, tota Nationis illius Ecclesia: Provinciale, tota Provinciæ Ecclesia: Diocesana, tota Dioceseos Ecclesia: hoc etiam sensu, Concilia Nationis Gallicanæ dicimus Ecclesiam Gallicanam. Hoc sensu à nobis sumitur Ecclesiæ nomen in toto hujusce Tractatus decursu; nempe pro societate eorum, qui veram Christi fidem profitentur, & in unum Religionis corpus coeunt; sive complectatur omnes fideles per totam orbem dispersos, sive Pastores & Episcopos alicujus gentis, Nationis, Provinciæ vel Regni.

Quæ sint præcipua nomina, quibus in Scripturis Ecclesia designatur.

Varia hæc nomina, quibus per metaphoram ac periphrasim in Scripturis passim designatur Ecclesia, eò dumtaxat tendunt, ut ipsius dignitatem, excellentiam, aliasque eximias dotes illustrent, oculisque nostris veluti subjiciant.

Dicitur

I. Domus Dei. 1. ad Timoth. 3. v. 15. Ut scias, quomodo te oporteat in domo Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi. Domus quidem, propter aptam fidelium inter se dispositionem: Dei verò, quia Deus in ea colitur, & speciali modo inhabitat, juxta Ps. 25. v. 8. Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ.

II. Castrorum acies ordinata, & quidem eo nomine terribilis. Canticorum 6. v. 10. Quæ nempe adversus

omnes Christi ac veræ Religionis hostes, immota & inconcussa semper permanebit.

III. Civitas Dei, juxta illud Psalm. 47. v. 2. Magnus Dominus & laudabilis nimis, in Civitate Dei nostri, in monte sancto ejus. Dicitur autem Civitas, propter unitatem & conjunctionem inter fideles: dicitur Dei nostri, quia scilicet fundavit eam Deus in æternum, non ad tempus, sicut Tabernaculum Moysis.

IV. Civitas supra montem posita. Matth. 5. v. 14. Civitas in quadro posita. Apocalypsis 21. v. 16. Quibus significatur Ecclesiæ visibilitas ac firmitas.

V. Regnum Dei, sive Cælorum, ut sæpè dicitur Matt. 13.

VI. Templum Dei. 1. Cor. 3. v. 16. Nescitis, quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitabit in vobis.

VII. Tabernaculum Dei. Apocal. 21. v. 3.

VIII. Semen Abraham. Galath. 3. v. 29. Omnes vos unum estis in Christo Jesu. Si autem vos Christi; ergo semen Abraham estis, secundum promissionem hæredes. Ex quibus verbis infert S. August. in Expositione hujus Epistolæ, non modò Christum esse semen Abraham, verum etiam ipsam Ecclesiam.

IX. Corpus Christi. Sic eam vocat Apostolus ad Colossenses 1. v. 25. Pro corpore Christi quod est Ecclesia; cujus factus sum ego minister secundum dispensationem Dei. Dicitur autem Corpus Christi, non tantum quia Christus regit Ecclesiam & ipsi præest; sed quia etiam in eam influit occulta quadam subministratione Spiritus & gratiæ.

X. Ovile Christi, quia continet oves Christi, quas ipse pascit verbo doctrinæ & Sacramentis.

XI. Sponsa Christi. Cantic. 4. v. 8. Veni de Libano, sponsa mea, veni: quia scilicet Christo juncta est indissolubili amoris vinculo, juxta illud Canticorum 2. v. 16. Dilectus meus mihi, & ego illi. Quid sponsa, ait S. Bernardus Serm. 68. in Cantica, nisi congregatio justorum? Quid ipsa, nisi generatio quærentium Dominum, quærentium faciem sponsi?

Ed. Mab. 1690. T. 1. p. 1505. C.

Quibus figuris adumbrata fuerit in Scripturis Ecclesia.

Variis figuris expressam legimus Ecclesiam in veteri & novo Testamento.

Figura Ecclesiæ in veteri Testamento.

Ex veteri Testamento referemus primùm eas, quæ contigerunt ante Legem, deinde alias quas contigisse legimus stante Lege.

Ante Legem prima Ecclesiæ figura fuit Paradisus terrestris, cum quo quanta sit Ecclesiæ affinitas & similitudo, explicat S. August. Lib. 4. de Baptismo contra Donatistas cap. 1. »Ecclesia, inquit, Paradiso »comparata, indicat nobis posse quidem ejus Baptismum homines etiam foris accipere, sed salutem beatitudinis extra eam neminem vel percipere vel tenere. »Nam & flumina de fonte Paradisi, sicut Scriptura »testatur, etiam foras largiter manaverunt. Nominatum quippe commorantur; & per quas terras »fluant, & quia extra Paradisum constituta sunt, omnibus notum est; nec tamen in Mesopotamia vel in »Egipto, quò illa flumina pervenerunt, est felicitas »vitæ, quæ in Paradiso commemoratur. Ita fit, ut »cum Paradisi aqua sit extra Paradisum, beatitudo tamen non sit nisi intra Paradisum. Sic ergo Baptismus »Ecclesiæ potest esse extra Ecclesiam, munus autem »beata vitæ non nisi intra Ecclesiam reperitur.

Paradisus

Edit. nov. T. 9. p. 121. E.

Secunda fuit ipsa Eva: quo pacto autem ipsa Ecclesiam exprefferit & repræsentaverit, explicat S. Augustinus Tract. 9. in Joan. Dormivit, inquit, Adam, ut fiat Eva: moritur Christus ut fiat Ecclesia. Dormienti Adæ, fit Eva de latere: mortuo Christo. lancea percutitur latus, ut profuant Sacramenta quibus formetur Ecclesia. Cui non appareat, quia in illis tunc factis futura figurata sunt?

Eva. T. 3. p. 2. p. 365. C.

Tertia fuit Arca Noë; cui in eo præsertim similem fuisse Ecclesiam affirmat S. Augustinus Lib. 12. contra Faustum Manichæum cap. 14. 15. 16. & 17. 1. Quòd quemadmodum temporibus Noe extra Arcam nulli patebat ad salutem aditus; ita nec quisquam extra Ecclesiam possit ad vitam æternam pervenire. 2. Sicut in Arca simul erant munda & immunda animalia, ita in Ecclesia probi sunt simul & improbi. 3. Sicut in Arcam non nisi à latere ingressus patebat, ita non nisi à latere Christi, à quo fluxerunt Sacramenta, in Ecclesia

Arca Noe

fiam quis ingredi potest. Eandem Ecclesiæ figuram in Arca Noë expressam refert S. Hieronymus Epist. 14. aliàs 57. ad Damasum.

Plures
uxores
Patriar-
charum.

Quarta figura fuit in veterum Patriarcharum ux-
ribus; imprimis Sara uxore Abrahami, Rebecca Isaac,
Rachele & Lia Jacobi: atque in eo præcipue positam
esse comparationem observat S. Augustinus Lib. 1. de
Baptismo contra Donat. cap. 15. & seq. quod sicut
matronæ illæ insignis & magnæ gentis matres extite-
runt, & liberos non tantum ex sinu suo pepererunt,
sed etiam ex ancillarum utero, in quos jus habebant;
sic & Ecclesia non tantum in sinu suo parit filios, sed &
de ancillarum sinu, hoc est, in ipso Hæreticorum gre-
mio. Ecclesia, inquit cap. 15. n. 23. omnes per Baptismum
parit, sive apud se, id est, in utero suo; sive extra se de semine
viri sui: sive de se, sive de ancilla. Unde infert S. Augusti-
nus in Donatistas, aliquos nasci Ecclesiæ filios in hæ-
retica secta, & Baptismum Hæreticorum valere; at-
que in iis, qui ab Hæretico aliquo baptizantur, non-
nullos esse Aser similes, qui unitatis studiosi deserunt
sectam, in qua initiati sunt, & revertantur in Eccle-
siam, quam per Baptismum ubicunque tandem per-
ceptum, ingressi fuerant: alios verò Ismaeli similes
esse, qui quamvis Ecclesiæ fuissent nati ex hæretica
societate, sicut natus fuerat Ismael ex Agar ancilla,
quia tamen in fraterna discordia perleveraverunt,
idcirco fuerunt hæreditate paterna privati, atque in
servili conditione remanserunt.

To. 9. p.
91. E.

Tempora autem Legis Mosaicæ, duæ insigniores
præcesserunt Ecclesiæ figura.

Prima fuit in Templo Jerosolymitano, ad quod Ju-
dæi omnes ex Legis præcepto accedere tenebantur, ut
celebrarent Pascha & sua Deo sacrificia offerrent;
adeo ut profanus haberetur, quicumque extra urbem
Jerosolymam paschalem agnum ederet aut alia sacra
faceret: quo quidem Templo significabatur Ecclesiæ
Catholicæ unitas & amplitudo, in quam gentes omnes
undequaque confluerent; & extra quam nulli esset
speranda salus. Ita passim explicat S. Augustinus.

Secunda legitur Danielis cap. 2. v. 35. ubi lapis tum
primùm tenuis, magnum tandem in montem excre-
scit, totumque in orbem diffunditur; & universam
terræ faciem implet. Quod de Ecclesiæ diffusionem in
omnes gentes intelligendum esse observat S. Augusti-
nus passim scribens contra Donatistas, & præsertim
Tractatu 4. in Evangelium Joann.

Figure & Parabola, quibus designatur Ec- clesia in novo Testamento.

Non tantum in veteri Testamento figuris expressa
fuit Ecclesia Christi, sed etiam in novo; quibus & Pa-
rabolas jungemus, per quas ipse Christus Ecclesiæ suæ
caracteres & dotes delineavit.

Tres autem figuras hic solum referemus.

Vas,
quod vi-
dit S. Pe-
trus.

Prima fuit vas illud ingens linteum, quod vidit S. Pe-
trus, ubi ipsi ostendit Deus, gentes esse ad fidem divi-
nam admittendas: qua quidem in imagine exprimi
Ecclesiæ amplitudinem & diffusionem in totum or-
bem, & ejus aditum omnibus gentibus patentem,
multis in locis asserit S. Augustinus.

Piscatio.

Secunda figura fuit piscatio jussu Christi facta, quæ
quidem duplex refertur in Evangelio. Altera ante
Christi mortem, Lucæ 5. Altera post ejus resurrectio-
nem, Joan. 21. Ecclesiæ utraque illa pascatione signi-
ficari observant passim SS. Patres. Inter alios S. Aug.
Serm. 248. aliàs 148. de tempore: in Pl. 49. & Tract.
122. in Joan. Et S. Gregorius Homil. 24. in Evangelia.
Priori quidem piscatione, in qua specialiter non jube-
tur, in quam partem mitti debet rete, præsens Ecclesia
designatur, quæ bonos simul & malos colligit, nec eli-
git, quos trahat; quia, quos eligere possit, ignorat; quæ
Schismatibus obnoxia est, seu ex qua recedere possunt
aliqui disrupta unitate. Posteriori autem exprimitur
Ecclesia jam in cælis triumphans, in qua & multi pi-
ces & magni capiuntur, & rete non rumpitur; quia
scilicet sancta electorum Ecclesia in continua authoris
sui pace requiescens, nullis jam dissensionibus agita-
tur aut turbatur.

Vestis
Dominici.

Tertia figura fuit vestis Dominica, seu tunica Chri-
sti inconsutilis, quam de Ecclesia interpretatur S. Au-
gustinus Tract. 118. in Joan. ubi explicans illa verba
Psalm. 21. v. 19. Diviserunt sibi vestimenta mea, & super ve-
stem meam miserunt sortem, quærit, quid significet vesti-
mentorum in tot partes facta divisio, & ipsa tunicæ
sortitio. Ad primum sic respondet: *Quadrupartita ve-*

Tournelii Tomi II. P. I. De Ecclesia.

stis Domini nostri Jesu Christi quadrupartitam figuravit ejus
Ecclesiam, toto scilicet, qui quatuor partibus constat, terrarum
orbe diffusam: Ad secundum sic: Tunica verò illa sortita,
omnium partium significat unitatem, quæ charitatis vinculo
continetur. Et postea... Merito ergo vestis, quæ (charitas) *Ibid.*
significatur, desuper contexta perbibetur. Inconsutilis autem, *Ibid. F.*
ne aliquando dissuatur: & ad unum pervenit, quia in unum
omnes colligit. Idem ante S. Augustinum scripserant
SS. Hieronymus in Pl. 21. Cyprianus Lib. de unitate
Ecclesiæ, Tertullianus Lib. de Oratione cap. 2. & Lib.
ad Martyres cap. 1. Atque hæc de figuris; nunc de pa-
rabolis, quibus Christus Ecclesiam adumbravit.

Quinque sunt numero.

Prima parabola est Agri, in quo, cum Paterfamilias
zizania & immundas segetes cum tritico permisceri
animadvertisset, noluit avelli à servis, sed permittit si-
mul crescere usque ad mettem, ne fortè bonum simul
cum malo tritico evelleretur. Extat hæc parabola apud
S. Matth. cap. 13. vers. 24. Hanc autem interpretatur
S. August. de Ecclesia Serm. 88. aliàs 18. de verbis Do-
mini sub finem: vultque per agrum, qui præfert
mundum, significari Ecclesiam totum in orbem diffu-
sam; atque vel ex eo unico momento convinci putat
Donatistas, non extare apud ipsos Ecclesiam Catholi-
cam, quandoquidem eorum Ecclesia in totum orbem
diffusa non sit, sed in Africæ angulum sit redacta; ipsi-
que præter ea proficantur, sceleratos & peccatores
ab Ecclesiæ sinu arceri, cum tamen parabola illa de-
monstret eos in ea etiam includi, sicut malum cum bo-
no tritico in agro permiscetur.

Parabolæ.
Ager.

Secunda parabola est Sagenæ, quæ missa in mare pi-
scis ex omni genere congregat: atque hoc exemplo
sæpius D. Augustinus confutat Donatistas, inde
probans in Ecclesia malos bonis esse permixtos, nec
separandos nisi in contuminatione sæculi, sicut pisces
à piscatoribus in littore separantur. Ita S. Aug. Tract.
122. in Joann. Serm. 241. aliàs 4. de diversis. Colla-
tione 3. cum Donatistis. In Psalm. 64. & Lib. 83. quæ-
stionum, qu. 81.

Matt. 13.
v. 47.
Sagenæ.

Tertia est Pascuorum, Matth. 25. v. 32. & seq. ubi
sunt hirci simul cum arietibus, & hædi cum ovibus;
quam quidem explicat S. Augustinus Serm. 47. de pro-
bis & improbis, qui simul in ejusdem Ecclesiæ sinu
existentes, eisdem cibis, scilicet Sacramentis, eodem-
que Dei verbo fruuntur, & qui aliquando in extremo
die ab invicem sunt secernendi.

Pascua.

Quarta est Convivii nuptialis, quod describitur
Matth. 22. ubi per regnum Cælorum Ecclesiam intel-
ligi vult S. Augustinus, in quam adscribi potest, quis-
quis voluerit; & in qua idcirco improbi sunt simul
cum probis, donec absoluta tandem cœna, hoc est, ex-
acto hujus vitæ mortalis tempore, qui inventi fuerint
sine veste nuptiali, hoc est, charitate vacui, segrega-
tur ab aliis & mittentur in tenebras exteriores, scilicet
in infernum.

Convivium.

Quinta est Area, quæ proposita à S. Joanne legitur
Matth. 3. v. 12. & Lucæ 3. v. 17. ubi Christus dicitur
habere ventilabrum in manu sua, quo mundaturus est
aream suam, ut frumenta recondat in horreo, paleas
autem comburat.

Area.

Quidam de SS. Patribus, ut S. Irenæus Lib. 3. de hæ-
resibus cap. 3. Tertullianus Lib. de fuga in persecu-
tionibus cap. 1. intelligi volunt hanc parabolam de
Tyrannorum persecutionibus, quæ Ecclesiam exer-
ceant, & viros constantes ac firmos in fide secernant ab
aliis.

At S. Augustinus & alii intelligunt per illam aream,
ipsam Christi Ecclesiam, quæ bonos & malos habet si-
mul, sicut area frumentum & paleam: cum autem
ventilationis tempus advenerit, tunc palea grano
permixta, hoc est, boni à malis, Christo ipso pronun-
tante, sunt secernendi. Lege Augustinum Lib. 7.
Quæstionum super Judices, q. 49. Lib. 13. contra Fau-
stum cap. 32. Lib. de unitate Ecclesiæ cap. 5. in Pl. 45.
prope finem. Serm. 132. aliàs 2. de verbis Apostoli
cap. 9.

Has quinque parabolas hoc disticho expressas ha-
bes:

*Ecclesiam Christi parabola quina figurat:
Area, convivium, resia, pascua, ager.*

ARTICULUS II.

De definitione Ecclesie.

Definitiones Ecclesie ab Hæreticis confectæ.

Non unam & eandem sibi efformarunt Ecclesiæ notionem & ideam Hæretici tum veteres, tum recentiores, de quibus Bellarminus Lib. 3. de Ecclesia militante cap. 2.

PELAGIANI.

Pelagiani Ecclesiam definiabant, Congregationem hominum perfectorum, nullum habentium peccatum. Ita refert S. Aug. Lib. de hæresibus cap. 88. In id etiam, inquit, progrediuntur, ut dicant vitam Iustorum in hoc sæculo nullum omnino habere peccatum, & ex his Ecclesiam Christi in hac mortalitate perfici, ut sit omnino sine ruga & macula, quasi non sit Christi Ecclesia, quæ in toto terrarum orbe clamat ad Deum: Dimitte nobis debita nostra.

NOVATIANI.

Novatiani docebant, Ecclesiam esse cœtum hominum eo saltem sensu iustorum, quod nunquam lapsi fuissent in graviora peccata circa fidei confessionem: quamquam non ita perspicuum est, quos illi ab Ecclesia excluderint, an eos omnes qui in aliquod grave peccatum impegerant; an verò eos solum qui in persecutione à fide defecerant.

Quod negaverint Ecclesiam lapsis in persecutione, id est Sacrificatis & Libellaticis indulgere posse, atque à gremio Ecclesiæ prorsus eos excludi, patet ex S. Cypriano Tract. de lapsis, & Epistola 57. ad Cornelium, ex Eusebio Lib. 6. Hist. cap. 35. & Socrate Lib. 4. c. 23.

Quod etiam quælibet delicta post Baptismum commissa Ecclesiæ autoritate remitti possent negaverint, docet expressè S. Epiphanius hæresi 59.

Verum an eos quoque, qui istorum criminum erant rei, voluerint ab Ecclesia amandari, non ita certum videtur.

DONATISTÆ.

Non aliis volebant illi Ecclesiam constare, quam probis & ab omni crimine saltem graviore alienis. Videntur enim eos tantum ab Ecclesia exclusisse, qui in persecutione lapsi fuerant, Idololatrias, Libellaticos &c. non alios v.g. fraudatores, mæchos & similes. Unde S. Augustinus sæpius adversus illos argumentum istud, ad hominem, ut ajunt, contorquebat. Quare rebaptizatis baptizatos ab hæreticis, non verò baptizatos ab improbis, adulteris, fraudatoribus? &c. Isti enim, ut & alii, Spiritum S. non habent, nec consequenter communicare aliis possunt. Aliquando tamen videntur omnes malos exclusisse ab Ecclesia: unde inferebant eam angustam omnino esse & ad plagas Africæ coarctatam; nec perspicuam & visibilem, cum probi sint numero pauci, eorumque numerus lateat, plerisque oculos fallentibus, qui videntur pii, in quibus tamen mera est pietatis umbra & vana penitus effigies; atque in hoc maximè posita erat Donatistarum hæresis. Quod enim de rebaptizatione, recordatione & iterata Confirmatione asseriebant, ipsorum proprium non erat, nec ab iis primum excogitatum: unde in Collatione Carthaginensi, de ipsa Baptismatis innovatione nihil attigerunt Catholici, sed unam de Ecclesia quætionem proposuerunt.

WICLEFUS.

Non alios agnovit in Ecclesia quam prædestinatos; neque aliud vinculum quo partes Ecclesiæ inter se colligentur, quam prædestinationem: ita ut omnes & soli prædestinati essent de Ecclesia. Ita refert Thomas Valdensis Tom. 1. doctrinalis fidei antiquæ Lib. 2. cap. 8. & 9.

Eundem errorem secutus est Joannes Hùs, ut colligitur ex Concilio Constantiensi Sess. 15. ubi referuntur & damnantur ejus articuli, in quorum primo sic legimus: *Unica est sancta universalis Ecclesia, quæ est prædestinatorum universitas.* Et in 5. *Præscitus est aliquando sit in gratia secundum præsentem justitiam,*

zamen nunquam est pars sancta Ecclesiæ; & prædestinatus semper manet membrum Ecclesiæ, licet aliquando excidat à gratia adventitia, sed non à gratia prædestinationis.

LUTHERANI.

Lutherani Ecclesiam definiunt Sanctorum congregationem. Ita disertè Articulus septimus Confessionis Augustanæ. *«Una sancta Ecclesia, inquit, perpetuò mansura est. Est autem Ecclesia Christi proprie, Congregatio membrorum Christi; hoc est, Sanctorum, qui verè credunt & obediunt Christo, etsi in hac vita huic Congregationi multi mali & hypocritæ admixti sunt usque ad novissimum Judicium.»*

Hoc ipsum ab Anabaptistis ætate sua doceri testatur Calvinus Lib. 4. Institutionis, ubi illos Hæreticos Catharicos & Donatistas assentiri ait, quod improbos ab Ecclesia arcerent.

Distinguunt autem duplicem Ecclesiam, alteram veram, ad quam pertinere ajunt tot encomia & privilegia quæ referuntur in Scripturis sacris; & in hac dicunt contineri dumtaxat eos, qui verè & sincerè obediunt Deo: at nonnisi fidei lumine visibilem illam esse. Alteram externam, quæ nomen tantum habet Ecclesiæ; hancque describunt, *Societatem hominum in doctrina fidei & Sacramentorum usu convenientium:* Atque in ista docent occurrere bonos simul & malos. Ita inter alios Philippus Melancthon & Brentius. Eadem est quoque Lutheri sententia Lib. de Conciliis & Ecclesia, parte 3. ubi ait, *Papam & Cardinales idcirco non esse de Ecclesia, quia Sancti non sunt.*

CALVINISTÆ.

Distinguunt etiam veram Ecclesiam ab externa, voluntque eam constare ex solis iustis & prædestinatis. Inter alios ita sensit Bucerus L. 1. de regno Christi cap. 5.

Quænam verò sit Calvini sententia, non ita facile deprehenditur; adeo vera & Catholica falsis immiscet, ac non pauca asserit, quæ sibi invicem adversantur.

Aliquando enim agens Catholicum aut fingens, 1. agnoscit Ecclesiam visibilem & externam, extra quam nulla sit speranda salus, quamque idcirco nosse omnibus maximè necessarium sit. 2. asserit eam esse conspicuam verbi divini prædicatione & Sacramentorum administratione. 3. eam esse quæ dicitur ab Apostolo 1. ad Timoth. 3. v. 15. *Columna & firmamentum veritatis.* 4. etiam si non nihil vitii in Ecclesiam obrepit, seu circa doctrinam, seu circa Sacramentorum praxim, in ea tamen semper standum esse; modò nec communia Religionis capita lædantur, nec in Sacramentorum collatione violetur authoris institutio. Ita Lib. 4. Institut. circa initium.

Aliquando verò contrarium huic doctrinæ docet Lib. 4. Institut. cap. 1. ubi dicit Ecclesiam constare ex solis prædestinatis: ejusque characterem unicum esse divinam electionem, quæ cum homines lateat solique Deo sit nota, ipsam quoque aliquando latitare.

Claudius apud Calvini discipulos Parisienses olim Minister, eandem Ecclesiæ notionem sequitur, ut patet ex Libello quem inscripsit, *Defensio reformationis.* In prima parte illius Operis cap. 6. sic loquitur. *«Sciendum est, inquit, quid sit vera Ecclesia visibilis. Neque enim est, quod quis existimet eos omnes, qui hanc societatem constituunt, esse veram Ecclesiam. Soli veræ Christianæque fidei cultores, qui externæ illius professioni sinceram adjungunt pietatem, re ipsa sunt Christi Ecclesia: alii verò, improbi scilicet, profani & hypocritæ, specie tenus & non revera sunt Ecclesia; quia ipsis deest interna vocatio, quæ in fide & charitate sita est.»*

Jurius alter ejusdem Sectæ Minister, ab ea communi & apud suos recepta Ecclesiæ notione recedere videtur in eo Tractatu quem scripsit de unitate Ecclesiæ, Roterodami an. 1688. Cum enim demonstrandum sibi proponat veram Christi Ecclesiam complecti omnes Christiani nominis Sectas; necesse est doceat, eam non solis constare prædestinatis, sed bonos & malos simul in sinu suo continere.

Marcus Antonius de Dominis eandem cum Calvinistarum vulgo sibi finxit Ecclesiæ ideam L. 7. de Republica Ecclesiastica cap. 10. ubi dicit duplicem esse distinguendam Ecclesiam: aliam præsumptivam vocat, eam scilicet, in qua videmus sub legitimis Ministris & Sacramentis fieri professionem fidei in Christi-

Corpus
Confess.
Genevæ
pag. 13.

Edit.
Genevæ
1559.
pag. 370
& seq.

T. 8. p.
26. D.

Tom. 12.
Conc. p.
129. D.
E.

num: aliam vero appellat veracem, quæ nempe electorum est, ac solos probos complectitur. Præsumptivam, inquit, videmus; veracem credimus: neque enim possumus illam nisi per conjecturas indicare. Reprobi, ac occulti hæretici; mali Catholici sunt in Ecclesia præsumptiva; soli autem prædestinati & reprobi sunt in Ecclesia veraci. Sic ille.

To. 2. p.
44. F.

Quotquot hætenus ex Novatoribus definitiones Ecclesiæ adductæ sunt, videntur in æquivoco hæere. Quippe si loco duplicis Ecclesiæ duplicem illi cum Catholicis Ecclesiæ partem, animam scilicet & corpus, vel lent agnoscere, facile foret eos nobiscum in concordiam hac in parte venire. Scitè omnino Bellarminus Lib. 3. de Ecclesiâ cap. 2. «Notandum, inquit, ex Augustino in Breviculo Collationis, Collatione tertia, »Ecclesiâ esse corpus vivum, in quo est anima & corpus: & quidem anima sunt interna dona Spiritus sancti, fides, spes, charitas &c. Corpus sunt, externa »professio fidei, & communicatio Sacramentorum. Ex »quo fit, ut quidam sint de anima & de corpore Ecclesiæ, & proinde uniti Christo capiti interiùs & exteriùs; & tales sunt perfectissime de Ecclesiâ: sunt enim »quasi membra viva in corpore, quamvis etiam inter »istos aliqui magis, aliqui minùs vitam participant, & »aliqui etiam solum initium vitæ habeant, & quasi sensum, sed non motum, ut qui habent solam fidem sine »charitate. Rursum aliqui sint de anima & non de corpore, ut Catechumeni, vel excommunicati, si fidem »& charitatem habeant, quod fieri potest. Denique, »aliqui sunt de corpore & non de anima, ut qui nullam »habent internam virtutem, & tamen spe aut timore »aliquo temporali profitentur fidem, & in Sacramentis communicant sub regimine Pastorum: & tales »sunt sicut capilli, aut ungues, aut mali humores in »corpore humano. Hæc Bellarminus.

Demus igitur Novatoribus, solos electos ac justos ad nobiliorem Ecclesiæ partem, quæ anima ipsius dicitur & in virtutibus consistit, reprobos verò & malos ad illius dumtaxat corpus, hoc est, externam fidei professionem ac eorundem Sacramentorum participationem pertinere; id quod maximè volunt, obtinebunt, ac tota evanescit circa istud caput controversia. Porro Catholici Ecclesiâ vulgò definiunt per id quod in ea externum est ac visibile: non quòd internas negligant aut non requirant virtutes; absit tamen crassa calumnia, sed quòd externa fidei professio & eorundem Sacramentorum participatio ad minimum requiritur, ut quis possit dici esse pars visibilis Ecclesiæ.

Catholica Ecclesiæ definitio.

Nonnulla hic præmittenda sunt, ut intelligatur, quamnam sit vera & legitima Ecclesiæ definitio.

Observandum I. Duplici modo posse considerari Ecclesiâ; scilicet in genere, & quatenus abstrahit ab hoc vel illo statu, in quo posset attendi; vel prout est collectio Fidelium, qui Christi fide & Sacramentis initiati sunt.

Juxta primam considerationem definiri potest, Cætus seu Societas Sanctorum sub uno capite Christo servientium Deo.

Dicitur 1. Societas Sanctorum, sed æquivocè; non enim eodem modo sancti sunt omnes qui sunt in Ecclesiâ: alii enim perfectam habent sanctitatem, quales sunt illi de quibus loquitur Apostolus Hebr. 12. v. 23. qui nempe in Cœlis degunt clara Dei visione fruenter: alii inchoatè tantum sancti sunt, quales sunt omnes qui sunt in Ecclesiâ Christi militante in terris & peregrinante à Domino: alii denique sola professione exteriori sancti sunt; sive quia speciem sanctitatis habent, virtutem autem negant; sive quia nomen sanctum & professionem Christiani tenent, qui propterea unâ cum aliis sancti vocantur. *Gens sancta, populus acquisitionis.* 1. Petri 2. v. 9. *Populus sanctus.* Matæ 6. v. 12.

Dicitur 2. Sub uno capite Christo, ut expressè habet Apostolus ad Ephes. 1. v. 23. *Ipsam dedit caput supra omnem Ecclesiâ quæ est corpus ejus.* Et cap. 5. v. 23. *Vir est caput mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiæ.*

Dicitur 3. Servientium Deo: hic est enim primus & adæquatus finis totius Ecclesiæ, sive militantis in hac via, sive jam triumphum agentis in patria. Non enim sumus hospites & advenæ, sed cives sanctorum & domestici Dei, ideoque Deo servientes, ut habet Apostolus Ephes. 2. v. 19.

Observandum II. Ecclesiâ juxta secundam considerationem, esse quoddam totum constans ex corpore

Tournellii Tomi II. P. I. De Ecclesiâ.

& anima; ut mox dictum est, corpus nihil esse aliud, quàm externam professionem fidei, Sacramentorum communionem & legitimis Pastoribus exteriorem subjectionem: animam verò esse ipsa Spiritus sancti dona interiora, nempe fidem, spem, & charitatem: adeoque Ecclesiâ juxta diversas illas partes exterior est & interior; visibilis & invisibilis: exterior & visibilis secundum corpus; invisibilis & interna secundum animam.

Observandum III. Ecclesiâ hoc modo sumpta m considerari posse vel adæquatè secundum corpus & animam; sub qua consideratione essentialiter completitur & professionem externam fidei, & internam Spiritus sancti charitatem, quæ duo consequenter explicari debent in ejus definitione; vel inadæquatè, hoc est, vel secundum corpus, vel secundum animam. Si spectetur secundum animam, nihil aliud est quàm Societas fidelium interna fide & charitate Christo conjunctorum: si autem secundum corpus, nihil aliud est, quàm eorum Societas qui Christi fidem exteriùs profitentur, & iisdem Sacramentis, iisdemque Pastoribus utuntur: atque pro varia illa consideratione Ecclesiæ secundum animam vel secundum corpus, variæ leguntur apud Scriptores Ecclesiasticos Ecclesiæ definitiones, quas imperitò nobis opponunt Novatores, quasi secum invicem pugnant; quæ re ipsa non pugnant, qui variam Ecclesiæ partem exponunt.

Observandum IV. Eorum qui sunt in Ecclesiâ hoc modo considerata, alios pertinere ad ejus corpus tantum, quales sunt peccatores: alios ad animam tantum, qui fidem & charitatem interiùs retinent, sed vel nondum sunt Ecclesiæ Sacramentis initiati, ut Catechumeni, vel sunt ab Ecclesiæ corpore exteriùs injustè præcisi: alios denique ad animam simul & corpus pertinere; quales sunt ii qui internam fidem & charitatem simul jungunt cum externa fidei Christianæ professione, & participatione Sacramentorum. De his Bellarminus loco mox citato.

Observandum V. Ecclesiâ vel triumphantem esse, vel hæc in terris militantem: neque idcirco, ait Catechismus Conc. Trid. p. 1. art. 9. n. 9. duas esse Ecclesiâs censendum est, sed ejusdem Ecclesiæ partes duas, quarum una antecessit & cœlesti patria jam potitur; altera indies sequitur, donec aliquando cum Salvatore nostro conjuncta, in sempiterna felicitate conquiescat.

Militans autem vocatur Ecclesiâ, quòd fideles cum immanissimis hostibus, mundo, carne, satana perpetuum bellum gerant.

Militantis & visibilis Ecclesiæ definitionem hic quarimus.

Richerus Parisiensis Theologus in Apologia pro Gersonio, initio hanc toti Operi suo præfixit Ecclesiæ definitionem. *Ecclesiâ est Politia Monarchica, ad finem supernaturalem spiritualem instituta, regimine Aristocratico omnium optimo & naturæ convenientissimo temperata à summo animarum Pastore Domino Jesu Christo.*

Verum ista definitio 1. videtur paulò involuta. 2. nullam facit mentionem professionis fidei & communionis eorundem Sacramentorum, nec Romani Pontificis, qui Pastorum primus est ac Caput. 3. non Ecclesiâ, sed ejus dumtaxat regendæ modum seu rationem definire videtur Richerus, quando ait, *eam esse Politiam Monarchicam*: Politia enim Communitatem non tam aptè denotat, quàm gubernandæ Communitatis modum.

Alia igitur statuenda nobis est Ecclesiæ definitio: sit itaque

CONCLUSIO.

Rectè definitur Ecclesiâ: Cætus hominum unius & ejusdem fidei Christianæ professione, & eorundem Sacramentorum communionem conjunctus, sub regimine legitimorum Pastorum, ac præcipue Romani Pontificis.

Launojus Epistola ad Nicolaum Gatinzum, quæ est in parte 8. hanc definitionem, congestis, ut assolet, bene multis SS. Patrum & aliorum Scriptorum testimoniis, impugnare conatur, tanquam novam & ante Bellarminum ac Canisium inauditam. Istud verò in ea definitione Launojum maximè offendit, quòd mentionem faciat Pastorum à quibus regitur Ecclesiâ, præcipue autem Romani Pontificis, de quibus, ait, siluere, quotquot à Christo ad Conc. usque Tridentinum, & à Tridentino ad ætatem usque Bellarmini & Canisii, Ecclesiâ

Tom. 8.
Edit.
Paris.
353. &
seq.
Pa. 414.

Pag. 419.

siam definire aut describere. *Istud enim Pastorum regimen, inquit Launojus, ad statum Ecclesiae pertinet, non vero ad Ecclesiae naturam & essentiam.*

Nihilominus rectam esse ac retinendam adductam definitionem.

Probatur 1. Quia in Ecclesia Christi duo essentialiter requiruntur, unio scilicet eorum qui illam constituunt, & subordinatio seu dependentia eorumdem ab iis qui societatem moderantur & regunt. Cum enim in Scripturis Ecclesia vocetur Civitas, Domus, Regnum, Ovile, Corpus, non potest sub iis titulis & imaginibus concipi sine unione membrorum & dependentia ab iis, qui praesunt: atqui in definitione adducta haec duo explicantur, unio scilicet, quae fit per eandem fidei professionem, & eorumdem Sacramentorum communionem, & subordinatio, per dependentiam à legitimis Pastoribus ac praecipue Romano Pontifice.

Praeterea certum est, ut postea ostendemus, esse in Ecclesia activam iudicii, doctrinae ac regiminis auctoritatem planè indefectibilem ac infallibilem: sed haec auctoritas Laicis non competit: ergo Ministris à Deo institutis propria est, quos qui audit, Christum ipsum audit. Ergo concipi non potest nec rectè definiri Ecclesia, sine illis Ministris legitimis, quorum iure divino primus & Caput est honore ac iurisdictione Romanus Pontifex. Hinc etiam non minùs certum, esse in Ecclesia Pastores, qui doceant, & populum fidelem, qui docendus est: de quibus Christus Matth. 18. v. 16. *Si te non audierit... dic Ecclesiae: si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus.* Et Act. 20. v. 28. *Attendite vobis & universo gregi in quo vos posuit Spiritus S. regere Ecclesiam Dei.*

Probatur 2. Quia illa definitio legitima est, quae complectitur omnes partes Ecclesiae, & ab ea removet quicquid ab ea est removendum: atqui talis est praedicta definitio. Tria enim in illa notantur, quorum si unum desit, non potest quis censerì de corpore & de gremio Ecclesiae; scilicet professio fidei Christianae, Sacramentorum communio, subjectio legitimis Pastoribus.

Defectu primae conditionis, excluduntur omnes infideles & haeretici.

Defectu secundae, excluduntur vel qui nunquam fuere ad communionem Sacramentorum admissi, quales sunt Catechumeni; vel qui per Ecclesiae censuram ab eorumdem communione sunt praecisi, quales sunt excommunicati.

Defectu tertiae conditionis, excluduntur Schismatici, qui tametsi fidem habeant & Sacramenta, legitimo tamen Pastori non obtemperant, atque idcirco foris extra Ecclesiam fidem profitentur & Sacramenta recipiunt.

Probatur 3. Quia nova non est, ut fingit Launojus, Ecclesiae definitio aut descriptio, in qua mentio fiat Pastorum quibus regitur, & obtemperare debent fideles.

S. Cyprianus in Epistola 69. ad Pupianum. *Illi, inquit, sunt Ecclesia, plebs Sacerdotum adunata, & Pastori suo grex adhaerens.* Quibus paucis verbis evertit S. Doctor praetensam Launoji traditionem. Pluribus verò ibidem urget necessitatem quae omnibus fidelibus incumbit, subjiciendi se legitimo Pastori. *Scire debes, pergit, Episcopum in Ecclesia esse, & Ecclesiam in Episcopo; & si quis cum Episcopo non sit, in Ecclesia non esse; & frustra sibi blandiri eos, qui cum Sacerdotibus Dei pacem non habentes, obrepunt & latenter apud quosdam communicare se credunt; quando quae Ecclesia Catholica est, scissa non sit, neque divisa, sed sit utriusque connexa & cohaerentium sibi invicem Sacerdotum glutino copulata.*

Frustra verò notat Launojus, S. Cyprianum de Ecclesia simpliciter & absolute non loqui, sed comparate, habito nempe respectu ad Ecclesiam Romanam, tempore schismatis, quando propter institutos simul Antistites duos, schisma excitatum fuerat. Tum quia id à vero alienum videtur: etsi enim occasione Ecclesiae Romanae illa scripserit S. Cyprianus, non tamen de Ecclesia Romana speciatim. Tum quia si occasione schismatis Ecclesiae Romanae, rectè S. Cyprianus in definitione illius Ecclesiae meminit unius ejus Pastoris; cur Bellarmino contra haereticos, qui ab Ecclesia Catholica desciverant & Ecclesiasticam hierarchiam negabant, nefas fuit Ecclesiam Catholicam ita describere, ut subjectionis legitimis Pastoribus, ac praesertim S. Pontifici, mentionem faceret?

Nec juvat quod addit Launojus, subjectionem illam legitimis Pastoribus ad statum & conditionem Ecclesiae praesentis, non ad ejus essentiam pertinere: nam-

que, ut jam observavimus, militantis in praesenti statu Ecclesiae definitionem afferre nobis & ceteris Theologis animus est; vitiosa igitur non est mentio Pastorum legitimorum; in hac praesertim circumstantia qua scribebat Bellarminus. Cum enim Lutherani & Calvinistae suis caetibus Ecclesiae descriptionem à plebisque Scriptoribus Ecclesiasticis allatam accommodarent, necesse fuit ad distinguendam verorum fidelium Congregationem à Synagogis satanae, ut aliquid adjungeretur, per quod ab illis posset discerni. Potuerunt alii Ecclesiam iis verbis definire quae huic designandae sufficerent; Bellarmino necesse fuit definitionem ponere, quam ejus adversarii suis Conventiculis adaptare non possent.

Aliis in locis passim inculcat S. Doctor, communionem cum Romano Pontifice & dependentiam ab eodem necessariam esse ad unitatem Ecclesiae conservandam. Lib. de unitate Ecclesiae, postquam retulit verba Christi ad S. Petrum Matth. 16. v. 18. & 19. & Joan. 21. v. 16. & 17. sic pergit: *Super illum unum aedificat Ecclesiam suam, & illi pascendas mandat oves suas. Et quamvis Apostolis omnibus post Resurrectionem suam parem potestatem tribuat... tamen ut unitatem manifestaret, unam Cathedram constituit, & unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit. Et postea: Primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia & Cathedra una monstratur.* Et Epist. 45. ad Cornelium, de Cathedra Ecclesiae Romanae sic loquitur: *Scimus nos hortatos eos esse, ut Ecclesia Catholica radicem & matricem agnoscerent ac tenerent.* Et Epist. 55. ad eundem, Cathedram Petri vocat Ecclesiam principalem, unde unitas Sacerdotalis exorta est.

Ante S. Cyprianum S. Irenaeus L. 3. adversus haereticos c. 3. successionis Pastorum in Ecclesia, praesertim vero Romana, mentionem facit. Postquam enim dixit, optimum inveniendae veritatis modum esse ipsam Traditionem Apostolorum in omnibus Ecclesiis manifestatam, & posse annumerari ipsos ab Apostolis institutos Episcopos, qui nihil unquam simile Haereticis docuerunt, addit: *Quoniam valde longum est omnium Ecclesiarum enumerare successiones, maximae & antiquissimae, & omnibus cognitae, à gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo Romae fundatae & constitutae Ecclesiae, eam quam habet ab Apostolis Traditionem & annuntiatam hominibus fidem, per successiones Episcoporum pervenientem usque ad nos indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquomodo vel per sibi placentia, vel vanam gloriam, vel per caecitatem & malam sententiam, praeterquam oportet colligunt. Ad hanc enim Ecclesiam propter potiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt undique fideles, in qua semper ab his, qui sunt undique, conservata est ea, quae ab Apostolis est, Traditio.* Deinde seriem & successionem Episcoporum Romanorum subjungit usque ad Eleutherium, qui tunc temporis sedebat; qua finita sic concludit: *Hac ordinatione & successione, ea quae est ab Apostolis in Ecclesia Traditio, & veritatis praconiatio pervenit usque ad nos. Et est plenissima haec ostensio, unam & eandem vivificatricem fidem esse, quae in Ecclesia ab Apostolis usque nunc sit conservata, & tradita in veritate.*

Tertullianus l. de Praescriptionibus c. 31. referens argumenta quibus via praescriptionis errores haereticorum evertuntur, postquam istud statuit principium, *id esse Dominicum & verum, quod sit prius traditum: id autem extraneum & falsum, quod sit posterius immixtum.* Ceterum, inquit, si quae audent interserere se aetati Apostolicae, ut ideo videantur ab Apostolis tradita, quia sub Apostolis fuerunt; possumus dicere: Edant ergo origines Ecclesiarum suarum; evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverit, habuerit autorem & antecessorem. Hoc enim modo Ecclesiae Apostolicae census suos deferunt: sicut Smyrnaeorum Ecclesia Policarpum à Joanne conlocatum refert: sicut Romanorum Clementem à Petro ordinatum itidem. Perinde utique & ceterae exhibent quos ab Apostolis in Episcopatum constitutos Apostolici seminis traduces habeant. Quibus verbis successionem Apostolicam in veris & Apostolicis Ecclesiis requirit Tertullianus, adeoque existimabat ad rationem verae Ecclesiae necessariam esse Pastorum legitimam successionem, iisque debitam obedientiam; quos,

P. 180.

Ibid.

Pag. 594

Pag. 84.

Edit. nov.
p. 175.
col. 2.Ibid. p.
176. col. 2.Ed. Ri-
galt. p.
213 B.Ed. Ri-
galt. p.
118.

Ibidem.

T. 8. Ep.
2. 359.

quos, nisi Apostolis, ut Apostolicis viris succedant, tanquam legitimes & veros Christi sponsæ Ministros ac Pastores non agnoscit.

Edm.
Paris.
1700.
p. 28.
ibid.

Tom. 4.
par. 2. 19.
lib. p. 20.

S. Optatus L. 2. contra Parmenianum, postquam descripsit dotes & characteres Ecclesiæ Catholicæ, subiungit & dependentiam à legitimis Pastoribus in quibus occurrit illa successio, & præsertim ab Episcopo Romano qui sedet in Cathedra Petri; & postea refert eos omnes qui à S. Petro usque ad Siricium hanc Sedem occupaverint. In qua una Cathedra, inquit, unitas ab omnibus servatur... ut jam Schismaticus & peccator esset, qui contra singularem Cathedram alteram collocaret. Et paulo post: *Vestra Cathedra vos originem reddere, qui vobis vultis S. Ecclesiam vendicare.*

S. Hieronymus in Epist. ad Damasum: Ego, inquit, *Beatitudini tuæ, id est, Cathedra Petri, communionem confocior: super illam petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, prophanus est.... Non novi Visalem, Meletium respicio, ignoro Paulinum, quicumque tecum non colligit, spargit.*

To. 2. p.
121. A.
B.

Donati-
stæ Mon-
tenses di-
cebantur,
eo quod
Ecclesiam
Romæ
primam
in monte
habere
ceperint.

S. Augustinus Epistola 35, alias 165. ad Generosum, inter argumenta quibus probat veram Ecclesiam, non esse apud Donatistas, illud potissimum affert, quod petitur ex successione Episcoporum, præsertimque Romanorum, quorum quoque seriem texit à Petro ad Anastasium usque qui tunc temporis hanc regebat Ecclesiam. In hoc ordine successio- nis, inquit, nullus Donatista Episcopus invenitur. Sed ex transverso ex Africa ordinatum miserunt, qui paucis præfatus Afris in Urbe Roma Montensium vocabulum propa- gavit.

Hanc à Veteribus ad se transmissam doctrinam retinere posteriores Summi Pontifices: inter quos Gregorius IX. sæculo 13. Epist. 198. Libri 13. sic loquitur. *«Licet plures populi in cultum sint Catholicæ fidei congregati, omnes tamen una censentur Ecclesia, dum uni Capiti Christi Vicario & B. Petri successori obsequium exhibent. Reliqui vero qui ejusdem Capitis se non membra constituunt, quasi monstra sine capite in viam perditionis abscedunt: quia sicut nec Christus dividitur, nec in se Deitas separatur, sic etiam Christus ascendens in cælum unum reliquit in terris Vicarium; sic necesse est ut ei omnium qui Christi esse cupiunt subdantur capita populorum. Sed nec ex hoc fratribus & Episcopis nostris debitum honorem subtrahimus, quos in partem sollicitudinis vocatos, vices Dei gerere minimè dubitamus.*

Epist. ad
Garinum
T. 8.
p. 416.

Falso igitur asserit Launojus, Conciliorum, Patrum, tractatorum & Theologorum ac Juris peritorum fuisse neminem, qui ante Canisium & Bellarminum in Ecclesia definienda vel describenda mentionem fecerit legitimorum Pastorum quibus obsequium à fidelibus debetur.

Dices 1. Manca est ac imperfecta adducta definitio, in qua nulla sit mentio fidei, spei & charitatis, in quibus tamen maxime posita est Ecclesiæ pars nobilior seu anima, atque definire Ecclesiam per sola exteriora ipsius attributa, perinde est ac si quis hominem per solum corpus definiret, nulla facta mentione animæ seu rationis.

Resp. Fidem, spem & charitatem essentielles quidem esse Ecclesiæ & ad ipsius animam pertinere, quæ proinde præsupponuntur in definitione adducta: sed clare non exprimuntur, quia Theologis per eam definitionem animus est definire dumtaxat partem Ecclesiæ visibilem, seu societatem illam exterioram, quæ Corpus Ecclesiæ dicitur & constat exteriori fidei professione, Sacramentorum participatione, & subjectione legitimis Pastoribus, quæ omnia continentur in nostra definitione. Neque urget exemplum quod adducitur: cum enim Philosophi hominem definiunt, totum, non partem ipsius definire sibi proponunt; unde omnino imperfecta foret ea definitio, in qua vel tantum corporis, vel animæ tantum fieret mentio. At, ut jam diximus, non totam Ecclesiæ essentiam, sed ejus dumtaxat partem exteriorem ac visibilem seu corpus, adducta nostra definitione describere volumus, à qua absit ut virtutes excludamus, quas præsupponimus, etsi eas non exprimamus: quemadmodum in vulgata definitione hominis, qua dicitur animal rationale, non omnia quæ ad hominem essentialiter pertinent, exponuntur; quippe qui non tantum ratione, sed & libertate præditus sit, quarum tamen nulla mentio fit in pervulgata & communi apud Philosophos hominis definitione.

Instabis. Sequitur ex nostra definitione, eos qui ad

animam Ecclesiæ non pertinent, quod nempe aut fide interiori aut charitate sint destituti, posse dici Ecclesiæ membra: atqui hoc est absurdum; ergo &c.

Resp. distinguo maj. eos posse dici Ecclesiæ membra imperfecta, arida, mortua, concedo: perfecta, vivencia, nego. Porro quicumque visibili societati fidelium colligatus est externa professione fidei &c. si interiorius aut fide vera, aut charitate sit destitutus, ille membrum quidem est corporis Ecclesiæ, sed imperfectum, aridum, aut mortuum; cum interiori anima Ecclesiæ non informetur.

Instabis 2. Membrum mortuum non est verum membrum; quemadmodum corpus ab anima hominis separatum non est verè corpus hominis; ergo qui ad Ecclesiæ corpus dumtaxat pertinent tanquam membra mortua, vera non sunt Ecclesiæ membra.

Resp. Membrum quod mortuum est, modò non sit à corpore hominis præcisum, esse verum hominis membrum, licet imperfectum: hominem verò non amplius existere, ubi anima separatur à corpore, quia nihil potest esse sine sua essentia; at corpus & anima constituunt hominis essentiam: ita quoque Ecclesia secundum se non potest esse sine corpore & anima, hoc est sine professione fidei, Sacramentorum participatione & subjectione externa legitimis Pastoribus sine fide & charitate interna, alioquin perire posset Ecclesia, quod est contra stabilitatem & perpetuitatem ipsi à Deo promissam: at fieri potest, ut aliquod membrum Ecclesiæ sit sine anima Ecclesiæ; si nempe cohereat & colligatum sit tantum cum corpore Ecclesiæ per externam communionem: quo casu, membrum quidem est imperfectum, aridum, mortuum; sed tamen membrum.

Dices 2. Hæreticorum societas habet & professionem fidei externam, & usum Sacramentorum, & subjectionem legitimis Pastoribus.

Resp. Jactant quidem Hæretici has Ecclesiæ suæ notas convenire; sed quam immeritò suis locis demonstrabimus. Profitentur illi exterius fidem; sed non integram, nec fundamento certo & invariabili subnixam: habent Sacramenta; sed inutilia, sed non omnia: habent Pastores; sed non Apostolicos & legitimos. Quilibet legitimus Pastor debet habere missionem vel ordinariam vel extraordinariam; at postea ostendemus Pastores Reformationum utraque caruisse. Carent etiam successione non interrupta, quæ requiritur in omni missione ordinaria: quia, scilicet ubi semel extincta est, per seipsum nasci & excitari non potest, nisi Deus extraordinariè novum missionis & successio- nis fontem suscitaverit.

ARTICULUS III.

De authore & antiquitate Ecclesiæ.

Quis sit Ecclesiæ author.

Quatuor Ecclesiæ causæ ab Apostolo designantur Ephes. 5. v. 25. 26. & 27. Efficiens, his verbis: *Christus qui seipsum tradidit pro ea*: materialis, Fideles, quos Apostolus ipso Ecclesiæ vocabulo designat: formalis, conjunctio ipsa Fidelium inter se, & cum Christo tanquam capite; quæ quidem unio tribus præsertim nodis stringitur, scilicet ejusdem fidei professione, eorumdem Sacramentorum participatione, & ejusdem regiminis autoritate. Finalis duplex, proxima, Ecclesiæ & eorum qui ad illam pertinent sanctificatio; remota, adeptio salutis & felicitatis æternæ. Utramque declaravit Apostolus his verbis: *Ut sanctificaret illam... Ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam.* Non immoramur in illis causis fusiùs exponendis; nulla etenim hic occurrit momenti alicujus difficultas, nisi fortè circa causam efficientem, quo pacto scilicet Christus sit ac dicatur author Ecclesiæ, qua potestate; an independentiæ & autoritatis, an excellentiæ & ministerii principalis: quod ut explicetur, sit

CONCLUSIO.

Solus Deus est author Ecclesiæ, potestate independentiæ & supremæ autoritatis; & solus Christus potestate excellentiæ & ministerii principalis.

Dux sunt partes. Prima pars probatur: 1. Quia omnium universim hoc modo operator est Dominus,

& quidem solus. 2. Quia hoc etiam titulo Ecclesia spectatur Dei esse dicitur, ut legere est Act. 2. v. 28. *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus S. posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* 3. Quia illius dumtaxat esse potest instituire Ecclesiam auctoritate suprema, cujus est independenter à quocunque alio homines ordinare ad finem sanctificationis per gratiam, & salutis, per gloriam: atqui istud solius Dei est, Psal. 83. v. 12. *Gratiam & gloriam dabit Dominus.* Et Job. 14. v. 4. *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu qui solus es?* Solius etiam Dei est præscribere Ecclesie media necessaria & accommodata ad suum finem, tum gratiæ, tum gloriæ, obtinendum.

Secunda pars probatur. Tum quia Christus est author fidei & Sacramentorum, in quibus fundata est Ecclesia: fidei quidem, Hebr. 12. v. 2. *Aspicientes in auctorem fidei & consummatorem Jesum, qui propositio sibi gaudium sustinuit crucem, confusionem contempnit.* Sacramentorum vero; quia, sicut passim observat S. Augustinus, quando dormivit Christus in cruce, implebat id quod significatum fuerat in Adam, cui, cum dormiret, detracta est costa, & inde Eva formata. Sic Dominus cum dormiret in cruce, lancea latus ejus apertum fuit, ex quo Sacramenta fluxerunt, unde facta est Ecclesia. Ergo est author Ecclesie, & quidem per potestatem excellentiæ & ministerii principalis: ipsi etenim in quantum homo est, major convenire non potest, nec alia ratione author fuit Sacramentorum, sicuti docent vulgò Theologi.

Quæres an etiam dici possint homines concurrisse ad fundandam & instituendam Ecclesiam.

Resp. dici posse concurrisse in genere causæ ministerialis inferioris. Tum quia revera quorundam hominum, scilicet Apostolorum, ministerio Deus uti voluit ad fundandam Ecclesiam à se institutam, nempe quantum ad executionem institutionis ejusdem Ecclesie: hinc dicuntur Apostoli fundamenta Ecclesie, Ps. 86. v. 1. *Fundamenta ejus in montibus sanctis*, videlicet sanctis Apostolis, ut vulgò explicant SS. Patres & Interpretes sacri. Tum quia disertè proficitur Apostolus, se fundamentum posuisse illius ædificii spiritualis apud Corinthios: *Secundum gratiam, quæ data est mihi, inquit, ut sapienter architectus fundamentum posui*, quod quidem postea affirmat non aliud esse à Christo. Ita 1. Cor. 3. v. 10. & 11. Tum quia Eph. 2. v. 20. Prophetæ & Apostoli Ecclesie & mystici Templi fundamenta dicuntur. *Super ædificari super fundamentum Apostolorum & Prophetarum.*

Neque est quod dicas, inde sequi plura esse fundamenta Ecclesie, quod est contra Apostolum negantem aliud posse poni fundamentum præter Christum. 1. Cor. 3. v. 11.

Namque aliter Christus, aliter Apostoli, aliter Prophetæ fundamentum Ecclesie appellantur. Christus est fundamentum primum; tum quia eam sanguine suo acquisivit ac sanctificavit: tum quia fides in Christum absolute necessaria est, sine qua salus æterna obtineri nunquam potest. Neque enim aliud nomen est sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri. Act. 4. v. 12. Apostoli autem & Prophetæ fundamenta dicuntur secundaria Ecclesie, in quantum doctrinam salutis de Christo Salvatore divinitus acceptam hominibus annuntiaverunt: Prophetæ quidem, obscurius; Apostoli autem manifestius & plenius: Prophetæ fundamenta sunt minus proxima; Apostoli autem propinquiora. Hinc in Symbolo Ecclesia ab Apostolis dicitur Apostolica, non verò à Prophetis Prophetica.

Quæres iterum, an dici possit Sacramenta in genere causæ efficientis & instrumentalis concurrisse ad ædificationem & formationem corporis Ecclesie.

Resp. affirmative: sunt enim signa visibilia à Christo divinitus instituta, quibus societas populi Christiani coadunatur; eaque tam necessaria sunt ad communionem & societatem inter homines devincendam, ut propterea dictum fuerit à S. Augustino Lib. 19. contra Faustum Manichæum cap. 11. *In nullum nomen Religionis, seu verum, seu falsum, coadunari homines posse, nisi aliquo signaculorum vel Sacramentorum visibilibus consortio colligantur.*

Origo & antiquitas Ecclesie.

Huic quæstioni locum debere multi à SS. Patribus & Scriptoribus Ecclesiasticis, qui etsi fateantur Chri-

stum primum esse, essentiale, ac præcipuum Ecclesie fundamentum; nihilominus extitisse ante Christum Christianos; veramque Ecclesiam, non raro profitentur. Ut autem intelligatis quo sensu id ab ipsis dictum fuerit.

Observandum I. Ecclesiam considerari posse tribus modis.

1. Secundum latissimam significationem, prout nempe dicit multitudinem quamdam ex Angelis, sanctis hominibus, & fidelibus constitutam: quo sensu S. Aug. scribens in Ps. 36. ait: *Ex omnibus fidelibus & Angelis fieri unam civitatem sub uno Rege, unam quamdam provinciam sub uno Imperatore.*

2. Secundum minus latam significationem, quatenus nempe dicit multitudinem omnium fidelium tam veteris quam novi Testamenti; atque ut quis hoc modo fidelis dicatur, sufficit fides in Christum simpliciter, abstrahendo ab explicita vel implicita, à Christo sive nascituro, sive nato, morituro vel mortuo.

3. Secundum strictam significationem, prout scilicet est societas eorum, qui fidem habent in Christum jam natum & passum, consummatis omnibus redemptionis humanæ Sacramentis & Mysteriis.

Observandum II. hic non agi de Ecclesia secundum primam vel tertiam considerationem, sed juxta secundam; & de ea duo quærentur.

Primum, Num Ecclesia hoc modo sumpta Christum antecesserit, & ita floruerit in antiquo Testamento, ut illius temporis fideles veri fuerint Christiani.

Secundum, quando nam incæperit illa Ecclesia, & in quo primum exordium sumpsisse verisimiliter asseri possit. An in Adamo, vel Abele &c.

PRIMA CONCLUSIO.

Ecclesia Christi non tantum natalem Christi antecessit, sed etiam ita floruit tempore legis naturæ & scriptæ, ut tunc temporis veros extitisse Christianæ Religionis cultores asseri merito possit.

Probatur 1. Quia illi veri fuerunt Christiani, qui Christianum vitæ genus & institutionem sequebantur, qui Christum venturum cognoverunt, qui Christiano, non Judaico more vivebant: atqui tales fuisse fideles in lege naturali & scripta, fatetur & docet Eusebius L. 1. Histor. capite 4. *Verum, inquit, iametsi absque controversia novelli sumus, & hoc novum certè Christianorum nomen nuper omnibus innotuit; sectam tamen rationemque vivendi non recens à nobis compositam, sed jam inde à primo (ut ita dicam) conditu generis humani, ex notionibus à natura insitis, ab hominibus Deo acceptis institutam atque excultam fuisse, sic demonstrare conabimur.*

Postquam autem antiquis Patriarchis Christum cognitum fuisse scripsit, quippe qui visus fuerit Abrahamo; qui responsum dedit Isaac; qui locutus est cum Jacob, cum Moyse, & aliis deinceps Prophetis, concludit, Religionem, quæ ab antiquis illis viris exculta fuit, & nuper per Christi doctrinam & prædicationem patefacta, esse omnium primam & antiquissimam. Et L. 1. Demonstrationis Evangelicæ cap. 5. docet Moyse & antiquis illis viris qui Deo chari fuerunt, Christum notum fuisse. *Sed nec minus, inquit, Dei Verbum, quem Christum appellare nos consuevimus, illis cognitum fuisse quam nobis sacrarum Litterarum testimonio ostensum est.* Additque L. 6. Christiano more ipsos vixisse, non Judaico.

Probatur 2. Quia illi pertinent ad Ecclesiam Christi, qui salutem æternam non sunt allecuti nisi per fidem in Christum; & quorum eadem plane fuit fides ac nostra, idem caput Christus: atqui inter viros justos qui tempore legis naturæ & scriptæ floruerunt, nullus æternam salutem consecutus est nisi per fidem in Christum; atque eorum eadem plane fuit fides ac nostra, idem quoque caput Christus.

I. Salvi facti sunt per fidem in Christum: ita expresse docet S. Aug. Epist. 187. alias 57. ad Dardanum, cap. 11. n. 34. ubi postquam dixit voluisse Christum mediatorem nostrum, ut Sacramentum regenerationis nostræ manifestum esset, addit: *Erant autem antiquis justis aliquod occultum, cum tamen & illi eadem fide salvi fierent, quæ fuerat suo tempore revelanda.*

Et Epistola 190. alias 157. quæ est ad Optatum c. 2. n. 8. disertè docet neminem salvum factum fuisse seu ante, seu post Incarnationem, nisi per fidem in Christum. *Profecto, inquit, quod scriptum est, non esse*

T. 4. p. 284. G.

Edit. Vales. p. 15. B. C.

Edit. Paris. 1628. p. 10. D.

T. 8. p. 119. F.

To. 2. p. 689. E.

Ibid. p. 702. B. aliud nomen sub cælo, in quo oporteat nos salvos fieri, ex illo tempore valet ad salvandum genus humanum, ex quo in Adam viciatum est genus humanum. Sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes vivificabuntur. Quia sicut in regno mortis, nemo sine Adam: ita & in regno vitæ, nemo sine Christo.

Ibid. p. 277. C. D. II. Eorum etiam fuit eadem fides ac nostra: ita S. August. Epist. 102. alias 49. quæst. 2. n. 12. "Sicut nos, inquit, in eum credimus & apud Patrem manentem, & qui in carne jam venerit: sic credebant in eum antiqui, & apud Patrem manentem, & in carne venturum. Nec quia pro temporum varietate, nunc factum annuntiatur, quod tunc futurum prænuntiabatur, ideo fideles ipsa variata, vel salus diversa uest. Idem docet Epist. 187. jam citata: Illi credebant, inquit, Incarnationem futuram, nos autem credimus factam.

Ibid. p. 689. G. III. Idem etiam caput fuit Christus, ut docet S. August. Conc. 3. in Psalm. 36. Omnes, inquit, qui ab initio sæculi fuerunt iusti, caput Christum habent. Illum enim venturum esse crediderunt, quem nos venisse, jam credimus; & in ejus fide & ipsi sanati sunt, in cuius & nos: ut esset & ipse totius caput Civitatis. Jerusalem.

Tam. 4. pag. 284. F. Probatur 3. Quia eadem fuit Ecclesia apud antiquos fideles ante Christum natum, quæ est apud nos post Christum natum; ergo fuit ante Christum Ecclesia.

To. 5. p. 16. A. Antecedens probatur ex S. Aug. serm. 4. de Jacob & Esau, aliàs 44. de diversis. Ecclesiam, inquit, accipite, non in his solis qui post Domini adventum & nativitatem esse ceperunt sancti, sed quosque fuerunt sancti, ad ipsam Ecclesiam pertinent.

T. 4. p. 1448. A. Et in Psalm. 128. non procul ab initio. "Nunquid, inquit, modo? Olim est Ecclesia: ex quo vocantur sancti, est Ecclesia in terra. Aliquando in solo Abel Ecclesia erat, & expugnatus est à fratre malo & perfido Cain. Aliquando in solo Enoch Ecclesia erat, & translatus est ab iniquis. Aliquando in sola domo Noe Ecclesia erat, & pertulit omnes qui diluvio perierant, & sola arca natavit in fluctibus, & evasit ad sicum. Aliquando in solo Abraham Ecclesia erat, & quanta pertulit ab iniquis, novimus. In solo filio fratris ejus Loth, & in domo ejus in Sodomis Ecclesia erat, & pertulit Sodomorum iniquitates & perversitates, quo usque eum Dominus de medio ipsorum liberavit. Cæpit esse & in ipso populo Israel Ecclesia, pertulit Pharaonem & Aegyptios. Cæpit & in ipsa Ecclesia, id uest, in populo Israel numerus esse sanctorum: Moyses & cæteri Sancti pertulerunt iniquos Judæos, populum Israel. Ventum est & ad Dominum nostrum Jesum Christum, prædicatum est Evangelium, dixit in Psalmis: Annuntiavi & locutus sum, multiplicati sunt super numerum.

Edit. nov. T. 1. p. 1510. C. Lib. de resurr. cernis c. 6. p. 328. D. Idem docet S. Gregorius Magnus hom. 19. in Evangelia quæ est de parabola patrisfamilias mittentis operarios in vineam suam, ubi postquam universalis & in terra peregrinantis Ecclesiæ durationem per ætates quinque distinxit, nempe ab Adam usque ad Noe: à Noe usque ad Abraham: ab Abraham usque ad Moysen: à Moysen usque ad adventum Christi: ab adventu Christi usque ad finem mundi, Quis, inquit, patrisfamilias similitudinem rectius tenet, quam Conditor noster... qui habet vineam, universalem scilicet Ecclesiam, quæ ab Abel iusto usque ad ultimum electum qui in fine mundi nasciturus est, quos Sanctos pertulit, quasi tot palmites emisit.

Denique Christus omni tempore, etiam in ipsa prima hominis ex limo formatione, primum ac maximum fuit fidei ac Religionis objectum. Quodcumque enim limus exprimebatur, belle ait Tertullianus, Christus cogitabatur homo futurus.

SECUNDA CONCLUSIO.

Probabiliter dici potest, Ecclesiam sensu exposito, initium habuisse in ipso Abel.

Probatur 1. Quia sic innuere videtur Apostolus Hebr. 11. v. 4. ubi fidem Patrum veteris Testamenti commendans, incipit ab Abel his verbis: Fide plurimam hostiam Abel quam Cain obtulit Deo, per quam testimonium consecutus est esse iustus. Cur autem istam commendationem tum fidei, tum fidelium, ac proinde ipsius Ecclesiæ enumerationem incipit Apostolus ab Abel, Adamo prætermisso? Nisi quia de ipso, postquam peccavit, nihil eximium narrat Moyses in Genesi; hinc nec ab ipso fidelium & Ecclesiæ initium ducere voluit Apostolus,

Probatur 2. Tum quia Abel omnium primus aliquo certissime signo sensibili Deum coluisse legitur, eo, quem oportebat, pietatis ac Religionis sensu, ut Deo probaretur & placeret. Id enim de ipso præsertim testatur Scriptura Gen. 4. v. 4. Respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus. Tum quia conveniens fuit ac consentaneum, ut Ecclesia, quam in Symbolo sanctam profiteremur, ab eo inciperet, in quo primum inter homines sanctitas & innocentia sine interruptione perseveravit, in signum sanctitatis quæ in Ecclesia Christi nunquam omnino esset defectura: atqui primus omnium talis fuit Abel, non autem Adam & Eva, quos constat excidisse à justitia & sanctitate in qua conditi fuerant. Hinc non tantum iustus dicitur Abel, sed etiam veluti iustorum primus commendatur à Christo Matth. 23. v. 35. Ut veniat, inquit, super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram, à sanguine Abel iusti, usque ad sanguinem Zachariæ filii Barachia, quem occidistis inter Templum & Altare.

Tum quia Abel fuit typus & figura Christi & Ecclesiæ: fuit enim pastor, virgo, & martyr, ut observant sancti Patres; sicque triplex etiam representavit genus hominum qui sunt in Ecclesia, scilicet, Pastorum, Virginum & Martyrum: eorum enim dux fuit & antesignanus.

Probatur 3. Ex sancto Augustino, Enarratione in Psalm. 142. n. 3. loquens de Civitate Dei: id est, Ecclesia, sic habet: Hæc civitas initium habet ab ipso Abel, sicut mala civitas à Cain.

Idem docet S. Gregorius Magnus hom. 19. in Evangelia ubi ait, Ecclesiam incipere ab Abel iusto, usque ad ultimum electum qui in fine mundi nasciturus est.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. contra primam Conclusionem. Ante adventum Christi eadem non fuit Veterum fides, ac nostra, imo nulla fuisse videtur. Nam Apostolus Galat. 3. v. 23. & 24. ait: Prius autem quam veniret fides, sub Lege custodiebamur conclusi, in eandem fidem quæ revelanda erat. Itaque Lex pædagogus noster fuit in Christo, ut ex fide justificemur. At ubi venit fides, jam non sumus sub pædago. Ergo ante adventum Christi non erat fides, nec consequenter Ecclesia, quæ sine fide stare non potest, siquidem est ipsamet fidelium collectio.

Resp. distinguo ant. Eadem non fuit Veterum fides, ac nostra, quantum ad modum, concedo: quantum ad substantiam, nego. Non fuit, inquam, eadem Veterum fides quantum ad modum, tum ex parte objecti, tum ex parte actus & modi credendi 1. Non fuit eadem ex parte objecti, qui licet idem fuerit & sit fidei objectum, nempe Christus Mediator Dei & hominum, alia tamen fuit ejusdem objecti conditio respectu antiquorum sub veteri Testamento, alia respectu nostri in Lege Evangelica. Illi enim credebant in Christum nasciturum, moriturum; nos autem credimus in Christum natum; mortuum. 2. Eadem non fuit ex parte actus & modi credendi: nam antiqui quamdiu fuerunt sub nube veteris Testamenti, ad fidem in Christum explicitam non tenebantur, sed sola ipsis sufficiebat implicita; quia nondum venerat tempus manifestationis & fidei magis evolutæ: quoad substantiam vero eadem apud Veteres fides fuit cum nostra: Ante adventum Domini nostri Jesu Christi, ait S. August. Tract. 45. in Joan. quo humilis venit in carne, præcesserunt Iusti, sic in eum credentes venturum; quomodo nos credimus in eum qui venit. Tempora variata sunt non fides. Quia & ipsa verba pro tempore variantur, cum variè declinantur: alium sonum habet, venturus est; alium sonum habet, venit: mutatus est sonus, venturus est, & venit: eadem tamen fides utrosque conjungit, & eos qui venturum esse, & eos qui eum venisse crediderunt.

Objicies 2. Ecclesia fundata est à Christo Domino super istam Petri confessionem, ut patet ex his Christi verbis Matth. 16. v. 18. Tu es Petrus, & super banc petram ædificabo Ecclesiam meam. Ergo non erat ante Christi adventum. Hinc S. Aug. in Pl. 147. dicit, Ecclesiam incipisse ab Jerusalem, atque hinc extendi ad omnes nationes. Et in 1. Epistolam S. Joan dicit, ibi inchoatam esse Ecclesiam, ubi venit de Cælo Spiritus S. & implevit in uno loco sedentes centum viginti.

Resp. distinguo conseq. Ergo non erat Ecclesia eo modo quo nunc est, quatenus nempe credit in eum, qui jam venit & passus est, concedo: non erat Ecclesia simpliciter, quantum ad substantiam & fidem in Christum venturum, tamen nondum explicitam & evolutam, nego.

Tom. 4. p. 1589. F.

T. 1. p. 1510. C.

T. 3. p. 21 p. 197. E. F.

T. 4. p. 1665. E. T. 3. p. 2. p. 837. G.

nego. Unde Matth. 21. v. 9. dicitur, quod turbae quae praecedebant & quae sequebantur clamabant, dicentes: Hosanna filio David, benedictus qui venit in nomine Domini.

T. 4. p. 1. v. 95. Qua in re, ut observat S. Hieron. ostendit utrumque populum, & qui ante Evangelium, & qui post Evangelium, Domino crediderunt, consona Jesum confessionis voce laudare: illi quidem de Christo venturo clamaverunt, illi autem laudantes clamant de adventu Christi jam adimpleto. Quapropter verba, quae referuntur apud S. Matth. cap. 16. intelligenda sunt de Ecclesia strictè sumpta, prout nempe constat ex his fidelibus, qui tenentur credere in Christum fide explicita: quo sensu aedificatur quotidie Ecclesia Christi, quoties de novo aliqui ipsi per fidem incorporantur. Similiter solvenda sunt, quae ex S. Augustino proferuntur testimonia.

Objicies 3. Si fuisset Ecclesia Christi in antiquo Testamento, possent etiam Veteres appellari Christiani: attamen nomen hoc primum auditum fuit post Christi Ascensionem, cum nempe Antiochia Discipuli primum cognominati sunt Christiani.

Pag. 15. D. Resp. Licet non fuerint appellati Christiani, reipsa tamen eos Christianos fuisse, ut disertè docet Euseb. Lib. 1. Hist. cap. 4. Nam cum Christiani nomine, inquit, nil aliud significetur, quam vir, qui per Christi cognitionem atque doctrinam, modestia, justitia, tolerantia, fortitudine & pietatis cultusque unius, qui super omnia est, Dei professione ornatus est; haec omnia Veteres illi non minus studiosè quam nos excoluerunt.

Idem expressè docet S. Augustinus Lib. 3. ad Bonifacium contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 4. Eadem igitur fides est, inquit, & in illis qui nondum nomine, sed reipsa fuerunt antea Christiani, & in istis, qui non solum sunt, verum etiam vocantur, & in utrisque eadem gratia per Spiritum S.

Instabis 1. Veri Christiani debent esse sub gratia, nihil enim magis Religioni Christianae proprium est ac singulare, quam gratia, Joann. 1. v. 17. Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Jesum Christum facta est. At Veteres illi non erant sub gratia, sed sub Lege.

Resp. Nego Veteres illos justos propriè sub Lege fuisse: nam propriè sub Lege esse dicuntur, vel qui servitute Legis Mosaeicae premuntur, gratia Dei, quam non agnoscunt, ad eam implendam non adjuti; vel ii certè in quibus peccatum dominatur, juxta Apostolum Rom. 6. v. 14. Peccatum enim, inquit, vobis non dominatur; non enim sub Lege estis, sed sub gratia. At veteres justi neutro modo erant sub Lege; non primo, quia licet Legis Mosaeicae praeceptis adstricti essent, justitiam tamen à Lege non expectabant, sed tantum à fide Christi venturi. Non secundo, cum ipsi non servierint peccato: ex quo sequitur Veteres illos sub gratia potius fuisse quam sub Lege; adeoque ad novum Testamentum magis pertinuisse quam ad vetus, sicut disertè tradit S. Augustinus Lib. 3. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 4. ubi ait, Abraham, Moysen, David, omnesque veteres justos filios fuisse promissionis & gratiae non ex Lege, sed ex promissione; haeredes Dei, cohaeredes autem Christi. Et postea, cum probasset Decalogi praecepta ad Christianos etiam pertinere, hoc discrimen statuit inter modum quo ea observant, tum qui verè pertinent ad novum Testamentum & sunt sub gratia, tum ii qui pertinent ad vetus & sunt sub Lege, quamvis tempore novi Testamenti vivant, quod nempe sub Lege positi haec adimpleant vel cupiditate adipiscendi terrenam felicitatem, vel timore amittendi.... Qui verò sub gratia positi sunt, agunt spe bonorum, non carnalium, sed spiritualium; non terrenorum, sed Caelestium, & praecipue credant in Mediatorem, per quem si qui non dubitant, & Spiritum gratiae subministrari, ut bene ista faciant, & ignosci posse, cum peccant.

Instabis 2. Illi non sunt sub gratia, quia Christo capiti non cohaerent tanquam ipsius membra; atqui justis veteris Testamenti Christo non cohaerebant tanquam ipsius membra, siquidem membra non sunt ante capitis productionem, Veteres autem illi fuerunt ante Christum, qui est caput Ecclesiae.

Resp. nego min. Namque, ait S. Augustinus Lib. de catechizandis rudibus cap. 19. omnes Sancti qui ante Dominum nostri Jesu Christi natiuitatem in terris fuerunt, quamvis ante nati sunt, tamen universo corpori, cujus ille caput est, sub capite cohaeserunt: per fidem scilicet aliaque verae Religionis pia exercitia.

Ad probationem distinguo. Membra non sunt ante capitis productionem, membra corporis naturalis, concedo: membra corporis mystici quod est Ecclesia, nego. Caput corporis mystici quod est Ecclesia nempe

Christus, est ab aeterno sinu Patris, licet novum existendi modum obtineat in sinu Virginis Matris. Imo etiam secundum naturam humanam dici potest esse ab aeterno, in divina nimirum praedestinatione: quo sensu dicitur Agnus occisus ab origine mundi; quia nempe quotquot justis extiterunt ab origine mundi & salvi facti sunt, pretio sanguinis ipsius ac merito gratiam & salutem sunt assecuti; atque hoc modo ipsi tanquam capiti adhaeserunt.

Instabis 3. Unitas Religionis repetitur potissimum ex participatione eorumdem Sacramentorum: atqui Patres veteris Testamenti non habuerunt eadem cum nobis Sacramenta, neque idem sacrificium, ergo &c.

Resp. distinguo min. Et habuerunt alia tum sacrificia, tum Sacramenta suis temporibus convenientia, concedo: nec habuerunt, nego. At ex S. Aug. Epist. 102. non mutatur Religio licet varia sint, & subinde mutantur Sacramenta & sacrificia, modo scilicet eundem fidei spiritum habeant, & ejusdem Mediatoris sanguine redempti sint.

Deinde dici potest Veteres non habuisse quidem eadem Sacramenta quoad signa exteriora, habuisse tamen eadem quoad rem significatam. Ita S. Aug. Tract. 26. in Joan. n. 12. Sacramenta illa, inquit, in signis diversa sunt; sed in re quae significatur, paria sunt. Et tract. 45. Bibebant de spiritali eos sequente petra, petra autem erat Christus. Videte ergo, fide manente, signa variata. Et postea: Si speciem visibilem intendas, aliud est: si intelligibilem significationem, eundem potum spiritalem bibunt.

Instabis 4. Veris Christianis promissa est aeterna felicitas: atqui Sanctis veteris Testamenti promissa non fuit felicitas aeterna, sed tantum temporalis, ut patet ex S. Augustino enarratione in Psalm. 73.

Resp. distinguo minorem. Non fuit promissa felicitas aeterna, ut praemium quod pertineret ad vetus Testamentum, concedo: ut praemium proprium novi Testamenti, nego. Sed quia propter fidem in Christum pertinebant illi ad novum Testamentum, iis quoque promissa fuit felicitas aeterna, quae beneficium est novi Testamenti plane singulare. Quando felicitatem temporalem agebant, ait S. Aug. Epist. 140. alias 120. cap. 2. n. 5. aeternam veram & praefendam intelligebant; & istam ministrabant in mysterio, ut illam consequerentur in praemio.

Objicies 4. contra secundam Conclusionem: Exordium Ecclesiae longe meliori jure ab Adamo, quam ab Abele repeti debet; siquidem & Adamus omnium hominum primus fuit, & primus suum in Christum venturum fidem prophetico spiritu declaravit his verbis Gen. 2. v. 23. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: quae verba S. Paulus Ephes. 5. v. 32. exponit de Incarnatione. Sacramentum hoc, inquit, magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia.

Deinde creatus fuit Adam cum virtutibus & donis gratiae sanctificantis & justitiae originalis; neque tantum in statu innocentiae fidem habuit informem, sed etiam charitatem de corde puro & fide non ficta, ut ait S. Aug.

Resp. nego maj. Ut enim aliquis dicatur principium, à quo incepit Ecclesia, satis non est, quod prius habuerit fidem & charitatem, sed requiritur 1. Ut fidem illam aliquo signo sensibili & exteriori, sacrificii nimirum aut Sacramenti, palam & aperte professus fuerit. 2. Ut in ipso primum facta fuerit distinctio seu separatio ab opposita societate & Ecclesia malignantium. 3. Ut absque ulla prorsus interruptione servata fuerit ab eo sanctitas, quam certum est in Ecclesia debere esse continuam, & nunquam ab ea recessuram. Verum haec omnia locum non habuerunt in Adam: non primum; licet enim primus fidem habuerit Mediatoris venturi, eam tamen non legitur professus signo aliquo exteriori & sensibili per sacrificium aut Sacramentum, neque in statu innocentiae, neque post lapsum: è contra verò Abel fidem suam publico sacrificio, ad quod Dominus respexit, protestatus est. Nec secundum: nulla enim in eo legitur facta separatio bonorum ab aliis; Ecclesiae Sanctorum & Civitatis Dei, ab Ecclesia impiorum & Civitate mundi: facta est autem in Abele haec discretio, cum nempe dicitur Dominus respexisse ad munera ejus, non verò respexisse ad munera Cain. Non tertium: cum enim Adam lapsus fuerit per peccatum, non potuit esse typus Ecclesiae, quantum ad sanctitatem, quae in ea stabilis esse debet ac permanens.

Objicies

Objicies 5. At saltem poterit Adam pro principio Ecclesiae statui in statu recuperatae innocentiae post lapsum. Valde etenim probabile est eum egisse poenitentiam antequam nasceretur Abel; nec verisimile videtur, eum à gratia excidisse, postquam eam semel recuperavit. Deinde etsi exciderit à gratia, in qua conditus fuit, non tamen excidit à fide, quia peccatum, quo tunc lapsus est, infidelitatis non fuit.

Resp. nego etiam pro illo statu dici posse incœpisse Ecclesiam ab Adam, quia agimus hic de Ecclesia, quatenus fidem suam exterius profitetur per sacrificia & signa sensibilia: nullo autem Scripturae testimonio constat Adamum obtulisse sacrificium, antequam ab Abele oblatum fuerit; imò nec ullibi Scriptura commemorat ullum aliquando ab eo oblatum fuisse. Hinc sanctus Paulus Hebr. 11. fidem Veterum commendat, incipit ab Abel tanquam ab eo qui primus omnium legitur, obtulisse sacrificium.

Quod additur, Adamum à gratia recuperata subinde non excidisse, parum juvat, quia etsi id constaret, quia tamen sanctitas Ecclesiae continua esse debet, & non interrupta, potius sumendum videtur initium Ecclesiae ab eo, qui integram & perseverantem habuit, & in quo facta est primum separatio inter bonos & malos, qualis fuit Abel. Quod etiam additur, eum à fide non excidisse, esto; verum sola perseverantia in fide non sufficit, nisi etiam cum ea juncta sit perseverantia in sanctitate.

Instabis. Initium Ecclesiae ab eo potius repeti debet, à quo per continuam propagationem ortum est genus humanum, qualis est Adam, non Abel, qui nec filios nec filias habuisse legitur. Sicut enim principium Ecclesiae malorum activum fuit & propagativum aliorum post se, scilicet Cain, quem refert Scriptura genuisse filios & filias; ita etiam principium Ecclesiae bonorum: deinde si Abel fuit Ecclesiae initium, ubinam remansit illa, postquam Abel occisus fuit à fratre suo Cain?

Resp. necesse non esse ut initium & exemplar sanctitatis ac justitiae sit principium activum generationis secundum carnem, quandoquidem sanctitas non transfunditur per hujusmodi propagationem.

Ad primam probationem. Licet Cain genuerit filios & filias, non hinc sequitur, nequitiam transfusam fuisse in posteros per generationem; sed tantum per imitationem, & vim exempli ac institutionis perverſae.

Ad secundam. Ecclesia dici potest remansisse in Adamo & Eva; neque tamen inferri potest ab aliis initium duxisse, cum nec perseveraverint in sanctitate primum accepta, nec in eis discretio facta fuerit bonorum & malorum; nec aliquo signo sensibili fidem suam professi legantur.

Gen. 4.
v. 26.

Instabis. Quid ni potius Ecclesiae exordium statuitur in Enos, de quo dicitur: *Iste cepit invocare nomen Domini*; aut etiam in Seth filio Adæ, à quo propagati sunt homines sancti & justi?

Resp. iustissimos quidem fuisse Enos & Seth; at Abel ipse fuit exemplar sanctitatis & fidei, praesertim quantum ad discretionem & separationem bonorum à malis.

Instabis iterum: Non potuit esse Ecclesia in solo Abel, est enim collectio fidelium; non potuit autem solus esse illa collectio.

Resp. distinguo. Non potuit esse in solo Abel completivè, in ratione communitatis & collectionis, quam importat ipsum Ecclesiae vocabulum, concedo: initiativè, ratione fidei, in qua fundatur Ecclesia, & à qua quis dicitur esse de Ecclesia & pertinere ad Ecclesiam, nego.

Objicies denique. Ab Abraham potius videtur sumi debere exordium Ecclesiae: de eo enim scribit Apostolus Rom. 4. v. 11. *quod signum acceperit circumcisionis, signaculum justitiae fidei, quae est in praepotio, ut sit pater omnium credentium.*

Resp. I. Abraham dici patrem omnium credentium, non quod ab eo primum facta fuerit discretio bonorum à malis, aut quod ipse primus omnium fidem protestatus fuerit per aliquod sacrificium exterius & visibile, sed quod ipse primus omnium novo signo, videlicet acceptae circumcisionis, veram fidem & promissionem de Messia venturo ex sua stirpe contestatus fuerit, tametsi jam aliunde declaratam & cognitam exterius, per sacrificia quae praecesserant in Abel & aliis superiorum aetatum Patriarchis & fidelibus.

II. Dicitur pater omnium credentium, hoc sensu, quod postquam omnes ferè à veri Dei cultu declinas-

sent ad idololatriam, ipse nunquam à fide recesserit; sed in ea constanter permanens, ceteris etiam factus fuit exemplar fidei, religionis ac justitiae, in quo primum per circumcisionem, quae fuit signaculum justitiae fidei, discreti sunt credentes à non credentibus.

QUAESTIO II.

De notis seu caracteribus Ecclesiae.

Parum esset perspectam habere Ecclesiae Christi naturam, nisi & aliunde suppetere certae quaedam notae, certi quidam characteres, quibus à quacumque alia hominum societate, quae vel ipsam mentitur, aut aliquam certè cum ipsa similitudinem habet, seceratur. Cum enim, fatentibus etiam Novatoribus, explanare potissimum quisque debeat, ubi sit vera Christi Ecclesia, in cujus gremio & Communione Deo fideliter serviat, & extra cujus sinum nihil occurrat nisi damnatio, ut ajunt Calvinistae in suo Catechismo, Dominica 16. necesse planè est eam notis & caracteribus tam splendidis fulgere, ut veluti Sol radios suos clarissimos ex omni parte diffundat, ita certè ut latere non possit, nec ab ullo sanæ mentis ignorari. Summa igitur cura & diligentia inquirendum à nobis est de signis, seu notis, caracteribus ac proprietatibus Ecclesiae. Quod ut exequamur, praesentem Quaestionem in octo Articulos distribuemus.

Primus erit de notis Ecclesiae in genere.

Secundus demonstrabit Ecclesiam esse unam.

Tertius eam esse sanctam.

Quartus esse Catholicam.

Quintus esse Apostolicam.

Sextus eam esse Romanam.

Septimus eam esse visibilem.

Octavus denique eam esse indefectibilem.

ARTICULUS I.

De notis Ecclesiae in genere.

Duo praesertim à nobis in praesenti articulo sunt expendenda.

Primum, quid sint, & quales esse debeant Ecclesiae notae.

Secundum, quid sentiendum de nonnullis Ecclesiae notis seu signis, quae ab aliquibus Orthodoxis Theologis, & de illis quae ab hæreticis assignantur.

Observandum igitur: I. notas Ecclesiae, ut verae sint, aliquas exigere conditiones; nempe

1. Ut propriae sint, non communes; alias in certam Ecclesiae notitiam deducere non possent: necesse tamen non est, ut singulae rei alicujus notae seorsim sumptae, sint rei singulares ac propriae, sed sufficit, ut collectivè sumptae alteri rei convenire non possint.

2. Debent esse notiores re quam significant, & ab ea distinctae: est enim hæc communis signi cujuslibet natura & conditio.

3. Debent esse quodammodo sensibiles, omnibus obvia, & cognitu faciles, non solum domesticis fidei, sed etiam extraneis, ut omnes ad Ecclesiam & fidem adducantur.

Observandum II. cum Bellarmino L. 4. de Notis Ecclesiae cap. 3. Cum multum sit discriminis inter evidentiam veritatis, & evidentiam credibilitatis unius ejusdemque rei, notas & signa Ecclesiae, de quibus hic agitur, non tribuere Ecclesiae evidentiam veritatis simpliciter & absolute: alioquin eadem ab omnibus agnosceretur: sed tribuere tantum evidentiam credibilitatis, ita ut ab illis signis attentè consideratis evidens fiat Ecclesia, evidentiæ saltem credibilitatis. «Illud, ait Bellarminus, evidenter verum dicitur, quod vel in se, vel in suis principiis videtur: evidenter verò incredibile illud dicitur, quod non videtur, nec in se, nec in suis principiis; habet tamen tot & tam gravia testimonia, ut quilibet vir sapiens merito id credere debeat: ut si Judex videat hominem à latrone occidi vel vulnerari lethaliter, & postea mori, habet evidentiam veritatis, quod ille latro sit homicida; si autem eadem fieri non videat, sed habeat viginti testes viros gravissimos, qui dicunt se vidisse, habet evidentiam credibilitatis.» Hæc Bellarminus.

Observandum III. Licet Catholici & Hæretici conveniant dari aliquas notas, quibus vera Christi Ecclesia facile dignosci possit, inter se tamen maximè dissidere in illis assignandis: quin & Catholici nonnulli aliquas assignant, quas alii rejiciunt.

Primò

Primò itaque Hæretici tum Lutherani tum Calvinistæ duas dumtaxat proponere solent Ecclesiæ notas, scilicet sinceram verbi Dei prædicationem seu veritatem doctrinæ, & legitimum Sacramentorum usum; atque iis duabus notis existimat quælibet Novatorum secta invictè probari apud se veram esse Christi Ecclesiam. Ita Confessio Augustana art. 6. & in Apologia ejusdem. Brentius in Confessione Wittembergensi c. de Ecclesia, & Calvinus L. 4. Institutionis c. 1. Lutherus tamen in L. de Conciliis & Ecclesia septem istas proponit notas. 1. Veram & incorruptam prædicationem Evangelii. 2. Legitimam administrationem Baptismi. 3. Legitimum usum Eucharistiæ. 4. Legitimum usum clavium. 5. Legitimam electionem Ministrorum, qui doceant, & Sacramenta ministrent. 6. Orationem publicam & Psalmodiam & Catechismum, sed lingua, quæ intelligatur ab omnibus. 7. Mysterium crucis, id est, tribulationis intus & extra: ita ut intus sit mæstitia, pusillanimitas, terrores; foris paupertas, contemptus.

Secundò, Catholici varias etiam recensent, alii plures, alii pauciores.

T. 5. p. 2. nem duas recenset, nempe, *continuum Ecclesiæ ab Apostolis ad nos usque durationem*, & ipsam Christiani nominis appellationem. p. 306.

T. 8. p. 153 B. C. S. Augustinus L. contra Epistolam fundamenti c. 4. sex enumerat, quibus ait se in Ecclesia Catholica justissimè retineri; nempe, *consensionem populorum & gentium*, *authoritatem miraculis inchoatam*,... *sanctitatem morum*, *vetustatem originis*, *successionem Sacerdotum ab ipsa Sede Petri ad præsentem Episcopatum*, *ipsum Catholicæ Ecclesiæ nomen*.

Symbolum quod Apostolorum dicitur, duas refert, quod nempe sit Sancta, & Catholica.

Symbolum Constantinopolitanum quatuor, nempe, *unitatem*, *sanctitatem*, *Catholicitatem*, & *Apostolicitatem*.

Vincentius Lirinensis Commonitorii c. 3. tres appellat, *universitatem*, *antiquitatem*, & *consensionem*.

T. 2. p. 681. & seq. Plures subinde additæ sunt à recentioribus Theologis, ut videre est apud Driedonem L. 4. de Dogmatibus Ecclesiasticis c. 2. part. 2. Petrum à Soto prima parte defensionis cap. 44. Nicolaum Sanderum L. 8. de visibili Monarchia cap. 50. sed præsertim apud Bellarminum L. 4. de Ecclesia cap. 3. apud quem excreverunt usque ad quindecim. «Prima, Ipsum Ecclesiæ Catholicæ & Christianorum nomen. Secunda, Ejus antiquitas. Tertia, Ejus duratio nusquam interrupta. Quarta, Credentium multitudo. Quinta, Episcoporum successio in Sede Romana. Sexta, Conspiratio in doctrina cum Ecclesia antiqua. Septima, Unio membrorum inter se & cum Capite. Octava, Sanctitas doctrinæ. Nona, Efficacia doctrinæ. Decima, Sanctitas vitæ authorum sive primorum Patrum nostræ Religionis. Undecima, Gloria miraculorum. Duodecima, Lumen propheticum. Decima tertia, Confessio adversariorum. Decima quarta, Infelix exitus seu finis eorum, qui Ecclesiam oppugnant. Decima quinta, Felicitas temporalis divinitus iis collata, qui Ecclesiam defenderunt. Quæ quidem quindecim notæ, ait ibidem Bellarminus, possunt aliquomodo revocari ad illas quatuor, quæ communiter à recentioribus assignantur ex Symbolo Constantinopolitano. Unam, sanctam, & Catholicam & Apostolicam.

Multi nihilominus inter Catholicos existimant, duas posteriores notas, quas assignat Bellarminus, nempe infelicem exitum hostium Ecclesiæ, & felicitatem temporalem eorum qui Ecclesiam defenderunt, ab eo expungi debuisse. Quid de hac sententia, & de notis à Novatoribus assignatis sit sentiendum, mox aperiemus.

Utrum felicitas temporalis defensorum, & infelix exitus hostium ecclesiæ sint veræ ecclesiæ notæ.

CONCLUSIO.

Nec felicitas temporalis defensorum Ecclesiæ, nec infelix exitus hostium ejusdem, videntur recenseri debere inter veras & proprias Ecclesiæ notas.

Probatur. Quia iudice ipsomet Bellarmino L. 4. de Ecclesia c. 2. notæ Ecclesiæ debent esse propriæ, non communes: atqui tales non sunt duæ illæ notæ, quas cap. 17. & 18. assignat, felicitas nimirum temporalis defensorum, & infelix exitus hostium Ecclesiæ.

Primò, quod spectat ad felicitatem temporalem, notum est eam non esse sanctitatis indicium, tantum abest ut sit Ecclesiæ nota & prærogativa; cum de ipsa meritò dictum sit à S. Aug. *Nihil esse infelicius peccantium felicitate*, & Deum aliquando propitium negare, quod iratus concedit. Hinc & illa Jeremiæ apud Dominum expositulatio c. 12. suæ Prophetiæ v. 1. «Justus quidem tu es Domine, si disputem tecum: verumtamen justa loquar ad te. Quare via impiorum prosperatur? Bene est omnibus qui prævaricantur & iniquè agunt: plantasti eos & radicem miserunt; proficiunt, & faciunt fructum.» Quo pacto igitur felicitas temporalis, qua non caruerunt Hæreticorum sectæ, nec ipsa quidem Mahometanorum Religio, potuit inter veras & proprias Ecclesiæ notas à Bellarmino accenseri? An illam Apostolis suis promittebat Christus, cum Ecclesiæ suæ futuram aliquando conditionem prænuntiavit, nonnisi cruces, opprobria, afflictiones, persecutiones, ob oculos ponit? Et re ipsa quot mala passa est ad tempora usque Constantini? Quot sub Constantio filio Constantini, & Valente, & aliis singulis ferme prioribus Ecclesiæ sæculis? Hinc S. Aug. Enarratione in Ps. 72. ad ista verba: «Mei autem penè commoti sunt pedes, & Zelavi in peccatoribus, pacem peccatorum intuens. Attendi, inquit, peccatores, vidi illos habere pacem. Quam pacem? Temporalem, fluxam, caducam, atque terrenam: sed tamen talem qualem & ego à Deo desiderabam. Vidi illos habere qui non serviebant Deo, quod ego desiderabam ut servirem Deo: & moti sunt pedes mei & penes effusi sunt gressus mei.» Deinde quæritur, quare peccatores hanc temporalem habeant felicitatem, ac respondet: «Intellexi, inquit, quia morti eorum non est declinatio, id est, quia certa mors, & æterna eos manet, quæ nec declinat ab eis, nec ipsi ab ea declinare possunt.

Observat idem S. Doctor Lib. de unitate Ecclesiæ c. 19. Paganos, Judæos & Hæreticos interdum exaudiri, vel à spiritibus seductoribus... sive ab ipso Deo, vel ad pœnam malitiæ, vel ad solatium miseræ, vel ad admonitionem quærendæ salutis æternæ.

Secundò, quod spectat ad infelices exitus eorum à quibus impugnata fuit aliquando Ecclesia, certum videtur quod neque hoc possit esse certa & propria Ecclesiæ nota: tum quia non semper infestus fuit eorum omnium exitus, ut videre est vel in sola Mahometti fortuna: tum quia, ut passim docent Historiæ, non semper felices fuerunt eorum exitus, à quibus fortiter & strenuè suscepta est Religionis defensio. Notæ scilicet sunt, ex veteri Testamento, Machabæorum clades, non minus quàm victoriæ. Adversus Infideles non alio quàm Religionis promovendæ studio cum ingenti exercitu maria trajecit S. Ludovicus Gallorum Rex tam fortis quàm prius; at certè, ut omnes norunt, eventu nunquam felici, ne dicam calamitoso: in prima expeditione, Saracenorum captivos fuit in Ægypto; in altera, pestilenti morbo extinctus fuit ad oram Africæ maritimam.

Quamvis igitur contingat aliquando persecutores Ecclesiæ hac in vita à Deo flagellari; & è contra ejus defensores præmiis ac bonis cumulari, sicut nonnullis exemplis ostendit Bellarminus; non tamen in his videtur constituenda certa & propria Ecclesiæ nota, qua secernatur à qualibet alia societate aut Infidelium aut Hæreticorum.

Utrum doctrinæ veritas, ac legitimus Sacramentorum usus sint veræ ac propriæ ecclesiæ Christi notæ.

Non quæritur utrum doctrinæ veritas & legitimus Sacramentorum usus in Ecclesia Christi reperiantur, & aliquo sensu ejus proprii characteres dici possint: nemo istud jure inficiabitur. Qui enim Ecclesiam Christi rectè cognoscit, eos statim in ea characteres velut à posteriori, ut ajunt, deprehendit.

Neque etiam quæritur, an liceat & necesse sit scrutari Scripturas, & sacram expendere doctrinam.

Verum quæstio est utrum qui in Christo, ejusque Ecclesiæ nomen dare voluerit, is incipere primùm debeat ab examine & discussione doctrinæ, ut inde ad certam Ecclesiæ notitiam perveniat; an verò à cognitione veræ Ecclesiæ, ut ab ista veram ac genuinam subinde accipiat fidei doctrinam: uno verbo, an fidem ex Ecclesia, vel potius Ecclesiam ex fide cognoscere; an viam autoritatis Ecclesiæ sequi primùm debeat,

T. 4. p. 758. F.

T. 9. p. 372. E. F.

debeat, an potius viam discussionis & examinis doctrinae.

Hoc postremum volunt Novatores; primum vero Catholici: quæ certè quæstio affinis est ac intimè colligata cum alia gravissima, quam suo loco expendemus, an Ecclesia supremus sit Judex controversiarum, quæ circa fidem ac Religionem exoriuntur. Itaque sit

CONCLUSIO.

Neque vera Christi doctrina, neque legitimus Sacramentorum usus, sunt veræ notæ quibus certò dignosci possit Ecclesia Christi, & discerni à quacunque alia falsi nominis Ecclesia.

Est contra Lutheranos & Calvinistas.

Probatur 1. Quia illæ veræ nec sunt nec dici possunt Ecclesiæ Christi notæ, quæ non habent conditionem ad veram Ecclesiæ notam prærequisitas: atqui neque vera Christi doctrina, neque legitimus Sacramentorum usus habent conditiones ad veram Ecclesiæ notam prærequisitas. Istæ verò ex antè dictis sunt omnino tres. 1. debent esse propriæ, non communes. 2. debent esse notiores & clariores re quam significant. 3. debent esse sensibiles & obviæ, & omni hominum generi atque conditioni accommodatæ. Atqui conditiones hujusmodi non habent vera Christi doctrina & legitimus Sacramentorum usus.

I. Non primam: namque nulla fuit unquam Hæreticorum secta, quæ non jactaret se puram habere Christi doctrinam & ejus Sacramenta: nulla, quæ errorum suorum patrocinium ex Scripturis non repetierit; nulla pariter quæ non contenderit veram esse apud se Ecclesiam. Singuli quippe hæreticorum Cætus se potissimum Christianos, & suam esse Catholicam Ecclesiam putant, ait Lactantius L. 4. Instit. cap. 29. Et S. Cyprianus Epist. ad Jubajan. de Novatiano ait: Novatianus smiatum more, quæ cum homines non sint, homines tamen imitantur, vult Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem sibi & veritatem vindicare; quando ipse in Ecclesia non sit, imò adhuc insuper contra Ecclesiam rebellis & hostis extiterit. Sciens etenim, unum esse baptisma, hoc unum sibi vendicat, ut apud se esse Ecclesiam dicat, & nos hæreticos faciat.

Hoc ipsum prætendebant Donatistæ. Quæstio inter nos versatur, aiebat S. Augustinus, ubi sit Ecclesia, utrum apud nos, utrum apud illos.

Idem sanctus Doctor contra Epistolam fundamenti cap. 4. postquam dixit plures esse notas, quibus Ecclesia etiam à rudioribus dignosci queat, observat Hæreticos nihil habere hujusmodi, sed unam dumtaxat veritatis pollicitationem. Apud vos, inquit, ubi nihil horum est quod me invitet ac teneat, sola personat veritatis pollicitatio: quæ quidem si tam manifesta monstratur, ut in dubium venire non possit, præponenda est omnibus illis rebus, quibus in Catholica teneor; si autem tantummodo promittitur, & non exhibetur, nemo me movebit ab ea fide, quæ animum meum tot & tantis nexibus Christianæ Religionis adstringit.

Porro qui fieri potest ut doctrinæ veritas quam tot diversæ hæreticorum sectæ sibi vendicant, & de qua disputatur, propria esse possit veræ & unius Christi Ecclesiæ nota? Quasi una & vera Christi Ecclesia, inter tot errorum monstra & portenta subsistere posset?

Deinde, in mente Lutheranos & Calvinistarum Ecclesia constat solis iustis ac prædestinatis: atqui per veram Christi doctrinam & ejus Sacramenta nunquam demonstrari poterit, quinam sint prædestinati & verè sancti; ac proinde iis dignosci nunquam poterit, ubinam, & quæ vera sit Ecclesia Christi, sed ad summum, ubinam lateat.

Præterea, vel illa pura doctrina, quam pro nota Ecclesiæ assignant Novatores, debet esse ita pura, ut vel minimum excludat errorem, vel solum eos quos vocant fundamentales: atqui neutrum dici potest. Non primum; alioquin enim neque apud Lutheranos, neque apud Calvinistas esset vera Ecclesia: tum quia Lutherus Lib. de Ecclesia, & Calvinus Lib. 4. Instit. c. 1. paragr. 12. fatentur verbum Dei ita esse notam Ecclesiæ, ut tamen aliquando magis purè, aliquando minùs purè annuntietur; tum quia non dissentent suas Ecclesias novos aliquos habere: tum denique quia necesse est vel Lutheranos, qui præsentiam corporis Christi realem in Eucharistia admittunt, vel Calvinistas, qui eam negant, errare contra veritatem à Deo revelatam.

Non secundum: 1. Quia hoc pacto nota commu-

niserit pluribus Sectis. Lutherani enim & Zuingliani non dissentunt circa præcipuum fidei fundamentum, puta Trinitatem & Incarnationem. 2. Quia nondum inter se convenire potuerunt Calvinistæ, quinam errores essent fundamentales: quam distinctionem articulorum fundamentalium & non fundamentalium, suo loco vanam ac futilem esse ostendimus.

II. Non habent etiam tum veritas doctrinæ, tum legitimus Sacramentorum usus, secundam conditionem necessariam ad veram Ecclesiæ Christi notam.

Namque si tam obscurum sit, imò magis, dignoscere quanam sit pura Christi doctrina, quanam pura ejus Sacramenta, quam quæ sit vera ejus Ecclesia; certè dici non potest hæc duo notiora esse ac clariores ipsamet Ecclesia: atqui tam obscurum est, imò longè magis, dignoscere, quæ sit pura Christi doctrina, & quæ vera ejus Sacramenta, quam quæ sit vera Ecclesia. Ut enim certò cognoscatur, quæ vera sit Christi doctrina, tria certò constare debent. 1. Verbum Dei, in quo illa doctrina continetur, esse reipsa verbum Dei. 2. Versiones Librorum in quibus legitur hoc verbum Dei, esse fidelissimas; & ipsos fontes ab omni errore saltem fundamentali esse liberos. 3. Quinam sit sensus illius verbi, quæ legitima interpretatio. Atqui difficile admodum & arduum est, ne dicam impossibile, hæc omnia ab unoquoque privato dignosci & explorari, cujus prorsus incapaces sunt rustici, plebeji, illiterati &c. Quin & litterati ipsi ac docti de hisce tribus graves habent inter se concertationes, quæ privatorum judicio & auctoritate finiri ac terminari nunquam possunt. Non eos omnes Scripturæ Libros tanquam Canonicos agnoscit Lutherus, quos tamen Calvinus admittit; v. g. Epistolam ad Hebræos, Epistolam S. Jacobi, Apocalypsim. Non minùs etiam discordes sunt circa sensum & interpretationem Scripturæ. Lutherus in istis Christi verbis, Hoc est Corpus meum, deprehendit realem ac substantialem corporis Christi in Eucharistia præsentiam: Calvinus è contra realem absentiam, & figuratam dumtaxat præsentiam. Quis litem inter ipsos componet? Nemo certè: nisi judicem Ecclesiam audire voluerint. "Scripturam sacram, ait Vincentius Lirinensis in Commonitorio cap. 2.

pro ipsa sui altitudine, non uno eodemque sensu universi accipiant (Hæretici,) sed ejusdem eloquia aliter alius, atque alius interpretatur, ut penè quot homines sunt, tot illinc sententiæ erui posse videantur.... Atqui idcirco multum necesse est propter tantos tam varii erroris anfractus, ut Prophetica & Apostolica interpretationis linea, secundum Ecclesiastici & Catholici sensus normam dirigatur.

Sanctus Augustinus Lib. 7. de Gent. ad lit. cap. 9. Neque enim non omnes hæretici, ait, Scripturas Catholicas legunt; nec ab aliud hæretici sunt, nisi quod eas non recte intelligentes, suas falsas opiniones contra earum veritatem pertinaciter asserunt.

Et Lib. 1. contra Cresconium cap. 33. Scripturarum, inquit, à nobis tenetur veritas, cum hoc facimus quod universæ jam placuit Ecclesiæ, quam ipsarum Scripturarum commendat auctoritas; ut quoniam sancta Scriptura fallere non potest, quisquis falli metuit hujus obscuritate quæstionis, eandem Ecclesiam de illa consulat, quam siue ulla ambiguitate sancta Scriptura demonstrat.

Longe igitur difficilior dignoscitur tum ipsamet Scriptura Libris Canonicis contenta, tum ipse legitimus Scripturæ sensus, non ita vero difficile est veram dignoscere Christi Ecclesiam, quæ tot splendidis notis ac caracteribus undequaque fulget & emicat.

Et certe supponamus aliquem peregrinum nullis litteris instructum & sine ulla religione, sæpe hinc & inde à Catholicis & Novatoribus audivisse, salutem à nemine posse obtineri, qui non sit in vera Christi Ecclesia, tandem sincero afficiatur illius veræ Ecclesiæ detegendæ desiderio; sed cum videat multas societates & nomine & sententiis multum discrepantes, ut Hussitas, Lutheranos, Zuinglianos, Anabaptistas, Puritanos, Socinianos, qui quidem omnes apud se esse solam, quam inquirat, veram Ecclesiam, profiteantur, mire perplexus est, atque admodum anxius quam in partem se convertat. Afferunt singuli pro nota suæ Ecclesiæ, quod apud se doceatur pura Christi doctrina: probat quisque fidei suæ articulos ex Scriptura etiam juxta vim Hebraici vel Græci textus intellecta, & adversariorum rationes erudite & acute confutat. Is certe homo qui horumce omnium valde ignarus est ac imperitus, nullam ex his Ecclesiis poterit amplecti: cum enim has omnes disputationes & momenta nec penetrare quidem possit, imò nec attingere, tam anxius

Ed. Basil.
part. 282.
n. 30.

P. 122.

Lib. de
univ.
Eccl. c.
2. n. 2.
T. 9. p.
338. D.

To. 8. p.
253. D.

Bibl.
PP. T. 7.
p. 250. D

To. 31. p.
part. p.
215. G.

To. 7. p.
707. F.

2. 1. 1.
2. 1. 1.

T. 8. p.
259. B.

& anceps hærebit ac erat antea; neque ullam è societatis prædictis alteri præferendam judicare unquam poterit, si delectus ille pendeat ex privato ipsius de veritate doctrinæ judicio, examine ac discussione. Unde merito verba hæc cujusdam Catechumeni apud S. Augustinum Lib. 13. contra Faustum Manichæum cap. 13. usurpare poterit: *quo ergo signo manifesto adhuc parvulus, & nondum valens liquidam discernere à tot erroribus veritatem, quo manifesto indicio tenebo Ecclesiam Christi?*

Necesse igitur est hominis illius animum & attentionem revocare ad sensibiles & conspicuas Ecclesiæ notas, quæ tanta discussione & examine non indigent, & à rudioribus, modo sensu & ratione non sint destituti, nullo negotio ac facile deprehendi possunt: ad stupendum scilicet & omni humana industria longe superiorem modum, quo Christiana fides ac Religio propagata fuit, sine armis & viribus, sine arte & eloquentia tota licet reclamante ac retinente hominis natura, cui certe dura illa est ac molesta; obsistentibus undique ac furentibus Tyrannorum persecutionibus, acerbissimisque suppliciis: ad miram & plane divinam Martyrum in sustinendis cruciatibus & acerbissima morte constantiam & fortitudinem, quorum sanguine crevit & amplificata est Ecclesia, nedum extincta; quæ profecto extincta statim & oppressa jacuisset, nisi divina fuisset: ad splendorem miraculorum, quibus illa illuxit ac confirmata fuit. Quantum vero ad præsens nostrum attinet institutum, attendere maxime debet ad antiquitatem, universalitatem, consensionem doctrinæ in Catholica seu Romana Ecclesia; perpetuam & nunquam interruptam ab ipso sancto Petro ad hanc usque diem Episcoporum in ea successionem, de quibus credibilitatis, ut vocant, motivis, suo loco fufius tractant Theologi.

Uni doctrinæ antiquitati hic obiter insistimus, unde pressius Novatores nostri urgeri possunt. *Ex ipso quippe ordine manifestatur, ait Tertullianus L. de Præscript. c. 31. id esse Dominicum & verum, quod sit prius traditum; id autem extraneum & falsum, quod sit posterius immissum. Hæreses omnes, ait S. August. de Symbolo ad Catech. de illa (Ecclesia) exierunt, tanquam sarmenta inutilia de vite præcisa. Veritas igitur antiquior ac prior errore. Ut ergo dignoscatur, quæ inter tam multas & varias, vera sit doctrina, necesse est inquirere, quænam sit antiquior: ea porro antiquior æstimanda, quæ primum in Ecclesia Christi tradita.*

Pagina
213. B.To. 6. p.
554. E.Urgentur
Novatores ex
antiquitate
doctrinæ
catholicæ

Unde Novatores Lutheranos & Calvinistas facili isto ac invicto argumento premimus: Ea doctrina vera est ac retinenda quam tenebat Ecclesia quæ tempore ab ea discessistis; erat enim tunc, vobis fatentibus, una & sola Christi Ecclesia, *Columna & firmamentum veritatis. 1. Tim. 3. v. 15. Vel igitur doctrina quam illa pura Dei Ecclesia tenebat, eadem est cum vestra, vel diversa: si eadem, quare ab ea discessistis? Rei estis schismatis. Si diversa; ergo vestra doctrina falsa est, quæ discrepat ab ea prima & originali, quam tenebat una & sola, quæ tunc erat, Christi; ergo non tantum schismatici, sed & hæretici facti estis. Quo in argumento manifestum est, doctrinæ veritatem ex Ecclesia non Ecclesiam ex veritate doctrinæ demonstrari. Unde merito dixit Augustinus Libro de quant. animæ c. 7. *Autoritati credere magnam compendium est, & nullus labor. Et S. Hieronymus Dial. adv. Lucif. in fine, Poseram, inquit refellens Luciferianos, omnes propositionum rivulos uno Ecclesiæ sole siccare. Quod nempe una Ecclesiæ autoritas sufficiat, ac necessaria sit omnibus generatim de fide ac Religione controversiis finiendis ac terminandis, absque longiori & molesta discussionis & examinis via. Gravissimæ vero rationes & causæ sunt quibus Ecclesiæ autoritati deferre plurimum debemus, in qua tot sunt quæ nos retineant.* Multa*

To. 1. p.
406. F.
T. 4. p.
2. p. 306.To. 3. p.
153. B.Ibid. p.
154. A.

«sunt, ait S. Augustinus contra Epist. fundam. cap. 4. n. 5. «quæ in Ecclesiæ gremio me iustissime tenent. Tenet «consensio populorum atque gentium: tenet authoritas miraculi inchoata, spe nutrita, charitate augmenta, vetustate firmata: tenet ab ipsa Sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit, usque ad præsentem Episcopatum successio Sacerdotum tenet postremo ipsum Catholicæ nomen, quod non sine causa inter tam multas hæreses sic ista Ecclesia sola obtinuit, ut cum omnes hæretici se Catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam conveniatur, nullus hæreticorum vel Basilicam suam vel domum naudeat ostendere.... Ego vero Evangelio non crediderem, nisi me Catholica Ecclesiæ commoveret autoritas. Quibus ergo obtemperavi dicentibus, Credite Evangelio; cur eis non obtemperem dicentibus, noli credere Manichæo?

III. Denique, neque postrema conditio vel veram & propriam Ecclesiæ notam requisita, convenit veræ Christi doctrinæ; quippe sensibilis non est, nec obvia, nec omni hominum generi atque conditioni accommodata: tum quia simplices, rustici, illiterati, & plebæi &c. prorsus incapaces sunt discussionis seu examinis doctrinæ; tenentur tamen illi, si salvi esse velint, veram Christi Ecclesiam agnoscere, & ad eam sese recipere: tum quia vera Christi doctrina cognosci non potest solo lumine naturali & per cognitionem ortam à sensibus; quia tanta est mysteriorum ejus sublimitas, ut omnem humanæ rationis captum longe superet; & ita incredibilis appareat, ut stultum videatur & insaniz genus iis assentiri, juxta illud Apostoli 1. Cor. 1. v. 18. *Verbum crucis pereunibus stultitia est. Et v. 23. Prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam. Et cap. 2. v. 14. Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei: stultitia enim est illi, & non potest intelligere.*

Probatur 2. Quia signum rei cujuslibet distinguitur à re significata, neque pertinere potest ad ejus essentiam; alioquin enim aliud signum foret necessarium quo discerneretur: atqui vera Christi doctrina pertinet ad essentiam Ecclesiæ, imò est pars illius essentiæ quæ est invisibilis. Conveniunt enim inter se Catholici & Reformatores, Ecclesiam esse societatem puram Christi Religionem profitentium, Societas quidem profitentium Christi Religionem exterior est ac visibilis: at puram Religionem eos profiteri, non ita certe clarum est; aut saltem id ipsum est quo disputatur: qua igitur ratione vera & pura Christi doctrina potest esse nota Ecclesiæ?

Probatur 3. Ad Ecclesiam solam pertinet proponere ac determinare, quæ vera sit Christi doctrina; est enim hæc viva & spirans doctrinæ regula, quam in dubiis circa fidem consulere tenemur; ergo vera Christi doctrina non potest esse nota Ecclesiæ. Consequens clarum est. Quomodo enim vera Christi doctrina potest esse signum Ecclesiæ, nisi prius constet quæ sit vera doctrina? Non constat autem nisi per Ecclesiam.

Antecedens non minus certum est ex communi SS. Patrum sententia, quam postea fufius exponemus, ubi quæstio erit de supremo Judice controversiarum. Sufficiat hic laudasse.

S. Irenæum Lib. 3. adversus hæreses c. 4. «Non oportet, ait, adhuc quærere apud alios veritatem, «quam facile est ab Ecclesia sumere: cum Apostoli quasi in depositarium dives, plenissime in eam contulerint omnia quæ sint veritatis: ut omnis quicumque velit,umat ex ea potum vitæ... Quid enim? Et si de aliqua modica quæstione disceptatio ellet, nonne «porteret in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli sunt, & ab eis de præsentis quæstione sumere quod certum & re liquidum est?

Tertull. Lib. de Præscript. cap. 21. ubi ait: «Quid «prædicaverint (Apostoli) id est, quid illis Christus revelaverit, & hic præscribam non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis prædicando, tam viva, quod ajunt, voce, quam per Epistolas postea. Si hæc ita sunt, constat proinde omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis matricibus & originalibus fidei conspiret, veritati deputandam.... Omnem verò doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum.

S. Augustinum Lib. contra Epist. fundamenti cap. 5. jam citato. Ego verò, inquit, Evangelio non crediderem, nisi me Catholica Ecclesiæ commoveret autoritas. Quibus ergo obtemperavi dicentibus, Credite Evangelio; cur eis non obtemperem dicentibus, noli credere Manichæo?

Pagina
268. n. r.Pagina
209. A.T. 8. p.
154. A.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. cum Brentio, Philippo, Calvino &c. nonnulla Scripturæ testimonia.

1. Matth. 18. v. 20. Congregari in nomine Christi, pro vera Ecclesiæ nota assignatur. Ubi, inquit Christus, sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.

2. Joan. 10. v. 27. Oves meæ vocem meam audiunt. Ergo sunt ex ovili Christi, quod est Ecclesia, qui ejus vocem, hoc est, veram ejus doctrinam audiunt.

3. Joan. 15. v. 3. Jam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis. At illa est vera Ecclesia quæ munda est coram Deo.

4. Ephes. 5. v. 27. Apostolus de Ecclesia sic loquitur:

tur: *Mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ.* Quibus verbis significat Ecclesiam mundari verbo Dei; ergo ubicunque est verbum mundans, ibi est Ecclesia.

Resp. Hæc Scripturæ testimonia non videri præfenti controversiæ accommodata: neque enim evincunt veram doctrinam notam seu signum esse, quo Ecclesia Christi à qualibet alia societate discerni possit.

Non primum: Nam si congregari in nomine Christi nota sit veræ Epistolæ, certè non erit ista congregatio qualiscunque in nomine Christi; sic enim omnes hæretici & schismatici congregantur in nomine Christi cum omnes nomen Christi appellent & obtendant: sed ea sola erit congregatio, quæ sit autoritate à Christo accepta: ab iis nempe, qui suam habent à Christo ipso auctoritatem & pro eo legatione funguntur, quales sunt Episcopi legitime ordinati, & gradui succedentes Apostolico, per continuam & non interruptam Episcoporum seriem atque successionem usque ad Apostolos quos Christus Dominus sui loco constituit: atque sic ejusmodi nota concidit cum Apostolicitate Ecclesiæ de qua inferius dicemus.

Non secundum: Nam si audire vocem Christi esset nota Ecclesiæ, nemo esset hæreticus qui non contenderet apud se veram esse Ecclesiam, utpote qui se vocem Christi audire gloriaretur. Deinde probat quidem locus ille, quinam sint electi; non autem quæ sit vera Ecclesia, & ubinam illa sit. Sunt scilicet electi, ut exponit S. Augustinus, qui corde perseveranter audiunt & retinent verbum Christi: cum autem nemo scire possit, quinam corde audiant, & revera sint prædestinati, non potest hæc esse visibilis Ecclesiæ nota, per quam ab aliis dignosci possit, etiam à rudioribus & extraneis; sed ad summum potest esse cuilibet prædestinato qualiscunque nota, ut saltem conjecturaliter aliquam habeat suæ electionis notitiam.

Non tertium & quartum: Quia mundatio illa Ecclesiæ, quæ sit per verbum Dei, est per se invisibilis; adeoque probat tantum Ecclesiam mundam esse coram Deo, sed non coram hominibus; ac consequenter hac ratione fieri manifestam Deo, non hominibus.

Instabis 1. cum Calvino. Verbum Dei est per se efficax; & ubicunque prædicatur, aliquos fideles efficit & bonos, adeoque & Ecclesiam.

Resp. Verbum Dei esse quidem per se efficax, & semper sanctificare, cum legitime prædicatur, & semen istud salutis ac vitæ in terram cadit bonam, & cum annuntiatur ab habentibus potestatem legitimam, & missis à legitima auctoritate; aliàs etiam sæpe contingit illud annuntiari apud hæreticos variarum sectarum, ubi non fructificat, neque aliud profert nisi lolium & zizaniam.

Instabis 2. Si veritas doctrinæ, quam interna Spiritus sancti unctio humilibus aperit, non est vera Ecclesiæ nota, nusquam rudes & imperiti veram Christi Ecclesiam dignoscere poterunt. Namque generalia illa credibilitatis motiva omnibus Christiani nominis societatibus communia sunt, hæreticis non minus quàm Catholicis perspecta; neque tamen sufficiunt, ut omnibus Christianis veram certissime demonstrarent Christi Ecclesiam.

Resp. Nego sequelam antecedentis. Revera quidem ex iis generalibus motivis quibus evidenter (evidentia, ut vocant, extrinseca) vera ostenditur Christiana Religio, non omnibus statim clarè ac distinctè innotescit specialis societas credentium in Christum, quæ vera dicitur & est Christi Ecclesia: at nullus est tam rudis ac tardus ingenio, qui si vel minimum attendere voluerit ad sanctitatem, antiquitatem, extensionem, universalitatem, consensionem populorum, perpetuam & nusquam interruptam Pastorum successionem, statim non inferat, Romanam Ecclesiam, cui soli characteres illi conveniunt, veram esse Christi Ecclesiam. Profectò hæc longè clariùs innotescunt, quàm veritas doctrinæ, de qua tot moventur disputationes, & unctio privata Spiritus sancti, quæ adeò æquivoca est, & apertam viam aperit phanatismo.

Instabis 3. Scriptura quæ est ipsum verbum Dei, notior est Ecclesia, quandoquidem per ipsam probatur Ecclesia.

Resp. Notio rem quidem esse secundum quid, cum nempe de ipsa conveniunt ambæ partes, clarè loquuntur, & est quæstio de ipsa Ecclesia. Sic cum disputaret olim S. Augustinus adversus Donatistas, ubinam esset vera Ecclesia; quia admittebant Scripturas, & aliunde clarè erant, idcirco Scripturis utebatur, ut probaret Ecclesiam non esse in sola Africa. Non est tamen no-

tior simpliciter & absolute: tum quia ipsi Ecclesiæ data est Scriptura, quam aliis tradit & explicat; tum quia facilius est Ecclesiam dignoscere, quàm Scripturam ubique intelligere. Hinc cum agebat sanctus Augustinus de Baptismo Hæreticorum contra Donatistas, quia obscura erat Scriptura, & notior Ecclesia, idcirco validum eum probat, quod eum admitteret Ecclesia.

Deinde, sicut cum à Testatore institutus est Executor & interpret testamenti, ab ipso inquirendum est, quæ sit voluntas Testatoris, si fortè obscure proposita sit, vel alia occurrat difficultas: ita pariter, cum Christus voluntatis suæ interpretem statuerit Ecclesiam, clariùs loquatur & manifestare possit quæ sunt obscuriora in Scripturis, idcirco simpliciter dici debet notior Ecclesia quam Scriptura.

Objicies 2. S. Augustinus pluribus in locis docet Ecclesiam non aliter cognosci & probari posse, quàm per verbum Dei seu per Scripturas.

Epistola 105. quæ ad Donatistas aliàs 166. & in qua eos hortatur ad unitatem Ecclesiæ, eos inde redarguit, quod cum in Scripturis Christum agnoscerent, in iisdem non agnoscerent Ecclesiam, quamquam ex æquo ibi doceantur ambo. *In Scripturis, inquit n. 14. discimus Christum, in Scripturis discimus Ecclesiam. Has Scripturas communiter habemus; quare non in eis & Christum & Ecclesiam communiter retinemus?*

Et Lib. de unitate Ecclesiæ pluribus ostendit adversus Donatistas, non posse Ecclesiam aliunde cognosci, quàm per verbum Dei, seu ex Scripturis Canonicis & doctrina in ipsis contenta; & tandem subjungit c. 19. n. 50. *Sed utrum ipsi Ecclesiam teneant, non nisi de divinarum Scripturarum Canonicis Libris ostendunt.* Atque ita fieri debere subinde declarat exemplo Christi Domini, qui cum resurrexisset à mortuis, & discipulis sese tangendum & palpandum offerret, ne quid tamen fallaciæ esse vel minimùm suspicarentur, testimoniis Legis, & Prophetarum, & Psalmorum confirmare voluit, ostendens scilicet ea quæ de se prædicta fuerant, adimpleta fuisse.

Et Lib. contra Epistolam fundamenti cap. 4. expresse dicit, *veritatem, si manifesta monstraretur, ut in dubium venire non posset, proponendam esse omnibus iis quibus antea dixerat se teneri in Ecclesia Catholica.* Ergo doctrinæ veritas sola sufficit, ut dignoscatur vera Christi Ecclesia, quantum necesse est, ut quis ab ea non recedat, aut alii ad eam accedant.

Resp. ex adductis sancti Augustini testimoniis quædam esse adversus Donatistas, quædam verò adversus Manichæos; ex nullo autem eorum inferri posse verbum Dei, seu veram doctrinam propriam esse Ecclesiæ notam. Non quidem ex testimoniis contra Donatistas.

I. Qui adversus eos agens sanctus Doctor de unitate Ecclesiæ, supponit veram doctrinam per Ecclesiam dignoscendam esse, non autem Ecclesiam per doctrinam. Namque cum illi contenderent Baptismum ab Hæreticis collatum nullum esse, nihilque ex Scripturis afferri posse fateretur S. Augustinus, quod aperte & evidenter demonstraret illum esse ratum & validum, confugit sanctus Doctor ad auctoritatem Ecclesiæ ubique diffusæ, cui testimonium Christus perhibuit. Nunc verò, inquit, cum in Scripturis non invenimus aliquos ad Ecclesiam transisse ab hæreticis, & sicut ego dico, aut sicut tu dicis, esse susceptos; suscipiendi sunt isti, quemadmodum suscipit ista Ecclesia per omnes gentes. Supponebat ergo sanctus Augustinus, validiori argumento dirimi non posse controversiam Catholicos inter & Donatistas, quàm ipso sensu ac judicio Ecclesiæ; adeoque doctrinam non esse signum Ecclesiæ, imò potius Ecclesiam veræ doctrinæ signum ac notam esse.

II. Quando videtur S. Doctor probare Scripturam sacram & doctrinam in ea contentam veram esse Ecclesiæ notam, non eo sensu intelligendus est, quasi existimet eam esse notam simpliciter, & respectu omnium etiam infidelium qui Scripturas non admittunt, quales sunt Gentiles & Pagani; sed solummodo esse notam secundum quid & ex hypothesi, idque respectu eorum dumtaxat qui Scripturas agnoscunt, quales sunt ut plurimum Hæretici. Agit scilicet iis in locis S. Augustinus adversus Donatistas, qui Scripturarum auctoritatem admittebant, imò & ad eam provocabant, ut ostenderent penes se solos & in Africa dumtaxat angulo universalem esse Christi Ecclesiam. Supposita igitur Scripturarum auctoritate, quam illi admittebant, merito inferrebat S. Doctor, doctrinam in iis contentam ver-

rissimam esse Ecclesiæ notam, eamque omnium præcipuam, & quodammodo unam & solam: non quidem eo sensu, quod præter eam non sint aliæ hujusmodi notæ, sed quod nullæ sint, quæ ab ea testimonium non habeant, & ejus autoritate non fulciantur. *Hæc sunt, inquit, causæ nostræ documenta, hæc fundamenta, hæc firmamenta.*

Ibid. p. 173. E. F.

Itaque cum agimus adversus eos qui Scripturarum auctoritatem admittunt, solæ sufficiunt Scripturæ, ut edoceamur quæ sint Ecclesiæ notæ, eas enim omnes Scriptura declarat. Hinc citata Epistola 105. sanctus Augustinus ubi pluribus Scripturæ testimoniis Christum quem agnoscebant Donatistæ, significatum fuisse & demonstratum docuit, addit ibidem, iis etiam Scripturis notas contineri, quibus agnoscere possumus veram Christi Ecclesiam; & ita tandem sub finem Epistolæ concludit: *Ecce Scripturæ communes, ecce ubi novimus Christum, ecce ubi novimus Ecclesiam. Si Christum ipsum tenetis, ipsam Ecclesiam quare non tenetis? Si in ipsum Christum, quem legitis, & non videtis, tamen propter veritatem Scripturarum creditis, quare Ecclesiam negatis, quam & legitis & videtis?*

To. 2. p. 303. E. F.

Ecclesia igitur & Scriptura mutuam sibi lucem communicant: Ecclesia Scripturæ veritatem probat, Scriptura Ecclesiæ infallibilem auctoritatem, quamquam in dispari probationis gradu. Ecclesia, utpote societas externa & visibilis, prior est ac notior Scriptura, cujus aperta nobis & evidens sit veritas ex variis, quibus undique splendet motivis credibilitatis. Sic autem demonstrata Ecclesiæ veritate, ipsammet Scripturam, cujus custos est ac interpres, Ecclesia demonstrat; & vicissim Scriptura supremam & infallibilem auctoritatem Ecclesiæ probat & asserit. Hæc igitur mutua probatio vitiosus non est circulus, cum fiat in diverso probationis gradu.

Non etiam ex testimoniis contra Manichæos, quos premit argumento, ut dicitur, ad hominem, atque in eorum hypothese. Manichæi scilicet non aliam admitterebant Ecclesiæ notam & probationem, quam doctrinæ veritatem; qua in hypothese non dubitat asserere sanctus Doctor, *quod si veritas tam manifesta monstratur, ut in dubium venire non possit, eam esse præponendam omnibus illis rebus, quibus ipse in Catholica Ecclesia tenebatur.* At veritatem ita esse evidentem & manifestam non fatebatur Augustinus. Si enim, inquit, hæc manifesta veritas tantummodo promittitur, & non exhibetur, nemo me movebit ab ea fide, quæ animum meum tot & tantis nexibus Christianæ Religionis adstringit. Non igitur ex propria sua mente atque sententia, sed in hypothese dumtaxat Manichæorum, quam non admittit, fatetur veram doctrinam esse notam Ecclesiæ.

To. 8. p. 153. D.

Ibid.

Eodem fere modo arguebat idem S. Doctor contra Donatistas, cum promittebat se in eorum partes consensurum, si vel unum Scripturæ locum proferre possent, qui suæ sententiæ evidenter faveret. Id ipsum quoque agebant trecenti Episcopi Ecclesiæ Catholicæ, in illa celebri Collatione Carthaginensi quæ cum iis habita est, sicut refert sanctus Augustinus in Collatione primæ diei cap. 5. & Lib. de gestis cum Eremito Donatistarum Episcopo. An propterea dici potest Augustinum, vel illos Catholicos Episcopos dubitasse de veritate Ecclesiæ Catholicæ, aut probationum quibus evincebant eam non esse in parte Donati? Minime profecto. Sed id offerebant & pollicebantur, certi Donatistas omni probatione esse destitutos.

Objicies 3. S. Chrysost. Hom. 49. in c. 24. S. Matt. sic loquitur, *Quare jubet (Christus) in hoc tempore omnes Christianos conferre se ad Scripturas? Quia in tempore hoc, ex quo obtinuit hæresis illas Ecclesias, nulla probatio esse potest veræ Christianitatis, neque refugium potest esse Christianorum aliud volentium cognoscere fidei veritatem, nisi Scripturæ divinæ. Antea enim multis modis ostendebatur, quæ esset Ecclesia Christi, & quæ gentilitas: nunc autem nullo modo cognoscitur, volentibus cognoscere quæ sit vera Ecclesia Christi, nisi tantummodo per Scripturas.* Et postea ubi attulit præcipuam rationem propter quam non potest amplius agnosci Ecclesia nisi per Scripturas; quia scilicet, *quæ olim veram Religionem distinguebant ab hæretica, jam sunt utrique communia, ut Episcopi, ordinesque Clericorum, Baptismus, Eucharistia, Scripturæ, miracula, mores Christianorum, Christus ipse.* Postea concludit: *Qui vult ergo cognoscere quæ sit vera Ecclesia Christi, unde cognoscat, nisi tantummodo per Scripturas? Et postea Alioqui si ad alia respexerint, scandalizabuntur & peribunt, non intelligentes quæ sit vera Ecclesia.*

Ed. Com. mel. p. 952. col. 1. A. B.

Ibid. C. D. E.

Ibid. F. 1b. col. 2. A.

Resp. 1. hoc Opus imperfectum in Matthæum in Homiliis 54. divisum non esse S. Chrysostomi, licet sub ejus nomine laudetur in Officiis Ecclesiasticis, in Gratiano, in Summa sancti Thomæ: tum quia utitur vulgata versione latina Scripturæ sacre: tum quia citat Libros apochryphos, Librum nempe Seth, Ezechiz, Itinerarium Clementis quorum certe nullus apud genuinum Chrysostomum usus: tum denique quia multa continet dogmata falsa, hæretica, veræ sancti Chrysostomi doctrinæ plane adversa.

Resp. 2. Eo sensu in mente hujus Authoris, dici posse Scripturam esse notam Ecclesiæ, quod ipsa sola nobis subministret veras notas quibus possumus eam secernere ab Hæreticorum conventiculis, cum quibus multa communia habemus.

Objicies 4. Nulla res cognosci potest absque cognitione eorum quæ ad ejus essentiam pertinent, & ipsius definitionem ingrediuntur: atqui vera Christi doctrina pertinet ad essentiam Ecclesiæ, & ejus definitionem ingreditur: definitur enim Ecclesia, Societas veram Christi doctrinam & fidem profitentium; ergo &c. Hoc argumentum putat Molinæus demonstrativum & insolubile, Lib. 1. adversus Card. Perronium c. 16.

Resp. distinguo maj. Si quæstio sit de cognitione rei perfectæ & quidditativa, qua nimirum penetratur quid sit res, & quæ sit ejus essentia, concedo: si quæstio sit de cognitione minus perfectæ, & aliter quam secundum essentiam, seu quantum sufficit dumtaxat ut cognoscatur, ubi, & quænam illa sit, nego. Plurima cognoscimus certo & evidenter, quantum satis est ut certo ab aliis distinguamus, quorum tamen essentiam penetrare non possunt etiam ii qui maxime sunt perspicaces: si facile est & omnibus obvium secernere frigus à calore, lucem à tenebris, locum, tempus, ea tamen intelligere & explicare nihil difficilius. Sic fateamur Ecclesiæ naturam non posse cognosci, quin vera Christi doctrina cognoscatur; sed necesse non est ut ejus natura penetratur ab iis omnibus à quibus adiri debet: alioqui vel rudioribus non pateret, vel eam saltem ingredi non tenerentur, cum ipsius cognoscendæ sint incapaces, aut ex imperitia, aut ex defectu ingenii. Præterea, tantum abest ut per cognitionem doctrinæ & verbi divini homines adducantur ad Ecclesiam, quin imo contendimus per Ecclesiam adducendos esse ad cognitionem veræ doctrinæ; adeoque secundum ordinem generationis & naturæ, cognitio fidei supponit cognitionem Ecclesiæ, juxta Apostolum Rom. 10. v. 15. *Quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo vero prædicabunt, nisi mittantur?* At missio, nisi fuerit prorsus extraordinaria, non potest fieri nisi per auctoritatem Ecclesiæ.

Objicies 5. Illa est vera Ecclesiæ nota, quæ semper usurpata fuit, vel ut secerneretur à falsa; vel ipsa, cum paululum defecerat, restitueretur & pristinos resumeret veræ Ecclesiæ characteres; atqui veritas doctrinæ semper usurpata fuit, tum ut secerneretur vera Ecclesia à falsa, tum ut in prima conditione restitueretur.

Ac primo, ut secerneretur à falsa. Sic Judæa ut vera Dei Ecclesia agnita fuit, Samaria autem ut falsa; quia filios, quos per circumcisionem genuerat, à vera doctrina, à vero cultu avocabat, atque immolare in excelsis permittebat.

Secundo, ut restauraretur vera Ecclesia, ubi à pristino suo statu defecerat. Sic in veteri Testamento, ut restauraretur Synagoga, statim à vero cultu Dei, à vera doctrina & legitimo sacrificiorum & Sacramentorum usu reparandis incepta fuit reformatio. Ita Josias impiis Regibus Manasse & Amon succedens, ut Synagogam restitueret, statim Legem Dei proponit, deinde Pascha celebrat. 4. Regum 23. Idem fecerunt Neemias & Esdras.

Resp. nego min. Neque enim afferri potest pro nota veræ Ecclesiæ, quod Hæretici apud se habere semper gloriati sunt, quamquam immerito: atqui testatur sanctus Augustinus, nullam fuisse Hæreticorum sectam, quæ non gloriaretur se puram habere doctrinam.

Ad primam probationem: dico non propter doctrinæ puritatem, Jerusalem Civitatem sanctam ac veram Ecclesiam habitam fuisse: tum quia & doctrina & sacrificia aliquando corrupta fuerunt à Judæis, quemadmodum de ipsis conqueritur Ezechiel Prophetia suæ c. 16. v. 23. Tum quia hæc aliquando pura fuere apud Samaritanos: sed ideo non censebatur Samaria esse vera Ecclesia; quia, ut refert Josephus Lib. 13. Antiquitatum cap. 6. continuas Pontificum in Sacerdotio successiones numerabat Judæa, non Samaria: utpote

utpote cum in monte Garizim recentius ædificatum fuisset templum Dei, nempe circa tempora Alexandri Magni.

Ad secundam: meritò vera doctrina, & rectus Sacramentorum usus restitui debent, ut repararetur Ecclesia, quæ ab iis defecerat; sed hinc inferri non potest esse notas Ecclesiæ restitutæ; sunt quidem fructus restitutionis, non verò notæ; nam Sacramenta, Evangelium &c. possunt esse apud Hæreticos, ut observat sanctus Augustinus Sermone super gestis Emeriti. Sicut igitur si coorta seditione desertor aliquis vexilla regia in loco eminentiori figeret, ut iis conspectis subditos Regis in partes suas traheret, temerè concurrerent subditi ad sola vexilla jam penes desertores posita: sic planè tutum non est recurrere ad eam Ecclesiam, quæ prædicat se habere veram doctrinam & vera Sacramenta; cum hæc desertores Ecclesiæ penes se habere dicant: sed quemadmodum eò recurrendum est, ubi sunt Duces Regis & Magistratus legitimi, ita confugiendum est ad eam Ecclesiam, in qua sunt veri & Apostolici Pastores, id est, ubi apparet antiquitas, universalitas, successio, unitas. Unde S. Augustinus Lib. 3. contra Petilianum cap. 5. Nullus, inquit, prædicans nomen Christi, & gestans ac ministrans Sacramentum Christi sequendus est contra unitatem Christi.

Objicies denique: Scriptura fidei & doctrinæ examen præmittere solet cognitioni & communioni veræ Ecclesiæ. Matth. 28. v. 19. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos.* Act. 2. v. 42. adjunguntur Ecclesiæ qui docti prius fuerant per Apostolos. Et cap. 8. v. 12. qui credunt Samaritæ, baptizantur. Ut ergo in adultis fides debet præcedere Baptismum, qui est introitus in Ecclesiam; ita fidei examen & cognitio debet præcedere cognitionem Ecclesiæ. Unde Christus Joan. 5. v. 39. ait: *Scrutamini Scripturas... illa sunt quæ testimonium perhibent de me.*

Favent SS. Patres.

S. Hieronymus in Psal. 133. *Ecclesia, inquit, non in parietibus consistit, sed in dogmatum veritate. Ecclesia ibi est, ubi fides vera est.*

S. Ambrosius in Luc. Lib. 6. n. 68. *Fides Ecclesiæ, ait, imprimis quærenda mandatur, in qua si Christus habitator sit, haud dubiè sit legenda. Sin verò perfidus populus, aut præceptor, hæreticus deformet habitaculum, vitanda hæreticorum communio, fugienda Synagoga censetur.*

S. Augustinus Lib. de unitate Ecclesiæ cap. 3. n. 5. *Non audiamus, inquit, Hæc dicis, hæc dico: sed audiamus, Hæc dicit Dominus. Sunt certè Libri Dominici, quorum auctoritati utrique consentimus, utrique credimus, utrique servimus: ibi quæramus Ecclesiam, ibi discutiamus causam nostram.*

Resp. hæc frustra nobis opponi, quæ non negamus, nec Conclusionem nostram attingant, si argumenti æquivocatio tollatur.

Distinguo igitur antecedens: Scriptura fidei ac doctrinæ examen præmittere solet, tanquam dispositionem in adultis necessariam ad percipienda fidei Sacramenta, concedo: tanquam veram & propriam Ecclesiæ notam, nego. Doctrina quippe illa fidei qua prius informari necesse erat eos omnes, qui ad Christum accedere volebant, à quibus tradebatur, nisi ab Apostolis, aut viris Apostolicis, hoc est, ab ipsamet Ecclesia? Ergo vera doctrina per Ecclesiam prius tradebatur & cognoscenda erat, non verò Ecclesia per doctrinam. Qui porro ea Ecclesiæ doctrina prius imbuti fuerant, si societati fidelium, seu corpori Ecclesiæ inferebantur & incorporabantur per Sacramentum Baptismi. Nihil profectò aliud ex citatis testimoniis extendi potest.

Licetum esse, imò & necessarium Scripturas legere & scrutari, ac doctrinam in ea contentam deprehendere, quis negat? nemo. Nec in eo versatur, ut jam observatum fuit, præfens cum Novatoribus controversia; sed in hoc uno, utrum necesse sit prius cognosci veram doctrinam, quam Ecclesiam. Negant Orthodoxi: quia vera doctrina non ex privato cujuscunque, sed ex publico Ecclesiæ sensu ac judicio æstimanda est ac retinenda.

Non alius est SS. Patrum, qui laudati sunt, sensus; imprimis verò sancti Augustini, qui disputans contra Donatistas, non ad Ecclesiam, de qua non conveniebant, sed ad Scripturam, quam illi admittebant, eos provocare necesse habuit, ut ex ea veras Ecclesiæ notas, seu veræ Ecclesiæ naturam & characteres dignoscerent. *Quæstio inter nos versatur, aiebat sanctus Do-*

Tournellii Tomi II. P. I. De Ecclesia.

ctor Libro mox citato, ubi sit Ecclesia, utrum apud nos, utrum apud illos. *Ibid. p. 338. A.*

ARTICULUS II.

De unitate Ecclesiæ.

Ecclesia est vivum corpus. Præcipua verò unitas corporis consistit in conjunctione membrorum cum capite & inter se.

De unione membrorum cum capite, suus erit postea dicendi locus, cum expendemus, an vera Christi Ecclesia sit Romana: hic verò agimus de unione membrorum inter se.

Non est autem quæstio de unitate materiali seu loci, sed de unitate formali & totius. Certum quippe est plurimas esse per orbem sparsas particulares Ecclesias, quæ uno vinculo inter se conjunctæ ac colligatæ, unam componunt totalem & universalem Ecclesiam. *Tot ac tanta Ecclesiæ, ait Tertullianus Lib. de Præscript. c. 20. una est illa ab Apostolis prima, ex qua omnes. Sic omnes prima; & Apostolica, dum una omnes probant unitatem. Numerositas licet diffusa videatur...* inquit S. Cyprianus de unitate Ecclesiæ, *unitas tamen servatur in origine.* Quam unitatem Apostolus illustrat comparatione corporis humani, quod unum est, licet multa habeat membra. *Sicut enim, ait 1. Corinth. 12. v. 12. corpus unum est, & membra habet multa; omnia autem membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt. Et v. 20. Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus.*

Multiplex autem distingui potest membrorum Ecclesiæ inter se unio, seu multiplex in Ecclesia unitatis species. 1. ratione principii, Dei scilicet vocantis. 2. ratione finis, nempe vitæ æternæ, quam speramus, & ad quam vocati sumus. 3. ratione capitis tum essentialis & invisibilis, nempe Christi; tum ministerialis ac visibilis, Romani nimirum Summi Pontificis. 4. ratione mediorum, nempe Sacramentorum, per quæ salutem consequi possumus ac debemus. 5. ratione charitatis, pacis ac concordie. *Solliciti servare unitatem Spiritus in vinculo pacis: ait S. Paulus ad Ephes. 4. v. 3. & ad Philipp. 2. v. 2. Idem sapiatis, eandem charitatem habentes, unanimes, id ipsum sentientes: de qua unitate dicitur Act. 4. v. 32. Multitudinis credentium erat cor unum & anima una.* 6. ratione unius panis Eucharistici. *1. Cor. 10. v. 17. Unus panis, unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus.* 7. ratione subjectionis legitimis Pastoribus. Idcirco enim Pastores à Christo datos esse ait, ut omnes occurramus in unitatem fidei. *Alios dedit...* Pastores & Doctores ad consummationem Sanctorum in opus ministerii, donec occurramus omnes in unitatem fidei. Eph. 4. 12. 8. denique ratione fidei ac doctrinæ.

Istas ferè omnes unitatis species complectitur Apostolus Ephes. 4. v. 3. 4. & 5. his verbis: *Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus, & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestrae. Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma. Unus Deus & Pater omnium.*

De sola fidei ac doctrinæ unitate hic potissimum controvertitur adversus Novatores; utrum scilicet unitas Ecclesiæ subsistere possit in omni & qualibet societate nominis Christiani, ubi tamen non eadem occurrit, sed diversa fidei doctrina.

Status quæstionis cum Novatoribus, Lutheranis & Calvinistis.

Observandum 1. quòd licet Novatores, Lutherani & Calvinistæ fateantur ad naturam Ecclesiæ omnino spectare fidem, Sacramenta, & Pastores, atque Catholicorum more nonnunquam hac in parte loqui videantur, multum tamen sit discriminis inter illorum & Catholicorum sententiam.

1. Quantum ad fidem, volunt Catholici eam esse necessariam, quæ saltem in genere omnes errores ab Ecclesia proscriptos excludat: Hæretici autem, imprimis Jurii, qui de unitate Ecclesiæ Tractatum edidit Roteradami excusum anno 1688. Hæretici, inquam, docent eam sufficere fidem, quæ veritates fundamentales profiteatur, licet alios errores ab Ecclesia proscriptos admittat.

2. Quantum ad Sacramenta, volunt Catholici ita eandem esse debere Sacramentorum participationem,

ut per eam omnes fideles in una dumtaxat communione sibi invicem conjungantur: docent autem Hæretici, satis esse usum Sacramentorum habere in aliqua ex eis societatibus quæ veritates fundamentales profitentur; etsi nulla sit communio cum iis, quas veras Ecclesias, in quibus salus æterna obtineri potest, agnoscunt.

3. Quantum ad Pastores, voluit Catholici necessariam esse subjectionem legitimis & Apostolicis Pastoribus unicæ & individualis communionis, quæ vocatur Ecclesia Catholica & Romana: docent autem Hæretici, satis esse si adhæreant fideles Pastoribus aliqujus societatis, quæ in articulis fundamentalibus non errat.

Atque ex iis principiis sequitur in sententia Novatorum, Ecclesiam Catholicam & universalem in quibuslibet societatibus diffusam esse, veraque habere membra in iis omnibus, modò constanter perseverent in articulis fidei fundamentalibus; licet nullam inter se communionem habeant, imò mutuis sententiis sese dilacerent ac excommunicent. E contra verò docent Catholici, corpus Ecclesiæ unicum esse & individuale, cujus omnia membra, quamprimum ratione uti possunt & libertate, eodem communionis vinculo inter se colligantur, aut actuali communionem, si nihil obstat; aut saltem voto ac desiderio, si per vim ac inviti fideles ab illa communionem reali arceantur. Tales essent qui in Insulam desertam fuissent amandati, aut apud infideles & Hæreticos in captivitate detenti, aut injustè excommunicati: tales sunt etiam infantes, qui licet ab Hæreticis baptizati sint, Christo tamen pariuntur ab Ecclesia, quæ generat & per uterum suum, & per uteros ancillarum, ut loquitur S. Augustinus Lib. 1. de Baptismo cap. 10.

Observandum II. controversiam, quæ Catholicos inter & Hæreticos movetur circa unitatem Ecclesiæ, in eo jam esse positam, utrum scilicet inter omnes societates, quæ in Christianorum Religione nunc occurrunt, una dumtaxat earum sit vera Christi Ecclesia, in cujus solius sinu sint electi, veri fideles, membra Christi, & extra quam nulla sit speranda salus. Sic affirmant Catholici: e contra Hæretici fatentur quidem extra universalem Ecclesiam nullam esse spem salutis: at volunt omnes ac diversas Christianorum sectas ad Ecclesiam illam universalem pertinere; atque in qualibet societate, quæ in articulis, ut vocant, fundamentalibus non errat, posse salutem & expectari & obtineri.

Observandum III. quòd etsi Novatores non satis inter se consentiant in designandis ac figendis articulis, quos appellant fundamentales, hæc nihilominus apud ipsos generatim agnoscatur articulorum fundamentalium idea & notio: nempe, veritas fundamentalis ea est, quæ Christianæ fidei ita est essentialis, ut qui negare eam audeat, nullam possit habere spem salutis; sive tandem ea veritas ab Ecclesia definita fuerit, sive non: ut Trinitas personarum in Deo; Verbi divini incarnatio. Veritas autem non fundamentalis est quæcunque alia, sive ab Ecclesia definita sit, sive non, quæ sine salutis dispendio ignorari aut etiam negari potest.

Observandum IV. longè diversam esse Catholicorum sententiam circa veritates fundamentales. Scilicet Catholici observant aliquos articulos dici posse fundamentales, aut comparatè ad fidem & revelationem, aut comparatè ad se invicem. Fatentur quidem aliquos articulos præ aliis dici posse fundamentales duplici sensu: vel quia aliquorum, non verò omnium distincta & explicita fides ad salutem sit necessaria v.g. Trinitatis, Incarnationis; vel quia unus articulus est radix ac fundamentum alterius: v.g. duplex in Christo natura radix est ac fundamentum duplicis in eo voluntatis & operationis. Verum hæc explicatio præsentis Quæstioni extranea est & aliena. Contendunt igitur Orthodoxi omnes, comparatè ad fidem & revelationem, omnes articulos revelatos esse hoc sensu fundamentales, quòd illos negare aut impugnare nemini, qui salvus esse velit, licitum sit. Similiter errores fundamentales esse, statim atque ab Ecclesia damnati sunt & proscripti; neminique unquam licere eos contra sententiam Ecclesiæ propugnare.

Ut verò Novatorum errores circa unitatem Ecclesiæ impugnemus, tria nobis præstanda sunt.

1. Probandum ita Christi Ecclesiam esse unam, ut quaslibet alias societates, quarum fides etiam in articulis non fundamentalibus diversa est, excludat; & extra quam nulla sit speranda salus.

2. Ecclesiam Catholicorum habere illam unitatem, quæ nota est & caracter veræ Ecclesiæ, non verò Ecclesiæ Reformatorum.

3. Nulla unquam de causa fieri posse separationem ab Ecclesia Christi.

PRIMA CONCLUSIO.

Vera Christi Ecclesia ita est una, ut prorsus excludat quascunque alias societates, quarum fides diversa est & erronea in articulis etiam non fundamentalibus, & extra ipsam nulla sit speranda salus.

Tres sunt Conclusionis partes.

Prima pars, quòd nempe Ecclesia, sit una, facile probatur, tum ex Scripturis, tum ex Traditione constanti SS. Patrum: neque hoc in capite diutius nobis erit immorandum, cum repugnantes non habeamus Novatores.

I. Unitatem Ecclesiæ demonstrant, nomina, figura & parabolæ, quibus eam exprimunt Scripturæ sacræ: namque propter illam unitatem Ecclesia vocatur Corpus Christi, Ovile, Sponsa. Propter illam unitatem adumbrata fuit per Paradisum terrestrem, Arcam Noe, Templum Jerosolymitanum, Vestem Christi inconsutilem. Propter illam unitatem à Christo designata fuit parabolis, Agri qui unus est, Sagenæ quæ in unum congregat, Areæ quæ paleas cum grani colligit.

Præterea hanc unitatem disertè declarat Apostolus 1. ad Cor. 12. v. 12. comparatione corporis humani quod unicum est, licet variis membris constet ad varia officia destinatis: nempe tum propter unitatem capitis; tum propter unionem membrorum cum capite. Sicut enim, inquit, corpus unum est, & membra habet multa; omnia autem membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt; ita & Christus. Etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus. Prosequitur Apostolus eandem comparationem usque ad finem capitis, & v. 27. sic concludit: Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro.

Ex multis capitibus Apostolum demonstrare unitatem Ecclesiæ, paulò antè ostendimus ex Epistola ipsius ad Ephes. cap. 4. v. 3. 4. & 5.

II. Eandem Ecclesiæ unitatem declarat constans ac perpetua SS. Patrum Traditio: paucos hic appellasse sufficiat, quorum judicium & auctoritatem protervè omnino ac inverecundè rejicit Juris, quasi jam tum, hoc est 3. & 4. sæculo, sibi falsam effinxissent unitatis Ecclesiæ ideam ac notionem.

S. Cyprianus in eo, quem de præsentis argumento, scripsit Libro, pluribus adversus Novatianos probat Ecclesiam esse unam. «Episcopatus, inquit, unus est, cujus à singulis in solidum pars tenetur. Ecclesia quæ una est, quæ in multitudinem latius incremento fecunditatis extenditur: quomodo Solis multi radii, sed lumen unum: & rami arboris multi, sed robur unum tenaci radice fundatum, & cum de fonte uno rivuli plurimi defluunt, numerositas licet diffusa videatur exundantis copiarum largitate, unitas tamen servatur in origine. Avelle radium Solis à corpore, divisionem lucis unitas non capit: ab arbore frange rami, fructus germinare non poterit: à fonte præcide rivum, præcisus arefcet. ... Qui relinquit Ecclesiam Christi, alienus est, profanus est, hostis est. Habere jam non potest Deum Patrem, qui Ecclesiam non habet matrem. Et sub finem Tractatus: Deus, inquit, unus est, & Christus unus, & una Ecclesia ejus, & fides una & plebs in solidam corporis unitatem concordie glutino copulata.

S. Optatus Milevitanus L. 1. ante medium: Christus, inquit, sponsus est unius Ecclesiæ, sicut in Canticis Canticorum ipse testatur: qui cum unam laudat, cæteras damnat.

S. Augustinus ex professo in suis contra Donatistas Operibus probat Ecclesiam esse unam. Idem argumentum aliis passim in locis tractat S. Doctor, cujus mens atque sententia tam nota est ac omnibus manifesta, ut necesse non videatur hic ipsius verba exscribere.

Secunda pars, nempe Ecclesiam ita esse unam, ut excludat quascunque alias Hæreticorum societates in fide etiam non fundamentaliter diversas.

Probatur 1. Quia incognita est toti antiquitati hæc Juris opinio, qua vult Ecclesiam universalem complecti omnes etiam Hæreticorum sectas, modo non errent in fundamentis fidei. Nihil quippe frequentius apud antiquos seu Patres seu fideles, quam nomen Ecclesiæ,

P. 180.

P. 186.

Pag. 3.

clesia, quam se credere publice profitebantur, imo & nomen Catholicæ, quo sæpissime utebantur, ut Ecclesiam, cujus professione gloriabantur, distinctius significarent. Atqui nusquam his nominibus intellexerunt societatem universalem, quæ omnes complecteretur, imo vero unicam communionem, à qua quilibet Hæretici excluderentur, his nominibus significari clare ac distincte docuerunt.

Ac 1. nomine Ecclesiæ unicam communionem intelligi docuerunt.

Pagina 178. n. 1. S. Irenæus L. 3. adversus hæreses c. 4. ubi dicit veritatem in sectis Hæreticorum quærendam non esse, quam facile est invenire in Ecclesia: & Marcionem sæpe in Ecclesiam venisse, sed ab ea tandem ejectum fuisse. Hujusce Ecclesiæ centrum esse Romanam Ecclesiam tradit ibid. c. 3. Ad hanc, inquit, Ecclesiam propter potiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt undique fideles, in qua semper ab his qui sunt undique, conservata est ea quæ est ab Apostolis Traditio. Et L. 1. c. 10. omnes Ecclesias in unitatem fidei consentire asserit. Nam, inquit, etsi in mundo loquela diffimiles sunt, sed tamen virtus Traditionis una & eadem est. Et neque hæc, quæ in Germania sunt fundata, Ecclesiæ aliter credunt, aut aliter tradunt; neque hæc quæ in Hiberis sunt, neque hæc quæ in Celtis, neque hæc quæ in Oriente, neque hæc quæ in Ægypto, neque hæc quæ in Lybia, neque hæc quæ in medio mundi constituta.

Pagina 203. D. P. 209. A. Tertullianus L. de Præscriptionibus c. 4. ait non minorem esse Ecclesiæ persecutionem per hæreses, quam per ipsum antichristum. Et c. 21. "Quid prædicaverint (Apostoli;) inquit, id est, quid illis Christus revelaverit & hic præscribam non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias quas ipsi Apostoli condiderunt ipsi eis prædicando, tam viva, quod majunt, voce, quam per Epistolas postea. Si hæc ita sunt, constat proinde omnem doctrinam, quæ necum illis Ecclesiis Apostolicis matricibus & originallibus fidei conspiret, veritati deputandam; sine dubio tenentem quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo accepit: omnem vero doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum, & Apostolorum, & Christi, & Dei.

Edit. Paris. 1612. p. 749. S. Clemens Alexandrinus L. 7. Strom. In unius, inquit, natura forte coopatur Ecclesia, quæ est una, quam conantur hæreses in multas discindere; eaque, quæ antiqua est & Catholica, una est propter unitatem fidei.

Edit. Paris. 1619. p. 245. co. 1. A. Origenes Lib. 1. in Job. Ad dimicandum, inquit, adversus Ecclesiam, non tria tantum cornua, sed innumera atque inestimabilia omnes sectæ atque hæreses faciunt, per quas universas adversus Ecclesiæ unitatem incessanter dimicant.

Edit. nov. p. 917. E. S. Hilarius L. 7. de Trinit. n. 4. "Hæretici, ait, omnes contra Ecclesiam veniunt: sed dum Hæretici nomines se invicem vincunt, nihil tamen sibi vincunt. Victoria enim eorum, Ecclesiæ triumphus ex omnibus est, dum eo hæresis contra alteram pugnat, quod in hæresi altera Ecclesiæ fides damnatur... & inter hæc fidem nostram, dum sibi adversantur, affirmant.

To. 4. p. 2. pag. 360. S. Hieronymus Dial. contra Luciferianos circa finem, dicit societatem Marcionitarum, Valentinianorum, Montanistarum, Novatianorum non esse Ecclesiam Dei, sed Synagagam Antichristi. Paulò ante dixerat, se omnes propositionum rivulos uno Ecclesiæ Sole siccare posse.

Tom. 1. Conc. p. 1498. C. Conc. Lao licenum Can. 9. prohibet his qui sunt de Ecclesia, suas preces offerre in oratoriis Martyrum quæ ad Hæreticos pertinent. Et Can. 10. iisdem vetat, ne filios suos cum Hæreticis matrimonio conjugant.

Tom. 2. Conc. p. 949. B. Conc. Constantinopolitanum I. quod est universale II. an. 381. Can. 6. eos hæreticos appellat, qui ab Ecclesia abdicati sunt, & anathematizati: & eos qui se sanctam fidem confiteri præferunt, avulsi autem sunt & abscissi & adversus Canonicos nostros Episcopos congregationem faciunt.

Tom. 2. Conc. p. 1205. D. Conc. 5. generale actione 5. ait, eos qui se Hæreticis adjungunt, à sancta Dei Ecclesia anathematizari & damnari. Quæ quidem Ecclesiæ acceptio ita jam apud omnes invaluerat, ut Conc. Carthaginense IV. Can. 71. expresse prohibeat, ne nomen Ecclesiæ conventiculis Hæreticorum detur. Quod etiam prohibetur legibus imperialibus, sicut legi potest in Codice L. 5. cap. 3. de Hæreticis.

2. Nomine etiam Catholicæ Ecclesiæ unicam communionem intellexerunt.

Edit. Paris. 1615. p. 253. C. S. Justinus Dial. cum Tryphone: Sunt igitur, inquit, & fuerunt viri amici permulti, quia athea (hoc est inopia) & blasphemata & dicere & facere docuerunt, in nomine

Jesu progressi: & sunt à nobis, sub nomine eorum virorum, unde doctrina & sententia qualibet extitit, denominari... eum quibus nihil nobis est communionis, atheas atque à Deo alienos, & impios, & injustos & iniquos ipsos esse scientibus.

Tertullianus L. de Præscriptionibus c. 30. ubi dicit Valentinum & Marcionem, antequam suas hæreses docerent, in Catholica primo doctrinam credidisse apud Ecclesiam Romanensem... donec ob inquietam eorum curiositatem semel & iterum ejecti fuerunt.

Doctrina Catholica, juxta Tertul. est doctrina Ecclesiæ Catholicæ, quam hæreticis Sectis opponit.

S. Clemens Alexandrinus Lib. 7. Stromatum docet Conciliabula Hæreticorum longe esse posteriora antiqua Ecclesia, quam unicam tantum esse affirmat, quamvis opsarent hæreses in plures sectas dividere.

Alexander Patriarcha Alexandrinus in Epistola ad Alexandrinum Patriarcham Constantinopolitanum, quam refert Theodoretus Hist. Eccl. Lib. 1. cap. 3. dicit se credere unam & solam Catholicam Apostolicam Ecclesiam, inexpugnabilem semper, etsi totus eam mundus oppugnare instituat, victricemque omnis impiæ diversa sententiarum rebellionis.

Conc. Nicænum eo tem sensu duobus in locis utitur nomine Ecclesiæ Catholicæ, scilicet in Symbolo, ubi dicit eos, qui non credunt Filium esse cum Patre ejusdem substantiæ, anathematizari à Catholica & Apostolica Ecclesia. Et Can. 8. ubi loquens de Catharis, hoc est Novatianis redire ad Ecclesiam Catholicam volentibus, necessario supponit eos ab Ecclesia Catholica separatos fuisse.

Conc. Constantinopolitanum I. Can. 7. postquam statuit, Arianos, Macedonianos, Sabbatianos, Novatianos, Quartodecimanos, Apollinaristas sola unitate recipiendos esse, subjungit, ab iis postulandum fidei professionem, qua scripto etiam declarent, se anathematizare omnem hæresim: quæ non sentit ut sancta Dei Catholica & Apostolica Ecclesia.

Conc. Sardicense in Epistola ad omnes orbis Episcopos quæ refertur apud S. Athanasium Apologia 2. de fuga sua, Arianos nominatim excommunicans, dicit, æquum esse eos qui separant Filium à Patre, & Verbum à suo Patre alienant, ab Ecclesia quoque Catholica separari, & alienos indignosque haberi Christiano nomine.

Episcopi Africani in errorum abjuratone facta à Leporio postulaverunt, ut profiteretur se suscipere & tenere, quod ordo Ecclesiæ tenet aut suscipit.

Cælestinus in Epistola ad Nestorium, quæ refertur in Concilio Ephesino & in V. generali, monet ipsum separandum à communione Ecclesiæ Catholicæ & universalis, nisi amplectatur doctrinam quam sequitur Ecclesia Romana & Alexandrina. Profectò non communione omnium sectarum, quarum nomine sic loqui non poterat, & quæ ejus auctoritatem prorsus spernebant.

Plures alios referre superfluum foret, cum Julius ipse non diffiteatur Veteres hanc sibi unitatis Ecclesiæ ideam effinxisse, quam erroneam esse proterve ille affirmat.

Probat 2. Si Ecclesia ita sit una, ut non excludat Hæreticorum societates quæ non errant in præcipiis fidei fundamentis, sequeretur universam Ecclesiam Orientis & Occidentis per multa sæcula errasse, dum Baptismum ab Hæreticis, qui in fundamentalibus articulis errabant, collatum admisit. Namque, juxta Jurium & alios Ministros, sola vera Ecclesia potest legitimum conferre Baptismum; sola & omnis societas, quæ non errat in veritatibus essentialibus, est vera Ecclesia; & tamen universa Ecclesia tum Orientis tum Occidentis, eorum Hæreticorum admisit Baptismum, qui in iis articulis errabant.

Ecclesia quidem Orientis: Nam expresse in suis Conciliis prohibuit, ne denuo baptizarentur qui Baptismum acceperant ab Arianis, à Macedonianis, ab Apollinaristis; hi tamen Hæretici fundamentales veritates negabant: Ariani, divinitatem Filii, Macedoniani, divinitatem Spiritus sancti, Apollinaristæ, animam rationalem à Christo assumptam.

Idem observavit & Ecclesia etiam Occidentalis; Namque, teste S. Aug. Lib. 3. de Baptismo c. 15. omnium sine exceptione Hæreticorum Baptismum ratum habuit, modo verbis Evangelicis collatus fuisset: adeo ut nec rejiciendum existimaverit, si vel ab ipso Marcione in nomine Patris & Filii & Spiritus S. collatus fuisset. Et L. 4. c. 16. expendens Baptismum duorum, quorum unus baptizatus fuisset in hæresi Photinianorum,

alter verò in Ecclesia Catholica, putans doctrinam Photini esse Ecclesiae doctrinam; disertè allerit in neutro eorum Sacramenti veritatem repetendam esse.

Ibid. p.
136. D.
To. 4. p.
2. pag. 305

S. Hieronymus in Dial. contra Luciferianos testatur quoque ab Ecclesia Romana approbari Baptismum Arianorum; imò & ab ea admissum fuisse, quem dederant Ebionitæ, Cerinthiani, Novatiani.

Ex quibus patet, aut Ecclesiam Orientalem & Occidentalem universam per tot sæcula non fuisse veram Ecclesiam, utpote quæ erraverit, dum admisit eorum Hæreticorum Sacramenta; vel si fuit vera Ecclesia, non distinxisse illos duplicis generis errores: nec existimasse, excludendos solum ab Ecclesiae universalis societate eos, qui in fundamentalibus errant.

Probatur 3. Quia ex hac Jurii sententia sequeretur, per sexdecim sæculorum spatium nullum ex fidelibus Symbolum professionis suæ fidei, quo par est modo, intellexisse. Neque enim illi alio modo Symbolum suum intelligebant, quàm eo qui ipsis exponebatur à Doctoribus & Episcopis horum temporum: atqui articulum de Ecclesia nunquam alia ratione exposuerunt SS. Patres, Episcopi, & Ecclesia universa, quàm eo sensu, ut excludat omnes Hæreticorum Sectas & societates; quod profectò maximè absurdum est.

Deinde illusoria, falsæ, & injustæ fuissent fidei professiones quas à tempore Conc. Nicæni semper ab Hæreticis postulavit utraque Ecclesia; dum nempe ab ipsis exigebat, ut omnes hæreses ab eadem Ecclesia Catholica damnatas & proscriptas ejurarent.

Denique, omnes Episcopi tum Orientis tum Occidentis insignis injustitiæ & calumniæ rei fuissent, dum ita apud se esse Catholicam Ecclesiam professi sunt, ut ab ejus sinu omnes Hæreticos excluderent. Id fatetur Iulius; at nemo huic usurpationi per duodecim sæcula contradixit. Adde quòd non essent fugienda Hæreticorum consortia, quæ tamen fugienda esse, tam sæpe inculcant SS. Patres.

Tertia Conclusionis pars, nempe Ecclesiam ita esse unam, ut extra ipsam nemini sit speranda salus æterna.

Probatur 1. autoritate SS. Patrum, qui sex primis Ecclesiae sæculis floruerunt. Ita

P. 271.
n. 7.

S. Irenæus Lib. 4. adversus hæreses cap. 33. aliàs 62. ubi dicit, quòd Dominus judicaturus est eos omnes qui sunt extra veritatem, id est, qui sunt extra Ecclesiam. Sed qui sunt extra veritatem, sunt extra salutem: Christus enim est veritas, & ut ipse dicit Joan. 8. Sola veritas potest nos liberare.

P. 181.

S. Cyprianus Lib. de unitate Ecclesiae, multis probat extra Ecclesiam non esse salutem. «Quisquis ab Ecclesia segregatus adulteræ jungitur, à promissis Ecclesiae separatur: nec perveniet ad Christi præmia, qui relinquit Ecclesiam Christi. Habere jam non potest Deum patrem, qui Ecclesiam non habet matrem. Si potuit evadere quisquam, qui extra Arcam Noe fuit; & qui extra Ecclesiam foris fuerit, evadit? Et postea: Esse Martyr non potest, qui in Ecclesia non est... Ardeant licet flammis & ignibus traditi, vel objecti bestiis animas suas ponant, non erit illa fidei corona, sed pœna perfidiæ, nec religiosæ virtutis exitus gloriosus, sed desperationis interitus. Occiditalis potest, coronari non potest. Jam supra diximus: Quam unitatem firmiter tenere & vindicare debemus, maximè Episcopi qui in Ecclesia præsidemus, ut Episcopatum quoque ipsum, unum atque indivisum probemus. Nemo fraternitatem mendacio fallat, nemo fidei veritatem perfida prævaricatione corrumpat. Episcopatus unus est cujus à singulis in solidum pes tenetur. Ecclesia quoque una est, quæ in multitudinem latius incremento fecunditatis extenditur: quomodo Solis multi radii, sed lumen unum; & rami arboris multi, sed robur unum tenaci radice fundatum: & cum de fonte uno rivi plurimi defluunt, numerositas licet diffusa videatur exundantis copiae largitate, unitas tamen servatur in origine. Avelle radium Solis à corpore, divisionem lucis unitas non capit: ab arbore frange ramum, fractus germinare non poterit: à fonte præcide rivum, præcisus arefcet. Sic & Ecclesia Domini, luce perfusa per orbem totum radios suos porrigit, unum tamen lumen est, quod ubique diffunditur, nec unitas corporis separatur. Non piget textum iterum repetere, adeo eximius est.

P. 183.
& 184.

P. 180.

P. 110.

Et Epist. 62. ad Pomponium, de iis qui ab Ecclesia ejiciuntur hæc habet: Neque enim vivere foris possunt, cum domus Dei una sit, & nemini salus esse, nisi in Ecclesia, possit.

S. Augustinus passim idem docet.

Lib. 4. de Symbolo ad Catechumenos cap. 13. «Si quis, inquit, absque Ecclesia inventus fuerit, alienus erit à numero filiorum: nec habebit Deum patrem, qui noluerit Ecclesiam habere matrem.

To. 6. p.
182. C.

Lib. de unitate Ecclesiae cap. 19. «Ad ipsam salutem ac vitam æternam nemo pervenit, nisi qui habet caput Christum. Habere autem caput Christum nemo poterit: nisi in ejus corpore fuerit, quod est Ecclesia.

To. 9. p.
172. F.

Sermone ad Cæsarensis Ecclesiae plebem, Emerito præsentem habito n. 6. sic loquitur: «Salutem non potest habere homo, nisi in Ecclesia Catholica. Extra Ecclesiam Catholicam totum potest præter salutem. Potest habere honorem, potest habere Sacramentum... sed nunquam nisi in Ecclesia Catholica salutem poterit invenire.

Ibid. p.
622. B.

Ecclesia Africana duobus in Conciliis congregata idem prorsus sentit. In Cartaginensi IV. Can. 1. describitur fusè ratio explorandæ fidei in eo qui electus fuerit Episcopus; & inter illa de quibus ante ordinationem interrogandus est, hoc postremum venit, credat ne quod extra Ecclesiam nullus salvetur.

In Concilio Cirtensi, cujus Epistola ad Donatistas legitur apud S. Aug. Epist. 141. aliàs 152. n. 5. sic dicitur: «Quisquis ergo ab hac Catholica Ecclesia fuerit separatus, quantumlibet laudabiliter se vivere existimet, hoc solo scelere quod à Christi unitate disjunctus est, non habebit vitam, sed ira Dei manet super eum.

Tom. 2.
Conc. p.
1119. C.
To. 2. p.
458. A.
Edis.

S. Fulgentius Lib. de fide ad Petrum cap. 39. «Firmissime tene, & nullatenus dubites, quemlibet Hæreticum sive schismaticum, in nomine Patris & Filii, & Spiritus S. baptizatum, si Ecclesiae Catholicae non fuerit aggregatus, quantascumque elemosynas fecerit, etsi pro Christi nomine sanguinem fuderit, nullatenus posse salvari.

Parif.
1684. p.
530.

Probatur 2. rationibus Theologicis. Tum quia ex Scripturis Ecclesia est corpus Christi, cujus membra sunt singuli fideles: atqui membrum quod non manet in corpore, vitam habere non potest. Tum quia Christus est verus Ecclesiae sponsus; ac proinde non potest filios generare, nisi ex sua sponsa. Tum quia nulla est salus extra regnum Dei, extra Templum, Domum & Civitatem Dei; sic autem vocatur Ecclesia: sicut tempore diluvii nulla fuit salus iis qui non fuerunt in Arca Noe conclusi.

Summa igitur est inter Catholicos, seu veræ Ecclesiae membra, doctrinæ fidei unitas atque consensus: non ita certe inter Hæreticos, qui vix nati, varias in Sectas scinduntur ac dividuntur. S. Irenæus Lib. 1. cap. 21. & seq. narrat hæresim Simonis primi hæresiarchæ mox divisam; & inde natas esse Sectas Menandrianorum, Saturnianorum, Basilidianorum &c. Item Lib. 1. c. 5. scribit de Valentinianis, quod cum essent plurimi, vix duo aut tres inter se conveniebant in omnibus dogmatibus. De Donatistis scribit Augustinus Lib. 1. de Baptismo c. 6. hæresim Donatistarum in multa minutissima frustra concisam fuisse in tempore. Marcionitas mox divisos fuisse, & inde natos Lucianistas, Apellianos & Severianos, docet Epiphanius L. 1. contra Hæreses. Montanistas divisos esse in Pepusianos, Artotyritas, Phrygastas, scribit idem Epiphanius L. 2. Manichæos quoque in Sectas divisos testatur Augustinus L. 1. de hæresibus cap. 46. Meisalianos autem divisos in Martyrianos, Sathanianos, Entusiastas, docet Epiphanius hæresi 80. Ariani mox divisi sunt in Acacianos, Macedonianos, Eunomianos: patet ex Rufino Lib. 10. Hist. c. 25. Idem etiam Ariani singulis fere annis fidem mutabant, ut scribit Hilarius in utroque Libro ad Constantium; & ita de aliis Hæreticis, nequidem exceptis Lutheranis & Calvinistis: quod invicte demonstravit Illustrissimus ac doctissimus bonæ memoriæ Bossuetius Episcopus Meldensis, in Opere eximio de Variationibus &c. Quapropter de Hæreticis merito dicebat Tertullianus Libro de Præscrip. c. 42. Variam inter se, dum unusquisque proinde suo arbitrio modulatur quæ accepit, quemadmodum de suo arbitrio composuit ille qui tradidit... Idem licuit Valentinianis, quod Valentino; idem Marcionitis, quod Marcioni de arbitrio suo fidem innovare.

P. 217.
D.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. Explicari non potest in quo posita sit illa unitas Ecclesiae universalis; neque facile intelligi, quomodo huic unitati non adversetur tanta hominum, ex quibus

quibus constat, multitudo, tantaque temporum diversitate & locorum distantia ab invicem divisorum.

Resp. 1. In tribus potissimum esse positam Ecclesiam unitatem: nempe 1. in universali & certissima ejusdem fidei ac doctrinae consensione. 2. in simili Ecclesiae ubique gentium administratione & regimine. 3. in dependentia ab uno Capite visibili Romano Episcopo, quae sit unitatis origo & centrum. Tria enim praesertim requiruntur ad unitatem alicujus societatis, scilicet unitas spiritus, regiminis, & capitis.

II. Temporum & locorum diversitas non obest unitati, modo sit eadem fides, idem regimen, idem caput. Porro haec in Ecclesia Christi perpetua semper fuere, quae laus est ac conditio ipsi plane singularis.

Instabis: Nota debet esse propria, sensibilis, & notior ipsa re quam significat: at haec non conveniunt unitati.

Resp. nego min. Namque 1. est propria Ecclesiae Christi; cum nulla Secta constantem habuerit doctrinam, constans regimen, & idem caput nempe Episcopum Romanum. 2. Est sensibilis & notior Ecclesia; cum haec tria facile cuivis attendenti occurrant, & quanam sit vera Ecclesia satis manifeste indicent.

Objicies 2. Unitas quidem doctrinae & regiminis necessaria est ut Ecclesia sit una, imo & requiritur unitas capitis invisibilis, scilicet Christi; sed dependentia ab Episcopo Romano, & cum ipso communio, minime necessaria videtur.

Resp. nego postremam propositionis partem. Et certe cum Ecclesia sit corpus visibile & externum, requiritur etiam ut habeat aliquod caput visibile & externum, cui adhaereant ac consocientur singula Ecclesiae membra. Caput autem illud est Summus seu Romanus Pontifex, qui est centrum unitatis à quo successionem facere non licet, ut probant SS. Patres quos supra laudavimus, ubi Ecclesiae definitionem adversus Laicorum vindicabamus.

Objicies 3. Doctrina illa de unitate Ecclesiae hic exposita multa secum infert absurda & incommoda: 1. damnat omnes qui errant vel in minimo fidei articulo, vel communionem non habent cum Episcopo Romano, quod certe inhumanum est. 2. non distinguit inter ea quae Ecclesiae sunt essentialia, ut fides, Sacramenta, Ministri; & ea quae sunt ipsi accidentalia, ut communio externa, & convenientia in articulis non fundamentalibus. 3. statuit Ecclesiam posse suis Judiciis facere quosdam articulos, qui ante ejus sententiam non erant.

Resp. ad singula.

Ad primum: Plurima sunt in Religione nostra quae sunt verissima, licet videantur duriora humanae rationi: reatus peccati originalis propter unum hominem; parvulorum absque Baptismo morientium damnatio poenae aeternae iis omnibus peccatis inflictæ, de quibus mentio fit in Epistola ad Galatas; aeternitas ignis in vindictam vel unius peccati mortalis; praedestinatio unius & reprobatio alterius. An liceret ea omnia negare, quod duriora videantur? Deus certe summe justus est, atque Judicia ejus cum tremore adoranda. Similiter etsi durum videatur damnari omnes Haereticos & Schismaticos, non ideo tamen minus verum est, cum tota passim Traditio doceat extra Ecclesiam non esse peccatorum remissionem, non esse charitatem, non esse salutem.

Ad secundum: Haec omnia Ecclesiae sunt essentialia. Communio externa essentialis est: cum enim sit corpus visibile, debent etiam ejus partes vinculo visibili & externo inter se colligari; quo pacto autem uniantur, nisi sit conjunctio membrorum inter se & cum visibili capite? Convenientia etiam & consensio in articulis non fundamentalibus essentialis est: cum enim debeat esse una & eadem fides à Deo revelata, & ab Ecclesia tanquam infallibili Judice proposita, necesse est omnes fideles in eadem fide consentire; adeoque eosdem plane esse apud omnes fidei articulos.

Adde quod incognita sit toti antiquitati haec articulo- rum distinctio. Neque etiam inter nostros Reformatores haecenus conveniri potuit, quinam distincte sint fundamentales: aliis aliter definientibus; aliis alios articulos assignantibus. Ecclesia autem Catholica semper sensit eos errores, qui semel proscripti sunt, à nemine citra haereseos & peccatum propugnari posse.

Ad tertium: Ecclesia fidei articulos non facit, sed qui sunt à Deo revelati, eos proponit ac definit ex Scriptura & Traditione; eosque aliquando evolutè magis & explicitè pro temporum necessitate, aut Haereticorum insurgentium oppugnatione aperit & explanat.

Ipsius autem esse fideles suos instruere ac docere, vel id unum probat, quod per sexdecim saecula non aliam SS. Patres ac fideles omnes habuerunt Ecclesiae ideam, quam decidentis, definientis, ac docentis. Hanc certe habebat Concilium Nicaenum, cum ubi varias Arianorum fidei expressiones attulit, dicit Ecclesiam Catholicam & Apostolicam similiter sentientes condemnare.

Docet autem Catholica Ecclesia non tantum in Conciliis generalibus, sed etiam particularibus Synodis, in Episcopis cujusque Ecclesiae, imò & in ipsis fidelibus; quamquam in his omnibus diverso modo. Fideles loquuntur sine ulla auctoritate, sed ut testes doctrinae quam tenent & ipsa tenet Ecclesia: Episcopi, ut Pastores instituti à Deo ut plebem doceant: Synodi particulares, ut testes doctrinae Ecclesiae universalis, ac primi Judices à Deo instituti: Concilia generalia, ut depositum veritatis apud se servantia, & quae Ecclesiam universalem repraesentant.

Objicies 4. auctoritatem S. Augustini Epistola 43. aliàs 162. ad Glorium, Eleusium & alios quos agnoscit à sua communione separatos: docet enim initio, extra externam Ecclesiae Romanae communionem nonnullos salutem assequi posse, Sic loquitur: Dixit quidem Apostolus Paulus, Haereticum hominem post unam correptionem devota, sciens quia subversus est ejusmodi & peccat, & est à semetipso damnatus. Sed qui sententiam suam, quamvis falsam atque perversam, nulla pertinaci animositate defendunt, praesertim quam non audacia praesumptionis suae pepererunt, sed à seductis atque in errorem lapsis parentibus acceperunt, quaerunt autem causa sollicitudine veritatem, corrigi parati, cum invenerint; nequaquam sunt inter Haereticos deputandi. Tales ergo vos nisi esse crederem, nullas fortasse vobis litteras mitterem. Eos autem ad quos ita scribit S. Augustinus, non fuisse in eadem secum externa Ecclesiae communione, patet ex verbis sequentibus. Haec, inquit, praelocutus sum, ne quis me existimet impudentius vobis, quam prudentius scripta misisse, & hoc modo vobiscum de negotio animae vestrae aliquid agere voluisse, quia nostrae communionis non estis: cum tamen si de negotio fundi, aut alicujus pecuniariae litis dirimendae vobis aliquid scriberem, nemo fortasse reprehenderet.

Igitur, in mente S. Augustini, qui sunt extra externam Ecclesiae communionem, modo errorem nulla pertinaci animositate defendant, ac causa sollicitudine quaerant veritatem, corrigi parati cum invenerint; ii non sunt haeretici, nec consequenter à spe salutis aeternae reiecti. Porro ex hoc numero multi sunt v. g. infantes, rustici, foeminae, & quotquot ab haereseos authoribus seducti sunt.

Resp. Ex dictis initio hujus Articuli, observatione prima, patere ad hanc objectionem responsionem. Scilicet ii, quos citata Epistola describit S. Augustinus, si non actu, saltem desiderio & quidem sincero pertinent ad externam Ecclesiae communionem; atque, si nihil obsit, internum Ecclesiae spiritum participant: unde merito dixit sanctus Doctor, ejusmodi homines nec esse, nec appellandos esse haereticos. Separationem verò ab externa Ecclesiae communione quantum improbet ac damnet sanctus Doctor, patet ex eadem Epistola cap. 8. n. 24. Non enim, inquit, nobis displicent, quia tolerant malos; sed quia intolerabiliter mali sunt propter schisma, propter Altare contra Altare, propter separationem ab hereditate Christi toto orbe diffusa, sicut tantò antè promissa est. Violatam pacem, conscissam unitatem, iterata Baptismata exsufflata Sacramenta, quae in sceleratis quoque hominibus sancta sunt, plangimus & lugemus. Quae si parvi pendunt, intueantur exempla quibus demonstratum est quanti haec penderit Deus. Qui fecerunt idolum, usitata gladii morte perempti sunt: qui verò schisma facere voluerunt, biatu terrae principes devorati, & turba consentiens igne consumpta est. Diversitate poenarum, diversitas agnoscitur meritorum.

Objicies denique. Ecclesia successit Synagoga, ita ut haec in veteri Testamento hominibus praestaret ad salutem, quod nunc Ecclesia in novo: atqui non erat tanta Synagoga necessitas, ut extra eam nullus posset salvari: multi enim ex gentibus, penes quos fuit unius veri Dei cognitio, ut Melchisedech, Job & alii, sola legis naturalis observatione ad salutem pervenerunt, ergo &c.

Resp. 1. Ecclesiam successisse Synagoga, tanquam perfectum imperfecto; non quantum ad omnia, sed quantum ad aliqua dumtaxat: adeoque sicut non successit quantum ad amplitudinem qua toto terrarum orbe diffunditur; quantum ad perpetuitatem, qua usque ad consummationem saeculi perseveratura est; quantum ad

Tom. 2.
Conc. p.
27. C.

To. 2. p.
88. F. G.

Ibid. p.
89. C.

Ibid. p.
99. C.

ad perfectionem cultus divini & sanctitatis, atque alia ejusmodi quibus Synagogam longè supergreditur, ita nec ipsi successit quantum ad necessitatem salutis.

II. In aliquorum sententia pertinuit tantum ad Judæos Synagoga, & fuit veluti propria ipsorum Ecclesia, ita ut extra ipsam nullis Judæis potuerit esse salus; sed non fuit Ecclesia illa universalis, quæ sinu suo omnes veros Dei cultores complecteretur; adeoque hinc potius confirmatur nostra sententia: sicut enim Judæorum nemo salvari poterat separatus à veteri Synagoga, ita quoque nunc nemo salvus esse potest, si separatur ab Ecclesia.

Multa passim in suo de Ecclesia systemate congerit Jurius, ut ostendat & Hæreticos qui in articulis fundamentalibus non errant, & Schismaticos qui Romani Pontificis communione non fruuntur, in Ecclesia universali adhuc esse: unde concludit, unitatem Ecclesiæ non in unica communione esse repositam. Verum ea omnia suis in locis infra commodius referemus ac solvemus, ubi de membris Ecclesiæ instituetur disputatio.

SECUNDA CONCLUSIO.

Ecclesia Catholicorum illam habet unitatem quæ nota est ac character veræ Ecclesiæ Christi, non autem Ecclesia Reformatorum.

Duæ sunt partes. Prima pars probatur. Quia unitas quæ est nota & character veræ Ecclesiæ in tribus potissimum consistit, ut jam observavimus: nempe in universali fidei & doctrinæ consensione, simili ubique regimine, & communione cum uno Capite visibili Romano Pontifici. Atqui hæc tria occurrunt in Ecclesia Catholicorum.

Secunda Conclusionis pars, nempe Reformatorum Ecclesiam non habere hanc unitatem.

Probatur. Ac 1. non habent illi consensionem in doctrina. Ea enim duobus potissimum momentis probari potest; scilicet constanti eorundem fidei dogmatum professione, & ejusdem fidei publicis Confessionibus: atqui Reformatores nostri in neutro capite consensionem habent.

Non habent quidem in articulis seu dogmatibus fidei. Nam ut de multis taceamus, in quibus certè infinitæ propemodum fuere variationes, tum apud Lutheranos tum apud Calvinistas, sicut eruditè & eloquenter demonstravit jam laudatus Illustrissimus Bossuetius Meldensis Episcopus, unum dumtaxat articulum præsentia Christi realis in Eucharistia hic attingemus. Anno 1631. in Synodo Nationali Charentoniana, nostri Reformatores Decreto solemnè sanciverunt fœdus & pacem cum Lutheranis Confessionis Augustanæ, nihilque esse in eorum cultu, quod perfectæ unioni atque eorundem Sacramentorum participationi obstare posset, declaraverunt. Hinc Dallæus in Apologia hujus Synodi c. 7. & in Epistola ad Monglatium, fatetur doctrinam de præsentia reali nullum continere venenum, nec esse contrariam pietati, aut gloriæ Dei.

Quæ porro in hoc articulo consensio? Ante hanc Synodum palam dicebant, hoc momentum esse unicam suæ ab Ecclesia Romana separationis causam. In actis eorum Martyrum quid frequentius legitur, quàm ob solam realitatem tot sustineri tormenta, per quam ipsius fidei & pietatis fundamentum subverti existimabant? Quid sæpius in eorum Libris legimus, quàm horrendam esse Catholicorum doctrinam, quos cyclophas, antropophagos, parricidas, humanæ Christi naturæ & ejus Ascensionis in cælum hostes & inimicos, idololatrias &c. vocant? Quid etiam vel hoc ipso tempore à nobis alienos magis facit eos qui ex ipsis hanc variationem non audierunt, quàm doctrina præsentia realis? Ita ut plurimi ex ipsis ingenuè confessi fuerint, facile nobis cum in aliis omnibus consensuros, si præsentia dumtaxat spiritualis opinionem non damnaverimus.

Non habent consensionem in Confessionibus, quæ variæ sunt & contrariæ apud Lutheranos & Calvinistas

Lutherani seu defensores sensus literalis, primam ediderunt an. 1530. quæ Augustana dicta est, quod in hac urbe Carolo V. fuerit oblata. Postea an. 1537. articuli Smalcaldenses collecti fuerunt, qui Concilio Tridentino quod Montuæ à Paulo III. indictum fuerat, offerri debebant. Alia deinde, quæ dicta est Saxonica, Synodo Tridentinæ oblata ann. 1552. Alia Wittembergensis, anno sequenti eidem Concilio oblata: quæ quidem omnes, licet inter se in plurimis contrariæ, ab universa tamen Reformatorum societate subsignatæ fue-

runt; ita ut in eadem Saxoniz Provincia, intra decem annos prodierint contradictoriæ sententiæ publico nomine decretisque publicis consignatæ de re omnium gravissima. Nam in Synodo Dresdensi anno 1571. communi sensu rejecerunt sententiam Brentii, Illyrici, & aliorum de persona Christi; & tamen illam ipsam sententiam, tametsi prius à se damnatam, publicè receperunt in Libro Concordiæ; & tam Synodus quàm ipsa Concordia, Wittembergæ impressa sunt Principis Saxoniz autoritate.

Defensores autem sensus figurativi, aliam quoque Carolo V. eodem tempore obtulerunt fidei Confessionem, quæ vocatur Argentinensis. Parum & illa suis placuit. Helvetii quatuor successivè scripserunt. Galli & Genueses suam quoque peculiarem habere voluerunt. In Anglia duæ etiam eodem ferme tempore visæ sunt, & duæ aliæ sub nomine Ecclesiarum Scotiæ. In Belgio fuit etiam conscripta alia, quæ in Synodo Dor-dracena approbata fuit: nec defuit ipsis etiam Polonis sua; quæ in Synodo Sendomiriensi edita est an. 1570. Legi possunt omnes illæ Confessiones variæ in unum corpus collectæ, typis excusæ Genevæ apud Petrum & Jacobum Ghovet ann. 1612. In hac porro tanta Confessionum fidei varietate, quæ consensio esse potest? Sed quomodo consensionem haberent in doctrina, qui certum non habent nec constans fidei suæ motivum? Vel enim statuunt verbum Dei, vel spiritum privatum: at ipsis constare non potest de Librorum in quibus continentur fidei veritates, fideli versione & legitimo sensu. Neque etiam quidquam certum esse potest per spiritum privatum, de quo gloriantur & Lutherani & Calvinistæ, qui in ipsis varius est, variasque & oppositas (si ipsis fides) sententias suggerit.

2. Regimen simile, & Caput visibile non habent Episcopum Romanum: aliud quippe regimen est apud Lutheranos, aliud apud Calvinistas. Inter Lutheranos etiam non idem est, ut videre est in Anglia, ubi diversæ prorsus sunt Ecclesiarum administrationes. Calvinistæ nullam habent hierarchiam, apud quos nulli sunt Episcopi, nulli Presbyteri. Nulli tandem ex ipsis agnoscunt Episcopum Romanum tanquam centrum unitatis, cum quo servant communionem tanquam necessariam in corpore Christi, quod est Ecclesia.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. Mirum esse non debet, si ex Ecclesia Lutheranorum & Calvinistarum variæ ortæ fuerint divisiones & sectæ etiam contrariæ; nam & ex ipsa Apostolorum Ecclesia nonne orti sunt Simoniani, Nicolaitæ, Valentiniani, Marcionitæ, Gnostici?

Resp. Magnum esse discrimen. Namque sectæ illæ variæ in Ecclesia quidem ortæ sunt, non verò ex Ecclesia: è contra verò sectæ contrariæ apud Hæreticos, ex propria societatis eorum indole nascuntur. Ratio est 1. Quia Ecclesia Catholicorum certam habet regulam finiendarum controversiarum, Judicium scilicet ipsiusmet Ecclesiæ, sive dispersæ, sive in Conciliis congregatæ: hanc verò regulam fixam & certam non habent Hæretici, qui cum suo privato ducantur spiritu, necesse est eos in partes omnino contrarias abripi. 2. Catholici Judicio Ecclesiæ acquiescunt, atque pro Hæreticis habent, quotquot norunt in fidei decretis Ecclesiæ rebelles esse: è contra Reformatores se invicem tolerant. Ita Calvinistæ tolerant Lutheranos, quamquam agnoscant v.g. corpus Christi realiter & verè præsens esse in Eucharistia, quod negant Calvinistæ.

Objicies 2. cum Calvino Lib. 4. Institutionis cap. 13. n. 14. Non est unitas regiminis & communionis apud Catholicos: tot enim sunt apud eos schismatum conventicula, tot sectæ ac divisiones, quot sunt Monasteria vel certè Monachorum Ordines. Namque licet olim Monachi separatim ab aliis viverent, attamen separatim non recipiebant Sacramenta, sed in conventibus publicis cum reliqua plebe sacris intererant: nunc autem sibi privata altaria erexerunt: atque ita separatim ab aliis vivunt, & Christianorum titulo non contenti, alii vocantur Benedictini, alii Franciscani, alii Dominicani &c. Ita Calvinus.

Resp. unitati regiminis Ecclesiastici non adversari varias Monachorum societates: tum quia ab Ecclesia approbatæ sunt, ab ea foventur, & sub ejus sunt cura & protectione singulari: tum quia non minus quam cæteri fidelium legitimis Ecclesiæ Pastoribus, nimirum S. Pontifici, & interdum etiam Episcopis, subjiuntur.

Edit. Pa-
ris. 1622.
To. 2. p.
312. col. 2.

Edit.
Aireb. p.
740. 741.
T. 1. p.
711. F.

Ad id vero quod additur, eos sibi erexisse privata altaria, quæ primævis temporibus non habebant: 1. id supponit Calvinus, non probat. Deinde S. Epiphanius in Epistola ad Joan. Hierosolymitanum testatur se in Monasterio S. Hieronymi Paulinianum ordinasse in Presbyterum, qui cæteris Monachis Sacramenta dispenseret, eo quod S. Hieronymus præsumma sua humilitate sacrificium altaris offerre non ausus fuerit. Cassianus Collatione 18. quæ est Abbatis Paymonis cap. 15. testatur in ipsa eremo quosdam à Monachis fuisse Presbyteros. Idem refert S. Augustinus Lib. de moribus Ecclesiæ cap. 33. Idem sæpe referunt Authores Ecclesiastici ac præsertim ii qui de rebus Asceticis scripserunt. 2. Schismaticus non est præcise aliquis propter diversum altare, nisi erigat illud in signum separationis & communionis abruptæ; alioquin enim Parochi & Episcopi omnes essent schismatici qui diversa habent altaria.

Ad varias autem illas Monachorum appellationes, respondeo non denotare sectas ullas peculiare alienas & sejunctas à corpore Ecclesiæ, neque esse nomina doctrinæ aut fidei diversæ; sed sic vocari ac Institutore severioris & arctioris disciplinæ, cujus professionem & institutum, ad majorem perfectionis Evangelicæ gradum aspirantes, amplexi sunt.

Objicies 3. Non est apud nos doctrinæ consensio, imo mira est nostrorum Theologorum sentiendi varietas: alia enim est doctrina Schotistarum, alia Thomistarum, Augustinienium, Carmelitarum &c. nec ullus est, qui non existimet se pro veritate pugnare, & oppositam sententiam erroneam esse. Qua igitur ratione Novatoribus suas divisiones opponere, ac doctrinæ consensionem velut certam unitatis Ecclesiæ notam laudare hic possumus?

Resp. distingui hic debere dogma fidei ab Ecclesia definitum, ab opinione libera Scholæ. Circa dogmata fidei nulla est inter nostros sententiæ varietas: dogmata vero illa, ut jam monuimus, æstimari non debent ex privatis Doctorum placitis, sed ex pluribus Symbolis, fidei professionibus Conciliorum generalium decretis: quicunque autem ab hujusmodi dogmatibus discedit, pro Hæretico habetur. Non ita est de aliis Scholæ opinionibus, quas varias in partes agitari permittit Ecclesia ad elucidationem veritatis, ingeniorum & Scholæ exercitium: in quibus, ut ait S. Aug. Lib. 2. de peccato originali cap. 23. *salva fide, qua Christiani sumus, aut ignoratur quid verum sit... aut aliter quam est, humana & infirma suspitione conjicitur.* In quibus proinde, & refellere quisque sine pertinacia, & sine iracundia refelli paratus esse debet: unde eos minime probat Ecclesia, qui propter hujusmodi Scholæ diffidia & opiniones contrarias, sese mutuo erroris audent incurfare. At Hæretici nostri qui hæc nobis opponunt, de rebus etiam ad fidem pertinentibus dissentiunt, & alii alios habent pro Hæreticis, sicuti videre est apud Cardinalem Hozium Lib. 1. contra Brentium, & apud Canisium in præfatione Librorum Andrea de Vega Colonia excusorum. Hinc Anabaptistæ pro Hæreticis habentur à Lutheranis & Zuinglianis, & vicissim; tamen omnes eundem agnoscant parentem Lutherum. Similiter Zuingliani aliquæ Sacramentarii à Lutheranis habentur ut Hæretici, sicut patet ex Testamento Brentii, imo & ex ipso Luthero suis passim in Libris: his tamen non obstantibus, Calviniani Galliæ nostræ Lutheranos ad suam communionem admiserunt: adeo mentitur iniquitas sibi.

Objicies 4. Est quidem in societate Catholicorum communio eorumdem Pastorum & primi Pastoris Romani scilicet Pontificis: at de isto tam varia & opposita in Scholis nostris disputantur, ut nihil certi circa ipsum statui possit. Alii enim ejus auctoritatem in immensum extollunt, quam esse absolutam, non tantum in res spirituales, sed etiam in temporales, contendunt: alii eandem auctoritatem ad res dumtaxat spirituales limitant, eamque Concilio generali subji- ciunt, quam alii superiorem dicunt &c.

Resp. circa Summum seu Romanum Pontificem hoc unum dumtaxat de fide esse, de quo consentiunt omnes Orthodoxi; nempe illum esse Caput visibile Ecclesiæ, ac primatum honoris & jurisdictionis in cæteros Episcopos obtinere: cætera omnia quæ hinc & inde disputantur, salva semper quæ ipsi debetur reverentia & obedientia, ad opinionem Scholæ, non ad fidei dogma pertinere.

Objicies 5. cum Dallæo, nonnullos veterum SS. Patrum errores; unde infert non esse inter Catholicos doctrinæ consensionem,

Resp. hæc frustra nobis opponi: neque enim docemus singulos Patres errare non posse. Fatemur eorum aliquos in errorem lapsos, antequam ab Ecclesia fuisset veritas aperte definita; fatemur in disciplina quæstionibus, veluti de die celebrandi Paschatis, de jejunio sabbati &c. discordes illos fuisse. At contendimus fieri non posse ut omnes simul conspirent in defensionem erroris: quia fieri non potest ut pereat vera doctrina in Ecclesiâ Christi, quæ est columna & firmamentum veritatis, adversus quam portæ inferi nunquam prævalerunt. Sed de hoc argumento fusius infra suo loco dicemus.

Objicies denique aliquas rationes Theologicas. Prima est: S. Ecclesia esset una, maxime propter charitatem: at si ita est, sequitur eos qui sunt sine charitate, Ecclesiæ unitos non esse. Secunda: Quæ habent easdem qualitates, sunt quidem similia, sed non unum; ergo licet in omnibus Ecclesiis particularibus sint eadem fides, Sacramenta, leges, non sequitur eandem esse Ecclesiam, sed ad summum esse similes Ecclesias. Tertia: Licet diversa regna habeant eundem Principem, easdem leges generales, non sequitur esse unum regnum; ergo &c. Quarta: Unitas seu concordia & ordinata dispositio non conveniunt soli Ecclesiæ Christi, sed etiam multis aliis societatibus; ergo &c. Quinta denique, Si in sola Romana communione vera Ecclesia constituitur per exclusionem aliarum societatum, vix defendi potest ejus Catholicitas seu universalitas; Romana quippe communio intra angustos limites planè coarctatur.

Resp. ad primam: Unitatem seu unionem charitatis maxime optandam esse inter omnia & singula Ecclesiæ membra; hæc tamen in aliquibus (non in omnibus, quod fieri non potest) deficiente, superesse alias rationes unionis, nempe in fide, in regimine, in Sacramentis, in subjectione legitimis Pastoribus, quæ sufficiunt ad veram Ecclesiæ unitatem.

Ad secundam: Mirum non est, si ea quæ easdem habent qualitates, similia quidem, non verò unum quid sint: namque non habent eundem finem, nec ad eum tendunt ut partes ejusdem totius. At Ecclesiæ particulares eundem habent finem, eadem media, eandem primo Pastori subjectionem &c.

Ad tertiam: Plura Regna per se vel ex institutione divina aut naturali uni Principi non subjiciuntur: at omnes Ecclesiæ particulares ex ordinatione Christi, uni Capiti subjiciuntur, uno spiritu foventur & animantur, operantur tanquam partes totius corporis mystici, scilicet Ecclesiæ. Ipse enim dedit Caput, Episcopos, Pastores, Presbyteros, Diaconos, regulam fidei, fidem ipsam & Sacramenta quibus inter se conjunguntur fideles, adeoque unum corpus per se efficiunt & constituunt.

Ad quartam: Convenit quidem unitas aliqua cuilibet societati & sectæ, sed nulli competit ea quæ Ecclesiæ Christi singularis est ac propria: ea nempe quæ fundatur in consensu fidei ejusdem, & eorumdem Sacramentorum participatione, & subjectione legitimis Pastoribus imprimis vero Romano Pontifici.

Ad quintam: patebit ex dicendis paulo post, Romanam Ecclesiam vere Catholicam esse, nec tam angustis finibus contineri ac fingunt adversarii.

TERTIA CONCLUSIO.

Nulli unquam licet sese separare ab unitate Ecclesiæ; hincque merito schismatici esse convincuntur Calviniani & Reformatores nostri.

Dux sunt partes. Prima pars probatur. I. Quia nulla unquam esse potest legitima ratio separationis ab unitate illius Ecclesiæ, extra quam nulla salutis spes, non charitas, non martyrium, sed una damnatio: atqui ex dictis, extra Ecclesiam Catholicam Apostolicam & Romanam nulla est spes salutis, non charitas, non martyrium, sed una damnatio; ergo &c. *Avelle radium Solis à corpore, ait S. Cyprianus jam laudatus, Lib. de unitate Ecclesiæ Catholicæ, divisionem lucis unitas non capit: ab arbore frange ramum, fructus germinare non poterit: à fonte præcide rivum, præcisus arefcet.* Ita certe qui ab unitate Ecclesiæ recedit, spiritu mortuus est.

II. Si ob aliquam rationem fieri posset justa separatio ab unitate Ecclesiæ, maxime vel ob corruptos mores, vel propter errores, vel propter idololatriam: atqui ob eas causas nusquam licita esse potest talis separatio.

Non

Pa. 181.

Non quidem propter corruptos mores : namque generatim docet S. Aug. nullam ob causam deleri posse Ecclesiam. L. 2. contra Epist. Parmeniani cap. 11. *Præcedenda*, inquit, *unitatis nulla est iusta necessitas*. Et L. 3. c. 5. *Inconcussum firmumque teneamus, nullos bonos ab ea (Ecclesia) se posse dividere*. Et Epist. 93. aliàs 48. c. 9. *Nos autem, ait, certi sumus, neminem se à communione omnium gentium iuste separare potuisse*. Pluribus aliis in locis disertè inculcat idem S. Doctor, bonos propter malos admixtos deserendos non esse, quod probat variis exemplis & figuris, quibus Ecclesia in Scripturis adumbratur. Neque enim, inquit Epist. mox citata c. 12. *propter paream relinquimus aream Domini; neque propter malos pisces rumpimus retia Domini, neque propter hædos in fine segregandos deserimus gregem Domini; neque propter vasa facta in contumeliam, migramus de domo Domini*. Capite vero 4. jam dixerat: *Non propter malos boni deserendi, sed propter bonos mali tolerandi sunt; sicut toleraverunt Prophetae, contra quos tanta dicebant, nec communionem Sacramentorum illius populi id relinquebant; sicut ipse Dominus nocentem Judam usque ad condignum ejus exitum toleravit, & eum sacram Cœnam cum innocentibus communicare permisit; sicut toleraverunt Apostoli eos, qui per invidiam Christum circumstantabant; sicut toleravit Cyprianus Collegarum avaritiam, quam juxta Apostolum appellat idololatriam*.

Idem argumentum fuscè prosequitur Epist. 43. aliàs 162. ubi exemplis petitis ex Scriptura, scilicet Aaroris, Moysis, Davidis, Samuelis, Isaia, Hieremia, Zacharia, Christi Domini, Apostolorum, qui malos toleraverunt, ostendit immerito Donatistas Ecclesiae unitatem deseruisse propter Catholicorum mores perversos. Ita etiam Lib. de vera Religione cap. 6. Lib. 1. de moribus Ecclesiae Catholicae cap. 34. Lib. 2. contra Cresconium cap. 34. 35. & 36. Lib. de unitate Ecclesiae cap. 18.

Non etiam propter errores iusta unquam esse potest separatio ab Ecclesia. Tum quia S. Cyprianus nunquam eorum deseruit communionem, qui recedentes ab hæresi non rebaptizabant, licet eorum opinionem tanquam gravissimum errorem improbare; neque S. Stephanus à communione Cypriani recessit, quamvis eum in errore versari circa Baptismum Hæreticorum cognosceret. Tum quia passim ostendens S. Augustinus injustam fuisse separationem Donatistarum à Catholicis, licet in errorem gravissimum lapsos fuisse Catholicos non dubitarent Donatistæ, manifeste probat errorem non esse iustam separationis causam. Tum quia fatentur & nostri Reformatores, non esse violandam communionem inter eas Ecclesias in quibus sunt errores non fundamentales; imo nec propter eos qui directè articulis fundamentalibus non adversantur, sed per solam consequentiam ipsos evertunt. Ita inter alios Calvinus, Marloratus &c.

Non denique propter idololatriam. Tum quia, ut observat S. Augustinus in Psalmo contra partem Donati, multi ex Judæis tempore Isaia, Jeremia & Ezechielis, in crimen idololatriæ prolapsi fuerunt, neque tamen ab iis sese separaverunt Prophetae. Tum quia damnat S. Augustinus ubique secellum Donatistarum à Catholicis, quorum multos Idolis sacrificasse accusabant. Et in Psalmum 33. & Optatus Lib. 3. sub finem, referunt Catholicos à Donatistis paganos appellari solitos, quos tamen arguunt & damnant isti Patres, eo quod ab eorum communione recessissent. Tum quia Calvinistæ in suam communionem admittunt Lutheranos, quos habere debent ut Idololatrias, aut idololatriæ saltem consentientes, cum plurimi è Lutheranis Christum in Eucharistia præsentem adorent, sicut testantur Olearius, & Theologi Wittenbergenses; atque Lutherani Poloniae flexis genibus Eucharistiam accipiant, omnesque post Magistrum suum Lutherum existiment nullum esse peccatum præsentem Christum in Eucharistia adorare, sed plane indifferens; quia, inquiunt, nec præceptum in Scripturis, nec vetitum: ergo nostram societatem deserere non debebant, quod Idolis servire existimarent: siquidem aliud de Lutheranis eodem crimine infectis iudicium ferunt. Tum denique quia ipsi Reformatores nostrorum insigniores Ministri, in illa declaratione, quam occasione Epistolæ Conventus Cleri Gallicani an. 1682. ad ipsos directæ, fecerunt, profitentur nec idololatriæ crimen, quod tam sæpe nobis objecerunt, fore sufficientem separationis causam, si hæc unica foret; cum & Prophetae, & veteris Testamenti fideles ab unitate Synagogæ nunquam recesserint; eo etiam tempore, cum à vero

cultu Dei, à vera ejus doctrina deficiebat, imò jam impio Idolorum cultui dedita esset; ergo &c.

Secunda Conclusionis pars, scilicet Calvinianos reos esse schismatis.

Probatur 1. Illi sunt schismatis rei, quorum separatio ab Ecclesia Catholicorum est divisio à prima unitate; nam omnis separatio quæ fit ab ea unitate quæ non datur alia prior, est divisio à prima unitate: atqui Protestantium separatio ab Ecclesia Catholicorum est ab ea unitate, quæ non datur alia prior. Quod ab Ecclesia Catholicorum recesserint, constat & fatentur ipsi: Quod unitate Catholicorum, in qua nostri & Protestantium vixere majores, non detur alia prior, tamdiu verum erit, quamdiu contrarium non fuerit manifestissime probatum. Cum enim ut talis ab ipsis Protestantium majoribus fuerit agnita, rei schismatis erunt eorum posterii, qui in eadem unitate vixerunt, ex qua postea recesserunt, nisi manifestissimis argumentis ostendat se invenisse aliquam unitatem & communionem unitate Catholica priorem & antiquiorem: id autem hæcenus ostendere non potuerunt, nec haud dubie unquam ostendent. Ita doctissimi Valemburgi Tractatu de unitate Ecclesiae Lib. 2. cap. 2. paragr. 6. De illis igitur merito dicimus, quod de Hæreticis sui temporis dicebat S. Cyprianus Lib. de unitate Ecclesiae Catholicae: *Non nos ab illis, sed illi à nobis recesserunt, Et cum hæreses & schismata postmodum nata sunt, dum conventicula sibi diversa constituunt, voritatis caput atque originem reliquerunt*.

Neque hic inquirimus causas eorum divisionis; satis est, quod divisionem fecisse ostendamus. *Tota questio est*, inquiebat S. Augustinus Epistola 87. aliàs 164. alloquens Donatistas, *utrum nihil mali sit schisma, aut utrum schisma non feceritis*. Similiter & nos dicimus: *Questio non est cum Reformatore nostris: utrum nihil mali sit schisma, fatentur enim illi esse maximum malum; sed solum utrum ipsi schisma fecerint*. At fecisse vel ex eo uno constat, quod primam unitatem reliquerint; quod altare erexerint contra altare Ecclesiae nostræ, ipsismet fatentibus; quod altari alterius Ecclesiae à nostra diversæ & ante suum schisma existenti sese non adjunxerint, neque re ipsa ad communionem aut Orientalium, aut Valdensium confugerint, sed novam Ecclesiam erexerint, novum Religionis corpus absque ulla ab ipsis dependentia constituerint: sunt igitur manifesti schismatis rei.

II. Absque maxima temeritate non potuerunt Reformatores nostri, eos esse in Ecclesia Catholicorum errores qui cum salute æterna stare non possint, suamque societatem his immunem esse; ergo non potuerunt sine crimine schismatis ab ea se separare, ac novam sectam & Ecclesiam constituere.

Antecedens probatur. Namque societas Protestantium qui à communione Catholicorum recesserunt, constat ex doctis & indoctis; majorique est haud dubie in omni societate indoctorum numerus, quales sunt pueri, mulieres, artifices, rustici &c. Atqui licet demus ita judicare potuisse doctiores, tamen nunquam id potuit vulgus promiscuum. Ut enim de erroribus Ecclesiae Catholicae iudicium ferrent, debuerunt eos expendere ope alicujus regulæ per quam certissime potuerint eos dignoscere: porro apud Calvinianos sola Scriptura est hæc regula; ergo attenta Scripturæ lectione & meditatione debuerunt ita suum iudicium ferre. Quo pacto autem id fieri potuit ab indoctis, quibus nec notum esse potest quinam sint Libri Canonici, quæ fidelis & sincera versio, quis legitimus sensus? Ergo non suppetebat rudioribus Calvinistis via aliqua qua certo potuerint errores Catholicorum dignoscere, propter quos tamen fatentur se ab eorum societate recessisse.

Neque est quod dicant, ab iis qui eruditi erant eos fuisse edoctos: cum enim illi omnem humanam auctoritatem tum Conciliorum, tum Pastorum rejiciant, quia errori sunt obnoxii; id satis non erat, ut certo potuerint propter eorum iudicium, ab Ecclesia in qua baptizati fuerant, sese separare.

III. Illi sunt schismatis rei; qui ab Ecclesia, in cujus communione videbant, recesserunt propter doctrinam, quæ legitimo iudicio ante suam separationem non fuerat condemnata. Namque ut ipsi docent in Admonitione de Libro Concordiæ contra Lutheranos, à quibus immerito se condemnari dicebant, tum ob negatam manducationem oralem, tum ob rejectam ubiunitatem, recta ratio & pietas dicat omnibus,

To. 9. p.

42. B.

Ibid. p.

75. C.

T. 2. p.

241. E.

Ibid. p.

252. A.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Ibid. p.

237. B.

Pag. 42.

Pag. 183.

T. 2. p.

211. C.

neminem esse damnandum propter controversiam legitimo iudicio nondum definitam: atqui recesserunt Calviniani ab Ecclesia Catholicorum, propter doctrinam nondum legitimo iudicio discussam & definitam ante suam separationem. Proferant illud iudicium: an aliud dicta ratio & pietas, cum pacem Lutheranorum ambiunt, aliud cum unitatem Catholicam fugiunt? Scilicet non tolerant pro pace Christi Catholicos, quos infamant; & tolerant pro parte Calvinis, quos damnant. Ita contra Donatistas S. Augustinus Tractatu 1. in Epistolam Joannis.

IV. Aut Ecclesia Catholicorum, quam propter errores deseruerunt, erat vera Christi Ecclesia, vel non erat: si prius; ergo Calviniani sunt Schismatici, qui deseruerunt veram Christi Ecclesiam: si posterius, vel missionem suam habuerunt ab illa Ecclesia, vel non. Si habuerunt; nulla est, utpote quæ non data fuerit à legitima auctoritate: si non habuerunt; dicant ergo à qua receperint: an à Deo ipso extraordinarie eos vocante & mittente? Proben ergo missionem suam extraordinariam, aut per Scripturas, in quibus aut prædicantur, aut designantur tanquam Pastores futuri; aut per miracula, sicut olim qui à Deo immediate mittebantur, suam missionem confirmabant, ut Moyses, Aaron, Prophetæ, Christus ipse.

Denique; qui contra singularem Petri Cathedram alteram collocant, qui non communicant cum Ecclesia principali unde unitas Sacerdotalis & omnis unitatis origo descendit, & cujus communione sola hæreses profligari voluerunt SS. Irenæus, Cyprianus, Optatus, Hieronymus, Ambrosius, Augustinus; ii certe habendi sunt Schismatici: atqui tales sunt Calviniani. Quod enim recesserint ab Ecclesia Romana, ipsi profitentur: quod vero nullam habeant cum ea communionem, certum est; ergo &c.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Obiicies 1. Tot sunt rationes & momenta, quibus separationis suæ æquitatem probaverunt Calviniani, ut nemo jam ab ipsis postulare possit, cur schisma fecerint. Fecerunt enim propter corruptionem in moribus, in doctrina; propter infectam idololatriam in cultu Dei; propter tyrannidem in disciplina, ac præferim R. Pontificis &c.

Resp. hic quæstionem non esse utrum ob legitimam causam schisma fecerint; sed an revera schisma fecerint. Fecisse autem Calvinianos schisma manifeste ostendimus: hoc vero satis est ut schismatis rei convincantur: Unitatem autem Ecclesiæ nulla causa scindi posse, docet ante citatus S. Aug.

Quod dicunt de moribus perversis Catholicorum, non urget: iudicamus enim personas ex fide, non fidem ex personis. Si probarent Ecclesiam Catholicorum inducere ad pravos mores, aut ipsos approbare & defendere; esset quod conquererentur de nostra societate. Nonne primis Ecclesiæ sæculis, quibus tum maxime florebat Religio Christiana, multa sunt morum corruptela in Gnosticis, Valentinianis, & aliis nonnullis Hæreticis, qui se Christianos esse gloriabantur? An hæc vitiatorum monstra Ecclesiæ ipsi adscripta sunt? Ita quidem: sed à quibus? à Paganis & infidelibus Religionis Christi infensissimis hostibus ac persecutoribus. An idcirco ab unitate Catholica recessere pii fideles? minime profecto.

Quod dicunt de doctrina, plus momenti non habet: Tum quia nec ob errorem fieri posse separationem ab Ecclesia Catholica docent SS. Patres: tum quia non erat in potestate Calvinianorum iudicare de illa doctrina quam tantopere accusant. Cum inter ipsos celebris disputatio orta est de Gratia, inter Arminianos scilicet & Gomaristas, iniustitiæ profecto rei fuissent, & maxime temeritatis, si ante legitimum Ecclesiæ, in qua erant ambe partes, iudicium, privatas voluissent instituere Ecclesias, neque communionem externam servare: excusari itaque à crimine schismatis non possunt, quod ante iudicium Ecclesiæ in qua erant, secessionem ab ea fecerint, ob præsentiam illius corruptam doctrinam. Tum quia si propter doctrinam corruptam nostram Ecclesiam deseruerunt, cur Lutheranorum communionem tantopere optant, qui nobiscum in multis consentiunt, ut in præsentia reali Christi in Eucharistia, ejus adoratione, Imaginibus?

Quod dicunt de idololatriæ cultu à Catholicis approbato, ipsis nocet magis, quam faveat. Tum quia neque ob aliquorum idololatriam schisma fieri posse docet S. Augustinus: tum quia si tota Ecclesia Catho-

licorum, cujus tunc temporis erant membra, in idololatriam lapsa est, non erat ergo amplius vera Christi Ecclesia. Sed à quo missionem & ordinationem suam accipere potuerunt? Ubi erat vera illa Christi Sponsa, quæ veritatis firmamentum est & columna, cui ad consummationem sæculi se adfuturum promisit Christus? Cui Ecclesiæ se adjunxerunt? Si nulli; ergo membra mortua, quæ ob separationem à corpore nullius operationis erant capacia. Tum quia tam facilis & plana est nostra circa cultum Dei fides, ut jam tædiosa deberet esse nostris adversariis tam falsa accusatio, quæ nihilominus simplicibus imponunt. Adoramus Eucharistiam, id est Christum, quem credimus in ea præsentem; & quem adorandum, si esset præsens, confessi sunt Calvinus & Dallæus. Honoramus & veneramur Sanctos, ut amicos Dei, à quibus petimus ut jungant preces suas ad Deum & Christum, quem credimus esse solum Dei & hominum Mediatorem. Veneramur eorum Imagines: at nullam esse in ipsis virtutem profiteamur; nihil ab ipsis expectamus; imò hortatur nostra societas Pastores, ut quam diligentissimè suos hanc doctrinam edoceant.

Quod dicunt de tyrannide spiritali, nec magis urget. Tum quia cur suam non haberet in condendis legibus & finiendis controversiis auctoritatem Ecclesia Catholicorum, quam suæ societati non denegant Calviniani? Nonne habent illi suam disciplinam, suos ritus, suas caeremonias? Nonne ipsi in sua disciplina volunt, ut qui Synodo non obtemperant, ii moneantur; & si non resipiscant, excommunicentur? Tum quia nihil Summo ac Romano Pontifici tribuimus, nisi quod ipsi à Christo in persona S. Petri concessum est; primatum scilicet honoris & jurisdictionis in alios Episcopos. Hoc fide definitum credimus.

Obiicies 2. Non ipsi Calviniani Ecclesiam Romanam deseruerunt, sed ipsa eos à sua communione separavit. Tum quia variæ, quas in ipsos excitavit, persecutiones ferro, igne, sanguine, omnibus per totam Europam in Calvinianorum internecionem conspirantibus, in causa fuerunt, cur Catholicorum societatem deseruerint. Tum quia Leo X. ipsos excommunicavit, antequam in legitimo Concilio quidquam expendere-tur, cujus tamen celebrationem sapissimè postulaverunt.

Resp. Imò Ecclesiam Romanam deseruerunt, antequam ipsa, in cujus communione vivebant, quidquam circa nascentes hæreses pronuntiaret, Concilii universalis Ecclesiæ celebratione etiam non expectata, cuius tamen sententiam inquirere prius debuissent, quam aperto schismate unitatem Ecclesiæ violarent. Leonis X. iudicio saltem provisionaliter obsequi debebant, cum ipse esset Caput Ecclesiæ, in qua ipsi & majores eorum hæctenus vixerant: at illi separationis impatientes, Ecclesiæ auctoritatem & ministerium usurpaverunt; altare contra altare erexerunt; Sacramenta nobiscum simul participare noluerunt; & quidem antequam Concilium Tridentinum anno 1545. jam celebrari inceptum quidquam definiisset. Nam an. 1536. Calvinus Genevensis institutus est Pastor & Minister, referente Beza; disciplinamque suæ Ecclesiæ adeo temerariam & inauditam jam scripserat, in qua nostram Conciliorum omnium auctoritatem confirmatam labefactare aggreditur. Anno 1524. jam omnino eruperat schisma Zuinglii, à quo originem suam ducunt nostri Reformatores: jam tum sublata Reliquiæ & Imagines; prohibita Missæ celebratio; interdictum in jejunium quadragesimale, ut videre est in Hospiniano 2. part. fol. 24.

Neque est, quod dicant, violentas Catholicorum persecutiones fuisse causam suæ separationis: præcessit enim eorum schisma nostras, si quæ fuerunt, persecutiones. Nam ab anno 1520. quo excommunicati sunt à Leone X. Lutherani, ad annum 1529. quo in Comitibus Spirensibus protestati sunt se ad Concilium liberum provocare, nihil ferme contra ipsos actum fuerat: tantum abest ut in Gallia, Hispania, Italia, Anglia &c. tragici fierent executiones, ut ipsi scripserunt.

Quod dicitur de excommunicatione Leonis X. nihil adversus nos probat; imò aperti schismatis Lutherum convincit. Initio admonitus fuit à Cardinali Cajetano nomine Summi Pontificis, ut errores retractaret, aut saltem Ecclesiæ iudicio se subiceret. Statim sponte id promisit; ac brevi promissorum oblitus, turbas & seditiones passim excitavit; neque unquam ab erroribus defendendis abstinuit. Damnatus est à Pontifice hanc ob causam, & ita parum constans fuit ejus fides in promissis, ut anno 1520. in Comitibus Vormatiensibus,

sùm sæpe urgeretur, ut Ecclesiæ universalis authoritatem ac tribunal agnosceret, nunquam voluerit acquiescere: quæ Lutheri pervicacia ita displicuit Imperatori, ut consentientibus totius Imperii Principibus & Ordinibus, tanquam Schismaticum & notorium Hæreticum in toto Imperio proscripserit. Imò post tres annos, scilicet anno 1523. Liturgiam novam instituit, ubi supremum agens in disciplina Ecclesiæ Legislatorem, omnia ad nutum rejicit & immutat; jurisdictionem Episcoporum certis ad libitum limitibus restringens; cæremonias, ritus & disciplinam ad arbitrium subvertens.

Deinde si excommunicatio Leonis X. est justæ separationis causa, ut volunt Protestantes, quæro ab ipsis: Vel hæc excommunicatio, quam injustam dicunt, totam Ecclesiam Catholicorum efficit hujus injustitiæ participem, vel non efficit: si primum; ergo istud Leonis crimen tribuendum & omnibus & singulis Ecclesiæ Catholice membris; & consequenter cum Donatistis sentiunt, Ecclesiam aliorum peccatis esse infectam: si postremum; ergo sunt Schismatici, quia societatem Catholicorum innocentem deseruerunt. Sequitur ergo ex eorum provocatione ab excommunicatione Leonis X. aut Schismaticos esse Protestantes, aut erroris Donatistarum reos.

Objicies 3. Necesse non erat ut antequam se separarent Calviniani, fieret legitimæ authoritatis Judicium de erroribus, quos in Ecclesiam Catholicam irrepsisse ipsi observaverant: tum quia cum difficile sit Concilium statim congregari, interea vires acquirit error; adeoque promptius est adhibendum remedium: tum quia ubi quis vicini sui domum incendi animadvertit, etiam non rogatus à domino, potest occurrere huic incendio: tum quia quis tunc judicasset de erroribus; cum ipsa Romana Ecclesia eorum accusaretur? an potuisset illa judex esse in propria causa?

Resp. Legitimum illud Judicium ita necessarium esse, ut sine eo nullus sit, qui statim societatem privatam non instituat, sub prætextu errorum, quos in aliis omnibus deprehenderit; nec quidquam à Calvinianis afferri potest, quod ejus separationis injusticiam probet.

Ad primum: Revera quidem Concilium generale est infallibile Ecclesiæ tribunal: at cum facile semper non sit illud congregari, aliud nobis suppetit tribunal, scilicet Judicium S. Pontificis, cujus præcipuæ sunt partes, doctrinam fidei tueri, profanas Hæreticorum novitates compescere; cujus Judicio adhærere saltem provisionaliter debent. Cur autem denegant Reformatores Capituli nostræ Ecclesiæ eam authoritatem, quam concedunt suis consistoriis & colloquiis? Vult eorum Disciplina, esse potestatem in Consistoriis judicandi de scandalo & doctrina, non obstante Judicium recusatione, & interjecta appellatione. Et c. 1. art. 49. docet sententiam à Consistorio aut Colloquio latam, validam esse usque ad sententiam definitivam. Jam quæro: Si excommunicati à Consistorio dicant non præcessisse justum causæ examen; Judices fuisse suspectos; imò appellationem interpositam: licebitne ipsis refragari hujusmodi sententiæ, & privata tunc instituere conventicula, ac primam deferere communionem? Certè fatentur Calviniani, ejusmodi homines schismaticos esse. Cur non idem dicunt de majoribus suis, qui à Leone X. damnati, privatas Ecclesias instituerunt, & à communione Ecclesiæ, in qua erant, recesserunt? Quod si Judicio Summi Pontificis accedat consensus partim expressus, partim tacitus Episcoporum qui per orbem sparsi sunt, tunc non tantum provisionale, ut vocant, Judicium erit, sed ultimum ac definitivum, cui necesse est ex animo adhærere omnes fideles: eodem quippe inerrantiæ dono gaudet Ecclesia seu dispersa seu collecta.

Ad secundum: Licet profectò incendio domus diligentissime occurrere; sed non licet eam incendere, ut hoc prætextu diripiatur ac dissipetur: suo autem schismate, suis erroribus, Ecclesiæ, quæ est domus Dei, stragem inferre conati sunt Calviniani. Si errores observabant, poterant monere Pastores, quos Deus Ecclesiæ suæ dedit, ut non simus fluctuantes omni vento doctrinæ. Hactenus intellexerant Catholici verba Christi in Cœna secundum sensum litteralem: cur statim sine legitimo Judicio & examine volunt ut suam immutent sententiam? Si ita licet, nonne hoc pacto via aperitur quibuscunque schismatibus?

Ad tertium: Quæro à Reformatore nostris, à quo debebat Judicium expectari, si illud pronuntiare non esset Ecclesiæ in qua tunc versabantur: Cum orta est

in ipsorum societate dissensio, nonne ad propriam suam Ecclesiam confugerunt?

Objicies 4. multa Scripturæ loca quibus Deus mandat fidelibus ut impiorum consortium fugiant.

Isaia 52. v. 11. *Recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tangere; exite de medio ejus.*

Jer. 23. v. 28. *Quid paleis ad triticum? dicit Dominus. Antea... Prophetæ, qui habet somnium, narret somnium &c.*

1. Cor. 5. v. 9. *Scripti vobis in Epistola; ne commisceamini fornicariis; non utique fornicariis hujus mundi &c.*

1. Cor. 6. v. 14. *Nolite jugum ducere cum infidelibus &c.*

Resp. Habebant quidem sæpe in ore hæc testimonia primi Calviniani, nunc vero in iis tam parum esse roboris intellexerunt recentiores ministri, ut de iis alium sit apud illos silentium. Scilicet S. Augustinus agens contra Donatistas qui iisdem testimoniis abutebantur, ostendit ea solum intelligenda esse de separatione spiritali, qua scilicet ab iis animo sejuncti vitam moribusque distinguantur. Ita diserte Lib. 3. contra Parmenianum c. 2. 3. & 4.

Itaque distinguenda triplex separatio in mente ac doctrina S. Aug. Prima est qua debemus ab impiorum moribus recedere, neque prava eorum facta & exempla sequi: hæc autem non tantum licita est, sed unicuique nostrum imperata. Secunda est illa qua excommunicantur & à consortio fidelium separantur mali; hancque ad solos Superiores Ecclesiasticos pertinere, neque ab ipsis nisi cum maxima prudentia, & certis quas tradit regulis usurpandam esse docet Lib. de fide & operibus c. 5. & Lib. 3. contra Epistolam Parmeniani c. 2. circa medium. Tertia est illa qua aliquis sese ita à communione Ecclesiæ separat, ut non eadem amplius frequenter Tempora, neque ab iisdem Pastoribus & Sacramenta & doctrinam accipiat: hæc autem nunquam licet quocunque prætextu, ut ostendimus.

Instabis 1. Si in societate impiorum & veri Dei cultum abrogantium sit periculum approbandi erroris, non tantum licebit communionem eorum deferere, sed etiam tenebitur unusquisque, ut suæ salutis provideat.

Resp. nequidem in periculo erroris licitum esse separationem externam quam mox exposuimus; sed, ut docet S. Augustinus passim adversus Donatistas, satis est si pravy illos mores nec sectemur nec imitemur. Tulit Moyses tot hominum millia contra Deum murmurantia. Aaron, Moyses, Zacharias & multi alii Prophetæ inter medios divinæ legis contemptores vixerunt; & quamquam erroris participandi periculo obnoxii forent, imò & in periculum veniret eorum vita, ut Zachariæ contigit quod Judæos idololatriæ arguisset, nunquam tamen societatem diversam instituerunt.

Instabis iterum. Ex S. Aug. Lib. 3. contra Cresconium Grammaticum c. 38. tunc deferri potest aliqua societas, cum falsam docet doctrinam; cum de ea libros scribit; cum neminem sibi communicare patitur, nisi illos legat & approbet: imò ab ea tunc separari non tantum æquum est, sed ipsa se ab Ecclesiæ unitate segregat. Atqui Catholicorum societas, inquiunt Calviniani, falsam docet doctrinam; de illa libros scribit, nosque à communione sua ejecit, quod eam nollemus approbare; ergo merito deseruimus hanc societatem.

Resp. Ut suæ à Catholicorum societate separationis justiciam probarent Reformatores, duo probare deberent: 1. illorum societatem non esse veram Christi Ecclesiam: si enim sit semel, semper erit; cum Ecclesia vera nunquam sit defectura. 2. Judicium aliquod legitimum circa illos errores à se observatos expectare: quippe si falsum sit tales errores à Catholicis doceri, aut eos verè errores esse; si apud ipsos vera est Christi Ecclesia, horrendi sanè schismatis reos sese constituunt neutrum autem hætenus probaverunt Reformatores; ergo &c.

Objicies 5. cum Claudio: Nulla planè sunt argumenta, quæ ex disputationibus S. Augustini adversus Donatistas inferuntur, ut Protestantes schismatis redarguantur: longè enim alia erat causa Donatistarum, & alia Protestantium. Namque 1. Donatistæ recesserunt ab Ecclesia, ob rationes quæ personas tantum spectabant; scilicet existimabant illi Cæcilianum & Felicem fuisse traditores: Protestantes autem non aliam ob causam, quam propter doctrinam & religionem. 2. Donatistæ nihil reprehendebant in Ecclesia: eadem habebat

habebant Sacramenta, eandem regiminis formam & disciplinam, neque questionem de Baptismo Hæreticorum sufficientem esse separationis causam asseriebant. 3. Catholici communionem suam offerebant Donatistis, eam verò Protestantibus nunquam obtulerunt.

Resp. ad primum: Primis quidem schismatis Donatistarum temporibus, scilicet per quadraginta primos annos, controversiam de solis dumtaxat personis fuisse, Cæciliani nempe & Felicis; sed postea cum S. Optatus & S. Augustinus ab ipsis petebant, cur schisma fecissent, schismati hæresim addidere. Quæstio enim fuit circa fidem: neque iteratio Baptismi habita fuit à Donatistis quasi ad disciplinam tantum spectaret, quia Catholicos velut infideles & paganos habebant, ut observat S. Optatus; neque etiam à Catholicis, quandoquidem S. Augustinus Libris de Baptismo, & Epistolis 87. 23. & 61. aliàs 164. 203. & 223. Donatistas vel eo solum nomine gravissimi criminis insimulet, quod rebaptizarent.

Ad secundum: Quo pacto dici possunt habere eandem Religionem, & eadem Sacramenta, quæ ipso Claudio dicuntur Catholicos habuisse ut infideles & paganos?

Ad tertium: Licet varia fuerit disciplina quantum ad Donatistarum in ius Dignitatibus restitutionem, nunquam tamen probabunt adversarii, admissos fuisse à Catholicis nisi facta prius errorum suorum ejuratione. Id expresse tradit S. Augustinus Epistola 61. aliàs 223. circa medium. Epistola 87. aliàs 164. circa finem. Et 204. aliàs 61. non longè ab initio. Erga Protestantes simili modo se gessit Catholicorum societas; neque semel iis omnibus suam communionem obtulit, sed sæpe ut in antiquæ matris gremium reverterentur adhortata est, & adhortatur etiamnum ac invitat.

ARTICULUS III.

De sanctitate Ecclesiæ.

Quæstio non est utrum Ecclesia Christi in se sancta sit; consentiunt enim omnes eam in se sanctam esse: Pro ea enim se ipsum tradidit Christus, ut illam sanctificaret. Ephes. 5. v. 26. Quæ sanctitas elucet tum in ejus authore ac parente Christo, qui est fons & origo totius sanctitatis; tum in ejus fine, nempe cultu divino, cui promovendo consecrata est; tum in ejus doctrina, moribus, præceptis, consiliis, Sacramentis, quæ omnia sanctitatem undequaque spirant & exprimunt. Inde est quod S. Petrus Epistolæ 1. cap. 2. v. 9. fideles Christianos appellet *Genus electum, gentem sanctam, populum acquisitionis*. Frustra eam sanctitatem quæsieris extra Catholicam Ecclesiam; nota quippe est ipsius tam propria & singularis, ut nulli alteri societati possit convenire.

Quæstio pariter non est, utrum omnia & singula Ecclesiæ membra eam habeant sanctitatem, quam in ipsis exoptat pia mater: certum enim est in ejus sinu multos esse malos, pro conditione hujus nostræ mortalitatis, quorum vitia in ipsam Ecclesiæ constitutionem refundi non debent, cum ad sanctitatem inspirandam tota nata sit & instituta.

Quapropter appositè omnino S. Augustinus Lib. 2. Retract. cap. 18. Ubicumque, inquit, commemoravi Ecclesiam non habentem maculam aut rugam, non sic accipiendum est quasi jam sit, sed quæ præparatur ut sit quando apparebit etiam gloriosa. Nunc enim propter quasdam ignorantias & infirmitates membrorum suorum, habet unde quotidie dicat: Dimitte nobis debita nostra.

Quæstio igitur est 1. An societas Catholicorum, quæ sibi veræ Ecclesiæ nomen meritò vindicat, sit sancta. 2. An societas Protestantium sit sancta.

PRIMA CONCLUSIO.

Ecclesia Catholicorum est sancta ea sanctitate quæ veræ Christi Ecclesiæ propria est ac singularis.

Probatur. Quia sanctitas quæ est propria & singularis Ecclesiæ Christi, posita est præsertim in tribus: scilicet in sanctitate doctrinæ & professionis; in sanctitate eorum qui primum eam fundaverunt; in gloria miraculorum quibus veritatem & sanctitatem Christianæ Ecclesiæ confirmavit Dominus. Atqui societas Catholicorum triplicem illam habet sanctitatem.

1. Habet sanctitatem doctrinæ & professionis, quia

Tournellii Tomi II, P. I. De Ecclesia.

nihil docet quod non sit sanctissimum: de fide nihil proponit credendum, nisi vel scriptum sit in sanctis Libris, vel constanti ac perpetua traditione ad nos transmissum, ac Conciliis definitum. Unicum Deum in spiritu & veritate colit: verum agnoscit Mediatorem Dei & hominum, hominem Christum Jesum; & si quas in cultu Dei usurpat caeremonias, non alio fine usurpat, quam ut mentem hominum ad cœlestia erigat. Non aliam habet moralem doctrinam, quam quæ à Christo, Apostolis, & SS. Patribus tradita est: cætera verò quæ à Theologis disputantur, tanquam cogitationes hominum haberi debent, quas vehementer damnat & improbat, nisi & à cupiditate hominum prorsus alienæ sint, & ad sanctissimas morum regulas compositæ. Præterea, illa doctrina est sancta, quæ ejus est virtutis & efficacis ut ipsa sanctitatem & sapientiam alii inspiret, ac convertat animas: atqui talis est doctrina quam profitetur societas Catholicorum. Norunt enim omnes, quos progressus fecerit in universo orbe statim atque annuntiata est; & quidem nullis hominum suffulta præfidiis, per Apostolos externa specie contemptibiles, sine vi, sine ulla arte aut verborum pompa; quamquam ea doceret, quæ naturæ dura planè sunt & adversa, ac longo usu obfirmatos in vicio reperisset hominum animos. Neque igitur est divinam planè esse sanctitatem doctrinæ quæ tantam vim habuit & efficaciam.

Meritò igitur S. Augustinus Lib. 2. de Civitate Dei cap. 28. ait: *Nihil (in Christianis Ecclesiis) turpe ac flagitiosum spectandum imitandumque proponitur, ubi veri Dei aut præcepta insinuantur, aut miracula narrantur, aut dona laudantur, aut beneficia postulantur.* To. 7. p. 57. F.

Non ita certè in sectis Hæreticorum: nullum enim ferè est flagitii ac turpitudinis genus, cujus rei non fuerint veteres Gnostici, Carpocratiani, Montanistæ &c. vide Bellarminum Lib. 4. de Ecclesia cap. 1. (Tom. 2. p. 81.) Nonne & ipsi Reformatores nostri ex Religione sustulere, quæ dura & onerosa sunt, jejunia, carnis macerationes, auricularem Confessionem, &c.

II. Habet sanctitatem in primis sui instituti fundatoribus. Habet enim in Christo, qui est primus ejus author, fons & origo totius sanctitatis & justitiæ. Habet in Apostolis & SS. Patribus, qui contra singulares hæreses suorum sæculorum dimicaverunt. Habet in Martyribus, qui firmo ac constanti animo pro Christo occubuere. Habet in tot Episcopis & Pastoribus, in tot Religiosorum Ordinum Institutibus eximie virtutis ac pietatis: nihil verò tale apud se esse probare possunt nostri Reformatores.

III. Habet sanctitatem doctrinæ miraculis à Deo confirmatam; imò sola est quæ miracula habuerit, eaque tam indubitata, ut ab ipsis nostris adversariis negari non potuerint. Habuit primo sæculo miracula Christi & Apostolorum in sacris Libris memorata. Secundo sæculo miracula militum Christianorum in exercitu Marci Antonii Imperatoris, quæ referantur à Tertulliano in L. ad Scapulam cap. 4. & Apologetici c. 5. ab Eusebio Lib. 5. Hist. cap. 5. Tertio sæculo, miracula Gregorii Thaumaturgi, apud S. Basilium Lib. de Spiritu sancto c. 29. apud S. Gregorium Nyssenum in vita ejus, S. Hieronymum Lib. de viris illustribus. Quarto sæculo, miracula Antonii, Hilarii, Martini, Nicolai, apud sanctum Athanasium, Hieronymum, Sulpitium. Quinto sæculo, miracula quæ describuntur à sancto Augustino Lib. 22. de Civitate Dei cap. 8. & quæ suo tempore Carthagine & Mediolani contigisse narrat. Sexto sæculo, miracula quæ narrantur à S. Gregorio Magno in suis Dialogis; & multa alia, sicut Annales Ecclesiasticos percurrenti constare facile poterit.

Et certè rem omninò dissimulare non potuerunt Magdeburgenses, in suis Centuriis, quibus priorum Ecclesiæ sæculorum historiam suo modo complexi sunt. In singulis enim Centuriis cap. 15. notant ac referunt ex authoribus illorum temporum varia miracula; imò plura in singulis sæculis inveniuntur in confirmationem præcipuorum capitum doctrinæ Catholicæ, ut Confessionis sacramentalis, præsentis realis Christi in Eucharistia, invocationis Sanctorum, sanctarum Reliquiarum & Imaginum. Ipsi etiam ejusmodi titulos præfigunt; & quamvis postea subjungant, illa omnia meras fuisse Dæmonum præstigias, aut falsas narrationes, nihil tamen afferunt quo id probent, nisi quod hæc miracula pugnent cum novis Lutheri & Calvinii placitis.

Verum si hæc omnia rectè perpendantur, facile apparebit ex omnibus planè circumstantiis, vera procul dubio fuisse miracula, quæ à tot & tam sanctis viris, tam frequenter facta sunt in testimonium fidei quam nunc quoque eandem cum ipsis profiteamur; ac proinde illa meritò reponi à S. Augustino Lib. de utilitate credendi cap. 17. & Lib. contra Epistolam fundamenti cap. 4. inter illa Societatis Christianæ charissima vincula, quibus aiebat se teneri in Ecclesiæ Catholicæ sinu. Hinc est etiam quòd Richardus à S. Victore Lib. 1. de Trinit. cap. 2. Dominum sic alioqui non dubitat. *Dominus si error est (quod credimus) à te ipso decepti sumus: ista enim in nobis tantis signis & prodigiis confirmata sunt & talibus, quæ non nisi per te fieri possunt. Ubi autem vera sunt miracula, ibi & vera fidei doctrina: Deus quippe miraculorum author, mendacii & erroris testis & assertor esse non potest.*

Ed. Rothom.
1650. p.
218. C.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. Societas nostra corrupta est in doctrina & in moribus, tam in capite quàm in membris. De doctrina patet ex infinitis propemodum erroribus & superstitionibus, quibus verus & internus Dei cultus corrumpitur: de moribus verò patet, ex reformatione seu emendatione quæ identidem adhibenda fuit tam in capite quàm in membris &c.

Resp. nego ant. Solemne quippe semper fuit Hæreticis Catholicorum societatem, à qua ejiciebantur, calumniis proscindere. Sic Manichæi objiciebant olim Catholicis, hypocrisim, superstitionem, sepulchrorum adorationem, luxuriam; ita S. Aug. Lib. de moribus Ecclesiæ cap. 34. Sic Luciferiani affirmabant universum mundum factum esse Ecclesiam diaboli & antichristi; ac potius Synagogam, quàm Christi Ecclesiam dici debere: ita S. Hieronymus Dialogo adversus Luciferianos. Sic Donatistæ Cathedram Ecclesiæ Catholicæ vocabant Cathedram pestilentiae, quia sancti in ea sedere non possunt: ita S. Aug. Lib. 2. contra Litteras Petiliani cap. 51. Quid igitur mirum, si Reformatores nostri veteres Hæreticos imitati, calumniis onerant societatem Catholicorum? Non est hic locus singula accusationis eorum capita percurrere. Dixisse sufficiat, quod jam observavimus, privatorum errores ac vitia non esse ipsi Ecclesiæ imputanda; ac nullum ab Hæreticis proferri posse Ecclesiæ Catholicæ Judicium, Canonem nullum, quo vel error, vel morum corruptela fuerit approbata.

Objicies 2. Efficacia doctrinæ certum non est ejus sanctitatis argumentum: tum quia magnos fecit etiam progressus Infidelium & Hæreticorum doctrina, ut patet exemplis Mahumetanorum, Lutheranorum & Calvinistarum: tum quia si quos sua doctrina converterunt Catholici, id non fecit doctrinæ simplicitas, sed dolus promissa, minæ.

Resp. nego ant. Ad exemplum Mahumetis, non est quòd miremur ejus sectæ progressus: nam præterquam quod hominum libidini plurimum favet, armorum vi, non persuasione doctrinæ tam longe lateque diffusa est. Imò Mahumetes ipse Alcorani cap. 18. & 19. bello & armis cogendos esse homines ad suas partes & doctrinam amplectendam affirmat.

Nihil quoque mirum videri debet, quòd Lutheri & Calvini hæresis tot regiones occupaverit: quid enim non potest novitas, ubi sub specie severioris & sanctioris morum disciplinæ ea rescinduntur, quæ in Catholicorum Religione magis ardua sunt & onerosa, ut v. g. Confessio sacramentalis, Jejunium, Cælibatus in Ministris Ecclesiæ &c? At quòd ea Religio, quæ non nisi dura docet, id verè soli ejus doctrinæ sanctitati & authoris ipsius efficaciam adscribendum est. Quas vero strages in Gallia, Germania, Anglia, quam tempestates ac rebelliones excitaverit præterita Novatorum reformatio, nemo ignorat. Quid ajunt de dolo, promissis, ac minis à nostris usurpatis, ut facilius ad Christum homines converterent, putida fabula est.

Objicies 3. Miracula non possunt probare sanctitatem alicujus doctrinæ.

I. Quia fieri possunt vel à Magis & Ariolis, ut patet ex cap. 7. & 8. Exodi, ubi Magi Egyptii suas virgas verterunt in dracones, & alia miranda præstiterunt; vel ab antichristo & pseudoprophetis, Matth. 24. v. 24. ubi dicuntur daturi signa magna & prodigia in fine mundi; & quidem tanta; ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi. Vel ab Ethnicis, ut à Vespasiano apud Suetonium in vita Vespasiani n. 7. qui refert lumen cæco restitutum fuisse

ab illo Imperatore ejus sputo, & claudum ejus calce sanatum; vel ab Hæreticis, ut refert Socrates Lib. 7. cap. 17. de Paulo Novatianorum Episcopo; vel denique à viris improbis, ut supponit illud Apostoli 1. Corinth. 13. v. 2. Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam; charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.

II. Quia S. Aug. Tractatu 13. in Joann. disertè asserit non esse credendum Donatistis etiam miracula faciendis; ubi per contemptum eos *Mirabiliarios vocat*. Et L. de unitate Ecclesiæ c. 19. pluribus ostendit litem inter Catholicos & Hæreticos ex miraculis non esse dirimendam, cum utrobique inveniri possint; neque Ecclesiæ sanctitatem probandam esse ex miraculis, quippe quæ totam suam ab illa habeant auctoritatem. Imò postquam dixit non esse credendum miraculis Donatistarum, addit, nec etiam fidem adhibendam esse miraculis Catholicorum, quia *Quæcumque, inquit, talia in Catholica fiunt, ideo sunt approbanda, quia in Catholica fiunt; non ideo ipsa manifestatur Ecclesia, quia hæc in ea fiunt*. Et certè non potest per miracula certò demonstrari quæ sit vera doctrina, & vera Ecclesia, nisi prius constet miracula illa vera esse & à falsis distincta. Atqui id constare non potest nisi ex ipso Ecclesiæ Judicio; ergo non Ecclesia per miracula, sed potius miracula per Ecclesiam demonstranda sunt.

III. Quia miracula quæ à Catholicorum authoribus referuntur, vel ficta sunt, vel saltem imaginaria; hoc est, vel ita non contigerunt sicuti narrantur ab Historicis; vel si contigerunt, meræ fuerunt dæmonum præstigiæ, aut certè hominum illusiones: idque probant nostri recentiores Hæretici duobus præsertim momentis, atque inter alios Jurius in Libro de Præjudiciis legitimis contra Baptismum p. 2. cap. 17. Primò, ex prodigiosa miraculorum multitudine, quæ leguntur facta à SS. Francisco, Dominico, Vincentio Ferrerio & aliis; ita ut nusquam Apostoli aut tot patriverint, aut tam stupenda: ad quid verò tot miracula, ea præsertim ætate qua confirmata est Christiana Religio? Imò S. Chrysostomus Hom. 49. in Matth. innuit sublatam fuisse suo tempore miraculorum operationem. Secundò ex stoliditate & ineptia eorum miraculorum, quæ certè majestate Dei indigna referunt; quo uno ficta illa esse ac falsa comprobatur.

IV. Si Calvinistæ nulla proferunt miracula ad probandam sanctitatem suæ doctrinæ, inde est, quòd miraculis non indigeant, quandoquidem non nisi purum Dei verbum, ac puram Apostolorum doctrinam tot miraculis per ipsos olim confirmatam, edocent. Et certè, inquiunt, S. Joannes, licet à Deo missus fuerit extraordinariè, nullum tamen signum fecit, ut expressè asseritur Joan. 10. v. 42.

Resp. 1. nego ant. Cum enim miraculum, si verum sit, solius Dei virtute fieri possit in confirmationem veritatis, necesse est veram esse hanc doctrinam & Religionem, in cujus gratiam miracula patrari Deus permittit. Unde vel ipsemet Christus Joan. 10. v. 52. se Deum esse, ac vera esse quæ dicebat miraculorum auctoritate, quæ in Scripturis Dei testimonia vocantur, comprobabat. Et cap. 15. v. 24. Si, ait, opera non fecissem in eis (Judæis) quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Et cap. 10. v. 38. Si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis & credatis quia Pater in me est, & ego in Patre.

Hinc Apostoli frequentia edidere miracula: hinc SS. Patres, præsertim verò S. Augustinus pluribus in locis ostendit vim maximam inesse miraculis ad fidei veritatem comprobendam. Ita Libro contra Epistolam fundamenti c. 4. ubi asserit se in Ecclesia Catholica miraculorum auctoritate retineri Lib. de utilitate credendi contra Manichæos Lib. 10. de civitate Dei cap. 12. & 17. Et Lib. 22. cap. 5. & 8. plurima refert miracula quæ variis in locis suo tempore contigerant: ut Mediolani, lumen redditum cæco; Carthagine, virum gravissimo morbo liberatum; juvenem paralyticum sanatum; adolescentes à dæmone liberatos; mortuos suscitatos &c.

Resp. ad singulas Objectionis partes.

Ad primam, quæ contendit à Magis, à Pseudo-Apostolis & Antichristo, ab Ethnicis, Hæreticis & improbis facta esse miracula, ex quibus pro confirmanda fidei veritate duci non potest argumentum.

I. Magi & Arioli veri nominis non edidere miracula: sed fuere potius quædam artificia dæmonis vel oculos fascinantis, vel tollentis impedimenta ab ipso posita, aut quæ natura tolli patitur saltem occultiori vidæmonis, vel præponentis opera quædam naturæ,

To. 3. p.
2. pag.
398. G.

To. 9. p.
731. D.

aut

aut aliunde adducta, aut recens producta, applicando activa passivis. Sic v. g. serpentes Magorum Ægypti aliunde adduci potuerunt, & virgæ Magorum imperceptibiliter subduci, Deo illud per dæmones permittente, tum ob alias causas, tum maximè, ut cum mira quædam facere permitti essent, miraculis vincerentur, ait S. Augustinus Lib. 10. de Civitate Dei cap. 8.

Præterea, etsi prodigiosa & miraculosa videretur hæc Magorum opera, hæc tamen à Deo non esse facile intelligere poterant Ægypti, tum quia, ut observant Interpretes, ad caput 7. & 8. Exodi, draco, in quem virgam suam convertit Moyses, Ægyptiorum dracones, in quos & illi virgas suas verterant, voravit, tum quia ita plagas populo infligere potuerunt Magi, ut illum ab iis liberare non potuerunt: quasi nempe, ut observat Theodoretus q. 18. in Exodum, exitiosa tantummodo fuerit tota eorum vis, ac tota in suam propriam perniciem conversa. Sic v. g. potuerunt aquam in sanguinem vertere, sicut & verterat Moyses; potuerunt etiam ut & ipse, ranas in totam regionem invehere: at nec sanguinem in aquam vertere potuerunt, nec ranas ab Ægypto remove. Tum quia sciniphes non potuerunt producere; Deo scilicet, ut observat Theodoretus, Magorum imbecillitatem artemque, qua utebantur, procul abesse à virtute divina, tunc manifestante; adeo ut confessi fuerint in illa plaga esse digitum Dei, hoc est, singularem potentiam Dei operationem.

Neque est, quod dicat aliquis, si dæmones tam facile possent suis præstigiis verorum miraculorum speciem externam adumbrare, nonnisi admodum difficile vera miracula à falsis discerni possent; adeoque inutilia evaderent ad fidei certitudinem producendam.

Namque dantur quædam notæ ac signa, quibus vera miracula dignosci possunt à falsis. 1. In illis operibus consideranda est diuturnitas effectus & perseverantia, quæ est maximum veritatis indicium: quæ enim fictæ fiunt, brevi evanescent. Hinc Magi Pharaonis post aliqua opera, quæ prodigiosa videbantur, deprehensi sunt deficere; atque hoc publicè confessi sunt Exodi 8. v. 19. Similiter falsitas miraculorum Simonis statim manifestavit, cum ad Petri orationem decidit mortuus. 2. Attendendi sunt effectus, quibus miraculorum veritas declaratur, quales maximè solent esse actiones vitæ, ut manducare, loqui in Lazaro resuscitato, videre in cæco à nativitate, & ita de aliis. 3. Circumstantiæ, quibus fiunt illa miracula: v. g. per orationem ad Deum; si finis talium operum non sit aliquid temporale & prævum; si adjunctum habeant aliquod opus Dei proprium, ut secretarum cogitationum manifestationem.

II. Pseudoapostolorum & antichristi falsa & mendacia erunt, non vera miracula, juxta Apostolum 2. ad Thessalonicenses 2. vers. 8. & 9. ubi de antichristo sic loquitur: *Tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui; & destruet illustratione adventus sui eum, cujus est adventus secundum operationem satanæ, in omni virtute, & signis, & prodigiis mendacibus; & in omni seductione iniquitatis iis, qui pereunt.* Mendacia porro, id est, non vera, neque solida, sed falsa & ad summum apparentia appellat Apostolus huiusmodi miracula; vel quia fallaciter dumtaxat & illusorie, non autem vere fiunt; vel quia absolute & simpliciter non sunt miracula, utpote quæ omnem naturæ creatæ facultatem non superant; qualia sunt ventos & tempestates excitare; ignem cælo deducere; quosdam languidos subito sanare: vel quia ad mendacium, id est, errorem, homines inducunt.

Licet autem posterioris huius generis miracula ope dæmonis ita præstari queant, ut vera sint quoad substantiam & in genere rerum, attamen nunquam possunt esse vera in genere signorum seu miraculorum; unde merito simpliciter dicuntur ab Apostolo mendacia; quia sive verè fiant, sive fallaciter, falsa tamen erunt & mendacia in genere miraculorum. Constat enim propriè dicta miracula nonnisi à Deo fieri posse; quia scilicet ad hoc sunt instituta, ut per eam virtutem & sanctitas doctrinæ confirmetur, ac veluti sigillis quibusdam cælestibus obligetur. At miracula Sanctorum vera semper fuerunt, saltem quoad modum, & eorum pleraque etiam quoad substantiam, ut illuminationes cæcorum, curationes surdorum, suscitatio mortuorum, quæ sola Dei virtute fieri possunt.

III. Neque etiam vera sunt, quæ ab Ethnicis edita

Tournellii Tomi II. P. I. De Ecclesia.

referuntur miracula: non Vespasiani; quia nec verè fuit cæcus, nec verè claudus, qui ab eo sanati sunt. Id observat Cornelius Tacitus Lib. 4. Historiar. n. 81. ubi refert medicos asseruisse, rem non esse ope humana superiorem, priusquam quidquam tentaretur à Vespasiano. *Medici, inquit, varia differere, huic non excessam vim luminis, & redituram, si pellantur obstantia; illi elapsos in pravum artus, si salubris vis adhibeatur, posse integrari.*

Addi potest cum Tertulliano, Apologetici cap. 22. non rarò in simili occasione contingere, ut dæmones maleficum nescio quid hominibus inferant, quod dum sustulerint, beneficium conferre existimantur à nescientibus; & prodesse, cum obesse desinunt. Idem dicendum de miraculo, quod refert Valerius Maximus de Virgine Vestali Lib. 8. de Judiciis publicis n. 5.

IV. Si apud Hæreticos nonnulla facta sunt miracula, non in hæreseos, sed in fidei confirmationem facta sunt: sicut illud de alveo baptismatis divinitus exhausto, quod sanè à Deo editum est, ut baptismatis Christiani, quod apud Novatianos aliosque Hæreticos, ut & apud Catholicos valebat, sanctitatem & characterem, quo ejus prohiberetur iteratio, confirmaret. Deinde verò certum est tentata sæpius fuisse ab Hæreticis miracula, eosque semper sua spe frustratos: ut constat ex historia Prophetarum Baal, quæ refertur Lib. 3. Regum cap. 18. Simonis Magi, de quo loquitur Egesippus Lib. 3. de excidio Jerosolymitano c. 2. Manichæi, ut refert S. Epiphanius hæresi 66. Donatistarum, ut scribit Optatus Lib. 2. contra Parmenianum. Polichroni Monachi monothelitæ, de quo Actio-ne 15. sextæ Synodi generalis. Lutheri, ut refert Cocle-hæus in actis Lutheri ad an. Christi 1523. & Calvini, ut refert Bolserus in vita ejus cap. 13. Vide Bellarminum Lib. 4. de Ecclesia cap. 14.

V. De improbis verò dico, vel miracula fieri sine ullo respectu ad aliquam veritatem per illa confirmandam, sed tantum propter aliquorum utilitatem, v. g. ad sanitatem conferendam; vel in confirmationem alicujus doctrinæ. Priori modo potest etiam Deus operari miracula quorumlibet ministerio, quamvis id rarius contingat: sicut olim facta sunt ministerio cuiusdam Judæi dæmonia ejicientis, de quo S. Lucas c. 9. v. 49. Posteriori autem modo fieri non possunt nisi in confirmationem sanctæ doctrinæ; alioqui Deus falsus esset testis, & cooperaretur mendacio. Si autem fiant in testimonium veræ fidei, nihil interest ad eorum veritatem, utrum fiant per bonos vel per malos; sicut nihil interest ad veritatem Sacramenti, quod conficiatur à bono vel malo Ministro.

Ad secundam partem objectionis, quæ duobus sancti Augustini testimoniis nititur.

Resp. ad primum: Vera non fuisse illa Donatistarum miracula, de quibus per contemptum loquitur S. Doctor; sed occultas fortè quasdam visiones seu revelationes, quas illi sine teste & probatione fingebant à se habitas. Unde loco citato, scilicet Tractatu 13. in Joan. num. 17. Nemo ergo, inquit, vobis fabulas vendat. Et Pontius fecit miraculum; & Donatus oravit, & respondit ei Deus de cælo. Nam, inquit, aut falluntur, aut fallunt.

Deinde vult tantum eo loci ostendere, neque etiam credendum miraculis, etiam si fierent ab iis, qui sunt extra unitatem Ecclesiæ, unde ibidem concludit: *Te-neamus ergo unitatem, fratres mei, præter unitatem & quifacit miracula, nihil est. In unitate enim erat populus Israel, & non faciebat miracula: præter unitatem erant Magi Pharaonis, & faciebant similia Moysi.*

Quod autem S. Doctor vera miracula non contempserit, patet vel ex solo Lib. 22. de Civ. Dei cap. 8. ubi adversus paganos plurima opponit miracula facta ad Reliquias Sanctorum, & præcipuè S. Stephani. Et cap. 9. probat universa miracula, quæ per Martyres Christi nomine fiunt, ei fidei testimonium ferre, quæ in Christum Martyres crediderunt.

Ad secundum: Vult tantum S. Augustinus eo loci miracula non esse Scripturis sacris præponenda. Opponebant scilicet Donatistæ & Præsulum suorum sanctitatem, & Concilia, & miracula apud suos patrata. Prolixior fuisset disputatio, si S. Augustinus sanctitatem Catholicorum cum Hæreticorum hypocrisi, si Catholicorum Synodus cum Hæreticorum conciliabulis, si illorum miracula cum horum præstigiis aut prodigiis conferre voluisset: quanquam alibi sæpius, cum per otium illi licuit, effusam hanc pugnam aciem ingressus est; atque immerito Donatistas iis gloriari ostendit. Ut ergo hocce in loco brevius disputationem expediat

T. 3. p.
2. pag.
398. F.
G.

Ibid. p.
399. A.

To. 7. p.
663. &
seq.
Ibid. p.
673.

sanctus Doctor, provocat ad Scripturas sacras, ex quibus longe apertius potest definiri.

Alia igitur ratione disputat S. Augustinus adversus Donatistas, alia adversus Manichæos. Quia Donatistæ utriusque Testamenti Scripturas admittebant, suasque passim jactabant visiones, & vera Ecclesiæ miracula contemnebant, idcirco S. Doctor adversus ipsos probat ex Scripturis. 1. Ecclesiam; deinde verò per Ecclesiam judicium ferendum esse de miraculis; seu ea admittenda, quæ vera esse suo Judicio publico comprobant. Ubi verò agit contra Manichæos, qui negabant Scripturas; ac veterem à diabolo ortam esse, novam autem ubique corruptam & interpolatam dicebant, demonstrat in Libro contra Epistolam fundamenti, I. ex miraculis veram Ecclesiam; deinde ex Ecclesia demonstrat Scripturas.

Nèque urget argumentum superius adductum, nempe absurdum esse demonstrare ex miraculis Ecclesiam, & miracula vicissim ex Ecclesia. Namque rectè & legitime utrumque fieri potest in diverso scilicet genere demonstrationis: quemadmodum ex effectu demonstratur causa, & vicissim effectus ex causa. Etenim ex miraculis demonstratur Ecclesia, non quidem quoad evidentiam vel certitudinem rei, sed quoad evidentiam vel certitudinem credibilitatis: cujus quidem rei ratio est, quòd ante Judicium & approbationem Ecclesiæ, nulla sit nobis evidentia aut certitudo fidei alicujus miraculi, quòd nempe verum sit miraculum, licet tale sit, ut nobis rem efficiat evidenter credibilem.

Dici etiam posset, inter primæ miracula quæ Christus & Apostoli patrarunt ad confirmandam doctrinæ, quam annuntiabant, veritatem, & alia subsequentiæ, id esse discriminis, quòd initio doctrina ex miraculis, quæ nemo negare poterat, dignoscenda foret: ac subinde semel confirmata & perspecta doctrinæ veritate, ex ipsa miraculi, quòd in ejus gratiam fieri dicitur, veritas æstimanda est ac discernenda; ita ut primùm expendatur doctrina, ut ex ea certò constare possit, an miraculum quod in ejus confirmationem adducitur, verum sit aut falsum; si autem ea vera esse deprehendatur, ex miraculo tanquam à posteriori rursus illa demonstrabitur. S. Augustinus Lib. 22. de Civitate Dei cap. 5. in hunc ferè modum contra Paganos pro Religione nostra ex miraculis argumentatur: Aut Christiana Religio divinis miraculis orbi probata est, aut nullis miraculis est confirmata. Si aliquibus miraculis probata est, ergo divina est, & digna quæ recipiatur: sin autem nullis; multò etiam magis est fide digna. Quod enim majus miraculum ad illius veritatem & auctoritatem persuadendam proferri potest, quàm si nullis testata miraculis, eam tamen vim per se habuerit, ut ab universo orbe sit suscepta? Numquid hoc ipsum maximum ac stupendum est miraculum? Unde meritò dicebat idem sanctus Augustinus cap. 8. ejusdem Libri. *Quisquis adhuc prodigia ut credat inquit, magnum est ipse prodigium, qui mundo credente non credit.*

Ad tertiam partem Objectionis in qua dicitur miracula Catholicorum, vel ficta esse, vel dæmonum præstigias.

Resp. utrumque falsissimum esse.

Falsum est I. ficta illa esse miracula. 1. Quia sicut respondet S. Augustinus Paganis negantibus historias miraculorum nostrorum Lib. 10. de Civitate Dei c. 18. si licet pro libito & absque ratione negare facta olim miracula, peribit fides omnium Librorum, Historiarum atque Scriptorum; & nostra non solum labefabitur, sed etiam quæcunque alia Religio. 2. Nemo sanæ mentis asserat fidem potius adhibendam Calvino, Magdeburgensibus, Jorio & aliis hujusmodi hominibus, circa ea quæ pertinent ad veteres historias, quam tot sanctis Viris & Scriptoribus egregiis, Cypriano, Athanasio, Hieronymo, Augustino, Gregorio Magno, Bernardo, qui ut plurimum referunt res à se visas, aut saltem suis temporibus cognitæ.

Falsum est II. præstigias esse dæmonum. 1. Idem olim Christo objiciebant Judæi. Idem Gentiles Apostolis, & Martyribus, quos velut magicæ artis reos trahebant. Idem Vigilantius, Ariani, Eunomiani & alii vulgò veteres Hæretici de miraculis Sanctorum effutiebant; quorum antiquam calumniam renovant nostri Reformatores. 2. Gratis omnino ac sine ullo fundamento id asserunt Novatores; ac eos omnem frontem posuisse oportet, ut viros tantæ sanctitatis ac pietatis, mendacii, fraudis ac doli accusent.

Quod addit Jurius de multitudine ac soliditate eorum miraculorum quæ sanctis bene multis tribuuntur, nihil probat. Namque non ea omnia quæ circumferuntur, admittimus; sed ea solum quæ agnoscit & approbat Ecclesia post serium ac diligens examen: unde monet Synodus Trid. Sess. 25. nova miracula sine gravissimo consilio ac diligenti examine ab Episcopis non esse admittenda. Sicut autem non omnia sunt leviter admittenda, ita nec omnia temerè rejicienda.

Quod autem ex S. Chrysostomo refertur, apochryphum est: omnium enim eruditorum judicio, ipsius non est Opus illud unde petitur objectio.

Ad quartam partem Objectionis, supponunt Novatores, se veram & puram Christi doctrinam profiteri; at id negamus, & invictis demonstramus, ubi opus est, argumentis. 2. Quod addunt de S. Joanne, non urget: etsi enim miracula non fecerit, ipse miraculum fuit auctoritatis divinæ pondus habens, quam ipsi conciliaverat miraculosa nativitas ex matre sterili & annosa, vita solitaria, victus austeritas, conversationis innocentia, prædicationis libertas & efficacia, ipsum Joannis nomen ante circumcisionem divinitus impositum, ab Angelo prænuntiatum & notatione sua gratiam designans; ut nihil interim dicatur de tot aliis quæ nativitatem ejus antecesserunt & circumstant prodigiis. Denique Joannes Sacerdotis filius erat, adeoque Sacerdos ipse & Minister ordinarius veteris Synagogæ: quamvis autem Principes Sacerdotum & Pharisei eum odissent, quia Christum annuntiabat; attamen interrogati à Christo Matth. 21. v. 25. quid sentirent de Baptismo Joannis, non ausi sunt eum improbare. Constat etiam ex Josepho Lib. 3. Antiquitatum cap. 10. Joannem à Judæis habitum fuisse, propter justitiam & sanctitatem, inter præcipuos & sanctiores viros: quamobrem audiendi non sunt Magdeburgenses, dum ajunt Centuria 1. Lib. 1. cap. 10. Joannem habitum fuisse à Sacerdotibus & Phariseis pro hæretico.

Objicies 4. aliquas rationes quibus probari videtur sanctitatem non esse Ecclesiæ notam. 1. Morum corruptela non est certum falsæ doctrinæ argumentum; ergo nec sanctitas morum potest esse notæ veræ doctrinæ, nec consequenter Ecclesiæ. 2. Propter sanctitatem aliquorum Ecclesia non debet sancta denominari: cum enim accidens aliquod convenire potest toti & parti, si soli parti conveniat, non prædicatur de toto, ut patet in Physicis & Logicis: at sanctitas convenire potest toti Ecclesiæ, nec tamen convenit nisi aliquibus fidelibus. 3. Si propter sanctitatem aliquorum dici potest sancta, similiter dici poterit prædestinata vel damnata, quia sunt in ea nonnulli prædestinati & alii reprobi.

Resp. ad singulas rationes.

Ad primam: Effet quidem illustrius argumentum à sanctimoniam vitæ ad veritatem doctrinæ & Ecclesiæ, si omnes ea morum innocentia viverent, quæ Christianorum vocationi maximè convenit: at Christus, qui docuit in Ecclesia sua futuros esse bonos & malos, statuit signum veræ Ecclesiæ & doctrinæ in sanctitate bonorum. Sicut igitur signa vitæ in aliquibus membris corporis humani apparentia, arguunt vitam totius corporis; atque signa mortis in aliis membris, non inferunt totius corporis mortem; ita sanctitas vera quæ in aliquibus Ecclesiæ membris occurrit, ostendit originem veræ sanctitatis in Ecclesia reperiri.

Ad secundam: Potest dici sancta propter magis præcipuas & nobiliores ejus partes, quæ sanctæ sunt. Sic dicitur exercitus aut cohors fortis, licet in iis multi sint ignavi; quia aliquos habent viros fortes & strenuos. Sic dicitur opulenta aliqua Civitas, etsi multos habeat etiam in majori numero viros inopes. Similiter & Ecclesia.

Ad tertiam: Potest dici prædestinata, tum ob singularem ejus à Deo factam prædestinationem; tum ob præcipuas ejus partes singulari Dei beneficio electas; non autem damnata, quia denominatio semper desumitur à nobiliori parte, non à majori; ut patet in exemplis adductis de civitate & cohorte.

SECUNDA CONCLUSIO.

Societas Protestantium non est sancta ea sanctitate quæ veræ Christi Ecclesiæ propria est ac singularis.

Probatur 1. Illa Societas non est sancta ea sanctitate quæ veræ Christi Ecclesiæ propria est & singularis,

ris, ejus doctrina non est sancta, ejus Moralis principia non ducunt ad sanctitatem, ejus auctores non sunt sancti: atqui talis est Societas Protestantium.

Primò, doctrinam Protestantium non esse sanctam patet 1. quia renovat antiquos veterum Hæreticorum errores jam pridem ab Ecclesia proscriptos.

Simoniani Apostolorum temporibus docebant inutilia esse bona opera ad salutem: ita de iis testatur sanctus Irenæus adversus hæreses Lib. 1. cap. 23. aliàs 20. Et Theodoretus Lib. 1. hæreticarum fabularum cap. 1. In eadem quoque hæresi fuisse Valentinianos, auctor est idem sanctus Irenæus: fuisse & Eunomianos, docet sanctus Augustinus Lib. de hæresibus cap. 34.

Habita
est anno
1557.
tempore
Caroli V.

At eadem hæc est doctrina nostrorum Reformato- rum, tum Lutheranorum, tum Calvinistarum. Il- lorum quidem, ut patet ex Synodo Vormatiensi, in qua postulantis Principum Germaniæ Legatis, an- tequam ulla haberetur cum Catholicis disputatio, ut primùm quatuor articuli damnarentur, in quibus ter- tium locum obtinebat Propositio, quæ asserit bona opera necessaria esse ad salutem, omnes unanimi con- sensu hujus sententiæ damnationi subscribere. Ho- rum verò, ut patet ex eorum Confessione Gallica ar- ticulo 20. & Helvetica art. 16. ubi disertè profitentur se credere justitiæ participes sola fide sine bonis ope- ribus.

Pelagiani inter multos errores hæc duo asseriebant: primum, nullum esse in hominibus peccatum origi- nale, maximè verò in filiis fidelium. Ita refert sanctus Augustinus Lib. 6. contra Julianum cap. 2. & 3. Et Lib. 4. ad Bonifacium cap. 2. & 4. Et juxta illud prin- cipium dicebant, infantibus absque Baptismo dece- dentibus vitam æternam à Deo concedi. Id expresse tradit sanctus Augustinus Lib. de hæresibus cap. 88. & Lib. 1. de anima & ejus origine cap. 9. Damnatus fuit error ille in Concilio Milevitano apud sanctum Augustinum Epistola 176. aliàs 92. & in Concilio Car- thaginensi, cujus Canones confirmati sunt ab Inno- centio I. & in Collectione Canonum Africæ inserti. Alterum, per quodlibet peccatum quantumvis levissi- mum amitti justitiam; ac proinde omne peccatum esse mortale. Ita refert S. Hieronymus Lib. 2. contra Pe- lagianos.

At eadem est doctrina nostrorum Reformato- rum, ac 1. docent fidem ita esse efficacem, ut filii fidelium absque Baptismo morientes salutem æternam obtine- ant. Ita expresse docent Zuinglius Lib. de Baptismo, Martinus Bucerus scribens in caput 3. S. Matth. & Calvinus Lib. 4. Institutionis cap. 15. n. 20. Id ipsum docent in suo Catechismo, Dominica 50. & in forma Baptismi n. 11. Alterum etiam tradunt Reformatores nostri, cum negant ullum esse discrimen peccati venia- lis à mortali; & ajunt peccatum omne natura sua esse mortale. Ita Calvinus Lib. 2. Instit. cap. 8. n. 58.

Novatiani docebant non esse in Ecclesia potestatem homines Deo reconciliandi, nisi per Baptismum; ne- que debere rebaptizatos Chrismate inungi ab Episco- po. Ita refert Theodoretus Lib. 3. hæretic. fabul. c. 5. Et Cornelius Summus Pontifex apud Eusebium Lib. 6. Hist. cap. 43. sicque illi geminantes errorem duo tollebant Sacramenta, Pœnitentiæ scilicet & Confir- mationis.

At hæc ipsa est doctrina nostrorum Reformato- rum, ut patet ex Calvino Lib. 4. Instit. cap. 19. n. 17. ubi ait nullum esse Pœnitentiæ Sacramentum præter Ba- ptismum. Et n. 5. usque adeo abhorret à Sacramento Confirmationis, ut Chrisma nostrum dicat esse oleum diaboli mendaciis pollutum. Eadem docent Lutherani, ut patet ex Confessione Augustana art. 12.

Donatistæ docebant Ecclesiam Christi ex solis San- ctis constare, unde inferebant Ecclesiam visibilem pe- riisse, atque in solis Africæ Regionibus esse supersti- tem. Ita refert sanctus Augustinus Lib. de unitate Ec- clesiæ c. 12. Notum est etiam quam crudeliter & im- pie sævirent in Catholicos Donatistæ. Legendus S. Augustinus Lib. 2. contra Petilianum cap. 51. & 61. Lib. 3. cap. 40. Epistola 44. aliàs 163. Et Optatus Lib. 2. & 6. contra Parmenianum.

At eadem est tum doctrina, tum agendi ratio Refor- matorum. Ita Calvinus pluribus in locis; & recentio- res Calviniani, tum in Catechismo, tum in suis Con- fessionibus. Quod etiam nihil minus egerint adversus Catholicos & eorum Ecclesias quam Donatistæ, patet ex omnibus Historiis, ubi cædes, strages, & sacrilegia fuscè narrantur.

Aeriani tria potissimum docebant, teste S. Epipha- nio hæresi 75. & S. Aug. hæresi 33. 1. Nec orandum, nec pro mortuis oblationes offerendas. 2. Nec statuta jejunia esse celebranda, ne forte sub Lege esse videa- mur. 3. Presbyterum ab Episcopo nulla differentia debere discerni.

At eadem est doctrina nostrorum Reformato- rum. Ita Calvinus Lib. 3. Institutionis cap. 5. n. 6 & 7. ubi ex professo impugnât orationem pro defunctis. Et Lib. 4. cap. 12. n. 20. impugnât jejunium quadragesi- male, quod superstitiosum vocat. Denique Lib. 4. cap. 3. n. 8. ostendit eandem esse Episcoporum & Presbyterorum functionem & provinciam. Ipsi Mag- deburgenses in Historia sua, Centuria 4. cap. 5. cum in aliorum Hæreticorum erroribus enumerandis omittere soleant eos, quos etiam suos esse agnoscebant, cum ad Aerium venerunt, tresque illos prædictos à SS. Augustino & Epiphano observatos esse animad- verterint, ab iis referendis abstinere non ausi sint; verum ubi eos recensuerunt, statim addiderunt. Si nihil aliud sit, eos non videri errores, sed contrariam potius doctrinam erroneam esse. Fatentur ergo has tres sententias sibi cum Aerio communes esse: at me- minisse deberent eas à veteri Ecclesia velut hæreses fuisse proscriptas.

Patet 2. doctrinam protestantium non esse sanctam, quia adversatur sanctæ morum disciplinæ quæ vige- bat etiam purissimis & sanctissimis Ecclesiæ tempo- ribus. Duo tantum referemus: alterum de invoca- tione Sanctorum; alterum de cœlibatu Ministrorum Ecclesiæ.

Non dissidentur nostri Reformatores, invocatio- nem Sanctorum in usu fuisse apud SS. Basilium, Grego- rium Nazianzenum & Nyllenum, Ephrem, Theodo- retum, Chrysostomum, Cyrillum Hierosolymita- num, Patres sexcentos Conc. Chalcedonensis, S. Am- brosius, Hieronymum. Non dissidentur etiam, Cæ- libatum saltem quarto sæculo ab Ecclesia frequentissi- me suis Canonibus sancitum: In Conc. Chalcedonensi excommunicantur Diaconissæ, Virgines & Monachi, qui matrimonia contrahunt post suam Deo factam consecrationem. Norunt omnes quam sæpe ejusmodi matrimonia velut adulteria damnaverit Ecclesia; & tamen contradicunt nostri Reformatores; tam san- ctas leges spernunt & irrident; ex officina satanæ pro- diisse talia figmenta passim inverecunde effutiant: unde necesse est alterutrum sequi, nempe, aut gra- vissimis erroribus implicatos fuisse primorum sæcu- lorum Doctores, eosque immerito ut viros sanctos & religiosos à Catholicis habitos fuisse, qui potius fuissent Dei inimici, idololatriæ, impuditiæ & aliorum cri- minum rei: cum doceant Protestantes, atque inter alios Claudius in defensione Reformationis, nunquam potuisse à quoquam doceri *Sanctorum invocationem, suæ dispendio veræ fidei & pietatis; & legem Cœlibatus iniquam esse & verbo Dei contrariam.* Aut saltem doctrinam Re- formatorum disciplinæ tam sanctis legibus constitutæ & approbatæ refragari, adeoque erroris & temeritatis non esse immunem.

P. 335.

Secunda pars, nempe principia doctrinæ moralis Protestantium ad sanctitatem non ducere.

Probat 1. Quia viam omnibus vitiis aperiunt, virtutibus autem præcludunt. In sententia quippe pro- testantium, sola incredulitas potest damnare: quibus- cunque tandem aliquis serviat cupiditatibus; adulterii, homicidii, at cujusvis alterius criminis sit reus, modo credat se electum esse à Deo, gratiam nunquam amit- tere potest; quia etsi timorem Dei amittat, fidem ta- men justificantem non amittet. Ita passim docent Lu- therus Lib. de captivitate Babylonica cap. de Baptis- mo. Calvinus L. 3. Institutionis cap. 13. Beza in con- fessione c. 4. articulo 20.

2. Juxta principia Protestantium, nullæ Leges hu- manæ, seu principum spiritualium seu temporalium, conscientiam fidelium alligant. Ita Lutherus Lib. de captivitate Babylonica. Calvinus Lib. 3. Instit. cap. 19. n. 14. *Omnium hominum potestate, inquit, exemptas esse conscientias constituimus.* Danæus in Antibellarmino Lib. de Baptismo, Vittakerus in Lib. adversus camp- anum. Hujus autem doctrinæ moralis principia sem- per detestata est Catholica Ecclesia. Quid enim tran- quillitatem publicam certius turbare & evertere po- test, quam doctrina quæ contemnit leges Ecclesiæ, Principum, Magistratum, & harum observatione conscientiarum fidelium non alligari docet?

P. 305.

Tertia pars, nempe authores præten- sæ Reformatæ Religionis, Lutherum, Zuinglium, Calvinum, Be- zam &c.

nam &c. sanctos non fuisse, facile hic probari posset deductis in apertam lucem eorum vitiis & excessibus: sed charitate potius quam exprobratione invitandi sunt fratres nostri, ut ad communis matris Ecclesie sinum unde recesserunt, sese recipiant.

ARTICULUS IV.

De Catholicitate Ecclesie.

Quid sit esse Catholicum exponit Vincentius Lyrinensis in suo adversus profanas Hæreticorum novitates Commonitorio cap. 3. his verbis *In ipsa Catholica Ecclesia magnopere curandum est, ut id teneamus, quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est: hoc est enim vere proprieque Catholicum; quod ipsa vis nominis ratioque declarat, quæ omnia fere universaliter comprehendit. Sed hoc ita demum fiet, si sequamur universitatem, antiquitatem, consensionem. Sequemur autem universitatem hoc modo: Si hanc unam fidem veram esse fateamur, quam tota per orbem terrarum confitetur Ecclesia: Antiquitatem vero ita, si ab iis sensibus nullatenus recedamus, quos S. majores ac patres nostros celebrasse manifestum est: Consensionem quoque, si in ipsa vetustate, omnium, vel certe pene omnium, Sacerdotum pariter & Magistrorum definitiones sententiasque sectemur.*

Et ante ipsum Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 18. Catholica vocatur Ecclesia, inquit, quia per universum sit orbem terrarum diffusa, à finibus terræ usque ad extrema; & quia docet Catholicè, hoc est, universaliter, & sine ullo defectu vel differentia omnia dogmata.

Idem & docuerat S. Augustinus Lib. 2. contra Litteras Petiliani cap. 38. & Epist. 52. alias 170. ad Severinum, ubi ait Catholicam appellari Ecclesiam, quod per totum orbem terrarum diffunditur. Idem ait Optatus Lib. 2. contra Parmenianum.

Ex quibus patet per Catholicitatem Ecclesie nihil aliud intelligi, quam ejusdem universitatem; hoc est, ejus diffusionem per omnia loca, per omnia tempora, per omnia hominum genera, sive gentes, populos, ac nationes.

Catholica igitur est ac dicitur Ecclesia: 1. ab universitate loci. 2. ab universitate doctrinæ. 3. ab universitate temporis. 4. ab universitate hominum ad eam confluentium. Hac in idea Catholicitatis hic sistemus: neque consensionem ejus doctrinæ examinabimus, cum ad unitatem ejus proprie pertineat. Nihil dicemus etiam de ejus antiquitate, cum in quarta nota, quæ est Apostolicitas, includatur.

Vossius in Lib. de tribus Symbolis, existimat vocem Catholica, serius fuisse Symbolo appositam, nempe tertio Ecclesie sæculo, contra Novatianos qui pacem Ecclesie tunc turbabant. Verum Catholicæ nomen Ecclesie Christi adhæsit etiam iis temporibus quæ Apostolis viciniora erant. Nam in Epistola fratrum Smyræorum de Martyrio B. Polycarpi apud Eusebium Lib. 5. cap. 15. in ipsa salutatione mentio fit Ecclesie Catholica. In eadem etiam Epistola narrant Smyræi Polycarpum jam moriturum in precibus suis meminisse totius per universum terrarum orbem diffusæ Ecclesie Catholica. Imò ante Polycarpum S. Ignatius idem cognomentum Ecclesie Dei disertè tribuit in Epistola ad Smyræos; Ubi fuerit, inquit, Jesus Christus, ibi est Catholica Ecclesia.

Recte igitur Valesius in Notis in Librum septimum Historiæ Eusebii cap. 10. ait, videri hoc cognomen Ecclesie inditum esse circa primam Apostolorum successionem, cum hæreses multis in locis exorta, veram Christi fidem & Apostolorum Traditionem subvertere conarentur. Tunc enim ut verâ & germana Christi Ecclesia ab adulterinis hæreticorum Cæcibus distinguere, Catholicæ cognomen soli Orthodoxorum Ecclesie attributum est.

His positis, tria hic sunt demonstranda.

I. Ecclesiam Christi vere Catholicam esse.

II. Catholicitatem esse propriam & singularem Ecclesie notam.

III. Ecclesiam Romanam vere esse Catholicam, non vero societatem Protestantium.

PRIMA CONCLUSIO.

Ecclesia Christi vere Catholica est.

Istud ex professo demonstrat S. Augustinus adversus Donatistas Lib. de unitate Ecclesie à cap. 6. usque ad 17. quinque potissimum argumentis: scilicet ex Le-

ge, ex Prophetis, ex Psalmis, ex Evangelio, ex Actis Apostolicis.

I. Ex Lege in qua promissiones factæ sunt Abraham: *In semine tuo benedicentur omnes gentes.* Gen. 22. v. 18. Et Isaac, Gen. 26. v. 4. Et Jacob, Gen. 28. v. 14. Hoc autem semine Christum intelligi docet Apostolus Galat 3. v. 16. Quibus omnibus Legis testimoniis allatis, sic concludit S. Augustinus in fine capitis 6. *Dare mihi hanc Ecclesiam, si apud vos est ostendite vos communicare omnibus gentibus, quæ jam videmus in hoc semine benedicere. Dare hanc, aut furore deposito accipite, non à me, sed ab illo ipso, in quo benedicuntur omnes gentes.*

II. Probat cap. 7. ex Prophetis. *Quid in Prophetis, inquit, quam multa & quam manifesta sunt testimonia Ecclesie per omnes gentes toto terrarum orbe diffusæ? Unde pauca commemorabo. Et postea refert quod dicit Isaias c. 11. v. 10. Et erit in illa die radix Jesse, & qui exsurgit principium habere in nationes, in eum gentes sperabunt. Et cap. 27. v. 6. Germinabit & florescet Israel, & replebitur orbis terrarum fructu ejus, Etc. 49. v. 5. Posui te in testamentum generis in lucem gentium, ut sis salus usque ad fines terræ &c. Quas quidem & alias similes Isaiæ prædictiones, in ipsa Ecclesia Christi, quæ totum in orbem diffusa est, adimpletas esse ostendit.*

III. Probat cap. 8. ex Psalmis, atque ex illis profert Psalm. 2. v. 7. *Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam fines terræ.* Et Psalm. 21. v. 28. *Converentur ad Dominum universi fines terræ; & adorabunt in conspectu ejus universa patris gentium.* Et Psalm. 71. v. 8. *Dominabitur à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos orbis terræ.* Quæ quidem Psalmistæ testimonia de Christi Ecclesia intelligenda esse probat S. Doctor. Cum vero Donatistæ his testimoniis reponerent, cœpisse quidem Ecclesiam crescere per orbem terrarum; sed cum noluerint homines perseverare, idcirco ex omnibus gentibus defecisse Christianam Religionem, excepta parte Donati, sic respondet S. Aug. c. 9. *Quasi vero nescierit Spiritus Dei futuras hominum voluntates. Quis hoc insaniissimus dixerit? Cur ergo Luca 24. v. 44. quod oportebat adimpleri omnia quæ scripta sunt in Lege & Prophetis, & Psalmis?*

IV. Probat ex Evangelio & verbis ipsius Domini, Luca 24. v. 46. *Quoniam scriptum est, (ait Christus) & sic oportebat Christum pati, & resurgere tertia die, & prædicari in nomine ejus penitentiam & remissionem peccatorum per omnes gentes, incipientibus ab Jerusalem. Unde sic concludit c. 10. Teneamus ergo Ecclesiam ex ore Domini designatam, unde cœptura, & quò usque perventura esset; cœptura scilicet ab Jerusalem, & perventura in omnes gentes.*

V. Probat ex Actibus Apostolicis cap. 1. v. 8. ubi Christum Apostolos suos sic alloquentem refert S. Lucas. *Et eritis mihi testes in Jerusalem, & in omni Judæa & Samaria usque in totam terram.* Tum subjungit S. Doctor c. 11. *Quid ad hæc dicunt (Donatistæ) qui Christianos se superbissime dicunt, & Christo apertissime contradicunt? Nos hanc Ecclesiam tenemus, contra istas divinas voces nullas humanas criminationes admittimus. Et postea percurrit quæ de Ecclesie amplitudine observari possunt in Actis Apostolicis; ac tandem c. 19. concludit, nullo interprete indigere. Canoniarum Scripturarum testimonia, quæ commendant Ecclesiam in totius orbis communione consistere. Et postea iterum urgens Donatistas, Aliquid ergo, inquit, proferte quod non contra vos verius interpretetur. Tale aliquid proferte vel unum, quo apertissime Africa declaratur, vel in reliquis sola derelicta, vel ad principium renovandi & implendi orbis sola servata. Si autem non potestis quod tam juste à vobis flagitemus, ostendere; credite veritati, conticescite, obdormiscite.*

SECUNDA CONCLUSIO.

Catholicitas vera est ac singularis Ecclesie nota.

Probatur. Quia ea nota propria est ac singularis Ecclesie, quæ distinguitur à qualibet alia societate, quæ tanquam indubitato signo secernebatur olim fideles ab Hæreticis, & quam propriam esse Ecclesie notam passim asserunt SS. Doctores. Atqui talis est Catholicitas.

I. Per Catholicitatem Ecclesia distinguitur à qualibet alia societate, & fideles olim ab Hæreticis secernebantur. Ita docent:

S. Aug. Sermone 131. de tempore, nunc Sermone 242. in Append. Tomi 5. rejecto, ubi ait, idcirco appellari Ecclesiam Christi in Symbolo Catholicam, quia

Bibl.
PP. T. 7.
pag. 250.

Pagina
226. D.

To. 2. p.
119. B.

Pagina
229. A.

Pagina
131. A.

Ed. Cor.
tel. p.

874. E.

Pagina
146. col.

2. C. D.

To. 9. p.
344. &
seq.

Ibid. p.
346.

Ibidem.

Ibid. F.

Ibid. p.
347. D.

Ibid. p.
350. &
351.

Ibid. p.
352. B.

Ibid. G.

Ibid. p.
353. G.

Ibid. p.
355. A.

Ibid.

Ibid. p.
374.

Ibid. F.
G.

T. 3. p.
398. C.

quia toto orbe diffusa est : diversorum autem Hæreticorum Ecclesiæ ideo Catholica non dicuntur , quia per loca , atque per suas quasque Provincias continentur ; hæc verò à Solis ortu usque ad occasum unius fidei splendore diffunditur.

To. 1. p.
752. D.
E.

Et L. de vera Religione c. 7. n. 12. Tenenda est nobis, inquit, Christiana Religio , & ejus Ecclesiæ communicatio, quæ Catholica est, & Catholica nominatur , non solum à suis, verum etiam ab omnibus inimicis. Velint nolint enim ipsi quoque Hæretici & schismatici alumni , quando non cum suis, sed cum extraneis loquuntur, Catholicam nihil aliud, quàm Catholicam vocant. Non enim possunt intelligi nisi hoc eam nomine discernant , quo ab universo orbe nuncupatur.

To. 4. p.
2. p. 306.

S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos. " In illa, inquit, Ecclesia permanendum est, quæ ab Apostolis fundata usque ad hunc diem durat. Sic ubi audieris eos, qui dicuntur Christi, non à Domino Jesu Christo, sed à quoquam alio nuncupari, utpote Marcionitas, Valentinianos, Montenses sive Campitas, scito non esse Ecclesiam Christi , sed antichristi esse Synagogam. Ex hoc enim ipso, quod postea instituti sunt, eos se esse indicant, quos futuros Apostolus prænuntiavit. Nec sibi blandiantur, si de Scripturarum capitulis videntur sibi affirmare, quod dicunt , cum & diabolus de Scripturis aliqua sit locutus , & Scripturæ non in legendo consistant , sed in intelligendo.

Pagina
122. B.

S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 18. Quod si fortè, inquit, veneris in civitates , non simpliciter interroga, ubi sit Dominicus, seu domus Domini : nam & reliquæ impiorum hæreses Dominicos, quamvis pollutos, appellare non dubitant. Neque id tantum quæras simpliciter, ubi sit Ecclesia? sed ubi Catholica Ecclesia. Hoc enim proprium nomen est sanctæ hujus & matris omnium nostrum , quæ est sponsa Domini nostri Jesu Christi unigeniti filii Dei. Quasi dicat, Si hoc petas , nullus Hæreticus tuam Ecclesiam ostendet.

Bibl. PP.
To. 4. p.
306.

S. Pacianus Epistola 1. ad Sympronianum Novatianum, quæ est de Catholico nomine, observat ante subortas hæreses Ecclesiam non vocatam fuisse Catholicam, quippe quæ nomine Christianæ Ecclesiæ satis à Synagoga Judæorum, à Scholis Philosophorum , à variis Paganorum Religionibus distinguebatur : at postquam obortæ sunt hæreses, cum multi sese Christianos vocarent, dicta fuit Catholica , ut fideles ab Hæreticis discernentur. Catholicum istud, inquit, nec Marcionem, nec Appellem, nec Montanum sonat, nec hæreticos sumit authores. Et postea : Christianus mihi nomen est, Catholicus verò cognomen. Illud me nuncupat , istud ostendit : hoc probor, inde significor.

To. 1. p.
719.

S. Epiphanius hæresi 68. n. 3. refert eos, qui Meletio schismatis Alexandriæ orti authori adhærebant, ut se ab iis, qui Episcopum Alexandrinum sequebantur, distinguerent , suam Ecclesiam vocasse Ecclesiam Martyrum: alios verò, scilicet Petri successores, penes quos veteres erant Ecclesiæ, retinuisse titulum & nomen Catholicæ Ecclesiæ.

Pagina
253. C.
Ibid. D.

Ante ipsos S. Justinus Dial. cum Triphone. Sunt, inquit, à nobis, sub nomine eorum virorum, unde doctrina & sententia qualibet extitit, denominati .. Et sunt eorum quidam, qui vocantur Marcionitæ : quidam verò Valentiniani, Basilidiani, Saturniani, & alii alio præditi nomine, à principe sententæ & quisque nomen obtinens.

Pagina
100. n. 4.

Idem assererat S. Irenæus Lib. 1. cap. 23. aliàs 20. Habent, inquit, & vocabulum à principe impiissimæ sententiæ Simone dicti Simoniani.

P. 181.

Idem & S. Cyprianus Lib. de unitate Ecclesiæ. Ecclesia, inquit, Domini luce perfusa , per orbem totum radios suos porrigit... ramos suos in universam terram copia ubertatis extendit, profluentes largiter rivos latius expandit.

II. Catholicitatem certissimam esse Ecclesiæ notam allerunt.

S. Athanasius cæterique Episcopi Ægypti, Thebaidis & Lybiæ in unum congregati, ad Imperatorem Jovinianum scribentes, ex hac Catholicitatis seu Universalitatis nota, veræ Ecclesiæ, veræ fidei possessionem se habere probant , teste Theodoro Lib. 4. cap. 3.

T. 3. p.
662. &
seq.
P. 26.
P. 32.

S. Optatus Lib. 2. contra Parmenianum , propter innumerabiles populos & Provincias, quibus cum communione jungebatur, apud se esse Ecclesiam concludit. Et postea. " Si apud vos tantummodo Ecclesiam esse vultis, apud nos non erit, nec in Hispania, nec in Italia, in Gallia, in Græcia, nec per tot innumerabiles Insulas & cæteras Provincias, ubi vos non estis.

" Ubi ergo proprietas Catholici nominis? cum inde Ecclesia dicta sit Catholica, quod sit ubique diffusa.

S. Aug. Lib. contra Epistolam fundamenti cap. 4. veræ Christi Ecclesiæ ita propriam esse hanc notam existimavit, ut eam etiam recensere non dubitet inter illa Christi nominis charissima vincula, quæ rectè hominem tenent in Catholica Ecclesia. " Multa sunt, inquit, alia quæ in ejus (Catholica Ecclesiæ) gremio me justissimè teneant. Tenet consensus populorum atque gentium : tenet autoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata : tenet ab ipsa Sede Petri Apostoli... usque ad præsentem Episcopatum successio Sacerdotum : tenet postremo ipsum Catholicæ nomen, quod non sine causa inter tam multas hæreses sic ista Ecclesia sola obtinuit, ut cum omnes Hæretici se Catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui , ubi ad Catholicam conveniatur, nullus Hæreticorum vel Basilicam suam vel domum audeat ostendere.

To. 8. p.
153. B.

Et Tractatu 3. in Epist. Joar. vel ex ipso Catholicitatis defectu probat Hæreticos ad veram Ecclesiam non pertinere. Tenemus, inquit, hereditatem Christi, illi eam non tenent : non enim communicant orbi terrarum, non communicant universitati redemptæ sanguine Domini.

To. 3. p.
2. p. 846.
F. G.

Tam persuasum erat apud omnes ac certum Catholicitatem esse propriam Ecclesiæ notam, ut Hæretici ex adverso paucitatis caractere gloriarentur. De Donatistis id sæpe testatur S. Augustinus , adeo ut cum Catholicitatis argumentum adversus eos frequenter urgeret, nihil aliud eos respondisse dicit, nisi istud : In paucis frequenter est veritas; errare multorum est. Id refert Lib. 3. contra Cresconium cap. 66. n. 75. & L. 4. c. 53. n. 63. De Manichæis quoque idem habet Lib. contra Epist. fundamenti; & de Pelagianis Lib. 2. contra Julianum circa finem. De Arianis idem narrat Socrates Lib. 5. Hist. cap. 10.

To. 9. p.
473. C.
& 514. D.

Donatistæ, ut vim argumentorum, quibus premebantur, eliderent, effugia & diverticula, quod omnibus Hæreticis familiare est, quærebant.

I. Aiebant, Ecclesiam Catholicam appellari non ex communione totius orbis, sed ex observatione præceptorum omnium divinorum, atque omnium Sacramentorum. Acutum aliquid tibi videris dicere , dicebat Aug. alloquens Vincentium Rogatistam, Epist. 93. aliàs 48. cap. 7. n. 23. cum Catholica nomen non ex totius orbis communione interpretaris , sed ex observatione præceptorum omnium divinorum, atque omnium Sacramentorum. Esto, reponebat Aug. aliquo sensu Catholica dici possit Ecclesia ex observatione omnium mandatorum, atque omnium Sacramentorum; at ita potissimum nuncupatur ab ejus per totum orbem diffusionem. Præterea verò Sacramenta ubique eadem & boni & mali percipiunt, quia mali hac in vita sunt bonis permixti.

To. 2. p.
240. D.
E.

II. De sua paucitate , quam Catholici ipsis exprobrabant, gloriabantur Donatistæ. Ideo magis justis sumus, dicebant illi, quia pauci sumus. In paucis, inquebat Cresconius apud Augustinum, frequenter est veritas, errare multorum est. Quibus sicut & Pelagianis festivè dicebat Augustinus Lib. 2. Op. imperf. contra Jul. cap. 3. Nolite de paucitate gloriari. Parricidæ, & pauci, & pessimi sunt. Non intelligentes (Donatistæ) quomodo à Domino dictum sit, paucos intrare per angustam portam : cum & multos dixerit ab Oriente & Occidente recubituros cum Abraham, Isaac & Jacob... qui profectò multi sunt per se ipsos, & iidem ipsi pauci sunt in comparatione longè plurium, qui cum diabolo puniendi sunt.

Ibid. p.
242. C.
To. 9. p.
514. D.

Lib. 3. adversus eundem cap. 66. num. 75. idem verfans argumentum dixerat: Ipsi boni verique Christiani, qui per se ipsos multi sunt in comparatione malorum falsorumque itidem pauci sunt. Sic multa grana, quibus borrea magna complentur, pauca dicimus in comparatione palearum.

To. 10. p.
958. B.
S. Aug.
Lib. 4.
contra
Cresco.
cap. 53.
To. 9. p.
514. D.
Ibid. p.
473. E.

Denique Lib. 4. cap. 53. jam citato, argumentum illud à paucitate ductum; quo utebatur Cresconius, retorquet adversus ipsum à paritate Maximianensium, qui cum numero pauciores forent Rogatistis, veram apud se Ecclesiam soli vindicare debebant. Tibi, ait S. Doctor, ad omnia nihil facilius quam Maximianensium causa responder. Si enim in paucis frequenter est veritas, & errare multorum est, permitte, ut Maximianenses, quanto vobis sunt impares paucitate, tanto vos superent veritate. Non facis certè. Noli ergo in comparatione multitudinis gentium Catholicarum de vestra paucitate gloriari, sicut non vis , ut Maximianenses in comparatione multitudinis vestræ de sua paucitate gloriantur.

Secta Do-
natista-
rum.Ibid. p.
514. F.

TERTIA CONCLUSIO.

Ecclesia Romana est Catholica ; non autem societas Protestantium.

Duæ sunt Conclusionis partes. Prima pars probatur 1. Quia ut Ecclesia Romana sit verè Catholica, satis est, quod illa fidelium societas, quæ Episcopo Romano ut Capiti suo adhæret, sit verè universalis ; hoc est, semper fuerit, & in omnem locum diffusa ; atqui talis est ea societas, quæ communionem habet cum Episcopo Romano.

Ac 1. quidem, semper fuit illa societas : tum quia Christus ipse hanc fundavit, cum voluit primum inter Apostolos Petrum sedere, ejusque successores primos esse inter Episcopos, ut postea ex professo probabimus. Tum quia semper & omnibus sæculis spectata est illa communio cum Sede Romana, tanquam signum veræ ac Catholicæ fidei certissimum, sicut patebit ex infra dicendis ad sextum hujus Quæstionis Articulum.

Deinde in omnem locum diffusa est illa societas : tum quia idem SS. Patres, quia declarant Ecclesiam Christi in totum terrarum orbem esse diffusam, eandem cum Episcopo Romano communionem conjunctam esse asseverant. Ita S. Irenæus secundo sæculo. Tertullianus, S. Cyprianus, S. Optatus & S. Augustinus quarto sæculo. Tum quia revera societas, quæ Episcopum Romanum agnoscit ut Caput suum, in omnes hujus orbis partes latè diffunditur. Est in Oriente apud Indos, apud Persas, apud Sinenses, Japonitas, Siameses, & in omnibus ferme Insulis maris, quod has Provincias alluit. In occidente apud utriusque Americæ incolas, & in tota Europa, in cujus majori parte florentissima est, quanquam in quibusdam aliis partibus persecutionem patiatur. In Meridie habuit olim illustrissimas Sedes & notissimas frequenti Episcoporum numero Synodos ; & licet nunc à Barbaris occupentur hæ regiones, habet tamen & suos in iis fideles, qui hujus antiquæ fidei etiamnum sunt cultores.

Secundò, ita verè Catholica est societas, quæ communionem servat cum R. Pontifice, ut ipsa sola sic semper vocata fuerit, & etiamnum sic vocetur.

Quoad primum : certum est, S. Augustinum & S. Hieronymum in ea fuisse societate, quæ communionem habet cum Pontifice Romano, ut patet ex testimoniis eorum supra relatis. Atqui S. Augustinus sæpius allerit contra Donatistas, eos deseruisse veram Ecclesiam, quæ est Catholica : contra Manichæos, vel ipso Catholicæ nomine se in Ecclesia Catholicorum retineri ; ergo, secundum S. Augustinum, nec secta Donatarum, quam impugnabat ; nec Manichæorum, quam reliquerat, erat Catholica, sed sola illa Ecclesia, in cujus gremio post suam conversionem vivebat, & quam Lib. de unitate Ecclesiæ diffusam esse probat ex Lege, Prophetis, Psalmis, & Evangelio. Sic etiam ratiocinatur S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos.

Quoad secundum : unaquæque societas nomen dedit vel ab autore suo, vel à sua doctrina : sic olim dicti sunt Eutychiani, Nestoriani, Macedoniani, Ariani, Valentiani, ab authoribus suis ; & nunc Lutherani dicuntur à Luthero, Calviniani à Calvino, Sociniani à Socino, Anabaptistæ, Sacramentarii, à suis quos defendunt erroribus ; soli verò nunc vocantur Catholici, qui communionem habent cum Ecclesia Romana.

Tertiò, illa societas verè est universalis, quæ præter diffusionem in omnia tempora & loca, habet etiam doctrinæ universalitatem ; hoc est, quæ nullum docet errorem, nec veteres modò, sed etiam recentiores Lutheranorum & Calvinistarum errores una cum priorum sæculorum Ecclesia damnat : atqui talis est societas nostra, quæ Episcopo Romano adhæret ; ergo &c.

Secunda pars, nempe societatem Protestantium non esse Catholicam.

Probatur 1. Quia nec fuit semper, nec est ubique.

Non primum : Tum quia ante exortam Calvini sectam nobiscum communicabant in eandem Sacramentorum & precum participatione, atque iisdem Pastoribus subjectione : tum quia nequidem ratione doctrinæ, quam tunc profitebantur, est universalis ; cum illos omnes eorum articulos à nostris diversos, primitiva Ecclesia jam damnaverit in veteribus Hæ-

reticis, quorum errores fere jam extinctos rursus excitaverunt ac renovarunt Lutherani & Calvinistæ.

Non secundum : Neque enim præter Occidentem alias orbis partes nisi leviter infecerunt, quidquid in contrarium jactent adversarii. Vix in Oriente cognoscuntur Lutherani & Calvinistæ ; aut si de iis aliquid audierunt, ab iis habentur ut Hæretici partium Occidentalium : Ecclesia verò Catholicorum ubique nota est.

II. Quia fatentur ipsi Reformatores multitudinem credentium non esse semper notam veræ Christi Ecclesiæ, quam aliquando in paucis & prædestinatis conservari volunt.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. cum Jurio & recentioribus Ministris. Universalitas seu diffusio Ecclesiæ per totum orbem in Scripturis prænuntiata, non potest convenire societati seu Ecclesiæ Romanæ, quæ fere jam non est in Anglia, Scotia, Provinciis Fœderatis, Dania, Svecia, majori parte Germania, Transilvania, Moldavia, Valachia, Russia, Moscovia, vixque occurrit eadem apud Græcos, Armenos, Ægyptios, Abissinos ; ergo aut verè Catholica non est Romana Ecclesia, aut si est, necesse est asserere Ecclesiam Christi omnes societates complecti, modò non errent in articulis fidei fundamentalibus.

Resp. 1. Illam diffusionem Ecclesiæ in omnem orbem terrarum à Prophetis prædictam, non strictè & in rigore metaphysico, sed moraliter sumendam esse ; hoc est, pro majori parte orbis terrarum & præcipuis mundi partibus. Quemadmodum enim cum Scriptura Jeremiæ 34. v. 1. & Danielis 2. v. 38. dicit Regem Nabuchodonosorem occupasse omnia regna terræ. Et Danielis 2. v. 39. & cap. 8. v. 21. dicitur Alexander imperaturus universa terræ, non eo sensu intelligenda est, quasi alteruter Imperator in universo orbe regnaturus esset, cum nunquam id contingerit : imò Alexander mediam ad summum partem Asiæ subjecerit, in Europa autem & Africa longè minores Provincias occupaverit ; sed significat tantum utriusque Imperatoris dominationem in plurimas terræ partes diffusam fuisse.

II. Illam diffusionem Ecclesiæ à Prophetis prænuntiatam non alio modo intellexerunt SS. Patres, atque inter alios S. Augustinus, qui docet Ecclesiam suo tempore nondum ubique constitutam, neque ad extremum terræ perventuram ante finem hujus mundi : has tamen Prophetias in Ecclesia sui temporis esse adimpletas, fuscè & invictè probat adversus Donatistas. Vide S. Augustinum Epistola 93. aliàs 48. post medium, & 197. aliàs 78. post medium ; & præsertim Epistola 199. aliàs 80. non longè à fine.

III. Triplicem distingui posse in vera Christi Ecclesia diffusionem, aliam scilicet successivam, quæ nempe temporum successu Evangelium omnibus annuntiari debet ; hæc autem diffusio omnem omnino terram complectitur, quia nulla erit pars, in quam non perveniat fides Christi ; atque hæc successiva diffusio soli Ecclesiæ Romanæ convenit, cum ipsa sola Christum apud exterarum nationes annuntiaverit : aliam permanentem, perpetuam & totam visibilem ; atque ut de illa intelligantur Prophetiæ, non sumi debent in sensu metaphysico, sed morali : aliam denique permanentem, sed partim visibilem sensibus, partim invisibilem ; hæcque complectitur non tantum omnes societates, quæ in Christum credunt, & quæ communionem habent cum Episcopo Romano, sed & eos omnes, qui degunt inter Hæreticos, neque hæresi eorum actu & explicitè participant.

Objicies 2. cum Crocio. Nunquam legitur promissa diffusio Ecclesiæ Romanæ, neque legitur præcepta à Christo vel ab Apostolis communicatio implicita vel explicita cum R. Pontifice.

Resp. ad primum : Vel promissa est illa diffusio Ecclesiæ, quæ primis quingentis annis communicabat cum Episcopo Romano, vel alicui alteri : si primum, frustra dicit Crocius, eam non esse actu diffusam, quasi divinæ promissiones non fuerint efficaces : frustra dicit non complecti omnia tempora, cum eadem fuerit Ecclesia sub Christo & Apostolis, quæ cum R. Pontifice primis quingentis annis communicavit. Si secundum, designet aliam, cui facta sit illa promissio. Certè S. Augustinus & Optatus promissiones illas Dei de Ecclesia, in qua vivebant, & quæ communi-

nem

nem habebat cum Episcopo Romano, intelligendas esse existimaverunt.

Ad secundum: Certum est Christum & Apostolos præcepisse communionem tum implicitam, tum explicitam inter fideles & Ecclesiæ Pastores: atqui inter Pastores Episcopum Romanum agnovit antiquitas, cum quo ordinariè communicabant fideles; imò communionem hanc veluti certissimum Catholicitatis argumentum habuerunt.

Objicies 3. Ecclesia quæ primis quingentis annis toto orbe diffusa fuit, non habebat fidem communem cum Leone X. sub quo successio facta est, neque cum iis qui aliquot sæculis eum antecesserunt; adeoque non receditur ab Ecclesia Catholica, licet à communione Episcopi Romani discedatur.

Resp. Quæstio non est utrum Ecclesia quæ fuit primis illis temporibus hanc habuerit fidem; sed quæritur an fuerit Ecclesia verè Catholica, tempore inchoatæ secessionis, quæ non communicaverit cum Episcopo Romano, aut ejus communionem neglexerit. Si nulla fuit; ergo illa quæ communionem cum ipso servabat, erat verè Catholica vi promissionum Dei; ac proinde Reformatores nostri qui hanc deseruerunt, verè fuerunt schismatici.

Instabis 1. Tempore inchoatæ Reformationis, Ecclesia Catholica in multis membris externam communionem non habebat infide cum R. Episcopo. Nam Africanæ, Græcæ, Syræ, & aliæ Orientales Ecclesiæ erant universæ Ecclesiæ membra, quæ tamen cum Episcopo Romano non communicabant; negabant etenim præcipuum Romanæ communionis fundamentum, scilicet potestatem Pontificis.

Resp. Perperam dici à nostris Reformatorebus illas societates membra fuisse universalis Ecclesiæ. Tum quia juxta ipsos lapsæ sunt in capitales errores; quod sufficit ut non pertineant ad veram Ecclesiam, sicut ipsimet fatentur. Tum quia debet esse communio inter omnia membra universalis Ecclesiæ; adeoque si Ecclesiæ Orientales & Reformatae sint veræ Ecclesiæ membra, debet esse aliqua inter has & illas communicatio in fide vel explicita vel implicita: neutram tamen probare possunt. Non explicitam, cum nullum sit vel Litteris, vel Congressibus, vel Legationibus inter ipsas commercium: non implicitam, cum non eandem fidem teneant; nam in sententia Reformatorem, Ecclesiæ Orientales lapsæ sunt in errores fundamentales; & in sententia Ecclesiarum Orientalium, doctrina Reformatorem in multis est hæretica.

Instabis 2. Catholicorum est ostendere, Ecclesiam universalem tempore separationis, in fide cum Episcopo Romano communicasse.

Resp. Facile foret Catholicis istud probare: sed cum nostram communionem deseruerint Reformatores, ut à crimine schismatis se purgare possint, debent designare Ecclesiam, quæ sit membrum Ecclesiæ Catholicæ & universalis, & quæ non communicaverit cum R. Pontifice, cui sese post separationem adjunxerint. Quam autem designabunt? An fideles occultos qui in media Papistarum idololatria Deo fidelem & purum cultum exhibebant? At tam absurde ipsis opiniones necessariò tribuendæ sunt, ut merito inferre debeant hoc prorsus commentitium esse. An ad Valdenses, Henricianos, Albigenes, Huscitas, Wiclefitas? At in multis capitibus diversa ab iis sentiebant; neque missionem ab iis, tanquam à legitima Ecclesia, accipere solliciti fuerunt. An ad Claudium Taurinensem? Ubi ergo per trecentos annos, hoc est à duodecimo sæculo ad nonum, cujus initio vivebat ille Claudius, delitescbat vera Christi Ecclesia? Et præterea his temporibus invocationem Sanctorum, extremam unctionem & alia Romanæ fidei capita ubique in praxi fuisse, passim observant authores illorum temporum: imò nec appellari possunt qui fuerint in contraria sententia; cum Dallæus ipse in recensenda eorum qui invocationem Sanctorum negavere, traditione, nullius mentionem faciat; sed statim à Valdensibus ad Claudium Taurinensem transeat, nullo citato authore qui mediis his temporibus cultum & invocationem Sanctorum rejecerit.

Instabis 3. Etiam si constaret omnes Ecclesias cum Romana societate communionem servasse tempore Reformationis, nondum tamen constaret communionem illam fuisse perfectam; hoc est, in interna fidei professione: imò verisimile est, inquit Plessæus, omnes mansisse quidem in Cœtu Papistico, non in sensu; in Ecclesia non in factione Ecclesiam premente; in

communi veritatis professione, non in opinionibus Doctorum.

Resp. Qui fuerunt in externa communionem Ecclesiæ Romano-Catholicæ etiam præsumuntur fuisse in interiori fidei communionem, nisi contrarium probetur; ideoque & præsumuntur consensisse in capitales articulos Ecclesiæ Romanæ. Fueritne consensus ille quoad nonnulla explicitus, vel implicitus, parum refert, modo illa explicite tenuerint quæ sunt omnibus necessaria: nunquam autem alligati fuerunt fideles aliquibus Doctorum opinionibus, quemadmodum nec tenentur nunc.

Objicies 4. cum Claudio in Defensione Reformationis. Diffusio illa Ecclesiæ non potest esse nota sufficiens per quam cognoscatur vera Ecclesia, cum præsertim disputatio est de doctrinæ veritate, neque enim ex multitudine præcisè potest inferri veritas; adeoque si valuit olim istud argumentum ab Augustino prolatum adversus Donatistas, ut merito valuisse dicendum est, non ideo præcisè concludebat, quia societas Catholicorum erat universalis & diffusa; sed quia cum Donatistæ neque erroris in fide, neque depravationis in cultu eam accusarent, ideo eam esse veram Ecclesiam merito inferebat S. Augustinus, quia scilicet in ipsa impletæ sunt promissiones divinæ, non in parte Donati. Ergo etiam si societas Catholicorum esset diffusa, pauculus autem grex Protestantium, nihil ex illa diffusionem concludi poterit, nisi supponatur esse in eadem societate doctrina ab omni errore immunis, quod negat Protestantes.

Resp. 1. Nec opponimus nos diffusionem Ecclesiæ aut universalem populorum consensum, veritati. Non dicimus solam sufficere multitudinem, ubi non occurrit veritas: sed dicimus eam doctrinam veram esse, quam per orbem universum diffusa Ecclesia proficitur; & ideo cum sancto Optato ad orbem terrarum provocamus, juxta promissiones divinas, orthodoxa fide in Christo credentem. Ad eundem sensum provocabat S. Aug. disputans contra Manichæos. Adimus nos cum ipso, nihil esse apud Protestantes, quod nos invitet & teneat; sola ibi personat veritatis pollicitatio. Tenet ergo nos multorum populorum consensus, adhæremus multitudini juxta promissiones divinas: Protestantes verò à multitudine recesserunt, nec habent eam ad quam provocant, multitudinem.

II. Juxta principia Claudii, non potest societas Orthodoxa per solam diffusionem à Sectis Hæreticorum distingui cum in ipsius sententia, possit Orthodoxa societas vel intra unius Provinciæ limites includi: atqui tamen S. Augustinus hac sola nota societatem Orthodoxam à Sectis Hæreticorum distingui posse existimavit, ut patet ex innumeris ipsius adversus Donatistas testimoniis. Lib. de unitate Ecclesiæ cap. 3. Lib. 3. contra Cresconium cap. 67. &c. Ergo alia est sententia Claudii, alia S. Augustini; quæ vero tutior sit, judicent ipsi Protestantes.

Et certe si intra limites alicujus Regionis veram Ecclesiam concludi posse existimasset S. Doctor; neque diffusionem esse notam veræ Ecclesiæ, ubi quæstio esset de doctrina, nonne Donatistis contendentibus exemplo Arianorum, Ecclesiam in majori orbis parte perire potuisse, respondisset Ecclesiam tunc temporis intra paucos fideles servatam fuisse; atque immerito istud à Donatistis exemplum proferri: atqui tamen non ita respondet sanctus Augustinus, nec causam Arianorum distinguit à causa Donistarum. Imo probat etiam tempore Arianæ hæreseos diffusam ubique fuisse Ecclesiam, atque in ipsis Asiæ Provinciis, de quibus præsertim agebatur, incolumem stetit, tum eorum testimonio, qui exiliis suis veritatem propugnabant; tum simpliciorum sententia, qui delusi ab Arianis putabant hoc ab iis credi, quod ipsimet credebant; tum aliorum suffragio, qui timore victi simulate consenserant. *Atque ita, inquit, Ecclesia quæ per omnes gentes crescit, in frumentis Dominicis conservata est.* Legenda Epist. 93. alias 48. n. 21. & seq. Eodem diffusionis Ecclesiæ argumento usi sunt omnes Episcopi Africæ in Collatione Carthaginensi, S. Hieronymus adversus Luciferianos, S. Pacianus contra Novarianos, S. Optatus contra Donatistas: quod sane argumentum infirmum omnino fuisset nulliusque momenti, si valeat Claudii responsio; & mirum est ab illis Hæreticis explosum non fuisse: deerat scilicet tunc inter illos Claudius, qui arma subministraret.

Objicies 5. Ecclesia Christi non fuit semper diffusa: 1. Quia

1. Quia testatur S. Augustinus Epistola 199. alias 80. innumerabiles extitisse barbaros in Africa suo tempore, quibus nondum prædicatum fuerat Evangelium.
2. Tempore Arianorum adeo pauci erant veræ fidei cultores, ut S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos loquens de lapsu Patrum Ariminensium, dicat, *Tunc Asia nomen abolitum est; tunc Nicæna fidei damnatio conclamata est. Ingemuit totus orbis, & se esse Arianum miratus est.* Et Epistola 38. alias 61. seu Libro adversus errores Joannis Hierosolymitani, dicit, hæresim Arianorum & Eunomianorum totum Orientem possedisse, excepto Athanasio & Paulino. S. Hilarius Lib. de Synodis adversus Arianos n. 27. asserit neminem fuisse intra decem Provincias Asiæ qui Deum cognosceret, præter Episcopum Eleusium, & paucos cum eo.

Resp. ad primum: Jam diximus necessarium non esse ut Ecclesia Christi totum simul mundum occupet; vel ut diffusior sit omnibus Sectis simul sumptis: satis est si qualibet Secta diffusior sit. Certum est enim Catholicam fuisse tempore sancti Augustini, ut tam invictè probat adversus Donatistas, licet tunc non occuparet omnes terræ partes.

Id patet ex responsionibus S. Augustini ad objectiones Cresconii. *Quomodo*, inquit Cresconius L. 3. cap. 63. *totus orbis communionem vestra plenius est, cum multa sint gentes, quæ nondum in Christum crediderunt?* Respondet S. Augustinus cap. 64. *fructificare quotidie Evangelium in gentibus, & fructificaturum donec prædicetur.*

Item, *Quomodo*, inquit rursus cap. 66. *totus orbis communionem vestra plenius est, ubi tam multe sunt hæreses, quarum nulla vobis communicat?* Respondet S. Augustinus, *totum mundum plenum esse non tantum Hæreticis, verum etiam cæteris hominibus malis, & sanctis ac fidelibus Dei servis, sicut universum mare plenum est fluctibus amaris, & piscibus dulcibus.*

At iterum inquit Cresconius cap. 67. *Non communicat Oriens Africa, nec Africa Orienti.* Respondet S. Aug. *Orientem non communicare quidem Africa in paleis, id est in Hæreticis ab arca Domini separatis: communicare autem in frumentis, id est in Catholicis.*

Ad secundum: Ecclesia fuit etiam Catholica temporibus Arianorum.

I. Quia tunc Ecclesia censetur Catholica, cum ejus fides in pluribus mundi partibus excipitur; præsertimque iis in locis in quibus fundatae sunt Ecclesiæ Apostolicæ: hanc enim Ecclesiæ ideam nobis subministrant S. Irenæus, Tertullianus, Optatus, Augustinus. Atqui constat tempore Arianorum in Romana Ecclesia fidem Catholicam floruisse: de Antiochia, fatetur Claudius; de Alexandrina, testatur S. Athanasius. Imo refert S. Aug. Ep. 93. alias 48. n. 22. iis temporibus fidem Catholicam prædicatam fuisse apud Persas & Indos.

II. Licet maximus fuerit Arianorum in Catholicos furor, ubique tamen iis persecutionibus obstitit fides Catholica. Erant tunc temporis defensores ejus acerrimi, Julius, Athanasius, Paulinus, Hilarius, Eusebius Vercellensis, Basilus, Gregorius Nazianzenus, & multi alii. Defensa & propugnata fuerat in Concilio Nicæno an. 325 in Romano anno 341. in Mediolanensi an. 345. in Sardicensi an. 347. in Hierosolymitano anno 350. quo gloriosus ac triumphans Alexandriam rediit S. Athanasius.

III. Longè plures fuisse in Orbe Catholicos quam Arianos, demonstrat invicta fortitudo qua populus fidelis Alexandriae, Constantinopoli, Antiochiæ, Samosatæ, Mediolani, Arianis constanter resistit, cum suæ sectæ Episcopos in illas Sedes intruserunt. Demonstrant innumeræ SS. Monachorum turbæ, qui Egypti deserta incolabant, quos impensè fovebat S. Athanasius, ut fidei Nicænæ strenuos defensores. Demonstrat enumeratio omnium Provinciarum, quæ in Nicænæ fidei professione & Arianæ hæreseos damnatione consentiebant; qua de re audiendus est S. Athanasius Epistola Synodica de fide ad Jovinianum Imperatorem, quam describit Theodoretus Lib. 4. Hist. c. 3. Idem constat ex Lucifero Calaritano, in Libro cui titulus, *Quid moriendum sit pro Filio Dei.* Ex Epistola Synodica Damasi & aliorum Occidentalium ad Episcopos Illyrici, quam refert Theodoretus Lib. 2. Hist. cap. 22. Legantur hæc testimonia.

Ad Concilium Ariminense.

Resp. 1. Illud fuisse maximè Catholicum, quamdiu fuit liberum; ut patet ex Socrate, Theodoro, Sozomeno & S. Athanasio.

Tum quia oblatam ab Ursatio & Valente tertiam formulam Syrmiensem, qua Filium Patri similem secundum Scripturas dicebat, & quam ab omnibus subscribendam nomine Imperatoris proponebant, unanimi consensu rejecerunt; solique fidei Nicænæ, quæ cum cæteris hæresibus Arianam damnabat, adhærentem esse firmiter asseruerunt.

Tum quia eos qui Nicænæ fidei contradicebant, ut Valentem, Ursatium, Germinium, Auxentium & Cæjum, declarant hæreticos, & a communione Ecclesiæ separatos.

Tum quia Constantio ad ipsos scribenti, per otium non licuisse admittere ipsorum Legatos in conspectum suum, quia expeditionem in Barbaros parabat, ut scilicet longiore mora fatigatos ad sententiæ suæ revocationem compelleret, responderunt datis ad Imperatorem Litteris, nunquam se priori proposito & sententiæ discelluros; idemque se Legatis suis in mandatis dedisse. Ita Socrates Lib. 2. cap. 37. Theodoretus Lib. 2. cap. 18. & 19. Sozomenus Lib. 4. cap. 16. & 17.

Resp. 2. Concilium Ariminense etiam Catholicum fuisse eo tempore quo Patres illi Ariminenses formulam apud Nicænam Traciæ editam subscripserunt.

Tum quia per vim tantum & necessitate compulsi consenserunt; ita ut cum acceperint Legatos suos subscripsisse, communionem ipsis denegaverint.

Tum quia post multas à Valente fidei suæ factas expositiones, quibus Filium Dei non esse creaturam, esse Deum ab æterno & ante omnia tempora ex Deo genitum profitebatur, ejuratis & anathematizatis Arianorum, existimaverunt nihil continere hanc fidei formulam contrarium Catholicæ doctrinæ, præsertim cum specie tenus Catholicum sensum præferret. Ita S. Hieron. in Dial. contra Luciferianos, & Sulpitius Severus Lib. 2. Hist. sacræ.

Tum quia ubi delusos se ab Arianis agnoverunt, pravam iterum expositionem damnaverunt & execrati sunt. *Putavimus; agebant; sensum congruere verbis; nec in Ecclesia Dei ubi simplicitas, ubi pura confessio est, aliud in corde clausum esse, aliud labiis proferri timuimus. Decepit nos bonæ de malis existimatio. Non sumus arbitrari Sacerdotes Christi adversus Christum pugnare. Multaque alia quæ brevitate studio prætereo, flentes asserunt, parati & subscriptionem pristinam, & omnes Arianorum blasphemias condemnare.* Ita S. Hieronymus loco citato.

Ad S. Hieronymum: Miratus est orbis terrarum se esse Arianum, non quasi crederent universi se invitos Arianam hæresim complexos, quam adeo detestati erant; cum nemo nisi volens fieri possit hæreticus: sed tantum hoc sensu, quod in nova fidei regula, prætermisso substantiæ vocabulo, & eam ob rem patefacto Arianis aditu ad oppugnandam fidem Catholicam, ipsi vili essent fidei Nicænæ proditores.

Porro ab Arianis conclamatum fuisse fidei Nicænæ damnationem ait S. Hieronymus, non a Patribus Ariminensibus. Scilicet Ariani post subscriptionem formulæ Valentis, gloriabantur Catholicos suæ doctrinæ consensisse: at nequaquam ita erat. Hyperbolicè igitur locutus est S. Hieronymus cum ipse expressè asserat Patres Ariminenses verè Arianos non fuisse; & hæc ipsius loquendi ratio; *Miratus est orbis terrarum se esse Arianum*, satis innuat, incios & doli ignaros Patres formulæ Arianæ subscripsisse. Unde S. Athanasius Epistola ad Rufinianum, testatur illos nunquam dedecisse ad impietatem Arianorum; sed æconomia quadam & studio Ecclesiasticæ pacis, formulæ oblatae subscripsisse.

Ad alium S. Hieronymi locum dicendum est, eo sensu totum Orientem, excepto Papa Athanasio, atque Paulino, possedisse Arianam hæresim; quia in multis partibus Orientis grassabatur, atque ab iis initium sumpserat, & præsidium maximè à multis Episcopis illarum Regionum acceperat, scilicet ab Ursatio, Valente, Eusebio Nicomediensi & aliis, nec non ab Imperatoribus Constantio, Constante & Valente. At anno 325. unanimi consensu approbata fuerat in Oriente à Patribus Nicænis, & postea egregiè propugnata à Basilio, Gregorio utroque Nysseno & Nazianzeno, Cyrillo Hierosolymitano, Eustathio Antiocheno; cujus in odium, calumnias, depositionem, exilium ab Arianis pallus est.

His omnibus adjungendi sunt, juxta S. Athanasium Epist. de Synodis n. 41. ii omnes qui omnia Synodi Nicænæ Scripta recipiebant, & de solo consubstantiali ambigebant, quos fratres appellat S. Doctor: Cum quibus

To. 4. p. 2. pag. 300.

Ibid. p. 308. P. 1186. D.

To. 9. p. 471. C. D. Ibidem.

Ibid. p. 473. B. Ibidem.

Ibid. p. 474. E. Ibidem.

Ecclesia Catholica tempore Arianorum.

Apud S. Hieron. To. 4. p. 2. p. 301

Edit. quibus, inquit, disputamus veluti fratres cum fratribus, **nov. T.** qui eadem qua nos sunt sententia, solo nomine in controver- **1. p. 2. p.** siam adducto. Tales erant Basilius Ancyranus, Meletius **755. E.** Antiochenus, Eusebius Samosatensis, Acacius Cæsariensis, & multi alii Orientales.

Ad S. Hilarium respondit olim S. Augustinus Epistola 93. aliàs 48. n. 32. Primò, arguisse Hilarium decem Aliæ Provinciarum zizania, non triticum. 2. Multos obsecris Arianorum verbis fuisse delusos 38. Non defuisse qui pro fide exularent, & in toto orbe latitarent. Verùm de facto Ariminensis Concilii fusiùs postea & ex professo dicturi sumus.

ARTICULUS V.

De Apostolicitate Ecclesiæ.

Apostolica dicitur Ecclesia quæ ab Apostolis originem ducit, eandem cum ipsis doctrinam proficitur, & cujus Pastores legitimam missionem & successionem habent ab Apostolis non interruptam. Antiquitas igitur originis & doctrinæ, missio & successio, sunt veri & proprii characteres Apostolicæ Ecclesiæ. Tria hic in controversiam veniunt.

Primum, utrum Ecclesia Christi verè sit Apostolica, tum propter originis & doctrinæ ab Apostolis derivatæ antiquitatem; tum propter Pastorum suorum legitimam missionem ac successionem non interruptam.

Secundum, utrum societas Catholicorum hoc sensu sit verè Apostolica.

Tertium, utrum societas Protestantium sit Apostolica.

PRIMA CONCLUSIO.

Ecclesia Christi vera est Apostolica, tum propter originis & doctrinæ ab Apostolis derivatæ antiquitatem, tum propter Pastorum suorum legitimam missionem ac successionem non interruptam.

Primo: Ecclesiam ab Apostolis fundatam & ab ipsis originis suæ antiquitatem ducere, docent Veteres.

P. 175. S. Irenæus Lib. 3. adversus hæreses cap. 3. *Traditionem*, inquit, *Apostolorum in toto mundo manifestatam in omni Ecclesia adest respicere omnibus qui vera velint videre: & habemus annuere eos qui ab Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesiis, & successores eorum usque ad nos.*

P. 208. 2 D. Tertullianus de Præscriptionibus c. 20. «Apostoli, inquit, Ecclesias apud unaquamque civitatem condiderunt, à quibus traducem fidei & semina doctrinæ, cæteræ, exinde Ecclesiæ mutuata sunt, & quotidie mutantur ut Ecclesiæ fiant; ac per hoc & ipsæ Apostolicæ deputantur, ut soboles Apostolicarum Ecclesiarum. Omne genus ad originem suam censeatur necesse est. Itaque tot ac tantæ Ecclesiæ, una est illa ab Apostolis prima, ex qua omnes. *Ibidem docet, non melius dignosci posse doctrinæ veritatem, quam ex Ecclesiis Apostolicis unde promanavit.* Constat proinde, ait c. 21. omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis matricibus & originalibus fidei conspiraret, veritati deputandam; sine dubio tenentem quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo accepit: omnem vero doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum, & Apostolorum, & Christi, & Dei.

P. 415. D. Idem argumentum pro veritate doctrinæ demonstranda ductum ex antiquitate Apostolica, urget Lib. 4. adversus Marcionem cap. 4. *Si constat, inquit, id verius quod prius; id prius quod & ab initio; id ab initio quod ab Apostolis; pariter atque constabit id esse ab Apostolis traditum, quod apud Ecclesias Apostolorum fuerit Sacrosanctum.*

P. 215. A Rursus de Præscriptionibus cap. 36. ad Ecclesias Apostolicas provocat Tertullianus, ut veritas tuto possit dignosci. «Aje jam, inquit, qui voles curiositatem melius exercere in negotio salutis tuæ, percurrere Ecclesias Apostolicas apud quas ipsæ adhuc Cathedræ Apostolorum suis locis præsident, apud quas ipsæ Authentice Litteræ eorum recitantur, sonantes vocem & repræsentantes faciem uniuscujusque. Proxima est tibi Achaja; habes Corinthum. Si non longe es à Macedonia, habes Philippos, habes Thessalonicenses. Si potes in Asiam tendere, habes Ephesum. Si autem Italiam adjaces, habes Romam, unde nobis quoque autoritas præsto est. Ita quam felix Ecclesia!

Journellii Tomi II. P. I. De Ecclesia.

»cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt.

Hæreticis idcirco novitatem exprobrant Ecclesiæ Doctores, eaque ratione eos confutant. *Qui estis vos, Ibid. C.* inquiebat Tertullianus eodem de Præscriptionibus L. c. 37. *quando, & unde venistis?* & S. Hieronymus in Epistola ad Pammachium & Oceanum. *Quisquis, inquit, assertor es novorum dogmatum, quæso te, ut parcas p. 346. Romanis auribus, parcas fidei quæ Apostolica voce laudata est. Cur post quadringentos annos docere nos niteris, quod antè nescivimus? Cur profers in medium, quod Petrus & Paulus edere noluerunt? Usque in hanc diem sine ista doctrina Christianus mundus fuit. Et Lib. contra Luciferianos in fine, Ibid. p. Ex hoc ipso, inquit, quod postea instituti sunt, eos se esse indicant, quos futuros Apostolus prænuñtiavit. 306. C.*

II. Ecclesia Christi Apostolica merito dicitur, propter antiquitatem & conspersionem doctrinæ ipsius cum doctrina Apostolorum: constat ex mox citatis testimoniis. Imò Tertullianus cap. 32. Lib. de Præscriptionibus ostendit, quod etsi possent Hæretici de quadam apud se successionem gloriari, nondum tamen quidquam obtinerent; atque falsitatis redarguerentur ex contrarietate & pugna doctrinæ ipsorum cum Apostolica. Ipsa enim, inquit, doctrina eorum cum Apostolica comparata, ex diversitate & contrarietate sua pronuntiabit, neque Apostoli alicujus auctoritatis esse, neque Apostolici: quia sicut Apostoli non diversa inter se docuissent, ita & Apostolici non contraria Apostolis edidissent; nisi illi qui ab Apostolis didicerunt, aliter prædicaverunt. Ad hanc itaque formam probabuntur ab illis Ecclesiis, quæ licet nullum ex Apostolis, vel Apostolicis, authorem suum proferant, ut multò posteriores, quæ denique quotidie instituuntur; tamen in eadem fide conspirantes, non minùs Apostolicæ deputantur, pro consanguinitate doctrinæ.

Idem argumentum urget adversus sui temporis Hæreticos S. Irenæos Lib. 3. c. 3. «Habemus, inquit, annuere eos, qui ab Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesiis, & successores eorum usque ad nos, qui nihil tale docuerunt, neque cognoverunt, quale ab illis deliratur. Etenim si recondita mysteria scissent Apostoli, quæ seorsim & latenter ab reliquis perfectos docebant, his vel maximè traderent ea quibus etiam ipsas Ecclesias committebant. Valde enim perfectos & irreprehensibiles in omnibus eos volebant esse, quos & successores relinquebant suum ipsorum locum magisterii tradentes: quibus emendatè agentibus fieret magna utilitas, lapsus autem summa calamitas.

Ex conformitate doctrinæ cum Apostolica exortas in Ecclesia de Religione controversias dijudicabant Veteres. Sozomenus Lib. 7. Hist. cap. 12. laudat Theodosium Imperatorem, quod hac arte compescere tentaverit Hæreticos sui temporis. Jussit nimirum Senatorum principes convenire, deinde petiit, an existimarent antiquos Patres qui Ecclesiam rexerant ante dissidium illud quod tunc de Religione ortum fuerat, rectè consensisse, & verè Sanctos & Apostolicos fuisse, quod cum illi concessissent, voluit examinari doctrinam ad illorum Scripta; & si cum illis consenserit, retinendam; sin minùs, abjiciendam.

III. Legitimam Pastorum missionem necessariam esse ac veram Apostolicæ Ecclesiæ notam, certissimè est.

Tum quia nec in veteri nec in novo Testamento ullus unquam fuit legitimus Pastor, qui non fuerit à Deo missus. In veteri quidem, nullus, nisi qui foret ex stirpe Aaron, Sacris immiscere debebat; ac severè punitus fuit quicumque extraneus thuribulo manum admove-re ausus fuit, ut exemplis Dathan & Core, & Regis Ozia compertum est. In novo etiam Testamento, S. Paulus Hebr. 5. v. 4. sic pronuntiat. *Nec quisquam sibi sumit honorem, sed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron: sic & Christus non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Et Rom. 10. v. 14. & 15. Quomodo ergo, inquit, invocabunt, in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? Quomodo verò prædicabunt, nisi mittantur? Unde Ephes. 4. v. 11. Christus dicitur dedisse quosdam Apostolos, quosdam Prophetas, alios verò Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores, ad consummationem Sanctorum in opus ministerii. Inde est quod qui sine missione honorem sibi arrogare præsumplerunt, schismatici habiti sunt; atque ex iis sunt de quibus dicit Deus apud Jeremiam cap. 23. v. 21. *Non mittebam Prophetas, & ipsi currebant: non loquebar ad illos, & ipsi propheta-bant. De iisdem Christus Joan. 10. v. 1. Qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille**

ille fur & latro. De iisdem loquitur Tertullianus de Præscriptionibus cap. 37. *Qui estis? inquit, quando. & unde venistis? Quid in meo agitis, non mei? Quo denique, Marcion, iure silvam meam cadis? Qualicentia, Valentine, fontes meos transvertis? Quo potestate, Apelles, limites meos commoves? Mea est possessio, olim possidebo, prior possideo, habeo origines firmas ab ipsis auctoribus quorum fuit res.* Et S. Cyprianus Lib. de unitate Ecclesiæ de Hæreticis loquens, *Hi sunt, inquit, qui se uliro apud temerarios convenas, sine divina dispositione præsciunt; qui se præpositos sine ulla ordinationis lege constituunt; qui nemine Episcopatum dante, Episcopi sibi nomen assumunt.*

P. 182.

To. 4. p.

2. p. 302.

Ibid.

Tum quia Ecclesia non potest esse sine Episcopo, iudice S. Hieronymo Dial. adversus Luciferianos. *Ecclesia, inquit, non est, quæ Sacerdotes non habet.* Ibidem ait sectam cum Hilario interiisse, quoniam cum tantum Diaconus esset, alios mittere & ordinare non poterat.

P. 118.

Ita pariter S. Cyprianus Epistola 69. *Ecclesia est plebs Sacerdotum adunata, & Pastori suo grex adhaerens.* Unde scire debes, inquit, Ecclesiam esse in Episcopo, & Episcopum in Ecclesia: & si qui cum Episcopo non sit, in Ecclesia non esse. Et Epistola 27. *Inde, inquit, per temporum & successionum vices, Episcoporum ordinatio, & Ecclesiæ ratio decurrit, ut Ecclesia super Episcopos constituatur, & omnis actus Ecclesiæ per eosdem Præpositos gubernetur.*

P. 39.

IV. denique, successionem Pastorum ab Apostolis non interruptam esse Apostolicæ Ecclesiæ notam, & quidem Ecclesiæ Christi propriam, ostendunt.

P. 213. B

Tertullianus de Præscriptionibus cap. 32. *«Cæterum, inquit, si quæ (hæreses) audent interferrere le- »tati Apostolicæ, ut ideo videantur ab Apostolis tra- »ditæ, quia sub Apostolis fuerunt, possumus dicere: »Edant ergo origines Ecclesiarum suarum: evolvant »ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones »ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus ali- »quem ex Apostolis, vel Apostolicis viris, qui tamen »cum Apostolis perseveraverit, habuerit authorem & »antecessorem. Hoc enim modo Ecclesiæ Apostolicæ »census suos deferunt: sicut Smyrnæorum Ecclesia, »Polycarpum ab Joanne collocatum refert. Sicut Ro- »manorum, Clementem à Petro ordinatum edit: pro- »inde utique & cæteræ exhibent, quos ab Apostolis in »Episcopatum constitutos, Apostolici seminis traduces »habeant. Confringant tale aliquid Hæretici. Quid »enim illis post blasphemiam illicitum est?*

S. Irenæus Lib. 3. cap. 3. jam citato, hanc etiam Episcoporum continuam successionem Hæreticis opponit, atque Catalogum textit Episcoporum Romanorum qui à S. Petro usque ad Eleutherium, qui suo sedebat tempore, Romanam Ecclesiam gubernarunt. *«Quoniam, inquit, valde longum est in hoc tali volumine »omnium Ecclesiarum enumerare successiones, maxi- »mæ & antiquissimæ, & omnibus cognitæ, à gloriosissi- »mis duobus Apostolis Petro & Paulo Romæ funda- »tæ & constitutæ Ecclesiæ, eam quam habet ab Apo- »stolis Traditionem, & annuntiatam hominibus fidem, »per successiones Episcoporum pervenientem usque »ad nos indicantes, confundimus omnes eos, qui quo- »quo modo, vel per sibi placentia, vel vanam gloriam, »vel per cæcitatem & malam sententiam, præterquam »oportet colligunt. Ad hanc enim Ecclesiam, propter »potiorem principalitatem necesse est omnem conve- »nire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt undique fideles, »in qua semper ab his qui sunt undique, conservata est »ea quæ est ab Apostolis Traditio.*

P. 175.

col. 2.

P. 262.

Et L. 4. c. 26. aliàs 43. n. 2. *Eis, inquit, qui in Ec- »clesia sunt, Presbyteris, obaudire oportet, his qui successio- »nem habent ab Apostolis sicut ostendimus: qui cum Episcopa- »tus successionem charisma veritatis certum, secundum placitum »Patris acceperunt: reliquos verò qui abstant à principali »successione, & quocunque loco colligunt, suspectos habere, vel »quasi Hæreticos & malæ sententiæ; vel quasi scindentes & »elatos, & sibi placentes &c.*

Idem ab Hæreticis sui temporis postulabat Optatus. *Vos, inquiebat Lib. 2. contra Parmenianum, vestra »Cathedra originem reddite, qui vobis vultis sanctam Eccle- »siam vindicare.*

P. 28.

SECUNDA CONCLUSIO.

Societas Catholicorum est verè Apostolica, tum prop- ter originis & doctrinæ ab Apostolis derivatæ anti- quitatem; tum propter Pastorum suorum legiti- mam missionem; tum denique propter eorundem Apostolicam successionem.

Prima pars probatur.

Ac 1. Ecclesiam nostram eandem esse cum Ecclesia quinque priorum sæculorum, quam verè Apostolicam fuisse non dissidentur adversarii, patet tum ex unione ipsius cum Papali Cathedra, quam ut tesseram & cen- trum communionis Ecclesiasticæ habuit tota antiqui- tas; tum ex publica ipsius professione, qua supremum Ecclesiæ universalis tribunal in causis fidei & Regio- nis dijudicandis agnoscit: hæc enim duo potissimum spectari debent in Ecclesia veteri; nempe unitas Ca- pitis, & autoritas Ecclesiæ, quam propugnant Ca- tholici, ut maximè necessariam ad fidei conservatio- nem.

Patet etiam ex eo quòd si à priori & Apostolica Ec- clesia nostra defecisset societas; si facta fuisset in ea ali- qua mutatio, certè aliqua ex iis quæ in omni insigni mutatione observantur, demonstrari possent, scilicet author hujus defectionis, vel novum aliquod dogma, vel tempus quo cæpit, vel locus ubi cæpit, vel quis eam initio oppugnaverit; vel denique exiguus ab ini- tio cætus ex quo cæperit, & unde paulatim aliorum accessu creverit: hæc enim omnia deprehendi possunt in illa celebri Ecclesiæ mutatione, cum authore Chri- sto, à statu veteris, transit ad statum novi Testamenti. Atqui defectionis hujus à pristina Ecclesia, atque in- signis mutationis in nostra societate, nullum ex præ- dictis signis proferri potest ab adversariis nostris; ergo &c.

II. Societatem nostram Apostolicam esse ratione doctrinæ ab Apostolis ad nos usque derivatæ, duplici via ostendi potest. 1. Comparando nostræ fidei capi- ta cum iis quæ quinque prioribus sæculis vetus & Apo- stolica Ecclesia propugnavit, & ostendendo eandem planè & illis & nobis esse fidem; quod exequuntur Catholici, ubi de singulis capitibus disputant cum No- vatoribus. 2. Potest ostendi ex ipsis nostris adversariis qui non dissimulant se ab antiqua Ecclesia dissentire in iis capitibus quæ fatentur nobis cum antiquis esse com- munia. Sic v. g. Calvinus Lib. 3. Instit. cap. 4. nu. 38. ait, *omnes ferè Veteres quorum Libri existunt, ubi de satis- »factione agitur, aut hac in parte lapsos fuisse, aut nimis »asperè & durè locutos.* Ibid. cap. 5. n. 10. dicit, *ante mille »& trecentos annos usu receptum fuisse, ut preces pro defunctis, sed in errorem lapsos esse veteres.* Ita etiam loquitur circa cœlibatum Sacerdotum, circa pœni- tentiam publicam quæ olim in Ecclesia vigeat, circa jejuniū quadragesimale; aitque veterum austerita- tem immodicam, & superstitionem circa hæc capita nullatenus excusari posse; neque ipsi Augustino par- cendum existimat, quem aliàs tamen tanti facere vi- debatur, quod nempe votum matris de sacrificio pro sui memoria & requie offerendo, adimplevisset con- tra Scripturæ normam. Prætermittimus alia multa, quæ passim occurrunt apud Calvinum & multos alios recentiores, imprimis Jurium, qui in suo veræ Ec- clesiæ Systemate, loquens de ea Catholicorum opi- nione, quæ Ecclesiam Christi in unica & individuali communione includit, quamque crudelissimam & absurdissimam vocat, fatentur sumpsisse initium cir- ca medium tertii sæculi in Asia, exinde in Africa ab Agrippino, Cypriano, Augustino & aliis propugna- tam fuisse.

Bellar.
de unit.
c. 5.

P. 239.

P. 243.

P. 243.

III. SS. Patres hic Conclusionem prima laudati, de Ecclesia Romana loquuntur, cum probant adversus sui temporis Hæreticos, veram Ecclesiam esse Apo- stolicam, ut legenti patebit.

Secunda pars, Pastores scilicet Romanæ communi- nis legitimam habere missionem.

Probatur: tum quia legitima missio nihil aliud est quam vocatio seu ordinatio ad Ministerium Ecclesiasti- cum facta per impositionem manuum Episcopalem; qualis legitur in Scripturis ab Apostolis usurpata cum Ministros ordinarunt. Act. 6. 2. ad Timoth. 1. 1. ad Timoth. 5. ad Titum 1. qualis etiam semper in Ecclesia fuit usurpata, ut ostendimus in Tractatu de Sacramen- to Ordinis. Tum quia quoties in aliqua societate per- fecta est subordinatio Ministrorum & membrorum cum Capite, toties est legitima Pastorum ejusdem so- cietatis missio; ut enim hæc legitima sit, satis est quòd fiat ab habentibus legitimam auctoritatem: atqui in societate Catholicorum est perfecta subordinatio Mi- nistrorum & membrorum cum Capite.

Tertia pars, nempe esse in societate Romana succe- sionem non interruptam Pastorum, præsertim verò Ro- manorum Pontificum, ex citatis Conclusionem prima S. Irenæi & Tertulliani testimoniis manet abunde de- monstrata. Hinc S. Aug. contra Epistolam fundamen- ti cap.

To. 8. p.
153. C.
To. 9. p.
7. E.

ti cap. 4. Tenet me, inquit, in Ecclesia ab ipsa Sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas Dominus commendavit, usque ad presentem Episcopatum successio Sacerdotum. Et in Psalmo contra partem Donati: Numerate, inquit, Sacerdotes vel ab ipsa Petri Sede, & in ordine illo Patrum quis cui successit videte: ipsa est petra, quam non vincunt superba inferorum porta.

TERTIA CONCLUSIO.

Societas Protestantium non habet prædictos Ecclesiæ Apostolicæ characteres.

Probatur: Quia nec habet antiquitatem doctrinæ & originis, nec legitimam missionem, & Apostolicam successionem in suis Pastoribus.

Ac I. non habet antiquitatem doctrinæ ab Apostolis derivatæ: tum quia eam propugnant & renovant Novatores doctrinam, quam vetus & Apostolica Ecclesia in antiquis Hæreticis Simonianis, Pelagianis, Novatianis, Donatistis, Aerianis jam dudum proscripsit. Momentum hoc fusè pertractatum lege apud Coccium in Thesaurò Lib. 8. de signis Ecclesiæ, art. 3. & Bellarminum de Notis Ecclesiæ Lib. 4. cap. 9. Tum quia fatentur ipsi Reformatores, ut ex Calvino mox audivimus Conclusionem secundam, se in multis ab antiqua quinque priorum sæculorum Ecclesia dissentire.

II. Non habet etiam societas Protestantium antiquitatem originis, cujus scilicet & author, & tempus, quo nata est, & locus, & dogmata consignari facile possunt; quod in omnibus Hæreticis & Novatoribus observari posse declarant SS. Justinus in Dial. cum Tryphone, Irenæus L. 1. c. 23. Hieronimus Dial. adversus Luciferianos in fine verba laudavimus supra conclusionem secundam, ubi de Catholicitate veræ Christi Ecclesiæ.

Præterea, cum fateantur nostri Reformatores, se in communione Catholicorum ante suam separationem vixisse, necesse est etiam ut fateantur, aut illam societatem fuisse veram Ecclesiam; & tunc schismatis rei arguentur, cum ab ea societate recesserint: aut se novam instituisse; & tunc originis suæ novitatem demonstrabunt: aut alicui tandem, quæ antiquior esset, se adjunxisse. At nullam assignare possunt, cum qua consortium & societatem habere solliciti fuerint, aut cui ea obsequia, quæ veræ Ecclesiæ debentur ab Hæreticis recens conversis, præstiterint.

III. Non habet societas Protestantium legitimam in suis Pastoribus missionem, nec ordinariam, nec extraordinariam.

Non habent ordinariam: tum quia vel hanc missionem ordinariam acceperint ab Ecclesia Romana in cujus communione vivebant, vel ab aliqua alia Ecclesia, in cujus societatem admissi sunt: atqui neutrum dici potest. Non primum; vel enim Ecclesia Romana tempore primorum Reformatum fuit hæretica, vel non fuit: si fuit hæretica; ergo non fuit vera Ecclesia, adeoque nec habuit potestatem regendi & Ministros mittendi; ac proinde nec eam potestatem quam non habebat, potuit in primos Reformatores transferre; neque potuerunt fieri legitimi Ministri, qui non nisi ab Hæreticis ordinati fuissent: certum enim est ex tota antiquitate, Hæreticos omni semper autoritate & jurisdictione in Ecclesia Christi privatos fuisse. Si verò non fuit hæretica; ergo Reformatores nostri & hæretici fuerunt & schismatici, cum & ipsius societatem deseruerint, & dogmata ejus fidei contraria professi fuerint; adeoque eo ipso omni autoritate regendi Ecclesias & legitimos Ministros constituendi exciderint, quamvis in Catholica Ecclesia fuissent ordinati Episcopi.

Secundum etiam dici non potest: nullam enim proferte possunt Novatores societatem, à qua sacrum Ministerium acceperint, imò cui adjuncti fuerint. Tum quia si vel doctrinæ suæ principiis stare velint Reformatores, necessariò statuere debent Calvinum aliosque ex suis in Ecclesia Catholica baptizatos, missionis ordinariæ capaces non fuisse; quod ostendo ex domesticis Reformatum principiis, scilicet. Quicumque non est baptizatus, vel cujus Baptismus est invalidus, missionis ordinariæ omnino est incapax: atqui Calvinus, si sequamur doctrinam Reformationis, vel non est baptizatus, vel ejus Baptismus est invalidus. Nam quicumque baptizatur per eum qui nec vocationem habet nec missionem, is vel non est baptizatus vel ejus Baptismus est invalidus: atqui Calvinus baptizatus est per eum qui nec vocationem habuit, nec missionem; ergo &c.

Tourneki Tomi II. P. I. De Ecclesia.

Major propositio hujus syllogismi est ipsamet doctrina Reformatum: docent enim Baptismum administratum ab eo qui non habet vocationem vel missionem, esse nullum. Ita in Confessione Gallica articulo 31. & in Disciplina Gallica cap. 11. art. 1. & Concilium Nationale Magdeburgense responsione ad interrogationem 74.

Minor est etiam ipsorum doctrina: nam eorum Disciplina Gallica vult iterum ordinari illos Sacerdotes, qui à nobis ad ipsos transeunt, quia nec licitum est nec conveniens audire Prædicatores Ecclesiæ Romanæ; quia, inquit, nullam habent jurisdictionem Ecclesiasticam, eorumque vocatio illegitima est. Ita Disciplina Gallica cap. 1. art. 2. & cap. 14. art. 12. Ita & Confessio Scotica articulo 22.

Non habent etiam missionem extraordinariam: hoc enim miraculis confirmari debet, qualis fuit missio Moylis, Prophetarum, Apostolorum, Christi ipsius; aut saltem debuit in Scripturis talis missionis futuræ mentio fieri, ut nempe hoc pacto distinguantur qui verè mittuntur à Deo, ab intrusis. Etenim tanti momenti sunt ea ad quæ se missos allere debent Reformatores, ut nisi miraculis missionem hanc confirmant, seductores & falsi Prophetæ habeantur necesse est. Quatuor scilicet involvit hæc tam insolens & extraordinaria missio. 1. eos à Deo immediatè cum omni Episcoporum antiquorum autoritate institutos fuisse. 2. acceperint auctoritatem ubique terrarum reformatam doctrinam annuntiandi; Pastores, qui eam populis proponerent, instituendi, aliosque in quacunque tandem secta fuerint, deponendi. 3. missos fuisse ut omnes ab antiquis Conciliis latas definitiones expendere; & si quæ viderentur injustæ, prorsus abolerent. 4. statim atque visi fuerint, & suam Reformationem prædicaverint, omnes Christianos, seu Romanos, seu Græcos, seu Armenos, seu Jacobitas aut Nestorianos, eam amplecti debuissent. Atqui nisi miraculis comprobetur tam extraordinaria vocatio, quis non intelligit neminem esse qui non debeat eam rejicere.

IV. Non habet societas Protestantium successionem Apostolicam in suis Pastoribus. Vbi, quæso, erat Calviniana secta ante Calvinum? Ubi Lutherana, ante Lutherum? Ipsis igitur meritò dici potest, quod sui temporis Hæreticis dicebat Tertullianus antea laudatus: *Edant ergo origines Ecclesiarum suarum.* Vel quod S. Cyprianus Epist. 76. ad Magnum de Novatiano, *Novatianus, inquit, in Ecclesia non est, nec Episcopus computari potest, qui Evangelica & Apostolica traditione contempta, nemini succedens, à se ipso oratus est. Et infra: Pastor haberi quomodo potest, qui (manente vero Pastore, & in Ecclesia Dei ordinatione succedanea præsidente) nemini succedens, & à se ipso incipiens, alienus sit & profanus? Et Epistola ad Antonianum de Cornelio S. P. sic habet: Cornelius Episcopus factus est... cum Fabiani locus, id est, cum locus Petri, & gradus Cathedræ sacerdotalis vacaret, quo occupato de Dei voluntate atque omnium nostrum consensione firmato, quisquis jam Episcopus fieri voluerit, foris fiat necesse est.*

P. 151.

Ibid.

P. 68.

Solvuntur Objectiones adversus secundam & tertiam Conclusionem.

Objicies contra secundam Conclusionem: Antiquitas argumentum est rei deficientis, & ad interitum suum vergentis; ergo ex illa duci non debet veræ Ecclesiæ perpetuæ & indeficientis nota.

Resp. Ita quidem esse in rebus naturalibus, vel hominum arte & industria constitutis, quæ sorti rerum humanarum obnoxia sunt: at in Ecclesia, quæ à Deo ipso constituta est, ac Spiritu sancto regente & docente animatur, quæ habet perennitatis ac perpetuæ durationis divinas promissiones, ista locum non habent; ac puerile planè est illud argumentum & risu potius excipiendum quàm seriò refellendum.

Objicies 2. Ministri Romanæ Ecclesiæ v. g. Summus Pontifex, Episcopi, non videntur legitimam habere missionem: siquidem S. Pontifex eligitur à Cardinalibus, qui sunt institutionis humanæ; Episcopi à Regibus eliguntur, imò olim necessarius erat populi consensus &c.

Resp. ordinationem ab electione distingui debere; eliguntur quidem SS. Pontifices à Cardinalibus, eliguntur Episcopi à Regibus, sed ordinantur ab Episcopis, qui juris sunt divini. Modus electionis Ministro-

rum ad disciplinam, modus verò ordinationis per impositionem manus Episcoporum, ad divinam pertinet institutionem.

Objicies 3. Successio in Pastoribus etiam non interrupta, non potest esse nota quæ veram Christi Ecclesiam distinguat; triplex etenim potest distingui successio, vel ratione loci, vel ratione personarum, vel ratione doctrinæ: atqui nulla ex his potest probare veram Christi Ecclesiam.

Non prima; Nam Ecclesia Christi certis locis & regionibus non est alligata; in quò differt à Synagoga Judæorum, quæ Templo Jerosolymitano erat addicta. Hinc veri Petri successores non semper Romæ sederunt, sed in Galliis Avenioni plusquam septuaginta annis.

Non secunda: Nam hæc successio communis est pluribus aliis societatibus, quæ veræ Christi Ecclesiæ non sunt; quales sunt societates Græcorum, Syrorum, Armenorum & Æthiopum, qui suarum Ecclesiarum longissimas successiones enumerant.

Non tertia: Hoc enim ipsum est, de quo controversitur. Quærimus enim, ubi sit vera doctrina; non potest igitur indicari Ecclesia per illam doctrinæ successionem.

Resp. Nego ant.

Ad primam probationem, dico successionem Episcoporum Romanorum minimè interruptam fuisse, cum eorum aliqui Avenioni sederunt. Sive enim Romæ sint, sive alibi SS. Pontifices, semper sunt Petri successores: quemadmodum cum Roma aberant alibi degentes, seu tempore Ethnicorum Imperatorum, seu Alarico Gothorum Rege Romam capiente cum sedebat Innocentius I. vel Genferico Urbem postea subigente ac depopulante tempore Virgilii; vel sævienti- bus Longobardis, quorum tyrannicum in Romanos agendi morem suis passim Episcopis perstringit S. Gregorius; vel denique cum ætate S. Bernardi in Gallias sese receperunt, ut refert S. ille Doctor Epistola 243. ad populum Romanum, & 244. ad Conradum Imperatorem.

Ad secundam, dico 1. jam pridem defecisse legitimam Pastorum successionem in Ecclesia Orientali. In Syria ab anno 768. abrupta fuit, Antiochiam occupantibus Mahumetanis: Jerosolymis quoque ab an. 636. Recuperata quidem est post quingentos annos Terra sancta, sed iterum cum omni Syria in potestatem Infidelium reducta est. 2. Antequam extincta esset personalis illa successio, jam hæreses istas invaserant; & Græci præter Schisma quod ab aliquot sæculis foverunt, & cujus in tribus Conciliis, Lateranensi scilicet, Lugdunensi & Florentino, convicti sunt, in apertum etiam errorem contra processionem Spiritus sancti à Filio lapsi sunt.

3. Nec putamus necesse ut ii qui ad veram Ecclesiam pertinent, suorum Pastorum particularium successionem continuam ostendant; sed satis est, si successionem Episcoporum universalium, qui sunt Romani Episcopi, exhibeant: atque hanc ob causam in una Pontificum Romanorum collectione sistebant veteres Episcopi; de illa principali successionem solliciti magis quam de sua. Hinc nec Irenæus Lugdunenses Prælatos, quos fuerat secutus, nec Eusebius Cæsareenses suos doctores, nec Epiphanius Salaminenses, nec Optatus Milevitanos, nec Augustinus Hypponenses in medium adducunt; sed communi consensu in uno solo Romanorum Antistitem albo inscribendo conspirant: satis illis erat Ecclesiæ illius principalis, cujus se membra esse gloriabantur, & unde unitas sacerdotalis exorta est, continuam successionem enumerare.

Addit Bellarminus, de Notis Ecclesiæ Lib. 4. cap. 8. argumentum à successionem legitimam præcipue à nobis adduci, ad probandum non esse Ecclesiam ubi non est hæc successio; quod quidem evidens est: ex quo tamen necessario non colligitur, ibi esse Ecclesiam, ubi est successio. Itaque hoc argumento probamus evidenter non esse Ecclesiam apud Lutheranos, apud quos nulla est Episcoporum successio.

Ad tertiam, dico doctrinam sanam à successionem legitimam separari non posse, imò & in ipsa includi: ubi enim aliquis legitima ordinatione succedit, nec à communione & doctrina, in qua ordinatus fuit, recedit, tunc necessario sanam profitetur doctrinam, utpote qui unitatem servat. Neque tamen sanam illam doctrinam, quæ perpetua est legitimæ successionis comes, assignamus ut notam dignoscendæ veræ Ecclesiæ idoneam, sed ipsam Pastorum succedentium sibi legitimam vocationem & ordinationem: doctrina

enim ipsa non loquitur, sed à Pastoribus legitimis docetur, sive illa aperte in Scripturis contineatur, sive ex aliqua Scripturæ interpretatione petatur, sive denique ex sola Traditione accipiat.

Objicies 4. Nonne periit in societate nostra legitima successio Episcoporum Romanorum, cum in hanc Sedem intrusi sunt viri in moribus corrupti, non diffidente ipsomet Baronio ad annum Christi 897.

Resp. Solere hic Novatores aliquorum Pontificum flagitia in apertam lucem proferre, ut invidiam Romanæ Sedi concilient; sed quid inde consequuntur, Nihil profectò. Ipsa enim Sedes sancta est, sancta & legitima successio, licet aliqui flagitiose interdum vixerint. Suprà Cathedram Moysis sederunt Scribæ & Pharisei, quæ docent, non quæ faciunt imitanda. Neque in hos nonnullorum Pontificum corruptos mores conjicere oculos debent Christiani, nisi ut divinam admittantur ac laudent providentiam & singularem protectionem, qua Romanam Sedem, non obstante illa aliquorum ex ipsis Pontificibus morum corruptela ac depravatione, incolumem semper ac firmam conservavit.

Objicies contra tertiam Conclusionem.

I. cum Calvino in præfatione institutionis: Ecclesia Reformatorum non est nova; sed antiquissima; imò est illa ipsa quam Christus fundavit, licet per multa sæcula non apparuerit, sed posterioribus tantum temporibus visa fuerit.

Resp. & urgeo contra Reformatores nostros, illud idem argumentum, quo utebatur olim S. Augustinus Lib. 3. de Baptismo cap. 2. Aut illa Ecclesia, quæ nunc apparuit, antè perierat; vel non perierat, sed tantum latebat: atqui neutrum dici potest. Non primum: tum quia si periit mater, quomodo renasci potuissent filii? tum quia undenam ipsi ortum habeant exponere non possunt; tum quia falsæ essent promissiones Christi Matth. 16. v. 18. Non secundum: vel enim illa Ecclesia tunc latens profitebatur fidem suam, vel non profitebatur: si profitebatur, ergo non erat latens, sed manifesta; si verò manifesta, quomodo nullus advertebat? Si non profitebatur, ergo nulla tunc erat Ecclesia; cum ipsi contendant confessionem fidei notam esse veræ Ecclesiæ essentialem. Deinde si tandem delituit Ecclesia, ut Calvino placet, ea certè peioris fuit conditionis, quam quælibet Hæreticorum Secta, atque etiam ipse Judæorum populus post everisionem Jerosolymæ: nulla enim est Hæreticorum Secta quæ sua non habuerit templa, suos Episcopos, sua Sacramenta; imò Judæi post everfam Jerusalem aliquas habuere sparsas hinc & inde Synagogas.

Objicies 2. Ante reformationem Ecclesiæ factam à Protestantibus, adeo corruptus erat ubique ejus status, ut jure potuerint imò & debuerint, vocatione ordinaria minimè spectata, meliores & docti quique reformationem Ecclesiæ instituere; neque necesse erat eos habere extraordinariam vocationem proprie dictam.

Resp. 1. tali responsione viam aperiri omnibus hæresibus: nullus quippe erit Novator, qui non fingat ita corruptum esse Ecclesiæ statum, ut debeat absque ulla vocatione ordinaria vel extraordinaria ipsius reformationem aggredi: & hoc etiam hodie contendunt fanatici quidam Galli in Angliam transfugæ, qui jam temeritatis suæ ac factæ populis illusionis pœnas dederunt.

Resp. 2. Recentiores quosdam ita quidem conari effugere; at non ita antiqua eorum doctrina. Confessio enim Gallica, quam sequi debent omnes Calviniani, sic habet articulo 31. *Credimus nulli fas esse propria sua auctoritate invadere Ecclesiæ gubernacula, sed opus esse legitima electione quoad fieri potest, & quamdiu Dominus permittit. Addimus autem nominatim illam exceptionem, quoniam interdum, ut nostris etiam temporibus interrupto Ecclesiæ statu, necesse fuit nonnullos extra ordinem divinitus excitari, qui Ecclesiæ collapsæ ruinas instaurarent.*

Instabis cum Calvino: Etsi fateamur, inquiunt, propter defectionem Pastorum, missionem ordinariam interruptam fuisse, atque adeo ad extraordinariam esse confugiendum, non tamen inferri debet, quod si desierint Pastores continuo perituram Ecclesiam: neque enim promissio Christi de perpetuitate Ecclesiæ, necessario importat perpetuitatem Pastorum.

Resp. Bene est quod supponat & fateatur Calvinus Ecclesiam nunquam posse intercidere: sed figmentum est cum in perpetuitate Ecclesiæ, Pastorum quoque perpetuam successionem non includi asserit. Repugnat enim Confessioni Helveticæ, quæ docet articulo 18.

A tempore Christi huc usque fuisse in Ecclesia Pastores non interrupta successione. Confessione Saxonica, quæ articulo 12. disertis verbis docet, Ministerium Ecclesie esse perpetuum. Quin repugnat ipsimet Calvino, qui Lib. 4. Institutionis c. 3. dicit, Ex ordinatione Christi sublato Ministerio perire ædificationem Ecclesie. Et ad caput 4. Epistolæ ad Ephesios dicit, Pastoribus nunquam posse carere Ecclesiam.

Objicies 3. Ut probetur missio ordinaria in Pastoribus Reformationum, satis est quod Lutherus, Calvinus & Zuinglius ordinati fuerint ab Ecclesia Romana per impositionem manuum Presbyteri: atqui reipsa sic ordinati sunt &c.

Resp. Si à Romana Ecclesia potestatem suam acceperunt, ergo nullam habent, cum societas lapsa in idololatriam nullam habeat potestatem quam dare possit: si autem vera erat Ecclesia, cur ergo eam deseruerunt? cum altare contra altare erigi non possit absque schismate. Deinde, si tunc Ecclesia potestatem habuit dandi Sacerdotii, certe & habuit auferendæ jurisdictionis: ac proinde acceptam illam potestatem amiserunt, cum ab Ecclesia excommunicati sunt.

ARTICULUS VI.

An vera Christi Ecclesia sit Romana.

DUO hic distinguenda: doctrina fidei, & morum disciplina. Hæc verò duplex est: una universalis, quæ per omnes Ecclesias pervasit, & ab omnibus observatur, quæ maximè locum habet in publica & solemni Sacramentorum administratione. Tales sunt v. g. Exorcismi in Baptismo; Communio sub unica specie in Eucharistia; in Ordinatione, celibatus majorum Clericorum saltem apud omnes Occidentales Ecclesias, & aliæ Sacramentorum ceremoniæ. Alia verò est disciplina particularis, quæ spectat proprios Ecclesiarum particularium mores, usus, ritus, jura, privilegia, immunitates, libertates.

Catholica porro Christi Ecclesia dicitur Romana, tum à disciplina illa generali, tum maximè ab ipsa fide, quæ una esse debet cum Romana in omnibus & singulis Ecclesiis; non verò à disciplina particulari, quæ salva fide diversa esse potest ac discrepans, suæ etenim unicuique Provinciæ jura servanda esse statuit Concilium Ephesinum Actione 7. Placuit igitur sanctæ & œcumenicæ Synodo, ut unicuique Provinciæ pura & inviolata, quæ jam inde ab initio habuit, sua jura serventur, juxta veterem consuetudinem.

Tom. 3.
Conc. p.
301.

Tom. 1.
part. 2.
p. 579.

T. 2. p.
132. B.

Et S. Hieronymus Epistola 52. aliàs 28. Unaquæque Provincia, inquit, abundet in suo sensu, & præcepta majorum leges Apostolicas arbitretur.

Denique S. Gregorius Magnus Lib. 1. Epistola 43. aliàs 41. In una fide nihil officit sanctæ Ecclesiæ consuetudo diversa.

Ecclesia igitur Romana dicitur, tum propter fidem, quam Petrus & Paulus Romæ prædicarunt, ac suo consecrarunt sanguine, quam constanter Romana retinuit Ecclesia, & omnes Catholici sequi ac profiteri tenentur: tum propter Sædis Romæ singularem auctoritatem ac præminentem dignitatem: tum denique propter unitatem & Catholicam Communionem, cujus Sedes Romana origo est, centrum ac vinculum. Sit itaque.

CONCLUSIO.

Ecclesia Christi Catholica vere Romana est, ac esse debet.

Probatur hoc duplici generatim momento.

Primo: Romana Ecclesia ab Apostolis Petro & Paulo fundata est ac eorum sanguine consecrata, fidemque ab ipsis annuntiatam constanter retinuit, quam ab ipsa cæteræ per orbem Ecclesiæ recepere. Inde fluxit singularis ipsius supra cæteras Ecclesias dignitatis & auctoritatis prærogativa; inde aliarum Ecclesiarum mater ac magistra dicta.

Secundo: Ecclesia Romana centrum est ac vinculum Catholicæ communionis, atque apud Veteres conjunctio cum Sede Romana seu Apostolica semper habita est pro nota veræ atque Catholicæ Ecclesiæ.

Tournellii Tomi II. P. I. De Ecclesia.

PRIMUM MOMENTUM.

Sedes Petri Romæ.

Primo itaque constans est veterum Traditio, Petrum & Paulum venisse Romam, ibique fidem Christi disseminasse, quam proprio sanguine obfigurarunt. Ita.

Tertullianus Libro de Præscriptionibus c. 36. «Si Italiam adjaces, habes Romam, unde nobis quoque auctoritas præsto est. Ista quam felix Ecclesia! cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profunderunt, ubi Petrus Passionem Dominicæ adæquat. Et L. 4. adversus Marcionem c. 5. Videamus... quid etiam Romani de proximo sonent, quibus Evangelium & Petrus & Paulus sanguine quoque suo signatum relinquerunt.

S. Irenæus L. 3. adversus hæreses c. 3. Maxima, inquit, & antiquissima, & omnibus cognita, à gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo Romæ fundata & constituta Ecclesia Et c. 11. dixerat Cum Petrus & Paulus Romæ evangelizarent.

S. Cyprianus Epist. 52. ad Antonianum. Factus est Cornelius Episcopus... cum Fabiani locus, id est, cum locus Petri & gradus Cathedræ Sacerdotalis vacaret.

Eusebius L. 3. Hist. c. 4. Linus primus post Petrum Ecclesiæ Romanæ Episcopatum adeptus est.

Et in Chronico anni 44. à Christo nato. Petrus, inquit, Romam proficiscitur, ubi Evangelium prædicans 25. annis ejusdem urbis Episcopus perseverat.

Idem Euseb. L. 2. Hist. c. 25. «Paulus, inquit, Romæ truncatus Petrus vero cruci suffixus fuisse, eodem (Nerone) regnante traduntur. Quam quidem narrationem abunde confirmant Petri Paulique nomine insignita monumenta, quæ in urbis Romæ cæmeteriis etiamnum visuntur. Sed & Cælius quidem vir Catholicus qui Zephyrini Romæ urbis Episcopi temporibus floruit, in eo Libro quem scripsit adversus proculum patronum sectæ Cataphrygarum, de loco in quo prædictorum Apostolorum sacra corpora deposita sunt, ita loquitur: Ego vero, inquit, Apostolorum trophæa possum ostendere. Nam si ve Vaticanum, si ve ad Ostientem viam pergere libet, occurrent tibi trophæa eorum qui Ecclesiam illam fundarunt.

S. Hieronymus de Viris illustribus, de Petro. Petrus secundo Claudii anno Romam pergit, ibique viginti quinque annis Cathedram Sacerdotalem tenuit, usque ad ultimum annum Neronis.

S. Ambrosius L. 3. de Sacramentis c. 1. Petrus Apostolus, inquit, qui Sacerdos fuit Ecclesiæ Romanæ.

S. Augustinus L. 2. contra Lit. Petilianum c. 51. n. 118. Cathedra tibi quid fecit Ecclesia Romana, in qua Petrus sedit?

Optatus Milevitanus L. 2. adversus Parmen. n. 2. Negare non potes, inquit, scire te in urbe Roma Petro primo Cathedram Episcopalem esse collatum, in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus... in qua una Cathedra, unitas ab omnibus servaretur. Ergo Cathedram unicam, quæ est prima de dotibus, sedit prior Petrus: cui successit Linus &c. Etn. 9. Probatum est nos esse in Ecclesia sancta Catholica, apud quos & Symbolum Trinitatis est & per Cathedram Petri quæ nostra est.

Orosius L. 7. Hist. c. 6. Exordio Claudii Imperatoris, Petrus Apostolus Romam venit, & salutem cunctis fidei verbo docuit.

Sulpitius Severus L. 2. Hist. ubi de prima Neronis persecutione. Eo tempore, (Neronis) inquit, divina apud urbem (Romanam) Religio invaluerat, Petro ibi Episcopatum gerente.

Plura in rem apud omnes Catholicos certam & exploratam testimonia congerere superfluum prorsus videtur.

Ex illa porro fixa Petri Sede in urbe Roma promanavit singularis illa Ecclesiæ Romanæ supra cæteras Ecclesias honoris & jurisdictionis prærogativa: quam enim Petrus Primatus præminentiam in alios Apostolos à Christo acceperat, hanc ipse Sedi suæ Romæ suisque in ea Successoribus transmisit & communicavit. Ita communi suffragio universa docet Ecclesiæ Traditio.

S. Cyprianus Epist. 45. ad Cornelium ait, Romanam Ecclesiam radicem esse ac matrem Ecclesiæ Catholicæ.

Et Ep. 55. ad eundem ait, «Eam esse principalem Cathedram, unde unitas Sacerdotalis exorta est... ad quam

P. 215.
A.

P. 415.
D.

P. 175.

P. 174.

P. 68.

P. 74. A.

P. 67.
C. D.

To. 4.
part. 2.
p. 101.

To. 2. p.
363. B.
To. 9. p.
254. G.

P. 28.
P. 33.

Edit.
Colon.
P. 583.

P. 59.

P. 84.

P. 79. »quam perfidia non potest habere accessum. Jam supra
»dixerat, non aliunde obortas hæreses aut nata schis-
»mata, quam inde, quod Sacerdoti Dei non obtem-
»peratur, nec unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, &
»ad tempus iudex vice Christi cogitatur.

P. 215. Tertullianus mox laudatus de Præscript. c. 36. ubi
A. ait: Si Italia adjaces, babes Romam, unde nobis autoritas
præsto est.

P. 175. S. Iren. L. 3. adversus hæres. c. 3. Ad hanc Ecclesiam (Ro-
manam) propter potiorem principalitatem necesse est omnem
convenire Ecclesiam, hoc est, eos, qui sunt undique fideles, in
qua semper ab his, qui sunt undique, conservata est ea, quæ est
ab Apostolis Traditio.

To. 2. p. S. Aug. Ep. 43. aliàs 162. Ecclesia Romana, inquit, in
91. E. qua semper Apostolica Cathedra viguit principatus.

P. 905. S. Prosper L. de Vocat. gent. c. 16. Roma, inquit,
D. per Apostolici Sacerdotii principatum amplior facta est arce
Religionis, quam solio potestatis.

To. 3. p. Theodoretus Epist. 116. Habet sanctissima illa Sedes Ec-
989. C. clesiarum, quæ in toto orbe sunt, principatum.

P. 298. S. Fulgentius L. de Incarn. & Grat. c. 11. n. 21. sic
loquitur: »Quod duorum magnorum luminarium,
»Petri scilicet Paulique verbis, tanquam splendenti-
»bus radiis illustrata, eorumque decorata corporibus
»Romana, quæ mundi cacumen est, tenet & docet Ec-
»clesia, totusque cum ea Christianus orbis, & ad justi-
»tiam nihil hæsitans credit, & ad salutem non dubitat
»confiteri.

Atque inde Romanis Pontificibus quam multa,
quam gravia & immensa incumbunt officiorum ge-
nera! Eorum est omnium Ecclesiarum curam & sol-
licitudinem habere; invigilare Canonum executioni
per singulas Ecclesias; ab iis, si necessitas & utilitas Ec-
clesiæ postulat, dispensare, de controversiis fidei pro-
nuntiare; respondere ad Episcopum consulta, eorum
solvere dubia; majores eorum causas cognoscere ac ju-
dicare; Conciliorum decreta confirmare; omnibus
fidelibus fidei & morum regulam proponere.

Juvathic referre egregium in laudem & commen-
dationem Romanæ Sedis testimonium excerptum ex
Epistola trium Africæ Conciliorum, Numidiæ, Byza-
ceni, & Mauritanæ, ad Theodorum Papam, quæ le-
cta fuit Sessione, seu Secretario secundo Concilii I.
Lateranensis sub Martino I. S. Pontifice an. 649. in
causa Monothelitarum. »Magnum, inquit, & inde-
»ficientem omnibus Christianis fluente redundan-
»tem apud Apostolicam Sedem consistere fontem
»nullus ambigere possit, de quo rivuli prodeunt af-
»fluenter, universum largissimè irrigantes orbem
»Christianorum, cui etiam in honore beatissimi Petri
»Patrum decreta peculiarem omnem decrevere reve-
»rentiam in requirendis Dei rebus, quæ omnino &
»sollicitè debent, maximè verò justèque ab ipso Præ-
»sulum examinari vertice Apostolico, cujus vetusta
»sollicitudo est tam mala damnare, quam probare
»laudanda. Antiquis enim regulis sancitum est, ut
»quidquid quamvis in remotis vel in longinquo po-
»sitis ageretur Provinciis, non prius tractandum vel
»accipiendum sit, nisi ad notitiam almæ Sedis vestræ
»fuiſſet deductum, ut hujus autoritate, juxta quæ
»fuiſſet pronuntiatio, firmaretur, indeque sumerent
»cæteræ Ecclesiæ velut de natali suo fonte prædica-
»tionis exordium, & per diversas totius mundi Regio-
»nes puritatis incorruptæ maneat fidei Sacramenta
»salutis.

Tom. 9. Joannes VIII. S. Pontifex in Epist. 75. ad Michael-
Conc. p. lem Regem Bulgarorum. »Credimus, inquit, quod
60. C. »jam vos non lateat, nunquam Apostolicam B. Petri
»Sedem ab aliis Sedibus reprehensam, cum ipsa alias
»omnes, & præcipuè Constantinopolitanam sapissi-
»mè reprehendens, aut ab errore liberaverit, aut cer-
»tè in his, qui resipiscere noluerunt, sententiæ suæ ju-
»dicio condemnaverint. Noli ergo sequi Græcos, fili
»charissime, quia argumentis semper fallacibus stu-
»dent, semper dolosis intendunt versutiis. Et Epist. 76.

Ib. p. 62. »loquens de S. Petro. Ad hanc, inquit, Romanam urbem
A. »post Antiochiæ, quam in transitu visitavit, fundatam
»Ecclesiam, tanquam ad mundi dominam propera-
»vit... Pro hac itaque purissima fide B. Petrus Romæ
»moratus, in hac stabilivit Ecclesiam, & Sede Aposto-
»lica diutius gubernata, pro hac fide decus mortis
»assumpsit: sicque sanctam Romanam Ecclesiam
»in hac fide fundatam proprio sanguine... conse-
»cravit, & dedicavit... Sicut aqua nunquam potest
»alibi tam munda, vel tam limpida, quemadmo-
»dum in fonte, unde originem protrahit, inveni-
»ri; ita & fides nunquam omnino poterit alibi tam

»pura vel tam nitida reperiri, sicut in Ecclesiæ nostræ
»vivario.

Hincmarus Remensis L. de Prædest. c. 24. »Piis,
»devotis &que Catholicis hoc potest & hoc debet suf-
»ficere, quod omnium Ecclesiarum mater sancta Ca-
»tholica atque Apostolica docet Romana Ecclesia. Ipsa
»venim ut mater nos Christo genuit, nos Religione
»nutrivit, nos doctrina instruxit: nos sicut in S. Petro
»à Christo firma petra accepit, Doctores instituit, &
»Catholico lacte nutritos, & ad virum perfectum per-
»ductos, ad docendum alios informavit.

S. Petrus Chrysologus Ep. ad Eutych. »Hortamur
»te, frater honorabilis, ut iis, quæ à Beatissimo Papa
»Romanæ civitatis scripta sunt, obedienter attendas;
»quoniam B. Petrus, qui in propria Sede vivit & præ-
»sudet, præstat quærentibus fidei veritatem.

Denique, ut multos alios prætermittamus, S. Ber-
nardus Ep. 190. »Oportet, inquit, ad vestrum referri
»Apostolatam, pericula quæque & scandala emer-
»gentia in regno Dei, ea præsertim, quæ de fide con-
»tingunt. Dignum namque arbitror, ibi potissimum
»resarciri damna fidei, ubi non possit fides sentire
»defectum. Hæc quippe prærogativa Sedis. Cui enim
»alteri aliquando dictum est, Ego rogavi pro te, Pe-
»tre, ut non deficiat fides tua?

Ex his omnibus intelligitis, opinor, Romanam seu
Apostolicam Sedem, tanquam Caput cæteris Ecclesiis
dignitate, autoritate, fidei constantia præeminere;
præcipuas Orientis Ecclesias variis hæreseon procel-
lis diu agitata, tandem triste in fide naufragium fe-
cisse, Romanam verò in ea, quam ab Apostolis Petro
& Paulo accepit, firmiter ac constanter ad hanc usque
diem perdurasse. In qua, dicebat Irenæus Lib. 3. con-
tra hæreses c. 3. conservata est ea, quæ ab Apostolis est Tra-
ditio. De qua Hieronymus Lib. 3. adversus Rufinum:
Scito, inquit, Romanam fidem; Apostolica voce laudatam,
istiusmodi præstigias non recipere, etiam si Angelus aliter an-
nuntiet, quàm semel prædicatum est. Et Epistola 41. aliàs
65. ad Pammachium: Quisquis assertor novorum dogma-
tum, quæso te, ut parcas Romanis auribus, parcas fidei, quæ
Apostoli voce laudata est.

Constantem istam ac perpetuam Ecclesiæ tradi-
tionem intuebatur Synodus Tridentina Sess. 7. de Ba-
ptismo Can. 3. ubi Romanam Ecclesiam vocat matrem
& magistram aliarum Ecclesiarum.

SECUNDUM MOMENTUM.

Neccssitas communis cum Romana seu Apo- stolica Sede.

Cum Romana seu Apostolica Sedes centrum sit ac
vinculum unitatis & communionis Catholicæ, nemo
Catholicus haberi potest, nisi qui unitate fidei ac do-
ctrinæ cum ea conjunctus fuerit.

Conjungi verò potest, vel interna simul & externa,
vel tantum externa unione. Utriusque unionis vin-
culo cum ea colligantur, qui intus & in animo eandem
cum ipsa fidem ac doctrinam retinent, quam profiten-
tur exterius: qui verò intus & animo ab ejus fide ac
doctrina dissentiunt, nec tamen scindunt unitatem,
iisdem externis Sacramentorum vinculis constricti,
quales sunt omnes hæretici occulti, ii externam duntaxat ac sensibilem unionem retinent, non internam.
Nomen quidem habent illi, quod vivant; sed mortui
sunt, spiritu vitæ interiori destituti. Semper ab illius Ec-
clesiæ, quæ sine macula & ruga est, unitate divisus est, ait
S. Augustinus Lib. 1. de Baptismo contra Donatistas
cap. 17. etiam qui congregationi Sanctorum in carnali obdu-
ratione miscetur. Et verò sicut ille, qui injustè à corpo-
re Ecclesiæ præcisus est, intus tamen fidem & charita-
tem servat, verè ad unitatem Ecclesiæ pertinet; ita ab
ea divisus est, qui internè propter diversam fidem ac
doctrinam ab ea disjungitur, tametsi exterius servet
unitatem.

Ecclesia autem, quæ societas est externa & sensibi-
lis, de externa duntaxat unione seu communione ju-
dicat, non de interna. Utraque verò unio cum Ec-
clesia Romana semper necessaria fuit, omnibusque sæ-
culis spectata tanquam certissimum veræ fidei ac pu-
rioris doctrinæ signum & argumentum. Ita testantur

Tertullianus Lib. de Præscript. cap. 30. de Marcio-
ne ac Valentino sic loquitur. »Ubi tunc Marcion,
»Ponticus Naucerus, Stoicæ studiosus? Ubi Valenti-
»nus, Platonice Sæctator? Nam constat illos, neque
»adeo olim fuisse, Antonini fere principatu, & in Ca-
»tholicæ

To. 1. p.
152.

Edit.
Bonon.
p. 25.

To. 1. p.
643. E.

P. 176.

Tom. 4.
par. 2.
p. 449.
Ibid. p.
346.

Tom. 14.
Conc. p.
778. B.

To. 9. p.
93. C. D.

P. 213.
C.

«tholica primò doctrinam credidisse apud Ecclesiam Romanensem sub Episcopatu Eleutherii. « Doctrinæ, quam primò professi sunt Marcion & Valentinus, veritatem inde ostendit Tertullianus, quòd eam in Romana Ecclesia professi fuerint.

P. 175. S. Irenæus jam sæpius hic laudatus Lib. 3. c. 3. Ad hanc Ecclesiam, inquit, propter potiorem principalitatem ne-
cesse est omnem convenire Ecclesiam.

P. 19. S. Cyprianus Epist. 45. ad Cornelium. « Placuit... ut per omnes omnino istipositos Episcopos Litteræ afferent, ut te universi Collegæ nostri & communica-
tionem tuam, id est, Catholicæ Ecclesiæ unitatem, pariter & charitatem probarent firmiter ac tene-
rent. « Idem est Cypriano unitatem Ecclesiæ Catho-
licæ servare, ac communione cum Cornelio tunc Pon-
tifice Romano conjungi.

P. 66. Et Epist. 52. ad Antonianum initio: Scripsisti etiam, ait, ut exemplum earundem Litterarum ad Cornelium trans-
mitterem, ut scires te secum, hoc est, cum Catholica Ecclesia communicare. In mente S. Martyris, communicare cum Romano Episcopo idem est ac communicare cum Catholica Ecclesia.

T. 2. p. 1127. E. S. Ambrosius Oratione seu Libro de excussu fratris sui Satyri n. 74. Advocavit, inquit, ad se Episcopum, nec ullam veram putavit nisi veræ fidei gratiam, percontatusque ex eo est, utrumnam cum Episcopis Catholicis, hoc est, cum Romana Ecclesia conveniret? Adeo scilicet Catholicorum om-
nium animis altè infederat hæc sententia, societatem & communionem cum Romana Ecclesia necessariam esse, ut quis Catholicus audiri posset.

To. 4. p. 2. p. 22. S. Hieronymus Epist. 16. ad Damasum S. Pontifi-
cem hypostasis nomine, an scilicet una, vel tres in Deo hypostases dicendæ sint. « In tres partes, inquit, scissa
« Ecclesia ad se rapere me festinat... Ego interim cla-
mabo, Si quis Cathedræ Petri jungitur, meus est. Me-
letius, Vitalis, atque Paulinus tibi hære se dicunt,
« possem credere, si hoc unus assereret. Nunc aut duo
« mentionantur aut omnes.

Ab. p. 19. Et Epist. 14. ad eundem de eodem argumento dixe-
rat: « Ego... Beatitudini tuæ, id est, Cathedræ Petri,
« communionem confocior: super illam Petram, ædifi-
catam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc do-
mum magnum comederit, profanus est... Non novi
« Vitalem, Meletium respicio, ignoro Paulinum. Qui-
« cumque tecum non colligit, spargit. « Et in Epita-
phio Marcellæ scribit, S. Athanasium & ejus successo-
rem Petrum, Alexandrinos Episcopos, persecutionem
Arianæ hæreseos declinantes tanquam ad tutissimum
suar communionis portum, Romam confugisse.

P. 28. S. Optatus Milevitanus L. 2. de schismate Donati-
starum: « Igitur negare non potest, scire te in urbe
« Roma Petro primo Cathedram Episcopalem esse
« collatam, in qua sederit omnium Apostolorum Ca-
« put Petrus... in qua una Cathedra unitas ab omni-
« bus servaretur, ne cæteri Apostoli singulas sibi quis-
« que defenderent... Ergo Cathedram unam, quæ est
« prima de dotibus, sedet prior Petrus, cui successit Li-
« nius, Lino successit Clemens... Damaso Siricius, ho-
« die qui noster est socius; cum nobiscum totus orbis
« commercio formatarum, in una communionis so-
« cietate concordat. Cathedræ vos originem reddite,
« qui vobis vultis sanctam Ecclesiam vindicare.

Frequens erat apud Veteres illarum formarum Litterarum usus, quibus una constabat & declaraba-
tur Ecclesiæ totius communio, per communionem scilicet Episcoporum cum Romano Pontifice. Omnes etenim Fideles, sicut observat Albaspinus in Notis ad Optatum, cum suis Pastoribus in Missæ sacrificio communicabant; Pastores autem cum suis Episcopis, aut per Eulogias, quæ ad eos mittebantur, aut per Diaconos, aut denique in Synodis communionem ce-
lebrabant; Episcopi denique per Litteras communi-
catorias cum S. Pontifice commercium habebant. Quin & sæpe Litteras etiam communicatorias sibi in-
vicem scribebant Episcopi, ut iis perfectior commu-
nio denotaretur; ita ut haberentur Schismatici, qui fidei suæ rationem his publicis testimoniis non confir-
mabant.

Ed. vet. To. 2. p. 395. A. B. Ita S. Basilius Epist. 75. cum probare vellet, se Ca-
tholicæ Ecclesiæ membrum esse, non alio, quam illa-
rum Litterarum argumento id confirmat. Episcopi, inquit, totius orbis Litteras ad nos mittunt, & vicissim à nobis recipiunt, ex quibus cognoscere potestis, quod unanimis omnes eodemque sensu prædiximus.

Ita S. Aug. Epist. 44. aliàs 163. refellens Fortunium quendam Donatistarum Episcopum, qui affirmabat, communionem suam ubique terrarum diffusam esse:

Quarebam, inquit, S. Doctor, ab eo, utrum Epistolæ communicatorias, quas formatas dicimus, posset, quò vellem dare; & affirmabam, quòd manifestum erat omnibus, hoc modo facillimè illam terminari posse questionem. Parabam autem, ut si consentiret, ad illas Ecclesias à nobis tales Litteræ mitte-
rentur, quas in Apostolicis auctoritatibus pariter legerimus il-
lo jam tempore fuisse fundatas.

Et in Epist. 43. aliàs 162. docet vel hoc uno probari posse Cæcilianum, quem Donatistæ tam durè exagita-
bant, innocentem esse, nihilque timendum habere, quòd Romanæ Ecclesiæ cæterisque per orbem Epi-
scopis per Litteras communicatorias conjunctus fo-
ret; ipsos verò Donatistas, qui ab unitate Catholica recesserant, hujusmodi Litteras recipere amplius non posse. Qui posset non curare conspirantem multitudinem ini-
micorum, aiebat S. Doctor, cum se videret Romanæ Eccle-
siæ, in qua semper Apostolica Cathedræ viguit principatus... per communicatorias Litteras esse conjunctum.

Idem S. Doctor in Psalmo contra partem Donati ait: Venite fratres, si vultis, ut inseramini in vite. Dolor est, cum nos videamus præcisos ita jacere. Numerate Sacerdotes vel ab ipsa Petri Sede & in ordine illo Patrum quis cui suc-
cessit videte: Ipsa est petra, quam non vincunt superba infero-
rum portæ.

Sermone 2. in Psal. 101. n. 8. Deus unus est, inquit, Ecclesia unitas. Non respondet uni nisi unitas. Fieri autem non potest, ut Ecclesia sit una, nisi illi multi, qui rectè credunt, in unitatem unius Ecclesiastici corporis coalescant. Da enim unum, ait rursum Sermone 103. aliàs 26. de verbis Domini, & populus est: tolle unum, & turba est. Hanc verò fidelium sibi coherentium unitatem charitas facit, quæ hoc ipso rumpitur, & corpus lace-
ratur, quo membra pertinaciter incipiunt vel diversa credere, vel eadem credendo seorsum ab illo toto se-
parata sibi conventicula constituere. Illud hæresim, quæ sine schismate esse non potest; hoc propriè dictum schisma facit. Unde utrique malo Apostolus mederi cupiens, Obsecro, inquit, vos fratres, ut id ipsum dicatis omnes, docendo atque credendo, & non sint in vobis schis-
mata.

S. Leo Epist. 10. aliàs 89. ad Episcopos Viennensis Provinciæ: Hujus muneris, inquit, sacramentum ita Do-
minus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in Beatissimo Petro, Apostolorum omnium summo, principaliter collocaret; & ab ipso quasi quodam capite dona sua vellet in corpus omne manare, ut exortem se mysterii intelligeret esse divini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere.

Theodoretus Lib. 5. Hist. cap. 3. egregiè confirmat unionem fidei ac doctrinæ cum Pontifice Romano ne-
cessariam esse, ac verum signum doctrinæ purioris. Sic loquitur occasione dissidii, quòd erat inter Paulinum & Meletium circa regimen Ecclesiæ Antioche-
næ. Affirmabat Paulinus, se Damasi partium esse... Flavianus verò ille sapientissimus, qui in Presbytero-
rum adhuc numero censebatur, primò quidem ad Paulinum, Magistro audiente, sic est locutus: Si Da-
masi communionem amplecteris, o amice, tuæ no-
bis & illius doctrinæ consensum aperte demonstra... Quare dogmatum ostende concordiam, & Ecclesias secundum legem capelle. Deinde... ad Apollinarem converteris, Demiror te, inquit, o amice, tam impu-
denter repugnare veritati, idque cum exploratum habeas, Damasum perfectam à Deo Verbo assump-
tam esse naturam nostram profiteri... Quòd si hæc accusatio nostra falsa est, vel nunc saltem probatam abs te novitatem ejura, & Damasi doctrinam ample-
ctere, tum divinas ædes accipe. Videtis hic commu-
nionem cum Damaso æstimari ex consensione ejus-
dem cum ipso doctrinæ. Qui ergo à sententia & do-
ctrina Sedis Apostolicæ recedunt, ii communionem Catholica saltem interna cum Apostolica Sede non fruuntur.

Accedit & autoritas Concilii Constantinopolitani IV. anno 869. sic loquitur Actione 1. « Sequentes in
« omnibus Apostolicam Sedem & observantes ejus
« omnia constituta, speramus, ut in una communionem,
« quam Sedes Apostolica prædicat, esse mereamur, in
« qua est integra & vera Christiana Religionis solidi-
« tas: promittentes etiam, sequestratos à communionem
« Ecclesiæ Catholicæ, id est, non consentientes Sedi
« Apostolicæ, eorum nomina inter sacra non recitanda
« esse mysteria. « Videtis rursum idem esse à commu-
nionem Ecclesiæ Catholicæ extorrem fieri, ac non con-
sentire Sedi Apostolicæ. « His, ait Bellarminus L. 4. de
« motis Ecclesiæ cap. 10. adde experientiam. Videmus
« etiam omnes illas Ecclesias, quæ ab isto Capite
« (R. Pontifice) se diviserunt, tanquam ramos præcisos à C.

radice continuo aruisse. Certe Ecclesiæ Asiaticæ & Africanæ, quæ quondam ita florebant, ut numerosissima Concilia celebrarent, & semper haberent multos homines, vel doctrinâ, vel sanctitate, vel utroque Dei munere clarissimos, ab eò tempore, quò à Romana Ecclesiâ schisma fecerunt, nulla Concilia celebrarunt, nullos habuerunt homines famâ sanctitatis aut doctrinæ toti orbi notos, & nunc in summa ignorantia versantur.

Denique, cum Ecclesiâ una sit, atque res qualibet eò perfectior habeatur, quò propius tendit ad unitatem, necesse prorsus est unum aliquod in Ecclesiâ sit commune centrum, in quo multitudo fidelium quasi totidem lineæ colligantur & adincentur: aliâs declinari vix poterit periculum illius dissensionis ac schismatis, de quo conquerebatur Apostolus 1. Corinth. 1. v. 12. cum varii, quisque pro affectu suo, dicerent, *Ego quidem sum Pauli; ego autem Apollo; ego vero Cephæ.* Utenim scitè omnino & appositè discurret Barlaam Hieracensis apud Græcos Episcopus, in Epistolis, quas versus annum 1303. de unione utriusque Ecclesiæ scripsit: *Omnis multitudo ordine per se caret; nisi reducatur ad unum principium; pluralitas enim principiorum & carentia principii similis sunt inordinationis. Hujus quidem gentis (Romanæ) universa multitudo sub uno est ordinata principio, Ecclesiâ videlicet Romanâ & ejus Præsule, quem omnes honorant.* Epistola verò 2 ostendit, rem quamlibet eò perfectiorem esse, quò magis ad unitatem accedit; & quæ longius à Deo distat, eò inclinata magis esse ad malum; quæ verò ad illum accedunt propius, eò stabiliora esse ac firmitiora in bono: quod etiam in Ecclesiâ contigisse asserit. *Plurimæ enim & deterrimæ hæreses in partibus magis à Romanâ distantibus ortæ sunt: Romæ verò vel prope aures hæresum facti non sunt.*

Dices 1. Meletius Antiochenus communione Damasi S. Pontificis non fruebatur; unde S. Hieronymus antea laudatus dicebat: *Non novi Vitalem, meletium respuo.* Attamen Meletius magnæ fidei & sanctitatis laude & vivens & mortuus floruit: per honorificam ejus sepulturam jussu Imperatoris factam narrat Sozomenus Lib. 7. Hist. cap. 10. Ergo potest quis extra communionem Romani Pontificis constitutus, & veram fidem profiteri, & sanctitatem adipisci.

Resp. Distinguo ant. Meletius communione Damasi non fruebatur, ante initam cum Paulino pacem & concordiam, nego. Meletius & Paulinus de primatu in Sede Antiochena simul contendebant; uterque jus suum assererebat & vendicabat; uterque numerosam illam regebat in communi plebem: en discordiæ seminarium. Tandem pax ea conditione inter eos inita, ut alterutro demortuo qui superesset solus remaneret Antiochenus Episcopus. Ita rem narrat Theodoretus Lib. 5. Hist. c. 3. Esto igitur ante redditam illam pacem Meletius Damaso suspectus fuerit & ejus communione privatus; at saltem subinde occasione initæ pacis Damaso acceptus, & in communione ejus admissus fuit. Dixi autem, *Esto*, neque enim id certum & exploratum est. Namque Theodoretus loco mox citato, testatur Meletium ab impietate Ariana recessisse; & Sozomenus L. 7. c. 10. narrat mortuo Meletio, Flavianum præter datum jusjurandum Sedem Antiochenam, in qua sedebat Paulinus, occupasse: *non minime autem Episcopum Romanum, & cum eo cunctos: Sacerdotes occidentales indignatos esse adversus Flavianum, & Paulino quidem seu Episcopo Antiocheno consuetas scripsisse Epistolas, quas Synodales appellant, ad Flavianum verò silentium agebant.* Porro si Romanus Pontifex cum Paulino communione jungebatur, quanto magis cum Meletio de Trinitate ita Catholicè sentiente, ut Domino Antiocheno Episcopo judice, Ariani ad invdiam Catholicos appellarent Meletianos? Ita refert Facundus Lib. 8. cap. 5. ex Epistola Domni, quæ sic habet: *Dei homo S. Meletius, à quo appellationem habens apud nos custodes Apostolicorum dogmatum, (Meletianos enim nos vocant Arianæ sectatores.) Cum igitur S. Hieronymus dicebat se Meletium respuere, vel dubius erat de illius fide ac communione cum Damaso; vel saltem loquitur de tempore, quod antecessit initam inter Meletium & Paulinum concordiam.*

Dices 2. S. Cyprianus à Stephano excommunicatus fuit, & tamen Martyr sanctissime obiit.

Resp. Nego ant. De quo facto suo loco disseremus, ubi de Sacramentis in genere. Excommunicationem comminatus quidem fuit in Cyprianum Stephanus, sed intra minas hæsit, nec tulit sententiam; vicit enim pax in cordibus eorum, ipso judice Augustino.

Dices 3. Qui injustè errore facti ab externa Eccle-

siâ communione pelluntur, si tamen nullum inde spiritale damnum ac detrimentum patiuntur.

Resp. 1. Eò in casu pertinent illi ad eam Ecclesiæ partem, quæ nobilior est, animam scilicet, tametsi à corpore seu societate fidelium visibili exclusi sint: de hujusmodi fidelibus audiendus est S. Augustinus L. de vera Religione c. 6. n. 11. ubi sic loquitur. *«Sape etiam sunt divina providentia per nonnullas nimium turbulentas Carnalium hominum seditiones expelli de congregatione Christiana etiam bonos viros. Quam contumeliam vel injuriam suam cum patientissimè pro Ecclesiæ pace tulerint, neque ullas novitates vel schismatis vel hæresis moliti fuerint, docebunt homines, quam vero affectu & quanta sinceritate charitatis Deo serviendum sit. Talium ergo virorum propositum est, aut sedatis remeare turbibus; aut si id non sinantur, vel eadem tempestate perseverante, vel ne suo reditu talis aut savior oriatur, tenent voluntatem consulendi, etiam eis ipsis, quorum motibus perturbationibusque cesserunt, si ne ulla conventiculorum segregatione usque ad mortem defendentes, & testimonio juvantes eam fidem, quam in Ecclesiâ Catholica prædicari sciunt. Hos coronat in oculo Pater in occulto videns. Rarum hoc videtur genus, sed tamen exempla non desunt: imò plura sunt quam credi potest.*

Ex Libro 1. de Baptismo contra Donat. c. 17. *Semper ab illius Ecclesiæ, quæ sine macula & ruga est, unitate divisus est, etiam qui congregationi Sanctorum in carnali obduratione miscetur. De nullo tamen desperandum est, siue qui intus talis appareat, siue qui foris manifestius adversatur. Spirituales autem siue ad hoc ipsum pio studio proficientes, non eunt foras: quia & cum aliqua vel perversitate vel necessitate hominum videntur expelli, ibi magis probantur, quam si intus permanerent, cum adversus Ecclesiam nullatenus eriguntur, sed in solida unitatis petra fortissimo charitatis robore radican-*

Dices 4. Cum vacat Sedes Romana vel per mortem, vel per absentiam Summi Pontificis aliò transmissantis, vel per schisma multorum de Pontificatu contendentium, qua ratione servari potest communio cum Ecclesiâ Romana?

Resp. Ubicumque degat legitimus Romanus Pontifex, ibi Romana Sedes est & agnoscenda. Eo autem mortuo, Sedes seu Cathedra principalis, Romana scilicet, remanet, in qua S. Petrus Sedem fixit, & à cujus communione recedere non licet. Cum verò tempore schismatis dubius & incertus est legitimus Pontifex, Cathedræ Petri eo animo ita inhaerendum semper, ut paratus sis futuro legitimo Pontifici obtemperare.

ARTICULUS VII.

De visibilitate Ecclesiæ.

Observandum 1. Ecclesiam Christi duobus modis considerari posse. 1. Secundum suum statum interiorem, seu secundum eam partem, quam nominamus animam Ecclesiæ, quatenus nempe dicit societatem eorum, qui veræ fidei in Christum & sinceræ charitatis vinculo inter se conjuncti sunt: atque hoc sensu tota invisibilis est, ac soli Sancti & iusti ad eam ut viva & vera membra pertinent. 2. Secundum suum statum exteriorem, seu secundum corpus, & quatenus societas est eorum, qui publica ejusdem fidei professione, eorundem Sacramentorum, & Pastorum communione conjuncti sunt: atque hoc sensu certum est, visibilem esse ac conspicuam Ecclesiam.

Verum quæstio est, utrum essentialiter sit visibilis & conspicua, non tantum eo sensu, quò oculis intuitum possit observari: hoc enim modo nulla est aut fuit unquam Hæreticorum secta, quæ aspectabilis non fuerit; sed ita, ut etiam inter omnes alias societates eminenti quadam, constanti & singulari claritate per totum orbem splendida semper & conspicua fuerit: neque filiis dumtaxat & domesticis, à quibus necesse eam dignosci; (liquidem eandem inter se fidem non possunt profiteri, nisi cognoscant Ecclesiam, in cujus sinu eam profitentur) sed etiam extraneis, & iis, qui sunt extra ejus sinum & societatem.

Observandum 2. Non unam & eandem semper fuisse Reformationum nostrorum sententiam circa perpetuam Ecclesiæ visibilitatem.

Primò, Lutherani visibilem illam esse & quidem visi-

Bibl. PP.
Tom. 26.
p. 5. F.

Ibid. p.
8. D.

Ca. 11.

Edit.
Paris.
1676. p.
121. D.

To. 1. p.
751. A.

To. 6. p.
39. C. D.

Tom. 2.
Variat.
p. 181.

visibilitate permanenti asseruerunt initio Reformationis, ut patet ex Confessione Augustana articulo 7. ubi profitentur se credere unam sanctam Ecclesiam, quæ in perpetuum duratura est, eamque esse societatem Sanctorum, in qua rectè annuntiatur Evangelium, & administrantur Sacramenta. Ubi certè doctrina per Pastores perpetuò annuntiata, & Sacramenta rectè administrata eam efficiunt perpetuò visibilem. Idem habetur in Apologia ejusdem Confessionis, titulo de Ecclesia, ubi & hunc articulum explicat Melancthon, & addit, illam Ecclesiam esse columnam & firmamentum veritatis, seque non impugnare Ecclesiam Catholicam aut Romanam, aut errores ab eo proscriptos defendere; verum doctrinam Ecclesie Romanæ non esse eam quam approbant aut Papa, aut Cardinales, aut Sacerdotes & Monachi. Idem docent in articulis Smalcaldensibus, quibus subscripsit universa Lutheranorum secta. Idem in Confessione Saxonica cap. de Ecclesia. Et in Confessione Wittembergeni cujus author fuit Joannes Brentius cap. de Ecclesia. Et in Confessione Bohemica, quam approbavit ipse Lutherus.

Calvinistæ idem quoque initio docuerunt, ut patet ex Confessione fidei Argentinensi cap. 15. & 16. Ex Confessione Basileensi an. 1536. articulis 13. & 14. Ex Confessione Helvetica an. 1566.

Secundo, docuerunt visibilitatem Ecclesie non esse perpetuam, sed aliquando Ecclesiam esse invisibilem; quia, ut observat Jurius in systemate Ecclesie pag. 226. cum urgerentur à Catholicis petentibus, ubinam erat Ecclesia Reformationum ante annos 150. (Si enim, inquiebant illi, vera Ecclesia est semper visibilis, sequitur Lutheranorum & Calvinistarum societatem non esse veram Ecclesiam, cum tunc non esset visibilis) ex ea difficultate ut sese expedirent Novatores, asseruerunt eam quibem visibilem esse, sed ita tamen ut ferme extincta fuerit certis temporibus. Ita præsertim Calvinistarum Ecclesie in Gallia, ut patet tum ex eorum Catechismo Dominica 15. tum ex Confessione art. 31. tum ex ipso Calvino in præfatione Institutionis; tum ex Claudio in defensione Reformationis. Quamquam nec firmi ac constantes fuerint illa sententia, quorum variationes videri possunt apud Illustrissimum Bossuetium Meldensium Episcopum in Historia Variationum Lib. 15. Jurius ipse Lib. 1. de vero systemate fidei, & vera fidei analyti cap. 25. & seq. probat non tantum Ecclesiam Christi esse essentialiter visibilem; sed etiam contra aliquos ejus, nunquam ita latuisse & obscuratam fuisse, ut per aliquod tempus fuerit sine Ministris, sine Sacramentis, sine prædicatione veritatis. Probat ipsam perpetuò fuisse visibilem & conspicuam, etiam tempore Regum Israelitarum, quo magis vigeat idololatria; tempore persecutionum & hæretum, atque etiam furente Arianismo & per totum orbem grassante.

Observandum 3. quod etsi iisdem ferè argumentis & simul soleant hic Theologi probare Ecclesiam esse visibilem ac perpetuam seu indefectibilem, nos in præfati articulo ea dumtaxat prolaturi sumus argumenta, quæ Ecclesie visibilitatem spectant; in sequenti vero ea quæ ejus constantiam, firmitatem, perpetuitatem, & indefectibilitatem.

Duo igitur hic duplici Conclusionem demonstranda.

Primum, Ecclesiam Christi secundum se & ex natura sua ita esse visibilem, ut semper oculis omnium conspicua fuerit.

PRIMA CONCLUSIO.

Ecclesia Christi ita est visibilis ex natura sua, ut semper oculis omnium conspicua fuerit.

Probatur 1. ex Scripturis in quibus constantem hanc Ecclesie visibilitatem prædixerunt Prophetæ, docuit Christus, confirmaverunt Apostoli.

Prophetæ prædixerunt visibilem Ecclesiam Isaia 2. v. 2. Ecclesia montis nomine proponitur, qui obvisus sit omnibus, & ab omnibus possit conspici. Eris, inquit, in novissimis diebus preparatus mons domus Domini in vertice montium, & elevabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes &c. Quem montem sanctus Hieronymus in hunc locum explicat de Ecclesia.

Danielis 2. v. 34. & 35. Lapis qui percussit statuam, dicitur factus mons magnus, & implevisse universam terram. Quem locum de Christo & Ecclesia intelligit pariter S. Hieronymus.

Psalmo 18. comparatur Soli. In Sole posuit tabernaculum suum. Quod de Ecclesia interpretatur S. Augustinus Tract. 2. in Epist. S. Joan.

Christus docuit visibilem esse suam Ecclesiam. 1. parabolis quibus eam expressit, area, agri, sagena. 2. Cum in ea Pastores instituit: Joan. 20. v. 21. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Matth. 5. v. 13. 14. & 15. Vos estis sal terræ... Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita... Sic luceat lux vestra &c. Quæ Christi ad suos Apostolos exhortatio eo præsertim fundamento nititur, quod Ecclesia non possit abscondi, ideoque nec Pastores, qui eam constituunt. Quæ verba explicantur à S. Augustino de Ecclesia, Lib. de unitate Ecclesie & passim alibi. 3. Cum ipsam supra petram ædificandam promisit. Sive enim nomine petreæ intelligatur aut Christus aut fidei confessio, aut ipse Petrus, evidens est ipsum Ecclesie fundamentum esse visibile; ac proinde Ecclesiam visibilem esse, non minus quam ædificium super petram. 4. Cum jubet adiri Ecclesiam, hoc est, Superiores Ecclesie, ubi fraterna correctio privata ob contumaciam delinquentis nihil proficit. Matth. 18. v. 17. At quomodo adiri potest, si sit invisibilis? Denique cum in ea instituit Sacramenta visibilia, quorum communi participatione; tanquam certissimo vinculo, inter se & cum Capite Christo colligantur fideles.

Apostoli idem docuerunt; atque inter alios S. Paulus Act. 20. v. 28. ubi advocatis ex Epheso Presbyteris, eos hortatur ut vigilantes sint in regenda Ecclesia & universo grege in quo Dominus posuerat eos Episcopos: quis autem regere potest quid non novit? Et Ephes. 4. v. 11. cum dicit Christum dedisse Ecclesie suæ Pastores & Doctores, ad consummationem Sanctorum in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi... ut non circumferamur omni vento doctrinæ. Quæ certe omnia perfici non possunt absque mutuis inter Pastores & oves officiis, & noticia quæ se mutuo noverint. Et 1. ad Timoth. 3. v. 15, ubi eum monet quomodo debeat conversari in Domo Dei quæ est Ecclesia. At nemo potest assequi modum quo sese in aliqua communitate gerat, quam nescit.

Probatur 2. ex sanctis Patribus.

Origenes hom. 30. in Matth. Ecclesia, inquit, plena est fulgore ab Oriente usque ad Occidentem. Edit. Paris. 1609.

S. Cyprianus de unitate Ecclesie: Ecclesia, inquit, Domini luce perfusa est, per orbem totum radios suos porrigit. Edit. Paris. 181.

S. Chrysostomus hom. 4. in caput 6. Isaia. Facilius est, ait, Solem extinguere, quam Ecclesiam deleri. Edit. Paris. 1621.

Denique S. Augustinus, ut alios omittam, passim contra Donatistas, qui Ecclesiam in solis Africae plagis aspectabilem esse volebant, toto orbe conspicuam esse omnibus ostendit. Tract. 1. in Ep. Joan. n. 13. ubi postquam singula propemodum Scripturarum testimonia mox adducta in unum collegit, sic habet: «Nonne ille lapis crevit, & factus est mons magnus & implevit universum orbem terrarum? Numquid digito ostendimus istum montem, quomodo ostenditur hominibus tertia Luna? v. g. quando volunt homines videre Lunam novam, dicunt, Ecce Luna, ecce ubi est: & si sunt ibi qui non valeant intendere aciem, & dicant, Ubi? Intenditur illis digitus ut videant... Numquid sic ostendimus Ecclesiam, fratres mei? Nonne aperta est? nonne tenuit omnes gentes? nonne impletur quod ante tot annos promissum est Abraham, in semine ejus benedici omnes gentes? Ecce mons implens universam faciem terræ: ecce Civitas de qua dictum est: Non potest civitas abscondi supra montem posita.» Non egent hæc sancti Doctoris verba commentario, adeo sunt per se manifesta. Hic addi possent & innumera ejusdem testimonia quibus adversus Donatistas demonstrat veram Ecclesiam esse apud Catholicos, non apud Donatistas: quod certe demonstrare nunquam potuisset, nisi supposuisset tam certos, claros & perspicuos esse veræ Ecclesie characteres, ut soli Catholicorum societati non vero Donatistarum convenire illi possint. Non estis in civitate super montem constituta, dicebat S. Doctor L. 2. contra Litteras Petiliani c. 104. quæ certum signum hoc habet, quod abscondi non potest. Nota est erga omnes gentes: pars autem Donati ignota est pluribus gentibus; non est ergo ipsa.

Probatur 3. momentis & rationibus Theologicis.

I. Ut Ecclesia verè dicatur & sit natura sua visibilis, satis est quod una ex ipsius partibus essentialibus sit visibilis & conspicua. Quemadmodum enim homo non dicitur invisibilis, licet habeat animam, quæ ex natura

Tom. 3. p.
p. pag.
838. C.

Tom. 3. p.
p. 93. col.
1. A.
P. 181.
Edit. Paris. 1621.
To. 3. p.
867. C.

Tom. 3. p.
2. pag.
834. G.

Tom. 9. p.
293. G.

Tom. 3. p.
21. & 22.

Ibid. p.
1081.

natura sua videri non potest: quia nempe constat ex corpore, seu ex iis partibus quæ cadunt sub sensus; & aliunde anima sese suis externis operationibus prodit ac manifestat. Atqui Ecclesia Christi constat ex iis partibus quarum una visibilis est & perspicua, & altera licet invisibilis, sese tamen suis externis operationibus manifestat; constat enim ex fidelibus externa fidei professione; iisdem Sacramentis & iisdem Pastoribus inter se unitis: hæc pars visibilis est, hos enim fideles ubique gentium diffusos facile quisque conspiciere potest. Pars autem ejus interior & invisibilis, suis etiam operationibus aspectabilis est: licet enim in privatis non sint certissima sincera fidei, pietatis & charitatis argumenta, utpote quæ vel in hypocritis occurrere possunt; certi tamen sumus quod in illa societate, in qua sunt fides in Christum exterior, Sacramenta & Pastores legitimi & Apostolici, sit quoque charitas sincera & fides, juxta promissum Christi, *Ero vobiscum usque ad consummationem sæculi*.

II. Quia ad salutem æternam assequendam non tantum Dei cultus interior, sed etiam exterior necessarius est, præsertim per externam fidei professionem, juxta illud Apostoli Rom. 10. v. 10. *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem*. Unde S. Augustinus Lib. de fide & symbolo cap. 1. *Fides, inquit, à nobis officium exigit & cordis & linguæ... nec salvi fieri possumus, nisi & nos ad salutem proximorum nitentes, etiam ore profiteamur fidem, quam corde gestamus*. Exterior autem fidei professio non potest esse sine verbi prædicatione externa & sensibili.

III. Quia Ecclesia eo præsertim sine à Christo est instituta, ut columna & firmamentum veritatis; pugnando nempe adversus hæreses, & eas, quantum fieri potest destruendo. Deinde tenentur omnes sub periculo æternæ damnationis adungere se veræ Christi Ecclesiæ, & in ea usque ad extremum spiritum perseverare: at vix ea fieri posse intelligas in Ecclesiâ invisibili. Denique, si posset Ecclesia per aliquod tempus omnino latere, possent etiam cessare omnia Ministeria, propter quæ instituta est, quod certe redderet salutem tunc temporis obtentu impossibilem, mysterium Crucis evacuet, imò & ipsam Ecclesiam absolute everteret, ita ut nulla superesset omnino, nequidem invisibilis & electorum; cum & ipsi carerent Sacramentis sine quibus salus obtineri non potest.

Dices 1. Scriptura multis in locis videtur significare Ecclesiam totam esse spirituales, ac omnino invisibilem.

Jeremiæ 31. v. 33. *Dabo, inquit Deus, legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam: & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum*. Quibus verbis distinguit Deus Ecclesiam veterem à nova, quod illa fuerit cœtus quidam exterior & visibilis, atque idcirco legem habuerit scriptam in tabulis exterioribus & lapideis; hæc autem sit populus quidam interior, ideoque legem habeat scriptam in tabulis cordis.

Lucæ 17. v. 21. Interrogatus Christus à Phariseis, *Quando veniret regnum Dei*, respondet: *Non venit regnum Dei cum observatione: neque dicent: Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos est*.

Joan. 4. v. 23. *Venit hora & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate*.

Hebræor. 12. v. 18. & 22. *Non accessistis ad tractabilem montem, & accensibilem ignem... sed ad Sion montem & Civitatem Dei viventis, Jerusalem cœlestem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in Cœlis*.

1. Petri 2. v. 5. *Ipsi tanquam lapides vivi superædificamini, domus spiritualis, Sacerdotium sanctum, offerentes spirituales hostias Deo*.

Resp. nego antecedens.

Ad primam probationem ex cap. 31. dico non conferri Ecclesiam cum Synagoga, sed tantum vetus Testamentum cum novo; quæ duo maximè differunt: atque hoc unum ex citato loco colligi posse, scilicet novum Testamentum legem esse charitatis & gratiæ, sive charitatem ipsam & gratiam scriptam in cordibus hominum; & ut loquitur Apostolus 2. Corinth. 3. v. 2. *In tabulis cordis carnalibus, non autem in tabulis lapideis: vetus autem Testamentum per se legem terroris & extrinsecus insonantem solum continebat*. At inde non sequitur Ecclesiam novi Testamenti simpliciter esse invisibilem; sed tantum in ea multa esse invisibilia, ut fidem, charitatem & alia dona Spiritus sancti, quæ sunt etiam ita Ecclesiæ essentialia, ut sine

iis nec esse, nec concipi possit, licet non convenient omnibus Ecclesiæ membris.

Ad secundam ex cap. 17. S. Lucæ. Non agitur ibi de Ecclesia; sed per regnum Dei intelligitur vel gratia Dei, per quam regnat Deus in cordibus hominum, quemadmodum exponit Theophylactus, & hoc sensu verissimè dicitur, *Regnum Dei intra vos est*. Vel intelligitur ipse Christus, ut alii exponunt, & quidem ad litteralem sensum magis accommodatè; agit enim eo loci Christus de utroque suo adventu. Interrogaverant scilicet Pharisei quando veniret regnum Dei, id est, regnum Messiae, quo nempe gloriosus & coram omnibus dominaretur: cogitabant enim Judæi, sicuti & nunc quoque, mundanum aliquod regnum, quo Deus per Christum seu Messiam, & ipsi cum eo ceteris imperarent Nationibus. Respondet autem Dominus Messiam venisse, & rursus venturum in die Judicii. De primo autem adventu dicit, *Regnum Dei non venit cum observatione*, id est, cum signis, seu pompa & apparatu, quem expectabant Judæi. De secundo autem adventu subjungit: *Et dicent vobis, Ecce hic, & ecce illic: Nolite exire, neque secutemini*.

Ad tertiam: Vult dumtaxat significare Christus, præcipuum Dei cultum in Ecclesia fore internum: atque hinc non sequitur Ecclesiam ipsam fore invisibilem, neque etiam omnem externum Dei cultum esse removendum, destruenda esse Tempia, abrogandos ritus omnes ceterasque caeremonias exteriores. Namque prædicta Christi verba referri possunt, vel ad locum, vel ad ritum & modum adorandi: atqui quocunque modo intelligantur, non favent adversariis.

Non primo modo: Nam interroganti Samaritanæ ubinam adorare oporteret, an in monte Garizim, ut Samaritani; an in Templo Hierosolymitano, ut Judæi, respondet Christus venisse horam, quando neque in monte, neque in Hierosolymis adorabunt Patrem: quasi diceret, nullo in loco certo adstringendos fore ad adorandum; sed ubicumque voluerint, liberum ipsis fore adorare & publico ritu sacrificare. Adeoque mens Christi non est, veros Dei cultores non esse amplius adoratorios in Jerusalem, vel in Samaria, cum constet Petrum & Joannem post acceptum Spiritum S. ascendisse ad Templum, ut refertur Act. 5. sed tantum liberam fore quoad locum adorationem, nec uni potius, quam alteri loco alligandam fore.

Non secundo modo: Nam si prædicta verba intelligantur de ritu adorandi, nihil aliud significabunt, quam in lege Evangelica Deum non esse adorandum, vel ritu Judæorum, vel ritu Samaritanorum, sed ritu Christianorum proprio, qui est adorare in spiritu & veritate. Quid sit autem eo loci adorare in spiritu & veritate, variè exponunt Interpretes. Alii enim dicunt spiritum opponi carni, & veritatem figuris; sicque adorationem, sive sacrificium novi Testamenti, & totum cultum Christianum opponi Judaico, qui totus carnalis erat & umbra futurorum: cui si quid spiritus aliquando conjunctum fuit, non ratione sui, sed veluti per accidens ex gratia Christi illud derivatum habebat: sacrificium verò Christianorum quamvis aliqua sui parte sit exterius & visibile, præcipue tamen internum est ac spirituale. Alii ita exponunt, ut adoratio in spiritu opponatur cultui Judæorum, qui erat carnalis; adoratio verò in veritate, cultui Samaritanorum, qui multis falsitatibus & erroribus admixtus erat: adeoque, juxta hanc expositionem, vult Christus significare, cultum Christianorum debere esse spirituales & verum.

Ad quartam: Cum difficultas sit de secunda parte comparisonis ab Apostolo institutæ, alii volunt, ut Theophylactus, Oecumenius &c. per montem Sion & Civitatem Dei viventis, non intelligi Ecclesiam militantem, sed triumphantem, quæ ex beatis Spiritibus & Angelis constat: adeoque in illorum sententia, confert Apostolus eo loci Synagogam cum Ecclesia; aitque homines veteris Testamenti accessisse ad montem Sina corporeum, & ibi per imagines corporeas aliquo modo vidisse Deum: homines verò novi Testamenti accessisse, non quidem re, sed spiritu ad montem Sion, & ad Civitatem Dei viventis, id est, ad gloriam Beatorum, ubi Deus videtur facie ad faciem: unde & ibidem additur, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam primitivorum qui conscripti sunt in Cœlis. Alii per montem Sion & Civitatem Dei viventis, intelligunt Ecclesiam modo quodam generali sumptam, quatenus nempe militantem ac triumphantem simul complectitur. Hanc aliis præfert expositionem Estius. Ratio hæc ipsi est, quia

P. 1074.
col. 2.

quia militantem Ecclesiam excludi non pariter antiebas, quæ est inter duo membra comparationis. Sicut enim, inquit, mons Sina allegoricè vetus Testamentum significat ejusque filios; ita mons Sion & Jerusalem, quam continuò nominat, (quæ cælestis ibidem appellatur propter originem & finem) significationem habet novi Testamenti & filiorum ejus, uti docet Apostolus Galat. 4. Hujus autem Testamenti filii partim militant in terra, partim regnant in Cælo. Supposita autem hujusmodi explicatione, dicendum est, Ecclesiam novi Testamenti, etiam ex parte, qua militans est, comparatè ad Synagogam veteris legis, appellari montem Sion, seu montem spiritualem, & Civitatem Dei viventis, Jerusalem cælestem; non quidem eo sensu, quòd sit ita cælestis & spiritualis, ut nullo prorsus modo sit etiam in terris conspicua; sed quòd eo fine sit instituta, ut hominem provehat in cælum & ad bona spiritualia; quòd certè veteri Synagogæ per se non conveniebat, cum ipsa per se ad perfectum non adduceret, nec alias haberet repromissiones, quàm merè temporales.

P. 1163.
col. 1.

Ad quintam: Respondeo cum eodem Estio ad hunc locum, Ecclesiam dici spiritualem domum à S. Petro, non quòd secundum se sit occulta & invisibilis.... sed tum ad differentiam domus materialis, quæ ex materia merè corporali constat: vult enim S. Petrus Ecclesiam non esse domum ex lapidibus & lignis ædificatam, sed ex hominibus Deo dicatis & consecratis. Tum etiam propter significationem mysticam; quia v. g. per domum materiale & propriè dictam, quale fuit Templum Salomonis aut Tabernaculum Moysis, fuit præfigurata.

Dices 2. Quod est fidei objectum, conspici non potest: atqui Ecclesia est fidei objectum; ergo &c.

Præterea, juxta doctrinam Apostoli Rom. 12. v. 5. & 1. Corinth. 12. v. 27. Ecclesia est corpus Christi mysticum: at corpus Christi mysticum est invisibile, cum solis constet prædestinatis.

Deinde forma Ecclesiæ, Fides, Spes & Charitas est planè invisibilis.

Denique, ita fuit aliquando afflictæ & turbata Ecclesia, seu persecutionibus, seu hæresibus, ut certè tunc non videatur fuisse visibilis.

Resp. ad primum: Quod est fidei objectum, conspici non potest sub ea ratione, sub qua creditur; at potest sub alia ratione conspici. Sic v. g. Baptismus, quatenus est ablutio exterior, cernitur; quatenus verò Sacramentum, creditur. Hinc in Symbolo dicitur, Credo unum Baptisma. Similiter Apostoli videbant humanitatem Christi; at eam hypostaticè Verbo divino conjunctam esse non videbant, sed credebant. Ita pariter videmus eum hominum cætum, qui est Ecclesia, eumque cognitione sensibili dignoscimus ex professione fidei, cultu externo, & Sacramentorum participatione, & Pastoribus subjectione: at quòd cætus ille hominum vera sit Christi Ecclesia, non videmus, sed credimus: vera enim Christi Ecclesia ea est, quæ veram profitetur fidem.

Ad secundum: Nego 1. Corpus Christi mysticum ex solis prædestinatis constare, ut postea ostendemus. 2. Cum Ecclesia duabus constet partibus, corpore & anima; satis est, quòd ratione unius partis appellatio corporis mystici ipsi conveniat: sic homo propriè dicitur substantia rationalis, licet ratiocinandi vis ipsi non conveniat, nisi ratione animæ. 3. Ecclesia spectari potest ut habens à Christo vitam spiritus per occultam & internam subministrationem gratiæ sanctificantis; & hoc modo dici potest corpus Christi mysticum; quæ denominatio ipsi non competit nisi ratione prædestinatorum & iustorum, qui soli gratiæ vitam & spiritus habent; verum est etiam corpus externum, in quo sunt Ministri, Pastores, Sacramenta, externa fidei professio &c.

Ad tertium: Licet forma hominis sit invisibilis, non sequitur, hominem esse invisibilem. Ita de Ecclesia sentiendum: quia nempe certas habet notas exteriores, quibus distingui potest à qualibet alia societate. Quamvis autem nos lateat, in quibusnam ejus membris sit vera fides & charitas; satis est tamen, quòd constet nobis eam esse in illa societate, quæ eas notas & characteres præferat, quibus nemo est, qui non possit facile intelligere, eam veram esse Christi Ecclesiam.

Ad quartum: Semper visibilis est & conspicua Ecclesia, seu cum floret ac triumphat, seu cum affligitur & perturbatur: imò nunquam illustrior visa est, quàm ubi vel persecutionibus Ethnicorum, vel Hæreticorum disputationibus impugnata fuit. Ejus triumphum in persecutionibus exposuerunt nobis antiqui

Patres: inter alios Tertullianus Apologetici c. 37. & Lib. ad Scapulam, ubi observat, sanguinem Martyrum fuisse semen Christianorum. Origenes Lib. 1. contra Celsum. Clemens Alexandrinus Lib. 6. Stromatum in fine. Ambrosius Lib. 9. in Lucam. Gregorius Magnus Lib. 9. Moralium cap. 7. Victoriam autem ejus contra hæreses prædicit ipse Christus, cum dixit, portas inferi adversus eam nunquam prævalituras. Observat S. Hilarius Lib. 7. de Trinit. proprium esse Ecclesiæ Christi, tum vincere cum læditur; tum obtinere cum deseritur. Ipsam vineam, quæ ligata erigitur & præcisa augetur, comparat S. Ambrosius Lib. 9. in Lucam cap. 10. & S. Augustinus Lib. 16. de Civitate Dei cap. 2. Alias objectiones adversus visibilitatem Ecclesiæ perpetuam Articulo sequente referemus ac diluemus.

SECUNDA CONCLUSIO.

Prædicta visibilitas, quæ veræ Christi Ecclesiæ propria est & singularis, convenit societati Catholicorum, non verò Protestantium.

Dux sunt partes. Prima pars probatur: Quia visibilitas, quæ propria est & singularis Ecclesiæ Christi, ea est, quæ eminenti quadam & permanenti claritate inter alias societates per totum orbem omnibus conspicua fuit: atqui talis est societas Catholicorum; ergo &c. Tria in hac minori propositione continentur; scilicet, quòd visibilitas societatis Catholicorum fuerit eminens inter alias societates; quòd fuerit permanens; quòd fuerit per totum orbem conspicua: quæ tria paucis demonstranda sunt.

Primum quidem: tum quia eminenter conspicua fuit in suis Pastoribus, præsertim Romanis Pontificibus, ex quorum successionem non intermissa post Petrum, nec unquam deinceps intermittenda, SS. Patres veritatem & perennitatem Ecclesiæ demonstrant. Tum quia conspicua fuit in suis Conciliis seu generalibus seu particularibus, in quibus & fidei controversias composuit, & Ecclesiasticam disciplinam stabilivit; ut videre est in quatuor primis Conciliis, quæ ab adversariis etiam tanquam legitima admittuntur. Tum quia conspicua fuit in debellandis Hæreticis, atque è sinu suo ejiciendis iis, qui monita sua & definitiones contemnebant. Omnes enim, quotquot hætenus visi fuerunt Hæretici, ex societate Catholicorum prodierunt, à qua prius in Christo regenerati fuerant; imò nullus est, qui originem suæ sectæ aliis possit exponere, nisi prius mentionem faciat societatis Catholicorum, quam deseruit: adeo certum est etiam omnibus Hæreticis, visibilem & conspicuam fuisse.

Secundum, nempe permanentem fuisse visibilitatem societatis Catholicorum, patet, quia nullum, ut jam ostendimus, assignari potest ab adversariis tempus, in quo non fuerit visibilis illa cum nostro Capite Pontifice Romano communio.

Tertium pariter à nobis jam demonstratum est.

Secunda pars Conclusionis probatur hoc uno argumento: scilicet, Illa societas non est eminenter, continuò & ubique visibilis, quæ suæ visibilitatis argumenta nulla proferre potest iis temporibus, quæ præcesserunt Reformationem; atqui talis est societas Protestantium. Dicant enim nobis, ubi erat hæc societas ante Lutherum & Calvinum.

An proferent decimum vel undecimum sæculum, cum Berengarius ejusque sectatores errorem suum disseminarunt? At non ignorant eos statim ab universa Ecclesia damnatos fuisse, atque eò adductum Berengarium, ut perversam suam revocaret & damnet doctrinam. Variat. T. 1. p. 480.

An ad Petrobrussianos, qui duodecimo sæculo in quibusdam partibus Occitanie & Vasconie degebant, provocabunt? At expressè testatur Petrus Cluniacensis, in Libro, quem adversus ipsos scripsit, eos docuisse, inutilem parvulis Baptismum, antequam pervenirent ad usum rationis; non esse ædificande Tempia; frangendas & contumeliose tractandas Cruces: at ea omnia non probant nostri Reformatores.

An ad Henricum Monachum Tholosanum, & Arnaldum de Brixia, qui circa medium sæculi undecimi vivebant? At primus tot criminum & errorum, quos improbant Calvinistæ, à S. Bernardo accusatur, ut mirum sit, quo pacto non pudeat Protestantes hunc suæ Sectæ appellare authorem: alter verò Anabaptismi reus fuit, teste Othone Frisingensi. An. 10

An

An ad Valdenses, qui sic nominati sunt à Petro Valdo cive Lugdunensi, qui in Gallia vixit circa annum 1160. ? At circa eos duo observare debent Protestantes, quæ ipsis non favent: primum est, eos ab ipsis propugnatos fuisse errores, quos rejiciunt Protestantes. Docebant scilicet, referente Reynero, authore coætaneo, nullum esse Sacramentum ab improbo Ministro collatum; nihil prodelle Baptismum infantum, communem esse Ministris Ecclesiæ & Laicis etiam fœminis verbi prædicationem; omne juramentum esse mortale peccatum &c. Secundum; nunquam illi ante Lutherum negarunt præsentiam realem & transubstantiationem; ut patet, tum ex Petro Pilichdorf, qui vivebat circa annum 1395. in Tractatu, quem edidit adversus Valdenses cap. 25. Tum ex Reynero, qui vivebat circa an. 1250. in Opere, quod contra eos scripsit cap. 5. Tum ex omnibus indicibus errorum, quos docuerunt, qui habentur vel in Bibliotheca SS. Patrum, vel apud Inquisitorem Emericum in Directorio Inquisitionis parte 2. q. 14. quod laudat Illustriss. Bossuëtius Lib. 11. Variationum n. 96. Tum ex Claudio Scyffellio tempore Ludovici XII. & Francisci I. ob publica sua munera, & eruditionis famam celeberrimo Taurinensi Episcopo, qui exactissime in eorum errores inquisivit: quia multi in Vallibus suæ Diocesis tunc degebant; nec tamen eos unquam arguit negatæ præsentia realis.

Non ad Albigenes, quorum hæresis ex Italia in Gallias pervasit circa annum 1017. haud dubie originem suam revocabunt Protestantes. Puderet enim eos tales habere suæ doctrinæ patronos & authores, qui statim ac deprehensi fuerunt Anteliis, in Concilio ibidem congregato, jussu Christianissimi Roberti, proscripti & damnati fuerunt. Errorum capita præcipua hæc erant: Vetus & novum Testamentum rejiciebant; Christum non esse natum ex Virgine, nec pro hominibus passum, nec à mortuis surrexisse; nullam esse in Baptismo remissionem peccatorum asseriebant. Hæcne portenta ferrent nostri Reformatores?

Non etiam ad Wiclefitas, quorum dux fuit Joannes Wiclef natione Anglus, professione Monachus, & qui vivebat circa finem 14. sæculi. Ea quippe docebant illi, quæ rejiciuntur à nostris Reformatorebus, ut patet ex ejus Trialogis, in quibus negat certitudinem prædestinationis; ac docet, adorandam esse Eucharistiam, Matrimonium esse Sacramentum, Sanctos esse invocandos & honorandas eorum imagines, esse Purgatorium. At docuerat, Papam esse Antichristum; & hoc satis est adversariis, ut inter suos eum annumerent.

Variat. Lib. II. pag. 126. Non ad Hussitas: Namque omnes ferme articulos illi admittebant, quos rejiciunt Protestantes; ut patet, tum ex Operibus Joannis Hus, in quibus disertè admittit necessitatem Confessionis, Sacrificium Missæ, realem Christi præsentiam in Eucharistia, Sanctorum invocationem: Tum etiam testimonio Reformatorum: Minister enim de la Roque in sua Historia Eucharistiæ probat ex authoribus Joanni Hus coætaneis, ex Discipulis & Scriptis eum admisisse transubstantiationem, cæterosque omnes Romanæ communionis articulos, præter illum, qui spectat communionem sub utraque specie. Idem probat de Hieronymo Pragenfi. I

Non denique ad fideles occultos, & in medio communionis Romanæ degentes: nam tot secum involvit absurda hæc Claudii cogitatio, ut si paululum exponantur, ipsa stare non possit. Debebant scilicet occulta illa veræ Christi Ecclesiæ membra nullam ex iis opinionibus habere, quæ cum salute compati non possunt: hoc est, nullum cultum exhibere Sanctis; eos non invocare; sanctam Eucharistiam nunquam adorare: At quis hoc in animum suum inducat absque ulla probatione certa & positiva? Aut saltem quis merito non cogitabit illos omnes Claudii fideles hypocritas fuisse?

Deinde impossibile est fuisse ejusmodi occultos fideles: Nam aut nunquam publicis Officiis interesse debebant, aut cum Catholicis adorabant genibus flexis hostiam, illi stare debebant, nunquam vel Litanis, vel Supplicationibus adesse; alioqui idololatriæ participes fuissent: nunquam ad sacram Synaxim accedere, extremam Uctionem aut Viaticum accipere. At quis fingere potest, id à Catholicis tunc toleratum fuisse? Denique, si occulti erant tunc temporis illi fideles Reformatorum nostrorum antecessores, ergo vera est nostra Conclusio, eorum nempe societatem semper ac perpetuò visibilem non fuisse. Merito igitur

ab ipsis postulare idem jam possumus, quod ipsi met anno 1571. ab Anabaptistis postulabant, ubinam erat eorum societas usque ad annum 1522. quo primum visi sunt eorum doctrinæ authores?

ARTICULUS VIII.

De perpetuitate seu indefectibilitate Ecclesiæ.

Indefectibilitas Ecclesiæ considerari potest vel quoad durationem temporis, quæ permanentia dicitur; vel quoad fidei constantem professionem, quæ solet appellari infallibilitas, seu inerrantia Ecclesiæ in fidei & morum doctrina sancienda. De prima hic dumtaxat dicemus. Dicturi subinde de altera ad sequentem Quæstionem.

De perpetuitate seu indefectibilitate Ecclesiæ quoad durationem temporis, an aliquando defecerit, vel sit defectura.

Rectè hic observat Bellarminus Lib. 3. de Ecclesia militante cap. 13. quæstionem non esse, an possit absolute deficere Ecclesia: fatentur enim nostri Reformatores, eam absolute deficere non posse, seu omnino extinguì & interire: sed quæstio est, utrum visibilis & conspicua Christi Ecclesia ita sit ex sua conditione firma, ut nunquam omnino latuerit aut latere possit; qua in re non consentiunt Novatores, ut Articulo superiori ostendimus. Aliqui enim perpetuò visibilem, alii aliquando ita obscuram ac fere extinctam dicunt, ut visibilis amplius non fuerit.

Donatistæ contendebant, Ecclesiam Catholicam, quæ primis temporibus toto orbe dispersa fuerat, postea toto orbe periisse; & in ea dumtaxat remansisse Africæ parte, quæ Donato adhærebat. Eò etiam temeritatis & impudentiæ prorupit Berengarius, teste Ratramno in Opusculo de Eucharistia, ut diceret errasse ac periisse Ecclesiam. *In omnibus gentibus, inquebat, credidit mundus, facta est Ecclesia, crevit, fructificavit; sed imperitia male intelligentium postea erravit & periiit: in nobis solis, & iis, qui nos sequuntur, remansit.* Itaque sit

CONCLUSIO.

Ecclesia Christi visibilis nunquam defecit, nec unquam est defectura.

Probatur 1. ex Scripturis. Perpetuam fore Ecclesiæ durationem, prædixere Prophetæ, promisit Christus, Apostoli declararunt.

I. Prophetæ futuram hanc Ecclesiæ perennitatem prædixere.

Isaiæ 61. (quod caput intelligi de Ecclesia novi Testamenti docuit Christus Lucæ 4.) v. 8. & 9. dicitur: *Fœdus perpetuum feriam eis. Et scient in gentibus semen eorum, & germen eorum in medio populorum; omnes, qui viderint eos, cognoscent illos, quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus.* Ecce fœdus perpetuum, quod sua cum Ecclesia visibili nunquam interitura Deus paciscitur.

Et cap. 60. v. 19. *Erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam. Non occidet ultra Sol tuus, & Luna tua non minuetur: quia erit tibi Dominus in lucem sempiternam.*

Et v. 21. *Populus tuus omnes justis, in perpetuum habedunt terram.*

Danielis 2. vers. 44. *In diebus regnorum illorum suscitabit Deus cæli regnum, quod in æternum non dissipabitur.*

Osee 2. v. 19. *Et sponsabo te mihi in sempiternum: & sponsabo te mihi in justitia & judicio.... & sponsabo te mihi in fide, & scies, quia ego Dominus.*

Micheæ 4. v. 1. & 5. *In novissimo dierum erit mons domus Domini præparatus in vertice montium, & sublimis super colles; & fluent ad eum populi... Nos autem ambulabimus in nomine Domini nostri in æternum.*

Psalmo 47. v. 9. *Sicut audivimus, sic vidimus in Civitate Domini virtutum, in Civitate Dei nostri: Deus fundavit eam in æternum.*

Et Psal. 88. v. 29. *In æternam servabo illi misericordiam meam, & testamentum meum fidele ipsi. Et ponam in sæculum sæculi semen ejus, & thronum ejus sicut dies cæli.*

II. Eandem perpetuitatem ac permanentiam Ecclesiæ suæ promisit Christus Matth. ultimo v. 20. *Ecce*

ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Quibus verbis duo complectitur Christus: primum, Apostolos ad consummationem usque sæculi esse permansuros, in eorum scilicet successoribus nunquam defuturis: alterum, se ipsis, seu Ecclesiæ suæ semper adfuturum jugi Spiritus sancti assistentia & influxu; atque ut statim promissi fidem impleat, verbo de præsentis utitur: *Ecce ego vobiscum sum*. Eò tendit similitudo petrae super quam Matth. 16. v. 18. ait se suam ædificaturam Ecclesiam; ut ejus nimirum inconcussam firmitatem ac constantiam significet; unde subiungit statim, *Adversus quam porta inferi non prevalebunt*. Eodem pertinet similitudo civitatis supra montem positæ quæ abscondi non potest Matth. 5. v. 15. Quapropter merito Gamaliel Legis Doctor Act. 5. Judæos ab impedienda prædicatione Evangelii hac ratione advocabat. *Quoniam inquit, si est ex hominibus consilium hoc aut opus dissolvetur: si vero ex Deo est, non poteris dissolvere*. Ecclesia verò a Deo fundata est.

Lucæ 1. v. 32. *Dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus, & regnabit in domo Jacob in æternum & regni ejus non erit finis*. Et cap. 21. v. 32. *Non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant. Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt*.

III. Apostoli eandem Ecclesiæ perennitatem declarant. Ephes. 4. v. 11. *Ipsæ (Christus) dedit quosdam Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores ad consummationem Sanctorum in opus ministerii, in ædificationem Corporis Christi: donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis Filii Dei*. Quis non videat eò loci declarare Apostolum Ministerium Ecclesiasticum quod per Pastores exercetur, & quo stat corpus Christi mysticum, id est Ecclesia, usque ad consummationem sæculi perseveraturum? Ministerium autem illud haud dubiè visibile est, quod in prædicatione seu doctrina, & in administratione Sacramentorum maxime positum est. *Euntes*, ait Christus ad Apostolos Matth. 28. v. 19. *docete omnes, baptizantes eos in nomine Patris &c.*

Probatur 2. ex SS. Patribus.

S. Chrysost. homilia, cum de expulsiōe ejus ageretur. *Christi Ecclesia, inquit, nihil fortius; si quis eam impugnare proponit, vires atterat necesse est: tale est enim velut si cælo bellum meditetur inferre. Homini si bellum inferas, fortasse vincet, aut fortè vinceris: Ecclesiam vincere nulla vis poterit. Deus est Ecclesia, qui est omnibus fortior &c. Num vidisti, tremementem civitatem tuam quotidie stare fecit? Multò magis Ecclesiam suam tremementem poterit confirmare: fortior enim Ecclesia multò quàm terra, imò & fortior cælo. Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt... Quod si non credis verbo, rebus ipsis & operibus crede. Quanti tyranni aggressi sunt impugnare Ecclesiam Dei? Quanta tormenta, quantas cruces adhibuerunt? & nihil agere potuerunt.*

Idem argumentum tractat hom. de eo quod scripsit Isaias, Factum est anno quo mortuus est Ozias. *Facta, inquit, navis, at non mergitur. Poterat quidem & in tranquillo navigare, verum non passus est gubernator, quo simul & navigantium perspicias tolerantiam, & gubernatoris prudentiam plenius cognoscat... A quàm multis oppugnata est Ecclesia, nec unquam tamen victa? Quot tyranni? quot duces? quot Imperatores? Augustus, Tiberius, Cæsar, Claudius, Nero, homines litteris ornat, potentes, tot modis oppugnaverunt recentem ac teneram, at non dejecerunt. Quin potius ii, qui oppugnaverunt, silentur oblivioni traditi; illa verò oppugnata cælum transcendit.*

S. Hilarius Lib. 7. de Trinit. n. 4. *Magna, inquit, vis est veritatis, quæ cum per se intelligi possit, per ea tamen ipsa quæ ei adversantur, elucet: ut in natura sua immobilis manens, firmitatem naturæ suæ quotidie dum attentatur acquirat. Hoc enim Ecclesiæ proprium est; ut tunc vincat, cum læditur, tunc intelligatur, cum arguitur; tunc obtineat, cum deferitur.*

S. Ambros. Lib. de Salomone c. 4. *Navem, inquit, Ecclesiam debemus accipere, in salo mundi istius constitutam, quæ crebris ventorum fluctibus, id est tentationum plagis & verberibus fatigatur, quam turbidi fluctus, id est hujus sæculi potestas conatur ad saxa perducere. Quæ etli undarum fluctibus aut procellis sæpe vexatur, tamen nunquam potest sustinere naufragium, qui in arbore ejus, id est in Cruce, Christus*

Tournellii Tomi II. P. I. De Ecclesia.

verigitur, in puppi Pater residet gubernator, proram Paracletus servat Spiritus. Hanc per angustia hujus mundi freta duodeni in portum remiges ducunt, id est duodecim Apostoli &c.

S. Hieronimus ad caput 4. Isaiæ. *Super petram fundata Ecclesia, inquit, nulla tempestate concutitur, nullo turbine ventisque subvertitur.*

Et ad caput 8. Amos sic loquitur: *Postquam autem plantaverit eos, & firma in altum radice solidari, non vellet ultra de terra, quam dederat iis. Ex quo intelligimus Ecclesiam usque ad finem mundi concuti quidem persecutionibus, sed nequaquam posse subverti; tentari, non superari. Et hoc fiet, quia Dominus Deus omnipotens, sive Dominus Deus ejus, id est, Ecclesiæ, se facturum esse pollicitus est: cujus promissio, lex naturæ est.*

S. Aug. in Ps. 101. Concione 2. disputans contra Donatistas, qui totam Ecclesiam visibilem periisse dicebant & in solis quibusdam justis in Africa remansisse. *Sed, inquit, illa Ecclesia quæ fuit omnium gentium, jam non est, periit. Hoc dicunt qui in illa non sunt. O impudentem vocem! Illa non est, quia tu in illa non es? Vide, ne tu ideo non sis: nam illa erit, etli tu non sis. Hanc vocem abominabilem, detestabilem, præsumptionis & falsitatis plenam, nulla veritate suffultam, nulla sapientia illuminatam, nullo sale conditam vanam, temerariam, præcipitem, perniciosam prævidit Spiritus Dei.* Et Epist. 93. alias 48. ad Vincent. Rogatistam n. 30. *Ipsa est, inquit, (Ecclesia) quæ aliquando obscuratur, & tanquam obnubilatur multitudine scandalorum, quando peccatores intenderunt arcum, ut sagittent in obscura Luna rectos corde. Sed etiam in suis firmissimis eminet.*

Ante illos Tertullianus in Apologetico Imperatores alloquens. *Nec quicquam, inquit, proficit exquisitor quæque crudelitas vestra, illecebra est magis sectæ. Plures efficitur, quoties metimur à vobis. Semen est sanguis Christianorum,*

Probatur denique hac ratione: Quia si Ecclesia aliquando defecisset aut defectura esset, via salutis, quæ nemini patere potest nisi per Ecclesiam visibilem, ellet tunc omnino impossibilis: nemo enim ingredi potest in aliquam societatem quæ invisibilis est, & quæ ignoratur quo loco sit constituta. Inde colliges plane necesse esse ut perpetuò sint in Ecclesia Episcopi, qui eam regant, Presbyteri qui Sacramenta dispensent; uno verbo ut nunquam deficiat publicum Ministerium, si ne quo salutis instrumenta & ipsa salus æterna obtineri non possunt. Idcirco Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Act. 20. v. 28. *Idcirco Christus Pastores dedit ad consummationem Sanctorum in opus ministerii*. Ephes. 4. v. 11. *eisque ligandi atque solvendi auctoritatem concessit*. Joan. 20. v. 23. *Singuli Ecclesiarum Episcopi* ait S. Hieronymus Epist. 4. ad Rusticum, *singuli Archiepiscopi, singuli Archiepiscopi, & omnis Ordo Ecclesiasticus suis Rectoribus nititur. In navi unus gubernator, in domo unus dominus, in quamvis grandi exercitu unus signum expectatur. Tota ista sancti Doctoris disputatio, licet eò tendat ut probet non esse aliquem suo arbitrio dimittendum; sed qui in Monastica exercitatione vult proficere, eum vivere debere sub unius disciplina patris & consortio multorum; eadem tamen universim demonstrat necessarium esse non solum ut unus sit Ecclesiæ Catholice Rector, sed maxime ut spirituales aliqui duces sint, & Pastores singulares, qui uniuscujusque salutis procurandæ propius invigilent.*

Idem docet S. Chrysostomus hom. 34. in Epist. ad Hebræos. *Magistratum ducemque & rectorem non habere malum est, & est argumentum multarum calamitatum, & principium defectus ordinis & perturbationis ac confusionis, nam sicut Chori coriphæum & ducem si sustuleris, non erit amplius Chorus modo congruus & ordinatus: & si à phalange exercitus amoveris Imperatorem, non erit amplius numerosa & ordinata acies: & si navigio ademeris gubernatorem, navem demerges. Ita etiam si à grege Pastorem abstuleris, omnia evertisti & delevisti.*

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objectiones 1. Prædicatur in Scripturis fore tempus, quo defectura omnino sit Ecclesia.

Paralipomenon Lib. 2. c. 15. Azarias sic prædicit v. 3. *Transibunt multi dies in Israel absque Deo vero, & absque sacerdotibus doctores, & absque lege.*

Danielis 9. v. 27. *Deficiet hostia & sacrificium: & erit*

To. 3. p. 45. l. Ibid. p. 1453.

To. 4. p. 1105. D.

To. 2. p. 243. F.

Pagina 40. P.

Ministerii & Ministeriorum seu Pastorum necessitas. To. 3. p. 2. p. 775.

Pagina 1970.

To. 3. p. 419. C.

Ibid. D.

Edit. Paris. 1621. To. 3. p. 366. D.

P. 917. B. C.

Edit. Paris. 1803. p. 1093. C.

in Templo abominatio desolationis; & usque ad consummationem & finem perseverabit desolatio.

Lucæ 18. v. 8. *Filius hominis veniens, putas, inueniet fidem in terra?*

2. Ad Thessalonicenses 2. v. 3. *Nisi venerit discessio primum, & revelatus fueris homo peccati filius perditionis, id est Antichristus. Peribit ergo Ecclesia tempore Antichristi.*

Resp. ad primum: Azariæ prophetiam intelligi debere de regno Israelitico, non de Judaico. In illo vera Religio tandem universim extincta est: in isto autem mansit usque ad Christum.

Ad secundum: Propheta Danielis intelligenda est de everfione Jerusalem & cessatione Legalium ac sacrificiorum veteris Synagogæ, quibus Christus morte sua finem imposuit. Ita prophetiam explicat Christus Matth. 24. v. 15. *Cum videritis, inquit, abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele Propheta, stantem in loco sancto; qui legit, intelligat: tunc qui in Judea sunt, fugiant ad montes. Et Lucæ 21. v. 20. Cum videritis circumdari ab exercitu Jerusalem, tunc scitote quia appropinquavit desolatio ejus &c.* Ita SS. Patres, Hieronymus, Chrysostomus, Theophilactus in caput 24. S. Matthæi. Julius Africanus apud S. Hieronymum in caput 9. Danielis. Tertullianus Lib. contra Judæos cap. 5. Clemens Alexandrinus Lib. 1. Stromatum. Eusebius Lib. 8. Demonstrationis Evangelicæ cap. 2. Augustinus Epistola 199. aliàs 80.

Ad tertium: Loquitur ibi Christus vel de quadam eximia fide, quæ montes transferre valeat, quæ quidem in paucissimis occurret ultimis diebus; vel de fide formata per charitatem, ita ut hoc dictum sit propter iniquorum abundantiam & bonorum paucitatem, juxta illud Christi Domini Mat. 24. *Quoniam abundavit iniquitas, frigesceat charitas multorum.* Ita exponunt SS. Hieronymus in Dial. adversus Luciferianos, Augustinus Lib. de unitate Ecclesiæ, & serm. 36. de verbis Domini nunc 115. Juxta quas expositiones evidens est prædictis Christi verbis significari, apud multos quidem extinguendam fidem, sed non apud omnes simpliciter & absolute. Hac enim loquendi ratione, *Putas, Filius hominis veniens inueniet fidem*, inquit Theophilactus, *Christus fidei raritatem significat, non talem interitum.*

Ad quartum: Per discessionem, de qua loquitur ibi Apostolus, vel intelligitur ipse antichristus, qui eò loci vocatur discessio, per figuram metonymiæ; quia nimirum erit causa cur multi discedant à Christo: quo sensu exponunt S. Chrysostomus, Theodoretus, Theophilactus, Oecumenius & alii Græci, quibus accedit S. Augustinus Lib. 20. de Civitate Dei c. 19. Vel intelligitur defectio ab Imperio Romano, quam idcirco disertè exprimere noluisse Apostolum ajunt, ne offenderet Romanos, quibus persuasum erat constans ac perpetuum fore suum Imperium. Ita inter alios S. Hieronymus Epistola 151. ad Algasiam q. 11. & plurimi alii. Vide Estium in hunc locum. Vel denique defectio à fide, quæ potest esse vel generalis & omnium fidelium, vel particularis tantum & aliquarum personarum.

Porro duæ primæ expositiones adversariis non favent; sola tertia suffragari ipsis potest. Si verò intelligatur defectio generalis à fide, planè falsa est expositio, non solum in nostra, sed etiam in adversariorum sententia: illi etenim docent jam venisse Antichristum, quem per putidissimam fabulam, ajunt esse Romanum pontificem; & tamen non fatentur omnes fideles à fide defecisse, & cum ipsi suo judicio fideles sint. De sola igitur multorum à fide defectione tempore Antichristi futura, debet citatus textus intelligi.

Objicies 2. Reipsa sæpius defecit & ita obscurata, fuit Ecclesia, ut plenè fuerit invisibilis.

I. Defecit Ecclesia initio mundi, cum Adam & Eva peccando fidem amiserunt. Ita docent S. Ambrosius Lib. 3. de paradiso cap. 6. S. Augustinus Enchiridii ad Laurentium cap. 45.

II. Tempore Noe, cum cuncta cogitatio cordis esset intenta ad malum, & multa malitia esset hominum super terram. Gen. 6.

III. Tempore Moysis, cum Aaron summus Sacerdos proposuit vitulum adorandum, & omnis populus clamavit: *Hi sunt dii tui Israel, qui eduxerunt te de terra Ægypti.* Exod. 32.

IV. Temporibus Judicum post obitum seniorum, qui Josue viderant. *Surrexerunt enim alii, qui non noverant Dominum, & opera quæ fecerat cum Israel. Feceruntque filii*

Israel malum in conspectu Domini, & servierunt Baalim, ac dimiserunt Deum patrum suorum. Judicum 2.

V. Tempore Captivitatis Babilonicæ videtur penitus intermissa Judæorum Religio.

VI. Tempore Helix 3. Regum cap. 19. *Dereliquerunt, inquit, pactum tuum filii Israel. Altaria tua destruxerunt, Prophetas tuos occiderunt gladio: derelictus sum ego solus, & quærant animam meam, ut auferant eam.*

VII. Tempore Isaia. Unde ipse Dominus Isaia dicebat: *Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui, Israel autem me non cognovit, & populus meus non intellexit.* Isai. 1.

VIII. Tempore impiorum Regum Achas & Manasse: tunc enim nulla fuerunt publica Ministeria, nulli Conventus, nulla Sacramenta. Neque enim hæc habebant decem Tribus quæ idololatriam apertè profitebantur, & in regiones Assyriorum dispersæ erant: nec etiam aliæ duæ Tribus, cum tunc fallorum deorum cultus in Templum usque Jerosolymitanum irrepsisset.

IX. Tempore Jeremiæ, cum dicebat Deus: *Omnes me dereliquistis.* Jeremiæ 2.

X. Tempore Achab Regis Israel, qui adductis coram Josaphat Rege Juda quadringentis Prophetis, ab ipsis omnibus deceptus est, unusque Michæas legitur ab errore immunis. 3. Regum 22.

XI. Tempore nativitatis Christi, quando tantum Maria & Joseph, Zacharias & Elisabeth, pastores, Simeon, Anna & pauci alii credebant; quando tota Judæorum natio à Christo defecit. Denique cum Apostoli moriente Christo ab ejus fide defecerunt; de quibus ipse Christus Matth. 26. dicebat: *Omnes scandalum patiemini in me ista nocte.*

Resp. 1. Quæcunque ex veteri Testamento hic adducuntur exempla, ut probetur Ecclesiam seu Synagogam Judæorum aliquando defecisse, non videri ad rem nostram præsentem accommodata. Agimus enim de Ecclesia novi Testamenti post Christum, non de Ecclesia veteri ante Christum: neque si defecisse probaretur vetus Ecclesia, consequens foret novam pariter deficere posse. Ratio discriminis est, quia promissa est à Christo suæ Ecclesiæ perpetuitas indeficiens, cum dixit, *adversus eam portas inferi nunquam prævalituras, & se semper ipsi adfuturum.* Nihil autem tale promissum usquam fuit veteri Synagogæ. Alia discriminis ratio est, quod extra Ecclesiam Christi nulli salus patere possit; unde necesse est eam perpetuò conspicuam esse: at extra Synagogam salvi nonnulli facti sunt, ut Melchisedech, Job & alii.

Resp. 2. ad singula testimonia.

Ad primum: Si ex peccato primorum parentum inferri posset Ecclesiam defecisse, sequeretur non tantum visibilem, sed etiam invisibilem defecisse, quod est contra adversarios. Deinde, nondum erat tunc temporis formata & constituta Ecclesia, quæ initium habuit in Abel. ut antea docuimus. Denique, Ecclesia omnino extingui non potest nisi per peccatum infidelitatis: at peccatum Adami non fuit contra fidem, sed contra præceptum obedientiæ; neque aliud volunt laudati in objectione SS. Patres.

Ad secundum: Tempore Noe, etsi fere, non tamen ad unum omnes à Deo defecerunt. Quinquennio ante diluvium obiit Lamech pater Noe: ipso anno diluvii Mathusale, & procul dubio non pauci alii pii mortui sunt. Sem & Japhet egregii pietatis cultores erant: de eorumdem uxoribus nullum est dubium. Hi omnes visibilem constituebant Ecclesiam: licet non fuerit adeo numerosa, extitit tamen aliqua, habuit quippe Ecclesia initia sua & incrementa. Scriptura verò phrasi consuetæ, ut magnam significet hominum depravationem, ita generatim loquitur, quasi nulli omnino fuissent justi, quamquam aliquos extitisse certissimum sit.

Ad tertium: Tempore Moysis etsi graviter peccarunt Aaron vitulum conflando, & populus eum adorando, non tamen ad unum omnes in eo consenserunt. Moyses enim, qui omnium erat Caput, & omnes Levitæ à tali flagitio liberi & immunes fuerunt; & filii Levi, quorum manus Domino consecratas tunc fuisse asserit Moyses Exodi 32. v. 29. eodem jubente viginti tria hominum millia in vindictam hujus criminis interfecerunt. Et S. Paulus ad hocce crimen respiciens 1. Corinth. 10. v. 7. significat, aliquorum dumtaxat, non planè omnium Judæorum hoc scelus fuisse.

Ad quartum: Quod, tempore Judicum, post decesum Josue Israelitæ aliquando à verò Dei cultu ad idola

Idola defecisse leguntur, eadem synecdoche pro ali-
quibus accipiendum est, non pro omnibus. Quia ratio-
ne multa Scriptura loca interpretanda sunt; v.g. Exo-
di 9. v. 8. *Mortua sunt omnia animalia Aegyptiorum.* Isaia
2. v. 2. *Ei fluent ad eum omnes gentes.* Philip. 2. v. 21. *Om-
nes, quae sua sunt, quærunt.* Joan. 3. v. 32. *Et testimonium
istius nemo accipit.* Quibus in locis, omnia, omnes, non sim-
pliciter & absolute omnes & singuli significantur, sed
multi dumtaxat.

Ad quintum: In Captivitate Babylonica non eo
Judæi premebantur servitutis iugo, ut à veri Numi-
nis cultu avocarentur; imò legem servabant suam.
Stabat in eis Concilium Sanedrim, ritusque suos reli-
giosos exercebant, sacrificiis demptis, quæ alibi age-
re non licebat, quàm in Templo Jerosolymitano: imò
ab aliis nationibus facile distinguebantur, juxta illa
verba Aman ad Regem Assuerum Lib. Esther cap. 3.
vers. 8. *Est populus per omnes Provincias Regni tui disper-
sus & à se mutuo separatus, novis utens legibus & cæremoni-
is.*

De facto
Eliæ.

Ad sextum: Vel illa corruptio Religionis Judaicæ,
quam Reformatores nostri dicunt contigisse tempo-
ribus Eliæ, spectat universam Judæorum gentem,
vel solummodo decem Tribus Israël: atqui neutro
modo dici potest, ita corruptam fuisse his temporibus
Judæorum Religionem, ut planè extincta fuerit & in-
visibilis.

Non quidem primo modo, tum quia, ex quo decem
Tribus à Roboam filio Salomonis secesserunt, & in Re-
gem elegerunt Jeroboam, constantissimè & fideliter
adhæserunt Roboam legitimo Regi Tribus Juda &
Benjamin, quibus se adjunxit & integra Tribus Levi-
tarum cum multis aliis singularum Tribuum, qui tem-
pore hujus separationis, ut vero Deo liberè sacrificare
possent, Jerosolymam confugerant. Hæc constant ex
Libro 2. Paralipomenon cap. 11. adeoque semper re-
manit vera Religio in Jerusaleme; in Templo semper
oblata sacrificia, ibi successio Davidis, ex quo nascitu-
rus erat Christus; ibi S. Pontifex, atque omnis Sacer-
dotum & Levitarum familia, quæ universam Eccle-
siam Dei tunc repræsentabant: atque hæc Religionis
in Tribu Juda præ aliis conservatio olim ab ipso Da-
vide prædicta fuerat Psal. 77. v. 67. & 68. *Et repulit, in-
quit, tabernaculum Joseph, & Tribum Ephraim non elegit:
sed elegit Tribum Juda, montem Sion, quem dilexit.* Per
Tribum enim Ephraim, ut observat S. Hieron. in ca-
put 31. Jeremiæ, intelligitur Regnum Israel, quia sci-
licet, qui primus ei imperavit Jeroboam, erat ex Tri-
bu Ephraim. Eandem etiam postea prædixit Ezechiel
cap. 37. 16. Hinc etiam in Historia Tobia cap. 1. v. 5.
notatur, quòd in Tribu Nephtali, aliis vitulos aureos
adorantibus, pergebat Tobias in Jerusaleme ad Tem-
plum Domini. Hinc Joan. 4. v. 22. Christus alloquens
Samaritanam affirmat salutem ex Judæis esse. Et S. Pau-
lus Rom. 11. v. 1. loquens de sua origine, disertè ait, se
esse ex Tribu Benjamin, ut nempe significaret se com-
municasse cum Juda, nec separatam fuisse à Templo,
sicut observat S. Augustinus.

Tum quia eo ipso tempore, quò desolatam & obscu-
ratam fuisse Ecclesiam conqueri videtur Elias, non-
quam majori cum gloria, splendore & ornatu floruit
vera Religio. Tunc enim temporis tertium sui Impe-
rii annum evolvebat Josaphat, de quo dicitur Lib. 2.
Paralip. cap. 17. v. 3. *Fuit Dominus cum Josaphat, quia
ambulavit in viis David patris sui primi.* Jussit autem pius
ille ac religiosus Princeps, institui celeberrimam il-
lam per Doctores, qui cunctas urbes circuibant &
& erudiebant populum, visitationem. Legendum ca-
put 17. Lib. 2. Paralip. ubi numerus præliatorum di-
citur plus quàm decies centum mille hominum, abs-
que universa Tribu Levi, quæ tamen 48. urbes occu-
pare solebat. Quis porro in tanta hominum verum
Deum colentium multitudine invisibilem fuisse Ec-
clesiam asserere audeat?

Non secundo modo: hoc est, ita corruptam in de-
cem reliquis Tribubus fuisse Religionem, ut planè
tunc extincta fuerit & invisibilis.

Tum quia asseri certò non potest interdictum fuisse
ab Achab Religionis Judaicæ exercitiis: prohi-
buerat quidem sicut Jeroboam, ne Israëlita perge-
rent Jerusaleme ad sacrificandum, non quidem odio
Religionis Judaicæ, sed rebellionis metu; adeoque
liberè populus Israël verum Deum poterat adorare;
atque etsi sacrificare non posset, nihil oberat tamen,
quominus cæteris Religionis suæ exercitiis vacaret.

Tum quia observat sacer Contextus Lib. 3. Regum
cap. 18. Dispensatorem domus Achab timuisse Domi-
Tournellii Tomi II. P. I. De Ecclesia.

num valde; & cum interficeret Jezabel Prophetas
Domini, servasse centum, & in speluncis absconditos
pane & aqua sustentasse.

Tum quia eodem capite v. 40. refertur, quòd cum
Elias coram universo Israël supra montem Carmeli
jubente Achab congregato, stupendum illud sui Dei
potentiæ argumentum dedisset, frustra Deum suum
invocantibus Sacerdotibus & Prophetis Baal; ubi hoc
miraculum vidit populus, cecidit subito super faciem,
& ait: *Dominus ipse est Deus.* Ac postea jubente Elia,
& Rege consentiente, quadringentos quinquaginta
Prophetas interfecit. Atque antea vers. 21. alloquens
Elias universum populum, dixerat: *Usquequo claudi-
catis in duas partes? Si Dominus est Deus, sequimini eum: si
autem Baal, sequimini illum.* Quibus verbis non signi-
ficatur, Israëlitas simul coluisse & Deum & Baal:
longè enim aliud innuit Scriptura, ubi mentionem
facit de iis, qui hos cultus simul jungebant, ut vide-
re est Lib. 4. Reg. cap. 17. vers. 27. & sequentibus us-
que ad finem capituli; sed his verbis innuit, valde du-
bium & ancepitum fuisse populum hunc circa cultum,
quem amplecteretur, an veri Dei, an Baal: quibus
certè patet, liberum ipsi fuisse alterutrum profiteri.

Tum quia hæc Prophetarum veri Dei persecutio
diu non duravit, cum plurimos, vivente adhuc Jeza-
bele, liberum ad Regis Aulam accessum habere vi-
deamus, filios Prophetarum in Bethel & Jericho
commorantes legamus Lib. 4. Reg. cap. 2. atque eo-
rum numerum ita crevisse, ut qui cum Eliseo erant,
ipsum rogaverint, ut habitationem commodiorem
circa Jordanem eligeret. Quibus omnibus manife-
stum est, non ita obscuratam & extinctam fuisse
tempore Eliæ veram Religionem in Regno Israëlita-
rum, ut invisibilis & minimè conspicua fuerit.

Cum ergo dicit Elias, *Filios Israel pactum Dei reli-
quisse, & se relictum esse solum;* non eo sensu intelli-
gendus est, quasi solus fuerit justus in universo Israël:
Deus enim hoc ipso cap. 19. Lib. 3. Reg. vers. 18. ait:
*Derelinquam mibi in Israel septem millia virorum, quo-
rum genua non sunt incurvata ante Baal.* Sed hoc sen-
su, quòd solus Propheta fuisset derelictus, ut ipse ait
Lib. 3. Reg. cap. 18. vers. 21. quòd nempe alii om-
nes Prophetæ aut occisi fuissent à Jezabel, ut ipse
putabat Elias, aut in captivitate detenti causam veri
Dei non possent defendere. Nec mirum, quòd ig-
noraverit Elias, tam multos fuisse in Israël veri Dei
cultores, cum jam ipse præ metu in spelunca mon-
tis Oreb, quadraginta dierum spatio distantis à Sa-
maria, quæ erat Sedes Regum Israel, profugus deli-
resceret.

Ad septimum & nonum eadem est, quæ ad quar-
tum responsio.

Ad octavum: Neque etiam his temporibus invis-
ibilis erat Ecclesia, aut defuerunt veri Dei publici
adoratores. Tum quia licet in templum idolorum
cultum introduxissent illi Reges, nunquam tamen
veri Dei adorandi libertatem ademerunt. Tum quia
legitur de Achaz, quòd super illud altare juxta simi-
litudinem Damasceni extructum Deo offerrentur sa-
crificia juxta legem Moyfi. Id colligi potest ex Lib.
4. Reg. cap. 16. vers. 15. Nec præterea cultum veri
Dei omnino deseruisse videtur, cum altare æreum
sibi reservaverit ad consulendum Deum per Urim &
Thumin; neque legatur in Templo aliquem falsis
diis cultum exhibuisse, sed tantum immolasse victi-
mas in excelsis & collibus. Major quidem fuit im-
pietas Regis Manasse, quàm Achaz, cum extruxerit
Aras universæ militiæ cæli in domo Domini, & po-
suerit idolum Luci in Templo Domini, non tamen le-
gimus in historia planè interdictum ab eo fuisse cul-
tum veri Dei in Jerusaleme: imò disertè notat Scrip-
tura, in duobus atriis Templi extructa fuisse altaria, ut
hinc intelligeremus non eò audaciæ ejus impietatem
processisse, ut ipsum Sanctuarium & locum sanctissi-
mum, ubi erant Arca Dei, Altare Thimiamatum,
Candelabrum aureum & Mensa panum propositio-
nis, prophanaret.

Si verò dicatur noluisse tunc Israëlitas in Templo
sacrificare, dici similiter poterit, eos aliis in locis sa-
crificium obtulisse, quemadmodum legimus de Ge-
deone, de Elia, Elisæo, omnibusque aliis Israëlitis tem-
pore schismatis decem Tribuum, super altaria sacrifi-
cantibus extra Templum, quæ ab Elia vocantur Alta-
ria Dei.

Addi potest cum Cardinali Perronio in Responsio-
ne ad Regem Angliæ c. 88. ne tunc etiam invisibilem
fuisse Ecclesiam Dei, etiam si nulli Cætus publici
haberent.

haberentur; & sanguinem illum innoxium, quem fudit Manasses, insigne fuisse per Martyres suos triumphantis Ecclesiae argumentum.

Decimum, quo dicitur de Achab, non adversatur: tum quia hoc contigit in Regno Israel, non in Juda, ubi erat Sedes Ecclesiae Judaicae: tum quia isti Prophetæ non erant ex collegio Prophetarum Dei, sed Baal, & iis similes, de quibus antea dixerat Elias Lib. 3. Reg. cap. 18. vers. 40. *Apprehendite Prophetas Baal, & ne unus quidem effugiat ex iis.* Et postea Elisæus ad Joram filium Achab Lib. 4. Reg. cap. 3. vers. 13. *Quid mihi & tibi est? Vade ad Prophetas patris tui & matris tuae.*

Ad ultimum: I. Tempore, quo Christus nascebatur, exigua erat Ecclesia orthodoxa, quæ Christum puerum recens natum agnoscebat & colebat: erat tamen aliqua in Maria & Josepho, Zacharia & Elisabeth, Anna prophetissa, Simeone iusto, pastorebus & pluribus aliis, qui expectabant redemptionem Israel. Horum cœtus erat visibilis; ergo tunc visibilis erat Ecclesia.

II. Tempore mortis Christi perit cum omnibus suis caeremoniis Judaica Religio, quia eò usque durare tantum debebat. *Lex & Prophetæ usque ad Joannem,* ait Christus Lucæ 16. v. 16. Et Apostolus Rom. 11. v. 25. *Cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret.*

III. Pusillanimitas mera fuit in Apostolis, & defectus constantiæ ac fortitudinis, non fidei. Quamquam enim paulò tardior in ipsis fuisset fides circa Resurrectionem Christi, putabant enim, Christum figuratè loqui, *nec intelligebant, quæ dicebantur*, sicut observat S. Lucas cap. 18. non tamen planè fuit in ipsis extincta. Deinde tunc temporis nondum Apostoli Episcopi fuerant constituti, nondum uberiori Spiritus sancti gratia confirmati, non ergo mirum, si quid humani passi sunt.

Objicies 3. Cum moritur R. Pontifex, qui Caput est visibile Ecclesiae, ac per aliquod tempus vacat Sedes Romana, nonne tunc deficit Ecclesia? Capite enim corporis præciso, perit corpus.

Resp. Romanum Pontificem esse Caput morale Ecclesiae, porro non tanta est capitis moralis, quam naturalis necessitas; resecto capite naturali, ne uno quidem momento corpus vivere potest; at verò non perit corpus civile deficiente rectore; imò nec statum suum propriè amittit; mortuo enim Imperatore vel Rege, non statim desinit Monarchia. Ita pariter non perit Ecclesia per mortem Pontificis: Sedes enim ipsa Romana semper perseverat, semper & subsistit fidelium societas sub legitimo Pastorum regimine.

Verum, quamquam hæc omnia Novatoribus gratis concederemus, non minus tamen firma staret nostra Conclusio, quæ non de Judaica, sed de Ecclesia Christiana loquitur.

Objicies denique: Quo tempore per orbem universum grassabatur hæresis Ariana, ac furebat in Catholicos Constantii persecutio, lapsis in errorem Episcopis ferè sexcentis Conciliorum Ariminensis & Seleuciensis, nonne invisibilis facta est vera Ecclesia ac prope extincta?

Resp. Nego propositionem, de qua ex professo postea dicturi sumus. Interim juvat hic referre, quod ad istam tritam & obsoletam Novatorum objectionem respondet Jansenius Iprensis in Libro, cui titulus: *Spongia notarum &c. adversus Voëtium Sylvaudensem Ministrum.* Sic loquitur cap. 76. *Cum vel maxime sciret illa (Constantii) persecutio, verissimum fuit illud Augustini, quod Ecclesia in suis firmissimis, tanquam columnis ædificii immobiliter stantibus eminebat.*

»Tunc enim non solum Athanasius, sed fidelissimi cooperatores ejus Cajas, Ammonius, Agathodæmon, Adelphius, Marcus, Paphnutius, aliique tam »Africa, quam Egypti Antistites, partim in desertum »relegati, partim spontanea fuga durante tempestate »dilapsi fortissimè perstiterunt. Tunc Gregorius ille »Hispaniarum Episcopus, & Phylodectus Lybiæ, quos »Hieronymus nunquam Arianae impietati mixtos dicit, »Dracontius, quem S. Hilarion exulantiem visit, »Serapion Tmuensis sub Constantio confessione celeberrimus, & S. Antonii hæres, Eusebius Samosatensis ipsi Constantio præ constantiæ generosità mirabilis, Cymatius Episcopus Cælesyriæ, & Cartærius, quos pro fide exulasse testis est Athanasius, Catholica confessione clarissimi eluxerunt. Et ut nihil »de Episcopis inferioris notæ dicam, quos Arianus fu-

»ror, dum celebrioribus subvertendis incumberet, in »suis Sedibus intactos relinquebat, statim à morte »Constantii integræ Concilia Catholicorum Episcoporum in Oriente celebrata sunt, in quibus de lapsorum Antistitum receptione tractaretur. Testatur enim Epistola Synodalis ex Concilio Alexandrino »scripta, multos præclaros Episcopos ex Italia, Egypto, & Lybia hæc de causa construxisse. Quod si verò »ad Occidentem nos convertamus, Ecclesia Catholica non obstante quacunque Constantii immanitate »voluit tabernaculum Domini in Sole positum radios »suos in Orientem usque fundebat. Nam ut admirandos illos Episcopos S. Eusebium Vercellensem, Hilarium, Dionysium Mediolanensem pro fide exules »prætermittam, idem ille Hilarius, quem pro Catholico nomine depresso citas, (alloquitur Voëtium) constantiam Episcoporum Germaniæ primæ & secundæ, Provinciæ Aquitanicæ, & Novempopulanæ, & »Narbonensis, & Provinciarum Britanniarum miris laudibus prædicat: usque adeo ut eos dicat, missam ex »Syrmiensi oppido infidelis fidei impietatem non modo non suscepisse, sed etiam nuntiatam significatamque damnable, mansisse & permanisse ibi innocentem inviolatamque Religionem, fidei imperturbatæ »inconcussæque famam quoddam etiam Orientalium »Episcopos commoville. Ex quibus omnibus manifestum est, quàm falsum sit, quod dicis, Arianos »plaudente toto terrarum orbe audivisse Catholicos.

Ad istud verò Hieronymi dictum, *Miratus est universus orbis, se esse Arianum*, sic reponit: Hieronymus significat, inquit, Episcopos illos, cum sibi non essent consci Arianae perfidiæ, ingemuisse de impostura perduellium, & miratos esse, quod, ut infra explicat, sine conscientia hæretici ferebantur. Nam, ut ibidem ex ipsis Actis Concilii Ariminensis refert, Catholici illi Episcopi non solum generatim, sed etiam nominatim singulos Arianae hæresis articulos ab Ursatio & Valente abjurari fecerant. Hæc Jansenius. Pagina 199.

QUESTIO III.

De authoritate Ecclesiae in rebus ad Religionem pertinentibus.

Multaque eaque gravissimi momenti discutienda hic sese nobis offerunt.

I. An & quis sit supremus Judex controversiarum fidei.

II. Qua via, quibusve modis Ecclesia suam in rebus fidei & Religionis dijudicandis authoritatem exercuerit.

III. An Ecclesia possit aliquando errare in causis fidei & morum definiendis.

IV. An major Episcoporum Summo Pontifici adherentium numerus, paucis admodum ex adverso reclamantibus, in fide errare possit, & aliquando aberraverit.

V. An & quæ unanimitas suffragiorum in Episcopis necessaria sit, ad firmam & inconcussam ferendam, vel latam definitionis authoritatem.

VI. Quale sit à Christo Domino institutum regimen Ecclesiae.

ARTICULUS I.

An & quis sit supremus Judex controversiarum fidei.

Status controversiæ cum Hæreticis.

Tanti momenti est præsens de Judice controversiarum quaestio, ut omnibus, quas cum Hæreticis habemus dissolvendis ac terminandis controversiis una sufficere debeat, ex qua omnes tanquam à communi radice ac fundamento pendent. Quippe si Ecclesia infallibilis est controversiarum fidei Judex à Christo Domino institutus, procul dubio ejus supremo iudicio atque sententiæ standum est & obsequendum; atque vel ipso pronuntiante Christo, sicut Ethnicus & Publicanus habendus, qui Ecclesiam non audierit. Eò tendit interger & egregius Tertulliani de Præscriptionibus Liber: eò respiciebat S. Hieronymus, cum disputans adversus Luciferianos dicebat, *Poteram omnes propositionum rivulos uno Ecclesiae Sole siccare.* Unde appositè omnino S. Augustinus, Lib. de quantitate animæ cap. 7. num. 12. *Authoritati credere magnum compendium est*

Lovanii
an. 1666.
p. 197.

In Cata-
log. Scrip.

Matt. 15.
v. 17.

To. 42. p.
306.

To. 1. p.
406. F.

Pagina
207. B.

Nullus labor. Quia scilicet facile est deprehendere in Scripturis supremam illam Ecclesiam in causis fidei tractandis ac definiendis auctoritatem, atque ita parere immenso & implicato labori discussionis & examinis, cujus prorsus incapaces sunt rudes ac imperiti fideles, quos fides salvos facit, non exercitatio Scripturarum, ait egregie Tertullianus, Lib. de Præscript. cap. 14.

Novatoribus Lutheranis & Calvinistis semper maxime cordi fuit præsens controversia. Probè quippe intellexerunt, certam & omnino conclamatam esse suam ac cujuscunque alterius Hæreticorum sectæ ruinam, ex illa suprema & infallibili Ecclesia in causis fidei dijudicandis auctoritate, qua unico quasi ictu omnes errores simul confodiuntur ac convelluntur. Quapropter vires omnes suas ac conatus ad eam impugnamdam converterunt: in odium & invidiam nostris Catholicis objecere, malle illos in causis Religionis homines audire ac sequi, quam verbum Dei, quo tamen uno, inquit, stare debet ac concludi omnis de Religione sententia.

Verum ludunt illi in æquivoco; ac, ut simplices decipiant, duo maxime confundunt, quæ cautè distinguunt Orthodoxi; nempe Judicem, qui sententiam inter litigantes pronuntiat, & legem seu regulam ad cujus præscriptum pronuntiare ille tenetur. Agnoscunt quidem omnes Catholici, Ecclesiam esse Judicem controversiæ. Scripturam verò esse legem, regulam seu normam veritatis, ad quam controversia dirimi debet; quam quidem regulam Ecclesia semper consulit ac certissime sine ullo erroris periculo sequitur. Unde auctoritas definitionis Ecclesiæ, nec simpliciter divina dicenda est, nec simpliciter humana, sed humana divinitus inspirata. Non simpliciter divina, quia Deus immediate per semetipsum non docet nos, sed per Ecclesiæ suæ Ministros ac Pastores: nec etiam simpliciter humana, quia certissima est & erroris nescia; ergo est humana divinitus inspirata. *Visum est Spiritui S. & nobis*, ajunt Apostoli & seniores in Concilio Jerosolymitano.

Act. 15.
v. 28.

Unde duplex distinguitur fidei nostræ regula: una formalis ac movens, Dei scilicet revelatio in Scripturis expressa; altera dirigens, ac proponens quæ sunt à Deo revelata, nempe Ecclesia. Cùm enim Scriptura sit, ut vocant, regula mortua, seipsam exponere non potest, nec consequenter lites circa varium ipsius sensum excitatas componere.

Quæstio igitur inter nos & Novatores non est, utrum admittendus sit aliquis Judex controversiarum, neque utrum Scriptura sit fidei nostræ regula; utrumque omnes agnoscimus: neque etiam utrum Scripturæ privato uniuscujusque sensu ac spiritu interpretandæ sint; sensum hunc sugillant illi, ac per calumniam sibi à nobis affictum fuisse conqueruntur, qui apertè declarant, existimare se Scripturas eo sensu esse intelligendas, quo factæ sunt, hoc est sensu Spiritus sancti.

Tota igitur quæstio in eo posita est, utrum sola Scriptura, quam illi per se claram & perspicuam esse affirmant, sit controversiarum Judex; & ubi sit Spiritus ille divinus verus Scripturarum interpres, ubinam officium illud interpretis exerceat.

Mar. 28.
v. 20.

Catholici omnes sentiant Spiritum illum certò in Ecclesia esse; *Vobiscum sum omnibus diebus.*

Novatores Lutheranis & Calvinistæ è contra negant illum Episcopis, seu Ecclesiæ, vel ulli hominum generi alligatum esse, ideoque contendunt unumquemque judicem esse debere, sive spiritum suum sequendo, si ipse donum interpretationis habeat; sive alicui alteri, maxime verò electis & prædestinatis, quos unctio interior docet, adhærendo, quos eodem dono præditos viderit. Vide Bellarminum Lib. 3. de verbo Dei cap. 3. ubi verba refert Lutheri Philippi, Brentii &c.

To. 1. p.
37. col. 1

Uno verbo, in sententia Novatorum, non privatus uniuscujusque hominis spiritus, sed Spiritus Dei, qui est in privatis hominibus, Scripturarum est interpres, ac Judex controversiarum. Egregium verò discrimen! quasi uterque ille explicandi modus non eadem incommenda & absurda involveret, & phantasmio perinde ac cujuslibet Religionis tolerantia æqualiter non faveret; sicut ex mox dicendis patebit. Rei absurditatem senserunt vel ipsi Novatores; quare incerti ubi pedem figerent, aliquando spiritum illum privatum, aliquando Ecclesiam, interdum ipsosmet Principes Judices appellarunt controversiarum fidei.

Tournellii Tomi II. P. I. De Ecclesia.

Cùm verò Ecclesia duas in partes dividi possit, in Pastores scilicet qui docent, & plebem Christianam quam regunt & docent, Ecclesiæ nomen hic non collectivè seu adæquatè sumimus, prout Pastores simul & populum complectitur, sed pro ea sola Ecclesiæ parte, cui docendi officium & ministerium publicum commissum à Christo fuit, seu pro Pastoribus quibus à Christo dictum: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos. Accipite Spiritum S. quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* His præmissis sit

Mar. 28.
v. 19.
Joan. 20.
v. 23.

CONCLUSIO.

Neque sola Scriptura, neque privatus spiritus, neque Princeps sæcularis, sed sola Ecclesia Christi supremus ac infallibilis est controversiarum fidei Judex.

Singulæ Conclusionis partes sigillatim probandæ sunt.

Probatum primò, solam Scripturam non esse Judicem controversiarum fidei.

Multiplici argumento demonstratur. 1. ab obscuritate Scripturæ. 2. ab ejus insufficientia ad omnia fidei capita comprobanda. 3. à natura & officio Judicis. 4. ex usu & praxi Scripturæ.

I. Lex obscura & ad intelligendum difficilis, quæ in varios & contrarios sensus trahi potest ac revera trahitur, non potest sola absque interprete ac Judice infallibili subnascentes de fide ac Religione controversias terminare ac definire: atqui Scriptura sacra obscura est & ad intelligendum difficilis, quæ varios in sensus trahi potest ac de facto trahitur; ergo &c.

Primum argumen-
tum ab
obscurita-
te Scrip-
turæ.

Major propositio per se manifesta est. Nemo quippe nescit omnibus Hæreticis id commune esse, ut errores suos ex Scripturis, quas assidue versant, confirmant, easque in pravos sensus detorqueant. *Neque enim*, ait S. Augustinus Lib. 7. de Gen. ad litt. cap. 9. n. 13. *non omnes Hæretici Scripturas Catholicas legunt; nec ob aliud sunt Hæretici, nisi quod eas non rectè intelligentes, suas falsas opiniones contra earum veritatem pervicaciter asserunt.*

To. 3. p.
pag. 1.
215. G.

Et Vincentius Lirinensis Commonitorii capite 2. *Hic forsitan requireret aliquis, ait, cùm sit perfectus Scripturarum Canon, sibi que ad omnia satis superque sufficiat, quid opus est ut ei Ecclesiasticæ intelligentiæ fungatur auctoritas? Quia videlicet Scripturam sacram pro ipsa sua altitudine non uno eodemque sensu universi accipiunt; sed ejusdem eloquia aliter alius, atque alius interpretatur, ut pene quot homines sunt, tot illinc sententiæ erui posse videantur. Aliter namque illam Novatianus, aliter Sabellius &c. exponit. Atque idcirco multum necesse est propter tantos tam varii erroris anfractus, ut Prophetica & Apostolica interpretatio-
nis linea secundum Ecclesiastici & Catholici sensus normam dirigatur.*

Bibliot.
PP. T. 7.
part. 250.
D.

Minor propositio facile demonstratur.

I. Testimonio ipsius Scripturæ. S. Petrus 2. Epistolæ cap. v. 16. loquens de Epistolis S. Pauli, ait: *In quibus sunt quædam difficultia intellectu, quæ indocti & instabiles depravant, sicut & ceteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem.* Ubi notandum est, ait Bellarminus Lib. 3. de verbo Dei, *Apostolum Petrum non dixisse, esse quædam difficultia indoctis & instabilibus, ut Hæretici exponunt, sed difficultia absolute.* Et verò sitam clara & perspicua foret Scriptura, qui fieri posset ut indocti eam tam facile in suam perditionem depraverent?

To. 1. p.
52. H.

Patet & confirmatur exemplis quæ Scriptura suppeditat. Discipuli euntes in Emaus non intellexerunt Scripturas, nisi eas ipsis exponente Christo. Lucæ 24. v. 27. Eunuchus Regiæ Æthiopum rogatus à Philippo, an intelligeret Isaiam Prophetam quem legebat, respondit: *Quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi?* Act. 8. v. 31. Apostoli multa eorum, quæ à Christo dicebantur, non intelligebant. Matth. 13. v. 36. Accesserunt ad eum Discipuli ejus dicentes: *Ediffere nobis parabolam xizaniorum agri.* Et cap. 16. v. 11. *Quare non intelligitis, quia non de pane dixi vobis?* Et Lucæ 18. v. 34. *Et ipsi nihil horum intellexerunt, & erat verbum istud absconditum ab eis.*

II. Ex consensu Interpretum etiam Catholicorum, imò & Novatorum ipsorum. Quippe si tam clara &

E 3

per-

perspicua est Scriptura, ad quid tot interpretationes? Unde inter Novatores ipsos tanta circa nonnulla Scripturæ loca exponenda dissensio? Numerantur apud ipsos 80. interpretationes variae istorum Christi verborum, *Hoc est corpus meum*. Clara ista videntur Luthero, ad stabiliendam realem & substantialem Christi in Eucharistia præsentiam; ex adverso clara videntur Calvino ad eam rejiciendam, & solam virtutis præsentiam comprobendam. Quis licet hanc inter illos componet? Scriptura? At de illius sensu controversitur, & quisque eam ad se inflectere nititur. Quotquot ergo extant, (extant autem penè infinita Interpretum Scripturæ volumina) totidem sunt aperta obscuritatis Scripturæ argumenta.

At, inquit, quæ obscura sunt, ex aliis locis clarioribus illustrari & exponi debent. Fatemur: methodum hanc vel ipsi Sociniani ultrò amplectuntur. Verum, si de illa prætensa majori aliorum testimoniorum claritate, discordia, ut sæpe fit, excitetur, quis Judex erit? In dubio ac in suspensio fidem tunc hæere necesse est.

Regerunt iterum, ea fidei capita fundamentalia quæ sunt ad salutem omnino necessaria, clara esse & manifesta in Scripturis. Verum jam antea monuimus, vanam ac gratis omnino fictam esse distinctionem articulo- rum fundamentalium & non fundamentalium: ac necesse est, quamvis non eodem necessitatis gradu credere quæcunque sunt à Christo Domino revelata, & ab Ecclesia declarata. Deinde verò, an non unitas essentia in tribus distinctis personis, divinitas Christi, substantialis & hypostatica divinitatis cum humanitate conjunctio &c. sunt articuli fundamentales fidei nostræ; Attamen non ita clarè ac nitidè in Scripturis expressi visi sunt Arianis, Sabellianis, Nestorianis, Socinianis, quin ab iis protervè impugnati fuerint.

III. Ex sententia SS. Patrum. Ita

S. Irenæus Lib. 2. contra hæreses cap. 28. aliàs 47. ubi postquam in rebus creatis & naturalibus plurima nos latere dixit, multa etiam in Scripturis obscura esse docet quorum intelligentiam petere à Deo debemus.

Origenes Lib. 7. contra Celsum. Alii quoque cordati viri, ait, scrutando Scripturam intellectum ejus invenire potuerunt, licet revera sit multis locis obscura.

S. Ambrosius Epist. 2. aliàs 44. ad Constantium. *Mare, inquit, est Scriptura divina, habens in se sensus profundos, altitudinem prophetiarum ænigmatum.*

S. denique Augustinus Lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 6. *Multis, inquit, & multiplicibus obscuritatibus & ambiguitatibus decipiuntur, qui temerè legunt aliud pro alio sentientes; quibusdam autem locis, qui vel falsò suspicentur non inveniunt, ita obscurè quædam dicta densissimam caliginem obducunt. Quod totum provisum divinitus esse non dubito ad edomandam laborem superbiam, & intellectum à fastidio revocandum, cui faciliè investigata plerumque vilescunt.*

Et Lib. de fide & operibus cap. 15. & 16. fatetur, sibi difficillimum esse intellectu locum illum 1. Cor. 3. *Si quis autem superædificat super fundamentum &c. & dicit hunc esse unum ex illis locis quæ B. Petrus monuit esse difficilia intellectu.*

Origo autem & causa obscuritatis Scripturarum est, tum sublimitas humanæ menti inaccessa Mysteriorum quæ continet; tum corruptio & infirmitas hominis: *Animalis quippe homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei.* Tum denique loquendi modus Scripturarum obscurus, figuratus, ambiguus.

Circa illam ambiguitatem istam regulam tradit S. Augustinus Lib. 3. de Doctrina Christiana cap. 2. n. 2. *«Cum, inquit, verba propria faciunt ambiguum Scripturam, primò videndum est, ne malè distinxerimus, aut pronuntiaverimus. Cum ergo adhibita intentio incertum esse perviderit, quomodo distinguendum aut quomodo pronuntiandum sit, consulat regulam fidei, quam de Scripturarum planioribus locis & Ecclesiæ auctoritate percepit. Quod si ambæ vel etiam omnes, si plures fuerint partes, ambiguitatem secundum fidem sonuerint, textus ipse sermonis à præcedentibus & consequentibus partibus, quæ ambiguitatem illam in medio posuerunt, restat consulendus, ut videamus cuinam sententiæ, de pluribus quæ se ostendunt, ferat suffragium, eamque sibi contexi patiatur.*

Et Lib. 1. de Gen. ad litt. cap. 21. n. 41. *«Cum divinos Libros legimus, inquit, in tanta multitudine verorum intellectuum, qui de paucis verbis eruuntur, & sanitate Catholice fidei muniantur, id potissimum*

deligamus, quod certum apparuerit eum sensisse quem legimus: si autem hoc lateret, id certò quod circumstantia Scripturæ non impedit, & cum sana fide concordat: si autem & Scripturæ circumstantia pertractari ac discuti non potest, saltem id solum quod fides sana præscribit. Aliud est enim quid potissimum Scriptor senserit non dignoscere, aliud autem à regula pietatis errare. Si utrumque vitetur perfectè se habet fructus legentis: si verò utrumque vitari non potest, etiamsi voluntas Scriptoris incerta sit, sanæ fidei congruam non inutile est eruisse sententiam.

IV. Denique Scripturam obscuram esse declarat ipse Psalter Regius cum ejus interpretationem ac notitiam supplex à Deo efflagitat, Ps. 118. *Da mihi intellectum & scrutabor legem tuam. Ibidem: Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. Ibidem: Faciem tuam illumina super servum tuum, & doce me justificationes tuas.*

Secundum argumentum quo demonstratur Scripturam solam supremum non esse controversiarum Judicem, petitur ex ipsa Scripturæ insufficientia ad omnes dissolvendas fidei controversias.

I. Duo in Scriptura spectanda sunt; textus ipse seu littera, & sensus.

Circa textum, quot controversiæ? An textus, quem præ manibus habemus, & vocamus Scripturam, genuinum sit Dei verbum? An Autographis Prophetarum & Apostolorum conformis? An purus & integer ad nos defluerit, vel Judæorum aut Hæreticorum fraudibus depravatus & corruptus? An hujus textus versiones quæ par est fide, legitimum primigenii Autographi seu Exemplaris sensum referant? An denique hi vel illi Libri Canonici sint, vel non? Ignorat nemo de his omnibus Hæreticos licet movisse. Scribit Eusebius Basilidem fuisse quemdam Hæreticum, qui Libros nescio quos Prophetarum, præter eos, qui in sacro volumine sunt comminisceretur. Opinionem verò istam quomodo ex solius Scripturæ testimonio refelleres? Item S. August. auctor est, nonnullos omnia rejecisse Evangelia. Neque defuerunt, teste jam citato Eusebio, quibus omnes Epistolæ divi Pauli improbarentur. De multis quoque aliis Libris sæpe fuit in Ecclesia disputatum: an Canonici essent, cum vel tales aliqui falsò à quibusdam esse negarentur; vel alii importunè ementito nomine Apostolorum fidelibus obtruderentur. Nonne Lutheram & Calvinistæ negant Canonicos esse Libros Tobiae, Judith, Sapientiae, Ecclesiastici & Machabæorum? Imò nec ipsi inter se de nonnullis Libris consentiunt. Lutherus à Canone rejicit Epistolam ad Hebræos, & illam quæ S. Jacobi est, & Apocalypsim; quos Libros admittit Calvinus. Attamen magnis laudibus à Calvino & Beza effertur Lutherus, tanquam vir Apostolicus & electus. Necesse tamen est alterutrum, aut Calvinum, aut Lutherum, interiori illa spiritus unctio- ne quæ veritatem docet fuisse destitutum, quandoquidem unus eos Libros velut Canonicos & divinos admittit, quos alter negat & rejicit. Quis, quæso, Judex erit inter illos? Quæ ipsis certa regula veritatem illam dignoscendi? Nulla. An confugient ad illos tam conspicuos divinitatis radios, quos in genuinis Scripturis splendescere affirmant, ac radios illos non deprehendit Lutherus: non ergo ita fulgidi sunt & perspicui? At Calvino videntur. An ad interiorem unctionem spiritus, qui modestos & humiles docet, non alios ergo vel Luthero, vel Calvino ea defuit animi modestia & demissio, quæ necessaria est ut concilietur & advocetur interior spiritus unctio. An denique provocabunt ad Traditionem & Canonem Judæorum, ut resciant quinam veteris Instrumenti Libri pro Canonicis habendi sunt, vel non? Ergo alium in hac causa Judicem, quam Scripturam agnoscunt? Canonem scilicet & Traditionem Judæorum. Res profectò mira & lepina; Pluris illi Judæos faciunt, quam Christianos; & cum ipsi Christiani esse ac videri velint, Christi & Apostolorum Traditionibus ac Ecclesiæ auctoritati infensissimi sunt. Cur non dicunt cum Augustino Lib. 18. de Civit. Dei cap. 36. *Machabæorum Libros non Judæi, sed Ecclesia pro Canonicis habet?* Et cum Isidoro Lib. Proæmiorum de Libris veteris ac novi Testamenti, *Machabæorum Libri duo licet non habeantur in Canone Hebræorum; tamen ab Ecclesia inter divinorum voluminum annumerantur Historias.* Et suprâ: *Constat hunc Librum (Ecclesiasticus) inter reliquos sanctarum Scripturarum Libros pari habitum veneratione.*

Ergo controversiæ quæ circa textum ipsum Scripturæ nascuntur, sola Scriptura judice dissolvi ac terminari non possunt.

Secundum argumentum ex insufficientia Scripturæ.

Lib. 2. Retracta. c. 16. Lib. 3. Hist. c. 27.

To. 7. p. 519. D. Edit. Paris. 1601. p. 410. col. 2. p. 407. col. 2. A.

Multa

2. Cor. 3.
v. 6.
To. 8. p.
22. G.
Joan. 10.
v. 30.
Lib. 4.
c. 9/482.
Pag. 208.
A.
Ibid. C.
D.
To. 9. p.
102. F.
T. 2. p.
8. 5. A.
T. 8. p.
693. G.
T. 9. p.
156. F.

Multò minùs eæ qua sensum illius legitimum spectant. De sensu enim & intelligentia Scripturarum potissimum controversatur. *Littera quippe occidit, spiritus autem vivificat. Hæretici similia loquentes fidelibus, non solum dissimilia sapiunt, sed & contraria, ait S. Irenæus. S. Augustinus Lib. de hæresibus cap. 70. observat Priscilianistas Manichæis versutiores in eo fuisse, quod nihil Scripturarum Canoniarum repudient, sed in suos sensus allegorizando versant quidquid in Libris sanctis est, quod eorum evertat errorem.* Quod omnibus Hæreticis commune semper fuit, istud & in nostris quoque posterioris ævi Novatoribus deprehenditur; Scripturam in varios & contrarios sensus distrahunt: v. g. verba ista *Hoc est Corpus meum*, Lutherani ad præsentiam realem Christi in Eucharistia; Calvinistæ contra ad absentiam realem & solam præsentiam metaphoricam & figuratam inflectunt. Hæc pariter, *Ego & Pater unum sumus*, Calvinus Comment. in Joan. interpretatur de unionem duntaxat morali affectus & voluntatis, alleritque Patres Nicænos perperam ex iis verbis unionem substantialem collegisse. Attamen interpretationem hanc vulgò rejiciunt Calvini discipuli, tanquam falsam & periculosam; imprimis Joannes Mestrezat Parisiensis Ecclesiæ Reformatae Pseudoadminister Tractatu Gallicè scripto de Scriptura sacra. Denique, ut alia penè infinita hujusce generis omittamus, solemnia ista Christi verba Joan. 8. v. 58. *Antequam Abraham fieret, ego sum*, quibus Catholici omnes adversus Arianos tum veteres tum recentiores invictè demonstrant Christum quantum ad divinitatem præexistisse, antequam ex Mariæ Virgine nasceretur; verba inquam, ista nonnulli ex Calvini discipulis explicant de præexistentia quantum ad destinationem, seu decretum Dei, eo ipso sensu quo Christus dicitur *Agnus occisus ab origine mundi*: non quidem quoad realem sanguinis effusionem, sed quoad destinationem, pretium, & applicationem meritorum sanguinis Christi, qui definito tempore pro salute hominum effundendus erat. Ita Calvinus, Theodorus Beza &c. quibus accedit Grotius. En quò ducat præcepta illa licentia interpretandi Scripturas ad privatum uniuscujusque sensum, seclusa Ecclesiæ auctoritate, quæ sola tanquam Judex & Magistra audiri debet. Scriptura quippe, lex est muta seu mortua, quæ silet cum in varios ac contrarios sensus torquetur; ergo necesse est confugere ad vivam quamdam ac spirantem regulam quæ verum ac legitimum Scripturarum sensum aperiat & figat, lites ac dissensiones circa varios illos sensus excitatas supremo suo Judicio componat ac finiat: aliàs, æternis ac infinitis inter se dissidiis Christiani miserè discerpentur ac vexabuntur. Appositè omnino Tertullianus Lib. de Præscript. c. p. 17. dicebat: *Ista hæresis non recipit quasdam Scripturas; & si quas recipit, non recipit integras.... Et si aliquatenus integras præstat, nihilominus diversas expositiones commentata convertit. Tantum veritati obstrepit ad alter sensus, quantum & corruptor stylus.* Unde cap. 19. concludit: *Ergo non ad Scripturas provocandum est; nec in his constituendum certamen, in quibus aut nulla, aut incerta victoria est, aut par incertæ?*

II. Multa ex fide credere tenemur, quæ tamen in Scripturis expressa non sunt; ergo sola Scriptura non sufficit omnibus de fide controversis dissolvendis ac finiendis. Nullibi scriptum est validum esse Baptismi Sacramentum collatum ab Hæreticis. *Quam consuetudinem, (rebaptisandi Hæreticos) inquit S. Augustinus Lib. 2. de Baptismo contra Donatistas cap. 7. credo ex Apostolica Traditione venientem; sicut multa, quæ non inveniuntur in Litteris eorum, neque in Conciliis posteriorum, & tamen quia per universam custodiuntur Ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita & commendata creduntur.*

Similiter credimus Patrem esse ingenuum, nec tamen in Scripturis legimus. *Patrem, ait idem S. Doctor Epist. 238. aliàs 174. n. 6. in illis Libris (Scripturis) nusquam ingenuum legimus, & tamen dicendum esse defenditur.*

Libro 2. contra Maximinum Arianum c. 3. Maximino querenti, *Da testimonia ubi adoratur Spiritus sanctus. Respondet S. Doctor: Quali non ex iis, quæ legimus, aliqua etiam quæ non legimus, intelligamus. Sed ne querere multa compellat, tu ubi legisti Patrem Deum ingenuum vel innatum? Et tamen verum est.*

Item Lib. 5. de Baptismo contra Donacistas c. 23. n. 31. *Sunt multa, inquit, quæ universa tenet Ecclesia & ob hoc ab Apostolis præcepta bene creduntur, quamquam scripta non reperiuntur.*

Ante Augustinum jam dixerat Tertullianus Lib. de

Corona cap. 4. *Harum & aliarum ejusmodi disciplinarum si legem expostules Scripturarum, nullam invenies: Traditio tibi prætendetur auctrix, consuetudo confirmatrix & fides observatrix.*

Licet autem de variis disciplinæ capitibus hæc scripserit Tertullianus, certò tamen constat, aliqua pertinere ad fidem, quorum nulla in Scripturis mentio v. g. beatam Virginem perpetuò virginem permanisse; infantes Baptismi capaces esse, ac baptisandos; Paschæ die Dominica celebrandum esse, contra hæreticos Quartodecimanos &c.

Cum igitur S. Paulus 2. ad Timot. 3. v. 16. ait *Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia: ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus;* sensus non est, sicut Novatoribus videtur; Scripturam solam absque adminiculo alterius regulæ sufficere ut homo sit perfectè eruditus in omni opere bono. (Loquitur enim Apostolus de omni & quilibet Scripturæ parte: at certum est in quolibet Scripturæ parte non omnem, quæ ad fidem pertinet, veritatem contineri.) Sensus igitur Apostoli est, Scripturam integram, & quamlibet ejus partem, quantum ad ea quæ continent, ad promovendam salutem valere, ac singulis prodesse posse.

Tertium argumentum petitur ex natura & officio Judicis. In omni scilicet Republica bene instituta & ordinata, Lex & Judex, ut initio hujusce disputationis diximus, duæ sunt res distinctæ ac distinguendæ. Lex enim docet quid sit agendum: Judex vero ex præscripto legis pronuntiat. Lex dirigit subditos, declarando ipsis quæ faciendæ sunt, vel omittendæ; Judex autem illos cogit ut faciant vel omittant, at reos pro natura delicti punit. Scriptura est quidem lex, norma & regula fidei & morum, at non potest esse Judex, ut contendunt Novatores. Namque qui Judex est inter duos litigantes, debet ita pronuntiare sententiam, ut uterque litigantium clarè intelligat quænam sit Judicis sententia; & alter eorum fateatur illam pro se, alter contra se latam esse: nisi ita fuerit, à lite non desistent & interminabilis evadet controversia. Atqui non potest sola Scriptura id præstare. Litigant Lutherani & Calvinistæ tum inter se, tum nobiscum: hætenus tamen ex sola Scriptura finiri ac terminari non potuit controversia, & quisque in priori sua sententia immotus persistit.

Confirmatur vis hujus argumenti ex his duobus quæ tam Lutherani quàm Calvinistæ fatentur. Primum, se non alium Judicem agnoscere, quàm solam Scripturam, alterum, hanc ipsam Scripturam esse claram, perspicuam, & ad omnes controversias sopiendas per se sufficientem, nec ullam falsitatem subesse illi posse. Atqui tamen litigare non cessant tam inter se, tum nobiscum, nec hætenus ex illa regula tam clara & perspicua potuit discordia componi: necesse igitur est alterutrum sequi, vel Scripturam hætenus non pronuntiasse claram, perspicuam, & sufficientem sententiam; vel certè si pronuntiavit, Lutheranos & Calvinistas pervicaces esse, qui claræ, perspicuæ, ac sufficienti regulæ non acquiescunt.

Quartum denique argumentum ducimus ex usu & praxi Scripturæ tum veteris, tum novi fœderis.

Primò, quotquot inter Judæos excitabantur circa legem, præcepta, cæremonias &c. controversiæ, non una Scriptura, sed judicio atque sententia Sacerdotum qui erant ad hoc ministerium instituit, dissolvebantur. Duplex verò apud ipsos Tribunal seu Concilium fuit: unum minus, quod Moyses suadente Jethro instituit. Quippe cum solus Moyses sederet de mane usque ad vespæram judicans populum, nec tanto labore ferendo par foret *Stulto labore consumeris, dicebat ei Jethro, ultra vires tuas est negotium, solus illud non poteris sustinere. Sed audi verba mea atque consilia, & erit Deus tecum...* Provide de omni plebe viros potentes & timentes Deum, in quibus sit veritas & qui oderint avaritiam: & constitue ex iis Tribunos & Centuriones, & Quinquagenarios, & Decanos, qui judicent populum omni tempore. Quidquid autem majus fuerit, referant ad te, & ipsi minora tantummodo judicent. Consilio cognati sui Jethro acquievit Moyses, ac constituit in omni civitate Judices illos inferiores.

Alterum verò Concilium seu Tribunal majus, quod Sanædrin vel Concilium seniorum vocabatur, Deus jussit institui Numer. 11. v. 16. & seq. *Dixit Dominus ad Moysen: Congrega mihi septuaginta viros de senibus* Israel,

Tertium
argumen-
tum ex
natura &
officio
Judicis.

Quartum
argumen-
tum ex
usu &
praxi
Scripturæ
Primo ex
veteri Te-
stamento.
Exodi 18.
v. 18.

Israel, quos tu nosti, quidam senes populi sint ac magistri, & duces eos ad ostium Tabernaculi fiederis, faciesque ibi stare tecum, ut descendam & loquar tibi: & auferam de spiritu tuo, tradamque eis, ut sustentent tecum onus populi, & non tu solus graveris. Fecit Moyses, quod Deus ei praeceperat. Ad istud porro superius Tribunal seu Concilium seniorum deferenda erat, si quæ oriebatur, majoris momenti de Lege, de mandato, de ceremoniis, de justificationibus controversia. Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris.... ait Deus Deut. 17. v. 8. & seq. surge & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, veniesque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad Judicem, qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicii veritatem. Et facies quodcumque dixerint qui præsumt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus; sequerisque sententiam eorum: nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Qui autem superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto Judicis, morietur homo ille.

Inter majus autem & minus Concilium Judæorum multiplex discrimen fuit: 1. quia majus tantum erat in Jerusalem; minus in singulis civitatibus. 2. in majore dijudicabantur majores controversiæ; in minori faciliores. 3. in majore præsidebat Pontifex; non item in minori. 4. à minori licebat appellare ad majus; non e contra à majore ad minus. 5. in majore erant septuaginta viri præter Pontificem; in minori erant viginti tres. 6. majus vocabatur Sanedrin, vel Syne-drion, vel Concilium seniorum; minus non ita. 7. denique, septuaginta seniores à Moysse selecti, acceperunt spiritum prophetiæ in ipsa electione. Auferam de spiritu tuo, ait Deus alloquens Moysen, tradamque eis; non alii per civitates constituti Judices.

Neque verò est quod excipiant Novatores: Judices illos superiores de causis dumtaxat aut civilibus, aut merè ceremonialibus seu legalibus; non de iis quæ ad fidem pertinent, judicasse. Constat enim ex Lib. 2. Paralipom. c. 19. v. 10. delatas ad eos fuisse causas de lege, de mandato, de ceremoniis, de justificationibus. Inter mandata autem & justificationes, numquid fides in venturum Messiam includebatur? Nonne ibidem v. 11. dicitur: Amarias autem Sacerdos & Pontifex vester, in his, quæ ad Deum pertinent, præsidebit? At controversiæ de fide & Religione ad Deum pertinent.

Confirmatur exemplo. Namque inter controversias fidei erat una præcipua de Messia: at hæc ipsa, quando dubitatum fuit tempore Herodis, an Messias jam natus esset, deferrebat ad Concilium Sacerdotum, in quo Pontifex præsidebat, ut patet ex Evangelio Matth. 2. v. 3. Audiens autem Herodes Rex, turbatus est, & omnis Jerusalem cum illo. Et congregans omnes Principes Sacerdotum, & Scribas populi, sciscitabatur ab eis ubi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei: In Bethlehemi Juda. Sic enim scriptum est per Prophetam: Et tu Bethlehemi terra Juda, nequaquam minima es in principibus Juda; ex te enim exiet Dux qui regat populum meum Israel. Ubi tria notanda sunt: 1. Regem Herodem totumque Hebræorum populum dubitasse de loco, in quo Messias esset nasciturus. 2. Dubitationem hanc non ausos illos fuisse per se discutere ac solvere, sed detulisse ad ordinarium Concilium Sacerdotum. 3. Sacerdotes ex officio illam dissolvisse ex Scriptura, tanquam norma & regula quam in dubiis consulebant ac sequebantur.

II. Idem usus manifestus est in novo Testamento. Solemne est ac peremptorium exemplum controversiæ de observandis Legalibus, quæ tempore Apostolorum excitata fuit, de qua magna conquisitio facta narratur Act. 15. scilicet, an qui à Gentilibus ad fidem Christi convertebantur, iugo Circumcisionis subiaciendi forent, vel ab eo liberandi. Affirmabant aliqui, negabant alii. At qua via terminata & finita fuit illa controversia? An ad solam Scripturam, ex qua pro utraque parte affirmante vel negante, produci testimonia poterant, tanquam ad communem Judicem delata est? Nullatenus: sed potius ex consensu utriusque partis delecti sunt aliqui, qui Hierosolimam irent ad Apostolos, ut ipsi in solemnem Concilio de re tota cognoscerent ac pronuntiarent; quod re ipsa factum est. Quamquam enim Paulus & Barnabas, qui ambo erant Apostoli, Prophetæ & Doctores, ambo à Spiritu sancto speciatim delecti ut Evangelium Gentibus prædicarent, & etiam illud revera prædicaverint, quæstionem illam infallibili iudicio finire potuissent, neuter tamen officium illud voluit in se

assumere, sed ad Concilium Apostolorum potius deferre, ut suo exemplo docerent, hujusmodi controversias, quæ fidem ac Religionem spectant, ad ordinarios Ecclesiæ Prælatos, vel ad Concilia Prælatorum deferri oportere. Hæc verò fuit solemnis Apostolorum in Concilio Hierosolymitano definitio: Visum est Spiritui sancto, & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quàm hæc necessaria: ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione.

Ibid. 15. v. 28.

Probatum secundo, privatum spiritum non posse assignari tanquam Judicem controversiarum fidei.

I. In omni Republica bene ordinata & constituta necesse est sedere aliquos Judices, qui legem Principis interpretentur, ac civiles subditorum causas dirimant: si enim privato cuilibet id licitum foret, quanta inde rerum perturbatio? quanta in civili societate confusio? Ita prorsus evenit in Ecclesia. Non satis ejus securitati ac tranquillitati provisum à Deo fuisset, nisi esset regula quædam viva & spirans, quæ natas de fide ac Religione controversias supremo iudicio definiret. Quò tandem evaderet fidei unitas & firmitas, si privatorum examini, iudicio & interpretationi permitteretur? Quisque ad libitum sibi fidei dogmata effingeret? nullus unquam futurus esset controversiarum ac discordiarum finis; anceps & dubius semper hæreret fidelium animus, ac tandem patentissima via pandetur ad indifferentiam & tolerantiam omnium Religionum. Quis vero in mentem suam facile induxerit, tam malè à Christo Ecclesiæ suæ, quam dilexit, & proprio suo sanguine acquisivit, prospectum fuisse?

II. Lex fidei debet esse publica & nota, pro natura Ecclesiæ quæ societas est visibilis & conspicua: debet esse una, non multiplex; non varia, neque contraria sed simplex, constans & uniformis: atqui quàm longè ab his conditionibus distat spiritus ille privatus Novatorum, seu spiritus revelans unicuique privato homini, quæ sunt ex fide credenda vel agenda! Occultus ille est ac latens: non videtur, non auditur, sicuti videri debet & audiri à partibus litigantibus Judex qui sententiam pronuntiat. Varius est, multiplex, contrarius; pater ex jam dictis. Spiritus quippe ille privatus Lutherò suggestit aliquos à Canone Ecclesiastico Libros expungendos esse, quos tamen admitti debere idem spiritus Calvinò inspiravit. Pariter verba ista, Hoc est Corpus meum, ad sensum præsentis realis Lutherò, è contra Calvinò ad sensum præsentis spiritualis dumtaxat & figuratæ interpretanda esse, prætextus ille spiritus privatus suggestit. Item verba ista, Ego & Pater unum sumus, de unionem morali & affectiva Calvinus intelligit; sicut & ista, Antequam Abraham fieret, ego sum, de præexistentia tantum in decreto Dei, non vera & reali, contra unanimem omnium Catholicorum sententiam adversus Socinianos.

Et verò nunquam satis intelleximus, qua ratione Lutherani & Calvinistæ, è quorum sinu prodire Sociniani, iidem cum ipsis innutriti & innixi principiis, quæ, inquam, ratione ab istorum laqueis una tantum iudice Scriptura, sese extricare & expedire possunt? Nihil etenim juris habent Lutherani & Calvinistæ ad Scripturam in sensus figuratos & metaphoricos detorquendam, quod sibi pariter vindicare non possint Sociniani, ubi contendunt Christum sensu figurato Deum appellari, ab autoritate scilicet, quomodo Judices Dei etiam nuncupantur. Quam disparitatem afferent? Scripturæ claritatem? Hanc in causa sua laudabunt & ipsi Sociniani. Spiritum privatum ejusque internam unctionem? Et de ista pariter illi gloriabuntur. Callationem unius vel plurium locorum Scripturæ; cum aliis? At in ista plurimum & ipsi confidunt. Traditionem? At istam communi suffragio Novatores rejiciunt. Ergo, si semel autoritas Ecclesiæ judicantis & pronuntiantis seponatur, nulla unquam certa via comprimi ac revinci poterunt à Lutheranis & Calvinistis Sociniani; nullum tam immane erroris portentum, quod non invehatur & obtineat.

Imò nec ipsimet Sociniani, qui omnia fidei nostræ mysteria humana ratione & grammaticalibus argutiis plerumque metiuntur & æstiment, nonnulla quæ nobiscum pariter admittunt doctrinæ capita v.g. crea-

tionem

Lib. 2.
Paral.
19. v. 10.

Num. 11.
v. 17.

Act. 15.
v. 1.

tionem ex nihilo, tueri unquam possunt adversus eos qui ex præjacente materia à Deo creatum fuisse contendunt. Nemo ignorat Socinianos in litterali seu grammaticali verborum significatione totos hæ-
rere: at fatentur linguæ Hebraicæ periti, verbum Hebraicum quod Vulgata nostra reddit per verbum Creare, ex æquo significare, facere, producere, formare, ac creare ex nihilo: quomodo igitur adversus eos qui creationem ex nihilo sugillant, ex una Scriptura eam invictè demonstrabunt Sociniani? Adeo verum est, excusso semel autoritatis Ecclesiæ iugo, mentem humanam sibi permissam nullo vinculo retentam, in omne absurditatem & errorum genus præcipitem ruere.

III. Judex debet habere auctoritatem coactivam, alioqui nihil prodesset ejus judicium, maxime adversus eos, qui non amore justitiæ, sed metu pænæ à malo retrahuntur: at privatorum non est habere vim coactivam, cujus primaria & radicalis auctoritas in Principe Communitatis residet. Non enim sine causa Princeps gladium portat: Dei enim minister est, vindex in iram ei qui malum agit.

IV. Quam multi sunt adeo rudes & imperiti, qui cujuscunque discussionis & examinis in rebus fidei, plane incapaces sunt, ut ipsimet candide fatentur; & tamen etiam illi salvari possunt: igitur necesse non est ut omnes & singuli judicent de quæstionibus fidei.

V. Si spiritus ille revelans privatus esset judex, præcluderetur via conversioni Hæreticorum, ait hic Bellarminus, nec ullæ controversiæ unquam terminari possent. Nam nemo est Hæreticorum qui spiritum non jactet, & qui spiritum suum non præponat spiritibus aliorum. Et sicut 2. Paralip. 18. cum diceret Michæas Propheta Domini, se loqui in nomine Domini, Pseudoprophetas autem agitari spiritu mendacii, respondit ei Sedecias Pseudopropheta, Per quam viam pertransiit spiritus Domini à me, ut loqueretur tibi? Ita si Catholicus diceret, ita mihi spiritus revelat, responderet hæreticus, Et per quam viam &c.

VI. denique, in Scripturis à Deo redarguuntur, qui in rebus divinis spiritum suum privatum audiunt ac sequuntur. Væ Prophetis insipientibus qui sequuntur spiritum suum & nihil vident... vident vana & divinant mendacium, dicentes: Ait Dominus, cum Dominus non miserit eos... cum ego non sim locutus, ait Dominus. Rursus, Nolite audire verba Prophetarum qui prophetizant vobis & decipiunt vos: visionem cordis sui loquuntur, non de ore Domini. Et: Falso Prophetæ vaticinantur in nomine meo... non locutus sum ad eos, visionem mendacem & divinationem, & fraudulentiam, & seductionem cordis sui prophetant vobis. Item & Christus ipse: Attendite à falsis Prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intus autem sunt lupi rapaces: Et: Si quis vobis dixerit, Ecce hic est Christus, aut illic, nolite credere. Rursus: Nolite omni spiritui credere, sed probate si spiritus ex Deo sunt. S. Petrus Epist. 2. c. 1. v. 20. decretorie pronuntiat, Omnis prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia; sed Spiritu S. inspirati locuti sunt sancti homines. Denique S. Paulus ad Titum 3. v. 10. jubet hæreticum hominem post unam & secundam correctionem devitari, quia proprio judicio condemnatus ille est. Porro si existimasset Apostolus privatum spiritum unicuique certam esse fidei regulam, non dixisset hæreticum proprio suo judicio condemnatum esse; imo magis probatum, hunc suum spiritum sequendo. Condemnatum igitur idcirco allegit Apostolus, quia sciens ac volens Ecclesiæ monentis ac corripientis judicio atque sententiæ non acquiescit.

Probatur tertio, Principem secularem judicem non esse controversiarum fidei.

Brentius in Confessione Wirtembergensi c. de sacra Scriptura, & copiosius in Prolegomenis contra Petrum à Soto, duo docet: primo, non licere in causa æternæ salutis aliena sententiæ ita inhaerere, ut eam sine nostro ipsorum judicio amplectamur. Secundo, ad unumquemque hominem privatim pertinere de doctrina Religionis judicare, & veram à falsa internoscere. Sed hoc interesse inter privatum & principem, quod ut privatus privatam, Ita Princeps publicam habet de doctrina Religionis potestatem judicandi & decidendi. Et toto fere Libro hæc duo pro-

bare nititur, quod Princeps secularis teneatur cogere subditos, etiam mortis supplicio ad eam fidem, quam ipse judicat esse veram; & simul, quod subditi obligentur sequi proprium judicium, non alienum, cujuscunque sit: nec advertit Brentius quam hæc sint absurda & inter se pugnantia, ut teneatur Princeps jubere, & subditi teneantur non obedire: sed Brentium mittamus.

Certum est Principi seculari hanc à Deo potestatem datam non fuisse, ut Judex sedeat in causis fidei, easque dirimat. Nullibi privilegium istud legimus in Scripturis. Est quidem (Princeps) Dei minister, eaque de causa gladium portat) vindex in iram ei qui malum agit: est legum Ecclesiæ, ac dogmatum Religionis custos, allertor, vindex, protector, qui acceptam à Deo potestatem convertere maxime tenetur in præsidium, tutelam & columnen Catholicæ Ecclesiæ; at arbiter non est nec Judex supremus controversiarum fidei. Ex illis non est quibus dictum fuit, Euntes docere omnes gentes, baptizantes. Accipite Spiritum S. quorum remiseritis peccata remittuntur eis. Attendite vobis, & universo gregi in quo vos Spiritus S. posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei &c.

Princeps aliquando Episcopus exterior appellatur, non quidem à spirituali Ordinis potestate, sed à cura, sollicitudine, protectione, qua res Ecclesiæ juvat ac promovet. Distincti omnino sunt utriusque potestatis spiritualis & temporalis, fines ac limites, nec una in aliam excurrere potest: non spiritualis in temporalem, non temporalis in spirituales. Nec te rebus miscas Ecclesiasticis, scribebat Christiana libertate Ofius Episcopus Cordubensis ad Imperatorem Constantium, nec nobis his de rebus præcepta mandes; sed à nobis potius hæc ediscas. Tibi Deus Imperium tradidit, nobis Ecclesiastica concedidit. Ac quemadmodum qui tibi Imperium subripit, Deo ordinanti repugnat ita metue, ne si ad te Ecclesiastica pertrahas, magni criminis reus fias. Reddite, scriptum est, quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo. Neque nobis, igitur terræ imperare licet, neque tu adolendi habes potestatem. S. Ambrosius Ep. 21. alias 32. ad Imperatorem Valentinianum Juniorem, qui ab Arianis depravatis volebat de rebus fidei judicare: Certe, inquit, si vel Scripturarum seriem divinarum, vel vetera tempora retractemus, quis est qui abnuat, in causa fidei, in causa, inquam, fidei Episcopos solere de Imperatoribus Christianis, (id est, de fide eorum) non Imperatores de Episcopis, (id est, de eorum fide) judicare? Eris, Deo favente, etiam senectutis maturitate provectior, & tunc de hoc censebis, qualis Episcopus sit, qui laicis jus Sacerdotale substernit. Pater tuus vir maturioris ævi, dicebat: Non est meum judicare inter Episcopos; tua tunc dicit Clementia: Ego debeo judicare. Et infra: Si conferendum de fide, Sacerdotum debet esse ista collatio, sicut factum est sub Constantino augustæ memoriæ principem, qui nullas leges ante præmisit, sed liberum dedit judicium Sacerdotibus. Factum est etiam sub Constantio augustæ memoriæ Imperatore, paternæ dignitatis hærede. Sed quod bene cœpit, aliter consummatum est. Nam Episcopi sinceram primo scripserant fidem: sed dum volunt quidam de fide intra Palatium judicare: id egerunt, ut circumscriptionibus illa Episcoporum judicia mutarentur. Observa hic, laicos in domo Principis, dum volunt de sententiâ Episcoporum judicare, in errorem incidere meruisse.

Vel ipsimet Imperatores agnovere sibi jus non esse de rebus fidei ac Religionis decernere.

Constantinus, teste Eusebio Lib. 3. de vita Constantini cap. 10. in Concilio Nicæno non prius assedit, quam Episcopi, ut sederet annuissent: quo signo satis indicavit, se Concilio non præesse. Deinde finito Concilio scripsit Epistolam omnibus Ecclesiis, quam ibidem integram refert Eusebius, in cujus fine sic ait: Quæ cum ita sint, cœlestem gratiam & plane divinum mandatum libenter suscipite. Quicquid enim in sanctis Episcoporum Conciliis geritur, id omne ad divinam referendum est voluntatem.

Theodosius junior in Epistola ad Synodum Ephesinam: Igitur, inquit, Candidianum præclarissimum sacrorum domesticorum Comitem ad sacram vestram Synodum abire iussimus, sed ea lege & conditione, ut cum quæstionibus & controversiis quæ circa fidei dogmata incidunt, nihil quidquam commune habeat: nefas est enim qui sanctissimorum Episcoporum catalogo adscriptus non est, illum Ecclesiasticis negotiis & consultationibus sese immiscere.

Rom. 13. v. 4.

Matth.

28. v. 19.

Jo. 20. v.

23. Act.

20. v. 28.

Apud S.

Arbana-

fium Ep.

ad solita-

riam vi-

am agen-

tes.

To. 1. p.

371. A.

To. 2. p.

861. A.

P. 862.

D. E.

Edit.

Vales. p.

494. B.

To. 3. p.

Conc. p.

441. E.

Mar-

Martianus Imperator, l. nem. cap. de summa Trinitate & fide Catholica: *Injuriam*, inquit, *facit iudicio Reverendissimæ Synodi, qui semel iudicata revolvitur, & disputare contendat.*

Denique, ut alios millos faciamus, Basilius Imperator in VIII. Synodo sic loquitur; «De vobis autem, inquit, Laicis, tam qui in dignitatibus, quam qui absolute conversamini, quid amplius dicam non habeo, quàm quia nullo modo vobis licet de Ecclesiasticis causis sermonem movere, neque penitus resistere integritati Ecclesiæ, & universali Synodo adversari. Hoc enim investigare & querere, Patriarcharum, Pontificum & Sacerdotum est, qui regiminis officium sortiti sunt, qui sanctificandi, qui ligandi & solvendi potestatem habent: qui Ecclesiasticas & cœlestes adepti sunt claves: non nostrum qui pasci debemus, qui sanctificari, qui ligari, vel à ligamento solvi egemus.» Addit ibidem Imperator prædecessores suos Imperatores Constantium, Theodosium, Marcianum, & alios nusquam in Synodis subscripsisse, nisi hos omnes Episcopos.

Revera Conciliis aliquando interfuere Principes, aut aliquos nomine suo ad ea direxerunt, non quidem ut fidei iudices, sed ut protectores & quasi custodes, qui Concilii disciplinam promoverent, removerent tumultus & coitiones, Episcopis pacem ac libertatem ex officio tuerentur.

Probatur denique solam Ecclesiam esse supremam & infallibilem iudicem controversiarum fidei.

Necessariò admittenda est in Ecclesia Christi regula quædam viva & spirans, quæ supremo suo iudicio enatas de rebus divinis controversias dirimat & componat: atqui regula ista seu iudex non potest esse Scriptura, neque spiritus revelans privatus, neque Princeps sæcularis; ergo est ipsamet Ecclesia, id est, Summus Pontifex, Episcopi, sive in Concilio, sive extra Concilium, quos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.

Minor propositio ex jam dictis ac probatis demonstrata manet. Major verò tam certis & invictis momentis probatur, ut à nemine, qui sanæ mentis fuerit, negari possit.

I. Quia ad divinam pertinet providentiam, iudicem illum supremum controversiarum fidei statuere. Ita S. Augustinus Lib. de utilitate credendi cap. 16. *Si Dei providentia*, inquit, *non præsidet rebus humanis, nihil est de Religione satagendum. Sin verò (præsidet...) non est desperandum ab eodem ipso Deo auctoritatem aliquam constitutam esse, quæ velut gradu certo innitentes attollamur in Deum.* Paulò antè dixerat: *Sola est auctoritas quæ commovere possit stultos* (hoc est adhuc ipsius rei ignaros) *ut ad sapientiam festinent.* Quod Augustini dictum, maximè locum habet in fidei Religionisque iudicio, in quo vel ipsa mundi sapientia stultitia est, si postposita auctoritate, divina mysteria humano sensu investigare voluerit.

II. Mysteria fidei nostræ totidem facta sunt à Deo revelata, factorum autem veritas, non ratione, sed una auctoritate dignosci potest. Christus facta illa seu Mysteria suis Apostolis revelavit, quos docuit omnem veritatem: Apostoli verò iis, quos Episcopos instituerunt, tum viva voce, tum scriptis eam tradiderunt; isti verò suis immediatis successoribus, & ita deinceps continua & nusquam interrupta traditione quasi per manus ad nos usque veritas fidei deducta est, cuius Episcopi & testes sunt, & iudices necessarii. Testes quidem, quia testantur hanc vel illam doctrinam suis Ecclesiis traditam esse, receptam, & in iis conservatam; iudices vero, quia huic doctrinæ contrariam, si quæ postmodum invehatur, ut novam, peregrinam, ac spuriam damnant ac rejiciunt: monente ac iubente Apostolo, *Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepistis, anathema sit.* Jam dixerat: *Licet nos, aut Angelus de cœlo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* Iudices autem idcirco sunt, quia testes: non enim alia de causa iudicant doctrinam aliquam falsam esse, quam quia adversatur illi, quam perpetuo suis in Ecclesiis viguisse, & etiamnum vigere testes ipsi sunt.

III. Natura misteriorum Dei, quæ tota in abstruso ac recondito posita est, & conditio ipsa fidei, quæ est verum non apparentium, in cuius obsequium captivandus est intellectus noster, viam postulat, non examinis & dis-

cussionis, cuius paucissimi capaces sunt, ac labor imensus, & exitus incertus; sed viam auctoritatis, & quidem infallibilis, quæ sola potest obsequium mentis imperare, omnem altitudinem extollemem se adversus scientiam Dei reprimere; & quidem absque ullo labore: *Auctoritati enim credere*, ait S. Augustinus, *magnum compendium est & nullus labor.*

Atque hunc in finem Christus Ecclesiæ suæ dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores, ad confirmationem Sanctorum in opus ministerii, in ædificationem Corporis Christi... ut jam non simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris. Pastorum munus & officium est iudicare, quæ salutaria, quæ verò noxia sunt pascua; & ad illa populum cohortari, ab his vero avertere.

IV. Nisi auctoritatis vinculo levis & inconstans retineatur humana mens, nihil erit in Religione fixum ac ratum: unusquisque in sensu suo abundans ad arbitrium dogmata fidei definit, quæ tot futura sunt, quot erunt hominum capita; neque enim privatus quilibet id juris habet, ut alios in sententiam suam pertrahat: hinc æternas esse oportebit & interminabiles excitationes circa fidem ac Religionem controversias.

Ad hæc omnia accedit tum auctoritas SS. Patrum, tum constans ac perpetua Ecclesiæ praxis.

Ex sanctis Patribus unum & alterum appellabimus.

Sanctum Irenæum L. 3. adv. hæ. c. 4. *Non oportet*, P. 179. inquit, *adhuc querere apud alios veritatem, quam facile est n. 1. ab Ecclesia sumere; cum Apostoli quasi in depositarium dives, plenissime contulerint omnia quæ sunt veritatis, ut omnis quicunque velit,umat ex ea potum vitæ.* Hæc est enim vitæ introitus; omnes autem reliqui fures sunt & latrones. Propter quod oportet devitare quidem illos: quæ autem sunt Ecclesiæ, cum summa diligentia diligere & apprehendere veritatis traditionem.

S. Aug. L. 1. contra Crelcon. c. 32. *Cum ista questio (de Baptismo Hæreticorum) fluctuaret, & varias haberet inter se collegarum salva unitate sententias, hoc per universam Catholicam observari placuit quod tenemus.*

Et c. 33. *Scripturarum etiam à nobis tenetur veritas, cum hoc facimus, quod universæ jam placuit Ecclesiæ, quam ipsarum Scripturarum commendat auctoritas.*

Denique notum est famosum illud Augustini dictum Libro contra Epistolam fundamenti c. 5. *Ego vero Evangelio non crederem, nisi me Catholica Ecclesiæ commoveret auctoritas.*

Et istud Lib. de unitate credendi c. 17. *Ecclesiæ nolle primas dare, vel summæ profecto impietatis est, vel præcipitis arrogantie.*

Utu autem perpetuo ac constanti praxi Ecclesiam auctoritatem suam in cognoscendis fidei causis omnino exercuisse, res est tam certa & omnibus explorata, ut probatione non indigeat. Vel ipsa primi Concilii Jerololymitani in causa Legalium, historia, quæ refertur Act. 15. huiusce auctoritatis peremptorium exemplum est. Vide Bellarm. L. 3. de verbo c. 5. Dei & 6.

Imo vel ipsi Calvinistæ sui privati spiritus quasi parum memores, coacti sunt ad auctoritatem plenariæ Synodi Dordracenæ confugere, ut exortam inter Arminianos seu Remonstrantes ex una partè, & Gomarristas ex altera, molestam de Gratia & prædestinatione controversiam dirimerent. Quin & in Synodo Aleciensi anno 1620. in Galliis celebrata, decretum est, ut omnes & singuli juramento affirmarent, se statuta Dordracena recipere, ac doctrinam Arminianorum rejicere. Et in c. 5. Disciplinæ Ecclesiasticæ art. 31. ubi sermo est de dissidiis quæ circa doctrinam vel disciplinam oriri possunt, dicitur, quod si neque privata monita, neque Colloquium, neque Provincialis Synodus finem his controversiis imponere potuerint, ad Synodum Nationalem causa remittetur, ut supremo ac definitivo iudicio finiatur, lege omnibus imposita, ut Concilii statuti sese subjiciant; si vero reluctentur, ejiciantur ab Ecclesia. Inde est quod Philippus Melancthon in Locis, cap. de Ecclesia, non recuset Ecclesiam simul & Scripturam iudicem controversiarum agnoscere. Quis, inquit, erit iudex, quando de Scripturæ sententia dissensio oritur, cum tunc opus sit voce dirimentis controversiam? Respondo, ipsum Verbum Dei est iudex, & accedit confessio veræ Ecclesiæ.

1. Cor. 10. v. 5. Libro de quantitate antiquitatis m. c. 7. num. 12. Ephes. 4. v. 11. v. 14.

To. 9. p. 407. D.

Ibid. F.

To. 8. p. 154. A.

Ibid. p. 69. B. C.

To. 1. p. 58. & 59

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Ad tria universim capita revocari possunt, quæ hic ex Scripturis potissimum opponere nobis solent Novatores.

I. Ad ea quæ innuunt Christianos immediate à Deo per internam unctionem edoceri, nec alium illis esse Magistrum, quam Deum.

II. Ad ea quæ invitant homines & hortantur ad scrutandas Scripturas, adeoque ad examen & discussionem eos revocant, non ad auctoritatem.

III. denique, ad ea quæ significare videntur unam sufficere Scripturam.

Objicies itaque 1. Homines Christiani à solo Deo per unctionem internam edocentur, nec alium magistrum illi habent quam Deum.

Isaia 54. v. 13. Ponam universos filios tuos doctos à Domino. Et Joan. 6. v. 45. Erunt omnes docibiles Dei.

Jacobi 1. v. 5. Si quis vestrum indiget sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non impropert: & dabitur ei.

Primæ Joan. 2. v. 27. Non necesse habetis ut aliquis doceat vos, sed unctio ejus docet vos de omnibus. Et c. v. 10. Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se. Unde Christus ipse Joan. 5. v. 34. ait: Ego non ab homine testimonium accipio.

Jeremia 31. v. 24. Non docebit ultra vir proximum suum, & vir fratrem suum. Et v. 33. Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam, & ero eis in Deum.

Joan. 10. v. 27. Oves meæ vocem meam audiunt. Et c. 16. v. 13. Cum venerit Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.

Denique Matth. 23. v. 8. Vos autem nolite vocari Rabbi: unus est enim magister vester Christus. Igitur solo interno Doctore Deo veritas nobis innotescit absque præsidio Ecclesiæ.

Resp. ex his locis hæc duo tantum inferri merito posse, quæ verissima sunt, nec spiritui privato revelanti favent.

Primum est, Deum non amplius sicut in veteri Legge contigit, homines docere per Prophetas, sed per Christum filium suum. Multis modis ait sanctus Paulus, Deus loquens Patribus in Prophetis, novissime diebus istis locutus est vobis in Filio. Sensus hunc subindicare videtur Jeremias citato cap. 31. v. 22. his verbis: Creavit Dominus novum super terram, femina circumdabit virum; quæ certe futuram Verbi incarnationem prænuntiant. Porro Christus, qui per semetipsum homines docuit, Apostolos, Pastores & Doctores à ministerio verbi non exclusit, imo eos suæ dedit Ecclesiæ, Ephes. 4. v. 11. & seq. Verum consuetudo est Scripturæ, ut quæ Deus principaliter facit, ea illi sic tribuat, ac si solus omnino sine aliquo instrumento faceret, idque ea de causa, quod ipse quoque vim instrumentis ad operandum subministrat. Unde simpliciter Apostolus ait: Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Et Christus ipse: Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Non quod nihil homo agat, cum mediante gratia plantat & rigat; aut Apostoli non loquerentur, cum à Tyrannis & persecutionibus interrogati respondebant, sed quod omnis actio bona in primam ac nobiliorem causam, Deum nempe, ejusque cæleste auxilium, referenda sit.

Alterum est, Deum per se ipsum, interioris gratiæ influxu mentem illustrare, ac movere voluntatem, dum Pastores, & Doctores exterius insonant, verbum Dei annuntiando: nisi enim Deus ad externam verbi prædicationem, aures cordis interius aperiat, evanescit illa, ac plane ad salutem inutilis evadit.

Ita exponit S. Aug. Tract. 3. in Epist. S. Joan. n. 13. «Videte, Fratres, inquit, magnum Sacramentum. «Sonus verborum nostrorum aures percutit, magister intus est. Nolite putare quemquam aliquid discere ab homine. Admonere possumus per strepitum vocis nostræ: si non sit intus qui doceat, inanis fit strepitus noster. Ex paucis interpositis: Cathedram, inquit, non cælo habet qui corda docet. Propheta ait & ipse in Evangelio: Nolite vobis dicere Magistrum in terra, unus est magister vester Christus.

Quod vero ait Christus, Ego non ab homine testimonium accipio, verum est; à Deo enim ipso à quo missus est, immediate testimonium accepit. Sensus igitur

est, doctrinam Christi non indignis humano testimonio, ut ab illo vim & robur haberet; sed eo tamen opus habuisse, ut secundum consilium Dei & rationem ab ejus providentia præfixam, prærogaretur; id est, ut ei homines fidem haberent: dixit enim Christus, *Eritis mihi testes in Jerusalem & in omni Judea.* Ergo non omne hominum ministerium excludit. Ex qua responsione facillimum est, singula, quæ objecta sunt, testimonia explicando dissolvere.

Objicies 2. ea testimonia quibus invitantur Christiani ad scrutandas Scripturas, ut nempe ab illis & fidei & morum regulam ediscant.

Joan. 5. 39. Scrutamini Scripturas, ait Christus, . . . illæ sunt quæ testimonium perhibent de me.

Act. 17. v. 11. de Beroensibus dicitur, *Susceperunt verbum cum omni aviditate, quotidie scrutantes Scripturas, si hæc ita se haberent.*

1. ad Thessalon. 5. v. 21. Omnia probate, quod bonum est tenete. Et 1. Joan. 4. v. 1. Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint.

Joan. 7. v. 17. Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoscet de doctrina, utrum ex Deo sit, an ego ex me ipso loquar.

Qui Scripturas scrutatur fit homo spiritualis: porro spiritualis homo judicat omnia, & ipse à nemine judicatur. 1. Cor. 2. v. 15.

Resp. ad primum, meritò ad scrutandas Scripturas eos remitti, qui factum negant, quod est in Scripturis expressum. Christus Joan. 5. disputat cum Judæis, qui negabant ipsum esse Filium Dei. Probat verò Christus quatuor testimoniis; 1. testimonio Joannis Baptistæ. 2. testimonio miraculorum. 3. testimonio Dei Patris. 4. testimonio Scripturarum veteris Testamenti: Scrutamini, ait, Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere: & illæ sunt quæ testimonium perhibent de me; & non vultis venire ad me ut vitam habeatis.

An verò ita remittuntur ad Scripturas, ut eas secluso quolibet alio testimonio ad privatum suum sensum intelligant? Minimè profectò: quandoquidem ad testimonium Joannis Baptistæ, ad miracula ipsa quæ Christus palam operabatur, & ad claram vocem Dei Patris testantis hunc suum esse Filium bene dilectum in quo sibi bene complacuit, remittebantur; sed frustra Obfusci enim erant sensus eorum, & velamen positum erat super cor eorum. Ergo plus nocet adversariis locus ille Joan. 5. quam faveat.

Deinde verò, Catholici ultro Scripturarum examen & lectionem iis permittunt, qui illius capaces sunt, qui eas animo non curioso, non critico, nec superbo legunt, sed modesto ac demisso, instructionis ac pietatis causa. Qui sic affecti ad earum lectionum accedunt, longè profectò absunt ut sensus Scripturarum, ac controversiarum fidei sese judices & arbitros constituent. Inde facilis est & aperta responsio ad id quod de Beroensibus dicitur Act. 17. Scilicet cum illi audirent Paulum quædam veteris Instrumenti citantem, quibus adstruebat Christi mortem & Resurrectionem, scrutabantur, an iis ipsis testimoniis, quæ à Paulo referebantur, consentanea forent: non eo quidem animo ut dubitarent de morte & Resurrectione Christi, quippe quæ satis ab Apostolo per splendida miracula confirmata fuisset; (1. Thessal. v. 5.) sed magis ut in fide confirmarentur, si viderent ea, quæ Paulus prædicabat, multò antè per Prophetas prævisa & præsignificata fuisse. Ex isto porro sensu, quid, obsecro, concludent adversarii? Nihil certè ad rem, de qua agitur. Neque enim Beroenses Scripturas eo animo scrutabantur, ut aut de illis proprio suo sensu judicarent aut eas impugnarent, sed ut de facto, quod Paulus laudabat, fierent certiores. «Quamvis enim, ait Bellarminus Lib. 3. de verbo Dei cap. 10. Paulus esset Apostolus, nec posset falsam doctrinam prædicare, tamen non constabat hoc initio Beroensibus, nec tenebantur mox credere, nisi prius viderent miracula, aut alias probabiles rationes credendi. Itaque cum Paulus probaret illis Christum ex oraculis Prophetarum, meritò illi scrutabantur Scripturas, an hæc ita se haberent. At Christiani, quibus constat Ecclesiam non posse errare in explicanda doctrina fidei, tenentur eam recipere, & non dubitare, an hæc ita se habeant.

«Addo etiam, pergit Bellarminus, quòd etsi Hæreticus peccat dubitando de auctoritate Ecclesiæ, inquam per Baptismum regeneratus est, neque est eadem conditio Hæretici, qui semel fidem professus est.

Act. 1. v. 8.

Solvuntur testimonia secundum ordinem.

Joan. 5. v. 39.

2. Cor. 3. v. 14. & 15.

To. 1. p. 67. H.

Solvuntur testimonia primi ordinis.

Heb. 1. v. 1.

1. Cor. 3. v. 7. Matt. 10. v. 20.

To. 3. p. 2. p. 849. E. 3.

Ibid. F.

Joan. 5. v. 34.

» & Judæi aut Ethnici qui nunquam fuit Christianus, » tamen posito hoc dubio, & hoc peccato, non male » facit scrutando & examinando ad loca Scripturæ & » Patrum, à Concilio Tridentino prolata ita se ha- » beant, modo id faciat intentione inveniendi verita- » tem, non calumniandi. Deberet quidem ille sine » examine recipere doctrinam Ecclesiæ: tamen me- » lius est, ut examinando præparetur ad veritatem, » quàm negligendo remaneat in suis tenebris. » Hactenus Bellarminus.

Ad secundum ex capite 5. 1. ad Thessal. & cap. 4. 1. Joannis, Paulus & Joannes loquuntur in casu seu hypothesis dubiæ ac incertæ revelationis. Scilicet multi ex fratribus tanquam prophetantibus sermones circumferebantur, quos nec generatim contemni, nec etiam promiscuè recipi jubent Apostoli: *Prophetias nolite spernere, verum, omnia probate; quod verum est tenete.* Id est, omnia quæ dicuntur à fratribus tanquam cœlitus inspiratis, diligenter expendite, discutite, & dijudicate, qualia sint: quidquid inveneritis bonum, & sanæ doctrinæ consentaneum, id retinere. His igitur verbis, *omnia probate*, non omnia simpliciter & absolute complectitur Apostolus, sed ea dumtaxat quæ nova circumferebantur à fratribus, & nondum probata erant, sed incerta & dubia, quæ dijudicari prius oportebat, quam reciperentur; secundum id quod idem Apostolus præcipit Corinthiis, dicens: *Propheta duo aut tres dicant; & ceteri dijudicent.* Ea vero quæ à se ipso ceterisque Apostolis tradita erant Ecclesiis, ac certissima erant, non dijudicari vult, sed teneri. *Tenete*, inquit alloquens Thessalonicenses, *traditiones quas didicistis sive per sermonem, sive per Epistolam nostram.* Et 1. Cor. 11. v. 2. *Laudo vos, quod sicut tradidi vobis præcepta mea tenetis.*

Ad quos autem Apostolus remittit, ut dijudicent eos, qui circumferebantur, fratrum sermones, inspirationes, seu prophetiæ? An ad privatum quemlibet? neutiquam. *Propheta duo aut tres, ait, dicant, & ceteri dijudicent.* Nempe vel Prophetæ, vel doctiores & alii præfecti. *Perfectorum enim est solidus cibus; eorum, qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali,* ait Apostolus Hæbr. 5. v. 14. vel denique ii, qui spirituales sunt, non animales. *Animalis quippe homo, non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei; spiritualis autem judicat omnia, & ipse à nemine judicatur.*

Ita vero ad spirituales de rebus divinis judicare pertinet, ut tamen ultimo ac definitivo judicio controversias fidei dirimere non possint. Et quidem, ait Bellarminus loco mox citato, duplici de causa. 1. *Quia non sumus certi certitudine fidei, quinam sint isti spirituales, sicut certi sumus, visibilem Christi Ecclesiam, adversus quam portæ inferi nusquam prævalebunt, suprema autoritate instructam esse, ut circa negotia Religionis decretorie pronuntiet.* 2. *Quia scimus etiam maxime spirituales non semper illustrari, & quædam interdum ignorare, ut patet de Heliseo, qui duplicem habebat spiritum Helix, & tamen dicit 4. Regum 4. Dominus celavit hoc à me, & non indicavit mihi.*

Quid ergo, inquires, significat illud, *judicat omnia*? Dico significare omnia tam spiritualia, quam temporalia, tam cœlestia, quam terrena. Dixerat enim Apostolus, homines animales non percipere quæ Dei sunt, sed tantum judicare posse de rebus terrenis: nunc autem dicit spirituales judicare omnia, id est, & terrena, & divina. Non tamen sequitur quod possit omnia divina: nam quis ignorat multos veterum Patrum habuisse insigniter donum interpretandi, & fuisse spirituales; Et tamen constat quosdam ex præcipuis eorum non leviter in quibusdam lapsos.

Cum vero Joan. 7. Christus ait: *Si quis voluerit voluntatem ejus facere qui misit me, agnoscat de doctrina mea, utrum ex Deo sit*: non hoc intendit, viros omnes bonos suo titulo probitatis & sanctitatis, per se intelligere posse omnia loca Scripturarum obscura & difficilia; sed hoc unum ibi vult Christus, nempe viros justos & probos carere impedimentis quibusdam, propter quæ alii quidam, nec per se, nec per alios, fidei veritatem intelligere possint. Cupiditas enim gloriæ v. g. pecuniarum & similium rerum, oculos excæcat, Unde Joan. 5. v. 44. *Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis?* Et Lucæ 1. v. 14. *Audiebant hæc Pharisei, qui erant avari, & deridebant eum.*

Ex his omnibus clarum est, ea, quæ secundo loco

citata sunt, Scripturæ loca, nihil juvare spiritum illum revelantem, ad quem Novatores velut ad judicem controversiarum fidei recurrunt. 1. Quia loquitur Apostolus in hypothesis dubiæ ac incertæ doctrinæ: nos verò hic loquimur de doctrina quæ sit publico Ecclesiæ Judicio definita & probata. 2. Quia ad sensum privatorum non remittit Apostolus, ut dignoscatur quænam vera sit doctrina seu inspiratio; sed ad Prophetas, ad perfectos, ad eos qui exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali. 3. Quia homo quilibet spiritualis non ex certa & publica autoritate, cui omnes adhærere teneantur, divina judicat; sed ex præsumptione tantum ac quadam fiducia: quæstio verò est inter Novatores & nos, de autoritate Judicis certa, publica, & erroris nescia. 4. denique, probitas & sanctitas hominis removeret quidem nonnulla impedimenta, quibus multi retardantur, ne certò veritatem detegant; sed non omnem certò ac semper errorem excludit ac removeret.

Objicies 3. ex ea Scripturæ loca, quæ innuunt solam Scripturam sufficere ad certum de fide ac doctrina judicium.

1. 2. ad Timoth. 3. versu 16. *« Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia, ut profectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus. »* Ergo inferunt Novatores, est sufficiens.

Resp. falsam omnino ac distortam esse consequentiam: quasi idem foret utile ac sufficiens; & id omne sufficere, quod est utile. Utilis est elemosyna ad salutem: an sola sufficit? Utilis est vetus Scriptura: an sola nobis sufficit? Utilis erat Apostolo Marcus: an sufficiens? an inutilis Timotheus? Apage nugas hujusmodi.

II. Opponunt ista ex cap. 22. v. 16. 17. 18. Apocal. *« Contestor omni audienti verba Prophetiæ Libri hujus: si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in Libro isto. Et si quis diminuerit de verbis Libri Prophetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de Libro vitæ. »*

Resp. hæc ad rem præsentem non esse. Neque enim Ecclesia Judex controversiarum Scriptis quidquam addit, aut ab ipsis detrahit; absit: custos illa est depositi, quod integrum & illæsum servat: textum Scripturæ ex officio exponit, non auget, non minuit.

III. Addunt quod ait Apostolus 1. Corinth. 12. versu 11. *« Hæc omnia operatur unus & idem Spiritus, dividens singulis prout vult. »* Ergo donum illud interpretationis nulli homini, nulli societati alligatum est.

Resp. nego consequ. Apostolus citato loco loquitur de particularibus seu privatis hominibus; ac dicere vult, non dari omnibus hominibus passim donum interpretandi Scripturas: ex quo non sequitur illud Ecclesiæ non concedi, de qua dicitur: *Portæ inferi non prævalebunt. Vobiscum sum omnibus diebus.*

Objicies 4. Si Pontifex vel Ecclesia de Scripturis judicat, ergo Pontifex vel Ecclesia est supra Scripturam. Pariter, si Scripturæ sensus sine interpretatione Ecclesiæ non est authenticus, ergo verbum Dei robur & firmitatem accipit ab Ecclesia.

Resp. Falsam omnino esse utramque illationem. Prima in mera æquivocatione nominis fundatur. Duobus enim modis intelligi potest Ecclesiam judicare de Scripturis: 1. ita ut judicet an vera vel falsa sint quæ docet Scriptura. 2. ita ut judicet quis sit legitimus Scripturæ sensus. Si re ipsa primo modo de Scripturis Ecclesia pronuntiaret, ipsis superior supponeretur: at non ita est. Namque tanquam certissimum & indubitatum habet Ecclesia, ea vera esse, quæ in Scripturis revelata exprimuntur; judicat ergo dumtaxat Ecclesia de sensu Scripturæ recto ac legitimo; unde non sequitur, Ecclesiam esse supra Scripturam, sed tantum eam esse supra judicia privatorum hominum.

Secunda etiam consecutio absurda & falsa est. Cum enim, ut mox diximus, Ecclesia de veritate eorum quæ in Scripturis continentur, non judicet, sed de vario, qui ipsis affingitur, sensu; non sequitur Scripturam ab Ecclesia roboris aliquid & firmitatis trahere: quippe Scriptura verior aut certior non est, quia sic ab Ecclesia exponitur: sed talis sententia seu interpretatio Scripturarum est verior, quando ab Ecclesia confirmatur.

Objicies denique. Nondum satis constitutum & ratum est inter ipsos Catholicos, in quo præcise resideat & collocanda sit suprema autoritas judicandi de rebus

Solvuntur testimonia tertii ordinis.

2. ad Timoth. 4. v. 1.

Matt. 16. v. 18. Ibid. 23. v. 20.

rebus fidei, an in solo summo Pontifice, sine Episcopis; an in Episcopis, sine Pontifice; an in sola Ecclesia coacta in Conciliis generalibus; an vero illa etiam per orbem dispersa & in Conciliis Episcoporum particularibus congregata; an, judicante Pontifice, quis & qualis Ecclesiarum dispersarum consensus sufficiat, & necessarius sit; expressus, vel tacitus; omnium, vel majoris Episcoporum partis; an Concilium Pontificiae definitioni pondus conferat, vel potius Pontificis definitio, Concilio: de hisce omnibus disputant inter se Orthodoxi: ergo tanquam fidei Catholicae caput proponere non debent, solam Ecclesiam Judicem esse supremum controversiarum fidei.

Resp. consentire inter se Catholicos omnes, supremam de rebus fidei dijudicandis auctoritatem, non in sola Scriptura, non in spiritu privatis revelante, non in Principibus saecularibus positam esse, sed in una Ecclesia; quod unum in praesentiarum sufficit ad solvendam de Judice controversiarum quaestionem. Ceterae vero quaestiones non ipsam controversiam nostrae praesentis substantiam attingunt, sed modum dumtaxat, de quibus postea dicturi sumus. Quamquam in hoc conspirent omnes Catholici, quod credant Ecclesiae, seu Episcoporum omnium, aut fere omnium de aliquo fidei capite controverso consensum, certam esse & ab omni erroris periculo tutam regulam veritatis.

ARTICULUS II.

Qua via, quibusve modis Ecclesia suam in rebus fidei & Religionis dijudicandis auctoritatem exercuerit.

Variis modis suam hanc auctoritatem Ecclesia declarat & exercet: aliquando per solos Summos Pontifices, aliquando per Episcopos sive in Conciliis, sive extra Concilia; sive per Litteras, & consensum vel expressum vel tacitum.

Ecclesia interdum per solos Romanos Pontifices statim judicat.

1. Per solos interdum Romanos Pontifices statim Ecclesia pronuntiat, pro eo quo illi gaudent in omni Ecclesia primatu honoris ac jurisdictionis, ac pro ea, quae ipsi incumbit omnium Ecclesiarum sollicitudine. Ita in causa Paschatis, solus emicat Victor; in causa Baptismi Haereticorum, solus Stephanus, in causa machorum, solus Zephirinus; in causa Dionysii Alexandrini, solus Dionysius Romanus; in causa Donistarum, solus praeter ceteris Militiades; in causa Athanasii, solus Julius; in causa Arianæ Haereseos, soli Romani Praefules occidentem in fide statim retinent, Orientem ad fidem revocant; in causa Macedonii, solus, ante ceteros, Damasus eminet. Jovinianum unus Siricius confodit, cujus judicium sequitur cum aliis Ambrosius. *Recognovimus*, ait S. Doctor cum aliis Provinciae Mediolanensis Episcopis in Epistola ad Siricium, *recognovimus Litteris Sanctitatis tuae boni Pastoris excubias, qui diligenter commissam tibi januam serves, & pia sollicitudine Christi ovile custodias, dignus quem oves Domini audiant & sequantur.* Originem primus Anastasius I. Ep. 3. ad Joan. Hierosolymitanum Episcopum, toto orbe Haereticum prosequitur: *Mihi certe cura non deerit, ait S. P. Anastasius, Evangelii fidem circa meos custodire populos, partesque populi mei per quaque spatia diversa terrarum diffusas, quantum possum, litteris convenire, ne qua profanae interpretationis origo subrepat.* Pelagium, praeter Conciliis Africanis, Pontifices Romani Innocentius, Zozimus, Bonifacius, Caelestinus, Sixtus confecere, teste Augustino & Prospero.

Innocentii auctoritatem tanti fecisse vel ipse Pelagius videri voluit, ut in fine Libelli, quem ad Innocentium transmisit, quique successori ejus Zozimo redditus est, dicat: *Hac est fides &c. in quasi minus perite, aut parum caute aliquid positum est, emendari cupimus a te, qui Petri & fidem & Sedem tenes. Sin autem hac nostra confessio Apostolatus tui judicio comprobatur, quicumque me maculare voluerit, se imperitum, vel malevolum, vel etiam non Catholicum, non me Haereticum comprobabit.* Priscillianistarum insana figmenta Romana potissimum Sedes compressit, Merito Patres nostri, ait sanctus Leo Ep. 15. alias 93. *sub quorum temporibus haereseis hac nefanda prorupit, per totum mundum*

Tournelli Tomi II. P. I. De Ecclesia.

instanter egere, ut impius furor, ab universa Ecclesia pelleretur.

Nestorium primus impetivit Cyrillus, sed ille ipse Caelestino prosternendum reservavit. Caelestino Nestorium, Leoni Eutychetem damnanti, Ephesina & Calcedonensis Synodi, nihil fere aliud quam subscribere se testificata sunt.

Arianos, Macedonianos, Nestorianos, Eutychianos, etsi Oecumenicis Synodis obtriti fuerint, attamen & ante Synodos, & post, ab Apostolica Sede damnatos principaliter & conculcatos fuisse; inde maxime patet, quod pestes illae omnes quae Orientem totum, & Orientis patriarchales Sedes diutissime infestarunt ac depopulatae sunt, ab Occidente repulsa longius exulaverint; quod nimirum Occidentalibus plagis propius illucescat & invigilet Apostolica Petri Sedes. De Arianis fidem faciunt Socrates Lib. 2. cap. 22. Sozomenus Lib. 3. cap. 12. de Macedonianis id certissimum, nusquam hac pestifera aura infectos fuisse Occidentales, qui suo consensu ad primam Synodum Constantinopolitanam accedentes, ei robur & auctoritatem Synodi Oecumenicae contulerunt.

Monothelitas prima & sola Sedes Petri damnavit: Occidenti ne adrepere quidem passa est; ab Oriente tandem ipso eliminavit. Quapropter Summus Pontifex Agatho, non ad Sedis suae ostentationem, sed ad salutem publicam sic ad Imperatores scripsit: *Petri adiuvante praesidio, haec Apostolica ejus Ecclesia nunquam a veritatis via in qualibet erroris parte deflecta est: cujus auctoritatem utpote Apostolorum omnium Principis, semper omnis Catholica Christi Ecclesia, & universales Synodi fideliter amplectentes, in cunctis seculis sunt, omnesque venerabiles Patres Apostolicam ejus doctrinam amplexi.*

Infinita pene sunt alia hujusce generis exempla & testimonia, quae referre superfluum videtur.

Cum porro diximus errores a solis Summis Pontificibus, vel a sola Sede Apostolica statim ac primum exorti sunt, proscriptos fuisse, non sic intelligite, quasi, aut Episcopi ex ordinatione Christi non sint veri Judices in rebus ad Religionem spectantibus, sed meri decretorum Romani Pontifices executores; aut Summi Pontifices soli, suo non consulto ordinario Consilio, aliisque de more adhibitis praerequisitis, pronuntiare deberent; absit: non ita est. Non enim debet Pontifex, ait Bellarm. L. 1. de Conciliis c. 11. *in controversiis fidei dijudicandis, aut solo suo judicio fidere, aut expectare divinam revelationem; sed adhibere diligentiam, quantum res tanta postulat, & ordinaria media; & tum demum expectare assistentiam Spiritus sancti & directionem divinam.* Solos igitur diximus judicare Summos Pontifices, quia ceterorum Episcoporum sententiam ac judicium anteverterunt, ac pro jure suo Ecclesiae laboranti occurrentes, errores prostraverunt. Perinde autem est, & in idem plane recidit, sive Pontificis Romani sententia aliorum Episcoporum suffragia praecedat, & ista sequantur; sive ista, ut aliquando contingit, praecedant, & sententia Romana confirmans accedat & subsequatur: ex illis quippe unitis ac consentientibus, certa & infallibilis exurgit Ecclesiae definitio.

Primum hunc exercendi iudicii in causis Religionis per solos Romanos Pontifices modum, confirmatus usus & consuetudo consulendi Romanos Pontifices in rebus dubiis & obscuris.

Innocentius I. Epist. 4. ad Felicem Nucerianum Episcopum: *“Mirari non possumus, inquit, dilectionem tuam sequi instituta majorum; omniaque quae possunt aliquam recipere dubitationem, ad nos, quasi ad Caput, atque ad apicem Episcopatus, referre, ut consulta videlicet Sedes Apostolica, ex ipsis rebus dubiis, certum aliquid faciendum pronuntiet.”*

S. Leo Ep. 12. alias 84. ad Anastasium Episcopum Thessal. c. 7. *“Si forte inter ipsos, qui praesunt, de majoribus, quod absit, peccatis, causa nascatur, quae Provinciali nequeat examine definiri, fraternitatem tuam de totius negotii qualitate Metropolitanus curabit instruere, ut si coram positis partibus, nec tu fuerit res sopita iudicio, ad nostram cognitionem, quidquid illud est, transferatur.”*

Joannes VIII. Epist. 39. ad Episc. Arelat. *“Si qua inquisitio de fide vel fortasse aliarum rerum inter Episcopos causa emerferit, quae difficilius discerni possit, collectis duodecim Episcopis ventiletur atque decidatur: sin autem decidi nequiverit, discussa veritate ad nostrum iudicium referatur.”*

Cum in Oriente gravis orta fuisset quaestio, an unus de Trinitate passus dici deberet, ea de re ad Hormisdam Summum

To. 2. p. 925. E.

Tom. 2. Conc. p. 1195. C.

Apud S. Aug. To. 10. Appen. p. 97. E.

To. 1. p. 499.

Act. 4. Syno. VI. Tom. 6. Conc. p. 639.

To. 2. p. 8. C.

Tom. 2. Conc. p. 1260. C.

To. 1. p. 442.

Tom. 9. Conc. p. 77. C.

Summum Pontificem relatio missa est à Justino Imperatore, Justiniano Comite, & Epiphano Episcopo Constantinopolitano. Salutantes igitur vestram Reverentiam, ait Justinianus scribens ad Hormisdam, petimus ut nulla præbeatur occasio, qua de tua quisquam possit ambigere voluntate; sed habentes præ oculis Judicium majestatis supernæ, modis omnibus festinare dignemini.

Idem postulat à Joanne II. Justinianus ad Imperium jam promotus. «Petimus vestrum paternum affectum, ut vestris ad nos destinatis Litteris, & ad sanctissimum almæ hujus Urbis Patriarcham fratrem vestrum, quoniam & ipse scripsit ad vestram sanctitatem, festinans in omnibus sequi Sedem Apostolicam Beatitudinis vestræ.

Consulta pariter est Sedes Apostolica circa alteram quæstionem; an nempe B. Virgo proprie Mater Dei dicenda foret. Ita narrat Liberatus Breviarii c. 20. «Ad Joannem, inquit, Apostolicæ Sedis Præsulem missi sunt ab Imperatore Justiniano Hypatius Ephesiorum Episcopus & Demetrius à Philippis, consulere Sedem Apostolicam, contra Legatos Acæmetarum, Cyrum & Eulogium, negantes esse confitendum beatam Mariam vere & proprie Dei genitricem, & unum de Trinitate incarnatum & carne passum. Sed Papa Joannes, nobis ibi positus, hoc confitendum Epistola sua firmavit, & Imperatori direxit. A cujus communione discedentes Romæ quidam Monachi, Acæmetarum Legatos secuti sunt, & usque nunc hanc de Christo confessionem non suscipiunt.

De hac controversia Ferrandus Diaconus in Epist. ad Severum Scholasticum n. 1. scribebat: Nos diserte parati sumus, docere alios non præsumimus. Interroga igitur, si quid veritatis cupis audire, principaliter Apostolicæ Sedis Antistitem; cujus sana doctrina constat Judicio veritatis, & fulcitur munimine auctoritatis. Interroga plurimos per diversa loca terrarum Pontifices.

Cum Oriens duplici dissidio scinderetur, cui nempe ex tribus Antiochiæ Episcopis communicandum esset, an Meletio, an Paulino, an Flaviano; & utrum tres in Deo hypostasēs, an una hypostasis & tres personæ dicendæ forent, ad Cathedram Petri, & ad Damasum recurrit Hieronymus. Obtestor Beatitudinem tuam, inquiebat scribens ad Damasum, per Crucifixum mundi salutem, per Homousion Trinitatem, ut mihi Epistolis tuis, sive tacendarum, sive dicendarum hypostaseon detur auctoritas.

Scilicet majores Ecclesiæ causas (inter quas haud dubie primum locum obtinent causæ fidei) ad Sedem Apostolicam referre solennis Ecclesiæ mos est.

Innocentius I. in celebri ad Victricium Rothomagensis Epistola, circa ann. Christi 404. diserte sic scribit n. 3. Si autem majores causæ in medium fuerint devolutæ, ad Sedem Apostolicam, sicut Synodus statuit, post Episcopale Judicium referantur. Majores autem causas appellat Summus Pontifex, quæstiones dubias tum disciplinæ, tum fidei; ut constat ex Epistola ejusdem Innocentii paulo ante citata ad Felicem Nucernianum Episcopum.

Et in Epistola ad Concilium Milevitanum, postquam Africanis Patribus gratulatus est, quod non modo commissos curæ suæ greges ab errorum labe fortiter defenderent, sed & quod Ecclesiæ quoque Romanæ oracula consulere, sic subjungit: Præsertim quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres & Coepiscopos nostros, non nisi ad Petrum, id est, sui nominis & honoris auctorem referre debere, velut nunc retulit vestra dilectio.

Zozimus in Epistola quam ad Episcopos Galliæ scripsit, de privilegiis Ecclesiæ Arelatensis conservandis, negotia, si quæ in Provinciis quas censet, emerferint, ad Episcopos Arelatensis notitiam referri jubet, nisi, inquit, magnitudo causæ etiam nostrum requirat examen.

S. Leo Epistola jam laudata quæ est 12. alias 84. ad Anastasium Thessalon. c. 10. «Si causa, inquit, aliqua, major extiterit, ob quam rationabile ac necessarium sit fraternum advocate conventum, dignos de singulis Provinciis Episcopos, quos Metropolitanus crediderint esse mittendos ad fraternitatem tuam venire sufficiat.... Si autem in eo quod cum fratribus tractandum definiendumve credideris, diversa eorum fuerit à tua voluntate sententia, ad nos omnia sub gestorum testificatione referantur.

Vigilius Papa Epistola 2. quæ Eutherii consultationibus respondet: Quamobrem, inquit, sancta Romana Ecclesia, ejus (Petri) merito, Domini voce consecrata, & sanctorum Patrum auctoritate roborata, primum se-

net omnium Ecclesiarum: ad quam tam summa Episcoporum negotia, & judicia acque quærelæ, quam & majores Ecclesiarum quæstiones, quasi ad Caput semper referenda sunt.

Innocentius III. ut alios intermedios fiteamur, majores causas aperte distinguit. Sunt hæc ipsius verba quæ leguntur Libro Decretalium Tit. 7. c. 1. Cum ex illo generali privilegio, quod Beato Petro, & per eum Ecclesiæ Romanæ Dominus noster indulsit, Canonica postmodum manaverint instituta, continentia majores Ecclesiæ causas ad Sedem Apostolicam perferendas &c.

Ad hæc omnia intuens Bernardus in Epistola 190. quæ ad Innocentium Summum Pontificem, dicebat: Oportet ad vestrum referri Apostolorum pericula quæque, & scandala emergentia in Regno Dei, ea præsertim quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror, ibi potissimum resarciri damna fidei, ubi non possit fides sentire defectum.

Demum Præsules Gallicani 85. scribentes ad Innocentium X. ut famosas quinque Jansenii propositiones ipsi denuntiarent, ejusque circa ipsas rogarent Judicium, Epistolam suam ab istis verbis auspicantur: Majores causas ad Sedem Apostolicam referre solennis Ecclesiæ mos est, quem fides Petri nunquam deficiens perpetuo retineri pro jure suo postulat. Aequissimæ huic legi obsequentes, de gravissimo circa Religionem negotio Sanctitati tuæ scribendum esse censuimus.

Violatas ab illis Episcopis Ecclesiæ nostræ Gallicanæ Libertates conquesti sunt Janseniani, eo quod (ut oportuisset) de hisce propositionibus prius inter se non judicassent Præsules Gallicani.

Verum Clerus Gallicanus in Comitibus generalibus congregatus anno 1700. inter Propositiones excerptas ex Libello cui titulus, Augustiniana Ecclesiæ Romanæ doctrina &c. istam quæ n. secunda est, simul cum aliis damnavit: Episcopi Gallicani libertates Ecclesiæ Gallicanæ, sub earum, asserendarum specie, labefactarunt, super recipienda Constitutione Innocentii X. contra Jansenium.

Hæc quatuor Propositiones, ait censura Cleri Gallicani, quibus inquieti homines Innocentii X. & Alexandri VII. Constitutiones, Innocentii quoque XII. Brevia æquissima & ab omnibus approbata aperte contemnunt, Episcopos Gallicanos rebus judicatis adhærentes incessunt maledictis, & causam hanc de integro retractari postulant, tanquam tot Constitutionibus Apostolicis, etiam accedente Ecclesiarum consensu, causa nondum finita fuerit, falsæ sunt, temerariæ, scandalosæ, contumeliosæ, in Clerum Gallicanum, Summos Pontifices, & in universam Ecclesiam, schismaticæ & erroribus condemnatis faventes.

Igitur, sicut jam observatum à nobis fuit, perinde est ad firmitatem sententiæ, sive solus primum de nata fidei controversia pronuntiet Romanus Pontifex, & accedat aliarum Ecclesiarum consensus; sive prius Episcopi pronuntient, & Romanus Pontifex eorum subinde approbet ac ratam habeat sententiam; utrumque enim in usu est.

Aliquando ad consulta Episcoporum Pontifex respondet: aliquando Episcopi sententiam dicunt, quam ad Pontificem, ut approbetur, referunt. Audiantur Præsules Gallicani in ea, quam ad Innocentium X. gratulatoria dederunt Epistola die 15. Julii anno 1653. post receptam Constitutionem contra quinque Jansenii Propositiones. «Quo in negotio, inquit, illud observatione dignum accidit, ut quemadmodum ad Episcoporum Africa relationem, Innocentius I. Pelagianam hæresim damnavit olim, sic ad Gallicanorum Episcoporum consultationem, hæresim ex adverso Pelagianæ oppositam, Innocentius X. auctoritate sua proscripserit. Enim verò vetustæ illius ætatis Ecclesia Catholica, sola Petri communione & auctoritate fulta, quæ in decretali Epistola Innocentii ad Africanos data elucebat, quamque dein Zozimi altera ad universos orbis Episcopos Epistola subsequuta est, Pelagianæ hæresis damnationi absque cunctatione subscripsit. Perspectum enim habebat, non solum ex Christi Domini pollicitatione Petro facta, sed etiam ex Actis priorum Pontificum, & ex Anathematismis adversus Apollinarium, & Macedonium, nondum ab ulla Synodo Oecumenica damnatos, & Damaso paulo antea jactis, Judicia pro sancienda regula fidei à Summis Pontificibus lata, super Episcoporum consultatione (sive suam in actis relationibus sententiam ponant, sive omittant, prout illis collibuerit) divina æquè ac summa per universam Eccle-

Tom. 4.
Conc. p.
1549.
C. D.

Ibid. p.
1744. C.

Conc.
To. 5. p.
733. C.

Bib. PP.
To. 9. p.
503. col.
1. H.

To. 4. p.
2. p. 21.

Tom. 2.
Conc. p.
1250. D.

Ibid. p.
1287.
D. E.

Ibid. p.
1597. E.

To. 1. p.
445.

Cap. 1.

Tom. 1.
Conc. p.
313. E.

To. 1. p.
643. E. F.

Rec. des
Bulles
p. 71. &
Memoi-
res du
Chergé
To. 1. p.
222.

Memoi-
res du
Chergé
To. 1. p.
717.

Recueil
des Bulles
p. 89. &
Memoi-
res du
Chergé
To. 1. p.
235.

»Ecclesiam auctoritate niti, cui Christiani omnes ex
»officio, ipsius quoque mentis obsequium præstare
»teneantur.

*Ecclesia per Episcopos dispersos iudicat
sine Conciliis.*

Secundo: Ecclesia jus, quod habet causas fidei ac Religionis diiudicandi, exercet per privatos Episcopos suis in sedibus dispersos, sive extra, sive in Conciliis particularibus; sive per Litteras, sive per consensum aut expressum aut tacitum.

Justinianus Imperator Episcopos suis in Sedibus residentibus consuluit circa tria famosa Capitula. In vestris, inquit, vos degentes Ecclesiis interrogavimus, de prædictis impiis tribus Capitulis, & vestram nobis voluntatem manifestam fecistis.

Certum est multas hæreses extitisse, quæ privatorum Episcoporum iudicio atque sententia statim proscriptæ sunt sine Conciliis. Ita expressè docet ac testatur S. Augustinus Lib. 4. ad Bonifacium capite ultimo.

»Quasi, inquit, nulla hæresis aliquando sine Synodi
»congregatione damnata sit? cum potius rarissimæ
»inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis
»extiterit: multoque sint itaque incomparabiliter
»plures, quæ ubi extiterunt, illic improbari damna-
»que meruerunt, atque inde per ceteras terras devi-
»tandæ innotescere potuerunt.

Quod generatim expressit S. Augustinus, per plures hæreses decurrendo probat Eusebius, multas sigillatim ab Episcopis, seu Ecclesia dispersa damnatas fuisse sine Conciliis.

Lib. 3. Hist. Eccl. cap. 26. 27. 28. & 29. Menandrum Simonis succellorem Ebionem, Cerinthum, Nicolaum, ex quo prodijt infamis secta Nicolaitarum.

Et Lib. 4. cap. 7. Saturninum Antiochenum, Basilidem Alexandrinum, Carpocratem sectæ Gnostico- rum conditorem. Cap. 11. Valentinum, Cerdonem, Marcionem, Marcum ejusque præstigias & mendacia. Cap. 29. Tatianum ejusque impietatem ac deliria me- morat ab Ecclesia repressa, nullaue facta Concilio- rum mentione: non enim his temporibus defuere veritatis testes & acerrimi defensores. Eodem tempore,

ait Historicus Lib. 4. cap. 7. plurimi Ecclesiastici viri pa- trocinium veritatis susceperunt, & pro Ecclesiastica Aposto- licaque doctrina disertissime decertarunt. Et postea, de va- riis, ac sibi succedentibus Hæreticorum sectis. «Aliis,

»inquit, super alias exorientibus sectis, cum priores
»assidue dissuaderent, & in multiplices ac multiformes
»errorum species vario quæque modo evanescentes.
»Catholica autem Ecclesia, quæ sola vera est semper-
»que sui similis & constans, novis quotidie incremen-
»tis augebatur: gravitate, sinceritate, ac libertate,
»modestia denique & sanctitate vitæ.

Lib. 5. cap. 16. primum Synodos adversus Monta- nistas & Cataphrygas coactas memorat ex Apollinari Hieropolitano. «Hi perpauci erant Phryges, ait, hu- jusmodi fraude decepti. Universam verò, quæ per orbem terrarum sparsa est, Ecclesiam, idem ille arro- gantissimus spiritus maledictis appetere eos docebat,

»eo quod nec honorem, nec aditum ullam ad ipsam
»pseudopropheticus spiritus reperiret. Nam cum fide-
»les qui in Asia erant, sæpius & in plurimis Asiæ locis
»rejas rei causa convenissent, novamque illam doctri-
»nam examinassent, & profanam atque impiam judi-
»cassent, damnata hæresi isti ab Ecclesia & fidelium
»communione expulsi sunt. «Hic primum in causa Montanistarum & Cataphrygarum coactas Synodos memorat Eusebius; sine quibus tamen multas privati Episcopi pro sua Pastoralis vigilantia, statim damnarunt, ac Coepiscopos suos per Litteras de damnata hæresi ad- monitos, adhortati sunt, ut latum iudicium suo con- sensu confirmare dignerentur, quod revera ab ipsis etiam per Litteras adoptatum & confirmatum ali- quando fuisse legimus: cujus rei illustre habemus ex- emplum in Alexandro Alexandriæ Episcopo in causa Arii quem in fide innovantem statim repressit, de quo Theodoretus Libro 1. Historiæ c. 2. «Hoc ergo tempore Alexandrinus Alexander, cum Arium vi- deret dominandi cupiditate incensum, eorum quos blasphemiarum laqueis irretierat privatos conventus a- gere, impiam ejus blasphemiam Ecclesiarum præfidi- bus per Epistolas significavit. «Deinde c. 3. proli- xam hanc Alexandri ad Alexandrum Constantinopoli- tanum Epistolam refert Historicus. In ea vero sic loqui- tur Antistes Alexandrinus. «Istos à fratribus anathe-

»mate perstrictos nemo vestrum recipiat, nec eorum
»dicta vel scripta ferenda putet.... Hos averantes,
»unanimes & dilectissimi fratres, suffragamini nobis
»adversus furiosam illorum temeritatem, non aliter
»atque Collegæ nostri, qui ægre tulerunt, & ad me
»contra istos scripserunt, libelloque contra eos edito
»subscripserunt, quæ & per filium meum Apionem ad
»vos misi, partim Ægypti totius & Thebaidis, par-
»tim Lybiæ & Pentapolis, & Syriæ, atque etiam Ly-
»ciæ & Pamphiliæ, Asiæ, Cappadociæ, & finitimarum,
»circumquaque quorum exemplo à vobis etiam me
»accepturum confido.

S. Athanasius Epist. ad Jovinianum Imperatorem: Scito, inquit, religiosissime Auguste, hæc ab omni ævo esse prædicata, hancque ipsam fidem Patres, que Nicæa conve- nerunt, confessos fuisse, eamque suffragio suo comprobare universas totius orbis Ecclesias, nempe Hispaniæ &c. vicinas quoque nobis nec non Orientis Ecclesias, paucis exceptis qui Arii hæresim sequuntur. Quæ enim sit omnium illarum Ec- clesiarum sententia, & experientia novimus, & eorum habe- mus Litteras.

Euseb. L. 5. Hist. c. 19. referens sententiam Serapio- nis Antiocheni Episcopi de Cataphrygarum hæresi, mentionem facit Epistolæ ejusdem Serapionis, cui plu- rimi alii Episcopi propria manu subscripserant. «In eadem, inquit, Serapionis Epistola leguntur subscri- ptiones variorum Episcoporum, quorum unus sub- scripsit in hunc modum: Aurelius Cyrenius martyr opto vos bene valere. Alter autem hoc modo: Aelius Publicus Julius Develtus Colonia Thraciæ Episcopus, testor Deum qui in cælis est, quod beatus Sotas, qui est Anchiali, demonium Priscillæ ejicere voluit, sed hypocritæ nequaquam permiserunt. Sed & aliorum complurium Episcoporum idem cum illis sentien- tium subscriptiones propriis ipsorum manibus appo- sitæ, in illa quam dixi Epistola leguntur.

Et L. 6. c. 43. de Novato & Catharis hæc habet: «Cum Romæ congregata esset Synodus, in qua sexa- ginta quinque Episcopi, Presbyteri vero ac Diaconi multo plures convenerunt: cumque in Provinciis Antistites quid agendum esset, seorsum consultassent, hujusmodi decretum cunctis promulgatum est... Extant adhuc Epistolæ Cornelii Romanorum Episco- pi ad Fabium Antiochenis Ecclesiæ Præsulem missæ, in quibus & Romanæ Synodi gesta, & omnium per ustialiam & Africam aliasque locorum illorum Pro- vincias sententiæ declarantur. «Tum sub finem ca- pitis ait, Cornelium Epistolæ suæ subjunxisse, non eo- rum tantum Episcoporum nomina, qui in urbem Ro- mam convenientes, Novati amentiam proscripserant; sed & eorum qui Litteris consensum suum iis, quæ fa- cta fuerant, dare se declaraverant. Eorum item, inquit, qui Romæ quidem minime adfuerant, superiorum tamen Epi- scoporum sententiam Litteris suis approbaverant, vocabula simul & Civitates unde singuli Litteras dederant, accurate commemorat.

*Tacitus Episcoporum nonnullorum con-
sensus.*

Duo ex mox dictis constant: 1. Episcopos privatos sive extra Concilium, sive in Concilio, pro data occa- sione errores, eorumque authores prædamnasse, atque per Litteras suos abentes Coepiscopos de lata sen- tentia, ut ipsi subscribere ac consentire vellent, mo- nuisse. 2. quam plures ex abientibus Episcopis etiam per Litteras lato iudicio expressè consensisse; alii vero, qui numero longe plures erant, tacito saltem consensu quod gestum fuerat approbasse consendi sunt. Hic autem tacitus consensus in silentio & non reclamazione positus est, vimque certam & inelucta- bilem confert latæ definitioni. Cujus rei apertissi- ma causa & ratio ducitur ex ipsamet Ecclesiæ univer- salis conformatione, atque promissis à Christo ipsi factis, futurum ut cum ipsa sit omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Fieri quippe non potest, Deo ita dirigente ac providente, ut multo major pars Episcoporum qui per orbem diffusi sunt ac dispersi, non reclamant adversus errorem qui pu- blico aliquo iudicio Ecclesiastico, sive ex parte summi Pontificis, sive ex parte nonnullorum Episco- porum fidelibus ad credendum proponeretur. Er- ror quippe cui non resistitur, approbatur. Et veritas cum non defendatur, opprimitur. Si ergo dispersi per or- bem Episcopi non reclamant adversus aliquam de fide constitutionem seu definitionem, hac sua non re- clama-

To. 1. p.
681. B.

P. 197.
A.

P. 242.
A.

Ibid. B.

P. 245.
D.

Quis sit
tacitus
consen-
sus: quæ
illius vis
& autho-
ritas.
March.
28. v. 28.
Felix
III. Dis-
83. cap.
Error.

To. 2. p.
142. F.
Lib. de
dono
persev.
cap. 16.
To. 10. p.
843. A.

Tom. 2.
p. 1612.
A.

Pag.
208. D.

T. 2. lib.
4. c. 1.

S. Cyran.

clamatōne, seu silentio illam approbare censentur. Porro fieri non potest ut Ecclesia universa errorem cognitum etiam silentio suo approbet. *Ecclesia Dei*, ait egregie S. Aug. Epist. 55. al. 119. c. 19. n. 35. *ea quæ sunt contra fidem vel bonam vitam, non approbat, nec tacet, nec facit. Dicatur ergo verum, inquit alibi idem sanctus Doctor, maxime ubi aliqua quæstio ut dicatur impellit. Tenetur autem Ecclesia adversus grassantem erroris pestem insurgere, ne forte fideles omnes inficiat, aut ipsa Ecclesia errori connivere credatur. Quod periculi genus præcavendum esse caute ac sapienter monebat S. Pontifex Cælestinus, scribens ad Episcopos Galliarum adversus Massilienses divo Augustino obstrepentes. Timeo, dicebat, ne connivere sit, hoc tacere... in talibus causis non caret suspitione taciturnitas quia occurreret veritas si falsitas displiceret. Merito namque causa non respicit, si silentio faveamus errori.*

Si vero quæsieris quæ prima causa sit, Cur Episcoporum nonnullorum in causis fidei silentium loco approbationis habeatur, dicam istam esse: quia quoties Episcopi tum inter se, tum Capite suo Romano Pontifice communione sociantur, eandem fidei doctrinam profiteri omnes censentur; & quod fuerit vel à Romano Pontifice, vel ab aliis pluribus Episcopis de fide vel moribus sancitum, hoc idem à cæteris approbatum præsumitur. Istud involvit & importat, ut supra probatum est, unitas ipsa communionis Catholicæ, seu sacrum illud vinculum quo Episcopi omnes in ejusdem fidei ac doctrinæ Catholicæ professione colligantur: sic enim omnes particulares Ecclesiæ in unam conflunt. *Tot & tanta Ecclesiæ*, dicebat Tertullianus, L. de Præscript. c. 20. *una est illa ab Apostolis prima, ex qua omnes. Sic omnes prima, & Apostolica dum una omnes probant unitatem.* In hac potissimum fidei & communionis Catholicæ unitate per omnes dispersas Ecclesias disseminata, certissimam veræ doctrinæ dignoscendæ ac sequendæ regulam & normam collocabant. Irenæus & Tertullianus, quorum verba Articulo sequenti referemus.

In ea pariter vim maximam faciebat bonæ memoriæ Illustriss. Bossuetius dum viveret Meldensis Episcopus, in Opere manuscripto quod elaboravit occasione Declarationis Cleri Gallicani circa potestatem Ecclesiasticam anno 1682. *«Multas hæreses, inquit, ut sine Concilii, ita sine speciali Romani Pontificis definitione damnatas fuisset... Neque enim Ecclesiæ talem sententiam expectarunt ut Manichæos, Ophitas, Tertullianistas, aliasve manifeste impias, sive obscuras levesque sectas per loca excitas aut horrerent, aut contemnerent... Ergone, pergit, singulares Ecclesiæ à quibus statim rejectæ sunt (illa sectæ) ineluctabili auctoritate gaudebant? Minime: sed profecto sic habet, semel constituto hoc certo dogmate, vim illam ultimam & ineluctabilem unitate & consensione constare; id quoque valere quocumque modo se illa consensio declaraverit, sive concilia congregentur, sive non congregentur.*

Atque hæc prima radix & origo est ponderis & auctoritatis quam habet Episcoporum in aliquod definitum doctrinæ caput expressus, vel tacitus consensus. Ea quippe semper fuit Ecclesiarum inter se concordia & reverentia, Canonumque ac definitæ doctrinæ apud omnes autoritas & religio tanta, ut quod Synodo aliqua constitutum uspiam esset, idem aliæ sibi pro re nata imitandum, statuendumque esse ducerent, nec facile quidquam aspernandum censerent, sive expressa, sive tacita consensione & approbatione.

Neque vero singularem Ecclesiarum sive extra Concilium, sive in Concilio expressæ consensu semper opus fuisse, ut lata per Apostolicam Sedem Constitutio vim obtineret, aut error semel damnatus pro damnato apud omnes haberetur, constat ex iis manifeste, quæ in causa propositionum Jansenii peracta sunt. Vix enim extra Galliam unam repetias Ecclesiam, quæ expressio ac publico Instrumento Bullas Innocentii X. & Alexandri VII. receperit; & tamen Ecclesiæ totius consensu & approbatione receptas illas fuisse, soli negant Janseniani, nullus vero Catholicus. Unde sacra Parisiensis Facultas die 9. Feb. ann. 1663. occasione Thæseos M. Gabrielis Drouet de Villeneuve declarat, *«Necessarium non esse absolute Concilium generale, ad extirpanda qualibet schismata, & qualibet hæreses v. g. Pelagianam & Jansenianam, quas constat sufficienter extinctas absque Concilio generali, quod tantum in aliquibus casibus dici potest necessarium.*

Vim & auctoritatem taciti Episcoporum consensus graphice exprimit & urget vel ipse Petrus Aure-

lius, in defensione censura qua Clerus Gallicanus nonnullos Libros contra jura & sacram auctoritatem Episcoporum editos notaverat anno 1631. *«Quod autem Libros vestros, ait alloquens eorum auctores, coarcto Cœtu publice non damnent (aliarum gentium Episcopi) alia alibi esse possunt causæ: præcipue cum jam ab Episcopis Galliæ, quorum istud munus fuisse intelligunt, tum quia delati ad ipsos Libri, tum quia ipsi vicinissimi ex more antiquo Episcopi, publice repudiatos, & Ecclesiæ satis notatos videant, dum Romani Pontificis summum Judicium accedat. Id quod hæresibus non paucis similiter contigit, ut nimirum ab unius Provinciæ aut Regni Episcopis damnatæ sint, cæteris consensu solum tacito, non Synodali decreto auctoritate suffragantibus... Ibidem pa. 127. sic pergit: Ad tam publicam & illustrem veritatis proculcationem Ecclesia Catholica, atque imprimis Apostolica Sedes silere non posset. Non enim falsum esse unquam potest illud de Ecclesia Dei Augustini præconium; Ecclesia Dei quæ sunt contra fidem, vel bonam vitam, nec approbat, nec tacet; nec facit. Nec verum esse non potest illud verbum Apostoli; Non solum qui ista faciunt, digni sunt morte, sed etiam qui consentiunt facientibus. Consentiant autem dum publice laboranti atque oppressæ veritati non succurrunt; qui debent, & qui ad hoc potissimum in Ecclesiæ tribunalibus collocati sunt. Ergo cum quiescunt, probant; cum patiuntur, decernunt; cum tacent, clamant. Nam hæresum plerarumque damnationes non semper expressa & præscripta Ecclesiæ totius consensione firmatas atque auctoratas fuisse supra ostendimus... Satis consensu tacito clamat Ecclesia, cum reclamare deberet, si dissentiret. Officio enim deesse, & veritatem prodere universa non potest. Ita Petrus Aurelius in Opere quod impensis & approbatione Cleri Gallicani editum est.*

In idem conspirat Melchior Canus L. 5. de locis c. 4. Concl. 5. *Nec expedit, inquit, nec tolerabile est, singulis Hæreticis condemnandis singulas generales Synodos congregare. Cum ergo Ecclesiæ suæ Deus prospexerit in necessariis, nimirum ad hæreses privatas in Provinciis refutandas, Concilia Provincialia satis erunt, si erunt modo Summi Pontificis auctoritate roborata. Præterea, quoscumque ejusmodi Concilia damnavere, Ecclesia eos semper expulsi... Et infra Conc. 6. Nisi sint peculiariter reprobata, communi Ecclesiæ vel silentio, vel etiam implicito consensu commendantur; si ad Ecclesiæ communem notitiam pervenerint. Non enim fit aliquo pacto verosimile, ut Concilii Provincialis toto orbe vulgati hæresim Ecclesia dissimulaverit: Error enim cui non resistitur, approbatur.*

Denique, cum Clerus Gallicanus in Comitibus generalibus anno 1705. Bullam Vineam Domini Sabaoth communi omnium consensu & applausu recepit, nonnulli contenderunt mentem nostrorum Episcoporum his in Comitibus fuisse, Constitutiones dogmaticas Summorum Pontificum, ut vim obtineant, indigere publica illa expressa & solemnī corporis Episcoporum acceptatione: quam falsam opinionem undecim tam Archiepiscopi quam Episcopi una cum Eminent. Cardinale Noallio represserunt die 10. Martii anni 1710. his verbis. *«Cum Clerus Gallicanus dixit, Constitutiones Summorum Pontificum à corpore Episcoporum acceptatas totam Ecclesiam obligare, mens ejus non fuit, necessariam esse ejusmodi acceptationis solemnitatem ad hoc ut illæ tanquam regula credendi & loquendi ab omnibus haberi debeant, licet aliquando ista solemnitas non mediocris esse possit utilitatis ubi natus est error. Addunt, nullam ex conditionibus necessariis ad obligandam totam Ecclesiam deesse Constitutionibus adversus Jansenium, Bajum & Molinosum latis.*

Quæ de tacito Episcoporum consensu hæcenus hic dicta sunt, à nullo, quod sciam, alicujus nominis Theologo impugnata fuerant, adeo certa erant & apud omnes explorata. Occasione dumtaxat discordiæ apud nos excitatæ circa receptionem Bullæ Unigenitus, dubium moveri cœpit an & quid roboris haberet in acceptandis Summorum Pontificum decretis tacitus Episcoporum consensus; atque eo nonnullos series disputationis, ac suscepta necessitas rejiciendi dictam Bullam perduxit, ut pro nihilo fere habeant in causis hujusmodi, Episcoporum silentium; cujus, inquit, tot variae ac discrepantes causæ ab acceptatione Decreti Apostolici alienæ proferri possunt, ut ex illo nihil omnino præsidii, in gratiam Bullæ Unigenitus colligi possit. Hæcenus, inquit, retellendo

Petrus
Aurel. p.
1. pa. 98.

Procez
verbal
de l'As-
semblee
generale
de l'annee
1635. p.
343. 404.
406.
Pag.
251.
Pag.
252.

Pastor.

Lettre
au Roi
sur l'In-
struction
Pastorale
de M. le
Cardinal
de Bissy
ou sur
de la Bul-
le Unige-
nitius p.
142.

Pastorale Documentum Eminent. Cardinalis de Bissy anni 1722. creditum fuerat infallibilitatem doctrinæ corpori Episcoporum cum loquuntur, alligatam esse, sed eam Cardinalis de Bissy in eorum silentio reponit. Et merito quidem: infallibilitas enim illa, ex mox probatis, corpori Episcoporum alligata est, siue loquantur illi, siue taceant. Cum quiescunt, probant; cum patiuntur, decernunt; cum tacent, clamant, ait Petrus Aurelius paulò ante laudatus. Et certe autoritas illa taciti Episcoporum consensus impugnari vix potest, quin saltem per latus simul impetatur infallibilitas & inerrantia Ecclesiæ dispersæ. Episcopi enim silentio suo propositum errorem approbando, se errori obnoxios esse eo ipso declararent: nondum tamen eo devenerunt adversæ partis Theologi, ut ausi fuerint aperte negare Ecclesiam dispersam in fide & moribus errare non posse.

Ut vero facilius occurratur iis quæ contra silentii autoritatem proponuntur, nonnullæ sunt hujus silentii, ut vim probationis habeat, notæ observandæ.

Notæ quibus certo constat, ex silentio Episcoporum definitiones Apostolicas vim & autoritatem infallibilem habere.

Prima est, cum à lata definitione satis temporis effluerit, ut præsumi merito possit, eam ad Episcoporum notitiam pervenisse: silentium quippe de re incognita, nihil omnino probat.

Secunda, quando Constitutio seu Decretum fidem aut mores, vel Disciplinam generalem spectat, atque ad omnes Fideles tanquam norma & regula ad observandum dirigatur ab iis qui sunt in autoritate constituti. Quapropter ex silentio Episcoporum circa decreta Summorum Pontificum quæ spectant dumtaxat, vel privatas causas & politiam, aut etiam privatam eorum sententiam; vel quæ ad omnes Fideles non diriguntur; ex silentio, inquam, illo, hujusmodi Decretorum approbatio inferri merito non potest.

Tertia, cum res controversa ab illis saltem Episcopis, apud quos controversia nata est, ut moris est, discussa fuerit, ac lata definitio expresso consensu ab iis probata & recepta.

Quarta, cum non reclamant Episcopi adversus Decretum quod fidem, mores, vel disciplinam generalem spectat. Quod quidem silendo approbasse præsumerentur: Dicatur verum ait S. Aug. jam citatus, *quæstio, ubi aliqua ut dicatur impellit.* Certissime autem reclamarent, Deo ita providente, si erronea quædam de fide vel moribus definitio ipsis, omnibusque Fidelibus tanquam fidei & morum regula proponeretur.

Quinta denique, cum Decretum Apostolicum multas non habet numero, dignitate ac scientia illustriores Ecclesias sibi contrarias & adversantes, quales fuere in controversia de Baptismo Hæreticorum, Africæ, Asiæ, Cappadociæ, Numidiæ, Ponti, Orientis Ecclesiæ. Hæ notæ sunt quibus certo constat, ex silentio Episcoporum definitiones Apostolicas vim & autoritatem infallibilem habere. Notas dicimus (quod observa) non conditiones ad tacitum consensum necessarias. Quod si contingeret, ut dicemus postea, in aliqua fidei controversia divisos esse Episcopos, atque plures ex una parte cum Pontifice Romano, plures ex altera sine Pontifice stare, haud dubie ei parti adhærendum foret quæ capiti conjuncta esset; ista enim melior ac sanior pars censeretur, & Ecclesiam sufficienter referre: Ecclesia siquidem corpus est visibile, Capiti suo Romano Pontifici adunatum; & ipse Pontifex Romanus unitatis & communionis Ecclesiasticæ caput & centrum est.

Objectiones contra tacitum Episcoporum consensum.

Dices itaque 1. Ex silentio cujus tot aliæ externæ causæ ab illa prætenfa tacita approbatione distinctæ proferri possunt, certo inferri non potest hæc approbatio: atqui silentii Episcoporum circa Decreta Summorum Pontificum multæ causæ externæ proferri possunt ab illa prætenfa approbatione distinctæ. V. g. silent Episcopi bene multi, vel propter effusam in Romanum Pontificem reverentiam, & quidem tantam, ut ipsis non permittat Romanis decretis obloqui: vel

Tournelii Tomi II. P. I. De Ecclesia.

propter metum Tribunalis Inquisitionis, aut spem injectam gratiæ alicujus à sancta Sede obtinendæ; vel ob præconceptam infallibilitatis Pontificiæ opinionem; vel denique, quod res definita obscura & implicita ipsis videatur, aut etiam nondum ad eorum notitiam pervenerit.

Resp. 1. Ex prima & secunda silentii nota mox exposita, silentium circa rem incognitam trahi non potest in argumentum consensus & approbationis.

Resp. 2. Esto plures extra Galliam Episcopi præconceptam habeant Pontificiæ inerrantiæ opinionem, quid inde? Ab ipsis silentio suo non probari Pontificiæ Decreta; aut saltem non ex prævio judicio, sed cæco quodam impetu probari? absit. Utrumque pariter absurdum est; tum quia authoritati, quæ infallibilis ab ipsis judicatur, debitum est obsequium mentis: tum quia infallibilis autoritas seu Scripturæ, seu Concilii verè generalis, quam omnes Orthodoxi agnoscunt, non obstat quominus Episcopi suum etiam judicium interponant circa res vel in Scripturis expressas, vel definitas in Conciliis; quia nempe Episcoporum est de rebus fidei ac Religionis pronuntiare.

Neque dicas consensum Episcoporum, de quo hic est quæstio, datum ex opinione præconcepta infallibilitatis Romani Pontificis, falso prorsus motivo subnixum esse, adeoque nullam illius habendam esse rationem. Namque certum est, regulam obsequii, quod legi ac Legislatori debetur, non esse motivum legis, sed legem ipsam, ad quam unam attendere oportet: aliàs, pro vario, quod sibi quilibet ad arbitrium effingeret, legis motivo, obsequium suum vel daret, vel recusaret; quo nihil Reipublicæ noxium magis ac periculosum potest excogitari. Ergo in causis fidei attendi unice debet Episcoporum seu expressus, seu tacitus consensus, non autem privatum motivum quo ducuntur ut consentiant.

Resp. 3. Quæcumque tandem fingi & excogitari possint adscititiæ seu externæ silentii Episcoporum causæ, semper istud firmum ac ratum stabit, spiritum veritatis nusquam permissurum esse, ut aliquem in fide ac moribus errorem Ecclesia quoquo modo approbet. Obligatam habemus Christi fidem: *Vobiscum sum omnibus diebus. Porta inferi non prævalent.* Porro prævalerent, si Ecclesia etiam silentio ac tacendo errorem approbaret. *Matth. 28. v. 20. Ibid 16. v. 18.*

Resp. 4. Contingere aliquando ut Episcopi abstinant à promulganda suis in Dicecesibus aliqua dogmatica Constitutione, quam tamen corde & animo recipiunt; ne fortè novus, qui in ea perstringitur error, in suorum notitiam deveniens, eos novitate sua perturbet aut corrumpat. Hoc motivo ducebatur Concilium Bituricense an. 1528. cum decernit, *ut damnatum dogma Lutheri & sequacium à sacrosancta Sede Apostolica jam pridem reprobatum, in publicis concionibus & temporibus opportunis, prout expediens locorum Ordinariis videbitur, generaliter tantum reprobetur, non declaratis sigillatim erroribus, nisi locus aliquis fuerit ad quem pervenerint damnati aliqui errores, in quo & errore reprobato nominatim ipsius etiam errores reproberentur.* *T. 14. p. 426. B. C.*

Dices 2. Vix figi ac determinari potest, quodnam spatium temporis necessarium sit, ut certò innotescat tacitus ille Ecclesiarum consensus; ergo inutilis omnino est pro confirmanda dogmatica Sedis Apostolicæ Constitutione.

Resp. id moraliter æstimandum esse ex locorum distantia. Ea quippe temporis mensura concedenda, ex qua moraliter constare certò possit, exteris ac longius distitis Ecclesiis notam ac perspectam esse latam de fide vel moribus sententiam; ita ut si post illud elapsum tempus, Ecclesiæ illæ non reclamant, sed fileant, silentio suo ratam habent & confirmant sententiam. Unum hic non prætermittendum; nempe cum S. Augustinus Sermonem 131. aliàs 2. de verbis Apostoli cap. 10. dixit causam Pelagianorum finitam fuisse, postquam duo Concilia ad Sedem Apostolicam transmissa & probata fuissent, paucos dumtaxat effluxisse menses à lata Sedis Apostolicæ definitione: namque sermonem illum habuit S. Doctor mense Octobris anni 417. Decretum verò Pontificium, quo duo Concilia Carthaginensia confirmata fuere, latum fuerat mense Januario ejusdem anni 417. Ego breve illud spatium temporis Augustino sufficiens visum est, ut merito assereret, causam finitam esse, propter consensum Episcoporum partim expressum, partim tacitum.

Dices 3. Tacitus ille consensus nullam præsupponit præviam de re controversa disquisitionem, nullum

examen satis maturum & accuratum, quæ tamen una est ex conditionibus prærequiritis, ut Spiritus S. Episcopis de fide pronuntiantibus ope singulari adesse censeatur. Unde Act. 15. v. 7. in controversia de Legalibus, magna conquisitio facta memoratur.

Resp. 1. Necessariam non videri operosam ac diuturnam de re controversa Ecclesiæ disceptationem, quando res illa per se aperta est & manifesta, atque Episcopi per simplicem, ut ajunt, fidei Ecclesiarum suarum, cujus illi testes sunt, custodes ac judices, declarationem seu professionem pronuntiant. Quo sensu dicebat S. Augustinus: *Concilio congregatione opus non fuisse, ut tam aperta perniciēs (Pelagiana) damnetur.*

Resp. 2. Reipsa quidem divinas promissiones de concedenda Ecclesiæ inerrantia in definiendis fidei & morum controversiis, à nonnullis præviis conditionibus quoad executionem suspensas esse; verum, nullo unquam satis firmo & valido argumento demonstrabitur, dispersos per orbem Episcopos his defuisse conditionibus, quando communi consensu latum à Sede Apostolica Decretum acceptarunt. Quid enim, quæso, ob stare posset, quominus Episcopus quilibet re cum suo Presbyterio communicata, hinc & inde controversiam versent, conferant cum præsentia ac viva Ecclesiæ suæ traditione Novatorum doctrinam; atque cum ex illa collatione intelligunt novam illam esse ac peregrinam, eam meritò damnatam ac damnandam esse pronuntient? An non ita egerunt Episcopi illi, ad quos Alexander Alexandrinus prolixam scripsit de innovatione Arii Epistolam? An non & idem quoque præstiterunt illi Præsules, quos Serapion de nova Montanistarum & Cataphrygarum insania commonuit? Ergo sine temeritate, ac læsa, quæ Episcopis debetur, reverentia, supponi non potest privatos Episcopos, ad quos defertur novi alicujus erroris facta proscriptio, sine ullo examine ac præcipiti & cæco quodam judicio latæ sententiæ adherere.

Dices 4. Clerus Gallicanus in celebri censura anni 1700. damnat eorum sententiam, qui silentium Episcoporum circa doctrinam loco approbationis habendum esse statuunt. *Siliber sit alicujus junioris ac moderni (ait Propositio 120.) debet opinio censeri probabilis, dum non constet, rejectam esse à Sede Apostolica tanquam improbabilem.*

Et Propositio 121. hæc est: *Non sunt scandalosæ aut erroneæ opiniones, quas Ecclesia non corrigit.*

Hæc propositiones, ait censura, quatenus silentium & tolerantiam pro Ecclesiæ vel Sedis Apostolicæ approbatione statuunt, falsæ sunt, scandalosæ, salutis animarum noxiæ, patrocinantes pessimis opinionibus, quæ identidem temerè obtruduntur, atque ad Evangelicam veritatem iniquis præjudiciis opprimendam, viam parant.

Resp. Apertum ac latum discrimen esse inter sententiam, quam damnat Clerus Gallicanus, & nostram. In censura Cleri Gallicani agitur de Libro auctoris alicujus junioris seu moderni, cujus doctrina eo ipso probabilis asseritur, quod non sit apertè rejecta tanquam improbabilis: quæ certè assertio falsa est ac meritò proscripta. Ex silentio quippe circa doctrinam privatam alicujus junioris seu moderni auctoris vix cognitam, & obscuram & nondum satis evolutam, vel incertam, & in Scholis controversam, malè omnino infertur, probatam illam esse: neque enim, ut diximus paulò ante ad quartam silentii conditionem, tenetur Ecclesia singulos, qui in dies prodeunt, recentiorum Libros excutere, sententiam eorum rimari, errores, si qui sint, damnare, ex quibus nullum vel scandalum vel periculum timetur. Interdum etiam Ecclesia ex prudenti dispensatione silet ac dissimulat, ne forte turbata inter Theologos pace, graves ac molestæ in Regno aut in Religione dissensiones excitentur. Quid verò commune habet hæc censura cum proposito nostro? Nihil certè. Loquimur hic de dogmatica à Sedis Apostolicæ Constitutione, publica & omnibus Episcopis perspecta, quæ fidelibus omnibus tanquam fidei & morum regula proponitur, quæ à multis Episcopis expresso consensu recepta est, aliis non reclamantibus: tenerentur autem illi reclamare; & reipsa, vi promissionum Christi, reclamarent, si errorem contra fidem vel bonos mores Constitutio illa contineret; ergo istud eorum silentium approbationis & consensus loco habendum est.

Ecclesia per Episcopos judicat in Conciliis sive particularibus sive generalibus.

Tertiò: Nullibi splendidius suam de rebus fidei dijudicandis auctoritatem Ecclesia exercet ac demonstrat, quàm in Conciliis, quæ vel particularia sunt, Diocesana scilicet, Provincialia, Nationalia; vel Generalia & Oecumenica.

Quamquam enim & Summus Pontifex, & dispersi suis in Sedibus Episcopi Judicium suum sæpius in causas fidei exerant, non tamen inde sequitur, superfluum & inutilem esse Synodorum particularium congregationem. « Romanus Pontifex, ait Melchior Canus Lib. 5. de auctoritate Concilii capite ultimo ad 11. non temerè & stultè, sed consideratè atque sapienter ha-

bet fidei controversias definire, advocando scilicet consiliarios vel plures, vel pauciores, juxta rei, de qua disleritur, gravitatem. Juvant enim Patres Concilii Summi Pontificis fidem atque doctrinam. Unde in Concilio Jerosolymitano, cum facta esset magna conquisitio, Petrusque sententiam dixisset nullo sacrarum Litterarum testimonio fulcitam; Jacobus probavit eam quidem additis testimoniis Prophetarum. Adjecit etiam, quasi de suo, legem maxime necessariam, de abstinentia ab idolothytis, fornicatione, suffocatis & sanguine. Ita enim divina procuratio in Ecclesiam se fundit, ut membra præcipua, tametsi à capite pendeant, Caput tamen tueantur & juvent. Facit quoque Concilium plausibilem populo fidem, propter acceptissima multorum testimonia atque judicia. Nam & leges, quæ communi Optimatum consensu & rogantur & feruntur, libentius populus accipit, quàm si à Rege solo ederentur. Quamobrem Beda Lib. retract. in Actis Apostolorum, prudenter sapè monuit, Paulum contulisse cum Apostolis aliis Evangelium, quod prædicabat in gentibus, solerter in Concilio disquirens, an rectè de Legalium cessatione doceret. Non quod ipse de hac re, inquit, aliquid dubitaret, sed ut mentes dubitantium Apostolica Synodi auctoritate firmarentur.

Hæc Canus, qui eodem Lib. cap. 4. paulò antè à nobis laudato, docet Synodus generalis convocatio- ne ac congregatione non semper, nec omni casu opus esse ad novas hæreses comprimendas, cum ad hoc sufficiant Concilia Provincialia seu Nationalia, quorum Decreta, accedente aliarum Ecclesiarum consensu, & approbatione, vim & auctoritatem induunt Decretorum universalis Ecclesiæ, ut constat exemplo Concilii Arausiaci II. in quo pauci adfuerant Episcopi, & quidem alia de causa quàm de controversia fidei dijudicanda congregati, cujus tamen egregii circa gratiam Canones ab omnibus Ecclesiis subinde recepti ac probati, in Canones totius Ecclesiæ transferunt.

Bellarminus Lib. 1. de Conciliis cap. 11. Conciliorum necessitatem ac utilitatem ostendit. « Quamvis, inquit, generalia Concilia non sint absolutè necessaria, tamen Concilia aliqua, sive generalia, sive particularia sint, omnino necessaria esse ad bonam Ecclesiæ gubernationem, vix in quæstionem revocari posse dubito. Nam si necesse est, ut veniant scandala, ut ait Dominus Matth. 18. & oportet hæreses esse, ut Apostolus ait 1. Cor. 11. certè necesse est etiam, ut in Ecclesia sit certum aliquod Judicium, quo & scandala tolli, & hæreses damnari possint; alioqui brevi tempore Ecclesia universa in partes scinderetur & periret.

« Et si verò, pergit ibid. Bellarminus, Pontifex Judex est vice Christi, omnium controversiarum, eique obtemperare debet fraternitas universa, ut Cyprianus loquitur L. 1. Ep. 3. tamen non debet Pontifex in controversiis fidei dijudicandis, aut solo suo judicio fidere, aut expectare divinam revelationem, sed adhibere diligentiam, quantam res tanta postulat, & ordinaria media; & tum demum expectare assistentiam Spiritus S. & directionem divinam. Porro medium ordinarium, ac proinde necessarium, esse Concilium, magnum aut parvum, unum vel plura, prout ipse judicaverit, facile probari potest. » Probat deinde tum ex his verbis Matth. 18. *Ubi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, illic sum in medio eorum.* Tum exemplo seu facto Apostolorum in Conc. Jerosolymitano &c.

P. 297.

Necessitas & utilitas Conciliorum particularium.

To. 1. p. 8. B.

Ibid. C.

Capite vero nono ejusdem Libri exponens varias causas ob quas Concilia celebrari solent: «Prima est, inquit hæresis nova, id est, nunquam antea judicata, propter quam causam coacta sunt prima septem Concilia. Semper enim Ecclesia tanti fecit periculum novarum hæresum, ut non putaverit aliter posse resisti, quam si omnes aut certe permulti Principes Ecclesiarum conjunctis viribus, & quasi agmine facto irruerent in hostes fidei.

Conciliorum Provincialium auctoritatem probat Bellarminus ex his Christi verbis, *Ubi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, illic sum in medio eorum.*

Idem & Cælestinus S. Pontifex Epistola ad Concilium Ephesinum: *Spiritus sancti testatur præsentiam Congregatio Sacerdotum. Verum enim est quod legitur, quia nec potest veritas mentiri cujus in Evangelio ista sententia est: Ubi duo vel tres &c.*

Et Concilium Chalcedonense in Epistola ad Leonem: *Si, ait, ubi sunt duo aut tres congregati in nomine ejus, ibi se in medio earum fere perhibuit; quantam circa quingentos viginti Sacerdotes peculiaritatem potuit demonstrare?*

Eadem Christi verba, & in eundem finem usurpat Concilium generale VI. Act. 18.

Accedit & ipse Maldonatus Comment. in citata Christi verba: *Obijciat aliquis, ait, Ergo provincialium, ut vocant, Conciliorum, ex hoc loco eodem modo atque Generalium probatur auctoritas? ... Concedo ita esse, modo Provincialia Concilia in Christi nomine congregentur. Porro pro certo colligi debet, Concilium vere Oecumenicum quod est ab omni Ecclesia receptum & probatum, eo ipso in nomine Christi congregatum fuisse, ac supremam haberi in Ecclesia Christi auctoritatem.*

Neque tamen cuiquam licitum est Conciliis Provincialibus eo prætextu refragari, quod particularia dumtaxat sint, nec infallibilis auctoritatis. Apposite omnino figmentum illud explodit Petrus Aurelius in defensione Epistolæ Episcoporum Galliarum his verbis: *Quis enim unquam Hæreticorum Concilia Episcopalia hoc solo nomine elusit, quod diceret infallibilis auctoritatis? Quando ita argumentati sunt Novatus, Pelagius, Arius, tot alii Hæretici, quos Episcopi in Provinciis primum damnarunt? Nemo hoc effugio usus est. Omnes vel obreptum Episcopis, vel sibi calumnias inflictas, vel alias causationes, quibus non particulares solum, sed generales etiam Synodos ludificari solebant, protulerunt, vel exerto ore & hæretica petulantia reclamarunt. Etsi enim quantum inter generales Synodos & particulares intersit, nunquam nescierit Ecclesia superiorumque temporum Christiani, eas tamen summo semper, indiscreto, tantumque non pari honore habitas fuisse, quamdiu Ecclesia palam non intercederet, ex perpetua Ecclesiæ observatione manifestum est. Non enim quærebatur illis temporibus quænam Episcoporum Concilia errori obnoxia, quænam certæ veritatis essent. Omnes omnia colebant omnia venerabantur ut Pastorum vocem, ut Magistrorum Ecclesiæ doctrinam, ut eorum quibus dictum esset, Qui vos audit... Itaque Priscillianam doctrinam, postquam à Synodo Cæsar-Augustana damnata est; Origenisticam, postquam ab Alexandrina; Eutychanam, postquam à Constantinopolitana sub Flaviano habita; Arianam denique, postquam ab Alexandrina, ut alias præteream, nemo Catholicus hæreses esse negavit, eorumve susceptores Hæreticos, etiam si solis Episcoporum Provincialium Judiciis damnati essent.*

Hanc Conciliorum Provincialium auctoritatem agnovit S. Augustinus, cum de causa Pelagianorum dicebat Serm. 131. alias 2. de verb. Apost. c. 10. *Fam de hac causa duo concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam, inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est. Utinam aliquando finiatur error* Et L. 3. contra Julianum c. 1. n. 5. *Vestra inquit, apud competens Judicium communium Episcoporum causa finita est: nec amplius vobiscum agendum est, quantum ad jus examinis pertinet, nisi ut prolata de hac ressententiam cum pace sequamini: quod si nolueritis, à turbulenta, vel invidiosa inquietudine cobibeamini.*

Libro denique 4. ad Bonifacium capite ultimo n. 34. postquam dixit Pelagianos Synodum generalem postulantes, Urbem Catholicam, quem pervertere nequeunt, saltem commovere conari, addit: *Cum potius vigilantia & diligentia pastoralis post factum illis competens sufficientique Judicium, ubicumque lupi illi apparuerint, conterendi sint.*

Porro si tanta Conciliis particularibus, ubi de fide vel moribus statuunt, reverentia & obedientia debetur

quanto major Oecumenicis, quæ universam repræsentant Ecclesiam, quorum & summa majestas est, & auctoritas suprema & infallibilis; de quibus Tertullianus Lib. de jejuniis cap. 13. *Aguntur, inquit, per Græcias illa certis in locis concilia ex universis Ecclesiis, per quæ & altiora quæque in commune tractantur, & ipsa repræsentatio totius nominis Christiani magna veneratione celebratur.* Et S. Ambrosius loquens de Concilio generali Nicæno primo, Conciliorum Oecumenicorum decreta vocat *hereditaria signacula, nullius temeritate violanda.* In his Conciliis ex omni Orbe Christiano legitime congregati Episcopi, eadem ipsa forma & auctoritate decretorie pronuntiant, qua pronuntiarunt Apostoli in Concilio omnium primo Jerosolymitano. *Visum est spiritui S. & nobis.*

Inde necessitatem Conciliorum ostendit Synodus V. generalis: *Licet enim, ait, Spiritus sancti gratia & circa singulos Apostolos abundaret, ut non indigerent alieno consilio ad ea quæ agenda erant; non tamen aliter voluerunt de eo quod movebatur, si oporteret ingentes circumcidi, definire, priusquam communiter congregati, divinarum Scripturarum testimoniis unusquisque dicta sua confirmaverunt. Et paulo post: Sancti Patres qui per tempora in sanctis quatuor conciliis convenerunt, antiquis exemplis utentes, communiter de exortis hæresibus & quæstionibus disposuerunt, certo constituto, quod in communibus disceptationibus cum proponuntur quæ ex utraque parte discutienda sunt, veritatis lumen tenebras expellit mendacii. Nec enim potest in communibus de his disceptationibus aliter veritas manifestari, cum unusquisque proximi adjutorio indiget, Nullibi, ait Illustrissimus de Marca Concord. Lib. 5. cap. 8. universalis Ecclesiæ fides solet apertius explicari, vel splendidiùs eminere, aut securius prædicari, quam in compendio universalis Ecclesiæ, quæ Conciliis generalibus repræsentatur. Necessaria igitur aliquando sunt generalia Concilia.*

Absolutè autem & in omni casu ad damnandas hæreses necessaria semper non esse generalia Concilia, ex antè dictis manet abundè demonstratum. Et certè id ipsum expressè docet ac testatur S. Aug. jam citatus L. 4. ad Bonifac. c. ultimo urgens Pelagianos, qui Concilii congregationem requirebant: *Quasi, inquit, nulla hæresis aliquando nisi Synodo congregatione damnata sit: cum potius rarissimè inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis extiterit; multoque sint atque incomparabiliter plures, quæ ubi extiterunt, illic improbari damnarique meruerunt, atque inde per cæteras terras divitandæ innotescere potuerunt.* Multa alia eam in rem antea adduximus, quæ consule. Satis hic nobis sit retulisse Duvallii nostri olim regii Professoris testimonium, quo rem totam dilucidè exponit parte 2. q. 2. his verbis. *Plurimi Pontifices varios errores absque ullo generali Concilio condemnarunt, quorum condemnatio à tota Ecclesia accepta fuit, ut patet ex primis trecentis annis, quibus nulla unquam Concilia generalia propter ingruentes persecutiones coacta leguntur; cum tamen multæ in fide quæstiones toto hoc tempore feliciter sopitæ & determinatæ fuerint per Pontificum definitiones. Nec dicant adversarii, hos errores pro hæresibus habitos non fuisse, donec his definitionibus Conciliorum generalium calculus accederet; falsum enim est, omnibus quotquot fuerunt erroribus à Sede Apostolica damnatis, & qui jam pro hæresibus in Ecclesia habentur, semper accessisse Concilii cujusdam generalis condemnationem. Quod enim, quæso, Concilium generale Pelagianos damnavit? &c. Et paucis interjectis. Diligentissimè itaque observandum est, ut aliquod dogma tanquam hæreticum habeatur, non esse necessarium Concilii generalis celebrationem; sed sufficere Summi Pontificis condemnationem, unà cum acceptatione totius Ecclesiæ per orbem diffusæ: licet enim Decretum Pontificis, quatenus ab eo solo permanat, de fide non sit, cum ejus in decernendo infallibilitas fide Catholica minimè constet; nihilominus si hæc condemnatio ab universali Ecclesia, licet diffusa & non coacta in Concilio approbetur, jam nemo citra fidei detrimentum ei potest contradicere: est enim de fide, Ecclesiam non tantum ut congregatam in Oecumenico Concilio, sed ut diffusam per orbem errare non posse.* Hæc Duvallius.

Accedit & censura sacre Facultatis Parisiensis die 9. Febr. an. 1663. qua declarat necessarium non esse

absolute Concilium generale ad extirpanda quælibet schismata & quaslibet hæreses, v. g. Pelagianam & Jansenianam, quas constat sufficienter extinctas absque Concilio generali, quod tamen in aliquibus casibus dici potest necessarium.

P. 268. Pluribus de Conciliis egimus Tomo 1. de Deo ac divinis Attributis, ubi de Locis Theologicis pag. 81. & seq. quæ consuli possunt. Hoc unum hic repetendum, ubi Ecclesia, seu in conciliis, seu extra concilia, de fide pronuntiavit, prompto animo ipsi obsequendum, nec cuiquam licitum esse hanc inobedientiæ ac pervicaciæ suæ causam obtendere, omnes ad legitimam definitionem conditiones necessarias, observatas non fuisse. Si enim, ait eleganter ac verè Melchior Canus Lib. 5. de Locis cap. 5. q. 3. *semel hæreticis hanc licentiam permittimus, ut in quæstionem vocent, num Ecclesiæ Judices eam diligentiam & curam exhibuerint, quæ opus erat, ut quæstio via & ratione finiretur: equis adeo cæcus est, qui non videat omnia mox Pontificum, Conciliorumque Judicia labefactari?*

ARTICULUS III.

De infallibilitate seu inerrantia Ecclesiæ in causis fidei & morum definiendis.

Ecclesiam hic consideramus sive per totum orbem sparsam ac diffusam, sive in Conciliis generalibus congregatam.

P. 177. Esse in Ecclesia ubique diffusa passivam infallibilitatem, qua fit, ut tota fidelium societas nusquam errorem admittere possit, non dissententur nostri Novatores: at negant esse in Pastoribus simul & collectivè sumptis activam infallibilitatem testimonii ac judicii, qua certò ac securè absque ulla erroris formidine possint de fidei causis pronuntiare. *Hæreticis omnibus hoc gentile est, ait Canus Lib. 4. de Locis cap. 1. simul atque sese Ecclesiæ autoritate urgeri vident, aut illam spernere, aut Ecclesiæ rem ad se nomenque transferre, & eam in illis esse negare, in quibus revera est.*

Negant pariter inerrantiæ donum Concilio generali universam Ecclesiam referenti ac repræsentanti à Christo Domino concessum esse. Qui eorum circa Concilia generalia errores, irreverentiam, contumelias, mendacia scire voluerit, legat elegantem Præfationem Bellarmini in eos, quos scripsit, de Conciliis Libros.

Nonnullos etiam ex nostris de hocce ultimo capite subdubitalse aliquando colligere possumus, tum ex Cardinali de Alliaco in quæstione in Vespertiis agitata Tomo 1. Operum Gersonis postremæ editionis pag. 662. & 3. parte de Ecclesiæ autoritate cap. 1. Tum ex Joanne Breviscoxa Doctore Parisiensi in Tractatu de Fide, Ecclesia, Romano Pontifice & Concilio generali, nunc primum typis edito eodem Tom. 1. Operum Gersonis pag. 898. Tum ex Joanne Major in Commentariis in Evangelium S. Matthæi, ubi etsi sæpius asserat, Concilium errare non posse; id tamen non ex fide Catholica certum, sed ex pia dumtaxat opinione vult credi debere. Tum ex Thoma Valdensi Lib. 2. art. 2. cap. 19. doctrinalis fidei pag. 193. & seq. De fide tamen esse pronuntiant, tum Canus Lib. 5. de Locis Conclusionem 3. pag. 248. tum Bellarminus Lib. 2. de Conciliis cap. 2. propositione prima, tum alii vulgò Theologi, Concilium scilicet generale Ecclesiam universalem repræsentans errare non posse in Judicio fidei & morum.

CONCLUSIO.

Ecclesia, sive per orbem universum diffusa, sive in Conciliis generalibus congregata, errare non potest in causis fidei & morum definiendis.

Prima pars, quæ est Ecclesia per orbem diffusa, Probatur 1. ex Scripturis, quæ constantem ac perpetuam fore in Ecclesia fidem testantur. Ita promissit Deus apud Isaiam cap. 59. vers. 20. & seq. *Cum venerit Sion redemptor... hoc fœdus meum cum eis dicit Dominus: Spiritus meus, qui est in te, & verba mea, quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore seminis tui amodo & usque in sempiternum.* Et Osee 2. v. 19. & 20. *Sponsabo te mihi in fide in sempiternum.* Quod si Ecclesiæ fides deficeret, jam Sponsi Christi & Sponsæ Ecclesiæ matrimonium dirimeretur; quorum tamen est indissolubilis perpetuasque conjunctio.

Matthæi 16. v. 18. *Tu es Petrus, & super hanc Petram*

ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalerunt adversus eam.

Matthæi ultimo v. 20. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.*

1. ad Timoth. 3. v. 15. *Ut scias, quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei viri, columna & firmamentum veritatis.*

Hanc verò Ecclesiæ in retinenda fide constantiam ac firmitatem, non tantum passivam esse in tota populi Christiani societate, sed etiam activam in Pastoribus, quos impossibile est simul omnes errare, ac in falsa doctrina populis tradenda conspirare, patet

I. Quia si falsum docere possent omnes simul per orbem sparsi Ecclesiæ Principes ac Pastores, falsum quoque admittere ac credere teneretur sparsus ubique populus Christianus; ab illis etenim doctrina informatur, & quam illi tradunt, iste imbibit ac retinere debet: quare Sacerdotum omnium error, totius erit error Ecclesiæ; & ita evanescet hæc ipsius infallibilitas etiam passiva, quam vel ipsi agnoscunt adversarii. *Quod si, ait Canus de Locis Lib. 4. Conclusionem 4. P. 208. hinc Pastores, inde oves in contrarias partes separantur, corporis compacti ac per omnem juncturam connexi disjunctio, omnem Ecclesiæ distrahat unitatem, & non solum inter optimates & populum constitutam à Christo societatem evertet, sed communem etiam inter se fidelium consociationem dirimet, cujus consociationis arctissimum vinculum fidei est conspiratio eadem, & consensus partium non divulsus. Divulsus autem omnium erit, si populorum membra à suis capitibus divellantur. Atque ubi semel plebs rudis à Doctorum suorum communi sententia declinaverit, quorum doctrinam postea secutura est? Ita Canus.*

II. Pastores in Ecclesia sua Christus instituit, ut regerent sibi subditum gregem: *Posuit vos Spiritus S. regere Ecclesiam Dei. Dedit ipsis potestatem ligandi & solvendi: Quæcunque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcunque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo.* Jussit, ut omnes gentes docerent: *Docete omnes gentes. Dedit eos ad consummationem Sanctorum in opus ministerii, in ædificationem Corporis Christi... ut jam non simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris.* Eos misit, sicut & ipse à Patre missus est: *Sicut misit me Pater & ego mitto vos.* Jussit, ut audirentur, & eis obtemperaretur: *Qui vos audit, me audit.* Lucæ 10. v. 16. *Obedite præpositis vestris, & subjacete eis. Ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri.* Hebræor. 13. v. 17. Et Matth. 23. v. 2. *Super Cathedram Moysis sederunt Scribæ & Pharisei. Omnia ergo, quæcunque dixerint vobis, servate & facite: secundum opera verò eorum nolite facere.* Et cap. 18. v. 17. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.*

Qua porro ratione stabunt hæc omnia & conciliabuntur, si omnes simul Pastores à fide deficere, & in errore suis gregibus propinando conspirare pariter omnes possunt? Demus enim istud contingere, quod fieri posse agnoscunt Novatores; necesse igitur erit, omnem populum Christianum propinatum sibi à Pastoribus, quibus jubente Christo tenentur obsequi, erroris venenum haurire? Peribit ergo tunc in universa Ecclesia fides? Ergo omni vento doctrinæ circumferri nos oportebit, ac fluctuantes esse? Ergo tunc non in ædificationem Corporis Christi, sed potius in destructionem positi erunt Pastores; non ad Sanctorum consummationem, sed potius ad ruinam? An ad hoc Spiritus S. posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam proprio acquisivit sanguine? An docendi munus ipsis in hunc finem concedidit, ac ligandi sicut & solvendi contulit potestatem? Quis credat ita Ecclesiæ divinam aliquando deesse posse providentiam in re ad salutem communem maximè necessaria, cui Christus se perpetuò adfuturum promissit?

Et certè vim promissionis à Christo Pastoribus Ecclesiæ factæ non intelligit, quisquis ita insanè opinatur. Ego, inquit Christus Matth. ultimo, *vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*, Apostolos alloquitur, & in eorum persona omnes Episcopos illorum successores. Et Joan. 14. vers. 16. *Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere... vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit.* Et v. 26. *Paraclitus autem Spiritus S. quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quæcunque dixerò vobis.* Et rursus c. 16. v. 13. *Cum venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.*

Malac.
2. v. 7.

Et verò si tenebantur olim Judæi, ex ore Sacerdotum Legis interpretationem requirere, juxta istud, *Labis Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore ejus*; quanto magis ex Sacerdotibus, id est, Pastoribus Evangelicis, fidei & morum præcepta populus Christianus exquirere tenetur? Unde tam arcta Pastoribus incumbit adipiscendæ Ecclesiæ doctrinæ lex & obligatio, nisi voluerint hanc Dei comminationem in se experiri, de qua Propheta Osee cap. 4. v. 6. *Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi.*

III. Ex dictis paulò antè Articulo 2. & probatis, necesse est agnoscere in Ecclesia vivam ac spirantem regulam, certum & ab omni erroris formidine liberum Judicem, à quo enatæ de Religione controversiæ ultimo ac decretorio Judicio finiantur: aliàs nullus unquam futurus esset disputationum ac discordiarum finis, uniuscujusque arbitrio & voluntati Religionis causæ dimitterentur, unde dubium & ancipitem semper fluctuare necesse foret fidelium animum; ac, quod longè magis exitiosum foret, effusam aperiri ad omnem Religionem tolerandam, licentiam. Atqui regula hæc viva & spirans, seu Judex ille controversiarum semper præsens ac subsistens, ex dictis, sola est Christi Ecclesia: non Scriptura sola, non spiritus privatis revelans, non Princeps sæcularis, nec etiam in omni casu Concilium generale, quod absolute ac semper necessarium non est, ut hæreses damnentur, sine quo multæ damnatæ sunt. Superest igitur, ut sit Ecclesia per orbem diffusa, quæ suum in Episcopis tribunal semper præsens ac subsistens habet.

Hæc est doctrina Sacra Facultatis Parisiensis in Conclusionem, quam anno 1663. die 19. Februarii tulit occasione Theos Magistri Gabriëlis Drouvet de Villeneuve. Ibi quippe Sacra Facultas declarat, *Necessarium non esse absolute Concilium generale ad extirpanda quælibet schismata, & quælibet hæreses, v. g. Pelagianam & Jansenianam, quas constat sufficienter extinctas absque Concilio generali, quod tantum in aliquibus casibus dici potest absolute necessarium.*

Et in famosa Censura contra Lutherum anno 1542. art. 18. *« Tenetur quilibet Christianus, ait Censura, firmiter credere unam esse in terris universalem Ecclesiam visibilem, quæ in fide & moribus errare non potest, cui omnes fideles in his, quæ sunt fidei & morum, obedire adstringuntur. Articulo verò 19. Quod si quid, pergit, in Scripturis sacris controversiæ aut dubii oriatur, ad præfatam Ecclesiam definire & determinare spectat.*

Rursus in Censura contra Vernantium anno 1664. die 24. Maji, sic loquuntur Magistri Parisienses: *Hæc propositiones, quatenus excludunt ab Ecclesia infallibilitatem activam seu auctoritatem emergentia circa fidem dubia, infallibilis veritatis oraculo tollendi & explanandi, falsæ sunt, temerariæ, scandalosæ & hæreticæ.*

Eodem anno cum D. de la Milletiere Librum evangelicæ sub hoc titulo, gallicè, *Le Pacifique véritable*, atque in eodem docuisset solis Conciliis Oecumenicis declarari unanimem Ecclesiæ consensum, atque sola eorum Decreta firma esse ac irreformabilia, sacra Facultas doctrinam hanc Censura sua notavit his verbis: *Hæ Propositiones, in quantum infallibilitatem Ecclesiæ universali, in nullo alio statu quàm in Concilio Oecumenico congregatæ tribuunt, & ipsam aliquo tempore legitimi usus penitentia cognitione caruisse supponunt, temerariæ sunt, ipsi Ecclesiæ injuriosæ & hæreticæ.*

Tom. 2.
Oper.
Cens. p.
1004.

Quapropter minus accurate ac castigatè, nostro quidem judicio, scripsit Almainus Tract. de auctoritate Ecclesiæ cap. 10. *Ecclesiam ut dispersam, nullum actum jurisdictionis exercere posse, nec aliquid sententialiter definire; & sic infallibilitatem in definiendo ei competere ut congregatæ in Concilio.* Habet enim veram & quidem activam infallibilitatem etiam dispersa, & extra Concilium verè judicat; atque consensu suo sive expresso, sive tacito, Apostolicas de fide Constitutiones, vel privatarum Synodorum statuta recipiendo, vim ineluctabilem illis confert ac impertitur. Quod manifestè patet multarum hæreseon exemplo, quæ nullo Oecumenico Concilio damnatæ fuerunt, sed vel à Romanis Pontificibus, vel ab aliquibus Episcopis in Conciliis Provincialibus. Hac ratione toto orbe terrarum proscripta fuit Pelagiana hæresis. Ita testatur S. Augustinus Epistola 190. aliàs 157. ad Optatum. Ita pariter Marius Mercator in Commonitorio ad Theodolium cap. 3. *Quæ omnia, inquit ille, supra scripta Capitula continent illa beata memoria Episcopi Zizymi*

Ed. nov.
p. 12.

Epistola, quæ Tractoria dicitur, quæ Celestius Pelagiusque damnati sunt; quæ & Constantinopolim & per totum orbem missa, subscriptionibus sanctorum Patrum est roborata. Unde meritò dicebat Augustinus Lib. 3. contra Jul. cap. 1. num. 5. *Causam finitam esse, nec amplius audientes esse Pelagianos, quantum ad jus examinis pertinet.*

To. 10. p.
355. C.

IV. Ecclesia in Conciliis generalibus coacta, non alia de causa errare non potest in suis de fide ac moribus Decretis, quàm quòd Concilium Oecumenicum Ecclesiam universam repræsentat, quæ repræsentatio totius nominis Christiani, ait Tertullianus antea laudatus magna veneratione celebratur. An verò imago, seu repræsentatio, & quoddam veluti compendium totius Ecclesiæ privilegio inerrantiæ gaudebit, & eo privabitur ipsamet vera, realis & universalis Ecclesia, qualis ea est, quæ per orbem universum sparsa diffunditur? An, quæso, Concilium Oecumenicum à loco, ubi congregatur, auctoritatem habet infallibilem? Non puto tam absurdum quemquam fore, qui asserat. Ergo non aliunde illam obtinet, quàm quòd universam repræsentat Ecclesiam, adversus quam portæ inferi nunquam prævalebunt. Igitur par & æqualis est, suprema & infallibilis, Ecclesiæ sive repræsentantis, sive repræsentatæ, auctoritas.

Libro de
jeuniis c.
13. p. 552
B.

Probatur 2. auctoritate SS. Patrum & veterum Ecclesiæ Scriptorum, imprimis S. Irenæi & Tertulliani, qui ad Ecclesias Apostolicas ubique terrarum dispersas, non ad Concilia generalia recurrunt, ut vera fidei regula figatur & dignoscatur.

S. Irenæus Lib. 3. adversus hæreses cap. 2. ait, hæreticos bifariam oppugnari posse, «vel Scripturis, vel cum ad eam iterum Traditionem, quæ est ab Apostolis, quæ per successionem Presbyterorum in Ecclesiis custoditur; provocamus eos. Et cap. 3. Traditionem itaque Apostolorum in toto mundo manifestatam, in omni Ecclesia adest perspicere omnibus, qui vera velint videre: & habemus annuncrare eos, qui ab Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesiis, & successores eorum usque ad nos, qui nihil tale docuerunt, neque cognoverunt, quale ab his (Hæreticis) deliratur. Successionem Ecclesiæ Romanæ à Petro & Paulo fundatæ, & Traditionem ibi conservatam mox recenset, in qua semper, ait, ab his, qui sunt undique, conservata est ea, quæ est ab Apostolis, Traditio. Et cum Episcopos omnes Romanos ad sua usque tempora numeraret. «Hac ordinatione, inquit, & successionem, ea, quæ est ab Apostolis in Ecclesia Traditio & veritatis præconatio, pervenit usque ad nos. Et cap. 4. Non oportet apud alios quærere veritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere; cum Apostoli, quasi in depositum, plenissimè in eam contulerint omnia, quæ sunt veritatis: uti omnis, quicumque velit, summat ex ea potum vitæ... Et paulò post: Quid enim? Et si de aliqua modica quæstione disceptatio esset, nonne oporteret in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli conversati sunt, & ab eis de præsentia quæstione sumere, quod certum & relinquitur est? Quid autem, si neque Apostoli quidem Scripturas reliquissent nobis, nonne oportebat ordinem sequi Traditionis, quam tradiderunt iis, quibus committebant Ecclesias? Cui ordinationi assentiunt multæ gentes Barbarorum, eorum, qui in Christum credunt sine charta & atramento scriptam habentes in cordibus suis salutem, & veterem Traditionem diligenter custodientes.

P. 174.
& 175.
Ibid.

P. 176.
n. 1.

Ib. n. 3.
P. 178.
n. 1.

Ibid.

Lib. 1. cap. 10. aliàs 2. & 3. jam dixerat: «Ecclesia per universum orbem usque ad fines terræ seminata, & ab Apostolis & à Discipulis eorum accepit eam fidem, quæ est &c. Hanc prædicationem cum accepit & hanc fidem, quemadmodum prædiximus, Ecclesia, & quidem in universum orbem disseminata, diligenter custodit, quasi unam domum inhabitans, & similiter credit iis, videlicet quasi unam animam habens, & unum cor, & consonanter hæc prædicat & docet, & tradit quasi unum possidens os. Nam etsi in mundo loquelæ dissimiles sunt, sed tamen virtus Traditionis una & eadem est. Et neque hæ, quæ in Germania sunt, fundatæ Ecclesiæ valiter credunt aut aliter tradunt; neque hæ, quæ in Hiberis sunt, neque hæ, quæ in Celtis, neque hæ, quæ in Oriente, &c. sed sicut Sol, creatura Dei, in universo mundo unus & idem est, sic & lumen, prædicatio veritatis ubique lucet & illuminat omnes homines, qui volunt ad cognitionem veritatis venire.

Pag. 48.
col. 1. n. 1.

Pag. 49.
col. 2. n. 2.

P. 262. Denique Lib. 4. c. 26. aliàs 43. « Quapropter, ai-
col. 2. n. 2. » eis qui in Ecclesia sunt, Presbyteris obaudire oportet, his qui successionem habent ab Apostolis... » qui tum Episcopatus successionem charisma veritatis » certum secundum placitum Patris acceperunt. Et » c. 33. aliàs 63. Agnitio, inquit, vera est Apostolorum » doctrina, & antiquus Ecclesiæ status in universo » mundo, & character Corporis Christi, secundum » successiones Episcoporum, quibus illi eam, quæ » in unoquoque loco, est, Ecclesiam tradiderunt; quæ » pervenit usque ad nos.

Videtis S. Doctorem continuo recurrere, & Hæreticos provocare ad fidem & Traditionem, quæ in Ecclesiis ubique terrarum dispersis conservatur. Consensus itaque dispersarum Ecclesiarum certum est ac invictum veræ fidei ac Traditionis argumentum.

Tertullianus alter est ejusdem sententiæ ac doctrinæ vindex & assertor eximius. In hunc finem aureum scripsit adversus hæreses de *Præscriptionibus* Librum. Cap. 20. sic loquitur: « Apostoli Ecclesias apud unumquamque civitatem condiderunt, à quibus traducem fidei » & semina doctrinæ cætera exinde Ecclesiæ mutuata » sunt, & quotidie mutantur ut Ecclesiæ fiant; ac per » hoc & ipsæ Apostolicæ deputantur, ut soboles Apostolicarum Ecclesiarum. Omne genus ad originem » suam censeatur necesse est. Itaque tot ac tantæ Ecclesiæ, una est illa ab Apostolis prima, ex qua omnes. » Sic omnes prima, & Apostolicæ, dum una omnes » probant unitatem: dum est illis communicatio pacis, & appellatio fraternitatis, & contestatio hospitalitatis; quæ jura non alia ratio regit, quam ejusdem Sacramenti una traditio.

Cap. 21. « Hinc igitur, pergit Tertullianus, dirigimus » præscriptionem: si Dominus Jesus Christus Apostolos misit ad prædicandum, alios non esse recipiendos » prædicatores, quam Christus instituit... Quid autem » prædicaverint, id est, quid illis Christus revelaverit, » & hic præscribam non aliter probari debere, nisi per » easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt, » ipsi eis prædicando, tam viva, quodajunt, voce, » quam per Epistolas. Postea: Si hæc ita sunt, constat » proinde omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis » Apostolicis matribus & originalibus fidei conspiret, » veritati deputandam; sine dubio tenentem quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à » Deo accepit: omnem vero doctrinam de mendacio » præjudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum, & Apostolorum, & Christi, & Dei.

Et c. 28. « Age nunc, inquit, omnes erraverint... » nullam respexerit Spiritus sanctus, uti eam in veritatem deduceret, ad hoc missus à Christo, ad hoc » postulatus de Patre ut esset doctor veritatis; neglexerit officium, Dei Vicarius, Christi Vicarius, sinens ecclesias aliter interim intelligere, aliter credere, quod » ipse per Apostolos prædicabat: ecquid verisimile est » ut tot ac tantæ in unam fidem erraverint? Nullus inter multos eventus unus est: exitus variasse debuerat » error doctrinæ Ecclesiarum. Cæterum, quod apud » multos unum invenitur, non est erratum, sed traditum. Audeat ergo aliquis dicere illos errasse qui tradiderunt? Quoquo modo sit erratum; tamdiu utique » regnavit error, quamdiu hæreses non erant. Aliquos » Marcionitas & Valentinianos liberanda veritas expectabat; interea perperam evangelizabatur, perperam credebatur, tot millia millium perperam tineta, tot opera fidei perperam administrata, tot virtutes, tot charismata perperam operata, tot sacerdotia, » tot ministeria perperam functa: tot denique martyria perperam coronata &c. » Sic explodebat Tertullianus eos qui Ecclesiam universam in errorem dilapsam esse arbitrabantur.

Denique c. 36. ejusdem libri provocat ad Ecclesias Apostolicas dispersas, ut fidei veritas tuto ac secure habeatur. Percurre, inquit, Ecclesias Apostolicas, apud quas ipse adhuc Cathedra Apostolorum suis locis præsidet, apud quas ipsæ authentica Litteræ eorum recitantur sonantes vocem & representantes faciem uniuscujusque. Proxima est tibi Achaja? habes Corinthum. Si non longe es à Macedonia, habes Philippenses, habes Thessalonicenses. Si potes in Asiam tendere, habes Ephesum. Si autem Italiae adjaces, habes Romam, unde nobis quoque auctoritas præsto est. Ista quam felix Ecclesia! cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt.

Hegelippus, referente Eusebio L. 4. Hist. c. 22. cum Romam tenderet, ut de fide Ecclesiarum fieret certior,

uniuscujusque Episcopos interrogabat; à quibus unam eandemque audivit doctrinam.

S. Cyrillus etiam ad Pupinianum: « Christus dicit ad Apostolos, ai, ac per hoc ad omnes Præpositos, » qui Apostolis vicaria ordinatione succedunt. Qui » audit vos, me audit: qui rejicit, me rejicit. Et postea » asserit, Ecclesiam non esse multitudinem contumacium, sed plebem Sacerdoti adunatam, & gregem » suo Pastori adhaerentem. Unde qui cum Episcopis » non sint, eos in Ecclesia non esse; frustra que eos sibi » blandiri; qui pacem cum Sacerdotibus non habuerint, cum Ecclesia, quæ Catholica una est, scissa non » sit, sed connexa & coherentium sibi invicem Sacerdotum glutino copulata.

S. Cyrillus in Epistola Synodica ad Nestorium sic ipsum alloquitur. « Præter hoc addendum illud est, » ut scripto ac jure jurando affirmes te præterea anathematizare quæ scelestæ & profanæ hæcenus sensisti: & ea rursus posthac te censurum & docturum pollicere quæ & nos, & cæteri omnes quotquot vel in Occidente, vel in Oriente vivunt Episcopi, doctores ac duces populorum... Hæc enim » est Catholica Apostolicæque Ecclesiæ fides, in qua » universi Occidentis & Orientis orthodoxi Episcopi consentiunt.

S. Hieronymus Dial. contra Luciferianos, Poteram, inquit, omnes propositionum rivulos uno Ecclesiæ Sole siccare.

S. denique Augustinus L. de Hæresibus: Quid contra ista, inquit, sentiat Ecclesia Catholica, superfluo quæritur; cum propter hic scire sufficiat eam contra ista sentire. Et L. 7. de Baptismo c. 53. Nobis tutum est... fiducia securæ vocis asserere, quo in gubernatione Domini Dei nostri J. C. universalis Ecclesiæ consensione roboratum est. Et L. de utilitate credendi c. 15. ait Nolle Ecclesiæ primas dare, vel summæ impietatis esse, vel præcipitis arrogantia, Denique in Libro contra Epistolam Manichæi quam vocant Fundamenti, postquam exposuit c. 4. quibus gravissimis motivis in Ecclesia detineatur, c. 5. ait: Ego Evangelio non crederem, nisi me Catholica commoveret auctoritas.

Concilium VIII. generale in Epistola encyclica, post relata Christi verba *Portæ inferi non prævalent*, sic loquitur: Multoties alias inferi portas apertas contra Ecclesiam & devorare eam tentantes obstruxit, contrivit atque destruxit, hæreticas videlicet opiniones & iniqua conamina & quæ in præteritis generationibus per sua tempora sunt exorta; sed nihilominus & instantibus temporibus inferno proprium os contra Ecclesiam Christi apertente & dilatante, protector ejus factus est Christus &c.

Secunda pars Conclusionis, errare scilicet non posse Ecclesiam in Concilio generali congregatam in Judicio fidei & morum.

Probatur 1. Certum est & ab omni erroris periculo tutum Judicium Episcoporum per orbem universum dispersarum, ut mox probavimus; pariter ergo certum & ab omni errore tutum debet affirmari, cum in Conciliis congregantur. Tum quia Ecclesiam ipsi universam tunc referunt ac repræsentant, dum nempe unusquisque eorum quæ sit Ecclesiæ fides ac traditio declarat ac testatur. Sicut enim quilibet Episcopus suam repræsentat Ecclesiam, ita universi universam referunt & repræsentant; & sicut in quolibet Episcopo repræsentative residet auctoritas suæ particularis Ecclesiæ, ita auctoritas Ecclesiæ universalis repræsentative residet in omnibus Episcopis coactis in Concilio Oecumenico. Unde Martinus V. in Conc. Constantiensi de hæresi suspectos jubet interrogari; Num credant Concilium generale universam Ecclesiam repræsentare. Tum quia Episcopis datum est regere Ecclesiam Dei, data ligandi atque solvendi auctoritas; ad illos igitur, non ad plebem imperitam, pertinet de rebus fidei ferre judicium: quod nisi certum sit, ac omnino securum, necesse erit fluxum ac caducum esse publicum Ecclesiæ regimen, cæcam ac præcipitem ligandi ac solvendi auctoritatem, populum universum circumferri omni vento doctrinæ, ac continuo Pastorum seductioni & erroribus obnoxium subjacere; à quibus certe gravissimis incommodis tuta semper ac securus futura est Ecclesia, fidem faciente ipsomet Christo, portas inferi nusquam adversus eam prævalituras.

Porro non alibi melius ac commodius de publicis Ecclesiæ negotiis, sive fidem spectent, sive mores ac disciplinam, tractant ac judicant Episcopi, quam in Synodis congregati, ubi sese mutuis juvant, doctrinæ, indu-

Tom. 3.
Conc. p.
397. C

Ibid. p.
154. A.

Tom. 8.
Conc. p.
1163.

Secunda
pars Conclusionis,
de infallibilitate
Conciliorum Oecumenicorum.

Pagina
206. D.

Pagina
209. A.

Pagina
112. A.

Pagina
215. A.

To. 1. p.
38. col.
2. G.

industriæ, studiorum, luminis, sapientiæ consiliorum præsidii: non alibi melius potestatem activam seu jurisdictionem in legibus ferendis demonstrant & exercent. Quapropter Bellarmino subscribere non possumus. Cum L. 2. de Conciliis c. 16. docet, *Ecclesia universitari, neque Concilio generali quatenus Ecclesiam universalem repræsentat; ullam esse datam auctoritatem.* Quæ doctrina eo tendit, ut Probet S. Pontificem esse supra Concilium: de qua controversia suus erit aliquando dicendi locus. Tum denique quia, promittente Christo Joan. 16. v. 13. *Episcopos & Ecclesiæ Pastores Spiritus veritatis docebit omnem veritatem.* Ergo in Concilio generali Ecclesiam universam sufficienter repræsentante, coacti Episcopi errare non possunt in suis de fide ac moribus Decretis.

P. 200.

Nec est quod dicant Novatores, ita quidem esse, si Episcopi judicent secundum legitimum Scripturæ sensum. Namque, ut rectè regerit Melchior Canus de Locis Lib. 4. Conclusionē 2. *Quis judex erit, an Ecclesia Scripturam ritè, an secus interpretetur?* Hæc igitur conditio omnia facit ambigua quæ sunt ab Ecclesia definita: ac semper suspicio injici poterit, non Ecclesia rectè vel non allecuta fuerit Scripturæ sensum; neque majus erit Ecclesiæ, quam privati cujuslibet privilegium: cuilibet enim secundum Scripturæ judicanti credi debet. Hæc igitur Ecclesiæ infallibilitas judicii & testimonii absoluta est non conditionata: neque enim permittit unquam Christus, ut Ecclesia, quæ est custos depositi, à verâ Scripturæ interpretatione aliquando recedat.

To. 2. p.
21. col. 1
D.

Probatur 2. ex istis Christi verbis Matth. 18. v. 20. *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Calvinus, ait hic Bellarminus Lib. 2. de Conciliis cap. 2. non adeo magni facit hoc testimonium, propterea quod ex eo videatur probari posse, etiam Concilium duorum hominum non posse errare. Sed (pergit Bellarminus) is hoc testimonium non contemnet, qui observavit, argumentum sumi non simpliciter ex his verbis, sed ex his verbis continuatis cum superioribus, & propterea addita argumentatione à minori ad majus. Dixerat enim antea Dominus de homine incorrigibili, Dic Ecclesiæ, & si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. At ne quis Ecclesiam, sive Congregationem Prælatorum contemnendam putaret, adjunxit continuò, Amen dico vobis, quæcunque ligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo &c. Et ne quis dubitaret de assistentia Dei, quando Episcopi congregati aliquem damnant vel absolvunt, subjungit: Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego in medio illorum sum. Quorum verborum hæc sententia est: Si duo vel tres congregati in nomine meo obtinent semper quod petunt à Deo, nimirum sapientiam & lumen quod sufficit eis ad cognoscenda ea quæ ipsis necessaria sunt, quanto magis Episcopi omnes congregati in nomine meo, semper obtinebunt, quod justè petunt, id est, sapientiam & lumen ad judicanda ea quæ ad totam Ecclesiam dirigendam pertinent? Itaque sive pauci, sive multi, sive privati, sive Episcopi congregentur in nomine Christi, omnes habent Christum præsentem & adjuvantem, & obtinent quod eis convenit obtinere. Sed in congregatione paucorum & privatorum adest Christus, ut eos adjuvet in rebus parvis & privatis: in congregatione autem Episcoporum adest, ut eos adjuvet in rebus magnis & publicis. Ita hunc locum exponit Concilium Chalcedonense in Epistola ad Leonem, quæ est post finem tertiæ Actionis ejusdem Concilii. Item sexta Synodus Act. 17. Toletanum III. non procul ab initio. Item Innocentius Papa apud Gratianum dist. 20. Can. De quibus. Cælestinus in Epistola ad Ephesinum Conc. & S. Cyrillus in expositione Symboli Nicæni circa principium. Hactenus Bellarminus.

Brevius: Discrimen Concilii particularis & Oecumenici quoad privilegium inerrantiæ reponi in eo debet, quod nullo satisfirmo & in promissione Christi fundato argumento demonstrari possit, Concilia particularia in nomine Christi congregari: (qua tamen una conditione Consilii privilegium non errandi promissit Christus) è contrâ certissima fide constare debet Concilium, quod verè Oecumenicum est, in nomine Christi congregari, & consequenter habere sibi assistentem divinum Spiritum. Quid ita? Quia Concilium Oecumenicum ipsummet Ecclesiæ corpus est & constituit: corpus autem Ecclesiæ nus-

quam est sine suo essentiali, primario & invisibili Capite Christo, quem dedit Deus caput supra omnem Ecclesiam, ait Apostolus Ephes. 1. v. 22. Alioquin à corpore Ecclesiæ separatus aliquando Christus foret eamque desereret, quod pugnat cum ea fide & promissione, qua testatur se nunquam ab Ecclesia abfuturum.

Probatur 3. ex cap. 15. Actuum Apostolorum, Condicio ubi refertur historia Concilii omnium primi Oecumenici quod fuit ab Apostolis celebratum in causa Concilii Legalium, quodque formam & exemplar præbuit cæteris subinde celebrandis Conciliis. Nulla scilicet ex conditionibus necessariis ad Oecumenicam Synodum hic desideratur.

I. Occasio Concilii fuit controversia Antiochiæ orta circa Legalium necessitatem. Quidam descendentes de Judæa, ait Historicus sacer, docebant fratres, Quia nisi circumcidamini secundum morem Moysis, non potestis salvari. Facta ergo seditione non minima Paulo & Barnabæ adversus illos, statuerunt ut ascenderent Paulus & Barnabas, & quidam alii ex aliis, ad Apostolos & Presbyteros in Jerusalem, super hac quæstione. Conveniunt ergo Apostoli & seniores videre de verbo hoc. En finis & scopus hujusce convocationis Apostolorum: decisio scilicet hujus quæstionis, Agentes ad Christum conversæ cogi deberent ad observationem Legis Moysicæ; neque alius est Concilii Oecumenici finis, quam aut fidei aut morum definitio contra hæreticos vel schismaticos.

Atque hinc Conciliorum necessitas eruitur, quam rectè probat Bellarminus Libro 1. de Conciliis cap. 11. Tum quia est medium ordinarium definiendis controversiis fidei accommodatum: Tum quia licet Apostoli seorsim singuli potuissent definire controversias, tamen ne viderentur negligere medium ordinarium, & à Christo ipso demonstratum, non sine Concilio controversiam de Legalibus Antiochiæ exortam definire voluerunt: Tum quia ita fert consuetudo totius Ecclesiæ, atque omnium sæculorum. Semper enim fuit in Ecclesia ista consuetudo, ut res dubias explicandas Concilia Episcoporum haberentur. Et ipsi etiam Romani Pontifices nullam unquam hæresim novam sine novo Concilio damnaverunt... Quod autem semper & ab omnibus factum est, quis negare audebit, ordinarium dici posse, & revera esse? Paulo antea dixerat idem Bellarminus, non debere Pontificem in controversiis fidei dijudicandis, aut solo suo judicio fidere, aut expectare divinam revelationem, sed adhibere diligentiam, quantam res tanta postulat, & ordinaria media; & tum demum expectare assistentiam Spiritus S. & directionem divinam. Hæc Bellarminus, quibus Conciliorum necessitatem optime demonstrat. Adde trigessimam nonam sessionem Conc. Constantiensis ubi sic loquuntur Patres: *Frequens Conciliorum generalium celebratio agri Domini cultura est præcipua, quæ vepres, spinas & tribulos hæresum & errorum, & schismatum extirpat, excessus corrigit, deformata reformat, & vineam Domini ad frugem uberimæ fertilitatis adducit: illorum vero neglectus præmissa disseminat atque fovet &c.* Non tamen inde colligas, simpliciter & absolute in omni casu necessarium esse Concilium generale, sed tantum aliquo in casu: quandoquidem, ut observat sacra Facultas Parisiensis antea citata, multæ hæreses sufficienter extinctæ sunt absque Concilio generali.

II. Fuit convocatio Apostolorum & seniorum: per seniores autem intelligendi sunt vel ii quos Apostoli Episcopos ordinaverant, vel ii quos regendis novis Christianis præfecerant, quales erant Silas & Barnabas qui dicuntur viri primarii in fratribus Act. 15. v. 22. Fuit autem generalis hæc Ecclesiæ convocatio, quæ planè necessaria est, ut verè Oecumenicum habeatur Concilium, ac sufficienter universam Ecclesiam repræsentet.

Nisi enim omnes vocentur & ad Synodum celebrandam invitentur per orbem sparsi Episcopi, Synodus convocatione Oecumenica non erit, nec consequenter universam Ecclesiam sufficienter repræsentabit, nec illud habebit inerrantiæ privilegium quod in Concilio generali solum agnoscimus, quatenus nempe Ecclesiam universam repræsentat. Atque hinc apertum est discrimen quod est inter Concilium Generale, & Provinciale, vel Nationale, vel Diocælanum; nempe in his postremis fiat dumtaxat convocatio Episcoporum alicujus Nationis vel Provinciæ: in Concilio vero generali fiat omnium orbis

Finis &

Concilii.

To. 2. p. 8.
col. 1. C.
D.

Ibid. C.

Tom. 12.
Conc. p.
238. C.

Convocatio generalis.

urbis Christiani convocatio. Necesse tamen non est ad Synodum vere Oecumenicam, ut omnes reipsa convocati Episcopi adsint & congregentur: tum quia vix moraliter id fieri potest: tum quia & in hoc ipso Jerosolymitano Concilio non omnes adfuere Episcopi; sed tantum adfuere Petrus, Jacobus, Joannes, Paulus, & Barnabas. Ad convocationem igitur generalem necesse est omnes vocari; sufficit tamen ut ex singulis Nationibus & Regnis aliqui eo numero conveniant, qui possint sufficienter universam Ecclesiam referre seu repræsentare.

Advertere contingere posse ut Synodus aliqua sit Oecumenica convocatione, non sit vero congregatione: si nempe ita numero pauci convenirent, ut Ecclesiam universam sufficienter non repræsentarent. Rursus contingere posse, ut Synodus convocatione & congregatione sit Oecumenica, non autem exitu seu eventu, ut contigit in Latrocinio Ephesino; si nempe convocati & congregati Episcopi aut libertate priventur, & minis ac metu impellantur, aut spretis omnibus æquitatis legibus, omnia per fas & nefas subvertant. Synodus igitur vere Oecumenica, talis debet esse, tum convocatione, tum celebratione, tum exitu.

Adverte præterea, ad Oecumenicum Concilium necesse non esse ut in unum & eundem locum simul confluant Orientis & Occidentis Episcopi; sed fieri posse, ut Orientales in una, & Occidentales in altera Civitate congregentur, atque ex mutuo omnium consensu vere exurgat Oecumenica Synodus. Quæ ratione Concilium Constantinopolitanum primum, cui soli adfuere Orientis Episcopi, Oecumenicum fuit; quia eodem tempore sub Damaso Romæ celebrata est Occidentalium Synodus, quæ cum Synodo constantinopolitana conspiravit in retinenda ac propugnanda fide divinitatis Spiritus sancti.

Qui Concilio in-
terfuerunt.

III. Concilio Jerosolymitano adfuere Apostoli & seniores seu Presbyteri. *Convenerunt Apostoli & seniores videre de verbo hoc, v. 6.* Imo & plebs ipsa adfuit, ut colligitur ex versu 12. ubi dicitur: *Tacuit autem omnis multitudo & audiebant Barnabam & Paulum.* Porro si per seniores seu Presbyteros intelligere placeat Episcopos, adfuere illi tanquam testes & Judices fidei; si vero simplices intelligere volueris Presbyteros, adfuere tanquam testes fidei quam ab Apostolis prædicatam exceperant, tanquam Consultores, qui de proposita controversia differant, non tanquam Judices ex auctoritate pronuntiantes, nisi saltem ex privilegio & concessione Apostolorum. Aliquando etiam ab Episcopis subinde vocatos ad Synodum Presbyteros fuisse, & jus suffragii habuisse, constat ex Historicis monumentis. Vide quæ ea de re diximus Tomo 1. de Deo ubi de Locis Theologicis. Multitudo vero plebis adfuit, ut testis esset eorumquæ in Concilio tractarentur ac definirentur.

Quomodo res tra-
gerentur.

IV. De proposita quæstione facta est magna contentio, ut dicitur v. 7. Quapropter ex utraque parte, id est, tam ex parte Catholicorum, quam ex parte Cerinthi & aliorum Judæisantium, missi sunt ad Concilium, qui de hac controversia inter se disceptarent, ut ostendunt ista sacri textus verba: *Statuerunt ut ascenderent Paulus & Barnabas, & quidam alii ex aliis, quibus edocemur. 1. neminem esse à Concilio excludendum qui audiri voluerit; atque Hæreticis ipsis dandam esse licentiam opiniones suas proponendi ac tuendi. 2. magnam esse debere suffragiorum libertatem. 3. non alia conditione Episcopis in Concilio generali congregatis adesse Christum assistentia & ope singulari Spiritus sancti, quam si adhibeant humana & ordinaria media, industriæ, studii, collationis, disputationis, ad veritatem detegendam, illustrandam & confirmandam. Deus scilicet qui omnia suaviter disponit ac moderatur, via supernaturali aperta & manifesta hic non agit, sed occulta spiritus subministratione: unde Episcopos permittit omnibus humanæ infirmitatis periculis obnoxios esse, metus scilicet, ambitionis, avaritiæ, cupiditatis &c. Neque unquam promisit Christus se à Conciliis ejusmodi pericula semper propullaturum, quasi humanitatem omnem exuant Episcopi, eo ipso quod in Conciliis congregentur: sed hoc unum promisit, se ipsis adfuturum quoties in nomine suo congregarentur; hoc est, servata suffragiorum libertate, & adhibita humana industria & diligentia veritatem sedulo inquirent.*

Porro diligentiam illam cæterasque ad Canonicum

judicium requisitas condiciones adhibitas fuisse merito præsumitur, quoties Episcopi live congregati live dispersi decretum dogmaticum Fidelibus proponunt, ut jam à Sede Apostolica latum acceptant. Quid enim, quæso, prodesset nosse Ecclesiam in suis definitionibus non erraturam adhibitis certis quibusdam conditionibus; nisi aliunde constaret has condiciones adhibitas fuisse, quando definitiones suas Fidelibus credendas proponit? Atque in maxime elucet divina virtus ac providentia, quod medios inter altercantium Episcoporum motus, semper erumpat viatrix ac triumphans veritas.

Inde colliges, ea omnia quæ in disputationibus, colloquiis, ac concertationibus proferunt Episcopi, ut canonibus sancendis viam præmuniant, Scripturam exponant, ac veritatem fidei illustrent aut confirmant, ad fidem non pertinere; neque adigi Fideles ut ea velut totidem spiritus sancti oracula venterentur & accipiant. Sunt quidem magni ponderis, sed fidem certam non faciunt: hoc unum fidei caput haberi debet ab omnibus credendum, quod à toto Concilio in Canonibus proponitur ac definitur. Porro, inquit Canus L. 5. de Locis c. 5. «quæ in Conciliis vel Pontificum Decretis, vel explicandi gratia inducuntur, vel ut objectioni respondeatur, vel etiam obiter & in transcurso præter institutum præcipuum de quo erat potissimum controversia, ea non pertinent ad fidem, hoc est, non sunt Catholicæ fidei Judicia. Exempli causa ponamus aliquid, quod posita in una re, transferri per multas possit. Quod in capite, Firmiter, de summa Trinitate, dicitur, Angelos esse incorporeos, id non fidei decretum est, cum post Decretalem illam nonnulli & Philosophi & Theologi falso quidem, sed citra hæreseos notam contrarium asseruerint.

Quod si quæras quibus regulis & notis discerni possit definitio Concilii ad fidem pertinens. Respondeo istas à Melchiorre Cano loco mox citato indicari: «Prima, si contrarium asserentes, pro Hæreticis judicentur. Secunda, cum in hanc formam Synodus Decreta præscribit. Si quis hoc aut illud senserit, anathema sit. Tertia, si in eos qui contradixerint excommunicationis sententia ipso jure feratur. Quarta, si quicquam expresse & proprie à fidelibus firmiter credendum, aut tanquam dogma fidei Catholicæ accipiendum dicatur, vel aliis similibus verbis aliquid esse Evangelio doctrinæve Apostolorum contrarium. Dicatur autem non ex opinione, sed certo & firmo decreto.

Merito igitur quinta Synodus generalis Collatione sexta observat. «in Conciliis non unius vel alterius interlocutionem attendi oportere, sed hæc quæ communiter ab omnibus vel amplioribus definiuntur. Idem fere jam dixerat Justinianus Imperator in Edicto adversus tria Capitula. «Oportet, inquit, etiam illud attendere eos qui veritatem perscrutantur, quod forsitan in Conciliis quædam à certis sibi convenientibus dicuntur, aut per favorem, aut per contrarietatem, aut per ignorantiam. Nemo autem attendit ea, quæ per partem à quibusdam dicuntur; sed sola illa, quæ ab omnibus communis consensu definiuntur.

V. In Concilio Jerosolymitano primus sententiam dixit S. Petrus v. 7. quod nempe primatum gereret super alios Apostolos: qua prærogativa gaudet S. Pontifex Romanus erga cæteros Episcopos; unde ipsius est Concilia convocare, aut eorum saltem convocationi per Imperatores aliquando factæ, consentire: ipsius est illis vel per se vel per Legatos præsidere, ea confirmare, eorum executionem per totum orbem urgere ac promovere.

VI. S. Jacobus tanquam Episcopus urbis in qua celebrabatur Concilium, post S. Petrum sententiam suam his verbis expressit v. 19. «Ego iudicio non inquietari eos qui ex gentibus convertuntur ad Deum &c. Quia pronuntiandi ratione aperte declaratur, Episcopos veros esse controversiarum fidei Judices, ab illo constitutos, à quo positi sunt regere Ecclesiam Dei. Hanc pronuntiandi formulam non raro Conciliis secuti sunt Episcopi, cum ajunt. *Ego N. definiens vel consentiens, subscripsi, vel judicavi.*

VII. Denique, maxime attendi debet definitio Concilii Jerosolymitani, his verbis expressa, quibus veluti radiis solaribus inscripta est infallibilis & infallibilis præma Conciliorum Oecumenicorum in iudicio dei & morum auctoritas. «Visum est Spiritui sancto &c.

Quid in
Conciliis
ad fidem
pertineat.

P. 275.

P. 272.

Tom. 5.
Conc. p.
515. D.

Ibid. p.
712. D.

S. Petrus
primus
sententiam
dixit.

Episcopi
Judices.

Definitio
infallibilis.

»& nobis, inquit v. 28. nihil ultra imponere vobis
»oneris quam hæc necessaria, ut abstineatis vos ab im-
»molatis simulachrorum, & sanguine, & suffocato, &
»fornicatione; à quibus custodientes vos, bene ageris.
»Definitio itaque Concilii generalis est ipsamet Spiritus
»sancti definitio, cui impossibile est subesse falsum;
»cui proinde fideles omnes ex animo se se subicere tenentur.

Nec dicas Apostolos, utpote sacros Scriptores, divinitus inspiratos fuisse, adeoque vere ab ipsis dictum, *Visum est Spiritui sancto & nobis*, quod de Episcopis in subsequenter Conciliis congregatis dici pariter non potest.

Namque licet Apostoli divinitus inspirati fuerint tanquam Scriptores sacri, alii tamen seniores seu Episcopi, qui ad hoc Concilium convenerunt, pariter divinitus afflati tanquam Scriptores sacri non fuere: communi tamen omnium consensu atque suffragio pronuntiant, *Visum est Spiritui sancto & nobis*, & communi omnium nomine Epistola Synodica scribitur. *Præterea*, inquit Bellarminus paulo ante citatus, «licet Apostoli seorsim singuli potuissent definire controversias, tamen ne viderentur negligere medium ordinarium, & à Christo ipso demonstratum, non sine Concilio controversiam de Legalibus Antiochia exortam definire voluerunt.» Inde est quod collationem inter se habeant; audiunt partem adversam, Prophetias expendunt, Scripturas conferunt, suffragium sigillatim ferunt. Ita nodum solvunt Patres V. Synodi Collatione 8. inquit, «*Spiritus sancti gratia & circa singulos Apostolos abundaret, ut non indigerent alieno consilio ad ea quæ agenda erant, non tamen aliter voluerunt de eo quod movebatur, si oporteret Gentem circumcidi, definire, priusquam communiter congregati, divinarum Scripturarum testimoniis unusquisque dicta sua confirmaverunt.*» Atque non alio consilio voluit Deus hic controversiarum omnium primam in negotio Religionis agitari ac definiri, quam ut formam & exemplar relinqueret subsequenter Episcopis, terminandi omnes, quæ circa Religionem nasci possunt, quæstiones; certa ipse data, quod sicut Apostolis & senioribus adfuit Spiritus sanctus ope singulari in primum omnium Concilio congregatis, ita & subsequenter pariter Episcopis in nomine Christi congregandis pro definiendis fidei controversiis sit adfuturus.

Probatur 4. ex SS. Patribus ac Scriptoribus Ecclesiasticis.

P. 552. A. Tertullianus Lib. de jejuniis cap. 13. jam citato. «Aguntur, inquit, præterea per Graciam illa certis in locis Concilia ex universis Ecclesiis, per quæ & aliora quæque in commune tractantur, & ipsa representatio totius nominis Christiani magna veneratione celebratur.

To. 2. p. 519. B. Sanctus Ambrosius L. 3. de fide cap. 15. alias 7. loquens de Concilio Nicæno, appellat Decreta Conciliorum Oecumenicorum *hereditaria signacula nullius temeritate violanda.*

To. 2. p. 124. B. S. Augustinus Ep. 54. ad Januarium, alias 118. cap. 1. «Illa, inquit, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe servantur, datur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima autoritas, commendata atque statuta retineri.

To. 9. p. 407. F. L. 1. contra Cresconium c. 33. «Scripturarum etiam, ait, in hac re à nobis tenetur veritas, cum hoc facimus, quod universæ jam placuit Ecclesiæ, quam ipsarum Scripturarum commendat autoritas: ut quoniam sancta Scriptura fallere non potest, quisquis falli metuit, hujus obscuritate quæstionis, eandem Ecclesiam de illa consulat, quam sine ulla ambiguitate sancta Scriptura demonstrant.

Ibid. p. 84. F. L. 1. de Baptismo contra Donatistas cap. 7. loquens de validitate Baptismi ab Hæreticis collati, «Quæstionis hujus, inquit, obscuritas prioribus Ecclesiæ temporibus ante schisma Donati, magnos viros, & magna charitate præditos Patres Episcopos ita inter se compulsi salva pace disceptare atque fluctuare, ut diu Conciliorum in suis quibusque Regionibus diversa statuta nutaverint, donec plenario totius orbis Concilio quod saluberrime sentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur.» Ibid. c. 18. hac tantum ratione sanctum Cyprianum ab hæresi excusat, quod nondum eo tempore celebratum fuisset Concilium plenarium quo controversia hac eliquata & finita fuisset. Ibidem, plenarii Concilii sententiam ait esse totius Ecclesiæ consensum.

Tournellii Tomi II. P. I. De Ecclesia.

L. 2. c. 1. «Quod per universæ Ecclesiæ statuta firmatum est, vel unius Episcopi auctoritati, vel unius Provincie Concilio præferendum est.

Ibid. p. 202. B. Et L. 7. c. 53. «Nobis tutum est, inquit, in ea non progredi aliqua temeritate sententiæ, quæ nullo in Catholico Regionali Concilio cæpta, nullo plenario terminata sunt: id autem fiducia securæ vocis vasserere, quod in gubernatione Domini Dei nostri Jesu Christi universalis Ecclesiæ consensione roboratum est.

Tom. 3. Conc. p. 614. Cælestinus Summus Pontifex in Epistola ad Patres Concilii Ephesini, «Non potest, ait, veritas mentiri, neque in Evangelio ista sententia est: Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego sum in medio eorum. Quod cum ita sit, si nec huic tam brevi numero Spiritus sanctus deest, quanto magis eum nunc interesse credimus, quando in unum convenit tanta turba Sanctorum?

To. 1. p. 624. S. Leo in Ep. 93. alias 63. ad Theodoretum cap. 1. «Quæ, inquit, Dominus nostro prius ministerio definitur, universæ Fraternitatis irretractabili firmavit assensu: ut vere à se prodisse ostenderet, quod prius à prima omnium Sede formatum, totius Christiani orbis iudicium recepisset, ut in hoc quoque Capiti membra concordent.» Audis irretractabile esse iudicium universæ Fraternitatis, hoc est, Episcoporum sive in Conciliis congregatorum, sive dispersorum.

Ibid. p. 667. Et in Epistola ad Leonem Augustinum 115. alias 73. rogat ne patiat retrahere quæ in Synodo Chalcedonensi statuta fuerant de Incarnatione Christi. «Nulla, inquit, permittatis retractatione pulsari; quia in illo Concilio per Spiritum sanctum congregato, tam plenius atque perfectis definitionibus cuncta firmata sunt, ut nihil regulæ, quæ ex divina inspiratione prolata est, addi possit aut minui.

Tom. 5. Conc. p. 563. Patres Concilii V. Collatione 8. Conciliorum auctoritatem probant ex iis ipsis Scripturæ testimoniis quæ hic adducta sunt.

Ibid. p. 322. E. Vigilius S. Pontifex in Epistola ad Episcopos Galliarum: «Necesse est, inquit, quoties in nomine Domini ejus famuli ad tractanda quæ sunt ipsi placita, colliguntur, sancti Spiritus non deesse præsentiam. Ita enim Christi Dei Domini & Salvatoris nostri mandata nos instruunt, quibus ait Matth. 18. Ubi fuerint duo vel tres in nomine meo congregati, ibi ero in medio eorum.

Ibid. p. 337. & 338. Et in suo constituto initio declarat se quatuor admittere priora Concilia: «Quæcumque, inquit, tam de fide, quam de aliis omnibus causis, iudiciis, Constitutionibus, aut dispositionibus definita, aut iudicata, vel constituta, sive disposita, inconcussa, inviolabiliter, sine adiectione vel imminutione aliqua nos promittimus secuturos... & quæcumque communi consensu dicta sunt, ea Orthodoxa veneramus atque suscipimus.

P. 187. C. Ibid. E. Facundus Hermianensis strenuus trium Capitulorum defensor L. 12. c. 2. «Non in nostra, inquit, ratione, quamquam videatur invicta, sed in autoritate S. Concilii constituimus firmitatem.... Unde si

quam reverentiam deferimus Synodalibus Institutis ab Ecclesia universali receptis, in omnibus quæ obscura in eis & ad intelligendum difficilia reperimus, divinam voluntatem cognoscere atque approbare debemus. Et L. 2. c. 6. Non in sola, inquit, fidei dubitatione, vel definitione, Conciliorum valet auctoritas: verum etiam in omnibus quæ pro pacis & unitatis observantia, ejus maxima sapientibus cura est,

P. 31. D. «modeste ibi fuerint ac bene composita. Et L. 5. c. 5. «Neque alia est Conciliorum faciendorum utilitas, quam ut quod intellectu non capimus, ex autoritate credamus, & sicubi ratio minus nobis occurrerit, fides, ne labamur, cito succurrat. Nam si post decretum disceptare licuerit... non est quare jam Concilia

P. 77. C. congregentur, nec terminata, imo nec terminabiles dicantur quæstiones, quarum probatio semper exigitur... Non idem modus esse debet atque ordo quærendi post definitionem Concilii totius Ecclesiæ consensione firmati, qui fuit ante definitionem. Tunc

enim ratio poscebat, ut si Orthodoxa probaretur illa Epistola (*Iba*) suscipienda iudicaretur à Synodo: nunc autem ratio poscit, ut si suscepta probetur à Synodo, iudicetur Orthodoxa.

Sanctus Gregorius Magnus Epistola ad Joannem Episcopum Constantinopolitanum 25. Libri primi alias 24. «Sicut, inquit, sancti Evangelii quatuor Libros, sic quatuor Concilia suscipere & venerari me fateor... quia dum universali sunt consensu constituta,

Ibid. p. 91. C. **To. 2. p. 515. B.**

muta, se & non illa destruit, quisquis præsunt aut solvere, quos religant, aut ligare, quos solvant. Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit.

Tom. 1. p. 595. S. Leo Ep. 77. alijs 54. ad Marcinum Augustum. In quo opere, auxiliante Christo, fideliter exequendo, necesse est, me perseverantem exhibere famulam: quoniam dispensatio mihi credita est, & ad meum tendit reatum, si paternarum regulæ sanctio- num, quæ in Synodo Nicæna, ad totius Ecclesiæ regimen, Spiritu Dei instruite, sunt conditæ, me (quod absit) connivente violenter; & major sit apud me unius fratris voluntas, quam universæ domus Domini communis utilitas.

Tom. 12. Conc. p. 22. C. Concilium Constantiense Sess. 5. «Declarat hæc sancta Synodus, quod ipsa in Spiritu sancto legitime congregata, Concilium generale faciens, & Ecclesiam Catholicam representans, potestatem à Christo immediate habet, cui quilibet, cujuscunque status vel dignitatis, etiam si Papalis existat, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti schismatis.

Observat Palavicinus in Historica Concilii Tridentini, Legatos Sedis Apostolicæ intercessisse, ne in Actis Tridentinæ Synodi formula hæc, *Tridentina Synodus universalem representans*, infereretur, quod eam novam esse, nec in antiquis Conciliis reperiri contenderent.

Accedat sacra Facultas Parisiensis in suis contra Lutherum articulis, art. 22. pronuntiat: «Certum est, Concilium generale legitime congregatum universalem representans Ecclesiam, in fidei & morum determinationibus, errare non posse.

Tom. 14. Conc. p. 446. A. Denique Concilium Senonense anno 1528. Decreto 3. & autoritate & ratione Conclusionem nostram his verbis confirmat: «Proinde cum certa sit & infallibilis Ecclesiæ regula, nec aliquando invisibilitatis prætextu tandem eludiqueat: at profectò sacris generalibus Conciliis autoritas denegari non potest, quæ proximè universalem representant Ecclesiam. His enim Conciliis si ea decernendi, quæ ad sinceritatem fidei, & extirpationem hæresum, Ecclesiæ reformationem, & morum integritatem pertinent, potestas adimatur, nihil certum, nihil stabile futurum est, nihil denique, quò Hæreticus ab Orthodoxo possit internosci: cum ille frequenter tum impendio loquacior, tum pervicacior pluribus (licet perperam intellectis) Scripturarum testimoniis falsò gloriatur. Nec erat, quo veterum quorundam Hæreticorum retunderentur insultus, nisi Ecclesiastici Proceres Apostolorum exemplo Concilia celebrassent, quibus S. Spiritus autoritatem ferocientibus illis, & rerum humanarum scientia tumentibus opponerent. Quo fit, ut si Conciliorum autoritati sub hac temporum calamitate tantillum depereat, protinus velut ab inferis suscitandæ sint damnatæ omnes hæreses. Et postea. Quod si ubi duo vel tres in nomine Domini congregantur, (licet sibi relictis falli possint) continuo tamen in medio eorum sit Dominus, quanto magis, ubi Summus Pontifex cæterique Primores Ecclesiastici conveniunt?... Sancta igitur & inviolabilis est sacrorum Conciliorum universalium autoritas, cui quisquis pertinacius refragatur, hostis fidei jure optimo censeretur debet.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. Pugnant inter se Concilia, non tantum in disciplina, quod omnes fatentur, sed etiam in fide.

I. Vel ipsi Apostoli in Concilio Jerosolymitano congregati sibi contradicunt: namque eo ipso Decreto, quo sanciant Gentes ad Christum conversas jugo Legis Mosaicæ subjiciendas non esse, nec eas cogi debere, ut circumcidantur, cæteraque Legalia observent, necessitatem nihilominus imponunt abstinendi à sanguine & suffocato; quæ lex Judæis imposita fuerat à Deo Gen. 9. v. 4.

II. Vox *ὁμοῦσιν*, *consubstantialis*, qua una fides Orthodoxa exprimitur, rejecta fuit à Concilio Antiocheno ann. 272. tum à Nicæno I. generali ann. 325. consecrata: tum iterum ab altero Antiocheno an. 341. à Sirmienti an. 351. ab Ariminensi Oecumenico, si quod unquam fuit, an. 359. & à Constantinopolitano an. 360. rejecta & proscripta fuit.

III. Anno 449. Concilium Ephesinum Eutychetis doctrinam approbavit, quam Chalcedonense postea an. 454. anathemate damnavit.

IV. Concilium generale Nicænum Can. 12. damnat & improbat Christianos, qui armis seu militiæ seculari nomen dant; quos tamen nec Christus, nec Apostoli ea de causa unquam improbarunt: hoc enim tantum à militibus postulat S. Joannes Luc. 3. vers. 14. ut *neminem concutiant, neque calumniam faciant, & contenti sint stipendiis suis*; non jubet autem, ut militiam deserant, quod vult Canon Nicænus.

V. Anno 553. habitum est Concilium generale V. à Vigilio S. P. confirmatum, cujus tamen definitio à plurimis Occidentis Ecclesiis, præsertim à Gallicana, recepta non fuit; nec propterea communione privata fuerunt istæ Ecclesiæ. At qua ratione tolerari potuisset hæc resistantia, si persuasum tunc temporis fuisset, Oecumenica Concilia errare non posse?

VI. An. 730. & 755. in duobus Conciliis Constantinopoli habitis rejectus fuit cultus Imaginum, qui tamen an. 781. in Concilio Nicæno approbatus fuit, non sine gravissimo errore, quandoquidem idem omnino cultus eademque adoratio Imaginibus decernitur, quæ vivificæ Trinitati. Imò actione 4. major agnoscitur Imaginum vis & efficacia, quam sermonis seu Evangelii. Unde in Concilio Francofordiensi an. 794. planè improbata fuit hæc Synodus, & explosus cultus Imaginum.

VII. An. 692. Constantinopoli in Palatio Imperatoris, quod Trullum dicebatur, celebratum est numerosum Concilium vulgò dictum Quinisextum, quod nempe sit in supplementum quinti & sexti Concilii Oecumenici, vel Trullanum à loco, ubi celebratum fuit. In hoc Concilio plurimi editi sunt Canones, quos Romana Ecclesia improbavit ac rejecit: qui verò fieri id potuisset, si Oecumenicum Concilium infallibilis esset autoritatis?

VIII. denique, Concilium ipsum Tridentin. Oecumenicum postremum, non tantum à Græca, sed nequidem à multis Occidentis Ecclesiis receptum fuit; imò nec apud nos quidem Gallos usque dum publicatum ac promulgatum fuit. Quis porro ista facile componat cum idea infallibilis & supremæ autoritatis, quæ affingitur Conciliis Oecumenicis?

Resp. Nego antecedens.

Ad primam probationem dicò, minime pugnare secum Apostolicum Decretum; imò potius sapientia & æquitate plenum esse. Quanquam enim prohibeat Gentes circumcidi, cæterisque legalibus ritibus observandis adstringi, meritò tamen excipit abstinentiam à sanguine & suffocato, quod nempe hæc una foret præcipua nota, qua distinguerentur Christiani à Paganis, apud quos usu quotidiano solemne erat vesci sanguine & suffocato, non tantum causa nutritionis, sed etiam Religionis, ita ut usus ille sanguinis & suffocati certissimum esset ac velut inseparabile signum Paganismi. Observant scilicet Scriptores non modò Gentiles, sed & Christiani, Deos gentium maxime delectatos fuisse, tanquam sibi oblato sacrificio, sanguine & suffocato. *Isti sunt* (dæmones,) inquit Porphirius de abstinentia L. 2. §. 42. «qui libatione & nidore oblectantur, quibus spirituale corpus ipsorum pingue- scit: vivit enim id vaporibus & suffocatis, & variè secundum eorum varietatem, sanguinis etiam & carnis nidoribus corroboratur. Et Tertullian. in Apologetico cap. 22. de præstigiis dæmonis verba faciens: «Mentis, inquit, corruptelas agit furoribus & amensis scædis, ac sæviis libidinibus, cum erroribus variis; quorum iste potissimus, quo Deos istos captis & circumscriptis hominum mentibus commendat, ut sibi pabula propria nidoris & sanguinis procuret simulachris imaginibus oblata. Eodem penè redeunt ista Minutij: «Morbos fingunt (dæmones,) terrent mentes, membra distorquent, ut ad cultum sui cogant, ut nidore altarium vel hostiis pecudum saginati, remissis, quæ constrinxerant, curasse videantur.

Ut igitur omnis idololatriæ ac paganismi suspicio à Gentibus conversis amoveretur, atque facilius ad unam Religionis societatem Judæos, multum à suffocato & sanguine abhorrentes, simul & Gentiles adducerent, sapienter omnino interdictum istis voluerunt Apostoli esum sanguinis & suffocati, quod nempe intelligerent in eo tunc temporis certum fuisse signum & argumentum cultus falsorum Deorum. *Idolothyræ sacrificantur dæmoniis*, ait Orig. L. 8. contra Celsum, nec debet homo Dei particeps fieri mensæ dæmonum. Suffocatis autem nobis interdicitur, quia sanguis ex eis non est excretus, cujus exhalatione dicunt pasci dæmones, ne vescamur cibo dæmonum, & ne fortè si mul nobiscum edant dæmones, si suffocatum edamus.

Quod

Spenceant
de Legi-
bus He-
bræorum
p. 455.
& seq.
P. 21. D.
Ed. Ri-
galt. p. 22
D.

P. 521.
col. 2. F.

P. 99. C. «Quod autem de suffocato dictum est, satis indicat, utur a sanguine abstinenceatur. » Hæc Origenes. Et Tertullianus L. de Idololatria cap. 24. Propterea, inquit, Spiritus S. consultantibus tunc Apostolis, vinculum & jugum (Legis) nobis relaxavit, ut idololatria devitanda vacaremus.

To. 1. p. 2. p. 759. A. Ad secundam dico, Antiochenam cum Nicæna Synodo generali non pugnare circa sensum Orthodoxum vocis istius, *ἐκείνου*. Ad sensum nempe Pauli Samosatæni, qui creatæ substantiæ in morem, per divisionem ac partitionem Patri Filium consubstantialem dicebat, meritò vocem *ἐκείνου* damnavit Synodus Antiochena: unice enim & eadem est numero in tribus divinis Personis essentia seu substantia. Contra verò Arium, qui negabat, Filium ejusdem esse cum Patre naturæ seu substantiæ, meritò Nicæna Synodus definivit, Filium esse Patri consubstantialem, *ἐκείνου* eamque vocem, qua sola omnes Arianorum astutia ac doli elidebantur, consecravit. Diversum illum vocis *ἐκείνου* sensum; ac diversum Concilii Antiocheni in ea proscribenda. Nicæni verò in ea retinenda, scopum & finem observavit S. Athanasius, Lib. de Synodis Ariminensi & Seleuciensi. «Etsi, inquit, ambaram Synodorum Patres diversè de consubstantiali mentionem fecerint, nullatenus tamen ab illis dissideri debemus, sed illorum perscrutari sententiam, & tunc ambas inter se Synodos consentire deprehendemus. Qui enim Samosatensem deposuere, vocem Consubstantialis corporali acceperere modo, cum Paulus arguatur vellet ac dicere, Si Christus non ex homine Deus factus est, ergo consubstantialis est Patri, atque hinc necesse est tres esse substantias; unam priorem, duas verò ex illa procedentes. Ideoque illud Pauli sophisma jure caventes, dixere, Christum non esse consubstantialem: neque enim Filius ita se habet respectu Patris, qualiter ille cogitabat. Qui autem Arianam hæresim anathemate damnaverunt, cum Pauli calliditatem animadvertissent, & cogitarent, non ita de incorporeis, & maxime de Deo, consubstantialem accipiendam esse, agnoscentesque Verbum non creaturam sed prolem ex substantia esse: item Patris substantiam, Filii principium, radicem & fontem esse, ac eundem ex se veram esse genitoris similitudinem, nec eum quasi natura extraneum, uti nos sumus, à Patre separatum esse... ea, inquam, de causa jure & ipsi Filium consubstantialem dixerant.» Ita S. Athanasius.

To. 4. p. 2. p. 299. Quod verò spectat Ariminense Concilium, à quo suppressa fuit vox *ἐκείνου*, dico, quamdiu liberum & verè Oecumenicum illud fuit, tamdiu retentam ab eo fidem Nicænam ac vocem *ἐκείνου*; nec nisi dolis ac fraudibus Arianorum deceptos Episcopos, atque tædio exilii & diuturnæ à suis Ecclesiis absentiae victos, tandem consensisse suppressioni hujus vocis, ratos nihil periculi esse: & ut ait S. Hieronymus Dialogo adversus Luciferianos, *Non erat curæ Episcopis de vocabulo, cum sensus esset in tuto.* Verum plura ex profecto de hoc Concilio dicenda nobis occurrerent Articulo quarto sequenti.

Quod verò addunt de altero Antiocheno Concilio, ut & de Sirmiensi & Constantinopolitano, à quibus vox eadem non modò suppressa, sed etiam damnata est; minimè est ad nostrum propositum: tum quia particularia dumtaxat fuere ista Concilia, non universalia, de quibus hic solum loquimur: tum quia nullus ignorat, in iis prævaluisse Arianos, ad quorum arbitrium omnia peragebantur: tum denique, quia omnibus Catholicis improba semper ac rejecta fuere.

Ad tertiam: Mirum certè videri debet, istud ab adversariis nobis opponi posse Ephesinum Conciliabulum, quod norunt ab omnibus velut *Latrocinium Ephesinum* infamari, in quo vi & armis Dioscorus omnia jura subvertit; Flavianum Constantinopolitanum interfecit, Legatos Summi Pontificis fugavit, inauditos Episcopos damnavit, Orthodoxos non admisit, ipsam Eutychetis hæresim approbavit. Tales Conventus Novatoribus nostris ultro dimittimus.

Ad quartam: Canon Nicænus intelligendus est de lapsis pœnitentibus, qui cum animo pietatis & pro more pœnitentium cingulum militiæ deposuissent, cæterisque publicis Officiis ac Muniis renuntiassent, abjecto pœnitentium statu, facultatem ea Munia relumendi oblata pecunia redimebant. Tales ignavos ac voti sui immemores Christianos meritò damnat Canon Nicænus, non alios. Vide notas Albasphinae in hunc locum.

Tournellii Tomi II. P. I. De Ecclesia,

Ad quintam: Antequam plenè confirmata sit, & à majori Ecclesiarum parte recepta Concilii alicujus Oecumenici autoritas, mirum videri non debet, si nonnulli ejus definitionibus oblucentur, non ex dubio juris, sed facti: id est, non quòd dubitent de infallibili autoritate Concilii verè Oecumenici, sed quòd dubitent, an tale Concilium verè sit Oecumenicum. Atque hoc modo illæsa fide multi quinto Concilio resistere, quod illud pro Oecumenico non haberent nec reciperent: atque prudenti œconomia erga ipsos agendum esse censuit aliquando S. Greg. Magnus, donec tandem ubique cognita & recepta hujus Synodi autoritate, licitum amplius non fuit ipsi oblucentari.

Tom. 2. Conc. p. 78.

Ad sextam: Duo ista Constantinopoli celebrata Concilia adversus sacras Imagines, nusquam à Catholicis pro veris & Oecumenicis, imò potius spuris ac reprobatis habita sunt, & à septimo generali expressè damnata; neque ulla hicalia pugna est ac contradictio, quàm quæ intercedit errorem inter ac veritatem. Francofordiensis verò Synodus Oecumenica non fuit, sed particularis dumtaxat: quæcunque igitur fuerit ipsius sententia, ad rem præsentem non attinet. Quamquam errore dumtaxat facti, ut loquuntur, laboravit ista Synodus, cum existimavit à Patribus septimæ Synodi assertum sacris Imaginibus cultum absolutum latrariæ, qualis deferretur vivificæ Trinitati; cum solum cultum religiosum & quidem relativum Patres illi decreverint, sicut ex professo demonstrant Theologi, ubi de cultu Imaginum. Neque unquam asseruit Synodus, (sicut falsò supponitur in Objectione) majorem esse Imaginum, quàm Evangelicæ prædicationis vim & efficaciam: hoc unum scilicet Actione quarta dixisse refertur Joannes Presbyter, magis affici seu moveri homines imaginibus quàm sermone: «Itaque, inquit, major est imago, & hoc Dei providentia factum est propter idiotas homines.» Idque asseruit dictus Joannes, occasione Imaginis seu Tabellæ, in qua tam vivis coloribus pictor expresserat martyrium S. Euphemie, ut admirationem simul & lachrymas intuentium eliceret.

Tom. 7. Conc. p. 211. E.

At, inquit, saltem inde sequitur, Patres Francofordienses non agnovisse in Oecumenicis Conciliis eam infallibilitatem & inerrantiam, quam nos hic propugnamus; siquidem persuasum habuerunt decretam fuisse sacris Imaginibus à septima generali Synodo supremam latrariæ oblationem.

Respondeo, ignorasse tunc temporis Patres Francofordienses, an verè Oecumenica foret & à S. Pontifice Adriano probata & confirmata VII. Synodus. Aliunde verò declarabant se paratos esse subscribere sententiæ S. Pontificis, cujus expectabant responsum ad objectiones, quas ipsi proposuerant contra eum Imaginum cultum, quem (errore facti) putabant à septima Synodo Imaginibus decretum fuisse.

Ad septimam: Dico, Synodum illam Trullanam nusquam ab Ecclesia Romana probatam & receptam fuisse tanquam verè Oecumenicam; imò potius improbatam & rejectam, sicut testantur Beda in Libro de sex Aetatibus in Justiniano, Paulus Diaconus in vita ejusdem Justiniani, & Platina in vita Sergii. Nonnullos equidem ipsius Canones approbavit Ecclesia Latina, quòd suis moribus congruerent, sed nusquam omnes. Inde est, quòd Bellarminus de Conciliis Lib. 1. cap. 7. Concilium istud Quinisextum recenset inter ea partim confirmata fuere, partim reprobata. Vide, quæ de eodem Concilio dicat idem Scriptor ibid. Lib. 2. cap. 8. ad decimum tertium, & Lib. 2. de Romano Pontifice cap. 18. quibus in locis planè evelat hujusce Synodi auctoritatem. Vide etiam, quæ de eadem fuisse differunt Melchior Canus Lib. 5. de Locis cap. ultimo in Responsione ad sextam.

P. 287.

Ad octavam: Dico Concilium Tridentinum in fidei definitionibus ab omnibus Ecclesiis Orthodoxis admissum fuisse. In iis ergo tantum Disciplinæ particularibus capitibus à nobis probatum non fuit, quæ aut temporalem administrationem spectant, aut jura & patrias nostras consuetudines lædunt. Ea capita collecta legere poteris apud Boechellum Lib. 5. Decreto-rum Ecclesiæ Gallicanæ tit. 20. c. 45.

Objicies 2. auctoritatem S. Gregorii Nazianzeni ex Epistola ipsius 55. ad Procopium, ubi sic loquitur: «Ego, si vera scribere oportet, hoc animo sum, ut omnem Episcoporum conventum fugiam: quoniam nullius Concilii finem lætum & faustum vidi, nec quòd depulsionem malorum potius, quam accessionem & incrementum non habuerit &c.

To. 1. p. 614. B.

Resp. S. Doctorem non negare & cum fructu celebrari posse Concilia generalia, & ea, ubi legitima sunt, certam fidem facere: ipse etenim & Concilium Nicænum primum generale summis laudibus commendavit, & secundi Constantinopolitani adversus Macedonium, pars maxima fuit. Non igitur juris questionem, sed facti præstringit citata Epistola in iis enim vivebat temporum circumstantiis, in quibus merito scribebat se nullum vidisse faustum Concilii exitum. Scilicet ætas S. Gregorii incidit in tempus medium inter Concilium primum & secundum generale sub Constantino Imperatore, quo tempore plurima celebrata sunt Concilia quæ Hæreticis Arianiis favebant, & quorum proinde non faustum fuisse exitum conqueritur S. Doctor, qualia fuere Seleuciense, Tiriense, Ariminense, Mediolanense, Syrmienense &c. Vocatus igitur à Procopio nomine Imperatoris ad aliquod non ab simile Concilium, se ipsum excusat, atque obtendit tum infirmam suam valetudinem; tum secessus ac quietis amorem; tum motus, contentiones & rixas Episcoporum inter se; tum denique infelicem Conciliorum quæ hætenus viderat, finem. Viderat autem Concilia dumtaxat particularia, in quibus factio Ariana prævaluerat: de iis igitur loquitur citata Epistola, non de legitimis & vere Oecumenicis Conciliis.

Tom. 8.
704. F.

Objicies 3. duo S. Augustini testimonia: Primum ex L. 2. alias 3. contra Maximum c. 14. ubi sic loquitur: «Nec ergo Nicænum, nec tu debes Ariminense tanquam præjudicaturus proferre Concilium. Nec ego autoritate, nec tu illius deteneris.» Non agnoscebat igitur S. Augustinus supremam & infallibilem fuisse Concilii Nicæni autoritatem, quæ non teneri Maximum alleverat.

To. 9. p.
98. C.

Alterum testimonium petitur ex L. 2. de Baptismo contra Donatistas cap. 3. ubi asserit Concilia priora posterioribus emendare posse. Quod autem emendari potest, supponitur esse errori obnoxium.

Resp. ad primum: gratis, & argumento, ut dicitur, ad hominem in præfenti, quam contra Maximum habebat, controversia, concedere sanctum Augustinum, ut Conciliorum seponatur autoritas. Concilio scilicet Nicæno opponebat Maximum Ariminense: utriusque igitur discutienda fuisset autoritas, ac demonstrandum legitimum fuisse Nicænum, Ariminense vero illegitimum, quæ in controversia nec prolixitatem, nec multorum factorum personalium examen ac discussionem fugere potuisset sanctus Doctor. Compendiosa igitur via rem perficit, atque seposita (quamquam non negata) Concilii Nicæni autoritate, demonstrat sibi ex una Scriptura abunde sufficere firmissima momenta quibus Ariani error confodiat. Interim verò ab ipso plane rejectam non fuisse Concilii Nicæni autoritatem, demonstrant hæc ipsius verba eodem loco citato: «Hoc est, inquit, illud Homousion, quod in Concilio Nicæno adversus Hæreticos Arianos à Catholicis Patribus veritatis autoritatis veritate firmatum est.» Quid porro est veritas autoritatis, nisi vera & certa autoritas?

To. 8. p.
704. E.

Ad secundum: Dico Concilia priora posterioribus emendari posse in rebus facti, non in rebus fidei: (saltem si de Conciliis Oecumenicis sermo sit; particularia enim errare posse non tantum in factis, sed etiam in fide, omnes fatentur) at loqui sanctum Augustinum de quæstionibus facti, suadent tum hæc ipsius verba eodem in loco, «Concilia, inquit, priora posterioribus emendari possunt, cum nempe aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat:» quod certe ad fidei veritatem referri vix potest, quæ non rerum experimentis innotescit, sed verbo Dei scripto vel tradito. Tum subiecta ipsius disputatio cum Donatistis. Agebatur quippe de Cæciliano, an Libros sacros tradidisset hostibus fidei, an non: quæ quæstio tota erat facti, non juris.

To. 9. p.
98. C.

Inslabis. S. Augustinus citato c. 3. L. 2. de Baptismo, manifeste loquitur de rebus fidei, non vero solius facti: ait enim de errore rebaptizantium, quem S. Cyprianus, cujus autoritatem perpetuo objectabant Donatistæ, multis in Conciliis Carthaginensibus propugnauerat, quæ certe quæstio ad fidem procul dubio pertinet. Ut vero probet Donatistas autoritate Cypriani immerito se tueri, ostendit eum hac in parte cum suis Conciliis errasse: neque id mirum videri debere, cum & ipse erraverit Petrus, & Concilia Provincialia per Plenaria emendentur, imo & ipsa Plenaria priora posterioribus etiam emendentur: quod

certe S. Doctoris argumentum nisi intelligatur de errore circa fidem, aptum non est, nec disputationi quam habebat accommodatum. Quæ enim fuisset ista ratiocinatio: Concilia Cypriani errarunt in fide & emendari debent, quia Concilia etiam plenaria errare possunt in factis? Distorta omnino consecutione, nec tanto Doctore digna. Loqui autem sanctum Doctorem loco citato, non quæstionibus facti, seu de Cæciliano, sed de errore rebaptizantium, patet ex ipso contextu. «Vos certe, inquit, nobis objicere soletis Cypriani sententiam, Cypriani Concilium: cur autoritatem Cypriani pro vestro schismate allumitis, & ejus exemplum pro Ecclesiæ pace respuitis? Quis autem nesciat sanctam Scripturam Canonicam tam veteris quam novi Testamenti, certis suis terminis contineri, neamque omnibus posterioribus Episcoporum Litteris ita præponi, ut de illa omnino dubitari & disceptari non possit, utrum verum vel utrum rectum sit quicquid in ea scriptum esse constiterit: Episcoporum autem Litteras quæ post confirmatum Canonem vel scriptæ sunt vel scribuntur, & per sermonem forte sapientiore cujuslibet in ea peritioris, & per Episcoporum graviolem autoritatem doctioremque prudentiam, & per Concilia licere reprehendi, si quid in eis forte à veritate deviatum est: & ipsa Concilia quæ per singulas regiones vel Provincias fiunt, plenariorum Conciliorum autoritati quæ fiunt ex universo orbe Christiano sine ullis ambagibus cedere: ipsaque Plenaria sæpe priora posterioribus emendari; cum aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat.» En textus S. Doctoris, ex quo manifestum est illum loqui de quæstionibus ad fidem pertinentibus, in quibus etiam priora Concilia plenaria, quæ sunt ex toto orbe Christiano, posterioribus emendari possunt.

ibid. A.

Resp. Revera S. Augustinum agere citato loco de quæstione fidei, nempe Baptismo Hæreticorum, & agnoscere Cyprianum cum suis Conciliis hac in parte errasse: verum cum ait, Concilia plenaria priora posterioribus emendari, falsum est eum loqui de errore circa fidem; aut ea Concilia, quantum ad hoc, cum Provincialibus conferre. Ad institutum scilicet S. Doctoris sufficiebat demonstrasse, non tantum privatos Episcopos, sed & Concilia quæ per singulas regiones & Provincias fiunt, imò & Plenaria posse errare, quamvis in diverso planè genere. Concilia nempe particularia, non tantum in factis, sed in fide; Plenaria verò, in factis dumtaxat. Gradatim enim veluti progreditur S. Doctor; ac primo Episcopos privatos, tum Concilia particularia in fide errare posse asserit; Plenaria verò in factis quæ clarè designat per hæc verba, cum aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat. Sanctum porro Augustinum inerrantiam & infallibilem Concilii plenarii in quæstionibus fidei agnovisse, patet ex testimoniis inter probationes citatis.

Objicies 4. Si Patres in Conciliis legitimis & Oecumenicis congregati Spiritu sancto regantur, ac certa sit & ab omni erroris periculo tuta eorum definitio, sequitur definitionem hanc Scripturæ sacræ loco habendam esse, & paræ cum illa ponderis & autoritatis. Consecutio videtur necessaria. Non alia quippe de causa Libros sacros & Canonicos pro certissima fidei & morum regula habemus, quam quod scripti sint ab hominibus dirigente ac assistente Spiritu sancto: absurda nihilominus est ista consecutio, & à Theologis unanimi suffragio exploditur, à quibus latum statuitur discrimen v. g. inter Evangelium S. Matthæi, & Symbolum Nicænum: etenim Scriptura sacra in Canonem refertur, non ita definitiones Conciliorum &c.

Observat Melchior Canus de Locis Lib. 5. c. 5. q. 3. se præfente virum apprime doctum non timuisse concedere sequelam argumenti, quam ibidem de solidis refellit argumentis. P. 263.

Respondeo itaque falsam esse consecutionem. Belarminus de Conciliis Lib. 2. cap. 12. præsentem movens quæstionem exponit multas rationes & causas discriminis quod est inter Scriptores sacros & Canonicos, & Episcopos in Concilio Oecumenicum coactos. Tres istæ præcipuæ sunt.

To. 3. p.
35.

Prima. Omnis Scriptura divinitus inspirata est. 2. ad Timoth. 3. Spiritu enim sancto inspirante locuti sunt sancti Dei homines, ait S. Petrus Epistola 2. c. 1. Scriptoribus igitur sacris divinitus afflatis nova revelatio affulsit: non item Episcopis Synodice congregatis, quibus assistit quidem ope singulari ac præsidet Spiritus

tus sanctus, ne à vero deflectant, ac tutò revelatam veritatem detegant & exponant; at ipsis nihil novi revelat. Omnia enim mysteria & dogmata fidei Apostolis revelata fuere sicut ipsis promissit Christus apud S. Joan. c. 16. v. 13. *Cum venerit, inquit, ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Definitiones igitur Conciliorum fidem spectantes, per novam revelationem non fiunt, quamquam res revelatas contineant & explicant.

Secunda ratio discriminis quæ ex prima nascitur, est quod Scriptores sacri velut instrumenta & organa Spiritus sancti absque ullo proprio suo labore, studio conatu, industria, ea scribant & loquantur quæ Spiritus sanctus ipsis suggerit & inspirat. Sunt enim, ut dicitur Psalm. 44. v. 2. *velut calamus scribæ velociter scribentis.* Unde fit aliquando, ut extra se rapti ac plane nescientes, intus movente & agente Spiritu sancto, ea proferant, quæ ipsi non intelligunt. At non ita Episcopi in Conciliis congregati, quibus auxiliatricem suam assistentiam non alia conditione promissit Christus, quam si precibus, studio, labore, frequenti collatione, & alia omni humana industria veritatem scrutarentur: quam conditionem accuratè adimplere Apostoli in Concilio omnium primo Jerosolymitano, in quo magnam conquestionem factam fuisse; suprà ex sancto Luca observavimus. Scitè igitur Canus loco mox citato, ait, *Commune hoc esse Ecclesiæ Judicibus, ut, si decreta ediderint temeritate quadam sine judicio, repentino quasi vento incitati, nihil omnino consiciant, quod solidum, quod grave, quod certum habetur. Econtra ea gravia & certa in Ecclesia haberi quæ judicio, considerate, constanterque edita sunt.* Ratio hujus discriminis est, quod Episcopi in Conciliis testes sint dumtaxat, custodes, & judices, non auctores & parentes fidei quæ in verbo Dei sive scripto sive tradito continetur. Sedulo igitur inquirere debent in doctrinam uniuscujusque Ecclesiæ, in sensum Scripturæ, in Traditionem antiquam & constantem SS. Patrum, quod certè absque studio, labore, & industria humana fieri non potest. Egregiè Vincentius Lirinensis in Commonitorio 1. cap. 27. explicans istud S. Pauli ad Timotheum, *Depositum custodi, Quid est, inquit, depositum? Quod tibi creditum est, non quod a te inventum; quod accepisti, non quod excogitasti: rem non ingenii, sed doctrinæ; rem ad te perductam, non a te prolatam, in qua non auctor esse debes, sed custos; non institutor, sed sectator; non ducens, sed sequens.*

P. 267.

Biblicos.
PP. To. 7.
p. 258. D

Tertia denique ratio discriminis est, quod Scriptores sacri ne in minimis quidem rebus falli possint, manus & linguas eorum dirigente ac movente Spiritu sancto: ac Episcopi in Conciliis congregati in iis dumtaxat definitionibus, quæ fidem vel mores spectant, sancientis, certam & infallibilem habent auctoritatem: in aliis autem rebus, sive præmissis & ratiociniis unde dogma fidei eruunt, sive SS. Patrum testimoniis interpretandis, sive iis quæ cursim & obiter extra propositum attingunt, errare possunt, nec certam fidem faciunt.

Instabis 1. Decretum primi Concilii Jerosolymitani in Scripturis refertur: habet igitur auctoritatem Canonice Scripturæ.

Resp. Decretum illud in Scripturis historicè referri, sicut & alia referuntur dicta vel facta Apostolorum: at non refertur velut verbum Dei ab hominibus divinitus inspiratis prolatum, sed tanquam Synodica definitio facta à præpositis seu Pastoribus Ecclesiarum, quibus præfuit Spiritus sanctus: unde merito dicunt. *Visum est Spiritui sancto & nobis.*

Instabis 2. S. Gregorius Magnus inter probationes nostræ Conclusionis laudatus, ait se quatuor Concilia suscipere ac venerari sicut quatuor Evangelii Libros.

To. 2. p.
36. col. 1.
C. D.

Resp. cum Bellarmino Lib. 2. de Conciliis cap. 12. in fine. *Illud, sicut, sonare similitudinem, non æqualitatem; sicut illud Matth. 5. Estote perfecti, sicut Pater vester cælestis perfectus est. Vel si æqualitatem sonet, dicendum erit, non comparari à Gregorio Concilia cum Evangeliiis in omnibus, sed tantum in ipsa certitudine eorum quæ in Scripturis dicuntur, & in Conciliis definiuntur. Cum enim utraque sint infallibilis veritatis, æque certa dici possunt.*

Objicies 5. Nullum ex definitionibus Conciliorum fructum percipere possumus, sive ad fidei nostræ certitudinem & securitatem, sive ad morum regulam, nisi certis regulis constare nobis possit definitiones illas esse Concilii legitimi & Oecumenici; quamdiu enim incerta & dubia pendebit conditio ipsa Concilii, tamdiu nutabit ejus auctoritas, ac dubius hærebit fidei-

Tournellii Tomi II. P. I. De Ecclesia.

um animus: atqui nullis certis regulis constare nobis potest, hoc vel illud Concilium verè Oecumenicum & legitimum esse. Legitimum quippe non est, ex dictis, nisi Episcopi omnem humanam industriam adhibuerint in veritate perscrutanda, nisi libera fuerint eorum suffragia, ac juxta Scripturam, Traditionem & Ecclesiasticas regulas, sine ullo perturbato animi affectu, ex uno veritatis amore formandis decretis allaboraverint: at nulla profectò via id certò cognosci potest, imò nec certò innotescere potest, an illi congregantur, & dicuntur Episcopi, verè sint baptisati, verè ordinati, veram ac sinceram in corde fidem habeant; ergo &c.

Resp. nego min. Ad ejus probationem.

Respondet 1. Melchior Canus Lib. 5. de Locis cap. 5. q. 3. *«Deum suaviter omnia disponere, simulque prospicere & finem & media ad finem necessaria....»* Cum ergo Ecclesiæ firmitatem fidei fuerit pollicitus, *«deesse non potest, quominus tribuat Ecclesiæ preces. cæteraque præsidia, quibus hæc firmitas conservatur. Nec vero dubitari potest, quod in rebus naturalibus contingit, idem & in supernaturalibus quoque usu venire: ut qui dat finem, dat consequentia ad finem....»* Quod si semel hæreticis, pergit ibidem *«Canus, licentiam permittimus, ut in quæstionem vocentur num Ecclesiæ judices eam diligentiam & curam exhibuerint quæ opus erat, ut quæstio via & ratione finiretur: ecquis adeo cæcus est, qui non videat omnia mox Pontificum & Conciliorum judicia labefactari?»* Ex qua insignis hujus Theologi responsione id sequi videtur, teneri nos eadem certitudine credere Concilia Oecumenica approbata & recepta juxta præscriptas à Christo leges sua fidei decreta condidisse qua credimus suam ipsis opem & assistentiam promississe Christum. Ex quo igitur Ecclesiæ per orbem diffusa Concilii alicujus etiam Oecumenici definitiones suo assensu confirmavit & acceptavit, hæc ipsa confirmatio & acceptatio certissimum nobis est à posteriori signum & argumentum Concilii legitime secundum Canonicas regulas celebrati.

P. 267.

P. 268.

Andreas Vega Lib. 3. cap. 39. in Concilium Trid. ait, *«Fide Catholica credi debere tale Concilium v. g. Nicænum primum generale verè legitimum esse: non quia Historici hoc testantur sed quia ipsum Concilium hoc definivit. Solent enim Concilia initio Actorum definire suum Convantum esse legitimum & in Spiritu sancto congregatum.»* Verum hæc responsio solida non videtur Bellarmino Lib. 2. de Conciliis cap. 9. Tum *«quia vetera concilia non solebant initio testari suum Convantum esse legitime & in Spiritu sancto congregatum: Concilia vero quædam posteriora, ut Constantiense, Basileense, Tridentinum & alia, id quidem testantur; sed non tanquam decretum aliquod formant de fide. Nusquam enim invenitur inter Canones propriè dictos alicujus Concilii aliquis Canon, quo definiatur illud ipsum Concilium esse legitimum, à quo Canones illi conditi sunt. Tum quia aut constat nobis aliunde Concilium aliquod fuisse legitimum, dum definire vellet se esse legitimum, aut non constat: si constat, frustra conditur tale decretum, si non constat, jam de ipso decreto dubitare incipiemus. Si enim ambigo an fuerit legitimum Concilium antequam definiret se esse legitimum ambigo etiam an non erraverit in eo ipso decreto quo se legitimum esse pronuntiavit.»*

Respondet itaque 2. Bellarminus ibidem, ex fide humana certissima dignoscipossè legitimum esse aliquod Concilium, sicut ex eadem fide humana cætera facta historica recipimus, quæ nemo cordatus in dubium revocare audeat. *His enim, ait Bellarminus, qui Concilio præsentibus adsunt, evidens esse potest sine alia probatione Concilium istud esse legitimum. Vident enim convenisse in unum Episcopos, qui habentur ab omnibus veri Episcopi, convenisse ex variis Provinciis, & vocatos ab eo qui habet auctoritatem; & si quid aliud requiratur ad legitimum Concilium, id etiam videre possunt... Posteris autem vel absentibus, id ipsum est notum ex humana fide, sed certissima, & quæ evidentiæ naturali aliquo modo comparari possit.*

To. 2. p. 33
col. 1. A.

Ibid.

Addit eodem in capite Bellarminus, *Necesse non esse ut sciamus Episcopos, qui ad Concilium conveniunt, habere veram fidem & veram ordinationem, sed satis esse si non constet contrarium. Nam etiam si S. Pontifex, pergit ille, & omnes Episcopi qui ad aliquod generale Concilium à S. Pontifice convocantur, essent corde hæretici, & sola externa professione Catholici, nec verè accepissent sacri Ordinis invisibilem characterem, sed nudam impositionem manuum;*

Ibid. p. 32
col. 2. G.

G 3

tamen

tamen certi sumus, Deum nunquam permissurum ut ejusmodi Concilium in decretis suis formandis erraret: assistit enim Concilio Spiritus sanctus, non tamen propter ipsum Concilium, quam propter Ecclesiam universam, quæ divino præcepto tenetur Episcoporum sententiam non discutere, sed venerari. Itaque ne erraret Ecclesia universa, divina providentia fecit, ut etiam Concilium illud Episcoporum fictorum, vellet, nollet, verissimam fidem Ecclesiae sequendam proponeret. Hæc Bellarminus, qui idem fatetur impossibilem sibi videri hanc hypothesein. Quia Deus, cui Ecclesiae sua salus cura est, quique omnia suaviter disponit, nusquam permittet, ut in Concilio, quod ab Ecclesia legitimè creditur, conveniant Episcopi, aut omnes, aut pro majori parte non legitimi, aut non Catholici.

Instabis. Si voluisset Christus Episcopos in Concilium Oecumenicum legitimè vocatos esse supremos & infallibiles Judices controversiarum fidei, quorum sententiæ acquiescere necessario teneantur quotquot sunt in orbe fideles, debuisset consequenter ea omnia ipsis præsidia conferre quæ necessaria sunt ut hæc infallibilitas conservetur & ad usum reducatur; qui enim vult finem, dat quæ necessaria sunt ad ipsum assequendum; debuisset igitur Christus fidem suam obligare, ut quoties Episcopi legitimè vocarentur & congregarentur pro causa fidei definienda, toties ab ipsis propulsaret Deus, quidquid posset eos à veri tramite adducere, & efficeret nullis ordinatis animi affectibus, agitati, nullo alio, quam veritatis studio & amore ducti, omnibus minis, terroribus, pollicationibus superiores, invicto semper & infracto essent animo in tuenda veritate. Atqui tamen experientia teste id non præstat Christus: vel ipse famosus Patrum Ariminensium lapsus hoc demonstrat.

Resp. Christum Episcopis quidem legitimè & in suo nomine congregatis suis opem & assistentiam promississe, atque etiam conferre omnia gratiæ interioris adjumenta quæ necessaria sunt ut suo ipsi fungantur, sicut oportet, officio. At cum omnia suaviter disponat, & humano modo rem in Conciliis perfici velit, Episcopos suo permittit arbitrio: gratiam quidem ipsis offert & dat qua possunt, si voluerint, invicti stare adversus omnes demonis impetus; verum, nullam ipsis necessitatem imponit ut ea utantur. Non enim modo supernaturali aperto & visibili, ut jam diximus, sed interiori dumtaxat gratiæ subministratone regere Episcopos voluit, nec eos omni humanitate veluti exuit, quando in Conciliis congregatur; sed omnibus humanis infirmitatibus obnoxios relinquit. Imò inde magis elucet divina virtus, quod à viris tot infirmitatibus circumdatis, veritas detegatur, ac strenuè defendatur. Revera lugendus aliquando contigit in plurimis Episcopis lapsus; at cave ne aut incuses providentiam, aut fidei totale excidium inde timeas: justo enim quamquam occulto judicio, lapsum hunc permittit quidem Deus, at nunquam permissurus est universam Ecclesiam errori consentire: imò faciet, quod contigit tempore Ariminensis Concilii, ut vel Episcopi, qui in errorem incauti lapsi fuerant, cito resipiscant; vel Ecclesia universa errori sese statim opponat, retenta avita & vera Religione.

Objicies 6. Nondum satis constitutum est apud nostros Theologos, cuiam præcisè promissa sit à Christo infallibilitas, an Concilio seorsim & se-junctim à R. Pontifice, an simul cum ipso: an Romano Pontifici confirmanti Concilium, an Concilio independentè à confirmatione seu approbatione R. Pontificis.

Præterea, si Concilium Oecumenicum eo ipso errare non posset ac certam fidem faceret, quod Oecumenicum sit ac sufficienter repræsentet universam Ecclesiam, non indigeret ulteriori Ecclesiarum consensu & acceptatione: atqui tamen ea indiget; nec prius robur & firmitatem obtinet quam illa accesserit, ut patet exemplo V. Concilii generalis etsi à Vigilio S. Pontifice fuisset confirmatum, prius tamen Oecumenici Concilii auctoritatem non obtinuit, quam acceptatum fuerit ab universis Ecclesiis præsertim Occidentalibus; & qui ante hanc acceptationem huic Concilio restiterunt, propterea communione Ecclesiastica velut rebelles & contumaces privati non sunt, ut omnes norunt,

Denique, licet S. Petrus, quando claves à Christo accepit Matth. 16. universam Ecclesiam repræsentaret, sicut docent SS. Patres postea suo loco referendi, non tamen infallibilitatis & inerrantiæ privilegium accepit: aliàs & in Romanis Pontificibus ejus successoribus agnoscendum illud pariter foret; ergo etiam si Concilium generale universam Ecclesiam repræsentet, non eam tamen habet infallibilem judicii auctoritatem, quæ toti & universali Ecclesiae concessa est.

Resp. ad primum: certò constare apud omnes Theologos, promissam à Christo infallibilitatem Concilio Oecumenico legitimo quod sufficienter universam Ecclesiam repræsentat. An autem verè censeatur Oecumenicum Concilium, & universam Ecclesiam repræsentare sine R. Pontifice, ejusque approbatione seu confirmatione, lis est inter Theologos. Usu ordinario & lege communi requiri hanc ex parte S. Pontificis confirmationem, consentiunt Theologi: sic enim innotescit consensus Capituli Ecclesiae cum cæteris Episcopis, ac censeatur Concilium plenè universam Ecclesiam repræsentare; quia in confirmatione facta per R. Pontificem censeatur, ut plurimum includi totius Ecclesiae Occidentalis consensus, sine quo Concilium verè Oecumenicum esse, ac Ecclesiam universam repræsentare non censeatur.

Ad secundum: Cum omnes & singuli Episcopi re ipsa Conciliis etiam maximè Oecumenicis præsentés non interfint, sed aliqui dumtaxat ex singulis & Regnis, aut Provinciis, aut Nationibus, ordo & æquitas postulat, ut à cæteris absentibus, qui Judices pariter sunt in causis fidei; probentur & acceptentur quæ à Concilio de fide vel moribus statuta sunt, ut nempe omnibus & singulis in eandem sententiam conspirantibus, Ecclesia Hæreticis terribilis fiat velut Castrorum acies ordinata. Ea tamen acceptatione & approbatione Synodus, si verè Oecumenica & legitima fuit, non idcirco indiget ut robur habeat & inconcessam auctoritatem, quam habet à Christo, sed quia consensus & acceptatio Ecclesiarum signum & argumentum est velut à posteriori, quo declaratur Concilium verè Oecumenicum ac legitimè fuisse, ac ut tale ab omnibus agnoscendum & admittendum. Quapropter si aliquæ nobiles Ecclesiae resisterent & Concilii placitis subscribere recusarent, ut contigit tempore Concilii V. indicium foret tale Concilium penitus absolutum & obsignatum non esse, atque adeo nec verè Oecumenicum; nec ejus Decretis prius teneri omnes & singulos fideles, quàm Ecclesiarum omnium accessisset consensus: quemadmodum vel ex ipso Concilii V. exemplo, quod objicitur, manifestè demonstratur.

Ad tertium; Dico 1. S. Petrum Ecclesiam universam figurasse quidem & repræsentasse in recipienda clavium auctoritate, non vero in auctoritate per quam solus de rebus fidei supremo & infallibili Judicio pronuntiaret; si quidem non solus, sed alii cum ipso Apostoli & seniores in Concilio Jerolymitano coacti tanquam Judices de necessitate Legalium pronuntiarunt. Deinde, quando S. Petrus Claves accepit, ita Ecclesiam figurabat, ut non esset solus tota Ecclesia: è contra Episcopi in Conciliis generalibus ita repræsentant Ecclesiam, ut sint ipsimet Ecclesia cui soli data est suprema auctoritas judicandi de rebus ad fidem & Religionem pertinentibus. Dico 2. quod etsi S. Petro tanquam Apostolo divinitus inspirato datum sit ut errare non potuerit, consequens non est tale privilegium ad ejus Successores pertinere: multa enim Apostoli dona habuere ut Apostoli, quæ ad Episcopos eorum Successores transmissa non fuere.

Objicies 7. Suam in judicio fidei & morum supremam & infallibilem auctoritatem nullo nunquam Canone vel Decreto definivit Ecclesia, nusquam Hæreticis contumacibus & adversus decreta sua obloquentibus hanc objecit & opposuit, nequidem in Conc. Tridentino; cum tamen non ignorent Patres, ab hæreticis aperta fronte impugnari hanc Ecclesiae infallibilitatem, quo certè mirum videri debet; ea etenim una velut firmissimo ariete reprimi facile potuissent omnes eorum impetus, ac enata omnes controversiæ statim absque ulteriori discussione dirimi ac definiri: quin non legitur ea de re nata quæstio ante sæculum decimum quartum

quartum, quo primum excogitata videtur illa Ecclesiæ inerrantia.

T. 2. p. 61
col. 1. A. Resp. necesse minime fuisse ut Ecclesiæ aliquo Canone speciali conceptis verbis definiret sibi à Christo datam infallibilitatem: latis fuit quod usu ipso ac continua praxi hanc demonstraret; anathemate scilicet percellendo quotquot suis oblectarentur decretis: quæ agendi ratio constans est ac perpetua quædam supremæ suæ autoritatis declaratio ac definitio. Ut enim rectè ratiocinatur Bellarminus L. 3. de Ecclesiâ militante c. 14. *Obligamur sub anathematis pœna credere Ecclesiâ in omnibus, ut patet Matth. 18. Quod si Ecclesiâ non audierit, sit tibi velut Ethnicus & Publicanus.* At iniquum esset sub tam gravi pœna obligare fideles ad assentiendum decretis quibus falsum subesse posset. Deinde verò non solent Iudices aliquo speciali decreto auctoritatem suam litigantibus probare, sed hanc supponunt, imò & agnoscunt ipsi litigantes, ad quam confugiunt. Neque tibi mirum videri debet, quod non sola sua auctoritate suprema, sed etiam discussione, examine, probatione, cum Hæreticis egerit Ecclesiâ: quippe non imperio tantum, sed suasionem ac doctrinam, ad fidem contumaces adducere nititur. *Rationabile enim esse debet nostrum obsequium, ait Apostolus Rom. 12. v. 1. & quamquam nihil sit rationi tam consentaneum, quàm credere ex auctoritate; firmissimis nihilominus argumentis demonstrat Ecclesiâ, veram esse quæ proponit vel credenda vel facienda, ut ita ordinem frangat animorum nostrorum pertinaciam.* Adde quod Ecclesiâ fidei dogmata seu articulos non faciat, sed supponat ac declaret: ipsius igitur est ostendere re ipsa dogmata quæ proponit, contineri in verbo Dei sive scripto sive tradito, quod exequi non potest absque via, ut ajunt, discussionis, seu examinis; quibus præmissis, decretoriè ac ex suprema auctoritate pronuntiat, & contumaces è sinu suo expellit anathemate percussos.

Instabis: Ecclesiâ non est infallibilis in dignoscendo ac figendo uniuscujusque ex SS. Patribus sensu. Ergo nec in sensu Scripturæ determinando.

Resp. Esto sit antecedens, de quo pluribus postea. Ratio discriminis est, quod Scriptura sacra infallibilis sit fidei nostræ norma & regula, non vero quilibet S. Doctor; adeoque necesse sit Ecclesiâ errare non posse in figendo Scripturæ sensu.

Canut.
p. 184. Objicies 8. Ex universalis Ecclesiæ sententia nulum omnino sumi potest argumentum. Quomodo enim fidelium omnium sensum in fidei quæstione requiramus? Nec juvat reponere, sat s esse si Pastorum, qui Ecclesiâ repræsentant & ipsissima Ecclesiâ sunt, requiratur sententia, quæ cognosci facile potest. Namque Isaïæ temporibus erat Jerolymis Ecclesiâ: de Pastoribus verò sic loquitur c. 56. *Speculatores ejus cæci omnes, nesciunt universi: canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes & amantes somnia.* Et Jerem 8. *Ipsi Pastores ignoraverunt intelligentiam. Omnes in viam suam declinaverunt à summo usque ad novissimum.*

P. 233.

Resp. nego ant. Ad probationem respondet Canus Lib. 4. cap. ultimo ad 14. duo esse rerum genera quæ ab Ecclesiâ creduntur: unum, quod ad omnes æquè pertinet; ut Deum esse hominem, animam nostram esse immortalem. Et in hoc genere non est valde difficile omnium fidem sensumque cognoscere. Non quod rogentur singuli, quod & molestum esset, & ridiculum; sed quod singulorum fides in hujusmodi statim sese prodât, satisque mediocri adhibita diligentia cognita nobis & perspecta esse possit, præsertim si res in contentionem veniat, & vulgus suo more caleseat. Ad fidem earum rerum quæ in usu frequenti & praxi ordinaria versantur, ut sunt v. g. Sacramenta, facile deprehendi ac probari ex trito fidelium usu ac viva & spirante Traditione. Alterum est genus earum rerum, quas cognoscere non rudium & imperitorum in Ecclesiâ, sed majorum & sapientium interest; v. g. Epistolam ad Hebræos esse Canonicam, ac reliqua similia quàm plurima. Quo in genere se vulgarem plebis sententiam roges, perinde erit (ait Canus) ut si à cæco sensum colorum postulaveris. Sapientes igitur seu Episcopi & Pastores tunc interrogandi sunt, à quibus certò rescies quæ sit Ecclesiæ fides ac sententia. Quæ verò in oppositum laudata sunt Scripturæ testimonia, intelligi debent, ut suprâ diximus, vel de pluribus, non de omnibus collectivè sumptis Pastoribus, vel saltem de Pastoribus Legis Mosaicæ, quibus nusquam donum infallibilitatis Deus promissit.

Objicies 9. Episcopi, quamquam in Concilium generale congregati, homines sunt mendacio obnoxii, &

nihil humani à se alienum arbitrantur, singuli eorum in suo privato suffragio errare possunt; ergo etiam omnes: ex suffragiis etenim errori obnoxii, non potest certò veritas elici.

Resp. Episcopos simul in Concilio generali congregatos homines quidem esse, sed præsidem habere & assistentem Spiritum sanctum, qui, juxta Christi promissiones, nunquam permittet eos errori consentire. Quamquam ergo singuli Episcopi seorsim sumpti possint errare, non tamen omnes. Neque hic valet à distributivo ad collectivum illatio, quia promissio infallibilitatis non singulis seorsim ac distributivè, sed omnibus simul & collectivè facta est: & quamquam inter disputandum varia sint & diversa suffragia, consentiunt tandem in definitione, & quod à Synodo conciliarit pronuntiat, omnium est Episcoporum sententia: neque verò suffragiorum numero, sed pondere hic judicatur. Nego, ait Canus L. 5. de Locis c. 5. qu. 2. cum de fide agatur, sequi plurimo um judicium oportere. Nec hic, ut humanis vel electionibus vel judiciis, ex numero suffragiorum sententiam metimur. Scimus frequenter usu venire, ut major pars vincat meliorem: scimus non ea semper esse optima, quæ placent pluribus: scimus in rebus quæ ad doctrinam pertinent, sapientium sensum esse præferendum. Hæc Canus, qui existimat, Rom. Pontificem vim & auctoritatem Conciliis conferre.

Objicies 10. Infallibilem Ecclesiæ auctoritatem probamus ex Scripturis, & vicissim hanc Scripturam esse verbum Dei probamus ex Ecclesiæ auctoritate; quo certè in ratiocinio vitiosus est circulus, qui recidit in sophisma quod vocant petitionem principii. Siquidem tunc est vitiosus circulus in aliquo ratiocinio, ac vera principii petitio, quando duæ propositiones æquæ ignotæ sese mutuo probant: atqui sic est in præsenti negotio. Probamus enim Ecclesiâ esse infallibilem ex Scripturis, & Scripturam probamus ex Ecclesiæ auctoritate: unde dixit S. Augustinus, quod Evangelio non crederet, nisi Catholica Ecclesiâ commoveret auctoritas.

Resp. Nego vitiosum hic circulum esse. Namque ut vitiosus sit in aliquo ratiocinio circulus, necesse est ut duæ propositiones æquæ sint ignotæ, ac se ipsas eodem modo seu in eodem causæ genere mutuo demonstrent: atqui non ita est in præsenti ratiocinio.

Primò, duæ istæ propositiones, Ecclesiâ est infallibilis, & Hæc Scriptura, quæ declarat Ecclesiâ esse infallibilem, est verbum Dei, non sunt æquæ ignotæ: prior enim propositio immediatè notior est, per motiva scilicet credibilitatis, seu splendorum illos characteres quibus vel minimum attendenti manifeste apparet Ecclesiæ veritas & auctoritas, quæ semel adepta facile est devenire in cognitionem revelationis seu Scripturæ sacræ. Necessariam enim esse aliquam Ecclesiæ auctoritatem qua ad credendum inducamur, vix negant nostri Reformatores: ubi autem semel hoc sumus allecuti, Ecclesiâ esse regulam quæ credenda proponit, & cujus auctoritate ad credendum duci debemus, facile est eidem Ecclesiæ, talem Scripturam ut verbum Dei, proponenti, consentire; in qua subinde Scriptura deprehendimus promissam Ecclesiæ infallibilem auctoritatem. Probatur igitur à priori infallibilitas Ecclesiæ per Scripturam, & veritas Scripturæ quasi à posteriori probatur per auctoritatem Ecclesiæ: sicut ergo progressus ille demonstrativus vitiosus non est, in quo per risibilitatem notam ex effectibus, probatio rationale, & per rationale probatio à priori risibile; sic non est vitiosus ille progressus fidei, in quo per auctoritatem Ecclesiæ notam ex motivis, probatio Dei revelationem, & per revelationem probatio à priori auctoritatem Ecclesiæ. Vide quæ antea de hoc ipso circulo dicta sunt.

Atque hinc 2. petet duas adductas propositiones sese mutuo non probare eodem modo, seu in eodem causæ genere. Auctoritas enim Ecclesiæ probat veritatem Scripturæ quasi à posteriori dumtaxat, tanquam regula vivens & animata, tanquam causa ministerialis intermedia; auctoritas verò Scripturæ probat infallibilitatem Ecclesiæ velut à priori, tanquam ratio formalis motiva: eodem fere modo quo in physicis causa instrumentalis non influit nisi virtute causæ principalis; & in moralibus auctoritas v. g. Regis proposita per auctoritatem Magistratus ab ipso instituti, sic me movet ad obediendum, ut neutra moveat sine altera: non enim obedio Magistratui, nisi quia Rex à quo ille institutus est, per illum nobis voluntatem proponit; nec obedio Regi, nisi prout ejus voluntas innotescit mihi per Magistratum ministrum suum.

Objicies denique: Ecclesia in moribus & disciplina errare potest.

I. Quia de sola fide dictum est Petro, *Rogavi pro te ne deficiat fides tua.*

II. Nihil à Catholicis fide certa creditur quod non sit revelatum: at hanc vel illam disciplinæ rationem inducendam esse, v. g. dandam vel denegandam infantibus Eucharistiam, concedendam laicis sub una, vel duplici specie, revelatum non est; ergo non tenentur Catholici credere Ecclesiam in ejusmodi disciplina errare non posse; neque consequenter tenentur ei obtemperare.

III. Sanctorum Canonizatio, ut ajunt, & cultus publicus qui ipsis defertur, ad mores haud dubiè pertinet: atqui tamen falli potest Ecclesia in eo. Judicio quo declarat talem hominem Sanctis esse adscriptum, & consequenter publico cultu honorandum: pendet etenim hocce judicium ex testimoniis hominum, de probitate, sanctitate illius hominis, ac miraculis, quæ ab ipso patrata fuisse circumferuntur, quibus certè testimoniis proum est homines & falli & fallere.

IV. Ordinum Religiosorum institutio & approbatio ad mores etiam sine dubio pertinet: at dubium non est aliquos Ordines non modo inutiliter, verum etiam noxiè approbatos; unde necesse fuit eos ab Ecclesia extinguere, sicut à Concilio Viennensi extinctus est ordo Templariorum.

V. Denique, recitatio Officii Ecclesiastici quæ in Breviariis continetur, ad mores & cultum publicum pertinet: quàm multa autem facta historica, apochrypha, falsa, inepta referuntur, imò interdum & errores?

Priusquam huic argumento satisfaciamus, observa duo esse in Religione Christiana rerum genera: unum rerum credendarum, quæ ad contemplationem & cognitionem pertinent; alterum rerum faciendarum vel omittendarum, quæ in morum præceptis positæ sunt. Inter res autem postremi generis, aliæ sunt omnino necessariae ac immutabiles, v. g. fugiendum adulterium, homicidium &c. Aliæ liberae ac mutationi obnoxiae, v. g. Communio Eucharistica sub una vel duplici specie. Rursus, aliæ sunt omnino ad salutem publicum omnium fidelium necessariae; aliæ non item, quarum proinde ignoratio sine pietatis & salutis dispendio & jactura esse potest. Non enim, ait Canus L. 5. cap. 5. qu. 5. in Theologia semper de necessariis agitur, sed interdum etiam de iis, quæ utilia esse videantur, quamvis non sint adeo necessaria. His prænotatis

Dico 1. Ecclesiam errare non posse in doctrina morum qui ad salutem necessarij sunt, & ad omnes pertinent. Ratio est, quia Deus nusquam in necessariis Ecclesiæ suæ deest; & quibus dedit pascendi oves auctoritatem, iisdem & donum indulget discernendi bona pascua à malis & venenatis; aliàs, error Ecclesiæ seu Pastorum, omnium fidelium error evaderet; cum ex præcepto Christi teneantur suis Pastoribus morem gerere; imò & in Christum ipsum error ille ultimò recideret, qui Pastores tam noxios dedisset, & legem ipsis obsequendi fidelibus simul imposuisset. At quàm istud absolum sit, colligi potest ex citatis inter probationes Conclusionis Scripturæ testimoniis.

Hinc inferes 1. fieri non posse ut Ecclesia definiat vitiosum esse, quod honestum est; aut contra honestum, quod turpe est; adeoque sua edita lege quidquam approbet, quod Evangelio, & rectæ rationi inimicum sit. Si enim Ecclesia, vel expresso Judicio, vel lege lata turpia probaret, aut reprobareret honesta, hic jam error non solum fidelibus pestem ac perniciem afferret, sed fidei etiam quodammodo adversaretur, quæ omnem virtutem probat, universa vitia condemnat. 2. Inferes fieri non posse ut Ecclesia eam invehat aut probet generalem disciplinam, quæ suorum salutem noxia sit: v. g. siue concedat infantibus Eucharistiam, siue denegat; siue Communionem sub duplici specie laicis indulgeat, siue recuset, semper sancta est, etsi varia ejus agendi ratio, variis temporum & personarum circumstantiis sapienter accommodata; nec unquam permittet Christus, ut abusum seu noxiam praxim & disciplinam suis proponat, & ut eam sequantur. In Decreto ipso Apostolico, quod refertur Act. 15. de quo nos superius, aliquid præcipitur, quod erat dumtaxat disciplinæ, & quidem non diu duraturæ, nempe abstinencia à sanguine & suffocato: in ea nihilominus disciplina sancienda Apostoli ajunt, *Spiritus sancto & sibi visum esse &c.* Agnoscunt

igitur Ecclesiam in generali disciplina præcipientem quæ ad omnes pertineat, errare non posse; utpotè quæ præsidem & assistentem sibi Spiritum sanctum habeat. Est igitur de fide ac revelatum in Scripturis, certum esse ac omnino securum Ecclesiæ de moribus Judicium. Unde sacra Facultas Parisiensis anno 1644. gravi censura notavit Librum Theophili Brachet cui titulus erat, *Verax pacificus*, eo quod in eo docuisset, morem Ecclesiæ dandi absolutionem ante expletam sati factionem, esse abusum intolerabilem, contrarium naturæ & institutioni Sacramenti penitentiae. Daclarat sacra Facultas, temerarium esse atque erroneum & hæreticum, damnare disciplinam & consuetudinem Ecclesiasticam ab omnibus Catholicæ communis Ecclesiis receptam, quantumcunque diuturnam, tanquam abusivam, & institutioni Christi, atque Evangelicæ doctrinæ contrariam. Observa hæreticum videri sacra Facultati, damnare disciplinam Ecclesiæ generalem, quod nempe revelatum existimet, eo in capite errare non posse Ecclesiam. Canus tamen Lib. 5. de Locis cap. 5. q. 5. Conclusionem 2. (pag. 278) non audet definire id esse hæreticum.

Neque opponas disciplinæ variationem ac mutationem. Namque, ut jam observavimus, quæcunque sit ejus mutatio, si ab Ecclesia universa probetur, sancta est, & ab omnibus necessario retinenda. Docet enim Conc. Trid. Sess. 21. c. 2. *Hanc potestatem perpetuam in Ecclesia fuisse, ut in sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret vel mutaret, quæ suscipiendum utilitati seu ipsorum sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum & locorum varietate magis expedire judicaret.* Et Sess. 7. Can. 13. anathemate damnatur, qui dixerint receptos & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in administratione solemnium Sacramentorum adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato à Ministris pro libito omitti posse.

Dico 2. In moribus, qui non toti Ecclesiæ communes sunt, sed ad privatos homines vel Ecclesias referuntur, errare per ignorantiam Ecclesiam posse, non in judicio solum rerum gestarum, sed in ipsis etiam privatis præceptis & legibus. Ita Canus loco citato, cujus probationem ipsiusmet verbis hic attexere non pigebit. Cum enim quis, inquit, occultè una uxore habita, alteram ducit publicè, jubet illi Ecclesia, ut priore relicta, posteriorem accipiat. Qua in re sine dubio fallitur, & id præcipit homini, quod rationi Evangelioque adversum est. Hujus verò Conclusionis veram & idoneam causam Innocentius III. dedit in capite, A nobis, de sententia excommunicationis, in hæc verba. *Judicium Dei, veritati quæ non fallit, nec fallitur, semper innititur: Judicium autem Ecclesiæ nonnunquam opinionem sequitur, quam & fallere sæpe contingit & falli: propter quod contingit interdum, ut qui ligatus est apud Deum, apud Ecclesiam sit solutus; & qui liber est apud Deum, Ecclesiastica sit sententia innodatus.* Cujus quidem rei ratio à priori hæc est, quod in hujusmodi Judiciis Ecclesia innititur testimoniis hominum, qui falli possunt & fallere. Idem Canus paulò antè dixerat, *Se non omnes Ecclesiæ leges approbare, non universas pœnas, censuras, excommunicationes, suspensiones, irregularitates, interdicta commendare.* Sic enim, inquit, nonnullas ejusmodi leges esse, in quibus si non aliud præterea quicquam, at prudentiam certè modumque desideres. Quod intellige de legibus privatis, quæ aliquos dumtaxat spectant, non omnes Christianos. Ibidem enim asserit Ecclesiam, cum in re gravi, & quæ ad Christianos mores formandos apprime conducatur, toti populo leges dicit, non posse jubere quidquam, quod aut Evangelio, aut rationi, naturæve contrarium sit.

Hinc inferes Ecclesiam errare posse, 1. in omnibus factis merè personalibus & historicis, quorum veritas ex hominum testimonio dependet. 2. In referendis Martyrum & aliorum Sanctorum historiis. 3. In testimoniis SS. Patrum tanquam veris & genuinis referendis, quæ tamen suppositicia sunt & adulterina: quando eum in Conciliis etiam Oecumenicis laudantur alicujus S. Doctoris testimonia, non continuò ea genuina ac legitima esse certò definitur; hoc enim facto non judicat Ecclesia. An vero sit infallibilis in dignoscendo sensu Librorum & authorum, gravis est inter Theologos controversia, de qua postea. Atque his præmissis, facile est singula Objectionis proposita capita dissolvere.

Primum: Nomine fidei intelligi debet non tantum fides credendorum, sed etiam faciendorum, ut observatum est.

Secundum: Revelatum quidem non est, hanc vel illam disciplinam & praxim statuendam esse & observandam; sed revelatum est, quod sufficit, in ea generali morum disciplina statuenda errare non posse.

Canus
P. 27.

Ibid.

Tom. 14.
Conc. p.
845. D.

Ibid. p.
777. E.

P. 279.

P. 280.

P. 279.

Ibid.

posse Ecclesiam, eique esse ab omnibus obtemperandum, nisi tanquam Ethnici & Publicani haberi voluerint.

P. 280. Tertium: Canus Lib. 3. cap. 3. qu. 3. Conclusionem 3. vult quidem non esse de fide quod Ecclesia falli non possit in Sanctorum Canonisatione: *at temerarium & irreligiosum esse pronuntiat, Ecclesiam hanc in re fidem abrogare, cui procul dubio assistit Spiritus sanctus.* Quia, *inquit, multum refert ad communes Ecclesiae mores scire, quos debeas religionem colere: quare si in illis erraret Ecclesia, in moribus quoque graviter falleretur...* Ne igitur tantus error in Ecclesia sit, Deus peculiariter providere credendus est, ne Ecclesia, quamlibet hominum testimonia sequatur, in Sanctorum Canonisatione erret. Cujus peculiarissimae providentiae, pergit Canus, abunde magnum argumentum est, quod nunquam infirmata est fides ab humanis testibus semel in hujusmodi judiciis suscepta; quod in causis civilibus saepe accidit. Quae si singula forte non movent, universa certe tamen inter se connexa atque conjuncta movere debebunt, ut qui fidem in his Ecclesiae detrahunt eos non haereticos quidem, sed temerarios, impudentes, irreligiosos esse credamus. Ita Canus. S. Thomas Quodlibeto 9. q. 8. art. ultimo, S. Antoninus 3. parte titulo 12. cap. 8. ajunt, non quidem certo ac de fide, sed pie credendum esse Ecclesiam in hujusmodi non errare. Idem docet Bellarminus Lib. 1. de Sanctorum beatitudine cap. 9. & alii, qui omnes hac generali ratione utuntur, Deum in necessariis Ecclesiae suae non deesse.

Dici etiam non immerito potest, quod etsi per accidens & errore facti Ecclesia falleretur in cultu discernendo alicui homini, quem sanctum existimat, & qui talis re ipsa non est, non minus tamen vera esset ejus publica ac generalis doctrina, quae docet honorandos esse Sanctos: quia, ut diximus, error ille facti esset, non juris, seu dogmatis. Eo fere modo quo errore facti potest quis adorare hostiam tanquam consecratam, quae tamen consecrata non sit: quo in casu error facti particularis, non nocet veritati Catholicae, qua constat Christum in Eucharistia praesentem esse adorandum; & illa ipsa adoratio, quamquam per accidens & respectu talis hostiae, sit falsa, respectu tamen adorationis absolute consideratae quae Christo debetur in Eucharistia praesenti, laudabilis est, iusta & necessaria.

P. 281. Quartum sic solvit Canus: *Ordines vel probare vel refellere, quoniam non est scientia solum, sed etiam est prudentia pendet, non pertinere ad ea in quibus Ecclesia errare nequit.* Et verò ad publicam fidelium omnium salutem non pertinet Ordinum Religiosorum institutio, neque singulis fidelibus necessaria: siquidem non tenentur singuli suum alicui Ordini Religioso nomen dare: quamquam contendimus Ecclesiam universam non posse probare alicujus Instituti regulam, quae aut errorem contineat contra fidem, aut vitium contra mores. Si ergo aliquos Ordines extinguere ac suppressere aliquando compulsa fuit Ecclesia, non inde factum quod in sua origine perversum fuerit Institutum; sed quod à prima Regula & Instituti sanctitate vel defecerint degeneres subinde discipuli; vel inutilis & temporum conditioni idoneus amplius Ordo non fuerit.

Ad ultimum: Jam diximus errare posse Ecclesiam in aliquibus Martyrum & Sanctorum factis historicis, quae in Breviariis referuntur, quae certe castigari & emendari exoptat: quae in re feliciter operam conferunt quamplures Galliarum nostrarum Episcopi. Si verò aliqui errores contra fidem in iisdem deprehendantur, (quod jam non expendimus) pro certo habeas, eos ab Ecclesia universa non probari, quae illorum Breviariorum examen nusquam aggressa est.

ARTICULUS IV.

An Major Episcoporum Summo Pontifici adherentium numerus, paucis admodum ex adverso reclamantibus, in fide aberrare aliquando possit, & de facto aberraverit.

Impiorum ac sceleratorum hominum multitudinem justis sapissime praevalere, nec omnino sequendam esse, facile consentiunt omnes; quod vel uno Judaeorum exemplo tempore passionis Christi manifestum est.

An verò in Ecclesia Christi, ubi certa est ac definita Judiciorum circa fidem ac Religionem forma, ubi divinus Spiritus adest omnibus diebus, multitudo Episcoporum Capiti suo Romano Pontifici adherentium semper audienda sit ac sequenda, tametsi pauci & contrario sentiant ac reclamant, in controversiam adducitur.

Ex veteribus Haereticis, Pelagiani, Donatistae, Luciferiani, de paucitate sua pudore statim suffusi, tum multitudinem parvi facere, detrahere ipsi, ac in errorem prolapsionem exprobrare aggressi sunt.

Pelagiani dicebant eos cum vulgo imperite sentire, qui sententiam meritum de prosperitatibus ponderans, eam veteriorem aestimat, quam pluribus placere conspexerit. Ita To. 10. Julianus apud S. Aug. Lib. 2. Op. imp. c. 3. Et Lib. 1. 958. B. cap. 75. sic ipse Julianus objicit: *Cum sub Ariano principe, vir magnae constantiae, fidei sanctissimae, Athanasius Alexandrinus Episcopus, dilapso à fide Apostolorum omni penè mundo, & impietatis temporibus obstitisset, atque ab hoc in exsilia coactus esset; de sexcentis & quinquaginta, ut fertur, Episcopis, vix septem inventi sunt, quibus cariora essent Dei praecepta quam Regis: videlicet ut nec in Athanasii damnationem convenirent, nec Trinitatis confessionem negarent.* Ibid. p. 919. C. D.

Inter Donatistas Vincentius Episcopus hoc ipsum exemplum lapsus Concilii Ariminensis usurpabat, ut probaret multitudinem Episcoporum in errorem abire posse: atque eum in finem abutebatur verbis S. Hilarii depromptis ex Libro ipsius de Synodis contra Arianos, ubi ait, *excepto Eleusio & paucis cum eo, ex majori parte Aesanae decem Provinciae, intra quas consisto, verè Deum nesciunt.* Vincentium egregie confutat S. Augustinus Epistola 93. alias 481. cap. 9. n. 31. ad illam data, & Hilarium à prava, quam ipsi affungebat, interpretatione vendicat. P. 1186. D. To. 2. p. 244. A. To. 4. p. 2. pag. 298.

Luciferiani, teste S. Hieronymo Dial. adv. Lucifer. Ecclesiam intra fines Sardiniae concluderunt, sicut Donatistae intra fines Africae.

Istud veterum Haereticorum figmentum avidè arripuerunt Novatores nostri Lutherani & Calvinistae, ut ostenderent Ecclesiam conspicuam semper ac visibilem non fuisse, sed interdum sic obscuratam, ac errorum viciorumque tenebris involutam, ut extincta penè oculis hominum subducta fuerit. Novatores strenuè ac solide confutarunt quotquot inter nos extiterunt Polemici Theologi; imprimis in Belgio, Jansenius Iprensis Episcopus adversus Voëtium Sylva ductensem Ministrum: egregium Jansenii testimonium supra retulimus. In Gallia verò Illust. Bossuetius, in celebri, quam cum Ministro Claudio habuit de hocce argumento Collatione. Tanta autem cum eruditione ac veritatis luce à veris doctissimis argumentum istud pertractatum, & exhaustum fuit, ut nihil novi jam proferri possit, ac pudori sit toties attrita Haereticorum arma resumere, & obsoleta recudere argumenta.

Atqui tamen sunt qui etiam ea resumant arma, & argumenta reculant. Author Anonymus Libri cui Gallicè titulus, *Temoignage de la Vérité*. Author Epistolae ad Episcopum Suesionensem, & alii bene multi in Libellis furtim excusis.

In Libro, *Du temoignage de la Vérité*, author totus est ut ostendat in dissidiis circa Religionem, simplices Presbyteros, imò & ipsum rude ac imperitum vulgus vocari posse ac debere, ut de controversiis fidei testimonium ferant ac sententiam pronuntient. Tanti verò momenti ac ponderis esse vult istum, ut vocat, fidei clamorem, *le Cri de la foi, ou le cri de peuple*; ut Episcoporum paucitatem abundè compenset. Sic illi seipsum de paucitate suorum Episcoporum solantur. Author verò dictae Epistolae pag. 23. & 24. ait, Arianos omnium primos docuisse, veritatem ex parte multitudinis semper stare; quod nempe jactantius illi praedicarent se numero & multitudine Homines superare. Idem author pag. 107. scribit in tribus vel ad summum quatuor hominibus integram stare ac conservari posse veritatem, ceteris omnibus in errorem abductis. Addit pag. 33. quod etsi veritas in paucis staret, visibilem tamen semper fore Ecclesiam, non quidem praecise virtute ac titulo hujus parvi numeri, sed propter unionem apertam & manifestam quam illi pauci haberent cum Ecclesia veteri, cum ejus doctrina & forma loquendi. Hoc ipsum respondebant Lutherani & Calvinistae, quando novitatis arguebantur. Cum veteri ac pura Ecclesia, inquebant, nos juncti sumus, ejus doctrinam ac formam loquendi retinemus ac tuemur.

Præ-

Præsentis igitur quæstionis hic stat is est: Potestne fieri ut in causa fidei Episcoporum multitudo simul cum Romano Pontifice, paucis admodum ex adverso reclamantibus, errorem definiat ac pertinaciter defendat? Negamus id fieri unquam posse, quamdiu firma stabit hæc Christi promissio, *Vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*. Stabit autem semper.

Duo igitur hic à nobis præstanda sunt. Statuenda primum doctrina Catholica: tum variae, quibus impugnari solet, objectiones referendæ ac diluendæ.

CONCLUSIO.

Fieri non potest, vi promissionum Christi, ut in causa fidei multitudo Episcoporum simul cum Romano Pontifice, paucis admodum ex adverso reclamantibus Episcopis, errorem definiat ac pertinaciter defendat.

Conclusio hæc iisdem planè momentis demonstratur, & error oppositus refellitur, quibus Augustinus adversus Donatistas, Hieronymus adversus Luciferianos, & Catholici omnes Theologi adversus Lutheranos & Calvinistas usu fuere: nimirum ab unitate, Catholicitate seu diffusione, visibilitate, & auctoritate Ecclesiæ, de quibus cum abunde disputatum huc usque à nobis fuerit, sufficiet præsentis nostro argumento ea paucis adaptare, quæ fufius demonstrata sunt.

I.
Ex unitate Ecclesiæ.

I. Unitas Ecclesiæ maxime posita est in unitate fidei & unione cum Sede Apostolica, quæ est Catholicae communionis centrum: atqui in adducta hypothefi violatur illa unitas ab iis numero paucis, qui latæ definitioni dogmaticæ (de illa enim hic unice agitur) reluctantur. Non una quippe ipsis est fides ac doctrina cum aliis; hinc divisio unitati opposita: non unum etiam Catholicæ communionis saltem interioris centrum. Licet enim ab unitate & communione cum Romano Pontifice exterius non recedant, illam tamen interius & in animo non retinent, cum sint ab illo sensu & doctrina disjuncti. Porro communio illa interior cum centro unitatis non aliter subsistit, quam unitate & consensione doctrinæ. Si Damasci communionem amplecteris, dicebat Flavianus Paulinum alloquens, «tæ nobis & illius doctrinæ consensum aperite demonstra... dogmatum ostende concordiam.» Et S. Augustinus L. 1. de Baptismo contra Donat. c. 17. «Semper, inquit, ab illius Ecclesiæ quæ sine macula & ruga est, unitate divisus est, etiam qui congregationi Sanctorum in carnali obduratione miscetur.» Quod de malis ac facinorosis hominibus hic dicit sanctus Augustinus, hoc ipsum pariter de iis dici potest, qui externam cum Ecclesia communionem servant, quamvis interius & animo doctrinæ discordes sint ac divisi. Namque sicut ille qui v. g. injuste à corpore Ecclesiæ præcisus est, intus tamen fidem & charitatem servat, vere ad unitatem & animam Ecclesiæ pertinet; ita divisus ab illa est, qui interne propter diversam fidem ac doctrinam ab ea disjungitur, tametsi exterius unitatem non abrumpat.

Apud Theod. L. 5. dist. 6. 3. Tom. 3. p. 707. C. D. Tom. 9. p. 93. C. D.

II.
Ex Catholicitate Ecclesiæ.
P. 220. D. Bibliot. PP. T. 7. p. 250. E.

II. Ecclesia est Catholica, id est, ubique diffusa diffusionem fidei ac doctrinæ. Catholica vocatur Ecclesia, ait S. Cyrillus Jerosolymitanus Catechesi 18. «quia per universum sit orbem terrarum diffusa, à finibus terræ usque ad extrema. Et quia docet Catholice, hoc est, universaliter, & sine ullo defectu vel differentia omnia dogmata.

Et Vincentius Lirinensis in Commonitorio c. 3. «In ipsa, inquit, Catholica Ecclesia magnopere curandum est, ut id teneamus quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est: hoc est etenim vere, proprièque Catholicum, quod ipsa vis nominis ratioque declarat, quæ omnia fere universaliter comprehendit. Sed hoc ita demum fiet, si sequamur universitatem, antiquitatem, consensionem &c.

Porro qui numero pauci à communi Romani Pontificis & multitudinis Episcoporum doctrina ubique diffusa recedunt, qua via & ratione hanc Ecclesiæ diffusionem tueri possunt, cum ipsi intra tam angustos limites conclusi sint, nec ubique terrarum doctrinæ suæ socios, quibuscum communicent, ostendere valeant? Ita Donatistas premebat olim S. Augustinus L. de unitate Ecclesiæ c. 6. «Date mihi, aiebat, hanc Ecclesiam, si apud vos est: ostendite vos communicare

Tom. 9. p. 346. C. D.

omnibus gentibus, quas jam videmus in hoc semine benedicti. Date hanc, aut furor depositus accipite, non à me, sed ab illo ipso, in quo benedicuntur omnes gentes.» Et Tract. 3. in Ep. Joan. «Teneamus, inquit, hæreditatem Christi: illi eam non tenent: non communicant orbi terram, non communicant universitati redemptæ sanguine Domini.» Ita pariter Irenæus & Tertullianus paucitatem Hæreticorum explodebant, Ecclesiæ vero ostentabant fecunditatem. Tempero ab applicatione præsentis nostro instituto faciendæ, quæ in oculos se ipsa incurrit.

III. Visibilis semper esse debet ac conspicua Ecclesia, quæ civitas est posita supra montem. Quippe cum extra Ecclesiam nulla sit speranda salus, necesse omnino est eam à quolibet hominè quolibet tempore facile deprehendi ac dignosci posse: atqui numero pauci communem Romani Pontificis & Episcoporum doctrinam deserunt, ij ubique & quolibet tempore visibilem Ecclesiam ostendere non possunt. Quam enim ostenderent? Eam quam Summus Pontifex & Episcoporum multitudo sequuntur? Verum ab illius Ecclesiæ fide ac doctrina illi pauci discedunt ac discrepant. An suam privatam? At obscura est, intra paucissimos coarctata, non diffusa ubique, ergo nec ubique visibilis. Necesse igitur est eos ad Ecclesiam quamdam interiorē & invisibilem recurrere, cui post factam accuratam doctrinæ discussionem adherere se contestantur. Verum hoc ipsum est quod in Lutheranis & Calvinistis Catholici damnavere: quasi examen & discussio doctrinæ, cuius tam pauci capaces sunt, medium foret necessarium ad veram Ecclesiam dignoscendam, & adipiscendam salutem.

IV. Suprema est ac infallibilis Ecclesiæ auctoritas in rebus fidei ac Religionis dijudicandis. Sola ipsa non Scriptura, non spiritus privatis revelans, non Princeps sæcularis Judex est supremus controversiarum fidei, ex dictis antea & probatis; ergo illius auctoritati, qua certe nulla in terris major dari potest, necesse est fideles omnes animo & corde sese subiciant.

Et vero cum Deus velit omnes & singulos homines salvos fieri & in agnitionem veritatis venire, oportet esse in Ecclesia, quæ societas est à Christo Domino bene constituta & ordinata, regulam aliquam vivam, subsistentem, publicam & facilem, ad quam in dubiis circa fidem ac Religionem facile possint & omni tempore fideles recurrere, ne cum periculo salutis æternæ circumferantur omni vento doctrinæ: atqui auctoritas illa alia esse non potest quam auctoritas Ecclesiæ, seu Summi Pontificis & Episcoporum quibus dictum est, «Qui vos audit, me audit. Attendite vobis, & universo gregi in quo Spiritus sanctus posuit vos Episcopos regere Ecclesiam Dei. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos. Quæcunque ligaveritis super terram, erunt & in coelis &c.» quæ certe omnino non ad populum Christianum, sed ad Rectores & Pastores Ecclesiarum directæ fuerunt; ergo una est Ecclesiæ auctoritas suprema, publica, erroris nescia, quam fideles consulere & audire teneantur: quæ profecto via facilis est, expedita, omnibus aperta. Auctoritati credere, ait Augustinus L. de Quantitate animæ c. 7. magnum compendium est, & nullus labor. E contra vero, via examinis ac discussionis quæ adversariis nostris aptior videtur, quam aspera! quam difficilis & periculosa! cujus aliunde tam pauci sunt capaces. An vero credibile est Christum Dominum medium istud salutis omnibus & singulis hominibus tanquam necessarium proposuisse? Quis credat? Ita sensim ad Lutheranorum & Calvinistarum fragmenta circa spiritum privatum, & necessitatem discussionis ac examinis in rebus fidei controversis dilabuntur, qui nostræ adversantur Conclusioni: sic Ecclesiæ auctoritatem funditus subvertunt, perinde ac ejus unitatem, Catholicitatem & visibilitatem: sic denique, postposita communi ac publica iudiciorum forma, ac neglecta multitudinis Episcoporum sententia, omnia in Religione confundunt ac perturbant, se ipsos numero paucos supra multitudinem superbiter extollunt, ac privato cuilibet viam aperiunt, qua se controversiarum fidei iudicem constituant.

Et certe communis hæc semper fuit ac recepta in omni Tribunali lex, ut ex plurali suffragiorum numero sententiā pronuntiaretur, atque publica auctoritas, omnium non vero privata uniuscujusque sententiā, regula sit Tribuna-

III.
Ex visibilitate Ecclesiæ.

IV.
Ex auctoritate Ecclesiæ.

V.
Ex communi

obsequium lege

obedientie nostrae & agendi rationis. Quod si in ceteris, quanto magis in Tribunali ac Judicio Ecclesiastico observare necesse est? Multitudo enim Episcoporum qui Romanum sequuntur Pontificem, eam ipsam Ecclesiam repraesentant, cui suprema doctrina ac ministerii auctoritas concedita est, ac divinitus concessum inerrantiae privilegium: "Vobiscum sum omnibus diebus. Portae inferi non prevalebunt."

Ad hæc accedit constans ac perpetua praxis Ecclesiae, & unanimes SS. Patrum doctrina, qui Hæreticis sui temporis novitatem & paucitatem tanquam certum erroris argumentum objecere, atque Judicio S. Pontificis & Episcoporum ipsi adherentium standum esse declararunt. Multa in hanc rem testimonia collegit Illustrissimus ac doctissimus Episcopus Sueffoniensis in Opere cui gallice titulus est, "Quatrieme Lettre Pastorale au Clergé de son Diocèse" pag. 38. 39. & 40.

P. 212. A Tertullianus L. de Præscript. c. 28. "Quod apud multos unum, inquit, invenitur, non est erratum sed traditum." Ergo à contrario, quod apud paucos à multitudine dissidentes invenitur, erratum est, non traditum. Eo tendit quod idem Tertullianus & Irenæus docens, certam nimirum dignoscendæ veræ fidei regulam, esse conspirantem ac communem omnium Ecclesiarum, quæ per orbem dispersæ sunt, sententiam. *Quid prædicaverint Apostoli*, ait idem Tertullianus eodem L. c. 21. "Non aliter probari debet, nisi per easdem Ecclesias quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis prædicando tam viva, quod ajunt, voce, quam per Epistolas postea. . . . Constat proinde omnem doctrinam quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis, matricibus & originalibus fidei conspirat, veritati deputandam; sine dubio tenentem, quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo accepit: omnem vero doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum, & Apostolorum, & Christi, & Dei." Sancti Irenæi in rem eandem verba retulimus supra Articulo 3. ubi de infallibilitate seu inerrantia Ecclesiæ disseruimus.

P. 209. A Eusebius L. 5. Hist. c. 16. de Montanistis seu Phrygiis dicit, *Hi per pauci erant Phryges hujusmodi fraude decepti*. Observat eodem capite Historicus, Hæreticos, illos, postquam erroris manifeste convicti fuissent, nec haberent quod responderent, ad martyres suos, quibus superbiebant, confugisse, "Ad martyres confugere conantur, asserentes multos se martyres habere; idque potentiae prophetici illius qui apud ipsos vest spiritus certissimum esse documentum. Sed hoc meo quidem judicio nihilo verius est. Nam & aliarum hæreseon sectatores, plurimos se habere martyres prædicant, neque idcirco tamen ei assentiuntur, nec veritatem penes illos esse fatebimur." Ita Catholicis illudebant Hæretici, falsos suos martyres ipsis ostendendo.

P. 181. A Eusebius L. 5. Hist. c. 16. de Montanistis seu Phrygiis dicit, *Hi per pauci erant Phryges hujusmodi fraude decepti*. Observat eodem capite Historicus, Hæreticos, illos, postquam erroris manifeste convicti fuissent, nec haberent quod responderent, ad martyres suos, quibus superbiebant, confugisse, "Ad martyres confugere conantur, asserentes multos se martyres habere; idque potentiae prophetici illius qui apud ipsos vest spiritus certissimum esse documentum. Sed hoc meo quidem judicio nihilo verius est. Nam & aliarum hæreseon sectatores, plurimos se habere martyres prædicant, neque idcirco tamen ei assentiuntur, nec veritatem penes illos esse fatebimur." Ita Catholicis illudebant Hæretici, falsos suos martyres ipsis ostendendo.

P. 181. C. D. S. Pacianus eandem Novatianis, quam Eusebius Montanistis, paucitatem, Ecclesiæ vero diffusam ubique multitudinem objiciebat Ep. 2. ad Sempronianum. Ecclesia, inquit, plenum est corpus & solidum toto orbe diffusum. Sicut Civitas cujus partes in unum, non, ut vos estis, Novatiani, quædam insolens portiuncula tuberque collectum, & à reliquo corpore separatum. Ecclesia est templum Dei, templum certe amplissimum, domus magna, habens quidem vasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia. . . . Ecclesia est virgo sancta, castissimis sensibus. . . . Multus igitur huic virgini partus, & proles innumera, qua totus orbis impletur.

Biblior. PP. T. 4. p. 310. A. S. Athanasius in Epistola Synodica de fide ad Jovinianum Imperatorem, apud Theodoretum Lib. 4. Hist. c. 3. "Scio, religiosissime Auguste, hanc (fidem) omnibus sæculis fuisse prædicatam. Hanc professi sunt Patres qui Nicææ convenerunt. Cum hac consentiunt omnes ubique gentium Ecclesiæ, quæ sunt in Hispania & Britannia & Gallis, quæ in Italia tota & Campania, Dalmatia & Mysia, Macedonia & Græcia tota, quæque in Africa universa & Sardinia, & Cipro, & Creta, Pamphyliaque, Isauria, & Lycia, & quæ in tota Egypto, Thebaide ac Lybia, Ponto & Cappadocia, vicinisque partibus, & Orientales Ecclesiæ, præter paucos qui cum Ario sentiunt. . . . scimusque, religiosissime Auguste, quamvis pauci quidam huic fidei contradicant, orbi terrarum universo præjudicium asserere non posse."

Liberius S. Pontifex in secunda Epistola ad Constantium Imperatorem: "Eodem tempore, inquit, septuaginta quinque Episcoporum Aegyptiorum de Athanasio sententia repugnabat, quam similiter recitavimus atque insinuavimus Episcopis Italis. Unde contra divinam legem visum est etiam, cum Episcoporum numerus pro Athanasio major existeret, in parte aliqua commodare consensum. "Agnoscat Summus Pontifex majorem Episcoporum numerum Athanasio fuisse, ac contra divinam Legem nonnullos illius damnationi ex parte aliqua consensum accommodasse."

S. Basilius Epistola 75. ad Cæsarienses: "Fuerat autem justius, ait, res nostras æstimare non ex uno aut altero eorum qui ad veritatem haud recto pede ingrediuntur, sed ex multitudine totius orbis Episcoporum, qui gratia Christi conjuncti nobis sunt. Et Ep. 72. Ipsum orbem circumpicite, & videte, quam modica sit ea portio, quæ hoc morbo laborat, reliqua vero universa Ecclesia, quæ ab orbis finibus usque ad fines Evangelium recipit, sanam hanc & incorruptam doctrinam sectatur."

Patres Concilii Ephesini Act. 5. "Per absurdum est, ajunt, ducentorum & decem sanctorum Episcoporum Synodo, quibus & universa Occidentalium sanctorum Episcoporum multitudo, & per ipsos reliquos terrarum orbis consentit, triginta tantum numero se se opponere."

Valentinianus & Marcianus Imperatores in Edicto quo prohibentur disputationes de fide coram vulgo, ac refertor c. 3. partis tertiæ Concilii Chalcedonenfis, "Vere impius atque sacrilegus est, inquit, qui post tot Sacerdotum sententiam, opinioni suæ aliquid tractandum relinquit."

Concilium V. generale Collatione 6. observat, "in Conciliis non unius vel alterius interlocutionem attendi oportere, sed hæc quæ communiter ab omnibus vel amplioribus definiuntur." Idem fere jam dixerat Justinianus Imperator in Edicto adversus tria Capitula: "Oportet, inquit, etiam illud attendere eos qui veritatem periclitantur, quod forsitan in Conciliis quædam à certis ibi convenientibus dicuntur, aut per favorem, aut per contrarietatem, aut per ignorantiam. Nemo attendit ea quæ per partem à quibusdam dicuntur, sed sola illa, quæ ab omnibus communi consensu definiuntur."

S. Hieronymus ostendit falsam esse apud Luciferianos Ecclesiam, quia nullos extra angustos fines Sardinia sectatores ac discipulos habet, cum econtra Ecclesia Christi per omnes mundi plagas ac gentes diffusa sit. *Allocutio Parris*, ait Dial. adversus Luciferianos, "impleta est, Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam; . . . Et ubi isti sunt nimium religiosi, nimo nimium profani, qui plures Synagogas asserunt esse, quam Ecclesias? . . . Si Ecclesiam non habet Christus, aut si in Sardinia tantum habet, nimirum pauper factus est."

Idem argumentum versat ex professo sancto Augustinus adversus Donatistas qui veram Ecclesiam intra limites Africae conclusam esse, ac se numero paucos esse gloriabantur. *Ideo magis justus sumus*, inquit, quia pauci sumus. In paucis frequenter est veritas, errare multorum est. Quibus lepide S. Augustinus L. 2. Op. imderf. c. 3. "Nolite gloriari de paucitate. Paritricidæ & pauci & pessimi sunt. Non intelligitis, ait rursus S. Doctor L. 4. contra Cresconium cap. 53. quomodo à Domino dictum sit, paucos intrare per angustam portam; cum & multos dixerit ab Oriente & Occidente recubituros cum Abraham, Isaac & Jacob. . . . Qui profecto multi sunt per ipsos, & iidem ipsi pauci sunt in comparatione longe plurium qui cum diabolo puniendi sunt." Pluribus Scripturæ testimoniis promissam illam Ecclesiæ diffusionem demonstrat, quæ nos supra laudavimus; atque eo præsertim argumento Donatistas confutat, quod pauci sint, & Christum mendacem confutatur, quod pauci sint, & Christum mendacem faciant. "Tu laboras verbis tuis, inquit ad Petilianum, ut frumenta jam per totum agrum defecide, & ad exiguum particulam vestram remansisse credantur, dum vis ut habeatur Christus mendax, tu autem verax."

Vincentius Lirinensis jam sæpius laudatus, in Com. monit. c. 3. "In ipsa, inquit, Catholica Ecclesia magis opere curandum est, ut id teneamus, quod ubique, quod p. 250. E."

Tom. 2.
Conc. p.
746. A.

Ed. ver.
Tom. 2. p.
883. A.

Ibid. p.
868. D.

Tom. 3.
Conc. p.
658. E.

Tom. 4.
Conc. p.
840. B.

Tom. 5.
Conc. p.
515. D.

Ibid. p.
711. D.

Tom. 4.
par. 2.
pag. 298.

S. Aug. Ep. 93.
alias 48.
c. 8. n. 26.

Tom. 3. p.
514. D.

Ibid. p.
266. B. A.

Biblior.
PP. T. 7.
quod p. 250. E.

»quod semper, quod ab omnibus creditum est, hoc est
»enim vere proprieque Catholicum (quod ipsa vis no-
»minis, ratioque declarat) quæ omnia fere universa-
»liter comprehendit. Sed hoc ita demum fiet, si sequa-
»mur universitatem, antiquitatem, consensionem: *Et*
»*paulo post...* Quid igitur tunc faciet Christianus Ca-
»tholicus, si se aliqua Ecclesiæ particula ab universalis
»fidei communione præciderit? Quid utique, nisi ut
»pestifero corruptoque membro sanitatem universi
»corporis anteponat?

Ibid. F.

Carolus Magnus egregie rem nostram conficit in Epistola quam ad Elipandum & ceteros Episcopos Hispaniæ scripsit, adhortans eos, ut cum pauci sint, multitudini Episcoporum se adjungant, à qua recedere nemini liceat. «Nec pigeat Christianum, ait pius Imperator, ubi hæsitet, quarere : nec pudeat ubi nesciat, discere : quoniam pia humilitas discendi sapientiæ intrat secreta ; & melius est discipulum esse veritatis, quam doctorem existere falsitatis. Ille ad altiora semper provehitur, iste ad inferiora semper dilabitur : & inde magister efficitur erroris, unde auditor contempsit esse veritatis... Meæ propriæ unanimitatis, pergit Imperator, eum his sanctissimis prædictorum Patrum Decretis, & Catholicis Statutis consensum subnexui, ... ne paucorum subdolis assertionibus consentirem, sed plurimorum testimoniis roboratam fidem firmiter tenerem... Horum me sanctissimæ multitudini & probatissimæ authoritati in veræ fidei professione firmiter associans, nec vestræ me paucitati in consensione hujus novæ assertionis socium admitto. Et postea : Vos igitur quia pauci estis, unde putatis vos aliquid verius invenire potuisse, quam quod sancta universalis toto orbe diffusa tenet Ecclesia?

Denique Clerus Gallicanus in Comitibus generalibus congregatus anno 1715. Censura sua confixit Librum cui titulus gallice, *Temoignage de la verite*, & istam ex illo extractam sententiam: „Episcopatum unum esse „confitetur (*Libelli auctor*) & eundem indivisum; „quem tamen quandoque constare ait paucorum Epi- „scoporum numero, etiam à suo legitimo Capite, seu à „Cathedra principali, unde unitas Sacerdotalis exorta „est, dissidentium, & absque perfecta illa totius frater- „nitatis & unanimitatis Episcoporum coherente con- „cordia; quibus in solidum & regendam suam Eccle- „siam, & servandum fidei integræ depositum Christus „commisit.“ Istam porro ut dixi, sententiam, sicut & alias nonnullas, tanquam perniciosas, censura sua præ- scribit ac damnat Clerus Gallicanus: nulli autem Gallo Theologo à sententia Ecclesiæ Gallicanæ, in cu- jus sinu respirat, & cujus libertatibus fruitur, recede- re licitum est.

Solvuntur Objectiones.

Priusquam sigillatim expendamus ea quæ ex Concilio Ariminensi, ex Honorio Summo Pontifice hic urgeri solent, nonnulla alia proponenda, quæ tam operosam discussionem non exigunt.

Obijcies itaque 1. Defensio veritatis multitudini non est semper alligata ; imo potius sæpius à vero & recto multitudo aberrat. Hinc Exodi 23. v. 2. dicitur : » Non sequeris turbam ad faciendum malum , nec in » judicio plurimorum acquiesces sententiæ , ut à vero » devies. « Et vero, si multitudini foret semper adhærendum, qui morti Stephani, imo & ipsius Christi Salvatoris consenserunt, ii non peccassent, quia multitudinem sequebantur, quod certe absurdum & impium est cogitare.

Relp. Satis nos mirari non posse, qua ratione Objectio hæc in mentem aliquorum venire potuerit, quæ nonnisi insulse, & ab hominibus fanatico spiritu abreptis in præsentī causa proponi potest. De qua enim, quæso, multitudine hic sermo est? De multitudine Episcoporum qui adjunctum habent Romanum Pontificem; "quos Spiritus sanctus poluit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quæ terribilis est ut Castrorum acies ordinata; quam qui non audierit, tanquam Ethnicus & Publicanus haberi debet." Sermo est de Episcopis, de quibus dixit Christus: *Qui vos audit, me audit. Obedite præpositis vestris*; quos misit ut docerent & baptizarent: "Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii, & Spiritus sancti." Quæ vero est multitudo de qua objectio? hominum sceleratorum & impiorum, qui apertissimæ veritati tot splendidis coram se miraculis confirmatæ pertinacius

oblitere, ac immani tandem furore & invidia perciti Christum Regem suum ac benefactorem turpissima morte affecerunt: quibus merito dicebat S. Stephanus, Act. 7. v. 51. «Dura cervice, & incircumcisi» cordibus & auribus, vos semper Spiritui sancto resistitis; sicut Patres vestri, ita & vos. Quem Prophetarum non sunt persecuti patres vestri? Et occiderunt eos, qui prænuntiabant de adventu Justitiae, cujus vos nunc proditores & homicidæ fuistis. «Quis sanæ mentis tam cæcam, tam impotentem & injustam hominum multitudinem sequendam esse unquam dixerit? Pudet nos in tanta dementia confutanda immorari.

Obijcies 2. Authoritatem S. Augustini ductam ex Libro de unico Baptismo contra Petilianum cap. 14. n. 23. ubi sic loquitur : " Duo erant eminentissimarum Ecclesiarum Romanæ scilicet & Carthaginensis » Episcopi, Stephanus & Cyprianus, ambo in unitate » Catholica constituti : quorum Stephanus Baptis- » mum Christi in nullo iterandum esse censebat ; & » hoc facientibus graviter succensebat. Cyprianus » autem in hæresi vel schismate baptizatos , tanquam » non habentes Baptismum Christi , baptizandos in » Ecclesia Catholica existimabat. Multi cum illo, qui- » dam cum isto etiam sentiebant, utrique cum eis in » unitate consistentes : Multi ergo erant ex parte Stephani, quidam ex parte Cypriani : isti vero nulla se lege teneri ac obstringi contende- » bant ; ut aliorum multorum sententiæ subscriberent. Ergo semper » necesse non est adhærere multorum Episcoporum sen- » tentiæ.

Resp. dist. conseq. Ubi res de qua controvertitur obscura est, implicata, nondum publico ac solemni Ecclesiæ decreto prædamnata, & ex utraque parte militans adversæ nobiliorum Ecclesiarum sententiæ, quales hinc erant Africa, Numidia, Mauritanæ, Ponti & Orientis Ecclesiæ, quæ Cyprianum; inde vero Ecclesiæ Occidentales quæ Stephanum sequebantur, concedo: in his certe circumstantiis concedimus posse quoslibet Episcopos salva pace & unitate suam tueri sententiam. Si vero quæstio involuta non sit; si jam proscripta; si pauci contra sexcentos quibus præest Romanus Pontifex visibile Ecclesiæ Caput, nego: tunc enim nefas est à sententia & iudicio multitudinis recedere. Porro de quæstionibus hujusmodi dumtaxat loquimur in præsentî Conclusionè; de his scilicet in quibus multo major Episcoporum numerus Summo Pontifici adhæret, paucis ex adverso reclamantibus. Non dixit autem, quod observandum, sanctus Augustinus, paucos pro Cypriano stetisse, sed tantum quosdam: illi vero quidam in se reipsa multi erant, ut certum est, quamquam certe plures ex parte Stephani.

Instabis : Idem sanctus Doctor Lib. 3. de Bapt. contra Donatistas c. 4. n. 6. manifeste supponit in quæstione obscurissima veritatem *ab uno dumtaxat vel paucis* cognosci & teneri posse. Sic loquitur occasione diffidii quod erat Stephanum inter & Cyprianum circa Baptismum Hæreticorum : “ Jam legi fateor (*quid ad » Jubaianum scripserit Cyprianus*) & profecto illem in » eandem sententiam, nisi me ad diligentiores confi- » derationem revocaret tanta auctoritas aliorum, quos » vel partes gratia doctrinæ, vel etiam fortasse doctio- » res, per tot Gentes Latinas, Græcas, Barbaras, & ip- » sam Hebræam, Ecclesia toto orbe diffusa parere po- » tuit, quæ ipsum quoque peperat, qui mihi nullo mo- » do videri poterunt, frustra noluisse istam tenere » sententiam : non quia fieri non potuit, ut in obscu- » rissima quæstione verius pluribus unus paucive sen- » tirent ; sed quia non facile pro uno vel paucis ad- » versus innumerabiles ejusdem Religionis & unitatis » viros, & magno ingenio & uberi doctrina prædi- » tos, nisi pertractatis pro viribus atque perfectis re- » bus ferenda sententia est. “ Ergo, judice Augusti- » no, *unus vel pauci* verius sentire possunt, quam alii » multo plures. Ergo veritas non semper ex parte mul- » titudinis.

Resp. i. distinguo conseq. *Unus vel pauci verius sentire possunt in questione obscurissima : de qua sanctus Doctor loquitur , quæ nondum est eliquata & Judicio Ecclesiæ definita, esto : in aliis quæstionibus, nego.*

Resp. 2. dici non immerito posse, S. Augustinum loqui de hypothefi impossibili, cum obiter dicit, *unum vel plures verius sentire posse*: quo sensu dicebat Apostolus ad Galat. 1. v. 8. "Licet nos aut Angelus in cælo evangelizet vobis præter id quod evangelizavimus vobis anathema sit." Non quod putaverit S. Augustinus,

To. 9. 9.
538. F.

Ibid. p.
III.

Act. 20.

v. 28.

Cont. 6.

v. 9.

Matib.

18.3.17
Ly 10 10

Heb. 12.

17.

March

28. 20.

stinus, contingere aliquando posse, ut unus vel pauci verius opposita multitudine sentire possint; sed quod licet in controversia, quam versabat, id absolute fieri posse supponeret, "non facile pro uno vel paucis adversus innumerabiles ejusdem Religionis & unitatis viros, magno ingenio, & uberiori doctrina præditos, nisi pertractis pro viribus atque perspectis rebus ferenda sententia est.

Tom. 2. p. 562. D. Objicies 3. auctoritatem sancti Athanasii Tractatu adversus eos qui ex sola multitudine veritatem dijudicant. "Quomodo igitur non miserandi illi, ait, qui vim auctoritatemque doctrinæ sola multitudine metiuntur; nec considerant Dominum nostrum Christum duodecim Discipulos, simplices, illiteratos, pauperes, ignaros, fiducia adversus mundum totum gratis munivisse? sic illos instruens, non ut duodecim illi, myriades sequerentur, sed myriades, duodecim illos

Ibid. E. F. sequi vellent? Ita semper vincit veritas, quantumvis apud paucos invenitur... Multitudo sua auctoritate sine demonstrationibus comprobans, est illa quidem idonea ad incutiendum metum; sed ad persuadendum, nullo modo... Quis igitur sana mente præditus non malit in paucorum esse numero, per angustam portam ad salutem ingredientium, quam multorum per latam ad interitum ruentium?

Ibid. p. 562. A.

Resp. 1. Tractatum illum, quem sub nomine Athanasii ausus est referre Auctor famosi Libelli, cui titulus gallice, *Le faux Profelyte* &c. an. 1724. non esse Athanasii, seu Eutherii Tyanensis Episcopi, Nestorii-que affectu. Photius Condice 46. Opus istud Teodoro adscribit. Lege monitum Authorum novæ Editionis sancti Athanasii T. 2. p. 540.

Resp. 2. Authorem illum, quisquis sit, merito improbare ac refellere falsam eorum opinionem qui generatim & indiscrete ex quacumque hominum multitudine veritatem metiuntur, quorum certe turpis & absurdus error est: at ex multitudine bene ordinata æstimandam esse veritatem non negat illius Tractatus Auctor. "Cæterum, inquit versus finem, mihi nihilominus veneranda multitudo, non illa quæ disquisitionem fugit, sed quæ probationem adfert; non quæ acerbe pugnat, sed quæ paternè corrigit; non quæ gaudet novitate, sed quæ paternam servat hæreditatem. Tu vero qualem mihi multitudinem nominas? Eam nimirum quæ adulatione & muneribus conductæ est; eam, quæ imperitia & inscitia abrepta est; eam quæ lapsa timiditate, & metu, eam quæ momentaneam peccati voluptatem vitæ præfert æternæ; id quod multi palam sunt confessi. Multitudine mendacium roboras? Mali vehementiam innuis: hoc enim major est calamitas, quo plures malo sunt implicati.

Ibid. C.

Hæcine verò multitudo est, quam hic cum Catholicis defendimus; Pudeat, si pudoris capax est, qui studio partium obæcatus, Athanasium vel ipsum Eutherium Tyanensem adversus Conclusionem nostram proferre hic ausus est, ut mulierculis ac rudioribus illuderet.

P. 268.

Objicies 4. insignem Theologum & Episcopum Canariensem Melchiorem Canum L. 5. de auctoritate Conciliorum, ubi docet res Theologicas non numero, sed pondere auctoritatis judicandas esse. "Non itaque, inquit, quod in humanis concessionibus fit, plurium apud nos sententia prævalet. Quod si semel fidei causam ad humanas conjecturas prudentiamque deducimus, verendum est sane, ne Ecclesiæ negotium ex divino humanum faciamus. Quin etiam certum est, qui probabili multorum judicio unituntur, eos fidei nostræ firmitudinem labefactare. "Secundum quippe Concilium generale centum quinquaginta Patrum numero constitit, quartum vero Patres habuit sexcentos triginta: utrumque tamen pari veneratione suscepit Ecclesia. Non enim numero hæc judicantur, sed pondere.

Resp. mirum videri non debere, quod existimet Canus res fidei non numero Episcoporum, sed pondere & auctoritate Romani Pontificis definiri, à quo vim omnem & auctoritatem Conciliorum derivari arbitratur; atque ubi discordes sunt inter se Episcopi, ei parti semper adhærendum, pro qua stat Romanus Pontifex. "Pondus Concilii dat Summi Pontificis gravitas & auctoritas, pergit Canus, quæ si adsit, centum patres satis sunt, si desit, nulli sunt satis, sint quamlibet plurimi. Nec si major pars Patrum vere sentiat, Summus Ecclesiæ Pontifex repugnabit. "Id enim ad peculiarem Christi procuracionem pertinet, semperque pertinuit, ne Ecclesia in factiones

Ibid.

Tournellii Tomi II. P. I. De Ecclesia,

duas dividatur; nec Romanus unquam Episcopus contra Patres Concilii vere sentientes dixit. Hanc Cani doctrinam dissimulare non debuissent, qui nobis illum objiciunt. In quacumque illi se vertant partem, nihil obtinebunt; sive multitudini deferendum sit, sive Pontifici Romano qui vim & auctoritatem Judicio Episcoporum communicat, ut Cano videtur.

Expenditur factum Concilii Ariminensis & Seleuciensis.

Factum illud objecere primum Pelagiani, Donatistæ, Luciferiani; tum Lutherani, ac Calvinistæ, ut ostenderent Ecclesiam in multitudine errare ac deficere posse, in paucis vero conservari.

Armeni à Constantino Imperatore, quem deceperant, impetrarunt Nicææ generalem convocari Synodum, haud dubiè ut nominis similitudine decepti fideles, arbitrentur formulam fidei quam meditabantur, hanc ipsam esse quæ in primo Concilio Nicæno anno 325. condita fuerat. Synodum sub e mentita asserenda fidei specie impetrarunt, ait S. Athanasius Lib. de Synodis, rati se Nicænam posse Synodum obruere, atque ita omnes à sententia dimovere, ut impietas veritatis loco obtineat ubique. Verum, narrat ibid. S. Doctor, Concilium nequaquam Nicææ, ut statum fuerat, celebratum est: sed secunda prodit jussio, ut Occidentales Episcopi Ariminum in Italia convenirent, Orientales vero Seleuciæ, quæ aspera dicitur, in Isauria, convocarentur.

Itaque anno 359. habita est Synodus Ariminensis, in qua Episcopi plures quadringenti; & Seleuciensis, in qua circiter centum sexaginta interfuerunt. Utriusque Concilii rem sic ab ovo, ut ita dicam, orditur S. Hieronymus Dialogo adversus Luciferianos. Sub Rege Constantio, Eusebio & Hippatio Consulibus, nomine unitatis & fidei, infidelitas scripta est, ut nunc agnoscitur. Nam illo tempore, nihil tam pium, nihil tam conveniens servo Dei videbatur, quam unitatem sequi, & à totius mundi communionem non scindi. Præsertim cum superficies expositionis nihil jam sacrilegum præferret. Tum verba professionis fidei Ursacii, Valentis, Germinii & aliorum profert.

Duo hic sunt controversiæ capita.

Primum, an utriusque Synodi Ariminensis & Seleuciensis Episcopi in hæresim Arianam lapsi re ipsa fuerint.

Secundum, an si revera lapsi sunt, longe plures numero fuerint aliis Episcopis per universum orbem diffusis; ita ut dictum verum sit, multo majorem Episcoporum numerum, paucis admodum exceptis, hæresi subscripsisse.

Utrumque affirmant Reformatores nostri Lutherani & Calvinistæ, nos negamus.

An omnes Episcopi Ariminensis & Seleuciensis Synodi in hæresim Arianam lapsi fuerint.

Duplex quasi status Ariminensis Concilii distingui potest: primus, libertatis; alter, oppressionis ac violentiæ. In confessio est apud omnes, Episcopos Ariminenses, quamdiu liberi fuere, summo consensu Nicænam fidem strenuè propugnasse. Rerum Arimini gestarum, ait S. Athanasius Lib. de Synodis, celerissimus ejusmodi fuit exitus. Nulla enim ibi fuit sententiarum discrepantia; sed omnes una mente quæ decreta fuerant conscripserunt, Arianosque deposuerunt. De infausto hujus Concilii exitu nihil dixit S. Athanasius, quia, ut fatetur ibidem num. 55. nondum ad se delata fuerant res omnes Arimini gestæ, quando istud de Synodis Opusculum aggressus est. Quamobrem nihil de lapsu Episcoporum; nihil de Legatis habet. Res sic peracta fuit: Episcopis Occidentalibus Arimini congregatis, primum lectæ sunt Imperatoris Litteræ, quibus jubebat de sola fide tractari, prohibebatque ne quidpiam de Orientalibus, qui seorsim Seleuciam convenirent, statueretur. Tum verò duo Episcopi Ariani, Valens & Ursacius, postularunt, ut antiquatis omnibus fidei formulis antea confectis, tertia formula Sirmiensis juxta Imperatoris votum approbaretur, solaque deinceps retineretur. Verum cum authores hujus formulæ voces substantiæ & consubstantialis de industria suppressissent, ut fidem Nicænam everterent, & ad Arianam impietatem patefacere aditum, comperta Hæreticorum

To. I. p. 725. D.

Ibid. p. 767. F.

vicorum fraude, formulam hanc rejecerunt omnes Episcopi Catholici, & in solo Symbolo Nicæno standum esse unanimi consensu definierunt, & insuper Valentem, Ursacium aliosque Arianos fidei Nicæne subscribere renuentes deposuerunt. His peractis, decem Legati nomine Concilii ab Episcopis Catholicis, & totidem ab Arianis ad imperatorem mittuntur. Ariani Catholicos prævertunt; Imperatoris animum falsis relationibus occupant, & ita exasperant adversus Patres Concilii, ut ne in conspectum quidem horum Legatos admittere velit, prohibeatque ne Patres Arimino discedant donec parata contra Barbaros expeditio confecta fuerit. Interim, Catholicorum Legati diuturna expectatione fatigati, miseriis & calamitatibus oppressi, tandem violentiæ cedunt, vocem *consubstantialis* reticere & suppressi consentiunt, cum Arianis communione junguntur, & subscribunt formulæ sibi ab Arianis oblata, quæ formula integra legitur apud Theodoretum Lib. 2. Hist. c. 21. eademque est ac tertia formula Sirmienensis, excepto quod hæc Filium Patri *secundum omnia similem*, illa verò Patri *similem* dumtaxat dicat, nec addat has voces, *secundum omnia*.

Edis. Va.
Ies. par.
101. &
102. B.

Legatorum exemplum paulo post secuti sunt Patres Ariminenses, quippe qui diuturnæ ab Ecclesiis suis absentia tædio, contumeliis & ærumnis fracti, Hæreticorumque, præsertim Valentis, qui se Arianos non esse palam contestabantur, fraudibus circumventi, eandem formulam, quam velut hæreticam initio constanter rejecerant, approbarunt summo totius Ecclesiæ luctu ac scandalo.

Qui verò Seleuciæ congregati erant Episcopi circiter centum & sexaginta, in tres factiones divisi fuere. Prima & numerosior erat centum quinque Episcoporum (teste S. Hilario Lib. contra Constantium n. 12.) quorum principes erant Georgius Laodiceæ in Syria Episcopus, Eleusius Cyzicenus, Basilus Ancyranus, Sylvanus Tarsensis, S. Cyrillus Hierosolymitanus. Hi, referente S. Athanasio Lib. de Synodis n. 12. & Socrate Lib. 2. Hist. cap. 39. aliàs 32. omnia Nicæne Synodi Scripta suscipiebant præter solam *consubstantialis* vocem, quæ ipsis obscura & suspecta videbatur. Altera factio erat Episcoporum Arianorum, numero triginta quatuor, juxta Socratem loco citato, vel triginta septem juxta Sozomenum Lib. 4. Hist. cap. 22. Hujus factionis duces erant Georgius Sedis Alexandrinæ invasor, Acacius Cæsareæ Palestinæ Episcopus, & Eudoxius Antiöchiae. Tertia denique pars erat paucorum Ægyptiorum, qui cum sancto Hilario Pictaviensi pro voce *consubstantialis* retinenda acriter ac constanter decertabantur.

Quæritur utrum omnes illi Episcopi qui subscribere formulæ sibi ab Ursacio & Valente oblata, in Arianam hæresim intus & animo lapsi fuerint.

CONCLUSIO.

Patres Ariminenses subscribendo formulæ sibi ab Arianis oblata, in Arianam hæresim intus & animo lapsi non fuerunt.

Probatur: Nam qui bono ac simplici animo nihil fraudis inesse suspicati subscribunt formulæ, quæ, ut verba præ se ferunt, errorem non continet: quique detectis Hæreticorum dolis ac fraudibus statim subscriptionem suam revocant, emissâ Catholica fidei Nicæne professione, ii subscribendo in errorem Arianum lapsi re ipsa non fuere. Atque Patres Ariminenses &c.

I. Quamvis illa fidei professio ab Ursacio & Valente oblata hæretica foret, si consideretur authorum sensus & consilium, attamen spectatis præcisè verbis quibus concepta illa erat, nihil continebat, nisi sanum & Orthodoxum, sicut probat sanctus Hieronymus Dial. adversus Luciferianos, & ut cuique illam attentius expendenti patebit. Enim vero authores hujus formulæ aperte profitebantur se credere in Unigenitum Filium Dei qui ante omnia sæcula, & ante omne principium natus est ex Deo. Natum autem Unigenitum solum ex solo Patre, Deum ex Deo; similem genitori suo Patri secundum Scripturas &c. Quæ sane verba Catholicam de æternitate & divinitate Verbi fidem exprimunt. "Quid est natum? inquiebat Hieronymus, Certe non factum. Nativitas suspicionem auferebat creaturæ... sonabant verba pietatem, & inter tanta illa præconia nemo venenum insertum putabat. Superficies

S. Hier.
Dial. adv.
Lucif. T.
4. p. 2. pa.
299.

Ibid.

»expositionis,» dicebat paulo ante, nihil sacrilegum præferbat.

II. Cum Patres Ariminenses oblata sibi fidei expositioni subscripserunt, nihil in ea fraudis ac doli latere suspicabantur, ac putabant ejus authores, sicuti illi aperte contestabantur, ab Ariana impietate prorsus alienos esse unde hanc formulam simpliciore quidem, at bono animo receperunt in sensu Catholico intellectam, idque amore concordia, ut Oriens & Occidens communionis vinculo sibi conjungerentur; omni tamen adhibita cautione, ut à Valente Catholicam elicerent fidei professionem. Rem totam narrat ex Actis ipsiusmet Concilii Ariminensis, sanctus Hieronymus eodem loco. "Ipso in tempore, inquit, cum fraudem fuisse in expositione rumor populi ventilaret, Valens qui eam conscripserat, præfente Taurio Prætorii Præfecto, qui ex jussu Regis Synodo aderat, professus est se Arianum non esse, & penitus ab eorum blasphemis abhorre. Res secrete gesta, opinionem vulgi non extinxerat. Itaque alia die in Ecclesia, quæ est apud Ariminum, & Episcoporum simul & laicorum turbis concurrentibus, Muzonius Episcopus Provinciæ Byzantinæ, cui propter ætatem primæ ab omnibus deferrebantur, ita locutus est: Ea quæ sunt jactata per publicum, & ad nos usque perlata, aliquem è nobis Sanctitati vestræ legere præcipimus.... Itaque cum Claudius Episcopus Provinciæ Picenæ, ex præcepto omnium blasphemias, quæ Valentis ferebantur, legere cœpisset, Valens suas esse negans exclamavit, & dixit: Si quis negat Christum, Dei Filium, ante sæcula ex Patre genitum. Anathema sit. Si quis negat Filium similem Patri secundum Scripturas, anathema sit. Omnes responderunt: anathema sit. Si quis Filium Dei non dixerit æternum cum Patre, anathema sit. Ab universis conclamatum est: Anathema sit. Si quis dixerit creaturam Filium Dei, ut sunt ceteræ creaturæ, anathema sit. Similiter dictum est: Anathema sit. Si quis dixerit de nullis extantibus Filium, & non de Deo Patre, anathema sit. Omnes conclamaverunt, anathema sit. Si quis dixerit. Erat tempus, quando non erat Filius, anathema sit. In hoc vero cuncti Episcopi, & tota simul Ecclesia plausu quodam & tripudio Valentis vocem exceperunt. Quod si quis, pergit Hieronymus, à nobis fictum putat, scrinia publica scrutetur. Plenæ sunt certæ Ecclesiarum arcæ, & recens adhuc rei memoria est. Superfunt homines, qui illi Synodo interfuerunt; & quod veritatem firmet ipsi Ariani hæc ita, ut diximus, gesta non denegant. Cum ergo cuncti Valentem ad cælum laudibus tollerent, & suam in eum suspicionem cum poenitentia damnaverent, idem Claudius qui supra legere cœperat, ait: Adhuc sunt aliqua quæ subterfugerunt Dominum & fratrem meum Valentem, quæ si vobis videtur, ne quis scrupulus remaneat, in commune damnemus. Si quis dixerit Filium Dei esse quidem ante omnia sæcula, sed non ante omne omnino tempus, ut ei aliquid anteferat, anathema sit. Dixerunt cuncti, Anathema sit. Multaque alia quæ suspiciosa videbantur, ad pronuntiationem Claudii Valens condemnavit.... His itaque gestis Concilium solvitur. Læti omnes ad Provincias revertuntur. Idem veniam Regi & bonis omnibus curæ fuerat, ut Oriens atque Occidens communionis sibi vinculo neoterentur.

Constat ex illa narratione, Patres Ariminenses omni adhibita cautione non prius formulæ subscripsisse, quam omni, ut putabant, remota æquivocatione, fidem Nicænam in tuto collocassent.

Nec obstat quod illi Episcopi consenserint suppressioni vocum *substantia* & *consubstantialis*. Namque existimabant fidem aliunde in tuto esse, nec ista vocabula, quæ in Scripturis non extant, ad fidem conservandam absolute esse necessaria. De Ussæ nomine abjiciendo, ait ibidem sanctus Hieronymus. "verisimilis ratio præbebatur. Quia in Scripturis, agebant, non invenitur, & multos simpliciore novitate sua scandalizat. Placuit auferri. Non erat curæ Episcopis de vocabulo, cum sensus esset in tuto." De hac ipsa voce S. Athanasius L. de Synodis n. 41. ait: "Viros autem qui alia quidem omnia Nicæne scripta recipiunt, de solo autem consubstantialis vocabulo ambigunt, non ut inimicos spectari par est. Neque enim velut Ariomanitas, aut Patrum adversarios, homines aggredimur; sed disputamus veluti fratres cum fratribus, qui eadem qua nos sunt sententia, solo nomine in controversiam adducto.

Ibid. p.
299. &
300.

Ibid. p.
299.

Tom. 2. 2.
755. D.

III. Non diu latuit Arianorum fraus & calliditas. *Diu*, ait S. Hieronymus eodem loco, «scelera non latent; & cicatrix mala obducta, incocta pure dirumpitur.» Detectis scilicet Hæreticorum fraudibus, cum Valens, Ursacius aliique nefariæ impietatis loci rumorem circumquaque spargerent, se Filium Dei non creaturam negasse, sed similem cæteris creaturis, & Episcopos Occidentis secum de fide consentire, triumphosque agerent; tum ad fraudem reclamarunt Patres, pristinam subscriptionem revocarunt, & Arianorum blasphemias detestati sunt. «Concurrebant Episcopi», ait S. Hieronymus *ibid.* qui Ariminensibus dolis irretiti, sine conscientia Hæretici ferebantur, contestantes corpus Domini, & quidquid in Ecclesia sanctum est, se nihil mali in sua fide suspicatos. Putavimus, agebant, sensum congruere cum verbis; nec in Ecclesia Dei, ubi simplicitas, ubi pura confessio est, aliud in corde clausum esse, aliud in labiis profertur timuimus. Decepit nos bona de malis existimatio. Non sumus arbitrati Sacerdotes Christi adversus Christum pugnare. Multaque alia quæ brevitatis studio prætereo, flentes asserebant, parati & subscriptionem pristinam, & omnes Arianorum blasphemias condemnare.

Hinc idem S. Hieronymus ab omni hæreseos labe Patres Ariminenses vindicat. Etenim Luciferianis conquerentibus de Catholicis, quod dictos Episcopos in pristinas Sedes recepissent; «Cur, respondet, damnassent eos qui Ariani non erant? Cur Ecclesiam scinderent in concordia fidei permanentem? Cur denique credentes bene, obstinatione sua facerent Arianos?»

S. Gregorius Nazianzenus Orat. 21. ab errore in animo concepto dictos Patres Ariminenses purgat: «Ea res, inquit, permultos è nobis, invictos alioqui viros, in fraudem impulit, quamvis mente haudquam prolapsi fuerint.

Damasus Summus Pontifex in Epistola Synodica ad Episcopos Illyrici, de iisdem Episcopis Ariminensibus hæc habet: «Gallorum atque Venetensium fratrum relatione comperimus, nonnullos non hæreseos studio, neque enim hoc tantum mali cadere in Dei Antistites potest, sed inscitia vel ex simplicitate quadam, scævis interpretationibus æstuantes, non satis dispicere, quæ magis Patrum nostrorum sit tenenda sententia, cum diversa consilia eorum auribus ingerantur.

Denique Sulpitius Severus L. 2. Historiæ sacræ ait, «Ariminensibus traditam ab improbis conscriptam fidem, verbis fallentibus involutam, quæ Catholicam disciplinam, perfidia latente, loqueretur.

Dices 1. Liberius in Epistola 1. J. ad Orientales scribit, Episcopos, qui Ariminum convenerant, à fide descivisse.

2. S. Hilarius in fragmento 8. ait Episcopos Ariminensium Concilii prævaricatos esse à vera fide.

3. S. Ambrosius in cap. 6. S. Lucæ Lib. 5. nu. 71. eosdem vocat perfidæ prævaricationis auctores.

4. Ipsemet S. Hieronymus toties hic citatus, Dialogo adversus Luciferianos, Tunc, ait, *Usa nomina abolitum est; tunc Nicænæ fidei damnatio conclamata est. Ingenuit totus orbis, & Arianum se esse miratus est.*

5. S. Augustinus Epist. 185. aliàs 50. ait, eos, (Ariminenses) veneno periisse Ariano.

Resp. ad primum, distingo: Liberius scribit Ariminenses à fide descivisse, apparenter & interpretativè, ut ajunt, concedo; in rei veritate, nego. Scilicet, qui parum attenti & in fraudibus Hæreticorum detegendis exercitati decipi permittunt, atque cum iis communione junguntur, & voces, quas ad experendam fidem & confutandam hæresim opportunas Ecclesia judicat, rejiciunt, ii, quamvis Catholicam veritatem interiori conscientia teneant, nihilominus Hæretici præsumuntur, & à fide deficere quodammodo dici possunt. Tales fuere Patres Ariminenses: neque aliud voluit S. Pontifex Liberius, qui ibidem addit, illos Episcopos videri fraudulentè à veritate tanquam abreptos esse & per fraudem à fide abductos. Antea dixerat, eos vel fallacibus inescatos illecebris, vel vi compulsos à fide tunc descivisse.

Ad secundum, distingo antecedens: A vera fide prævaricatos esse, communionis societatem cum Hæreticis ineundo, & subdolæ ac ambiguae fidei professioni ab Hæreticis contextæ subscribendo: concedo: ipsi hæresi consentiendo, nego.

Ad tertium, eadem est responsio. Idem enim S. Am-

Tournellii Tomi II. P. I. De Ecclesia.

brosius Epistola 21. aliàs 32. vel 13. sic ait: Et certè major numerus Arimini Nicæni Concilii fidem probavit, Ariana decreta damnavit.

Ad quartum, stupor ille & admiratio denotat reipsa & in animo universum orbem Arianum non fuisse. Miratus est se Arianum circumferri: ut quid autem miratus fuisset, si revera errorem animo conceptum habuisset? Miratus ergo est, quod in novum, quod præter mentem, voluntatem ac conscientiam suam factum esset, ut Ariano errori verbis fallentibus involuto, simplici quidem, sed bono animo subscripsisset. Et verò, si reipsa existimasset S. Hieronymus, Episcopos Ariminenses animo & corde subscripsisse impietati Arianae, ut quid eos ab errore purgaret & indicaret? Ut quid indulgendum ipsis censeret? Non alia certè de causa; quam quod sciret eos commune dumtaxat externa, non interna fidei consensione, cum Arianis junctos fuisse, ne fortè Sedes suas impiis occupandas traderent. Conclamata autem intelligit fidem Nicænam ab Arianis, non verò ab illis Episcopis Ariminensibus: nisi forsan hoc sensu, quod ex suppressa voce *consubstantialis*, ipsi Ariani malignè jactarent ab illis Episcopis abolitam quoque fuisse Nicænam fidem. Tota hæc Hieronymi loquendi ratio hyperbolem redolet.

Eadem est ad quintum quæ ad secundum & tertium responsio.

Dices 2. Patres Ariminenses dici non possunt in Arianam fidei professionem consensisse Arianorum fraudes ignari: eorum quippe artes ac dolos ante sex menses detexerant, & oblatam fidei formulam respue- rant ut hæreticam; ergo cum postea eandem formulam approbaverunt, non incogitato sed scientes ac volentes manus dederunt, ideoque hæresi verè & ex animo consensum præbuerunt.

II. Cum Valens palam dixisset Filium Dei non esse creaturam, ut sunt cætera creaturæ, verbis ipsius assensu sunt Patres Ariminenses, ut constat ex dictis: atqui hæc verba Arianam hæresim aperte redolent. Dum enim Filius cæteris creaturis similis esse negatur, ipse creatura, quamquam aliis præstantior, asseritur.

III. Ignorare non poterant, vocem *consubstantialis* à Synodo Nicæna consecratam, esse veluti telleram fidei, à qua non sine erroris suspitione receditur. Non enim ea verba, ait S. Athanasius Lib. de Synodis n. 34. illis (Arianis) scandalo sunt, sed dolori, quod quasi in cippo insculpta suam hæresim iraducant.

Resp. ad primum, nego aut. Quamvis enim Patres Ariminenses malas Arianorum artes compertas habuerint initio Concilii, & ideo formulam à Valente & Ursacio oblatam rejecerint ut hæreticam, peccato scilicet authorum consilio, attamen mutatis subinde circumstantiis, ac postquam toties anathema dixerunt variis propositionibus quæ Arianum errorem referebant, aliis de illis Hæreticis judicium tulerunt, ac nihil fraudis suspicati, putantes sensum congruere verbis, nec aliud in corde clausum esse, communem cum iis iniere, & formulam, quam initio respue- rant, postea approbaverunt.

Ad secundum, distingo maj. Assensu sunt ipsius verbis, quæ in sensum Catholicum interpretabantur, concedo: hæretico sensu intellectis, nego. Ambigua erat Valentis propositio: verum illius sensum aperte satis determinare videbantur adjunctæ professiones. Cum enim idem Valens Filium Dei ante omne omnino tempus, & nequaquam de non extantibus, sed de Deo Patre esse profiteretur, Filium consequenter creaturam esse negabat, cum nulla sit creatura quæ existentia suæ initium non habuerit, & ex nihilo non producta sit. Hinc factum est ut Patres Ariminenses ad captiosam versipellis Hæretici propositionem non attendentes, eam Catholico sensu approbaverint. Valens, inquit S. verus Sulpitius Lib. 2. Historiæ sacræ, tanquam nostros adjuvans, subiecit sententiam, cui inerat occultus dolus: Filium Dei non esse creaturam, sicut cæteras creaturas, sefellitque audientes fraus professionis. Etenim his verbis, quibus similes esse cæteris creaturis Filius negabatur, creatura tamen, potior tantum cæteris, pronuntiabatur. Ita neutra pars vicisse se ponitur, aut victam putare poterat, quia fides pro Arianis, professiones verò postea adjunctæ pro nostris erant; præter illam, quam Valens subjunxerat, quæ tum non intellecta, sed demum animadversa est.

Ad tertium reponit Hieronymus antea laudatus: «Non erat curæ Episcopis de vocabulo, cum sensus esset in tuto.» Maximè verò cum Valens & alii omnes Arianorum blasphemias tot repetitis anathematibus

H 2

palam p. 299.

To. 2. p. 862. E.

To. 1. p. 479. E.

Biblior. PP. To. 6 p. 347. C. D.

Dial. ad. Lucif. To 4. p. 2. palam p. 299.

To. 4. p. 2. p. 100.

Ibid. p. 301.

Ibid.

To. 1. p. 387. B.

Apud Theod. Lib. 2. Hist. c. 22. par. 103. A.

Biblior. PP. T. 6. par. 347. A.

Tom. 2. Conc. p. 758. A.

P. 1346. B.

Tom. 1. p. 1362.

To. 1. p. 2. p. 300.

To. 2. p. 661. F.

Tom. 2. Conc. p. 758. C.

palam ac publice condemnassent. Pacis ergo & concordiae studio consenserunt Patres Ariminenses, ut in formula sibi oblata omitteretur vox *consubstantialis*.

Utrum Patres Ariminenses numero longè plures fuerint, quàm ceteri Episcopi per orbem universum dispersi.

Ut Novatores efficiant Ecclesiam, seu majorem Episcoporum partem una cum Summo Pontifice errare ac deficere posse, toti in eo incumbunt ut ostendant Patres Ariminenses, qui juxta illos in hæresim lapsi sunt, numero longè multo plures fuisse aliis omnibus Episcopis per orbem dispersis.

CONCLUSIO.

Patres Concilii Ariminensis numero longè inferiores fuere aliis Episcopis tunc temporis per orbem dispersis.

Concilio Ariminensi interfuere Episcopi quadringenti & aliquando amplius: in Seleuciensi vero circiter centum & quinquaginta. Quis verò in animum facile induxit, non multo plures in orbe toto dispersos extitisse Episcopos? Eruditus P. Labbæus è Societate Jesu, mille cognitas in Occidente Sedes Episcopales recenset; & in Oriente octingentas. Illustrissimus Episcopus Abrincensis Carolus à sancto Paulo in notitia antiqua Episcopatum numerat mille trecentas & sexdecim in Occidente, & septuaginta viginti tres in Oriente.

Probatur itaque I. Quia vel in una Africa, quæ pars solum erat Ecclesiæ occidentalis, numeratae sunt Sedes Episcopales Catholicorum quadringentæ octoginta sex; ex parte vero Donatistarum, ducentæ septuaginta novem. Ita constat ex Breviculo Collationis cum Donatistis in Collatione primæ diei apud S. Augustinum c. 14. Porro, si in una Africa tot extitere Episcopales Sedes, quot extitisse necesse est in Illyria, Italia, Gallia, Hispania, Germania, Anglia, Pannonia, Belgio, cæterisque orbis universi Regionibus quibus lux Evangelica affulserat.

II. Idem S. Augustinus testatur extitisse plura Episcoporum millia, à quibus Cypriani & Donatistarum error damnatus fuerat. Proinde, inquit L. 3. contra Cresconium c. 3. n. 3. «si omnino jam credendum sit, quinquaginta Episcopis Orientalium id esse visum, quod septuaginta Afris vel aliquanto etiam pluribus, contra tot millia Episcoporum, quibus hic error in toto orbe displicuit.

Ad hæc sancti Augustini testimonia nonnulli recentiores, maxime vero Author Libelli cui gallice titulus, *La verité rendue sensible &c.* duo reponunt.

Primum: Ex quadringentis sexaginta sex Episcopilibus Sedibus quæ in Africa numerabantur, plurimas à Donatistis erectas fuisse & ab illis occupatas, teste S. Augustino L. 1. contra Epistolam Parmeniani c. 11. & 13. Ibidem refert sanctus Doctor, in Conciliabulo Bagaitano interfuisse decem & trecentos Episcopos Donatistas.

Verum, aut inscitia, aut mala hujus Scriptoris fides hic manifeste deprehenditur: siquidem ex sola loci inspectione palam est, hoc quadringentarum sexaginta sex Sedium Episcopaliū numero solas comprehendi Sedes Episcoporum Catholicorum Africae. Namque, ut refert S. Augustinus loco citato, & Lib. post Collationem c. 24. cum in illa celebri Collatione Donatistæ se de Episcoporum suorum numerositate jactarent, facta est præsentis Cognitore Regio, accurata enumeratio & descriptio Episcoporum Africae, item Catholicorum, quam Donatistarum, quibus omnibus recensitis & recognitis, constitit Catholicorum, qui Carthagine præsentis aderant, nomina esse ducenta octoginta sex, præter centum viginti, qui in urbem non venerant, & præter sexaginta Cathedras, Pastoribus viduatas; qui numerus multo major erat Donatistarum numero, quorum nomina reperta sunt ducenta septuaginta novem, annumeratis etiam illis pro quibus absentibus alii subscriperant. Ac per hoc, inquit sanctus Doctor ibid. *falsitas deprehensa est*, (in Donatistis) & numerus eorum multo minor.

Secundum: Plura illa Episcoporum millia in orbe Christiano olim extitisse, merum esse imaginationis figmentum quod nullo nititur fundamento. Namque

S. Augustinus citato c. 3. L. 3. contra Cresconium, loquitur de illis Episcopis, qui non simul eodemque tempore vixissent, sed de illis qui successive à tempore sancti Cypriani usque ad tempus, quo scribebat S. Augustinus, alii post alios vixerant per centum quinquaginta annos.

Verum, & id merum est imaginationis hujus Scriptoris figmentum quod nullo fundamento nititur. Namque comparatio quam S. Augustinus instituit inter millia Episcoporum, quibus rebaptizantium error in toto orbe displicuit, & paucos Orientales ac Africanos qui in eo errore versabantur, quo tempore extortum est Donatistarum schisma, clare demonstrat sanctum Doctorem loqui de millibus Episcoporum qui tunc eodemque tempore vivebant, sicut & pauci illi Episcopi errantes. Nam si paucis errantibus eodem tempore viventibus opposuisset plura millia Episcoporum qui diversis successive temporibus extitissent, nemo non videt ineptam prorsus futuram fuisse hanc comparisonem, qua & ipsi abusi fuissent Donatistæ. Si enim dixissent Catholici, millibus Episcoporum qui diversis temporibus extiterunt, errorem rebaptizantium displicuisse; vice versa, reposuissent Donatistæ, errorem ingenti quoque numero Episcoporum diversis temporibus placuisse. Loquitur ergo sanctus Augustinus de millibus Episcoporum eo tempore viventium, quo emerfit schisma Donatistarum. Nimirum Cresconium Donatistam ibi refellit, qui propugnabat septuaginta Episcopos Africanos à quibus circa annum Christi 311. Donatistarum schisma ortum duxit, merito se se ab Orientalium Episcoporum communione sejunxisse, eo quod Orientales judicium de Baptismate Hæreticorum à se antea latum rescidissent. Ad hæc reponit sanctus Augustinus, Orientales illos Episcopos (si qui tamen idem aliquando cum septuaginta Afris Donatistis senserunt) paucos fuisse in comparatione millium Episcoporum, quibus tunc temporis rebaptizantium error in toto orbe displicebat; proindeque eos dicendos non esse suum rescidisse judicium, sed potius emendasse, utpote qui priorem mutando sententiam, judicio steterunt plurium millium Episcoporum per totum orbem dispersorum, quos paucis Donatistis merito prætulerunt. Si omnino, ait sanctus Doctor L. 3. contra Cresconium cap. 3. n. 3. «jam credendum sit quinquaginta Episcopis Orientalium id esse visum, quod septuaginta Afris, vel aliquanto etiam pluribus contra tot mille Episcoporum, quibus hic error in tote orbe displicuit; cur non potius etiam ipsos paucos Orientales suum judicium correxisse dicamus, non ut tu loqueris, recidisse? Ubi evidens est sanctum Doctorem loqui de millibus Episcoporum tunc temporis existentium, in quorum sententiam concesserunt pauci illi Orientales initio schismatis Donatistarum.

Probatur 2. ex Rescripto Episcoporum Constantinopoli inventorum ad Commonitorium sancti Synodi. (Ephesinæ) in quo Rescripto sic loquitur Dalmatius Archimandrita ad Theodosium Imperatorem: «Sex millia ne Episcoporum audire mavis, an unum hominem, eumque impium? sed millia autem eos aiebam, qui sub Metropolitanorum sanctissimorum Episcoporum potestate degunt.» Audis sex millia Episcoporum extitisse: quando? Tempore Concilii Ephesini an. 431. id est, annis septuaginta post Concilium Ariminense.

At, inquit Author Libelli jam citati, *La verité rendue sensible.* testimonium boni illius Archimandritæ Dalmatii nullius est momenti. Unde etenim Monachus ille intra arcta Monasterii claustra à quadraginta octo annis reclusus, rescire potuit sex Episcoporum millia ætate sua fuisse in Ecclesia? Numquid omnes Christiani orbis Episcopales Sedes lustraverat & computaverat.

Verum, quod hic Author ille merum effugium est hominis pondere autoritatis oppressi, & viam, qua elabatur, quærentis. Quasi vero nihil pendenda sit illustris Archimandritæ, causam Catholicam apud Imperatorem agentis, autoritas, quem ut virum gravem & eximia sanctitate insignem commendant Episcopi Constantinopoli tunc degentes; quem ipse Imperator crebro invisebat, ut iidem testantur; cujus denique testimonium laudant iidem Præsules ad Synodum generalem scribentes. Sed, inquit, unde scire potuit Dalmatius tot millia Episcoporum ætate sua fuisse in orbe Christiano? Ex fama & notitia publica. Sicut enim centum viginti quatuor

Refellitur

Ibid. p. 437. A. B.

Tom. 32. Conc. p. 755. D.

Respon- sio ad testimonium Dalmatii.

Refellitur

To. 9. p. 550. F.

Ibid. p. 437. A. B.

Duplex ad ea S. Augustini testimonia responsio.

Refellitur 1. responsio.

Ibid. p. 550. & 605.

Ibid. p. 552. A.

2. Responsio.

quatuor nunc in Gallia Sedes esse Episcopales, ducentar septuaginta in Italia, res est hodie pervulgata, sic tempore Dalmatii notum erat & apud omnes pervulgatum, plura tunc in orbe Christiano fuisse Episcoporum millia.

Quod si de numero Episcoporum minus accurate instructum Dalmatium fuisse citatus author fingat, eo quod Monachus intra Monasterii septa ab annis quidraginta octo reclusus fuisse, quo in loco habebit Illustrissimum Episcopum Abrincensem Carolum à sancto Paulo, qui, ut dictum est paulo ante, Sedes Episcopales 1316. numerat in Occidente, & 723. in Oriente, quarum expressa habetur mentio sive in Conciliis, sive apud sanctos Patres aliosque Scriptorum sex priorum Ecclesiarum seculorum, missis aliis de quibus non meminero veteres in suis Scriptis, & quarum notitiam ad nos non transmisit priorum ætas? An non extitisse illas Ecclesias dicemus, quia eas ignoramus?

To. 9. p. 359. B. Idem prorsus hic reponendum adversariis nostris, quod S. Augustinus Donatistis respondebat Lib. de unitate Ecclesiarum cap. 12. num. 31. ubi multas ab Apostolis fundatas esse Ecclesias, enumeratione facta ostendebat. Jam vero, inquit, Galatia non una Ecclesia est, sed in ea Regione innumerabiles. Corinthios autem videte quemadmodum salutaverit: Paulus Apostolus J. C. per voluntatem Dei, & Timotheus frater, Ecclesia Dei quæ est Corinthi, cum sanctis omnibus qui sunt in universa Achaja. Quot putatis esse Ecclesias in universa Achaja? Fortasse ubi Achaja sit, nescitis, & de tam incognita Provincia tanta cæcitate judicatis, ut eam criminibus Afrorum perisse dicatis. Nonne plena sunt florentissimis Ecclesiis omnia loca quæ Petrus nominavit, Pontus, Galatia, Cappadocia, Asia, Bithynia? Quid Joannis quibus scripsit, Smyrna, Pergamo, Sardis, Tiarhyra, Philadelphia, Laodicea, quæ sunt Ecclesie? Jam Ephesum commemoravimus... Cognoscite ergo quam longe ab Africa remotæ sunt, & dicite nobis, cur eas omnino vobis incognitas, & in Apostolicis Litteris manifestas tam sacrilega temeritate accusatis, & tanta demencia criminibus Afrorum perisse dicatis? Appositè omnino accommodari ista possunt nostræ præsentis causæ, ut demonstretur quam falsò affirmant adversarii omnes ferè orbis universi Ecclesias impietate Arianorum assensisse.

Ibid. D. Porro Ecclesiarum illarum numero ac dignitate illustres, fidei Nicænæ constanter semper adhæserunt, paucis exceptis Arianis. Ita testatur S. Athanasius in Epistola quam scripsit anno circiter 363. hoc est duobus annis post Concilium Ariminense, ad Jovinianum Imperatorem. «Scito, inquit, Religiosissime Auguste... hanc ipsam fidem... suffragio suo comprobare universas totius orbis Ecclesias, nempe Hispaniæ, Britanniæ, Galliæ, totius Italiæ, Dalmatiæ, Daciæ, Mysiæ, Macedoniæ, Græciæque & Africæ universas, necnon Sardiniam, Cypri, Crete, Pamphylia, Lyciæ, Isauriæ, Egypti, Lybiæ, Ponti, Cappadociæ, vicinas quoque nobis, necnon Orientis Ecclesias, paucis exceptis, qui Arii hæresim sequuntur. Quæ enim sit omnium illarum Ecclesiarum sententia, & experientia novimus, & earum habemus Litteras. Nec te fugit, piissime Auguste, tametsi pauci quidam huic fidei adversentur, præjudicium tamen facere non posse, quippe cum orbis universus Apostolicam fidem retineat.

Tom. 1. Oper. S. Athan. p. 781. B. Probatur 3. Quia Liberius Summus Pontifex, qui tunc temporis, (Concilii Ariminensis) quod à se ante duos annos erat peccatum, correxerat, formulæ ab Ariminensibus subscriptæ, non modo consensum suum denegavit, sed etiam constanter repudiavit, & posteriora hujus Concilii Acta rescidit, ut constat ex Epistola hujus Pontificis ad Orientales, in qua formulam Ariminensem tanquam blasphemiam reprobatur, testaturque Episcopos qui huic subscripserant, ad sanam mentem reverios eandem anathemate damnaße: tum ex Epistola Synodica jam citata Concilii Romani sub Damaso anno 369. ad Episcopos Illyrici, in qua sic loquuntur Patres; «Neque præjudicium ali- quod nasci potuit ex numero eorum qui apud Ariminum convenerunt: cum constet, neque Romanum Episcopum, cujus ante omnes fuit expetenda sententia, neque Vincentium, qui tot annos Sacerdotium illibate servavit, neque alios, hujusmodi statutis consensum aliquem commodasse.

Apud Theodor. L. 2. Hist. c. 22. p. 103. C. D. Probatur 4. ex Luciferò Calaritano qui Constantio Imperatori parvum & exiguum ejus sectariorum nu-

Turnehi Tomi II, P. I. De Ecclesia.

merum exprobat in Libro cui titulus est. «Quod moriendum sit pro Filio Dei. Omnes, inquit, momento si posses peragrarè gentes, invenisses ubique Christianos sicuti nos credere, in hac defensione nostra persistentes pro Dei Filio ut nos mori cupere. At tua novella prædicatio & recens Religio sub prætextu fidei blasphemia in perniciem salutis tuæ per te prolata, non solum adhuc limitem Romanum peragrarè non valuit, & utique te satis agente; sed & ubi radices figere tentaverat, aruit, recedentibus scilicet omnibus Dei famulis à te, atque paucis tuis, quos solium esse super frumentum seminatos Dominus prædixerat, stecum manentibus.» Hæc porro, quod notandum, Lucifer scribebat sub ipsum tempus Concilii Ariminensis, anno scilicet 360. Siquidem in illo Libello Constantio exprobat, quod is Eudoxium Arianum in Sedem Constantinopolitanam intrusisset: hanc autem Sedem invasit Eudoxius, teste Socrate Lib. 2. c. 42. & 43. in Conventiculo quod quinquaginta Episcopi Ariani, præsentem Imperatorem, Constantinopoli habuerunt, ineunte anno 360. quo tempore Ariminenses Episcopi Arimini adhuc detinebantur, ut patet ex sancto Athanasio in Epistola de Synodis n. 30. Aliunde vero S. Hieronymus in Catal. Script. Eccles. c. 95. refert Luciferum suam adversus Constantinum Opuscula in Palæstina exulem edidisse. Porro tempore mortis Constantii, quæ contigit die 3. Novembris anni 361. non amplius in Palæstina degebat Lucifer, sed in Thebaide, quo jussu Constantii deportatus fuerat, sicut testatur Theodoretus Lib. 3. Hist. cap. 2.

Accedit & Socrates Lib. 2. Hist. c. 27. ubi loquens de temporibus, quæ Concilium Ariminense paulò antecesserant, «Achaja vero, inquit, & Illyrici Civitates & reliquæ Occiduarum partium Ecclesiarum, tranquillæ adhuc erant & inconcussæ; tum quod inter se consentirent; tum quod fidei regulam à Nicæno Concilio traditam constantissimè retinerent.

Accedit & Synodus Tyanensis. «Eodem tempore, inquit Historicus, cum Synodus Episcoporum congregata vellet Tyanis, cui intererant Eusebius Cæsareæ Cappadociæ Episcopus, Athanasius Ancyra... & alii complures, qui, regnante Joviano, Antiochiæ collecti, consubstantialis doctrinam retinendam esse decreverant. Liberii & Occidentalium Litteræ recitatae sunt. Quæ ex re ingenti gaudio affecti, scripserunt ad omnes Ecclesias, ut Occidentalium Episcoporum Decreta perlegerent, & Epistolas tum Liberii, tum Episcoporum Italiæ, Africæ, Galliæ & Siciliæ; nam & istorum Litteras attulerant Legati à Synodo Lampfacena missi: atque omnium illorum numerum considerarent. Multò enim plures erant illis qui in Ariminensi Concilio sederant.» Nihil disertius ad rem nostram proferri potest. Si numerus Episcoporum Italiæ, Africæ, Galliæ & Siciliæ superabat numerum Episcoporum Ariminensium, quanto magis numerus cæterorum Episcoporum, qui per universum orbem diffusi ac sparsi Catholicam fidem profitebantur?

Confirmari istud potest ex numero Episcoporum qui Concilio Chalcedonensi adfuerint. In Relatione Synodi ad Leonem numerantur quinginti & viginti. Idem statuitur in Lege Marciani Imperatoris. Episcopi vero Provinciæ Helesponti in Epistola ad Leonem Imperatorem sexcentos & triginta, S. Leo Epistola ad Episcopos Galliarum quæ est 77. aliàs 52. c. 2, sexcentos ferè Episcopos numerant. Notandum autem ex Occidente paucos admodum interfuisse, quinque nimirum; ex quibus tres Legati erant, & alii duo Africani Aurelius Adrumetanus, & Resticianus. En vero inter subscriptiones hujus Concilii Episcoporum 472. quinque tantum Occidentales erant, alii numero 467. Orientales. Imò & ex ipsis Orientalibus Episcopis quamplurimos non interfuisse constat ex Actione 4. ubi tredecim Episcopi Egyptiaci Epistola sancti Leonis subscribere & Eutychen damnare recusarunt isto prætextu: Episcopi nostræ Religionis, inquit, nimis multi sunt; nos pauci, non possumus pauci numero illorum personas suscipere. Porro veteres Sedes Episcopales Egypti, quarum notitia ad nos usque pervenit, 114. recenset Illustrissimus Carolus à S. Paulo jam laudatus. Pauci ergo ex Egypto adfuerunt Episcopi in comparatione abientium. Idem conjicere possumus de Regionibus à Chalcedone remotis. Et certè Act. 6. legimus quosdam Metropolitanos Patriarchatum Constantinopolitani & Alexandri, pro absentibus Episcopis sub se constitutis centum

Bibliar. PP. 10. 4 par. 243. G.

Edit. Vales. p. 118. B. C.

Apud. Sozom. L. 6. c. 12. p. 652.

Tom. 4. Conc. p. 833.

Ibid. p. 868.

Ibid. p. 515. A.

centum & decem subscripsisse. Porro si 630. Episcopi Chalcedonensi Synodo adfuere, si ex Orientalibus bene multi absentes fuerint, si ex Occidente quinque dumtaxat subscripserint, quanta fuerit ceterarum Episcoporum, qui suis in Sedibus remanserant, multitudo, cuilibet facile est conjicere.

Probatum denique ex variis iisque frequentibus ac numerosis Synodis, quas S. Athanasius Epistola ad Rufinianum, & Severus Sulpitius Lib. 2. Historiæ sacræ referunt in Oriente & Occidente, paulo post lapsum Episcoporum Ariminensium celebratas esse, ut ageretur de illis Episcopis & aliis qui cum Arianis communionem inierant, suamque deshebant culpam, utrum scilicet in suis Sedibus forent relinquendi, an ab iis removendi. Quoniam interrogasti, ait S. Athanasius, de iis, qui vi quidem subduli, lapsi sunt, nec tamen prava fide corrupti, & voluisti me rescribere, quæ de illis, cum in Synodis ubique alias decreta sunt: scito... in principio quidem cum vis illa desisset, coactam Synodum fuisse præsentibus exterarum partium Episcopis: celebratam item aliam fuisse apud Græciæ Commiñistros, nibileque secius apud illos qui in Hispania & Gallia degunt, atque id ipsum hic & ubique placuisse, nimirum ut iis, qui lapsi sunt, si impietatis fuerint præfecti, venia concedatur, si quidem resipiscant, nec detur tamen in Clero locus: iis vero qui impietati patrocinati non sunt, sed necessitate ac violentia tracti fuere, decretum est, ut & venia concedatur, & in Clero detur locus; potissimum quia consentaneam attulerunt excusationem, & quod æconomia quadam id factum videatur. Affirmabant quippe se minime in impietatem lapsos fuisse; sed ne impiissimi quidam homines ad Episcopatum evecti, Ecclesias corrumpere, se maluisse cum violentia concurrere, & idoneis ferre, quam populos perdere.

Bibliot. PP. To. 6 p. 347. E. Severus vero Sulpitius, Cum plerisque, inquit, videtur non ineundam cum his communionem qui Ariminensem Synodum recepissent, optimum facta arbitratus, (loquitur de sancto Hilario Pictaviensi) revocare cunctos ad emendationem & penitentiam, frequentibus intra Gallias Conciliis, atque omnibus fere Epistolis (alias Episcopis) de errore proficientibus apud Ariminum gesta condemnant.

Ex illis porro tam frequentibus ac numerosis Conciliis, inter quæ extat Parisiense anno 360. invictè demonstratur, numerum Episcoporum qui Arimini non adfuerant suis in Sedibus commorati, longe maiorem ac superiorem fuisse numero eorum qui adfuerant, & subscripserant Arianæ formulæ. Namque non facile intelligitur, qui fieri potuerit, ut Episcopi illi Ariminenses, aliis, ut fingitur, numero tam superiores, pacifice ac tranquille passi fuerint ab aliis tam paucis se judicari, deponi, penitentia addici: non ita profecto se natura hominum habet. Quotus quisque enim, ait S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos, bene sibi conscius patitur se deponi? Præsertim cum omnes populi Sacerdotes suos diligentes, pend ad lapides & ad interemptionem deponentium eos convolaverint.

Ex dictis hæc tamen manifestum est, tempore Conciliorum Seleuciensis & Ariminensis, fidei Nicænæ constanter adhæsisse Romanum Pontificem cum omnibus, aut saltem ferè omnibus Episcopis in universum orbem dispersis, quorum numerus longè multumque superabat numerum Episcoporum utriusque hujus Concilii; ac proinde licet omnes Episcopi Ariminenses in hæresim lapsi essent, (quod tamen falsum est) ex eo tamen non consecuturum, Ecclesiam Catholicam visibilem seu maiorem Episcoporum numerum cum R. Pontifice in hæresim tunc consensisse.

Superest ut jam expendamus quæ solent hic opponi ex nonnullis SS. Patribus ac Scriptoribus Ecclesiasticis.

Solvitur Obsectio ex S. Gregorio Nazianzeno.

S. Gregorius Nazianzenus Orat. 21. testatur omnes Episcopos, paucis exceptis, tempore Conciliorum Seleuciensis & Ariminensis in Arianam hæresim lapsos esse. En verba: « Procul dubio stultè egerunt Pastores, (ut cum Scriptura loquar) & Pastores multi vineam meam pervastaverunt, ac desiderabilem partem, hoc est Ecclesiam Dei... probo ac dedecore affecerunt. Nam si per paucos exceptis, qui vel ob nominis obscuritatem contemptui habiti fuerunt, vel ob virtutem restiterunt... omnes temporis obsecuti sunt: hoc tantum inter eos

discriminis fuit, quod alii citius serius in eam fraudem inciderunt. » Ergo &c.

Resp. Nego antecedens.

I. Quia S. Doctor in eo Episcoporum numero non comprehendit Occidentales, qui erant apprimè Catholici tempore persecutionis, quam ibi describit S. Gregorius. Nam, ut ex sola textus inspectione liquet, loquitur de iis tantum, quæ Oriente acta sunt post Conciliabulum quinquaginta Episcoporum Arianorum Constantinopoli habitum anno 360. Porro tunc temporis Episcopi, qui Arimini decepti fuerant, culpam deshebant, & communione juncti cum Liberio aliisque Episcopis Catholicis Occidentalibus, Arianorum blasphemias detestabantur palam & aperte, ut constat tum ex S. Ambrosio, qui Epistola 21. primæ Classis n. 15. testatur Episcopos Ariminenses statim à lapsu inflexam revocasse sententiam: tum ex Epistola Concilii Parisiensis eodem anno 360. ad Orientales scripta. Concilium illud Parisiense eodem anno, quo Conciliabulum Constantinopolitanum, celebratum esse, ante reditum sancti Hilarii in Gallias, probant Monachi Benedicti in editione Operum S. Hilarii ad fragmentum 11. Operis Historici pag. 1353. in qua Epistola Episcopi Ariminenses dicuntur agnoscere se Arianorum fraude delusos; nimia simplicitate in Usæ silentium consensisse. Ergo quo tempore lapsi sunt in Oriente Episcopi illi, de quibus S. Gregorius Nazianzenus, fidem Catholicam publice ac palam propugnabant Episcopi Occidentales.

II. S. Gregorius aperte innuit se loqui de quibusdam dumtaxat Orientis Provinciis, decem scilicet Asianis, quas Georgius quidam Cappadox, Arianus Episcopus, in Sedem Alexandrinam intrusus crudeliter vexabat, Imperatoris autoritate abusus. Ægyptum, inquit, paulo ante Objectionis verba, incursionibus vastat, atque impietatis robore Syriam populatur: Orientis etiam, quantum potest, arripit... Hujus potentia opus Concilium illud fuit, quod Seleuciæ primum... deinde in hac amplissima Civitate (Constantinopolitana) coactum est &c. Ergo nequidem Orientalium Episcoporum partem maximam lapsam fuisse, ex citatis sancti Doctoris verbis concludi facile potest.

III. Quamvis illi Episcopi, quos tantopere culpatur S. Gregorius Nazianzenus, graviter deliquerint, subscribendo formulæ Conciliabuli Constantinopolitani, non tamen in hæresim lapsi sunt. Tum quia formula hæc subdolis & sentum Catholicum præferentibus verbis callidè composita erat: supprimebat quidem voces substantia & hypostaseos, quoniam multis erant offensioni, nec in Scripturis leguntur; at Filio divinitatem aperte videbatur asserere, dum agebat, ipsum ante omnia sæcula, & ante omne principium ex Deo genitum esse... Deum de Deo, similem Patri, qui se genuit secundum Scripturas. Hæc porro verba, ut ait S. Gregorius, simplicioribus hominibus illecebraverant. Unde formulam istam sensu Catholico intellectam plerique approbaverunt; & id quidem ab ipsis æconomia quadam factum videbatur, inquit S. Athanasius Epistola ad Rufinianum supra citata, ne impiissimi homines in ipsorum locum ad Episcopatum evecti, Ecclesias corrumpere, populosque perderent. Hinc ibidem ait S. Athanasius, eos prava fide non fuisse corruptos. Tum quia S. Hieronymus hosce Episcopos hæresi nunquam adhæsisse testatur in Dial. adversus Luciferianos. Loquens enim de Synodo Alexandrina in qua actum est de Episcopis in Oriente lapsis, Post reditum Confessorum, inquit, in Alexandrinam postea Synodo constitutum est, ut exceptis auctoribus hæreseos, quos error excusare non poterat, penitentes Ecclesiæ sociarentur: non quod Episcopi possint esse qui Hæretici fuerant: sed quod constaret eos qui reciperentur, Hæreticos non fuisse. Tum quia ipse S. Gregorius Nazianzenus plerisque illos Episcopos ab hæresis crimine purgat loco citato. Ea res, inquit, permultos è nobis, invictas alioqui viros, in fraudem impulit, qui quamvis mente haudquaquam prolapsi fuerint, subscriptione tamen transversa acti sunt... ac, si non flammæ, fumi certò participes fuerunt. Hinc liquet quàm plurimos ex illis Episcopis mente puros fuisse ab omni hæresis contagione, tamen fraudulenti Hæreticorum formulæ subscribendo, quamdam velut fuliginem ex camino contraxerint.

Idem S. Gregorius Nazianzenus Orat. 23. describens gravissimam persecutionem quam Constantius in Catholicos excitabat, multos variis poenarum generibus, etiam Episcopos, divexatos fuisse non diffi-

Tom. 1. p. 415. C.

mulat

Tom. 1. p. 387. B. C.

mulat, Ergo non omnes hæresi consensum præbuerant, sed multi in avita fide constantes ac firmi steterunt. Quis, ait sanctus Doctor, temporis illius mala pro dignitate deplorare queat? exilia, bonorum proscriptio, ignominie notas, infinitam hominum multitudinem, atque adeo integras Civitates, quæ in desertis locis conventus habebant, & sub dio ærumnis premebantur... Quis, ut graviora proferram, cruciatus, mortes, actus de Episcopis, Monachis, viris, mulieribus, adolescentibus ac senibus triumphos?

Idem testatur qui vitam sancti huius Doctoris scripsit præfixam Tomo primo Operum illius. *Plerique, inquit, Antistites in exilium acti sunt, multiplicibus tormentis calumniisque vexati.* Eandem persecutionem refert Sozomenus Lib. 4, cap. 26. Igitur nequidem in Oriente omnes Episcopi ad Arianam impietatem tunc temporis defecerant.

Solvitur Obiectio ex sancto Hilario.

P. 1186. C. D. S. Hilarius Lib. de Synodis n. 63. testatur fidem Catholicam extinctam penè fuisse in Oriente, atque omnes Orientales Episcopos, paucis exceptis, in Arianam impietatem prolapsos esse tempore Conciliorum Seleuciensis & Ariminensis. En verba sancti Doctoris: « tantum Ecclesiarum Orientalium periculum est, ut rarum sit huius fidei... aut sacerdotum aut populum inveniri. Male enim per quosdam impietati auctoritas data est; & exiliis Episcoporum... vires auctæ sunt profanorum... Nam absque Episcopo Eleusio & paucis cum eo, rex majori parte Asiæ decem Provinciæ, intra quas consisto, verè Deum nesciunt. Atque utinam penitus nescirent; cum proclivore enim venia ignorarent, quàm obtestarent. Sed horum Episcoporum dolor se intra silentium non continens, unitatem fidei huius querit, quam jam pridem per alios amisit... Ubique autem scandala, ubique schismata, ubique perfidia sunt. Hinc illud est, ut ad professionem subscribendam fidei, aliqui eorum, qui ante aliud scripserant, cogerentur.

P. 1187. A. Resp. 1. Vincentium Donatistam hoc ipsum sancti Hilarii testimonium Augustino objecisse, ut efficeret veram Christi Ecclesiam ad paucos restringi posse. Hilarii Libros, agebat S. Augustinus Epistola 93. aliàs 48. cap. 16, n. 21. *mibi opponis, uti neget Ecclesiam crescentem in omnibus gentibus usque in finem sæculi, quam Deus contra incredulitatem vestram cum juratione promisit... Sed Historicus doctus magnum aliquid invenisti, quod contra Dei testimonia proferendum putares. Dicit enim: Quantum ad totius mundi pertinet partes, modica pars est in compensatione totius mundi, in qua fides Christiana nominatur.* Tum vero S. Augustinus Vincentii objectionem numeris 31. & 32. diluit, respondeo non omnes per orbem Episcopos, imò nec omnes illarum decem Asiæ Provinciarum, de quibus sanctus Hilarius dumtaxat loquitur, hæresi consensisse: atque sancti Doctoris verba, tametsi de omnibus dicta esse videantur, de quibusdam tantum esse accipienda: multos quippe Catholicos tunc temporis subditos fidei professionibus Arianorum deceptos communionem cum eis iniisse. quod crederent illos à vera fide non esse alienos; dum interim alii acutiores, at numero pauciores, detectis Hæreticorum fraudibus, societatem illorum fugiebant. « Calumniaris docto viro, ait S. Augustinus n. 1. qui tradicordes & timidos graviter increpabat... Quis enim nescit illo tempore obscuris verbis multos parvi sensus fuisse delusos, aut putarent hoc credi ab Arianis, quod etiam ipsi credebant... Quamquam & illi, qui tunc firmissimi fuerunt; & verba Hæreticorum insidiosa intelligere potuerunt, pauci quidem in comparatione cæterorum, sed tamen etiam ipsi quidam pro fide exulabant, quidam toto orbe latitabant. Ac sic Ecclesia, quæ per omnes gentes crescit, in frumentis Dominicis conservata est... Hilarius ergo decem Provinciarum Asiæ aut zizania non triticum arguebat, aut etiam ipsum triticum, quod defectu quodam periclitabatur... Habent enim etiam Scripturæ Canonice hunc arguendi morem, ut tanquam omnibus dicatur, & ad quosdam verbum perveniat.

To. 2. p. 240. B. Fallo igitur Obiectio supponit sanctum Hilarium loqui de omnibus Orientis Episcopis, siquidem, vel ipso iudice Augustino, dumtaxat loquitur de Episcopis decem Provinciarum Asiæ. Hæ porro Pro-

vinciæ erant exigua portio Ecclesiæ Orientalis, nec nisi tertiam partem Patriarchatus Constantinopolitani postea constituerunt. Constat autem ex testimoniis supra citatis S. Athanasii & Luciferi Calaritani, plerosque Episcopos aliarum Orientis Regionum fuisse tunc temporis Orthodoxos, quod & ipse Hilarius innuit, cum agendi rationem & clementiam Episcoporum Orientalium erga lapsos approbat.

Et verò ex dictis antea constat, Episcopos Orientales, qui Semiariani appellantur, in Concilio Seleuciensi aliis Episcopis numero superiores fuisse. Adhuc enim, teste Hilario Lib. contra Constantium n. 12. quinque supra centum, inter quos S. Cyrillus Hierosolymitanus; Ariani vero plures triginta quatuor, juxta Socratem L. 2. cap. 39. aut triginta septem, juxta Sozomenum Libro 4. cap. 22. reliqui circiter quindecim ex Ægypto pro homeusio retinendo cum S. Hilario constanter pugnabant: illos porro Semiarianos tanquam fratres habebat S. Athanasius, ut supra observatum fuit.

II. S. Hilarius loco citato testatur multos illarum etiam Provinciarum Episcopos ob suam in fide constantiam exilio multatos esse: *Exiliis Episcoporum inquit, vires auctæ sunt profanorum; non omnes ergo hæresi consenserunt.*

Ex eodem S. Hilario nobis opponunt hæc verba ex Libro de Trinitate n. 1. « Non sum, inquit, nescias difficillimo me tempore scribere hæc adversum vesanam imperiorum hæresim, Dei Filium creaturam esse affirmantem, aggressum fuisse; multis jam per omnes ferè Romani Imperii Provincias Ecclesiis morbo pestiferæ huius prædicationis infectis. Ergo omnes ferè Romani Imperii Provincia Ariana tunc temporis infecti sunt.

Resp. hoc unum ex his sancti Doctoris verbis colligi posse, Arianam scilicet hæresim in omnibus ferè Romani Imperii Provinciis tunc temporis sepius quidem; ac constat ipsam non prævaluisse Occidentibus scilicet Episcopis (quorum vigilantiam & constantiam tantopere commendat S. Doctor) in id conspirantibus, ut pestiferam luem grassantem extinguerent. Hinc rectè Monachi Benedictini in hunc locum, « Ne quis fortè, inquit, ex Libri huius initio animam inducat, veram fidem tunc temporis in toto orbe fuisse extinctam, recolendum est quod Socrates ait L. 2. cap. 27. Achajæ & Illirici Civitates & reliquæ Occiduarum partium Ecclesiæ, tranquillæ adhuc erant & inconcussæ, tum quod inter se consentirent, tum quod fidei regulam à Nicæno Concilio traditam constantissime retinerent. » Idem prorsus confirmat Severus Sulpitius Libro antea citato, *Quod moriendum sit pro Dei Filio.*

Solvitur Obiectio ex sancto Augustino.

S. Augustinus Epistola paulo antè citata ad Vincentium Rogatistam, non dissimulat Ecclesiam aliquando multitudine scandalorum obscurari, quamvis semper in ea sint fortes aliqui ac strenui viri qui audacter ac constanter fidem defendunt: verum, eos paucos esse præ aliorum multitudine, affirmat sanctus Doctor. Cap. 9. n. 30 sic loquitur: « Ipsa est (Ecclesia) quæ aliquando obscuratur, & tanquam obnubilatur multitudine scandalorum, Et n. 31. *Quis nescit illo tempore obscuris verbis multos parvi sensus fuisse delusos, ut putarent hoc credi ab Arianis, quod & ipsi credebant: alios autem timore cefisse & simulate consensisse? ... Illi vero qui tunc firmissimi fuerunt, & verba Hæreticorum insidiosa intelligere potuerunt, pauci quidem in comparatione cæterorum, sed tamen etiam ipsi quidam pro fortiter exulabant, quidam toto orbe latitabant... Hilarius ergo decem Provinciarum Asiæ aut zizania non triticum arguebat, aut ipsum etiam triticum, quod defectu quodam periclitabatur. Pauci ergo (concludunt) tunc temporis erant in fide firmissimi, in comparatione aliorum qui hæresim loquebantur.*

Resp. Firmissimos illos ac constantes viros in fide retinenda & defendenda paucos fuisse, non quidem comparatione Hæreticorum, sed comparatione aliorum Catholicorum qui verè quidem, licet non ita splendide ac publicè, fidem prædicabant. Quatuor scilicet eo loci designat S. Augustinus Catholicorum Episcoporum ordines: 1. eos quos vocat parvi sensus. 2. alios timidos, qui simulate consenserant.

3. eos qui firmissimi erant, in quibus eminebat Ecclesia.
4. denique, eos, qui tametsi firmissimi non essent, bonum tamen triticum erant, qui defectu firmitatis ac constantiæ periclitabantur; *triticum quod defectu quodam periclitabatur*, ait S. Doctor. Cum autem idem S. Augustinus affirmat firmissimos illos paucos fuisse in comparatione aliorum, de illis loquitur qui re ipsa Catholici erant in decem Provinciis Asiæ Episcopi, sed qui vel parvi erant sensus, vel timidi, vel qui defectu firmitatis periclitabantur. Isti porro re ipsa fidei Catholicæ adhærebant, & imò & eorum aliqui exilio multabantur, alii verò dispersi latitabant, quos *triticum* appellat S. Doctor. Ergo *firmissimi* in quibus eminebat Ecclesia, pauci ab Augustino dicuntur, comparatione dumtaxat ad alios Catholicos minus firmos ac conspicuos, non verò ad Hæreticos.

Solvitur Obiectio ex Vincentio Lirinenſi.

Vincentius Lirinenſis Common. cap. 6. sic loquitur de tempore Conciliorum Seleucienſis & Ariminenſis. «Quando Arianorum venenum, non jam portiunculam quamdam, sed penè orbem totum contaminaverat, adeo ut propè cunctis latini sermonis Episcopis, partim vi, partim fraude deceptis, caligo quædam mentibus offunderetur.... Tunc liquidem non solum parvæ res, sed etiam maximæ labefactatæ sunt.... Urbes, populi, Provinciæ, nationes, universum postremò Romanum Imperium funditus concussum & emotum est. Et capite sequenti: Quis ille tam demens est, qui eos.... non exoptet sequi.... quos pro religionis vetustatis tenacitate tanto munere Dominus dignos judicavit, ut per eos... nefarias illas novellæ impietatis non litteras, sed lituras, infuso cœlitus Episcopis fidelium lacrymarum fonte, deleteret universum postremo jam penè mundum sæva repentinæ hæreseos tempestate perculsum, ad antiquam fidem à novella perfidia... revocaret.» Ergo hisce temporibus cuncti propè Episcopi & universus penè mundus Ariana hæresi scædati sunt.

Resp. Vincentium eo loci Oratorum more amplificare culpam, & numerum augere eorum, qui sive per vim sive per fraudem ab Arianis decepti sunt. Quapropter verba ipsius interpretanda sunt ex iis quæ Veteres circa rem illam Scriptis nobis tradiderunt. Et certè, si quæ ibi refert Vincentius ad verbum accipiantur, non solum omnes penè Episcopi, sed & cuncti propè fideles in hæresim consensisse dicendi sunt; quod si semel ita sit, Ubi ergo erit proprietas Catholici nominis, ut verbis utar S. Optati Milevitani L. 2. de schismate Donat. n. 1. cum inde dicta sit Catholica, quod sit rationabilis & ubique diffusa? Nam si sic pro voluntate vestra in angustum coarctatis Ecclesiam; si universas subducitis gentes, ubi erit illud, quod Filius Dei meruit? Ubi erit quod libenter ei largitus est Pater in secundo Psalmo dicens, Dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ?

Et vero totus est Vincentius cap. 3. 4. & alibi, ut probet, hanc unam fidem veram esse, quam tota per orbem terrarum confitetur Ecclesia: & si aliqua Ecclesiæ particula se ab universalis fidei communione præciderit, tunc pestifero corruptoque membro sanitatem universi corporis esse anteposendam. Quomodo ergo sentire potuisset, nisi per summam contradictionem, Pastorum & fidelium maximam partem à vera fide defecisse tempore Arianorum?

Adde, Vincentium in loco qui opponitur, apertè innuere maximam Episcoporum & fidelium partem in avita fide firmam & constantem tunc temporis permansisse. «Tunc, inquit, temerata conjuges... profanata Virgines, dilacerata Monasteria, disturbati Clerici... acti in exilium Sacerdotes, oppleta Sanctis ergastula... quorum pars maxima, interdictis urbibus, protrusi atque extorres, inter deserta, speluncas... nuditate, fame, siti affecti, contriti & tabefacti sunt.» Et vero eadem sermonis exaggeratione dixit Vincentius, cunctos propè latini sermonis Episcopos hæresi consensisse, quæ etiam dixit ducentos Episcopos, à quibus primum damnatus est Nestorius, esse omnes fere Orientis Episcopos. At certum est extitisse in Oriente Episcopales Sedes 722. Non absimili exaggeratione utitur Liberius S. P. in Epistola ad Orientales, ubi ait omnes Occidentis Episcopos Ariminum confluisse, cum ta-

men certum sit 400. dumtaxat Synodo Ariminensi adfuisse. Apud Socratem Lib. 4. cap. 12. pag. 223.

Instabis 1. Quæ ibi refert Vincentius Lirinenſis, ea stricte & ad verum accipiendæ esse de generali Episcoporum pene omnium defectione, probat hujus Doctoris scopus & regula quam ibi statuit. Videlicet cap. 4. Commonitorii expendit quid facto sit opus viro Catholico, «Si quando novella aliqua contagio non jam portiunculam tantum, sed totam pariter Ecclesiam commaculare conetur;» universalisque hujus contagionis exemplum profert ex Historia Arianiſmi, Quando nempe, inquit c. 6. Arianorum venenum &c. Hanc autem in tali casu, seu in tanta rerum confusione regulam sequendam tradit: Tunc providebit (Christianus Catholicus) inquit c. 4. ut antiquitati in hærear, quæ prorsus jam non potest ab ulla novitatis fraude seduci. Et c. 6. loquens de Arianorum tempore: Tunc, inquit, quisquis verus Christi amator & cultor extitit, antiquam fidem novellæ perfidiæ præferendo, nulla contagii ipsius peste maculatus est. Ubi profecto supponit totam pene Ecclesiam hæresi posse scædari, idque circa tempora Concilii Ariminensis contigisse generali quadam omnium prope Occidentis Episcoporum defectione; ergo &c.

Resp. nego antecedens. Namque Vincentii verba ad litteram intelligi non possunt de universali omnium pene Episcoporum defectione, & de generali contagione, quæ totam pariter Ecclesiam infecerit, quin ille Doctor secum ipse manifeste pugnet, & principium, quod ibi statuit, funditus subvertat. Nimirum Vincentius ibi ante omnia hoc generale principium statuit, quo veritas Catholica ab errore secernatur: videlicet, nullum esse dogma vere propriæque Catholicum, quod tres simul characteres, seu tres notas insignes non habeat; universitatem, hoc est, communem totius Ecclesiæ per orbem dispersæ professionem: antiquitatem, & in ipsa antiquitate, communem Patrum, qui diversis temporibus floruerunt, consensionem. «Quod nunquit c. 3. ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est. hoc est vere propriæque Catholicum: quod ipsa vis nominis ratioque declarat, quæ omnia fere universaliter comprehendit. Sed hoc ita demum fiet, si sequamur universitatem, antiquitatem, consensionem. Sequemur autem universitatem hoc modo, si hanc unam fidem veram esse fateamur, quam tota per orbem terrarum confitetur Ecclesia &c.» Ut autem planiora fiant, quæ de tribus illis Catholicis dogmatis characteribus præmisit, eos exemplis sigillatim illustrat. Ac primo quidem sectandam universitatem probat exemplo fidelium Africa, qui Donati tempore, cum se multa illius Regionis pars Catholici nominis pariter & Religionis immemor, unius hominis sacrilegam temeritatem Ecclesiæ Christi præponeret; «Tunc, inquit, quicumque per Africam constituti, profano schismate detestato, universis mundi Ecclesiis adfocati sunt.... egregiam profecto relinquentes posteris formam, quemadmodum scilicet deinceps bono more, unius aut certe paucorum vesanix universorum sanitas anteferretur.» Atque hoc ipsum multoties repetit, & ab omnibus Catholicis diligenter observandum inculcat sub finem Commonitorii: «Catholicæ, inquit, Apostolicæque Ecclesiæ sequantur necesse est universitatem, antiquitatem, consensionem &c.» Hinc idem Vincentius c. 4. «Quid igitur faciet Christianus Catholicus, inquit, si se aliqua Ecclesiæ particula ab universalis fidei communione præciderit? Quid utique, nisi ut pestifero corruptoque membro sanitatem universi corporis anteponat? Et c. 38. Si quando pars contra universitatem... rebellaverit: præferant portionis corruptioni, universitatis integritatem.

Hoc vero principio semel posito, totiesque inculcato, quis non videat Vincentium pugnantia locutum fuisse, si verba superius objecta ad litteram accipiantur de integra omnium prope Episcoporum defectione, & de universali contagione, quæ totam pariter Ecclesiam commaculaverit? Etenim si omnes pene Episcopi ab avita fide ad novellam perfidiam desciscere semel supponantur; si hæreseos contagio totam pariter Ecclesiam commaculare, ubi erit Universitas, primus ille & præcipuus dogmatis Catholici character secundum Vincentium? Quod faciet Christianus Catholicus; An portiunculam universitati anteponet, membrum universo corporis? Ad antiquitatem, inquit, recurrat, antequam fidem novellæ perfidiæ præferat. Verum 1. Novatores omnes

P. 251. A.

Ibid. D.

Pag. 26.

Bibliot. PP. To. 7. p. 250.

Ibid. p. 251. B.

Ibid. p. 250. F.

Ibid. p. 251.

Ibid. p. 250. col. 2. F.

Ibid. H.

Ibid. p. 261. col. 1. A.

Ibid. p. 250. col. 2. F.

Ibid. p. 26. col. 1. A. B.

omnes antiquitatem, imo & Scripturam ipsam suis erroribus prætereundum solent. 2. Quis Iudex erit doctrinæ illius antiquæ? Privatus quilibet post privatam examinationem? At quam pauci hujus examinis ac discussionis capaces sunt! Quam privato Novatorum spiritui ac phanatismo favet hæc responsio!

Instabis 2. Quod ibi à Vincentio dicitur de tempore Arianismi, illud ab ipso non obiter & perfunctorie, aut quasi aliud agente dicitur, nec spectari potest ut aliquod verbum, quod huic Authori incaute exciderit: namque loquitur ex systemate in omnibus secum coherente: leges tradit, quibus in quovis casu veritas à fallitate discernatur, inter varios casus eum proponit, in quo novella aliqua contagio non jam Ecclesiæ portiunculam tantum, sed totam pariter Ecclesiam commacularet: hujus casus exemplum profert ex tempore Arianorum, qui cuncti prope Episcopi Latini decepti sunt; atque in tali casu hanc regulam statuit, ut nempe antiquitas, quæ prorsus jam non potest ab ulla novitatis fraude seduci, consulatur. Atqui hæc omnia aperte demonstrant: 1. fieri posse, juxta Vincentium, ut hæresis contagio generalis sit, & universam pene Ecclesiam commaculet. 2. id contigisse Arianorum temporibus, cum scilicet cuncti prope Latini Episcopi decepti sunt; ergo &c.

Resp. ad singulas minoris propositionis partes.

Ad primam; distingo: fieri potest ut hæresis contagio generalis sit respectu omnium Christiani orbis regionum, per quas nova aliqua hæresis grassetur, concedo: respectu omnium, aut fere omnium Ecclesiæ Pastorum aut fidelium, quasi ii prope omnes ab avita fide ad hæresim possint deficere, nego. Hæresis contagio duplici sensu dici potest generalis: 1. si pestifera læs in omnes orbis Christiani regiones penetret, serpat, grassetur; etiam si major fidelium & Pastorum pars in illis regionibus infectis firma, stabilis & inconcussa in fide permaneat: quo sensu sanctus Hilarius Lib. 6. de Trinit. num. 1. asserit omnes ferme Romani Imperii Provincias & Ecclesias morbo pestiferæ hæreseos Filium Dei creaturam esse affirmantis, infectas fuisse; cum tamen sanctus Doctor in Lib. de Synodis circa hoc idem tempus exarato, laudibus ad cælum extollat Episcopos per omnes illas regiones dispersos, ob firmam, inconcussam & imperturbatam eorum in fide avita retinenda & propugnanda inconstantiam. Quo etiam casu, si morbus pestilens in Provinciam aliquam invadat, solemus dicere, regionem illam universam peste infici, etiam si non plus sextam partem morbus in illa regione afficiat. Secundo sensu dici potest hæreseos contagio esse generalis, si hæresis non solum per omnes orbis regiones grassetur, sed insuper omnes aut fere omnes fideles & Pastores corrumpere. Jam vero Vincentius de contagione universali loquitur priore dumtaxat sensu; alias & secum ipse pugnaret, & unam è præcipuis Ecclesiæ notis, universitatem scilicet, ipsi detraheret, omnibusque adversaretur Patribus, qui Ecclesiam universalem esse debere, nec ad paucos restringi unquam posse, adversus Donatistas, Luciferianos aliosque veteres Schismaticos & Hæreticos data opera propugnaverunt. *Erit anathema*, inquit S. Augustinus Ep. 93. ad Vincentium c. 7. *quisquis annuntiaverit Ecclesiam præter communionem omnium gentium.* Et certe Vincentius loco citato non ait, "Quid si novella aliqua contagio... totam pariter Ecclesiam commaculet? Sed, commaculare conetur?" Quæ sane verba sensum præferunt longe diversum ab eo, quem illi Doctori affingunt adversarii.

Ad secundam: Dum Vincentius ait cunctos prope latini sermonis Episcopos partim vi, partim fraude deceptos fuisse, hyperbolice loquitur, & verba ipsius, quamvis dicta videantur de omnibus Episcopis Latinis, restringenda sunt ad solos Episcopos Ariminen- ses, quorum numerus erat quidem absolute magnus, sed tamen minor numero Episcoporum qui in Occidente Arianis, horumque formulis fortiter re- stiterunt, ut constat ex supra dictis, præsertim vero ex testimonio Luciferi Calaritani, quod nobis hac in re invictum videtur. Namque Episcopus ille ferventiori & amariori zelo accensus, omnes quotquot ab Arianis, sive per vim, sive per fraudem decepti, formulis subscriperant, velut apostatas semper habuit, nec eos unquam, etsi pœnitentes, ad communionem suam admisit. *Lucifer*, inquit Severus Sulpitius L. 2. *Historiæ sacræ*, *in tantum eos, qui Arimini fuerant,*

condemnavit, ut se etiam ab eorum communione sece- creverit, qui eos sub satisfactione vel pœnitentia receperant. Nihilominus adversus Constantium scribens aliquot mensibus post lapsum Ariminensem, impio Imperatori exprobrat, quod cum is nihil non tentasset, ut Occidentem perverteret, vani tamen & irriti fuerint illius conatus. "Tua novella prædicatione, inquit *Lucifer*, & recens religio... non solum adhuc limitem Romanorum peragere non valuit, & utique te satis agente; sed & ubi radices figere tentaverat, aruit, recedentibus scilicet omnibus Dei famulis à te, atque paucis tuis... tecum manentibus." Ex quibus verbis apertum est, numerum eorum, qui sive Arianismum aperte profitebantur, sive ab Arianis decepti erant, quales Ariminen- ses Episcopi, exiguum fuisse in comparisonem eorum, qui in Occidente veram fidem tunc temporis constanter retinebant.

Sed, inquit, cur ergo in secundo illo casu, quem affert, ad solam antiquitatem, non ad universitatem provocat; nisi quia supponit universitatem tunc deficere?

Resp. Vincentium voluisse singulas dogmatis Catholici notas exemplis explicare & illustrare; atque idcirco primum protulit exemplum, quo doceret semper sectari oportere universitatem, hocque desumpsit ex fidelibus Africae, qui tempore Donatistarum, "profano schismate detestato, universis mundi Ecclesiis ad sociati sunt, egregiam relinquentes posteris formam, quemadmodum deinceps paucorum vestigia, universorum sanitas anteferebatur." Tum vero exemplum attulit, quo doceret adharendum quoque semper antiquitati, atque istud exemplum repetit ex fidelibus, qui Arianorum antiquam fidem novella perfidia prætulerunt. Sicut autem dum priore exemplo universitatem sequendam docet, nec excludit antiquitatem, sed supponit; sic pariter dum posteriore docet antiquitate standum, non excludit universitatem. Hinc in fragmento Commonitorii secundi, summam repetens quæ fufius ante explicaverat, utriusque simul, universitatis scilicet & antiquitatis sectandæ necessitatem disertis verbis commendat: "Diximus, inquit, in ipsa rursus Ecclesia universitatis pariter antiquitatis consensionem spectari oportere."

Solvitur Objeçtio ex Theodoro.

Theodoretus L. 2. Hist. c. 21. aperte significat maximam Episcoporum partem circa tempora Concilii Ariminensis, formulam fidei à Valente compositam subscripsisse. "Alii, inquit, metu perculsi, alii fraude inducti subscriperunt. Quotquot vero consentire his recusarunt, in ultimos orbis fines relegati sunt."

Resp. Theodoretum eo loco non de omnibus, sed de solis Episcopis Ariminen- sibus agere, quorum multos, eo quod nollent formulam Valentis approbare, Arimino in Nicen. Civitatem Thraciæ jussu Constantii deductos esse refert Theodoretus, ubi alii metu perculsi, alii fraude inducti subscribere; ceteri vero, qui assentiri noluerunt, in ultimas terrarum oras relegati sunt. Addit Historicus initio Capituli sequentis, eandem formulam ab universis veritatis propugnatoribus, maxime vero ab Occidentali- bus reprehensam fuisse: "tum subjicit Epistolam Damasi & aliorum Occidentalium ad Episcopos Illirici scriptam."

Solvitur Objeçtio ex Marcellino & Faustino Presbyteris.

Marcellinus & Faustinus Presbyteri in Libello quem ad Imperatores Valentinianum, Theodosium, & Arcadium obtulerunt, testantur omnes Episcopos, exceptis paucissimis, tempore Conciliorum Seleuciensis & Ariminensis in Arianam hæresim lapsos esse.

Similiter Auxentius Mediolanensis Episcopus Ari- nus, ad Imperatores Valentinianum & Valentem, apud S. Hilarium L. contra Auxentium, scribit, pau- cos fuisse Episcopos qui formulæ Ariminen- si contradixerint. "Ego quidem, inquit, æstim non oportere sexcentorum unitatem post tantos labores ex con- tentione paucorum hominum refricari ab abjectis vante"

Bibliot.
PP. T. 6.
p. 347. F.

Bibliot.
PP. T. 4.
p. 243. G.

Bibliot.
PP. T. p.
262. col.
1. B.

P. 102.
B. G.

Ibid.

Tom. 5.
Bibliot.
PP. p. 65.

P. 1270.
A. B.

Ibid. p.
250. col. 1
F.

To. 2. p.
241. A.

P. 1272. A. «ante annos decem, (loquitur de SS. Hilario & Eusebio Vercellensi) sicut & Scripta manifestant... Ut autem pietas vestra verius cognosceret ea quæ gesta sunt in Concilio Ariminensi, transmissi, & peto ut nea libenter legi præcipiatis. Sic enim cognosceret serenitas vestra, quia qui jam dudum depositi sunt, hoc est, Hilarius & Eusebius, contendunt ubique schismata facere.

Tom. 10. P. 919. C. Eadem quoque refert Julianus Eclanensis Episcopus, apud S. Augustinum Lib. 1. Operis imperfecti contra Julianum c. 75. «Cum, inquit, sub Ariano Principe vir plenissimæ fidei Athanasius Alexandrinus Episcopus, dilapso à fide Apostolorum omni pene mundo, impietatis temporibus obstitisset... de sexcentis & quinquaginta, ut fertur, Episcopis vix septem inventi sunt, quibus cariora essent Dei præcepta, quam Regis.

Tom. 4. part. 2. P. 289. Resp. In præsentī causa non esse audiendos Marcellinum, Faustinum, Auxentium & Julianum. Etenim Marcellinus & Faustinus Luciferianorum Schismatici pertinaciter addicti ab Ecclesia recesserant, quod ipsa in sinum suum & in gradum pristinum recepisset Episcopos tempore persecutionis lapsos. Unde mirum non est, si his cæterisque Catholicis Episcopis à quibus schismate disjuncti erant, hæreseos crimen imposuerint. De duobus illis Schismaticis sic scribit S. Hieronymus initio Dialogi adversus Luciferianos: «Proxime accidit ut quidam Luciferi sectator, cum alio Ecclesiæ alumno odiosa loquacitate contendens, caninam facundiam exercuerit. Asserebat quippe universum mundum esse diaboli; & ut jam familiare est eis dicere, factum de Ecclesia lupanar.

P. 1262. v. 5. Quod spectat ad dictum Auxentii, recte Monachi Benedictini in admonitione ad Librum sancti Hilarii contra hunc Hæreticum, «Ea verba, inquit, sunt Hæretici in æstu disputationis, qui quo meliorem causam suam faciat, hyperbolice loquitur: quomodo proxime ante Ariminensis Concilii (quod Sulpitio teste, eique consentiente S. Athanasio, non multi supra quadragintos, imo juxta Maximinum Ariarium, trecenti & triginta dumtaxat convenere,) sexcentorum Episcoporum unitatem jactitare non verubescit.

Apud Aug. To. 10. P. 919. D. Denique Julianus unus fuit à Pelagianorum antesignanis, quorum maxime intererat concessum Ecclesiæ non errandi privilegium denegare. Aliande verò Hæreticus iste falsi manifeste convincitur, dum in loco citato ait, Patres Ariminenses numero sexcentos & quinquaginta fuisse; & ideo Trinitatis confessionem negasse, ne Athanasiani vocarentur.

Solvitur Obsectio ex Socrate & Sozomeno.

Narrant duo illi Historici, etiam post finitum Ariminense Concilium & Episcoporum discessum, formulam Ariminensem in omnes Occidentis Ecclesias, jussu Imperatoris, ut subscriberetur, directam fuisse. Ergo tunc temporis impietas Ariana omnes Occidentis Ecclesias occupavit.

P. 140. B. C. Socrates Hist. L. 2. c. 37. «Imperator, inquit, jam quidem antea in animo habebat, opinionem Arianæ per omnes Ecclesias disseminare. Tum vero maxime studens id perficere, ut illa reliquis omnibus prævaleret, discessum Episcoporum contumeliam suam interpretatus est: contemptum ab illis se dicens, eo quod præter ipsius sententiam Concilium dissolverent. Quapropter Ursacio ac Valenti eorumque asseclis, quidvis contra Ecclesias agendi liberam potestatem dedit. Expositionem autem fidei quæ lecta fuerat Arimini, ad Ecclesias Italiæ mitti jussit: mandans ut quicumque ei subscribere nollent, pelle-rentur Ecclesiis, & in eorum locum alii substituerentur. Et primus quidem Liberius Romanæ urbis Episcopus, cum fidei illi consensum accommodare renuissent, in exilium mittitur, Felice in ejus locum ab Ursacianis suffecto.

Resp. 1. deceptum fuisse Socratem, cum scripsit Episcopos Ariminenses soluta Synodo formulæ fidei Arianorum subscripsisse. Longe verisimilius est eos, stante adhuc Synodo, tardio varisque ærumnis affectos tandem subscripsisse formulæ, quam paulo ante constanter rejecerant. Namque constat ex S. Hieronymo aliisque monumentis antea laudatis, Patres illos Ariminenses statim à Concilio, ubi Ursacianorum triumphos audire, fraude detecta, errorem eju-

rasse, cæterosque per orbem dispersos Episcopos perfidiam Arianam multis in Conciliis proscriptisse. Id etiam manifeste constat ex Confessione Eustathii, Silvani ac Theophili apud Sozomenum Lib. 6. Hist. cap. 11. «Anathema præcipue dicimus (ajunt) Ario, & iis quæ in Ariminensi Synodo gesta sunt contra prædictam fidem sancti Concilii Nicæni, quibus ab oppido Thraciæ Nice allatis, dolo ac perjurio circumventi, Constantinopoli subscripsimus.

Sozomenus Lib. 4. c. 19. duplicem, eamque diversam hujusce facti relationem commemorat. «Jam vero, inquit, quemadmodum formulæ à Valente & Ursacio prolata postea consenserint, commemorandum est; quod quidem diversimode relatum comperi. Narrat deinde nonnullos sensuisse, stante Synodo, alios vero, ea soluta, Episcopos dictam formulam approbasse. Prior vero narratio longe magis ad verum accedit, ut dictum est.

Resp. 2. etiam admissa Socratis narratione, hoc unum sequi, nempe Constantium imperasse quidem ac tentasse, ut omnes Arianae formulæ acquiescerent, sed frustra & incassum. Tot quippe Episcoporum, Presbyterorum, ac populorum resistentia, etiam intentatis exiliis aliorumque suppliciorum pœnis, & firmam ac constantem eorum in doctrina Catholica retinenda fidem, & Imperatoris impium ac irritum conatum clarissime demonstrant.

Expenditur factum Honorii Summi Pontificis.

Sergius Patriarcha Constantinopolitanus datis ad Honorium Summum Pontificem Litteris refert, Cyrum Alexandrinum in reducendis ad unitatem fidei Hæreticis, qui in Ægypto, Thebaide ac Lybia versabantur, feliciter allaborasse, propositis novem doctrinæ Capitibus, quorum septimum erat, unam dumtaxat in Christo operationem esse; Sophronium vero tunc simplicem Monachum, deinde Patriarcham Hierosolymitanum, adversus Cyrum strenue pugnassee pro duplici in Christo voluntate & operatione. Addit, periculum esse ne hujus novæ quæstionis occasione pax & concordia Ecclesiæ turbetur, ac difficilior fiat Hæreticorum ad Ecclesiam reditus: sibi longe consultius videri, si ex utraque parte silentium imponeretur; quandoquidem nec Scriptura, nec ulla Ecclesiæ definitione constat, aut unam, aut duas in Christo dicendas esse voluntates, quas, ait Honorius Summus Pontifex, neque Evangelicæ vel Apostolicæ Litteræ, neque Synodalis examinatio super his habita, vix sunt terminasse. Hujus silentii obtentu patentem ad errorem Monothelitarum aditum disseminandum apertum fuisse, eventus ipse comprobavit. Viam hanc silentii à Sergio propositam probavit & amplexatus est Honorius: hinc in suspicionem erroris adductus, ac saltem velut hæreseos fautor à sexta Synodo anno Christi 680. damnatus fuit.

Magnum ex illo Honorii facto causæ suæ præsidium repetunt, qui nobis hic adversantur; ac duo inde probare nituntur: primum, longe majorem Episcoporum tum Orientis tum Occidentis partem unam cum Summo Pontifice Honorio, errori Monothelitarum consensisse: alterum, ex silentio Episcoporum Occidentalium circa Epistolam Honorii, male inferri eam probatam ab illis ac receptam fuisse; adeoque cassum ac nullum esse argumentum, quo ex silentio Episcoporum tacitus illorum consensus eruitur.

Tria sunt quæ hic in quæstionem veniunt.

Primum, utrum Honorius S. Pontifex in errorem Monothelitarum lapsus revera fuerit,

Secundum, utrum Epistola Honorii ad Sergium vim habeat & auctoritatem Apostolicæ definitionis.

Tertium, utrum major pars Episcoporum Orientis & Occidentis dictam Epistolam cognoverit, ac tacito saltem, ut vocant, consensu approbaverit.

Utrum Honorius in errorem Monothelitarum lapsus reipsa fuerit.

Theologi fere omnes Honorium ab errore vendicant; quamquam fateantur, suo silentio seu intempestiva sua dissimulatione, errori impensius illum faville.

Hoc certum: Honorium à sexta Synodo generali perstrictum ac damnatum fuisse. Qua verò præcisè de causa? Controvertitur. S. Maximus Honorio coætaneus, id errore facti contigisse arbitratur, nempe ex malè reddita in Græcum sermonem, quæ latinè scripta fuerat, Honorii Epistola, sive fraude, sive inscitia aliquorum Græculorum id obtigerit. *Verisimile est*, ait S. Maximus Tomo dogmatico ad Marinum Presbyterum, inter Opuscula Theologica, eos mentiri ac subdere, quod ille in suis verè sermonibus non scripsit; hocque moliri adversarios, ut opinionis suæ, quæ planè non optima sit, ex viri Litteris velamentum quærant, quas contra ejus mentem malè interpretantur. Unam scilicet dixit Honorius in Christo voluntatem, quia à Dei tale assumpta est natura nostra, non culpa; (sunt verba Honorii) hoc est, ait S. Maximus, non ex peccato.... Hoc enim solum spectat, ut libidinosa ac vitiatam, non ut naturalem voluntatem à Salvatore eliminaret; quodque in naturali quoque ac humana illi cum Patre ac Deo voluntate conveniret, nulla cum eo ex repugnantia universitate. Atque hunc verum ac genuinum esse Honorii sensum ostendit tum ex Abbate Anastasio, tum ex Amanuensi, cujus operausus est Summus Pontifex, ut suam ad Sergium Epistolam exararet. Ego quidem, pergit sanctissimus Martyr, sic se habere sensum existimo, ab omni plane suspitione purum. Certiorem autem ipsum reddidit sanctissimus Presbyter Dominus Abbas Anastasius, è seniore Roma reversus, vir, si quis alius, divina virtute ac prudentia ornatus; qui & dixit, diu se multumque cum magna illic Ecclesiæ sacratissimis viris sermonem contulisse, ejus, quam ad Sergium scripserant, Epistolæ gratia: sciscitando, quid causæ esset, ac quomodo una illi voluntas inserta esset: invenisseque ejus rei causa dolentes, ac excusantes; prætereaque: qui jubente Honorio hanc latinè dictaverat, sanctissimum Abbatem Joannem, ei ab Epistolis adiutorem, affirmantem, nullo modo in ea per numerum unius provsus voluntatis mentionem fecisse, licet hoc nunc ab eis confictum sit, qui Epistolam græcè reddiderunt. At neque ullo modo abolendam seu excludendam censuisse naturalem Salvatoris, quæ homo est, voluntatem; sed eam dumtaxat, quæ nostra est, atque vitii labem habet, penitus eliminasse ac sustulisse.

Et in disputatione cum Pyrrho, respondens S. Doctor objectioni, quam Pyrrhus ex Honorii Epistola ducebat, vult legitimum illius sensum ab eo rescindendum esse, qui Honorii jussu Epistolam illam adordinavit. Quis, inquit, fide dignus istiusmodi Epistolæ interpret, is, qui eam ex persona Honorii scripsit, cum & adhuc vitæ superstes sit, ac qui cum aliis suis virtutibus, pietatis dogmatibus omnem Occidentem illustrat; an ii, qui Constantinopoli loquuntur, quod in mentem venit?.... Is igitur ipse, cum ad S. Constantinum Imperatorem, ex persona rursus S. Joannis Papæ de hac Epistola scriberet, dixit: "Unam voluntatem diximus in Domino, non divinitatis, sed humanitatis dumtaxat. Cum enim Sergius scripsisset, quod quidem duas voluntates in Christo contrarias indicarent, respondit: Unam voluntatem diximus Christum, non duas contrarias voluntates habuisse, carnis scilicet & spiritus, sicut nos habemus post peccatum, sed unam tantum, quæ naturaliter ejus humanitatem insigniret." Nihil certè ad sanam Epistolæ Honorii interpretationem aptius, commodius nihil ac illustrius proferri potest.

Verùm quidquid sit de mente ac sententia Honorii, sive Monothelitarum errori consenserit, sive silentio tantum faverit, hac in præsentiarum missa controversia, dato & non concessio Honorium errasse, nobis ad præsens institutum satis est demonstrasse, majorem Episcoporum tum Orientis, tum Occidentis partem, cum Honorio errorem contra fidem non propugnasse.

Utrum Epistola Honorii ad Sergium vim & authoritatem habuerit dogmaticæ & Apostolicæ definitionis.

Observa dogmaticam & Apostolicam æstimari de fide vel moribus definitionem, quæ à Romano Pontifice, virtute & authoritate suæ Sedis, fuis ad Deum precibus, consulta & sedulo expensa Ecclesiæ suæ Romanæ Traditione, rogata Cardinalium, seu Concilii sui ordinarii sententia, promanet, & toti Ecclesiæ velut regula ad observandum proponitur. Pontifex quippe, vel ipso iudice Bellarmino Lib. 1. de Concil. cap. 11. non debet solo suo iudicio fidere, aut expectare divinam revelationem, sed adhibere diligentiam, quantam res

tantia postulat, & ordinaria media; & tum demum expectare assistentiam Spiritus sancti & directionem divinam.

Dico igitur Honorii ad Sergium Epistolam, publicam & dogmaticam non continere fidei definitionem, quæ ad omnes fideles pertineat, sed privatam dumtaxat, atque ex quadam æconomia & politica hujus Summi Pontificis de silentio imponendo sententiam.

Probatur; Quia ea Epistola nec dogmatica est, nec publica, sed privata dumtaxat, & solius æconomiae seu politiae, quæ nec speciale aliquod dogma determinat, nec ad omnes fideles dirigitur: atqui talis est Epistola Honorii ad Sergium; ergo &c.

I. Ad omnes fideles eam directam non fuisse, probat vel una inscriptio, quæ est ad Sergium: probat, quod Epistola Honorii non aliunde quàm ex Scrinio Ecclesiæ Constantinopolitanæ deprompta fuerit, autographum ipsum Latinum cum Græca interpretatione: ad unum ergo Sergium missa fuerat, & ab eo recondita in Archivio Ecclesiæ suæ; unde tardius hinc educta, annis ferè post mortem Honorii quadraginta, diu incognita latuit, etiam in Oriente. Non ita certè est de iis Summorum Pontificum Litteris, quæ ad fidem pertinent, videlicet, Anastasii, Innocentii, Zozimi, Cælestini, Leonis &c. quæ licet ad aliquos nominatim dirigantur, quia tamen publicum dogma continent, per orbem totum Christianum, Orientem, Occidentem, diffunditur, ac vim & authoritatem publicæ legis obtinent. Accedit, quod Summi Pontifices, sive ante, sive post Honorium, summo consensu affirmant, Ecclesiæ Romanæ datum à Christo non errandi privilegium. Istud porro etiam tempore Honorii integrum perdurasse non aliter defendere possunt, quàm quod Honorius in sua ad Sergium Epistola, non publicam ex authoritate Sedis Pontificiæ, sed privatam dumtaxat Doctoris personam sustinuerit.

II. Epistolam Honorii dogmaticam non esse, sed dumtaxat æconomiae ac politiae.

Probatur 1. Quia nullum novum dogma fidei proponit aut determinat, nisi hoc unum, quod verissimum est, & de quo nulla movebatur controversia; duas scilicet in Christo naturas esse distinctas, inconfusas & impermixtas, divinam nempe & humanam: Christum operari divina & humana; non tamen duas in ipso esse voluntates & operationes contrarias ac sibi mutuò adversantes; humanam, seu naturalem ejus voluntatem vitiatam non esse nec corruptam, qualis nostra est: Quia, inquit, à divinitate assumpta est nostra natura, non culpa. Hoc capitali dogmate in tuto posito, cum intelligeret Summus Pontifex Cyrum Alexandrinum ex una parte, unam dumtaxat in Christo voluntatem & operationem prædicare; Sophronium ex altera, duas; Sergium verò, nec unam, nec duas dicendas, sed silentium eam in rem servandum esse putaret, Honorius æconomiae causa & animo servandæ pacis, viam silentii, quam Sergius aperuerat, probavit & secutus est, ratus "novas esse vocum quæstiones, laudatque Sergium, novitatem vocabuli auferentem; ac prohibet, ne quis vel duas energias, vel unam audeat prædicare, quas, inquit, neque Evangelicæ vel Apostolicæ Litteræ, neque Synodalis examinatio super his habita, visæ sunt terminasse.... Neque æquum sit, ad Ecclesiastica dogmata trahere, quæ unusquisque in sensu suo abundans videtur secundum propriam sententiam explicare." Quibus certè verbis apertè significat, nihil se eam in rem definire. Quod "Dominus Jesus Christus, pergit ibidem Honorius, sit unus operator divinitatis, atque humanitatis; plenæ sunt sacræ Litteræ.... Utrum autem propter opera divinitatis, & humanitatis, una, an geminæ operationes debeant derivatæ dici vel intelligi, ad nos ista pertinere non debent, relinquentes ea grammaticis, qui solent parvulis exquisita derivando nomina venditare. Addit ibidem: secundum sanctiones divinatorum eloquiorum oportet sapere vel spirare, illa refutantes, quæ novæ voces noscuntur sanctis Dei Ecclesiis scandala generare, ne parvuli aut duarum operationum vocabulo offensi, sectantes Nestorianos nos vesana sapere arbitrentur, aut certè, si rursus unam operationem Domini nostri J. C. fatendam esse censuerimus, stultam Eutychianistarum attonitis auribus dementiam fateri putemur." Hæ profectò causæ sunt & rationes, quibus motus est Honorius, ut æconomiae cujusdam ac politiae causa, silentium utrique parti imponendum æstimaret.

Act. 12.
Conc. 4.
Tom. 6.
Conc. p.
928.

Tom. 6.
Conc. p.
929. B.

Ibid. p.
928. B.
Ibid. p.
932.

Ibid. B.

Id. D. E.

Probatur 2. Quia Sophronius ipse, strenuus ille erroris impugnator, ac Catholicae fidei vindex acerrimus, missis ad Honorium Legatis, re diligenter expensa, Honorio silentium imperanti acquievit.

An porro acquievisset, si pro comperto habuisset silentium illud in ipso Pontifice errorem tegere ac favere? Non puto. Constant ista ex secunda Honorii ad Cyrum & Sophronium Epistola, quæ refertur Actione 13. Synodi sextæ generalis, ubi sic legitur Pontifex: «Scribentes etiam communibus fratribus Cyro, & Sophronio Antistitibus, ne novæ vocis, id est, unius vel geminæ operationis vocabulo insistere vel immorari videantur: sed abrasa huiusmodi novæ vocis appellatione, unum Christum Dominum nobiscum in utriusque naturis divina vel humana prædicant operantem. Quanquam hos, quos ad nos prædictus frater & Coepiscopus noster Sophronius misit, instruximus, ne duarum operationum vocabulo deinceps prædicare innitatur, quod instantissime promiserunt prædictum virum esse facturum, si etiam Cyrus frater & Coepiscopus noster, ab unius operationis vocabulo discesserit.

Probatur 2. Constat, ut jam vidimus, tum ex Anastasio Abbate, tum ex ipso met Honorio, excitatam de una vel duplici in Christo voluntate & operatione quæstionem, discussam Romæ fuisse simul & à Deputatis Sophronii, & à Clero Romano, inter quos nullus reclamavit, nullus fidem Pontificis in suspensionem adduxit; ne unus quidem ejus Epistolæ vel sententiæ autoritate ad sectam Monothelitarum attractus legitur: non sub ipso, non sub Severino, non sub Joanne & Theodoro ejus successoribus, vel Romæ, vel in Italia, vel in Africa, vel in Occidente, quisquam hujus erroris contagione infectus apparet; quod quidem invictè probat, iis omnibus tunc temporis ante sextam Synodum persuasum fuisse, sanam & puram esse Honorii fidem, nec quidquam ab ipso in Epistola, quam ad Sergium scripsit, de dogmate pronuntiatum, sed uno dumtaxat pacis servandæ studio ex æconomia impositum circa excitatam controversiam silentium.

Accedit ad confirmationem, quod multis in Conciliis damnati fuerint, Cyrus, Sergius, Paulus, Pyrrhus, Primates Africani, Stephanus Numidiæ, Reparatus Mauritaniam, Victor Carthaginensis, totidem Synodos collegere, quibus mox appellatos Monothelitarum Coriphæos damnare; de Honorio altum silentium: aliis dictum anathema, non item Honorio. Intempestiva profectò ac periculosa dissimulatione, si re ipsa Honorius parem cum aliis errorem in sua Epistola docuisset, ac hæreticam evulgasset definitionem.

Dices 1. Ex mox dictis, quæstio de una vel duplici in Christo voluntate Romæ quasi Synodicè ventilata & expensa fuit, tanquam dogmatica quæstio ad fidem pertinens; & ita quidem eam nuncupat Synodus sexta generalis: Oportet, ait Actione 12. ad nos afferri regeſta ac dogmatica scripta... quæ sunt ab Honorio ad Sergium facta super præſenti quæſtione dogmatica. Et re ipsa Synodus Scripta hæc hæretica pronuntiat, & flammis jubet absumi.

Resp. Nego quæstionem in Epistola Honorii expressam velut dogmaticam habitam fuisse ab iis, qui eam Romæ expenderunt; quasi quæ ad disciplinam & æconomiam pertinent, in examen & quæstionem adduci non deberent, an expediant, vel non. Equidem sexta Synodus errore facti decepta ob perversam Epistolæ Honorii à Latino in Græcum sermonem translationem, existimavit Honorium re ipsa unam in Christo voluntatem, non duas admisisse: at de facto, testantibus Anastasio Abbate, & ipso Honorii Amanuensi, qui Epistolam scripsit, in primogenio autographo dictæ Epistolæ non legebatur unam esse in Christo voluntatem, sed tantum duas non esse, nempe contrarias ac sibi repugnantes. Quapropter, licet ista quæstio in se considerata ad fidem revera pertineat, ac sic judicaverit sexta Synodus; non is tamen Honorio & aliis multis sensus & animus fuit, qui salva duplici in Christo inconfusæ & impermixtæ naturæ distinctione, putavit in iis, in quibus verlabatur circumstantiis, abstinendum esse ab una vel duplici asserenda voluntate. Sexta quidem Synodus, inspecta, quam præ oculis habebat, Epistolarum Honorii versione seu interpretatione Græca, quæ falsum & erroneum sensum præſerebat, jure ac merito tanquam hæreticam damnavit Honorii doctrinam: at, ut dictum est, error erat facti; quia re ipsa talis expressa non erat Honorii

in suis autographis Epistolis Latinè scriptis, sententia & doctrina.

Dices 2. Honorius idem omnino scripsit & eodem modo locutus est ac Sergius: uterque duas contrarias voluntates dumtaxat excludere videbatur: uterque silentium imponendum censebat. Atqui tamen jure ac merito damnatus fuit Sergius. *Anathematizari prævidimus*, ait sexta Synodus in sententia adversus Sergium & Honorium, «eò quòd invenimus per scripta ejus, quæ ab eo facta sunt ad Sergium; quia in omnibus ejus mentem secutus est, & impia dogmata confirmavit.

Resp. Perversam & hæreticam Sergii mentem aperte satis patuisse ex Conciliis, quæ celebravit ex insidiis, quas struxit Dorensi Episcopo, quem Sophronius Romam destinaverat, ex persecutionibus, quibus Catholicos miserè vexavit. Doli ergo ac fraudis plenum erat silentium, quod Sergius servandum esse contendebat; nempe ut tempori sese accommodaret, ac tutiori & promptiori via posset subinde errorem disseminare: non ita Honorius, qui bono quidem, sed paulò faciliiori, ac minùs cauto animo, silendum in quæstione voluit; nondum satis in dolis ac fraudibus Hæreticorum detegendis eruditus & exercitatus. Neque enim Honorium ab omni culpa hic immuem omnino pugnare volumus.

Utrum major pars Episcoporum, tum Orientalium Occidentis, Epistolam Honorii cognoverit, & probaverit expresse vel tacito consensu.

Resp. 1. Quæstionem illam inutilem planè ac otiosam videri erga illos Theologos, quibus persuasum est, Honorium non errasse. Esto, inquiunt, ad notitiam Orientalium & Occidentalium pervenerit illius genuina ad Sergium Epistola; eo magis accepta & probata inde dicenda erit, quò magis cognita & non reprehensa.

Et verò, eò deveniant necesse est, quotquot hoc ipso imprimis Honorii exemplo utuntur, ut probent, Ecclesiam in suo de factis dogmaticis Judicio falli & errare posse: sic enim illi præjudicant puram & ab omni erroris labe immunem fuisse Honorii fidem. At, inquires, nonne à VI. VII. & VIII. Synodis damnatus est Honorius? Ita est, reponunt: sed errore facti, quia nempe adulterata & interpolata Honorii Epistola ipsis Patribus oblata fuit, progenuina & sincera. At, nonne educta illa fuit, inquires rursus, ex Archivio Ecclesiæ Constantinopolitanae? Quid tum? Quasi à Græcis interpolari & corrumpi non potuerit in patrocinium erroris, quem tuebantur? At saltem sexta Synodus hac sua in Honorium censura, tametsi errore facti lata supponatur, significat, existimare se Romanum Pontificem errare contra fidem, & censuræ subjici posse. Esto, inquiunt, ita sit: at de multitudine Episcoporum id nunquam sexta aut alia quælibet generalis Synodus pronuntiavit. Hic verò quæstio movetur de majori Episcoporum numero; an simul cum Pontifice Romano possit à fide deficere.

Resp. 2. Ut sententia eorum, qui Honorium contra fidem re ipsa peccasse, ac multò majorem Episcoporum partem ei adhæsisse arbitrantur, dilucidè intelligatur, duo sunt distinguenda tempora, nimirum ante, & post sextam Synodum. Honorius Epistolam ad Sergium scripsit anno 634. anno verò 638. moritur. Vacat per menses novendecim Sedes Apostolica: Synodus verò sexta habita est anno 680. annis 40. à scripta Honorii Epistola.

Certum est 1. Post sextam Synodum Epistolam Honorii omnibus Orientalibus & Occidentalibus pervulgatam & cognitam fuisse; atque Summos Pontifices, quotquot subsecuti sunt, censuræ in Honorium latæ adhæsisse.

Certum est 2. Ante ipsam sextam Synodum Episcoporum multitudinem publicè ac summo zelo adversus hæresim Monothelitarum insurrexisse, sicut invictè probant bene multa Conciliorum, Episcoporum, Abbatum, Presbyterorum monumenta, quæ referuntur in Concilio Lateranensi sub Martino I. an. 1649. Ab ista igitur ætate & aliquanto ante, ad sextam usque Synodum generalem fingi non potest, nisi per summam absurditatem, majorem Episcoporum partem Monothelitis assensisse. Tota igitur difficultas

*Ibid. p.
968. p.
969. C.*

*Ibid. p.
933. B.*

*Ibid. p.
944. E.*

*Tom. 6.
Conc. p.
112. 121.
128. 137.*

In quo posita sit præfens quaestio. De Orientalibus. Edit. Antwerp. To. 3. p. 551. D.

taseò devolvitur, utrum spatio annorum circiter decem à scripta Honorii Epistola, prævaluerit Monothelitarum error apud omnes fere, paucis admodum exceptis, Orientales & Occidentales Episcopos.

Baronius ad annum Christi 639. de Orientalibus affirmare videtur, cum refert fidei expositionem ab Heraclio editam, ab Episcopis Patriarchalium Sedium ultro admissam fuisse. « Quam, inquit, cum multa satisfactione & gratia exceperunt Patriarchalium Sedium Præsules, & grante ei consenserunt... » Cum in Oriente impietas prævaleret. » At longè abest Baronius, ut dicat, simul cum ipsis lapsum fuisse Honorium.

Quamquam per illos Sedium Patriarchalium Præsules, solos Patriarchas, non autem omnes, qui sub illis erant, Episcopos, Baronium intellexisse, non immerito dici posset. Ignorat enim nemo, Episcopos interdum sententia discrepare ac dissidere à suis Patriarchis, Primatibus vel Metropolitanis, quibus subijciuntur. Neque levis hæc conjectura est in præfenti Monothelitarum causa, sed certa probatio, quam suppeditat Theodorus Papa I. in Epistola Synodica ad Paulum Patriarcham Constantinopolitanum, ubi diligenter jubet inquiri in culpam Pyrrhi. « Primum quidem, inquit, quoniam Heraclium, (Imperatorem) » qui anathematizavit inviolabilem Orthodoxorum » Patrum fidem, diversis laudibus extulit, & sophisticam justificationem ipsius, in qua quasi Symbolum fidei » composuit, subscribendo firmavit, furtivisque surreptionibus quosdam Sacerdotes apud se singulatim » prædictam chartam (Ecthesim) roborare coëgit. »

Quosdam, ait, non omnes. Idem prorsus colligitur ex Concilio Lateranensi sub Martino I. Actione seu Secretario primo, ubi de Sergio dicitur: « Sergius autem illicitè præsumens Ecthesim, quam præforibus » Ecclesiæ suæ suspendens, divulgare studuit; & non » solum hoc, sed & per suam sententiam cum quibusdam ab eo subreptitiis modis deceptis Episcopis in » scripto firmavit. » Igitur per Præsules Sedium Patriarchalium Baronius intelligit Patriarchas ipsos, non omnes, qui sub Patriarchatu sunt, Episcopos.

Et verò S. Maximus Epistola ad Petrum Illustrem, testatur, quo tempore Cyrus & Sergius primum impietatem suam evulgarunt, Ecclesiam tranquillam & pacificam fuisse. « Erat, inquit, domus omnium per » divinam concordiam & unanimitatem in unum Dei » favente gratia in universitate, quæ sub Sole consistit, » pacifica & tranquilla fide munitis Ecclesiis. Hiverò, qui horum invidebant consonantiam... repente » contra veram Christianorum fidem excogitaverunt » Ecthesim.

Quis porro facile intelligat, Episcopos omnes Orientis potuissetam subito ab avita fide ad errorem traduci? Non ita profectò comparatus est hominis animus: paulatim serpit error, nec statim omnes occupat. Equidem, si ei non obstitit, magnos progressus facit: sed re ipsa strenuè ac constanter Cyro & Sergio obstitit Sophronius cum suis: obstitere Summi Pontifices Severinus, Joannes, Theodorus; obstitere fideles omnes. Audiatur idem S. Maximus loco citato. « Quid autem, pergit, & divinus Honorius; quid » verò & post illum Severinus senex, quid denique & » is, qui post hunc extitit, sacer Joannes? Porro is, qui » nunc præsidet beatissimus Papa, omisit quidquam » supplicationi conveniens? Nonne Oriens totus & » Occidens lachrymas, lamenta, obsecrationes, deprecationes ex æquo tam Deo per orationes, quam his » per Epistolas offerebant?

Stephanus Dorensis Episcopus, quem Sophronius Romam destinaverat, ut Romanum Pontificem de his, quæ in Oriente agebantur, certiore faceret, narrat in prima Concilii Lateranensis Actione, quomodo Legationem illam urgente Sophronio suscepit; quot insidias tetenderint adversarii; quot ab ipsis mala perpeilus. « Quantocius, agebat Sophronius, de finibus terræ ad terminos ejus (Romani Pontificis) » ambula, donec ad Apostolicam Sedem, ubi orthodoxorum dogmatum fundamenta existunt, pervenias, non semel, non bis, sed multò sæpius aperiens » sacris viris ibidem consistentibus omnia secundum » veritatem, quæ in istis partibus mota sunt... Quod » addiscentes contrarii, non levibus me implicuerunt » afflictionibus, præceptiones propter me per loca & » Provincias dirigentes, quatenus comprehendi, & » ferris constrictus ad eos deberem destinari, sicut » omnes cognoscunt.

At, inquit, Author Libelli, cui titulus, *Le Temoignage de la Verité*, ex hac ipsa Dorensis narratione evidens Tournelii Tomi II. P. I. De Ecclesia.

est, longè majorem tunc fuisse Hæreticorum, quam Catholicorum numerum. Non ita: sed tunc prævaluisse Hæreticorum, qui gratia Principis abutebantur, ad quidlibet audendum, furorem & audaciam. Longè etenim major tunc erat Catholicorum, quam Monothelitarum multitudo; Oriens totus & Occidens, ait S. Maximus, lachrymas, lamenta &c. Deo offerebant. Et ipsemet Dorensis paulo ante verba mox citata. Considerans, inquit, supplicationes omnium penè habitantium Orientalium, tractum Reverendissimorum Episcoporum & Christianorum populorum, consonanter prædicto beatæ memoriæ Sophronio ad hoc me invitantium... huc properavi &c. An quæso verba hæc, Oriens totus & Occidens: Omnium Episcoporum & Christianorum populorum supplicationes, bene referunt ac exprimunt paucitatem, ut adversariis placet, quæ tunc erat, Catholicorum Episcoporum & Christianorum populorum, & non potius eorum longè majorem præ cæteris multitudinem?

Verum, inquires, Orientis nomine non omnes Orientales seu Græci intelligendi sunt, sed si dumtaxat, qui versabantur in speciali tractu seu regione, quæ Oriens dicebatur, & subjecta erat Episcopis Antiocheno & Hierosolymitano: porro isti aliis numero longè inferiores erant.

Respondeo, re ipsa quidem per Orientem nonnunquam intelligi specialem illam regionem, quæ suberat Antiocheno & Hierosolymitano Patriarchis; at longè frequentius Orientalis seu Græca generatim Ecclesia intelligitur, prout secernitur ab Occidentali seu Latina: quo sensu usurpatur à Baronio loco paulo ante citato, & à S. Maximo, ubi de Cyro Alexandrino & Sergio Constantinopolitano loquitur.

Et certè Honorii Epistolam in Oriente non ita evulgatam & cognitam fuisse.

Probatum duplici gravissimo momento, negativo uno, positivo altero.

Primo: si dicta Epistola in publicam apud Orientales venisset notitiam, haud dubiè in defensionem erroris aliquo in Concilio adducta & laudata fuisset à Cyro vel à Sergio: eorum enim plurimum intererat, apertè tueri se auctoritate Romani Pontificis: at nullo in Concilio aut Episcoporum Conventu refertur & laudatur. Quin & in ipsa Heraclii Ecthesi, quæ errori tam impense favet, nulla dictæ Epistolæ mentio, quamquam utraque ad idem silentium conspiret. Summis laudibus extollit Sergius Heraclii Ecthesim; fraude, dolo ac violentia Episcopos ad ejus subscriptionem adigit; summum in ea erroris sui præsidium collocat: de Honorii autem Epistola ne verbum quidem. Quæ porro causa & ratio fingi potest? Non alia certè, nisi quod vel latebat, vel inutilis ad errorem defendendum ipsis videbatur. Quippe si publica illa fuisset, si tanquam regula fidei habita, quomodo à Cyro, vel à Sergio neglecta & omissa fuisset? Quomodo in Conciliabulis, in quibus Heraclii Ecthesim illi promulgarunt, de Honorio ejusque Epistola siluissent?

Secundò: Constat ex Joanne IV. Theodoro, Martino I. Summis Pontificibus, & ex S. Maximo, statim ac prodiit & promulgata fuit Heraclii Ecthesis, commoratum omnino ac perturbatum fuisse populum Constantinopolitanum, adeo certè, ut ad illum sedandum ac placandum necesse fuerit, Paulum Patriarcham illius revocationem ab Imperatore impetrare. Porro ex ipsa Honorii Epistola, si nota illa fuisset ac publica, non minus quam ex Ecthesi Heraclii offensum ac turbatum fuisset populus Constantinopolitanus; quia par hinc & inde doctrina, par ex utraque parte silentium imponitur.

Dices: Constat ex antè dictis, tum ex Abbate Anastasio, tum ex ipsomet Honorio Epistola 2. quaestio nem illam de una vel duplici in Christo voluntate, Romæ, cum Deputatis Sophronii discussam fuisse.

Constat 2. Impiam Ecthesim Heraclii à Cyro in Synodo Alexandrina, & à Sergio in Constantinopolitana probatam & scriptam fuisse; ergo tunc temporis multò major Episcoporum numerus errori subscripsit.

Constat 3. Epistolam Honorii Sergio Constantinopolitano, ad quem scripta fuerat, imò & Cyro Alexandrino, & Sophronio Hierosolymitano apprimè cognitam fuisse: quin & Cyrum & Sergium pro defensione Ecthesis abusus illa fuisse, testatur S. Maximus. In suis, inquit, contextis pro impia Ecthesi actionibus secum magnum Honorium acceperunt, suæ præsumptionis ostentationem ad alios facientes viri in causa pietatis maximam eminentiam.

Ibid. B.

Epistola Honorii in Oriente communiter incognita

Tom. 2. Oper. S. Maximi p. 32.

Tom. 6. Conc. p. 968. & 969.

Fragmen. tum Epist. S. Maximi

ad Pe-
trum.
Tom. 2.
Conc. p.
1767. A.
Tom. 2.
Op. S.
Maximi
p. 75.

Resp. ad primum: Fatemur Sophronii Deputatos cum Romanis de mota questione unius vel duplicis in Christo voluntatis, colloquium habuisse, atque ab ipso Honorio bene instructos, silentio, quod Pontifex nihil mali suspicatus imperabat, modo & illud Cyrus ac Sergius servarent, tandem consensisse. Sed quid inde? Hoc unum: ex silentio illo, quod ex economia & politica dumtaxat erat impositum, nullum dogmati Catholico circa duas in Christo voluntates præjudicium revera inferri; tametsi postea eo turpiter abusi fuerint Cyrus, Sergius, cæterique Monothelitæ, qui Honorium in partes suas, huiusmodi imperati silentii prætextu, trahere conati fuerunt.

Tom. 5.
Conc. p.
1779.
Ibid. p.
90.
To. 2. p.
194

Ad secundum: nego consequens. Quia non ab omnibus, sed ab aliquibus dumtaxat Episcopis Ecthesis subscripta fuit, quos violentia & furtivis molitionibus Cyrus & Sergius ad subscribendum coegerunt. Ita colligitur ex Theodoro I. Papa in Epistola ad Paulum Constantinopolitanum, & ex Concilio Lateranensi sub Martino I. Actione seu Secretario primo, verba paulò superius retulimus. Non hæc profectò vera Concilia fuere, in quibus Ecthesis promulgata fuit, sed conciliabula ac latrociniales Conventus, *Subit me admiratio*, dicebat Maximus in sua cum Pyrrho disputatione, *quomodo Synodum vocas, quæ non est habita, ut Leges & Canones Synodi & jura Ecclesiastica jubent. Nec enim Epistola encyclica ex Patriarcharum consensu edita est; neque locus aut dies conveniendi statutus. Non fuit aliquis actor aut accusator. Commendatitias Litteras non habuerunt, nec Episcopi à Metropolitibus, nec Metropolitæ à Patriarchis. Nullæ Epistolæ aut Vicarii ab aliis Patriarchis missi sunt. Quis igitur vel rationis mica præditus Synodum vocare sustineat, quæ scandalis & discordia replevit orbem terrarum?*

Ibid. p.
75. col. 1.

Et in Epistola ad Petrum Illustrem, ea conciliabula vocat *latrociniales Synodos & concursus Episcoporum, non voto convenientium, sed violentia contractorum; non exhortatione properantium, sed ex fuga Barbarorum peregrè proficiscentium. Dein iussiones & minas huc atque illuc adversus pios transmissas.*

Hæcine sunt Concilia, hi Episcopi, à quibus dogma Catholicum de duplici in Christo voluntate generatim proclamatum fuisse adversarii ventitant? Qui nec numero superabant pios illos, quos persecutio vexabat; nec ea libertate fruebantur, quæ Episcopos decet in rebus ad Religionem spectantibus.

Ad tertium: Certum quidem est, Epistolam Honorii Sergio & Cyro apprimè cognitam fuisse: quis ea de re dubitat? At non minus etiam certum videtur, ab illis divulgatam illam non fuisse, sed occultè servatam, ne fortè si eam malè interpretati fuissent, statim falsitatis ab Honorio ipso redarguerentur.

To. 2. p.
75. col. 1.

Quapropter clanculum & in occulto dumtaxat sese hujus Epistolæ autoritate tuebantur, non apertè, non publicè, cujus in nullo publico Instrumento, in nullo concilio, vel Episcoporum conventu mentionem unquam fecisse leguntur. Eadem illis erat agendi ratio erga Honorium, quæ erga Sophronium, quem suas in partes se pertraxisse illi gloriabatur; non quidem apertè ac publicè, sed clanculum & per occultas susurrationses. Ita testatur S. Maximus citata ad Petrum Illustrem Epistola. *Deterior, inquit, illis mos est, & veluti speciale omnium universorum Hæreticorum indicium, quia & suæ ipsius impietatis obnoxios, scribunt innoxios. Sophronium quippe, qui prudenter divina perdocuit & prædicavit Ecclesiæ Catholicæ dogmata, se in errorem movisse hac illacque susurrant.*

An per-
vulgata
apud Oc-
cidentales
Honorii
Epistola.

Occidentalibus etiam Episcopis communiter incognita fuit Honorii ad Sergium Epistola, antequam Pyrrhus de illa fecerit mentionem. Quapropter mirum videri non debet, si de illa diu siluerint: unde ex tali eorum silentio approbatam ab illis eam fuisse saltem tacitè, concludi meritò non potest.

Tom. 5.
Conc. p.
1759. A.

Probatur 1. ex Summo Pontifice Joanne IV. in secunda ad Constantinum Imperatorem filium Heraclii Epistola, ubi testatur, Occidentales offensos plurimum fuisse variis, quas Pyrrhus circumquaque spargebat, relationibus, quibus Honorium etiam suas in partes adducere nitebatur. *Quantum enim, inquit, ex diversis suggestionibus, quæ ad nos catervatim venerunt, quia imò & ex ipso quoque auditu dicimus, omnes Occidentales partes scandalizatae turbantur, fratre nostro Pyrrho Patriarcha, per Litteras suas huc atque illuc transmissas, nova quadam & præter regulam fidei prædicante, & ad proprium sensum, quasi sanctæ memoriæ Honorium Papam decessorem nostrum attrahere festinante, quod à mente Catholici patris erat penitus alienum. Cùm hæc scribebat Joannes IV. trede-*

cim jam anni effluerant à scripta Honorii Epistola; ergo ante tempus communiter Occidentalibus incognita fuerat. Quæ igitur ratione potuisset illa, tanquam regula fidei, tacito saltem consensu seu silentio ab illis approbari, de qua nihil auderant?

Probatur 2. Quia constat apud omnes, & Ecthesim Heraclii, & Typum Constantii summo omnium consensu in Occidente damnatum ac proscriptum fuisse à Joanne IV. Theodoro ejus successore, Martino I. &c. ob hæresim Monothelitarum, quæ in illis fidei expositionibus continebatur. Porro si Honorii Epistolam cognitionem Occidentalium tunc devenisset, censuram & publicam damnationem effugere profectò non potuisset, ob eam, quam in verbis habere videtur cum Ecthesi Heraclii, & Constantii Typo similitudinem. Nihilominus tamen eam vendicat Joannes IV. missa ad Imperatorem illius apologia; quæ tamen non obstante, ubi divulgata fuit Honorii Epistola, à sexta Synodo generali gravi & pari censura cum Cyro, Sergio, Pyrrho cæterisque Monothelitis confixa fuit. *Ibid.*

ARTICULUS V.

An & quæ unanimitas suffragiorum in Episcopis necessaria sit ad firmam & inconcussam ferendam vel latam definitionem auctoritatem,

Tantam affinitatem habet præsens quæstio cum præcedenti, ut sejungi ab illa non possit?

Quippe si à vero aberrare nunquam potest, virtute promissionum Christi, Corpus Episcoporum, qui Capiti suo Romano Pontifici adherent, consequens omnino est, definitionem dogmaticam Sedis Apostolicæ, quæ à longè majori Episcoporum multitudine recipitur ac probatur, paucis admodum reclamantibus, illa paucorum resistantia infirmari non posse; adeoque perfectam unanimitem absolute non requiri, ut lata definitio vim & auctoritatem supremæ legis obtineat. Necesse igitur est hic revocare animum ad ea, quæ paulò antè fusiùs disputata sunt circa auctoritatem pluralis numeri, seu multitudinis Episcoporum, ut plenior præsentis difficultatis discussio ac solutio habeatur.

Observandum autem 1. Duplicem generatim unanimitem distinguere, unam physicam & absolutam, alteram verò moralem. Physica dicitur & absoluta, quæ ex suffragiis omnium Episcoporum, ne uno quidem excepto; moralis verò, quæ ex suffragiis multò majoris partis, paucis admodum exceptis, coalescit. Soler hæc vulgò *Quasi unanimitas* appellari, ut distinguatur à physica & rigorosè sumpta unanimitate. In moralibus quippe sola requiritur ac sufficit moralis unanimitas, seu suffragiorum consensio, cujus vim & auctoritatem imminuere ac labefactare non potest paucorum resistantia: alioqui nihil unquam fixum ac ratum in humanis Judiciis haberi posset.

Dixi, *paucis admodum exceptis*. Namque si tanta foret Episcoporum discordia, ut hinc & inde diversas in partes scinderentur numerosæ ac insigniores Ecclesiæ, sicut contingit in controversia de Baptismo ab Hæreticis collato, tempore Stephani Summi Pontificis & S. Cypriani, tunc nequidem moralis adesset unanimitas, saltem completa & perfecta, adeoque ad Concilium generale recurrendum foret. Non quòd in eo etiam majoris discordiæ ac dissensionis casu, Ecclesiæ dispersa sufficienti auctoritate absolute careat ad rem ultimè finiendam ac terminandam: (fieri enim potest, ut diu impossibilis evadat multis ex causis Concilii Oecumenici congregatio; fieri verò non potest, Deo ita providente, ut Ecclesiæ omni ope ac remedio destituta maneat ad errorem propulsandum, & stabiliendam fidei veritatem) sed quòd in his circumstantiis generale Concilium commodior & aptior videatur ad elucidandam controversiam, & animos conciliandos via & ratio.

Observandum 2. Nonnullos è recentioribus unanimitem illam moralem subdividere in priorem & antecedentem, & in posteriorem seu consequentem; antecedentem vocant eam, quæ definitionem præcedit; subsequentem verò eam, quæ sequitur. Fatentur illi quidem, nec unanimitem physicam, nec etiam moralem, quæ definitionem seu Judicium Ecclesiæ antecedit, necessariam esse, imò nec ordinariè

nec moraliter loquendo possibilem: tanta nimirum est ingeniorum & opinionum diversitas, atque in istis tenacius propugnandis vulgo firmitas ac constantia; unusquisque enim in sensu suo abundat: subsequentem verò unanimitem sic necessariam esse arbitrantur; ut qui latæ definitioni reluctantur, nec sunt ab Ecclesia damnati ac præcisi, si sua resistantia unanimitem necessariam abruptant; & consequenter omnem latæ sententiæ vim adimant & auctoritatem. Adversus novum istud figmentum sit.

CONCLUSIO.

Ad robur & firmitatem dogmaticæ definitionis sufficit moralis Episcoporum unanimitas, quam non impedit paucorum resistantia. Distinctio vero unanimitatis antecedentis & consequentis, sensu exposito, novum est figmentum.

Probatur 1. Quia ea sufficit unanimitas, quæ est totius Corporis Ecclesiæ, cui à Christo Domino promissum est donum inerrantiæ: *Vobiscum sum omnibus diebus. Porta inferi non prævalebunt.* Atqui unanimitas multitudinis Episcoporum qui Capiti suo Romano Pontifici adhærent, est moralis unanimitas totius Corporis Ecclesiæ cui à Christo Domino promissum est donum inerrantiæ; ergo unanimitas illa sufficit, nec paucorum resistantia nocere ipsi potest.

Utraque propositio certa & evidens videtur. Prima quidem: Namque consentiunt Orthodoxi omnes, veritatem fidei ita indissolubili nexu Corpori Ecclesiæ alligatam à Christo fuisse, ut nunquam deficere illa possit: *Porta inferi non prævalebunt.* Ergo ubi est Ecclesia, ibi est veritas. Atqui (quæ secunda est propositio) ubi est multitudo Episcoporum Capiti suo Romano Pontifici adhærentium, ibi est Ecclesiæ Corpus ac totius corporis moralis unanimitas; ergo ibi est veritas. Ubi enim, quæso, esset Ecclesia, si non esset in ea Episcoporum simul cum Romano Pontifice multitudo? An in illis paucissimis qui reluctantur ac contradicunt; at quid absurdius? Nonne Ecclesia multitudine ac diffusionem constat? Quis in animum unquam suum induxerit, Christum postposita multitudine, paucis adesse; præsertim cum non uni aut alteri, sed omnibus Episcopis, sed toti Corpori Ecclesiæ omnibus diebus adfuturum se pollicitus fuerit?

Ita est, inquit, sed illi pauci Episcopi, qui resistunt, unam & eandem simul cum aliis Ecclesiam componunt, à qua præcisi ac separati non sunt. Esto, externam illi cum Ecclesia unionem habeant; at certe non internam, quæ in consensione ejusdem fidei ac doctrinæ posita est. *Semper ab illius Ecclesiæ, quæ sine macula & ruga est, unitate divisus est,* ait S. Augustinus Lib. de Bapt. contra Donatistas cap. 17. num. 26. *etiam qui congregationi Sanctorum in carnali obduratione miscetur.* Præterea, illi pauci numero Episcopi, qui multitudini resistunt, à qua tamen exterius se non separant, vel prætendunt sua resistantia posse se multitudinis unanimitem necessariam impedire, vel non: si prius, prætendunt ergo impedire se posse, ne Christi promissiones de perpetua Ecclesiæ inerrantia, in ipso Ecclesiæ totius Corpore impleantur? Quid absurdum magis ac ridiculum? Si posterius; ut quid resistunt auctoritati, qua nulla major in terris dari potest, & cur omnibus diebus adfuturum se Christus solemniter promisit?

Non repeto momenta, quæ supra duximus ex unitate, visibilitate & Catholicitate Ecclesiæ; sicut nec ea, quæ ex Traditione prolata sunt: ea consulat, qui plenius de hocce argumento edoceri voluerit.

Addo dumtaxat Tertullianum, qui testatur in mente Catholicorum Ecclesiam ex multitudine Episcoporum coalescere. Lib. de pudicitia cap. 21. *Ecclesia, inquit, delicta donabit, sed Ecclesia spiritus per spiritualem hominem, non Ecclesia numerus Episcoporum.* Sugillat eo loci Tertullianus Montanista factus, sententiam Catholicorum, qui Ecclesiam in numero seu multitudine Episcoporum collocabant, quam Montanistæ in Trinitate, Patre, Filio & Spiritu sancto positam arbitrabantur. Ergo, vel ipso teste Tertulliano, Catholici tunc temporis agnoscebant Ecclesiam, quæ docet ac ministerium exercet, in numero seu multitudine Episcoporum residere.

Addo & suffragium ipsiusmet Constantii Imperatoris, in Colloquio, quod habuisse dicitur cum Liberio Summo Pontifice apud Theodoretum. *Quæ jam,*

Tournaisi Tomi II. P. I. De Ecclesia.

inquirebat, *formam exceperet judicii, ea resolvere amplius non possunt. Valere enim debet plurimum Episcoporum sententia.*

Equidem fallitur Constantius Imperator, cum speciali facto Concilii Ariminensis perperam applicat commune istud ac tritum principium: tum quia Summus Pontifex Liberius non consenserat, imò potius damnaverat, quæ eo in Concilio peracta sunt: tum quia per vim ac violentiam ad subscribendam formulam Arianam Episcopi Ariminenses coacti fuerant; at in ipso principio seu communi omnium sententia non fallitur Imperator.

Addo, ex usu ac praxi Concilii Tridentini aliorumque præcedentium, ea doctrinæ capita, de quibus multo major pars Episcoporum convenerat, rata semper ac fixa prævaluisse, tametsi nonnulli contradixissent, aut etiam contradicerent. Narrat Pallavicinus Lib. 18. Hist. Concil. Trident. cap. 2. diu agitatam quæstionem istam, An Christus in ultima Cæna semetipsum in sacrificium Deo Patri obtulisset; divisa hinc & inde suffragia fuisse. *Quæ res, inquit, hunc exitum tulit. Cum initio complures repugnarent declarationi hujusce oblatis, quo hic se Christus quocunque modo obtulisset, postremo contigit, adversus quam evenire solet in subtilioribus disputationibus, in quibus sui quisque ingenii conceptus amans, in propugnata sententia inhaeret firmitus. Etenim fere omnes in primam sententiam (nempe Christum semetipsum obtulisse) abiit, etiam qui acerrimè illi restiterant.* Particula, *fere*, aperte innuit, non omnino Patres consensisse, sed extitisse aliquos, qui repugnarent. Petrus Suavius Lib. 6. Hist. Concil. Trident. ait, *mediam fere partem in aliam abiisse sententiam: nihilominus ea non obstante repugnantia, aliter conclusum à Patribus fuisse, licet, ut ait p. 559. viginti tres Episcopi resisterent.*

Ibidem pag. 554. refert, Decretum de Missæ sacrificio ac Communionem sub una vel utraque specie, quod Imperator in suspenso manere postulabat, tandem suffragiorum pluralitate prævaluisse, tametsi qui repugnabant, aperte intercederent. Ibidem repetit pag. 556. & 559.

Addo denique, Illustrissimum bonæ memoriæ Bossuetium Meldensem Episcopum in Epistola ad Moniales Portus Regii, quam Eminentissimus Cardinalis de Noailles publica data approbatione suam fecit, affirmare, nihil injustius esse, quo patentior ad manifestam rebellionem aditus aperiatur, quam si quis contendat, Judicia Ecclesiastica vim omnem suam non sortiri, priusquam partes adversæ acquiescant.

Et verò Decreta Ecclesiæ adversus Arianos, Macedonianos, Novatianos, Nestorianos, Eutychianos &c. firma semper & inconcussa permanserunt, tametsi nonnulli Episcopi pertinacius illis reluctati fuerint. Ita est, reponunt aliqui Recentiores; sed illi ab Ecclesia ejecti & anathemate percussi fuerant, qui cum Ecclesiam non audirent, velut Ethnici ac Publicani habebantur: qui verò multorum sententiæ obstitunt, nec ab unitate communionis excluduntur, si non præsumuntur ipsimet Ecclesiæ reluctari, aliàs ab ejus sinu ejicerentur, sed aliquorum dumtaxat, licet numero plurimum, sententiæ; atque hac sua resistantia, unanimitem etiam moralem consequentem ac necessariam impediendo, cassam & nullam reddunt quoad vim obligandi, latam sententiam seu definitionem. En figmentum, quod nulli Recentiores, desperatæ causæ tuendæ necessitate compulsi excogitarunt: figmentum, si quod unquam fuit, rectæ rationi non minus quam saniori Theologiæ repugnans; de quo jam diximus, ubi de Deo ac divinis Attributis T. 1. pag. 147. & seq. Non pigebit ea hic retexere, quæ ad præsens nostrum institutum maximè pertinent.

Probatur itaque 2. Distinctionem unanimitatis antecedentis & consequentis, sensu antea exposito, putidum esse figmentum.

I. Distinctio hæc nova est, gratis ficta, imò absurditatis & contradictionis plena. Namque si unanimitas antecedens non est necessaria, ut definitio condatur, multo minus consequens necessaria videtur, ut lata definitio rata sit & firma. Non enim satis intelligimus, qua ratione fieri possit, ut defectus unanimitatis non obstat condendæ definitioni, & tamen conditam suspendat & infirmet: manifesta hic apparet contradictio ac pugna. Quippe, vel definitio, quæ sit sine unanimitate antecedente, rata est ac firma, vel non: si rata est; ergo infirmari non potest per subsequentem

Theod. Lib. 2. Hist. c. 16 p. 94. C.

Tom. 3. Hist. Com. Trid. p. 109. n. 12

P. 549.

P. 27. n. 19.

Matth. 28. v. 20. Ibid. 16. v. 8.

Tom. 9. p. 93. C. D.

P. 574. C.

quentem paucorum dissentium, seu non unanimi-
tem, sicut non potuit impediri per antecedentem: ea-
dem enim auctoritate stat lex & confirmatur, qua
primum condita fuit. Sicut ergo Episcopi numero
plures legem statuere seu condere potuerunt, non ob-
stante paucorum dissensu; ita pariter eam conservare
ac firmare possunt, tametsi nonnulli obloquantur &
contradicant.

Si verò rata non est definitio, cui nonnulli primum
dissentiant, ergo antecedens unanimitas, velint, no-
lint, necessario requiritur, ut definitio condi possit.
Istud tamen fateri non audent, quos hic impugna-
mus; quod nempe satis intelligant futurum inde, ut
omnia fere dogmatica Ecclesiae Decreta subvertan-
tur, quæ adversantes nonnullos Episcopos frequen-
ter habuisse Historiæ monumenta demonstrant. Er-
go distinctio illa unanimi-
tatis prioris & posterioris,
antecedentis & consequentis, ad hoc unum excogita-
ta videtur, ut adversarii faciem faciant apud incau-
tum & imperitum vulgus; rem tenebris involvant,
atque quoquo modo è manibus Catholicorum ela-
bantur.

II. Istud quoque ea in opinione absurdum ac ridi-
culum maximè videtur; paucos scilicet numero Epi-
scopos, qui latæ definitioni contumacius resistunt, si
Ecclesia per tempus aliquod benigne tolerantur, nec
statim damnati ejiciantur, vim omnem & auctori-
tatem latæ definitioni, defectu unanimi-
tatis subsequen-
tis, detrudere. Si ita est, juvat ergo & expedit, ut Ec-
clesia ad conservandam unanimi-
tatem suam, omni deposito clementiæ ac benignitatis
sensu, Episcopos illos rebelles ac contumaces statim ac
sine mora disperdat, condemnet, ejiciat è sinu suo, di-
ris omnibus devoveat: ni enim fecerit, peribit simul
cum unanimi-
tate, auctoritas latæ sententiæ, & ipla-
met Ecclesiae clementia in præjudicium & ruinam au-
thoritatis ipsius tota convertetur. Quid absurdius &
ridiculum magis?

Præterea: vix in principiis adversæ sententiæ intel-
ligitur, qui fieri possit, ut Episcopi numero plures sa-
tis quidem auctoritatis habeant ad alios paucos dam-
nandos & ejiciendos; non autem ad conferendam suæ
definitioni vim legis supremam & irrefragabilem.
Imo non satis intelligitur, quomodo Episcopi numero
plures, alios paucos rebelles ac contumaces damnare
& ejicere valeant, nisi prius supremo Concilii genera-
lis Judicio res terminata, & definita fuerit: siquidem
in adversa sententia, stante paucorum resistantia, tol-
litur unanimitas consequens seu perfecta; ista verò
sublata, quomodo remanet in aliis Episcopis, tametsi
numero superioribus, satis virium & auctoritatis, ut
absoluto & decretorio Judicio justam pronuntient
excommunicationis sententiam? Male ista coherent
secum invicem; nisi eò absurditatis tandem devenia-
tur, ut dicant (quod dicere hætenus ausi non fuere)
sententiam excommunicationis eo in casu nonnisi à
Concilio generali ferri posse.

III. Si defectus unanimi-
tatis subsequen-
tis irritam
efficiat definitionem à multo majori Episcoporum
numero latam, ergo pende-
bit ex nutu & arbitrio
paucorum, qui suis occupantur præjudiciis, suo dis-
sensu legem infringere, aut saltem suspendere? Quo
igitur, eo in casu, recidet Ecclesiae auctoritas, cui Fi-
delis quilibet, nisi pro Ethnico & Publicano haberi
velit, obtemperare tenetur? Ad quos Episcopos tunc
temporis se convertent Fideles? Quos audient ac se-
quentur duces & magistros in rebus fidei? An libe-
rum erit unicuique, quam voluerit, amplecti senten-
tiam; ac posthabita Episcoporum multitudine, pau-
citati adhærere? Quæ inde confusio & recti ordinis
perturbatio? Aut ergo tunc nulla agnoscenda erit au-
thoritas in Ecclesia, aut in multitudine collocanda:
nulla etenim major in his circumstantiis assignari po-
test auctoritas, quam quæ in multitudine residet; ma-
jori autem auctoritati cedendum esse, ipsa æquitas &
recta dicat ratio.

IV. Denique: Communis hæc semper fuit, ut su-
pra jam dictum est, ac recepta omnium Tribunalium
lex ac regula, ut ex plurali suffragiorum numero
sententia pronuntietur. Si enim audiantur, qui re-
pugnant ac contradicunt; si expectetur eorum con-
sensus, nec prius lata sententia vim & auctoritatem le-
gis assequatur, quam sententiæ acquiescant, nulla un-
quam finietur controversia, æternæ erunt ac inter-
minabiles discordiæ: quanta inde & in Republica &
in Ecclesia rerum perturbatio! Quod si in omni civi-
li ac politico Tribunali lex illa locum habet, quanto

magis in Ecclesiastico? Etenim multitudo Episcopo-
rum, qui Romanum sequuntur Pontificem, eam ip-
sam Ecclesiam repræsentant, cui suprema doctrinæ ac
ministerii auctoritas à Christo concessa est, simul cum
singulari inerrantiæ seu infallibilitatis privilegio.
*Vobiscum sum omnibus diebus. Porta inferi non prævale-
bunt.*

Dices 1. Petrus Suavis Lib. 6. Hist. Conc. Tridenti-
dent. pag. 561. rationem reddens, cur Decretum,
quod communionem Calicis spectat, simul cum aliis
ad Sacrificium Missæ pertinentibus collocatum non
fuerit, ait, Patribus Tridentinis id observatum semper
fuisse, ut in Decretis disciplinæ ac reformationis, plu-
ralitas suffragiorum sufficeret, non verò in Decre-
tis, quæ ad fidem pertinent, quando plures ex alia par-
te contradicunt & avversantur; ergo sententia Patrum
Tridentinorum hæc fuit, non ex majori tantum suf-
fragiorum numero, sed ex perfecta unanimi-
tate De-
creta Fidei efformanda esse.

Resp. Perfectam reipsa esse unanimi-
tatem, quando
pauci tantum numero reclamant: si verò ante latam
definitionem plures fuerint, qui reclamant, ut fert
textus Suavis; si auctoritate vel dignitate Sedis illu-
stres ac conspicui, ita ut periculum sit gravissimæ ali-
cujus discordiæ ac dissensionis, ut contigit tempore
S. Cypriani, tunc non ex una simpliciter ac mathema-
ticè sumpta pluralitate res ultimo dijudicanda est ac
terminanda, sed maturius expendenda, donec vel ad
unitatem & consensionem redeant, qui repugnabant,
vel Ecclesiae Judicio & auctoritate decretorie finiat
ac terminetur.

Dices 2. S. Augustinus perfectam & concordissi-
mam postulat Ecclesiae auctoritatem & unanimi-
tatem, ubi de rebus Fidei illa pronuntiat. Sic loqui-
tur S. Doctor Lib. 2. de Baptismo contra Donat. cap.
4. num. 5. *Satis ostendit (S. Cyprianus) facillimè se* To. 9. p.
98. D. E.
correcturum fuisse sententiam suam, si quis ei demonstraret,
Baptismum Christi sic dari posse ab iis, qui foras exierunt,
quemadmodum amitti non potuit, cum foras exirent: unde
multa jam diximus. Nec nos ipsi tale aliquid auderemus af-
ferere, nisi universæ Ecclesiae concordissima auctoritate fir-
mati, cui ipse sine dubio crederet, si jam illo tempore quæ-
stionis hujus veritas eliquata & declarata per plenarium Con-
cilium solidaretur.

Resp. Perfectam & concordissimam Ecclesiae au-
thoritatem & unanimi-
tatem, juxta S. Augustinum,
paucorum resistantia non impediri. Et certè sanctum
Doctorem non exigere ad plenam & perfectam latæ
sententiæ firmitatem & auctoritatem, donec, qui re-
pugnant ac contradicunt, ipsi tandem consenserint,
patet manifestè exemplo Pelagianorum, quorum cau-
sam finitam esse affirmat, licet non ignoraret decem
& octo inter illos pertinaces in errore suo perman-
sisse, interposita ad Concilium generale appellatione,
quos Imperator, tanquam Ecclesiae & Imperii per-
turbatores, in exilium deportari mandavit.

ARTICULUS VI.

Quale sit à Christo institutum regimen Ecclesiae.

Triplex à Philosophis distinguitur regiminis seu
gubernationis species: Monarchia, quæ est im-
perium unius, cujus arbitrio & voluntate rerum
summa definitur: Aristocratia, id est, regimen Opti-
matum; cui opponitur Oligarchia, hoc est, factio
paucorum: & Democratia, hoc est, populi totius
imperium, quod in seditiones non raro degene-
rat.

Quamquam autem, ait Bellarminus Lib. 1. de Roma-
no Pontifice cap. 1. *tres tantum istæ sint formæ simplicis* Tom. 2.
p. 193.
col. 1. B.
gubernationis, possunt tamen inter se illæ quasi permisceri, ex
qua permixtione quatuor aliæ formæ mixti regiminis produ-
centur. Una, temperata ex omnibus tribus; altera ex Mo-
narchia & Aristocratia; tertia, ex Monarchia & Demo-
cratia; postrema, ex Democratia & Aristocratia.

Non hic jam inquiremus, quænam sit optima regi-
minis politici ac civilis species, de qua Philosophi in
Moralibus; ubi monarchicum regimen solent cæteris
anteponere.

De forma regiminis Ecclesiastici à Christo institu-
ta & præscripta hic dumtaxat disputamus.

Supponimus 1. Regimen Ecclesiae sub Christo
Summo ejus Capite & animarum Pastore, esse purè
monar-

monarchicum, absolutum & omnino pendens ab ejus voluntate; atque hoc sensu Christum merito Regem appellari, juxta illud Ps. 2. v. 6. *Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus.* Quo etiam sensu Ecclesia Regnum ejus appellatur, Lucae 1. v. 33. *Regni ejus non erit finis.*

Supponimus 2. regimen Pastorum Ecclesiae esse dumtaxat ministeriale externum, legibus à Christo positis astrictum, juxta illud S. Pauli 1. Corinth. 4. v. 1. *Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi ac dispensatores mysteriorum Dei.*

Supponimus 3. tanquam rem inter Catholicos omnino certam & exploratam, regimen Ecclesiae democraticum non esse, hoc est, plebi & multitudini Christianae non concessum: quia nusquam plebi dedit Christus claves Regni Caelorum, & auctoritatem ligandi ac solvendi; nusquam jus concessit Ministros ordinandi ac consecrandi, sicut ex professo ostendimus in nostro de Sacramento Ordinis Tractatu, ac demonstrat Bellarminus Lib. 1. de R. Pontifice cap. 6.

Supponimus 4. neque Principibus saecularibus à Christo concessam Ecclesiae regendae ac gubernandae auctoritatem. Sunt enim utriusque potestatis spiritualis seu Ecclesiasticae, ac temporalis seu Regiae fines ac officia planè distincta, uti etiam inferius demonstraturi sumus, expendendo an Ecclesia jus aliquod directum aut indirectum habeat in res Principum temporales. Celebre est istud Osi Episcopi Cordubensis ad Constantium Imperatorem effatum: *Ne te rebus misceas Ecclesiasticis: neu nobis his de rebus praecepta mandes; sed à nobis potius haec ediscas. Tibi Deus Imperium tradidit, nobis Ecclesiastica concedidit. Ac quemadmodum qui tibi Imperium subripit, Deo ordinanti repugnat, ita metue, ne si ad te Ecclesia pertrahas, magni criminis reus fias.* Si aliquas ergo in tractandis Ecclesiae negotiis aliquando partes habuere Imperatores ac Reges; si leges condiderunt ad fidei, morum, ac disciplinae Ecclesiasticae conservationem ac tutelam, certè non tanquam Religionis Judices, sed tutores dumtaxat, defensores Canonum, ac vindices disciplinae Ecclesiasticae id fecerunt.

Supponimus 5. verè monarchicum esse Ecclesiae regimen: siquidem unus est primus ac Summus in Ecclesia Pontifex, cui, ut jam ostendimus, concessus à Christo fuit primatus honoris & jurisdictionis in alios Episcopos. Unde etiam sequitur Ecclesiasticum regimen purè aristocraticum non esse, seu penes solos Episcopos; utpote qui superiorem agnoscant Romanum Pontificem, cui omnes parere tenentur.

Tota igitur quaestio hic à nobis expendenda in eo est, an Ecclesiae regimen sit purè monarchicum, an verò sit Aristocratia temperatum.

CONCLUSIO.

Regimen Ecclesiae purè monarchicum non est, sed Aristocratia temperatum.

Duae sunt Conclusionis partes. Prima, regimen Ecclesiae verè monarchicum esse: secunda, non esse purè monarchicum, sed Aristocratia temperatum.

Prima pars ex dicendis postea de primatu Summi Pontificis supra alios Episcopos, abundè demonstrabitur. Namque illud regimen verè monarchicum dicitur ac reipsa est, in quo est aliquis superior cui omnes parere tenentur in iis quae ad Ecclesiae gubernationem pertinent. In hoc quippe distinguitur Aristocratia à Monarchia, quod in priori omnes quibus regendi munus incumbit, sint in auctoritate ac jurisdictione pares; in posteriori autem, penes unum aliquem sit potestas universalis regendi, & ceteris imperandi. Atqui esse in Ecclesia Christi Romanum Pontificem ceteris Episcopis honore & jurisdictione superiorem, ex dicendis manifestum erit; ergo regimen Ecclesiae verè monarchicum est ac dici potest, non vero simpliciter & absolute aristocraticum, ut volebat Marcus Antonius de Dominis. qui suam hanc sententiam falsò sacrae Facultati imponebat. *Parisiensium doctrina*, inquit ille, *enucleatè intellecta nihil discrepat à mea his Libris tradita doctrina, & ab ipsa veritate.* Et paulo post: *Schola itaque Parisiensis & nostra est & reipsa potestati studet aristocraticae, non monarchicae: quare ex ejus quoque doctrina Papatus nullo potest solido subsistere fundamento.* Ad quam propositionem sacra Facultas in sua contra quatuor priores Libros de Republica Ecclesiastica, auctore Marco Antonio de Dominis anno 1617.

Tournelii Tomi II. P. I. De Ecclesia.

n. 9. censura sic habet: *Mera est contra Facultatem Parisiensem impossura.*

Ecce certè Gersonius Lib. de potestate Ecclesiastica, Consideratione 10. & 11. docet potestatem Ecclesiasticam in sua plenitudine esse formaliter & subjective in solo Rom. Pontifice quem appellat Monarcham primum.

Pariter Cardinalis Cameracensis Petrus de Alliaco, in Tractatu de auctoritate Ecclesiae, quem in ipsa Synodo Constantiensi scripsit, tertia parte c. 1. distinguit triplicem modum quo res in alio esse potest. 1. Tanquam in subiecto, sicut virtus est in anima, accidens in substantia. 2. Tanquam in obiecto, sicut aliquis effectus dicitur esse in causa sua vel in suo fine, qui in illum tendit tanquam in suum obiectum finale. 3. Tanquam in exemplo, ut res visa dicitur esse in speculo, vel aliqua doctrina in libro, quia ibi est repraesentativè. Primo modo, pergit de Alliaco, plenitudo potestatis est in Papa, tanquam in subiecto eam recipiente, & ministerialiter exercente. Secundo, est in universali Ecclesia, tanquam in obiecto ipsam causaliter & finaliter continente. Tertio, est in Generali Concilio, tanquam in exemplo ipsam repraesentante & regulariter dirigente. Haec de Alliaco.

Secunda pars, nempe regimen Ecclesiae non esse purè monarchicum, sed Aristocratia temperatum, ab omnibus Catholicis Doctoribus admittitur, ait Bellarminus Lib. 1. de Romano Pontifice c. 5. Sumi possunt argumenta ex articulo secundo quaestionis tertiae, ubi satis actum est de Episcoporum sollicitudine, & auctoritate in Ecclesia Dei.

QUAESTIO IV.

De membris Ecclesiae.

Ecclesia corpus est, cujus Christus est caput, fideles membra.

Ephesiorum 1. v. 22. *Omnia subiecit sub pedibus ejus, & ipsum dedit Caput supra omnem Ecclesiam quae est corpus ipsius.* Et cap. 4. v. 15. *Veritatem autem facientes in charitate, crescimus in illo per omnia, qui est caput Christus: ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem juncturam subministracionis.*

Sensus propositae quaestionis est, qui sint illi homines quos sinu suo complectitur Ecclesia, vel à se repellit. Inter illos vero sunt baptizati, & non baptizati. Et rursus inter baptizatos, sunt praedestinati; sunt & perfecti: sunt peccatores; sunt haeretici, sive publici sive occulti; sunt apostatae; sunt schismatici; sunt excommunicati. Inter non baptizatos, sunt infideles sive publici sive occulti; sunt Catechumeni: de iis sigillatim agendum.

In ipso praesentis Quaestionis limine observandum cum Bellarmino Lib. 3. de Ecclesia c. 2. quod dicendis lucem maximam afferet, Ecclesiam esse corpus vivum in quo est anima & corpus, & quidem anima sunt inter dona Spiritus sancti, fides, spes, charitas &c. Corpus sunt, externa professio fidei, & communicatio Sacramentorum. Ex quo fit, ut quidam sint de anima & corpore Ecclesiae, & proinde uniti Christo Capiti interius & exterius, & tales sint perfectissime de Ecclesia; sunt enim quasi membra viva in corpore, quamvis etiam inter istos aliqui magis, aliqui minus vitam participant, & aliqui etiam solum initium vitae habeant, & quasi sensum, sed non motum, ut qui habent solam fidem sine charitate. Rursus aliqui sint de anima, & non de corpore ut Catechumeni, vel excommunicati, si fidem & charitatem habeant, quod fieri potest. Denique aliqui sint de corpore, & non de anima, ut qui nullam habent internam virtutem, & tamen spe, aut timore aliquo temporali proficiuntur fidem, & in Sacramentis communicant sub regimine Pastorum, & tales sunt sicut capilli aut ungues, aut mali humores in corpore humano. His suppositis.

ARTICULUS I.

An soli praedestinati sint vera Ecclesiae membra.

Affirmant Novatores Wiclefiae, Lutherani & Calvinistae, de quibus initio hujus Tractatus, cum Ecclesiae definitionem expendebamus.

CONCLUSIO.

Nec omnes, nec soli prædestinati sunt in Ecclesia Christi.

Duæ sunt partes. Prima pars probatur. 1. Multi sunt prædestinati, aut saltem possunt esse prædestinati, qui ad tempus nec ad animam nec ad corpus Ecclesie pertinent aut pertinere possunt, si nempe in hæresim manifestam labantur, quam postea ejurent singulari Dei misericordia; sicut & multi reprobi sunt in Ecclesia. Quo sensu dixit S. Augustinus Tract. 45. in Joan. *Secundum præscientiam Dei & prædestinationem, quam multæ oves foris, quam multi lupi intus; & quam multæ oves intus, quam multi lupi foris?*

2. Prædestinatio non est ratio formaliter constituens in Ecclesia, aut saltem necessaria non est ut aliquis ad Ecclesiam pertineat. Primo, non est ratio formaliter constituens in Ecclesia: hæc enim visibilis est & conspicua, velut Civitas supra montem posita: illa verò tota interior & invisibilis: unde fieret ut illi prædestinati, qui soli dicuntur esse de Ecclesia, nec seipsos cognoscerent, nec ipsam Ecclesiam. Atqui tamen fatentur adversarii plurimum interesse ut cognoscamus & Ecclesiam cui adunati debemus, & eos qui non sunt de Ecclesia, ut cum ipsis societate non jungamur in iis quæ pertinent ad Religionem & cultum Dei. Non est etiam necessaria prædestinatio ut aliquis pertineat ad Ecclesiam, cum & ipsi reprobi ejus sinu contineantur, ut postea demonstrabimus.

Secunda pars probatur.

Primo, tum ex variis nominibus, figuris & parabolis quibus in Scripturis Ecclesia designatur, de quibus initio hujus Tractatus. Comparatur scilicet Agro Dominico Matth. 13. In agro autem inter nitentia culta, lappæque, & tribuli, & steriles dominantur avenæ. Comparatur Areæ Matth. 3. In area vero paleæ frumentum operiunt. Comparatur Sagenæ missæ in mare, in qua boni & mali pisces concluduntur. Matth. 13. Comparatur Convivio nuptiali, ad quod intrarunt boni & mali, postea vero mali non habentes vestem nuptialem projiciuntur in tenebras exteriores, unde concludit Christus Matth. 22. *Multi sunt vocati, pauci verò electi*: id est, multi sunt in Ecclesia, quæ est evocatio quædam, sive cætus vocatorum, qui tamen non sunt de electis. Comparatur Matth. 25. decem Virginitibus, inter quas quinque sunt prudentes, quinque vero fatuæ. Comparatur ibid. Ovili, in quo sunt oves & hædi; & illæ, Christo interprete, significant electos, isti reprobos. Ex quibus omnibus manifestum est hac in vita bonos cum malis, prædestinatos cum reprobis simul confundi & permisceri, donec veniat discretionis tempus, quo boni, justi, prædestinati in vitam æternam, mali vero & reprobi in ignem æternum mittendi separabuntur.

Probatur secundo ex SS. Patribus, Cypriano Epistola 51. ad Confessores & 52. ad Antonianum, quas sæpe laudat S. Augustinus agens contra Donatistas; S. Hieronymo Dial. adversus Luciferianos post medium, S. Augustino Tract. 45. in Joan. Lib. 2. contra Cresconium Grammaticum, S. Fulgentio Lib. de fide ad Petrum cap. 43. S. Gregorio Magno Hom. 33. in Evangelia, qui omnes ex iisdem mox indicatis Scripturæ testimoniis nostram probant & confirmant Conclusionem. Sufficiat hic retulisse verba ex Breviculo collationis cum Donatistis tertia die cap. 9. n. 16. ubi S. Augustinus & plus quam trecenti Episcopi in famosa collatione anni 411. Donatistis multa Scripturæ loca opponentibus, ut ostenderent peccatores membra Ecclesie non esse, nec ad eam ullatenus pervenire, sic loquuntur: «Hæc duo tempora Ecclesie, quæ nunc est, & qualis tunc erit, significata sunt etiam duabus piscationibus: una ante resurrectionem Christi, quando mitti jussit retia, nec sinistram nec dexteram nominans partem, ut nec solos malos, nec solos bonos, sed commixtos bonis malos intra retia suorum Sacramentorum futuros doceret: post resurrectionem autem quando jussit retia mitti in dexteram partem, ut post resurrectionem nostram solos bonos in Ecclesia futuros intelligeremur.

Probatur 3. nonnullis momentis Theologicis.

I. S. Paulus dum Ecclesiam Christi velut atrox lupus persequabatur, haud dubiè non erat in illa; erat tamen prædestinatus. Unde S. Augustinus Sermone primo de Conversione S. Pauli, recte docet Paulum licet prædestinatum, prius fuisse lupum, deinde ovem. E-

contra Judas erat reprobus, & tamen ad Apostolatam vocatus simul cum aliis Apostolis, ad eandem pertinuit Ecclesiam.

II. Si Ecclesia ex solis prædestinatis constaret, foret invisibilis, & à nemine certo dignosci posset; adeoque excusaretur quisquis ab ejus diligenti inquisitione abstineret, quod est maximè absurdum & contra ipsorum Protestantium principia, qui volunt nemini licere sectam privatam instituere.

III. Sequeretur Paganos, Judæos, Hæreticos & quoslibet impios, si prædestinati sint, jam esse de Ecclesia: è contra vero quoslibet fideles baptizatos, atque etiam sanctioris vitæ homines, si prædestinati non sint, non esse de Ecclesia. Atqui utrumque absurdissimum est; cum exploratum esse debeat, Baptismum januam esse per quam aditus sit ad Ecclesiam, & eos qui à fide defecerunt, non amplius esse in Ecclesia, & è contra omnes baptizatos, licet non sint prædestinati, esse de Ecclesia, juxta Apostolum dicentem in Epistolis ad Corinthios & Galatas, *eos omnes qui baptizati sunt, Christum induisse*: quamquam verisimiliter asseri potest, eos omnes Corinthios & Galatas qui baptizati fuerant, non fuisse de numero prædestinatorum.

IV. Sequeretur ex adversa doctrina, omnem penitus auctoritatem Superiorum, ac debitam ipsis reverentiam & obedientiam labefacturi, quippe cum nec oves Pastores suos, nec Pastores oves suas cognoscerent. Nutabit ergo auctoritas non solum ipsius Ecclesie & clavium quas accepit à Christo, sed etiam ipsius fidei & Scripturæ sacræ, omniumque Sacramentorum: nemo quippe sciret quæ sit vera fides, quæ vera Scriptura, quæ vera Sacramenta, cum à sola Ecclesia tuto possit ea omnia accipere; unde autem habebit hanc esse veram Ecclesiam, si tota lateat in prædestinatis?

V. Denique, vera Christi Ecclesia est maximè diffusa, ut supra ostendimus: at ubi erit illa Ecclesie amplitudo ac diffusio, si solis concludatur prædestinatis, quos, reprobos comparatione, constat esse paucos, & gregem pusillum, juxta verbum Christi Matth. 20. & Lucæ 12.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Arca Noe figura fuit Ecclesie, sicut docet S. Augustinus Lib. 5. de Baptismo capite ultimo At in Arca Noe non fuerunt nisi qui salvandi erant ex aquis diluvii; ergo etiam in Ecclesia non sunt nisi qui salvandi sunt, id est prædestinati.

Resp. distinguo maj. Arca Noe figura fuit Ecclesie quantum ad aliqua, concedo: quantum ad omnia, nego. In duobus maximè Arca typus fuit Ecclesie; primo; sicut in Arca includebantur cujuscumque generis animalia, munda & immunda &c. ita in Ecclesia continentur boni & mali, prædestinati & reprobi. Secundo; sicut extra Arcam nemo potuit salvus esse ab aquis diluvii, ita pariter extra Ecclesiam nulli patet ad salutem aditus: atque in hoc potissimum stare comparationem Arce cum Ecclesia docent S. Cyprianus L. de unitate Ecclesie, S. Hieronymus in Epistola ad Damatum de tribus Symbolis, S. Augustinus Lib. 5. de Baptismo capite ultimo. In aliis verò urgenda non est comparatio Arce cum Ecclesia, alioqui sequeretur omnem baptizatum esse prædestinatum: cum enim S. Petrus 1. Epist. cap. 3. v. 21. comparat Baptismum cum Arca Noe, sequeretur omnes malos, immundos, peccatores, salvandos esse, quia immunda animalia pariter ac munda in Arca salvata sunt, quas consecutiones non admittunt nostri adversarii.

Objicies 2. Ecclesia quæ est verè Christi Sponsa, Cantorum 4. v. 12. dicitur, *Hortus conclusus, Fons signatus, Pateus aquarum viventium*: quæ omnia propter electos & prædestinatos dicta de Ecclesia fuisse docet S. Augustinus Lib. 5. de Baptismo c. 27.

Resp. Ea omnia intelligi de Ecclesia vel triumphante, vel militante. Si primum, nobis non adversantur, cum in ea soli electi & prædestinati contineantur: hanc autem esse mentem S. Augustini, vel ex uno ejus testimonio Lib. 2. Retractionum cap. 18. inferri potest, in quo sic loquitur: *Ubicunque Ecclesiam commemoravi non habentem maculam neque rugam, non sic accipiendum est quasi jam sit, sed quæ præparatur ut sit quando apparebit etiam gloriosa*. Si secundum, potuit etiam Ecclesia militans vocari hortus conclusus & fons signatus, propter electos & prædestinatos quos suo sinu complectitur, tametsi non omnes qui ad eam pertinent sancti sint & prædestinati: quemadmodum

tolet

1. Cor. 12
& Gal. 3.

To. 1. p.
84. C.

Tom. 9.
p. 562. G.

solet saepe Scriptura per synecdochen tribuere aliquid toti, quod tantum convenit parti. Veleriam dici potest hortus conclusus & fons signatus, non quasi solos contineat electos; sed hoc sensu quod solis occludatur alienis & extraneis à fide. Sicut ergo in horto etiam concluso vepres simul admixti reperiuntur cum floribus, & spinæ cum rosis, sic & in Ecclesia simul cum sanctis & prædestinatis sunt reprobi.

Adde, quod ait hic Bellarminus L. 3. de Ecclesia militante c. 7. ea, quæ in Canticis de sponsa dicuntur, non necessario intelligenda esse Ecclesia. Quidam enim ea intelligunt de Ecclesia; quidam de Beata Virgine; quidam de qualibet anima perfecta, quod ultimum Bellarmino videtur probabilius.

Objicies 3. Ecclesia est unum Ovile, ut ait Christus Joan. 10. v. 16. Atqui istius Ovilis oves sunt soli & omnes prædestinati. Sunt, inquam, soli: nam S. Aug. Tract. 45. in Joan. expresse docet, per oves intelligi eos quos Dominus per præscientiam suam novit esse suos. Sunt etiam omnes: nam in aliis Scripturæ locis prædestinati dicuntur oves & filii Dei, etiam cum in errore Gentilitatis versantur. Joan. 10. v. 16. Alias oves habeo quæ non sunt ex hoc ovili, Joan. 11. v. 52. Jesus moriturus erat pro gente; & non solum pro gente, sed etiam ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum. 1. Joan. 2. v. 19. Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum. Igitur etiam antequam exirent, non erant ex nobis, sed videbantur esse.

Confirmatur ex S. Augustino Lib. de corrept. & grat. c. 9. ubi tractans citata loca sic ait: Sunt quidam, qui filii Dei propter susceptam vel temporaliter gratiam dicuntur à nobis, nec tamen sunt à Deo... Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis; & quando videbantur in nobis, non erant ex nobis. Et rursus: Quia ergo non habuerunt perseverantiam, sicut non verè discipuli Christi, ita nec verè filii Dei fuerunt, etiam quando esse videbantur & ita vocabantur.

Resp. nego min. quoad utramque partem.

Quoad primam quæ dicit per oves intelligi solos prædestinatos: nam licet in Scripturis interdum nomen ovis significet prædestinatos, ut Matth. 25. v. 33. ubi separantur oves ab hædis, Joan. 10. v. 27. Oves meæ vocem meam audiunt; attamen interdum etiam significat alios quàm prædestinatos, omnes scilicet tam bonos quàm malos, qui externa saltem fidei professione pertinent ad Ecclesiam: quo sensu Christus alloquens Petrum Joan. 21. v. 18. dicit, *Pasce oves meas*. Et Psal. 73. v. 1. dicitur: *Iratus est furor tuus super oves pascuæ tuæ*. Et Ezechiel 34. ubi describuntur oves Dei alix pingues, alix macilentæ, alix sanæ, alix ægrota.

Ad auctoritatem S. Augustini; respondeo eum expresse observare citato loco, secundum præscientiam Dei & prædestinationem multas oves foris esse, & multos lupos intus; similiter & multas oves intus, multos verò lupos foris: quod multi qui blasphemant Christum, sint in ipsum credituri; & multi qui eum intus laudant, sint postea blasphematuri.

Ad secundam partem dico nec omnes prædestinatos esse in Ecclesia; cum multi Infideles, Pagani & Hæretici sint extra Ecclesiam, licet aliquando convertendi sint & ad ejus sinum adducendi.

Ad Scripturæ testimonia quæ obijciuntur, non alio titulo oves Christi & filii Dei ii appellantur, quàm prædestinationis; non autem quasi actu sint oves Christi & filii Dei. Hoc sensu dicitur 2. ad Timoth. 2. v. 19. *Novit Dominus qui sunt ejus*: ubi sermo est de illis qui sunt ejus per prædestinationem, non autem de tota Ecclesia; ibidem enim subjungit v. 20. *In magna domo sunt vasa aurea & argentea, & lignea & fictilia*. Et similiter dicuntur reprobi, qui exierunt de Ecclesia, non fuisse ex nobis, quia non fuerunt ex nobis secundum prædestinationem, licet fuerint secundum Sacramentorum communionem. Ita intellexisse S. Augustinum patet ex Lib. 4. de Baptismo c. 2. & L. 2. contra Cresconium c. 21.

Altera distinctio est, ait Bellarminus loco mox indicato, posse aliquem dici verè filium Dei, aut membrum Corporis Christi duobus modis: uno modo veritate essentiali sive formæ: altero modo veritate finis, vel, ut alii dicunt, veritate permanentiæ. Veritate essentiali est filius Dei, qui habet charitatem. 1. Joan. 4. Omnis qui diligit, ex Deo natus est. Et similiter veritate essentiali est membrum Christi, qui de eodem spiritu vivit. 1. Corinth. 12. *In uno spiritu omnes vos in unum corpus baptizati estis*.

At veritate finis dicitur filius Dei, qui assequetur hereditatem; & qui non assequetur, videtur filius, sed non est: finis enim filiationis est hereditas. Quod si filius, & hæres per Deum, Galat. 4. Sic etiam veritate finis est membrum, qui salvabitur; nam ad hoc univit sibi Christus Ecclesiam, tanquam corpus Capiti, ut eam salvaret, ut dicitur Ephes. 4. Itaque qui est in gratia, & tamen non est prædestinatus, est verè filius & membrum veritate essentiali; non autem est filius & membrum veritate finis. E contra, qui non est in gratia & tamen est prædestinatus, non est verè filius nec membrum veritate essentiali; & tamen est verè utrumque veritate finis. De prima veritate intelligitur illud 1. Joan. 2. *Qui servat verbum ejus, verè in hoc charitas Dei perfecta est*. De secunda intelligitur illud Joan. 8. *Si manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis*.

Quibus notatis, facile intelligentur loca S. Augustini, ubi dicit justos non prædestinatos non esse verè filios nec membra. Loquitur enim de veritate finis, non de veritate essentiali. Nam ipse in iisdem locis se explicat. Lib. de corrept. & grat. cap. 9. postquam dixit probos non prædestinatos non esse verè filios, subjungit: *Non quia justitiam simulaverunt, sed quia in ea non manserunt*. Et Lib. 9. de doctrina Christiana cap. 32. reddens rationem cur dixerit, non vere pertinere ad Corpus Christi eos qui cum illo non erunt in æternum: Nunc inquit, in uno sunt, non tamen semper in uno erunt: ipse est quippe ille servus commemoratus in Evangelio, cujus Dominus cum venerit, dividet eum, & partem ejus cum hypocritis ponet. Hactenus Bellarminus.

Objicies 4. Apostolus Hebræorum 3. postquam comparatione facta inter Christum & Moysen, hunc alterum esse servum, illum verò filium Dei in domo sua, sic loquitur v. 6. *Christus vero tanquam filius, in domo sua, quæ domus sumus nos, si fiduciam & gloriam spei usque ad finem, firmam retineamus*. Quibus verbis innuit Apostolus, nos ad domum Dei, hoc est Ecclesiam non pertinere, nisi firmam fidem & spem retineamus: atqui soli prædestinati retinent firmam fidem & spem usque ad finem.

Resp. eo loci hortari Apostolum Hebræos ut in fide & vita Christiana perseverent, neque propter varias tentationes & Judæorum persecutiones animo frangantur, & à fide deficient; adeoque agere tantum de perseverantia in domo Dei, quasi hinc concludere deberent Hebræi, parum esse, quod fuissent membra Ecclesiæ, nisi usque in finem perseverarent.

Addi potest, nos esse domum Dei, seu ipsius Ecclesiæ membra perfecta, si perseveremus in fide & charitate; quia tunc non tantum sumus in corpore Ecclesiæ, sed etiam ipsius animæ hisce fidei & charitatis vinculis conjungimur.

Objicies 5. Christus non est Caput nisi ejus Ecclesiæ quam salvabit: atqui ad ejusmodi Ecclesiam soli pertinent prædestinati, cum soli salvi futuri sint; ergo &c.

Resp. distinguo maj. Christus non est Caput nisi ejus Ecclesiæ quam salvabit, aut efficienter, aut saltem sufficienter, concedo: quam efficienter dumtaxat salvabit, nego. Eodem quippe modo Christus Caput est Ecclesiæ, quo dicitur Salvator: et Christus Dominus Salvator est non tantum prædestinatorum, sed etiam omnium hominum, saltem sufficienter. Pro omnibus enim mortuus est, qui mortui sunt in Adam: at omnes in Adam mortui sunt; ergo pro omnibus mortuus est sufficienter saltem: omnibus enim dat aut saltem offert & præparat media necessaria ad salutem, ut docent Theologi ubi de Gratia.

ARTICULUS II.

An soli justis & perfectis sint Ecclesiæ membra.

Quæstio est utrum Ecclesia ex solis justis ac perfectis constet; an non etiam peccatores admittat & contineat.

Novatianorum & Donatistarum sententia fuit, quam amplexi sunt Confessionis Augustanæ Lutherani, Ecclesiam solis constare bonis, justis, & sanctis hominibus, qui Christo conjuncti sunt, non solum per fidem, sed etiam per charitatem & gratiam sanctificantem; ac proinde Ecclesiam sinu suo non complecti peccatores, saltem magnos, sive graves & manifestos.

Pelagiani vero, ut observat S. Augustinus L. de hæresibus, non tantum excluderant peccatores, sed etiam imperfectos, ita ut Ecclesia dici non posset sine ruga & macula, si homines imperfectos, hoc est, vel levioribus etiam peccatis obnoxios admisisset. Contra quos sit.

CONCLUSIO.

Non ex solis perfectis & justis constat Ecclesia, sed etiam admixtos habet homines imperfectos & peccatores, etiam manifestos.

Dux sunt partes. Prima pars, nempe Ecclesiam non constare ex solis justis & perfectis, sed admixtos habere homines etiam imperfectos.

Probatur: Quia perfectorum nomine duo possunt intelligi hominum genera; vel eorum qui nullam unquam contraxerunt peccati etiam levioris maculam; vel eorum, qui licet peccatis mortalibus non fuerint inquinati, nihilominus propter humanam fragilitatem quælibet venialia declinare non potuerunt: at qui Ecclesia non constat ex solis illis perfectis, seu priori, seu posteriori modo consideratis.

Non priori; alioquin enim ad solum Christum Dominum & beatissimam ejus Matrem contrahenda foret Ecclesia: solus enim Christus ex natura, beatissima autem Virgo ex gratia & privilegio nullum unquam vel tenuissimum commisit peccatum: de cæteris mortalibus generatim pronuntiat S. Joan. Epistolæ suæ primæ cap. 1. v. 8. *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* Non posteriori; mox enim ostendemus insignes etiam & manifestos peccatores esse in Ecclesia.

Secunda pars, scilicet peccatores etiam insignes & manifestos, bonis & justis in Ecclesia permixtos esse.

Probatur 1. ex Scripturis argumento multiplici.

Primum ducitur ex variis nominibus, figuris & parabolis quibus Ecclesiam adumbratam fuisse jam ostendimus: ex iis etenim cuique palam esse debet, hanc esse præsentis Ecclesiæ militantis sortem, ut simul habeat admixtos prædestinatos & reprobos, bonos & malos. Hoc autem potissimum argumento Catholici debellarunt Donatistas in celebri Collatione Carthaginensi; atque eo ita superatos & oppressos fuisse Schismaticos illos observat S. Augustinus in Breviculo Collationis, ut ab eo sese expedire nullatenus potuerint. Et ipsemet S. Doctor Lib. 3. contra Epistolam Parmeniani cap. 3. ad eundem scopum urget & explicat quinque parabolas aræ, convivii, retis, pascuorum, agri, quibus in Scripturis Ecclesia designatur.

Secundum petitur ex cap. 18. v. 15. & seq. S. Matth. ubi Christus tradens præceptum correptionis fraternæ, jubet ad Ecclesiam deferri peccatores, qui privata correctione emendari non possunt, & ab ejus sinu removendos si eam non audierint: Supponit igitur Christus ejusmodi peccatores in Ecclesia contineri, à qua ejici non debeant nisi propter contumaciam.

Tertium colligitur ex cap. 23. v. 3. S. Matth. ubi Christus loquens de malis Præpositis & Doctoribus, jubet ut faciamus quod dicunt, non verò quod faciunt: sunt igitur illi in Ecclesia, quorum vita verbis non consentit.

Quartum eruitur ex eodem S. Matth. c. 24. v. 9. ubi sub nomine mali servi percutientis conservos & bibentis cum ebrios, describit Christus malos Ecclesiæ Præpositos, qui dum commensationibus & voluptatibus indulgent, officia sua negligunt, & patrimonium dissipare non pertimescunt, ut docent SS. Hilarius, Hieronymus, Chrysostomus ad hunc locum.

Quintum denique petitur ex Epistola 1. ad Corinth. cap. 1. ubi postquam præmisit Apostolus se scribere Ecclesiæ Dei quæ est Corinthi, mox v. 11. ait, esse *conventiones* inter ipsos. Et cap. 5. acrem & severam subjungit objurcationem, non tantum incestuosi, qui tantum facinus admiserat, sed etiam Ecclesiæ Corinthiorum, quæ hoc sciebat & impunitum relinquebat non sine gravi culpa negligentia. Hæc porro Corinthiorum Ecclesia vera erat Christi societas, in qua tam insignis & manifestus fuit peccator incestuosus, quem

satana tradidit S. Paulus, id est gravissimæ poenitentia subiecit, ut spiritus ejus salvus esset in die Domini nostri Jesu Christi.

Probatur 2. ex constantia ac perpetua Ecclesiæ fide & traditione, quam Pelagianis ac Donatistis, statim ac exortus est circa præsens argumentum eorum error, opposuere SS. Patres, imprimis S. Augustinus cujus opera & labore usa est feliciter Ecclesia, illis Hæreticis debellandis. Ita.

In tribus Libris contra Epistolam Parmeniani, ubi passim ostendit multos esse in Ecclesia improbos, eorumque impietatem nulli debere esse offenculo.

In tribus itidem Libris contra Epistolam Petiliani, ubi probat Præsulum nequitiam Ecclesiæ sanctitati & integritati non obesse. Et lib. 3. cap. 12. ita subjungit: *Homo, inquit, sum de Ecclesia Christi; palea, simulus, granum, si bonus.* Non est hujus aræ ventilabrum lingua Petiliani.

In Lib. de unitate Ecclesiæ c. 12. & 13. dicit innu-mera suppetere Scripturæ testimonia de mixtione Ecclesiæ, de ejus multitudine ac frequentia; atque in hunc finem affert dicta Prophetarum & facta.

Lib. 2. de Baptismo c. 6. ostendit communionem aliorum non posse perire Ecclesiam Christi, aut temporibus Cypriani eam periisse. Et Lib. 4. c. 7. *Distingua-* mus, inquit, *inter eos, qui mali foris sunt, & eos qui intus mali sunt.*

Et Lib. 7. cap. 51. postquam observavit quosdam ita esse in domo Dei, ut sint etiam ipsi eadem domus Dei scilicet bonos & sanctos, dicit alios esse, *qui licet ad compagem domus, seu ad societatem justitiæ non pertineant, sunt tamen in Ecclesia sicut paleæ sunt in frumentis.* Istos enim, ait, *esse in domo negare non possumus, dicente Apostolo, in eadem modo esse vasa in honorem, alia in contumeliam.* Ibidem ait eos qui in Ecclesia vivunt carnaliter & animaliter, esse ab illa spiritualiter separatos: supponit igitur eos verè, realiter & corporaliter, ut ita dicam, esse in Ecclesia.

Libro denique de vera Religione, postquam cap. 5. ab Ecclesia Ethnicos, Judæos, Hæreticos, & Schismaticos procul alienos esse pronuntiavit, improbos Catholicos diserte in ea ponit. «Neque enim in confusione Paganorum, neque in purgamentis Hæreticorum, neque in langore Schismaticorum, neque in «excitate Judæorum quærenda est Religio, sed apud «eos solos, qui Christiani, Catholici, vel Orthodoxi «nominantur, id est, integritatis custodes & recta le- «ctantes. «Et postea cap. 6. de improbis Catholicis sic habet: «Carnales autem suos, id est viventes aut se- «ntientes carnaliter, tanquam paleas tolerat, quibus «in area frumenta tutiora sunt, donec talibus tegmi- «nibus exuantur. Sed quia in hac area pro voluntate «quisque vel palea, vel frumentum est, tamdiu susti- «netur peccatum aut error cujuslibet, donec aut accu- «satores inveniatur, aut pravam opinionem pertinaci animositate defendat.

Probatur 3. aliquot rationibus Theologicis.

Prima est, Quia Sacramentum Poenitentia aliorum non est quam qui sunt in Ecclesia: atqui Sacramentum Poenitentia justorum non est ac sanctorum, sed peccatorum, ad quorum peccata quælibet post Baptismum admissa eluenda & expianda est à Christo Domino institutum; ergo &c.

Secunda, Si morum pietas & justitia ad Ecclesiæ conditionem requireretur, visibilis non esset & conspicua Ecclesia: atque incertum omnino foret quinam essent de Ecclesia: sanctitatis enim & vitii conditio latet nos perinde ac prædestinationis arcanum, cum spiritum sit, *neminem scire utrum odio vel amore dignus sit.*

Tertia, Quia illi sunt verè & simpliciter in Ecclesia, qui sunt membra Ecclesiæ saltem imperfecta: atqui peccatores sunt membra Ecclesiæ saltem imperfecti: qui enim pertinent ad corpus Ecclesiæ, licet animam ejus perfectè non participant, sunt saltem membra Ecclesiæ imperfecta. Quemadmodum enim membrum in homine, licet sit mortuum, modo tamen cum ejus corpore conjunctum sit, est adhuc membrum hominis licet imperfectum; ita similiter qui conjunctus est cum corpore Ecclesiæ, licet ejus animæ sit expers, est tamen membrum Ecclesiæ, quamvis imperfectum. Atqui peccatores pertinent ad corpus Ecclesiæ, scilicet per professionem fidei externam, quamvis ejus animam perfectè non participant: quia licet fidem internam habeant, quæ pertinet ad animam Ecclesiæ, charitatem tamen non habent, quæ est potissima & nobilior illius pars; ergo sunt membra Ecclesiæ, quamvis arida, mortua, & imperfecta.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. cum Pelagianis duo Scripturæ testimonia: alterum ex Lib. Canticorum cap. 4. vers. 7. ubi de Ecclesia dicitur: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.* Alterum ex Epistola S. Pauli ad Ephesios cap. 5. vers. 27. ubi loquens de Ecclesia, ait, *Christum seipsum tradidisse pro ea, ut exhiberet eam gloriosam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid ejusmodi, sed ut sit sancta & immaculata.* Quem Apostoli textum de Ecclesia Catholica hujus temporis intelligi debere, docet Concilium Toletanum VI. cap. 1.

Resp. Ad primum. 1. Textum illum de Ecclesia triumphante intelligi posse, sicut expresse docet sanctus Augustinus Lib. 1. Retractionum cap. 19. & Lib. 2. cap. 18. quæ certè explicatio nobis hic nocet. 2. Intelligi posse de Ecclesia militante, & quidem sensu multiplici eoque plane orthodoxo: scilicet, Ecclesia præsentis temporis tota pulchra dicitur & sine macula; vel propter doctrinæ veritatem, ac sanctitatem morum, quam præcipit & commendat, non autem propter vitæ justitiam, quæ sit in singulis ejus membris: ad hanc autem denominationem plane sufficit, sanctam esse in se Ecclesiæ doctrinam circa fidem & mores; neque enim suorum vitiis aut erroribus inquinari aut labefactari unquam potest, cum perpetuò assistentem sibi habeat Spiritum S. Vel tota pulchra dicitur & sine macula, quod mysticum Christi corpus variis distinctum membris & ordinibus, qui ad tam præclari corporis compaginem rectamque dispositionem pertinent, idque ea proportionem, quam ejus pulchritudo requirit, per omnem juncturam subministrationis in eximia ac pene incredibili ministrantium & ministrationum varietate, quam egregie describit Apostolus 1. Corinth. 12. Vel tota pulchra dicitur, comparative ad veterem Synagogam & alias societates Hæreticorum aut Ethnicorum: quo sensu intelligendus videtur S. Augustinus Lib. 2. de Civitate Dei cap. 28. Vel denique tota pulchra dicitur, sumpta denominatione à parte Ecclesiæ nobiliori, anima scilicet ipsius, quæ in fide, charitate, cæterisque virtutibus posita est.

Ad secundum: Duplex est hujus loci expositio: alia S. Augustini toto fere Libro de perfectione justitiæ contra Cœlestium, & pluribus aliis in locis, ubi docet, textum Apostoli intelligendum esse de Ecclesia, quæ sanctificatur quidem ac mundatur in hoc sæculo per Baptismum, fidem & charitatem; sed tamen non ita perficitur hæc mundatio, ut prorsus immaculata dici possit, donec Christus eam sibi exhibeat in altero sæculo gloriosam sine macula & ruga. Græci fermè omnes interpretantur de Ecclesia hujus sæculi: at neque hic eorum sensus nobis officit, cum non alia ratione præsens Ecclesia dicatur immaculata, quam quod in præstantioribus suis membris nullam prorsus habeat hujusmodi maculam. Ad Conc. Toletanum, dico ita quidem intellexisse Patres hujus Concilii verba Apostoli; non tamen exclusisse aliam interpretationem, neque definiisse uno potius quam alio modo esse intelligenda.

Objicies 2. cum Donatistis aliquos Scripturæ textus, ex quibus inferri posse videtur malos & peccatores non esse in Ecclesia Christi.

Isaia 52. v. 1. de Sion, hoc est Ecclesia Christi dicitur: *Non adjiciet ultra, ut pertransseat per te incircumcissus & immundus.* Et v. 11. *Recedite, recedite exinde, pollutum nolite tangere, exite de medio ejus.* Quem locum exponens Apostolus 2. Corinth. 6. v. 18. addit: *Et recipiam vos, dicit Dominus.* Quibus verbis videtur effici, Deum in Ecclesiam non admittere nisi eos qui se ab immundis peccatoribus separant: cujus rei rationem loco citato v. 14. & 15. reddit Apostolus his verbis: *Quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate, aut quæ conjunctio Christi cum Belial?*

1. Ad Corinth. 10. v. 17. loquens Apostolus de universo fidelium cœtu, ait: *Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus.* At panis ex frumento dumtaxat perficitur, non vero ex paleis admixtis.

Roman. 8. v. 9. *Si quis autem spiritum Christi non*

habet, hic non est ejus. Et 1. Corinth. 12. v. 13. *In uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus.* At qui improbi non habent spiritum Christi; ergo non sunt in Ecclesia.

Resp. Ad singula.

Ad primum respondet 1. S. Augustinus Lib. contra Donatistas post Collationem cap. 8. & 20. & in Breviculo Collationis diei 3. verba hæc Prophetæ, *Non adjiciet ultra, ut pertransseat per te incircumcissus & immundus,* intelligenda esse de Ecclesia triumphante. Quod vero additur, *Recedite, exite &c.* intelligi de separatione, quæ debet fieri animo & moribus, non autem corporali discessione ab eodem Templo & Sacramentis. Ita pariter exponi debet Apostolus 2. ad Corinth. 6. ubi absolute & simpliciter non prohibet quodcumque cum infidelibus commercium; neque enim Corinthii, ad quos scribebat, vetabantur habitare cum infidelibus, aut cum iis cibum sumere &c. alioquin ex hoc mundo exeundum ipsius fuisset; aut etiam habere conjuges infideles & cum iis manere, sicut constat ex cap. 5. v. 12. sed iis prohibetur tantum tam arcta cum Infidelibus societas, ut inde oriatur periculosa necessitas communicandi cum iisdem in moribus & Religione.

Respondet 2. S. Cyrillus in citatum Isaia locum, juxta sensum historicum agi de temporali persecutione Judæorum, ut sensus sit: Cum à captivitate redieris non adjiciet ultra, id est in longum tempus, aliquis infidelis persecutor per terras tuas eas vastando pertransire: secundum autem mysticum sensum, sermonem esse de Ecclesia, & prædicere Isaia, fore, ut portæ inferi non prævaleant adversus eam; incircumcissi enim & immundi hostes Ecclesiæ præcipue sunt dæmones. Pari ratione quod sequitur, *Recedite, recedite &c.* secundum historicum sensum intelligitur de Judæis, quos hortatur Isaia ut exeant de Babylone, cum finitum fuerit tempus captivitatis: secundum mysticum sensum intelligitur de Christianis, qui debent post Baptismum separari ab Infidelium cœtibus, templis, sacrificiis, conjugis, & cæteris rebus, quæ quoquo modo ad Religionem pertinent: atque hoc modo locum hunc intellexit & citavit S. Paulus 2. Corinth. 6. non enim de commercio cum quibusvis peccatoribus, sed solum cum Infidelibus agit: *Nolite, inquit, jugum ducere cum Infidelibus: quæ pars fideli cum infideli? Quis autem consensus templo Dei cum idolis?*

Ad secundum: 1. Comparationes & similitudines non sunt in omnibus urgendæ. In hoc stat adducta comparatio, quod sicut ex multis granis per aquam fit unus panis, ita ex multis hominibus per gratiam Baptismi & Spiritum sanctum fit unus populus Dei. 2. Panis non tantum ex puro frumento constat, sed etiam interdum ex malitia eorum à quibus conficitur, admiscetur grana lolii aut alia quædam hujusmodi à tritico diversa. 3. Certum est, juxta doctrinam Apostoli, non solum bonos in Ecclesia, sed etiam malos & sacrilegos participare de uno pane Eucharistico: alias enim non arguerentur tam acriter quicumque de illo pane indignè manducarent, quos ait judicium sibi manducare ac bibere.

Ad tertium: Qui spiritu Dei aguntur, & habent in se diffusam charitatem per Spiritum sanctum, ii ad Christum pertinent tanquam viva membra, & palmites fructuosi in vite; adeoque perfectè sunt in Ecclesia: mali verò seu peccatores sunt membra Christi mortua, arida, imperfecta, quæ tamen modum aliquem habent, tum propter externam unionem cum reliquo corpore quod movet spiritus Christi, à quo numquam Ecclesia deseritur; tum propter internam fidem quæ motum aliquem exercet.

Objicies 3. authoritatem S. Augustini, qui passim in suis contra Donatistas Libris probat immeritò ab iis repeti Baptismum qui ab Hæreticis collatus est, eo prætextu quod illi in Ecclesia non sint, cui soli data sunt Sacramenta: quandoquidem nec datum à facinorosis & gravioribus peccatoribus Baptismum repetant; licet tam isti quam Hæretici in Ecclesia non deputentur. Qua in re doctrinam & praxim Donatistarum pugnare secum ostendit S. Doctor, ac parem omnino supponit esse conditionem Hæreticorum & malorum, quantum ad eorum ab Ecclesia exclusionem.

Ita verò passim arguit contra Donatistas.

Tracta-

Beil. L. 3.
de Eccl. c.
9. To. 2.
p. 52. col.
1. C.

Tom. 3. Tractatu 6. in caput primum Evangelii sancti Iohannis, n. 12. Hoc ergo quero, inquit, si columba est simplex, innocens, sine felle, pacata in osculis, non sava in unguibus; quero utrum ad huius columbae membra pertineant avari, raptores, subdoli, ebriosi? &c. Absit inquit. (Donatista loquitur) Et revera, fratres, quis hoc dixerit? Ut nihil aliud dicam, raptores solos si dicam, membra accipitris possunt esse, non membra columbae: milvi rapiunt, accipitres rapiunt, cervi rapiunt: columbae non rapiunt, non dilanant: ergo raptores non sunt membra columbae. Non apud vos fuit vel unus raptor? Quare manet Baptismus quem dedit accipiter, non columba? Quare non baptizatis apud vosmetipsos post raptores & adulteros & ebriosos & avaros? An isti omnes membra columbae sunt? Sic debonestatis columbam vestram, ut ei membra vulturina faciatis.

Tom. 9. p. 378. G. Lib. de unitate Ecclesiae cap. 21. num. 60. Cum igitur, boni & mali dent & accipiant Baptismi Sacramentum, nec regenerati spiritualiter in corpus & membra Christi coaedificantur nisi boni; profecto in bonis est illa Ecclesia, cui dicitur: Sicut lilium in medio spinarum, ita proxima mea in medio filiarum. In his est enim quia aedificant super petram, id est, qui audiunt verba Christi, & faciunt... Non est ergo in eis qui aedificant super arenam, id est, qui audiunt verba Christi & non faciunt... Qui ergo compage charitatis incorporati sunt aedificio super petram constituto, & lilio inter spinas candenti, ipsi utique possidebunt regnum Dei. Qui autem super arenam aedificant, vel in spino deputantur, quis dubitaverit quod regnum Dei non possidebunt?

Ib. p. 379. D. E. Et cap. 22. ejusdem Libri loquens de illis de quibus Apostolus ait Galat. 5. Qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt. Omnes itaque isti, inquit, non sunt in lilio, nec super petram: inter hos autem Haeretici positi sunt. Cur ergo vos, ut omitam cetera, non baptizatis post ebriosos, luxuriosos, invidos, qui regnum Dei non possidebunt, & ideo in petra non sunt; & quia in petra non sunt, procul dubio in Ecclesia non deputantur; quia super hanc petram, inquit, aedificabo Ecclesiam meam: & vos vultis ut baptizemus post Haeticos, qui inter easdem spinas regnum Dei non possessuras enumerati sunt.

Ibid. p. 423. A. Lib. 2. Contra Cresconium Grammaticum cap. 21. Tingere ergo possunt, inquit, boni & mali; abluere autem conscientiam non nisi ille qui semper bonus est. Ac per hoc etiam nesciente Ecclesia propter malam pollutamque conscientiam damnati à Christo jam in corpore Christi non sunt quod est Ecclesia, quoniam non potest Christus habere membra damnata. Proinde & ipsi extra Ecclesiam baptizant. Omnia quippe ista monstra absit omnino ut in membris illius columbae unica computentur: absit ut intrare possint limites horti conclusi, cuius ille custos est qui non potest falli.

Ibid. p. 118. A. Lib. 3. de Baptismo c. 18. ait Ecclesiam in malis non esse, sive foris tumultuentur, sive intus cum gemitu tolerantur. Et Lib. 4. c. 3. ait improbos videri esse in Ecclesia, ad quam tamen omnino non pertinent.

Ib. p. 123. B. C. Resp. distinguo. S. Augustinus parem supponit esse improborum & Haeticorum conditionem quantum ad potestatem valide baptizandi, & maxime in principiis Donatistarum quos argumento ad hominem, ut dicitur, premit, concedo: supponit parem esse improborum & Haeticorum conditionem quantum ad exclusionem ab Ecclesia, subdistinguo: ab Ecclesia inadæquate sumpta, hoc est ab anima Ecclesiae, quæ illius pars est nobilior, & qua una constare Ecclesiam volebant Donatistæ, concedo: ab Ecclesia adæquate sumpta, tam pro corpore ipsius quam anima, nego.

Cum itaque S. Augustinus tam frequenter urget adversus Donatistas comparisonem improborum & Haeticorum, & contendit non magis improbos, quam Haeticos esse in Ecclesia, argumentatur, ut ajunt, ad hominem, & in ipsa Donatistarum sententia, ut ostendat immerito ab illis rejici Baptismum datum ab Haeticis, quandoquidem non rejicerent datum ab improbis, quorum tamen eadem debet esse conditio in ipsismet principiis Donatistarum, quantum ad validam Baptismi administrationem.

Scilicet docebant illi, valorem Sacramenti pendere ex personali probitate Ministri, & Spiritum sanctum ab eo dari non posse, qui eum non haberet; atque toties nullum esse Sacramentum, quoties suo careret effectu. Docebant pariter, Ecclesiam solis justis & sanctis constare, & ab iis solis valide conferri Baptismum, qui soli membra sunt Ecclesiae, quæ tota sancta est sine

macula & ruga, in qua una vera reperiuntur Sacramenta: consequenter Baptismum ab Haeticis datum rejiciebant illi, ac iterabant; Baptismum verò datum ab improbis, raptoribus, homicidis, adulteris, nec rejiciebant, nec iterabant: quia in re parum sibi constare Donatistarum doctrinam rectè ostendit S. Augustinus, argumento ad hominem; atque ab illis debere aut admitti pariter, aut pariter rejici Baptismum datum ab Haeticis & improbis ministris; quia scilicet non magis improbus habet Spiritum sanctum, quam Haeticus; non magis pertinet ad eam Ecclesiam quæ tota sancta est sine macula & ruga, quam Haeticus: ergo non plus valet datus ab eo Baptismus, quam valet datus ab Haeretico. Atqui tamen istum rejiciunt Donatistæ, illum verò admittunt: quomodo hæc conciliantur? Ergo, concludit S. Doctor, sicut valet Baptismus datus ab improbo, quia non ipsius, sed Christi Baptismus est: ita pariter valet Baptismus datus ab Haeretico, quia non ipsius, sed Christi Baptismus est. Hoc esse S. Doctoris ratiocinium & argumentum ad hominem contra Donatistas, patet ex omnibus locis quæ hic adducta sunt, præsertim cap. 22. Libri de unitate Ecclesiae, & ex cap. 4. l. libri 4. contra Donatistas, ubi sic arguit; Sicut urgeri videor cum mihi dicitur, Ergo Haeticus dimittit peccata? Sic & ego urgeo cum dico, Ergo qui cælestia mandata non servat, avarus, raptor, fenerator, invidus, verbis, non factis sæculo renuncians, dimittit peccata? Si per vim Sacramenti Dei; sicut ille, ita & ille. Si per meritum suum; nec ille, nec ille. Illud enim Sacramentum & in malis hominibus Christi esse cognoscitur: in corpore autem unica columba, incorrupta, sancta, pudica, non habenti maculam aut rugam, nec ille, nec ille invenitur. Et quomodo accipienti non prodest Baptismus ei qui sæculo verbis non factis renuntiat, sic non prodest ei qui in hæresi vel schismate baptizatur: utrique autem prodesse incidit, quod antè non proderat. Hactenus S. Augustinus.

Distingui pariter debent istæ, quæ apud S. Augustinum frequenter occurrunt propositiones, Improbi non sunt in Ecclesia, licet videantur esse: Non sunt membra columbae puræ, sanctæ, immaculatæ &c. Distinguo: improbi non sunt in Ecclesia, tanquam viva ipsius membra animata per sanctitatem & charitatem & ad sensum Donatistarum, qui non alia agnoscebant vera Ecclesiae membra, concedo: non sunt in Ecclesia tanquam membra arida, mortua, imperfecta; quæ ad corpus dumtaxat Ecclesiae pertinere non vero ad animam, nego. Apposite igitur ad scopum suum & ad doctrinam Donatistarum sæpius repetit sanctus Augustinus, improbos non esse in Ecclesia, non esse membra columbae unice, sanctæ, & impollutæ; ut nempe inde arguat Donatistas contradictionis & erroris. Si enim Ecclesia ex solis justis constat, ut illi contendebant; si illi soli valide baptizant, qui sunt membra columbae unice &c. non tantum Haeretici, sed nequidem improbi valide baptizant: non enim (ut diximus) magis isti, quam illi sunt, ad sensum Donatistarum, Ecclesiae membra. Atqui tamen non baptizabant illi post improbos, sed tantum post Haeticos; ergo erroris simul & contradictionis rei illi erant. Unicum igitur S. Doctoris institutum, in his contra Donatistas Libris, est ut ostendat, valere Baptismum datum ab Haeticis, perinde ac ab improbis; quia necesse non est ad validam Baptismi administrationem, ut Minister sit vivum Ecclesiae membrum animatum per charitatem, ut putabant Donatistæ, sed satis est quod Christi Sacramentum administret, cuius veritas & sanctitas tota fuit à Christo; Hic enim est qui baptizat. Non itaque comparat sanctus Doctor improbos cum Haeticis, quantum ad exclusionem ab Ecclesia universali adæquate sumpta tam pro corpore, quam pro anima; sed dumtaxat quantum ad exclusionem ab anima Ecclesiae, & potestatem valide administrandi Baptismum, de qua una erat ipsi cum Donatistis controversia.

Instabis 1. S. Augustinus L. 5. contra Donat. c. 27. refellit S. Cyprianum qui scripserat improbos intus esse, hoc est in Ecclesia, adeoque validum esse datum ab illis Baptismum; non autem datum ab Haeticis qui foris sunt. Quo porro sensu dicere potuit sanctus Cyprianus, improbos esse intus? Non sane per charitatem; noverat enim eam cum peccato mortali non coherere: voluit ergo improbos saltem pertinere ad corpus Ecclesiae, quod sufficit ut valide baptizent. Istud tamen refellit S. Augustinus; ergo existimat improbos penitus excludi ab Ecclesia.

Resp. Nusquam sanctum Augustinum improbasse quod scripserat S. Cyprianus, nempe improbos intus esse;

esse; imo ex professo hanc ipsam sententiam probat Lib. 4. contra Donat. c. 12. Verum ex illa ipsius sententia argumentum ducit S. Augustinus, ut ostendat non debuisse Cyprianum rejicere Baptismum Hæreticorum, sicut non rejiciebat Baptismum improborum, aut debuisse utrumque pariter rejicere: quia scilicet idcirco Cyprianus rejiciebat Hæreticorum Baptismum, quia non sunt intus; non sunt autem intus, quia non habent Spiritum sanctum, quem proinde aliis dare non possunt. Atqui pariter hoc sensu improbi non sunt intus, non enim habent Spiritum sanctum: quomodo igitur illum aliis dare possunt; quomodo ergo illum Baptismum admittit Cyprianus? Quo in argumento non ait simpliciter & absolute S. Augustinus, improbos non esse intus, hoc est in Ecclesia, sed juxta sententiam & doctrinam Cypriani, eos intus non esse; quandoquidem illi dumtaxat, juxta Cyprianum, intus sunt & valide baptizant, qui habent Spiritum sanctum: atqui improbi non habent Spiritum sanctum; ergo non sunt intus; ergo eorum Baptismum, si sibi constare voluisset S. Cyprianus, admittere non debuisset, sicut non admittebat propter eandem rationem & causam Baptismum Hæreticorum. Sic contradictionis, ac parum secum coherentis doctrinæ Cyprianum arguebat Augustinus. Non igitur in sua propria, sed in sententia dumtaxat S. Cypriani, S. Augustinus negat improbos esse in Ecclesia, quos tamen non sine contradictione, intus esse scripsit Cyprianus.

Instabis 2. Sequitur in sententia S. Augustini duas esse distinguendas Ecclesias, unam mixtam ex bonis & malis, alteram vero constantem ex solis justis.

Resp. ita quidem olim, non sine calumnia objectisse Donatistas, ut patet ex Breviculo Collationum in Collatione diei tertiæ; quibus Catholici respondebant, se nusquam duas, sed unicam admisisse Ecclesiam, cujus quidem distinguunt partes variæ & tempora distinguunt partes variæ & tempora diversa.

Partes quidem; quia aliter boni, aliter mali ad Ecclesiam pertinent: boni enim sunt quasi anima & pars interior Ecclesiæ; mali autem quasi corpus & pars exterior: sicut dum loquimur de homine interiori & exteriori, tametsi diversa sint quæ significantur, constat tamen non dici, nec esse duos homines.

Tempora etiam distinguenda esse asseriebant Catholici: nunc in præsentis sæculo Ecclesiam admixtos habere malos & bonos; tunc autem, hoc est in futuro sæculo, non habituram nisi bonos: non tamen duas esse Ecclesias, sicut non sunt duo Christi, eo quod Christus semel mortuus fuerit, postea non moriturus. Verba sancti Doctoris paulo antea laudavimus ex Breviculo Collat. cum Donatistis tertia die cap. 9. num. 16.

Instabis 3. S. Aug. L. 3. de Bapt. c. 18. & L. 7. c. 51. & alibi passim docet solos Sanctos esse illam Ecclesiam quæ est fundata super petram, cui datæ sunt claves regni cælorum, & de qua dicitur, Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.

Resp. distinguo ant. Soli Sancti sunt de Ecclesia, in genere causæ finalis, hoc nimirum sensu, quod omnia privilegia quæ à Deo concessa sunt Ecclesiæ universæ, propter solos Sanctos concessa sint & in eorum utilitatem ac salutem, ut nempe vitam consequantur æternam concedo: in quocumque alio genere, scilicet efficientis, materialis, aut formalis, quasi nimirum Ecclesia pro statu hujus vitæ fuerit instituta, ut solis debeat constare Sanctis, neque ejus Sacramenta per alios possint administrari quam per Sanctos, nego. Adde, sensu non incongruo posse dici eos ad Ecclesiam non utcumque pertinere; qui ejus partem nobiliorem ac præcipuam, nempe animam, non participant, quales sunt improbi, spiritu vitæ interioris seu sanctitatis destituti.

Objicies denique aliquot rationes Theologicas. 1. Ecclesia est sancta; ergo non constat nisi ex Sanctis. 2. Qui non habent Deum Patrem, non possunt habere Ecclesiam matrem: at improbi non habent Deum patrem. 3. Si mali essent Ecclesiæ membra, in eos aliquid influeret Christus, qui ipsius Caput est: at Christus nihil influit in malos.

Resp. ad primum: Ecclesiam esse quidem sanctam in se formaliter, quia quæcunque ad eam constituentiam concurrunt, sancta sunt; non autem esse sanctam materialiter & subjective, quasi omnes homines ex quibus coalescit, sint sancti.

Ad secundum: quamvis daremus improbos non

habere Ecclesiam matrem, non tamen hinc colligendum foret, eos non esse in Ecclesia. In domo quippe seu familia non tantum filii sunt, sed etiam familiares & servi; licet famuli non maneant in domo in æternum, sed soli dumtaxat filii, ut dicitur Joan. 8. Deinde cum dicitur improbos non habere Deum Patrem, hoc sensu intelligi debet, quod scilicet non sint filii Dei vel per imitationem, vel per regenerationem seu gratiam adoptionis; licet sint filii Dei adeoque & Ecclesiæ per institutionem & doctrinam.

Ad tertium, dico non alium esse Christi Ecclesiæ Capitis in improbos influxum, præter gratias actuales quibus ipsi resistunt, cum sint Ecclesiæ membra arida, quæ nullam vim vitalem aut motricem intus à capite suscipiant; sed pro sui cum aliis membris continuitate exteriori capite subsunt, & ab eo motu quodam externo simul cum aliis moventur.

ARTICULUS III.

An Hæretici, sive publici sive occulti, sint in Ecclesia.

SANCTUS Augustinus Lib. 7. de Baptismo cap. 51. Hæreticos in duos ordines generatim distribuit, in manifestos & publicos, qui disruptis retibus sunt extra domum; & in occultos ac latentes, qui nondum disruptis retibus in domo remanent, alicujus commodi temporalis desiderio retenti. Istos magis de domo esse, quam in domo esse affirmat; utpote qui non pertineant ad compagem domus, hoc est fidem & charitatem.

De utrisque quæritur, sintne vera Ecclesiæ membra. Quæ quidem controversia, si ratio habeatur sententiæ Novatorum, imprimis Jurii, gravissima; si vero nonnullorum ex nostris sentiendi ac loquendi ratio attendatur, exigua & nullius ferè ponderis ac momenti esse videtur.

Jurius scilicet existimat, ut jam observavimus, Ecclesiam universalem sinu suo complecti omnes Hæreticorum sectas, qui non erant in articulis fidei fundamentalibus, quique idcirco, hæresi non obstante, salutem æternam possunt assequi. Quo sensu, gravissima est præsens quæstio, ac jam maxima ex parte à nobis superius explanata, cum demonstravimus Ecclesiam ita esse unam, ut unica communione eaque Romana consistat, in qua sola salus obtineri potest; quapropter omnes alias sectas seu societates planè rejicit. Asserere igitur Novatorum sensu, Hæreticos esse in Ecclesia, seu vera esse Ecclesiæ membra, hæresis est manifestè pugnans contra unitatem Ecclesiæ.

Sunt autem inter nostros nonnulli, qui existimant apertos & manifestos Hæreticos aliquo sensu dici posse Ecclesiæ partes seu membra, nempe propter Baptismum, ac alia nonnulla Sacramenta quæ retinent. Sunt qui Hæreticos occultos esse quidem membra corporis Ecclesiæ à quo separati nondum sunt, ad animam vero ipsius nullatenus eos pertinere volunt, unde imperfectè & secundum quid partes seu membra Ecclesiæ dicuntur. Sunt qui eos nequidem membra corporis Ecclesiæ dici debere contendunt, nempe propter defectum fidei, quæ planè necessaria ipsis videtur, ut quis etiam exterius dumtaxat ac corporaliter sit in Ecclesia. Quæ profecto nostrorum sentiendi varietas rem Catholicam non attingit, ac salva fide in verbis magis, quam in sensu posita videtur. Itaque sit.

PRIMA CONCLUSIO.

Hæretici publici ac manifesti nullatenus sunt in Ecclesia, in qua una salus haberi potest.

Probatur 1. ex Scriptura. Ad Titum 3. v. 10. *Hæreticum hominem, inquit S. Paulus, post unam & alteram correctionem devota, sciens quia subversus est, qui ejusmodi est, & delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus. Si autem vitandus ille est, haud dubie in Ecclesia non est; Pastor quippe non vitare debet, sed curare eos qui ad suum gregem pertinent. Rationem reddit Apostolus, quod nempe sit proprio judicio condemnatus; hoc est, interprete S. Hieronymo, seipsum ab Ecclesia eiecit, ipsam quodammodo Episcopi sententiam atque judicium præveniens.*

Præter Joan. 2. v. 19. *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, mansissent utique nobis.*

Alphon-
sus à Ca-
stro L. 2.
de justia
Hæreti-
corum
punitione
c. 24.
Bellarm.
Lib. 3. de
Ecclesia
Milit. v.
2. 3. & 10
Sylvius
Lib. 3.
contro-
versia-
rum q.
1. ar. 7.

nobiscum. Id est, ex nobis exierunt, qui erant nobiscum in eadem Ecclesia; sed non erant ex nobis secundum divinam electionem, sicut exponit S. Augustinus Lib. de dono perseverantiae cap. 8.

Probatur 2. iis omnibus momentis quibus supra Quæstione secunda Articulo 2. probavimus Ecclesiam ita esse unam, ut excludat quascunque alias Hæreticorum societates qui errant in articulis etiam non fundamentalibus. Tum quia ignota fuit toti antiquitati Jurii opinio, nomine quippe Ecclesiæ Catholicæ semper intellexerunt Christiani unicam communionem à qua excluderentur Hæretici. Tum quia alias nemo per tot sæcula intellexisset suum Symbolum, illudoriæ fuissent fidei professiones; atque injusti Episcopi omnes sive Orientis, sive Occidentis, qui à sua societate & communione Hæreticos amandassent. Tum denique quia ita, fatente ipsomet Jurio, censuere Patres quatuor priorum Ecclesiæ sæculorum, cum purissima erat Ecclesiæ doctrina, nec ullos adhuc progressus fecerat antichristus, ut ipsi loquuntur Reformatores. Dicere autem cum eodem Jurio, Patres illos sibi falsam efformasse Ecclesiæ ideam & notionem; absurditas est non ferenda; quasi Jurio potius, quàm illis egregiis fidei defensoribus fides esset adhibenda.

Probatur 3. Quia illi nullatenus sunt in Ecclesia Christi, nec possunt esse ullo modo ejus membra, qui nec corpus ejus nec animam participant; quemadmodum quod non pertinet ad animam vel corpus hominis, non potest dici pertinere ad hominem: atqui Hæretici manifesti nec corpus Ecclesiæ, nec ejus animam participant. Non quidem corpus: tria enim constituunt Ecclesiæ corpus, scilicet externa fidei professio, Sacramentorum communio, Pastoribus legitimis debita subjectio. Atqui Hæretici manifesti nec ejusdem fidei professionem externam, nec eorundem Sacramentorum communionem habent, nec tandem legitimis Ecclesiæ Pastoribus adherent, sicut omnes norunt.

Non etiam Ecclesiæ animam participant. Duo enim sunt præcipua in quibus posita est anima Ecclesiæ, scilicet fides vera; & charitas non ficta: atqui Hæretici manifesti non habent fidem veram, ut probant vulgo Theologi, ubi de fide; non enim Ecclesiam audire volunt quæ est custos depositi: qui autem Ecclesiam non audit, is tanquam Ethnicus & Publicanus haberi debet. Non habent etiam charitatem: *Charitas enim Christiana*, ait S. Augustinus Lib. 2. contra Litt. Petil. cap. 77. *nisi in unitate Ecclesiæ non potest custodiri.*

SECUNDA CONCLUSIO.

Hæretici occulti sunt in Ecclesia, sed imperfectè dumtaxat, & quantum ad corpus ejus, seu partem externam & visibilem.

Dux sunt partes. Prima pars probatur. 1. Quia non minus occulti Hæretici sunt in Ecclesia, quàm peccatores & improbi Catholici; neque enim charitas minus essentialis est Ecclesiæ, quam fides, cum utraque constituat ejus animam, quæ est nobilissima pars Ecclesiæ; atqui etiam si hypocritæ & improbi careant charitate, censentur tamen & verè sunt in Ecclesia, quamvis imperfectè & tantum quoad ejus partem visibilem & exteriorem. 2. Si præcisè propter defectum fidei interne aliquis non est in Ecclesia, nequidem imperfectè, duo sequentur absurda.

Primum est, quòd statim ac Pastor aliquis seu Episcopus, aut ipse Summus Pontifex, in aliquam hæresim occultam incidet, omni destituetur autoritate, nullamque prorsus in Ecclesia obtinebit amplius jurisdictionem; ac proinde invalidi erunt ac nulli omnes actus qui à vera jurisdictione dimanare debent: quòd quidem quàm sit absurdum satis intelligitur. Constantissimum enim est in doctrina SS. Patrum, eos omnes qui sunt extra Ecclesiam, nullam omnino habere in Ecclesia auctoritatem & jurisdictionem. Ita S. Cyprianus passim in suis Epistolis, Optatus L. 1. contra Parmenianum, S. Ambrosius L. 1. de poenit. c. 2. S. Hieronymus Dialogo contra Luciferianos, S. Augustinus in Enchiridio c. 65. Et ratio est, quia intelligi non potest quomodo qui nequidem membrum est imperfectum Ecclesiæ, possit esse ipsius Caput, ejus Pastor ac Doctor.

Alterum absurdum istud est, quod nemini unquam

constare poterit quivam hominum cœtus sit vera Ecclesia. Quomodo enim dignosci poterit in quibus sit vera & interior fides? Unde sequeretur invisibilem fore Ecclesiam. Eadem igitur argumenta, quibus antea probavimus peccatores esse vere in Ecclesia, probant pariter occultos Hæreticos ejus esse partes seu membra, quamvis imperfecta, præcisa quidem interiorius, ut loquitur S. Augustinus mox referendus, sed omnino exterius non præcisa.

Secunda pars, nempe occultos Hæreticos esse in Ecclesia tantum imperfectè, seu, ut alii loquuntur, secundum quid, eo fere modo quo, ait Bellarminus Lib. 3. de Ecclesia militante c. 2. *capilli aut ungues, aut mali humores sunt in corpore humano.* Probatur: Quia illi sunt tantum imperfectè in Ecclesia & quoad partem ejus visibilem, qui ejus fidem exterius saltem profitentur, ejus Sacramenta participant, atque ejus Pastoribus subjiciuntur, fidem autem non habent, adeoque nec charitatem: atqui tales sunt Hæretici occulti.

Atque propter istum fidei & charitatis defectum dixit S. Augustinus ejusmodi Hæreticos jam esse ab Ecclesia præcisos, non quidem exteriori, ut per se patet, præcisione, cum occulti illi sint, & Ecclesia de occultis non judicet, sed interiori, quod nempe de anima Ecclesiæ exclusi omni vitæ spiritualis sensu sint destituti. Ita exponi debet sanctus Doctor Lib. 4. de Baptismo contra Donatistas c. 16. ubi sic loquitur: «Si quisquam idem sentiat quod ille (Photinus,) & esse noverit hæresim ab unitate Catholica separatam ubi hoc docetur & discitur, sed alicujus sæcularis emolumenti causa in Catholica unitate baptizari voluerit, vel in ea baptizatus propter hoc exire inde noluerit, non solum separatus habendus est, verum etiam tanto sceleratius, quanto magis errori hæresis, & divisioni unitatis fallaciam adjungit,» (quianimirum hac obducta exteriori larva fidei, occulti Hæretici facilius incautos fideles decipiunt ac seducunt, à quibus non ita sibi cavere facile ipsis est, sicut ab apertis & manifestis.) Rursus Lib. de unitate Ecclesiæ capite ultimo: «Multi, ait, sunt in Sacramentorum communione cum Ecclesia, & tamen jam non sunt in Ecclesia, (nempe ratione animæ ipsius) Alioquin, si tunc quisque præciditur, cum visibiliter excommunicatur; consequens erit, ut tunc rursus inseratur, cum visibiliter communioni restituitur. Quid si ergo fictus accedat, atque adversus veritatem & Ecclesiam cor inimicissimum gerat, quamvis peragatur in eo illa solemnitas, numquid reconciliatur, numquid inseritur? Absit. Sicut ergo jam denuo communicans nondum insertus est; sic & antequam visibiliter excommunicetur, quisquis contra veritatem, qua convincitur & arguitur, inimicum gestat animum, jam præcisus est.» Supple, interius ab anima Ecclesiæ, non vero exterius ab ejus corpore, sicut totus contextus demonstrat. Atque hac ratione facile conciliabis nonnulla sancti Doctoris testimonia, quæ in speciem pugnare secum videntur, quæ tamen reipsa non pugnant. Cum enim aliquando ait malos & Hæreticos occultos esse in Ecclesia, de corpore Ecclesiæ loquitur; cum vero aliquando ait eos esse præcisos, nec esse in Ecclesia, intelligit animam Ecclesiæ.

Et certe Tract. 3. in Ep. S. Joann. n. 4. Hæreticos in Ecclesia esse & non esse (diverso respectu mox exposito) affirmat. «Omnes Hæretici, inquit, omnes Schismatici ex nobis exierunt, id est, ex Ecclesia exiunt, sed non exirent, si ex nobis essent. Antequam ergo exirent, non erant ex nobis. Si antequam exirent, non erant ex nobis; multi intus sunt, non exierunt, & tamen antichristi sunt. Et infra: Et sunt qui intus sic sunt in corpore Domini nostri Jesu Christi; quandoquidem adhuc curatur corpus ipsius, & sanitas perfecta non erit nisi in resurrectione mortuorum: sic sunt in corpore Christi, quomodo humores mali. Quando evomuntur, tunc revelatur corpus; sic & mali quando exeunt, tunc Ecclesia revelatur. Et dicit, quando eos evomit, atque projicit corpus. Ex me exierunt humores isti, sed non erant ex me. Quid est, non erant ex me; non de carne mea præcisi sunt, sed pectus mihi premebant cum inessent.» Quibus verbis exponit sanctus Doctor, occultos Hæreticos esse in Ecclesia quantum ad corpus, & non esse quantum ad animam.

To. 2. p. 44. G.

To. 9. p. 135. D.

Ibid. p. 386. B. C.

To. 3. p. 2. pag. 844. E.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. contra primam conclusionem, parabolam, quæ extat apud S. Matth. cap. 13. in qua dicitur homo bonum semen in agro seminasse. «Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus, & superseminavit zizania in medio tritici.» Quia in parabola 1. ager Ecclesiam significat, ut interpretantur S. Hieronymus in cap. 13. S. Matth. S. August. tum in Breviculo Collationis diei tertiæ contra Donatistas c. 8. & 9. tum L. 2. contra Cresconium c. 34. tum Ser-mone 18. de verbis Domini, nunc 88. c. 19. 2. In illo agro seu Ecclesia tria inveniuntur, scilicet, granum, palea & zizania. Granum significat bonos Catholico-s, palea malos, zizania verò Hæreticos. Ita expo-nunt SS. Hieronymus loco mox citato, Augustinus Ser-mone 88. aliàs 18. de verbis Domini cap. 19. Chry-sostomus in caput 13. S. Matth. Theophilactus hom. 48. in Matth. Igitur juxta hanc interpretationem, Hæretici sunt in Ecclesia simul cum bonis & malis Ca-tholicis.

Resp. 1. Dato & non concesso, quòd per agrum Ecclesia, per zizania verò Hæretici intelligendi sint, parabola hæc apertè demonstrat, Hæreticos (quan-tum exterius & secundum quid in Ecclesia forent) non posse salutem assequi, sed igni æterno crucian-dos reservari. «Quod enim dixit Christus, ait S. Hie-ronymus, zizaniorum fasciculos ignibustradi, & tri-ticum congregari in horrea, manifestum est, Hære-ticos quosque & hypocritas fidei, gehennæ ignibus concremandos: sanctos verò, qui appellantur tri-ticum, horreis, id est, mansionibus cœlestibus fasci-ppi.» Itaque ex ista parabola habemus (quod hac in quæstione præcipuum esse jam observavimus) Hæ-reticos salutem æternam assequi non posse, nisi hæ-resi deposita, ad unitatem Ecclesiæ Catholicæ sese re-ceperint.

Resp. 2. Non consentire inter se SS. Patres in ex-plicatione hujus parabolæ. Alii enim per agrum in-telligunt mundum ipsam, non verò solam Ecclesiam: in mundo autem Hæreticos esse quis dubitat? Huic interpretationi favet imprimis ipse Christus citato capite 13. S. Matth. ubi v. 37. parabolam hanc rogan-tibus Discipulis sic exponit: «Qui seminat bonum se-men, inquit, est filius hominis. Ager autem est mun-dus. Bonum verò semen, hi filii sunt regni. Ziza-nia autem filii sunt nequam. Inimicus autem, qui seminavit, est diabolus &c.» Aliis verò placet, per agrum intelligere Ecclesiam, & per zizania Hæreti-cos, qui occulti sunt aut manifesti. Si occulti, fate-mur, eos esse in Ecclesia saltem imperfectè, si publi-ci, longè accuratiori sensu dicuntur esse extra Eccle-siam. Si tamen aliqui Scriptores Catholici eos ut-cunque in Ecclesia esse, ratione scilicet Baptismi, & aliquorum Sacramentorum, quæ retinent, scripse-rint, non multum movemur; levis enim est ista quæ-stio ac tota de nomine, præsertim cum (quod rei ca-put est) iidem Scriptores agnoscant, Hæreticos ex-tra salutis viam aberrare, & velut zizania in fasciculos colligendos esse, ut comburantur.

Objicies 2. ex Apostolo 2. ad Timoth. cap. 2. v. 20. «In magna domo non solum sunt vasa aurea & argen-tea, sed & lignea & fictilia; & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam.» Quo in loco nomine domus intelligit Apostolus Ecclesiam, & nomine vasorum ligneorum & fictilium, Hæreti-cos. Dixerat enim paulò ante: «Sermo eorum ut cancer serpit, ex quibus est Hymenæus & Philetus, qui à veritate exciderunt.» Ita interpretantur SS. Cyprianus Epist. 51. & 52. Ambrosius seu Author Commentariorum in omnes S. Pauli Epistolas, qui sub nomine Ambrosii circumferuntur, Augustinus L. 4. contra Donatistas cap. 12. & Lib. 7. cap. 51. ac pro-ficitur se ad ita sentiendum compulsus fuisse autho-ritate S. Cypriani.

Resp. Multos ex SS. Patribus, præsertim Græcis, per domum, non Ecclesiam, sed universum mundum intellexisse, quæ certè interpretatio nobis non nocet. Inter Latinos verò sunt, qui per domum, Ecclesiam; per vasa fictilia, malos Catholicos, & Hæreticos in-telligunt: ex quorum interpretatione hoc unum col-ligi dumtaxat potest, Hæreticos, si occulti sint, & an-tequam separati vel sponte eant vel expellantur, esse in Ecclesia, ut jam diximus, imperfectè secundum quid, & ratione communionis dumtaxat exterioris; si verò sint publici & manifesti, improprie & latiori

Tournellii Tomi II. P. I. De Ecclesia.

quodam sensu dici posse in Ecclesia, ratione Baptismi & aliorum Sacramentorum. Illos magis de domo quàm in domo esse asserit S. Augustinus, qui utram-que hanc responsum nobis suppeditat Lib. 3. de Baptismo 19. his verbis: «Dicit Apostolus Paulus de quibusdam, qui circa veritatem aberraverant, & fidem quorundam subvertebant, quorum sermo ut cancer serpebat, quos cum evitandos esse diceret, in una tamen magna domo eos fuisse significat, sed tanquam vasa in contumeliam. Crede, quòd non-dum foras exierant. Aut si jam exierant, quomo-do eos dicit in eadem magna domo cum vasis hono-rabilibus? nisi fortè propter ipsa Sacramenta, quæ separatis etiam Hæreticorum conventiculis non mu-tata sunt, ad unam magnam domum dicit omnes, sed diversis meritis, pertinere, alios in honorem, alios in contumeliam.» Et Lib. 7. cap. 51. distin-guit, ut initio observavimus, Hæreticos duplicis ge-neris, alios, qui nondum disruptis retibus sunt in domo, alios, qui retibus disruptis sunt extra do-mum.

S. Cyprianus per vasa lignea & fictilia nullatenus Hæreticos intellexit, sed infirmos dumtaxat & malos Catholicos: liquidem in hac ipsa Epist. 52. quæ est ad Antonianum, apertè asserit, Novatianum, utpote Hæreticum, extra Ecclesiam esse. Et verò agit in il-lis Epistolis adversus Novatianos, qui contendebant, Ecclesiam ex solis justis & sanctis constare, quos sum-ma redarguit arrogantia, qui zizania à frumento, hoc est, improbos à justis discernere se posse confi-debant, quod ne Apostolis quidem concessum est. Scopus igitur S. Doctoris est, ut ostendat, improbos esse in Ecclesia, non verò Hæreticos, in quibus ne-quidem agnoscebat potestatem validè baptizandi. Cum igitur S. Augustinus ait, se autoritate S. Cypria-ni impulsus fuisse, ut per vasa lignea & fictilia intel-ligeret Hæreticos, qui sunt in domo, hoc est, Ecclesia, non satis videtur (pace dixerim) attendisse ad verba S. Cypriani, quæ nihil tale profectò sonant.

Author verò Commentariorum in Epistolas S. Pau-li, nullius est autoritatis, quem non Ambrosium, sed vel Pelagianum, aut Hilarium Luciferianum erudi-tum fatentur.

Objicies 3. autoritatem S. Hieronymi Dial. ad-versus Luciferianos, ubi sic loquitur. «Arca Noë Ec-clesiæ typus fuit... Ut in illa omnium animalium genera, ita & in hac universarum & gentium, & morum sunt homines. Ut ibi pardus & hædi, lu-pus & agni; ita & hic justi & peccatores: id est, vasa aurea, argentea cum ligneis & fictilibus commoran-tur.

Et circa finem urget Hilarium Diaconum alio ar-gumento: «Est, inquit, præterea aliud, quod infere-mus, adversum quod ne mutire quidem audeat Hila-rius. Si enim Hæretici Baptisma non habent, & ideo rebaptizandi sunt ab Ecclesia, quia in Ecclesia non fuerunt; ipse quoque Hilarius non est Christianus. In ea quippe Ecclesia baptizatus est, quæ semper ab Hæreticis Baptismum recepit.

Ex quibus S. Doctoris verbis Jurius in suo fidei sy-stemate c. 9. hæc tria colligit in rem suam argumenta.

I. Disputabat, inquit, Hieronymus adversus Luci-ferianos, qui Laicos redeuntes ab Hæresi Ariana reci-piebant, Episcopos autem volebant recipere. Osten-dit autem, quòd si recipiendi sint Laici absque novo Baptismo, debeant etiam recipi Episcopi sine nova Ordinatione, tamque licere Episcopis pœnitentibus permanere in Sacerdotio, quàm Laicis in Baptismo; adeoque supponit Hieronymus, habuisse Arianos jus & autoritatem ordinandi Presbyteros & Episcopos; eorum Baptismum fuisse legitimum, adeoque potuis-sedare Spiritum sanctum. Atqui ii, in quibus est ta-lis potestas & quorum validus est Baptismus, sunt in Ecclesia; ergo censebat Hieronymus, Arianos esse in Ecclesia.

II. S. Hieronymus per illos peccatores seu lupos & hædos, quos ait esse in Ecclesia, intelligit Hæreticos, liquidem inde concludit, Baptisma Hæreticorum re-cipiendum esse.

III. Idem est apud Hieronymum, esse Christia-num, & esse in Ecclesia: probaverat autem antea, Hæreticos esse Christianos; ergo censet eos esse in Ec-clesia.

Resp. Stupendam esse Jurii cœcitatem, qui ex iis S. Hieronymi verbis adversus nos arguit, quibus aper-tè ipsius novum systema exploditur. Scilicet fatetur Jurium, Hæreticos, qui peccant in articulos funda-menta-

Tom. 9. p. 119. E. F.

Ibid. p. 200. & 201.

Bellar. Lib. 3. c. 4. T. 2. p. 46. B.

To. p. 4. 2. pag. 302.

Ibid. p. 305.

mentales, non esse in Ecclesia: atqui loquitur citato in loco S. Hieronymus de Hæreticis hujusmodi, nempe Arianis, Simonianis, Menandrianis, Basilidianis &c. quos nemo ignorat, impugnasse capitale ac fundamentale dogma divinitatis Christi; eos igitur in Ecclesia sua haud dubiè collocabit Iurius. Deinde Ecclesia, secundum Iurium in suo novo systemate, non docet, non instruit, nihil definit: atqui tamen Ecclesia, quam agnoscit S. Hieronymus, & docet, & instruit, & definit, unde de ipsa dicit: «Poteram omnes propositionum rivulos uno Ecclesie Sole siccare.» Denique Ecclesia, quæ in novo Iurii systemate omnes sectas complectitur, non potest dici antichristi Synagoga: atqui tamen, juxta S. Hieronymum sub finem citati Dialogi, omnes Hæretici non sunt Ecclesia Christi, sed antichristi Synagoga; ergo systema Iurii è diametro opponitur doctrinæ S. Hieronymi.

Ad primum Iurii argumentum: Hieronymus putabat, validum esse Baptismum datum ab Arianis, & ab ipsis dari Spiritum sanctum; ergo putabat, eos esse in Ecclesia; falsa prorsus ac neganda consecutio. Baptismum enim Ecclesie secum asportarunt, eumque extra Ecclesiam verum & dant & accipiunt, quia non ipsorum Baptismus est, sed Christi; unde distingui potest eadem consecutio: Hæretici sunt in Ecclesia quoad jus & potestatem baptizandi, de qua una disputat S. Doctor, concedo: sunt verè in Ecclesia per unionem aut internam, aut externam, nego. Similiter distinguenda hæc propositio, Hæretici dant Spiritum sanctum; ergo sunt in Ecclesia: dant Spiritum S. iis, quorum hæresi non consentiunt, concedo: iis, qui consentiunt, nego.

Ad secundum: Nihil cogit, ut dicamus per injustos & peccatores intellexisse S. Hieronymum Hæreticos; imò argumentatio ducta ex improbis, qui validè baptizant, magis urgebat eos, cum quibus disputabat. Ii scilicet rejiciebant Baptismum ab Hæreticis datum, hac ratione, quod, cum Spiritum S. non haberent, illum aliis dare non possent: at similiter & ad hominem urgebat Hieronymus; Improbi Catholici Spiritum S. non habent, eorum tamen Baptismus ratus & validus habetur: quare igitur pari ratione ratus non erit Baptismus datus ab Hæretico?

Ad tertium: Nego, esse Christianum, & esse in Ecclesia unum & idem esse, apud S. Hieronymum. Hic nempe est S. Doctoris sensus: si Hæretici Baptisma non habent, ac proinde Christiani non sunt, quia soli baptizati sunt Christiani, & ideo rebaptizandi sunt, quia non fuerunt baptizati in Ecclesia, utpote qui apud Hæreticos Baptismum perceperint; sequitur, ipsummet Hilarium non esse Christianum, quia baptizatus est in ea Ecclesia, quæ semper admisit Baptismum ab Hæreticis collatum. Hic est genuinus ac literalis S. Hieronymi sensus, qui non tantum non faveret Iurio, verum etiam apertè demonstrat, supponere S. Doctorem, Hæreticos non esse in Ecclesia.

Objicies 4. cum eodem Iurio, testimonium S. Augustini depromptum ex Libro primo de Baptismo contra Donatistas cap. 10. ubi postulantibus Donatistis, «Utrum Baptismus in parte Donati generet filios, ait: Quasi vero ex hoc generet, unde separata est, & non ex hoc unde conjuncta est. Separata est enim à vinculo charitatis & pacis, sed adjuncta est in uno Baptismate. Itaque una est Ecclesia, quæ sola Catholica nominatur, & quidquid suum habet in communionibus diversorum à sua unitate separatis, per hoc, quod suum in eis habet, ipsa utique generat.» Atqui, inquit Iurius, Ecclesia Donatistarum, quæ erat hæretica, erat tamen per Baptismum Ecclesie Catholice conjuncta, ac generabat filios, adeoque mater erat: si mater, sponsa Christi; ac proinde falsum est, societatem hæreticam separatam esse ab Ecclesia Catholica & universali.

Resp. 1. Ex hoc testimonio manifestè colligi contra ipsummet Iurium, societatem hæreticam ab Ecclesia separatam esse vinculo charitatis & pacis, ut ait S. Augustinus, unde sequitur, tales Hæreticos salutem assequi non posse, nisi contendat Iurius, sine charitate & pace posse illam obtineri; atque, ut jam sæpius à nobis dictum fuit, de hoc maxime hic disputamus. An verò propter Baptismum, cujus dandi jus & auctoritatem retinent Hæretici, dici possint aliquatenus Ecclesie conjuncti, nostro quidem judicio tanti momenti non est quæstio.

II. Ex eo, quod dixerit S. Augustinus, Ecclesiam Donatistarum per Baptismum conjunctam esse veræ

Christi Ecclesie, malè omnino infert Iurius, eam non esse omnino ab illa Christi Ecclesia separatam. Namque passim asserit S. Doctor, Hæreticos omnino ad Ecclesiam non pertinere, tametsi cum Catholicis in multis Fidei ac Religionis capitibus conveniant: non enim in parte, sed in toto debent Ecclesie obsequentes esse; ac si fecerint, omnino separati & præcisi sunt. Ita L. de unitate Ecclesie cap. 4. Lib. 2. contra Petilianum cap. 77. Lib. 3. de Baptismo contra Donatistas cap. 41.

III. Malè quoque infert Iurius, Ecclesiam hæreticam esse Christi sponsam, quia generat filios; namque ut ancillæ generant, non ut sponsæ, sicut expresse docet S. Augustinus Lib. 1. de Baptismo cap. 15. «Ecclesia, inquit, omnes per Baptismum parit, sive apud se, id est, ex utero suo, sive extra se de semine viri sui, (sive de se, sive de ancilla.) Et c. 10. dixerat: Ergo ipsa generat, & per uterum suum, & per uteros ancillarum suarum, ex iisdem sacramentis, tanquam ex viri sui semine.» In doctrina igitur S. Augustini, societates Hæreticorum generant quidem filios per Baptismum; sed quia sibi non generant, sed Ecclesie Catholice, ancillæ sunt, non sponsæ: sibi autem non generant, quia eos tantum pariunt per Sacramenta, quæ ad solam Ecclesiam Catholicam pertinent.

Sed, inquires, si societates Hæreticorum ita corruptæ sunt, qua ratione filios Christo generare possunt?

Resp. Nunquam existimasse S. Augustinum, Baptismum ab Hæreticis collatum gratiam justificationis conferre adultis, qui eorum hæresi consentiunt; imò nec licitè ab iis administrari posse censuit. «Sicut enim, inquit, non rectè foris habetur, & tamen habetur; sic non rectè foris datur, & tamen datur.» In casu autem necessitatis justificari posse Catholicum Baptismo in communione hæretica percepto, docet tum Lib. 1. de Baptismo cap. 2. tum Lib. 7. c. 2. Unde sequitur, parvulos, qui ab Hæreticis baptizantur, gratiam Sacramenti accipere; quia nempe, licet improbi sint & corrupti Ministri, non minus tamen sancta sunt & pura Sacramenta, quæ ab illis conferuntur, utpote quæ non à Ministro, sed à Christo vim suam & efficaciam habeant.

Objicies 5. aliquot rationes.

Prima: Ecclesia jus habet tantum in suos, non in alienos: «Quid enim mihi est de iis, qui foris sunt, judicare,» ait Apostolus 1. Cor. 5. v. 12. Atqui Ecclesia jus habet in Hæreticos, quos punit & anathemate percellit: ergo Hæretici ad illam pertinent.

Secunda: Baptizati & Sacerdotes sunt Ecclesie membra; atqui remanet in Hæreticis character Baptismi & Sacerdotii.

Tertia: Apostolus 1. ad Corinth. 11. vers. 18. asserit, in Ecclesia Corinthiorum fuisse hæreses. «Convenientibus vobis in Ecclesiam, inquit, audio scissuras esse inter vos, & ex parte credo. Nam oportet & hæreses esse, ut & qui probati sunt, manifesti fiant.» Et cap. 15. vers. 12. notat aliquos inter Corinthios negasse resurrectionem: «Si autem, inquit, Christus prædicatur, quod resurrexit à mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est?

Quarta: Quia vera habent apud se Sacramenta, quibus multi gratiam consequuntur, ii certe sunt in Ecclesia Christi, cui soli vera tradidit Sacramenta: atqui Hæretici vera habent Sacramenta, quibus multi gratiam consequuntur; ergo &c.

Resp. ad primam: Ecclesiam jus habere in eos omnes, qui ad illam aut pertinent aut pertinere debent. At Hæretici titulo Baptismi, quem perceperunt, ad Ecclesiam pertinent, licet eos è sinu suo ejiciat: quemadmodum ovis pertinet ad ovile, unde fugit; & servus fugitivus ad domum, quem deseruit; & transfuga ad Regem seu Ducem, cui nomen dederat.

Ad secundam: Dico 1. in Hæreticis, etiam qui negant articulos fundamentales, perseverare characterem Baptismi; an eos vera esse Ecclesie Christi membra concedet Iurius? Non certè. Dico 2. Remanere quidem in Hæreticis characteres Sacramentorum; at isti non sufficiunt, ut quis dici possit esse in Ecclesia. Et ratio est, tum quia in damnatis etiam remanent illi characteres, & tamen S. Thomas tertia parte qu. 8. art. 3. dicit, damnatos nec actu, nec potentia esse membra Christi. Tum quia character sacramentalis per se non habet vim uniendo hominem cum Christo Capite, sed est merum signum potestatis & unionis cujusdam, quæ antea præcessit, nec amplius perseverat.

Ibid. p.
306.

Ibid. p.
91. E.

Ibid. p.
87. G.

Ibid. p.
79. D.

To. 9. p.
87. B.

severat. Possunt quidam Hæretici potestate sua abuti, sicut servus fugitivus secum deferens pecuniam domini sui, aut miles asportans vexillum Imperatoris; at sicut illi non sunt de familia, aut exercitu, ita nec Hæretici de Ecclesia.

Ad tertiam: Vel intelligendus est Apostolus de aliquibus, qui erant inter Catholicos, quamvis de Ecclesia non essent, vel de iis, qui inter Catholicos sic perverse vivebant, quasi nulla futura esset resurrectio; vel de iis, qui clam ita sentiebant, & ideo nondum eiec-
tuerant ab Ecclesia; vel denique de iis, qui palam quidem negabant, in Templum tamen simul cum Catholicis conveniebant, quia nondum facile poterat Ecclesia eos à sinu suo eicere.

Ad quartam: Neganda est major propositio quoad primam partem, nempe eos omnes esse in Ecclesia, qui vera habent apud se Sacramenta: siquidem Hæretici, Ariani, Simoniani, Sociniani, & alii, quotquot fundamentalem fidei veritatem negant, vera habent Sacramenta, nec eos tamen audet Iurisperitus veræ Christi Ecclesiæ deputare. Et ratio est, quia Sacramenta illa ad veram Ecclesiam pertinent, ex qua discedentes Hæretici ea secum asportarunt; neque tamen propterea ad Ecclesiam pertinere dicendi sunt, nisi sensu maxime improprio, & cum hac restrictione, ratione Baptismi & aliorum Sacramentorum. Ad alteram verò ejusdem propositionis partem, nempe per Sacramenta in hæresi suscepta multos gratiam assequi, respondeo cum distinctione: multi gratiam assequuntur, qui hæresi non consentiunt, sed necessitate quadam ab Hæreticis Sacramenta percipere coguntur, quales sunt v. g. infantes ab Hæreticis procreati; quales sunt adulti, qui simplici corde veritatem quaerunt, parati ei adherere, ubi primum eam cognoverint, concedo. Istos enim sibi generat Ecclesia per uterum ancillarum suarum, ut ait S. Augustinus antea laudatus. Multi gratiam assequuntur, qui hæresi consentiunt, nec tantum materialiter, ut ajunt, sed etiam formaliter sunt Hæretici, nego.

Objicies 6. contra secundam Conclusionem: Fides est fundamentum & quasi forma Ecclesiæ, sicut innuere videtur S. Paulus 1. Corinth. 3. vers. 10. ubi ait: *Ut sapiens architectus fundamentum posui.* Et ad Ephes. 4. vers. 6. *Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma.* Quæ omnia conveniunt fidei internæ; neque enim de sola externa possunt intelligi. Ergo, qui fide interna destitutus est, ille vere non potest dici pertinere ad Ecclesiam.

Resp. 1. Fidem quidem objective sumptam, scilicet pro Christo, qui est objectum fidei, esse fundamentum Ecclesiæ, non autem fidem sumptam formaliter, pro actu vel habitu, per quem creditur in Christum. Namque Apostolus diserte ait citato c. 1. Corinth. v. 11. Christum esse *fundamentum*, *præter quod aliud statui non potest.*

2. Etsi textus Apostoli intelligeretur de fide formaliter sumpta, nihil tamen inde inferri posset contra nostram Conclusionem: namque fides prædictis locis non dicitur fundamentum Ecclesiæ, sed justitiæ & perfectionis, vel doctrinæ, quæ est in Ecclesia.

3. Etsi diceretur etiam fundamentum Ecclesiæ, intelligendum esset quantum ad totum Ecclesiæ corpus collective sumptum: neque enim stare potest Ecclesia universa sine fide interna & charitate; essentielles enim sunt toti Ecclesiæ illæ virtutes. Non autem intelligendum foret, quantum ad unumquodque distributive sumptum Ecclesiæ membrum, quasi sine fide interna nullus possit esse verum, quamquam mortuum, Ecclesiæ membrum. Quippe si potest quis absque charitate interiori ad Ecclesiam adhuc pertinere, quidni & absque fide pariter interiori? Utraque enim virtus ex æquo toti Ecclesiæ necessaria est ac essentialis.

Objicies 7. aliquot rationes.

Prima: Ecclesia definitur societas fidelium, & à sancto Augustino dicitur populus fidelis per universum orbem dispersus: atqui Hæretici occulti licet fidem profiteantur exterius, non sunt vere fideles, sicut nec hypocritæ sunt vere iusti.

Secunda: Non sufficit ritus exterior Baptismi sine vero Baptismo; ergo nec fidei exterior professio sine vera fide.

Tertia: Qui non habent unionem internam cum Capite Ecclesiæ, non sunt veræ Ecclesiæ membra: atqui Hæretici occulti non habent unionem internam cum Capite Ecclesiæ.

Quarta: Qui excommunicatus est excommunicatio-
Journellii Tomi II. P. I. De Ecclesia.

tionem, ut ajunt, latæ sententiæ, non amplius est in Ecclesia: atqui quicumque incidit in hæresim, saltem expresse damnatam ab Ecclesia, etiam si in occulto dumtaxat, ipso tamen facto incidit in excommunicationem latæ sententiæ; ergo &c.

Resp. ad primam: Certum est Ecclesiam esse societatem fidelium, non tantum eorum qui fidem exterius profitentur, sed qui interiori fideles sunt; nunquam enim potest Ecclesia esse sine veris & sinceris Catholicis: at necesse non est ut quodlibet ipsius membrum veram & interiori habeat fidem, sicut necesse non est ut veram habeat charitatem; sed sufficit exterior conjunctio cum Ecclesiæ corpore, quæ fit ut Hæretici nondum separati ad eam pertineant, quamquam, ut diximus valde imperfecte.

Ad secundam: Certe necessarius est verus Baptismus ut aliquis sit in Ecclesia quia saltem vinculis externis cum ea debet conjungi; & qui exterius ritu legitimo baptizatur, ille præsumitur vere baptizatus: pariter qui exterius fidem profitetur hac professione, & sacramentorum communione colligatur Ecclesiæ corpori.

Ad tertiam: Falsum est eos qui non habent unionem internam cum capite Ecclesiæ, non esse ipsius membra, quamquam arida sint, imperfecta, mortua: quia tamen nondum amputata, vera membra sunt.

Ad quartam: Intelligenda est propositio de excommunicatione publica: nam excommunicati occulti, ut postea dicemus, aliquomodo sunt de Ecclesia, numero, non merito; de facto, non de jure: unde juxta communem ac receptam Theologorum sententiam, quidquid pauci è contra dixerint, constat occultum Hæreticum, si Episcopus fuerit aut etiam S. Pontifex, non ideo amittere dignitatem & jurisdictionem suam, donec aut ipsi Ecclesiam publice deseruerint, aut convicti hæreseos, ab ea publice separari fuerint.

ARTICULUS IV.

Utrum Schismatici sint in Ecclesia.

Observandum 1. nomine schismatis generatim significari quamlibet animorum scissuram seu dissensionem sive in fide, sive in disciplina. Unde Apostolus 2. ad Cor. c. 1. v. 10. obsecrat fideles ut non sint apud ipsos schismata & contentiones. Proprie schisma significat separationem ab Ecclesiæ unitate, non sine contemptu autoritatis Ecclesiæ.

Hinc observat S. Thomas 2. 2. q. 39. art. 1. ideo «schisma speciale peccatum esse, quod intendat se separare ab unitate quam charitas facit... Schismatici ergo dicuntur qui propria sponte & intentione se ab unitate Ecclesiæ separant, quæ est unitas principalis. «Est igitur schisma, spontanea ac voluntaria separatio ab Ecclesia.

Observandum 2. Etsi schisma & hæresis in eo conveniant quod violent unitatem & communionem Ecclesiæ, multum tamen origine ac natura sua discrepant: Hæresis quippe fidem, schisma charitatem & disciplinam impetit. Hæretici, ait S. Augustinus Lib. de fide & symbolo cap. 10. *de Deo falsa senti-
endo ipsam fidem violant; Schismatici autem discissionibus
iniquis a fraterna charitate dissiliunt, quamvis ea credant quæ
credimus.* Hinc S. Basilii Epistola ad Amphilo-
chium Can. 1. Manichæos, Valentinianos, Marcionitas
& Pepuzenos recenset in Hæreticos, quia de ipsa in
Deum fide controversiam movebant, & à cæteris
Christianis dissentiebant: Novatianos autem Schisma-
ticis adscribit; quia de disciplina tantum Ecclesiastica
contendebant, nempe an lapsi ad pœnitentiæ be-
neficium admittendi essent.

Discrimen inter hæresim & schisma suo more accurate explicat S. Th. art. 1. citatæ quæstionis ad 3. ubi dicit distinguenda esse secundum ea quibus utrumque per se & directe opponitur. *At hæresis, inquit, per se
opponitur fidei: schisma vero per se opponitur unitati Eccle-
siasticæ charitatis. Et ideo sicut fides & charitas sunt di-
verse virtutes..... ita schisma & hæresis sunt diversa
vitia.*

Observandum 3. ideo sapientissime Veteres asserere inveteratum schisma in hæresim desinere, quia cum Schismatici violatæ charitati per secessionem addant pertinacem contumaciam adversus Ecclesiæ decreta, ejusque auctoritatem contemnant ac sacras Scripturas quæ illam commendant; mirum non est schisma
hujus

To. 6. p.
161. F.

hujus generis in hæresim delinere dicatur. Hinc post sententiam Concilii Nicæni, Concilium secundum, quemadmodum & Ephesinum, non solum Novatianos, sed etiam Quartodecimanos recensent inter Hæreticos licet ob nudam disciplinæ quæstionem discessissent ab Ecclesia.

Ex quibus patet eos omnes esse verè Schismaticos, qui separant se ab unitate Ecclesiæ Catholicæ & universalis, vel ejus auctoritatem in aliquo disciplinæ universalis capite contemnendo, vel ab ejus capite, quod est centrum unitatis & communionis Ecclesiasticæ recedendo, vel cum aliis Pastoribus Ecclesiarum & fidelibus non communicando, vel societates novas cum novis Ministris, ut fecerunt nostri Reformatores, instituendo. Unde non tantum fieri schisma dicendum est, cum aliqua membra sese à capite separant, sed etiam si caput ipsum à membris divideret, sicut disertè docet S. Cyprianus Epistola 52. ubi probat Novatianum schismaticum esse duplici de causa, tum quia electo jam legitime Cornelio, ipse Episcopatum Romanum à desertoribus ambiit; tum quia à suis Coepiscopis & Sacerdotum Collegio se separavit.

Hæc de schismate præmittere necesse fuit, ut aliqua certa Schismaticorum idea haberetur, antequam de ipsis inquireremus an sint in Ecclesia. Affirmat Iurius eos sicut & Hæreticos vera esse Ecclesiæ membra: contra ipsum sit.

CONCLUSIO.

Schismatici nullatenus sunt in Ecclesia.

Probatur 1. Quia Ecclesia una est, ut antea demonstravimus: est unum Ovile, unum Corpus Christi, una Domus &c. Atqui huic unitati planè opponitur schisma, quod divisionem & separationem importat. Unde scite S. Cyprianus Lib. de unitate Ecclesiæ, dicit Ecclesiam significari per vestem Christi inconsutilem quæ scissa non fuit; ut intelligeremus Ecclesiam scindi posse, sed non eo modo quo scindi possunt vestes, ita ut omnes partes æquè maneant partes vestis; sed quomodo scinditur ramus ab arbore, qui statim moritur arbore vivente; & rivus à fonte, qui mox arefcit fonte fluente: & radius à Sole, qui continuo deficit, Sole, ut erat, permanente. Quod si volueris partem scissam ab Ecclesia, esse pariter Ecclesiam quamdam, multas Ecclesias induces, contra manifestam Scripturæ doctrinam.

Probatur 2. ex SS. Patribus.

P. 118.

S. Cyprianus Ep. 69. postquam dixit Ecclesiam esse plebem sacerdotii adunatam, & Pastori suo gregem adhaerentem; addit, Episcopum in Ecclesia esse, & Ecclesiam in Episcopo, & quicumque cum Episcopo non est, in Ecclesia non esse; frustra que eos sibi blandiri qui pacem cum Dei Sacerdotibus non habentes obrepunt, & latenter apud quosquam se communicare credunt, quandoquidem Ecclesia, quæ Catholica est, una est, scissa non est, nec divisa, sed utique connexa, & coherentium sibi invicem Sacerdotum glutino copulato. Scripsit S. ille Martyr Opus integrum de Unitate Ecclesiæ, ubi ex professo demonstrat eos extra Ecclesiam esse, qui hanc impugnant unitatem.

P. 10.

S. Optatus L. 1. contra Parmenianum, de Schismaticis sic loquitur n. 11. "Deserta matre Catholica, impii filii dum foras exeunt, & se separant (ut vos fecistis) à radice matris Ecclesiæ, invidiæ falcibus amputati, errando rebelles abscedunt." Et L. 2. Schismaticos comparat cum ramis, rivulis, & radiis præcis ab arbore, fonte, & Sole, quæ comparationes à S. Cypriano adductæ jam fuerat in L. de Unitate Ecclesiæ.

P. 33.

S. Chrysostomus Hom. 11. in Epistolam ad Ephes. docet Schismaticos similes esse manui à corpore præcisæ, quæ mox desinit esse membrum. Ibidem dicit Schismaticos esse in altera Ecclesia, licet in fide & dogmatibus cum vera Christi in Ecclesia consentiant.

Ed. vet.

Tom. 3. p. 1063. C.

S. Hieronymus in c. 3. Epistolæ ad Titum: "Inter hæresim & schisma, inquit, hoc interesse arbitramur, quod hæresis perversum dogma habeat, schisma propter Episcopalem dissensionem ab Ecclesia pariter separet." Quo loco maxime notandum est illud pariter, quo sanctus Doctor parem facit Schismaticorum & Hæreticorum ab Ecclesia dissensionem & separationem.

Tom. 2. p. 126. E.

S. Ambrosius Lib. 1. de excessu fratris sui Satyri

n. 47. hæc narrat: "Advocavit ad se Episcopum, nec nullam veram putavit nisi veræ fidei gratiam, perconstatque ex eo est utrumnam cum Episcopis Catholicis, hoc est, cum Romana Ecclesia conveniret? Et forte ad id locorum in schismate regionis illius Ecclesia erat: Lucifer enim se à nostra tunc temporis communionem diviserat, & quamquam pro fide exulasset, & fidei suæ reliquisset hæreses, non putavit tam fidem esse in schismate. Nam etsi fidem erga Deum tenerent, tamen erga Dei Ecclesiam non tenebant, & ejus patiebantur velut quosdam artus dividi, & membra lacerari. Etenim cum propter Ecclesiam Christus passus sit, & Christi corpus Ecclesia sit, non videtur ab hic exhiberi Christo fides, à quibus evacuatur ejus passio, corpusque distrahitur: "Quo in testimonio S. Doctoris hæc habes: 1. Satyrum sollicitè quæsiisse num forte Episcopus loci in quo erat, esset schismaticus, nec cum Episcopis Catholicis, hoc est, cum Ecclesia Romana communicaret. Unde autem hæc viri pii sollicitudo & anxietas? nisi quod cum Schismaticis ab Ecclesia separatis communicare non posset. 2. signum Catholicitatis esse communionem cum Ecclesia Romana, cæterarum Ecclesiarum Matre ac Magistra. 3. in schismate fidem non esse: unde confirmatur quod paulo ante observatum à nobis fuit, proclive admodum esse ut schisma inveteratum in apertam hæresim definat.

S. Augustinus tam disertè Schismaticos non esse in Ecclesia cujus unitatem dirumpunt, passim in Operibus suis adversus Donatistas demonstrat, ut fateatur Iurius hunc fuisse Africanorum errorem. Inter tot testimonia unicum sufficiet jam ex parte laudatum ex L. de fide & symbolo c. 10. *Credimus, inquit, Sanctam Ecclesiam utique Catholicam. Nam & Hæretici & Schismatici congregationes suas Ecclesias vocant: sed Hæretici de Leo falsa sentiendo, ipsam fidem violant; Schismatici autem dissensionibus iniquis à fraterna charitate diffiliunt, quamvis ea credant quæ credimus. Quapropter nec Hæretici pertinent ad Ecclesiam Catholicam, quæ diligit Deum, nec Schismatici, quoniam diligit proximum. Mitto plura alia & S. Augustini & aliorum SS. Patrum testimonia, ex quibus manifestè colligitur hanc constantem & perpetuam fuisse Ecclesiæ traditionem, Schismaticos scilicet non esse in Ecclesia: quapropter eadem Ecclesia in die Parasceves orat pro Hæreticis & Schismaticis, ut eos Deus ad Ecclesiam Catholicam revocare dignetur; quod certè non faceret, si eos crederet in Ecclesia esse.*

Denique ratio manifesta est: Namque, ut rectè ait Bellarm. Lib. 3. de Ecclesia Militante cap. 5. *de ratione Ecclesiæ est ut sit una unione membrorum inter se, & cum sub capite; hanc autem unionem Schismaticus tollit, dum se à communione capitis & aliorum membrorum separat.* Neque verò ille dici potest pertinere aut ad animam, aut ad corpus Ecclesiæ: non ad animam, siquidem violat pacem & charitatem; non ad corpus, quod scindit & à quo recedit, vel non obediendo Pastoribus legitimis, vel privatos confessus instituendo.

Tom. 6. p. 161. F.

pag. 47. col. 1. A.

Solvuntur Objectiones.

Objiciēs 1. In divisione decem Tribuum Israel à Tribu Juda facta à Jeroboamo, nemo est qui non agnoscat verum & perfectum schisma: nam cum Deus publicum aliquod unitatis centrum in Jerusalem ubi erat Tabernaculum, Arca, Templum, magnum Sanhedrim, statuisset, certè schismatici erant quicumque ab hoc unitatis centro recedebant, proindeque verè schismaticæ fuerunt decem Tribus Israel: atqui tamen fuisse extra Ecclesiam veterem illas Tribus asseri merito non potest; tum quia à duabus Tribubus Juda & Benjamin fratres appellantur; tum quia ad eos mittebat Deus Prophetas Eliam, Elifazum & multos alios, quorum primi interfecti sunt à Jezabele.

Resp. Inter illos qui à partibus Jeroboam stabant, alios ejus schismatici adhæsisse, & vitulum aureum ac Baal adorasse; isti verò non tantum schismatis, sed etiam idololatriæ rei fuere, quos procul dubio in vera Ecclesia fuisse non asserit Iurius; alii autem nec vitulum nec Baal, sed unum verum Deum semper coluerunt, qui etiam Jerosolymam non pergerent singulis annis sacrificia oblaturi, non propterea tamen tanquam verè schismatici traduci debent, quia nec spontè nec animo, sed coacti propter Edictum Principis, eo Religionis officio non defungebantur, atque desiderio saltem & animo communicabant cum

Reg. 3. cap. 12. Paral. 4. c. 13.

cum Juda & centro Religionis: quemadmodum ne-
mo diceret, schismaticos esse Catholicos, qui nullum
habent Religionis exercitium propter Edictum
Principis; quia scilicet societati Catholicorum animo
semper essent conjunctissimi. Et certe Elias, Eliseus
& alii Prophetæ Israël veri erant & fideles Dei servi
ac cultores, non tamen ipsi pergebant Jerusalem: sci-
licet exceptis sacrificiis non videntur interdicta fuisse
alia Judaica Religionis exercitia; id quod vel solum
Prophetarum, & Abdiæ exemplum demonstrat. Cer-
tum est enim, quod nunquam illi Prophetæ comita-
rentur Achab ad templum Baal, neque tamen id Prin-
cipem latere poterat. Quapropter viri pii ac fideles
illarum decem Tribuum diebus sabbati ad ades Pro-
phetarum Religionis causa conveniebant, sicut non
obscure colligitur ex Lib. 4. Reg. c. 4. v. 23. ubi dici-
tur: *Quam ob causam vadis ad eum?* (Elisæum) *Hodie non*
sunt Kalendæ, neque Sabbatum.

Objicies 2. Nascente Christi Ecclesia & Aposto-
lorum ætate visæ sunt duæ societates seu communio-
nes in Ecclesia Christi, Gentilium scilicet & Judæo-
rum, qui ad Christum convertebantur: posterior au-
tem hæc, Judæorum scilicet converforum, societas
planè separata erat à priori, nec in ullo etiam exte-
ri vinculo cum ipsa conjuncta erat; servabat enim cir-
cumcisionem, festa & solemnitates cæterosque alios
Judaicos ritus, imò & Gentes conversas jugo circum-
cisionis subjicere volebat, ut legimus cap. 15. Actuum
Apostolorum. Erant ergo illi verè schismatici, & ta-
men nusquam velut ab Ecclesia præcisi & alieni habiti
sunt ab Apostolis. Ita Iurius.

Resp. Duplicis generis distinguendos esse Judæos,
qui ad fidem Christi tunc convertebantur: alii æmu-
latores quidem erant Legis, hoc est, ipsam observa-
bant, sed Gentibus conversis jugum hoc non impone-
bant; tales erant ii, de quibus fit mentio Act. 21. v. 20.
Eos autem tolerabat Ecclesia, quia licet inutilis tunc
foret Legalium observatio, nondum tamen erat mor-
tifera; atque ut etiam facilius Evangelium audirent,
noluerunt Apostoli tam citò veterem Legem abroga-
re & interdiceret. Quamvis ergo in hoc de Legalibus
momento differrent à Gentilibus conversis, in cæte-
ris tamen cum ipsis conveniebant; habebant eos ut
fratres; eosdem Apostolos & Pastores sequebantur; ac
proinde, si sermo sit de illis Judæis, ac de licita solum-
modo, non verò necessaria (quæ duplex quæstio hic
distingui debet) Legalium observatione, falso pror-
sus supponit Iurius illos nullo vinculo Religionis in-
ter se conjunctos fuisse.

Alii verò erant Judæi, qui contendeabant non tan-
tùm utilem, sed planè ad salutem necessariam esse cir-
cumcisionem, ac Gentes huic jugo subjiciendas esse:
eos autem nusquam toleravit Ecclesia, ac statim in
Concilio Jerololymitano repressit; atque cum etiam
post Decretum hujus Concilii in eodem errore non-
nulli persistenter, scripsit S. Paulus Epistolam ad Ga-
latas, in qua dicit, tales evertere Evangelium Christi,
ac Christum nihil ipsis profuturum; & comparat eo-
rum doctrinam cum fermento, quod totam massam
corrumpit. Eiusmodi ergo Judæi non tantùm schis-
matici, sed etiam post definitionem Concilii Jeroso-
lymitani verè hæretici fuere ab Ecclesia præcisi & se-
parati. Si ad hæc attendere vel minimum voluisset Ju-
rius, non ita in tot levibus argumentis proferendis
animo exultasset.

Instabis 1. Judæi nullam societatem cum Gentibus
conversis habebant, nequidem cibum cum illis cape-
re dignabantur, ut patet ex Epistola ad Galatas cap. 2.
Ergo verè erant schismatici, neque tamen separati ab
Ecclesia.

Resp. Dist. ant. Judæi aliqui, ii maxime, qui Lega-
lium observationem planè Gentibus necessariam esse
contendeabant, & idcirco ab Apostolis damnati sunt,
concedo: quia Legalia quidem observabant, nec ta-
men necessaria esse contendeabant, subdistinguo: ii
erant schismatici, improprie & abusive, quia nempe
hac Legalium observatione à Gentibus distingueban-
tur & quodammodo se segregabant, concedo: erant
schismatici proprie, nego. Quod igitur nonnulli Ju-
dæi, imò & ipsemet Apostolorum caput Petrus, sese à
mensis Gentilium retraherent, nec cum illis cibum
capere vellent, vitium certè fuit in illis conversatio-
nis, ut ait S. Augustinus, & imprudentiæ, quod palam
& publice atque in faciem redarguit S. Paulus, ut pa-
tet ex citato cap. 2. Epistolæ ad Galatas.

Instabis 2. Judæi æmulatores Legis, de quibus men-
tio fit Act. 21. v. 20. ab Apostolis tolerabantur in Ec-

Tournelii Tomi II. P. I. De Ecclesia.

clesia: ii tamen Apostolorum ex Templo ejecerunt,
tanquam Legis Moisaica desertorem ac contempto-
rem, ut patet ex eodem capite.

Resp. Eos Judæos, à quibus è Templo ejectus est
S. Paulus, ex Asia fuisse, ut patet ex v. 27. & quidem
nondum ad Christum conversos. Aliorum enim Ju-
dæorum Legis æmulatorum offensioni & præjudiciis
satisfecerat Paulus, cum se in Templo purificavit, ut
narratur eodem capite v. 26.

Instabis 3. Pharisei & Saducei haud dubie erant
hæretici, vel saltem schismatici: nihilominus simul
cum aliis Judæis in Templo congregabantur officio
Religionis.

Resp. 1. Ex Phariseis plerosque formaliter ac pro-
prie non fuisse hæreticos, etli quandam sectam con-
stituerent, quemadmodum ostendit Serrarius, Sadu-
cæos verò hæreticos fuisse, nihilominus à Judæis tole-
ratos, sive quia potentes erant, & gratia valebant
plurimum apud Principes; sive quia difficile fuisset
eos è Templo non sine periculo seditionis ejicere; sive
denique, quod timidiore ac negligentiores essent tunc
Judæi, nec quidquam adversus illos tentare aude-
rent.

Objicies 3. Multi nunc sunt & olim fuerunt Schis-
matici à communione R. Pontificis separati, quos ta-
men extra veram Christi Ecclesiam fuisse nemo dixe-
rit.

I. Schismatica sunt omnes Sectæ Orientales, atque
in iis maxime universa Ecclesia Græca: atqui verè sunt
in Ecclesia; aut si non sunt, certe aut crudelissima est
Ecclesia Romana, quæ tot societates condemnat, aut
non est diffusa, nec eam habet universalitatis notam,
quæ propria est Ecclesiæ Christi; siquidem Sectæ illæ
Orientales magnam occupant orbis partem.

II. Omnes Asianæ Ecclesiæ, quas S. P. Victor in
causa Paschatis excommunicavit secundo sæculo; SS.
Cyprianus & Firmilianus, quos similiter tertio sæcu-
lo excommunicavit Stephanus S. P. propter errorem
rebaptizantium, fuere verè schismatici, & à commu-
nionem Romani Pontificis præcisi: an propterea extra
veram Christi Ecclesiam fuere? Non certe. Inter San-
ctos enim referuntur Cyprianus & Firmilianus, quos
tamen Romanæ communioni restitutos fuisse, dum
viverent, non legimus.

III. Celebre fuit schisma inter Orientales ex una
parte, & Occidentales ex altera occasione Ecclesiæ
Antiochenæ. Duos nempe habebat Episcopos, Mele-
tium & Paulinum: Orientales Meletium, Occiden-
tales verò Paulinum agnoscebant; & Meletio quidem
nunquam isti communicarunt, utpote qui ab Arianis
fuisset ordinatus, & Arianæ formulæ ab Acacio Cæsa-
riensi in Synodo Seleuciensi editæ subscripsisset, sicut
refert Socrates Lib. 2. Hist. cap. 11.

IV. Joannes Antiochenus & nonnulli Orientales
Episcopi haud dubie fuere schismatici, qui à Concilio
Ephesino recedentes, separatim habuere conventum;
neque tamen illi tanquam ab Ecclesia universali præ-
cisi ac extorres habiti sunt à Patribus Ephesinis anno
Christi 431. aliàs eos excommunicassent perinde ac
Nestorium ipsum, cui favebant.

V. Acacius Patriarcha Constantinopolitanus fuit
aperte schismaticus, nunquam enim voluit obsequi
Simplicio Pontifici Romano monenti, ut à Petri-og-
gi communione recederet, ac Synodo Chalcedonensi
& Epistolæ S. Leonis subscriberet: atqui tamen cum
ipso semper communionem habuerunt Orientales, &
ipse semper in Episcoporum numero habitus est, at-
que Ecclesiam Constantinopolitanam erexit.

VI. Euphemius & Macedonius successores Acacii
eiusdem schismatis rei fuerunt: nam Orientales, inter
quos ipsi erant ad Symmachum R. Pontificem scripse-
runt, ut eos anathemate solveret; quapropter Aca-
cium constricti tenebantur; & præterea, jubente Hor-
misda, Euphemii & Macedonii nomina ex Dyptichis
expuncta sunt: ii tamen extra Ecclesiam non fuere.

VII. Cum ortum est sæculo decimo quarto gravi-
ssimum schisma inter Urbanum VI. & Clementem
VII. erant identidem mutua amborum istorum Pon-
tificum excommunicationes. Tota Gallia & Hispania
schismatica fuit, cum adhæsit Clementi VII. ipsum
verò Urbanum legitimum Pontificem rejecit. An
omnes Galli & Hispani tunc ab Ecclesia Christi præ-
cisi erant & separati? Quis credat?

VIII. Patres ipsi Basileenses schismatici fuere, ut-
pote qui Eugenio IV. obedire recusarunt, & eo invi-
to Synodum Basileensem protraxerunt, imò & ipsum
Eugenium deposuerunt. An illi propterea velut ex-

K 3

torres

torres ab Ecclesia habitus sunt? Minime. Hæc fere sunt exempla & facta historica, quæ Iurius in suo Ecclesiæ systemate congeffit contra necessitatem unius Catholicæ communionis. Antequam ad hæc singula facta sigillatim respondeamus.

Observe 1. ex jam dictis, Schisma voluntariam esse separationem ab Ecclesiæ unitate.

Observe 2. Schismaticum esse, quicumque à communione R. Pontificis recedit: cum enim R. Pontifex sit centrum unitatis & communionis Catholicæ, qui ab ipso recedit, unitatem deserit, proindeque hoc ipso Schismaticus est.

Observe 3. Schismaticum pariter esse, non solum, qui se separat, sed etiam, qui separatur à communione universalis Ecclesiæ aut Romani Pontificis, modo adsint sufficiens autoritas & legitima causa; causa scilicet, quæ fidem aut religionem spectet. Ut id plenius intelligas,

Observe 4. Varias excommunicationis species distinguendas esse.

Prima, eaque Antiquis usitatissima, ea est, qua Episcopi collegarum & coepiscoporum charitate & communione Ecclesiastica privabantur.

Communio illa Ecclesiastica quatuor fere capitibus continebatur: mutua visitatione, Solemnium in collegarum Dicecesi, dum in ea morarentur, tamen præsentem collega, celebratione; Litterarum formarum & commendatitiarum reciproca missione & acceptatione; in conciliis denique autoritate, suffragiis & consensu.

Hujus excommunicationis exemplum occurrit in Episcopo sine justa causa non accedente ad Synodum Provinciale: hunc enim Synodus V. Carthaginensis can. 10. jubet Ecclesiæ suæ communionem contentum esse. Ita etiam Synodus Arelatenis can. 19. & Tarracon. can. 6.

Alteræ excommunicationis species apud Antiquos etiam frequentissima, in nuda communionis subtractione aut denegatione posita erat, qua Episcopi aut Ecclesiæ à mutua se communionem separabant, atque ita una alteram quasi excommunicabat, licet sibi minime subjectam.

Ita S. Epiphanius Salamitæ Episcopus Joanni Jerosolymitano nullo titulo sibi subdito communionem denegavit, ut constat ex Epist. 60. inter Hieron.

Hæc à communione separatio, à Veteribus excommunicatio dicebatur: attamen excommunicatio proprie dicta non erat, utpote quæ à potestate & usu clavium minime dependeret, atque etiam circa non subditos exerceretur.

Tertia excommunicationis species ea est, qua quis totaliter abscinditur à corpore Ecclesiæ, habeturque sicut Ethnicus & Publicanus. Hæc olim *mortalis* & vulgò *anathema* dicebatur, nunc vero communiter excommunicatio *major* dicitur.

Observe 5. Inter excommunicationes, quæ iuridice feruntur, alias esse, quæ plenum & integrum sortiantur effectum, non reclamante Ecclesia, id est, Episcoporum collegio; alias vero, quarum effectus aut cassus est aut suspensus, sive quod Episcopi contra sententiam excommunicationis reclamant, quam aut minus justam, aut saltem minus necessariam reputant: sive quia Summus Pontifex suæ agendi ratione censetur plenum & perfectum excommunicationis jam ab ipso latæ effectum suspendere, & denegare dumtaxat communionem specialem *Ecclesiasticam* & *charitatis*, de qua mox diximus, non verò Catholicam & universalem.

His jactis fundamentis facile diluentur, quæ hic opponuntur exempla.

Resp. Itaque ad primum de Ecclesiis Orientalibus. 1. Eas verè schismaticas esse, si centro unitatis non adhæreant; non adhærere autem, si Romanum Episcopum Caput Ecclesiæ à Deo constitutum non agnoscant. 2. Non omnes planè ac singulos illarum societatum Fideles esse propriè schismaticos, quia plurimi sunt in his societatibus, qui animo & affectu Capiti Ecclesiæ adhærent, quod fuit à Christo institutum; atque quod de hæreticis societatibus dixit S. Augustinus Epist. 43. aliàs 162. schismaticis pariter accommodari potest: *Qui sententiam suam, ait S. Doctor, quamvis falsam atque perversam, nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam non audacia præsumptionis divine peperunt, sed à seductis atque in errorem lapsis parentibus acceperunt; quarum autem causa sollicitudine veritatem, corrigi parati cum invenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi.* 3. Argui non debet Romana Ecclesia crudelita-

tis, quæ asserit, eos omnes salvos esse non posse, qui deserunt Ecclesiam; aut certè ejusdem crudelitatis accusandi sunt omnes SS. Patres. 4. Diffusa nihilominus est ac Catholica Romana societas, ac longè magis patens & extensa quàm alia quælibet.

Ad secundum: Respondeo 1. Equidem Victorem & Stephanum comminatos fuisse anathema in Asiaticos & Africanos: at uterque ultra minas non perrexit. Id testantur de Victore, Firmilianus Epist. ad S. Cyprian. Euseb. Lib. 5. cap. 24. S. Hieronymus in Catalogo Script. Eccles. cap. 46. Idem dicendum de sancto Stephano, judice S. Augustino Lib. 5. de Baptismo contra Donatist. cap. 25. Stephanus, inquit, *abstinendos putaverat, qui de suscipiendis Hæreticis præscam consuetudinem convellere niterentur...* Vicit tamen pax in cordibus eorum, ut nullum inter eos schismatis malum oriretur. At pax inter SS. Stephanum & Cyprianum abrupta fuisset, si Cyprianum, ipsique adhærentes Episcopos anathemate confixisset Stephanus. Vide, quæ de eo facto suo loco disseruimus, ubi de Sacramentis in genere.

Resp. 2. Ex mox observatis constare quoddam olim in usu fuisse excommunicationis genus, quo Romanus Pontifex per quandam dispensationem omni sua potestate non usus, aliquos Episcopos à sua communionem speciali charitatis ita separavit, ut eos interim vellet Ecclesiæ suæ communionem esse contentos, non autem à totius Ecclesiæ communionem idcirco alienos. Sic Leo Magnus Epist. 60. ad Anatolium, vult, Episcopos Latrocinii Ephesini Ecclesiarum suarum communionem aliquamdiu contentos esse. Eadem excommunicationem partiali usæ sunt Africanæ Synodi. Hujus generis fuisse excommunicationem, quæ Victori & Stephano tribuitur (si tamen verè eam tulerunt) meritò dici potest.

Resp. 3. Quamvis supponeretur à Victore & Stephano anathema latum fuisse in Asiaticos & Africanos, tamen cum obstitissent his decretis cæteri Episcopi, non mirum, si illius anathematis effectus aut cassus fuerit aut suspensus: fatemur enim, decreta & anathemata R. Pontificis posse rescindi à cæteris Episcopis communi consensu agentibus, cum illæ minus expedire Ecclesiæ utilitati existimantur.

Quòd autem cæteri omnes Episcopi intercesserint adversus Victorem, constat ex Eusebio Lib. 5. Hist. cap. 24. *Verum hæc, inquit loquens de Victoris anathemate, non omnibus placebant Episcopis. Proinde Victor ex adverso hortati sunt, ut ea potius sentire vellet, quæ paci & unitati charitativè erga proximum congruebant. Extant etiamnum eorum Litteræ, quibus Victorem acerbius perstringunt.* Sanctus Cyprianus cum significat, Epistola ad Jubajanum, se in concordia & unitate cum omnibus Collegis manere, non obscure indicat, alios Episcopos anathemati à Summo Pontifice intentato obstitisse.

Ad tertium: De Schismate Meletiano jam supra q. 2. Art. 6. respondimus. Esto Meletius ante initam cum Paulino pacem & concordiam Damaso suspectus fuerit, & ejus communionem privatus: at saltem subinde occasione initæ pacis Damaso acceptus, & in communionem ejus admissus fuit. Vide momenta, quibus id demonstratum est loco mox indicato.

Ad quartum: A culpa excusari non potest Joannes Antiochenus cum suis, cum separatim à Concilio Ephesino Conventum habuerunt; sed cum pax inter illos & S. Cyrillum brevi fuerit restituta, mirum esse non debet, si amicè cum illis subinde egerint Patres Ephesini.

Ad quintum de Schismate Acacii: Fateor, illum verè Schismaticum fuisse; imò & à pluribus inter Hæreticos recensetur, quia communionem habebat cum Hæreticis manifestis. Sæpe monitus à Pontificibus Simplicio & Felice, illorum Hæreticorum communionem noluit deserere; Zenoni author fuit conscribendi Henotici; Catholicos Episcopos afflixit, & Hæreticos dudum damnatos in eorum Ecclesias intrudi passus est; Simplicio monenti ut à communionem Petri Moggi recederet, nisi subscriberet Synodo Chalcedonensi, nunquam parere voluit. Hæc patent ex Epistola 6. Felicis III. ex Liberato in Breviario cap. 17. & 18.

At alii Orientales, qui cum Acacio communicabant, stabant dumtaxat ab ejus partibus, quia existimabant, non posse Episcopum Constantinopolitanum damnari nisi in Concilio generali; non autem vel ex eo, quòd primatum R. Pontificis negarent, vel Ecclesiæ universalis autoritatem contemnerent.

Ad

Ad sextum: Euphemius & Macedonius nullatenus Schismatici fuerunt: nam Romani Pontificis primatum semper venerati sunt; synodicas ad ipsum Epistolas scripserant, vel scribere voluerunt, sed vi externa prohibiti sunt: modis omnibus communionem Sedis Apostolicæ quæsierunt; ipsis propitii fuerunt Summi Pontifices; cum iis viri sancti & Sedi Apostolicæ conjunctissimi communicarunt, nempe S. Flavianus Antiochenus Episcopus, S. Elias Jerosolymitanus, S. Sabas & alii sanctitate celebres Monachi, qui his temporibus in Palæstina florebant: quæ omnia constant ex Liberato cap. 18. Breviarii, & Nicephoro Lib. 16. Hist. cap. 19.

Ad septimum de Schismatibus Occidentis: Certè nulli ex his, qui adhærebant partibus Urbani vel Clementis, erant Schismatici; omnes enim illi bona fide adhærebant ei, quem pro legitimo Pontifice habebant; omnes in eo dubio ac contentione, debita reverentia expectabant Ecclesiæ universalis Judicium circa verum ac legitimum Pontificem. Aderant ex utraque parte rationes probabiles, adeo ut certè ab omnibus sapientibus & erga Catholicam unitatem bene affectis cognosci non posset, quis esset verus ac legitimus Pontifex: inutiles igitur ac vanæ erant mutæ ex utraque parte excommunicationes, cum non constaret de legitima autoritate, qua ferebantur. Si quis igitur error erat, in mero facto versabatur, non in ipso dogmate: omnes enim in eo consentiebant, legitimo Pontifici obsequendum esse; illum esse Caput Ecclesiæ, ac primatum habere honoris & jurisdictionis in alios Episcopos; omnes animo & affectu unitatem quærebant, verè igitur Schismatici non erant. Consule Gersonium Academia Parisiensis Cancellarium, in Tractatu de modo se habendi tempore Schismatis, S. Antoninum Archiepiscopum Florentinum, tertia parte Chronici titulo 22. cap. 2. & tit. 23. cap. 8. parag. 3. Cardinalem à Turrecremata in Summa de Ecclesia Lib. 4. parte 1. cap. 14.

Ad ultimum: Quidquid sit de Patribus Basileensibus, cum Eugenio IV. depositionem attentarunt, Papa Felix, quem ipsi creaverant, cessit tandem Nicolao Eugenio Successori, & Patres Basileenses, qui Lausannam Concilium transfulerant, eidem Nicolao legitimo Pontifici paruerunt. Constant hæc ex Epist. Nicolai V. Itaque hujusmodi exemplum adversarios non juvat.

Objicies 4. Autoritatem S. Augustini Lib. 1. de Baptismo contra Donatistas cap. 1. ex quo, ut loquitur Jurinus, fulminans erui potest argumentum. Scilicet, ubi dixit S. Doctor, impie agere Donatistas, qui rebaptizant eos, qui sunt in unitate, rectius agere Catholicos, qui Dei Sacramenta etiam in Schismate non improbant, rationem hanc subjungit: *In quo enim nobiscum sentiunt, in eo etiam nobiscum sunt, in eo autem à nobis recesserunt, in quo à nobis dissentiant: non enim accessus iste atque discessus corporalibus moribus, & non spiritalibus est metiendus...* Si ergo, qui recessit ab unitate, aliquid aliud agere voluerit, quàm quod in unitate perceperit, in eo recedit atque disjungitur: quod autem ita vult agere, sicut in unitate agitur, ubi hoc accepit & didicit, in eo manet atque conjungitur. Ex quibus verbis hæc inferri posse contendit Jurinus.

I. Unitatem Ecclesiæ positam non esse in unitate locorum & congregationis, sed in unitate Sacramentorum & doctrinæ; adeoque, qui communionem sunt separati, voluntatum consensione posse esse conjunctos.

II. Qui recesserunt ab unitate, ut Schismatici, esse adhuc in unitate, modò agant, quod agitur in unitate: *In eo enim, quod didicit, manet atque conjungitur*, ait S. Augustinus.

Resp. Parum nos terrent hæc Jurii fulmina; neque enim unquam negarunt Catholici, Schismaticos imò & Hæreticos cum Ecclesia Catholica in plurimis convenire; sed hoc unum contendunt, ea, in quibus conveniunt, non sufficere, ut verè sint in Ecclesia: imò supponit in citato loco S. Augustinus, Donatistas unitatem deseruisse. Atqui, in mente sancti hujus Doctoris, separatio ab unitate excludit & à corpore & ab anima Ecclesiæ: ab anima, quia maximum est flagitium; à corpore, quia separat à communione Ecclesiæ.

Ad primum, quod infert Jurinus: Intelligi non potest, quid sit illa voluntatum consensio, per quam unitas extra communionem Ecclesiæ conservari potest. An convenientia in aliquibus capitibus? at sufficere hanc convenientiam, ut aliquis sit in unitate Ecclesiæ,

centies negavit Augustinus: unionem habere Schismaticos in aliquibus cum Ecclesia fatetur, ac unitatem habere pernegat. *Quicumque, inquit Lib. de unitate Ecclesiæ cap. 4. de ipso Capite Scripturis sanctis consentiunt, & unitati Ecclesiæ non communicant, non sunt in Ecclesia; quia de Christi corpore, quod est Ecclesia... dissentiant.*

Ad secundam: Hæc verba, in eo manet atque conjungitur, non significant apud Augustinum, Schismaticos esse in unitate, aut non esse extra unitatem Ecclesiæ; sed iis dumtaxat cum Ecclesia commune esse, quod Sacramenta validè administrent & conservent.

Objicies 5. Qui servant essentialem Ecclesiæ Catholicæ communionem, ii vera sunt Ecclesiæ membra: sed Schismatici illam servant, consistit enim in communione cum Christo per exteriorē fidei professionem.

Resp. Dist. maj. Qui servant essentialem communionem Ecclesiæ Catholicæ, qualem Christus instituit & exigit Ecclesia, hoc est, communionem cum Christo per fidem & cum legitimis Pastoribus per obedientiam & subjectionem ipsis debitam, concedo: sine tali subjectione, nego. Porro Schismatici hanc excutunt, & ideo Schismatici sunt & extra Ecclesiam.

ARTICULUS V.

Utrum Excommunicati sint in Ecclesia.

SUPPONENDA hic sunt, quæ de excommunicatione tradunt Theologi, ubi de Censuris.

I. Esse in Ecclesia veram excommunicandi auctoritatem, quæ virtute clavium exercetur.

II. Excommunicationem esse Censuram seu pœnam Ecclesiasticam, per quam Christianus bonis Ecclesiæ communibus privatur, suffragiis, sacrificiis, Sacramentis.

III. Non nisi ob gravissimam culpam eamque exteriorem, & in rebelles & contumaces pœnam hanc decerni solere.

IV. Veram esse ac justam excommunicationem, non tantum à societate seu particulari quadam Ecclesia, sed ab universali; cum nempe, ut antea observavimus, omnes Ecclesiæ, expresso vel tacito consensu latæ sententiæ acquiescunt.

V. Si quis injustè ab Ecclesia expelleretur, ille interius ad Ecclesiam pertineret: imò nec de illo, qui justa excommunicatione plectitur, desperandum esse docet S. Augustinus Lib. 1. de Baptismo contra Donatistas cap. 17. num. 26. *De nullo tamen desperandum est, inquit, sive qui intus talis apparet, sive qui foris manifestius adversatur. Spirituales autem sive ad hoc ipsum pio studio proficientes, non eunt foras: quia & cum aliqua vel perveritate vel nequitia hominum videntur expelli, ibi magis probantur, quam si intus permaneant, qui cum adversus Ecclesiam nullatenus eriguntur, sed in solida unitatis petra fortissimo charitatis robore radantur.* His suppositis, quæritur, an, qui sunt excommunicati, vera sint Ecclesiæ membra.

CONCLUSIO.

Excommunicati verè non sunt in Ecclesia.

Probatur 1. ex Scripturis. Matth. 18. vers. 17. Christus jubet rebelles & contumaces Christianos, qui Ecclesiam audire nolunt, habendos tanquam Ethnicos & Publicanos: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* Hanc autem ferendæ excommunicationis sententiæ auctoritatem Ecclesiæ vi clavium competere, demonstrant hæc sequentia Christi verba: *Amen dico vobis, quæcunque alligaveritis super terram &c.* Hic auctoritate usus est Apostolus erga Corinthium incestuosum, quem satanæ tradidit, 1. Corinth. 5. v. 11. & 13.

Probatur 2. ex SS. Patribus.

Tertullianus Apologet. cap. 39. loquens de excommunicatione, ipsam appellat censuram divinam, eamque esse futuri Judicii præjudicium: *Cum nempe, inquit, si quis ita deliquerit, ut à communione orationis, & conventus, & omnis sacri commercii relegatur.*

S. Cyprianus Epist. 62. ad Pompejum excommunicationem appellat gladium spiritalem: *Spirituali gladio, inquit, superbi & contumaces necantur, dum de Ecclesia ejiciuntur. Neque enim vivere foris possunt, cum domus Dei una sit, & nemini salus esse, nisi in Ecclesia possit.*

P. 192.
B. C.

Eusebius Lib. 3. Hist. cap. 24. referens quam ratione Victor S. P. egerit adversus Asiaticos propter diffidium de celebratione Paschatis, sic loquitur: *His ita gestis, Victor Romanæ Urbis Episcopus, illico omnes Asia vicinarumque Provinciarum Ecclesias tanquam contraria recta fidei sentientes, à communione abscindere conatur; datusque Litteris, universos qui illic erant fratres, proferibit, & ab unitate Ecclesiæ prorsus alienos esse pronuntiat. Quibus verbis significat hunc esse excommunicationis effectum, ut ab Ecclesiæ unitate faciat prorsus alienos.*

To. 4. p. 1.
P. 439.

S. Hieronymus in caput 3. Epistolæ ad Titum; Fornicator, inquit, adulter, homicida, & cetera vitia, per Sacerdotes de Ecclesiâ propelluntur. Hæretici autem in semetipsos sententiam ferunt suo arbitrio de Ecclesiâ recedentes.

To. 9. p.
386.

S. Augustinus Lib. de unitate Ecclesiæ capite ultimo ait, excommunicari esse visibiliter præcidi à corpore Ecclesiæ. Et Lib. de corrept. & grat. cap. 15. dicit per excommunicationem separari ab omnibus sanis ovem morbidam, ne per plures serpent dira contagia. Et quæstione 39. in Deuteronomium ait, hoc nunc agere in Ecclesiâ excommunicationem, quod agebat tunc interfectio; & confert quod dicebatur Deuteronomii 24. v. 7. *Auferes malum de medio tui, cum eo quod dicit Apostolus 1. Corinth. 5. v. 13. Auferte malum ex vobismetipsis.*

To. 10. p.
775. F.
To. 9. p.
597. G.

Probatur 3. rationibus Theologicis.

I. Quia per excommunicationem privantur Christiani omni commercio spirituali quod habent tanquam unius & ejusdem Ecclesiæ partes & membra inter se, quemadmodum intelligi potest ex Tertulliano Apologetici cap. 39.

II. Quia excommunicationis poenam cum locum habet in Ecclesiâ Christi, quem habebat poena mortis in veteri Testamento, & quem etiamnum habet in Regnis & ditionibus Principum temporalium, sicut observat S. Augustinus citata quæst. 39. in Deuteronomium.

III. Quia omnium poenarum quæ infligi possunt ab Ecclesiâ, nulla gravior est excommunicatione, sicut expressè docet S. Augustinus Lib. de corrept. & grat. cap. 15.

IV. Denique, quia excommunicati nec ad corpus, nec ad animam Ecclesiæ pertinent. Non ad corpus, à cuius communione exteriori præcisi sunt; non ad animam, cum supponantur contumaces in suis delictis.

Dices 1. S. Augustinus Lib. contra Donatistas post Collationem cap. 20. ait: *A populo Dei non separamus, quos vel degradando vel excommunicando ad humiliorem poenitendi locum redigimus. Atqui per populum Dei intelligi debet Ecclesiâ; ergo &c.*

Resp. hic agere sanctum Doctorem vel de separatione perpetua, quæ est sine spe salutis & reditus, vel per Ecclesiâ intelligere numerum salvandorum; vel, quod probabilius est, non separari à populo Dei, idem esse ac à bonis & sanctis hominibus non separari, qui maximè sunt populus Dei & viva corporis Christi membra: quia nempe excommunicatio per se & directè nunquam hominem privat interiori communione quæ fit per gratiam & charitatem.

Dices 2. Excommunicatio est medicina quædam spiritualis instituta in utilitatem eorum qui excommunicantur: atqui non esset in utilitatem eorum si ejicerentur ab Ecclesiâ.

Resp. distingo min. Si ita ejicerentur ab Ecclesiâ ut nulla spes iis relinqueretur & potestas redeundi ad Ecclesiâ, concedo: secus nego. Porro tantum abest ut hanc spem eis eripiat Ecclesiâ, quin potius non alio fine excommunicat, quam ut hac medicinali poena suos emendet, ac invitet ut in sinum suum redeant, omni deposita rebellione ac contumacia.

ARTICULUS VI.

Utrum Infideles sint in Ecclesiâ.

Quæstio moveri potest de Infidelibus publicis ac manifestis, & de occultis: & isti rursus vel sunt baptizati, vel non sunt, qui sese fidelium cœtui exterius admiscunt, fidem profitentur exterius, Sacramenta percipiunt &c.

Ac primo quidem de Infidelibus publicis non baptizatis idem planè dicendum quod antea de publicis Hæreticis diximus, eos nullatenus ad Ecclesiâ pertinere. *Quid enim mihi de iis qui foris sunt, judicare?* ait S. Paulus 1. Cor. 5. v. 12.

De Infidelibus verò occultis, si baptizati sint, idem quoque sentiendum quod de occultis Hæreticis supra exposuimus: consule, ne sæpius eadem recoquere te neamur.

De Infidelibus vero occultis non baptizatis, qui aliquis temporalis commodi causa sese fidelium Cœtibus admiscunt &c. sunt qui putant eos ad Ecclesiæ corpus pertinere, propter exteriorem illam fidei professionem & Sacramentorum perceptionem; ita Joannes Driedo. Alii tamen melius dicunt eos nequidem ad corpus Ecclesiæ verè pertinere, sed tantum secundum exteriorem speciem, putativè ac ficta; quia nempe carent Baptismo, per quem patet aditus ad Ecclesiâ. Videntur ergo illi esse in Ecclesiâ, sed verè non sunt, in quam admissi nunquam fuerunt; unde statim ejicerentur, si constaret illos nunquam Baptismo initiatos fuisse. Lege Bellarminum Lib. 3. de Ecclesiâ militante cap. 10. Sed de hoc argumento plura dicere necesse non est, siquidem quæ superius circa Hæreticos disputata sunt, accommodari hic faciliè possunt.

ARTICULUS VII.

Utrum Catechumeni sint in Ecclesiâ.

Catechumenus idem est ac auditor, ex S. Isidoro Hispalensi Lib. 7. Originum c. 14. *Catechumenus, P. 101. inquit, est ille qui adhuc fidei doctrinam audit, necdum tamen col. 2. A. Baptismum percipit.*

Varias Catechumenorum Classes, functiones, exercitia exponemus ubi de Baptismo. Hoc unum hic quæritur, sintne vera corporis Ecclesiæ membra: corporis dico; de corpore enim Ecclesiæ agere nos non semel monuimus: posse verò Catechumenos ratione internæ fidei ac charitatis ad animam Ecclesiæ pertinere, etiam antequam actu & de facto baptizentur, adeoque illos desiderio, affectu & animo ad Ecclesiâ tunc pertinere, & salvos fieri posse, hic tanquam certum supponimus. Itaque sit.

CONCLUSIO.

Catechumeni non sunt actu & perfectè vera Ecclesiæ membra.

Probatur. Quia illi non sunt actu & perfectè vera Ecclesiæ membra, qui nondum Christo inserti sunt per Baptismum, qui nullum jus habent ad Sacramenta Ecclesiæ, aliaque quæ fidelibus omnibus Christianis sunt communia, quos denique SS. Patres semper à Fidelibus distinxerunt: atqui tales sunt Catechumeni.

I. Nondum Christo per Baptismum inserti sunt; ut per se patet; & idcirco inter auditores, seu candidatos fidei ad Baptismum aspirantes recensentur. Porro nemo fieri potest membrum Christi & Ecclesiæ sine Baptismo, per quem aditus aperitur ad Ecclesiâ, & sollemnis fit Christianæ Religionis professio.

II. Catechumeni nullum jus habent ad Sacramenta Ecclesiæ, & alia quæ communia sunt cæteris fidelibus. Est enim Baptismus primus gradus omnino necessarius ut quis jus acquirat ad omnia Sacramenta; per illum enim homo inter Christianos inscribitur, & publicè nomen suum dat militiæ Christi. Unde S. Augustinus Tract. 12. in Joan. ait Catechumenos similes esse Judæis illis de quibus Joan. 2. capite dicitur, quod multi crediderunt in nomine ejus; ipse autem Jesus non credebat semetipsum eis: id est, non credit Sacramenta sua, præsertim corporis & sanguinis sui. Sed quare, inquit? *Quia nondum erant nati ex aqua & Spiritu.*

III. SS. Patres Catechumenos semper distinxerunt à Fidelibus.

Tertullianus Libro de Præscriptionibus cap. 41. reprehendit Hæreticos quod nulla esset apud eos inter Catechumenos & cæteros Fideles distinctio, & promiscuè cum Fidelibus adesse Sacrificiis & Orationibus paterentur.

S. Gregorius Nazianzenus Orat. 40. in sanctum Baptisma: *Quamdiu, inquit, in Catechumenorum numero es, in pietatis vestibulo es. Intrare te oportet, atrium pertransire Sancta contueri, in Sancta Sanctorum prospicere, cum Trinitate conjungi.*

S. Chrysostomus hom. 24. in Joan. dicit Catechumenum alienum esse à Fidei, & nihil habere cum ipso commune.

S. Cyrillus Lib. 12. in Joan. observat Catechume-

nos esse apud Christianos, id quod erant incircumcisi apud Judæos, qui non poterant vefci Agno Paschali.

Ex his igitur colliges, Catechumenos non esse in Ecclesia actu & proprie, sed tantum in potentia; quomodo homo conceptus, sed nondum formatus & natus non dicitur homo nisi potentia.

Dices 1. Extra Ecclesiam nemo salvari potest: sed Catechumeni, in quibus est fides vera ac ardens charitas, salvari possunt, etiam ante perceptum actu Baptismum; ergo non sunt extra Ecclesiam.

Resp. Distinguo maj. Extra Ecclesiam sumptam tam pro anima quam corpore, nemo salvari potest, concedo: sumptam pro corpore, subdistinguo: si ex sua culpa quis non sit in illo Ecclesie corpore, concedo: si absque ulla sua culpa, nego. Pariter dist. consequ. ergo Catechumeni non sunt extra Ecclesiam, ratione animæ ipsius, si nempe fidem habeant & charitatem perfectam, concedo; non sunt extra Ecclesiam, ratione corporis, iterum distinguo: non sunt extra Ecclesie corpus ex culpa sua, sed ex necessitate, qua premuntur, concedo: non sunt, licet absque ulla ex parte sui culpa, extra Ecclesie corpus, nego. Licet autem actu & de facto sint extra corpus Ecclesie, ad illud tamen animo & affectu pertinent, & propter fidem ac perfectam charitatem, quam supponuntur habere, salvi esse possunt, si ante perceptum actu Baptismum ex vivis rapiantur.

Dices 2. Non minus Catechumeni sunt de Ecclesia, quam improbi Catholici; neque enim minus, imò magis esse debent de Ecclesia, qui ad animam ejus pertinent, quam qui ad ejus corpus: atqui plures Catechumeni pertinent ad animam Ecclesie, improbi verò pertinent tantum ad corpus Ecclesie.

Resp. Ex dictis sæpius nos hic agere de corpore Ecclesie: ad illud autem magis pertinent improbi Catholici quam Catechumeni; qui, si fidem habeant & charitatem, ad animam pertinent Ecclesie actu & de facto, ad corpus vero tantum voto & desiderio: improbi vero ad animam Ecclesie non pertinent. Quare si sermo sit de illis Catechumenis, qui non voluntate sed necessitate Baptismo privantur, quem desiderant, fateor, posse dici illos magis pertinere ad Ecclesiam, quam improbos Catholicos; siquidem ad animam Ecclesie pertinent, improbi autem ad solum corpus: nobilior autem Ecclesie pars est anima.

Dices 3. Quamvis olim pœnitentes publici ab aliis fidelibus secernerentur, ab Ecclesie etiam ingressu arcerentur, neque Sacrificiis aut Orationibus publicis interesse ipsis permitteretur, non tamen dicuntur fuisse extra sinum Ecclesie; ergo licet Catechumeni distinguerentur à cæteris Fidelibus, non tamen inde sequitur, eos fuisse extra Ecclesiam.

Resp. Hoc esse discrimen inter pœnitentes & Catechumenos, quod illos haberet Ecclesia tanquam filios, quos corripbat & emendabat, atque in pœnam peccatorum suorum Sacramentis privabat; unde jus habebant ad Sacramenta percipienda post labores pœnitentiæ adimpletos: at Catechumeni, ut habet S. Augustinus Tract. 12. in Joan. considerantur quidem ab Ecclesia tanquam filii, quos concepit, sed quos nondum parturit, edendos postea in lucem cum sancto lavacro regenerabuntur; adeoque nullum jus adhuc in bona filiorum acquisierunt.

To. 3. p. 2. p. 317. C. Dices 4. S. Augustinus Tract. 4. in Joan. videtur in Ecclesia reponere Catechumenos, sic enim loquitur: *Intendat charitas vestra: Futuri erant aliqui in Ecclesia excelsioris gratiæ Catechumeni.*

Resp. Distinguo. Futuri erant in Ecclesia, improprie, in potentia & voto, concedo: proprie, actu, quasi fuerint vera Ecclesie membra, nego. Fundamentum habet in S. Augustino hæc distinctio: tum quia Lib. 2. de symbolo ad Catechumenos cap. 1. & Tract. 12. in Joan. dicit, eos, qui nondum per Baptismum renati sunt, esse tantum in utero Ecclesie per Crucis signum conceptos: tum quia in eo ipso loco, unde petitur Objectio, loquitur de Catechumenis, qui meliores se aliis arbitantes dedignabantur venire ad Baptismum. At certum est, ejusmodi Catechumenos proprie non esse in Ecclesia; sed tantum hoc sensu, quod cum nomen suum dederint, ut ejus albo inscriberentur, censebantur in voto ad eam utcumque pertinere.

QUÆSTIO V.

De Capite Ecclesie.

Ecclesie Caput aliud est supremum, essenziale, ac invisibile, Christus scilicet, quem Deus dedit Caput supra omnem Ecclesiam. Ipse est Caput corporis Ecclesie, qui est principium, primogenitus ex mortuis: ut sit omnibus ipse primatum tenens. Aliud verò Caput est ministeriale, visibile & externum, Romanus nempe Pontifex, qui per excellentiam Summus Pontifex appellatur, propter primatum honoris ac jurisdictionis, quo in tota Ecclesia gaudet supra cæteros Episcopos. Quo sensu Caput ministeriale, & accidentale ab aliquibus dicatur, mox aperiemus. Non hic quæstio movetur de Christo Capite essentiali Ecclesie, sed de Summo Pontifice, de quo hæc discutienda nobis sunt.

I. An S. Petrus primatum supra cæteros Apostolos à Christo Domino acceperit.

II. An Romanus Pontifex primatus prærogativa jure divino fruatur in tota Ecclesia.

III. De auctoritate Summi Pontificis & Ecclesie universæ in Censura Librorum, seu, ut vocant, in factis dogmaticis dirimendis, ac definiendis.

ARTICULUS I.

An S. Petrus primatum habuerit supra alios Apostolos.

Primatus nomine, non tantum honoris & dignitatis prærogativam, sed etiam potestatis & jurisdictionis præminentiam intelligimus.

Nonnisi posterioribus temporibus impugnatus fuit primatus S. Petri supra alios Apostolos: ab iis nempe, quibus invisa semper fuit Romani Pontificis in Ecclesia Christi Capitis dignitas, Lutherano scilicet, Calvino & eorum sequacibus. Cum enim Romanus Pontifex aliam habere non possit auctoritatem, quam quæ ipsimet S. Petro, cui succedit, à Christo concessa fuit super alios Apostolos, certè si æqualis fuit in omnibus cum cæteris Apostolis S. Petrus, nec ulla consequenter supra Episcopos, qui Apostolis succedunt, Romano Pontifici auctoritas tribuenda.

Anno 1645. in lucem prodire duo Libri, vernacula lingua scripti, quorum primo hic erat titulus: *De l'autorité de S. Pierre & de S. Paul, qui reside dans le Pape Successeur de ces deux Apotres.* Alter verò sic erat scriptus: *La grandeur de l'Eglise Romaine établie sur l'autorité de S. Pierre & de S. Paul.* Scopus eorum Librorum est ostendere, plane in omnibus S. Petro coræqualem fuisse S. Paulum; etque ex his duobus Ecclesie Capitibus, unum conflatum fuisse. Decreto Innocentii X. die 24. Januarii anno 1647. duo illi Libri proscripti sunt ac damnati.

CONCLUSIO.

Sanctus Petrus primatum accepit à Christo supra alios Apostolos.

Cum illa dignitas & prærogativa Capitis ex libera Christi voluntate S. Petro concessa fuerit, non aliunde probari potest, quam ex Scriptura & Traditione, qui duo certissimi ac purissimi fontes sunt, ex quibus veritas fidei haurienda nobis est.

PRIMA PROBATIO.

Ex Scripturis.

Primum argumentum petitur ex cap. 16. S. Matth. vers. 18. & 19. ubi Christus S. Petrum sic alloquitur: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.... Et tibi dabo claves Regni Cælorum: & quodcunque ligaveris super terram &c.* quibus verbis primatus S. Petri astringitur. Namque ille primatum obtinet à Christo, super quem Christus suam Ecclesiam ædificat, & cui claves Regni sui promittit, ac ligandi & solvendi auctoritatem: atqui &c. Minor certa est ex ipso textu sacro.

Major

Major verò duo continet ex quibus primatus planè sequitur, nempe Ecclesiam super Petrum ædificandam; ipsi Petro dandas esse claves Regni Cælorum.

Ex primo quidem: Licet enim aliqui ex SS. Patribus per *petram* intelligant, vel confessionem Petri, vel ipsum Christum, vel etiam alios Apostolos & fideles; nullus tamen S. Petri personam excludit; imo bene multi expressè designant, atque inter alios Tertullianus Lib. de Præscriptionibus cap. 21. & Lib. de pudicitia. Origenes hom. 5. in Exodum, S. Cyprianus Epistola ad Jubajanum, & Lib. de unitate Ecclesiæ, Firmilianus Epistola ad Cyprianum, S. Epiphanius in Anchorato, Gregorius Nazianzenus Oratione de moderatione in disputationibus servanda, Basilii hom. de poenitentia, & Lib. 2. adversus Eunomium, Ambrosius Serm. 47. de fide Petri, Hilarius Can. 16. in Matth. & in Ps. 131. Hieronymus Ep. 57. ad Damasum, & Epistola ad Marcellam. Ipse S. Augustinus L. 1. Retractionum c. 21. ex duabus illis sententiis quarum una dicit intelligi Petri confessionem, alia Petrum ipsum permittit lectori suo eam eligere quæ probabilior videatur. Atqui sententia quæ dicit citato in loco S. Matth. personam Petri intelligi, videtur aliis longe probabilior: Tum quia ista sententia magis accedit ad sensum litteralem Scripturæ, cumque includit qui simplicior est ac magis naturalis; de persona enim S. Petri sermonem esse contextus ipse demonstrat. Interrogaverat scilicet Christus Apostolos, quid de seipso sentirent: *Vos autem quem me esse dicitis?* inquit. Tunc vero Petrus celebrem hanc emisit confessionem: *Tu es Christus filius Dei vivi.* Cui statim Christus: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram &c.* Quis non videat ex tota contextus serie, de singulari S. Petri persona sermonem esse? Illi enim ipsi dixit, *Tu es Petrus, & super hanc petram &c.* quem interrogavit, cui nomen mutavit, qui interroganti respondit. At ista in singularem S. Petri personam cadere nemo sanæ mentis negaverit.

Tum quia Christus audita, quam fecerat, Petrus divinitatis suæ confessione, in præmium huius confessionis singulare aliquod ipsi privilegium indulget, nempe prærogativam primatus supra cæteros Apostolos, quæ his verbis exprimitur, *super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.*

Tum quia nemo non videt pronomen demonstrativum, *hanc*, positum esse loco relativi; perinde ac si dixisset Christus, *Tu es petra super quam ædificabo Ecclesiam meam.*

Neque est quod Calvinus dicat, non sine causa Evangelistam orationem variasse; cumque dixisset, *Tu es Petrus*, postea non dixisse, *super Petrum*, sed *super hanc petram*, ut nempe aliam petram, quam Petrum significaret. Namque hæc certe puerilis est, ne dicam ridicula observatio; neque enim S. Matthæus Græca, sed Hebraica, aut Chaldaica, aut Syriaca lingua Evangelium scripsit; quibus in linguis ista generis differentia, quæ Græca & Latina est inter Petrum & petram, non reperitur, sed uno eodemque nomine sive Hebraico, sive Syriaco Christus dixit: *Tu es Cephas, id est, petra, & super hanc petram &c.* quemadmodum si latiore Petrus, non Petrus, sed Petra diceretur. Si vero quæras cur Latinus Interpres non vertit, *Tu es petra, & super hanc petram &c.* facilis est responsio: Quia Græcum Codicem secutus est. Non enim vertit ex Syriaco, sed ex Græco in quo legitur *ὁ ἐστὶν πέτρα*, *Tu es Petrus &c.* Cur vero Græcus non verterit *ὁ ἐστὶν πέτρα*, *Tu es petra*, sed, *Tu es Petrus*, in causa est, at hic Bellarminus, quoniam, cum apud Græcos tam *πέτρος*, quam *πέτρα* significet lapidem, visum est Interpreti commodius homini nomen masculinum quam femininum tribuere.

Tum quia ex ipsis verbis consequentibus, *Et tibi dabo claves &c.* perspicuum est, verba ista ad Petrum pertinere; absurdum quippe foret, tam paucis verbis rerum aut personarum mutationem fieri. Sicut ergo dicit: *Tibi dabo claves Regni Cælorum*; ita etiam dicit: *super hanc petram*, id est, super te ædificabo Ecclesiam meam.

Tum denique quia hæc sententia plures habet ex SS. Patribus defensores, quam alia: atque ex iis etiam qui alias afferunt expositiones, nemo istam excludit, nemo aliam præferendam esse ait. Imo plurimi inter eos qui aliam afferunt, & nostram etiam non omittunt. Ita.

S. Hilarius, qui per petram fidem & confessionem Petri intelligit Lib. 6. de Trinitate; tamen Petrum ipsum posse intelligi affirmat cap. 16. in Matth. & in Ps. 131.

S. Chrysostomus, qui hom. 55. in Matth. & in cap. 2. Epistolæ ad Galat. etiam fidei confessionem intelligit; hom. tamen in Psalm. 50. de ipso met Petro interpretatur.

S. Cyrillus Alexandrinus qui L. 4. de Trinitate, petram ait esse ipsam fidem; L. 2. in Joan. de persona Petri exponit.

S. Aug. qui aliquando de Christo, aliquando de confessione fidei, ut Tract. 123. & 124. in Joan. & Serm. 13. de verbis Domini, tamen & de ipso Petro etiam exponit, ut patet ex Sermone 49. de verbis Domini nunc 137. Et L. 1. Retract. c. 21. ubi & probabilem hanc explicationem asserit, & quæ sit ex duabus probabilior suo lectori iudicandum relinquit.

Ex secundo etiam, nempe claves Regni Cælorum & potestatem ligandi ac solvendi Petro concessas esse, inferimus ejus primatum: non quod (ut volunt aliqui) soli Petro data sint à Christo claves Regni Cælorum, & per Petrum aliis Apostolis; revera enim cæteris Apostolis eorumque successoribus Episcopis concessæ fuerunt à Christo immediate, Matth. 28. v. 18. Joan. 20. & claves v. 22. sed quod singulari quadam ratione Petro data sint, ob specialem quæ cæteros antecellabat, dignitatem: quia nempe totius Ecclesiæ personam gerebat ac representabat, propter primatum quem à Christo in cæteros acceperat. Ita SS. Patres.

Tertullianus in Scorpiaco c. 10. *Memento*, inquit, *claves ejus, hic Dominum Petro, & per eum Ecclesiæ reliquisse.*

S. Cyprianus L. de unitate Ecclesiæ. *Loquitur, inquit, Dominus ad Petrum... Tu es Petrus... & tibi dabo claves.... Et quamvis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat... tamen ut unitatem manifestaret, unam Cathedralam instituit, & unitatis ejusdem originem ab uno incipientem suam autoritate disposuit.*

S. Hieronymus L. 1. adversus Jovinianum postquam dixit *omnes Apostolos claves Regni Cælorum accepisse, & ex æquo super illos fortitudinem Ecclesiæ solidari, propterea tamen unum inter duodecim electum fuisse asserit, ut capite constituto, schismatis tollatur occasio.*

S. Ambrosius in Ps. 38. *Quod Petro dicitur, inquit, cæteris Apostolis dicitur, Tibi dabo claves.*

S. Augustinus idem centies repetit. Enarratione 3. in Psal. 30. *cujus, inquit, (Ecclesiæ) personam gerebat Petrus.*

Enarratione in Ps. 108. agnoscitur Petrus gestasse personam Ecclesiæ, propter primatum quem in Discipulis habuit.

Tract. 50. in Joan. *Petrus, quando claves accepit, Ecclesiam sanctam significavit.*

Et Tractatu 124. *Cujus Ecclesiæ, ait, Petrus Apostolus propter Apostolatus sui primatum gerebat figurata generalitate personam. Quod enim ad ipsum pertinet, natura unus homo erat, gratia Christianus, abundantiore gratia unus idemque primus Apostolus: sed quando ei dictum est, Tibi dabo claves... universam representabat Ecclesiam.*

Denique S. Leo Serm. 3. in anniversario die suæ ad Pontificatum assumptionis, sententiam nostram his verbis confirmat c. 3. *Transivit quidem, inquit, etiam in alios Apostolos vis potestatis illius, & ad omnes Ecclesiæ Principes decreti hujus constitutio commovit: sed non frustra uni commendatur, quod omnibus intimitur. Petro enim ideo hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiæ Rectoribus Petri forma proponitur. Manet ergo Petri privilegium, ubicumque ex ipsius fertur æquitate judicium. Nec nimia est vel severitas, vel remissio, ubi nihil erit ligatum, nihil solutum, nisi quod B. Petrus aut solverit, aut ligaverit.*

Secundum argumentum petitur ex c. 21. S. Joan. v. 15. 16. & 17. ubi Christus alloquens S. Petrum, *Simon Joannis, inquit, diligis me plus his? Pasce agnos meos. Pasce oves meas.* Quibus verbis primatus S. Petri supra cæteros Apostolos merito colligitur, non eo quidem quo contendit Bellarminus, modo, qui per hæc verba soli Petro supremam Ecclesiasticam potestatem à Christo concessam esse arbitratur, cæteris vero per Petrum, quos ipse in partem sollicitudinis vocat, datam gregis pascendi potestatem: sed hoc sensu, quod soli Petro tanquam primatum gerenti & Ecclesiam representanti, omnium Ecclesiarum cura & sollicitudo concredita sit.

Si

Per petram intelligitur persona Petri.

Ed. Com. p. 483. E. In Ep. p. 989. In Psal. p. 996 A. Tom. 3. p. 1006. D. Tom. 4. p. 131. D.

Tom. 1. p. 32. C. Petrus Ecclesiam representabat, data Apo- stolis eorumque successoribus Episcopis. P. 496. A. P. 180.

T. 4. p. 2. pag. 168.

T. 1. p. 658. C.

T. 4. p. 156. D.

Couc. p. 1215. F.

Tom. 3. p. 2. p. 633.

Ibid. p. 812. C.

Tom. 1. p. 108.

Lib. 1. de Rom. Pontif. c. 14.

Si enim non soli Petro, sed etiam cæteris Apostolis ovium cura data est, non quidem eadem cum Petro amplitudine ac prærogativa; si non suprema autoritate unius, sed Canone regenda sit Ecclesia, certe modus quo Bellarminus citata Christi verba interpretatur, corrumpit, salva semper primatus S. Petri dignitate ac præminencia. Porro Canone, non suprema unius autoritate regi debere Ecclesiam, antea ostendimus. Citatis autem verbis, gregis pascendi curam cæteris Apostolis commissam esse docent.

Tom. 2.
App. p.
359. C.
S. Ambrosius Libro de dignitate sacerdotali c. 2. (si tamen huius Libri author est Ambrosius) Repetitur est, inquit, à Domino tertio: *Pasce oves meas, Quas oves, & quem gregem non solum tunc beatus suscepit Apostolus Petrus, & cum illo eas nos accepimus omnes.*

Tom. 6. p.
260. C.
To. 5. p.
702. D.
Tom. 4. p.
1215. F.
S. Augustinus L. de Agone Christiano c. 30. Cum, inquit, Petro dicitur, *Amas me? Pasce oves meas, ad omnes dicitur.*

Sermone 24. de Sanctis nunc 147. In uno Petro, ait, figurabatur unitas omnium Pastorum.

In Ps. 108. regulam generalem tradit qua intelligi debeant ea quæ ad Petrum proprie pertinere videntur. Non habent, inquit, illustrem intellectum, nisi cum referunt ad Ecclesiam, cujus ille agnoscitur in figura gestasse personam, propter primatum quem habuit in discipulis, sicut est, *Tibi dabo &c. & si qua huiusmodi.* Ac proinde, sicut Petrus personam Ecclesiæ gerebat, quando dictum est ei, *Tibi dabo claves &c.* sic ejusdem personam gerebat, quando dictum est, *Pasce oves meas.*

Tom. 3. p.
2608. D.
E.
Et Tractatu 47. in Joan. Petrus Pastor erat, inquit, & Paulus Pastor, & cæteri Apostoli Pastores.

P. 451.
S. Chrysostomus hom. 47. in Joan. ait, sicut Petro, ita & aliis Apostolis nomen Pastoris datum esse. Et postquam ibidem asseruit Christum Petro orbis terrarum curam demandasse, paulo post subjicit, Apostolos orbis terrarum curam esse suscepturos.

Ed. Com-
mel. p.
668. C.
Et hom. 79. in c. 24. S. Matth. hæc verba, *Pasce oves meas*, ad omnes primi & secundi ordinis Sacerdotes extendit: *Quod ad Sacerdotes*, inquit, *non solum dictum est, verum etiam ad singulos nostrum, quibus vel minimus grex commissus esse videtur.* Ex quibus omnibus testimoniis patet, ita S. Petro ejusque successori Romano Pontifici esse à Christo concreditam pascendi gregis universalem autoritatem, qua ejus dignitas primatus præcipue constat, ut alii Apostoli & Episcopi à Christo sint etiam Pastores Ecclesiæ instituti. *Posuit vos Spiritus sanctus regere Ecclesiam Dei.*

Primus,
Princeps,
Prior,
Tertium argumentum petitur ex prærogativis quibus præ cæteris Apostolis cumulatus est S. Petrus. Viginti & octo recenset Bellarminus L. 1. de Romano Pontifice c. 17. & seq. quas apud ipsum expendet qui voluerit. Nos his duabus potissimum adhæremus. Prima, Quod Petrus ab Evangelistis, cum Apostolos numerant, non tantum primo semper collocatur ordine, sed etiam primus dicatur. Sic Matth. 10. v. 2. *Duodecim autem Apostolorum nomina hæc sunt: Primus, Simon qui dicitur Petrus.* Et Marci 3. v. 16. *Simon Petrus primus commemoratur; & in multis Exemplaribus græcis πᾶντος etiam dicitur, non secus ac apud S. Matth. Denique S. Lucas cap. 6. v. 14. electos à Christo Apostolos recensens, orditur à S. Petro. Noverant ergo Evangelistæ à Christo edocti, Petro datum esse supra alios Apostolos primatum.*

Cur autem hanc prærogativam ipsi potius quamvis cuivis Apostolorum Christus concesserit, nemo certe potest definire; quamquam huius rei conjecturas nonnulli referant.

To. 4. par
2. p. 168.
Sunt qui ob ætatem hunc primatum datur esse S. Petro asserunt. Ita S. Hieronymus L. 1. contra Jovinianum: *Ætati, inquit, delatum est, quia Petrus senior erat.* Ita & Cassianus L. 3. de Incarnatione, S. Chrysostomus hom. 59. in Matth.

Sunt qui delatum dicunt, ex eo quod primus vocatus fuerit. Licet enim, inquiunt, Andreas prior accesserit ad Christum, videtur tamen Petrus primus ad officium Apostolatus electus, cum dixit ei Christus Lucæ 5. v. 10. *Noli timere, ex hoc enim eris homines capiens.* Ita S. Epiphanius hæresi 51. & in Anchorato, S. Cyprianus Libro testimoniorum, Hilarius in c. 7. S. Matth. Gregorius Magnus L. 2. super Ezechielem hom. 18. S. Chrysostomus hom. 9. de poenitentia.

Sunt denique qui ad publicam quam emisit divinitatis Christi confessionem, tanquam ad causam, primatus prærogativam referunt. Ita S. Gregorius Nazianzenus Orat. 46. S. Basilus L. 2. adversus Eunomium n. 4. *Qui, (Petrus) inquit, quoniam fide præstabat,*

»Ecclesiæ ædificationem in seipsum recepit.« S. Epiphanius hæresi 59. Optatus Milevitanus L. 1. contra Parmenianum, S. Ambrosius L. 10. in Lucam c. 24. *»Et ideo, inquit, quia solas proficitur ex omnibus, omnibus antefertur.*

Secunda prærogativa ex eo ducitur, tum quod primum Ecclesiæ Concilium convocaverit, & Apostolis proposuerit electionem alicujus à discipulis in locum Judæ proditoris, Act. 1. Atque hinc superiorem præ aliis Apostolis Petri dignitatem colligit S. Chrysostomus 3. in Acta Apostolorum. *»Quam est fervidus? inquit, Quam agnoscit creditum à Christo gregem? Quam in hoc Choro princeps est? Et postea. Merito primus omnium autoritatem usurpat in negotio, ut qui omnes habeat in manu. Adhuc enim dixit Christus: Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Tum quia in Concilio Jerosolymitano, ubi de Legalium observantia quæstio habita est, primus omnium sententiam dixit sanctus Petrus, & author fuit decreti, pro summa qua pollebat in Ecclesia autoritate, cui propterea alii omnes, & ipsemet Jacobus Episcopus Jerosolymitanus, quamquam & ipsi veri Judices, assensu sunt.«* Tacuit omnes multitudo, ait S. Hieronymus in Ep. 39. ad S. Augustinum nunc 74. *»& in sententiam ejus Jacobus Apostolus, & omnes simul Presbyteri transierunt.*

SECUNDA PROBATIO.

Ex constanti sanctorum Patrum Traditione.

Infiniti essemus si quæ in gratiam primatus S. Petri supra alios Apostolos passim scripserat SS. Patres, ea universa colligere vellemus. Plurima testimonia in unum collegere Coccius in Thesouro, & Bellarminus L. 1. de Romano Pontifice c. 25. Pauca dumtaxat & illustriora tum ex Græcis, tum ex Latinis hic feligemus.

Ex Græcis.

Origenes hom. 2. de diversis, appellat S. Petrum, *»Summum Apostolorum verticem. Et mc. 6. Epistola ad Rom. ait, summam rerum de pascendis ovibus Petro traditam fuisse, & super ipsum, velut super petram fundatam esse Ecclesiam.*

Eusebius Lib. secundo Hist. c. 14. vocat Petrum *»fortissimum & maximum inter Apostolos, & virtutis merito reliquorum omnium principem ac patrum.*

S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 2. & 11. Petrum appellat Apostolorum principem ac summum.

S. Basilus Proæmio de Judicio Dei: *»Beatus ille Petrus, inquit, omnibus discipulis prælatus, cui soli majora data quam aliis sunt testimonia, qui prædicatus est beatus, cui claves Regni Cælorum concredita sunt.*

S. Gregorius Nazianzenus Oratione 26. quæ est de moderatione in disputationibus servanda, ut ostendat in omnibus servandum esse ordinem, argumentum petit ab Apostolis, qui etsi omnes magni essent, unum tamen præpositum habuerunt. *»Vides, inquit, quemadmodum ex Christi discipulis, magnis utique omnibus & excelsis atque electione dignis, hic petra vocatur, atque Ecclesiæ fundamenta in fidem suam accipiat, ille impensius ametur, & supra pectus Jesus requiescat, ac reliqui discipuli eos sibi præferri æquo animo ferant.*

S. Cyrillus Alexandrinus L. 12. in Joannem. *»Præ aliis, inquit, emicat ille cæterorum Caput ac Princeps, & ait, Tu es Christus filius Dei vivi.*

S. Chrysostomus Hom. 55. in Matth. *»Ecclesiæ Pastor & Caput est, inquit, homo piscator & ignobilis.«* Oratione 8. adversus Judæos. *»Petrus, inquit, vadeo abluit illam negationem, ut primus Apostolorum fuerit factus.«* Et Hom. 3. in Acta Apostolorum jam citata, appellat Petrum, *»Chori Apostolici Principem, qui ubique primus omnium incipit loqui.«* Denique Hom. 87. in Joan. vocat Petrum, *»Os, Principem & verticem Apostolorum.*

Ex Latinis.

Tertullianus L. de Præscriptionibus c. 22. refellens Hæreticos qui dicebant non omnia scivisse Apostolos, ait

Tom. 1. p.
240. E.

Tom. 1. p.
1542. D.

P. 467. D
T. 470. E

T. 4. par.
I. p. 621.

Tom. 2. p.
276. col.
I. G.

Ib. p. 354.
col. 2. L.

P. 52. C.

P. 14. C.
693. C.

Tom. 2. p.
221. B.

Tom. 1. p.
453. D.

Tom. 4.
118. C.

P. 484. B
Ed. nov.

Tom. 1. p.
677. C.

P. 467. D
P. 448. E

aut si sciverint, non omnia tradidisse; atque in utroque Christum accusantes, quasi aut minus instructos, aut parum simplices miserit Apostolos, sic loquitur: »Latuit ergo aliquid Petrum, ædificandæ Ecclesiæ petram dictum, claves regni cælorum consecutum? «

P. 209. C At nihil melius ostendit S. Petri primatum, quam quod fuerit petra ædificanda Ecclesiæ à Christo posita.

Lib. 4. adversus Marcionem c. 21. « Hæc itaque, inquit, quæ viderat Petrus... interroganti Domino, quisnam illis videretur, pro omnibus responderet, Tu es Christus &c. » Quare vero pro omnibus responderet? Nisi quia Apostolorum os & Caput fuit.

In Scorpiaco c. 10. adversus Gnosticos: « Si, inquit, adhuc clausum putas cælum, memento claves ejus hic Dominum Petro, & per eum, Ecclesiæ reliquisse. « At non alia ratione per Petrum Ecclesiæ claves relinquere dici potest, quam quia erat Caput ejusdem Ecclesiæ cujus personam representabat.

S. Cyprianus Ep. 55. duo dicit: primum, quod super Petrum ædificata fuerit Ecclesia: secundum, quod pro omnibus Apostolis & Ecclesiæ nomine responderit. « Petrus, inquit, super quem ædificata ab eodem Domino fuerat Ecclesia, unus pro omnibus loquens, & Ecclesiæ nomine respondens.

Ep. 71. « Nec Petrus, inquit, quem primum Dominus, elegit, & super quem ædificavit Ecclesiam suam cum secum Paulus de Circumcisione postmodum disceptaret, vindicavit sibi aliquid insolenter, aut arroganter assumpsit ut diceret se primatum tenere, & obtemperari à novellis & posteris sibi potius oportere. Quibus certe verbis primatum agnoscit in sancto Petro sanctus Cyprianus, quamquam non ad fastum, dominationem ac supremam auctoritatem, quæ nullam aliam agnoscat regulam, quam voluntatis propriæ arbitrium.

Libro de unitate Ecclesiæ non longe ab initio: « Super illum unum (nempe Petrum) ait, ædificavit Christus Ecclesiam suam, & illi pascendas mandat oves suas. Et quamvis Apostolis omnibus post Resurrectionem suam parem potestatem tribuat, & dicat: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos, accipite Spiritum sanctum &c. tamen ut unitatem manifestaret, unam Cathedram constituit, & unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit. Hoc erant utique & cæteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi honoris & potestatis, sed exordium ab unitate proficiscitur. Primatus Petro datur, ut una Ecclesia & Cathedra una monstretur.

Non est hic dissimulandum, postrema hæc verba, Primatus Petro datur &c. in antiquis Manuscriptis S. Cypriani non reperiri, eaque aliena manu in textum irrepsisse observat Rigaltius. Citantur nihilominus mille ab hinc annis & amplius à Pelagio II. qui obiit an. 590. in Epistola 2. ad Eliam & Episcopos Istriae, quæ inter Epistolas ipsius refertur ordine 6. Tom. 5. Cone. pag. 946. eaque Pamelius, Aldo cuidam Grammatico nixus, textui inseruit. Sed quidquid sit, non possumus Rigaltio concedere, nullatenus primatum S. Petri ex citato S. Cypriani textu colligi posse. Tria enim observanda sunt in verbis S. Martyris: primum, Dominum ædificasse Ecclesiam suam super unum Petrum, & ipsi pascendas oves mandasse: secundum, unum esse à Christo institutam Cathedram, ut unitas manifestaretur; tertium, etsi parem Apostoli habeant honorem & potestatem cum Petro, exordium tamen ab unitate proficisci: quæ tria non obscure demonstrant primum inter Apostolos fuisse Petrum, unde unitatis centrum repeti debuerit.

S. Optatus L. 2. contra Parmenianum. « Igitur, inquit, negare non potes, scire te in urbe Roma Petro primo Cathedram Episcopalem esse collatam, in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus; unde & Cephas appellatus est: in qua una Cathedra, unitas ab omnibus servaretur: ne cæteri Apostoli singulas sibi quisque defenderent: ut jam schismaticus & peccator esset, qui contra singularem Cathedram, alteram collocaret.

S. Ambrosius in caput ultimum S. Lucæ: Quia solus inquit, proficitur (divinitatem Christi) omnibus antefertur. Et in c. 12. Ep. 2. ad Cor. Primatum, inquit, non accepit Ananæus, sed Petrus.

S. Augustinus multis in locis primatum hunc S. Petri asserit. L. 2. de Baptismo c. 1. In quo, inquit, (Petro) primatus Apostolorum tam excellenti gratia præminet. Hinc eundem propter primatum, Ecclesiæ personam gessisse multis testimoniis antea citatis affir-

mat. Ibidem principatum Apostolatus Petri cuilibet Episcopatu præferendum esse docet, ac comparat Episcopatum Petri cum Episcoporum potestate; & dignitatem Apostolatus, maxime Principis Apostolorum, Episcoporum dignitate superiorem affirmat. Denique Ser. 13. de verbis Domini nunc 76. dicit: Petrum in Apostolorum ordine primum esse, Ecclesiæ unicæ typum, & unum respondisse pro omnibus. Et addit: Idem ergo Petrus à petra cognominatus beatus, Ecclesiæ figuram portans, Apostolatus principatum tenens.

Sanctus denique Leo Sermone 3. de assumptione ad Pontificatum: « De toto, inquit, mundo unus Petrus eligitur, qui & universarum gentium vocationi, & omnibus Apostolis, cunctisque Ecclesiæ Patribus præponatur: ut quamvis in populo Dei multi Sacerdotes sint, omnes tamen proprie regat Petrus, quos principaliter regit & Christus. « Alia ejusdem S. Doctoris verba paulo ante retulimus; ubi primum ex Scripturis argumentum pro primatu S. Petri expendebamus.

His omnibus addere non pigebit Censuram sacra Facultatis Parisiensis latam die 15. Decembris an. 1617. in quatuor priores Libros de Republica Ecclesiastica Marci Antonii de Dominis Archiepiscopi Spalatenfis & apostatæ, rem promovente doctissimo Ysamberto nostro tunc Syndico, ac Regio in his Scholis Professore. Quinta Spalatenfis Propositio hæc erat: « Disparitas potestatis inter Apostolos, humanum est inventum, in sacris Evangelii & divinis novi Testamenti Scripturis minime subsistens. « Quam Propositionem sic notat sacra Facultas: « Hæc Propositio est hæretica & schismatica, de Jurisdictione Apostolica, ordinaria, quæ in solo divo Petro subsistebat intellecta, « Quibus verbis jam tum præformavit sacra Facultas Censuram eorum qui anno 1645. in duobus gallico idioma conscriptis Libris docuerunt, parem & æqualem fuisse in omnibus sancti Pauli cum sancto Petro auctoritatem: quam doctrinam ut erroneam & hæreticam proscripsit Innocentius X. ann. Domini 1647. die 24. Jan. « Propositionem hanc, ait Decretum, S. Petrus & S. Paulus sunt duo Ecclesiæ Principes, qui unicum efficiunt; vel sunt duo Ecclesiæ Catholice Corporis, ac supremi duces summa inter se unitate conjuncti; vel sunt geminus Ecclesiæ universalis vertex, qui in unum divinissime coaluerunt; vel sunt duo Ecclesiæ summi Pastores ac Præsides, qui unicum Caput constituunt, « (his enim omnibus modis errorem expresserant Libri duo antea citati) « ita explicatam ut ponat omnimodam æqualitatem inter S. Petrum & S. Paulum sine subordinatione & subjectione S. Pauli ad S. Petrum in potestate suprema & regimine universalis Ecclesiæ, sanctissimus Pontifex hæreticam censuit & declaravit.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Ex Scripturis.

Objicies 1. Ex testimoniis Scripturæ inter probationes Conclusionis adductis, minime colligi potest primatus S. Petri. Non ex c. 16. S. Matth. Tu es petrus & super banc petram &c. quia consentiunt inter se SS. Patres, quid per petram debeat intelligi. Alii enim intelligunt ipsos fideles: ita imprimis Origenes Tract. 1. in Matth. Alii omnes Apostolos: Alii ipsum Christum, in quo uno angulari lapide fundatur Ecclesia: ita S. Augustinus Tract. 124. in Joan. & Serm. 13. de verbis Domini nunc 76. Quin & Apostolus 1. Corinth. 10. v. 5. Christum petram appellat: « Bibebant, inquit, de spiritali consequente eos petra, petra autem erat Christus. « Alii denique ipsam confessionem fidei quam emisit S. Petrus; ita S. Hilarius L. 6. de Trinitate, S. Cyrillus Alexandrinus L. 4. de Trinitate, S. Basilii L. 2. in Eunomium, S. Gregorius Nazianzenus Oratione 26. S. Chrysostomus Hom. 55. in Matth. S. Ambrosius L. 6. in Lucam, S. Epiphanius hæresi 59. & alii.

Deinde vero claves quæ Petro promittuntur Matth. 16. Tibi dabo claves &c. reipsa toti Ecclesiæ & omnibus ex æquo Apostolis data fuisse, nos ipsi inter probationes demonstravimus: qua vero ratione firmum ex illo Scripturæ testimonio duci potest argumentum pro primatu S. Petri, in cujus expositionem tam varii sunt ac discrepantes SS. Patres? Nonne juxta regulam interpretandi Scripturas traditam à Concilio Tridentino

Tom. 5. p. 415. D.

Id. p. 416 A. B.

Tom. 1. p. 107.

Propositio Spalatenfis, Censura S. Facultatis anno, 1617.

Innocentius X. damnat propositiones quæ æqualem faciunt S. Petro S. Paulum.

Observationes in Cyprianum.

Tom. 1. p.

1542. D.

Tom. 2.

App. p.

205. E.

Tom. 9. p.

96. D.

Tridentino sessione quarta, exponendæ illæ sunt juxta unanimitatem SS. interpretationem? Hic vero non habemus conformem & consentientem interpretationem.

Neque firmitus est quod ex istis verbis Joan. 21. *Pasce oves meas*, argumentum diximus: siquidem nos ipsi veritate superati, hæc verba ad omnes Apostolos pertinere asseruimus, adductis eam in rem SS. Patrum testimoniis.

Resp. ad primum, distinguo. SS. Patres per petram intelligunt vel fideles, vel Christum, vel ipsam fidem S. Petri, ita ut non excludant, imo aut expresse admittant, aut supponant aliam interpretationem quæ est de singulari persona S. Petri, concedo: ita ut hanc interpretationem excludant & rejiciant, nego. Itaque fate-mur varias esse SS. Patrum de illa petra super quam fundata est Ecclesia expositiones; sed illæ minime pugnant invicem, nec sese excludunt: imo potius illi ipsi SS. Patres ut plurimum eas referunt & probant, sicut ostendimus ex Ss. Hilario Can. 16. in Matth. Chrysostomo Hom. 2. in Ps. 50. Cyrillo Alexandrino L. 2. in Joan. c. 12. Aug. L. 1. Retract. c. 12. ubi ex professo *petram* & de Christo & de sancto Petro interpretatur. Stat igitur immota regula Concilii Trid. circa interpretationem Scripturarum: quæ enim hic referuntur circa *petram*, interpretationes, variæ quidem sunt ac diversæ, sed non contrariæ.

Huic vero multiplici expositioni locum dedit multiplex, quod potest distinguere, Ecclesiæ fundamentum, Aliud enim est primarium & essentialiale, qualis est Christus; aliud secundarium & ministeriale, qualis fuit S. Petrus; aliud veluti materiale, & sunt ipsi fideles; aliud quasi formale, & est ipsamet fides.

Igitur SS. Patres pro nata controversia, ac subiecto de quo tractabant argumento per petram quæ fundamentum est Ecclesiæ, modo Christum, modo Petrum, modo fideles, modo ipsam fidem Petri intelligunt.

Christum Ecclesiæ fundamentum appollant, & quidem primarium, essentialiale, principale, de quo S. Paulus 1. Cor. 3. v. 11. ait. «Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus.» Et apposite ad suum institutum S. Augustinus Serm. 13. nunc 76. de verbis Domini verba hæc, «super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam» ad Christum refert; quod nempe ageret contra Donatistas, qui vim & efficaciam Sacramentorum ex sanctitate Ministri repetabant. Unde timens, ne si Ecclesiam in Petro fundatam dixisset, Donatistæ erroris sui confirmationem duxissent, maluit fundamentum illud in petra, hoc est, Christo, collocare. Hac ratione ductum fuisse ut hanc explicationem amplecteretur, suadent hæc ipsius verba eodem in loco: «Volentes, inquit, homines ædificari super homines, dicebant, »Ego quidem sum Pauli, Ego autem Apollo, Ego vero »Cephæ, ipse est Petrus. Et alii qui volebant ædificari »super Petrum, sed super Petram, Ego autem sum »Christi. Apostolus autem Paulus, ubi cognovit se »eligi, & Christum contemni: Divisus est, inquit, »Christus? Numquid Paulus pro vobis crucifixus est »aut in nomine Pauli baptizati est? &c.» Hunc igitur errorem ut refelleret sanctus Doctor, per Petram, in qua fundata est Ecclesia, Christum intelligit qui est fundamentum, ut diximus, principale & essentialiale. An vero excludit S. Petrum, tanquam fundamentum secundarium & ministeriale? neutiquam. In hoc ipso enim Ser-mone 13. ait «sanctum Petrum Apostolatus principatum tenere, & Ecclesiæ figuram »portare.

Pariter cum Origenes per *Petram* fideles intelligit, non ad litteram textum sacrum exponit, sed allegorice neque enim fideles dici possunt Ecclesiæ fundamentum, nisi improprie, & materialiter; quia ex fidelibus conflatur Ecclesia.

Cum etiam fides Petri fundamentum dicitur Ecclesiæ, distinguendum est: fides Petri fundamentum est Ecclesiæ, formaliter & meritorie, concedo; quia fides est veluti forma Ecclesiæ, & ipsa confessio fidei, quam emisit S. Petrus, fuit, ut jam diximus, causa meritoria primatus quem obtinuit. Fide Petri absolute in se spectata, sine ordine & relatione ad personam ipsius Petri, & per exclusionem ipsius, fuit Ecclesiæ fundamentum, nego.

Resp. ad secundum: Omnibus Apostolis claves Regni Cælorum datæ sunt, & ad omnes pertinent ista Christi verba, *Pasce oves meas*: distinguo: salva semper prærogativa primatus S. Petri, concedo: ea exclusa, nego. Elucet vero illa prærogativa in citatis verbis,

Tournellii Tomi II, P. I. De Ecclesia.

quia sancto Petro tanquam figuram Ecclesiæ gerenti: ac primum inter cæteros pastores locum occupanti, claves Regni Cælorum, & regendas oves Christus commisit. Ad quid enim inter cæteros electus à Christo Petrus, ut in ejus persona toti Ecclesiæ claves Regni Cælorum daret, nisi quia primatum in tota Ecclesia Christo concedente gerebat? Constant hæc ex citatis antea S. Augustini testimoniis.

Instabis 1. Omnes Apostoli Ecclesiæ fundamenta dicuntur ps. 86. v. 1. *Fundamenta ejus in montibus sanctis.* Hoc est, interprete S. Augustino, in Apostolis & Prophetis. Unde ad Ephes. 2. v. 20. dicitur: *super ædificari super fundamentum Apostolorum & Prophetarum.* Ex eo igitur quod S. Petrus sit & dicatur fundamentum ministeriale & secundarium Ecclesiæ, non potest dignitas & prærogativa primatus inferri.

Resp. bene dignitatem hanc & prærogativam inferri, quia, ut jam sæpius dictum est, ad singularem Petri personam referuntur ista Christi verba, *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam*: atque inter cæteros electus à Christo fuit, ut Ecclesiam referret, cum accepit clavium potestatem. Sint ergo & dicantur cæteri Apostoli Ecclesiæ fundamenta, semper salva & integra vindicari debet sancto Petro dignitas & prærogativa primatus. Habuerunt enim, ait Bellarm. L. 1. de R. Pontifice. c. 11. «omnes plenitudinem »potestatis, ita tamen ut Petrus esset Caput eorum, & »ab illo penderent.» Omnes igitur Apostoli in ratione Apostolatus pares fuere, *pari honoris & potestatis consortio præditi*, ait S. Cyprianus: omnes ubique Ecclesias fundare, verbum Dei annuntiare, Sacramenta dispensare poterant; & hoc sensu fundamenta Ecclesiæ dicuntur: at subordinatio erat inter ipsos, ac Petrum tanquam suum Caput à Christo positum habebant. *Inter duodecim*, ait S. Hieronimus L. 1. adversus Jovinianum, *unus eligitur, ut capite constituto, schismatis tolleretur occasio.*

Instabis 2. Christus semper rejecit & improbavit primatum, de quo discipuli inter se aliquando ambiciosius contendebant. Lucæ 9. v. 48. *Qui minor est inter vos omnes, inquit, hic major est.* Marci 9. v. 34. *Si quis vult primus esse, erit omnium novissimus, & omnium minister.* Et c. 10. filiis Zebedæi primas sedes ex ambitione postulantibus, sic reponit Christus v. 34. *Quicumque voluerit fieri major, erit vester minister; & quicumque voluerit in vobis primus esse, erit omnium servus.*

Resp. citatis verbis Christum à suis rejicere primatum qui sit cum ambitione, fastu, supremo & absoluto imperio conjunctus, qui magis sit ad errorem, quam ædificationem; uno verbo, eum primatum à suis rejicit, qui à Gentibus exercebatur, & quem discipuli ab effectu rerum terrenarum nondum plane liberi, necdum Spiritu sancto repleti, ambabant: quibus merito Christus Marci 10. v. 42. dicit: *Scitis quia hi qui, videntur principari gentibus, dominantur eis, & principes eorum potestatem habent ipsorum. Non ita est autem in vobis; sed quicumque voluerit fieri major, erit vester minister.* Talem primatum nec habuit nec exercuit unquam S. Petrus, qui communi consilio, non suprema voluntate, exortas Religione controversias in Synodo Jerosolymitana definivit; qui charitate magis, quam dominio; humilitate melius, quam autoritate cæteros Apostolos superavit: unde patienter se à sancto Paulo corrigi, pro ea qua erat Christiana modestia, toleravit; cui nec suum primatum arroganter objecit, nec imperii dominatum, quem à Ministris Evangelii prorsus alienum esse debere docent Epistolæ suæ 1. c. 5. v. 2. *«Pasce, inquit, qui in vobis est gregem Dei, providentes non coacte, sed spontaneè secundum Deum: neque turpis lucra gratia, sed voluntarie: neque ut dominantes in cleris, sed »forma facti gregis ex animo.*

Objicies 2. Scriptura videtur innuere S. Paulum S. Petro æqualem in omnibus, etiam in primatu fuisse.

Namque I. ipse Paulus ad Galat. 2. declarat sibi à Christo commissum Evangelium præputii, sicut Petro Evangelium Circumcisionis. «Creditum est mihi inquit v. 7. Evangelium præputii, sicut & Petro Circumcisionis. Qui enim operatus est Petro in Apostolatum Circumcisionis, operatus est & mihi inter gentes.» Divisa igitur quodammodo fuit jurisdictio inter Petrum & Paulum; & huic Gentium, illi autem Judæorum cura fuit à Christo demandata.

II. In 2. ad Cor. Ep. c. 11. v. 28. fatetur idem Apostolus sibi omnium Ecclesiarum sollicitudinem

Tom. 1. p. 210. col. 1. B.

Tom. 4. par. 2. p. 168.

Tom. 5. p. 415. G. 2

Ibid. p. 416. B.

seu curam esse concreditam. « Præter illa, inquit, quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum.

III. Ejusdem Ep. c. 12. v. 11. ait: « Ego à vobis debui commendari: nihil enim minus fui ab iis qui sunt supra modum Apostoli. » Seipsum ergo æqualem Petro & cæteris Apostolis facit Paulus.

Denique ad Galat. 2. v. 11. in faciem Petro restitit, quia erat reprehensibilis. « Cum autem, inquit, venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti, quia erat reprehensibilis. » At id superioritatem quamdam, nedum æqualitatem arguit.

Resp. nego ant. Unus enim dumtaxat primus esse potest: & si primus fuit sanctus Petrus inter Apostolos, ut revera fuit, solus fuit primus.

Ad primum igitur dico hoc unum posse colligi, Paulum in Apostolatu Petro æqualem fuisse, quia Evangelii annuntiandi & Ecclesias fundandi potestatem à Christo acceperat, quemadmodum & Petrus: & sicut iste ad Judæos, sic ille ad Gentes missus fuit, non divisione jurisdictionis, sed sortis. Hoc est, licet Petro & Paulo cæterisque Apostolis data sit potestas prædicandi Evangelium per orbem universum, cum tamen eorum quilibet orbem universum peragere non posset, sorte varias mundi plagas percurrendas & ad Christum convertendas sibi delegerunt, Petro Judæorum, Paulo Gentium conversio commissa fuit: non ita tamen ut Petrus Gentibus, & Paulus Judæis Evangelium non possent annuntiare; omnium enim & Judæorum & Gentium uterque erat Apostolus, saltem jure, si non sorte. Et certe Act. 15. S. Petrus fatetur se electum ut Gentibus prædicaret. « Vos scitis, inquit, quoniam ab antiquis diebus elegit Deus per os meum Gentes audire verbum Evangelii, & credere. » Et Angelus monuit Cornelium Centurionem ut accerleret Simonem, à quo doctrinam fidei ac Baptismum perciperet: lege caput integrum decimum Actuum Apostolorum. Pariter ipse S. Paulus ad Gentes missus, frequentissime in Synagogis Judæorum evangelizabat, ut patet ex capitibus 13. 14. 17. & 18. Actuum Apostolorum. Etc. 13. v. 46. Judæis dicebat: « Vobis primum oportebat loqui verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, ecce convertimur ad Gentes.

Ad secundum: Recte ait S. Paulus incumbere sibi sollicitudinem omnium Ecclesiarum, quia omnes Apostoli amplissimam acceperant à Christo Ecclesiæ ubique regendæ auctoritatem: cum hoc tamen duplici discrimine. 1. Quod auctoritas Petri Apostolica in ejus successores esset transmittenda, non autem aliorum Apostolorum: unde qui proxime Jacobum secutus est in Episcopatu Jerosolymitano, pariter non fuit cum ipso auctoritatis in totum orbem Christianum, sed auctoritatem habuit ad privatam tantum Dioceseos fines contractam; & contra vero Linus qui Petro successit, universalis ejus auctoritatis fuit hæres, quæ in cæteros subinde Romanos Pontifices dimanavit. 2. Quia ita plenitudinem potestatis à Christo habuerunt omnes Apostoli, ut Petrus eorum Caput esset ac rector ad unitatem scilicet Ecclesiæ conservandam.

Aliud discrimen assignat Bellarminus L. 1. de R. Pontifice c. 11. & 12. nempe, Apostolicam, seu universalem auctoritatem in orbem Christianum Petro ordinariam fuisse, cæteris vero Apostolis extraordinariam & delegatam: quasi nempe solus Petrus à Christo acceperit clavium potestatem, quam ipse cæteris communicaret; cui profecto doctrinæ subscribere non possumus: persuasum quippe nobis est, Episcopos divinitus institutos suam à Christo immediate potestatem & Jurisdictionem habere.

Ad tertium: Quia Pseudo-Apostoli negabant æqualem esse Paulum cæteris Apostolis qui cum Christo fuerant in carne conversati, atque hinc Ministerii ejus dignitate elevare conabantur, necesse fuit ut Apostolus seipsum commendaret: licet autem plus omnibus laborasset, sibi tamen satis esse existimat, si se aliis inferiorem non fuisse ostendat. Non fuit ergo inferior ipso Petro, quantum ad labores Apostolicos, zelum, dona, miracula, ipsum munus Apostolicum; de ipso vero primatu non loquitur.

Ad ultimum: Paulus reprehendit Petrum, ex charitate, studio veritatis, & zelo Religionis, non ex superioritate, aut imperio: unde sequitur 1. maximum fuisse humilitatis ac modestiæ Christianæ sensum in Apostolorum omnium Principe, qui ab inferiori se corrigi passus est: Qui, ait S. Cyprianus Epist. 71. ad

Quintum, « non vindicavit sibi aliquid insolenter, aut arroganter assumpsit, ut diceret se primatum tenere; & obtemperari à novellis & posteris sibi potius oportere. Nec despectum Paulum &c. 2. « dignitatem primatus nullum dominationis & superbiæ factum in Petro habuisse. 3. Apostolorum Principem, etiam Caput & Pastorem Ecclesiæ, culpæ & correctioni obnoxium fuisse. 4. sanctæ cujusdam libertatis charitate posse ab superiori superiore aliquando redargui. Ita S. Augustinus Epistola 82. alias 19. ad Hieron. n. 22. « Ipse vero Petrus, inquit, quod à Paulo fiebat utiliter libertate charitatis, sanctæ ac benignæ pietate humilitatis accepit: atque ita rarius & sanctius exemplum posteris præbuit, quo non dedignarentur, sic ubi forte recte tramitem reliquissent, etiam à posterioribus corrigi; quam Paulus, quo confiderenter auderent etiam minores majoribus pro defendenda Evangelica veritate, salva fraterna charitate resistere. Nam cum satius sit, à tenendo vitinere in nullo, quam in aliquo declinare; multo est tamen mirabilius & laudabilius, libenter accipere corrigentem, quam audacter corrigere deviantem. Est laus itaque justæ libertatis in Paulo, & sanctæ humilitatis in Petro.

Objicies 3. Nonnulla de sancto Petro in Scripturis referuntur, quæ non videntur satis coherere cum ejus primatu.

Namque 1. Act. 8. v. 14. jubetur ire in Samariam, & ab Apostolis mittitur: at mittere & imperare Superioris est.

2. Cum accusatur quod ad Gentes ingressus sit, etiam si id immerito fiat, tamen respondet & rationem reddit: sed qui tenetur rationem reddere, subjectus est, nec supremam habet auctoritatem.

3. Cum ad Pastores scribit Epistola sua prima, non mandat ex imperio quasi Superior, sed tanquam Collegas & Coepiscopos sibi æquales alloquitur.

Resp. nego ant. Ad primam probationem, dico missum fuisse Petrum à toto Apostolorum Collegio, cujus licet esset, Caput, membrum tamen ejusdem erat, sicut observat Stapletonus Controversia 3. q. 1. art. 3. ad 2. atque adeo totum Collegium Apostolorum superius erat Petro, Erat quidem singulis Apostolis superior Petrus, ut & Pontifex Romanus ejus successor superior est singulis Episcopis; at non omnibus simul & collectivè sumptis. Missionem ergo accepit Petrus ab aliis omnibus Apostolis, ut habet S. Lucas Act. 8. v. 14. Cum audissent, inquit, Apostoli qui erant Jerosolymis, quod receperet Samaria verbum Dei, misere ad eos Petrum & Joannem.

Ad secundam: Est officium boni pastoris, sicut ipse docet Petrus Epistola 1. cap. 3. v. 15. paratum semper esse ad satisfactionem omni poscenti rationem de ea quæ in ipso est spe & fide, cum modestia. Hinc Petri modestiam in hoc facto egregie notavit S. Greg. Magnus Regist. Epistol. Lib. 11. Indict. 4. Ep. 45. alias Lib. 9. Epist. 39. & addit, quod si in querela fidelium aliquid de sua potestate diceret, profecto doctor mansuetudinis non fuisset.

Ad tertiam: Jam observavimus primatum S. Petri aut successorum ejus à nobis non defendi, quasi principatum quemdam & dominium pompaticum supra Ecclesiam, sicut nobis odiosè apponit Calvinus, qualem profecto Christus disertè prohibuit. at iste primatus, quia potestas est tantum ministerialis, non absoluta, idcirco juxta leges Scripturæ, & Canones præfixos exercenda est, non ad nutum & ex arbitrio; in ædificationem, non in destructionem. Hinc & qui hanc habent Capitis dignitatem, cæteros Episcopos ut fratres & collegas suos in ejusdem Ecclesiæ sollicitudinem à communi Domino Christo vocatos habere debent: Hinc, & nihil frequentius apud Antiquos, ut notat jam laudatus Stapletonus, quam ut Romanum pontificem, fratrem & collegam & socium appellent, ratione scilicet communis Episcopatus, cujus in solidum pars à singulis tenetur, ut ait S. Cyprianus.

Objicies 4. Jacobus major videtur fuisse ipso Petro: tum quia fuit Episcopus Jerosolymitanus, & Christo hoc in Episcopatu successit; tum quia Jerosolyma est Mater omnium Ecclesiarum: nam Isaia 2. v. 3. dicitur: De Sion exibit lex, & verbum Domini de Jerusalem. Tum quia Clemens Romanus, apud Eusebium Lib. 2. Hist. cap. 1. ait: post Servatoris ascensum, Petrum; Jacobum & Joannem, quamvis ab ipso fuerint omnibus prælati, non tamen primatus gloriam sibi vindicasse, sed Jacobum cognomine Justum Apostolorum Episcoporum elegisse.

Resp.

P. 120.

Tom. 2. p.

198. F.

To. 2. p.
1130. A.

Resp. nego ant. Ad primam probationem resp. Christum non fuisse Episcopum ullius particularis urbis, sed fuisse & esse etiam pontificem totius Ecclesiae; neque ullum pontificatu seu Episcopatu animarum nostrarum habuisse successorem, cum semper vivat, & interpellat pro nobis. Sunt igitur Episcopi Christi in terris Vicarii, non successores.

Ad secundam respondeo, Hierosolymorum Ecclesiam esse matrem omnium Ecclesiarum antiquitate & multis privilegiis insignem, ob Domini ejusque Apostolorum praesentiam, & praecipue ob mysteria nostrae Redemptionis apud eam consummata; sed nunquam fuisse matrem ceterarum Ecclesiarum jurisdictione: quod patet ex Concil. Nicano I. generali, in quo datus est Episcopo Hierosolymitano quartus inter Patriarchas locus, solummodo quantum ad honorariam Sessionem, nullus autem quantum ad veram jurisdictionem, cum subjectus manserit Episcopo Caesariensi totius Palaestinae Metropolitano.

Ad testimonium Clementis apud Eusebium, dico huncce Eusebii textum procul dubio mendosum esse: nam etiam si in Basileensi Codice verba mox laudata legantur, in Codice tamen Colonien si non extat vox *primatus*; nec legitur, *Apostolorum*, sed, *Hierosolymorum*: sicut etiam in quibusdam optimae notae Codicibus Eusebianis, quos Valesius vidit & contulit. Hisce Codicibus consonat Nicephorus, qui Lib. 2. c. 3. eundem Eusebii locum sic refert: *Petrus & Jacobus & Joannes, quos Dominus praecipuo dignatus fuerat honore, post Ascensionem ejus, gloriam non affectarunt, sed Jacobum justum Episcopum Hierosolymorum elegerunt.* Qui certe textus sic purgatus nostrae Conclusioni minime nocet.

Edit.
Front.
To. 1. p.
133.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Ex SS. Patribus.

P. 180.

Obicies 1. S. Cyprianum Lib. de Unitate Ecclesiae, ubi sic loquitur: *Hoc erant utique ceteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio praediti & honoris & potestatis; sed exordium ab unitate proficiscitur.* Ergo censuit S. Doctor omnes Apostolos inter se aequales fuisse.

Resp. distinguo conseq. Censuit omnes Apostolos inter se aequales fuisse, in autoritate Apostolica, concedo: in primatu, nego. Pares fuere omnes Apostoli in autoritate Apostolica, quia omnes à Christo vocati & missi sunt; omnes ex aequo munus Apostolicum acceperunt; omnes amplitudinem potestatis Apostolicae habuerunt, per quam ubique Christum annuntiare, Ecclesias fundare, Sacramenta ministrare, Spiritum sanctum dare, & alia omnia exercere poterant quae ad publicum Ecclesiae regimen necessaria erant. Verum non omnes primatu aequales fuere; imò hic in terminis implicat: inter multos enim si quis primus est, unus ille est primus. Agnovisse autem S. Cyprianum in Petro primatus dignitatem ac praerogativam, demonstrant ejus verba inter probationes laudata. Imò & in hoc ipso loco unde petitur objectio, primatum illum agnoscit, cum ait, *exordium ab unitate proficisci.* Unitas autem illa ab uno Capite reperitur. Dixerat in eodem Lib. 2. de Unitate, haec verba Christi, *Super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam, Pasce oves meas,* ad Petrum nominationem refertur. Dixerat super unum Petrum esse aedificatam Ecclesiam. Dixerat unam Cathedram esse constitutam, & originem unitatis ab uno descendere. Quae omnia perfecto demonstrant, S. Petrum primum fuisse inter Apostolos, licet aequales illi inter se fuerint quoad potestatem Apostolicam, quod unum voluit S. Doctor, cum dixit eos pari consortio praeditos fuisse honoris & potestatis.

Ibid.

Ibid.

Ibid.

P. 522,
& seq.

Responsionem hanc luculenter exponit Cardinalis Perronius cap. 56. Responsionis ad Regem Angliae, ubi duplicem distinguit Apostolatus potestatem, aliam intrinsecam & essentialiam, alteram vero extrinsecam & accidentalem. Pares fuisse ait omnes Apostolos cum Petro in autoritate interna & essentiali, hoc est, in autoritate quantum ad amplitudinem rerum gerendarum, non autem potestate extrinseca & accidentaria, hoc est, in modo & ordine autoritatis ad actum religendae.

Duo scilicet, inquit Perronius, necessaria erant ut aliquis digne fungeretur officio Apostolico: primum, ut exerceretur cum potestate à Christo concessa: secundum, ut non nisi servata Ecclesiae unitate idem exerceretur. Defectu autoritatis, qui Apostolicum

Tournellii Tomi II. P. I. De Ecclesia.

munus usurpabat, verus non erat Apostolus, seu pseudo-Apostolus: defectu unitatis, nemo Catholicus, etiam Apostolus, sed plene schismaticus.

P. 534.

Hanc autem unitatem in Ecclesia servandam cum decrevisset Christus, principium ejus & radicem in Petro constituit: cum verò ad stabiliendum hoc unitatis Ecclesiasticae Caput eximia quadam autoritate opus esset, quae valeret schismata compescere, aut avertere ab Ecclesia; praeter autoritatem Apostolatus essentialem, facta est personae Petri, quem huic muneri ab eundo destinavit Christus, singularis dignitatis & potestatis accessio, ut nimirum omnes fideles, atque ipsos Apostolos in officio suo contineret, ac prohiberet ne quis Ecclesiae scinderet unitatem: non quidem quasi hac disciplina egerent Apostoli, quibus singulis speciatim in orbis Christiani administratione Deus adfuturus erat, sed ut Ecclesiae formam aliquam proponeret, quae res essent post mortem suam componendae: Quae admodum etiam si primis illis temporibus Ecclesia Conciliis non indigeret ad dubia Religionis solvenda, cum Apostoli seorsim ea potuissent, pro divino afflatu quod ducebatur, infallibiliter dirimere; voluit tamen Deus Apostolicos in unum Concilium congregari pro dirimenda de Legalium usu controversia, ut posteris Conciliorum pari in occasione habendorum ratio commendaretur. Ita Perronius.

Instabis: Ex S. Cypriano Lib. de unitate Ecclesiae, *Episcopatus unus est, cujus pars à singulis in solidum tenetur:* atqui ubi unus est Episcopatus, nullus certe potest inter Episcopos prior & major esse. P. 180.

Resp. dist. min. Quoad ea quae Episcopatui sunt essentialia & intrinseca nullus major est ac superior, concedo: quoad ea quae Episcopatui sunt accidentalia, nego. Sic v. g. natura humana una est, & tenetur in solidum à singulis hominibus: uno enim homine superfluo, esset in eo natura humana; ex quo fit ut omnes homines pares sint quantum ad ea quae sunt naturae humanae essentialia, non vero quantum ad accidentalia. Similiter in Episcopatu, quae ipsi essentialia sunt, ad omnes singulos Episcopos pertinent: quae vero accidentalia, ut primatus autoritas, ad unum praeter ceteris pertinent; ad eum nempe quem Dominus elegit.

Sed, inquires, cur dicitur à sancto Cypriano, *Episcopatus unus?*

Resp. In mente sancti Cypriani Episcopatum dici unum, quia unitas Ecclesiastica à S. Petro ejusque successoribus derivatur; quomodo radii à Sole, rami ab arbore, rivi à fonte (quibus similitudinibus ibid. utitur S. Doctor) ita unum Episcopatum esse, ut unitatis illius origo, radix & centrum sit sanctus Petrus, quamvis aliorum etiam Episcoporum à Deo immediate accepta sit autoritas. Dicit etiam potest unum esse Episcopatum origine, intrinseca & essentiali potestate; seu, ut loquuntur Theologi Parisienses, in Censura contra Joan. Sarasin anno 1429. *quantum ad institutionem primariam à Christo: à Papa vero & ab Ecclesia plures sunt Episcopatus, quantum ad limitationem & dispensationem ministerialem.*

Obicies 2. tria ex S. Ambrosio testimonia.

Primum ex Lib. 2. de Spiritu sancto cap. ultimo, ubi sic loquitur: *Nec Paulus inferior Petro, quamvis ille Ecclesiae fundamentum, & hic sapiens Architectus sciens vestigia credentium fundare populorum: Nec Paulus, inquam, indignus Apostolorum collegio, cum primo quoque facile conferendus, & nulli secundus. Nam qui se imparem nescit, facit aequalem.*

To. 2. p.
664. E.

Secundum ex Lib. de Incarnatione c. 4. Hic (sanctus Petrus) ubi auditur, *Vos autem quid me dicitis? statim loci non immemor fui, primatum egit: primatum confessionis utique, non honoris; primatum fidei, non ordinis.*

Ibid. p.
710. E.

Tertium ex Serm. 12 qui est tertius de natali SS. Petri & Pauli. Ergo, inquit, beati Petrus & Paulus eminent inter universos Apostolos, & peculiari quadam praerogativa praecellunt. Verum inter illos quis cui praeponeatur, incertum est. Puto enim illos aequales esse meritis, qui aequales sunt passione.

Ed Ro.
To. 5. p.
142. E.

Resp. ad primum, distinguo; Paulus non est inferior Petro in autoritate Apostolatus interna & essentiali, concedo; tam enimerat verè Apostolus à Deo constitutus, quam ipse Petrus. In autoritate extrinseca & accidentali, ut mox exposuimus, nego. Porro non alia est mens S. Ambrosii, quam ut ostendat Paulum Petro aequalem fuisse in autoritate Episcopatus essentiali & interna. Mens ipsi est probare Spiritum sanctum Deum esse: inter multa autem argumenta quibus utitur, istud est, nempe Apostolos, quos Spiritus sanctus insti-

L 2

insti-

instituerat, ejusdem fore authoritatis, cum iis quos elegit & instituit Christus; utpotè qui potestatem remittendorum peccatorum, gratiam miraculorum, dona linguarum, & alia ejusmodi privilegia æque haberent ac cæteri. Ut autem id ostendat, adduci exemplum S. Pauli, quem probat à Spiritu sancto institutum fuisse, ex illis verbis, *Segregate mihi Paulum & Barnabam*: postea vero paulum comparat cum petro, quo inferiorem non fuisse affirmat in una scilicet authoritate Apostolica secundum se considerata; quod quidem sancto Doctore satis erat, ut divinitatem Spiritus sancti comprobaret.

Ad secundum: Fatemur existimasse Ambrosium, sanctum petrum, cum Christo interroganti respondit, tunc non gessisse primatum ordinis, sed confessionis tantum, quia nempe nondum illum ordinis primatum acceperat, quem post confessionem, quam emisit, accepit per hæc verba Christi, *Et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*. Unde subjungit ibid. sanctus Ambrosius: *Hic est ergo Petrus, qui respondet pro cæteris Apostolis, imò præ cæteris; & ideo fundamentum dicitur*.

Ad tertium: Cum sanctus Ambrosius ait, incertum esse quis ex Petro & Paulo sit præferendus, non loquitur de præminencia & superioritate primatus, sed de merito bonorum operum, zelo & studio propagandæ fidei, curis ac laboribus, qui in prædicatione verbi Dei sustinendi erant &c. quibus in rebus non audet sanctus Doctor pronuntiare, quis ex duobus sit præferendus, quos putat æquales fuisse meritis, qui æquales fuerunt passione.

Objicies 3. SS. Patres docent æqualem planè in omnibus fuisse Petro Paulum.

S. Irenæus Lib. 3. adversus hæreses cap. 3. ait expressis, *Ecclesiam Romanam à SS. Apostolis Petro & Paulo institutam & fundatam fuisse*.

S. Epiphanius hæresi 27. n. 6. *Romæ, inquit, primi omnium Petrus & Paulus Apostoli pariter & Episcopi fuerunt*. Sed qui pares sunt in Episcopatu Romano, pares etiam sunt in primatu: alioqui sequeretur aliquem fuisse Episcopum Romanum qui primatu caruerit.

Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 6. Petrum & Paulum eodem nomine *Præfectos Ecclesiæ* nuncupat.

S. Chrysostomus Homil. 32. in Epistolam ad Romanos, non tantum *oculos Romæ, sed & sanctorum Coryphaeos* illos indistinctim appellat.

Sanctus Leo Serm. de Natali Apostolorum c. 1. Petrum & Paulum vocat *Romanæ Urbis patres & pastores*.

Sanctus Gregorius Magnus Libro 1. Dialogorum capite 12. *Paulus, inquit, Apostolus Petro Apostolorum primo in principatu Apostolico frater est*.

Ambrosiaster in caput 2. Epistolæ ad Galatas, dicit *primatus gratiam Paulo concessam fuisse, sicut & Petro*.

S. Maximus Taurinensis Hom. 5. in festo Apostolorum, eos appellat *Principes Ecclesiarum & fidei doctrinæ*.

Beatus Petrus Damiani Opusculo 35. cap. 4. postquam dicit sanctum Petrum nullam specialiter Cathedralam occupasse, sed omnibus præfuisse, quia toto terrarum orbe universalem Ecclesiam fundavit, idem postea dicit de sancto Paulo: *Hæc igitur est causa, inquit, cur Paulus nullam specialiter Cathedralam teneat, quia si audeamus summis minora conferre, ad instar Christi, salvo cæterorum Apostolorum jure, videtur omnibus Ecclesiis præsidere*.

Idem constat ex ipsis Summis Pontificibus qui se dicunt successores Petri & Pauli: unde & Paulus III. in Decreto convocationis Conc. Tridentini sic loquitur: *authoritate beatorum Apostolorum Petri & Pauli, qua nos quoque in terris fungimur*. Idem habet Pius IV. in Diplomate quo ipse Synodum à Paulo inchoatam, & à Julio III. prorogatam, tandem absolvendam censuit.

Idem probat consuetudo exprimendi in Diplomati- bus pontificiis effigies SS. Petri & Pauli, atque interdum dextra Paulo, interdum vero Petro datur; unde utriusque perfecta æqualitas potest inferri.

Idem denique probat Officium Ecclesiæ Latinæ, quæ in suis precibus ambos ex æquo vocat *Principes terræ gloriosos, per quos Ecclesia Religionis sumpsit exordium, & Judices sæculi*. Et in Sacramentario S. Gregorii dicitur: *Deus qui ligandi solvendi que licentiam iis Apostolis contulisti: quæ verba ad SS. Petrum & Paulum pertinent*.

Respondet Bellarminus Lib. 1. de Romano ponti-

fice cap. 27. quod etsi constaret Paulum omnibus titulis & nominibus Petro æquandum vel etiam antepo- nendum esse, nihil tamen propterea imminueretur Petri primatus, vel Romanorum pontificum authori- tati derogaretur. Non primum: Quia quantacunque tandem esset Pauli authoritas, ea dumtaxat extraordinaria foret: unde sicut in populo Israelitico major erat Moyses Aaron, & tamen verè ac propriè pontifex fuit Aaron; & non Moyses, sed Aaronis posteri in Summa Dignitate succellerunt, quia potestas Moy- sis extraordinaria erat, Aaronis verò ordinaria, & ideo in posteros suos traducenda; ita quoque etiam si admitteremus extraordinario privilegio Paulum Petro majorem fuisse, non propterea negandum foret Petrum ordinarium ac summum Ecclesiæ pastorem fuisse. Non secundum; Quia Romani pontifices tam Petrum quam Paulum prædecessorem & parentem agnoscunt: uterque enim Romanam fundavit Ec- clesiam & gubernavit.

Verum ea missa hypothesi.

Respondeo, ex citatis SS. Patrum testimoniis istud solummodo inferri posse, S. Paulum in authoritate Apostolica æqualem fuisse sancto Petro, uno dumtaxat excepto primatu, sicut antea exposuimus. Sed ad singula testimonia paucis respondendum est.

Ad S. Irenæum: duo hæc valde diversa sunt ac di- stinguenda, sanctum Paulum una cum sancto Petro Romanam Ecclesiam fundasse prædicatione & san- guine &c. & sanctum Paulum unum fuisse cum san- cto Petro Ecclesiæ Caput, in quantum scilicet Ro- mana Ecclesia centrum est totius Ecclesiæ: primum allerit S. Irenæus, alterum vero minime.

Ad sanctum Epiphanium, respondeo sanctos Pe- trum & Paulum Apostolos pariter fuisse & Episcopos Romæ, quoad munus docendi, non vero quoad au- thoritatem regendi totam Ecclesiam, unde sequitur pares illos fuisse in authoritate Apostolica, excepto primatu. Porro citato loco non agit sanctus Epi- phanius de authoritate, ex qua sola desumitur ratio primatus & denominatio Capitis; sed agit dumtaxat de doctrina, quæ quidem exigit aliquam authorita- tem, missionis scilicet, quam à Christo ipso Paulus accepit, non vero authoritatem primatus, qua ca- ruit. Scopus scilicet sancti Epiphanii est ut ostendat illibatam in Ecclesia particulari Romana conserva- tam fuisse doctrinam, usque ad Marcellinam vesana- nam quandam mulierem, cujus occasione dixit, quæ supra relata sunt: unde sufficiebat Epiphanio ad conservationem purioris doctrinæ, recurrere ad in- stitutionem in fide, quam à S. Paulo, sicut & à Pe- tro Romani perceperant.

Ad id quod additur, sequi scilicet aliquem fuisse Episcopum Romanum, qui primatu caruerit.

Resp. distinguo; aliquem Episcopum Romanum extraordinarium, concedo: ordinarium, nego. Porro sanctus Paulus Episcopus fuit Romæ cum sancto Pe- tro, sed non æquali jure. Extraordinarius quidem Episcopus fuit propter Apostolicum munus, quod jus Episcopale ubique terrarum omnibus Apostolis confe- rebat: sed Episcopus ordinarius non fuit: unde sanctus Epiphanius ibid. ait, beatum Clementem consecratum fuisse Romæ à sancto Petro, non à S. Paulo; non ob aliam utique rationem, nisi quod Petro, non Paulo sin- gularis conveniret authoritas, cui jus ordinarium an- nexum ellet.

Ad sanctum Cyrillum, respondeo illum quidem SS. Petrum & Paulum prælatos seu præfides Ecclesiæ appellasse, sed cum hoc discrimine, quod cum de san- cto Petro seorsim loquitur, ipsum non solum præsi- dem, seu protopræsidem ac præfectum Apostolici Collegii esse ait.

Ad sanctum Chrysostomum, resp. Petrum & Pau- lum ab ipso dici oculos Romæ, propter doctrinam fidei qua Romam illustrarunt; ex quo, ut per se patet, ni- hil concluditur pro jure primatus utriusque æquali ac communi. Dictus est autem ab eodem Chrysostomo Paulus Sanctorum Coriphæus, quia cæteris Sanctis ob eminentia virtutum merita eum existimavit superio- rem: at superiorem authoritate eum minime censuit; siquidem hom. ultima in Joan. observat sanctum Pau- lum, præ cæteris invisere voluisse S. Petrum, atque hunc illi deferre honorem. Os enim, inquit, erat Aposto- lorum, & princeps & vertex ipsius cætus.

Ad sanctum Leonem, resp. SS. Petrum & Paulum meritò ab eo nuncupatos Romæ patres ac pastores, quia Romanos in fide genuerunt, genitosque verbo & do-

To. 1. p.
136.

& doctrina enutrierunt : sed non ideo æqualem ipsorum potestatem à sancto Leone significari, cum ibidem asserat, *Romanam per Beati Petri Sedem caput orbis effectam.*

Ad sanctam Gregorium, dico non rectè inferri paritatem pauli cum petro potestatem, ex eo quod ab eo dicatur frater petri in principatu Apostolice ram, ut ipse explicat Gregorius Lib. 2. super Ezechielem hom. 6. *Frater quidem erat, sed autoritate minor.* Agens quippe ibidem de reprehensione Petri per Paulum, sic loquitur : *Ecce à minori suo reprehenditur, & reprehendi non de dignatur.* Jam dixerat, *cum qui primus fuit in Apostolatus culmine, fuisse etiam primum in humilitate.*

To. 1. p.
1368. B.
C.

Ad Ambrosiastum : parum ejus autoritate movemur, cum à Catholica fide sit alienus : Quamquam quando dixit gratiam primatus Paulo sicut & Petro datam fuisse, intelligi posset de primatu prædicationis, non vero autoritatis.

Bibliot.
PP. To. 6
p. 36. D.

Ad S. Maximum, satis seipsum exponit eodem in Sermonem, ubi utriusque Apostoli discrimen evidenter indicat quantum ad regimen, & magisterium : *Non ambo, inquit, claves à Domino acceperunt, scientia iste, ille potentia.*

Ad Petrum Damiani, resp. 1. ejus propositionem absolutam non esse : non enim ait sanctum Paulum omnibus Ecclesiis præsidere, sed videri aliquatenus præsidere. 2. Loquitur de præsentia per prædicationem & doctrinam, non vero per autoritatem : *Dignum est, inquit, ut sicut in omnibus fidei semen sparsit, ita in omnibus jus teneat præsentia.* 3. Vult Paulum omnibus Ecclesiis præsidere, quia nullam specialiter Cathedram tenet ; non igitur ipsi assignanda est Romana Sedes, in qua paritatem exerceat cum Petro autoritatem.

P. 652.
col. 2. A.

Ad id quod dicitur de Pontificibus, resp. eos dici successores SS. Petri & Pauli, quoad successionem realem, non quoad successionem personalem. Successio realis est ea, qua quis sibi vindicat jura omnia illius cui succedit : sic filius succedit patri : sic etiam Romani Pontifices succedunt non tantum Petro & Paulo, sed etiam omnibus Apostolis, quorum gaudent juribus. Successio personalis est ea, qua quis in munere aliquo obeundo alteri succedit, ut Consul Consuli : & hoc sensu Romani Pontifices non succedunt Paulo, sed Petro ; cum summa potestas qua gaudent, non fuerit penes Paulum, sed solummodo penes Petrum. Unde sanctus Bernardus L. 1. de Consideratione ad Eugenium, ait : *Tu es potestate Petrus.*

Ad id quod additur de Paulo III. & Pio IV. nihil probat. Nam legimus varios Pontifices in suis Diplomatum non tantum Petri & Pauli, sed etiam Beatæ Virgines & omnium Sanctorum autoritate appellare. Ita Joannes VIII. Ep. 262. Ita Nicolaus I. in sententia contra Photium lata. Ita Alexander II. Ep. 9. Nihil aliud igitur significant omnes istæ loquendi formulæ, præter autoritatem patrocini, quam ad officium rite obeundum implorant, non vero autoritatem officii cui Pontifices succedant.

Quod refertur de sigillis Pontificiis parum urget, Certo sigillo suo effigies SS. Gervasii & Protasii simul conjunctas insculpi curaverat S. Carolus Borromæus, nec tamen decessores in Mediolanensi Archiepiscopatu suos idcirco agnoscebat, sed singulares tantum apud Deum patronos, ut & ista inscriptio adjuncta satis innuebat, *Tales ambio defensores.* Deinde sub annulo Piscatoris obsignantur Pontificia Diplomata, hoc est, solius Petri ; & alio modo obsignata in Regno Galliarum pro legitimis non haberentur.

Quod vero additur de dextera quæ interdum datur imagini sancti Pauli, leve est : namque partem dexteram non esse semper locum in Ecclesia honorationem, patet, tum ex VII. Synodo Act. 4. ubi refertur, Sophronium Patriarcham Hierosolytanum vidisse à mirabilem imaginem quæ Christum in medio adumbratum exhiberet, Virginem Deiparam à sinistris, & sanctum Joannem à dextris. Tum ex Synodo Chalcedonensi, in qua Dioscorus, licet mox damnandus, dexteram tenebat, Legati vero sancti Leonis sinistram. Tum ex eo quod in sinistro cornu altaris Evangelium legi solet. Tum ex eo quod dum adest Summus Pontifex Officiis Ecclesiasticis, sedeat in parte sinistra Chori ; & olim cum in Ecclesia scemina seorsim à viris orabant, sinistra viris & dextera sceminis assignabatur.

Ad Officium Ecclesiæ, resp. hæc verba per quos *Religionis sumpsit exordium*, innuere quidem paritatem

Tournellii Tomi II. P. I. De Ecclesia.

tem utriusque Apostoli in Ecclesiæ institutione ac fidei propagatione, non vere in præminencia primatus. Per omnes etiam Apostolos Ecclesiæ sumpsit exordium : Petrum nihilominus ab Evangelio & Patribus dictum fuisse Apostolorum primum, negare nemo potest.

Obstat quod Principes terræ & Judices sæculi dicantur Petrus & Paulus : namque id omnibus Apostolis commune est ; cum de illis omnibus & singulis in Officio suo canat Ecclesiæ : *Constitues eos principes super omnem terram ;* sicut & istud in Hymno vespertino *Vos sæculi justis Judices.*

Denique ad id quod ex Sacramentario sancti Gregorii refertur, dico nihil inde adversus nos probari : siquidem non solis Petro & Paulo concessit Christus autoritatem solvendi & ligandi, sed etiam omnibus eorum in Apostolatu sociis, cum dixit, *Accipite Spiritum Sanctum &c.* Verum in eodem Sacramentario sanctus Gregorius evidenter expressit primatum S. Petri, in illa Oratione ad festum S. Petri recitari solitam : *Deus, inquit, qui Apostolo tuo Petro collatis clavibus Regni cælestis ligandi atque solvendi animas pontificium tradidisti ;* ubi per pontificium intelligenda est supereminens aliqua potestas, quæ non est in iis omnibus qui jure clavium ad peccatores solvendo aut ligando, utuntur.

ARTICULUS II.

De primatu Romani Pontificis supra ceteros Episcopos in universa Ecclesia.

Nullum ferè caput est Religionis nostræ in quod posteriorum temporum Novatores cæco magis ac impotenti animo debachati fuerint, quàm in primum Romani pontificis. Non est, aiebat Joannes Hus, *scintilla apparentia, quod oporteat esse unum Caput gerens Ecclesiam, quod semper cum ipsa Ecclesia converteretur & conservetur.* Lutherani & Calvinistæ in odium & vindictam autoritatis, qua Romana Sedes eorum errores damnavit, ejus Pontificem non tantum è primo inter Episcopos loco, ubi à Christo Domino constitutus est, deturbare conati sunt, sed etiam protervè ac contumeliosè illum antichristum appellare non erubuerunt. Quamquam non dissimulandum, ex iis nonnullos, quibus pudoris aliquid superfuit, labem hanc & ignominiam ipso abstergere & amoliri non detraxisse.

Contentiunt inter se orthodoxi omnes Theologi, primatum illum, quo Romana Sedes, & qui in ipsa sedet Romanus Pontifex, supra ceteras omnes Ecclesias divino privilegio fruitur, non tantum honoris esse & ordinis, sed etiam Jurisdictionis & autoritatis. Verum in assignandis hujusce autoritatis & jurisdictionis limitibus ac prærogativis, valde discordes illi sunt inter se.

I. Plurimi Theologi sunt, qui primatum Summi pontificis in istis potissimum prærogativis collocandum esse arbitrantur : nempe Romanum pontificem absolutum esse Monarcham, ceteros verò Episcopos ab ipso solo suam mutuari autoritatem : plenitudinem Ecclesiasticæ jurisdictionis in uno Romano pontifice tanquam in subjecto proprio, seu in fonte immediatè residere, ex quo in singulos Episcopos certa quædam ac definita portio derivatur ac defluit ; seu, ut dicebat F. Joan. Sarrazin, de quo antea, *Omnes potestates Jurisdictionis Ecclesiæ, aliæ à Papali potestate sunt ab ipso Papa quantum ad institutionem & collationem.* Claves Regni Cælorum uni Petro proximè ac immediatè concessas, non unitati seu Ecclesiæ : ac per Petrum cæteris Episcopis communicari : Pontificem ex Cathedra definientem errare non posse : A nemine judicari illum posse, nequidem à Concilio generali cui superior est : Denique illum totius mundi esse dominum, & habere potestatem saltem indirectam Reges ac principes deponendi, eorumque subditos à Sacramento fidelitatis solvendi.

II. In extremis oppositum lapsi sunt nonnulli ; imprimis Edmundus Richer, dum viveret sacre Facultatis Parisiensis Doctor ac Synodicus, in Libello de Ecclesiastica ac politica potestate, qui prodit in lucem anno 1611. ubi extra metas abreptus, ut Ecclesiæ autoritatem extollat, pontificiam omnino deprimat, violatque legitima primatus Romanæ Sedis privilegia : Claves, seu Jurisdictionis potestatem uni & soli Ecclesiæ à Christo immediatè, Petro autem cæterisque Apostolis eorumque successoribus

Episcopis mediata per Ecclesiam datas esse contendit. Pontificem Romanum Ecclesiae quidem Caput esse fatetur ille, at *Symbolicum dumtaxat seu figurativum, ministeriale, accidentarium, non necessarium.*

Istae sunt propositiones Richerii ex Libello in suis excerptis.

Prima. « Christus suam fundando Ecclesiam ; prius, immediatius & essentialius claves seu jurisdictionem toti dedit Ecclesiae, quam petro & aliis Apostolis.

Secunda. « Tota Jurisdictio Ecclesiastica, primario, proprie & essentialiter Ecclesiae convenit, Romano autem pontifici atque aliis Episcopis instrumentali, ministeriali, & quoad executionem tantum, sicut facultas videndi oculo competit.

Tertia. « Christus non tam uni petro, quam unitati infallibilem clavium potestatem detulit.

Quarta. « Papa est Caput Ecclesiae symbolicum, ministeriale, accidentarium, non essentialiter, visibile sub Christo Capite principale & essentiali, cum quo potest Ecclesia facere divortium, quia hoc Caput symbolicum seu figurativum potest adesse & abesse ad tempus sine Ecclesiae interitu.

Tom. 15.
Conc. p.
6118.
1629. 3
Ibid.

Librum Richerii de Ecclesiastica & politica potestate proscripsit Concilium Senonense an. 1612. Praeside Cardinali Perronio, tanquam continentem propositiones, expositiones, & allegationes falsas, erroneas, scandalosas, & ut sonant, haereticas, schismaticas. Eadem censura eodem anno Librum Richerii confixit Concilium Aquense. Dictas propositiones tueri primum tentavit Richerius ; at subinde ad palinodiam compulsus, Librum suum subiecit Judicio Ecclesiae Catholicae ac Romanae, data Eminentissimo Cardinali Richelæo Regni Administro eam in rem declaratione propria manu subscripta die septima Decembris anni 1629. Denique cum intellexisset idem Doctor, nonnullos palam conqueri, quod non satis evolutè ac distinctè retractationem suam explicasset, novam adornavit uberiores ac clariorem, quae post ejus mortem inter Memorialia & chartas ipsius reperta fuit. Aegrè admodum tulit Cardinalis Perronius, quod Richerius novam Operum Gersonii Editionem cum ejus effigie, elogiis ac inscriptionibus adornati curaverit anno 1606. quia scilicet quo tempore pontifici omnem ille seu directam seu indirectam in temporalia Regum jurisdictionem adimebat, eumque generali subiciebat Concilio ; docebat tamen, certissimum esse, Comitibus generalia seu Status, ut vocant, Regni jure divino ac naturali Regibus esse superiores, ac supremam potestatem in Communitate, tanquam in fonte ac origine, unde profluxit, residere : à qua falsa & seditiosa doctrina longè absunt, qui legitima pontificum & principum jura, ut oportet, discernunt ; ac populo non alias, quam obsequii partes assignant.

III. Media aliorum Theologorum incedit sententia eorum qui dignitatem ac prerogativam primatus Romani Pontificis in his collocant.

1. Romano pontifici tanquam Capiti omnium Ecclesiarum sollicitudinem incumbere : Ipsius esse invigilare Canonum observantiae & executioni per orbem universum Christianorum, ac rebelles & contumaces poenis Canonicis coercere. Non autem particularium Episcoporum, quorum jurisdictio tota intra fines privatarum Dioceseon est coarctata ; quippe charitate dumtaxat, non jurisdictione & auctoritate extra fines illos excurrere possunt.

2. Reges ac Decreta pontificis Romani in causis fidei & morum ad omnes & singulas Ecclesias pertinere, ac Christianos omnes ex conscientia teneri ipsis obtemperare. Quamquam enim infallibilis non supponatur Romanus pontifex, provisorie tamen ipsius Decretis, quae apud omnes bonos maximi ponderis ac momenti essent, obsequendum est, saltem, ut ait Gerlo, *ad non dogmatizandum contrarium*, quamdiu Ecclesia non reclamaret nec contradicit.

Non ita est de privatis Episcoporum Decretis, quibus ii tantummodo sunt obstricti, eorum jurisdictioni subjiuntur.

3. In controversiis fidei ac Religionis praecipuas esse Summi pontificis partes, nec quidquam in Ecclesia magni momenti definiri debere, quod ad ipsum non referatur. Quamquam enim non sit solus Judex controversiarum, est tamen inter Judices

primus ac praecipuus dignitate & auctoritate, ad quem majores, ut vocant, Ecclesiae causae referendae sunt. Majores autem appellantur Causae, vel ex rei, de qua agitur, gravitate ac magnitudine, quales illae sunt quae fidem, Religionem ac generalem spectant morum disciplinam ; vel ex magnitudine subortae difficultatis, aut dignitate personae v. gr. cum agitur de Episcopis.

4. Summum pontificem dispensare posse à legibus etiam à Conciliis generalibus latis, in iis nempe casibus, in quibus dispensaret ipsummet Concilium, & juxta regulas dispensationum praescriptas in Conciliis. Cum enim Ecclesia in Concilium cogi semper non possit, & urgeat aliquando dispensationis concedendae necessitas, oportet ad eum recurrere, qui majori pollet in Ecclesia auctoritate, qui Caput est aliorum Episcoporum, centrum unitatis ac Catholicae communionis. Id est Romanus Pontifex.

5. Ratione primatus jus habere Romanum pontificem Concilia convocandi, & ipsis, si voluerit, per se vel per Legatos suos praesidendi. Quippe cum Haereticorum audacia & pertinacia pontificis Romani auctoritate ac judicio comprimi non potest, necesse est omnes Episcopos in Concilium congregari quod universam Ecclesiam repraesentat, ejusque suprema & infallibili auctoritate malum (si fieri potest) penitus extinguere. Episcopos autem in Concilium congregare, ipsisque praesse, haud dubie jure sui primatus, ad Romanum pontificem pertinet, nec hic vulgo discordes sunt Theologi. Licet enim inter illos nonnulli existiment jus illud ad Imperatores & Principes etiam pertinere, atque octo priora Concilia reipsa ab ipsis convocata fuisse, nihilominus fatentur ad Romanum pontificem, licet non ad solum, jus illud etiam spectare, quo pro sua dignitate ac auctoritate uti potest ; quamquam vix contingat jus illud executioni demandari posse sine licentia & consensu principum temporalium.

Ex his facile est colligere, Summum pontificem esse verum & proprium Ecclesiae caput visibile & externum, non symbolicum dumtaxat & figurativum, ut dicebat Richerius : an autem dici debeat cum eodem, Caput ministeriale, accidentarium, & non necessarium, quaestio in aequivoco laborat. Non est quidem Caput ministeriale ad sensum Richerii, quasi omnem suam auctoritatem acceperit ab Ecclesia, illiusque dumtaxat simplex sit minister quoad executionem potestatis, ut ille volebat. Ratio est, quia S. Petrus tanquam Caput Ecclesiae eamque representans claves à Christo immediate accepit. *Tibi dabo claves.* Recto nihilominus sensu Romanus Pontifex dici potest Ecclesiae Caput ministeriale, tum respectu ipsius Christi, tum etiam respectu ipsius Ecclesiae. Respectu quidem Christi : *Pro Christo legatione fungimur*, ait S. Paulus 2. Corinth. 5. v. 20. & 1. Corinth. 4. v. 1. *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi & dispensatores mysteriorum Dei.* Respectu etiam Ecclesiae, cujus & ipse omnium primus decreta observare tenetur, & ut ab omnibus observentur, ex officio invigilare. Aliquo pariter sensu Romanus Pontifex dici potest Ecclesiae Caput accidentarium & non necessarium, quia scilicet deficere potest sive per mortem, sive per voluntariam abdicationem : attamen non immerito Caput essentialiter ac necessarium dicitur, quia sicut deficere nunquam potest publicum ac invisibile Ecclesiae ministerium, ita nec Pontifex qui Caput est totius administrationis ; & licet mortuo pontifice, videatur Ecclesia Capite carere, tamen, ut loquuntur Jurisconsulti, vivus apprehendit mortuum, nec tunc quidem minus firma & incolumis subsistit Ecclesia, quam Regnum, ubi Rex, aut Diocesis, ubi Episcopus moritur.

Pariter claves & uni Petro, & unitati simul concessae dicendae sunt, nec unum aliud excludit. Datae sunt uni Petro, non quidem per exclusionem Ecclesiae, sed quia unus ille primatum & regiminis potestatem accepit à Christo, atque personam Ecclesiae totius gerebat, cum ei dixit Christus : *Tibi dabo claves Regni Caelorum.* Datae sunt etiam immediate unitati, id est omnibus Apostolis eorumque successoribus Episcopis : *Sicut misit me vivens Pater*, ait Christus, & ego mitto vos. *Accipite Spiritum sanctum ; quorum remiseritis peccata, remittuntur &c.* Attendite vobis & universo gregi in quo vos Spiritus sanctus posuit

Joan. 10
v. 21.

Act. 10
v. 28.

posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Omnes igitur potestates jurisdictionis Ecclesiae, aiebat iussu sacrae Facultatis Joannes F. Sarrazin anno 1429. sunt ab ipso Christo, quantum ad institutionem & collationem primatuum; à Papa autem & ab Ecclesia, quantum ad limitationem & dispensationem ministerialem.

Atque his ita praemissis sit.

CONCLUSIO.

Romanus pontifex jure divino primatum honoris & jurisdictionis obtinet in tota Ecclesia super alios Episcopos.

Duae sunt Conclusionis partes: prima, Romanum pontificem primatum obtinere jurisdictionis: secunda, primatum illum esse juris & institutionis divinae.

Probatur prima pars ex antiqua & constanti Ecclesiae Traditione, quae dignosci melius non potest quam ex Conciliis, sanctis Patribus, ipsis Summis ac sanctissimis Pontificibus, qui, approbante Ecclesia, hac primatus sui universali jurisdictione uti sunt; ac tandem Imperatoribus, qui sanctionibus suis doctrinam hanc & Traditionem confirmarunt. Haec quatuor probationum capita breviter percurramus.

Concilia.

Nicaenum I. generale an. 325. Can. 6. qualis refertur Actione 16. Conc. Chalcedonensis, sic habet: Ecclesia Romana semper habuit primatum. Teneat autem & Aegyptus, ut Episcopus Alexandriae omnium habeat potestatem &c. Si autem priora hujus Canonis verba ad corpus Canonis pertineant, sive sint per modum inscriptionis, perinde est ad rem nostram, quia primatum Romanae Sedis iis aliter Veteres agnoscunt. Unde Nicolaus I. in Epistola 8. ad Michaellem Imperatorem, ad hunc Nicaenum Canonem attendens sic loquitur: Si instituta Nicana Synodi diligenter inspiciantur, invenietur profecto, quia Romanae Ecclesiae nullum eadem Synodus contulit incrementum: sed potius ex ejus forma, quod Alexandrinae Ecclesiae tribueret particulariter, sumpsit exemplum.

Constantinopolitanum I. quod est generale secundum anno 381. Can. 2. juxta interpretationem Dionysii exigui: Constantinopolitanus Episcopus, inquit, habeat primatus honorem post Romanum Episcopum. Quibus verbis supponunt Graeci Romanam Ecclesiam esse omnium primam: neque id suo Canone indulgent quasi novum, ut visum est Graecis recentioribus, sed privilegium, quo ab antiquo fruebatur, ei sartum textumque esse volunt, ita ut nihil obstat ejus primatui honor Episcopo Constantinopolitano delatus.

Aquileense eodem ferme tempore celebratum, in epistola ad Imperatorem de Ursicino: Obsecranda fuit, inquit, Clementia vestra, ne totius orbis Romani Caput Romanam Ecclesiam turbare sineret. Agnoscebant igitur hujus Concilii Patres, Romanam Ecclesiam Caput esse omnium Ecclesiarum.

Ephesinum an. 431. Act. 4. ubi Juvenalis Hierosolymitanus sic loquitur: Oportebat quidem Joannem Reverendissimum Antiochie Episcopum, hac sancta & magna & Oecumenica Synodo considerata, confestim, ut de iis quae ipsi obijciuntur, se purgaret, accurrere, & ad Apostolicam Sedem magnae Romae nobiscum confidentem, ac obedire & honorem deferre Apostolico Dei Ecclesiae Hierosolymorum, praesertim cum apud illam Sedem Antiochena ipsi Sedi ex Apostolico ordine & Traditione mos sit dirigi, & apud ipsam judicare.

Scitè in hunc Concilii textum observat doctissimus Cardinalis Perronius, in Opere cui titulus Gallicè, *Replique à la réponse du Roi de la Grande-Bretagne*, Lib. 1. cap. 25. pag. 125. & 126. Edit. Par. an. 1620. corrigendum hic textum, & loco verbi istius, Hierosolymorum, quem Traductor Romanus inscite posuit, legendum esse cum Peltano, Romanorum, ut sensus sit: oportebat Joannem Antiochenum, ut se purgaret, citò accurrere, ac nobiscum & cum Throno Apostolico Hierosolymitano confidentem, obedire & honorem deferre Apostolicae Dei Ecclesiae Romanorum. Probat Eminentissimus Author. 1. ex ipso graeco contextu, cujus incongrua omnino foret constructio, cum nullum in ea periodo verbum sit, quod regat acculativum, Thronum Apostolicum magnae Romae,

praeter verbum honorare. 2. Quia Sedes Antiochena à Romana, nusquam vero à Hierosolymitana Ecclesia judicata fuit. 3. Quia Synodus Antiochena tempore sancti Athanasii, nullius momenti ac roboris esse judicata fuit, propter absentiam Romani Pontificis aut Legatorum ipsius, non autem propter absentiam Episcopi Hierosolymitani. 4. Quia tantum abest ut Episcopus Antiochenus subditus foret Hierosolymitano, quin è contra potius Hierosolymitanus Antiocheno subijciebatur, saltem per appellationem à sententia Episcopi Caesariensis. 5. Quia ipsum Ephesinum Concilium, praesente Juvenali, causam Patriarchae Antiocheni ad Summum Pontificem dijudicandam remisit. 6. In ipso Concilio Chalcedonensi, cui aderat ipse Juvenalis, Anatolius Constantinopolitanus censuit Maximum Antiochenum sedere debere in Concilio, eo quod S. Leo eum suae communioni restitisset. 7. Denique, quia in Concilio generali Constantinopolitano adversus Monothelitas, Causa Macharii Antiocheni, qui per Concilium depositus fuerat, remissa fuit ad Romanum, non verò Hierosolymitanum Episcopum. Haecenus doctissimus Cardinalis Perronius.

In eodem Ephesino Concilio Actione 1. Patres in Nestorium ita pronuntiant: Coacti per sacros Canones & Epistolam sanctissimi Patris nostri & Commistri Caesariensi Romanae Ecclesiae Episcopi, lacrymis subinde perfusi, ad lumbum hanc contra eum sententiam necessario venimus &c.

Fatentur Patres Ephesini, se & per Canones, & per Epistolam Caesariensi necessitate compulsi ad pronuntiandam in Nestorium damnationis sententiam. Agnoscunt ergo in Romano pontifice specialem ac primariam auctoritatem.

Ibidem Act. 2. Caesarius in Epistola ad Concilium Ephesinum ait: Direximus pro nostra sollicitudine sanctos fratres & sacerdotes nostros, unanimis nobis & probatissimos viros, Arcadium & Projectum Episcopos, & Philippum Presbyterum nostrum, qui iis quae aguntur, intersint, & quae à nobis antea statuta sunt exequantur; quibus praestandum à vestra Sanctitate non dubitamus assensum, quando id quod agitur, videatur pro universalis Ecclesiae securitate decretum. Jubeat hic Romanus Pontifex, pro auctoritate qua pollet, executioni demandari quae decreverat, nempe, «ut nisi (Nestorius) decem dierum intervallo ab hujus nostrae admonitionis die numerandorum, nefariam doctrinam tuam conceptis verbis anathematizet eamque de Christi Dei nostri generatione fidem in posterum confessurum se respondeat, quam & Romana, & tuae Sanctitatis Ecclesia, & universa denique Religio Christiana praedicat, illico Sanctitas tua illi Ecclesiae prospiciat; is vero modis omnibus se à nostro Corpore segregatum esse intelligat.

Ibidem Act. 2. Philippus Presbyter & Apostolicae Sedis Legatus, nemine reclamante dixit: «Non ignorat vestra beatitudo, totius fidei, vel etiam Apostolorum Caput esse beatum Petrum. Proinde... rogamus ut ea nobis patefieri mandetis, quae ante adventum nostrum in sancta hac Synodo acta sunt; quo, juxta Beati Papae nostri, praesentisq; hujus sancti Coetus sententiam nos quoque confirmemus conformiter eorum depositioni.

Rursus idem Philippus Act. 3. dixit: «Nulli dubium, imò saeculis omnibus notum est, quod sanctus beatissimusque Petrus Apostolorum Princeps & Caput, fideique columna, & Ecclesiae Catholicae fundamentum à Domino nostro Jesu Christo, Salvatore humani generis ac Redemptore, claves Regni accepit, solvendique ac ligandi peccata potestas ipsi data est, qui ad hoc usque tempus, & semper in suis successoribus vivit, & judicium exercet. Nihil ad commendandum Romani Pontificis auctoritatem praclarum magis ac luculentum proferri potest.

Concilium Chalcedonense an. 451. plura nobis suppeditat primatus Apostolici argumenta.

I. Paschasius, aliis Legatis praesentibus, dixit: «Beatissimi atque Apostolici viri Papae urbis Romae, quae est Caput omnium Ecclesiarum, praecpta habemus praemanibus, quibus praecipere dignatus est ejus Apostolatus, ut Dioscorus (Alexandrinorum Archiepiscopus) non sedeat in Concilio, sed audiendus intromittatur. Hoc nos observare necesse est... aut ille egrediatur, aut nos eximus... Lucentius Vicarius Sedis Apostolicae dixit: Judicii sui necesse est eum (Dioscorum) dare rationem, quia cum personam judicandi non haberet, praesumpsit, &

Tom. 3.
Conc. p.
533.

Ibid. p.
628.

Epist.
Caesariensi
ad Cyril.
Ibid. p.
349. A.

Ibid. p.
619.

Ibid. p.
626. A.

Tom. 4.
Conc. p.
94. C.

Ibid. p.
95. A.
Syno-

»Synodum ausus est facere sine auctoritate Sedis Apostolicæ, quod nunquam factum est.

Ibid. p. 68. B. II. Act. 2. postquam lecta fuit Epistola S. Leonis, »Reverendissimi Episcopi clamaverunt. Hæc Patrum fides : hæc Apostolorum fides. Omnes ita credimus, Orthodoxi ita credunt. Anathema ei qui non ita credit. Petrus per Leonem ita locutus est, »Apostoli ita docuerunt.

Ibid. p. 425. C. III. Act. 3. Paschasius, cæterique Legati Summi Pontificis dicunt: »Sanctissimus & Beatissimus Archiepiscopus magnæ & senioris Romæ Leo, per nos & per præsentem sanctam Synodum, una cum »ter beatissimo & omni laude dignissimo B. Petro »Apostolo, qui est petra & crepido Ecclesiæ Catholicæ, & rectæ fidei fundamentum, nudavit eum tam »Episcopatus dignitate quam etiam & ab omni Sacerdotali alienavit Ministerio.

Ibid. p. 511. C. IV. Act. 4. Omnes Reverendissimi Episcopi clamaverunt: »Dogma Eutychis quare non anathematizaverunt? (*Ægyptii*) Epistola Leonis subscribant »anathematizantes Eutychem & dogmata ejus. Consentiant Epistola Leonis.... Qui non subscribit »Epistolæ, cui omnis sancta Synodus consensit, hæreticus est. *Et Act. 5.* Si non consentiunt Epistolæ »Apostolici & Beatissimi viri Papæ Leonis, jubete »nobis rescripta dari, ut revertamur, & ibi Synodus celebretur.

Ibid. p. 563. B. C. In eadem Act. 5. Legati minantur, si rata non haberetur Leonis definitio, congregandam Romæ Synodum, ad quem rebelles mittendi forent. »Qui contradicunt & non subscribunt, ipsi ambulent, quia nos »consentimus bene decretis, & in nullo contradicimus. Reverendissimi Episcopi Illyrici dixerunt: »Qui contradicunt, manifesti fiant; qui contradicunt, Romam ambulent.

Ibid. p. 817. B. V. Act. 16. gloriosissimi Judices dixerunt: »Ex his »quæ gesta sunt, & ab unoquoque deposita, perpendimus omnem quidem primatum & honorem præcipuum secundum Canones, antiquæ Romæ Dei amantissimo Archiepiscopo conservari.

Ibid. p. 837. D. Denique Patres Chalcedonenses Leonem rogant, ut suo consensu confirmare vellet, quæ ipsi statuerant: »Rogamus igitur, ajunt in relatione Synodi ad sanctum Leonem, & tuis Decretis nostri honora judicium; & sicut nos Capiti in bonis adjecimus consonantiam, sic & Summis tuis filiis quod decet adimpleat.

Tom. 6. Conc. p. 104. A. B. Concilium Lateranense sub Martino I. an. 649. adversus Monothelitas. In eo Stephanus Dorenalis natione Græcus Act. 1. seu Secretario primo Libellum obtulit, in quo dicit Hæreticos auctoritate primæ Sedis damnatos semper fuisse. »Quoniam, »inquit, hoc potestative olim & antiquitus facere per »Apostolicam sive Canonicam consuevit auctoritatem, dum aperta lucubratione non solum claves »Regni Cælorum creditæ sunt ei, atque ipsi tantummodo ad aperiendas eas fidelibus quidem digne, minime autem Evangelio gratiæ credentibus »justa claudere magnus secundum veritatem, & »Princeps Apostolorum meruit Petrus: sed etiam »& pascere primus jussus est oves Catholicæ Ecclesiæ cum Dominus dicit: Petre, amas me? Pasce oves meas? Et iterum ipse præcipue ac specialiter firmam præ omnibus habens in Dominum »Deum nostrum & immutabilem fidem, convertere aliquando & confirmare exagitatos consortes »suos & spirituales meruit fratres, utpote dispensative super omnes ab ipso qui propter nos incarnatus est Deus, potestatem accipiens & Sacerdota-lem auctoritatem.

Ibid. E. Addit ibidem, se à Sophronio ad Sedem Apostolicam missum, ut denovo Sergi & aliorum errore illam edoceret: »Quantocius, dicebat, de finibus »terræ ad terminos ejus deambula, donec ad Apostolicam Sedem, ubi Orthodoxorum dogmatum »fundamenta existunt, pervenias, non semel, non »bis, sed multo sæpius aperiens sacris viris ibidem »consistentibus omnia secundum veritatem, quæ in »his partibus mota sunt.

Ibid. p. 113. C. Ibidem Abbates, Presbyteri ac Monachi in Libello sic loquuntur: »Sanctæ Dei & Apostolicæ Synodo, »ex Dei voluntate & gratia.... in antiqua alma urbe »Roma congregata.... per jussionem sanctam sive »præceptionem divinitus præsentis vobis, atque »omnibus præ eminentis Sacerdotis Sacerdotum, & »Patris Patrum, domini nostri Martini.

Ibidem Sergias Cyprienfis Insulæ Episcopus cum suo Concilio ad Theodorum Papam scribit his ver-

Ibid. p. 121. E. bis: »Sanctissimo & Beatissimo à Deo nostro honorabili Domino meo, Patri Patrum, Archiepiscopo »& universali Papa domino Theodoro, Sergius humilis »in Domino salutem. Firmamentum à Deo fixum & »immobile, atque tituli formam lucidissimam fidei vestram Apostolicam Sedem constituit, o sacer Vertex, »Christus Deus noster. Tu es enim, sicut divinum veraciter pronuntiat verbum, Petrus, & super fundamentum tuum Ecclesiæ columnæ confirmatæ sunt. »Tibi & claves cælorum commisit, atque ligare & solvere potestative quæ in terra sunt... Tu profanarum »hæreseum depositor existis, ut Princeps & Doctor orthodoxæ & immaculatæ fidei. Igitur non despicias »patrum tuorum, Pater, fidem æstantem, & ab aliquibus hæreticis ventis violentatam, nec non periclitantem: resolve nebulam insipientium lumine tuæ »divinæ scientiæ, o sanctissime.

Refertur quoque in hac ipsa Synodo, Epistola Concilii Africani ad eundem Theodorum, cujus hæc verba sunt: »Antiquis regulis sancitum est, ut quidquid »quamvis in remotis vel in longinquo positum ageretur »Provinciis, non prius tractandum vel accipiendum »sit, nisi ad notitiam alme Sedis vestræ fuisset deductum, ut hujus auctoritate, juxta quæ fuisset pronuntiatio firmaretur, indeque sumerent cætera Ecclesiæ »velut de natali fonte prædicationis exordium, & per »diversas totius mundi regiones puritatis incorruptæ »manarent fidei sacramenta salutis.

Concilium Constantiense an. 1414. Petri ac Episcopi Romani ei succedentis primatus dignitatem asserit; tum in Wiclefum, cujus istam sententiam damnat, »Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias. Tum in Joan. Hus, cujus hunc proferit articulum nonum, »Papalis dignitas à Cæsare inolevit, & Papæ præfectio & institutio à Cæsaris potentia emanavit. Decimum quoque his verbis conceptum confixit: »Nullus sine revelatione asseret rationabiliter de se vel de alio, quod esset Caput particularis sanctæ Ecclesiæ: nec Romanus Pontifex est Caput Romanæ Ecclesiæ. Et vigesimum septimum: »Non est scintilla apparentiæ, quod oporteat esse unum Caput in spiritualibus regens Ecclesiam, quod semper cum ipsa militante Ecclesia converteretur, conservetur. Unde Martinus V. in Bulla contra errores Joannis Wiclef & Joannis Hus, suspectum interrogari jubet, »utrum credat, quod Papa canonicè electus, qui pro tempore fuerit ejus nomine proprio expresso, sit successor beati Petri, habens supremam auctoritatem in Ecclesia Dei.

Concilium Florentinum. Desciverat jam dudum Ecclesia Orientalis ab Occidentali; negabant Græci primatum Romani Pontificis, cui longo sæculorum tractu subditi fuerant. Quæstio in Concilio Florentino hinc inde in multis Collationibus & disputationibus inter Latinos & Græcos ventilata est, & tandem determinata his verbis: »Definimus sanctam Apostolicam Sedem & Romanum Pontificem in universum orbem tenere primatum, & ipsum Romanum Pontificem successorem esse B. Petri Principis »Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiæ Caput, & omnium Christianorum Patrem ac Doctorem existere, & ipsi in B. Petro pasce, regendi, & gubernandi universalem Ecclesiam à Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse quemadmodum in gestis »Oecumenicorum Conciliorum, & in sacris Canonibus continetur. »Hæc certe de solo primatus honore intelligi non possunt.

Nihil novi hac definitione Romano Pontifici tributum fuisse, sed explicatam eam dignitatem & auctoritatem, quam in persona B. Petri à Christo acceperat, constat ex declaratione Concilii Basileensis; quod etsi contenderat Summum Pontificem sibi subjectum esse, non potuit tamen primatum jurisdictionis ejus non agnoscere, ut testatur ejus responsio Synodalis ad Orationem pro Eugenio IV. ab Archiepiscopo Tarentino habitam. Hæc sunt Concilii verba de prædicti Archiepiscopi Oratione: »Imprimis late explicat jurisdictionem & potestatem Summi Pontificis, quod Caput sit & primas Ecclesiæ, Vicarius Christi & à Christo, non ab hominibus vel à Synodis, aliis prælatus & Pastor Christianorum; & ei datæ sunt à Domino claves, & uni dictum est, »Tu es Petrus, & solus in plenitudinem potestatis vocatus sit, alii in partem sollicitudinis, & multa hujusmodi, quæ, eum vulgatissima sunt, minime necessarium erat recentere. Ista plane »fatemur & credimus, operamque in hoc sacro Conci-

»Concilio dare intendimus, ut omnes eandem sententiam cedant.

Denique Tridentina Synodus Sess. 14. de pœnit. c. 7. sic habet: «Unde merito Pontifices Maximi, »pro suprema potestate sibi in Ecclesia universa »tradita, causas aliquas criminum graviores suo »poterunt peculiari iudicio reservare.» Hæc certe ad jurisdictionem, non ad merum honorem pertinent.

Hanc jurisdictionis auctoritatem pro data occasione exercere semper Romani Pontifices, in Ecclesiam ipsam seu Sedem Constantinopolitanam, tamen secundum à Romana honoris gradum à Conciliis Constantinopolitano & Chalcedonensi accepisset.

Pelagius II. Concilii Constantinopolitani, in quo Oecumenici nomen ejus urbis Episcopo attributum fuerat, Acta dissolvit. Unde sanctus Gregorius Magnus L. 7. Indict. 2. Ep. 12. ad Joannem Episcopum Syracusanum sic scribit: «De Constantinopolitana Ecclesia, quod dicunt, Quis eam dubitet Sedi Apostolicæ esse subjectam? quod & piissimus Dominus Imperator, & frater noster ejusdem civitatis Episcopus assidue profitentur.

S. Leo Canonem Chalcedonensem nunquam approbavit; imo rejecit & nullum declaravit: *In irritum mittimus*, inquit Ep. 55. nunc 79. c. 3. & per auctoritatem B. Petri Apostoli prorsus definitione cassamus Non quod eo Canone sui primatus dignitatem immiui timeret, quæ immiui non potest, sed quod Antiochenæ, Alexandrinæ, aliarumque Ecclesiarum juri ac privilegiis sic detractum fuisse conqueratur idem S. Leo Ep. 56. «Audiant: ait Gelasius S. P. Ep. 13. »Marcianum... sanctæ memoriæ Papam Leonem »summis laudibus prosecutum, quod Canonum regulas violari nulla fuerit ratione perpessus. Audiant Anatolium... Clerum potius Constantinopolitanum quam se talia tentasse consistentem, atque »in Apostolici Præsulis totum dicentem positum »potestate.

Nicolaus I. Photium Constantinopolitanæ Sedis invasorem excommunicavit, & Ignatium à Photio expulsum restituit.

Adrianus II. ejusdem Photii Acta damnavit. Joannes VIII. eundem, primum in communionem receptum damnavit, rejecta ipsius Pseudosynodo. Et quamvis Schismaticus ille telum in Nicolaum retorquere tentaverit; Ecclesia tamen in VIII. Synodo non solum ejus temeritatem improbavit, sed etiam, ne quis eam imitari auderet, inhibuit, & juxta Nicolai & Adriani sententiam Photium anathemate percussit, atque jura & dignitatem Nicolai his verbis expressit ac vendicavit Can. 2. «Beatissimum Papam Nicolaum tantquam organum sancti Spiritus habentes, necnon & »sanctissimum Adrianum Papam successorem ejus, »definimus atque sancimus, etiam omnia, quæ ab »eis synodice per diversa tempora exposita sunt, & »promulgata, tam pro defensione ac statu Constantinopolitanorum Ecclesiæ, & Summi Sacerdotis »ejus, Ignatii videlicet sanctissimi Patriarchæ, quam »etiam pro Photii nephryi & invasoris expulsionem ac »condemnationem servari semper ac custodiri &c.» Canone autem sexto notatur, Acta excommunicationis à Photio contra Nicolaum latæ, publice combusta fuisse, ipsumque Photium propter suam temeritatem anathemate percussum.

Michael Cerularius Pseudopatriarcha Constantinopolitanus in templo sanctæ Sophiæ excommunicatus est à Legatis Leonis IX. an. 1054. ut patet ex relatione, quæ extat post Epistolam 12. Leonis IX.

Quid egerit pro sua auctoritate Cælestinus adversus Nestorium Archiepiscopum Constantinopolitanum, nemo est qui ignoret.

Sancti Patres Græci.

S. Irenæus L. 3. c. 3. dicit Romanam Ecclesiam omnium esse «maximam & antiquissimam, ad quam propter potiorem principalitatem necesse est omnem »Ecclesiam convenire, hoc est, eos qui sunt undique »fideles. In qua, pergit, semper ab his, qui sunt undique, conservata est ea quæ ab Apostolis est Traditio Agnoscit etiam S. Martyr in Romano Episcopo auctoritatem alios Episcopos excommunicandi: Victorium quippe monuit & rogavit, ne propter varios

usus ac consuetudines tot Ecclesias ab ipso diffidentes à corpore Ecclesiæ separaret. Ita refert Eusebius Lib. 5. Hist. capite 24. Non negat igitur S. Doctor, esse in Summo Pontifice potestatem excommunicandi Asianos, sed hoc unum intendit, intempestivum fore hujus potestatis usum & exercitium in causa quam cum Asiaticis habet.

S. Dionysius Alexandrinus hunc quoque primatum Jurisdictionis agnovit in Dionysio Romano Episcopo, imo & tota Ecclesia Alexandrina: cum enim à Catholicis quibusdam, quasi male sentiret de SS. Trinitate, accusatus fuisset, misit ad Dionysium tunc Romanum pontificem apologeticos Libros, quibus ab omni hæresos suspicionem se purgabat. Porro cur Dionysium apud Romanum pontificem accusassent Catholici Alexandrini? Cur ipse Dionysius fidem suam apud ipsum defendisset? Nisi certum & exploratum tunc temporis fuisset, Romanum pontificem in alios Episcopos Jurisdictionem habere.

S. Athanasius Apologia secunda testatur Ursacium & Valentem Arianos Episcopos pœnitentes à Julio R. Episcopo veniam delicti petiisse. Et in epistola ad Felicem Papam, Ob id vos, inquit, prædecessoresque vestros, Apostolicos videlicet Præsules in Summitatis arce constituit, omniumque Ecclesiarum curam habere præcepit, ut nobis succurratis.

S. Basilii in Epist. 52. ad Athanasium: Visum est mihi, inquit, consentaneum, ut scribanur Episcopo Romæ, ut quæ hic geruntur consideret, & sententiam expromat.

S. Gregorius Nazianzenus in Carmine de vita sua, licet novam Romam cum vetusta compareret, hanc tamen totius orbis Præsidem fatetur.

S. Epiphanius hæresi 68. quæ est Meletianorum n. 8. Id quod, inquit, Ursarii & Valentis confessione postea declaratum est, cum pœnitentia ducti Julio Romano Pontifici libellos obrulerunt, quibus errorem suum depræcabantur. Calumniam, inquebant, contra Papam Athanasium struximus: tu vero ad communionem & pœnitentiam nos admittes.

S. Chrysostomus postquam accepit latam in se à Theophilo Alexandrino, & à Synodo ad Quercum exauthorationis sententiam, confugit ad Innocentium I. tunc Romanum pontificem, atque ad ipsum his verbis scripsit: Obsecro ut scribas quod hæc tam inique facta, & ab una solum parte absentibus nobis, & non declinantibus iudicium, non habent robur, sicut neque sua natura habent; illi autem qui adeo iniquè egisse deprehensi sunt, pœnæ Ecclesiasticarum legum subjaceant: nobis vero, qui nec convicti, ne redarguti, nec habiti ut rei sumus, litteris vestris & charitate vestra aliorumque omnium, quorum scilicet & antea societate fruebamur, frui concedite. Agnoscebat igitur sanctus Chrysostomus cum aliis Græcis superiorem in Episcopo Romano Jurisdictionis auctoritatem, quæ ceteros per orbem Episcopos judicare poterat.

Theodoretus Epistola 116. ad Renatum Presbyterum Romanum, hanc tribuit Ecclesiæ Romanæ laudem; Habet sanctissima illa Sedes, Ecclesiarum quæ in toto sunt orbe principatum multis nominibus; atque hoc antea omnia, quod ab hæretica tæbe immunis mansit, nec ullus contraria sentiens in illa sedit, sed Apostolicam gratiam integram conservavit.

Denique omnes Græcos suam semper in Romanam Sedem reverentiam significasse, ejusque privilegia scriptis etiam agnovisse, testatur Pelagius II. in Epistola 8. ad Joannem Constantinopolitanum. Prædecessores Joannis, ait, & ipse Joannes, non semel sed sæpius Epistolas & Libellos propria manu subscriptas sanctis Antecessoribus nostris miserunt, quibus coram Deo protestati sunt, nihil unquam proturvè contra Apostolicam Sedem agere, nec de illius privilegiis quidquam usurpare; qui hætenus in Archivis S. R. Ecclesiæ sub sigillis & chirographis eorum roborati habentur integri.

Et in ipso Concilio Florentino Sess. 25. S. Pontifex Græcos alloquens ait: Optimè scitis quantum honorem haberent semper Orientales Romanæ Ecclesiæ, quantumque obedientiam illi exhiberent.

Tempore dumtaxat Photiani Schismatis Græci Romanæ Sedis privilegia impugnare cœperunt, contentes, sicut scribit Nicolaus I. in Epist. ad Hincmarum, Quando de Romana Urbe Imperatores Constantinopolim sunt translati, tunc & primatum R. Sedis ad Constantinopolitanam Ecclesiam transmigrasse, & cum dignitatibus regiis etiam Ecclesiæ Romanæ privilegia translata fuisse; ita ut ejusdem Ecclesiæ invasor Photius etiam ipse se in scriptis suis Archiepiscopum atque universalem Patriarcham appelleret. Ergo nonnisi post Schisma Græci Romani pontificis primatum aggressi sunt. Sic ad Schisma & hæresis, ut fere fit, accessit: in

in Concilio tandem Florentino, ut jam diximus, Græci ad sanio-rem doctrinam reversi sunt.

SS. Patres Latini.

Tertullianus Lib. adversus Praxeam initio, ait Romanum pontificem pacem Ecclesiis Asiæ & Phrygiæ datam revocasse; ac suadente Praxea Montanum damnasse. At pacem dare ejusmodi Ecclesiis, vel datam revocare, non est nisi illius qui Jurisdictionem habet.

In Libro de pudicitia, quamquam in hæresim lapsus & Romanum pontificem impugnans, veritati nihilominus testimonium perhibet; cum Romanum Episcopum, pontificem Maximum, & Episcopum Episcoporum tunc appellatum fuisse significat. Audio, inquit cap. 1. esse edictum propositum, & quidem peremptorium: Pontifex Maximus, quod est, Episcopus Episcoporum, edicit: Ego machia & fornicationis delicta, pœnitentia functis dimittio. Ad quæ Tertulliani verba hæc scitè Illustrissimus Albaspinæus: Quacumque, inquit, ratione aut mente de Romano Pontifice hæc dixerit Tertullianus, seridè vel per ludibrium, illis tamen temporibus penes eum potestatem fuisse de rebus fidei Judicia peremptoria ferre, & totius Orbis Episcopos monere atque docere, quis non agnoscit? Eoque magis, quod unus Tertullianus, jam hæresim implicatus, de hac re, cæteris Ecclesiæ Episcopis non reluctantibus, conqueratur. Nam de his rebus eum oppugnando, conjecturam facit, ea tempestate id juris Romanis Episcopis concessum fuisse, eosque revera hanc potestatem exercuisse. Hactenus Doctissimus & Illustrissimus Albaspinæus.

Sanctus Cyprianus Epistolis 42. & 45. Ecclesiam Romanam cæterarum omnium tradicem & matricem agnoscit, & R. pontificem ut vinculum sacerdotalis Collegii, & unitatis centrum veneratur: quæ certè intelligi non possunt, nisi primatum habeat non tantum honoris, sed etiam Jurisdictionis. Unde Epistola 55. quæ ad Cornelium, loquens de quibusdam Hæreticis, Navigare, inquit, audent, & Petri Cathedralam, atque Ecclesiam principalem, unde unitas sacerdotalis exorta est, à schismaticis & profanis litteras ferre, nec cogitare eos esse Romanos, (quorum fides, Apostolo prædicante, laudata est) ad quos perfidia habere non possit accessum. Et in Epistola 67. ad Stephanum in causa Martiani Episcopi Arelatensis qui ad partes Novatiani transferat, rogat pontificem Romanum ut pro sua authoritate scribat ad Episcopos Gallicanos, & injungat ipsis, ut à sua communione Martianum ejiciant. Dirigantur, inquit, in Provinciam, & ad plebem Arelate consistentem à te Litteræ, quibus absente Martiano, alius in locum ejus substituat.

Sanctus Ambrosius Ep. 78. ad Theophilum Alexandrinum, cui Capuana Synodus provinciam commiserat judicandi de Ecclesiæ Antiochenæ dissidiis. In ea scilicet Epistola agnoscit sanctus Doctor, Theophilum Judicii sui relationem ad Sedem Apostolicam mittere debere, & nullius fore roboris prolatam ab illo sententiam, nisi à Pontifice Romano probetur.

Sanctus Optatus L. 2. contra Parmenianum dicit quinque esse Ecclesiæ Catholicæ dotēs, ac primam esse unicam & singularem Petri Cathedralam, in qua ab omnibus servari debet unitas. Eam vero singularem Cathedralam, non solum Petri, sed etiam successorum esse ostendit, enumerans Romanos Pontifices usque ad Siricium, & tandem concludit n. 6. «Igitur de dotibus supradictis Cathedra est prima, quam probavimus per Petrum nostram esse.

Sanctus Hieronymus in Epistola ad Damasum quæ est n. 14. alias 57. «Ego, inquit, nullum primum, nisi Christum sequens, Beatitudini tuæ, id est Cathedralæ Petri, communionem confocior. Super illam Petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in Arca Noë non fuerit, peribit regnante Diluvio. Et postea: «Non novi Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum. Quicumque tecum colligit: spargit hoc est, qui Christi non est, antichristi est.

Sanctus Augustinus Ep. 190. alias 157. «Me, inquit, apud Cæsaream præsentem venerunt, quo nos injecta nobis à Venerabili Papa Zozimo Apostolicæ Sedis Episcopo Ecclesiastica necessitas traxerat. An porro injungere potuisset Zozimus Africanis Episcopis ut ad Concilium venirent? An parendum necessario existimasset S. Augustinus, nisi agnovisset universalem Episcopi Romani Jurisdictionem? Ep. 43. alias

162. «In Romana, inquit, Ecclesia semper Apostolicæ Cathedralæ viguit principatus.

Sanctus Prosper in Carmine de ingratis c. 2. n. 40. hæc habet.

*Sedes Roma Petri, quæ Pastoralis honoris,
Facta caput mundo, quidquid non possidet armis,
Religione tenet.*

Sanctus Fulgentius L. de Incarnatione & gratia Christi c. 11. ubi exposita fide Ecclesiarum Africa circa Incarnationem, sic ait: «Quod duorum magnorum luminarium, Petri scilicet Paulique verbis, ut tanquam splendentibus radiis illustrata eorumque decorata corporibus Romana (quæ mundi cacumen est) tenet & docet Ecclesia, totusque cum ea Christianus orbis.

Vincentius Lirinensis in Commonitorio 1. adversus hæreses c. 5. loquens de constantia ac gravitate qua Stephanus S. P. restitit Cypriano & aliis Orientalibus in causa Baptismi ab Hæreticis collati: «Tunc, inquit, beatae memoriæ Stephanus Apostolicæ Sedis Pontifex, cum cæteris quidem Collegis suis, sed tamen præ cæteris restitit, dignum ut opinor existimans, si reliquos omnes tantum fidei devotione vinceret, quantum loci auctoritate superabat.

Denique sanctus Bernardus L. 2. de Consideratione ad Eugenium c. 8. «Age, inquit, indagemus diligentius qui sis, quam geras pro tempore personam in Ecclesia Dei. Quis es? Sacerdos magnus, Summus Pontifex. Tu princeps Episcoporum, tu hæres Apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noë Patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyses, judicatu Samuel, potestate Petrus, unctione Christus. Tu es, cui claves traditæ, cui oves creditæ sunt. Sunt quidem & alii janitores, & gregum pastores: sed tu tanto gloriosius, quanto & differentius utrumque præ cæteris nomen hæreditasti. Habent illa assignatos sibi greges, singuli singulos: tibi universi crediti, uni unus. Nec modo ovium, sed & Pastorum tu unus omnium pastor.

Plura qui voluerit testimonia, Bellarminum adeat Lib. 2. de Romano pontifice cap. 16. Coccium in thesauro, & præsertim Cardinalem Perronium in Responsione ad Regem magnæ Britanniae cap. 25. ubi longam textit exemplorum seriem, in quibus Romanus pontifex Jurisdictionem suam in cæteros Episcopos semper exercuisse legitur.

Summi Pontifices.

Antiquiores dumtaxat aliquos & spectandæ virtutis referemus, qui hanc primatus Jurisdictionem, non improbane Ecclesia, exercuerunt.

Victor R. Pontifex in celeberrimo negotio celebrandi paschatis, post varias ex utraque parte disputationes, post varia Concilia, cum intelligeret Orientales suæ traditioni tenaciùs addictos esse, tandem eos excommunicavit, ut volunt plurimi, aut saltem, ut aliis videtur, minas excommunicationis intentavit, nisi Romanæ Ecclesiæ consuetudinem amplecterentur; quod perinde est ad causam quam agimus: argumentum enim est manifestum Jurisdictionis in illos Orientales Episcopos; neque enim SS. Patres qui tunc temporis florebant, hanc Victoris auctoritatem negarunt. Hinc sanctus Irenæus in Epistola ad Victorem, quam refert Eusebius L. 5. Hist. cap. 24. hortans ne tot Ecclesias à corpore Ecclesiæ Christi amputaret, supponit eas potuisse præscindi, adeoque Jurisdictionem aliquam agnovit in Episcopo Romano quæ aliis non conveniret.

Stephanus in controversia de rebaptizandis Hæreticis, Firmiliano & Orientalibus, Cypriano & Africanis strenuè obstitit, eosque excommunicavit, aut saltem abstinendos censuit. At quomodo alterutrum præstare potuisset, nisi auctoritatem habuisset excommunicandi? Aut salutem quomodo nullus usurpatam ab ipso pontifice auctoritatem observasset & conquestus fuisset?

Aliud primatus insigne argumentum eluxit in Stephano, in causa Martiani Arelatensis, de qua paulò antè, ubi testimonia sancti Cypriani referabamus.

Julius in causa S. Athanasii Patriarchæ Alexandrini, Pauli Constantinopolitani, Marcelli Ancyrani, & Asclepæ Gazensis, quos Orientales deposuerunt, eos pro sua auctoritate sedibus suis restituit, ut refert Sozome-

Ibid. p.
91. E.
Ob. an.
456.
P. 119.

Ob. an.
533.
P. 298.

Ob. an.
434.

Biblioth.
PP. T. 7.
par. 251.
H.

Ob. an.
1153.
Tom. I. p.
412. A.

P. 555.
A. B.

Ob. an.
258.

P. 84.

P. III.

Ob. an.
397.

Tom. 2. p.
2007. D.

Ob. an.
379.

P. 321.

Tom. 4. p.
2. p. 19.

P. 20.

Ob. an.
430.

Tom. 2. p.
700. B.

Sozomenus L. 3. hist. c. 8. Episcopus igitur Romanus, inquit, cum singulorum causas cognovisset, omnesque in Nicæna fidei doctrinam consentientes reperisset, tanquam idem cum ipso sentientes, in communionem recepit. Et quoniam propter Sedis dignitatem omnium cura ad ipsum spectabat, suam cuique Ecclesiam restituit. Scripsit etiam Orientalibus Episcopis, reprehendens eos quod in supradictorum causis non recte iudicassent, & quod Ecclesiarum statum turbarent, eo quod decretis Concilii Nicæni minimè acquiescerent. Simulque paucos ex illorum numero ad constitutum diem adesse iussit, qui docerent justam ab ipsis prolatam fuisse sententiam: minatusque est se in posterum non passurum, nisi à novandi studio abstererent.

Idem narrat Socrates Lib. 2 Hist. cap. 15. Ille, (nempe Julius) inquit, quæ est Romanæ Ecclesiæ prærogativa, liberioribus litteris eos communitos in Orientem remisit, singulis Sedem suam restituens; simulque perstringens illos qui supradictos Episcopos temerè deposuissent. Revera narrat ibidem Orientales valdè id improbasse, & acerbiori stylo ad Julium scripsisse, quasi huiusce causæ cognitionem ac iudicium ad se trahere non potuissent. Verum quid aliud speres ab Hæreticis factiosis, qui postposita semel Ecclesiæ autoritate, ipsius autem Caput visibile facile contemnunt?

Non expendo hic an appellaverit Athanasius ad Julium: satis est in præsentiarum ostendisse, Romanum Pontificem Jurisdictionem aliquam in alios Episcopos exercuisse.

Liberius Eustathii Sebasteni causam cognoscit, fuerat ille in Concilio Melitenensi in Armenia depositus, Romam confugit, Litteras à Liberio, quibus restitueretur, accepit. Rem totam narrat sanctus Basilius Epistola 74. ad Occidentales Episcopos de Eustathio Sebasteno data.

Cælestinus I. in causa Nestorii partes egit Pastoris universalis. Nestorius Episcopus Constantinopolitanus in hæresim labitur. Certior factus de ejus impietate Cælestinus R. Pontifex, vices suas committit Cyrillo Episcopo Alexandrino, ut eum communione & Episcopatu privaret, si fuerit in errore propugnando pertinax. Quamobrem, inquit Cælestinus in Epistola ad Cyrillum, qua refertur parte 1. Conc. Ephesini. 15. «Nostræ Sedis autoritate adscita, nostraque vice & loco cum potestate usus, ejusmodi non absque exequuta severitate sententiam exequeris; nempe ut nisi decem dierum intervallo ab hujus nostræ admonitionis die numerandorum, nefariam doctrinam suam conceptis verbis anathematizet... illico Sanctitas tua illi Ecclesiæ prospiciat. Is vero modis omnibus se à nostro corpore segregatum esse intelligat.» Et in Epistola ad sanctam Ephesinam Synodum parte 3. Conc. Ephes. sic habet: «Longius quidem sumus positi; sed per sollicitudinem totum propius intuemur. Omnes habet B. Petri Apostoli cura præsentis.

Innocentius I. tum in causis fidei, tum in rebus disciplinam spectantibus jurisdictione & autoritate Sedis suæ usus est.

In causis fidei: Cum accepisset Africanorum Conciliorum Relationes circa hæresim Pelagii & Cælestii, palmares duos illorum Hæreticorum errores damnavit, duoque Catholica dogmata his opposita definivit; alterum de necessitate gratiæ, alterum de Baptismo infantium propter peccatum originale. Dixit anathema in eos qui utrumque dogmata impugnarent. Constanti isthæc ex Responsis Innocentii ad præfatas Africanorum Litteras. Acceptis autem Innocentii Rescriptis, causa finita est, inquit sanctus Augustinus Sermone 2. de verbis Apostoli nunc 132.

In causis Disciplinæ non minus suam auctoritatem demonstravit Innocentius. Habemus enim ejus Rescripta ad consultationes Episcoporum Italiæ, Hispaniæ, Illirici, & Galliæ, quibus proposita circa Disciplinam dubia dissolvit.

S. Leore & cognomento Magnus, innumeris in locis primatus sui argumenta suppeditat, cum nempe in Græcos, Asiaticos, Egyptum & Africam suam exercuit Jurisdictionem. Ep. 12. alias 84. ad Anastasium Episcopum Thessalonicensem sic loquitur: «Sicut prædecessores mei prædecessoribus tuis: ita etiam ego dilectioni tuæ priorum secutus exemplum, vices mei moderaminis delegavi: ut curam, quam universis Ecclesiis principaliter ex divina institutione debemus, imitator nostræ mansuetudinis effectus, adjuvares, & longinquis à nobis. Provinciis præsentiam quodammodo nostræ visitationis impenderes.

Et rursum ibid. Vices, inquit, nostras ita tuæ credimus

»charitati, ut in partem sic vocatus sollicitudinis, non ita plenitudinem potestatis.» Legenda est 60. Epistola ad Anatolium Episcopum Constantinopolitanum, 92. ad Maximum Patriarcham Antiochenum, 1. ad Episcopos Africæ, & ea quam scripsit ad Episcopos Provinciæ Viennensis, ubi testatur innumeris consultationibus ad Sedem Romanam confugisse Gallos, cum aliquid dubii pariebantur circa fidem ac mores.

Sanctus Gregorius Magnus totius Ecclesiæ Caput & præfectum se non minus diserte proficitur, quam S. Leo & alii Pontifices jam laudati; quemadmodum intelligi potest ex Ep. 52. alias 37. L. 2. ad Natalem, ubi eum alloquitur: «Postquam ad beatitudinem vestram, & decessoris mei & mea, in causa Honorati Archidiaconi Scripta directæ sunt, tunc contempta utriusque sententia, præfatus Honoratus proprio gradu privatus est. Quod si quilibet ex quatuor Patriarchis fecisset, sine gravissimo scandalo tanta contumacia transire nullo modo potuisset.» Quibus certe verbis sanctus Gregorius quatuor magnis Patriarchis Constantinopolitano scilicet, Alexandrino, Antiocheno, & Jerosolymitano superiorem se declarat. Et L. 9. Ep. 12 ad Joannem Episcopum Syracusanum alias L. 7. Ep. 64. «De Ecclesiâ, inquit, Constantinopolitana quod dicunt, quis dubitet eam Apostolici Sedis esse subjectam? Quod & Dominus piissimus Imperator & frater noster ejusdem civitatis Episcopus assidue profitentur.

Quin & ipse Joannes Constantinopolitanus qui Universalis Episcopi nomen ambitiosus usurpaverat, eamque ob causam gravem habuit cum Gregorio disputationem, ipse, inquam, Joannes se Gregorium subditum agnovit, cujus iudicio in causa Joannis Presbyteri acquievit: de quo extat Epistola S. Greg. 52. L. 2. & 64. Vide Baron. ad annum 595. Nullum denique, ut observat ibidem Historicus, Pontificatus sui annum transegit S. ille Pontifex, quem aliquo insigni sui primatus argumento non illustraverit.

Nicolaus I. Epistola 8. ad Michaellem Imperatorem: «Ecclesiæ Romanæ, inquit, privilegia Christi ore in Beato Petro firmata, in Ecclesiâ ipsâ disposita, antiquitus observata, & à sanctis Universalibus Synodis celebrata, atque à cuncta Ecclesiâ jurgiter venerata, nullatenus possunt minui, nullatenus infringi, nullatenus commutari, quoniam fundamentum quod Deus posuit, humanus non valet amovere conatus... Ista ergo privilegia huic sanctæ Ecclesiæ à Christo donata, à Synodis non donata, sed jam solummodo celebrata & venerata.

Idem Nicolaus I. Photium in Sedem Constantinopolitanam, vivente adhuc legitimo Patriarcha Ignatio, intrusum, sic alloquitur, ac Sedis Romanæ primatum commendat: «Quia, inquit, universitas credentium ab hac sancta Romana Ecclesiâ, quæ Caput est omnium Ecclesiarum, doctrinam exquirat, integritatem fidei deposcit, criminum solutionem, qui digni sunt, & gratia Dei redempti, exorant; oportet nos, quibus commissa est, sollicitos esse &c. Et postea: Constat sanctam Romanam Ecclesiam per B. Petrum principem Apostolorum, qui Dominico ore primatum Ecclesiarum suscipere promeruit, omnium Ecclesiarum Caput esse, & ab ea rectitudinem atque ordinem in cunctis utilitatibus & Ecclesiasticis institutionibus, quas secundum Canonicas & Synodicas SS. Patrum Sanctiones inviolabiliter atque irrefragabiliter retinet, exquirere ac sectari.

Denique, ut cæteros omittam, Joannes VIII. in Concilio Romano an. 877. «Romana Ecclesiâ, inquit, est Magistra, Mater & Caput Ecclesiarum.

Ad hæc testimonia per modum coronodis accedat præscripta à Pio IV. Pontifice Maximo hæc professionis fidei formula, totius Orbis Christiani reverentia consecrata: «Agnosco Catholicam & Apostolicam Romanam Ecclesiam omnium Ecclesiarum Matrem & Magistram; Romanoque Pontifici Beati Petri Apostolorum Principis successori, ac Jesu Christi Vicario, veram obedientiam spondeo ac juro.

Adversus tot & tam præclara sanctissimum Pontificum testimonia præscribi posse putant Novatores, hac generali responsione, quod nempe nemo in propria causa possit esse testis legitimus. Id quidem verum, ubi de privata alicujus causa agitur; sed ubi de causa publica fidei, ubi de interpretatione institutionis à Christo factæ, ubi de juribus primæ Sedis, certe non modo testes, sed & iudices sunt Romani Pontifices, quibus

Tom. 2. p. 618. E.

Tom. 2. p. 941. A. B.

Tom. 3. p. Conc. p. 349. A.

Ibid. C.

Ibid. p. 283. C.

Ibid. D.

Tom. 9. Conc. p. 297. C.

Tom. 2. p. 438.

P. 400.

quibus certa fides haberi debet, præsertim cum tota suffragatur Ecclesia, sicut in præsentī negotio revera suffragatur. Non enim legimus aliquos Episcopos hanc legitimam primatus prærogativam Romano Episcopo denegasse. Quin Imperatores ipsi illam agnoverunt, & ab omnibus agnoscendam, tanquam vindices Religionis ac Ecclesiæ Protectores, suis Edictis decreverunt.

Imperatores.

P. 282. D. Aurelianus Imperator domum Patriarchæ Antiocheni, quam Paulus Samosatensis à duplici Synodo proscriptus & exauthoratus Domino Patriarchæ suum in locum canonicè substituto dimittere volebat, illi tradi iussit, cui Romanus Episcopus cum Italiæ Episcopis eam adjudicaret. Ita refert Eusebius L. 7. Hist. cap. 30.

Tom. 4. Conc. p. 51. E. Theodosius & Valentinianus Imperatores de primatu Romanæ Sedis sic loquuntur: "Cum igitur Sedis Apostolicæ primatum S. Petri meritum, qui princeps est Episcopalis coronæ & Romanæ dignitas civitatis, sacra etiam Synodi firmavit autoritas.

Valentinianus in Epistola ad Theodosium: "Quatenus inquit, beatissimus Romanæ Civitatis Episcopus, cui principatum Sacerdotii super omnes antiquitas contulit.

Justinianus Novella 131. titulo 14. c. 2. "Sancimus secundum Ecclesiasticarum definitiones sanctissimum Senioris Romæ Papam primum esse omnium Sacerdotum: beatissimum autem Archiepiscopum Constantinopoleos novæ Romæ secundum locum habere post sanctam Apostolicam Senioris Romæ Sedem, aliis autem omnibus Sedibus præponatur. Alia ejusdem Imperatoris in rem eandem statuta laudat Baronius To. 7. ad an. 533. (pag. 202.)

Ad hæc accedit & ipsa Gallorum erga Romanum Pontificem innata velut pietas ac reverentia.

Libertes del. Egl. Jo Galli- cane, pag. 29. Edit. in fol. Senatus Parisiensis in celebri declaratione circa Libertates Ecclesiæ Gallicanæ, facta Ludovico XI. an. 1461. sic loquitur ore Clarissimi DD. Lofelier: "Protestatur Curia vestra Majestati, senullo modo propter quæcunque inferius dicenda, excellentiæ, sanctitati, dignitati, honori, & authoritati nostri S. Patris Papæ, sanctæque Sedi Apostolicæ derogare; sed è contra ei honorem, reverentiam & obedientiam quam omnes boni fideles Catholici supremo Ecclesiæ Pastori præstare tenentur. Protestans insuper, si quid dictum factumque à se fuerit, quod correctione egeat, istud totum velle se omnino Ecclesiæ sanctæ, Apostolicæ & Romanæ determinationi submittere, quæ errare non potest," juxta Can. Recta. 24 q. 1.

Universitas Parisiensis coram Clemente VII. perorante Petro de Alliaco, magno Regiæ Navarræ Moderatore, tum Cardinali Eminentiſſimo circa prærogativam Romani Pontificis & Apostolicæ Sedis, mentem ac sententiam declaravit his verbis: "Hæc est fides, Beatissime Pater, quam in Catholica Ecclesia didicimus, in qua si minus perite, ac parum caute forte aliquid positum est, emendari petimus à te, qui Petri fidem & Sedem tenes. Non ignoramus enim, sed firmissime tenemus, & nullatenus dubitamus, quod sancta Sedes Apostolica est illa Cathedra Petri, super quam fundata est Ecclesia... De qua Sede in persona Petri Apostoli in ea sedentis dictum est: Petre rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Hæc est igitur ad quam determinatio fidei, & approbatio veritatis Catholicæ, ac hæreticæ impietatis detectio maximo pertinet.

Quamquam vero Romani Pontificis & Apostolicæ sedis authoritatem ac præminentiam lubentissime fateantur Galli: nihilominus in libertatibus suis manere posse contendunt. Versantur illæ in duobus generatim capitibus, quæ legitimam primæ Sedis authoritatem non lædunt.

Libertes del. Egl. Gall. p. 5. Primum est, Romanum Pontificem nihil omnino posse in res nostrorum Regum temporales; nec teneri eorum subditos illi obtemperare, si forte ab iis quidquam exigeret, quod huic supremæ in temporalibus authoritati adversaretur.

Secundum, quod, etsi Summus Pontifex in rebus spiritualibus supremus sit, potestas nihilominus absoluta & illimitata apud nos locum non habeat, sed regalis ac Canonibus ab antiquis Conciliis statutis & confirmatis, atque apud nos receptis, retineatur ac

coarctetur. Eci in hoc maxime consistit Libertas Ecclesiæ Gallicanæ, ajebat Universitas Parisiensis, cum intercedebat, ne Bullæ, quibus Cardinalis d'Amboise Legatus apud Gallos nominabatur, reciperentur.

Ex duplici illo quasi trunco subnascuntur nonnulli ramusculi circa variam apud nos in rebus seu temporalibus, seu spiritualibus tractandis disciplinam, licet etenim unicuique Ecclesiæ privatam suam retinere disciplinam. Placuit sanctæ, & Oecumenicæ Synodo, ajunt Patres Concilii Ephesini an. 431. in Decreto, ut unicuique Provinciæ pura & inviolata, quæ jam ab initio habuit sua jura serventur, juxta veterem consuetudinem. Unaquæque Provincia, S. Hieronymus Ep. 52. alias 28 abundet in suo sensu, & præcepta majorum, leges Apostolicas arbitretur. Sanctus denique Gregorius Ep. 43. alias 41. L. 1. In una fide nihil officii Ecclesiæ consuetudo diversa.

Denique Illustr. Petrus de Marca Gallis in re præsentī haud dubie non suspectus, ita conciliat supremam Romani Pontificis seu Apostolicæ Sedis authoritatem cum juribus & Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ. "Tria sunt potissimum, inquit de Concordia L. 1. c. 2. quæ in istis Dissertationibus demonstranda mihi proposui. Primum est Ecclesiæ Gallicanæ Libertatem ex præcipuo fundamento niti, ut supremam Apostolicæ Sedis authoritatem & profiteatur & omnibus officiis colat. Alterum, authoritatis illius usum à Pontificibus apud nos ita semper temperatum fuisse, ut & de summa Pontificis authoritate nihil decesserit, & Jura Regni, Ecclesiæque Gallicanæ vim suam obtinuerint... Etenim cum Ecclesia Gallicana inter præcipua & illustriora Ecclesiæ Universalis membra censeatur, totius vero corporis caput in Ecclesia Romana sit constitutum; fieri non potest, ut veræ Ecclesiæ libertatibus fruatur, nisi capitis hujus communioni inserta sit. Retineri autem communio illa non potest, nisi officiis illis caput excolatur, quæ principatui Apostolicæ Sedis nemo sanus unquam negaverit. Docendum itaque est, Gallos ab ipsis Ecclesiæ primordiis, usque ad nostram ætatem, & communionis Ecclesiasticæ originem in Cathedra Petri constituisse; & supremam Ecclesiæ authoritatem huic Sedi collatam semper coluisse, juxta varios illos gradus, quibus eam pro bono publicæ disciplinæ, temporis ratione habita, Pontifices Romani explicare consueverunt." Hactenus Illustr. de Marca.

Nemo nescit sacram Facultatem Parisiensem in asserenda Sedis Apostolicæ dignitate ac præstantia strenue pro data occasione se gessisse, cujus rei præclara, & insignia retulimus argumenta Tomo 1. de Deo, divinis Attributis pag. 189. Eadem tamen Facultas, illa, quæ Pontifici Romano debetur, reverentia, Jura Imperii, & Libertates Gallicanæ Ecclesiæ servandas esse declaravit an. 1663. his sex articulis.

1. Non esse doctrinam Facultatis, quod Summus Pontifex aliquam in temporalia Regis Christianissimi authoritatem habeat; imo Facultatem semper obstinuisse etiam iis qui indirectam tantummodo esse illam authoritatem voluerunt.

2. Esse doctrinam Facultatis ejusdem, quod Rex Christianissimus nullum omnino agnoscit nec habet in temporalibus superiorem præter Deum, eamque suam esse antiquam doctrinam; à qua nunquam necessaria est.

3. Doctrinam Facultatis esse, quod subditi fidem & obedientiam Regi Christianissimo ita debent, ut ab iis nullo prætextu dispensari possint.

4. Doctrinam Facultatis esse, non probare, nec unquam probasse propositiones ullas Regis Christianissimi authoritati, aut germanis Ecclesiæ Gallicanæ Libertatibus, & receptis in Regno Canonibus contrarias: verbi gratia, quod S. Pontifex possit depocere Episcopos adversus eodem Canones.

5. Doctrinam Facultatis non esse, quod S. Pontifex sit supra Concilium Oecumenicum.

6. Non esse doctrinam vel dogma Facultatis, quod S. Pontifex, nullo accedente Ecclesiæ consensu, sit infallibilis.

Regio jussu dictæ sacræ Facultatis declaratio in publicis omnium Tribunalium tabulis inscripta fuit, atque Decreto supremi Senatus Parisiensis dato die 30. Maji an. 1633. omnibus tam Magistris, quam Baccalaureis facta inhibitio, ne ullum ex prædictis articulis impugnare aut rejicere audeant.

Probatur secunda pars Conclusionis, nempe illum Romani Pontificis primatum juris esse divini:

Quia

Tom. 3. Conc. p. 801.

Tom. 2.

532. B.

Tom. 4. p.

2. p. 579.

Pag. 6.

col. 2.

Pag. 7.

col. 2.

Quia nempe ille in quem sancti Petri autoritas velut in successorem transfusa est, primum obtinet jure divino supra alios Episcopos & universos fideles. Quamquam enim, ut exponemus modo, ratio propter quam Episcopus Romanus S. Petro succedat, oritur ex facto S. Petri, qui Romæ potius Sedem fixit & diem supremum obiit, quam alibi, (quod certe factum non divinum, sed humanum est,) ipsa tamen successio in pontificatum Petri ex instituto Christi est. Atque S. Petri autoritas in Romanum pontificem velut in successorem & heredem transfusa est: nullus quippe est qui se Petri successorem ullo modo alleruerit, vel pro tali habitus sit, præter Romanum & Antiochenum Episcopum. Atqui Antiochenus non successit Petro in pontificatu Ecclesiæ totius; nam non succeditur nisi cedenti locum, vel per mortem naturalem; vel per mortem legitimam, idest depositionem, vel renuntiationem: Petrus autem adhuc vivens & pontificatum gerens, Antiochenam Ecclesiam reliquit, & Romæ Sedem suam fixit. Unde Innocentius I. Epist. 18. ait, quod Ecclesia Antiochena Urbis Romæ Sedi non cederet, nisi quod illa jam transierat, ista susceptum (B. Petrum) apud se consummaturumque gauderet. Ergo solus Romanus pontifex qui Petro in Urbe Roma morienti successit, eidem in tota ipsius dignitate & potestate successit: sed potestas illa & dignitas Petri juris est divini; ergo & potestas R. Pontificis.

Tom. 2.
Conc. p.
1269. A.

Inde est quod SS. Patres dicant 1. Sedem Romanam esse Sedem & Cathedram Petri. Ita S. Cyprianus Epistola 52. & 55. Optatus Milevitanus Lib. 2. contra Parmenianum n. 3. Cathedra unica est, inquit, quæ est prima de doribus... Sedit prior Petrus, cui successit Linus, Lino successit Clemens &c. S. Hieronymus Epistola 14. alias 57. ad Damasum. Beatitudini tuæ, inquit, id est Cathedra Petri consocior.

2. Beatum Petrum Sedi Romanæ adhuc præsidere, in ea vivere, jure licere, (in persona scilicet suorum successorum.) Ita S. Petrus Chrysologus Epistola ad Eutychetem relata 1. parte Conc. Chalced. n. 15. ubi hortatur hunc hæreticum ut Romano pontifici pareat, Quia, inquit, B. Petrus in ejus Sede & vivit, & præsidet, & præstat quærentibus fidei veritatem.

Ita Philippus Sedis Apostolicæ in Conc. Ephesino Legatus Actione 3. sic interloquitur: Nulli, inquit, dubium est, quod S. Petrus... à Domino claves regni acceperit... qui ad hoc usque tempus & semper in suis successoribus vivit & judicium exercet. Hujus itaque secundum ordinem successor & locum tenens Beatissimus Papa noster &c.

3. In Romana Ecclesia Apostolicæ Cathedræ vigere principatum. Ita S. Augustinus Epistola 162. nunc 43. Et Epistola 92. nunc 176. ad Innocentium, nomine Concilii Milevitanum, dicit, ejus auctoritatem ex Scripturis sanctis depromptam esse, adeoque ejus definitioni facilius cessuros, qui perversè de gratia Christi sentiunt.

4. Denique ajunt, Petrum per Romanum pontificem loqui. Ita imprimis partes Chalcedonenses qui S. Leonis Epistolam solemnem judicio comprobant: Petrus, inquit, per Leonem locutus est. His omnibus ex antiquitate depromptis testimoniis accedat & autoritas Cleri Gallicani, & doctrina Sacre Facultatis Parisiensis.

Clerus Gallicanus in Conventu Parisiensi habito Mensibus Martio & Majo anni 1681. de R. Pontifice sic loquitur: Caput est Ecclesia, centrum unitatis: obtinet ille in nos primatum auctoritatis & jurisdictionis sibi à Christo Jesu in persona S. Petri collatum: qui ab hac veritate dissensit, schismaticus, imo & hæreticus esset. Et in Declaratione facta in Comitibus anni 1682. sic rursus loquitur Clerus Gallicanus: In fide quæstionibus præcipuæ S. Pontificis partes sunt, ejusque Decreta ad omnes & singulas Ecclesias pertinent.

Sacra Facultas Parisiensis singularem semper erga R. Pontifices professam est reverentiam ac religionem. Anno 1542. in sua celebri contra Lutherum Censura hunc 23. habet Articulum: Nec minus certum est, unum esse jure divino summum in Ecclesia Christi militante Pontificem, cui omnes Christiani parere tenentur. Anno 1617. in Censura contra Spalatensem dicit, propositionem qua ille asseruerat Romanam Ecclesiam jure divino auctoritatem in alias Ecclesias non habere, hæreticam esse & schismaticam. Anno 1657. in quemdam primi ordinis Baccalaureum, cui minus cautè in ipso disputationis æstu aliquid exciderat, quod primatum R. Pontificis imminuere videbatur, insurrexit & ad revocandam sententiam coegit. Denique, ut alia plura sileamus, anno 1683. occasio-

Tournelli Tomi II. P. I. De Ecclesia.

ne alicujus propositionis à Senatu amplissimo Parisiensi ad se missæ, ut doctrinale suum judicium emitteret, in qua de Romano Pontifice agebatur, ita censuit in ipsa Censuræ præfatione prius esse mentem suam aperiendam: Cum in ipsa, inquit sacer Ordo, propositione de Romano Pontifice sit sermo, cujus jura non modo illæsa esse ubique voluit Facultas, sed & quaque occasione data religiose venerata est, exposuit copiose, strenuè defendit, antiquæ suæ in Sedem Apostolicam reverentiæ esse duxit hic brevi de ea præfari disertèque repetere, quod olim non semel professum est, Romanum Episcopum esse jure divino summum in Ecclesia Pontificem, cui omnes Christiani parere veniantur; & qui immediatè à Christo non honoris solum, sed potestatis ac jurisdictionis primatum habeat in tota Ecclesia.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. contra primam Conclusionis partem, silentium S. Pauli qui cum Ephes. 4. v. 11. & 1. Cor. 12. v. 28. varios Hierarchiæ Ecclesiasticæ gradus enumerasset, nullam omnino mentionem facit capitis alicujus externi, cui præ cæteris honoris & jurisdictionis primatus conveniat.

Resp. 1. argumentum negativum param habere ponderis, cum non desunt positiva, ut hic profecto non desunt.

Resp. 2. Apostoli scopum non citatis in locis omnes Ecclesiasticæ Hierarchiæ gradus recensere. Meminit etenim Prophetarum, Evangelistarum, Doctorum, Virtutum &c. quibus certè necessario non constat Ecclesiastica Hierarchia: Hæc enim sub supremo capite Christo in æternum iisdem in gradibus est perseverantura; jam dudum autem desierit apud nos Prophetæ, Evangelistæ &c. Agit ergo dumtaxat Apostolus locis citatis, de variis charismatibus, quibus primi Ministri Evangelii instructi fuerunt ad fidem Christi facilius propagandam ac dilatandam.

Resp. 3. unitatem Capitis Ecclesiæ colligi etiam posse ex Apostolo, cum nempe ait, unum nos corpus esse, & unum spiritum: qua enim ratione posset unum corpus concipi, nisi intelligatur in eo unum caput esse, quod membris præsideat? Illud verò caput essentiale, invisibile, primum Christus est; ministeriale vero, secundarium, externum ac visibile est S. Pontifex. Cum enim Ecclesia sit corpus visibile, necesse est ipsius caput visibile & externum agnoscere: neque magis in injuriam Christi Capitis essentialis Ecclesiæ redundat quod S. Pontifex sit & agnoscatur Caput ministeriale, quam in ejusdem Christi supremi animarum nostrarum Pastoris & Episcopi injuriam redundet, esse aliquos Pastores, Episcopos, Doctores. Quid ita? Quia sua semper Christo servatur primaria ac suprema auctoritas, cujus nos ministri dumtaxat sumus, legibus ab ipso positis astricti: Sic nos existimet homo, ait S. Paulus 1. Cor. 4. v. 1. ut ministri Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Quibus certè legibus non tenetur ipse Christus, sicut nos tenemur.

Objicies 2. auctoritatem S. Cypriani pluribus in locis.

I. In Lib. de Unitate Ecclesiæ disertè ait, omnes Apostolos pari consortio honoris & dignitatis præditos fuisse... P. 180. Unum esse Episcopatum cujus à singulis pars tenetur.

II. Negat inter Episcopos aliquem posse dici Episcopum Episcoporum: negat aliquem esse ad quem pertineat cæteros judicare in causis fidei, qualis erat celebris quæstio de rebaptizandis Hæreticis, de qua cum Stephano Romano Pontifice tunc temporis contentiosè disputabat. Imò contendit Episcopos in hisce rebus à solo Deo judicari posse, cui soli tenentur actum suorum reddere rationem; ac Stephano definienti, nihil esse innovandum &c. durè ac obstinatè reluctatus est. Qua porro ratione stare potest hæc agendi ratio cum idea primatus in Romano Pontifice, qualem hic propugnamus? Primatus enim ille jurisdictionem involvit & auctoritatem cui saltem provisorie parendum est ab omnibus Christianis, donec Ecclesia aliud statuerit: at tantum abest ut Stephano paruerit Cyprianus, quin acriori & acerbiori stylo eum invehitur; non igitur agnovit in ipso primatum Jurisdictionis. Constat ista ex verbis S. Doctoris quæ referuntur in præfatione tertii Concilii Carthaginensis, cui adfuere Episcopi 87. an. 256. ex Provinciis Africa, Numidia, & Mauritanis, quique Cypriani sententiam approbando, suam fecerunt. Superest, ait Cyprianus, ut de hac ipsa re singuli quid sentiamus, proferamus, Tom. 1. Conc. p. 853. C.

M

neminem judicantes, aut à jure communionis aliquem, si diversum senserit, amoventes. Neque enim quisquam nostrum Episcopum se esse Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem Collegas suos adigit, quando habeat omnis Episcopus pro licentia libertatis & potestatis suæ arbitrium proprium, tamque judicari ab alio non possit, cum nec ipse possit alterum judicare: sed expectemus universi Judicium Domini nostri Jesu Christi, qui unus & solus habet potestatem & præponendi nos in Ecclesiæ suæ gubernatione, & de actu nostro judicandi.

III. Censuit S. Cyprianus non esse in potestate Romani pontificis Episcopum à suis Coepiscopis exauthoratum, Sedi suæ restituere; unde graviter tulit Basilidem & Martialem duos Hispaniæ Episcopos propter crimen idololatriæ depositos, à Stephano restitutos fuisse. Rescindere, inquit Epistola 68. ad Clerum & plebes in Hispania consistentes, ordinationem rectè factam non potuit.

Op. Cyp.
p. 114.

P. 110.

In causa quoque Marciani Episcopi Arelatensis contendit sibi & Coepiscopis suis parem esse cum Stephano auctoritatem in ea dijudicanda. Cui rei, inquit Epistola 67. ad Stephanum, nostrum est consulere & subvenire, qui divinam clementiam cogitantes & gubernandæ Ecclesiæ libram tenentes, sic censuram vigoris peccatoribus exhibemus &c.

Resp. ad primum testimonium ex Lib. de Unitate Ecclesiæ, nos articulo superiori, ubi de primatu S. Petri, inter objectiones exposuimus quo sensu dixerit S. Cyprianus, omnes Apostolos pari consortio honoris & potestatis præditos fuisse; & unum esse Episcopatum. Consule.

Ad secundum. 1. non negat absolute Cyprianus aliquem esse Episcopum Episcoporum; sed tantum asserit inter Episcopos tertii hujus Concilii Carthaginensis in quo sedebat, nullum esse, qui se Episcopum Episcoporum faciat, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem Collegas suos adigat. Oblique scilicet ibi perstringit ac vellicat Stephanum, qui pro sua auctoritate, intenta excommunicationis pœna, Episcopos rebaptizantes ab errore revocare tentaverat; & cum ait Cyprianus, nullum esse inter præsentis suos Coepiscopos Episcopum Episcoporum, non obscure subindicat, esse aliquem in Ecclesia, Stephanum scilicet Episcopum Romanum, qui sit Episcopus Episcoporum; quamquam ejus agendi rationem non approbet.

2. Cum ait Episcopos ab aliis judicari non posse, sed à solo Deo, certè mens ipsius non est asserere nullam esse in Ecclesia auctoritatem qua Episcoporum Causæ judicari possint. Ipse enim Cyprianus cum suis Coepiscopis multas dijudicavit, ut passim constat ex ipsius Epistolis; ipse rogavit Stephanum ut Marcianum abstinere, datis ad Arelatenses Litteris: vult igitur tantum in ea quam tunc cum Stephano agitabat, de rebaptizandis Hæreticis controversia, obscura, implicata, dubia, circa quam tam varia erat Episcoporum & praxis & sententia, non posse quemquam ab alio judicari, ea præsertim ratione, qua fecerat Stephanus, excommunicando scilicet eos qui diversa sentirent. De rebus dubiis & incertis verba S. Cypriani laudata interpretatur sanctus Augustinus Lib. 3. de Baptismo cap. 3. «Opinor utique, inquit post recitata S. Martyris verba, in his quæstionibus quæ nondum eliquatissima perspectione discussæ sunt. Noverat enim quantam Sacramenti profunditatem tunc omnis Ecclesia varia disputatione versabat, liberumque faciebat quærendi arbitrium, ut examinata veritas panderetur.» In his itaque dubiis & obscuris quæstionibus, quæ disciplinam magis quam fidem spectant, qualem fuisse controversiam de rebaptizandis Hæreticis videtur existimasse Cyprianus, in his, inquam, quæstionibus putabat unicuique suam esse relinquendam sentiendi & agendi licentiam, & soli Deo judicium esse reservandum.

At, inquires, in rebus obscuris & controversis, non in iis quæ certæ sunt & apertæ, necessarium imprimis est Superioris Judicium, cui provisorie saltem standum est, donec aliud Ecclesia definierit; & qui huic resistit, reus est violatæ superioris auctoritatis, quam aut negat, aut contemnit. Unde sequitur, Cyprianum Stephani Decreto pervicacius obstitentem, aut non agnovisse primum ipsius & superiorem auctoritatem, aut eam contempsisse.

Resp. Cyprianum neque negasse, neque etiam contempsisse Stephani auctoritatem legitimam & Canonicam: at putabat eum sua abusum fuisse potestate, cum à se dissentientes Episcopos in quæstio-

ne tam obscura & dubia, communionem Ecclesiasticam privandos esse censuerat: suum unicuique in his circumstantiis permitti debere judicium, ac neminem tyrannico terrore, ut ait, ad obsequendi necessitatem esse compellendum, volebat. Aliunde verò ista præoccupatus erat opinione, & suam doctrinam tam antiquam esse, ut ipsius initium consignari non posset, & erroneam esse eam, quam Stephanus tuebatur. Quibus certè in circumstantiis primum erat ut Stephano resisteret Cyprianus, cum quo tamen pro sua modestia pacem & charitatem servavit, ægrè ferens quòd ita secum non ageret Stephanus. Non ergo primatum, sed primatus, ut putabat, abusum impugnavit Cyprianus; nec existimavit erranti Stephano se obtemperare debere. Ex quo id unum rectè colligitur, non eam Cypriano insedit infallibilitatis Pontificiæ sententiam, quam Recentiores excogitarunt: quamquam dissimulare non debemus S. Augustinus Lib. 5. de Baptismo c. 25. Cyprianum iratum & Paulo commotorem fuisse in Stephanum, quem duro admodum & acerbo stylo perstrinxit. Verum, ut ait idem S. Augustinus Epistola 108. alias 215. si quid ab eo peccatum fuit ac purgandum, gloriosa martyrii falsè purgatum est.

Ad tertium: Merito dixit S. Cyprianus, non potuisse Stephanum ordinationem rectè factam, contra Canones Ecclesiæ irritam facere, quomodo dicebat sanctus Paulus, se nihil posse contra veritatem: unde benè infertur S. Doctore visum esse potestatem Summi Pontificis absolutam & purè monarchicam non esse, sed Canonibus subditam & temperatam. Agebatur scilicet de Basilide & Martiali Episcopis Hispanis, qui legitimo & Canonico Episcoporum Judicio propter crimen idololatriæ depositi fuerant, aliis in eorum locum subrogatis. In locum nempe Basilidis, Sabinus electus & ordinatus fuerat; Basilides vero Romam pergens ac Romanum fallens Episcopum, ab eo obtinuit ut ordinatio Sabini irrita declararetur, quam non potuisse rescindi à Stephano rei ignaro, ac post habito Episcoporum Concilio violatisque regulis Ecclesiasticis, merito affirmat S. Cyprianus. Nec, inquit, rescindere ordinationem jure perfectam potest, quod Basilides post crimina sua detecta, & conscientiam etiam propria confessione nudatam, & Romam pergens, Stephanum Collegam nostrum longe positum, & gesta rei ac tacite veritatis ignarum, fefellit, ut exambiret reponi se injuste in Episcopatum, de quo fuerat justè depositus.

Ex quibus, ut jam diximus, inferri rectè potest Summum pontificem, quamquam inter Episcopos primum in Ecclesia, tamen supremum esse Monarcham ab omni lege liberum & solutum, sed Canonibus totius mundi reverentia consecratis astrictum ac subditum esse.

Ad ultimum quod est de facto Marciani Arelatensis, negamus S. Cyprianum existimasse sibi & Coepiscopis suis parem esse in judicandis Episcoporum Causis, auctoritatem. Ex charitate quidem omnes & singuli Episcopi curam habere debent Ecclesiæ, hostes ipsius propulsare, fidei & morum puritati invigilare. Quapropter cum Marcianus Ecclesiam Arelatensem Novatiani schismate & hæresi inquinare tentaret, pro muneris sui parte poterat ac debebat Cyprianus huic periclitanti Ecclesiæ subvenire; quod fecit monendo & rogando Stephanum, ut curaret deponi ab Episcopis Gallicanis Marcianum, & alium in ejus locum substitui: qua in re agnoscit apertè ac profiteatur superiorem esse Stephani auctoritatem, ad quem propter primatum pertinet cura & sollicitudo omnium Ecclesiarum. Charitate igitur pares esse debent omnes Episcopi in sollicitudine Ecclesiæ habenda; sed jurisdictione dispares sunt, ac inter ipsos Romanus Pontifex solus jurisdictionem exercere potest in omnes & singulas Ecclesias. Citata igitur in Objectione S. Cypriani testimonia rectè quidem probant, nec infallibilem esse, nec Canonibus aut Ecclesiæ universæ superiorem S. Pontificem; ejus vero legitimum primatum nullatenus impetunt.

Objicies 3. Qui primatum & jurisdictionem habet in omnes & singulos orbis Christiani Episcopos, is merito dici potest Episcopus universalis: atqui Romanus Pontifex non potest dici Episcopus universalis; ergo &c.

Minor probatur ex S. Gregorio Magno, qui 1. Epistola 20. Libri 5. alias 32. Libri 4. Joannem Constantinopolitanum Patriarcham insectatur, quod se Episcopum universalem diceret, atque istud esse blasphemiae nomen. Et Epist. 18. alias 38. appellat nefan-

To. 9. p.
158. E.
To. 2. p.
309. C.

Epist. 68.
p. 114.

To. 9. p.
110. D.

To. 2. p. nefandum & profanum tumorem erroris, nomen
749. A. nomen stultum, ac superbum vocabulum, præsump-
Ibid. p. tionem temerariam qua turbatur pax Ecclesiæ.

141. C. 2. Epistola 43. alias 36. ait nullum è suis decessoribus Episcopis Romanis tam profano vocabulo usum

Ibid. p. fuisse. Idem repetit Epistola 18. mox citata, quamvis
772. C. agnoscat à Synodo Chalcedonensi titulum hunc Romano Episcopo datum fuisse. *Namquid non, inquit,*

sicut vestra Fraternalitas novit, (alloquitur Joannem Episcopum Constantinopolitanum) *per venerandum Chalcedonense Concilium hujus Apostolicæ Sedis Antistes, cui Deo*

disponente deservito, Universales oblato honore vocati sunt?

743. D. *Sed tamen nullus unquam tali vocabulo appellari voluit, nullus sibi hoc temerarium nomen arripuit, ex quo perniciem Ecclesiæ imminere dicit Epistola 43.*

Ibid. p. 3. Eadem in Epistola ait Petrum Ecclesiæ membrum
743. C. esse non Caput. Similia ferè jam dixerat Pelagius II. scribens ad Joannem Constantinopolitanum.

Resp. distinguo min. Romanus Pontifex non potest dici Episcopus universalis, perverso sensu concedo: sensu orthodoxo & Catholico quem nusquam rejecit S. Gregorius Magnus, nego. Quam solutionem ut intelligas, duo hic observanda sunt.

Primo, à temporibus Concilii Nicæni usque ad primum Constantinopolitanum, tres dumtaxat fuisse insignes Sedes Patriarchales quæ jurisdictionem habuerunt in Ecclesias intra limites suos contentas, scilicet Romanam in Europa, Alexandrinam in Africa, Antiochenam in Asia; Ecclesia enim Hierosolymitana his tribus inferior erat, cujus Episcopus Cæsariensi subiciebatur.

Anno 381. in Conc. Constantinopolitano Can. 2. concedunt 150. Patres honoris primatum Episcopo Constantinopolitano post Episcopum Romanum, quæ dignitas Confirmata fuit in Concilio Chalcedonensi an. 451. Can. 28. frustra reclamantibus Legatis Romanæ Sedis; imò & jurisdictio in Dioceses Ponticam Asianam & Thracicam deserte attributa; qui Canon legibus Imperatorum confirmatus deinde fuit. Satis non fuit Episcopis Constantinopolitanis hæc Patriarchica dignitas, voluerunt & iisdem omnino privilegiis frui, quibus fruebatur Episcopus Romanus, excepto tamen primatu in omnes Orbis Ecclesias, de quo nunquam controversum fuit: sed quia audierant Patriarchæ Oecumenici titulum S. Leoni à Presbyteris & Diaconis Ecclesiæ Alexandrinæ Actione 3. Conc. Chalcedonensis dari voluerunt & ipsi hoc nomine appellari. Hinc an. 528. in Concilio Constantinopolitano habito primo anno Imperatoris Justinii, Joannes III. Patriarcha Oecumenicus appellatus fuit: hinc & Justinianus Justinii successor suo Episcopo Epiphанию hunc honoris titulum tribuit, & in Conc. Constantinopolitano sub Menna centies sic appellatur: sed nemo hunc honorem ambitiosius sibi arrogavit, quam Joannes IV. cognomento Jejunator, adversus quem insurrexerunt Pelagius II. & Gregorius I. Romani Pontifices.

Observandum secundo: nomen Episcopi universalis triplici sensu posse usurpari. 1. Ita ut unus sit proprie in Orbe Christiano Episcopus, cujus cæteri omnes sint tantum delegati ac Vicarii. 2. Episcopus universalis dicitur ille qui in omnes Orbis Christiani Ecclesias, in iis rebus quæ politiam Ecclesiæ totius spectant, jurisdictionem habet. 3. Episcopus universalis dici potest ille, qui in maximam Orbis Christiani partem suam exercet authoritatem; pars enim pro toto interdum sumitur.

Primo sensu nomen Episcopi universalis videri poterat sibi arrogasse Joannes Episcopus Constantinopolitanus; huncque sensum merito damnat S. Gregorius, ut mox ostendemus. Secundo sensu nomen Episcopi universalis datum est S. Leoni in Concilio Chalcedonensi. Tercio denique sensu nomen Episcopi universalis sibi arrogasse plures Patriarchas Constantinopolitanos verisimile prorsus est; neque enim eos jurisdictione universali frui voluisse in totius Orbis Ecclesias, vel minimum est antiquitate vestigium. Concilia, Imperatores, ipsi Patriarchæ Constantinopolitani ante schisma Græcorum, ipse Jejunator Pontificem Romanum ut Caput Ecclesiæ universalis agnoverunt; neque nisi secundum locum post veteris Romæ Episcopum, & Patriarchæ Oecumenici in Oriente tantum, non autem in Occidente, longe minus in toto Orbe sibi dari contenderunt. Id expresse testatur Anastasius Bibliothecarius in præfatione

Tournellii Tomi II. P. I. De Ecclesia.

VII. Synodi ad Joan. VIII. «*Asterebant, inquit, Græci, quod non ideo Oecumenicum, quod multi Universalis interpretati sunt, dicerent Patriarcham, quod universi orbis teneat præfulatum, sed quod cuidam parti prælit orbis quæ à Christianis inhabitatur.*» Aliunde vero Græcos Episcopos prærogativas ac privilegia Romanæ Ecclesiæ agnovisse ac syngaxis suis confirmasse, testatur Pelagius II. Ep. 8. quæ ad Joan. Constantinopolitanum, antea inter probationes citata.

His duobus præsuppositis, facile jam est dissolvere, quæ ex S. Gregorio hic opponuntur, & intelligere quo sensu rejecerit, non tantum ab Episcopo Constantinopolitano, sed etiam à Romano, universalis Episcopi nomen.

Ad primum itaque dico, S. Gregorium Episcopi universalis nomen tanquam profanum, superbum, sacrilegum damnasce ac rejecisse, non tantum à Constantinopolitano, sed etiam à Romano Episcopo, juxta primum sensum; quasi unus foret in Orbe Christiano Episcopus, & alii omnes Episcopi ipsius dumtaxat Vicarii forent, à quo suam mutuarentur authoritatem; qui profecto sensus absurdus est, v. 20. Añ, falsus, erroneus. Omnes enim Episcopi pro Christo legatione funguntur: omnes à Spiritu sancto positi regere Ecclesiam Dei; omnibus dictum à Christo, 20. v. 28. *Accipere Spiritum sanctum, quorum remisistis peccata &c.*

Adhuc vero sensum respexisse S. Gregorium, demonstrant hæc ipsius verba in citata Ep. 18. ad Joan. Constantinopolitanum, quem sic alloquitur: *Vehementer admiror, quia ne ad Episcopatum venire potuisses, fugisse velle te memini. Quem tamen adeptum ita exercere desideras, ac si ad eum ambizioso desiderio cucurrisses. Qui enim indignum te esse fatebaris, ut Episcopus dici debuisses, adhuc quandoque perductus es, ut despectis fratribus Episcopus appetas solus vocari.* Et infra rationem reddit cui nullus Pontifex Romanus hunc sibi titulum universalis Episcopi assumpsit: «*Ne, inquit, si sibi in Pontificatus gradu gloriam singularitatis arriperet, hanc omnibus Fratribus denegasse videretur.*»

Eodem sensu Pelagius II. decessor Gregorii Epistola mox citata dicebat: «*Nullus Patriarcharum hoc tam profano vocabulo unquam utatur. Quia si Summus Patriarcha universalis dicitur, Patriarcharum nomen cæteris derogatur. Sed absit à fidelis cujusquam mente, hoc sibi velle quempiam arripere, unde honorem fratrum suorum imminuere ex quantulumcumque parte videatur.*»

At, inquit, verisimile non videtur Joannem illum Constantinopolitanum hoc sensu voluisse sibi Episcopi universalis nomen arrogare, quem noverat plane alienum à doctrina Catholica: unde ergo tanta contentio? Cur tam asperis verbis illum insectatur S. Gregorius? Cur absolute & simpliciter damnat istum Episcopi universalis titulum?

Resp. cum Bellarmino L. 2. de R. Pontifice c. 31. «*Duabus de causis: primo ad cautelam. Sicut etiam nomen, Christotocos, bonum sensum habet, & tamen Patres vetuerunt ulum illius nominis, ne videlicet sub illo nomine lateret hæresis Nestorii, qui Mariam Christi Matrem, sed non Dei Matrem appellabat.*» Ita timebat S. Pontifex Gregorius, ne quis nomen Episcopi universalis ad primum perversum sensum deflecteret; quapropter ad cautelam illud omnino supprimendum censuit, Secundo. «*Quia, inquit Bellarminus, quæstio tunc erat an Joanni Constantinopolitano Episcopo hoc nomen concedi posset; non autem an concedi posset Romano Pontifici. Quoniam igitur Joanni illi nullatenus conveniebat nomen Episcopi universalis, & tamen illud sibi usurpabat, ideo simplicitet & absolute Gregorius pronuntiat hoc nomen esse profanum & sacrilegum, nimirum quatenus tribuitur Episcopo Constantinopolitano; & nihilominus etiam ipse illud recusavit, quamvis sibi aliquo sensu conveniret, ad melius scilicet & facilius comprimendam superbiam Joannis Episcopi Constantinopolitani.*» Ita Bellarmin.

Bonifacius III. an. 606. obtinuit à Phoca Imperatore, ut Episcopi universalis nomen non amplius sibi arrogarent Episcopi Constantinopolitani, sed uni tribueretur Romano Pontifici: ita refertur in vita Bonifacii III. Tom. 5. Conc. pag. 1615.

Ad secundum: Solutio patet ex mox dictis.

M 2

Ad

Tom. 7.
Conc. p.
31. A.

Eph 6.
v. 20. Añ.
20. v. 28.
Joan. 20.
23.

Tom. 2. p.
741. D.
E.

Ibid. p.
743. D.

Tom. 5.
Conc. p.
959. E.

Ad tertium: Non alio modo negat Petrum esse Caput, quam quo Christus ipse Caput est Ecclesiae; independens scilicet ac primarium. Ait autem illam esse membrum Ecclesiae, quod certe non pugnat cum dignitate Capitis: simul enim Petrus & ejus successor R. Pontifex, & Caput & membrum est Ecclesiae; ipsique & praest, ac subicitur: praest omnibus Ecclesiis, ut Caput; subicitur toti Ecclesiae, ut membrum & quidem primum.

Objicies 4. omnes Episcopos inter se pares esse, ac nullum habere inter se superiorem, multa videntur demonstrare.

I. Omnes Episcopi dicuntur Petri & aliorum Apostolorum successores. Ita SS. Cyprianus Ep. 27. & 42. Hieronymus Ep. 1. & 54. Ephrem Oratione de laudibus Basilii Magni, Augustinus in Ps. 44. & alii bene multi.

II. Omnes Episcoporum autoritas à Deo est immediate instituta & accepta: manifeste patet ex c. 20. Act. Apostolorum, *Vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.*

III. Omnes Episcopi sunt Vicarii Christi in terris: omnes enim *pro Christo legatione funguntur.* 2. Cor. 5. v. 20.

IV. Omnes dicuntur curam universalis Ecclesiae sustinere. Ita S. Ignatius Epistola ad Philadelphenos, ubi dicit Episcopum suscipere *ministerium ad communem utilitatem.* Ita Eleutherius in Epistola ad Episcopos Galliae, ubi dicit, *ipsi à Christo commissam esse Ecclesiam universalem.*

V. Quilibet Episcopus in aliena Diocesi sua potestate uti potest, ut patet ex facto sancti Epiphani qui cum in Diocesi Hierosolymitana versaretur, Diaconum & Presbyterum ordinavit in Monasterio Bethlemitico, inconsulto Joanne loci Episcopo: quae de re graviter quidem conquestus est Joannes adversus Epiphanium, quasi disciplinae Ecclesiasticae jura violasset; sed Epiphanius factum defendens ostendit, quod cum nulla sit diversitas in Sacerdotio, unusque Episcopus utilitati Ecclesiae, quando causa subest potest consulere.

VI. denique, Episcopi toti Ecclesiae leges dare possunt, & Concilia aliorum Episcoporum convocare, quod innumeris exemplis demonstrare promptum foret.

Respondeo, nego antecedens.

Ad primam probationem distingo: Omnes Episcopi sunt Petri & aliorum Apostolorum successores in potestate Ordinis Episcopalis, secluso primatu & amplitudine potestatis Apostolicae, concedo: sunt successores Petri & Apostolorum in primatu & plenitudine potestatis Apostolicae, nego. Itaque in Apostolis duplex veluti fuit potestas, una Apostolica, nullis limitibus coarctata, sed amplissima, quae ad omnes Ecclesias extendebatur: hac in autoritate non succedunt Episcopi Apostolis, quae ipsis dumtaxat propria fuit ad alios minime transmittenda, solo excepto Petro, cujus primatus & potestatis amplitudo ad ejus successores Romanos Pontifices dimanavit. Autoritas vero Episcopalis Ordinis quae fuit in Apostolis, tota ad Episcopos eorum successores transit, sed intra limites uniuscujusque Dioceseos conclusa; atque semper cavet Ecclesia, ut quisque Episcopus intra fines sibi praescriptos se contineret.

Ad secundam: Fatemur parem omnium esse Episcoporum autoritatem origine ac institutione divina, sed negamus esse parem gradu & jurisdictione externa. Erras, inquiebat S. Bernardus ad Eugenium Lib. 3. de Consideratione c. 4. *si ut summam, ita & solam institutam à Deo vestram Apostolicam autoritatem existimes.*

Ad tertiam distingo: Omnes Episcopi sunt Vicarii Christi in sua quisque Ecclesia, sicut Romanus pontifex in universa, concedo: sunt Vicarii in universa Ecclesia, nego.

Ad quartam distingo: Omnes Episcopi dicuntur curam sustinere universalis Ecclesiae, per charitatem qua Ecclesiae cuilibet laboranti subvenire debent concedo. *Episcopatus enim unus est, ait S. Cyprianus, cujus in solidum pars à singulis tenetur.* Per autoritatem & jurisdictionem, nego.

Ad quintam dist. pariter: Quilibet Episcopus ex charitate potest aliquando in aliena Diocesi sua potestate uti, concedo, potest ex autoritate ordinaria & jurisdictione, nego. Hac ratione purgavit se Epiphanius apud Joannem Hierosolymitanum.

Ad sextam distingo: Episcopi particulares toti Ecclesiae leges dare possunt, doctrina & scriptis pro defensione Catholicae fidei, concedo: autoritate, jurisdictione, nego. Pariter distingo alterum propositionis membrum: Episcopi convocant aliorum Episcoporum Concilia Provincialia & particularia, concedo: universalia, nego. Ad Romanum quippe spectat Episcopum omnes Episcopos in Concilium Oecumenicum congregare.

Objicies 5. Canonem sextum Concilii Nicæni, tum juxta veterum, hoc est, Isidori Mercatoris, Dionysii exigui & aliorum interpretationem; tum juxta interpretationem Rufini.

Juxta priorem interpretationem sic edicit Canon: *Mos antiquus perduret in Aegypto, vel Libia & Pentapoli, ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem quoniam quidem & Episcopo Romano parilis mos est. Similiter autem & apud Antiochiam &c.*

Juxta vero Rufinum Lib. 11. Hist. Ecclesiasticae cap. 6. sic verti debet Canon: *Et ut apud Alexandriam & in Urbe Roma vetusta consuetudo servetur, ut vel ille Aegypti, vel hic suburbicariarum Ecclesiarum sollicitudinem gerat.*

Ex cujus Canonis duplici interpretatione hæc duo colligi possunt adversus primatum S. P. argumenta.

Ex prima; Eo Canone destruitur Romani Pontificis primatus in omnes Orbis Ecclesias, per quem ejus jurisdictio intra Occidentis limites coercetur: atqui sexto Canone Nicæno, juxta primam interpretationem, Romani pontificis jurisdictio coercetur intra fines Occidentis, alioquin non esset legitima comparatio quam instituunt Nicæni patres inter Alexandrinum Episcopum & Romanum: namque Alexandrini autoritas intra Aegyptum, Lybiam & Pentapolim definitur, Romani vero in orbem universum esset diffusa; ergo Romani Episcopi in omnes Orbis Ecclesias primatus sexto Canone Nicæno destruitur.

Ex secunda: Eo Canone destruitur Romani pontificis primatus, quod ejus jurisdictio & autoritas coarctatur intra Ecclesias suburbicarias, id est, centum mille passibus Roma distantes, vel saltem intra decem provincias Urbis Vicario addictas: atqui sexto Canone Nicæno, juxta interpretationem Rufini, jurisdictio Romani pontificis coarctatur intra Ecclesias suburbicarias; ergo &c.

Resp. Prædictio Canone confirmari & stabiliri potius primatum Romani pontificis, quam labefactari.

I. Quia Paschasius Sedis Apostolicae Legatus in Concilio Chalcedonensi proferre jussus Canones, quos contra vigesimum octavum Canonem ejusdem Concilii allegabat, sic Nicænum sextum ex suo codice recitavit. *Trecentorum decem & octo Patrum Canon sextus: quod Ecclesia Romana semper habuit primatum.*

Teneat autem & Aegyptus, ut Episcopus Alexandria omnium habeat potestatem, quoniam & Romano Episcopo hæc est consuetudo. Adversus quam lectionem reclamavit nemo. Judices verò dixerunt: *Perpendimus quidem omnem primatum & honorem præcipuum secundum Canones antiquæ Romæ Archiepiscopo conservari.* Quibus patet evidentiissime, Veteres intellexisse prædicto Canone sexto primatum Romani pontificis confirmari.

II. Eo Canone non evertitur Romani pontificis primatus, quo nullis circumscribitur limitibus ejus potestas, cum tamen Alexandrini Episcopi auctoritati certi fines assignentur: atqui prædictus Canon, juxta primam interpretationem, pontificis Romani potestatem nullis circumscribit limitibus, cum tamen Episcopi Alexandrini Diocesim definiat.

III. Canon ille nihil statuit de Episcopo Romano, de aliis vero Patriarchis aliquid statuit, puta de Alexandrino & Antiocheno, ac exhibet Episcopum Romanum tanquam formam & exemplum auctoritatis, quam Alexandrinus per Aegyptum, Lybiam & Pentapolim exercere debet. Id patet tum ex verbis Canonis; tum ex Nicolao I. in Epistola ad Michaellem Imperatorem. Deinde cur pro compescenda Meletii audacia utuntur Patres exemplo Episcopi Romani potius quam Antiocheni? cur confirmant auctoritatem illorum Patriarcharum non Episcopi Romani?

Ad primum argumentum distingo maj. Si coercetur intra limites Occidentis ejus jurisdictio, quatenus est Summus pontifex, Christi Vicarius & S. Petri successor, concedo: si tantum quatenus est Patriarcha, nego. Porro prædicto Canone instituit tantum comparatio inter Alexandrinum Episcopum & Ro-

Ed. Cor.
Tom. 2. p.
904. D.
Tom. 1.
Conc. p.
590. D.

Tom. 2.
Conc. p.
46. C. D.

Ibid p.
56. C.

Tom. 4.
Conc. p.
812. A.

Ibid p.
837. B.

To. 1. p.
433. A.

Lib. de
unit. Ec-
p. 180.

& Romanum, quoad dignitatem patriarchalem, atque illius jura annexa. Nimirum quadruplex dignitas distingui potest in Summo pontifice. Est Episcopus respectu Urbis Romæ, & districtus Episcopalis quem regit: est Metropolitæ respectu Romanæ Provinciae & Regionum suburbicarum: est patriarcha respectu totius Occidentis: est Pontifex Summus respectu totius orbis Christiani.

Ad secundum: Respondeo cum eadem distinctione. Quid autem intelligi debeat per Urbes suburbicarias, non est hujus loci prolixius inquirere. Duo dumtaxat hic observari debent: 1. Græcos licet Schismaticos, totum Occidentem Romano Episcopo ascribere. Ita Zonaras in Can. 6. Conc. Nicæni. Ita Nilus Lib. 2. de primatu Papæ. Ita Balzamon Patriarcha Antiochenus ad hunc Canonem. 2. non magnam adhibendam fidem Rufino: tum quia exclusus erat à communione Ecclesiæ Romanæ per Anastasium pontificem, antequam suam scriberet Historiam, quam non incepit ante irruptionem Alarici, id est Innocentii primi tempore: tum ob ejus incertam & interpretandis authoribus audaciam, ut scribit S. Hieronymus in Epistola ad Ctesiphontem & Apologia secunda adversus Rufinum.

Objicies 6. Non conveniunt inter se nostri Theologi, de prærogativis in quibus potissimum reponi debeat Romani pontificis primatus, ut initio hujus Articuli observavimus; ergo primatus ille non pertinet ad certum & fixum dogma Religionis nostræ.

Resp. distinguo ant. Nostri Theologi non conveniunt de aliquibus prærogativis in quibus nonnulli primatum Romani Pontificis reponunt, concedo: non conveniunt de omnibus prærogativis, quasi inter se non consentirent de certis quibusdam titulis ac privilegiis Romanæ Sedi annexis, nego. Initio autem hujus Articuli ea privilegia exposuimus apud omnes certa & indubitata.

Objicies 7. contra secundam Conclusionis partem. Primatus Romani pontificis non fundatur in jure seu institutione divina, sed in aliquo facto, quod nec in Scripturis narratur, nec jus divinum constituit, sed planè humanum. Nempe in eo fundatur, quod Petrus suam Sedem Romæ potius quam alibi fixerit; quod certè factum planè humanum fuit ac voluntarium, nullo enim divino speciali mandato S. Petrus Romæ alligatus fuit: non alia porro de causa Romanus Pontifex dicitur habere primatum, quam quod succedat in Episcopatu Romano S. Petro.

Respondet Bellarminus Lib. 2. de Romano pontifice cap. 12. distingui debere successionem & rationem successionis. Nam, inquit ille, successio Romani Pontificis in Pontificatum Petri, ex instituto Christi est: ratio autem successionis, qua Romanus Pontifex potius quam Antiochenus, vel aliquis alius succedat, ex facto Petri initium habuit. Successio ergo ipsa ex Christi instituto & jure divino est, quia Christus ipse instituit in Petro Pontificatum duraturum usque ad finem mundi, & proinde quicumque Petro succedit, à Christo accipit Pontificatum. At vero, quod Episcopus Romanus, quia Episcopus Romanus est, sic Petri successor, ex facto Petri ortum habuit, non ex prima Christi institutione. Nam potuisset Petrus nullam Sedem particularem sibi unquam eligere, sicut fecit primis quinque annis, & tunc moriente Petro, non Episcopus Romanus, neque Antiochenus successisset, sed is quem Ecclesia sibi elegisset: potuisset quoque semper manere Antiochia, & tunc Antiochenus sine dubio successisset. Quia vero Romæ Sedem fixit, & tenuit usque ad mortem; inde factum est, ut Romanus Pontifex ei succedat.

Addit ibid. Cardinalis doctissimus: "Tamen si forte non sit de jure divino Romanum Pontificem, quia Romanus Pontifex est, Petro succedere in præfecturam totius Ecclesiæ, tamen si quis absolute petat, an jure divino Romanus Pontifex Pastor sit & Caput totius Ecclesiæ, omnino velle id asserendum. Namque ad hoc nihil aliud requiritur quam ut ipsa successio sit de jure divino, hoc est, ut ordinarium officium Ecclesiæ universam cum summa potestate gubernandi, non sit ab hominibus, sed à Deo immediate institutum.

Pergit adhuc sic Bellarminus. "Licet forte, inquit, non sit de jure divino Romanum Pontificem, ut Romanum Pontificem, Petro succedere, tamen id ad fidem Catholicam pertinet.

Tournellii Tomi II. P. I. De Ecclesia.

"Non enim est idem, aliquid esse de fide, & esse de jure divino: nec enim de jure divino fuit ut Paulus haberet penulam, est tamen hoc ipsum de fide, Paulum habuisse penulam. Esti autem Romanum Pontificem succedere Petro, non habetur expresse in Scripturis, tamen succedere Petro deducitur evidenter ex Scripturis: illum autem esse Romanum Pontificem, habetur ex Traditione Apostolica Petri, quam Traditionem Concilia generalia, Pontificum decreta, & Patrum consensus declaravit." Hactenus Bellarminus. Eadem ferè docuerat Melchior Canus Lib. 6. de Locis c. 8. in responsione ad decimum argumentum.

Objicies 8. Primatus dicitur Romano pontifici concessus à Canonibus, imò & ab Imperatoribus ut à Synodo Chalcedonenſi Can. 28. ubi dicitur: *Antiqua Romanæ throno, quæd Urbs illa imperaret jure Patres privilegia tribuerunt.* Et Justinianus Novella 100. ait: *Decernimus secundum sacrarum Synodorum decreta, sanctissimum veteris Romæ Episcopum primum esse omnium Sacerdotem.* Tom. 4. Conc. p. 796. A.

Resp. Canonibus Ecclesiasticis hoc sensu primatum asseri Romano Pontifici, quod per illos declaratur à Christo jam concessus, ac confirmetur: quomodo v. g. Concilium Nicænum dicitur definisse Filium Dei esse Patri consubstantialem, quia declaravit dogma in Scripturis & Traditione revelatum.

Ad Canonem vigesimum octavum Chalcedonenſem respondet Bellarminus Lib. 2. de Rom. pontifice cap. 17. illum à S. Leo improbatum ac rejectum fuisse. Respondent alii, Canonem esse intelligendum de jure Patriarchico quod Romano Pontifici ab Ecclesia concessum est in certas Ecclesias, non de jure primatus quod est institutionis divinæ. Lege Bellarminum cap. 17. jam citato.

Nicolaus I. Summus Pontifex Epistola 8. quæ est ad Imperatorem Michaellem, affirmat privilegia Sedis Romanæ à Christo, in sancto Petro concessa fuisse, non ab ullo Canone vel Concilio. *Animadvertendum est, inquit, quia non Nicæna, non denique ulla Synodus quod quam Romanæ Ecclesiæ contulit privilegium, quæ in Petro noverat eam totius jura potestatis pleniter meruisse, & cunctarum Christi ovium regimen accepisse.* Ibid. *Ista privilegia huic sanctæ Ecclesiæ à Christo donata à Synodis non donata, sed jam solummodo celebrata & venerata.* Ter aut quater idem repetit in eadem Epistola. Tom. 8. Conc. p. 325. C. Ibid. p. 314. C.

Nicolaus concinit S. Thomas Opusculo contra impugnantes Religionem Ecclesiæ, inquit, *Romana nullis Synodicis constitutis ceteris Ecclesiis prælata est, sed Evangelica voce Domini & Salvatoris nostri primatum obtinuit.* Inde facile est reponere ad Novellam Justiniani. Lege Bellarminum cap. 17. jam citato. To. 20. p. 559. col. 2. E.

ARTICULUS III.

De authoritate summi Pontificis & Ecclesiæ universæ in censura librorum, seu ut vocant, in factis dogmaticis.

DUO hic accuratè, pro argumenti dignitate & gravitate pertractanda.

Primum, utrum Ecclesia in censura librorum & propositionum quæ ex illis extrahuntur, errare possit.

Secundum, quem sensum respiciat Ecclesia, cum de libris vel propositionibus ex eis extractis pronuntiat.

Utrum Ecclesia in censura Librorum, vel propositionum quæ ex illis extrahuntur, errare possit.

Exponitur status questionis, ac variæ recensentur Theologorum opiniones.

STATUS QUESTIONIS.

OBSERVANDUM I. circa Librorum censuram hæc moveri posse quæstiones.

Prima est, utrum hic author talem scripserit Librum. Secunda, utrum propositiones talis Libri damnatæ, totidem verbis expressæ in eo legantur.

M 3

Tertia

Contra secundam Conclusionis partem.

Ibid. H.

Ibid.

Tertia, quem sensum Libri author in mente habuerit præconceptum.

Quarta, qualis sit obuius verborum, propositionum & Libri totius sensus: sive qualis doctrina colligi possit ex Libri totius consilio, serie & conformatione. Obuius autem dicitur sensus propositionum vel Libri, quem nempe verba ipsa præferunt, quique legenti statim occurrit.

Observandum II. quid sit apud Theologos quaestio juris, & quaestio facti.

Quaestio juris seu dogmatis ea est, qua quaeritur qualis sit in se hæc vel illa doctrina, vera, an falsa, Catholica, vel hæretica: v. g. an Christus sit Patri consubstantialis; an Beata Virgo sit Deipara &c.

Quaestio facti illa est, qua quaeritur quanam sit doctrina his propositionibus, vel Libris, vel authoribus expressa: v. g. an hæresis quæ negat Verbum divinum esse Patri consubstantiale, expressa sit & contineatur in Propositionibus, Sæmonibus, vel Scriptis Arii. Pariter, an hæresis quæ negat Beatam Virginem esse Deiparam, contineatur in Scriptis Nestorii &c. In huiusmodi quaestione, iure seu dogmate supposito, de uno dumtaxat facto inquiritur.

Aliquando quaestio juris simplex est, id est, non colligata cum facto; aliquando vero complexa, seu cum facto conjuncta. V. g. cum dicitur, *Beata Virgo est Deipara*; est simplex juris quaestio: cum vero dicitur, *Nestorius negavit Beatam Virginem esse Deiparam*, quaestio juris est simul & facti, quæ duo continet, nempe tale dogma, & illius dogmatis attributionem tali personæ vel Libro.

Observandum III. facta multiplicis esse generis.

Alia enim sunt immediate à Deo revelata, quæ sunt omnia fidei nostræ mysteria, v. g. Trinitas, Incarnatio Verbi &c. quæ proprie ad jus seu dogma pertinent.

Alia sunt mere historica & personalia, quæ nempe rei gestæ veritatem, aut personæ alicujus statum, conditionem, internum animi sensum, crimen, vel innocentiam spectant. V. g. utrum Arius à Concilio Nicæno propter hæresim damnatus fuerit, factum est historicum: similiter utrum Cæcilius reus fuerit traditionis Librorum sacrorum, cujus à Donatistis accusabatur; utrum Templarii conscii ac rei fuerint eorum scelerum, propter quæ damnati sunt, & extinctus eorum Ordo; utrum Honorius Summus Pontifex in mente præconceptum habuerit erroneum sensum Monothelitarum: cum suas ad Sergium scripsit Epistolas; totidem sunt facta mere personalia.

Alia vero sunt facta doctrinalia seu dogmatica quæ nempe includunt aliquod dogma fidei, & illius attributionem alicui Libro vel personæ: v. g. cum dicitur, hæretica est doctrina Nestorii circa mysterium Incarnationis; hæretica est Libri Jansenii doctrina quinque famosis Propositionibus expressa; in his etenim factum juri seu dogmati permiscetur, à quo post definitionem Ecclesiæ sejungi & separari non potest.

Alia denique sunt facta quæ ex ordinatione divina media sunt sive instrumenta necessaria ad conservationem & cognitionem doctrinæ Catholicæ: talis est v. g. Traditio Ecclesiastica Scriptis SS. Patrum consignata; sic enim providè instituit Deus, ut SS. Patrum conspirans in aliquod dogma consensus, certissimum sit veritatis Catholicæ argumentum.

Cum quaeritur an Judicium Ecclesiæ de propositionibus vel Libris, firmum sit nec obnoxium erroris.

Quaestio non est, an certo & infallibili Judicio definiat hunc vel illum Librum hujus esse vel illius authoris: hoc quippe facti genus mere historicum & personale, supponit non definit Ecclesia, quæ de Libris judicat, prout sub nomine hujus vel illius authoris circumferuntur, & præsupposita ex communi hominum consensu verborum significatione.

Quaestio pariter non est, an necesse sit credere propositiones quas Ecclesia in aliquo Libro damnavit, totidem verbis & syllabis expressas in eo legi: non est enim hoc definitionis Ecclesiæ aut fidei nostræ objectum; sed ipse propositionum vel Libri sensus proprius, quatenus scilicet ex verbis & toto Libri contextu deprehendi potest. Ita S. Aug. L. de gestis Pelagii c. 13 observat nonnulla Cœlestii capitula magis secundum sensum, quam secundum verba Pelagii obiecta fuisse.

Quaestio pariter non est, an author, cujus error

proscribitur, talem revera latentem in mente sensum habuerit, qualem verba, quibus utitur, præferunt. Quamquam enim id præsumi merito debeat; (nisi velis authorem aut ignarum, aut malignum esse, qui receptam verborum significationem vel ignorat, vel alio inflectit) non tamen ab Ecclesia, quæ de occultis non judicat, certo definitur. Unde immerito Facundus L. 10. c. 4. quasi insultans quinto Concilio sic habet: «Verum... deimus & constituamus quod probatum fuerit Synodo illa Theodori esse capitula, unde certum haberet quæ fuerint intentione prolata?» Etenim de intentione occulta & latente authoris non judicat Ecclesia, sed de ea quæ verbis exprimitur.

Quaestio pariter non est, neque de factis immediate revelatis, quæ proprie fidei dogmata continent, neque de factis mere personalibus: consentiunt enim omnes Theologi, certum omnino esse ac infallibile Judicium Ecclesiæ de prioribus, de posterioribus vero incertum esse posse & errori obnoxium. Cujus discriminis ratio hæc est, quod Judicium Ecclesiæ de facto revelatæ seu de dogmate, fundatur in revelatione divina, cui fallum subesse non potest; Judicium de vero facto mere personali, fundatur aut in sensibus, aut in testimoniis hominum incertis & fallacibus: quo sensu merito dixit S. Augustinus L. 2. de Baptismo contra Donatistas c. 3. «Concilia priora posterioribus emendari posse, cum nempe aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat.»

Quaestio igitur movetur de facto doctrinali, hoc est, de sensu propositionum, vel Libri; an scilicet Ecclesia certo & infallibili Judicio statuere possit, quis & qualis extota propositionum & Librorum serie atque textura elici possit sensus, quæ & qualis doctrina; an falsam pro vera probare, aut veram pro falsa damnare possit: quo in Judicio, non conjecturis, non incertis hominum testimoniis utitur Ecclesia, sed diligenti propositionum vel Librorum examine, facta eorum comparatione cum fidei nostræ regula Scriptura scilicet & Traditione. Ita Concilium Ephesinum probavit Epistolam S. Cyrilli, Epistolam vero Nestorii damnavit: Ita Chalcedonense probavit Epistolam dogmaticam S. Leonis ad Flavianum.

Hunc quaestionis statum dissimulare ac perturbare mira obscuritate affectarunt aliquando Jansenii discipuli, facta personalia cum doctrinalibus insidiosè confundentes. Sic imprimis Author Apologiæ Monialium Portas Regii parte 4. ut probet falli posse Ecclesiam in suo de factis Judicio, adducit exemplum damnationis Templariorum; quasi de factis huiusmodi mere personalibus, de crimine vel innocentia, vel etiam interna hominum sententia, controversia inter nos foret: non ita certe. Totius quaestionis cardo in eo volvitur, utrum falli possit Ecclesia, cum de sensu propositionum, vel Librorum pronuntiat.

Cum vero Ecclesia facti quaestionem cum jure seu dogmate conjungit, factum dicitur à jure seu dogmate inleparabile, non quidem absolute, simpliciter & antecedenter, sicut ad invidiam imponit nobis Author Apologiæ mox citatus, quasi tam arcta & necessaria foret inter factum v. g. Nestorii, & dogma ab eo propugnatum connexio, ut sine altero absolute esse non posset: quis enim tam stupidus, qui hoc cogitaverit? sed inseparabile dicitur, consequenter & ex hypothesi, tum sensus Nestorii, tum definitionis Ecclesiæ quæ sensum hunc in Nestorio damnavit.

Observandum IV. Judicio Ecclesiæ de sensu propositionum vel Librorum duobus præsertim modis obtemperari posse; nempe vel interno mentis & iudicii assensu, vel externo tantum, & religioso, ut vocant, silentio, quod in eo reponitur, ne quid dicatur, scribatur, aut doceatur contrarium definitioni Ecclesiæ. Quaeritur autem hic, an Ecclesia exigit obsequium mentis seu iudicii interioris assensum; an vero solum externum silentium, ut vocant, religiosum, acceptum & gratum habeat.

Observandum V. Varium assignari posse motivum assensus & obedientiæ quæ defertur Ecclesiæ Decretis circa facta doctrinalia. Vel enim est motivum fidei divinæ fundatum in revelatione: vel motivum fidei simpliciter humanæ, quæ falli potest & fallere; vel denique motivum fidei Ecclesiasticæ omni humana majoris, quæ cum in singulari Spiritus sancti ope & assistentia subnixia sit, in errorem inducere non potest. Quaestio autem est, quodnam ex istis sit moti-

P. 156.
A. B.

Tom. 9 p.
93. C.

motivum assensus qui debetur Ecclesiae de sensu Librorum judicandi.

Variae Theologorum sententiae.

Circa quaestionem hanc sic expositam variae sunt Theologorum sententiae. Prima eorum est, qui non tantum infallibilem agnoscunt Ecclesiam in factis doctrinalibus, verum etiam facta haec ad fidem ipsam pertinere, nec sine hæreseos nota post definitionem Ecclesiae negari posse arbitrantur, propter inseparabilem facti & juris seu dogmatis conjunctionem. Ita censuisse nonnullos significant novendecim Gallicani Episcopi in Epistola quam die 1. Decembris an. 1667. scripsere ad S. P. Clementem IX. Mirum quanto impetu & animi ardore adversus hanc opinionem insurrexerint Jansenii fautores; quam terribis admodum coloribus eam adumbraverint, quasi divinae fidei fundamenta penitus convelleret, factum scilicet novum nec revelatum pro fidei objecto obtrudens. Quin, ut majorem adversæ parti conflarent invidiam, prædicabant altius, non sine fraude ac mendacio, communem hanc esse sententiam eorum omnium, qui pro intertanta Ecclesiae in factis doctrinalibus dimicabant.

In hanc sententiam abiisse videtur Illustrissimus de Marca Archiepiscopus Parisiensis, cum dixit, hujusmodi circa facta doctrinalia Ecclesiae definitiones *pertinere ad partem dogmatis*. Cum vero à patronis hujusce sententiae quaeritur, quomodo facta illa, *quæ ad partem dogmatis pertinent*, sint à Deo revelata; nonnulli respondent, immediate revelata esse, ea ipsa revelatione qua constat Ecclesiam in doctrina ipsa definienda errare non posse: alii vero ajunt, mediate tantum esse revelata, quomodo conclusio in principio, unde fuit, revelata dicitur. Quin nonnulli hanc Ecclesiae inerrantiam extendunt non solum ad sensum Theologicum, sed etiam ad litteralem & grammaticalem.

Secundo sententia rigidiorum fuit Jansenistarum. Hi explosa penitus ac rejecta Ecclesiae in factis inerrantia, jus seu dogma distinxerunt à facto, seu attributione talis dogmatis huic Libro vel personæ. Dogmati quidem ab Ecclesia definito, fidem mentisque ac judicii assensum deberi, facto vero reverentiam in uno silentio religioso positam contendunt: atque cum persuasum illi habeant, subscriptionem externam signum esse interioris assensus, negant eam simplicem & absolutam aut imperari ab Ecclesia posse, aut dari à fidelibus definitioni jus & factum includenti, ab iis saltem quibus evidens ac perfecta non est facti definiti veritas. Consequenter recusant illi subscribere sine exceptione ac limitatione aut explicatione, formulæ ab Alexandro VII. in facto Jansenii sancitæ, quod nempe existiment S. Pontificem, imo Ecclesiam universam non satis affectam esse sensum Libri Jansenii, & errore facti in eo assignando laborasse.

Tertia opinio molliorum fuit Jansenii discipulorum qui tametsi cum aliis Ecclesiae auctoritati multum detraherent, specioso tamen pacis & reverentiæ Ecclesiae Decretis debitæ prætextu existimarunt, se absque ulla exceptione ac restrictione subscribere posse formulæ Alexandri VII. licet factum Jansenii, quod illa includit, interius non crederent: quia nempe placuit ipsis supponere, subscriptionem simplicem & absolutam, quæ datur definitioni Ecclesiae dogma simul & factum continenti, signum quidem esse consensus & approbationis internæ respectu dogmatis, respectu vero facti, solius exterioris reverentiæ; idque ex ipsa utriusque nativa conditione omnibus tam constans ac manifestum esse, ut nemo in fraudem induci possit. Hujus opinionis laxitatem ac manifestum errorem totis viribus impugnaverunt rigidiores Jansenistæ, imprimis vero Author Apologiæ Monialium Portus Regii parte 4. c. 2. 4. & 5, ubi probat ejusmodi simplicem subscriptionem, interiori mentis judicii assensu destitutam, verum continere mendaciam ac perjurium: atque inde graves exarserunt inter ipsos Jansenii defensores discordiæ ac dissensiones.

Fuere qui Paulo aliam inire viam, ut subscriptionem suam à labe mendacii & perjurii purgarent, quamquam interiori fide destitutam. Nempe placuit ipsis fingere, à tempore redditæ pacis per Clementem IX. nonnihil de priori severitate in

exigenda subscriptione remissum fuisse; atque ex publico veluti condicto & consensu, subscriptionem formulæ Alexandri VII. quamquam simplicem nec restrictam, cadere in solum dogma, non vero in factum, erga quod in religiosum dumtaxat silentium sufficere, S. ille Pontifex, ut ipse putant, declaravit. Addunt alii, post Breve Innocentii XII. ad Episcopos Belgii datum die 6. Februarii an. 1694. quo significat satis esse si famosæ V. Propositiones Jansenii damnentur in sensu obvio quem verba ipsa præferunt, subscriptionem non amplius cadere in sensum Jansenii, seu à Jansenio intentum, sicut pronun iaverat Alexander VII. sed in sensum obviæ verborum, reposita ista quaestione, utrum sensus obviæ sit sensus Jansenii, vel non.

Quarta sententia recentioris est Lovaniensis Theologi in Opusculo cui titulum fecit, *Via pacis*. Distinguit ille inter ista duo, quis nempe, & qualis sit verborum aut propositionum sensus. Prius designat sensum litteralem & grammaticalem verborum & propositionum: *Quis sit*. Posterius, qualitatem seu conditionem sensus Theologici, veritatem nempe, aut falsitatem: *Qualis sit*. Circa hunc postremum sensum existimat quidem ille, falli non posse Ecclesiam; at circa primum, falli eam posse. Frivolam hanc distinctionem non alio Consilio excogitavit author ille, quam ut Jansenii sensum censuræ Apostolicæ subduceret, affirmando litteralem & grammaticalem V. Propositionem sensum reipsum non esse sensum Jansenii; adeoque errore facti laborasse Alexandrum VII. cum sensum illum, quasi foret Jansenii, damnavit. Verum author ille non satis attendit, Ecclesiam de sensu Theologico verborum aut propositionum certò judicare non posse, nisi prius perspectam habuerit grammaticalem earum significationem, quam vulgò ex communi usu fixam supponit, non facit. Inanis igitur planè videtur & ad quaestionem præsentem inutilis adducta sensus grammaticalis & Theologici distinctio.

Quinta opinio existimat, absolute quidem & speculative loquendo, errare posse Ecclesiam in factis doctrinalibus; in praxi tamen numquam illam errasse: ac prudenter & piè præsumendum, eam nunquam aberraturam; adeoque ubi obsequium & manus & mentis igitur, deposita hujus infallibilitatis quaestione, semper ex animo & intima conscientia exhibendum illud esse neque posse denegari sine grandi superbiæ & temeritatis nota.

Opinio hæc in toto quidem reponit obedientiam, quæ in praxi decretis Ecclesiae temper debet exhiberi: verum opinionis hujus defensores vel agnoscunt in Ecclesia veram moralem infallibilitatem, & ita incidunt in sextam opinionem mox referendam, vel omnem penitus denegandi obsequii prætextum Fidelibus eripere non videntur. Quippe, vel putant illi, singulari Spiritus sancti providentiæ & assistentiæ hoc dandum, quod nusquam contingat falsum esse de sensu Librorum Ecclesiae Judicium, vel humanæ dumtaxat industriæ. Si primum; velint nolint, veram admittunt Ecclesiae in causis ejusmodi inerrantiam, qua sit ut non tantum nusquam aberraret, sed neque possit aberrare: si postremum; hærebit ergo semper in animo scrupulus iste, an Ecclesia omnem industriam & diligentiam adhibuerit; an rectè Libri sensum sit affecta: uno verbo, nullum erit satis firmum & constans argumentum, quo viro pertinaci suadeas, eam in hoc vel illo Judicio reipsa non aberrasse; & ita videtur hæc sententia in hoc ipsum recidere incommodum, quod declinare tentabat.

Theologi illi omnes qui arbitrantur Ecclesiam in hujusmodi factis dogmaticis decipi posse, fatentur nihilominus Ecclesiae Libros aliquos damnanti ex disciplina obtemperandum esse, nec, quo tempore fervet controversia, cuiquam licitum, damnati Libri atrocium ac defensionem suscipere: licet postea cum sopita est contentio, & nullum est erroris vel schismatis periculum, licitum illud esse possit.

Sexta denique opinio, quam hic amplectimur, existimat, Ecclesiae de sensu propositionum vel Librorum judicanti Spiritum sanctum singulari ope & assistentiæ sic adesse, ut à vero deflectere nusquam illa possit: cujus proinde Judicio acquiescere tenentur Fideles, non silentio tantum, ut vocant, religioso, sed ex animi sententia, consensu & approbatione. Motivum igitur hujus assensus & interioris

D. Hen-
nebel.

nostræ adhesionis, est ipsamet suprema Ecclesiæ auctoritas. Nonnulli post Illustrissimum Peregrinum Archiepiscopum Parisiensem, fidem hanc appellant Ecclesiasticam, quæ media est, inter fidem simpliciter divinam, & simpliciter humanam: quemadmodum præcepta Ecclesiastica nec simpliciter divina, nec simpliciter humana dicuntur. His præmissis totam præsentem dissertationem duplici omnino Conclusionem absolvemus.

Prima exemplis & factis historicis demonstrabit, Ecclesiam usum perpetuo & constanti de sensu propositionum, Librorum & authorum decretorie semper pronuntiasse: imposita Fidelibus lege ut suo subscriberent Judicio, nisi pro hæreticis, aut hæreseos fautoribus haberi vellent, & anathemate percelli.

Secunda Conclusio demonstrabit 1. Ecclesiam accepisse à Christo auctoritatem judicandi de sensu seu doctrina propositionum, Librorum & authorum, ac Fideles ad suam subscribendam sententiam compellendi. 2. teneri Fideles acquiescere interna mentis ac judicii adhesionem, non solo, ut vocant, religioso silentio. 3. certum esse nec errori obnoxium hocce Judicium Ecclesiæ. Erit hæc utraque Conclusio adversus authores secundæ & tertiæ sententiæ.

AN ECCLESIA USU CONSTANTII AC perpetuo de sensu propositionum Librorum & authorum decretorie pronuntiaverit, juncta simul juris & facti questione; suoque Judicio subscribi voluerit à Fidelibus, atque renuentes velut hæreticos, aut hæreticorum fautores anathemate percussit.

CONCLUSIO.

Ecclesia usu constanti ac perpetuo de sensu propositionum, Librorum & authorum decretorie pronuntiavit, juncta simul juris & facti questione; suoque Judicio subscribi voluit à Fidelibus, atque renuentes velut hæreticos aut hæreticorum fautores anathemate percussit.

Probatur exemplis & factis historicis.

Author Apologiæ Monialium Portus Regii parte 4. fusiori stylo exempla hæc percurrit, quibus demonstrari quidem usum Ecclesiæ in Libris configendis, & compellendis ad subscriptionem Fidelibus non negat; verum ea cum Jansenii facto, & subscriptione Formularii ab Alexandro VII. imperata, nihil prorsus commune habere contendit: quia scilicet facta hæc vetera, quæ in exemplum vulgo proferruntur, clara erant ex sese, certa, de quibus nulla erat controversia, quibus ii tantum subscribere recusabant, qui vel hæresim tuebantur, vel hæreticis impensius favebant, factum vero Jansenii obscurum, implicatum, maxime controversum inter Orthodoxos, qui cum alienos se ab omni tuendo errore aperte profiteantur, compelli merito non possunt ad facti hujusmodi subscriptionem: Ecclesia enim facti subscriptionem nec imperavit unquam, nec Fideles eam exhibere tenentur, ait Author citatus, nisi cum tam certum illud est ac evidens, ut sine insigni mala fide, ac manifesta erroris suspitione negari non possit.

Atqui patebit historicis exemplis mox referendis. 1. vetera facta v. gr. Nestorii, Eutychetis, trium Capitulorum, & alia hujusmodi, quorum subscriptionem Ecclesia postulavit, obscura, & maxime in controversiam adducta fuisse, non tantum ab Hæreticis animo erroris, sed & ab Orthodoxis propensiori in authores aliquos ab errore excusandos voluntate. 2. Orthodoxos illos quamquam se ab omni erroris suspitione per apertam Catholicæ fidei professionem purgassent, ab Ecclesia tamen idcirco male exceptos fuisse, quod proscriptos Libros vel authores ab errore vindicare auderent: nec prius ad pacem admissos, quam Judicio Ecclesiæ de Libris vel authoribus sincera subscriptione acquievisent.

Quamquam vel in eo maxime peccat author citatus, quod existimet controversiam de facto aliquo inter Catholicos excitatam, legitimam causam esse

posse denegandi subscriptionem Ecclesiæ definitioni, eo quod factum illud multis dubium & incertum videatur. Si ita est; mutabit ergo semper Ecclesiæ de factis Judicium? quoties scilicet inquietis hominibus placebit facta ejusmodi in dubium & in disputationem adducere. Licebit ergo factum Arii, Nestorii, Eutychetis, & alia hujusce generis in scenam revocare, & vetera de illis Ecclesiæ Decreta recudere? Neque enim suis illa caruerunt, aut etiamnum carent defensoribus, qui obtinent sibi tam clara & certa hæc non videri, ac visa sunt Nicæno, Ephesino & Chalcedonensi Conciliis. Quam vero patentem ad omnem licentiam aditum istud aperiat; quantam in rem Christianam perturbationem ac confusionem inducat; quantum denique fanaticorum hominum deliriis, ac privato Novatorum nostrorum spiritui faveat, difficile non est intelligere.

At, reponit idem Apologiæ Author, tam certa fuere & manifesta vetera illa Arii, Nestorii, Eutychetis &c. facta, ut nonnisi mala fide insigni malitia negari potuerint, & impugnari de illis Ecclesiæ Judicium.

Fateor equidem, nonnisi mala fide negari illa potuisse: sed hujus malæ fidei certius non esse argumentum contendimus, quam quod adversaretur Judicio Ecclesiæ. Quod enim, quæso, esset? An rei ipsius evidentia? At præter quam quod infinitè pene sunt qui res ejusmodi per sese expendere & judicare certo non valent, live ex imperitia, live ex præoccupatæ mentis judicio, non omnibus profecto æqualiter affulget rei veritas; & quod tibi evidens ac certum, alteri obscurum & dubium videbitur. An privatum uniuscujusque judicium? At superbiæ & temeritatis est non ferendæ, tuum privatum antepone publico Ecclesiæ totius Judicio; ceterosque ad tuam sententiam velle adducere, cum ipse sententiæ Ecclesiæ accedere recuses. Præterea vero, tam varium est ac multiplex privatorum de factis ejusmodi judicium, ut si suum unicuique permittatur, nihil fixum ac certum futurum sit. Ex una igitur Ecclesiæ auctoritate atque Judicio haberi potest firma & certa tum sententiæ, tum obedientiæ nostræ regula; neque ulla à privatis obtendi unquam potest legitima ratio non obsequendi Decretis Ecclesiæ Libros vel authores spectantibus.

Atque hæc præmittenda erant, ad præoccupandam generalem & fere unicam Authoris Apologiæ responsionem ad omnia quæ prolaturi sumus exempla historica, ne sæpius eadem repetere teneamur. Ad rem nostram jam propius accedendum.

PRIMUM EXEMPLUM.

A damnatione Arii, Eusebii Nicomediensis & Theognis Nicæni Episcopi.

Duo continet exemplum istud: unum quod Arium ejusque damnationem, alterum vero quod spectat Libellum pœnitentiæ ab Eusebio & Theogni oblatum.

Circa primum hæc certa observanda.

1. Arium ejusque discipulos obscuris & ambiguis verbis errorem suum dolose involuisse, ac finxisse se perversum dumtaxat Paulum Samosatēni, vel Sabellii sensum vocis hujus *ὁμοῖος* excludere ac damnare. Ita significat Socrates L. 1. Historiæ: ita testantur passim SS. Athanasius, Hilarius & Epiphanius.

In Epistola quam Arius cum suis scripsit ad Alexandrum Episcopum Alexandrinum, quæ refertur à sancto Hilario Libro sexto de Trinitate circa initium, testatur dolosus ille, se *ὁμοῖος* propterea negare Filium, ne ut Valentinus prolacione Naturæ Patris commentatus est; nec sicut Manichæus partem unius substantiæ Patris Naturæ exposuit; nec sicut Sabellius, qui unionem dividit, ipsum dixit Filium quem & Patrem nec sicut Hieracas lucernam de lucerna, vel lampadem in duas partes, ipse quoque asserere videatur. Idem legere est in Epistola Eusebii Nicomediensis ad Paulinum Tyri, apud Theodoretum L. 1. Hist. c. 6. & in Epistola quam idem Arius scripsit ad Eusebium Nicomediensem apud eundem Theodoretum L. 1. c. 5. Persecutionem patimur, inquiebat, propterea quod dixerimus eum esse ex non extantibus: quod ideo diximus, quia nec pars Dei est, nec ex ulla subjecta materia. Quapropter eo impudentiæ pro-

P. 881. C.

P. 21. C.

Theod. p. 42. C. prorupit Arii temeritas, ut quamquam Patres Nicæni ad eas blasphemias exhorruissent, suasque sibi obturassent aures, Imperatori tamen Constantino etiam cum iuramento asseverare non erubuerit, *se minime sensisse ea, quorum causa ab Alexandro ejectus fuerat.* Ita refert S. Athanasius Epistola ad Serapionem, & Theodoretus L. 1. Hist. c. 14.

II. Synodum Nicænam vocis hujus *apostolicum* usum & Catholicam significationem ita consecrassent, ut sine suspitione erroris rejici amplius non potuerit. Pariter verba nomina blasphemiae plena quibus utebatur Arius, ejusque Librum, quem *Taliam* inscripserat, condemnasse, fidem certam facit tum Epistola Synodica Concilii Nicæni ad Ecclesiam Alexandrinam, apud Socratem L. 1. c. 9. tum Sozomenus L. 1. Hist. c. 21.

Tom. 2. Conc. p. 250. B. P. 23. B. C. III. Certum est Synodum Nicænam anathema pronuntiasse non tantum in errorem, sed & in ipsam Arii personam; id est, facti quæstionem simul cum jure definiisse. *Placuit, ajunt Patres Nicæni in citata Synodica Epistola. Concilium communibus suffragiis anathema denuntiare & ei ipsi & nefarie ejus opinioni, & verbis sententiisque execrabilibus quibus usus est ad Filium Dei blasphemias onerandum.* Et Socrates L. 1. c. 8. *Quam ob causam, inquit, Synodus Arium & omnes qui cum eo sentiebant, anathemate percussit.*

P. 27. A. Tom. 1. IV. Certum non minus est, Arii fautores, paucis exceptis, à Concilio compulsos, ut & fidei, & damnationi Arii subscriberent. Ita testatur oculatus testis Eustathius Antiochenus apud Theodoretum L. 1. Hist. c. 8. *»Ariani, inquit, metuentes ne tot Episcopis in unum congregatis ipsi Ecclesia ejicerentur, in medium profluentes, dogma quod improbatum fuerat, anathemate damnaverunt, & Libello qui unanimi omnium consensu conscriptus fuerat, propria manu subscripserunt.»* En illustre & antiquam subscriptionis ab Ecclesia impetratæ monumentum; cujus mentionem quoque facit sanctus Athanasius L. de Decretis, Synodi Nicænae p. 210. 211. & 212.

Apud Socrat. p. 43. D. Circa secundum, nempe Libellum pœnitentiæ Eusebii Nicomediensis & Theognis Nicæni, Socrates L. 1. c. 8. narrat Nicænae fidei ac damnationi Arii omnes consensisse Episcopos, quinque exceptis, inter quos erant duo mox appellati, quieam ob causam damnati sunt, & depositi à Concilio, in exilium vero missi ab Imperatore Constantino. Capite vero 14. narrat Eusebium & Theognim pœnitentia ductos Libellum Episcopis obtulisse, veniam & deprecantes, eorumque apud Principem implorantes gratiam. In eo Libello distinguunt illi duo Ariani Episcopi, (quod ad rem nostram attinet) factum à jure seu dogmate. Dogmati quidem se consensisse testantur, non vero facto id est, damnationi Arii, propterea quod eum putarent innocentem & immunem ab errore cujus accusatus fuerat. *»Significamus vobis, inquit, nos fidei quidem subscripsisse, anathematismo vero noluisse subscribere; non quod fidem reprehenderemus, sed quia minime credebamus illum quia accusatus fuerat ejusmodi esse, cum partim ex iis quæ ad nos per Litteras scripserat, partim ex ejus sermonibus in conspectu nostro habitis, compertum haberemus, illum talem non esse.*

Ibid. Occurrit hic primum à duobus Episcopis Arianis excogitata distinctio juris & facti, in gratiam quidem hæresiarchæ Arii: verum in contumeliam Ecclesiæ, à qua ejectus ille fuerat & proscriptus. Neque vero injuriam hanc sibi inferri impune tulit Ecclesia, sicut vel ipsi aperte significant hoc suo pœnitentiæ Libello dicti Episcopi: siquidem ad meliorem mentem reversi, ac pro certo habentes nunquam posse se in gratiam Ecclesiæ redire aut ab exilio revocari, nisi definitioni facti, hoc est, Arii damnationi consentirent, promittunt hoc suo Libello se in omnibus obsecuturos Concilii Decretis. *»Quod sit, inquit, sanctissimo vestro Concilio satisfactum fuerit, (ut reddit Valesius, vel ut alii) Quod si persuasum fuerit vestro Concilio Arium talem esse, qualis accusatus fuit, non repugnantes, sed consentientes iis quæ à vobis decreta sunt, etiam hoc Libello consensum nostrum confirmamus. Et paulo post: Si in conspectum vestrum nos venire patiemini, invenietis nos in omnibus concordēs Decretis, & Decretis vestris mordicus inhaerentes.»* Revocant igitur duo illi Episcopi (quantumcunque reclamet Author Apologiæ parte 4. c. 8. & 9.) priorem suam in Arium indulgentiam; revocant & suam in eo ab errore excusando contumaciam; atque in omnibus,

hoc est in quæstione tam facti quam juris, Nicæno Concilio concordēs se esse profitentur.

At, inquit Author Apologiæ, qua conscientia potuissent duo illi Episcopi obligare se ad dicendum Ario anathema, qui, si Libello fides, se ipsum ab errore jam purgaverat, ab exilio fuerat revocatus, & in gratiam atque communionem Ecclesiæ receptus; cuique proinde tunc anathema dici amplius non poterat?

Resp. tunc quidem temporis Episcopos illos anathema non dixisse Ario, neque etiam hoc suo Libello ipsi significant, sed ut maximam, quæ dari potest, erga Concilii Decreta significant suam obedientiam & reverentiam, suam priorem de Ario deponunt opinionem, eumque reipsa errasse, ac merito damnatum à Concilio agnoscunt, quamquam subinde correctus ille & emendatus supponatur.

Majorem difficultatem præferre videtur quod addit ibidem citatus Apologista, ut nempe totam hanc Socratis narrationem falsi, Libellum vero duorum Episcoporum suppositionis manifestæ redarguat.

I. Narrat Socrates duos illos Episcopos cum aliis tribus recusasse subscribere in Concilio, tum fidei definitioni, tum damnationi Arii; eamque ob causam illos à Concilio depositos, & ab Imperatore in exilium amandatos fuisse. Atque certissimis Veterum monumentis constat, omnes, solis exceptis Theona Marmaricæ, & Secundo Ptolemaidis Episcopis, Nicænae fidei & positioni Arii consensisse; atque non nisi post Concilium Eusebium Nicomediensem & Theognim Nicænum ob initam cum Arianis societatem in exilium pulsos fuisse. Ita testantur Patres ipsi Nicæni in Synodica Epistola apud Socratem. L. 1. c. 9. S. Athanasius L. de Decretis Synodi Nicænae pag. 210. 211. & 21. editionis Parisiensis postremæ, Eustathius Antiochenus apud Theodoretum L. 1. Hist. c. 7. & alii bene multi.

II. Supponit Libellus ille prætextus, Eusebium & Theognim in ipso Concilio damnatos ac depositos fuisse: atqui tamen ex testimoniis mox indicatis constat illud falsum esse.

III. Supponit Socrates Libellum oblatum fuisse Patribus in Concilio adhuc sedentibus: at pugnat istud cum Historiæ veritate. Uno enim & eodem anno Synodus Nicæna & initium & finem habuit; juxta Baronium ad annum Christi 325. n. 7. Episcopi autem illi Libellum obtulerunt in exilio adhuc detenti, quo tribus post Concilium mensibus multati fuerant, teste Philostorgio L. 1. c. 10. & à quo post tres annos fuerunt revocati, teste eodem L. 2. c. 7. id est, anno 328.

IV. Supponit Socrates & Libellus quem refert, Arium pœnitentiam ab ipsomet Nicæno Concilio in gratiam & communionem receptum: at licet ea in opinione fuerint S. Hieronymus & Rufinus, similitudine nominis alterius Arii decepti, reclamant & contradicunt Veteres omnes, S. Athanasius Apologia secunda; Patres Nicæni in citata Synodica Epistola; Concilium pariter Alexandrinum in sua quoque Synodica Epistola; Socrates L. 1. c. 8. Theodoretus L. 1. c. 7.

Respondeo satis firma non videri hæc monumenta, ut Libellum disjiciant à fide quam à tot sæculis apud omnes obtinuit.

Ad primum igitur, duo hic confundere videtur Author Apologiæ, quæ distingui debent, nempe Socratis narrationem, & supplicem duorum Episcoporum Libellum. Non renuimus lapsum esse Socratem, cum scripsit Eusebium & Theognim noluisse Concilio Nicæno subscribere, & eam ob causam depositos & in exilium missos, congregatis adhuc in Concilio Episcopis citata etenim testimonia repugnant. At si peccat in aliquo Historicus, ac sibi contrarius est, an idcirco Acta & Instrumenta publica quæ profert, in suspitionem falsi & suppositionis venire debent? Non profecto; nisi forte Instrumenta hæc manifestas præferrent suppositionis notas, qualem profecto non esse pœnitentiæ Libellum à Socrate relatum contendimus. Libellus enim ille non supponit, sicut Socrates, duos illos Episcopos fuisse à Concilio depositos, & eo adhuc stante in exilium pulsos. Quid enim ajunt in eo dicti Episcopi? *Dudum, inquit, à pietate vestra damnati.* Istud vero, *dudum*, intelligi non immerito potest de tempore subsequente Concilium: tribus scilicet post Concilium mensibus, juxta Philostorgium, damnati illi

Tom. 2.
Conc. p.
542. C. D.
Ibid. p.
283. A. B.

illi sunt in alio Concilio, sicut conjicit doctissimus Valesius in suis notis ad Caput 14. L. 1. Historiæ Socratis Causam damnationis istam refert Synodus Alexandrina an. 339. in sua Synodica Epistola. « Propter, inquit, eorum impietatem, & communionem cum Arianis à Nicæno Concilio reprobata. » Exilii vero causam exponit Constantinus in sua ad Nicomedienſes Epistola: Ipse, inquit Imperator, quosdam Alexandrinos qui à fide nostra defecerant, huc mihi jufferam, quando quidem eorum opera diffidii flamma incensa erant. Sed illi honesti bonique scilicet Episcopi, (Eusebius & Theognis) quos vera Concilii dijudicatio ad poenitentiam agendam reservaverat, non solum eos admiserunt ad se, & secum tuto collocarunt, verum etiam illorum depravatis moribus communicarunt. Quomobrem ingratos istos aliquo pacto puniendos esse censeui, & jussi, ut à suis abrepti Sedibus longissime relegarentur. Conjicere igitur merito possumus, duos illos Episcopos, metu exilii, facto animo tum fidei, tum Arii depositioni subscripsisse in Concilio; quo soluto, initia rursus cum Arianis societate, & excogitata distinctione juris & facti, si ei occultus insidiator esse, atque eam ob causam damnatos & in exilium pulsos, in quo per tres annos detenti sunt, quo temporis intervallo Arius cantata palinodia revocatus est; atque communioni restitutus.

Inde patet falso supponi Libellum hunc Patribus in Concilio Nicæno adhuc sedentibus oblatum fuisse: falso non minus supponi Arium poenitentem ab eodem Concilio receptum. Nihil igitur continet Libellus à Socrate relatus, quod non possit recte conciliari cum veteribus Historiarum monumentis.

SECUNDUM EXEMPLUM.

Adammatione Librorum Origenis.

Variam Origenis fortunam, ac diversa de illo Scriptorum judicia qui plenius nosse desideraverit, legat eruditus Illustrissimi Inetii Dissertationes. Præsenti causæ nostræ tria observasse sufficiat.

Primum, de sensu Librorum Origenis multum & diu disputatum, aliis orthodoxorum, aliis hæreticorum sensum affingentibus: quo tamen non obstante conflictu, Ecclesia Libros Origenis proscripsit, atque à Fidelium manibus eripuit, detecta ac rejecta prava illorum doctrina, quod præsertim in Concilio generali V. contigit.

Secundum, compulsos fuisse Origenis patronos ad subscribendam de eo Ecclesiæ sententiam.

Tertium, vel eo ipso errorum Origenis suspectos male audiisse, qui tamen errores illos in se ipsis rejicerent, ab illis purgare Origenem contra Judicium Ecclesiæ præsumebant.

Primum qui negaverit, sed plane hospitem & peregrinum in historia Origenis probaverit. Vel ipse Origenes Hom. 25. in Leviticum & in Epistola ad amicos Alexandrinos, apud S. Hieronymum Apolog. secunda contra Rufinum: conqueritur sibi falsitas ab invidis & calumniatoribus impositas opiniones, ac viciatos ab Hæreticis Libros suos.

Nemo præterea ignorat quam diversa fuerint de Libris & doctrina Origenis judicia, Eusebii, Didymi, Rufini, Epiphani, Hieronymi, &c. Eusebius Ariano, Didymus Catholico sensu exponit quæ de Trinitate scripsit, teste S. Hieronymo L. 2. Apolog. contra Rufinum, « Doctissimus Eusebius, inquit, nihil aliud agit, nisi ut Origenem suæ ostendat fidei, id est Arianae perfidia. » Cum vero Rufinus loca hæc eadem apud Origenem mala Hæreticorum fraude induta contenderet, verisimile id non videri probat sanctus Doctor, eo quod Didymus ea sensu Catholico exponere tentaverit: « Non negavit, inquit, ab Origene scripta, quæ scripta sunt, sed nos simplices homines non posse intelligere quæ dicuntur, & quo sensu in bonam partem accipi debeant, persuadere conatur. » Hunc porro Didymi conatum improbat sanctus Doctor eodem Libro, Casso, inquit, labore conatur alienum errorem defendere. Improbat pariter Rufinum alios, qui errores Origenis rejiciebant in eos qui Libros ipsius interpolaverant: « Hac enim, inquit, defensionis perturbatione, ac Marcion, nec Manichæus, nec Arius, nec Eunomius accusari poterunt: quia quidquid nos ab his impie dictum objecerimus, discipuli respondebunt,

non à magistris suis ita editum, sed ab inimicis velle violatum.

Non deerant quoque qui ad excusandum Origenem causabantur eum non assertive, nec dogmatice, sed dubitando tantum & inquirendo multa dixisse. Hoc ipsum de se affirmavit aliquando Origenes, teste S. Hieronymo Epistola ad avium n. 59. Hæc, inquit loquens de metempsychosi Pythagoræ, juxta nostram sententiam non sunt dogmata, sed quæstia tantum atque projecta, ne penitus intractata viderentur.

Denique sanctus Augustinus L. de hæresibus c. 43. narrat multos defensores Origenis fidem ejus ab errore contra Trinitatem vindicasse; quos tamen apologistas ferre non potuit S. Hieronymus. Unde celebrem sub nomine Pamphili Martyris vulgatam Origeni Apologiam, sancto huic Martyri abjudicat, & Eusebio alteri restituit: quamquam etsi à Martyre elaborata illa fuisset, sanguine suo maculam hanc subinde expiasset, addit idem sanctus Doctor in Epistola ad Pammachium & Oceanum.

Atqui tamen Ecclesia attendens ad sensum erroneum verbis Librorum Origenis expressum, Libros illos toto terrarum orbe damnavit, ait S. Hieronymus L. 3. Apol. contra Rufinum; & ne à Fidelibus legerentur, prohibuit, testibus Socrate L. 6. c. 7. & 10 Sozomeneo L. 8. c. 14. S. Hieronymo Epistola ad Tranquillum 56. alias 76. Anastasio S. Pontifice in Epistola ad Joannem Hierosolymitanum, ubi sibi gratulatur Imperatorem Decretis à manibus Fidelium ereptos illos Origenis Libros; Severo Sulpicio Dialogo 1. & ante ipsos Pamphilo in Apologia. Ipse denique Justinianus Imperator in Tractatu seu Epistola ad Mennam, quam Liberato teste c. 23. Breviarii, Vigilius. S. Pontifex cæterique Episcopi approbarunt, anathema dixit « Origeni ejusque doctrinæ, & ei omni qui eam ullo modo quocunque tempore tueri præsumit. » Quod anathema ratum habuere & confirmavere Synodus V. generalis Collatione 8. sexta etiam generalis, Actione 17. & 18. septima denique, Actione 1. 3. & 7.

Secundum, nempe ad præcavendam omnem fraudem & erroris suspicionem, ad subscribendam damnationem errorum & Librorum Origenis compulsos fuisse ipsius discipulos, patet duplici illustri testimonio, S. Hieronymi, & Justiniani Imperatoris.

Sanctus Hieronymus Epistola ad Pammachium & Oceanum, recensens varia defensorum Origenis subterfugia, « Hoc, inquit, vel maxime cavent, ne quando contra authorem suum eorum scripta steneantur. Facile dicunt cum juramento, quod postea alio solvant perjurio. Ad subscriptionem mergiverantur quærantque suffugia. Si quando videri coperint, & aut subscribendum eis fuerit, aut exeundum de Ecclesia, miras Strophas videas. Sic verba temperant; sic ordinem vertunt, & ambigua quæque concinnant &c. Audis aut subscribendum fuisse damnationi Origenis, aut exeundum de Ecclesia.

Justinianus Imperator in citata ad Mennam Epistola verius finem, jubet 1. ut convocentur Episcopi & Monasteriorum Præfecti. 2. ut illi omnes damnatis in Origene Capitulis dicant anathema: « Omnibus, inquit, prædicandum est, ne omnino quisquam audeat talem hæreticum aut ejus expositiones defendere, sed eas unusquisque ex toto animo & tota cogitatione oderit & aversetur, & anathematiset, ut à Christiana traditione alienas, & simpliciorum animabus gravem afferentes luem & pestem. » 3. mandat ne quis imposterum ordinetur Episcopus aut Monasteriorum Præfectus, nisi prius subscriberit damnationi Origenis, eumque sicut & alios Hæreticos, anathemate damnaverit. Ut & ipsi, inquit, subscriptione propria anathematisent Origenem scelestaque ejus dogmata. Ita certe actum olim erga perversos Libros & eorum authores, quantumcumque de eorum mente variis studiis hinc & inde disputaretur; quibus controversiis finem imponere tandem debet Ecclesiæ de Libris hujusmodi Judicium.

Tertium denique, male audiisse defensores Origenis, etsi erroris ipsi falso, ut putabant, affectos rejicerent.

Patet 1. ex Posthuminiano apud Severum Sulpitium Dialogo 1. ubi peregrinationis suæ diarium quoddam exponens, narrat dissidia Alexandriae turbata inter Episcopos & Monachos Nistriæ, occasione Librorum Origenis. « Septem die, inquit, Alexan-

Ibid. p. 763.

Ibid. p. 348.

Tom. 5.
Conc. p. 778.
Ibid. p. 679. B.T. 4. par. 2
p. 343.

Ibid. p. 344.

Tom. 5.
Conc. p. 670. E.

Ib. C. D.

Bib. PP. Alexandriam pervenimus, ubi fœda inter Episcopos atque Monachos certamina gerebantur, ex ea occasione, quia congregati sæpius in unum Sacerdotes frequentibus decrevisse Synodis videbantur, ut ne quis Origenis Libros legeret aut haberet... quia in illis Libris Episcopi quæ in infamius scripta memorabant, quæ assertores ejus (*id est defensores Origenis*) defendere non audebant, sed fraudulentè inserta dicebant; atque adeo propter illa, cætera quæ recta sunt, prohibenda non esse. Illi ergo Monachi personam Origenis, non ejus pervertitam tuebantur doctrinam: atqui tamen narrat ibidem Posthuminianus, reprehensos illos ab Episcopis fuisse ac dure exceptos, atque omnes indiscriminatim Libros Origenis ex eorum manibus excisos: Quia, inquit Episcopi, satis superque sufficerent Libri alii quos Ecclesia recepisset; atque respuendam penitus lectionem, quæ plus esset nocitura insipientibus, quam sapientibus profutura. Addit ibidem idem Author, se non autum fuisse suum de hoc dissidio interponere iudicium; nihilominus videri sibi, debuisse Monachos illos Episcoporum Decretis obtemperare. Ea igitur tantum de causa Monachi illi male audierunt, & dure sunt excepti ab Episcopis, quod, posthabito Ecclesiæ Judicio, Libros Origenis retinerent, legerent, & ab erroribus immunes esse contenderent.

Patet 2. ex iis quæ Constantinopoli contingere, narrante Socrate Lib. 6. cap. 9. & Sozomeno L. 8. cap. 12. & 13. Scilicet cum suis Monasteriis expulsi Monachi, inter quos erant præcipui germani fratres, qui ob proceritatem corporis Longi vocabantur, ait Socrates L. 6. cap. 7. Constantinopolim ad S. Chrysostomum confugissent, honorifice & perhumane ab ipso excepti sunt, ad communionem quidem precum admissi, non vero ad participationem Sacramentorum: hacque prudenti æconomia usus est sanctus Doctor, quia eos nec plane innoxios conjiciebat, cum fuissent ab Episcopis damnati, nec etiam hæreticos, cum omnem, Palladio teste, damnarent hæresim. Illi ergo Monachi vel ea tantum de causa à participatione Sacramentorum exclusi sunt à sancto Chrysostomo, quod Episcoporum Decretis obfisterent, Librosque Origenis damnatos & retinerent, & vindicarent ab errore.

Patet 3. ex S. Hieronymo Epistola ad Pammachium & Marcellum alias 78. nunc 78. ubi non dissimulat inter defensores Origenis plures fuisse qui ejus duntaxat personæ, non erroribus, quos negabant ipsius esse, faverent. En, inquit, Papa Theophilus tota Origenem arguit libertate hæreticum esse, nec illi (ejus defensores) dicta defendunt, sed fingunt ab Hæreticis immutata, multorumque dicunt Libros similiter depravatos; ut illum non sua fide, sed aliorum iuvantur erroribus. Ejusmodi vero defensores Origenis suspectos fuisse errorum ipsius, significat idem S. Doctor Epist. 65. nunc 41. ad Pamm. & Oceanum: Ceterorum, inquit, vitia de Libris suis (Origenis) ad hoc tantum excerpitis, ut hujus defendatis errorem. Origenem sic fertis in cælum, ut eum nihil errasse dicatis. Ibidem ait tam odiosum extitisse nomen Origenis, atque tam malam ejus defensoribus aspersam esse famam, ut à centum & quinquaginta annis, ex quo Tyri mortuus fuerat Origenes, nemo ausus fuerit latino sermone reddere Libros ipsius de Resurrectione, de Principiis &c. Quis, inquit, per infame opus se ipsum voluit infamari?

Denique Baronis, quem perpetuo nobis opponunt adversarii, ad annum Christi 256. n. 40. temeritatis arguit eos omnes, qui contra Judicium Ecclesiæ Origenem ab omni errore purgare conantur. Verba inferius referemus.

Dices 1. cum Authore Apologiæ parte 4. c. 15. Illi Nistriæ Monachi erroribus Origenis reipsa adhærebant, teste Theophilo in Epistola ad S. Hieronymum: mirum igitur esse non debet quod tam dure exagitati fuerint ab Episcopis.

Resp. aliquos quidem Monachos erroribus Origenis adhæsisse, de quibus Theophilus, Epiphanius, & alii; non vero omnes: erant enim multi, qui rejectis erroribus Origeni affectis, idcirco tantum reprehensi sunt, quod purum ab illis esse Origenem contenderent, de quibus loquuntur adducta testimonia.

Dices 2. cum eodem: Qui volebant Scripta Origenis aut vitiosa fuisse ab Hæreticis, ut Rufinus; aut in Catholicum sensum posse ea quæ de SS.

Trinitate scripsit, adduci, ut Didymus, qui certe ait S. Hieronymus Apol. adv. Rufin. Libro 2. in Trinitate Catholicus est, ii propterea nulla leguntur censura Ecclesiastica perstricti; sed hoc unum ab illis postulabatur, ut missa facti quæstione, errores ipsos, qui Origenis esse dicebantur, in se ipsis damnaverent. Quid mihi, inquit S. Hieronymus alloquens Joannem Hierosolymitanum, Epistola 38. alias 61. longo sermone & laciniosis periodis Arianum te non esse demonstras? Aut nega hoc dixisse eum, qui arguitur; aut si locutus est talia, damna, quia dixit.

Rufinum pariter alloquens Lib. 1. Apol. Si non es, inquit, Origenistes vel non fuisti, credo juranti. Si fuisti, suscipio pœnitentem S. igitur Hieronymus non exigit aut à Rufino, aut à Joanne Hierosolymitano ut subscriberent quæstioni facti; id est, sibi persuaderent Origenem revera reum esse errorum quorum accusatus fuerat, sed dumtaxat ut errores illos aperte damnaverent, quod viro Catholico satis esse debet.

Resp. 1. duas hic distinguere debere quæstiones valde diversas. Prima, utrum hic vel ille Liber sit hujus vel illius authoris, integer & sincerus, an vitiatum & interpolatum. Secunda, quis sit illius Libri, à quoque tandem scriptus fuerit sensus, quæ doctrina. Prima quæstio est facti puri, simplicis, & merè, ut vocant, personalis, quam supponit Ecclesia, non definit, & in qua falli absolute potest, & fallere, cum pendeat ex testimonio hominum. Ea de causa reprehensus non est Rufinus, quod assereret manu adultera errores intrusos fuisse in Libris Origenis, sed quod eos latino sermone reddendo, approbasset, & suos veluti fecisset. Altera verò quæstio propriè juris est, seu ad dogma pertinet, de qua decretoriè pronuntiat Ecclesia, nec patitur alium Libris sensum affingi, ab eo quem ipsa Judicio suo vel probavit, vel damnavit: nec alia ratione excusandus venit Didymus propter Catholicum sensum Origeni circa Trinitatem affectum, quam quod tunc temporis nullo publico Ecclesiæ Judicio notata fuisset Origenis de Trinitate doctrina. Unde in utramque partem de ipsius sensu liberè disputatum fuisse observat S. Augustinus Lib. de hæresibus cap. 43. Verum, pergit ibidem sanctus Doctor, alia sunt ejusdem dogmata, quæ Ecclesia omnino non recipit, in quibus nec ipsum falsò arguit nec potest à suis defensoribus excusari. Et verò ipsemet Origenes errorem suum fatetur, dum veniam pro eo postulat in Epistola ad S. Pontificem Fabianum, teste S. Hieronymo in Epistola ad Pammachium n. 65. Pœnitentiam agit, inquit, cur talia scripserit; & causas temeritatis in Ambrosium refert, quod secreto edita in publicum protulerit. Merito igitur damnatus est Didymus, ait idem S. Hieronymus Lib. 2. Apol. contra Rufinum c. 4. quia in aliis dogmatibus in Origenis scita concedit; & quod omnes Ecclesia reprobant, Catholicè & piè & dictum esse defendit.

Resp. 2. totam disputationem S. Hieronymi cum Rufino & Joanne Hierosolymitano de jure seu dogmate potissimum fuisse, hoc est, utrum talis doctrina, quæ dicebatur esse Origenis, sana foret, an erronea. Cum verò intelligeret S. Doctor, illos doctrinam hanc velut sanam & orthodoxam tueri, meritò, relicta facti quæstione, totum se ad jus seu dogma convertit, & ab illis postulat, ut aperte errores illos rejicerent, sive sint Origenis, sive cujuslibet alterius authoris. Præterea cum tota facti quæstio volveretur de mente seu doctrina Origenis circa Trinitatem, de qua nihil pronuntiaverat Ecclesia, mirum esse non debet, quod S. Hieronymus nec Rufinum, nec Joannem Hierosolymitanum adegerit ut agnoscerent eo in capite revera errasse Origenem.

TERTIUM EXEMPLUM.

A damnatione Pelagii & Cælestii.

Duo ad rem nostram accommodata ex hoc facto inferimus.

Primum: Pelagium, mirum fallendi & dissimulandi artificem, quamquam errorem suum Catholicis in speciem verbis obvelaret, quamquam aut negaret sua esse, quæ ejus nomine circumferebantur Scripta, aut contenderet orthodoxa, compulsus tamen ab Ecclesia fuisse, erroneum, quem ipsa in iis detexerat, sensum damnare.

Secun-

Secundum: Qui erroris Pelagiani suspecti erant, vel ab illo conversi redibant ad Ecclesiam, coactos fuisse subscribere damnationi non erroris tantum, sed etiam authorum ipsius.

To. 10. p. 246. F. *Quantum ad primum: S. Augustinus. L. de Gratia*
 Ibid. *Christi. 37. ait se Pelagii Epistolam ad Demetriadem*
 Ibid. p. 192. A. *legisse mihi, inquit, pene persuaserat hanc illam gratiam,*
 Ibid. p. 109. C. *de qua questio est, confiteri: tanta nimirum erat arte ad*
 Ibid. p. 207. C. *fraudem composita. Sub ambigua, pergit S. Doctor, ge-*
neralitate quid sentiret abscondens, gratia vocabulo frangens
invidiam, offensionemque declinans. Lib. de gestis Pelagii
c. 1. cum Pelagio fuisset obiectum, in quodam Libro
eum dixisse, non posse esse sine peccato nisi qui legis scientiam
habuerint; Ego quidem, reposuit ille. hoc dixit, sed non sicut
illi intelligunt. Cap. 14. ad aliam objectionem pariter re-
ponit: dictum illud quidem a nobis, sed maligne & imperite
reprehendunt. Cap. 13. cum aliqua ex Cælestino de-
 Ibid. p. 208. C. *prompta capitula Pelagio objicerentur, Magis, inquit*
S. Augustinus, secundum sensum quam secundum verba,
 Ibid. p. 215. D. *respondit Pelagius; Hæc utrum Cælestii sunt, ipsi viderint*
qui dicunt ea esse Cælestii; ego vero nunquam sic tenui. Et ite-
rum c. 19. Dico, inquit, quia hæc non sunt mea, pro quibus
satisfactionem non debeo: quæ vero mea esse confessus sum,
hæc recta esse affirmo.

To. 2. p. 642. A. *Ipsæ pariter Innocentius I. in Epistola ad quinque*
 T. 10. p. 27. 5. A. *Episcopos, apud sanctum Augustinum n. 183. & L. de*
peccato originali c. 9. varias illas Pelagii artes & do-
los recensens, «Obiecta, inquit, ille partim vitando
suppressit, partim multa in se verba retorquendo to-
ta obscuritate confudit, aliqua magis falsis argumen-
tis, quam vera ratione, purgavit, negando alia, alia
falsa interpretatione vertendo.» His artibus Patribus
Palæstinis versipellis ille imposuit, eorumque censuræ
se subduxit.

Ex quibus patet Pelagium de sensu scriptorum suorum litigasse quem plane Catholicum esse contendebat. Inde est quod Nestorius scribens ad Cælestinum S. Pontificem asserit Pelagianos maxime conquestos fuisse de impositis sibi per calumniam erroribus.

Atqui tamen Ecclesia perversum Libri Pelagii sensum reprehendit & damnavit, sicut testatur Innoc. I. Epistola 183. inter Augustinianos n. 5. «Librum, inquit, qui ejus esse diceretur, evolvimus. in quo multa contra Dei gratiam legimus esse conscripta, multa blasphema, nihil quod placeret, & nihil penitus quod non penitus displiceret, a quovis damnandum atque calcandum... Anathematizet ergo ista quæ sensit &c.» Innocentii judicio acquiescunt 214. Episcopi in Conc. Africano an. 417. & omnes per orbem sparsæ Ecclesiæ.

Imo compulsi sunt Pelagius & Cælestius non quidem pro suis agnoscere Libris, quos negabant suos esse, (istud enim pertinet, ut diximus, ad questionem facti mere personalis) sed damnare illorum Librorum, cujuscunque tandem forent, doctrinam. Ita multis in locis refert S. Augustinus. L. de gestis Pelagii c. 6. interrogatus Pelagius in Synodo Palæstina, utrum scripsisset, posse hominem esse sine peccato, negavit. Quo audito, Synodus dixit: Quoniam negas te alia scripsisse, anathematizas eos qui sic tenent? Pelagius respondit: Anathematizo. Etc. 11. rursus ad satisfactionem sanctæ Synodi, Anathematizo illos qui sic tenent, aut aliquando tenuerunt. Et Epistola Aurelii ad Innoc. I. inter Augustinianas 177. alias 195. n. 7. Si autem, inquit, hunc esse suum Librum negat, aut eadem in Libro loca, non contendimus: anathematizet ea. Et n. 15. Anathematizet Pelagius Scripta sua... aut si ea esse negat, aut Scriptis ab inimicis suis dicit immissa quæ sua esse negat, anathematizet, ea tamen & damnet. Inde est quod Africani Episcopi observant satis non esse, quod Cælestinus promiserit se Innocentii Epistolis generatim consensurum, sed adhuc necesse esse, ut aperte damnet quæ in suo Libello male posuerat. Ita refert S. Aug. L. 2. ad Bonifacium c. 3.

At, inquit, compulsus non fuit ab Ecclesia Pelagius, ut fateretur & crederet, hoc vel illud scriptum, aut dogma Cælestii esse.

Fateor, quia nempe Cælestius ipse negabat, aut suum esse Librum, aut in eo contineri quod obiciebatur. Verum compulsus est uterque damnare perversum sensum, seu erroneam doctrinam, quæ in hoc Libro exprimebatur, imò & Librum ipsam, & autores, quicunque tandem forent, tum Libri, tum doctrinæ.

Secundum, quod ex hoc Pelagii & Cælestii facto colligimus, nempe eos qui vel suspecti erant erroris,

vel ad Ecclesiam redibant, compulso fuisse subscribere damnationi non tantum erroris Pelagii, sed etiam ipsius personæ.

Probat 1. ex Commonitorio Mercatoris c. 3. Hæc omnia, inquit, superscripta capitula continent illa beata memoria Episcopi Zozimi Epistola, quæ dicitur Tractoria, quæ Cælestius Pelagiusque damnati sunt; quæ & Constantinopolim, & per totum Orbem missa subscriptionibus SS. Patrum est roborata: cui Julianus, & reliqui complices ejus subscribere detraherentes... non solum Imperialibus Legibus, sed & Sacerdotalibus Statutis depositi atque exautorati, ex omni Italia deturbati sunt. Ex verò adversus Pelagianos nonnulla prodierunt Imperatorum Edicta, inter quæ istud est Honorii ad Aurelium Carthaginensem datum an. 419. quo jubet, ut qui Pelagii & Cælestii damnationi subscribere recusarent Episcopi, deponerentur, & communionem in perpetuum privarentur. Ita testatur Aurelius in Epistola ad universos Episcopos per Byzacenam & Arzulitanam Provinciam constitutos. Rationem hujus subscriptionis ibidem subjicit: Ut nihil, inquit, omnino sit, unde ullius dissimulationis vel negligentia, vel occultæ forsitan pravitatis aliqua videatur merito remansisse suspicio.

In Concilio Arausicano II. an. 529. multis Canonibus proscripti sunt Pelagianorum errores, atqui ipsis opposita veritas Catholica confirmata. In fine autem sic Patres loquuntur: Et quia definitionem antiquorum Patrum, nostramque, quæ superscripta est, non solum Religiosis, sed etiam laicis medicamentum esse & desideramus & cupimus; placuit ut eam etiam & illustres ac magnifici viri, qui nobiscum ad præfatam festivitatem convenerunt, propria manu subscriberent.

Probat 2. ex S. Leone Epistola ad Episcopum Aquileensem 6. alias 86. quæ est de Pelagianis in communionem recipiendis. «Damnant, inquit, apertis professionibus sui superbi erroris autores, & quidquid in doctrina eorum universalis Ecclesia exhorruit, detestantur; omniaque Decreta Synodalia quæ ad excisionem hujus hæreseos Apostolicæ Sedis confirmavit auctoritas, amplecti se, & in omnibus approbare, plenius & apertius, ac propria manu subscriptis professionibus eloquantur. Nihil in verbis eorum obscurum, nihil inveniatur ambiguum.» Et in Epistola ad Septimum 7. alias 85. «Saluberrimum est, inquit, & spiritualis medicinæ utilitate plenissimum, ut sive Presbyteri sive Diaconi, sive alii cujuslibet ordinis Clerici, qui se correctos videri volunt, errorem suum, & ipsos erroris autores damnari a se sine ambiguitate fateantur.» Igitur ad præcavendam erroris suspicionem, in qua neminem patientem esse permittit S. Hieronymus Epistola ad Pammachium, necessaria est subscriptio damnationi erroris & authorum ipsius.

QUARTUM EXEMPLUM.

A damnatione Nestorii.

Totum Nestorianæ impietatis virus in eo veluti collectum latebat, quod negaret B. Virginem, Θεοτόκον, Deiparam. Inde enim sequitur 1. Christum non esse verè & per substantiam Deum, sed per gratiam dumtaxat & assistentem seu inhabitantem tanquam in templo divinitatem. 2. moralem esse, non physicam & hypostaticam in Christo unionem divinitatis cum humanitate. 3. non unam esse in Christo personam, sed duas; non unum, sed duos Christos; quæ totidem impii erroris capita in Nestorio reipsa damnavit Ecclesia universa, omnesque ejus defensores adduxit ad subscribendam damnationem tum erroris, tum personæ Nestorii.

Ita est, respondet author Apologiæ c. 19. 20. & 21. at Nestorii error tam evidens erat, certus & manifestus, ut de eo dubium non esse, neque sine amentia, mala fide & animo Catholicæ veritati infenso negari posset.

Demonstramus è contra 1. de mente & sensu Nestorii obscuro & implicato diu multumque, ad schisma usque, certatum ab iis qui eum in verbis dumtaxat incaute lapsum contendebant, non in fide; quem idcirco immerito ab Ephesina Synodo errore facti damnatum affirmabant, ejus scilicet sensu non satis cognito & explorato. 2. demonstramus Joannem Antiochenum & alios nullos Nestorii patronos, quamquam se ab omni erroris suspicionem per apertam fidei Ephesinæ professionem purgassent, non prius tamen

tamen ad pacem & communionem Ecclesiæ admisso fuisse, quam Nestorii damnationi & depositioni consensisset.

Prius facile demonstratur, tum ex ipsomet Nestorio, tum ex defensoribus ipsius.

P. 688.

Nestorius in Epistola ad Joannem Antiochenum, quæ extat c. 3. Synodici apud Baluzium in nova Conciliorum Collectione, & Christianum Lupum, declarat. I. se pacis causa ad sedandas contentiones inter suos Clericos exortas, nomen *Christiparæ* substituisse in locum *Deiparæ*. 2. se non obstare quin B. Virgo dicatur *Deipara*, pio & Catholico sensu, excludendo scilicet pravam sensum Apollinaris & Arii, quem unum dolosus ille se averfari fingeat.

Sermone 5. n. 4. ait, apud se nullam esse de voce *θεοτόκος* invidiam modo B. Virgo Dea non dicatur. *Δι-*

Apud
M. Mer.
part. 2.
p. 30.
Ibid. p.
80.

xi jam sapius, ait, si quis inter vos simplicior, sive inter quoscumque alios voce hac *θεοτόκος* gaudet, apud me nulla est de voce insidia, tantum ne Virginem faciat Deam. Et Epistola tertia ad Cælestinum n. 2. Ego autem, inquit, & hanc quidem vocem, quæ est *θεοτόκος*, nisi secundum Apollinaris & Arii furorem ad confusionem naturarum proferatur, volentibus dicere non resisto. Et Sermone 13. n. 7. Etiam nunc, ait, evidentiore sermone summa voce proclamo, quoniam S. Virgo & Dei est & hominis genetrix.

Ibid. p.
94.

Sermone 12. n. 2. Paulum Samosatenum exagitat, quod à Christo separaverit divinitatem ab ejus humanitate inseparabilem. In stupore remaneat dentium Paulus Samosatenus, inquit, qui nobis Dominicam humanitatem nudam à deitate delirat, qui solam, præter divinitatem fabulatur hanc, quæ semper conjuncta est atque connexa.

Ibid. p.
85.

Sermone 2. unum dumtaxat Christum videtur agnoscere. Christus, inquit, secundum quod est Christus, indivisus est; & filius, secundum quod est filius, indivisus est. Non enim habemus duos Christos vel duos filios.

Tom. 3.
Conc. p.
224. C.
D.

Epistola 2. ad S. Cyrillum (1. parte Conc. Ephesini) In eo, inquit, laudo quod distinctionem naturarum secundum divinitatis & humanitatis rationem, harumque in una persona conjunctionem prædicat, quodque Deum Verbum altero ex muliere ortu minime indignisse affirmas.

Baluz.
Collect.
Conc. p.
694. &
695.

Denique cap. 6. Synodici conqueritur Nestorius depravata & interpolata fuisse Scripta sua; & verba quæ disjuncta erant, maligne sic unita & composita simul fuisse, ut contra mentem suam perversum omnino sensum redderent.

Atque toties repetita hæc Nestorii declaratio, quamquam dolosa & mendax, multis tamen occasionem dare potuit, ut revera dedit, existimandi bono & simplici animo eum, sin minus in verbis castigatum, in fide saltem purum & orthodoxum.

Et re ipsa multi hac opinionem ducti, ejus patrocini-um ac defensionem amplexi sunt.

Tom. 3.
Conc. p.
392. D.

Joannes Antiochenus inter cæteros fervidus Nestorii patronus, in Epistola ad ipsum data (par. 1. Conc. Ephes.) Urinelligo, inquit, non infrequenter multi ex te audierunt, quod ipsam vocem, (*θεοτόκος*) non piam vocis notionem averferis. Ibidem persuadere ipsi conatur, ne vocem ipsam rejiciat. Quid in gratiam Nestorii fecerit Joannes Antiochenus, notius est, quam ut hic repetere opus sit.

Ibid. p.
384.

Acacius Beroensis Episcopus in Epistola ad S. Cyrillum 1. parte Concilii Ephes. fatetur quidem Nestorio vocem male elapsam, quæ deberet emendari, ac contendit sanum & Catholicum esse ipsius sensum, idque à pluribus testibus ita confirmari asserit. Exemplum ibidem adducit Paulini Antiocheni, qui tametsi pertimesceret tres dicere in Deo hypostases, re tamen ipsa à fide Catholica non dissentiebat.

Baluz.
Collect.
Conc. p.
819.

Eutherus Thyanensis & Helladius Tharsensis scribentes ad Sixtum S. P. (cap. 117. Synodici) conqueruntur verba Nestorii in sensum ab ejus mente planè alienum distorta fuisse.

Theodoretus ægrè admodum, ut notum est, adduci potuit ut subscriberet sententiæ in Nestorium pronuntiata, quem existimabat immunem ab errore, cuius fuerat accusatus; atque S. Cyrillo Alexandrino graviter succensuit, quod inter condiciones pacis exigeret ut anathema Nestorio indiscretè diceret; & Joanni Antiocheno, quod eam tandem admisisset. «Exigit autem Cyrillus ait Theodoretus scribens ad Andream Samosatenum Episcopum, subscriptionem factæ dudum damnationis, & ut anathematizetur S. Episcopi dogma Nestorii. Scit autem vestra Sanctitas, quod si quis indiscretè doctrinam anathematizet ejusdem sanctissimi & venerabilis Episcopi, idem est,

Tournellii Tomi II. P. I. De Ecclesia.

»ac si pietatem anathematizare videatur. Et postea: «Existimo præ omnibus maximè satisfactum esse domino meo sanctissimo & venerando Joanni Episcopo, quod nullatenus acquiescam in damnationem domini mei sanctissimi & venerandi Nestorii Episcopi præbere consensum. Et in Epistola ad ipsum Nestorium: His autem, inquit, quæ contrariam venerationem injustè atque iniquè patrata sunt, nec si mihi utramque manum quis abscinderet, potero præbere consensum.

Socrates Lib. 7. cap. 32. ait tantam altercationem ac tantum tumultum de sensu Nestorii excitatum fuisse, ut generali opus fuerit Concilio. Ibidem addit, Videri sibi Nestorium in rei veritate nec Paulo Samosateno, nec Phorino consensisse, sed eum ex imperitia dumtaxat *Deiparæ* vocem velut larvam reformidasse.

Quin nec desunt inter recentiores Novatores, qui data opera Nestorium purgant ab errore; atque de solo nomine excitatam fuisse controversiam præfractè contendunt, non sine gravi S. Cyrillo totique Synodo Ephesinæ aspersa culpa & reprehensione; quasi zelo paulò commotiori ac præcipiti egissent Patres in Nestorium. Lege, si vacat, quæ eam in rem scripsit Novator Bayle in suo Historico & Critico Dictionario, titulo, Nestorius & Rodon.

Hæc porro non eo consilio adduximus, ut in dubio relinquamus, an Nestorius hæreticè vel catholice senserit, absit: novimus enim versutam hæresiarchæ indolem, qui, ut loquitur Ephesina Synodus in Relatione ad Imperatorem, Act. 6. «ad tegendam imposturam usque adeo callidus fuit, ut quidam quoque sanctissimi Episcopi, oculato errore ab eo decepti sint, neque sese adjunxerint, qui actis illius subscripserint; qui tamen, postea quam dilucidè quid sentiret, essent percontati, illumque suas blasphemias retegentem comperissent, ab eo recesserunt, ac sanctæ Synodo se adjunxerunt. Et Cælestinus ipsum alloquens Nestorium, (1. par. Conc. Ephes. cap. 18.) Deprehensus es, inquit, quod multiloquio laberaris, dum vera involvis obscuris; rursus utraque confundens, vel confiteris negata, vel niteris negare confessa.

Novimus insidioso ac plane subdolo sensu eum non recusasse B. Virginem dicere *Deiparam*, quatenus scilicet hominem genuit Deo conjunctum, templum quidem Dei, at non Deum ex unione personali & hypostatica: Christum pariter Deum appellabat, non propter substantialem unionem, sed quia humanitas Christi nusquam fuit sine Verbo, unione saltem morali, qua sit ut Deus sit quidem hominis, & homo Dei, sed non Deus homo, nec homo Deus: unum pariter Christum & unam in eo personam agnoscere se fingeat; verum hoc sensu, quod ex duabus personis una tantum coaluisset morali nexu & voluntatum conformitate. Hunc, inquam, Nestorii errorem novimus; ac fateatur necesse est Author Apologiæ, non omnibus ita compertum & exploratum fuisse Nestorii sensum, quin graves de illo excitatæ fuerint contentiones, multique fuerint dignitate & eruditione præstantes viri, qui purum ab errore Nestorium, simplici & bona fide, quamquam erronea, existimaverint. Quis porro litem hanc & controversiam componet, nisi supremum Ecclesiæ Judicium?

Et revera Ecclesia excussis Nestorii Epistolis & Sermonibus, errorem & personam ipsius proscripsit, atque Joannem Antiochenum aliosque Nestorii patronos, quamquam fidei Ephesinæ consensissent, & ab omni suspitione erroris se purgassent, ad pacem & communionem prius non admisit, quam Nestorii damnationi ac depositioni subscripsissent.

I. quidem damnatum cum suo errore Nestorium, res est absque controversia. Actione prima Concilii Ephesini, post lectionem Epistolæ Nestorii ad S. Cyrillum, Patres ajunt: «Omnia quæ Epistola hæc complectitur, cum fide Nicæna aperte pugnant, suntque ab eadem omnino aliena: quare omnes qui ita credunt, à recta fide alienos esse judicamus. Et postea: Omnes Episcopi simul clamaverunt: Quicumque Nestorium non anathematizat, anathema sit. . . Omnes Nestorii Epistolam & dogmata anathematizamus. . . impiam fidem Nestorii anathematizamus. . . Quicumque hunc non anathematizat, anathema sit. Vides Concilium simul juris & facti quæstionem suam definitione complecti & conjungere, id est, errorem damnare, non nude & abstractè, sed errorem Nestorii.

II. Fuerit re ipsa hæreticus Joannes Antiochenus, (quo nomine non semel infamatur à Patribus Ephesi-

P. 374.
A.

Ibid. E.

Tom. 3.
Conc. p.
747. E.

Ibid. p.
356. A.

Ibid. p.
493. &
seq.

Ibid. p.
501. B.

Ephesinis) an tantum hæreseos & personæ Nestorii fautor, disputatur quidem, sed hac seposita lite negare nemo jure potest, quin se postea ab omni suspitione erroris plene purgaverit, missa ad S. Cyrillum per Paulum Episcopum Emisenum omnino Catholica fidei professione, quæ, judice ipso S. Cyrillo in Epistola ad Joannem Antiochenum, (3. parte Conc. Ephesini cap. 34.) irreprehensibilem continet fidei definitionem.

Ibid. p. 1177. E. Quin ipse Sixtus S. Pontifex scribens ad S. Cyrillum post initam pacem, (3. parte Conc. Ephesini cap. 41.) significat Joannem Antiochenum impietati Nestorii reipsa non adhæsisse: Non se, inquit, exuli vestro (Nestorio) S. frater noster, Joannes addiderat; non ejus est blasphemæ prædicatione deceptus: nam quantum rerum exitus docet, suspensam suam sententiam, non negavit. *Ibid. cap. 27.* extat Epistola Joannis ad Sixtum, qua declarat se cum suis in sola Nestorii damnatione ac depositione à Synodo aliquando dillensisse. Et certe eo ipso quo Joannes cæterique Orientales Nestorium ab errore Ephesi damnato purgare tentabat, fatebantur se in fide quidem concordēs esse, & in solo facto dillentire.

III. denique certum est & exploratum, Joannem Antiochenum cæterosque Nestorii defensores, quamquam, ut diximus, ab erroris suspitione purgatos, non prius ad pacem atque communionem admissos, quam propria manu subscripsissent damnationi & depositioni Nestorii.

Patet illud ex Epistola S. Cyrilli ad Donatum Nicopolis veteris Episcopum (parte 3. Concilii Ephesini cap. 38.) in qua initæ pacis historiam texit. Narrat Orientales per Acacium Beroensem Episcopum iniquas proposuisse conditiones pacis, nempe ut quæcunque in Nestorium acta fuerant in suspensio veluti manerent, atque sufficeret Nicæno Symbolo subscripsisse: Ego verò, ait S. Cyrillus, ad hæc rescripti, rem illos postulare quæ fieri planè non possit. Quod ubi resciverunt Orientales, alias dedere ad S. Cyrillum Epistolæ per Paulum Emisenum, communionis quidem institutionem concernentes, ait S. Cyrillus, parum tamen rectè dictatas: tum quia non continebant subscriptionem damnationi & depositioni Nestorii, qualem exigebat Ecclesia; tum quia nonnullas præferebant in ipsum S. Cyrillum querimonias. Priorem rationem affert S. Doctor in sua Epistola ad Theognostum & Charmosynum, capite 85. Synodici, ubi ait Paulum Emisenum

Ibid. p. 1152. C. Alexandriam venisse, sed quia non venit, inquit, charitatem non habens (nempe subscriptionis) quoddam anathematizaret Joannes Nestorii dogmata.... dixi quia non possumus communionem ei reddere. Has igitur Litteras pariter rejecit S. Cyrillus. Cum verò intelligerent Orientales, non posse se alia conditione in gratiam redire, nisi dicto anathemate Nestorio, promiserunt se sub conditione saltem illum damnatos, si nempe docuisset aliquid alienum à fide. Effugium istud excogitavit Joannes Antiochenus, teste Theodoreto in Epistola ad Himerium Nicomediensem. Sed anathematismus insertus, inquit, quia non indiscretè, sed sub quadam consideratione positus est, solatium præstitit. Nec enim dixit (Joannes Antiochenus:) Anathematizamus doctrinam ejus; sed quæcumque aliter dixit aut sensit, quàm doctrina Apostolica continet. At neque hac astutia illud sibi passus est S. Cyrillus, sed absolutam & simplicem postulavit subscriptionem, quam tandem suo & aliorum Orientalium nomine obtulit dictus Paulus Episcopus. Ita testatur S. Cyrillus in laudata ad Donatum Epistola. Non prius inquit, ad sinaxim Episcopum illum recepi, quàm dato Libello Nestorii dogmata suo scripto anathematizasset, seque illum pro deposito habere confessus esset, & ordinationi religiosissimi Episcopi Maximiani assensisset. Et in Epistola ad Acacium Melitinæ Episcopum (parte 3. Conc. Ephes. cap. 35.) Verumtamen, inquit, cum religiosissimus Episcopus Paulus paratum se diceret Nestorii blasphemias anathematizare, scriptoque in illius depositionem consentire, atque id pro omnibus, & tanquam ex communi omnium Orientalium Episcoporum persona sese facere affirmaret &c. admisimus. Cum autem Præsul ille postulasset ut sua hæc subscriptio, tam suo quàm aliorum nomine facta, sufficeret, neque quidquam aliud à singulis exigeretur, non annuit S. Cyrillus, sed propriæ manus subscriptionem tum Joannis, tum aliorum desideravit: Modis omnibus affirmabam, ait S. Doctor citata Epistola ad Acacium, ut religiosissimus reverendissimisque Antiochenus Episcopus scriptam de his rebus confessionem ederet. Idem narrat in Epistola ad Donatum; ac tandem eò compulsus & adductus fuit Joannes Antiochenus cum suis. Cum igitur, ait S. Cyrillus in Epistola ad Donatum,

Baluz. Collect. Conc. p. 793.

Apud. M. Mer. p. 2. pag. 276.

Tom. 3. Conc. p. 1153. A.

Ibid. p. 1116. B.

Ibid. C.

Ibid. p. 1153. B. E.

piissimus Joannes subscripsisset, cæterique qui cum illo illustriores erant, cumque Nestorii doctrinam anathematizassent, & quoddam ipsum pro deposito haberent, professi essent, ac Maximiani religiosissimi piissimique Episcopi ordinationem approbassent, communionem illis restitimus. Hæc enim etiam Ephesi sancta Synodus ab ipsis exigebat. Sic tandem pax conciliata est, ac restituta inter S. Cyrillum & Joannem Antiochenum concordia.

Non omnes quidem statim scripsere, imprimis vero Theodoretus, qui tantum biennio fere post inflecti potuit. Imò cum Joannes Antiochenus haberet in mandatis ab Imperatore, ut singulos Nestorii defensores cogeret ad subscribendam ejus damnationem, atque mollius mandatum istud urgeret, à S. Cyrillo admonitus subscriptionem hanc severius exigere cœpit. Ita colligimus ex Epistolis S. Cyrilli ad Aristolum Tribunalum (Synodi cap. 194.) & ad Lamponem Presbyterum, *ibid. cap. 206.* & ad Maximum cap. 208.

Inde est quod cum Theodoretus scripsisset ad Joannem in gratiam Alexandri Episcopi, rogans ne propter denegatam subscriptionem eum deponeret, nihil obtinere potuerit, quamquam duplici potissimum ratione inflectere illum tentaret: Prima erat, quia (inquit in illa Epistola Synodici cap. 172.) quæ docet sunt orthodoxa. Secunda, quoniam silentium servat, Ecclesiæ pacem in nullo contaminans.

En religiosum silentium, ætate nostra in causa Jansenii tam famosum, quod sufficere non judicavit vel ipse Joannes Antiochenus. Alexander quippe ille cæterique Nestorii defensores, propter recusatam subscriptionem ejus damnationi & depositioni, damnati sunt & in exilium amandati; sicut colligitur ex cap. Synodici 148. 185. & præsertim 190. in quo nomina eorum appellantur: adeo verum est, quod hic contendimus, semper voluisse Ecclesiam ut Fideles suo de factis doctrinalibus Judicio acquiescerent, neque contumaces impunè tulisse.

Unde Cælestinus Summus Pontifex in Epistola ad Synodum Ephesinam (p. 3. Conc. Ephes. cap. 20.) loquens de Nestorianis ad Ecclesiam redeuntibus, In nostro, inquit, collegio noverint se non futuros, nisi secundum Ecclesiasticum & Christianorum Principum Constitutum, damnata cum authoribus sociisque damnantes, se profiteantur Catholicos Sacerdotes.

QUINTUM EXEMPLUM.

Ex Theodoreto qui in Concilio Chalcedonensi compulsus fuit nominatim dicere anathema Nestorio.

Theodoreti nec personam, nec Scripta defendere nobis hic animus est. Novimus quippe eum impotentem planè animo Nestorio fuisse, ac S. Cyrillum impugnasse Scriptis, quæ Synodus V. generalis meritò proscripsit, velut Nestorianum errorem spirantia. Ad pacem Ecclesiæ recusata diu ac dilata sua subscriptione tardè admissus fuit, nec alia quidem conditione, quàm dicto nominatim anathemate Nestorio, & probata ejus damnatione ac depositione.

Unum hic ad rem nostram apprimè observandum, Theodoretum, quo tempore compulsus fuit à Synodo Chalcedonensi subscribere anathemati in Nestorium pronuntiato, nulla amplius erroris suspitione laborasse, sed illum planè Catholicum judicatum, tum à S. Leone, ad quem appellaverat de sententia Dioscorig, tum à Patribus Chalcedonensibus. A S. Leone Sedi suæ restitutus est, non sine laude & commendatione sanæ fidei: Benedictus Deus noster, ait Summus Pontifex in Epistola ad Theodoretum, cujus invincibilis veritas ab omni hæreseos macula mundum te secundum Sedis Apostolicæ Judicium, demonstravit: Et Actione prima Concilii Chalcedonensis, Judices jubent sedere in Concilio Theodoretum, Quia, inquit, & restituit ei Episcopatum sanctissimus Archiepiscopus Leo, & sacratissimus & piissimus Imperator sanxit eum adesse Synodo.... & testimonium habet Orthodoxæ fidei à Maximo Antiocheno Episcopo. Ipse denique Pelagius II. in Epistola ad Episcopos Istriæ, ait Theodoretum nonnulla quidem scripsisse contra rectam fidem, Quæ ipse, inquit, postmodum conversus damnavit. Quin non semel declaravit vel ipsemet Theodoretus, se non erroris, sed personæ Nestorii, quem ab errore immunem credebat, defensionem suscepisse. Ita legere est in Epistolis quas scripsit ad Andreæ Samosatenum, ad populum Constantinopolitanum &c. (Synodici c. 40.)

Nihil.

Baluz. Coll. Conc. p. 889. Ibid. p. 913. & 914.

Ibid. p. 875.

Tom. 3. Conc. p. 1072. A.

To. 1. p. 627. A.

Tom. 4. Conc. p. 102. B.

Ibid. E.

Tom. 5. Conc. p. 62. D.

Nihilominus tamen velut hæreticus exagitatus Chalcedone fuit, ea tantum de causa, quod refugeret clarè & distinctè dicere anathema Nestorio, hoc est, subscribere quæstioni facti Ephesi definitæ.

Tom. 4.
Conc. p.
102. B.
H. D. E.
Aetione prima Concilii Chalcedonenſis, Illirici-
ni, Palæſtini, & præcipuè Egyptii interceſſere, ne
Theodoretus ſederet in Concilio. *Miſereſcimini, inquie-
bant, fides perit. Iſtum Canones ejiciunt; hunc foras mitti-
te, magiſtrum Neſtorii foras mittite.* Judices verò ne eo-
rum animos exaſperarent, promiſerunt ſe cauſam
Theodoretum poſtea expenſuros.

Aetione octava cauſa ipſius ad examen adducta fuit:
& rogatus ut diſtinctè diceret anathema Neſtorio, di-
verticula quærit; atque modò Libellos ſuos Imperato-
ri & Vicariis Apoſtolicæ Sedis oblatos repræſentat,
modò ſe ab Orthodoxis genitum orthodoxè ſemper
docuiſſe affirmat. modò ſe non tantum Neſtorium &
Eutychem, ſed & omnem hominem qui non rectè ſa-
pit, adverſari proteſtatur: verum non acquievit Syno-
dus, neque vagam hanc atque indeterminatam dam-
nandi rationem admiſit; cui ſcilicet fraudis aliquid &
internæ reſtriſtionis ſubelliſſe poterat, qua non ita pri-
dem uſus fuerat Joannes Antiochenus; qua utebantur
ipſimet Egyptii in Concilio Chalcedonenſi Aetione
4. ut Eutychem non abſolutè, ſed conditionatè tantum
damnarent. Itaque ad præcludendam omnem æqui-
vocationi & ſubterfugio viam, Epilcopi dixerunt: *Dic
clarè anathema Neſtorio.* Atque cum ille adhuc hæſita-
ret, Epilcopi clamaverunt: *Iſte hæreticus eſt, iſte Neſto-
rianus eſt. Hæreticum foras mittite.* Quibus clamoribus
territus Theodoretus, tandem ceſſit, & dixit: *Anathe-
ma Neſtorio, & ei qui non dicit Deigenetricem Virginem
Mariam &c.* Qua audita declaratione, Judices dixe-
runt: *Omnis jam dubitatio de Theodoro eſt ſoluta.... Om-
nes reverendiſſimi Epilcopi clamaverunt: Theodoretus dignus
eſt Sede.* Audis Theodoretum à Patribus hæreticum
appellari, vel ea tantum de cauſa, quod Neſtorio hæ-
retico non diceret anathema, quamquam tunc ſe pla-
nè Orthodoxum demonſtraſſet aperta fidei Catholicæ
profeſſione, ſubſcripſiſſet Epilſtolæ S. Leonis, ac Sedi
ſuæ ab illo Summo Pontifice fuiſſet reſtitutus, à quo
inſigne ſanæ ſuæ doctrinæ teſtimonium reportaverat.
Audis non prius omnem de ipſo deſolutam dubitatio-
nem, donec clarè & diſtinctè dixiſſet anathema Ne-
ſtorio, hoc eſt, facto ab Eccleſia definito ſubſcrip-
ſiſſet.

Quid ad hæc Author Apologiæ? Duo potiſſimum
cap. 23. Apologiæ reſponder.

I. Clamores illos adverſus Theodoretum à ſolis
Egyptiis ipſi inſenſis excitatos fuiſſe contra omnem
æquitatem: non poterat enim ille hæreticus jure ap-
pellari, qui jam fidem ſuam expoſuerat, & quidem ſa-
nam & Orthodoxam; qui Neſtorio & Eutycheti dixe-
rat anathema. Parum etenim refert, ſi vel ante, vel
poſt fidei profeſſionem dicatur anathema Hæreticis.
Addit alter ejusdem ſectæ Scriptor, probandam non
eſſe, nec in exemplum trahendam hanc agendi ra-
tionem, tametiſi conſtaret totius Synodi illam fuiſſe,
non privatorum aliquorum Epilcoporum.

II. Reponit, unum Theodoretum Neſtorii factum
omnino evidens ac certum in dubium tunc temporis
revocaſſe; adeoque mirum eſſe non debere quod Pa-
tribus ſuſpectus meritò fuerit, ac compulſus, ut com-
muni ſententiæ ſubſcriberet.

Verum, reſpondeo ad primum: Authorem Apolo-
giæ ſuis imponere lectoribus. Certum quippe eſt ex
Actis Concilii, Egyptios octavæ Aetioni Concilii
non interfuiſſe. Certum non minùs, non aliquis dum-
taxat, ſed omnes Concilii Patres, ita cum Theodoro
egiſſe; tum quia poſtquam ille dixiſſet anathema Ne-
ſtorio, ſtatim omnes Epilcopi clamaverunt, *Theodore-
tus dignus eſt Sede.* Omnes, inquam, qui paulò antè di-
xerant aut dicentibus annuerant, *Iſte hæreticus eſt, hæ-
reticum foras mittite.* Tum quia Leontius Aetione 6. de
ſectis, Author Collationis Catholicorum cum Seve-
rianis, Vigilii Summus Pontifex in celebri ſuo conſti-
tuto, Concilium denique V. generale expreſſè affir-
mant Theodoretum una totius Synodi voce compul-
ſum dicere nominatim anathema Neſtorio. Neque
refert quod Theodoretus ſuam antea fidem expoſuiſ-
ſet, ac Neſtorio dixiſſet anathema; ita quidem, ſed
quia generatim tantum & conditionatè, ſicut fece-
rant Egyptii erga Eutychem, Neſtorium damna-
verat, voluit Synodus, ut diſtinctè ac nominatim ana-
thema illud in Neſtorium pronuntiaret, ad omnem
præcavendam fraudis ſuſpicionem. Quod addit alter
Scriptor, gravem meretur cenſuram & reprehenſio-

Tournellii Tomi II. P. I. De Eccleſia.

nem, quaſi aliquid iniquum & injuſtum audere poſ-
ſet Eccleſia, quæ non minùs in moribus ſancta eſt,
quàm inſallibilis in fide.

Ad ſecundum: adhuc imponit Author Apologiæ.
Conſtat enim certiffimis monumentis, Chalcedonen-
ſis Concilii tempore præter Theodoretum multos
alios denegaſſe ſubſcriptionem damnationi & depoſi-
tioni Neſtorii. Extant in Synodico bene multæ Orien-
talium Epilſtolæ, quibus adhuc propenſum ſuum in
Neſtorium animum ſignificant. Legatur Epilſtola Eu-
therii & Helladii ad Sixtum Summum Pontificem, (c.
117. Legatur Epilſtola Theodreti ad Alexandrum, (c.
168.) ubi ait Cilices & Iſauroſcum Joanne Antioche-
no adunatos quidem, ſed depoſitioni Neſtorii acquieſ-
cere noluiſſe. Legatur ejusdem Epilſtola ad Hyme-
rium, (cap. 71.) ubi non tantum ſuo, ſed aliorum ſuæ
Provinciæ Epilcoporum nomine declarat, ſtatutum
fuiſſe, ut depoſitioni Neſtorii non ſubſcriberetur.
Has proſectò Epilſtolas vel non legerat, vel mala fide
diſſimulavit Author Apologiæ, cum ſcripſit omnes,
uno excepto Theodoro, tempore Concilii Chalce-
donenſis, Neſtorium pro hæretico jure damnato ac
depoſito habuiſſe.

SEXTUM EXEMPLUM.

A damnatione Eutychetis, & ſubſcriptioni- bus quas ejus cauſa imperavit Synodus Chalcedonenſis.

Eutyches celeberrimi Monafterii Conſtantinopoli-
tani Abbas, erroris circa Incarnationem accusatus &
convictus fuit ab Eusebio Dotylæi Epilſcopo apud Fla-
vianum Conſtantinopolitanum. Ex imprudenti &
imperito zelo in oppugnanda Neſtorii hæreſi, lapſus
eſt in oppoſitam. Neſtorius quippe, ait Vigiliiuſ Tapsen-
ſis in Africa Epilſcopus Lib. 2. contra Eutychem n. 5.
*duas inducendo naturas, duas putavit eſſe perſonas, & ob hoc
arbitratus eſt ſacrilego dogmate duos Chriſtos inducere. Eu-
tyches reſpiciens unam perſonam, unam cenſuit eſſe naturam,
& ob hoc humanam auſus eſt negare; & quia eſt in Chriſto
& naturarum proprietates, & perſonæ unio, Neſtorius pro-
prietatem attendendo naturarum, à perſonæ excidit unione,
& duos putavit Chriſtos, unum paſſibilem, alterum impaſ-
ſibilem eſſe; Eutyches unam intendendo perſonam, à natu-
rarum proprietate deſcivit, & ipſam divinitatem aſſeruit
paſſam.*

Duo igitur erant erroris Eutychiani capita: pri-
mum, ante unionem ſeu Incarnationem duas quidem
fuiſſe in Chriſto naturas, poſt unionem verò unam;
alterum: carnem Chriſti noſtræ non eſſe conſubſtan-
tialem.

Utrumque iſtud erroris caput tanquam ſuum ultro
agnovit hæreſiarcha in Concilio Conſtantinopolitano
ſub Flaviano, nec uſquam adduci potuit ut primum
vocaret. Conſiteor, inquiebat Aetione 7. Conc. Con-
ſtantinopolitani reſecta Aetione 1. Concilii Chalce-
donenſis, *ex duabus naturis fuiſſe Dominum noſtrum ante
adunationem, poſt adunationem verò unam naturam con-
ſiteor.* Alterum verò caput viſus eſt revocare: *U-
que ad hodiernum diem, inquit ibidem, non dixi corpus
Domini & Dei noſtri conſubſtantiale nobis.... quoniam
verò modò dicitis, omnibus conſentio.* Abutebatur ille,
ſicut & Dioſcorus, nonnullis S. Cyrilli verbis perpe-
ram intellectuſ.

Quamquam verò clara foret iſta erroris profeſſio,
difficile tamen admodum fuit intima & occulta illius
principia rimari ac detegere: quo nimirum ſenſu vel-
let ille unam eſſe in Chriſto poſt unionem naturam;
an unam per compoſitionem, quomodo una eſt natu-
ra hominis ex anima & corpore, an unam per con-
fuſionem, qua ratione gutta mellis mari perfuſa,
una eſt cum aqua maris; an unam per converſio-
nem vel divinæ, in humanam, vel humanæ in divi-
nam naturam; an unam denique voce tenus, ut ex-
ponit Vaſques in tertiam partem q. 2. diſp. 14. cap. 2.
quia nempe natura humana in Chriſto cum divina
longè nobiliori conjuncta, naturæ nomen retinere
non meretur. Quantumvis ille premeretur, nun-
quam potuit adduci, ut apertè mentem ſuam circa
modum hunc aperiret: *Abſit, inquiebat Aetione 6.
Conc. Conſtantinopolitani, de natura loqui ſeu diſputa-
re Dei mei.* Hunc quidem modum ſubſequentes Eu-
tychetis diſcipuli expoſuerunt; varii variè Catholico-
rum diſputationibus irritati & calefacti, ait Petavius
Lib. 1. de Incarnatione cap. 14. n. 8. At ſectæ caput

Eutyches, sive ex imperitia, sive ex malitia de illo soluit; atque hinc tanta caligo ejus sententiæ offusa, ut vix cognosci potuerit. Accedebat hominis tarditas, qui non satis, quò suus duceret error, animo allequebatur: aliquando etiam Cætorum Catholicorum more orthodoxè loqui ac sentire videbatur, omnemque hæresim plane averfari, unde edaquestus nonnunquam fuit, sibi per calumniam impositos fuisse errores Valentini & Apollinaris.

Hæc tamen neglecta protestatione merito damnatus fuit tanquam reus errorum Valentini & Apollinaris, ut fert sententia in ipsum Constantinopoli pronuntiata. Imò Gelasius in Libro de duabus Christi naturis, ait Eutychem etiam invitam, quodam circumcū & occultis ambagibus, recidere in errorem Nestorii, quem multum averfatur. Addit Vigilius Lib. 1. contra Eutychem num. 15. *eum usque ad cœculentam Arii voraginem turbidis ferri meatibus: quæ totidem erroris sui confectaria, etsi voce tenuis negaret ille, merito tamen ipsi imputata fuere, utpote quæ necessario nexu forent cum præcipuo ejus errore colligata.*

Quantum vero attinet ad subscriptiones in causa Eutychetis à Synodo Chalcedonensi imperatas, legimus triplicis eas ordinis fuisse.

I. Jussit Synodus subscribi Epistolæ dogmaticæ sancti Leonis ad Flavianum Constantinopolitanum, quæ Actione 2. lecta est & omnium consensu probata. *Hæc Patrum, hæc Apostolorum fides, exclamant Patres, omnes ita credimus... Petrus per Leonem locutus est. Anathema ei, qui ita non credit.* Et Actione 4. *Qui non subscribit Epistolæ, cui omnis Synodus consensit, hæreticus est.* Atque parum abfuit, quin Egyptii moras ad subscriptionem trahentes, hoc prætextu, quod sibi absque suo Patriarcha subscribere non liceret tanquam hæretici à Synodo ejicerentur.

II. Jussit subscribi depositioni Dioscori, qui tot nefanda in gratiam erroris & personæ Eutychetis perpetraverat.

III. Denique, quod unum hic attendimus, jussit subscribi non tantum damnationi erroris, sed & personæ Eutychetis, etiam ab iis, qui damnabant quidem errorem ipsi falso, ut putabant impositum, sed ejus tuebantur personam.

Ante Synodum Chalcedonensem id jussit Flavianus, ac Monachos subscribere recusantes, ea de causa, quod Eutychem crederent innocentem, communione privaverat: qua de re tanquam nova & inusitata conquestus est hæresiarcha in Libello, quem Episcopis Latrocinii Ephasini obtulit. *Sed, inquit, & subscribere dictatam adversus me sententiam compellebat; nunquam (sicut vestra novit Reverentia) tali habita consuetudine, nec contra apertos hæreticos: & in Orientem & per alia diversa loca destinavit chartas, ut etiam & ab aliis religiosissimis Episcopis & Monachis, qui hæc non judicaverant, subscriberentur.* Mendacii & contradictionis convictus ille fuit: mendacii quidem, quia certum est postulatam semper subscriptionem damnationi & hæresis & hæreticorum; contradictionis vero, quia ipsemet Eutyches in sui defensionem Monachorum subscriptiones & quidem turpi fraude extorserat, denegata ipsis lectione chartæ, quam sublineabant. Ita conqueritur Actione 1. Concilii Chalcedonensis Eusebius Dorylæus.

Post mortem Flaviani, Anatolius factione Dioscori in ejus locum suffectus, eaque de causa suspectus, Litteras communionis à S. Leone obtinere prius non potuit, quam subscriptione data tum Epistolæ ipsius ad Flavianum, tum sententiæ contra Eutychem pronuntiata. Convocavit igitur anno 450. Constantinopoli Synodum, cujus fragmentum habemus ex Actis S. Abundi Tom. 3. Conc. pag. 1475. in qua non tantum Abbates, Presbyteri & Diaconi, verum etiam & Laici ipsi subscribunt damnationi Eutychetis, ut videre est ex ipso titulo Libelli, quem defensores ipsius obtulerunt Marciano Actione 4. Concilii Chalcedonensis. Non desunt alia Laicorum subscribentium exempla, ut patet tum ex Synodo VIII. Actione 9. tum ex sancto Gregorio in Epistola ad Constantium Mediolanensem.

Denique in ipso Concilio Chalcedonensi, quamquam Episcopi Egyptii dato Libello Actione 4. contestati fuissent, se in omnibus Ecclesiæ Catholicæ assentiri, omnesque averfari hæreticos, non satis illud

esse Synodus judicavit; sed eos adiecit, ut nominatim dicerent anathema Eutycheti. Cum vero illi moras necterent, atque urgerentur, consentire quidem hominem sub conditione damnare: *Si quis, inquebant, præter ista sapit, sive Eutyches, sive alter aliquis, anathema sit.* Verum hæc rejecta restrictione, Synodus absolutam & simplicem postulavit subscriptionem. *Manifeste, inquit Patres, anathematizate dogma Eutycheti.* Egyptii vero, ut effugerent, reposuerunt: *De fide certamen est: quasi dicerent: de fide hic agitur, quare ergo aliud à nobis exigitis, quam professionem fidei, quam quidem jam dedimus plane orthodoxam?* At Patres instant: *Qui non anathematizat Eutychem, hæreticus est.* Egyptii tandem acquievere & clamaverunt, *anathema Eutychi & credentibus ei.* Ad similem subscriptionem adducti sunt, quotquot Eutychetis defensionem susceperant. Sic Actione 8. requisitus Carolus, ut anathema ipsi diceret, recusat primum, tum consentit conditionate saltem eum damnare his verbis: *Si non creditis Eutyches, sicut credit universalis Ecclesia, anathema sit.* Ibidem Dorotheus alter Monachos, ait Eutychem calumniam passum fuisse, eumque vere animò esse orthodoxum: verum hos, declinandæ subscriptionis prætextus non probavit Synodus, sed illos Monachos, sicut & alios quatuor Episcopos Actione 8. coegit ad subscriptionem puram & simplicem damnationis Eutychetis, quia nempe, teste S. Leone in Epist. ad Synodum Chalcedonensem, pertinet ad puritatem fidei & doctrinæ, hæresim cum suis authoribus condemnare.

SEPTIMUM EXEMPLUM.

A damnatione trium Capitulorum in V. Synodo generali.

Causam quam hic propugnamus, maxime juvat, si quid unquam, præsens exemplum, in quo de uno dumtaxat Librorum sensu excitata fuit controversia, nempe de sensu Librorum Theodori Mopsuesteni Episcopi, Scriptorum Theodoretæ adversus S. Cyrillum, & Epistolæ Iba Edesseni Episcopi ad Marium Persam, sunt enim hæc tria famosa Capitula, de quibus tam diuturna fuit ac molesta in Ecclesia disputatio.

Habuerunt scilicet ea Capitula suos patronos ac defensores, hæreticos Nestorianos ex una parte, & Orthodoxos ex altera; sed animo ac consilio plane diverso. Nestoriani, ut errorem suum per ea Scripta disseminarent; Catholici vero, ut Synodum Chalcedonensem, à qua, errore facti, existimabant, approbata fuisse tria illa Capitula, illasam tuerentur, unde Catholicum ipsis sensum affingere omni studio conabantur.

Quæstio igitur in V. Concilio generali agitata & definita, non erat, an proscribi deberet erroneus Nestorii sensus; id enim jam fecerat Synodus Chalcedonensis: sed utrum erroneus ille sensus contineretur in Scriptis Theodori, Theodoretæ, & Iba; quæ certe quæstio tota est de sensu Librorum seu de facto, ut ajunt, doctrinali. Multi Catholici contendebant, Scripta hæc posse ac debere in Catholicum sensum adduci, & consequenter non posse damnari sine gravi injuria & læsione Synodi Chalcedonensis, à qua probata, ut dicebant, fuerant: alii e contra pugnant, rati errorem Nestorii in illis diffusum esse, ac merito proscribenda Capitula hæc, quæ nusquam probaverat Chalcedonense Concilium.

Ut hæc inter Catholicos excitata controversia sedaretur, convocata est anno Christi 553. quinta generalis Synodus, quæ post accuratam & prolixam disquisitionem illorum Scriptorum, deprehensio ac notato eorum perverso sensu, ea damnavit, & ab omnibus damnari voluit sub gravissima poena anathematis, imposita etiam lege, suo subscribendi Judicio. Nullum extat illustrius Censuræ Librorum factæ ab Ecclesia exemplum.

Non potest hoc in exemplo Author Apologiæ ad solitum, & fere unicum, effugium sese recipere, nempe factum istud, cui subscribendum erat, evidens & certum apud omnes fuisse. Ignorat quippe nemo, quam graves de ipso inter ipsosmet Catholicos rixæ & contentiones exarserint. Ut ergo telum istud declinet, fingit

Bibliot.
PP. To.
8. 701. E.

Ibid. p.
32. A.

To. 1. p.
572.

fingit cap. 34. & 35. quintam Synodum in unos duntaxat Nestorianos hæreticos trium Capitulorum defensores anathema intorisse, non verò in Orthodoxos, qui ea in sensum Catholicum interpretabantur.

Verum, non potuit ille suæ desperatæ causæ infirmitatem apertius prodere, quàm tam falsa responsione. Constat etenim certissimis momentis, anathema pronuntiatum à V. Synodo, non solos Hæreticos, sed & Catholicos ferire trium Capitulorum defensores.

Tom. 5. Conc. p. 578. A. B. Patet 1. ex ipso Canonum textu. Collatione 8 Canonum 12. dicitur: *Si quis defendit impium Theodorum, & impia ejus conscripta, in quibus tam prædictas quàm alias innumerabiles blasphemias effudit contra magnum Deum & Salvatorem J. C. & non anathematizat eum, & impia ejus conscripta & omnes, qui suscipiant vel defendunt eum, & dicunt orthodoxè eum exposuisse, & qui scripserunt pro eo, vel impiis ejus conscriptis, & eos, qui similia illi sapiunt... tali anathema sit.*

Percelluntur eo Canone non tantum Hæretici, qui similia sapiunt cum Theodoro, quales erant Nestoriani; sed etiam ii, qui defendunt ejus scripta, & Catholicè eum exposuisse contendunt, quales erant Orthodoxi quamplures, qui, ut fecit Facundus, Catholicum in sensum Theodori Scripta inflectere conabantur. Atque (quod observandum) non tantum sub pœna anathematis prohibet Synodus, ne quis defendat Theodorum ejusque Scripta, sed etiam jubet, ut ipsi dicatur anathema: à quibus? ab iis scilicet, qui ea Capitula prius defenderant.

Canone 13. dicitur anathema iis, qui defendunt impia Theodoretii Scripta.

Ibid. E. Canone 14. in defensores Epistolæ Iba idem anathema contorquetur. *Si quis, ait Canon, memoratam impiam Epistolam defendit, & non anathematizat eum & defensores ejus, & eos, qui scripserunt vel scribunt pro ea... anathema sit.* Cæcus sit oportet, qui non videt eo Canone perstringi inter Catholicos, eos, qui in gratiam Epistolæ Iba scripserant, vel scribebant.

Sed vel ipsos audiamus sui interpretes Patres hujus Concilii. Collatione 8. post conditos quatuordecim Canones sic loquuntur: *Facta autem à nobis & condemnatione contrahæreticos & eorum impietatem, nec non etiam contra eos, qui defenderunt vel defendunt prædicta tria Capitula, & permanserunt in suo errore, vel qui permanent. Distinguunt hic Patres manifestè duo genera hominum, quos suis Canonibus perstrictos declarant, Hæreticos nimirum, & alios, qui defendunt tria Capitula, hoc est, Catholicos, qui bonum & orthodoxum sensum contra Judicium Ecclesiæ ipsis affingebant; ac statim sic pergunt: Si quis conatus fuerit contra hæc, quæ piè disposuimus, vel tradere, vel docere, vel scribere, si Episcopus vel Clericus sit, iste tanquam aliena à Sacerdotibus & statu Ecclesiastico faciens, denudabitur Episcopatu vel Clericatu: si autem Monachus vel Laicus sit, anathematizabitur.*

Ibid. p. 599. C. Ibid. E. Patet 2. ex Vigilio Summo Pontifice, qui tandem approbata quinta Synodo, in damnationem trium Capitulorum, cui aliquamdiu obstiterat, consensit. In Epistola ad Eutychium versus finem sic pronuntiat: *Prædicta tria Capitula anathematizamus & damnamus... Quin etiam quemcunque, qui credideris aliquo tempore ea Capitula debere suscipi, aut defendi, vel conatus fuerit hanc præsentem condemnationem subvertere, simili anathemati subjicimus.*

Ibid. p. 723. C. Patet 3. ex Edicto Justiniani Imperatoris; in fine sic loquitur: *Si quis igitur post ejusmodi rectam confessionem, & hæreticorum condemnationem, salvo manente pio intellectu, de nominibus vel syllabis vel dictionibus contendens, separat se à sancta Dei Ecclesia, tanquam non in rebus, sed in nominibus solis & dictionibus posita nobis pietate, talis, utpote diffentionibus gaudens &c. Vetat eo Decreto Religiosus Imperator, ne post Judicium Ecclesiæ tribus Capitulis damnatis pius sensus circumponatur, ac tota controversia ad superfluum & inanem nominis quaestionem traducatur.*

Patet 3. ex Facundo Hermianensi Episcopo, strenuo inter alios trium Capitulorum defensore, cujus res imprimis agebatur, nec proinde suspecta esse potest ejus fides, quando ea refert, quorum testis fuerat oculatus. Ille verò non dissimulat, à V. Concilio anathemate percussos fuisse eos omnes, qui apertè damnatis ac rejectis erroribus Nestorii & Eutychetis, tria Capitula ab omni errore pura esse contendebant, propter honorem & reverentiam Synodi Chalcedonensis, à qua probata illa fuisse arbitrabantur. Sic loquitur Lib. 2. cap. 3. *Omittimus, inquit, dicere, quoniam*

Tournelii Tomi II. P. I. De Gratia Christi.

si communicamus eis, qui nobis jam dixerunt anathema, non solum condemnationi Synodi Chalcedonensis communicabimus, verum & sententias in nos eorum, ipsa eorum communicatio ne firmabimus. Et postea: *De medio tollant illud anathema, quod velut magnum chaos inter jacens dividit &c. Idem repetit in Libro contra Marcianum.*

Patet 5. istis gravissimis momentis, quæ certè attentione digna sunt 1. Certum est ex Liberato c. 23. Breviarii, totam de tribus Capitulis concertationem maxime Catholicos inter excitatam fuisse. Sententia igitur Concilii eos spectat, non solos Nestorianos. 2. De una potissimum Synodi Chalcedonensis auctoritate anxii videbantur trium Capitulorum defensores, quam convelli pertimescebant, si damnarentur Capitula, quæ Synodus illa probasset; at istud in Hæreticos cadere non potest, apud quos nullo fere in loco sunt Concilia. 3. Non inter Hæreticos, sed inter Orthodoxos exstiter, qui pro Capitulis illis scripserant, Liberatus, Ferrandus, Facundus, ipse aliquando S. P. Vigilus. 4. Multi Catholici in multis regionibus Occidentis, etsi ab hæresi Nestoriana apertè se alienos declararent, confosfos se à V. Synodo intellexerant, eaque de causa (quanquam immerito) ab Ecclesiæ unitate recellerant, à qua nullo unquam pretextu licet recedere. 5. Constat ex Facundo & Victore Tunonensi, non Nestorianos, sed Catholicos duntaxat trium Capitulorum defensores variis post Synodum exiliis mulctatos fuisse ab Imperatore. 6. Nec Pelagius II. nec S. Gregorius: qui tot laboribus defudarunt, ut Schismaticos ad Ecclesiam revocarent, unquam leguntur ea usi ratione, quæ tamen eorum conciliandis ac demulcendis animis opportuna maxime & efficax fuisset, anathema scilicet quintæ Synodi non illos, sed solos ferire Nestorianos. 7. Cum tot Hispani, Galli, Ligures, Veneti, Istri, Afri, qui non nihil, vel omnino quintæ Synodo adversati fuerant, eam tandem amplexi sunt, nullus eorum contestatus legitur, quod anathema Synodi in solos caderet Nestorianos. 8. Denique, si de solis actum fuisset hæreticis Nestorianis, ad quid tot tumultus, tot pugnae ac concertationes, cum res solemnè Ecclesiæ Judicio finita esset?

Patet denique, quia nullus è Catholicis trium Capitulorum defensoribus ad communionem Ecclesiæ admissus est, quin prius eorum damnationi consensisset & subscripsisset. Ita colligimus.

I. Ex Facundo Lib. 3. cap. 1. *Talis, inquit, data est Pagina contra consuetudinem, contraque humanitatem formula subscribendi, quasi nemo aliter probari Catholicus possit, nisi Mopsuesteno Theodoro & ejus dogmatibus anathema dixerit. Idem repetit in Epistola fidei Catholicæ, quam scripsit pro defensione trium Capitulorum.*

II. Ex S. Gregorio Magno Epistola ad Constantium Mediolanensem Episcopum Lib. 4. Epistola 2. ubi ait, *Laurentium decessorem Constantii districtissimam cautionem Sedi Apostolicæ emisisse, in qua viri nobilissimi & legitimo numero subscripserant, inter quos ego quoque, inquit, tunc Urbanam Præturam gerens, pariter subscripsi: quia postquam talis scissura pro nulla re facta est, justum est, ut Sedes Apostolica curam gereret, quatenus unitatem universalis Ecclesiæ in Sacerdotum mentibus per omnia custodiret.*

Idem S. Pontifex in alia ad eundem Epistola n. 39. de Laurentio ait: *Cives Brixie vobis mandant, ut eis Epistolam transmittatis, in qua jurare debeatis vos tria Capitula minimè damnasse. Quod si decessor fraternitatis vestræ Laurentius non fecit, à vobis queri non debet: si autem fecit, cum universali Ecclesia non fuit, & cautionis suæ juramenta transscendit. Sed quia eundem virum sua credimus sacramenta servasse, atque in unitate Catholica Ecclesia permansisse, dubium non est, quod nulli Episcoporum juraverit se tria Capitula minimè damnasse.*

Idem S. Pontifex scribens ad Athanasium Presbyterum de Isauria Epistola 66. Lib. 6. Indict. 14. aliàs 64. Lib. 5. Indict. 14. significat, non aliter à se recipi, qui suspecti sunt, quam ubi Judicio quintæ Synodi de tribus Capitulis acquieviscent: unde hunc ipsum, ad quem scribit Presbyterum, post fidei professionem à suspitione hæreseos absolvit. *Fidem tuam, inquit, expuens, omnes generaliter hæreses, vel quidquid adversus Catholicam fidei vel professionis integritatem est, apertissimè condemnasti, & cuncta, quæ sancta quatuor universales Synodi recipiunt, te semper recepisse ac recipere, & quæ condemnant, condemnasse & condemnare professus es: eam quoque Synodum, qua Justiniani Imperatoris temporibus de tribus Capitulis facta est, & suscipere, & custodire promissisti. Audis exigere S. Gregorium, ut damnentur, quæcunque à quinta Synodo damnata sunt, sicut & ea, quæ à prioribus*

quatuor Oecumenicis Conciliis fuere proscripta: quia nempe pars est quinti & aliorum Conciliorum auctoritas, eodem obsequio & reverentia ab omnibus Fidelibus excipienda. Quæ in gratiam infallibilitatis Ecclesie ex hac V. Synodo colligantur, infra referemus.

OCTAVUM EXEMPLUM.

A Canone Concilii Lateranensis sub Martino I. & formula, qua Concilium Constantiense jussit in causa Wiclefi & Joannis Hus suspectos interrogari.

Tom. 6. Conc. p. 355. B. C. *Concilium Lateranense sub Martino I. anno 649. Secretario seu Actione quinta Canone 18. sic statuit: »Siquis secundum sanctos Patres consonanter nobis »pariterque fide non respuit & anathematizat anima & ore, omnes, quos respuit & anathematizat nefandissimos hæreticos, cum omnibus impiis eorum conscriptis usque ad unum apicem sancta Dei Ecclesia »Catholica & Apostolica, hoc est, sanctæ & universales quinque Synodi.... hujusmodi condemnatus sit. Audis damnari à Concilio eos, qui anima & ore, hoc est, non exteriori tantum & silentio religioso, sed assensu mentis non dicunt anathema Hæreticis eorumque Scriptis.*

Ibid. p. 359. A. *Concilium Constantiense an. 1418. Sessione ultima formulam præscribit, qua debeant interrogari, qui suspecti sunt errorum Wiclefi & Joannis Hus. »Utrum, inquit, credant, quod condemnationes Jo. »Wiclefi, Jo. Hus, & Hieronymi de Praga factæ de »personis eorum, Libris & documentis, per sacrum »generale Concilium Constantiense fuerint ritè & »juste factæ, & à quolibet Catholico pro talibus tenendæ & firmiter asserendæ. Item, utrum credant, »teneant, asserant Joannem Wiclef de Anglia, Joannem Hus de Boëmia, & Hieronymum de Praga »fuisse hæreticos, & pro hæreticis nominandos ac deputandos, & Libros & doctrinas eorum fuisse & esse »perversos, propter quos & quas, & eorum pertinacias, per sacrum Concilium Constantiense pro hæreticis sunt condemnati. « Nihil potest ad rem nostram disertius proferri. Agitur enim ibi de Libris Hæreticorum & de sensu seu doctrina eorum: vult autem Concilium ac tanquam Catholicæ doctrinæ certum argumentum postulat, ut qui suspecti fuerunt, declarent se credere (observa hic interiori exigi fidem) Libros illorum Hæreticorum perversam continere doctrinam, atque meritò damnatos illos fuisse cum suis authoribus.*

At, inquit, non tantum de Libris & doctrina, sed etiam de personis Synodus Constantiensis pronuntiat. Ita est: etenim anathemati adversus personas notoriè hæreticas pronuntiato subscribi vult Ecclesia, ne fortè prætextu excusandi personam, error ipsius defendatur.

Atque hæc sufficient illustriora exempla auctoritatis, quam Ecclesia usu constanti ac perpetuo exercuit, tum in Censura Librorum & Authorum, tum in exigenda subscriptione sententiæ in eos pronuntiata, ex quibus intelliget quilibet, nihil planè in causa Jansenii factitatum ab Ecclesia, cujus formam & exemplum non habuerit in elapsis retrò sæculis, perpetua sua præxi & traditione confirmatum; sive cum doctrinam Libri Jansenii quinque Propositionibus expressam damnavit; sive cum omnes ad subscribendam formulam Alexandri VII. adegit; sive denique cum rebelles & contumaces pœnis coercuit. Ad secundam hujus Dissertationis Conclusionem nunc deveniendum.

An Ecclesia à Christo acceperit Auctoritatem judicandi de sensu seu doctrina propositionum, Librorum & Authorum; ac Fideles ad suam subscribendam sententiam compellendi.

CONCLUSIO.

Ecclesia accepit à Christo auctoritatem judicandi de sensu seu doctrina propositionum, Librorum & Authorum, ac Fideles ad suam subscribendam sententiam compellendi, cui proinde tenentur illi acquiescere interna mentis & judicii adhesionem, non solo,

ut vocant, religioso silentio: atque certum est, nec errori obnoxium hujusmodi Ecclesie Judicium.

Tres partes continet nostra Conclusio inter se ita connexas & colligatas, ut una ex altera pendeat ac necessariò sequatur, omnesque mutuam sibi lucem & opem ad vim demonstrationis conferant. Etenim si est in Ecclesia jus & auctoritas judicandi de sensu propositionum, Librorum & Authorum, atque Fideles ad subscriptionem suæ sententiæ adigendi, sequitur 1. Teneri Fideles in conscientia Ecclesie judicio subscribere & acquiescere: hæc enim duo reciproca sunt, atque quæ in Superioribus est imperandi auctoritas, eadem imponit inferioribus obsequendi necessitatem; aliàs auctoritas Superiorum frustra esset ac inutilis.

Sequitur 2. Religiosum non sufficere silentium, sed mentis ac judicii obsequium omnino desiderari: tum quia componi nec stare potest silentium illud cum jam dicta necessitate subscribendi Judicio Ecclesie in tabulis publicis, tum quia talis esse debet subscriptio, qualis exigitur ab Ecclesia: at Ecclesia non purè externam exigit, sed eam, quæ juncta sit cum interiori mentis ac judicii assensu; veram enim & sinceram, non fictam & mendacem haud dubiè postulat: at ficta est, dolosa & mendax subscriptio exterior, quæ interiori mentis ac judicii consensu destituitur.

Sequitur 3. Certum esse & infallibile Judicium Ecclesie de Librorum sensu. Namque in principiis adversæ sententiæ, obsequium mentis non debetur nisi infallibili auctoritati, aut ei, quam certus sis non aberrare in suo de re quapiam judicio; si ergo Judicio Ecclesie debetur mentis obsequium, sequitur illud certum esse & infallibile. Perinde autem nobis est, sive probetur idcirco mentis obsequium Ecclesie Judicio debitum, esse quòd aberrare illa non possit, sive concludatur, illam aberrare non posse, quia obsequium mentis ipsi debetur. Atque hæc est paucis contracta vistotius nostræ demonstrationis, quam paulò explicatius per partes singulas deinceps evolvemus.

PRIMA PARS.

Concessam scilicet à Christo Ecclesie auctoritatem judicandi de sensu seu doctrina propositionum, Librorum & Authorum, atque adigendi Fideles ad subscriptionem suæ sententiæ.

Probatur 1. omnibus exemplis & factis historicis, quæ mox adducta sunt, quibus apertè demonstratur, Ecclesiam usu constanti ac perpetuo auctoritatem hanc exercuisse. Ex illo autem facto seu usu jus ipsum nascitur ac rectè probatur: aliàs vel in ipso jure seu dogmate errasset Ecclesia, eam sibi auctoritatem arrogando, quam non haberet à Christo concessam: at constat inter omnes Orthodoxos, Ecclesiam in dogmate nullo modo errare posse.

Probatur 2. Quia auctoritas hæc necessaria est Ecclesie ad optimum Fidelium regimen; ergo Christus, qui in necessariis nunquam deest, hanc ipsi reipsa concessit.

Probatur 3. constanti SS. Patrum traditione, qui hanc in Ecclesia auctoritatem semper agnovere, eamque proposuerunt tanquam firmum debiti obsequii nostri motivum. Testimonia Veterum in confirmationem secundæ & tertiæ partis deinceps referenda, id evincunt: sunt enim fere hujusmodi, ut simul demonstrent, certam esse ac supremam Ecclesie de Librorum sensu judicandi auctoritatem; & Fidelibus injunctam esse obligationem ejus decretis ex animi sententia obsequendi.

Probatur 4. Quia in confesso est apud omnes, Ecclesiam à Christo institutam esse Judicem doctrinæ & controversiarum, ad quam recurrere teneantur Fideles, ubi dubia, lites & contentiones suboriuntur, ab illa veritatis & obedientiæ legem ac normam accepturi. In omni etenim bene constituta societate necesse est præpositos sedere Judices, qui lites dirimere, ac cives omnes summo jure in officio continere valeant. Talem porro regiminis Ecclesiastici formam Deus instituit tum in veteri, tum in nova Lege.

In veteri quidem, Deuteronomii 17. v. 8. dicitur: Si difficile atque ambiguum apud te judicium esse perspexeris.... venies ad Sacerdotes Levitici generis.... & facies, quodcunque

que dixerint, qui præsunt loco, quem elegit Dominus... seque-
risque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad
sinistram. Nontantum autem in privatis causis, sed
etiam ubicunque quaestio est de Lege, de mandato, de ceremoni-
is, de justificationibus (Paralipomenon 19. v. 10.) ad
Sacerdotes & Judices recurrendum Judæis erat: Labia
enim Sacerdotis custodient scientiam, ait Deus Malachiae 2.
v. 7. & legem requirunt de ore ejus.

In nova quoque lege Christus Matth. 18. vers. 17.
ait: In ore duorum vel trium stet omne verbum. Quod si non
audierit eos, die Ecclesia: si autem Ecclesiam non audieris, sit
tibi sicut Ethnicus & Publicanus. Et cap. 23. v. 2. Super
Cathedram Moysis sederunt Scribae & Pharisei: omnia ergo,
quacunque dixeris vobis, servare. In hunc finem Spiritus
sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Act. 20. v. 28.
Et Christus, ait S. Paulus Ephes. 4. v. 11. quosdam de-
dit Apostolos, alios autem Pastores & Doctores ad consum-
mationem Sanctorum in opus ministerii, in adificationem Cor-
poris Christi. Denique concessa sibi à Christo autho-
ritate usi sunt Apostoli in solempni illo Decreto Conci-
lii Jerosolymitani Act. 15. v. 28. Visum est, inquit,
Spiritui sancto & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris quàm
haec necessaria &c. Habet igitur Ecclesia concessam à
Christo auctoritatem, ut sit Judex doctrinae & con-
troversiarum: quod momentum jam fusè demonstra-
tum à nobis fuit.

Atqui ad hanc auctoritatem pertinet 1. de sensu seu
doctrina Librorum judicium ferre: doctrina enim,
cujus Judex est Ecclesia, in Libris continetur; ipsius
ergo est discernere perversam eorum doctrinam, ne
fortè eorum lectione Fideles inficiantur, ac corrup-
pantur. Pertinet 2. censura falsam Librorum do-
ctrinam perstringere, ne serpat longius, eosque no-
tare Libros, vel eorum Authores hæreticos, tum ut fu-
giantur, juxta monitum Apostoli ad Titum 3. vers. 10.
Hæreticum hominem devota: tum ut infamiae poenam ve-
luti in fronte præferant tali censura perstricti: tum ut
servetur sana verborum forma, sine qua fides in dis-
crimen adducitur; ex verbis enim inordinatis nasci-
tur hæresis. Notum est vel unius litterae additione,
Arianos fidem Nicænam adulterasse, Filium dicendo
ὁμοιωτον, similem in natura; non verò ὁμοιον, consub-
stantialem. Pertinet 3. adigere Fideles ad subscri-
ptionem sententiae in Libros eorumque authores pro-
nuntiare, tum ut eos præmuniat adversus Hæretico-
rum fraudes; tum ut habeat, unde nota sibi sit & per-
specta illorum fides & obedientia; tum denique, ut
rebelles ac contumaces poenis Canonicis coercere
possit: nisi hæc omnia Ecclesiae concesseris, frustra
erit & inutilis ipsi à Christo concessa auctoritas, nec
eum poterit unquam finem assequi, ad quem destinata
est, nempe ad salutem Fidelium promovendam, falsae
doctrinae reprobatione; ad optimum Reipublicae
Christianae regimen, pacem & tranquillitatem, im-
posito sine omnibus controversiis, quæ de sensu Li-
brorum excitari possunt. Si enim, ait S. Leo in Epistola
ad Leonem Imperatorem citata à Pelagio II. humanis
persuasionibus semper disceptare sic liberum, nunquam deesse
poterunt, qui veritati audeant resistere.

Tom. 5.
Conc. p.
617. D.

Verum, inquiet aliquis, cum larvis & umbris hic
pugnamus; adversarii enim, cum quibus hic nobis res
est, non negant Ecclesiam Judicem esse doctrinae &
controversiarum; non negant ipsius esse judicare de
sensu Librorum: sed hoc unum volunt, Ecclesiam in
suo de sensu Librorum Judicio errare posse, adeoque
non posse adigere Fideles, ut ipsi subscribant, nisi cum
Libri sensus tam certus est ac evidens, ut aut nulla sit
de eo inter Catholicos controversia, aut saltem nega-
ri non possit, nisi ab hominibus omnino perditæ men-
tis ac fidei.

Verum, seposita jam quaestione infallibilitatis Ec-
clesiae, de qua paulo post, hoc unum hic contendim-
us, re ipsa violari ab adversariis penitusque convelli
auctoritatem Ecclesiae, dum eam verbis astruere vi-
dentur. Etenim auctoritatem hanc violare ac convelli
ludere censetur, qui eam aut inutilem reddit, aut planè
nullam; quippe vel negat ipsi debitum esse obsequium,
vel illud in vim auctoritatis non refundit, sed in evi-
dentiæ objecti: atqui ita est in adversa sententia.

I. Cum Ecclesia judicat de sensu Librorum aperto,
evidenti, inter Catholicos minimè controverso, non ne-
gant quidem adversarii, tunc ipsi obsequendum esse:
verum eo in casu inutilis ac superflua prorsus videtur
Ecclesiae definitio; tum quia ipsa rei certitudo & evi-
dentiæ ex sese videtur sufficiens animis ad unitatem
sententiae revocandis; tum quia obligationem obse-
quendi huic Ecclesiae definitioni refundunt adversa-

rii in ipsam rei definitæ evidentiam, ac privatam
uniuscujusque scientiam, non autem in vim præcisæ
auctoritatis Ecclesiae definientis: aliàs cum hæc ea-
dem semper sit, idem quoque in omnibus ejus de-
cretis deberetur obsequium; inutilis ergo & super-
flua tunc redditur Ecclesiae definitio: imò nullius pon-
deris habetur ejus auctoritas, cum talis non sit, quæ
possit ex sese Fidelium consensum obtinere.

II. Cum Ecclesia judicat de sensu Librorum obscu-
ro & implicato, de quolitigant inter se Orthodoxi,
tunc si adversarios audiamus, nulla Fidelibus incum-
bit necessitas tali Judicio acquiescendi, iis præsertim,
quibus vel peripsecta non est rei definitæ veritas, aut
etiam contrarium videtur; sed suum unicuique hoc in
casu juxta privatam conscientiam permitti debet ju-
diciū: at nonne sic ipsa funditus convellitur auctori-
tas Ecclesiae, dum tollitur necessitas & obligatio ob-
sequendi ejus sententiae? Illudoria quippe & unbra-
tilis est in Superioribus auctoritas imperandi, quæ
subditis non imponit obsequendi necessitatem. Non-
ne judicandi auctoritatem Ecclesiae detrahunt adversa-
rii, tum cum maximè necessaria est? Nusquam enim
magis opus est auctoritatis præsidio, quàm cum res in
dubio & controversia versatur, ac Fideles varia in
studia & discrepantes sententias non sine offensione
veritatis & charitatis distrahantur, quos ad pacem &
unitatem nusquam adduces, nisi auctoritatis & obe-
dientiæ vinculo eos retinueris, ac supremo Ecclesiae
Judicio contentione finem imposueris. Igitur ad-
versarii vel inutilem, vel planè nullam reddunt Eccle-
siae auctoritatem, dum eam vel admittunt, cum vide-
tur inutilis & superflua; vel negant, cum planè ne-
cessaria est. Adde, falsò prorsus supponi ab adversa-
riis, non obligat Fideles ad obsequendum Ecclesiae
de sensu Librorum definienti, nisi cum certus ille
est & evidens, nec in controversiam adducitur inter
Catholicos; contrarium enim manifestum est ex fa-
ctis historicis antea laudatis; imprimis verò Nesto-
rii & trium Capitulorum.

SECUNDA PARS.

*Nempe teneri Fideles ex conscientia Judicio
Ecclesiae, de sensu propositionum, Libro-
rum vel Authorum, acquiescere mentis &
judicii adhesionem, non autem solo religioso
silentio.*

Probatur. Ex dictis hætenus, Ecclesia auctoritate
à Christo accepta judicare potest de sensu propositio-
num, Librorum vel Authorum, atque sub poena ana-
thematis Fidelibus imperare, ut suo subscribant &
obsequantur Judicio; ergo ex conscientia tenentur Fi-
deles omnes istud suæ subscriptionis obsequium Ec-
clesiae exhibere, ejusque sententiae acquiescere men-
tis adhesionem, non solo silentio religioso.

Consequens duo involvit, subscriptionem nempe
externam, simul & obsequium mentis, quod ab illa
sejungi sine labe mendacii non potest, ut mox dice-
mus.

Patet autem consequens quantum ad primum
membrum. 1. Quia necessario fuit ex antecedente
jam demonstrato. Namque obsequendi necessitas in
subditis, necessario sequitur ex legitima auctoritate
imperandi, quæ est in Superioribus. 2. Quia sim-
plicem & absolutam Ecclesiae mandatis debitam esse
obedientiam, disertè Scriptura pronuntiat: Matth.
18. vers. 17. Si Ecclesiam non audieris, sit tibi sicut Ethni-
cus & Publicanus. Hebr. 13. vers. 17. Obedite Præposi-
tis vestris, & subjacete eis: ipsi enim pervigilant, quasi ratio-
nem pro animabus vestris reddituri. Nulla hic exceptio,
nulla distinctio. Ecclesiae semper obsequendum, quia
nihil potest illa nisi verum & justum imperare; aliàs
portæ inferi adversus illam prævalerent, quod fieri
nunquam potest.

Hanc Ecclesiae auctoritatem semper proposuere
Veteres, tanquam efficax obsequii nostri motivum &
incitamentum, non tantum in rebus fidei, sed in aliis
omnibus, quæ ad mores & disciplinam pertinent.

Cum urgeretur sanctus Chrysostomus, ut dam-
nationi Origenis consentiret, reposuit, nihil temerè
agendum ante definitionem Concilii generalis, cui
se ultro obsecuturum promittit apud Socratem Lib. 6.
cap. 14.

Sanctus Augustinus contra Epistolam Manichæi,
N 4 quæ

Pagina
320. D. quæ dicitur Fundamenti cap. 5. nequidem Evangelio
se crediturum asserit, nisi Ecclesiæ Catholicæ commoveret
authoritas.

To. 8. p.
154. A. Et Lib. 1. contra Epistolam Permeniani cap. 7. ait,
se innocentem non fore, si non acquiesceret Judicio
Episcoporum, quo Cæcilianus innocens declaratus fuit.

To. 9. p.
19. C. Quanquam de facto merè personali tunc quæstio mo-
veretur.

Libro de Catechizandis rudibus cap. 8. ad authori-
tatem Ecclesiæ remittit eum, qui scire voluerit, qui
sint Libri hæretici: Sedulo, inquit, edocendus prælata au-
thoritate Ecclesiæ. Cui nolle primas dare, ait Lib. de utili-
tate credendi cap. 17. vel summæ impietatis est, vel præci-
piis arrogantia.

T. 6. p.
271. D. Et in Psal. 25. Principes sæculi, inquit, tantum derule-
runt Ecclesiæ, ut quidquid in ea iudicatum sit, dissolvi non
possit.

T. 4. p.
115. F. Lib. denique de Trinitate 4. cap. 4. Contra rationem,
inquit, nemo sobrius, contra Scripturam nemo Christianus,
contra Ecclesiam nemo pacificus senserit.

Concilium Carthaginense IV. an. 398. Capitulo 21.
statuit, ut Episcopus ad Synodum ire non sine gravi necessitate
inhibeatur.... suscepturus, inquit, salva fidei veritate, quid-
quid Synodus statuerit.

Concilium Turonense II. anno 567. Can. 20. ait,
eos auctores vel admittendos vel rejiciendos, quos aut
intromisit aut apocryphos fecit Sedes Apostolica. Quis
»Sacerdotum, inquit, contra Decreta talia, quæ à Sede
»Apostolica processerunt, agere præsumat? ... Et quo-
»rum auctorum valere possit prædicatio, nisi quos Se-
»des Apostolica semper aut intromisit, aut apocryphos
»fecit, & Patres nostri hoc semper custodierunt, quod
»eorum præcepit autoritas?

Denique in famosa de tribus Capitulis controver-
sia constabat ex utraque parte, Ecclesiæ Judicio stan-
dum esse, cujus auctoritatem vendicandam sibi unice
proponebant tum defensores, tum impugnatores
trium Capitulorum. Nos, inquit Facundus eorum
strenuus defensor, Lib. 12. cap. 2. non in nostra ratione,
sed in autoritate sancti Concilii (Chalcedonenlis, à quo
falsò putabat fuisse approbata tria Capitula) consti-
tuimus firmitatem.... «Et si quam reverentiam, pergis
»ibidem, deferimus Synodalibus Statutis ab Ecclesiâ uni-
»versali receptis, in omnibus, quæ obscura in eis ad in-
»telligendum difficilia reperimus, divinam volunta-
»tem cognoscere atque approbare debemus.

Ibid. E. Et Lib. 2. cap. 6. «Non in sola, inquit, fidei dubi-
tatione vel definitione Conciliorum valet authori-
tas, verum etiam in omnibus, quæ pro pacis & uni-
tatis observantia, cujus maxima sapientibus cura est,
»modeste ibi fuerint ac bene composita.

Non minus id ex altera parte certum erat. Nam-
que Vigilus Summus Pontifex initio sui Constituti
declarat se quatuor admittere priora Concilia. «Tam-
»de fide, inquit, quam de aliis omnibus causis, judi-
»ciis, constitutionibus aut dispositionibus definita, aut
»judicata, vel constituta sive disposita sunt, inconcul-
»sæ, inviolabiliter, sine adiectione vel imminutione
»aliqua nos promittimus secuturos... & quæcunque
»communi consensu... dicta sunt, ea orthodoxa vene-
»ramur atque suscipimus.» Audis in omnibus cau-
sis & Judiciis, inviolabiliter sine adiectione vel imminutio-
ne, Ecclesiæ acquiescendum; ergo etiam cum de Li-
brorum sensu pronuntiat, de quo uno disputabatur,
cum ita scribebat Vigilus occasione trium Capitulo-
rum.

Quantum verò ad alterum consequentis mem-
brum, nempe subscriptionem, quam exigit Ecclesiâ,
debere esse ex intima conscientia, mentis ac iudicii
consensu & approbatione, nec solum sufficere religio-
sum silentium.

Probatur 1. Quia subscriptio exterior destituta in-
teriori mentis adhesionem & consensu, verum est
mendacium ac perjurium, si cum iuramento juncta
fuerit: atqui Ecclesiâ, non minus sancta in moribus
quàm infallibilis in fide, non potest suos ad menda-
cium & perjurium adigere, cum subscriptionem ab
iis postulat; ergo postulat subscriptionem simul &
mentis obsequium; seu subscriptionem manus, jun-
ctam cum interiori mentis adhesionem, ac iudicii con-
sensu.

Major propositio certissima est, vel ipsis Judiciis
Jansenii rigidioribus discipulis, qui ex professo eam
demonstrarunt. Enim verò, qui exterius in tabulis
publicis subscribit cum iuramento v. g. formulæ Ale-
xandri VII. & ait: Ego N. quinque Propositiones ex Li-
bro Cornelii Jansenii, cui nomen Augustinus, excerptas, &

in sensu ab eodem auctore intento, prout illas Sedes Apostolica
damnavit, sincero animo rejicio ac damno, & ita iuro &c. Si
revera intus animo dissentiat, nec Propositiones illas
credat aut Jansenii esse, aut in ejus sensu, quem putat
orthodoxum, damnatas, (in quo tota versatur quæ-
stio facti) nonne, quæso, ille reus est mendacii & per-
jurii? Nonne Christianæ modestiæ ac sinceritatis le-
ges, receptamque verborum significationem invertit,
qui cum ore pronuntiat, damno sincero animo, intus ta-
men non damnet, sed absolvit? Quid enim est men-
dacium in doctrina S. Augustini? Ille mentitur, ait Lib. T. 6. p.
de mendacio c. 3. qui aliud habet in animo, & aliud ver- 420. B.
bis vel quibuslibet significationibus enuntiat. Epistola ve-
rò 125. alias 224. Illud sanè, inquit, rectissime dici non
ambigo, non secundum verba jurantis, sed secundum expecta-
tionem illius, cui juratur, quam novit ille, qui jurat fidem ju-
rationis impleri... Unde perjuri sunt, qui servatis verbis, T. 2. p.
expectationem eorum, quibus juratum est, deceperunt. At, 366. D.
quæso, quænam est expectatio Ecclesiæ, dum jura-
mentum à suis exigit? Nisi ut ejus religione, quæ
summa esse debet, certior fiat de interna jurantis sen-
tentia, eumque tali fræno intra debitos obsequii ac
reverentiæ fines retineat. Fallit ergo hanc expecta-
tionem Ecclesiæ, quisquis ficto ac doloso animo jurat;
ac perjurii verè reus est. Mirum certè videri debet,
ad hanc morum laxitatem deflexisse viros, quos dixis-
ses ad strictiorem Moralem restaurandam notos; adeo
fervide acrioribus suis Scriptis insectabantur utum
æquivocationum ac restrictionum mentalium, qui-
bus tamen, ut & mendacio ac perjurio, patentem ipsi
aperiebant aditum sua ficta ac dolosa subscriptione
Formularii Alexandri VII. Sed quò non ducit cœ-
cum præconcepti erroris defendendi studium? Talis
profectò fictæ ac mendacis subscriptionis arcanum
& usum ignorabant Veteres, quibus tamen maximo
fuisse commodo, tum ad scrupulos conscientiæ se-
dandos, tum ad declinandas vitæ molestias: v. g. cum
Episcopi urgebantur ab Arianis, ut subscriberent
damnationi S. Athanasii; cum Theophilus pariter
compellebat Episcopos, ut consentirent depositioni
S. Chrysostomi, cum defensores trium Capitulorum
ad subscribendam eorum damnationem sub pœna de-
positionis & exilii cogebantur; facili negotio ab his &
difficultatibus ac molestiis extricare se ac liberare po-
tuissent, si exterius manu subscripsissent, corde & ani-
mo intus reluctantes. Ita pacata fuissent omnia &
in tuto posita; at nihil tale in eorum mentem fraudum
nesciam, venisse legimus, apud quos firmum istud erat
sinceritatis & æquitatis Christianæ principium, nul-
quam licitum esse mentiri, & subscribere damnationi
illius, quem innocentem credis.

Probatur 2. testimoniis Veterum, qui Judicio Ec-
clesiæ acquiescendum esse declarant, simplici & sin-
cera subscriptione, quæ sit ex intimo mentis ac iudicii
consensu & persuasione; qui consequenter religiosum
silentium velut insufficiens rejiciunt.

S. Hieronymus jam antea citatus, in Epistola ad
Pammachium num. 65. damnat in defensoribus Ori-
genis subterfugia & malas artes, quibus illi uteban-
tur, ut aut non subscriberent omnino, aut dolosè sal-
tem damnationi Origenis subscriberent. Ad subscri-
ptionem, inquit, tergiversantur; quærunque suffugia.... Si
quando urgeri cœperint, & aut subscribendum eis fuerit, aut
exeundum de Ecclesiâ, miras strophas videas. Audis iterum
ex S. Doctore, aut subscribendum fuisse Origenis
damnationem, aut exeundum de Ecclesiâ.

S. Leo in Epistola ad Aquileensem Episcopum 6.
alias 86. exigit à Discipulis Pelagii, ut apertis professio-
nibus damnetur superbi erroris auctores; nihilque sit in verbis eo-
rum obscurum, nihil inveniat ambiguum.

S. Cyrillus, imò & tota Ephesina Synodus, à patro-
nis Nestorii simplicem & absolutam damnationis ejus
subscriptionem postulavit, nec limitatam ac restri-
ctam Joannis Antiocheni admisit, ut constat ex iis,
quæ antea in exemplo Nestorii exposuimus. Imò ob-
servavimus ibidem, conceptis terminis rejectum fuisse
religiosum silentium, cujus prætextu Alexander
Episcopus effugere conabatur. Idem erga Theodoretum
& aliquos Ægyptios observavit Synodus Chalce-
donensis. Recole, quæ superius dicta sunt.

Qui Conciliis subscribebant olim, in signum sine-
ræ & veræ suæ subscriptionis ista formula utebantur:
Ego N. consentiens subscripsi; vel, obtemperans sententiæ san-
ctissimorum Episcoporum consentiens subscripsi. Ita in Con-
cilio Chalcedonenli Actio 3. subscripsit cum aliis
non paucis Juvenalis Episcopus Hierosolymitanus,
quanquam tunc de sola ageretur depositione Dioscori.

In

In causa pariter Acacii, cum pax inita fuit inter Occidentales & Orientales, compulsi sunt ab Hormida Summo Pontifice Orientales subscribere Libello quem ejus Legati obtulerant Joanni Constantinopolitano, cui consentiens cum summa devotione subscripsit, ajunt Legati in sua Relatione.

Justinianus Imperator in Tractatu ad Mennam loquens de Capitulis in Origine damnatis, Unusquisque, inquit, ex toto animo & tota cogitatione ea oderit & aversetur.

Concilium Lateranense jam laudatum, Secretario s. Can. 18. Si quis, ait, non anathematizat anima & ore omnes quos anathematizat Ecclesia, condemnatus sit.

Venerabilis Beda Lib. 4. Hist. cap. 17. hæc ex Synodo Cantuariensi sub Theodoro refert: Suscepimus sanctas & universales quinque Synodos &c. anathematizantes corde & ore, quos anathematizaverunt; & quos susceperunt, suscipimus.

Concilium Constantiense vult interrogari suspectos, Utrum credant Libros & doctrinas Joannis Wiclef, Joannis Hus & Hieronymi de Praga esse perversas ac legitime damnatas. Postulat ergo Concilium interiorem fidem ac persuasionem; utrum credant &c.

Verum ut ad posteriora nostra tempora & causam ipsam Jansenii propius accedamus, antiquiorum vestigiis pressius securo pede adhæsit Ecclesia Gallicana, & sacra Facultas Pariensis.

Sacra Facultas an. 1656. die ultima Januarii proseripsit M. Antonii Arnaldi propositionem cujus duæ partes erant; prior facti, altera juris. Prior quæ sola nostri præsentis est instituti, talis erat gallicè scripta: Il est résolu de s'abstenir de toute contestation sur ce fait, (de Jansenius) & d'y garder un silence respectueux, qui est la plus grande soumission qu'on doive aux Conciles même Oecuméniques dans ces faits particuliers. Hanc vero propositionis partem sacra Facultas declarat temerariam, scandalosam, injuriosam Summo Pontifici & Episcopis Galliarum, atque etiam præbere occasionem renovandæ ex integro post damnationem, Jansenii doctrinæ; atque sub pœna expulsionis à sacro Ordine vetat, ne quisquam ex suis audeat prædictam M. A. Arnaldi doctrinam probare, asserere, docere, prædicare vel scribere.

Ante istud Decretum, jam anno 1650 octoginta & quinque Gallicani Præsules detulerant ad Summum Pontificem Innocentium X. famosas Jansenii Propositiones, quas cum dictus Pontifex damnasset data Constitutione anno 1653. Gallicani Episcopi in suis ad illum gratulatoriis Litteris die 15. Julii ejusdem anni declarant, Christianos omnes ex officio teneri huic Constitutioni mentis obsequium præstare. Cum autem Jansenii discipuli intus animorum sensibus ex tali Constitutione urerentur, ajunt iidem Episcopi in altera ad Alexandrum VII. Epistola die 2. Septembris anni 1656. atque rem totam ad quæstionem facti deduxissent, contestantes se juri quidem seu dogmati definito acquiescere, verum non posse se adduci ut credant Propositiones illas vel esse Jansenii, vel in ejus sensu damnatas; Alexander VII. Constitutione data die 16. Octobris anni 1656. eos publicè tranquillatis perturbatores ac filios iniquitatis appellat, qui hocce factum in dubium revocare ausi sunt: atque clavis & conceptis verbis declarat, se damnare quinque illas Propositiones excerptas ex Libro Jansenii, cui nomen Augustinus, & in sensu ab eodem Jansenio. Hoc fulmine attoniti quidem, sed victi non fuere sectatores Jansenii: speciosis quidem verbis promittere, se omni cultu, obsequio, & observantia quam exigat Fidelibus Ecclesia in similibus causis & in ejusmodi naturæ rebus, prosecuturos decisionem facti, quæ continetur in Constitutione Alexandri VII. Ita loquuntur illi, tum in famosis quinque Articulis, tum in procuratione data à Dominis de Lalane & Girard die 17 Junii anno 1663. Verum Episcopi nostri Gallicani pro sua sagacitate subodorati dolum ac fraudem sub illis magnificis verbis latere, atque totum illud prætextum obsequium in uno silentio contineri, fictum illud ac dolum esse declarant in Epistola ad Alexandrum VII. die 2. Octobris anno 1663. Mirifica, inquit post recitata verba, nostrum omnium, quotquot aderamus, in his verbis reprehendendis exiit consensus. Visa sunt enim subdola, simulacra dumtaxat obsequium præferentia, mente versi pelli & callida concinnata. Quapropter ad omnem fraudibus & cavillationibus viam præcludendam, Alexander VII. formulam definitionis ab omnibus subscribendam direxit ad Episcopos Galliarum anno 1665. in qua sub juramento dicitur: Ego N. Constitutioni Apostolica Innocentii X. & Alexandri VII. me subicio, & quinque Propositiones ex Cornelii Jansenii

Libro, cui nomen Augustinus, excerptas, in sensu ab eodem auctore intento, prout illas Sedes Apostolica damnavit, sincero animo rejicio ac damno, & ita juro &c.

Ista porro declaratione funditus ruit ac convellitur silentium illud religiosum; quomodo enim silere ille dici potest, qui tabulis publicis subscribit? Quomodo subscribendo mentis obsequium denegare potest, qui profitetur se sincero animo damnare & rejicere quinque Jansenii Propositiones? Qui ergo huic formulæ non subscripsere, tanquam Ecclesiæ rebelles ac in errore suo contumaces habiti sunt; qui verò subscripsere quidem, aut prætextu pacis, aut commodioris vitæ studio, sed animo ficto & doloso intus dissentientes, mendacii & perjurii rei convincuntur.

Ex quo prodit hæc Alexandri VII. formula, non quiescere turbulenti homines; sed novis in dies conatibus eam lacessere, suumque errorem prætextu religiosi silentii obtrudere & renovare tentarunt; aliquando vi aperta, aliquando occultis cuniculis & infidiis artibus; verum, pati semper constantia & vigilantia repressi sunt Ecclesiastica & Regia autoritate.

Quibus se periculis ac molestiis objecerint quatuor Galliarum Episcopi, eò quod non sine quadam exceptione dictæ formulæ subscripsissent, & à suis subscribi curassent, nolim hic ex reverentia refricare: nobis sufficiat observare, non alia lege huic molestissimo negotio finem impositum, & ad pacem Ecclesiæ admissos à Clemente IX. quatuor illos Episcopos, quam ut purè & simpliciter sine ulla restrictione vel limitatione subscriberent, quod quidem ab illis revera factitatum fuisse supponit S. Pontifex. Nam, inquit in suo ad illos Brevi dato die 19. Januarii anni 1669. dictorum Prædecessorum nostrorum Constitutionibus firmè in hærentes, nullam circa illud exceptionem aut restrictionem admittunt, quam fuissimus.

Innocentius II. in Brevi ad Episcopos Belgii dato die 6. Februarii anni 1694. Præcipimus, inquit, ut quemadmodum ii qui ad juramentum adigendi sunt, illud præstare debeant sincere, absque ulla restrictione, distinctione seu expositione.

Clerus Gallicanus in Comitibus generalibus an. 1700. in præfatione Censuræ qua multas Propositiones notavit, ait, neminem pro suspecto (Jansenismi) habendum, nisi eum, qui aut Constitutionibus Apostolicis detrahat, aut aliquam ex damnatis Propositionibus tueatur. Supponit Igitur Clerus Gallicanus, posse aliqua alia ratione detrahi Constitutionibus Apostolicis, quam defensione alicujus propositionis damnatæ; utrumque enim sub disjunctione proponit: at quænam alia potest esse via detrahendi Constitutionibus Apostolicis, quam denegando ipsis mentis obsequium, solo retento & probato religioso silentio? Ibidem in Censura quatuor priorum propositionum, damnantur tanquam inquieti homines, qui Constitutiones Innocentii X. & Alexandri VII. & Innocentii XII. Brevia apertè contemnunt, & causam Jansenii de integro retractari, quasi finita non esset, postulant.

Denique cum anno 1701. idem religiosum silentium toties attritum revocare adhuc tentassent nonnulli, occasione cujusdam conscientie Casus, cujus inter multas alias hæc erat propositio gallicè, Après avoir signé le Formulaire purement & sans restriction, dit qu'il croit qu'il lui suffit d'avoir une soumission de respect & de silence, pour ce que l'Eglise a décidé sur le fait de Jansenius. Post subscriptionem simplicem sine ulla restrictione formula Alexandri VII. satis est si quis erga factum Jansenii ab Ecclesia definitum religiosum dumtaxat servet silentium: statim adversus doctrinam hujus pravitatem utraque insurrexit autoritas Ecclesiastica & Regia. Summus enim Pontifex Clemens XI. hanc Casus conscientie expositionem ac resolutionem proseripsit suo Brevi dato die 12. Februarii an. 1703. atque in altero Brevi ad Regem nostrum Christianissimum die 13. ejusdem anni & mensis, conqueritur, Casum hunc conscientie, audaci planè ac subdola nonnullorum hominum opera prodisse... quo plura perniciose doctrinæ capita, erroresque damnati revocantur in lucem, & ipsa etiam hæretica Jansenii dogmata non obscure foveantur.

Eminentissimus Cardinalis Noallius Archiepiscopus Parisiensis censorium stylum in eundem Casum distinxit, atque adductam Propositionem damnavit die 22. Februarii anni 1703. declarans illam adversari Constitutionibus Innocentii X. & Alexandri VII. & Brevis Innocentii XII. receptis in Comitibus generalibus Cleri Gallicani anno 1700. de novo excitare jam definitas quæstiones, favere æquivocationibus mentalibus restrictionibus & etiam perjuriis &c. Gravi

368.
Rec. des
Bulles,
p. 221.

Rec. des
B. p. 290

Ibid. p.
318.

Mem. de
Clergé.
To. I. p.
714.

Ibid. p.
717.

Rec. des
B. p. 339.

Memoi-
res du
Clergé
Tom. I. p.
228. &
Rec. des
B. p. 91.

Recueil
des Bulles
pag.
Rec. des
Bulles pag.
142.
Ibid. p.
144.

Ibid. p.
190.

Mem. du
Clergé
Tom. I. p.

Gravi deinde & eloquenti oratione suos invitat, adhortatur, ac pro autoritate compellit ad obsequium mentis & proprii iudicii Ecclesiae iudicanti ac definitenti exhibendum.

Exemplum Eminentissimi Cardinalis secuti sunt plures Illustissimi Gallicani Episcopi, qui pro suo in defendenda Religione officio, gravibus & eruditis Documentis Pastoralibus avitam ac puram Ecclesiae doctrinam suis exposuerunt, & adversus dicti conscientiae Casus insidiosas fraudes strenue vendicarunt, notatis ac damnatis ejus tum erroribus, tum manifestis contradictionibus. Et vero duo simul jungit & affirmat dicti capitis conscientiae Author, quae secum invicem pugnant, nec conciliari possunt: nempe, declarat ille se absolute ac simpliciter damnare quinque Propositiones Jansenii, in omni sensu (etiam Jansenii) quem damnarunt Summi Pontifices Innocentius X. & Alexander VII. nihilominus tamen circa factum Jansenii, hoc est, circa attributionem sensus erronei quinque Jansenii Propositionibus, ait, se ad unum teneri religiosum silentium. An, rogo, silentium ille servare dici potest circa Jansenii factum, qui simpliciter & nulla facta restrictione formulae Alexandri VII. subscribit? An à mendacio & perjurio excusandus, qui cum juramento ait, quinque Propositiones ex Cornelii Jansenii Libro, cui nomen Augustinus, excerptas, in sensu ab eodem autore intento, prout illas Sedes Apostolica damnavit, sincero animo rejicio ac damno; & tamen intus & animo eas non damnat ac rejicit, sed tanquam veras & orthodoxas admittit & probat? An non sibi turpiter contradicit, qui ex una parte affirmat, Ecclesiae factum Jansenii definitenti, merum silentii obsequium deberi, ex altera vero eidem Ecclesiae, cum declarat ac statuit, quae sit Divi Augustini circa gratiam ex sese efficacem ac gratuitam praedestinationem doctrina, ex animo & interiori mentis assensu obsequendum esse? Nonne eadem est Ecclesiae circa utrumque istud facti genus dijudicandum autoritas? Quare igitur erga unum, solum silentium; erga vero aliud, interiori mentis assensum exigit?

Quia & ipsa Sacra Facultas Parisiensis solemniter ac gravi sua Censura dicti Casus doctrinam confixit. Die scilicet 1. Septembris anni 1704. Syndicus de responsione seu solutione hujus Casus à quadraginta Doctoribus subsignata querimonias instituit apud sacrum Ordinem, postulavitque 1. Ut Facultas renovet ac confirmet Censuram latam 31. Januarii anni 1656. in Libellum, cui titulus est, *Lettre de M. Arnaud &c.* & Decretum super formula fidei, datum die 2. Maji anni 1661. 2. Declaret propositionem contentam in Libello, cui titulus est, *Cas de conscience &c.* qua de Clerico, qui subscripsit formulae fidei ab Alexandro VII. sancitae, hoc statuitur *Il lui suffit d'avoir une soumission de respect & de silence, pour ce que l'Eglise a décidé sur le fait de Jansenius*, adversari praedictae Censurae in Epistola Antonii Arnaldi, & Decreto super formula fidei. 3. Hanc eandem propositionem damnatam pronuntiet in praedicta Censura adversus Epistolam Antonii Arnaldi, eamque afficiat iisdem notis, quibus proscripta fuit Arnaldina Propositio, quae dicitur facti. 4. Addat, memoratam propositionem favere mendacio & perjurio; quare ratione ipsam proscripsit Eminentissimus Archipræsul in Mandato adversus praedictum Scriptum, *Cas de conscience*, promulgato die 22. Februarii anni 1703. 5. Declaret, se nunc non attingere aut expendere cetera Scripti, cui titulus, *Cas de conscience*. 6. Decernat, duos à Magistris pertinaces; & sinu suo repellendos, expungendosque ex albo Doctorum, & ipso facto repulso expunctosque, nisi intra mensem consilium mutaverint, ceterorumque, quos in probando Scripto socios habuere, Magistrorum exemplo, inconsultam deliberationem revocaverint, & insuper Censurae adversus Epistolam Antonii Arnaldi, Decreto super formula fidei, & praesenti Conclusioni subscripserint. Quae cum missa fuissent in deliberationem in generali Congregatione, cui adfuere plus quam 150. Magistri, communibus votis sic censuit Sacra Facultas: 1. Dictam Propositionem contentam in Libello, cui titulus, *Cas de Conscience*, adversari Censurae Sacrae Facultatis latae 2. Maji anni 1661. 2. Inhaerendo praedictae Censurae adversus Epistolam Antonii Arnaldi, praefatam propositionem damnandam esse, ut & ipsam damnat, iisdem notis, quibus in praedicta Censura proscripta est prima ejusdem Antonii Arnaldi Propositio, quae dicitur facti; nempe, ut temerariam, scandalosam, injuriosam SS. Pontificibus & Episcopis Galliae, atque etiam ut praebentem occasionem renovandae ex inte-

gro post damnationem, Jansenii doctrinae; & in quantum eadem praefata propositione dicitur, illud obsequium reverentiae & silentii sufficere, etiam iis, qui subscribere formulae fidei, quae adjunctum habet juramentum ex sanctione Alexandri VII. praedictis notis hanc etiam esse adjiciendam, ut & adjicit, nempe, quod saveat mendacio & perjurio. 3. Stare debere inconcussam, sicut & re ipsa apud ipsam semper stetit, & stat, auctoritatem praedictae Censurae adversus Epistolam Antonii Arnaldi, & praedicti Decreti super formula fidei: adeo ut quicumque Magister aut Candidatus, adversus utrumque aut alterutrum, ut & adversus praesentem Conclusionem, aliquid scripserit, dixisset, aut praedicasset deprehensus fuerit, eo ipso à Sacra Facultate pulsus habeatur. 4. Duos Magistros pertinaces, ipso facto à Facultate exclusos habendos esse, nisi intra spatium unius mensis, subscriptionem sui dicti Casus conscientiae revocaverint &c. Denique, ut omnibus magis ac magis innotescat S. Facultatem in docenda sana doctrina & asserenda Ecclesiae auctoritate, constare sibi semper, typis mandanda esse latino ac vernaculo idiomate, cura D. Syndici, & publici juris facienda, praesentem Conclusionem, Censuram adversus Libellum, *Seconde Lettre de M. Arnaud*, latam ultima Januarii 1656. & Decretum super formula fidei, datum 2. Maji anni 1661. Atque haec Sacra Facultas Parisiensis.

Accedit tandem & ipsa Pontificia Clementis XI. auctoritas, emissâ solemniter Constitutione die 15. Julii anni 1705. quae incipit ab his verbis, *Vineam Domini Sabaoth*, in qua, postquam confirmavit Constitutiones Innocentii X. & Alexandri VII. Clementis vero IX. & Innocentii XII. Brevia seu Epistolas à pravis Jansenianorum exceptionibus & interpretationibus vindicavit de doctrina in Casu conscientiae expressa, tum de ipsius auctoribus haec habet: "Præterea iidem iniquissimi homines, sparsis undequaque Scriptionibus ac Libellis, exquisita ad fallendum arte compositis, non sine gravi Apostolicae Sedis injuria, maximoque totius Ecclesiae scandalo docere non sunt veriti, ad obedientiam praefatis Apostolicis Constitutionibus debitam non requiri, ut quis praedicti Janseniani Libri sensum in antedictis quinque Propositionibus, sicut praemittitur, damnatum, interius, ut haeticum damnet, sed satis esse, si ea de re obsequiosum (ut ipsi vocant) silentium teneatur. Quae quidem assertio, quam absurda sit & animabus Fidelium perniciosa, satis apparet, dum fallacis hujus doctrinae pallio, non deponitur error, sed absconditur; vulnus tegitur, non curatur; Ecclesiae illuditur, non paretur; & lata de omnium filiis inobedientiae via sternitur ad fovendam silentio haesim.... Quin etiam eò impudentiae nonnullos devenisse compertum est, ut veluti naturalis honestatis, nedum Christianae sinceritatis obliti asserere non dubitaverint, praefata formula à memorato Alexandro praedecessore praescripta subscribi licite posse, etiam ab iis, qui interius non judicant, praedicto Jansenii Libro doctrinam haeticam contineri. Quasi vero, contra quod scriptum est, Qui loquitur veritatem in corde suo, & Qui jurat proximo suo, & non decipit; hujusmodi erroris spectatorem liceret Ecclesiam ipsam jurejurando decipere, simulque Apostolicae Sedis providentiam fallere.... Ne hujusmodi pravi homines Catholicae Ecclesiae pacem subvertere impunè pergant, & simplicium ac pusillorum mentibus imponere.... ut quævis impostum erroris occasio penitus praecidatur, atque omnes Catholicae Ecclesiae filii Ecclesiam ipsam audire, non tacendo solum (nam & impii in tenebris contumescunt) sed & interius obsequendo, quae vera est Orthodoxi hominis obedientia, condiscant, hac nostra perpetuò valitura Constitutione, obedientiae, quae in praesentis Apostolicis Constitutionibus debetur, obsequioso illo silentio minimè satisfieri; sed damnatam in quinque praefatis Propositionibus Jansenii Libro sensum, quem illarum verba praeseferrunt, ut praefertur, ab omnibus Christi Fidelibus ut haeticum, non ore solum, sed & corde rejici ac damnari debere; nec alia mente, animo aut credulitate supradictae formulae subscribi licite posse; ita ut qui secus aut contra, quoad haec omnia, & singula senserint, tenuerint, praedicaverint, verbo vel scripto docuerint, aut asseruerint, tanquam praefatarum Constitutionum transgressores, omnibus & singulis illarum censuris & poenis omnino subjaceant, eadem auctoritate Apostolica decernimus, declaramus, statuimus, ordinamus,

Men. du
Clergé.
pag. 395.
Rec. des
B. p. 187.

P. 390.

P. 391.

Censura
S. Facul-
tatis.
Casus
conscien-
tiae anno
1704.

Clerus

Clerus Gallicanus in Comitibus generalibus Parisiis congregatus anno 1705. hanc Clementis XI. Constitutionem summo plausu & animorum consensu recepit & probavit die 22. Augusti ejusdem anni, datis tum ad Pontificem gratulatoriis, tum ad ceteros Gallicæ Episcopos encyclicis Litteris die 14. Septembris, quibus eos & de dicta Constitutione à se communi suffragio recepta certiores faciunt, & invitant, ut eam pariter recipiant ac promulgent. Rem summa religione executi fuere singuli suis in Diocæsis Episcopi.

Eandem Constitutionem ad sacram Facultatem Parisiensem, ut sedulo observaretur, direxit Rex Christianissimus, datis eam in rem ad Theologos Parisienses Litteris die 30. Augusti anni 1705. Die vero prima Septembris, sacra Facultas cum summa reverentia & obsequii testificatione dictam Constitutionem recepit: quibus peractis, Litteræ, ut vocant, Patentes, quæ die 31. Augusti Regio jussu descriptæ fuerant, ad Senatum Parisiensem directæ sunt, & in publicas Tabulas relatæ ac receptæ simul cum dicta Constitutione die 4. Septembris anni 1705.

Quapropter jam causa illa silentii religiosi finita est, dejectis & expugnatis omnibus illis præsidiiis, quibus hætenus Janseniani tutos se ac securos confidebant, falsas intelligo, tum Clementis IX. tum Innocenti XII. Decretorum interpretationes; tum ipsummet religiosum silentium, ad quod, velut ad munitissimam & inexpugnabilem arcem confugerant. Inde expulsi, non est, in quo certi consistent, nec aliud videtur ipsis superesse, quam ut tot Constitutionibus Apostolicis, Clementinæ imprimis *Vineam Domini Sabaoth*, sincere obsequantur.

Fallimur: infinitæ sunt & inexhaustæ hominum illorum astutiæ, fraudes, argutiæ. Si illis fides, Clemens XI. unum dumtaxat perstringit silentium religiosum, quod spectat jus seu dogma fidei, non factum: hoc est, Pontifex eos damnat, qui in causa Jansenii circa dogma fidei definitum, exterius quidem præ reverentia silent, sed intus & animo dissentiunt. Hunc esse Clementinæ Constitutionis sensum, ista, inquit, verba subindicant: *Docere non sum veriti, ad obedientiam præfatis Apostolicis Constitutionibus debitam non requiri, ut quis prædicti Janseniani Libri sensum in anteceditis quinque Propositionibus damnatum, interius, ut hæreticum damnet, sed satis esse &c.* Et infra: *Asserere non dubitaverunt, præfata formulæ subscribi licet posse, etiam ab iis, qui interius non judicant, prædicto Jansenii Libro doctrinam hæreticam contineri.*

Verum figmentum illud, quod in mero æquivoco laborat, facile exsufflatur, distinguendo nimirum erroneum quinque Propositionum sensum, vel in se seu absolute consideratum, vel respectivo ad Jansenium. Priori modo, simplex est juris seu dogmatis quæstio; posteriori verò, juris simul & facti; quatenus scilicet includit attributionem sensus erronei quinque Jansenii Propositionibus. Summus autem Pontifex non loquitur de silentio circa dogma in se & absolute consideratum, quia nulla de illo unquam quæstio fuit cum Jansenianis, qui centies contestati sunt se sincere ac ex animo damnare quinque Propositiones in se absolute ac nude spectatas, atque dogmati obedientiam, facto autem reverentiam silentii debitam esse palam ac publice sæpissime declararunt. Silentium ergo, quod Clemens XI. perstringit, spectat dogma quinque Propositionum respectivo ad sensum Jansenii; hoc est, attributionem sensus erronei quinque Jansenii Propositionibus: adversus eos scilicet, qui formulæ Alexandri VII. subscribunt quidem, sed tamen intus & animo erroneum non putant esse Jansenii sensum, imò Catholicum, & puram Augustini doctrinam. Porro silentium illud circa erroneum sensum à Jansenio intentum, nonne ipsamet est quæstio facti, de qua hic agitur, & circa quam Summus Pontifex sua in Constitutione pronuntiat? De illo quippe silentio dumtaxat pronuntiat, de quo excitata fuerat controversia, occasione dicti Casus conscientia: atqui de solo silentio circa factum doctrinale Jansenii, seu circa erroneum quinque Propositionum Jansenii sensum, excitata fuerat controversia, non verò de silentio circa dogma quinque Propositionum in se & absolute spectatum; ergo Summus Pontifex damnat silentium circa factum doctrinale, seu circa erroneum Jansenii in quinque famosis ipsius Propositionibus sensum.

Probatur denique, quia silentium illud religiosum propius inspicienti videbitur injuriosum potius & Ec-

clesiæ contumeliosum, superbiæ ac temeritatis plenum esse, ac favere rebellionem & inobedientiæ tum subditorum in Principes, tum filiorum in parentes, ac servorum in dominos.

I. Injuriosum est & contumeliosum Ecclesiæ: tum quia ejus auctoritatem spernit, quam non proponit tanquam normam & regulam obedientiæ ac sententiæ privatorum, quin potius privati alicujus Doctoris sententiam longe pluris facit, quam publicum Ecclesiæ totius Judicium: tum quia etsi verbis aut scriptis non impugnetur Ecclesiæ de facto aliquo doctrinali Judicio, (in quo uno silentii hujus religio versatur) intus tamen irridetur & improbatur; atque ita apud defensores hujus silentii, Ecclesiam palam erroris non incusare, laudare est; non impugnare, honori, reverentiæ & obsequio deputatur: tum denique, quia certo quodam temporis spatio definitur hujus silentii religio; neque enim perpetuo & constanter, juxta illius defensores, servari debet, sed tantum, inquit, *quandiu fervet disputationis æstus, qui, ubi deferbuerit, solvi poterit*: id est, in æstu disputationis non licet Ecclesiam lacessere & erroris arguere, at licebit postea. Præclara verò Religio! Non ita profecto sentiebat Summus Pontifex Vigilius, qui in Epistola ad Eutychium eos omnes damnat, qui aliquo tempore ausi fuerint tria Capitula defendere, & impugnare de illis Ecclesiæ Judicium. Non ita quoque Justinianus Imperator, qui in Tractatu ad Mennam anathema dicit iis, qui ullo modo prorsus quocunque tempore Scripta Origenis propugnare ausi fuerint.

II. Silentium illud superbiæ ac temeritatis plenum esse, res est aperte manifesta. Quæ enim major potest esse superbia & temeritas, quam de te ipso tam bene sentire, ut credas te Libri alicujus sensum melius esse allecutum, quam tot Summi Pontifices, Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi, uno verbo, Ecclesia universa allecuta fuerit? Si hoc modestiam & humilitatem sapiat, novum certe est modestiæ genus Christianis incognitum. Audiatur, quid in simili fere causa respondeat Josephus Episcopus Methonensis Marco Ephesino in Concilio Florentino: *Superbia de te, inquit, opinione deceptus, putasti universa te Synodo prudentiorem esse & doctiorem; quod extrema stultitiæ argumentum est, unum scilicet hominem antecellere universis. Esto, si unum cum uno conferas, id enim credibile est; at universa Ecclesia congregata unum hominem esse præstantiorem omnino impossibile est: alioquin & Arius, & Eunomius, & reliqui generalium Conciliorum hostes hoc ipsum dicent: verum id fieri non potest. Quare te etiam oportebat agnita veritate multos audire, disensionemque & pervicaciam & vanam illam, quam habebas animo anteceptam opinionem ac perversitatem deponere; & multorum, imò verò Ecclesiæ sententiam sequi.*

III. Denique, silentium illud religiosum inobedientiæ ac rebellionem favere patet, quia si fas sit, publica Ecclesiæ Judicia tuo privato subicere, & ad arbitrium eis obsequi, quidni licebit subditis, Principum; filiis, parentum; servis, dominorum suorum mandata ad privatum suum examen revocare, nec illis prius morem gerere, quam eorum rationes, an justæ sint vel injustæ, sedulo expenderint? At quantum hoc rebellionem subditorum erga Principes, inobedientiæ filiorum erga parentes, & servorum erga dominos faminos faveat, nemo non intelligit. In gratiam Superiorum bene semper præsumi debet, atque iis prompto animo obtemperandum; nisi forte contingeret, ea Superiorum mandata, Catholicorum omnium judicio, divinæ legi manifeste adversari, quo certe casu obedire oportet magis Deo quam hominibus, ajunt Apostoli Act. 5. vers. 29. Generatim in obsequio & obedientia, non tantum publica tranquillitas, sed & pietas ipsa posita est. Egregia est regula obedientiæ erga Superiores, quam S. Bernardus præscribit Libro de præcepto & dispensatione cap. 9. "Quidquid, inquit, vice Dei præcipit homo, quod non sit certum displicere Deo, haud secus omnino accipiendum est, quam si præcipiat Deus.... Sed homines, inquit, facile falli in Dei voluntate percipiendâ de rebus dubiis, & in præcipiendâ fallere possunt? Sed enim, quid hoc refert tua, cui conscius non es? præsertim cum teneas de Scripturis, quia labia Sacerdotum custodiunt scientiam.

Et cap. 10. initio sic pergit: "Imperfecti cordis & infirmæ prorsus voluntatis indicium est, statuta seniorum studiosius discutere, hære ad singula, quæ injunguntur, exigere de quibusque rationem, & male suspicari de omni præcepto, cujus causa latuerit; nec

Tom. 4.
Conc. p.
599. F.
Ibid. p.
679. B.

Tom. 3.
Conc. p.
691. D.

To. 1. p.
509. A.

Ibid. E.

»nec unquam libenter obedire, nisi cum audire con-
»tigerit, quod fortè libuerit, aut quod non aliter lice-
»re, seu expedire monstraverit vel aperta ratio, vel
»indubitata autoritas. Delicata satis, imò nimis mo-
»lesta hujusmodi obedientia.

TERTIA PARS.

*Nempe certum esse nec errori obnoxium Ju-
dicium Ecclesiæ de sensu Propositionum,
Librorum vel Authorum.*

Probatur 1. Ex dictis hætenus, Ecclesia autori-
tate à Christo accepta judicare potest de sensu Libro-
rum, ac Fideles sub gravissima pœna anathematis
adigere, ut suo subscribant Judicio, non manu tantum,
sed corde & animo; ergo eo in Judicio Ecclesia nec
falli potest, nec fallere.

Consequens, admissio antecedente, necessariò se-
quitur.

Namque 1. in principiis adversæ sententiæ, mentis
obsequium non debetur nisi authoritati omnino cer-
tæ & infallibili: atqui ex antedictis ac probatis, Ec-
clesiæ de sensu Librorum definiti debetur mentis
obsequium; ergo in hujusmodi definitionibus Eccle-
sia errare non potest.

To. 2. p.
61. col. 1.
A. II. Quia, ut optimè ratiocinatur Bellarminus Lib.
3. de Ecclesia militante cap. 14. *iniquum esset sub tam
gravipœna (anathematis) obligare Fideles ad assentiendum
rebus incertis & interdum falsis.* Atqui certum est ex di-
ctis, Ecclesiam usu constanti ac perpetuo sub pœna
anathematis obligasse Fideles ad assentiendum suis de
sensu Librorum Judiciis, certum non minus est, ini-
quam & tyrannicam esse non posse Ecclesiæ autori-
tatem; ergo necesse est concludere, incerta, & falsa
esse non posse Ecclesiæ de sensu Librorum Decreta. At-
que hinc quasi sponte fluit ac nascitur altera pro-
batio.

III. Ecclesia suo ipso usu ac praxi supposuit semper
sibi à Christo datam autoritatem, ut de sensu Libro-
rum certum judicium ferret, ac Fideles, ut ipsi sub-
scriberent, sub anathematis pœna compelleret. Ergo
autoritatem illam reipsa Ecclesia accepit: aliàs, vel
in ipso jure seu dogmate aberrasset Ecclesia, eam sibi
arrogando facultatem, quam à Christo non accepisset;
pertinet enim ad dogma scire, utrum Ecclesia pri-
vilegium inerrantiæ à Christo acceperit vel non, in
factis hujusmodi doctrinalibus decretoriè definiendis,
& exigenda Fidelium interiori adhæsione. Porro con-
cors est omnium Theologorum sententia, Ecclesiam
in jure seu dogmate errare non posse.

Neque est quod opponas, nullo Concilii generalis
Decreto seu Canone privilegium istud assertum fuisse.
Fateor: at nullo etiam Concilii generalis Decreto de-
finitum legimus, Ecclesiam in jure seu dogmate defi-
niendo infallibilem esse. An indeliceret inferre, reip-
sa Ecclesiam privilegium illud à Christo non accepisse?
Usu scilicet continuo ac exercitio suam hanc con-
testatur & probat Ecclesia autoritatem, tum circa
dogmata, tum circa facta dogmatica.

Matth.
28. v. 20.
Ibid. 16,
v. 18. IV. Certum est Christum Ecclesiæ in his quæ ad
conservationem depositi & publicam Fidelium salu-
tem sunt necessaria, nunquam deesse: *Vobiscum sum
omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Porta infe-
ri non prævalebunt.* Atqui ad conservationem depositi
& ad publicam Fidelium salutem necesse est ut Eccle-
sia certo ac infallibili Judicio possit veram aut falsam,
quæ in Libris continetur, doctrinam discernere, no-
xia pascua à salubribus, venenum à remedio distin-
guere: necesse est, ut quæ in dies enascuntur circa
sensum Librorum vel propositionum lites ac discor-
diæ, eas supremo Judicio componere possit, ne fortè
æternis dissidiis inter se turbentur Fideles, & circum-
ferantur omni vento doctrinæ: necesse est Ecclesiam
pro imposita sibi lege, doceat omnes gentes; *Euntes
docete omnes gentes, baptizantes eos &c.* Ut autem mini-
sterium illud absque ullo errandi periculo exerceat, se
omnibus diebus ipsi adfuturum promissit Christus:
Ego vobiscum sum. Baptizet Paulus, hic est (Christus)
qui baptizat; remittat peccata hic est qui remittit; sa-
crificium offerat, nomine ipsius offert: *Hoc facite in
meam commemorationem: Vobiscum sum omnibus die-
bus.* An verò credibile est Christum Ecclesiæ suæ non
adesse in ea ministerii parte, quæ doctrinam in Libris
expressam spectat, unde tot in Christianos commoda,
vel incommoda derivari possunt?

Probatur 2. testimoniis Veterum, ac præsertim ex
celebri controversia de tribus Capitulis excitata; sci-
licet cum de sensu Librorum Theodori, Theodoret
& Epistolæ Ibae tanta contentione certatum olim fuit
in V. Concilio generali, aliis perversum, aliis Catho-
licum sensum his Capitulis affingentibus. Nullus
(quod rectè hic observandum) opposuit Ecclesiam in
causis ejusmodi falli posse; nullus in controversiam
adduxit supremam ipsius autoritatem, & obligatio-
nem quæ omnibus incumbit Fidelibus prompto animo
Decretis ejus obsequendi: imò ex utraque parte cer-
tatim pugnabatur pro Ecclesiæ autoritate, quam su-
premam & infallibilem esse hinc & inde constabat
quidem, sed quam alter ab altero violari reciproca
accusatione causabatur. Defensores nempe trium Ca-
pitulorum violari ab aliis contendebant Synodum
Chalcedonensem, à qua putabant (errore facti) pro-
bata illa fuisse: vice versa eorumdem Capitulorum
oppugnatores negabant ea unquam probata fuisse à
Synodo Chalcedonensi; ac quinti Concilii authorita-
tem, à quo proscripta fuerant, convelli conquereban-
tur. Tota ergo lis in eo versabatur, an probata, vel
improbata reipsa fuissent ab Ecclesia legitimè congre-
gata, hæc Capitula: de autoritate verò suprema &
infallibili Ecclesiæ aut probantis aut improbantis, nul-
la prorsus inter eos disputatio, sed perfecta consensus.
Constabit istud ex testimoniis partis utriusque.

Patres V. Concilii Collatione 8. invitantes Vigi-
lium Summum Pontificem, ut ad Concilium, sicut
promiserat, veniret, utuntur imprimis Apostolorum
& aliorum veterum Patrum exemplo, qui in commu-
ni res Ecclesiæ in Conciliis tractarunt. Unde, inqui-
unt, *communiter sententiam protulerunt, his verbis, Visum
est Spiritui S. & nobis.* Deinde adducunt ista Christi
verba: *Ubi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo
ego sum in medio ipsorum.*

Eadem Collatione, antequam Canones proponant,
loco præfationis autoritatem Ecclesiæ sic explicant:
*His, inquit, cum omni subtilitate dispositis, in memoria
tenentes promissiones de sancta Ecclesia factas, & qui dixit,
quod porta inferi non prævalebunt adversus eam, id est, hæ-
reticorum mortifera lingua: recordantes autem & quæ per
Oseam de ea prophetata sunt, in quibus dicit: Et sponsabo te
mibi in fide, & cognosces Dominum &c.* Sic Patres illi
suis de sensu trium Capitulorum definitionibus fidem
& autoritatem conciliant, ex iis ipsis Scripturæ sa-
cræ testimoniis, quibus solet à Catholicis demonstra-
ri Ecclesiæ infallibilitas, seu inerrantia.

Vigilius S. Pontifex in Epistola ad Episcopos Galliæ:
»Necesse est, inquit, quoties in nomine Domini ejus
»famuli ad tractanda quæ sunt ipsi placita, colligun-
»tur, sancti Spiritus non deesse præsentiam. Ita enim
»Christi Dei Domini & Salvatoris nostri mandata in-
»stituunt, quibus ait Matth. 18 Ubi fuerint duo vel tres
»in nomine meo congregati, ibi ero in medio eorum.
Et in Epistola confirmatoria V. Concilii, postquam
dixit, se quidem obtulisse primum damnationi trium
Capitulorum, sic pergit: *Sed quoniam Christus Domi-
nus noster, qui est lux vera quam tenebræ non comprehendunt,
omni confusione à mentibus nostris remota, universum Orbem
& Ecclesiam ad pacem revocavit, ita ut quæ à nobis defini-
ri debent; revelante Domino, & veritate investigata salu-
briter impleta sint: idcirco sciat universa fraterni-
tas &c.*

Et in suo constituto, declarat, quæcunque sunt à
Conciliis judicata, ea inconcusse, inviolabiliter, sine ad-
jectione vel imminutione sequenda, & tanquam ortho-
doxa cum veneratione suscipienda esse. Verba superius
inter probationes secundæ partis laudavimus.

Ex altera vero parte, trium Capitulorum defen-
sores non minori studio extollunt supremam & infalli-
bilem Ecclesiæ autoritatem in ipso dignoscendo eo-
rum Capitulorum sensu.

Facundus hac falsa præoccupatus opinione, Episto-
lam Ibae fuisse à Concilio Chalcedonensi probatam,
contendit eam pro orthodoxa habendam esse, nec
posse retractari Ecclesiæ de illa Judicium, alias, nul-
lus unquam futurus esset disputationum finis. Sic lo-
quitur L. 5. c. 5. »Neque alia est Conciliorum facien-
»dorum utilitas, quam ut quod intellectu non capi-
»mus, ex autoritate credamus, & sicubi ratio minus
»nobis occurrerit, fides, ne labamur, cito succurrat.
»Nam si post decretum disceptare licuerit, ut dicatur,
»prius probetur Epistola illa quod recta sit, ut credatur
»fuisse suscepta; non est quare jam Concilia congre-
»gentur, nec terminata, imo nec terminabiles dican-
»tur quæstiones, quarum probatio semper exigitur.

»Cur

Tom. 5.
Conc. p.
563. A.

Ibid. B.

Ibid. p.
568. C.

Ibid. p.
322. E.

Ibid. p.
598. A.

P. 77.
C. D.

Ib. D. E. «Curenim non dicatur similiter, probetur prius, quod unius essentia sint Pater & Filius, ut credatur hoc in Nicæno Concilio terminatum. Et postea. Non idem modus esse debet atque ordo quærendi post definitionem Concilii totius Ecclesiæ consensione firmati, qui fuit ante definitionem. Tunc enim ratio poscebat, ut si orthodoxa probaretur illa Epistola, suscipienda judicaretur à Synodo: nunc autem ratio postulat, ut si suscepta probetur à Synodo, judicetur orthodoxa. Audis, post definitionem Concilii Chalcedonensis (ut falso putabat Facundus) Iba Epistolam orthodoxam esse judicandam.

P. 128. A. Et Libro 8. c. 7. «Ubi sunt, inquit, duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Nam fideliter invocatus non solum à Sacerdotibus, sed ab omni quoque populo suo, cujus fides & expectatio ex illorum autoritate dependet, dat omnibus congregatis unum cor & animam unam, ut nullus eorum suam velit esse sententiam, nisi quæ fuerit veritatis. Quoties ibi doctiores indoctoribus, & plures paucioribus, illo eorum medio cedunt? Quoties etiam per nescientes, scienter operatur ipse qui potest omnia facere supra quam petimus aut intelligimus?

P. 187. C. Et L. 12. c. 2. Non in nostra, inquit, ratione, sed in auctoritate sancti Concilii (Chalcedonensis) constituimus firmitatem, & alia quæ jam prolata sunt. Ita de suprema & inviolabili Ecclesiæ autoritate in sensu Epistolæ Iba discernendo sentiebat & scribebat Facundus, strenuus & ad schisma usque trium Capitulorum defensor.

Bib. PP. To. 9. p. 516. E. Ferrandus alter eorumdem Capitulorum patronus, Diaconus Ecclesiæ Carthaginensis, in Epistola ad Pelagium & Anatolium Ecclesiæ Romanæ Diaconos, loquens de eadem Iba Epistola à Synodo Chalcedonensi, ut existimabat, approbata, contendit hocce iudicium revocari non posse. Audiatur... «Si tunc, inquit, aliquis accusator Epistolæ, cujus Catholica esse dictatio clauit, ad maiora iudicia provocaret, appellacioni forsitan, secundum consuetudinem locus pateret; sed quæ iret? Aut ubi majores reperiret in Ecclesia iudices, ante se habens in Legatis suis Apostolicam Sedem, quæ consentiente, quidquid illa definivit Synodus, accepit robur invictum? Et paulo post: «Si retractentur Chalcedonensis Concilii decreta, de Nicæna Synodo cogitemus ne simile periculum patiat. Universalia Concilia, præcipue illa quibus Ecclesiæ Romanæ consensus accessit, secundæ auctoritatis locum post Canonicos Libros tenent... Quæ autem uniantur iudicantibus Episcopis sanctis, & ad beati Petri memoriam perducta diligentius examinantur atque firmanur, sequenda sunt, tenenda sunt, amplectenda sunt: in retractatione sub qua libet pietatis occasione teneri non debent.

Tom. 4. Conc. p. 507. D. Ibid. p. 609. A. Synodus ipsa Chalcedonensis, ut innuat se divina Christi auctoritate instructam in pronuntianda contra Dioscorum, Nestorium & Eutychem damnationis sententia, ait Actione 4. Dioscorum Christus deposuit. Et Actione 6. Nestorico & Eutychi & Dioscoro anathema. Trinitas hos tres damnavit, Trinitas hos tres ejecit. Adeo verum est, vel in ipsis ejusmodi factis cum dogmate fidei connexis definiendis, Ecclesiam non humana, sed divina Christi virtute indui & confirmari.

Tom. 4. Conc. p. 71. E. Sanctus Leo scribens ad Synodum Chalcedonensem ait, pertinere ad puritatem fidei atque doctrinæ, damnare hæreses cum suis auctoribus. Non potest igitur Ecclesia in ejusmodi causis, quæ cum fide connexæ sunt, aberrare.

To. 2. p. 515. D. Sanctus Gregorius Magnus Epistola ad Joannem Episcopum Constantinopolitanum 25. L. 1. Indict. 9. alias 24. postquam asseruit se quatuor prima Concilia suscipere ac venerari velut quatuor Evangelia, atque etiam quintum se pari obsequio & reverentia prosequi, sic pergit: Cunctas vero quas præfata veneranda Concilia personas respiciunt, respuo; quas venerantur, amplector: quia dum universali sunt consensu constituta, se & non illa destruit, quisquis præsumit aut solvere quos religant, aut religare quo, solvunt. In Conciliis autem illis, quæ S. ille Pontifex velut quatuor Evangelia se venerari testatur, præsertim vero in quinto, de sensu Librorum dignoscendo ac iudicando actum fuit. Teste igitur S. Gregorio, æque sacra esse debet & inviolabilis eorum definitio, ac si ipsius esset Evangelii.

Tom. 6. Conc. p. 888. B. Sophronius pariter in Epistola Synodica quæ lecta est Actione 11. sextæ Synodi, postquam tria Capitula sigillatim damnavit: Illa igitur, inquit, sacra & magna universaliaque sancta quatuor amplector Conciliorum Tomi II. P. I. De Ecclesia.

lia... Super his vero & hanc quintam honoro, & veneror, & cuncta earum lubenter recipio, tam in dogmatibus & diversis doctrinis, quamque hæreticorum anathematibus & definitionibus. Unde & comprobo atque suspicio, quos susceperunt & approbaverunt; & anathematizo atque abjicio quos anathemati subjecerunt, & ejectos à sancta nostra Catholica Ecclesia censuerunt.

Tam constans recepta erat octavo sæculo hæc doctrina, ut Summi Pontifices & Episcopi singuli die inaugurationis suæ solemniter eam profiteri tenerentur, sicut colligimus ex Diurno SS. Pontificum, titulo 9. c. 2. & tit. 6. cap. 60. «Quosquos, inquit, vel quæque sex universalis Concilia abjecerunt, simili etiam nos percellimus condemnatione anathematis... quosquos verò vel quæque eadem sex sancta Concilia susceperunt, ut rectæ fidei consortes suscipimus, & cum eadem reverentia ore & corde veneramur.

P. 43. & 50. P. 60. Denique Gallicani Præsules in Epistola ad Innocentium X. scripta die 28. Martii anni 1654. ajunt discipulos Jansenii à veteri fidei deposito, cujus custodia Cathedræ Petri à Christo concredita est, partem adimere tentare; cum nempe Ecclesiæ factum Jansenii definienti fidem ac mentis obsequium detrahunt, quasi eo in facto aberraret, quod nemo absque intolerabili pertinacia & superbia contendere potest, ait Cardinalis Daguire id defensione Cathedræ S. Petri disp. 20. lect. 3.

Rec. des B. p. 118. His accedit à sacro Collegio Cardinalium nonnullorum auctoritas, de ipsis quidem exceptis Bellarmino & Baronio, quos tamen perpetuò nobis opponunt adversæ partis Theologi.

P. 315. n. 16. Cardinalis à Turrecremata in Summa de Ecclesia L. 4. parte 2. c. 9. enumerans varia genera propositionum Catholicæ veritatis, n. 6. istam recenset, Quæ detinenda fide & confutatione hæreticorum à doctoribus ab universali Ecclesia approbatis assertivè tradita sunt, licet in Canone Scripturæ non contineantur. Rationem statim addit quæ rem nostram conficit. «Quoniam, inquit, cum Ecclesia universalis, quæ regitur Spiritu S. doctores aliquos approbaverit, eorum doctrinam tanquam veram recipiens, necesse est ut talium doctrina assertivè posita & nunquam aliàs revocata, vera sit, & ab omnibus Fidelibus firma credulitate tenenda... Aliàs universalis Ecclesia videretur errasse approbando & acceptando eorum doctrinam tanquam veram, quæ tamen vera non esset. «Quod de iudicio Ecclesiæ circa veram SS. Doctorum doctrinam ait c. 9. Turrecremata, hoc idem circa perversam doctrinam Hæreticorum asserit c. 10.

Tom. 2. p. 60. F. Ibid. p. 61. A. Cardinalis Bellarminus Lib. 3. de Ecclesia militante cap. 14. «Nostra, inquit, sententia est, Ecclesiam absolute non posse errare, nec in rebus absolute necessariis, nec in aliis quæ credenda vel facienda nobis proponit. Ibidem argumento tertio sic pergit: Obligamur sub pœna anathematis, credere Ecclesiæ in omnibus, ut patet Matt. 18. Quod si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus: & Concilia omnia dicunt anathema non assentientibus Ecclesiæ decretis: at iniquum esse, sub tam gravi pœna obligari ad assentiendum rebus incertis & interdum falsis. «Facile est hæc doctissimi Cardinalis principia præfati causæ nostræ accommodare. Juxta illum, non potest Ecclesia errare in rebus absolute necessariis, & iniquum foret nos sub gravissima anathematis pœna obligari ad assentiendum rebus incertis & interdum falsis; ergo non potest errare Ecclesia in suo sensu Librorum iudicio, quod maxime necessarium est ad communem Fidelium salutem, ad discretionem bonæ & perversæ doctrinæ, ad optimum Reipublicæ Christianæ regimen; ergo non potest falsum esse Ecclesiæ de Libris iudicium, cui sub gravissima pœna anathematis consentire & subscribere tenemur.

Tom. 1. p. 315. F. Tom. 2. p. 285. Idem Libro 4. de Romano Pontifice c. 5. ait Romanum Pontificem, quanto magis Ecclesiam, errare non posse in præceptis morum, quæ toti Ecclesiæ præscribuntur, & quæ in rebus necessariis ad salutem, vel in iis, quæ per se bona vel mala sunt, versantur. Et Lib. 1. de Sanctorum beatitudine c. 9. ex professo docet Ecclesiam errare non posse in Canonisatione SS. quamquam hæc controversia tota versetur in facto non revelato.

Tom. 2. p. 504. C. Cardinalis Baronius ad annum Christi 256. n. 40. de iis qui pro Origene ab Ecclesia damnato Apologias scribunt, sic iudicat: Miratus sum, inquit, vehementer, post damnationem ejus (Origenis) ab Anastasia Papa Pontificia auctoritate infligam, post ejusdem reprobationem in sexta Synodo pronuntiatam, post tot antiquorum Patrum in id ipsum conspirantes sententias, adhuc recentiores quosdam ausos esse pro eodem novas edere Apologias, & auctori-

authoritate totius Ecclesiae iudicatas sapientius controversias denuo temere excitare. Quod de defensoribus Origenis dixit Baronius, sibi dictum quoque putent Jansenii patroni: temeritatis saltem notam, iudice Baronio, effugere illi non possunt, qui audent sprete Ecclesiae sententia Jansenii Librum à damnatis erroribus vendicare.

Cardinalis Norisius in Apologia Monachorum Scythiae loquens de Iudicio quintae Synodi ait: *Quo Iudicio demonstratur in damnandis propositionibus in sensu ab authoribus intento non errare Ecclesiam, neque latum ab eadem semel iudicium posse retractari.*

P. 315. Cardinalis Daguire in defensione Cathedrae S. Petri disputatione 20. sectione 3. ait, *moraliter certum esse Pontificem nullatenus errare, quoties maturè rem examinat, invocata privatim & publicè Spiritus sancti ope, adhibito consilio S. R. E. Cardinalium, consultatione diuturna gravium Theologorum, & inspectione attenta eorum omnium quae circumstant materiam de qua agitur.* Addere potuisset, praesertim cum definitionibus Summorum Pontificum accedit Ecclesiae universae consensus. Afferit ibidem in exemplum definitionis moraliter certae, Constitutiones Innocentii X. & Alexandri VII. circa factum Jansenii, quibus falsum tubesse nemo sine intolerabili pertinacia & superbia contendere potest.

Nec dicas eundem Cardinalem in suis Notis ad XI. Concilium Toletanum, Tomo secundo Conciliorum Hispaniae, pag. 669. n. 5. affirmare, in quinta Synodo, ubi de tribus Capitulis, non juris divini seu dogmatis, sed solius facti non revelari pertractatam esse quaestionem, in qua, consentientibus omnibus alicujus nominis Theologis, irreformabile & infallibile non est Ecclesiae Iudicium.

Namque quaestionem facti eò loci non intelligit laudatus Cardinalis, eam quae spectat trium Capitulorum seu Librorum sensum & doctrinam, de qua una hic nos agimus, sed istam dumtaxat, an nempe, inquit ille, *damnanda essent tria Capitula cum authoribus integro antea saeculo defunctis; quod certè singulare facti genus ad oeconomiam potius & disciplinam pertinere videtur.*

P. 357. Cardinalis denique Laurea Tom. 3. suae Theologiae disputatione 6. quae est de objecto materiali fidei in quaestionibus facti, articulo 6. proponit istam quaestionem: *An propositiones doctrinales includentes aliquid facti possint esse objectum fidei?* Cui Conclusioni 1. sic respondet. «Dico 1. Dum Ecclesia in Concilio, vel R. Pontifex extra Concilium damnat aliquam doctrinam cum expressione authoris, v. g. Sabelli, Cerinthi, aut Eunomii, vel Arii, &c. licet totum complexum includat aliquid facti, damnatio illa est objectum fidei, ideo absolute & sine distinctione facti à jure est recipienda ut fidei objectum.... Et postea: Dico 2. Dum Ecclesia seu in Concilio generali, seu R. Pontifex solus damnat doctrinas cum hac formula loquendi, in sensu Arii, in sensu Nestorii &c. esto tota illa complexio constet ex facto & jure, & ratione unius partis non sit expressè revelata, non propterea definitio illa cessat esse objectum fidei; ideo ut talis recipienda ab Ecclesia.

Accedit & auctoritas Cleri Gallicani. Octoginta & quinque Gallicani Praesules in suis ad Innocentium X. gratulatoriis Litteris pro emissà Constitutione adversus quinque famosas Jansenii Propositiones, declarant, *Christianos omnes ex officio teneri huic Constitutioni mentis obsequium prestare.*

Mem. du Clergè. T. 1. pa. 238. Et in Relatione Deliberationum Cleri Gallicani, quam Illustrissimus Petrus de Marca adornavit, ac calculo suo probarunt Episcopi, de quaestionibus facti in quibus Ecclesia errare potest, haec leguntur gallice scripta. «On ne s'engage pas maintenant à traiter des bornes dans lesquelles doit être restainte l'erreur de fait... elle s'entend des causes privées & spéciales, comme parle le Pape S. Leon, qui sont traitées devant les Conciles & les Papes. Mais il faut ajouter pour l'instruction des foibles, afin qu'ils ne soient trompés en autres occasions, qu'elle n'a point lieu aux questions du fait qui est inseparable des matieres de foi, non des mœurs générales de l'Eglise, lesquelles sont fondées sur les saintes Ecritures, dont l'interpretation dépend de la Tradition Catholique, qui se vérifie par le témoignage des Petes dans la suite des siècles. Cette Tradition qui consiste en fait, est déclarée par l'Eglise avec la même autorité qu'elle juge de la foi; autrement il arriveroit que toutes les vérités Chrétiennes seroient dans le doute & l'incertitude, qui est opposé à la vérité constante & immuable de la foi.» Hic quaestio facti erga Jansenii sensum, Episcopis Gallicanis eadem videtur ac quaestio facti circa

traditionem dogmatum fidei. Porro circa postremam hanc errare non posse Ecclesiam omnes Orthodoxi consentiunt; ergo.

Probatur denique gravissimis momentis.

I. Ecclesia, omnium Catholicorum consensu, Judex est infallibilis doctrinae: haec autem doctrina in Libris continetur; est ergo Ecclesia Judex infallibilis doctrinae prout in Libris continetur: alias posset Ecclesia circa doctrinam aberrare, approbando scilicet alicujus Libri falsam pro vera, aut damnando veram pro falsa; quod si contingeret, in jus ipsum, seu dogma erraret Ecclesia.

Confirmatur. Quia tam potest Ecclesia certo & infallibili iudicio judicare de sensu seu doctrina Libri alicujus, quam de sensu & doctrina propositionis alicujus in se spectatae: atqui hoc postremum potest Ecclesia, ne ipsis quidem renuentibus quos hic impugnamus adversariis. Paritas videtur aperta. Nihil enim videtur esse discriminis inter propositionem, prout in Libro continetur, & eandem, prout avulsa ex Libro separatim proponitur: quid enim aliud est Liber, quam multarum propositionum collecta series?

Et verò totidem circa litteralem seu grammaticalem aut etiam Theologicum sensum avulsae propositionis quaestiones fieri possunt, ac circa sensum Libri ex quo avulsa illa fuit. Hinc & inde vis ac significatio litteralis verborum cognosci prius debet, ut sensus Theologicus eliciatur. De privato etenim seu personali authoris sensu hic non agitur: pertinet sensus ille ad quaestionem facti ut vocant, specialis seu personalis; ergo de sensu dumtaxat quem verbis expressit, controversia movetur. Porro eadem omnino fieri possunt quaestiones circa sensum verbis expressum propositionis sive à Libro avulsae, sive in Libro contentae: atqui tamen fatentur adversarii, Ecclesiam errare non posse circa sensum avulsae propositionis; ergo nec circa sensum ejusdem ut Libro contentae.

At, inquires, propositio ex Libris avulsa & in seipsa considerata nudum jus seu dogma continet, circa quod errare non potest Ecclesia: è contra, propositio quae in serie multarum aliarum in Libro continetur, jus & factum simul complectitur: nempe, an talis doctrina vera sit aut falsa, quod juris; & an talis doctrina ex tota Libri hujus serie colligi possit, quod facti est, de quo certo & infallibili Iudicio non pronuntiat Ecclesia.

Verum è contra potius videtur longè certius esse debere Iudicium Ecclesiae de sensu propositionis in Libro contentae, quam separatæ: tum quia, juxta effectum juris, ex antecedentibus & consequentibus media illustrantur; atque authoris mens & doctrina longè melius dignosci potest ex tota serie ac conformatione operis ipsius, quam ex propositionibus quibusdam separatis & truncatis: tum quia propositio à toto contextu sejuncta multis aliquando subjacere potest æquivocationibus, quibus in Libro locus non est: imò sapientius contingit, separatam propositionem falsum habere sensum, quae conjuncta cum ceteris in Libro, verum habet & Catholicum. Tantum igitur abest ut hocce factum, nempe connexio alicujus propositionis cum aliis multis in eodem Libro, incertum reddat Iudicium Ecclesiae, quin potius majorem ipsi lucem & certitudinem confert.

II. Ecclesia æquè certò judicat de falsa, ac de vera Libri vel authoris alicujus doctrina; nec magis licet in uno quam in altero Iudicio ei repugnare, v. g. tam certò potuit definire hæreticam esse doctrinam in Sermonibus & Epistolis Nestorii expressam, quam certò definivit orthodoxam esse doctrinam S. Leonis infamosa ad Flavianum Epistola. Pariter tam certò definivit erroneam esse doctrinam Libri Jansenii quam orthodoxam esse doctrinam S. Augustini circa gratiam efficacem & gratuitam prædestinationem in ejus Libris contra Pelagianos & Semipelagianos contentam: paritas videtur omnimoda, ex utraque enim parte occurrit aliquod factum juri seu dogmati permixtum. Aliunde verò pertinet ad eandem Ecclesiae auctoritatem, & falsam reprobare, & veram admittere doctrinam: atqui non potest falli Ecclesia juxta Cardinalem à Turcremata antea citatum, cum approbat tantquam veram Doctoris alicujus orthodoxi sententiam. Quin adversarii nostri loco piaculi habent recedere à doctrina S. Augustini circa gratiam per se efficacem & gratuitam prædestinationem, quia nempe juxta illos, Ecclesia solemniter declaravit hanc esse S. Doctoris sententiam; ergo pari ratione cum Ecclesia declaravit perversam esse doctrinam Libri Jansenii, nemini Orthodoxo licet huic definitioni retragari.

At, inquit recentior cujusdam furtivi Libelli author, cui titulus, *Considerations &c.* mens S. Augustini certa est, evidens & manifesta, cuicumque Libros ipsius evolventi; non ita mens & sensus Libri Jansenii. Itane per se manifesta est & cuicumque legenti obvia S. Augustini mens atque sententia? Unde ergo tot discrepantes Theologorum de illa opiniones? Unde tot ex utraque parte conscripta volumina? Quisque S. hunc Doctorem suas in partes adducere conatur, sive qui negat, sive qui defendit gratiam ex se efficacem & gratuitam prædestinationem. A sæculo & amplius, quo mota est celebris disputatio de Auxiliis gratiæ divinæ, demente S. Augustini disputatur. Sunt, qui ausu temerario & planè irreligioso eum velut Novatorem traducunt, ac præformatorem errorum Lutheri, Calvini & Jansenii circa gratiam; alii veteris doctrinæ retinentissimum fuisse, nihilque quoad dogmatis substantiam innovasse merito contendunt; verum sollicitè quærunt, quæ fuerit, salva fide, ejus mens ac sententia in exponendo gratiæ & prædestinationis systemate. Ficta ergo est prætensa illa evidentiæ sententiæ S. Augustini: sed rem hanc absurdam fingere potius amant adversarii nostri, quam fateri certam fuisse ex sese, ac infallibile Ecclesiæ de sententia S. Doctoris Judicium.

To. 2. p.
98. C.

III. Non posse Ecclesiam errare in suo de Libris Judicio, maximum inde haberi debet præjudicium, quod re ipsa nunquam erraverit. Nullum etenim proferri potest ex tota antiquitate exemplum Libri publico totius Ecclesiæ Judicio damnati, qui altero ejusdem Ecclesiæ Judicio absolutus sit & ab errore immunis declaratus. Altero, inquam, Ecclesiæ Judicio; non privatorum quorumlibet: ad solam enim Ecclesiam pertinet sua emendare, si debeant emendari, Judicia. Concilia, inquit S. Augustinus Lib. 2. de Baptismo cap. 3. priora posterioribus emendari possunt, cum aliquo experimento rerum aperitur, quod clausum erat, & cognoscitur, quod latebat.

Confirmatur: Quia in sententia adversariorum tenemur semper amplecti opinionem probabiliorē & tutiorem: atqui longe probabilius est non errare Ecclesiam universam, dum judicat de sensu alicujus Libri, quam privatos quosdam homines Ecclesiæ decretis rebelles: nulla etenim est creata autoritas, quæ Ecclesiæ authoritati, non dico præponderare, sed æquiparari possit; nulla in terris major. Tutius etiam est imperanti Ecclesiæ obtemperare, quam resistere.

IV. Si errare posset Ecclesia in suo de personis & Libris doctrinali Judicio, quod non ex testimoniis hominum, sed per se ipsam, post serium doctrinæ examen exercet, posset ergo Librum ab errore purgare, & personam innoxiam anathemati devovere; posset aut absolvere reum, aut damnare innocentem? Verum absit, ut labem hanc in Ecclesiam sanctam & impollutam conjiciamus. Quin posset Fideles etiam cum juramento obstringere ad subscribendam formulam re ipsa falsam, aut certe, in quam suspicio falsitatis cadere potest: at quis sibi persuaserit posse Ecclesiam, cui divinus Spiritus adest omnibus diebus, quæ sancta est & impolluta non minus in moribus, quam in fide infallibilis, adigere Fideles ad subscriptionem, quæ mendacium ac perjurium includere potest?

V. Cum aliqua propositio est æquivoca, duplicemque sensum habere potest, unum orthodoxum, alterum hæreticum, & Ecclesia propositionem illam damnat in sensu talis authoris, necesse est apprimere novit hunc sensum; alias Catholicum cum hæretico posset confundere, eamque damnationis sententia involvere, quod certè procul abest ab æquitate & sapientia Ecclesiæ. Sic v. g. cum Nicænum Concilium damnavit istam Arii propositionem, *Filius divinus non est Patri consubstantialis*; cum Ephesinum damnavit istam Nestorii, *B. Virgo non est Deipara*, necesse fuit Ecclesiam certò intellexisse Ariam non sensu tantum Pauli Samosatani negasse Filium Patri consubstantialem; (isto quippe sensu vera erat propositio) sed etiam sensu ipsi proprio & singulari, qui Scripturæ ac Traditioni non minus adversatur. Pariter necesse fuit, ut intellexerit Nestorium non tantum rejecisse perversum Apollinaris sensum, (quem tamen unum dolosus ille se averfari mentiebatur) sed alium non minus erroneum & peregrinum induxisse. Porro nisi supponas Ecclesiam in eo sensu distinguendo, divino collustrari lumine, ita ut errare non possit, non tantum summa timeri posset confusio, verum etiam posse in ipso errare dogmate, approbando scilicet tanquam veram doctrinam alicujus Libri vel Authoris,

Journellii Tomi II. P. II. De Ecclesia.

quæ tamen esset falsa. Quippe si falli posset Ecclesia declarando v. g. Nestorium esse hæreticum, qui negavit B. Virginem esse Deiparam, falli consequenter posset declarando propositionem istam, *B. Virgo non est Deipara*, sensu Nestorii esse hæreticam: unum enim cum alio intime conjungitur; atque si Nestorius non est hæreticus, propositio ab illo negata hæretica etiam non est.

VI. Nisi certo & absque erroris periculo de genuino Librorum sensu judicium ferre valeat Ecclesia, nequidem de sensu SS. Patrum, adeoque de Traditione ipsa certo poterit quidquam statuere. Quoniam enim revelatum sit, eam doctrinam Catholicam esse, quæ universo SS. Patrum consensu traditur, non tamen revelatum est, doctrinam hanc Catholicam in Scriptis v. g. S. Hieronymi, vel Augustini contineri: Traditionis tamen seriem ac filum texere non potest Ecclesia, nisi viderit conspirantes SS. Patrum sententias, adeoque nisi singulorum sensum exploraverit & certo fuerit assecuta: si autem falli potest in sensu singulorum dignoscendo, qua ratione, quæso, Traditionem ex omnibus exundare & elicere poterit? Judicium enim istud, quo Ecclesia pronuntiat doctrinam v. g. præsentis realis Christi in Eucharistia, doctrinam esse totius Traditionis, pendet ex particularibus judiciis, quibus post accurate discussa SS. Patrum Opera, judicat doctrinam hanc contineri in Scriptis v. g. S. Ignatii, Justini, Irenæi, Cyrilli &c. Qui autem affirmant Ecclesiam in hisce particularibus judiciis falli posse & errare, ii profecto Ecclesiæ viam omnem præcludunt, qua certo & absque erroris formidine generalem Traditionem agnoscere possit, atque viam, ut ajunt, discussionis & examinis, qua fidei doctrina ex singulis SS. Patrum Scriptis elicitur & probatur, inutilem omnino ac superfluum reddunt adversus Novatores nostros. Quod certe pro sua sagacitate apposite subodoratus Minister Claudius, in causæ suæ defensionem convertit in ea celebri disputatione, quam habuit cum authore Libri de perpetua fide Ecclesiæ circa realem Christi in Eucharistia præsentiam. Cum enim iste quamplurima SS. Patrum testimonia in confirmationem præsentis realis congerisset; & nos, inquit Claudius, homines sumus, oculos & sensum habemus, neque in iis, quæ profers ex SS. Patrum testimoniis, sensum præsentis realis, sed potius absentis deprehendimus. Quod si tibi licet, ô Arnalde, dicebat aliter ejusdem sectæ Scriptor, (Pajon) de sensu Jansenii litigare post Ecclesiæ definitionem, quidni licebit nobis de sensu Augustini, Chrysostomi &c. disputare in nostra de reali præsentia disceptatione? Gravissimum profecto erat, & ad hominem, ut dicitur, argumentum istud, cui nihil solidi reponi poterat. Par quippe videtur ex utraque parte ratio: utrobique factum occurrit juri seu dogmati permixtum; & si Ecclesiæ definienti quis & qualis sit sensus Jansenii, non acquiescunt Janseniani, quod existiment Ecclesiam in factis hujusmodi falli & errare posse, qua ratione, quo jure obtinere à Novatoribus poterunt, ut credant eidem Ecclesiæ, cum declarat sensum præsentis realis contineri in Scriptis SS. Patrum, seu in universa Ecclesiæ scripta traditione? Sic illi incaute ac improvide, quam in vindicandis pro reali præsentia SS. Patrum Scriptis operam & industriam non sine laude collocarunt, inutilem prorsus & superfluum efficiunt; & quod una manu ædificant, altera destruunt; sic Novatoribus arma contra Catholicos subministrant. Lege eam in rem 29. Epistolam inter eas, quas Calvinianæ sectæ author Bayle criticas scripsit in Historiam Calvinismi D. Maimbourg.

Atque quod diximus de sensu Traditionis, dici quoque non immerito potest de sensu Scripturæ juxta vulgatam editionem. Quoniam enim revelatus sit sacre Scripturæ sensus, neque in eo dignoscendo falli possit Ecclesia, non est tamen revelatum illius sensum vulgata nostra versio bene redditum ac expressum esse, quæ quæstio facti est. Attamen Ecclesia in Concilio Trid. Sess. 4. declaravit, authenticam esse & ab omni errore contra fidem immunem, versionem illam, neque ulli Catholico fas esset hanc Concilii definitionem impugnare.

Respondet Libelli jam citati author: ad primum, Ecclesiam falli non posse in dignoscendo sensu omnium simul & collectivè sanctorum Patrum, quia non potest falli in dignoscenda vera Traditione; sed falli posse in sensu singulorum, ac, ut ajunt, distributivè: quemadmodum omnes Episcopi in Conciliis legitime congregati falli non possunt, tamen eorum singuli

separatim sint errori obnoxii. Ad secundum ait, certum esse Concilii Tridentini de vulgata Scripturæ versione iudicium, quia ex quo vulgata hæc in Ecclesia obtinuit, hoc est, vel ab ipsius primis sæculis, conspirantibus ac consentientibus omnibus tum SS. Pontificibus, tum SS. Patribus, Episcopis ac Conciliis, visa est autographo conformis, nec ullum contra fidem errorem continere.

Verum utraque hæc responsio nodum non solvit. Non prima: si enim falli potest Ecclesia, cum de sensu singulorum SS. Patrum iudicat, quomodo certum ac firmum erit illius de omnibus iudicium? Namque de omnibus iudicium necessario supponit iudicium de singulis, aut saltem de majori parte, eademque auctoritate de singulis, ac de omnibus pronuntiat. Ad ducta verò comparatio non est ad rem nostram præsentem, ac sophisma est, quod Dialectici appellant, *ignorationem elenchi*. Non possunt quidem omnes Episcopi in Conciliis congregati errare, quia Ecclesiam universam illi repræsentant, cui Christus inerrantia seu infallibilitatis donum promisit: possunt verò singuli seorsim sumpti errare, quia singuli Ecclesiam universam non referunt, nec repræsentant, nec consequenter inerrantia privilegium acceperunt. Verum Ecclesia eadem semper est, æquali auctoritate semper instructa, siue iudicet in Conciliis, siue extra Concilia, siue de omnibus, siue de singulis SS. Patrum Scriptis dogmaticis. Secunda quoque responsio non satisfacit: tum quia Novatores nostros parum movet & afficit consensus ille Veterum in laudanda & retinenda vulgata Scripturæ versione, adversus quos nihil efficit, nisi ostenderis Ecclesiam falli non posse in causis huiusmodi: tum quia quantumvis Veteres conspirent in illa vulgata versione retinenda, quia tamen divina revelatione subnixum non est hoc eorum iudicium, idcirco errori obnoxium illud esse contendunt; imò & ipsammet Ecclesiam in ipso jure seu dogmate inerrantiam oppugnant iidem Novatores, ex sententia nostrorum, qui existimant eam in factis dogmaticis falli & aberrare posse.

Neque dicas, Ecclesiam non iudicare de dogmate Catholico ex Traditione, Scriptis SS. Patrum consignata, sed ex Traditione viva & spirante, quæ in quotidiana Fidelium praxi longè melius spirat ac exprimitur; adeoque in ista, non verò in alia dignoscenda, certum esse & ab omni erroris periculo tutum Ecclesiæ iudicium.

Namque utramque Traditionem, seu potius utramque ejusdem Traditionis viam, Christus certissimum esse voluit canalem, per quem ab Apostolis ad subsequentes omnium ætatum Fideles vera & Orthodoxa fidei doctrina deflueret, & reipsa ad utriusque præsidium confugit Ecclesia in Conciliis coacta, ut aliquod controversum fidei dogma definiret. Qui ergo arbitrantur falli posse Ecclesiam in figendo Traditionis scriptæ sensu, ii & summo præsidio Ecclesiam defraudant, & Conciliorum in evolvendis SS. Patrum testimoniis laborem ac industriam inutilem & otiosam reddunt.

VII. denique, præcipua ratio, qua nititur adversa sententia, Ecclesiam nempe in iis dumtaxat rebus definiendis errare non posse, quæ sunt à Deo revelatæ & ad fidem pertinent, hæc, inquam, ratio satis firma & solida non videtur. Namque multa sunt nec revelata nec ad fidem spectantia, in quibus tamen, multorum iudicio, nec errat, nec errare potest Ecclesia; v. g. in cultu publico, quo Sanctum aliquem Cælo inscribit, ac Fidelibus colendum, venerandum & invocandum proponit: etenim talem hominem inter Sanctos in Cælis degere, haud dubiè res facti est non revelati, neque, propriè ac strictè loquendo, fidei nostræ objectum esse videtur, sicut docet Melchior Canus Lib. 5. de locis, q. 5. concl. 3. Atqui tamen ibidem asserit eximius ille Theologus, Deum peculiariter providere, ne Ecclesia in Canonizatione Sanctorum decipiatur; atque eos, non quidem hæreticos, sed temerarios, imprudentes & irreligiosos appellat, qui hac in parte fidem Ecclesiæ detrahunt. Sanctus quoque Thomas Quodlibeto 9. q. 8. art. ultimo docet, Sanctorum Canonizationem quemdam medium locum tenere, inter ea, quæ ad fidem, & quæ ad facta particularia pertinent, in qua piè creditur, inquit, Ecclesiæ iudicium errare non posse. Idem sentit Bellarminus

Tom. 11. Lib. 1. de Sanctorum beatitudine cap. 9. Omnes ista generali ratione nituntur, Deum in necessariis nunquam Ecclesiæ suæ deesse; atque meritò hic cum sancto 1. B. eto Augustino Epistola 54. alias 118. dici debet, info-

lentissime esse insania, disputare, an sit faciendum, quod tota facit Ecclesia. T. 1. p. 125. C.

Frustra reponit author Libelli jam citati, argumenta sanctitatis alicujus hominis tam splendida esse, ac miraculis conspicuis tam certa & indubitata, ut in causis huiusmodi moraliter loquendo nunquam possit Ecclesia in errorem induci.

Quin potius pendet istud Ecclesiæ iudicium à tot factis singularibus & humanis testimoniis, ut sine speciali Dei assistentia vix fieri possit, ut aliquid falsi ipsi non obrepit. Quippe tam bene Angelus tenebrarum se in Angelum lucis aliquando transformat, atque vera miracula suis illusionibus ac præstigiis sic imitatur ac fingit, ut difficile sit illa à fictis & mendacibus, sicut & veram pietatem à falsa & fucata fecernere. Atqui tamen unanimi fere suffragio docent Scholæ Magistri, Ecclesiam in hisce rebus errori obnoxiam non esse, quanto minus ubi de sensu Librorum & authorum orthodoxo vel erroneo pronuntiat, quem non alienis, sed propriis inspicit oculis, non aliorum testimonio, sed proprio discutit examine, ac iudicio determinat?

Adde, quod etiam in publica & generali Sacramentorum disciplina statuenda, quæ ad fidem non pertinet, à recto veritatis ac sanctitatis tramite deflectere Ecclesia non possit; v. g. in concedenda vel deneganda infantibus Eucharistia; in danda vel recusanda Laicis Communionem sub duplici specie: nemo quippe Catholicus dixerit Ecclesiam, quæ sancta est abique ulla macula vel ruga, posse publicum aliquem abusum tolerare, nedum imperare. Atqui ista ad fidem non pertinent. Est quidem de fide, Eucharistiam infantibus absolute ad salutem necessariam non esse, quibus Baptismi Sacramentum sufficit: pariter fidei nostræ caput est, totam & integram Eucharistiam ejusque fructum percipi in una specie; verum quod Eucharistia debeat infantibus dari vel non, & adultis sub una vel duplici specie, ad æconomiam & disciplinam pertinet, quæ mutari potest, prout Fidelium bono expedire judicaverit Ecclesia. In ea tamen aberrare non potest, id est, abusum aliquem Fidelium salutis noxium probare aut invehere: siue enim concedat, siue denegat infantibus Eucharistiam, & adultis duplicem speciem, semper æquissima est ac sanctissima ejus disciplinæ ratio, tempori & personis sapienter accommodata.

Hanc esse sacre Facultatis Parisiensis mentem ac doctrinam colligi non immeritò potest ex censura, qua anno 1644. die 23. Junii notavit Librum Theophili Brachet, cui titulus, *Verax pacificus*. Docuerat ille, morem Ecclesiæ absolvendi prænitentes ante expletam satisfactionem, abusivum esse, intolerabilem Sacramenti Pœnitentiæ naturæ ac institutioni contrarium: sacra autem Facultas declarat, temerarium esse atque erroneum & hæreticum damnare disciplinam & consuetudinem Ecclesiasticam ab omnibus Catholica communione Ecclesiæ receptam, quantumcunque diuturnam, tanquam abusivam & institutioni Christi atque Evangelicæ doctrinæ contrariam. Censet igitur sacra Facultas, Ecclesiam in sua generali Sacramentorum disciplina errare non posse; quanquam revelatum non sit hanc vel istam disciplinæ rationem observandam vel non observandam esse.

Cohæret hæc sacre Facultatis sententia cum doctrina Conc. Trid. sess. 21. c. 2. ubi ait, hanc potestatem perpetuè in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione; salva illorum substantia, ea statueret vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum & locorum varietate magis expedire judicaverit. Et sess. 7. Can. 13. anathemate feriuntur, qui dixerint, receptos & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in administratione solemnium Sacramentorum adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato à Ministris pro libito omitti posse. Tom. 14. Conc. p. 146. D. Ibid. p. 777. E.

Denique, bene multi Theologi existimant à Concilio Tridentino tanquam de fide non fuisse definitum, vinculum Matrimonii per adulterium non dissolvi, quanquam Evangelicæ & Apostolicæ doctrinæ ea sententia maximè conformis & consentiens videatur. Notum quippe omnibus est, quod narrat Palavicinus L. 22. Hist. Conc. Trident. cap. 4. scilicet Oratores Venetos in gratiam Græcorum sibi subditorum intercessisse, ne anathema diceretur iis, qui putant (quales sunt Græci) vinculum matrimonii dissolvi per adulterium. Canon itaque sic confirmatus fuit Sess. 24. ut tantum perstringantur can. 7. qui asserunt, errare Ecclesiam, cum docuit & docet, juxta Evangelium & Aposto. Tom. 14. Conc. p. 875. A.

Apostolicam doctrinam propter adulterium alterius conjugum, matrimonii vinculum non posse dissolvi. Ergo in iis etiam errare Ecclesia non potest, quæ non sunt tanquam de fide expresse definita; & Græcos alia in opinione ac praxi versantes tanquam hæreticos non habet.

Hactenus momenta proposuimus, quibus adstrui & confirmari potest suprema & infallibilis Ecclesiæ autoritas in Librorum censura. Solvendæ jam supersunt adversæ partis objectiones.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Ad tria universim capita revocari possunt quæ hic non sine fastu & ostentatione objectiones proponuntur.

I. Ad eas quæ directe impugnant Ecclesiæ in censura Librorum inerrantiam seu infallibilitatem.

II. Ad eas quæ ex reddita pace Ecclesiæ per Clementem IX. S. Pontificem, efficere conantur, in definitionibus facti sufficere silentium religiosum; hoc est, ut nec verbo nec scripto impugnetur Ecclesiæ definitio.

III. Ad eas quæ eo tendunt, ut probent pacis & æconomiz causâ, & ex reverentia quæ Ecclesiæ Decretis debetur, subscribi quidem posse exterius factis ab illa definitis, v. gr. Jansenii, tametsi intus mens non acquiescat, sed reluctetur ac contradicat.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Primi ordinis.

Objicies 1. Opinio infallibilitatis Ecclesiæ in factis dogmaticis, seu in censura Librorum, nova est, à paucis dumtaxat annis, occasione Censuræ in Librum Jansenii & quinque propositiones ex ipso extractas latæ, excogitata; Theologis veteribus non tantum incognita, sed etiam ab illustrioribus expresse impugnata. Ex multis isti sufficient.

To. 11. part. 2. p. 136. col. 1. B. S. Thomas Quodlibeto 9. q. 8. articulo ultimo postquam dixit non posse errare Ecclesiam in iis quæ pertinent ad fidem, addit: *in aliis vero sententiis quæ ad particularia facta pertinent, possibile est judicium Ecclesiæ errare propter falsos testes.*

To. 1. p. 253. Ibid. p. 822. Tom. 1. p. 325. E. Joannes Gerson in Tractatu cui titulus, *Considerationes de pace*, ait, *in factis sine periculo salutis errare posse, non tantum privatum quemlibet, sed Ecclesiam ipsam.* Et Tractatu de potestate Ecclesiastica & laica c. 16. cui titulus est, *An Concilium errare possit*: ait, *communiter Doctores asserere errare posse Concilium in iis quæ sunt facti, non vero in iis quæ sunt juris.*

Nota Bellarminum non satis sincere referentia Cardinalis à Turrecremata: eam enim hic sic exhibet quasi loqueretur de toto Concilio cum tamen certum sit, Turrecremata errorem facti in causa Honorii rejiceret dumtaxat in Græcos. To. 8. p. 335. B. Cardinalis Bellarminus Lib. 4. de Summo Pontifice cap. 11. postquam multis ostendere conatus est Honorium S. P. ab hæresi revera immunem, ac sextam Synodum interpolatam fuisse, sic pergit: "Quod si aliquis non possit adduci ut credat, corruptam esse sextam Synodum, is accipiat alteram solutionem quæ est Joannis à Turrecremata Lib. 2. de Ecclesiâ cap. 93. qui docet, Patres VI. Synodi damnaſſe quidem Honorium, sed ex falsa informatione, ac proinde in eo judicio errasse. Quamvis enim generale Concilium legitimum non possit errare, ut neque erravit hoc sextum, in dogmatibus fidei definiendis, tamen errare potest in quæstionibus de facto. Itaque tuto dicere possumus, hos Patres deceptos ex falsis rumoribus, & non intellectis Honorii Epistolis, im merito cum hæreticis connumerasse Honorium." Igitur, teste Bellarmino, Patres VI. Concilii non bene intellexerunt sensum Epistolarum Honorii, atque errore facti eum damnaverunt, velut reum erroris Monothelitarum.

Cardinalis Baronius ad annum Christi 681. postquam etiam multum desudavit ut ostendat re ipsa damnatum non fuisse à VI. Synodo Honorium, eo tandem recidit, etiam si damnatus fuisset, possit tamen non immerito ab hæresi purgari, vel ex ipso superstitionis Epistolæ ipsius ad Sergium examine. Atque statim sibi proponit sic objicientem aliquem n. 34. "Si vere vellentur ita de Honorio esse Decretum à sancta Oecumenica Synodo; haud fas erit in controversiam rem deducere, & aliter quam statutum est à Synodo velle decernere. Huic vero objectioni ibidem sic respondet: "Id ipsum dixerim in iis quæ ad fidem spectant, ut plane religio sit vel latum unguem ab iis quæ in sancta Synodo sunt statuta recedere; at in iis quæ ad personas pertinent & scripta ipsarum, non ita rigide repetitur custodita censura. Nam patens exemplum est de

Fournellii Tomi II. P. II. De Ecclesia.

V. Synodo, quæ tria capitula condemnavit, de quibus à sacro sancto Concilio Chalcedonenſi videri poterat aliter actum, nempe de Theodoro, Theodoro, & Iba. In his enim quæ facti sunt, unumquemque contingere posse falli nemini dubium est; & tunc illud Pauli ad Corinthios usurpari possit, "Non enim possumus aliquid adversus veritatem, sed pro veritate. Apertiora sunt hæc doctissimi Cardinalis verba, quam ut ulla indigeant explicatione: exemplum enim V. Concilii quod affert, in quo de uno Librorum sensu actum fuit, urgeri maxime videtur.

Cardinalis Pallavicinus Hist. Conc. Trid. Lib. 7. To. 1. p. cap. 14. expresse affirmat nullum esse interpretem Canonum, qui neget posse errare S. Pontificem in rebus quæ vel ad rem gestam, vel ad jus humanum pertinent. Et Lib. 11. cap. 18. ait, controversiam de sensu trium Capitulorum de quibus disputatum fuit in V. Concilio, non pertinuisse ad infallibilem auctoritatem Ecclesiæ, neque de fide esse. Superfluum est alios appellare; constans enim est Theologorum sententia, Ecclesiam in facti quæstionibus falli & fallere posse. To. 2. p. 263.

Resp. 1. falsò novitatis inculcari sententiam, cujus tot extant apud vetera Concilia, SS. Patres, ac Summos Pontifices illustria argumenta, quæ superius à nobis exposita sunt. Quod si plures à Schola Theologi quæstionem hanc aut nullatenus, aut rarò & cursim tantum in Scriptis suis attigerunt, inde factum est, quod nemini venerit in mentem, eam in dubium & controversiam adducere, ne ipso quidem V. Concilii tempore, quo opportuna maxime & quasi de re nata dabatur de illa disputandi occasio. Nimirum religioni duxissent Veteres, de re certa & apud omnes constanti dubium movere. Cum verò nostris temporibus excitata primùm & in controversiam adducta fuit à discipulis Jansenii, huic contigit quæstioni, quod aliis non paucis doctrinæ Christianæ capitibus, quæ pro data occasione successu temporis explicatiùs evoluta fuere & accuratiùs pertractata.

Resp. 11. Theologos, qui nobis hic obijciuntur, docere quidem communi suffragio Ecclesiam falli posse in factis particularibus seu pure personalibus, de quibus dumtaxat illi loquuntur, non vero in factis dogmaticis, quæ cum dogmate connexa sunt, seu in ipso Librorum sensu dignoscendo. Pauci quippe sunt inter veteres Theologos, qui quæstionem infallibilitatis Ecclesiæ circa ejusmodi facta doctrinalia expendere & proposuerint, circa quam discordes non esse Orthodoxos intelligebant. Quam latum vero discrimen sit, inter factum mere personale, & doctrinale, ac Judicium Ecclesiæ de illis, ignorat nemo. Factum personale spectat singularis personæ statum, conditionem, crimen, vel innocentiam, vel internam sententiam, quorum certe cognitio & probatio tota pendet ex testimoniis hominum plane incertis & errori obnoxiiis; ex quo consequens est ut Ecclesiæ Judicium tam labili & incerto fundamento subnixum, incertum quoque sit & obnoxium errori: factum vero doctrinale spectat ipsam doctrinam in Libris expressam. Cum ergo Ecclesia sit à Christo instituta Judex doctrinæ, necesse prorsus est, ut de illa prout in Libris continetur judicium ferat: quod certe judicium non pendet ex relatione & testimoniis hominum, sed ex comparatione quam Ecclesia per se instituit doctrinæ alicujus Libri cum immotis fidei nostræ regulis, Scriptura scilicet ac Traditione; unde fit, Deo ita providente, ut nec falli, nec fallere possit.

Omnes autem ad unum excute Theologos, quos tanto fastu congerunt adversarii ut evincant in factis errare posse Ecclesiam omnes inquam, ad unum excute, & certo certius intelliges, ex unica quam adducunt ratione, eos de factis dumtaxat personalibus locutos fuisse: non enim aliud fallibilis Judicii Ecclesiæ fundamentum assignant, quam quod pendeat ex relatione seu testimoniis hominum qui falli possunt & fallere. Ita.

S. Thomas citatus, qui facta illa personalia clare designat. Cum, inquit, agitur de possessionibus, vel de criminibus, vel de hujusmodi rebus, possibile est judicium Ecclesiæ errare propter falsos testes.

Gerson in priori loco agit de tempore schismatis, quo dubium & controversia erat quis esset legitimus Pontifex: quæ certe quæstio tota erat personalis. Ea, inquit, quæ dissensionem afferunt in præſenti schismate, sunt talia quæ in facto maxime consistunt, in quibus

bus errare sine periculo salutis potest, non solum iste vel ille, sed etiam in talibus Ecclesia fallere dicitur, & falli: sicut dum multo tempore feminam pro Papa coluit. In altero etiam loco agit de facto mere personali, ut constat exemplo quod ibidem adducit: Exemplum sit, inquit, si Sortes vere contrabat cum Bertha, non in facie Ecclesie, & postea attente contrahere cum Thiberga in facie Ecclesie, si materia deferatur ad Concilium, iudicabit Sortem debere manere cum secunda, & de facto errabit in illo facto, iudicando Sortem esse virum Thibergæ. Sed istud est unum factum, & non unum jus.

To. 1. p. 311. C. Bellarminus eandem causam fallibilis Iudicii Ecclesie in factis adducit loco citato, *Ex falsa*, inquit *informatione, ex falsis rumoribus*. Eteodem Lib. de R. Pontifice cap. 2. expressius adhuc ait, certum esse apud omnes, posse Concilium Oecumenicum errare in controversiis facti particularibus, quæ ex informatione testimoniorumque hominum præcipue pendent.

Non alia quoque videtur esse Baronii sententia, qui de facto personali Honorii dumtaxat loquitur.

Pallavicinus priori loco manifeste agit de illis factis, quæ ad rem gestam, vel ad jus humanum pertinent, in quibus concessæ à SS. Pontificibus facultates frequenter irritas esse contingit, subreptionis & obreptionis vitio, inquit. In posteriori vero loco, non agit de sensu trium Capitulorum, sed de personis Theodori, Theodorici & Iba, ac merito pronuntiat cum S. Gregorio quem laudat, controversiam illam de personis excitatam, an nempe damnari possent post mortem, vel illis appellatis Scripta eorum reprobari, neque ad fidem, neque ad auctoritatem infallibilem Ecclesie pertinuisse.

At, inquires, Bellarminus & Baronius non tantum agunt de privata Honorii persona, & interno ipsius sensu, de quo solus iudex est Deus, sed de ipsius Epistolis, quas à Patribus VI. Concilii male intellectas fuisse, & errore facti immerito damna as continent.

Tom. 6. Conc. p. 917. & 928. Resp. 1. Bellarminum & Baronium totos in eo præsertim intentos fuisse, ut Honorii personam à hæreseos purgarent, cuius Epistolam ad Sergium expenderunt illi, magis habita ratione consilii & personalis seu interioris sensus Honorii, quam verborum, quibus illa concepta erat, ad quæ certe sola si attendissent, non minus eam damnascent, quam Epistolam Sergii, cui in omnibus consentire videtur dicta Honorii Epistola. Igitur male intellectas à VI. Concilio Honorii Epistolas ait Bellarminus, habita ratione unius personalis & interioris Honorii sententiæ, in quo genere facti Ecclesiam falli posse non diffitemur.

Resp. 2. Errorem facti in causa Honorii à Bellarmino non refundi in totam Ecclesiam seu in VI. Concilium, Græcæ pariter & Latinæ Ecclesie consensu & approbatione firmatum, sed in solos Græcos, qui Epistolam Honorii non satis intellexerunt, ad quos cum in ea parte Latinorum consensus non accesserit, error ille Græcorum dumtaxat fuit, non totius Ecclesie. Hanc esse Bellarmini mentem patet, tum ex testimonio, quod laudat Cardinalis à Turrecremata ex Lib. 2. de Ecclesia cap. 39. ubi certum est eum rejicere in solos Orientales errorem facti, qui in damnatione Honorii contigit; tum ex verbis ipsis Bellarmini. Citato enim in loco sibi hanc proponit objectionem. Dices:

Tom. 1. p. 325. E. Ergone tu melius Honorii Epistolas intelligis, quam intellexerunt tot Patres? Respondeo, inquit, non quidem à me, sed à Joanne IV. Martino I. Agathone & Nicolao I. SS. Pontificibus, & à toto Concilio Romano sub Martino congregato, eas Epistolas melius esse intellectas quam à Græcis in Concilio VI.

Ibid. F. Rursus instantiam sibi proponit: Cur ergo; inquires, Legati Agathonis non reclamaverunt, cum Honorius damnaretur? Respondeo, id factum esse ad evitandum majus malum. Verebantur enim Legati, si reclamarent, ne impediretur definitio rectæ fidei, & non posset tolli schisma, quod annis sexaginta jam duraverat. Supponit igitur Bellarminus, solos Græcos ita de Honorio judicasse; neque eorum sententiam à Latinis ratam & confirmatam fuisse, quamquam pacis & œconomiae causa Legati S. Pontificis noluerint reclamare. Neque obstat, quod in subsequentibus Conciliis Honorius recenseatur inter hæreticos à VI. Synodo proscriptos: non enim hic quaerimus, an revera damnatus & quidem legitime fuerit Honorius à VI. Synodo, sed quid sentiat ea de re Bellarminus, qui negat 1. eum revera damnatum. 2. supposito, quod damnatus sit, à solis Græcis, errore facti sensum Epistolarum Honorii non satis assecutis, damnatum fuisse contendit. Subsequentia verò

Concilia rem istam non expenderunt, sed talem superposuerunt, qualem eam in Actis VI. Concilii legabant, sive fuerint illa sincera, sive interpolata, sive reipsa damnatus fuerit Honorius, sive non, in quo facti historici genere certum est falli posse Ecclesiam. Hanc defendendi Honorii rationem ante Bellarminum adduxerant Anastasius Bibliothecarius, Cardinalis à Turrecremata &c. Eandem amplexus est alter Honorii Apologista Franciscus Marchesius Oratorianus in Libro Romæ excuso an. 1680. cui titulus, *Clypeus fortium, seu vindiciæ Honorii Papæ*, Dissertat. 4. cap. 2.

Resp. 3. Bellarminum & Baronium adductam in Objectione in gratiam Honorii responsionem non tam ex sua quam aliorum sententia protulisse obiter ac perfunctorie, non ut in ea vim facerent ac pedem certo figerent, sed ne quidquam omisisse viderentur ad defensionem Honorii, quod dictum ab aliquibus non fuisset. Hoc innuit ipsa eorum loquendi ratio: *Quod si quis*, inquit Bellarminus, *non possit adduci, ut credat, corruptam esse sextam Synodum, is accipiat alteram solutionem, quæ est Joannis à Turrecremata*. Baronius similiter loco citato n. 35. *Ista dixerimus*, inquit, *ut quaquaversum ostenderemus Honorium omni ex parte ab hæreseos vindicatum errore*. Cum tamen, pergit ille, nunquam prorsus rem talem Synodo maxime indignam, tot refragantibus testimoniis eidem adscripserimus, ut tam prope, atque præposterè, tamque inconsultè ac demum injustè facta ab ea fuerit condemnatio Romani Pontificis. Responsio igitur hæc non tam probata, quam injecta ab illis videri debet.

Quæ autem sit genuina Bellarmini sententia circa auctoritatem Ecclesie, ex locis inter probationes citatis cognoscere poteris. Quid etiam de defensoribus Origenis, postquam ab Ecclesia damnatus fuit, sentiat Baronius, colliges ex iis, quæ scripsit ad annum Christi 256. n. 40. tum cum nondum abripiebatur studio quaquaversum defendendi Honorium, quod usque videtur abreptus, ut, loco in Objectione citato, præcipiti nec satis cauto calamo scripserit, *quantam Synodum tria Capitula damnasce, de quibus à Chalcedonensi Concilio videri poterat aliter actum*; quibus certè verbis utramque inter se committit Synodum & Ecclesiam Ecclesie opponit, atque incogitanter schismaticis trium Capitulorum defensoribus arma subministrat, Canonesque Synodi V. inutiles reddit.

Resp. denique, tantam non esse Bellarmini, Baronii & aliorum nonnullorum auctoritatem, ut ad eorum sententiam accedere necesse sit, si à vero illi recesserunt. Nequidem adversarii nostri, qui Bellarmini & Baronii auctoritatem adeo ventitant & extollunt, vellent in aliis nonnullis capitibus eorum doctrinæ subscribere; nec immerito quidem: quare igitur Bellarminum & Baronium pariter nos non desermus in præsentī causa, si (quod non fatemur) veram illi deseruissent doctrinam? Nihil exinde causæ nostræ deperiret, tot firmis aliunde fundamentis subnixa est.

Instabis: Ex dictis, Ecclesia falli potest in quaestionibus facti personalis: atqui nosse, quis sit Libri sensus ab authore intentus, est quaestio facti personalis. Cum igitur Alexander VII. damnavit quinque Propositiones in sensu à Jansenio intento, potuit in eo singulari & personali facto errare.

Resp. Distinguo min. Nosse, quis sit Libri sensus in mente authoris delitescens, est quaestio facti personalis, concedo: quis sit Libri sensus verbis in Libro expressus, nego. Est enim hæc quaestio facti doctrinalis, in qua dijudicanda non sensibus, non hominum testimoniis, non conjecturis incertis, sed ipsa Libri inspectione, non sine cœlesti lumine & assistentia, Ecclesia ducitur. Porro de priori sensu certo & infallibili Iudicio non pronuntiat Ecclesia; atque merito dixit S. Augustinus Lib. de utilitate credendi capite 5. *Quibus argumentis mortui hominis voluntatem ita colligamus, ut de illa jurare possim*. At de altero sensu, qui verbis exprimitur, nisi fingas eum vel ignarum, vel malignum, de altero, inquam, sensu iudicat Ecclesia firma & inconcussa sententia. Neque alium sensum in famosis quinque Jansenii Propositionibus damnavit Alexander VII. cum dixit, damnatas in sensu à Jansenio intento; id est, interprete Innocentio XII. in suo Brevi ad Episcopos Belgii dato die 6. Februar. an. 1694. in sensu obvio, quem ipsamet verba ipsa Propositionum præferunt. Sensus quippe obvius præsumitur, ut dixi, esse sensus ab authore intentus.

Instabis 2. Quare potius infallibilis est Ecclesia in factis doctrinalibus quam personalibus?

Resp. Aliam non esse querendam rationem, quam & Dei voluntatem, & ipsam diversam eorum factorum naturam. Facta enim doctrinalia non pendent ex testimoniis hominum, aliunde verò pertinet ad publicum Ecclesiae totius bonum; non ita facta merè personalia.

Obicies 2. Sequitur ex nostra sententia, Ecclesiae definitiones de factis ejusmodi doctrinalibus pertinere ad fidem; adeoque fide divina credi debere, Jansenium v. g. perversam in Libro suo tradidisse doctrinam: atqui istud plane absurdum est, imo funditus evertit fidei nostrae fundamentum. Certum quippe est illud solummodo pertinere ad fidem, quod est revelatum; nihilque esse revelatum, nisi quod in verbo Dei sive scripto sive tradito continetur: atqui facta ejusmodi revelata non sunt nec in Scriptura nec in Traditione, ut per se manifestum est.

Probatur sequela majoris.

I. Quia vel ejusmodi Ecclesiae definitiones fundantur in revelatione divina, vel in autoritate & fide simpliciter humana. Si prius; ergo certae sunt ipsa fidei certitudine, adeoque & de fide: si posterius; ergo incertae sunt & errori obnoxiae pro nativa conditione humanae fidei, cui falsum subesse potest.

II. Quidquid intimo nexu ita conjunctum est cum jure seu dogmate ad fidem pertinente, ut ab eo divelli non possit sine damno fidei, haud dubiè pertinet ad fidem: atqui talis est, juxta nostram sententiam, definitio Ecclesiae, quae jus & factum simul continet.

Ad hoc palmare adversae partis argumentum duplex est responsio.

Prima negat sequelam majoris, & contendit, ejusmodi definitiones Ecclesiae esse quidem objectum necessarii nostri obsequii ac reverentiae, non autem divinae fidei; atque hic observat, distinguendam esse revelationem, ab assistentia Spiritus sancti; hæc enim facultatem, illa objectum spectat; in multis autem, quae ad fidem non pertinent, Ecclesiae sic adesse Spiritum S. ope singulari ut aberrare non possit, inter probationes secundae propositionis nonnullis exemplis ostendimus. Quin hocce argumentum retorqueri potest contra nostros adversarios, & ab ipsis solvi perinde debet ac à nobis. Docent illi siquidem, Ecclesiam definiisse Catholicam de gratia doctrinam contineri in Libris S. Augustini contra Pelagianos & Semipelagianos. Quæro, Judicium illud Ecclesiae estne certum & infallibile, an incertum & errori obnoxium? Si prius; est ergo de fide. At, quæso, ubi revelatum est, S. Augustinum talem tradidisse doctrinam. Si posterius; ergo nec certam fidem nostram, nec obsequium mentis meretur; & Augustini sententiam pro arbitrio deserere possumus. An id concedant adversarii? non puto.

Prima responsio ad præcipuum argumentum.

Ad primam confirmationem negatur pariter major propositio. Definitiones quippe illae non fundantur aut in fide simpliciter divina, quarum objectum non est revelatum, aut etiam in fide simpliciter humana, quae falli potest & fallere, sed in fide Ecclesiastica omni humana majore, cujus firmitas & certitudo tota fluit à singulari Spiritus S. assistentia: eodem fere modo, quo præcepta Ecclesiastica nec simpliciter divina, nec simpliciter humana sunt, sed veluti media, quae Ecclesiastica dicuntur, quibus Fidelis quilibet obtemperare tenetur, pronuntiante Christo, *Qui vos audit, me audit.*

Ad secundam confirmationem negatur etiam major. Potest enim aliquid, quod non est de fide, ita conjungi cum altero ad fidem pertinente, ut ab illo, sine periculo fidei, sejungi non possit, v. g. Canones Concilii Trid. ad fidem pertinere certissimum est apud omnes Orthodoxos: istud tamen ita colligatur cum aliquo facto non revelato, nempe Concilium Tridentinum legitime convocatum & celebratum fuisse, ut isto sublato, aliud subverti necesse sit. Pariter vulgatam Scripturae editionem esse verbum Dei certissimum est: supponit tamen aliquod factum non revelatum, nempe illam Autographo sacro conformem esse. Ergo pariter, etsi factum Jansenii ita sit cum jure seu dogmate connexum, ut ab eo post Ecclesiae definitionem sejungi non possit, non tamen ad fidem eodem modo pertinet. Ratio est, quia diversum est motivum, quo dogmati & facto mens acquiescit: dogmati quidem, propter divinam revelationem; facto autem, propter autoritatem Ecclesiae.

Quod si urgeas, autoritatem hanc Ecclesiae vel divinam esse, vel simpliciter humanam: si divina; ergo fidem divinam & supernaturalem meretur, Deus enim ipse est, qui per Ecclesiam loquitur: si simpliciter humana; ergo incerta & fallibilis, cui mentis obsequium præbere non tenentur ii, quibus in conscientia persuasum est, in tali singulari facto v. g. Jansenii, errasse Ecclesiam.

Resp. Autoritatem hanc hoc sensu divinam esse, quod sit à Christo Deo concessa, qui Ecclesiae suae semper adest, nec permittit in rebus necessariis ad communem Fidelium salutem pertinentibus eam aberrare, sed hoc sensu divina non est, quod divinam & supernaturalem exigit fidem; quia objectum hujus definitionis revelatum non est. Defectus igitur revelationis in causa est, cur factum ab Ecclesia definitum non sit de fide; assistentia verò singularis Spiritus S. facit, ut certa sit nec errori obnoxia Ecclesiae definitio, ejusque autoritas sit omni humana superior.

Urgebis iterum: Assistentia Spiritus S. sufficit, ut res aliqua quamquam non revelata, divina & supernaturali fide credi debeat: v. g. revelatione singulari opus non fuit Apostolis, ut ea scriberent, quae propriis usurpabant oculis, sed una dumtaxat directione & assistentia Spiritus sancti; nihilominus tamen illa ad fidem pertinent, & fide divina credenda sunt.

Resp. Ea mysteria v. g. Resurrectionis Christi, Ascensionis in Cælum &c. quae Apostoli propriis viderunt oculis, aliunde verè revelata fuisse; atque credenda, non quidem propter testimonium oculorum & sensuum, sed propter autoritatem Dei revelantis.

Secunda responsio ad præcipuum argumentum, fatetur definitiones Ecclesiae circa Librorum sensum, mediate saltem & indirecte pertinere ad fidem, ac consequenter mediate revelatas esse.

Duobus verò modis explicant revelationem illam mediatam. 1. Illud omne dicunt mediate revelatum, quod continetur in ea generali ac immediata revelatione, qua constat Christum Ecclesiae suae in necessariis nunquam defuturum; quomodo mediate revelatum ajunt, Concilium v. g. Tridentinum legitimum & Oecumenicum fuisse, nec in decretis fidei errare potuisse. Pariter Benedictum XIII. qui clavem Ecclesiae jam feliciter tenet, verum esse S. Petri successorem. 2. Alii mediatam appellant revelationem eam, quae in alia immediata propius includitur, tanquam aut conclusio in principiis, aut proprietas in natura, aut pars in toto: ita mediate revelatum dicunt, Christum adorandum esse in Eucharistia, quia realiter in ea praesens est: pariter duas esse in Christo voluntates & operationes, quia duplex in eo est natura impermixta & inconfusa. Alterutro autem modo contendunt ii Theologi, mediate saltem revelatum esse, doctrinam v. g. Jansenii, in ejus Libro contentam & expressam, erroneam esse; quae mediata revelatio in ista generali & immediata includitur, Ecclesiam columinam esse ac firmamentum veritatis, adversus quam portae inferi non praevalerunt: quae consequenter in dignoscenda ac notanda Librorum doctrina aberrare nunquam potest: quo sensu ab Illustrissimo Petro de Marca scitè dictum fuit, facti definitionem pertinere ad partem dogmatis, Laudant eam in rem S. Thomam 2. 2. q. 11. art. 2. ubi quærit, utrum hæresis sit proprie circa ea, quae sunt fidei; duplicemque modum distinguit, quo res aliqua pertinere ad fidem potest, directe scilicet ac principaliter, & indirecte ac secundo. En verba S. Doctoris: *Non ad corruptionem, fidei Christianae pertinet, si aliquis habeat aliquam falsam opinionem in his, quae non sunt fidei, puta in Geometricalibus, vel in aliis hujusmodi, quae omnino ad fidem pertinere non possunt; sed solum quando aliquis habet falsam opinionem circa ea, quae ad fidem pertinent. Ad quam aliquid pertinet dupliciter: uno modo directe & principaliter, sicut articuli fidei; alio modo, indirecte & secundo, sicut ea, ex quibus negatis sequitur corruptio alicujus articuli. Et circa utraque potest esse hæresis, eo modo, quo & fides.* Porro, inquit, ex negata Ecclesiae in factis dogmaticis, seu in Judicio circa sensum Librorum, inerrantia, sequitur corruptio alicujus articuli, nempe Ecclesiam in dignoscenda vera aut falsa doctrina falli posse aut fallere, ac Christum omnibus diebus Ecclesiae suae non adesse, nec in iis, quae ad publicam Fidelium salutem necessaria sunt, sufficienter ipsi providisse.

Instabis: Illustrissimus Prefixius Archiepiscopus Parisiensis in Mandato anni 1664. die 8. Junii dixit non nisi per malitiam aut per inscitiam affirmari posse, definitiones facti ad fidem pertinere.

Secunda responsio ad præcipuum argumentum.

Resp. Illustrissimi Archipræsulis mentem hanc dumtaxat fuisse, æqualem scilicet, non deberi fidem definitioni facti, ac juris seu dogmatis; quasi unum sit utriusque credendi motivum, & par. in omnibus auctoritas: dogma siquidem creditur propter immediatam revelationem, factum propter auctoritatem Ecclesiæ: istud Ecclesiastica, illud divina fide. Exigere autem Illustrissimum Archipræsulem obsequium mentis erga definitiones facti, declarant verba immediate sequentia in citato Mandato, quæ ab adversariis omitti non debuissent: *Exigant*, inquit ille gallicè, *seulement pour cet egard une foi humaine & Ecclesiastique, qui oblige à soumettre avec sincérité son jugement à celui des Supérieurs légitimes.*

Tom. 5. Objicies 3. S. Gregorius Magnus in Epistola ad
Conc. p. Episcopos Hiberniæ (aut Hiberiæ) loquens de gestis
635. A. in V. Synodo ait, *nihil de fide convulsum esse, vel aliquatenus immutatum, sed de quibusdam solummodo personis esse actitatum.* Idem asserit Pelagius II. in Epistola ad Episcopos Istriæ: *Nihil nunc*, inquit, *aliud nisi de personis agitur.* Atqui tamen actum est de sensu Librorum Theodori, Theodoretæ & Epistolæ Ibæ; ergo quæstiones hujusmodi nullatenus pertinent ad fidem.

Resp. Merito S. Gregorium asseruisse, nihil de fide convulsum esse à V. Synodo, quia illæsa mansit & integra auctoritas Concilii Chalcedonensis, quam violari obtendebant defensores trium Capitulorum. De personis autem solummodo hic actitatum asseruit; non quod nihil fuerit circa fidem pronuntiatum, ex Canonibus quippe Collatione 8. conditis contrarium manifestum est; sed tum quia nulla facta est de novo definitio fidei, sed Nicæna, Ephesina & Chalcedonensis renovata & confirmata; tum quia nulla nova hæresis proscripita; tum quia præcipua quæstio excitata fuerat de personis Theodori, Theodoretæ & Ibæ, utrum scilicet personæ Theodori in pace Ecclesiæ defuncti, anathema post mortem dici posset, ac Scripta Theodoretæ & Ibæ, eorum appellato nomine, damnari. Ratio dubitandi erat, quod Theodoretus & Ibæ anathema dixissent Nestorio, & Sedibus suis cum honore restituti fuissent à Synodo Chalcedonensi: hæc porro controversia personas magis & disciplinam spectabat, quam doctrinam: ad illam autem attendit maximè Summus Pontifex, cum asseruit de personis solummodo in V. Synodo actum fuisse. Tum denique, quia de sensu ipso trium Capitulorum, qui certè ad fidem aliqua ratione pertinet, non nisi per respectum ad personas seu authores eorum disputatum fuit, utrum nempe appellatis authorum nominibus damnari illa possent.

Objicies 4. Sola excepta fide, quidquid in Conciliis definitur, potest retractari; ergo in sola fide supremum est & infallibile Judicium Ecclesiæ.

Antecedens probatur ex S. Leone & Pelagio II.

S. Leo in Epistola ad Maximum Antiochenum Episcopum de Synodo Chalcedonensi & suis in ea Legatis ait: *Si quid sanè ab his fratribus, quos ad S. Synodum vice mea misi, præter id, quod ad causam fidei pertinebat, gestum esse perhibetur, nullius erit penitus firmitatis: quia ad hoc tantum ab Apostolica Sede sunt directi, ut excisis hæresibus Catholica essent fidei defensores.* Quidquid enim præter speciales causas Synodali Conciliorum ad examen Episcopale defertur, potest aliquam adjudicandi habere rationem.

Posteriora hæc verba postquam retulit Pelagius II. in Epistola ad Episcopos Istriæ, sic addit: *Aperit nobis licentia tribuitur, ut quidquid illic (in Synodo Chalcedonensi) extra fidei causas de personis gestum est, retractetur.* Specialis quippe Synodali Conciliorum causa est fides. Quidquid ergo præter fidem agitur, Leone docente, ostenditur, quia nihil obstat, si ad Judicium revocetur. . . . Et paulò post de Epistola Ibæ sic loquitur: *Quamvis ab eadem Epistola alienum se Ibæ respondeat; quamvis quia approbata sit, aut difficulter, aut nullatenus demonstratur; licenter tamen unusquisque eam reprehenderet, etiam si Episcopi in eodem Concilio residentes suis illam subscriptionibus approbassent.* Audis, iudice Pelagio II. Ibæ Epistolam, etsi probata fuisset à Synodo Chalcedonensi, potuisse rursus ad novum examen adduci, & altero Judicio reprobari.

Resp. Dist. antecedens. Sola excepta fide, quidquid in Conciliis definitur, non accedente Ecclesiæ ac Romani Pontificis consensu & approbatione, potest retractari, concedo: accedente illo consensu & approbatione, ubi saltem de doctrina & sensu Librorum vel authorum agitur, nego. S. Leo & Pelagius II. secundum subjectam, de qua loquuntur, mate-

riam, ajunt, exceptis solis causis fidei, quidquid in Concilio Chalcedonensi actum fuit, posse retractari; quia nempe Sedes Apostolica ea tantum approbaverat, & approbandi licentiam concesserat Legatis, quæ fidem spectabant, non alia. Hoc expresse significat S. Leo. Idem planè est Pelagii sensus, qui in citata Epistola plurima laudat S. Leonis testimonia, ut ostendat, Synodum Chalcedonensem in una fidei causa fuisse ab illo Summo Pontifice confirmatam. Imò contendit post Actionem 6. in qua condita est fidei definitio, non amplius Oecumenicam fuisse Synodum; quod quidem demonstrat, tum testimoniis Episcoporum, qui Concilio interfuerant; tum ex plerisque græcis antiquioribus Codicibus, in quibus sex tantum Actiones cum adjunctis Canonibus referuntur. Inde est, quod Alipius Episcopus Cæsareæ in Cappadocia scribens ad Leonem Augustum, testatur se ea non legisse, quæ in Synodo Chalcedonensi particulariter expensæ sunt & gesta de personis, quia scilicet Thelassius tunc Episcopus nihil aliud ad Ecclesiam suam detulerat, præter Acta in causa fidei, & Canones. Inde etiam est, quod S. Gregorius, qui nomine Pelagii II. cujus erat Apocrisarius, scripsit Epistolam ad Episcopos Istriæ, testetur in sua Epistola 33. aliàs 37. ad Constantium Mediolanensem Episcopum, nihil de personis actum esse in Concilio Chalcedonensi, quia scilicet, quod in eo de personis actum legitur, ad totum non pertinet Concilium: *Post expressos Canones*, inquit, *facta contentio & extrema Actio de personis ventilata est.* Idcirco igitur Pelagius II. affirmat Epistolam Ibæ potuisse secundo judicio expendi & damnari, quia si quod fuit de ea Chalcedone latum judicium, ad totam non pertinet Synodum, sed ad privatos dumtaxat aliquos Episcopos: *Quia*, inquit in laudata Epistola, *postquam B. Leone scribente, jus retractandi & adjudicandi conceditur, etiam si quæ esse poterat eorum, qui interfuerunt, in privatis negotiis auctoritas evacuat.*

Instabis I. Idem Pelagius II. in altera ad eosdem Istrienses Epistola quæstiones de tribus Capitulis excitatas ter *superfluas* appellat, hoc est, nullius momenti; & ipse S. Gregorius in Epistola ad Constantium Mediolanensem, ait, *pro nulla re scissuram factam esse.*

Resp. Comparatè ad fidem, quæstionem istam, *an mortuis dici possit anathema, & Libri damnari debeant*, appellato nomine authorum, qui in pace Ecclesiæ obierant, parvi esse momenti, nec propter hanc tot tumultus excitandos ascindendam Ecclesiæ unitatem. De illa autem quæstione magna erat, ut notum est, contentio. Superfluas etiam dicere potuit Pelagius II. quæstiones illas, quia, postquam definitæ sunt communi Ecclesiæ Judicio, superfluum est eas iterum agitare; nec disputatio, sed obsequium exigitur. Parvi quoque momenti sunt quæstiones hujusmodi, si spectentur singulares personæ authorum; parum etenim interest Ecclesiæ, nosse quid hic & ille author sentiat: at si spectetur auctoritas Ecclesiæ de sensu Librorum vel authorum judicantis, maximi momenti illæ sunt, & ad commune Fidelium bonum & Ecclesiæ regimen pertinent.

Instabis 2. Idem S. P. Pelagius in priori ad Istrienses Epistola ait, Latinos non prius consensisse in damnationem trium Capitulorum, quam evidentem habuissent & compertam rei veritatem; ergo qui in quæstionibus facti perspectam non habent veritatem, ad obsequium mentis compelli non possunt.

Resp. Nego conseq. Privatus enim quilibet debet suum judicium subicere publico Ecclesiæ Judicio, nec unquam licet quocunque prætextu ei reluctari. De privatis autem non loquitur Pelagius II. sed de integra latina Ecclesiâ, quæ ipso præeunte Vigilio Summo Pontifice, damnationi trium Capitulorum obstiterat; at tandem cognita veritate, postquam res illa communi utriusque Ecclesiæ consensu terminata fuit, nulli licet amplius dissentire. Non indoctis & imperitis, qui hujus examinis planè sunt incapaces: *In Ecclesiâ enim Catholica*, ait S. Augustinus contra Epistolam Manichæi cap. 4. *turbam non intelligendi vivacitas, sed credendi simplicitas tutissimam facit.* Non etiam doctis, Quibus, ait idem S. Doctor Lib. 2. de Baptismo cap. 5. *minus aliquid idcirco plerumque revelatur, ut eorum patiens & humilis charitas, in qua fructus major est, comprobetur, vel quomodo teneant unitatem, cum in rebus obscurioribus diversa sentiunt; vel quomodo accipiant veritatem, cum contra id, quod sentiebant, declaratum esse cognoscunt.*

Deinde verò, cum ea potissimum ratio Latinos damnatione trium Capitulorum deterreret, quo

To. 2. p. 720. B.

Tom. 5. Conc. p. 631. E.

Ibid. p. 946. B. D. pag. 948. C. To. 2. p. 683. A.

To. 8. p. 153. B.

To. 9. p. 99. A.

existimarent à Synodo Chalcedonensi approbata illa fuisse: necesse fuit, ipsos huiusce facti falsitatem prius exploratam habuisse, quam quintum reciperent Concilium, & damnationi trium Capitulum consentirent. Neque verò vitio ipsis verti debet, quòd paulò seriùs vim græci sermonis ignari, ut loquitur Pelagius II. in citata Epistola, cognoverint reipsa Synodum Chalcedonensem non approbasse tria Capitula: quod ubi compertum habuerunt, firmiter V. Concilio adhæserunt, ac tria damnaverunt Capitula.

Objicies 5. Sunt inter nostros Theologos, quorum in animo & Scriptis multum decrevit quintæ Synodi autoritas, non alia de causa, quam quod sub pœna anathematis compulerit Fideles, ut suo de tribus Capitulis subscriberem iudicio; quod certè in questionibus facti nimis durum insolens videtur.

Quin nequidem apud Veteres tanto in loco videtur fuisse ista Synodus.

I. Quia S. Gregorius consensit, ut de ea nulla fieret mentio. Quippe cum intellexisset Theodelindam Longobardorum Reginam Litteris suis, in quibus V. Synodi honorificè meminerat, offendi posse, & ea de causa Constantium Episcopum Mediolanensem Litteras illas suæ Majestati non reddidisse, laudavit Summus Pontifex Episcopi prudentiam, & alias ad eandem Reginam dedit Litteras, in quibus planè silet de V. Synodo.

II. Hispani, Gallicani & alii plerique Præsules, etsi quintæ Synodi Decretis non subscripsissent, communionem tamen Catholica fruebantur. Latum igitur ab illa Synodo anathema, vel solos spectabat Nestorianos hæreticos, vel nullam vim habuit.

III. Theodorus Africanus Episcopus trium Capitulum acerrimus defensor, & eam ob causam à Justiniano Imperatore in exilium missus, cum anno 565. Constantinopoli extremum diem obiisset, annis post quintam Synodum duodecim, honorificè sepultus est in Ecclesia, juxta sanctos Confessores, quibus linguæ abscissæ fuerant mandato Henrici Vandalorum Regis, teste Victore Turonensi in Chronico.

Addunt hic aliqui, S. Gregorium expressè affirmare in V. Synodo de personis duntaxat actum fuisse: at verisimile non videtur, voluisse Synodum pœnam anathematis iis infligere, qui in causis ejusmodi privatis & personalibus à sententia sua recessissent; ergo anathema illud à V. Synodo pronuntiatum solos fert hæreticos Nestorianos, non verò Catholicos trium Capitulum defensores.

Resp. Nostro quidem iudicio gravi censura notandos esse, qui Synodi V. autoritati non nihil detrahunt contra publicam & solemnem Ecclesiæ totius approbationem. Nullus etenim inficias ibit, Synodum hanc approbatam & confirmatam fuisse à Vigilio, Joanne III. Benedicto I. Pelagio I. & II. S. Gregorio, Martino I. & aliis subsequentibus Summis Pontificibus, qui, ut & alii omnes Episcopi, die inaugurationis suæ publicè profitebantur sequentem Synodum cum aliis pariter admittere. Ita legere est in citato antea Diurno SS. Pontificum. Confirmata pariter fuit à VI. VII. & VIII. Conciliis. Igitur temeritatis est non ferendæ, ne quid amplius dicam, huius Synodi auctoritatem velle deprimere.

Ad primum itaque respondeo, S. Gregorium prudenti omnino œconomia siluisse de V. Synodo in suis ad Reginam Theodelindam Epistolis, ne scilicet ejus exasperaret animum, quem noverat huic Synodo infensum. Cum enim tunc temporis omnium Ecclesiarum consensu acceptatum non esset & probatum istud Concilium, ejusque autoritas, an legitima foret, in controversiam adduceretur, prudenter omnino hanc suadere prius, quam imperare aggressus est Summus Pontifex. At ubi plenè confirmata fuit, & à majori Ecclesiarum parte pro legitima recepta, neminem ad pacem Ecclesiæ admisit S. Gregorius, nisi contestatus fuisset se V. illam Synodum admittere & venerari, atque tria Capitula damnavisset. Ita colligere est ex testimoniis, quæ supra ad septimum exemplum adducimus.

Ad secundum: eadem prudenti dispensatione usa est Ecclesia, ad evitandum schismatis periculum; atque latum à V. Synodo anathema veluti suspendit, donec animis paulò sedatioribus suaderi veritas posset, & pax restitui. Sæpius tali œconomia & dispensatione Ecclesiam usam esse, plurimis exemplis ostendit Illustrissimus Petrus de Marca L. 3. de Concordia c. 14. atque optima certè est, quam hic tradidit, œconomia

hujus regula S. Augustinus Lib. 3. contra Parmenianum cap. 2. ubi ait, tunc quemque percellendum anathemate, cum periculum schismatis, nullum est: item, quando cujusque crimen ita notum est omnibus, & omnibus execrabile apparet, ut vel nullos prorsus, vel non tales habeat defensores, per quos possit schisma contingere. Rursus Epistola 22. aliàs 64. Non aperte, inquit, non duriter, non modo imperioso ista tolluntur: magis docendo quam jubendo, magis monendo quam minando. Sic enim agendum est cum multitudine; severitas autem exercenda est in peccata paucorum.

Ad tertium eadem est responsio. Theodorus enim ille, quamvis in defensione trium Capitulum pernix, non tamen in schismate obiit. Ecclesia igitur eum tolerare ex certa œconomia potuit, sperans eum, sicut & alios, hac patientia tandem inflectendos & ad communem sententiam adducendos.

Ad ultimum patet responsio ex dictis ad tertiam Objectionem.

Objicies 6. Firmum & ab omni terrore tutum non censetur illud iudicium, quod ipsa Ecclesia aliquando revocat & ab aliis retractari permittit: atqui suum de verbis, de propositionibus, de Libris ac personis iudicium aliquando revocavit Ecclesia, & ab aliis permittit retractari; ergo &c.

Minor exemplis aliquot probatur.

I. Concilium Antiochenum vocem istam *ἐκκλῆσια* rejecit & damnavit, quam tamen postea Nicæna Synodus consecravit. Vox, *hypostasis*, pro natura significanda olim obtinuit; postea tamen ad solam personam translata est. Pariter B. Virgo *Christipara* dicebatur ante Concilium Ephesinum; at postea suspecti fuere erroris Nestorii, qui *Christiparam*, non *Deiparam* eam dixere.

II. Propositio hæc, *Una est in Christo natura incarnata*, fuit in sancto Cyrillo approbata, in Eutychianis verò rejecta. Ista similiter, *Unus de Trinitate passus*, damnata est ab Hosmida Summo Pontifice in Monachis Scythiæ; à Joanne verò II. & à V. Synodo probata fuit.

III. Liber quidam Cælestii in Concilio Carthaginensi rejectus, Zozymo tamen Summo Pontifici orthodoxus visus est. Pariter Epistola I bæ damnata in V. Synodo à Concilio Chalcedonensi probata fuerat, sicut colligitur ex Actione 10. ubi causa I bæ expensa fuit. Relata ejus Epistola, ajunt Legati S. Pontificis, & cum illis Patres cæteri, *agnovimus eum esse orthodoxum*.

IV. Denique, suum de personis & earum Scriptis iudicium retractari à viris orthodoxis permittit Ecclesia. Inter multa hæc sint illustriora exempla.

Origenes sæpius ab Ecclesia cum sua doctrina damnatus defensores habuit quamplures, non tantum inter antiquos, SS. Gregorium Thaumaturgum, Athanasium, Gregorium Nazianzenum & Basilium; sed inter recentiores, Picum Mirandulanum, Jacobum Merlinum Theologum Patensem, Sixtum Senensem, Genebrardum, Haloixium, Pinetum, ipsummet, ut plurimum, Illustrissimum Huëtium.

Theodoretus & Ibas dammati sunt à V. Concilio: atqui tamen Theodoretum fidem à Nestoriano errore purgant Sirmundus in ejus vita, & Petavius Lib. 6. de Incarnatione cap. 17. ubi etiam laudat Agobardum. Quin idem Petavius L. 1. de pœnitentia publica c. 2. ait, Ecclesiam errore facti ac dolo circumventam, approbasse Librum Marcelli Ancyranum, in quo errores subinde deprehendit & damnavit. I bæ verò Epistolam in sensum Catholicum adduci posse contendit Christianus Lupus Doctor Lovanienfis, suis in Concilio notis cap. 4.

Honorii Summi Pontificis à Synodo VI. dammati defensionem susceperunt post Bellarminum & Baronium omnes fere Scholæ Theologi.

Gilbertus Porretanus Pictaviensis Episcopus, & Petrus Abaelardus à quibusdam Gallicanis Conciliis, urgente S. Bernardo, dammati sunt; quotidiè tamen ab errore vendicantur.

Denique Synodus Lateranensis IV. expendit Libellum Joachimi Abbatis contra Magistrum Sententiarum, & unam ipsius de Trinitate propositionem hæreticam esse pronuntiavit: atqui tamen Gregorius de Laude sive de Lauro apologiam pro eo scripsit, non improbante Romana Inquisitione.

Resp. Nego minorem.

Ad primum & secundum dico, Ecclesiam vocabulum aliquod, vel propositionem æquivocam damnare vel approbare pro diverso ipsius sensu & intentione auctoris, ad quam maxime attendit, cum propositio Catho-

Tom. 9. p. 64. A. B. C.

Tom. 2. p. 28. F.

Tom. 4. Conc. p. 676. E.

Catholicum vel erroneum sensum pati potest; atque firmum & constans semper fuit ejus Judicium de sensu vocabuli vel propositionis respectivè ad authoris mentem considerato. Ita sensum vocis hujus *quodammodo* quem fingeat Paulus Samosatenus, meritò Concilium Antiochenum reprobavit: sensum verò ejusdem orthodoxum meritò probavit Nicæna Synodus contra Arianos: neque eo in Judicio sententiam mutavit Ecclesia, quæ constanter rejecit sensum hæreticum, & probavit orthodoxum. Ista quoque vox, *Christotocos*, sensu Nestorii negantis unionem hypostaticam, jure fuit à Concilio Ephesino improbat; at sensu Catholico intellecta, omni exclusa suspitione erroris Nestoriani, meritò probatur. Significatio verò hujus vocis, *hypostasis*, ex usu & praxi Ecclesiæ jam diuturna, ad personam exprimendam usurpatur.

Idem dicendum de adductis propositionibus, quæ cum sint æquivocæ, pro vario proferentium sensu, mox probatæ, mox rejectæ fuerunt. Catholico planè sensu dixit S. Cyrillus, *unam esse Christi naturam incarnatam*, sola quippe divinitas carnem assumpsit. at in Eutychianis ea S. Doctoris sententia abutentibus, ut confusionem naturarum in Christo probarent, meritò proscripta fuit. Propositionem verò istam, *unus de Trinitate passus*, quam privato suo judicio tanquam orthodoxam & ab omnibus tenendam perfractè contendebant Scythiæ Monachi, nusquam publico Decreto tanquam erroneam notavit S. P. Hormisdas; sed eorum dumtaxat Monachorum impetum repressit, qui velut Nestoriani erroris reos traducebant, quotquot recusabant huic propositioni, inter Latinos peregrinæ, essentiri. Inde est, quòd Joannes II. ubi intellexit à Græcis sensu Catholico propositionem usurpari, eam suo calculo probaverit. Lege eam in rem eruditam Dissertationem Eminentissimi Cardinalis Norisii.

Ad tertium dico 1. Nos hic agere de Judicio totius Ecclesiæ, aut SS. Pontificum, quibus Ecclesiæ totius consensus accedit: Judicium verò Zozimi de Libello Cælestii, quem putavit Orthodoxum, totius Ecclesiæ approbatione confirmatum non fuit, imò potius infirmatum. Dico 2. Deceptum fuisse Summum Pontificem artibus & dolis Cælestii: tum quia Libellum suum sic compegerat, ut videretur Catholicum sensum præferre; tum quia profitebatur in eo dolosus ille, se velle edoceri, quod ait S. Augustinus Lib. 2. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 3. *Catholicæ mentis est*. Tum quia contestabatur se damnare, quæcunque damnaverant Innocentius I. Sic versipellis ille imposuit Summo Pontifici, & ab eo extorsit commendatitias ad Africanos Episcopos Epistolas; qui tamen, ubi rescivit Romam venisse illorum Africanorum Litteras, se substraxit, & negavit examini, ait ibid. S. Augustinus.

Quod verò spectat Epistolam Ibæ, planè negamus eam unquam à Synodo Chalcedonensi fuisse approbatam. Educentis quippe & amplius Episcopis, quibus illa constabat Synodus, solus Maximus Antiochenus illam orthodoxam esse pronuntiavit. At rectè observant Patres V. Concilii Collatione 6. in Conciliis non unius aut alterius interlocutionem attendi debere, sed quæ ab omnibus vel à majori parte definiatur. Unde Collatione 8. iidem Patres negant Epistolam Ibæ Judicio totius Concilii approbatam fuisse; & qui contrarium volunt, ajunt illi, non favore sancti Concilii hoc faciunt, sed ut per ejus nomen suam impietatem confirment. Et verò Legati Summi Pontificis, cum sententiam pronuntiant, (quod rectè hic observandum) ajunt quidem relectam Ibæ Epistolam, & Ibam esse Orthodoxum, sed Epistolam ipsam orthodoxam & probatam esse non ajunt; quæ duo valde diversa sunt & distinguenda. Impia quidem est & hæretica Judicio V. Concilii Epistola, sed Ibæ Orthodoxus est declaratus; tum quia dixit anathema Nestorio & Eutychi; tum quia Epistola S. Leonis ad Flavianum subscripta; tum denique quia, teste Vigilio Summo Pontifice in suo Constituto pro damnatione trium Capitulorum, apud Balusium in nova Conciliorum Collectione, Ibæ negavit sæpius se unquam hanc scripsisse Epistolam ad Marinum Persam. Ita quoque significat S. Gregorius Magnus in Epistola ad Secundinum § 2. Lib. 9. Indict. 2. Unde Anatolius Actione 10. Concilii Chalcedonensis ait: *Omnem in præsentia de eo (Ibæ) abjicio suspensionem, quoniam consentit & subscribit ei, quæ nunc de fide sententia data est à S. Concilio, & Epistola sanctissimi Archiepiscopi Romæ Leonis*. Quanquam etsi constaret, dictam Epi-

istolam fuisse à Legatis cæterisque Episcopis approbatam, meritò tamen à V. Concilio subinde potuit improbari; quia prius Judicium totius non fuit Ecclesiæ, nec R. Pontificis consensu firmatum.

Ad quartum respondet: Origenem potuisse, illæsamante authoritate Ecclesiæ, multis modis defendi.

I. Qui in Origene ingenii & eruditionis eximias dotes commendant, ac de erroribus ejusdem silent, sive quia eorum non postulabat institutum, sive quia de illis erroribus nihil tunc temporis pronuntiaverat Ecclesia, ii nullatenus infirmant authoritatem Ecclesiæ in sensu Librorum dijudicando. Ita porro citati Veteres, inter quos S. Athanasius nonnulla fidei sanctissimæ Trinitatis satis consona laudare potuit ex Origene, tum quia nondum fuerat erroris ea in re acculatas; tum quia vis veritatis ab illo extorsit plurimas loquendi rationes huic exponendo Mysterio satis idoneas, quas potuit S. Doctor adversus Arianos usurpare, ut ostenderet novas illas non esse, nec primum à se excogitatas.

II. Qui contenderunt aut vitiata fuisse Hæreticorum fraude Opera Origenis, aut eum ex propria mente, seu assertivè non semper locutum, sed dubitanter & quasi proponendo, ii propriè non impugnant Ecclesiæ Judicium circa sensum Librorum, qui Origenis nomen præferunt, sed negant errores illos ab Origene in Libris suis expressos, quos adultera manu intrusos fuisse volunt, quæ certe quæstio est facti merè personalis. Ita porro à Veteribus, Rufinus, Joannes Hierosolymitanus; à recentioribus verò, Sixtus Senensis, Genebrardus, & alii nonnulli.

III. Qui aliqua Origenis dicta, v. g. circa Trinitatem, in bonum sensum inflectere conantur, ut fecit olim Dydimus, ut tentant adhuc multi ex nostris, ii pariter non lædunt Ecclesiæ authoritatem; neque enim ullum extat publicum Ecclesiæ Judicium, quo damnata sit Origenis circa mysterium Trinitatis doctrina; neque idcirco reprehensus est Dydimus, quòd ejus defensionem ea in parte suscepisset, sed quòd in aliis ejus errores, sicut & Rufinus, consensisset.

IV. Qui ab hæresi quidem, non verò ab errore excusant Origenem, nobis pariter non adversantur, hæreticum enim facit pertinacia in errore ab Ecclesia proscripto, at certum omnino non est sic pertinacem fuisse Origenem.

V. Qui negant, aut in dubium saltem revocant, ab universa Ecclesia damnatam fuisse Origenis doctrinam, ii, quanquam in eo singulari facto historico negando fallantur, non elevant Ecclesiæ Judicium, quod negant ullum fuisse. Ita porro Picus Mirandulanus, qui tamen in sua Apologia declarat, ea in re, sicut & in aliis, se Ecclesiæ Judicium aliorum omnium judicio & rationibus semper antepone. Ita quoque Merlinus, Haloixius.

VI. Qui Origenis Scripta errorem quidem præferre, & idcirco meritò proscripta fatentur, sed tamen Origenem alium in mente sensum & quidem orthodoxum habuisse, ex aliis ejusdem Scriptis conjiciunt, ii de solo disputant personali facto, in quo falli posse Ecclesiam non negamus. Aliquando enim contingit authorem parum caute & castigate loqui, & tamen Catholice sentire; cujus proinde propositiones aliquot male sonantes justa censura notari possunt, dum ejus persona ab errore vindicatur & censuræ subducitur.

VII. Denique: II tantum Ecclesiæ authoritati detrahunt, qui Origenem ejusque Scripta ab omni prorsus errore vendicant; qui certe, judice Baroneo antea citato, à temeritate excusari non possunt. Ab illis autem longe abest Illustrissimus Huetius, cujus istud est æquitatis & modestiæ judicium circa defensores Origenis. *Utrumque, inquit, improbo rationem, tum qui Origenis apologis suis omni labe purgare Origenem student, tum qui ejus nomen ab Ecclesia penitus detestantur.*

Ad Sirmundum & Petavium Theodoretum vindices, Dico 1. Sirmundum planè non purgare idem Theodoretum: in fine liquidem vitæ ipsius ait, *Unum esse perpetuè crimen Theodoretum, Cyrilli anathematismos reprehendisse.*

Petavius quoque Theodoretum ab omni labe non purgat, sed adductos Agobardi Lugdunensis testimonio, ait eum inter Nestorium hæreticum, & Cyrillum Catholicum medium veluti fuisse; quod certe viro Catholico laudi verti non debet, sed vitio. Nusquam autem dixit Petavius, immeritò à V. Synodo proscripta Theodoretum Scripta adversus S. Cyrillum; imò multis in capitibus ea reprehendit. Libro verò

Tom. 10. p. 434. B.

Ibid. D.

Tom. 5. Conc. p. 515. D.

Ibid. p. 566. E.

Baluz. p. 1554. & 1555.

Tom. 4. Conc. p. 677. A.

Origenis ap. nor. p. 185.

Opera Theodoretum T. 10

de poenitentia publica c. 2. hoc unum intendit, tanta scilicet arte Marcellum Ancyranum errorem suum dissimulasse & occultasse in Libro suo, emissa palam & viva voce in speciem Catholica fidei professione, ut Romano & Sardicensi Conciliis imposuerit: præsertim cum affirmasset, se non assertive, sed inquirendo tantum & dubitanter multa proposuisse, ac paratissimum se esse ad ea damnanda, si ita placeret Synodo. Quibus certe dolis illudit ille quidem Patribus, & censuram declinavit; sed nihil inde potest merito inferri, contra auctoritatem Ecclesiæ in Librorum sensu notando: quippe cum Libri alicujus author in vivis est, & viva voce Catholicum in sensum inflectit, si quæ in eo duriora occurrerint, potest pro sua prudentia Ecclesia dissimulare duriora hæc & incauta verba; atque ad unam authoris declarationem attendens, ejus absolvere Librum, quem postea, detecta fraude accognito perverso authoris consilio, debita censura confixura esset.

Dico 2. Sirmundum & Petavium sic posse exponi, ut de uno dumtaxat facto personali locuti sint. Nempe volunt illi, personalem & internum Theodoretum sensum alienum fuisse ab errore Nestorii, idque ex aliis ejusdem testimoniis evincere conantur, quamquam errorem hunc nonnulla ejus verba non satis castigata, præferre videantur, quæ proinde à V. Synodo merito proscripta fuerunt.

Ad Christianum Lupum, dico, non tanti esse illius auctoritatem, ut ea moveamur. Rem sane perdifficilem tentaret, qui hunc authorem conciliare secum vellet: aliquando enim (pag. 738. in V. Concilium) ait, hujus Synodi summam esse auctoritatem; & pagina sequenti, negat tantam esse ac aliorum Conciliorum; aliquando (pag. 721.) ait, *Synodum hanc in multis claudicasse*; aliquando Epistolam Iba recte damnatam asserere videtur; aliquando in bonum sensum adduci illam posse contendit; aliquando improbat eos omnes, qui apologias scribunt pro Tertulliano, Origene, Lucifero Sardensi, (pag. 743.) & aliis, quos damnavit Ecclesia; aliquando in quæstionibus facti posse falli Ecclesiam, declarat, (pag. 725.)

Ad defensores Honorii sunt, qui reponunt eum, quamquam à VI. Synodo damnatum, defendi posse illa Ecclesiæ auctoritate; quia nempe VI. Synodus neminem adigit, ut Honorii damnationi subscriberet. Verum, pace eorum dixerim, nonne censetur Ecclesia, subscriptionem hanc postulasse, cum à Summis Pontificibus & singulis Episcopis exigebat, ut qua die consecrabantur, publice profiterentur, se recipere omnes generales Synodos, damnare omnes personas, quas illæ damnaverant, absolvere, quas absolverant? Præterea vero, etsi Ecclesia neminem adigisset ad subscribendam suam de Honorio sententiam, an idcirco præsumi debet permisisse se erroris incusari, atque suum à privatis infirmari Judicium? Non ita certe. Quomodo vero exponi possint Bellarminus & Baronius, antea diximus: cæteri vel loquuntur defensu, quem Honorius in mente habuit, & Catholicum fuisse arbitrantur, quamquam incaute locutum, & ideo merito damnatam ejus Epistolam concedant, atque isti in facto dumtaxat personali errasse Ecclesiam non distentur: vel existimant non à toto Concilio, sed à Græcis dumtaxat non bene intellectum sensum Epistolæ Honorii; adeoque errorem facti refundunt in Orientales & privatos Episcopos, non in Ecclesiam universam: quia scilicet, qui Epistolam Honorii à latino sermone in græcum transtulit, non satis attentus ipsius sensum cum male reddidit; quod Bellarmino locum dedit affirmandi, falsa informatione damnatum fuisse Honorium. Vel excusant tantum Honorium ab hæresi, non à negligentia in errore tolerando & non reprimendo: vel denique, si qui putant damnatas ab integra Ecclesia Honorii Epistolas & ejus personam, nihilominus Ecclesiam eo in facto errasse affirmant, eos, si qui sint, nobis adversari fateamur, sed deserendos ac minime sequendos contendimus in re, ad quam satis non attendisse videntur.

Ad defensores Abaelardi & Gilberti Porretani, eadem est responsio. Unum tantum hic observo, eorum apologistas Berengarium Scholasticum Pictaviensem, & Othonem Frisingensem Episcopum, aliquando poenituisse harum suarum apologiarum. Ita colligimus ex Radevico Canonico Frisingensi, & ex Epistola Berengarii ad Episcopum Mianensem (inter Opera Abaelardi pag. 320.) ubi sic loquitur: *Processu temporis meum sapere crevit, & in sententiam Abbatis (S. Bernardi) pedibus, ut dicitur, ivi. Nolui esse patronus*

Capitulorum obsectorum Abaelardo, quia, etsi sanum saperent, non sanum sonabant.

Denique, Gregorius de Laude non negat rectè damnatam propositionem, quæ dicebatur esse Joachimi Abbatis; sed negat hanc illius esse, sed à malevolis ejus Libro insertam asserit: quæ sane quæstio facti est mere singularis & personalis, de qua certo non pronuntiat Ecclesia, quæ de Libris judicat, quales esse vulgo circumferuntur.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Secundi ordinis.

Objectiones 1. Cum Clemens XI. S. Pontifex anno 1669. ad pacem Ecclesiæ quatuor Episcopos admisit, Andegavensem scilicet, Bellovacensem, Apamiensem & Aletensem, qui in suis publicis Mandatis pro subscriptione Formularii docuerant, sufficere erga facta definita religiosum silentium, non eos compulit, ut sua illa revocarent Mandata, sed hæc una fuit pacis conditio, ut de novo subscriberent, & à suis subscribi curarent formulæ Alexandri VII. quod illi perfecrunt in suis Diocesanis Conventibus. Porro in secretis illis Actis Verbalibus adhuc distinguunt illi jus à facto, & huic solam reverentiam silentii, illi autem mentis obsequium debere declarant. Igitur sua priori non mutata sententia, & ipso quidem non ignorante S. Pontifice, ad pacem admissi fuere.

Confirmatur 1. Quia novemdecim Episcopi in gratiam illorum quatuor die 1 Decembris an. 1667. scripserunt ad Clementem IX. Epistolam, qua significant, nihil esse in sententia eorum reprehensione dignum, seque idem cum illis sentire. Ita sentire, inquit, si criminosum existimeatur, non hoc proprium ipsorum, sed omnium nostrum, imo totius Ecclesiæ crimen fuerit.

II. Episcopus Catalaunensis in declaratione, quam anno 1668. misit ad Clementem IX. circa novam subscriptionem quatuor Episcoporum, aperit, quis fuerit illorum sensus suis in Verbalibus Actis Diocesanæ Synodi. Summa hujus declarationis hæc erat, teste Cardinali Rospigliosio cap. 162. ait suæ Relationis: *Quod ad Pontificiam de facto sententiam pertineret, videri eam Episcopis cum reverentia excipiendam, sed intra eos fines, quos in ejusmodi causis Cardinales Baronius, Bellarminus, Richelius, Palavicinus, & Patres Sirmundus & Petavius determinant, nimirum ne quid pronuntietur, scribatur, doceatur ut ipse contrarium. De formula verò, eos profiteri sinceritate & fide, quæ esse maxima posset, ei subscripsisse, & quinque Propositiones tum damnavisse, tum damnandas curasse sine ulla exceptione aut limitatione, in quolibet sensu, in quo ab Ecclesia damnatæ fuissent. Ex illa igitur Episcopi Catalaunensis declaratione ignorare non potuit Clemens IX. quatuor dictos Episcopos in priori sua sententia circa silentium religiosum perseverasse. Huic vero declarationi subscripsit Antonius Arnaldus, qui eadem conditione ad pacem simul cum illis quatuor Episcopis admissus est.*

III. Illustrissimus Perefixius Archiepiscopus Parisiensis, Moniales Portus Regii, & Dominum Dorat Pastorem de Massi eidem declarationi subscribentes admisit, ut & Episcopus Constantiensis Dominum Vibet. Quin Illustrissimus Harlaeus tunc Rothomagensis, deinde vero Parisiensis Archiepiscopus, dictam declarationem Episcopi Catalaunensis multum commendavit in sua ad Cardinalem Rospigliosium Epistola. Illi ergo existimavere, sufficere religiosum silentium erga definitionem facti Jansenii.

Addit anonymus quidam, author recentioris Libelli, cui gallice titulus, *Lettre d'un Eveque à un Eveque &c.* supra memoratam novemdecim Episcoporum Epistolam, in qua silentium religiosum sufficiens declaratur, approbatam fuisse à toto Clero Gallicano in Comitibus generalibus an. 1670. & 1681. cum nempe approbavit Librum D. Gerbais, *De causis majoribus*, qui dictam Epistolam integram refert. Quin cum in iisdem Comitibus anni 1681. querelæ institutæ fuissent adversus Librum D. David, cui gallice titulus, *Jugement canonique des Eveques*, eo quod docuisset S. Pontif. infallibilem esse in ipsis factis, purgavit se dictus D. David, declaravitque, tam insolentem opinionem in mentem hominis cadere non posse, cum talis infallibilitas nequidem toti Ecclesiæ concessa fuerit; qua sua declaratione Clero Gallicano satisfecit.

Rec. des
B. pag. 1
253.

Resp.

Resp. Si consulantur Acta illa Verbalia, non videri quatuor illos Episcopos reipsa à priori sententia recessisse; sed Acta hæc Pontifici nunquam fuisse exhibita, imo nec satis nota, quantumvis aliunde illi Præsules id, quod gerebant, à Clemente IX. cognosci, nec ab ipso improbari falso sibi persuaserunt: rei autem ignarus S. Pontifex, ratus aliunde eos sincere sine ulla limitatione ac restrictione subscripsisse Formulæ Alexandri VII. mirum esse non debet, si ad pacem eos admiserit. Non ergo inquiri debet sollicitè, quis fuerit Episcoporum illorum sensus, satis enim postea patuit, sed qualem esse prudenter existimare debuerit Clemens IX. At duo ista certa nobis & explorata videntur: primum, S. Pontificem reipsa existimasse, Episcopos illos sincere sine ulla restrictione subscripsisse, alias nusquam illos admisisset ad pacem; alterum, non potuisse illum aliter pro sua prudentia de illis suspicari.

Præterea declarat Clemens IX. in Breui ad Regem nostrum Christianissimum die 28. Sept. an. 1668. Cum letitia, inquit, cognovimus in simplici ac pura subscriptione Formularii, quatuor illorum Episcoporum obedientiam & obsequium. Et in Breui ad Episcopos pacis sequestres dato die 19. Jan. an. 1669. Non sine lætitia sensu, inquit, pervidimus ex Litteris Fratervitatum vestrarum... de perfecta & integra obedientia Nobis & Apostolicæ Sedi præstita per Episcopos Andegavensem, Bellovacensem, Apamiensem, & Aletensem, scriptione Formularii sincero animo & juxta præscriptum Litterarum Apostolicarum ab eis facta. Denique in Breui dato ad quatuor illos Episcopos, eodem anno & die, sic loquitur: Cum ingenti obsequii Nobis & huic sanctæ Sedi per vos debiti testatione significabatis, (in Epistola nimirum, quam scripserant ad S. Pontificem) vos juxta præscriptum Litterarum Apostolicarum sincere subscripsisse & subscribi fecisse Formulario... Nam prædecessorum nostrorum Constitutionibus firmissime inbærentes, nullam circa illud exceptionem aut restrictionem admissuri unquam fuissetis. Idem prorsus testatur Cardinalis Rospigliosius cap. 161. suæ Relationis: Neque, inquit, in re tanti momenti quidquam connivere, quinimo acerrimè obviare decreverat. Persuasum igitur habebat S. Pontifex, Episcopos illos ad mentem Sedis Apostolicæ sincere subscripsisse.

Posterius vero, non potuisse Clementem IX. pro sua prudentia & æquitate aliud de illis suspicari, patet ex circumstantiis hujus negotii. 1. Quatuor illi Episcopi Scripto testati fuerant se sincere subscripsisse. Ita refert ac testatur Cardinalis Estræus in oratione, quam habuit in Congregatione habita die 4. Junii an. 1693. coram S. Pontifice Innocentio XII. Scripto, inquit, Romam transmissio testati fuerant, se sincere & absque ulla exceptione seu restrictione subscripsisse. Vide Librum, cui titulus gallicè, *Defense de l'Histoire des cinq propositions*, pag. 396. Ibidem pag. 417. Author Libri, cui titulus, *Panegyris Janseniana*, candide fatetur, quatuor Episcopos, quos improbat, pure ac simpliciter Formulario subscripsisse. 2. Arduum illud ac perdifficile sibi fuisse non dissimulant dicti Episcopi; non aliunde subodorari potuit ortam difficultatem, quam ex mutatione sententiæ. 3. Significant se aliorum Galliarum Episcoporum subscribendi formam & disciplinam secutos fuisse: at cæteri Episcopi sine restrictione subscripserant. 4. Episcopi pacis Mediatore, & Episcopus Catalaunensis in dicta declaratione testati fuerant sinceram esse Episcoporum illorum subscriptionem. Tandem Episcopi novemdecim sic illorum adumbraverant opinionem, ut videretur nihil habere reprehensione dignum: aliunde vero Acta Verbalia eorum maxime secreta erant & recondita; non potuit igitur prudenter S. Pontifex de sincera illorum fide & subscriptione dubitare. Quod autem ab eis non postulaverit, ut sua revocarent Mandata, prudenti economiæ & dispensationi tribui debet, ut facilius eos ad obedientiam adduceret, & diuturnam frangeret contumaciam. Simili dispensatione usus est S. Cyrillus erga Joannem Antiochenum & Theodoretum.

Ad primam confirmationem dico, novemdecim Episcopos, qui ad Clementem IX. in gratiam aliorum quatuor scripserunt, aut eorum sententiam non satis affectos fuisse, aut, quod verisimilius est, eam integram non exposuisse, sed dissimulasse ex parte, tum ut aliquam obtenderent excusationis eorum causam, tum ut Pontificis animum facilius ad pacem inflecterent. Si enim eorum Epistolæ fides, non aliam opinionem rejecerant citati quatuor Episcopi, quàm quæ asserit humana & quotidiana facta non revelata, non minùs quàm revelata in Scripturis & Traditione dogmata, fide esse tenenda... cui malo, inquit, ut occurrerent prædicti Epi-

scopi simul ut quorundam scrupulis mederentur, oppositam huic manifestissimo errori doctrinam communissimam simul & certissimam in Mandatis exposuerunt &c. At certum est, quatuor illos Episcopos non tantum istam, sed & aliam opinionem, quæ mentis obsequium exigit erga definitiones facti doctrinalis, rejecisse; de qua prudenter in sua Epistola silent Episcopi novemdecim, ut difficile ac permolestum negotium utcunque tandem componerent.

Ad secundam; declaratio Episcopi Catalaunensis duas continet partes: prima spectat factum Jansenii, seu attributionem quinque Propositionum Libro Jansenii; secunda verò damnationem sensus erronei illarum quinque Propositionum. Quantum ad primam, scite observat Cardinalis Rospigliosius c. 617. & 618. suæ Relationis, attributionem illam quinque Propositionum Libro Jansenii, in qua facti quæstio continetur, triplici omnino sensu posse intelligi: primo, ita ut propositiones conceptis omnibus verbis expressæ sint in Libro Jansenii. 2. Ut talis fuerit internus Jansenii sensus. 3. Ut talis sit Libri totius doctrina aut sensus. Duo priores modi attribuendi Propositiones Jansenio, pertinent ad quæstionem facti mere personalis, de quo nihil pronuntiavit Ecclesia, ac quilibet prout voluerit, sentire potest: postremus vero modus, in quo continetur secunda pars dictæ declarationis Episcopi Catalaunensis, pertinet ad factum doctrinale, circa quod pronuntiavit Ecclesia. Cum igitur in ea declaratione dicitur, quatuor Episcopos cum reverentia excipere Pontificum de facto Jansenii definitionem, sed intra eos fines, quos determinant Cardinales Bellarminus, Baronius & alii, potuit S. Pontifex intelligere de facto mere personali priori duplici sensu adducto; atque quantum ad hoc illorum quatuor Episcoporum sententiam dissimulare, ut loquitur citatus Cardinalis Rospigliosius cap. 162. At circa ultimum sensum, nempe legitime damnatas esse Propositiones quinque in sensu Jansenii, statuerat, ait idem Cardinalis, nihil connivere.

Et vero cum aperte profiterentur quatuor Episcopi in declaratione adducta, se damnare quinque Propositiones in eo omni sensu, in quo eas damnavit Ecclesia, consequenter in sensu Jansenii, in quo revera eas damnavit, se eas quoque reprobare significabant, ac definitioni facti acquiescere. Est enim hæc facti doctrinalis quæstio, utrum Jansenii sensus erroneus sit & damnatus; & eo ipso quis huic quæstioni acquiescere censetur, quo declarat, se damnare quinque Propositiones in eo omni sensu, in quo eas Ecclesia damnavit.

Ad tertiam: Mirum esse non debet, quod & Moniales Portus Regii, & Domini Arnaldus, Dorat & Vibet, prædictæ declarationi subscribentes admissi fuerint ad pacem Ecclesiæ; siquidem testabantur, ut diximus, se damnare quinque Propositiones in omni sensu, in quo damnatae sunt ab Ecclesia: atqui damnatae sunt in sensu Jansenii; ergo in sensu quoque Jansenii eas damnare censebantur: quæ declaratio simul continebat adhesionem definitioni tum juris, tum facti, quod unum exigebat Ecclesia.

Sed, inquit, Decretum supremi Regis Consistorii, quod die 30. Maji anni 1676. datum est adversus Mandatum Episcopi Andegavensis, laudat Apostolicæ Sedis prudentiam & indulgentiam, qua nonnullis, ad sedandos conscientiarum scrupulos & pacem facilius conciliandam, concessum fuit, ut non sine aliqua ampliori expositione Formulario subscriberent. Fateor: sed in eodem Decreto statim additur, aliquibus dumtaxat privatis concessum istud fuisse; quod nec vim legis erga omnes habet, nec loco revocationis Formularii haberi debet, cujus subscribendi necessitas semper viget & obligat.

Ad quartam: cum generatim approbatur Liber alicujus authoris, in quo ex aliis referuntur vel testimonia vel instrumenta, approbatio in ea dumtaxat cadere censetur, vel quæ sunt propria authoris, vel quæ ex aliis excerpta directe spectant quæstionem, de qua agitur: dictam autem novemdecim Episcoporum Epistolam non laudavit, nec eo consilio integram descripsit in suo Libro D. Gerbais, ut ex ea probaret, falli posse Ecclesiam in factis, de illa etenim controversia ne cogitat quidem ille author in citato Libro; sed ut ostenderet, quænam sit Gallorum mens de Episcoporum judiciis ac dispositionibus, nempe Episcoporum depositiones non ex Jure novo Pontificio, sed ex antiquis Ecclesiæ Canonibus esse celebrandas. Est enim hic fere unicus Libri & præsertim capitis 13. scopus.

Ad declarationem Domini David, dico eam satis claram & distinctam non esse; neque enim exponit ille, de quibus factis loquatur, an de iis, quæ merè sunt personalia, in quibus falli posse Ecclesiam concedimus; an de iis, quæ doctrinalia sunt, seu quæ sensum Librorum & doctrinam spectant, in quibus si voluit ille Ecclesiam posse errare, à nobis deseritur.

Objicies 2. Cum aliqui Belgii Episcopi non nihil addidissent Formulæ Alexandri VII. atque declarassent sensum obviū quinque Propositionum esse sensum à Jansenio intentum, Innocentius XII. Brevi dato an. 1694. die 6. Februarii, edixit satis esse, si damnentur illæ quinque Propositiones in sensu obvio quem verba ipsa præferunt, missa ista quæstione, an sensus obviū sit sensus Jansenii, vel non, circa quam silentium servandum esse voluit; igitur post Clementem IX. & Innocentium XII. quasi ex publico condicto in rem judicatam abiit, sufficere erga definitionem facti religiosum silentium.

Resp. Innocentium XII. prohibuisse quidem, ne quid adderetur Formulæ Alexandri VII. quia ad privatos non pertinet Episcopos formulam à Sede Apostolica præscriptam & compositam immutare, vel additione aliqua vel detractone. Verum falsò prorsus supponitur Summum Pontificem intactam reliquisse hanc quæstionem, utrum nempe sensus obviū quinque Propositionum sit sensus à Jansenio intentus. Namque in prædicto Brevis expressè ait, 1. "se firmissimè inhærere Constitutionibus prædecessorum suorum Innocentii X. & Alexandri VII. easque in suo robore semper permanisse. 2. via juris procedendum contra eos qui damnatas illas Propositiones verbo vel scripto defendere præsumpserint. 3. eos qui ad juramentum adigendi sunt, illud præstare debere sincerè absque ulla distinctione, restrictione, seu expositione, damnando eas Propositiones in sensu obvio, quem ipsæmet Propositionum verba præferunt, prout sensum illam damnaverunt Summi Pontifices. Declarat ergo Innocentius XII. sensum obviū quem damnat quinque Propositionum, eum ipsum esse sensum, quem damnavere Summi Pontifices Innocentius decimus & Alexander septimus, prout, inquit, illum damnaverunt. At illi Pontifices declararunt, sensum quinque Propositionum haud dubiè obviū, esse à Jansenio intentum; ergo sensus obviū quinque Propositionum, quem damnat Innocentius duodecimus, est sensus à Jansenio intentus; adeoque non magis favet silentio religioso Innocentius XII. quàm Innocentius X. & Alexander VII.

Quod quidem tam per se clarum & evidens est, ut ipsemet D. Hennebel Doctor Lovaniensis in sua tertia Declaratione quam Eminentissimis Cardinalibus Romæ agens obtulit, postquam eis gratias egit ob Decretum die 28. Januarii anni 1694. conditum, & die 4. Februarii anni sequentis in lucem emissum, candidè agnoscit, Decreti mentem hanc esse, nempe sensum obviū quinque Propositionum Jansenii quem verba præferunt, esse sensum ipsius Jansenii, seu ab ipso intentum. Sic enim loquitur: Cum insuper tum ex Constitutionibus, tum ex ipso Eminentiarum vestrarum Decreto manifestum sit, Sedem Apostolicam sic Jansenii verba accepisse, sive ejus Librum, cui nomen Augustinus, intellexisse, ut censuerit in eo contineri sensum, quem quinque Propositionum verba per se exhibent; quisquis damnat quinque Propositiones in sensu, quem eorum verba per se exhibent, necesse est, ut eas damnet in sensu ab autore intento, prout illum Sedes Apostolica intellexit. Ita D. Hennebel, qui vana quidem subtilitate rixatur circa sensum illum obviū, an nempe sit verus & proprius Jansenii sensus, ac tandem eo delabatur, ut velit liberum esse Theologis, Apostolicæ Sedis judicio de sensu alicujus privati authoris acquiescere vel non acquiescere.

Verum, inquit, cum in suis quinque Declarationibus totus sit dictus D. Hennebel in peroranda causa Silentii religiosi coram Cardinalibus & S. Pontifice, nec illi quidquam ad has Declarationes responderint, nonne eas approbasse censendi sunt?

Resp. Sapienter omnino nihil esse ad illas Declarationes à Cardinalibus responsum. Cum enim illæ nihil novi continerent, nisi quòd majori arte ad faciendam fraudem concinnatæ essent, absque ullo novo responso dimittendas esse judicarunt sapientissimi Cardinales; rati duobus Innocentii XII. Brevibus ad Episcopos Belgii, quorum postremum prodiit post ultimam Declarationem D. Hennebel, hoc est, die 24. Novembris anni 1696. satis superque provisum esse controversiæ in Belgio excitatæ. Et verò, si quoties in

Tournellii Tomi II. P. I. De Ecclesia.

quietis hominibus placebit circa rem jam definitam novas in dies expositiones postulare, necesse sit eorum desideriis cedere, nullus unquam futurus est & quærendi & respondendi finis.

Objicies 3. Ecclesia universa per Orbem dispersa non acceptavit Constitutiones Innocentii X. & Alexandri VII. qua parte Jansenii factum definiunt, sed una dumtaxat Gallicana Ecclesia; ergo nulla lege tenemur in conscientia mentis obsequium exhibere definitioni facti Jansenii, sed unum sufficit religiosum silentium.

Antecedens videtur certum: Namque acceptationi debet præire rei cognitio & examen: at certum est nullam Ecclesiam, excepta Gallicana, expendisse Librum Jansenii, ut certa esse possit an re ipsa erronea quinque Propositionum doctrina in illo contineatur. Non ita est de Judicio quod tulit Ecclesia de doctrina quinque Propositionum in se: facile enim deprehendi potest illam esse falsam, ex regulis nostræ fidei quas Ecclesia compertas habet; igitur singulæ per Orbem dispersæ Ecclesiæ de facto Jansenii non judicarunt, adeoque ea in parte non acceptarunt dictas SS. Pontificum Constitutiones, sed hanc quæstionem facti veluti in suspensio reliquerunt, data cuilibet sentiendi quod vellet, licentia.

Resp. 1. tantam esse debere apud nos omnes Ecclesiæ nostræ Gallicanæ venerationem & auctoritatem, ut etsi sola Constitutiones Apostolicas de facto Jansenii admisisset, obsequium tamen nostrum per se se mereretur, nec cuiquam licitum esse potest oblitari definitioni ac Judicio Ecclesiæ in qua vivit, & cujus gaudet privilegiis.

Resp. 2. Omnes per Orbem sparsas Ecclesias Constitutiones illas acceptasse, tum quoad justum quoad factum: nulla etenim limitationem aut exceptionem adhibuit; nulla reclamavit aut improbavit. Neque verò necesse est, ut singulæ Librum Jansenii expendere, suumque de illo tulerint judicium; sed satis est, quòd Romanæ Ecclesiæ Librum expendenti, & ea quidem diligentia qua major esse non potuit, ac de illo judicanti singulæ acquiescant, sive suam in Actis relationis sententiam ponant, sive omittant, prout illis collibuerit, ajunt Episcopi Gallicani in sua ad Innocentium X. Epistola scripta die 15. Julii anno 1653.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Tertii ordinis.

Objicies 1. Quamquam simplex sit & sine ulla restrictione subscriptio definitionis jus & factum complectentis, ex communi tamen sententia, & ipsa rei ipsius natura ita limitatur, ut sit quidem signum consensus respectu dogmatis, respectu verò facti, unius reverentiæ & silentii, quod unum ex se postulat facti definitio; ergo subscriptio ejusmodi caret mendacii & perjurii vitio, siquidem neminem in fraudem adducit, nec fallit publicam expectationem.

Resp. antecedens & consequens falsum esse. Gratis quippe supponunt adversarii, ex communi sententia, & ex ipsa rei natura definitioni facti non deberi mentis obsequium; imò & contra intentionem atque expectationem Ecclesiæ, & contra verborum, quibus constat formula subscriptionis, significationem receptam facit, quisquis exterius sine ulla exceptione subscribit, retenta interius restrictione ac limitatione. Et certè restrictionem in subscribenda formula Alexandri VII. tam esse alienam à mente & consilio Ecclesiæ vel ipsi olim intellexerunt adversarii, ut nusquam ausi fuerint in facto Jansenii eam usurpare, quam noverant periculi ac molestiarum plenam esse.

Instabis: Subscriptio non est semper signum consensus illius qui subscribit. Sic Judicii Præses subscribit sententiæ, quam privato suo voto non approbavit: sic Episcopi Conciliis generatim subscribunt, quamquam multa sint in iis sancita contra privatam eorum sententiam: sic in Actibus sacræ Facultatis respondens juramentum præmittit, quo spondet se nihil dicturum quod sit contrarium Decretis Conciliorum generalium, SS. Pontificum &c. atqui tamen contingit sapius, & quidem sine perjurio, ut in iisdem Actibus nonnulla propugnentur quæ iis Decretis adversantur: v. g. cum ab errore vendicantur vel Theodoretus vel Honorius &c.

P

Resp.

Resp. Exempla hæc omnino diversa esse, nec ad rem nostram accommodata: ex ipso siquidem publico ac recepto usu ita nota sunt, ut nullus in fraudem inducatur. Ita subscriptio Judicis aut Scribæ ex publico usu instituta non est ad exprimendum consensum subscriptentis, sed ut sit Juris formula ad firmitatem & veritatem publicam latæ sententiæ: non enim illi privato suo nomine, sed publico, tanquam personæ publicæ, subscribunt. E contra subscriptio data à singulis alicui definitioni Ecclesiæ eo tendit unice, ut subscriptentis obsequium, consensum & approbationem exprimat. Cum Episcopi generatim & nulla facta exceptione subscribunt Decretis Conciliorum, quibus antea obstitierant, præsumuntur mutata sua privata sententiâ, ad communem & publicam rediisse. Juramentum verò quod præmittit responsurus in Actibus sacre Facultatis, cum aliqua limitatione aut explicatione eo ipso accipiendum est, quo in iisdem Actibus nonnulla contineantur capita, quæ permittit sacra Facultas in utramque partem agitati: qua autem ratione defendi possint Theodoretus & Honorius, illæsa Conciliorum autoritate, supra exposuimus.

P. 27. C. Objicies 2. Episcopi qui in V. Concilio consenserant in damnationem trium Capitulorum, cæteros contumaces ac schismaticos eorumdem defensores invitabant ad pacem & communionem, etiam non mutata priori sua sententiâ, quod absurdum videtur Facundo Lib. 2. cap. 3. Considera, inquit, quæso, cujus levis est, cujus confusionis est atque dedecoris; ut nos sibi communicare compellant, permanentes in ea sententiâ, qua non solum ei (Epistolæ Ibræ) anathema non dicimus, sed etiam negamus esse dicendum. Persuasum igitur fuit illis Episcopis, defensores trium Capitulorum, pacis causa eorum damnationi subscribere potuisse, tametsi intus & animo illam non approbarent.

Tom. 5. Conc. p. 335. A. Resp. duo postulasse Catholicos à schismaticis trium Capitulorum defensoribus: primum quod urgebat & præcipuum erat, ut schisma non facerent, sed redirent ad unitatem Ecclesiæ, etiam si in priori sua sententiâ permanerent, quam dissimulare ad tempus ex prudenti œconomia decreverant Episcopi, ad animos paulatim conciliandos & gravissimum schismatis malum præcavendum. Pro scandalo frænando, ait S. P. Vigilius in Sent. adversus Theodorum Cæsareensem, condescendentes quorundam animis, quos aliqua dispensatione credimus temperandos... quædam pro tempore medicinaliter existimavimus ordinanda. Alterum erat, ut sedatis animis atque in eadem communione recollectis, tandem Judicio Ecclesiæ acquiescerent, deposita priori sua opinione. Si aliud supposuit Facundus, deceptus fuit.

Objicies 3. Non desunt exempla eorum qui pacis causa & reverentiæ Decretis Ecclesiæ debitæ, subscripserunt rebus quas in conscientia falsas existimabant. Sic Jo. Antiochenus, Theodoretus &c. subscribere damnationi Nestorii, quem tamen innocentem putabant. Vigilius pariter S. Pontifex in suo judicato consensit in damnationem trium Capitulorum, quamquam multo foret propensior in eorumdem defensionem, ut observat Sirmundus præfatione in Facundum Orientales etiam subscribere damnationi Acacii, quem tamen ab errore immunem credebant, Multi denique subscribunt V. & VI. Synodis quamquam damnata Theodoretici Scripta & Epistolam Honorii ab errore vendicent.

Resp. 1. rem male gestam non debere in exemplum trahi. Si ergo certum foret, mox citatos auctores ficto animo aliquando subscripsisse, non idcirco sequeretur id licite ab ipsis factum aut etiamnum fieri posse.

Resp. 2. falso supponi Joannem Antiochenum & Theodoretum non subscripsisse ex animi sententiâ damnationi Nestorii. Nullo enim id argumento probari potest: imo præsumi potius debet, eos detecta veritate persuasum habuisse, æquissimum fuisse Ecclesiæ de Nestorio Judicium; unde Theodoretus cum cæteris Hæreticis accensuit. Vigilius S. Pontifex aliquando defendit, aliquando damnavit tria Capitula, re nondum penitus discussa & ultimo judicata: sed postquam Concilii V. generalis approbavit sententiam, in tribus Capitulis proscribendis firmus & constans permansit. Orientales non damnarunt Acacium propter errores in fide, sed propter societatem & communionem cum Hæreticis, aut saltem graviter in fide suspectis Qui subscribebant V. & VI. Conciliis, & tamen Theodoretum defendebant, ii hac sua defen-

sione manifestabant se limitationem quamdam apponere suæ subscriptioni: adeoque mendacii hac in parte argui non poterant: si quis vero ex mandato Ecclesiæ teneretur subscribere cum juramento Judicio quinti Concilii contra Theodoretum, & sexti contra Honorium, & tamen intus eos excusaret, nec Ecclesiæ sententiæ acquiesceret ille, & à labe mendacii ac perjurii nullatenus excusari posset.

STATUS QUESTIONIS.

Quem sensum respiciat Ecclesia, cum de Libris vel propositionibus ex eis extrahis pronuntiat.

Propositiones de quibus Ecclesia Judicium suum pronuntiat, duobus præsertim modis spectari possunt; vel absolute ac in se ipsis, independenter ab omni proferente, vel relative ad sensum Libri unde extrahuntur, & Authoris à quo prolatae sunt. Alexander VIII. & Innocentius XI. plures laxioris Moralis propositiones confixere in se ipsis absolute consideratas, nulla facta mentione Authorum vel Librorum unde extractæ illæ fuerant.

E contra Leo X. Lutheri, S. Pius V. Baji, Innoc. X. Jansenii, Clemens XI. Quenelii propositiones respectively ad eorum mentem ac sensum damnare.

In censura propositionis absolute in se ac simpliciter considerata, Ecclesia unice attendit ad obvium & usu communi receptum verborum sensum: in censura vero propositionis alicujus Authoris vel Libri ad sensum ab eo intentum, qui quidem ex verbis, ex tota doctrinâ ipsius serie, Libri textura & conformatione, consilio, instituto &c. elicitur. Hic porro sensus obvius dicitur, proprius & naturalis verborum sensus, non quidem prout in se ipsis verba nude spectantur, sed relative ad mentem & sensum Libri vel Authoris, ad quem Ecclesia attendere semper censetur, cum in sua censura Librum vel Authorem designat.

Propositio absolute ac in se spectata, quam Ecclesia simpliciter damnat, vulgo unicum ac simplicem sensum obvium habet, eumque perversum: è contra, propositio Libri vel Authoris æquivoca esse potest, duplicemque habere sensum, rectum unum, & alterum malum. Ubi vero contingit Ecclesiam propositiones hujusmodi æquivocas absque prævia distinctione sensuum configere, censura unice cadit in sensum perversum Libri vel Authoris, quem unum habet præ oculis Ecclesia, nullatenus vero in sensum rectum & Catholicum. Ratio est, quia censura vulgo cadit in sensum propositionis obvium, proprium & naturalem: atqui in propositionibus æquivocis Libri vel Authoris, sensus perversus est obvius, proprius & naturalis, sensus vero rectus ac Catholicus, quasi alienus est ac extraneus; ergo censura cadit in malum, non vero in bonum propositionis sensum.

Disputatum hinc & inde non ita pridem vidimus, occasione Constitutionis *Unigenitus*, & Propositionum Quenelii, utrum Ecclesia propositionem in se absolute, seu obvio verborum sensu veram sola autem intentione, seu privato Authoris sensu falsam, simpliciter & absolute damnare posset.

Verum, tota hæc discordia & disputatio in æquivoco hæerere videbatur, quo sublato vix ullus remanet scrupulus. Quippe vel propositio damnanda; in se simpliciter, absolute, ac sine ullo ad Authorem vel Librum respectu spectatur, vel relative ad Authorem aut Librum. Si prius, vana & superflua videtur disputatio: namque fieri nunquam potest, ut Ecclesia, quæ in doctrina fidei errare non potest, propositionem in se simpliciter veram, absolute condemnet. Si posterius, propositio in se & absolute non spectatur, nec consequenter damnatur, sed respectively dumtaxat ad mentem & sensum Authoris vel Libri. Ergo extra hypothesein excurrerat controversia, qua, occasione Constitutionis *Unigenitus*, quærebatur, an Ecclesia propositiones in se absolute ac simpliciter veras censura configere posset: de hujusmodi enim propositionibus quæstio non erat, sed de Propositionibus Quenelii, ac relative ad illius intentionem & sensum in ejus Libro expressum.

Licet igitur in censura propositionum hujusmodi nulla fiat expressa ac formalis distinctio sensuum, absoluta tamen non est censura, sed relativa; & eo ipso

ipso ad sensum Authoris proprium restringitur ac sufficientem habet sensus distinctionem, quo nomen Authoris vel Libri in fronte præfixum habet.

Alius est propositionis sensus obvius, proprius & naturalis; & alius sensus extraneus, improprius & alienus.

In propositionibus nudè, simpliciter & absolute in se spectatis, sensus obvius & naturalis ille est, quem verba ex communi ac recepta significatione præferunt: sensus verò improprius, extraneus & alienus censetur, qui contra communem illam significationem propositioni affingitur.

In propositionibus verò spectatis relativè ad privatum sensum Authoris vel Libri, sensus obvius naturalis ac proprius, est sensus ab Authore intentus, quem unum in sua censura Ecclesia respicit; sensus autem verborum in se & absolute, est quasi alienus & extraneus, quem Author malè detorquet & inflectit.

Gerſo in Sermone pro Viaggio Regis Romanorum (To. 2. p. 277.) distinguit sensum logicalem, qui verus esse potest in propositione per Ecclesiam proscripta: Concilium generale, inquit, potest damnare propositiones multas cum suis authoribus; licet habere glossas aliquas, vel expositiones, vel sensus logicales veros possint. Hoc practicum est, pergit, in hoc Concilio Constantiensi de multis articulis & Wicleſi & Joannis Hus. Alterum sensum appellat Theologicum & Logicalem. Habet, inquit, Moralium scientiam, similiter Theologia, suam propriam Logicam & sensum literalem, aliter quam speculativæ scientiæ. Addit huic sensui theologico logicali constanter adherere Universitatem Parisiensem, dum schismaticos suos ad certam regulam fidei loqui jussit & compulſit, cujus beneficio ab erroribus præſervatos illos fuisse asseverat.

Discrimen statui debet inter propositionem æquivocam, & propositionem complexam: ista plures habet partes; illa plures sensus. Inde fit, ut Ecclesia distinguat aliquando inter partes propositionis complexæ, non verò semper distinguat inter varios æquivocæ propositionis sensus. Quapropter Concilium Constantiense duas in propositione 24. Wicleſi partes distinxit, quas diversa dispunxit censuræ nota: propositiones verò 4. & 21. Joannis Hus, quæ ambiguae sunt, absque ulla sensus expressa distinctione, & habita dumtaxat sensus illius ratione, damnavit.

Atque his præsuppositis ac jactis fundamentis, ad propositam quæstionem

Dico, Ecclesiam sæpiſſime damnaſſe propositiones æquivocas nulla facta prævia distinctione sensus veri aut falsi, sed habita dumtaxat ratione sensus privati ab Authore vel Libro, quem damnat, intenti, non autem propositionis in se & absolute spectatæ.

Momentum illud fusè prosequitur, multisque ex Historia Ecclesiastica exemplis ex professo demonstrat insignis Theologus Parisiensis & familia Dominicanorum Natalis Alexander, occasione hujus propositionis Joannis de Montefono, *Solius Sedis Apostolicæ est declarare, dammare & reprobare? & eorum, quæ tangunt fidem, ad solum Summum Pontificem pertinet examinatio & decisio.* Sæpiſſime eo in loco inculcat ille propositionem ambiguae, quæ sensum erroneum vel hæreticum habet, absolute & sine distinctione damnandum esse, quamvis in Catholicum aliquem sensum inflecti possit.

Cardinalis Norisius in Apologia Monachorum Scythiæ, de proposita quæstione mentem suam aperit his verbis: *Ecclesia univocas propositiones, quarum unicus tantum est sensus, probat, si vera sint, sin verò falsa, condemnat. At si propositiones sint æquivocæ, ac duplicem sensum patiantur, quorum unus sit Catholicus, alter Hæreticus, Ecclesia easdem in sensu recto approbat, & in falso proſcribit.*

Nobis animus non est ea omnia exempla hic percurrere, quæ mox citatus P. Alexander prolixè in rem præsentem congerit. Sufficiet in uno dumtaxat hærrere Concilio Constantiensi, à quo, nulla usurpata sensus distinctione, articuli Joann. Hus quartus & vigesimus primus proſcripti sunt, licet in seipsis & absolute, prout verba sonant, spectati, nullam videantur mereri censuram. Quid enim, quæſo, mali sonat iste articulus, qui inter proſcriptos à Concilio n. quartus est. *Dua natura, divinitas & humanitas, sunt unus Christus?* Annon potius duos fidei nostræ articulos distinctè exprimere videtur, nempe unitatem personæ in Christo, sunt unus Christus contra Nestorianos; & duplicis in eo naturæ distinctionem quæ natura, contra Euty-chianos? Quis porro sensum hunc omnino Catholicum ab Ecclesia proſcriptum fuisse persuadere sibi poterit? Attamen hæc propositio Joannis Hus distinctè

Journelii Tomi II. P. II. De Ecclesia.

damnata fuit: quo sensu? An obvio isto, quem mox citata verba in se ipsis absolute spectata præferunt? Absit; quod enim verum est, nunquam potest, omnium Catholicorum judicio, esse objectum seu subjectum censuræ Ecclesiæ. Ergo alio sensu, qui proprius erat Joannis Hus: & ad quem unum attendebat Ecclesia, dicta propositio confixa fuit. Quis porro erat Joannis Hus sensus? Iste: unamquamque in Christo naturam sigillatim sumptam sive humanam, sive divinam, totum esse & integrum Christum, ita ut dici merito posset, *Humanitas est totus Christus, divinitas est totus Christus*; quem sensum, teste Thoma Valdensi, hauserat ille à Magistro suo Wicleſo, qui argutè nimis ac subtiliter putabat, denominationem totius parti convenire posse, seu partem à toto posse denominari. Eundem sensum amplexus fuerat Augustinus de Roma Joannis Hus discipulus, damnatus in Concilio Basileensi. *Humana natura, inquiebat ille, in Christo verè est Christus. Humana natura in Christo, est persona Christi. Ratio suppositalis determinans humanam naturam in Christo, non realiter distinguitur ab ipsa natura determinata. Natura humana in Christo procul dubio est persona Verbi, quas propositiones Synodus Basileensis damnat, tanquam erroneas in fide.* Idem prorsus ferendum judicium de isto ejusdem Hus articulo, qui vigesimus primus est: *Gratia prædestinationis est vinculum, quo Corpus Ecclesiæ & quodlibet ejus membrum jungitur Christo Capiti indissolubiler, qui certè articulus, si spectetur in se absolute, & prout verba sonant, abstractione facta privati sensus Joannis Hus, veritati conformis apparet, soli etenim prædestinati finaliter perseverant, ac Christo adherent nexu indissolubili: atqui tamen proſcriptus ille fuit à Synodo Constantiensi, proprio scilicet ac privato sensu Jo. Hus, qui citatis verbis innuebat, Ecclesiam ex solis prædestinatis constare. Unica est, ait primus articulus Jo. Hus, sancta & universalis Ecclesia, quæ est prædestinatorum universitas.* Hunc sensum ferit censura, non alium ad illum, tanquam ad proprium & obviuum sensum ab authore intentum, unicè Synodus respexit; non ad alium, qui veluti extraneus est & alienus propositioni, Ecclesia porro in censura propositionum alicujus Libri vel Authoris non attendit, ut jam monuimus, ad sensum propositionis in se nude & absolute spectatæ, qui si rectus est ac sanus, censuræ nusquam subjacere potest, sed ad sensum ab Authore intentum, malum ac perversum.

Neque dicas, inde periculum imminere Fidelibus, ne forte veritatem cum falsitate confundant, & utramque eadem simul Ecclesiæ censura involvi arbitrentur. Ecquis enim Catholicus ignorat, non posse Ecclesiam, vi promissionum Christi, in his, quæ fidei sunt, aberrare, & loco veritatis falsitatem Fidelibus proponere ad credendum?

Necesse igitur est in censura propositionum, quæ duplicem sensum admittunt, expiscari ac rimari, quis sit proprius Authoris sensus ab illo intentus: quam multa enim in seipsis sana & recta dici possunt, quæ tamen singulari errantium intentione vitiantur? Apposite omnino S. Augustinus de Juliano dicebat L. 2. de nuptiis & concup. cap. 4. n. 13. *quæ veraciter & catholicè dicta sunt, imò in divinis Libris veraciter scripta, non ab illo catholicè dicta esse, quia non intentione catholici pectoris dicta sunt.* In his ergo, dicebat Facundus Hermianensis L. 10. c. 5. *non ex levi sono verborum, sed ex intentione dicentis æstimanda sunt, quæ dicuntur.*

Rationem reddit S. Gregorius Nazianzenus Epist. 2. ad Cledon. *Quoniam, inquit, eadem voces, si rectè intelligentur, cum pietate conjunctæ sunt; si perperam exponantur, impietate non carent.*

Et S. Hieronymus Comment. in caput 1. Epist. ad Galat. *Nec putemus, inquit, in verbis scripturarum esse Evangelium, sed in sensu. Non in superficie, sed in medulla. Non in sermonum foliis, sed in radice rationis.*

S. denique Hilarius Lib. 2. de Trinitate n. 3. *De intelligentia hæresis, non de Scriptura est, ait, & sensus, non sermo fit crimen.*

Atque inde est,

I. Quod eadem propositiones iisdem plane verbis S. Aug. conceptæ, mox probantur, mox rejiciuntur, & quidem sine ulla explicatione, aut distinctione sensus; ex una scilicet circumstantiarum ac personarum, à quibus proferuntur, consideratione. Damnatus est Colluthus, quod negaret Deum esse authorem mali; & contra damnatus Florinus, quod id assereret. Æquivocatio erat in verbo, hæresis in sensu. Florinus malum morale seu culpæ intelligebat, Colluthus malum physicum seu pœnæ. Pariter vox, *consubstantialis*,

P 2

pro

Ibid. p. 331. A.

Ibid. p. 129. D.

T. 10. p. 307. C.

Pagina 158. B.

To. 1. p. 747. D.

T. 4. p. 1. p. 230.

Pagina 789. B.

L. de hæresibus c. 65. & 66.

T. 8. p. 21. A. B.

Pro diverso sensu proferentis rejecta vel admissa fuit: rejecta sensu Pauli Samosatani, qui divisionem seu partitionem quandam in natura divina videbatur admittere; probata & consecrata sensu Concilii Nicæni: Quis ignorat Propositiones istas, *Unus de Trinitate passus est carne. Una Verbi natura incarnata.* de quibus tanta aliquando fuit altercatio, relativè ad varium sensum, quo donabantur, vel hæreticum vel orthodoxum, probatas vel improbatas fuisse? Catholico planè sensu dicebat S. Cyrillus, ut jam supra pag. 617. diximus, nec piget hic repetere, *unam esse naturam Christi incarnatam*: sola etenim Divinitas carnem assumpsit; at in Eutychianis illa S. Doctoris sententia abuterentibus, ut confusionem naturarum in Christo adstruerent, meritò proscripita fuit. Propositionem verò istam, *Unus de Trinitate passus*, quam privato suo judicio orthodoxam, & ab omnibus tenendam præfractè contendebant Scythiæ Monachi, nusquam publico Decreto tanquam erroneam notavit S. P. Hormisdas, sed eorum dumtaxat Monachorum impetum repressit, qui veluti erroris Nestoriani reos traducebant, quotquot recusabant huic Propositioni inter Latinos peregrinè assentiri. Inde est, quod Joannes II. ubi intellexit à Græcis Propositionem illam sensu Catholico usurpari, eam suo calculo probavit. Lege eam in rem Dissertationem Eminentissimi Cardinalis Norisii.

Biblioth.
PP. T.
22. pa.
804. B.

Denique ut alia hujuscemodi bene multa fileamus, cum nonnulli abuterentur vocibus *Christiparæ* ac *Deiparæ*, rejectas illas aliquando fuisse affirmat Theorianus in Legatione ad Armenios, seu Colloquio cum Catholico. Floruit ille sæculo duodecimo: Non ignorat, inquit, magna Sanctitas tua, vocem aliquando non malam, quæ malè tamen ab aliquibus intelligeretur & exponeretur, rejectione dignam à Patribus esse judicatam, qualis & *Christiparæ* vox est, *Deiparæ*, Virgini tributa. Observa tamen hic obiter, quod cum vox aliqua publico Ecclesiæ usu ac Judicio consecrata est, tanquam idonea maximè ad aliquod fidei nostræ mysterium exprimendum, qualis est vox *consubstantialis*, *Deiparæ* &c. nemini Fidelium fas sit, voces illas non usurpare; multò minus eas damnare.

II. Ecclesia in sua Librorum vel Propositionum censura, aliquando distinctè enuntiat se damnare sensum ab Authore intentum. Ita S. Pius V. Baji, Innocentius X. & Alexander VII. Jansenii, Innocentius XII. Archiepiscopi Cameracensis, Clemens XI. Quenelii Propositiones ad sensum authoris proscribunt. Ita pariter sacra Facultas Parisiensis an. 1521. in Censura hujus articuli Lutheri, *Quilibet Sacerdos debet absolvere à pœna & culpa aut peccato, ait, Hæc propositio ad sensum feribentis est falsa, observationi doctrinæ universalis Ecclesiæ in his, quæ concernunt Sacramentum Pœnitentiæ contraria.* Aliquando verò eadem Facultas varios Propositionum sensus distinguit; tamen moneat id absolute necessarium non esse. Ita in censura, quam tulit anno 1631. adversus duos Libros ex Anglia Lutetiam transmissos, quorum uni titulus erat, *Discussio modesta Nicolai Smilkei*; alteri verò, *Apologia Danielis à Jesu*, monitum istud præmittit, *Ne cui fortè mirum aut insolitum videatur, quod in censura prioris hujus Libri, notata propositiones in varios sensus, quos poterant pati, distractæ fuerint, sciat lector, id necessitate cogente ita fieri oportuisse, propter versipelle auctoris ingenium & stylum equivocationibus undequaque scatentem, ne quid superesset, quod incautis lectoribus offendiculum poneret; ut quamvis ex toto Operis contextu, malus animus scopusque Scriptoris plus satis innotescat, constaret etiam omnibus, perversam doctrinam, quæ hic feritur, nullo artificio dissimulari, nec ullis ambagibus intricari ita potuisse, quin iustæ reprehensioni semper fieret obnoxia.* Quibus verbis S. Facultas aperte significat, æquivocas dictorum Librorum Propositiones sine ulla explicatione damnari à se potuisse; ac nonnisi necessitate compulsam, præter morem varios earum sensus distinxisse, nempe ut omni detecta & repressa æquivocatione, nullus elabendi locus, nullum errori perfugium relinqueretur.

Aliquando eadem Facultas in censura distributa Propositionum, quæ vel obscuræ sunt vel intricatæ & ambiguæ, per particulam, *quatenus*, vel, *in quantum*, sensum designat, in quem cadit censura. Sic an. 1664. contra Vernantium: *Hæ propositiones, inquit, quatenus excludunt ab Ecclesia infallibilitatem activam &c. falsæ sunt, temerariæ &c.* Item & in censura lata contra Librum, cui titulus, *Verax pacificus, gellicè, Le Pacifique véritable* anno 1644. *Hæ propositiones, in quantum infallibilitatem Ecclesiæ universalis in nullo alio statu, quam in solo*

Concilio Oecumenico congregare tribuunt.... temerariæ sunt, Ecclesiæ injuriæ, hæreticæ.

III. Gravissimis momentis ac rationibus ducta est Ecclesia, ut Propositiones æquivocas, nulla usurpata explicatione, seu distinctione sensuum, sua censura generatim configeret. 1. Quia nullus futurus esset altercationum finis; atque, ut inquietus est ac perversus Hæreticorum animus, qualibet data verborum explicatione, semper illi rixarentur, novasque explicationes ad priores explicandas in infinitum postularent: animo quippe pertinaci ac indocili nusquam desuere prætextus ad excutiendum jugum obedientiæ. 2. Res fidei ac Religionis ad meram de verbis ac syllabis grammaticalem seu logicalem quæstionem tandem dilaberentur, quod Ecclesiæ sponsæ Christi gravitatem ac majestatem prorsus dedeceret. 3. Ne Hæretici superbius jactitarent, sua se perversa Ecclesiam ad explicationes coegisse, atque illo prætextu ejus censuræ se subducerent. Nemo nescit, quàm importunè, sed quàm invanum, Janseniani postulaverint, ut quinque Magistri sui Propositiones, quas obscuras & æquivocas esse contendebant, varios in sensus distinguerentur: non alio profectò consilio, quàm ut earum damnationem hac arte declinarent. 4. Ut discant Fideles supremam Ecclesiæ auctoritatem venerari, & illi statim ac pronuntiat, sine cunctatione, aut ulla prævia explicatione acquiescere; Libros, quos illa damnat, damnare; quos probat, approbare; rati nihil ab ipsa nisi verum ac justum decerni posse. 5. denique, Ecclesia usu antiquo ac constanti æquivocas Propositiones sine ulla explicatione damnare solet: si autem prius, quod adversarii volunt, illas exponeret, quam damnaret, non amplius eas ut æquivocas perstringeret, sed ut ad sensum per verbum determinatas.

Dices: Ecclesia non rarò Propositiones æquivocas distinguit, antequam damnet. Ita Concilium V. generale an. 553 Canone 6. varium sensum vocis, *Deiparæ*, unum orthodoxum, alterum hæreticum exponit: istum rejicit & damnat; illum verò probat & admittit. Idem observat Can. 8. circa Propositionem istam, *Una natura verbi incarnata.*

Concilium Constantiense Sess. 8. an. 1415, varios etiam articuli 24. Wiclefii sensus secernit. En articulus: *Fratres tenentur per labores manuum victum acquirere, & non per mendicitatem. Prima pars, ait Concilium, est scandalosa & præsumptuose asserta, pro quanto sic generaliter & indistinctè loquitur: & secunda erronea, pro quanto assertit mendicitatem fratribus non licere.*

Pariter articuli 41. *Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias, plures sensus assignat: Error est, ait Synodus, si per Romanam Ecclesiam intelligatur universalem Ecclesiam, aut Concilium generale, aut pro quanto negaret primatum Summi Pontificis super alias Ecclesias particulares.*

Quin & Innocentius X. in Censura quintæ Propositionis Jansenii, eandem sensuum distinctionem usurpat. Quintam (Propositionem) *Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fuisse; falsam, temerariam, scandalosam: & intellectam eo sensu, ut Christus pro salute dumtaxat prædestinatorum mortuus sit; impiam, blasphemam, contumeliosam, divinæ pietati derogantem, & hæreticam declaramus & uti talem damnamus.* Audis, (agunt) intellectam eo sensu? Varium igitur sensum dictæ Propositionis distinguit Pontifex.

Denique Innocentius XII. in Brevis ad Episcopos Belgii anno 1696. die 24. Novemb. declarat, satis esse, si Propositiones Jansenii damnentur in sensu obvio, quem nempe verba præferunt. Ergo Propositiones illæ in seipsis absolute damnantur, non relativè ad sensum Jansenii.

Resp. Hoc unum inde concludi meritò posse, quod non negamus, Ecclesiam gravissimis de causis varium in sua Censura propositionis æquivocæ sensum aliquando distinxisse, quando nempe pro sua prudentia existimavit id Fidelium bono & utilitati expedire. Verum, quæcunque sit ea in parte ejus agendi ratio, sive absolute, quod sæpissime observat, sive facta sensus distinctione, quod rarò, propositiones ambiguas condemnet, semper illa laudanda est, nusquam improbanda. Quinta Synodus in iis versabatur circumstantiis, in quibus necesse omnino erat aperire & falsum & Catholicum hujus vocis, *Deiparæ*, sensum. Nestoriani quippe & Catholici eandem pariter vocem usurpabant, at sensu

Tom. 5
Conc. 1
571.
Ibid. p.
574.
Tom. 1
Conc. p.
46. D.

Ibid. p.
47. C.

Recueil.
des Bul.
p. 81.

Ibid. p.
324

at sensu longe diverso: Nestoriani, ut significarent unionem duntaxat moralem divinitatis cum humanitate in Christo, Catholici vero physicam & hypostaticam: unde isti Christum vere ac substantialiter Deum fatebantur; illi vero tantum figurate ac metaphorice. Necesse igitur fuit, ad præcavendam Nestorianorum fraudem, palam declarare, quo sensu B. Virgo Deipara dicenda esset: non quod divinitatem genuerit, sicut ad invidiam nonnulli opponebant; nec quod genuerit hominem, (Christum) in quo divinitas moraliter duntaxat tanquam in templo habitaret, sed quia Christum genuit vere ac substantialiter Deum. Necesse pariter fuit exponere, quo sensu una dici debeat natura Verbi incarnata, quia de re etiam inter se disputabant Orthodoxi. Eutychiani unam dicebant naturam etiam post unionem seu incarnationem; humanam quippe à divina totam absorptam fuisse contendebant: Catholici vero unam duntaxat ante unionem, & duas inconfusas & impermixtas post unionem; quem postremum sensum quinta Synodus Can. 8. figit & approbat, alio, qui Hæreticorum erat prorsus rejecto.

Par autem non est ratio articulorum 24. & 41. Wiclef. Confundunt hic perperam propositionem complexam cum æquivoca, de qua una hic agitur. Vigésimus quartus Wiclef articulus ambiguus non est, sed complexus, duasque partes distinctas continet æqualiter quidem damnandas, sed dispari censuræ nota. Concilium igitur, ne utramque partem confundat, eademque involvat censura, suam cuiuslibet parti propriam notam attribuit: primam, scandalosam; alteram verò erroneam appellat. Idem dicendum de articulo quadragesimo primo, qui obscurus non est, nec ambiguus, sed ex omni parte ac quolibet sensu erroneus.

Eadem quoque ratio est Censuræ Innocentii X. adversus quintam Jansenii propositionem, quæ complexa est, duasque veluti partes continet diversa prorsus censura notandas: primam, quæ velut Semipelagianum dogma traducit eorum sententiam, qui asserunt, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse aut sanguinem fudisse, falsam, temerariam, scandalosam; alteram vero partem, qua Jansenius docet, Christum pro salute duntaxat prædestinatorum, seu pro solis prædestinatis mortuum esse, impiam, blasphemam, contumeliosam, divinæ pietati derogantem & hæreticam, declarat & damnat. Sapienter omnino utramque illam Propositionis partem distinxit S. Pontifex, quia non eadem, sed diversa debetur unicuique censuræ nota.

Mala prorsus fide Janseniani hic abutuntur Brevi Innocentii XII. ad Episcopos Belgii anni 1696. quasi Pontifex censuisset, satis esse, si propositiones Jansenii in sensu obvio, quem verba præferunt, damnarentur, nulla prorsus habita ratione sensus à Jansenio intenti. Non ita est: in hoc enim ipso Brevi S. Pontifex declarat, adherere se prædecessorum suorum Innocentii X. & Alexandri VII. Constitutionibus, easque

confirmare: at certum est, dictis Constitutionibus Propositiones quinque damnatas esse in sensu à Jansenio intento. Duo scilicet in dicto Brevi præstat Innocentius XII. 1. Reprehendit nonnullos Belgii Episcopos, qui contendebant, altero ejusdem Pontificis Brevi dato 1694. alteratam seu reformatam esse Constitutionem Alexandri VII. nec non formularium ab ipsomet pronuntiatum? quippe eo prætextu, majoris explicationis & interpretationis causa, nulla verba dicto Formulario addiderant. Prohibet autem Pontifex, ne quidquam vel addatur vel dematur, in aliqua ejus minima parte; sed in omnibus & singulis ejusdem partibus jubet adamussim observari. 2. Interrogatus Pontifex, utrum velut Janseniani habendi forent, qui exterius Formulario cum juramento subscribendo quidem in sensu obvio verborum, verum interius, & apud se non respiciunt ad sensum illius Formularii id est, ad sensum Jansenii, sed alium sibi fingunt: reponit Pontifex, Ecclesiam de internis non judicare, adeoque prætenso hujusmodi Jansenistas pœnis Ecclesiasticis non subjacere: Quod si prætensi Jansenistæ, ait S. Pontifex, internè & absque eo, quod deveniant ad ullum actum externum, dum jurant Formularium, non aliter damnent quinque Propositiones, quàm in sensu obvio, non habito respectu obvio sensus dicti Formularii, suoque arbitrio effingant ejusmodi sensum obvium, Ecclesia non judicat de occultis, quæ soli Deo cordium scrutatori innotescunt. Si vero iidem prætensi Jansenistæ voce aut Scriptis edant proprios sensus, Apostolicarum Constitutionum, prædictique Brevis sensui dissimilaneos, debent Episcopi de jure contra eos procedere. Bis aut ter eo in Brevi Pontifex prætenso appellat Jansenistas; non quod, ut hic fabulantur defensores Jansenii, nullos veros esse agnoverit, sed quod nolit eos omnes ut veros Jansenistas haberi ac puniri, sicut nonnulli obtendebant, qui exterius Formulatio subscribant in sensu obvio verborum, sed interius ad Formularii obvium sensum, hoc est, sensum Jansenii, non attendunt, sed alium sibi effingunt ad arbitrium. Ea ipsa de causa in Brevi ad eosdem Præsules Belgii dato die 6. Februar. an. 1694. idem Pontifex prohibet, quemquam Jansenismi suspectum haberi, ac, veluti convictus foret, puniri, nisi facto aut verbo aliquam ex quinque Jansenii Propositionibus docuerit aut tenuerit. Audiatur sapientissimus Pontifex: Ad extinguenda Theologorum jam pridem inter se dissidia... injungimus, ne ulla ratione quemquam vaga ista accusatione, & invideo nomine Jansenismi traduci aut nuncupari sinatis, nisi prius suspectum esse constiterit, aliquam ex his propositionibus docuisse aut tenuisse; nec quemquam sub hoc prætextu repellere ab officiis, muniis, beneficiis, gradibus, & concionibus habendis, vel alia quacunque functione Ecclesiastica permittatis, nisi servato juris ordine, eam pœnam, quæ viris alioquin Catholicis gravissima est, commoverit probatum fuerit. His postremis verbis innuit Pontifex, quem prius suspectum dixerat, verè convictum esse debere.

Atque hæc dicta sint de Ecclesia, in quibus exponendis, si quid nobis incautis minus sanum ac rectum excidisse deprehendatur, pro non dicto ac revocato habemus.

Rec. des
B. part.
325.

Ibid. p.
323.

Ibid. p.
320.

F I N I S.

PRÆLECTIONES THEOLOGICÆ

D E

GRATIA CHRISTI

THEOLOGICÆ CANDIDATIS PRÆFATIO.

MIRUM fortè nonnullis videbitur, dilectissimi Candidati, quòd nostras de rebus Theologicis Prælectiones ab intricatissimo & omnium difficillimo de Gratia Christi argumento auspicemur. Dicam, quod res est, non meditato consilio, sed fortuito planè id contigit. Animus nobis fuerat propter intimam materiæ connexionem simul proferre in lucem, quæ de Deo & divinis Attributis, & quæ de scientia & voluntate Dei, de Prædestinatione ac Reprobatione, & quæ de Gratia Christi in Scholæ nostræ umbraculis dictaveramus.

Et verò simul prælo ea commissa fuere, at Typographorum dispari longè diligentia. Vix quippe ad dimidiam partem prior de Deo ac divinis Attributis Tomus perductus fuerat, cum alii duo de Gratia Christi absoluti sunt & prælo subducti. Expectandum ego censebam, neque prius evulgandum opus, quàm integrum & omnibus suis quasi partibus completum prodire posset, ut simul unitæ ac collectæ eam, quam sperabamus, mutuam sibi opem ac lucem conferrent.

Non ita visum est iis, quorum iudicio & authoritati non parere religioni duco. Obsequendum quantocius, aiebant, votis, ac desideriiis Theologiæ Candidatorum, qui jam diu istas de Gratia concertationes efflagitant; quas manu scriptas, sed multis deformatas erroribus sollicitè quarunt, ac longè majori, quàm par sit, pretio sibi comparant. Quin & ipsam temporum, in quibus versamur, rationem postulare contendebant, ut Candidatos, quorum utilitati hic unice servire volumus, de hisce controversiis, quæ tanto animorum ardore jam diu agitantur, edoceamus, & adversus omnes novitatis fallacias & æquivocationes, cautè præmuniamus. Addebant, nihil periculi timendum, imò commodi non parum ex ista prævia de auxiliis divinæ Gratiæ Tractatione sperandum esse, quòd tam aspera & salebrosa quæstionum intricatissimarum, quæ hic occurrunt, multitudine ac varietate, semel fractus ac subactus Candidatorum animus, abstrusas aliorum Mysteriorum Fidei difficultates faciliùs sit superaturus.

His ego rationibus victus, ultrò sum passus, ut separatim prodiret in lucem præsens de Gratia Christi disputatio.

Arduum ptofectò ac plenum scopulis aggredimur disputationis argumentum; tot summorum ingeniorum naufragio famosum, ut propius accedentibus timorem incutiat. Suavitate quidem sua mortalium animos Gratia demulcet; at circumfusa terret obscuritate: blanditur officiis, sed pungit aculeis. Si beneficam Gratiæ indolem, si derivata in nos ipsius innumera commoda spe-

S. Aug. L. de Gr. & Lib. arb. cap. 17. p. 33. T. 10. p. 735. F. Ep. 186. al. 106. c. 12. n. 39. To. 2. p. 677. A. L. 21. con. 1ra Faus. e. 3. l. 8. p. 352. F. claveritis, nihil ad cognoscendum Gratia salubrius, jucundius nihil. Est illa cœlestis auræ particula, qua benignè afflati, ac divinæ naturæ participes facti, Dei filii nominamur & sumus. Est fons aquæ vivæ salientis in vitam æternam. *Sine illa vel operante, ut velimus, vel cooperante, cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus. Quid jucundius debet esse, ait Augustinus, vel infirmis gratia, qua sanantur, vel pigris gratia, qua excitantur, vel volentibus gratia, qua juvantur?* Si verò gratiæ vim internam, si operandi modum, si mensuram distributionis, vel cum humana libertate concordiam inspicere propius ac rimari tentaveritis, quàm tenebrosa, quàm humana menti impervia & inaccessa divinorum arcanorum Majestas! O altitudo! *Occultum est, exclamat S. Augustinus, altum est, inaccessibili secreto ab humana cogitatione seclusum est, quemadmodum Deus, & damnet impium, & justificet impii...* Quantò convenientiùs, quantò accommodatiùs est modulo nostro, expavescere, ubi Paulus expavit, & exclamare, O alti-

O alti-

O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm inscrutabilia sunt judicia ejus, & inve- Rom. 12.
stigabiles viæ ejus? Quæstio ista, dicebat idem strenuus Gratia Christi vindex, Augustinus, v. 33.
ubi de arbitrio voluntatis, & Dei gratia disputatur, ita est ad discernendum difficilis, ut quan- L. de Gr.
do defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur; quando autem asseritur Dei gra- c. 47. nu.
tia, liberum arbitrium putetur auferri. 52.

Crescit ac mirè implicatur disputationis obscuritas, non solum ex variis & extremè contra- T. 10. p.
 riis hæreticorum erroribus, sed etiam ex concertationibus inter Catholicos subortis. Omnes 250. G.
 quidem media & Regia via incedere nituntur: quia tamen illam arctam & angustam hæretici red-
 diderunt, vix possunt iter peragere, quin ad dexteram vel ad sinistram declinare videantur: maxi-
 mè verò cum nonnulli privata sua sensa velut totidem Fidei decreta liberius obtrudendo, sese mu-
 tua censura miserè discerpunt ac dilacerant.

Extrema hæc ut cautius declinetis, dilectissimi Candidati, tutamque ab omni prolapsione
 in tam lubrico loco constituti viam teneatis, diligenter observare, inter istas de Gratia Christi
 disceptationes, alias pertinere ad dogma Fidei, alias verò ad opiniones Scholæ, quibus Eccle-
 siæ dogma exponitur & illustratur. De quibus S. Augustinus L. 2. de pecc. orig. c. 23. dicebat.
Salva fide qua Christiani sumus, aut ignoratur quod verum est, aut aliter quàm est, infirma su-
spicione conjicitur. T. 10. p.
 264. C.

Rursus in iis quæ spectant æternam hominis salutem per auxilia divinæ gratiæ obtinendam, ali-
 qua esse ita obscura & arcana, ut sciri à nobis nusquam possint; alia ita manifesta, ut nunquam
 debeant ignorari. Cavete ne ista confundatis, quæ tanto à se invicem distant intervallo. In
 dogmate Fidei, unitas perfecta; in opinionibus Scholæ, integra libertas. Hinc varietas, inde
 verò concordia, rem Catholicam mirum in modum promovet ac illustrat.

Ad hoc quippe nati sunt Scholæ Theologi, in eo tota eorum versatur industria, ut salva Fi-
 dei veritate ac majestate, pro modulo mortalibus concessio, abditissima Religionis mysteria
 exponant & elucident. *O Doctor, ait eleganter ac verè Vincentius Lirinensis, si te divi-* Incommo-
num munus idoneum fecerit, ingenio, exercitatio, doctrina, esto spiritalis Tabernaculi nit. cap.
Beseleel, pretiosas divini dogmatis gemmas exsculpe, fideliter coapta, adorna sapienter, 27. Bibl.
adjice splendorem, gratiam, venustatem. Intelligatur te exponente illustrari, quod antea PP.
obscurius credebatur. . . . Eadem tamen quæ didicisti, doce, ut cum dicas novè, non dicas 1. 7. p. 28
nova. Atque hinc tam felix studiorum æmulatio, ac Scholæ nostræ exercitatio tam utilis, col. 2. E.
 tam fecunda. Procul ergo qui aut Scholæ methodum superbè despiciunt, aut quas Ecclesia
 permittit varias ac discrepantes circa modum explicandi vim & efficaciam gratiæ opiniones,
 damnant ac stylo censorio inverecundè configunt, Judicio & authoritati Ecclesiæ non minus
 injuriosi, quàm sibi metipsis contrarii, qui qua frui volunt sentiendi libertate, alios spoliare
 nituntur.

Non ea profecto mens ac sententia fuit S. P. Cœlestini in Epistola, quam ad Episcopos Galliæ
 scripsit; ubi post enumerata, quæ certa sunt ac rata Ecclesiæ circa gratiam decreta, addit:
Profundiores verò difficilioreque partes incurrentium quæstionum, quas latius pertra-
ctarunt, qui hæreticis resisterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus Tom. 2.
ea adstruere. Conc. p.
 1617. E.

Ea animi moderatione & æquitate excipienda vobis sunt & expendenda, dilectissimi Can-
 didati, tam varia, quæ ad exercitium ingeniorum & Fidei elucidationem circumferuntur
 Theologorum, qui in Scholis docent, opinamenta: nec invidendum, sed laudandum ma-
 gis, si quod præ ceteris systema fuerit, quo res Catholica minus saltem obscure & implicatè
 intelligatur. *Per te posteritas intellectum gratuletur, quod antè vetustas non intellectum ve-*
nerabatur. Vinc. Li-
 rin. in
 Commo-
 nit. pag.
 258. col.
 2. E.

Quamquam ad reprimendum humanæ mentis fastum ac tumorem, fateri necesse sit, in quali-
 bet, inter tot discrepantes, sententia, esse semper aliquid ita reconditum & ab omni cogni-
 tione nostra remotum, ut cum Apostolo exclamandum sit; *O altitudo! Cur illum adjuvet,* L. 2. de
illum non adjuvet; illum tantum, illum autem non tantum. . . penes ipsum est & æquitatis pecc. mer.
tam secreta ratio, & excellentia potestatis, ait S. Aug. Petrus negat, ait rursus S. Doctor, latro & rem. c.
credit. O altitudo divitiarum! Hoc nos putas perscrutari posse quod Apostolus expavit. . . . 5. n. 6. T.
Quæristurationem, ego expavesco altitudinem. . . . Tu ratiocinare ego mirer; tu disputa, ego 10. p. 43.
credam; altitudinem video, ad profundum non pervenio. O altitudo! Nemo quærat à me occul- C. Ser. 27
torum rationem. aliis 20.
 de Verbis
 Apost.

Et si verò istud divina providentia sapienter ordinatum sit, ut in Oeconomia humanæ salu-
 tis multa voluerit arcana esse & obscura, quæ ignorare nobis utile, curiosius autem scrutari
 velle crimen est, sunt aliunde clara & manifesta, quæ ad salutem animarum certò assequen-
 dam, ad firmitatem spei Christianæ, conscientiæ pacem, morumque formam abundè suffi-
 ciunt, quæ ignorare, vel negligere, periculosum. Sis ne æterno Dei consilio prædestinatus vel
 non? obcurum est, arcanum est uni Deo reservatum. Noli inquirere. *Quis enim cognovit*
sensum Domini? Aut quis consiliarius ejus fuit? Tibi sufficiat quod est apertissimè declara- Rom. 11.
tum, ac plenum solatii: Deus vult omnes homines salvos fieri. Hæc est voluntas Dei, san- v. 34. 1.
ctificatio vestra. Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. Hæc si ad finem usque divina opi- ad Tom.
culante 2. v. 4.
Ad Thef.

4. v. 3. tulante gratia constanter servaveris, pro certo habendum te de numero esse prædestinatorum.
 Mor. 19. Quapropter merito S. Petrus, *Fratres, satagite ut per bona opera certam vestram vocationem &*
 v. 17. Ep. *electionem faciatis.* Et S. Paulus, *Cum metu & tremore vestram salutem operamini.*
 2. c. 10. 10. Pariter quæ sit temporalis donorum gratiæ certa distributio, quæ definita pro unoquoque fi-
 Philip. 2. delium mensura, obscurum est, arcanum est. *Spiritus ubi vult, spirat. Deus est qui ope-*
 v. 12. *ratur in nobis velle & perficere pro bona voluntate. Cujus vult miseretur. Quare illum tra-*
 Ioan. 3. v. 8. *hat, & illum non trahat, noli velle judicare, si non vis errare,* ait Augustinus. Verum se-
 Philip. 2. *curus esto, istud certum & exploratum satis tibi sit, neminem à Deo deferri, nisi prius desertus ab*
 v. 13. *illo fuerit: Deum nolle ut pereat peccator, sed magis ut convertatur & vivat: paratam omni-*
 Tr. 26. in *bus & oblatam à Christo Salvatore gratiam. Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis,*
 Joan. n. 2. *& ego reficiam vos. . . Jugum enim meum suave est, & onus meum leve. Quid debui ultra*
 T. 2. 2. p. *facere vineæ meæ, & non feci? Itò ad ostium & pulso.* Ipsemet Augustinus statim post verba
 p. 494. E. *mox laudata, Senel accipe & intellige,* ait, *Nondum traheris? ora ut traharis.* Nemo igitur
 Exec. 33. *Deo, sed sibi unice perditionis suæ causam imputet. Perditio tua Israel, tantummodo in me*
 v. 11. *auxilium tuum. Ex eo quod non accepit, nullus reus est,* ait egregie S. Augustinus, *ex eo verò*
 Matt. 11. *quod non fecit quod debet, justè reus est. Debet autem, si accepit & voluntatem liberam & suffi-*
 v. 28. *cientissimam facultatem.*
 Is. 5. v. 4. Denique quibus præcisè modis Deus vi gratiæ suæ præpollente, integra & illaesa remanente li-
 Apoc. 3. bertate nostra, bonas in nobis voluntates operetur, cordis duritiam emolliat, ac frangat con-
 v. 20. tumaciam, obscurum est, arcanum est. *Miris & ineffabilibus modis,* exclamat Augustinus. *Si*
 Ose. 23. *tibi proponam quæstionem,* ajebat alloquens Petilianum, *quomodo Deus Pater attrahat ad Fi-*
 v. 9. *lium homines, quos in libero dimisit arbitrio, fortassis eam difficile soluturus es. Quomodo enim*
 L. 5. de *attrahit, si dimisit, ut quis quod voluerit, eligat? Et tamen utrumque verum est, sed intellectu*
 Lib. arb. 6. *penetrare pauci valent.*
 16. n. 45. Quantum ergo ad Catholici dogmatis substantiam attinet, viro Catholico satis est, si agnos-
 T. 1. p. cat ac fateatur: Primò, summè potentem esse vim gratiæ cœlestis ad inclinanda, quò Deus vo-
 629. B. luerit, hominum corda. Secundò. Vim illam seu virtutem gratiæ à Deo esse authore ac parente.
 L. 2. cont. Tertio. Sub ea dominatrice liberam semper remanere hominis voluntatem, ut ipsi obsequatur,
 Lit. Petil. vel resistat. Quarto. Humanam voluntatem divina gratia excitatam & adjutam activè cum
 c. 84. nu. eo concurrere ad opus bonum. cooperari, & in societatem seu communionem meriti venire.
 180. T. 9. Quintò. Denique, indivisam esse, non partitam gratiæ & libertatis quoad opus bonum actio-
 p. 270. B. nem. *Quod à sola Gratia cœptum est,* ait S. Bernardinus, *pariter ab utroque perficitur: ut*
 Tract. de *mixtim, non sigillatim; simul, non vicissim, per singulos profectus operentur. Non partim gratia,*
 gratia & *partim liberum arbitrium, sed totum singula opere individuo peragunt. Totum quidem hoc, &*
 lib. arb. c. *totum illa; sed ut totum in illo, sic totum ex illa.*
 14. T. 1. p. S. Prosper de variis, quæ circa gratiam sciri, vel ignorari debent, quæstionibus, hæc statuit
 621. F. causæ nostræ præsentī maximè opportuna & accommodata. *Cum, inquit, de gratiæ profundita-*
 L. 2. de *te & altitudine disputatur, tribus illis saluberrimis & veracissimis definitionibus sinus inni-*
 Vocat. *xi. Quarum una proficitur æternum & proprium divinæ esse bonitatis, ut omnes homines*
 gent. c. *salvos fieri velit, & in agnitionem veritatis venire. Alia simul prædicat, omnem hominem qui*
 30. pag. *salvus sit, quique in agnitionem veritatis venit, Dei auxilio juvari & regi, ut quæ in fide,*
 918. A. *quæ per dilectionem operatur, permaneat, custodiri. Tertia verò temperanter & sobriè protesta-*
 Ibid. D. *tur, non omnem voluntatis Dei comprehendere posse rationem, & multas divinorum operum cau-*
sas ab humana intelligentia esse subductas. . . . His rectè pertractatis, pergit, nullius super est cau-
sa certaminis, neque ultra necesse est nos interminabilibus quæstionibus occupari.

Utinam tam cauta sapientissimi Doctoris regula accuratè observata fuisset! jam diu deposita omni disputationis acerbitate respiraremus, ac quisque pro libertate sibi ab Ecclesia concessa, in sua proponenda & tuenda opinione placidè conquiesceret, absque ulla offensione, & invidiosa censuræ nota.

Vos igitur, dilectissimi Candidati, in dogmate Fidei, quod est Ecclesiæ Judicio ac sententia definitum, firmi ac constantes stete: in liberis verò Scholæ opinionibus, modesti ac sobrii, & sine pertinacia refellere, & sine iracundia refelli parati estote. Quæ Ecclesia damnat, cum ea pa- riter damna: quæ probat, vel patitur, probate, sustinere. Ea nos causa & ratio adduxit, ut in præcipuis quæstionibus, quæ salva Fide inter Theologos contentiosius disputantur, rem in utramque partem versaremus, propositis hinc & inde momentis, ut æqua lance libratis, partem, quæ magis placuerit, eligatis. Si quid verò in animo firmitatis ac constantiæ vobis fuerit, totum illud conferatis in defensionem Catholici dogmatis adversus Novatorum errores, non verò ad in- certarum propugnationem opinionum.

Duplicem hic famosam hæresim extremè contrariam impugnandam potissimum habetis, Pelagianam, & Jansenianam. Illa gratiam Dei; ista hominis libertatem evertit. Illa naturæ integras vires supponit; ista omnino deperditas. Illa semoto morbo, inutilem medicum red- dit, Crucis beneficium evacuat, innatam hominis nutrit ac fovet superbiam; ista verò fructum Sanguinis Christi, ac effusam Dei pro salute omnium voluntatem plus æquo restringit ac co- arctat; Spei Christianæ fundamentum convellit; in socordiam adducit, vel desperationem.

Diver,

Diversa quidem & opposita hinc & inde hæresis: sed eadem utrobique hæresis indoles, ingenium idem, superbum, contumax, sinuosum: eadem fallendi artes, fucata pietate, simulata modestia, ambigua verborum significatione, superbo aliorum contemptu, audaci legitimæ auctoritatis despicientia.

Mirus doli ac fraudis artifex erat Pelagius. Sub verbis ambiguis ac in speciem Catholicis errorem suum sic callidè & argutè involvebat, ut penè deceptus ipsemet fuerit Augustinus mortaliū sagacissimus. Fatebatur ille, *Dei esse quod possumus omne bonum facere dicere, cogitare. Nos indigere semper Dei auxilio, qui nos multiformi & ineffabili dono gratiæ cœlestis illuminet, atque oculos cordis nostri aperiat. Gratiam ad singulos actus dari, nec secundum merita nostra. Sine illa nos nihil boni facere posse.* Imò & eam in nobis operari velle & perficere. *Operatur, inquiebat, velle quod bonum est, velle quod sanctum est, dum revelatione sapientie in desiderium Dei stupentem suscitatur voluntatem, dum nobis.... suadet omne quod bonum est.*

Quisquis hæc audit, & sensum ejus ignorat, dicebat Augustinus, omnino cum putat hoc sentire quod veritas habet. In his tamen omnibus, pergit S. Doctor, non recessit à commendatione legis atque doctrinæ.... sub ambigua generalitate quid sentiret, abscondens, gratiæ tamen vocabulo frangens invidiam, offensionemque declinans.

Accedebat agendi ratio ad fallendum mirè composita. Hæ, inquit Commentator Marii Mercatoris, *Pelagio artes erant hæresim disseminanti: Nihil de suis mysteriis aperte vulgo credere, sed fidis tantum auribus. Si quid dogmatum emanasset in publicum negare palam, quod in cubiculis doceret. Si aperte proponendus error, alienam inducere personam; si suo nomine loqui cogeretur, dubitantis more, timideque asserere, de quo simularet se velle doceri. Si ex Libris argueretur cujusdam assertionis, Libros causari vel non esse suos, vel prius subreptos, quam emendarentur. Si ex confessis urgeri contingeret, sententias interpretari verbis perplexis & in speciem Catholicis. Si necessitas foret, Ecclesiæ nonnulla damnanti consentire, damnare libenter omnia; sed, ut aiebat, Ecclesiæ sensu, id est, eo, quem postea fingeret ad arbitrium.*

Hæ ferè sunt artes omnes quibus Jansemiana hæresis animos occupavit, & illudit Catholicis. Retento capitali Magistri sui errore circa delectationem relativè, seu per gradus superiorem ac victtricem; assumpta Thomistarum larva; & vel unius vocis, *potentiæ*, ambigua significatione tecti Iprensis discipuli delitescunt, verbis nobiscum concordēs, sensu longius remoti. Si iustis asserenda mandatorum Dei possibilitas, & gratia qua ipsis possibilia fiant? Ultero asserere. At intelligunt possibilia esse absolutè dumtaxat, præcisæ actualis & ardentioris oppositæ terrenæ delectationis circumstantiis, non relativè ad illas. *Vigente enim delectatione carnali, ait Jansenius L. 4. de Gr. c. 9. Impossibile est ut virtutis & honestatis consideratio prævaleat.* In ea etiam gratia, quam illi parvam, alii sufficientem appellant, libenter agnoscere ad opus bonum potentiam *perfectissimam, sufficientissimam, proximam, completissimam.* At pace dixerim, dolus est & completissima fraus. Completissimam quippe ajunt hujus gratiæ potentiam absolutè & abstractè, spectata dumtaxat natura gratiæ in se & absolutè non relativè ad præsentis subjecti dispositiones: in conflictu enim delectationis cœlestis inferioris, cum terrena superiori, impedita est hic & nunc, & quasi vinculo constricta gratiæ inferioris potestas; quia fieri nusquam potest à minori delectatione majorem vinci ac superari: quomodo fieri non potest ut pondus gravius, à leviori trahatur. Si interroges an gratiæ inferiori in præsentis naturæ lapsæ statu resistatur? Heu! exclamabunt, quàm saepe resistitur? Verùm subintelligunt, quantum ad effectum, quem illa absolutè, & in aliis circumstantiis habere posset; non relativè: gratiæ quippe propriè & accuratè loquendo non resistitur, nisi respectu illius effectus quem illa potest assequi; sed gratia inferior relativè ad superiorem cupiditatem effectum suum plenum ac perfectum assequi nunquam potest. Si quæsieris an ad merendum vel demerendum necessitatem excludant; aut si voluntas, movente gratia, libera sit & expedita ad actum oppositum? Ultero affirmabunt: sed quo sensu? Necessitatem excludendo absolutam, naturalem, fixam & immutabilem; non verò necessitatem simplicem, relativam, transitoriam ac mutabilem. Pariter libenter affirmabunt voluntatem sub motione gratiæ liberam esse ad actum oppositum, in sensu, ut ajunt Thomistæ, diviso, non in sensu composito. At fallunt: sensus enim compositus Thomistarum excludit dumtaxat suspensionem actus propter quem datur phylica præmotio; at non excludit ipsam potentiam seu actum primum. E contra verò, delectatio superior Jansemiana ipsammet immediatè afficit facultatem seu potentiam; dat enim simul actum & potentiam. *Hoc ipso quod datur, ait Jansenius, simul usus ejus & influxus potestatis datur. Est enim hoc ipsum quod suapte efficacia facit influere facultatem.... Dat enim simul & posse & operari.*

Neque etiam negabunt Deum velle omnes homines salvos fieri, & Christum pro omnibus esse mortuum; sed dolosè omninò ac fraudulenter: quia scilicet Deus paratus est dare gratias innocentis naturæ, si earum usui dispositam reperiret hominis lapsi voluntatem. At quomodo disposita esset illa lapsi hominis voluntas, si ea tantum ipsi gratia concedatur, quæ propter virium defectum, non nisi absolutam & abstractam conferre potest ad opus bonum potentiam, non relativam nec præsentis naturæ conditioni proportionatam?

Deni-

Denique, si quinque Jansenii Propositiones ab ipsis damnandæ proponantur, damnare non recusabunt: verum in obvio verborum sensu, non in sensu Jansenii. Imò contestabuntur se illas damnare in eo omni sensu, quo sunt ab Ecclesia damnatæ: at non omnem earum sensum, illum nempe, qui Jansenii est, & ab Ecclesia proscriptus, damnabunt.

Videte, Dilectissimi Candidati (Augustini verba sunt) latebras ambiguitatis falsitati præparare refugia, offundendo caliginem veritati. Vel unius vocis æquivocatione, tanquam pestifero quodam afflatu, Janseniani corrumpunt & inficiunt, quæcumque in speciem sana & Orthodoxa dicere videbantur. Hac infaustra vocis *potentie absolute vel relative* ambiguitate, totius Janseniani systematis quasi medulla, & ultimæ veluti fibræ ac radices reconduntur: illa velut involucro tecti, Catholicis illudunt, ac Censuris Ecclesiæ subducuntur.

Qui hæc Jansenianorum mysteria ignorant, vix certe ac securo pede cum illis congredi possunt; in mediis tenebris veluti palando ambulant, & Andabatarum more clausis pugnant oculis. Interest autem plurimum ad vim disputationis, nosse quæ sit indoles, quæ doctrina, quæ artes, argutiæ & æquivocationes eorum, cum quibus concertatio instituitur; ne fortè vaga & tota in ancipiti & incerto disputatio versetur. Quàm multa enim in Catholicis Scriptoribus sana & innoxia sunt, quæ in viris suspectis noxia meritò damnantur, ob pravam eorum, à quibus proferruntur, interpretationem? ait S. Augustinus, *imò in divinis Libris veraciter scripta, ab isto (Juliano) Catholicè dicta non sunt, quia non intentione Catholici pectoris dicta sunt.*

Omnes Janseniani systematis sinus ac recessus, fallacias, effugia, argutias, æquivocationes, quantum nobis datum est, pervasimus, excussimus: sensum Jansenii in quinque famosis Propositionibus proprium ac germanum, qui sub immensa voluminum mole obscuratus, ac velut oppressus diu jacuit, ita nos aperuisse confidimus, ut latere amplius non possit; sitque istud omnibus manifestum, non inane quoddam, ut pertendunt, erroris phantasma & simulacrum, Ecclesiam per tot annos inlecutam fuisse, sed verum ac realem errorem, quo Ecclesiæ & Imperii Gallicani pax atque tranquillitas jam diu infelicitè turbatur.

Frustra Augustini autoritatem ac nomen illi reclamant: frustra ex Jansenio multa colligunt, quæ Catholicæ doctrinæ consentire prima fronte videntur. Quasi vel ipsomet Judice Jansenio, non iste foret *mos sollemnis omnium hæreticorum, ut falsis vera misceant, miscendoque perturbent omnia, quò venenum quasi melle circumlitum ab incautis cum securitate hauriatur.* Quasi venerandum in Ecclesia Augustini nomen, & summo apud omnes in loco non foret ejus autoritas? Verum de mente ac doctrina sanctissimi Doctoris unice lis hic movetur, non de autoritate. Augustinum totum suum esse gloriantur Lutherus & Calvinus. Unam Augustini doctrinam se in Libro suo expressisse confidentius Iprensis Antistes jaclitat. At vel unico isto simplici momento luce meridiana clarius demonstramus, Augustini doctrinam toto cœlo distare à Janseniana. Ecclesia scilicet Augustini doctrinam circa Gratiā semper probavit ac summis exornavit laudibus: è contra, eadem Ecclesia doctrinam Jansenii quinque famosis Propositionibus contentam proscripsit, ac gravissima confixit censura, ergo doctrina Augustini toto cœlo distat à Janseniana.

Ex his omnibus intelligitis, opinor, Dilectissimi Candidati, quanti momenti sit, quàm operosa & difficilis præsens de Gratia Christi tractatio, quàm attentò & ab omni præjudicata opinione libero animo sit à vobis expendenda. Eodem, quæso, animo eam suscipite, quo vobis eam offerimus: non contentioso, non superbo, novitatis aut rixarum avido, sed placido, modesto, unius veritatis inquirendæ, ac servandæ Scholarum libertatis studioso. Non aliud huic Opellæ nostræ præsidium, quàm à veritate accersitum volumus; nec alium hic fructum speramus, quàm vestrum in rebus Theologicis progressum. Valete: Et apud Patrem luminum, à quo descendit omne datum optimum, & omne donum perfectum, mei memoriam habete.

PRÆLECTIONES THEOLOGICÆ DE GRATIA CHRISTI

QUÆSTIO I.

*De nomine, definitione, ac divisione
Gratiæ.*

Varia nominis Gratiæ significatio.

1. **S**ignificat elegantiam seu venustatem, tum oris, tum sermonis. Hoc sensu Psalm. 44. v. 3. dicitur: *Speciosus forma præ filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis.* Proverb. ultimo v. 30. *Fallax gratia, & vana est pulchritudo.* Et Lucæ 4. v. 22. de Christo dicitur: *Omnes*

testimonium illi dabant, & mirabantur in verbis gratiæ. Hoc est, mirabantur suavitatem, sapientiam, ac vim verborum ejus. Quanquam verba gratiæ dici merito possunt; quod nempe gratiam salutis annuntiarent ac efficerent: quomodo dixit Apostolus, Ephes. 4. v. 29. *Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus.* Hæc prima nominis Gratiæ significatio aliena prorsus est à præsentis nostri instituto.

2. Significat amorem, favorem seu benevolentiam, qua quis alteri gratus & acceptus est. Ita Gen. 39. v. 4. Joseph dicitur *invenisse gratiam coram Domino suo.* Et Cap. 30. v. 27. Laban ait locero suo: *Inveniam gratiam in conspectu tuo.* Ac Beatissimæ Virgini, Lucæ 1. v. 30. Angelus: *Ne timeas Maria, invenisti enim gratiam apud Deum.* Neque etiam hæc gratiæ significatio, hujus loci propria est; nisi amor ille ac benevolentia ad finem supernaturalem referatur. Quo sensu, amor Dei, de quo dicitur Joan. 3. v. 16. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, verè gratia dicitur, imo radix ac causa omnium gratiarum, quibus ad æternam salutem promovemur.* Est autem discrimen inter amorem Dei, & amorem hominis; quod homo amore suo meritum supponat in objecto, quod amat; Deus vero meritum illud faciat: unde dona sua ipse coronat, cum meritis nostris mercedem rependit.

3. Significat gratitudinem & gratiarum actionem, pro acceptis beneficiis. L. 2. Regum c. 2. v. 6. David dicit: *Nunc retribuet vobis quidem Dominus misericordiam & veritatem: sed & ego reddam gratiam, eo quod fecistis verbum istud.* Et Apost. 1. ad Cor. 10. v. 30. *Si ego cum gratia participo, quid blasphemor pro eo, quod gratias ago?* Et ad Colossenses 3. v. 16. idem Apostolus ait: *Verbum Christi habite in vobis abundanter, in omni sapientia, docentes & commonentes vosmetipsos, psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus, in gratia (hoc est, gratiarum actione) cantantes in cordibus vestris Deo.* Porro, hæc quoque nominis Gratiæ significatio ad præsentem nostrum tractatum non pertinet; nisi forte quatenus nostra in Deum beneficium gratitudo, cœlestis gratiæ auxilio excitatur. Gratitude enim ipsa in se spe-

ctata, est peculiaris virtus, vel specialis actus virtutis Religionis, de qua alibi Theologi.

4. Apposite & accommodata ad præsens nostrum institutum, Gratiæ nomine intelligitur quodcunque donum seu beneficium gratis concessum, hoc est, ex mera Dei benignitate, non ex iustitia & præviis ex parte nostri meritis. Si gratia, inquit Apostolus, Roman. 11. vers. 6. *jam non ex operibus: alioquin gratia jam non est gratia.* Et Cap. 4. v. 4. dixerat: *Ei, qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum.* Inde igitur gratia dicta, quod gratis detur. Sub illa generali & ampla gratiæ significatione, creatio, conservatio, liberum arbitrium, cæteraque naturalis ordinis Dei beneficia comprehendere possunt: gratis quippe nobis à Deo conceduntur, non autem præviis nostris meritis. Quid enim fecimus, ut crearemur à Deo, ut tali ingenio, indole &c. instructi nasceremur? Quapropter Sapientiæ 16. v. 25. providentia divina, quæ rerum conservationi invigilat, gratia nuncupatur. Propter hoc & tunc in omnia transfigurata, omnium nutritici gratiæ tuæ deserviebat.

Hinc S. Augustinus Epist. 177. aliàs 95. ad Innocent. S. Pontif. num. 7. ait: *«Quadam non improbanda ratione dici gratiam Dei, qua creati sumus, ut non nihil essemus, nec ita essemus aliquid ut cadaver, quod non vivit, aut arbor, quæ non sentit, aut pecus, quod non intelligit, sed homines, qui & essemus, & viveremus, & sentiremus, & intelligeremus, & de hoc tanto beneficio Creatori nostro gratias agere valeamus.»* Cur autem hæc & similia gratiæ nomine donari possint, statim aperit S. Doctor: *«Quia non præcedentium aliquorum bonorum operum meritis, sed gratuita Dei bonitate donata sunt.»*

Fatendum tamen, communi ac recepto Scripturæ & Ecclesiæ usu, nomine gratiæ, non naturam intelligi, sed donum supernaturale gratuitum, naturæ superadditum. Quapropter mirum videri non debet, Pelagium ambiguitate vocis, Patribus Palæstinis turpiter illulisse. Interrogatus enim, an gratiæ necessitatem admitteret, respondit se admittere: at subdolis illis, per gratiam intelligebat naturam & liberum arbitrium. Illi autem Catholici Episcopi, ut erant simplices & fraudis ignari, Nullam aliam Dei gratiam intelligere potuerunt, ait S. Augustinus Epistola mox citata, *nisi quam in libris Dei legere, & populis Dei prædicare consueverunt. Eam utique... qua justificamur ab iniquitate, & qua salvamur ab infirmitate, non qua creati sumus.* Unde monet S. Augustinus, eam à Pelagio exigendam esse confessionem gratiæ, quam doctrina Christiana demonstrat, & prædicat esse propriam Christianorum, quæ non est natura, sed qua salvatur natura. Quæ naturam non auribus sonante doctrina vel aliquo adjumento visibili fovet, sicut planitator quodammodo & irrigator exinsecus, sed subministratione spiritus & occulta misericordia.

Proprie igitur, nomine Gratiæ hic intelligimus donum quodcunque, seu beneficium supernaturale creaturæ rationali gratis concessum, quo ad finem supernaturalem allequendum adjuvatur. Hoc sensu Psalm. 83. v. 12. dicitur: *Gratiam & gloriam dabit Dominus.*

Tom. 2. p.
624. F.
G.

Pag. 625.
A.

Ib. pag.
623. A.

Ib. pag.
624. F.

nus. Joan. 1. v. 17. *Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Jesum Christum.* Rom. 3. v. 24. *Justificati gratis per gratiam ipsius.* Et cap. 7. v. 24. *Infelix ego homo, exclamat Apostolus, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Jesum Christum.*

Definitio Gratiae.

Gratia vulgo definitur, donum supernaturale creaturae rationali gratis à Deo concessum intuitu passionis & meritorum Christi, ordinatum ad vitam æternam.

Dicitur 1. Donum: quæ vox tenet locum generis; convenit quippe donis tum naturalis, tum supernaturalis ordinis.

Dicitur 2. Supernaturale: hoc est, supra naturæ debitum & exigentiam, ut distinguatur à donis naturalibus, quæ non nisi lato & improprio sensu gratia dicuntur.

Dicitur 3. Creaturae rationali concessum: quibus verbis subjectum gratiæ capax, Angelus scilicet & homo, designatur.

Dicitur 4. Gratis concessum: quæ particula *gratis*, excludit omne debitum seu obligationem ex parte dantis, & omnem exigentiam, jus ac meritum ex parte recipientis, sive personæ illud sit sive naturæ. Primò excludit omne debitum ex parte dantis: quia Deus nulla lege absolute tenetur & obligatur ad gratiam conferendam. Secundò excludit omnem exigentiam, jus ac meritum ex parte recipientis, tum naturæ, tum personæ: quia si gratia personæ operibus debita foret, jam non esset gratia. Rom. 11. vers. 6. Si etiam debita foret naturali hominis conditioni, & ad exigentiam naturæ daretur, eo ipso supernaturalis plane dici non posset, quæ supposita hominis creatione, ipsi jure creationis deberetur. Hanc plane gratuitam gratiæ conditionem evertunt, qui cum Bajo & Jansenio docent, impossibilem esse puræ naturæ statum, in quo homo sine peccato & gratia conderebatur. Necesse enim est, ut asserant, gratiam ad exigentiam & connaturalem creaturae rationalis statum concedi, adeoque integritatem primæ creationis non fuisse indebitam humanæ naturæ exaltationem, sed naturalem ejus conditionem: quæ re ipsa 27. est Propositio inter Bajanas, à SS. Pontificibus Pio V. Gregorio XIII. & Urbano VIII. proscriptas.

Dicitur 5. Donum à Deo concessum intuitu passionis ac meritorum Christi: quibus verbis designatur causa, tum efficiens gratiæ, nimirum Deus; tum meritoria, nempe Christus mediator. Quo pacto gratia status innocentis naturæ à nonnullis distinguitur à gratia naturæ lapsæ & reparatæ; quod illa gratis à Deo concessa fuit independenter à meritis Christi, ista verò tota fundatur in illis meritis. *Nec enim aliud nomen est sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.* Act. 4. v. 12. *In quo (Christo) habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum.* Ephes. 1. v. 7.

Dicitur denique, donum ordinatum ad vitam æternam: ut nempe finalis gratiæ causa denotetur. *Gratia enim est,* ait S. Aug. Epist. jam citata 177. *alias 95. quæ prædestinati vocamur, justificamur, & glorificamur.*

Multiplex divisio Gratiae.

Varias Gratiae divisiones, ex professo ad sextam hujus Tractatus quæstionem fusius exposituri, summam dumtaxat ac strictim eas hic attingemus; ut non tam de rebus ipsis, quam de verborum significatione, quibus in decursu hujus Tractatus usuri sumus, agere videamur. Itaque

Gratia dividitur 1. in gratiam Dei, & gratiam Christi, de qua mox dictum fuit, juxta mentem nonnullorum Theologorum.

2. In gratiam externam & internam. Externa dicitur ea, quæ est extra hominem, seu quæ hominem exterius afficit, & multis est communis: ut lex, doctrina seu prædicatio Evangelii, miracula, exempla Christi &c. Ipse pariter amor, quo Deus sic ab æterno mundum dilexit, ut pro eo unigenitum Filium suum daret, prædestinatio &c. aliquo sensu externæ sunt gratiæ, sed æternæ & increatæ; ex quibus, velut ex causis, defluunt in tempore, quæcunque auxilia supernaturalia, quibus homo ad finem suum assequendum juvatur. Interna vero dicitur gratia, quæ hominem interius afficit, sive inhærendo, qualis est gratia habitualis & sanctificans; sive movendo tantum, per illu-

minationem mentis & excitationem voluntatis, qualis est gratia actualis. De hac interna gratia Apost. Rom. 5. v. 5. ait: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Charitas diffusa, hoc in loco, est gratia interna, inhærens, creata: Spiritus vero sanctus, qui datus est nobis, est gratia increata, interna, non inhærens, sed speciali modo assistens, habitans, regens, movens & adjuvans hominem.

3. Dividitur Gratia, in gratum facientem & gratis datam.

Gratia gratis data dicitur ea, quæ per se ac primario, non in propriam recipientis, sed in aliorum utilitatem ac commodum conceditur: de qua dicit Apostolus 1. Corinth. 12. v. 7. *Unicuique datur manifestatio spiritus ad utilitatem, scilicet aliorum.* Cujus quidem gratiæ novem species ibid. enumerat à vers. 8. ad 11. *Alii quidem, inquit, per spiritum datur sermo sapientiæ: alii autem sermo scientiæ, secundum eundem spiritum: aliter fides in eodem spiritu: alii operatio virtutum: alii prophetia: alii discernitio spirituum: alii generalis linguarum: alii interpretatio sermonum.*

Quamvis autem omnis gratia sit gratis data, alias gratia non esset, Rom. 11. v. 6. usu tamen communi invaluit, ut nomine gratiæ gratis datæ intelligatur ea, quæ quis saluti alterius cooperatur. Cujus duplex adduci solet ratio: Prima, quia Christus Dominus hujus generis gratias Apostolis conferens, expresse movit eas & gratis acceptas esse, & gratis concedendas. Matth. 10. v. 8. *Infirmos curate, mortuos suscite, leprosos mundate, demones ejicite, Gratis accepistis, gratis date.* Secunda ratio est, quia vulgo solet nomen generis ignobiliore speciei accommodari: gratia porro gratis data, ignobilior est gratia gratum faciente. Hæc enim Deo immediate conjungit, eique hominem gratum & acceptum reddit, non ita gratia gratis data. Inde est, quod Christus Lucæ 10. v. 19. dicat Apostolis suis: *Ecce dedit vobis potestatem calcandi supra serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.* Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subjiciuntur: gaudete autem, quod nomina vestra scripta sunt in cælis.

Gratia gratum faciens, est donum supernaturale gratis à Deo concessum ad propriam & spiritualem uniuscujusque salutem primario & per se ordinatum, quo quis Deo gratus & acceptus redditur, sive formaliter, si sit gratia habitualis sanctificans, sive dispositive ac præparatorie, si sit gratia actualis. Inde nascitur

Quarta divisio Gratiae, in habituales & actuales.

Habitualis seu permanens dicitur ea, quæ per modum habitus seu qualitatis fixæ & permanentis conceditur; de qua Christus Joan. 14. v. 23. ait: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Est hæc gratiæ species perfectissima, per quam homo unus fit cum Deo spiritus, dicente Apostolo 1. Corint. 6. v. 17. *Qui adhæret Domino, unus spiritus est.* Talem inhærentem & habituales gratiam dari, manifeste ostendit exemplum parvulorum, qui baptizantur. Non enim aliam recipere illi possunt, quæ justificentur, gratiam, præter eam, quæ per modum habitus & qualitatis ipsis infunditur & inhæreat. Hujus habitualis gratiæ duplicem effectum distinguit hic S. Thomas 1. 2. q. CXI. art. 2. unum formalem, alterum effectivum. Prior in eo est, ut hominem Deo gratum & acceptum faciat: posterior, ut eum inclinet ad opera bona; pro naturali scilicet conditione omnium habituum, qui semper inclinant ad actus sibi conformes. Ratione prioris effectus, ait S. Doctor, dicitur gratia operans: ratione posterioris, gratia cooperans.

Gratia actualis dicitur ea, quæ per modum actus seu motionis Dei transeuntis conceditur. Unde à SS. Patribus vocatur Dei motio, inclinatio, auxilium, quo Deus intellectum veri cognitione illustrat, & voluntatem boni amore accendit. *Sicut enim,* ait S. Augustinus Lib. de natura & gratia Cap. 26. n. 29. *oculus corporis plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus, non potest cernere; sic & homo etiam perfectissime justificatus, nisi æterna luce justitiæ divinitus adjuvetur, rectè non potest vivere.* Et Lib. de gratia Christi Cap. 12. gratiæ actualis varios effectus enumerans, ait: *Qua gratia agitur, non solum ut facienda noverimus, verum etiam ut cognita faciamus; nec solum ut diligenda credamus, verum etiam ut credita diligamus.*

Hujus-

3. In gratiam gratum facientem & gratis datam.

4. In gratiam habituales & actuales.

To. 2. p. 625. A.

1. In gratiam Dei & Christi.
2. In gratiam externam & internam.

To. 10. p. 140. A. B

Ibid. p. 236. D.

Hujusmodi actualis gratiæ auxilium necessarium est ad eas omnes hominis actiones, quæ vires ipsius naturæ superant, seu ad omnes pietatis actus.

Tom. 4. p. 167. col. 2. G. Tribus autem modis, ait Bellarminus Lib. 1. de gratia & libero arbitrio Cap. 2. operatio aliqua vires naturæ superare potest. Primo simpliciter & absolute, ut si ex genere suo operatio sit ordinis altioris, quàm sunt res naturales, quales sunt actus virtutum Theologicarum, Fidei, Spei & Charitatis, quæ non acquiruntur per iteratos & frequentes actus, sed divinitus in animum infunduntur. 2. Non simpliciter, sed ratione status peccati: quemadmodum enim homo a peccato movere non potest ingentem aliquam molem, nisi juvetur ab alio, quàm ipse idem, si sanus esset, solus movere potuisset; sic homo per peccatum debilitatus, nullatenus potest sine auxilio speciali efficere, quæ in statu innocentie, sine tali auxilio, facile effecisset. 3. Ratione modi, temporis, personæ, aut alterius circumstantiæ. Sæpe enim accidit, ut id, quod neque ex genere suo, neque ratione status, vires naturæ superat, easdem tamen superet ratione circumstantiæ; ac, ut in exemplo posito perseveremus, poterit homo sanus per se, molem quandam loco movere, non tamen poterit sine alterius auxilio, si alteram manum tantum adhibere cogatur, aut si loco parum commodo vel moles, vel ipse sit constitutus. Ita poterit homo justus præceptum aliquod decalogi facile adimplere, si nullo extrinsecus diabolica tentatio accedat: si verò tentatio ejusmodi accedat, sine speciali auxilio id facere non poterit. Hactenus Bellarminus.

5. In gratiam operantem & cooperantem. Utramque hanc gratiæ speciem describit S. Augustinus Lib. de gratia & libero arbitrio Cap. 17. his verbis: Quis istam esse parvam dare cæperat charitatem, (S. Petro, de quo hic loquitur) nisi ille, qui præparat voluntatem & cooperando perficit, quod operando incipit? Quoniam ipse, ut velimus, operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens. Propter quod ait Apostolus: Certus sum, quoniam, qui operatur in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Jesu Christi. Ut verò ergo velimus, sine nobis operatur; cum autem volumus, & sic volumus, ut faciamus, nobiscum operatur: tamen sine illo vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valeamus.

De eadem divisione S. Thomas 1. 2. q. CXI. art. 2. in corpore ait: Operatio alicujus effectus non attribuitur mobili, sed moventi: In illo ergo effectui, in quo mens nostra est mota & non movens (solus autem Deus movens) operatio Deo attribuitur: & secundum hoc dicitur gratia operans. In illo autem effectui, in quo mens nostra & movet & movetur, operatio non solum attribuitur Deo, sed etiam animæ: & secundum hoc dicitur gratia cooperans.

Gratia igitur operans dicitur ea, quam Deus in nobis sine nobis operatur: qualis est omnis illustratio mentis, & voluntatis ad bonum subita excitatio, quam Deus primo, seu, ut loquitur S. Augustinus, incipiens in nobis operatur. Sine autem hanc operari dicitur, non quidem sine nobis active concurrentibus, (quandoquidem sunt actiones vitales, quæ à principio interno necessario debent oriri) sed sine nobis libere concurrentibus; quia sunt subiti & indeliberati motus, qui à nostra non pendent voluntate.

Gratia cooperans dicitur ea, per quam Deus facit, ut, quod voluerimus, impleamus: cooperans dicitur, quia simul cum humana libertate ad bonum faciendum cooperatur. Gratia Dei mecum: ait Apost. 1. Corinth. 15, v. 10.

Tom. 4. Conc. p. 1669. B. 1670. C. De utraque illa gratia tum operante, tum cooperante, loquitur Concilium Arausicanum. 2. Can. 9. & 20. In priori ait: Quoties bona agimus, Deus in nobis & nobiscum, ut operemur, operatur. In posteriori: Multa Deus facit in homine bona, quæ non facit homo: nulla verò facit homo bona, quæ non præstat Deus, ut faciat homo. Quæ verba sunt Augustini Lib. 2. contra duas Epistolas Pelagianorum Cap. 8.

6. In gratiam excitantem & adjuvantem. Gratia divisio in mox expolitam coincidere videtur. Gratia quippe operans, etiam excitans, sicut & cooperans, adjuvans appellatur: quia illa nos quasi à loco peccati excitat, per illas subitas & indeliberatas ad bonum motiones; hæc verò excitatos ad efficacem boni prosecutionem adjuvat. Utramque hanc gratiam à Deo postulat Ecclesia, cum ait: Actiones nostras, quasumus Domine, aspirando præveni, & adjuvando prosequere.

7. In gratiam prævenientem, consequentem & concomitantem. Hanc divisionem nonnulli confundunt cum præcedente gratiæ operantis seu excitantis, & cooperantis seu adjuvantis.

Journali Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

Verum distinctione opus est: namque gratia præveniens & subsequens ita potest appellari, vel per respectum ad liberum voluntatis consensum, vel per respectum ad invicem. Si gratia præveniens & subsequens dicatur comparatè ad liberum voluntatis consensum rursus distinguendum est: vel enim gratia illa præveniens & subsequens voluntatis consensum includit, vel non: si prius, gratia præveniens distinguitur à gratia operante, sicut & subsequens à cooperante: si posterius, non distinguitur. Porro hic per prævenientem & subsequentem gratiam, intelligimus eam, quæ voluntatis consensum includit. Utramque hanc gratiæ prævenientis & subsequentis speciem agnoscit S. Augustinus in Enchiridio ad Laurentium cap. 32. «Præcedit, inquit, bona voluntas hominis multa Dei dona, sed non omnia: quæ autem non præcedit ipsa, in eis est & ipsa. Nam utrumque legitur in sanctis eloquiis; &, Misericordia ejus præveniet me; &, Misericordia ejus subsequetur me. Nolentem prævenit, ut velit, volentem subsequitur, ne frustra velit.

Cum verò gratia præveniens non includat voluntatis consensum, necesse est admittere in hac divisione tertium aliquod membrum, seu genus gratiæ, quæ concomitans dicatur, quia voluntatem comitatur & adjuvat, ut bonum efficaciter velit. Cum enim ille voluntatis actus, quo consentit seu vult bonum, sit à gratia Dei, neque includatur in præveniente aut in subsequente gratia, necesse est, ut sit à gratia concomitante. Hanc triplicem gratiam designare videtur Concilium Tridentinum Sess. 6. cap. 16. Quæ virtus, inquit, (nempe Christi) in ipsos justificatos jugiter influit, bona eorum opera semper antecedit, & comitatur, & subsequitur.

Si verò gratia præveniens & subsequens, comparatè ad se invicem considerentur; tunc præveniens gratia dici debet prima gratia, per quam homo ad bonum excitatur: subsequens verò, quæ primam illam sequitur. Hoc sensu gratiam explicasse videtur Sanctus Augustinus Lib. de natura & gratia cap. 31. Misericordia ejus, inquit, prævenit nos. Prævenit autem, ut sanemur, quia & subsequetur, ut etiam sanati vegetemur; prævenit, ut vocemur, subsequetur, ut glorificemur: prævenit, ut per vivamus, subsequetur, ut cum illo semper vivamus: quia sine illo nihil possumus facere.

Sanctus Thomas q. jam citata CXI. art. 3. docet, gratiam in prævenientem & subsequentem dividi per ordinem ad diversos effectus. «Sicut gratia, inquit, dividitur in operantem & cooperantem secundum diversos effectus, ita etiam in prævenientem & subsequentem. Sunt autem quinque effectus gratiæ in nobis, quorum primus est, ut anima sanetur: secundus, ut bonum velit: tertius est, ut bonum, quod vult, efficaciter operetur: quartus est, ut in bono perseveret: quintus est, ut ad gloriam perveniat. Et ideo gratia, secundum quod causat in nobis primum effectum, vocatur præveniens respectu secundi effectus: & prout causat in nobis secundum, vocatur subsequens respectu primi effectus. Et sicut unus effectus est posterior uno effectui, & prior alio, ita gratia potest dici præveniens & subsequens secundum effectum, respectu diversorum. Ita S. Thomas, qui sententiam hanc suam confirmat ex S. Augustino loco mox citato ex cap. 31. Lib. de natura & gratia.

8. Gratia dividitur in gratiam simpliciter, & gratiam pro gratia.

Gratia simpliciter ea dicitur, quæ conceditur à Deo ex meritis Christi, absque ullo ex parte hominis præcedente merito etiam ex gratia.

Gratia verò pro gratia ea dicitur, quæ datur propter meritum præcedens, quod ex ipsa gratia oritur. Talis est gloria seu vita æterna, quæ simul & merces & gratia dicitur: merces, quia meritis rependitur: gratia, quia merita hæc ex gratia proflunt. Tale pariter est augmentum gratiæ in homine justificato, quod impetrat bonis suis operibus ex gratia elicitis. De quo auxilio gratiæ dicit Regius Psalter Psal. 7. vers. 11. Justum adiutorium meum à Domino, qui salvos facit rectos corde. Divisionem hanc agnoscit S. Augustinus Lib. de gratia & libero arbitrio cap. 8. his verbis: Si vita bona nostra nihil aliud est quàm Dei gratia, sine dubio & vita æterna, quæ bonæ vitæ redditur, Dei gratia est: & ipsa enim gratis datur, quia gratis data est illi, cui datur. Sed illa, cui datur, tantummodo gratia est: hæc autem, quæ illi datur, quoniam premium ejus est, gratia est pro gratia, tanquam merces pro justitia.

Q

Dividi-

tem & concomitantem.

Tom. 6. p. 208. F.

Tom. 14. Conc. p. 763. D.

Tom. 10. p. 142. C.

Tom. 10. p. 728. B. C.

Gratia
sufficiens
& efficax,

Dividitur ultimo gratia in sufficientem & efficacem: quæ divisio, omnium celeberrima est propter dissidentes Theologorum, circa utrumque ipsius membrum, opiniones.

Sufficientis gratiæ idea & notio varia est, pro diverso ipsius apud Theologos usu.

Qui ad nativam & obviam significationem sufficientis gratiæ attendunt; eam intelligunt, quæ sola sufficit, ad bonum operandum, absque ullo novo super addito auxilio: ac consequenter, voluntas pro sua innata libertate illa gratia utitur vel non utitur, ut operetur bonum vel non operetur. Unde fit, ut ab efficaci gratia sufficiens non distinguatur, nisi solo eventu seu actione, non autem propria & interna natura: adeoque una & eadem gratiæ entitas & natura in uno efficax est, in alio merè sufficiens: efficax, in eo qui cum illa gratia bonum operatur; merè sufficiens in alio qui non operatur: quod discrimen ex sola hominis libertate nascitur.

Apud alios gratia sufficiens sola sufficit ad actus dumtaxat faciles, cum nempe nulla urget tentatio; non vero ad actus difficiliore, seu ex objecto, seu ex circumstantiis, tentatione, habitu, exemplo &c. Atque in ea opinione, qui gratia sufficiente bene utuntur in facilibus, efficacem in arduis ac difficultioribus à Deo impetrant. Differt autem ac distinguitur gratia sufficiens ab efficaci, juxta defensores hujus opinionis, in eo, quod efficax certo ac infallibiliter effectum suum semper allequatur, non ita sufficiens.

Alii gratiam sufficientem nomine tenus dumtaxat agnoscunt: qui re ipsa, nonnisi efficacem in præsentia naturæ lapsæ statu dari arbitrantur; ac sufficientem appellant eam parvam ac debilem, quæ ad infirmos quosdam ac debiles pietatis motus excitandos à Deo destinatur, quos cum semper excitet & obtineat, eo respectu semper est efficax: respectu verò operis boni, pleni atque perfecti, est verè insufficiens, propter defectum virium, ait Jansenius L. 3. de Grat. Chr. c. 13. Hoc est, quia illa prava gratia, viribus seu gradibus inferior est opposita concupiscentia.

Alii vero, gratiam sufficientem definiunt, eam quæ veram, propriam & expeditam, relativè ad oppositam cupiditatem superandam & bonum operandum, potentiam confert, tamen si nusquam illud efficiat, nisi novo ex parte Dei accedente auxilio efficaci. Gratia igitur sufficiens dat posse agere: gratia vero efficax dat ipsum agere.

Additur in ea definitione, vox ista relativè, ad præcavendam scilicet fraudem & æquivocationem Janseniorum, qui potentiam gratiæ sufficientis nobiscum appellant veram, propriam, perfectam, completam, imò perfectissimam, completissimam &c. at non sine dolo ac fraude. Perfectissimam enim eam dicunt & intelligunt, absolute & præcisè omnibus circumstantiis; non vero relativè ad oppositas præsentis concupiscentiæ superioris vires. Sed de hoc argumento, quod est totius systematis Jansenii veluti medulla, plenius suo loco disserimus.

Gratia efficax, prout sufficienti opponitur, ea dicitur, quæ suum effectum certò ac infallibiliter semper allequitur.

QUESTIO II.

De variis humanæ naturæ statibus in ordine ad Gratiam.

Nomine status, aliud intelligitur in Jure Civili & Canonico, aliud apud Morales & Scholasticos Theologos.

Status in Jure Civili significat certam personæ conditionem, secundum quam sui vel alieni juris est, serva, vel ingenua & libera.

Status in Jure Canonico, significat genus illud vendi, cui immobiliter homo est alligatus; ut status Matrimonii, Religionis, & sacrorum Ordinum.

Status, apud Theologos Morales, generatim significat hanc uniuscujusque privatam conditionem, secundum quam vel est in statu gratiæ, vel in statu peccati.

Denique apud Scholæ Theologos, & appositè ad præsens de gratia Christi argumentum, status significat certam conditionem, seu modum se habendi totius humanæ naturæ, in ordine ad suum finem

ultimum, secundum legem Divinæ providentiæ. Sicque quia generatim duplex est ordo hominis ad ultimum finem, quo nempe vel jam fruitur, vel ad quem tendit; idcirco duplex generatim distinguitur humanæ naturæ status: unus termini seu fruitionis & patriæ, qui proprius est beatorum in cælis degentium: alter viæ seu tendentiæ ad terminum. De hoc posteriori hic agimus.

Status autem ille viæ duplex rursus distinguitur: unus qui de facto fuit, & adhuc ex parte existit; alter qui nusquam fuit, sed videtur possibilis.

Status naturæ qui de facto fuit, triplex distinguitur.

Primus naturæ innocentis, in quo primi parentes conditi fuere. Secundus naturæ lapsæ, in quo sunt omnes Adæ posterii ante baptismum. Tertius naturæ lapsæ & reparatæ per Christum, in quo sunt omnes homines per merita Christi redempti.

Status naturæ qui nusquam fuit, sed videtur possibilis, iterum triplex distinguitur. Primus naturæ puræ, in quo homo fuisset sine peccato & gratia, obnoxius tamen iisdem infirmitatibus, quibus nunc premitur. Secundus naturæ integræ, in quo homo esset sine peccato & gratia, saltem habituali seu sanctificante, at non sine auxilio quodam sive naturali, sive supernaturali, quo immunis redderetur ab iis infirmitatibus, quibus nunc subjacet. Tertius naturæ lapsæ non reparatæ, aut non reparandæ, in quo fuisset homo post peccatum, si Deus ex infinita sua misericordia eum non liberasset. De his omnibus statibus breviter hic disserendum: ac primò de iis qui existerunt; tum de possibilibus.

ARTICULUS I.

De statu naturæ innocentis.

Tria hic sunt expendenda.

1. An homo in ortu suo justitiam originalem, sanctitatem & immortalitatem à Deo acceperit.

2. An hæc originalis justitia, sanctitas & immortalitas fuerit homini naturalis, vel supernaturalis.

3. Quodnam gratiæ seu auxilii genus datum & necessarium fuerit Adamo innocenti, ad bene agendum & perseverandum.

An homo in ortu suo justitiam originalem, sanctitatem & immortalitatem à Deo acceperit.

Negarunt Pelagiani, contententes talem hominem jam nasci, qualis primum conditus fuerat, sine peccato & gratia. Ut sine virtute, ita & sine viro procreatur, inquit Pelagius apud S. Augustinum L. de peccato originali cap. 13. Item: Ad peccatum ipsi soli obfuit, & non generi humano: & infantes, qui nascuntur, in eo statu sunt, in quo fuit Adam ante prævaricationem. Ibid.

Sociniani, qui omnes ferè veteres hæreses jam diu extinctas, rursus excitant ac revocant, fatentur quidem Adamum absque corruptione peccati, quæ nunc est, conditum fuisse; at eum sapientem, justum & sanctum fuisse pernegant: ita ut innocentia quidem & carentia peccati, tribui illi possit, non vero justitia. Quo semel jacto fundamento, faciliorem sibi parant viam ad impugnandum dogma peccati, originalis, quod illi cum Pelagianis pariter negant. Ita Socinus prælectionum cap. 3.

Nonnulli Scholæ Magistri, sicut observat S. Thom. 1. parte q. 95. art. 1, distinguunt justitiam originalem à gratia sanctificante: illam reponunt in rectitudine quadam, & sanitate tum corporis tum animæ, quæ poterat homo facillimè ea quæ sunt naturalis ordinis, adimplere; ac contendunt, prius in illa originali justitia conditum hominem fuisse; tum vero illum à Deo sanctificantem gratiam accepisse.

Quantum verò ad immortalitatem primi hominis in statu innocentie, omnes quidem nostri fatentur, eum liberum quidem fuisse à lege, seu necessitate moriendi, quæ nonnisi per peccatum inducta fuit: verum, existimant aliqui, eum non ita fuisse hoc in primo statu immortalem, quin mori absolute potuisset, si ferro, igne, vel alio quocumque modo, vis ejus corpori illata fuisset ab aliquo qui innocentiam primam deseruisset.

110. p.
258. F.

Hugo
Victor.
Lib. 2. de
Sacra-
mentis.
2. parte
summa.
Q. 96.

Scotus in
2. Sent.
dist. 29.
Etius
in L. 2.
Sent. dist.
18. §. 2.

deservisset: nihilominus nihil tale eventurum fuisse; eo quod Deus per suam providentiam omne periculum avertisset. Addit Scotus, primum hominem omnesque ejus posteros naturæ necessitate tandem morituros fuisse, idque propter elementorum pugnam ac contrarietatem, ex quibus compositum est corpus humanum; nisi Deus, antequam illud accideret, eos transferret ad statum immortalitatis, atque mortem hujusmodi, si accidisset, non magis homini, quam bestiis pœnalem futuram fuisse, sed utrisque naturallem.

Communis Theologorum sententia est, Adamum à Deo primitus conditum fuisse rectum, justum, immortalem; non eo tantum sensu, quod immunis seu liber fuerit à lege & necessitate moriendi; sed etiam, quod non potuerit mori, non quidem absolute & simpliciter, quasi aliter conditi à Deo homo non potuerit, sed in sensu composito, seu conjuncto justitiæ originalis: in sensu enim diviso, ut peccare potuit, ita & mori. Quæ ex parte, discrepat immortalitas Adam præterita, à futura Beatorum in cœlis: isti enim, ut à sua felicitate excidere nusquam possunt; ita nec ab immortalitate. E contra, primus homo peccando, & innocentiam perdidit & immortalitatem.

CONCLUSIO.

Homo in ortu suo justitiam originalem, sanctitatem, immortalitatem &c. à Deo accepit.

Probat. Quia homo à Deo conditus fuit rectus & perfectus, tum in anima, tum in corpore. Hæc autem perfectio necessariò includit ex parte animæ plenam rerum omnium cognitionem in intellectu, & gratiam in voluntate: ex parte appetitus inferioris, subjectionem & obedientiam rationi: ex parte denique corporis, immortalitatem & immunitatem ab omni miseria, in quibus posita erat justitia originalis.

Primo quidem, Adamum ea omni rerum naturalium cognitione instructum fuisse, quæ suæ conditioni congruebat, significat Scriptura, cum de primis parentibus ait, Ecclesiastici 17. vers. 5. & seq. *Disciplina intellectus replevit illos. Creavit illis scientiam Spiritus, sensu implevit cor illorum: & mala & bona ostendit illis. Posuit oculum suum super corda illorum, ostendere illis magnalia operum suorum.*

Non tantum verò naturali, sed & supernaturali, per fidem, cognitione mysteriorum donatum fuisse Adamum, inde maximè constat, quod, pronuntiante Apostolo Hebr. 11. vers. 6. *Sine fide impossibile sit placere Deo: & accedentem ad Deum credere oporteat, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.*

II. Quantum ad voluntatem, gratiam habuit tum habitualement seu sanctificantem, tum actualem.

Habitualement designant hæc Scripturæ verba. Ecclesiastes 7. v. 30. *Fecit Deus hominem rectum, & ipse se infinitis miscuit questionibus.* Seu, ut vertunt 70. *Et ipsi quasi fuerunt cogitationes multas: aut, ut habet Symmachus; ipsi operari sunt curiositatem.*

Hæc autem rectitudo, non mera est carentia peccati, & injustitiæ negatio, ut Socino placet, sed positiva rectitudo, seu justitia & innocentia interior, per quam primus homo Deo gratus erat, ac supremæ legi conformis. Unde Apost. Ephes. 4. vers. 23. hortatur, ut eam primam reparemus gratiam, in qua primus homo conditus fuerat, & quam peccando amisit. *Renovamini, inquit, spiritu mentis vestræ, & induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia & sanctitate veritatis.*

Actualem quoque gratiam accepit, qua indigebat, ut bonum opus supernaturale exerceret. Sicut enim, ait S. Augustinus Lib. de natura & gratia cap. 26. num. 29. *oculus corporis etiam plenissimè sanus nisi candore lucis adjutus non potest cernere; sic homo etiam perfectissimè justificatus, nisi æterna luce justitiæ divinitus adjuvetur, rectè non potest vivere.*

Utrumque hoc gratiæ genus humanæ naturæ primitus in ortu suo concessum fuisse agnoscit Concilium Arsuficanum 2. Can. 19. his verbis: *Natura humana, etiam si in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo se ipsam, Creatore suo non adjuvante servaret: unde cum sine Dei gratia salutem non possit custodire, quam accepit, quomodo sine Dei gratia poterit reparare, quod perdidit?*

Et Concilium Tridentinum Sess. 5. in decreto de peccato originali Can. 10. sic statuit. *Si quis non confiteatur primum hominem Adam, cum mandatum Dei in paradiso* Tournelii Tomi II, P. II. De Gratia Christi.

fuisse transgressus, statim sanctitatem & justitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse &c. anathema sit. Et Can. 12. *Si quis Adæ prævaricationem sibi soli, & non ejus propagini asserit nocuisse, & acceptam à Deo sanctitatem & justitiam, quam perdidit, sibi soli, & non nobis etiam tum perdidisse... anathema sit.*

Constans hæc est SS. Patrum doctrina, tum eorum, qui exponentes istud Geneseos: Factus est homo ad imaginem & similitudinem Dei, distinguunt inter imaginem & similitudinem; illam in donis naturalibus, istam in supernaturalibus reponunt. Ita SS. Irenæus Lib. 5. Cap. 6. Basiliius Hom. 10. in Exameron. Chrysost. Hom. 9. in Gen. Damascenus Lib. 2. de Fide Orthodoxa cap. 12. Bernardus serm. 1. de Annuntiatione: tum eorum, qui aperte declarant, Adamum in ortu suo gratiam à Deo accepisse: ita imprimis

Sanctus Augustinus Lib. de correptione & gratia Cap. XI. num. 29. *Quid ergo, inquit, Adam non habuit gratiam? Imò verò habuit magnam.* Et postea num. 32. *Tunc ergo dederat homini Deus bonam voluntatem, in illa quippe eum fecerat, qui fecerat rectum. Bona autem voluntas in phrasi Augustiniana est charitas, sicut ipse docet Lib. 1. de gratia Christi cap. 21. Quasi verò, ait, aliud sit bona voluntas quam charitas, quam Scriptura nobis esse clamat ex Deo, & à Patre datam, ut filii ejus essemus.*

Et Lib. 12. de Civitate Dei cap. 9. docet, non Angelis tantum, sed etiam hominibus diffusam fuisse charitatem in cordibus, per Spiritum sanctum, qui datus est eis. Atque cum velit, parem fuisse hominis & Angelorum conditionem in donis creationis, de Angelis autem pronuntiet, Deum in illis condidisse naturam & largitum fuisse gratiam; procul dubio contendit, primis parentibus in ortu suo concessam à Deo gratiam fuisse.

III. Appetitus Adam inferior, ita perfecte subditus fuit ejus rationi, ut nusquam in hoc felici statu, contra vel præter ejus præscriptum moveretur: hoc enim postulabat primi status rectitudo: ut quamdiu anima Deo mancipata & subdita remaneret, ipsi pariter animæ appetitus & aliæ facultates perfecte obtemperarent.

Hanc ergo (obedientiam) priusquam violassent, ait S. Aug. L. 2. de peccat. merit. remis. cap. 22. placebant Deo, & placebat eis Deus; & quamvis corpus animale gestarent, nihil inobediens in illo adversum se moveri sentiebant. Faciebat quippe hoc ordo justitiæ, ut quia eorum anima famulum corpus à Domino acceperat, sicut ipsa eidem Domino suo, ita illi corpus obediret, atque exhiberet vitæ illi congruum sine ulla resistentia famulatum. Hinc & nudi erant, & non confundebantur.

Et Lib. 4. contra Julian. Cap. ult. n. 82. Gratia Dei magna ibi erat, inquit, ubi terrenum & animale corpus bestialem libidinem non habebat. Et Lib. 5. Cap. 5. n. 22. Absit, ut credamus, aliquid fuisse, unde sensum nostrum, sive intrinsecus sive extrinsecus aut dolor pungeret, aut labor fatigaret, aut pudor confunderet, aut ardor ureret, aut aliorum stringeret, aut horror offenderet.

IV. Denique. Adamum immortalem à Deo conditum fuisse liberum ab omni miseria, patet 1. Quia moriendi necessitas est pœna peccati, quam Deus ipse primis parentibus interminatus fuerat. Gen. 2. v. 17. *In quocunque die comederis, morte morieris.* Hinc Apostolus Rom. 5. v. 12. *Per unum hominem, ait, peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors.*

2. Quia Deus mortem non fecit. Sap. 1. vers. 13. & cap. 2. vers. 23. *Deus creavit hominem inextinguibilem, & ad imaginem similitudinis suæ fecit illum. Invidia autem diaboli, mors introivit in orbem terrarum.*

Ineptè prorsus ad citatum Geneseos textum reponerent Pelagiani, intelligi eum debere de morte animæ, non verò corporis: nam, ut rectè arguit S. Augustinus Lib. 1. de peccat. meritis & remis. c. 2. pœna, quam Deus hic comminatur, de eo intelligitur, de quo Deus ait Genes. 3. v. 17. *Quia audisti vocem uxoris tuæ, & comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes... in sudore vultus tui vesceris pane, donec revertaris in terram, de qua sumptus es: quia pulvis es, & in pulverem reverteris.* An vero de anima hæc dici possunt, quæ planè immortalis est?

3. Ex definitione Conciliorum: Milevitani secundi Can. 1. ubi dicitur. *Placuit... ut quicumque dicit, Adam primum hominem mortalem factum, ita ut si peccaret, si non peccaret, moreretur incorpore, hoc est, de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate naturæ, anathema sit.*

T. 10. p. 766. B.

P. 767. F.

Ibid. p. 239. G.

T. 10. p. 59. C.

Ibid. p. 625. C. Ibid. p. 640. D.

Tom. 2. Conc. p. 1538. B. C.

Tom. 4. Arausici secundi Can. 2. Si quis soli Adæ prævaricationem suam, non & ejus propagini, asserit nocuisse; aut certè mortem tantum corporis, quæ pœna peccati est, non autem & peccatum, quod mors est animæ, per unum hominem in omne genus humanum transisse testatur, injustitiam Deo dabit, contradicens Apostolo dicenti: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt. His similia leguntur in Concilio Tridentino Sess. 5.

4. Denique, ex S. Augustino, ut alios omittamus, qui Lib. 14. de Civitate Dei cap. 26. eximie describit primævam hominis dignitatem ac felicitatem his verbis. Vivebar, inquit, sine ulla egestate, ita semper vivere habens in potestate. Cibus aderat, ne esuriret; potus, ne sitiret; lignum vitæ, ne illum senectus dissolveret. Nihil corruptionis in corpore vel ex corpore ullas molestias ullis ejus sensibus ingerebat. Nullus intrinsecus morbus, nullus ictus metuebatur extrinsecus. Summa in carne sanitas, in anima tota tranquillitas. Sicut in paradiso nullus æstus aut frigus, ita in ejus habitatore nulla ex cupiditate vel timore accedebat bonæ voluntatis offensio. Nihil omnino triste, nihil inerat inaniter latum &c.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. S. Gregorium Nyssenum Oratione prima in hæc verba: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram; ubi docet prius hominem conditum fuisse ad imaginem secundum naturalia, tum ad similitudinem secundum supernaturalia.

Resp. Quidquid sit de eo discrimine, quod nonnulli veteres reponunt inter imaginem & similitudinem Dei, ad quam homo factus est; negamus, sanctum Gregorium Nyssenum asseruisse hominem prius prioritate temporis creatum fuisse in puris naturalibus, tum supernaturalibus donis instructum & ornatum à Deo fuisse: simul enim & naturam & gratiam accepit.

Objicies 2. S. Cyprianum Epist. 74. ad Pompejum, ubi sic loquitur: Non per manus impositionem quis nascitur, quando accipit Spiritum sanctum, sed in Baptismo; ut spiritum jam natus accipiat, sicut in primo homine Adam factum est. Antè enim Deus eum plasmavit, & tunc insufflavit in faciem ejus flatum vitæ. Nec enim potest accipi spiritus, nisi prius fuerit, qui accipiat.

Propositum S. Doctoris eo loci, est ostendere sanctificationem per Baptismum, debere tempore præcedere plenitudinem Spiritus sancti, quæ in Confirmatione datur; idque probat exemplo Adami, qui prius à Deo conditus fuit, quàm spiritum vitæ accepit: quo in exemplo necesse est, S. Doctorem prioritatem temporis intellexisse; aliàs frustra illud tuisset. Favet & ratio, quam subjicit, nempe spiritum accipi non posse, nisi ab eo, qui jam est. Quæ ipsa ratione usi sunt nonnulli ex nostris Scholasticis, ut ostenderent, necesse fuisse, ut prius Adamus crearetur, quàm justitiam & sanctitatem à Deo acciperet.

Resp. Ad intentum S. Cypriani satis esse, quod aliqua prioritate seu temporis, seu tantum naturæ, creatio Adami præcesserit ejus sanctificationem, vel animæ infusionem. Comparatio quippe, qua utitur, duobus modis potest intelligi: primò, ut loquatur, non de sanctificatione Adæ, sed de animatione per infusionem animæ rationalis; quo in exemplo, vera est temporis prioritas, & comparatio videtur perfecta. Sicut enim prius tempore corpus Adami conditum fuit, quàm spiritum vitæ accepit; ita prius tempore homo per Baptismum renascitur, quàm plenitudinem Spiritus S. accipiat per Confirmationem. Secundò, ut loquatur de sanctificatione Adami per gratiam: quam ejus creatio præcessit, non prioritate quidem temporis, sed tantum naturæ: qua ex parte, paritas manca est & imperfecta. Porro S. Doctor vim non facit in ordine temporis, neque ad hoc paritatem instituit; sed tantum ad declarandum ordinem præsuppositionis, seu distinctionis inter actiones, quarum una supponit effectum alterius; sive ordo ille sit temporis, sive naturæ: hoc enim ad causam, quam agebat, nihil conferebat. Ad rationem verò, quam subjicit, facile reponitur, sufficere prioritatem naturæ, quam non negamus; necessariam verò non esse prioritatem temporis.

Objicies 3. S. Augustinum tribus maximè in locis docere, Adamum in primo creationis instanti non recepisse spiritum gratiæ, sed solum spiritum animæ rationalis.

Lib. 13. de Civitate Dei Cap. 24. adductis his San-

cti Pauli verbis 1. Corinth. 15. vers. 45. Factus est primus homo Adam in animam viventem, novissimus Adam in spiritum vivificantem: sed non prius, quod spiritale est, sed quod animale: postea quod spiritale; ait: Primus homo de terra terrenus, in animam viventem factus est, non in spiritum vivificantem, quod ei per obedientiæ meritum servabatur.

Libro 2. de Genesi contra Manichæos cap. 8. n. 10. expressè asserit, Adamum gratia donatum non fuisse, nisi postquam in paradysum translatus est. Nondum inquit, spiritalem hominem debemus intelligere, qui factus est in animam viventem, sed adhuc animale. Tunc enim spiritalis effectus est, cum in paradiso, hoc est, in beatà vita constitutus, præceptum etiam perfectionis accepit, ut verbo Dei consummaretur.

Denique Lib. de correptione & gratia cap. 10. n. 27. ait: Deum sic ordinasse Angelorum & hominum vitam, ut in ea prius ostenderet, quid posset eorum liberum arbitrium; deinde quid posset suæ gratiæ beneficium, justitiæque judicium. Ergo supponit, primum hominem cum solo naturali libero arbitrio conditum statim fuisse; tum deinde gratiam accepisse.

Resp. Ad primum, ex Lib. 13. de Civitate Dei cap. 24. S. Doctorem de gratia sanctificante Adamo concessa nullatenus hic agere; sed de dotibus seu conditionibus corporis immortalis & gloriosi, quas primus parens in ortu suo non accepit: non enim sic factus ille fuit, quin posset mori, cum revera mortuus fuerit; sed quas merito obedientiæ, post generalem corporum resurrectionem assecutus erat: tunc enim plane impassibilia, immortalis ac gloriosa futura sunt corpora Sanctorum. In corpore ergo animali, ait S. Doctor eo loci, primum hominem factum, sic Apostolus loquitur, Volens à spiritali, quod in resurrectione futurum est, hoc quod nunc est animale, discernere. Antea dixerat: Corpus Adami cibo & potu eguisse, ne fame afficeretur ac siti, & non immortalitate illa absoluta atque indissolubili; sed ligno vitæ à mortis necessitate prohiberetur, atque in juventutis flore teneretur.

Ad 2. Loquitur S. Doctor de omnimoda perfectione status innocentie; non autem de sola justitia seu gratia sanctificante, quia anima Adami ornata statim à creatione fuit. Mens igitur illius est, Adamum in beatà vita, hoc est, in omnibus, quibus affluere debebat, corporis & animæ deliciis, prius constitutum non fuisse, quàm translatus fuerit in paradysum.

Ad 3. Non spectat eo loci S. Doctor, nudum seu omni dono gratiæ destitutum Angelorum & Adami liberum arbitrium; sed eo tantum dono, quod appellat auxilium Quo, seu auxilium efficax perseverantiæ: ac contendit, Adamo innocenti datum auxilium dumtaxat sufficiens, seu sine quo, cum quo perseverare quidem poterat, sed quod ipsam non dabat perseverantiam: homini verò lapsò, necessarium esse auxilium Quo, seu efficax perseverantiæ. Verùm de hoc argumento mox occurret amplior dicendi locus.

Objicies 4. Vix intelligi potest, qua ratione homo primus peccaverit, si statim ab ortu suo tam perfectus tam justus & innocens conditus fuit.

Resp. Facile intelligi hominem, qui liber conditus est ac dominus viarum suarum, à gratia, quam accepit, potuisse peccando excidere. Imò, si gratiam, qua poterat non peccare, & quæ necessaria prorsus est ad non peccandum, non accepisset, haud dubiè non peccasset. Justitia scilicet originalis, nec fuit in ipso impotentia absoluta peccandi, nec impeccantia simpliciter; sed potentia non peccandi ex justitia mutabili, quæ peccandi quidem voluntatem, quam diu stabat, sed non facultatem auferbat. Omnis etenim creatura, cum sit ex nihilo, deficere potest. Cur, inquit S. Augustinus Lib. 14. de Civitate Dei Cap. 27. non permetteret (Deus) ut ab illo (Angelo malo) primus homo, qui reclusus, hoc est, bonæ voluntatis creatus fuerat, tentaretur? Quandoquidem sic erat institutus, ut si de adjutorio Dei fideret bonus homo, malum Angelum vinceret: si autem creatorem atque adiutorem Deum superbè sibi placendo desereret, vinceretur.

Quæres, an sit de fide, primum hominem in primo creationis suæ instanti, sanctificantem gratiam à Deo habuisse?

Resp. Esse quidem de fide, primis parentibus ante lapsum collatam fuisse justitiam originalem; an verò in ipso præcisè creationis momento, an paulò post eam acceperint, de fide non esse. Namque, ubi ait

To. 7. p. 342. F.

To. 1. p. 668. F.

T. 10. p. 765. A.

To. 7. p. 343. E. Ibid. p. 342. F.

T. 7. p. 371. G.

In Tracta- ait Suarez L. 3. de hominis creatione ac statu inno-
tu de ope centia Cap. 17. prius, est aperte definitum; poste-
re sex die rius, non ita certum: quia nec satis expresse in Scrip-
tum. turis continetur, nec definitum invenitur.

*An Justitia originalis, sanctitas & immorta-
litas fuerit homini naturalis, vel
supernaturalis.*

¶ Observandum, multis modis aliquid naturale dici
posse. 1. quod à nativitate ipsa obtinetur seu conce-
ditur. 2. quod est naturæ consentaneum, quam nempe
ornat & perficit. 3. quod tamen donum sit gratuitum,
naturam tamen juvat & perficit in operibus naturali-
bus, neque eam elevat ad ulla opera supernaturalia :
quo sensu, justitia originalis, si distincta foret à gratia
sanctificante, donum naturale dici posset.

His modis, naturale hic non usurpamus. Verum,
naturale illud dicimus, quod vel est pars naturæ, vel
fluit ex principiis naturæ, atque debitum est & secun-
dum naturæ exigentiam; sine quo manca illa foret &
imperfecta: vel quod est rationi ac æquitati consen-
taneum, quodque Deus ex justitia, bonitate, sa-
pientia & providentia, naturæ denegare non po-
test.

Hoc duplici posteriori sensu, justitiam originalem
naturæ Adami primitus ante peccatum conditæ debi-
tam fuisse ac plane naturalem, docent Novatores Lu-
therani & Calvinistæ. Scituamus, ait Lutherus, Com-
mentario in c. 3. Cap. Gen. «justitiam non fuisse
»quoddam donum, quod ab extra accederet, separa-
»tum à natura hominis, sed fuisse vere naturalem;
»ut natura Adæ esset diligere Deum, credere Deo,
»agnoscere Deum. Hæc tam naturalia fuere in A-
»damo, quam naturale est, quod oculi lumen reci-
»piunt. Et infra. Porro, inquit, hæc probant, origi-
»nalem justitiam esse de natura hominis: ea autem
»per peccatum amissa, non mansisse integra natu-
»ralia, ut Scholastici delirant. Calvinus pariter L. 1.
Instit. Cap. 15. nulla alia, quam naturalia, in primis
parentibus dona videtur agnoscere: non quidem ita
dure ac Lutherus; sed sensu in speciem molliori.
Nempe, divinæ justitiæ ac bonitati repugnare, pri-
mitus hominem creari sine justitia originali ejus
naturæ debita. Atque hinc colligunt Novatores, 1.
hominem per peccatum in donis naturalibus lapsam
fuisse; libero imprimis arbitrio, cujus nonnisi va-
num in nobis relictum est nomen. 2. luctam illam
carnis ac spiritus, quam vel ipsi Sancti experiun-
tur, verum ac proprium esse peccatum. 3. hominem
non potuisse talem initio creari, qualis nunc nascitur:
quia videlicet semper ac necessario ex ipsa sui institu-
tione peccasset; unde sequeretur, ejus peccata in
Deum naturæ authorem refundenda fuisse.

Ad hanc Novatorum doctrinam accessit Michael
Bajus Doctor Lovan. cujus multas propositiones pro-
scripserunt SS. Pontif. Pius V. Gregorius XIII. & Urb.
VIII. inter quas hæc est 26. «Integritas primæ creatio-
»nis, non fuit indebita naturæ humanæ exaltatio,
»sed naturalis ejus conditio. 78. Immortalitas primi
»hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis
»conditio. Et 79. Falsa est Doctorum sententia, pri-
»mum hominem potuisse à Deo creari & institui sine
»justitia originali.

Hac SS. Pontificum censura statim commotus
Janſenius, faſtus est se hære; at collectis subinde
animis & factus audacior, Baii sententiam impavi-
de defendit.

Omnes Orthodoxi contendunt, originalem justi-
tiam, sanctitatem & immortalitatem primi hominis,
supernaturalem fuisse, non vero naturalem, nec ullo
titulo. Sit itaque.

CONCLUSIO.

Justitia originalis, sanctitas & immortalitas primi
hominis, supernaturalis fuit, non vero naturalis.

Prob. Quia quod naturæ nec debitum est, nec
secundum ejus exigentiam, illud vere supernaturale
dicitur, atqui talis fuit justitia originalis: hæc quip-
pe gratiam sanctificantem includebat, quæ naturæ
profecto debita non est; alias gratia non esset, sicut
arguit Apost. Rom. 11. v. 6.

Immortalitas pariter primo homini data, super-
naturalis fuit; hoc est, supra naturæ ipsius interna
Tournelii Tomi II. P. II. De Ecclesia.

principia, qui sine dono superaddito, mortem pe-
perissent. Donum illud ex una parte, fuit optima
humorum temperies; ex altera, lignum vitæ, cu-
jus virtute reparabatur abunde, quidquid naturalis
calor depascebat: & singularis Dei providentia,
quæ omne externum periculum amovebat. Id ita
esse aperte significat Scriptura Gen. 3. ubi Deus
Adamo post peccatum dicit v. 19. «In sudore vultus
»tui vesceris pane, donec revertaris in terram, de
»qua sumptus es: quia pulvis es & in pulverem re-
»verteris.

Amisso scilicet dono immortalitatis, natura sibi per-
missa morti obnoxia est, cujus in se causam habet
ac nativum principium, compositionem scilicet ex
contrariis. Unde Ecclesiast. 40. v. 11. dicitur:
Omnia quæ de terra sunt, in terram convertuntur. Fuit
igitur ex singulari Dei privilegio, quod Adamus
innocens, perseverante innocentia, liber fuerit à
necessitate seu lege moriendi, in quam incidit per
peccatum. Atque inde est, ut pro varia ipsius con-
ditione, seu pro vario statu aut innocentia, aut
peccati, immortalis, vel mortalis dicatur. Immor-
talis, privilegio creatoris; mortalis, constitutione
naturæ.

Hanc esse manifestam S. Aug. doctrinam, patet ex
L. 6. de Gen. ad litteram Cap. 25. ubi sic loquitur.
»Illud (nempe corpus Adami) ante peccatum, &
»mortale secundum aliam, & immortale secundum
»aliam causam dici poterat: id est mortale, quia
»poterat mori; immortale, quia poterat non mori.
»Aliud est enim non posse mori, sicut quasdam natu-
»ras immortales creavit Deus: aliud est autem posse
»non mori, secundum quem modum primus creatus
»est homo immortalis; quod ei præstatur de ligno
»vitæ, non de constitutione naturæ: à quo ligno
»separatus est cum peccasset, ut posset mori, qui
»nisi peccasset posset non mori. Mortalis ergo erat
»conditio corporis animalis, immortalis autem
»beneficio Conditoris. Si enim corpus animale, uti-
»que mortale, quia & mori poterat.... Neque
»enim immortale quod mori omnino possit, erit
»nisi spirituale, quod nobis futurum in resurrectio-
»ne promittitur.

Et Lib. 13. de Civ. Dei Cap. 20. loquens de im-
mortalitate primorum hominum: Qui status, inquit,
eis de ligno vitæ, quod in medio paradisi cum arbore vetita
simul erat, mirabili Dei gratia præstatur. Quod illu-
strat S. Doctor, L. 1. de pec. merit. & rem. Cap. 4.
comparatione vestimentorum & calceamentorum
Israelitarum, quæ Deo providente per tot annos de-
trita non fuerunt.

Deinde si immortalitas naturalis foret appendix
hominis conditionis, ea per peccatum privatus non
fuisset, sicut sua immortalitate privati non fuere
propter suam prævaricationem Angeli mali. Quid
ita? quia natura sua immortales sunt: naturalia ve-
ro post peccatum integra permanserunt.

Denique, si immortalitas & justitia originalis esset
homini ante lapsum debita, sequeretur eum absolute
creari à Deo non posse in statu puræ naturæ, hoc est
sine peccato & gratia, obnoxium tamen morti, cæ-
terisque miseriis & infirmitatibus, quæ ex natura
ipsa consequuntur: atqui paulo ante appellati
SS. Pontifices, sententiam hanc damnarunt,
ut inferius data opera ostendemus. Inde est quod vel
ipsemet Estius scribens in 2. L. Sent. dist. 19 §. 9. fatea-
tur. «Propositionem illam, qua dicitur, immortalita-
»tem primi hominis non fuisse gratiæ beneficium, sed
»naturalem conditionem, merito à Sede Apostolica
»improbatam fuisse; maxime si sensus ejus sit, immor-
»talitatem ita esse debitam naturæ humanæ, ut Deus
»non potuerit eam creare mortalem. Hoc enim inquit:
»constat esse falsissimum.

Dices: Quod est secundum naturæ exigentiam, na-
turale dici debet: atqui immortalitas corporis est se-
cundum naturæ exigentiam. Namque forma immor-
talis, qualis est anima rationalis, naturaliter exigit
uniri materiæ seu corpori immortalis: alias per totam
æternitatem à corpore suo avulsa, in statu violento fu-
tura esset: nec consequenter suam assequi posset na-
turalem beatitudinem.

Resp. nego 1. & 2. minorem propositionem. Ad
probationem, nego sequelam. Anima enim in eo
statu illud dumtaxat naturaliter appetere, quod
naturaliter consequi posset: cum ergo sui corporis
immortalitatem non posset naturaliter assequi, eam
non

T. 3. p. 1.
P. 210. C.

Tom. 7. p.
341. A.

Pag. 172.
D.

non expeteret, nec consequenter foret in statu violento, & omni sua naturali beatitudine privata, si à corpore suo separata & avulsa remaneret. Verum de hoc argumento paulo post fusius dicturi sumus, ubi de possibili statu naturæ puræ.

Quod Gratiae seu auxilii genus datum & necessarium fuerit Adamo innocenti, ad bene agendum & perseverandum.

Vel in ipso hujus Tractatus limine, Jansenianæ doctrinæ fundamentum, quod distinctione adjutorii. Quo & sine quo non, continetur, aggredi nos adigit subiecta de statu naturæ innocentis disputatio. Ne vero rerum inferius dicendarum ordo prævertatur, atque ut quæstionis præsentis status dilucide aperiatur, nonnulla prius sunt observanda.

Observandum I. multiplicem distingui posse gratiam, qua homo potest indigere ad bene agendum & perseverandum. 1. Est habitualis seu sanctificans gratia. 2. conservatio illius. 3. cooperatio Dei cum homine, seu gratia actualis necessaria, ut habitualis in actum erumpat. 4. est singularis Dei motio seu gratia movens & excitans, quæ voluntatem hominis, vel certissime ad agendum impellit, & dicitur gratia efficax; vel non certo nec infallibiliter movet ad agendum, quamquam plenam & perfectam conferat ad opus bonum perficiendum potentiam, & dicitur gratia sufficiens. 5. denique est gratia perseverantiæ finalis, quæ vel interna est, seu actualis illa & efficax gratia, per quam in accepta justitia quis perseverat; vel externa, & ut ita dicam otiosa, quæ finis homo vitam istam, antequam ex bono mutetur in malum, ait S. Aug. Lib. de corrept. & grat. Cap. 9. Illa gratia donantur, quotquot nihil tale cogitantes, repentina morte oppressi ex hac vita tum rapiuntur, cum sunt in statu gratiæ.

Observandum II. controversiam hic non moveri de triplici primo gratiæ auxilio. Apud omnes enim certum & exploratum est. 1. Adamo in primo creationis instanti concessam fuisse gratiam sanctificantem seu habitualementem. 2. necesse fuisse, ut Deus gratiam hanc in ipso conservaret. Neque enim, ait S. Aug. L. 8. de Gen. ad litteram Cap. 12. n. 25. tale aliquid est homo, ut factus deserente eo qui fecit, possit aliquid agere bene tanquam ex se ipso. 3. necessariam ipsi fuisse gratiam actualem, seu cooperationem Dei, ut gratia, nempe habitualis, in actum erumpere posset. Sicut enim, ait idem S. Aug. L. de natura & gratia Cap. 26, n. 19. oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus non potest cernere; sic & homo etiam perfectissime justificatus, nisi æterna luce justitiæ divinitus adjuvetur, recte non potest vivere.

Præsens igitur controversia versatur circa auxilium gratiæ efficacis, vel sufficientis, & circa perseverantiam: an nempe Adamus innocens indigerit ad bene agendum, & ad perseverandum in bono gratia efficaci, seu auxilio quo; vel gratia dumtaxat sufficiente, seu auxilio sine quo.

Cui quidem controversiæ, & distinctioni auxilii quo & sine quo, locum dedit S. Aug. L. de corrept. & grat. Cap. 12. n. 34. ubi sic loquitur. « Ipsa adjutorio distinguenda sunt. Aliud est adjutorium, sine quo aliquid non fit; & aliud est adjutorium, quo aliquid fit. Nam sine alimentis non possumus vivere; nec tamen cum adfuerint alimento, eis fit ut vivat qui mori voluerit. Ergo adjutorium alimentorum est sine quo non fit, non quo fit beatus. At vero beatitudo, quam non habet homo, cum data fuerit, continuo fit beatus. Adjutorium est enim non solum sine quo non fit, verum etiam quo fit propter quod datur. Quapropter hoc adjutorium & quo fit, est, & sine quo non fit: quia & si data fuerit homini beatitudo, continuo fit beatus; & si data nunquam fuerit, nunquam erit. Alimenta vero non consequenter faciunt ut homo vivat: sed tamen sine illis non potest vivere. » Hæc S. Aug. ex quibus colligit, adjutorium perseverantiæ Adamo concessum, adjutorium fuisse sine quo; illud vero quod Sanctis in regnum Dei prædestinatis modo tribuitur, esse adjutorium quo.

Jansenius L. de gratia primi hominis & Angelorum C. 17. scribit distinctionem auxilii quo & sine quo, esse basin ac fundamentum, quo tota Augustini de gratia doctrina substruitur; « clavim, qua aditus in

scripta ejus aperitur; & sine qua, qui ea molitur ingredi, velut cæcus palpabit in meridie. Esse si-
alium, sine quo è labyrintho scriptorum ejus » ex-
pedire se ac extricare nemo poterit. Quapropter, ubique fere distinctionem hanc obtrudit; & septuagies supra centies, citatum ex L. de corrept. & gratia locum inculcat ac revocat.

At nemo suspicabatur, fraudis & insidiarum aliquid latere in eo Jansenii consilio, qui cogitaverit, distinctionem illam auxilii quo & sine quo, semel tantum ab Aug. in fine vitæ, post devictos Pelagianos usurpatam fuisse. Ergone totos viginti annos, quibus S. Doctor cum Pelagianis congressus est, clavim illam Catholicos celavit, qua aditus in scripta sua aperiendus est; Ergone Christianos carere tamdiu eo filo passus est, sine quo è labyrintho scriptorum suorum extricare se nemo poterat? Quid illis, amabo, factum est, qui fervente cum Pelagianis bello, S. Augustini opera perlegebant? Eos velut cæcos palpare in meridie, nec doctrinæ Augustinianæ caliginem discutere potuisse, fateatur necesse est Jansenius. Atque ex hac una observatione satis intelligi potest, distinctionem adjutorii quo & sine quo, Augustinianæ de gratia doctrinæ basin ac fundamentum non esse, quomodo existimat Jansenius, qui hac distinctione, duo erroris sui capita stabilire omni arte conatur.

Observandum III. nihil in Jansenio reprehendendum fore, quantum ad præsens institutum, si per famosam distinctionem auxilii quo & sine quo, hoc unum contenderet, Adamum scilicet innocentem opus dumtaxat habuisse ad bene agendum & perseverandum, auxilio gratiæ sufficientis, seu sine quo, non vero auxilio gratiæ efficacis seu quo. Si intra hos limites ille se continuisset, ab omni censuræ nota liber fuisset. Verum in multis hic maxime aberrat. 1. Quod ex discrimine gratiæ naturæ innocentis & lapsæ, seu auxilii quo & sine quo, inferat, non aliam in præsentis naturæ lapsæ statu dari gratiam, quam efficacem, seu auxilium quo; sufficientem vero quæ sit ab actu perfecto sejuncta, plane rejiciendam. 2. Quod doceat per gratiam efficacem induci in homine lapsò bene agendi necessitatem antecedentem, ineluctabilem & insuperabilem: eo quod semper conjunctam habeat præviā & indeliberatam ac relative superiorem delectationem, secundum quam hominem semper agere necesse sit. Quæ duo, præcipua sunt totius systematis Janseniani fundamenta. 3. Quod auxilium sine quo, seu sufficiens, confundat cum adjutorio possibilitatis, de quo tamdiu Catholicos inter ac Pelagianos certatum fuit. Namque certum est, Pelagium nunquam admisisse auxilium possibilitatis quod daret simpliciter posse agere, sed tantum illud quod necessarium dicebat ad facilius operandum. S. vero Aug. loquens de Pelagio, adjutorium possibilitatis, seu auxilium sine quo & sufficiens, illud intelligebat, quod erat necessarium, non tantum ad facilius, sed ad bene agendum simpliciter & absolute. Vult intelligi, ait S. Aug. L. de Grat. Christi Cap. 28. ad hoc esse auxilium, ut facilius fiat per gratiam, quod etsi minus facile, tamen putat fieri præter gratiam. 4. Ex eodem discrimine gratiæ utriusque status colligit Jansenius L. citato Cap. 16. gratiam, & perseverantiam ita in Libero Adami innocentis arbitrio positas fuisse, ut nec merita, nec perseverantia, fuerint in statu naturæ innocentis specialia Dei dona: quæ doctrina, ea ipsa videtur esse, quæ in Bajo proscripta fuit, cujus hæc est prima Propositio. « Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita, recte vocantur gratia. » Tertia vero propositio hæc est. « Et bonis Angelis & primo homini, si in statu illo perseverasset usque ad ultimum vitæ; felicitas esset merces non gratia. »

Hæc porro omnia Janseniani dogmatis consecratoria fusius hic non prosequemur, de quibus suus erit in de cursu hujus Tractatus aptior dicendi locus. In una jam hæremus distinctione adjutorii utriusque status, sepositis in præsentiarum, quos inde Jansenius colligit, erroribus.

Unum obiter observa, duobus scilicet modis sumi posse adjutorium quo aliquid fit: nimirum, vel pro causa efficiente, vel pro formali. Pingit Jansenius, S. Aug. primo sensu illud sumpsisse; adeoque contendit, eum agere de actuali gratia, quam Deus Sanctis impertitur ad suscipiendam perseverandi voluntatem; vel potius qua ipsam perseverandi volun-

Ed. Rom.
1643. l.
2. p. 69.
col. 1. C.

T. 10. p.
761. F. E.

T. 3. p. 1.
p. 234. E.

T. 10. p.
140. A. B.

Ibid. p.
769. A.

T. 10. p.
243. D.

Tom. 4. p.
1666. F.

voluntatem certo & efficaciter in eis operatur. Bene multi è contra Theologi existimant S. Doctorem secundo sensu illud sumpsisse: pro ipsa nimirum perseverantia formali, qua nempe homo formaliter fit perseverans; quemadmodum per beatitudinem, formaliter fit beatus. Quo exemplo ipsemet utitur S. Aug. citato Cap. 12. Lib. de corrept. & gratia: vel, ut alibi loquitur in Psalm. 147. n. 22. sicut *calidus calore calefit, frigidus frigore frigescit, velox velocitate velox fit.* Quæ omnia, de causa formali longe melius, quam de efficiente intelliguntur. Quo sensu, per perseverantiam fit aliquis formaliter perseverans.

Observandum denique, circa propositam quæstionem tres maxime circumferri Theologorum opiniones.

Sententia
Thomi-
starum.]

Prima est Thomistarum, qui cum præmotionis physice necessitatem repetant ex naturali subordinatione & dependentia causæ secundæ à prima, consequenter arbitrantur, in statu naturæ innocentis necessariam fuisse gratiam physice promoventem; totumque discrimen gratiæ utriusque status in eo collocant, quod in præsentī naturæ lapsæ statu, duplici titulo necessaria sit gratia præmovens, nempe titulo dependentiæ, & corruptionis: in statu vero naturæ innocentis, titulo dumtaxat dependentiæ necessaria fuerit.

Quid de
prædeter-
minatio-
ne physica
sentiat
Jansenius.
Tom. 3. p.
344. Col.
2. D.
Ibid. E.
Pag. 245.
c. 1. C.

Jansenius, qui Thomistarum larvum, ut simplices fallat, sæpius induit, hanc Thomistarum sententiam sugillat Lib. 8. de gratia Christi Cap. 2. «Prædeterminatio physica, inquit, necessaria statuitur omnibus agentibus ex vi causæ secundæ, quæ essentialiter tam in operari, quam in esse suo subordinatur primæ, à qua ad agendum præmoveri debet. Addit paulo post: [prædeterminatio physica in agentibus liberis insuper exigitur; propter naturalem indifferentiam voluntatis, quam ut aliquid agere possit, prædeterminare debet.] Quid porro de ejusmodi opinione sentiat, subjungit in hæc verba. «Qui medicinalem Christi Salvatoris gratiam sic defendere conantur, ut eam in talem prædeterminationem physicam transforment, magis profecto Aristotelici, quam Augustiniani sunt. Nam talis prædeterminatio sic asserta, non solum nullo testimonio ejus probari potest, sed potius universam doctrinam ejus innumeris locis traditam inexplicabili confusione perturbat. Tollit enim differentiam integræ lætæque voluntatis: tollit necessitatem duplicis adjutorii quo, & sine quo non, cum quorum altero Adamus velle stareque potuit, & Angeli re ipsa voluerunt steteruntque: lapsi homines velle aut stare non possunt. Tollit obscuratque veram radicem necessitatis gratiæ medicinalis; nec sinit intelligere veram naturam ejus, dum æqualiter statuit illam prædeterminationem omnibus necessariam. Denique cogitur inferre non exiguam vim Scripturis sacris, quæ singula Dei gratiam actus nostros bonos operantem prædicant.» Ita Jansenius de sententia Thomistarum, quorum tamen nomine & patrocinio gloriatur.

2. senten-
tia.

Secunda opinio eorum est, qui rejecta physica Thomistarum præmotione, sentiunt Adamo & Angelis in ortu suo datum ac necessarium fuisse auxilium quo, seu gratiam efficacem ad primum illum amoris Dei actum eliciendum, in quo boni creati sunt; ad subsequens vero bonos actus, & ipsammet in bono perseverantiam, ajunt Angelis quidem bonis concessum auxilium quo seu efficacem, non autem Adamo, qui re ipsa non perseveraverit, sed perseverare potuisset, si voluisset, cum auxilio gratiæ sufficientis, seu *sine quo*. Totum ergo discrimen gratiæ utriusque status in eo reponunt illi Theologi, quod nimirum gratia innocentis naturæ solam includeret mentis illustrationem; gratia vero naturæ lapsæ, præter illam illustrationem mentis exigat præviā voluntatis excitationem ac motionem, qua sana voluntas originali gratia instructa non indigebat.

3. senten-
tia.

Tertia denique opinio eorum est, qui Adamo & Angelis solum auxilium *sine quo non*, seu gratiam sufficientem versatilem datam ac necessariam fuisse arbitrantur. In assignanda vero ratione discriminis utriusque naturæ status, innocentis, & lapsæ, non omnino consentiunt. Jansenius cum suis discrimen illud in eo reponit, quod in præsentī statu non detur auxilium gratiæ, quam efficacem, seu *quo*: in statu vero innocentis, non aliud fuerit, quam sufficiens ac versa-

tile libero arbitrio permissum. Alii vero sentiunt, in præsentī statu utrumque auxilii genus sufficiens & efficax dari ac necessarium esse: diversi autem sunt inter se circa naturam auxilii sufficientis; quod datum est naturæ innocentis. Alii putant, auxilium illud in sola mentis illustratione positum fuisse: alii vero, in illustratione mentis simul & motione voluntatis. His positis sit.

CONCLUSIO.

Adamus innocens opus non habuit ad bene agendum & perseverandum, aut gratia physice præmovere, aut adjutorio *quo* seu efficaci; sed cum adjutorio *sine quo*, seu efficiēti, perseverare in bono potuisset, si voluisset.

Probatur prima pars, non iis tantum communibus argumentis, quibus Philosophi & Theologi bene multi, physicam præmotionem generationi impugnant velut inutilem, creatæ libertati noxiam, sanctitati divinæ parum consentaneam &c. verum, propriis & præsentī nostro instituto accommodatis ex doctrina S. Aug. momentis.

1. Si natura innocens opus habuit gratia physice præmovere, ad bene agendum & perseverandum, ruit funditus discrimen quod S. Aug. statuit esse inter gratiam naturæ lapsæ & innocentis: par enim & æqualis omnino fuit in utroque statu physice præmotionis necessitas.

Antecedens ostenditur. Quia in mente & doctrina Thomistarum, physica prædeterminatio ejus naturæ est, ut ea supposita, certò creaturæ sequatur actio. ea vero non supposita, non sequatur. At in mente S. Aug. natura innocens opus non habuit eo adjutorio, quo posito, actio certissime poneretur, non posito, non poneretur: sed eo dumtaxat indiguit adjutorio, sine quo bona fieri non poterat actio. Primo homini, ait S. Doctor L. de corrept. & grat. Cap. 12. n. 34. *datum est adjutorium perseverantiæ, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium B. C.*

2. Stante præmotione physica & in sensu illius composito, liberum non est creatæ voluntati eam rejicere, sed voluntas semper & invictè facit id, ad quod physice præmoveretur: at S. Aug. teste, adjutorium Adæ & Angelorum ejusmodi non fuit; utpote quod eorum libero relictum fuerit arbitrio; ac cum illo re ipsa perseveraverint boni Angeli, Adamus vero non perseveraverit. *Nec ipsum (hominem) ait S. Aug. citato L. Cap. 11. n. 31. «Deus esse voluit sine sua gratia, quam reliquit in ejus libero arbitrio.*

Ibid. p.
767. C.

3. Physica prædeterminatio nusquam à creatæ voluntate deferitur; quin potius ipsa efficit, ut nusquam à voluntate deferatur: at tale profecto non fuit adjutorium Adami innocentis. *Quod adjutorium, ait S. Aug. Cap. 11. mox citato, «si homo ille per liberum non deseruisset arbitrium, semper esset bonus, sed deseruit & desertus est. Tale quippe erat adjutorium, quod desereret, cum vellet, & in quo permaneret, si vellet; non quo fieret ut vellet.*

Ibid. D.

4. Si Adamo innocentis ad bene agendum & perseverandum necessaria fuisset physica præmotio, à culpa merito potuisset excusari, quod nec bene egerit, nec perseveraverit: quia nempe absque ullo suo præcedente vitio caruisse eo auxilio, quod plane necessarium supponitur, ut quis bene agat & perseveret. Dicant enim adversarii, quid causæ fuerit, cur Deus Adamo innocentis, & ante omne ipsius peccatum, tale auxilium subtraxerit? Cur Adamum prius deseruerit per subtractionem hujus auxilii, quam ab ipso per peccatum desertus fuerit? Hoc ipsum est S. Aug. ratiocinium, L. citato, Cap. 11. n. 32. *«Inquit, hoc adjutorium vel Angelo vel homini cum primum facti sunt, defuisset; quoniam non talis natura facta erat, ut sine divino adjutorio posset manere si vellet, non utique sua culpa cecidissent: adjutorium quippe defuisset, sine quo manere non possent.*

Ibid. p.
768. A.

Frustra reponeres, S. Aug. hic loqui de auxilio *sine quo non*, seu sufficiente, quod si Adamo denegatum fuisset, non utique sua culpa cecidisset; non vero de auxilio *quo*, seu efficaci, quo etiam denegato, adhuc homo reus est peccati, quia sufficiens habet adjutorium, cum quo potest agere. Namque 1. auxilium gratiæ efficacem non denegatur à Deo nisi in pœnam præcedentis peccati: quomodo igitur Adamus innocens

innocens, ante quodlibet peccatum eo auxilio privatus est? Quomodo desertus à Deo antequam ipsum deseruerit? 2. Gratia sufficiens, in principii Thomistarum, nunquam in actum erumpit nisi aecedente physica præmotione: ad quid igitur Adamo innocenti utilis esse potuisset gratia illa sufficiens, per quam absolute quidem bene operari poterat, sed quæ præmovere Dei auxilio destituta, & quidem absque ullo prævio hominis demerito, nusquam actum secundum assecutura erat?

5. Necessitatem auxilii, quo creata voluntas ad bonum infallibiliter inclinatur, unice repetit S. Aug. ex infirmitate & corruptione naturæ ipsius: non ergo ex necessitate physica præmotionis. Ut ergo, ait S. Doctor. Cap. 12. n. 37. L. de corrept. & grat. "non acciperet hoc donum Dei, id est, in bono perseverantiam primus homo, sed perseverare vel non perseverare in ejus relinqueretur arbitrio, tales vires habebat ejus voluntas, quæ sine ullo fuerat instituta peccato, & nihil illi ex se ipso concupiscentialiter resistebat, ut indigne tantæ bonitati, & tantæ bene vivendi facilitati perseverandi committeretur arbitrium..... Nunc vero postea quam est illa magna peccati merito amissa libertas, etiam majoribus donis adjuvanda remansit infirmitas.

Secunda pars conclusionis, nempe adjutorium quo: seu efficacem gratiam Adamo innocenti necessariam non fuisse, nec ipsi à Deo concessam.

Probatur 1. argumentis mox expositis, quæ non minus efficacem simpliciter gratiam, quam physice præmoverentem excludunt à statu naturæ integræ & innocentis.

2. S. Aug. L. citato de Corrept. & grat. Cap. 12. n. 34. postquam, verbis antea citatis, exposuit distinctionem adjutorii quo, & sine quo non; ac exemplis alimentorum & beatitudinis eam illustravit, sic pergit: "Primo itaque homini, qui in eo bono quo factus fuerat rectus, acceperat posse non peccare, posse non mori, posse ipsum bonum non deserre, datum est adjutorium perseverantiæ, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset. Nunc vero Sanctis in regnum Dei per gratiam Dei prædestinatis non tale adjutorium perseverantiæ datur, sed tale ut eis perseverantia ipsa donetur: non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint, verum etiam ut per hoc donum non nisi perseverantes sint." Cujus quidem discriminis causam & rationem colligit, ex diversa naturæ integræ vel lapsæ conditione, sicut n. 5. mox retulimus.

Et Cap. 11. ejusdem L. jam scripserat: "Quid ergo? Adam non habuit Dei gratiam? Imo vero habuit magnam, sed disparem.... Ille opus non habebat eo adjutorio, quod implorant justī cum dicunt: Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ.... Istam gratiam non habuit homo primus, qua nunquam vellet esse malus: sed sane habuit, in qua si permanere vellet, nunquam malus esset; & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset." Et infra: Dederat adjutorium; sine quo non posset permanere si vellet, (in ea scilicet bona voluntate in qua creatus est) ut autem vellet, in ejus reliquit arbitrio.... sed quia noluit permanere, profecto ejus culpa est, cujus meritum fuisset, si permanere voluisset: sicut fecerunt Angeli sancti, qui cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi.

Dixerat etiam cap. 10. n. 27. Saluberrimè confitemur, quod rectissime credimus, Deum... sic ordinasse Angelorum & hominum vitam, ut in ea prius ostenderet quid posset eorum liberum arbitrium, deinde quid posset gratiæ suæ beneficium justitiæque judicium. Cum ait S. Doctor, Deum voluisse primum ostendere quid posset hominis & Angeli liberum arbitrium, omnem ab eis non excludit gratiam, sed eam dumtaxat efficacem ac robustam qua indiget homo lapsus.

Denique Lib. de dono persever. cap. 17. n. 13. de gratia qua perseveratur, ait: Non est hoc omnino in viribus liberi arbitrii, quales nunc sunt: fuerat in homine antequam caderet.

Ex his omnibus, luce meridiana clarius efficitur, amplum illud discrimen, quod S. August. statuit esse inter adjutorium gratiæ naturæ lapsæ, & adjutorium naturæ sanæ & integræ, in eo unice reponi, quod innocenti & integræ naturæ datum solummodo fuerit adjutorium sine quo non, seu gratia sufficiens & possibilitatis; quia ea sola indi-

gebat, cum suas integras vires haberet ex justitiæ originali. E contra vero, natura per peccatum vitiata ac multum deprellā, uberiori jam opus habet auxilio, seu adjutorio quo, & gratia efficaci, per quam non tantum possit bene agere & perseverare si velit; sed etiam, per quam velit reipsa bene agere ac perseverare.

3. Necessitatem adjutorii quo seu gratiæ efficaci in præsentī statu, repetit S. Aug. ex noxia concupiscentia; ex corruptione & infirmitate naturæ per peccatum vitiatæ; ex prævia & indeliberata, qua indiget, ut ad bonum certo inclinetur, motione, delectatione ac suavitate gratiæ victricis. Atqui ejusmodi causæ & rationes, locum non habuere in statu naturæ innocentis & integræ. Qua propter gratiam sanitatis nusquam S. Aug. appellat nomine delectationis, voluptatis, præviæ suavitatis aut motionis & excitationis victricis, quemadmodum gratiam medicinalem sæpius appellat. Imo L. de nat. & grat. c. 48. ait, eam fuisse tanquam lumen sanis oculis, quo adjuti videant. In mente igitur S. Doctoris, gratia innocentis naturæ solam includebat mentis illustrationem; cui, pro præsentī statu semper opponit gratiam voluntatis.

Antecedens patet ex S. Aug. citato jam toties L. de corrept. & grat. c. 11. Adamus, inquit, non opus habebat eo adjutorio, quod implorant justī cum dicunt: Video aliam legem &c. Rationem subjicit: Quoniam, inquit, in eis caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem; atque in tali certamine laborantes ac periclitantes, dari sibi pugnandi vincendique virtutem per Christi gratiam poscunt. Ille vero nulla tali rixa de se ipso adversus se ipsum tentatus atque turbatus, in illo beatitudinis loco sua secum pace fruebatur. Et Serm. 42. alias 29. ex hom. 50. n. 3. quærens quomodo te à te liberat Deus? respondet: Dando tibi vires pugnandi adversus concupiscentias tuas, inspirando virtutem, dando menti tuæ celestem delectationem. Et L. de continentia Cap. 3. Contra suavitatem noxiam, inquit, qua vincebat concupiscentia, Dominus dat suavitatem beneficam. Denique L. 2. de peccat. merit. & rem. Cap. 19. n. 32. de gratia medicinali verba faciens, tum mentis illustrationem, tum voluntatis suavitatem ac delectationem in ea includi affirmat. Intelligamus, inquit, si possumus, Dominum Deum bonum; ideo, etiam sanctis suis alicujus operis justī aliquando non tribuere vel certam scientiam, vel victricem delectationem, ut cognoscant non à se ipsis, sed ab illo sibi esse lucem, qua illuminentur tenebræ eorum, & suavitatem, qua det fructum terra eorum.

Confirmatur ex eo quod Pelagio affirmanti, ipsam non peccandi possibilitatem, non tam in arbitrii potestate, quam in naturæ necessitate esse, respondet S. Aug. L. de natura & gratia c. 51. n. 59. Si iste qui hunc Librum scripsit, de illā hominis natura loqueretur, quæ primo inculcata & sana condita est, utcumque acceptaretur hoc dictum. Quod etiam Paulo ante c. 49. famulari comparatione explicuerat. Nam inculcanti Pelagio, non peccandi possibilitatem, velimus, nolimus, instam esse naturæ: in hæc verba responderat: De homine sanis pedibus tolerabiliter dici potest, velit, nolit, habet ambulandi possibilitatem: Confractis vero, & si velit, non habet. Vitiata est natura de qua loquitur. Observa istas particulas imminuentes, utcumque tolerabiliter; quibus utitur S. Aug. His quippe innuit, hanc Pelagii possibilitatem non peccandi, admitti nequidem posse in natura innocente sine gratia. In mente igitur S. Augustini, natura sana & integra eam habebat non peccandi possibilitatem, quam Pelagius agnoscebat in natura lapsa & per peccatum vitiata: at possibilitas illa non peccandi, quam admittebat Pelagius, solam includebat mentis illustrationem, seu revelationem Spiritus sancti, nullam vero voluntatis motionem & præviā excitationem: aut saltem nomine possibilitatis putabat S. Doctor, eam à Pelagio intelligi, quam Catholici fatebantur, quæ nempe gratiam habitualement includeret. Existimabat igitur S. Augustinus, Adamum innocentem habuisse dumtaxat gratiam possibilitatis, seu adjutorium sine quo non poterat bene agere & perseverare; non autem gratiam actionis, seu auxilium quo certo & infallibiliter bene ageret & perseveraret.

Ergo, inquires, Pelagianum dogma, ad statum innocentis traducimus.

Fatemur, illam Pelagiani dogmatis partem, qua motionem voluntatis, seu delectationem celestem prævi-

Triplex
discrimen
sententiae,
nostrae a
Pelagiana

præviæ & indeliberatæ ad bene agendum necessariam esse pernegabant, in natura integra locum habuisse: verum in tribus maximè hic distat nostræ sententia ab errore Pelagianorum. Primò contendimus, necessariam fuisse Adamo ad bene agendum, habitualem gratiam, quam naturalis ejus possibilitas complectebatur; sicut vel ipse agnoscit ac demonstrat Jansenius Lib. de gratia primi hominis cap. 9. At verò Pelagiani funditus istud inficiabantur, ut idem Jansenius ostendit Lib. 2. de hæresi Pelagiana cap. 7. Secundò, affirmamus, non potuisse Adam bene agere, saltem sine vero & interno adjutorio cognitionis: Pelagiani verò, etsi adjutorium illud ad facilius operandum concederent, negabant tamen absolute necessarium esse: ut constat ex S. Augustino Lib. de gratia Christi, cap. 40 & 41. Tertiò, volebant Pelagiani, propter merita naturæ, gratiam interioris illustrationis concedi; nos verò gratiam planè gratuitam esse, nullisque nostris meritis debitam tatemur.

Totum igitur discrimen gratiæ naturæ innocentis & lapsæ spectat 1. perseverantiam, quæ jam donum est singulare, quo fit, ut quis in bono finaliter perseveret, atque ex hac vita rapiatur, cum est in statu gratiæ: in statu verò innocentis naturæ, libero Angelorum & hominis arbitrio relicta fuerit. Hinc existimant bene multi, S. Augustinum in Lib. de Corrept. & Gratia cap. 11. & 12. de solo illo dono perseverantiae, quæ quis formaliter perseverat, non autem de gratia actuali interiori ad singulos actus bonos necessaria, intelligendum esse; quam controversiam suo loco agitabimus. Spectat 2. adjutorium quo, quod quidem in præsentis statu necessarium est præter auxilium sine quo non; in statu verò naturæ innocentis necessarium non fuit, cui satis erat auxilium sine quo non.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Authoritatem S. Augustini Lib. 12. de Civitate Dei cap. 9. ubi manifestè docet, omnes Angelos in bona voluntate, seu amore casto conditos à Deo fuisse: bonos in eo perseverasse, ampliori auxilio gratiæ adjutos; malos verò ab eo defecisse, quia minorem acceperunt divini amoris gratiam.

Tom. 7. p. 308. A. *Istam*, (bonam voluntatem) inquit, "quis fecerat, nisi ille, qui eos cum bona voluntate, id est, cum amore casto, quo illi adhererent, creavit, simul eis & condens naturam, & largiens gratiam? Unde sine bona voluntate, hoc est, Dei amore, nonquam sanctos Angelos fuisse, credendum est. Isti autem, qui cum boni creati sunt, tamen mali sunt, mala propria voluntate.... aut minorem acceperunt amoris divini gratiam, quam illi, qui in eadem perstiterunt; aut si utrique boni æqualiter creati sunt, istis male voluntate cadentibus, illi amplius adjuti, ad eam beatitudinis plenitudinem, unde se nunquam casuros certissimi fierent, pervenerunt: sicut jam notum in Libro, quem sequitur iste, tractavimus." Hoc est in Libro 11. de Civitate Dei cap. 13. ubi dixerat: "Restat, ut aut impares fuerint, aut si pares fuerint, post istorum ruinam illis certa scientia suæ sempiternæ felicitatis accesserit." Audis asserentem S. Doctorem, Angelos, qui propria voluntate mali facti sunt, vel minorem divini amoris gratiam accepisse, vel bonos ampliori auxilio adjutos fuisse. Amplius autem illud adjutorium, est donum singulare perseverantiæ, quod ab Augustino Lib. de Correptione & Gratia cap. 12. dicitur *adjutorium quo*. In mente igitur hujus S. Doctoris, boni Angeli acceperunt amplius præ malis, gratiæ adjutorium, quo re ipsa in amore casto perseverarunt.

Resp. Nego ant. Amplius quippe illud adjutorium, quod acceperunt Angeli boni, non fuit adjutorium viæ, seu ad perseverandum concessum, sed adjutorium patriæ & termini; ipsa scilicet plenitudo beatitudinis, seu certa scientia, qua cognoverunt se nusquam à beatitudine casuros: quæ quidem perpetuæ beatitudinis certitudo ac securitas, ipsis à Deo concessa fuit, in præmium suæ in bono perseverantiæ. Hanc esse S. Doctoris mentem, aperte declarant vel ista ipsius verba citata: *Isti amplius adjuti, ad eam beatitudinis plenitudinem, unde se nunquam casuros certissimi fierent, pervenerunt.*

Quæ quidem S. Doctoris sententia, ut penitus intropiciatur, altius repetenda est. Scilicet Lib. 11. de Gen. ad Litteram cap. 17. & sequentibus, quæstio-

nem istam moverat S. Augustinus, an boni Angeli præscii fuerint æternæ suæ beatitudinis; & mali, sui casus ac futuræ damnationis. Ratio dubitandi hæc erat, quod omnes beati pariter conditi fuerunt: stare autem & conciliari non potest illa beatitudo, vel cum scientia futuræ damnationis, vel cum anxietate felicitatis æternæ duraturæ. Hanc verò quæstionem, citato in Libro non solvit, sed in suspensio reliquit; quem rursus agitat Lib. 11. de Civitate Dei cap. 13. ubi anceps adhuc & dubius ait: *Aut impares fuisse in donis gratiæ Angelos; aut si pares fuerunt, post malorum ruinam, bonis certam scientiam suæ sempiternæ felicitatis accessisse.*

Demum, Lib. de Correptione & Gratia cap. 10. eandem quæstionem revocans & affirmatè dissolvens, docet 1. Angelos bonos nunc certos esse se perpetuò beatos fore. 2. Malos Angelos ignorasse, se in miseriam casuros, antequam re ipsa caderent. 3. Angelos bonos certiores factos fuisse de suæ æternæ beatitudine, in præmium suæ in bono perseverantiæ, atque tum primum completè ac plenè beatos fuisse, cum antea plenitudinem beatitudinis non magis habuerint, quam ipsimet mali. Angeli quidam, ait S. Doctor Lib. de Corrept. & Gratia cap. 10. num. 27. quorum princeps est, qui dicitur diabolus, per liberum arbitrium à Domino Deo refugæ facti sunt.... Cateri autem per ipsum liberum arbitrium in veritate steterunt, eamque de suo casu nunquam futuro certissimam scire meruerunt. Et postea: *Ibid. D. Diabolus verò & Angeli ejus, etsi beati erant, antequam caderent, & se in miseriam casuros esse nesciebant, eras tamen, quod eorum adhuc adderetur beatitudini, si per liberum arbitrium in veritate steterint, donec istam summæ beatitudinis plenitudinem, tanquam præmium ipsius permansioni acciperent, id est, ut magna per Spiritum S. data abundantia charitatis Dei, cadere ulterius omnino non possent, & hoc de se certissime nossent.* Hanc plenitudinem beatitudinis non habebant: sed quia nesciebant suam futuram miseriam, minore quidem, sed tamen beatitudine sine ullo vitio fruebantur. Nam si suum casum futurum nossent æternumque supplicium, beati utique esse non possent, quos hujus tanti mali metus jam tunc miseros esse compelleret. Sic & hominem fecit cum libero arbitrio & quævis sui futuri casus ignarum, tamen ideo beatum, quia & non mori, & miserum non fieri in sua potestate esse sentiebat. Hæc S. Augustinus, ex quibus liquidò intelligitur, in Libris de Civitate Dei 11. c. 13. & 12. cap. 9. eum loqui de ampliori adjutorio, non quod daret ipsam perseverantiam, sed quod esset perseverantiæ merces ac præmium; seu de adjutorio termini & patriæ, non de adjutorio vitæ ac certaminis: tale verò adjutorium patriæ fuit plena securitas ac certitudo beatitudinis æternæ possidendæ. Id ita esse, patet vel ex eo maxime, quod locis citatis ex cap. 13. Libri undecimi, & ex cap. 9. Libri duodecimi de Civitate Dei, asserat omnes Angelos æqualiter beatos conditos fuisse, atque amplius illud bonorum Angelorum adjutorium, ipsis, non nisi post malorum ruinam, concessum esse. Sed tale adjutorium patriæ fuit, non viæ: tum quia, si viæ fuisset, falsò supponeret Augustinus, omnes Angelos æqualiter beatos conditos fuisse, quandoquidem, qui perseverarunt, ampliori auxilio adjuti, perseverantiam accepissent in adversa sententia: tum quia, eodem instanti mali Angeli à gratia, in qua creati fuerant, per liberum arbitrium exciderunt ac damnati sunt, quo boni in accepta gratia per liberum arbitrium perseverantes, pervenerunt ad illud amplius adjutorium, hoc est, ad beatitudinem, per quam certi facti sunt, se nusquam ea privandos fore. At adjutorium, quod datur post bonorum Angelorum perseverantiam in bono, & ruinam malorum, non est adjutorium perseverantiæ seu viæ, sed patriæ & termini; quod, ut dictum est, sæpius consistit in ea plena securitate ac certa scientia, qua boni Angeli se nunquam à beatitudine casuros esse cognoverunt; de qua una quæstionem moverat S. Augustinus in Libris citatis de Gen. ad Litteram, & de Civitate Dei.

Instabis 1. Si hoc adjutorium, quod beati Angeli dicuntur adjuti in mente S. Aug. esset ipsa beatitudo, sensus S. Doctoris redderetur ineptus: scilicet Angelis collatis esse beatitudinem, qua ad beatitudinem pervenerunt. Hæc quippe verba, amplius adjuti pervenerunt, satis indicant loqui S. Doctorem de adjutorio, quo adjuti sunt ad perseverandum; non verò de cognitione futuræ beatitudinis æternæ, quam accipere, postquam pervenerunt: aliàs non dixisset; amplius adjuti pervenerunt, sed potius, postquam pervenerunt, amplius adjuti sunt.

Adde

Adde, S. Doctorem toto hoc capite disputare de causa efficiente bonæ, melioris, & perseverantis voluntatis in rationali creatura, maxime in Angelis, quam causam concludit esse Deum: ergo loquitur de adjutorio dato ad perseverandum, non autem de adjutorio dato post perseverantiam.

In pri-
mum dist.
41. pa-
rag. 15.

Resp. ad 1. Nego, ineptum esse verborum S. Augustini; neque verò ille est, quem fingit Estius, quali beatitudine adjuti Angeli, ad beatitudinem pervenissent; esset enim identica, ut dicunt, propositio: at sensus est, ipsa beatitudine tanquam ampliori auxilio adjuti boni Angeli pervenerunt ad certam scientiam æternæ suæ felicitatis, de qua una disputaverat S. Doctor in citatis Libris de Genesi ad Litteram, & de Civitate Dei.

Ad 2. Negandum est, S. Augustinum loqui de ampliori adjutorio, quod fuerit causa efficiens perseverantiæ bonorum Angelorum: hanc enim perseverantiam ad eorum refert liberum arbitrium divina gratia instructum. Loquitur ergo de causa formali perseverantiæ, seu de ipsa perseverantia, qua quis fit formaliter perseverans; quemadmodum ipsa beatitudine fit formaliter beatus: atque contendit perseverantiam, qua quis in præsentis naturæ lapsu ita fit perseverans, esse donum Dei singulare, quo nempe sic hominis vitam Deus dirigit ac disponit, ut bono opportunè eam finiat, quando gratia sanctificante instructus est; in statu verò naturæ innocentis, perseverantiam relictam fuisse libero Angelorum & Adam arbitrio.

Instabis 2. Adjutorium, quo pervenitur ad terminum, est adjutorium viæ: atqui adjutorio, quo Angeli boni amplius adjuti sunt, pervenerunt ad terminum; ergo fuit adjutorium viæ seu perseverantiæ.

Resp. Distinguo maj. Adjutorium, quo pervenitur ad terminum, hoc est, simpliciter ad beatitudinem, est adjutorium viæ, concedo: quo pervenitur dumtaxat ad certam scientiam beatitudinis æternam possidendæ, nego. Disting. min. Adjutorio, quo boni Angeli amplius adjuti sunt, pervenerunt ad certam illam cognitionem, qua securi facti sunt se æternum beatos fore, concedo: pervenerunt simpliciter ad beatitudinem, nego.

Instabis 3. Securitas nusquam excidendi à beatitudine, est formaliter ipsamet beatitudo: neque enim ille verè beatus esse potest, quem metus amittendæ beatitudinis miserum reddit & excruciat, teste S. August. L. de Corrept. & Gratia c. 10. Ergo eo ipso, quo boni Angeli perseverando ad beatitudinem pervenerunt, etiam pervenerunt ad illam securitatem felicitatis nunquam finiendæ, adeoque auxilium, quo dicuntur amplius adjuti pervenisse, non potest esse beatitudo, sed ipsummet perseverantiæ donum prorsus singulare.

Resp. Nego ant. Formalis enim beatitudo in visione Dei intuitiva & amore consistit; cui, tanquam effectus consequens, annexa est plena illa securitas ac certitudo nusquam excidendi à beatitudine.

Instabis 4. Securitas seu certa scientia æternæ felicitatis, in mente S. Augustini est plenitudo beatitudinis: atqui amplius illud adjutorium, quo boni Angeli adjuti pervenerunt ad illam beatitudinis plenitudinem, est perseverantia; ergo perseverantia est adjutorium illud amplius, quo boni Angeli pervenerunt ad securitatem seu certam scientiam felicitatis æternæ.

Resp. Nego min. Perseverando quidem, Angeli boni pervenerunt ad plenitudinem beatitudinis; at perseverantia non fuit donum illud majus, quo L. de Civitate Dei 12. cap. 9. S. Augustinus ait, bonos Angelos adjutos fuisse: perseverantiem enim illam non fuisse tunc donum singulare, quale jam est, sed libero Angelorum & Adam arbitrio permissam, diserte affirmat. Quanquam igitur in præmium suæ perseverantiæ, boni Angeli pervenerint ad illam certam scientiam beatitudinis æternam permansuræ, perseverantia tamen non fuit in illis donum singulare, neque etiam fuit amplius illud adjutorium, quo adjuti ad illam scientiam pervenerunt; sed adjutorium illud, ex dictis, fuit ipsamet beatitudo formalis, seu Dei aperta fruitio.

Instabis 5. Adjutorium, quo boni Angeli amplius adjuti ad beatitudinis plenitudinem pervenerunt, est, in doctrina S. Aug. citato Lib. de Corrept. & Gratia c. 10. Abundantia charitatis data per Spiritum S. sed abundantia illa charitatis est ipsummet perseverantiæ adjutorium; ergo &c.

Resp. Nego min. Abundantia enim ille charitatis est ipsamet beatitudo, quæ est consummata ac perfecta charitas, quæ Beati in Cœlis perfunduntur, ubi Deus sine fine videtur, sine fastidio amatur, sine fatigatione laudatur.

Instabis 6. S. Augustinus Lib. 12. de Civitate Dei cap. 9. docet, Angelos bonos accepisse à Deo gratiam, quæ efficere vellet: gratia porro illa fuit adjutorium quo.

Antecedens patet; quia docet, Angelos accepisse à Deo bonam voluntatem, & conditos in amore casto. Istam, inquit, quis feceret, nisi ille, qui eos cum bona voluntate, id est, cum amore casto, quo illi adhærerent, creavit, simul eis & condens naturam & largiens gratiam? Et antea,.... profecto & bonam voluntatem, quæ meliores essent, nisi operante adjutorio Creatoris, habere non possent.

Resp. Distinguo ant. S. Augustinus docet, Angelos bonos accepisse à Deo gratiam, quæ efficere ipsum vellet; id est, sine qua non potuissent illi bene velle, aut agere, concedo: id est, quæ certò & infallibiliter dederit & velle, & agere, nego. Duas citato in loco sanctus Doctor opiniones proponit; quarum altera, Angelos amore casto nunquam caruisse; altera, sine eo aliquamdiu illos fuisse, contendeat. Tum ex utraque illud certum colligit ac demonstrat, voluntatem scilicet bonam, nonnisi à Deo esse, neque enim Angeli ex propriis suæ naturæ viribus Deum amore illo casto dilexerunt, sed ex gratia naturæ superaddita. Qualis verò fuit illa gratia, an efficax an sufficiens, ibi non expendit S. Doctor, ratus satis sibi esse, si demonstrasset, necessariam fuisse charitatem in Angelis diffusam, per quam Deum amore casto diligere possent. Perinde autem nobis est, si nomine bonæ voluntatis, intelligatur aut ipsamet bona volitio, seu voluntas in actu secundo gratia actuali adjuta; aut voluntas habitualis, seu in actu primo, instructa scilicet gratia sanctificante: utraque enim gratia, & Angeli & Adamus opus habuere. Modò tamen observes, gratiam illam actuale necessariam, non fuisse auxilium quo, seu efficax, quod certò & fallibiliter daret velle & agere; sed fuisse dumtaxat auxilium sine quo non, seu sufficiens, sine quo non potuissent siue Angeli, siue primus homo, bene agere, & cum quo poterant.

Instabis 7. Idem S. Augustinus Concione in Psalm. 32. Enarr. 3. num. 5. docet, Angelos, quosibi Cœcorum nomine designatos fuisse ait, "à Deo firmatos & solidatos fuisse in virtute. Verbo Domini, inquit, Cœli solidati sunt. Quid est autem solidatos esse, nisi habere stabilem & firmam virtutem;" Ergo supponit S. Doctor, Angelos bonos à Deo ampliori gratiæ auxilio firmatos, in accepta gratia sanctificante perseverasse.

Resp. Distinguo antecedens. Docet, Angelos à Deo firmatos & solidatos fuisse per auxilium gratiæ sine quo, seu sufficiens; sine quo nec bene velle, nec bene agere potuissent, concedo: per auxilium quo, seu efficax, nego. Non alius est eo loci S. Doctoris scopus, quam ut ostendat, Angelos quos habuisse divina gratia non tantum habituali, sed etiam actuali: Neque enim, ait ibidem, aliquid ex se ipsis habuerint. Et, ut loquitur Lib. de natura & gratia cap. 26. "Sicut oculus corporis etiam plenissime sapus, nisi candore lucis adjutus, non potest cernere? sic & homo etiam perfectissime justificatus, nisi æterna luce justitiæ divinitus adjutus, rectè non potest vivere:" Et Synodus Arausiana Cap. 19. Natura humana, inquit, etiam si in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo se ipsam, Creatore suo non adjuvante, servaret. Qualis porro fuerit ea gratia, non exponit S. Augustinus citata Concione in Psalm. 32.

Instabis 8. Ad Angelos non minus quam ad homines, hæc Apostoli verba, Quis te discernit? quid habes, quod non accepisti? pertinere docent SS. Anselmus & Augustinus. Primus, Libro de casu diaboli cap. 1. quærenti discipulo, "an illud Apostoli, Quid habes, quod non accepisti? hominibus tantum dicatur, an & Angelis? respondet: Nulla creatura habet aliud à se. Quod enim se ipsum à se non habet, quomodo à se aliquid?" Inde colligit cap. 2. ideo Angelos perseverantiam habuisse, quia acceperunt; & ideo accepisse, quia Deus dedit. S. pariter Aug. L. 11. D. de Gen. ad lit. c. 8. num. 10. ait, omnem creaturam nonnisi in Domino gloriari debere: "cùm cognoscit non suum, sed illius esse, non solum ut sit, verum etiam, ut nonnisi ab illo bene sibi sit, à quo habet, ut sit."

Tom. 7. p.
308. A.
Ibid. p.
307. F.

To. 4. p.
197. F.

T. 10. p.
140. A. B.

Tom. 4.
Conc. p.
1670. B.

Ed. Gerb.
p. 62. A.

Tom. 3. p.
2. p. 297.

»Et

Tom. 4. p. 737. D. *»Et Enarratione in Ps. 70. Serm. 2. n. 5. Ne putes, inquit, hominem solum pertinere ad gratiam Dei. Quid erat Angelus antequam fieret? quid est Angelus, si deserat qui creavit?» Ergo supponit illos singulare accepisse perseverantiae donum.*

Resp. Nego conseq. Nulla quippe creatura potest in se ipsa gloriari, quæ ex se ipsa nihil prorsus habet. Tota igitur discretio in gratiam Dei refundi debet, sine qua nihil omnino boni, quod ad salutem pertineat, homo potest operari. Et quamquam gratia libero ipsius permittatur arbitrio ut ipsi consentiat, vel non consentiat, etiam cum ipsi consentit, altero reluctante, à se ipso non discernitur, sed per gratiam, quæ boni totius causa est principalis.

Tom. 7. p. 307. E. *»Neque enim, ait S. Aug. L. 12. de Civitate Dei c. 9. Angeli se ipsos meliores fecerunt quam à Deo facti sunt, sed in eadem bono voluntate permanserunt, in qua primum conditi fuere.*

Instabis 9. Ex dictis inter probationes nostræ conclusionis, auxilium quo includit motionem voluntatis, per quam illa ad opus bonum certissime inclinatur: atqui S. Aug. docet, gratiam quæ Adamo concessa est, re ipsa conjunctam habuisse voluntatis motionem. *»Si (Adami) voluntas, inquit, L. 14. de Civitate Dei c. 13. in amore superioris immutabilis boni, à quo illustrabatur ut videret, & accendebatur ut amaret, stabilis permaneret, non inde ad sibi placendum averteretur, &c.»* Ergo S. Doctor existimat gratiam illam fuisse auxilium quo.

Ibid. p. 364. F.

Resp. distinguo min. Atqui S. Aug. docet, gratiam quæ Adamo concessa est, conjunctam habuisse voluntatis motionem; id est, gratiam actualem necessariam ut habitualis in actum erumperet, quæ libero Adami arbitrio relicta fuit, concedo: id est, motionem præviam, seu indeliberatam illam delectationem, quæ voluntatem ad opus bonum certissime & infallibiliter inclinat, & quæ ab Augustino vocatur auxilium quo, & gratia victrix, nego. Talem quippe gratiam non habuit homo primus, qui re ipsa in accepta bona voluntate non perseveravit; sed talem habuit, sine qua perseverare non potuisset, & cum qua perseverasset, si voluisset.

Instabis 10. S. Aug. L. 12. de Civitate Dei c. 9. & Concione in Psalm. 70. docet, bonam Angelorum & Adami voluntatem, in qua conditi sunt, ac perseverantiam bonorum Angelorum, fuisse specialia Dei dona.

T. 10. p. 764. F.

Et L. De Correptione & Gratia c. 10. de Adamo in statu innocentiae ait; *non habuit perseverantiam; & si non habuit, non usque accepit.* Supponit igitur S. Doctor, Adamum opus habuisse singulari dono perseverantiae, eumque idcirco non perseverasse, quia tale donum non accepit. E contra, perseverasse bonos Angelos, quia speciale illud donum à Deo acceperunt.

Resp. ad 1. distinguo ant. Docet, bonam illam voluntatem ac perseverantiam, fuisse dona Dei specialia; hoc est, fuisse gratiam gratuitam, sine qua nec bona voluntas, nec perseverantia in ipsis esse potuisset, concedo: fuisse specialia Dei dona, qualia sunt in presenti statu naturæ corruptæ; hoc est, gratiam efficacem & victricem, seu auxilium quo certo & infallibiliter datur & bene agere & perseverare, nego. Atque inde est, quod S. Doctor asserat perseverantiam, quæ in statu innocentiae futura erat merces meriti Adami, nunc plane gratuitum esse ac speciale divinæ misericordiae donum. *Qua, inquit c. 11. n. 32. L. de Corrept. & Gratia, futura erat & homini, sicut facta est Angelis sanctis merces meriti: nunc autem per peccatum perduto bono merito, in his qui liberantur, factum est donum gratiae, quæ merces meriti futura erat. Etc. 106. »Enchiridii: Hanc, inquit, acceptura est per gratiam, quam fuerat, si non peccasset, acceptura per meritum: quamvis sine gratia nec nunc ullum meritum esse potuisset.»* Quæ S. Doctoris sententia, non est

Ibid. p. 768. D.

Tom. 6. p. 236. E.

ad sensum Baii & Jansenii sic intelligenda, quasi perseverantia in statu innocentiae non fuisset gratuitum divinæ gratiae donum: *Neque enim tunc, ait Aug. mox citatus, ullum sine gratia meritum esse potuisset; atque in gratiam ipsam, tanquam in nobiliorem causam, referri semper debuisset perseverantis à non perseverante discretio: Sed hoc sensu debet intelligi, quod cum gratis fuerit dumtaxat auxilium sine quo, permissum libero voluntatis Adami arbitrio, nec ullam præviam & indeliberatam motionem ac delectationem voluntatis adjunctam habuerit, qua non*

indigebat integra & sana natura; idcirco non dicitur singulare ac speciale donum fuisse, quale nunc est; ac merces meriti, potius quam gratuitum, hoc est, speciale donum appellatur. Quia propter in statu innocentiae, voluntas per suum liberum arbitrium gratia divina elevatum, dicebatur agere: nunc vero dicitur Deus in ea agere, non quod voluntas nihil agat, aut gratiae moventi non cooperetur (procul tale Calvinii impium figmentum!) sed quod speciali & efficaci Dei auxilio indigeat, ut bonum operetur, quo Adamus innocens non indigebat.

Ad 2. ex c. 10 L. de corrept. & Gratia, Respondeo, ex ipsa lectione textus manifestum esse, citata verba continere objectionem S. Aug. propositam, non vero propriam ipsius sententiam. Sæpius quippe repetit eo in libro, Adamum cum eo adjutorio gratiae, quod acceperat, perseverare potuisse, si voluisset.

Objicies 2. auctoritatem SS. Fulgentii & Bernardi, qui docent bonos Angelos singulari dono perseverantiae adjutos, in ea bona voluntate permansisse, in qua conditi fuerant.

S. Fulgentius L. 2. ad Trasimundum c. 2. *Profecto, inquit, cognoscitur, uniformi cunctos (Angelos) opprimi potuisse ruina consortio, nisi quos vellet, à casu pravitatis virtus illa defenderet. Et c. 3. Non alia stantem Angelum à ruina potuit custodire, nisi illa, quæ lapsum hominem post ruinam potuit reparare. Una est in utroque gratia operata; in hoc, ut surgeret; in illo, ne caderet: in illo, ne vulneraretur; in hoc, ut sanaretur.*

Ed. Par. 1684. p. 90.

S. Bernardus serm. 22. in Canaica n. 6. *Qui erexit, inquit, hominem lapsum, dedit stanti Angelo ne laberetur: sic illum de captivitate eruens, sicut hunc à captivitate defendens.*

Resp. Testimonia hæc, si ad rigorem litteræ urgeantur, plus efficere, quam ipsi velint adversæ opinionis patroni. Efficere scilicet, nullum esse discrimen inter gratiam utriusque status; ac parem illius esse non modo necessitatem, sed etiam efficaciam ac modum agendi. Atqui tamen discrimen aliquod esse, in confesso est apud omnes.

Laudata igitur testimonia evincunt dumtaxat, gratiam, quoad substantiam, æqualiter necessariam esse ad bene agendum & perseverandum naturæ innocenti & lapsæ; quod unum procul dubio volunt SS. Fulgentius & Bernardus. Quantum vero ad vim & efficaciam, seu agendi modum illius, disparem fuisse non negant illi; quamquam eo loci non exponant qua in re discrimen illud positum fuerit.

Instabis. Ea gratia æqualis fuit, quoad efficaciam & modum agendi pro utroque statu, quæ concessa fuit à Deo, ex speciali voluntate discernendi bonos à malis: atqui talis fuit gratia Angelis concessa, ex S. Fulgentio; ergo &c.

Resp. nego min. Gratia enim omnibus Angelis concessa fuit, ut cum ea perseverarent in bono, si vellent; & sine qua perseverare non potuissent: cum qua boni re ipsa perseverarunt; mali vero, perseverare noluerunt. Neque vero ex laudatis S. Fulgentii verbis effici potest Deum ex speciali voluntate bonis majorem contulisse gratiam, una certo ad perseverandum inducti sunt scopus enim S. Doctoris iste unus est, ut probet gratiam quoad substantiam planè Angelis & Adamo necessariam fuisse; sine qua, omnes æquali ruinæ consortio involvi & opprimi potuissent.

ARTICULUS II.

De statu naturæ lapsæ, & per Christum reparatæ.

Duos illos status naturæ, utpote conjunctos, conjungimus: de quibus, cum toto hujus Tractatus decursu, ex professo dicturi sumus, observasse hic sufficiat; statum naturæ illum esse, in quo versamur post lapsum Adami, in quo omnes peccaverunt, ac nascuntur filii iræ & indignationis, obnoxii peccato, morti, cæterisque hujus vitæ miseriis, quas quisque proprio sensu & experientia melius percipit, quam verbis exprimere valeat. Unde Ecclesiastici 40. verl. 1. dicitur. *Grave jugum super filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum, usque in diem sepulture in matrem omnium.* Statum vero naturæ per Christum reparatæ illum esse, in quo per merita Christi liberamur à noxa peccati originalis cæterisque actualibus, atque restituimur primævi illi juri quod habebamus ad vitam æternam, ex quo per peccatum primi

primi parentis excideramus. In hoc statu reparata natura, non omnia per peccatum Adami inflicta vulnera sanantur; sed omnes fere poenalitates, ad agnitionem & virtutis exercitium in nobis remanent. *Virtus enim in infirmitate perficitur.* 2. Cor. 12. v. 9.

ARTICULUS III.

De statu naturæ puræ, an sit possibilis?

STatus naturæ puræ ille dicitur, in quo nasceretur homo sine gratia, & sine peccato; obnoxius tamen morti, cæterisque miseriis, quæ naturam ipsam consequuntur.

Distinguitur status ille à statu innocentie, quia caret omni dono supernaturali: à statu naturæ lapsæ, quia nullum esset peccatum naturæ seu originis; à statu integræ, quia nullum esset auxilium ordinis naturalis, quo natura in officio contineri posset: denique, à statu naturæ lapsæ non reparatæ, vel etiam non reparandæ. 1. Quia finis hominis in statu naturæ puræ esset merè naturalis; non ita in statu naturæ lapsæ non reparatæ, vel etiam nusquam reparandæ. 2. Quia in statu naturæ puræ nasceretur homo sine peccato. 3. Quia in statu naturæ puræ carentia gratiæ esset per modum simplicis negatio; in statu verò naturæ lapsæ per modum privationis, quia privatur homo eo dono, quo antea ornatus fuerat: & discrepat uterque ille status, sicut homo nudus à spoliato; hic nempe amisit, quod alter nondum habuit. 4. Denique, quia ignorantia, concupiscentia, mors, & aliæ naturæ nostræ miseriæ, in statu naturæ puræ non essent effectus & poenæ peccati, sicut in statu præsentis; sed essent appendices naturæ humanæ: seu, ut loquitur S. Augustinus postea laudandus, primordia naturalia.

Homo igitur in statu eas omnes haberet perfectiones, quas ejus natura exigit, simul & imperfectiones, quæ ex natura ipsius consequuntur.

Quæstio est, utrum status ille sit possibilis, vel non? an repugnet ex parte hominis, vel ex parte Dei?

Cujus quidem quæstionis status, ut clarè ac dilucidè intelligatur, revocandum est, quod superius jam fuit observatum: nempe, pluribus modis rem aliquam dici posse naturalem.

1. Quia ab ipsa nativitate conceditur. 2. Quia naturæ consentanea est, quam ornat & perficit. 3. Quia est rei ipsius essentia seu natura; vel saltem ejus proprietas, & quædam appendix naturam ipsam consequens. 4. Quia est rationi æquirati consentanea; ita sine læsione rationis atque justitiæ denegari non possit.

De duobus prioribus modis hic quæstio non movetur. Certum enim est, hoc duplici sensu, justitiam originalem dici posse homini naturalem.

Sensus igitur præsentis controversiæ duplex dumtaxat fingi potest.

Primus. Justitia originalis est-ne homini hoc sensu naturalis, ut sit vel ejus essentia, vel saltem pars seu proprietas & appendix essentiæ? quomodo ad naturam hominis pertinet, ut sit animal mente ac ratione præditum; & ad ejus proprietatem, ut sit animal risibile.

Secundus. Supposito, quod justitia originalis sit homini adventitia & extranea, potest-ne Deus ex potentia virtutibus justitiæ, sapientiæ, bonitatis, ac providentiæ temperata, hominem creare innocentem, & tamen obnoxium morti, doloribus, ac omnibus miseriis, quibus subjacemus? est-ne illud contrarium ejus justitiæ, sanctitati ac providentiæ? Si ita est; prorsus impossibile judicari debet: Deus enim seipsum negare non potest: 1. ad Timoth. 2. vers. 13. nec quidquam moliri, quod suæ justitiæ, sanctitati, cæterisque virtutibus adversetur. In Deo, ait S. Anselmus Lib. 1. cur Deum homo c. 10. quantumlibet parvum inconveniens sequitur impossibilitas. En status quæstionis, circa quam errant.

Ed. nov. 1. Pelagiani, qui statum illum, de quo disputamus, non tantum possibilem, sed re ipsa extitisse voluerunt, in quo nascimur omnes sine gratia & sine peccato. Illos strenuè ac invictè repressit S. Augustinus tum autoritate Scripturæ, quæ docet, hominem à Deo rectum esse conditum, omnibus justitiæ originalis donis ac prærogativis ornatum: tum ex ipsis hujus vitæ miseriis, ignorantia, concupiscentia, morte &c. quæ in præsentis rerum statu, qualem Deus insti-

tuit, effectus sunt & poenæ peccati originalis. Per unum hominem, ait Apostolus Rom. 5. v. 12. peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt. Frustra Jansenius multa ex Augustino colligit, congeritque testimonia, quibus id efficiat, quod nullus inficiatur Catholicus. Agit quippe S. Doctor ex hypothese (quam demonstrat) præsentis naturæ status, in quo certissimum est, miseriis, quibus subjacemus, poenæ esse noxæ originis. Quæstio verò, quam hic versamus, est de statu possibili, in quo miseriæ illæ forent hominis primordia naturalia: nec haberent poenæ seu punitionis ac vindictæ rationem.

2. Lutherus loco antea citato in 3. caput Geneseos, justitiam originalem homini tam naturalem fuisse contendit, quam naturale est oculo, ut lumen percipiat. Verba superius relata sunt.

3. Durum loquendi modum Lutheri temperavit ac emollivit Calvinus. Is enim repugnantiam status puræ naturæ, in quo primitus homo conderetur sine originali justitia, unice repetere videtur ex justitiæ bonitate ac providentiæ Dei. In contumeliam Dei recideret, ait ille Lib. 1. Instit. cap. 15. num. 1. si quid visum naturæ inesse probaretur. Ex Lib. 2. cap. 1. num. 6. Minime consentaneum est, Deum fieri mortis auctorem. Fatendum est, quotquot impossibilem asserunt naturæ puræ statum, eos non alio, quam Calvinus sensu, id asseruisse.

4. Hic ipse fuit Baji Doctoris ac Cancellarii Lovaniensis sensus, hæc sententia, sicut & Jansenii; qui Tomo 2. tribus Libris integris, præsens versat argumentum; ac fusè ostendere conatur, statum illum naturæ puræ pugnare cum justitiâ, providentiâ & bonitate Dei: quæ sit, ut homo creari aliter à Deo non potuerit, quam cum gratia & ordinatione ad finem supernaturalem; additque, contrariam sententiam unum fuisse ex præcipuis erroris Pelagiani capitibus, atque ad Manichæismum pertinere.

5. Sunt inter Theologos nonnulli, qui metaphysica & subtili quadam abstractione, divinam omnipotentiam à cæteris perfectionibus Dei præscindentes, ajunt, respectu quidem divinæ omnipotentiae, non repugnare statum naturæ puræ, sed tantum habita ratione divinæ justitiæ, bonitatis ac providentiæ. Verum, jam observavimus, nihil ea distinctione absurdius hic fingi posse. Impossibile enim est, etiam metaphysicè loquendo, Deum aliquid velle, aut posse, quod vel minimum divinis suis perfectionibus repugnet ac contrarium sit. His præmissis sit

CONCLUSIO.

Status naturæ puræ possibilis est, ac nulla ex parte, si-ve hominis, si-ve Dei repugnat.

Probat 1. Quia ex dictis status naturæ puræ ille est, in quo primitus homo à Deo crearetur sine peccato, & gratia, cæterisque donis ejus naturæ indebitis; obnoxius tamen morti, omnibusque hujus vitæ miseriis: atqui possibilis est status ille, nec repugnat si-ve ex parte hominis, si-ve ex parte Dei.

1. Non repugnat ex parte hominis. Tum quia gratia & justitia originalis titulo naturæ seu creationis ipsi debita non est: quod enim ordinis est supernaturalis ac purè gratuitum, quo sublato, natura in integro subsisteret, naturæ debitum dici non potest; aliàs, gratia non esset, sicut arguit Apostolus Rom. 11. v. 6. Atqui gratia & justitia originalis gratuita est, & ordinis supernaturalis, eaque sublata, natura in integro subsisteret; ergo naturæ hominis non est debita. Hinc meritò à SS. Pontificibus Pio V. Gregorio XIII. & Urbano VIII. præscripta fuit ista Baji propositio num. 27. *Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio.* Tum quia natura humana ex sese capax est doloris ac tristitiæ, perinde ac gaudii & voluptatis: ergo ipsius nativis & internis principiis non repugnat, eo in statu primitus à Deo eam collocari, in quo dolori, tristitiæ ac miseriis subjaceat.

2. Non repugnat ex parte divinæ justitiæ, bonitatis ac providentiæ: quia absque ullius injuria, & læsione suæ justitiæ ac bonitatis, potest Deus id omne denegare, quod purè gratuitum est, quod ex mero suo beneplacito dependet, ac nemini debetur: atqui talis est originalis justitia; ergo &c.

Frustra

Frustra reponerent Baii Apologizæ, integritatem primæ creationis, isto dumtaxat sensu indebitam fuisse, quod neque sit ipsa hominis natura, neque pars aut proprietas ipsius: quamvis alio titulo, nempe justitiæ ac bonitatis divinæ, debita merito dici possit. Namque SS. Pontifices mox dictam Baii Propositionem in sensu ipso Baii damnaverunt: at non ita fatuus ac stupidus ille fuit, ut putaverit unquam, integritatem primæ creationis homini debitam isto titulo fuisse, quod sit vel ipsamet hominis natura, vel, saltem illius pars aut proprietas: ergo hoc sensu damnata dumtaxat fuit Propositio, quod integritas primæ creationis debita fuerit titulo justitiæ ac bonitatis divinæ; quasi Deus non potuisset homini, cum primum conditus est, justitiam originalem denegare, nisi violatis justitiæ ac bonitatis suæ juribus.

SECUNDA PROBATIO.

Ex Sancto Augustino.

Probatur 2. authoritate S. Aug. L. 3. de libero arbitrio cap. 20. n. 56. ubi disputat adversus Manichæos, qui duos distinguebant Deos, unum bonum, alterum malum; huncque Creatorem vituperabant tanquam authorem mali; propter illam, quam patimur, ignorantiam & bene vivendi difficultatem. Atque ut ab hac blasphemia Deum Creatorem vindicaret: quatuor supponit modos incarnationis, ut loquitur, animarum; hoc est modos quibus animæ produci possunt & cum corporibus conjungi, in quibus Deus peccati author non esset nec culpandus, sed potius laudandus.

Quatuor
modi in-
carnationis
animarum
ex S.
Aug.

Primus modus est, si omnes animæ ex una peccatrice, via seminali, per carnalem propaginem traducerentur: qua in hypothese, « quis potest dicere, inquit, u. 65. » non se peccasse, cum primus ille peccavit?

Secundus modus est, si singulæ animæ in singulis corporibus à Deo per creationem infundantur; qui modus peccatum aliquod supponit, vel non supponit: in utroque autem casu docet S. Aug. non esse culpandum Deum, quod cum ignorantia & difficultate nascamur, sed magis laudandum. Modus iste aperte includit & probat nostram de possibili statu naturæ puræ hypothese, ut mox ostendemus.

Tertius modus est, si omnes animæ in secrete aliquo loco prius existentes, ad informanda corpora mittantur à Deo.

Quartus, si ad ea corpora sponte sua delabantur.

Tom. 1. p.
634. G.

Quisnam autem ex illis modis verus sit, ibi non definit S. Aug. « Harum, inquit c. 21. n. 59. quatuor de animarum sententiarum, utrum de propagine veniant, an in singulis quibusque nascentibus novæ fiant, an in corpora nascentium jam alicubi existentes vel mittantur divinitus, vel sua sponte labantur, nullam temere affirmare oportebit.

Ex quatuor illis modis incarnationis animarum, secundus continet hypothese status naturæ puræ ejusque probationem. Supponit enim S. August. aliquam animam, ante peccatum & ante omnem vitam suam culpabilem, talem nasci qualis nascitur post peccatum; id est cum ignorantia, difficultate, cæterisque vitæ hujus ærumnis; docetque tali animæ sic nascenti, ignorantiam atque difficultatem non fore supplicium peccati, sed proficiendi admonitionem & perfectionis exordium Audiatur S. Doctor citato L. 3. de libero arbitrio c. 20. n. 56.

Ibid. p.
632. F.

Si ergo, inquit, altera (anima) talis esse cæpit, non solum ante peccatum, sed ante omnem vitam suam, qualis alia post vitam culpabilem facta est, non parvum bonum habet, unde Conditori suo gratias agat; quia ipse ortus ejus & incubatio quovis perfectio corpore est melior. Non enim mediocria bona sunt, non solum quod anima est, qua natura jam omne corpus præcedit; sed etiam quod facultatem habet, ut adjuvante Creatore se ipsam excolat, & pio studio possit omnes acquirere & capere virtutes, per quas & à difficultate cruciante, & ab ignorantia cæcitate liberetur. Quod si ita est, non erit nascentibus animis ignorantia & difficultas supplicium peccati, sed proficiendi admonitio, & perfectionis exordium. Non enim ante omne meritum boni operis parum est accepisse naturale judicium, quo sapientiam præponat errori, & quietem difficultati, ut ad hæc non nascendo, sed studendo perveniat.

Ibid. p.
636. D.

Et c. 22. n. 64. Ignorantia, inquit, & difficultas, si naturalis est, inde incipit anima proficere, & ad cognitionem & requiem donec in ea perficiatur vita beata, promoveri.

Tournelii Tomi II. P. II. De Ecclesia.

Et c. 23. docet parvulos nullius peccati reos, posse subijci vitæ hujus laboribus & ærumnis, propter majorem alicujus boni compensationem, quam illis reservet Deus. Quis ergo novit, ait n. 68. quid ipsis parvulis in secreto judiciorum suorum bonæ compensationis reservet Deus, qui quamquam nihil recte fecerint, tamen nec peccantes aliquid ista perpeffi sunt?

Ibid. p.
638. B.

*Refelluntur evasiones, quibus adversarii,
Sancti Augustini testimonia eludere
conantur.*

Jansenius L. 3. de statu naturæ puræ c. 17. & sequentibus, ejusque discipuli multa reponunt, ut istud ex Augustino argumentum elevent.

Respondent itaque 1. hypothese S. Aug. è qua nos argumentum dicimus, supponere peccatum, & gratiam; adeoque longe alienam illam esse apothese status naturæ puræ.

1. Evasio,

1. Supponere peccatum probant ex his verbis S. Doctoris: c. 20. L. 3. de libero arbitrio n. 56. Ut malum meritum prioris, natura sit sequentis.

Tom. 1. p.
632. D.

2. Supponere gratiam, ex eo ostendunt quod S. Aug. velit animam illam pio studio posse omnes acquirere virtutes, per quas & à difficultate cruciante, & ab ignorantia cæcitate liberetur. Et cap. 22. n. 65. ait Deum ideo isti animæ difficultate ac cæcitate naturaliter laborantiale exordium tribuisse, ut studendo ac proficiendo ac frugem sapientiæ justitiæque perveniat, tantumque illi præstitisse dignitatis, ut in ejus etiam potestate poneret, si vellet, ad beatitudinem tendere.

Ibid. p.
637. D.

Refellitur hæc responsio, quantum ad utramque partem.

Namque S. Augustinum nullum in ea hypothese peccatum supponere, demonstrant hæc ipsius verba c. 20. n. 56. Si ergo altera talis esse cæpit, non solum ante peccatum, sed ante omnem vitam suam. Deinde supponit ignorantiam & concupiscentiam esse primordia naturalia; ergo non supponit ea in hypothese peccatum: alias, ignorantia & concupiscentia non dicerentur primordia naturæ, sed supplicia culpæ. Igitur per malum illud meritum, de quo S. Doctor, non intelligitur peccatum, sed pœna peccati seu mali meriti: & sensus est, si ignorantia & concupiscentia, quæ in una anima est præcedentis pœna peccati, in altera vero anima foret naturalis, non esset culpandus, sed laudandus Deus.

Ibid. p.
632. F.

Nullam pariter gratiam ordinis supernaturalis, in ea hypothese S. Aug. supponit: quæ vero hic opponuntur de virtutibus, de fide, de beatitudine &c. non pertinent ad secundum modum incarnationis animarum, ex quo uno argumentum duximus, sed ad 3. modum. Bona vero illa facultas, pium studium quo se ipsam anima excolere posset, omnesque acquirere virtutes, dona, inquam, illa, non immerito dici possent ordinis naturalis, non supernaturalis. Ait quippe S. Doct. animam illam accipere naturale judicium, quo sapientiam præponat errori. Quamquam etsi concederemus ea esse ordinis supernaturalis, non idcirco in mente S. Aug. sequeretur ea tali animæ in ortu suo concessa fuisse, sed in progressu dumtaxat vitæ ipsius. Quamquam enim, ait S. Doct. c. 20. n. 56. in ignorantia & difficultate nata sit, non tamen ad permanendum in eo quod nata est, aliqua necessitate comprimitur.

Ibid. p.
633. A.

Nos vero hic loquimur de anima, quæ in primo ortu suo, & ante omnem vitam culpabilem, talis sit, qualis altera post vitam culpabilem facta est.

Respondent II. licet S. Aug. nullum in hypothese prædicta supponat peccatum quod animas inficiat, supponit tamen corpora illarum animarum descendere ex propagine Adami peccatoris. Sic enim scribit ibid. n. 57. Caro de propagine veniens peccatoris, venientibus ad se animis hanc ignorantiam & difficultatem facit: Atqui hoc posito, non repugnat bonitati Dei propter Adamum peccatorem, supplicii ignorantia & concupiscentia prolem ipsius affligere.

2. Evasio

Ibid. D.

Verum, adversarii confundunt ac perturbant varias hypothese, quas S. Aug. distinguit. Quæ hic opponunt, pertinent ad 3. hypothese; nos vero ex secunda dumtaxat argumentamur.

Respondent III. S. Aug. seniore factum, emendasse quæ junior scripserat in suis de libero arbitrio Libris. Senex, ait Jansenius L. 3. de statu naturæ c. 19. adversus Pelagianos puræ architectos dimicans, id quod incautius de parvulis contra Manichæos fuderat

3. Evasio
E. R. 2.2.
pag. 397.
col. 2. E.
pag. 398.
6.2. B.

emendavit. Et postea, *Miserias illas naturaliter parvulis innocentibus irrogari posse, tunc quasi suspicando somniverat.* Sic ille de tanto Ecclesiæ Doctore irreverenter & inurbane scribit.

T. 10. p.
835. D.

Probant vero S. Doctorem revocasse quæ scripserat in Libro illo 3. de libero arbitrio, atque eum ex hypothese impossibili contra Manichæos egisse; ex L. de dono perseverantiæ c. 11. ubi postquam exscripsit quæ L. 3. de libero arbitrio dixerat, nempe: *Etiamsi ignorantia & difficultas essent hominis primordia naturalia, nec sic culpandus, sed potius laudandus esset Deus.* Quò testimonio ipsi Pelagiani contra ipsummet Aug. abutebantur, ut ostenderent, ex miseriis hujus vitæ illum male omnino probare peccatum originale: postquam, inquam, hæc retulit S. Doctor, addit, disputationem hanc suam valere quidem contra Manichæos Scripturam aut rejicientes, aut mutilantes, non vero contra Pelagianos. Probant etiam ex ipsius Ep. 166. alias 28. n. 18. ad Hieronimum, ubi retractans quæ in citato L. 3. de libero arbitrio scripserat de pœnis parvulorum sic loquitur. *Ego quidem non de ingentis, sed saltem de pœnis parvulorum, quas in hac vita patiuntur, dixi aliquid in Libris illis de libero arbitrio. Quod quale sit, & cur mihi in ista, quam habemus in manibus, questione, non sufficiat, initiabo.*

Refellit postea præcipuam, quam adversus Manichæos protulerat rationem: nempe Deum, parvulorum cruciatus aliis bonis compensare; aitque, id dumtaxat dici posse de infantibus vel pro Christo mortem patientibus, vel baptizatis: cæteris vero omnibus, præparatam esse certam damnationem, si ante susceptum baptismum ex hac vita discedant.

Refellitur hæc responsio: quia nusquam S. August. legitur revocasse quod in citato 3. Libro de libero arbitrio cap. 20. docuerat, circa secundum illum incarnationis animarum modum. Imò Lib. 1. Retractionum cap. 9. agnoscit ac confirmat quod in citato cap. 20. Lib. 3. de libero arbitrio scripserat; quamquam fateatur hanc suam disputationem adversus Manichæos valere, non vero adversus Pelagianos.

Et re ipsa, longe alia erat causa Manichæorum, & Pelagianorum; ac diversis armis illi impugnandi erant ab Augustino. Manichæi, ut ostenderent Deum mali authorem ac peccatorum nostrorum causam, negabant esse in nobis originale peccatum; atque ita miseriis omnes, quibus nascendo, absque ulla prævia culpa, obnoxii sumus, in Deum mali authorem rejiciebant. Cum verò illi totum verum Testamentum rejicerent; atque ex Novo ea omnia expugnarent testimonia, quæ originalis peccati fidem confirmant, coactus est S. Augustinus confugere ad varias rationes & hypotheses, ex quibus hoc unum certum & inconcussum semper efficiebat, Deum scilicet non esse mali authorem, nec culpandum, tamen ignorantia & difficultas essent hominis primordia naturalia. Pelagiani quoque negabant peccatum originale; atque hujus vitæ miseriis dicebant esse hominis primordia naturalia; adeoque hominem de facto in puris naturalibus primitus à Deo conditum fuisse. Cum verò illi auctoritatem veteris & novi Testamenti admitterent, S. Aug. hac auctoritate illos impugnat, ex qua duo certissima sunt. Primum, hominem rectum seu innocentem & justum fuisse à Deo conditum: secundum, hominem ab illo statu justitiæ & innocentie peccando excidisse; atque omnes homines in eo peccasse. Quapropter, cum iidem Pelagiani adversus Augustinum contorquerent quod ipsemet contra Manichæos dixerat in Libris de libero arbitrio, merito responderebat S. Doctor, non posse Pelagianos tueri se hujusmodi argumentationibus: quia non ex præsentium rerum statu, nec ex auctoritate Scripturæ contra illos arguere poterat, sed ex variis dumtaxat hypothesebus & ratiociniis, quibus hoc unum saltem constabat. Deum non esse mali authorem; Pelagiani vero, ex Scripturis, & ex præsentium rerum statu confutabantur. Manichæos igitur ex ratione & hypothese possibili impugnat Doctor; Pelagianos vero, ex Scripturis & præsentium rerum statu & ordine. *Quamvis, inquit S. Doctor Lib. 1. Retract. cap. 9. num. 6. ignorantia & difficultas etiamsi essent homini primordia naturalia; nec sic culpandus Deus, sed laudandus esset.... Quæ disputatio contra Manichæos habenda est, qui non accipiunt Scripturas sanctas veteris Instrumenti, in quibus originale peccatum narratur; & quidquid inde in Litteris Apostolicis legitur, detestabili impudentia immisum fuisse contendunt,*

T. 1. p.
15. C.

à corruptoribus Scripturarum tanquam non fuerit ab Apostolis dictum. Contra Pelagianos autem hoc defendendum est, quod utraque Scriptura commendat, quam se accipere profuerunt. Inde patet, quàm falsò allerant adversarii, S. Augustinum contra Manichæos disputantem, agere ex hypothese impossibili: quasi impossibilis ea censei debeat hypothesis, qua posita, Deus culpandus non foret, sed laudandus: quasi hæreticos jure ac merito confutare potuisset, ex hypothese quam impossibilem ipse judicasset? Apage nugas.

Hinc etiam manifestum est, S. Doctorem Lib. de dono perseverantiæ, & Epist. 166. non revocasse quod de possibili statu naturæ puræ hypothese scripserat; sed hoc unum contendit, nempe, quod de pœnis parvulorum ea in hypothese dixerat, eas scilicet à Deo aliis bonis compensari, intelligi dumtaxat de parvulis, qui vel martyrium pro Christo sustinent, vel baptismum percipiunt. *Hoc, inquit citata Epist. non immerito dici vident de his, qui vel pro Christi nomine ac vera Religione tale aliquid etiam nescientes patiuntur, vel Sacramento Christi jam imbuti sunt, quia sine societate unius mediatoris liberari à damnatione non possunt, ut possit eis, etiam pro illis malis, quæ hic in diversis afflictionibus perleverunt, compensatio ista præstari.*

T. 2. p.
591. D. B.

Probatur 3. auctoritate SS. Pontificum Pii V. anno 1567. & Gregorii XIII. an. 1579. qui suis Constitutionibus, quas confirmavit Urbanus VIII. an. 1641. multas Michaëlis Baii Doctoris Lovanienensis (ipsius tamen tacito nomine) Propositiones damnaverunt, quarum 26. hæc est. *Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio.*

55. *Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur (excepto scilicet peccato) neque enim damnari aliter, absque impietate, potuisset ista propositio.*

78. *Immortalitas primæ hominis, non erat gratia beneficium, sed naturalis conditio.*

79. *Falsa est Doctorum sententia, primum hominem potuisse à Deo creari & institui sine justitia originali.*

His omnibus propositionibus significabat aperte Bajus, statum naturæ puræ sibi prorsus impossibilem videri. Non ita visum est SS. Pontificibus, à quibus dictæ propositiones solemnem censuram notatæ fuerunt. Nihil non tentarunt Baii & Jansenii sectatores, ut hujusce Romanæ censuræ vim & auctoritatem infirmarent ac eluderent: eorum momenta inferius, ubi de Bajo, expendemus, ac refellemus.

Solvuntur objectiones contra possibilem naturæ puræ statum.

Quotquot adversus possibilitatem status naturæ puræ proferunt adversarii momenta, ex quadruplici capite generationis repetuntur.

1. Ex ordine hominis ad Deum, tanquam ad suum finem ultimum.
2. Ex natura ignorantie.
3. Ex turpitudine concupiscentie.
4. Ex humanarum miserationum acerbitate.

Objectiones ex ordine hominis ad Deum, tanquam ad suum finem ultimum.

Objicies 1. Gratia est medium homini necessarium ad obtinendum finem ultimum; atqui repugnat divinæ providentiæ producere hominem sine medio necessario ad obtinendum finem ultimum; ergo repugnat divinæ providentiæ producere hominem sine gratia.

Resp. distinguo maj. Gratia medium est homini necessarium ad obtinendum finem ultimum supernaturalem, & in præsentium rerum statu, concedo: finem naturalem, & in alio, quem possibilem defendimus naturæ statu, nego. Deus equidem clarè & intuitivè videndus, & quidem per species clariores iis, quæ in via habentur, est finis naturalis. Utrique autem illi fini suus correspondet proportionatus amor Dei, seu supernaturalis per gratiam, seu naturalis sine gratia. De qua distinctione vide S. Thomam 1. 2. q. 109. art. 3. ad 5. & art. 5. ad 3.

Instabis 1. Sola Dei visio intuitiva potest esse finis hominis ultimus: in ea quippe sola potest conquietari ac satiari hominis desiderium. *Fecisti nos ad te,* ait

To. 1. p. 69. B. ait S. Aug. L. 1. Confess. c. 1. *inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te. Ergo &c.*

Resp. distinguo ant. In presenti statu, supposita fide, & ordinatione hominis ad finem supernaturalem, concedo: in alio statu, de quo hic disputamus, nego. Ignoti nulla cupido: si ergo homini revelatum non fuisset illum ex Dei gratia ad finem supernaturalem esse destinatum, nullum haud dubie pro illo fine adipiscendo, clara scilicet & intuitiva Dei visione, in ipsa excitaretur desiderium; atque in sola Dei cognitione abstractiva quiesceret.

T. 8. p. 193. G. Instabis 2. Bonum illud quod homo naturaliter appetit, est finis illius naturalis. Omnes beatos esse velle..... ait S. Aug. L. 13. de Trinit. c. 8. n. 11. *veritas clamat, natura compellit, cui summe bonus & immutabiliter beatus Creator hoc indidit. Atqui visio beatifica bonum est quod homo naturaliter appetit; ergo visio beatifica, est finis hominis naturalis.*

Major propositio certa est; minor probatur. Quia cognitio quidditativa primæ causæ est bonum quod homo naturaliter appetit. Naturaliter enim visio effectus, desideramus videre primam causam, ut ratiocinatur S. Thomas Lib. 3. contra Gentiles cap. 50. & 1. parte suæ Summæ q. 12. art. 1. Atqui visio beatifica est cognitio quidditativa primæ causæ; ergo visio beatifica est bonum quod homo naturaliter appetit.

Resp. distinguo maj. Si bonum illud homo appetat, appetitu tum innato tum elicitu; qui appetitus elicitus sit necessarius & efficax, concedo: si bonum illud homo appetit, appetitu dumtaxat elicitu, & quidem non necessario, sed libero & inefficaci, nego. Etenim, quamvis homo libere velit voluntate inefficaci toti mundo imperare; non inde tamen sequitur, imperium totius mundi esse finem ultimum hominis.

Distinguo min. Visio beatifica bonum est quod homo naturaliter appetit appetitu elicitu, libero & inefficaci, supposita fide, concedo: appetitu innato, nego. Etenim appetitus innatus nihil est aliud, quam propensio rei in bonum, quod naturæ viribus consequi homo potest; alias, frustra natura indidisset ejusmodi appetitum. Atqui nullus homo claram Dei visionem naturæ viribus assequi potest; ergo nullus homo habet innatum appetitum ad visionem beatificam. Hinc fit, ut nullus homo naturaliter desideret desiderio efficaci, videre Deum; quia ex appetitu innato, sequitur efficax desiderium & quidem necessarium illius boni, in quod propendet appetitus innatus. Nam ex eo quod homo habeat appetitum innatum ad beatitudinem in communi; movetur desiderio efficaci & quidem necessario in illam: hinc est, quod nullus velit esse miser, nec velle possit, ut docet S. Augustinus Lib. 13. de Trinit. cap. 3. & 5. Igitur, cum non detur in homine nativa propensio ad Deum clarè videndum; non nisi ex inefficaci desiderio natura moveri potest erga tantum bonum: quatenus videlicet homo rerum naturalium pulchritudine captus, istud exprimere posset, desiderium: Vellem, si fieri posset, cognoscere essentiam primæ causæ, à qua tot stupendi effectus prodierunt.

Hinc patet solutio ad ratiocinium S. Thomæ. Viso quippe effectus, homo naturaliter desiderat videre primam causam, desiderio elicitu & inefficaci, cum nempe illa causa, non est naturaliter visibilis, concedo: desiderio innato ac necessario, nego.

Instabit S. Thomas 1. parte q. 12. art. 1. in corpore, docet inesse homini naturalem appetitum videnti Deum.

Resp. dist. ant. Docet inesse homini naturalem appetitum secundum quid, concedo: simpliciter & absolute, nego. Appetitus ille naturalis est secundum quid, quia voluntas hominis prævio lumine fidei illustrata, & interiori simul inspiratione afflata, connaturaliter, id est, modo quodam naturali, propendet in visionem Dei beatificam; eo modo quo intellectus beatorum elevatus lumine gloriæ, Deum connaturaliter videt. Appetitus vero ille, non est naturalis simpliciter & absolute in mente S. Thomæ; quia talis appetitus vel est innatus, vel elicitus à sola natura; atqui non loquitur S. Doctor de appetitu innato; hic enim non supponit præviam cognitionem, qualem supponit appetitus ille, quem S. Thomas ait natum esse ex cognitione effectuum. Non loquitur etiam de appetitu elicitu à sola natura quia loquitur de illo desiderio quod supponit supernaturalem fidei noticiam, quæ quidem visionis beatificæ non modo præstantiam, sed etiam possibilitatem detegit.

Journellii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

Instabis 4. Visio beatifica vera est hominis beatitudo: atqui omnes homines habent naturalem inclinationem ad beatitudinem; ergo habent naturalem inclinationem ad visionem beatificam.

Resp. distinguo maj. Visio beatifica vera est hominis beatitudo particularis, ad quam Deus hominem in presenti statu ex gratia evexit, concedo: est beatitudo in communi, nego. Distinguo min. Atqui omnes homines habent naturalem inclinationem ad beatitudinem in communi, concedo: in particulari, nego. Ita docet S. Thomas in 4. sentent. dist. 49. qu. 1. art. 3. in responsione ad 3. quæstionem his verbis. «*Quamvis ex naturali inclinatione voluntas habeat, ut in beatitudinem feratur secundum communem rationem, tamen quod feratur in beatitudinem talem, vel talem hoc non est ex inclinatione naturæ, sed per discretionem rationis, quæ adinvenit in hoc, vel in illo summum bonum hominis constare: Et ideo quandoque aliquis beatitudinem appetit, actualiter conjungitur ibi appetitus naturalis & appetitus rationalis: Et ex parte appetitus naturalis, semper est ibi rectitudo: sed ex parte appetitus rationalis, quandoque est ibi rectitudo, quando scilicet appetitur ibi beatitudo, ubi vere est. Quandoque autem perversitas, quando appetitur ubi vero non est. Et sic in appetitu beatitudinis, potest aliquis vel mereri adjuncta gratia, vel demereri; secundum quod ejus appetitus est rectus vel perversus.*» Ita S. Thomas.

Instabis 5. Homo naturaliter inclinatur in beatitudinem etiam in particulari. Namque Platonici nonnulli solo luminis naturalis ductu agnoverunt, hominem non esse beatum nisi per fruitionem Dei: ita testatur S. Aug. L. 8. de Civitate Dei c. 8. ubi de Platonici ait: «*Non dixerunt beatum esse hominem fruentem corpore, vel fruentem animo, sed fruentem Deo: non sicut corpore, vel se ipso animus, aut sicut amico amicus, sed sicut luce oculus. Homo igitur, sola duce natura, appetit videre Deum tanquam summum bonum.*»

Resp. nego ant. Ad probationem, distinguo: Platonici solo ductu luminis naturalis agnoverunt, hominem non esse beatum nisi per cognitionem Dei, abstractivè saltem cogniti, concedo: intuitive cogniti, nego. Nam Philosophi Gentiles non agnoverunt visionis beatificæ mysterium, quod sola fide revelatur & creditur, nec ratione demonstratur. *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum,* ait Apostolus 1. Cor. 2. v. 9. Quo igitur sensu, inquit, Platonici docebant, non posse obtineri beatitudinem, nisi Deus ita cognoscat, sicut cognoscitur lux ab oculo?

Resp. Similitudinem in eo positam fuisse, quod sicut primum objectum oculi, est lumen; sic ad beatitudinem obtinendam, primum mentis humanæ objectum debet esse Deus, qui cuncta alia objecta sua luce collustrat, id est nobis manifestet. Hanc fuisse Platoniorum mentem, non obscure indicat S. Aug. L. 8. de Civitate Dei c. 7. in fine, his verbis. *Lumen autem mentium esse dixerunt ad discenda omnia, eandemque ipsum Deum à quo facta sunt omnia.*

Quod si Platonici, præ aliis Philosophis, de Deo & ultimo hominis fine paulo dignius senserunt & scripserunt, id deliberarunt ex commercio cum Hebræis, ac lectione Scripturarum.

Instabis 6. Deus abstractivè videndus non potest esse ultimus hominis finis seu beatitudo: tum quia non potest perfectissima Dei cognitio etiam abstractivè obtineri, adeo varii, & multiplices ac infiniti sunt naturales effectus: tum quia, in illa cognitione abstractivè perfecte non quiesceret appetitus hominis, qui claram & intuitivam Dei visionem exoptaret: tum denique, quia homines reprobi tali cognitione abstractivè per scientiam comparata frui possent.

Resp. nego ant. Ad 1. probationem. Esto non possit hac in vita obtineri perfectissima cognitio DEI abstractivè; in altera saltem vita haberi posset per species à Deo infusæ, in præmium bene actæ vitæ prioris. Sicut enim in presenti statu, per opera supernaturalia finem supernaturalem assequimur; ita in altero statu possibili, per merita naturalis ordinis homo pervenisset ad suum ultimum finem naturalem. Ad 2. Homo in statu naturæ puræ quievisset in cognitione Dei perfectissima abstractivè; quia alium cognoscendi Dei modum possibilem ignorasset. Ad 3. Qui fuissent in eo statu naturæ puræ reprobi, ii

R 2

perfe-

T. 10. p. 753. E.

Tom. 7. p. 107. E.

Tom. 7. p. 197. A.

perfectam non habuissent Dei cognitionem etiam abstractivam; Deumque sibi repræsentassent ultorem ac vindicem criminum, adeoque terribilem: qui vero beati fuissent, ii perfecta Dei cognitione donati, eum sibi repræsentassent tanquam virtutis remuneratorem magnificum, benignum ac beatificansem.

Instabis 7. Homini peccatum non habenti injustè denegaretur visio beatifica, quia naturaliter in eam inclinatur: ergo homo naturaliter inclinatur in visionem beatificam.

Major ostenditur ex S. Aug. qui Julianum arguit injustitiæ, quod parvulis denegaret visionem beatificam; cum tamen in illis nec gratiam agnosceret, nec culpam. Ita S. Aug. Lib. 3. contra Julianum c. 12. n. 23. *Quare inquit, nihil mali merentes tot in parvulis imagines Dei, si non baptizentur, non admittis ad regnum Dei? Et postea addit: Qua justitia, quæso à regno Dei à vita Dei alienatur imago Dei, in nullo transgressa legem Dei? Atqui si homo nullam haberet propensionem naturalem ad visionem Dei, Julianus S. Augustino facillimè respondisset, ideo parvulis innocentibus se occludere regnum cælorum, quia cum careant gratia baptismi, non debetur eis beatitudo supernaturalis.*

Resp. dist. maj. Homini peccatum non habenti injustè denegaretur visio beatifica, in præsentis statu, concedo: in statu naturæ puræ, nego. Etenim in hoc statu, Deus promissit hominibus absque peccato ex hac vita migrantibus, visionem beatificam, ut ipsimet Pelagiani fatebantur. Quapropter, cum iidem Pelagiani falsò docerent nullo peccato parvulos teneri, optime S. Aug. eos redarguit, quod regnum cælorum denegarent parvulis; & solummodo concederent vitam æternam, quam à regno cælorum insulsè illi distinguebant, sicut ostendit S. Doctor serm. 14. de verbis Apostoli cap. 3. At vero in statu puræ naturæ, Deus non promissit homini regnum cælorum, seu vitam æternam ac sui visionem beatificam; adeoque Deus, sine injustitia, tantum bonum potuisset homini denegare.

Objicies 2. Homo, in quocumque statu, tenetur diligere Deum: atqui non potest diligere Deum sine gratia; ergo in quocumque statu indiget gratia. Porro ad divinam providentiam pertinet, dare homini quidquid ipsi necessarium est; ergo, &c.

Resp. distingo maj. Homo, in quocumque statu, tenetur diligere Deum, amore naturali vel supernaturali, concedo: supernaturali, nego. Distinguo min. sine gratia non potest diligere Deum; amore supernaturali, qui ordinem dicat ad finem supernaturalem, nempe visionem Dei intuitivam & beatificam, concedo: amore naturali, qui dicat ordinem ad finem naturalem, cognitionem scilicet Dei abstractivam, nego. Porro in statu naturæ puræ, de quo loquimur, homo diligeret Deum amore quodam naturali; ad quem, non gratia supernaturalis, sed naturale dumtaxat auxilium sufficeret.

Instabis 1. Vel homo in statu naturæ puræ produceretur à Deo cum mala voluntate, vel cum bona. Non 1. Quia Deus non potest esse author malæ voluntatis. Non 2. Nam ex S. Aug. L. de Gratia Christi cap.

21. n. 22. bona voluntas est gratia. *Quasi vero, ait, aliud sit bona voluntas quam caritas, quam Scriptura nobis esse clamat ex Deo, & à Patre datam.*

Porro in statu puræ naturæ homo esset sine gratia; ergo, &c.

Neque est quod reponas, hominem in statu puræ naturæ producendum fore cum voluntate media, id est, nec bona, nec mala. Istud enim repugnat S. Aug. qui Lib. 2. de peccator. mer. cap. 18. n. 30. sic scribit. *Voluntas, mirum, si potest in medio quodam ita consistere, ut nec bona, nec mala sit.*

Resp. nego maj. Produceretur enim cum voluntate media, quæ nec mala foret, nec bona: (bonitate saltem supernaturali) naturalem enim bonitatem à Deo creatore acciperet. S. Aug. citato loco loquitur in hypothese præsentis, in qua certum est hominis voluntatem vel malam esse, vel bonam: vel enim libera est à peccato originali, & tunc bona est; vel eo infecta, & mala est ac perversa.

Instabis 2. Vel hominis voluntas, in statu puræ naturæ, justitiam diligeret, & tunc bona foret; vel non diligeret, & tunc foret mala.

Resp. Voluntatem hominis, in statu puræ naturæ, posse diligere justitiam naturalis ordinis, & Deum, tanquam fontem omnis virtutis moralis: non vero

justitiam supernaturalem, seu Deum, tanquam fontem sanctificationis: Atque hoc pacto, voluntas humana bona foret bonitate morali: non vero bonitate supernaturali; & ita media foret ejusmodi voluntas moraliter tantum bona, inter voluntatem supernaturalem bonam, & simpliciter malam. Porro S. Aug. agit de voluntate bona bonitate supernaturali, quia loquitur de voluntate diligente justitiam supernaturalis ordinis seu, Deum, tanquam fontem sanctificationis. Disputat enim adversus Pelagianos, qui admittebant gratiam qua dimittuntur peccata, atque hoc sensu fatebantur, Deum esse supernaturalem sanctificationis authorem.

Instabis 3. Si posset homo in puris naturalibus sine gratia diligere justitiam naturalis ordinis, posset homo à se ipso fieri melior: atqui hoc repugnat S. Aug. qui L. 12. de Civitate Dei cap. 9. docet, Angelos bonam voluntatem à divina gratia nactos esse, nec meliores à seipsis fieri potuisse.

Resp. distingo sequelam majoris propositionis. Posset homo à se ipso fieri melior, in ordine naturali, esto: in ordine supernaturali, nego. Distinguo min. Angeli à seipsis meliores fieri non potuerunt, in ordine supernaturali in quo conditi sunt, concedo: in ordine purè naturali in quo conditi potuerunt, nego. S. porro Aug. non negat hominem posse à semetipso, hoc est sine auxilio gratiæ, fieri moraliter meliorem. Constabit, quippe ex dicendis inferius, hominem, sine gratia, posse facere aliquod bonum opus morale naturalis ordinis, saltem quando nulla urget tentatio: ad opus vero supernaturaliter bonum homo ferri non potest, nisi elevetur auxilio gratiæ.

Objicies 3. Repugnat divinæ bonitati hominem in eo statu condere, in quo impossibile sit eum esse beatum: namque rebus omnibus, quædam est à Deo destinata felicitas. Atqui impossibile foret hominem in statu puræ naturæ esse beatum: vel enim beatus esset in hac vita, vel in altera. Neutrum autem dici potest.

Non primum. Beatus enim ille censendus non est, qui ignorantia laborat, & benè vivendi difficultate cruciatur; qui perturbationibus animi, corporis morbis, & ultimo fato est obnoxius.

Non secundum. Nam ejusmodi beatitudo hominis manca foret, & imperfecta: corpus enim ejus non resurgeret; unde anima ipsius desiderio quodam teneretur sui corporis resumendi, quod quidem desiderium satari nunquam posset.

Confirmatur. Quia in statu puræ naturæ, anima hominis obnoxia foret erroribus & peccatis: hæc autem duo cum beatitudine coherere non possunt. Namque ex S. August. Lib. 4. de Civ. Dei c. 25. *Etiā ipse justus non vivit ut vult, nisi eo pervenerit, ubi mori, falli, offendi omnino non possit; eique sit certum ita semper futurum. Hoc enim natura expetit: nec plene atque perfecte beata erit, nisi adepta quod expetit.* Hæc porro omnia non haberet homo in statu purorum naturalium; ergo tunc non esset beatus: Beatus enim est, qui habet quod vult, & non patitur quod, non vult; observat idem S. Doctor L. 13. de Trinit. c. 7.

Resp. nego min. Namque posset homo in altera vita consequi suam perfectam beatitudinem naturalem, scilicet perfectissimam Dei cognitionem abstractivam cum amore ipsi correspondente; quæ quidem cognitio homini rependeretur tanquam merces bonorum operum moralium: non secus ac in præsentis statu rependitur intuitiva Dei visio tanquam merces operum supernaturalium.

Hæc autem beatitudo posset errorem excludere: quia perfecta foret in suo ordine, tum divini numinis, tum rerum naturalium atque moralium notitia. Unde posset pariter excludere peccatum, quod semper cum aliquo errore conjunctum est; juxta illud: *Errant qui operantur malum.* Prov. 14. v. 22. Adde quod amor Dei ex ejus notitia consurgens, rectè ordinaret voluntatem hominis, eamque à peccato cohiberet. Teste siquidem S. Aug. L. 15. de Civitate Dei c. 22. *Definitio brevis & vera virtutis ordo est amoris.*

Idem quoque beatus, vel esse perpetuò à corpore separatus; & tunc quidem privaretur homo aliqua perfectione accidentaria beatitudini, nempe corporis consortio: foret nihilominus essentialiter beatus, sicut beati sunt Sancti ante resurrectionem: vel corpori rursus uniretur; & tunc non corporis donum, sed quoddam supernaturale donum penes modum homo acciperet. Naturale quippe foret quoad inclinationem & entitatem: etenim per resurrectionem natura

T. 10. p.
565. A.
Ibid. B.

T. 10. p.
239. G.

Ibid. p.
56. B.

T. 7. p.
376. A.

To. 8. p.
933. B.

To. 7. p.
406. B.

natura humana non elevatur supra conditionem suam; adeoque non acciperet homo gratiam propriè ac strictè dictam.

Quamquam huic objectioni brevius satisfieri posset, si diceremus, per illam impugnari quidem directè perpetuitatem status naturæ puræ; non verò ejus possibilitatem, de qua hic tantum disputamus. Non enim quæritur, an homo potuerit semper permanere in statu naturæ puræ, omni auxilio gratiæ semper destitutus; sed an potuerit in illo statu primitus produci: istud postremum asserimus; aliud non expendimus.

Objicies 4. Res naturaliter possunt se conservare eo in statu, in quo condi possunt: atqui homo naturaliter conservare se ipsum non potest in statu naturæ puræ; quia ad hoc necesse foret, ut à peccatis se perservaret; quod nisi gratia roboratus, non potest.

Resp. dist. maj. Nisi obstant extrinseca impedimenta, concedo: si obstant, nego. Ita enim homo condi potest sanus, ut tamen in sanitate se ipsum servare non valeat, sed volens nolens incidit in morbum. Quapropter homo in statu naturæ puræ non posset per proprias vires immunem se facere à morbis animi, scilicet à peccatis: eo quod à concupiscentia tentaretur, & tandem aliquando vinceretur. Potest tamen immunis reddi à peccato per aliquod gratuitum auxilium naturalis ordinis; nec idcirco constitueretur extra statum naturæ puræ. Quemadmodum enim nunc per gratiam baptismi, homo constituitur in statu naturæ reparatæ; neque tamen in illo remanere potest sine gratiis actualibus: ita non potuisset homo in statu puræ naturæ remanere sine auxiliis saltem naturalis ordinis.

Objicies 5. Licet gratia sufficiens donum sit supernaturale, homini tamen debetur titulo sapientiæ ac clementiæ Dei, qui nihil præcipere homini potest, nisi simul ei conferat gratiam necessariam, ut mandatum impleat. Ergo pariter homini innocenti debetur gratia sanctificans, tamen si donum sit supernaturale.

Resp. distingo ant. Posito quod homo ordinetur ad finem supernaturalem, & ipsi imposita sint præcepta supernaturalia, concedo: absolute, nego. Namque potuit homo sine illo ordine, & sine præceptis ad finem supernaturalem tendentibus, produci; unde neganda consequentia. Nam si deberetur homini innocenti gratia sanctificans, deberetur absolute, non autem ex hypothese præcepti divini.

Objicies 6. In quocumque statu homo viator constituitur, capax est remissionis peccati: atqui homo in statu puræ naturæ, capax non foret remissionis peccati, quæ quidem sine infusione gratiæ obtineri non potest.

Resp. nego min. Nam homo in statu puræ naturæ consequeretur remissionem peccati, vel per condonationem extrinsecam, vel per infusionem alicujus qualitatis naturalis. Adde, quod si pugnaciter volueris, aliter posse remitti peccata, quam per infusionem gratiæ sanctificantis, nihil inde aliud efficies, nisi hominem, à statu puræ naturæ, migraturum ad statum naturæ reparatæ.

Objectiones ex parte ignorantie.

Objicies. In statu puræ naturæ, homo supponitur innocens, & tamen laborare ignorantia: atqui istud impossibile videtur. Namque ignorantia pœna est peccati, teste S. Aug. pluribus in locis: maxime verò L. 3. de libero arbitrio c. 18. n. 52. ubi sic compendiosè ac nervosè scribit: *Sunt revera peccanti animæ duo ista pœnalia, ignorantia & difficultas.* Et L. 1. de peccatorum meritis & remissione cap. 36. n. 66. probat parvulos subiacere originali culpæ, quia subjacens ignorantia. Sic loquitur: *In illas igitur ignorantie densissimas tenebras, ubi anima infantis recens ab utero, utique anima hominis, utique anima rationalis, non solum indocta, verum etiam indocilis jacet, quare, aut quando aut unde contrusa est? Si natura est hominis sic incipere, & non jam vitiosa est ista natura, cur non talis creatus est Adam?*

Resp. nego min. Ad probationem distingo. Ignorantia est pœna peccati, in præsentī statu, in quo homo creatus est cum justitia originali, concedo: absolute & in statu possibili, nego. Porro rectè S. Aug. adversus Pelagianos, & Julianum demonstrabat existentiam peccati originalis ex ignorantia

parvulorum. Nam vel illa ignorantia hoc in statu, homini naturalis est, vel est pœnalis: si naturalis; cur ignarus non est creatus Adam? si pœnalis; ergo peccatum supponit. Loquitur autem semper S. Doctor disputans adversus Pelagianos ex hypothese præsentī: absolute autem potuit ignorantia esse naturalis homini. In statu enim puræ naturæ, ignorantia non fuisset supplicium peccati, sed proficiendi admonitio & perfectionis exordium, ut loquitur S. Aug. L. 3. de libero arbitrio c. 20. n. 56.

Objectiones ex parte concupiscentiæ.

Objicies 1. In statu naturæ puræ, homo fuisset obnoxius concupiscentiæ: atqui fieri non potest ut homo à Deo creetur obnoxius concupiscentiæ.

Probatur min. 1. ex S. Joanne Epistolæ 1. cap. 2. v. 16. *Concupiscentia carnis, inquit, non est ex Patre, sed ex mundo.*

2. Ex Apostolo Rom. 7. v. 23. ubi concupiscentiam appellat, legem membrorum repugnantem legi mentis. *Video, inquit, aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati.* Et v. 20. eandem concupiscentiam vocat peccatum: *Si, ait, quo nolo (malum) illud facio, jam non ego operor illud, sed quod habitat in me, peccatum.* Atqui nec peccatum, nec lex membrorum repugnans legi mentis potest esse à Deo: quia ejusmodi lex, inordinatio est passiva, cujus Deus author esse non potest. Quidquid à Deo est, ordinatum est, docente Apostolo Rom. 13. v. 1.

3. S. Aug. impugnans Julianum, affirmat sapius concupiscentiam non esse aliquod bonum, sicut ille contendebat; sed esse aliquod malum. *Hoc interest, inquit L. 3. contra Julianum c. 21. n. 49. (inter te & me) »quod ego dico me malum frænare, tu autem te bonum: ego dico mihi malum repugnare, tu tibi bonum.* Confirmatur objecto. Quia concupiscentia in statu purorum naturalium, vel maneret à natura, vel produceretur à Deo. Neutrum dici potest.

Non maneret à natura: quia concupiscentia homini naturalis non est, nisi quatenus subiecta est rationis imperio: quatenus autem limites rationis transgreditur, vitiosa est & inest homini contra naturam, ex S. Th. 1. 2. q. 82. art. 3. ad 1. nec à Deo produci potest. Non enim magis potest Deus producere concupiscentiam, quam habitum vitiosum.

Priusquam huic objectioni respondeamus, nonnulla præmitti & observari debent, ad majorem dicendorum lucem.

Observandum igitur 1. Per concupiscentiam, hic eam nos intelligere, quæ carnis est, non spiritus. Habet enim & spiritus suam concupiscentiam; aliquando bonam, de qua loquitur David Psal. 118. v. 20. cum ait: *»Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas aliquando malam, cum nempe tendit in objectum spiritale inordinatum, qualis est v. g. motus invidiæ, superbiæ &c.* Desola carnis concupiscentia hic sermo est, quam S. Aug. frequenter *libidinem* appellat.

Observandum 2. cum S. Aug. L. 4. contra Julianum c. 14. n. 65. quatuor in concupiscentia distinguenda esse: scilicet vivacitatem sentiendi, utilitatem, necessitatem, & libidinem. *»Vivacitas, inquit, sentiendi est, quæ magis alius, alius minus in ipsis corporalibus rebus »pro earum modo atque natura quod verum est, percipit, atque id à falso magis minusve discernit. Utilitas sentiendi est, per quam corpori vitæque quam gerimus ad aliquid approbandum, vel improbandum, »sumendum vel rejiciendum, appetendum, vitandumve consulimus. Necessitas sentiendi est, quando »sensibus nostris etiam quæ nolumus, ingeruntur, »Libido autem sentiendi est, de qua nunc agimus, »quæ nos ad sentiendum, sive consentientes mente, »sive repugnantes, appetitu carnali voluptatis impellit. Hæc est contraria dilectioni sapientiæ. Hæc »virtutibus inimica.*

Observandum 3. Concupiscentiam considerari posse, vel in actu primo, quatenus scilicet est potentia: vel in actu secundo, quatenus est actualis motus tendens in bonum sensibile.

Concupiscentiam in actu primo sumit S. Aug. pluribus in locis, sed maxime L. 6. contra Jul. c. 18. n. 53. ubi asserit *»eam esse affectionem quandam »malæ qualitatis. sicut est languor,»* Sumit autem in actu secundo, eodem L. c. 19. n. 60. his verbis.

Ibid. p.
696. E.

»Ipse quippe motus actus est ejus, quamvis mente non consentiente desit effectus.

Utroque autem modo spectata concupiscentia, summi potest, vel materialiter ac simpliciter, quatenus scilicet est inclinatio in bonum sensibile: vel formaliter seu cum addito, quatenus est inclinatio in bonum sensibile cum deordinatione; seu quatenus pugnat & rebellis est contra rectam rationem. Priori modo, est facultas naturalis & legitima inclinatio naturæ in bonum corpori proportionatum: posteriori modo, est vitiosa propensio, ac proprie dicitur concupiscentia.

Idcirco vero concupiscentia quæ adversus spiritum insurgit, mala est; quia hæc rebellio perturbat rationis officia, mentem avocat à delectatione sapientiæ, & voluntatem ab operatione justitiæ. Hinc S. Aug. L. 4. contra Julianum c. 14. n. 74. ait: «Ideo in pecoribus malam non esse concupiscentiam, quia adversus spiritum concupiscit.» sed eorum potius oblectat spiritum. Et L. de peccato originali c. 40. n. 46. «Tantæ, inquit, excellentiæ est in comparatione pecoris homo, ut vitium hominis, natura sit pecoris.» Et L. 4. Operis imperfecti adversus Julianum c. 56. illum festive subannans, ita compellat. «Sic ergo & in libidine agnosce & pecoris naturam, & hominis pœnam, si animam non habes asininam.

Observandum 4. duplex hic distingui posse mali genus: aliud est naturale, aliud vero morale. Malum naturale, est privatio perfectionis naturalis; ut claudicatio, cæcitas, &c. Malum morale, est privatio rectitudinis, seu perfectionis debite actui libero quæ culpæ imputatur: uno verbo, est ipsum peccatum.

Concupiscentia aliquando est tantum malum naturale; aliquando naturale simul & morale, cum nempe adjunctum habet voluntatis consensum. Concupiscere enim homini naturale est, post concupiscentias vero ire, seu concupiscentiæ consentire, peccatum. Hoc posteriori modo concupiscebat ille, qui Ecclesiastes c. 2. v. 1. dicebat: *Vadam, & affluam deliciis.* Priori vero modo concupiscentiam experiebatur Apostolus, cum Rom. 7 v. 23. exclamabat: «Condelector legi Dei secundum interiorem hominem: »Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati quæ est in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Igitur ego ipse mente servio legi Dei: »carne autem, legi peccati.

Quamdiu vero hac in mortali vita degimus, concupiscentia malum est naturæ: quia & quando volumus, & quando non consentimus, nec ei membra nostra, ut impleat quod appetit, exhibemus, habitat tamen in eis, & mentem resistentem ac repugnantem sollicitat. «Ut ipse conflictus, etiam si non sit damnabilis quia non perficit iniquitatem; sit tamen miserabilis, quia non habet pacem,» ait S. Aug. L. 2. de nuptiis & concup. c. 2. n. 6.

Observandum 5. Rem aliquam duobus modis ad malum morale ducere seu inclinare posse: nempe vel per se, vel per accidens tantum. Per se quidem, cum ex nativa sua conditione ad malum impellit: talis est habitus vitiosus. Per accidens, cum nec ex intentione Creatoris, nec ex natura operis, sed tantum ex imperfectione subjecti in quo est, ad malum propellit: talis est concupiscentia naturaliter ac physice considerata. Hæc enim ex intentione Creatoris, & ex natura operis, est tantum inclinatio ad bonum sensibile corpori proportionatum: quod vero hæc inclinatio, mentem à spiritualibus avertat & avocet, ex ipsa hominis constitutione & imperfectione naturali oritur: quia nempe plus affici potest & moveri rebus sensibilibus, quam spiritualibus: qui defectus, non Creatoris est, sed creaturæ. Sicut quod voluntas hominis à gratia, quam primitus in ortu suo accepit, peccando deficere potuerit, ut reipsa defecit, defectus est, seu imperfectio ex conditione creaturæ consequens: quæ imperfectio proprie non efficientem, sed deficientem causam habet; & idcirco, non in Deum Creatorem, sed in creaturam ipsam rejicitur.

Observandum denique, concupiscentiam in præsentis naturæ lapsæ statu, longe ardentius ac vehementius nos ad malum sollicitare, quam fecisset in statu naturæ puræ: quia jam per peccatum multum imminutæ sunt & inclinatæ liberi arbitrii vires ad

bonum; quas propter in præsentis statu, vitium concupiscentiæ est pœna peccati. Cum vero S. August. adversus Pelagianos & Julianum semper arguat ex præsentis rerum statu, in quo homo conditus est à Deo justus, innocens, & immortalis; concupiscentiam, quam hæretici illi bonam esse contendebant, malam esse ac jam peccati pœnam recte demonstrabat S. Doctor. Unde, quod caput erat, probabat esse aliquod peccatum originale, quod omnes nascendo contrahimus.

His prænotatis facilis, ac plana erit ad propositam objectionem & subsequentes responsio.

Resp. Itaque nego min.

Ad primam ejus probationem ex S. Joanne, distinguo: concupiscentia carnis non est à Patre sed à mundo; quatenus est malum morale habens adjunctum voluntatis consensum, concedo: quatenus est malum naturale, subdistinguo: non est à Patre, formaliter & ratione defectus seu imperfectionis, rebellionis & luctæ contra rationem seu partem superiorem, quia, ut ait S. Aug. L. 1. contra Julianum cap. 8. n. 37. non potest *authorem habere quod nihil est.* Hoc est, mali formaliter sumpti non est causa efficiens, sed deficiens, concedo: non est à Patre materialiter seu ratione entitatis, prout est inclinatio naturæ sentientis in bonum sensibile, nego. Ad aliud testimonium pariter distinguo: lex membrorum non potest esse à Deo, ratione rebellionis concedo: ratione entitatis, nego.

Distinguenda pariter ista propositio: Concupiscentia, ex Apostolo, peccatum est, si habet adjunctum voluntatis consensum, qua ratione verum est ac proprie dictum malum morale, quod à Deo conditor esse non potest, concedo: si non habet conjunctum voluntatis consensum, iterum distinguo: est peccatum improprie dictum, concedo: proprie, nego. Concupiscentia igitur quæ voluntatis consensum antecedit, peccatum ab Apostolo appellatur, improprio quodam sensu, quia nempe est à peccato, & ad peccatum inclinat, ut ait Conc. Trid. Sess. 5. Con. 5. post S. Aug. L. 1. de Nuptiis & Concupiscentia cap. 23. Eo ferè modo, quo lingua dicitur locutio, quam facit lingua, & manus dicitur scriptura, quam facit manus, & frigus dicitur pigrum, eo quod pigros facit. Non est vero peccatum proprie dictum: aliàs: in renatis & baptizatis, in quibus ad agonem & virtutis exercitium concupiscentia remanet, verum esset peccatum, quod falsum esse pronuntiat Conc. Tridentinum. *Concupiscentia, inquit, loco mox indicato, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta Synodus declarat Ecclesiam Catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, quod verè & proprie in renatis peccatum sit; sed quia ex peccato est & ad peccatum inclinat.*

Ad secundam ex S. Aug. Dico mentem S. Doctoris esse, concupiscentiam malum esse naturæ: item, in præsentis statu, juxta quem semper disputat cum Pelagianis, eam esse supplicium culpæ: denique absolute potuisse Deum in alio statu authorem esse concupiscentiæ, (non quidem ratione defectus seu rebellionis, sed entitatis) quia tunc non fuisset supplicium culpæ originalis, sed exercitium virtutis.

Quia verò S. Doctor Julianum impugnans, ex præsentis statu disputat, in quo homo conditus à Deo fuit justus & innocens; absque ulla rebellionem appetitus sentientis; rectè ostendit, in hoc statu concupiscentiam malam esse propter illam rebellionem quam adjunctam habet; atque Julianum redarguit, quod non satis distingueret inter libidinem concupiscentiæ, & appetitum boni sensibilibus. Libidinem quidem illam, quæ repugnat legi mentis, malam esse ac culpæ originalis supplicium, rectè demonstrat S. Doctor; non vero ipsum præcisè appetitum boni sensibilibus.

Ad confirmationem, reipsa concupiscentia in statu purorum naturalium à natura manaret. Ad probationem vero subjunctam, dico: concupiscentiam quæ non est subjecta rationis imperio, homini naturalem non esse, si naturale sumatur respectivè ad inclinationem partis superioris, concedo: sub hoc enim respectu virtus est homini naturalis, propterea quod pars superior in virtutem propendat ut in suum bonum: si vero naturale sumatur respectivè ad inclinationem partis inferioris, nego.

Instabis 1. Deus non potest esse author illius rei, cui naturalis est deordinatio, & essentialiter annexus defectus; aliàs, posset esse author mendacii: atqui

concu-

Ibid. p.
620. D.
Ibid. p.
274. C.

T. 10. p.
1167. B.

T. 10. p.
521. B.

T. 10. p.
304. B.

concupiscentiæ naturalis est deordinatio, & essentialiter annexus defectus; ergo, &c.

Resp. distingo maj. Si defectus sit moralis, concedo: quia Deus non potest esse author peccati. Si defectus sit naturalis, subdistinguo: Deus non potest esse author illius formaliter sumpti, concedo: materialiter & entitative, nego. Uno verbo, potest Deus esse author rebellantis concupiscentiæ; non potest vero esse author rebellionis illius. Quemadmodum Deus producit fatuos homines, nec tamen est author fatuitatis, cum sit sapientissimus. Ita respondebat Juliano S. Aug. Lib. 3. Operis adversus ipsum imperfecti c. 160. *Ejus quippe hominis, inquit, qui fatuus natus est, Deum dicimus, quamvis non dicamus ipsius fatuitatis authorem. Quæ fatuitas non est natura atque substantia, quæ non nascitur nisi creante Deo, sed ejusdem naturæ vitium, quod accidit finiente Deo. Paulo antea dixerat, hanc fatuitatem ex accidente vitio, (nempe originali peccato) non ex natura, qualis primitus instituta est, profluere.*

Dist. min. ad sensum maj. Concupiscentiæ est annexus defectus naturalis, concedo: moralis iterum distingo: per accidens & ratione subjecti, cum nempe adjunctum habet voluntatis consensum, concedo: per se nego.

Instabis 2. S. Aug. Lib. 4. contra Julian. c. 14. n. 65. docet, concupiscentiam seu libidinem quæ nos ad sentiendum, sive consentientes mente, sive repugnantes, appetitu carnalis voluptatis impellit, contrariam esse dilectioni sapientiæ, & virtutibus inimicam. At, quod contrarium est dilectioni & virtutibus inimicum, non potest esse à Deo; ergo &c.

Resp. dist. maj. Docet contrariam esse dilectioni per accidens, concedo: per se, nego. Distinguo pariter min. Quod contrarium est dilectioni per se, non potest esse à Deo, concedo. Sic habitus vitiosus avaritiæ, incontinentiæ &c. quia per se ac nativa sua conditione inclinant ad actus malos, non potest esse à Deo. Quod est contrarium dilectioni per accidens dumtaxat, & citra intentionem operantis ac conditionem operis, nego. Porro concupiscentia, hoc tantum posteriori sensu dici potest contraria dilectioni, non priori.

Instabis 3. S. August. disputans cum Juliano, eo ipso sensu contendit concupiscentiam esse malam, quo Julianus assererat eam esse bonam: atqui Julianus assererat concupiscentiam, prout est inclinatio in bonum sensibile, eaque ratione pugnat contra spiritum, bonam esse; libidinem verò ipsam, seu excessum concupiscentiæ esse malum, non diffitebatur Julianus, testante ipsomet S. Aug. *Quid te adjuvat, inquit alloquens Julianum Lib. 5. adversus ipsum, cap. 7. n. 29. quod reprehendere videris ejus excessum cujus approbas motum? Tunc enim excedit licitum limitem, quando ejus motibus ceditur. Mala tamen est, & quando non ceditur; quia malo resistitur, ne bonum castitatis intreat, si huic malo non resistatur. Et Lib. 4. c. 14. versus finem nu. 73. dixerat: Excessus; inquit, ejus (nempe concupiscentiæ) in culpa est. Et Lib. 2. de nuptiis & concupisc. c. 19. n. 34. Julianus dicebat: Merito, & in bene utentibus genus concupiscentiæ modusque laudatur: & in turpibus, excessus ejus punitur. Nimirum quia, ut ait ibidem, concupiscentiæ naturalis qui modum tenet bono bene utitur; qui modum non tenet, bono male utitur. Modum verò illum seu limites in usu concupiscentiæ carnis, definiebant intra terminos legitimi matrimonii; ita ut excessum illius in sola fornicatione & adulterio collocarent. Similiter usum aliarum concupiscentiarum permittere videbantur, dummodo nemini afferrent injuriam aut detrimentum. Ergo S. Aug. contendit concupiscentiam, prout est simpliciter inclinatio in bonum sensibile, esse malam.*

Resp. 1. Julianum non satis aliquando distinxisse inter concupiscentiam & libidinem: unde utramque bonam esse videbatur affirmare. Quod quidem ipsi exprobat S. Aug. L. 4. adversus ipsum, c. 14. n. 65. *«Hanc, inquit (libidinem) si voluisses, vel valuisses ad sentiendi vivacitate, utilitate, necessitate discernere, videres quam superfluo tam multa dixisses.*

Resp. 2. distingo maj. S. Aug. &c. in præsentī naturæ lapsæ statu, concedo: in statu possibili, de quo non disputat S. Doctor cum Pelagianis, nego. Distinguo min. Julianus contendebat concupiscentiam in præsentī statu esse bonam, nec eam ex originali peccato, quod negabat, defluere, concedo: in alio statu possibili, de quo nulla tunc erat inter

ipsum & S. Augustinum controversia, nego. Itaque Julianus contendebat ipsam concupiscentiam in præsentī statu, quatenus adversatur legi mentis, bonam esse ac laudabilem: è contra, S. Aug. ostendit eam esse malam, quia ex peccato venit. Cum enim homo sit à Deo conditus justus ac innocens, absque ulla partis inferioris contra superiorem pugna & rebellionē; recte demonstrat concupiscentiam, quæ nos ad sentiendum, sive consentientes mente, sive repugnantes, appetitu carnalis voluptatis impellit, malam esse ac supplicium præcedentis peccati.

Resp. 3. distingo aliter maj. propositionem. Julianus contendebat concupiscentiam esse bonam, ita ut in potentiali concupiscentia nullum agnosceret vitium, sed solum in actuali: sicut in potentia viviva non est vitium, sed dumtaxat in visu vel curioso vel lascivo, concedo: ita ut agnosceret vitium in concupiscentia potentiali, seu ipsa facultate concupiscendi, nego. Julianus enim hanc facultatem lausam non existimabat, qui vulnus originale non agnoscebat.

Quapropter in sententia Juliani, concupiscentia est *Ibid. p. 571. E.* velut equus bonus, ejus equitatio nonnunquam vitiosa est, quando sessor animus illum male regit. At vero in sententia S. Aug. concupiscentia est equus malus; unde Julianum sic arguit, L. 3. adversus ipsum c. 20. initio. *«Incipis, inquit, disputare de excessu concupiscentiæ quem reprehensibilem dicis: quasi in ejus moderatione, cum ea bene utitur conjugatus, equus ipse qui malus est, & non potius sit ejus auriga laudandus.*

Nos vero fatemur, concupiscentiam, tum potentialem, tum etiam actualem, malam esse quoties ratione non regitur. Dicimus, equum illum, & equitationem, dum ei plusquam decet, habenas laxamus, malam esse, sicque nostra doctrina longe distat à doctrina Juliani. Itaque Julianus ac Pelagiani, non in eo errabant quod concupiscentiam in se generatim sumptam, prout est inclinatio in bonum sensibile, bonam esse dicerent, vel quod ejus excessum contra rationem culparent; in utroque enim capite consentientem sibi habebant S. Aug. sed in eo errabant illi:

I. Quod in ipsa concupiscentia, qualis nunc est post lapsum Adami, nullum defectum, nullum vitium agnoscerent; ac difficultatem quam in bono prosequendo jam experimur, ex mala dumtaxat consuetudine, non ex peccato primi parentis profluere affirmarent. Econtra demonstrabat S. Aug. difficultatem illam, ac luctam carnis & spiritus, esse pœnam originalis peccati, per quod amissa naturæ integritate, Adam cum sua posteritate in deterius mutatus est, ut ait Conc. Trid. sess. 5. Can. 1. post Arausicanum Can. 2.

II. Peccabant Pelagiani, in eo quod in laudes concupiscentiæ, præsertim vero carnalis, impudentius se effunderent: quod sapius ipsis exprobat S. Aug. L. 2. contra Jul. c. 3. & 6. Et L. 4. c. 2. Et L. 6. de Nupt. & Concup. c. ultimo.

III. Peccabant in eo quod difficultatem seu languorem, & infirmitatem naturæ tolli dicerent per baptismum; ac nisi fomes concupiscentiæ extingueretur, fore ut non tollerentur peccata sed tantum raderentur, lubinde renascitura capillorum instar, & incrementum acceptura. At è contra, ostendebat S. Aug. 1. Concupiscentiam illam post baptismum remanere; nec culpæ imputari, nisi cum extra limites rationis consensu voluntatis excurrit. 2. Per baptismum omnia peccata penitus tolli ac deleri, cum nihil damnationis sit in iis qui sunt in Christo Jesu. Peccabant denique, in eo quod nimis confuse & indistincte affirmarent, concupiscentiam sumptam pro potentia appetendi bonam esse. Quamquam enim bona illa sit, quatenus simpliciter est inclinatio in bonum sensibile; attamen, quatenus ad motus inordinatos impellit ac sollicitat, imperfecta est ac vitiosa: quæ imperfectio ex peccato originali profluit. Quemadmodum, quod intellectus possit verum attingere, perfectio naturalis est: quod autem falli possit & errare, imperfectionis est. Sanctus porro Aug. disputans contra Pelagianos, nomen concupiscentiæ strictius sumit & in malam partem: nempe pro inclinatione ad bona sensibilia repugnante rectæ rationi, & ad peccandum vehementer incitante. Quo sensu etiam à Pelagianis usurpabatur, ac tanquam bona prædicabatur; quam S. Doctor malam esse contendebat, cum ex malo esset, nempe peccato, & ad peccatum inclinaret.

Instabis 4. Si posset absolute homo creari cum concupiscentia, immerito S. Aug. adversus Julianum inveheretur, quod libidinem & concupiscentiam introduceret in paradysum.

Resp. nego ant. S. enim Aug. arguit, ut sapius diximus, ex supposito presenti rerum statu & ordine, in quo homo à Deo creatus fuit in iustitia originali absq; ulla concupiscentia.

Instabis 5. Qui fatetur concupiscentiam esse malum aliquod, & tamen negat eam esse à peccato, ille sentit, cum Manichæis, ac Deum facit authorem mali: atqui concupiscentia, in statu puræ naturæ, esset malum aliquod, neq; tamen esset à peccato; ergo &c. Ita S. Aug. L. 5. contra Julian. c. ultimo n. 66. «Fateri igitur, ait, ingentos esse homini motus malos, contra quos castitas dimicat. Et ne dicere cum Manichæis cogaris, alienæ mali naturæ nobis inesse commixtionem, nostrum potius originalem confitere languorem,

Resp. distingo maj. Qui fatetur concupiscentiam esse malum aliquod morale culpabile, concedo: malum naturale, non culpabile, subdistinguo: qui hoc fatetur in presenti statu, cum Manichæis sentit, esto: in alio statu possibili, in quo concupiscentia foret proficiendi admonitio, & perfectionis exordium, ut loquitur S. Aug. L. 3. de libero arbitrio c. 20. nego.

Instabis 6. Malo naturali licet consentire v. g. morbis, morti &c. at non licet consentire motibus concupiscentiæ; ergo motus illi non sunt malum aliquod naturale.

Resp. distingo maj. Malo naturali licet consentire, si nullum sit peccandi periculum, concedo: si aliquod immineat peccandi periculum, nego. Porro consentire morbis, morti &c. nullum habet ex sese adjunctum peccandi periculum; quia natura ab illis malis abhorret: at vero illud peccandi periculum præfens inest in motibus, concupiscentiæ, propter fragilitatem carnis, & propensionem in res sensibiles: qua propter ejusmodi motibus consensum præbere non licet.

Objicies 2. Obex sapientiæ & virtutis non potest à Deo produci, quia scandalum est, ex S. Th. 2. 2. q. 43. art. 1. in corpore. Atqui concupiscentia est obex sapientiæ virtutis, ut liquet; ergo concupiscentia non potest à Deo produci.

Resp. distingo maj. cum eodem S. Th. loco citato, in resp. ad 4. Si per se sit obex, vel ex intentione operantis vel ex conditione operis, concedo: si sit obex per accidens tantum; hoc est, præter intentionem operantis & præter conditionem operis, nego. Hoc enim veri scandali rationem non habere docet ibi S. Th.

Distinguo etiam min. Concupiscentia est obex sapientiæ & virtutis, per accidens; hoc est, præter intentionem operantis & conditionem operis, concedo: per se, nego. Deus enim eo fine non produxit concupiscentiam, ut sapientiæ ac virtuti obicem injiceret: neque etiam concupiscentia ex natura sua tendit in ruinam sapientiæ & virtutis; quandoquidem ex natura sua nihil est aliud quam inclinatio in bonum sensibile: sed omnino per accidens contingit, tali inclinatione præpediri sapientiæ & virtutem; quid videlicet plerumque fit, ut mentem, quæ fertur in bonum spirituale, pars inferior insensibile propensa remoretur, avocet & corporea inflectat.

Objicies 3. Non potest Deus producere habitum vitiosum, v. g. infundere alicui habitum luxuriæ; ergo neque habitualement concupiscentiam.

Resp. nego conseq. Ratio disparitatis est, quod habitus vitiosus ex se determinatus sit ad malum; unde non possumus eo bene uti: nullus enim honestè luxuriari potest. At vero concupiscentia non est facultas ad malum ex se determinata: ea siquidem bene utuntur conjugati, docente S. Aug. Lib. 1. contra duas Epistolas Pelagianorum, ad Bonifacium c. 16. n. 33. Quo malo, inquit, propter bonum generationis filiorum, bene utuntur pudica conjugia. Solius autem carnalis voluptatis causa libidini consentire, peccatum est; quamvis conjugatis secundum veniam concedatur. Quapropter mala quidem est concupiscentia, quia pugnat cum rationis inclinatione; sed cum Deus ea pugna uti posset in bonum finem, scilicet in exercitium bonorum operum, posset etiam Deus illam producere.

Instabis. Opus Dei non potest esse pudendum, ex S. Aug. L. 1. ad Bonifacium c. 15. & 16. Atqui concupiscentia, ex eodem S. Doctore, L. 1. de Nuptiis &

concupiscentia c. 22. est opus pudendum: ergo concupiscentia non potest esse opus Dei.

Resp. distingo maj. Opus Dei non potest esse pudendum, per modum mali culpabilis, concedo: per modum mali naturalis, subdistinguo: quatenus est opus Dei, concedo: quatenus est opus creaturæ, nego. Eatenus enim, est opus deficiens; adeoque pudorem incutit.

Distinguo min. Concupiscentia est opus pudendum, in ordine mali naturalis, concedo: in ordine mali moralis & culpabilis, subdistinguo: in presenti statu, concedo: in alio statu, nego. Nam si concupiscentia foret naturale primordium, Deus non foret culpandus, sed laudandus, ait S. Aug. L. 3. de libero arbitrio c. 20.

Distinguo consequens. Concupiscentia non potest esse opus Dei, quatenus est malum morale & culpabile, concedo: quatenus est malum naturale, subdistinguo: formaliter, & prout est deficiens, concedo: materialiter, & prout est inclinatio in bonum sensibile, nego.

Itaque, nunc erubescimus de concupiscentia, & in alio quoque statu erubuisse, sed dispari modo. Nunc enim erubescimus de concupiscentia, eo quod sit opus diaboli, opus Adami peccatoris, opus nostrum quod à peccato nostro dimanat: nunc ergo erubescimus de concupiscentia, tanquam de stigmate rebellionis. In alio vero statu erubuisse de concupiscentia, tanquam de malo naturali, non secus ac nos jam pudet deformitatis alicujus in corpore. Neque tamen pudor ille vitium fuisset ingrati erga Creatorem animi, quia ortus non fuisset ex ipso opere Creatoris, sed ex defectu operi annexo; quapropter concupiscentiæ turpitudine in Dei dedecus nullatenus redundasset: sicut quod in ense rubiginem ferrum contrahat, non est defectus opificis, qui possit ipsi ad vitium imputari, sed nativa ferri conditio.

Objicies 4. Quod est inconveniens, fieri à Deo non potest: atqui concupiscentia in homine innocente est aliquod inconveniens; ergo concupiscentia non potest esse in homine innocente, nequidem divinitus.

Major est S. Anselmi Lib. 1. cur Deus homo c. 10. ubi sic ait. *In Deo quamlibet parvulum inconveniens sequitur impossibilitas.* Ed. Gerb. p. 79. col. 1. C.

Minor est ejusdem S. Doctoris, L. de conceptu virginali, cap. 13.

Resp. distingo maj. Quod est inconveniens, non potest fieri à Deo; si sit inconveniens absolute seu positivè, concedo: quia tunc nullam habere potest rationem convenientiæ, ac consequenter à Deo nunquam esse potest. Sic fieri nequit ut Deus mentiatur; quia mendacium est absolute ac positivè inconveniens. Si sit inconveniens comparatè dumtaxat, seu minus conveniens & diminutivè, nego. Nam reparatio v. g. generis humani per satisfactionem puri hominis, est inconveniens comparatè, seu minus conveniens; propterea quod multo convenientius fuerit, humanum genus reparari satisfactionem Verbi Incarnati; nihilominus tamen potuit Verbum non incarnari, & acceptare satisfactionem puri hominis: ergo potest Deus facere aliquod inconveniens comparatè.

Distinguo min. Concupiscentia est aliquod inconveniens in homine innocente, inconveniens comparatè, concedo: quia non ita conveniens est, hominem innocentem pari difficultatem in bono operando, ac hominem peccatorem: inconveniens absolute, nego. Nam innocenti homini, concupiscentia congenita fuisset ad pugnam, quæ peccatori infligitur in poenam.

Instabis 1. Deus non potest facere illud quod est minus conveniens: atqui hominem innocentem produci cum concupiscentia est aliquid minus conveniens, ex cenceſſis; ergo Deus non potest hominem innocentem producere cum concupiscentia.

Major probatur ex S. Anselmo L. 1. cur Deus homo c. 10. Sicut enim, inquit, in Deo quamlibet parvum inconveniens sequitur impossibilitas; ita quamlibet parvam rationem, si majori non vincitur, comitatur necessitas. Ergo Deus necessario agit id quod est magis conveniens; adeoque præstare non potest quod est minus conveniens.

Resp. nego maj. Ad cujus probat. Resp. Explicando verbi S. Anselmi. Si majori non vincitur, id est si non occurrat ratio, nec major absolute, nec major comparatè, concedo: si occurrat aliqua

aliqua ratio major saltem comparatè, seu relativè ad finem quem Deus operando sibi proponit, nego. Quamvis enim pluralitas v. g. mundorum, forsan aliquid melius foret absolute unitate mundi, quatenus scilicet amplior foret divinæ bonitatis communicatio ac manifestatio, atamen relativè ad finem quem Deus mundum creando intendit, melius est mundum esse unicum. Ita licet status naturæ puræ secundum se sit minus perfectus quam status gratiæ, nihilominus si Deus producere illum vellet, melior dicendus foret relativè ad finem quem sibi proponeret, puta, ad manifestandam dignitatem animæ rationalis, quæ ita rebus corporeis excellit, ut ab eo gradu possit esse ejus ortus, ad quem alterius perductus est occasus: sic docet S. Aug. L. 3. de libero arbitrio c. 20.

Instabis 2. Concupiscentia nulli bono foret utilis in statu puræ naturæ, quinnimo valde noxia.

Resp. Concupiscentiam fore causam pugnandi, & admonitionem non superbiendi: sicut enim in præsentis statu naturæ reparatæ, non penitus extinguitur in carne continentium Sanctorum illa concupiscentia; ut, dum pugnatur adversus eam, periculorum suorum animus admoneatur, ne securus infletur, teste S. Aug. ita pariter in statu puræ naturæ prodest: posset concupiscentia, ut homo suæ admoneretur infirmitatis, & ejus virtus in infirmitate perficeretur.

Instabis 3. Hæc ratio ostendit concupiscentiam potuisse etiam reperiri in Adamo ante peccatum; atqui consequens illud falsum est. Siquidem S. Augustinus graviter Julianum increpat, quod libidinem introduceret in paradisum.

Resp. nego sequelam maj. Etenim Deus, singulari quadam & gratuita bonitate, Adamum fecit rectum, adeoque libidinis seu malæ concupiscentiæ prorsus immunem. Hæc equidem effrenata in res sensibiles propensio, est veluti spiritalis quadam animæ curvitas in terram; juxta istud Psalmi 37. v. 7. «Miser factus sum, & curvatus sum usque in finem.» Adeoque non potuit Deus primum parentem producere cum ejusmodi concupiscentia: tunc enim non rectum produxisset, sed curvum.

Objectiones ex parte miseriarum, quibus homo subjacet.

Objicies 1. S. Aug. pluribus in locis demonstrat contra Pelagianos, tam intimam ac necessariam esse connexionem inter miseras quibus affligimur, & peccatum originale, ut injustus vel impotens foret Deus, si hominem absque ullo prævio peccato iis miseriis, quibus jam subjacet, obnoxium crearet; ergo cum plane impossibile sit, Deum injustum esse aut impotentem, consequenter impossibile est Deum creare hominem, qui sine ullo prævio peccato, obnoxius sit iis omnibus miseriis quibus jam premitur. Antecedens probatur verbis ipsis S. Aug.

Lib. 4. contra Julian. c. ultimo n. 83. «Quid restat, inquit, nisi ut causa istorum malorum sit aut iniquitas vel impotentia Dei, aut pœna primi veterisque peccati? Sed quia nec injustus, nec impotens est Deus: restat quod non vis, sed cogaris confiteri, quod grave jugum super filios Adam à die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulturæ in matrem omnium non fuisset, nisi delicti originalis meritum præcessisset.

Et L. 1. Operis imperfecti n. 25. «Nullo modo, inquit, sub cura impotentis & justii (Dei) eadem tam magna miseria naturæ irrogaretur humanæ, nisi in duobus hominibus tota de paradisi felicitate in hanc infelicitatem peccati merito pelleretur.

Et L. 2. ejusdem Operis n. 104. sic Julianum negantem originale peccatum, irridet. «Quod nolens videre clausis oculis clamas, & justum Dei esse judicium, & non esse originale peccatum. Quæ duo inter se quam sint contraria: procul dubio cerneret... si sanum caput haberes.

Resp. distingo maj. In præsentis naturæ statu, ac supposita creatione primi hominis in justitia & sanctitate originali, à qua nonnisi per peccatum excidit, & in tantam miseriarum voraginem de lapsus est, concedo: in alio statu, qui re vera non extitit sed possibilis est, nego. Itaque, S. Aug. ut sæpius dictum fuit, contra Pelagianos disputat, non ex hypothesi possibili, quæ nusquam extitit, sed ex præsentis rerum ordine; hoc est, supponendo primum hominem à

Deo rectum & immortalem fuisse conditum, iis scilicet omnibus animi & corporis dotibus instructum, quibus perfecte beatus reddebatur, à quo quidem felici statu ille non excidit, tot miseriis ac calamitatibus subinde obnoxius factus, nisi in pœnam ac supplicium peccati. Quare jure merito S. Doctor demonstrat tam arctam & intimam esse in præsentis rerum ordine connexionem inter miseras quibus affligimur, ac peccatum originale, ut injustus vel impotens foret Deus, si, absque ullo prævio peccato, hominem, quem tot donis in sua creatione exornaverat, in tot calamitates ac miseras, dejecisset. Igitur vitæ præsentis miseras, tanquam pœnas: ac supplicia peccati merito considerat S. Aug. non vero tanquam mala naturalia. In alio autem statu possibili, miseras illas fore naturæ primordia, docet idem S. Doctor contra Manichæos L. 3. de libero arbitrio c. 23. ubi scribit, parvulos subdi potuisse miseriis, quamvis innocentes nascerentur: «Sive quia eorum cruciatibus duritia majorum contunditur, aut exercetur fides, aut misericordia probatur: sive propterea quod nemo novit quid ipsis parvulis in secreto judiciorum suorum bonæ compensationis reservet Deus, qui quamquam nihil recte fecerint, tamen nec peccantes aliquid ista perpessi sunt. Ibidem docet belluas, quæ peccato non sunt obnoxie, multis affligi posse doloribus. Denique decretorium est quod scribit idem S. Doctor L. 6. de Genesi ad Litt. c. 25. nempe primum hominem creatum fuisse immortalem, «quod ei præstatur, inquit, de ligno vitæ, non de constitutione naturæ.

Instabis 1. Si sanctus Augustinus adversus Pelagianos egisset ex suppositione justitiæ originalis, ac felicitatis Adamo primitus concessæ, ejus disputatio sophistica plane fuisset, ac perpetuo laborasset vitio petitionis principii: nempe supposuisset id quod erat in controversia positum.

Resp. nego sequelam antecedentis. Qui enim probat quod supponit, is non laborat vitio petitionis principii: atqui S. Aug. sæpius probaverat, tum ex Scriptura, tum ex Traditione, primum hominem justum & inextinguibilem à Deo conditum fuisse; eumque nunquam moriturum, si non peccasset. Ex Scriptura quidem, puta ex 2. & 3. c. Gen. L. 1. de peccatorum meritis c. 2. ex Traditione vero L. 1. contra Julianum c. 5. n. 20. ubi alloquens Julianum dicebat: «Habes in conspectu, non solum Occidentis, verum etiam Orientis Episcopos.... Omnes uno eodemque modo credunt, per unum hominem peccatum intrasse in mundum, & per peccatum mortem &c.» Multis aliis in locis idem argumentum tractaverat S. Doctor. Vide quæ superius dicta sunt art. 2. præsentis 2. quæstionis.

Instabis 2. S. Aug. docet etiam seclusa Scripturæ autoritate, ex solis vitæ hujus miseriis colligi posse alicujus primævi peccati existentiam; ac ipsosmet Philosophos Gentiles, tale peccatum subodoratos fuisse ex sola miseriarum, quibus homo premitur consideratione.

Lib. 2. Operis imperfecti contra Julianum n. 119. «Cum dicitis, inquit, nullum peccatum parvulis imputandum, injustum facitis Deum, qui eis grave jugum à die exitus de ventre matris imposuit. Quod etsi Scriptura non diceret, quis tam cæcus est mente, qui non videat miseriam generis humani à fletibus incipere parvulorum?

Et L. 1. n. 25. dixerat. «Quid apertius quam quod ait Apostolus, peccatum in hunc mundum per unum hominem intrasse, & per peccatum mortem, & ita in omnes homines pertransiisse? Quod si probare idem cogeretur Apostolus, ipsam humani generis miseriam testem daret, quæ incipit à vagatibus parvulorum, & usque ad decrepitorum gemitus pervenit.

Libro denique 4. contra Julianum c. ultimo n. 93. de Philosophis sic loquitur. «Hujus evidentia miseriæ gentium Philosophos, nihil de peccato primi hominis sive scientes, sive credentes, compulsi dicere, nob aliqua scelera suscepta in vita superiore pœnarum sluendarum causa nos esse natos, & animos nostros corruptibilibus corporibus, eo supplicio quo Hebræi prædones captos affligere consueverant, tanquam vivos cum mortuis esse conjunctos.

Resp. 1. Certam existentiam peccati originalis notitiam, ex una fide haberi posse. Ita declarat ipsemet S. Aug.

Tom. 1. p. 638. B.

T. 3. par. 1. p. 210. D.

T. 10. p. 3.

Ibid. p. 508. F. G.

Ibid. p. 1001. B. C.

Ibid. p. 884. C.

Ibid. p. 626. B.

Ibid. p.
668. E.

S. Aug. L. 6. contra Julianum c. 4. n. 10. ubi monet, argumentationes hominum hic conticescere debere. «Si tibi (*Julianum alloquitur*) Christiana fides displicet, apertius confitere: nam Christianam fidem aliam non potes invenire.

Resp. 2. Ex miseriis hujus vitæ tanquam ex effectibus, & in præsentis rerum statu posse unumquemque facile intelligere, primævum aliquod exitisse peccatum, in cujus pœnam ac vindictam Deus hominem calamitatibus subjecit. Quæ certe probatio facilis est, & unicuique obvia: cum nemo sit, qui propria sua experientia calamitates illas non sentiat: at tamen decretoria omnino illa non esset, nisi fide edocti essemus, primum hominem justum & immortalem à Deo conditum fuisse; nec tam miserum subinde factum, nisi in pœnam peccati, quod in omnes pertransiit. Scripturæ igitur autoritas necessaria quidem non est, ut certi simus de miseriis hujus vitæ quas experimur; sed ut veram earum in præsentis statu causam & originem detegamus.

Resp. 3. Philosophos illos gentiles, ex conjectura dumtaxat ac suspicando, primævum aliquod hominis peccatum subodoratos fuisse: sive ex intimo quodam ac innato primævæ hominis felicitatis sensu ac desiderio; sive ex lectione librorum Moysis; sive ex consuetudine ac commercio cum Judæis. Quod verò, ex illa Gentilium Philosophorum sententia ducit Aug. argumentum, non palmare nec demonstrativum est, sed conjecturale dumtaxat. Solvi etenim facile potuisset à Pelagianis, dicendo; Philosophos Gentiles in illam opinionem falsa suppositione inductos fuisse: fingebant enim animam conditam fuisse ante corpus. Conjectura tamen illa appositè usus est S. Augustinus duabus de causis. 1. Ut Julianum comprimeret, etiam Philosophorum Gentilium, quos ipse in patrocinium sui erroris laudaverat, autoritate. 2. Philosophi Gentiles dixerunt quidem miseras quas patimur, supponere peccatum; quod verissimum est: at non dixerunt, illas ab omnipotenti Deo infligi potuisse innocenti creaturæ in bonum finem; quia nempe de præsentis statu loquebantur, non de possibili.

Objicies 2. Homo innocens non potest à Deo justo creari dolori obnoxius. Atqui homo in statu naturæ puræ fuisset obnoxius dolori.

Resp. nego man. Ex nativa enim hominis constitutione oritur quod sit obnoxius dolori. Et brutæ ipsæ animantes nonne dolori subjacent absque ulla earum culpa? Dolor quippe ille utilis est, hominemque admonet unitatis, seu intimæ conjunctionis, quam servare debet inter corpus suum & animam. Audiatur S. Aug. L. 3. de libero arbitrio cap. 23. n. 69. Dolor, inquit, quem bestia sentiunt, animarum etiam bestialium vim quamdam in suo genere mirabilem laudabilemque commendat. Hoc ipso enim satis apparet in regendis animandisque suis corporibus, quam sint appetentes unitatis. Quid est enim aliud dolor, nisi quidam sensus divisionis vel corruptionis impatiens? Unde luce clarius apparet quam sit illa anima in sui corporis universitate avida unitatis & tenax.

Tom. 1. p.
638. E.

ARTICULUS IV.

De aliis naturæ statibus possibilibus.

PRÆter statum naturæ puræ possibilem, de quo hætenus dictum fuit, duo alii etiam possibiles videntur: primus, est naturæ integræ, in quo homo fuisset sine peccato, & gratia saltem habituali seu sanctificante, at non sine auxilio quodam sive naturali sive supernaturali, quo redderetur immunis ab iis infirmitatibus, quibus nunc subjacet. Secundus, est naturæ lapsum non reparatæ, vel non reparandæ. Uterque vero status omnino possibilis videtur; quia nulla occurrit implicantia, ut per se patet: nec in iis fufus exponendis juxta immorari, cum ad graviora nobis sit properandum.

QUÆSTIO III.

De variis circa gratiam erroribus.

Errores illi spectant, vel necessitatem gratiæ, vel ejus, agendi modum seu efficaciam, vel denique ipsius effectus, justificationem scilicet & meritum. De duobus prioribus erroribus, hic dumtaxat verba faciemus.

Qui erraverint circa necessitatem gratiæ.

Pelagiani, duce Pelagio, à quo Pelagiana hæresis nomen accepit necessitatem gratiæ, quam meritis humanis deberi affirmabant, inter ceteros acrius impugnaverunt: Erroris tamen author ac primus assertor non fuit Pelagius, quem multi ante ipsum præformarunt.

Qui ante Pelagium gratiæ necessitatem negaverint.

I. Stoici Philosophici, qui contendebant hominem de optima quæque capescenda sibi sufficere, partemque ex virtute laudem, totam esse hominis, nec à diis ullatenus derivari: pro qua nullæ ipsis gratiæ referendæ sunt. Vitæ quidem hujus commoditates à diis se habere profitebantur, virtutem autem nemo unquam acceptam Deo retulit, ait Tullius L. 3. de natura deorum. Inde est quod S. Hieronymus, initio Epistolæ ad Ctesiphontem, asserat, Hæresim Pelagianam omnium hæreticorum venena complecti, quæ de Philosophorum, & maxime Pythagoræ, & Zenonis principis Stoicorum fonte manarunt. Ed. N. T. 4 part. 2. Ibid. p. 474.

II. Ex Judæis ad Christum conversis, circa gratiam errarunt, tum illi qui negabant gratiam Christi sine legis observatione sufficere ad salutem: adversus quos scripsit S. Paulus Epistolam ad Galatas; ubi probat Christum gratis mortuum fuisse, si Circumcisio, ceteraque legalia necessaria forent: tum illi, qui de meritis Legis Mosaicæ superbius gloriantes, gratiam Evangelii hujusmodi meritis debitam asseriebant; ac Gentiles ad talem gratiam vocatos fuisse, iniquo prorsus animo ferebant. Adversus quos, idem S. Paulus gravissimam scripsit ad Romanos Epistolam, in qua duo demonstrat: primum gratiam Evangelii omnibus necessariam esse: & à Deo dispensari, sive Judæis, sive Gentilibus, apud quem non est distinctio Judæi aut Græci: alterum, gratiam illam planè gratuitam esse, nullisq; præcedentibus meritis dari; alias, gratia non esset.

III. Origenes Pelagii errorem maxime circa necessitatem gratiæ præformavit, teste sancto Hieronymo, in citata ad Ctesiphontem Epistola Doctrinæ, inquit, alloquens Pelagium, Origenis ramusculus est. Ibidem Origenem vocat Pelagianum erroris principem. Tantum autem Pelagiani Origeni suo detulerunt, ut una illius autoritate ducerentur: quapropter idem S. Hieronymus in fine dialogorum Pelagianos increpans dicebat; Transite ad Amosum vestrum, qui præterita in cælis, & antiqua delicta solvi dicit in baptismo: ut ejus in cæteris auctoritate ducimini, etiam in hac parte errorem sequamini. Quapropter Illustrist. ac Doctiss. Huetius Origenianorum L. 2. q. 7. n. 10. fatetur Origenem nimio plus tribuisse legi naturæ, & quæ peculiari Dei auxilio debebantur, in generale auxilium transcripsisse: quod, inquit, omnino Pelagianum est. Et n. 13. asserit Origenem docere, quidquid gratiæ nobis largitur Deus, totum id nostræ voluntatis arbitrio acceptum esse referendum. Quod si, pergit num. 14. gratiæ auxiliis nos egere ali- Ibid. quando agnoscat, gratiam solum voluntatis nostræ pedisse- P. 110. quam, ad ejusque nutum compositam, & pro meritis à Deo in homines erogatam; non excitantem, non gratis datam ad- P. 112. mittit. Qui Origenis loca videre voluerit, consulat opus jam indicatum illustrissimi Huetii.

IV. Theodorus Mopsuestiæ Episcopus, tres errores docuisse fertur. Docebat siquidem Christum fuisse purum, simplicemque hominem, nec à reli- P. Gar- nier dis- fert. 1. de quis diversum, nisi quod in eo Deus Verbum operaretur efficacius quam in cæteris. Ajebat deinde, hominem illum, meritis operum suorum ac viribus liberi

primis au-
thoribus
de defen-
sor. hære-
si Pela-
giana c. 2.
p. 120.

liberi arbitrii, ad hanc tantam gratiam pervenisse, ut filius Dei unicus diceretur. Denique negabat filium Dei venisse ad peccatum originale tollendum, siquidem nullum agnosceret; sed ut omnibus exemplo & magisterio proderet.

A primo errore purgare Theodorum frustra tenta vit. Facundus, obnitente ac contra definiente Synodo quinta generali.

Part. 2.
p. 264.

Secundi vero erroris testis videri potest Marius Mercator, S. Aug. ætate suppar, qui in Collectaneis ex Libris Theodori, istud ab ipso dictum refert. «Non invideo Christo, quod factus est Deus: Quod enim ipse factus est, ego ipse factus sum, quia mea natura est.

Part. 1.
p. 97.

Tertium denique errorem manifeste prodit Theodorus ipse, totis quinque Libris adversus S. Augustinum conscriptis, quorum excerpta à Mario Mercatore accepimus cum hoc titulo. «Theodori Mopsuesteni de secundo codice, Libro quarto, folio decimo contra sanctum Augustinum defendentem originale peccatum, & Adam per transgressionem mortalem factum &c.

Ebid. p. 30.

Ipse Marius Mercator, in Libro subnotationum aperte testatur, Pelagio prævisse Theodorum. «Quæstio, inquit, contra Catholicam fidem apud nonnullos Syrorum, & præcipue in Cilicia à Theodoro quondam Episcopo Oppidi Mopsuesteni jam dudum mota nunc usque penes paucos eorum admodum occulte proditur, nec eam palam profertur: sed ab ipsis, qui de ea cornicantur, velut Catholicis, intra Ecclesias interm retinetur.

T. 10. p.
254. B.

V. Rufinum quemdam Presbyterum, erroris Pelagiani & Cœlestiani magistrum fuisse testatur ipsemet Cœlestius apud S. Augustinum L. de peccato originali c. 3. Accusatus enim à Paulino Diacono Cœlestius coram Aurelio cæterisque Episcopis in Concilio Carthaginensi sedentibus, dixit, se doctrinam de qua postulabatur, à Presbyteris in Ecclesia Catholica constitutis accepisse, præcipue vero à Rufino. «Sanctus, inquit, Presbyter Rufinus Romæ qui mansit cum sancto Pammachio: ego audiivi illum dicentem quia tradux peccati non sit. Quis sit ille Rufinus Presbyter, an ille Aquilejensis, adeo famosus; tum propter Melaniæ peregrinantis comitatum, & Libros editos; tum propter graves inter ipsum & S. Hieronymum contentiones; an alter natione Syrus, disputant Critici. Emin. Cardinalis Norisius in Historia Pelagiana L. 1. c. 2. & cæteri, vulgo existimant Rufinum illum esse Aquilejensem. Doctissimus contra Garnerius Marii Mercatoris editor, dissertatione 1. c. 3. non contemnendis argumentis contendit, illum Rufinum Syrum fuisse, ab alio Aquilejensi plane distinctum. Quam controversiam, nos alius dirimendam relinquimus.

Alios Pelagiani erroris præformatores appellat sanctus Hieronymus, in Epistola ad Ctesiphontem: nempe Evagrium Ponticum, Sextum Philosophum, Paladium Galatam, &c.

De Pelagio. Ejus patria, professio, ingenium, mores.

Natione
Anglus.

Ex majori Britannia seu Anglia ortum duxisse Pelagium, testantur S. Aug. Ep. 186. ad Paulinum, alias 106. c. 1. ubi scribit; Pelagium, ut ab alio Tarentino distingueretur, Britonem fuisse cognominatum. S. Prosper initio Carminis de ingratis; à quo, Coluber Britannus dicitur. Orosius in Apologetico & Marius Mercator in Commonitorio, eum pariter Britannum appellant. Ex obscuris parentibus illum ortum fuisse affirmat Orosius in Apologetico de arbitrii libertate.

Professio-
ne Mona-
chus.
T. 8. p.
25. E.

Professione Monachus fuit Pelagius. Ita testatur S. Aug. Lib. de Hæresibus c. 88. «Pelagianorum, inquit, est hæresis, hoc tempore omnium recentissima, à Pelagio Monacho exorta. Cum tria Monachorum genera tunc temporis distinguerentur, quorum alii in Monasterio, qui Cœnobitæ; alii in desertis locis, qui Eremitæ sive singulares; alij suis in adibus vivebant, qui apud Græcos aliquando Philosophi apud Latinos vulgo Monachi vocabantur: Pelagius ex his postremis fuisse videtur, nec usquam ad sacros Ordines promotus; unde Laicus dictus est ab Orosio Apologetici c. 3. & à Zozimo Pontifice, in 2. Epistola ad Africanos. Quicumque enim ex Monachis non

erant sacris Ordinibus initiati, ii inter Laicos recensentur.

Ingenium accepit à natura fortissimum, celerrimum Ingenium & acutissimum, ait S. Aug. Libro de natura & gratia c. 6. & 35. fervidum simul ac vehemens, ut testantur ejus ad pietatem adhortationes, cæteraque opera, quæ in unum volumen collecta non ita pridem lucem aspexere Antuerpiæ, hac inscriptione: Appendix Augustiniana. Non minus litigiosum, versipelle, sinuosum, dolis ac fraudibus deditum illius ingenium, produnt ac manifestant varii illi flexus ac doli, quibus erroris sui caput dissimulare nitebatur.

Hominis artem ac fraudes in errore suo disseminando, his verbis elegantur describit Commentator Marii Mercatoris, dissertatione prima quæ est de primis authoribus & defensoribus hæresis Pelagiana. «Hæ, inquit, Pelagio erant artes hæresim disseminanti. Nihil de suis mysteriis aperte vulgo credere, sed fidei tantum auribus. Si quid dogmatum emanasset in publicum; negare palam, quod in cubiculis doceret. Si aperte proponendus error, alienam inducere personam, si suo nomine loqui cogeretur, dubitantis more, timideque afferre, de quo simularet se velle doceri. Si ex Libris argueretur cujusdam assertionis, Libros causari, vel non esse suos, vel prius subreptos, quam emendarentur. Si ex confessis urgeri contingeret, sententias interpretari verbis perplexis & in speciem Catholicis. Si necessitas foret, Ecclesiæ nonnulla dampnanti consentire, dampnare libenter omnia, sed, ut aiebat, Ecclesiæ sensu, id est, eo, quem postea fingeret ad arbitrium. Si aliquando fidem exponere deberet, copiose prolequi plurima, de quibus non interrogaretur; de re, vel nihil, vel ambiguum quiddam eloqui, imitari serpentes, qui, ut ait Orosius Apologetici c. 1. cum stuendi solius capitis causa reliquum concisioni atque injuriæ corpus opponunt, nihil damni arbitrantur, ea tantum sui parte à periculo libera, quæ multumodas venenatasque in se obtinet linguas, etiam si membris omnibus amputentur.

Quoad mores autem Pelagii attinet; eos, saltem specie tenus, ita compositos & probatos habuit, ut pietatis laudem allecutus aliquando fuerit. Unde S. Aug. L. de gestis Pelagii c. 22. initio ait: Pelagii nomen cum magna ejus laude cognovi. Et Ep. 186. jam citata, initio testatur se olim dilexisse Pelagium. Et L. 3. de pecc. mer. & rem. c. 1. ait, eum tanquam virum sanctum habitum fuisse. «Post paucissimos dies, inquit, legi Pelagii quædam scripta viri, ut audio, sancti & non parvo profectu Christiani. Ex quibus inferes Pelagium, si non veram ac solidam, saltem fucatam habuisse virtutem. S. Chrysostomus, Epistola quarta ad Olympiadem in fine, ait: «De Pelagio Monacho magno dolore affectus sum. Cogita igitur quot quantisque coronis digni sint qui forti animo in acie steterunt; cum viros qui tam pie ac sancte, tantaque tolerantia vixerunt, abripi, atque in fraudem impelli videamus.

Suspiciantur nonnulli, Pelagium de quo S. Chrysostomus, alium esse ab eo de quo hic loquimur. Cum enim, inquit, hæc Epistola scripta sit anno Christi 405. quando in exilio versabatur Chrysostomus; & Pelagius adhuc fama sanctitatis floreret anno 413. quo S. Aug. scripsit Libros de peccatorum meritis, postquam anno superiore 412. Cœlestius apud Carthaginem in Episcopali Judicio excommunicationem meruisset: ut ipse ait L. 2. Retract. c. 33. verisimile non est, Pelagium illum de quo loquitur sanctus Chrysostomus, fuisse hunc ipsum hæresiarcham, cujus errores tardius Græcis & Orientali Ecclesiæ innotuerunt.

Quidquid sit de illa pietatis ac sanctitatis opinione qua floruit aliquando Pelagius, ab ea certe, detracta larva, subinde multum excidit. Extat enim apud Isidorum Pelusiotam accerrima cujusdam Pelagii Monachi reprehensio, L. 1. Epistola 314. In eo carpi mentis inconstantiam, quod gyrovagus de Monasterio in Monasterium subinde migraret. 2. ventris ingluviem & temulantiam, quod crassiores cantinos, miores culinarum, & mensas lautiores exploraret. 3. Adu-latorium & versipellem animum, quod iis qui Magistratum gerebant, adblandiretur.

Neque etiam de Pelagio hæresiarcha hæc dicta esse contendant nonnulli, quod temporis ratio non permittat: quia scilicet hæc de Pelagio jam senescente dicun-

Artes Pe-
lagii in
errore dis-
seminan-
do.
P. Garne-
rius p.
134.

Mores.

T. 10. p.
216. B.
T. 2. p.
663. G.
T. 10.
p. 71. D.

Ed. N. T.
3. pag.
577. B.

dicuntur, quasi hæresim senex dumtaxat sparsisset; cum tamen certum sit, Pelagium hæresiarcham diu, longelateque peregrinatum esse, postquam hæreses suas disseminare cepit; adeoque ante senectutem, priusquam canis aspersum caput haberet, in eas lapsus esse. Cum etiam constet ex S. Aug. L. de gestis Pelagii c. 22. & L. 3, de pecc. mer. c. 2. Pelagium etiam tunc, cum in Occidente, ipsaque Urbe Roma errores suos scriptis Libris & Epistolis spargeret, magna laude claruisse, sanctumque & non parvo pro-
fectu Christianum audivisse.

Verum, cum incertum sit quo præcise anno hæc scripserit Isidorus, (vivebat autem etiam post annum 431. liquidem eodem Libro Ep. 310. ad Cyrillum, meminit Synodi Ephesinæ eodem anno celebratæ) non est quod ejus testimonium omnino infirmetur: præsertim cum habeamus alterum cœtaneum testem Orosium, in Apolog. c. 27. qui Pelagium ministrum

Edit. Col.
p. 748.
Sed tibi, inquit, specialis inde portandi oneris fortasse fiducia est, quod balneis epulisque nutritus, latos humeros gestas robustamque cervicem; præferens etiam in fronte pinguedinem. Nimirum, ait Cardinalis Norisius ex illorum tunc temporis Monachorum grege erat Pelagius, de quibus hæc quidem lepide scribit Hieronymus in Epistola ad Pammachium: «Miror, cur carni detrahentes vivant carnaliter, & inimicam suam foveant, & nutriant delicate; nisi fore implere volunt Scripturam dicentem: Amate inimicos vestros.

Historia Pelagiana
L. 1. c. 3.

Errores Pelagii.

Non ferunt angustii hujus Tractatus limites, ut per annos singulos digesta Historia Pelagianæ capita fusius prosequamur. Quas partes copiose & accurate perfecimus a recentioribus, imprimis Eminentissimus Card. Notisius in Historia Pelagiana, Marii Mercatoris Commentator Parisinus; & authores recentioris editionis Operum S. Augustinus in ampla præfatione tomo decimo præfixa. Nobis hic satis erit Pelagii errorem, variosque ejus flexus ac sinus circa gratiam Christi paucis aperuisse. Unum vero hic Augustinum audiemus, qui propius errorem illum inspexit, & cum Pelagianis congressus est.

T. 10. p.
226.
S. igitur Aug. L. de gestis Pelagii c. 35. compendiose referens quæ in Diospolitana Synodo, Pelagio ejusque discipulo Cœlestio objecta fuerant errorum capita, quindecim articulis totam eorum doctrinam complexus est. Quam L. de dono persever. c. 2. presius ad tria generatim revocat capita, totidem fidei nostræ articulis opposita. «Tria sunt, inquit, quæ maxime adversus eos Catholica defendit Ecclesia. Quorum unum est, gratiam Dei non secundum merita nostra dari; quoniam Dei dona sunt, & Dei gratia etiam conferuntur merita universa justorum. Alterum est, in quantacumque justitia sine qualibuscumque peccatis in hoc corruptibili corpore neminem vivere. Tertium est, obnoxium nasci hominem peccato primi hominis, & vinculo damnationis obstrictum, nisi reatus, qui generatione contrahitur, regeneratione solvatur.

Circa annum Christi 405. errorem suum disseminavit hæresiarcha Pelagius, & quidem arte multiplici variisque flexibus. Erat enim ille versipellis mirus fallendi artifex, qui varias, pro data opportuna occasione, formas induebat. Sed erroris illius arcana propius exploranti videtur, sub diverso verborum cortice, eundem semper errorem latuisse.

Primo itaque, vel ipso gratiæ nomine repudiato, aut saltem omisso, solam naturam sufficere dicebat ac parem ad omnia Dei mandata observanda, tentationes superandas, pravæ extirpandas consuetudines, & ad quamdam *ἀντιστάσει* seu imperturbationem, ad ipsam denique vitam æternam assequendam. Ad hæc monstra doctrinæ exhorruere Catholici. «ait S. Aug. loquens de Pelagianis serm. 26. alias 11. de verbis Ap. c. 7. » fecerunt auribus piis & Catholicis offensionem. Cœperunt horreri; cœperunt ut certa perniciet devitari &c.

Tom. 5. p.
139. C.

2. Ad publicam invidiam & offensionem Catholicorum declinandam nomen gratiæ, ejusque necessitatem admittere visus est Pelagius. *Vocabulo*, ait S. Aug. L. de Gr. Christi c. 37. «frangens invidiam,

offensionemque declinans. » At liberum hominis arbitrium, hoc est bonimalique facultatem, subdolos ille gratiam appellabat, quam homo absque ullis suis meritis à Deo in creatione gratis accepit, & pro qua gratias ipsis referre tenetur. Sic ille arguebat apud S. Augustinum serm. mox laudato c. 7. «Hoc ipso quia liberum hominis arbitrium defendo, & » dico quia liberum arbitrium sufficiens est ut justus » sim, non sine gratia Dei dico; nec contra gratiam Dei disputo. Sic vero probabat: Cum dico liberum hominis arbitrium; vide quia hominis dico. Quid deinde? Hominem quis creavit? Deus. Quis ei liberum arbitrium dedit? Deus. Si ergo hominem Deus creavit, & homini Deus liberum » donavit arbitrium, quidquid potest homo de libero arbitrio, cujus gratiæ debetur, nisi ejus, qui eum » condidit cum libero arbitrio? » At quæ Pelagii verba festive reponebat S. Aug. « Videte fratres mei, quomodo illam generalem gratiam prædicent, qua creatus est homo... Videte acumen, sed vitreum: quasi » lucet vanitate, sed frangitur veritate.

Tom. 5. p.
139. D.

Ibid. E.

Ibid. F.

Ibid. C.

Pari fraude ac subterfugio possibilitatem non peccandi alicui gratiæ deputabat Pelagius. Verum gratiam illam à natura non secernebat. Ipsa, inquit apud S. Augustinum Lib. de natura & gratia c. 51. « non » peccandi possibilitas non tam in arbitrii potestate, » quam in naturæ necessitate est. Quidquid, in naturæ » necessitate positum est, ad naturam pertinere non dubitatur auctorem, utique Deum. Quomodo erga » absque Dei gratia dici existimatur, quod ad Deum » proprie pertinere monstratur? Ad quæ S. August. » Expressa est, aiebat, sententia quæ latebat, non est » quemadmodum possit abscondi. Ideo Dei gratiæ » tribuit non peccandi possibilitatem, quia ejus naturæ » auctor est, cui possibilitatem non peccandi inseparabiliter insitam dicit.

T. 10. p.
152. A. B.

Ibid. p.
87. B.

Cum Pelagiani à Catholicis urgerentur ut gratiam à natura & libero arbitrio distinctam agnoscerent, non recusarunt illi quidem; sed nomine gratiæ legem atque doctrinam subdole intelligebant. « Cum urgeri » cœperint, ait S. Aug. L. de Sp. & Litt. c. 2. n. 4. quomodo id præsumant asserere fieri sine ope divina, reprimunt se, nec hanc vocem audent emittere, quoniam vident quam sit impia & non ferenda. Sed » ajunt, ideo ista sine ope divina non fieri, quia & » hominem Deus creavit cum libero voluntatis arbitrio, & dando præcepta ipse docet quemadmodum homini sit vivendum; & in eo utique adjuvat, » quod docendo aufert ignorantiam, ut sciat homo » in operibus suis quid evitare, & quid appetere debeant, quo per liberum arbitrium naturaliter insitum, » viam demonstratam ingrediens, continenter & juste » & pie vivendo, ad beatam eandemque æternam vitam pervenire mereatur. Et infra c. 8. n. 14. Laudamus, inquit, Deum nostræ justificationis auctorem, in eo quod legem dedit, cujus intuitu noverimus quemadmodum vivere debeamus.

Ibid. p.
91. B.

Hanc Pelagianorum fraudem ac versutiam sæpius memorat, ipsisque objicit S. Aug. L. de gratia Ch. c. 3. n. 3. L. 4. ad Bonif. c. 5. n. 11. & alibi.

Cum vero lex ac doctrina, nisi innotescat ac reveletur, juvare hominem non possit; Pelagius revelationem illam appellabat gratiam, quamens re ipsa illustratur, sed ea non juvatur nec excitatur voluntas torpens & infirma.

Observat S. Aug. L. 4. ad Bonif. jam laudato c. 5. nusquam Pelagianos gratiæ Dei periculosius insidiosos esse, quam cum legem ac doctrinam tam magnifice commendabant. Quam gratiam, dicebant illi apud Augustinum L. de Gratia Ch. c. 7. n. 8. « nos, non ut putas, in » lege tantummodo sed & in Dei esse adjutorio confitemur... Adjuvat enim nos Deus, per doctrinam & » revelationem suam, dum cordis nostri oculos aperit; » dum nobis, ne præsentibus occupemur, futura demonstrat. Dum diaboli pandit insidias; dum nos multiformi & ineffabili dono gratiæ cœlestis illuminat; » & ut alibi addit, dum nobis suadet omne quod bonum » est. » Vera hæc quidem, at non sufficient: nam præter illam gratiam, qua mens per legem ac doctrinam illustratur, alia necessaria est, per quam voluntas excitata & roborata ea faciat, quæ facienda esse lex ostendit. » Qua gratia, inquit S. Aug. L. de Gratia Ch. c. 12. agitur, » non solum ut facienda noverimus, verum etiam ut » cognita faciamus; nec solum ut diligenda credamus, » verum etiam ut credita diligamus.

Ibid. p.
233. E. F.

Ibid. p.
236. D.

Ibid. p. 731. D. 4. Pelagius libero arbitrio, legi doctrinæ ac revelationi addidit tanquam veram Christi gratiam, tum exempla Christi, tum peccatorum remissionem. « Dicunt etiam, ait S. Aug. L. de gratia & lib. arb. c. 13. n. 26. »gratiam Dei, quæ data est per fidem Jesu Christi, »quæ neque lex est neque natura, ad hoc tantum valere, ut peccata præterita dimittantur, non ut futura vitentur, vel repugnantia superentur. « Hanc porro solam gratiam gratuitam esse, nec meritis retribui affirmabant Pelagiani, teste S. Aug. eodem Lib. c. 6. n. 15. « Dicunt hanc esse solam non secundum merita »nostra gratiam, qua homini peccata dimittuntur; illam vero quæ datur in fine, id est vitam æternam, »meritis nostris præcedentibus reddi.

Ibid. p. 725. F. Ad hanc peccatorum gratuitam remissionem, velut gratiarum cumulum addebant exempla Christi, quibus velut efficacioribus adjumentis, homo ad bonum impellitur & excitatur: quam quidem speciem gratiæ idcirco maxime necessariam hoc tempore prætendebant, « Quod, ait S. Aug. L. de Gratia Ch. c. 39. »non sufficit amplius sola lex, propter nimiam peccandi consuetudinem, nisi Christi accedat, non inspiratio charitatis per Spiritum Sanctum, sed intuitum & imitandum in doctrina Evangelica virtutis »ejus exemplum.

Ibid. p. 231. A. B. In hac exemplorum Christi gratia, mirum quantum vim & efficaciam ad operandum bonum Pelagiani collocarent, quantumque ex ea præsidium ad errores suos occultandos repeterent. Hujusce gratiæ prætextu dicere poterant teste S. Aug. L. de Gratia Ch. c. 2. quolibet momento nos divina gratia adjuvari. « Solent dicere, ait S. Doctor, nobis in eo Christum »ad non peccandum præbuisse adjutorium, quia ipse »juste vivendo, justeque docendo reliquit exemplum: »possunt etiam ad hoc ista verba coaptare, ut dicant, »per singula momenta, per singulos actus necessariam »nobis esse hujusmodi gratiam, id est, ut in omni conversatione nostra intueamur divinæ conversationis »exemplum.

Ibid. p. 248. F. G. Istam porro exemplorum Christi gratiam, re ipsa à lege ac doctrina distinctam non esse, probat ibidem c. 41. S. Aug. « Adjutorium autem gratiæ, inquit, »quæ proprie gratia nuncupatur, in Christi esse arbitratum exemplo: quod nihilominus ad doctrinam pertinere perspicitis, quæ vobis Evangelica prædicatur: »ut videlicet, tanquam via demonstrata qua ambulare debeamus jam viribus liberi arbitrii, adjutorio »nullo alterius indigentis, sufficiamus nobis, ne deficiamus in via. Sic latere se putabat Pelagius, ut dixerat ibidem c. 9. S. Aug. cum aliis atque aliis locutionibus versat significationem legis atque doctrinæ.

Ibid. p. 231. C. Observandum autem diligenter cum eodem S. Doctore L. de Gratia Ch. c. 3. & 4. Pelagium, ut majori arte errorem suum involveret, ac Catholicis illuderet, cum dicebat nos sine Dei gratia nihil posse, tria distinxisse: nempe possibilitatem, voluntatem, & actionem. Audiatur S. Aug. « In Libris, inquit c. 3. »quos Pelagius edidit pro libero arbitrio, quorum »mentionem facit in Epistola quam Romam misit. »Cum tria constituat atque distinguat, quibus divina »mandata dicit impleri, possibilitatem, voluntatem, »actionem: possibilitatem scilicet, qua potest homo »esse justus; voluntatem, qua vult esse justus; actionem, qua justus est: horum trium primum, id est »possibilitatem, datam confitetur à Creatore naturæ, nec esse in nostra potestate, sed eam nos habere »etiam si nolimus: duo vero reliqua, id est, voluntatem & actionem, nostra esse asserit, atque ita nobis »tribuit, ut non nisi à nobis contendat. Et c. 4. Sed ne »quis forsitan dicat, nos vel non recte intelligere quæ »loquitur, vel malevolo animo in alium sensum, quæ »non ita dicta sunt, vertere, ipsa jam verba ejus accipite. Nos, inquit, sic tria ista distinguimus, & certum velut in ordinem digesta partimur. Primo loco »posse statuimus, secundo velle, tertio esse. Posse in »natura, velle in arbitrio, esse in effectu locamus. Primum illud, id est, posse, ad Deum proprie pertinet, »qui illud creaturæ suæ contulit: duo vero reliqua, hoc »est, velle & esse, ad hominem referenda sunt, quia »de arbitrii fonte descendunt. Ergo in voluntate & »opere bona laus hominis est: imo & hominis, & Dei, »qui ipsius voluntatis & operis possibilitatem dedit, »quique ipsam possibilitatem gratiæ suæ semper adjuvat auxilio. Quod vero potest homo velle bonum »atque perficere, solius est. »Sic perfidus ille per »possibilitatem, solam naturam, quæ à Deo est; per gratiam vero, qua possibilitatem nostram adjuvari dicebat, le-

gem, doctrinam, revelationem, peccatorum veniam, ac Christi exemplum, intelligebat.

Observandum 2. adjutorium gratiæ in mente Pelagii, absolute ac simpliciter necessarium non fuisse, sed tantum secundum quid, & ad facilius dumtaxat agendum. Ita refert S. Aug. L. de Gratia Ch. c. 26. « Grati- »nam Dei, ait, qua charitas diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis, sic »confiteatur, qui vult veraciter confiteri, ut omnino »nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet veram- »que justitiam, fieri posse non dubitet. Non quomodo »iste (Pelagius) qui cum dicit, propterea dari gratiam, »ut quod à Deo præcipitur, facilius impleatur; quid »de illa sentiat, satis ostendit, scilicet, quod etiam si- »ne illa, etsi minus facile, fieri tamen, quod divinitus »præcipitur, potest. « Idem fere repetit c. 27. Et c. 29. postquam ista Pelagii verba commemoravit, »ut quod per liberum homines facere jubentur arbitrium, facilius possint implere per gratiam. Tolle, inquit S. Aug. »facilius non solum plenus, verum etiam sanus est sensus. Cum autem facilius additur, adimpletio boni operis etiam sine Dei gratia posse fieri, tacita significatione suggeritur. Quem sensum redarguit qui dicit: Sine me nihil potestis facere.

Observandum 3. Pelagium (quancumque tandem gratiam admiserit) docuisse illam gratuitam non esse, sed humanis meritis retribui. Quamlibet sentiat gratiam, ait S. Aug. L. de Gratia Ch. c. 31. n. 34. ipsis Christianis secundum merita dari dicit. Tum refert ista Pelagii verba de iis qui Christiani non sunt. Illi (dicebat Pelagius) ideo judicandi atque damnandi sunt, quia cum habeant liberum arbitrium, per quod ad fidem venire possent, & Dei gratiam promereri; male utuntur libertate concessa. Hi vero remunerandi sunt, qui bene libero utentes arbitrio merentur Domini gratiam, & ejus mandata custodiunt. Quam erroneam sententiam sic refellit ibidem S. Doctor. Manifestum est eum dicere gratiam secundum merita dari, quamlibet eam, vel qualemlibet significet. Nam cum eos remunerandos dicit, qui bene utuntur libero arbitrio, & ideo mereri Domini gratiam, debitum ei reddi fatetur. Ubi ergo est illud Apostoli, justificati gratis per gratias ipsius? Ubi est & illud, Gratia salvi facti estis? Et ne putarent per opera, addidit, per fidem. Rursus ne ipsam fidem sine Dei gratia sibi putarent esse tribuendam; Et hoc, inquit, non ex vobis, sed Dei donum est. Nempe ergo illud unde incipit omne quod merito accipere dicimur, sine merito accipimus, id est, ipsam fidem. Aut si negatur dari, quid est quod dictum est, Sicut unicuique Deus partitus est mensuram fidei?

Observandum denique, merita illa humana, quibus Pelagiani gratiam velut justitiæ titulo debitam esse contendebant, fuisse in eorum mente boni cupiditatem, fidem, & orationem. Cum fuerint convicti, ait S. Aug. de gratia & lib. arb. c. 14. non defensores sed inflatores, & præcipitatores liberi arbitrii, quia neque scientia divinæ legis, neque natura, neque sola remissio peccatorum est illa gratia, quæ per Jesum Christum Dominum nostrum datur, sed ipsa facit ut lex impleatur, ut natura liberetur, ne peccatum dominetur: cum ergo in bis convicti fuerint, ad hoc se convertunt ut quocumque modo conentur ostendere gratiam Dei secundum merita nostra dari. Dicunt enim, & si non datur secundum merita bonorum operum, quia per ipsam bene operamur. Tamen secundum merita bonæ voluntatis datur: quia bona voluntas, inquit, præcedit orationis, quam præcessit voluntas credentis, ut secundum hæc merita, gratia sequatur exaudientis Dei. Ex hac Pelagianorum doctrina S. Aug. L. de hæresibus c. 83. merito infert, Ecclesiæ orationes ab illis funditus subverti.

Hactenus de errore Pelagii circa necessitatem gratiæ, de quo vix ulla est inter Theologos discordia: duo vero supersunt, de quibus non consentiunt omnes.

Primum est, an Pelagiani necessitatem alicujus gratiæ interioris tandem aliquando admiserint.

Alterum, quæ præcisè fuerit illa gratiæ species, de qua potissimum disputabat, & quam prorsus ex Ecclesiæ fide necessariam esse contendebat S. Aug. Pelagianos impugnans.

Utrum Pelagius gratiæ alicujus interioris necessitatem aliquando tandem agnovit.

Duplex distinguenda gratia interior. Una quæ ad intellectum, altera quæ ad voluntatem pertinet. Prior est mentis illuminatio seu illustratio, per quam prædicatione foris secus auribus insouante, interiori menti proponuntur ac revelantur quæ credenda sunt fidei nostræ mysteria.

Gratia necessaria ad facilius dumtaxat agendum ex Pelagio. *Ibid. p. 243. A.*

Ibid. F.

Gratia ex Pelagio gratuita non est. *Ibid. p. 244. F. Ibid. p. 245. A.*

Ibid. p. 731. G. Quibus meritis gratiam debitam esse Pelagius contende-
bat.

To. 8. p. 26. C.

Posterior est motio seu excitatio Dei, qua voluntas ad actus veræ pietatis incitatur & juvatur. Utramque vero gratiam plane necessariam esse docet fides Catholica.

Gratia interioris illuminationis seu illustrationis spectari potest, vel ex parte tantum objecti quod intellectui clarius proponitur solis suis propriis viribus credendum; vel ex parte ipsius intellectus, qui ad credendum divina opitulante & adjuvante gratia determinatur. Quæ fidei gratia etiam ex parte voluntatis piam includit ac præsupponit ad credendum motionem.

Quæstio est an Pelagius utramque illam propriam & interiorem gratiam tum mentis, tum voluntatis aliquando agnoverit. Sunt qui affirmant, sunt qui negant.

Dicimus 1. Pelagium, præter externam legis ac doctrinæ propositionem admisit interiorē illustrationis & illuminationis gratiam ex parte quidem objecti melius propositi, non vero ex parte causæ, seu intellectus ad credendum divinitus excitati.

Probatur verbis ipsiusmet Pelagii apud S. Aug. L. de Gratia Christi c. 7. "Quam gratiam, dicebat *hæresis*, non, ut tu putas, in lege tantummodo sed & in Dei adiutorio confitemur. . . . Adjuvat enim Deus nos per doctrinam & revelationem suam, dum cordis nostri oculos aperit; dum nobis, ne præsentibus occupemur, futura demonstrat; dum diaboli pandit insidias; dum nos multiformi & ineffabili dono gratiæ cœlestis illuminat.

Inde est quod necessarias diceret orationes, ut Deus ea quæ credenda & facienda sunt, nobis aperiat. *Ipsas quoque orationes*, ait S. Aug. L. de Gratia Ch. c. 41. ad nihil aliud adhibendas opinatur, nisi ut nobis doctrina etiam divina revelatione aperiatur; non ut adjuvetur mens hominis, ut id quod faciendum esse didicerit, etiam dilectione & actione perficiat. Tum addit: Ipsam verbæ auxilium, quo possibilitatem naturalem perhibet adjuvari, in lege constituit atque doctrinam, quam nobis fatetur etiam à Spiritu sancto revelari, propter quod & orandum esse concedit. Qui Pelagii fraudis satis perspectas non haberet, istis, & aliis hujuscemodi bene multis ipsius verbis forte persuaderetur, admissam ab illo veram & interiorē gratiam voluntatis & actionis: at quantum ab illa semper fuerit alienus, declarat ac sapissime inculcat S. Aug. imo vel mox laudata S. Doctoris verba hæc demonstrant. "Orationes ad nihil aliud adhibendas opinatur, nisi ut nobis doctrina etiam divina revelatione aperiatur; non ut adjuvetur mens hominis, ut id quod faciendum esse didicerit, etiam dilectione & actione perficiat. Ergo Pelagius internam revelationis seu illustrationis gratiam admisit saltē ex parte objecti melius seu opportunius menti ad credendum propositi; non autem ex parte ipsius subjecti, seu intellectus, quem negabat cœlesti gratia juvari ac roborari debere, ut ad credendum inclinaretur.

Dicēs S. Aug. L. de Gr. Ch. c. 47. declarat nullum amplius futurum controversiæ locum cum Pelagio, si fateri vellet, voluntatem & actionem gratia Dei adjuvari. Si consenserit, inquit, etiam ipsam voluntatem & actionem divinitus adjuvari; & sic adjuvari, ut sine illo adiutorio nihil bene velimus & agamus. . . . quantum arbitror, inter nos nihil controversiæ relinquetur. Porro si Pelagius non admisisset veram ex parte intellectus gratiam illuminationis & illustrationis, superfuisset ea ex parte controversia: hujusmodi quippe gratia plane requiritur, ut intellectus ad credendum moveatur & excitetur.

Resp. isto dumtaxat sensu asserere S. Aug. nullum amplius fore controversiæ cum Pelagio locum, si fateri vellet voluntatem & actionem gratia Dei adjuvari, quia nempe semel admissa gratia voluntatis, nulla prorsus difficultas superest circa gratiam intellectus, & illa admissa, istam quoque admitti necesse est. Arguit S. Doctor quasi à majori ad minus. Si nempe Pelagius fateri vellet gratiam esse necessariam ad bonam voluntatem & actionem, quanto magis fateretur necessariam illam esse ad credendum rebus à Deo revelatis? Credi etenim non possunt sine pia voluntatis ad credendum motione & excitatione.

Dicimus 2. Pelagium reipsa veram & internam gratiam voluntatis & actionis nusquam agnovisse.

Centies id testatur S. Aug. 1. iis in locis quibus declarat se veram Christi gratiam in scriptis Pelagii, quæcumque legerat, nusquam invenisse. L. de Gratia Ch. c. 30. "Istam, inquit, gratiam, qua justificamur,

vid est: qua charitas Dei diffunditur in cordibus per Spiritum sanctum qui datus est nobis: in Pelagii & Cœl. tui scriptis, quæcumque legere potui, nusquam eos inveni, quemadmodum confitenda est, & confiteri.

Et c. 34. Nec alicubi potui reperire, pergit S. Doctor, hanc eam gratiam confiteri, qua non solum possibilitas naturalis voluntatis & actionis, quam dicit nos habere etiam si nec volumus nec agimus bonum; sed ipsa etiam voluntas & actio subministratōe Spiritus adjuvatur.

Et c. 35. "An credat aliquod adiutorium bene agendi adiunctum naturæ atque doctrinæ per inspirationem flagrantissimæ & luminosissimæ charitatis, non apparet omnino.

2. In iis ipsis Pelagii verbis, quibus tam magnifice gratiam Christi extollere ac commendare videtur, fraudem latere, unamque legis ac doctrinæ gratiam propugnari contendit L. de Gratia Christi c. 7. Postquam Pelagii verba retulit, quibus assererat gratiam non in lege tantummodo, sed etiam in Dei adiutorio se confiteri. Adjuvat enim nos, inquit, per doctrinam & revelationem suam, dum cordis nostri oculos aperit; dum nobis, ne præsentibus occupemur, futura demonstrat, dum diaboli pandit insidias; dum nos multiformi & ineffabili dono gratiæ cœlestis illuminat. In his omnibus, inquit S. Aug. non recessi à commendatione legis atque doctrinæ. "Egregia plane videntur ac præclara quæ idem Pelagius apud S. Aug. eodem L. de Gratia Ch. c. 10. de virtute gratiæ Dei prædicabat. "Operatur in nobis, dicebat, velle quod bonum est, velle quod sanctum est, dum nos terrenis cupiditatibus deditos, & mutorum more animalium tantummodo præsentia diligentes, futura gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione succendit; dum revelatione sapientiæ in desiderium Dei stupentem suscitatur voluntatem; dum nobis suadet omne quod bonum est. "Quam hæc in speciem magnifica & orthodoxa! attamen in his nihil nisi fraudem, errorem & unam legis ac doctrinæ gratiam deprehendit pro sua sagacitate S. Aug. "Quid manifestius est, inquit eodem c. 10. nisi aliud eum dicere gratiam, quæ Deus in nobis operatur velle quod bonum est, quam legem atque doctrinam? In lege namque & doctrina sanctarum Scripturarum futura gloriæ atque præmiorum promittitur magnitudo. Ad doctrinam pertinet etiam quod sapientia revelatur: ad doctrinam pertinet, cum suadetur omne quod bonum est. Et si inter docere & suadere, vel potius exhortari, distare aliquid videtur, etiam hoc tamen doctrinæ generalitate concluditur, quæ quibusque sermonibus vel litteris continetur.

Et c. 3. de eodem Pelagio verba faciens, "Gratiam Dei, ait, & adiutorium, quo adjuvamus ad non peccandum, aut in natura & libero ponit arbitrio aut in lege atque doctrina: ut videlicet, cum adjuvat Deus hominem, ut declinet à malo & faciat bonum, revelando & ostendendo quid fieri debeat, adjuvare creditur; non etiam cooperando & dilectionem inspirando, ut id quod faciendum esse cognoverit faciat.

Et c. 4. postquam retulit Pelagium tria distinxisse, nempe possibilitatem, voluntatem, & actionem, hæc addit c. 5. "Scire debemus, quod nec voluntatem nostram, nec actionem, divino adjuvari credit auxilio, sed solum possibilitatem voluntatis atque operis, & ideo non adjuvet ut velimus, non adjuvet ut agamus, sed tantummodo adjuvet, ut velle & agere valeamus.

3. Denique, eam rejiciebat Pelagius gratiam, de qua cum Aug. disputabat, quam ab ipso ex publica Ecclesiæ fide exigebat S. Aug. Atqui de gratia voluntatis & actionis disputabat Pelagius cum Augustino, istam ab ipso ex Ecclesiæ fide Aug. exigebat: ergo &c. Nos, agebat S. Doctor L. de Gratia Christi c. 10. volumus eam gratiam iste aliquando fateatur, qua futura gloriæ magnitudo non solum promittitur, verum etiam creditur & speratur; nec solum revelatur sapientia, verum & amatur, non solum suadetur omne quod bonum est, verum & persuadetur. . . . hanc debet Pelagius gratiam confiteri, si vult non solum vocari, verum etiam esse Christianus.

Et c. 13. Hæc gratia, si doctrina dicenda est, certe sic dicatur, ut altius & interiorius eam Deus cum ineffabili suavitæte credatur infundere, non solum per eos qui plantant & rigant extrinsecus, sed etiam per se ipsum qui incrementum suum ministrat occultus; ita ut non ostendat tantummodo veritatem, verum etiam imperitiam charitatem.

Ibid. p.
241. E.

Cap. 24. Legant ergo & intelligant (Pelagiani) *inquit S. Doctor*, intueantur atque fateantur, non lege-
natque doctrina insonante forinsecus, sed interna &
occulta, mirabili ac ineffabili potestate operari
Deum in cordibus hominum, non solum veras reve-
lationes sed bonas etiam voluntates.

Ibid. p.
243. A.

Denique c. 26. «Gratiam Dei, qua charitas Dei dif-
funditur in cordibus nostris per Spiritum S. qui da-
tus est nobis, sic confiteatur, qui vult veraciter confi-
teri, ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem
pertinet veramque iustitiam, fieri posse non dubitet.
Non quomodo iste, qui cum dicit, propterea dari
gratiam, ut quod à Deo præcipitur, facilius implea-
tur, quid de illa sentiat, satis ostendit; scilicet, quod
etiam sine illa, etsi minus facile, fieri tamen potest,
quod divinitus præcipitur.

Tom. 2. p.
624. E. F.

His omnibus adde & quæ scribit Aug. ad Innocen-
tium S. P. Ep. 177. aliàs 95. «Illam, *inquit*, confitea-
tur apertissime gratiam, quam doctrina Christiana
demonstrat & prædicat esse propriam Christiano-
rum, quæ non est natura, sed qua salvatur natura;
quæ naturam non auribus sonante doctrina, vel ali-
quo adjumento visibili fovet, sicut plantator quo-
dammodo & irrigatur extrinsecus; sed subministra-
tione spiritus, & occulta misericordia.

I. 10. p.
732. A.

Dices 1. S. Aug. L. de gr. & l. arb. c. 14. testatur,
Pelagianos tandem convictos agnovisse gratiam dis-
tinctam à lege, doctrina, remissione peccatorum &c.
«Cum in his, *inquit*, convicti fuerint, ad hoc se conver-
tunt, ut quocunque modo conentur ostendere, gra-
tiam Dei secundum merita nostra dari: dicunt enim,
«Etsi non datur secundum merita bonorum operum,
quia per ipsam bene operamur, tamen secundum
merita bonæ voluntatis datur. Ergo tandem ag-
novere Pelagiani, necessariam esse gratiam ad bene
operandum, licet errarent in eo, quod contenderent,
gratuitam illam non esse, sed meritis bonæ voluntatis
retribui.

To. 5. p.
735. E.

Confirmatur ex eodem S. Doctore serm. 156. aliàs
13. de verbis Apostoli cap. 11. & 12. ubi gratulatur
Pelagianis quoad Catholicam veritatem accedentes,
adjutricem gratiam agnoverint. *Accedendo, inquit*,
proficere potuerunt, & ad id, quod verè rectum est, pervenire.
Fam ergo dicunt adjutricem esse gratiam Dei, ad facilius fa-
cienda. Propter quam eorum confessionem Deum be-
nedit Augustinus: Et benedicimus Deum, inquit, quia
vel hoc aliquando dixerunt.

Apud
Aug. To.
10. p. 215
B.

Resp. Distinguo ant. Pelagiani Catholicorum ar-
gumentis victi agnoverunt gratiam distinctam à na-
tura, doctrina & scientia legis &c. quæ in sola inte-
riori revelatione, seu illustratione mentis posita fo-
ret, concedo: in excitatione, motione ac virtute qua-
dam voluntati divinitus impressa, nego. Itaque præ-
ter externam Evangelicæ prædicationis gratiam au-
ribus forinsecus insonantem, Pelagiani agnovere, ne-
cessariam esse interiorem Spiritus S. revelationem, seu
illuminationem & illustrationem mentis, non tantum,
ut diximus antea, ex parte objecti melius propositi,
sed etiam ex parte ipsius intellectus divinitus adju-
& elevati. At gratiam voluntatis & actionis illos ag-
novisse, non probant verba citata, imò potius contra-
rium; si quidem prætensa illa boni operis gratia, de-
betur meritis bonæ voluntatis. Ergo voluntas, ut bo-
na sit, speciali Dei gratia & adjutorio non indiget.
«Nostra est victoria, *inquit* *Cælestius*, quoniam pro-
pria voluntate arma suscepimus; sicut è contrario
nostrum est, quando vincimur, quoniam armati pro-
pria voluntate contempnimus. «Atque inde est, quod
Pelagiani motus indeliberatos gratiæ blandientis, di-
cerent occasionem esse, quibus voluntas excitata, pro-
priis suis viribus agere poterat, vel non agere. Vo-
luntati, aiebat Julianus apud S. Aug. L. 1. Operis, im-
perfecti c. 47. «cum poena monstratur & gloria, aut
contra commodum vel voluptas, adjutorium & ve-
lut occasio offertur, non necessitas imponitur partis
alterutra.

Ibid. p.
889. D.

Ad confirmationem ex serm. 156. dico, non imme-
rito quidem S. Augustinum Pelagianis gratulari ac
Deo gratias referre, quod gratiam illustrationis ab
externa verbi prædicatione distinctam tandem agno-
verint: hæc enim omnino necessaria est ad fidem con-
cipiendam, cui si & piæ motionem voluntatis, &
gratiam actionis addere voluissent, nulla fuisset am-
plius cum illis controversia. Verum hujusmodi gra-
tiam constanter & Pelagius & Pelagiani admittere
recusarunt. Ita testatur fide dignissimus Augustinus
L. de hæresibus c. 88. his verbis. «Pelagius à fratri-
Tournellii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

To. 8. p.
85. G.

«bus increpatus, quod nihil tribueret adjutorio gratiæ
Dei ad ejus mandata facienda, correptioni eorum
hactenus cessit, ut non eam libero arbitrio præpo-
neret, sed infidelis calliditate supponeret, dicens, ad
hoc eam dari hominibus, ut quæ facere per liberum
jubentur arbitrium, facilius possint implere per
gratiam. Dicendo utique, ut facilius possint, voluit
credi, etiam si difficilior, tamen posse homines sine
gratia divina facere jussa divina. Hæc de Pelagio S. Aug.
De Pelagianis verò subjungit. Illam verò gratiam Dei,
sine qua nihil boni possumus facere, non esse dicunt
nisi in libero arbitrio, quod nullis suis præcedenti-
bus meritis ab illo accepit nostra natura, ad hoc tan-
tum ipso adjuvante per suam legem atque doctri-
nam, ut discamus, quæ facere, & quæ sperare debea-
mus, non autem ad hoc per donum Spiritus sui, ut
quæ didicerimus esse facienda, faciamus. Ac per
hoc divinitus dari nobis scientiam confitentur, qua
ignorantia pellitur: charitatem autem dari negant,
qua piè vivitur: ut scilicet cum sit donum Dei scien-
tia, quæ sine charitate inflat, non sit Dei donum ipsa
charitas, quæ, ut scientia non inflat, ædificat. De-
cretoria hæc sunt S. Doctoris verba ad 1, quod volu-
mus, demonstrandum.

Ibid. p.
26. A. f

Dices 2. ex S. Augustino Lib. 4. contra Julianum
cap. 3. num. 15. Julianus agnovisse videtur veram &
interiorem gratiam non tantum illustrationis & illu-
minationis in mente, sed etiam piæ motionis in volun-
tate & actione. Cum ergo, ait S. Doctor, divinitus adju-
vatur homo, non tantum ad capefcendam perfectionem adjuva-
tur, quod ipse posuisti, ut, *ue volens intelligi cum per se incipe-
re sine gratia, quod perficit gratia. In quo enim vis hominem, si-
cut loqueris, ad aliquid laudabile generosi cordis stimulis inci-
tari, in hoc eum non vis in Domino, sed in libero arbitrio glo-
riari.* Unde posteriores Pelagii discipuli per os ejus-
dem Juliani in Epistola Romam transmissa profiten-
tur: *Hominem in bono opere à Dei gratia semper adjuvari.*
Julianus igitur declinans ad Semipelagianismum,
contendebat initium perfectionis seu iustitiæ à nobis
esse, perfectionem vero boni operis esse à gratia: ex
quibus Jansenius Lib. 6. de hæresi Pelagiana c. 1. col-
ligit Julianum ac posteriores Pelagii discipulos paulò
temperata magistri doctrina, censuisse gratiam inte-
riorem necessariam quidem esse ad assequendam vir-
tutis perfectionem; tamen per solam naturam gene-
rosi cordis stimulis excitata, inchoari sine gratia possit.

T. 10. p.
191. D. E

Resp. Verba & sententiam Juliani plus roboris &
energici non habere ad exprimendam gratiam volun-
tatis & actionis, quam ista ipsius Pelagii paulò antè
memorata: *Operatur in nobis velle, quod bonum est.*
*dum revelatione sapientiæ in desiderium Dei stupentem susci-
tat voluntatem.* Atqui verbis istis non aliam, quam le-
gis atque doctrinæ gratiam sensu Pelagii significari
affirmat & probat S. Augustinus Lib. de Gratia Chr.
cap. 10. Affirmat & ipsemet Jansenius Lib. 5. de hæ-
resi Pelag. cap. 30. Eodem igitur modo ac sensu Julia-
ni verba interpretanda & exponenda sunt, præsertim
cum non ignoraret Jansenius, Julianum negasse dona
Dei esse virtutes, quibus rectè vivitur, easque naturæ,
voluntati quæ humanæ, non gratiæ Dei tribueret. Ita
testatur S. Aug. L. 4. adversus Julianum c. 3.

To. 10. p.
590. F.

*Quæ fuerit illa gratia, de qua tam diutur-
na exarsit contentio inter S. Augusti-
num Ecclesiæ partes agentem, &
Pelagianos?*

Inter errores, qui objecti sunt Pelagio, & à Conci-
lio Palæstino proscripti, iste recensetur. «Gratiam
Dei & adjutorium non ad singulos actus dari, sed in
libero arbitrio esse, vel in lege atque doctrina. «Ca-
tholica igitur sententia huic errori opposita hæc est,
ad singulos pietatis actus necessariam esse gratiam Dei
& adjutorium, præter liberum arbitrium, legem, at-
que doctrinam. Hunc suum errorem visus est Pela-
gios reprobasse in hoc ipso Palæstino Concilio; at
mala omnino & subdola fide. Namque perfidus ille
per gratiam à natura, libero arbitrio, lege, atque do-
ctrina distinctam, intelligebat remissionem peccato-
rum, ejusque continuam recordationem: intellige-
bat exempla Christi, in quæ perpetuo convertere
oculos debemus: intelligebat & illustrationem men-
tis, qua Spiritus S. interius docet per operiorem ob-
jectorum propositionem seu declarationem. Verum
præter gratiam hujusmodi, aliam exigebat ex fide

Tom. 2.
Conc. p.
1531. D.

Ecclesiæ S. Aug. Quæ autem, & qualis illa fuerit, controversatur.

Jansenius L. 5. de hæresi Pelag. c. 11. & 14. & alibi passim, contendit eam gratiam, quam negabant Pelagiani, & Augustinus defendebat, esse gratiam actuale voluntatis & actionis, quæ virtute sua invicta, indeclinabili & insuperabili, voluntatem ad agendum necessario applicat & determinat. Doctrina hæc totius Janseniani systematis basis ac fundamentum est, atque grandioris, quod scripsit Jansenius, voluminis, unicus veluti scopus ac finis.

Fingit idem Jansenius L. 8. de Gratia Chr. Salvat. c. 5. 6. 7. & 9. Pelagianos ista potissimum de causa abhorruisse à sententia S. Aug. quod existimarent eum docere per gratiam, non simplicem dumtaxat necessitatem, sed veram inferri coactionem. *Homines Dei opus defendimus*, inquit apud S. Aug. L. 1. ad Bonif. c. 18. *nec ex illius potentia vel in malum vel in bonum invitum aliquando cogi*. Hinc Jansenius colligit, S. Aug. ad diluendas Pelagianorum criminationes, unam dumtaxat ab humana voluntate sub motione gratiæ removisse coactionem, non verò simplicem necessitatem; quia nempe de sola coactione, non de simplici necessitate controversia movebatur. Verum cum hæc scribebat Jansenius, memor haud dubiè non erat eorum, quæ ipsemet probaverat Lib. 2. de hæresi Pelag. c. 1. nimirum Pelagianos promiscuè coactionem & necessitatem usurpasse; atque nomine coactionis, solam intellexisse necessitatem. At verò quis facile sibi persuaserit, pelagianos, viros, ut fatetur Jansenius, acutioris ingenii, unquam existimasse, per gratiam, quam Aug. propugnabat, veram & propriè dictam coactionem induci: nemo enim est in rebus Philosophicis tam peregrinus & hospes, qui ignoret, voluntatem nostram in actibus suis internis & elicitis nullatenus cogi posse.

Nonnullis videtur de gratia physicè præmoven-
potissimum disputasse Augustinum cum Pelagianis, aliis verò de gratia sanctificante seu habituali.

At non ita est.

Primò, quia gratia, de qua Aug. contra Pelagianos, absolutè necessaria est ad singulos pietatis actus; sed gratia sanctificans talis non est. Siquidem ante illam & sine illa, fidei, spei, timoris & alii supernaturales virtutum actus eliciuntur, quibus peccator ad gratiam justificationis disponitur.

2. Gratia, ejus necessitatem tam strenuè propugnabat S. Aug. adversus Pelagianos, ad fidem Ecclesiæ pertinet, quam omnes Catholici profitentur, quam tenebatur agnoscere Pelagius, si non tantum vocari, verum etiam vellet esse Christianus. L. de Gratia Christi c. 10. Quæ secundum sanam doctrinam debet intelligi, pergit ibid.

S. Doctor. Quam denique qui rejiciunt, se inimicos Catholicæ fidei, & Dei beneficiis ingratos profitentur, ait Innoc. I. S. P. in Epist. ad Patres Carthaginenses, inter Augustinianas 181. aliàs 91. An verò quisquam est cordatus Theologus, qui characteres illos recognoscat in gratia vel physicè præmoven-
Thomistica, vel ad unum necessario applicante ac determinante, sensu Janseniano? Prior ad fidem Ecclesiæ nullatenus pertinet, sed mera est ac libera Scholæ opinio: alteram verò, qui tuetur fidem Catholicam offendit ac violat, nedum defendit. Cum Pelagius ambigua nominis gratiæ significatione Episcopos Palæstinos delusisset, Visus ipse est, ait S. Aug. L. de gestis Pelagii c. 14. n. 31.

eam dicere gratiam, quæ in Christi Ecclesia prædicatur. An verò dicet Jansenius, illorum Episcoporum animo tunc observasse ideam gratiæ vel physicè præmoven-
tis, vel necessario voluntatem ad unum applicantis? Afferit siquidem vel ipsemet Jansenius, Augustinum omnium primum gratiam hujusmodi docuisse. Gratia ergo, quam subdolos ille simulabat se profiteri, & quam boni illi Episcopi nihil fraudis suspicati sensu Catholico intelligebant, nec erat physicè præmovens, nec ad unum necessario determinans, sed simpliciter gratia ad singulos pietatis actus necessaria. Erat hoc unicum controversiæ argumentum inter Augustinum & Pelagianos.

Pelagiani gratiam illam, quam Augustinus ex Ecclesiæ fide prædicabat, isto dumtaxat falso & erroneo præjudicio occupati rejiciebant, quod putarent per illam fatalem quandam induci necessitatem, ac penitus liberum nostrum subverti arbitrium. Concipere quippe illi non poterant, quæ ratione staret incolumis libertas cum necessitate gratiæ prævenientis & adjuvantis hominem ad singulos actus, qui ad pietatem & vitam æternam pertinent. "In hoc tota hæresis ista consistit, inquit S. Aug. L. de gestis Pelagii c. ultimo,

"quod non sit liberum arbitrium, si indigeat auxilio Dei, quoniam propriam voluntatem habeat unusquisque aut facere aliquid, aut non facere. Quod victoria nostra ex Dei non sit adjutorio, sed ex libero arbitrio." Hinc eorum adversus S. Augustinum calumnia, quasi libertatem everteret, & fatum induceret. "Ex eorum verbis intellexi, ait S. Doctor L. 2. ad Bonif. c. 5. ob hoc illos vel putare vel putari velle, fatum nos asserere sub nomine gratiæ: quia gratiam Dei non secundum merita nostra dicimus dari, sed secundum ipsius misericordissimam voluntatem. Ibidem: Nos assertores fati esse criminantur, quia non dicimus, gratiam Dei secundum merita nostra dari." Existimabant scilicet Pelagiani id fato fieri, quod merito non fit. Ita testatur S. Aug. L. 4. contra Julian. cap. 8. Ita etiam & Patres Concilii Carth. in Synodica ad Innocentium S. P. Epist. inter Augustinianas 175. aliàs 90. Et S. Hieronymus Epist. ad Ctesiphontem. Si alterius ope indigeo, dicebat Pelagius, libertas arbitrii in me destruetur.

Adversus istam Pelagianorum criminationem sæpissimè insurgit S. Aug. & probat, per gratiam Dei libertatem nostram confirmari potius ac stabiliri, quam destrui. "Liberum ergo arbitrium evacuas per gratiam? ait L. de Sp. & Litt. c. 30. absit: sed magis liberum arbitrium statuimus. Sicut enim lex per fidem, sic liberum arbitrium per gratiam non evacuatur, sed stabilitur. Rationem reddit inferius. quia nempe gratia sanat voluntatem, qua justitia liberè diligitur." Et capite sequenti, Calvinii & Jansenii errorem præoccupat: "Cum potestas datur, ait, non necessitas utique imponitur. Potestas verò illa per gratiam confertur, qua captiva voluntas in libertatem asseritur. Non potest, ait L. 4. ad Bonif. c. 3. captiva voluntas, nisi Dei gratia, respirare in salubrem libertatem; quod probat his S. Joan. verbis cap. 8. "Si vos filius liberaverit, verè liberi eritis." Fatetur equidem ingenuè ac candidè S. Doctor, difficile esse conciliare libertatem cum necessitate gratiæ; attamen stare utramque simul proficitur. "Ista quæstio, ait Lib. de Gratia Christi c. 47. n. 52. ubi de arbitrio voluntatis & Dei gratia disputatur, ita est ad discernendum difficilis, ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur; quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri. Et Lib. 2. contra Litteras Peliliani cap. 84. Si tibi, Pelilianam alloquitur, proponam quæstionem, quomodo Deus Pater attrahat ad Filium homines, quos in libero dimisit arbitrio, fortassis eam difficile soluturus es. Quomodo enim attrahit, si dimittit, ut quis, quod voluerit, eligat? Et tamen utrumque verum est: sed intellectu hoc percipere pauci valent.

Ex his omnibus exploratum ac certum istud esse videtur, in mente scilicet ac sententia D. Aug. nullam humanæ voluntati sub motione gratiæ imponi necessitatem, sed illam & integram semper remanere ejus libertatem. Quæso enim, qua ratione, quove successu potuisset S. Doctor impactam sibi à Pelagianis calumniam propulsare, si vel simplicem necessitatem, seu ad unum determinationem, qualem vult Jansenius, admisisset? A scopo igitur aberrat Jansenius, ac Pelagianorum calumniis in August. incautius ablanditur, cum asserit talem ab Augustino gratiæ motionem, vim præpotentem & ad unum determinationem admitti, ut actus contrarius non sit in potestate voluntatis; atque Pelagianos & Semipelagianos in eo errasse, quod rejecta illa gratia efficaci ac præpotente, talem dumtaxat agnoscerent, quæ libero voluntatis arbitrio permissa foret, cui postet humana voluntas resistere vel obtemperare. Sic ille Catholicam veritatem, in errorem malè cautus transformat.

Dices 1. De illa potissimum gratia tractat S. Augustinus disputans cum Pelagianis, per quam justificamur; per quam captiva voluntas liberatur, & infirma sanatur. Atqui gratia hujusmodi est habitualis seu sanctificans.

Resp. Distinguo maj. Tractat S. August. de gratia, per quam justificamur, vel dispositivè, vel formaliter, vel effectivè, concedo: per quam justificamur formaliter tantum, nego. Distinguo pariter istam propositionem. Tractat de gratia, per quam captiva voluntas liberatur & infirma sanatur, vel habitu vel actu, concedo: habitu dumtaxat, nego.

Tribus igitur modis homo dici potest justificari, vel dispositivè, cum tendit & præparat se ad justitiam ex beneficio gratiæ actualis; vel formaliter, cum justitiam adeptus est; vel effectivè, cum ex justitia operatur.

1. 10. p.
427. A.

Alvarez
de auxi-
liis Tho-
massin de
gratia.

Tom. 2. p.
637. F.

1. 10. p.
208. E.

Ibid. p.
226. A. D.

Ibid. p.
437. B.

Ibid. E.

Ibid. p.
607. D.
To. 1. p.
619. E. F.
Ed. N. 1.
4. par. 2.
p. 478.

T. 10. p.
214. G.

Ibid. D.
Ibid. p.
110. G.

Ibid. p.
469. F.

Ibid. p.
250. G.

To. 9. p.
270. B.

operatur. S. porro August. non tantum locutus est de gratia, qua formaliter justificamur, sed etiam de illa, qua dispositivè ac effectivè justificamur: præsertim verò de illa, quæ nos disponit ad justitiam consequendam, quæ est gratia vocationis, gratia voluntatis & actionis ad singulos pietatis actus necessaria.

Pariter, captiva voluntas & infirma duobus modis dici potest liberari & sanari; vel quoad habitum, per infusionem charitatis seu gratiæ habitualis & sanctificantis, qui modus perfectior longè est, scopus ac finis proximus gratiarum actualium: vel quoad actum; quando scilicet per gratiam actualem excitata & roborata voluntas, peccati seu concupiscentiæ actu blandientis & allicientis laqueis irretiri se & ad malum pertrahi non patitur. De utroque autem illo modo, quo voluntas liberatur, & sanatur, loquitur S. Augustinus, potissimum verò de posteriori, qui propius spectabat statum controversiæ, quam habebat cum Pelagianis.

Instabis. De illa gratia potissimum disputat S. Aug. quæ omnibus prædestinatis conceditur. Atqui hæc habitualis est dumtaxat; non verò actualis, quæ reprobis etiam non negatur.

Resp. 1. Hoc argumento plus probari, quam oporteat. Probaret enim, solam finalis perseverantiæ donum, esse gratiam Christi, quia solis prædestinatis datur, non aliis.

Resp. 2. Hoc unum hoc argumento confici, quod verum est ac fatemur, nempe gratiam habituales seu sanctificantem inter ceteras, principem locum tenere. At malè hinc inferitur, D. Aug. omnem suam cum Pelagianis controversiam ad unam gratiæ habitualis necessitatem comprobendam convertisse.

Dices 2. De illa præsertim gratia disceptatio fuit inter S. Aug. & Pelagianos, quam isti rejiciebant. Augustinus verò admittendam contendebat. Atqui Pelagiani unam dumtaxat rejiciebant gratiam, quæ voluntati ad bene agendum necessitatem imponeret; ergo &c.

Minor propositio probatur. 1. Ex verbis Juliani apud S. Aug. L. 2. Operis imperfecti cap. 138. ubi ait, «Adhortationibus, signis, exemplis, promissione vel munere vel precibus, ad fidem voluntatem sine vindicatione necessitatis allici... non oppressam, sed expectatam, sed liberam, sed provocatam curari.» His verbis Julianus vellicat ac perstringit necessitatem, quæ ex gratia Augustini sequebatur.

2. Probatur ex accusatione Manichæismi, qua doctrinam Augustini infamabant, quasi libertatem funditus everteret.

3. Ex causis & rationibus, quibus ducti illi fuere, ut gratiam Augustini tantopere averterentur ac refugerent. Sunt autem hujusmodi. 1. Quia noxia erat libertati. 2. Quia securitatem, torporem, & inertem ingenerat negligentiam: tum quod omnibus non datur, sed iis dumtaxat, quibus Deus voluerit: tum quod inutiles videntur conatus voluntatis, ubi actio unice pendet ex interna & efficaci gratiæ virtute, nihilque de suo voluntas confert. 3. Quia hujusmodi gratia omnem laudis ac meriti rationem tollit ab humana voluntate; quandoquidem omne, quod bonum est, ex ipsa virtute gratiæ profluit. Rationes illas fusiori stylo prosequitur Jansenius L. 5. de hæresi Pelag. c. 1. 2. 13. 14. 15. & 16. An porro tam stupidi & hebetes fuissent Pelagiani, ut hæc S. Doctori objecissent, nisi perspectum illis fuisset, talem ab Aug. gratiam defendi, cui humana libertas non possit resistere?

Resp. Dist. min. Ita ut nullam aliam interiorem admitterent voluntatis gratiam; ac tibi falsò persuaderent, quamlibet gratiam prævenientem eo ipso libertatis inimicam esse, quo voluntatem prævenit, excitat & adjuvat ad bonum, concedo: Ita ut aliam agnoscerent gratiam interiorem prævenientem, quæ cum libertate voluntatis cohereret, nego. Itaque Pelagiani circa necessitatem gratiæ duplici gravissimo errore & juris & facti laborabant. Error juris erat, quod quamlibet gratia interior, quæ voluntatem prævenit, & excitat, ejus destruat libertatem, adeoque sit rejicienda. Error facti, quod non aliam Augustinus gratiam propugnaverit, quam quæ libertatem everteret: hoc falso præjudicio occupati gradatim docuerunt. 1. Solam naturam, & liberum arbitrium ad bonum sufficere. 2. Non aliam quam legis ac doctrinæ interius menti propositæ gratiam esse necessariam. 3. Addidere remissionem peccatorum & exempla Christi, quæ omnia voluntatem ipsam proximè ac immediatè non afficiunt. 4. Julianus argumentis Ca-

tholicorum victus, gratiam visus est admittere ad perfectionem quidem operis boni necessariam, non ad ejus inchoationem. Tandem Semipelagiani ad omne opus bonum sive inchoandum sive perficiendum gratiam necessariam dixere, non tamen ad initium fidei & pium quendam credulitatis affectum, quem inter bona opera idcirco non computabant, ita ut palmaris illa foret apud illos regula, initium & exordium boni debere esse à nuda voluntate, quam subinde gratia co-nantem juvaret; unde gratiam voluntatis pedissequam faciebant. Capitaliter abhorrebat illi ab omni gratiæ specie, quæ voluntati præiret, ejusque in actus suos dominium & determinationem anteverteret. «Illam indifferentem ac dominatricem arbitrii potestatem hæc nutum, ait Jansenius L. 5. de hæresi Pelag. c. 28. semper Pelagiani pupillis oculorum habuere chariorem, quæ si salva manet, imò quia semper aut credunt, salva manet nullos voluntatis, vel passionum, vel indolentium actuum, ad volendum nolendumve provocantium turbines aut blandimenta formidant.

Momenta igitur ac rationes, quibus Pelagiani doctrinam S. Aug. oppugnabant, directè impetunt necessitatem gratiæ interioris ad omnem pietatis actum voluntatem prævenientis. Nec in eo peccabant illi, quod existimarent gratiam, quæ voluntati necessitatem inferret ad agendum ejusque libertatem everteret, rejiciendam esse, id enim verissimum est: sed quod omnem & quamlibet interiorem gratiam voluntatis præveniente ne eo ipso libertatis inimicam esse contenderent, quo voluntatem præveniret.

Illæ igitur rationes Pelagianorum, quas Jansenius citatis in locis tam fuse exponit, omnibus Catholicis solvendæ sunt; neque unam efficacem ac victricem Augustini gratiam spectant, ut putat Jansenius, sed simpliciter gratiam voluntatis prævenientem ad omne pietatis opus necessariam. Quas rationes expendemus ac diluemus postea, ubi de necessitate gratiæ sermo habendus erit.

Suo pariter loco referemus ac solvemus, quæ solent objicere, ut ostendant gratiam, de qua S. Augustinus adversus Pelagianos, esse gratiam ex sese seu natura sua efficacem, quam appellat auxilium quo.

Utrum Pelagiani admiserint gratiam interioris sanctificantem seu habituales, & virtutes infusas?

Affirmat Jansenius L. 5. de hæresi Pelagiana c. 22. & sequentibus. Negant alii cum Suare Prolegomeno 5. de gratia c. 2. Alii distinguunt inter gratiam habituales, & virtutes infusas. Istas quidem à Pelagianis rejectas fuisse, non verò gratiam habituales, per quam peccata delentur, existimant. Ita Matri-nonus in Antijansenio disp. 7. de hæresi Pelagiana sectione 13.

Verilimilius nobis videtur, Pelagianos nec habituales gratiam, nec virtutes supernaturales infusas agnovisse. Testem damus S. Augustinum hæreseos Pelagianorum indagatorem sagacissimum ac strenuum impugnatores Lib. de Gratia Christi cap. 30. «Istam, inquit, gratiam, qua justificamur, id est, quæ charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis, in Pelagii & Coelestii scriptis, quæcunque legere potui, nusquam meos inveni, quemadmodum confitenda est, confiteri. «Prorsus nunquam eos adverti, sicut agnoscendi sunt, agnoscere filios promissionis, de quibus dicit Apostolus, Non ii, qui filii carnis, hi filii Dei, sed filii promissionis deputantur in semine.» Rom. 9. vers. 8. Atqui gratia, qua justificamur, est gratia habitualis infusa, de qua S. Augustinus Lib. 1. de pecc. mer. & rem. cap. 9. num. 10. dicebat. «Gratia ejus (Christi) illuminationem & justificationem nostram etiam intrinsecus operatur.... Dat etiam (Christus) sui spiritus occultissimam fidelibus gratiam, quam latenter infundit & parvulis.» Porro nullo satis firmo & aperto testimonio constat, talem gratiam à Pelagianis admittam fuisse: sæpius enim repetit S. Augustinus, non aliam ab illis prædicatam gratiam, quam liberi arbitrii, legis ac doctrinæ, remissionis peccatorum & exemplorum Christi, in quibus nihil est, quod internum & infusum aliquid referat: exempla enim Christi externa sunt, remissio verò peccatorum ab illis haud dubiè concipiebatur fieri per simplicem eamque externam non imputationem seu condonationem.

To. 1. p. 132. col. 1. D. E.

T. 10. p. 243. F.

Ibid. p. 7. A. B.

Ibid. p. 247. B. Quapropter idem S. Doctor Lib. de Gratia Christi cap. 38. num. 42. postquam Pelagii verba retulit, quibus videri poterat veram & internam naturam per sanguinem Christi instaurationem ac renovationem admisisse, subjungit: "Videte, quemadmodum & hic aliis quidem verbis, sed tamen in remissione peccatorum, & in exemplo Christi adiutorium gratiae constituerit." Quod quidem adiutorium ad singulos actus necessarium esse, hoc sensu dolosus ille addebat, quod per singulos actus meminisse debemus, dimissa nobis esse peccata, ut ita non peccemus ulterius. Non quidem adjuti aliqua subministratio virtutis, ait S. Aug. Lib. de Gratia Christi c. 2. sed viribus propriae voluntatis, quid sibi remissione peccatorum praestitum sit, per singulos actus recordantis... vel dominicae conversationis exemplum intuentis. Hinc sollemnis ista apud Pelagianos propositio, quae in Synodo Palæstina damnata fuit: poenitentibus veniam non dari secundum gratiam & misericordiam Dei, sed secundum merita & laborem eorum, qui per poenitentiam digni fuerunt misericordia.

Inter Oper. S. Hieron. Edit. Marian. T. 4. p. 485. B. Ibid. p. 592. D. Ibid. p. 708. D. To. 10. p. 247. B. Ibid. p. 77. E. Tom. 8. p. 26. E. Dices 1. Pelagius Commentario in c. 5. Epistolae ad Rom. agnoscit "peccata dimitti abundantia donationis Spiritus S. ac justitiam per Baptismum donari. Et in c. 5. 2. ad Cor. 34. docet, Deum tribus modis in nobis esse: per infinitatem, per sanctificationem, & peculiarem inhabitationem in sanctis." Et in c. 3. Ep. ad Titum n. 7. ait, "Baptismum vocari ab Apostolo lavacrum renovationis Spiritus S. quia nos Spiritus S. per Baptismum renovavit." Apud S. Aug. L. de Gr. Christi c. 38. idem Pelagius asserit, nos instaurari per Christi gratiam, & in meliorem hominem renasci. Testatur & ipse S. Aug. Lib. 3. de pecc. mer. & rem. cap. 6. Pelagianos agnoscere, non ideo parvulos baptizari, ut remissionem accipiant peccatorum, sed ut sanctificentur in Christo. Idem repetit L. de haeresibus c. 88.

Omnium disertissime Julianus apud S. Aug. Lib. 1. Operis imperfecti cap. 53. dogma Catholicum exprimere videtur his verbis: "Nos igitur, inquit, in tantum gratiam Baptismatis omnibus utilem aetatibus confitemur, ut cunctos, qui illam non necessariam etiam parvulis putant, aeterno feriamus anathemate. Sed hanc gratiam locupletem spiritualibus donis credimus, quae multis opima muneribus ac reverentia virtutibus, pro infirmitatum generibus, & humanorum statuum diversitatibus, una, tam remediorum collatrice quam munerum, virtute medicatur." Quibus verbis efficitur, Julianum dona supernaturalia, seu virtutes infusas admisisse. Unde S. Aug. L. 3. de pecc. mer. & rem. c. 2. de Pelagianis ait: "Coguntur parvulos baptizatos in credentium numero deputare, & auctoritati sanctae ubique Ecclesiae consentire, quae fidelium eos nomine non censet indignos, quibus justitia Christi, etiam secundum istos, prodesse non nisi credentibus possit."

Ibid. p. 72. C. Resp. Isthac quidem omnia, cum a viris Catholicis & non suspectis proferuntur, Catholicorum more intelligenda esse; sed apud fraudulentos haereticos Pelagianos, gravissima latentis erroris suspitione laborare. Vel ipso enim iudice Augustino L. de Gr. Chr. c. 38. n. 42. cum Pelagius dixit, "nos instaurari per Christi gratiam & in meliorem hominem renasci," non aliam in mente gratiam cogitabat, quam remissionem peccatorum & exemplum Christi. "Videte, inquit, quemadmodum & hic aliis quidem verbis, sed tamen in remissione peccatorum & in exemplo Christi adiutorium gratiae constituerit. Et L. 6. contra Julianum c. 23. Tu, inquit, a vestro dogmate non recedis, quo putatis gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum sic in sola peccatorum remissione versari, ut non adjuvet ad vitanda peccata & desideria vincenda carnalia, diffundendo charitatem in cordibus nostris per Spiritum S. qui ab illo datus est nobis."

Ad sensum hujusce gratiae dixerunt Pelagiani, peccata dimitti abundantia donationis Spiritus S. homines instaurati, renovari & renasci. 1. Per simplicem & externam peccatorum non imputationem, seu condonationem, qua fit, ut homo coram Deo velut homo novus appareat, instauretur, ac renovetur. 2. Per exemplum Christi, quo Christiani longè efficacius juvantur ad praevitanda peccata, recordatione scilicet peccatorum praeteritorum, quae singulari Dei favore ac benignitate remissa ipsis jam fuere. Pari modo ac sensu asseriebant, parvulos per Baptismum sanctificari, regenerari, adoptari in filios Dei, fideles esse ac de-

nominari &c. non quidem per infusionem charitatis & aliorum donorum supernaturalium, sed per simplicem & externum Dei favorem, quoad regnum celorum destinantur: eo fere modo, quo sola Principis voluntate seu destinatione nonnulli ad certa quadam officia deputantur, absque ulla intus ipsis communicata virtute. Sensu non ablimili fatebantur, parvulos per Baptismum fideles esse ac dici, non per infusionem virtutis fidei, sed per alienam fidem, eorum scilicet, quorum ministerio baptizandi offeruntur, & ex sacro fonte levantur. "Velicis, nolitis, agebat S. August. *Ibid. p. L. 6. c. Julian. c. 3.* parvulos credere confiterini in 664. D. Christum per corda & ora gestantium."

Dices 2. Gratia fidei, est gratia habitualis: atqui Pelagiani admiserunt gratiam fidei, & quidem distinctam à lege & natura; non diffidente S. Augustino de Gratia & lib. arb. c. 13. "Dicunt etiam, inquit, gratiam Dei, quae data est per fidem Jesu Christi, quae neque lex, neque natura, ad hoc tantum valere, ut peccata praeterita dimittantur, non ut futura vitentur, vel repugnantia superentur."

Resp. Dist. min. Pelagiani admiserunt gratiam fidei externam, legem scilicet, doctrinam, seu Evangelii praedicationem; aut etiam interiorem objectorum fidei propositionem & revelationem menti factam, qua posita quisque ad arbitrium solis suis viribus naturalibus credit vel non credit, concedo: admiserunt gratiam fidei internam & infusam, tum ex parte mentis, tum ex parte voluntatis divinitus excitatae & adjuvatae, nego. Ad probationem ex Augustino distingo, Pelagiani admiserunt gratiam fidei, quae non sit lex & doctrina, verbo tenus ac subdole, concedo: in rei veritate, nego. Gratiam enim illam, quae lex non erat, nec doctrina, saltem in exemplo Christi reponebant, quae teste ipso met S. Augustino ad unam externam legis ac doctrinae gratiam revocabatur.

Instabis 1. ex Augustino loco mox citato. Pelagiani eam agnovere fidei gratiam, quae propria est fidelium. Hanc enim, ait S. Doctor, naturam etiam cum impiis & infidelibus certum est nobis esse communem: gratia vero per fidem Jesu Christi eorum tantummodo est, quorum est ipsa fides. Non enim omnium est fides. 2. Thessal. 3. v. 2.

Resp. 1. Nego maj. Ex sua enim propria mente ac sententia eo loci loquitur S. Aug. non verò ex mente atque sententia Pelagianorum.

Resp. 2. Tamen si idem cum Augustino dixissent verbo tenus Pelagiani, ab errore tamen vindicare non debere; quia dici non immerito potest, illos censuisse fidem illam, quae propria est Christianorum, non esse à gratia interiori & proprie dicta, sed à solo libero arbitrio, suppositis lege, doctrina, & exemplo Christi.

Instabis 2. Gratia, quam Pelagiani asseriebant secundum merita nostra dari, est gratia habitualis.

Resp. Nego maj. Gratiam enim illam genericè dumtaxat spectabant Pelagiani, non specificè, quatenus est, vel non est habitualis infusa.

Instabis 3. S. Augustinus Lib. de Gratia Christi cap. 47. declarat, nihil sibi amplius cum Pelagio discordiae ac controversiae futurum, si vellet ille agnoscere necessitatem gratiae ad volendum & operandum bonum: atque incautè prorsus id dixisset Augustinus, nisi supposuisset, Pelagium internam gratiam confesum fuisse, necessariam ad fidem & remissionem peccatorum.

Resp. Nego minorem. Sensus enim Augustini ex dictis antea ille est, quod si Pelagius tandem adduci potuisset, ut fateretur hominem sine interiori gratia nec velle nec posse operari bonum, facillimè intellexisset, necessariam quoque esse gratiam ad fidem & remissionem peccatorum; à majore enim ad minus hic arguere videtur S. Doctor.

Error Pelagii ab Ecclesia proscriptus.

Errorem suum evulgare primum cepit Pelagius circa annum Christi 405. non quidem per seipsum, sed per discipulos, quos deceperat. Non virorum tantum, sed etiam muliercularum ministerio in hunc finem utebatur: quae fraus & consuetudo omnibus fere haereticis communis fuit, ut observat S. Hier. Epist. ad Ctesiphontem. Simon Magus, inquit, barethim condidit, Helena meretricis adjutus auxilio. Nicolaus Antiochenus, omnium immunditiarum repletor, choros duxit feminarum. Marcion Romam praemisit mulierem, quae decipiendos sibi animos prepararet. Apelles Philumenem suarum comitem habuit

Ibid. p. 731. D. E.

Ib. p. 73. B. C.

Ib. p. 251. B. C.

To. 4. N. Ed. p. 1. P. 477.

habuit doctrinarum. Montanus, immundi spiritus prædicator, multas Ecclesias per Priscam & Maxillam, nobiles & potentes faminas, primum auro corripuit, deinde hæresi polluit. Quæ quidem hæreticorum arte ac fraude nihil periculosius, quod mulieres errorem facilius combibant, quia leves; celerius diffundant, quia loquaces; tardè deponant, quia ignaræ & pertinaces. Quid volunt, ait idem S. Hieronymus loco mox citato, misera muliercula onerata peccatis, quæ circumferuntur omni vento doctrina, semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes; & ceteri muliercularum socii, purientes auribus, & ignorantes quid audiant, quid loquantur &c.

T. 10. p. 200. B. C. Præcedentium Hæreticorum vestigiis insistent Pelagius, scripsit ad quandam viduam, quam putant fuisse matrem Juliani: scripsit autem adulatoriè admodum, ut refert S. Aug. Lib. de gestis Pelagii c. 6.

Non satis habuit Pelagius, per discipulos, deinde per litteras insinuare dogma suum, sed etiam postea verbo prodidit. Cum enim peragratis Ægypti Monasteriis, Romam venisset circa eadem tempora, contigit, aliquem Episcopum, præsentem Pelagio, hæc Romæ S. Augustini verba ex Libris Confessionum ejus commemorare, *Da, quod jubes, & jube, quod vis.* Quæ verba statim ac audivit Pelagius, vehementer commotus est; & pene cum eo, qui illa commemorabat, litigavit, ait S. Augustinus Lib. de dono perseverantiæ c. 20.

Ibid. p. 851. B. Anno 408. aut 409. Barbaris Italiam vastantibus, Roma discessit Pelagius, atque in Siciliam, tanquam in locum tutiorem, se cum Cælestio recepit. Deinde cum Alaricus Rex Gothorum anno 410. Romam expugnasset, Pelagius anno 411. cum discipulo suo Cælestio fugit in Africam, & Hipponem Regium appulit initio veris, absente S. Aug., qui tamen, fama referente, audivit Pelagium loqui contra divinam gratiam. Ipse pariter Cælestius Carthagine consistens, dogma novum spargebat; atque ut majori cum auctoritate doceret, conatus est promoveri ad sacerdotium: sed ejus conatibus obstitit Paulinus Diaconus, à quo delatus est ad Aurelium Episcopum.

An. 412. Aurelius Carthagenensis Episcopus, Concilium congregavit Carthagine, quod primum fuit de viginti quatuor Conciliis congregatis adversus hæresim Pelagianam, ante celebrationem Ephesini. Quæ quidem Concilia sigillatim retulit & doctissimis observationibus locupletavit Mercatoris Commentator Parisinus. In hoc autem Carthagenensi Concilio damnati sunt errores Cælestii; & ipse excommunicatus, ab Ecclesia & Urbe pulsus, in Siciliam secessit; convictus quidem, & non correctus, ait S. Augustinus L. de gestis Pelagii c. 22.

Ibid. p. 216.

Circa idem tempus S. Augustinus scripsit tres Libros ad Marcellinum sub hoc titulo, *De peccatorum meritis & remissione*; de tribus quæstionibus adversus Pelagianos, scilicet de peccato originali, de gratiæ necessitate, & de perfectione justitiæ; de quibus quæstionibus interrogatus fuerat à Marcellino. In illis autem Libris filuit S. Doctor nomen Pelagii, sperans eum sic facilius corrigi posse. Imò, & in tertio laudavit Pelagium, ut scribit L. 2. Retractationum c. 33. Cum autem in 2. Libro ad Marcellinum cap. 6. scripsisset S. Aug. hominem in hac vita per gratiam Dei posse esse sine peccato, cum tamen nullus fuerit, sit, aut futurus sit, Marcellinus testatus est, se hoc intelligere non posse: quapropter S. Doctor edidit Librum de Spiritu & Littera, in quo illi abunde satisfacit. Legatur c. 37. Libri 2. Retractationum.

Anno 413. Cum Carthagine grassarentur errores Pelagianorum, jubente Aurelio Carthagenensi Episcopo, S. Augustinus habuit in Basilica sermonem contra novam illam hæresim. Hic sermo est 14. de Verbis Apostoli. Ita refert ipsemet S. Aug. L. de gestis Pelagii c. 11.

Anno eodem 413. Juliana mater Demetriadis, hortata est Pelagium, ut ad filiam suam scriberet. Misit igitur Pelagius Epistolam ad Demetriadem, in qua eam confirmat in virginitatis proposito, & simul suum illi inspirat errorem.

Anno 414. Cum per Siciliam virus Pelagianum diffunderetur, Hilarius Syracusanus rogavit sanctum Augustinum, ut ab ipso erudiretur adversus novos illos errores. Scripsit igitur ad illum sanctus Doctor Epistolam, quæ numero est 157. aliàs 89. sicut ad Ctesiphontem eadem de causa scripserat S. Hieronymus. Ille verò Hilarius Laicus fuit; quia S. Augustinus vocat illum *filium*, vocaturus *fratrem*, si Clericus fuisset.

Circa illud tempus, Pelagiana hæresis non parvum progressum fecit; atque Paulus Orosius Presbyter Hispanus in Africam ad S. Augustinum venit, eumque rogavit, ut adversus Priscillianistas & Origenistas stilum exaceret: quod præstitit S. Aug. & Orosium in Palæstinam misit ad S. Hieronymum, ab eo sciscitaturum, quid de origine animæ sentiret.

Anno igitur 415. venit in Palæstinam Orosius, & invenit Ecclesiam Hierosolymitanam diversis partibus distractam ac turbatam. Cui malo ut occurreret Joannes Hierosolymitanus, Presbyterorum Conventum habuit, cui interfuit Orosius, atque in eo narravit ea, quæ in Africa gesta fuerant super hæresi Pelagiana, testatusque est, se duo à Pelagio audivisse: unum, *Hominem posse esse sine peccato, si velit*; alterum, *Hominem posse facile mandata Dei custodire.* Vocatus Pelagius, dixit; *non sine Dei adjutorio hominem posse esse sine peccato.* At subdolos ille, nomine adjutori Dei, intelligebat naturam, liberum arbitrium, legem &c. Hanc Pelagii responsionem avidè arripuit Joannes Hierosolymitanus Pelagio favens, ut ab ipso sententiam damnationis averteret: atque parti utrique imposito silentio, res tota delata fuit ad judicium Innocentii I. S. Pontificis. Interim Pelagiani accularunt apud Joannem Orosium, quasi docuisset, nequidem per Dei gratiam posse hominem implere legem Dei. Ut autem hanc à se calumniam ille propulset, edidit Apologeticum, in quo accuratè retulit, quod actum fuerat in Conventu Hierosolymitano, & Pelagianum dogma strenuè confutavit.

Non est autem, quòd Janseniani, ut Apologiam illam facilius Orosio adjudicent, contendunt, hanc Synodum Hierosolymitanam, cui Orosius interfuisse dicitur, commentatitiam esse, & antiquis incognitam: siquidem S. Aug. L. de gestis Pelagii c. 14. narrat, Joannem in Synodo Diospolitana rogatum, retulisse, quid coram se in illo conventu Hierosolymitano gestum fuisset.

Eodem anno 415. S. Hieronymus, quos antea promiserat Epistola ad Ctesiphontem, Libros tres adversus Pelagianos absolvit. Unde S. Prosper Carmine de ingratis cap. 2. cecinit:

*Tunc etiam Berblæi præclari nominis hospes,
Hebræo simul & Grajo, Latinoque venustus
Eloquio, morum exemplum mundique magister
Hieronymus, Libris valde excellentibus hostem
Dissecuit.*

Ed. N. p.
121 n. 55

Eodem anno 415. duo Episcopi Galli, Eros & Lazarus, Palæstinam petierunt, ut Pelagium erroris accusarent ac convincerent. Congregatum est igitur Diospoli Concilium 14. Episcoporum, Præsidente Eulogio Cæsariensi, in quo Pelagius interrogatus est: qui ut erat mirus fallendi artifex, turpi æquivocatione Patribus illudit; eoque facilius, quod ipse latine loquens coram Græcis, ab illis non intelligebatur nisi per interpretem, qui ejus verba aut fideliter non reddebat, aut ejus favebat personæ. Quapropter illi Episcopi, ut erant simplices, nihil fraudis subesse suspicati, atque nomine gratiæ, quam admittebat Pelagius, eam intelligentes, quam doctrina Catholica solet intelligere, Pelagium, errore facti, ipsa tamen hæresi damnata, tanquam innocentem dimiserunt. Pelagio istud commodum tunc accidit, quod à Synodo absentes erant Eros & Lazarus, propter gravem unius ægritudinem; ut testatur S. Aug. L. de gestis Pelagii c. 1.

Concilii Diospolitani sententiam probare noluit Innoc. S. P. ut constat ex ejus Epist. quæ est inter Augustinianas 183. aliàs 96. Et ex Libro de peccato originali c. 8. & 9. Pelagius autem, postquam illam abolutionem à Conc. Diospolitano suffragatus est, gratulatorias misit ad amicos Epistolas, tripudians ac plaudens sibi, quòd doctrinam suam ab Episcopis videret approbatam. Ita testatur S. Aug. L. de gestis Pelagii c. 30.

Anno 416. Cum Carthagenensis Synodus propter quædam negotia Ecclesiastica congregata fuisset ab Aurelio, repente adfuit ex Oriente Orosius, qui Litteras Erotis & Lazari Episcoporum Pelagii accusatorum, Patribus Carthagenensibus obtulit: quibus lectis, ac recensitis iis, quæ ante quinquennium in causa Cælestii acta fuerant in priori Synodo Carthagenensi, sententiam damnationis adversus Pelagium & Cælestium pronuntiarunt: datis ad Innocentium Papam Litteris, quibus rogabant, ut statutis sui Concilii Sedis Apostolicæ auctoritatem adderet. His Litteris 68. Episcopi subscripsere.

Eodem anno 416. celebrata est Millevitana Synodus, in qua Episcopi 61. damnata Pelagii atque Cœlestii doctrina, ad Innocentium S. P. scripsere manu ipsius Augustini, qui hanc, ut & Carthagenensis Synodi, Epistolam exaravit.

To. 5. p.

645. D.

Eodem anno scripsit S. Aug. Epist. 178. aliàs 94. ad Hilarium Episcopum, eumque de cavenda hæresi, & de ejusdem damnatione à Conciliis facta instruit. Circa quam damnationem omitti non debet, quod scribit idem S. Doctor sermone 132. aliàs 2. de verbis Apostoli cap. 10. *Fam, inquit, de hac causa duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam: inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est, error utinam aliquando finiat. Quibus verbis insinuat S. Aug. adeo pervicacem & in errore obfirmatam fuisse hæreticorum illorum mentem, ut etiam damnati, minimè acquiescerent.*

Eodem pariter anno scripsit S. Aug. ad Joan. Hierosolymitanum, quem Pelagio noverat addictum. Hæc Epistola est numero 179. aliàs 252. Petiit autem à Joanne, ut mittere dignaretur ad se gesta Pelagii in Concilio Diospolitano; & ut hanc gratiam facilius impetraret, misit ad illum Librum de natura & gratia. Post aliquod tempus, sub finem hujus anni accepit S. Aug. Acta Conc. Diospolitani.

Et anno 417. ineunte, his Actis perlectis, composuit Librum, quem Libro de peccato originali cap. 14. vocat, De gestis Palæstinis, qui vulgò inscribitur, *De gestis Pelagii.*

Eodem an. 417. Romæ Concilium congregavit Innocentius I. In quo damnata hæresi, anathemate percussus sunt illius authores ac sequaces, nisi resipiscerent. Hinc cecinit S. Prosper, Carmine de ingratis c. 2.

P. 119.

n. 40.

*Pestem subeuntem prima recidit
Sedes Roma Petri; quæ Pastoralis honoris
Facta caput mundo, quidquid non possidet armis,
Religione tenet.*

Hoc eodem annò, Pelagius fidei suæ professionem misit ad Innocentium. Illius mentionem facit S. Augustinus pluribus in locis, sed maximè Libro de Gratia Christi cap. 31. 32. & 33. Interea moritur Innocentius; & hæc fidei professio redditur Zozimo ejus successor, qui ea perlecta & ambiguitate verborum deceptus, graviter excendit in Erotem & Lazarum accusatores Pelagii, quos Ecclesiæ turbines & procellas vocavit in Epistola, quam scripsit ad Episcopos Africanos, ac Pelagium Catholicum pronunciavit, eique ad dictos Africanos Episcopos commendatitias dedit Epistolas.

Anno 418. Episcopi 14. supra ducentos, Carthaginem confluxerunt, omnibusque in causa Pelagii & Cœlestii diligentissimè recognitis & iterum expensis, unanimi suffragiorum consensu statuerunt Præsules, standum esse decreto Innocentii adversus Pelagianos. Deinde confestim Synodalia gesta ad Zozimum miserunt, opera Marcellini Subdiaconi. Zozimus his acceptis, Synodalibus gestis & Litteris Africanorum Episcoporum, fraudes hæreticorum exploratas & perspectas habuit, diemque dixit Cœlestio, ut Synodo, quam Romæ coegerat, adesset. Sed Veterator ille nequissimus, intelligens se Africanorum Præsulum Litteris detectum, terga vertit, & se substraxit examini, ait S. Aug. L. 2. ad Bonifacium c. 3.

Hunc igitur exitum habuit Pelagiana & Cœlestina hæresis. Tulit Zozimus damnationis sententiam in Pelagium & Cœlestium, decrevitque eos, errore deposito, in Ecclesiæ gremio victuros perpetuè subditos pœnitentiæ: quam si legem detrectarent, eos à fidelium societate penitus fore resecandos.

Honorius Imperator Edicto suo decrevit, ex Urbe pellendos Cœlestium & Pelagium. Cum tamen plurimi, tum errores, tum personas Cœlestii ac Pelagii defenderent, inter quos erant decem & octo Episcopi, ut colligitur ex S. Aug. L. 1. ad Bonifacium Papam cap. 1. circa finem, autoritate tum Pontificia, tum Imperiali, jussi sunt omnes, non modò Præsules, Presbyteri & Clerici, sed & ipsimet Laici subscribere damnationi, non solum doctrinæ, sed etiam personæ.

Frustra conquesti sunt Pelagiani, particularia dumtaxat fuisse, nec libera Concilia, à quibus damnati fuerant: frustra ex illis decem & octo Episcopi ad Oecumenicam Synodum provocationem suam interponunt novo, & usque ad Pelagianos inaudito in Ecclesia Christi exemplo; ubique terrarum Ecclesiastica simul & imperiali sententia percussus, ab Urbe, & Communione Ecclesiastica extorres sunt. Vanam &

inutilem hanc eorum ad Concilium provocationem probat S. Augustinus Lib. 4. ad Bonifacium cap. ultimo. *Quid Congregatione Synodi opus erat, inquit, ut aperta perniciēs damnaretur? Quasi nulla hæresis aliquando nisi Synodi Congregatione damnata sit; cum potius rarissima inveniantur; propter quas dampandas necessitas talis extiterit, multoque sint atque incomparabiliter plures, quæ ubi extiterunt, illic improbari damnarique meruerunt, atque inde per ceteras terras devitanda innotescere potuerunt. Verum istorum superbia, quæ tantum se extollit adversus Deum, ut non in illo velit, sed potius in libero arbitrio gloriari, hanc etiam gloriam captare intelligitur, ut propter illos Orientis & Occidentis Synodus congregetur. Orbem quippe Catholicum, quoniam Domino eis resistente pervertere nequeunt, saltem commovere conantur: cum potius vigilantia & diligentia Pastoralis, post factum de illis competens sufficiensque judicium, ubique isti lupi apparuerint, conterendi sint, sive ut sanentur atque mutantur; sive ut ab aliorum salute atque integritate videntur. Et Lib. 3. cap. Julian. cap. 3. Vestra, inquit S. Doctor, apud competens judicium communium Episcoporum modo causa finita est: nec amplius vobiscum agendum est, quantum ad jus examinis perinet, nisi ut prolatam hac de re sententiam cum pace sequamini: quod si nolueritis, à turbulenta vel insidiosa inquietudine cobibeamini.*

Et verò cum æqualis sit Ecclesiæ seu dispersæ seu in Concilio coactæ infallibilis autoritas, par & æqualis debetur ejus definitioni mentis obedientia. Necesse verò est vigere semper ac subsistere in Ecclesia Tribunal certum, ac vivam quandam regulam, qua enata circa Religionem controversiæ finiantur acterminentur: aliàs, quò, amabò res fidei tandem reciderent, si expectanda foret Concilii plenarii fortè tam longè distita, tam operosa & molesta Congregatio? Quæ enim interim foret vivens ac spirans regula fidei? Quis controversiarum finis? Nullus. Unicuique laxaretur, quidquid vellet, sentiendi licentia: quanta inde in Ecclesia Christi confusio, perturbatio quanta!

Verum non defuit Pelagianorum damnationi Synodus Oecumenica. Ephesina enim an. 431. contra Nestorium congregata Act. 5. & 7. can. 1. & 4. Cœlestii & Pelagii, quibus amicitia conjunctus erat Nestorius, errores anathemate percussit.

Non solum autem Conciliorum & SS. Pontificum decretis prostrati sunt Pelagiani, verum etiam Christianorum Imperatorum legibus, sicut testatur S. Augustinus Lib. de peccato originali cap. 17. *In-authores, inquit, nefandi erroris; Episcopalia Concilia, & Apostolica Sedes, universaque Romana Ecclesia, Romanumque Imperium, quod Deo propitio Christianum est, rectissime fuit commotum, donec resipiscant de diaboli laqueis. Extat revera Honorii Imperatoris Constitutio data Ravennæ anno 418. qua statuit Pelagium & Cœlestium ex Urbe pellendos. Et an. 419. Imperator ad Aurelium Carthaginensem Episcopum Rescriptum dedit, in quo priorem suam Constitutionem confirmans, decernitur, qui illos hæreticos apud se vel recepissent, vel latitantes non detexissent, ii eadem pœna mulctentur. Et an. Christi 421. Constantius, in consortium Imperii ab Honorio vocatus, Cœlestium rursus Roma expelli mandavit. Anno verò 425. Valentinianus III. Constitutionem adversus eosdem Pelagianos edidit, sicut & Theodosius Junior an. 430. cui paulò antè Marius Mercator Commonitorium contra eosdem obtulerat.*

DISCIPULI PELAGII.

Cœlestius, Julianus & Annianus.

Primus ætate ac celebritate nominis discipulus Pelagii fuit Cœlestius, à quo Cœlestiani, sicut à Pelagio Pelagiani dicti sunt, teste S. Aug. L. de hæresibus c. 88. Quæ fuerit ejus patria, valde incertum. Campanum fuisse conjicit Commentator Marii Mercatoris. Naturæ vitio fuit Eunuchus Aliquando in Foro versatus, unde à Mercatore auditorialis Scholasticus vocatur. Vitam monasticam professus est, teste Gennadio, Lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis cap. 44. ita scribente: *Cœlestius, antequam in Pelagianorum dogma incurreret, imò adhuc adolescens, scripsit ad parentes suos de Monasterio Epistolas, in modum Libellorum, tres, omnibus Deum desiderantibus necessarias. Parum igitur juvat, quod ex Augustino Lib. de gestis Pelagii cap. 35. profert Commentator Mercatoris, dissertatione 1. De primis authoribus & defensoribus hæresis Pelagianæ, nempe hæresim adversus gratiam, à quibusdam veluti Monachis*

T. 10. p. 492. F.

Ibid. p. 555. B. C.

To. 10. p. 260. G.

P. 55.

T. 10. p.
412. B.

Monachis ortam esse. Hæc enim particula *veluti*, non veritatem hujus professionis, sed virtutem desiderat. Quo sensu idem S. Doctor L. 1. ad Bonifacium c. 1. in fine ait, *Ostodecim velut Episcopos* adhæsisse Juliano: quos tamen veros fuisse Episcopos certum est. Acer-rimi ingenii erat Cœlestius, teste S. Augustino Lib. 2. ad Bonifacium cap. 3. unde factum est, ut magistrum suum Pelagium audacia superaverit, ac totius exerci-tus ductor fuerit, ut ait S. Hieronymus in Epistola ad Ctesiphontem. Cum in Concilio Carthaginensi dam-natus, & idcirco ab honore Sacerdotii, quem ambi-bat, repulsus fuisset, Africam de eruit; & in Asiam profugus, Presbyteratum ibi suffragatus est. Qui res Cœlestii quasi per annos singulos digestas legere vo-luerit, consulat jam appellatum Commentatorem Mercatoris dissertatione l. c. 5.

Julianus alter fuit & quidem maximè famosus Pela-gianæ hæreseos assertor, patre Memore, & Juliana matre in Apulia natus. Uxorem primò duxit: tum soluto matrimonio, live per mortem uxoris, live ex mutuo consensu, sacris Ordinibus initiatus est: tum ad Episcopalem dignitatem junior assumptus, fastu ac superbia tumens, ut sibi nomen faceret, inclinatum & afflictam Pelagianorum causam erigere conatus est. Hunc facili eloquentia, ingenio acri & subtili, mag-na Scripturarum sacrarum peritia, ac multiplici Lit-terarum tum Græcarum tum Latinarum cognitione illustrem fuisse tradit Gennadius. Multa scripsit, quæ S. Aug. acerrimè confutavit, atque hominis fraudes, hæresimque tam apertè detexit, ut Episcopatu & Ita-lia pulsus, Constantinopolim venerit cum locis, pa-trocinium Theodoli Imperatoris & Cleri Constanti-nopolitani imploraturus. Verùm aderat tunc Con-stantinopoli Marius Mercator amicus S. Aug. qui ad-versus Julianum & sequaces ejus Commonitorium obtulit Imperatori, quo Juliani hæresi detecta, ipse & Cœlestius, & alii ejusdem consortes erroris ab Urbe Constantinopolitana pulsi sunt, & postmodum cum Nestorio damnati in Concilio Ephesino. Tenuit, sed irritò conatu, Episcopatum & Ecclesiæ societa-tem recuperare: sanctorum enim Sixti & Leonis Pon-tificum opera repressus est, teste S. Prospero in Chro-nico. Italia igitur simul & Oriente ejectus, omni-bus Ecclesiæ & Imperatorum telis percussus, diu profugus Siciliam tandem appulit, & in ignobili vi-co, cum aliquamdiu pueros docuisset, miserrimè obiit circa annum Christi 453. ex Episcopo factus Lu-dimagister.

Pelagii errorem circa peccatum originale mordi-cus propugnavit; at verò circa gratiam, paulo eum temperavit, quasi ad Semipelagianismum declinans. Volebat gratiam planè necessariam quidem esse ad boni executionem; ad cupiditatem verò seu volunta-tem, naturam sufficere. Ita refert S. Augustinus plu-ribus in locis L. 2. ad Bonifacium c. 8. & L. 4. c. Julia-num c. 3. & Lib. de Gratia & libero arbitrio cap. 14. Plura de Juliano lege apud authorem citatum, disser-tatione 1. cap. 6.

Anianus, homo, ut credo, Italus fuit, Latinæ & Græcæ Linguae peritissimus, Ecclesiæ Celedensis Dia-conus, qui Pelagio magnam operam præstitit in de-tergenda sermonis barbarie. De eo sic scribit S. Hie-ronymus in Epistola ad Alipium & Augustinum cap. 2. *Queritis, utrum rescripserim contra libros Aniani, pseudo-diaconi Celedensis, qui copiosissimè pascitur, ut alienæ blasphemie verba frivola subministraret. In eodem luto balneat, & exceptis verbis tinnulis atque emendicatis, nihil aliud loqui-tur. Tamen multum egimus, ut dum Epistola mea responde-re conatur, apertius se proderet, & blasphemias suas omnibus patefaceret.* Duas Anianus scripsit Epistolas, unam ad Orontium Episcopum, quæ præfigitur octo Ho-miliis S. Chrysostomi in Matth. quas in Latinum idio-ma transtulit: Alterum ad Evangelum Presbyterum, quæ præfigitur septem Homiliis de laudibus B. Pauli. Utraque porro Pelagianismum spirat: referta est enim convitiis in Catholicos, & præsertim in S. Augu-stinum, quem Traduciniani nomine indigitat. Item sententiis artibusque Pelagianorum tota scatet scilicet humanæ naturæ encomiis, exaggeratione liberi arbi-trii, & possibilitatis mandatorum Dei.

DE SEMIPELAGIANIS.

Origo, progressus, & exitus Semipelagia-nismi.

Semipelagiani sic dicti quasi à partito, ac dimidia-

to, quem propugnabant, Pelagii errore: dicti etiam reliquæ Pelagianorum, quòd ex eorum cineribus ex-citati, partem aliquam jam prostrati erroris supersti-tem facerent: dicti quoque Massilienses, ab urbe Mas-siliensi, ubi frequentiores consistebant. Duo quippe fuerant Pelagianæ impietatis præcipua capita: pri-mum, nullum dari originale peccatum; alterum, gra-tiam ad singulos pietatis actus non esse necessariam. Julianus priori errore constanter retento, alterum circa gratiam emollire ac temperare visus est, ac velu-ti prima Semipelagianismi exordia posuisse, cum do-cuit, ut mox diximus, gratiam esse quidem necessa-riam ad perfectionem & executionem boni; ad pri-mam autem boni cupiditatem, naturam solam sibi sufficere.

Verùm per Semipelagianos vulgò intelliguntur il-li, qui peccatum originale atque infirmitatem naturæ inde contractam, tum gratiæ necessitatem ad omne opus bonum live inficiendum live perficiendum agno-scunt; sed initium fidei, & in ea perseverantiam, con-tendunt à sola esse natura.

Errandi occasionem sumpserunt ex Libris S. Augu-stini contra Pelagianos, in quibus gratuitum præde-terminationis propositum defendit. Multi, ait S. Prosper in Epistola ad S. Augustinum, qua ipsum de erroribus Semipelagianorum admonet, *servorum Christi, qui in Massiliensi Urbe consistunt, in sanctitatis tuæ Scriptis, quæ adversus Pelagianos hæreticos condidisti, contrarium putant Patrum opinionem & Ecclesiastico sensui, quiddam in eis de vo-catione electorum secundum Dei propositum disputasti.* Iis-dem Scriptis turbati jam in Africa fuerant Monachi Adrumentini, quos ut sedaret ac simul instrueret Au-gust. Librum edidit de correptione & gratia. Quo in

notitiam nostram insperata opportunitate delato, ait ibidem S. Prosper, *putavimus omnes querelas resistentium sopiendas.* Verùm illi, pergit, *qui persuasionis suæ impediabantur ob-scuro, aversiores quàm fuerant, recesserunt.* Quapropter S. Aug. ut eorum querelis satisfaceret ac occurreret errori grassanti, duos Libros, unum de prædestinatio-ne Sanctorum, alterum de dono perseverantiæ, scri-psit ad Prosperum & Hilarium, à quibus per Epistolas Libro de prædestinatione SS. præfixas, de sententia Semipelagianorum edoctus fuerat.

Videntur autem Prosper & Hilarius viri Laici fuis-se, quos S. Aug. filios appellat. Et verò Hilarium il-lum non fuisse Arelatensem Episcopum, quem S. Pro-sper in sua Epistola dicit, in querelam traxisse Augu-stini sententiam, patet manifestè, tum quia Hilarius, qui ad S. Augustinum scripsit, n. 10. Epistolæ profite-tur, se non eo animo ipsi scribere, quasi dubitet de ve-ritate eorum, quæ ediderat; additque, *se ipsius præsentia deliciis aliquando potitum, uberibusque salubribus nutritum fuisse;* tum quia n. 9. apertè indicat se Laicum fuisse, his verbis: *Sunt ex parte tales personæ* (de Semipelagia-nis Massiliensibus loquitur) *ut his consuetudine Ecclesia-stica Laicos summam reverentiam necesse sit exhibere. Quod quidem ita curavimus Deo juvante servare, ut, cum opus fuit, non taceremus.* Tum denique, quia August. appellat Patrem; à quo vicissim Lib. de prædest. SS. c. 1. filius nuncupatur, quæ sanè omnia Arelatensem Episcopum non dignant.

Origo Semipelagianismi non à Massiliensibus pri-mum repetenda. Ante ipsos Aug. ipse nondum Epis-copus, in eodem errore versatus fuerat, sicut ipsemet fatetur Lib. de prædestinatione SS. c. 3. initio. Quin & ipse Hieronymus, in iis etiam Libris, quos ex pro-fesso contra Pelagianos exaravit, si Jansenio fides, L. 7. de hæresi Pelagiana c. 4. in eundem errorem incidit. Adeo proclive est corrupta natura, (quæ voluit mortem ipsam horret, omni fiducia suæ libertatis funditus exui) in sententiam Semipelagianam labi, tenuissimasque fibras illius erroris reti-nere, exclamat ibidem Iprentis Episcopus. Nec mirum, pergit ille, si præcedentibus nonnullis, Patribus maximè Græcis, qui studiosissimè Origenis Pelagianorum antesignani lucubrationes triverant, aliquid ex pulvere subtilissimi illius erroris adhæssisset. Neque enim pauca passim in Scriptis eorum occurrunt loca, quæ Massiliensium sententiam in exteriori cor-tice præseferunt. Ex quo profectum est, ut eos Divi Augustini doctrina velut nova non parum offenderet, quod & præceden-tium Patrum auctoritas, & sensus Ecclesiasticus repugnare viderentur. Quæ Jansenii verba, Patribus Græcis ac Traditioni Ecclesiæ injuriosa maximè videntur; quasi discordes hac in parte illi fuerint, nec Catholicum dogma circa necessitatem gratiæ ad initium fidei apertè tenuerint. Si ita est; interrupta ergo fuit & in-tercisa veræ Traditionis series? Qua ergo via, quo canali fluxit ad Augustinum & ad Ecclesiam Catholica & Apostolica doctrina? An nova tunc facta

Inter
Aug. 1.2.
p. 821. A.

Ibid. B.

Ibid. C.

Ibid. p.
825. A.Inter
Aug 772.
p. 829. B.
Ibid. p.
828. F.Inter
Aug.
Tom. 2. p.
1763. C.
Ibid. D.T. 1. p.
165. col.
1. B.

facta est revelatio? non fatebitur haud dubie Janse-
nius.

Ipsa vivente Augustino & Episcopo jam facto, Vi-
talis Carthaginensis eundem cum Massiliensibus er-
rorem professus est: teste S. Aug. Epist. 217. aliàs 107.
ad ipsum data, qua illum ab hoc errore revocavit.
Verum inter ceteros, tum vivente, tum præsertim
mortuo Aug. anno 430. Massilienses Semipelagianis-
mi ardentiores fuere patroni, & Scriptorum S. Aug.
obrectatores: qui cum versùs annum 433. quindecim
capitulorum indiculis publicè doctrinam S. August.
redarguissent, repressi sunt à S. Prospero, Libello in-
scripto, *Ad capitula objectionum Gallorum calumniantium
responsiones.*

Item & adversùs Collatorem scripsit, hoc est, Cas-
sianum, qui collectiones quasdam SS. Patrum adorna-
verat: in quarum 13. sub persona Abbatis Chazemo-
nis Semipelagianum errorem apertissimè propugnat.
Jam anno 429. scripserat idem S. Prosper eruditam
contra Semipelagianos Epistolam ad Rufinum, quem
nonnulli perperam confundunt cum Aquilejensi, qui
jam ante annos viginti, in Sicilia extremum diem ob-
jecerat.

Eodem ferme tempore, Camillus & Theodorus
Presbyteri Genuenses, cum in Libro de prædestina-
tione Sanctorum nonnulla legissent difficilia & obscu-
ra, ea excerpserunt & miserunt ad S. Prosperum, qui-
bus respondit S. Doctor Libello, cui titulum fecit, *Ad
excerpta Genuensium.*

Verum Semipelagianorum numerus in tantum cre-
vit, ut eorum dignitate, eruditione, pietate ac numero
commoti Prosper & Hilarius Romam adire coacti
sint, & apud S. Cælestinum S. Pontificem querelas
suas deponere. Cælestinus auditis querimoniis, scri-
psit celebrem Epistolam ad quosdam Galliarum Epi-
scopos, in qua laudat S. Augustini doctrinam, & ejus
obrectatoribus silentium imponit.

Cum autem S. Prosper beati Augustini doctrinam
& memoriam calumniis vindicaret, seipsum statim
vidit calumniis impetum à quodam Vincentio, cu-
jus calumniam propulsavit Libello, cui nomen est,
Ad capitula objectionum Vincentianarum responsiones. Quis
autem fuerit ille Vincentius, controversatur. Baro-
nius anno Christi 431. n. 188. dicit hunc Vincentium
distingendum esse à Lirinensi celeberrimi Commo-
nitorii Scriptore.

Vossius L. 1. Historiæ Pelagianæ c. 9. & post ipsum
Eminentissimus Norisius Lib. 2. Historiæ Pelagianæ
c. 11. contendunt, Vincentium illum esse ipsissimum
Lirinensem, quem Semipelagiana fuligine uctum
fuisse scribunt.

Semipelagianos, antequam à Synodo Arausicana II.
sub Felice IV. an. 529. damnati fuissent, tanquam vi-
rose regios audisse, pietatis, eruditionis, ac ingenii
laude conspicuos in Catholica communione mansisse,
testantur & S. Prosper in sua ad S. Augustinum Epi-
stola, & S. ipse Augustinus in Lib. de dono perseve-
rantiz c. ultimo, ubi eos, *fratres ac dilectores suos*, &
Pelagianæ hæreseos impugnatores appellat.

Inter Semipelagianos præcipui fuere.

Joannes Cassianus, à S. Chrysostomo Diaconus
olim ordinatus; post cujus obitum, Massiliensis Pres-
byter factus est: qua in urbe extructo Cænobio, ma-
ximam sibi tum pietate tum eruditione famam com-
paravit. Collationes Patrum, unde Collator à Pro-
spero dictus, evulgavit. Obiit magna cum opinione
sanctitatis: unde S. Gregorius Magnus Lib. 6. Episto-
la 12. ad Respectam Abbatissam Massiliensem data,
laudat Monasterium, quod in honorem S. Cassiani
consecratum est. Et Urbanus V. Cassiani caput ar-
gentea theca inclusum, hac epigraphe ornari voluit:
Caput S. Cassiani. Denique illius memoria Massiliæ co-
latur solemnè ritu die 23. Julii. Cassiani scripta Gela-
sius S. Pont. inter apocrypha, hoc est, inter ea, quæ
cautè legi debent, recensuit.

Faustus ex Abbate Lirinensi factus Episcopus Re-
giensis in Gallia, Semipelagianorum defensor fuit
acerrimus. Illum confutarunt Cæsarius Arelatensis,
Avitus Viennensis, Joannes Antiochenus, & S. Ful-
gentius Ruspensis. Gelasius etiam Libros ejus inter
apocryphos amandavit: quanquam autem erraverit,
quod humanum est, nomen tamen ejus sacris Gallica-
næ Ecclesiæ fastis est adscriptum, ut observat Baro-
nius ad annum Christi 490 n. 42.

Hilarius Arelatensem Episcopum Semipelagianoro-
rum errore imbutum fuisse, significat S. Prosper scri-
bens ad S. Aug.

Gennadius Massiliensis Presbyter, alter Semipela-
gianism professor, Fausti Libros valde commendat,
& S. Augustinum reprehendit, quem ait in multilo-
quio peccatum non vitasse, vixque illum absolvit ab
hæresi: Cassiani verò doctrinam malè à sancto Pro-
spero reprehensam scribit Libro de Viris Illustribus
cap. 84.

Exitum planè infelicem habuit hæresis Semipela-
giana. Damata fuit in Concilio Arausicano II. anno
429. sub Felice IV. quod quidem Concilium confir-
mavit Bonifacius II. Felices IV. successor, & indubi-
tatam obtinet apud omnes Catholicos auctoritatem.
Eandem damnationem instauravit Conc. Trid. sess. 6.
de justificatione can. 2. & 3.

His historicè præmissis, gravis superest solvenda
controversia; (si tamen post Ecclesiæ judicium su-
peresse inter Orthodoxos controversia potest) in quo
nempe præcisè positus fuerit error Semipelagianoro-
rum? An quod negaverint gratiam ad initium fidei
& perseverantiam necessariam esse, quod contem-
dunt Catholici? An, ut Jansenio placet, quod do-
cuit talem esse gratiam, cui pollet humana voluntas
resistere vel obtemperare.

*Quis fuerit Semipelagianorum error? An
interioris gratiæ necessitatem ad ini-
tium fidei negaverint vel ad-
miserint?*

De Semipelagianis duobus Libris integris expro-
fesso tractat Jansenius, qui septimus & octavus est de
hæresi Pelagiana. In his infelicitè laborat, ut errorem
Semipelagianum in eo collocet, ubi reipsa non est;
collocat autem, ubi illum revera non esse judicavit Ec-
clesia. Si ipsi fides L. 7. c. 5. tota causa erroris Semipe-
lagiani fuit propositum illud divinæ vocationis &
prædestinationis, quo salvandi à perituris discernuntur
secundum Augustinum: hoc est, propositum absolu-
tum, efficax, prorsus independens à prævisione cujus-
cunque boni operis etiam ex gratiæ viribus elicit, à
quo proposito abhorruisse Semipelagianos pluribus
de causis ostendit, quas fusè prosequitur à c. 9. usque
ad 18. ubique insinuans, in eo errasse Semipelagianos,
quod propositum divinæ vocationis & prædestinatio-
nis vellent esse conditionatum; hoc est, pendere ex
prævisione meritorum etiam ex gratia: Quod Deus,
quantum est ex se, velit omnes homines salvos fieri, si
ipsi velint: Quod Christus pro omnibus mortuus sit,
eaque intentione sanguinem fuderit, ut omnibus pro-
desse ad salutem possit: Quod omnibus media ad salu-
tem consequendam sufficientia offerat vel conferat
&c. Verum, quod ad præsens nostrum institutum
propius attinet, Jansenius isto capitali errore occupa-
tus, per gratiam, seu cœlestem delectationem superio-
rem ac victricem, voluntatem ad bene agendum ne-
cessario determinari; ac propriè loquendo, non aliam
esse in præsentī statu gratiam Christi præter efficacem
seu victricem, docet Semipelagianos in eo non errasse,
quod rejecerint necessitatem gratiæ interioris ad ini-
tium fidei, ad orandum, quarendum, pulsandum &c.
Sed quod eam gratiam talem esse vellent, cui volun-
tas pro nutu suo & arbitrio consentire posset vel dis-
sentire: uno verbo, quod non aliam ad illud fidei &
salutis exordium admitterent gratiam, præter eam,
quæ Adamo innocentē data fuerat; id est, auxilium sine
quo, non verò auxilium quo. Sic loquitur Lib. 8. cap. 6.
*Itaque Massiliensium opinionibus & Augustini doctrina quàm
diligentiſſimè ponderata certum esse, & indubitatum esse de-
bere ſentire, quod Massilienses præter prædicationem atque
naturam, veram etiam & internam & actualem gratiam ac
ipsam etiam fidem, quàm humanæ libertatis & voluntatis ad-
ſcribunt viribus, necessariam esse fateantur.*

Et infra ibid. «In hoc ergo propriè Massiliensium P. 188.
»error situs est, quod aliquid primæ libertatis reli- col. 1. B.
»quum putant, quo sicut Adam, si voluisset, poterat
»perseveranter operari bonum, ita lapsus homo sal-
»tem credere posset, si vellet: neuter tamen absque in-
»terioris gratiæ adjutorio, cujus usus vel abusus reli-
»ctus esset in uniuscujusque arbitrio & potestate. «
Quod hic & alibi pluribus verbis expressit Jansenius,
pressius & nervosius, sed eodem planè tensu, enun-
ciat inter quinque famosas ejus Propositiones, quæ
num. IV. est. *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ
interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei:*
Et in

Tom. i. p.
153. col.
A. B.

Inter
Aug. To.
p. 825. F.

Inver Aug.
gust. 10. 2
p. 822. D.

Ibid. C.

Tom. 3.

pag 59.

COL. 1. A

18

Ibid. p.

55. B.

Tom. I. p.

198. col.

2. E.

Is. A. B.

Refelli=

TUM I,
Jan 6-18

Евѣнѣ

Ed. N.

315. C.

Refellitur
2.
Jansenii
evasio,

arbitrium stetit, & Adamum per suum pariter liberum arbitrium perseverare potuisse, si voluisset; at nusquam dixit, quod dicebant Semipelagiani, Angelos per solum liberum arbitrium aut fidem habuisse, aut in ea perseverasse.

Secunda responsio non minus falsa & commentitia est. Supponit enim Jansenius, quod erat probandum & nos negamus, Semipelagianos agnovisse necessitatem gratiæ interioris prævenientis ad initium fidei & primos bonæ voluntatis motus, pro natura integra & innocente. Si enim talis gratiæ necessitatem negarunt naturæ vitiatæ & lapsæ, quanto magis naturæ stanti & integræ? Falsum est pariter, eos sub naturæ nomine gratiam complexos esse. Nemo quippe ignorat, communi eorum, sicut & Catholicorum cum eos impugnant, sensu, naturam gratiæ opponi, & contra illam distinguere; ita ut gratia censeatur excludi, cum boni aliquid per naturam fieri dicitur. Ita Patres Concilii secundi Arausiaci, cum adversus Semipelagianos definiunt can. 5. «Initium fidei non esse in nobis naturaliter, sed per inspirationem Spiritus Sancti. «Etc. 7. «Per naturæ vigorem nihil boni posse cogitari, ut expedit, sed per illuminationem & inspirationem Spiritus Sancti.

Tom. 4.
Conc. p.
1668. E.

Ibid. p.
797. B.

Ita & S. Aug. L. de prædest. Sanctorum c. 5. n. 10. dicebat: «In hac Apostoli evidentissima intentione, qua contra humanam superbiam loquitur, ne quisquam in homine sed in Domino gloriatur, dona Dei naturalia suspicari. si ipsam totam perfectamque naturam, qualis in prima conditione donata est, si ve vitiatæ naturæ qualescumque reliquias, nimis, quantum existimo, absurdum est. Numquid enim per hæc dona quæ omnibus communia sunt hominibus, discernuntur homines ab hominibus?

Hic profecto S. Doctor naturam opponit gratiæ simpliciter necessariæ, ac Semipelagianos perstringit, qui solam naturam absque interiori gratia sibi sufficere dicebant ad fidei & salutis initium.

Ibid. E. F.

Eodem in capite rursus naturalem facultatem ap-primè distinguit à gratia. Ut enim, inquit, sit natura, fidem posse habere, numquid & habere? Non enim omnium est fides; cum fidem posse habere sit omnium. Proinde posse habere fidem, sicut posse habere charitatem, natura est hominum: habere autem fidem, quemadmodum habere charitatem, gratia est fidelium. Illa itaque natura in qua nobis data est possibilitas habendi fidem, non discernit hominem ab homine: ipsa vero fides discernit ab infideli fidelem. Sic Aug. invictè refellit Semipelagianos, qui non tantum credendi possibilitatem, sed & ipsam fidem soli naturæ tribuebant. At, ne Jansenius ad suum solitum figmentum confugiat, Augustinum scilicet Semipelagianorum sensu, per naturam, non quamlibet seu versatilem & repudiabilem, quæ sanitatis dicitur, gratiam exclusisse, sed medicinalem dumtaxat, victricem, insuperabilem & indeclinabilem; audiat quæ sit illa gratiæ species, quam agnoscit à Semipelagianis admitti, & quam aliam ab ipsis postulat, ut confiteantur. Sit ergo, inquit mox citato c. 5. L. de prædest. SS. immediate post verba relata, gratia naturæ attributa, quæ sumus animantia rationalia, discernimurque à pecoribus: sit etiam gratia naturæ attributa qua in ipsis hominibus à deformibus pulchri, vel ingeniosi discernuntur à tardis.

Ibid. D.

En exemplum gratiæ naturalis, quam Pelagiani ad omnes bonos actus, Semipelagiani verò ad initium saltem fidei sufficere contendebant. Verum S. Aug. aliam longè exigebat, ac demonstrabat esse necessariam. Sic enim pergit: Sed se ille, quem coercerat Apostolus, adversus pecus instabat, nec adversus hominem alterum de aliquo naturali munere quod inesse posset & pessimo; sed aliquod bonum quod pertineret ad vitam bonam, sibi non Deo tribuens instabatur, quando audire meruit: Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Ergo Semipelagiani illam intensiorem gratiam supernaturalem non agnoscebant, sed eam dumtaxat, quæ à natura, seu naturali facultate liberi arbitrii non distinguitur.

Ibid. p.
791. E.

Et certè juxta S. Augustinum Semipelagiani per hanc suam gratiam non distabant à Pelagianis. Non ergo, inquit Lib. de prædest. Sanctorum cap. 2. receditur ab ea sententia quam Pelagius ipse in Episcopali Judicio Palastino damnare compulsum est. At Pelagius nullam agnovit veram & internam voluntatis gratiam, ad quemcunque actum bonum simpliciter necessariam: ergo nec Semipelagiani talem admiserunt ad initium fidei & salutis desiderium.

Verum, regerit Jansenius, gratia quam hic & alibi exigit S. Aug. discernit bonos à malis, fideles ab infi-

delibus. Quod addit Jansenius, Semipelagianos de illa sua gratia interiori idcirco ut plurimum siluisse, quod eam inutilem judicarent solvendæ controversiæ quæ ipsis erat cum S. Aug. aut absurdum est, aut nobis favet: si enim talem gratiam proferre non ausi sunt inter disputandum cum Catholicis, ut quid eam admitterebant?

Denique falso etiam supponit Jansenius, querimonias SS. Patrum adversus Semipelagianos non in eo innixas fuisse, quod defectu gratiæ actus boni non essent, nec digni vita æterna, «nec meritorii, nec supernaturales &c. «Reipsa enim istud solidissimum erat illarum querimoniarum fundamentum. Ut quid enim Aug. affert contra illos istud Apostoli: «Non sumus sufficientes aliquid cogitare à nobis quasi ex nobis: nisi ut ostendat naturam sibi soli relictam, imparem esse supernaturalibus fidei, spei & charitatis actibus eliciendis; ac formandis vel primis fidei ac salutis desideriis. Ut quid & istud ejusdem Apostoli totiesurget: Quid habes quod non accepisti? nisi ut efficiat, & quidem invictè, per solas naturæ vires non posse credentem à non credente discerni, sed discretionem illam esse ex gratia supernaturali gratis à Deo concessa. Frivolum igitur est ac plane confictum effugium quod Jansenius excogitavit ad illud primum argumentum eludendum; in cujus evasionibus diluendis, forte paulo diutius quam par erat hic hæsimus.

Secundum argumentum ex eo ducimus, quod Semipelagiani negarent fidem, atque in ea perseverantiam esse donum Dei. Ita testatur ipsemet S. Aug. qui ad hunc errorem confutandum, duos Libros ex professo edidit, unum de prædestinatione Sanctorum, alterum de dono perseverantiæ. In priori, c. 2. statim aperit quid sibi probandum assumpserit: «Nunc eis, inquit, respondendum esse video, qui divina testimonia, quæ de hac re adhibuimus, ad hoc dicunt valere, ut noverimus ex nobis quidem nos habere ipsam fidem, sed incrementum ejus ex Deo: tanquam fides non ab ipso donetur nobis, sed ab ipso tantum augeatur in nobis, eo merito, quo cæpit à nobis. «In qua refellenda sententia totus incumbit S. Doctor in toto hujus Libri decursu.

Cap. 3. fatetur ingenue, se ante suum Episcopatum in eodem cum Semipelagianis errore versatum fuisse, «Quo, inquit, præcipuo (Apostoli) testimonio (nempe, Quid habes quod non accepisti?) etiam ipse convictus sum cum similiter errarem, putans fidem quæ in Deum credimus, non esse donum Dei, sed à nobis esse in nobis, & per illam nos impetrare Dei dona, quibus temperanter & juste & pie vivamus in hoc sæculo. Neque enim fidem putabam Dei gratia præveniri &c. «En ipsemet error Semipelagianus.

Denique hunc suum de prædestinatione Librum claudens Augustinus, quod suum fuerit consilium, qui error, quem debellavit, declarat rursus. «Cum, inquit, in prioribus Opusculis nostris satis idoneis testimoniis egissemus, donum Dei esse etiam fidem: inventum est quod contradiceretur, ad hoc valere ista testimonia ut ostendant Dei donum esse incrementum fidei; initium vero fidei, quo in Christum primitus creditur, ab homine ipso esse, nec esse donum Dei; sed hoc exigere Deum, ut cum id præcesserit, cætera tanquam hoc merito consequantur quæ Dei dona sunt. . . . Quod videtis quam sit absurdum, propter quod institimus, quantum potuimus, ut etiam initium fidei donum Dei esse ostenderemus.

Jansenius solito effugio hæc eludit. Nimirum reprehensos ab Augustino Semipelagianos, quod negarent fidem esse Donum Dei: quia nempe gratis illa sine qua fides haberi non potest, ab ipso penderet voluntatis nutu, ac tantum daret posse credere, non vero credere: quare fides libero voluntatis arbitrio, potius quam gratiæ debet imputari. Quemadmodum etiam absque penicillo fieri non possit actio pingendi; non tamen ipsi penicillo, sed libero arbitrio imputatur, quod homo pingit. Omne quippe meritum & præmium, ait Jansenius L. 2. de Gratia Christi cap. 12. «dominatrici hominis libertati, sicut Angelis & Adamo vindicantur.

Verum aberrat hic manifeste Jansenius. Licet enim gratia quæ data est Angelis & Adamo innocenti, talis fuerit, ut ea pro nutu suo uti possent ad fidem concipiendam, an propterea fides eorum dici potest non fuisse donum Dei? An in se ipsis non vero in Domino gloriari, an se ipsos discernere dici possunt? Absit. Non enim, ait S. Aug. L. 12. de Civitate Dei c. 9.

2. Cor. 33
v. 5.

1. Cor. 4.
v. 7.

2. Argu-
mentum.

T. 10. p.
791. D.

Ibid. p.
793. E.

Ibid. p.
818. E.

Tom. 3. p.
56. col.
1. E.

Abfit. Non enim, ait S. Aug. L. 12. de Civit. Dei c. 9. Angeli se ipsos meliores fecerunt, quam à Deo facti sunt, sed in eadem bona voluntate permanserunt, in qua primum conditi fuerunt. Inepta est comparatio, quam Jansenius instituit penicilli respectu picturæ, & gratiæ respectu fidei. Licet enim sine penicillo non possit homo actu pingere, potest tamen sine illo concipere voluntatem seu desiderium pingendi; neque enim istud instrumentum in ipsam influit voluntatem. At sine gratia homo non tantum non potest actu credere, sed nequidem voluntatem seu desiderium fidei & salutis concipere: quapropter istud desiderium, non soli voluntati, sed gratiæ potissimum debet imputari.

3. Argumentum. Tertium argumentum inde colligitur, quod Semipelagiani gratiam posteriorem facerent bona voluntate; id est, gratiam ad omne opus bonum vel incipiendum vel perficiendum necessariam, merito prioris bonæ voluntatis dari contenderent. Ita eorum sententiam exponunt.

Inter Aug. T. 2. p. 823. D. S. Prosper in Epistola ad S. Augustinum. «Quantum ad Deum pertinet, ait, (dicunt) omnibus paratam vitam æternam: quantum autem ad arbitrii libertatem, ab his eam apprehendi, qui Deo sponte crediderint, & auxilium gratiæ merito credulitatis acceperint... Et paulò post. Cum duo sint, quæ humanam operentur salutem, Dei scilicet gratia, & hominis obedientia? priorem volunt obedientiam esse quam gratiam, ut initium salutis ex eo, qui salvatur, non ex eo credendum sit stare, qui salvatur; & voluntas hominis divinæ gratiæ sibi pariat opem, non gratia sibi humanam subiciat voluntatem.

Ibid. p. 825. G. S. Hilarius in sua pariter ad S. August. Epistola, «Dicunt, inquit, (Semipelagiani) non negari gratiam, si præcedere dicatur talis voluntas, quæ tantum meredum quærat, non autem quidquam ipsa jam valeat. Nam illa testimonia, ut est illud, «sicut unicuique partitus est mensuram fidei;» & similia ad id volunt valere, ut adjuvetur, qui cœperit velle, non ut etiam donetur, ut velit.

To. 10. p. 856. E. S. denique Augustinus Lib. de dono perseverantiæ c. 23. n. 64. «Putant, ait, esse à nobis, non dari non nobis, ut petamus, quæramus, pulsemus: & hoc esse dicunt, quod gratia præceditur merito nostro, ut sequatur illa, cum accipimus parentes, & invenimus quærentes, aperiturque pulsantibus: nec volunt intelligere etiam hoc divini muneris esse, ut oremus, hoc est, petamus, quæramus, atque pulsemus.

At, inquit cum Jansenio, Semipelagiani ab illa bona voluntate, quam gratiæ præire dicebant, non omnem excludabant interiorem gratiam, sed eam dumtaxat victricem & efficacem, quæ dat ipsum velle & agere.

Verum, quàm falsò id fingat ac supponat Jansenius, vel hoc uno planum ac manifestum est, quod Semipelagiani in illa sua bona voluntate, non aliam agnoscerent gratiam, quàm & naturalem arbitrii facultatem, & prædicationem Evangelii. Audiatur S. Prosper jam citatus. «Ad conditionem hanc uniuscujusque hominis, inquit, volunt (Semipelagiani) pertinere, in qua eum nihil prius merentem, quia nec existentem, liberi arbitrii & rationalem gratia Creatoris instituat.

To. 10. p. 793. F. Et S. Augustinus Lib. de prædest. Sanctorum cap. 3. «Neque enim, ait, fidem putabam Dei gratia præveniri.... nisi quia credere non possemus, si non præcederet præconium veritatis.» En gratia, quam Semipelagiani ad initium fidei admittebant, quæ profectò à Pelagiana non distat, sicut ipsis exprobrant SS. Prosper & Augustinus.

4. Argumentum. Quartum argumentum suppeditant ea SS. Aug. & Prosperi testimonia, quibus testantur, Semipelagianos docuisse gratiam boni operis sive inchoati, sive perfecti, retribui merito prioris bonæ voluntatis; adeoque eam gratuitam non esse. «Non ergo, ait L. 1. de prædest. SS. c. 2. receditur ab ea sententia, quam Pelagius ipse in Episcopali Judicio Palæstino damnare compulsus est gratiam Dei secundum merita nostra dari; si non pertinet ad Dei gratiam, quod credere cœpimus.

P. 314. C. Et S. Prosper Lib. contra Collatorem c. 3. «Quomodo, inquit, non advertitis te in illud damnatum incidere.... gratiam Dei secundum merita nostra dari, cum aliquid præcedere boni operis ex ipsis hominibus, propter quod gratiam consequantur, affirmas? ... Impium est sic velle meritis ante gratiam existentibus locum facere &c.

Tournellii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

Quintum argumentum desumitur ex ipsismet momentis ac rationibus, quibus S. Aug. errorem Semipelagianum oppugnat; quæ omnes vel frustra sunt, vel eò tendunt unice, admittendam scilicet esse gratiam interiorem necessariam ad initium fidei, quam negabant Massilienses. Hoc ut probet, affert hæc Scripturæ testimonia. (a) *Maledictus homo, qui spem habet in homine.* (b) *Quis prior dedit ei, & retribuetur illi? quomam ex ipso & per ipsum, & in ipso sunt omnia.* (c) *Unicuique Deus partitus est mensuram fidei.* (d) *Quid habes, quod non acceperis? Si autem acceperis, quid gloriaris, quasi non acceperis?* (e) *Deus est, qui operatur omnia in omnibus.* (f) *Non omnium est fides.* (g) *Gratia salvi facti estis per fidem.* Denique, ut multa alia fileamus, urget & istud Apostoli 2 Cor. 4. v. 7. 3. v. 5. *Non sumus sufficientes aliquid cogitare quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.*

Frastra contendit Jansenius, his testimoniis voluisse S. Aug. demonstrare necessitatem gratiæ victricis & efficacis, quæ necessariò bonam actionem ex voluntate exprimit, & quam ad initium fidei non exigebant Massilienses.

Namque non is profectò est S. Doctoris scopus, nec de modo efficacæ gratiæ, sed dumtaxat de necessitate illius disputat adversus Pelagianos & Semipelagianos. De hac nempe gratia differit, quam Pelagius ipse coram Patribus Palæstinis visus est agnovisse, & quam, ex communi Catholicorum sensu, ab illo prædicari Patres illi arbitrabantur; atqui gratia quam ex communi Catholicorum sensu Patres illi intelligebant, haud dubiè, ne ipso quidem dissentiente Jansenio, non erat illa victrix & efficax, quæ invincibilis est & insuperabilis; talem enim gratiam Patres illi, qui Græci erant, ignorabant, quæ, si audiat Jansenius, ab Augustino primum cœpit prædicari & commendari.

Sextum Argumentum petitur ex ipsismet testimoniis Semipelagianorum. Ex communi omnium sententia sic ipsi loquuntur apud S. Aug. L. de prædest. Sanctorum cap. 19. «Nos dicimus (inquit) nostram Deum non præsciisse nisi fidem, qua credere incipimus, & ideo nos elegisse ante mundi constitutionem, ac prædestinasse, ut etiam sancti & immaculati gratia atque opere ejus essemus.

Joannes Cassianus Semipelagianorum antesignanus Collat. 13. c. 8. «Cum Deus, inquit, in nobis ortum quemdam bonæ voluntatis inspexerit, illuminat eam confestim atque confortat, & incitat ad salutem, incrementum tribuens ei, quam vel ipse plantavit, vel nostro conatu viderit emergisse.» Adversus Cassianum scripsit ex professo S. Prosper Librum, cui titulus est, *Contra Collatorem.*

Faustus Regientis Episcopus alter Semipelagianorum antistes L. 1. de libero arbitrio cap. 17. exponens, quomodo Pater nos trahat ad Filium, dicit, Deum attrahentem aliquid in homine requirere, ut per quamdam voluntatis ansulam comprehendere & attrahi valeat, qui vocatur. «Clamat, inquit, voluntas, quia sola per se elevare nequit infirmitas. Ita Dominus invitat volentem, attrahit desiderantem, erigit adnitentem. Et L. 2. cap. 6. Vides, inquit, bonum credulitatis non novellum esse privilegium, sed vetustum, & inter ipsa mundi coalescentis exordia mentem hominis, sicut intellectu atque ratione, ita etiam fide à summo auctore dotatam? Itaque jam tum dedit animæ notitiam suam, quando ei committere dignatus est imaginem suam.

Ex his certè manifestum est, Faustum bonum credulitatis ad gratiam Creatoris referre, & ad divinæ imaginis impressa humanæ animæ lineamenta.

Non defuere tamen, qui Fausti doctrinam ab erroris suspitione purgare tentaverint, sicut discimus ex Joanne Maxentio, in Responsione ad Epistolam Hormisdæ Romani Pontificis, in qua Fausti sententiis opponit contrarias S. Aug. sententias, ac Fausti Apologistas refellit. Solebant nimirum Massilienses, & alii Novatores, sed multiplice verborum ambage & involucro errorem suum dissimulare, eaque interdum proferre, quæ verè Catholicum sensum exprimere videbantur; sed quæ, detracta larva, ac propius inspecto loquentis consilio, errorem oculis subiciebant.

Ultimum argumentum colligimus ex censura IV. Propositionis inter famolas quinque Jansenii his verbis concepta. «Semipelagiani admittebant gratiam interioris prævenientis necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei: Et in hoc errant Hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana»

5. Argumentum.

(a) Jerem.

27. v. 5.

(b) Rom.

11. 35.

(c) Rom.

12. 3.

(d) 1. Cor.

4. v. 7.

(e) 1. Cor.

12. 7.

(f) 2.

1. Thessal.

3. 2.

(g) Ephes.

2. 8.

6. Argumentum.

To. 10. p.

815. G.

Ed. Atre-

bat. p. 599

& 605.

Bib. PP.

T. 8. p.

536. col.

2. H.

Ibid. p.

541. col.

1. B.

7. Argumentum.

»humana voluntas resistere, & obtemperare. Hanc Propositionem, ajunt SS. Pontifices Innocentius X. & Alexander VII. falsam & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus. « Nota falsitatis cadit in primam partem Propositionis, quæ facti est: nota verò hæreseos in secundam, quæ ad jus seu dogma pertinet.

Ut hanc IV. Propositionis censuram declinent Jansenii discipuli.

Resp. 1. Primam hujus Propositionis partem, totam esse de facto, & ad aliud credendum nulla lege adigere nos posse Ecclesiam.

Alexand.
Tom. 11.
p. 141.
& seq.

Verum, hic jam sepositis, quæ fufius aliquando, Deo dante differemus circa auctoritatem Ecclesiæ in ejusmodi facti quæstionibus definiendis; observa quæstionem istam, quid nempe de initio fidei senserint Semipelagiani, ita esse facti, ut jus involvat in Propositione damnata, cujus duæ partes sic conjunctæ sunt, ut prima, quæ est facti, semel posita, sequatur & altera, quæ juris est. Si quis enim contendat Semipelagianos gratiæ interioris prævenientis necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei admisisse; sequitur in eo tantum illos errasse, quod rejecta gratia per se efficaci, insuperabili & invincibili, versatilibus ac sufficientem dumtaxat admisissent, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare, quæ est secunda pars Propositionis damnatæ, in quam cadit nota hæreseos: quam quidem Propositionis partem, quæ juris est, ut salvent Jansenii discipuli, alteram, quæ est facti, mordicus propugnant.

Resp. 2. Aliqui, Propositionem illam IV. meritò proscriptam fuisse, cum sit indefinita, ac de omnibus Semipelagianis loquatur; cum tamen aliqui gratiæ interioris prævenientis necessitatem ad initium fidei non admisissent.

Verum supponit hæc responsio, plures inter Semipelagianos hujus gratiæ necessitatem agnovisse, quod esse à vero alienum jam ostendimus. Præterea damnata est illa Propositio in sensu Jansenii, qui duos Semipelagianorum ordines distinguit, & de altero solum asserit, ipsos gratiæ interioris prævenientis necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei admisisse. Ergo Propositio damnata de omnibus intelligi debet Semipelagianis, non aliquibus dumtaxat. Deinde sensus damnatæ Propositionis, quoad secundam partem est, nullos Semipelagianos in eo hæreticos fuisse, quod gratiam talem esse vellent, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare: sensus itaque illius quoad primam partem est, nullos Semipelagianos gratiæ interioris prævenientis necessitatem ad initium fidei admisisse; unum enim ex altero necessariò colligitur.

Resp. 3. Nonnulli, primam illam Jansenianæ Propositionis partem meritò damnatam fuisse, quamvis Semipelagiani gratiam internam ad initium fidei admisissent: quia scilicet gratia illa, quam admittebant, revera non est præveniens, cum sit gratia versatilis, ferviens ac subdita voluntati; quæ ipsam sequitur, non prævenit: idcirco ergo damnati illi sunt, quod gratiam efficacem, cui voluntas resistere non possit, rejecerint.

Verum apertum est, non isto sensu damnatam esse IV. Propositionem; quin imo potius, idcirco damnata fuit, quod asserat, Semipelagianos in eo hæreticos fuisse, quod vellent eam gratiam (quam admisisse dicuntur) talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare. Tantum ergo abest, ut inde Jansenii discipuli inferant suæ gratiæ efficacis invincibilis & insuperabilis necessitatem; quin imò potius damnantur, qui talem admittunt gratiam, cui non possit humana voluntas resistere vel obtemperare.

Neque etiam attingitur quæstio hic de gratia efficaci à se aut à consensu, inquiebant Doctores Parisienses ab 80. Episcopis Romam deputati, in eo Scripto, quod de sensu earum Propositionum Innocentio X. obtulerunt Anno 1652. quia utriusque opinionis assertores fatentur, quod gratiam Dei possumus abjicere, juxta Conc. Trident. Sess. 6. Can. 5. Sed tantum quæritur, utrum gratia, in statu naturæ corruptæ, talis sit, ut necessitatem inferat voluntati, adeo ut ei non possit dissentire; quod nullus Catholicus unquam admisit.

Solvuntur Objectiones Jansenii & discipulorum ejus.

Obicies 1. Ideo Semipelagiani dixerunt initium fidei & in ea perseverantiam esse ab homine, quia cre-

diderunt superstites in eo remanere reliquias primæ integritatis: atqui tales reliquæ, in sensu Semipelagianorum, non excludunt gratiam sufficientem seu auxilium sine quo, ergo initium fidei & in ea perseverantia, in eorum sententia, gratiam non excludunt sufficientem seu auxilium sine quo, sed tantum efficacem seu auxilium quo.

Major certa est, nec negari potest.

Minor ostenditur: quia in mente Semipelagianorum perfecta integritas Adam non excluderat, imò supponebat gratiam sufficientem; ergo multò minus reliquæ hujus integritatis talem gratiam jam excludunt.

Antecedens probatur. Tum quia neque S. Prosper, neque S. Hilarius, neque S. Augustinus, qui Semipelagianorum errores propius inspexerunt, nusquam ipsis objecerunt existimasse illos, Adamum nulla indiguisse gratia. Tum quia, ut erant illi viri ingeniosi, nusquam in dogma tam crassum & impium incidissent. Tum denique, quia, teste S. Hilario in Epistola ad S. Augustinum. «Molestè ferebant (Semipelagiani) ita dividi gratiam, quæ vel tunc primo homini data est (sunt verba S. Hilarii) vel nunc omnibus datur, ut ille acceperit perseverantiam, non qua fieret, aut perseveraret, sed sine qua per liberum arbitrium perseverare non posset: nunc verò Sanctis in regnum per gratiam prædestinatis, non tale adjutorium perseverantiæ detur: sed tale, ut eis perseverantia ipsa donetur. « Quam quidem divisionem gratiæ, in gratiam primi hominis stantis, & gratiam hominis lapsi ægrè admodum ferebant, non quod existimarent gratiam Adam non fuisse concessam, sed quod crederent eandem sufficere homini lapsi, & doctrinam sancti Augustini de gratia medicinali sanante, insuperabiliter & invincibiliter agente, in desperationem injicere.

Resp. Nego min. propositionem, ad cujus probationem nego antecedens.

Ad 1. probationem, falsum est, quod supponitur, nec S. Prosperum, nec S. Hilarium, nec S. Augustinum hunc errorem in iis observasse. Namque S. Hilarius ait, «illos in hoc solo voluisse à primo homine omnium distare naturam, ut illum integris viribus voluntatis juvaret gratia volentem, sine qua perseverare non poterat: hos autem amissis & perditis viribus credentes tantum, non solum erigat prostratos, verum etiam suffulciat ambulantes. « Intelligis Semipelagianos in Adamo innocente gratiam quidem admisisse, sed quæ ipsum volentem juvaret, id est, propriis ac solis suis viribus prius conantem ac volentem juvaret, atque totum discrimen gratiæ utriusque status in eo illi collocabant, quod Adamus innocens, vires habens integras, gratia voluntatis non indigebat ad fidem & ad quodcunque bonum opus, sed gratiam dumtaxat intellectus, seu quæ intellectum ejus illustraret, sive externa sive interna revelatione: homo verò lapsus opus quidem habeat gratia juvante voluntatem ad bonum incipiendum & perficiendum, non verò ad fidei & salutis initium, ad quod solam intellectus gratiam sufficere putabant. Hos autem, ait citatus S. Hilarius, amissis & perditis viribus credentes tantum, non solum erigat &c. Audis credentes tantum, id est, ex viribus liberi arbitrii, sine gratia juvante voluntatem erigi.

Quapropter à scopo S. Hilarii plurimum aberrat Jansenius, cum existimat his citatis verbis, non solum erigat prostratos, verum etiam suffulciat ambulantes, exprimi gratiam victricem necessitantem; quasi non possit homo erigi nisi per talem gratiam, quam Jansenius, suo obocæcatus præjudicio, ubique invincibilem, insuperabilem, indeclinabilem deprehendit. Esto hinc inferatur necessitas gratiæ actionis, seu efficacis: at qua tandem machina gratia hujusmodi necessitas extundi possit, non videmus.

Sanctus pariter Augustinus Lib. de prædest. SS. cap. 5. non obscure insinuat, Massilienses nullam in Adamo innocente gratiam agnovisse necessariam ad initium fidei & bonæ voluntatis. «In hac ergo, inquit, Apostoli evidentissima intentione, qua contra humanam superbiam loquitur, ne quisquam in homine, sed in Domino gloriatur, dona Dei naturalia suspicari, sive ipsam totam perfectamque naturam, qualis in prima conditione donata est, sive vitiata naturæ qualescumque reliquias, nimis, quantum existimo, absurdum est. « Perstringit ibi evidenter S. Doctor Semipelagianorum errorem circa gratiam utriusque status. Et verò, ratio conservandæ liber-

Inter
Aug.
T. 2. p.
827. E.

Ibid. G.

To. 10. p.
797. B.

libertatis, quæ Semipelagianos potissimum impulit, ut negarent homini lapsi necessariam esse gratiam interiore prævenientem, locum habebat, nec minus præmebat in statu naturæ innocentis. Concipere quippe illi non poterant, quomodo fieret illa liber- tas, si homo ad fidei & salutis initium indigeat gratia præveniente gratuita, quem mereri non possit. Scilicet, ante ejusmodi gratiam, Catholicorum sensu, vo- luntas à bono est averfa, nec est in ipsius potestate ten- dere ad bonum: unde concludebant Semipelagiani, per talem gratiam prævenientem voluntatem necessa- riò trahi, adeoque non amplius liberam remanere. Scimus equidem falsum ac distortum esse istud eorum ratiocinium, quandoquidem gratiæ illud proprium est, ut de nolentibus volentes faciat, de reluctantibus consentientes: verum ut sit, sic illi rem concipiebant, jura libertatis salva esse non posse, nisi homo sua bona voluntate ac pio conatu inciperet, Deus vero hujus boni initii merito gratiam deinde rependeret necessa- riam ad opus bonum incipiendum & perficiendum: neque enim illi, ut jam observavimus ex S. Hilario, fidei & salutis initium inter bona opera numerabant. Ut igitur ad hanc suam opinionem quanquam fal- sam, coherentes sentirent, necesse fuit eos ab utro- que naturæ integræ & lapsæ statu exclusisse necessita- tem gratiæ interioris prævenientis ad initium fidei & salutis.

Si verò postules, quare Semipelagiani simile liber- tatis excidium non timuerint ex gratia præveniente, quam necessariam fatebantur ad quodlibet opus bo- num inchoandum & perficiendum.

Respondebo 1. Nostrum non esse discordes secum ipsis hæreticos conciliare.

To. 1. p. 189. col. 2. C. Respondebo 2. Hanc quæstionem Jansenio perinde ac nobis solvendam esse. Ille etenim L. 8. de hæresi Pelagiana cap. 7. ait. « Semipelagianos ista duo nun- quam conciliare potuisse, quod gratia, siue Deus operaretur in nobis velle, dando ipsum plerumque etiam reluctantibus voluntatem, & tamen nostrum vellet, quod volumus. » Atqui tamen idem Jansenius eodem L. c. 8. in fine (pag. 193.) docet non sine con- tradictione, Semipelagianos admisisse ad bonum ope- randum, eam gratiam Christi prævenientem, quam ipse invincibilem, insuperabilem seu necessitantem esse arbitratur.

Respondebo 3. Hanc in eorum mente proferri posse rationem & causam, quod cum illa gratia daretur à Deo propter meritum præcedens libertatis na- turalis, rectam & incolumem putabant hominis liber- tatem in negotio suæ salutis, utpote qui prior ex se ip- so incipiat, Deus verò det incrementum.

Ad 2. probationem respondeo, nihil infirmius, ne dicam insulsius, proferri posse: quasi Pelagiani viri acuti & ingeniosi non fuerint, & tamen in dogma ma- gis adhuc crassum & impium prolapsi sunt.

Ad 3. Resp. 1. Veram rationem & causam cur Se- mipelagiani improbaverint divisionem gratiæ utrius- que status, quam admittebat S. Aug. istam fuisse, quod falsò sibi persuasissent, gratiam hujus status talem esse in mente S. Doctoris, ut ei voluntas resistere non possit, ac facilem inducendo necessitatem, in despe- rationem inducat, tollat industriam omnem ac virtutes. Donum enim perseverantiæ, quod prædicabat Augustinus, illi concipiebant velut habitum quem- dam fixum ac permanentem, quo voluntas in bono retinendo, immobili ac firma necessitate ligatur: at longe alia profecto erat Augustini doctrina, quam cum illi Massilienses non intelligerent, misere defor- mabant.

Resp. 2. Voluntatem illam, quam in Adamo ad- mittebant Semipelagiani, per quam in justitia perma- nere potuisset, si voluisset, ad solam arbitrii liberi fa- cultatem, nativæque vires, illos retulisse, quarum reli- quias quædam cum in homine lapsi superstites esse sentirent, consequenter asseriebant, remanere adhuc in vitiata naturæ potestatem, qua possit credere vel non credere pro nutu voluntatis. Ita manifeste colligitur ex verbis Hilarii. « Unde consequens putant, inquit, exhibendam ab eo fruem, cujus naturæ id vo- luntate Conditoris concessum est; & nullam ita de- pravatam vel extinctam putant, ut non debeat, vel possit se velle sanari.

Instabis 1. Semipelagiani eandem gratiam Ada- mo innocenti necessariam fuisse ad initium fidei dice- bant, quam ad perseverantiam. Ita S. Augustinus Lib. de dono perseverantiæ c. 21. « Respondent illi, ait S. Doctor, ita nos à nobis habere initium fidei, sicut

finem. » Atqui ex S. Hilario, verbis mox relatis, Semi- pelagiani « in hoc solo voluerunt à primo homine omnium distare naturam, ut illum integris viribus »juvaret gratia volentem, sine qua permanere non »poterat. » Ergo admisserunt pariter, gratiam neces- sariam fuisse Adamo innocenti ad initium fidei. Por- ro cum primæ integritatis superstites reliquias post lapsum hominis agnoscerent, consequenter affirma- bant gratiam homini lapsi esse necessariam ad fidem & in ea perseverantiam; adeoque in eo non errabant illi, quod talem gratiam rejicerent, sed quod vellent eam versatilem, libero voluntatis arbitrio subditam, nec distinctam ab ea gratia, qua opus habuit Ada- mus innocens.

Resp. Gratiam illam sine qua Semipelagiani vole- bant Adamum perseverare non potuisse, vel spectare perseverantiam in bonis operibus, vel perseverantiam in fide. Si spectet perseverantiam in bonis operibus, cum Semipelagiani agnoscerent necessitatem gratiæ interioris ad omne opus bonum incipiendum ac per- ficiendum consequens videtur, ut eandem agnoverint ad perseverantiam in iisdem bonis operibus: si verò spectet perseverantiam in fide, gratia illa, quam Se- mipelagiani necessariam agnoscebant, erat dumtaxat in intellectu per revelationem, non in voluntate per motionem & subministrationem virtutis. Quare to- tum, ut jam diximus, gratiæ utriusque status discrimen in eo reponebant, quod Adamus innocens indi- git tantum gratia intellectus, non voluntatis, tum ad fidem, tum ad bona opera, homo verò lapsus indigeat quidem gratia voluntatis ad quodlibet opus bonum: ad fidem verò & perseverantiam in eo suffi- ciat ipsi, sicut & Adamo innocenti, gratia intellectus, seu revelationis & illustrationis, absque ulla ex parte Dei prævia motione, qua voluntas hominis ad creden- dum excitetur: quam gratiæ speciem agnovit & ultro confessus est Pelagius, ut supra ostendimus.

Quapropter merito S. Augustinus, citato c. 21. n. 54. L. de dono perseverantiæ docet, Semipelagianos cum hac sua gratia velle fidem non esse donum Dei, & gra- tiam dari ex meritis nostris præcedentibus. « Si à no- bis, inquit, esse dicimus initium fidei, ut eo cætera Dei »dona mereamur accipere; concluunt Pelagiani, gra- »tiam Dei secundum merita nostra dari. Quod ita ex- »horruit Catholica fides, ut damnari timens, hoc Pela- »gius ipse damnaverit. » Et c. 2. L. de Prædest. San- ctorum, ait Semipelagianos non discedere à sententia Pelagii: quia nempe non aliam quam intellectus, seu illustrationis ac doctrinæ gratiam admittebant, quam ipse pariter admittebat Pelagius.

Instabis 2. S. Aug. L. de dono perseverantiæ c. 7. refellens sententiam Semipelagianorum circa fidem & perseverantiam hujus status, docet veram illam fu- isse in statu naturæ innocentis & integræ: atqui vera non fuisset, nisi gratiam Adamo innocenti perinde ac lapsi necessariam fuisse agnovissent; ergo &c. Argu- mentum istud sæpissime versat Jansenius tum Lib. 8. de hæresi Pelag. cap. 6. tum Lib. 2. de Gratia Christi cap. 15.

Resp. 1. S. Augustinum Pelagio asserenti homi- nem habere non peccandi possibilitatem, aliquando etiam respondere, id quidem verum fore, si de homine integro loqueretur; falsum autem, cum loquitur de homine lapsi. De homine, inquit Lib. de natura & gra- tia c. 49. sanis pedibus tolerabiliter dici potest, velit nolit, ha- bet ambulandi possibilitatem: confractis verò, & si velit, non habet, Vitiata est natura, de qua loquitur. Et c. 51. Si iste (Pelagius) qui hunc Librum scripsit, de illa hominis natura loqueretur, quæ primo inculcata & sana condita est, utcumque acceptaretur hoc dictum. An verò inde inferet Jansenius, existimasse Augustinum admissam à Pelagio interio- rem voluntatis gratiam in statu naturæ innocentis? Non ita profecto: cum ipsemet L. 8. de hæresi Pelag. c. 10. post citata verba Augustini ex c. 51. Libri de na- tura & gratia, statim addat. « Quod ait, tolerabiliter »& utcumque illa posse dici, Pelagium respicit, qui ac »illa possibilitate naturali omnem internam gratiam »submovebat. In quo sensu nullo pacto locutiones »istæ poterant esse veræ, nec sine particula diminuen- »te concedi. » Ergo similiter, cum idem S. Doctor Se- mipelagianis concedebat, verum fuisse in statu naturæ integræ, quod ipsi dicebant de initio fidei & perseve- rantia in hoc statu naturæ lapsæ, non supponit ab ip- sis admissam fuisse veram gratiam interiori necessariam in hoc præfati statu ad initium fidei & perseve- rantiam in illa. Sic Jansenius propria sua manu ever- tit argumentum, in quo vim tantam reponit.

T 2

Quo

Inter Aug. 1. 2. p. 285. F. G. «Unde consequens putant, inquit, exhibendam ab eo fruem, cujus naturæ id vo- luntate Conditoris concessum est; & nullam ita de- pravatam vel extinctam putant, ut non debeat, vel possit se velle sanari.

T. 10. p. 851. F. T. 2. p. 827. G. «S. Doctor, ita nos à nobis habere initium fidei, sicut

Tournelii Tom. II. P. II. De Gratia Christi.

Ibid. p. 151. D.

Ibid. p. 152. C.

T. 1. p. 199. col. 1. B.

Quo ego sensu, inquit, S. Augustinus Pelagianis & Semipelagianis concedebat, veram fore eorum doctrinam, si de natura integra sermo esset, nunc verò prorsus esse falsam? Respondeo, ut hoc dato & non concesso, ac seposita prima hominis in ortu suo conditione, quæ brevi effluxit, de qua nulla movebatur controversia, Pelagianos ac Semipelagianos in hoc uno præsentī statu considerando desigeret, de quo solo quæstio movebatur; ac illos fateri cogeret vitiatam esse ac corruptam naturam per Adami peccatum, adeoque amissam jam illam integram non peccandi possibilitatem, quam homo primus ex Dei gratia acceperat.

Resp. 2. Distinguo min. Nisi agnovissent gratiam Adamo innocenti perinde ac lapso necessariam fuisse, ex parte illustrationis mentis, concedo: ex parte voluntatis, nego. Semipelagiani ergo non negabant Adamo innocenti sicut & lapso, necessariam fuisse gratiam ex parte intellectus, quæ in revelatione legis ac mandatorum Dei cognitione posita erat: nec in eo errabant, quod vellent hanc solam gratiam Adamo innocenti fuisse necessariam; revera enim sola hæc ipsi sufficiebat, absque ulla Dei prævia & indeliberata motione, qua voluntas ipsius excitaretur. *Fortissimè quippe dimisit atque permisit (Deus) facere quod vellet,* ait S. Augustinus L. de correptione & gratia c. 12. enim verò per habitus infusus voluntas Adami in bonum propensa, nihil sibi contrarium sentiebat ex parte appetitus: de hac verò gratia meritò pronunciat Augustinus, Semipelagianorum sententiam veram fore, si de natura integra & sana loquerentur. In eo igitur peccabant illi, quòd vellent in præsentī naturæ lapsæ statu, ad fidem & perseverantiam in ea, hanc solam ex parte intellectus gratiam sufficere; & parem in eo facerent gratiam utriusque status. Nunc etenim divina gratia non solum illustrare debet hominis mentem, sed etiam ejus torpentem ac languidam excitare voluntatem. *Infirmis servavit,* ait S. Augustinus immediate post citata verba, ex cap. 12. Libri de Correptione & Gratia, "ut ipso donante invictissime quod bonum est, vellent, & hoc deferere invictissime nollent."

Verum, inquit, cur S. Augustinus adscribit naturalibus viribus Adami potentiam perseverandi, & non potius gratiæ habituali, qua instructus erat, & actuali, qua mens ejus illustrabatur, imò & quæ voluntatem ipsius juvando comitabatur, licet eam non præveniret?

Resp. 1. Nusquam S. Doctorem scripsisse, Adamum per solas naturales vires potuisse perseverare. 2. Cum scripsit, eum potuisse per liberum suum arbitrium perseverare, nomine liberi arbitrii, non solam & nudam intellexit voluntatem, sed instructam habituali gratia & virtutibus infusis; loquitur enim de ea libertate, quam Adamus peccando amisit tum sibi, tum nobis: atqui Adamus non amisit voluntatem nudam, sed instructam virtutibus, quibus exornatus fuerat. Viribus autem libertatis ipsius adscripsit potentiam perseverandi, qua revera cum auxiliis gratiæ, quibus donatus fuerat, perseverare potuisset, si voluisset.

At, inquit rursus, nonne de homine in præsentī statu dici quoque potest, per liberum arbitrium posse illum perseverare? Quia nempe, sicut homo primus in creatione non nudam, sed gratia exornatam accepit à Deo voluntatem, ita quoque per Baptismi regenerationem homo accipit cum virtutibus & donis sanctificantem gratiam.

Resp. Comparandam non esse creationem primi hominis cum regeneratione posterorum ejus per Baptismum, sed comparandam esse cum illorum natiuitate. Ratio est, quia primus homo factus est innocens, nos peccatores nascimur; primus homo creatus est fortis, nascimur nos infirmi. *Quis enim nescit,* ait sanctus Augustinus Lib. de natura & gratia cap. 43. *eum (hominem) sanum & inculpabilem factum, & libero arbitrio atque ad justè vivendum potestate libera constitutum? Sed nunc de illo agitur, quem semivivum latrones reliquerunt.*

Obicies 2. Sancti Prosper & Augustinus non obscure duos distinguunt Semipelagianorum ordines, quorum alii nullam omnino gratiam admittebant necessariam, aut ad initium fidei, aut ad bonum quodcunque opus: alii verò admittebant, tum ad initium fidei, tum ad quodcunque bonum incipiendum vel perficiendum.

S. Prosper in Epistola ad S. Augustinum. "Quidam horum, inquit, in tantum à Pelagianis semitis non

declinant, ut cum ad confitendam eam Christi gratiam, quæ omnia prævenit merita humana, cogantur, ne si meritis redditur, frustra gratia nominetur, ad conditionem hanc velint uniuscujusque hominis pertinere, in qua cum nihil prius merentem, quia nec existentem, liberi arbitrii & rationalem gratia Creatoris instituat &c.

Sanctus Augustinus Lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 1. de iisdem Semipelagianis scribit: "Pervenerunt isti fratres nostri, pro quibus sollicita est pia charitas vestra, ut credant cum Ecclesia Christi, peccato primi hominis obnoxium nasci genus humanum, nec ab isto malo, nisi per justitiam secundi hominis aliquem liberari. Pervenerunt etiam, ut præveniri voluntates hominum Dei gratia fateantur, atque ut ad nullum opus bonum vel incipiendum vel perficiendum, sibi quemquam sufficere posse consentiant."

Resp. Ex citatis verbis minimè inferri, quod intendit Jansenius. Fatemur equidem, duos fuisse Semipelagianorum ordines, quorum alii rigidiores, excepto solo peccato originali, quod agnoscebant, à Pelagianis circa gratiam nullatenus discedebant, utpote qui eam nec ad initium fidei, nec ad opus bonum quodcunque necessariam esse vellent: de illis Semipelagianis non loquuntur Sancti Prosper & Augustinus; cum enim à Pelagianis circa gratiæ dogma nihil discrepent, eandem ac illi damnationis sententiam reportarunt. Alii verò Semipelagiani remissiores, admiserunt quidem necessitatem gratiæ ad opus quodcunque bonum sive incipiendum sive perficiendum, qua parte à prioribus dissidebant; ac eam non admiserunt ad initium fidei. En duplex ille ordo Semipelagianorum. Quapropter S. Augustinus in illo de Prædestinatione Sanctorum Libro, totus est, ut adversus postremos illos Semipelagianos demonstraret, gratiam esse necessariam ad fidei initium; fidem esse donum Dei &c. Et sanctus Prosper in citata Epistola refert ejusmodi homines docere, "quantum ad Deum pertinet, omnibus paratam esse vitam æternam: quantum autem ad arbitrii libertatem, ab his eam apprehendi, qui Deo sponte crediderint, & auxilium gratiæ, merito credulitatis, acceperint." Audis meritum credulitatis præire gratiæ, adeoque non esse ex gratia, sed ex natura.

Instabis 1. S. Prosper in eadem Epistola testatur, Semipelagianos docuisse, "Deum eos prædestinare in regnum suum, quos gratis vocatos, dignos futuros electione, & de hac vita bono fine excelluros esse præviderit." Ergo admittebant illi, gratuitam esse vocationem.

Resp. Distinguo consequens: gratuitam esse vocationem externam; id est, prædicationem Evangelii, concedo: vocationem internam, hoc est, fidem ipsam, nego. Volebant enim illi proposito Evangelio nostrum esse credere vel non credere: *Hac enim ipsorum definitio ac professio est,* ait sanctus Prosper... *universis hominibus propitiationem, quæ est in sacramento sanguinis Christi, sine exceptione esse propositam, ut, quicumque ad fidem & ad Baptismum accedere voluerint, salvi esse possint.*

Instabis 2. S. Prosper ibidem testatur, hanc Semipelagianorum fuisse sententiam, *Ut ideo quis accipiat, ideo inveniat, ideo introeat, quia bono naturæ bene usus, ad istam salvantem gratiam, initialis gratiæ ope meruerit pervenire.* Ergo Semipelagiani gratiam initialem agnovērunt.

Resp. Distinguo consequens: agnovere initialem gratiam à natura non distinctam, concedo: distinctam à natura, nego. Initialis enim illa gratia, teste eodem S. Prospero, erat in mente Semipelagianorum, *Gratia Creatoris, quæ hominem nihil prius merentem, quia nec existentem, liberi arbitrii & rationalem instituit, ut per discretionem boni ac mali... ad hanc gratiam, qua in Christo renascimur, pervenire per naturalem facultatem possit.*

Instabis 3. Idem S. Doctor ibidem asserit Massilienses, *Gratiam Dei, quam comitem, non præviam humanorum volunt esse meritorum, etiam illis voluntatibus subdere, quas ab ea, secundum suam phantasiam, non negant esse prævenias.* Admittebant igitur gratiam & prævenientem & comitantem.

Resp. Semipelagianos gratiam comitantem revera admisisse, respectu actuum fidem subsequen-
tium: at de tali gratia hic non movetur controversia, sed de illa, quæ fidem antecedit, quam illi negabant. *Comitem,* inquit laudatus sanctus Prosper, *non præviam volunt*

Inter
Aug.
Tom. 2. p.
822. C.

To. 10. p.
791. B.

Tom. 2. p.
813. D.

Ibid. p.
821. E.

Ibid. D.

Ibid. p.
822. D.

Ibid. C.

Ibid. p.
823. A.

T. 10. p.
771. G.

Ibid.

Ibid. p.
148. E.

volunt esse humanorum meritorum. Si quando igitur à gratia voluntates præveniri dicebant, fictitia erat ejusmodi præventio, & ut ait sanctus Prosper, secundum phantasmam: respectu scilicet meritorum quæ nusquam futura erat. Cum enim Semipelagiani urgerentur exemplo parvulorum, qui sine ullis suis præcedentibus meritis ad gratiam baptismi perveniunt, respondebant, Tales salvari, talesque perdi, quales futuros illos in annis majoribus, si ad activam fervorentur aetatem, scientia divina præviderit. In eorum igitur mente planè insulla, merita nusquam futura præveniebant Dei voluntatem, eamque movebant ut aliquibus gratiam baptismi procuraret. Commentitis meritis, ait S. Prosper, electionem Dei subiciunt, ut quia præterita non exstant, futura, quæ non sunt futura, configant, novoque apud illos absurditatis genere, & non agenda præscita sint, & præscita non acta sint. Gratia quidem baptismalis, sensu Semipelagianorum, præveniebat in tempore merita humana parvulorum sub conditione futura, & tamen nusquam futura. Decretum vero illius gratiæ conferendæ, sequebatur prævisionem illorum meritorum: unde, juxta illos, gratia parvulis collata, verè non præveniebat eorum merita; fingebant enim ejusmodi merita in mente ac præscientia Dei priora esse, tum prædestinatione gratiæ, tum ejusdem gratiæ collatione.

Inter Aug. T. 2. p. 825. F. Instabis 4. S. Hilarius in Epistola ad sanctum Augustinum declarat Semipelagianos docuisse, ad nullum opus etiam incipiendum, nedum proficiendum, quemquam sibi sufficere posse. Atqui actus fidei haud dubiè est bonum opus; ergo &c.

Resp. dist. min. Actus fidei est bonum opus, in rei veritate, concedo: in doctrina & mente Semipelagianorum, nego. Ut enim non cogerentur fateri gratiam esse necessariam ad fidem, istam fidem ac salutis desiderium inter opera non computabant. Neque enim, ait S. Hilarius, alicui operi curationis eorum annumerandum putant, exterrita & supplicii voluntate unumquemque ægrum velle sanari.

Objicies 3. fatetur S. Augustinus L. de prædest. Sanctorum c. 3. ante suum Episcopatum se errori Semipelagianorum circa initium fidei adhæsisse: atqui in Libris quos nondum Episcopus scripsit, docet, initium fidei esse à gratia interiori præveniente. Ita L. 83. quæstionum q. 68 L. de quantitate animæ c. 28. Lib. de vita beata, prope finem. Libro denique 1. soli loquiorum c. 1. Ergo Semipelagianus error in eo positus non erat, gratiam scilicet interiorem ad initium fidei non esse necessariam, sed eam talem esse, cui voluntas consentire, possit, vel non consentire.

Resp. frustra laborare Jansenium Lib. 8. de hæresi Pelagiana c. 8. in his testimoniis colligendis ac referendis, ex quibus hoc unum colligi merito potest, nempe Augustinum non in omnibus quidem, quod fatemur, sed in aliquibus dumtaxat, quos ante Episcopatum scripsit, Libris, Semipelagianum errorem expressisse; præsertim vero in Expositione quarundam propositionum Epistolæ ad Romanos, sicut ipsemet candidè profitetur, tum Lib. de prædest. Sanctorum o. 3. tum Lib. 1. Retractationum c. 23. n. 2. Nondum enim, ait hoc postremo in loco; diligentius quæsieram, nec adhuc inveneram qualis sit electio gratiæ.

Tom. 1. p. 35. B. Sanctus igitur Augustinus cæterorum hominum more, quibus nondum satis perspectum & evolutum est sub obscurum aliquod Religionis nostræ dogma, anceps & dubius in aliquibus suis Scriptis veritatem, in aliis errorem quasi palando secutus est. Nec potest ipsemet Jansenius diffiteri, Augustinum in omnibus ante suum Episcopatum Libris Semipelagianum non fuisse; siquidem scripsit Commentarium in Epistolam ad Galatas antequam esset Episcopus, ut ipsemet testatur L. 10. Retractationum cap. 24. Atqui in illo Commentario S. Augustinus errorem Semipelagianum non docuit: nam Jansenius Lib. 4. de Gratia Christi cap. 6. gratiam efficacem, quam vocat victricem delectationem, probat ex luculento testimonio S. Aug. in illo Commentario Epistolæ ad Galatas; talem verò victricem gratiam nusquam agnovere Semipelagiani.

Objicies 4. Faustus fuit Semipelagianus, & tamen admisit gratiam prævenientem ad initium fidei; teste Gennadio in Catalogo Virorum illustrium; ergo &c.

Resp. nego min. 1. quia Ado Vienensis in Chronico, Gennadium reprehendit quod Faustum velut Catholicum exhibuerit, quasi divinam gratiam præire, & voluntatem subsequi docuisset: cum ex adverso Fau-

stus doceret humanam præire voluntatem, & divinam subsequi gratiam. 2. Quia in mente Fausti, gratia illa præveniens non fuit interna, sed externa dumtaxat. Ita colligimus ex Joanne Maxentio, in Responsione ad Epistolam Hormisdæ summi Pontificis, in qua ex ipsis Fausti verbis demonstrat, locutum illum fuisse de sola gratia externa.

Objicies 5. Joannes Cassianus alter Semipelagianorum princeps, Collatione 3. agnoscit Deum in cor nostrum inspirationes immittere. Et Collatione 13. c. 3. expressè affirmat, Non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum principium ex Deo esse, qui nobis & virtutem arque oportunitatem eorum quæ rectè cupimus, tribuit peragendi. Denique S. Prosper contra Collatorem c. 18. testatur Cassianum duos hominum ordines distinxisse, quorum alii gratiam suis bonis conatibus præveniant, alii vero præveniantur à gratia.

Resp. ad 1. Cassianum, nomine inspirationis solam doctrinam externam intellexisse, ut declarant exempla quæ ibi adducit, & quæ suppressit Jansenius, nempe vocationis Abraham; conversionis S. Antonii, ex auditis his verbis Evangelii. qui non odit patrem & matrem &c. ubi certè exterior prædicatio occasio fuit conversionis. Ad 2. hæc Cassiani sententia planè Orthodoxa est, sed observat sanctus Prosper L. c. Collatorem cap. 2. in ea sententia firmum non fuisse Cassianum, à quo brevi recessit. Cito, inquit, hic disputator præmissæ definitionis oblitus est, cito à sententia sua instabili levitate dissensit. Ad 3. singularis illa fuit inter Semipelagianos Cassiani opinio: ad propositum autem nostrum satis est, quod docuerit, bene multos suis bonis conatibus gratiam prævenire & à Deo impetrare.

Objicies 6. Gennadius fuit Semipelagianus: atqui tamen L. de Ecclesiasticis, dogmatibus cap. 21. docet, initium salutis nostræ Deo miserante nos habere, ut verò acquiescamus salutiferæ inspirationi, nostræ esse potestatis.

Resp. disting. maj. Gennadius fuit Semipelagianus, factione, concedo: dogmate, iterum distinguo; in eo loco qui hic objicitur, nego: alibi, concedo. Librum ergo de dogmatibus Ecclesiasticis scripsisse videtur Gennadius, cum jam ex errore Semipelagiano revocatus fuisset: & re ipsa, sententia citata optimè dogma Catholicum exprimit, quale expressit Synodus Arausica II. can. 25. his verbis: Hoc etiam secundum fidem Catholicam credimus, quod accepta per baptismum gratia omnes baptizari, Christo auxiliante & cooperante, quæ ad salutem animæ pertinent, possint & debeant, si fideliter voluerint, adimplere.

Objicies 7. Vitalis Carthaginensis adhæsit errori Semipelagianorum: atqui teste sancto Augustino Ep. 217. alias 107. admisit gratiæ internæ prævenientis necessitatem: ergo &c.

Resp. distinguo min. Admisit necessitatem gratiæ prævenientis intellectum, concedo: prævenientis voluntatem, nego. Vitalis nullam aliam admittebat gratiæ prævenientem, quam Pelagianam: unde sanctus Augustinus ejus sententiam redarguit ibid. Hac est, inquit, illa Pelagianorum mala, malè diffamata, meritoque reprobata, & ab ipso etiam Pelagio rimente damnari in Orientalium Episcoporum judicio damnata sententia, qua dicunt gratiam Dei non ad singulos actus dari, sed in libero arbitrio esse, vel in lege atque doctrina.

Objicies denique: Semipelagiani contendebant per gratiam prævenientem libertatem perimi; fatalem induci necessitatem; in desperationem, desidia ac torporem homines impelli: at tam stupidi illi non erant, ut hæc objicerent contra gratiam sufficientem versatilem ac libero arbitrio voluntatis permissam, quam si Augustinus novisset, facili negotio omnes eorum querimonias sedasset; ergo illa objiciebant contra gratiam efficacem, insuperabilem & invincibilem, quam tenacius tuebatur S. Aug.

Resp. ex jam dictis, tum hic in responsione ad 1. objectionem, tum supra ubi de Pelagianis, illas Semipelagianorum querimonias nullatenus cadere in gratiam vel sufficientem, vel efficacem, sed simpliciter in gratiam prævenientem necessariam. Concipere enim illi non poterant, quomodo staret libertas cum necessitate illius gratiæ, quæ voluntatem prævenit, sine qua voluntas nihil potest; quam tamen non non potest mereri, cum sit planè gratuita: Et quod Pelagiani dicebant contra necessitatem gratiæ ad quodcumque bonum, hoc ipsum contorquebant Semipelagiani adversus necessitatem gratiæ prævenientis initium fidei: quapropter frustra opposuisset sanctus Augustinus

T 3

gratiam

Ibid. p. 822. G.

Ibid. p. 828. A.

Edit. A. reb. p. 195.

Luc. 14. v. 26.

P. 313. C.

Ibid.

In App. Oper. S. Aug. T. 8. p. 78. A.

Tom. 4. Conc. p. 1672. A.

Tom. 2. p. 800. E.

Jans. L. 7. de hæresi Pelag. c. 18. p. 179.

To. 10. p. 120 E. gratiam illam talem esse, ut voluntas ei liberè consentiat, vel resistat. In omnibus misericordia ejus praevenit nos, inquit Lib. de Sp. & Litt. cap. 34. Pelagianos refellens, consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire, propriae voluntatis est. Pariter in Lib. de praedest. Sanctorum cap. 5. Semipelagianis dicebat: Non quia credere vel non credere non est in arbitrio voluntatis humanae, sed in electis preparatur voluntas à Domino. Quibus certe verbis declarabat S. Doctor, gratiam nullam voluntati necessitatem inferre, sed à libero ejus arbitrio semper pendere, ut ipsi consentiat vel resistat. Neque tamen idcirco acquievere illi haeretici, hoc gravissimo & altius infixò praedictio laborantes, per gratiam, eo ipso, quo voluntatem praevenit ac gratuita est, penitus ejus libertatem destrui.

De erroribus circa modum agendi gratiae.

Quotquot eum gratiae agendi modum admittunt, qui voluntati ad bene operandum necessitatem etiam simplicem imponit, ac consequenter ejus libertatem funditus evertit, eos errasse dicimus circa modum agendi gratiae: tales sunt Praedestinatiani.

Lutherus & Calvinus, Bajus & Jansenius.

DE PRAEDESTINATIONIS.

Praedestinatiani, seu, ut alii dicunt, Praedestinati, in oppositum Pelagii errorem lapsi sunt. Pelagius necessitatem gratiae negavit, ut servaret libertatem arbitrii: Praedestinatiani negarunt libertatem arbitrii, ut necessitatem gratiae tuerentur. In quo positus fuerit error Praedestinatorum, his verbis exponit Sigebertus Gemblacensis Monachus ad annum Christi 415. «Praedestinatorum haeresis hoc tempore coepit serpere: qui deo Praedestinati vocantur, quia de praedestinatione & divina gratia disputantes asserunt, quod nec pìe viventibus profic bonorum operum labor, si à Deo ad mortem praedestinati fuerint; nec impiis oblit, quod improbè vivant, si à Deo praedestinati fuerint ad vitam. Quae assertio, pergit Sigebertus, & bonos à bonis avocabat, & malos ad mala provocabat. Haec haeresis ex Libris Augustini male intellectis initium sumpsisse dicitur.

An reipsa quaedam extiterit haeresis Praedestiniana; ubi primum exorta; quos Patronos, vel oppugnatores habuerit, non una est omnium sententia.

Jansenius Lib. 8. de haeresi Pelagiana cap. 23. ait: Haeresim Praedestinatorum esse commentum Semipelagianorum, seu nihil esse aliud nisi doctrinam Augustini & Prosperi de praedestinatione, invidiose ab illis propositam. Quia omnia, quae Sigebertus & Hincmarus, maximeque Gennadius, Praedestinatorum adscribunt, ipsissima sunt, inquit, dogmata, quae Semipelagiani tanquam ac Augustino tradita atque in ejus Libris expressa carpebant.

Quaecunque in hujus suae sententiae confirmationem momenta profert Jansenius, non ipse primus excogitavit, sed ea omnia à Jacobo Usserio insigni Calvinista Hiberno expilavit ac deprompsit ex Libro, quem anno 1631. Dublini edidit sub hoc titulo: *Gottschalci & Praedestinatorum controversia ab eo mota Historia*. Siluit Jansenius de Synodis Arelateni & Lugdunensi, in quibus narrat Faustus, Praedestinatorum errores proscriptos fuisse; nimirum quia nondum in lucem prodierat alter ejusdem Usseri Liber, Dublini pariter editus anno 1639. hoc est, anno post mortem Jansenii, quem inscripsit: *Britannicarum Ecclesiarum Antiquitates, quibus inserta est pestifera adversus Dei gratiam à Pelagio Britanno in Ecclesiam inducta haeresis Historia*. In cujus Libri cap. 13. illarum Synodorum auctoritatem ac veritatem exufflat: unde Jansenii discipuli avidè arripuerunt, quicquid ad eandem Synodos elevandas, subinde sexcenties recoctum obtulerunt.

Observa hic obiter, Jansenium & Usserium pro communi sua caula hic pugnare; ne si forte ab utraque Synodo Arelateni & Lugdunensi damnatam agnoscerent Praedestinatorum sententiam, suam pariter, quae ab illa nonnili verbo tenus differt, damnatam fuisse fateri cogerentur. Novi enim illi Dogmatistae, falsa Divi Augustini intelligentia pariter decepti, affirmant hominem in hoc statu naturae lapsae, per gratiam, cum superior est, necessariò determinari ad bonum; & per concupiscentiam dominantem ac relative

superiorem, necessariò determinari ad malum: sicque in homine sub motione gratiae victricis, veram esse, non quidem absolutam, sed relativam, & habita ratione status ipsius praesentis, impotentiam ad malum, & sub concupiscentia dominante, impotentiam pariter relativam ad bonum.

Jacobus Sirmondus eruditus è Societate Jesu Theologus, in sua Historia Praedestiniana docet ex adverso 1. anno circiter 424. haeresim illam in Africa apud Monachos Adrumetinos emergisse. 2. Prosperum & Hilarium contra eandem per Gallias grassantem, Augusti opem implorasse, iisque morem gessisse Augustinum, editis contra Praedestinatianos Libris de Praedestinatione Sanctorum, & de Dono perseverantiae. 3. Scribit, memoratos Prosperum & Hilarium, cum se post Augustini mortem impares intelligerent huic errori praefocando, Romam ad Coelestinum confugisse, à quo gravissimum contra Praedestinatianos Rescriptum ad Episcopos Galliae datum impetrarunt. Haec, inquit Cardinalis Norisius, Historiae Pelagianae Lib. 2. c. 15. *Jacobus Sirmondus scripsit efficta aetate octogenario major, in quibus tam longè à veritate deflexit.*

Gilbertus Mauguinus vir clarissimus Regi Christianissimo à Consiliis & in suprema Monetarum Curia Praeses, Historiam Praedestinianam Sirmondi velut meram fabulam traduxit. Clarissimo Praesidi nihil reposuit Sirmondus, provinciam hanc in se suscepit Ludovicus Cellotius ex eadem Societate Jesu Theologus Libro, cui titulus, *Historia Gottschalci Praedestinatorum Parisiis anno 1655.*

Inter hanc utramque extremam sententiam mediis occurrere videtur Norisius loco mox citato: ubi contra Jansenium docet, haeresim Praedestinianam non omnino fictam & commentitiam fuisse, sed veram, à paucis quidem & ignobilibus viris propugnatam. 2. Contra Sirmondum contendit, eam nec in Monasterio Adrumetino natam, nec à Prospero & Hilario impugnatam, nec à Coelestino damnatam fuisse. Ego quidem, inquit, tempore Prosperi nullos fuisse Praedestinatianos arbitror, nemo enim horrida illa dogmata tunc defendebat.... Et paulò post. Dum video Praedestinatorum nomen publicari à Fausto, ab Arnobio, à Gennadio, quos Semipelagianos fuisse certum est, idultioni datum puto; ut enim Prosper adversarios, modo Pelagii reliquias, modo ingratos, quod contra gratiam stabant, ignominiae causa nuncupabat; ita etiam illi, ut pares vices redderent, Prosperum ac sectatores Praedestinatorum dicebant. Quibus certe verbis oblique significat Eminentissimus Author, totam hanc Praedestinatorum erroris accusationem, à Semipelagianis confictam fuisse, in odium sectatorum doctrinae S. Augustini circa Gratiam & Praedestinationem. His praemissis,

Dico 1. Certum esse, ex male intellecta S. Augustini circa gratiam & liberum arbitrium doctrina, rixas & contentiones subortas esse inter Monachos Adrumetinos, quibus praeerat Valentinus Abbas. Quinque ex illis, ut scribit ipse Valentinus in Epistola ad S. Augustinum inter Augustinianas 216. aliàs 256. turbati sunt. Turbarum author fuit Florus, quem Cresconius & Felix apud Augustinum accusarunt, ut constat ex Epistola S. Augustini ad Valentinum & Monachos Adrumetinos 214. aliàs 46. Narrat idem S. Doctor Lib. de dono perseverantiae capite decimo quinto quemdam de suo Monasterio Religiosum, ex prava divinae praescientiae consideratione omnino etiam turbatum, apostatam evasisse. Semipelagiani in Gallia commoti pariter fuere doctrina Augustini, quam in Libris de Gratia & libero arbitrio, & de Correptione & Gratia, ad ledandos Adrumetinorum tumultus scriptis expresserat. Dicebant, teste S. Prospero in Epistola ad Augustinum. *Removeri omnem industriam, tollique virtutes, si Dei constitutio humanas praeveniat voluntates; & sub hoc praedestinationis nomine, fatalem quamdam induci necessitatem; aut diversarum naturarum dici Deum conditorem, si nemo aliud possit esse, quam factus est.* Et in Epistola, quam idem Prosper scripsit ad Rufinum, de iisdem Semipelagianis ait capite tertio. *Scripta (S. Augustini) quibus error Pelagianorum impugnatur, infamant; dicentes, eum liberum arbitrium penitus submovere, & sub gratiae nomine necessitatem praedicare fatalem. Adjicientes etiam, duas illum humani generis massas, & duas credi velle naturas: ut scilicet tanta pietatis viro, Paganorum, & Manichaeorum adscribatur impietas.* En querelae & accusationes, quibus Semipelagiani doctrinam S. Augustini infamabant.

Dico

Edit.
Francof.
pag. 67.

To. 1. p. 223. col. 1. A.
Ibid. p. 220. col. 1. D.

Inter
Aug. 1.2.
p. 321. G.
P. 89. C.

Dico 2. Florum cum aliis nonnullis Adrumetinis, hæc si Prædestinationum ortum non dedisse, sed Massiliensium dumtaxat accusationes & calumnias contra doctrinam sancti Augustini utcumque præformasse.

To. 1. p. 64. A. Probatur 1. ex S. Augustino L. 2. Retractationum c. 66. ubi sic loquitur, *Propter eos, qui cum defenditur Dei gratia, putantes negari liberum arbitrium, sic ipsi defendunt liberum arbitrium, ut negent Dei gratiam, asserentes eam secundum merita nostra dari, scripsi Librum, cui titulus est, de Gratia, & libero arbitrio. Ad eos autem scripsi Monachos Adrumetinos, in quorum Monasterio de hac re ceperat esse contentio. Ad eosdem se Librum de Correptione & Gratia direxisse significat ibid. c. 67. Adrumetini ergo idem objiciebant contra doctrinam S. Augustini, quod Massilienses postea; nempe aut tolli liberum arbitrium, aut gratiam secundum merita nostra naturalia concedi.*

Inter Aug. 1. 2. p. 821. B. Hoc ipsum non obscure declarat S. Prosper scribens ad sanctum Augustinum occasione Semipelagianorum. *Eventit, inquit, ex dispositione misericordie Dei, ut cum quosdam intra Africam familia movissent, Librum de Corruptione & Gratia, plenum divinæ auctoritatis emitteres.*

Similia ergo moverunt contra doctrinam S. Augustini, Adrumetini illi & Massilienses: at nullus dixerit Massilienses errori Prædestinationis favisse; à quo tantopere illi abhorrebant, ut non alia de causa doctrinam Augustini acrius infectarentur, quam quod eam huic errori omnino conformem esse falso sibi persuasissent.

Apud Sirm. To. 4. p. 403. B. Confirmatur ex Epistola Evodii, quem circa diffidium sui Monasterii consuluit Valentinus. In ea Epistola quam in codice manuscripto S. Maximini Trevirensi reperit Sirmondus, & cujus ipse fragmentum refert in Historia Prædestinatio cap. 1. in ea, inquam, Epistola significat Evodius, ab illis Monachis Adrumetinis reprehensam S. Augustini doctrinam. *Legant, inquit, sancti Dei majorum dicta, qui habent divini muneris pium affectum: & quando non intelligunt, non cito reprehendant, sed orent ut intelligant. At, ut mox fuit observatum, tantum abest ut Prædestinationis doctrinam sancti Augustini reprehenderent; quin impensius commendabant, quam & ipsi tanquam suam adoptabant.*

To. 2. p. 791. E. Probatur 2. Quia S. Augustinus, in duplici Epistola ad Valentinum; in hoc uno incumbit, ut demonstret necessariam prorsus esse gratiam, sine qua ad bonum faciendum liberi & expediti non sumus. *Proinde, inquit Epist. 214. aliàs 46. ad Valentinum, Librum vel Epistolam meam, (quam ad Sixtum scripserat) quam secum ad nos supradicti (Cresconius & Felix) attulerunt, secundum hanc fidem intelligite, ut neque negetis Dei gratiam, neque liberum arbitrium sic defendatis ut à Dei gratia separetis; tanquam sine illa vel cogitare aliquid, vel agere secundum Deum ulla ratione possimus, quod omnino non possumus. Et postea: Nec quisquam dicat meritis operum suorum, vel meritis orationum suarum, vel meritis fidei suæ, sibi traditam Dei gratiam, & putetur verum esse quod illi hæretici dicunt, gratiam Dei secundum merita nostra dari; quod omnino falsissimum est: non quia nullum est meritum, vel bonum piorum, vel malum impiorum; alioquin quomodo judicabit Deus mundum? Sed misericordia & gratia Dei convertit hominem &c. Cum igitur vis tota probationum quibus utitur Augustinus contra illos Adrumetinos, in eo sit ut efficiat gratiam ad quemcunque actum bonum esse necessariam; procul dubio hujus gratiæ necessitatem impugnabant, aut impugnare saltem illi videbantur. At Prædestinationi, ut notum est, nusquam hanc gratiæ necessitatem impugnaverunt.*

Ibid. p. 798. A. Probatur 3. Quia falso accusatus fuerat apud Augustinum Florus, quasi necessitatem gratiæ negasset. Sic enim de sana ipsius fide testimonium reddit Valentinus in Epistola ad S. Augustinum inter Augustinianas 216. aliàs 256. *Si gratia, inquit, esset remunerantis, non timeret justus secretarium judicium Majestatis. Servi tui Flori hæc fides est, pater, non sicut fratres isti sunt locuti: impræsentiarum audierunt ab illo dictum, non juxta merita nostra dari donum pietatis, sed per gratiam Redemptoris..... Et paulo post. Sed cur non directum non timet proferri mendacium? Liberum arbitrium Dei gratia curatum non negamus, sed per Christi quotidianam gratiam proficere credimus, & adjuvari confidimus. Intellegis falso accusatum Florum, quasi gratiæ necessitatem negaret, aut liberum everteret arbitrium: ac-*

cusationi locum dedisse videtur, quod nec ipse Florus satis à suis intelligeretur; nec ipse satis cum suis Libros Augustini intelligeret.

Ibid. p. 791. B. Dices: S. Aug. in Epistola ad Valentinum 214. aliàs 46. initio aperte declarat Monasterium Adrumetinum in duas fuisse partes divisum; quarum altera necessitatem gratiæ, altera libertatem arbitrii sub gratia prorsus rejiciebat. *Venerunt, inquit, ad nos duo juvenes, Cresconius & Felix, de vestra Congregatione se esse dicentes, qui nobis retulerunt Monasterium vestrum nonnulla dissensione turbatum, eo quod quidam in vobis sic gratiam prædicent, ut negent hominis esse liberum arbitrium: & quod est gravius, dicant quod in die judicii non sit redditurus Deus unicuique secundum opera sua. En ipsummet dogma Prædestinationum. Quapropter S. Aug. in altera ad eundem Valentinum Epistola 215. aliàs 47. ait, se quantum potuit, egisse cum fratribus, ut in fide Catholica perseverent: quæ neque liberum arbitrium negat..... neque tantum ei tribuit, ut sine gratia Dei valeat aliquid. Ergo illi Adrumetini negabant liberum esse hominis arbitrium sub motione gratiæ.*

Resp. distinguo consequens: ergo illi Adrumetini negabant liberum esse hominis arbitrium sub motione gratiæ, ex falsa accusatione quam nonnulli ex imperitia vel simplicitate, adversus fratres suos præsertim Florum, intentaverant, concedo: negarunt in rei veritate, nego. Augustinus cum hæc scripsit, deceptus fuerat falsa relatione Cresconii & Felicis, qui statum contentionis, qua turbatum fuerat Monasterium, perversè exposuerant: quod quidem si bodoratus S. Doctor, initio Libri de Gratia & libero arbitrio cum præmississet, se pluribus disputasse contra liberi arbitrii adversus gratiam defensores, (hoc est; Pelagianos) addit: *Sed quoniam sunt quidam, qui sic gratiam Dei defendunt, ut negent hominis liberum arbitrium: aut quando gratia defenditur, negari existiment liberum arbitrium: hinc aliquid scribere ad vestram charitatem, Valentinus frater, & ceteri, qui simul Deo servitis, compellente mutua charitate curavi. Ubi disjunctim, & quasi dubitanter loquitur S. Augustinus, quia Cresconius & Felix, ut mox diximus ex simplicitate vel imperitia, perturbatè dissensionis causam narraverant. Ipsi quippe, quod à Floro vel aliis paucis tunc objiciebatur contra doctrinam Augustini pro necessitate gratiæ, nempe inde fatalem induci necessitatem, ac totale libertatis excidium; hoc, inquam, quod Florus objiciebat, tanquam propriam ipsius doctrinam ac sententiam illi accusatores arripuerunt. Quibus primum credulus Augustinus, ea quæ hic opponuntur, scripsit; at cognita subinde rei veritate, sive ex Floro quem Valentinus ad ipsum miserat, sive ex Epistola Valentini, in citato Libro Retractationum aperte significat, se de necessitate dumtaxat gratiæ disputasse, in iis Libris quos ad Monachos Adrumetinos direxit. Ex his omnibus facile est colligere, hæresim Prædestinationis nec à Prospero impugnata, nec à Cœlestino damnata fuisse. Agebant enim illi contra solos Semipelagianos, quos constat à Prædestinationis magis distasse, quam distet cælum à terra.*

Dico 3. hæresim Prædestinationis commentitiam non esse nec fictitiam, ut placet Jansenio & ejus Apologistis; sed veram, in Galliis à Lucido quodam Presbytero, Monimo, & aliis nonnullis obscuri nominis propugnatam.

Probatur 1. ex Epistola Fausti ad Lucidum Presbyterum, & ex Libello emendationis quem Lucidus Episcopis Gallicanis obtulit.

Faustus initio Epistolæ comminatur suspendendum à communione Lucidum, nisi resipiscat. *Grandis charitas est, inquit, parum cauti fratris errorem, per Dei adjutorium & gratiam magis velle curare, quam, sicut p. 524. summi Antistites meditantur, à bonitate suspendere. Et in col. 1. C. sine ejusdem Epistolæ ait, se illius exemplar secum retinere, in Conventu SS. Antistitum, si ita necesse fuerit, proferendum: quam si, inquit, eam subscriptam transmittere nolueris, aperte adhuc re in errore persistere ipso silentio comprobabis: ac proinde jam necessitatem mihi facies ad personam tuam publicis Conventibus exponendam. Refert in eadem Epistola nonnulla dogmata Prædestinatio, quibus vult ut Lucidus anathema pronunciet, simulque Catholicam ipsi exponit doctrinam. Delata fuit hæc Fausti Epistola ad Synodum Arelatensem, & ab ipsa comprobata.*

Lucidus hac accepta Fausti Epistola, suos errores revocavit, juxta statutum Synodi Arelatensis; misso ad Episcopos

Episcopos Gallicanos emendationis suæ Libello, quem sic incipit: *Correctio vestra, salus publica, & sententia vestra medicina est. Unde & ego summum remedium duco, ut præteritos errores accusando, excusam, & saluifera confessione mea diluam. Proinde juxta prædicandi recentia statuta Concilii, damno vobiscum sensum illum, qui dicit:*

1. *Humana obedientia laborem divinæ gratiæ non esse jungendum.*
2. *Qui dicit post primi hominis lapsum, ex toto arbitrium voluntatis extinctum.*
3. *Qui dicit, quod Christus & Salvator noster mortem non pro omnium salute suscepit.*
4. *Qui dicit, quod præscientia Dei hominem violenter compellat ad mortem, vel quod cum Dei pereant voluntate, qui pereunt.*
5. *Qui dicit, quod post acceptum legitimum Baptismum, in Adam moriatur, quicumque deliquerit.*
6. *Qui dicit, alios deputatos ad mortem, alios ad vitam prædestinatos.*
7. *Qui dicit, ab Adam usque ad Christum, nullum ex gentibus per primam Dei gratiam, id est, per legem naturæ, in adventum Christi fuisse salvatum; & quod omnes liberum arbitrium in primo parente perdidissent.*
8. *Qui dicit, Patriarchas ac Prophetas, vel summos quosque Sanctorum, etiam ante redemptionis tempora intra Paradisum deguisse. Hæc omnia, quasi impia, & sacrilegia repleta condemno. Ita autem, pergit Lucidus, assero gratiam Dei, ut amissum hominis & conatum, gratiæ semper adjungam; & libertatem voluntatis humanæ non extinctam, sed attenuatam & infirmatam esse pronunciam; & periclitari eum, qui salvus est, & eum, qui perit, potuisse salvari. Hactenus Lucidus Presbyter.*

Inter illos articulos, quintum hic obiter observa; nempe: "Quod post acceptum legitimum Baptismum, in Adam moriatur, quicumque deliquerit." Quo certe innuitur, Prædestinatianos in ea mente fuisse, Sacramenta scilicet in iis otiosa & sterilia esse; hoc est, nec peccatum iis dimittere, nec gratiam conferre, qui sunt ad mortem prædestinati. Sententiam hanc sabin-dicat Faustus, cum inter articulos, quos Lucido dam-nandos proposuit, hunc recenset. "Item anathema il-li, qui hominem cum fidei confessione solemniter baptizatum, & asserentem Catholicam fidem, & post-modum per diversa mundi hujus oblectamenta pro-lapsum, in Adam, & originali peccato periisse asse-ruerit." Porro si perire ille dicitur propter originale peccatum, quantum Baptismum perceperit; lequitur in eo, per Baptismum dimissum non fuisse origi-nale peccatum: seu, ut in 2. Gallorum objectione le-gitur. "At eis, qui non sunt prædestinati ad vitam, non aufert percepta Baptismi gratia originale peccatum. Hoc ipsum dogma Goteschalco, qui nono sæculo Præ-destinatianam hæresim renovavit, exprobravit Amo-lo Archiepiscopus Lugdunensis in Epistola ad ipsum data, sect. 5. sicut postea ostendemus. Inter articulos, qui Gilberto Porretano Episcopo Pictaviensi objecti fuere in Concilio Parisiensi an. 1147. hic unus legitur. 1106. A. "Quod Ecclesiæ Sacramenta evacuando, diceret nul-lum baptizari, nisi salvandum.

Hunc Prædestinatianorum errorem à Calvinistis renovatum proscripsit Synodus Tridentina sessione 6. can. 17. his verbis: "Si quis justificationis gratiam non nisi prædestinatis ad vitam contingere dixerit, relictos verò omnes, qui vocantur, vocari quidem, sed gratiam non accipere, utpote divina potestate prædestinatos ad malum, anathema sit.

Respondent Jansenii Apologistæ, 1. Articulos illos, quos Lucidus retractat, ea ipsa esse argumenta, quibus Semipelagianis doctrinam S. Augustini oppugnabant, & quæ discipuli ejus Prosper & Fulgentius tam strenuè propulsarunt. 2. Faustum & Lucidum veros fuisse Semipelagianos, qui, ut invidiam crearent doctrinæ S. Augustini, finxere aliquos in ea dura & im-pia dogmata prolapsos fuisse, ex nimio studio ac zelo tuendæ Augustini de prædestinatione gratuita senten-tiæ; quibus proinde hac in parte omnis fides derogan-da est.

Quod vero Lucidus errori Semipelagianorum ad-hæserit, patet, inquit, ex septimo ipsius articulo mox relato, ubi vult aliquos per legem naturæ, quam gratiam vocat, salvos fieri potuisse. Faustus pariter monet Lucidum, ut cum gratia Domini, operationem baptizati famuli semper conjungat: quibus verbis, inquit, cum Semipelagianis docet gratiam non prævenire nostram voluntatem.

Verum infirma prorsus est hæc utraque responsio.

Prima quidem: demus etenim, quod fatemur, illa Prædestinatianorum dogmata ea ipsa fuisse, quæ à Se-mipelagianis calumniosè opponebantur contra do-ctrinam S. Augustini; an bene inde probatur, nullos revera fuisse, qui ea tanquam vera & Augustini do-ctrinæ consentanea defenderint, quæ Semipelagianis tanquam falsa & impia refugiebant? Minimè profe-ctò; cum habeamus & accusatorem Faustum, & Lu-cidum reum consistentem, & duas Synodos Arelaten-sem & Lugdunensem, à quibus impia illa dogmata proscripita sunt.

Secunda pariter responsio explodenda. Quis enim sanus sibi facile persuadeat, & Faustum fictè ac simu-latè accusasse Lucidum; & Lucidum ipsum, se gratui-tò illorum errorum reum confessum fuisse? An Gal-licanis Episcopis, quorum Synodos appellant, sic im-pune illudere ipsi potuissent, ac universæ Ecclesiæ, per fictam erroris declarationem ac damnationem, fucum facere? At Semipelagianis erant Faustus & Lu-cidus? Esto, gratis id demus. An ergo propterea, nul-la ipsis in facto historico fides? Nunquid Eusebius, Arianus, & Socrates Novatianus non fuit? An minor idcirco fides habenda iis, quæ referunt? Non puto. Falsò porro supponitur, Faustum in ea Epistola Semi-pelagianum fuisse, quam approbavit & suam fecit Sy-nodus Arelatensis; nec ullus, qui Semipelagianismum redoleat, error deprehendi in ea potest. Quæ verò hic proferuntur, hoc unicum efficiunt, quod sanum ac Catholicum est, gratiæ adjungendam libertatis coo-perationem. Neque enim Lucidus Semipelagianis-mi reus convinci potest. Per legem enim naturæ, de qua objectio, gratiam non excludit, sed includit; cum asserat in adventum Christi, hoc est, in fide adventus Christi, illos salutem assequi potuisse. Et verò sen-tentia, quam proficitur Lucidus circa gratiæ necessi-tatem, planè Orthodoxa & Catholica est: frustra igitur in facto historico, quod narrant Faustus & Lucidus, fidem eorum elevare tentant Jansenii Apo-logistæ.

Probatur 2. ex duobus Conciliis Arelatensi & Lug-dunensi, circa annum Christi 975. ut verisimilius est, celebratis: in quibus Epistola Fausti ad Lucidum, Pa-trum calculis approbata fuit, & errores Prædestina-tianorum repressi. Ita testatur Faustus in præfatione Librorum, quos Leontio Arelatensi nuncupavit, à quo provinciam acceperat eos errores refellendi. Quod, inquit, pro sollicitudine Pastoralis, beate Pater Leon-ti, in condemnando prædestinationis errore Concilium summo-rum Antistitum congregastis, universis Galliarum Ecclesiis præstitistis; Quod vero ad ordinanda, quæ collatione publica doctissime protulistis, operam infirmis humeris curamque mandastis, parum sanctæ existimationi vestræ consulistis, & me judicio charitatis, vos periculo electionis onerastis. Et in fine præfationis: In quo quidem Opusculo, inquit, post Arelatensis Concilii subscriptionem, novis erroribus depre-hensis, adjici aliqua Synodus Lugdunensis exegit. Habes hic duas Synodos in causa Prædestinatianæ hæreseos; Arelatensem, quæ Epistolam Fausti ad Lucidum ap-probavit, & Lugdunensem, quæ jussit, ut Faustus fu-siori stylo errores illos novos prosequeretur, quod il-le præstitit in Libris, quos de libero arbitrio scripsit; in quibus profecto ultra metam progressus est Fau-stus, in extremum errorem Semipelagianorum de-clinans. Quapropter Libri illi post Arelatensem & Lugdunensem Synodos scripti, nunquam ab illis Con-ciliis approbati fuere, sicut ad invidiam fingunt, qui utramque hanc Synodum velut commentitiam ac supposititiam traducunt.

Lucidus pariter in suo Retractionis Libello decla-rat, se juxta prædicandi recentia statuta Concilii, damnare er-rores, quibus addictus antea fuerat. Concilium autem il-lud fuit Arelatense.

Duo hic reponunt Jansenii Apologistæ.

Primum, Epistolam Fausti in Synodo Arelatensi approbatam & subscriptam non fuisse, inde maxime certum videri, quod Henricus Canisius Tomo 5. an-tiquarum lectionum asserat, in manuscripto codice non reperiri subscriptiones illas Episcoporum, quæ in vulgatis editionibus leguntur, sed unius Fausti; nec ipsas etiam in Hincmari codice legi, fatetur Sir-mondus.

Verum hoc unum dumtaxat inde colligi meritò po-est, nempe in eo, quo Canisius utebatur, codice, quem fatetur omnino perturbatum esse, subscrip-tiones illas non legi, quæ in aliis leguntur codicibus. Quod vero Epistola à solo Fausto primum, tum etiam à Lu-cido

Apud
Sirmond.
To. 4. p.
416. C.

Inter
Oper. S.
Prof. N.
Ed. p.
206. A.
Tom. 10.
Conc. p.
1106. A.

Tom. 10.
Conc. p.
766. B.

Bibl. PP.
To. 8. p.
523. H.
Ibid. p.
524. B.

Apud
Sirmond.
To. 4. p.
418. B.

cido & Episcopis undecim Synodi Arelatensis subscripta deinde fuerit, inde contigisse suspicatur Norisius, quod nempe Faustus ad Lucidum scribens, suam ipse Epistolam primus subscripserit, cui cum Lucidus postea subscripserit, ad Synodum Arelatensem delata est, ut Patrum suffragio pariter approbaretur & subscriberetur: sicque variantes codices ad concordiam adduci posse arbitratur Eminentissimus & Doctissimus Scriptor.

L. 2. Historia Pelag. c. 15. p. 187. 2. & 2. col.
Alterum quod respondent, nempe duo illa Concilia aut ficta esse, aut Semipelagiana, sugillat & explodit idem Norisius his verbis. Nunquam, inquit, his assentior. Quis enim de Fausto tantos sibi dolos persuadeat, qui coram universis Galliarum Episcopis tantorum mendaciorum architectum se sistere non extimuerit? Quo animo Leontio Metropolitae doctissimo imponere ausus fuisset, quasi de remotissimis Asiae rebus perscriberet, non verò de iis, quæ in duabus nobilissimis Urbibus nudius tertius gesta fuerant? Opponit Maguinus (pergit Norisius) nusquam præterquam in Fausti Libris illarum Synodorum mentionem fieri. Ad hoc negantis argumenti genus lubricum est. Scimus Leonium Arelatensem ex Hilarii decreto Synodos Gallicanas quotannis coegisse, quarum tamen nusquam memoria extat. Apologistæ Jansenii utramque Synodum habitam fuisse concedunt, addunt tamen eas conflatas ex Episcopis partim Semipelagianis, partim à Semipelagiano Fausto deceptis: sed sine testibus hanc injuriam doctissimis, ne sapientissimis Patribus inungere non ausim. Illud verisimile videtur, Faustum mandati limites excessisse, dum non modo quorundam Prædestinationum errores, ut injunctum fuerat, confutavit, verum etiam ea occasione sancti Augustini de gratuita prædestinatione doctrinam subruere conatus fuit. Hæc Eminentissimus Norisius.

Biblior. Ver. PP. Tom. 15 p. 480. col. 2. G. Et pag. 619. col. 1. B.
Verum, inquit, sanctus Prudentius Episcopus Trecentis in Libro contra Joannem Scotum Erigenam c. 4. & Lugdunensis Ecclesia in Libro contra eundem cap. etiam 4. asserunt se nec legisse, nec audivisse, nec omnino compertum habere an extiterit unquam hæresis Prædestinationaria.

Resp. In rebus facti, fidem potius habendam esse coætaneis actoribus, quam iis qui longè post vixere. Porro Faustus & Lucidus ea narrant quorum oculati fuerunt testes quinto Ecclesiæ sæculo; Prudentius verò, & auctor qui sub nomine Ecclesiæ Lugdunensis scripsit, nono dumtaxat vixere Ecclesiæ sæculo.

Adde quod cum hæresis illa brevi compressa evanuerit, & à paucis obscuri nominis viris fuerit defensa, mirum videri non debet, quod ignota nonnullis fuerit nono sæculo, quandoquidem & Synodus ipsa Arausicana H. anno Christi 529. celebrata, quasi sub dubitando de illis Prædestinationariis, an sint, loquitur can.

Tom. 4. Conc. p. 1672. B.
25. Aliquos vero, ait, ad malum divina potestate prædestinatos esse, non solum non credimus, sed etiam, si sunt qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione illis anathema dicimus.

Probatur 3. auctoritate auctoris antiqui Libri qui dicitur *Prædestinatus*, quem publici juris fecit Sirmondus; item Prosperi Tyronis, in Chronico; Arnobii junioris in Expositione Psalterii; Gennadii Massiliensis in Appendice Catalogi Augustiniani de hæresibus; Hincmari in Epistola ad Nicolaum S. P. Sigeberti ad an. Christi 415. Baronii ad an. Christi 490. & aliorum qui hujusce hæreseos mentionem fecerunt.

Verum, inquit, nonnulli ex illis mox citatis auctoribus, ut Prosper Tyro, auctor Libri qui dicitur *Prædestinatus*, & Hincmarus, testantur hæresim illam tempore S. Augustini subortam fuisse, quam Cælestinus S. P. compressit; quod tamen nos antea negavimus. Quare igitur his Scriptoribus fidem in uno habemus, ac detrahimus in altero?

Resp. Facilem & apertam esse solutionem. Quia Scriptores illi, ex fide veterum Monumentorum aliqua referunt, quæ tanquam vera admittimus; aliqua verò contra fidem & auctoritatem illorum Monumentorum, quæ idcirco rejicimus.

Dico 3. Goteschalco Monasterii Orbacensis in Diocesi Sueffionensi Monachum, nono sæculo in Galliis regnante Carolo Calvo, extinctam ac sopitam Prædestinationariam hæresim suscitasse. Ac primò quidem à Monasterio, ubi erroris semina sparserat, migrans in Italiam, coepit apertius eam diffundere in Agro Veronensi: quod cum intellexisset Rabanus Moguntinus Archiepiscopus, duas scripsit contra novos illos errores Epistolas. Unam ad Notingum Episcopum Veronensem, alteram ad Eberardum ejusdem Provinciæ Comitem. Quibus perlectis Goteschalcus, sive jussu Epif-

copi & Comitibus, sive sponte ex Italia in Germaniam secessit apud Rabanum, à quo propter errorem damnatus, & ad Hincmarum Remensem Archiepiscopum remissus, damnationis sententiam pariter ab ipso reportavit, reclusus in carcere, ubi virgis cæsus; ac Librum, quem scripserat pro errorum suorum defensione, in ignem prope accensum conjicere coactus fuit.

Jansenius L. 8. de hæresi Pelagiana c. 23. contendit, «Hincmarum Massiliensium objectiones & anathemata pro hæresi Prædestinationum accepisse, atque fraude ista aliena, vel propria incuria eo usque nabreptum fuisse, ut articulos ab Augustino, Prospero, Fulgentioque traditos, qui vel fidem Catholicam, vel doctrinam non improbandam continebant, quia à Goteschalco in aliis nonnullis errante probabantur, improbaverit. «Sunt inter recentiores, qui cum Clarissimo Mauguino Goteschalco ab errore vindicant; quem ajunt Augustinianæ, Catholicæque doctrinæ strenuissimum defensorem, pro justitia, pro veritate, pro gratia persecutionem passum, & patiundo immortuum. Confutari melius illi non possunt, quam prolatis in medium publicis Monumentis, quibus Goteschalci fraudes, ingenium, errores, & eorum censura parantur.

Annales Bertiniani ad an. Christi 849. hæc de Goteschalco referunt. Goteschalcus quidam Monasterii Orbacensis Paræcia Sueffionica Monachus & Presbyter, scientia tumidus, quibusdam superstitionibus deditus, Italiam specie religionis aggressus, inde turpiter ejectus, Dalmatiam, Pannoniam Noricamque adorsus, quadam nostræ salutis valde contraria, præcipuè sub nomine Prædestinationis, pestiferis dictis & scriptis adstruens.

Ad eundem annum Sigebertus in Chronico. «Goteschalcus, ait, à Rabano Archiepiscopo rationabiliter, ut multis visum est, convincitur, sed tamen in suo perseveravit errore.

Anno 848. Rabanus Archiepiscopus Moguntinus, coacto Concilio errores Goteschalci proscripsit, data ad Hincmarum Remensem Synodica Epistola, cujus hic est tenor. Notum sit dilectioni vestræ, quod quidam gyrovagus Monachus, nomine Goteschalc, qui se asserit sacerdotem in vestra Parochia ordinatum, de Italia venit ad nos Moguntiam, novas superstitiones, & noxiam doctrinam de prædestinatione Dei introducens, & populos in errorem mittens: dicens quod prædestinatio Dei, sicut in bono, sit ita & in malo: & tales sint in hoc mundo quidam, qui propter prædestinationem Dei quæ eos cogat in mortem ire, non possint ab errore & peccato se corrigere; quasi Deus eos fecisset ab initio incorrigibiles esse, & pœnæ obnoxios in interitum ire. Hanc ergo opinionem nuper in Synodo apud Moguntiam habitata ab eo audientes, & incorrigibilem eum reperientes, annuente atque jubente piissimo Rege nostro Ludovico, decrevimus eum cum pernitiola sua doctrina damnatum mittere ad vos, quatenus eum recludatis in vestra Parochia, unde primum inordinatè recessit; & non sinatis eum amplius errorem docere, & seducere populum Christianum: quia jam multos, ut audiui, seductos habet, & minus devotos erga suam salutem, qui dicunt: Quid mihi proderit laborare in servitio Dei? quia si prædestinatus sum ad mortem, nunquam illam evadam: si autem malè egero, & prædestinatus sum ad vitam, sine ulla dubitatione ad æternam requiem vado. Hæc Rabanus in Synodica Epistola.

Hincmarus Archiepiscopus Remensis in Epistola ad Nicolaum I. Goteschalco his coloribus depingit. Habitu Monachus, mente ferinus, quietis impatiens, & vocum novitate delectans, ac inter suos mobilitate noxiæ singularis, de omnibus quæ in his regionibus perversè tunc temporis sensa cognoverat, quædam sibi elegit Capitula, ut novitate vocum innotesci valeret, utque simplicium & deceptorum sensus pervertere; & magistri nomen usurpando post se discipulos trahere. Quippe à Remorum Chorepiscopo, qui tunc erat, contra regulas presbyter ordinatus, à Monasterio irregulariter exiens, peragratis regionibus plurimis, & exitiosa seminafator pessimus seminans, tandem in Moguntina civitate habitæ Synodo, & Rabano Archiepiscopo Libellum sui erroris porrigens, damnatus ab omnibus Germaniæ Episcopis, cum Litteris Synodalibus ad Metropolim Remorum, cui jam auctore Domino præeram, est remissus. Postea autem à Belgicæ Remorum ac Galliarum Provinciarum Episcopis auditus, & inventus hæreticus, quia resipisci à sua pravitate non voluit, ne aliis noceret, qui sibi prodesse volebat, judicio præfatarum Provinciarum Episcoporum, in nostra Parochia, monasteriali custodiae mancipatus est.

Deinde

Tom. 1. p. 322. col. 2. E.

Tom. 8. Conc. p. 52. E.

Tom. 2. Operum Hincmari p. 262.

P. 263.

Deinde exponit Hincmarus Nicolao I. Summo Pontifici errores Goteschalci. « Dicit, (ait) quod & veteres Prædestinatiani dixerunt, quoniam sicut Deus quosdam ad vitam æternam, ita quosdam prædestinavit ad mortem æternam. Dicit quod & veteres Prædestinatiani dixerunt, quoniam non vult Deus omnes homines salvos fieri, sed tantum eos qui salvantur; omnes autem salvari quoscunque ipse salvare voluerit, ac per hoc quicumque non salvantur, penitus non esse voluntatis illius ut salventur. Quoniam si omnes salvantur quos vult Deus salvos fieri, non omnia quæcunque voluit, fecit: & si vult quod non potest, non omnipotens, sed infirmus est... Dicit, quod & veteres Prædestinatiani dixerunt, quod non pro totius mundi redemptione, id est, non pro omnium hominum salute & redemptione Dominus noster J. C. sit crucifixus & mortuus, sed tantum pro his qui salvantur. Dicit... quod & veteres Prædestinatiani dixerunt, baptismi sacramento eos emit, non tam pro eis crucem subiit, neque mortem pertulit, neque sanguinem fudit.

Tom. I. p. 63.

Circa liberum arbitrium idem dicebat quod veteres dixerant Prædestinatiani, referente eodem Hincmaro L. de Prædestinatione cap. 15. « Prisci dixerunt Prædestinatiani, inquit, quod liberum arbitrium in homine nihil sit, sed sive ad bonum, sive ad malum prædestinatio Dei in hominibus operetur: quoniam Deus tale in hominibus plasmet arbitrium, quale est demonum, quod proprio motu nihil aliud possit velle nisi malum.

Hæc omnia erroris capita cum proscripisset Moguntina Synodus, Goteschalcus professionem suæ fidei edidit de gemina prædestinatione, quam Synodo & illius Præsidi Rabano obtulit, una cum Libello, quo eruditissimum Præsulem arguebat, ob impugnata Opusculo ad Notingum Veronensem Episcopum, prædestinationem reproborum ad mortem sempiternam; eumque velut Semipelagianum traducebat in quæstionibus de libero arbitrio & de voluntate Dei, ac redemptione sanguinis Christi ad omnium salutem effusi. Hæc habemus ex Hincmaro in L. de Prædestinatione c. 5. Idem Hincmarus permisit Goteschalco in carcere recluso, ut suam ederet fidei professionem; si forte ad meliorem mentem reversus, ejuratis erroribus de carcere dimitti, ac communioni restitui posset. Duplicem ille confessionem edidit, breviorē unam proximiorē alteram. In breviori, prædestinationē improborum ad mortem æternam, propter ipsorum mala merita certissime præscripta, propugnat, sicut prædestinationem gratuitam electorum ad vitam. Sic ille astute ac fraudulenter errorem suum tunc dissimulabat, quo prius in Germania docuerat, reprobos prædestinari à Deo, non tantum ad poenam, sed etiam ad culpam, ita ut sic ad mortem prædestinati, ad malum inevitabili necessitate cogerentur.

Apud Sirmond. Tom. 2. p. 1312.

Ita significat Rabanus, in Opusculo de prædestinatione ad Notingum, in cuius præfatione sic loquitur. Convenit inter nos, ut de divinis Scripturis, & Orthodoxorum Patrum sententiis aliquod Opusculum conficerem, ad convincendum errorem eorum, qui de Deo bono & iusto tam nequiter sentiunt, ut dicant ejus prædestinationem facere, quod nec homo ad vitam prædestinatus possit in mortem incidere; nec ad mortem prædestinatus, ullo modo se possit ad vitam recuperare: cum auctor omnium rerum & conditor naturarum Deus, nullius ruinæ atque interitus causa sit, sed multorum origo salutis.

Ibid. p. 1324. C.

Et in Epistola quam scripsit idem Rabanus ad Eberardum Comitem. « Quia, inquit, divulgatum in istis partibus constat, quemdam sciolum, nomine Goteschalcum, apud vos manere, qui dogmatizat quod prædestinatio Dei omnem hominem ita constringat, ut etiam si quis velit salvus fieri, & pro hoc fide recta atque bonis operibus certet, ut ad vitam æternam per Dei gratiam veniat frustra & incallum labore, si non est prædestinatus ad vitam. Quasi Deus prædestinatione sua cogat hominem interire, qui auctor est salutis, non perditionis.

Tom. I. p. 63.

Et Hincmarus L. de Prædestinatione c. 15. de antiquis Prædestinarianis ait: Prædestinationem electorum ad vitam non denegant, & reproborum prædestinationem ad interitum confitentur: quos sicut dicunt à Deo prædestinatos ad interitum, ita etiam ad peccatum. « Hunc tamen articulum emollire ac temperare videbantur novi Prædestinatiani, referente eodem Hincmaro ibid. « Dicunt enim, inquit, Prædestinavit Deus reprobos ad interitum non ad pecca-

tum. « Sed dolose id ab ipsis dictum statim observat Hincmarus. « Colore mutant, inquit, sed odoris atque saporis intelligentia redolent: cum non nisi per peccatum pervenire valeat ad interitum.

Idem testatur Amolo Archiepiscopus Lugdunensis, in Epistola ad Goteschalcum quam edidit Sirmondus. Edoctus ille fuerat de erroribus hujus inquieti ac turbulenti Monachi, per Hincmarum & Pardulum: in ea igitur Epistola sic loquitur de erroribus Goteschalci: Quarto loco displicet nobis valde, quia tam dure & indisciplinate & immaniter de divina prædestinatione sentis & loqueris in damnatione reproborum, ut omnes illos qui ad sinistram ponendi sunt in die Judicii & cum diabolo atque angelis ejus pro malis meritis suis æterno igne dammandi, ita sint divinitus ad interitum prædestinati, ut eorum prorsus nullos aliquando potuerit, nullus possit salvus esse... Quinto loco non minus detestamur & horremus, quod ita exarsisti adversus eos qui æterno interitu sunt digni, ut dixeris eos tam irrevocabiler & incommutabiliter perditioni esse prædestinatos, sicut Deus ipse incommutabilis & inconvertibilis est.

Apud Sirmond. Tom. 2. p. 1245. E.

Ibid. p. 1149. E.

Ibid. p. 1144. D.

In ea Epistola innuit Amolo, Prædestinarianos censuisse Sacramenta nihil operari in illis qui sunt ad mortem æterno Dei proposito destinati. « Displicet nobis valde, inquit, quia verissima & sacratissima Ecclesiæ Sacramenta, videlicet Exorcismi & Baptismi, Chrismatis, & Eucharistiæ, ac manus impositionis, perfunctorie & frustratorie omnibus, qui post perceptionem eorum pereunt, dari confirmas, dum eos sanguine Christi, sine quo ipsa mysteria, jam non mysteria, sed quædam velut vacua & inania ludibria sunt habenda; redemptos negas. Cum è contrario Apostolus, & veritatem redemptionis Christi, & verum divinatorum mysteriorum effectum, etiam in eis qui irreparabiliter pereunt, doceat esse collata.

Idem plane docuerat anonimus auctor Libri cui titulus; *Prædestinatus* à Sirmondo editus. Lib. 1. hæresi 90. de Prædestinarianis sic loquitur: « Dicunt baptismatis undam non universa peccata mundare... Dicunt omnia non in re, sed ita in ipse fieri, ut quod dicit Apostolus, spes quæ videtur non est spes, etiam hoc mysteriis applicent dictum & dicant, ea quæ percipiuntur, videntur quidem esse, sed non sunt. Dicunt, plus obfuit ad nocendum Adam generi humano, quam Christus, in subveniendo. Nam, ajunt, quod nocuit, ita manet, ut hoc nec passio Christi, nec baptismatis sanctificatio possit auferre. Et l. 3. Damnabilitas ejus (*Libelli à Prædestinarianis scripti*) eo usque pervenit, ut universa mysteria Salvatoris evacuet. Dicit baptismum Christi fructum ullum penitus, dum traditur, non habere. Spes, inquit, quæ videtur, non est spes, id est remissio peccatorum: & quidquid in præsentia promittitur, non est, quia in futuro servatur; hic tamen id est in hoc mundo non accipitur. Quis sit hujus Operis auctor, planè incertum est. Observat autem Sirmondus in Epistola ad Lucam Hostenium, eum vixisse ante natam hæresim Eutychianam, hoc est, ante annum Christi 447.

Apud Sirmond. Tom. 1. p. 507.

Ibid. p. 570.

Ibid. Intro. Libri.

Hincmarus L. de Prædestinatione c. 15. inter errores veterum Prædestinarianorum, hunc etiam recenset: Aliud est, inquit, quod ab eis qui non sunt prædestinati ad vitam, non auferat percepta baptismi gratia originale peccatum; & licet pie justique vixerint, nihil eis prodest. « Non dissimulat ibidem, Prædestinarianos sui temporis hunc quidem articulum transilire, sed dolo ac fraude ad censuram Episcoporum declinandam: qua ratione, alia errorum capita vel non stangebant vel transiliebant, vel declinabant, vel colore mutabant, ut ait idem Hincmarus, sed odoris, pergit, atque saporis intelligentia redolebant. « Hoc est, verbis negabant, re autem ipsa fatebantur. Varias enim formas induere solent hæretici, ut tutius obrepant, erroresque suos insinuent.

Tom. I. p. 63.

Ibid.

Anno Christi 849. in Synodo Carisiaca, auditus, convictus ac damnatus fuit Goteschalcus. Audiatur Hincmarus L. de Prædestinatione c. 2. « A Synodali, inquit, Conventu in Carisiaco palatio iterum auditur ab Episcopis, & cæteris quam plurimis viris Ecclesiasticis atque Religiosis, qui eidem Synodo interfuerunt (*nomina eorum deinde recenset*)... in quorum præsentia idem Goteschalcus, sicut & in Moguntina civitate, inventus hæreticus atque incorrigibilis, honore presbyterali, quem per Righoldum (*Remorum*) Choriæpiscopum, cum esset Suessonicæ Parochiæ Monachus, inscio civitatis suæ Episcopo, usurpaverat potius, quam acceperat, abjectus, & pro sua irrevocabili contumacia,

Tom. 8. Conc. p. 56. A.

Ibid. C.

contumacis, secundum leges, & Agathenses Canones, & regulam S. Benedicti, ut improbus virgis cæsus, sicut decreverant Germaniæ Provinciarum Episcopi, ne illis noceret, qui sibi prodesse volebat, ergastulo est reclusus. Hæc Hincmarus, quæ in sententia, quam Synodus pronuntiavit, summam continentur.

Non satis habuit Synodus illa errorem proscribere, sed totidem capitula opposuit quatuor præcipuis Goteschalci erroribus.

Quatuor Capitula Carisiaca. Ibid. Primum est. "Deus omnipotens hominem sine peccato rectum cum libero arbitrio condidit, & in paradiso posuit, quem in sanctitate justitiæ permanere voluit. Homo libero arbitrio male utens peccavit & cecidit, & factus est massa perditionis totius humani generis. Deus autem bonus & justus elegit ex eadem massa perditionis, secundum præscientiam suam, quos per gratiam prædestinavit ad vitam, & vitam illis prædestinavit æternam: cæteros autem, quos justitiæ judicio in massa perditionis reliquit, perituros præscivit, sed non, ut perirent, prædestinavit: pœnam autem illis, quia justus est, prædestinavit æternam. Ac per hoc unam Dei prædestinationem tantummodo dicimus, quæ aut ad donum pertinet gratiæ aut ad retributionem justitiæ.

Secundum capitulum istud est. "Libertatem arbitrii in primo homine perdidimus, quam per Christum Dominum nostrum recepimus: & habemus liberum arbitrium ad bonum, præventum & adjutum gratia; & habemus liberum arbitrium ad malum, desertum gratia. Liberum autem habemus arbitrium, quia gratia liberatum, & gratia de corrupto sanatum.

Tertium est. "Deus omnipotens omnes homines sine exceptione vult salvos fieri, licet non omnes salvantur. Quod autem quidam salvantur, salvantis est donum: quod autem quidam pereunt, pereuntium est meritum.

Quartum. "Christus Jesus Dominus noster, sicut nullus homo est, fuit, vel erit, cujus natura in illo assumpta non fuerit; ita nullus est, fuit, vel erit homo, pro quo passus non fuerit, licet non omnes passionis ejus mysterio redimantur. Quod verò omnes passionis ejus mysterio non redimuntur, non respicit ad magnitudinem & pretii copiositatem; sed ad infidelium, & ad non credentium ea fide, quæ per dilectionem operatur, respicit partem. Quia poculum humanæ salutis, quod confectum est infirmitate nostra & virtute divina, habet quidem in se, ut omnibus prodest; sed si non bibitur, non medetur.

Excitata per Goteschalcum circa prædestinationem controversiæ Gallicanæ Ecclesiæ ea tempestate turbantur, divisio hinc & inde animorum studiis: multis huic miserabili Monacho errore facti patrocinantibus; aliis verò adversantibus. Multa ex utraque parte edita Opuscula, inter quæ unum fuit maxime celebre, sub nomine Ecclesiæ Lugdunensis, de tribus Epistolis, auctore Remigio Amolonis in Sede Lugdunensis successoris.

Scilicet cum in Conventu Ecclesiæ Lugdunensis lectæ ac expensæ fuissent tres Epistolæ, una Hincmari Rementis ad Amolonem, altera Parduli Laudunensis ad eundem, & tertia Rabani Moguntini ad Noringum Episcopum Veronensem circa errores Goteschalci Remigius, qui Ecclesiæ Lugdunensi præerat, hujus Ecclesiæ nomine Librum edidit de tribus Epistolis; in quo Goteschalco facere, doctrinam in his Epistolis ac Capitulis Carisiacis contentam, vellicare ac carpere videtur.

Circa idem tempus anno 855. celebrata est tertia Synodus Valentina, in qua demotis à Goteschalco questionibus actum fuit. Jansenii Apologistæ contendunt, tum Ecclesiæ Lugdunensem in Libro de tribus Epistolis; tum Synodum illam Valentiam doctrinam Goteschalci propugnasse, & contrariam Carisiacis capitulis definitam refutasse. Quod à nobis jam expendendum est.

Dico igitur 4. Ecclesiæ Lugdunensem erroribus Goteschalci non favisse, nec capitula Carisiaca revera impugnasse: tametsi errore facti, personæ illius Monachi patrocinata fuerit, quem à doctrina ipsi imposita alienum existimabat, ac durius exceptum fuisse querebatur.

I. Circa prædestinationem reproborum ad malum, quam Goteschalco admiserat, Lugdunensis Ecclesia in Libro de tribus Epistolis, ubi septem præmittit regulas, postquam regula tertia dixit, quæcumque sunt à Deo præscita, esse quoque prædestinata: ne quis inde con-

cluderet peccata, quæ à Deo præscita sunt, ab ipso quoque prædestinari; regula 4. ait, "Mala opera creaturæ, quia ipsius tantummodo sunt, & ex ejus voluntate, non ex Dei voluntate vel operatione procedunt, præscita à Deo dici possunt, prædestinata non possunt. Et regula 5. Ex ipsa, inquit, certa præscientia & iusta prædestinatione sua, (Deus) nulli necessitatem imposuit, ut malus esset, & aliud esse non posset. Non ergo ille tantæ bonitatis & pietatis pater quemquam impellit aut compellit ad malum opus agendum, vel in malo opere permanendum: tamen verè constringit, & compellit judicio suo in malis perseverantes ad justum supplicium luendum. Hæc ibidem regula 7. statuitur & exponitur: Ut neque de electis Dei ullum perire posse credamus, neque de reprobis aliquem salvum ullatenus existimemus: non quia non possunt homines de malo ad bonum commutari, & de malis & pravis boni ac recti fieri, sed quia in melius mutari noluerunt, & in pessimis operibus usque in finem perseverare voluerunt. Quæ profecto Ecclesiæ Lugdunensis sententia, penitus adversatur doctrinæ Goteschalci, qualem nobis repræsentant Rabanus, Hincmarus, Amolo, alique Episcopi Synodorum Moguntinæ & Carisiacæ: tametsi auctor Libri de tribus Epistolis c. 24. asserat, non ita docuisse Goteschalco, ejusque doctrinam à nullo, qui Catholicus haberi velit, respondendam ac damnandam. Et ideo hac in re, inquit, dolemus non illum miserabilem Monachum, sed Ecclesiasticam veritatem esse damnatam. Et c. 10. Quapropter etsi illius miserabilis Monachi improbatum levitas, improbatum temeritas, culpatur importuna loquacitas, non ideo divina neganda est veritas. Hæc ille, errore facti non satis exploratam & perspectam habens Goteschalci doctrinam, ac plus æquo credulus dolosæ professioni fidei, quam Goteschalco callidè ad suum errorem dissimulandum adornaverat. Non enim controversia erat de Prædestinatione reproborum ad interitum seu ad pœnam, sed ad culpam; ita ut, qui ad interitum essent prædestinati, illi cogerentur ac compellerentur ad malum, quod effugere & declinare non possent.

II. Circa voluntatem Dei salvandi omnes homines, æquivocatio & ambiguitas tollenda statim, distinctione voluntatis absolutæ seu efficacis, quam Schola consequentem, & voluntatis conditionatæ seu inefficacis, quam antecedentem appellat. Per priorem voluntatem, eos tantum Deus salvare vult, qui revera salvantur, per posteriorem, omnes omnino vult salvare, etiam eos, qui non salvantur. Uterque sensus Catholicus est: neuter rejiciendus. Inficari non possumus, quin Ecclesiæ Lugdunensis, priori imprimis sensu affirmet, Deum eos tantum velle salvare, qui revera salvantur. Frustra ea loca colligunt Janseniani, quæ non negamus; solis oculis opus est, ut ealegantur capitibus 11. 12. & 13. dicti Libri de tribus Epistolis: at dissimulare non debuissent Jansenii Apologistæ, posteriori etiam sensu, fatente ipsamet Ecclesiæ Lugdunensi, affirmari posse, Deum velle omnes homines salvos fieri: quem sensum approbat, nedum excludit; hoc enim unum cavet, ne fortè alter propter alterum rejiciatur, Cap. 12. "Quarto autem modo, inquit Lugdunensis Ecclesia, ita à sanctis Patribus intellectum invenitur, quod dictum est: Qui vult omnes homines salvos fieri, ut simpliciter hoc accipiatur de omnibus hominibus, quantum in ipso est, Deum velle, eò quod omnes salvari velit bonitate Creatoris. Et paulò post: Ita fit etiam, si secundum pium quorundam Patrum piorum sensum Deus omnes homines vult salvos fieri bonitate Creatoris, qua creaturam suam bene à se conditam perire non vult, id ipsum iterum nolit Judicis æquitatem, qua eandem creaturam suam vel originali, vel etiam actuali peccato nequiter inquinatam & vitiatam impunitam non sinit. Hanc autem interpretationem rejici non debere, nisi hæretico Pelagianorum sensu, aperte declarat ibidem auctor hujus Libri: quasi nempe Deus, quantum est ex se, vellet omnes homines salvos fieri, si ipsi velint per naturæ vires. In quarto autem modo illud sine dubio cavendum, inquit c. 13. quæ & occasionem Pelagianæ pravitati præbet, quod Deum, ut salvet homines, humanas expectare afferit voluntates. Et paulò post. "Quod autem ibi simpliciter intelligitur, Deum omnes homines velle salvos fieri bonitate scilicet Creatoris (ita ut putamus) fideliter potest recipi, si hanc voluntatem bonitatis suæ erga salutem hominum non credatur humana obistente voluntate implere non posse, sed obistente humana iniquitate

Bibl. PP.
10. 15 p.
668. col.
1. D.
Ibid. col.
2. E.

Ibid. G.

Ibid. H.

Ibid. p.
669. col.
1. G.

Ibid. p.
679. col.
2. E.

Ibid. p.
672. col.
1. A.

Ibid. p.
673. col.
1. B.

Ibid. D.

Ibid. p.
673. F.

Ibid. G.

implere nolle. « Quem hic bonitatem, seu Creatoris, & iustitiae seu iudicis voluntatem appellat Lugdunensis Ecclesia, Theologi ex S. Anselmo antecedentem & consequentem vocant.

III. Circa mortem Christi pro salute omnium hæc est sententia Lugdunensis Ecclesiae, scilicet Christum duobus modis pro salute omnium dici posse mortuum:

1. Efficaci applicatione meritorum Christi. 2. Sufficiens non tantum pretii oblatis, sed voluntatis offerentis; quod nempe eo animo eaque intentione Christus sanguinis sui pretium obtulerit, ut omnibus hominibus ad salutem prodesse possit. Priori sensu, pro illis dumtaxat mortuus est Christus, quibus pretium sanguinis ipsius efficaciter applicatur: quo profecto sensu Ecclesia Lugdunensis docet. 1. Christum mortuum esse pro triplici hominum salvandorum ordine; prædestinatorum scilicet, tum eorum, qui à gratia, quam in Baptismo perceperunt, subinde per peccatum excidunt; eorum denique, qui aliquando sunt ad fidem vocandi: ita c. 15. docet 2. c. 18.

«Christum non esse mortuum (nempe efficaci applicatione sanguinis sui) pro omni illa innumerabili & infinita multitudo impiorum, qui ab exordio mundi usque ad passionem Domini, per quatuor ferme annorum millia in sua impietate sunt mortui. Idem sentit de impiis & infidelibus, qui post passionem Christi vixerunt, & in sua impietate ac infidelitate mortui sunt. 3. Non excludit alium sensum, quo nempe Christus dicitur mortuus etiam pro infidelibus, sufficientia non tantum pretii, sed etiam voluntatis; imò sensum hunc approbat: «Quod si, inquit c. 20. inve-

niuntur aliqui Patrum, qui etiam pro impiis in sua impietate permansuris Dominum crucifixum dicant..... si placet, sicut & nobis multum placet, ut etiam istorum sententia ex pietate veniens, propter pacem & venerabilem pietatem beatissimorum Patrum non renuatur. Et c. 24. loquens de duplici expositione hujus Apostoli sententiae. «Deus vult omnes homines salvos fieri, utramque approbat: Licet alii quidam sancti & venerabiles Patres, inquit, simpliciter illa Apostoli verba accepisse inveniantur, utrorumque tamen sententia fuerat honoranda, nec, ut jam superius dictum est, una pro altera damanda: quia & illa ex divina autoritate vera esse monstratur, & ista quadam pia ratione non abhorrescit à veritate fideliter creditur. Idem repetit c. 18.

circa voluntatem Dei & mortem Christi pro omnibus. Et L. de tenenda veritate Scripturae c. 14. «Catholica fides tenet, inquit, & Scripturae sanctae veritas docet, quod pro omnibus credentibus & per gratiam Baptismi ex aqua & Spiritu S. regeneratis.... Salvator noster sit mortuus.

IV. Doctrinam Gothescalci circa liberum arbitrium apertissime improbat ac rejicit Ecclesia Lugdunensis, tametsi eam huic Monacho abjudicet. «Quia, inquit c. 21. hoc genus erroris nec apud hæreticos, nec apud quemquam Catholicorum nos cognovisse, vel audivisse meminimus. Et c. 24. Quod verò dixisse (Gothescalcus) firmatur, ad male tantummodo agendum liberum nos habere arbitrium, ad bene verò agendum non habere; si verè ita sensit & dixit, hoc verè non est ex divina autoritate sumptum, neque ex SS. Patrum dogmatibus tractum, sed aperte ex proprio errore prolatum.

Dico 5. Valentianam Synodum ex tribus Provinciis Lugdunensi, Viennensi & Arelateni, an. 854. congregatam, Carisiacis Capitulis non sine quadam verborum asperitate repugnasse. «Porro, inquit Can. 4. Capitula quatuor, quæ à Concilio fratrum nostrorum minus prospectè suscepta sunt, propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati: sed & alia novemdecim Syllogismis ineptissime conclusa, & licet jactetur, nulla sæculari Litteratura nitentia, in quibus commentum diaboli potius, quam argumentum aliquod fidei deprehenditur, à pio auditu fidelium penitus explodimus. «Prima parte Carisiaca Capitula designantur; secunda verò, Joannis Scoti placita, qui Gothescalci hæresim impugnare aggressus in alias impegit nihilo tolerabiliores. Illi verò Præsules, qui Valentino Concilio interfuerant, postea an. 859. ad Synodum Tulensem primam apud Saponarias & Lingonensem convenientes ex duodecim Provinciis, hoc est, universo Gallicano Imperio, hæc ipsa Valentia Decreta relecta ita probaverunt, ut tamen mox dictam in Concilium Carisiacum notam tolli voluerint & omitti: quod certe argumento est, illam, Hebbonis Hincmaro insensi-

potius arte; quam ex sententia Concilii appositam fuisse. Statuunt ejusdem Concilii Præsules Can. 10. «Ut pace ac tranquillitate recuperata simul conveniant, & prolatis sanctarum Scripturarum atque Catholicorum Doctorum sententiis, quæ saniora sunt, concordia unanimitate sequantur.

Et reipsa restituta Imperii pace, iidem Præsules studiis ac doctrina divisi hætenus, anno subsequente in Concilio secundo Tullensi apud Tusiacum congregati, ad concordiam & unitatem doctrinae redire visi sunt, eamque confirmare, quæ Capitulis Carisiacis expressa fuerat; atque ita compositum videtur totum illud grave dissidium, quod Ecclesiam ad Gallicanam nono Ecclesiae sæculo turbaverat. Legatur Epistola Synodalis manu Hincmari Remensis jussu Concilii exarata, ubi doctissimus Præsul doctrinam Carisiacam renovat ac confirmat.

Quidquid sit, dogma Capitulis Carisiacis propositum reipsa non impugnant, nec evertunt Canones Valentini.

Primus universè præscribit, vocum novitates omnino studiis fugiendas esse; atque Joannem Scotum sive Etigenam impetit, qui contra geminam Gothescalci prædestinationem Librum evulgaverat erroribus & profana vocum novitate scatentem.

Secundus decernit: «Nec prorsus ulli malo præscientiam Dei imposuisse necessitatem, & aliud esse non possit: adeoque Gothescalci opinionem Moguntina Synodo pridem detestatam condemnat.

Tertius talis est. «Fidenter fatemur prædestinationem electorum ad vitam, & prædestinationem impiorum ad mortem: «qui Canon Gothescalco in speciem favere videtur, ac verbo tenus tantum discrepat à primo Capitulo Carisiaco: quod cum unam dumtaxat prædestinationem ad bonum admittit, excludere tantum voluit prædestinationem ad malum seu peccatum, sensu Gothescalci: non verò prædestinationem ad poenam seu supplicium propter peccata præcedentia: quem sensum etiam sequitur Valentini Canon. «In electione tamen salvandorum, ait, misericordiam Dei præcedere meritum bonum; in damnatione autem periturorum meritum præcedere justum Dei judicium.... Verum, addit Canon, aliquos ad malum prædestinatos esse divina potestate, videlicet ut quasi aliud esse non possint, non solum non credimus, sed etiam si sunt, qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione, sicut Arausiaca Synodus, illis anathema dicimus. Nihil profecto aliud voluit Capitulum Carisiacum.

Quartus Canon. Valentinus agit de redemptione sanguinis Christi: «Item, inquit, de redemptione sanguinis Christi, propter nimium errorem, qui de hac causa exortus est, ita ut quidam, sicut eorum scripta indicant, etiam pro illis impiis, qui à mundi exordio usque ad passionem Domini in sua impietate mortui æterna damnatione puniti sunt, effusum neum definiant, contra illud propheticum: Ero mors tua O mors! ero morsus tuus inferne: illud nobis simpliciter & fideliter tenendum ad docendum placeat, juxta Evangelicam & Apostolicam veritatem quod pro illis hoc datum pretium teneamus, de quibus ipse Dominus noster dicit, sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis, qui credit in ipso, non pereat, sed habeat vitam æternam. His verbis Patres Valentini eorum dumtaxat errorem proscribunt, qui teste S. Aug. hæres. 79. dicit: Descendite ad inferos Christo, credidisse incredulos, & omnes exinde liberatos. Et ut loquitur S. Gregorius Magnus hom. 22. in Evangelia, morte Christi exinanos fuisse inferos: Quod nusquam assertum legimus in Capitulis Carisiacis; quorum quarto ista dumtaxat Gothescalci sententia perstringitur. Christi sanguinem nullatenus pro salute illorum effusum, qui æternum pereunt. Econtra docet Capitulum, etiam pro hujusmodi hominibus mortuum esse Christum, non quidem efficaci applicatione meritorum ipsius; sed sufficientia, non tantum pretii oblatis, verum etiam voluntatis offerentis: quia nempe, ut diximus, eo animo ac consilio Christus sanguinem suum fudit ejusque pretium Patri obtulit, ut omnibus prodesse possit ad salutem. Quem sensum Patres Valentinos non impugnasse, vel ex eo patet maximè, quod de isto tertio Capitulo Carisiaco Deus omnipotens sine exceptione vult omnes homines salvos fieri, licet non omnes salventur, ne verbum quidem fecerint. Est tamen ista Dei voluntas pro salute omnium fons & origo mortis Christi pro omnibus. Præterea

Ibid. p. 666. col. 1. A.

Ibid. p. 677. col. 2. E.

Ibid. p. 679. col. 2. F.

Ibid. p. 715. F.

Ibid. p. 677. col. 2. G.
Ibid. p. 679. col. 2. G.

Tom. 8. Conc. p. 127. A.

Ibid. p. 678. A.

Ibid. p. 708.

Ibid. p. 134.

Ibid. p. 131. D.

Ibid. p. 136. A.

Ibid.

Ibid. C.

Ibid. D.

F. 3. p. 23. D.

in

in Canone s. Patres Valentini docent, Christum mortuum esse pro multitudine fidelium, qui per Sacramenta gratiam assecuti quidem sunt, sed tamen aeternum pereunt, quia in illa non perseverant: ergo Christus non est mortuus pro salute dumtaxat colorum prædestinatorum, sicut Jansenio ejusque sectatoribus videtur.

Quintus idem Canon statuit, quod omnes ex aqua & Spiritu S. regenerati, à peccatis abluti sint; Cum in Ecclesiæ Sacramentis nihil sit cassum, nihil iudicatorium.... quamquam non omnes illi salvi fiant. Illum Goteschalci errorem perstringit iste Canon, quo, teste Amolone & Hincmaro, assererat solos prædestinatos in Baptismo gratiam consequi.

Sextus denique Canon Valentinus est de libero arbitrio, nec Carisiacensibus edictis abludit.

Consule c. 12. Historiæ Prædestinationis Sirmondi, ubi solidissime probat, Lugdunensem Ecclesiam Synodumque Valentinam in causa Goteschalci prædestinatorum erroribus non suffragari.

In errore suo pertinacem, extremum diem obiisse Goteschalci scribit Hincmarus Lib. De non trina Deitate. «Cum jam finis ejus appropinquaret, ait, fratribus, qui aderant, ut à pravo suo sensu & perversa sententia se revocaret, & Communionem sacram perciperet, suadentibus respondit, à suo se sensu & sententia revocare, & Communionem per auctoritatem non posse accipere. Sicque indignam vitam digna morte finivit, & abiit in locum suum.

DE LUTHERO & CALVINO.

Circa modum agendi, seu efficacem gratiæ, hæc est Novatorum sententia.

I. Voluntatem sub motione gratiæ necessario agere; nec in ipsius potestate esse, moventi gratiæ obtemperare vel refragari, sed necessario obtemperare. «Voluntatem (Deus) movet, ait Calvinus L. 2. Instit. c. 3. n. 10. non qualiter multis sæculis traditum est & creditum, ut nostræ postea sit electionis, motioni aut obtemperare aut refragari: sed illam efficaciter afficiendo.... Neque secus accipi sententia Christi potest, Omnis, qui audit à Patre meo, venit ad me, quam ut efficacem à se ipsa Dei gratiam doceat.... Et postea.... Medium, quem Sophistæ (sic Catholicos appellat) imaginantur modum, cui obsequi vel quem repellere liberum sit, aperte excludi videmus, ubi asseritur efficax ad perseverandum constantia. Et m. 11. Quoniam, pergit, induratus est (error) quod reputabant in manu nostra esse respuere vel accipere noblatam Dei gratiam, hac opinione explosa, ille quoque sponte sua corrui. Et cap. 2. n. 6. referens sententiam Catholicorum: «Ideo, inquit, putarunt nos secundæ Dei gratiæ cooperari, quod nostri juris esset primam gratiam vel respuendo irritam facere, vel obedienter sequendo confirmare.» Quam nostrorum doctrinam subinde refellit Calvinus.

Quæ porro illa sit necessitas per gratiam illata, docet idem Calvinus L. 1. Institutionis c. 6. n. 6. in fine. «Interea, inquit, quod statuit Deus, sic necesse est evenire, ut tamen neque præcisè, neque suapte natura necessarium sit. Exemplum in Christi ossibus familiariter occurrit. Cum induerit corpus nostro simile, fragilia fuisse ejus ossa nemo, sanus negabit: quæ tamen frangi fuit impossibile. Unde iterum videmus, non temere in Scholis inventas fuisse distinctiones de necessitate secundum quid, & absoluta: item consequentis & consequentiæ: quando ossa filii sui Deus, quæ à fractura exemerat, fragilitati subjecit, atque vita restrinxit ad consilii sui necessitatem, quod naturaliter contingere potuit. Mens igitur Calvini est, ex decreto & motione Dei non sequi assensum nostrum necessario, necessitate, ut ajunt, consequentis, sed tantum necessitate consequentiæ. Item non sequi necessario necessitate absoluta, sed secundum quid. Deinde non esse assensum nostrum suapte natura necessarium; sed si cum proxima causa; humana scilicet voluntate comparatur, contingentem esse: sin verò referatur ad voluntatem & motionem Dei, eatenus fieri necessario.

Eò usque tandem progressi sunt Lutherus & Calvinus, ut præfractè contenderint, non esse in homine liberum arbitrium, sed esse dumtaxat vacuum sine re titulum. «Liberum arbitrium post peccatum est res de solo titulo,» ait Lutherus in art. 36. eorum, quos Leo X. damnavit. Et in assertionem eorundem articulorum: Liberum, inquit, arbitrium est figmentum in

rebus, seu titulus sine re. «Calvinus pariter in Antidoto ad Can. 5. sess. 6. Conc. Tridentini. «Quia, inquit, per liberum arbitrium intelligunt (Patres Tridentini) eligendi facultatem, quæ sit in utramque partem libera & soluta titulum sine re esse, qui asserunt, Christum habent authorem.... Quod ad ipsam vocem attinet, audiant Augustinum &c.

II. Docent iidem Novatores, per gratiam, simplicem necessitatem, non verò coactionem voluntati nostræ inferri; ac durè increpant eos ex nostris, qui necessitatem cum coactione & violentia videntur confundere. Audiantur

Lutherus in Libro de servo arbitrio, «Sequitur, inquit, nos necessario operari.... Necesario verò dico, non coactè, necessitate immutabilitatis, non coactionis. Hoc est, homo cum vacat spiritu Dei, non quidem violentia, velut raptus obtorto collo, nolens facit malum; sed sponte, & libenti voluntate facit. Hoc vocamus modo necessitatem immutabilitatis, quod voluntas sese mutare & vertere alio non possit. Rursus ex altera parte, si Deus in nobis operatur, mutata & blandè assibilata per spiritum Dei voluntas, iterum mera lubentia & promptate, ac sponte sua vult & facit, non coactè, præ natura voluntatis, quæ si cogeretur, voluntas non esset: nam coactio potius est, ut sic dicam, noluntas. Hæc quidem Lutherus clara & perspicua.

Calvinus L. 2. Institutionis c. 2. n. 7. «Liberi ergo, inquit, arbitrii hoc modo dicitur homo, non quia liberam habeat boni & mali electionem; sed quia male voluntate agit, non coactione. Optime id quidem; sed quorsum attinebat, rem tantulam adeo superbo titulo insignire? Et c. 3. n. 5. Porro, inquit, quod libertate abdicata voluntatem dico necessitate in malum trahi vel duci: mirum est, si cui videatur aspera locutio.... Offendit eos, qui inter necessitatem, & coactionem distinguere nesciunt.

Et L. 2. de libero contra Pighium: «Si coactioni, inquit, opponatur libertas, liberum arbitrium esse, & fateor, & constanter assero; ac pro hæretico habeo, quisquis secus sentiat. Si hoc, inquam, sensu liberum vocetur, quia non cogatur, aut violentè trahatur externo motu, sed sponte agatur sua, nihil moror. Deinde addit, quod cum aliter sumi soleat liberum arbitrium, nempe pro voluntate, quæ sub potestate sua habeat bonum & malum, ut alterutrum eligere suapte virtute queat, se hoc sensu rejicere liberum arbitrium proficitur, Coacta, inquit, voluntas nulla esse potest. Calvinus igitur non gravate liberum hominis arbitrium agnoscit, modò solam excludat coactionem, non simplicem necessitatem.

III. Docent iidem Novatores, voluntatem assentiendo Deo vocanti, nihil ex se ipsa cooperari; hoc est, nihil vi propria & partiali virtute, quantumvis per gratiam elevata, agere, sed Deum esse causam totalem & adæquatam consensus, quem in voluntate & per voluntatem operatur. Ita

Calvinus L. 5. de libero arbitrio: «Nego, inquit, gratiam sic nobis offerri, ut nostræ postea sit optionis vel obtemperare, vel refragari: nego tantum in hoc dari imbecillitatem nostram subsidio suo adjuvet: quasi in nobis alias quidquam sit situm: sed hoc in solidum illius opus ac beneficium esse confirmo, ut cor nostrum ex lapideo in carneum vertatur.

Et L. 3. Inst. c. 15. n. 7. Sorbonicos, id est, Catholicos sugillat, quod, etsi principalem boni operis causam referant ad gratiam, libero tamen hominis arbitrio aliquam ipsius partem vindicent. «Quia vident, inquit, parum valere ad hominem attollendum bona opera, ac ne merita quidem propriè vocari, si divinæ gratiæ fructus censeantur: ex viliberi arbitrii ea eliciunt, voleum scilicet ex lapide. Ac principalem quidem causam in gratia esse non negant; sed eo tamen contenti non excludi liberum arbitrium, per quod sit omne meritum. Mens igitur Calvini est, omne boni operis meritum in solidum à Deo esse, nec liberum arbitrium quidquam de suo conferre.

In Antidoto Conc. Trid. ad Can. 4. sess. 6. rursus sic loquitur. «Qui ergo motum aliquem libero arbitrio proprium tribuunt, & separatim à Dei gratia, nihil aliud quam spiritum discernunt. Separatum à Dei gratia dicit hic Calvinus motum liberi arbitrii, non quod excludat gratiam, aut à Catholicis ad bonum illum motum eam excludi existimat, ut manifestum est ex verbis ipsius mox citatis L. 6. de libero arbitrio; sed separatim dixit, quia nullum liberi arbitrii motum, seu nullam veram cooperationem, nullum verum in-

Inter
Opusc.
Ed. Ge-
nev. 1552
p. 21.

Pag. 84

Pag. 95

Inter
Opusc. p.
251.

Ibid. p.
252.

Ibid. 304

Inter
Opusc. p.
720. 1

fluxum ipsius ad bonum opus agnoscit, eò quòd per gratiæ influxum necessario ad unum determinetur.

Tom. 14.

Conc. p.

p. 764. E.

Atque ex hoc postremo doctrinæ Calvinianæ capite, necessario nexu sequitur, liberum arbitrium merè passivè se habere respectu boni formaliter sumpti; seu agi, non agere: quandoquidem Deus tanquam totalis & adæquata causa, in ipso & per ipsum, totum quod bonum est, operatur. Quam consecutionem apertè & liberè admisit Lutherus.

Quapropter meritò Synodus Tridentina sess. 6. can. 4. anathema istud pronunciat. « Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat ac præparet, nempe posse dissentire, si velit, sed velut inanime quoddam nihil omnino agere, merèque passivè se habere, anathema sit.

Cum Pighius istud doctrinæ Calvinianæ consecutarium Calvino ipsi objiceret, reclamabat Hæretiartha, contestans falsò sibi imponi liberum hominis arbitrium passivè dumtaxat se habere. « Frustra, inquit,

Inter

Opusc. p.

318.

« Calvinus L. 5. de libero arbitrio, hinc nobis constare invidiam nititur, (Pighius) quod homines lapidibus similes fiant, si nullæ illis in bene agendo partes relinquuntur. Id enim ex doctrina nostra perperam infert, qui mentem hominis fatemur videre, sed illuminatam; judicium discernere & eligere, sed spiritus directione gubernatum: cor esse voluntarium, sed reformatum manu Dei, hominem ipsum, & cooperari & agere, & ad Dei obsequium applicare suas facultates, sed pro gratiæ mensura, quam accepit.

Ibid. p.

344.

Et L. 6. « Non hoc queritur, agat ne voluntas, quòd extra dubium est; sed agat ne ex se ipsa, an pro modo divinæ actionis; Aut crassius, si placet, loquendi modo, distincta ne, an separata sit actio voluntatis ab operatione Dei: an illi, quòd ajunt, subordinetur. Quis enim nescit, per voluntatem fieri, ut velit homo? Sed Paulus illic voluntatem asserit Dei spiritu gubernari, ut ad bonum inclinet & aspiret, ideoque propriam ejus esse actionem, siquid boni animo concipimus.

Verum his verbis facum facit Calvinus, nec intortum à Pighio telum excutit. Esto enim fateatur Calvinus, mentem videre, judicium discernere & eligere, cor esse voluntarium, hominem conari & agere voluntatem velle &c. Quid inde? Hoc unum, nempe liberum hominis arbitrium: utpote facultatem vitalem, vitaliter agere se movere; nec instar lapidis se merè passivè habere ad bonum materialiter sumptum. At non ita est circa bonum formaliter sumptum, prout meriti rationem habet; namque Calvinus in opere bono ac meritorio nullam homini partem tribuit, sed totum Deo tribuit: cujus quidem sententiæ ratio & causa à priori hæc est juxta Calvinum, quòd optima quæque viri etiam sanctissimi opera, inficiantur ac maculentur aliqua peccati saltem venialis sordide; nempe propter vitium concupiscentiæ, quòd semper optimis actionibus humanis adhærescit.

P. 287.

Sic loquitur Calvinus L. 3. Inst. c. 15. n. 3. « Bonorum, inquit, operum laudem non (ut Sophistæ faciunt) inter Deum & hominem partitur: sed totam, integram & illibatam Domino servamus. Tantum hoc homini assignamus, quòd ea ipsa, quæ bona verant, sua impuritate polluit & contaminat. Nihil enim ab homine exit, quantumvis perfectò, quòd non sit aliqua macula inquinatum. Et n. 4. Scripturæ doctrina est, pergit Calvinus, aspersa esse perpetuò sordibus multis bona nostra opera, quibus meritò Deus offendatur ac nobis succenseat.

Ibid.

P. 101.

4. Vim & efficaciam gratiæ, ut & libertatis originem, Calvinus repetit ex victrice seu superiori delectatione, L. 2. Inst. c. 3. n. 14. Augustinus docet, quòd humana voluntas non libertate gratiam, sed gratia consequatur libertatem: quòd per eandem gratiam impresso delectationis affectu, ad perpetuitatem conformetur. Et L. 3. contra Pighium: Semper autem, ait, testatus sum, me de nomine pugnare nolle, si hoc semel constitueretur, libertatem non ad potentiam vel facultatem boni æquè ac mali eligendi, sed ad spontaneum motum & consensum referri debere. Et quid aliud sonant Augustini verba? Libera est, inquit, hominis voluntas, sed ad malum. Cur; quia delectationis & proprio appetitu movetur.

Inter

Opusc. p.

268.

Ex dictis hæcenus facile intelligitur, quis sit error Novatorum circa modum agendi, seu vim & efficaciam gratiæ. His capitibus continetur, 1. per gratiam

voluntati necessitatem inferri, non eam quidem, quæ coactionis ac violentiæ dicitur, sed eam, quæ simplex vocatur; quæ nempe voluntas ita ad unum invincibiliter & insuperabiliter determinatur, ut actus contrarius amplius non sit in ejus potestate. 2. Libertatem in uno voluntario positam esse, non in ea differentia activa, quæ voluntas, positæ omnibus ad agendum prærequisitis, possit ad unam vel alteram partem se inflectere. 3. Voluntatem Deo moventi & excitanti assensendo non cooperari, ne partiali quidem influxu; sed merè passivè se habere respectu boni formaliter sumpti, seu quatenus meriti rationem induit. 4. Omnia justorum opera semper aliqua macula seu labe peccati aspergi ac coinquinari. 5. denique vim & efficaciam gratiæ, sicut & originem libertatis oriri ex delectatione victrici, quæ voluntatem movet & trahit.

Jansenii discipuli, quibus hoc vitio datur à Catholicis, quòd circa modum agendi gratiæ idem cum Calvinistis sentiant, in omne latus se convertunt, ut hanc à se labem amoliantur; ajuntque, amplum discrimen hic esse inter suam & Calvinis sententiam. 1. Quia Calvinus vim omnem activam adimit voluntati. 2. Quia vim eligendi, & liberum ipsum arbitrium funditus evertit.

Verum reponunt Orthodoxi, 1. Falsum esse, Calvinum à voluntate vim omnem activam exclusisse: expressè siquidem declarat, & voluntatem velle seu agere, & mentem intelligere &c. Vim igitur activam sustulit dumtaxat respectu boni formaliter, non autem materialiter sumpti, ut diximus; quæ ex parte fatemur Jansenii discipulos à sententia Calvinis discedere. Duo verò in Calvino damnat Trid. Synodus sess. 6. can. 4. nempe « voluntatem Deo excitanti atque vocanti dissentire non posse, si velit; sed velut inanime quoddam nihil omnino agere, merèque passivè se habere. » Postrema hæc pars Canonis ad Jansenium quidem nihil attinet: at prior eum perinde ac Calvinum ferit. Reclamant Janseniani, ac contestantur docere se cum Magistro suo, voluntatem gratiæ moventi & excitanti dissentire posse, si velit: at ludunt illi. Revera potest voluntas dissentire, si velit; verum, in eorum systemate, voluntas non potest velle dissentire gratiæ, quia caret opposita delectatione superiore, sine qua voluntas non potest velle: sed de hoc argumento plura inferius. 2. Nusquam negavit Calvinus, quin voluntas à Deo mota & excitata vim habeat eligendi, si electionis nomine intelligas cum discipulis Jansenii, non quidem activam indifferentiam flectendi se ad partem alterutram; sed rei propositæ reflexam cognitionem, ac in ea complacentiam. 3. Nusquam pariter liberum arbitrium Calvinus omnino sustulit, si eo nomine voluntarium intelligas, tamen si aliqua necessitate ligatum, sicut & ipsi intelligunt Jansenii sectatores. Fatemur, ait Calvinus L. 5. de libero arbitrio, cor hominis voluntarium, sed reformatum manu Dei. 4. Denique, nusquam Calvinus admisit in voluntate coactionem aut necessitatem absolutam & consequentis; sed tantum necessitatem secundum quid, & ut ajunt, simplicem, & consequentiæ, qualem agnoscunt idem Janseniani.

Tom. 14.

Conc. p.

764. E.

Inter

Opusc. p.

318.

DE MICHAELE BAJO.

Totius causæ Bajanae hæc est historica Synopsis. De Bay. Michael Bajus anno 1513. nascitur Melini in territorio Atheniensi apud Belgas.

Anno 1550. Laurea Doctorali donatur in sacra Facultate Theologica Lovaniensi.

Anno 1551. Regius sacrarum Litterarum Professor instituitur à Carolo V. Hispaniarum Rege. Eo in munere nova docere cepit cum Joanne Hællio.

Anno 1552. Cum die 20. Aprilis Tridentina Synodus propter bellorum tumultum intermissa fuisset, Ruardus Tapperus, quem Magistrum Bajus habuerat, & Judocus Ravestejn ex Tridentino Concilio Lovanium reduces, & Bajo nova disseminanti, & ab antiquis Scholæ Lovaniensis placitis recedenti strenuè obstitērunt.

Anno 1560. Exorta inter Minorites Belgii contentione, circa multos articulos, quos Bajus docere ferebatur, Petrus de Quercu Guardianus Conventus Nivellensis, & Egidius de Querceto Guardianus Atheniis, octodecim ex illis selectos miserunt ad sacram Facultatem Parisiensem, enixè rogantes, ut suam de illis aperiret sententiam. Eorum votis annuit sacra Facultas, ac sua censura die 27. Junii anno 1560. articulos illos notavit. Censuram hanc quibusdam notis dispunxit Bajus.

Anno

In nova
Operum
Baji edi-
tione p.
2. p. 124.
& seq.

Anno 1561. Multæ Propositiones, quæ dicebantur esse Baji, oblatae sunt Cardinali Granvellano, quas cum Bajo tradidisset, iste responsionem suam dicto Cardinali porrexit. Tunc vero jussu Pii IV. S. Pontificis partibus hinc & inde non sine animorum æstu dissidentibus ac tumultuantibus, imposito silentio, controversia visa est deservescere, ac tranquillitas restitui. Ita significat ipsemet Bajus, in sua ad Cardinalem Simonetam Epistola. Quapropter.

Historic.
Concil.
Trid. L.
11. cap. 7.
To. 2. p.
635.

Anno 1563. ineunte, Michael Bajus à Rege Catholico delegatur Tridentum, ut Concilio interesset, quod eo anno abeunte completum fuit. Narrat Concilii Historicus Palavicinus L. 15. c. 7. Commendonum Cardinali Mantuano Concilii Præsidi ad expendendum proposuisse, an expediret Bajum & Hesselium mitti ad Concilium. Etenim si permitteretur illis (ajebat) pro sua libidine loqui, posse magnas excitari turbas, præsertim in Germania: sin verarentur, Protestantes accepturos inde fuisse contumaciæ suæ tegumentum, causatos, nolle se interesse Concilio, in quo doctorum hominum linguis vinculum injiceretur. Addebat: Nolle se infaustum præsagium de hujusmodi viris præcinere: compertum tamen sibi esse, Ruardum, in Theologicis disciplinis præclarum, in his duobus adhuc ætate juvenili observasse infaustam conjunctionem ingenii & audaciæ, ac dicere solitum, se non nisi schisma ab illis expectare; atque Theologicam Lauream diu ipsis idcirco distulisse. Eos videri scientiæ suæ nimis amantes quamvis aliqui probos & modestos. His tamen non obstantibus, censuit Commendonus dandam esse operam, ut Doctor uterque Tridentum pergeret; ubi Legatorum solertia eos sibi conciliaret. E Concilio Lovanium redux Bajus, nonnulla sua Opuscula typis mandari curavit: inde nova dissidentium seges.

P. 636.

Anno 1564. Aliqui, non ex Minoritistantum, sed ex ipsa Lovanienſi Academia, multos articulos ex Libris Baji extractos denuntiaverunt apud S. Pontificem Pium IV. Apostolicæ Sedis judicium circa ipsos rogantes. Interim è vivis excedit Pius IV. cui successit S. Pius V. è familia sancti Dominici, ubi per plures annos doctrina sancti Thomæ innutritus, summa cum laude Theologiam docuerat; ad Episcopatum, tum ad Romanam purpuram, ad supremum deinde Pontificatum assumptus.

Circa istud tempus, Academiæ Complutensis, Salmaticensis, & aliæ nonnullæ Italiæ suis censuris quoddam novæ doctrinæ Baji articulos confixerunt.

In nova
edit. O.
per. Baji
2. parte
p. 62.

Anno 1567. Pius V. Calendis Octobris, data solemnī Constitutione damnavit Propositiones numero septuaginta sex, tacito Baji nomine. Ad preces scilicet Cardinalis Granvellani, Censuræ Romanæ titulis, quo nomen auctoris & Libri exprimebatur, mutatis fuit, sicut ipse Cardinalis fatetur in Epistola, quam die 13. Novembr. ejusdem anni scripsit ad Maximilianum Morillonium Præpositum Arienſem, & suum in Archiepiscopatu Mechlinienſi Vicarium generalem. Consultum ea œconomia fuit, tum leniendo Baji dolori, tum ejus honori ac famæ conservandæ. Propositiones vero illas, in genere tantum seu in globo & respectivè damnavit Summus Pontifex, tanquam hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, & in pias aures offensionem immittentes. Neque porro aut insolens, aut minus firmus est iste ferendæ censuræ modus, ut ex mox dicendis constabit.

Recueil
des Bul-
les p. 23.

Clausulam in sua Constitutione adjecit Pius V. quæ propter unam interpunctionem seu virgulam diversimodè collocatam, novis contentionebus ac rixis, Baji que fautoribus occasionem ac prætextum suppeditavit eludendi Apostolicam censuram. Scilicet post enumeratas Propositiones hæc addit Summus Pontifex: Quas quidem sententias stricto coram nobis examine ponderatas, quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent, in rigore & proprio verborum sensu ab assertoribus intento hæreticas, erroneas &c. damnamus. Qui Bajo favent, virgulam, quæ post verbum istud, possent, collocanda est, transferunt post ista, sensu ab assertoribus intento; nimirum ut istum sensum eliciant: Quamquam nonnullæ (ex notatis Propositionibus) aliquo pacto sustineri possent in rigore & proprio verborum sensu ab assertoribus intento, eas tamen ut hæreticas &c. respectivè damnamus. Verum momentum istud mox expendemus.

Interim anno 1567. die 29. Decembris, Morillonius prædictam Pii V. Bullam legit ac promulgavit coram stricta Facultate Theologica Lovanienſi ad id specialiter convocata; atque præmissa brevi ad pacem & concordiam inter Doctores fovendam adhortatione, duo indixit executioni mandanda: primum, deinceps abstinentium omnino ab omnibus & singulis sententiis

Tournelii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

in Bulla damnatis, seu voce, seu scripto propugnandis: alterum, interdicendos Libros ex quibus articuli damnati extracti sunt. Bullæ obloquentissimos se fore promiserunt, quotquot cum Decano aderant Doctores Lovanienſes; cujus exemplar ad majorem fidem suis faciendam, sibi dari enixè postularunt: interpositis etiam precibus, ne publicè interdicerentur Libri, ex quibus articuli damnati educti fuerant, cum istud fieri vix posset sine gravi multorum offendiculo & auctoris Libellorum infamia; unde forsitan majoris discordiæ periculum timeri posset. Reposuit Morillonius non posse se exemplar Bullæ, quod postulabant, ipsis concedere, (quod nempe sperabat S. Pontifex rem totam brevi componendam esse ac sopiendam) satisque esse si articulos damnatos suæque propria manu descriptos acciperent.

Quantum vero ad interdictionem Librorum, dilaturum se, donec secundo jussus differre amplius non posset. Hæc omnia constant ex Instrumento quod Jansenius Facultatis Decanus, postea Gandavensis Episcopus, coram Notario publico edidit dicta die 29. Decemb. anno 1567.

Ad sedandas vero quæ inter Minoritas subortæ fuerant occasione Doctrinæ Baji contentiones, idem Morillonius Bullam Pianam vocatis eorum Reſtoribus intimavit, qui omnes confestim acquievere: emissio postea in Comitibus Nivellenſibus anni 1568. solemni decreto, quo omnibus & singulis Provinciæ Flandriæ Minoritis Lex imposita fuit, nusquam propugnandi vel unum ex damnatis in Bulla Pii V. articulum.

Anno 1568. die 20. Junii, Morillonius Cardinali Granvellano per Litteras significavit, se Michaelem Bajum magis quam antea offensum & exasperatum reperisse, eaque de causa noluisse se urgere ipsum ad ejurandas Propositiones damnatas. Addit nihilominus ibidem, eum sequenti die pacatoris animi fuisse. Inter multa vero, quæ in hac sua proluxa Epistola narrat Morillonius à se dicta vel facta, ut Bajum deliniret & ad obsequium promptum Apostolicæ Constitutioni exhibendum adduceret, istud prætermitti non debet, Bajum scilicet ignorare non posse, doctrinam suam à Facultate sacra Parisienſi, ab omnibus Hispaniæ Academiis, & Romæ à pluribus eruditione conspicuis viris improbatam fuisse; & quod gravius longè est, ea sic multos è Patribus Tridentinis offensos fuisse, ut nisi obstitisset & Dominus Iprenſis, & finis Concilio fuisset impositus, etiam se (Bajo) præſente damnata fuisset.

Anno 1569. die 8. Januarii Bajus litteras dedit ad Pium V. quibus exponit, se nullum Bullæ transumptum neque Romæ, neque Lovanii obtinere potuisse; cum interim sententiæ damnatæ per inferiorem Germaniam circumferrentur.

Misit insuper doctrinæ suæ Apologiam in qua duo tentat. Primum; inter sententias damnatas, plurimas sibi falsò imputari: alterum, eas ad mentem S. Augustini veras esse. Tum Pontificem enixè rogat, ut hac attentius perlecta doctrinæ suæ Apologia, cogitet, utrum Bullam ut legitimam & sufficienter discussam haberi velit, an tanquam subrepticam rescindere.

Bajo rescripsit S. Pontifex die 13. Maji ejusdem anni, declaravitque, Bullam suam non sine matura deliberatione editam fuisse, quemadmodum & ipsius causæ gravitas, & hominum de sancta Sede bene meritorum conditio postulabat. Nihilominus se, ut ipsi satisfaceret, curavisse ut & Libri, & ipsæ Propositiones & scripta Apologetica novo ac maturo examine expenderebantur. Quibus expensis, addit S. Pontifex; quæ super hoc ipso jam decreveramus, nisi antea à nobis decreta fuissent, eadem, prout facimus, de integro decernenda statuendaque esse judicavimus. Itaque tibi & ceteris prædictarum Propositionum assertoribus ac defensoribus pro earum assertione perpetuum silentium imponimus. Deinde seriò Bajum ejusque patronos admonet, ut quantocius Apostolicæ Constitutioni se subjiciant. Istud Pontificis Breve Morillonius Bajo reddidit die 20. Junii an. 1569. simulque ipsi communicata Granvellani Epistola, Bajus intellexit se apud Pontificem malè audire, quod ad ipsum sui apologiam pertinaciæ vicinam misisset, quapropter veniam postulavit, affirmans se ad obsequendum paratum esse. At Morillonius ab eo sciscitatus, num damnatas Propositiones ejurare vellet, respondit se istud facere non posse, nisi haberet Bullæ transumptum, eo quod in ea diceretur nonnullas Propositiones sustineri posse in rigore & proprio verborum sensu. Reposuit Morillonius, se tale transumptum

In nova
edit. O.
per. Baji
parte 2.
pag. 66.
& seq.

Ibid. p.
147.

Ibid. p.
71. &

Ibid. p. 7.

Ib. p. 140.

ptum non posse concedere; ipsique apprimè notum esse, quod cum Romam idcirco scripsisset, illud obtinere non potuerit, eo quod sua Sanctitas rem istam silentio sopiri cuperet. Tandem iterum atque iterum pulsatus, num Bullæ S. Pontificis acquiesceret, dixit, paratum se esse absolute parere, & Propositiones omnes in Bulla notatas ejurare. Quo dicto genu flexit, ejuravit, & à censura, quam incurrere dicebatur, absoluta fuit. Hæc omnia narrat testis oculatus Morillonius in litteris, quas die 20. Januarii anno 1569. scripsit ad Granvellanum.

Ibid. p. 128. & 129. Anno 1570. die 16. Novembr. Morillonius Pii V. Bullam, quam coram stricta dumtaxat Facultate legemat, ritu solemnè in Scholis publicis promulgavit, omnibus consentientibus ac Bullæ se subjicientibus. Ita ferunt Acta Facultatis Lovaniensis.

Ibid. p. 185. Cum verò nonnulli adhuc inquieti causarentur, Morillonium suo proprio motu sub ementito Episcoporum in Synodo Provinciali Mechliniensis congregatorum nomine, dictam Bullam promulgasse, ac ipsius subscriptionem exegisse; Rythovus Iprensis, & Jansenius Gandavensis Antistites, Facultati Theologicæ, è qua ad Episcopatum assumpti fuerant, per litteras die 20. Decembris ejusdem anni datas significarunt, se revera Morillonio provinciam illam demandasse: necdum tamen inter Lovanienses pax omnino firmata, nec Bullæ Piane authoritas inconcussa. De illa variis in Congregationibus Theologicæ Facultatis actum annis 1571. & 1572. ac omnium unanimi suffragio conclusum: 1. Ut omnes articuli in Bulla enumerati pro damnatis haberentur. 2. Libros & Tractatus, in quibus illi articuli docentur & afferuntur, esse è manibus studiosorum auferendos: alios autem unà cum manuscriptis, quæ studiosorum diligentia collecta sunt, permitti quidem posse, sed ita ut moneantur studiosi, defensiones & assertiones eorundem articulorum, ubicunque occurrant, esse expungendas & delendas: quod ut fiat diligentius, deputati sunt aliqui ex Magistris, ad repurganda scripta D. Hestels.

Ibid. p. 149. & 150. 3. Facultatem acceptare declarationem, quam ante aliquot dies fecit in Scholis Theologicis D. Michaël Bajus, se nempe paratum esse judicium Facultatis in ea re subire: neque recordari se, quod unquam dixisset, quod opponebatur; nimirum, *moriendum potius esse pro illis articulis, quam eos damnare.* Quod si istud dixisset, respexisset se, agebat, ad aliquas dumtaxat partes in nonnullis articulis comprehensas, non verò ad integros articulos. 4. Denique, de nonnullis articulis modestam & amicam inter Doctores habendam esse collationem ac disceptationem, ut una eademque sit omnia vox atque sententia. Leguntur ista in Libro Actorum Facultatis Theologicæ Lovaniensis ab anno 1515. usque ad an. 1572.

Ibid. p. 186. & 187. Anno 1579. inchoante, cum Greg. XIII. Pii V. Successor intellexisset (referente Urbano VIII. in Bulla, *In eminenti*, an. 1641.) non sine animi dolore, non deesse inter Theologos, non modò studiosos, sed & Professores, qui articulos Constitutione Pii V. damnatos asserere & pertinaciter defendere pergerent; imò non paucis persuasum esse; præfatam Bullam etiam ab ipsa Sede Apostolica aliquando retractandam ac revocandam fore; ad coercenda hujusmodi ingenia, simulque ad eximendam vanam illam istorum futuræ aliquando retractationis spem ac expectationem, præfatam Bullam sua quoque autoritate confirmavit, articulosque ibidem comprehensos iteratò damnavit; missò Lovanium Francisco Toletò à Societate Jesu, quem à sacris habebat Concionibus, postea Cardinale, qui Bullam deferret, promulgaret & ab omnibus, ea qua par est reverentia, recipi curaret.

Anno itaque 1580. die Martii, in frequentissimo totius Academiæ confesso, jussit Bullam clara & intelligibili voce per Conradum Sylvium Universitatis Notarium recitari. Qua lecta, Toletus convertit se ad D. Michaëlem de Bay Universitatis Cancellarium, petiitque ex eo, anne agnosceret in Bulla multos articulos damnari, qui in Libellis quibusdam ejus prius editis continerentur, etiam in eo sensu, quo in Bulla damnarentur? Quo agnoscente & respondente quod sic: rogavit deinceps: Anne eosdem & reliquos ibi comprehensos & lectos damnavet? Tum ille: Damno, inquit, secundum Bullæ ipsius intensionem & sicut Bulla damnat. Dehinc idem Toletus ad reliquos Doctores Theologiæ conversus, interrogavit: Anne eosdem articulos omnes damnarent, & Bullam reverenter susciperent? Qui omnes uno ore responderunt, se eos articulos damnare, & Bullam religiosè habituros atque observaturos. Eadem fuit vox omnium Licentiariorum, Baccalauzeorum &

studiosorum; omnesque consona voce conclamarunt: *Articulos damnamus, Bullam reverenter suscipimus, atque obedientiam pollicemur.* Tandem his feliciter confectis, privatis suis cum Bajo colloquiis eum adduxit, ut scripto publico dato die 24. Martii an. 1580. ac propria manu subscripto agnoverit ac declaraverit, se planè persuasum habere earum omnium sententiarum damnationem atque prohibitionem jure meritoque, ac non nisi maturo judicio, ac diligentissima discussione præmissis factam atque decretam esse. Fateri insuper plurimas ex iisdem sententiis in nonnullis Libellis à se olim & ante emanatam Sedis Apostolicæ super eis censuram, conscriptis & in lucem editis contineri & defendi, etiam in eo sensu, in quo reprobantur. Denique se impræsentiarum ab iis omnibus recedere, & damnationi à sancta Sede factæ acquiescere, neque posthac ullam earum docere, aut defendere velle. Sunt ipsamet Baji verba, in eo, quod subscripsit publico Instrumento. Hæc porro omnia ex Actis Facultatis Theologiæ Lovaniensis referuntur in nova editione Operum Baji parte 2. pag. 188. & 189.

Observe hic obiter ista Baji verba, olim & ante Constitutionem &c. malè in nonnullis Libellis Gallicè reddita fuisse per ista, *devant & après*; quasi & ante, & post Constitutionem Apostolicam Bajus in suis scriptis editis eas Propositiones defenderit: quem profectò sensum non reddunt ista, olim & ante.

Ad Summum Pontificem Gregorium scripsit Bajus, cui Summus Pontifex rescripsit die 5. Junii ejusdem anni 1580. Breve testimoniis benevolentiae ac paterni effectus plenum.

Anno 1585. Lovaniensis Academia, promovente Vercellensi Episcopo ac Nuncio Apostolico, iussa est non solum à damnatis articulis abstinere, sed etiam sententias singulis quoad doctrinam contradictorias definire, quarum indicem contexuit D. Lénæus, cæterique Doctores unà cum Bajo probaverunt, ut constet ex Actis ejusdem Facultatis *ibid.* relatis pag. 153.

Anno 1589. die 16. Septembris moritur Bajus annos natus 77. Post ejus mortem non defuere identidem, in Belgio præsertim, qui doctrinam ejus revocare ac renovare tentarent, quos profectò Constitutionum Apostolicarum adversus Baji doctrinam reverentia & autoritas retinere in officio debuisset. Juvat ergo, & officii nostri ratio postulat, ut salvis ac in tuto positis Regni & Ecclesiæ Gallicanæ juribus, Constitutiones illas à vanis obrectatorum illorum conatibus vindicemus.

Bullæ Summorum Pontificum in causa Baji.

Prima est Pii V. anno 1567. Secunda Gregorii decimi tertii, qui priorem confirmat & executioni mandari jubet anno 1579. Tertia Urbani VIII. an. 1641. qui Pianam & Gregorianam autoritate sua rursus confirmat & approbat, *Librumque Jansenii*, cui titulus, *Augustinus*, articulos, opiniones, & sententias in dictis Constitutionibus reprobatis atque damnatas continentem, ac renovantem damnat & prohibet.

Jansenius Lib. 3. de statu puræ naturæ cap. 22. ad Bullas Pii V. & Gregorii XIII. quas sibi objicit, hæret attonitus. *Hæreo, fateor, inquit, sed quid ad doctrinam S. Augustini?* Obvia erat, & prompta responsio: Scilicet, doctrina Baji à Sede Apostolica proscripta fuit; è contra, doctrina S. Augustini ab eadem Sede approbata semper fuit multisque encomiis exornata. Ergo doctrina Baji non est Augustini doctrina. Sic discurrere ac concludere debuisset Jansenius, maxime cum initio citati mox capitis dixisset. *Vim totam hujus argumenti* (nempe contra impossibilem puræ naturæ statum) ex Apostolicæ Sedis autoritate peti, quæ Catholicis omnibus tanquam obedientiæ filiis veneranda est: aliunde verò ipsemet alibi doceat, Summum Pontificem de fide ac moribus ex Cathedra pronunciantem, aberrare non posse.

Hæc profectò vera causa est, cur Jansenius secum ipse pugnans, anxius & attonitus statim hæserit. Sed ut erat erroribus Baji impensè addictus; collectis animis & audacior factus, de eludendis Apostolicis Constitutionibus, unice cogitavit, eas ad sensus alienos & distortos inflectendo. Magistrum discipuli sequuntur. Nihil ab ipsis prætermittum, ut censuræ Romanæ jugum eliderent, & excuterent. Effugia verò omnia, quæ apud ipsos hætenus in usu fuere, collegit & adoptavit scriptor recentior Operis; cui titulus: *Librica amoris*, sive

Baji retractatio.

Oper. Baji p. 2. p. 152. Et Recueil des Bulles p. 27.

T. 2. p. 403. 2. col. B.

Ibid. p. 402. col. 2. C.

Recueil des Bulles p. 30.

sive Theologia Sanctorum, Leodii Tom. 1. prolegomeno 6. parag. 7. Ac nullibi minori cum reverentia, ne dicam, audacia majori exaggerantur, quam in Libello Gallico, qui prodit an. 1722. sub isto titulo: *Sentimens des Facultes de Theologie de Paris, de Reims & de Nantes sur une These soutenue à Notre-Dame des Ardilliers, & condamnée par un Mandement de M. l'Eveque d'Angers, du 30. Septembris 1718.* Quam inconsideratè ac inverecundè Libelli author Apostolicas Constitutiones contra Bajum discerpit ac dilaniat! Si ipsi fides, Bulla Pii V. immeritò sanctæ Sedi tribuitur; subreptitia enim est, multis titulis abusiva, informis, inutilis; imò magis fidelibus noxia, ob illam indistinctam & non distributam multorum articulorum censuram; præter debitam ac consuetam formam lata; Romæ nec affixa, nec publicata, nusquam recepta, imò nec à Gregorio XIII. verè confirmata.

Si audiat Bulla Urbani VIII. infinitis scatet abusibus à moribus nostris Gallicanis plurimum alienis. Nullius est apud nos momenti ac ponderis: nusquam promulgata, nusquam recepta. Hæc summam hic referimus, paulò uberius subinde discutienda.

Verum prius generatim asserenda est dictarum Bullarum, quantum ad doctrinam proscriptam, auctoritas. Qua una semel demonstrata, velut ictu fulmineo attrita concident, quæcunque in citato Libello probra congeruntur.

Auctoritas Bullarum adversus Bajum.

Cum auctoritatem illarum Bullarum vindicandam hic aggredimur, ad unam dumtaxat doctrinam his Constitutionibus Apostolicis, & Episcoporum judicio pariter damnatam attendimus; non ad formam, seu modum damnationis, aliaque externa & ascititia, quæ moribus nostris Gallicanis non satis congruunt; quibus sepositis ac præcis, in sola doctrina, quam auctoritas Apostolica proscripsit, oculos defigimus: quæ quidem auctoritas, ait Jansenius paulò antè citatus, *Carbolicis omnibus tanquam obedientiæ filis veneranda est.*

Auctoritatem porro illarum Bullarum, quantum ad proscriptam Baji doctrinam, invictè demonstrat & adstruit communis ille Episcoporum, Pastorum, Academicarum, ac Doctorum Scholæ consensus ac conspiratio in proscribenda Baji doctrina, quam Sedes Apostolica proscripserat; ex quo enim prodire dictæ Constitutiones, vix ullus fuit Episcopus, ac Scholæ Magister, qui pro data occasione eas in argumentum & probationem non adduxerit, nullis reclamantibus, nisi Baji & Jansenii discipulis.

Omissis hic exteris exemplis, in una Gallia hærebimus, ubi multa nobis occurrunt insignia in rem nostram argumenta.

I. Bulla Urbani VIII. qua Piana & Gregoriana confirmatur, transmissa est ad sacram Facultatem Parisiensem die 2. Januarii anno 1644. una cum Litteris Regiis, parvi, ut vocant, sigilli ac decreto Archiepiscopi Parisiensis anno 1643. in Præconiis Parochiarum publicato, circa recipiendas quoad doctrinam, dictas Constitutiones. Sacra verò Facultas auditis, quos ad hoc discutiendum negotium pro more deputaverat, Magistris, sic censuit die 15. ejusdem mensis, *Negotium illud esse differendum; prohibuit tamen tam Doctoribus, quam Baccalariis, ne probent, vel sustineant prædictas Propositiones, per Bullas Pii V. Greg. XIII. & Urbani VIII. Summorum Pontificum probatas.* Duo hic manifeste distinguit sacra Facultas: doctrinam damnatam, & modum, quo damnata est, aliasque clausulas in dictis Bullis contentas. Quoad doctrinam, censet nemini post damnationem fas esse illam tueri ac propugnare; & ea ex parte dictis Bullis acquiescit. Quantum verò ad alias clausulas, nempe prohibitionem disputationum de gratia, censuras, & alia hujusmodi, censet procrastinandam, donec plenius mens Summi Pontificis intelligatur. Quam quidem cautam ac prudentem Facultatis agendi rationem laudavit ac probavit Eminentissimus Cardinalis Hieronymus Grimaldi tunc temporis Nuntius Apostolicus in Gallia, in Responso, quod dedit ad dictos Doctores Parisienses. At, inquit author memorati Libelli, (pag. 264.) Facultas Parisiensis hoc unum cavet, ne Propositiones censura notatæ, iisdem verbis ac terminis sustineantur. Ergo licebit aliis verbis errorem tueri? De totis ergo verbis erat controversia. Quid, quæso, absurdius? quid in Religione periculosius? *Nec putemus, dicebat S. Hieronimus*

Comment. in caput 1. Epist. ad Galat. in verbis Scripturarum esse Evangelium, sed in sensu; non in superficie, sed in medulla; non in sermonum foliis, sed in radice rationis. Et S. Hilarius Libro secundo de Trinitate n. 3. De intelligentia, inquit, hæresis, non de scriptura est: & sensus, non sermo fit crimen. Exemplum Archiepiscopi Parisiensis imitatus Illustrissimus Episcopus Sueffionensis anno 1650. die 4. Febr. Bullam Urbani VII. à suis ea qua per est reverentia, recipi curavit.

II. In famosa Epistola, quam anno 1651. octoginta quinque Gallicani Præsules ad Innocentium X. dedere, quinque Jansenii Propositiones ipsi denunciante, ejusque circa illas judicium enixè rogantes, Bullæ Urbani VIII. mentionem faciunt; ajuntque motus in Ecclesia Gallicana occasione Libri posthumi Cornelii Jansenii Yprensis Episcopi excitatos sedari oportuisse *Recueil* Concilii Tridentini auctoritate, tum Bullæ illius, qua Urbanus VIII. felicitis memoriæ adversus Jansenii dogmata pronunciavit & decreta Pii V. ac Gregori XIII. in Bajum edita confirmavit. Cujus quidem Bullæ veritatem ac robur novo diplomate vindicasti. *des Bull. p. 74.*

Duo hic insigniter falsa obtendunt Janseniani.

I. Sensum Epistolæ mox laudatæ adulterant, apposita particula negante, non. Ut sensus sit, motus in Gallia excitatos non potuisse sedari auctoritate Bullæ Urbani: at manifesta est textus corruptela. Affirmant etenim contra Episcopi nostri, tales motus sedari oportuisse auctoritate tum Concilii Tridentini, tum Bullæ Urbani.

II. Contendunt, Episcopos illos violasse libertates Ecclesiæ nostræ Gallicanæ, cum ad Romanum Pontificem quinque Jansenii Propositiones immediate detulerunt, ac lato judicio acquieverunt. Verum hæc ipsissima est doctrina & Propositio, quam Clerus Gallicanus in Comitibus generalibus anni 1700. damnavit, gravique censura confixit. En Propositio: *Episcopi Gallicani libertates Ecclesiæ Gallicanæ, sub earum asserendarum specie, labefactarunt, super recipienda Constitutione Innocentii X. contra Jansenium.* Hæc propositio, ait censura Cleri Gallicani, falsa est, temeraria, scandalosa, contumeliosa in Clerum Gallicanum, Summos Pontifices, & in universam Ecclesiam, schismatica, & erroribus condemnatis favens.

III. Anno 1710. die Martii 10. Eminent. Cardinalis Noallius Archiep. Parisiensis, sex Archiepiscopi, & quinque Episcopi declararunt, nullam conditionem necessariam deesse Constitutionibus adversus an. 1716. Jansenium latis, ut totam obligent Ecclesiam; idem, que prorsus sentiendum de Bullis adversus Bajum, Molinosum, & Librum, cui titulus, *Maximes de Saints.* Censebant ergo Illustrissimi Præsules, Bullas adversus Bajum, quantum ad doctrinam, vim & robur apud nos obtinere. Inde est, quod anno 1711. die 28. Aprilis idem Eminentissimus Cardinalis Noallius ea maxime de causa prohibeat à suis legi ac retineri quædam Mandata sub nomine Illustrissimorum Episcoporum Lucionensis & Rupellensis evulgata, quod ipsi visa fuissent 26. & 28. Baji Propositiones à SS. Pontificibus damnatas renovare. *Recueil des Bull. les 5. edis. p. 650.*

IV. Anno 1714. quadraginta Præsules Gallicani, quos inter eminebant duo sacri Collegii Cardinales de Rohan & de Bisly, eruditione non minus quam dignitate inter cæteros conspicui, in eximio illo Documento Pastoralis, quod occasione Constitutionis Clementis XI. quæ incipit à verbis, *Unigenitus Dei Filius,* adornarunt, censuram Propositionum Quenellii confirmant ex iterata sæpius similium Baji Propositionum damnatione. Propositiones, inquit, *autrefois enseignées par Michel Bajus, & plusieurs fois condamnées par les Suo- verba- rans Pontifes.* *de l'As- de l'As-*

An vero tot Illustrissimi Præsules velut rei violatarum nostrarum libertatum traducendi erunt, quod semel Bullas adversus doctrinam Baji latas appellent, in 1713. & quibus nonnullæ clausulæ occurrunt usibus nostris contrariæ? Ad unam scilicet doctrinam illi attendunt, quam reprobant; non vero ad clausulas illas externas, quæ ex stylo Romanæ Curie Apostolicis Decretis ut plurimum inferantur: quarum, ex publico veluti condito, nullam apud nos haberi rationem ignorat nemo, etiam cum dogma his Decretis definitum, Episcoporum judicio ac consensu approbatur: maxime si Regia non obstat auctoritas; multò magis cum accedit ad tutelam & defensionem doctrinæ definitæ.

Dictam distinctionem manifestè usurpavit sacra Facultas Parisiensis occasione Propositionum Baji, quarum damnationem renovat ac confirmat Bulla Urbani VIII.

Eandem adhibuit Ecclesia Gallicana anno 1699. occasione Constitutionis in forma Brevis Innocentii XII. S. Pontificis adversus Librum cui Gallicè titulus, *Maximes des Saints*. In ea scilicet Constitutione, clausula, *motu proprio*, usurpatur, quam Gallicani Episcopi non admittunt; & aliæ nonnullæ clausulæ desiderantur, quas illi appositas fuisse exoptarent. His tamen non obstantibus, dicta Constitutio summo plausu & maxima cum veneratione ab Episcopis Gallicanis in Conciliis Provincialibus congregatis recepta fuit & approbata: nempe quantum ad doctrinam & Libri censuram, non vero quantum ad alia, quæ moribus nostris non consentiunt. Appositè omnino Eminent. Cardinalis Noallius in Conventu Parisiensi die 13. Maji anni 1699. dictæ Constitutionis occasione observat, amplum statui debere discrimen inter judicia quæ circa Fidem feruntur, & Statuta seu Canones Disciplina. In istis formæ, quæ res ipsa servatur, tenaciùs adherendum; in aliis vero quæ fidem omnibus communem spectant, rei substantiam, idest doctrinam quæ ex Scripturis ac Traditione certa est, formæ præponderare debere, eamque ad sese trahere.

Vel ipsi Janseniani distinctionem illam inviti admittere tenentur. Quippe cum anno 1679. Innoc. XI. S. P. sexaginta & quinque morales Propositiones, ea forma, & in eo Tribunali condemnasset, cujus nulla est apud nos auctoritas, atque Decreto Senatus Parisiensis die 5. Maji an. 1679. cautum esset, ne quis hujusmodi censuras ex Tribunali Inquisitionis manantes imprimeret aut divenderet, nihilominus tamen ipsimet Janseniani, seposita haud dubiè Decreti forma, ejus substantiam, seu doctrinam, velut morum regulam sequendam esse acclamarunt, propositis, etiam, & simul cum Decreto editis quibusdam regulis generalibus ad confirmandam dicti Decreti utilitatem.

Verum, quod amplius est ac majoris longe ponderis, Episcopi Gallicani in Comitibus generalibus anni 1700. neglecta & postposita hujusce Decreti sicut & alterius Alexandri VIII. an. 1665. forma, quam exoptarent usurpatam non fuisse, doctrinam tamen approbant & suam faciunt. Utinam ajunt Præsules Gallicani in sua censura anni 1700. sanctissimi Pontifices decretorum formulis antiquo & nostro usu receptis, quæque ad universas Ecclesias pervenerint, infandam doctrinam proscripserint: sed dum expectamus, fore ut tantum opus, more majorum & Canonico ordine perficiant, nos interim has Propositiones à prædictis Pontificibus, uti memoravimus, applaudente toto orbe Christiano condemnatas. suis quasque censuris consignandas esse duximus. Ergo Decreti Apostolici doctrina potest approbari, non approbata forma quæ latum est Decretum. Ergo in vanum auctor memorati Libelli, ut eleve auctoritatem Bullarum adversus Bajum, clausulas in illis contentas & à moribus nostris alienas colligit & exaggerat: his enim sepositis & non admittis, stat integra dictarum Bullarum vis & auctoritas quantum ad doctrinam in Bajo proscriptam. Hinc est quod Regia auctoritate vel non intercedente, vel etiam consentiente, nonnulla Romanæ Curia Decreta obtinuerint apud nos, quæ, si una formularum ratio habita fuisset, haud dubiè non obtinuissent. Verum prævaluit doctrinæ his Decretis sancitæ consideratio.

Proces verbal de 1614. p. 199. & 201. Ita anno 1614. Clerus Gallicanus ratum habuit ac recepit Decretum Romanum latum anno 1613. adversus Librum Becani circa Regum auctoritatem; ac tanti illud fecit, ut ad Proceres tertii ordinis transmiserit, quo intelligerent, quantum abhorreat Ecclesia Romana à detestanda & horrenda eorum doctrina qui Reges interfici posse opinantur. Quin & Magister Fiesacus Doctor & Syndicus sacræ Facultatis Parisiensis, de ultima Decembris anni 1614. plenius Cleri Gallicani Comitibus declaravit ac contestatus est, universam Academiam censuræ Apostolicæ lubenter & ex animo acquievisse.

Proces verbal de 1641. manu- Anno 1641. Clerus Gallicanus proscriptos à sancta Sede tres Libros Patris Bauny, pariter proscripsit ac damnavit.

Proces verbal de 1645. Decretum seu Censuram Romanam adversus Librum Patris Rabardeau pariter approbavit Clerus Gallicanus, data ad abentes Episcopos Epistola, qua rogantur ut curent censuram illam apud suos evulgari.

Relation des deliberations, p. 21. 80. & 81. Anno 1655. die 11. Septembris, Præsules Gallicani etiam approbarunt censuram Romæ latam anno 1654. defensionem Jansenianæ doctrinæ evulgatos; atque Breve S. Pontificis, in quo hujusce censuræ mentio habebatur, cum reverentia suscepit.

Anno 1656. Sanctioris Concilii Decreto jussit Rex Christianissimus, ut Decretum Innocentii X. in gratiam Regularium pro excipiendis tempore Paschali Confessionibus, executioni mandaretur.

Denique anno 1659. Decretum Romanum latum occasione dissidii quod erat inter Episcopum, Andegavensem ex una parte, & Religiosos mendicantes ex altera, Andegavi typis editum ac promulgatum fuit, ac famoso sanctioris Concilii Decreto confirmatum in gratiam dicti Episcopi Andegavensis contra Religiosos mendicantes.

Qui Documenta Cleri Gallicani sub titulo, *Mémoires du Clergé &c.* de novo collegit, Tom. 1. transcribit de verbo ad verbum Decreta sancti, ut vocant, Officii, adversus Libros P. Bauny, Barbozæ, Cellotii, & Rabardeau.

Stat igitur firmum & inconcussum argumentum, quod initio duximus ex communi tum Episcoporum, tum omnium Doctorum Scholæ suffragio, pro vindicanda quoad doctrinam, auctoritate Bullarum adversus Bajum.

Non ita est, reponit auctor citati Libelli: quam multa enim sunt quæ longa annorum seriè ab omnibus probata & recepta fuere tanquam vera & genuina, quæ tamen subinde falsa esse ac spuria demonstratum fuit? quales sunt v. g. Summorum Pontificum ante Siricium Decretales Epistolæ, quæ per octo ferè sæcula vim & auctoritatem in Ecclesia habuere, quales & Libri, qui sub nomine sancti Dionysii circumferuntur, qui à Criticis peritis inter supposititios factus jam amandantur. Tale denique est Eugenii IV. S. Pontificis Decretum, seu Instructio ad Armenos data, sive illa sit ipsius Concilii Florentini, sive solius Eugenii, (perinde enim est ad rem præsentem) quod etsi magno in loco semper apud Theologos fuerit, attamen ex illis bene multi religioni non ducunt discedere à doctrina hujusce Decreti circa materiam sacramentorum Confirmationis, & Ordinationis, quam non reponunt, sic ut Eugenio placet, aut in Unctione, aut in porrectione instrumentorum. Melior autem in mente auctoris non est conditio Bullæ Urbani, quam Decreti Eugenii.

Mirum profecto est auctorem hunc non vidisse, aut dissimulasse, quantum exempla hæc à re nostra præfenti remota sint & aliena! In primo & secundo, quæstio non vertitur de auctoritate, sed tantum de veritate Decretalium ante Siricium, & Librorum S. Dionysii. Re ipsa quidem quamdiu persuasio invaluit Operâ illa genuina esse, suam obtinere auctoritatem, à qua exciderunt, ubi primum eorum falsitas ac suppositio certis argumentis fuit demonstrata.

Sensu non ab simili S. Augustinus L. 2. de Baptismo contra Donatistas c. 3. n. 4. dicebat, *Concilia plenaria sæpe priora posterioribus emendari? cum aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat.* Porro hoc non agitur an veræ sint Bullæ adversus Bajum latæ, nemo quippe eas in dubium revocat; sed an vim & auctoritatem habeant. Negant Baji & Jansenii defensores; affirmant verò Catholici Quod verò auctor repetit ab exemplo Decreti Eugenii, longe magis nobis fayet, quam noceat. Nusquam enim definivit S. Pontifex, Unctionem in Confirmatione, & porrectionem instrumentorum in Ordinatione, esse materiam essentialem, aut solam, aut etiam partialem, sed hoc unum duntaxat, utramque materiam, sive essentialis illa sit, sive, integrans tantum, aut accidentalit, (quod quidem Pontifex Decreto suo non determinat) necessario usurpandam esse juxta ritum Ecclesiæ Romanæ. Sicut ergo nullus est Orthodoxus Theologus qui negare istud merito possit; ita hæc inficiari, damnatas merito ac damandas esse Propositiones Baji, quas damnavit Pius V. Greg. XIII. & Urbanus VIII. quod unum demonstrandum nobis proposuimus. Superest ut jam expendamus ac diluamus alia momenta, quibus Baji ac Jansenii discipuli illarum Constitutionum auctoritatem deprimerè ac eludere conantur.

Expenduntur ac diluuntur alia momenta, quibus Baji & Jansenii discipuli, Bullarum Pii V. Gregorii XIII. & Urbani VIII. auctoritatem deprimerè ac eludere conantur.

Majoris claritatis causa, momenta hæc generatim revocamus vel ad materiam, vel ad formam dictarum Bullarum.

Materiam

Recueil
de Cam-
bray p. 57

Censura
Cleri
Gallicani
an. 1700.
p. 7.

Memoi-
re de
Clergé.

P. 249.
& 253.

To. 9. p.
98. C.

Materiam appellamus ipsasmet Baji Propositiones, quas contendunt 1. in rigore ac proprio verborum sensu ab authoribus intento sustineri posse, juxta clausulam, quam ipse Pius V. suæ Bullæ apposuit: ubi de famosa commate seu virgulæ transpositione. 2. Aliquas esse inter illas, quas nonnulli ex nostris, Vasques, Toletus, Bellarminus asserunt damnatas dumtaxat propter acerbiter censuræ, quæ Bajus contrariam sententiam notabat, non vero propter errorem aut falsitatem. 3. Aliquas ex illis, eas præsertim, quæ impossibilem spectant puræ naturæ statum, merito quidem damnatas; sed eo sensu, qui ad Bajum & Jansenium nihil pertineat.

En fere omnia capita, quæ spectant materiam Bullarum seu Constitutionum, quæ adversus Baji doctrinam lata sunt.

Formam vero appellamus, tum modum, quo Propositiones Baji proscriptæ sunt, in globo scilicet ac generatim, nulla singulis Propositionibus distributa censura; tum varios abusus seu defectus, quibus Bullas illas obnoxias esse prætendunt.

Momenta ex parte materiæ Bullarum adversus Baium.

Primum ducitur ab ista clausula, quam Pius V. post enumeratas & damnatas Baji Propositiones adjecit: *Quas quidem sententias, ait S. Pontifex, stricto coram nobis examine ponderatas, quanquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent, in rigore ac proprio verborum sensu ab assertoribus intento, hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, & in pias aures offensionem immitcentes respectivè.... damnamus.* Quæstio est de commate, seu virgula, ubi scilicet collocanda sit. An post verbum istud, *possent*, ut ut sensus sit: Quanquam nonnullæ aliquo pacto seu sensu sustineri possent, eas tamen in rigore & proprio sensu verborum ab authoribus intento, damnamus. An vero post verba ista, *sensu ab assertoribus intento*, ut sensus sit: Quanquam earum Propositionum nonnullæ sustineri possent in rigore & proprio verborum sensu ab assertoribus intento, eas nihilominus hæreticas, erroneas, &c. damnamus. Sic legunt Janseniani transposito commate post ista verba, *sensu ab assertoribus intento*. Nempe ut à Propositionibus Baji latam censuram avertant, innuentes eas in rigore ac proprio verborum sensu à Bajo, & aliis intento, sustineri posse.

Si ita est, ut fingunt illi, ergo S. Pontifex 1. damnavit Propositiones, quas ipsemet fatetur sustineri posse. Quid vero absurdius, & S. Pontifici injuriosum magis fingi potest? 2. Ergo S. Pontifex Propositiones illas non damnavit in proprio verborum sensu ab authoribus intento, sed alieno & extraneo, qui nihil ad Bajum pertinebat. Attamen ipse Bajus suas esse Propositiones agnovit, & ad meliorem mentem reverſus, earum censuræ tandem se subjecit. 3. Denique, hic est Ecclesiæ usus, hæc praxis, à qua procul dubio Pius V. non recessit, ut cum aliquas Libri vel Authoris Propositiones condemnaret, eas in seipsis absolute non consideret, sed relative ad mentem Authoris, & sensum Libri. Quia nempe in se ipsis spectatæ nullam aliquando videntur mereri censuram, sed tantum respectivè ad mentem & sensum Authoris.

Hac una observatione totum de transpositione virgulæ diffidium componi deberet, quæ manifestè ostenditur, dictam virgulam collocari aliter non posse, quam immediate post verbum, *possent*; alias Romana censura inepta foret, & contra communem ac receptum usum Ecclesiæ in proscribendis ad sensum Authoris Propositionibus.

Quanquam, qui Baji Propositiones tuentur, nihil in rei veritate solatii consequi possunt ex dicta clausula Bullæ Pii V. inserta; atque æqualiter premuntur & causa sua cadunt, ubicunque tandem virgulam collocare placuerit, sive immediate post verbum, *possent*, sive post ista, *in sensu ab assertoribus intento*. Si prius; Propositiones Baji damnatæ sunt in rigore, & proprio verborum sensu ab assertoribus intento, tamen si aliunde rectum aliquem sensum admittere possent. Si posterius; non obstante recto illo sensu, quo donari illæ possent etiam ad mentem Authorum, nihilominus damnatæ fuerunt ob prævum alium, quem habent, sensum. Ergo, quocunque se convertant adversarii, Propositiones in Bulla Pii V. natas vindicare, & à censura eximere merito non possunt.

Harere hic possemus, & supersedere ab ulteriori examine momentorum, quibus Baji discipuli famolæ virgulæ transpositionem post verba ista, *sensu ab assertoribus intento*, probare conantur. Sed nec examen illud detrectandum.

Probant itaque 1. ex Epistola Morillonii ad Cardinalem Granvellanum data die 20. Jun. an. 1569. ubi narrat, Bajum, cum urgeretur, ut Apostolicæ censuræ se subiceret, reposuisse, se id non posse, nisi prius Diplomatis exemplar vidisset, in quo clausula hæc legebatur, *Nonnullas Propositiones defendi posse in rigore, & proprio verborum sensu ab assertoribus intento*. Ad quam Baji expostulationem, inquit, nihil reposuit Morillonius; silentio suo satis comprobans dictæ clausulæ veritatem.

Resp. 1. Bajum re ipsa tentasse aliquando censuræ Romanæ doctrinam suam subducere; cui tandem se subjecit publico Instrumento dato die 20. Martii anno 1580. declaravitque "earum omnium sententiarum damnationem atque prohibitionem jure meritoque, & canonici maturo judicio, ac diligentissima discussione præmissis, factam & decretam esse." Fatetur insuper, plurimas ex iisdem sententiis, in nonnullis Libellis à se olim, & ante emanatam Sedis Apostolicæ super eis censuram, conscriptis & in lucem editis contineri & defendi, etiam in eo sensu, in quo reproban-
2. Mirum videri non debet, Morillonium ad postulationem Baji nihil reposuisse: in mandatis enim habebat, Bullæ exemplar non communicare ad graviora jurgia præcavenda. Hoc unum quippe in votis habebat S. Pontifex, ut totum istud diffidium in ortu suo præfocaret, ne fortè in majus incendium exarsceret. *Le vouloir de Sa Sainteté*, ait Morillonius ibidem, *etoit de mettre tout sous les pieds*. Nunquam verò passus ille est quocunque prætextu dictas Propositiones defendi.

Probant 2. ex Epistola Card. Granvellani ad Morillonium data die 13. Nov. an. 1567. in qua fatetur, aliquas ex damnatis Propositionibus *in rigore, aliquo sensu exponi posse*.

Resp. Ita quidem scripsisse Granvellanum. Sed quid inde? nihil prorsus, quod adversariis faveat. Neque enim dictus Cardinalis ait, eas Propositiones in rigore, & proprio verborum sensu ab assertoribus intento, defendi posse, quod prætendunt Baji defensores; sed hoc unum, aliquo sensu defendi eas posse: nempe si in se & absolute spectarentur, nulla ratione habita sensus authoris; istud verò non negamus.

Probant 3. ex decreto sacre Facultatis Lovaniensis circa Bullam Pii V. à Morillonio intimatam die 29. Dec. an. 1567. ubi dicitur. "Comparuit Maximilianus Morillonius.... qui exposuit se accepisse Bullas Apostolicas.... quibus certæ sententiæ.... damnantur respectivè tanquam erroneæ.... quanquam earum nonnullæ aliquo pacto sustineri possent in rigore, & proprio verborum sensu ab assertoribus intento."

Resp. Esto nonnulli Doctores Lovanienses, qui Bajo erant addicti, in ea tunc fuerint opinione, quæ & ipsius Baji erat, Bullam S. Pontificis sic intelligi posse, ut nonnullæ ex Propositionibus damnatis, in rigore & proprio verborum sensu ab assertoribus intento, defendi possent: esto id prudenter tunc dissimulandum censuerit Morillonius, utrem, quam volebat, citius ac securius perficeret; certum istud est & extra omne dubium, tum Bajum, tum universam Academiam Lovaniensem ab hac sua priori sententia recessisse, cum Franciscus Toletus plenis ejusdem Facultatis Comitibus Bullam Gregorii XIII. qua Piana probatur & confirmatur, legit ac promulgavit die 16. Maji an. 1520. Quæ lecta, ajunt Commentarii Universitatis Lovan. p. 367. & 369. "Dictus Toletus convertit se ad Michaë-

lem de Bay, petiitque ex eo, anne agnosceret damnari in Bulla multos articulos, qui in aliquot ejus Libellis continerentur, etiam in eo sensu, quo in Bulla damnarentur? Quo agnoscente, & credente quod sic; rogavit eum deinceps, Anne eosdem & reliquos ibi comprehensos & lectos damnet? Tum ille, Damno, inquit, secundum Bullæ ipsius intentionem, & sicut Bulla damnat. Dehinc præfatus D. Franciscus ad reliquos Doctores Theologos convertus, interrogavit, Anne eosdem articulos omnes damnet, & Bullam reverenter suscipiant? Qui omnes uno ore responderunt, se eos articulos damnare, & Bullam religiosè habituros atque observaturos." Et an. 1585. promovente Vercellensi Episcopo Nuncio Apostolico jussa est Facultas Theologica Lovaniensis, non solum à damnatis arti-

Solvuntur momenta pro transpositione virgulæ post verba, *sensu ab assertoribus intento*. 1. Probatio.

Opera Baji p. 2. p. 128. Ibid. p. 152.

2. Probatio. Ibid. p. 62.

3. Probatio. Ibid. p. 66.

Recueil des Bulles p. 29. & 30. edit. 5. an. 1710.

culis abstinere, sed etiam sententias singulis quoad doctrinam contradictorias definire.

4. Probatio. Op. Baji part. 2. p. 236. Ibid. Probant 4. ex Cunei Petri, qui unus fuit ex æmulis Baji, Opusculo ad Pontificii Diplomatis defensionem anno 1571. elaborato, in cujus præfatione, quam collector Operum Baji legisse se testatur, dicta clausula Bullæ Pianæ legitur, adjecto commate post ista verba, *sensu ab auctoribus intento*. Hoc ipsum & ex Litteris cujusdam Licentiatii Lovaniensis ad Episcopum Sylvæducensem datis an. 1580. probat idem operum Baji editor & collector Gerberonius.

Resp. inter edita Cunei Petri Opuscula non reperi verba quæ citat Gerberonius. At forte inter manuscripta ejus delitescent? Verum, quo auctore, quo teste, quo idoneo Instrumento, id evincit Historicus? Nullo prorsus cui certa fides haberi possit. Appellat quidem auctorem Documentorum ad Historiam Academicæ Duacensis pertinentium; hoc est Paschasium Quenellum. Egregium vero testem! Sed ne is quidem testari audeat levisum illum Cunei Petri Scriptum. Etenim in prosecutione documentorum illorum edita ab eodem Quenello anno 1696. hoc tantum ait, ita referre auctorem novæ editionis Operum Baji parte 2. pag. 202. & 236 & ita tandem ad fontem infectum mittimur. Ita declarati Baji & Jansenii defensores, se ipsos mutuo in propria causa, & testes, & judices appellant ac laudant: quis non rideat? Quasi ignoret aliquis, quantum inter sit Baji & Jansenii discipulorum, Bullam Pii V. deprimere, qua perstringuntur. Qui igitur, ait Gerberonius Operum Baji collector parte 2. pag. 240. memoratam Pii V. Bullam juxta juris regulas expendere voluerit, ipsam profecto censebit nullius plane roboris, sed prorsus evanidam, sive materiam spectet, sive formam..... quia articulos, quorum alteri verissimi sunt ac piissimi in sensu quem verba præferunt, alteri vero falsi & hæretici, promiscue ac sine discrimine dispungit. An quæso fidem aliquam hic meretur, qui tam cæco partium studio abripitur, & erga Bullam Pii V. tam male affectus est?

Probant denique, tum ex ipso Bullæ exemplari quod Franciscus Toletus Roma Lovanium attulit, in quo nulla legitur interpunctio, dicunt alii totam clausulam inter parenthesis in illo exemplari inclusam esse, tum ex tribus codicibus manuscriptis, quos laudat, Operum Baji collector, quorum unus est anni 1570. alii duo an. 1571. in quibus virgula legitur post verba, *in sensu ab auctoribus intento*. Tum denique testimonio D. de S. Amour Diarii parte 2. pag. 64. & 65. ubi affirmat penes se habere exemplar Bullæ Urbani VIII. Romæ typis excusæ an. 1643. in quo famosum comma legitur post verba mox relata.

Op. Baji part. 2. p. 237. Resp. ad 1. verisimile istud non videri. Quandoquidem Bajus ipse cum suis circa illam interpunctionem rixabatur; ejusque obtentu, censuram eludere tentabat. Deinde Cardinalis de Lugo die 26. Octob. anni 1644. testatus est se vidisse in ipso Francisci Toleti autographo, comma post verbum, *possent*. Fingit editor Operum Baji, post Toleti mortem comma in autographo ipsius, ab iis insertum fuisse, quorum intererat, ut eo loci infereretur. Sed gratis omnino ac sine ullo fundamento istud allerit.

Ad 2. Quam, amabo, fidem merentur prætensi illi manuscripti codices obscuri, incogniti, nullo publico Instrumento muniti? Nihil erit tam falsum & absolum, quod similium manuscriptorum fide & auctoritate astrui & confirmari; nihil tam certum, quod elevari & infirmari non possit.

Ad 3. Cum Sinichius & Papius Doctores Lovanienses circa Bullam Pii V. contentiosius dissertarent, & quantum conjici potest spem conciperent, fore ut illa revocaretur, aut saltem mitigaretur Urbanus VIII. ad sedandas contentiones excitatas occasione diversitatis exemplarium dictæ Bullæ, mandavit ex Archivio Congregationis, & ex matrice Actorum qua in eodem Archivio conservantur, extrahi sive transcribi, & diligenter collationari, ac imprimi exemplar Bullæ præfatæ; illudque sic extractum, collationatum & impressum, eisdem Sinichio & Papiro per Cardinales Spadam, Pamphilius, & Falconerium consignari. Verba sunt congregationis generalis ea occasione habitæ die 26 Junii anno 1644.

Diary. part. 2. p. 8. p. 65. 1. col. Si verum est quod narrat D. de S. Amour, haud dubie scribæ aberrantis vitium fuit, quod subinde in altera editione Romana emendatum est; non diffidente eodem de S. Amour: *Ce n'apas été seulement*, inquit ille, dans les Provinces éloignées qu'on a imprimé cette Bulle avec l'addition de cette virgule entre ces deux mots, possent & in rigore, mais aussi dans une qui s'est faite à la même Stampe Apostolique depuis celle de l'année 1643.

Porro sacra Cardinalium Congregatio die 5. Dec. an. 1644. declaravit, attendendum ad exemplar quod Roma excusum est, non vero ad illa quæ aut Colonia, aut Parisiis sunt expressa. Recueil. des Bulles p. 53.

Paucis, quantum fieri potuit, expendimus momenta quæ spectant excitatam defamato commate seu virgula controversiam, quæ omnia frigide recoquit auctor Libelli supra memorati; quasi centies à nostris Scriptoribus attrita illa non fuissent.

Secundum generale momentum ex materia Bullæ contra Bajam, ducunt ex testimonio nonnullorum ex nostris, Valquesio, Toletio Bellarmino, qui asserunt aliquas Baji Propositiones damnatas dumtaxat fuisse propter acerbiter censuræ, qua Doctor ille velut Pelagianam traducebat doctrinam quæ suæ adversabatur, qualis est imprimis ista n. 22. *Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Rom. 2. Gentes quæ legem non habent, naturaliter, quæ legis sunt, faciunt; intelligunt de gentibus, fidei gratiam non habentibus*. Ita testatur ac probat Vasques in 1. 2. S. Thomæ disp. 190. art. 2. c. 13. ubi quatuor hujusmodi Baji Propositiones refert. Et reipsa docet ipse Vasques, hominem nulli prorsus tentationi, tametsi levi, resistere posse sine adjutorio gratiæ; licet doctrina hæc nonnullis videatur damnata in Propositione 30. Baji. *«Ego non dubito, ait Vasques loco citato n. 176. Propositiones, quas memoravimus, sicut etiam multas alias continentes acie judicium, quod doctor ille aliorum opiniones criminabatur, damnari tantum ut scandalo & offendiculo patentes; & hac ratione solum prohiberi: nam & audacia, nimisque arrogantia in aliorum sententiis maligne vellicandis ac lacerandis, non parum scandali afferre solet; à quo docti & prudentes Theologi in suis scriptis abstinere deberent. Et n. 178. sic pergit Vasques. «Sensum hujus damnationis, prout à me explicatus est, contuli cum Illustrissimo Domino Cardinali Francisco Toletio, cum adhuc sacri Palatii Concionator & Theologus esset anno Domini 1586. qui, ut dixi pro hac Bulla & damnatione recipienda Lovanium missus fuit, eumque probavit, & germanum esse dixit, propriaque manu subscripsit, cujus subscriptionis exemplar apud me adhuc est. Hæc Vasques. Ita pariter docet Suares tom. 1. de gratia, prolegomeno 6. nu. 12. & Bellarminus ipse L. 5. de gratia & lib. arb. cap. 7. contendit nulli omnino tentationi posse hominem resistere sine gratia; neque tamen Bullam Pii V. sibi objicit: quia nempe, inquit Vasques nu. 174. sciebat optime eam ad hoc nihil roboris habere.*

Resp. non satis nos intelligere quid ex ista Vasquesii & aliorum observatione, ad causam suam commodi reportare possint adversarii. 1. Quia hanc observationem nobis objiciunt occasione hujus Propositionis Baji, *Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis jam nascitur*, quam illi ut veram defendunt. At ista Propositionio, nullam, ut patet, acerbioris censuræ notam præfert. Ergo dici non potest damnata propter censuræ acrimoniam. 2. Quia viro Catholico haud dubie satis esse debet ad aliquam Propositionem reprobendam, quod legitima auctoritate proscripserit tanquam pacis inimica & perturbativa. Numquid Deus noster non Deus pacis est? Nonne judicium suum habet, qui pacem interturbat?

At, inquiet aliquis, Propositiones Baji damnatæ sunt, quo tempore tumultum & gravissimas contentiones excitabant in Academia Lovaniensi, quibus jam sopitis ac compositis, nullus superesse videtur urgenda censuræ locus. Imò, censura sedulo ac constanter observanda, ne tumultus de novo excitetur, ac retrudescat discordia. Qui ergo eas, vel earum aliquas propugnandas inverecunde suscipiunt, ut sunt revera nonnulli, ii velut pacis perturbatores, severe coercendi ac reprimendi sunt.

Tertium ejusdem ordinis momentum quod nobis opponitur, istud est. Nonnullæ Propositiones Baji, illæ potissimum, quæ spectant repugnantiam status puræ naturæ, eo sensu disjunctæ fuere qui ad Bajum & Jansenium nihil omnino pertinet: namque Propositionio ista inter Bajanas 55. *Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur*, merito proscrip-ta dici potest.

I. Habita ratione omnipotentia divina, cui limites præscribere videtur; non autem divinae justitiæ bonitatis ac sapientiæ eo quippe respectu Propositionio vera est.

II. Damnata dici potest isto sensu, Deus non potuisset talem ab initio creare hominem in naturalibus, qualis nunc nascitur in naturalibus. Neque enim alius jam homo est in naturalibus, quam ab initio fuerit. Quem

2. Momentum ex Vasquesio

To. 1. p. 516. col. 2. edit. Lugd.

Pag. 517 1. col.

Pag. 556. 1. col.

1. Cor. 14 v. 33.

Quem tamen alium jam esse in naturalibus docuere Novatores Lutherus & Calvinus; eò quòd contenderent justitiam originalem ad naturam hominis tam pertinere, quàm naturale est oculo lumen videre, & auri sonos percipere.

III. denique, verissima est adducta Propositio & ab omni censura immunis, nimirum isto sensu: Deus non potuit ab initio creare hominem cum peccato, qualis jam nascitur obnoxius peccato, filius iræ & indignationis.

Resp. diverticula hæc & effugia nihil prorsus momenti ac ponderis habere ad elevandam Propositionum Baji censuram.

Non 1. Propositio enim damnata fuit non tantum habita ratione divinæ omnipotentiae, sed etiam aliarum Dei perfectionum. Nihil etenim potest Deus quod suis adversetur perfectionibus: se ipsum negare non potest. In Deo, ait S. Anselmus L. 1. Cur Deus homo, quamlibet parvum inconveniens sequitur impossibilitas. An ferrent adversarii, si quis v. g. diceret, Propositionem istam, Deus non potest hominem innocentem & innoxium in gratia sanctificante moruum, æternis suppliciis addicere, falsam quidem esse habita ratione omnipotentiae, veram autem habita ratione divinæ justitiæ? An non divinæ omnipotentiae repugnat id omne quod injustum est ac inordinatum? Pariter igitur si repugnat legi justitiæ ac bonitatis divinæ hominem ab initio talem creare, qualis jam nascitur; repugnat pariter divinæ omnipotentiae, quæ à cæteris divinis perfectionibus indivulsa est, iisque semper & omni casu attemperata.

Non 2. Sensus quippe ille nobis non adversatur. Si enim Deus potuit talem ab initio creare hominem in naturalibus, qualis jam nascitur, (excepto peccato) sequitur, quòd cum homo jam nascatur sine gratia, obnoxius tamen morti cæterisque vitæ hujus miseriis; potuerit etiam sine gratia primitus à Deo creari, iisdem etiam infirmitatibus obnoxius: quæ ipsamet est hypothesis status puræ naturæ. Quo verò sensu docuerint Novatores, justitiam originalem homini, cum primum conditus fuit, naturalem ac debitam fuisse, parum ad nos attinet, quibus satis est, istam sententiam ab Ecclesia improbatam & proscripam fuisse.

Non 3. Nullus quippe est inter Theologos, qui Propositionem adductam sic intellexerit, ut Deus potuerit ab initio creare hominem cum peccato, qualis jam nascitur. Abhorrent aures Christianæ à doctrina tam insulsa & impia.

Momenta ex parte formæ Bullarum adversus Bajum.

Primum momentum, in quo magnum causæ suæ præsidium collocant, petitur ex modo vago, generali, indeterminato, & ut vocant, in globo, quo Propositiones configuntur, nulla ipsis distributa specialis censura nota: qui modus, inquit, valde imperfectus est, plenus obscuritatis & confusionis, fidelibus non modo inutilis, sed plurimum noxius; ex quo nihil lucis menti affulget, ut possit discerni quæ propositio hæretica sit, vel falsa, vel temeraria, vel tantum scandalosa, &c.

Resp. 1. Novam non esse, quam adversus censuras generales & in globo expostulationem instituunt Baji & Jansenii patroni. Lutherus in altercatione cum Ekio habita Lipsiæ anno 1519. iniquam appellat viam plures dictiones acervatim reprehendendi, non assignata cujusque effata nota seu ratione censura. Marcus Antonius de Dominis famosus Apostata L. 1. de Repub. Christiana c. 12. n. 5. ea de causa censuram aliquorum articulorum Joannis Hus à Concilio Constantiensi factam lugillat ac reprehendit, quia eorum singulorum examen non apparet: sed in confuso simul cum multis aliis sunt in sententia contra Joannem Hus, sub hujusmodi censura notati. His adstipulatur etiam Petrus Suavis Polanus, quem reprimit Card. Pallavicinus Hist. Conc. Trid. L. 1. c. 21. Tales duces & antecessores sequuntur, quibus displicent generales & indistinctæ censuræ.

Resp. 2. Usus hujusmodi censuræ tam antiquum esse ac probatum in Ecclesia, vel ipso Concilii generalis Constantiensis exemplo, ut mirum sit eum iterò impeti posse, præsertim verò à Jansenianis, qui tanto plausu exceperunt censuram vagam, generalem & in globo Innocentii XI. anno 1670. die 2. Martii contra sexaginta & quinque laxioris Moralis Propositiones.

Tribus autem modis in Ecclesia usurpatas legimus censuras illas indistinctas & generales.

I. Generali Librorum prohibitione ac damnatione, nullis selectis & extractis Propositionibus. Quæ ratione Nicæna Synodus infamem Arii Thaliæ, dicendi genus molle ac solum, foradictis criminibus non absimile ait Socrates L. 1. Hist. c. 9. condemnavit; ac Imperator Constantinus igne jussit absumi, statuta capitis pœna adversus eos qui Librum hunc servasse & occultasse deprehensi fuissent. Eodem modo Libri Origenis proscripti fuere eorum lectione interdicta, à Theophilo in Synodo Alexandrina, à S. Epiphano, à Gelasio in Concilio Romano, & à Concilio V. Oecumenico. Gelasius in Synodo mox laudata an. 494. & Martinus L. in Concilio Lateranensi an. 649. Can. 18. multos hæreticos, & impia eorum Scripta censura generali, nulla Propositione designata, perstrinxere. Aliquando speciali ratione designantur Librorum, vel Auctorum, qui damnabantur, errores. Ita factitatum in Sabellio, Paulo Samosateno, Apollinari, Ario, Pelagio, Nestorio &c.

II. Damnati nonnunquam leguntur Libri nonnulli & quidam ex illis articuli, ista dumtaxat generali nota, error. Hoc modo usus est Guillelmus Parisiensis Episcopus an. 1240. & Stephanus item Parisiensis an. 1277. ex consilio Magistrorum Parisiensium. Pariter anno 1398. multæ Propositiones circa magicam artem à Cancellario Parisiensi & Magistris sacre Facultatis ita notatæ sunt, ut omnibus hæc generatim affixa dumtaxat sit nota, error.

III. Jamdiu invaluit usus & consuetudo proscribendi Libros, & propositiones seu articulos ex illis extractos coacervatis & simul congestis, & ut dicitur, in globo, multis notis nulla facta earum unicuique Propositioni applicatione seu distributione. Hac ratione Joannes XXII. quinque articulos Joannis de Poliacco sigillatim designatos reprobavit, tanquam falsos & erroneos, & à doctrina sana devios. Postea idem Pontifex multos articulos Ekardi Ordinis prædicatorum eodem modo proscripsit anno 1329. Tum anno 1369. Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis & Magistri in Theologia, censoria virgula notarunt quasdam Propositiones F. Dionysii Soulechat; itemque anno 1382. Theologi Oxonienses, articulos Wiclefi, intelligendo eos prout verba sonant, vel hæreticos, vel erroneos esse judicarunt.

Hunc ferendæ generalis censuræ modum adversus Libros, & Articulos seu Propositiones ex iis extractas, velut communem & ordinarium in Sede Apostolica retinere ac secuti sunt Sixtus IV. anno 1478. contra Petrum de Osma. Leo X. anno 1520. contra Lutherum. Pius V. anno 1567. Greg. XIII. an. 1679. Urbanus VIII. an. 1641. contra Bajum. Alexander VII. an. 1665. & 1666. Innocentius XI. an. 1679 & an. 1688. Alexander VIII. an. 1690. Innocentius XII. an. 1699. ac tandem Clemens XI. Constitutione Unigenitus an. 1713. quæ quidem ea de causa non magis arguenda est, quam tot alia hujusmodi Summorum Pontificum Decreta.

Accedit & ipse usus ac consuetudo Cleri Gallicani. Inter multas illius censuras, quæ referuntur tomo 1. novæ collectionis Documentorum Cleri Gallicani, una dumtaxat est lata anno 1700. quæ damnatis Propositionibus singulis singulas & proprias affigat censuræ notas: quamquam ultima Propositio quæ est n. 127. & plures partes complectitur, in globo ac respective proscribitur. Doctrina his Propositionibus contenta, ait censura, est respective falsa, absurda, perniciofa, erronea, probabilitatis pessimus fructus. Aliæ vero censuræ in genere dumtaxat & in globo communiter pronunciant & feriunt.

Denique vel una auctoritate atque exemplo plane decretorio Concilii generalis Constantiensis, res tota finiri & terminari debuisset: neque enim fas est viro Catholico suspicari Ecclesiam, eum ferendæ censuræ modum probare & sequi posse, qui fidelibus non tantum inutilis, sed etiam noxius futurus est. Concilium igitur Constantiense sess. 8. 45. articulos Wiclefi, & sess. 15. 30 Joannis Hus damnavit in globo ac generatim, nulla ipsis sigillatim inusta censuræ nota. Qui certe modus, si vitium habet, vitium illud in ipsum generale Concilium, hoc est Ecclesiam Universam, redundat. Nihilominus tamen jussit Sanctus Pontifex Martinus V. eos, qui suspecti forent, interrogari, num crederent articulos illos recte proscriptos fuisse.

Argumentum

Pag. 30.
A. edit.
Val.

Ib. p. 32.
B.

T. 4. Conc.
p. 1263.
d. 1265.
T. 6. Conc.
v. 355.

Hist. Toc
Trid. L.
1. c. 21.
T. 1. p. 76
& 77.

Tom. 12.
Conc. p.
46 47.
48. &
130. Bul-
la Marti-
ni V. 1b.
p. 268.

Argumentum istud ductum ex usu Concilii ipsius Constantiensis, dure ac importune premit æmulus Bullæ Pii V. Ut illud excutiant ac infirmant.

Respondent, disparem causam esse Concilii Constantiensis, & Bullæ Pii V.

I. Quia articuli Wiclefi & Joannis Hus à Concilio proscripti multis gravissimo scandalo & offensione fuerant. Fatemur: Sed quid inde? Hoc unum, articulos publica censura debuisse configi. Sed quali censura? generali, an distincta? Si coherentem ad sua principia sentire & loqui vellent adversarii, distinctam & distributam necessariam fuisse asserere deberent: altera siquidem inutilis, imo noxia & periculosa videtur. Non ita tamen Concilio visum fuit, à quo generali dumtaxat & indistincta censura damnati sunt articuli Wiclefi & Jo. Hus. Concilii vestigia insecutus est Pius V. occasione doctrinæ Baji, quæ propter motus, rixas & contentiones excitatas inter Theologos, quibus illa scandalo & offensione fuerat, pari censura configenda fuit. «Ex omnibus afflictionibus, ait sanctus Pontifex in ipso Bullæ suæ aditu, quas in hoc loco constituti sustinemus, ille animum nostrum præcipue excruciat dolor, quod Religio Christiana tantis jam pridem turbinibus agitata, novis quotidie Propositionibus conflictetur, Christi que populus antiqui hostis suggestionem dissecutus in alios atque alios errores passim & promiscue deferatur: Quantum vero ad nos attinet, totis viribus conamur, ut illæ simul atque profiliunt, penitus opprimantur. Magno enim misere afficimur, quod plerique spectata alioqui probitatis & doctrinæ; in varias sententias, offensionis & periculi plenas tum verbo, tum scriptis prorumpunt, deque eis etiam in Scholis invicem controversantur. Par igitur ea ex parte fuit conditio Pii V. respectu Baji, & Concilii constantiensis respectu Wiclefi & Joannis Hus.

II. inquit, Synodus Constantiensis articulos Wiclefi & Joannis Hus damnat post longum & accuratum examen, & latum in Concilio Romano de illis iudicium. Propterea, inquit Patres Constantienses, sancta Synodus sententias prædictorum Archiepiscoporum, ac Concilii Romani ratificans & approbans, prædictos articulos, & eorum quemlibet... damnat.

Verum rogo quid hoc contra rem præsentem? Nonne Pius V. accurato examine dictos Baji articulos coram se jussit discuti? Nonne post transmissam ad se Baji apologiam, ipsi rescripsit S. Pontifex, Bullam suam non sine matura deliberatione editam fuisse, quemadmodum & ipsius causæ gravitas & hominum de sancta Sede bene meritum conditio postulabat. Nihilominus se, ut ipsi satisfaceret, curavisse, ut & Libri, & ipsæ Propositiones & scripta (apologetica) novo ac maturo examine expendere: quibus expensis, addit S. Pontifex, quæ super hoc ipso jam decreveramus, nisi antea à nobis decreta fuissent, eadem, prout facimus, de integro decernenda, statuendaque esse judicavimus.

Denique nonne Card. Granvellanus in Ep. st. ad Morillonium anno 1567. die 13. Nov. affirmat propositiones Baji à bene multis omnium nationum peritis sedulo expensas, à variis Academiis, imprimis Parisiensibus, jam proscriptas fuisse? Morosum ac fastidiosum esse oporteat, qui examen magis serium & accuratum postulerit.

III. Palmarem disparitatis rationem inter Bullam Pii V. & Decretum Constantiense istam afferunt: Quod nempe Theologi Constantienses singulos articulos, antequam à Synodo generatim & in globo dispungerentur, speciali & distributa censura jam notaverant; quorum quidem brevem censuram in publica sessione 8. Concilii lectam & approbatam fuisse testatur Vanderhart in nova. quam adornavit, Concilii Constantiensis Historia. Mirum igitur videri non debet, inquit, quod Synodus generatim dumtaxat & in globo tulerit sententiam contra articulos Wiclefi & Joannis Hus.

Resp. momentum istud leve admodum esse, atque vi feri plus nocere adversariis, quam favere.

I. Quia quæcumque à Theologis in privatis Conciliorum confessionibus proferuntur, vim & auctoritatem ex Concilio non habent, nisi plenis comitiis admissa illa & probata fuerint. Atqui brevem illam & distinctam censuram à Theologis adornatam, Concilio probatam & admissam non fuisse, vel ex hoc uno patet, quod eam Patres hujus Concilii secuti non fuerint, sola contenti generali censura.

II. Quia dicta censura Theologorum spectabat dumtaxat articulos 45. Wiclefi, non triginta Joannis Hus: multo minus alios ducentos & sexaginta, quos

eadem Synodus generatim damnavit. Ergo fateantur necesse est qui nobis hic adversantur, istorum articulorum respectu, censuram Concilii informem fuisse, obscuram, confusam & ambiguam, ex qua certo dignosci non possit, quod sit uniuscujusque propositionis proprium ac singulare vitium.

III. Idcirco putant adversarii necesse esse ut singulis propositionibus suæ singulares affigantur notæ, ne forte populus Christianus in errorem inducatur censuris illis generalibus & indeterminatis, ex quibus nihil certi extendi potest. Jam rogo, quid utilitatis & commodi populus Christianus reportare potuit ex illis Theologorum censuris, quæ in Acta Concilii relatæ non fuere, quæ ab anno 1418. quo clausum fuit Constantiense Concilium, usque ad annum 1697. quo ex tenebris erutæ sunt à recentiori auctore Historiæ hujus Concilii, prorsus incognitæ delituerunt? Nihil ergo commodi ad dignoscendam & discernendam veritatem ab errore, fideles toto illo temporis intervallo percipere potuerunt. Ergo in mente adversariorum fatendum erit, Concilii censuram toto illo temporis tractu respectu fidelium informem fuisse, confusam, ambiguam & incertam, ac consequenter inutilem, imò noxiam & periculosam.

IV. Præter brevem illam censuram, alia edita fuerat diffusa magis ac prolixa, quam jam dictus Vanderhart refert tomo 3. pag. 212. Est autem observandum, duas illas censuras in notis, quas distribuunt, non convenire inter se: ita ut quæ propositio ab una tanquam hæretica notatur, ab alia dicatur tantum aut falsa, aut temeraria &c. Atque hæc forsitan una est ex rationibus, quibus Patres Constantienses moti sunt, ut neglectis illis Theologorum censuris distinctis ac distributis, in una hæserint deligenda censura generali & in globo, pro antiquo ac recepto Ecclesiarum usu.

V. In Concilio Romano ubi primum discussi ac reprobati sunt Wiclefi & Joannis Hus articuli, nullum extat vestigium censuræ distinctæ, ac per singulos articulos distributæ. Ergo adversariorum nostrorum iudicio, informis illa fuit, anceps & confusa. Quod si dixerint, industria & studio Theologorum quos Romana hæc Synodus consuluerat, uniuscujusque articuli vitium perspectum fuisse: quidni supponere merito possumus id pariter factitatum à Theologis, quos Pius V. selegerat ad excutiendas Baji propositiones? Est enim istud Consultorum proprium munus & officium.

Secundum momentum ex parte formæ Bullarum adversus Bajum colligit auctor Libelli jam citati, ex multiplici defectu, vitio & abusu, quo dictæ Bullæ laborare ipsi videntur.

I. Si ipsi fides, Bulla Pii V. vim legis obtinere non potest, nec pro Apostolico Decreto haberi. 1. Quia ex consilio Cardinalium lata non fuit. 2. Pius V. in ea non loquitur tanquam Caput Ecclesiæ, ad informationem & instructionem omnium fidelium. 3. Solita forma Romæ affixa & promulgata non fuit: imò neque Bajo cæterisque Doctoribus Lovaniensibus primum communicata, quorum tamen multum intererat eam legere & expendere. 4. Quibuscumque quoquo pacto loquendi, scribendi & disputandi (de propositionibus damnatis) facultatem Pius interdicit. Hoc est, ait Libellus, prohibet Pontifex, ne quis loquatur de peccato originali, de infirmitate naturæ, de gratia, & necessitate Redemptoris &c.

Prohibet autem ne quis quoquo modo loquatur: id est, pergit Libellus, ne quis eas defendat, aut etiam impugnet: quæ prohibitio omnes omnino spectat cujuscumque conditionis homines, etiam Episcopos, quibus non licebit amplius de his propositionibus, etiam impugnando, sermonem habere. Prohibet verò Pontifex sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, à qua nullus, Romano Pontifice inferior, valet, excepto mortis articulo, liberare. Imò inobedientes omnibus dignitatibus, gradibus, honoribus, beneficiis & officiis perpetuo privat, ac etiam inhabiles decernit: quæ omnia abusiva sunt, vimque omnem & auctoritatem Bullæ Piane apud nos penitus detrahunt. Ad cumulum abusu suum accedit, ait Libellus, quod Pius V. Cardinali Granvellano in mandatis dedit, tum ut Principum opem impleret, ac recurrat ad brachium sæculare, si contumaces aliter retinere ac frangere non possit: tum ut nullam cujuscumque appellationis habeat rationem. Nihil à Pio V. prætermittitur, ait Libellus; sacrum cum prophano permiscetur, eademque involvitur censura.

Pudet

Recueil
des Bul-
les p. 13.

T. 12.
Conc. p.
48. C.

Op. Baji
par. 2.
p. 140.

Ib. p. 62.

T. 3 par.
12. pag.
68.

Tom. 12.
Conc. p.
48.

Momen-
ta contra
Bullam
Pii V.
Pag. 209.
& seq.

Ope Baji
parte 2.
p. 149.
Ibid. p.
26.

Pudet ista tam misera referre, quæ ex impotenti obreptandi studio ad invidiam sanctissimo Pontifici conflandam inverecundè conficta sunt. Verùm hæc non alium onerant ac lædunt, præter eum, à quo proferuntur. Fingit author Libelli inconsultos à Pontifice Pio V. Cardinales. At unde id habet? Declarat ipse Pontifex in Bulla sua, *stricto coram se examine ponderatas*, quas damnat, Baji Propositiones. Idem rursus significat in eo Brevi, quod ad Bajum dedit, post receptam & expensam ejus apologiam, verba paulò antè relata sunt. Declarat & ipse Card. Granvellanus Epistola ad Morillonium die 13. Novemb. an. 1567. rem totam sibi à Pio communicatam fuisse. Qui ergo fieri potuisset, ut aliis consultis Theologis, ipsos Cardinales Pontifex prætermisisset? Cum ipsi decisivum, ut vocant, suffragium tanquam judices ferre soleant; ceteri verò Theologi dumtaxat consultativum. Gratis fingit author, Pium non loqui tanquam Caput Ecclesiæ ad informationem & instructionem omnium Christianorum: Ergo loquitur ut Doctor privatus. At quid absurdius? *Ex omnibus afflictionibus*, ait Pius V. initio suæ Bullæ, *quas in hoc loco à Domino constituti, tam luctuoso tempore sustinemus &c.* An verò privati Doctoris hæc verba sunt; & non potius Pontificis Maximi, cujus cura & sollicitudo ad omnes Ecclesias se extendit? Fate-mur Pii Bullam Romæ affixam statim non fuisse; imò nec Bajo, cæterisque Theologis Lovanienfibus communicatam: ratio in promptu est. Optabat scilicet Pontifex studio pacis, totum illud molestum dissidium silentio conscriptum in ortu suo præfocare, ne majores in Ecclesia excitaret tumultus; ea de causa nomen Baji in titulo Bullæ suppressum est. Quod si tum ille, tum alii Lovanienfes injunctum sibi silentium religiosè, ut par erat, observare voluissent, res tota feliciter composita fuisset ac terminata; nec, ut conjicere licet, publicam lucem aspexisset Pii Constitutio. Verùm obstinata multorum pervicacia Gregorium XIII. Pii successorem, dictam Bullam in Academia Lovanienfi tandem evulgare, & executioni demandare coegit. Fingit rursus author Libelli, unicuique, etiam Episcopis, interdictam licentiam *quoquo pacto* loquendi de proscriptis Baji Propositionibus, etiam ut oppugnentur & improbentur. Verùm crassissimè ille fallitur: neque enim is unquam fuit Pontificis animus, vel sensus dictæ prohibitionis; quasi non liceret errores impugnare, & ipsis oppositam veritatem defendere: Prohibet ergo Pontifex, ne quis *quoquo pacto* loquatur, scribat, & disputet de illis Propositionibus, animo scilicet eas propugnandi ac defendendi; qui solus sensus legitimus est ac rationi conformis: alter verò absurdus esset, insulsus, & à communi usu abhorrens: qui Pontifici, non nisi per gravem injuriam & contumeliam posset affingi. Rifu, non seriò excipiendum, quod addit author Libelli, Pii Bullam ea etiam ex parte abusivam esse, quod jubeat Pontifex Cardinali Granvellano, ut ad brachium sæculare, si opus fuerit, recurrat. Abusivè igitur egere Concilia, Nicænum, Ephesinum, Chalcedonense, & alia quotquot Imperatorum, ac Principum opem ac præsidium imploravere, pro tutela, defensione, & executione legum Ecclesiæ: Abusivè pariter ordinavit Synodus Tridentina sess. 25. de regularibus & monialibus c. 5. *Ut sanctimoniales ad monasteria intra urbes vel oppida frequentia reducantur, invocato etiam auxilio, si opus fuerit, brachii sæcularis.* Abusivè pariter scripsit S. Aug. Lib. 2. Operis imperfecti contra Julianum c. 103. *damnatam hæresim ab Episcopis, non adhuc examinandam esse, sed coercendam à Potestatibus Christianis.* Denique, si authori placuerit, abusus erit agnoscere Imperatores ac Principes vindices esse ac protectores Canonum; atque nobiliores officii eorum partes in eo potissimum esse, ut quam à Deo solo acceperunt supremam potestatem, totam convertant in defensionem ac tutelam Religionis. Verùm piget in his diutius immorari.

Tom. 14.
Conc. p.
899. E.
1. 10. p.
973. C.

Momenta
contra
Bullam
Gregorii
XIII.

Aliz vero clausulæ, quæ in Bulla Pii V. ex stylo Romanæ Curia inseruntur, nec moribus nostris congruunt, apud nos non obtinent; iisque sepositis, unam cum Episcopis doctrinam admittimus, ut jam superius admonuimus.

II. Adversus Bullam Gregorii XIII. quæ Pianam appellat & continet, præter jam memoratos præten-sos abusus ipsi cum Piana communes, Libelli author objicit, Gregorium dictam Pii V. Bullam nusquam autoritate sua probasse aut confirmasse. Reipsa quidem conceptis verbis non dixit Gregorius, se Bullam sui prædecessoris approbare & confirmare. Verùm nonne illam approbare & confirmare censetur, qui

jubet eam Lovanienfibus intimari, & ab ipsis, ea qua par est reverentia & obedientia suscipi? At quis ignorat missum à Gregorio Lovanium Toletum è Societate Jesu Theologum, quem habebat à Concionibus, postea Cardinalem, ut Lovanienfes, ipsumque etiam Bajum ad promptum Sedi Apostolicæ obsequium exhibendum adduceret? Quod quidem feliciter Toletum successit. Nonne Urbanus VIII. Bulla in Eminenti declarat, Constitutionem Pii à Gregorio confirmatam fuisse? & à semetipso etiam utramque, tum Pii, tum Gregorii confirmari? Procul à tam gravi argumento queriles ineptiæ.

III. Denique, nullam esse apud nos Bullæ in Eminenti Urbani VIII. auctoritatem probat author Libelli. 1. Quia nunquam solita forma recepta & promulgata fuit apud nos. 2. Quia iisdem defectibus ac abulibus scatet, quibus Bulla Pii V. Imò & novos adjicit: tum quia renovat decretum Pauli V. anni 1611. quo prohibuerat, quidquam in lucem emitti circa materiam de auxiliis, etiam sub prætextu commentandi S. Thomam, aut alio modo; nisi prius, qui vellent de hac materia scribere & imprimere, mitterent tractatus & compositiones suas ad dictam sanctam & universalem Inquisitionem; tum quia continet clausulam, *motu proprio*. Quæ duo moribus Ecclesiæ Gallicanæ plurimum adversantur.

De illa Urbani VIII. Bulla pluribus paulò antè dictum à nobis fuit, neque quidquam est, quod hic addamus. Hanc enim, quoad doctrinam, etiam annuente ac jubente Christianissimo Rege, receptam fuisse, sepositis ac præcis formulis seu clausulis, quæ nobis non congruunt, abunde satis, ut opinor, probavimus.

DE JANSENIO.

Ut decantata toties Jansenii causa penitus dignoscatur, duo sunt necessaria. Texenda primum Historia ejus Synopsis: tum doctrinæ Jansenii circa Gratiæ & Libertatem systema evolvendum.

Synopsis Historica Jansenismi.

Nullus, ut puto, hic à nobis expectat, integram ac coherentem fusiori stylo adornari Jansenismi historiam: nec instituti nostri ratio, nec præxi hujus Tractatus limites id patiuntur. Non permittit tamen lex impositi nobis officii, ut quos informandos habemus rerum Theologicarum Candidatos, hujusce domesticæ ac ætatis nostræ Historiæ notitia omnino defraudemus. Nobis ergo animus est, illius initium, progressum & exitum, breviter, ac summa fide, & absque ulla cujusquam offensione, ex publicis monumentis referre.

Ad tres verò Epochas, majoris distinctionis causa, revocabimus quæcunque hic dicenda nobis sunt.

Prima exponet ea, quæ præcesserunt examen ac judicium Romanum quinque propositionum Jansenii.

Secunda, examen illud ac judicium continebit.

Tertia denique narrabit, quæ examen illud ac judicium subsecuta sunt.

EPOCHA PRIMA.

De iis, quæ præcesserunt Examen ac Judicium Romanum quinque propositionum Jansenii.

In hac prima Epocha continentur

Persona Jansenii.

Liber ipsius, cui titulus, Augustinus, & Jansenii de ipso judicium.

Libri hujus denunciatio facta Urbano VIII. Summo Pontifici.

Parisiis Habertus, & Syndicus sacrae Facultatis contra novam Jansenii doctrinam insurgunt.

Episcopi Gallicani 85. quinque propositiones ex Libro Jansenii excerptas denunciant Innoc. X. S. Pontifici. Undecim ex altera parte Episcopi de facta delatione apud eundem S. Pontificem conqueruntur.

PERSONA JANSENII.

An. 1585. Cornelius Jansenius ex Catholicis parentibus nascitur in Territorio Leerdamenfi apud Batavos, Ultrajecti, Litteris humanioribus, & Lovanii, tum Philosophiæ, tum Theologiæ operam dedit, Moderatore Jacobo Jansenio doctrinæ Baji strenuo defensore. Mutato, propter morbum, concreto & pingui Bataviæ cælo, Parisios se contulit, ubi selecto Abbate

Momenta
contra
Bullam
Urbani
VIII.

Abbate San-cyrano, cum quo Lovanii amicitiam jam contraxerat, ejus favore, cuidam honestæ familiæ adolescenti instituendo præfectus fuit; tum postea cum amico suo San-Cyrano Bajonam tendit; ibique Collegii Primarius institutus, studio & lectioni S. Augustini, premente San-Cyrano, ita se totum immergit, ut San-Cyrani mater de filio interdum conquesta fuerit, quod bonum illum Belgam nimium defatigaret, non sine periculo ejus valetudinis. Bajonæ per aliquot annos commoratus, Lovanium revertitur Jansenius, ac novo S. Pulcheriæ Collegio Præfectus, fundos & redditus, suppeditata à Dominis Provitoribus pecunia, emit, ædificia construxit, Collegium velut à fundamentis erexit.

Anno 1617. Laureæ Doctorali donatus est in Theologica Lavanienfi Facultate: subinde bis in Hispaniam ab eadem Academia delegatus, commissa libi negotia feliciter perfecit.

Anno 1630. Regius sacrarum Litterarum Professor instituitur. Hoc anno emisit in lucem, sub ementito nomine Alexandri Patricii Armacani Theologi, Libellum, cui titulus, *Mars Gallicus*, in quo inverecundè contra sacram Regum nostrorum Majestatem invehitur. Placet nonnullis fingere, unice propter illam Gallicano Imperio irrogatam injuriam, Cardinalis Richelei regni Administræ molitionibus politicis & autoritate, conjuratam fuisse in Jansenium eam procellam, quæ pene submersus fuit: verum non attendunt illi, dictum Cardinalem è vivis excessisse anno 1643. & de quinque Jansenii propositionibus in Galliis disputatum non fuisse ante annum 1649. Quamquam si Gallos, propter Martem Gallicum, intensos habuit Jansenius, Hispanos è contra ob eandem causam propitios expertus est. Attamen & Galli & Hispani communibus votis postea in damnationem doctrinæ ipsius consenserunt.

Anno 1635. Episcopus Iprensis consecratus fuit, & anno 1638. die 6. Maji lue extinguitur, postquam ultimam & moribundam manum apposuisset Operi, quod scripsit, *Augustinus*. Tabulis suæ supremæ voluntatis, Capellano suo omnia sua scripta ad explicationem S. Augustini pertinentia legavit, ea conditione ac lege, ut typis ea mandari curaret, re prius communicata cum Liberto Fromondo & Henrico Caleno. Quamquam verò fateatur eo in Opere difficultè aliquid mutari posse: Si tamen, inquit, *Romana Sedes aliquid mutari velit, sum obediens filius*; & illius Ecclesiæ, in qua semper vixi, usque ad hunc lectum mortis obediens sum. Idem contestatus fuerat cap. 29. Libri proœmialis & in Epilogo totius operis. "Mihi constitutum erat, ait priori loco, eandem, quam ab infantia allecutus sum, sensuum meorum ad extremum spiritum usque ducem sequi Romanam Ecclesiam, & Beatissimi Petri in Romana Sede successorem. Super illam petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicumque cum ipso non colligit, spargit, apud quem solum incorrupta Patrum servatur hæreditas. Quidquid ab ista Petri Cathedra, in cujus communione à teneris vixi, & porro vivere & mori fixum est, ab isto Principis Apostolorum successore, ab isto Christi Domini nostri Vicario, ab isto Ecclesiæ Christianæ Universæ Capite, Moderatore, Pontifice præscriptum fuerit, hoc teneo: quidquid improbatum improbo, damnatum damno, anathematizatum anathematizo." Hæc Jansenius. Utinam, istud Magistri, sicut & Baji obedientiæ & observantiæ erga Sedem Apostolicam exemplum imitati fuissent Janseniani: jam diu compositum fuisset, quod à tot annis Gallicanam imprimis divexat Ecclesiam, totum istud de Janseniana doctrina dissidium; ac nos omnes in unitate fidei ac vinculo charitatis colligati tranquille respiraremus.

De ingenio, moribus ac eruditione Jansenii, hæc pauca author Synopseos ejus vitæ, quæ præfixa est initio ipsius Libri: "In rebus, inquit, semel prudenter destinatis magnanimus, acer & instans, per omnia impedimenta & obstantia ad exitum facile penetrabat.... Ingenium ipsi fuit acerrimum, judicium gravissimum, memoria capacissima. Subtilis cholera nonnihil habuit, quam flammula salpetræ lepidè comparare solebat, quæ momento incenditur, & momento in nihilum dispergitur.... Ad istas naturæ dotes accellerat studium noctu diuque infatigabile, & veritatis immensus amor. Rogatus aliquando à sodali, quodnam Dei attributum maximè ager cordi & veneraretur, veritatem respondit. Et sæpe inter horti sui spatia & solitarias meditationes,

visus auditusque oculis in Cælum sublatis erumpere in hanc vocem, O veritas, "Nihil de debitis Jansenio laudibus detractum hic volumus: absit. At veritatem, quam tam sollicitè quæsisse dicitur, Ecclesiæ judice, allecutus profectò non fuit in eo Libro, cui titulus, *Augustinus*."

Liber Jansenii, cui titulus, Augustinus, & quale de ipso Jansenii judicium.

Librum suum Jansenius inscripsit, *Augustinus*, quod confidat, se puram divi Augustini doctrinam à quingentis annis (ut putabat) à Scholis Catholicis exulem revocare.

Ergo Ecclesiæ tanto temporis tractu ignoravit veram de Gratia Christi doctrinam? Cui objectioni c. 30. Libri proœmialis sic respondet: "Si Ecclesiæ Universæ rectè crederet, fidemque suam palam in precibus & Orthodoxis loquendi formulis fateretur, sed tamen, quomodo verum sit id, quod credit, non satis intelligeret, sed aliud atque aliud filii ejus humana suspitione, veracique submissione sentirent, nihil Ecclesiæ tota vel pars ejus in ipsa fide pateretur præjudicii. Arcanorum quippe mysteriorum integram fidem, non intelligentiam in hac vita Deus promissit Ecclesiæ.... Nam & ipsi Scholastici, & Universæ Ecclesiæ rectissimam fidem in Canonibus suis, & in precibus suis, ipsaque Oratione Dominica quotidiana protestatur, in quibus, quidquid Augustinus de gratia & prædestinatione docuit, comprehenditur: sed quia vim eorum non attendunt, aut non intelligunt, hinc diversis opinionibus à se divulsi sunt, quibus inadvertenter fidem aliqui, quam Catholicè profitentur, intermunt."

Verum, nobis tacentibus nemo non intelligit, quam parum honorifica sit ista de Ecclesiæ Christi Jansenii sententia. Itane verò fieri potest, ut Ecclesiæ non intelligat vim precum, ipsiusque Orationis Dominicæ, quas quotidie ad Deum fundit? Itane per tot sæcula cæcutit in dignoscenda vera S. Augustini circa gratiam doctrina? Sed hæc jam mittamus.

Referunt nonnulli, Jansenium Opus suum Baji Apologiam primùm inscripsisse, quod non alio consilio ac mente manum operi admovisse videtur, quam ut doctrinæ Baji Apologiam ac defensionem susceperet; verum postea titulum Libri immutasse, quod præsentiret concitantam in se Romanam indignationem, ac Libri sui certissimam censuram.

Per viginti & duos annos, huic suo Libro perficiendo totus incubuit Jansenius, ut Augustini mentem ac doctrinam penetraret. "In quibus penetrandis, ait ipse, quamvis fortè multorum, annorum assiduo labore, & iterata decies, imò viciis ac tricies lectione Librorum ejus, multisque precibus ad Deum fufis, non multum profecerim; hoc saltem unum assecutus sum, ut non obscure mihi cernere videar, quam procul hujusmodi recentiores in multis mysteriis percipiendis ab Augustini mente deviaverint."

Hinc dubitat Jansenius, an multam profecerit in penetranda Augustini doctrina; & tamen asseveranter pronuntiat, sibi clarum videri recentiores ab ea deviasse, quomodo hæc secum coherent? Inde verò fatetur, summo & indefesso multorum annorum studio, ac repetita sæpius Librorum Augustini lectione in penetranda ejus doctrina adlaborasse; Ergo Jansenii systema, non ea in Augustino emicat luce, qualem fingunt discipuli Jansenii. Immeritò igitur recentiores Scholasticos Jansenius fugillabat, quod in tanta luce cæcutissent; quandoquidem implemet, ut eam Augustini doctrinam è tenebris erueret ac genuinum ipsius sensum expiscaretur, per tot annos desudavit. Quod si genuinus Augustini sensus Jansenium tamdiu latuit, ita ut, ipsomet fatente, retro abire ac retrocedere videretur; quid tandem de perspicuitate Jansenii Augustinum commentantis sentient ejus defensores, quem post infinita pene ab ipsis in ejus elucidationem edita volumina ab annis 70. Ecclesiæ Universæ impervium esse protèrvè asseverant? Scilicet illis solis datum est sapere & intelligere, ceteri verò miseri mortales in tenebris cæcutiant.

Percrepuerat apud eruditos fama, Jansenium Opus illud egregium meditari. "Cui dum totus insudat, ait author vitæ illius, viri multi spirituales & eruditi Sæculares Regularesque, currenti sæpius calcæ addiderunt, ut opus inchoatum deproperaret, ne quod Veneri Apellis accidit, morte interceptus, non

Lib. proœmial. c. 28.

T. 2. pag. 27. col. 1.

Lib. proœmial. c. 28. p. 25. col. 1. B.

Epist. 25.

Verba testamenti Jansenii. T. 2. p. 26. col. 1. D. E. & T. 3. pag. 443.

inveniret, qui ad præscripta lineamenta auderet succedere. Ipse quoque huic operi unice natum, & ubi absolvisset, paratissimum se mori dictabat. Tanta scilicet erat præconcepta de hoc inauspicato factu opinio, qui non sine magno pacis Ecclesiæ detrimento lucem aspexit.

Uno grandiori constat volumine in tres Tomos distincto: primus octo Libros continet de Hæresi Pelagiana. Secundus complectitur quatuor partes. 1. Unicum Librum habet de ratione & autoritate in rebus Theologicis. 2. Unicum pariter Librum de Gratia primi hominis & Angelorum. 3. Quatuor Libros de statu naturæ lapsæ. 4. Tres de statu naturæ puræ. Tertius Tomus in duas partes dividitur. In prima sunt decem Libri de Gratia Christi Salvatoris: hæc pars videtur esse finis ac scopus totius Operis, cui Epilogus apponitur. In 2. parte unicus Liber continetur, qui dicitur Parallelum erroris Massiliensium & opinionis quorundam recentiorum.

Liber ille scriptus est stylo nec laxiori, nec satis pressio, nec polito, nec etiam inculto ac barbaro. Frequentes continet earundem rerum repetitiones; magnam adinventæ veritatis præfidentiam; vix ferendarum aliarum opinionum acerbiorum censuram, ac

Cap. 28. Theologorum Scholæ apertum contemptum. «Non-
Lib. pro- nulli Scholastici, inquit, qui se multum sapere credi-
amior. p. derunt, in tam animosas insulasque censuras Augu-
24. col. 2. stinianæ doctrinæ proruperunt; à cujus verò intelle-
D. ctu tam procul absunt, ut S. Scriptorem clausis aut
Ibid. E. extinctis oculis legisse videantur... Et postea. Recen-
tiores isti profecto tantum ab ostio veræ Theologiæ,
fide salva aberraverunt, ut neque fidem Christi-
anam, quam animo ut Catholici tenent, neque spem,
P. 25. neque cupiditatem, neque naturam, neque gratiam,
col. 1. A. neamque neque Angelorum, neque hominum, neque
stantium, neque lapsorum; neque sufficientem, ne-
que efficacem, neque operantem, neque cooperan-
tem... neque vitium, neque virtutem, neque opus
bonum, neque peccatum, neque originale, neque
actuale, neque præmium, neque supplicium... ne-
que liberum, neque servum arbitrium... denique
neque vetus, neque novum Testamentum intelli-
gere videantur.» Egregia verò Theologorum Scho-
læ laus & commendatio.

Approbatum legitur Opus Jansenii à sex Doctoribus Facultatis Theologicæ Parisiensis, inter quos approbatio D. Beauharnois non sine fraude translata fuit ad frontem Commentarii ejusdem Jansenii in Pentateuchum, sub titulo Censuræ Academiæ Parisiensis: quasi tota Academia Librum Jansenii approbasset.

Quis porro fuerit Jansenii de sua lucubratione sensus, quale judicium, ipse privatis ad amicum San-Cyranum Epistolis candidè aperit. Epistola 63. scripta an. 1626. «Tantum, inquit, circa istud negotium incommodi ac periculi exponere mihi non potes, quantum ego vel ab initio subodoratus sum. Epistola 131. scripta anno 1635. ait, se adduci non posse, ut credat opus suum à Judicibus (Romano nempe Pontifice) approbandum unquam fore. Et Epistola 16. scripta an. 1621. Non audeo, ait, dicere, quid sentio de prædestinatione & gratia, ne fortè, antequam omnia parata & matura sint, mihi, quod aliis, accidat. Romæ damnetur, sicut damnatus fuerat Bajus. Addit ibidem, se non aspirare amplius ad ullum munus Academicum, ne si fortè sensa sua expromeret, in publicam incurreret offensionem. Et Epistola 63. ait, Daturum se operam, ne se vivente Liber suus in lucem prodeat, quo vitæ suæ tranquillitas posset turbari. Et Epistola 21. ait, se in suscepto opere continuo incumbere, atque eò magis terreri, quò plus progreditur.» Quos scilicet novi in Religionem consilii remordet conscientia, eos & angit timor futuri eventus. Addit in eadem Epistola, quòd palam & rectè, ut loquitur, velo nusquam auderet aperitè loqui, nisi crederet Deum speciali consilio rem tantam promoveri. Non ita tamen de hac Dei providentia præsumebat, quin periculi non ignarus & de successu anceps, sollicitè San-Cyranum rogaret, ut sibi Potentum ac Nobiliorum amorem & gratiam conciliaret: quia, inquit, hoc necessarium prævideo, ad Libri mei successum. Ibidem. Prævideo magnam fore necessariam providentiam, ad gubernandam naviculam. Et Epistola 53. scripta anno 1623. æstimat rem magno sibi præsidio futuram esse, si Communitates seu Societates Religiosorum ad partes suas adducere posset, quòd viri hujusmodi soleant rem susceptam ardentius prosequi, & ab incæpto

Tournellii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

nusquam recedere. Tali favore ac præsidio indigere se sentiebat Jansenius, propter novitatem doctrinæ, quam invehere meditabatur. Epistola quippe 13. scripta an. 1620 asserit, doctrinam, quam in S. Augustino referavit, omnibus stuporem incussuram. Et in alia Epistola, Si contigat, inquit, meam doctrinam revelari, futurum est, ut tanquam delirus ac somniator insignis audiar. Epist. 16. Miratur, quantum doctrina Augustini non tantum sui, sed etiam præteritorum sæculorum Theologis ignota fuerit; & ut, inquit, ingenuè dicam, quòd sentio, existimo post hæreticos à nemine magis, quàm à disputatoribus illi Scholasticis adulteratam & corruptam fuisse Theologiam. In ipso denique totius sui Operis Epilogo. Quæ hætenus, inquit, ex Augustini mente differuimus... nova multumque forsitan miranda videbuntur iis, quibus antiqua, quia incognita sunt, etiam videntur nova. Scilicet Jansenio reservatum erat, universam Theologorum gentem edocere & ab errore ad veritatem revocare. Denique de Thomistica doctrina sic loquitur Epistola 16. Audeo dicere, inquit, mihi compertum esse, quòd & si utraque rum Jesuitarum, rum Thomistarum Schola usque ad extremum Judicii diem disputatura sit, tantum à veritate sit aberratura, in quantum utraque ab ipsa 100. leucis distat. Ibidem. Cum Augustinum degusto, fastidit Thomas.

T. 3. p. 443.

Liber Jansenii Urbano VIII. denuntiatur, & ab ipso prohibetur.

Cum in edendo Augustino Jansenii prælum Lovanii sudaret, singula folia recenter edita Romam ad examen transmittentur, Fromondus & Calenus Lovanienses Doctores, ut editionis curam, sic & Libri ipsius defensionem, missis ad Pontificem pluribus Memorialibus seu Scriptis suscepunt. Inde factum, ut vix absolutum Opus lucem aspexit, cum parato jam examine, ab Urbano VIII. S. Pontifice, pridie nonas Martii an. 1641. data Constitutione, quæ incipit, In Eminent, prohibitum & ad tenebras damnatum fuerit. Duas censuræ causas & rationes exponit S. Pontifex. 1. est, quia contra Decretum Pauli V. datum an. 1611. die 1. Decemb. & suum anni 1625. die 22. Maji de non promulgandis ullis circa materiam de auxiliis operibus, dictus Liber Jansenii editus fuisset. Atque hac ipsa de causa, nonnullas Theses, quas Patres S. J. in Civitate Antverpiensi de eadem materia tractantes, typis mandaverant absque licentia Congregationis Inquisitionis Romanæ, pariter damnavit, ut & Liberti Fromondi brevem Anatomiam hominis, Lovanii anno 1641. & Conventum Africanum, sive disceptionem judicalem apud Tribunal Præfultis Augustini &c.

Alterà verò causa hæc est, quòd Liber Jansenii multas contineat propositiones Baji, jam damnatas à Pio V. & Gregorio XIII. Cum autem, ait Urbanus VIII. ex diligenti & matura ejusdem Libri, cui titulus Augustinus, lectione postmodum compertum fuerit, in eodem Libro multas ex propositionibus à Prædecessoribus nostris olim, ut præfertur, damnatas contineri, magno cum Catholicorum scandalo, & authoritatis dictæ Sedis contemptu, contra præfatas damnationes & prohibitiones defendi; nos huic malo in scandalum totius Reipublicæ Christianæ & fidei Catholicæ perniciem vertenti, opportunum remedium adhibere volentes Pii & Gregor. Prædecessorum hujusmodi Constitutiones prædictas, omniaque & singula in eis contenta, Apostolica autoritate tenore præsentium perpetuò confirmamus & approbamus, Librumque prædictum, cui titulus est, Augustinus, articulos, opiniones & sententias in dictis Constitutionibus reprobatae atque damnatae, ut à nobis compertum est, continentem & renovantem... prohibemus.

Propositiones Baji, quas renovat Jansenius, istæ præcipuæ sunt.

Circa libertatem 39. Quod voluntariè fit, etiamsi necessariò fiat, liberè tamen fit. 41. Libertatis modus, qui est à necessitate, sub libertatis nomine non reperitur in Scripturis, sed solum nomen libertatis à peccato. 66. Sola violentia repugnat libertati hominis naturali. 67. Homo peccat etiam damnabiliter in eo, quòd necessariò facit.

Circa possibilitatem Mandatorum Dei. 54. Desiniva hæc sententia, Deum homini nihil impossibile præcepisse, falsò tribuitur Augustino, cum Pelagii sit.

Circa opera Infidelium. 25. Omnia opera Infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia. 68. Infidelitas purè negativa in his, quibus Christus non est prædicatus, peccatum est. 38.

Om-

Recueil
des Bulles
p. 41.

«Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur: aut laudabilis illa charitas, quæ per Spiritum S. in corde diffusa, Deus amatur.

Denique circa statum naturæ puræ. «55. Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur. 26. Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio. 78. Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis conditio. 1. «Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita rectè vocantur gratia.

Ex censura Urbani, altus Jansenianorum dolor, ac in Bullam ipsam falsi expositio. Missi Romam à Lovanienfibus duo Deputati, Synnichius & Papius, qui Libri Jansenii causam agerent, ac præsumptæ subreptionis aperirent causas & rationes. Ab Albizio infenso discipulorum Jansenii hoste, aut confectam, aut adulteratam causabantur Urbani Constitutionem; & in eam nomen Jansenii fraudulenter irrepsisse, contra fidem à Pontifice datam, quod nullus in particulari sugillaretur cum expressione nominis. Ita sibi ab Urbano dictum sub juramento affirmavit Synnichius coram publico Notario Die 22. Februarii an. 1647. (Diarii D. de S. Amour inter collectanea pag. 270.)

Pag. 204.
col. 2.
Ib. p. 203.
col. 2.

Refert idem de S. Amour Diarii parte 4. c. 5. Albizium se præfente asseruisse Bullam hanc à se collectam ac digestam fuisse, ea spe, ut excitati tumultus statim eo pacto sedarentur, nullo facto prævio doctrinæ examine, quod certissime præmissum fuisset, si quod subinde contrigit, potuisset prævideri. Atque Patrem Hilarionem testatum sibi pariter fuisse, Librum Jansenii non propter doctrinam, quæ discussa non fuerat, damnatum, sed quod, cum de gratia tractaret, editus fuisset contra Decretum Pauli V. & ipsiusmet Urbani. Addebant Bullæ ipsius varium in variis Exemplaribus annum consignari; & quanquam an. 1641. pridie nonas Mart. lata esset, nonnisi tamen die 19. Jun. an. 1643. in urbe solemniter promulgatam. Denique eam ipso jure nullam & irritam: tum quia damnat Libri Jansenii doctrinam ea prius non discussa, nec cum Augustiniana comparata: tum quia non idem est Jansenius, qui Baji fuerat, sensus in iisdem propugnandis articulis, quos Pius V. & Gregorius XIII. proscripserant; inter quos, fatente ipsomet Pio V. nonnulli aliquo pacto sustineri possunt in rigore, & proprio verborum sensu ab assertoribus intento. Tum denique, quia in illa Urbani Bulla, Pii V. Constitutio dicitur confirmata à Gregorio XIII. patere autem ex lectione Bullæ Gregorii, nullam in ea fieri mentionem dictæ confirmationis. Odiosum Romanæ Curia idcirco fuisse nomen Jansenii, scribit in suo Diario dictus de S. Amour p. 2. c. 11. quod authoritatem Bullarum Pii V. & Gregorii XIII. sibi obiciens dixisset, *Hæreo, fateor, sed quid ad doctrinam S. Augustini?*

Pag. 73.
col. 2.

Excipiendis ac maturè discutiendis his Lovanienfium querelis S. P. Urbanus tres Cardinales ex supremis Inquisitoribus præfecit, Bernardinum scilicet Spadam, Joannem Baptistam Pamphilium (qui postea fuit Innocentius X.) & Lelium Falconerium. Auditis patienter Synnichio & Papiro Deputatis, omnibusque longo & accurato examine discussis die 26. Jun. an. 1644. emissum est à sacra Congregatione generalis Inquisitionis Decretum: in quo dicitur: «Domini Cardinales in executionem dicti mandati, præfatos Doctores verbo & scripto multa deducentes, tum congregatim, tum privatim audiverunt, eaque omnia in præfata suprema & universali Congregatione prius communicata ac ibi pluries discussa, unà cum voto ipsius Congregationis sanctissimo Domino nostro diligentissimè retulerunt. Sanctitas vero sua, audita relatione & voto præfatis, nec non omnibus maturè perpensis & consideratis, mandavit ex Archivio ejusdem Congregationis, & ex Matrice Actorum, quæ in eodem Archivio conservantur, extrahi live transcribi, & diligenter collationari ac imprimi exemplar Bullæ præfate, illudque sic extractum, collationatum & impressum eisdem Synnichio & Papiro per supradictos Dominos Cardinales Spadam, Pamphilium, & Falconerium consignari, ipsisque insuper, Synnichio & Papiro intimari & significari, suæ Sanctitatis mentem & voluntatem esse, ut eidem exemplari sic consignato fides adhibeatur... & demum super dubitationibus, difficultatibus & querelis occasione præfate Bullæ quoquomodo excitatis vel excitandis, perpetuum silentium imponeretur. Insuper Sanctitas sua mandavit juxta sensum

Recueil
p. 50.

præfatum scribi per eandem Congregationem Nunciis Apostolicis ac locorum Ordinariis. Sic cautè præclusa est via malevolorum hominum mendaciis ac falsis relationibus. Mandato Pontificis obsecrata Congregatio, totam rei gestæ seriem Internuntio Bruxellensi per Epistolam significavit: *Ut si forsan, inquit, Doctorem Synnich ad fovendas contentiones, alendamque refractariorum & huic Constitutioni inobedientium contumaciam, aliter aut ad Universitatem Lovanienfem, aut ad alios scribere contingat, ac spem faciat, fore ut Bulla revocetur aut mitigetur, Dominatio vestra unumquemque de veritate rei docere, deque ea Universitates Belgii, illiusque Prælatos securos reddere possit, nunquam, ne per minimam quidem cogitationem, sanctissimo Domino venturum in mentem, ut Bullam hanc quancunque demum sui parte immuset.*

Recueil
p. 54.

Jam anno superiori 1643. die 24. Octob. S. Pontifex Urbanus, dato ad Archiepiscopum Mechliniensem Brevis, jussit intolerabilem eorum arrogantiam coerceri, qui suam Constitutionem nondum in suis Diocesisibus promulgatam falsi accusare ausi fuerant.

Ibid. p.
48.

Hoc Bullæ Urbani authentico exemplari, velut fabula exsufflatur, quod ex Albizio & suo Patre Hilarione refert citatus de S. Amour: quasi Pontifex Albizium fraudis tam splendida reum ferre potuisset, nedum gravissima subinde negotia ejus fidei committere: quasi Pontifici asserenti ex diligenti ac matura Libri Jansenii lectione compertum sibi fuisse multas à Propositionibus à suis Prædecessoribus damnatas in eo contineri, major fides haberi non deberet, quam præfato Patri Hilarioni affirmanti, discussam non fuisse doctrinam Libri Jansenii? De Jansenianis conquestus aliquando fuit

Ibid. p.
41.

Card. Chifius referente de S. Amour Diarii parte 6. c. 7. quod immeritò Albizium velut fraudum Architectum traducerent ac tam invisum haberent: Ecce, inquit Chifius, quomodo unum Albizium semper appellans. Simili modo Doctores Flandri contendebant Albizium Urbani VIII. Bullam adulterasse, quam tamen ego Doctoribus illis adulteratam non fuisse demonstravi. Non ignorabat ipsemet de S. Amour, quod à Patre Hilarione audiverat, dictum Albizium virum esse æquitatis studiosum ac tenacem: (Diarii parte 4. c. 5. & part. 5. c. 2.) non tamen potuit ille Jansenianorum aculeos & malevolentiam effugere, quasi fraudulenter & ad invidiam, contra mentem Pontificis, Bullæ Urbani Jansenii nomen inferuisset. Nulla profectò nomini vel personæ Jansenii nota iniusta fuit, sed ejus dumtaxat Libro. Frustra Lovanienfes excusationis causa obtendebant, tum alium esse Jansenii & Baji sensum; tum alleruisse Pontificem, aliquas ex damnatis Propositionibus in rigore ac proprio verborum sensu ab assertoribus intento defendi posse. Namque absolute prohibuerat Pius V. damnatas à se Propositiones, quocunque sensu sustineri: ex ipso verò authentico Bullæ exemplari, quod Lovanienfium Deputatis traditum est, manifestè patet, comma seu virgulam, de qua litigaverant, collocari post verbum possent, & ante ista, in rigore & proprio verborum sensu ab assertoribus intento. Id agnoscit vel ipsemet de S. Amour, Diarii part. 5. cap. 2. tametsi absque ulla probatione nec sine calumnia, id fraude Albizii contigisse asserat: Neque verò felicius auguratur idem de S. Amour, cum ait, nomen Jansenii Romanis odiosum idcirco fuisse, quod ad Pontificias Pii V. & Gregorii XIII. Constitutiones respondisset, *Hæreo, fateor.* Imò vel hoc ipsum hæreo, quod dum erat reverentiæ argumentum. Ut quidem, quæso, hæsisset, nisi eum detinuisset, quam non exuerat, in Sedem Apostolicam debita reverentia? verius longè affirmat Paulus Irenæus Disq. 5. art. 8. *Magnam apud Romanos in initio famam Jansenio conciliasse nobilitas ejus pro fide Catholica adversus hæreticos certamina: adeo ut Iprensus Episcopatus Bullæ gratis ipsius omnium consensu Cardinalium concessa sint. Sed Liber ipsius posthumus, pergit idem author, in gravem invidiam vocari cepit.* En vera dissensionum radix & origo. Cætera verò falsitatis ac suppositionis indicia, quæ contra Urbani Bullam Lovanienfes opponebant, vel apertè falsa, vel levissima, nulliusque planè ponderis habenda.

Ibid. p.
203. col. 2.
Ibid. p.
267. col. 1.

Ibid. p.
266. col. 1.

Splendidum profectò mendacium est, quod jam antea repressimus, dicere Gregorium non confirmasse sui Prædecessoris Pii Constitutionem. Annon eam verè confirmat, sicut asserit Urbanus, qui totam eam refert ac renovat; qui datis ad Lovanienfes Litteris ac misso Legato, eos ad illam promulgandam adhortatus est, & pro sua autoritate adduxit ac compulsi? Nihil verò ad dictæ Bullæ veritatem sollicitandam refert, quod paulò serius in Urbe promulgata fuerit, modò ritu solenni promulgatam tandem fuisse constet. Ad hoc

hoc ipsum autem incommodum præcavendum, quod ex varietate exemplarium dictæ Bullæ opponebantur, voluit Pontifex à Scriniis Vaticanis autographum educi, & ad ejus fidem accurate describi exemplar illud, de quo dictum fuit. Merito igitur Alexander VIII. anno 1690. istam Propositionem proscripsit. *Bulla Urbani VIII. est subreptitia.*

Non potuit Urbanus, quoad vixit, obtinere à Ministris Regis Catholici, ut sua contra Librum Jansenii Constitutio in Belgio solemniter promulgaretur, ob infinitas scilicet defensorum hujus Libri artes & molitiones, quibus totum Belgium commovebant ac perturbabant.

Castel.
Rodrigo
Recueil
p. 17.

Mortuo Urbano, Innocent. X. summo animi ardore Prædecessoris sui Constitutionis executionem urgere cepit apud Gubernatorem Belgii Marchionem Castri Rodrici, Brevi apud ipsum dato die 2. Martii an. 1645. in quo ait: «In isto ab hac sancta Sede vetito Jansenii Libro expressam noscimus ac resumptam doctrinam Michaëlis Baji, cujus improbatæ opinionibus vehementer commotus Philippus II. claræ memoriæ Regis animus ea æstuavit sollicitudine ac zelo, ut præcipuis ille monitis suo in Urbe Oratori acriter præscripserit, impense ageret cum Pontificibus prædictis Pio ac Gregorio, ut eas abolitæ omnino vellent ac damnatas.» Scripsit in eundem finem Innocentius ad singulos Belgii Præsules; necdum tamen votis plene frui concessum, nisi anno 1648. cum Regis Catholici jussu ac cura Leopoldi Archiducis, Constitutio Urbani publicata & recepta fuit, imposita etiam lege iis omnibus, qui ad aliquod seu civile, seu Ecclesiasticum munus promoveri cuperent, ut propria syngrapha ac juramento, testarentur, se obsequentes esse S. R. Ecclesiæ, & S. D. N. Innocentio X. Pontifici Romano, & acceptare debita obedientia Constitutionem Urbani, in qua damnatur & prohibetur Liber Jansenii. Hoc ipso anno 1648. Academia Duacena solemniter Instrumento declaravit, eos splendide mentitos fuisse, qui asseruerunt Doctores Duacenses non tantum alias, sed etiam modo pertinaciter adhærescere doctrinæ Baji & Jansenii; *E contra enim censuimus, ajunt, communibus suffragiis humillimè suam Celsitudinem rogandam, ut pergat doctrinam illam Jansenianam seridè extirpare, qua nequaquam docetur mens B. Augustini.*

Histoire
generale
du Jansenisme
c. 1. p. 219.
Recueil.
p. 31.

Atque iste fuit exitus controversiarum, quæ in Belgio excitatæ fuerant, occasione Bullæ Urbani VIII. Nunc ad Gallos nostros veniendum.

Parisi Habertus & Syndicus Facultatis Theologicæ contra novam Libri Jansenii doctrinam insurgunt.

Dum Romæ sua Urbani Bullæ veritas & auctoritas assererebatur, atque in Belgio promulgationem urgebat Pontifex; Parisiis Isaacus Habertus Doctor Sorbonicus, Parisiensis Ecclesiæ Theologus, postea Episcopus Vabrensis, tum tribus Concionibus habitis in Ecclesia Cathedrali, prima & ultima Dominica Adventus anni 1642. & Dominica Septuagesimæ anni 1643. tum Libro, cui titulus, *Defensio fidei Ecclesiæ*, doctrinam Jansenii pari zelo & eruditione confutavit. Cui ex altera parte Antonius Arnaldus Doctor pariter Sorbonicus, fervidus inter cæteros Jansenii defensor, duas opposuit pro Jansenio Apologias annis 1644. & 1645.

Hoc ipso an. 1644. die 2. Jan. Bulla Urbani VIII. ad sacram Facultatem Regio mandato deferretur: ac die 15. ejusdem mensis, eadem Facultas suis omnibus severe injunxit, ne aliquam è damnatis à Pio V. & Gregorio XIII. Propositionibus propugnarent. Parisiensis Archiepiscopus de Gondy, Decretum jam mense Decembri paraverat, ad promulgandam suam in Diocesi dictam Constitutionem: verum nonnisi die undecima Januarii lectum illud ac promulgatum fuit in publicis Parochiarum Præconiis.

Anno 1649. die 1. Julii, D. Cornet Syndicus sacre Facultatis Parisiensis, querimoniam instituit adversus quosdam Baccalaureos, qui novitatis studio, nonnullas Propositiones, quas in eorum Thesibus deleverat, aut viva, inter respondendum, voce propugnare, aut etiam suis in Thesibus scribere ausi fuerant. Addidit eorum malum devenisse, ut nisi prompto & efficaci remedio sanaretur, periculum foret, ne perverla doctrina, quæ omni arte ac machinatione Thesibus intersemitur, tandem summo Religionis ac Facultatis detrimento prævaleret: sibi præsentius non videri afferri

Tournellii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

remedium, quam si Facultas de illis Propositionibus suum proferret Judicium. Septem illico ad examen obtulit, ex quibus, duabus subinde rescissis, quinque famosæ dictæ Propositiones superstites fuerunt ad examen servatæ. Rogavit igitur sacrum Ordinem, ut pro more solito Deputati designarentur, qui eas inter se expenderent, suum ad plena Comitia relaturi subinde judicium. Re in deliberationem missa, postulationi Syndici annuit Facultas, ac Deputatos nominavit, qui multis inter se habitis Congregationibus, suam ad Facultatem die 1. Augusti congregandam, de propositis Articulis sententiam referre meditabantur, cum septuaginta Doctores, facta intercessionem adversus Conclusionem latam die 1. Julii, provocarunt ad Senatum. Senatûs Consulto die 5. Octobris an. 1649. cautum est, ne dictæ Propositiones ad examen vocarentur, donec aliter provisum fuisset: simulque interdixit Libellum, qui circa medium Septembris evulgatus fuerat sub titulo, *Censura Deputatorum Sacre Facultatis contra dictas Propositiones.*

Istæ porro erant Propositiones septem, à Syndico Facultatis ad examen & censuram oblatae.

I. *Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus & conantibus secundum præsentem quas habent vires, sunt impossibilia: deest quoque iis gratia, quæ possibilia fiunt.*

II. *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nusquam resistitur.*

III. *Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.*

IV. *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem; & in hoc erant hæretici, quod vellent eam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare.*

V. *Semipelagianorum error est, dicere Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse aut sanguinem fuisse.*

VI. *Sensu olim Ecclesiæ, privatam sacramentalem penitentiam pro peccatis occultis non sufficere.*

VII. *Naturalis intuitio sufficit ad Sacramentum Pœnitentiæ.*

Dux illæ postremæ Propositiones neglectæ sunt ac rescissæ. De aliis quinque controversia gravis excitata, de qua bene multi Gallicani Præsules S. Pontificem Innocentium X. consuluerunt.

Octoginta quinque Episcopi Gallicani, quinque Propositiones Jansenii deferunt ad Innocentium X. Undecim ex altera parte de facta delatione apud eundem conqueruntur.

Cum Syndicus sacre Facultatis ab incepto quinque Propositionum examine recedere compulsus fuisset; ob tumultus & commotiones, quas Janseniani excitaverant, octoginta & quinque (quidam numerant 88.) Præsules Gallicani, veriti ne audaciùs error inde prævaleret, consultius ac providentius fore judicarunt, si tota hæc causa ad Innocentium Summum Pontificem deferretur ab ipso definienda; & quidem cum minori pacis dispendio, majori autem securitæ definitionis pondere & auctoritate. Anno itaque 1650. dicti Præsules solemniter ad Innocentium X. Epistolæ Haberti Vabr. Episcopi manu exaratae subscripserunt, denuntiantes ipsi famosas quinque Jansenii Propositiones. «Majores causas, inquit, ad Sedem Apostolicam referre solemniter Ecclesiæ mos est, quem fides Petri nunquam deficiens perpetuo retineri pro jure suo postulat. Equissimæ huic legi obsequentes, de gravissimo circa Religionem negotio Sanctitati tuæ scribendum esse censuimus. Decernimus est, ex quo vehementissimis turbis Gallia magno nostro mœrore commovetur, ob Librum posthumum & doctrinam Reverendissimi Cornelli Jansenii Iprensensis Episcopi. Tales quidem motus sedari oportebat, tum Concilii Tridentini auctoritate, tum Bullæ illius, qua Urbanus VIII. felicitis memoriæ adversus Jansenii dogmata pronuntiavit, & Decreta Pii V. ac Gregorii XIII. in Bajum edita confirmavit. Atque hujus quidem Bullæ veritatem ac robur novo diplomate vindicasti: sed quia nulli sigillatim Propositioni certa censura nota inusta fuit, locus etiamnum aliquis quorundam cavillis & effugio relictus est. Intercludendum autem penitus speramus, si, ut precamur, Sanctitas tua quid hac in re sentiendum sit, clare distincteque definiet.

Epistola
85. Episcoporum
ad Innoc.
X. Recueil.
71.

X 2

Obtesta-

Obtestamur ergo, ut has præsertim propositiones, de quibus disceptatio periculosa ac contentio ardentior est, Sanctitas vestra expendat, & perspicuam, ac certam de unaquaque sententiam ferat. Deinde quinque propositiones mox relatas subiciunt.

Undecim ex altera parte Episcopi, datis ad eundem Pontificem Litteris, declarant sibi non probari Fratrum suorum Reverendissimorum consilium, in ea, quam deposcebant quinque propositionum censura: his de causis, 1. Quia intempestivum planè foret huic rei examen, quæ anno superiori Parisiensem Scholam ingenti animorum contentione, nullo fructu commoverat. 2. Quia propositiones illæ ad libitum fictæ & ambiguis vocibus concinnatæ, aliud per se nihil quàm animorum jurgia, & pugnantium, ut sit in æquivocis, interpretationum dissidia natæ essent procreare. 3. Quia si Propositiones istas ad examen & ad iudicium vocari expediret, iudiciorum ordo legitimus Ecclesiæ totius, tum maxime Gallicanæ consuetudo postularer, ut primum à se majores hæc difficiles, quæ apud se ortæ sunt quæstiones dispicerentur. 4. denique, quia non aliter tota hæc controversia definienda esset, quàm si solemniter (quæ Collegarum suorum mens esse non videtur) & ad Majorum normam instituto iudicio, hoc est, vocatis & auditis ambabus partibus, ut non pridem sub oculis ipsius memoriæ Clementis VII. & Pauli V. factitatum esset, rem totam placeat à fontibus & ex integro ventilare.

Scripsit & privato suo nomine ad eundem Pontificem Grassensis & Venciensis Episcopus D. Godeau, ægrè ferens quòd alii 85. Episcopi iudicium Romanæ Sedis exposculassent circa dictas propositiones: Non quia doleamus, ait, adiri supremum Tribunal, sed quia id ita factum est privatim, & ab uno tantum è nostris Fratribus carissimis, qui alios ad subscribendum impulit, non communicato invicem consilio, nec collatis suffragiis, aut indicta Synodo, nedum re proposita in Comitibus Cleri Gallicani, quæ opportunè per id temporis haberi contigerat.

Priorem 85. Episcoporum Epistolam Innocentio reddidit die 12. Aprilis anni 1651. Orator Regis Christianissimi. Alteram verò undecim Episcoporum Ludovicus de S. Amour Doctor Sorbonicus. Hic enim cum in comitatu viri cujusdam nobilis Romam petisset, atque inde rediens Genuam appulisset mense Junio ejusdem anni 1651. ibidem accepit dictas undecim Episcoporum Litteras, à se tanquam eorum Legato, ad Pontificem perferendas, quas statim Romam reversus, Innocentio reddidit die 10. Julii ejusdem anni.

Jam ipsa die 12. Aprilis Congregationem quinque Cardinalium Pontifex instituerat ad examen quinque propositionum: neque ab eo proposito dimoveri potuit his postremis undecim Episcoporum Litteris; imò magis in eo firmatus. Restituenda scilicet erat inter Theologos Scholæ Parisiensis ea ipsa pax & concordia quæ occasione dictarum propositionum turbata fuerat, & quæ non aliter in tanta animorum collisione restitui posse videbatur, quàm iudicio S. Pontificis, cui omnes obedire tenentur: cuicumque enim alteri obloqui, & ab ipso ad Sedem Apostolicam provocari facile fuisset. Neque porro Episcopi 85. ut & alii undecim ignorabant, quæ legitima sint Episcoporum jura; nec ea profectò violaverant, delatis ad S. Pontificem quinque Jansenii propositionibus. Noverant equidem primam litis apud se natæ cognitionem sibi pro jure suo reservari: at illam ad Episcopum Episcoporum sponte deferri aliquando posse & expedire, & ex ipso Jure Canonico & Ecclesiastica consuetudine exploratum habebant; atque ut in re præsentì deferretur, postulabat & natura exortæ controversiæ, & contendendum ardor. Agebatur scilicet de Libro Jansenii; quem Jansenius ipse moriens Iudicio Romanæ Sedis subjecerat, de quo jam pronunciaverat Urbanus VIII. Aliunde verò periculum erat, ne Jansenianorum arte ac potentia excitatis inter Episcopos iisdem, quæ nuper inter Doctores, animorum dissensionibus, res tota in fumos evanesceret.

Agnovit & ipsemet Episcopus Grassensis, nihil ea in re detractum fuisse juribus Episcoporum. Scribens enim ad D. de Valencay Regis Christianissimi in Urbe Oratorem, dicebat, (Diarii de S. Amour parte 5. cap. 1.) Episcopos fuisse in Diocesis, perinde ac Romanum Pontificem in Universa Ecclesia, centrum esse unitatis, adeoque se rem Episcopatu dignissimam egisse, cum ad S. Pontificem examen & iudicium quinque propositionum deferrentur,

præsertim in tam evidenti periculo dissensionis ac discordiæ circa rem in Religione gravissimam. Hoc ipsum agnovere tandem & ipsi undecim Episcopi, qui vel præsentibus Comitibus subscripserunt, vel abentes non improbare quæcunque à Clero Gallicano in Comitibus annis 1653. 1654. 1655. & 1656. circa Jansenii causam gesta & statuta fuerant. Quin & in Comitibus generalibus an. 1700. Præside Eminentissimo Card. Noallio, inter quatuor Propositiones Jansenismum spectantes, hæc, quæ secundæ pars est, simul cum aliis damnata fuit: Episcopi Gallicani libertates Ecclesiæ Gallicanæ sub earum asserendarum specie labefactarunt, super recipienda Constitutione Innocentii X. contra Jansenium. Fuit ergo legitima hæc quinque Propositionum apud Pontificem per Episcopos facta denunciatio; sed & fuisse earum Romanum examen diligens & accuratum, Iudicium verò Canonicum & æquissimum, quæ sequuntur profecto demonstrabunt.

SECUNDA EPOCHA.

De Canonico examine ac Iudicio Romano quinque Propositionum Jansenii.

Hæc erunt hujus secundæ partis narrationis nostræ Capita.

Institutio & Forma Congregationis.

Theologorum ex utraque parte deputatorum Romanam adventus, gesta, scripta.

Quinque Propositionum in Romano examine sensu Jansenii facta discussio.

Romanum de quinque Jansenii Propositionibus Iudicium.

Æquitas hujus Iudicii vindicata.

Institutio & Forma Congregationis.

Innocentius X. acceptis 85. Episcoporum Galliarum Litteris, ipsa die 12. Aprilis an. 1651. Congregationem instituit ad examen delatarum Propositionum; nominavitque Cardinales Julium Roma Sacri Collegii Decanum, Bernardinum Spada, Martinum Ginetum, Dominicum Sechinum; & in locum Roma paulo post fato functi, Fabium Chigium, quibus subinde addidit Card. Pamphilium. Viri profectò inter ceteros sagaces, longo rerum usu & experientia exercitati, qui propter fidem, probitatem, eruditionem Romæ perspectam, omnibus ex utraque parte Theologis acceptissimi, nullis suspecti esse debuerunt. Inter illos Cardinalis Spada, vivente Urbano VIII. cum Synnichio & Papio Lovaniensium Deputatis, de Libro Jansenii jam pluries egerat. Chigius verò, (qui subinde fuit Alexander VII. quique maximam in præsentì negotio partem habuit) plurimum commendatur ab ipso met de S. Amour. Diarii par. 4. c. 4. ait, illius, & aliorum novem qui recenter ad purpuram Romanam evecti fuerant, merita communi omnium ore Romæ prædicari. Cap. 5. eundem laudat à pietate & modestia quibus recentem dignitatem acceptaverat, hac sibi ad imitandum semper proposita beati Salesii regula, ut nihil peteret, nihil recusaret, & nusquam conquereretur. Addit, tanto apud ipsum loco semper fuisse Augustinum & Salesium, ut continuo super pectus suum numisma gestaret, quod ex una parte Augustini, ex altera Salesii effigiem referebat. Ibidem eum commendat ab Epistola quam in gratiam Libri Arnaldini de frequenti Communione scripserat, cum in Germania Nuncium Apostolicum ageret. Cap. 7. refert idem de S. Amour, dictum Cardinalem Chigium asseruisse, se integrum legisse Librum Jansenii. Denique multum ibidem extollit ejus eruditionem, æquitatem, atque benignitatem. Egredia hæc quidem, sed à Jansenianis post Constitutionem Innocentii multum depreßa; cum, ut ipsi ajunt, plus ille cæteris omnibus veritati nocuerit, verus Bullæ Innocentianæ parens.

Congregationis Secretarius institutus est Albizius, Assessor S. Officii; ac tredecim designati Consultores Theologi ex Religiosis Familiis doctiores, novem Mendicantes, quatuor ex non Mendicantibus. Ex primis duo erant Dominicani, duo Augustinenses, duo Minores, duo Carmelitæ discalceati, unus Capucinus. Ex aliis duo Theatini, unus Servita, alter Jesuita. Inter illos aliqui Libro Jansenii favebant, duo

P. 191. col. 1.

P. 197. col. 1.

P. 219. col. 2.

Diarii par. 7. c. 2. p. 557. col. 1.

duo scilicet Dominici, Vincentius Candidus Magister Sacri Palatii, & Vincentius de Pretis Commissarius S. Officii; unus Augustinienſis Viſconti Præpoſitus Generalis; unus ex Minoribus, Lucas Wading.

Epistola
Episcopo
rom ad
Innoc. da-
ta sexto
XII, Mar-
tiani.
1653. in
Diario
inter Col-
lect. p. 9.

Albizio ab Officio Secretarii, Patrem Modestum Annati Libri approbatorem, & Patrem Palavicinum Jesuitam, tanquam sibi merito suspectos, à Congregatione removeri postularunt Jansenii defensores. At frustra: pari etenim ratione potuissent alii recusare Dominicanos vel Franciscanos, quod minimè conducebat, ait Cardinalis Spada, Diarii parte 6. cap. 2. quia Consultores illi, non decisivum, sed consultativum dumtaxat suffragium proferunt. Albizii verò exiguas admodum eo in negotio partes esse, nec aliud illum posse dicebat, quàm summam vocorum seu suffragiorum colligere ac exscribere, quod alii etiam poterant, si id curæ vellent in se suscipere.

Selecti illi Cardinales per duos annos integros triginta & sex Congregationes seu Sessiones celebrarunt. In prima, quæ habita est apud Cardinalem Roma die 20. Aprilis an. 1651. statutum est rem altius repeti debere: ab examine scilicet eorum quæ gesta fuerant in negotio Baji sub Pio V. & Gregorio XIII. & Jansenii sub Urbano VIII. Extracta sunt itaque ex Archivis Vaticanis, quotquot causam hanc spectabant authentica Instrumenta, ac de iis relatum in sequentibus Congregationibus, in quibus Liber Jansenii diligenti ac maturo examine discussus, communicatæ Consultorum consilia, expensa, ponderata, etiam præsentē ipso Pontifice, qui decem ultimis Congregationibus, quarum quælibet quatuor erat horarum, summa cum patientia interfuit. Uno verbo, tota hæc causa discussa est ea profectò diligentia, quæ major desiderari non possit. Ita testatur ipsemet Alexander VII. tum Cardinalis Chigi, Consiliorum omnium Innocentii ac Congregationis particeps.

Theologorum ex utraque parte deputatorum Romam adventus, gesta, Scripta.

Die 5. Decembr. an. 1651. Romam adventant tanquam deputati ab aliquibus Gallicanis Episcopis pro tuendis quinque delatis Propositionibus DD. Brouſſe, Delalane Doctores, & Angran Licentiatuſ in Facultate Theologica Parisiensis: die verò 4. Maji anni sequentis Pater Desmares & D. Manessier (Domino Brouſſe propter ægritudinem in Galliam reverso) in subsidium aliorum pariter adveniunt.

Ex altera verò parte, die 24. ejusdem mensis & anni, accedunt DD. Hallier, Lagaut & Joyſel, ad promovendam & urgendam quinque Propositionum censuram.

Diar.
par. 5. c.
10.

Non statim Jansenianis Doctoribus declarata est instituta per Pontificem Congregatio: sed die dumtaxat undecima Julii an. 1652. eam ipsis publicè declaravit Cardinalis Roma. A die scilicet 20. Aprilis, qua prima Congregatio celebrata fuerat, Cardinales primò inter se, deinde cum ipsi Consultoribus rem tacitè ventilaverant.

Diar.
par. 4. c.
2. p. 178.
col. 2.

Vix Romam appulsi DD. Brouſſe, Lalane, & Angran simul cum de S. Amour, die 21. Jan. an. 1652. in conspectum Pontificis admittuntur, enixè suam rogantes Sanctitatem, ut vellet solemnem ac publicam instruere Congregationem, in qua cum suis adversis partibus congregari sibi liceret, ad eum modum, quo sub Clemente VIII. & Paulo V. de divinis Gratia auxiliis disputatum fuerat. Aiebant longè majorem inde futuro judicio fidem conciliandam, si solita Majorum, non illa inusitata & clandestina via perageretur: longè exploratius omnibus fore, adfuisse S. Pontifici in judicando Spiritum S. si idoneas veritati asperientæ vias amplecteretur: id enim jubere Spiritum S. humanas inquirendi veri rationes non respui, Traditionem consuli, doctos homines adhiberi. Controversiam moveri de re gravissima, de doctrina scilicet S. Augustini, quæ tametsi multis encomiis celebrata toties fuerit à S. Pontificibus, hac ipsa tamen, quæ à suis æmulis postulabatur, quinque propositionum censura, funditus evertatur. Pontifex reposuit, nolle se ut ullo pacto mentio fieret de Jansenio; (nimirum absolvendo) quia Liber ejus prævio diligenti examine ab Urbano VIII. prohibitus fuerat. Difficultates circa Bullam Urbani excitatas, plenè discussas fuisse; nec aliud superesse, quàm ut singuli obtemperarent. In illas

Tournelii Tom. II. P. II. De Gratia Christi.

verò, quas postulabant, cum suis adversariis publicas concertationes non posse se consentire, quod in jurgia ac clamores ut plurimum deficere soleant: nec alius fuerit Congregationum sub Clemente VIII. & Paulo V. de auxiliis Gratia exitus, post tot graves ac diuturnas disputationes, quàm ut partes dimitterentur imposito ipsis silentio, ac severè prohibita mutua hinc & inde censura. Non expedire, nec velle se renovari ullatenus illas de auxiliis quæstiones: Augustini doctrinam in tuto esse, nec periculum se ut quidquam detrimenti accipiat: Lovaniensium Deputatos, cum Romam venerunt Librum Jansenii defensuri, cautatos pariter doctrinam illius ab Augustiniana non differre, nec ista salva, aliam damnari posse: aliter nihilominus censuisse qui huic examini præpositi fuerant (quorum ipse Innocentius, tunc Cardinalis Pamphilus, unus erat.) Omnes denique ad se Augustinum trahere ejusque ambire patrocinium; verum Doctorem illum eximium omnibus favere non posse.

Ex altera verò parte, Hallerius cum suis congressum illum publicum nec declinabat, nec etiam efflabat, paratus in omnibus voluntati Pontificis obtemperare. At obsequium illud, vitio causæ quàm Hallerius tuebatur, imputabant Janseniani, quasi suis ille rationibus, non Romanæ Curia obsequeretur; quod nempe intelligeret, actum esse de sua causa, si sententiam suam coram adversariis promere & defendere cogerentur. Quapropter repetitis & apud Pontificem & apud Cardinales precibus, ardentius illi institerunt, ut hanc solemnem ac publicam obtinerent Congregationem, ac Scriptorum communicationem recipiam. Verum non aliud ab ipsis responsum reportarunt, quàm nullam hic esse litem dirimendam, nullasque partes, cum de solis agatur notandis Propositionibus. Non pertinere ad privatos Doctores Pontifici modum præscribere, quo rei alicujus examen instituere debeat: assistentiam Spiritus sancti ac veritatis manifestationem alligatam non esse illis publicis ac contentiosis disputationibus, Non enim in commotione Dominus. Non illum esse Romanis morem, ut res hujusmodi, communicatis hinc & inde Scriptis, judicio contradictorio tractarentur: Libros quidem inspicere & diligenter expendi, sed Auctores non audiri contradictoriè; aliàs, nulquam futurus esset negotiorum finis. Nihil tale observatum fuisse sub Pio V. Gregorio XIII. Urbano VIII. imò nec sub Innocentio X. in causa duorum Capitum. Id equidem factitatum sub Clemente VIII. & Paulo V. sed sine fructu; nec expedire jam, ut illæ discordia revocentur. Tam multa denique hinc & inde circa quinque propositiones scripta fuisse, actum Cardinalibus, tum Consultoribus, aliisque Viris doctis communicata, ut fieri non posset, quin ad mutua contententiam manus pervenissent. Ita respondebat Cardinalis Spada. Et quidem ipsemet de S. Amour variis in locis non dissimulat Hallerii & Sociorum ejus Scripta ad se pervenisse. Et cap. 5. idem fatetur de alio novo eorundem Scripto, in quo quinque propositiones Jansenio tribuebantur & loca citabantur. Iterum aliud eorum Scriptum præcedenti prolixius vidisse se fatetur. Nihil ergo aliud hac sua postulatione moliebantur Janseniani, quàm ut, quas possent, longiores moras Judicio Pontificis injicerent.

Versus finem Februarii an. 1652. per Oratorem Regis Christianissimi obtulerunt Pontifici Memoriale quo declarabant, 1. se dumtaxat impugnare versatilem & libero arbitrio subditam, Molinæ sensu, gratiam sufficientem. 2. Se gratiam efficacem unice defendere in illis quinque Propositionibus. 3. Nihil sibi curæ esse de Jansenio, neque se Libri ipsius defensionem suscipere. Sic illudebant. Neque enim quæstio erat de gratia sufficiente Moliniana, aut efficaci Thomistica, sed de efficaci sensu Jansenii, quam totis viribus tuebantur; tametsi, ne Pontifici displicerent, falsa, ut ait auctor Historiæ generalis Jansenismi, unus ex præfervidis Jansenii discipulis, prudentia fingerent se de Jansenio nullatenus esse sollicitos.

Præpositi generales Ordinum Prædicatorum & Augustinensium supplicem Libellum Innocentio obtulerunt die 4. Maji ejusdem an. 1652. eum in finem, ut ante omnia juberet Pontifex disputationem de Auxiliis resumere ab eo ipso statu in quo Paulus V. eam reliquerat. Quibus respondit iterum Pontifex, velle se

X 3

Generales: col. 1.

Diar. par.
6. c. 18.
p. 441.
et seq.

Diar. par.
6. c. 1. et 2.

Ib. c. 1. p.
360. col. 2.
Pag. 383.
col. 2.

Ib. par. 4.
c. 4. p. 192.
et seq.

T. I. p.
487.

Diar. par.
4. c. 10.
p. 240.

Generales: solent enim Janseniani, ubi res eorum ferunt, Thomistarum pallio sese involvere, eorumque opem implorare; unde tentata aliquando fuit inter ipsos firmanda unio ac societas, ut inito fœdere junctisque viribus, pro quinque propositionibus tanquam communi causa decertarent. Institutus cum in finem mediantibus Episcopis Grassensi D. Godeau & Catalaunensi D. Vialart, celebris inter eos Congressus seu Collatio mense Decembriani. 1651. sed exitu planè infelici; nusquam etenim consentire inter se potuerunt, sensibus omnino diveris. Rem totam narrat Auctor citatus Historiæ generatis Jansenismi. Inde est, quòd Cardinali Barberino postulanti à D. de S. Amour, cur Dominicanis se cum suis non adjungeret? reposuerit: *Dominicani res suas gerunt, Augustiniani suas.* Reipsa res suas separatim gerebant qui pro Jansenio erant deputati. Mense Augusto an. 1652. duo Scripta distribuunt. In primo narrabatur quidquid in causa quinque propositionum gestum fuerat à die 1. Julii an. 1652. ac varii propositionum sensus distinguebantur. In altero longè prolixiori exponebatur Universæ Ecclesiæ Traditio super auctoritate doctrinæ S. Augustini.

T. 1. p.
504.
Diarii p.
6. c. 13.
p. 418.
col. 1.
Ibid. par.
5. cap. 7.
p. 282.
& seq.

Relatio
Vading.
li in Li-
bro cui
titulus,
Defense
de l'Egli-
se Ro-
maine.

Pag. 415.

Diarii par.
6. c. 13.
p. 421.
col. 2.

Ex altera parte, die Lunæ 27. Jan. an. 1653. Introducti sunt in confessum, ait Wadingus unus è Consultoribus in sua brevi Relatione de quinque propositionibus, quam laudat auctor Defensionis Ecclesiæ Romanæ adversus Leydeckerum, tres Doctores Sorbonici, DD. Hallier, Lagaut & Joisel, & jussi sunt sedere in medio Consultorum, præcedentibus scilicet septem ex nobis, & sex sequentibus, omnibus in circuli forma. D. Hallier peroravit eruditè & ferventer contra doctrinam Jansenii & sequacium. 2. Multa dixit contra eorum mores & vitam. 3. Alia addidit, præsertim ex iis quæ fecerunt Parisiis contra Hibernos & Sorbonam, provocantes ad Parlamentum: & demum instanter rogavit, ut Propositiones istæ condemnarentur. Hæc de verbo ad verbum transcripta sunt ex dicta Wadinghi Relatione.

Die 10. Martii an. 1653. Pontifex in prima Congregationum quæ se præsentate habitæ sunt, palam declaravit, nolle se ullum omnino præjudicium inferri doctrinæ SS. Augustini & Thomæ.

Pater Desmares & D. Manessier ad Pontificem supplices iterum accedunt die 4. Maji importuniùs exoraturi publicum cum suis æmulis congressum, & Scriptorum contradictoriam communicationem. Pontifex constanter renuit non ignarus quid in ea postulatione consilii lateret, ad futuram & nusquam terminandam discordiam. Promisit verò, se illis, quantum vellet, dicendi copiam facturum; ac insuper Memorialia seu Scripta eorum, si quæ offerrent, mature expensurum.

Hac firma Pontificis resistantia Janseniani spe sua dejecti, tandem consenserunt sine partium adversarum commissione causam suam coram Pontifice agere. Illico, quinque Scripta disponunt, quorum primum continebat centum & aliquot Propositiones è Libris Jesuitarum extractas. Secundi titulus erat, *Brevissima quinque Propositionum in varios sensus distinctio.* Famosum est Scriptum illud, dictum trium Columnarum; quòd nempe varii sensus sub triplici linea seu columna referantur. In tertio Scripto fusè demonstrabant necessitatem efficacis à se gratiæ. Quartum destinaverant exponendæ Traditioni circa verum & Catholicum primæ Propositionis sensum. Quinto explicabantur sexaginta circiter S. Augustini loca ab Hallerio ejusque locis producta contra primam Propositionem, & una defendebatur Jansenius circa gratiam sufficientem quam negare accusabatur. (Audite Jansenium accusatum ex una parte, defensum ex altera.)

Ib. c. 21.
p. 451.
& seq.

Inter
Collect.
p. 100.

Pa. 458.

Narrat de S. Amour, Diarii parte 6. c. 21. & 26. discordiæ nonnihil fuisse inter suos Collegas, an scilicet quinque Propositionum sensus Calvinianus, quem illi rejiciebant, dicendus foret proprius seu legitimus, an verò sensus gratiæ ex se efficacis, quem propugnabant. Addit censuisse nonnullos, germanum ac legitimum Propositionum sensum dicendum esse posteriorem, non autem priorem. Ratio hæc ipsis erat: quia cum verborum alicujus Propositionis sensus naturalis ac rigorosus à nemine propugnatur, nullatenus dici debet legitimus ac proprius sed potius alter, qui tamen si minus naturalis & rigorosus, à probatis tamen Theologis defenditur. Sicut in multis figuratis Scripturæ locis, sensus verborum legitimus ac proprius non est sensus nativus magis ac rigorosus; sed ille dumtaxat pro vero ac legitimo debet haberi, qui est à Spiritu sancto intentus. Porro legitimum dumtaxat ac verum, tamen-

si minus rigorosum, quinque Propositionum sensum, efficacis scilicet ex se gratiæ, Jansenius & Augustiniani defendunt, non vero earumdem sensum magis naturalem & rigorosum, nempe Calvinianum. Unde concludebant illi, quinque Propositiones in sensu, quem merito legitimum ac proprium dicebant, propugnari debere, ut hac ratione Pontifex ab iis damnandis detereretur.

Alios vero existimasse, dictas Propositiones, cum in terminis, & ut sonant, erroneas esse inter eos constaret, simpliciter deferendas, quamquam à nemine eo sensu defenderentur; ne forte, inquiebant, si propter sensum legitimum quem referunt minus proprie, gratiæ scilicet efficacis, defenderentur, adversarii Summo Pontifici persuadentes illas perverso sensu naturali ab aliquibus in Gallia defendi, earum impetrarent censuram; atque gratiam efficacem in eadem censura implicatam fuisse contendere. Ipse vero de S. Amour, utpote prioris sententiæ patronus inquam cæteros pertraxerat, auctor fuit, ut in Scripto trium Columnarum, in fronte sensus Calviniani additum fuerit, *illum Calvinianum sensum nonnisi maligne affingi posse Propositioni, quem tamen legitime sumpta non habet.*

Duo inde constant.

Primum, Jansenianos non tantum post, ut aliqui ex nostris opinantur, sed etiam ante Constitutionem Innocentii X. varios quinque Propositionum sensus distinxisse; quod certe manifestè demonstrant eorum Scripta in hunc finem ante ipsam Constitutionem edita, qualia sunt imprimis. *Brevissima quinque Propositionum in varios sensus distinctio*, seu scriptum dictum trium Columnarum, Pontifici oblatum die 19. Maji an. 1653. Aliud editum anno 1659. dictum: *In nomine Domini*, quod ab his verbis incipiat. Alterum ejusdem anni cui titulus, *Conditiones ad examen doctrinæ de Gratia*, oblata Facultati Theologicæ Parisiensi apud Sorbonas Kalendis Decembris anno 1649. Alterum denique, ut alia omitam, quod intercribebatur: *Quinque Propositionum de Gratia, quas Facultati Theologicæ Parisiensi Magister Nicolaus Cornet subdole exhibuit..... vera & Catholica expositio.* Nemo nescit tum undecim Episcopos, tum cæteros omnes Jansenii defensores, ab ipso hujus controversiæ exordio læpius ac dure conquestos fuisse, quinque propositiones ad invidiam doctrinæ SS. Augustini & Thomæ verbis ambiguis & æquivocis concinnatas esse, quæ varium in sensum adduci poterant; qui proinde ad omnem fraudem & ambiguitatem removendam distinguere ac exponi deberet.

Alterum est: nonnullos è Jansenianis existimasse, Calvinianam quinque Propositionum sensum appellandum esse germanum ac legitimum, non vero sensum gratiæ ex se efficacis: alios è contra, quorum sententia prævaluit, voluisse sensum hæreticum Calvinianum esse; sensum vero efficacis à se gratiæ germanum ac legitimum inscribi debere. *De Propositionibus*, inquiebant in suo trium Columnarum Scripto, quod DD. de Lalane, Desmares, S. Amour, Manessier, & Angran, subscripserant, *non in sensu alieno ad quem trahi possent, quique à nobis respuitur, sed in sensu legitimo qui à nobis defenditur..... distinctum & perspicuum judicium expectatur.* Atque in decursu hujus Scripti, in fronte sensus hæretici seu Calviniani, monent, *sensum illum malignè affingi posse Propositioni, quem tamen legitime sumpta non habet.* Et in fine..... *Videt, inquiunt alloquentes Pontificem, Sanctitas vestra ex suprâ expositis, nullam de Calvinianis Lutheranisve hæresibus inter nos & adversarios esse aut fuisse questionem.* Sic illi ante Constitutionem sentiebant, & loquebantur; sed paucissimis post diebus lata Constitutione, derepentè mutato consilio, sensus illi hæreticus Calviniani, quem alienum & extraneum dixerant Propositionibus, quique ipsi malignè dumtaxat affingi posset, subito ac mira scenæ conversione, factus est earumdem Propositionum sensus legitimus, verus ac germanus: sensus verò efficacis à se gratiæ, qui paulò antè erat germanus ac proprius degener factus est & alienus. Ita levi manu & ad nutum eorum, invertitur ac transformatur sensus Propositionum.

Verum ad hanc mutationem & inconstantiam, quam meritò centies in faciem Jansenianis exprobare Orthodoxi, coegit dura necessitas aut damnandæ Jansenii doctrinæ, aut Constitutioni Innocentii X. apertè repugnandi. Neutrum placebat: quærendus ergo

Diarii par.
6. c. 22.
pag. 469.
col. 2.

Pag. 473
col. 1.

Ergo fuit sensus aliquis verus ac legitimus in quem Censura desecti posset; & cuius obtentu, Jansenianus eidem Censuræ subduceretur. Non alius visus est aptior, quam Calvinianus, qui utrumque præstaret: hunc ergo & legitimum & solum censuræ notatum fuisse affirmare.

Sic tamen declinare illi nusquam potuerunt unum è duobus gravissimis argumentis, quæ nostri adversus eos intorquebant: scilicet, hæreticus Calvinus sensus vel est legitimus & proprius sensus quinque Propositionum, vel improprius & alienus dumtaxat. Si improprius, qualis ipsis videbatur esse ante Constitutionem, ergo Pontifex damnavit improprium & alienum earum Propositionum sensum, proprio & germano prætermisso. Quid absurdius? Si proprius, ut quid tanto æstu pugnabant pro defensione quinque Propositionum, quas sciebant sensu proprio seu hæretico Calvini, à nemine defendi? Si verò sensus legitimus ac proprius illarum Propositionum, alter est à Calviniano, ut est reipsa (de illo etenim nulla tunc quæstio) quis amabo, nisi Jansenianus? quem proinde, ut proprium, in ipsis proscriptum esse consequens est. Ergo cum istum sensum Janseniani, & ante & post Constitutionem aperte propugnarent, imò & etiamnum propugnent, manifestum est illos reos esse erroris in Constitutione proscripti. Atque hæc obiter ac pro re nata, de quibus postea fusiùs. Historiæ series jam resumenda.

Die 19. Maji an. 1653. "Introducti sunt quinque Presbyteri Galli Sorbonici, qui partes tuebantur Jansenii, ait Lucas Wadinghus in sua brevi Relatione jam citata. Primus qui cœpit perorare, pergit, Abbas de la Lane, inceptit à gravitate materiæ: deinde processit ad laudes S. Augustini, ejusque inculcandam auctoritatem, in materia præsertim de Gratia; magnoque ardore retulit multas Propositiones à PP. Jesuitis, præsertim à P. Adamo in Libro nuper Parisiis excuso contra S. Augustini doctrinam, vel scriptas, vel prolatas. Demum ad explicandos vel distinguendos varios sensus quinque Propositionum descendit, & in quo sensu ab ipso, à sociis, aliisque sibi adherentibus defendebantur, explicavit. In sensu hæreticorum, docuit esse Calvinianas aut Lutheranas. In sensu Jesuitarum, contendebat esse Pelagianas. In sensu altero, ab ipsis intento de Gratia per se efficaci, dicebat esse Catholicas. Monuit demum, instantiam Episcoporum Galliarum non esse, ut absolute illæ Propositiones condemnarentur, sed ut, distinctis & declaratis variis intelligentiis, in mala condemnarentur, in bona approbarentur. Observat de S. Amour Diarii parte 6. cap. 22. dictum D. de la Lane à cartha per horam integram recitasse quæ scripserat de brevissima quinque Propositionum in varios sensus distinctione; tum de reliquis quatuor scriptis per sesquihoram verba fecisse.

"Secundo loco, pergit Wadinghus, locutus est, D. Desmares Doctor Sorbonicus (dicere debuisset Gallicani Oratorii Presbyter) insignis Concionator, qui longissimo discursu voluit probare ex sexdecim capitibus, gratiam ex se efficacem, non verò ex assensu liberi arbitrii, neque ab illo ad nutum dependere. Incepitque 1. ab Orationibus Ecclesiæ, in quibus conabatur ostendere, semper inculcari gratiam ex se efficacem. Dixit autem valde prolixè, modo concionatorio, semper in hærens in primo Capite; & dum ad secundum perveniret, supervenerunt noctis tenebræ, ita ut dissolvi oporteret Congregationem. Illi autem processerunt ad pedes sanctissimi Domini, obtulerunt ei varia Scripta & Libros in suæ causæ patrocinium, quos benignè auditos sua Sanctitas dimisit post quatuor horas tædiosæ sessionis. Hæc Lucas Wadinghus Jansenianis minimè suspectus.

Frustra, nec non insidiosè Janseniani conabantur Pontificem inducere ad distinguendos & expendendos varios illos sensus, quos ipsi in suo trium Columnarum Scripto distinxerant. Præterquam quod enim die dumtaxat 19. Maji an. 1652. id est undecim ante latam Constitutionem Innocentii diebus, cum jam præmissis longo per duos annos integros examine parata foret, nec differri posset sententia, Scriptum illud de distinctione sensuum obtulerunt; intempestiva prorsus videbatur illa distinctio sensuum, quæ rem totam longè magis implicasset, quàm illustrasset. Succrescentibus quippe in dies majoribus contentionibus circa unamquamque ex propositis expositionibus, circa ipsarum verba singula, circa genuinam auctorum

mentem, circa personales rixas, expediri nusquam ac terminari potuisset istud examen, quod unum quidem in votis habebant Janseniani. Multo ipsi Pontifici facilius fuit unicum simplicem, obvium & naturalem (de quo uno agebatur) quinque Propositionum sensum quàm triplicem illum novis & ambiguis vocibus implicatum despicere.

Frustra iidem contestabantur, se unice sensum efficacis à se gratiæ in his quinque Propositionibus defendere; suos verò adversarios hunc unicum evertere conari. Novæ profectò artes & insidiæ, ut Pontificis animum alio distraherent. Neque enim movebatur quæstio de gratiæ vel efficaci à se, vel Molinæ sensu versatili: Eo enim ipso tempore quo fervebat de quinque Propositionibus ab Episcopis Gallicanis ad Pontificem delatis contentio; Præpositus Generalis Societatis Jesu nomine Piccolomini, in nona Congregatione generali sui Ordinis quæ tunc agebatur, Decretum Aquavivæ latum an. 1613. contra gratiam efficacem ex puro voluntatis consensu renovavit; & ipsemet Hallerius cum suis sociis, Scripto, quod decem ante mensibus Cardinalibus obtulerat, demonstraverat, seposito sensu gratiæ per se efficaci (quem ipse propria sententia tuebatur) aut versatilis quem à multis Doctoribus Catholicis refutari profitebatur, Propositiones quinque merito damnari, ob eum naturalem & obvium sensum, quem habent in Libro Jansenii. Scriptum illud refert de S. Amour Diarii parte 5. c. 8. Et nos hic, quia breviter ac dilucidè rem totam exponit, transcribemus.

Diarii p. 284. & seq.

PRIMA PROPOSITIO.

Aliqua Dei præcepta hominibus justis, volentibus & conantibus secundum præsentem quas habent vires, sunt impossibilia: D. Hallerius deest quoque iis gratia qua possibilia fiunt. Jansen. L. 3. de Gratia Christi cap. 13. Scriptum Diarii p. 284. & seq.

Sensus est: Mandata Dei hominibus justis qui præcepta divina transgrediuntur, esse impossibilia defectu auxilii sufficientis quo possint eadem adimplere, vel necessariam ad ea implenda gratiam petere.

"Nota per has voces (defectu auxilii sufficientis) non intelligi gratiam illam versatilem quæ modò effectum suum habet, modò non habet, quæ à multis Doctoribus Catholicis refutatur: sed intelligi gratiam quæ verè facultatem tribuat justo, aut implendi præceptum, aut petendi gratiam necessariam ad illud implendum; ita ut per eam justus inexcusabilis reddatur, quando præceptum transgreditur.

SECUNDA PROPOSITIO.

Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nusquam resistitur.

Sensus est: in statu naturæ lapsæ nullam esse gratiam Christi actualem internam in voluntate residentem, cui voluntas humana de facto dissentiat.

"Nota hic non attingi doctrinam S. Augustini de gratiæ efficaci à se. Aliud est enim asserere S. Augustinum admisisse aliquod genus gratiæ quæ infallibiliter effectum suum consequitur, & à nullo duro corde respuitur; aliud asserere S. Augustinum nullam aliam gratiam præter efficacem admisisse, quæ sufficiens sit. Primum Catholicum est; secundum, non nisi à Calvino ejusque sequacibus fuit assertum.

"Quòd S. Augustinus gratiam aliquam sufficientem admisit, patet ex iisdem quibus dicit Deum justo non præcipere nisi possibile, nec justum deserere priusquam ab ipso deseratur. Nam cum mandata Dei non reddantur possibilia nisi per gratiam, & justus non semper mandata Dei observat, sequitur eos aliquando actu & de facto gratiæ Dei resistere.

"Non itaque hic agitur de gratia sufficiente versatili statuenda, quæ modò effectum suum habeat, modò non habeat: sed tantum in genere quæritur, utrum verum sit in statu naturæ lapsæ nullam dari gratiam quæ verè sufficiens sit.

TERTIA PROPOSITIO.

Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.

Sensus est: ut actio quæ meritoria aut demeritoria est, libera censeatur, non requiritur, ut fiat cum indifferentia, sed sufficit modò voluntariè & sine coactione fiat.

Hæc autem sententia eadem est ac Calvinii, qui nunquam eo sensu negavit liberum arbitrium, quasi actiones nostra voluntatis non essent voluntariæ, sed eo sensu, quod negaret nobis inesse indifferentiam ad utrumlibet.

QUARTA PROPOSITIO.

Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei; & in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare.

Propositionis hujus duæ sunt partes: Prima est facti; utrum scilicet Semipelagiani admiserint gratiam necessariam ad initium fidei.

Secunda, utrum hæreticum sit dicere gratiam actualem Christi talem esse, cui possit humana voluntas consentire vel dissentire.

Neque etiam attingitur quæstio hic de gratia efficaci à se aut à consensu, quia utriusque opinionis assertores fatentur quod gratiam Dei possumus abjicere, juxta Conc. Trid. Sess. 6. c. 5. sed tantum queritur, utrum gratia in statu naturæ corruptæ talis sit, ut necessitatem inferat voluntati, adeo ut ei non possit dissentire; quod nullus Catholicus unquam admisit.

Hæc Propositio, supposita aliarum falsitate, necessariò debet falsa judicari. Nam si impossibilia nunquam sunt Dei præcepta justis defectu gratiæ sufficientis cui actu resistunt, sequitur posse gratiæ resisti: nam ab actu ad posse valet consequentia. Secundò, si certum sit ad meritum requiri indifferentiam; cum actio qua gratiæ Dei consentimus, sit meritoria, sequitur consensum ei præberi cum indifferentia, ac proinde cum potentia dissentendi.

QUINTA PROPOSITIO.

Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.

Duo quaruntur circa hanc Propositionem.

I. Quid de ea sentiendum, quatenus notam hæresis affingit communi Catholicorum Theologorum sententiæ, quæ asserit Christum pro omnibus omnino mortuum esse.

II. Quatenus ex mente Jansenii, Christus non pro omnibus sed pro prædestinatorum salute tantum mortuus est; ita ut omnibus reprobis negata sint auxilia sufficientia quibus possint salvari.

Hoc sensu examinata Propositione, intactæ relinquuntur difficultates quæ occurrunt circa infantes sine Baptismo decedentes, aut infideles, aut obduratos. Nam qui dicit Christum non pro solis prædestinatis esse mortuum, non dicit consequenter pro quolibet reprobo in particulari mortuum esse sed sufficit, quod pro aliquibus saltem mortuus sit.

Quod autem pro justis saltem non perseverantibus mortuus sit, patet ex Conc. Trident. ubi desunt, justis mandata Dei non esse impossibilia, quia Deus iis gratiam necessariam suppediat. Si enim possunt observare mandata, possunt salvari, at non nisi ex meritis Christi. Idem Sess. 6. cap. 3. Verum, tamen si ille pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt. Ergo Christus pro iis etiam mortuus est, qui beneficium non recipiunt; at illi non alii sunt quam reprobi.

Hactenus Hallerius & quidem appositè ad vana Jansenianorum consilia, in suo de distinctione sensuum Scripto disturbant. Nihil etenim commune habet quinque Propositionum censura Jansenii sensu, quem illi asseriebant, cum dogmate efficacis à se gratiæ sensu Thomistico, pro quo simulabant se dumtaxat esse sollicitos, & quem re ipsa cum Magistro suo sugillabant. Et verò Anonymus illæ Scholæ Thomisticæ Theologus, cujus observationes in vota seu suffragia Consultorum edidit de S. Amour inter Collectanea sui Diarii pag. 173. observat in Præfatione, omnes penè Consultores doctrinam gratiæ per se efficacis, quæ maximè, inquit, nostræ Scholæ propria est, omnibus locis Catholicam, Orthodoxam, veram esse profiteri. Atqui tamen Consultores illi, paucis exceptis, censuerunt delatas quinque propositiones etiam Jansenii sensu censuram mereri. Ergo persuasum illis erat, gratiam à se efficacem sensu Jansenii, longè diversam esse ab ea quæ propria est Scholæ Thomisticæ. Detracta igitur larva illa efficacis à se gratiæ Thomisticæ, qua Janseniani quinque propositiones obtegebant, ut à censura defenderent, nuda remanet efficax Jansenii sensu gratia, id est gratia victrix per superiorem ac relativam delectationem, in qua certè totius Janseniani systematis virus reconditur.

Quinque Propositionum in Romano examine sensu Jansenii facta discussio.

Quàm religiosum, diligens ac severum Romæ præmissum fuerit de quinque propositionibus examen, demonstrant apertissimè, præter plures Cardinalium inter se Collationes prius habitas, triginta & sex illæ publicæ eorumdem Cardinalium & Consultorum simul Congregationes, in quibus præsentem Pontifice (saltem undecim postremis) per duos annos integros longa & matura discussione, ait Wadinghus in sua Relatione pag. 428. ventilatæ fuerunt. Sed quid hæc ad Jansenium, inquit, si verum sit, quod tam confidenter asseverant ejus discipuli, illas propositiones discussas non fuisse in Libro & sensu Jansenii, sed absolute in se, se & ut loquitur Wadinghus, in abstracto, si-
Relatio-
nis Wad.
p. 391.

I. Episcopi Galliani 85. in sua ad Innocentium X. Epistola, quinque denunciant propositiones, non in abstracto, nec sine ullo ad auctorem respectu, sed propositiones Jansenii, adversus quem Urbanus VIII. jam pronunciaverat; propter quas vehementissimis turbis perturbatam fuisse Galliam asserunt. Ipsi ex altera parte undecim Episcopi, non de alio quàm Jansenii sensu revera solliciti erant, quamquam eum appellare non audent; ne fortè in invidiam apud Pontificem vocarentur, si Librum jam proscriptum defendere viderentur.

II. Memorialia seu Scripta D. Hallier & sociorum ejus, apertam continebant mentionem Jansenii, cujus doctrinam in quinque propositionibus expressam damnari postulabant. Diarii parte 5. cap. 9. affirmat de S. Amour se vidisse & transcripsisse Scriptum Hallerii, cui titulus erat, *Damnatio quinque Propositionum ex Jansenii Libris excerptarum*. Idem part. 6. cap. 5. aliud ejusdem Hallerii Scriptum refert, in quo demonstrabatur quinque propositiones ex Libro Jansenii extractas esse, designatis & indicatis locis unde extractæ sunt. Ibidem cap. 6. refert colloquium, quod dictus D. Hallier habuit cum Generali Dominicanorum circa doctrinam Jansenii. Lege paginas Diarii de S. Amour 150. 151. 159. 161. 165. 166. 168. 188. 209. & 226. in quibus meridiana luce clarius apparet, actum esse Romæ de quinque propositionibus sensu Jansenii. Ipse denique Pater Wading in sua brevi Relatione antea laudata, narrat D. Hallier eruditè ac ferventer in Confessu Cardinalium & Consultorum, contra doctrinam Jansenii & sequacium perorasse.

Ex altera parte, Deputati pro Jansenio, quamquam eum appellare raro audent, ejus tamen doctrinam defendere se, tacito sæpius ipsius nomine, aperte profitebantur. Quid enim aliud indicat hic titulus primæ Propositionis, in Scripto trium Columnarum præfixus. *Prima Propositio à loco suo dolose avulsa*. Unde avulsa? nisi à Jansenio. Sic vel ipsi Janseniani argumenta suppeditant, quibus constat de Propositionibus ex Libro Jansenii avulsis seu extractis autum fuisse Candidè id agnoscit & ipse mox citatus Wading. Die 19. Maji an. 1653. inquit, *introduci sunt quinque Presbyteri Galli Sorbonici, qui partes ruebantur Jansenii*. Et vero, in Scriptis quæ ante Constitutionem ediderunt & Romæ distribuerunt, aperte Jansenii defensionem suscipiunt. Lege inter alia, Scriptum, *In nomine Domini*. Et aliud cui titulus. *Quinque Propositionum de gratia &c. vera & Catholica expositio*.

III. Inter illa undecim Memorialia, quæ Generalis Dominicanorum Pontifici offerre debebat in gratiam quinque Propositionum, quatuor erant, fatente ipso met de S. Amour, in quibus de sensu Jansenii agebatur. Pariter Generalis Augustinenfium in eo Memoriali quod circa easdem quinque Propositiones paraverat, non semel de Jansenio loquebatur. In illis etiam Scriptis quæ Dominicani ad informandum Cardinalem Romæ elaboraverant, sæpiissime mentio fit sensus Jansenii: adeo verum est, de illo controversum ac in Romano examine actum fuisse. Ipse denique S. Amour, refert sibi Romæ dictum fuisse, quod rem eandem moveret, de qua pridem egerant DD. Synnich

Diary. p.
173. col 2

Diary. p.
269 col. 1

Pag. 384
col. 2.

Relatio-
nis pag.
415.

Diary. p.
50. inter
Collect.

Diary. p.
6. c. 9. p.
400. &
401. Ibid
par. 5. c.
5. p. 380.
Ib. par. 5.
cap. 2. p.
264. col. 1

Synnich & Bourgeois. Isti porro, ut notum est, de Jansenio egerant.

IV. Ipsimet Consultores, tribus exceptis, tum primum suis in suffragiis, ut legere est, de Propositionibus in sensu Jansenii disserunt ac pronunciant. Ipsimet Vvadinghus, Magister S. Palatii & Commissarius sancti Officii, de quibusdam ex his Propositionibus in ordine ad Jansenium judicium subinde protulerunt, licet in primis Congregationibus, illas, habita textus Jansenii ratione, non expendissent. Hæc nos tum ex Vvadingho, tum ex Jansenismi Historiæ scriptore, utroque Jansenianis non suspecto accepimus. Notandum porro, in sex ex iis suffragiis Consultorum, quæ inter Collectanea edidit de S. Amour, omittæ fuisse circa unam primam Propositionem verba hæc, *in sensu Jansenii*, quæ tamen in autographo dictorum suffragiorum extare testatus est 1. Junii anni 1657. coram Congregatione D. Vizzani sancti Officii assessor.

Diar. p.
6. cap. 25
p. 517. &
528.

Recueil
des Bulles
pag. 172.

V. Innocentius X. & Alexander VII. de quinque Propositionibus in sensu Libri Jansenii pronuntiarunt, quorum Constitutiones, ut dicemus postea, qui subsecuti sunt, Pontifices approbaverunt & confirmarunt. Refert de S. Amour Innocentium X. Cardinali Pimantel roganti ut ad gravitatem rei attenderet, respondisse, omnia mature discussa fuisse; ac compertum, quinque Propositiones nihil habere commune cum doctrina SS. Augustini ac Thomæ, atque prorsus expedire, ut notaretur doctrina Libri Jansenii. Alexander vero VII. Brevi ad Vicarios generales Archiepiscopi Parisiensis dato die 1. Aug. an. 1661. eos graviter increpat, quod asseruissent in suo publico Mandato, non minus temeraria quam mendaci narratione, tempore Innocentii X. non aliud factum fuisse, quam inquisitionem, an Propositiones illæ quinque de gratia veræ & Catholicæ, an potius falsæ & hæreticæ censendæ forent. Cum eo tempore, ait Alexander, nedum de Propositionibus ipsis cognitio habita fuerit, quod à Jansenii Libro Augustinus nuncupato extractæ essent. Tamquam testis oculatus loquitur Pontifex, qui sub Innocentio X. particeps fuerat eorum omnium quæ in causa quinque propositionum Jansenii gesta fuerant.

Defensio.
nis Eccle-
siæ Romæ
p. 391.

Diar. p.
7. c. 2. p.
557. col.
2.

Ib. par. 6
cap. 27. p.
528. col. 1.

Adde, Episcopos Gallicanos in Comitibus generalibus anni 1654. agnovisse, ex verbis ipsis Bullæ Innocentii invictè demonstrari, quinque propositiones in sensu Jansenii damnatas esse. Ita narratur in Relatione deliberationum Cleri Gallicani pag. 9. & 10. editionis.

VI. Denique vel in examine Romano discussæ fuerunt quinque Propositiones sensu Jansenii, vel sensu Calvinii, qualis in prima columna Scripti de distinctione sensuum exhibetur. At istud postremum, quod contendunt Janseniani, tam absurdum est, ut nihil magis: tum quia de sensu Calvinii nulla prorsus fuit tunc temporis excitata quaestio, cum nullus esset à quo defenderetur, tum quia prorsus ridiculum est asserere, per duos annos integros solite, tam operose de sensu illo inquisitionem ac controversum fuisse, qui si Jansenianis fides, obvius est ac naturalis Propositionum sensus: qui certe cum à Trid. Concilio sufficienter damnatus fuisset, tam longum ac molestum haud dubie non postulabat examen: tum quia de illo agebatur sensu, qui, fatentibus Jansenianis non nisi à viris in Theologia versatissimis dignosci potest; de quo necesse erat publica in disputatione audiri partes dissidentes: qui cum dogmate gratiæ à se efficacis intime conjunctus est, & Thomisticæ Scholæ proprius; qui ut apprimè notari posset, censuerat in prima Congregatione Cardinalis Spada, lustranda esse quæcunque sub Pio V. & Gregorio XIII. in causa Baji, & sub Urbano VIII. in causa Jansenii acta fuerant; quem denique aliqui à Consultoribus à censura vindicabant. An quæso hæc in sensum Calvinianum cadere possunt? an tam profunda rerum Theologicarum scientia opus est, ut erroneus ille sensus detegatur? An quisquam erat inter Episcoporum Deputatos, qui sensum illum defenderet, & idcirco in publica Congregatione à suis æmulis redarguendus audiri deberet? An Calvinianus sensus proprius est Scholæ Thomisticæ, & cum dogmate gratiæ per se efficacis intime conjunctus? An de sensu Calvinii actum fuit tempore Pii V. Gregorii XIII. & Urbani VIII. An denique nonnulli à Consultoribus 5. Propositiones in sensu Calvinii à censura vindicaverunt? En angustia, ineptia & absurditates, ad quas Jansenianos cæcum defendendi Libri Jansenii studium pertrahit.

Diar. p. Verum, inquires, nonne Innocentius X. sæpius declaraverat Deputatis pro Jansenio, nolle se omnino ut de

178.

Jansenio mentio fieret? Nonne Cardinalis Spada, DD. de Lalane & de S. Amour dixerat, Propositiones considerari præcise in Congregatione secundum se ipsas, abstrahendo à sensu unius vel alterius (Diar. parte 5. cap. 7.) Nonne Vincentius de Pretis Commissarius S. Officii, suffragium ferens circa primam Propositionem, asseruit eam propositam fuisse in abstracto ut præscindit ab omni proferente? Nonne idem de omnibus Propositionibus affirmavit Vvadinghus in sua brevi Relatione de quinque Propositionibus? Nonne denique Innocentius X. in sua Constitutione ait: primam Propositionem jam anathemate damnatam fuisse? Et Episcopi 58. in sua ad hunc Pontificem Epistola dicunt motus illos (circa 5. Propositiones) sedari oportuisse Conc. Trid. auctoritate.

Quæ certe omnia eo manifeste tendunt, de sensu nempe Calvinii in quinque Propositionibus expresso, & jam anathemate percusso, controversiam dumtaxat tunc temporis fuisse. Quod etiam nonnullorum judicio (referente de S. Amour) verbum ipsum declaramus, quo Innocentius X. in sua Constitutione utitur, demonstrat. Non enim, inquiebant, constituit novum jus & censuram, sed tantum confirmat & stabilis jam factum & stabilitum.

Deplorata profecto causa est, quæ tam infirmis nititur præditiis. Jussit equidem Pontifex nullam de Jansenio fieri mentionem. Sed quo consilio? Nempe ut postposita Urbani VIII. Constitutione, qua Liber ipsius proscriptus jam fuerat, ab omni errore non purgaretur, sicut eum purgare tentaverant Janseniani. Iple verò Innocentius nonne Jansenium nominatim appellavit, tum cum Cardinali Pimantel ferenda Constitutionis consilium aperuit, tum ipsam et sua Constitutione?

Quando Cardinalis Spada Abbati de Lalane & de S. Amour dixit, quinque propositiones in Congregatione secundum se ipsas considerari, abstrahendo à sensu unius vel alterius, non excludebat sensum Jansenii, sed varios dumtaxat sensus Calvinii, gratiæ efficacis, Thomisticæ, vel Molinianæ, quos Janseniani in dictis Propositionibus distinguere debere contendebant: quibus tamen sepositis, recte ostendebat Hallerius, Scripto antea relato, quinque Propositiones censuram mereri. Idem sensus est Vincentii de Pretis & Lucæ Wadinghi.

Et certè sic ipsemet Wadinghus initio suæ Relationis loquitur. «Exortis & crescentibus in dies tumultibus in Belgio, deinde in Gallia, mox in Polonia, quibusdam acriter invehentibus in doctrinam Librumque Jansenii, Augustinus nuncupatum, aliis ex adverso illum mordicus defendentibus, venerunt à Lutetia Doctores Sorbonici causam utrinque prosecuturi.» Ergo de Libro & doctrina Jansenii, ac Propositionibus ex illo extractis, & in sensu ab auctore intento, agebatur, non de Propositionibus in se ipsis & in abstracto spectatis. Quod si duo vel tres contrarium asseruerint, deserendi illi sunt, quorum certè auctoritas prævalere non potest tot certissimis, quæ prolata sunt, testimoniis; quæ quidem eò plus momenti ac ponderis habent, iis quæ ab adversariis nobis opponuntur, quod hæc postrema & numero pauca sint, & eorum qui ipsis apertissime favent, ac proinde in propria sua causa; alia verò ex ipsamet adversariorum confessione, maxima ex parte habeamus. Quibus per modum coronidis non possumus quin addamus, quod ipse candidè profitetur D. de S. Amour Diarii parte 6. cap. 2. in fine, ubi Domino de Sainte Beuve conquerenti, quod in Scripto trium Columnarum, in fronte primæ columnæ seu sensus Calviniani, dictum fuisset, ipsum esse sensum, quem propositio legitime sumpta non habet (quasi sensus efficacis à se gratiæ esset legitimus ac proprius,) respondet, eam dumtaxat ratione sensum gratiæ ex se efficacis dictum fuisse in Scripto trium Columnarum, sensum proprium ac legitimum quinque Propositionum, quia hunc Jansenius unice in suo libro exprimit. Ergo vel ipsi Janseniani, dum persuadere volunt actum non fuisse de sensu Jansenii, inscriptionem sui trium Columnarum Scripti vindicare non possunt, nisi per ordinem ad Librum Jansenii, quem unum, ut defenderent, præ oculis habebant.

Innocentius X. merito asseruit primam Propositionem anathemate percussam jam fuisse, in Bajo scilicet, & in Calvino. In Bajo quidem, eo ipso sensu, quem Jansenius renovavit, sed qui in Bullis Pii V. & Gregorii XIII. nulla speciali nota perstrictus fuerat. In Calvino etiam, sed alio planè sensu à Janseniano.

Calvinus

Calvinus impossibilia dicebat etiam viris sanctis Dei mandata cum gratia maxime efficaci, nimirum propter adhærescentem omnibus eorum actionibus concupiscentiæ labem: Jansenius vero docet esse impossibilia, quia cum minor est gratiæ delectatio, fieri non potest, ut maiorem & oppositam vincat concupiscentiæ delectationem. Atque ita eadem Propositio dici potest damnata, tum duro ac rigido Calvinii sensu, tum sensu Jansenii paulò mitiori ac magis temperato: quomodo in Semiarianis Ariana, & Semipelagianis Pelagiana hæresis iterum damnata dici merito potest.

Quamquam re ipsa, prima illa Jansenii Propositio, in proprio ac rigoroso verborum sensu ad sensum Calvinii revocari non potest. Propositio quippe agit de aliquibus præceptis & de aliquibus iustis volentibus atque conantibus: Calvinus autem omnia præcepta quibuscumque iustis impossibilia esse contendit. In tertia pariter Propositione mentio fit meriti: ac certum est, Calvinum nullum in homine agnoscere etiam ex gratia meritum. Igitur non Calvinii, sed Jansenii sensus examini tunc temporis Romæ subiectus fuit; nec quinque Propositiones in abstracto, sed ut jacent in se ipsis expensæ sunt, sed prout sunt in Jansenio. Ea enim ipsa ratione Romæ discussæ sunt, qua fuerant sacre Facultati Parisiensi oblata, ut discuterentur: at certum est ex ipsismet Jansenianis, oblatas illas fuisse Facultati tanquam extractas ex Jansenio, ejusque sensu proscribendas. Sic illi loquebantur in famoso Scripto, "In Nomine Domini. pag. 10. Cum norint omnes, Magistros egregios delectos esse ad Theſim propositam non ut per se sonat, sed ut jacet in Jansenio accuratius examinandam, videant sedulo, ne quid durius in eam pronuncient, quod hac in parte sanissimam Jansenii Theologiam noter aut perstringat.

Supina est rerum Theologicarum ignorantia, vim facere in verbo, *declaramus*, quo Pontifex in sua Constitutione utitur. Quasi ignoret vel unius diei Theologus, Ecclesiam fidei dogmata non constituere, sed ea quæ in verbo Dei scripto vel tradito expressa esse Deo aspirante cognoscit, declarare, & ad credendum fidelibus proponere. Cum igitur Ecclesia novos errores proscribit ac declarat à fide alienos, declaratio quidem nova est, at fidei veritas declarata, nova non est, sed ipsi Ecclesiæ cœva.

Judicium Romanum de quinque Jansenii Propositionibus.

Celebratis duorum annorum spatio triginta & sex Congregationibus; præmissa, inquit Wadinghus, longa & matura discussione, causa Jansenii *ea diligentia, qua major desiderari non posset*, ait Alexander VII. *discussa est*: at tandem Innocentius X. die ultima an. 1653. Constitutionem edidit, in qua singulas Propositiones variis affectas censuræ notis, condemnat. Cum, inquit, Pontifex, occasione impressionis Libri, cui titulus, *Augustinus*, Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis, inter alias ejus opiniones orta fuerit, præsertim in Galliis, controversia super quinque ex illis: complures Galliarum Episcopi apud nos institerunt, ut easdem Propositiones nobis oblatas expendere, ac de unaquaque earum certam, & perspicuam ferremus sententiam. Tum relatis quinque Propositionibus, sic pergit: Pro rei gravitate coram aliquibus S. R. E. Cardinalibus ad id specialiter sæpius congregatis, à pluribus in sacra Theologia Magistris easdem quinque Propositiones fecimus sigillatim diligenter examiniari, eorumque suffragia, tum voce, tum scripto relata maturè consideravimus, eosdemque Magistros, variis coram nobis actis Congregationibus prolixè super eisdem ac super earum qualibet differentes audivimus. Cum autem ab initio hujuscemodi discussionis ad divinum implorandum auxilium, multorum Christi fidelium preces, tum privatim, tum publicè indixissemus, postmodum iteratis eisdem ferventiùs, ac per nos implorata S. Spiritus assistentia, tandem divino numine favente, ad infrascriptam devenimus declarationem & definitionem. "Tum unamquamque Propositionem speciali nota perstringit. Primam declarat esse temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam & hæreticam, & uti talem damnat.

Secundam, ut hæreticam.

Tertiam pariter, ut hæreticam.

Quartam, falsam & hæreticam.

Quintam, falsam, temerariam, scandalosam: & intellectam eo sensu, ut Christus pro salute duntaxat Prædestinatorum mortuus sit, impiam, blasphemam, contumeliosam, divinæ pietati derogantem & hæreticam declarat, & uti talem damnat.

Constitutionem hanc suam cum Epistola seu Brevis ad Regem Christianissimum Innocentius transmisit, die ultima Maji ejusdem anni, sicut & ad Imperatorem, ceterosque Catholicos Orbis universi Reges. Transmisit & ad Episcopos Gallicanos, ipsis gratulatus quod in tam gravi controversia ad Petri Sedem confugissent. Rex Christianissimus pro suo in tuenda Religione studio ac indefessa vigilantia, jussit dictam Constitutionem in Regno suo promulgari, & ad Facultatem Theologicam Parisiensem deferri: quam Facultate eo, quo par erat, reverentiæ & obedientiæ sensu admisit, decreta expulsionis à suo Ordine pœna adversus rebelles ac contumaces, si qui forent.

Episcopi Gallicani eodem anno congregati, Præfide Cardinale Mazarino, solemniter ac communi omnium plausu Innocentii Constitutionem exceperunt, datis ad Pontificem Litteris die 15. Julii, quibus & gratias referunt, & gratulantur ipsi, quod pro sua auctoritate, grassanti pesti, & certissimam perniciem allaturæ obstitisset. "Optata, inquit, pervenit ad nos tandem Constitutio illa, quæ vestræ Sanctitatis auctoritate quid sentiendum sit de controversis quinque Propositionibus, quæ sunt excerptæ à Cornelii Jansenii Iprensis Episcopi Libris, perspicuè decernitur. Excitata in Belgio contentiones flagrant etiam in Galliis, & latissimum incendium per universas Ecclesiæ partes minabantur, ni pesti grassanti & certissimam perniciem allaturæ obstitisset Beatitudinis vestræ indefessum studium, & ex alto petita potestas; quæ sola acerrimam illam animorum collisionem compescere poterat. Quo in negotio illud observatione dignum accidit, ut quemadmodum ad Episcoporum Africæ relationem, Innocentius I. Pelagianam hæresim damnavit olim, sic ad Gallicanorum Episcoporum consultationem, hæresim ex adverso Pelagianæ oppositam, Innocentius X. auctoritate sua proscripserit. Enim verò vetustæ illius ætatis Ecclesia Catholica, sola Cathedræ Petri communionem & auctoritatem fulta, quæ in Decretali Epistola Innocentii ad Africanos data elucebat, quamque dein Zozimi altera ad universos Orbis Episcopos Epistola subsecuta est, Pelagianæ hæresis damnationi absque cunctatione subscripsit. Perspectum enim habebat, non solum ex Christi Domini nostri pollicitatione Petro facta, sed etiam ex actis priorum Pontificum, & ex anathematismis adversus Apollinarium & Macedonium, nondum ab ulla Synodo Oecumenica damnatos, à Damaso paulò antea jactis, Judicia pro sancienda regula fidei à SS. Pontificibus lata, super Episcoporum consultatione (sive suam in actis relationis sententiam ponant, sive omittant, prout illis collibuerit) divina æquè ac summa per universam Ecclesiam auctoritate niti: cui Christiani omnes ex officio, ipsius quoque mentis obsequium præstare teneantur. Ea nos quoque sententia ac fide imbuti, Romanæ Ecclesiæ præsentem quæ in Summo Pontifice Innocentio X. viget auctoritatem, debita observantia colentes, Constitutionem divini numinis indistincta à Beatitudine vestra conditam, nobisque traditam. & promulgandam curabimus in Ecclesiis ac Diocesium nostris, atque illius executionem apud fideles populos urgebimus.

Jansenii defensores hac Innocentii Constitutione velut fulmine percussos hæere primùm attonitos, tum collectis animis eam aut malignè lacessere, aut eludere. Juvabit Apostolicæ hujus censuræ æquitatem, ad severiores juris regulas exactam, à Jansenianorum cavillationibus vindicare.

Constitutionis Innocentii X. æquitas vindicata.

In externis duntaxat Constitutionis Innocentii causis hic hæremus: rem verò ipsam, seu doctrinam illa Constitutione proscriptam jam non expendimus; quæ eo ipso merito proscripta censenda est, quod æquissimum fuerit & ad omnes juris regulas accuratissimè exactum Romanum de quinque Jansenii Propositionibus.

Propositionibus Judicium. Solent autem, ut plurimum, qui iudicio contendunt, iudices ipsos, pendente lite, effusis laudibus sibi demereri; ea perditā, procacius laceſſere. Janseniani verò, non tantum post, sed etiam ante latam damnationis sententiam, tum ex dolore amissæ, tum ex metu suæ amittendæ causæ, Romanum istud iudicium deprimere ac maligno dente arrodere non erubuerunt. « Si Pontifex, *ajebat de S. Amour*, non concessa prius solemni ac publica Congregatione, in qua partes adversæ redarguentes audiantur, quinque Propositiones damnaret, eo ipso sententia informis & inaudita esset, contraria omnibus juris regulis, ac nulla; omnibus viris cordatis & sapientibus indignationi futura. *Ibidem cap. 8. postulanti Regis Christianissimi Legato*, an futuræ definitioni Janseniani acquiescerent, *reponerat idem de S. Amour*, ita quidem fore, si definitio ad præscriptas Ecclesiæ leges conderetur; sin verò iis omissis, à D. Albizzi, aut aliis hujus farinae hominibus æquè ignavis, malevolis, & à nutu Jesuitarum pendentibus fieret, nequam se cum suis obsecuturum. Ita se in mandatis habere ab Episcopis, quorum erat deputatus. *Et parte 6. cap. 8. ait*: Institutam à Pontifice Congregationem Cardinalium non respondere aut rei gravitati, aut dignitati eorum, qui ad Sedem Apostolicam confugerant, nec juris regulas sequi. *Et cap. 11. ait*: Pontificem eo in negotio omnia humana præsidia veritati detegendæ necessaria prorsus neglexisse. *Et parte 3. cap. 6. unus de Jansenii defensoribus dicebat*: Si præcipiti iudicio quinque Propositiones damnarentur, visurum se, quid facto esset opus. Ecclesiam regulam esse, ac expendendum fore, quinam Pontifices ad verum propius accesserint, an Innocentius X. an qui eum præcesserunt. Ita Janseniani præ moderatione ac modestia Christiana docilem induerant erga Pontificem animum, cujus futuram, quam timebant & totis viribus avertere conabantur, definitionem jam tum fugillabant. Ita prompti ad obsequium, si Pontifex eorum votis primus obsequeretur, vel abstinendo à ferenda sententia, vel quinque Propositiones absolvendo à censura. Sin minus, & Pontifices, & Cardinales, & Consultores, & omnia quæcunque eo in iudicio definita factaque fuissent, flocci facienda, nulloque loco habenda.

Quamquam verò passim ac data occasione, jam præoccupata fuerint à nobis convicia & maledicta, quibus Romanum istud de quinque Propositionibus iudicium infamant, non pigebit ea in unum collecta hic resumere ac paucis confutare.

Ad hæc porro capita revocantur.

Ad Cardinales & Consultores, qui discutiendis quinque Propositionibus præpositi fuerunt.

Ad formam Congregationum.

Ad rem ipsam, quæ in controversiam vocabatur.

Ad Pontificem, qui pronuntiavit.

Ad firmitatem latæ definitionis.

I. Solemnis iste semper fuit mos Jansenianorum, suos plurimum despiciere ac deprimere adversarios. Si audiantur; nullibi eruditio, pietas, ingenium, amor purioris doctrinæ viget quàm apud suos. Si Cardinales ad examen Propositionum delecti, eas à censura immunes declarassent, quantæ in eos laudes congestæ! Illico de imperitis doctissimi, de politicis profundissimi Theologi evasissent. Eas damnarunt? Congregatio

Diarii part. 6. c. non respondebat nec rei gravitati, nec dignitati eorum, qui ad 8. p. 398. S. Pontificem confugerant. Quali quinque ex præcipuis sacri Collegii Cardinalibus, ac tredecim inter doctissimos Romanos Theologos, qui plures alios in consilium adhibuerunt, rei Theologicæ discutiendæ minus idonei fuissent? Quali supremus Pontifex non responderit dignitati Episcoporum, à quibus consultus fuerat? Ut quid ergo eam consulendo rem Episcopatu dignissimam illos fecisse testatus est Episcopus Grassensis in jam citata ad D. de Valenzay Regis Christianissimi in Urbe Oratorem Epistola? non ignorabant illi profectò, excitatas de Religione controversias, non aliter Romæ discuti ac disceptari quàm per Cardinales ac Consultores Theologos, quorum auditis ac maturo examine discussis suffragiis, Pontifex ex alto petita autoritate pronunciat. Non ignorabat ipse met de S. Amour, quantum Romæ illorum Cardinalium eximia merita omnium ore prædicarentur: quantum ipse singulorum benignitatem, ac humanitatem expertus fuisset: quantum imprimis Cardinalem Chigium, omnium Innocentii Consiliorum ac curarum participem, commendasset ob ejus modestiam, pietatem, fidem, probitatem, eruditionem, curam ac

Diarii part. 4. c. 4. Ibid. cap. 5. & 7. religionem in causis tractandis ac finiendis. Qua igitur fronte dici potuit, virum tantæ fidei ac probitatis, plus aliis omnibus veritati nocuisse?

16. part. 7. c. 2. p. 557. col. 1. Ibid. p. 6. c. 13.

Quantum ad Consultores Theologos, mira hic est Jansenianorum æquitas. Ii soli (ajunt) optima quæque protulera, qui Propositionibus favebant; alii inepti ac stupidi. Bene est. At inepti illi ac stupidi veritatem tuebantur, alii errorem, quem tandem cognitum ac Constitutione Apostolica prostratum illi ipsi ejurare. Testis sit ipse Wadinghus unus de Consultoribus Jansenianæ doctrinæ assertor. « Si aliquis, inquit in sua brevi Relatione de quinque Propositionibus, ante hanc definitionem aliter senserit, quibuscunque Doctorum autoritatibus innixus, nunc captivare debet intellectum in obsequium fidei, sicut suadet Apostolus. Id ipsum ego toto corde me facere profiteor, omnesque illas Propositiones supra dictas in omnibus & singulis sensibus, quibus eas condemnatas voluit Sanctissimus Innocentius X. condemno & anathematizo; quantumvis ante hanc definitionem in aliquibus sensibus eas sustineri posse judicaverim, sicut in superscriptis meis votis explicavi. Cui potius fidem habebunt Janseniani? An Wadingho, Propositiones in Congregationibus defendenti; an eidem post censuram Pontificis, illas damnanti?

Cæterum vel ipso iudice de S. Amour, illorum omnium Consultorum spectata fides, probitas, eruditio singulis probata esse debuit, nullis suspecta.

Diarii parte 4. cap. 6. asserit, neque se, neque suos dubitasse de fide, solertia & eruditione Consultorum; imò, non sine lato animi sensu, ac gratis Deo redditis, intellexisse illos omnes in doctrinam S. Augustini bene affectos ac propensos esse.

Parte 5. cap. 3. refert ex Cardinali Roma. Consultores iudices non esse, eorumque suffragia non habere vim definitionis, sed consultationis dumtaxat. Præsentem ad futuros bene multos spectatæ pietatis ac scientiæ Religiosos, quos nefas suspicari velle cognitam ac sibi perspectam veritatem dissimulare aut deferere.

Parte 6. cap. 17. D. de Sainte Beuve inter prætenso Augustinianos vir magni certè nominis, D. de S. Amour in hæc verba scribebat. Nihil, inquiebat, adversi perii mesco ex Congregatione, quæ coram Pontifice habenda est, dum oculos conjicio in vim veritatis, assistentem Pontifici Spiritum sanctum magnitudinem ingenii ipsius Pontificis, Consultorum peritiam ac generosam indolem, causæ nostræ cum Dominicanis societatem, numerum denique eruditorum, qui nobis patrocinantur, omnem depono anxietatem, & omnia faustissima spero ex futura Congregatione.

Passim ex privatis colloquiis, egregia multa dicebat idem de S. Amour, de Commisario S. Officii, Magistro sacri Palatii, de Patre Celestino, ac de tota Congregatione. In qua, inquiebat Pater Mariana, in dies magis comprobabatur quàm viribus parum valeret Pater Palavicinus: cui cum Pater Tartaglia Carmelita discalceatus adhæreret, universam in se concitavit Carmelitarum familiam, totis assistentem viribus, ne in Congregatione Molinista personam sustineret. Nihilominus Pater Palavicinus, qui hic deprimatur multum, ab Authore Observationum in vota Consultorum, vocatur moderatissimus Molinae discipulus. Et re ipsa, moderationis ac in ferendo suffragio libertatis specimen dedit, ibidem pag. 182. cum quartam Jansenii Propositionem in seipsa, & prout à Jansenio prolata fuit, ab omni censura immunem judicavit.

Palavicinus, ait Wadinghus in sua Relatione, disertè, sed diffusè, multa dixit de doctrina Jansenii, & Propositionem (4.) absolutè per se prolata, nullam dixit mereri censuram. Immerito igitur Janseniani virum hunc tam disertum, tam moderatum, suspectum habebant, & numero Consultorum postulabant removeri.

Quanto meliori jure, si licitum id fuisset, Jansenianorum æmuli de nonnullis Consultoribus sibi manifestè adversantibus expostulare potuissent? Ignorat nemo, quanto animi ardore pro defensione quinque Propositionum, in Congregationibus egerint Generalis Augustinensis, Commisarius S. Officii, & Magister sacri Palatii Generalis S. Augustini, postquam votum ab solvit, ait Wadinghus mox citatus, obtulit clausum exemplar cujusdam Epistolæ Cardinalis Bellarmini ad Clementem VIII. in materia de auxiliis, in qua dixit, gravia monita & arcana recondi, quæ cupiebat ipse legeret Pontifex.

Magister verò sacri Palatii non solum in 27. Congregatione de mente Jansenii, conformiter cum doctrina S. Augustini locutus est, ait idem Wadinghus, seque toto corpore prostravit in terram coram Pontifice, (adeo res cordi erat) sed rursus in 31. tum ipse, tum S. Officii Com-

Pag. 429

Pag. 205. col. 2.

Pag. 270. col. 2.

Pag. 437. col. 1.

Diarii part. 5. c. 13.

Pag. 328. col. 1.

Inter Col. lect. p. 180.

Ibid. p. 182.

Pag. 422.

Ibid.

Pag. 421.

Ibid. p.
424.

Commissarius, voluit genuflexus dicere, quantumvis sanctissimus Dominus jufferit semel & iterum, ut surgeret; & quoque sui sermonis discursu, voluit probare eandem Jansenii & Dominicanorum doctrinam.

Denique, cum, fatente ipsomet Authore citato Observationum in Vota Consultorum, omnes penè Consultores, doctrinam de gratia per se efficaci, quæ maximè, inquit ille, nostræ Scholæ propria est, omnibus locis Catholicam, Orthodoxam, ac veram esse profiterentur. Cum Hallerius declarasset, se doctrinam hanc simul cum Episcopis Gallicanis quinque propositionum delatoribus tueri; ac publico Scripto demonstrasset, nihil illi commune esse cum doctrina quinque propositionum, oportuisset Jansenianos conquiescere, nec ullo pacto suspectos habere Consultores.

II. Adversus Congregationum formam, de duobus maximè conquesti sunt Jansenii defensores. Nempe quod nec auditi coram suis adversis partibus fuissent, nec varii propositionum sensus distincti.

Quàm intempestiva fuerit & parum æqua prima hæc querimonia, Catholici facillè demonstrabant. 1. Quia sapius tum Pontifex, tum Cardinales reposuerant, de liti dirimenda nullatenus hic quæstionem esse, pro qua necesse foret adversas partes audiri; sed de sensu obvio & proprio quinque propositionum, vel notando, vel à censura eximendo. 2. Nullas hic adversas esse debere partes, cum omnes consentiant, factam actectam esse doctrinam SS. Augustini & Thomæ. 3. Sine fructu, ut plurimum, celebrari publicas illas disceptationes Theologorum inter se, in quibus partium studium, rixæ personales, ac vincendi desiderium ita litigantium animos occupant, ut à quærenda veritate prorsus avocent. 4. Frustra Jansenianos objicere se tantum semel auditos fuisse in re tanti momenti, quæ tam longam ac seriam postulat disquisitionem ac disceptationem: siquidem ipsi, quanquam sapius honestissimè invitati à Card. Spada, adesse noluerint Congregationi, quæ 21. Jan. an. 1653. celebrata fuerat, ut quidquid exponendum haberent, liberè & fusè, quantum voluissent, exponerent. Nec prius eorum æmuli introducti & auditi fuerunt, quàm ipsimet pro Jansenio Deputati constanter ac protervè recusassent, sicut ipsis exprobratum à Dominicanis fuerat, se eidem Congregationi sistere.

Quod si scrupulus tibi occurrat, cur in 22. dumtaxat Congregatione moniti ac invitati fuerint ex utraque parte Deputati, ut accederent ad Congregationem momenta sua prolaturi: ratio in promptu est, & quidem ad vindicandam judicii Romani æquitatem aptissima. Nempe Pontificem & Cardinales judicasse, prius inter se ventilandas esse quinque propositiones, quàm audirentur Deputati, ut si ex iis, quæ audirent, nova lux afflueret, vota sua tutius vel confirmare, vel emendare possent. Quapropter tribus distinctis vicibus rem totam ab origine repetierunt: primò in 21. Congregationibus secretò inter se: tum postquam invitati ex utraque parte fuerunt deputati, & auditi, qui accedere voluerunt; ubi de novo singula Consultorum vota recognita fuerunt, & Pontifici, ut ea expenderet, communicata: tum denique præsentem Pontificem in undecim Congregationibus, in quibus de unaquaque propositione singuli Consultores sententiam suam tertio jussi sunt liberè aperire. Quam meritò igitur Alexander VII. dixit, causam Jansenii ea profectò diligentia discussam fuisse, quæ major desiderari non poterat. Verùm, Janseniani diverticula quærebant & effugia, quibus causæ definitionem protraherent ac omnino eluderent. Non obscurè id innuebat de S. Amour, cum Pontifici diceret, futurum ut cum solemnem aliquando edidisset definitionem, longè meliori jure Ecclesia de ipso, quàm Poeta de Fabio, caneret: *Unus homo nobis cunctando restituit rem.*

Re ipsa quippe manifestum erat, non aliud esse eorum consilium, quàm ut moras necerent, ac totum implicarent negotium. Eum in finem per quatuor horas integras coram Pontifice perorantes, extra causam divagati fuerant, ac bene multa Scripta & Memorialia Pontifici ac Cardinalibus obtulerant, partim ad probandam divi Augustini auctoritatem, quasi de ea quisquam dubitaret; & necessitatem efficacis à se gratiæ, de qua nulla erat quæstio: partim contra doctrinam Jesuitarum, quos, ad distrahendum Pontificis animum & causam aliò deflectendam, in judicium vocari exoptassent; partim ad varios exponendos quinque propositionum sensus, quos re ipsa in Scriptis Trium columnarum In nomine Domini, & in Catholica

expositione quinque Propositionum, sic exposuerant ac elucidaverant, ut si centies auditi fuissent in publicis Congregationibus, amplius nihil attulissent ad evolvendam & vindicandam Jansenii mentem.

Æquior profectò non erat altera eorum querimonia, circa denegatam in examine Romano quinque propositionum distinctionem sensuum, in quos intellecti illæ possunt. Tum quia de solo sensu propositionum obvio ac naturali agebatur, qui facillè menti occurrit, disquisitio è contra aliorum sensuum, rem totam infinitis circa verba, circa mentem authoris, controversiis implicasset & obscurasset. Tum quia à suis adversariis habebant totum id, quod ex distinctione sensuum sperare potuissent, nempe efficacem à se gratiam salvam & integram remanere, id enim sapius & voce & scripto contestatus fuerat Hallerius. Si hanc unam voluissent Janseniani, ac non potius efficacem Jansenii sensu gratiam, datis sibi ab adversariis pacis conditionibus haud dubiè stetissent, approbata Janseniani sensus censura: at non hæc erat eorum mens, non istud consilium. Quin si Pontifex, ut postulabant, sensum efficacis à se gratiæ ad mentem S. Augustini sua in Constitutione distinxisset & à sensu Jansenii separasset, adhuc illi profectò litigassent circa illum Jansenii sensum ita sepositum, quem à Thomistico & Augustiniano nihil differre pugnaciter adhuc contendissent. Adeo verum est in eorum hominum principiis, qui causam hanc ad factum pertinere volunt, in quo discernendo, non modò Pontifex, sed Ecclesia Univerfa falli potest, nusquam hujusmodi controversiam finiri ac terminari posse.

Et verò ab annis sexaginta & amplius inclamant & nusquam assignatum fuisse proprium ac individuum Jansenii sensum, & se Constitutioni Innocentii ultro adharere quantum ad jus, seu doctrinam; quæ duo certè inter se apertè pugnant. Si enim sensus ille designatus nusquam fuit, quem, amabo, illi rejiciunt, cum protestantur se doctrinam quinque propositionibus expressam damnare? An sensum aliquem vagum & indeterminatum? Si autem sincero animo Apostolicis Constitutionibus se subjiciunt, qua rationis specie affirmant, sensum illum designatum non fuisse? At in rei veritate, & assignatus fuit sensus ille, obvius scilicet ac naturalis, quem verba propositionum apud Jansenium præferunt: & Janseniani Constitutionibus Apostolicis nusquam sincero animo obsecuti sunt, qui propositiones non eo Jansenii sensu damnant, quo damnatæ sunt, sed ad sensus alienos & extraneos detorquent, ut legitimum ac germanum Jansenii sensum Ecclesiæ censuris eripiant.

III. Ex his manifestum est, quàm falsò Janseniani obtenderent, se pro una laborare asserenda gratia efficaci; suos verò æmulos, ad eam labefactandam conatus omnes convertere. Centies Hallerius cum suis, & verbo & scripto contrarium affirmaverat. Atque, ut antea observavimus, quo tempore Romæ fervebat hæc controversia, Præpositus Generalis Societatis Jesu Piccolomini, renovabat Decretum Aquavivæ latum an. 1613. contra sententiam gratiæ ex puro voluntatis consensu efficacis. Quàm stupidi illi ac hebetes fuissent, si quam Pontificia Constitutione voluissent labefactare gratiæ efficaciam, hanc tot publicis testimoniis sponte asseruissent ac confirmassent.

IV. Adversus Pontificem causæ totius judicem æquissimum, quid Janseniani? Theologus, inquit, non erat; & aliunde præ senectute multum provec̃ta omnino impar sustinendo rei implicatissimæ tam longo ac laborioso examini. An ergo sic implicatus erat Calvinus sensus, quem unum Janseniani propositionibus affingunt; ut difficile fuerit eum dignoscere ac notare? An in Pontificibus, cum de fide pronunciant, personales animi dotes, non verò potissimum Sedis dignitas & auctoritas, atque Spiritus S. assistentia attendenda? Nihil adversi ex Congregatione peririmesco, inquiebat Sambovius antea citatus, cum oculos convertito ad vim veritatis, assistentem Pontifici Spiritum S. & Pontificis ipsius ingenii magnitudinem. Nullum certe humanum præsidium veritati dignoscendæ necessarium necessarium prætermisit Innocentius, quanquam ætatis adeo provec̃tæ. In prima Congregationum, quæ ipso præsentem habitæ sunt, referente Wadingho, dixit, se considerasse hujus rei gravitatem, magnumque momentum: propterea orationes indixisse per omnes Urbis Ecclesias, ut Spiritus S. ei inspiraret, quid agendum esset, & definiendum in quæstionibus Theologiæ difficillimis. Deinde subjunxit (pergit Wadinghus) se quantumvis acceperit in scriptis omnium Consultorum suffragia, nihilominus præ-

sensuum omnium sententias circa quinque istas Propositiones audire velle. Quæ major poterat adhiberi diligentia? Non satis fuit Innocentio, omnium Consultorum singula suffragia scripto data maturè apud se expendere, sed etiam eos discentes in undecim sessionibus, singulis in tres quatuorve horas productis, audire voluit; quos reipsa tanta cum attentione, patientia & animi voluptate audivit, ut Episcopo Lodevensi testatus fuerit, se, Deo aspirante ac Scripturarum sensum aperiente, sinus omnes subtilissimæ hujus controversiæ, ac etiam verborum Scholæ significationem dilucidè penetrasse; ac tantam animi lætitiā expertum se in his diuturnis Congregationibus, ut doleret, quando nocte superveniente discedendum erat. Ita in plenis Cleri Gallicani Comitibus rem narrabat Episcopus Lodevensis die 14. Martii an. 1656. Cujus narrationem retulit in suo Diario D. de S. Amour p. 577. His porro auditis, ac sedulò discussis Consultorum suffragiis, proclive fuit, Pontificem ex eorum sententia rem definiisse. *Nihil enim absurdius fugi posset*, ait author Observationum in Vota Consultorum, inter Collectanea Diarii de S. Amour, *quàm ut Summus Pontifex, tredecim viris doctis in Consilium adhibitis, id hæreticum pronunciet, quod illorum omnium calculo tanquam Orthodoxum comprobatum sit.* Tam altè Pontifex animo imbiberat, quæcunque fuerant ab illis Consultoribus disputata, ut Cardinali Chigio scribenti tenorem suæ Constitutionis memoriter dictaverit. Merito igitur Episcopi Gallicani in Comitibus generalibus congregati an. 1653. in Epistola die 15. Julii ad Innocentium scripta, ejus Constitutionem divini numinis instinctu conditam; & in altera data die 28. Mart. an. 1654. Ordine Canonico latam fuisse affirmant. Jam antea sub Urbano VIII. simul cum Deputatis Lovaniensibus Synnichio & Papio, in examinando Jansenii Libro diuturnam operam suam strenuè collocaverat: ut certè mirum hic videatur divinæ providentiæ consilium in iis Pontificibus, quos profligandæ Jansenianæ hæresi destinavit. Pius V. qui in Bajo præformatam Jansenii doctrinam omnium primus damnavit, omnium judicio eruditissimus fuit ex Ordine Prædicatorum Theologus, doctrinæ Thomisticæ per plures annos summa cum laude Professor; cui non magis obsequentes se præbuere Jansenii defensores quàm Innocentio. Urbanus VIII. à quo Liber Jansenii nominatim proscriptus fuit, omnis Litteraturæ laude illustris commendatur. Innocentius verò X. & Alexander VII. à quibus doctrina Jansenii propius confossa est, maximam per seipsos, dum adhuc in minori Cardinalatus dignitate versarentur, in ea discutienda operam posuerant. Primus, (Pamphilius) sub Urbano VIII. alter (Chigius) sub Innocentio X. At fortè Jesuitarum immensæ authoritati & gratiæ id dedit Innocentius, ut quinque propositiones, quas eorum hostes infensissimi propugnabant, proscriberet? Verùm Cardinalis Chigius testatur apud de S. Amour, Diarii parte 6. cap. 15. *Jesuitas non fuisse in Calendario Papæ.* Et part. 4. c. 4. Pater Hilario dicebat ipsi de S. Amour, *Jesuitas non ea pollere in Curia Romana autoritate, qua vulgò creditur.* Procul ergo hujuscemodi Jansenianorum nugæ ac futes criminationes.

V. Denique, nihil ex parte authoritatis, qua quinque propositiones Jansenii damnatæ sunt, desiderare possunt Janseniani ad firmitatem & robur inconcussum definitionis. Ad postulationem quippe Episcoporum Galliarum S. Pontifex Judicium protulit, pro ea, qua Romana Sedes in universa Ecclesia præminet authoritate; cujus Decretis ad fidem & mores pertinentibus, omnes Christiani obtemperare tenentur, maximè cum accedit Ecclesiarum omnium consensus seu expressus, seu tacitus. Tunc etenim Romani Pontificis Judicium, Ecclesiæ totius, adversus quam portæ inferi non prævalerunt, judicium est supremum ac irrefragabile. Ita docent vel ipsimet Janseniani. Vide Librum, cui Gallicè titulus, *Tradition de l'Eglise Romaine*, Tom. 1. pag. 207. & 217. Item, *Justification du respectueux silence*, Tom. 1. pag. 246. Tom. 3. pag. 876. eodem Tom. pag. 1198. Neque verò ad generale Concilium hic recurrere necesse est; aut si recurreretur, quidquam adversus Jansenianos efficeret, qui, cum in ea sint mente, de mero facto hic controversi, circa quod universa Ecclesia falli potest, non magis universalis Concilii definitioni acquiescerent, quàm Innocentianæ. Porro Ecclesias omnes Innocentii Constitutioni adhæsisse, sive expresso sive tacito consensu, res est apud omnes explorata. Ne unam quidem appellare usquam potuerunt Janseniani, quæ

Tournelii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

reclamaverit; ne unam, quæ damnatas propositiones ab errore absolverit, vel earum defensores ad Communionem admiserit. Ita certè finita est causa, at non finitus error. Novis quippe artibus, Innocentii Constitutionem infringere ac eludere conati sunt Janseniani, novis etiam Vaticanis fulminibus repressi.

EPOCHA TERTIA.

De iis, quæ subsequuta sunt Innocentii X. de quinque Jansenii Propositionibus Judicium.

Hac tertia historica nostræ narrationis parte ea præcipua complectemur, quæ iteratam doctrinæ Jansenii censuram continent, à Constitutione Innocentii X. usque ad Bullam Clementis XI. adversus famolum Casum conscientiarum.

Janseniani excogitata distinctione juris & facti Innocentii Constitutionem eludunt: Episcopi Gallicani Librum Jansenii iterum ad examen revocant, ac de nova contentione monent Innocentium ejusque successorem Alexandrum VII.

Janseniani post Constitutionem Innocentii, res duas affirmarunt & aliis persuadere voluerunt varias omnino & inanes: alteram, quinque illas propositiones non esse Jansenii: alteram, damnatas esse in sensu, qui ad Jansenium nihil pertineat. Atque hinc prima origo famosæ illius distinctionis *Juris & Facti*, ad quam deinceps plenis velis tanquam ad tutissimum portum se receperunt.

»Visa tunc, ait Illustrissimus Cameracensis Archiepiscopus, in Documento altero, quo diluuntur ea, quæ variis Scriptis adversus primum Documentum proposita sunt, pag. 309. »versionis latine, facti jurisque distinctio, optatissimum tutissimumque naufragis illis portum aperire. »Temporis quidem satis non erat, ut ad quem usum »converterent, distinctionem illam penitus investigarent. Quod si textum utrumque simul contulissent, detexissent facile distinctionis illius inanitatem. »Verùm derepentè fuit, aut in aliquo, quod oculis »pateret, parendum; aut ab Ecclesia definiendum. »Derepentè igitur ut ad Aram, sic confugerunt ad »eam fuci plenam, nec satis in se spectatam distinctionem. Ut ut est, ita contenta voce inclararunt, ut »Scriptorum immensa multitudo lectorum oculis »fucum fecerint; ut eam vel apud honestos liberales »que viros consuetudinem invexerint, supponendi »jus ipsum integrum ex parte propositionum quinque; integrum verò factum ipsum ex parte Libri »stare. Hinc illi in propositionibus nihil præter rem »juris infallibiliter ab Ecclesia definitam; in Libro autem merum aliquod factum, quod esset momenti »nullius, & in quo errasset Ecclesia, nihil aliud intueri pertinaciter voluerunt.

Præfules igitur Gallicani, ut novis illis Jansenianorum monitionibus occurrerent, quotquot Parisiis anno 1654. aderant, simul convenerunt deliberaturi de remedio huic malo citius afferendo. Quatuor selecti Archiepiscopi & quatuor Episcopi, qui Jansenii Librum ad examen sedulò revocarent, damnatas quinque propositiones cum illo conferrent; adversæ partis Memorialia seu Scripta expenderent: quibus omnibus in decem Congregationibus diligenter ac maturè ponderatis, communi suffragio duo statuerunt; primum, damnatas ab Innocentio quinque propositiones reipsa extare in Libro Jansenii; alterum, in proprio & naturali verborum sensu, & eo ipso, in quo à Jansenio asseruntur & explicantur, damnatas illas fuisse. Quæ cum ad plena Episcoporum Comiticia retulissent, omnium calculo probata sunt, datis ad Innocentium X. die 28. Mart. Litteris, quibus eum, & de rebus à se gestis, & de novis Jansenianorum artibus certiorum faciunt. «Diffidiorum author, in-Recueil »quunt, quod palam obtinere non poterat, nempe ut p. 117. »à debita Sedi Apostolicæ reverentia perapertum »Constitutionis datæ contemptum recenseretur, calididis molitionibus ad simplicium & incautorum »mentes subvertendas aggredi tentavit... E vetere »fidei deposito, cujus custodia Cathedræ Petri concredita est, partem adimere tentant; Decreti Apostolici

Pag. 174.

Pag. 432.
col. 1.
Pag. 191.
col. 2.

»stolici Majestatem ad fictas controversias dirimendas
»turpiter dejiciendo. Quinque etenim Propositiones
»Decreto illo prostratas damnare se quoque profiten-
»tur; sed alio planè sensu, quàm qui à Jansenio tradi-
»tus & explicatus est; ad quem Propositiones illas nul-
»latenus pertinere constantissimè asserunt. Hac arte,
»restaurandis disputationibus iisdem sibi locum aper-
»tum relinquere parant, & rediviva litis prolixam
»materiam.

Et in Epistola encyclica ad cæteros Galliarum Episco-
»pos, ajunt: «Homines illos, (*Jansenianos*) affirma-
»re, imò & persuadere aliis velle res duas vanas om-
ib. p. 112. »nino & inanes: alteram, quinque illas Propositiones
»Jansenii, alteram, damnatas esse in sensu, qui ad
»Jansenium nihil pertineat.* Tum & Pontifici, &
»Coepiscopis suis exponunt, quid à se gestum fue-
»rat circa examen Libri Jansenii in suis Comitibus
an. 1654.

Innocentius die 29. Sept. ejusdem anni, Gallicanis
Episcopis rescripsit, gratum & acceptissimum sibi esse
studium ac zelum, quo Apostolicam Constitutionem ser-
vari ubique curabant, per quam, ait, damnata fuerat in quin-
que Propositionibus Cornelii Jansenii doctrina ejus Libro con-
tenta, cui titulus Augustinus.

Hoc ipso anno die 23. Aprilis, damnaverat Ponti-
fex plurima Opuscula, Libellos, Tractatus &c. in de-
fensionem Jansenii editos, & ipsum etiam Librum
Jansenii, Lovanii, Parisiis, & Rothomagi typis excu-
ib. p. 202. sum. Declaraverat etiam «illis Actis, quæ sub no-
»mine Congregationum de Auxiliis habitantium co-
»ram Clemente VIII. & Paulo V. circumferebantur...
»nec non Autographo seu exemplari cujusdam asser-
»tæ Constitutionis Pauli V. super definitione prædi-
»ctæ quæstionis de Auxiliis, ac damnationis senten-
»tiæ seu sententiarum Ludovici Molina... nullam
»omnino esse fidem adhibendam, neque ab alteru-
»tra parte, seu à quocunque alio alligari posse vel de-
»bere.

Anno sequenti die 17. Maji, Regi Christianissimo
placuit, mox dictum Innocentii X. ad Episcopos Gal-
licanos Breve promulgari & executioni mandari. E-
vix erepto Innocentio die 7. Jan. 1655. successit die
7. Aprilis ejusdem anni, Cardinalis Chigijs, dictus
Alexander VII. Huic Præsules Gallicani supremam
Dignitatem gratulantur per Epistolam die 2. Sept.
anno 1656. simulque aperiunt novas Jansenianorum
artes & cavillationes in eludendo Innocentii, contra
ib. p. 134. quinque Propositiones Jansenii, Decreto. «Decre-
»tum, inquit, studiosè amplexi sunt fideles populi,
»demptis paucis, qui de Jansenii doctrina nihil con-
»stitutum fuisse palam cum simularent, intimis ani-
»morum sensibus ex illius damnatione utebantur.
»Horum cavillationes sine mora comprimendas rati.
»judicio suo decreverunt religiosissimi Episcopi,
»quinque Propositiones illas ad Jansenium pertinere,
pag. 136. »ejusque opiniones fuisse proscriptas.... Iisdem ar-
»tibus (*quibus Pelagiani*) grassantur novæ sectæ disci-
»puli, ac præterea ut à capitibus suis fulminis Aposto-
»lici amoliantur ictum, (licet obfirmato animo quin-
»que Propositiones Jansenio iterum adjudicent) ad
»facti quæstionem, in qua Ecclesiam falli posse do-
»cent, controversiam deducere nituntur. Quas in-
»geniorum versutias vera prudentique verborum
»complexione infregit Breve Apostolicum, quod tri-
»ocis illis syllabarum ad umbratiles Scholarum dispu-
»tationes relegatis, decisionisque autoritate ad Juris
»quæstionem restricta, doctrinam Jansenii, quam
»Opere suo ille explicuit, in propositionum confixa-
»rum materia, Pontificia Constitutione damnatam
»fuisse declarat. At enim ut se damnationi subdu-
»cant, celeberrimum B. Augustini nomen obtendunt,
»ejus doctrinæ se profitentur esse sectatores, repudia-
»nto etiam, si res eorum ita ferant, ipso Jansenio.
»Hujus tamen pravæ & detortæ, quas ad Docto-
»ris egregii locos adhibet, interpretationes ample-
»ctuntur.

Duo in hac Præfatum nostrorum Epistola observa-
tione digna maximè videntur. Primum, quæstionem,
quam Jansenii defensores facti appellabant, ad umbra-
riles illas Scholæ disputationes amandari, in quibus de trivis
syllabarum agitur. Neque enim quæstio versabatur, ut
subdole simulabant illi, an quinque propositiones tot
verbis ac syllabis expressæ in Libro Jansenii legeren-
tur, sed an earum obviis, propriis & naturalis sensus
ex tota doctrinæ Jansenii serie, totoque Libri ipsius
contextu exculpi posset: quam quæstionem propriè,
non facti, sed juris esse volunt Gallicani Episcopi, &

ad partem depositi fidei pertinere, ut ajunt in mox citata
ad Innocentium X. Epistola. Quippe si significatio
verborum & sententiarum alicujus Authoris vel Li-
bri, ad meram facti quæstionem deducatur, in qua
falli potest Ecclesia, nullus erit Scripturæ sacræ vel
Canonum Ecclesiæ contextus, circa quem, adducti
pariter distinctione juris & facti, hæreticus quilibet
non cavilietur, distinguendo scilicet in contextu ver-
borum unam quæstionem facti, quid nempe illa signi-
ficent; & aliam quæstionem juris, qualis sit illorum
verborum sensus, erroneusne an Catholicus; atque ex
quæstione facti, aditum sibi facilem aperiet ad jus
ipsum seu dogma impugnandum. Ac ne longius ac-
ceriamus exempla: quando Janseniani contendunt
damnatum ab Innocentio in quinque Propositioni-
bus sensum, esse sensum Calvinianum, meramne di-
cent hic esse facti quæstionem, in qua falli potuit Ec-
clesia? An ideo permittent eos Constitutioni non ad-
hærere, qui factum illud omnino perspectum non ha-
bent? Sic illi arma subministrant, quibus Constitutio
Pontificia eludatur & infirmetur, etiam in eo ipso
sensu, quo placet illis eam interpretari.

At in rei veritate, nihilo plus adversus homines hu-
jusmodi proficeres, etiam si quinque Propositiones
totidem verbis ac syllabis expressas ostenderes in Li-
bro Jansenii: ad varios enim tunc verborum sensus,
& ad mentem Authoris recurrerent: quod re ipsa fa-
ciunt erga primam Propositionem, quam negare non
possunt totidem verbis extare in Libro Jansenii, cujus
censuram in sensum à Janseniano planè alienum, de-
torquent.

Alterum, quod notari debet, istud est, Jansenianos
simulasse se paratos esse ad deferendam Jansenii de-
fensionem, ut nimirum hac astutia facilius obrepe-
rent, suppresso quidem nomine, sed re ipsa integro re-
tenta Jansenii doctrina.

Alexander VII. novum illud Jansenianorum effu-
gium statim interclausit, edita Constitutione die 16.
Octobris anno 1656. «Licet, inquit, ea, quæ Aposto-
»licis Constitutionibus abunde fuerunt definita, no-
»væ decisionis seu declarationis accessione nequa-
Recueil des Bulles p. 141.
»quam indigeant, quia tamen aliqui publicæ tran-
»quillitatis perturbatores illa in dubium revocare,
»sed subdolis interpretationibus labefactare non ve-
»rentur, ne morbus iste latius divagetur, promptum
»Apostolicæ autoritatis remedium censuimus non
»esse differendum.» Tum post relata de integro In-
nocentii Constitutionem, sic pergit: «Cum nonnulli
»iniquitatis filii prædictas quinque Propositiones, vel
»in Libro prædicto Cornelii Jansenii non reperiri,
»vel non in sensu ab eodem intento damnatas fuisse
»asserere magno cum Christi fidelium scandalo non
»reformident. Nos qui omnia, quæ hac in re gesta
»sunt, sufficienter & attentè perspeximus; utpote qui
»ejusdem Innocentii Prædecessoris jussu, dum adhuc
»in minoribus constituti Cardinalatus munere funge-
»remur, omnibus illis Congressibus interfuimus, in
»quibus Apostolica autoritate eadem causa discussa
»est ea profectò diligentia, qua major desiderari non
»posset, quamcunque dubitationem super præmissis
»in posterum auferre volentes, ut omnes Christi fide-
»les in ejusdem fidei unitate sese contineant.... quin-
»que illas Propositiones ex Libro præmemorati Cor-
»nelii Jansenii Episcopi Iprensis, cui titulus Augu-
»stinus, excerptas, ac in sensu ab eodem Cornelio in-
»tento damnatas fuisse declaramus & definimus; &
»uti tales, inusta scilicet eadem singulis nota, quæ in
»prædicta declaratione & definitione unicuique illa-
»rum sigillatim innotuit, iterum damnamus.

Summo plausu Constitutionem hanc excepit Cle-
rus Gallicanus, tunc temporis in comitiis generalibus
coactus. Jam anno 1655. post receptum Innocentii
X. Decretum ac Breve; idem Clerus Gallicanus For-
mulam fidei instituerat ab omnibus in signum obse-
quii & reverentiæ subscribendam, quam anno 1657.
renovavit, adjecta mentione Constitutionis Alexan-
dri VII. lege omnibus à Clero imposita, ut ipsi sub-
scriberent. Hæc ipsa est Formula, quam etiamnum
subscribunt, quotquot ad aliquem in sacra Facultate
Parisiensi dignitatis gradum admittuntur. In ea de-
clarat Clerus Gallicanus proscriptam Jansenii doctrinam,
non esse doctrinam S. Augustini, quam ille perversè & con-
tra mentem S. Doctoris interpretatus fuerat. Accessit ad
roborem & executionem Decreti Cleri Gallicani, &
Regia autoritas, qua severè injunctum fuit die 13.
Aprilis an. 1661. ut omnes dictæ fidei Formulæ sub-
scriberent.

Prodire tunc temporis (an. 1656.) è feraci Jansenianorum officina plures tamoli Libelli in contemptum Apostolicarum Constitutionum. Tres ex illis præcipui isti fuere. Primus, *Ludovici Montaltii Litteræ Provinciales &c.* faceto quidem ac lepidò ad irrisionem, sed maledicentiam dicaci stylo exarata. 2. *Noræ Wilhelmi Vuendroebii in dictas Epistolas.* 3. *Pauli Irenæi disquisitiones.* Tres illos Libellos à quatuor Episcopis, Rhedonensi scilicet, Ruthenensi, Ambianensi & Sues-

sienti, & novem Sorbonæ Doctoribus, accurate expendi jussit Rex Christianissimus. Qui omnes præmisso diligenti examine censuerunt, « Jansenianas hæreses ab Ecclesia damnatas, in iis Libellis propugnari atque defendi..... maledicentiam & petulantiam » tribus illis auctoribus adeo esse familiarem, ut nulli hominum conditioni parcant, exceptis Jansenistis; » non Summo Pontifici, non Episcopis, non Regi, non » præcipuis Regni Administris, non sacræ Facultati » Parisiensi, non Religiosis Familiis; ideoque Librum » esse dignum pœna Libellis famosis & hæreticis à jure » constituta.

Hoc doctrinali Judicio Rex commotus, supremi Consistorii Decreto die 23. Sept. an. 1660. dictæ Litteræ Provinciales remissæ sunt ad Prætozem causarum civilium in Castelletto, ejus sententia flammis ultricibus tradendæ: quod executioni demandatum fuit die 14. Octobris ejusdem anni.

S. Pontifex Alexander VII. die 6. Sept. an. 1657. suo censorio stylo eundem Libellum jam confixerat, ut & alia nonnulla Antonii Arnaldi Opuscula; declaraveratque nullam fidem habendam esse eis tredecim Theologorum ad examinandas quinque Propositiones ab Innocentio X. selectorum suffragiis seu votis quæ circumferebantur. Ea ipsa sunt quæ ad calcem sui Diarii typis mandari curavit de S. Amour, non accurata nec ad rei veritatem exacta, quæ idcirco Pontifex inter apocrypha jubet amandari.

Sacra Facultas Parisiensis an. 1656. die ultima Januarii. gravi sua censura perstrinxit Libellum cui titulus Gallice, *Seconde Lettre de M. Arnaud Docteur de Sorbonne &c.* Duas in eo Propositiones notandas esse observarunt Theologi Parisienses; Unam facti alteram juris. Prior hæc erat; *Quinque Propositiones nec esse in Jansenio, nec ejus sensu damnatas fuisse; adeoque circa partem illam Apostolicæ Constitutionis sufficere religiosum silentium.* Juris vero Propositio erat: *Veritatem esse tum ex Scripturis, tum ex SS. Patribus indubitatam, atque in persona S. Petri manifestam gratiam scilicet sine qua nihil possumus, justo defuisse ea in occasione in qua dici non potest quod non peccaverit.* Utramque Propositionem sacra Facultas, post diuturnum ac molestum examen, quod Janseniani suis artibus ac molitionibus plurimum turbarent, censorio suo Judicio notavit. Priorem, quæ facti est, tanquam temerariam, scandalosam, injuriosam S. Pontifici & Episcopis Galliæ, ac præbentem occasionem renovandæ ex integro, post damnationem, Jansenii doctrinæ. Posteriores vero, quæ juris dicitur, tanquam temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, & hæreticam. Peramantè invitavit sacra Facultas Arnaldum, ut ad meliorem mentem reversus, optimæ matri se facilem & obsequentem exhiberet: at in errore pertinacem, ut & alios nonnullos ex albo Doctorum expunctos, è sinu suo ejecit. Equissimam hanc censuram cum laude commemoravit Clerus Gallicanus in comitiis generalibus an. 1656. Nihil vero non tentavit Arnaldus, ut à se hujus censuræ invidiam & ignominiam amoliretur, sive apud Pontificem si forte eam infirmare vellet; sive apud alias Academias, si dictam suam Propositionem approbarent; sive apud ipsammet Facultatem Parisiensem, si forte exemplo Clementis IX. & Regis Christianissimi, à quibus in gratiam receptus fuerat, excitata, pristinum Magisterii gradum unde dejectus erat, sibi vellet restituere. Verum imnota Facultas de Priori suo Decreto nihil remitti voluit, censuram suam jussit ab omnibus suis subscribi, atque iterum an. 1704. die 1. Sept. eam communibus omnium votis renovavit, confirmavit, & de novo typis mandari curavit.

Godria.

Hoc ipso anno 1656. Clerus Gallicanus in Comitiis generalibus, rata habuit & confirmavit quæcunque in causa quinque Propositionum gesta fuerant annis 1653. 1654. & 1655. His in Comitiis Archiepiscopus Senonensis, qui anno 1654. declaraverat se ex reverentia dumtaxat & ex condescensu, non autem ex animo & propria sua sententia, deliberatis à Clero subscripsisse, in his, inquam Comitiis an. 1656. à sua priori declaratione recessit, affirmans se ex conscientia teneri, verè atque ex animo adhærere iis quæ à toto

Tournelii Tom. II, P. II. De Gratia Christi.

Cleri Gallicani cætu deliberata & probata fuerant circa quinque Jansenii Propositiones. Hanc declarationem gratam & ratam habuit Clerus Gallicanus; voluitque absentem Episcopum Convennarum per Epistolam moneri, ut quantocius similem declarationem transmitteret.

Idem Clerus Gallicanus in Comitiis generalibus an. 1660 & an. 1661. Formulam fidei, quam die 17. Martii an. 1657. instituerat, jussit ab omnibus Clericis subscribi; ac declaravit, se in ea non aliam fidei definitionem inseruisse, quàm quæ in Constitutionibus Innoc. X. & Alexandri VII. continetur: nimirum quinque Propositiones ex Libro Jansenii extractas, tanquam hæreticas damnatas esse in eo ipso sensu quo eas docuit; ita ut qui rebelles & contumaces fuerint, velut hæretici pœnis in iisdem Constitutionibus decretis subjaceant.

Inter hæreticos accensent hic Præsules Gallicani, eos qui Propositiones quinque ex Libro Jansenii extractas, & ipsius sensu damnatas fuisse pertinacius negaverint. Datis ad Pontificem Litteris die 20. Febr. narrant Episcopi quid in suis Comitiis gestum fuerat ad promovendam Apostolicarum Constitutionum executionem: quibus die 16 Maji ejusdem anni Pontifex rescriptis sibi omnia gratissima & acceptissima fuisse.

Interea cùm Vicarii Generales Cardinalis de Retz Archiepiscopi Parisiensis in publico Mandato die 8. Junii an. 1661. dixissent, tempore Innocentii X. nihil aliud actum fuisse, quàm inquisitum an Propositiones quinque de Gratia veræ & Catholice, an potius falsæ & erroneæ forent: Atque circa attributionem dictarum Propositionum Libro Jansenii, silentium religiosum sufficere non obscure insinuasent; S. Pontifex Alexander VII. Brevi ad illos dato die 1. Aug. ejusdem anni, dura & severa oburgatione eos increpat velut temerarios, mendaces, malorum zizaniorum in agro Domini seminatores, Ecclesiæ Catholice perturbatores, auctores turpissimi schismatis. In quibus protervia dignoscitur, cavillationibus subdolis & circuitibus obviam eundi Ecclesiæ definitionibus. Quapropter dicti Vicarii Generales die ultima Octobris ejusdem anni, palinodiam cantare, ac prius suum Mandatum revocare & emendare compulsi fuerunt.

Quinque Jansenianorum Articuli.

Magna est in præsentis Jansenii causa, quinque Articulorum celebritas: quorum duo genera distinguere statim debent, ne fortè, ut sæpe fit, confundantur. Alii quippe doctrinales fuere; hoc est, destinati ad exponendam Augustinianorum circa quinque Propositiones doctrinam. Alii facti quæstionem spectabant; hoc est, naturam reverentiæ & obedientiæ quæ debetur definitionibus Ecclesiæ circa facta. Illorum omnium hæc origo fuit. Summo ardore Rex Christianissimus exoptabat turbatæ ob doctrinam Jansenii, Ecclesiæ Gallicanæ pacem ac concordiam restitui. Eo animo in mandatis dederat. Illustrissimo Convennarum, postea Tornacensi Episcopo, ut, pro ea qua valebat sagacitate & industria, viam aliquam aperiret, si fortè dissidia hæc conciliari ac componi inter Theologos possent. Rem proposuit iis quos noverat Jansenio addictos: hi verò, laudato & approbato consilio, statim manum admovevere condendis quinque Articulis totidem damnatis Jansenii Propositionibus respondentibus, ad suam circa illas sententiam declarandam. Si fides habenda est auctori Libelli cui Gallicè titulus, *La paix de Clement IX.* DD. Girard & Nicole redeuntes à funere quod persecuti fuerant D. Alphonsi le Moyné Doctoris Sorbonici ac Regii Professoris, quem durum semper experti fuerant doctrinæ Jansenii adversarium, de condendis illis Articulis consilium inter se primò jam dudum inierant, & ad exitum perduxerant feliciter. Ut ut sit, quinque doctrinales Articuli à DD. de Lalane & Girard cæterorum nomine subscripti, die 17. Junii an. 1663. oblatis sunt Episcopo Convennarum, ut eos expenderet, & ad Pontificem Romanum transmitteret; data fide paratos se esse in omnibus Romanæ Sedi obtemperare, quidquid tandem ipsi placeret de illis quinque suis Articulis discernere. Ut verò firmior esset pax quam dictus Episcopus meditabatur, effecit ut DD. de Lalane & Girard simul cum Patre Ferrier à Societate Jesu, apud se convenirent collocuturi de illis quinque Articulis, si fortè ad concordiam omnes adduci possent. Eos re ipsa in quinque Collationibus habitis à die 25. Januarii usque

Deliberation du Clerge p. 81. & 82

Relation des delib. p. 105.

Recueil des Bulles, pag. 172.

ad 18 Februarii an. 1663. serio expenderunt: at non eo successu quem speraverat dictus Episcopus. Multis etenim hinc & inde prolati, sive ad improbandos dictos articulos; singuli, ut vulgò fit, in sua priori sententia firmi ac stabiles, re infecta discesserunt. Interim ad Alexandrum VII. S. Pontificem mittuntur dicti Articuli ab eodem Episcopo Convennarum.

Placuit Jansenii defensoribus non sine jactantia præfidentius supponere, dictos Articulos ab Alexandro VII. probatos fuisse; itaque aperte significasse Pontificem, cum in sua ad Episcopos Gallicanos Brevis die 29. Julii an. 1663. ait Illud autem non mediocri gaudio animam nostrum perfundit, quod Litteris ex Gallia recens allatis, accepimus illorum in dies crescere numerum, qui recta sapiunt, præfatis Constitutionibus se ultro subjicientes: illorum verò decrescere, qui à veritate auditum avertunt, & variis inanum interpretationum argumentis decepti, Decretis Apostolicis refragantur. Is fuit egregius sanè laborum vestrorum fructus, ut multi, itque cæterorum nomine Primarii exemplo vestro, consilio & opera ad saniores doctrinam inducti, ea qua par est, ut credimus, animi dimissione sese paratissimos exhibuerint ad illa omnia præstanda, quæ ipsi à Sede Apostolica præscribuntur. Cedo, si vel unum in his verbis de approbatione quinque Articulorum apicem reperias. De illis nec cogitasse quidem Pontificem cum hæc scriberet, facile est demonstrare: tum quia sibi gratulatur Pontifex, multos ad saniores doctrinam reverts fuisse: ac fatentur Janseniani, se nusquam recessisse à doctrina quinque Articulorum; imò se aliam nusquam propugnasse. Quomodo igitur ad saniores doctrinam reverts sunt, quam nusquam illi deseruerunt? Tum quia Pontifex Gallicanis Episcopis gratulatur, quod eorum consilio & opera multi ad saniores doctrinam inducti fuerint: ac certum est Episcopos, ad quos scribebat Alexander, consilio & opera non adduxisse Jansenianos ad illos quinque propugnandos Articulos, de quibus illi, fatente vel ipsomet Convennarum Episcopo in Epistola quam ad Regem Christianissimum scripsit die 21. Jan. an. 1664. nihil prorsus audiverant. Aegre quippe ferens, quod Præsules Gallicani die 2. Octobris anni 1663. declarassent, in aliis quinque eorumdem Augustinianorum Articulis facti quæstionem spectantibus, Jansenianam hæresim contineri; ait, mirum sibi profecto videri, ita Gallicanos Præsules censuisse, prius non discussis Articulis doctrinalibus, quos cum, inquit, prorsus ignorarent, discutere non potuerant. Tum quia cum Pontifex præ oculis haberet quinque illos doctrinæ Articulos, quos ab Episcopo Convennarum ad se transmissos acceperat, illos si probasset, procul dubio appellasset; neque ex Litteris dumtaxat Episcoporum Galliarum, sed longè melius per se ipsum ex lectione illorum Articulorum asseruisset, se intellexisse multos in Gallia ad saniores doctrinam reverts esse. Tum denique quia declarat Pontifex, quæ sit illa sanior doctrina ad quam multi inducti sunt: videlicet *adhæsiō perfecta*, (ut putabat) Constitutionibus Apostolicis. Repleta enim profitebantur Janseniani, se paratos esse Constitutionibus Apostolicis eam reverentiam & observantiam, quam Sedis Apostolicæ majestas & summa ejus auctoritas exigat, impendere; eaque alia omnia præstituros, quæ ab ipsis S. Pontifex exigere voluerit. Ita fert publicum illud Instrumentum, quod cæterorum nomine à DD. de Lallane & Girard subscriptum die 17. Junii an. 1663. ad Alexandrum VII. misit appellatus sæpius Episcopus Convennarum. Hæc profecto est doctrina sanior, ad quam multos reverts esse Pontifex non sine magno lætitiæ sensu acceperat: de Articulis verò illis, ne verbum quidem; sive Pontifex illos expendere, aut suam circa illos mentem aperire noluerit: nullo etenim certo & authentico Instrumento novimus, quid de illis Articulis Romæ statutum fuerit. Hoc certum fictam ac dolosam fuisse eam reverentiam & obedientiam quam Janseniani præferebant erga Constitutiones Apostolicas.

Namque non multò post quinque illos doctrinales Articulos ad Pontificem missos, alii quinque quæstionem facti spectantes die 24. Sept. an. 1663. jussu Regis Episcopis Gallicanis oblari fuerunt, de quibus ita suam, in Epistola ad Alexandrum VII. die 2. Octobris ejusdem anni 1663. sententiam exponunt. "Productum est, inquit, Jansenistarum illud Scriptum, in quinque divisum Articulos, cujus tenorem integrum ad Sanctitatem vestram mittimus. Quartum hic dumtaxat Articulum referimus, utpote quo præcipuam offensionis causam contineri nos arbitramur.... Quod spectat ad decisiones facti quæ con-

tinentur in Constitutione Alexandri VII. quibus definitum est quinque Propositiones ex Jansenii Libro excerptas esse, & in sensu ab eodem Auctore intentò damnatas, declaramus nos eas definitiones omni cultu, obsequio & observantia, quam exigit à fidelibus Ecclesia in similibus causis & in ejusmodi naturæ rebus, prosequi & semper esse prosecuturos; arbitrati ad privatos Theologos nullatenus pertinere in sanctæ Sedis decisiones insurgere, eas oppugnare, vel eis resistere. Mirifica (pergunt Gallicani Episcopi) nostrum omnium, quotquot aderamus, in his verbis reprehendendis extitit consensus. Visa sunt enim subdola, simulatum dumtaxat obsequium præ se ferentia, mente versipelli & callida concinnata, eoque periculosa, quod Formulæ, ideo in Conventionibus nostris institutæ, ut vestræ Sanctitatis Constitutioni debita reverentia magis ac magis sanciretur, uniformitatem dissolvant & evertant. Illud itaque Scriptum rejiciendam censuimus, tanquam fictum & nullatenus Catholicum; necessumque esse adduximus, ut mentem apertius exponant, exprimantque luculentius implicatas animi cogitationes; cum ex eorum scriptis & sermonibus liquidò constet, eos in id juxta incumbere, ut obsequium silentio dumtaxat, non verò mutata sententia & doctrina significent." Sic Gallicani Præsules judicant de quinque Articulis Jansenianorum, non quidem doctrinalibus, quos non viderant; sed de aliis ad quæstionem facti spectantibus. Molestè admodum ac graviter tulit dictus Convennarum Episcopus in citata ad Regem Christianiss. Epistola, istud Cleri Gallicani de quinque illis facti Articulis judicium, quasi Catholici non essent ac Jansenii doctrinam continerent, prius non examinatis aliis doctrinæ Articulis. Verum ignorare non poterat dictus Episcopus jam in Comitibus generalibus an. 1660. declarasse Clerum Gallicanum, eos hæreticis habendos esse qui negarent quinque Propositiones ex Libro Jansenii extractas, tanquam hæreticas damnatas fuisse, & quidem in eo ipso sensu quo eas Jansenius docuerat. Ignorare non poterat, ab eodem Clero Gallicano statutum, ut omnes & singuli Clerici subscriberent formulæ fidei quam instituerat. Consequens igitur erat, ut iidem Episcopi pronuntiarent, quinque illos Articulos facti quæstionem spectantes non esse Catholicos, quod Jansenii doctrinam non damnarent. Mirum porro videri non debet, quod dictus Episcopus tam aperte improbaverit istud Cleri Gallicani judicium, siquidem in jam citata ad Regem Epistola, significat optandum esse ut revocetur imposita lex subscribendi formulæ fidei ejusdem Cleri Gallicani: quoniam, inquiebat, hæc una discordiam fovet, omni spe sublata posse unquam Jansenii defensores adduci ut dictæ formulæ subscribant.

Priores verò doctrinæ Articuli, tanta fuerant arte ac verborum ambiguitate concinnati, ut quamvis Jansenianum commodius quam Thomisticum sensum repræsentent, quosdam tamen minus attentos decepterint. Inde est quod apud Thomistas nonnullos à quibus laudati sunt caruerint erroris suspitione: non ita verò apud Jansenianos; sive illorum Articulorum auctores spectaveris, sive eorum Libros in quibus iidem usurpantur loquendi modi; sive denique verba ipsa quibus illi constant. Nemo nescit DD. Girard. & Nicole (illorum quinque Articulorum parentes) inter præcipuos & ardentiores fuisse Jansenii defensores. Hic inter cætera multa, Disquisitiones sub nomine Pauli Irenæi, & notas in Litteras Provinciales sub nomine Wendrochii edidit: ille verò Elucidationem circa factum Jansenii, sub nomine Dionysii Raymundi. Citius verò omnes Oceani aquas exhausseris, quam hos Libellos ab erroribus Jansenii purgaveris: atqui tamen de verbo ad verbum repræsentant quidquid in speciem magis Catholicum in dictis Articulis exprimitur. Easdem ferè loquendi formulas usurpat Expositio fidei circa gratiam & prædestinationem, quam Eminentiss. Card. Noallius Archiepiscopus Parisiensis proscripsit die 20. Aug. 1696. & Declarationes seu Responso Archiepiscopi Sebastien, quas damnavit ac prohibuit S. Pontifex Clemens XI. die 3. Aprilis an. 1704. Quod si ad ipsum contextum verborum dictorum Articulorum attenderimus, apertum erit præcipuam Jansenistarum fallaciam in illis contineri. Fundamentum totius systematis istud est, sicut postea dicemus, voluntatem scilicet pro majori qua trahitur delectatione, seu cœlesti seu terrena, semper ac necessario, necessitate (quam emollito infallibilitatis nomine appellant) vel bonum vel

Recueil
p. 183.

Pag. 116
d'un Ecrit
intitulé,
Refutation
de la
fausse
Relation
du P. Fer-
rier en
1664.

Recueil
p. 189.

vel malum operari; vimque illam delectationis esse relativam; hoc est, voluntatem non determinari ad agendum vel non agendum, nisi propter majorem vel minorem oppositam delectationem. Quo supposito principio, authores quinque Articulorum Art. 1. scripserunt: *De justis illis, quibus illa, magna non adest gratia, licet parva & imperfecta non desit, verè utrumque dici posse; & potuisse illos Dei mandata servare, & non potuisse &c.*

Pag. 235.

Potuerunt scilicet potentia absoluta, abstracta, antecedente, ac præcisè præsentibus subjecti dispositionibus; non potuerunt verò potentia relativa ac iis dispositionibus suppositis; hoc est, supposita gratia minori & concupiscentia fortiori: atque hoc tuo, quem falsò Thomisticum jactitant, sensu, sufficientem gratiam Thomistarum admittere se profitentur cum Dionysio 1. parte cap. 6. art. 6. Verùm à Thomistico sensu longius aberrant. Gratia quippe sufficiens Thomistica, non absolutam tantum, verùm etiam relativam, hoc est, ad vincendam actualem concupiscentiam, potestatem confert. Ratio verò à priori hæc est, quia in sententia Thomistarum gratia physice præmovens non datur ad posse, sed ad agere; non ad actum primum, sed ad actum dumtaxat secundum. Hinc est, quod præmotione physica gratiæ sufficienti accedente, potentia non augeatur, sed ad actum solummodo reducat. Delectatio verò superior gratiæ, sensu Jansenii, ipsammet potentiam confert; ita ut sine illa superiori delectatione cœlesti, actuali concupiscentiæ superandæ impar voluntas remaneat.

Hunc verò sensum Jansenianum præ oculis habuisse, atque in dictis Articulis involvere voluisse, qui eos concinnarunt, manifestè demonstrant verba secundi Articuli, ubi postquam duplicem gratiam distinxere, *unam efficacem, cui nusquam resistitur; alteram verò sufficientem*: de ista sic mentem suam aperiant.

»Secunda est, quam tum excitantem, tum inefficacem, tum sufficientem, idem significantibus verbis vocant. Huic verò resistit ac renititur voluntas, consentire; nec tamen, si ablit gratia efficax, unquam consentit, non defectu antecedentis potestatis, sed libera tum ipsius in oppositum determinatione, sed quamvis illa gratia in se spectata effectu illo careat, ad quem tendit, ad quem voluntatem excitat, & ad quem per antecedentem Dei voluntatem destinatur, adeoque falsum sit hoc sensu, omnem Christi gratiam semper habere eum effectum, quem Deus vult; si tamen spectetur, ut cum absoluta Dei voluntate conjuncta, merito hoc sensu efficax dici potest, quia semper ad in corde hominis operatur, quod Deus absoluta voluntate intendit &c. « Habemus in his verbis clarè expressam potentiam absolutam & relativam, in qua ultimæ veluti Jansenismi fibræ reconducuntur. Priorem vocant antecedentem, quia abstrahit à circumstantiis subjecti; unde ajunt, illam concedi per voluntatem Dei antecedentem, quæ à circumstantiis subjecti abstrahit: altera verò consequentem, quæ circumstantias illas supponit. Potentia quidem absoluta & antecedente, potest voluntas gratiæ sufficienti consentire; at non potest potentia consequente, id est, relativa ad majores oppositæ concupiscentiæ vires: atque ita relative ad has præsentis circumstantias, non potest homo cum parva seu minori gratia, Dei mandata observare. Pariter voluntas gratiæ sufficienti resistere dicitur, quia in se spectata privatur eo effectu, ad quem tendit, & ad quem per antecedentem Dei voluntatem destinatur; & hoc sensu falsum esse dicunt, omnem Christi gratiam semper habere effectum, quem Deus vult: quæ certe resistantia illud plane ac ficticia est. Proprie enim loquendo, gratiæ non resistitur, nisi quando privatur eo effectu, quem in his, in quibus datur circumstantiis, habere potest; atqui in his circumstantiis, seu relative ad majorem concupiscentiæ delectationem, gratia parva Janseniana effectum plenum & perfectum habere non potest; quomodo igitur ei proprie resistitur? Hunc esse quinque Articulorum sensum, aperte significant illorum Authores in iis Collationibus seu Colloquiis, quæ pro explicandis illis Articulis habuerunt cum Patre Ferrerio coram Episcopo Convennarum, Collatione 4. opponenti Ferrerio, in mente Jansenii *justos cum sola delectatione inferiori nullam habere veram ad observanda mandata potentiam, quia delectationi superiori necessario cedit voluntas*; Jansenii defensores mox citati hæc reponebant: (verba sunt Relationis Colloquiorum ab ipsis editæ) «In doctrina Jansenii, vo-

Pag. 27.

Journelii Tomi II, P. II. De Gratia Christi.

luntatem quidem majori delectationi infallibiliter cedere; sed nequitiam inde consequens esse, tolli dissentiendi potentiam: quia ut istam potentiam voluntas habeat, sufficit, ut dum concupiscentiæ alliganti actu obsequitur, auxilium habeat ex se sufficiens ad actum contrarium. Hoc porro verissimum esse in doctrina Jansenii, secundum quem ita voluntatem cupiditas ad consentiendum determinat, ut de virtute, quam in se continet gratia excitans, nihil prorsus detrahat. Et paulò post: Motio concupiscentiæ (superioris) efficientiam gratia excitantis (id est, delectationis inferioris) non minuit, nec impedit, quominus hæc sufficientissimam ex se, voluntati ad bene agendum potentiam conferat. « Hinc apertum fit, quo sensu authores quinque Articulorum gratiam sufficientem & potentiam cum illa agendi admittant: nimirum sufficientem absolute, non relative ad superiorem cupiditatem. Quam verò fallaciter se eandem, imò majorem quam Thomistæ, sufficientiam gratiæ non victricis agnoscere se jactitent, paucis jam attigimus, infra pluribus exposituri.

Epistola Episcoporum Gallie ad Alexandrum VII. Deliberatio sacre Facultatis Parisiensis circa formulam fidei Cleri Gallicani. Breve Alexandri ad eosdem Episcopos. Constitutio & formula fidei ejusdem Alexandri VII.

Cum Alexandri VII. Constitutio lata die 16. Octobris an. 1656. in explicationem & confirmationem Constitutionis Innocentii X. ab Episcopis Gallicanis solemniter ac summa cum reverentia recepta fuisset anno 1657. atque in Comitibus generalibus an. 1660. discussa etiam diligenter repressaque fuissent, quæcunque Janseniani contra subscriptionem formulæ fidei in Comitibus an. 1657. institutæ innumeris fere Libellis opposuerant: confirmata rursus ac imperata ejusdem formulæ subscriptione, Litteras ad Alexandrum die 20. Februarii an. 1661. Gallicani Præfules scripsere, in quibus res in executionem Apostolicarum Constitutionum à se gestas referunt; usum subscriptionum in Ecclesia receptum ac probatum exemplis demonstrant; ipsumque implorant Sedis Apostolicæ præsidium, in confirmanda quam Rege annuente ac protegente, impetraverant, dictæ formulæ fidei subscriptione. « Jam dudum, inquit alloquens Alexandrum, Montium tuorum altitudo primos divini Solis excipiens radios, coruscabat in illo Eminentissimorum Purpuratorum Procerum cœtu, è quibus Dominus illuminat tanquam à montibus æternis, & turbantur insipientes corde: unde adscitus es à Deo, ut doctissimus fidei nostræ mystes ad efferenda ex divinis Ecclesiæ adytis fidei dogmata, & ad enucleandos hæreticos, qui in Jansenio latebant, sensus, scimus te summi hujus Pontificis Conciliorum & curarum fuisse participem: tuam opem in hoc negotio valde fuisse probatam, teque non minus feliciter, quam strenuè laborasse... Addunt Episcopos ad remedium subscriptionum incitatos fuisse per Apostolicum Breve, quo Innocentius X. eos hortatus est, ut sedulo studio, constatque prorsus unanimi conspirantes in Domino, darent operam in id, quod opportunius, validiusque conferret ad executionem stabilitam, firmandumque penitus usum suæ Constitutionis. Ita ex præcepto sanctissimi Pontificis illius vegerunt, nulla alia meliori data via, qua dicta Constitutio ipso usu roboraretur. Et hoc ex instituto majorum, qui ad vindicandam veram fidem, sanctionibus SS. Pontificum, & Decretis Conciliorum subscribebant. « Tum adductis ex Historia Ecclesiastica nonnullis subscriptionum exemplis, ajunt, vim statutorum, quibus Episcopi Gallicani jusserant Constitutionem Apostolicam singulorum subscriptionibus firmari, per non usum, plurimis non subscribentibus neque de subscriptione requisitis, aliquatenus imminutam fuisse, ob eam, quæ injecta fuerat pacis ac concordie spes. Sed quibus, ajunt Præfules Gallicani, compositis rebus nulla spes, omne in turbido concilium, lingua sua coeperunt concinnare dolos, & veluti si æternum sacramentum Jansenio dicturi essent, exquisierunt novos sinus, & novos sensus interpretandis illarum Propositionum vocabulis. Ita novarum rerum avidi, nihil intentatum reliquerunt, ut fides hæc quasi dubia retractaretur, & damnatæ clarissimis verbis

Recueil
p. 149.
Deliberation du
Clergé
p. 113.

Rec. p.
151.

ib. p. 154.

Y 3

»Janse-

»Jansenii Propositiones redivivis conatibus excita-
»rentur. Solertes sibi videri volunt omnia verba Jan-
»senii ad aliquem sensum Catholicum futiliter detor-
»quentes. Atque hac de causa inductos se fuisse asse-
»runt Gallicani Præfules ad renovandam & urgendam
»subscriptionum legem & disciplinam. Tum addunt:

Pag. 159.

*Causa hæc jam finita, si aliqua novitas iterum emergerit, indi-
get tantum in solatium, defensione tua.*

Hoc ipso anno 1661. die 2. Maji ad sacram Facul-
tatem Parisiensem accesserunt ex parte Regis Illi stris-
simi Episcopi & Magistri D. Henricus de la Mothe
Rhodonensis, & D. Harduinus de Perfixe Rhutenen-
sis, cum Litteris, quibus Rex significabat, se ad illam
mittere fidei formulam à Clero Gallicano in stabilien-
dam executionem Constitutionum Innocentii X. &
Alexandri VII. editam. Qua formula fidei lecta, lectis
item Regiis ad Facultatem Litteris, & audita Rhedo-
nensis Episcopi eloquentissima in ampliorem Regiæ
mentis declarationem Oratione, his denique omni-
bus expensis & in maturam deliberationem adductis,
omnium, «qui tunc aderant, Magistrorum concor-
»dibus omnino suffragiis, declaravit sacra Facultas
»prædictam fidei formulam & formulæ subscriptio-
»nem sibi maxime probari; cum hæc formula non
»aliam fidei definitionem contineat, quam quæ Innoc.
»X. & Alexandri VII. Constitutionibus comprehensa
»est: sitque ejusmodi subscriptio, convenientissimus
»modus & validissima ratio mandandi executioni
»Pontificias illas Constitutiones, ad obstandum no-
»væ doctrinæ ac sectæ. Jamque dudum Facultas
»utramque Constitutionem receperit; hanc quidem
»Alexandri VII. die 4. Aprilis an. 1657. illam verò In-
»noc. X. 1. Augusti an. 1653. lata quoque die 1. Sep-
»tembris sequentis, contra refragatores exclusionis à
»Facultate pœna: atque aliunde prædictarum tam
»Constitutionum quam Formulæ doctrina, tota sit ab
»antiquo, mera constansque Facultatis ipsius senten-
»tia; & subscriptionum usus jam pridem sit in Facul-
»tate receptus, & ab eadem etiam sæpius in simili
»occasione præceptus, ac novissime in damnatione
»secundæ Magistri Anton. Arnaldi Epistolæ, ubi de
»hac ipsa, quæ nunc occurrit, materia agebatur.
»Quocirca S. Theologiæ Facultas unanimi consensu
»decrevit huic fidei formulæ subscribi à suis omnibus
»debere, pari modo & sub iisdem pœnis, quibus vo-
»luit censuram prædicti Arnaldi Epistolæ ab omnibus
»subsignari. Ita videlicet, ut nemo posthac vel ex Do-
»ctoribus ad Comitæ & alia quævis jura ad Faculta-
»tem pertinentia; vel ex Licentiatis & Baccalaureis ad
»nullos actus Theologicos, sive ad disputandum, sive
»ad respondendum; vel à Theologiæ Candidatis ad
»supplicandum pro primo cursu, aut de Tentativa re-
»spondendum admittatur, nisi prius huic quoque fi-
»dei formulæ subscripserit. Ita Facultas Parisien-
»sis.

Gallicanis Episcopis rescripsit Alexander VII. die
16. Maji anni ejusdem 1661. ac laudato eorum zelo &
studio in promovenda Constitutionum Apostolicarum
»executione, addit: *Hujus mali vivacitatem nunquam peni-
tuse extinguendam fore, nisi contra contumaces, ad pœnas præ-
»scriptas in Constitutione Innocentii X. & in sua, serio proce-
»datur. Tum Pontificium patrocinium, ubi usus esse poterit,
benignè pollicetur.*

Recueil
des Bulles
pag. 164.Lettre de
M. l'E.veque de
Comenge
au Roie21. Jan.
1664. im-
primée à
la fin de larefutation
de lafausse re-
lation du

P. Ferrier

Recueil
des Bulles

pag. 220.

Pag. 221.

Dictæ formulæ fidei à Clero Gallicano institutæ,
subscribere multo eo prætextu recusabant, quod ad
Romanum Pontificem, non verò ad particularem
dumtaxat Ecclesiam pertineret, talem fidei formulam
condere, & ad subscribendum proponere. Quapropter
ut omnis tergiversationi & effugio locus præclude-
retur, rogatus est S. Pontifex Alexander VII. ut vellet
ejusmodi formulam mittere, ab omnibus & singulis
Clericis subscribendam.

Anno itaque 1665. die 15. Februarii, Alexander
VII. votis Regis Christianissimi & Episcoporum Gal-
liæ annuens, Constitutionem edidit, in qua contine-
tur formula illa fidei. «Cornelii Jansenii hæresim,
»ait S. Pontifex, in Galliis præsertim serpentem, ab In-
»nocentio X. felicitis recordationis Prædecessore no-
»stro fere oppressam, ad instar colubri tortuosi, cujus
»caput attritum est, in varios gyros & cavillationum
»deflexus euntem, singulari Constitutione ad hunc fi-
»nem edita extinguere conati sumus. Sed ut multipli-
»ces hostis hominum generis artes adhibet, nondum
»plane consequi potuimus, ut omnes errantes in viam
»salutis redirent. Et postea..... Nullum aliud re-
»medium opportunius pestiferæ hujus contagionis
»reliquis extirpandis adhiberi potest, quam si om-

»nes certam formulam subscribant nostra auctoritate
»firmatam. Hæc verò est formula.

Formula subscribenda.

»Ego N. Constitutioni Apostolicæ Innoc. X. datæ
»die 31. Maji an. 1553. & Constitutioni Alexandri
»VII. datæ die 16. Octobris an. 1658. Summorum
»Pontificum me subjicio, & quinque Propositiones ex
»Cornelii Jansenii Libro, cui nomen *Augustinus*, ex-
»cerptas, & in sensu ab eodem Authore intento, pro-
»ut illas per dictas Constitutiones Sedes Apostolica
»damnavit, sincero animo rejicio ac damno, & ita
»juro: sic me Deus adjuvet & hæc sancta Dei Evange-
»lia.

Hanc verò fidei formulam vult Pontifex, ad *qualibet
effugia præcludenda, omnesque removendos obventus*, ab om-
nibus Clericis sive majoribus sive minoribus subscri-
bi. Pontificiæ auctoritati & Regiæ accessit, qua cau-
tum fuit, ut illa subscribendi dictæ formulæ discipli-
na accuratè in toto Gallicano Imperio executioni man-
daretur. Ita conclusis ac coarctatis Jansenii defenso-
ribus, aut subscribendum fuit, aut subeundæ pœnæ,
quas Apostolicæ Constitutiones & Regis Edictum sta-
tuebant. Varias in partes scissi tunc fuere circa illam,
quæ postulabatur Formularii subscriptionem.

Varia Jansenianorum circa subscriptionem
Formularii sententia.

Duo in formula fidei Alexandri VII. distinguenda &
separanda esse contendebant; Jus, seu doctrinam in
quinque Propositionibus damnatam; & factum, seu
attributionem hujus doctrinæ Libro Jansenii. Quan-
tum ad 1. declarabant, se ex animo & interiori assensu
damnare in quinque Propositionibus eum omnem sen-
sum erroneum, quem Ecclesia damnare voluit; seque
ex hac parte paratos esse sincere subscribere formulæ
fidei. De ista Jansenianorum declaratione mox dice-
mus. Quantum verò ad 2. id est, quæstionem facti,
seu attributionem proscriptæ doctrinæ Libro Janse-
nii, duas in partes universim divisi sunt. Alii rigidio-
res, alii verò remissiores dicti; in unum tamen om-
nes communi consilio collimantes, ut systema supe-
rioris ac relativæ delectationis, oculorum pupilla ca-
rius, intactum & incolume servarent.

Inter rigidiores, alii aperti, qui erecto rebellionis
vexillo è nativo solo exules, errabundi in alieno libe-
rius debacchantur adversus Apostolicas Constitutio-
nes. Alii vero occulti, quos domi retinet tum amor
commodioris vitæ, tum studium tutius juvandi suos
absentes locios, consilio, privatis Epistolis, quibus va-
riam causæ illorum fortunam, occultas ad rem com-
munem promoverem molitiones quantocius renun-
tiant; pecuniis tum suis, tum amicorum ad commune
levamen collectis ac liberali manu effusis; demum
furtiva Libellorum distributione.

Remissiores autem, ut planam ac facilem omnibus
viam sternerent subscribendæ formulæ, mirum quot
vana figmenta excogitaverint ad omnes conscientiarum
scrupulos eximendos: sicut tamen, ut factum Jansenii
inter illa computarent, quæ non certissime constant.
Imò duriores ac incompuestas Jansenii locutiones
toti averfantur, ac meritò damnandas ac damnatas
proficientur, servato tamen, sub emollitis aliis loquen-
di formulis, erroris Janseniani capite. Optarent illi
quidem, ut placeret Episcopis nonnihil remittere de
illa severa, quam exigunt, Formularii subscriptione:
quia tamen ad subscribendum adiguntur, mire sunt
ingeniosi in eludenda subscriptionis significatione.

Priores rigidiores in ea erant mente, nullatenus
posse subscribi absolute ac simpliciter formulæ fidei,
sed jus à facto distinguendum ac separandum esse.

Posteriores è contra contendebant, subscribi ei
posse nulla facta tali distinctione seu limitatione.

Priores adhuc inter se dissentiebant. Erant, quibus
videbatur plane necessarium, ut in eo ipso Instrumen-
to, quo subscriptio continebatur, expressa fieret men-
tio distinctionis juris & facti: alii satis esse affirma-
bant, quod subscribenti publice notum foret, Episco-
pum, qui subscriptionem exigat, approbare illam re-
strictionem seu limitationem; tametsi inter subscri-
bendum eam non exprimeret. Imò volebant eum,
qui, nulla facta limitatione, simpliciter quidem sub-
scribebat, sed voce declarabat se cum tali restrictione
seu

seu limitatione subscribere, reum non esse perjurii; licet subscriptio simplex & absoluta foret, nec Ecclesiæ, quæ talem subscriptionem exigit, restrictio manifestaretur.

Ratio præcipua, qua illi nitebantur, ut suam simplicem & absolutam recusarent subscriptionem: hæc erat: Quia exterior subscriptio, nisi falsa & mendax fuerit, signum esse debeat interioris mentis assensu, quo verum esse interius credimus, id quod exterius subscribendo testamur: adeoque eos omnes, qui non judicant interius prædicto Jansenii Libro, doctrinam hæreticam contineri, vel etiam, qui ea de re dubitant, non posse sine mendacii ac perjurii crimine, nulla facta limitatione ac restrictione, subscribere formulæ fidei Alexandri VII. quandoquidem tunc ipsis defunt omnino ea motiva, quæ sola possunt mentis consensum exprimere; nimirum vel summæ objecti evidentia, vel suprema & infallibilis definientis autoritas.

Porro factum Jansenii ex sese non esse clarum & evidens, demonstrant excitatæ de ipso contentiones: aliunde verò, Ecclesiam in hujuscemodi factis falli posse, tritam ac communem esse contendebant Theologorum sententiam.

Inter remissiores ex altera parte Jansenianos, qui putabant se absque ulla limitatione seu restrictione formulæ fidei subscribere posse, varii in varias rursus abiire sententias. Nonnulli affirmabant, discrimen juris & facti tam apertum esse & de re ipsa sic sponte nasci, ut superfluum plane sit illud exprimere, quod totum ex se prodit, & in oculis omnium statim incurrit. Ita sentire visus est Episcopus Tornacensis, in Epistola ad Regem scripta anno 1664. Alii volebant, eum, qui Formulæ subscribit, agnoscere dumtaxat ac testari exterius, quinque Propositiones tanquam extractas ex Libro Jansenii in ejus sensu damnatas fuisse à SS. Pontificibus Innoc. X. & Alexandro VII. quanquam ipse interius non acquiescat. Hoc est, eum supponere factum, quod jurat, non vero affirmare vel negare: sicque subscriptionem testimonium esse rei gestæ, non autem consensus illius, qui subscribit. Eo fere modo, quo inquiebant, Judicii Præses subscribit sententiæ, quæ, se non consentiente, pluralitate suffragiorum vicit: quo casu subscriptio non est signum consensus illius Præsidis, sed tantum latæ sententiæ. Ita sentiebat celeberrimi Sodalitii Theologus, de quo Author Libri, cui Gallicè titulus, *De la signature du Formulaire* pag. 29. Quidam tandem, quorum sententiæ parens ac vindex præcipuus fuit Sambovius in Epistola ad amicum scripta die 6. Jan. an. 1661. paulo aliam iniere viam. Dicebant scilicet, subscriptionem Formulæ merito ab Ecclesiâ exigi & à Fidelibus exhibendam esse, quia verba primæ Propositionis, in qua cæteræ Theologice, ut ait citatus Author, continentur, extant in ipsomet Jansenio; & in naturali ultroque sese ingerente sensu, hæretica sunt & blasphematoria, quamvis habita ratione eorum, quæ Propositionem in Libro Jansenii subsequuntur, ad saniores sensum determinentur.

Mirum, quo ardore & impetu adversus molliorem hanc & laxiorem nonnullorum ex suis sententiam, (quam tamen asserit, amplexas esse celeberrimas, doctissimas, & S. Augustini placitis addictissimas Congregationes) invehatur Arnaldus 4. parte Apologiæ Monialium Portus Regii, capitibus 2. 4. & 5. quam ait, mendaciis, æquivocationibus ac perjuris patentem aditum aperire. Exterior quippe subscriptio fieri debet ex interiori mentis assensu, & quidem juxta mentem seu intentionem Ecclesiæ ipsius, quæ subscriptionem exigit: quæ vero sit mens & expectatio Ecclesiæ, demonstrant ipsamet verba Formulæ, in quibus nulla limitatio, nulla restrictio exprimitur. Qui ergo simpliciter ac nude subscribit exterius, apud se autem limitationem aliquam & restrictionem reservat, ille profecto mendax & perjurus est: neque excusari omnino potest ex prætenso illo juris & facti discrimine tam publico, tam noto; quasi aut discrimen illud ignoraret Ecclesiâ, aut eo non obstante, simplicem & puram non exigeret utriusque subscriptionem.

Nihil porro absurdius, obliquius nihil hac fingi potest, quam quod Jansenianis illis placet fingere, subscriptionem scilicet dari in testificationem definitionis factæ à SS. Pontificibus, non verò approbationis & consensus subscribentis. An, rogo, de veritate historica rei gestæ hic quaeritur; aut de testimonio huic veritati perhibendo? Apage ineptias. Subscriptio nem à suis Ecclesiâ exigit, ut certum habeat fidei & obedientiæ ipsorum testimonium: & qui supponit fa-

ctum Jansenii, quod jurat, vel interius judicat Libro Jansenii doctrinam hæreticam contineri, vel non judicat. Si id interius judicet; factum affirmat, non tantum supponit: si non judicet; non satisfacit intentioni seu fini Constitutionis, quæ judicium illud exigit; nec immunis est à perjurio, utpote, qui juret id, quod non judicat verum esse. Procul distat adductum exemplum Præsidis: ex communi quippe ac recepto usu, illius subscriptio exigitur ad firmitatem dumtaxat & solemnitatem latæ sententiæ, non ad significandum proprium ejus consensum. Quam verò defendit Sambovius sententiam, refellit miro zelo Author Libri de subscriptione Formulæ pag. 21. tacito Sambovii nomine. Illam ex eo absurdam esse demonstrat, quod ea posita, hæreses plurimas extare in Scripturis & in Patribus liceret asserere, quia in iis occurrunt multæ Propositiones, quæ, prout sonant, & non habita ratione subsequentium, sensum hæreticum ultro patiuntur.

Inter illas circa subscriptionem Formulæ varias opiniones divisi fuere Janseniani, usque ad pacem illam, quam à Clemente IX. redditam arbitrantur. Invaluit enim ab hoc tempore alia apud ipsos sententia, exploratum scilicet omnibus esse, Ecclesiam jam non nihil remisisse, tum de severa exterius subscribendi necessitate, tum de illo intimo, puro ac simplici, quod hætenus postulaverat, subscribentis obsequio & consensu: quatenus nempe interiorum illum mentis consensum, ad quæstionem juris seu dogmatis restringit; quantum verò ad factum, silentium religiosum tanquam sufficiens approbat; hoc est, ut neque verbo, neque scripto impugnetur Ecclesiæ de facto Jansenii definitio. Hujusce opinionis præsidium ex Brevibus Clementis IX. & Innocentii XII. immerito prorsus repeti, declaravit Clemens XI. & nos paulò post ex verbis eorundem Brevium demonstrabimus.

Cum verò adversus religiosum silentium inter cætera istud opponeretur, nempe illud mere externum esse omnique judicio interiori destitutum; adeoque non sufficere, ut à mendacio & perjurio excusetur, qui simpliciter ac nudè subscribit: reponebant, re ipsa cum illo exteriori silentio aliquid internum ex parte mentis conjungi; quid verò illud sit, variè explicabant. Dicebant alii, illud internum, esse actum intellectus judicantis servandum esse silentium; & voluntatis sese ad illud determinantis. Verum putida hæc erat irratio & fallacia, quasi Ecclesiâ consensus in silentium exigeret, & non potius adhesionem judicii in rem definitam. Alii ergo amplius aliquid concessisse visi sunt: in silentio nempe religioso contineri reverentiam & credulitatem quandam erga rem definitam, propter scilicet auctoritatem Ecclesiæ, quæ major esse debet quacunque privata, unde jure ac merito præsumitur vera & legitima ejus sententia, saltem tanquam opinio. Habet enim, inquiunt, Ecclesiâ suas opiniones, quibus pro veneranda ejus auctoritate fideles acquiescere tenentur, longè potiori ratione quàm discipuli suis Magistris. Quousque verò illa reverentia erga facti definitionem protendenda sit, absolute definire non auli sunt; facta unicuique libertate magis vel minùs eo animo adhærendi ejuscemodi definitioni, prout superiores, quibus sensa sua exponere tenentur, faciles se aut morosos ac difficiles præbuerint: ea tamen inconcussa lege, ut ista duo pro certis & indubitatis haberentur. 1. Merum externum silentium non sufficere. 2. Definitionem facti tam certam non esse, ut omnem deliberatam animi anxietatem seu dubitationem saltem speculativam excludat. Verum hæc sententia non satis secum ipsa coheret. Etenim opinio quælibet incerta est, & cum formidine oppositi conjuncta: an verò quis rem dubiam & incertam sub juramento affirmare potest?

Duplex præterea distinxere religiosum silentium: unum, quod jus seu dogma; alterum, quod factum spectat. Primum, quo nempe quis exterius non obloquitur damnationi doctrinæ, quam intus credit esse veram, omnino rejiciendum contendunt, non alterum.

Qui Jansenianis ex altera parte adversabantur, multa in illius religiosi silentii patronis irreligionis vitia carpebant. 1. Verum auctoritatis Ecclesiæ contemptum, cui error interius imputatur; ac externum dumtaxat linguæ, non mentis obsequium exhibetur. 2. Temeritatem ac superbiam, quod SS. Pontificum,

M. de S.
Pont.

Episcoporum, ac Ecclesiae totius iudicio, privata sua praeposatur sententia. 3. Defectum sinceritatis, imò mendacium ac perjurium, cum exterius sub iuramento ut verum affirmetur, quod tamen intus falsum esse creditur: manifestam praeterea sententiae contradictionem; quòd ex una parte obnoxia errori dicatur Ecclesia in suo de sensu Librorum iudicio; ex altera verò, cum iuramento verum esse asseratur iudicium, quod illa tulit de Libro Jansenii. Quippe si errare illa potuit, si de facto, ut illi existimant, erravit pronuntiando haeticam esse Libri Jansenii doctrinam, qua ratione, qua conscientia, factum huiusmodi sub iuramento verum affirmare possunt? Nemo nescit iuramentum, ut legitimum sit, debere excludere omne dubium speculativum deliberatum, seu omnem oppositi formidinem: Ergo, vel perversum est ac illegitimum eorum iuramentum, vel eam ipsam adstruit Ecclesiae inerrantiam, quam totis impugnant viribus.

Cum verò multi ex nostris intelligerent, futurum ut à Jansenianis obtinere nihil unquam possent, nisi demonstraretur Ecclesiam errare non posse, cum de sensu Propositionum vel Librorum iudicat, multis gravibusque argumentis momentum istud prosecuti sunt. 1. Quòd finiri aliter nusquam possent excitatae inter fideles de Libris controversiae. Quid enim facias hominibus, qui protervè asserunt, quòd etsi Oecumenica Synodus declarasset haeticam esse Libri Jansenii doctrinam, nusquam ad consentiendum sua propria reclamante conscientia adduci possent? 2. Quòd sensus integri Librorum contextus, perinde ac sensus aliquarum Propositionum, non pertineat ad nudum & simplex factum, sed ad doctrinam; adeoque possit Ecclesia eodem securo & infallibili iudicio pronunciare de sensu integri contextus, sicut de sensu aliquarum Propositionum. Inde est, quòd Episcopi Gallicani in ea Epistola, quam ad Innocentium X. scripserunt die 28. Martii anni 1654. conqueruntur, quòd Janseniani, *de veteri fidei deposito, cujus custodia Cathedra Petri concredita est, partim adimere tentarent.* Quippe de prolixo Libralicujus contextu non posset Ecclesia sine erroris formidine iudicare, quòd ad facti quaestionem pertinere dicatur. Quis sit totius Libri sensus, non poterit etiam certò de breviori contextu, seu de aliquibus Propositionibus pronunciare, ob eam ipsam rationem. Ad factum enim revocabitur, quis sit verborum, quibus Propositio constat, sensus, quae significatio. Par hinc & inde videtur ratio: par igitur Ecclesiae in utrumque sensum discernendum ac notandum asserenda vel deneganda autoritas. Et re ipsa, eadem ipsa Ecclesia universa, tum integrum Libri Jansenii textum, tum breviorum ac contractum in quinque Propositionibus inde extractis damnavit. 3. Ea non admissa Ecclesiae in factis doctrinalibus definiendis inerrantia, nusquam secuta & intrepida conscientia remissiores illi Janseniani subscribere possunt cum iuramento formulae Alexandri VII. Namque vel illa iuramenti veritas ac certitudo fundatur in evidentia objecti, vel in autoritate Ecclesiae. Prius videtur absurdum in re, de qua tot acres ab annis sexaginta & amplius contentiones excitatae fuerunt. Si verò autoritas illa Ecclesiae errori obnoxia esse potest, nec, ut jam diximus, excludit omne dubium speculativum deliberatum, nusquam potest esse fundamentum iuramenti.

Frustra reponeretur, ad legitimum iuramentum satis esse, quòd praesumatur, imò pie credatur, Ecclesiam revera hoc in facto non aberrasse, quanquam absolutè potuerit errare; cum nullum satis firmum privato cuiquam suppetere possit motivum, quòd auctoritati totius Ecclesiae praeponderet. Frustra, inquam, id reponeretur, quandoquidem ad iuramentum simplex non sufficit praesumptio, sed omnimoda requiritur certitudo, quae omne dubium excludat; ac recurrit prius argumentum. Unde enim, quaeso, potest quis certò persuasum habere, Ecclesiam, quae absolutè errare potuit, re ipsa non errasse in facto Jansenii? An ex evidentia rei? An ex autoritate Ecclesiae? Si ex evidentia rei; ergo, qui talem non habet rei evidentiam, ad subscriptionem iuramento firmandam teneri non potest. At quàm pauci sunt, qui huiusmodi evidentiam habere valeant! Quàm multi verò contrariam habere se asserent, qui proinde pertinaciae suae dimittendi erunt. Hæc enim est mentis nostrae nativa indoles, ut contra propriam, quam putat habere rei alicujus evidentiam, ab assensu vel dissensu retrahi non possit, nisi ex infallibili loquentis autho-

ritate. Si ergo evidens tibi ac compertum videbatur ante definitionem Ecclesiae, non aliam in Jansenio, quàm puram divi Augustini doctrinam contineri: si aliunde persuasum habeas, Ecclesiam ea in re definienda errare posse; qui, quaeso, adduci poteris, ut certò credas eam de facto non aberrasse? Ex sola igitur infallibili & erroris nescia autoritate Ecclesiae repeti debet certitudo, veritas & infirmitas iuramenti, quòd subscribitur formulae Alexandri VII. 4. Non posset Ecclesia certò iudicare de sensu Traditionis scriptae, hoc est, illius, quae in Libris SS. Patrum consignata legitur, nisi pari certitudine iudicaret de sensu singulorum. Dignosci quippe non potest universalis SS. Patrum Traditio, nisi ex doctrina singulorum: Si ergo falli posset Ecclesia in vero ac legitimo uniuscujusque sensu discernendo, falli quoque posset in discernenda universali Traditione scripta; quòd certè postremum nemo Catholicus admisit. Longa disparitas est, reponunt Janseniani: Quia sicut unusquisque Episcopus falli potest, non tamen omnes legitime congregati; ita & falli potest Ecclesia in sensu huius vel illius auctoris dignoscendo, non in sensu totius Traditionis. Verum à scopo longius aberrant, nec veram attingunt discriminis causam & rationem. Unusquisque Episcopus falli potest, non verò omnes. Quare? quia donum infallibilitatis nulli privato Episcopo datum est, sed toti dumtaxat Ecclesiae, quae non ab uno aut altero, sed ab omnibus legitime congregatis repræsentatur: unde est, quòd omnes vel simul legitime congregati, vel dispersi, in unam conspirantes de fide ac moribus sententiam, errare non possint. In re autem nostra praesenti, eadem est Ecclesia, adeoque eadem autoritate infallibili instructa, quae iudicat de sensu uniuscujusque de SS. Patribus, & de sensu totius Traditionis scriptae. 5. Argumento ad hominem contra Jansenianos demonstrabatur, Ecclesiam non minus certo ac infallibili iudicio de doctrina Jansenii haetica pronunciasse, quàm de Orthodoxa & Catholica doctrina S. Augustini, quam ab omnibus idcirco sequendam esse ac tenendam affirmant, quia sana & orthodoxa iudicata est ab Ecclesia. Quippe si Ecclesia falli potuit, cum de doctrina Jansenii pronuntiavit: quidni cum de doctrina S. Augustini? Quo supposito, nullo prorsus jure adstringi posset ad eam amplectendam, ille qui contestaretur privata sua evidentia sibi compertum esse Ecclesiam re ipsa non satis assecutam fuisse B. Augustini mentem. Si verò falli ea non potuit; cum de mente Augustini pronuntiavit; dicant, quaeso, quòd fato ab illa sua infallibilitate exciderit in negotio Jansenii. 6. Hanc Ecclesiae supremam & infallibilem autoritatem nostri demonstrabant ex usu & perpetua Ecclesiae praxi, quae semper de Libris, eorumque auctoribus supremo iudicio pronuntiavit; imposita etiam fidelibus lege, ut suae definitioni subscriberent: qua in praxi, viva quaedam ac spirans continetur infallibilis auctoritatis Ecclesiae expressio ac definitio. Aliàs, aut tyrannidem in suos exercuisset Ecclesia, cogendo ipsos ad subscriptionem; aut in ius ipsum seu doctrinam peccasset, arrogando sibi auctoritatem, quam, si Jansenianis fides, Christus ipsi non contulit. Eandem auctoritatem in plurimis Cleri Gallicani Comitibus generalibus assertam observabant; ne id quidem diffidentibus Jansenianis, sed merum esse Illustrissimi de Marca figmentum contendentibus: quasi verò quadraginta Gallicani Praefules Illustrissimi de Marca tam putidum approbassent figmentum. Sic illi de nostris Episcopis modeste ac reverenter sentiunt ac loquuntur. Postulantibus verò Jansenianis, quòdnam foret motivum assensus illius, qui facto in formula fidei contento subscribit? Respondebatur, non esse quidem motivum fidei divinae supernaturalis, quae divina nititur revelatione, in qua procul dubio nihil de Libro Jansenii; sed esse motivum fidei Ecclesiasticae, omni humana majoris. Quemadmodum enim praecepta Ecclesiastica veluti media sunt inter simpliciter divina, & simpliciter humana; ita motivum credulitatis seu consensus, qui datur Ecclesiae de sensu Librorum & Auctorum iudicanti, nec simpliciter divinum, nec simpliciter humanum est, sed Ecclesiasticum, fundatum in suprema Ecclesiae auctoritate. Verum de hoc argumento, de quo plenius aliàs & ex professo disputavimus, hæc breviter dicta sufficiant occasione variae Jansenianorum circa subscriptionem Formularii sententiae. Quid verò iidem de quinque Propositionibus senserint, paucis jam exponendum.

Varia Jansenianorum de quinque Propositionibus sententia.

Quinque Propositiones, ac de illis Jansenianorum sententia, sub triplici temporis differentia considerari possunt, 1. ante Romanum de illis institutum examen, 2. eo pendente examine, 3. post examen & iudicium Romanorum Pontificum.

I. Ante examen, statim ac die 1. Julii an. 1649. à D. Cornet Syndico delatae fuerunt ad sacram Facultatem Parisiensem, Janseniani eas verbis ambiguis maligne ad invidiam doctrinae SS. Augustini & Thomae concinnatas fuisse conquesti sunt; pluresque in illis sensus distinguendos esse contenderunt. Ita legere est in multis eorum Scriptis ante Constitutionem Innocentii X. editis; qualia sunt 1. Scriptum dictum, *In nomine Domini*. 2. aliud, cui titulus, *Conditiones ad examen doctrinae de gratia, oblatæ Facultati Parisiensi*. 3. illud, cui titulus Gallicè, *Considerations sur l'entreprise de M. Cornet*. 4. *Quinque Propositionum de gratia, quas Facultati Theologicae Parisiensi Magister Nicolaus Cornet subdole exhibuit... vera & Catholica expositio*. 5. *Quæ sit S. Augustini doctrinae ejus auctoritas in Ecclesia*. 6. Scriptum dictum trium Columnarum, seu, *Brevis quinque Propositionum in varios sensus distinctio*.

Immeritò prorsus causabantur defensores Jansenii, dictas Propositiones obscuris & ambiguis vocibus conceptas fuisse. Tum quia singula, quibus illae constant, verba clara & simplicia sunt, ac sensum præferunt minimè implicatum. Tum quia, quæcunque à Jansenianis ad eas explicandas prolata sunt, sive in Scripto trium Columnarum, sive in suis famosis quinque Articulis longe magis sunt involuta, ac multò pluribus æquivocationibus obnoxia. Tum quia Baccalaureis, qui eas renitente Syndico, propugnabant, atque in suis Thesibus interebant animo defendendæ Jansenii doctrinae, procul dubio obscuræ & ambiguæ non videbantur. Quòd si à Pontificibus ad sententiam Jansenii restrictæ ac determinatæ subinde fuerunt, non inde factum, quòd dubiæ & ambiguæ forent significationis, sed quòd à defensoribus Jansenii verba ad libitum interpretantibus, ad sensus alienos & extraneos detorquerentur, salvo Magistri sui sensu.

Ex duplici verò illarum Propositionum sensu; unus Calvinii, alter verò S. Augustini & Jansenii doctrinam referre ipsis videbatur. Uter autem dicendus esset sensus verus, germanus & legitimus, concordēs inter se non fuere. Paulò ante Constitutionem Innocentii X. sicut antea ex Diario de S. Amour part. 6. cap. 21. & 26. observavimus, non magis constabat inter ipsos ante examen scilicet, uter dicendus esset sensus strictus & rigorosus. Plures existimabant, utrumque verborum sensum ex æquo Propositionibus, prout sonant, convenire: quidam solum Calvinii; alii S. Augustini, seu gratiæ ex se efficacis ad mentem Jansenii, sensum esse strictum & rigorosum illarum Propositionum arbitrabantur. Ad mentem hujus tertiae sententiae loquebatur, inter alios, Author Libelli, cui titulus, *Quæ sit Augustini auctoritas editi an. 1650.* "Paucis abhinc mensibus, ait, Propositiones verò per se & Catholico sensu præditæ, sed quæ prava interpretatione aliò deflecti possent, quarum aliquas constabat esse Augustini, Theologicae Facultati Parisiensi examinandas suffigendasque proposuit ejusdem Facultatis Syndicus, pariter cum hoc Censore animi & consilii. Quod non solum ab omni Ecclesiastica lege ac veritate dissidet, sed ad universam fidem, Religionemque evertendam accommodatissimum est. Quis enim non videt, si probatissima quæque & antiquissima Ecclesiae dogmata ad amissam hanc redigantur, nulla fore tam certa, tam Catholica, tam capitalia fidei principia, Conciliorum & Pontificum Decretis Scripturarumque oraculis robusta, quæ vitiose accipi nequeant, nulla, quæ non jam à perversis ingeniis in perversos distracta sint sensus? Paulò ante dixerat.... Quis verò tandem audivit, fuisse unquam hunc in Ecclesia morem, ut Propositiones per se veræ & idonea auctoritate mixtæ, atque ita temper in Ecclesia susceptæ, centumpræ idcirco subicerentur, quod post multa tandem sæcula à nonnullis in alieno sensu deduci essent compertæ." His verbis alludebat Author ad Propositiones Baji & Jansenii. Igitur in mente illius quinque Propositiones Orthodoxum & Catholicum sensum præferunt, quibus nonnisi maligne sensus hæreti-

cus poterat affingi. Idem sensisse & scripsisse alios quosdam testatur Sambovius in Ep. jam citata.

Secundo, pendente Romano examine, qui pro Jansenio Romam deputati fuerant, testati sunt, plures gravissimos in Urbe Theologos censuisse, dictis Propositionibus juxta vim verborum recte expimi sensum S. Augustini, hoc est, gratiæ à se efficacis Jansenianæ, qualem illi Deputati defendebant. Ita Cardinalis S. Clementis teste de S. Amour Diarii parte 4. cap. 5. Ita & alius Cardinalis, quem non appellat, & cujus cum Cardinali Chigio colloquium refert ibidem, parte 6. cap. 19. Ita & Doctus ille Dominicanus, cujus perhonorificam mentionem facit parte 5. cap. 9. Idem plane sentiebant nonnulli à Consultoribus, imprimis Lucas Wadinghus, ut ex eorum suffragiis facile est demonstrare.

Quantum verò ad Deputatos pro Jansenio, visi illi sunt initio nolle suam ea de re mentem aperire; donec habitæ inter se deliberatione circa eum sensum, qui dicendus foret verus, germanus & legitimus, tandem statuerunt in eo Scripto, quod trium Columnarum dictum fuit, ac Pontifici oblatum die 19. Maji anni 1653. sensum 1. Columnæ seu Calvinii, dicendum esse alienum & extraneum, qui maligne Propositioni affingi posset, quem legitime sumpta non habet, quique ab ipsis respuebatur. Sensum verò 2. Columnæ, seu, ut dicebant, S. Augustini ac efficacis à se gratiæ, esse verum, germanum ac legitimum, qui ab ipsis defendebatur.

Diffimulari nihilominus non debet, non placuisse D. de Sainte Beuve, ut testatur D. de S. Amour parte 6. cap. 26. ista verba, quæ in fronte sensus Calviniani legebantur, *quem tamen legitime sumpta non habet*. Quia nempe prævidebat, hac declaratione præcludendum sibi fore aditum ad defendendam gratiam ex se efficacem ad mentem Jansenii, si quinque Propositiones semel damnarentur. Cum enim faterentur, sensum illius gratiæ esse verum, legitimum ac germanum Propositionis sensum, è contra sensum Calvinii esse alienum & extraneum, & quem legitime sumpta non habet, proclive omnino erat affirmare, verisimile non videri, quòd Pontifex sensum alienum & extraneum Propositionis, quemque legitime sumpta non habet, damnalet, postposito ejusdem Propositionis sensu vero, germano & legitimo. Eventus demonstravit, longè consultius fuisse D. de Sainte Beuve consilium. Orthodoxi etenim, hoc ipso hujus Doctoris ratiocinio opportune adversus Jansenianos usi fuere, ut demonstrarent sensum gratiæ efficacis Jansenianæ, quem illi propugnabant tanquam verum, legitimum ac germanum Propositionis sensum, à S. Pontifice damnatum fuisse. Quapropter à sua, ut jam diximus, priori sententia recedere coacti, sensum Calvinii, quem antea ita alienum & extraneum Propositionibus dixerant, ut maligne tantum ipsis affingi posset & ipsum legitime sumptæ non haberent, post Constitutionem Innocentii, earundem proprium ac naturalem esse asseruerunt.

Conqueruntur Jansenistæ, sibi immeritò variationem imò contradictionem obijci. Quia, inquit, Dionysius Raymundus, Paulus Irenæus, Author Libri, qui Gallicè dicitur, *Defense des Propositions de la seconde colonne*, item de S. Amour, distinguendus est sensus strictus, rigorosus & naturalis Propositionum, à sensu vero, germano & legitimo. Qua distinctione posita, potuit sensus gratiæ efficacis ad mentem Jansenii, dici verus, germanus ac legitimus quinque Propositionum; & sensus Calvinii, rigorosus, naturalis & strictus earundem Propositionum, idque sine ulla aut variatione aut contradictione.

Verum præposterè ac clarius omnino excogitata distinctio hæc, & ab ullo loquendi prorsus aliena. Cui enim unquam venisset in mentem, sensum naturalem à Germano distinguere? Cum ipse Sambovius, vir sagacissimus, continuoque cum præsentis Augustinianis conjunctissimus, illam suspicari nullatenus potuerit teste de S. Amour, Diarii parte 6. cap. 26. Et certe distinctionem hanc etiamnum ignoraremus penitus, si abstractum hunc & longè post Innocentii Constitutionem adinventum sensum, autores ipsius nobis aperire non latagissent.

Neque verò solum inaudita est, sed etiam ab eorum mente tunc evidenter aliena erat distinctio hæc. Namque sensus Calvinii non poterat ab ipsis haberi ut rigorosus & naturalis Propositionum sensus, quippe qui nonnisi maligne posset affingi Propositionibus, quem legitime sumptæ non habent, ut ipsi loquuntur

Pag. 200.
col. 1.

Pag. 444.
col. 2.

Pag. 298.
col. 2.

Pag. 117.

quantur in suo trium Columnarum Scripto. Quam, quæso, malignitas, affingere Propositionibus sensum, qui rigorosus & naturalis est? Et quomodo sensum, qui rigorosus & naturalis est, Propositiones legitime sumptæ non habent? Imò, quo animi candore ac recta fide distinctionem tam raram, tam singularem Pontifici non reserant in eo trium Columnarum Scripto, in quo candide & aperte sententiam suam aperire videbantur? Certe aut Pontificem deludere volebant, sibi reservata tacita ad Constitutionem ipsius eludendam via; aut dictæ distinctionis arcanum & usum tunc penitus ignorabant.

Tertio denique, post damnatas ab Innocentio X. quinque Propositiones, necesse fuit Jansenianos aut Constitutioni se subicere, aut erecto rebellionis signo discedere ab Ecclesia. His illi angustiis pressi, ad distinctionem juris & facti, velut ad optatissimum tutissimumque portum se recepere: contra apertam rei evidentiam affirmarunt, soluta Calvinii sensum, quem semper ipsi aperte rejecerant, in quinque Propositionibus damnatum esse, non Jansenianum. Post Constitutionem Pontificiam, ait de S. Amour Diarii parte sexta, capite secundo damnationi Propositionum acquiescimus, omittentes ullum bonum sensum illis attribuire, aut illas ullo respectu defendere. Montaltius Epistola decima septima ad Provinciam, profertur quoque proprium & naturalem sensum quinque Propositionum alienum esse à sensu gratiæ efficacis Augustiniani, ideoque Pontificem istas Propositiones damnavisse, istique damnationi omnes acquiescisse. Declaratio certe fuci & doli plena! Proferunt quidem Jansenii fautores, se nullo sensu defendere Propositiones; at non ajunt, se nullum defendere illarum Propositionum sensum: quæ duo, in recenti Jansenianorum vocabulario valde diversa sunt. Aliud quippe est apud illos, quinque Propositiones in aliquo sensu; aliud, aliquem sensum Propositionum defendere. Istud licet, & semper licuit, inquit, illud post definitionem non licet. Id est, licet defendere aliquem sensum Propositionum; at non licet uti verbis Propositionum, ad hunc sensum defendendum. Catholicam efficacis gratiæ doctrinam tueri licitum est; ait Author Defensionis Ecclesiæ Romanæ adversus Leydeckerum, (hoc est, in ejus mente, doctrinam Jansenii) hanc verò damnata Propositionis verbis exprimere post Constitutionem nefas est. Sic illi Ecclesiæ illudunt, cui non aliud quàm circa verba obsequium præstant; quasi Ecclesia mera foret Schola Nominalium de verbis unice sollicita: aut licitum foret, mutatis syllabis eundem, quem ipsa damnavit, sensum retinere verbis aliis æquivalentibus.

Ergo non licebit quidem amplius crude affirmare, mandata Dei justis volentibus ac conantibus esse impossibilia, aut deesse ipsius gratiam, quæ possibilia fiant: at licebit dicere, absque gratiæ efficaci, quæ invincibiliter & insuperabiliter dat agere, illos nihil posse. Non licebit amplius dicere, in statu naturæ lapsæ nusquam gratiæ interiori resististam ut & priorem Propositionem his verbis conceptam ultro rejicient: at secure dicere poterunt, quamlibet gratiam eum omnem in voluntate effectum semper operari, quem permittit opposita relative delectatio concupiscentiæ. Pariter non dicent in posterum, ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiri in homine libertatem à necessitate; sed sufficere libertatem à coactione: at dicent, ad meritum vel demeritum actionis satis esse, quod sublit in objecto aliqua vel levissima mali vel boni species, quæ voluntatem vel ad prosequendum vel ad fugiendum illud objectum pro sua flexibilitate excitare aut movere posset: aut dicent, satis esse, ut homo peccati reus habeatur, quod non omnes, quas potest absolute ad non peccandum vires conferat; quamvis relative ad majorem oppositæ concupiscentiæ vim ac delectationem eas conferre non possit. Aut denique afferent, satis esse ad libertatem, quod Deus vim non inferat voluntatibus nostris, quas suaviter allicit & delectabiliter excitat: id est, quod omne voluntarium eo ipso sit liberum, quo est voluntarium. Non dicent etiam, voluntatem gratiæ non posse resistere: at affirmabunt, gratiam relative victricem nusquam frustrari posse effectum suo. Denique, ab ista quidem Propositione abstinebunt, Christus Dominus pro salute dumtaxat prædestinatorum mortuus est: at eundem sensum reddent, affirmando vel illum pro reprobis mortuum dumtaxat quantum ad sufficientiam pretii; vel pro justis non prædestinatis salvandis illum hoc sensum mortuum, quod ipsis gratias quasdam prome-

ruit, quæ ex se propriaque natura ad salutem tendunt, ad quam tamen, defectu prædestinantis Dei voluntatis, nusquam perducunt aut perducere possunt.

Hac arte obrepunt Janseniani, & se Catholicos fingunt. Quinque Propositiones damnatas, quantum ad verba rejiciunt quidem: at integrum Jansenii errorem in iis contentum, aliis æquivalentibus terminis exprimunt, quales sunt mox relatæ loquendi formulæ, aut aliæ similes, quas pro loco & tempore variant Jansenii defensores. Id ita esse judicabit, quisquis sedulo cogitaverit iisdem omnino probationibus, principiis, ratiociniis ac responsis, tum Jansenium, tum ejus defensores doctrinam suam tueri ac confirmare: fictum ergo, simulatum ac dolosum erat, non sincerum, non verum obsequium illud, quod Innocentii Constitutioni exhibere se ventitabant.

Et vero, si suis illi principiis hæere, si aut ad Constitutionem ipsam in se ipsa, aut ad externas ejus causas attendere voluissent, apertissime huic constanter resistere ac refragari debuissent. Namque ex una parte, videbat, ipsis Constitutio contra jus omne lata; non præmissis sufficientibus quinque Propositionum examine; variis earum sensibus non distinctis; non auditis simul in publica & solemnī Congregatione adversis partibus, nec Scriptis earum invicem communicatis; examini perficiendo selectis Cardinalibus & Consultoribus magna ex parte aut suspectis aut ignavis; Judice Pontifice, qui & præ gravi senectute, & præ rerum Theologicarum imperitia, par non erat tam arduis ac implicatis questionibus intelligendis ac dissolvendis. Tam abjecta profecto Jansenianorum de externis Constitutionis Innocentii causis opinio, eos ab obsequio remove penitus debuisset, nisi ficta & simulata obedientia incautos fallere voluissent.

Quin & in ipsamet Constitutione nihil erat, quod eos aperte non offenderet, & ad defectionem non irritaret; live qui Calvinianum, live qui efficacis gratiæ Jansenianæ dicebant proprium esse ac naturalem quinque illarum Propositionum sensum. Priores enim, etsi faterentur proprium & naturalem illarum sensum, Calvinianum esse; nihilominus non negabant ad sensum gratiæ ex se efficacis dictas Propositiones legitime revocari, eumque ita cum sensu Calvinii in dictis Propositionibus damnato permisceri ac confundi, ut periculum foret, ne si non distingueretur, simul cum isto eadem censura involutum fuisse adversarii contenderent. Quapropter enixe à Pontifice postularunt, ut sensum utrumque distingueret & separaret: quod cum in sua Constitutione non præstiterit Pontifex, non debuissent illi, si coherenter egissent, huic Constitutioni adhærere. Parum illos juvat, quod idem Pontifex non semel affirmaverit, velle se ut intacta & integra remaneret SS. Augustini & Thomæ doctrina: quati his verbis, quæ certe vim Decreti non habent, qualis competeat lata Constitutioni, stare illi debuissent; & non potius obloqui Constitutioni scriptæ, in qua prætehi posset, sensum illum simul cum Calviniano proscriptum fuisse.

Adde, quod in mente Jansenianorum, attributio sensus Calviniani dictis quinque Propositionibus ab Innocentio X. facta, perinde ac sensus Janseniani, sit mera facti quæstio, in qua definienda Ecclesiam universam falli posse contendunt. Quomodo igitur Ecclesiæ (ut ipsis videtur) definienti quinque Propositionum sensum esse Calvinianum, tam prompte obsecuti sunt; & re ipsa definienti sensum illum esse Jansenianum, non acquiescunt? Ex utraque enim parte, si illos audiamus, factum est; & quidem hinc & inde inter viros graves controversum: inde illud pondus & pondus?

Qui verò, inter Jansenianos, existimant sensum gratiæ efficacis Augustiniani, (id est, Jansenianæ) proprium ac naturalem esse quinque Propositionum, si totis viribus adversus Constitutionem Innocentii, in qua Jansenianus ille sensus damnatur, reclamare debuerunt; nec unquam sincero animo ei adhærere: utpote qui persuasum habeant, sensum illum damnatum, verum & Catholicum esse; ac Pontificem errore facti deceptum fuisse, cum alium, eumque erroneum Jansenio sensum affinxit. Eorum quippe judicio, damnata Jansenii doctrina, ipsius Augustini, imò & Ecclesiæ totius circa gratiam Christi doctrina conclamata, est. Hac coherente ratione

nexus

Relatio
Wadingi,
pag. 450.

Pag. 431.

Vide la
Manifeste des
Theologiens.
De S. Amour
p. 55. Col-
lect.

nixus inter eos recentior, projecta quidem vir audacia, sed animi candidioris, Clementis XI. Constitutionem latam die 15. Jun. anni 1705. qua Constitutiones Innoc. X. & Alexandri VII. renovantur ac confirmantur, toti Ecclesiae ferali Scripto denunciavit, *tanquam evertentem doctrinam gratiae, qua Christiani sumus; tanquam resuscitantem Pelagium cum suis affectis; tanquam obicientem Ecclesiam extraneorum scandalo.* Uno verbo, ut in decursu Libelli, ait author, *dignam cui adveniens Antichristus coronam imponat.*

Nihil recentior ille Jansenianus scripsit, (quantum impium & horrendum) quod omnes hujus sectae homines admittere non teneantur, cum necessario fluxu ex communibus eorum principiis sequatur: nihil quod vel in ipso controversiae hujus exordio non agnovit, verbis quidem honestioribus ac magis temperatis, inter Jansenianos fervidus Scriptor D. Nicole, in eo Libello, cui gallicè titulus: *Examen d'un Ecrit de M. Derois, Docteur de Sorbonne, touchant la soumission qu'on doit aux Jugemens de l'Eglise sur les Livres.* Articulo enim 6. declarat apertissime ab ea sententia, quae legem imponit subscribendi formulæ fidei in causa Jansenii, legitime provocari posse ac debere ad Senatum, Synodum Provincialem aut Nationalem, ad R. Pontificem, ad Concilium ipsum generale. Quid ergo in mente Jansenianorum peccavit recentior ille D. de Witte, (styli acerbitate seposita) cum Clementis XI. Constitutionem, qua ut timum gratiae efficaci Jansenianæ excidium inferri arbitrat, toti Ecclesiae denuntiavit, ac in confirmationem suæ denuntiationis, novo Scripto demonstravit, quod demonstraverat Illustriss. Cameracensis Archiepiscopus in Epistola ad Quenellium scripta, nihil à se dictum scriptumve ea in re fuisse, quod omnes Jansenii discipuli ambabus in his amplecti non debeant: imò & ipsum mox appellatum Illustriss. Archipræsulem, adversus Quenellii criminationes, contumelias, convitia, dictoria, egregie vendicat ac defendit.

Ex quibus certè omnibus manifestum est, Jansenianos Constitutioni Innocentianæ nec sincerè unquam obsecutos fuisse; nec si suis stent principiis, obsequi unquam posse, nisi & Alexandrinæ pariter obtemperent.

Quatuor Gallicani Præsules, facta limitatione, subscribunt formulæ Alexandri VII. Eam ob rem iis subinfensus S. Pontifex Clemens XI. tum placatus, & qua ratione.

Formulæ fidei ab Alexandro VII. præscriptæ, singuli in suis Diocesisibus subscribebant Episcopi, & à suis subscribi curabant. Ex illis verò quatuor, scilicet Andegavensis, Bellovacensis, Apamiensis & Alethensis, in suis pro dicta subscriptione publicis Mandatis, duas in formula Alexandri VII. quæstiones contineri asseruerunt: unam juris, qua quinque Propositiones tanquam hæreticæ meritò proscriptæ fuerant ab Innocentio X. alteram facti, qua Propositiones istæ dicebantur excerptæ ex Libro Cornelii Jansenii Impensis Episcopi. Primæ quæstioni, seu juris definitioni, assensum fidei; facto autem silentii dumtaxat reverentiam deberi.

Ea de causa, in invidiam apud Pontificem & Regem illico vocatis tanquam in Decreta Apostolica contumacibus, plenum molestiarum ac periculi negotium ipsis creabatur. Alexander VII. ad Regis Christianissimi postulationem, cogitabat de nominandis in Gallia Episcopis delegatis seu Commissariis, qui dictorum quatuor Episcoporum Mandata discuterent, rigoroso subicerent examini, relaturi subinde, quod in eis malum deprehendissent Sedis Apostolicæ judicio rescandum. Ut duodecim Judices delegati, pro more in Galliis recepto, nominarentur. Rex postulaverat: Pontifex se ad hunc numerum non adstringi, ac novem sufficere contendebat. Interim hac pendente incidenti controversia moritur Alexander VII. cui succedens Clemens IX. ac Prædecessoris sui vestigiis insistens, dictos quatuor Episcopos in jus vocare decrevit, facta eam in rem Episcopis delegatis amplissima potestate. Dicti verò quatuor Episcopi, alios novemdecim, quos in partes suas pertraxerant, precibus induxerunt, ut in sui gratiam tum ad Regem, tum ad Pontificem scriberent. Scripsere & ipsimet quatuor encyclicam ad ceteros Galliarum Episcopos, opem ac præsidium eorum implorantes. Litteras illas omnes Rex plurimum improbat, easque suppressas voluit,

quod animos commoveret, & ad graves discordias excitare potuissent. Pontifex verò ad Epistolam novemdecim Episcoporum, qui cum aliis quatuor consentiebant, nihil omnino reposuit. Gravitas rei, numerus Episcoporum illis quatuor faventium periculum, quod illis quatuor imminerebat; judicii forma libertatibus Ecclesiae Gallicanæ non satis, ut dicebatur, consentiens, negotium illud magis in dies implicatum, molestum ac difficile reddebant. Quapropter de illo amicè componendo actum cum Nuntio Apostolico. Volebat Pontifex, ut quatuor Episcopi sua dicta mandata expressè revocarent: reculabant verò illi, ne quid fortè suæ authoritati apud suos inde decederet. Medius occurrit Episcopus Laudunensis, postea Eminentissimus Card. Estræus. Mediam ille aperuit ineundæ concordiae viam, quæ supplere retractationem aliquo modo posset: nempe, ut priori illa subscriptione Formularii, quam vulgaverant in suis Diocesisibus illi Episcopi, in sufficiente judicata, novam præstarent & exigerent, atque hinc nova & accuratiori hac subscriptione, priorem, cujus nulla haberetur ratio, quasi abolitam & irritam remansuram esse. Placuit istud consilium, & in eo diligens opera posita est, ut ad id adducerentur quatuor Episcopi. Acquieverunt tandem isti, & convocatis suis Diocesanis Synodis, novam subscriptionem imperarunt formulæ Alexandri VII. statimque Clementi IX. per Litteras propria sua manu subsignatas, testati sunt se sincerè & absque ulla exceptione aut restrictione, dictæ formulæ subscripsisse. Ita rem compositam fuisse iisdem verbis narrabit die 4. Jun. an. 1693. Innocentio XII. Eminentiss. Card. Estræus, pacifici consilii author: quique addebat, se unum omnium optimè commemorare posse, quid gestum fuerat, cum esset, inquiebat, unus ex iis tribus, qui inter Pontificem Clementem IX. & quatuor dictos Episcopos Mediatoris partes agebat, simul cum Archiepiscopo Senonensi & Episcopo Catalaunensi, qui omnes pariter datis ad Clementem Litteris, testati sunt quatuor illos Episcopos *optima fide egisse.... eos damnassee, & à suis damnari jussisse quinque Propositiones, sincere, absque ulla exceptione seu restrictione, in eo omni sensu, quo sunt ab Ecclesia damnata.* Ita scribebat Episcopus Catalaunensis. Pontifex his munitis testimoniis, suam quatuor Episcopis benevolentiam ac paternum affectum restituit.

Mirum profectò, quantum Janseniani ea quatuor Episcoporum cum Clemente IX. reconciliatione, quam superbo, sed falso titulo, Ecclesiae pacem semper nuncupavere, abusi fuerint in patrocinium sui illius religiosi silentii, quod Clemens XI. solemniter tandem proscripsit.

Duo scilicet affirmarunt: primum, Episcopos illos quatuor in nova subscriptione, quæ continetur in actis Verbalibus Synodorum Diocesanarum, rursus inferuisse limitationem seu restrictionem juris & facti; atque huic obedientiam, illi reverentiam dumtaxat silentii promississe: alterum, S. Pontificem Clementem IX. quatuor Episcopos ad pacem & communionem suam recepisse, quanquam non ignoraret dictam subscriptionis ab ipsis factæ limitationem seu restrictionem; unde jactantius ventitarunt approbatam à Clemente IX. fuisse suam de religioso silentio sententiam.

Verum tutius longè ac consultius fuisset, occulta illa Synodorum Acta Verbalia, iisdem planè tenebris æternum confecta relinquere, quibus dicti quatuor Episcopi tanta cura ea involvi voluerunt. Neque enim quidquam inde commodi decerpere Janseniani possunt, quod non vergat in præjudicium honoris ac sinceritatis dictorum Episcoporum, quos necesse erit vel fraudis incusare, si nova subscriptione, quæ à priori judicata insufficienti non distaret, illudere Pontifici voluerunt; vel Pontificem turpis conniventiae, si restrictam illam ac limitatam subscriptionem novit nec improbat, imò & doli rerum, si quam tacite tolerasset, publico Instrumento à se toleratam pernegaret. Ita Janseniani res suas agere curant, quanquam alieno detrimento. Ut ut sit de illa Episcoporum quatuor agendi ratione, quam præ reverentia refricare nolumus, obducto supra totum istud mysterium velo; pro certo & explorato illud habendum, & secreta illa Acta Verbalia ad Pontificis notitiam nusquam pervenisse; & Pontificem per suasum semper habuisse dictos quatuor Episcopos sincero animo absque ulla limitatione seu restrictione subscripsisse formulæ Alexandri VII. quandoquidem testante eodem Cardinali Eminentissimo Estræo jam citatâ

Divers
Ecrits
touchant
la signa-
ture du
Formu-
laire en
1706.
Pag. du-
dit Exa-
men 65.
& 66.

Gondria.
Vialart.

Recueil
des Bulles
p. 253.
Ib. p. 266.

citata Epistolâ S. Pontifex respexit ad declarationem, quam dicti quatuor Episcopi super Epistolam propriâ syngraphâ munitam dederunt suâ sincerâ subscriptionis, verbis adeo claris & expressis conceptam, ut ad conciliandam fidem nihil amplius desiderari posset. Unde Pontifex in suo ad Regem Christianissimum Brevi die 28. Sept. an. 1668. ait, *se cum lætitia cognovisse in simplici ac pura subscriptione Formularii, quatuor illorum Episcoporum obedientiam.* Et in Brevi ad Episcopos pacis Mediatore die 19. Jan. an. 1669. sic loquitur: *Non sine lætitiâ sensu pervidimus ex Litteris Fraternitatum vestrarum... de perfectâ & integra obedientia Nobis & Apostolicæ Sedi præstita per Episcopos Andegavensem, Bellovacensem, Apamiensem & Alecensem, subscriptione Formularii sincero animo & juxta præscriptum Litterarum Apostolicarum ab eis facta.*

Ib. p. 269.

Pariter in Brevi ad illos quatuor Episcopos dato eodem die, ait: *Cum ingenti obsequii nobis & huic sanctæ Sedi per vos debiti testatione significabatis, vos juxta præscriptum Litterarum Apostolicarum... sincerè subscripsisse & subscribi fecisse Formulario... Nam Prædecessorum nostrorum Constitutionibus firmissimè inhaerentes, nullam circa illud exceptionem aut restrictionem admissuri unquam fuissetis.*

Ib. p. 263.

Hoc ipsum testatur Cardinalis Rospiglosius, in sua de rebus circa Jansenismum historica narratione, quam omnium primi laudarunt Jansenii defensores. *Neque in re tanti momenti, ait, quidquam connivere, quin imò acerrimè obviam ire decreverat (Clemens IX.)*

An quæso tutiorem testem hic audire possumus, quàm ipsummet Clementem IX. conceptis verbis affirmantem, dictos Episcopos sincerè subscripsisse juxta præscriptum Litterarum Apostolicarum; nec ullam unquam circa istud exceptionem aut restrictionem se admissurum fuisse?

Quod si singulæ gravissimi hujus negotii circumstantiæ sedulo expendantur, patebit illas omnes eò collimasse, ut Pontifici suaderent sinceram fuisse illorum quatuor Episcoporum novam subscriptionem; nec aliter illum prudenter opinari potuisse. 1. Episcopus Laudunensis (Card. Estræus) istam, ut dictum est, pacis viam aperuerat, quæ retractationem expressam, quam postulabat Pontifex, quodammodo suppleret; ut nempe Episcopi nova sua subscriptione & quidem accuratiori, priorem, quæ insufficiens judicata fuerat, velut abolitam & irritam haberent: Si verò posterior illa subscriptio nihil aliud præ se tulisset quàm altera, quomodo istam irritasset? Quomodo nova illa subscriptio retractationis loco fuisset? 2. Quatuor illi Episcopi, per Epistolam propriâ suâ syngraphâ munitam, Pontifici testati fuerant se, ut doctrinam Galliæ Episcoporum, (indefinitè loquuntur) ita & ad subscribendum eandem disciplinæ formam planè secutos fuisse. Alii porro Episcopi Gallicani sine ulla limitatione seu restrictione subscripserant, ne quidem exceptis illis novendecim, quos paulò antè diximus aliis quatuor consensisse, non quantum ad formam subscriptionis, sed tantum quoad modum seu viam, quæ proposita fuerat componendi istud molestissimum negotium. Addunt quatuor Episcopi, novam hanc subscriptionem sibi arduam ac perdifficilem fuisse, non ignaris quot malevolorum vocus excire posset hæc disciplinæ mutatio. Unde porro subodorari potuisset Clemens IX. ortam illam difficultatem, nisi ex prioris suæ sententiæ mutatione? 3. Tum Episcopus Catalaunensis, tum alii pacis Mediatore scripto Pontifici declaraverant, Episcopos illos quatuor optima fide egisse... eos damnasse & à suis damnare jussisse quinque Propositiones sincerè absque ulla exceptione seu restrictione in eo omni sensu, quo sunt ab Ecclesia damnata. 4. Novendecim Episcopi, qui aliorum quatuor defensionem susceperant apud Pontificem, ut aliquem iis excusandis prætextum obtenderent, asserabant, «eos non aliam impugnasse opinionem, nisi eam, quæ contendit humana & quotidiana facta non revelata, non minus quàm revelata in Scripturis & Traditione dogmata, fide esse tenenda. Quod si, inquiunt, ita sentire criminofum existimetur, non hoc proprium ipsorum, sed omnium nostrum, imò totius Ecclesiæ crimen fuerit. Ad hæc omnia intuens Pontifex, non poterat suspicari fraudis aliquid delitescere in secretis Actis verbalibus, quæ dictam Episcoporum quatuor novam subscriptionem continebant; & si quid in illis subinde referatis & in lucem prolatis deprehensum fuit sinceritati, candori, ac optimæ fidei non satis consentaneum, quibus id, quæso, Janseniani imputandum existimant?

Denique, circa Clementis IX. mentem nullus superesse amplius potest scrupulus, post Clementis XI. Constitutionem latam die 15. Jun. an. 1705. in qua Prædecessoris sui Clementis IX. mentem exponens, eos severè perstringit, qui dicti Clementis IX. «Litteras, in erroris sui patrocinium advocare temerario planè ausu non erubescunt, perinde ac si memoratus Clemens Prædecessor, qui eisdem suis Litteris se Innocentii X. & Alexandri VII. Prædecessorum Constitutionibus firmissimè inhærere, ac à dictis quatuor Episcopis veram & totalem obedientiam, adeoque formulæ à præfato Alexandro editæ, sincerè per eos subscribi voluisse declaravit, aliquam in tam gravi negotio exceptionem seu restrictionem, quam nullam prorsus se unquam admissurum fuisse protestatus fuit, re ipsa admisisset.» Eant ergo Janseniani, & sibi blandiantur adhuc propter illam pacem, quam Clemens IX. non quidem Ecclesiæ, ut ipsi falso jactant, sed quatuor dictis Episcopis restituit.

Nonnulli Duacenses doctrinæ Jansenii defensores occulti deteguntur.

Cum anno 1686. unus Regiis in Academia Duacena Sacræ Theologiæ Professoribus nomine Gilbert, errores Jansenii docuisset, Rex jussit Codices, quos ille dictaverat, deferri ad Professores Sorbonæ, ab ipsis discutiendos. Suo illi doctrinali Judicio die 28. Januar. an. 1687. declararunt dictum Professore, in suo de Gratia Tractatu, doctrinam Jansenii non obiter nec perfunctoriè, sed meditato consilio ac constanter renovare: nec permitti posse sine manifesto Academiæ Duacenæ damno ac periculo, ut in suo Professoris Officio pergeret. Die verò August. ejusdem anni Illust. Episcopus Atrebatensis dictum Tractatum gravi censura confixit, & à Professore retractationem obtinuit aliquot articulis comprehensam, quam ille novo consilio etiam subinde retractavit, significata Episcopo Atrebatensi provocatione à censura, quam tulerat.

Anno 1690. prodiit in scenam personatus Arnaldus, qui subodoratus nonnullos in Academia Duacena Jansenii doctrinæ impensius, at secreto, favere; occultum virus, ut caveretur, detegendum sibi proposuit.

Assumpta igitur Antonii Arnaldi larva, in quem noverat homines illos animo & voluntate propensissimos esse, fictis quibusdam Epistolis simulata subscriptione per duplicatam Litteram initialem A. A. intima illorum sensa rimari & expromere cœpit novus explorator. Nec frustra. Etenim viri illi simplices subita confidentia & familiaritate Magni, ut putabant, Arnaldi, inescati ac velut fulgore quodam perstricti, crassam ac supinam illarum Epistolarum, quæ hominem Belgam ad oculum referebant, fraudem detegere non valuerunt. Hac arte illecti, intimos animi sui sensus, circa Jansenii doctrinam, in sinum illius personati Arnaldi datis Litteris eò liberiorius effundunt, quod rem totam occultissimam fore confidebant. Simulaverat fictus ille Arnaldus, se non procul ab illis eo in loco versari, in quo vera S. Augustini doctrina per latus Jansenii impetebatur, adeoque egere se prompto eorum auxilio ac subscriptione, qua pateret doctrinam Propositionum, quas ad illos, ut subscriberentur, mittebat, sanam & orthodoxam esse. Subscriptas à se Propositiones, quanto citius laboranti doctrinæ Augustinianæ opem allaturi, transmittunt. Versabamur nos tunc temporis, Regis Christianissimi jussu ac gratia, in Academia Duacena, ignari prorsus ac inscii occultæ, quæ texebatur machinationis, donec tandem prodiit in lucem Anonymi Epistola ad Doctores Duacenos. Creditum est ab ipsomet personato Arnaldo totius Comediæ parente, scriptam illam fuisse, postquam munitus fuit omnibus Litteris & subscriptionibus eorum, quibus lacum injecerat. Hac autem Epistola, Doctores Duacenos de periculo Academiæ imminente ex prava, quæ serpebat, doctrina, serio admonebat. Rei gravitate ac novitate commotus Rex Christianissimus, seposita exploratoris fraude, rerum ab ipso detectarum noticia utendum esse duxit. Quapropter autographa Epistolarum, Propositionum & Thesium illorum Duacensium, jussit reponi in manus Professorum Facultatis Theologiæ Parisiensis, qui de illis suum proferrent judicium. Post accuratum examen, die 26. Decemb. an. 1691. declararunt, in multis articulis

ticulis dictarum Thesium expressè, nec sine quibusdam frigidis dictis renovari doctrinam trium priorum Jansenii Propositionum ab Innoc. X. & Alexandro VII. proscriptam. Inter multos illos articulos, nonnullos hic retulisse sufficiet, ex quibus de cæteris judicare pronum erit.

Libertas indifferentiæ in statu naturæ corruptæ, signum est purè humanum, ex reliquiis Philosophiæ Pelagianæ natum.

Sine gratia efficaci non tantum nihil boni facimus, sed nec facere possumus: qui secus sentit, Semipelagianus est.

Gratia sufficiens sensu Molinistico, error est & hæresis: sensu Thomistico, fatuitas, ineptia.

Episcopus Iprensis factione Moliniana damnatus est. Non aliam ille circa gratiam, quam purè Augustinianam doctrinam propugnavit. Nec ullus Pontifex apertius usquam suæ fallibilitatis dedit Argumentum, quam cum damnata sunt quinque Propositiones in sensu à Jansenio intento.

Alexander VII. sua Constitutione altum gratiæ Evangelicæ vulnus inflixit; ejus nondum obducta cicatrix.

Impatienti prorsus animo tulit verus Arnaldus e mentito suo nomine tam turpiter illis Duacensibus illusum fuisse. Adversus fraudem, dolum, mendacium, furtum, contentiori voce inclamavit: suas illi querimonias ultro condonassent Orthodoxi; si, cum fraude exploratoris, simul doctrinam in Thesibus & Epistolis contentam improbasset.

Anno 1690. die 20. Decembris Summus Pontifex Alexander VIII. triginta & unam Propositiones ex Libris Jansenianorum (si duas exceperis 20. & 21.) excerptas, tanquam temerarias, scandalosas, malè sonantes, injurias, hæreses proximas, hæreses sapientes, erroneas, & hæreticas, respectivè damnavit.

Additio facta Formulario per aliquos Belgii Episcopos ab Innocentio XII. improbata.

Additio facta Formulario ab aliquibus Belgii Episcopis Anno 1692. subortis in Belgio novis circa subscriptionem Formularii contentioneibus, nonnulli Episcopi ad omnes fraudes & cavillationes declinandas, majoris interpretationis gratia exigere voluerunt ab iis, qui subscribebant, ut jurarent, 1. Non tantum in reverentiam Constitutionum Apostolicarum, sed etiam in veritatem earum. 2. Non tantum in veritatem eorum, quæ in prædictis Constitutionibus spectant ad questionem juris, sed etiam in veritatem ejus, quod spectat ad questionem facti ab Alexandro VII. definiti: hoc est, ut non solum jurarent se damnare quinque Propositiones famosas, in omni sensu hæretico, quem habent, sed etiam seriò & sincerè illas damnare, ut excerptas ex Libro, cui titulus Augustinus Cornelii Jansenii Iprensis: & in sensu à Jansenio intento, seu in prædicto ejus Libro expresso.

Leydesker pag. 80.

Recueil p. 318. & seq.

Cum hæc additio seu explicatio Formularii novas in Belgio dissensiones excitasset, missi ex utraque parte fuerunt ad Innocentium XII. Deputati. Pontifex Breve scripsit die 6. Februar. an. 1694. ad Episcopos Belgii, in quo post confirmatas Innocentii X. & Alexandri VII. Constitutiones, sic loquitur. "Præcipimus, ut quemadmodum ii, qui ad juramentum adhibendi sunt, illud præstare debeant sincerè absque ulla distinctione, restrictione, seu expositione, damnando eas Propositiones ex Libro Jansenii excerptas, in sensu obvio, quem ipsamet Propositionum verba præferunt, prout sensum illum damnavit SS. Pontifices Prædecessores nostri damnatamque haberi voluerunt à Christi fidelibus: ita per Fratritates vestras, ab iis, qui Formulario prædicto subscribent, hac juramentum præstabit, præter formulam ipsam traditam verbaque in Constitutione Apostolica præscripta, aliquid aliud vel minimum declarationis, interpretationis, aut explicationis, verbo vel scripto, non exigatur, etiam sub prætextu, quod additiones ad nos transmissæ comprehendantur, seu contineantur in Formulario Alexandri VII. Ceterum ad præcavendas omnes dissidiorum causas, quæ Christianam pacem dilacerant, nos, quoscunque alios sensus Formularii, præter eum, quem ipsius verba exhibent afferrì, vel usurpari, aut de his disputari interdiximus & prohibuimus, ac super ejusdem Formularii interpretatione, sicut & prædictarum Propositionum, in alios sensus præter eum, quem ipsa verba per se exhibent, perpetuum silentium inposuimus. Demum... injungimus, ne ulla ratione quemquam vaga ista accusatione, & invidioso nomine, Jansenismi traduci aut nuncupari sinatis, Tournelii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

nisi prius suspectum esse constiterit, (suspectum, ait Pontifex non convictum, ut volunt Janseniani) aliquam ex his Propositionibus docuisse aut tenuisse; nec quemquam sub hoc prætextu repellì ab Officiis, Muniis, Beneficiis, Gradibus & concionibus habendis, vel alia quacunque functione Ecclesiastica permittatis, nisi servato juris ordine, eam poenam, quæ viris aliquin Catholicis gravissima est, commeruisse probatum fuerit." Hæc Innocentius XII. quæ Decreto dato die 28. Jan. ejusdem anni jam statuerat.

Janseniani verò, qui vel minimam, ubi affulget, respirandi occasionem avidè arripiunt, multis, ut par erat, laudibus tum Breve, tum Decretum Innocentii prosecuti, novum exinde præsidium sibi accersere, novosque triumphos canere (quos tamen brevi postea vel ipsimet recantarunt;) occasione scilicet istorum verborum, in sensu obvio, quem verba ipsa præferunt. Quali hoc unum exigeret S. Pontifex, ut quinque famosæ Propositiones damnentur in seipsis, in sensu obvio, quem verba ipsa præferunt, nulla omnino facta mentione sensus Jansenii. At, quàm istud contra tenorem verborum, quæ mox citavimus, immeritò fingant Janseniani, apertum est cuicumque oculos habenti: tum quia Innocentius XII. confirmat Constitutiones suorum Prædecessorum Innocentii X. & Alexandri VII. in quibus damnantur quinque Propositiones Jansenii, & in sensu ab illo intento; tum quia jubet juramentum fieri sine ulla distinctione, restrictione seu expositione.

Verum omnem effugii locum ipsis præcludit Innoc. XII. altero suo Breve ad eosdem Belgii Episcopos dato die 24. Novemb. an. 1696. in quo sic loquitur. Non sine admiratione intelleximus, nonnullos istis in Diocesibus reperiri, qui verbis & calamo ausi fuerint affirmare, supradicto nostro Breve alteratam seu reformatam esse Constitutionem Alexandri VII. 16. Octob. an. 1656. editam, nec non Formularium ab ipsomet pronunciatum; cum dicto Breve utrumque specificè confirmetur, & omnino intenderimus & intendamus iisdem adharere, & nequaquam sinere, ut aliquid addatur vel dematur à prædicto Formulario, illud quovis modo alterando in aliqua ejus minima parte, sed quod in omnibus & singulis ejusdem partibus, uti mandavimus, mandamus etiam ad amissim observari. Non potuere non fateri Janseniani, hoc postremo Breve funditus everti, quidquid præsidii ac commodi ex priori speraverant.

Ibid. p. 325. & seq.

Extat nihilominus in hoc ipso postremo Breve una vocula, quæ Jansenianis aptissima visa est ad probandum, nullos esse reipsa Jansenistas, sed fictos; seu ut loquitur Pontifex, prætenso. "Quod si, inquit, prætensi Jansenistæ internè & absque eo, quod deveniant ad ullum actum externum, dum jurant Formularium, non aliter damnent quinque Propositiones, quàm in sensu obvio, non habito respectu obvisi sensus dicti Formularii, suoque arbitrio effingant ejusmodi sensum obviu; Ecclesia non judicat de occultis, quæ soli Deo cordium scrutatori innotescunt. Sin verò iidem prætensi Jansenistæ, voce aut scripto edant, proprios sensus Apostolicarum Constitutionum prædictique Brevis sensui cillantaneos, debent Episcopi, prout de jure, contra eos procedere &c.

Pag. 328.

Quis tam imperitus vel obcecatus non videat, verbum, prætensi, hic non significare fictos Jansenistas, sed eos, qui ut tales prætenduntur; hoc est, denunciantur, declarantur, demonstrantur? Ille quippe sensus est verbi, prætendo, sicut manifestè patet ex oppositione seu distinctione, quam Pontifex adducit, Jansenistarum, in internos seu occultos, qui nullo externo actu se manifestant, & in externos. Utrosque Pontifex prætenso appellat: an verò externos illos prætenso, id est, fictos seu falsos appellaret, quos tamen jubet ad rigorem juris puniri? Quis tam insulsam contradictionem in uno & eodem loco Pontifici tribuerit?

Quatuor Propositiones circa Jansenismum à Clero Gallicano in Comitibus generalibus an. 1700. proscriptæ. Famossus Conscientiæ Casus. Bulla Clementis XI. adversus illum Casum.

Anno 1700. Clerus Gallicanus in Comitibus generalibus congregatus, damnavit 4. istas Propositiones circa Jansenismum excerptas ex Libro, cui titulus est, Augustiniana Ecclesiæ Romanæ doctrina, &c.

Censura Cleri Gallicani an. 1700.

Z

I. Phan.

I. «Phantasma Jansenismi quæsitum ubique, sed nusquam repertum, præterquam in laboranti quorundam phantasia.

II. «Constitutione Innocentii nihil aliud actum, quam ut renovarentur atque exacerbarentur disputationes... In eandem viam pertractus est Alexander VII. Innocentius quoque XII. cum ex officio teneretur claram proferre sententiam, generalibus æquivocisque verbis adhibitis, dat locum existimandi se non ausum esse clarius loqui, tanquam errare metuentem... atque illud, in sensu obvio, ejusdem Pontificis, magis adhuc generale est & vagum, quam verba Alexandri VII. in sensu à Jansenio intento. Episcopi denique Gallicani, libertatis Ecclesiæ Gallicanæ, sub earum asserendarum specie, labefactant, super recipienda Constitutione Innocentii X. contra Jansenium.

III. «Aliquam huic malo medicinam attulisse videbatur Innocentius XII. in Brevi suo 6. Februar. 1694.... Verum, mitigationem illam præsumptam non parum extenuavit Brevi 24. Novemb. an. 1696. ubi Pontifex disertè negat, Constitutionem aut Formulæ Alexandri VII. Brevi suo alterata aut reformatam.... in aliqua minima ejus parte.... Nec placet eorum opinio, quæ ex ipso primo Brevi 6. Febr. 1694. edito, aliquid mitigationis circa factum tentavit exculpere.... sed & nihilo majorem in quæstione juris progressum factum esse, jam quoque convenit ostendere.

IV. «Circa condemnationem Augustini Jansenii, opus esset collatione regulari habita vel coram Judicibus à Romano Pont. vel à Rege datis... Nondum omnes interierunt, qui sciunt deliberationes (de Janseniano negotio) quas nunc Episcopi ut regulas suarum hodiernarum Deliberationum (circa novum Quietismum) sumunt, Cleri Gallicani æternum fore propudia.

«Hæ quatuor Propositiones, ait Censura Cleri Gallicani, quibus inquieti homines Innocentii X. & Alexandri VII. Constitutiones, Innocentii quoque XII. Brevia æquissima & ab omnibus approbata aperte contemnunt, Episcopos Gallicanos rebus judicatis adherentes incessunt maledictis, & causam hanc de integro retractari postulant, tanquam tot Constitutionibus Apostolicis, etiam accedente Ecclesiarum consensione, causa nondum finita fuerit, falsæ sunt, temerariæ, scandalosæ, contumeliosæ in Clerum Gallicanum, Summos Pontifices, & in Universam Ecclesiam, schismaticæ, & erroribus condemnatis faventes.

Janseniani tot Vaticanis fulminibus attriti, non quieverunt; sed novis in dies conatibus, innumerisque fere Libellis, toties prostratos errores suos recudere ac excitare tentarunt. Unus inter eos prodit an. 1702. dictus famosus conscientie Casus, in quo inducitur nescio quis Clericus, cui Sacramentalis absolutio denegata fuerit, eò quòd declarasset, se revera quinque Propositiones simpliciter & absolute damnare, ac formulæ fidei Alexandri VII. subscripsisse quidem; nihilominus quantum ad quæstionem facti, seu attributionem illarum quinque Propositionum Libro Jansenii, existimare se religiosum sufficere silentium. Nihil unquam tam cordi fuit discipulis Jansenii, quàm, obtentu hujus religiosi silentii, Magistri sui doctrinam censuris eripere ac clanculum diffundere. Quadraginta Doctores Theologos Parisienses, & quidem ex iis aliquos non sine malis artibus, adduxerunt ad subscribendam propositi in dicto conscientie Casu articuli responsionem, his verbis: Doctores infra scripti, visa casus expositione, censent, hujus Ecclesiastici viri sententiam, nec novam esse, nec singularem, nec ab Ecclesia damnatam; neque talem, ut Confessarius possit ipsi Sacramentalem denegare absolutionem, nisi eam retractaverit. Deliberatum in Sorbona die 20. Julii an. 1701. Numero ac pondere 40. illorum Doctorum, spem certam conceperant Janseniani, futurum, ut votis suis tandem fruerentur. At vana profectò spes. Statim enim S. Pontifex Clemens XI. hanc dicti Casus responsionem Decreto dato die 13. Februar. an. 1703. damnavit ac reprobavit: missò ad Regem nostrum Christianissimum Brevi, in quo sic loquitur. «Audivimus nuper audaci planè ac subdola nonnullorum hominum opera, qui in id nati esse videntur, ut Ecclesiæ ac Reipublicæ pacem turbare non cessent, Libellum quemdam prodidisse, cui titulus, Cas de conscience, &c. quo sanè plura perniciosæ doctrinæ capita erroresque dampnati revocantur in lucem, & ipsa etiam hæretica Jansenii dogmata non obscure foven-

ntur; dum editæ olim pro iis omnibus abolendis Apostolicæ Constitutiones captiosis subtilitatibus eluduntur.

Eodem anno 1703. die 22. Febr. Eminentiss. Card. Noallius, Parisiensis Archiepiscopus, censoria virgula eundem Casum perstrinxit. Judicio Eminentissimi Præsulis, Theologi Parisienses, qui dictum conscientie Casum approbaverant, paucis exceptis, revocata priori sua subscriptione, se subjecerunt. Duo per-

D. De-
san. D.
Petirpied.

tinaces resistere, quorum unus ad communem tandem sententiam reversus; alter verò, pro sua contumaci inobedientia, è Catalogo Doctorum expunctus fuit, judicio ac sententia sacre Facultatis.

Die scilicet 1. Sept. an. 1704. Syndicus de dicta Casus conscientie responsione conquestus, postulavit à sacro Ordine. «1. Ut Facultas renovet ac confirmet censuram latam 31. Januar. an. 1656. in Libellum, cui titulus est, Lettre de M. Arnaud &c. & Decretum super formula fidei, datum die 2. Maji an. 1661. 2. Declaret Propositionem contentam in Libello, cui titulus est, Cas de conscience, &c. qua de Clerico, qui subscripsit formulæ fidei ab Alexandro VII. sancitæ hoc statuitur: Il lui suffit d'avoir une soumission de respect & de silence, prout ce que l'Eglise a décidé sur le fait de Jansenius, adversarii prædictæ Censuræ in Epistolam Antonii Arnaldi, & Decreto super formula fidei. 3. Hanc eandem Propositionem damnatam pronunciet in prædicta Censura adversus Epistolam Antonii Arnaldi, eamque officiat iisdem notis, quibus proscripita fuit Arnaldina Propositio, quæ dicitur facti. 4. Addat, memoratam Propositionem faverè mendacio & perjurio: qua ratione ipsam proscripsit Eminentiss. Archipræsul, in Mandato adversus prædictum Scriptum, Cas de Conscience, promulgato die 22. Febr. an. 1703. 5. Declaret se nunc non attingere aut expendere cætera Scripti, cui titulus, Cas de Conscience. 6. Decernat duos à Magistris pertinentes, è sinu suo repellendos, expungendosque ex albo Doctorum, & ipso facto repulsos, expunctosque, nisi intra mensem consilium mutaverint, cæterorumque, quos in probando Scripto socios habuere. Magistrorum exemplo, inconsultam Deliberationem revocaverint, & insuper Censuræ adversus Epistolam Antonii Arnaldi, Decreto super formula fidei, & præsentì Conclusioni subscripserint. Quæ cum missa fuissent in deliberationem in generali congregatione, cui adfuere plusquam 150. Magistri, communibus votis sic censuit sacra Facultas. 1. Dictam Propositionem contentam in Libello, cui titulus, Cas de Conscience, adversari Censuræ sacre Facultatis latæ die ultima Jan. an. 1656. in Epistolam Antonii Arnaldi, & Decreto ejusdem super formula fidei, dato die 2. Maji an. 1661. 2. In hærendo prædictæ Censuræ adversus Epistolam Antonii Arnaldi, præfatam Propositionem damnandam esse; ut & ipsam damnat, iisdem notis, quibus in prædicta Censura proscripita est prima ejusdem Antonii Arnaldi Propositio, quæ dicitur facti; nempe, ut temerariam, scandalosam, injuriosam SS. Pontificibus, & Episcopis Galliarum, atque etiam ut præbentem occasionem renovandæ ex integro, post damnationem Jansenii doctrinæ; & in quantum eadem præfata Propositione dicitur, illud obsequium reverentiæ & silentii sufficere, etiam iis, qui subscripserunt formulæ fidei, quæ adjunctum habet juramentum ex sanctione Alexandri VII. prædictis notis hanc etiam esse adjiciendam, ut & adjicit, nempe, quòd faveat mendacio & perjurio. 3. Stare debere inconcullam, sicut & re ipsa apud ipsam semper stetit, & stat, auctoritatem prædictæ Censuræ adversus Epistolam Antonii Arnaldi, & prædicti Decreti super formula fidei: adeo ut quicumque Magister, aut candidatus, adversus utrumque aut alterutrum, ut & adversus præsentem conclusionem aliquid scripserit, edixit, aut prædicasse deprehensus fuerit, eo ipso à sacra Facultate pulsus habeatur. 4. Duos Magistros pertinaces, ipso facto à Facultate exclusos habendos esse, nisi intra spatium unius mensis, subscriptionem suam dicti Casus conscientie revocaverint, &c. Denique ut omnibus magis ac magis innotescat, S. Facultatem in docenda sana doctrina & asserenda Ecclesiæ auctoritate, constare sibi semper, Typis mandanda esse latino ac vernaculo idiomate, cura D. Syndici, & publici juris facienda, præsentem Conclusionem, Censuram adversus Libellum, Seconde Lettre de M. Arnaud latam ultima Jan. 1656. & Decretum super formula fidei, datum 2. Maji an. 1661. Atque hæc sacra Facultas Parisiensis.

Censura
S. Facult.
Casus
conscientie.
an. 1704.

Casus
conscientie.

Recueil
p. 339.

Bene

Bene multi Galliarum Episcopi, suis gravissimis Mandatis ac doctissimis Documentis Pastoralibus, certatim stylum exacuere adversus dicti Casus conscientiae doctrinam.

Recueil
des Bulles
pag. 587.

Accessit tanquam & ipsa Pontificia Clementis XI. auctoritas, emissâ solenni Constitutione die 15. Jun. an. 1705. quæ incipit ab his verbis, *Vincam Domini Sabaoth*. In qua, postquam confirmavit ac renovavit Constitutiones Innocentii X. & Alexandri VII. Clementis verò IX. & Innocentii XII. Brevia seu Epistolas à pravis Jansenianorum exceptionibus & interpretationibus vindicavit, de doctrina in Casu conscientiae expressa, tum de ipsius auctoribus hæc habet. «Præ-

Pag. 386.

«terea iidem inquieti homines, sparsis undequaque «scriptionibus ac Libellis exquisita ad fallendum «compositis, non sine gravi Apostolicæ Sedis injuria, «maximoque totius Ecclesiæ scandalo docere non sunt «veriti, ad obedientiam præfatis Apostolicis Consti- «tutionibus debitam non requiri, ut quis prædicti Jan- «seniani Libri sensum in antedictis quinque Proposi- «tionibus, sicut præmittitur, damnatum, interius, ut «hæreticum, damnet; sed satis esse, si ea de re oble- «quiosum (ut ipsi vocant) silentium teneatur. Quæ «quidem assertio quàm absurda sit & animabus fide- «lium perniciosa, satis apparet, dum fallacis hujus do- «ctrinæ pallio, non deponitur error, sed absconditur; «vulnus tegitur, non curatur; Ecclesia illuditur, non «paretur; & lata demum filiis inobedientiæ via sterni-

Pag. 390.

«tur ad fovendam silentio hæresim.... Quia etiam eò «impudentiæ nonnullos devenisse compertum est, ut «veluti naturalis honestatis, nedum Christianæ sin- «ceritatis obliti, asserere non dubitaverint, præfatæ «formulæ à memorato Alexandro Prædecessore præ- «scriptæ subscribi licite posse, etiam ab iis, qui inte- «rius non judicant, prædicto Jansenii Libro doctri- «nam hæreticam contineri. Quasi vero, contra quod «scriptum est, Qui loquitur veritatem in corde suo. «Et, Qui jurat proximo suo, & non decipit; hujus- «modi erroris sectatoribus liceret Ecclesiam ipsam «jurejurando decipere, simulque Apostolicæ Sedis «providentiam fallere.... Ne hujusmodi pravi ho- «mines Catholicæ Ecclesiæ pacem subvertere impune

Pag. 391.

«pergant, & simplicium ac pusillorum mentibus im- «ponere.... ut quævis imposterum erroris occasio pe- «nitens præcidatur, atque omnes Catholicæ Ecclesiæ «filii Ecclesiam ipsam audire, non tacendo solum «(nam & impii in tenebris conticescunt) sed & inte- «rius obsequendo, quæ vera est Orthodoxi hominis «obedientia, condiscant, hac nostra perpetuò valitu- «ra Constitutione. Obedientiæ, quæ in præinsertis «Constitutionibus debetur, obsequioso illo silentio «minimè satisfieri; sed damnatum in quinque præfa- «tis Propositionibus Jansenii Libri sensum, quem il- «larum verba præferunt, ut præfertur, ab omnibus «Christi fidelibus ut hæreticum, non ore solum, sed «& corde rejici ac damnari debere; nec alia mente, «animo aut credulitate supradictæ formulæ subscribi «licite posse: ita ut qui secus, aut contra, quoad hæc «omnia & singula, senserint, tenuerint, prædicave- «rint, verbo vel scripto docuerint, aut asseruerint, «tanquam præfatarum Constitutionum transgresso- «res, omnibus & singulis illarum censuris & pœnis «omnino subjaceant, eadem auctoritate Apostolica «decernimus, declaramus, statuimus, ordinamus.

Clerus Gallicanus in Comitibus generalibus anno 1705. Parisiis congregatus, hanc Clementis XI. Con- stitutionem solemniter recepit ac probavit, datis tum ad Pontificem gratulatoriis, tum ad ceteros Galliæ Episcopos encyclicis Litteris die 14. Sept. ejusdem an- ni; quibus eos, & de dicta Constitutione à se commu- ni omnium plausu recepta, certiores faciunt, & invi- tant, ut eam pariter recipiant ac promulgent. Rem summa religione executi fuere singuli suis in Diocæ- sibus Episcopi.

Quapropter jam causa finita est, dejectis & expug- natis omnibus illis præsidiiis, quibus hætenus Janseniani tutos se ac securos confidebant; falsas intelligo, tum Clementis IX. tum Innocentii XII. Decretorum interpretationes, tum ipsummet religiosum silen- tium, ad quod velut ad munitissimam & inexpugna- bilem arcem confugerant. Inde expulsi, non est, in quo certi consistant, nec aliud videtur superesse, quàm ut Ecclesiæ sincerè obsequantur.

Fallimur, infinitæ sunt hominum illorum astutiæ, fraudes, vitiligationes, fallaciæ. At enim, ut Consti- tutioni parere videantur, vel ipsum Jansenii Librum, facta testaque ejus doctrina, multi repudiant; hisque, Tournelii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

qui palam & aperte rebellionis signum contra Clæ- mentinam Constitutionem erigunt, adversari se, in- dignabundi profitentur. Verumtamen ut specio- sum magis, quàm verum Ecclesiæ præstetur obse- quium, ejusque Constitutio eludatur potius, quàm ad ejus mentem omni ex parte observetur, varii va- rias iniere vias. Eorum sententias nitidè refert refellitque anonymus quidam in Libello, cui ti- tulus est, *Defensio Epistolæ Leodiensis confutata*. Cum ve- rò fere omnes ante Clementis Constitutionem emer- sissent, eas data occasione, ubi de Formularii subscrip- tione, attigimus.

Unam, quæ præ cæteris acrius impugnata & defen- sa fuit, necesse est hic exponere. Eam proposuit Leo- diensis Ecclesiæ Canonicus Theologus, in brevi qua- dam Epistola Latine scripta, typis edita an. 1705. tum in prolixiori Libro, cui titulus, *Defensio auctoritatis Ec- clesiæ*, Leodii typis edito.

Observat pag. 5. Defensionis, post Constitutionem Clementis stare non posse sententiam quorundam, qui antea censebant, quod etsi formula manifestè con- tineat factum Jansenii, nihlominus existimabant mentem Alexandri VII. fuisse, ut subscriptio nec di- rectè, nec obliquè traheretur ad factum, sed solum- modo ad jus: eò quod arbitrarentur, factum esse con- siderandum dumtaxat tanquam connotatum, aut pro- positionem incidentem. «Juvat, inquit Author, rem «illustrare comparatione, qua nullam vidi hætenus «magis appositam asserri. Puta Regem jubere com- «prehenditalem virum in tali domo commorantem. «Man jatum nil definiret, nisi hunc esse comprehen- «dum, non spectaret directè nisi ad hominis inclusio- «nem; mens Regis eò tantum re ipsa vergeret, ut iste «comprehenderetur, ubicunque latitaret. Circum- «stantia adjuncta, illum commorari in tali domo, es- «set mera indicatio incidens, aut connotatio acciden- «taria, ut loquuntur, erga Mandatum. In hac com- «paratione, per Regem intellige Papam; per homi- «nem damnatum ad vincula, quinque Propositiones: «per domum, Librum Jansenii. Ita satisfacisset Ec- «clesiæ, qui jurasset submissionem erga jus, & ser- «vasset reverentiam erga factum debitam Ecclesiæ, «nempe non contradicendo. Quod istam nobis quorundam subscribentium detexerit fallaciam, eam- que post Constitutionem intolerandam esse addide- rit, Authori gratulandum est.

Verum monere debuerat, nec ante Constitutionem tolerari potuisse. Ad quid enim instituta fuerat for- mula, nisi ad sensum Jansenii unice proscribendum? Attributio ergo Propositionum Libro Jansenii non est incidens aut connotata tantum, respectu submissio- nis, quæ per subscriptionem exhibetur; sed est deter- minatio sensus, qui à subscribente damnari debet.

Jam verò, ut Leodiensis systema penitus intelliga- tur, ad hæc capita revocari potest.

Pag. 41.

I. Factum Jansenii relinqui à Summo Pontifice, in- ter ea, quæ non certissime constant: ex quo conse- quens est, adhesionem mentis circa tale factum, omni ex parte firmam non esse, & ab omni formidine erro- ris immunem.

II. Submissionem illam inniti præ credulitati, quam spiritus pietatis instillat, persuadendo credibile non esse, Ecclesiam in illis circumstantiis unquam decep- tum iri. Motivum autem illius credulitatis, infallibi- litatem Ecclesiæ minus famosam appellat pag. 67.

III. Ut explicet, quomodo non obstante errandi formidine, possit Formularium cum juramento sub- scribi, asserit non jurari factum, sed tantum sincerita- tem & piam mentis credulitatem, qua facto subscri- bitur. Gratulatur sibi de suo systemate dictus Theolo- gus, jactatque ita removeri vana terribilia, quibus ani- mæ Deum metuentes à formula subscribenda deter- rebantur: addit, vix reperiri posse, qui tali sententia posita, subscriptionem refugere possint.

Pag. 26.
& 22.

Notanda est imprimis ratio, qua asserit posse addu- ci ad subscribendum, vel eos ipsos, qui ex propria sen- tentia certò se scire asserunt Jansenium re ipsa non docuisse quinque Propositiones. Totidem, inquit, ver- bis Propositiones in Jansenii Libro contineri nemo conten- dit, imò, nec Jansenio voluminis auctori, animum fuisse illas docere: sed tantum, in Jansenii Libro reperiri sensum natu- ralem quinque Propositionum, sive ex mente ipsius, sive præter mentem ob minus accuratos loquendi modos. Et postea..... Jansenius dum nimis extendit Augustini dogmata, sic loqui po- tuit, ut sancta Sedes sensum quinque Propositionum merito ipsi tribuerit, tametsi... dum per se ipsum advertit rem justo longius progredi, rectè sit locutus.... Quin imo, nec

sancta Sedes, nec Episcopi negant, rectum sensum tribui posse volumini damnato. Sic animas Deum metuentes solantur, scrupulosque, quibus vexantur, Scriptor ille depellit. Omnibus, si paucos excipias, displicuit inaudita, licet facilis subscribendi via. Ex una parte, contra eam Jansenii defensores rigidi plura edidit Opuscula, qualia sunt, *Defensio Epistolæ Leodiensis confutata*, de qua superius. *Obedientiæ credula vana religio*. *Divers Ecrits sur la signature du Formulaire*. *La justification du silence respectueux*. Eam pariter ex altera parte confutarunt scriptis suis plures Catholici: inter eos eminet Illustrissimus Cameracensis Archiepiscopus, tribus Epistolis nervosè, nitidè ac eleganter conscriptis.

Serenissimus Elector Colonienfis, Episcopus & Princeps Leodiensis, die 10. Maji 1708. vetuit, idque, ut ipse testatur, de mandato S. Pontificis Clementis XI. ne typis Leodii mandaretur, aut alibi impressum venderetur, quod Authoris istius doctrinæ favere videretur. Prohibitionis hanc affert rationem: *Ne scilicet, cum gravi animarum periculo irrepas doctrina auctoritati sanctæ Sedis Apostolicæ contraria, discrepansque à mente S. Pontificis nominatim expressa in Constitutione, quæ incipit, Vineam Domini Sabaoth.*

His fere momentis videtur confutari posse dicta opinio.

I. Intoleranda prorsus viro Catholico videri debet opinio, quæ asserit, factum Jansenii relictum esse inter ea, quæ non certissimè constant: quasi verò post tot emissas ab Ecclesia Constitutiones, in problema deduci possit, utrum doctrina Libri Jansenii hæretica sit & perversa. Firmam verò & ab omni formidine erroris immunem esse debere mentis adhæsiōnem, supra demonstravimus.

Et certè hæc verba Formularii, *sincerè damno ac rejicio*; aut certitudinem omnimodam, aut opinionem tantum seu credulitatem quandam significant. Si certitudinem omnimodam; ergo omnino certus esse debet, qui subscribit, in Jansenio extare quoque Propositiones: si solam opinionem; ergo nec sufficienter exprimitur firma adhæsiō mentis, circa hæreticam pravitatem Propositionum: iisdem enim verbis, & juri facto adhæsiō exprimitur.

II. Fundamentum submissionis, qua satisfieri Ecclesiæ contendit, illud præsertim habet incommodi, quod eos solos, qui spiritu pietatis aguntur, impellere ad obsequium valeat, imparque sit revincendæ pertinaciæ, aut captivandæ menti hominum illorum, qui Ecclesiam in facto errasse compertum sibi ac evidens esse asserunt.

III. Si factum non juratur, nec ipsa quoque hæreticitas Propositionum jurabitur. Præterea si factum non juratur; ergo sola mentis submittiō, qua quinque Propositiones Jansenio tribuuntur. Cum verò illa mentis adhæsiō non sit nisi probabile judicium de facto Jansenii, juxta illum Authorem; atque probabile judicium de veritate alicujus facti, judicium probabile contradictorium non excludat, ita fieri poterit, ut qui jurat se damnare quinque Propositiones in sensu Jansenii propter auctoritatem Ecclesiæ, easdem subinde se probare juret, propter aliud quodcunque motivum probabile.

Dum verò lætus & ovans plaudit sibi, quasi facilem omnibus viam ad proscribendum Jansenii Librum aperuerit, ipse se parum ab eo defendendo alienum prodit ac demonstrat. Extant quidem in Augustino Jansenii, juxta ipsum, minùs accurati loquendi modi, dum nimis extendit Augustini dogmata. Sic loqui potuit, ut sancta Sedes sensum quinque Propositionum meritò ipsi tribuerit; sed tamen dum per se ipsum advertit se justo longius progredi, rectè locutus est; imò, nec sancta Sedes, nec Episcopi negant, rectum sensum ex collatis totius Operis sententiis, seu ex toto Volumine erui posse. Ergo duriores tantum loquendi rationes apud Ipreensem carpit Ecclesia? Ergo systema doctrinæ illius defendi potest, salvo Ecclesiæ judicio? Ergo temperatis Vocibus eadem dogmata propugnare licebit? Ita in Jansenianorum partes abire cogitur, qui famosam, ut loquitur Author Epistolæ, *Ecclesiæ infallibilitatem* abjudicare non dubitat.

Atque hæc nobis historicè referenda erant de causa Jansenii. Jam verò, quod alterum promissimus ac gravioris momenti est, systema doctrinæ ipsius evolvendum.

Systema Doctrinæ Jansenii.

Ex quo Apostolicis Constitutionibus doctrina Jansenii quinque famosis Propositionibus expressa, confossa fuit, sectatores ejus contentiori voce inclamare non cessarunt, illam censuram nihil ad Jansenium pertinere, ac in vanum dumtaxat erroris phantasma seu quoddam simulacrum recidisse. Infinita propemodum hinc & inde edita Librorum volumina, controversiam exacuere magis, necdum finire potuerunt: Divisis animorum studiis, Ecclesiæ pax turbatur, ac debita Sedis Apostolicæ Decretis reverentia violatur. Ex iis, qui Jansenio vel ejus defensoribus favere impensius visi sunt, multi rem, de qua agitur, neque norunt, neque omnino nosse potuerunt, quales imperitiæ mulieres, Moniales, illiterati. Multos aliunde cæca quadam sectandæ novitatis prurigo, desiderium aucupandæ ingeniosi hominis gloriolæ, cujusdam austere pietatis ac severioris disciplinæ species seduxit ac Jansenianis addixit; quibus affectu & mechanico potius impetu etiamnum adhærent, quam discretionis ac scientiæ judicio. Qui verò scientia & Litteris apud eos plurimum valuerunt, ii stupenda mole voluminum, multiplici verborum apparatu, fallacia & ambiguitate, controversiam totam sic involverunt & obscurarunt, ut Jansenianam hæresim in fumos & evanidum phantasma convertant. Quamobrem rei Catholicæ plurimum interest, genuinam Jansenii doctrinam ex immensa illa voluminum mole, ac offusis non sine consilio tenebris extricare, & in apertam lucem educere; ut apertissimè pateat, Ecclesiam non falsa quadam erroris imagine delusam fuisse, sed veram ac realem hæresim in Libro Jansenii deprehendisse ac proscripsisse.

Quotquot extitere hætenus defensores Jansenii, omnes communi consilio universam ejus doctrinam ad unum gratiæ ex se efficacis, sensu scilicet Jansenii, caput, revocandam esse affirmarunt: hoc unum ipsi capitale dogma esse, cum quo cætera nexu indissolubili cohererent ac connectuntur. Jansenianis id ultro concedimus, quos ut imitemur, ac pressius sequamur, totum Jansenianæ doctrinæ systema ad unam delectationem relativè superiorem, in qua gratiam efficacem Jansenius ipse collocat Lib. 8. de Gratia Christi cap. 2. & alibi passim, revocabimus. Hæc primum ac unicum principium est, in quod grande Jansenii volumen resolvitur. Hæc origo est ac radix, unde, velut à fonte fluvii, quinque Propositiones necessariò dimanant; quas Jansenius ipse, velut totidem conclusiones à suo principio indivulsas derivavit: quo stante, stant: quo everso evertuntur.

Jansenianæ doctrinæ circa delectationem victricem ac superiorem brevis ac contraria delineatio.

Duplex est delectatio, una cœlestis, quæ ad bonum; altera terrena, quæ ad malum inclinat & attrahit. Utraque victrix & superior dici potest. Victrix, quia voluntatis consensum certò exprimit: superior, quia illum exprimit propter majores, quas habet vires, comparatè ac relativè ad oppositam minorem delectationem. Vox ipsa, *Superior*, relationem hanc seu respectum ad inferiorem importat, non ita verò vox hæc, *Victrix*, quæ absoluta est, & à gradibus oppositæ delectationis, sive majoribus, sive minoribus, planè independens. Quo sensu, ut dicemus postea, nonnulli Theologi victricem agnoscunt, & quidem innoxie, gratiæ delectationem; non verò ex gradibus, seu relativè superiorem.

Jansenius è contra, victricem ideo censet, quia viribus seu gradibus superior est opposita delectatione: quapropter in titulo, victricem & superiorem simul appellamus.

De illa victrici gratiæ delectatione fusè disserit Jansenius L. 4. de Gr. Christi primis undecim capitibus.

Summa doctrinæ ipsius hæc est: Voluntatem hominis infirmam & per peccatum multum depressam, non nisi victrice quadam ac dominante ineliberata delectatione, seu cœlesti seu terrena, ad bonum vel ad malum inflecti ac determinari posse. Delectationem hanc unicum esse pondus, quo jam ad agendum necessario applicatur; juxta istud, quod centies obtrudit S. Augustini effatum: *Secundum id, operemur necesse est, quod*

quod amplius nos delectat. Ita ut impossibile sit majorem delectationem vinci à minori. Quomodo si in balance duo fuerint pondera inæqualia, necesse omnino est eam bilancis partem deprimi ac inclinari, in qua majus est pondus: nec unquam fit, imo nec fieri potest, ut majus à minori trahatur; cum nulla sit inter illa duo proportio. Tota scilicet vis delectationis, in mente Jansenii, relativa est; id est, per comparisonem ad oppositas sibi vires. Si major fuerit vis gratiæ, quàm concupiscentiæ, necesse erit voluntatem bene operari: è contra male, si viribus prævaluerit concupiscentia. Major enim est resistentia concupiscentiæ, quàm virtus gratiæ parvæ, ait unus ex præcipuis Jansenii patronis.

Atque ita in eo systemate Jansenii, delectatio illa superior quasi ex mechanica lege voluntatem movet ac rapit, sive ad bonum sive ad malum, prout cœlestis vel terrena præponderat. Quia, inquit Author recentior, hæc est in omni statu, immobilis divinæ providentiæ lex constituta, ut actio ex proportionem majoris inæqualitatis oriatur, quæ agens sibi subiciat passum, & major vis vincat minorem. Neque id profecto mirum in systemate Jansenii videri debet, cum ne æqualem quidem delectationem ab alia opposita æquali superari unquam possit, ac voluntatem eo in casu in medio æquali in suspensio remansuram esse doceat. Alternante delectationum fluctu, inquit c. 10. Lib. 4. de Gratia Christi, in medio remanebitur. Imò, in hoc potissimum Semipelagianos errasse contendit, quod dicerent, in æqualitate virium gratiæ & concupiscentiæ voluntatem superare posse concupiscentiam & ad bene agendum se ipsam determinare.

Cum hæc paucis mox delineata Jansenii circa delectationem superiorem doctrina, totius systematis ipsius basis ac fundamentum sit, paulò enucleatius ac distinctius evolvemus hujus delectationis naturam, necessitatem, modum agendi, intimam cum famosis quinque Propositionibus connexionem; discrimen denique, tum à Thomista physica præmotione, tum à delectatione simpliciter victrice, ex qua Catholici nonnulli vim ac efficaciam gratiæ repetunt.

Natura delectationis.

Delectatio est vitalis animi motus indeliberatus, quo voluntas fertur in aliquod objectum, tanquam sibi conveniens ac jucundum. « Quid est delectari hominem justitia vel mandacio, ait Jansenius L. 4. de Gratia Chr. c. 11. nisi actu aliquo in justitiam vel mandacium tanquam sibi convenientia & jucunda moveri? » Motus autem ejusmodi voluntatis non fit nisi actu quodam vitali... Delectatio ista quam ad omnia opera bona S. Augustinus exercenda postulat, non est aliud, quàm actus quidam indeliberatus cœlitus immixtus in voluntatem, per quem ei bonum propositum suaviter placet... Dicimus igitur, delectationem istam seu suavitatem in Aug. celebrem, esse partim primum illum & indeliberatum affectum animæ, qui actualis complacentia est, partim etiam & crebro secundum, qui desiderium deliberatum dicitur, quibus anima ita suaviter ac delectabiliter in bonum appetendum rapitur, ut voluntas ei actu libero consentiat ac bonum diligit, tantò vehementius, quantò fortius illis actibus rapitur.

De ipsa pariter concupiscentiæ delectatione ibid. ait, Delectationem quæ consensum in peccata præcedit, & suggestionem sequitur, non aliud esse nisi desiderium illicitum, indeliberatum, quo animus etiam repugnans in peccatum inhiat; vel certe primum ipsum concupiscentiæ motum, tanquam amorem quemdam indeliberatum, per quem homini etiam invito peccare lubet, quamvis consensio non sequatur.

Delectatio illa dicitur actus indeliberatus, quia rationis advertentiam & voluntatis consensum antevertit. An ipsa voluntas, ait Janf. L. 3. de Gratia Christi c. 3. facit ut delectet si voluerit? Absit. Hoc enim ut occurrat, inquit Aug. non est in hominis potestate. Et iterum. Quis habet in potestate ut vel occurrat, quod eum delectare possit, vel delectet cum occurrerit?

Illi verò motus primum indeliberati subinde deliberatos producunt. Ut sanè merito S. Aug. ait Janf. L. 4. c. 11. actus illos indeliberatos amoris ac desiderii, quibus anima suaviter in Deum deliberato actum diligendum suscitatur, invitatur, trahitur, rapitur, nomine dulcedinis, suavitatis ac delectationis designaveris.

Præter duplicem illum delectationis motum, unum indeliberatum, alterum deliberatum, tertius est, ait Tournellii Tomi II. P. II. De Gratia Christi,

Jansenius ibid. initio capitis, » qui dicitur gaudium, » per quem animus in bono præ sente, cum quadam satisfactione & fruitione conquiescit. De isto delectationis actu non loqui Augustinum perspicuum est. » Est enim terminus desiderii, tanquam cujusdam » motus quo voluntas ad delectationem istam tanquam » ad quietem suam tendit. Delectatio verò seu suavitas, de qua multa S. Doctor tradidit, etiam ad deconsiderandum & amandum Deum libero voluntatis » motu necessaria est.

Necessitas delectationis.

Duo hic docet Jansenius.

I. Delectationis necessitatem, non ex natura præcise voluntatis, sed ex infirmitate ipsius proficisci.

II. Delectationem unicum esse pondus, quo voluntas nunc, sive ad bonum sive ad malum inclinatur.

Primum demonstrat ex professo L. 4. de Gratia Christi cap. 9. cujus hic titulus est: Necessitas delectationis cœlestis ad bene volendum & operandum, non ex natura voluntatis, sed ex pœna proficiscitur. Probat verò tum ex peccato primi hominis quo sine delectatione præcedente perpetratum est: tum ex gratia ejusdem, quæ in delectatione ex se victrice non consistebat. « Non enim, » ait, dominabatur voluntati, sed ei potius dominanti » subjacebat, ut cum ipsa voluntas ageret aut non ageret, prout ipsi videretur. Et cap. 10. Deerat, inquit, » dominatus ille delectationis quæ consensum libertatis in alterutram partem flecteret. Vera itaque ratio, » inquit cap. 9. cur cœlestis delectatio ad actus bonos necessaria sit, ex natura medicinæ seu medicinalis adjutorii petenda est. Voluntas enim per peccatum » primi hominis in libidinum imperium præcipitata » est, ex quibus fit ut in omnibus actionibus ante gratiam, delectatione quadam libidinosa præeunte ac » titillante provocetur, cui consentiendo peccat.

Secundum, Voluntatem scilicet nec ad bonum nec ad malum, sine prævia impellente delectatione, ferri posse, infinitis propemodum locis repetit Jansenius Lib. 4. mox citato cap. 7. « Cœlestis illa suavitas, inquit, mollit viam, ut voluntas ex carnalium rerum » visco emergere possit, & se ipsam in justitiam diligendam figere... Ex quo fit, ut si illa desit, voluntas » veluti torpens ac mortua nihil omnino boni amplecti possit: quemadmodum etiam è contrario, nihil » in carnalibus diligendis prosequi potest, nisi quod » eam antea delectaverit. Paulò post ait, delectatio » nem illam esse animo instar olei aut pinguedinis cujusdam, sine qua cardo voluntatis torqueri aut moveri nullo pacto ad bonum potest.

Et cap. 10. « Cum nulla sit gratia operandi, præter » istam suavitatem Dei, nisi ista tanta fuerit, ut ei delectationes rerum creaturarum cesserint, vel peccabitur, » vel alternante delectationum fluctu, in medio remanebitur.

Et cap. 9. dixerat. « Quamdiu in hac vita post acceptam gratiam militat Deo (creatura) alternante creaturæ & Creatoris delectatione, nunc rectè, nunc » perperam facit, prout cœli aut terræ delectatio consensum ejus abriperit.

Peccata etiam ex delectatione prævia perpetrari, docet ibidem cap. 3. « Delectationem cœlestem, inquit initio capitis, esse verum ex Augustini sensu medicinalis gratiæ adjutorium, quod Deus ad justitiam operandam voluntati tribuit, ex eo demonstrari potest, » quia similiter docet, delectationem terrenam esse » causam, cur ab Adami posteris justitia deseratur ac » deserendo peccetur... Hanc igitur delectationem » peccatorum antecedere, & ex illa proficisci, quod » ab hominibus peccetur, » non uno loco S. Augustinus proficitur.

Non jam inquirimus quàm parùm cohærenter Jansenius gratiam Angelis & Adamo innocenti datam, in hac ipsa delectatione reponat (Lib. de gratia primi hominis cap. 12.) Namque cum hæc cœlestis delectatio nulla contraria oppugnaretur, necesse fuisset, in mente ac doctrina Jansenii Angelos & Adamum in bono perseverasse. Hæc enim est lex delectationis, ut etiam si levis fuerit, si tamen nulla contraria oppugnetur, necessario consensum voluntatis exprimat. At certum est, nullam in Angelis & Adamo innocente fuisse delectationem terrenam contrariam delectationi cœlesti: necesse igitur fuisset, Angelos & Adamum necessario amare Deum & perseverare in bono. Quomodo istud cohæreat cum principiis doctrinæ

Ibid. pag. 184. col. 2. E.

T. 3. pag. 182. 2. col. 16. E.

Ibid. pag. 183. col. 1. A. pag. 184. col. 1. A. pag. 183. col. 1. B.

Pag. 177. col. 2. C.

Pag. 178. col. 1. B.

Pag. 184. col. 2. C.

Pag. 183. col. 2. G.

Pag. 172. col. 1. E.

Col. 2. B.

Sainre Beuv.

Massou- lie 1. 2. dis. 3. q. 6. art. 1. p. 209.

T. 3. p. 184. col. 2. C.

T. 3. p. 185. col. 1. B.

Ibid. D.

Pag. 186. col. 2. A.

Ibid. pag. 344. col. 2. A.

L. 1. ad Simpl. q. 1.

Ibid. pag. 185. col. 2. E.

Jansenianæ; non jam quærimus: satis nobis est im-
præsentiarum, quod Jansenius agnoscat, in præsen-
ti lapsæ naturæ statu prorsus necessariam esse delectatio-
nem. Quis porro sit ejus agendi modus, ex Jansenio
ejusque discipulis juvat expendere.

*Modus agendi delectationis relativè per
gradus.*

Modus ille agendi positus est in majori & relativa
delectationis virtute, secundum quam necesse est vo-
luntatem quasi ex mechanica lege, ut diximus, ope-
rari. In conflictu enim duarum delectationum, qua-
rum una gradibus alteri præponderat, necesse est mi-
norem cedere majori. Audiamus Jansenium.

*T. p. 344
col. 2. C.* Libro 8. de Gratia Christi cap. 2. *Delectatio victrix,*
inquit, *quæ Augustino est efficax adjutorium, relativa est.*
Tunc enim est victrix, quando alteram superat. Quod si con-
tingat alteram ardentiorē esse, in solis inefficacibus deside-
riis hærebit animus, nec efficaciter unquam volet quod volen-
dum est.

Ex isto autem agendi modo delectationis relativæ
seu per gradus, necessariò sequitur, quod mox dice-
bamus, superiorem nempe delectationem à minori
nunquam vinci posse. Quod ipse agnoscit Jansenius.

*Pag. 183.
col. 2. A.* Lib. 4. cap. 9. "Conflictus ille delectationum sopi-
ri non potest, nisi altera alteram delectando supera-
verit, & eò totum animæ pondus vergat. Quod
venim amplius delectat, secundum id operemur ne-
cesse est. Vigente enim delectatione carnali, im-
possibile est ut virtutis ac honestatis consideratio
prævaleat.

*Pag. 175.
col. 1. B.* Capite 6 jam dixerat. "Perspicuè intelligitur, tan-
topere necessariam esse istam delectationis divinæ
gratiam, quando cum terrenarum rerum tentatio-
nibus dimicamus, ut nisi major fuerit quàm terrena,
qua noster affectus detinetur, fieri non possit, quin
propriæ voluntatis infirmitate vincamur. Major
enim delectatio nunquam sanè delectatione minore
superabitur.

*Pag. 184.
col. 2. C.* Et cap. 10. "Cum nulla, inquit, sit gratia operandi
præter istam suavitatem Dei, nisi ista tanta fuerit,
ut ei delectationes rerum creaturarum cesserint, vel
peccabitur, vel alternante delectationum fluctu, in
medio remanebitur.

*Pag. 315.
col. 1. D.* Denique, ut infinita hujusmodi prætermittamus,
Lib. 7. cap. 5. "Cum igitur, inquit, justitiæ vel peccati
delectatio sit illud vinculum, quo liberum arbitrium
in justitia vel peccato ita firmiter ligatur & retine-
tur, ut quamdiu isto stabiliter possidetur & constrin-
gitur, actus oppositus sit extra ejus potestatem, ita
videlicet ut arbitrium non liberatum eum velle non
possit.

Discipuli Magistrum summa consensione sequun-
tur. Ne unum quidem reperias, qui vim gratiæ effi-
cacia non repetat ex delectatione superiori, seu rela-
tive victrice. Ex innumeris hic sufficient.

*Causa Ar-
naldina.
Pag. 384.
col. 1. in
fine.* Antonius Arnaldus dissertatione de Gratia efficaci
parte 4. art. 6. Nihil, inquit, aliud est efficax gratia,
quàm victrix delectatio, seu amor Dei, quo fit, ut plus dele-
ctet quod præcepit Deus, quam delectat quod impedit.

*Inter Col-
lect. Diar-
p. 212.
col. 1.* Sambovius his in Scholis quondam Regius Profes-
sor quem Paulus Irenæus Disq. 4. art. 3. dicit virum
fuisse notissimæ eruditionis, probitatis, sinceritatis, Augu-
stinianæ doctrinæ addictissimum, qui enucleatus sen-
sum Augustinianorum aperuit. Sambovius, inquam, Tra-
ctatu de Gratia, quem anno 1651. distavit, & cujus
figmentum refert loco mox indicato Paulus Irenæus,
exponens varios secundæ Propositionis sensus, ait, fa-
cile intelligi posse, qua ratione gratiæ resistitur vel
non resistitur, si tria supponantur. 1. Quod omnis gra-
tiæ voluntatis, est delectatio victrix. 2. Quod non est victrix
nisi comparatè. 3. Quod eodem modo de hac re philosophandum
sit, quo Physici de actione & reactione.

*Verba
hac non
retulit
Paulus
Irenæus.
D. Nicol.
Pag. 245.* Paulus Irenæus Disquisitione 5. exponit quomodo
gratia sit comparatè ac relativè victrix, & tamen sem-
per vinci possit ex majori concupiscentia. "Gratia ef-
ficax, inquit, ex Augustino est delectatio victrix: vi-
ctrix autem dicitur, quatenus aliam delectationem
vincit. Vincit autem, quia validior & fortior est;
sed fortior est comparatè ad concupiscentiæ vires,
cum quibus confligit. Ita, si augerentur illæ concu-
piscentiæ vires, non jam superior, sed infirmior es-
set; ideoque non vinceret, sed vinceretur. Ergo, quia
concupiscentia semper augeri potest & inflammari
vehementius, nullus est gratiæ gradus in hac vita,

in quo non possit gratia vinci per validiorem concu-
piscentiam.

Dionysius Raymundus in Libro cui Gallicè titulus,
Eclaircissement du fait & du sens de Jansenius, 1. parte cap. *Pag. 105.*
3. art. 1. ait, quamlibet gratiam non sufficere ad omnem ef-
fectum producendum, sed ejus vim & actionem relativam ef-
se ad resistentiā subjecti.

Idem planè legere est in famosis Colloquiis, quæ de *Pag. 27.*
quinque Articulis habita sunt anno 1663. coram Il-
lustr. Episcopo Convennarum, inter DD. de Lalane
& Girard. ex una parte, & P. Ferrier Societatis Jesu
ex altera. Integra Collatio 4. tota est de efficacia gra-
tiæ relativæ, ac potestate tum absoluta, tum relativæ.

Idem & Author Epistolæ scriptæ anno 1661. ad
unum Episcopum qui Comitibus generalibus Cleri Gal-
licani aderat, quam Epistolam plurimùm commen-
dant tum Paulus Irenæus, tum Dionysius Raymundus.

Plura in re apud Jansenianos certa & constanti,
quam eorum nullus negavit, referre planè super-
fluum ducimus.

Ex doctrina hætenus exposita, sponte sua fluit ac
nascitur famosa distinctio potestatis absolutæ & rela-
tivæ, quæ cum Jansenianis tam clara, opportuna &
commoda sit eludendis Ecclesiæ censuris, paulò ube-
rius ex ipsismet videtur exponenda.

*Janseniani duplicem potestatem distinguunt,
unam absolutam, alteram relativam. Quæ
distinctio communis clavis est, qua omnes
eorum fallaciæ & equivocationes in usur-
pandis Catholicorum loquendi modis, rese-
rantur ac deteguntur.*

Duplex potest observari ac distingui ad opus bonum
potentia quæ per gratiam confertur: una absoluta,
spectata scilicet tum ipsa in se natura gratiæ, tum vo-
luntate Dei antecedente, qua ad bonum tendit & or-
dinatur, præcisè subjecti circumstantiis: altera ve-
rò relativæ, facta nempe comparatione illius ad ma-
jorem vel minorem actualis oppositæ cupiditatis dele-
ctationem.

In hac distinctione totius Janseniani systematis qua-
si medulla & ultimæ veluti fibræ reconduntur. Hæc
fecundissima radix fallaciarum & equivocationum
omnium, quibus Catholicorum argumenta declinare,
ac Ecclesiæ censuris subducere se, verbis in speciem
Catholicis, conati sunt.

Nullò scilicet graviore momento Catholici Janse-
nianos fatigarunt, quàm quod in eorum systemate,
homo justus sola gratia parva instructus & absente ef-
ficaci, veram & expeditam non habeat ad superan-
dam tentationem, præceptumque observandum po-
tentiam: eo nempe quod in ipso tunc supponatur
actualis concupiscentia dominari, ac major esse ipsa
gratia; adeoque impossibile sit, ut parva illa gratia
superiorem vincat cupiditatis hujus delectationem.

Huic eludendo Catholicorum argumento, eppor-
tuna maximè visa est æquivocatio vocis hujus, potentia,
cujus involucro tecti Jansenii defensores, audacter ac
jactantiùs asseruerunt agnoscere se ac profiteri in eo
justo sufficientissimam esse, perfectissimam, completissimam,
expeditissimamque ad superandam tentationem & mandatum
observandum, facultatem seu potentiam. Verùm, pace di-
xerim, completissima hæc est eorum fraus atque falla-
cia. Perfectissima enim ac completissima intelli-
gunt potentiam absolute ac præcisè circumstantiis,
non verò relativè ad illas. Sed juvat eorum verba re-
ferre.

Jansenius systematis parens, Lib. 8. de Gratia Chri-
sti cap. 20. expressis verbis, ait, remanere in volunta-
te perfectissimam peccandi potestatem, quæ non solum adest in-
estque voluntati quando gratiæ delectatione caret, sed etiam
quando intima ejus suavitate efficaciter trahitur. Et paulò
post. Quemadmodum igitur, inquit, qui sub gratia ad opus
bonum determinante operatur, simul etiam peccare potest; ita
quoque è contrario, qui ista gratia destituitur sive fidelis, sive
infidelis, & peccandi tentationibus quatitur, potest benè face-
re. Potentia certè illa bene agendi, quam Jansenius
agnoscit sub ardentiori cupiditate, & male agendi,
sub motione gratiæ victricis, relativæ esse non potest.
Vigente enim delectatione carnali, impossibile est, ait Janse-
nius L. 4. c. 9. antea citato, ut virtutis ac honestatis conside-
ratio prævaleat. Tunc enim, ait ibid. L. 8. c. 2. delectatio est
victrix, quando alteram superat. Quod si contingat alteram ar-
dentiorē esse, in solis inefficacibus desideriis hærebit animus.
Ergo

*T. 3. p.
367. col.
2. D.
Pag. 368.
col. 1. C.*

*Ib. p. 181.
col. 2. B.
Ib. p. 344
col. 2. C.*

Ergo potentia illa merè absoluta est & abstracta, quæ ad usum & exercitium boni vel mali operis nihil omnino conferre potest.

Author Libelli qui incipit ab his verbis, *In nomine Domini*, ac in lucem prodit anno 1649. sic loquitur. «Præstat, inquit, animadvertere non docere nos divinæ gratiæ simpliciter & per se nunquam resisti: quoniam nullo eidem novimus modò resisti, modò non resisti» comparatione scilicet cupiditatis cum ipsa gratia; aut altera vicissim resistat alteri, prout altera vicissim alteri aut cedit, aut obedit, aut dominatur, & prævalet. At nec inde fit, ut omni prorsus effectu careat aut caruerit unquam divina gratia, quandoquidem ipsa quatenus superior aut inferior est adversariæ cupiditati, desiderium efficax aut inefficax in humana voluntate perpetuò gignit. Et paulò post... Antistites Iprensis non docuit, divinæ gratiæ simpliciter aut absolute nunquam resisti, sed respectu solummodo cupiditatis, prout hæc gratiæ, cum qua dimicat, prægravat, vel succumbit. Cæcus sit qui hic non deprehendat potestatem absolutam & relativam.

Sambovius in Tractatu de Gratia jam citato, Disputatione 5. art. 6. apud Paulum Irenæum Disquis. 4. art. 4. Legitima est, inquit, divisio gratiæ voluntatis propriæ status naturæ lapsæ per Christum Dominum reparatæ, in gratiam sufficientem & efficacem, si per gratiam sufficientem intelligatur gratia parva, ea scilicet, quæ, cum sit efficax ejus effectus, ad quem proximè ordinatur, & quem Deus absoluta voluntate non intendit, non est tamen efficax ejus effectus, ad quem Deus absoluta voluntate non intendit, & ad quem ordinatur, quantum est de se.

Audis gratiam illam parvam, quantum est ex se, id est, absolute, tendere ad opus bonum perfectum, non verò relative: quia Deus absoluta sua voluntate, ac spectata majori hominis cupiditate, non vult amplius opus bonum per talem gratiam parvam fieri. Tum rursus pergit Sambovius: «Gratia quæ parit desideria parva, & imbecillum dat voluntatem, licet sit inefficax ratione hujus effectus, est tamen sufficiens respectu ulterioris effectus; quia quod eum non ponat, non est defectu virtutis, quæ de se habet omnia quæ requiruntur ad effectum illum ponendum, sed ratione resistantiæ subjecti, quia scilicet gratia victrix est, non absolute, sed comparatè dumtaxat ad minorem concupiscentiam. Deus verò non intendit sua absoluta voluntate ultimum hunc effectum poni in subjecto sic resistente. Major enim est, ait ibidem, resistantia concupiscentiæ, quam virtus gratiæ parvæ. Nihil clarius ac disertius proferri potest.

Arnaldus in sua Dissertatione de Gratia efficaci, part. 2. art. 4. Si de aliquo justo, inquit, cui gratia efficax in aliqua tentatione desit, quærat an sine gratia efficaci ad vincendam tentationem necessaria, quam supponimus ipsi defuisse tentationem vincere potuerit; tunc ex communi omnium loquendi ratione respondebimus, non quidem absolute, sed in illa hypothese, sine hac gratia non potuisse.

Audis in illa hypothese, hoc est, relative ad majorem cupiditatem. Idcirco verò asserit talem justum potuisse absolute superare tentationem. quia gratiam sufficientem habet: quæ inquit ibid. parte 3. art. 12. «in nobis initia bonæ voluntatis producit, atque adeo quamdam bene agendi potentiam & virtutem largitur; quæ, nisi validior ei concupiscentia resisteret, non modò boni operis desiderium fructu vacuum, sed ipsum bonum opus re ipsa produceret. Rem ibidem art. 5. illustrat naturali exemplo ignis. Quemadmodum, inquit, omnis ignis urendi virtutem & potestatem habet, non tamen quidvis utendi, v. g. auri liquefaciendi, vel lapidis in calcem redigendi; ita ut si de igne generatim quærat, an possit urere, absolute respondendum sit posse: sed si quærat, utrum exiguus ignis possit lapidem in calcem redigere, vulgò non posse respondebunt. Sic omnis charitas vel exigua, potestas est bonorum operum; & si quærat, utrum qui bonam voluntatem habet, possit bene agere, posse procul dubio respondendum est. Non tamen omnis bona voluntas ad quidvis efficiendum ita sufficit, ut non aliquando plenior voluntatem requirat.

Paulus Irenæus potestatem illam absolutam quæ est in gratia parva, disertissime exponit Disquisitione 1. art. 4. «Etiam si justus, inquit, in hoc statu constitutus veram habeant implendi mandata potestatem per gratiam illam tum habitualement, tum actualiter; illa tamen potestas non complectitur omnia ad agendum necessaria... Si gratia sufficiens Thomistico sensu usurpetur pro ea quæ tribuit posse internum à gratia

efficaci applicandum, certum est omnes justos volentes & conantes, nunquam carere ejusmodi gratia. Et art. 5. Inefficax gratia eadem prorsus est atque ea quam Thomistæ modo sufficientem vocant, modo excitantem. Hæc tribuit posse & vires ad alium effectum, quem non habet... quamvis ista gratia sit inefficax respectu boni operis, ad quod ex natura sua tendit. Vides per gratiam illam parvam, conferri potentiam ad bonum opus, ad quod ex natura sua tendit; potentiam, inquam, absolutam.

Disquisitione 2. art. 5. in quarto sensu contendit, Jansenium nusquam ab homine justo removisse potentiam illam in actu primo. «Ridiculum mihi videtur, inquit, Jansenio consilium tribuere, ut grande volamen composuerit ad evertendam potentiam quamdam in actu primo, quæ nunquam in actum prodeat. Quid enim illi obest talis potentia?... Omnino magna quædam & gravis quæstio est, utrum sit necessaria gratia efficax ad bene agendum. At illa semel stabilita, de gradibus illius bene agendi potentiæ, quæ in justis, etiam gratia efficaci desertis, manet, quæque nullum unquam sola producit actum, operosè disputare, otiosorum hominum esse videtur. Quamobrem, ne quis mihi de illa negotium facessat, profiteor illam melocare in summo gradu, dummodo nunquam ex illo gradu in actum ullum prodeat sine efficaci Dei auxilio. Quam hic in summo gradu se collocare potentiam affirmat Paulus Irenæus; hanc Disq. 3. art. 22. dicit esse sufficientem, sufficientissimam, completam, completissimam, plenam, plenissimam, expeditam, expeditissimam.

Disquisitione 4. art. 3. ait, gratiam illam parvam frustrari eo effectu ad quem ordinatur per voluntatem Dei antecedentem. Eadem Disq. art. 4. ostendit Jansenianos nusquam impugnasse gratiam sufficientem sensu Thomistico. Et art. 5. addit, nec eos impugnasse proximam potentiam sensu Thomistico, licet eam remotam congruentius dicendam esse sentirent. Ibid. art. 20. Cum inquit alloquens Annatum, expeditissimas, completissimas, sufficientissimas, proximas potentias, sine efficaci auxilio nunquam in actum prodeuntes plenis manibus tertia Dissertatione in sinum tuum congerebam, nemo Augustinianorum reclamavit, aut me questus est liberaliorem esse quam par erat. Nullus opinor fraudem non detegit in his magnificis titulis, quibus Paulus Irenæus potentiam illam liberaliter exornat, nemine ut ipse ait, Augustinianorum reclamante: quia scilicet una est eorum omnium mens atque sententia, his vocibus unam dumtaxat significandi potentiam absolutam & abstractam; minimè verò relativam. Capitaliter etenim repugnat Janseniano systemati, quod gratia parva completissimam expeditissimamque conferat relative potestatem ad vincendam majorem actualement cupiditatem.

Author Epistolæ jam citatæ ad Episcopum scriptæ an. 1661. respondens Patri Annato contendenti omnem gratiam, in mente Jansenii, eum semper effectum assequi, quem Deus intendit, ait, Annatum hæere in æquivoco. Quia licet hujusmodi gratiæ parvæ quæ impingunt in animam majori rerum terrenarum amore occupatam, eum non convertant, ed quod voluntas semper ed tendit, quod fortiori amore rapitur; attamen si in se ipsis absolute considerentur, vim habent sufficientem ad producendum effectum ad quem tendunt, eumque re ipsa producerent, nisi major esset concupiscentiæ resistantia.

Dionysius Raymundus in Libro cui Gallicè titulus, *Eclaircissement du fait & du sens de Jansenius*, passim agnoscit & commendat potentiam illam veram, quam gratia parva Janseniana confert ad opus bonum. Vide art. 4. capitis 1. quartæ partis, ubi ex professo probare nititur, Jansenium gratiam sufficientem sensu Thomistico agnovisse; eique longè perfectiorem ad opus bonum tribuisse potentiam, quam revera ipsi competit in opinione Thomistarum: quia scilicet gratia parva sensu Jansenii, sine ullo novo ex parte Dei auxilio potest à voluntate bonum opus exprimere, per solam ipsius concupiscentiæ imminutionem; non ita gratia sufficiens Thomistica, quæ quantumcumque voluntas sana & integra supponatur, nusquam in actum erumpit, nisi ex parte Dei novum accedat auxilium.

Ibidem art. 4. capitis 2. ait, Deum absoluta sua (seu consequente) voluntate, gratias illas parvas, quia parvæ sunt ac debiles, non destinare quidem ad opus perfectum; sed nihil ob stare quin dicantur ad illud opus destinatæ per voluntatem Dei antecedentem: tum quia hæc semper tendit ad id quod in se bonum est: tum quia illæ parvæ gratiæ continent in se vim omnem activam,

Ib. col. 2.

Pag. 198. col. 1.

Pag. 206. col. 2.

Pag. 215. col. 1.

Pag. 84.

Pag. 223. col. 2.

D. Girard.

Pag. 18.

Pag. 68.

activam, seu principium boni operis effectivum, quod re ipsa perficerent, si minor foret cupiditatis oppositæ resistantia. Idem repetit cap. 6. paralleli.

Pag. 113.

In famosis Collationibus, quæ an. 1663. habitæ sunt inter DD. de Lalane & Girard & P. Ferrier Societatis Jesu, præsentem Illust. Convennarum, postea Tornacensi Episcopo, circa quinque Jansenianorum Articulos, de quibus superius diximus, Collatione 4. opposenti Ferrerio, in mente Jansenii justos tum sola delectatione inferiori nullam habere veram ad observanda mandata potentiam, quia delectationi superiori voluntas necessariò cedere debet; defensores Jansenii mox appellati reponebant: (verba sunt Relationis Colloquiorum ab ipsis editæ) *In doctrina Jansenii, voluntatem quidem majori delectationi necessariò cedere; sed neutiquam inde consequens esse, tolli dissentienti potentiam; quia ut istam potentiam voluntas habeat, sufficit, ut dum concupiscentiæ allicienti actu obsequitur, auxilium habeat ex se sufficiens ad actum contrarium. Hoc porro verissimum esse in doctrina Jansenii; secundum quem ita voluntatem cupiditatis determinat, ut de virtute, quam in se continet gratia excitans, nihil prorsus detrahat. Et paulò post...* Motio concupiscentiæ (superioris) efficientiam gratiæ excitantis (id est, delectationis inferioris) non minuit; nec impedit, quominus hæc sufficientissimam ex se voluntati ad bene agendum potentiam conferat. Ibidem repetunt, quod mox ex Dionysio Raymundo audivimus; longè perfectiorem ad bene agendum potentiam conferri per gratiam parvam sensu Jansenii, quàm per gratiam sufficientem sensu Thomistarum.

Conferences
p. 27.

Authores quinque Articulorum rem clarè explicant Articulo 2. *Quamvis, inquit, illa gratia sufficiens in se spectata effectu illo careat, ad quem tendit, ad quem voluntatem excitat, ad quem per antecedentem voluntatem destinatur; adeoque falsum sit, hoc sensu omnem Christi gratiam semper habere eum effectum, quem Deus vult: si tamen spectetur ut cum absoluta Dei voluntate conjuncta, meritiò hoc sensu efficax dici potest.* Audis gratiam sufficientem seu parvam sensu Jansenii, ex se tendere, ac ex Dei antecedente voluntate destinari ad effectum perfectum, quæ potentia absoluta est; non tamen effectum illum obtinere ex voluntate Dei absoluta, quæ potentia est relativa ad majorem cupiditatis delectationem, quæ supposita, non potest illa parva gratia effectum illum producere.

In finitum esse, si omnia Jansenianorum in rem eandem testimonia referre vellem. Lege Librum inscriptum, *Conformité de Jansenius avec les Thomistes*, an. 1667. 1. parte art. 11. pag. 41. & 2. parte pag. 8. 9. & 18. Alium inscriptum, *Exposition de la Foi Catholique, touchant la Grace & la Predestination*, pag. 167. Alium, cui titulus, *Tradition de l'Eglise Romaine*, Tom. 3. Dominum Nicole in suo Systemate pag. 39. 40. & 59. Authorem defensionis Arnaldinæ, Antverpiæ an. 1700. pag. 510. 511. 512. Librum, cui titulus, *La paix de Clement IX.* pag. 92. & pag. 106. Collectaneorum ibid. Alium inscriptum, *Reponse aux remarques sur les declarations de M. Civet*, apud Historiam Casus conscientiæ Tom. 3. pag. 548. & 556. ubi citat quoque in eandem sententiam Authorem Libri inscripti, *Defense des Propositions de la seconde colonne*. Alium inscriptum, *Justification du respectueux silence*, Tom. 3. pag. 1316. 1329. 1340. & 1341. Lege denique Epistolam scriptam ad Dominum Decker Decanum Ecclesiæ Mechliniensis, pro defensione Archiep. Sebasteni & Quenellii. Ejus verba omittere religioni ducimus. Pag. 98. & 99. Author Epistolæ Quenellii ait, "Gratias inefficaces non dari ex voluntate Dei antecedente ad aliquos particulares effectus, v. g. conversionem, perseverantiam, salutem: quia nempe voluntas hujusmodi in genere tantum seu absolute tendit ad illos effectus, abstractione facta præsentium subjecti circumstantiarum, ad quas attendere debet, qui vera & propriè dicta voluntate effectus illos intendit, mediæque illis obtinendis idonea & proportionata attemperare. Adeoque gratias illas idcirco tantum sufficientes appellari respectu alicujus effectus, quia ex se, propriaque natura ad eum tendunt, cujus in se activum continent principium; quem de facto allecterentur, nisi superior cupiditas primo Dei consilio in illis gratiis decernendis obliteret, ac perfectam impediret mandati executionem. Namque gratiæ illæ, pergit Author citatus, veram conferunt voluntati ad bonum potentiam, tametsi debilem & infirmam; non quidem defectu propriæ virtutis, sed excellentiæ majoris cupiditatis, quæ illis gratiis prævalet ac præponderat."

Quotquot laudavimus hætenus Jansenianæ doctrinæ alleclas, ii summo consensu agnoscunt in ea parva Jansenii gratia, qua justis, absente efficaci, instructi sunt, veram, propriam, perfectissimam, completissimam, expeditissimamque ad superandam tentationem & præceptum observandum potestatem. At fallunt illi profectò, ambigua significatione vocis, *potentia*. Absoluta enim subintelligunt & abstractam, considerata scilicet una gratiæ natura in se, præcisè subjecti præsentibus dispositionibus: unde talem gratiam per voluntatem antecedentem (quæ à circumstantiis præscindit) conferri asserunt, non verò relativam ad alias dispositiones subjecti. His etenim consideratis, Deus voluntate sua consequente & absoluta non vult opus bonum perfectum impleri per talem gratiam parvam, sed aliquod dumtaxat imperfectum ac inchoatum boni operis desiderium: quia nempe capitale istud est apud omnes Jansenianos principium, superiorem delectationem, seu cœlestem, seu terrenam, nusquam ab opposita inferiori superari posse. Est enim, ait Jansenius Lib. 3. de Gratia Christi cap. 15. *paradoxum in principiis S. Augustini, quod charitas, quamvis minima sufficiat ad quamcunque tentationem superandam, vel quæcunque præcepta sine transgressione servanda.* Unde planè consequens est, voluntatem hominis justis sub motione actualis ardentioris concupiscentiæ, absente gratia efficaci, expeditam, ea in hypothese seu relative non esse, ut possit tentationem superare & observare mandatum: ac vicissim sub motione gratiæ victricis, expeditam non esse relative ad malum.

Id apertè significant suis in Scriptis Jansenii defensores. Author Scripti, quod dicitur, "In nomine Dominian. 1649. Existimo, inquit, duplicem esse necessitatem, conditionatam alteram, alteram absolutam. Conditionata est, quæ ad bonum determinat, per inconstantem & amissibilem gratiam, ut in fidelibus sanctis: absoluta est, quæ ad bonum determinat, per immortalem & inamissibilem gratiam, ut in Angelis & Beatis. Conditionata dicitur altera, quod gratia adstante vel abstante, bonum vel malum possimus simpliciter velle: posito tamen, quod ad sit gratia, jam non possumus nisi bonum vel velle." Hoc est, præsentem gratiam, simpliciter quidem seu absolute possumus malum operari; ac relative non possumus. Pariter absente gratia efficaci, absolute & simpliciter possumus bonum operari ex gratia parva; sed relative ad majores cupiditatis vires, non possumus.

To. 3. p.
144. col.
1. E.L'Abbé
de Bour-
zels.

Pag. 20.

Author Libri, cui titulus, *Conformité de Jansenius avec les Thomistes* an. 1667. parte 2. ait, dominante quidem cœlesti gratia & de cupiditate victrice, cupiditatem satis virium non habere, ut voluntatem ad illicita pertrahat, quanquam possit eam pertrahere, (absolute scilicet.) Unde vice versa sequitur, sub dominio cupiditatis, gratiam parvam seu inferiorem non satis habere virium, ut illam cupiditatem vincat, licet vincere eam possit; nempe absolute & facta præcisione majoris illius resistantiæ, non verò relative ad illam.

Pag. 20.

Paulus Irenæus Disq. 3. art. 22. non alio sensu potentiam illam perfectissimam & completissimam appellat, quàm absolute, non relative: qua nominis ambiguitate præsupposita, confidenter ait, alloquens Annatum, *Justis gratia efficaci instructis, potentiam non agendi quibuslibet nominibus ornatam tribue quantum voles, & iisdem gratia efficaci destitutis, quamlibet bene agendi potentiam largire.* Fallit ille profectò: neque enim concederet potentiam relative expeditam ad vincendam dominantem concupiscentiam, ut nec relative expeditam ad impediendum effectum gratiæ victricis. Vide Disquisitionem 4. art. 11. & 5. art. 14. quæst. 3.

Pag. 56.

Similia prorsus docent Dionysius Raymundus 1. parte cap. 1. art. 5. & 6. & parte 4. cap. 10. Arnaldus in sua Dissertatione part. 2. art. 4. & part. 3. art. 5. Author Libri, qui anno 1666. editus sub hoc titulo, *L'explication de la question de fait* pag. 41. 42. 48. 51. 53. & 72. Et alii, quotquot perfectam illam admittunt, sub motione gratiæ victricis, potentiam ad malum; & sub dominio cupiditatis ardentioris, potentiam ad bonum.

Ex dictis facile colligitur.

I. Jansenianos omnes illam absolutam admisisse potentiam ad observandum mandatum, in justis sola gratia parva instructis, absente efficaci.

II. Er-

II. Errorem Jansenianorum in tali neganda potentia non consistere; imò, se idem hac in parte cum Thomistis & sentire & loqui profitentur: tamen, ut postea dicemus, amplum discrimen sit.

III. A Jansenismo alienum ac remotum neminem censeri debere, eò quòd asserat se talem absolutam agnoscere potentiam: sed necesse esse fateri, in homine justo, absente gratia efficaci, ex sola sufficienti gratia, esse potentiam veram, propriam & expeditam relativè ad actualem ejus concupiscentiam, ut eam nempe superari possit. In eo enim præcisè positus est error Jansenii & discipulorum ejus; quòd negent talem potentiam relativam. Si verò in eo non consistat, rogo, assignent nobis delectationis superioris patroni, qui se à Jansenio tam alienos ac remotos jactitant, in quo præcisè positus sit ille. At caveant, ne fictum ac phantasticum pro vero ac reali errorem obtrudant.

IV. Hanc unam distinctionem potentia absolute ac relative, communem veluti clavim esse, qua aditus aperitur ad omnes intimos Jansenismi recessus; filum, sine quo è labyrintho fallaciarum & æquivocationum, quibus Janseniani censuram quinque Propositionum eludere conantur, extricare se nemo unquam poterit. Hac etenim unica vocis, *potentia*, æquivocatione sese involventes, quinque damnatas Propositiones verbo damnant, ac reipsa tumentur. 1. Justis impossibilia non esse Dei mandata, impossibilitate scilicet absoluta, non autem relativa. 2. Gratia interiori resisti; nempe quoad effectum ulteriorem ac perfectum, quem habere potest absolute, at non relativè. 3. A libertate excludi necessitatem, nimirum absolutam & antecedentem, non relativam & hypotheticam. 4. Humanam voluntatem gratia resistere posse vel obtemperare; si nempe gratia in se simpliciter & absolute consideretur, non verò si relativè, ac quatenus superior est opposita actuali cupiditate. 5. Denique, Christum pro omnibus esse mortuum, & Deum velle omnes salvos fieri, ob eas scilicet gratias sufficientes, quæ multis è reprobis conceduntur, quæque in se spectata, absolute possunt eos ad salutem perducere, non verò spectata relativè ad præsentem illorum hominum dispositiones. Ita Janseniani vel unius vocis æquivocatione censuras Ecclesiæ eludunt, ac sese in Catholicos transformant.

Illam verò suam absolutam potentiam, quæ totius systematis arcanum est ac quasi nucleus, multis aliis nominibus, idem planè significantibus, involvunt ac implicant. Quæ, ne fraudi sint, juvat hic indicare. 1. Appellant potentiam, quæ nunquam erumpit in actum. 2. Potentiam antecedentem, quia præscindit à circumstantiis subjecti. 3. Potentiam, quæ aliquo novo adjutorio indiget, ut in actum exeat. 4. Potentiam in actu primo. 5. Potentiam, quæ voluntatem perficit in genere potentia seu actus primi. 6. Potentiam suo in genere perfectissimam & completissimam, nempe absolute & in actu primo. 7. Potentiam sensu Thomistico sufficientem, quia sola nunquam actum obtinet. 8. Potentiam in sensu diviso, (nempe circumstantiarum subjecti.) 9. Potentiam absolutam. 10. Potentiam, quam delectatio ex se ipsa confert. 11. Potentiam, quæ in actum exiret, nisi opposita cupiditas fortius obliteret: quo sensu non recusant eam incompletam appellare, quia ipsi aliquid deest, ut erumpat in actum; atque ita eadem manu completam dabunt vel incompletam, prout volueris. 12. Potentiam, quæ in se continet omnem vim activam boni operis producendi. 13. Potentiam à delectatione inseparabilem. 14. Potentiam ex se sufficientem. 15. Potentiam ab omni obice seu impedimento ex parte actus primi liberam & absolutam. Uno verbo, potentiam perfectissimam, completissimam &c. ex lege verò oppositorum, relativam potentiam contrariis planè nominibus appellant.

Delectatio superior seu relativè victrix, Janseniani systematis basis ac fundamentum est.

Non alium hic testem volumus quàm Jansenium. Ipsi autem, delectatio victrix, gratia victrix, gratia efficax, & adjutorium quo, idem omnino significant.

Libro de Gratia primi hominis & Angelorum cap.

17. loquens de distinctione adjutorii quo & sine quo.

T. 2. p. 69 «Hæc est, inquit, vera clavis, quæ aditus in Scripta ejus sol. 1. C. » (S. Augustini) aperiendus est, & sine qua, qui ea mo-

latur ingredi, velut cæcus palpabit in meridie, ac tot tantisque difficultatibus implicabitur, ut quasi monstris occurrentibus territus, Augustinum tanquam perplexitatibus, imò, ut quidam auli sunt dicere, mille erroribus refertum aversetur. Qui verò, jacto isto fundamento, distinctionem illam (*adjutorii quo & sine quo non*) velut filum in labyrintho Scriptorum ejus secutus fuerit, mirabilis ei occurrit contextus rerum: respondent extrema primis, media utrisque, omnia omnibus.

Lib. 2. de Gratia Christi cap. 9. Hæc, inquit, in Augustini doctrina sunt planissima, si filum appareat, quo in isto te labyrintho regas. Tom. 3. p. 51. col. 2. E.

Et Lib. 7. cap. 6. Postquam pluribus ostendit, libertatem à peccato consistere, non tantum in remissione præteriti peccati, sed maxime in adjutorio gratia, quo delectatio titillantis concupiscentia superetur, ait: Hæc est vera & genuina basis doctrinae celestis Doctoris de arbitrii servitute & opposita libertate, per quam actus bonos velle possit & facere... Et postea. Tota moles disputationis de Christi gratia cum Pelagianis, & necessitatis ejus, huic veluti cardini innititur, eoque substracto, eam tueri impossibile est. Ib. p. 316. col. 2. E. Pag. 417. col. 2. E.

Idem dixerat Lib. 8. de Hæresi Pelagiana cap. 1. in ea nempe delectatione victrici, totam Augustini doctrinam de gratia & prædestinatione, velut in radice comprehendendi. Tom. 1. p. 181. col. 1. D.

Denique Author synopseos vitæ Jansenii refert, neum solitum dicere, Augustinum à discipulis, non à Magistris velle intelligi; & falli quisquis alia opinione occupatus accederet ad ejus lectionem. Addebat omnia pendere ab uno primo principio, unde tota doctrina ejus de gratia catena devincta esset; & hinc factum, ut, qui eò aberrant, extra viam & spem invenienda veritatis vagentur. Unde subridebat potius, non mirabatur, quòd contrariarum & diversissimarum opinionum Scholastici, omnes tamen Augustinum ad se traherent; quia unus hunc, alter istum annulum medium catenæ arriperent, nemo teneret primum illum capitalem.

Primus autem ille ac capitalis annulus, est delectatio superior relativè victrix: cujus naturam, vim, necessitatem, postquam Jansenius exposuit novem primis capitibus Libri 4. de Gratia Christi, quæ inde consequuntur corollaria, evolvit cap. 10.

Quinque autem famosæ Propositiones, veluti totidem Conclusiones à delectatione superiori & relativa tanquam à nativo principio derivantur, quod impostum demonstrandum nobis incumbit.

Quinque famosæ Propositiones ex delectatione superiori relativa velut à fonte ac radice à Jansenio derivantur.

Cum delectatio superior ac relativa, totius doctrinae Jansenianæ basis ac fundamentum sit, necesse est Jansenium ad eam, velut ad primum ac radicale quoddam principium, revocare quæcunque docet in suo grandiori volumine, cui titulus, *Augustinus*. Ea verò solent revocari, tum ad quinque famosas Propositiones, quibus perfecta continetur totius voluminis analysis; tum ad duo hæc universim capita, nempe, exclusionem gratia purè sufficientis, & necessitatem bene agendi, quanquam illæsa libertate, sub motione gratia victricis.

Hæc porro duo Jansenius infert ex delectatione superiori ac relativa, tanquam ex nativo principio, L. 4. de Gratia Christi cap. 10.

Primò, exclusionem gratia purè sufficientis, his verbis, *Sextò*, inquit, hinc etiam claret, cur Augustinus omnem omnino gratiam purè sufficientem, sive ante fidem; sive etiam post fidem auferat. T. 3. p. 184. col. 2. B.

En corollarium seu consecutio, cujus principium statim assignat Jansenius. «Ratio perspicua est, inquit, quia cum ei (Augustino) fuerit, ut ei delectationes rerum creaturarum cesserint, vel peccabitur, vel alternante delectationum fluctu, in medio remanebitur; sin autem ista superaverit, jam sine dubio bene voluntas operabitur: Quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est, sed utrumlibet fiat, non erit sufficiens gratia, sed vel efficax, vel ita inefficax, ex qua operatio nequidem possit sequi, nisi ejus inefficacia per aliam suppleatur.

Secundò, necessitatem operandi bonum sub motione gratia victricis, ex eadem superiori delectatione Jansenius colligit, abutendo his verbis S. Augustini, Quod

Ibid. A. Quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est. Idem verbis paulò mitioribus infinnat eodem cap. 10. Nunc, inquit, ipsum adiutorium beneficæ suavitatis facit, ut bonum velit, quo si desertum fuerit, ipsum adiutorium, ut ita loquar, noxiæ suavitatis facit, ut malum velit. Illam quippe suavitatem, quæ superaverit, voluntas consentiendo sequitur.... nec ullum hic periculum destructæ libertatis. Lib. 2. cap. 4. pluribus ostendit discrimen gratiæ sanitatis ac medicinalis in eo esse, quod hæc non subsit libero voluntatis arbitrio. Gratia sana voluntatis, inquit, in ejus libero relinquebatur arbitrio, ut eam, si vellet, desereret, aut si vellet, uteretur: gratia verò lapsæ ægræque voluntatis, nullo modo in ejus relinqueretur arbitrio, ut eam deserat, aut arripiat, si voluerit. Mens igitur Jansenii hæc est, consensum voluntatis sub motione delectationis victricis ita necessarium esse, ut ab illo se ipsam cohibere non possit. Justitiæ vel peccati delectatio, inquit cap. 5. Lib. 7. de Gratia Christi, est illud vinculum, quo liberum arbitrium in justitia vel peccato ita firmiter ligatur & retinetur, ut quamdiu isto stabiliter possideatur & constringitur, actus oppositus sit extra ejus potestatem, ita videlicet ut arbitrium non liberatum eum velle non possit.

Idcirco verò Jansenius ex illa necessitate nullum imminere libertati periculum contendit, quòd, juxta ipsum, quidquid sit ex delectatione, eo ipso maxime liberum sit, quia voluntarium.

Non minori profectò evidentia ac pari connexionis vinculo, Jansenium suas quinque famosas Propositiones ex eodem delectationis superioris fonte derivasse, manifestum erit singulas percurrenti. Circa unamquamque verò demonstrandum nobis est,

I. Eam saltem quoad sensum & doctrinam, legitime extractam ex Libro Jansenii.

II. Connexam esse cum delectatione superiori, & inde à Jansenio erui.

III. Quis sit illius apud Jansenium verus ac legitimus sensus.

IV. Qui sensus alieni & extranei, qui malignè affingi possunt, quos tamen legitime sumpta apud Jansenium non habet.

V. Denique, Quis Catholicus & orthodoxus Ecclesiæ sensus.

PRIMA PROPOSITIO.

Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus & conantibus secundum præsentem, quas habent vires, sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant.

Propositio ex Jansenio legitime extracta.

Tom. 3. p. 138. col. 2. E. Extat ea Propositio totidem verbis expressa apud Jansenium Lib. 3. de Gratia Christi cap. 13. « Hæc igitur omnia, inquit, plenissime planissimeque demonstrant, nihil esse in S. Augustini doctrina certius & ac fundatius, quàm esse præcepta quædam, quæ hominibus non tantum infidelibus, excæcatis, obduratis, sed fidelibus quoque & justis, volentibus, conantibus, secundum præsentem, quas habent vires, sunt impossibilia; deesse quoque gratiam, qua fiant possibilia.

Janseniani, qui Librum Jansenii defendendum suscipiunt, conqueruntur Propositionem istam, eum, in tota Libri Jansenii serie, non habere sensum, quem inde avulsa præferre videtur. Verum si expendantur seu quæ antecedunt, seu quæ sequuntur verba, planum erit, hanc esse firmam & constantem Jansenii doctrinam, aliquibus justis, secundum præsentem, quas habent vires, id est, relativè ad præsentem gratiæ vires, impossibilia esse quædam Dei mandata.

Pag. 135. col. 1. C. Ante citata Propositionis verba, Jansenius dixerat: Ex hac indubitata doctrina quædam non parvi momenti ad hanc rem spectantia inferri & clarescere.

Primum quidem, esse quædam homini præcepta secundum statum & vires, in quibus constitutus est, impossibilia.

Ibid. D. Secundum, non adesse semper gratiam, qua possumus, hoc est, qua illa eadem præcepta implere sufficiamus.

Ibid. E. Tertium, hanc impotentiam reperiri non solum in excæcatis, & obduratis, & infidelibus.... sed etiam in fidelibus & justis.

Ib. col. 2. A. Quartum, hanc impossibilitatem fidelibus accidere, non tantum, quando nolunt præcepta facere, sed etiam quando volunt. Quæ omnia postquam Jansenius fusè demonstravit, tanquam conclusionem

colligens, addit, quæ laudata sunt, primæ Propositionis verba.

Quæ verò subsequuntur, eandem doctrinam ac sententiam exprimunt. « Hoc enim, pergit ibid. Jansenius, S. Petri exemplo, aliisque multis quotidie manifestum esse, qui tentantur ultra quam possint sustinere.... » Vides, quàm falsò ac immeritò Janseniani obtendebant, primam illam Propositionem à loco suo dolosè avulsam & exhibitam fuisse: quæ cum antecedentibus & consequentibus tam bene cohæret, imò & cum capitali totius systematis principio, nempe superiori delectatione, unde à Jansenio eruitur.

Prima Propositio cum delectatione superiori connexa, unde à Jansenio eruitur.

Apertè significat Jansenius, se primam illam Propositionem velut conclusionem ex præmissis principio inferre. Hæc igitur omnia, inquit, demonstrant &c. Quodnam verò sit illud principium, ipsemet aperit citato cap. 13. Libri 3. « Neutri, inquit, vident, (Pelagiani & Scholastici) non esse satis velle vel nolle, ut magna quædam præcepta impleantur, tentationesque superentur, sed propter libidinum internarum & consuetudinum arctissimarum pertinacem resistantiam opus esse, ut ardentè & fortiter velit; quod non est semper in hominis potestate: talis enim ardor vel fortitudo voluntatis non ex sola libertate hominis profiscitur aut haberi potest, sed ex delectationis magnitudine, quam animus ex objecto, circa quod versatur, capit; atque ideo cœlitus inspirari debet. Et paulò post: Has autem vires ad faciendum, quod præcipitur, homo etiam fidelis & justus, non semper habet integras, sed ex ipsa tentatione divisas. Concupiscentiis enim carnalibus pravisque consuetudinibus vulneratus, earumque motibus distractus, bonum, quod vult, non fortiter atque integrè vult, sed, ut Augustini voce loquar, semisauciam hac atque illac versat jactatque voluntatem, parte effurgente cum alia parte cadente luctantem. Quam luctam sanare & integras volendi vires sibi reddere, libertas voluntatis, vel natura ipsa sauciata non potest, sed hoc ad solam pertinet medicinam gratiæ Dei.

Dixerat paulò antè. « Hinc ergo fit, ut non semel de S. Petro etiam volente dicat, (Augustinus) cum Christum negaret, invalidas infirmasque fuisset vires ejus; imò non potuisse mortem ferre pro Christo, quamvis hoc & vellet & se posse judicaret.... Quibus omnibus locis... docet Petrum.... propter defectum virium voluntatis præstare non potuisse, quod promiserat: voluntas enim ejus, hoc est, vis volendi divinitus ei data adhuc parva erat, quam oportebat esse maximam, ne mortis oblata terrore frangeretur... Hinc ergo fit iterum, ut subinde doceat Augustinus, quarundam cupiditatum, tentationes, aliorum hominum vires superare, ita ut eas superare non possint.

Et infra. « Hanc intuebatur (magnam justitiæ delectationem) & in Confessionum suarum Libris, quibus unius voluntatis divilionem & impotentiam mirifice exponit.... Sed cur voluntatem sibi renitentem non illa decantata libertate superabat? Nonne volebat? Nonne satagebat? Nonne conabatur?.... Dicat causam ille, qui expertus est conatum luctamque satagentis animæ, & videbis eum hanc ipsam, quam hic trado, intuitum esse veritatem. Hoc est, Nondum poterat eam quocunque voluntatis conatu superare; eò quòd videlicet ipse conatus defectu virium languidus esset, cui cœlestem delectationem atque ardorem nondum inspirasset Deus, ideoque similis conatibus expergisci volentium, qui tamen superati soporis altitudine remerguntur. Hanc intuebatur, & in Libro de Gratia & libero arbitrio, quando istam voluntatis infirmitatem, qua fit, ut quidquid suis viribus conetur homo, non tamen possit adversantes bonæ voluntati suæ cupiditates superare, donec gratia Dei majorem vim ardoremque volendi aspiraverit, tam disertè explicat.

Atque hæc Jansenius velut principia & fundamenta ponit, ex quibus concludit, justis sola gratia parva instructis, & absente efficaci, impossibilia esse quædam Dei mandata, defectu virium voluntatis, ut ait: quia minor gratia non potest superare majorem actualem eorum cupiditatem. Major enim est, ait Sambonius antea citat. resistentia concupiscentiæ, quàm virtus gratiæ parvæ.

Idem

Idem rursus confirmat Jansenius post adducta primæ suæ Propositionis verba. « Nec illa, inquit, implendi talia præcepta difficultas inde proficiscitur, quod actus implendi debeat esse supernaturalis, vel meritorius, vel aliquid simile, (quæ Augustino nunquam in mentem venerunt) sed ex eo, quod vires voluntatis infirmæ sunt, propter concupiscentiam à volendo bono retrahentem: cuius renisu sit, ut vires voluntatis distraherentur, atque ita homo non plenè velit, non integrè velit, non tota voluntate velit. Talis autem voluntas non est idonea, ut superaret alteram vetustate roboratam, quia per illam nondum potest homo tantum velle, quantum sufficit, ut volendo faciat: poterit autem, cum habuerit magnam & robustam. » Vides, quàm intimo ac necessario nexu cohareat hæc prima Jansenii Propositionis cum delectatione ipsius superiori ac relativa: respondent extrema primis, media utrisque, omnia omnibus, ut ipse loquitur.

Quis sit verus ac germanus primæ Propositionis sensus apud Jansenium.

Ex dictis sponte & quasi ex re nata erumpit obvi-
verus ac germanus primæ Propositionis Jansenii sensus: nimirum, esse in aliquibus iustis, urgente præcepto, eam dumtaxat gratiam, quæ comparatè ac relativè ad actualem eorum maiorem concupiscentiam, illorum voluntas non potest & istam superare & mandatum observare; nec ad utrumque præstandum, auxilium impetrare, quia minor delectatio cœlestis non potest relativè superare terrenam maiorem. *Tom. 3. p. 183. col. 2. B.* Vi-
gente enim delectatione carnali, ait Jansenius Lib. 4. de Gr. Chr. c. 9. impossibile est, ut virtutis & honestatis consideratio prævaleat.

Hunc Propositionis sensum designaverat Hallerius in Scripto, quod in synopsi nostra historica retulimus. *Diar. p. 284. col. 2.* Sensus est, aiebat, mandata Dei hominibus iustis, qui præcepta divina transgrediuntur, esse impossibilia defectu auxilii sufficientis, quo possint eadem adimplere, vel necessariam ad ea implenda gratiam petere.

Nota, pergit idem Hallerius, per has voces, defectu auxilii sufficientis, non intelligi gratiam illam versatilem, quæ modò effectum suum habeat, modò non habeat; sed eam, quæ verè facultatem tribuat iusto, aut implendi præceptum, aut petendi gratiam necessariam ad illud implendum; ita ut per eam iustus inexcusabilis reddatur, quando præceptum transgreditur.

Error igitur primæ Propositionis Jansenii in eo præcisè positus est, quod iustis illis sola parva gratia instructis, efficaci absente, deneget veram & expeditam relativè, vincendæ actualis oppositæ delectationis; ac consequenter mandati observandi facultatem: qui sensus sic intimè connexus est cum delectatione relativè, seu per gradus victricè, ut ea supposita negari prorsus non possit, nec reipsa ab ullo Jansenii defensore negatur aut respuitur. Non alium illi sensum profecto ingerunt, cum in Scriptis Trium Columnarum, In Nomine Domini, in Expositione quinque Propositionum juxta mentem discipulorum S. Augustini & alibi passim asserunt, iustis huiusmodi impossibilia dumtaxat esse præcepta proximè, immediatè, directè, completè, seu ea impotentia, quæ non habet, quidquid requiritur ad actum ponendum, propter absentiam gratiæ efficaciæ. Quibus certè verbis, non aliam exprimunt impotentiam quàm relativam: (absolutam enim potentiam, perfectissimam, proximam & completissimam vocant & admittunt) relativa autem hæc impotentia, non tantum non conjungitur cum actu, sed nec conjungi potest, defectu nempe delectationis superioris, quæ sola potentiam ipsam relativam largitur ac complet. In doctrina quippe Jansenii, superior delectatio primum & secundum actum relativum simul confert; nec unus ab altero potest sejungi. Hoc ipso, quo datur (gratia victrix) ait Jansen. L. 2. de Gr. Christi cap. 4. simul usus ejus & influxus potestatis datur. Est enim hoc ipsum, quod suapte efficacia facit influere facultatem... dat enim simul & posse & operari. Et cap. 25. Gratia & opus bonum ita recipiuntur, ut quemadmodum ex gratia data mox effectum operis consecutum inferre solet, (Augustinus) ita vice versa, ex defectu operis, gratiam non esse datam. Ergo absente gratia efficaci, iustis illis non inest vera & expedita relativè potentia, tum ut actualem ac maiorem oppositæ cupiditatis delectationem superare, tum ut mandatum observare possint.

Ridiculè prorsus ac illusoriè diceret, voluntatem

idcirco non posse relativa potentia mandatum observare, quia non vult; si enim veller, ac plenè & fortiter veller, illud reipsa observaret. Namque, ut supra diximus, voluntas his in circumstantiis, defectu virium, ait Jansenius, non potest plenè ac fortiter velle, quia caret superiori delectatione indeliberata, sine qua non potest velle. *Adjutorium istud cœlestis delectationis*, ait Jansenius Lib. 8. de Gratia Christi cap. 3. prædeterminat voluntatem; quia facit, ut velis, & sine illa velle non possis: facit etiam, ut ardentius velis, & sine illa ardentius velle non possis: facit denique, ut necesse sit animum istud sequi, & secundum istud operari, quod amplius delectaverit. Et in hoc ipso capite 13. Lib. 3. unde prima Propositio extracta est, sic ait: Ut magna quædam præcepta impleantur, tentationesque superentur... opus est, ut voluntas ardentè & fortiter velit, quod non est semper in ejus potestate. Quia scilicet delectatio superior indeliberata, quæ necessaria est, ut ardentè & fortiter velit, ab ea non pendet.

Frustra pariter diceret, aut iustos huiusmodi habere ex gratia parva perfectam & completam ad mandatum observandum potentiam; aut eos idcirco mandatum non observare, quia non orant, sicut oportet. Namque 1. Potentia illa, quam confert gratia parva, & quam Janseniani ad illudendum, sufficientissimam, perfectissimam, completissimam & expeditissimam vocant; potentia, inquam, illa est tantum absoluta præcisè subjecti circumstantiis, ac spectata nuda in se gratiæ natura: non autem relativa ad illas præsentis circumstantias. 2. Iusti illi non orant quidem, ut oportet, juxta Jansenium, sed nec possunt orare, quippe, qui non habent delectationem superiorem cœlestem qua terrenam, ab orando ut oportet retrahentem, possint refrænare. Cum enim, in systema Jansenii, nulla fieri possit actio, nisi ex prævia & indeliberata delectatione, si contingat esse in iustis delectationem terrenam cœlesti superiorem, etiam quantum ad orationem, eo ipso oratio ipsis impossibilis evadit, non quidem absolute, sed relativè ad has præsentis circumstantias.

At, inquires, eo ipso tempore & in his ipsis circumstantiis, quibus iustus majori actuali cupiditate pulsatur, gratiam habet, per quam potest cupiditati resistere: ergo etiam relativè ad illam maiorem cupiditatem potest observare mandatum.

Resp. Dist. ant. Gratiam habet, per quam potest resistere cupiditati absolute & secundum se considerata, concedo: relativè seu comparatè ad gradus, quibus inferior est, nego. Nempe gratia illa, quæ concurret cum actuali majori cupiditate, de se quidem nata est & apta ad vincendam concupiscentiam secundum se consideratam, at non potest eam superare, cui viribus inferior est: nec fieri unquam potest, in systema Jansenii, ut delectatio minor vincat maiorem; sicut fieri non potest, ut majus pondus à minori trahatur.

Dices. Jansenius impossibilitatem, de qua loquitur in prima Propositione, difficultatem appellat in hoc ipso citato capite 13. Lib. 3. de Gratia Christi. Ergo non nisi improprie dicuntur ab ipso, impossibilia aliquibus iustis Dei mandata.

Resp. Jansenium quidem, ut fucum faceret pro more suo, asperitatem rei lenitate verbi voluisse temperare; verum ita fecisse, ut semper contenderet, à delectatione inferiori gratiæ superiorem terrestrem, à qua inevitabiliter prævenitur & invincibiliter ad peccandum determinatur quorundam iustorum voluntas, superari nullatenus posse. Quapropter illa difficultas apud ipsum vera est impotentia; non quidem absoluta, sed relativa.

Urgebis. Jansenius non negat, iustis huiusmodi possibilia esse Dei mandata, per gratiam sufficientem Thomisticam, quam nullibi expressè rejicit: imò Lib. 3. de Gratia Christi cap. 1. sublata æquivocatione nominis, profitetur, quod si per gratiam sufficientem intelligatur ea, quæ satis est, ut homo dicatur posse operari, quamvis aliud adhuc necessarium sit, ut de facto operetur ex parte Dei auxilium, profitetur, inquam, sibi de huiusmodi sufficienti gratia controversiam non esse, qualem fortasse non difficultè Augustinus admisisset.

Resp. Manifestum esse, Jansenium nullibi expressè admisisse gratiam sufficientem Thomistarum, quod tamen necessarium foret, ut ab errore primæ Propositionis vindicaretur: imò, disertè eam exclusisse, quoties coherentè ad sua principia infert debiliorem delectationem cœlestem, præter quam nullam aliam agnoscit à victrici distinctam, necessariò cedere delectationi terrenæ superiori. Gratia quippe sufficiens Thomistica veram & expeditam confert, etiam relativè ad cupiditatem ardentiorē superandam, potentiam.

Minima

Pag. 346.
col. 2. D.

Pag. 137.
col. 1. E.

Paulus
Irenæus
Disq. 3.
pag. 56.
ib. art. 5.
eam dicit
esse in
summo
gradu.

Pag. 102.
col. 2. C.

Minima enim gratia, inquit S. Th. 3. parte q. 70. art. 4. in corp. potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & vitare omne peccatum mortale. Quod in principiis S. Aug. Jansenio paradoxum videtur. Lib. 4. de Gratia Christi cap. 15.

Urgebis iterum. Saltem remanet potentia ad aliquod opus bonum morale eliciendum, etiam dum ad est delectatio superioris concupiscentiæ.

Resp. Dist. ant. Ad bonum opus morale, ratione officii, concedo: ratione finis, subdistinguo: ratione finis particularis & quidem operis, concedo: finis ultimi & operantis, nego.

Dices 2. Impotentia illa, quæ est in justis observandi præceptum, non oritur ex defectu gratiæ, sed ex mala voluntate.

Resp. Impotentiam quidem illam oriri ex mala voluntate, sed quæ his in circumstantiis bona esse non potest, nempe propter defectum virium, ait Jansenius citatus cap. 13. Lib. 3. de Gratia Christi, eo quod scilicet ardentem ac fortiter velle non possit. *Talis enim ardor vel fortitudo voluntatis non ex sola libertate hominis proficiscitur, aut haberi potest, pergit ibid. Jansenius, sed ex delectationis magnitudine, quam animus ex objecto, circa quod versatur, capit. Cum verò hanc indeliberatæ delectationis magnitudinem habere, non sit in potestate hominis positum, consequenter ea absente, justo impossibile est relativè mandati observatio, propter infirmam gratiam, & ardentiorē cupiditatem.*

Sensus alieni & extranei, qui primæ Propositioni malignè affingi possunt, quos tamen legitimè sumpta apud Jansenium non habet.

Sic fere loquuntur Janseniani in suo famoso trium Columnarum Scripto, in fronte primæ Columnæ, ubi sensum Calvinianum repræsentant, qui malignè, ajunt, Propositioni affingi posset, quem tamen legitimè sumpta non habet. Quàm longè absunt ab illa primorum Jansenii discipulorum sinceritate ac fide hodierni, qui primam hanc Jansenii Propositionem sensu Calvinii proscriptam fuisse contendunt: quasi Pontifex eum Propositionis sensum damnaverit, qui malignè tantum potest ipsi affingi, & quem legitimè sumpta non habet?

I. Igitur, sensus primæ Propositionis non est, fauentibus ipsismet Jansenianis in suo trium Columnarum Scripto, *Justis omnibus, quantumlibet volentibus & conantibus secundum præsentem quantascunque vires, quæ à gratia magna & efficace habentur, mandata Dei sunt impossibilia. Deest quoque illis semper & quamdiu vivunt, gratia, qua possint vel unum ex mandatis Dei sine peccato adimplere. Hæc Propositio, ajunt Janseniani, est Hæretica, Calviniana aut Lutherana, & à Concilio Tridentino damnata. Absurdus profectò foret, qui nunc Propositionis sensum Jansenio affingeret, quem refellit toto fere capite 15. Libri 3. de Gratia Christi, & qui vel ipso Propositionis contextu apertissimè respuitur. De aliquibus quippe mandatis loquitur Propositio, non de omnibus; pariter de justis, qui volunt & conantur secundum præsentem, quas habent vires, non de omnibus justis in quibuscunque circumstantiis constitutis.*

II. Erronea & impertinens est Propositio, ait author Scripti pro informando Cardinale Roma, apud Diarium de S. Amour, inter Collectanea, *si à justis, quamdiu manent justis, remove intelligatur gratiam necessariam ad abstinendum à peccato mortali, & implenda consequenter præcepta, ex quorum transgressione peccarent mortaliter. Cum enim non sit justus quisquam, nisi quamdiu perseverat absque culpa lethali, sequitur necessariò necessitate suppositionis, quod quamdiu manet justus, hoc habeat per gratiam perseverantiam, qua fiunt ei præcepta possibilia, & moveretur efficaciter pro loco & tempore ad ea implenda, & declinandum à peccato. Unde erroneum foret, nedum contra fidem, sed & contra ipsum rationis lumen, hanc gratiam possibilitatis præceptorum à justo, quamdiu manet justus, remove voluisse. Ita author citatus.*

III. Sensus Propositionis non est, aliqua Dei mandata justis esse impossibilia, impotentia vel absoluta, vel immutabili, vel antecedente superiorē actualis concupiscentiæ gradum. Hujusmodi impotentiam procul Jansenius repellit: absolutam quidem, tum quia citato mox capite 15. Libri 3. plures admittit gradus possibilitatis, quibus mandata possibilia sunt: tum quia in gratia parva agnoscit absolutam ad bo-

num opus vim activam, ad quod natura sua & voluntate Dei tendit & ordinatur, quod ipsa efficeret, nisi fortior obstaret opposita cupiditas. Immutabilem; quia agnoscit esse in homine hac in vita naturalem ad bonum & malum capacitatem seu flexibilitatem. Eam denique rejicit impotentiam, quæ antecedit superiorē actualis concupiscentiæ gradum: quia antecedenter & præcisiōe facta hujus majoris gradus, gratia parva sufficientem ex sese confert potentiam ad opus bonum. Ergo impotentia illa observandi mandata, quam Jansenius contendit esse in justis, absente gratia efficaci, est dumtaxat relativa: est & aliquo sensu consequens, quia oritur ex majori actuali eorum cupiditate, quam justis secundum præsentem, quas habent vires, superare non possunt; quia minor delectatio gratiæ nunquam potest ob virium inæqualitatem superare majorem cupiditatis delectationem. En verus, genuinus, ac germanus primæ Propositionis Jansenii sensus.

IV. Sensus non est, justis illis præceptum violentibus, omnem penitus denegari gratiam, qua illud absolute adimplere valeant: repugnat vel ipse Propositionis contextus. Agit quippe de justis volentibus ac conantibus secundum præsentem, quas habent vires; affertque Jansenius, ut vidimus, exemplum Petri ante lapsum, cujus voluntatem infirmam ex gratia fuisse agnoscit: at sensus est, gratiam illam, comparatè ac relativè ad majorem actualem concupiscentiam, satis virium non habere, ut istam vincere ac reprimere possit.

V. Sensus pariter non est, justos illos cum hac gratia nullos adhibere conatus; sed eos omnes, quos possunt tunc adhibere, impares esse ac insufficientes in his circumstantiis adimplendo præcepto.

VI. Sensus non est, aut gratiam illam parvam justorum hujusmodi, non posse ex sese propriaque natura absolute vincere concupiscentiam; si enim hæc minor esset, à gratia vinceretur: aut in se non continere omnem vim activam ad opus bonum; hanc enim re ipsa continet, & bonum opus de facto efficeret, si minus resisteret opposita cupiditas. Verum sensus est, gratiam illam tametsi de se aptissimam & absolute idoneam reprimendæ generatim concupiscentiæ & bono exercendo, non posse tamen hic & nunc eam, utpote superiorem, reprimere, & bonum opus supra præsentem vires positum exercere.

VII. Sensus non est, impotentiam, quæ est in justis, absente gratia efficaci, ad observandum mandatum; similem esse illi, quam habent beati ad malum & damnati ad bonum: hi quippe ita sunt vel in bono, vel in malo immobiliter obfirmati, ut neque beati unquam peccare, neque damnati bonum opus morale producere valeant. E contra verò agnovit Jansenius, hominem hac in vita non esse immutabiliter bono vel malo addictum, sed ad utrumlibet mobilem ac versatilem. Præterea visio beatifica tanta suavitatis abundantia beatas animas perfundit, ut totam earum capacitatem impleat; nec ulla ratio sublucescat, quæ ad suspendendum actum provocare possit. Non ita est in præsentis statu, ubi delectatio gratiæ quantumlibet victrix ac superior, non omnem excludit oppositam actualem concupiscentiam, qua vires voluntatis distrahuntur, ut loquitur Jansenius; nec ita prorsus figit animum, ut ad nullam speciem boni vel levissimam in opposito amplectendo attendere possit. Quapropter impotentia illa justorum, nec absoluta est, nec antecedens superiorē concupiscentiæ gradum, nec immutabilis & perpetua, nec tanta, qualis est illa, quam inducit visio beatifica, sed est dumtaxat relativa, transiens & aliquo sensu consequens: orta scilicet ex majori concupiscentiæ præsentis delectatione, cui vincendæ ac reprimendæ, impares tantum ac insufficientes vires habet gratia parva Janseniana.

VIII. Sensus non est, impotentiam illam justorum supponere absentiam cujuscunque prorsus potentie adimplendi præcepti. Jansenius quippe Lib. 3. de Gratia Christi cap. 15. docet, mandata Dei possibilia esse, 1. Remotissime, per solam liberi arbitrii flexibilem Facultatem ad bonum & malum. 2. Paulò propinquius... per fidem, quamvis dilectione Dei, & actuali Dei adjutorio, internisque viribus voluntatis... careamus. 3. Multò plenius propinquiusque per charitatem, per quam homo justificatur. 4. Addere potuisset per gratiam parvam actualem. 5. Completissime, quando Spiritus sancti inspiratione sic voluntas præparatur, ut non nudè possit, sed etiam velit.

Extraneos illos & confictos primæ Propositionis sensus à Jansenio candidè removet Paulus Irenæus, Dilq.

Pag. 137.
col. 2. A.

Diarii
p. 470.

Pag. 80.

T. 3. p.
143. col.
2. A.

Pag. 144.
col. 2. A.
Ib. col. 2.
C.

Pag. 195.
col. 1.

Dilq. 2. art. 2. Non loquitur Jansenius, inquit, in impossibilitate absoluta. Omnibus enim locis fatetur mandatum, quodlibet per gratiam efficacem impleri posse. Nec de impossibilitate involuntaria; nam ex Augustino saepe ab illo citato, omnes homines mandata servarent si vellent. Non negat omnem potentiam; nec habitualement, quia loquitur de justis quos per gratiam habitualement asserit posse; nec actualem, quia loquitur de conantibus qui per gratiam excitantem habent vires invalidas.

» Quam ergo potestatem negat? Audiamus ipsum optimum sui interpretem: Ad hanc, inquit, sanitatem voluntatis assequendam, gratiam invocamus, hoc ipso clarissime profitentes deesse nobis sufficientem ad illa praecepta faciendam potestatem... Non negat igitur potestatem simpliciter, sed negat sufficientem potestatem. Quid est autem sufficiens potestas Jansenio? » Meminerimus fixam supra notionis: ea scilicet cui nihil deest ex parte Dei. Quamobrem, cum hoc loco dicit, » mandata esse impossibilia sufficienter, idem est ac si dicat: Non sunt possibilia ea potestate cui nihil desit. » Itemque, cum negat potestatem illam esse completam, non Thomistico sensu negat; de hoc enim ne cogitavit quidem, sed Moliniano tantum negat; quia deest ipsi gratia efficax. Quamobrem ut notiones verborum istorum magis etiam infigantur, iterum hic repetito illa verba: Potestas sufficiens, completa, proxima: potestas cui nihil deest ex parte Dei: potestas complectens omnia necessaria ad agendum, idem omnino apud Jansenium significare, talisque potestatis defectum aliquando exprimi, vel simplici voce non posse vel durius etiam per vocem, impossibile: quæ quidem significatio, etsi dura & minus propria, non tamen auctoritate Patrum caret, imprimisque Augustini & Prosperi.

Hactenus Paulus Irenæus, qui, ut assolet, arte summa & industria non vulgari quidquid in Jansenio durum & asperum est, verbo temperat; ipsique circumposita Thomistica doctrina larva, Catholicum sensum affingere conatur. Verum frustra. Potestas quippe illa sufficiens, completa & proxima, quam ait à Jansenio hic dumtaxat negatam, vel est absoluta, vel relativa. Absolutam non esse, fatetur ipsemet Paulus Irenæus: ergo est relativa. At hoc ipsum est, in quo contendimus positum esse errorem primæ propositionis: nempe justos cum sola gratia parva, efficaci absente, non habere relativam ad superandam majorem actualem concupiscentiam & mandatum observandum potestatem. Ergo nomine potentia sufficientis, completæ ac proximæ, quam Jansenius negat esse in justis, de quibus prima Propositio, intelligitur potentia relativa. Et certè cum apud Jansenium delectatio gratiæ, qua justis illi donantur, inferior debiliorque sit fervidiore ac præpollentiore, quæ in ipsis tunc viget, cupiditate, huic vincendæ omnino impar propter inæqualitatem virium invenitur. Deest igitur in Facultate, seu involuntate ipsorum, aliquid non tantum ex parte actus secundi, sed etiam primi. Nihil autem tale se habet in sententia Thomistarum. Gratia quippe eorum sufficiens, non est gradibus virtuteque inferior concupiscentia actuali concurrente: unde pares huic frændæ vires voluntati conferre clarè intelligitur; nec quidquam quantum ad actum primum, etiam relativè ad actualem concupiscentiam superandam, facultati tali gratia instructæ deesse manifestum est. Perperam ergo ac mala fide, gratiam sufficientem Thomisticam, potentiamque completam & expeditam relativè ab ipsa collatam cum gratia imbecilliori Janseniana, virtuteque ipsius tantum absoluta; confundit, loco mox citato, Paulus Irenæus.

Quæres, an impotentia illa relativa, quæ juxta Jansenium est in justis absente gratia efficaci, dici possit physica?

Resp. litem esse de nomine. Si nomine impotentia physica intelligatur ea, quæ vel planè involuntaria est, vel oritur ex defectu virtutis activæ, seu gratiæ de se, propriaque natura absolute proportionatæ cum observatione præcepti, impotentia dicta justorum physica non est. Tum quia est voluntaria, tum quia gratia illa parva, Jansenii sensu, continet in se omne principium bonæ actionis effectivum, quam re ipsa efficeret, inquit Janseniani, sine novo ex parte Dei auxilio, per solam oppositam concupiscentiæ imminutionem. Si vero impotentia physica nomine, intelligatur ea quæ oritur ex absentia gratiæ quæ voluntatem physicè movet ac præmoveret ad bene agendum; sine qua, relativè ad majorem actualem cupiditatem, satis virium non habet, ut hanc superare, & præceptum observare possit, Tournelii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

sit, non immerito impotentia illa justorum physica dici potest: quia nempe carent tunc delectatione superiori cælesti, quæ, juxta Jansenium, physicè voluntatem movet ac præmoveret; & sine qua, delectatio inferior gratiæ parvæ insufficiens planè ac impar est, tum reprimendæ concupiscentiæ, tum observando præcepto.

Inde est, quod sub vario respectu dici possit, impotentiam illam justorum similem aliquatenus esse vel non esse impotentia v. gr. pingendi sine penicillo, transfretandi sine navi, videndi sine lumine, volandi sine alis; quibus exemplis frequenter Jansenius utitur. Similem quidem, in quantum sicut non potest justus per solam gratiam parvam inferiorem relativè, superare majorem concupiscentiam; ita non potest pictor pingere sine penicillo, nauta transfretare sine navi &c. Quia nempe, sicut instrumenta hæc necessaria planè sunt, ut potentia completa & expedita fiat in ordine ad illos actus, ita & delectatio superior gratiæ, in ordine ad superandam concupiscentiam & observandum mandatum. Dissimilem verò, quia justus qui caret superiori cælestis gratiæ delectatione, per gratiam nihilominus parvam instrumentum potest habere de se aptum ac proportionatum absolute, operi bono exercendo: contra verò, qui caret penicillo ad pingendum, navi ad transfretandum &c. nullum habet aut habere potest instrumentum aliud de se aptum & proportionatum, sive ad pingendum, sive ad transfretandum &c.

Hinc intelligi facile potest, quanta fallendi arte Janseniani in suo quarto cum Patre Ferrerio Congressu asserant, injusto, quo etiam tempore ardentiori concupiscentia premitur, seu relativè & in sensu composito, ut jactantius ajunt, adesse per gratiam parvam omne boni operis effectivum principium, quod opposita concupiscentia, tametsi superiore, non tollitur. Namque vis illa gratiæ activæ, absolute dumtaxat & in se spectata, capax est vincendi concupiscentiam, non vero relativè prout hic & nunc cupiditas superior est: sub illo enim respectu & in his circumstantiis, vis illa activa impotens, impar & debilior est, atque ad usum seu exercitium boni operis impares vires conferre tantum potest. Quapropter abusive prorsus ac fallaciter relativa dicitur, eo quod simul in eodem subiecto sit cum ardentiori concupiscentia: Ita enim simul cum illo concurrat, ut relativè eam superare non possit; nec in mente Jansenii, ut mox dicemus, relativa potentia potest ab actu sejuigi.

Sensus Catholicus erroris primæ Propositionis oppositus.

Sensus Catholicus oppositus erroris primæ Propositionis, debet esse contradictorius sententiæ Jansenii. Si ergo, ut demonstravimus, error Jansenii in eo est, quod justis de quibus agit, absente gratia efficaci, non possunt cum sola gratia parva relativè majorem actualem, qua premuntur, cupiditatem superare ac præceptum adimplere ob virium inæqualitatem; sensus Catholicus est, justos illos ex gratia, non inferiores aut inæquales, sed pares vires habere, quibus possint vel mediata vel immediata suam actualem oppositam vincere concupiscentiam, ac præceptum, adimplere. Istud quidem Jansenio paradoxum videtur Lib. 4. de Gratia Christi cap. 15. Verum ipsa est Apostoli doctrina 1. Corinth. 10. v. 13. *Fidelis est Deus, inquit, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione provenerit ut possitis sustinere*: Est & doctrina Conc. Trid. hunc locum sess. 24 Can. 9. applicantis homini per concupiscentiam vexato. Et sess. 6. cap. 11. *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo movet, & facere, quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis*. Est & doctrina S. Thomæ 3. parte q. 62. art. 6. in responsione ad tertium. *Minima, inquit, gratia potest resistere cuilibet concupiscentia, mereri vitam æternam*. Et q. 70. art. 4. in corpore. *Minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentia, & vitare omne peccatum mortale quod committitur in transgressione mandatorum legis: minima enim charitas plus diligit Deum quam cupiditas millia auri & argenti*.

Ante sanctum Thomam, S. Augustinus agnoverat esse in quolibet justo pares ex gratia vires superandas eorum oppositæ cupiditati.

Enchiridii c. 118. n. 31. Si autem, inquit, respexerit Tom. 6. Deus, ut ad implenda quæ mandat ipse adjuvare cre- p. 241. datur, A. B.

datur, & agi homo ceperit Dei spiritu, concupiscitur adversus carnem fortiore robore charitatis: ut quavis adhuc sit quod homini repugnet ex homine, nondum tota infirmitate sanata, ex fide tamen justus vivat, justeque vivat, in quantum non cedit malæ concupiscentiæ, vincente delectatione justitiæ.

To. 10.
p. 64. C.

Lib. 2. de peccat. meritis & remissione c. 28. n. 45. asserit legem peccati seu concupiscentiam manere in iis qui ex aqua & Spiritu sancto renati sunt, tanquam superatam & peremptam, si non illicitis consensionibus quodammodo reviviscat. Etc. 39. Libri 1. n. 69. dixerat. De baptizato infante. Si post baptismum vixerit, atque ad ætatem capacem præcepti pervenire potuerit, ibi habet cum qua (concupiscentia) pugnet, eamque adjuvante Deo superet, si non in vacuum gratiam ejus susceperit, si reprobatus esse noluerit.

Ibid. p.
39. D.

In Expositione capituli s. n. 46. Epistolæ ad Galatas. In hac vita, inquit, etiam si existant desideria carnis de mortalitate corporis, tamen mentem ad consensionem peccati non subjungant.

To. 3. 2. p.
p. 97. 1. A.

De justo idem Doctor L. 1. questionum ad Simplicianum q. 1. n. 14. ait. Restat in ista mortali vita libero arbitrio, non ut impleat homo justitiam, cum voluerit, sed ut se supplici pietate convertat ad eum, cujus dono eam possit implere.

Tom. 6.
p. 86. C.

His addi possent & alia bene multa ejusdem S. Doctoris testimonia, quibus generatim docet, Deum nihil quod impossibile sit homini præcipere. Lib. de natura & gratia c. 43. Deus, inquit, impossibilia non jubet, sed jubendo admonet, & facere quod possis, & petere quod non possis. Quæ verba Conc. Tridentinum sua fecit. Et cap. 69. add. transit: Eo ipso quo firmissimè creditur, Deum justum & bonum impossibilia non potuisse præcipere, hinc admonemur, & in facilibus quid agamus, & in difficilibus quid petamus.

T. 10. p.
148. F.
Ibid. p.
163. F.

Cum igitur idem S. Doct. Lib. de Gratia & libero arbitrio cap. 17. alibi duplicem distinguit bonam voluntatem, unam & parvam invalidam, quæ non potest observare præceptum; alteram robustam, quæ potest: sensus ejus non est, parvam illam voluntatem nullatenus posse, sed tantum eam non posse immediate ac proximè præceptum adimplere; ac posse saltem orando impetrare uberius auxilium, ut actu illud adimpleat. Quæ ex parte, plurimum distat vera Augustini doctrina à falsâ & erronea Jansenii. Hic enim sub dominante actuali concupiscentia, & absente gratia efficaci non agnoscit, tum ad opus bonum exercendum, tum ad orandum; nisi absolutam & abstractam quandam potestatem, non vero relativam, ut ex superius dictis compertum est.

Sanctus Gregorius Magnus Lib. 9. Moralium cap. 46. alias 25. Augustino egregiè concinit his verbis. Pius conditor cum viribus flagella moderatur, ne virtutem pœna transeat, & per astutiam fortium humana infirmitas excidat. Unde & bene per Paulum dicitur: Fidelis autem Deus, qui non patietur vos tentari supra quam potestis, sed faciet cum tentatione etiam proventum, ut possitis sustinere. Nisi enim misericors Deus cum viribus tentamenta modifiet, nullus profectò est qui malignorum spirituum insidias non corrumpet: quia si mensuram judex tentationibus non præbet, eo ipso protinus statem dejicit, quo ultra vires onera imponit.

Ed. N. T.
1. p. 320
D.

Ex dictis hætenus, colliges non posse omnino à viris suspectis delinari suspensionem erroris primæ Propositionis, nisi sensum Janseniano plane contradictorium conceptis verbis admiserint: hoc est, confessi fuerint, in justis, urgente præcepto: volentibus ac conantibus secundum præsentem quæ habent vires, adesse gratiam quæ sit non inferior, sed viribus par, ac saltem æqualis actuali eorum cupiditati reprimendæ, & præcepto adimplendo, seu immediate seu mediate. Quæcumque aliæ primæ Propositionis interpretationes quæ remonent duntaxat sensus illos extraneos & alienos quos retulimus, errorem tegunt ac dissimulant, non tollunt. Inde est quod à Jansenianis interpretationes illæ ultro adoptentur, ut vidimus, quarum involucro recti delitescunt. Fateantur illi quantum voluerint, esse in justis gratiam actualem interiorem sufficientissimam, quæ ipsis conferat posse completissimum, proximè, expeditissimum adimplendi mandati, atque etiam superandæ præsentis naturæ lapsæ status concupiscentiæ secundum se spectatæ: addant, justos gratiæ hujus beneficio, habere quidquid ex parte principii per se necessarium est ad bene agendum, ita ut etiam aliis in circumstantiis re ipsa efficax foret. Asserant quantum voluerint, se gratiam sufficientem sensu Thomistico, ut vocant, libenter amplecti. Jactitent se gratias excitantes admittere, quibus voluntas ad actum perfectum,

seu ad impletionem præcepti ita disponitur, ut nisi volentes fortius obfisteret validiorque concupiscentia obitaret, gratias uberiores Deus largiretur. Appellent impotentiam implendi præcepti, temperato ac emolito nomine impotentia moralis aut difficultatis. Prædicent esse in justo, etiam sub ipsa dominante concupiscentia & ad malum determinante, expeditam ad bonum potentiam; salvus adhuc & integer sub his loquendi formulis in speciem Catholicis perseverare potest error primæ Propositionis Jansenii. Neque enim aliam expriment ad bonum potentiam, quam absolutam ac spectatam in se naturam gratiæ, de qua Paulus Irenæus merito dicebat otiosorum hominum esse, disputare velle; ac ridiculum esse, Jansenio consilium affingere ipsam negandi: non vero relativam, seu talem quæ possit actualem ac præsentem concupiscentiam reprimere.

Dices 1. Conc. Trid. loco citato sessionis 6. capituli 11. manifestè supponit justos in aliis aliquando circumstantiis esse, in quibus non possunt observare mandatum. Deus, inquit, impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis. Ergo contingit aliquando, justum non posse observare mandatum; ac proinde, recto sensu mandatum tunc dici posse ipsi impossibile.

Resp. distingo ant. Concil. Trid. supponit justos aliquando non posse proximè & immediate observare præceptum, concedo: non posse mediatè, impetrando scilicet uberius Dei auxilium, nego. Jubendo monet facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis, ait Conc. Trid. Fidelis quippe Deus est, qui non patietur tentari nos supra id quod possumus, pronuncians Apostolo 1. Cor. 10. v. 13. Porro, ut quis dicatur verè posse observare præceptum potentia relativa, satis est quod vires habeat pares ac sufficientes ad impetrandum divinum prædium necessarium ut actu impleatur. In systemate vero Jansenii, ut jam observavimus, vigente superiori cupiditate ab orando retrahente, nulla est in justo potestas relativa ad orandum: adeoque præcepti observatio planè impossibilis ipsi est, non tantum immediate ac proximè, sed etiam mediatè.

Urgebis. Non posse observare præceptum immediate ac proximè, idem plane est ac non posse illud observare potentia juncta cum actu: atqui Janseniani, vel ab ipso controversiarum exordio, sæpius contestati fuerunt, se hanc duntaxat unam, cum Thomistis, excludere à justis gratia efficaci destitutis, potentiam junctam cum actu; aliam verò quamlibet perfectissimam, completissimam, expeditissimamque etiam relativè ultro se profiteri ac admittere, modo tamen concedatur, eam, si sola fuerit, nunquam in actum erumpere.

Resp. dist. min. Janseniani contestati sunt subdole ac fraudulenter, se cum Thomistis excludere duntaxat potentiam junctam cum actu, concedo, verè ac sincerè, nego. Jamdiu est ex quo Janseniani, ementito Thomistarum nomine, ac ulurpatis eorum locutionibus, Ecclesiæ turpiter illudunt. Potentia quippe ab actu sejuncta, quam unam fingunt se cum Thomistis remove-re à justo gratia efficaci destituto, non tantum non conjungitur cum actu, quod ajunt Thomistæ, sed nec conjungi potest, quod iidem negant. Nihil quippe juxta illos, deest justo hujusmodi ex parte potentia leu actus primi, sed tantum ex parte actus secundi. Econtra, in systemate Jansenii, ut sæpius observatum fuit, deest actus primus & secundus; superior nempe delectatio, quæ simul primum & secundum actum largitur, hoc est, ipsum posse & agere.

Quapropter potentia illa, ab actu sejuncta, in doctrina Jansenii, nec est, nec dici potest relativa; imo implicat in terminis illam esse relativam, & tamen ab actu sejungi. Quia nempe potentia hæc, est ipsamet superior delectatio, secundum quam, ex Jansenio, necesse est voluntatem semper operari. Non ita est apud Thomistas, qui relativam admittunt potentiam, tametsi sola actum non obtineat. Agnoscunt enim illi, justum beneficio gratiæ sufficientis, posse bonum operari: agnoscunt voluntatem, absente gratia efficaci, indifferentem esse seu indeterminatam ad actum bonum; atque idcirco efficacem gratiam physicè præmoventem ipsi esse necessariam, ut educatur ex illo indifferentia ac indeterminationis statu, & ad agendum determinetur. Porro, indifferens dici non potest ad bonum voluntas, nisi supponatur habere, per gratiam sufficientem Thomisticam, vires æquales ac pares quibus possit relativè bonum operari: quamquam nusquam illud operetur quam.

quamdiu sola fuerit, nec novum accesserit ex parte Dei auxilium. At hæc ipsa est relativa potentia ab actu suo semper separata, quam Jansenius velut monstro similem explodit ac fugillat Lib. 3. de Gratia Christi c. 1. Imo, tanquam dogma Pelagianum ac Semipelagianum habet, quod voluntas in æquilibrio gratiæ & concupiscentiæ posita, possit sed ad bonum flectere; adeo apud ipsum fixum ac ratum istud est principium, voluntatem nonnisi ex superiori delectatione posse ad agendum determinari.

Urgebis iterum. Potentia illa relativa, quam agnoscimus in gratia sufficiente Catholica ad debellandam quamlibet concurrentem actualem concupiscentiam vel inutilis & otiosa videtur, vel eo tendit unice ut gratia sufficiens Molinæ sensu stabiliatur. Namque, vel illa potentia nunquam, si sola fuerit, in actum erumpit, vel erumpit sine novo ex parte Dei auxilio. Si prius; inutilis plane ac otiosa videtur potentia quæ nunquam actum obtinet: imo nec satis potest explicari, quid ex parte voluntatis necessarium sit, ut talis potentia in actum erumpat, impetrando novum Dei auxilium. Si posterius; ergo ex iolo nutu voluntatis pendet, ut cum tali potentia seu gratia sufficiente justus bene operetur; ac consequenter, efficacia gratiæ ex uno eventu seu consensu voluntatis repetitur, quæ ipsa est Molinæ sententia.

Resp. nego ant. Duo quippe hic distinguenda, quæ obiectio videtur confundere: dogma scilicet fidei oppositum errori primæ Propositionis, & explicatio hujusce dogmatis. Non hic jam quærimus, qua ratione potentia illa relativa, quam in gratia sufficiente Catholica respectu cujuslibet oppositæ cupiditatis superandæ agnoscimus, in actum erumpat; an sola sine novo ex parte Dei auxilio, an cum illo dumtaxat novo auxilio: neque quid ex parte voluntati necessarium sit, ut, uberius Dei auxilium impetrando, potentiam illam in actum reducat. Pertinet istud ad explicationem dogmatis Catholici, quam, variam variis Scholæ opinionibus, salva fide, Ecclesia permittit; atq; Thomistis perinde ac nobis solvendus ille nodus est. Quod illi dixerint, ut exponant quid ex parte voluntatis, gratia dumtaxat sufficiente Thomistica instructæ, necessarium sit, ut impetret uberius Dei auxilium & bonum re ipsa operetur, hoc & nos hic dictum non abnuemus. Verum, hoc unum impræsentiarum volumus, quod institutum nostrum attinet, doctrinam scilicet Jansenii, qua statuit gratiam sufficientem nihil aliud esse quam inferiorem actualem concupiscentiam delectationem, ipsi proinde vincendæ impari, omnino adversari dogmati Catholico, contra errorem, primæ Propositionis definito. Quia nempe in justis, sola illa gratia sufficiente sensu Jansenii instructis, nulla est, propter inæqualitatem virium, potentia vera & relativa qua possint superiorem actualem concupiscentiam vincere, ac præceptum adimplere; adeoque præceptum respectu ipsius impossibile est.

Urgebis denique. Si justus per gratiam sufficientem, efficaci absente, cuiuslibet concupiscentiæ superandæ ac præcepto adimplendo pares & æquales vires haberet, ut quid Ecclesia postulat à Deo ut in nobis adaugeat fidem, spem charitatem? Ad quid justus uberiores à Deo, sicut tenetur, postulet gratias, cum præsentem habeat sufficientem? Nam quid stultius, ait S. Augustinus Lib. de natura & gratia cap. 18. quam orare ut facias

To. 10. p. 135. B.

quod in potestate habeas?

Præterea, si minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ & vitare omne peccatum mortale, ad quid specialis illa divinæ providentiæ cura, quam justis in tentationibus quibus pulsantur, & infirmitatibus quibus circumdantur, à Deo suppliciter implorant, ut victores evadant? Non alia profecto de causa, quam quod probe noverint, gratiam, nisi gradibus virtuteque concupiscentiæ superior fuerit, non posse illam superare.

Resp. 1. Merito Ecclesiam à Deo postulare fidei, spei, charitatis cæterarumque virtutum augmentum, quarum nempe vim & ardorem; culpa nostra sæpissime in nobis refrigerare ac imminui experitur. 2. Multis de causis justos aliquando teneri suis orationibus uberiores à Deo gratias implorare. 1. Quia sic iussit Christus. *Vigilate & orate ne intretis in tentationem.... Sine intermissione orantes &c.* 2. Quia hæc ipsa gratia sufficiens, quam habent justis, Dei donum est. *Vult autem Deus à se requiri quod pollicetur*, ait S. Bernardus, Homil. 3. Missus est, Quia tanta est in præsentis vite tentationum frequentia & vehementia, tanta naturæ nostræ infirmitas, tam frequentes nostræ prolapsiones, ut nisi justis animus ad Deum suppliciter oratione se convertat, brevi

Tournellii Tom. II. P. II. De Gratia Christi.

ex iustitia quam accepit, deficiet. 4. Quia cum illa sola sufficiente gratia non semper justus potest proximè ac immediatè observare præceptum, sive ex tentationis vehementia, sive ex adjuncta præcepti difficultate; unde necesse est justum per orationem ad Deum confugere, uberiusque impetrare præsidium, quo munitus mandatum adimpleat. *Deus enim jubendo monet & facere quod possis, & petre quod non possis*, ait S. Augustinus. Cum vero S. ille Doctor asseruit, *stultum esse orare ut facias, quod in potestate habeas*, Pelagianos carpebat qui solis naturæ viribus universam legem impleri posse contendebant. *«An, inquit, ista irrisoria petitio est, cum id à Deo petitur, quod scitur ipsum non dare, sed ipso non donante esse in hominis potestate? L. de dono pers. c. 2. Potest autem ac debet postulari à Deo, id quod ex ipsius dumtaxat gratia habemus in nostra potestate. Insuper non postulatur gratia sufficiens quæ jam habetur, sed ea quæ postea necessaria erit.*

Ad 2. Specialis & mira illa divinæ gratiæ in tentationibus occurrentibus superandis ac cordibus nostris inflectendis providentia, non consistit sicut Jansenio placet, in ipsius virtute agendi per gradus; seu in proportionem majoris inæqualitatis, qua agens sibi subijciat passum, & major vis vincat minorem: sed in minoris illis ac ineffabilibus modis, quibus S. Augustinus sæpissime affirmat Deum operari in cordibus hominum bonas voluntates, & habere cordium, quo voluerit inflectendorum, omnipotentissimam potestatem. In systemate vero Jansenii, sicut observavimus antea, modus agendi gratiæ quasi mechanicus pro graduum proportionem ac mensuram, nihil in se mirum ac stupendum continet & ad explicandum difficile. Verum de hoc argumento plenius suo loco.

Dices 2. S. Augustinus Lib. 1. de diversis quæstionibus ad Simplicianum q. 2. n. 21. fatetur orationis gratiam non omnibus dari. *Nonne, inquit, aliquando ipsa oratio nostra sic tepida est: vel potius frigida & penè nulla, imò omnino interdum ita nulla, ut neque hoc in nobis cum dolore advertamus? Quia si vel hoc dolemus jam oramus.* Ergo non tantum immediatè, sed etiam mediatè, defectu gratiæ ad orandum necessariæ, mandatum est aliquando impossibile.

To. 6. p. 102. E.

Resp. 1. S. Doctorem generatim loqui de gratuita orationis gratia omnibus hominibus necessaria. Nos autem hic loqui speciatim de justis, quibus talem gratiam ad orandum sufficientem non deesse contendimus. 2. Justis non orant quidem semper ut oportet & quantum oportet, ut uberius Dei auxilium impetrent: verum eorum culpa est quod ita non orent, cum habeant ex gratia pares ac sufficientes vires ad orandum. Unde S. Aug. loco citato ait quidem orationem nostram aliquando tepidam, frigidam ac penè nullam esse; at non ait deesse gratiam, per quam oratio possit ardentior & fervidior fieri.

SECUNDA PROPOSITIO.

Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.

Propositio ex Jansenio legitime extracta.

Hujus Propositionis doctrinam adstruunt ea Jansenii testimonia quibus asserit, omnem gratiam ejus effectus semper efficacem esse, cujus est capax relativè; sive plenus ille sit ac perfectus, sive imperfectus ac debilis.

Lib. 2. de Gratia Christi cap. 4. referens discrimen gratiæ sanitatis, & gratiæ medicinalis quæ hujus status propria est, sic loquitur. *«Gratia sanæ voluntatis, in ejus libero relinquebatur arbitrio, ut eam si vellet defereret, aut si vellet uteretur: gratia vero sanæ ægrotaque voluntatis nullo modo in ejus relinquitur arbitrio, ut eam deferat aut arripiat si valuerit, sed ipsa sit potius illa postrema gratia, quæ invictissime facit ut velit; & à voluntate non deseratur... Et postea. Alterum adjutorii genus est, quo simul ac datum fuerit, fit effectus, & si non detur, nunquam fit. Nampe quia tantæ necessitatis est, ut sine illo non possit effectus fieri, tantæque efficacitæ, ut hoc ipso quo datur, continuo fiat. Dat enim simul & posse & operari.*

Pag. 4. col. 1. C.

Ib. col. 2. C.

Et cap. 24. *«Quod si quis, inquit, adhuc luculentius naturam gratiæ Christi medicinalis, prout ab*

Aa 2

Pag. 80. col. 2. E. Appu. Pag. 81. col. 1. A.

Pag. 80. "Augustino intellecta descriptaque fuit, audire ex-
col. 2. E. pressam, & intelligere desideret... videbit... talem
Pag. 81. "ab eo prædicatam esse, quæ simul ac pullat fores,
col. 1. A. "rumpit ostia, repugnantemque domat voluntatem,
"tollit omnem ejus resistantiam, rapit eam secum, &
"ex invita volentem ac se determinantem ineffabili
"suavitate ac potestate facit.

Pag. 83. Et cap. 25. "Gratia & opus bonum apud Augusti-
col. 2. D. num ita recipiuntur, ut quemadmodum ex gratia
"data mox effectum operis consecutum inferre solet,
"ita vice versa, ex defectu operis, gratiam non esse da-
"tam.... Quod est perinde ac si apertissime diceret;

Pag. 85. "nunquam illa caret effectu suo, ideo quippe tribui-
col. 1. A. tur, ut duritia cordis seu voluntatis ablata, qua sola
"impeditur operatio, non careat effectu suo.

Præter illam verò gratiam victricem, aliam agno-
scit Jansenius non victricem, quanquam suo modo
semper efficacem, quia eum semper assequitur effe-
ctum, cujus est capax & propter quem à Deo datur,
habita ratione circumstantiarum subjecti.

Capite 27. ejusdem Libri 2. de Gratia Christi. Nul-
lam, inquit, Augustinus agnovit actualement Christi gratiam,
Pag. 87. quam efficacem, nec agnoscere potuit, nisi regulas omnes
col. 1. D. fundamentales, quibus innixus naturam gratiæ medicinalis
tradidit, velit interimere.

Ibidem initio sibi objicit multos divinitus mente collu-
strari, imò verò & ipsa voluntate motibus divini gratiæ
Pag. 86. percelli, qui tamen ab ejus interna suasionis & inclinatione
col. 2. E. dissentiant. Cui objectioni respondet, distinguendo
varios gratiæ effectus. "Considerandum est, inquit,
"multiplices esse divini gratiæ effectus, quemadmo-
"dum & voluntatis. Est enim velle perfectum, quod
"Augustinus posse vocat; est & imperfectum, quod
"velleitatem appellare solet: & hoc ipsum diver-
"sos gradus habet, donec ad ipsam primam tenuis-
"simamque boni complacentiam veniatur. Hæcer-
"go primus est cælestis illius roris effectus, quem ut
"minimum in omnibus operatur, quibus eum infun-
"dit Deus.

In sententia igitur Jansenii, quælibet gratia eum
semper effectum obtinet, cujus, relative ad opposi-
tam delectationem, capax est, & ad quem, habita ra-
tione hujus delectationis superioris, producendum
à Deo datur; sive plenum ac perfectum, si concupi-
scentia inferior fuerit, & gratia superior; sive imper-
fectum, ac debilem, si superior fuerit cupiditas, gratia
vero inferior. Adeoque, in mente Jansenii interiori
gratiæ in statu naturæ lapsæ nusquam resistitur.

Secunda Propositio cum delectatione superio- ri connexa, unde à Jansenio eruitur.

Ex eodem delectationis superioris fonte profluit
hujus secundæ Propositionis doctrina, & à Jansenio
ipso deducitur.

Libro 2. de Gratia Christi cap. 24 hic laudato.
Pag. 81. "Gratia tollit omnem ejus (voluntatis) resistantiam,
col. 1. A. "rapit eam secum, & ex invita volentem ac se deter-
"minantem ineffabili suavitate ac potestate facit.

Lib. 4. cap. 7. "Naturali ordine, inquit, ex delecta-
Pag. 179. "tione dilectio, ex dilectione operatio consequitur.
col. 1. A. "Paulo ante dixerat: Id quod amplius nos delectat, et-
"niam amplius velimus ac diligamus necesse est, tanto
"enim quidque vehementius volumus, quanto dele-
"ctamur ardentius.

Non tantum vero ad bonum, sed etiam ad malum
delectatione prævia nos opus habere docet ibidem
Pag. 178. Jansenius. "Voluntas, inquit, sine delectatione velle
col. 2. E. "aut moveri nullo pacto potest, quod sane respectu
Pag. 179. "cujuslibet actionis locum habet. Unde etiam in pec-
col. 1. B. "catis eadem necessitas delectationis ad volendum, ac
"majoris delectationis ad superandam oppositam de-
"lectationem reperitur.

Cap. 8. ejusdem Libri, docet futuram etiam in
Pag. 181. beatissimæ voluntatem, si aliquid terrenæ dele-
col. 1. D. ctationis obrepere in cælo posset. "Diligentis beati-
"simus impetus, ait, si adulterinæ cujusdam delectationis
"permixtione laxaretur, mens illa beata iterum refri-
"gescendo tenebresceret & peccaret.

Et c. 10. "Cum nulla sit gratia operandi præter
Pag. 184. "istam suavitatem Dei, nisi ista tanta fuerit; ut ei de-
col. 2. C. "lectationes rerum creaturarum cesserint, vel peccabi-
"tur, vel alternante delectationum fluctu in medio
"remanebitur.

Lib. 8. c. 3, "Delectatio victrix, quæ Augustino est
Pag. 344. col. 2. G.

efficax adiutorium, relativa est. Tunc enim est victrix,
"quando alteram superat. Quod si contingat alteram
"ardentiorē esse, in solis inefficacibus desideriis hære-
"bit animus.

Denique Lib. 10. c. 7. "In universis, inquit, Operi-
"bus ejus (Augustini) non est vestigium, quod Christi
"gratia cuiquam sit incongrua sed omnis congrua est
"omnis operatur ac perficit effectum suum. Omnis
"enim delectat voluntatem, & omnis hoc ipso ad ope-
"randum effectum illum, ad quem datur, trahit. "
Pag. 428. Non potuit Jansenius, & secundam hanc suam Propo-
col. 2. E. sitionem & principium unde sequitur clarioribus
verbis exprimere.

Magistrum discipuli sequuntur, atque ex eodem
plane delectationis principio, secundæ Propositionis
doctrinam inferunt ac demonstrant.

In Scripto cui titulus, Quinque Propositionum de
Gratia, vera & Catholica expositio, apud Diarium de
S. Amour inter Collectanea. "Hanc gratiam, inquit,
"voluntas nunquam respuit, quia semper velle donat,
Pag. 53. "semper cordis duritiam auferit pro mensura doni di-
col. 2. "vini majoris concupiscentia, seu quantum Deus mi-
"sericorditer vult victricem hanc delectationem &
"majorem concupiscentiam sive ad incipiendam, si-
"ve ad confirmandam, sive ad perficiendam animæ
"curationem, in cordibus nostris diffundere. Et postea.
"Homo hac Christi gratia quæ cordis duritiam au-
Pag. 54. "fert motus, non semper proinde vult aut agit effica-
col. 1. "citer & perfecte quod volendum & agendum est. sæ-
"pe enim contingit hominem peccatorem in solis in-
"efficacibus desideriis, quæ gratia efformavit hære-
"re, nec ea ad operis perfectum ob infirmitatem suam ac
"vitium proprium perducere; abjicere etiam deside-
"ria ista, & reluctante, ac vincente concupiscentia
"non respiscere à peccato, non agere pœnitentiam
"aut oportet & quantum oportet ut à peccato resurgat,
"illiusque veniam à Deo consequatur. Hoc tamen in
"homine gratia Christi proximum effectum quem
"Deus intendit, boni scilicet & inchoati desiderii mo-
"tum consequitur.

Duplicem hic gratiam distinguunt Janseniani:
unam victricem seu per se efficacem, quæ semper in cor-
dibus nostris effectum, ad quem à Deo datur, producit; cui
consequenter nusquam resistitur; alteram, quæ cordis
duritiam ex se propriaque natura auferre quidem po-
test sed quæ homo motus, non semper vult aut agit effi-
caciter & perfecte, quod volendum & agendum est: nullo-
minus proximum effectum, quem Deus intendit boni scilicet &
inchoati desiderii motum, consequitur: cui etiam ea ex par-
te nusquam resistitur; quandoquidem eum habet pro-
ximum effectum, quem Deus intendit. Quantum ve-
ro ad alium effectum ulteriorem, plenum ac perfe-
ctum, ad quem ea gratia ex se propriaque natura ab-
solute tendit & ordinatur, & quem propter oppositam
majorem cupiditatem non assequitur proprie ipsi
non resistitur; quia effectum illum relative obtinere
non potest, propter obicem ardentioris concupiscen-
tiæ, loquendo autem proprie ac strictè, resistere gra-
tiæ est eam frustrare eo effectum, quem habere potest
in his circumstantiis, in quibus datur. Porro hunc
modum agendi gratiæ repetunt hujus Scripti Autho-
res ex delectatione, quæ major vel minor est concu-
piscencia.

In alio Scripto quod dicitur, In nomine Domini, sic
mentem suam pariter exponunt. "Præstat animad-
"vertere, non docere nos divini gratiæ simpliciter
" & per se nunquam resisti; quin imò eidem novimus
"modo resisti, modo non resisti. Comparatione scili-
"cet cupiditatis cum ipsa gratia, ut altera vicissim
Pag. 11. "resistat alteri prout altera vicissim alteri aut cedit,
"aut obedit, aut dominatur & prævalet. At nec inde
"fit, ut omni prorsus effectu careat aut caruerit un-
"quam divina gratia; quandoquidem ipsa, quatenus
"superior aut inferior est adversariæ cupiditati, de-
"siderium efficax aut inefficax in humana voluntate
"perpetuo gignit: & cum à Deo non donetur saltem
"immediate, nisi ob effectum illum quem nata est
"peragere, & re ipsa peragit, negamus eam
"propterea ejus effectus, ad quem à Deo immediate
" & proxime destinata est, aut aliquando vacuum
"fuisse, aut porro unquam fore.... Postea idem confir-
"mant ipsa Jansenii auctoritate Lib. 3. de Gratia Christi cap.
"25. Nec verò, inquit, memoratis locis docuit Præ-
"sul iste, divini gratiæ simpliciter aut absolute nun-
"quam resisti, sed respectu solummodo cupiditatis, prout
"hæc gratia, cum qua dimicat, prægravat vel suc-
"cumbit. "Clare ac perspicue hic habetis divinam
gratiam

gratiam nusquam omni effectu carere; siquidem quatenus superior aut inferior est adversaria cupiditati, desiderium efficax vel inefficax ad bonum excitat in voluntate. Cum igitur ajunt gratia interdum resisti, eam absolute in se ac secundum naturam suam considerant, quatenus ad bonum perfectum tendit & ordinatur; non vero relative, quatenus inferior est adversaria cupiditati: tunc enim proprie ei non resistitur: cum non possit plenum illum ac perfectum effectum relative consequi; & imperfectum, cujus solius producendi capax est habita ratione dispositionum subjecti, operatur.

Pag. 91. col. 1. In secundo Scripto, quod ab uno è Dominicana familia elaboratum est pro informatione Cardinalis Roma, apud de S. Amour inter Collectanea sic legimus. « Tertio, nequaquam docet Jansenius, omnem gratiam esse cumulate efficacem ad plenum opus, quasi vero inefficaces ad illud excludat gratias, quas Thomistae vocant sufficientes... Sic eas sublata gratia efficacis appellatione complectitur, quod quae respective ad ipsum totum ac perfectum opus invalidae sunt & inefficaces, sint tamen absolute & simpliciter efficaces ad opus proximum & immediatum, ad quod decreto Dei absoluto destinantur, & pro quo à Deo conferuntur.

Pag. 252. col. 1. Paulus Irenaeus Disq. 6 art. 3. arg. 2. Jansenius, inquit, variis in locis asseruit gratiam nonnunquam dissentiri, gratias quasdam inefficaces esse; gratias quasdam in solis desideriis inefficacibus habere, & à concupiscentia superari. Quod probat ex verbis Jansenii depromptis ex Lib. 8. c. 2. quae hic laudavimus.

Pag. 190. col. 2. Et Disquisitione 1. art. 5. sic adhuc loquitur: Quamvis ista gratia sit inefficax respectu boni operis, ad quod ex natura sua tendit, & ad quod implendum voluntatem excitat & roborat, alio tamen sensu est efficax secundum quid; quia semper actus illos imperfectos producit, ad quos ex decreto absoluto divinae voluntatis ordinatur. Atque ita generatim omnis Christi Gratia efficax dici potest; quia semper id efficit, quod Deus absolute fieri decrevit.

Pag. 113. Lege & Dionysium Raymundum parte 1. c. 3. art. 3. ubi clare docet gratia resisti, quatenus dumtaxat absolute in se spectatur ac ex natura sua tendit ad opus perfectum.

Denique Sambovius in Tractatu de Gratia, quem anno 1651. his in Scholis docuit, hæc habet circa secundam, quam expendimus, Jansenii Propositionem. « Gratia voluntatis vel est parva, vel magna. Parva resistitur, sed ita, ut aliqua ex parte, sed majori superetur, minori superet. Superatur, quia non ponit effectum, quem in subjecto minus resistente poneret: superat, quia ponit omnem effectum, ad quem ordinatur à Deo: facit velle, licet non plene, sed imperfecte. Et Disputatione 5. art. 6. Gratia parva, inquit, est efficax ejus effectus, ad quem proxime ordinatur, & quem Deus absoluta voluntate intendit: non est tamen efficax ejus effectus, quem Deus absoluta voluntate non intendit, & ad quem ordinatur, quantum est de se ulterius, sed non habita ratione subjecti resistentis per majorem concupiscentiam.... Hæc parva gratia, quæ parit desideria parva, licet sit efficax ratione hujus effectus, est tamen sufficiens ratione ulterioris effectus; quia quod deum non ponat, non est defectus virtutis, quæ de se habet omnia, quæ requiruntur ad effectum istum ponendum, sed ratione resistentiæ subjecti, quia scilicet gratia victrix est non absolute, sed comparate dumtaxat ad minorem concupiscentiam. Deus vero non intendit sua absoluta voluntate ultimum hunc effectum poni in subjecto sic resistente. » Hæc Sambovius tam clara & perspicua, ut expositione non indigeant.

In his porro omnibus, quæ laudata sunt, testimoniis, quasi solaribus radiis descripta legitur potestas absoluta & relativa gratia, in cujus æquivocatione perpetuo ludunt ac fallunt Janseniani.

Verus ac germanus secundæ Propositionis Jansenii sensus.

Ex dictis facile colligitur, hunc esse naturalem ac germanum secundæ Propositionis Jansenii sensum: nempe gratiam Christi eum omnem effectum semper consequi, cujus est capax relative ad oppositam cupiditatem; seu quem ipsi permittit opposita cupiditas. Si hæc superior fuerit, gratia inefficaces tantum & imperfectos ad bonum motus excitabit; seu, ut

Tournellii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

loquitur Jansenius, *animus in solis desideriis inefficacibus hærebit*: si vero inferior fuerit cupiditas, gratia plenum ac perfectum effectum, seu opus bonum obtinebit: & ita gratia semper est efficax, licet non semper victrix. Semper efficax, quia semper aliquid efficit; non semper victrix, quia non semper superat oppositam concupiscentiam, nec plenum ac perfectum opus producit; & consequenter nusquam ei resistitur. Non quantum ad effectum plenum, si fuerit victrix: non etiam quantum ad effectum imperfectum, si victrix non fuerit, quia eo nunquam frustratur. Quantum vero ad effectum plenum & perfectum, ad quem gratia etiam non victrix ex se propriaque natura absolute tendit & ordinatur, proprieloquendo, ipsi non resistitur, quia eum relative ad oppositam majorem cupiditatem consequi non potest in doctrina Jansenii: ergo nec ipsi sub illo respectu proprie resistitur. Non alius profecto est Jansenii sensus, qui intime connexus est cum iis, quæ docet circa delectationem superiorem ac relativam: quem sensum aperte indicant Janseniani in Scripto trium Columnarum. Gratia Christi, inquit, ad singulos pietatis actus proxime necessaria nunquam resistitur: hoc est, nunquam illa frustratur eo effectu, ad quem à Deo proxime datur (voluntate ad circumstantias attendente.) Qui alium sensum querit & sibi ad refellendum proponit quasi Jansenianum, cum larvis & umbris luctatur.

Sensum illum aperiebat Hallerius in Scripto jam citato. « Sensus est, inquit, in statu naturæ lapsæ nullam esse gratiam Christi actualem internam in voluntate residentem, cui voluntas humana de facto dissentiat.

« Nota, addebat, hic non attingi doctrinam S. Augustini de Gratia efficaci à se. Aliud est enim asserere S. Augustinum admisisse aliquod genus gratia, quæ infallibiliter effectum suum consequitur, & à nullo duro corde respuitur: aliud asserere S. Augustinum nullam aliam gratiam præter efficacem admisisse, quæ sufficiens sit. Primum, Catholicum est; secundum, non nisi à Calvino ejusque sequacibus fuit assertum. Et postea. Non itaque hic agitur de gratia sufficiente versatili statuenda, quæ modò effectum suum habeat, modò non habeat; sed tantum in genere queritur, utrum verum sit in statu naturæ lapsæ nullam dari gratiam, quæ vere sufficiens sit.

Dices. Ex Jansenio L. 2. de Gr. Chr. c. 27. Gratia parvæ disponunt ad victricem, provocantque Deum per actus imperfectos, quos ex voluntate eliciunt, quales sunt velleitates, conatus, vota, ad concedendum gratias uberores, quibus adimpleatur præceptum. Videmus, inquit, plurimos, qui necdum ab immunditiis carnis se continere possunt, vehementer tamen optare continentiam: cujusmodi vota divina gratia sunt munera, & majoris gratia provocativa. Porro id sufficit, ut gratia hujusmodi vere sint sufficientes, ac homo iis resistere dicatur.

Resp. 1. In systemate Janseniano necesse non videre, si ipsis fides, ut gratia parvæ disponant ad novas majores, Deumque provocent ad eas conferendas. Siquid etiam non accedente novo Dei auxilio interiori, prior gratia per solam oppositam concupiscentiam imminutionem superior ac victrix fieri potest. Eadem quippe entitas gratia victrix vel non victrix evadit, pro majori vel minori oppositam cupiditatis resistentia.

Resp. 2. Esto actus illi imperfecti, quos gratia debiliior excitat in Voluntate, disponant ac tendant ex natura sua ad perfectiores: an verò id satis est, ut voluntas proprie dicatur hujusmodi gratia resistere? Nullatenus. Quia scilicet hæret necessario animus in illis inefficacibus desideriis, conatibus, votisque imperfectis; dum opposita delectatio concupiscentiæ, utpote superior, ad perfectiora ulterius progredi non permittit.

Sensus alieni & extranei, qui secundæ Propositioni Jansenii malignè affingi possunt, quos tamen legitime sumpta apud Jansenium non habet.

Ubi semel fixus ac determinatus manet sensus secundæ Propositionis Jansenii, facile est alios omnes tanquam maligne confictos & ab ejus mente prorsus alienos remove.

I. Itaque excludendus sensus iste Calvinianus ac Lutheranus, quem Janseniani ipsi excludunt in suo trium Columnarum Scripto, scilicet: Interiori gratia efficaci in statu naturæ lapsæ eatenus nunquam resistitur, quatenus

AA 5

tenus

Diar. p. 285. col. 1

Pag. 87. col. C.

tenus voluntas hominis respectu gratiæ efficacis merè passivè se habet, & velut inanime quoddam nihil omnino agit, nec cooperatur, nec liberè assentitur. Ab eo sensu procul abesse Jansenium, defensores ejus ultro profitentur.

II. Dictæ Propositionis sensus non est, quod concupiscentia semper oppugnet gratiam, eique reluctetur: namque ea ratione, gratiæ quantumcunque victrici & efficaci etiam resistitur; siquidem concupiscentia carnis semper luctatur cum spiritu, ac gratiæ ad bonum spirituale invincibiliter inclinanti semper resistit, licet sine victoria: neque hoc sensu negavit unquam Jansenius, quin gratiæ resistatur. Vide caput 4. & 5. Lib. 4. de Gratia Christi, ubi luctam illam & conflictum gratiæ & concupiscentiæ describit.

III. Absurdus etiam ac planè fictus est sensus iste, nimirum gratiam eum semper effectum operari, quem potest absolute, tum ex propria sua natura, tum ex voluntate Dei antecedente. Nihil certè dici posset à mente Jansenii magis alienum. Namque gratia quælibet ex sese tendit ad bonum perfectum, quod tamen ab ea semper non obtineri, propter majorem oppositæ cupiditatis resistantiam, Jansenius centies agnoscit. Gratia enim victrix, juxta illum, relativa est, non absoluta, ut superius demonstravimus.

IV. Neque etiam sensus dictæ Propositionis est, gratiam non eo effectum interdum privari, quem assequeretur in alio subjecto minus resistente. In systemate quippe Jansenii eadem entitas gratiæ pro majori vel minori resistantia, in uno victrix est, & in altero non victrix.

V. Planè confictus etiam est alter iste sensus, quamlibet nempe gratiam omne bonum operari, ad quod voluntatem movet & excitat. Certum quippe est, in systemate Jansenii, gratiam parvam & non victricem ex sese ad bonum illud movere & inclinare voluntatem, cujus tamen executionem nunquam obtinet, quando major est cupiditatis delectatio.

VI. Somniaret profectò, qui diceret, secundæ Propositionis sensum esse, gratiam non tantum pro eo tempore, quo conceditur, sed etiam postea, continuo eum ipsum effectum producere, quem primò produxit: quasi ita desipuerit Jansenius, ut unum & eundem gratiæ effectum constantem semper ac perpetuum in voluntate perdurare voluerit. Nullum est, aut in Jansenio, aut in verbis ipsis, quibus dicta Propositio constat, sensus tam alieni & extranei vestigium.

VII. Equè falleretur & à scopo aberraret, qui diceret, sensum Propositionis esse, motus indeliberatos, in quibus gratia consistit, voluntatem non movere ad actus deliberatos eliciendos: totus enim repugnat Jansenius Lib. 4. de Gratia Christi cap. 11. superius citato, ubi de natura delectationis ex mente Jansenii

VIII. Nec scopum attingeret, qui dicta Propositione significatum vallet, quacunque gratia concupiscentiam reprimi ac debellari. Quis in doctrina Jansenii tam peregrinus ignorat, quod centies repetit, minorem à majori dumtaxat delectationem vinci: adeoque concupiscentiam non à qualibet gratia, sed tantum à superiori vinci ac superari posse?

Denique falso affingeretur iste sensus, Deum, spectata in se natura gratiæ, nolle illud omne bonum produci, ad quod tendit, Deum etenim voluntate sua antecedente, quæ à circumstantiis subjecti abstrahit, velle illud bonum, voluntate autem dumtaxat consequente, seu spectato superioris concupiscentiæ gradu, cum quo gratia illa concurrat, illud nolle, Janseniani, quos antea laudavimus, agnoscunt ac profitentur. Deus quippe id velle non potest, quod, juxta ipsos, impossibile est: & impossibile est majorem concupiscentiæ delectationem vinci à minori cœlesti. Vigente enim delectatione carnali, ait Jansenius Lib. 4. cap. 9. de Gratia, impossibile est, ut virtutis ac honestatis consideratio prævaleat. Ergo Deus sua voluntate consequente id velle non potest.

Sensus Catholicus errori secundæ Propositionis oppositus.

Ex erroneo Jansenii sensu proscripto facile dignoscitur, hunc esse oppositum Ecclesiæ sensum: nempe, in statu naturæ lapsæ, quamlibet gratiam non eum omnem semper effectum habere, cujus capax est relative ad oppositam concupiscentiæ delectationem; potest enim relative eum effectum habere, quem tamen

non habet, quia ex S. Thoma antea citato, minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & vitare omne peccatum mortale. Quod, ut antea diximus, Jansenio paradoxum videtur L. 4. de Gratia Christi c. 15.

Ad removendum igitur erroneum Jansenii sensum, non satis est, si tantum dixeris, vel interiori gratiæ aliquando resisti, vel gratiam ulteriori suo effectum, ad quem natura sua & voluntate Dei antecedente ordinatur, aliquando frustrari, nec cum ipso semper recipiari, vel inefficacem interdum esse. Illos enim loquendi modos, quorum unus & idem sensus est, ultro ad mentem suam intellectos Janseniani amplectuntur; Arnaldus, D. Nicole in suo systemate, Author Epistolæ ad Episcopum anno 1661. Paulus Irenæus, Sambovius, Author Scripti, In Nomine Domini &c. in citatis superius locis, ubi de potestate absoluta & relativa egimus. Iisdem & ipsemet Jansenius non infrequenter usus est L. 2. de Gratia Christi cap. 27. & L. 3. cap. 2. Nihil etenim aliud his terminis significatum volunt, nisi quod gratiæ in se ipsa, seu absolute spectatæ, facta circumstantiarum subjecti præcisione, resistatur; quod ea victrix semper non sit, nec eum assequatur effectum, ad quem & natura sua, & antecedente Dei voluntate tendit, ordinatur ac disponit. Verum illud apud ipsos ratum semper ac firmum stat, gratiam relative ad oppositam cupiditatem, eum semper effectum à voluntate exprimere, cujus est capax, habita ratione actualis oppositæ cupiditatis: adeoque ei propriè sub eo respectu, de quo uno quæstio movetur, non resisti; cum propriè & accurate loquendo, non resistatur gratiæ ratione hujus effectus, quem his in circumstantiis habere non potest.

Ut igitur nulla planè supersit suspicio erroris secundæ Propositionis, sententia doctrinæ Jansenii planè contradictoria clarè ac nitidè statuenda est; nempe, quamlibet gratiam actuale interioris voluntatis, non eum omnem semper effectum sortiri, quem intendit Deus, spectatis subjecti circumstantiis; & quem voluntati permittit operari gradus concurrentis actu delectationis terrenæ.

Dices 1. Quælibet gratia actualis interior voluntatis, quæ datur per voluntatem Dei consequentem & absolutam, eum omnem effectum semper sortitur, quem Deus ea voluntate (quæ semper impletur) intendit: atqui quælibet gratia, quæ datur à Deo, spectatis subjecti circumstantiis seu relative ad dispositiones ipsius, datur per voluntatem consequentem & absolutam, voluntas quippe antecedens abstrahit à circumstantiis: ergo eum omnem effectum semper sortitur; quem Deus intendit, nec proinde ipsi unquam resistitur.

Resp. Nego min. Namque virtute antecedentis Dei voluntatis, conferuntur justis, & aliis saltem præparantur gratiæ sufficientes relative ad dispositiones subjectorum. Distinctio enim inter voluntatem Dei, quæ consequens vel antecedens dicitur, non repetitur, juxta Divum Thomam in 1. Sent. dist. 46. q. 1. art. 1. ex præcis vel spectatis circumstantiis concupiscentiæ subjecti, sed ex supposito, vel non supposito consensu voluntatis. "Dicendum, inquit, secundum Damascenum, quod voluntas est duplex, scilicet antecedens & consequens. Et hoc contingit non ex aliqua diversitate voluntatis divinæ, sed propter diversas conditiones ipsius voliti. Potest enim in unoquoque homine considerari natura ejus & aliæ circumstantiæ ipsius. (ut quod est volens, & præparans se ad salutem suam, vel etiam repugnans, & contrarie agens....) Hujus voluntatis (antecedentis) effectus est ipse ordo naturæ in finem salutis, & promouentia in finem omnibus communiter proposita, tam naturalia, quam gratuita..... Bonum est eum, qui se præparat & consentit, salvari per largitatem gratiæ divinæ; nolentem verò & resistantem non est bonum salvari..... Istum Deus vult salvari, qui est volens & consentiens: Et hoc dicitur voluntas consequens, eò quod præsupponit præscientiam operum." Igitur voluntas Dei antecedens non abstrahit ab omnibus subjecti circumstantiis, sed tantum à consensu vel dissensu subjecti; ad quem consequens Dei voluntas attendit.

Urgebis 1. Quidam ex Thomistis asserunt, idcirco antecedentem appellari Dei voluntatem, quod abstrahat ab omnibus circumstantiis subjecti; unde plane sequitur, gratiam sufficientem collatam virtute hujus voluntatis antecedentis, relativam non esse ad eas circumstantias.

Resp. 1. Illorum Theologorum esse, suam hanc senten-

T. 3. p.
183. col.
2. B.

T. 7. p.
403. col.
1. A.

sententiam conciliare cum mox citato S. Doctoris textu. 2. In hac etiam illorum Thomistarum sententia gratia sufficiens dat etiam posse relativum ad circumstantiam actualis concupiscentiæ; quia juxta D. Thomam, *Minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & vitare quodlibet peccatum mortale.* Gratia sufficiens, ait Alvares L. 8. de Auxiliis divinæ gratiæ, disp. 76. n. 6. *est sufficiens comparatione conversionis perfectæ; licet semper sit efficax respectu alicujus effectus.* Unde licet formaliter explicite, in mente illorum Theologorum gratia sufficiens non dicat ordinem ad illas circumstantias, dicit tamen eminenter ob eximiam, quam habet virtutem, ut possit quamlibet debellare concupiscentiam.

Urgebis 2. cum Authore Vindiciarum S. Thomæ circa gratiam sufficientem sect. 3. art. 4. apud causam Arnaldinam. Ex S. Th. in 1. dist. 47. q. 1. art. 2. *Operatio non correspondet voluntati Dei antecedenti, sed consequenti. Et voluntas antecedens non habet effectum, nisi voluntas consequens adjungatur,* ait idem S. Doctor Lib. 1. ad Annibaldum distinctione 47. q. de voluntate Dei art. 2. ad 2. Ergo voluntas Dei antecedens est otiosa & sterilis.

Respondet Gonetus Tom. 1. Disputatione 4. de voluntate Dei antecedente art. 5. paragrapho 2. refellens ex professo argumentum Authoris citati, distinguendo. Operatio & effectus principalis (qualis est collatio gratiæ efficacis seu præmotionis physicæ ex parte Dei, ac plenus & perfectus ex parte voluntatis consensus in opus bonum) non correspondet voluntati Dei antecedenti, sed consequenti, concedit: operatio & effectus minus principalis, qualis est præparatio auxiliorum sufficientium, negat. Quare, addit

citatus Theologus, "Voluntas illa antecedens in statu naturæ lapsæ non est omnino otiosa & sterilis, nec simplex complacentia de salute hominum.... per illam enim Deus omnibus proposuit salutis præcepta, consilia, remedia; & omnes homines in finem supernaturalem ordinavit.... Et per illam salus omnium hominum, etiam reproborum, fit saltem incompletè & initiativè futura: unde falsum est, & à principiis D. Thomæ penitus alienum.... Deum per voluntatem antecedentem nihil penitus circa hominum salutem operari," tum refert textum S. Thomæ mox citatum.

Ibidem respondens huic objectioni authoris, de qua superius, nempe Deum per voluntatem antecedentem nihil velle simpliciter eorum, quæ ad hominum salutem conducunt, quia voluntas illa non absoluta est, sed tantum velleitas; ait, per voluntatem antecedentem Deum nihil velle simpliciter eorum, quæ hominem ad salutem conducunt efficaciter, concedit; ineffaciter, negat. *Licet enim, inquit, media ad salutem efficaciter conducentia Deus velit & præparet per voluntatem consequentem.... media tamen & auxilia, quibus homo sufficienter ad vitam æternam promovetur & ordinatur, ad voluntatem Dei antecedentem referuntur.* Addit, voluntatem illam antecedentem, voluntatem secundum quid dici, non quidem respectu omnis voliti per voluntatem, sed tantum respectu voliti principalis; hoc est, æternæ salutis, & mediorum efficaciter ad illam conducentium: hæc enim per voluntatem antecedentem Deus non vult simpliciter, sed tantum secundum quid. Auxilia tamen sufficientia, quæ sunt volitam minus principale, & quæ ad salutem efficaciter non conducunt, Deus vult simpliciter & absolute per voluntatem antecedentem. Hæc Gonetus è Thomistarum Schola insignis Theologus.

Dices 2. Omnis gratia interior semper illuminat ac movet voluntatem: ergo semper hunc vitalem effectum assequitur, adeoque ipsi nusquam planè resistitur.

Resp. 1. Falsum esse consequens in sententia illorum, qui dicunt, gratiam formaliter & essentialiter esse illuminationem mentis & motionem voluntatis, sic enim illuminatio & motio non est effectus gratiæ, sed ipsamet ejus natura. Ita sensisse aliquos refert Alvares Lib. 12. de auxiliis divinæ gratiæ disput. 120. num. 2.

Resp. 2. In sententia eorum, qui contendunt cum Alvares L. 7. de auxiliis divinæ gratiæ disput. 57. n. 4. *Gratiam primo prævenientem, formaliter loquendo, non esse actum vitalem indeliberatum, sed motionem Dei ordine causalitatis antecedentem actum nostrum vitalem ordinis supernaturalis, distinguendum esse: Gratia illuminando mentem ac excitando voluntatem, aliquem effectum vitalem saltem indeliberatum semper operatur, verum est: quo sensu mox citatus Alvares Lib. 8. disput. 80.*

Resp. 3. ait, *Comparatione hujus effectus indeliberati auxilium sufficiens semper esse efficax.* Effectum vitalem deliberatum semper operatur, falsum est. Neque enim in sententia Thomistarum gratia excitans semper actum deliberatum obtinet ex voluntate, ad quem moraliter tantum disponit & excitat; ut nempe, accedente gratia operante, actum illum assequatur. Namque si gratia excitans physicè moveret, suum semper obtineret effectum; ergo moraliter dumtaxat movet. Quapropter non semper id obtinet & assequitur, ad quod movet.

Urgebis. Ergo saltem, quando gratia excitans Thomistica, accedente gratia operante, deliberatum actum tametsi inchoatum & imperfectum obtinet, ipsi non resistitur.

Resp. Dist. conseq. Ipsi non resistitur, ratione illius actus deliberati imperfecti, quem producit beneficio gratiæ operantis, cujus actus respectu non est tantum sufficiens, sed efficax, concedo: non resistitur ratione effectus ulterioris perfecti, seu boni operis, quod non producit, & cujus tantum respectu est & dicitur sufficiens relative, propter æquales, quas confert vires ad debellandam actualem concupiscentiam ab illo bono opere retrahentem, nego. Itaque gratia excitans Thomistica non semper habet, nec semper privatur effectu deliberato. Quando contingit, eam effectu illo deliberato privari, hæret in ordine gratiæ pure sufficientis: cum verò actum illum deliberatum obtinet; & sufficiens, & efficax vocatur sub vario respectu: efficax quidem, quantum ad effectum illum deliberatum, quem ex gratia operante producit: sufficiens verò, respectu effectus ulterioris, ad quem producendum disponit ac sufficientes relative vires subministrat.

"Auxilium actuale, quo actus attritionis elicitur, ait Alvares citatus Lib. 8. disp. 71. num. 13. est quidem sufficiens comparatione conversionis perfectæ, & simul efficax comparatione attritionis vel aliorum actuum imperfectorum, qui regulariter antecedunt contritionem perfectam: quia idem auxilium, quod est sufficiens comparatione unitus effectus, simul est efficax comparatione alterius.

Non pigebit hic monere, Dionysium Raymundum 1. parte cap. 3. art. 4. (pag. 122.) aliosque Jansenii patronos, quamquam jactitent, se omnes excussisse Thomistarum Libros, unum tamen fere laudare Navarretam, quasi docuerit gratiam excitantem Thomisticam semper producere aliquem effectum deliberatum: cum tamen verba, quæ ex ipso laudant, innuant tantum, gratiam excitantem connotare, ac tendere per se ad effectum liberum, qui sensus toto cælo differt ab eo, quem ipsi affingunt.

Urgebis denique. Gratia sufficiens Thomistica datur, tantum ad posse: atqui semper dat posse; ergo semper obtinet id, ad quod datur.

Resp. Nego ant. Datur enim non tantum ad posse, sed etiam ad agere, tametsi actum secundum se sola non obtineat. Quod autem semper posse conferat, ipsius natura est; seu, ut ajunt, effectus formalis, de quo non agitur, ubi de resistantia gratiæ.

TERTIA PROPOSITIO.

Admerendum & demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas à necessitate, sufficit libertas à coactione.

Tertia Propositio ex Jansenio legitime extrahitur.

Ut doctrina Jansenii circa libertatem hac tertia Propositione contenta intelligatur,

Observa 1. Libertatem spectari posse, vel genericè, prout communis est Deo, Angelis & homini tum lapso, tum innocenti; vel specificè, quoad statum ejus peculiarem, seu quatenus propria est hominis lapsi & viatoris. De libertate hoc posteriori sensu hic agitur.

Observa 2. Triplicem vulgò libertatem distinguimus nempe à servitute seu subjectione, à coactione, & à necessitate. Liberum à servitute dicitur, quod liberatur vel à peccato, vel ab ejus miteriis, vel ab alia quacunque servitute: de hac specie libertatis nulla hic est quæstio. Liberum à coactione idem est ac spontaneum, & opponitur coacto seu violento: est autem

violentum, quod fit ab extrinseco, passo non conferente vim, imò reluctante, quantum potest. Liberum denique à necessitate dicitur, quod est indifferens: quæ indifferencia vel est ad duo contradictoria, seu ad agendum & non agendum, & vocatur indifferencia contradictionis & exercitii; vel est ad eligendum unum de duobus contrariis, bonum vel malum, virtutem aut vitium, & dicitur indifferencia contrarietatis seu specificationis. Posset admitti tertia quædam species indifferencie, cum nempe voluntas ad agendum sive bene sive male determinatur quidem, sed tamen potest hoc vel illud bonum, hoc vel illud malum amplecti, aut non amplecti.

Observa 3. Triplicem hic potissimum distinguere debere necessitatem: unam coactionis, alteram naturalem, tertiam simplicem. Necessitas coactionis seu violentiæ fit à principio extrinseco, nihil conferente, imò resistente passo. Talem necessitatem nusquam voluntati inferri posse, communis est omnium sententia: quia omnis actio voluntatis eo ipso voluntaria est, adeoque à principio interno, & consequenter non coacta. Necessitas naturalis inclinationis ea dicitur, quæ determinat essentialiter ad unum ex principio intrinseco naturali, qualis est necessitas in omni ente intellectuali, amandi beatitudinem in genere; & in Patre divino, generandi Filium suum; in Patre & Filio, producendi Spiritum S. Placet aliquibus Theologis, qui juxta observationem Gabrielis in 1. dist. 10. qu. 2. in principio, loquuntur modo minus conformi communibus terminorum acceptionibus, talem productionem, tametsi necessariam, appellare liberam: quæ quæstio parvi certè momenti est, totaque de nomine, ut ibidem ait Gabriel, nec ad rem nostram præsentem pertinet; cum ipsi Theologi, de quibus mox, asserant, & inter illos præcipue Scotus in 2. dist. 6. qu. 2. §. Ad videndam solutionem istarum &c. Appetitum, quantumvis præeunte cognitione intellectiva, non fore liberum libertate sufficiente ad meritum, si deesset illi potestas ad oppositum; seu, ut loquuntur, si non esset in potestate ejus aliud nec aliter appetere. Denique necessitas simplex est, invincibilis & insuperabilis ad unum determinationem. Dicitur etiam voluntaria, quia voluntas tali determinationi cum judicio rationis sponte obsequitur, tametsi necessario; neque fieri possit, ut ei non obsequatur ac consentiat. Quæ necessitas rursus vel est perpetua & immutabilis, qualis est in Beatis, ut Deum ament; vel mutabilis ac transiens, qualis est ea, de qua in tertia Propositione Jansenii agitur.

His præmissis, non ignorabat Jansenius, (L. 6. de Gratia c. 6.) doctrinam suam de non requisita in hocce statu ad merendum vel demerendum libertate à necessitate, miram ac stupendam novitatem suam cunctis videndam fore, ac ea offendendos esse viros Catholicos: Ut ergo fucum faceret pararetque sibi effugium, existimavit prælibanda esse quædam de libertate genericè sumpta, ac in præfatione Librorum 6. & 7. de Gratia Christi, in quibus de libero arbitrio agere meditabatur, asserendum, se de illa libertate genericè sumpta maximè sollicitum: nimirum ut si contingeret reprehendi, quæ de libertate hujus status dicturus erat, statim reponeret, se de libertate generatim sumpta locutum fuisse. Id ipsum revera data & non data occasione identidem obtrudi. Verùm fraus & fallacia Jansenii nullos fefellit. Nemo non vidit illum de libertate hujus status, non de alia, quæ ad ipsius systema non pertinebat, unice cogitare.

I. Ergo asserit, inter essentialiam libertatis genericè sumptæ & statum ipsius, distinguendum esse. Inter actum liberum & statum libertatis permagna differentia est, inquit L. 6. de Gratia Christi cap. 34. Aliter Deus, aliter Angeli viatores & primus homo, aliter beati, aliter damnati, aliter homines reparandi, aliter Christus Dominus in via constitutus liber fuit. Nec ullo pacto, quæ in uno statu libertatis adsunt aut etiam requisita sunt, ad alterum extendenda sunt. Et paulò post: Liberum arbitrium in omnibus sive beatis, sive damnatis, sive viatoribus, sive Deo, sive creatura, uniformem libertatis rationem obtinet, etsi difformem statum. Essentialis autem libertatis genericè sumptæ ratio, juxta Jansenium, consistit in voluntario deliberato, tametsi necessario ut mox patebit, quantumvis pro vario statu agentis liberi, varia disparque sit ea necessitas. Quod explicat ibidem Jansenius his verbis: Liberum arbitrium in Deo per naturæ constantiam, in beatis per gratiæ beneficium ad bonum semper determinatum est; in damnatis ad malum..... Rursum in Angelis & primo homine viatore indifferentiissimum fuit ad bonum & malum;

in hominibus lapsis viatoribus itidem indifferens, sed longe minus, utpote qui vident aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ.... In Christo Domino viatore, nullo pacto ad malum flecti potuit. Ita fit, concludit Jansenius, ut liberum arbitrium pro naturæ cujusque, vel ordinis divinitus instituti, vel meritorum diversitate, diversum statum sortitur.... Citra tamen ullam ipsius liberi, seu formalis rationis libertatis varietatem.

Igitur, ex Jansenio, uniformis est in omni agente libero formalis ac essentialis ratio libertatis: quod nempe sit voluntarium deliberatum, tametsi necessarium: quæ necessitas varia est pro vario statu agentis liberi. Immutabilis & perpetua ad bonum in Deo, in Christo, in Beatis. Immutabilis & perpetua ad malum in damnatis. In hominibus autem viatoribus, nec perpetua, nec immutabilis est, sed flexibilis ad bonum & malum. *Hominum viatorum*, inquit eodem cap. non solum coactionis expertem esse libertatem, sed etiam necessitatis immutabilis voluntariæ, hoc est, eam ad utrumque indifferentem esse (id est, flexibilem) fateamur perlibenter.

Prædicant Jansenii defensores Paulus Irenæus, Dionysius Raymundus &c. Jansenium verbis mox citatis tertiæ Propositioni adversari. Sed observa, quod in hoc ultimo textu, Jansenius dicit quidem non adesse in homine viatore necessitatem immutabilem; seu futetur voluntatem ipsius remanere semper flexibilem: imò non asserit ad libertatem hominis viatoris requiri talem exclusionem à necessitate immutabili, quod probat verbis sequentibus hunc textum, ubi aperte proficitur hanc immunitatem à necessitate adesse vel abesse posse sine dispendio libertatis: nusquam verò affirmat, requiri ad libertatem hujus status immunitatem à necessitate simplici, mutabili ac transitoria.

II. Igitur Jansenius asserit, identidem libertatem in genere in uno voluntario deliberato consistere, nec essentialiter aliud postulare. *Voluntas seu volitio*, inquit eodem Lib. 6. de Gratia Christi cap. 5. & libera voluntas idem sunt sicut velle & libere; & impossibile fit, ut velle non sit liberum. Quia, inquit paulò antè, nihil magis facimus quando volumus quàm ipsam volitionem; & ideo nihil magis in potestate nostra quàm ipsa voluntas, id est, volitio constituta est. Est enim ipsa radix totius libertatis, quæ in omnibus omnino actionibus sive externis, sive internis apparet. Itaque libera est voluntas, hoc est, volitio ratione sui, quia est essentialiter libera; sicut implicat, ut volendo non velimus, aut non faciamus, quod volumus; hoc est, ut voluntas non sit voluntas.

Voluntarium porro illud, in quo Jansenius libertatis rationem collocat, debere esse deliberatum, hoc est, ex advertentia & cum judicio rationis, & approbatione seu complacentia voluntatis, docet idem Jansenius citato cap. 5. Lib. 6. de Gratia Christi, ubi motus indeliberatos, quantumvis voluntarios, liberos esse negat; quia in nobis rationis ac deliberationis usum anteverunt. Et cap. 35. ejusdem Libri. «Voluntas, inquit, hoc est, volitio deliberata, de qua sola tractamus, se ipsa libera est; & contradictionem implicat non esse liberam; quia fit cum volumus, non fit cum volumus. Et cap. 36. Constat hujusmodi improvisos voluntatis motus esse voluntarios, & sine violentia ex voluntate fluere, nec tamen etiam illo sensu esse liberos. Deest illis quippe id, quod præcipuum est, quia non sunt in potestate hominis, non sumus eorum domini, sunt sine plena rationis advertentia, profluunt invita repugnantemque voluntate, quæ singula essentialiter repugnant libertati. Cum plurima Jansenii testimonia nostri protulissent, ut inde demonstrarent eum tertiæ Propositionem revera docuisse, Paulus Irenæus Disquisitione 6. art. 3. Dionysius Raym. 1. p. c. 4. & alii passim Jansenii Apologizæ reposuerunt, nequaquam posse colligi tertiæ Propositionem ex iis locis; quia in illis Jansenius non de libertate hujus status ad merendum necessaria, de qua tertia duntaxat Propositio, sed de libertate genericè sumpta locutus esset.

Verùm mela profectò fide, ut fucum imperitis facerent, dissimularunt illi, Jansenium de libertate utroque modo considerata, & quidem potissimum de libertate hujus status disputasse. Quis enim verò facile crediderit, eum unice de libertate generatim & abstractè sumpta, quæ parum vel nihil ad institutum suum conducebat, egisse; non verò de libertate ad merendum vel demerendum in hocce statu necessaria, de qua potissimum seu potius unice erat quæstio, ex qua

Ib. col. 1. C.

Ib. p. 263. col. 1. D.

Ib. p. 261. col. 2. E.

P. 264. col. 2. C.

P. 301. col. 2. C. P. 304. col. 2. A.

Ap. 139. usque ad pag. 194.

Ibid.

laus

laus aut vituperium actionum nostrarum penlet? Egit profecto de hac ipsa libertate, quam Manichæi negaverant, Pelagiani vero ac Semipelagiani plus æquo extulerant, quam eximie S. Augustinus adversus primos asseruit, & adversus alios intra debitos fines compescuit, quam denique Jansenius ipse, cū efficaci gratiæ motione stare ac conciliari ostendere conatus est. Quis porro ita stupidus, qui non intelligat ista pertinere ad libertatem propriam hujus status, non vero tantum ad libertatem universam ac genericè sumptam? Sed juvat adductis ipsismet Jansenii verbis id demonstrare.

III. Jansenius docet, libertatem hujus status ad merendum vel demerendum necessariam, unam excludere dumtaxat coactionem ac violentiam, non vero simplicem necessitatem mutabilem ac transeuntem.

I. Manifeste sequitur hæc doctrina ex prima ejusdem Jansenii Propositione. Cum enim doceat justis aliquibus præcepta esse impossibilia, & tamen eos peccando demereri; cohærenter affirmat, ad demerendum non requiri libertatem à necessitate: eadem porro, quantum ad libertatem, Jansenio ratio est meriti ac demeriti. Peccati & operis boni, ait Lib. 4. de statu naturæ lapsæ cap. 24. quantum ad veritatem & præceptum, dehortationem & exhortationem, vituperium & laudem, ipsamque adeo arbitrii libertatem attinet, par est ratio. Ergo &c.

T. 2. p. 270. col. I. A. Pag. 27. col. 2 D.

II. Eodem capite de libertate præsentis status loqui Jansenium patet manifeste ex his verbis. Sic ergo & hic (hoc est in præsentis vita) etiam si ille perversus amor sui, in quem ex Dei dilectione rationalis creatura lapsa est, & in quo ex justissima Dei damnatione perseverat, & ex quo omnis actus vel ommissio damnata voluntatis fluit, firmissime ad hæreat voluntati, imo etiam si non solum specificatione, ut nunc est, sed etiam exercitio, quemadmodum amor beatificus esset necessarius, non tamen ex Augustini mente desinere esse liber. Vides ex Jansenio, quod etsi voluntas hac in vita, tam firmiter malo adhæreret, quam beati in cœlis bono adhærerent, adhuc tamen libera foret. Notanda hic obiter fraus Dionysii Raymundi 1. parte cap. 4. qui citatum Jansenii textum Gallice reddens, suppressit particulam istam *hic*, qua indicat Jansenius, se de libertate hominibus lapsi loqui. Parem fraudem videre est in libro cui titulus *Refutation de la fausse Relation du P. Ferrier*, ubi hunc textum ex Iprensi referens latine, particulam hanc, *hic*, pariter suppressit.

Libro 6. de Gratia Christi cap. 24. postquam retulit istam S. Thomæ sententiam in 2. dist. 25. art. 4. ad quartum. Nunquam liberum arbitrium ad peccandum compelli seu cogi, quia jam sibi in peccatum non imputaretur. Quasi indicant, addit Jansenius, hoc sufficere ut in peccatum imputetur, quia non cogitur. An porro libertate genericè sumpta hæc dixit Jansenius, sicut contendit Paulus Irenæus Disq. 6. art. 4. argumento 3. Nonne aperte loquitur de libertate hujus status necessaria ad merendum vel demerendum? Ergo docet Jansenius, libertatem illam excludere dumtaxat coactionem, non simplicem necessitatem.

Ibidem cap. 34. «Neque enim, inquit, quisquam spero, ita desipuerit, ut hominem etiam viatorem libertatem amissurum putaret, si liberrima & liberatrice charitate in humanum liberaretur & firmaretur arbitrium, ut quod beatis jam in præmium retributum est, in hac vita constitutus amplius jam peccare non posset.» Audis loqui Jansenium de libertate hominis viatoris, quam contendit integram fore & ad merendum sufficientem, etiam si amplius sicut beati in cœlo, peccare homo non posset, nec à bono faciendo cessare.

Et Libro 8. c. 17. «Si etiam in hac vita Dei inspiratio tam stabiliter ac delectabiliter Deo operante inhaereret voluntati, ut eam non posset abjicere, felicissimum, fortissimum, liberrimumque merito diceretur utique esset arbitrium.

Et cap. 15. dixerat. «Quia manifestissime clamant, gratiam quamcumque efficacem, etiam talem qualis in cœlo cum summa delectatione dabitur, nullo modo tollere libertatem, quia non tollit voluntatem, hoc ipso videlicet quo eam non cogit aut invitam rapit; sicut enim diligit Deum, ut velit se diligere, & ideo in actu volendi se ipsum movet & ipsi dominatur, & pro tanto dicitur liberum.» Cæcus sit oportet qui non videat Jansenium hic loqui de libertate sicut & de gratia efficaci præsentis status.

Cap. 5. dixerat; Augustinum contra Pelagianorum

quærelas liberum defendisse arbitrium, «nec tamen nunquam vel semel, nec ex professo enim tradidisse, nec per transennam insinuasle, salvam eatenus manere sub gratia libertatem ejus (hominis) quantum actum volendi sic exerat, ut eum possit suspendendo continere.

Denique Lib. 6. de gratia Christi cap. 6. «Ex quibus, inquit, confectaneum est, omnem omnino voluntatem quantumcunque ad unum determinatam, nulla tali necessitate, qua dicitur necesse esse ut velit, definere esse liberam, quia non desinit esse voluntas, quæ non esset si nollemus.... Et postea. Sicut libertas esse non potest sine voluntate, ita nec voluntas ulla sine arbitrii libertate. Et infra.... Nescio quid manifestius urgentiusque proferri posset ad demonstrandum volitionis cujusque libertatem, etiam illius quam nos habere necesse est.» Ergo Jansenius non tantum de libertate in genere, sed de libertate præsentis status ad merendum vel demerendum necessaria, locutus est.

Cum igitur eodem Libro 5. cap. 6. duplicem necessitatem distinguit, unam coactionis, & aliam simplicem, seu voluntariam: atque illam, non vero istam repugnare libertati. Cum Libro 8. cap. 19. & alibi passim asserit nullam necessitatem actibus voluntatis liberis esse for midandam, sed solam coactionem aut necessitatem violentiam; non tantum de libertate in genere, sed de libertate hujus status naturæ lapsæ hæc ab ipso dicta fuisse manifestum est.

Quapropter ne quis ambigua significatione vocis indifferentiæ decipiatur, provide monet ipse Jansenius, quid eo nomine intelligat; nempe unam fere naturalem flexibilitatem voluntatis ad bonum & malum. Ita Libro 3. de statu naturæ lapsæ cap. 13. «Ex quibus omnibus, inquit, recte colligas, non alio sensu nobis post lapsum ante reparationem superesse libertatem arbitrii ad bonum, nisi quia arbitrium est tantummodo capax boni, hoc est, quia Deo quod amissum est reparante, actualem libertatem arbitrii boni faciendi recipere potest.

Et Lib. 8. de gratia Christi cap. 20. «Hoc ergo modo, inquit, sentit Augustinus & Prosper, sub gratia manere peccandi potestatem, quia præter naturalem flexibilitatem ad malum, manet etiam concupiscentia per cujus tentationes animus mutari potest. Paulo nante dixerat: In nobis non solum ipsa potentia voluntatis quæ de se ad malum flexibilis est, sed etiam pondus ad peccandum remanet, quod est peccandi potestas perfectissima.

Pariter electionem ac deliberationem non id Jansenius intelligit quod hætenus Catholici: sed per electionem, determinationem tamen necessariam ex prævia cognitione factam; & per deliberationem, meram objecti cognitionem ac complacentiam. Lustratis diligenter fundamentis Augustini, ait Jansenius L. 7. de Gratia cap. 3. quibus tota doctrina de arbitrii libertate nititur, nihil aliud existimamus quam cognitionem ac delectationem, seu delectabilem objecti complacentiam esse id quod tantam potestatem in liberum arbitrium habet, ut eam faciat velle vel nolle, seu, ut ea præsentis actus volendi sit reipsa in ejus potestate absente actus non sit.

Tertia Propositio cum delectatione superiori connexa, unde à Jansenio eruitur.

Nullibi apertius elucescit connexio doctrinæ Jansenii cum delectatione superiori ac relativa, quam in hac tertia Propositione. Cum enim totus in eo sit Jansenius, ut probet liberum in voluntario deliberato reponi, nosque id magis velle quod magis delectat; consequenter illud magis liberum ipsi est, quod voluntatem majori delectatione demulcet ac rapit, etiam si necessario. «Hæc delectatio, ait Jansenius L. 6. de Gr. Cb. c. 35. sicut facit voluntatem velle, & sine qua non potest velle quia non lubet, ita facit eam libere velle.

Et L. 4. c. 7. dixerat: «Delectationem omnis operationis secuturæ mensuram esse.... Tanto enim quidque vehementius volumus, quanto delectamur ardentius; quod autem magis volumus ac diligimus, secundum id operemur necesse est.

L. 7. c. 3. «Quapropter lustratis diligenter fundamentis Augustini.... nihil aliud existimamus quam

Pag. 266. col. 2. E.

Pag. 266. col. 1. A. Col. 2. E.

Ib. p. 264. col. 2. Est ipse capitis titulus.

Pag. 366. col. 2. D.

T. 2. p. 210. col. 1. D.

T. 3. p. 368. col. 1. B.

Pag. 367. col. 2. D.

Pag. 309. col. 2. A.

Pag. 303. col. 1. D.

Pag. 178. col. 2. E.

Pag. 309. col. 2. A.

»quam cognitionem ac delectationem, seu delectabilem objecti complacentiam, esse id quod tantam potestatem in liberum arbitrium habet, ut eam »faciat velle vel nolle. Et postea sic pergit. Cum igitur vera causa cur arbitrium ad appetendum aliquid moveatur, sit delectatio qua intrinsecus in ipsa voluntate mulcet, hinc est quod consequenter Augustinus tradit, tam in appetendo quam in omit- »tendo peccato voluntatem delectatione liberam fieri. Cum enim hoc sit liberum Augustino, quod »est in potestate seu quod sit cum volumus, necesse »est illud ipsum quod arbitrio volendi nolendiq; causa fuerit, etiam causam esse libertatis... Non aliter potest, moveri voluntas ad bonum, nisi quia »delectatur bono, quia dulcescit, quia arridet & »placet: quia delectatione & complacentia si destituitur, velle nullo pacto potest... Quod si delectatio boni velle facit, delectatio quoque ponit »actum in potestate voluntatis, hoc enim est in nostra potestate quod sit cum volumus, & hoc ipso »etiam liberum facit.

L. 8. c. 9. Pelagianis conquerentibus in sententia Augustini liberum arbitrium per gratiam vel concupiscentiam penitus subverti, non aliter S. Doctorem querimonias illas compescuisse docet Jansenius, nisi quia id maxime liberum sit, quod est voluntarium; eoque magis voluntarium, quo fit ex majori titillante ac proritante delectatione. »Ad has, inquit, »acerbas Pelagianorum invectivas nihil iterum iterumque respondit Augustinus, nisi falsum esse quod »quererentur: eo quod non in homine alius, sed ipse homo propria voluntate ac delectatione peccaret... Nec ad hoc ipsum aliud respondet Augustinus ut liberum salvet arbitrium: nisi hominem »non cogi, sed libenter cum delectatione, & ideo »propria & libera voluntate peccare... Et concludendo, clarius colligens id quod dixerat, nec aliter »liberum arbitrium in peccando, querendum esse significans, nisi quia vi delectationis istius quam dixerat, non alius quispiam cogens hominem, sed ipse homo delinitus propria voluntate peccatum facit. Idem affirmat de necessaria ad opus bonum delectatione: »Opus bonum, inquit ibidem, ex cœlesti delectatione, ideoque propria voluntate operatur. Quæ sane sicut capitaliter adversantur indifferentiæ ad utrumlibet, ita determinationem »potius voluntatis ad unum evidenter probant. Delectatio quippe non indifferentem facit voluntatem, »sed indifferentem ad alteram partem vehementissime trahit.

Ad hæc coherentem Jansenius docet, beatos in cœlis libere amare Deum, eoque liberius quo majori voluntatis affectu ex summa, qua perfunduntur, voluptate in eum ferantur. Quod ex professio demonstrat c. 10. L. 6. de Gr. Ch. & L. 8. c. 15. ait, »gratiam quantumcumque efficacem, etiam talem »qualis in cœlo cum summa delectatione dabitur, »nullo modo tollere, Bonaventuræ iudicio, libertatem, quia non tollit voluntatem, hoc ipso videlicet quo eam non cogit, aut invitam rapit. »Nec inde tamen infert Jansenius beatos in cœlis mereri, quia sunt in termino, ubi nullus est amplius »merito locus.

Verus ac germanus tertiæ Propositionis Jansenii sensus.

Quæ ex Jansenio relata mox fuere testimonia, tertiæ ipsius Propositionis sensum manifeste produnt ac oculis ipsis veluti subjiciunt.

Sensus est, aiebat Hallerius in Scripto sæpius laudato, ut actio quæ meritoria aut demeritoria est libera censetur, non requiritur ut fiat cum indifferentia, sed sufficit modo voluntarie & sine coactione fiat.

Hæc autem sententia, pergit Hallerius, eadem est ac Calvini, qui nunquam eo sensu negavit liberum arbitrium, quasi actiones nostræ voluntatis non essent voluntariæ, sed eo sensu, quod negaret nobis inesse indifferentiam ad utrumlibet.

Itaque non alium in hac tertiæ Propositione sensum Jansenius expressit quam istum: Omnem scilicet deliberatum voluntatis actum tametsi necessarium, eo ipso liberum esse libertate ad merendum vel demerendum iustificante, quod fiat per delectationem relative victricem seu cœlestem seu terrenam, qua voluntas non invita quidem nec coacta, sed sponte

ac consentiendo necessitate simplici ad unum applicatur & determinatur.

Hunc Magistri sensum indicant discipuli in famoso trium Columnarum Scripto, ubi sic loquuntur. »Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ, »non requiritur in homine libertas à necessitate infallibilitatis, sed sufficit libertas à coactione cum iudicio rationis, si consideretur præcisè essentia libertatis & meriti: quamquam ex ratione status semper »reperiatur indifferentia potentiae, qua voluntas »etiam sub gratia proxime necessaria & ex se efficace »potest non velle: non tamen ut unquam simul cum »eadem gratia non velit.

Observa necessitatem infallibilitatis in vocabulario Jansenio esse necessitatem simplicem, ut supra jam vidimus, & infra pluribus probabimus. Rursus indifferentiam potentiae, vel esse dumtaxat flexibilitatem liberi arbitrii ab bonum & malum, vel meram potentiam absolutam & abstractam ad actum oppositum; non vero potentiam relativam sensu toties à nobis incultato. Denique potentiam nusquam cum actu conjunctam, esse absolutam non relativam, qua de re superius.

Sensus alieni & extranei qui tertiæ Propositioni Jansenii maligne affingi possent, quos tamen legitime sumpta apud Jansenium non habet.

Sensus tertiæ Propositionis non est, necessitatem naturalem, qualem habemus ad amandam beatitudinem in communi; aut involuntariam, qualem etiam experimur in motibus primo primis & indeliberatis; vel necessitatem antecedentem, hoc est, quæ antecedit & rationis advertentiam & gradum superiorem actualis concupiscentiæ, & cujus effectus (ut ait D. Nicole in suo Systemate pag. 64.) independens est à voluntate & consensu; vel necessitatem immutabilem, qua voluntas alicui parti est immobiliter ac perpetuo affixa; vel necessitatem absolutam, quæ ex se semper & ubique ac præcisè subjecti circumstantiis, ad unum quid invincibiliter ac insuperabiliter determinat; vel necessitatem exercitii, quæ nempe aliquis actus singularis ita necessario elicitur, ut excludatur omnis opposita vel minima delectatio, qualis est in beatis ad amandum Deum clare & intuitive cognitum. Sensus, inquam, non est, huiusmodi necessitatis species non nocere merito hominis lapsi, & in quibusdam huiusce status meritorii actionibus reperiri: certum etenim est, eas omnes à Jansenio disertis verbis excludi tanquam alienas à libertate, ut nunc est. Verum sensus est, necessitatem simplicem, deliberatam, voluntariam, mutabilem, relativam, specificationis, quæ absolutam quidem sed non relativam ad præfentes subjecti dispositiones potentiam relinquit, (quas necessitatis species Jansenius admittit,) coherere cum libertate huius status.

Neque etiam sensus Propositionis est libertatem huius status conciliari cum physica necessitate; si per physicam necessitatem eam intelligas, quæ aut plane involuntaria est, aut aliunde quam ex superiori delectatione profuit. Huiusmodi necessitatem ultro respuunt Janseniani, non eam vero quæ oritur ex delectatione superiori, & ex prævia cognitione ac deliberatione voluntatis. An vero talis necessitas dicenda sit physica vel moralis in doctrina Jansenii, mox inquiremus.

Istos à Mente Jansenii alienos 3. Propositionis sensus discipuli ejus ultro rejiciunt.

In Scripto trium Columnarum fatentur non nisi maligne istum tertiæ Propositioni affingi posse sensum: »Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate naturali, qualis etiam reperitur in motibus indeliberatis, sed sufficit mera libertas à coactione.

In solemni Scripto, In nomine Domini, duplicem distinguunt necessitatem: unam conditionatam, alteram absolutam.

Conditionatam appellant, eam quæ ad bonum determinat per inconstantem & amissibilem gratiam, ut in fidelibus sanctis: absolutam vero, eam quæ determinat ad bonum per immortalem & inamissibilem gratiam, ut in Angelis & beatis. Conditionata dicitur altera, quod gratia adistente, bonum vel malum possimus simpliciter velle; politico

Diar. p. 471.

Diar. p. 471.

Pag. 20

posito tamen quod adsit gratia, jam non possumus nisi bonum velle. Absoluta dicitur altera, quod fixa in nobis & radicata gratia, jam absolute non nisi bonum possumus velle. Hac expolita distinctione, contendunt in natura lapsa per accidens tantum necessitatem non absolutam, sed conditionatam meritum parere. Inde fit ajunt, ob

Pag. 21. presentem statum, sanctorum merita partim contingentia, partim esse necessaria. Contingentia quidem, quod fiant ex gratia qua sancti possunt excidere: necessaria vero quod posita gratia ex ea deriveretur non mobiliter sed necessario & liberrime simul; cum non ex premente, sed ex liberante fluant necessitate... Et postea. Itaque per accidens fit in natura lapsa, ut ad merendum vel demerendum sola libertas à coactione non sufficiat, sed requiratur & libertas ab absoluta necessitate. Perspicue his verbis patet, non

Pag. 28. aliam à Jansenianis necessitatem à libertate excludi, quam cogentem, vel absolutam, perpetuam & immutabilem; non vero simplicem, fluxam & transiuntem, quæ à superiori delectatione ad unum invincibiliter & ineluctabiliter determinante oritur.

Paulus Sambovius in Tractatu de Gratia jam citato. «Propositio, inquit, intellecta de libertate electionis. quæ est libertas per quam meremur in via, & eadem intellecta de necessitate ab interiori inclinatione procedente, sive intrinseca, quæ sit absoluta, est falsa. Nam libertati electionis essentialis est indifferentia ex parte potentia. . . . talis autem indifferentia opponitur necessitati interiori absolutæ, qualis est ea necessitas qua Deus amatur à beatis. » Intelligitur rursus non aliam huic Theologo videri necessitatem libertati hujus status contrariam, quam quæ absoluta est ac immutabilis, non relativa simplex ac transiens.

Idem docet Dionysius Raymundus 1. parte c. 4. art. 9. ubi cum ait, remanere in sanctis sub motione gratia victricis, etiam peccandi potentiam; absolutam intelligit sensu ipso Jansenii quem laudat: nimirum propter concupiscentiam, quæ hac in vita semper remanet & ad peccandum inclinat, non vero relativam; quia sub motione delectationis gratia victricis, voluntas non est ad actum oppositum expedita. «Ex his perspicue intelligitur, inquit Jansenius L. 4. de Gr. Ch. c. 6. tantopere necessariam esse istam de-

Tom. 3. p. 175. col. 1. B. delectationis divinæ gratiam, quando cum terrenarum rerum tentationibus ac delectationibus dimicamus, ut nisi major fuerit quam terrena qua nostrer effectus detinetur, fieri non possit, quin propria voluntatis infirmitate vincamur. Major enim delectatio nunquam sane delectatione minore superabitur. Paulus Irenæus Disq. 6. pag. 254. col. 2. «Hoc tantum docuit Jansenius, inquit, 1. libertati in genere solam repugnare coactionem, quatenus hac etiam comprehenditur necessitas naturalis &c.

Quæres 1. an Janseniani delectationis necessitantis voce utantur.

Pag. 316. col. 2. Respondet Paulus Irenæus Disp. 4. art. 7. «Augustinianos necessitatis nomine raro admodum, nec fere unquam sine explicatione subjecta uti. Necessitantis vero gratia voce, quia malo animo ficta & composita est, nusquam illos usos reperies.

Ludovicus de S. Amour Diarii parte 6. c. 21. ait, nusquam Augustinianis in animo fuisse ridiculum illud ac insulsum gratia necessitantis, quo indifferentia voluntatis penitus tollitur, phantasma de-

Pag. 68. fendere. D. Nicole in suo de Gratia Systemate, dicit omnes prorsus homines solo naturæ ductu in eam conspirasse sententiam, nemini ad pœnam imputari posse, quod necessitate physica & antecedente commisit. Per necessitatem physicam eam ille intelligit, quæ antevertit rationis & deliberationis usum.

Abbas de Boutzeis in 4. Colloquio pariter asserit Augustinianos facile consentire reticendum esse nomen necessitatis seu physicae seu moralis.

Pag. 22. Quia necessitatis nomen invidiosum est, ultro Janseniani ne Catholicos offendant, illud opprimi consentiunt, modo tamen sensum nomine expressum retineant. «Certo sensu, ait mox citatus Abbas, dicimus nos non posse non consentire gratia, seu gratia necessario consentire... de hujusmodi loquendi formulis parum solliciti sumus, iis non adhæremus, raro aut nusquam utimur. Nobis sufficit, pergit ille, quod hæc sola nobis veritas concedatur, quoties nimirum gratia Dei consentimus, id oriri semper ex eo quod rectus amor quem Deus inspirat, viribus superior est per-

En radix ac fundamentum veræ, propriae ac realis necessitatis cui voluntas resistere relative non potest. Modo fundamentum istud in toto sic, parum de nomine solliciti videntur Janseniani, rem nomine significatam sovent ac retinent, tamen repudiato ipso nomine.

Quæres 2. an in rei veritate necessitas quam delectatio superior imponit, juxta doctrinam Jansenii, dici merito possit antecedens, absoluta physica vel moralis.

Resp. litem esse de nomine, quæ remota omni ambiguitate facile solvitur

I. Si antecedens necessitas ea dicatur, quæ vel rationis ac deliberationis usum, vel superiorem delectationis gradum antevertit, vel cujus effectus est independens sub motione delectationis superioris, antecedens dici à voluntate & consensu, procul dubio necessitas agendi non debet in mente Jansenii; quia actio ex tali necessitate elicitæ voluntaria est ac deliberata, ipsumque supponit actualem delectationis superiorem gradum. Alio tamen sensu antecedens merito dici potest, quia oritur ex delectatione prævia indeliberata, quæ, ut loquitur Jansenius, non est in potestate voluntatis, ut eam nempe habeat vel rejiciat; & quæ actum voluntatis deliberatum necessario producit, cum necesse sit, ex Jansenio, voluntatem secundum id operari quod eam magis delectat.

Neque porro eadem est ratio præmotionis physica Thomistarum: hæc enim unum actum secundum respicit, non vero primum; adeoque ea vel præsentem vel absente potentia est relative expedita ad oppositum. E contra delectatio superior Jansenii, potentiam ipsam simul & actum secundum confert; unde sine illa non tantum actio non fit, sed nec fieri potest. «Non aliter, ait Jansenius L. 7. de Gr. Ch. c. 3. potest moveri voluntas ad bonum, nisi quia delectatur bono, quia dulescit, quia arridet & placet: quia delectatione & complacentia si destituitur, velle nullo pacto potest. Et L. 2. c. 4. Hoc ipso quo datur, (adjutorium quo) simul usus ejus & influxus potestatis datur. Est enim hoc ipsum quod suapte efficacia facit influere facultatem.... Dat enim simul & posse & operari.

II. Inde liquet quo sensu eadem necessitas agendi sub motione superioris delectationis, dici possit consequens vel non consequens. Janseniani consequentem appellant, ac similem ei quam Thomistæ, secundum illos, admittunt in sensu composito suæ physicae præmotionis; eo nempe quod supponat præviam mentis cognitionem ac deliberationem voluntatis. Verum speciosissimis verbis imponunt. Ista quippe voluntatis deliberatio apud ipsos, non est, sicut Catholici vulgo intelligunt, vis electiva, seu activa illa indifferentia, qua voluntas potest relative ad præsentem circumstantias agere vel non agere; sed est mera voluntatis, præeunte judicio rationis, in objecto suaviter alliciente complacentia & quidem necessaria, à qua se ipsam cohibere non potest, cum necesse sit ut sequatur id quod eam magis delectat. Ergo cum necessitas illa agendi sub motione delectationis superioris, non oriatur ex indifferentia voluntatis se ipsam pro arbitrio determinantis, imo potius voluntatem ad unum invincibiliter & insuperabiliter determinet; prorsus abusive & ad fraudem consequens appellatur. Namque recepto & communi Scholarum usu, necessitas consequens ea est, quæ sequitur ex ipsa libera voluntatis determinatione, seu ex usu & exercitio libertatis; qualis est necessitas loquendi in eo, qui cum liber ac indifferens foret ut loqueretur, se ipsum tamen ad loquendum libere determinavit.

Non minus abutitur Jansenius cum suis isto Thomistica Scholæ loquendi modo, in sensu composito. In sententia quippe Thomistarum, sensus compositus præmotionis dicit tantum, non potest quidem componi actionem cum non actione aut ejus contrariam; at semper remanet relative expedita & libera facultas ad oppositum. In mente autem Janseniano, necessitas illa in sensu composito delectationis superioris, importat secum non solum actum ad quem determinat, & exclusionem actus contrarii, sed & negationem potentia relative ad oppositum expeditæ.

III. Eadem illa necessitas aliquo sensu dici potest absoluta & non absoluta. Non est absoluta, Jansenii sensu, id est talis quæ competat delectationi naturæ in se absolute spectatæ, sine ullo ad præsentem subjecti circumstantias respectu: quia secundum

Tom. 3. p. 311. col. 1. B.

Ibid. p. 41 col. 1. A.

Ibid. p. col. 2. C.

Jans. L. 8 de Grat. Ch. c. 20. p. 367 2. col. A. exponit sensu in compositum & divisum.

Jansenium, delectatio in se absolute neque victrix est, neque victa; sed aut victrix aut victa dicitur relative per comparisonem ad aliam oppositam majorem vel minorem. Absoluta nihilominus dici utcumque potest id est propria, vera & realis, cui voluntas relative non potest non obtemperare: quamquam in rei veritate, satis accurata ac nitida non est, nec rei præsentis accommodata hæc loquendi ratio. Necessitas enim quæ oritur ex delectatione relative victrice, non absoluta sed relativa dicenda est: præsertim cum Janseniani, ut vidimus, potentiam absolutam ad oppositam ultro se admittere profiteantur, ac in ea admitteunda se Catholicos habendos esse confidunt.

Pag. 346.
col. 1. E.

IV. Si necessitas physica ea tibi sit quæ est involuntaria, aut à voluntate independens, judiciumque rationis antevertit, fatemur ultro à Jansenio ejusque discipulis rejectam illam fuisse. Si vero ea intelligatur, ut intelligi profecto debet quæ oritur ex delectatione superiori voluntatem ita physice movente & applicante ad unum, ut expedita relative non sit ad oppositum, physica est in doctrina Jansenii, non tantum moralis. Sic ille loquitur L. 3. de Gr. Ch. c. 3. «Non aliter, inquit, hoc facit (delectatio gratiæ) quam voluntatem inclinando, applicando, determinando, & quia prævenit ipsam voluntatis prædeterminationem, etiam prædeterminando, non solum moraliter, sed vera, reali & physica determinatione. Moraliter enim prædeterminatio illa dicitur, quæ tantum se habet ex parte objecti, quemadmodum facit ille qui consulit, suadet, præcipit, rogat blanditur, sive extrinsecus sive intrinsecus; sed hæc, se habet in ipsa potentia voluntatis, quam propriæ suavitatis magnitudine ad volendum applicat, & applicando determinat, utpote causans in ea hoc ipsum ut se determinet, ideoque prædeterminat.

Hæc Jansenius aperte ac candide: ex quibus sequitur, necessitatem agendi sub motione physica delectationis superioris, esse pariter physicam.

Verum divisi nihilominus inter se fuere delectationis superioris relative patroni, circa necessitatem illam physicam vel moralem appellandam; qui Jansenii principiis tenacius ac pressius adhærere, si moralem esse negarunt.

Leonardus VanRoy Augustinianus Facultatis Theologiæ Lovaniensis Licentiatu ac Theologiæ Professor, in Theologia morali Antuerpiæ typis edita an. 1702. 1. parte Tractatu de Actibus humanis, quæstione ultima c. 4. quod est de voluntario libero, hæc sibi objicit. «Sanctus Pater, (Augustinus) peccata necessitatis adstruens, non de necessitate proprie dicta, sed de morali, juxta quam difficile est à peccato abstinere, loquitur. «Cui objectioni respondet, negando assumptum. «Quia, inquit, gratiam Dei ad bene agendum & peccata evitanda, voluntati sic necessariam asserit quemadmodum lux ad videndum requiritur: porro sine luce non duntaxat difficile admodum, sed quodam sensu impossibile est cernere; ergo luce subtracta gratiæ, voluntas bene agere & offensam declinare nequaquam potest. Deinde si de morali tantum necessitate egisset, definitionem suam à Juliano sibi objectam, etiam peccato, quod est pœna peccati, adaptare facile potuisset; quod tamen sanctus Pater ne vel conatur: solummodo respondens, peccatum esse voluntatem retinendi vel concupiscendi quod justitia vetat, & unde liberum est abstinere.

Pag. 341.
col. 542.

Author recentior Institutionum Theologicarum Tomo 5. Tractatu de Gratia, docet pariter necessitatem illam non esse moralem, tametsi eam non appellet physicam. Et vero exempla quibus Janseniani passim exprimunt necessitatem delectationis superioris & ipsius modum agendi, ostendunt superiorem delectationem vinci non posse per inferiorem oppositam, nequidem physice. Exempla, inquam, hæc ex physicis petita, non tantum moralem sed physicam arguunt impotentiam; ac consequenter physicam agendi necessitatem sub motione majoris delectationis.

Ed. col. p.
300.

Alii vero inter apertos Jansenii defensores, hac sibi constituta necessitatis physiciæ notione, quod nempe involuntaria sit omnemque rationis ac deliberationis usum antevertat, invidiosum illud necessitatis physiciæ nomen, quod destructæ libertatis ideam ingenerat, omnino rejecerunt, substituta molliori ac mitiori necessitatis moralis appellatione. Ita Arnaldus 2. parte novæ defensionis Novi Testamenti Montensis adversus D. Malet L. 9. c. 6. ubi loquens de obduratis, omni gratia,

ne convertantur destitutis, dici eos habere *impotentiam moralem* ad conversionem.

D. Nicole in Systemate gratiæ, repudiata ac negata prorsus physica impotentia quæ oritur vel ex defectu potentie physiciæ, seu ex absentia alicujus per se & naturaliter, ut ita dicam, requisiti, vel ex impedimentis physicis, seu, ut ait, *involuntariis* potentie injectis, qualem impotentiam cernere est ad ambulandum in eo qui aut factos habet pedes, aut vinculis ligatos; aliam agnoscit, quam appellat voluntariam, quia dependenter à voluntate effectum consequitur. Talem ait esse impotentiam quæ ex ardentissimo quantumlibet rei alicujus effectum oritur, v. g. amore erga conservationem vitæ, divitiarum &c. quo fit, ut sponte vitæ & divitiis se privare non possit, qui utrumque vehementissime diligit: inde in illo homine necessitas voluntaria conservandi vitam & divitias. Talem contendit ille esse necessitatem bene agendi sub motione gratiæ victricis. Vide & p. 64. ubi negat eam antecedentem dici debere, quia licet gratiæ motio sit prævia & antecedens, tamen non habet effectus independentes à voluntate ejusque consensu.

Pag. 89.
col. 10.

Dionysius Raymundus Paralleli c. 5. ait; in doctrina Jansenii ardentiorē cupiditatem non nisi moraliter determinare voluntatem ad malum. Ad marginem citat Jansenium L. 4. de statu naturæ lapsæ c. 21.

Author Libelli cui titulus, *Defense des tous les Theologiens, & en particulier des disciples de saint Augustin contre l'Ordonnance de M. l'Eveque de Chartres* (du 3. Aouï 1703.) art. 15. p. 326. & apud authorem Historiæ Casus conscientiæ Tom. 3. p. 323. ait duplicem impotentiam accurate distinguendam esse: unam moralem, alteram physicam & absolutam. Prior, inquit, excludit duntaxat potentiam quæ in actum reducitur: posterior vero excludit omnem potentiam, etiam eam quæ nunquam in actum erumpit, quamdiu voluntas ad unum determinata remanet. Priori impotentia morali impossibile est gravem Magistratum histrionem agere: at impossibile ipsi non est physica impotentia, cum habeat realem, activam & physicam ad hoc facultatem, qua tamen nusquam utetur quamdiu sui compos erit. Non aliam autem ibidem author ille, Jansenio si quis alius addictissimus, impotentiam ad oppositum sub motione gratiæ victricis agnoscit quam moralem. Idem rursus probare intendit art. 17. ubi varias vocis necessitatis significationes exponit.

Author Libelli cui titulus, *Response aux remarques sur les declarations de M. Coes.* Tomo 3. Historiæ Casus conscientiæ p. 599. eandem moralem necessitatem ad bonum, præsentē gratia efficaci; & ad malum, illa absente, contendit admittendam esse, eo ipso quo admittitur gratiæ per se efficaciæ ad singulos pietatis actus necessitas.

Uno verbo, quotquot ex Jansenianis volunt, aut à voce necessitatis abstinendum esse, aut physicam aperte rejiciendam, si sub alio mitiori vocabulo necessitatis moralis, eundem plane sensum ingerunt, talem scilicet inducentes necessitatem agendi sub motione delectationis superioris, cui voluntas relative & in his circumstantiis non possit non consentire. Dicatur hæc necessitas moralis, non vero physica, perinde est; atque mutato nomine eadem difficultas recurrit. Ne ipse quidem Jansenius necessitatem hujusmodi recusaret moralem appellare, quæ nihil plane suo noceret systemati. An vero moralis idcirco dicenda, quia vel delectando operatur, vel ad mores pertinet? Esto, ita sit: at nusquam id negaverit Jansenius, qui vim illam gratiæ in delectatione superiori reponit, eamque ad mores melius informandos pertinere procul dubio non diffidet. Ergo ad declinandam erroris Janseniani suspensionem, non sufficit quod moralis duntaxat impotentia vel necessitas admitti dicatur, ultro subscribent Janseniani; sed necesse est eam necessitatem rejicere, quæ oritur ex motione superioris delectationis, qua voluntas ita rapitur ac ligatur, ut per oppositam, quæ in Jansenianorum sententia minor est, delectationem expedita & libera non sit, ut possit vel resistere, vel actum contrarium elicere.

Abusive prorsus, nostro quidem judicio, talis impotentia vel necessitas moralis nuncupatur. Ex communi quippe ac recepto usu necessitas moralis omnino impropria est, neque veram ullo modo impotentiam, sed summam duntaxat agendi vel non agendi difficultatem significatione sua importat; ipsique voluntas non tantum resistere potest, sed aliquando re ipsa resistit. Talis est v. g. necessitas agendi ex inveterato quodam habitu. An qui v. g. avaritiæ, vel prodigalitatis diuturnum

turnum contraxit habitum, ita semper agit ex avaritia, aut prodigalitate, ut avarus nihil unquam donet, aut prodigus retineat? Verum multum profecto distat, impotentia vel necessitas moralis Janseniana. Stante quippe delectatione superiori ad unum voluntatem determinante, actus oppositus non tantum nusquam fit, sed nec relative fieri potest, ob virium inaequalitatem delectationis inferioris respectu superioris. Istam porro necessitatem appellare moralem, manifesta videtur illusio, ac nominis abusus ad errorem Jansenii involvendum & occultandum compositus: quamquam nec patienter ferunt aures Christianæ dici, hominem, seu bene, seu male agat, non posse unquam propter impotentiam moralem, qua premitur, aliter agere, quam agit re ipsa.

Verum, inquires, in sententia eorum Theologorum qui admittunt ad singulos pietatis actus gratiam moraliter ex se efficacem necessariam esse, nonne sano sensu dici potest, sub motione illius gratiæ moralem adesse necessitatem ad bonum; & illa absente, moralem necessitatem ad malum? Pariter licet homo justus possit absolute omnia peccata venialia vitare; licet Magistratus gravis ac sapiens possit physica potentia histrionem agere; quia tamen nunquam contingit, ut vel justus omnia peccata venialia fugiat, vel sapiens Magistratus ludat in Theatro, idcirco vulgo dicitur moraliter impossibile esse justo, ut omnia peccata venialia fugiat; & sapienti viro, ut ludat in Theatro. Pari igitur ratione, quia nusquam contingit hominem gratia victrice excitatum male agere, dici potest eum moralem tunc habere impotentiam ad malum.

Resp. 1. Non posse admitti necessitatem moralem in illa Catholicorum quorundam sententia, sub motione gratiæ per se efficaci. Necessitas quippe moralis agendi, juxta communem ac receptam acceptionem, oritur ex difficultate contrarium agendi, aut abstinendi ab actu: sæpe vero contingit, ut per gratiam efficacem homo res sibi difficilimas perficiat, ad quas posset dici habere impotentiam moralem; cum v. g. tentationibus externis & internis undique vexatus, vixque ullo rerum cœlestium effectu sensibili recreatus, nihilominus quod Deo placere novit, constanter & heroicè aggreditur, certe non necessitate morali ad bonum determinatur, imo impotentiam moralem, qua retardabatur, vincit ac superat.

Resp. 2. Quod etli aliquo sensu tolerabiliter admitti posset ea in sententia moralis necessitas præsentis gratiæ efficaci, propter nimirum infallibilem connexionem effectus cum tali gratia, & moralem impotentiam ad bonum absente gratia efficaci, nihilominus tolerari id non posse in systemate delectationis relative victricis. Ratio discriminis aperta est, quia præsentis gratiæ efficaci, voluntas etiam relative expedita est ad resistendum; & ea absente, voluntas per gratiam sufficientem etiam relative ad gradus oppositæ actualis cupiditatis capax est, & pares seu æquales saltem vires habet ad operandum seu immediate, seu saltem mediate: non ita absente superiori ac relativa Jansenii delectatione; tunc enim voluntas ex sola gratia parva, comparate ad superiorem actualem concupiscentiam, non potest bene agere ne mediate quidem, quia parva illa gratia relative satis virium non habet, ut possit oppositam illam majorem cupiditatem superare: & quando Janseniani ajunt, interdum parvam illam gratiam ad majorem disponere, ludunt profecto; non enim disponit relative, sed tantum absolute: quia hoc dumtaxat sensu dici potest disponere, quatenus si ei ardentior cupiditas non resisteret, major accederet Dei gratia. (Qua loquendi ratione interdum Thomistæ utuntur occasione suæ gratiæ sufficientis.) At cum systemate Janseniano non possit voluntas relative non resistere huic parvæ gratiæ, quandoquidem majori opposita detinetur delectatione, non debet quoque his in circumstantiis gratia illa parva relative dici disponere ad majorem: imo nec absolute, quia in eodem systemate, gratia illa parva, si fides Jansenianis habeatur, se sola sine novo ex parte Dei auxilio, per solam concupiscentiæ imminutionem opus bonum perfectum exprimeret; ut quid ergo necesse est ut ad majorem gratiam disponat?

Quæ vero prolata sunt exempla idonea non videntur, nec ad rem nostram præsentem accommodatam. Justus etenim non habet potestatem veram vitandi omnia simul & collective peccata venialia, Conciliumque Tridentinum sub anathemate prohibet dicere, esse in ullo homine etiam justificato potentiam illa vitandi, sine speciali privilegio, quod soli Beatæ Virgini con-

Tournellii Tomi II. P. II. De Gratia Christi,

cessum est: nec certe ulla est in homine facultas quæ correspondeat illis omnibus simul & collective declinandis, quamquam ne unum quidem sit in particulari ac distributive, quod vitare non possit. Pariter homo sapiens, quamdiu sapiens supponitur, non habet nisi valde remotam, impropriad ac mere organicam potestatem ludendi in publico Theatro; quia nullum omnino assignari potest motivum, quo ad ludum illum moveri possit: adeoque verissimum est dicere, impossibile esse plusquam moraliter, ut vir ille gravis ac sapiens histrionem agat. At non ita est de homine sub motione gratiæ victricis: namque præter concupiscentiam, quæ ipsum continuo ad malum sollicitat, objectum sub varia specie seu boni, seu mali potest ipsi representari, adeoque movere ipsum sive ad bonum, sive ad malum.

Dices: Sensus quos hic recensuimus alieni & extranei non sunt, qui soli possunt legitime tertiæ Propositioni damnatæ adaptari: atqui soli illi sensus possunt legitime adaptari tertiæ Propositioni, non vero sensus proprius Jansenii.

Resp. nego min. Damnata quippe fuit Propositio sensu Jansenii: atqui sensus Jansenii & discipulorum ipsius, nusquam fuit admittere necessitatem vel naturalem, vel involuntariam, absolutam, antecedentem & physicam, sensu superius exposito; ergo sensus illi plane sunt alieni & extranei tertiæ Propositioni Jansenii. Vide Jansenium L. 6. de Gr. Ch. c. 37. & L. 7. c. 13.

Probabis minorem negatam. Jansenius nusquam negavit, in hoc collapsæ naturæ statu necessariam esse ad merendum vel demerendum libertatem à necessitate, seu veram & activam indifferentiam tum specificationis, tum exercitii. «Hominum viatorum, inquit *Pag. 300.* »L. 6. de Gr. Ch. c. 34. non solum coactionis expertem *col. 1. C.* »esse libertatem, sed etiam necessitatis inamutabilis »voluntariæ, hoc est eam ad utrumque indifferentem »esse fatemur perlibenter. » Et c. 20. L. 8. probat ex »professo, agnovisse Augustinum sub gratia, & ante »gratiam indifferentiam contrarietatis & contradictionis. »Liberum arbitrium, inquit, ante gratiam: quem- *Pag. 367.* »admodum etiam sub gratia, indifferentiam contra- *col. 1. E.* »rietatis & contradictionis habet; ita videlicet, ut »quibuscunque positis, quæ ad agendum bonum aut »malum requisita sunt, possit liberum arbitrium in »hac vita facere bonum & malum, facere alterutrum »& non facere.

Et L. 7. de Gr. Ch. c. 11. profitemur se tantum necessitatem specificationis ad bonum & ad malum admittere in hoc statu, negare vero necessitatem exercitii quam eo sensu intelligit, quod licet homo per delectationem superiorem cœlestem vel terrenam, ad bonum vel malum determinetur, tamen hoc vel illud bonum sub delectatione cœlesti, hoc vel illud malum sub delectatione terrestri pro nutu suo libere amplectatur quæ libertas sufficit. *Pag. 330*

Quando igitur idem Jansenius L. 6. de Gratia Chr. c. 6. inter probationes nostras citato asseruit. «Voluntatem quantumcumque ad unum determinatam, »nulla tali necessitate, qua dicitur necesse esse ut velit, definire esse liberam, quia non desinit esse voluntas; » de libertate generice sumpta, non de libertate præsentis status loquebatur. «Tam orthodoxum erit, ait Paulus Irenæus loco citato, si de libertate generali intelligatur, quam si de statu libertatis »in hac vita, » falsum. *Pag. 266.* *col. 2. E.*

Quapropter quæ adversus Jansenium inter probationes nostras momenta protulimus, ut expressam ab illo tertiæ Propositionis doctrinam ostenderemus, laborant errore facti. Cujus quidem erroris & hallucinationis duplex potissimum ratio & causa est.

I. Quod non satis distinguamus, sicut Jansenius recte distinxit, inter libertatem genericam & specificam sumptam, seu inter essentiam, & statum libertatis; atque concludamus, Jansenium negasse requiri ad libertatem hujus status indifferentiam, eo quod negaverit eam requiri ad libertatem generice sumptam: qui certe arguendi modus vitiosus est ac similis ei, quo quis negaret rationalitatem non requiri ad constituendum hominem, eo quod non requiratur ad illum constituendum in ratione animalis. «Genus enim, ait Paulus Irenæus *Disq. 9. art. 4.* »præscindit quidem à speciebus, sed tamen in speciebus est. Gradus sentiendi rationem non involvit, »& tamen sentiens in homine est qui rationem habet, non quatenus sentiens, sed quatenus homo. *Pag. 255.* *col. 1.*

Bb

Similiter

»Similiter (*pergit*) generica illa libertas quam tractat
»& evolvit Jansenius, ut in Deo & in beatis, sic etiam
»in homine lapsa est, nec involvit etiam in homine
»lapsa indifferentiam quatenus libertas est, sed illam
»aliunde individuo nexu habet adjunctam, quatenus
»libertas est hominis lapsi & viatoris; sicut sentiens,
»cum non involvat in se rationem, eam tamen quate-
»nus in homine est, indivulso nexu habet annexam.

Pag. 254.
col. 1.

»Porro, ut *idem author initio citati art. 4. loquitur*, nemo
»libenter non agnoscit S. Pontificem nequam sua
»Constitutione generalem illam attrigisse quaestionem,
»utrum libertas quatenus Deo competit, Christo, bea-
»tis, hominibus & demonibus, postulet indifferen-
»tiam. Nam & Philosophica potius, quam Theolo-
»gica est, & nominis plus fortasse quam rei. « Ergo
»errore facti deceptus fuit Pontifex, cum in censura
»tertiæ Propositionis existimavit Jansenium ab hocce
»statu exclusisse indifferentiam arbitrii ad merendum
»vel demerendum necessariam. Ita fere Paulus Ire-
»næus Author Libri Collationum inter DD. de Lalane
& Girard ex una parte, & P. Ferrerium ex altera,
»Colloquio tertio; & Author Scripti cui titulus, Re-
»sponso ad P. Annatum an. 1654. qui omnes sibi ap-
»plaudunt, quasi hoc argumento in fumos habeant
»omnia quæ contra Jansenium circa tertiam Proposi-
»tionem, ut hanc propugnasse convincatur, proferri
»solita sunt.

Pag. 50.
51. & 52.

Secunda ratio & causa hallucinationis nostræ hæc
est, inquit, quod quæ Jansenius obiter & in loco
quodam remotiori, ex hypothese quadam metaphysica
non existente dixit, nempe, si homo hac invita, ex tali
gratia qualis in cælo dabitur, careret indifferentia, si-
cut ea carent beati in cælis erga Deum amandum,
adhuc tamen ejus meritum fore; nos ita dictum su-
mimus, ac si re ipsa ex hypothese præsentis docuisset
Jansenius, hominem viatorem tali gratia donari, aut
aut tali carere indifferentia; quod certe perabsurdum
est. Manifestum enim est ex iis ipsis Jansenii locis, quæ
laudavimus, eum loqui ex hypothese metaphysica
non existente; adhibet enim semper particulam con-
ditionalem, *si*: porro à vero prorsus alienum est SS.
Pontifices voluisse tertiam Propositionem hoc sensu,
& in ea suppositione metaphysica dammare. Verum
existimarunt illi errore facti, Jansenium nullam hac
in vita admisisse activam arbitrii indifferentiam,
quam tamen re ipsa agnovit. Ita arguit author Libri
cui titulus, *Refutation de la fausse Relation du P. Ferrier*,
p. 82.

Resp. nego ant. Utamque enim indifferentiam
activam tum specificationis tum exercitii, qualem Ca-
tholici requirunt, Jansenius negavit. Indifferentia
quippe activa sensu Catholicorum ea est, per quam
voluntas, positis omnibus ad agendum prærequisi-
tis, est expedita relative ad agendum vel non agen-
dum, aut contrarium agendum; at talis non est acti-
va Jansenii indifferentia: Posita enim delectatione
superiori indeliberata ad unum movente voluntas ne-
cessario ad illud actu etiam deliberato determinatur,
neque se ipsam à præbendo consensu cohibere po-
test; quia necesse est ut agat secundum id quod ma-
gis delectat, adeoque tunc non est relative expedita
ad actum oppositum, quem non tantum non vult, sed
nec velle potest, defectu delectationis superioris op-
positæ.

Pag. 325.
col. 1. A.

Fallit igitur Jansenius æquivocatione nominis, cum
prædicat in præsentis statu esse indifferentiam ad bo-
num & malum. Hæc quippe nihil aliud ipsi est, præ-
ter vel flexibilicatem naturalem arbitrii ad bonum &
malum, sicut ipsemet exponit L. 8. de Gr. Ch. c. 20.
& L. 3. de statu naturæ lapsæ c. 13. verba superius re-
lata sunt; vel potentiam absolutam & abstractam ad
actum oppositum, non vero potentiam relativam;
vel necessitatem fluxam & mutabilem, sicut aperte
declarat in eo ipso loco quem Janseniani perpetuo
ventitant ex capite nimirum 6. L. 6. de Gratia; vel
denique ipsum solum voluntarium deliberatum.

Ibid. B.

Fallit pariter, cum necessitatem exercitii fingit in-
terdum captiosis verbis se à præsentis statu rejicere.
Hanc etenim conceptis verbis admittit L. 7. de Gr.
Ch. c. 9. ubi eorum referens sententiam qui, ut ex-
plicent quo sensu Augustinus dixerit, majorem esse
beatorum in cælis libertatem, asserunt inde esse
quia liberius eligit hoc vel illud bonum, contendit nihil
à mente S. Augustini dici posse abhorrens magis &
alienum. «Itaque verus S. Augustini sensus est, ait
»Jansenius, arbitrium voluntatis in cælo liberius fu-
»turum esse, cum peccare non poterit..... quia à

»tota illa exhausta peste liberatus, quia plenitudine
»charitatis sanius, quia ineffabili divini amoris dele-
»ctatione fortius, stabilius, & indeclinabilius. Negat
ergo in beatis indifferentiam exercitii. Idem apertius
repetit c. 15.

Pag. 236.
col. 1. B.

At ne Janseniani ad solitum effugium recurrant, lo-
qui scilicet Jansenium de sola libertate alterius non ve-
ro hujus præsentis vitæ, audiant quæ paulo post adjicit
Jansenius in c. 9. citato. «Nonne videtur, inquit, quan-
»tum ex istis omnibus ejus (S. Augustinus) testimoniis
»liquet, ne somniasse quidem unquam de absonis illis
»glossis verborum ejus, quæ in nonnullis proferuntur?
»Si enim illas de industria declinare voluisset, non po-
»tuisset ab eis longius recedere, non solum in explican-
»da majori libertate beatorum, sed etiam quacumque
»præsentis vitæ. (*Aures hic arrigant Janseniani*) Qua-
»cumque præsentis vitæ. Hoc enim confidenter mihi
»asserere licet, in universis voluminibus quæ contra
»Pelagianos exarata sunt.... non esse vestigium ullum
»quo Augustinus unquam de tali indifferentiæ liber-
»tate ad eligendum hoc vel illud bonum cogitasse,
»multo minus ad eam depellendæ calumniæ causa con-
»fugisse videatur.

Et c. 14. «Ipsum, inquit, non consentire & non fa-
»cere, gratiæ victricis effectus est. Facit autem hoc gra-
»tia fortiter affigendo effectum ipsi justitiæ ne deor-
»sum cadat, idque non aliter nisi cælestis delectationis
»vehementia, quasi suavi amorosoque vinculo.... Ni-
»mirum non solum ut agant bonum & non malum
»generaliter, sed etiam ut justii agant hoc bonum quod
»non agebant, abstineant ab hoc malo quod alioquin
»agerent, vel agebant.

Pag. 335.
col. 1. D.

Eant igitur Janseniani, ac solita sua confidentia &
fide prædicent adhuc, Jansenium necessitantem exer-
citii ex præsentis statu rejecisse. Nisi forte (ut sunt in
excogitandis diverticulis inexhausti) intelligant ne-
cessitatem illam fatalem, phreneticam, brutalem,
quam Manichæi, Astrologi, Stoici, Lutherani invexe-
runt; qua nempe voluntas imperio suo agere non
permittitur, sed ab alio quasi raptu & impetu quo-
dam præcipitur: non vero aliam molliorem, volun-
tariam & infallibilitatis. Revera etenim rem sic levi
manu expedit Vincentius Lenis in Theriaca L. 2. c. 2.
p. 190. & c. 5. p. 253. & 261. ubi plenis ille manibus
concedit quod volumus, Jansenium scilicet non illam
ferream ac physicam admittere in statu præsentis ne-
cessitatem contradictionis aut contrarietatis, sed aliam
molliorem, id est moralem; voluntariam, quia deli-
beratam; & infallibilitatis, quia talis est, ut voluntas
ei relative resistere, aut ad oppositum flectere se nul-
latenus possit.

Ibid. E.

Et certe indifferentia exercitii seu contradictionis
omnino repugnat systemati Janseniano, quod facile est
demonstrare.

I. Cum actu urget aliquod præceptum positivum
seu affirmativum supernaturale, deest quoque delecta-
tio superior cælestis, voluntas tunc necessitatur ad
omissionem illius præcepti in particulari: unde in hac
hypothese, non solum necessitas adest peccandi in ge-
nere, sed etiam peccandi hoc peccato in parti-
culari.

II. Si delectatio ad bonum in genere dumtaxat spe-
ctatum inclinans, necessario voluntatem trahit ad pro-
secutionem boni in genere, quidni delectatio inclinans
ad aliquod bonum in particulari, necessario quoque
ad illud determinat?

III. Si voluntas inter plura bona unum præ alio
posset eligere pro nutu suo, quando majus bonum ex
iis quæ occurrerent, præferret, id sibi tribuere pote-
rit, & cum Deo laudem actionis aliquatenus partiri,
quod certe cum principiis Jansenii minime co-
hæret.

IV. Vel unum ex bonis particularibus eligendis
plus delectat, vel æqualiter omnia delectant: si prius,
illuc necessario vergit voluntas, cum secundum id
quod magis delectat, operetur necesse sit: si vero
æqualiter placent, suspensa & anceps in medio re-
manebit necessario voluntas: si enim cum æqualiter
bonum & malum delectat, non potest voluntas, eti-
am in hocce statu, ubi est ad peccatum prona, in ma-
lum flectere se; quomodo inter duo bona æqualia,
unum præ alio poterit eligere, Porro in systemate
Jansenii idem censendum de necessitate exercitii
quantum malum: siquidem apud ipsum, eadem ne-
cessitas & efficacia delectationis, & majoris delecta-
tionis ad peccatum reperitur in hoc statu, quæ ad
bonum.

L. 4. de
gr. c. 7
p. 178.

Tom. 2. p.
272. col.
2. B.

V. Denique, cum in doctrina Jansenii liberum idem sit ac voluntarium deliberatum, illudque eo magis voluntarium censetur, quod sit ex majori delectatione; consequenter illud liberum magis est, quod ex illa majori elicitur voluptate: unde pronum est concludere, sicut re ipsa concludit Jansenius perfectiorem fore libertatem beatorum in cœlis, ob magnitudinem & vehementiam delectationis; imo & libertatem hujus status perfectiorem quoque fore, si talis ipsi daretur abundantia delectationis; adeoque necessitatem exercitii recte coherere posse cum libertate hujus status. »Hanc electionis liberæ constantiam, ait Jansenius L. 4. de statu naturæ lapsæ c. 25. si creatura rationalis imiteretur, ut pari modo immobiliter in amore creatoris vel creaturæ ad quem se se summa libertate flexerit, non solum quantum ad speciem actus, »sed etiam quantum ad exercitium perseveret, nihil »est cur actus ille non semper dici possit liber eadem »libertate, qua ab initio liberæ determinationis liber »fuit. Talis enim voluntas, juxta principia Augustini, »est in nostra potestate, quia volentibus adest. Porro quia in potestate est, libera est nobis. Ita Jansenius, quibus aperte significat etiam sublata ab hoc statu indifferentia exercitii seu contradictionis, adhuc in integro futuram libertatem.

Quamquam Jansenius veram exercitii indifferentiam admitteret, (quam tamen non admittit) nonne vel una specificationis necessitas, Christianas aures offenderet? Quis enim patienter audiat, hominem justum v. g. dum peccat mortaliter, necessario peccare? Quid quæso prodest homini justo, hoc vel illud malum posse eligere, si à gratia necessario excidat, mortemque æternam incurrere teneatur; Non minus ægre ferunt aures piæ, quod asseratur justum, quoties bene agit, toties ad bene agendum necessitate determinari. Quod vero asserit objectio, momenta scilicet quæ inter probationes nostras contra Jansenium protulimus, laborare errore facti, ac duplicem esse hujus erroris causam & rationem, prorsus negamus.

Ad primam probationem respondeo, nos non ignorare distinctionem quam statuit Jansenius inter libertatem genericam & specificam sumptam: sed distinctionem hanc superfluum, & inutilem & captiosam hic æstimamus; quia Jansenius loquitur de libertate utroque modo spectata, sicut ostendimus; & ab ipsa sub hoc utroque respectu veram excludit indifferentiam. Quapropter otiosum plane est adductum Pauli Irenæi ratiocinium; falsoque supponit, nos idcirco concludere Jansenium à libertate hujus status exclusisse indifferentiam: quia illam excludit à libertate genericam spectata. Non ita est: sed ex sententia & verbis Jansenii demonstramus, eum re ipsa ex libertate hujus status rejecisse indifferentiam, seu immunitatem à necessitate. Qui enim eo ipso vult actionem malam esse peccatum etiam in præsentis statu, quod sponte fiat, nec cogatur voluntas, ille certe non existimat requiri ex conditione hominis lapsi indifferentiam ad peccatum: sed Jansenius diserte pronuntiat eo ipso, juxta SS. Thomam, Chrysostomum & Augustinum, quorum sententiam adoptat, actionem malam, & omissionem boni esse merito arguendam tanquam verum peccatum, quod non cogatur homo. Ergo &c. Porro ita Jansenius L. 6. de Gr. Chr. c. 12. »Nonquam, inquit, intentum libertati timet (Chrysostomus) nisi à necessitate »violentiæ atque coactionis: qua absente, satis ei est, »quod sponte volentesque peccant & benefaciunt. Et c. 24. ab utroque loco ex S. Thoma desumpto, in quo agitur de homine lapsi, addit, quasi indicans hoc sufficere ut in peccatum imputetur, quod non cogatur. Et L. 2. de statu naturæ lapsæ c. 24. »Docet (Augustinus) inquit, ignorantia peccatis plenum esse genus »humanum; esse quantumvis necessaria, tamen »vra peccata, ad culpam imputari; remissione delenda, pœnis plectenda &c. Idem passim alibi tradit Jansenius, cui suffragantur discipuli, Authores Librorum qui inscribuntur. »Seconde Apologie de »Jansenius. L. 3. chap. 5. p. 51. Saint Augustin vié- »rieux de Calvin & de Molina. Premiere conference, »chap. 33. p. 142. Seconde Conference, chap. 37. p. 153. »Cinquieme Conference, chap. 12. p. 330. Author Scripti, »In nomine Domini, p. 21. & 24. Propositiones de »Gratia, p. 20. Apologie pour les SS. Peres; quatrieme & cinquieme point, article 28. p. 1044. & »1056. Item, troisieme partie, p. 627. 628. & 630. »Item, Meditations Chretiennes, p. 211. & 212.

Tom. 3. p.
278. col.
2. B.

Tom. 2. p.
133. col.
2. A.

Concedimus ergo per libenter Paulo Irenæo, S. Pontificem neutiquam sua Constitutione generalem illam

attigisse quæstionem; utrum libertas genericè sumpta postulet indifferentiam: neque vero de tali libertate loquitur tertia Propositio, sed de libertate ad merendum vel demerendum in statu naturæ lapsæ necessaria; atque idcirco data est, quod asserat non requiri libertatem à necessitate, sed sufficere libertatem à coactione. Ac proinde, etiam si Jansenius diceret, quod non dicit, ex conditione status requiri indifferentiam ad libertatem hominis viatoris, non tamen excusaretur à propugnata tertia Propositione; modo affirmaret, ut revera asserat, ex parte libertatis, & meriti aut demeriti, in homine lapsi non requiri indifferentiam seu exclusionem à necessitate. Et certe si liceret hic ab errore excusare Jansenium, eo quod non dixisset ex parte status, sed tantum in præsentis statu non requiri libertatem à necessitate, tertia Propositio, quæ nihil aliud in rigore sonat optimum juxta Jansenianos pateretur sensum, adeoque in sensu obvio proscribenda non fuisset: atqui tamen merito proscripta illa fuit.

Porro tantum abest, ut ex conditione status hominis lapsi Jansenius requirat libertatem à necessitate, quin potius præcisè asserat, idque coherentem ad systema suum, non requiri ob conditionem hominis lapsi libertatem à necessitate ad merendum vel demerendum in hoc statu. Qui enim contendit peccata, quæ vel ignorantia invincibili, vel ex quacunque alia causa necessitante nunc committuntur, non potuisse ullo modo imputari homini in statu naturæ innocentis, (si talia fuisset fingerentur) hominique lapsi duntaxat merito esse imputanda; ille certe præcisè ex conditione status hominis lapsi affirmat necessariam non esse immunitatem à necessitate. Atqui Jansenius totus est L. 4. de statu naturæ lapsæ c. 22. & 25. & L. 2. de eodem statu c. 4. ut demonstret necessitatem in præsentis statu cum demerito conciliari, quia illa necessitas ortum habet, non à naturæ institutione, sed à pœna hominis lapsi; ergo &c.

Ad 2. probationem seu causam (ut prætendunt) hallucinationis nostræ: fatemur hypothese ex qua Jansenius loquitur, metaphysicam esse nec existentem, qua parte scilicet supponit gratiam hac in vita tantam, quæ hominem in bono constanter ac immobiliter figat: verum alia ex parte, qua nempe supponit liberum hominis viatoris arbitrium revera indifferentia exercitii destitutum adhuc posse mereri vel demereri, non metaphysica est, sed vera & realis Jansenii hypothesis ac sententia: quia nempe quanto major est gratiæ delectatio, eo magis, juxta Jansenium, perficitur liberum arbitrium, quia perficitur voluntarium. Arbitrari, inquit Jansenius L. 8. de Gr. Ch. c. 17. quod perfectio gratiæ arbitrii libertatem destruat, stultitia singu-
laris est. Atque inde concludit, quod si homini viatori tanta daretur, quanta beatis in cælo gratiæ delectatio, non violaret sed summe perficeret arbitrii libertatem: ergo, juxta Jansenium, stat arbitrii libertas cum necessitate exercitii. Si hæc duo distinguere voluisset author citati Libri, *Refutation de la fausse Relation du P. Ferrier*, non tot vana & inutilia puerili fastu protulisset.

Instabis 1. Jansenius non negavit indifferentiam judicii: non negavit enim, etiam posita delectatione viatrice ad aliquod objectum prosequendum determinante, subesse semper in illo objecto varias species mali ab ipsius prosecutione de se retrahentes, ad quas intellectus non solum potest attendere, sed etiam actu & de facto aliquando attendit; sed hoc sufficit ad indifferentiam judicii. Porro ubi est indifferentia judicii, ibi necessario occurrit libertas arbitrii, seu indifferentia voluntatis: est enim hæc judicii indifferentia, radix libertatis.

Resp. nego ant. Ad probationem nego min. Nam per judicium indifferens intelligitur judicium in actu proponens objectum, non ut necessario amandum vel fugiendum, sed ut indifferenter ad utrumlibet eligibile: at licet subsint in objecto species illæ mali de se retrahentes ab ipsius prosecutione, & ad ipsas attendat actu intellectus, non tamen propterea formatur judicium proponens actu objectum ut indifferens ad utrumlibet, sed intellectus determinatur aliquando ad judicandum illud objectum esse necessario amandum. Et vero delectatio superior indeliberata, veluti quodam vinculo in objectum amandum figit animum, ex Jansenio L. 6. de Gr. Ch. c. 35. ita
certo ut rationibus retrahentibus non afficiatur.

Ad subsumptum, Resp. nego min. Licet enim Thomistæ ex indifferentia judicii libertatem arbitrii conse-

qui affirmant, longe aliter sentiendum est in systemate Jansenii, in quo voluntas ita parum iudicio intellectus subjacet, ut etiam posita visione beatifica peccare possit, imo peccatum beatum asserat Jansenius L. 4. de Gratia Christi c. 8. & 9. si voluntas beati terrestri delectatione titillaretur. «Qui diligentis impetis (inquit

Pag. 181.
col. 1. D.

»c. 8.) si adulterinae cujusdam delectationis permixtione laxaretur, mens illa beata iterum refrigerando »tenebresceret & peccaret.» Unde ibidem impeccabilitatem beatorum ex visione beatifica oriri consequenter negat.

Instabis 2. cum authore Libri Collationum inter DD. de Lalane & Gard ex una parte, & Patrem Ferrerium ex altera, & Colloquio 3. pag. 19. Nullum est objectum ad quod voluntas feratur, quod ita vires ejus exhauriat ut non supersit aliqua pars, ut ita dicam, voluntatis, qua se ad aliud objectum convertere valeat. Ergo in systemate etiam Jansenii nulla occurrit necessitas.

Resp. Voluntatem quidem non totam & totaliter per delectationem superiorem rapi, sed tantum majorem ipsius partem. Verum hoc sufficit, ut secundum leges voluti mechanicas in eo systemate, pondus animae, & consequenter consensus semper vergat necessaria in eam partem, in quam delectatio superior inclinaverit.

Instabis 3. Jansenius agnoscit omnes actiones meritorias & demeritorias hujus status esse voluntarias & deliberatas: sed ex eodem Jansenio, ubi est deliberatum voluntarium, ibi est libertas contradictionis, L. 6. de Gr. c. 35. Ergo &c.

Resp. ad min. Jansenium eo tantum sensu dicere adesse indifferentiam contradictionis, quod voluntas possit non agere si velit quamvis necessario velit necessitate relativa. Unde talem indifferentiam contradictionis ibidem non denegat beatis, quia possent voluntatem suam mutare si vellent.

Pag. 302.
col. 2. D.

Instabis 4. Jansenius asserit ibidem, quidquid ex quocunque objecto voluptatis & timoris, aut cujuslibet affectus in voluntatem inciderit, voluntatem arbitrio suo semper remanere superiorem: ergo &c.

Resp. Jansenium eodem loco id ipsum affirmare de ipsis beatis, quantum ad voluntatem qua Deo immobiliter & firmiter adherent. Ludit ergo cum ait voluntatem esse semper arbitrio suo superiorem; nec alius verborum ipsius sensus est, nisi quod sponte velit, nec cogatur volendo.

Non pigebit monere, Iprensem nonnisi insidiosè ac falso asserere sapius, voluntatem etsi necessario velit, agere tamen quia vult. Namque voluntati tunc tantum velle suum dici potest ratio agendi, quando nulla est causa necessaria volendi: ac in systemate Jansenii, delectatio superior indeliberata est necessaria causa volendi.

Instabis denique. Jansenius nullam agnoscit in praesenti statu peccandi necessitatem in particulari, sed in genere dumtaxat, eamque tantum in infidelibus. Ita profitetur ille L. 4. de statu naturae lapsae c. 19. 20. 22. & 23. Ergo non excludit indifferentiam exercitii quantum ad malum.

Resp. fuci ac doli plenam esse hanc Jansenii doctrinam. Non alio quippe sensu negat ille peccandi necessitatem in particulari, quam quia homo fidelis non peccaret si vellet; seu quia non ex coactione, sed ex voluntate peccat: cum quo recte stat, quod necessario peccet hoc vel illo peccato singulari. Namque in systemate Jansenii; ut mox diximus, par & eadem est necessitas delectationis terrenae ad malum, ac coelestis ad bonum: eadem utriusque efficacia, seu vis & modus agendi, nempe relative ac per gradus quasi ex mechanica lege. Et sicut voluntas nunquam operatur bonum sine coelesti delectatione, ita & malum sine dominante delectatione concupiscentiae. Sicut movente delectatione superiori gratiae, voluntas non est expedita relative ad malum; ita fervente concupiscentia & absente gratia victrice, non est expedita relative ad bonum. Sicut delectatio superior gratiae domat ac sibi subjicit inferiorem oppositam delectationem concupiscentiae; ita vicissim cum praevalet delectatio concupiscentiae, sibi subjicit debiliorem gratiae delectationem. Sicut victrix gratiae delectatio necessario exprimit consensum voluntatis in bonum, ita ut voluntas eum cohibere non possit; ita delectatio superior concupiscentiae in malum. Denique, sicut sub motione gratiae victricis voluntas ad hoc vel illud bonum in particulari necessario determinatur;

ita sub motione ardentioris concupiscentiae, ad hoc vel illud malum. Adeoque nulla in eo systemate vera indifferentia specificationis & exercitii, nulla vera libertas à necessitate, ubi adest relativa necessitas invincibiliter & indeclinabiliter ad unum determinans.

Porro docere Jansenium aequalem esse necessitatem delectationis sive ad bonum, sive ad malum, ac parem utriusque coelestis ac terrenae agendi vim & efficaciam, res est apud ipsum explorata.

L. 6. de Gr. Ch. c. 35. «Nunc, inquit, omnis omnino voluntas juxta naturam voluntatis ex aliqua delectatione proficiscitur, sine qua praesente esse non potest; ita quoque stabilitas voluntatis ex eadem delectatione nascitur.

Pag. 303.
col. 1. B.

L. 4. c. 7. «Dico juxta S. Augustini mentem... in ista cum tentationibus dimicatione, magnam adeoque majorem ac victricem delectationem coelestem esse necessariam, ut delectatio terrena superetur, quia alioquin voluntas tam magnas volendi vires adhibere non potest, seu, ut Schola loquitur, tam intense ac fortiter velle non potest, quantum necesse est ut tentatio seu delectatio opposita superetur... Et postea versus finem capituli. Voluntas sine delectatione velle aut moveri nullo pacto potest; quod sane respectu cujuslibet operationis locum habet. Unde etiam in peccatis eadem necessitas delectationis ad volendum, & majoris delectationis ad superandam oppositam delectationem reperitur.

Pag. 176.
col. 1. E.

L. 7. c. 3. «Cum igitur vera causa cur arbitrium ad appetendum aliquid moveatur, sit delectatio quae intrinsecus in ipsa voluntate mulcet, hinc est quod consequenter Augustinus tradit tam in appetendo, quam in omittendo peccato voluntatem delectatione liberam fieri.

Pag. 176.
col. 1. B.

Et L. 8. c. 2. «Delectatio victrix relativa est. Tunc enim est victrix, quando alteram superat. Quod si contingat alteram ardentiorē esse, in solis inefficacibus desideriis haerebit animus, nec efficaciter unquam volet quod volendum est.» Ibidem docet eodem modo voluntatem moveri ad malum quo ad bonum delectatione scilicet. «Christi adjutorium, inquit, est actus verus & vitalis, quo anima haud secus afficitur & movetur in Deum, ac quando simili delectatione terrenis rebus inhæret.

Ibid. p.
310. col.
1. B.

Ex his omnibus perspicuum est, nullam esse in systemate Jansenii activam in praesenti statu indifferentiam tum specificationis tum exercitii.

Pag. 334.
col. 2. G.

Ibid. col.
1. D.

Sensus Catholicus errori tertiae Propositionis Jansenii oppositus.

Cum error tertiae Propositionis Jansenii in eo sit, omne scilicet perfecte voluntarium, tametsi necessarium, eo ipso in praesenti statu liberum esse ad bonum & malum, nec ad merendum vel demerendum in statu naturae lapsae requiri libertatem à necessitate simplici voluntaria, mutabili ac transeunte, sed sufficere libertatem à coactione; consequenter veritas Catholica huic errori opposita haec est: voluntarium perfectum, si sit necessarium necessitate simplici quamvis mutabili ac transeunte, non esse liberum ea libertate quae sufficiat ad meritum vel demeritum praesentis vitae; sed praeter immunitatem à coactione, necessariam esse immunitatem ab omni necessitate simplici, seu ab insuperabili & invincibili voluntatis per delectationem relativè superiorem ad unum determinatione & applicatione.

Ut igitur penitus excludatur error tertiae Propositionis, & à viris suspectae fidei omnis legitima Jansenismi suspicio amoveatur, non satis est si dixerint libertatem hujus status necessariam ad merendum vel demerendum excludere necessitatem; aut liberum idem non esse quod voluntarium: ista enim ore tenus fateri non reculant vel apertissimi Jansenii defensores, qui confidenter affirmant necessitatis nomine omnem plane excludi potentiam ad oppositum, talemque necessitatem cadere non posse in eas actiones quae in praesenti statu sunt ex delectatione cui voluntas sponte obsequitur (quia nempe in eorum sensu remanet semper potentia quaedam absoluta & abstracta.) Et re ipsa cum sic illi loquantur, nomine necessitatis intelligunt dumtaxat vel coactionem, vel necessitatem naturalem, vel eam quae cæco impetu sine advertentia & pleno iudicio rationis abriperet; vel illam, quam in deliberata sua, quodam

P. 261.
& 301.

quodam sensu, operatione voluntatis pateretur, si per motionem quamdam quasi fatalem sic in unam partem præcipitaretur, ut imperio suo se ipsam movere non sineretur, qualem Manichæis, Astrologis, Stoicis & Calvinianis placuisse fingit Vincentius Lenis in Theriaca; vel simplicem, perpetuam & immutabilem. Non excludunt verò necessitatem simplicem, voluntariam, transeuntem ac mutabilem, eam scilicet quæ oritur ex invincibili & ineluctabili motione superioris ac relativæ delectationis: quam necessitatem fucato infallibilitatis nomine appellant, quamque suaviorem ac molliorem vocat Vincentius Lenis, ut eam distinguat ab aliâ, nempe rigida & fatali Stoicorum ac Manichæorum.

Pariter cum ajunt liberum idem non esse ac voluntarium, à Jansenio planè non recedunt, qui hoc ipsum asseruit Lib. 6. de Gratia Christi cap. 36. per voluntarium enim subdole intelligunt, ut ipse Jansenius ait, id quod est in voluntate. Quo sensu verum est, etiam in sensu Jansenii, liberum idem non esse ac voluntarium; quia datur voluntarium indeliberatum, (quales sunt motus primo primi) quod tamen propterea liberum non est, ipso fatente Jansenio. Non satis igitur est nudè excludere à libertate quamdam in genere tantum necessitatem, sed addi debet, simplicem ac voluntariam & transeuntem. Pariter satis non est rejicere necessitatem quæ tollat omnem ad oppositum advertentiam, qualis est in beatis; sed etiam illam sub qua ita apparet ratio aliqua boni, seu motivi in objecto quod voluntas refugit & adversatur, ut non remaneat indifferentia activa voluntatis; talem quippe ad oppositum advertentiam, Jansenius ejusque discipuli cum delectatione superiori ineluctabili conciliant: neque eam tantum quæ sit vel absoluta, vel antecedens, vel physica illorum sensu superius exposito; sed eam quæ sit relativa ad præsentis subjecti dispositiones, easque comitetur, moralisque à quibusdam ex Jansenii discipulis vocatur.

Denique satis non est asserere voluntatem sub motione superioris delectationis, non tantum in sensu diviso, id est absente, sed etiam in sensu composito, id est præsentem illa motione, retinere potentiam proximam & expeditam ad oppositum; dolus quippe est ac consuetudine fallacia: potentiam quippe illam proximam & expeditam, non aliam volunt esse quam absolutam & abstractam; non autem relativam & comparatam ad præsentis subjecti circumstantias seu dispositiones, sicut dictum est sæpius.

Ad omnem igitur fraudem & æquivocationem fugendam, necesse est nitidè sensu contradictorio affirmare, ad merendum vel demerendum in statu naturæ lapsæ necessariam esse libertatem quæ excludat illam voluntatis ad unum determinationem, (quocumque tandem nomine eam appellaverint) quæ ad delectationis relativæ superioris ineluctabiliter prævenientis & invincibiliter flectentis virtutem proficiscitur.

QUARTA PROPOSITIO.

Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus etiam ad initium fidei: & in hoc erant hæretici quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare.

Propositio ex Jansenio legitime excerpta.

Hujus quartæ Propositionis duæ partes sunt. Prima est facti: utrum scilicet Semipelagiani admiserint gratiam necessariam ad initium fidei; qua de re fusè disputavimus hujus Tractatus initio. Secunda, utrum hæreticum sit dicere gratiam actualem Christi talem esse, cui possit humana voluntas resistere vel obtemperare.

Utramque Propositionis partem docet Jansenius L. 8. de hæresi Pelagiana cap. 6. his verbis. Itaque Massiliensium opinionibus, & Augustini doctrina quam diligentia ponderata certum esse, & indubitatum esse debere sentio, quod Massilienses præter prædicationem atque naturam, veram etiam & internam & actualem gratiam ac ipsam etiam

fidem, quam humana libertatis & voluntatis adscribunt viribus, necessariam esse fateantur. Et postea. In hoc igitur propriè Massiliensium error situs est, quod aliquid primariæ libertatis reliquum putant, quo sicut Adam, si voluisset, poterat perseveranter operari bonum, ita lapsus homo saltem credere posset si vellet: neuter tamen absque interioris gratiæ adjutorio, cujus usus vel abusus relictus esset in uniuscujusque arbitrio & potestate. Et paulo post rursus. Ex quo, inquit, relinquitur, quandocumque Massilienses naturalem illam libertatem & possibilitatem ex Adami integritate reliquam prædicant, & ei saltem fidem tribuunt, nunquam eos illam Adami gratiam excludere.

Libro 2. de Gratia Christi cap. 15. Prior, inquit, (Massiliensium) error erat, quod initium fidei orationem, gemitus ac desideria & hujusmodi ex nobis, hoc est, ex libero arbitrio possire censuerunt. Et tamen gratiam etiam actualem in eorum opinione fuisse ad istos actus necessariam, cujus influxus in eorum libero relinqueretur arbitrio; & hoc eos apertissime docuisse, jam supra latè patefecimus. Ad marginem indicat Caput 12. ejusdem Libri & Librum 8. de hæresi Pelagiana c. 6. 7. 8. &c.

Hanc esse constantem Jansenii doctrinam patet manifestè ex lato illo discrimine quod reponit inter gratiam sanitatis & medicinalem, quod cum ignoraverint Semipelagiani, in errorem lapsi sunt. Ex isto, inquit initio capitis 4 Libri 2. de Gratia Christi, libera servaque voluntatis discrimine... utriusque gratiæ sanitatis & medicinalis differentia... incipit sese ostendere. In eo quippe sita est, quod illius primæ integritatis adjutorium facit ut velit. Hoc est, adjutorium ante ruinam erat tale ut influxus adjutorii proinde atque voluntatis in opus ab ipso libera voluntatis nusu penderet, adeoque salva maneret illa libertatis in utramque partem flexibilis indifferentia: nunc vero post ruinam tale est, ut faciat annuere, & influere & velle voluntatem... hoc ipso enim quo datur, simul usus ejus & influxus potestatis datur. Est enim hoc ipsum quod suapte efficacia facit influere facultatem, nec facultatis ipsius libero arbitratui subiaceat, sed invicè facit ut hoc vel istud arbitrium arbitretur & velit. Talis est influxus omnis causæ formalis; hoc ipso quippe quo adest justitia, fit justus animus, & sine illa justus esse nunquam potest... Quod clarius, pergit Iprentis, ita dici posset, quod gratia sana voluntatis in ejus libero arbitrio relinqueretur, ut eam si vellet defereret, aut si vellet uteretur; gratia vero lapsæ & grotaque voluntatis nullo modo in ejus relinqueretur arbitrio, ut eam deferat aut arripiat si voluerit, sed ipsa sit potius illa postrema gratia, quæ invictissime facit ut velit, & à voluntate non deferatur. Et postea. Tanta necessitatis est, ut sine illa non possit effectus, fieri tantaque efficacia, ut hoc ipso quo datur, continuo fiat. Dat enim simul & posse & operare.

Hanc Jansenius; qui, ut mox dicemus, Semipelagianos in eo potissimum errasse contendit, quod repudiato illo efficaci adjutorio quo datur invictissime velle & operari, aliud admitterent quod, ut falsò putat, proprium fuit naturæ sanæ & innocentis, subditum nempe libero voluntatis arbitrio, cui resistere illa posset vel obtemperare.

Quarta Propositio cum delectatione superiori ac relativa connexa, unde à Jansenio eruitur.

Hæc Propositio cum aliis connexa, communis quoque habet cum illis principium. «Supposita enim aliarum falsitate, ait Hallerius in Scripto sæpius laudato, necessario debet falsa judicari. Nam si impossibilia nunquam sunt Dei præcepta justis defectu gratiæ sufficientis cui actu resistunt, sequitur posse gratiæ resisti: nam ab actu ad posse valet consequentia. Secundo, si certum sit ad meritum requiri indifferentiam, cum actio qua gratiæ Dei consentimus, sit meritoria, sequitur consensum ei præberi cum indifferentia ac proinde cum potentia dissentendi.

Hanc vero Propositionem velut conclusionem sequi ex principio delectationis relativæ victricis, per se manifestum est. Si enim voluntas eo semper ac necessario trahitur quo major voluptas ducit; si fieri non possit ut minor delectatio superiorem vincat, omnino consequens est, ut superior motione insuperabili & indeclinabili ad unum determinet, nec possit voluntas eo in statu tali determinationi non consentire.

B b 3

Et revera

To. 1. p.
185. col.
2. B.

Tournellii Tomi II. P. II. De Gratia Christi,

Diar. p.
285. col. 2Ibid. p.
188. col.
1. B.Ib. col. 2.
B.To. 3. pag.
62. col. 1.
D.Pag. 40.
col. 2. C.Pag. 41.
col. 1. A.

Ibid. C.

Ibid. col.
2. C.

Et revera non alia ex parte Semipelagianos errasse vult Jansenius, quam quod rejecto auxilio efficaci invincibiliter ac insuperabiliter determinante ad bonum aliud admitterent cui voluntas pro nutu suo consentire vel dissentire posset. Auxilium porro illud quo, seu efficax Jansenii sensu, ut antea probavimus, est delectatio victrix relativa.

Tom. 1. ergo, inquit, propriè Massiliensium & Augustini error
pag. 193. situs fuit, quod Angelorum sanctorum & stantis hominis ad-
col. 2. D. jutorium, in quo intelligendo & admittendo nulla penitus
ipsis difficultas fuit, etiam lapsis hominibus hactenus sufficere
voluerint.

Et c. 10. ostendit totum disputationis argumentum inter Augustinum & Semipelagianos fuisse circa veram Christi gratiam; quam quidem Jansenius L. 4. de Gratia Christi capitibus undecim, & L. 8. c. 2. probat esse delectationem superiorem seu relative victricem, non vero gratiam illam sine qua non. Non enim ipsa, (ut loquitur c. 10. Lib. 8. de hæresi Pelagiana) pulsa
Tom. 1. concupiscentiæ infirmitate robustum facit, sed robustum
pag. 196. & à concupiscentia liberatum esse supponit; sic ut lux, quantumvis magna, non sanat oculum, sed sanatum postulat, ut ejus aliquis possit esse usus: nam sine luce quidem non cernitur, non tamen ipsa facit cernere si quis noluerit intueri.

Semipelagiani, ait Jansenius Lib. 2. de Gratia Christi cap. 12. "admittebant libentissimè adjutorium Dei, cum quo possent credere & orare si vel-
T. 3. p. 55 sent, ita ut & adjutorium, & ipsum velle & nolle,
col. 1. D. quemadmodum homini primo, in eorum libero
relinqueretur arbitrio: horrebant vero illud capi-
taliter quo secundum Augustinum fiebat ut vellent.
Ibid. p. "Et Lib. 7. cap. 6. ait, totam molem disputationis de
317. col. Christi gratia cum Pelagianis.... huic veluti car-
2. E. dini innixam esse, nempe necessitati gratiæ victri-
cis quæ dat invincibiliter & insuperabiliter agere.
Et Lib. 4. cap. 10. probaverat nullam jam dari gratiam purè sufficientem, "quia nulla est gratia ope-
randi præter istam suavitatem Dei, quæ nisi tanta
Ibid. p. fuerit, ut ei delectationes rerum creaturarum celler-
184. col. rint, vel peccabitur, vel alternante delectationum
2. C. fluctu, in medio remanebitur.

Verus ac germanus quartæ Propositionis sensus.

"Non hic attingitur quæstio de gratia efficaci à se
Diat. p. naut cum consensu, inquit Hallerius, quia utrius-
285. col. 2. que opinionis assertores fatentur quod gratiam Dei
possumus adjicere, juxta Conc. Tridentinum sess. 6.
cap. 5. "Ergo singularis ac proprius Jansenii sensus
distinctus est à sensu gratiæ efficaci à se, vel à con-
sensu. Quis ille sit statim indicat Hallerius: "Quæri-
tur, inquit, utrum gratia in statu naturæ corruptæ
Ibid. p. talis sit, ut necessitatem inferat voluntati, adeo ut
184. col. 2. C. ei non possit dissentire, quod nullus Catholicus un-
quam admisit.

Quartæ igitur Propositionis Jansenii verus ac germanus sensus iste est: Semipelagiani admisserunt necessitatem gratiæ interioris etiam ad initium fidei: & in hoc erant hæretici quod rejecta Christi gratia efficaci, hoc est delectatione cælesti superiori voluntatem necessitate insuperabili ac indeclinabili determinatione, solum admitterent gratiam cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare.

Hunc Magistri sensum discipuli aperiant ac defendunt in laudato sæpius Scripto, "In nomine Domini
Cum, inquit, in ea tam vehemènti inter Catholicos
& Semipelagianos concertatione, hanc unam gratiam
Catholici propugnarent, quæ insuperabilem præde-
destinationem & promissionem Dei, virtute pariter
insuperabili in effectum demandaret, clarum est illam
unam inflexibilem & indeclinabilem gratiam Semi-
pelagianos Catholicis eripere voluisse. Est postea: Quis
quælo dubitat Semipelagianos hæreticos habitos fuisse
materialiter saltem, quod ad fidei initium gratiam
admitterent, cui posset humana voluntas resistere
vel obtemperare proximè & immediatè?

Author Libri cui titulus, "Saint Augustin victorieux. "Verum est, inquit, liberum arbitrium non posse non consentire gratiæ in iis circumstantiis in quibus
ei conceditur, posse tamen ei non consentire ex con-
ditione status in quo est; id est mutabilitatis & flexi-
bilitatis; seu non posse non consentire relative, ac

suppositis circumstantiis; posse tamen absolute, iis circumstantiis mutatis.

Plura in rem eandem referre omittimus: quia tam intima connexionione coheret sensus ille Jansenii cum delectatione superiori ac relativa, ut ab ea divelli nullatenus possit. Quapropter fictitii planè sunt & alieni alii sensus qui dictæ Propositioni possent affingi.

Sensus alieni & extranei, qui quartæ Propositioni Jansenii malignè affingi possent, quos tamen legitime sumpta apud Jansenium habet.

I. In Scripto trium Columnarum, Janseniani velut Calvinianum ac Lutheranum excludunt sensum istum: Gratia Christi præveniens talis est, ut liberum arbitrium hominis ab ea motum & excitatum non possit dissentire si velit. Aliiter dicere, Semipelagianum est. Janseniani captiosis verbis hic profecto illudunt. Cum enim affirmant dogma Catholicum esse Lutheranum & Calviniano adversum, quod liberum arbitrium, si vellet, gratiæ dissentiret; simul tamen fatentur illud relative ad superiorem delectationem non posse velle dissentire: quia necessitate insuperabili & ineluctabili movetur ac determinatur ad consentiendum, qui certè ipse est Lutheri & Calvinii error. Adeoque hærent illi semper in solita & communi sua æquivocatione, liberum scilicet arbitrium gratiæ victrici dissentire posse absolute ac præcisè circumstantiis, non verò relative ad illas.

II. Non minus profecto absurdus iste foret, qui diceret, errorem quartæ Propositione contentum ac proscriptum esse, quod omnis gratia sit invincibilis, insuperabilis & irresistibilis: qui sensus nec Semipelagianis, nec Jansenio potest accommodari. Non Semipelagianis, quos exploratum est adeo capitaliter abhorruisse à gratia invincibiliter ac insuperabiliter determinante, ut non alia de causa doctrinam S. Augustini infamaverint tanquam novam & erroneam, quam quod hujusmodi gratiam in ea deprehendisse sibi visi fuissent: Non Jansenio, nemo quippe ignorat, admissam ab illo gratiam inefficacem non victricem; quia non superiorem opposita cupiditate, cum qua animus in solis hæret inefficacibus desideriis.

III. Neque sensus est, gratiam efficacem, qualis à Catholicis defenditur, talem esse ex natura sua, ut in sensu diviso non possit suo effectu frustrari. Id nusquam docuit Jansenius, imo plane contrarium. In ejus quippe Systemate gratia non absolute, sed relative est victrix; ergo cuicumque gratiæ in se & absolute spectatæ dissentiri semper potest, quia opposita concupiscentia semper augetur potest ac magis inflammari. In eo dumtaxat error ipsius est, quod pertendat gratiæ relative superiori voluntatem non posse dissentire, quia necesse est ut secundum majorem indeliberatam delectationem operetur.

IV. Inde sequitur, quartæ Propositionis sensum esse non posse quod nempe gratia victrix Janseniana omnem oppositam actualem vel habituales destruat concupiscentiam: nusquam tale figmentum venit in mentem Jansenii; imo docet gratiam quantumcunque victricem semper hac in mortali vita oppugnari adversante cupiditate: quo sensu Janseniani, ut fallant, asserunt, non tantum gratiæ parvæ resisti, sed etiam efficaci, quia isti semper reluctatur ex adverso concupiscentia.

V. A mente quoque Jansenii prorsus alienum est dicere, per gratiam efficacem seu victricem sic totam hominis rationem absorbere, ut nullam amplius mali speciem deprehendere possit, aut reprehendat in eo bono quod amplectitur. Nihil unquam tale cogitavit Jansenius, qui constanter admisit non esse eam in hac vita delectationis victricis abundantiam & magnitudinem, qua gaudent beati: cujus proinde error in eo est, quod negaverit veram & activam, sub motione delectationis superioris, voluntatis indifferentiam: unamque ferè flexibilitatem voluntatis ad bonum & malum habeat pro vera indifferentia.

VI. Neque hic pariter affingi merito potest quartæ Propositioni sensus, voluntatem sub motione superioris delectationis non retinere physicam aut etiam moralem potentiam tendendi ad id quo superior delectatio inclinatur & rapit; quali hæc passivè se habeat & nihil de suo in actum influat. Procul absunt ab illo sensu

sensu Jansenius ac Janseniani omnes, qui fingunt (quamquam falsò) suam à Lutherana & Calviniana doctrinam circa libertatem in eo maximè distare, quod Lutherus & Calvinus doceant voluntatem velut inanime quoddam passivè se habere sub motione gratiæ victricis; se verò contendere, voluntatem activè seu vitaliter (tametsi necessario) in actionem influere.

VII. Unde etiam sequitur, sensum dictæ Propositionis esse non posse, quod voluntas nullam omnino partem habeat in bono opere quod per gratiam exercet; siquidem activè sese movat ac determinat: at sensus est, quod nullam eo sensu in eo bono opere partem habeat, quia necessitate insuperabili & invincibili ita ad bonum determinatur, ut non possit non sequi determinationem illam.

VIII. Denique, sensus Propositionis esse non potest, per gratiam victricem tantam volunt ut necessitatem inferri, quanta sequitur ex influxu omnis causæ formalis. Namque necessitas hæc causæ formalis totalis est ac prorsus metaphysica, ac à voluntate independens: fieri quippe non potest, metaphysice loquendo, ut justus v. g. ille non sit, in quo est justitia; beatus, in quo est beatitudo: at talis profecto non est necessitas quæ secundum Jansenium sequitur ex motione delectationis superioris. Quapropter quando Lib. 2. de Gratia Christi cap. 4. exemplo influxus causæ formalis utitur, haud dubiè ultra propositum suum abripitur, nec vult parem in omnibus esse necessitatis modum; sed hoc unum tantum, effectum scilicet æquè certum esse ac infallibilem sub motione gratiæ victricis, ac sub causa formali: seposito modo necessitatis, quo ad rem suam conficiendam Jansenius non indiget.

Sensus Catholicus errori quartæ Propositionis Jansenii oppositus.

Sensus Catholicus debet esse contradictorius erroneo sensui quartæ Propositionis, pro utraque ipsius parte. Nempe: Semipelagiani non admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei; & in hoc non fuerunt hæretici, quòd vellent eam gratiam talem esse cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare. Ergo doctrina Catholica est, supposita gratia quantumvis efficaci, quam Semipelagiani rejiciebant, humanam voluntatem, etiam relativè ad hanc gratiam, posse huic resistere vel obtemperare.

Inde facile est colligere, ad excludendum penitus erroneum quartæ Propositionis sensum satis non esse dicere:

I. Semipelagianos in eo hæreticos non fuisse, quod rejecerint gratiam necessitantem quæ omnem penitus removeat potentiam ad oppositum: subintelligi quippe potest, ut reverà fraudulenter subintelligunt Janseniani, tum necessitas, tum potentia absoluta, non vero relativa, de qua tamen una hic est quæstio.

II. Non in eo fuisse hæreticos quod admiserint gratiam cui homo resistere posset si vellet: per hæc enim verba unam illi intelligunt resistantiam voluntariam vel conditionatam, quæ cum pendeat à conditione plane impossibili, omnino ficta & illusoria est; quippe cum fieri nusquam possit, ut voluntas velit dissentire motioni superioris delectationis.

III. Nec sufficit asserere in præsentis statu indifferentiam voluntatis minimè destrui per gratiam: namque per indifferentiam, ut vidimus, Jansenii intelligunt flexibilitatem voluntatis, & absolutam quam habet potentiam faciendi actum oppositum ei ad quem necessario determinatur.

IV. Neque sufficit affirmare, non omnem sub motione gratiæ victricis tolli potentiam ad non agendum, sed eam tantum quæ aliquando in actum reducatur: nam in phrasi Janseniana, potentia, quæ in actum non reducitur, dumtaxat absoluta est; non autem relativa, quæ semper est efficax.

Antequam finem huic quartæ Propositioni imponamus, permittere non possumus quin ad laudem & commendationem Gonetii, insignis è Schola Thomistica Theologi, observemus, quod cum Tomo 4. Clypei Theologiæ Thomisticæ disp. 2. quæ est de hæresi Semipelagianorum art. 3. asseruisset in prioribus Operis sui editionibus, quosdam fuisse Semipelagianos qui naturæ viribus gratiam ad initium fidei adjungerent, tandem in editione Lugdunensi an. 1681. mutasse sententiam circa primam quartæ Propositionis partem. Sic enim habet Tomo 6. in Appendice ad Tractatum de Gratia, ubi de Semipelagianis: *Hæc sententia aliis mihi placuit, re tamen attentius & maturius considerata, dico breviter Semipelagianos omnes gratiæ prævenientis interioris necessitatem ad initium fidei constantissimè negavisse.*

Optandum certè foret, ut parem humilitatis & obedientiæ viam iniisset Franciscus Macedo Franciscanus Lusitanus. Hic enim in Libello Londini excuso an. 1653. qui inscriptus est; *Mens divinitus inspirata sanctissimo Patri nostro Innocentio X. super quinque Propositiones Jansenii &c.* art. 5. expendens quartam Propositionem idem profitetur, quod Gonetius in primis suis editionibus. Ut autem suam à Janseniana sententiam discernat Macedo, contendit Jansenium L. 8. de hæresi Pelag. putasse omnes omnino Semipelagianos in eandem de necessitate gratiæ interioris prævenientis ad initium fidei consentisse opinionem; & eo titulo, assertionem hanc Jansenii quarta Propositione expressam, meritò ut falsam & temerariam damnatam fuisse. Monet insuper idem Macedo, priorem quartæ Propositionis partem quæstionem esse facti, quæ certe fidem propriè non spectat, cum ex humano judicio per se incerto discutienda & dirimenda sit. Unde addit censuram hæreseos, qua quarta Propositio afficitur, in eam cadere ut complexa est & ex duabus partibus constans: porro ad propositionis complexæ hæreticitatem sufficere, ut alterutrum membrum à fide sit alienum, quod de posteriori membro hujus quartæ Propositionis dumtaxat verum est.

Respondet Gonetius, citato Tom. 3. quod licet prior pars hujus Propositionis sit quæstio facti quæ propriè fidem non spectet; quia tamen altera pars ejusdem Propositionis, quæ juris est, cum priore ita connexa est ut eam necessario præsupponat, potuerit ac debuerit Pontifex primam ut falsam proscribere, ut subinde alteram damnaret tanquam hæreticam.

Porro distantiam sententiæ Macedo à sententiâ Jansenii nullam esse compertum ait, si observes quòd licet Jans. Lib. 8. de hæresi Pelag. non distinguat duplicem Semipelagianorum ordinem, non unam tamen eorum omnium fuisse mentem profiteatur L. 7. cap. 2. quorum alii ad initium fidei nihil præter naturam exigent. Quod autem allerit Macedo, primam partem quartæ Propositionis damnatam esse, quod de omnibus Semipelagianis indefinitè loquatur, leve est; nam fateatur ipse, damnatam fuisse in sensu Jansenii: at prout est in Jansenio non intelligitur indefinitè, sed de aliquibus tantum.

Gonetius candidè fatetur Contensonium L. 8. dissert. 3. historica circa errores Semipelagianorum, idem sentire quod Jansenius. Neque vero id mirum videri debet, cum idem eodem Lib. Dissert. 5. asserat quinque Propositiones in Libro Jansenii, (si totius operis seu contextus ratio habeatur) unum dumtaxat spirare gratiæ per se efficaciæ sensum: nihilominus ab Alexandro VII. merito damnatas fuisse in sensu Jansenii, quia prudenter arbitratus est S. P. illum fuisse Jansenii sensum quem verba ipsa in suo naturali sensu indicant. Neque enim tenebatur, inquit, inquirere, an in Operis prolixo decursu solius gratiæ per se efficaciæ sensum author intenderit, quia quemcumque sensum alibi prætenderit, satis est ut damnetur, quòd ea simpliciter affirmet quæ in connaturali & aperto sensu inveniuntur à fide aliena. Hæc Contensonius, quibus apertè significat quinque Propositiones damnatas fuisse in sensu obvio & naturali, quem verba in se ipsis præferunt, non vero in sensu propriè Jansenii; adeoque errore facti hic lapsum esse Pontificem, cum in hujusmodi facti quæstionibus, ut ille statim addit, Ecclesia possit errare. Quæ à Jansenii defensoribus statim proferuntur, ut Jansenius absolvat à propugnata quarta propositione, à nobis jam superioribus occupata solutaque sunt, & inferius pro data occasione iterum solventur.

QUINTA PROPOSITIO.

Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.

Propositio ex Jansenio legitime excerpta.

Propositio hæc responsionem continet Jansenii ad objectionem petitam ex communi Theologorum doctrina, omnibus scilicet dari gratias sufficientes ad salutem comparandam, quia pro omnium salute Christus mortuus est. Aliud argumentum, ait Jansenius L. 3. de Gratia Christi cap. 21. pro gratia sufficienti omnium proferri solet, quia Christus est redemptor omnium, juxta illud primæ ad Timoth. 2. Qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus. Nec enim redemptio omnium ullo modo videtur esse posse, nisi gratiam saltem sufficientem omnibus præparaverit. En objectio, cui respondet Jansenius. Respondetur, hoc argumentum, sicut omnia præcedentia, jam olim ad nauseam usque à Pelagianis, præsertimque Massiliensibus inculcatum fuit, ut mirum sit recentiores tanto studio tria hæreticorum arma colligere & obsoleta recudere.

Jansenius hic illud ipsum adversariis exprobat; quod sibi ab illis jure ac merito obijciendum præsentit; nihil enim prorsus in hac disputatione producit, quod olim ad nauseam usque à Calvinianis inculcatum non fuerit. Nec enim, pergit Jansenius, juxta doctrinam Antiquorum, pro omnibus omnino Christus passus aut mortuus est, aut pro omnibus omnino tam generaliter sanguinem fudit; cum hoc potius tanquam errorem à fide Catholica abhorrentem doceant esse respuendum. Et in fine ejusdem capituli. Illa extensio, inquit, tam vaga modernorum Scriptorum non alio ex capite, quam ex ista generali & indifferenti voluntate Dei erga salutem omnium, & ex illa sufficientis gratiæ omnibus conferendæ præparatione fluxit, quorum utrumque Augustinus, Prosper, Fulgentius, & antiqua Ecclesia velut machinam à Semipelagianis introductam repudiavit.

Rursus ibidem. Quæ sanè cum in Augustini doctrina perspicua certa que sint, nullo modo principiis ejus consentaneum est, ut Christus Dominus vel pro infidelitate morientium, vel pro justorum non perseverantium æterna salute mortuum esse, sanguinem fudisse, semetipsum redemptionem dedisse. Patrem orasse, censeatur. Sciviz enim quoque jam ab æterno prædestinatus erat.... Ex quo factum est, ut juxta sanctissimum Doctorem, non magis Patrem pro æterna liberatione ipsorum, quàm pro diaboli deprecatus fuerit.

In his testimoniis manifestum est, docere Jansenium errorem esse Semipelagianum dicere quod Christus pro omnibus omnino hominibus mortuus sit, aut sanguinem fuderit.

Quinta Propositio cum delectatione superiori ac relativa connexa, unde à Jansenio eruitur.

Vel ipsa disputationis Jansenii series fontem aperit unde doctrinam hujus suæ quintæ Propositionis hauserit. De gratia scilicet verè sufficiente, sensu aliquorum recentiorum, loquitur, quæ nempe se sola ex solonata liberi arbitrii sine novo Dei auxilio sufficiat ad bene operandum; ac negat ullam in præsentis statu dari hujusmodi sufficientem gratiam. Ad probationem vero in contrarium ex eo ductam, quod Christus sit pro omnibus mortuus ac velit omnes salvos fieri, respondet, utrumque istud esse falsum; adeoque gratiam verè sufficientem non omnibus concedi. Omnibus vero illis, inquit citato capite 21. Lib. 3. de Gratia Christi, pro quibus sanguinem fudit, & quatenus pro eis fudit, etiam sufficiens auxilium donat, quo non solum possint, sed etiam re ipsa velint & faciant, id quod ab eis volendum & faciendum esse decernerit. Sufficiens autem illud auxilium quod Deus aliquibus (pro quibus mortuus est) donat, aliis vero pro quibus mortuus non est, denegat, est delectatio superior, ut patet ex novem primis capitibus L. 4. de Gratia Christi. Se ipsum clare interpre-

tatur Jansenius hoc ipso Lib. 4. cap. 10. in fine. Hinc claret, inquit, cur Augustinus omnem omnino gratiam pure sufficientem auferat. Ratio enim perspicua est, quia cum ei nulla sit gratia operandi præter istam suavitatem Dei, nisi ista tanta fuerit, ut ei delectationes rerum creaturarum cesserint, vel peccabitur, vel alternante delectationum fluctu, in medio remanebitur: sin autem ista superaverit, jam sine dubio bene voluntas operabitur.... sed utrumlibet fiat, non erit sufficiens gratia, sed vel efficax, vel ita inefficax, ex qua operatio nequidem possit sequi, nisi ejus inefficacia per aliam suppleatur. Hinc perspicis quam intimo nexu cohæreat hæc quinta Jansenii Propositio cum Systemate duplioris delectationis, cujus quæ inferior est, alteri necessario cedere debet.

Verus ac germanus quintæ Propositionis Jansenii sensus.

Duo quærentur circa hanc Propositionem, aiebat Hallerius, (ad cujus distinctionem Innocentius respexit in censura hujus quintæ Propositionis.)

I. Quid de ea sentiendum, quatenus notam hæresis affingit communi Catholicorum Theologorum sententiæ, quæ asserit Christum pro omnibus omnino mortuum esse: quam Propositionis partem, Ecclesia declarat esse falsam, temerariam, scandalosam.

II. Quatenus ex mente Jansenii Christus non pro omnibus, sed pro prædestinatorum salute tantum mortuus est; ita ut omnibus reprobis negata sint auxilia sufficientia quibus possint salvari. Cum Propositionis partem intellectam eo sensu, ut Christus pro salute dumtaxat prædestinatorum mortuus sit, Ecclesia declarat impiam, blasphemam, contumeliosam, divinæ pietati derogantem & hæreticam.

Verus igitur ac germanus Jansenii sensus pro utraque hujus Propositionis parte iste est.

Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum fuisse, omnibusque gratias verè sufficientes, quibus salvari possint, præparasse; quia præter delectationem superiorem ac victicem gratiæ cœlestis, non dantur gratiæ verè sufficientes: ac Christus pro salute dumtaxat prædestinatorum mortuus est, ita ut omnibus reprobis negata sint auxilia sufficientia quibus possint salvari. Adeo clarè ac nitidè sensum hunc Jansenii repræsentant, tum verba ipsius hic descripta, tum series ac scopus totius controversiæ ab eo institutæ, ut fusiori expositione opus esse non videatur.

Sensus alieni & extranei, qui quintæ Propositioni Jansenii malignè affingi possent, quos tamen legitime sumpta non habet.

I. Alienus profecto est sensus Lutheri & Calvini quem Janseniani in suo trium Columnarum Scripto rejiciunt his verbis conceptum. Christus mortuus est tantummodo pro prædestinatis, ita ut ii soli per meritum mortis Christi veram fidem ac justitiam accipiant. Quæ Propositio inquit, est hæretica, Calviniana aut Lutherana, à Concilio Tridentino damnata.

II. Dici non potest sensum Jansenii esse, quod nulla legitima ratione possit affirmari Christum pro omnibus mortuum fuisse, quandoquidem id expressè asserit S. Paulus, & Jansenius ipse citato cap. 21. Lib. 3. de Gratia Christi fatetur, mortuum pro universa Ecclesia toto orbe dispersa, & consequenter pro omnibus hominum generibus, regibus, privatis, nobilibus, ignobilibus &c. At sensus ejus est, Christum non esse ea intentione mortuum pro omnibus, ut gratias mereretur, quibus omnes possent æternam salutem consequi: quia nempe non omnibus, sed solis prædestinatis confert gratias illas sufficientes, seu delectationem illam cœlestem superiorem ac victicem, quæ sola potest ad salutem perducere; & in qua Jansenius virtutem, sufficientiam & efficientiam gratiæ reponit.

III. Nec minus à Jansenii mente alienum est dicere, Christum nullatenus mortuum dici posse pro salute aliquorum reproborum. Namque juxta ipsum in citato c. 21. L. 3. mortuus est pro illis temporalibus gratiæ auxiliis, quibus nonnulli reprobi hac in vita donantur; quæ cum propria sua natura ad salutem æternam tendant ac destinata sint, hoc sensu Christus dici potest mortuus

Ibid. p.
164. col.
2. B. C.
P. 165.
col. 1. A.
P. 166.
col. 2. A.

mortuus pro salute illorum reproborum. Verum abusive omnino: quia in mente Jansenii, non eo animo mortuus est Christus, ut ipsis mereretur gratias pares ac sufficientes debellandæ majori actuali eorum concupiscentiæ & æternæ salutis procurantiæ. Illis enim, ait citato c. 21. *charitatem sine perseverantia, aut fidem sine charitate concedit.* At pro his in tantum (Christus) mortuus est. & in tantum rogavit Patrem, in quantum temporalibus quibusdam divinæ gratiæ effectibus exornandi sunt. Et postea. Cui nullo modo prodest mors Christi, (nempe ad salutem assequendam) pro illo nec sanguinem fudit, nec mortuus fuit. nec magis pro æterna liberatione ejus, quam pro diabolo Patrem deprecatus fuit.

Quapropter diligenter hic observanda & præcavenda Jansenianorum æquivocatio ac fallacia. Ultrò negant illi Propositionem his verbis conceptam, *Christus pro salute dumtaxat prædestinatorum mortuus est*, referendo particulam istam, *dumtaxat*, ad salutem; quia nempe fatentur mortuum etiam pro temporalibus illis gratiæ donis, quibus nonnulli reprobi hac in vita exornantur: at si particulam, *dumtaxat*, referas, ut referri debet, ad vocem prædestinatorum, ut sensus sit, Christus pro salute prædestinatorum dumtaxat, seu pro salute solum prædestinatorum mortuus est, non negabunt; quia his solis concedi à Christo volunt gratiam verè sufficientem, qua salus potest obtineri.

Ibid. p.
162. col.
2. E.

IV. Neque etiam Jansenii sensus est, Christum pro omnibus mortuum non fuisse quantum ad sufficientiam pretii; sed sensus est, non esse mortuum quantum ad intentionem offerentis illud pretium, & applicationem illius per media quæ verè sufficiant omnibus redimendis. Ultrò quippe Jansenius agnoscit ibidem, phrasim istam, *qua quis dicitur se pro aliquo redemptionem dare, præferre redemptionem ex redimentis animo, in usum ac liberationem captivorum offerri ac dirigi*: aliàs dici posset Christus etiam pro demonibus se dedisse redemptionem, quibus redimendis sine dubio pretium sanguinis ejus fuit sufficiens.

V. Nec etiam Jansenio sensus iste potest affingi, nullam in Christo pro salute reproborum velleitatem fuisse, aut eam omnino sterilem & otiosam fuisse, quasi ex se ipso eo non inclinasset, ut vel innocenti naturæ gratiam, quam acceperat, conservaret, vel lapsæ sufficientem conferret, nisi eam prorsus inutilem ac insufficientem redderet depravata hominis voluntas: At sensus est, velleitatem illam tam tenuem & infirmam esse, ut Christum non adducat ad conferenda reprobis auxilia, quæ satis virium habeant ad appositam majorem superandam cupiditatem, & consequenter ad procurandam ipsis salutem æternam.

VI. Denique Propositionis Jansenii sensus non est Deum noluisse omnes homines salvos fieri, eos in se ipsis considerando, quatenus creaturæ sunt ad imaginem suam conditæ, facta peccati eorum præcisione, neque enim id unquam docuit Jansenius: At doctrina ipsius est, Deum considerando hominem in statu peccati & ardentioris cupiditatis, non velle amplius ipsi conferre gratiam verè sufficientem, qua possit & concupiscentiæ superioris ardorem temperare ac vincere & salutem æternam adipisci.

Sensus Catholicus errori quintæ Propositionis Jansenii oppositus.

Cum duplex in quinta Propositione sit Jansenii lapsus, 1. quod communem Theologorum sententiam de morte Christi pro omnibus, velut errorem Semipelagianorum traducat: 2. quod asserat Christum pro salute dumtaxat prædestinatorum mortuum fuisse, duplex hic est opposita Ecclesiæ veritas. 1. *Falsum esse remedium, ac scandalosum dicere*, Semipelagianum esse affirmare quod Christus pro omnibus mortuus fuerit. 2. *Impiam, blasphemam, contumeliosam, divinæ pietati derogantem & hæreticam esse illorum sententiam*, qui asserunt Christum pro salute dumtaxat prædestinatorum mortuum fuisse, ita ut omnibus reprobis negata sint auxilia sufficientia quibus possint salvari.

Diar. pag.
285. col. 2.

Atque hoc sensu examinata Propositione, agebat Hallerius in famoso Scripto toties citato, intacta velinquuntur difficultates, quæ occurrunt aut circa infantes sine baptismo decedentes, aut infideles, aut obduros. Nam qui dicit Christum non pro solis prædestinatis esse mortuum, non dicit consequenter pro quolibet reprobo in particulari mortuum esse, sed sufficit quod pro aliquibus saltem reprobis mortuus sit. Quod an-

tem pro justis saltem non perseverantibus mortuus sit, patet ex Concilio Tridentino. ubi definiti justis mandata Dei non esse impossibilia, quia Deus eis gratiam necessariam suppeditat. Si enim possunt observare mandata, possunt salvari, ac non nisi ex meritis Christi. Idem sessio 6 c. 3. Verum tamen etsi ille pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt. at illi non alii sunt quam reprobi. Sic Hallerius enim præcisè sensum erroris quintæ Propositionis contrarium assignat, qui ad fidem Catholicam pertinet.

Ut igitur perfectè ac præcisè removeatur error quintæ Propositionis Jansenii, non satis est dicere, vel Christum pro salute tantum prædestinatorum mortuum non fuisse; vel pretium sanguinis ejus sufficientissimum fuisse omnibus redimendis; vel aliquam pro salute omnium velleitatem eum habere; imò voluntatem antecedentem quamdam, vicinjs præparet auxilia vel gratias conferat, quæ ex se propriaque natura eblolūtè ac præcisè subjecti præsentibus dispositionibus possint ad salutem perducere: sed necesse est aperte profiteri, præter delectationem superiorem seu victricem gratiam electis concessam, alias à Deo vi voluntatis antecedentis, aut preparari, aut dari verè sufficientes, quibus saltem quidam reprobi, etiam relativè ad quamlibet suam actualem concupiscentiam, possunt saltem mediatè, sensu superius exposito, & mandatum urgens observare, & salutem assequi; & hoc sensu, Christum pro salute dumtaxat prædestinatorum mortuum non fuisse.

Discrimen gratiæ victricis per delectationem superiorem relativam sensu Jansenii tum à præmotione physica Thomistarum, tum à gratiæ efficaci per delectationem simpliciter victricem sensu quorundam aliorum Theologorum.

Solent Jansenii defensores, ut omnem à se suspicionem erroris amoveant, Augustinianæ, ut vocant, aut Thomisticæ Scholæ discipulos se profiteri, ac duo constanter affirmare.

Primum, efficacem à se gratiam quam tuentur, eundem habere operandi modum, neque plus nocere libertati voluntatis, quam physicam Thomistarum præmotionem. Ita profertur Jansenius L. 8. de Gratia Chr. cap. 4. *Istud auxilium, inquit, eundem habet operandi modum, qui physica prædeterminationi tribui solet. eodemque modo libertas voluntatis sub illo Christi auxilio incolumis manet, quo sub physica prædeterminatione salvatur.* Quapropter quidquid physica prædeterminationis defensores pro sua sententia protulerunt, ut liberum arbitrium sub ea salvum esse persuadeant; quidquid etiam ad dissolvenda oppugnantium argumenta, telæque reperienda moliri sunt, pro hac sententia dictum puta.

Secundum, plures doctrina & pietate illustres Theologos docuisse ac etiamnum innoxie & sine ulla reprehensione docere, vim gratiæ efficaciæ oriri ex interna ipsius suavitate seu delectatione victrice, quam unam propugnandam sibi Jansenius proposuit.

E contra contendimus ipse has duas opiniones & doctrinam Jansenii latissimum esse discrimen.

Magnum est discrimen inter modum explicandi efficaciam gratiæ per physicam Thomistarum præmotionem, & per delectationem relativè superiorem Jansenii.

Dico igitur 1. Inter sententiam Jansenii de gratiæ efficaci per delectationem relativè ac per gradus victricem; & prædeterminationem physicam sensu Thomistico, multum esse discriminis.

Hoc indicat vel ipsum caput secundum Lib. 8. de Gratia Christi, quod Jansenius sic inscribit. *Varia discrimina proferuntur inter adjutorium Dei medicinale & prædeterminationem physicam, prout à defensoribus ejus traditur.*

Duobus præsertim modis prædeterminationem seu præmotionem physicam exponunt ejus defensores. Nonnulli

To. 3. p.
347. col.
1. B.

Ibid. p.
344. col.
1. A.

Nonnulli præter voluntatem divinam, quæ liberam hominis voluntatem ipsa etiam in iustis habituali gratia instructam ad opus applicat, requiri volunt vel qualitatem quamdam transeuntem, vel saltem motionem quamdam virtuosam, quæ sit instrumentum Dei ad producendum in libero arbitrio primum voluntatis motum. Alii autem mediam illam vel qualitatem vel motionem virtuosam omnino repugnant, & ipsam gratiam efficacem nihil aliud esse statuunt, quam gratulatum Dei favorem, misericordiam ac ipsam Dei operationem, quæ simul cum libero arbitrio, prius tamen ordine causalitatis quam liberum arbitrium, bonam voluntatem in nobis producit. Hic postremus modus explicandi physicam præmotionem, alio longe communior videtur ac vulgatio inter Thomistas; quocunque autem modo explicetur, plurimum distat, iudice Jansenio, illa physica prædeterminatio, à gratia sensu Jansenii efficaci, per delectationem scilicet relative victricem. Varii discrimina refert ipse Jansenius citato cap. 2. L. 8. de Gratia Christi.

Ibid. C. I. «Quia, inquit, juxta sententiam istorum recentiorum, prædeterminatio physica est motio nescio quæ virtuosam, quæ habet esse quoddam incompletum, & sit in voluntate per modum quo colores sunt in aëre, & impetus in re quæ impellitur.... Gratia vero Christi Augustino est verissimus motus voluntatis.

II. «Prædeterminatio physica non est eis actus vitalis animi, sed alius cui voluntas tantum passivè subjacet. Christi autem adiutorium est actus verus & vitalis, quo anima hand secus afficitur & movetur in Deum, ac quando simili delectatione terrenis rebus inhæret.

Ib. col. 2. E. III. «Prædeterminatio physica talis esse dicitur, ut in quibuscunque circumstantiis voluntas collocetur, semper faciat facere & operetur effectum suum, omnemque superet resistantiam: Christi adiutorium nullo modo. Nam delectatio victrix, quæ Augustino est efficax adiutorium, relativa est. Tunc enim est victrix, quando alteram superat. Quod si contingat alteram ardentiorē esse, in solis inefficacibus desideriis hærebit animus, nec efficaciter unquam volet, quod volendum est.

Ibid. C. IV. «Quod prædeterminatio physica sit instar concursus cujusdam generalis Dei in ordine supernaturali: adiutorium Christi nullo pacto. Nihil enim ei respondet in agentibus naturalibus.

Ibid. D. V. «Prædeterminatio physica necessaria statuitur omnibus agentibus ex vi causæ secundæ, quæ essentialiter tam in operari quam in esse suo subordinatur rimæ, à qua ad agendum præmoveri debet: Christi adiutorium nequaquam, sed læsæ voluntati propter solum vulnus necessarium est quod ei infixit peccantibus voluntatis audacia.... Nam inde gratia Christi medicina, & adiutorium medicinale dicitur.

VI. «Prædeterminatio physica in agentibus liberis insuper exigitur, propter naturalem indifferentiam voluntatis, quam, ut aliquid agere possit, prædeterminare debet: Christi adiutorium nequaquam. Nam nisi concupiscentiis voluntas vulnerata, sicut in quædam corporis membra, ita etiam in appetitus suos proprium perdidisset imperium, nulla Christi gratia eam determinare debuisset; quemadmodum in sanctis Angelis plenè & Adamo nonnihil patuit, qui diu absque Christi adiutorio in sanctitate manserunt.

Ibid. p. 145. col. II. A. Ibid. p. VII. «Prædeterminatio physica expresse dicitur statui innocentie tam Angelorum quam hominum fuisse necessaria: Christi adiutorium ei repugnat capitaliter, sicut Augustinus ex professo docet.... Itaque Christi adiutorium non propter indifferentiam voluntatis determinandam; non propter generalem causæ secundæ à prima dependentiam; non propter actuum bonorum supernaturalitatem; sed propter solam liberi arbitrii impotentiam, & fractas voluntatis vires.

Ibid. C. quæ ex libidinum terrenarum dominatione postratæ sunt, hominibus lapsis... præparatum est.... Qua propter qui medicinalem Christi salvatoris gratiam sic defendere conantur, ut eam in talem prædeterminationem physicam transforment, omni statui hominum lapsorum & innocentium ex vi causæ primæ & indifferentie voluntatis necessariam, magis profecto Aristotelici quam Augustiniani sunt. Nam talis prædeterminatio sic asserta.... universam doctrinam ejus inexplicabili confusione perturbat.» Hactenus Jansenius.

Inter illas vero causas discriminis à Jansenio mox assignatas, duæ maximè sunt quibus evidenter patet

delectationem victricem ac relativam Jansenii maxime nocere libertati voluntatis.

Prima est, præmotionem physicam esse instar concursus cujusdam generalis in ordine supernaturali: adiutorium vero Christi, hoc est, victricem gratiæ delectationem, nullo pacto. Si autem præmotio physica est instar concursus, sequitur 1. eam dari ad exigentiam causæ secundæ. 2. eam esse actionem ipsam liberam creaturæ; quatenus à Deo præcedit. 3. eam ad actum secundum pertinere, non ad primum: adeoque facultatem seu potentiam, accedente illa præmotione, in eo ipso remanere statu infirmitatis vel roboris, in quo erat ante præmotionem; ita ut tantum ab actu primo exeat in secundum, nullo novo ex parte actus primi roborata præsidio, seu nulla facta ex parte potentie reali mutatione. Non ita est victrix Jansenii delectatio: namque 1. non datur ad exigentiam causæ secundæ, quandoquidem, ut vidimus, iustis quibusdam volentibus, conantibus secundum præsentem quas habent vires, non conceditur. 2. non est actio ipsa creaturæ libera, quia delectatio est actus indeliberatus. 3. ad actum primum necessaria est; hac enim præsentem, ut toties ex Jansenio vidimus, potentia est expedita ad agendum; absente, actus non est in ejus potestate: ergo confert actum primum. 4. Inde fit quod ea accedente, realis fiat in facultate ipsa mutatio, nec sit tantum applicatio ipsius ad actum secundum. Ex his omnibus peripitum est, quam merito delectationem victricem à motione prævia supernaturali Thomistica seu à gratia prædeterminante distinguendam esse prædicet Jansenius.

Ex qua discriminis ratione explicatur non incommode, quomodo sub physica præmotione libera & expedita dici possit potentia seu facultas, non vero sub delectatione superiori ac relative victrice. Namque cum præmotio illa physica unice se teneat ex parte actus secundum, ea absente, facultas, per gratiam sufficientem Thomistico sensu, libera & expedita est ad bonum. atque satis virium habet ut actualiam concupiscentiam, tametsi ardentissimam vincere possit. Atque proportionem servata, idem de præmotione ad actum supernaturalem judicandum, quod de præmotione ad actum naturalem. Ista porro prius quam accedat, potentia seu facultas apta & expedita supponitur in actu primo: v. g. antequam homo actu intelligat, velit &c. supponatur habere naturalem facultatem expeditam ad intelligendum, volendum &c.

E contra, cum victrix Jansenii delectatio ad potentiam ipsam seu actum primum pertineat, voluntas tali delectatione destituta nihil boni plene ac perfecte vellet potest, atque impossibile omnino ipsi est per parvam, seu inferiorem gratiam, vincere superiorem concupiscentiæ delectationem: unde necessario sequitur, facultatem hanc in circumstantiis ac relative ligatam esse, seu nec liberam nec expeditam ad bonum.

Altera capitalis discriminis ratio ex Jansenio hæc est, quod prædeterminatio physica in agentibus liberis exigitur propter naturalem indifferentiam voluntatis; hoc est, ad illam indifferentiam, indeterminationem & suspensionem actus tollendam, necesse est voluntatem ex se indeterminatam à primâ causa determinari: at superior delectatio eum in finem non datur, quia ex Jansenio, nulla in præsentem statu talis est activa voluntatis indifferentia. «Tantum abest, juxta S. Augustinum, ait citato capite 2. Lib. 8. gratiam Christi propter indifferentiam voluntatis esse necessariam; ut potius propter amissam indifferentiam ejus, & propter servitutem ac depressionem ejus sub libidinibus necessaria sit.

Præmotio igitur physica supponit præsentem voluntatis indifferentiam, delectatio vero Jansenii eam jam perditam & amissam supponit: unde sequitur per præmotionem illam non conferri potentiam ipsam agendi, quæ sine ipsa perfecta & completa supponitur, sed dumtaxat tolli indifferentiam ac suspensionem actus, è contra per delectationem Jansenii, non tolli actus indifferentiam, cum nulla jam sit; sed conferri expeditam & completam ad agendum potentiam seu facultatem: adeoque ea absente, facultatem ligatam esse, seu nec liberam, nec expeditam, nec completam relative ad oppositam delectationem. Notandum porro indifferentiam illam quam hic rejicit Jansenius, non esse Molinisticam, sed Thomisticam: ea enim ipsa est quam quidem fatetur Thomistas admittere, sed admissam ad ipsos ingemit.

Dices 1. Jansenius eodem plane modo asserit & explicat remanere sub motione victricis delectationis facultatem.

Ib. p. 145. col. 2. E.

Ib. p. 367. col. 2. A. facultatem liberam & expeditam ad oppositum, quo Thomistæ sub physica prædeterminatione: non ergo erroris inculcanda magis est illius sententia, quam Thomistarum. Sic ille loquitur Lib. 8. de Gratia Christi c. 20. «Dicimus liberum arbitrium, quantumcumque vehementi atque efficaci gratiæ delectatione præventum atque determinatum ad faciendum bonum, adhuc tamen posse bonum non tantum non facere, sed etiam malum. Vevum est enim istud non quidem in sensu composito, ut vulgo dici solet, sed in sensu diviso. Nimirum quia eodem tempore, quo voluntatis arbitrium sub gratiæ delectatione efficaciter eam movente positum est, imo quo etiam actum voluntatis bonum facit, est in eadem voluntate potestas illud non faciendi, imo peccandi; non quod cessatio ab actu quem tunc elicit, aut actuale peccatum cum gratiæ delectantis in fluxu consistere possit, (quod sensus compositus postularet.) sed quia cessandi & peccandi potestas cum eadem gratia simul in eodem voluntatis arbitrio conjungi potest. Nam quamvis duo actus contrarii sint oppositi, & in eadem voluntate simul esse non possint: potestates tamen ad opposita non sunt oppositæ, nec sibi invicem, nec actibus oppositis, & in eodem simul subjecto, sive agente, sive quiescente commorantur.»

Pag. 915. Hæc Jansenius omnino consona modo loquendi Thomistarum. Sic enim Alvarez disput. 115. n. 3. & 4. loquitur. «Potentia ad unum actum non repugnat potentiæ ad actum contrarium, nec etiam repugnat actui contrario; actus autem contrarii repugnant inter se in eodem subjecto. *Et infra.* Notandum 2. inquit, quod, cum dicitur potentiam liberam esse, quæ positis omnibus requisitis ad operandum, potest operari & non operari, etiam in sensu composito, hoc dupliciter intelligi potest: primo, ita ut compositio fiat inter prærequisita ad operandum, & potentiam operandi & non operandi; & tunc sensus est, quod potentia ad operandum & non operandum stat simul in eodem subjecto cum antecedenter prærequisitis ad talem operationem; & hic sensus verissimus est. Secundo modo potest intelligi, ita ut compositio fiat inter antecedenter prærequisita ad operandum talem actum, & carentiam talis actus, seu actum ipsum contrarium; & tunc sensus est, quod omnia prærequisita, etiam ex parte Dei, ad operandum talem actum particularem, & carentia ejusdem actus, seu actus contrarius, possint esse aut aliquando sint simul in eodem subjecto. In hoc sensu intendimus prædictam definitionem impugnare. Ita Alvarez insignis inter Thomistas.

Pag. 916. Resp. revera Jansenium, ut fucum faciat, consuetas Thomistarum loquendi rationes aliquando usurpare. Sed quæ apud istos innoxie sunt ac omni carent suspicionem, apud illum errorem involvunt ac continent, & eo quidem periculosius, quod sub verbis in speciem Catholicis delitescat. Cum Thomistæ asserunt, stante præmotione physica ad unum, remanere liberam & expeditam facultatem ad oppositum; facultatem seu potentiam intelligunt, non absolute, sed relative ad præsentis subjecti dispositiones. Absente v. g. efficaci præmotione ad bonum, agnoscunt adhuc in justis gratiam sufficientem per quam relative ad quamlibet actualem eorum concupiscentiam, possint bonum operari, saltem impetrando auxilium efficax ac physice præmovens. E contra cum Jansenius ait sub motione victricis delectationis cœlestis, stare potestatem ad oppositum, potestatem intelligit absolutam, spectata scilicet natura concupiscentiæ quæ ad malum tendit, non vero potestatem relativam ad superiorem gratiæ cœlestis delectationem: sub illo etenim respectu, necesse est inferiorem concupiscentiæ delectationem cedere superiori delectationi gratiæ. Similiter cum docet in justis, dominante actuali concupiscentia, veram esse per gratiam parvam, ad bonum expeditam facultatem; intelligit absolute ac spectata in se natura gratiæ quæ ad bonum perfectum tendit, non vero relative ad superiorem concupiscentiam: hoc enim respectu ligata est, seu non libera nec expedita ad bonum facultas, quia fieri non potest ut inferior delectatio vincat superiorem. *Justitiæ vel peccati delectatio*, inquit Jansenius L. 7. Gr. Chr. c. 5. *est illud vinculum quo liberum arbitrium in justitia vel peccato ita firmiter ligatur & retinetur, ut quamdiu isto stabiliter possidetur ac constringitur, actus oppositus est extra ejus potestatem.*

To. 3. p. 315. col. 1. D. Hanc absolutam potestatem præ oculis habebat Jansenius, cum Lib. 8. c. 20. de Gratia Christi scribebat esse in nobis perfectissimam peccandi potestatem, non tantum, quia voluntas est de se ad malum flexibilis; non tantum quando gratiæ delectatione caret, sed etiam quando intima ejus suavitate efficaciter trahitur. Propter quam sanè, inquit, liberum arbitrium qualicumque gratia ad agendum rapiatur, rectissime dici potest posse peccare; licet fieri nequeat, ut ipsum peccatum simul in sensu composito cum gratiæ operatione societur. Quomodo potest liberum arbitrium, in mente Jansenii, sub efficaci gratiæ motione peccare? An potentia relativa ad superiorem delectationem cœlestis gratiæ? Minime: id quippe fieri neutiquam potest. Sed potentia dumtaxat absoluta, spectata præcisè natura concupiscentiæ, quæ sufficientem de se virtutem confer voluntati ad peccandum; seu quæ principium ex se sufficiens est ad voluntatem ad peccatum inclinandam.

Eadem æquivocatione potestatis absolutæ vel relativæ abutuntur Janseniani, cum ajunt justis, absente gratia efficaci, per gratiam aliam parvam conferri ad bonum opus potentiam sufficientem, sufficientissimam, completam, completissimam, plenam, plenissimam, expeditam, expeditissimam. Non aliam his magnificis vocibus potentiam intelligunt, quam absolutam & abstractam, spectata scilicet in se simpliciter & absolute natura gratiæ sicut sæpius observavimus, non verò relativam ad actualem superiorem concupiscentiam.

Abutuntur pariter Janseniani ista loquendi ratione nonnullorum Thomistarum; nempe, Voluntas sub præmotione ad peccatum, non habet potentiam ad oppositum junctam cum actu, licet habeat potentiam ab actu sejunctam, Illi etenim Catholici, nomine potentia ab actu sejunctæ, non modò absolutam, sed etiam relativam potentiam intelligunt: Janseniani verò solam absolutam, non relativam; quia potentia ab actu sejuncta, in ipsorum mente, est tantum absoluta. Namque non potest haberi potentia relativa, nisi Deus eam dari velit; atqui non vult eam dari, cum præbet tantum delectationem effectui ulteriori vacuam: ut enim eam potentiam relativam velit dari, debet delectationem cœlestem conferre ex voluntate quæ commensuret illam, paremque faciat cum gradu actuali concupiscentiæ vincendæ. Neque enim fieri potest, ut casu & sine ulla ex parte Dei voluntate, ipsi proportionata gratia inveniantur; alioquin non Deo tunc tribuenda foret victoria concupiscentiæ. Jam vero cum Deus delectationem cœlestem effectui ulteriori vacuam concedit, non commensurat eam cum gradu concupiscentiæ actuali vincendæ, quippe quæ conceditur tantum ex voluntate antecedenti, quæ præscindit à circumstantiis concupiscentiæ, & quæ sola inefficax est; ergo potentia quam tunc habet voluntas, non est relativa; ergo potentia quæ non est cum actu conjuncta, in systemate Jansenianorum est tantum absoluta.

Adde quod potentia ab actu sejuncta ideo talis est, quia fluit à delectatione inferiori concurrente cum delectatione superiori: unde potentia quam potest conferre delectatio inferior, non potest esse relativa propter virium inæqualitatem ad debellandam oppositam majorem concupiscentiam: unde est tantum absoluta, in quantum est delectatio quæ ex se & natura sua nata apta est ad concupiscentiam in genere debellandam.

Dices 2. Paulus Irenæus Disq. 6. art. 5. declarat delectationem victricem pertinere ad actum secundum, non vero ad primum. «Duplex est potestas, inquit, duplex posse: alia actus primi, alia actus secundum: alia quæ interiorem virtutem notat: alia quæ etiam impulsionem & applicationem ad agendum involvit. Ex hoc postremo genere est victrix delectatio: impellit illa ad agendum, movet, applicat, eo prorsus modo quo Thomistæ de physica prædeterminatione sentiunt.

Resp. 1. Jansenium L. 8. de Gr. Ch. c. 2. mox citato, expresse distinguere delectationem suam victricem à præmotione Thomistarum, in eo quod hæc se habeat instar concursus, non vero delectatio victrix. Si autem non se habet instar concursus, necesse est ut ad actum secundum dumtaxat non pertineat, sed ad actum primum: quæ ergo fide affirmat Paulus Irenæus, ad actum secundum dumtaxat, requiri à Jansenio delectationem victricem, eo plane modo quo Thomistæ de physica prædeterminatione statuunt. Et certe cum juxta Jansenium L. 3. c. 15. gratia Christi simul affertur posse quod volumus, & velle quod possumus: cum juxta eundem multis in locis, absente delectatione superiore gratiæ, voluntas non sit expedita relative ad oppositam delecta-

To. 3. p. 367. col. 2. D.

Paulus Iren. disq. 3. n. 12. pag. 206. col. 21

Pag. 258. col. 2.

To. 3. p. 144. col. 2. C.

delectationem superandam, delectatio superior ad ipsum actum primum necessario requiritur.

Resp. 2. Nec ab ipso Paulo Irenæo, nec à quovis defensore systematis delectationis utriusque, merito dici posse delectationem superiorem non requiri ex parte actus primi: manifestum enim est ex dictis, delectationem superiorem conferre potentiam; porro quod confert potentiam, se tenet ex parte actus primi. Præterea Dionysius Raymundus 1. parte c. 1. art. 6. inutilem asserit istam quæstionem, posseque asseri sine fidei dispendio, gratiam efficacem seu victricem delectationem tenere se ex parte actus primi. Neque vero Paulus Irenæus meliori fide exponit doctrinam Jansenii p. 198. Disquisitionum suarum, cum dicit ipsum admisisse gratiam sufficientem Thomisticam, sub nomine adjutorii possibilitatis de quo agit L. 5. de hæresi Pelagiana c. 11. ibi enim Jansenius aperte rejicit ab hoc statu tale adjutorium possibilitatis, & ad solos Pelagianos remittit.

Dices 3. In sententia eorum Thomistarum quibus placet præmotionem physicam esse qualitatem quandam, quæ prioritate temporis aut saltem naturæ & causalitatis antevertit voluntatis actionem, præmotio ad potentiam ipsam seu actum primum, non vero ad actum dumtaxat secundum pertinet. Idcirco etenim qualitas hujusmodi in potentia recipitur, ut eam perficiat & compleat in actu primo: qui profecto modus explicandi physicam præmotionem, iis prorsus omnibus incommodis ac difficultatibus subjacet, quibus superior delectatio Jansenii; utraque enim tenet se ex parte potentiz seu actus primi. Atqui tamen hanc nonnullorum Thomistarum opinionem Ecclesia non improbavit; ergo nec improbanda etiam videtur superior Jansenii delectatio.

Resp. physicam præmotionem duobus modis dici posse qualitatem.

Pag. 66.

Primo, ut sit qualitas seu forma quædam completa, quæ prioritate temporis antecedit voluntatis actionem: quo sensu, ut verum est dicere eam ad potentiam ipsam seu ad actum primum connaturalius pertinere, ita nec tuto defendi posse. Quapropter Thomistæ communi suffragio eam rejiciunt, in qua norunt se non posse consistere. *Eam Dei motionem*, ait P. Massoulie in Opere cui titulus est, S. Thomas sui interpretæ Dissertatione 1. ait 16. *quam extranei nobis affingunt qualitatis, vel formæ completæ, quæ voluntatem hominis ad suos actus efficiendos veluti tradat & adigat, nostræ dissimillimam esse dubitari non potest.*

Pag. 60.

Secundo, præmotio dici potest qualitas quædam fluxa & transiens, seu motio quædam virtuosa, quæ prioritate naturæ & causalitatis antecedit actionem creatam: *Quæ quidem motio nihil aliud est*, ait author mox citatus ib. ar. 15. *præter eam Dei rebus omnibus, ipsique voluntati inexistentis operationem; neamque efficacem applicationem, & blandam inclinationem, qua Deus voluntatem flectit, eamque inclinât ad quodcumque voluerit.* Quam quidem physicam motionem, ibidem ait esse *quoddam ens incompletum, cujusmodi est motus impressus instrumento ab artifice.*

Seposita jam veritate aut falsitate hujus sententiæ, de qua hic non quæstio, certum est hanc præmotionem physicam ad actum dumtaxat secundum, non vero ad primum, seu ad potentiam ipsam, pertinere; cum sit ens incompletum & intentionale, cujus ratio & natura tota, pergit eodem c. 15. P. Massoulie, *posita est in ipso fieri, in vita & transitu: cujusmodi est color ipsaque species coloris in aere dum fertur ad visum.* Ergo ex hac maxime parte distat præmotio physica à delectatione superiori & relativa Jansenii, quod hæc actum primum simul & secundum conferat, illa dumtaxat secundum.

Pag. 62.

Neque refert quod appelletur aliquando complementum actus primi. Cum enim actus primus ex se tendat ad secundum, præmotio physica quæ dat actum secundum, potest hoc sensu appellari complementum actus primi: non autem hoc sensu quod, ea absente, vera plane non sit potentia, seu actus primus. Adde Thomistas, de quibus loquimur, agnoscere esse in iusto, absente gratia physice præmovere, gratiam sufficientem, per quam vere ac proprie possunt, etiam relative ad quamlibet eorum actualem concupiscentiam, observare præcepta & tentationem superare: quam relativam potestatem Jansenius non admittit, nec potest in suo systemate admittere.

Dices 4. Jansenii systema magis favet libertati hominis quam Thomisticum, pro statu innocentiz,

quandoquidem quantum ad illum statum, Molinianum est. Econtra systema Thomisticum idem est pro utroque statu, ac proinde semper & ubique regidum minusque favens libertati.

Resp. 1. Controversiam hic non moveri de statu innocentiz qui non existit amplius, sed de statu presenti.

Resp. 2. In omni systemate etiam Moliniano, proindeque & Janseniano circa statum naturæ innocentis, nonnihil mysterii ac difficultatis intricatæ latere, sicut observat author Libri cui titulus, *Système de M. Nicole sur la Grâce*, in fine. Ubique Deus vere est absconditus: neque enim minus necesse est recurrere ad altitudinem & profunditatem Judiciorum Dei in illo systemate, quam in altero, dum quæritur cur Angelis qui præsciti erant non perseveraturi, & ipsi Adamo, gratiam uberiores qua perseverarent non concessit Deus; & illis solam eam conferre voluit, cum qua ipsos casuros noverat.

Resp. 3. In statu innocentiz datas fuisse in systemate Thomistico gratias vere sufficientes, quibus Angeli mali & Adam perseverassent, si voluissent.

Urgebis 1. Etiam pro statu naturæ lapsæ magis libertati favet systema Jansenii quam Thomisticum: quia repugnat actum ulteriorem conjungi cum gratia sufficiente Thomistica, non item cum delectatione parva Jansenii.

Resp. nego ant. ejusque probationem. Quod enim repugnat, nunquam contingere potest: atqui contingere potest actum conjungi cum gratia sufficiente Thomistica.

Probabis antecedens. In systemate Jansenii, inferior delectatio evadet superior ac perfectum consensum voluntatis exprimet, si mutantur intrinsecæ dispositiones subjecti: at etiam si, in systemate Thomistico, mutantur illæ dispositiones, gratia tamen sufficiens Thomistica effectum nusquam obtinebit, nisi accedente physica præmotione.

Resp. In systemate Jansenii dici non posse eandem esse potentiam quæ per delectationem inferiorem confertur, & quæ reducit ad actum cum mutantur intrinsecæ subjecti dispositiones. Namque tunc prorsus mutatur potentia, mutatis subjecti dispositionibus, quandoquidem potentia illa tota relativa est ad dispositiones subjecti. Econtra verò cum accedit præmotio physica, eadem prorsus quæ erat antea permanet potentia; quia, ut sæpius dictum est, præmotio tenet se dumtaxat ex parte actus secundi: nec magis sequitur in systemate Thomistico, mutari potentiam quando accedit præmotio physica, quam mutetur in aliorum sententia, per concursum; quandoquidem præmovens gratia, testis Jansenio, est instar concursus generalis.

Urgebis 2. Saltem minus aliquid est mutari dispositiones intrinsecas subjecti, seu minui concupiscentiam, quam dari novum ex parte Dei auxilium, per modum principii activi essentialiter ad actum requisiti: sed primum sufficit in systemate Janseniano, secundum requiritur in systemate Thomistico.

Resp. 1. Non posse minui concupiscentiam nisi per aliquod auxilium Dei saltem externum; alias sibi ipsi homo tribueret efficaciam victricem gratiæ, quæ ex sola concupiscentiæ imminutione repeteretur.

Resp. 2. distinguo ant. Est quid minus in ordine ad actum secundum, concedo: est quid minus in ordine ad actum primum, de quo hoc agitur, nego. Porro physica præmotio tenet se ex parte actus secundi.

Neque te moveat quod in systemate Thomistico requiratur aliquid novum in ordine ad actum secundum: hoc ipsum enim etiam occurrit in systemate Jansenii, in quo præter imminutionem concupiscentiæ; aliquid novum necessarium est ut potentia reducat in actum, gratia scilicet adjuvans & cooperans. Nam minus quantum volueris concupiscentiam, non tamen propterea sine aliquo ex parte Dei, quantum ad actum secundum, auxilio, fortior voluntas producat. Unde licet ex parte potentiz non requiratur nisi imminutio concupiscentiæ, aut mutatio dispositionum subjecti; tamen ex parte actus secundi, requiritur in omni systemate, etiam Janseniano, ut potentia reducat in actum, aliquod Dei auxilium quod vices gerat concursus.

Urgebis iterum: Saltem non frequenter, in sententia Thomistica, gratia sufficienti accedit physica præmotio, unde & raro potentia illa Thomistica reducit in actum: non ita verò in sententia Jansenii, nam sæpius

sepius per solam immutationem concupiscentiæ & concurrentem supernaturalem homo agit.

Resp. Quidquid sit de systemate Janseniano, nam gratis fingitur, potentiam sepius ad actum non reduci in illo systemate per augmentum gratiæ seu delectationis, quam per immutationem solam concupiscentiæ: Respondeo, inquam, in systemate Thomistico accedente ad gratiam sufficientem præmotione physica, gratiam illam sufficientem merito dici posse in actum reduci, non quidem per se solam, sed virtute præmotionis physici, ad quam moraliter disponit: præsertim cum in sententia plurimorum Thomistarum ordinariè non concedatur gratia efficax seu physice præmovens, quin præcesserit gratia sufficiens. Adde, quod cum gratia sufficiens Thomistica tota se teneat ex parte potentiæ, gratia verò efficax ex parte actus secundi, vulnus autem per peccatum inflictum in ipsam cadat potentiam, gratia sufficiens, quæ sola potentiam illam afficit, in systemate Thomistico, continere in se debet, quidquid medicinale habet Christi gratia.

Cæterum Thomistæ plura alia sui systematis à Janseniano discrimina proferunt. Sufficiat hic nobis observasse, Thomistas doctrinam Jansenii concordis suffragio damnare. Sufficiat revocasse in memoriam, quæ in decursu Historiæ Jansenismi, ac in systematis Janseniani expositione sparsa leguntur, tum de discrimine inter Jansenianum & Thomisticum systema data occasione identidem à nobis prolato; tum de tentato sine fructu Jansenianorum cum Thomistis fœdere; tum de damnata ab ipsis Thomistica Scholæ Theologi Jansenii doctrina. Fallitur ergo Jansenius aut potius fallere vult, cum non semel asserit, se circa libertatis cum gratia concordiam & adiutorii divini agendi modum, ejusdem esse cum Thomistis opinionis. Certè si ita esset, non dixisset Lib. 8. c. 3. nullum esse vestigium & in Augustino, & in ejus discipulis, quod ad libertatem conciliandam cum gratia requirerent remanere debere potentiam ad oppositum, & voluntatem posse agere vel non agere. Non asseruisset, ideo præcisè voluntatem sub motione gratiæ liberam esse, quia semper agit, quia ipsa vult, nec ab extrinseco rapitur; nec aliud à Conc. Trid. fuisse definitum. Non asseruisset, miram visuram fore Scholasticis suam de concordia gratiæ cum libertate doctrinam: quanto minus suis in Epistolis ad San. Cyrann. Abbatem aliisque, quarum excerpta quædam præmisimus, prædicasset, circa doctrinam suam non tantum incommodi ac periculi sibi exponi posse, quantum ipse vel ab initio subodoratus fuisset. Et alibi, fore ut in publicam incurreret offensionem, si forte sensu suo exprimeret: itemque, sibi esse compertum, quod si utraque cum Jesuitarum cum Thomistarum Schola ad extremum usque Judicii diem disputatura sit, tantum à veritate utramque esse aberraturam. Tandem alibi à se deprehensa in Augustino, quæ doctrinæ errorem incuquerent, neque se illa præmatuè patefacere ausurum, ne quid infausi sibi è fulmine Vaticano accederet. Unoverbo, Jansenius doctrinam suam ut inopinatam & à quingentis saltem annis incognitam propalare se proficitur: quis inde à Thomistica multum eam differre non colligat?

Magnum est discrimen inter modum explicandi gratiam à se efficacem per delectationem simpliciter victricem sensu aliquorum Theologorum, & delectationem gradibus relative superiorem sensu Jansenii.

Dico 1. Dogma gratiæ ex se seu propria & interna virtute efficacis, sanum quidem esse, innoxium & orthodoxum, sed differre plurimum à gratia efficaci sensu Jansenii. Namque vel spectatur gratia illa ex se efficax, antequam in voluntate recipiatur; vel postquam in ea recepta est: utroque autem respectu, plurimum differt à delectatione superiori, in qua Jansenius vim & efficaciam gratiæ collocat.

I. Ante receptam in voluntate gratiam ex se efficacem, nihil obstat, quin supponatur in voluntate gratia quædam actualis sufficiens, quæ satis virium habeat ad vincendam quamlibet oppositam actualem concupiscentiam: ea enim inter se non pugnant; siue quia minima gratia plus valeat ad bonum, quam fortior concupiscentia ad malum; siue quia gratia hæc sufficiens proportionata est cum actuali concupiscentia: quæ in suppositione, quæ profectò vera est & Catholica, facultas seu potentia supponitur vera, pro-

Tournellii Tom. II. P. II. De Gratia Christi.

pria & expedita esse ad opus bonum mediata vel immediate producendum. At verò nihil tale occurrit in systemate Jansenii. In conflictu enim duplicis delectationis; cælestis & terrenæ, minor necessario cedit majori, nec fieri unquam potest, ut major à minori vincatur: quomodo fieri non potest, ut pondus sex librarum trahatur pondere minori trium librarum; ergo eo in statu voluntas necessario id agit, quo majori rapitur ac trahitur delectatione; ergo non est ad actum oppositum tunc libera & expedita, quandoquidem delectatio confert, ut ex Jansenio probavimus, ipsammet agendi potentiam; atque hinc necessario fluxu dimanant quinque famosæ Propositiones.

II. Cum gratia ex se efficax præiens supponitur in voluntate, rectè adhuc concipitur posse voluntatem ipsi resistere; quia gratia efficax importat dumtaxat ex se certam effectus futuritionem, quæ non excludit resistendi potestatem expeditam relative. Longe aliter se res habet in systemate Jansenii: superior quippe delectatio excludit veram resistendi potentiam relativam, quia in opposita delectatione, utpote satis non est virium, ut possit superiori resistere.

Dico 2. Multum esse discriminis inter modum explicandi efficaciam gratiæ per delectationem simpliciter victricem sensu nonnullorum Theologorum, & per delectationem relative, seu per gradus superiorem ac victricem sensu Jansenii.

Namque in priori sententia, victrix delectatio non per gradus nec relative victrix est, sed ex se absolute, seu propria & interna virtute, unde importat tantum certitudinem effectus illæsa libertate, ac integra remanente potentia ad actum oppositum. Non ita relativa Jansenii delectatio, quæ ad inferiorem comparata, omnino tollit potentiam tum resistendi, tum eliciendi actum contrarium, nempe ob virium inæqualitatem in delectatione inferiori. Inde est, quod defensores delectationis simpliciter & non per gradus victricis, admittunt gratiam excitantem ac sufficientem distinctam natura & entitate ab efficaci delectatione, per quam, absente illa efficaci delectatione, voluntas verè, propriè, expeditè ac completè, etiam relative ad quamlibet actualem oppositam delectationem concupiscentiæ, possit aut bonum operari, aut saltem uberius implorare gratiæ auxilium, ut illud operetur. Quapropter in eorum sententia, delectatio ex se victrix, quantumcumque certo voluntatem ad agendum inflectat, semper liberam & expeditam eam relinquit & ad resistendum & ad actum contrarium exercendum etiam relative, quia delectatio illa victrix non confert actum primum seu potentiam, sed actum secundum: quandoquidem in ipsa gratia excitante sufficiente pares ac sufficientes agnoscunt vires ad quamlibet actualem concupiscentiam superandam, saltem per orationis adminiculum.

At verò in systemate Jansenii, delectatio victrix relativa dat actum primum seu potentiam ipsam agendi: in eo systemate, nulla datur gratia excitans ac verè sufficiens, præter superiorem delectationem. Gratia enim, quam Jansenius parvam appellat, si absolute & in se præcisè subjecti circumstantiis spectetur, de se efficax est, ad bonum perfectum ordinata, quod revera efficeret, si in concupiscentiam minus resistantem impingeret: si vero spectetur, ut à Jansenio spectatur, relative ac comparatè ad majorem actualem concupiscentiam, planè insufficiens est, & impar huic debellandæ, cum ad hoc satis virium non habeat: Ergo tunc vera est ac propria in voluntate impotentia bene agendi; è contra, dominante delectatione cælesti, vera est impotentia ad resistendum & ad malum operandum. Delectatio, inquit Jansenius L. 7. cap. 5. vinculum est, quo liberum arbitrium ita ligatur ac constringitur..... ut actus oppositus sit extra ejus potestatem. Et c. 3. Delectatio est id, quod tantam potestatem in liberum arbitrium habet, ut ea præsentis actus volendi sit re ipsa in ejus potestate, absente non sit. Et Lib. 8. cap. 3. Delectatio facit, ut velis, & sine illa velle non possis..... facit denique, ut necesse sit animam illud sequi &c.

Quantum differt hæc doctrina à sententia Theologorum, qui vim & efficaciam gratiæ repetunt ex delectatione simpliciter victrice! Non enim illi cum Jansenio dicunt, hominem, cum non frænât concupiscentiam, non accepisse à Deo gratiam sufficientem, per quam etiam relative illam domare possit; imo gratiam hanc conceptis verbis admittunt, & quidem viribus parem ad superandam actualem quamlibet concupiscentiam. Non dicunt, victricem delectationem omnino necessariam esse, ut homo possit agere, sed tantum,

Cc

tum,

Tom. 3. p. 315. col. 1. D. Ibid. p. 309. col. 2. A. Ibid. p. 346. D.

tum ut actu agat. Non dicunt, stante motione victricis delectationis, actum oppositum non esse in potestate voluntatis; imò contrarium affirmant. Non dicunt, facultatem esse relative ligatam, aut saltem impeditam; imò expeditam asserunt. Non dicunt, gratiam aliquando effectu ulteriori carere, eo quod gradibus & virtute inferior sit actuali concupiscentiæ; imò contendunt per sufficientem gratiam ideo conferri completam ad bonum potentiam, quia viribus par est vincendæ actuali cuilibet concupiscentiæ, & bono saltem mediatè operando.

Uno verbo, tres præcipuas hic causas accipe discriminis delectationis superioris à systemate delectationis simpliciter victricis.

Prima est, quod in sententia delectationis relative superioris, tota vis delectationis, sive cœlestis, sive terrenæ, relativa sit: unde cum in illo systemate nunquam contingat, ut utraque delectatio æquo certamine seu viribus æqualibus luctetur, actu sit, ut una alteri vincendæ par esse non valeat, si gradibus sit inferior. At verò in systemate opposito, cum vis gratiæ & concupiscentiæ non sit relativa, neque gratia Christi sit efficax, eo quod sit superior delectationi terrenæ, supponi potest gratia sufficiens dare vires pares ad oppositam quamlibet actualem concupiscentiam vincendam.

Secunda ratio discriminis est, quod in sententia delectationis relative superioris non conferatur potentia expedita relative seu ad bonum seu ad malum, nisi per delectationem superiorem. Ut enim conferatur potentia relative expedita ad bonum, debent saltem æquiparari vires voluntatis cum impedimentis ex adverso retardantibus: atqui non possunt vires voluntatis ad bonum æquiparari impedimentis ex adverso retardantibus, nisi per delectationem superiorem seu gratiam efficacem. Neque enim id potest fieri per delectationem æqualem, cum, ut jam diximus, in eo systemate non datur talis delectatio aliunde, ut vidimus, non potest fieri per delectationem inferiorem. At verò in systemate delectationis simpliciter victricis, per solam gratiam sufficientem confertur potentia relative expedita ad bonum.

Tertia ratio discriminis est, quod delectatio inferior, qualis est gratia sufficiens in systemate delectationis superioris, minuat tantum, non vero tollat necessitatem peccandi, quæ per peccatum originale & per actualem concupiscentiam fortiorem inducitur. Quemadmodum enim si bajulo, qui ferendo ponderi mille librarum impar est, leve aliquod præbeas adjumentum, minuitur quidem impotentia ferendi, sed non tollitur: ita à pari, delectatio cœlestis inferior minuit quidem impotentiam bene agendi & necessitatem peccandi, quæ per delectationem superiorem terrestrem inducitur, sed non tollit. At verò in systemate delectationis victricis simpliciter, gratia sufficiens cum non sit inferior concupiscentiæ actuali, nec ipsa debilior, non solum minuit, sed tollit omnino impotentiam bene agendi, aut necessitatem male agendi, quæ posset supponi inducta per peccatum.

Quæres 1. Quo signo dignosci possit, utrum quis constituat efficaciam gratiæ in delectatione superiori seu victrici relative, non vero in delectatione simpliciter victrici?

Resp. Pluribus signis id dignosci posse: unum hic tantum indicabo. Scilicet in systemate delectationis superioris relative, gratia, quam ejus patroni vocant efficacem, & illa, quam liberaliter appellant sufficientem, intrinsece & entitate seu natura non differunt, sed extrinsece tantum, & ut ita dicam, accidentaliter, scilicet propter majorem vel minorem concupiscentiam, in quam impingunt; respectu cujus, dicitur vel invincibiliter efficax, vel invincibiliter inefficax, prout ipsam terrestrem delectationem, aut superat gradu viribusque, aut ipsa inferior debiliore est.

Quæres 2. Quomodo datur intelligi potentiam bene agendi, quam confert gratia sufficiens in sententia delectationis simpliciter victricis, esse expeditam, cum nunquam, si sola sit, actum eliciat?

Resp. Id non incommode explicari. 1. Ex eo quod potentia, quam confert gratia sufficiens in sententia delectationis simpliciter victricis, nullum injectum per concupiscentiam supponatur vinculum, per quod ligetur voluntas seu facultas, aut saltem in exercitio suo impediatur. In sententia vero Jansenii, delectatio concupiscentiæ superior vinculum sit, quo constringitur voluntas, & actus oppositus non est in ejus potestate. 2. Ex eo, quod illa potentia reducatur in actum, & voluntas agat aliquando sine ulla facta ex

parte potentia immutatione, seu absque eo, quod virtus ejus augeatur, aut difficultas minuatur, idque sola accedente gratia efficaci seu delectatione simpliciter victrici, quæ voluntatem ad actum applicat; unde certe concluditur, potentiam fuisse expeditam, etiam ante gratia efficaci collationem.

Inde facile est inferre sententiam aliquorum Recentiorum, qui propugnant systema duplicis delectationis relative victricis, cujus, quæ superior est, invincibiliter prævenit voluntatem, & invincibiliter determinat ad unum. 1. Ipsissimum esse Jansenii systema; quod unum sufficere deberet, ut ab eo propugnando deterreantur Theologi, qui ab omni partium & studiorum, novitatisque suspitione alieni videri volunt. 2. Ita systema istud esse proprium Jansenii, ut illud tanquam inopinatam veritatem invehat, ejusque discipuli, quotquot hactenus existerent & sunt, licet in aliis plerisque variis ac discordes, in eo tamen quasi Augustiniano & oculorum pupilla carente constanter retinendo unanimis fuerint, teste ipso Abbate de Bourzeis, quem antea laudavimus. 3. Jansenium delectationem illam superiorem in systemate suo ita capitalem ac fundamentalem habuisse, ut non aliter famosas quinque Propositiones, quasi totidem ex illo principio derivatas conclusiones defendere potuerit. 4. Cum Ecclesia quinque Propositiones damnaverit in sensu Jansenii, necesse est illas damnatas fuisse in ipso Jansenii systemate, delectationis scilicet superioris ac relative victricis, quæ totius systematis, ut antea probavimus, clavis, basis ac fundamentum est. 5. Theologos, qui dictam superiorem delectationem propugnant, incommoda absurda & erronea, quæ ex tali systemate consequuntur, non posse declinare. Quod si pertendant, Jansenium ex principio delectationis superioris perperam suas quinque Propositiones veluti totidem conclusiones intulisse, assignent, rogo, quæ ex parte conclusiones illæ male cohæreant cum dicto principio; quidve Jansenius distorcendo peccaverit, cum illas intulit. Quod si nullum in discursu ipsius vitium deprehenderint, necesse est, ut vel principium deserant, vel eo admissio, conclusiones inde necessario fluxu dimanantes pariter admittant. Eosdem Theologos in vanum dumtaxat ac phantasticum erroris Janseniani simulacrum censuras Ecclesiæ, quibus toties attritus ille fuit, necessario detorquere: quod quidem facile demonstrare est, tum conferendo doctrinam Jansenii cum doctrina illorum Theologorum, unde certe manifestum erit, nihil dicere Jansenium, quod ipsi dicere pariter non teneantur; & nihil eos ad captandam Catholicorum benevolentiam minoribus ac mollioribus vocibus affirmare, quod ultro non concedere possit Jansenius, imò & revera non concedat: tum maxime expendendo sigillatim, quæ illi ipsi Theologi proferunt momenta discriminis inter suam & Jansenii doctrinam.

Expenduntur causæ discriminis quas nonnulli proferunt inter delectationem superiorem ac relativam, quam tuentur, & Jansenii sententiam.

Sunt inter recentiores Theologos nonnulli, qui à Jansenio se longius recedere contestantur, quanquam vim & efficaciam gratiæ pariter cum ipso exponant per delectationem relative seu per gradus victricem. De communi principio consentiunt illi quidem, at non easdem inde conclusiones inferre videri volunt: imò quas inde Jansenius deduxit quinque Propositiones, aperte damnant ac rejiciunt. Absit, ut cujusquam fidem, candorem, ac probitatem hic incutem: verum sic intellexi semper, delectationem illam superiorem ac relativam centrum esse, ex quo quinque Jansenii Propositiones, quasi totidem linearum fluxu necessario derivantur; adeoque eo retento fundamento, non aliud proferri posse à Janseniana doctrina discrimen, quam aliquorum dumtaxat verborum. Id vero ita esse patebit, expendendo, quas illi proferant causas & rationes discriminis inter suam & Jansenii sententiam. Nonnullæ ex illis speciatim quinque spectant Propositiones: aliæ vero universim causam & fortunam Jansenianæ doctrinæ; quas omnes sigillatim, quæ fieri poterit, brevitate referemus ac discutiemus.

*Quarta
me Con-
ference,
chap. 30.
pag. 211.*

Circa primam Propositionem.

Dicunt 1. Jansenium L. 3. de Gr. Ch. c. 13. conceptis verbis affirmare justis impossibilia esse quædam Dei mandata; à qua impia propositione prorsus abhorre se profitentur.

Tom. 3. p. 139. col. 1. A. Ibid. p. 135. col. 2. Verum si Recentiores illi sola nominis asperitate offenduntur, mollius non recusabit ipsemet Irenæus: quam enim impossibilitatem appellat, hoc ipso citato c. 13. loco, alibique passim, difficultatem dicere non gravatur. Nec illam, inquit, implendi talia præcepta difficultatem inde proficisci, &c. Et antea, quam Augustinus difficultatem dicit, Jansenius per NON POSSE, quod majusculis litteris inscribere affectat, interpretatur. Adeo verum est, utramque vocem ab illo promiscue usurpari.

Ibid. p. 183. col. 2. B. Ibid. p. 315. col. 1. D. An vero de solo nomine controvertitur, & non potius de re ipsa per nomen significata? Porro in systemate Jansenii perinde est, vel impossibilia, vel difficulta dicere justis, absente gratia efficaci, aliqua Dei mandata; quia nempe juxta ipsum, absente delectatione superiori, actio sequi non potest. Et vigente delectatione carnali, impossibile est ut virtutis & honestatis consideratio prævaleat. Et L. 7. c. 5. Delectatio est vinculum quo liberum... ita firmiter ligatur & retinetur... ut actus oppositus sit extra ejus potestatem.

At quæso nonne defensores delectationis superioris ac relativæ hoc ipsi asserere tenentur? Nonne capitale istud est apud ipsos principium, majorem delectationem à minori vinci non posse? adeoque justum sola gratia parva instructum efficaci absente, non posse relativa potentia superare actualem majorem cupiditatem; ac consequenter mandatum ipsi relative esse impossibile. Vertant se in quamcumque partem voluerint, nihil, ut se expediant, proferant, quod ultro non proferant vel apertissimi Jansenii defensores. Dicant illum justum habere perfectissimam ac completissimam ad observandum mandatum potentiam, beneficio gratiæ parvæ; nonne idem asserunt Jansenistæ verbis exprelsis & clarissimis quæ initio laudavimus? Dicant se eam tantum rejicere potentiam quæ sit cum actu conjuncta: hoc idem & ipsi contestantur. Dicant non veram esse impossibilitatem, sed tantum difficultatem: ne ipse quidem negat Jansenius. Verum in eo utrorumque error est, quod illa perfectissima potentia sit revera tantum absoluta & abstracta, non relativa: quod ita excludat actum, ut ipsum relative obtinere non possit: quod illa difficultas similis sit ei quam patitur justus, vitandi omnia peccata venialia collectivè sumpta; sine speciali privilegio; vel ille qui sanos oculos habens non potest videre sine lumine; vel à morbo convalescens, non potest longum iter pedibus perficere. An non hujusmodi difficultatis genus veram importat impotentiam? Mutato igitur solo nomine, sensus idem retinetur.

Ibid. p. 34. col. 2. A. Ibid. p. 145. col. 2. D. At, inquit, Jansenius L. 2. de Gratia Christi c. 1. contendit sine delectatione superiori, tam impossibile esse voluntati ut bene velit & operetur, quam homini cæco ut videat, vel surdo ut audiat, vel tibiis fracto ut rectè gradiatur, vel avi ut volet sine alis, quo exemplo utitur L. 3. cap. 15. Quæ profecto comparationes eo tendunt, ut ab homine justo quamcumque excludant bene agendi facultatem, absente gratia efficaci. Verum non ita profecto stupidus fuit Jansenius, ut excluderet omnem omnino bene agendi facultatem, absente gratia victrice relative. Nonne in prima Propositione supponit justos qui volunt ac conantur? Ergo agnoscit in illis, etiam absente gratia efficaci, aliquam bene agendi ex gratia parva potentiam; sicut Lib. 8. c. 20. sub motione delectationis cœlestis victricis agnoscit peccandi potestatem perfectissimam. Neque unquam ostendent Theologi de quibus loquimur, discipulos Jansenii negasse esse in parva illa gratia vim internam activam, seu principium boni operis effectivum, & quod re ipsa efficeret nisi obliteret ardentior concupiscentia. Illi igitur duriores Jansenii loquendi modi ad substantiam systematis ipsius non pertinent, sed extranei sunt, quibus sepositis, systema integrum adhuc perseverat. Quapropter ejus discipuli adductas comparationes in eo dumtaxat valere contendunt, quatenus excludunt actum secundum, non vero actum primum. Audiatur Paulus Irenæus Disquisitione 2. art. 5. In comparatione, inquit, non omnia similia sunt; sufficit ut illa inter se convenient, quæ inter se comparantur. Jam

Tournelli Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

vero cæcus cum justo gratia efficaci destituto dupliciter potest comparari. Primo, si spectentur potentia in actu primo; sic nulla inter utrosque similitudo, sed potius magna dissimilitudo. Cæcus enim caret interna vivendi virtute: justus pollet interiori facultate bene agendi, etiam actuali si vult & conatur. At si spectentur istæ potentia in actu secundo tunc in eo plane conveniunt, quod sicut cæcus videre actu & effective non potest; ita justus bene agere sine efficaci gratia actu & effective non potest. Igitur si Jansenius justum cum cæco comparavit spectando potentiam in actu primo, inepte prorsus locutus est, & si velis, hæreticè; sin autem spectavit potentiam in actu secundo, rectè, Catholicè, Thomisticè locutus est. Deinde conatur ostendere ex Jansenio, Tom. 1. L. 5. c. 11. gratiam efficacem esse adjutorium actus secundi.

Paulo Irenæo in omnibus suffragatur Dionysius Ray Pag. 98. & 99.

Quid ad hanc explicationem Recentiores nostri? An sanam judicabunt, an non sanam? Si sanam; manifestis Jansenianis aperte consentiunt, neque habent amplius quo se ab illis adeo remotos & alienos prædicent. Si non sanam: rogo assignent illius vitium ac errorem? Non alium profecto deprehendent quam qui à nobis sæpius assignatus est; potentiam nempe illam, quam sufficientissimam, perfectissimam, ac completissimam dicere placet Jansenianis, absolutam esse dumtaxat & abstractam, quæ nihil ad usum & exercitium boni operis conferre possit, non vero relativam; ac proinde perinde esse, ac si penitus negaretur. Inde est quod multi ex nostris dum Jansenium refellunt, eum accusant quasi omnem penitus negaverit in justo, absente gratia efficaci, potentiam ad observandum mandatum, non quidem verbo tenus, hanc enim verbo agnoscit, sed in rei veritate; quia, ut dixi, perinde est ac si eam penitus rejiceret. Porro necesse est Recentiores in suo systemate delectationis superioris ac relativæ, agnoscere potentiam in ejusmodi justis, absolutam esse dumtaxat non relativam; quia parva illorum gratia satis virium non habet ut possit actualem majorem & oppositam superare cupiditatem.

Dicunt 2. Se non omnem gratiam sufficientem, sed solam Molinianam; Jansenium vero omnem omnino respuere, quam Lib. 3. de Gratia Christi cap. 3. revocat ad gratiam Pelagii. Verum profitetur quoque Jansenius cap. 1. ejusdem Libri, se solam Molinianam, ut vocant, seu versatilem ac libero voluntatis arbitrio potest missam rejicere gratiam sufficientem: nolle vero se impugnare gratiam sensu Thomistico sufficientem, qualem Alvares. Cumel, Navarreta &c. admittunt; eam scilicet, præter quam aliud ex parte Dei auxilium per modum principii necessarium est ut homo velit & operetur: Imo addit ibidem quod Augustinus fortasse talem gratiam non difficulter admitteret. Et c. 3. cum ait, gratiam quæ ab initio lapsus humani generis usque ad Judicii diem nullum in humana voluntate effectum habuit, aut habitura est, monstro similem esse, Molinianam solam aut incongruam Suarezianam directè & expresse explodit; neque diffitendum est in textu Jansenii qui objicitur ex cap. 3. Lib. 3. de Gratia Christi, eum solam Molinisticam oppugnare gratiam. Cum tamen ab ipso Thomisticam sufficientem gratiam pariter rejici affirmamus, ad principia quæ ubique statuit Jansenius, & quæ cum tali gratia conciliari non possunt, attendimus magis, quam ad ejus verba: neque enim expresse ac nominatim unquam insurrexit adversus illorum Theologorum sufficientem gratiam. Jam vero cum principia Jansenii circa delectationem eadem sint quæ à Recentioribus nonnullis propugnantur, ab utrisque non solum Molinianam, sed & Thomisticam sufficientem gratiam convelli merito contendimus.

II. Negari certè non potest quin parvam aliquam gratiam admiserit quæ de se principium est boni operis, ac semper efficax alicujus parvi & imperfecti effectus, quam Deus voluntate sua antecedente, quæ à circumstantiis abstrahit, ordinat ad bonum opus, ad quod nihilominus per voluntatem consequentem non tendit, propter majorem cupiditatis resistantiam, cui superanda impar est. Illud, ait Paulus Irenæus Disq. 2. art. 6. ex Jansenio concedi potest, gratiam nonnunquam carere eo effectum ad quem destinatur voluntate Dei antecedente. Cum enim ea voluntas semper feratur in bonum absolute spectatum, consentire autem gratiæ habeat rationem boni, utique semper illa voluntate Deus velle censendus est homines suæ gratiæ non resistere sed illi plene consentire. En gratia parva, seu sufficiens (de nomine nulla quæstio) quam Jansenius cum suis

Cc 2

constanter

constanter agnoscit. An propterea immunis ab errore circa hujusmodi gratiam? Minime. Quare? Quia gratia hæc relativè ac comparatè ad superiores actualis concupiscentiæ vires non potest eam superare; ac proinde nomine tenus sufficientem gratiam Janseniani admittunt, re ipsa vero negant. Quantum enim ad usum & exercitium boni operis, perinde omnino est, ac si nullam agnoscerent; quod quidem nostris locum dedit certè legitimum, accusandi Jansenianos omnis prorsus denegatæ gratiæ sufficientis. Dicant porro Recentiores an re ipsa aliam agnoscant gratiam sufficientem, quàm istam Jansenianam? Quid enim ipsis est gratia sufficiens? Nisi delectatio inferior ac debiliior quæ non satis habet virium ut oppositam concupiscentiam superare possit; seu quæ necessitatem peccandi non tollit, sed minuit tantum. Cedo si vel unum apicem discriminis invenias: nisi fortè quod talem gratiam aptè non minus quàm verè Jansenius insufficientem appellat, Recentiores vero abusive & ad fucum faciendum, sufficientem.

At, dices, Jansenius nullum admittit in præfenti statu adjutorium *sine quo*, sed unum dumtaxat adjutorium *quo*: Recentiores autem utrumque admittunt.

Resp. Jansenium equidem non admittit in præfenti statu adjutorium *sine quo* non; quale datum fuit naturæ innocenti: aliquo tamen sensu, qui revera discipulorum ipsius sensus est, admittit adjutorium *sine quo*, id est parvam quamdam gratiam non victricem, quæ revera est adjutorium *quo* seu efficax alicujus effectus imperfecti, non autem effectus plenius perfecti, propter inferiores ejus vires planè insufficientes ad debellandam oppositam majorem cupiditatem. Mera autem est quæstio de nomine, utrum tale adjutorium dicendum sit *quo*, vel *sine quo*, modò de re conveniant. Ut ut sit, gratia sufficiens seu adjutorium *sine quo*, in systemate delectationis superioris, nullatenus distat à gratia illa parva Janseniana; adeoque Recentiores illi sub aliis verbis in eundem recidunt sensum Jansenii quem Ecclesia merito proscripsit.

P. 181.
col. 1. D. Dicunt 3. Jansenium Lib. 8. de Gratia Christi cap. 20. docere sub dominante concupiscentia veram esse in voluntate impotentiam operandi bonum. *Firmitas*, inquit, *ardorque voluntatis malæ vehementi delectatione concupiscentiarum adjuncta & incitata, parit benè faciendi impotentiam*. Sed qui inter Recentiores Systema delectationis superioris tuentur, longè absunt à tali admittenda impotentia; imò, veram & proximam confitentur, ope gratiæ sufficientis, ad bonum opus potentiam.

Respondeo, si de verbis hic tantum agatur, Jansenium ipsum verbo tenus impotentiam illam ita sæpius mitigare ac temperare, ut à Catholicis recedere non videatur, à quibus tamen quoad sensum & rei veritatem plurimum remotus est: quemadmodum & ipsi Recentiores nonnullis verbis à Jansenio dissident, cum quo sensu concordant. Jansenius v. g. dixit tum L. 8. de Gratia Christi cap. 20. tum Lib. 4. de statu naturæ lapsæ cap. 25. impotentiam illam esse tantum impropriam, consequentem & ex hypothesi non negavit per talem impotentiam voluntariam, remanere (physicam) ad bonum facultatem, neque etiam illam oriri ex defectu virtutis activæ in gratia tametsi parva, sed ex una cupiditatis resistantia, quæ si minor esset, gratia illa parva plenum ac perfectum effectum consequeretur.

Dixit Lib. 3. de Gratia Christi c. 13. Lib. 4. c. 10. impotentiam illam non excludere quamcumque gratiam. Denique sæpius ita loquitur, ut non excludat omnem ad bonum potentiam defectu gratiæ victricis, sed tantum eam neget quæ cum actu conjuncta est: has porro mitigatas & in speciem Catholicas Jansenii locutiones summo studio colligunt ac jactantiùs prædicant ejus defensores, ut ejus doctrinam tanquam orthodoxam censuris Ecclesiæ subducant. Verum inani prorsus ac vano conatu; & ut Clerus Gallicanus in sua ad Alexandrum VII. scripta anno 1661. Epist. loquitur, *Verba Jansenii ad aliquem sensum Catholicum subtiliter detorquent*; eundem enim planè sensum erroneum exprimit, tum durioribus, tum mollioribus verbis.

Dixit equidem Jansenius, impotentiam benè agendi sub dominio ardentioris concupiscentiæ, & male agendi sub motione gratiæ victricis esse impropriam, consequentem & ex hypothesi, non verò antecedentem; quia non alia ipsi est propria & antecedens impotentia, quam quæ rationis & deliberationis seu voluntarii usum antecedit, qualis profecto non est impoten-

tia de qua loquitur, quam L. 3. de Gratia Christi c. 15. appellat *voluntariam impotentiam*, & consequenter juxta ipsum liberam. Quia, ut ait ibidem, *nihil est aliud voluntatem esse liberam, quam actum suum habere in sua potestate; & habere in potestate nihil aliud, quam eum facere si voluerit*. Sic autem impotentia hæc juxta Jansenium est voluntaria, & hoc sensu consequens, ut tamen voluntas eam declinare nullo pacto valeat, non quidem absolute, sed relativè: *cum tunc*, ut ipse ut loquitur Lib. 8. de Gr. Christi c. 20. *facultas impedita ligataque permaneat*; vinculo scilicet majoris delectationis. quò fit ut voluntas non tantum actum oppositum non velit, sed nec velle possit. *Firmitas ardorque voluntatis malæ*, inquit loco citato ex cap. 20. Lib. 8. de Gratia Christi, *vehementi delectatione concupiscentiarum adjuncta & incitata, parit benè faciendi impotentiam, quam sola voluntas superare non potest, quia velle non potest, idque ideo quia fortiter stabiliterque non vult*.

Quapropter illam benè agendi potentiam quam Jansenius admittit semper & in omnibus, absente gratia efficaci, vel male agendi sub illius motione, non aliam ferè docet esse præter naturalem liberi arbitrii flexibilitatem ad bonum & malum. Hoc modo sentit Augustinus & Prosper, ait ibidem, *sub gratia manere peccandi potestatem, quia præter naturalem flexibilitatem ad malum, manet etiam concupiscentia, per cujus tentationes animus mutari potest: quod quia in cælo accidere non potest, consequenter etiam beatus amplius peccare non potest*.

Non negat pariter cum illa voluntaria impotentia remanere physicam ad bonum facultatem; nec eam impotentiam dicit oriri ex defectu virtutis activæ in gratia parva, sed ex resistantia cupiditatis. Verum mera sunt verba, ad errorem potius involvendum quàm excludendum accommodata. Namque facultas illa physica vel est nudum arbitrium voluntatis, vel quædam gratia tametsi parva: nudum liberum arbitrium est quidem physica facultas capax recipiendi gratiam, sed si solum fuerit, physicè incapax est actionis bonæ supernaturalis: gratia verò illa parva, tametsi in se absolute considerata sit principium effectivum boni operis, relativè tamen ad majores cupiditatis vires, non tantum opus illud bonum nunquam elicit, sed nec elicere potest: atque hæc est vera impotentia quam Jansenius admittit, & à systemate delectationis superioris inseparabilis est. Nec juvat quod ait Jansenius, impotentiam illam oriri ex resistantia cupiditatis: fateor, sed voluntas in illis circumstantiis non potest non resistere minori gratiæ; nimirum propter delectationem terrenam indeliberatam superiorem, qua tunc rapitur & determinatur ad malum. Ex indeliberata enim illa motione, necessario consequitur deliberatus voluntatis motus, à quo voluntas seipsam cohibere non potest; necesse enim est ut agat secundum id quod magis delectat.

Dixit etiam, integro errore subsistente, hac impotentia non excludi quamlibet gratiam. Ita quidem: sed talis gratia relativè ad majorem concupiscentiam satis virium non habet, ut eam superare possit.

Innit denique Lib. 8. de Gratia Christi cap. 20. solam excludi potentiam cum actu conjunctam. At verbo ludit & fallit. Non tantum enim potentia illa non jungitur cum actu, sed nec potest jungi in his circumstantiis, seu relativè ad oppositam majorem delectationem: atque in hoc positus est error Jansenii. Dicant porro defensores systematis duplicis delectationis relative victricis, an absente gratia efficaci, cum sola parva seu inferiori gratia justus habeat relativam potentiam ad superandam actualem majorem cupiditatem? Si negant, Jansenio plane consentiunt; aut saltem rogo ut assignent suæ à Janseniana doctrinæ discrimen; assignent in quo præcisè collocandus hic sit error Jansenii. Si concedunt, explicant quo sensu: ut nempe clarè intelligatur in quo à systemate Jansenii recedant; ne fortè syllabarum & vocum discrimen sit, illudque etiam non lincerum.

Dicunt 4. se gratiam sufficientem sensu Thomistico plenius manibus amplecti.

Resp. Et ipsum Abbatem de Bourzeis in Scripto quod dicitur. *In nomine Domini*, quod an. 1649. editum est, sic habere: *Quod identidem advertendum censeo, ne qua hic Thomistarum gratia sufficienti, quam admitto lubens, fiat injuria*. Arnaldumque qui in Libro inscripto, *Apologie pour les SS. Peres*, Lib. 7. punct. 4. cap. 1. asseruerat Augustinianos quos vocat Theologos, in eo à Thomistis circa gratiam sufficientem differre, quod hi gratiam saltem nomine tenus sufficientem

P. 146.
col. 2. B.

P. 369.
col. 1. D.

P. 370.
col. 1. D.

P. 368.
col. 1. B.

admittere consentirent, illi vero nullam gratiam vocandam esse sufficientem contenderent, præter eam quæ verè & propriè gratia Christi efficax est: Arnaldum, inquam, qui hæc protulerat annis superioribus, tandem in Scripto suo cui titulus, *Dissertatio de Gratia efficaci*, non semel aut bis, terve sed sæpius professum se gratiam sufficientem sensu Thomistico admittere.

Dicunt 5. Jansenium & Jansenii discipulos impotentiam propriè dictam admittere; sed vero impropiè dictam.

Resp. Jansenium L. 3. de Gratia Christi c. 15. & L. 8. c. 20. alibique: Arnaldum vero in Dissertatione jam citata parte 3. art. 17. expresse asserere, se propriè dicta impotentiam non admittere. *Tota illorum hominum qui à gratia planè deserti sunt, impotentia, nihil aliud est quam mala voluntas malaque cupiditas. Et paulò inferius: Non hæc impotentia est, sed pravitas... non ideo innoxia, quia aliquomodo necessaria; sed ideo culpanda, quia voluntaria.*

Dicunt 6. censere se abstinendum omnino à voce, impossibili, dum agitur de præceptis adimplendis.

Resp. 1. non ita sincere eos abstinere quin eam aliquando usurpent, licet rarissime, v.g. author Libri cui titulus, *Tradition de l'Eglise Romaine*, Tomo 3. & alii pauci.

Resp. 2. mutata tantum vocis hujus significatione, sed non mutata sententia, Recentiores statuisse abstinendum vulgo ab usurpanda ea vocula impossibilitatis, ut patet ex Arnaldo Dissertationis parte 3. art. 17. qui sic habet. *Ea quæ voluntate constant, nunquam impossibilia dici possunt: sunt enim semper cum volumus.* Unde licet Recentiores nostri sub illo prætextu aut alio simili abstineant ab usurpanda voce ista, *impossibili*, non tamen à Jansenii, & discipulorum ejus sententia recessisse ullo modo propterea censendi sunt.

Circa secundam Propositionem.

Dicunt 1. Jansenium L. 2. de Gratia Christi c. 24. asserere gratiam tollere omnem voluntatis resistantiam; eaque loquendi ratione, errorem secundæ Propositionis manifestè exprimere: Recentiores porro nihil tale affirmare, imò planè contrarium.

Verum duriorem hunc loquendi modum Jansenius ipse aliis in locis emollivit, errore non repudiato. Lib. 2. de Gratia Christi c. 27. conceptis verbis asserit, multos divinitus collustrari, imò vero & in ipsa voluntate motibus divinæ gratiæ percelli, qui tamen ab ejus interna suasionē & inclinatione dissentiant. An putas verba hæc quoad sensum pugnare cum prioribus? Minime profectò. Potest Jansenius sine ulla pugna, eodemque sensu erroneo dicere, quod voluntas resistat & non resistat gratiæ, respectivè ad varium ipsius effectum. Non resistit quantum ad effectum proximum & imperfectum, quem gratia etiam parva illorum sensu semper exprimit: resistit autem quantum ad effectum ejusdem remotum ac perfectum, ad quem ex natura sua & voluntate Dei antecedente tendit & ordinatur, sed quem non habet, imò nec habere unquam potest, quando concupiscentiæ opposita delectatio superior est.

Ita seipsum exponit Jansenius incitato cap. 27. L. 2. de Gratia Christi. *Considerandum est, inquit, multiplices esse divinæ gratiæ effectus, quemadmodum & voluntatis. Est enim velle perfectum, quod Augustinus posse vocat; est & imperfectum, quod velleitatem appellare solent.... Hæc ergo primus est cælestis istius vocis effectus, quem ad minimum in omnibus operatur, quibus eum infundit Deus.... Non enim quævis gratia ad quosvis effectus inferendos sufficit, ut quidam imaginati sunt, sed potestates operationum difficultati attemperanda sunt.*

Eodem planè modo discipuli Magistrum interpretantur, Paulus Irenæus Disq. 6. & Dionysius Raymundus 1. p. c. 3. art. 5. (pag. 130.) Prioris verba retulisse sufficet. *«Possunt, inquit, allata Jansenii locutiones ad illam revocari doctrinam toti Thomistarum Scholæ probatam: omnem gratiam tam efficacem quam sufficientem esse efficacem respectu proximi istius effectus ad quem ordinatur voluntate Dei absoluta. «Sic enim explicari possunt omnes superius allata Jansenii locutiones: Gratia tollit omnem resistantiam, nempe quæ impedit proximum effectum, non quæ remotum. Item, Nulla gratia effectum caret, nimirum proximo illo ad quem destinatur voluntate absoluta, non remoto ad quem excitat: Gratia omnis agit & operatur effectum proximum, non remotum. Item,*

Tournelli Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

«Gratia est convertibilis cum effectum; distinguo, proximo, non remoto, sive eo propter quem datur voluntate absoluta, non eo ad quem natura sua tendit & refertur voluntate Dei antecedente. Item, Omnis gratia est efficax, nempe proximi effectus ad quem ordinatur voluntate absoluta, non ejus ad quem ex natura sua tendit. Pariter, Nulla datur gratia sufficientem nisi sit efficax; distinguo, sufficiens omnibus modis & ad agendum actum, sive Molinianè, verum est; sufficiens Thomisticè, cui semper dissentitur, nisi adsit efficax, falsum. Hinc claret, concludit Paulus Irenæus, omnes istas locutiones boni sensus capaces esse.

Qui Jansenianorum æquivocationibus parum assueti sunt, adduci facile possunt, ut credant his speciosis Pauli Irenæi verbis excludi errorem secundæ Propositionis: at non ita est. Error enim ille in eo consistit, quod gratia eum omnem semper effectum obtineat, quem permittit opposita concupiscentiæ delectatio. Si hæc superior fuerit, gratia debilem & imperfectum effectum assequetur; si inferior, plenum ac perfectum; adeoque ei nusquam verè ac propriè resistitur: non ratione effectus proximi & imperfecti quem semper habet; non ratione effectus ulterioris ac perfecti, quem, supposita majori cupiditate, habere non potest. *Non enim quævis gratia, ait Jansenius L. 2. de Gratia c. 27. ad quosvis effectus inferendos sufficit, sed potestates operationum difficultati attemperanda sunt.* Hunc porro sensum defendere tenentur, qui systemati delectationis superioris ac relativæ patrocinantur. Dicant num repulsa non doceant, gratiam, quam vocant sufficientem, semper debiles aliquos ad pietatem motus excitare in voluntate, eoque respectu verè efficacem esse, nec ipsi unquam resisti? Dicant an non agnoscant eandem gratiam in concursu ardentioris cupiditatis ac relativè ad ipsam, non habere satis virium ut eam superare possit; adeoque ipsi sub eo respectu seu relativè non resisti; Non enim, ut diximus sæpius, propriè loquendo gratiæ resistitur, nisi quando privatur eo effectum quem habere potest in iis circumstantiis, in quibus datur. Dicant an non existiment, saltem cum gratia sufficienti remanere ac semper conjunctam esse ad præceptum adimplendum eandem impotentiam, quam patitur homo justus sine speciali privilegio ad vitanda omnia peccata venialia, quæ vitari non posse certè fides docet; unde profectò sequitur eum qui peccat, gratiæ debili, si quam habeat, non resistere, cum eam non privet eo effectum quem habere possit. Ergo vel nullus est in secunda Jansenii Propositione error, quod isti affirmare audent; vel totus perseverat in systemate, quod tuentur, delectationis relativè victricis.

Dicunt 2. in mente ac doctrina Jansenii gratiam hujus status semper esse victricem, quæ, ut loquitur L. 2. de Gratia Christi cap. 24. omnes oppositos obices voluntatum & effectum invicta potestate perumpit. Et c. 2. A. 25. *Gratia & opus bonum ita reciprocantur, ut quemadmodum ex gratia data mox effectum operis consecutum inferre solet (Augustinus) ita vice versa, ex defectu operis gratiam non esse datam.* Ab ista porro doctrina se alienos plurimum profitentur Recentiores delectationis superioris patroni.

Verum non de quacunque gratia id scripsit Jansenius, sed de illa dumtaxat quam antonomasticè victricem appellat. Aliam enim esse inefficacem seu non victricem disertè agnoscit Lib. 4. de Gratia Chr. c. 10. in fine, ubi ait esse quandam gratiam ita inefficacem, ut ex illa operatio nequidem possit sequi, nisi ejus inefficacia per aliam suppleatur. Idem docet Lib. 8. c. 2. *Quod si contingat, inquit, alteram ardentiorē esse, in solis inefficacibus desideriis habebit animus.* Et L. 2. c. 27. L. 3. c. 13. gratias inefficaces veras dicit esse Christi gratias. Nilominus in his ab errore suæ secundæ Propositionis non recedit: quia nempe juxta ipsum, omnis gratia, etiam illa quam inefficacem & non victricem vocat, semper eum effectum obtinet quem potest obtinere habita ratione oppositæ concupiscentiæ. *Cum nulla sit ei (Augustino) gratia operandi, inquit L. 4. c. 10. præter istam suavitatem Dei, nisi ista tanta fuerit, ut ei delectationes rerum creaturarum cesserint, vel peccabitur, vel alterante delectationum fluctu in medio remanebitur: sin autem ista superaverit, jam sine dubio bene voluntas operabitur.* Suam hic doctrinam recognoscant, quotquot efficaciam gratiæ repetunt ex delectatione ipsius superiori ac relativa.

Dicunt 3. in mente Jansenii L. 2. de Gratia Christi c. 27. gratiam omnem semper liberam ad minimum

C c 3

quam-

Caus.
Arnaldus
370. col.
1. Col. 2.
pag. 371.
col. 2.

Ibid. p.
370. col. 1

Pag. 81.
col. 1. A.

Pag. 86.
col. 2. E.

Ibid.

Pag. 87.
col. 1. B.

P. 251.
col. 2.

T. 3. p. 87
col. 1. D.

P. 82. col.
2. A.
P. 83.
col. 2. D.

P. 187.
col. 2. D.
P. 344.
col. 2. C.

Ibid. p.
184. col.
2. C.

quamdam complacentiam boni in voluntate operari: atqui Recentiores ab hac doctrina longissime recedunt. Quamvis enim asserant gratiam merè sufficientem, ut vocant, & ordinariè & vulgò sortiri effectum deliberatum & liberum imperfectum, tamen aliquando, licet rarissimè v. g. in perditissimis hominibus, contingere, ut gratia in motu indeliberato sistat, qui à præpollentiori contraria delectatione in ortu suo veluti præfocatur.

P. 121.

Respondet Dionysius Raymundus 1. parte c. 2. de secunda Propositione art. 4. tam parvi referre ad systema Jansenii, an aliquem actum liberum deliberatumve, an tantum indeliberatum semper producere dicatur delectatio inferior cœlestis Jansenii, ut nunquam illud primum pro dogmate habuerit Iprensis, sed semel tantum, & ipsi quasi aliud agent, sed per transennam exciderit. Immo verba Jansenii, pergit idem author, de plerisque non de singulis exponi possent gratiis, quasi id vulgò non semper contingat: Unde nunquam hanc, quæ Jansenio cecidit, Propositionem, tanquam dogma ipsius propugnare Jansenii discipuli ac defensores. Quosdam consului, addit citatus author, nullusque hæcenus occurrit, qui ad hanc subtiliorem, ut vocant, quæstionem, attenderit. Dionysio Raymundo concinit author recens Libri inscripti, *Chimere du Jansenisme*. Ex his duorum, aliorumque quos appellare possem, Jansenii discipulorum testimoniis manifestum est, nullo modo à dogmatibus Jansenii recedere, qui in eo tantum ab eo differunt, quod asserant, rarissimè, seu in perditissimis hominibus aliquando indeliberatum tantum effectum, & non liberum seu deliberatum gratiæ merè, ut vocant, sufficientis comitem esse. Et certè non ita raro resistitur gratiæ actuali interiori voluntatis, nec ad dogma Jansenii multum interest, utrum liber, vel indeliberatus tantum actus ex gratia purè sufficiente, ut vocant, producat, modo cum omnem semper sortiri dicatur effectum, quem ipsi sortiri permittit delectatio actualis opposita.

P. 198.

Dicunt 4. Jansenius negat inferiorem delectationem cœlestem tendere ex natura sua ad ulteriorem effectum quem non producat, ullaque voluntate Deum intendere ut illum operetur. Unde cum è contra admittant gratiam quæ ex natura sua nata & apta est ad illum producendum, Deumque voluntate antecedente beneplaciti id intendere, toto cœlo à Jansenio differunt.

Resp. Jansenium non potuisse admittere gratias illas leves quæ ad effectum ulteriorem provocant, & à quatum interna suasionem multos dissentire constare ait c. 27. L. 2. quin simul sentiat ipsas saltem ex natura sua ordinari ad illum sortiendum effectum, & aliqua potentia posse hunc sortiri, Deumque quadam voluntate velle ut illum sortiantur, quem tamen nunquam obtinebunt. Iniquum enim est, imo impossibile, gratiam excitare, aut potius ejus beneficio Deum ad opus quodpiam provocare, ad quod nec ex natura sua ordinetur, quod nec possit habere, nec Deus aliqua voluntate velit ut unquam habeat. Unde certe à Jansenio non recedunt patroni delectationis superioris relativæ, si nihil aliud velint. Neque mirari satis possum P. Masloulié qui Tom. 2. Dissert. 4. q. 3. art. 4. & alibi, asserit constanter Jansenium negare talem gratiæ suæ levis ordinationem ad ulteriorem effectum.

P. 363.

Circa tertiam Propositionem.

Dicunt 1. necessitatem agendi sub delectatione superiori, apud Jansenium antecedentem esse, ineluctabilem & physicam; se vero nonnisi consequentem & infallibilitatis ac moralem agnoscere.

Verum pro certo istud affirmamus, nullum ex Jansenio locum proferri posse, quo necessitatem illam voceet antecedentem aut physicam. Et certè discipuli ipsius raro, ut antea observavimus, necessitatis voce, quæ odiose est, utuntur. Ipse verò Jansenius Lib. 6. de Gratia Christi cap. 6 & Lib. 4. de statu naturæ lapsæ cap. 21. & alibi passim contendit, necessitatis vocem delectationi ad unum determinanti adaptari non posse. Cap. verò 24. ejusdem Lib. 4. de statu naturæ lapsæ, & cap. 35. & 37. Lib. 6. de Gratia Christi, necessitatem illam consequentem appellat. Lib. vero 2. de Gratia cap. 25. & Lib. 8. cap. 21. & Lib. 9. c. 15. vim seu efficaciam gratiæ infallibilem dumtaxat appellat; suamque à Calviniana sententiam in eo differre probat citato cap. 21. Lib. 8. adductis Calvinii testimoniis,

To. 3. p. 305. col. 1. E.

quod Calvinio necessitans, sibi verò infallibilis sit gratiæ victricis operatio.

Quæ quidem non ea mente commemoro, ut Jansenium velim exculatum ab errore tertiæ Propositionis; sed ut manifestum sit, eum sub aliis vocibus temperatis ac mitioribus, eundem planè errorem semper obtrudere.

Necessitantis quidem delectationis nomine non utitur, at eundem omnino sensum reddit, cum ait, per superiorem delectationem tanquam per vinculum ita voluntatem ligari ac constringi, ut impedita & ligata sit respectu actus oppositi.

Necessitatem illam equidem antecedentem non appellat Jansenius; nomini parcat, sed rem admittit. Verè quippe antecedens est ea necessitas, quæ oritur ex motione prævia & indeliberata, cui voluntas in iis, in quibus versatur, circumstantiis planè resistere non potest: at talis est motio delectationis victricis relativè. Verum Jansenio antecedens necessitas ea est, quæ planè est involuntaria ac rationis & deliberationis usum antecedit.

Pariter necessitatem illam nullibi physicam appellat, quamquam in ejus principiis verè sit physica, ut superius ostendimus. Parum vero interest, an physica, an moralis dicatur, modo talis sit cui voluntas ob inæqualitatem virium resistere non possit; seu ad unam contradictionis partem fortius liget potentiam, quam compedibus & catenis ferreis ligari concipiatur vis hominis motrix: quod certe in systemate delectationis superioris locum habet.

Denique frustra Jansenius contenderet necessitatem illam esse dumtaxat consequentem. Namque consequentem ille necessitatem intelligit quæ voluntaria est, seu quæ sequitur aut saltem comitatur voluntatis determinationem tametsi necessariam; namque, juxta Jansenium, omne voluntarium deliberatum eo ipso liberum est, tametsi necessarium: quippe solam ille coactionem, non vero simplicem ac voluntariam necessitatem à libertate excludit, in quo positus est error tertiæ Propositionis. Nec alia profectò fuit Lutheri ac Calvinii sententia, quam ut coactionem, non simplicem necessitatem à libertate removerent. Homo, inquit Lutherus in Libro de servo arbitrio, cum vacat spiritu Dei, non quidem violentia, velut oborto collo, nolens facit malum, sed sponte & libenti voluntate facit... Et rursus: Si Deus, inquit, in nobis operatur, mutata & blanda assibilata per spiritum Dei voluntas, iterum mera lubentia & pronitate, ac sponte sua vult & facit, non coactè, pro natura voluntatis, quæ si cogeretur, voluntas non esset. Calvinus Lib. 2. Institutionis cap. 2. n. 7. Liberi ergo, inquit, arbitrii hoc modo dicitur homo, non quia liberam habeat boni æque ac mali electionem; sed quia malè voluntate agit, non coactione. Et cap. 3. n. 5. Porro, inquit, quod libertate abdicata voluntatem dico necessitate in malum trahi vel duci, mirum est si cui videatur aspera locutio.... Offendit eos qui inter necessitatem & coactionem distinguere nesciunt. Denique L. 2. de libero arbitrio contra Pighium, Si coactio, inquit, opponatur libertati, liberum arbitrium esse & fateor & constanter assevero. Hanc Novatorum circa libertatem doctrinam, suam plane fecit Jansenius, quidquid tandem ille, ut hanc à se labem depellat, citato capite 21. Lib. 8. de Gratia Christi molietur.

Pag. 84.

Pag. 95.

Inter Opus. p. 251.

Frustra pariter diceret Jansenius, necessitatem illam esse dumtaxat infallibilitatis. Nomen enim infallibilitatis necessitatem non excludit, cum nihil sit magis infallibile quàm quod est necessarium. Placuit Lutherò, Libro citato de servo arbitrio, appellare necessitatem immutabilitatis: quod idem est ac si dixisset, necessitatem infallibilitatis ut nempe exprimat infallibilem certitudinem seu necessitatem actionis. Vocamus, inquit Lutherus, necessitatem immutabilitatis, quod voluntas sese mutare, & vertere alio non possit. Et Synodus ipsa Dordracena, editionis Hannoniæ an. 1620. necessitatem Calvinianam appellat necessitatem infallibilitatis. Et certè necessitas infallibilitatis quæ oritur ex delectatione superiori prævia & indeliberata voluntatem insuperabiliter & invincibiliter ad unum determinante & applicante, nonne vera est ac propria necessitas cui voluntas relative ad minorem quam habet delectationem oppositam, non tantum nusquam resistit, sed nec potest resistere, propter, ut sæpius diximus, inæqualitatem virium? Porro excrucient se quantum voluerint delectationis relativè victricis patroni, nusquam necessitatem illam excutient, quodcumque tandem nomine eam appellare voluerint.

Dicunt

Dicunt 2. Jansenium in eo maxime jura libertatis humanæ præsentis status violasse, quod voluerit eam stare posse cum immobili determinatione ad bonum vel malum; ea ipsa ratione qua docet beatos in cælis liberos esse ad bonum, & damnatos in inferis liberos esse ad malum. Sic colligunt ex Lib. 4. de statu naturæ lapsæ c. 24.

Resp. Equidem Jansenium asseruisse libertatem in hæcce statu coherere posse cum determinatione immobili ad unum, qualis est in beatis & damnatis: verum, in eo tantum præcisè positum non esse errorem tertiæ Propositionis. Erravit quippe Jansenius, in eo quod necessitatem etiam mutabilem cum libertate ad merendum vel demerendum in præsentis statu necessaria conciliari posse existimaverit; & hoc solum doctrinæ ipsius caput ab ejus defensoribus & discipulis propugnatur. Unde si libertatem à necessitate tantum in mutabili propugnent patroni delectationis relativè victricis, à Jansenio non omnino recedunt, & cum ejus discipulis penitus consentiunt. Hominem porro liberum esse hac in vita libertate & indifferentia exercitii & contradictionis, tum capite 24. citato, tum 25. sequente saltem verbo tenus proficitur.

Dicunt 3. Jansenium libertatem & indifferentiam hujus status reponere in sola flexibilitate liberi arbitrii ad bonum & malum; se autem veram agnoscere activam indifferentiam voluntatis.

Verum si propius inspicatur illa indifferentia activa, nullatenus à flexibilitate Janseniana differre videtur. Namque in systemate delectationis relativè victricis, voluntas sub motione illius non potest actum suspendere; non potest ei delectationi resistere; non est expedita ad actum oppositum: ubi ergo activa ipsius indifferentia? An in eo quod voluntas activè seu vitaliter agat? At Jansenius, imò & Calvinus id nunquam negavit. An in eo quod actus quamquam necessarius, voluntarius sit? Verum hoc ipsum est dogma Jansenii, quod fidei adversari & ab Ecclesia proscriptum fuisse contendimus. An denique eo quod voluntas se movet ac determinat? At non solum id non negavit Jansenius, verum & L. 8. c. 3. & L. 6. cap. 35. apertè de ipsis beatis id ipsum affirmat, ut alibi notavimus.

Circa quartam Propositionem.

Ut gratiæ necessitantis Jansenianæ invidiam à se removeant delectationis superioris ac relativæ patroni, quædam congerunt, quibus sub dominante delectatione sive cælesti sive terrena, ad oppositum potentiam admittere se videri volunt, & à Janseniano errore recedere.

Dicunt 1. Jansenium plane rejecisse indifferentiam sub motione delectationis superioris, & potentiam ad oppositum; se vero non ita.

Verum, indifferentia quam negasse Jansenium affirmant, aut est indifferentia æquilibrii, aut illa facilitas ad bonum qua primus homo fruebatur, aut ea indifferentia qua quis non solum potest non agere, sed etiam in iisdem circumstantiis positus aliquando non agit, aut vis physica sese determinandi, movendique vitaliter, modo ad bonum, modo ad malum, aut tandem potestas resistendi delectationi superiori.

I. Non est certè sola indifferentia æquilibrii, & facilitas illa ad bonum qua Adamus innocens fruebatur: nihil enim diceret Jansenius, quod Catholici omnes cum Augustino libenter non fateantur.

II. Non est etiam indifferentia, ut vocant Moliniana, quia Thomistæ pariter cum Jansenio ipsam rejiciunt, & quidem noxiè.

III. Non est vis physica sese determinandi movendique vitaliter: agnoscit enim Jansenius voluntatem gerere, habere dominium in suis actus, & sese determinare. *Seipsum agere & movere*, ait L. 6. de Gratia Christi c. 35. *dominium quoddam super actum indicat, ut pro arbitrio sese moveat vel compescat: alioquin enim quantumvis internum sui motus principium habeat, agi & moveri potius, quam seipsum movere dicitur.* Rursus ibidem: *Necessitas quæ in actu apparet, ab ipsa libertate, & domini ac libertatis ejus perfectione proficiscitur; quia ipsa sibi necessitatem facit, non per modum naturæ, sed perfectissimæ libertatis movendo & determinando se.*

Restat ergo ut ea indifferentia quam negasse Jansenium affirmant Recentiores, sit potentia dissentendi delectationi quæ in voluntate dominatur: sed ean-

dem indifferentiam, si non verbis, saltem re ipsa negare coguntur Recentiores illi; cum major delectatio necessario vincat minorem, potentior debiliorque, superior inferiorem, præsertim ubi virtus agendi ex delectatione repetitur. Quomodo enim si in balance duo fuerint pondera inæqualia, necesse prorsus est eam bilancis partem deprimi, in qua majus est pondus; nec fieri potest ut majus à minori inclinetur, quandoquidem nulla est inter ea duo proportio: sic si major fuerit vis gratiæ quàm concupiscentiæ, necesse erit voluntatem bene operari; contra vero malè, si viribus prævaluerit concupiscentia: major est enim tunc resistentia concupiscentiæ quàm virtus gratiæ parvæ, dicebat D. de Sainte Beuve delectationis superioris patronus; seu, ut ipsum appellat Paulus Irenæus, *vir si quis unquam Augustinianus*. Neque verò in eo systemate negari potest minorem à majore necessario vinci delectationem; quandoquidem ne æqualem quidem delectationem ab alia opposita æquali superari unquam posse, potentia etiam ab actu sejuncta, apud hujus systematis patronos pro certo habeatur. Unde in hoc potissimum Semipelagionos errasse contendunt; aut saltem Theologos, quos vocant Congruistas, gratiam Christi penitus evacuare, infirmitatemque inflictæ per peccatum originis voluntatis ignorare prorsus prædicant, quod hi Theologi dicant in æqualitate virium gratiæ & concupiscentiæ voluntatem superare posse concupiscentiam, & ad bene agendum se ipsam determinare: licet iidem Theologi profiteantur, voluntatem id posse tantum potentia nunquam ad actum reducenda.

Nec est quod vim faciant Recentiores, in quibusdam durioribus loquendi formulis quæ occurrunt in Libro Jansenii, à quibus dum abstinere, se ab ejus pariter doctrina penitus alienos esse habendos contendunt. Namque non desunt apud eundem Jansenium plura quibus suos duriores loquendi modos ita emollire videatur, ut nisi ad mentem ejus ac fundamentale principium delectationis superioris, ex quo ad parvum sensum necessario determinatur, propius attendatur, in errorem inducere facile possint.

Sic 1. non aliam indifferentiam removisse videri vult, quàm eam quæ dicitur æquilibrii, quæque est, ut ait ipse L. 7. de Gratia Christi cap. 14. *instar bilancis, quæ facillimo nutu id alterutram partem impelli potest*; qualem indifferentiam Pelagianam & Semipelagianam sæpius appellat: neque in præsentis statu perisse contendit hanc æquilibrii libertatem, quam, inquit loco mox citato, *minimus motus gratiæ tollit, major minuit, maximus penitus adimit.*

II. Indifferentiam exercitii ad hoc vel illud malum sub delectatione terrestri superiori, ad hoc vel illud bonum sub dominante cælesti delectatione disertè profitetur se agnoscere, idque passim v. gr. de statu naturæ lapsæ L. 2. c. 3. L. 4. c. 19. 20. 21. 24. &c.

III. Lib. 8. de Gratia Christi cap. 4. & 20. asserit se eandem sub motione gratiæ victricis libertatem admittere, quam Thomistæ sub præmotione physica; omniaque quæ ad tuendam arbitrii libertatem isti proferunt, se pariter proferre posse: ea omnia hic dicta pro se vult.

IV. Lib. 4. de statu naturæ lapsæ cap. 21. & Lib. 6. de Gratia c. 34. affirmat indifferentiam omnes hujus vitæ actiones comitari. Id ipsum quoque legere est Lib. 8. cap. 20.

V. Sæpius affirmat se de libertate genericè & essentialiter tantum sumpta, non vero de libertate hujus status habere sermonem, cum ad hanc contendit indifferentiam requiri.

Possent & alia bene multa hic proferre quibus Jansenius doctrinam suam emollire ac asperitatem verborum quæ ipsi aliquando, dum actu disputationis obripitur, excidunt, benignè temperare conatur: sed hæc sufficiant cum iis quæ superius ex ipso retulimus.

Ea porro omnia ad fraudem & fucum faciendum à Jansenio prolata sunt; & quo sensu sint intelligenda, maxima ex ipsius principiis circa delectationem supra exposuimus. Verum, quidni suspicari liceat, à defensoribus ejusdem systematis eadem mente, eodem consilio quod à Jansenio, eosdem aut similes emollitos loquendi modos usurpari?

Fatendum nihilominus est, Jansenium non propter solum minus accuratum, & extraneum systemati suo loquendi modum, fuisse damnatum; sed præcipue propter capitale ac fundamentale systematis sui principium: unde cum ab eo principio non recedant,

sed tantum in vöculis ac syllabis à Jansenio discrepare fatagant Recentiores, nullum est inter hujus & illorum doctrinam verum & apertum discrimen.

Dicunt 2. Se tantum gratiam efficacem velle astruere, ac coheri ut systema Molinianum non latius diffundatur; unde se omnem indifferentiam, omnemque potentiam ad oppositum, præter Molinianam, admittunt. Ad sunt sibi exploratum esse quod soli Moliniani illud syst^{ma}ma rejiciant, idque ut suum obtrudant.

Resp. Si unum in votis habent Molinianum systema rejicere, cur inter tot systemata quæ illud pariter rejiciunt, unum seligunt ac pro aris & focis propugnant systema delectationis superioris? Cur systema Thomisticum, vel gratiæ per se efficaciæ, vel delectationis simpliciter victricis non amplectuntur? Certe Moliniana hæc non sunt. Cur tandem uni systemati Janseniano, novo & ante Jansenium in Scholis inaudito additū videri volunt?

Resp. 2. Veterem esse Jansenii discipulorum cantilenam, nempe se unice velle gratiam efficacem propugnare, ac Molinianam excludere. Id ipsum contestabantur olim Jansenianorum Romæ Deputati, sicut exposuimus in Synopsi nostra historica.

Resp. 3. A 66. & amplius annis vel aperti ac fervidiores Janseniani id ipsum profitentur, etiam cum Jansenianum errorem pressius ac significantius exponunt. Ita Abbas de Bourzeis cap. 28. 1. Collationis, in *Libro qui inscriptus est, Sænti Augustini victorieux de Calvin & de Molina. Quamlibet, inquit, indifferentiam agendi vel non agendi quam libero arbitrio sub influxu gratiæ tribuant, hæc non negamus, modo vis interior invisibilisque gratiæ incolumis maneat.* Et cap. 26. 1. Collationis. *Hæc voces, necessarium, necesse, aut necessitas, nobis sunt insueæ, paratque magis sumus ab his omnino abstinere ob prævium sensum quem multi ipsis offingunt, quam eas usurpare ob bonum cuius sunt capaces. Quod si quandoque discipuli quidam Augustini his usi fuerint, id eo unice consilio, ac mente fecerunt, ut libertatem Molinianam, quæ gratiam Dei voluntati hominis submittit, excludant.* In Libello inscripto, *Manifeste des Theologiens disciples de S. Augustin, inter Collectanea de S. Amour, Solum Molinæ indifferentiam, utpote gratiæ per se efficaci contrariam, nec ad libertatem nec ad meritum in hoc naturæ lapsæ statu requiri, S. Augustini discipuli contendunt.* Et postea: *Ex quibus patet, indifferentiam qualemlibet in hoc lapsæ naturæ statu ab Augustini discipulis in his quæ ad salutem & ad finem supernaturalem pertinent, admitti, præter Molinisticam, quæ gratiæ ad singulos pios actus necessariæ efficaciam & vim propriam destruit.* Paulus Irenæus Disq. 1. art. 6. *Hæc una (Moliniana) indifferentia dempta, cæteras omnes, quæ gratiæ efficaci non adversantur, semper reperiri in hoc statu naturæ lapsæ nobis videtur sentire Jansenius.*

Dicunt 3. Jansenii discipulos ipsumque Jansenium, si aliquam potentiam ad oppositum sub delectatione superiori admittant, eam tam debilem ac levem admittere, ut pro nulla haberi debeat; se vero perfectiorem admittere.

Resp. Jansenium ejusque discipulos eam admittere, saltem si verbis fides habeatur, quæ perfectissima sit. Ita Jansenius L. 8. c. 20. sub gratiæ delectatione victrici affirmat remanere peccandi potestatem perfectissimam. D. de Bourzeis c. 30. 4. Collationis sic asserit: *Quamlibet potentiam quam Congruistæ imaginari possent ad oppositum, quàm eam quæ reducitur ad actum in iisdem circumstantiis, hæc admittimus, libentissimeque amplectimur.* Paulus Irenæus Disq. 3. art. 22. *Quamlibet bene agendi potentiam & quibuslibet nominibus ornatam largire, nihil omnino sententiæ nostræ adversaberis.* Et Disq. 2. De gradibus illius bene agendi potentiæ... operose disputare, otiosorum hominum esse videtur. Quamobrem nequis mihi unquam de illa negotium facessat; profiteor me illam locare in summo gradu. Denique in Libro cui titulus, *Defense des Propositions de la seconde Colonne.* art. 16. Admittimus liberam potentiam resistendi in omni gradu possibili Thomistico.

Dicunt 4. Jansenium & Jansenistas textum S. Augustini, *Secundum id quod magis delectat, operemur necesse est, de necessitate proprio dicta intelligere; se vero de necessitate improprie dicta.*

Resp. D. de Lallane in Libro inscripto, *Conformité des Thomistes avec Jansenius, seconde partie.* Hæc necessitas impropria tantum est, quæ significat tantum certitudinem effectus, quæque nullo modo excludit potentiam ad oppositum, ut demonstrari potest ex iis quæ S. Augustinus in Epist. ad Galatas

circa hoc placitum suum, Secundum id quod magis delectat, operemur necesse est, exponit.

Dicunt 5. Jansenii discipulos negare indifferentiam judicii, se vero admittere.

Verum Paulus Irenæus Disq. 6. art. 4. *Speciali hujus status & vitæ conditione fit, ait, ut nihil ipsi (homini) proponatur ad merendum & demerendum nisi per judicium indifferens; ut ajunt Thomistæ.*

Dicunt 6. Se hoc unum velle, ut voluntas nunquam agat oppositum delectationis superioris; plura vero Jansenium ejusque discipulos exigere.

Respondet D. de Bourzeis 4. Collat. c. 29. *Quando dicimus non posse dissentiri gratiæ efficaci, tantum volumus intelligi per eam impotentiā, quod nunquam contingat huic dissentiri. Quid in hoc mirandum magis aut incredibile, quàm quod asserunt præmotionis physicae aut gratiæ congruæ patroni? Id ipsum c. 26. dixerat iisdem penè verbis. Paulus Irenæus Disq. 6. art. 3. sic ait: Instructa infirmioribus illis gratiis voluntas, etsi nunquam iis plene consentiat, tamen verè potest consentire, nec defectu physicae potestatis iis non consentit, sed quia mavult alii objecto, quo magis delectatur, consentire... Ille status animæ creaturam magis quam Deus amantis, rectè propterea vocatur infirmitas, imbecillitas & impotentiā, quia nunquam contingit ut in eo statu sine ampliori auxilio rectè agat.*

Dicunt 7. Tantum ablutum à gratia necessitante Janseniana admittenda, ut efficaciam gratiæ in quadam congruitate & contemperatione cum dispositionibus subjecti constituamus; ita ut necesse sit, ut divinæ gratiæ victricis collatio præscientiam & explorationem Dei circa dispositiones subjecti præsupponat, ne v. g. quem vellet Deus efficaciter convertere, quique puta sex gradus concupiscentiæ haberet, huic conferret gratiam quæ quatuor tantum gradus cœlestis delectationis communicaret; Jansenium vero omnem præscientiam ac cognitionem, ut quid Semipelagianum, à victrici sua gratia excludere.

Resp. congruitatem & explorationem de qua in objectione, minimè potuisse à Jansenio rejici; quin imò cum ejus systemate necessario connexam. Verum mirari satis non possum fraudem ac fallaciam quorundam hujusce sententiæ patronorum, qui eo prætextu sub Congruistarum pallio aliquando volunt se tegere. Triplex enim inter utramque sententiam discrimen apertum. 1. In sententia Recentiorum, est connexio infallibilis & necessaria inter superioritatem delectationis gratiæ & consensum voluntatis, ex vi & superioritate ipsius gratiæ: nihil simile in sententia Congruistarum reperitur; nulla enim connexio infallibilis in illa sententia, nisi dependenter à scientia media. 2. Deus videt necessitatem connexionis inter delectationem & consensum per scientiam simplicis intelligentiæ: in sententia Congruistarum, in scientia media videt futuritionem conditionatam consensus. 3. Scientia exploratrix qua Deus explorat disquisitiones subjecti, seu gradus futuros concupiscentiæ, est scientia visionis: scientia vero exploratrix in sententia Congruistarum, est scientia media. Fusc hoc prosequitur P. Massoulie Tom. 2. Dissert. 3. de divina gratia q. 6. art. 2.

Dicunt 8. se negare prorsus voluntarium idem esse ac liberum; non solum eo sensu quo Jansenius illud negavit, nempe quia motus primo primi, licet aliquo sensu voluntarii, non sunt tamen liberi juxta illum auctorem; sed etiam ex eo quod liberum sit id quod ita volumus, ut simul stet cum actu volendi potentia ad oppositum.

Resp. Arnaldum in Libello inscripto, *Humana libertatis notio delineata.* Causæ Arnaldinæ p. 100. & 106. pariter distinguere voluntarium à libero; ita tamen ut per potentiam ad oppositum, intelligat dumtaxat exclusionem necessitatis ad unum à natura.

Dicunt 9. Systema Jansenii in eo differre à delectatione superiori qualem Recentiores agnoscunt, quod juxta Jansenium, voluntas æque certo & infallibiliter determinatur ad malum per superiorem delectationem terrenam, quam ad bonum per cœlestem: at istud locum non habet in systemate Recentiorum, qui asserunt hominem, etiam sub dominio ardentioris cupiditatis, aliquod opus moraliter bonum interdum exercere.

Verum, fictum plane est discrimen istud. In utroque enim systemate; superior delectatio terrena tam certo & infallibiliter ad malum, quam cœlestis ad bonum determinat. Nisi ita foret, qui heri posset ut Deus certitudine plane infallibili ac metaphysica, ut ajunt, nosset hominem cum sola gratia sufficiente, absente

Pag. 255. col. 2.

Pag. 204.

Pag. 295.

Pag. 254. col. 1.

Pag. 213. & seq.

efficaci; nusquam observaturum mandatum? Id quippe certo nosse non potest, nisi quia certissime continget ut superior delectatio minorem superet, ac voluntatem ad agendum seu bene seu male determinet. 2. Possibile non est possibilitate ad actum reducibili, ut dominante delectatione terrena, homo cum sola inferiori gratia sufficiente aliquod opus bonum morale exerceat, quandoquidem voluntas maxima tunc difficultate premitur, ac vera laborat impotentia morali operandi bonum, quæ juxta ipsos nunquam ad actum reducitur. Imo nequidem possibile est ea possibilitate quæ nusquam ad actum reducatur, ut voluntas ardentiori cupiditate abrepta; se ipsam ad aliquod bonum opus morale efficaciter flectat ac determinet. Absente enim gratia efficaci ac dominante concupiscentia, isti resistere non potest nec bonum operari, ex vera, propria & physica impotentia, nempe propter virium depressionem, ac infirmitatem ortam ex peccato: qua fit, ut non magis possit eo in statu operari bonum, quam ex morbo convalescens exhaustusque viribus, possit longum, iter pedibus perficere. Annon iste vera & physica laborat impotentia? Ergo & ille.

Circa quintam Propositionem.

Dicunt Recentiores agnoscere se veram & sinceram in Deo esse voluntatem pro salute omnium, ac Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum fuisse; quod utrumque in suo systemate Jansenius rejicit. Postquam, inquit Lib. 3. de Gratia Christi cap. 20. peccata jam ab hominibus inducta considerantur, antecedens voluntas in sola præcisione mentis, adeoque nuda quadam velleitate nihil omnino gratiæ causalante, consistere potest. Quod ex eo manifestissime patet, quia talem antecedentem voluntatem etiam erga damnatas creaturas sive hominum sive Angelorum Deus habet. Et cap. 21. Illa, inquit, extensio mortis Christi pro omnibus tam vaga modernorum Scriptorum, non alio ex capite quam ex ista generali & indifferenti voluntate Dei erga salutem omnium, & ex illa sufficientis gratiæ omnibus conferendæ præparatione fluxit, quorum utrumque Augustinus, Prosper, Fulgentius & antiqua Ecclesia velut machinam à Semipelagianis introductam repudiavit.

Verum 1. Systemati Janseniano nullatenus essentiali ac necessarium est negare aliquam esse in Deo antecedentem pro salute omnium voluntatem; ac saluum & integrum stat illud systema, sive negetur, sive admittatur hæc Dei voluntas. Hoc unum cum illo necessario connexum est, gratias scilicet parvas, quas Deus omnibus reprobis largitur, viribus impares ac insufficientes esse relativè ad eorum concupiscentiam superandam, adeo ut nullus reprobis salvari possit. Sive autem dicatur voluntas illa Dei antecedens pro salute omnium, beneplaciti, realis & non puræ complacentiæ; sive tantum signi, metaphorica & omnino sterilis, perinde est in systemate Jansenii.

II. Aliis in locis videtur Jansenius temperare quod durius citato in loco scripsit, & agnoscere voluntatem illam Dei antecedentem non esse plane sterilem & otiosam. Eodem quippe Lib. 3. de Gratia Christi c. 17. docet per illam voluntatem Deum paratum esse dare omnibus eam gratiam quam ante peccatum homini innocenti dederat. Non sufficit, inquit, prior gratia quam ante peccatum Deus homini conferebat, & etiamnum omnibus conferre paratus est, si voluntatem ejus usui sufficientem reperiret. Porro nonne sufficit, ut voluntas antecedens dicatur activa, quod parata sit omnibus aliqua divinæ gratiæ auxilia impertiri? Ibidem paulo post. "Non est, inquit, illusoria Dei vocatio & admonitio, & increpatio, & correctio... tribuit enim quicquid creaturæ rationali à se conditæ ad audiendam sequendamque vocem suam necessarium fuit. Capite vero 27. Lib. 2. de Gratia Christi ait, multos divinæ gratiæ motibus in voluntate percelli, qui tamen ab ejus interna suasionem & inclinationem dissentiant. Porro Deus haud dubiè intendit aliqua voluntate illud opus bonum ad quod provocat interna gratiæ suæ suasionem. Illa autem voluntas est tantum antecedens, neque tamen omnino sterilis.

Dicere igitur quis posset Jansenium non omnino negasse omnem in Deo pro salute omnium voluntatem aliquo sensu activam? Et cerè cum citatis cap. 20. & 21. Lib. 3. dixit eam antecedentem voluntatem in

mera præcisione mentis & nuda velleitate, nihil omnino gratiæ causalante tam in hominibus quam in damnatis Angelis, consistere, intelligi potest de gratia quæ cum effectu conjungatur; seu quantum ad efficacem & absolutam salutis assecutionem: quia re ipsa virtute voluntatis hujus antecedentis, non magis salutem assequuntur reprobi in via adhuc constituti, quam damnati in inferis reclusi. Neque enim quantum ad concessionem, seu dispensationem aut præparationem gratiæ alicujus, (ut Dionysius Raymundus observat, simulque Paulus Irenæus) voluntas illa eodem planè sensu iners dici potest erga demones aut homines in inferno jam positos, ac erga reprobos in terris adhuc degentes, quibus gratias aliquas temporales, imo & aliquibus etiam sanctificantem gratiam largitur, quæ (pergit citatus author) cum ex se sit gloriæ semen, rectè, in mente Irenæi, ortum habere dicitur ex voluntate Dei antecedente salutis illorum reproborum; quod utrumque dici non potest de damnatis, qui non solum nullam omnino gratiam recipiunt, sed nec capaces sunt ipsius accipiendæ.

III. Sic re ipsa discipuli Magistrum interpretantur, ac disertis verbis profitentur esse in Deo veram, non otiosam ac sterilem, sed actualem pro salute omnium voluntatem.

Paulus Irenæus Disq. 6. art. 8. rem totam his verbis dilucidè exponit. "Ista voluntas antecedens non eo solum pertinet, ut Deus abstrahendo ab hominis lapsu, salutem omnium, quatenus homines sunt optare dicatur; sed generatim antecedens Dei voluntas fertur in id quod rectum, quod justum, quod bonum secundum se est. Ita quia rectum est hominem converti, poenitentiam agere, bonitatem Dei non contemnere, gratias ejus non respicere, ad Sacramenta accedere; hæc omnia antecedente voluntate censetur Deus velle, licet spectatis singulis circumstantiis, non decreverit singulis efficaces gratias conferre, quibus ad salutem certò perveniunt, sine quibus certò à salute excidunt. Ergo non eo solum nomine antecedenti voluntate Deus omnium hominum salutem optat, quia omnes creaturas rationales ad beatitudinem fecit; sed etiam quia cum permultas gratias vel externas vel internas in reprobos diffundat, quibus injustum est eos abuti, iisdemque aditum ad Ecclesiam suam potere velit, antecedente voluntate velle censetur omnes ad salutem pervenire, quia vellet ipsos obstinatos in malitia non manere." Lege & Dionysium Raym. 1. p. c. 6. art. 6.

Authores quinque Articulorum art. 5. Veritati consentaneum est dicere, inquit, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse ac sanguinem fudisse; tum quia antecedenti voluntate salutem omnium voluit; tum quia sufficiens pro omnibus pretium obtulit. Falsum autem est & hæreticum dicere, Christum pro salute dumtaxat prædestinatorum mortuum esse, cum multis reprobis, omnibusque adeo justificatis gratias, tradita à Thomistis notione, sufficientes meruerit, quibus ad salutem pervenire possent; quamvis nemo illis bene utatur, & in accepta justitia perseveret, nisi uberioribus illis & efficacibus auxiliis adjuvetur.

Non immerito igitur diximus Jansenianum systema id necessario non postulare, ut excludatur omnino Dei antecedens voluntas pro salute omnium: ut enim hæc cum ipso systemate defendi potest, ita etiam & negari. Quapropter, nostro quidem judicio, non satis eluitur Jansenismi nota & suspicio, ex eo præcisè quod quis admittat dictam illam in Deo voluntatem antecedentem; quandoquidem apertissimi Jansenii fautores eam quoque agnoscere se profitentur. Nolim tamen Jansenium ea in parte vindicare; imo eo ipso quod docuit parvas illas gratias, quæ reprobis conceduntur, absolute dumtaxat seu abstractè consideratas, tendere ad eorum salutem, non vero relativè ad præsentem eorum dispositionem id est, majorem concupiscentiam, cui superandæ planè impares & insufficientes sunt, omnem illam prætentam Dei sinceram voluntatem evertit; ac perinde est ad salutem illorum reproborum, ac si nullatenus Deus vellet eos salvos fieri, nullasque ipsis omnino gratias concederet; quia nullum ex illis, utpote non proportionatis oppositæ cupiditatis gradibus superandis, fructum ac commodum ad salutem referre possunt. Cum enim juxta Jansenium, voluntas illa Dei antecedens abstrahat ab omnibus particularibus circumstantiis subjecti, consequenter abstrahit à gradibus majoris concupiscentiæ illorum hominum: unde fit quod gratiæ, quas Deus illis decernit, licet ex natura sua & Dei voluntate antecedente

P. 268.
col. 1.

P. 231.
& seq.

T. 3. pag.
161. col.

2. B.

Ibid. p.
166. col.

2. D.

Ib. p. 153
col. 2. E.

P. 154.
col. B.

Ib. p. 86.
col. 2. E.

cedente quæ abstrahit à circumstantiis, possint salutem procurare, relativè tamen non possunt, quia sunt invalidæ & debiliores, ac gradibus cupiditatis, in quam impingunt, inferiores.

Atque in eo potissimum positus est error quintæ Propositionis, ac Iansenius à doctrina S. Thomæ longius recedit in 1. distinct. 46. q. 1. art. 1. ubi docet, voluntatem antecedentem abstrahere dumtaxat à dissensu personæ cui gratia conceditur, non verò, ut Iansenio placet, à gradibus vehementioris ipsius concupiscentiæ. *Minima enim gratia, in principis S. Thomæ, superare potest quamcumque concupiscentiam, & vitare quodcumque peccatum mortale.*

Expenduntur alia nonnulla generalia momenta.

Opponunt 1. Doctrinæ alicujus systema rejici ac damnari propterea non debere, quod ab ejus æmulis nonnullæ inferantur conclusiones minus sanæ, & orthodoxæ; maxime cum systematis hujus defensores conclusiones illas rejiciunt ac damnant: alias, conclamata forent omnes fere Scholarum Catholicarum opiniones, v.g. Thomistarum, ex quibus earum adversarii, absurda, falsa & erronea lequi arguendo contendunt.

Respondetur 1. Recentiores ipsos in hoc ipso peccare, quod nobis obijciunt, cum sententias fere omnes Catholicas circa gratiam explodant, imo & sæpius acerbiori censura notent, propter consequentias dumtaxat, quas earum patronis falso tribuunt quasque ipsi expresse rejiciunt.

II. Quando conclusiones nexu planè necessario ex suo principio sequuntur, vel deterendum est principium, vel admittendæ conclusiones; & qui priori retento istas negat, similis est illi qui truncum & radicem arboris servaret, & ramos inde pullulare nollet. Porro ita necessario fluxu ex principio delectationis superioris consequitur doctrina quinque Propositionum, ut non solum Iansenius illius systematis parens, post indefessam per viginti & duos annos hujus principii cum conclusionibus collationem, has Propositiones tanquam consequentias ex illo principio deducendas admiserit, verum etiam ipsius discipuli Libris pluribus, imo & memorialibus Innoc. X. Pontifici oblati diserte probaverint earum cum principio delectationis superioris necessariam & individuum connexionem. Unde vel ex hoc ipso longum & apertum discrimen est inter conclusiones, quas æmuli præmotionis physicæ contra hoc systema inferunt, & conclusiones illas quas ex principio delectationis superioris inferimus.

III. Nec rejiciuntur conclusiones illæ à Recentioribus, nisi quantum ad verba quædam duriora, quæ aures offendunt: verum, quando ad legitimum sensum Iansenii, hoc est, delectationis superioris, aliis extraneis semotis, clare ac nitide revocantur, profecto admittuntur.

IV. Nulla comparatio inter systema prædeterminationis physicæ & systema delectationis superioris instituenda. Systema præmotionis physicæ non omnino recens est, Scholam ac discipulos in Ecclesia obtinet, ac Summi Pontifices prohibuerunt ne ulla censura notaretur: tale non est systema delectationis superioris; nullam Scholam obtinet, recens excogitatum à Iansenio, nec usquam probatum, imo cum parentis sui doctrinæ damnatione implicite saltem involutum.

Opponunt 2. Non alia magis ratione oppugnatur physica præmotio, quam quod necessitatem imponere videatur; quia nempe illud omne censetur necessitatem imponere, quod est causa certissima & infallibilis actionis creatæ. at hoc ipsum est quod adversus superiorem delectationem potissimum contorquetur.

Præterea ratio propter quam multi gratiam Thomistico sensu efficientem repudiant, hæc est, quia non continet quidquid necessarium est ad agendum; unde fit ut cum ea sola homo nusquam agat: atqui nonne hoc ipsum est quod adversus gratiam sufficientem Iansenianam opponitur?

Denique fidei dogma est, nullam voluntati necessitatem inferri per gratiam summe victricem & efficacem: quare igitur id crimini datur delectationis superioris systemati?

Respondetur ad 1. Non ex eo præcise redargui su-

periolem delectationem, quod cum ea infallibili nexu conjuncta sit voluntatis actio; sed quod talis sit ea infallibilitas, ut ei resisti non possit, ac veram ad actum oppositum tollat relativam potestatem: unde hæc infallibilitas veram necessitatis naturam & rationem induit.

Ad 2. Equivocatio est nominis, de qua toties diximus. Gratia scilicet sufficiens Ianseniana in se absolute spectata & præcisè circumstantiis subjecti, continet quidquid est absolute necessarium ad agendum: at illa gratia sufficiens Ianseniana, relative ad majorem oppositam concupiscentiæ delectationem, non continet quidquid est necessarium ad agendum, ob eam quam sæpius diximus rationem; quia major delectatio nusquam potest à minori superari. Non ita est de gratia sufficienti Thomistica, quæ tametsi minima, superare potest quamcumque actualem concurrentem concupiscentiam, & quodlibet peccatum declinare.

Ad 3. Est quidem dogma fidei, per gratiam efficacem, sensu Catholico expositam, nullam inferri ad agendum necessitatem: at talis non est gratia efficax Calviniana, vel Ianseniana.

Opponunt 3. Patrem Massoulie Dominicanum inter recentiores Thomistas clarissimum, in Opere quod inscripsit, *Divus Thomas sui interpres*, systema superioris ac relativæ delectationis approbare ac totis viribus defendere: nec tamen illum in suspensionem Iansenismi venire posse, quem data opera refellit Tom. 2. Dissertatione 4. q. 3. cui titulus est, *Utrum cum erroribus Iansenii sententia Scholæ divi Thomæ conveniat*. Ergo systema delectationis superioris distat ab errore Iansenii. Adde quod dictum Opus P. Massoulie Romæ typis mandatum fuerit sub oculis & cum licentia S. Pontificis: an vero tolerasset Pontifex systema Iansenianum eo in Opere propugnari?

Respondetur 1. Patrem Massoulie hac sua sententia tantum distare à Thomistica Schola, quantum hæc distat à Ianseniana. Vel ipsemet Iansenius Lib. 8. de Gratia Christi cap. 2. Thomisticam explicandæ gratiæ victricis rationem explodit ac rejicit.

II. Thomistæ qua veteres qua recentiores à Iansenii systemate omnino alienos se profitentur; & si quando Ianseniani ad eos, ut delitescerent, se recipere voluerunt, repulsi sunt. *Dominicani res suas gerunt*, Augustiniani suas, inquebat de S. Amour. Atque in congressu, qui habitus est anno 1651. die 2. Decembris, ut tentaretur unio ac societas Thomistas inter ac Iansenianos, nusquam convenire inter se potuerunt, tum circa verba, tum circa sensus. Author recentioris Operis cui gallice titulus, *Justification du silence respectueux*, fatetur ingenue Tom. 3. cap. 43. nu. 17. systema Thomistarum alienum plane esse à superiori & relativa delectatione gratiæ juxta Augustinianos, id est Iansenianos, atque P. Massoulie, deserti Schola Thomistica, ea in parte ad Augustinianos accessisse.

III. Non est quod recentiores adeo venditent & extollant authoritatem dicti P. Massoulie. Quæ enim ille docet circa gratiam sufficientem, in qua dumtaxat absolutam agnoscit ad superandam oppositam cupiditatem potentiam, non vero relativam ac viribus proportionatam, plane consentiunt cum Ianseniana, & à Thomistica doctrina plurimum discordant. Tomo 2. Dissertatione 3. q. 6. art. 1. postquam fuse demonstravit exemplo rerum naturalium, hanc esse in omni statu immobilem divinæ providentiæ constitutam legem, ut actio ex proportionem majoris inæqualitatis oriatur; qua agens sibi subjiciat passum, & major vis vincat minorem: Art. 2. *unde divinæ gratiæ motione sic loquitur*. Si fortior sit divinæ gratiæ motio, & ea motione accensa charitas vincat superetque pravam cupiditatem, tunc motio divinæ gratiæ efficax est: Quod si contra vehementior sit ipsa cupiditas, calla & inefficax redditur divina motio, aut ejus vis ita retardatur, ut licet effectum aliquem habeat, non habeat tamen perfectum, ad quem ex divina ordinatione referatur.... Et postea. Palam est, inquit, sufficientem gratiam quam Schola divi Thomæ admittit, verissime & propriissime sufficientem esse; cum re ipsa nihil ipsi delit, si vis ipsius agendi spectetur. Quod enim gratiæ divinæ motio, v.g. ut quatuor, interdum perfectum non habeat, non oritur ex defectu ipsius motionis divinæ, quæ vim agendi non habeat. Est enim verissime sufficiens, imo & natura sua efficax, nec minorem suo in ordine vim habet agendi, quam habeat, v.g. calor in ordine physico, quem nemo negat.

Pag. 1348.

Pag. 209.

Pag. 210.

Pag. 212.

neperaverit vim habere sufficientem comburendi, ita ut si admotum lignum ignis non comburat, id non oriatur ex eo quod ipsi igni desit sufficiens vis agendi, sed quod lignum oppletum humiditate & aqua, impressioni seu vi & efficacia ignis obstat. Atque idem de voluntate sentiendum est. Nam si prava voluntas minori v. g. oblatione obfirmata esset, minusque intensus esset pravus ipsius habitus, quo veluti pondere à virtute colenda retrahitur & ad vitium impellitur, ipsa eadem divina gratia motio, ut quatuor, voluntatem ad virtutem impelleret, atque hujus consensum obtineret.... Quod si ea gratia divina motio ut quatuor, voluntatis consensum non obtineat, id non oritur ex defectu ipsius motionis gratia divina sed ex prava dispositione voluntatis, quæ ob pravam habitum intensum v. g. ut quinque, ipsius actionis impressioni, & vi seu efficacia divina motionis non subijcitur. Hactenus Pater Maussoulie. Non poterat ille verbis significantioribus exprimere sententiam Sambonii, Pauli Irenæi & aliorum, quorum testimonia retulimus, ubi de potestate absoluta & relativa, quorum verba videtur exscripsisse: Gratiam nempe sufficientem absolute quidem in se & præcisè subjecti dispositionibus sufficere, & ad opus perfectum ex divina voluntate antecedenti referri; nullibi vero significat P. Maussoulie sufficere relative in his circumstantiis, seu quatenus ardentior est illa concupiscentia.

Pag.
209.

Parum juvat quod ibidem art. 1. asserit, quod nempe si homo gratia sufficienti non obfisteret, Deus efficacem ipsi conferret. Namque in his circumstantiis voluntas non potest non resistere, juxta legem à divina providentia institutam, ut ait P. Maussoulie, per quam actio ex proportionem majoris inæqualitatis oritur, qua major vis vincat minorem. Quomodo enim fieri posset, ut voluntas majori concupiscentia pondere ad malum deprella, erigeretur ad bonum, nisi mutata prorsus & inversa ista divina providentia lege?

Nemo sane hic non recognoscat Jansenianum systema, ac radicem ipsam unde quinque Propositiones necessario fluxu dimanant. Neque vero potuit dictus P. Maussoulie invidiosum istud doctrinæ suæ cum Janseniana consortium declinare, nisi Censuram Apostolicam quinque Propositionum Jansenii derivando in sensum adeo absurdum & à mente Jansenii alienum, ut Janseniana hæresis figmentum ac merum phantasma videri possit. Exemplo sit quod ait Dissert. 4. de gratia Adami q. 3. art. 4. ubi ex professo demonstrare nititur quam longe ablit doctrina Thomistica à Janseniana. Inter cætera vero, de gratia sufficiente sensu Thomistico & Janseniano verba faciens, contendit discrimen esse (sunt ejus verba) quod apud Jansenium hæc minor ac invalidior gratia, quæ actum aliquem efficit, in ea dumtaxat efficientia sistat, neque ad alium perfectiorem actum ordinetur, aut ex ipsa rei natura, aut ex ipsa Dei ordinatione & intentione... Quod sane quam parum rationi consentaneum sit, inde satis liquet, quod ex ipsa rei natura semper imperfectum ad perfectum ordinetur.

Pag. 355
Resp. 3.

Verum hæc ipsa hujus sententia absurditas P. Maussoulie movere debuisset, ne Jansenio totis viribus reluctanti eam affingeret. Tale profecto figmentum nusquam ille excogitavit; quin imo, in illa parva gratia quotquot sunt Janseniani, agnoscunt perfectissimam, completissimam, expeditissimam quoad bonum opus potentiam, tum ex natura ipsius gratia, tum ex ordinatione Dei. At tota æquivocatio in eo latet, quod completissimam dicant absolute, non vero relative; hoc vero ipsum est quod tuetur ac probat dictus P. Maussoulie, juxta eam legem quam ait ab auctore naturæ institutam, ut actio ex proportionem majoris inæqualitatis oriatur, qua major vis vincat minorem. Qua lege supposita, necesse est dictus Theologus asserat, justis sola gratia parva seu inferiori instructis, absente efficaci impossibilia esse quædam mandata, non quidem absolute ac præcisè circumstantiis, sed relative: minor quippe ista gratia, non potest majorem actualem vincere concupiscentiam.

Nec te moveat quod dictum Opus Romæ sub oculis S. Pontificis typis mandatum fuerit. Nonne Liber Cardinalis Sfrondati Romæ pariter editus fuit, & cum S. Pontificis Innocentii XII. commendatione, & Cardinalium plurimorum applausu Non tamen religioni duxere nonnulli Archiepiscopi & Episcopi Gallicani dictum Librum, velut plures errores continentem, denuntiare S. Pontifici Innocentio, in solemnī Epistola scripta septimo Calendas Martii an. 1697. Licentia

ergo illa quam P. Maussoulie obtinuit Opus suum Romæ typis excudendi, non importat approbationem doctrinæ ipsius, sed tollit dumtaxat prohibitionem à Paulo V. latam, typis mandandi quemlibet Librum circa materiam de Auxiliis absque speciali licentia. Ita de S. Amour pag. 180. Diar. & 200. & 201.

Opponunt 4. Eminentissimum Card. Laurea & Illustrissimum Archiepiscopum Rothomagensis D. Daubigne in suo Documento Pastoralī an. 1708. approbare tanquam innoxium, systema delectationis per gradus seu relative victricis: non igitur existimarunt illud esse fundamentum totius Jansenismi, ac fontem unde quinque Propositiones scaturiunt.

Ad 1. Respondetur 1. Cardinalem Laurea hoc unum docere, ex gratia scilicet delectationem quamdam ac suavitatem profluere velut effectum ex causa, qua fit ut voluntas tali suavitate delinita longè magis sibi placeat in bono quam in malo opere exercendo. Hæc porro delectatio motus est voluntatis omnino deliberatus, ortos ex ipsius libera determinatione: qua ex parte plurimum differt à delectatione superiori Janseniana quæ indeliberata est, antecedit non vero sequitur voluntatis determinationem. Dicit etiam potest quod Doctissimus & Eminentissimus Author. cum aliis inter orthodoxos non paucis, vim & efficaciam gratia colligit ex delectatione ipsius interna & simpliciter victrice, qui profecto explicandi modus innoxius est, & ab omni erroris suspitione longè alienus: non vero ex delectatione relativa seu per gradus superiore ac victrice, qui modus explicandi totus Jansenianus est, basis ac fundamentum errorum quinque Propositionum.

Ad 2. Respondetur, immeritò prorsus opponi Illustrissimum Archiepiscopum Rothomagensis. In eo enim gravissimo ac doctissimo Pastoralī Documento citato pag. 39. ait quidem quod Theologia P. Juvenin nullam censuram ac reprehensionem mereretur, si in hoc uno hæreret, gratia scilicet vim & efficaciam in victrice ejus delectatione positam esse, sicut plures opinantur Theologi orthodoxi. Verum, pergit Illustriss. Archipræsul, talem ille cum Jansenio delectationem victricem admittit, ut voluntas ei resistere non possit, sed necessario, quamquam libere, consentit: quam quidem declarationem ad sensum auctoris quem damnat, adductis ejus propriis verbis, non simpliciter, sed relative dumtaxat ac per gradus victricem esse ostendit ex T. 2. p. 309 ubi ait, Eidem solutioni lux affulgebit maxima ex Tractatu de gratia, ubi ostendimus efficaciam gratia esse relativam, ita ut idem auxilium pro majore vel minore hominum, quibus confertur, cupiditate, in aliquibus sit efficax, hoc est, superet subjecti resistantiam, illudque ad primum actum determinet; in aliis vero sit inefficax, id est, licet excites ad actum primum, ita tamen non superat hominis resistantiam quæ ex majori illius cupiditate nascitur, ut illum ad eundem pietatis actum determinet. Et ex Tomo 5. pag. 515. hæc verba refert. «Gratia aut habet effectum ad quem impellit, aut eo caret pro majore vel minori cupiditate subjecti cui confertur: unde eadem specie gratia quæ non habet effectum in Petro habente tres gradus cupiditatis, effectum habuit in eodem Petro cum duos tantum cupiditatis gradus haberet.» Cæcutiat oportet in meridiana luce, qui delectationem relative ac per gradus quasi mechanica lege victricem, qualem Jansenius docet, hic non recognoscit. Hanc porro unam in recentiore Theologo merito perstringit ac damnat doctissimus Archipræsul, non vero delectationem simpliciter victricem, qualem Orthodoxi propugnant.

Opponunt 5. se palam ac publice damnare quinque Propositiones Jansenii, & quidem eo ipso sensu quo ab Ecclesia damnatae sunt: agnoscere se Propositiones illas esse in Libro Jansenii unde fuerunt extractæ: se Formulæ Alexandri VII. sincero animo subscripsisse, ac etiamnum paratos, si opus foret, subscribere.

Resp. 1. Hæc egregia quidem ac maxime laudanda, quamdiu nullo facto contrario evertuntur. Verum cum sub speciosa illa Formularii subscriptione, ac damnatione Jansenii, integrum retinetur erroris ejus principium ac fundamentum; cum mutatis dumtaxat aliquibus Jansenii durioribus verbis, idem planè sensus aliis paulò mitioribus redditur; cum denique variis flexibus eo demum totus Jansenismus adducitur, ut in sensum à mente Jansenii omnino alienum, fictum ac planè phantasticum resolvatur, nescio quis scrupulus

statum

statim menti occurrit, aut fidei non satis sinceræ, aut ignorantie elenchi, id est, systematis Janseniani. Quid quæso Jansenio nocebit, si quis v. g. magno verborum apparatu ostendat contra ipsum, admittendas esse hoc in statu gratias sufficientes; ac statim addat, gratiam sufficientem esse motionem voluntatis, quæ non satis habet virium, ut concupiscentiam possit vincere: Vel cum ipsa semper esse conjunctam impotentiam, qualem justus patitur vitandi omnia peccata venialia, sine speciali Dei privilegio? Nonne talis gratia sufficiens solo nomine distat à gratia parva Jansenii, quam Jansenius meliori fide & aptiori vocabulo insufficientem appellavit? Nonne hac una definitione reviviscit & excitatur doctrina quinque Propositionum? Si enim gratia illa satis virium non habet, ut vincere possit actuale oppositam cupiditatem, ergo justis ea sola gratia instructis; & absente efficaci, relative, impossibilia sunt quædam mandata, &c. ex qua una propositione cæteras omnes pendere agnoscunt Jansenii defensores.

II. Ad omnem Jansenismi legitimam suspicionem amoliendam, satis esse non videtur, ut quis affirmet se Jansenium omnino deferere. Idem profecto jam olim insidiosè affirmaverant, qui Romæ deputati, suppresso nomine Jansenii, causam ejus agebant. Idem contestabatur author Scripti, *In nomine Domini. Non hic nagebat, Theologia Jansenianæ rationem existimo habendam esse. Idem legere est apud authorem Tomi primi Traditionis Ecclesiæ Romanæ, & authorem Libelli inscripti, Seconde Lettre à M. l' Archeveque de Cambrai, touchant le pretendu Jansenisme, au sujet de sa Réponse à la seconde Lettre de Monseigneur l' Eveque de S. Pons. Pag. 102. & 112.*

Pag. 2.

Recueil
des Bul-
les pag.
137.

Fraudem detexerunt Episcopi Gallicani in Epistola ad Alexandrum VII. data die 2. Sept. an. 1656. *Ut se damnationi subducant, ajunt, celeberrimum B. Augustini nomen obtineant, ejus doctrinæ se profitentur esse sectatores, repudiato etiam, si res eorum feriant, ipso Jansenio. Hujusmodi pravæ & detortas, quas ad Doctoris egregii locos adhibent, interpretationes amplectuntur.*

Ita & Jansenius ipse profitetur, se puram in omnibus sectari S. Aug. doctrinam; an propterea illius adulteratæ minus reus habendus? Neque etiam satis est, quod quis asserat, se quinque Propositiones ex animo rejicere, & formulæ fidei Alexandri VII. sincere subscripsisse; quasi non posset aliter in legitimam Jansenismi suspicionem venire; nisi aut recusando subscriptionem, aut aliquam ex damnatis Propositionibus expressè tuendo. Certè Apostolicis Constitutionibus detrahi potest, etsi nulla ex damnatis Propositionibus apertè defendatur. Ipsi detrahunt, qui vel exterius subscribunt mentè dissentiente; vel Ecclesiam in ea quæstione, quam falsò ad merum factum revocant, definienda aberrasse, unumque religiosum silentium sufficere arbitrantur. Ipsi detrahunt, qui eas nec ordine Canonico latas, nec sufficienti Ecclesiarum acceptance roboratas esse calumniantur. Ipsi detrahunt, qui Propositiones quinque, quantum ad verborum dumtaxat corticem, damnant, seu, ut ipsimet loquuntur, qui verba Propositionum in aliquo sensu non defendunt quidem, (quia iisdem verbis non utuntur) sed tamen damnatum non rejiciunt sensum Propositionum. Ipsi denique detrahunt, qui Propositiones quinque improbare videri volunt, quarum nihilominus radicem ac principium, cum quo nexu indissolubili connectuntur, integrum servant ac retinent, sicque Jansenismum ad merum phantasma, & inanes de syllabis controversias dejiciunt.

Atque hæc dicenda nobis erant, tum circa Synopsin historicam Jansenismi, tum circa Systema doctrinæ Jansenii: in quibus exponendis, si quid nobis incautus minus sanum aut rectum excidisseprehendatur, pro non dicto ac revocato habemus.

QUÆSTIO IV.

De Necessitate Gratiæ.

Revocanda hic in memoriam definitio Gratiæ, quam in ipso hujus Tractatus limine præmittimus. Nimirum: Gratia est donum supernaturale, creaturæ rationali concessum intuitu Passionis & meritum Christi, ordinatum ad vitam æternam.

Ex qua definitione facile intelligitur:

1. Necessitatem gratiæ, de qua hic agimus, respe-

ctivam esse seu relativam, tum ad vitam æternam tanquam finem; tum ad omne opus bonum, tanquam medium ad vitam æternam consequendam necessarium.

Necessitas porro hæc relativa duplex est: una simplex, sine qua finis obtineri simpliciter non potest, quo sensu alimenta simpliciter necessaria dicuntur ad conservationem vitæ: altera secundum quid, ad rem facilius & commodius comparandam; quomodo equus necessarius dicitur ad iter conficiendum.

Non hic agitur de necessitate gratiæ secundum quid, ad facilius & promptius operandum bonum; eam quippe non negarunt vel infensissimi gratiæ Christi hostes Pelagiani, sed agitur de necessitate simplici.

Gratia verò generatim hic duplex distinguenda est: una intellectus seu doctrinæ; altera voluntatis & affectus. Prior iterum duplex est, externa & interna. Externa dicitur omnis illa, quæ sensus externos ferit, ut prædicatio Evangelii, exhortatio, exempla Christi & Sanctorum, &c. Interna verò, quæ intrinsecus ipsam mentem sapientiæ revelatione seu cognitione imbuit, cujusmodi sunt inspirationes & illustrationes divinitus immixtæ intellectui: quæ omnia, ut suo loco ostendimus, ad gratiam legis & doctrinæ revocat sanctus Aug. quam quidem vitro admittebant Pelagiani, sed præter quam S. Doctor, aliam ut agnoscerent, ab ipsis postulabat: hanc scilicet, quæ, inquit Lib. de Gratia Christi, c. 12. agitur, non solum, ut facienda noverimus, verum etiam, ut cognita faciamus, nec solum diligenda credamus verum etiam ut credita diligamus. Quæ gratia voluntatis est seu affectus; per quam scilicet torpens voluntas excitatur, juvatur ac movetur ad bonum, non tantum per revelationem & instructionem; verum, ait S. Aug. Lib. 4. ad Bonifacium, cap. 5. per inspirationem dilectionis, ut cognita sancto amore faciamus; quæ quidem à voluntatis gratia, iudice ipsomet S. Doctore ibidem, propriè gratia est. De necessitate gratiæ utriusque hic controversatur.

Ibid. p.
474. F.

2. Ex definitione adducta colligitur, necessitatem gratiæ in ordine ad finem ultimum, immediate ac proximè respicere morales ac liberas hominis actiones, quibus mediantibus ad finem illum ultimum promovetur. Cum verò omnes illæ morales actiones generatim revocentur, vel ad cognitionem veri, vel ad prosecutionem boni, consequenter omnis de necessitate gratiæ controversia ad hæc duo universim capita reducitur. Circa quæ S. Thomas 1. 2. q. 109. decem articulos proponit:

1. Utrum absque gratia possit homo aliquod verum cognoscere.
2. Utrum absque gratia Dei possit homo aliquod bonum facere, aut velle.
3. Utrum homo absque gratia possit Deum diligere super omnia.
4. Utrum absque gratia possit solis naturæ viribus præcepta legis observare.
5. Utrum absque gratia possit mereri vitam æternam.
6. Utrum homo possit se ad gratiam præparare sine gratia.
7. Utrum absque gratia possit resurgere à peccato.
8. Utrum absque gratia possit homo vitare peccatum.
9. Utrum homo gratiam consecutus, possit absque alio divino auxilio bonum facere & vitare peccatum.
10. Utrum possit perseverare in bono per seipsum.

Decem illos Articulos eodem ordine ac methodo, ab Angelico Doctore nobis præfixa, deinceps expendemus.

ARTICULUS I.

Utrum absque gratia possit homo aliquod verum cognoscere.

Observa 1. Verum duplicis esse ordinis: aliud naturale, quod intra naturæ ordinem continetur, & cujus notitia mentis humanæ captui & viribus accommodata seu proportionata est; aliud verò supernaturale, quod excedit ordinem naturæ, & naturales vires intellectus, talia sunt omnia fidei Christianæ Mysteria.

Observa 2. Utrumque istud verum, aut merè speculativum esse, aut etiam præcticum. Prius illud dicitur, quod menti solum proponitur, ut cognoscatur, nihil-

nihilque ad exercitium actionis moralis conducit: qualis v.g. est ista veritas, *Sol existit*. Alterum vero illud est, quod ita menti proponitur cognoscendum, ut ad usum & praxim revocetur, qualia sunt ista Maralis ef-
fata: *Alteri ne feceris, quod tibi fieri non vis. Deus est colendus. Honorandi sunt parentes, &c.* Istud autem verum, quod practicum dicitur, spectari potest vel merè speculativè, quatenus scilicet non refertur nec ordinatur ad movendum hic & nunc hominis affectum, vel quatenus ad illum affectum movendum hic & nunc refertur & ordinatur.

Observe 3. Verum aliquod naturale esse ac dici posse, vel ex parte objecti & medii simul, vel tantum ex parte objecti. Prius est, quod non tantum intra naturæ limites continetur, sed etiam medio naturali, per species nempe sensibiles cognoscitur: hujusmodi sunt objecta omnia, quæ sensibus usurpamus. Postremum illud est, quod et si naturalis sit ordinis, medio tamen naturali attingi non potest: tales sunt cogitationes cordis, quamdiu latent interius, nec ullo signo exterius manifestantur.

Observe 4. Verum naturale, seu speculativum seu practicum, duobus modis sumi posse collectivè videlicet, aut distributivè; hoc est, vel pro omni, vel pro aliquo dumtaxat vero.

Observe 5. Tria distingui posse in cognitione veri supernaturalis: 1. Apprehensionem seu propositionem objecti. 2. Pium credulitatis affectum, quo voluntas inclinatur ad res fidei credendas, ac menti imperat, ut illis tamen obscuris & inevidentibus acquiescat. 3. Assensum mentis in imperio voluntatis elicitum.

Observe 6. Controversiam hic non moveri de necessitate gratiæ habitualis seu sanctificantis, sed de necessitate gratiæ actualis: certum quippe est, ad cognitionem veri necessariam non esse gratiam sanctificantem. Inde est, quod S. Augustin. lib. de Retract. cap. 4. num. 2. revocat, quod Lib. 1. Soliloquiorum, cap. 1. scripserat: *In his libris, inquit, non approbo, quod in oratione dixi: Deus qui nisi mundos verum scire noluisti. Responderi enim potest, multos etiam non mundos multa scire vera.*

Observe 7. Potentiam cognoscendi aliquod verum, duobus modis spectari posse; physicè scilicet & moraliter: physicè quidem, quando potentia ex se debitam habet cum objecto suo proportionem: moraliter, quando nullis impedimentis activitas potentiae retardatur.

Nonnullis è recentioribus visi sunt Gregorius Ariminensis, Capreolus & aliqui alii, docuisse nullum verum morale cognosci posse ab homine in statu naturæ corruptæ sine peculiari auxilio gratiæ DEI.

Verum, interprete Vasquesio in 1. 2. disput. 188. c. 2. agunt illi dumtaxat de noticia veri moralis, qua moveri aliquo modo potest affectus. Quo sensu præsens quæstio cum subsequente confunditur, qua nempe quæritur, utrum homo sine gratia possit aliquod bonum facere aut velle. Existimant quippe è recentioribus aliqui, nullum verum practicum ac morale cognosci posse cognitione efficaci sine gratia.

His prænotatis sit

PRIMA CONCLUSIO.

Homo potest sine speciali gratiæ auxilio cognoscere aliquas veritates naturales, tum speculativas, tum practicas.

Prima pars probatur 1. ex Scripturis: Dei scilicet existentia veritas est speculativa; (quamquam & suo modo etiam practica, quæ nempe ad Dei cultum & amorem movere debet) atqui existentia Dei per creaturas sine speciali auxilio gratiæ supernaturalis cognosci potest. Sap. 13. v. 5. *«A magnitudine speciei & creaturæ cognoscibiliter poterit Creator horum videri. Rom. 1. v. 18. Revelatur ira Dei de cælo, super omnem impietatem & injustitiam hominum, qui veritatem Dei in injustitia detinent: quia quod notum est Dei, manifestum est illis, Deus enim illis manifestavit. Invisibilia enim ipsius, à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: lem-
piterna quoque ejus virtus & Divinitas, ita ut sint inexcusabiles.*

Et certè quod naturali ratione demonstratur, naturali lumine cognoscitur; nec opus est, ut ipsi assentiamur, auxilio gratiæ speciali: atqui Deum esse, non tantum naturali ratione demonstratur ex effectibus crea-

Tournellii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

tis, sed etiam ingentiam nobis esse à natura supremi Numinis notionem, nos ipsi probavimus, ubi de DEO & Divinis attributis.

Consule, si vacat, quæ eam in rem congefferimus SS. Patrum testimonia. Consule & Bellarminum L. 4. de Gratia & libero arbitrio, cap. 2.

Prob. 2. ex S. Aug. L. 1. ad Simplicianum q. 2. n. 22. ubi, ut ostendat, quid ex parte hominis præcedat Divinæ gratiæ electionem, quid vero non præcedat, ita scribit: *Non enim habeo, quod intuear in eligendis hominibus ad gratiam salutarem, si ad examen hujus electionis aliqua cogitatione permittor, nisi vel majus ingenium, vel minor peccata, vel utrumque: addamus etiam, si placet, honestas utilesque doctrinas.* Deinde ostendit, nihil horum Deo causam aut occasionem fuisse eligendi hominem ad gratiam; idque eloquenter, ut cætera, confirmat. Agnoscit igitur S. Doctor in homine ante gratiam ingenium, honestas utilesque doctrinas, quæ nec causæ sunt, nec occasiones, cur Deus gratiam largiatur, cum homines rudes, peccatis majoribus onerati, indocti, illiterati, ad gratiam eligantur; contra vero Philosophi, Oratores, & alii minoribus delictis irretiti relinquuntur, ut ipse S. Doctor ibidem demonstrat.

Probatur 3. evidenti ratione. Intellectus scilicet habet efficaciam naturalem respectu alicujus operationis sibi propriæ. Seu, ut loquitur S. Th. 1. 2. q. 109. art. 1. in corpore: *Intellectus humanus habet aliquam formam, scilicet ipsum intelligibile lumen, quod est de se sufficiens ad quædam intelligibilia cognoscenda, ad ea scilicet, in quorum notitiam per sensibilia possumus devenire.* Atqui cognitio veritatis saltem speculativæ est operatio propria intellectus, ut patet; ergo intellectus habet naturalem efficaciam respectu illius cognitionis.

Secunda pars conclusionis, quæ est de vero practico.

Probatur 1. ex Scriptura. Rom. 1. v. 21. Gentiles dicuntur inexcusabiles, quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt. Et cap. 2. v. 14. & 16. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt; ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex: qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis.* Lex porro illa scripta in cordibus dicitur quid bonum & honestum, quidve malum sit ac turpe: quod quidem unusquisque deprehendere facile potest, si naturæ ac conscientiæ vox cupiditatum vehementiori strepitu non præfocetur. Hinc illi conscientiæ stimuli ac cæca verbera, quibus torquentur, qui contra recti, quam habent notitiam, malum operantur. Istud insinuat Apostolus loco mox citato, v. 15. *Testimonium, inquit, reddente illis (Gentibus) conscientia ipsorum, & inter se invicem cogitationibus accusantibus aut etiam defendentibus.*

Non ignoramus S. Aug. lib. de spiritu & littera c. 27. citatum Apostoli textum interpretari de Gentibus ad Christum conversis; & istud, naturaliter faciunt, non opponere gratiæ, sed Legi Mosaicæ. Verum non ignoramus etiam nusquam S. Doctorem improbasse aut rejecisse alteram interpretationem, quæ istud, naturaliter, opponit tum legi, tum gratiæ. Imo in hanc pariter sententiam abiisse S. Augustinum demonstrant, quæ scribit tum in hoc ipso Libro de spir. & litt. cap. 17. tum alibi.

Probatur 2. ex S. Aug. citati mox Libri cap. 28. n. 48. *Non usque adeo, inquit, in anima humana imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est, ut nulla in ea velut lineamenta extrema remanserint.* Lib. 2. Confessionum, cap. 4. *Furtum certe, inquit n. 9. punit lex tua, Domine, & lex scripta in cordibus hominum, quam ne ipsa quidem delet iniquitas. Quis enim fur æquo animo furem patitur? Et enarratione in Psalm. 57. initio n. 1. sic loquitur: Manu formatoris nostri in cordibus nostris veritas scripsit: Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris. Hoc & antequam lex daretur, nemo ignorare permixtus est, ut esset, unde judicarentur etiam ii, quibus lex non esset data.*

Magistro concinit discipulus S. Prosper carmine de Providentia, his verbis.

*Ite ipsi in vestra penetralia mentis, & intus
Incisos apices, ac scripta volumina cordis
Inspicite, & genitam vobiscum agnoscite legem.
Nam quis erit, modo non pecus agri, aut bellua ponti,
Qui vitis adeo stolidè oblectetur apertis,
Ut quod agit, velit ipse pati? Mendacia fallax,
Furta rapax, furiosum atrox, homicida cruentum
Damnat, & in machum gladios distringit adulter.*

Probatur 3. ratione. Quia qui naturaliter cognoscit aliquam veritatem practicam in genere, neque impedimento

To. 6. p. 103. A.

To. 1. p. 7. A.

T. 10. p. 113. B.

To. 1. p. 84. D.
To. 4. p. 540. E.

Pag. 801. nu. 419.

D d

dimento

dimento ullo tentationis turbatur, potest ille ejusmodi veritatem etiam in particulari cognoscere, cognitione non tantum inefficaci, sed etiam efficaci; talis etenim veritas de se accommodata est ac proportionata viribus naturæ. Atqui homo naturaliter cognoscit aliquam veritatem practicam saltem in genere, qualis ista est: *Alteri ne feceris, quid tibi fieri non vis. Honorandi sunt parentes, &c.* ergo potest homo, quando nulla obstat tentatio, aliquam veritatem practicam & particularem efficaci cognitione assequi. Quod quidem argumentum majori luce donabitur ac confirmabitur ex dicendis inferius, cum ostendamus, non omnia infidelium opera peccata esse, atque posse aliquod opus bonum morale fieri sine gratia supernaturali; licet hujusmodi opus ad æternam beatitudinem conducere non possit, nisi interveniat supernaturalis gratiæ beneficium. Sed de his plura inferius.

SECUNDA CONCLUSIO.

Homo sine gratia non potest potentia morali cognoscere omnes omnino veritates naturalis ordinis, seu collectivè, seu distributivè sumptas: potest tamen physica potentia, modo objectum sit naturale, tum ex parte sui, tum ex parte medii.

Hujus conclusionis terminos inter prænotata exposuimus.

Probatur 1. pars; 1. Ex infinita penè rerum moralium ac naturalium multitudine. 2. Ex brevitate vitæ. *Vita brevis*, ait Hypocrates Aphorismo 1. *ars longa, oecasio præceps, experientia laboriosa, judicium difficile.* 3. Ex angusta admodum humanæ mentis capacitate, quæ impar omnino est tot rebus animo complectendis, quæ sui multitudine ac varietate confusionem quamdam pariunt. 4. Ex infirmitate corporis: etenim corpus infirmum animo totum incumbit: & ut ait Sapiens c. 9. v. 14. & 15. *Cogitationes mortalium timide, & incertæ providentiæ nostræ. Corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem.* 5. Ex infinitis pene vitæ civilis officiis, impedimentis, curis domesticis, privatis fastidiis, naturæ necessitatibus, ut somno, cibo, potu, aliisque variis oblectamentis, aut etiam pravis cupiditatum affectibus, quibus plusquam dimidia vitæ hominum pars vulgo insumitur, & à scientiarum studio animus fere totus avocatur. 6. Denique ex ipsa rerum naturalium indole ac conditione, quarum scilicet natura tota fere in abstracto posita est, etiam earum rerum, quas vel ipsis oculis usurpamus, vel ipso intimo sensu cognoscimus. Quid v. g. luce Solis clarius? Quis autem eam ita hæcenus exposuit, ut id esse, non vero aliud, certo ausit affirmare? Quid maris æstu vulgatus? Sed quid obscurius ad explicandum, & menti magis impervium?

Probatur 2. pars, nempe sine gratia cognosci posse potentia physica omne verum naturale, tum collectivè tum distributivè; quia scilicet tale verum non excedit naturalem humanæ mentis capacitatem.

Diximus autem in conclusione, modo objectum sit naturale, tum ex parte sui, tum ex parte medii. Etenim nisi veritas sit naturalis ex parte medii, quantumvis naturalis sit ex parte objecti, non poterit naturaliter cognosci. Ea de causa occultæ cordis cogitationes, licet in se ordinis sint naturalis, cognosci tamen naturaliter non possunt, defectu medii naturalis quo cognoscantur.

TERTIA CONCLUSIO.

Non potest homo verum supernaturale apprehendere sine revelatione externa: nec illud certo cognoscere ac credere, sine gratia supernaturali.

Probatur 1. pars. Quia nihil possumus apprehendere, nisi quod sub sensu cadit vel per se, vel per aliud: atqui verum supernaturale, seclusa revelatione externa, non cadit sub sensu nec per se, nec per aliud, quia nullam habet connexionem cum operibus naturæ; ergo &c.

Istud procul dubio voluit Apostolus, cum Rom. 10. v. 14. dixit: *Quomodo invocabunt, in quem non crediderunt; Aut quomodo credent ei, quem non audierunt; Quomodo autem audient sine prædicatione? Quomodo vero prædicabunt, nisi mittantur?*

Externa porro revelatio seu prædicatio veritatum supernaturalium sufficit ad illarum apprehensionem:

Illud quippe sufficit ad simplicem notitiam terminorum seu apprehensionem, quod sufficit ad iudicium humanum seu ad fidem humanam: atqui ad fidem humanam veritatum supernaturalium sufficit externa revelatio seu prædicatio Evangelii, nec requiritur interior gratia, ut patet exemplo hæreticorum, qui humana fide assentiuntur mysteriis supernaturalibus, & quidem sine gratia: alias agnoscenda in ipsis foret supernaturalis fides, quam tamen vulgo Theologi in illis non agnoscunt.

Probatur 2. pars autoritate Scripturæ. Matt. 11. v. 27. *Nemo novit Filium nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare.* Etc. 16. v. 17. postquam S. Petrus solemniter suam in Christum fidem professus est his verbis: *Tu es Christus Filius Dei vivi.* Statim Christus subjungit: *Beatus es Simon Bar-Jona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in celis est.* 2. Cor. 3. v. 5. *Non sumus sufficientes aliquid cogitare ex vobis quasi ex vobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Ephes. 2. v. 8. *Gratia estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est; non ex operibus, ne quis gloriatur.*

Plura tum ex Scripturis, tum ex Conciliis & SS. Patribus hic non referemus, quæ suo loco reservamus, cum Pelagianorum & Semipelagianorum errores circa necessitatem Gratiæ ex professo refellemus. Sufficiat hic laudasse Synodum Trid. Sess. 6. can. 3. sic definientem: *«Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione atque ejus adiutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.*

Ratio Conclusionis est, quia nulla forma realis excurrere potest extra vires suas naturales, nisi accedat ei nova forma ab extrinseco: atqui fides est extra metas seu vires naturales intellectus creati. Ea quippe vi propria & naturali dumtaxat cognoscere potest, quæ cum rebus creatis aliquam habent connexionem: fidei porro mysteria nullam habent hujusmodi connexionem: aliunde gratia est forma quædam ab extrinseco accedens; ergo intellectus creatus non potest ad fidem mysteriorum attingere, nisi accedat gratia supernaturalis. *Altiora intelligibilia*, inquit S. Th. 1. 2. q. 109. art. 1. in corp. *intellectus humanus cognoscere non potest, nisi fortiore lumine perficiatur, sicut lumine fidei, vel Prophetiæ; quod dicitur lumen gratiæ, in quantum est naturæ superadditum.*

Solvuntur objectiones adversus Conclusiones præcedentes.

Objicies 1. contra primam Conclusionem, ex cap. 6. Gen. v. 5. *Cuncta cogitatio cordis intenta est ad malum omni tempore.* Ergo nihil boni potest homo cogitare sine gratia. Quapropter lib. 2. Paralip. c. 20. v. 12. dicitur: *Cum ignoremus, quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad Te (DEUM.)*

Resp. Distinguo ant. Ut plurimum ac laxissime, concedo: semper, ita ut nullus plane mortalium sit, cujus cogitatio non sit ad malum conversa, nego. v. enim 8. Noe dicitur *indenisse gratiam coram Domino*: & v. 9. dicitur *vir justus atque perfectus*; ergo omnis illius cogitatio ad malum intenta non fuit. Nempe solet interdum Scriptura colectivo nomine *omnis*, non omnes plane sed multos aut majorem hominum partem designare: quo sensu Psal. 13. v. 3. dicitur: *Omnes declinaverunt (nempe à mandatis DEI) simul inutiles facti sunt: non est, qui faciat bonum non est usque ad unum.* Citato Paralipomenon loco non agitur de universali ignorantia rerum agendarum, quasi homo penitus omni tempore sine gratia ignoret, quid facto sit opus; sed agitur de eo, quod in particularibus circumstantiis agere deberet Josaphat, Ammonitis scilicet, Moabitibus ac Syris adversus ipsam bello insurgentibus: *In nobis*, inquit Josaphat v. 12. *non est tanta fortitudo, ut possimus huic multitudini resistere, quæ irruit super nos. Sed cum ignoremus, quia agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te.*

Instabis 1. Joannis cap. 10. v. 5. *Deus est lux lucens in tenebris, & tenebra eum non comprehenderunt: tenebræ vero illæ, quæ Deum non comprehenderunt, sunt ipsi homines, qui naturæ suæ permixti seclusa gratia, Deum etiam ut authorem naturæ cognoscere non possunt.*

Resp.

To. 14.
Con. pag.
704. D.

T. 3. par.
2. pagin.
297. B.

Ibid.

Ibid. C.

Resp. Nego min. Intreprete quippe S. Aug. Tract. 1. in Joan. in fine, tenebræ illæ sunt excæcata hominum corda, quæ, inquit S. Doctor, istam lucem capere non possunt, quia peccatis suis aggravantur, ut eam videre non possint. Impotentia porro illa non oritur ex absentia Divinæ Gratiæ, ut nonnulli fabulantur, sed ex corrupti cordis pervicacia: «Non ideo cogitent, pergit Doctor eximius, quasi absentem esse lucem, quia eam videre non possunt: ipsi enim propter peccata tenebræ sunt. . . Ergo quomodo homo positus in Sole cæcus, præsens est illi Soli, sed ipse Soli absens est: sic omnis stultus, omnis iniquus, omnis impius cæcus est corde. Præsens est sapientia, sed cum cæco præsens nescit, oculis ejus absens est, non quia illi absens est, sed quia ipse ab illa absens est.» Deinde ostendit S. Doctor, posse hominem mederi suæ cæcitati, purgando cor suum à pravis affectibus: Quid ergo faciet iste? Ait mundet unde possit videri Deus.

Instabis 2. ex Apost. 2. ad Cor. 3. v. 5. Non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex DEO est. Non potest autem aliquod verum cognosci sine actione mentis, quæ cogitatio est; ergo non potest aliquod verum cognosci sine gratia.

Resp. Distinguo ant. Non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quod pertineat ad vitam æternam seu finem supernaturalem, sine gratia supernaturali, concedo, quod pertineat ad cognitionem veri alicujus naturalis, subdistinguo: sine adjutorio Dei, hoc est, concursu generali ac naturali, concedo: sine adjutorio Dei supernaturali, nego. Loco citato Apostolus loquitur de cogitatione, quæ tendat ad objectum supernaturale, hoc est fidei mysteria, & prædicationem Evangelii: Idoneos, inquit v. 6. non fecit ministros novi Testamenti: Ety. 3. gratulatur Corinthiis, quod sint Epistola Christi, scripta non atramento, sed Spiritu Dei vivi: Synodus Arausica Can. 7. citatum Apostoli locum in hunc sensum exponit. Hoc ipso sensu Apostolus 1. Cor. 4. v. 7. ait: Quis te discernit? Quid habes quod non acceperis? Si autem acceperis, quod gloriaris quasi non acceperis? Quod certe Apostoli effectum verissimum est in quocunque rerum ordine, siue naturali, siue supernaturali; nihil enim habemus, quod in Deum referre non debeamus, tanquam in Authorem, seu naturæ, seu gratiæ: unde nulla aucupandæ gloriæ in nobis causa; gloriari quippe nemo potest de eo, quod ab alio gratis accepit. Hoc etiam sensu omnis humana scientia, prudentia, industria ad Deum tanquam fontem omnis luminis, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, revocari ac referre debet.

To. 10. p.
195. C.

Non alia profecto fuit mens S. Aug. cum L. de gestis Pelagii cap. 3. n. 7. scripsit: Sufficit sibi oculus ad non videndum, hoc est ad tenebras: ad videndum vero lumine suo non sufficit sibi, nisi illi extrinsecus adjutorium clari luminis præbeat. Agit scilicet adversus Pelagium, de cognitione rerum supernaturalium ducente ad vitam æternam, quæ sine auxilio Divinæ gratiæ haberi non potest.

Instabis 3. Intellectus humanus per peccatum originale multum vulneratus est, sicut ex professo demonstrat S. Th. 1. 2. q. 85. art. 3. non ergo potest aliquid verum ex seipso attingere.

Resp. Distinguo ant. Vulneratus est per amissionem cognitionis rerum supernaturalium, concedo: per amissionem cognitionis rerum naturalium & moralium, subdistinguo: cognitionis quæ feratur in omnia objecta, tum naturalia, tum moralia, concedo: quæ feratur dumtaxat in aliqua particularia objecta, iterum distinguo: quæ feratur cum ea facilitate, qua fruebatur ante peccatum, & sine ulla erroris formidine, concedo: quæ nullatenus in aliqua objecta naturalia & moralia feratur, nego. Itaque inflicto per originale peccatum humano intellectui vulnus in causa quidem est, cur homo lapsus non possit jam omnes veritates seu naturales, seu morales, plenè cognoscere; cur amiserit non tantum rerum supernaturalium, sed etiam naturalium, quam infusam acceperat, notitiam; cur non nisi maximo labore ac studio, nec sine continua erroris formidine possit rerum aliquarum scientiam adipisci, cur tot errorum monstra atque portentia excogitaverint etiam qui inter gentes Philosophos ingenio maximè perspicaci fuere. Talis Plato, qui mulierum communitatem licitam esse existimavit: talis Aristoteles, qui ad impediendam liberorum multitudinem, abortum procurari posse asserere non erubuit: talis Seneca, qui docuit fortis esse animi violentas sibi manus inferre.

Tournellii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

Hæc vero quanquam suis obcæcati pravis cupiditatibus ac in reprobum sensum traditi Philosophi docuerint, alia nihilominus nonnulla vero ac recto conformia tradiderunt.

Instabis 4. Non petimus à Deo illud quod est in nostra potestate: Nam ipsa oratio clarissima est gratiæ testificatio, ait S. Aug. Epist. 177. aliàs 95. Unde in Epist. ad Vitalem, quæ est n. 217. aliàs 107. cap. 2. sic concludit: Si ergo hæc à Domino poscenda esse non venis, quid restat, Frater Vitalis, nisi ut ab illo ea donari fatearis, à quo poscenda esse consentis? Atqui petimus à Deo cognitionem veritatum moralium; ergo hujusmodi cognitio non est in nostra potestate.

Resp. 1. Inane esse istud argumentum, siquidem plus probat quàm vel ipsi adversarii velint. Non enim moralium dumtaxat, sed etiam speculativarum veritatum notitiam à DEO flagitamus, quam tamen adversarii in nostra esse potestate non inficiantur. Quidquid dedit (Deus) ait S. Augustinus Lib. de bono viduitatis, cap. 17. ut conservet oremus; quod autem nondum dedit, ut suppleat oremus. Dat autem Deus non tantum ut Author gratiæ, sed etiam ut Author naturæ; & sub hac consideratione postrema, à Deo petere possumus naturalis objecti notitiam.

Resp. 2. Dist. min. Petimus à Deo cognitionem veritatum moralium propter impedimenta removenda, vel propter fructum percipiendum, concedo: propter improprietatem illarum veritatum cum intellectu, nego. Id est, petimus à Deo, ut suæ gratiæ beneficio compriat cupiditatum æstus, qui mentem nostram vel obscurant, vel rebus mortalibus intentam à vero abripere & avocare possent. Petimus etiam cognitionem rerum moralium nobis utilem esse ad salutem; non petimus verò intellectum nostrum elevari ad notitiam earum veritatum, quibus cognoscendis parem habet ac proportionatam facultatem.

Instabis 5. Conc. Milevitanum II. Can. 4. asserit donum Dei esse, & scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus. Et Arausicanum II. Can. 9. divini muneris esse, cum rectè cogitamus; ergo sine gratia nihil possumus cogitare boni.

Resp. Distinguo consequens: nihil possumus cogitare boni quod ducat ad salutem, concedo: boni simpliciter moralis, nego. Citati Canones adversus Pelagianos conditi sunt, qui verum supernaturale cognosci equidem non posse sine gratia revelationis concedebant; at gratia voluntatis opus esse negabant, ut homo bonum quod cognoscit, operaretur: at utrumque verò gratiam Christi necessariam esse docet Ecclesiæ fides. Hunc esse Canonum illorum sensum patet ex Canone 7. Conc. II. Arausicani: «Si quis per naturæ vigorem bonum aliquid, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare ut expedit, aut eligere, siue salu-
tari, id est, Evangelicæ prædicationi consentire posse confirmat, absque illuminatione & inspiratione Spiritus sancti. . . hæretico fallitur spiritu, intelligens vocem Dei in Evangelio dicentis: Sine me nihil potestis facere, & illud Apostoli: Non quod idonei sumus cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.

Instabis 6. Can. 22. ejusdem Conc. Arausicani dicitur: Nemo habet de suo, nisi mendacium & peccatum: ergo non potest homo ex seipso sine gratia aliquid bonum morale cognoscere.

Resp. Sensum Canonis esse, hominem solum ad peccandum sufficere, non quod semper & in omnibus suis actionibus moralibus peccet; sed quod ut peccet, sibi soli sufficit: ut verò bonum operetur, divinæ gratiæ indiget auxilio: Si quid autem, pergit Can. 22. habet homo veritatis atque justitiæ, ab illo fonte est, quem debemus scire in hac eremo, &c. Si ergo ista verba, de suo, intelligas de ignorantia & concupiscentia, ita ut sensus sit, homo ex sua ignorantia & concupiscentia habet mendacium & peccatum, vera est propositio; hæc enim mala ab homine peccatore facta sunt, & ad eum pertinent, ut docet S. Aug. Lib. de Natura & Gratia C. 3. atque ex hac vitiata radice, ignorantia scilicet ac concupiscentia, nihil boni oriri potest: Si vero intelligas de intellectu & de voluntate, ita ut sensus sit, homo nihil veri intelligere, & nihil boni moralis velle potest sine gratia, falsa est propositio; nec isto postremo sensu asserita unquam fuit à Concilio Arausicano. Vel dici potest, hominem in ordine ad vitam æternam nihil ex se habere nisi mendacium & peccatum; quia quidquid sine inspiratione celestis gratiæ, ac ex solis naturæ viribus operatur, inutile prorsus ac sterile ipsi est vitam æternam: verum de hoc argumento plenius deinceps.

To. 2. p.
623. G.

Ibid. p.
801. B.

To. 6. p.
381. A.

Tom. 4.
Conc. p.
1668. C.
D.

Ibid. p.
1679. D.

To. 10. p.
129.

Objicies 2. adversus secundam conclusionem: Natura humana in aliquo saltem individuo assequitur perfectionem, ad quam habet physicam potentiam, quia eiusmodi physica potentia conjuncta est naturali inclinationi, quæ frustranea esse non potest: atqui natura humana in nullo individuo assequitur cognitionem rerum omnium naturalium; ergo natura humana non habet physicam potentiam ad cognitionem rerum omnium naturalium.

Resp. Nego maj. Licet enim potentia physica conjuncta sit naturali inclinationi in eam perfectionem, quæ est objectum illius potentia, quando hanc non assequitur, illa inclinatio naturalis non debet idcirco frustranea censi: cum enim tendat in perfectionem latitudinis capacem, finem suum assequitur non quidem ex toto, sed ex parte. Ita dici non potest, propensionem naturæ ad omnes formas inanem ac frustraneam esse, quod non omnibus, sed quibusdam dumtaxat informetur. Variæ autem causæ sunt, ut patet ex supra dictis, cur potentia physica sine auxilio superaddito non potest rerum omnium veritatem adipisci.

Instabis: Non videtur opus esse gratiæ divinæ auxilio ad cognitionem objecti naturalis.

Resp. Dist. Non videtur opus esse gratiæ divinæ propriè dictæ auxilio, concedo: improprie dictæ, nego. Gratiæ scilicet quæ necessaria est ad cognitionem omnis veritatis naturalis, est quoddam Dei auxilium naturale penes entitatem, & supernaturale penes modum: quæ ratione supernaturalis fuit visus, quem Christus restituit cæco nato, licet entitative fuerit naturalis.

Objicies 3. contra primam tertiæ conclusionis partem: Initium fidei est à gratia: atqui apprehensio veritatum supernaturalium est initium fidei; ergo talis apprehensio est à gratia, adeoque non sufficit exterior revelatio.

Resp. Dist. maj. Initium proximum, qualis est voluntas credendi, concedo: Initium remotum, qualis est apprehensio veritatum supernaturalium, nego. Aliàs ipsemet intellectus esset à gratia, non à natura.

Objicies 4. adversus secundam partem ejusdem tertiæ conclusionis. Hæretici quibusdam fidei articulis assentiuntur: atqui hæretici non habent gratiam fidei; ergo sine gratia fidei potest homo fidei articulis assentiri.

Resp. Dist. maj. Hæretici assentiuntur quibusdam articulis fidei, assensu incerto & fide planè humana, concedo: assensu certo & firmo, subdistinguo: certo ex parte subjecti, concedo: quia hæretici pertinaces sunt & cerebrosi, ac propter suam pertinaciam, in assensu firmi ac stabiles: assensu certo ex parte motivi, nego. Responsionem hanc articulo sequenti, ubi eadem recurret objectio, paulo fufius evolvemus.

ARTICULUS II.

Utrum absque Gratia possit homo bonum facere aut velle.

Quæstio movetur de bono morali, tum supernaturali, quod ad æternam animæ salutem pertineat; tum simpliciter morali, cui naturalis inest honestas ac rectitudo. De utroque sigillatim agendum.

Utrum possit homo bonum aliquod supernaturale, quod ad salutem pertineat, velle aut facere sine Gratia?

Triplex hic confutandus error: 1. Pelagianorum, qui naturam ad fidem & omne opus bonum sibi absolute sufficere, nec interiori gratia opus habere contendebant, nisi saltem ad facilius illud operandum. 2. Juliani, qui gratiam ad agendum quidem necessariam agnoscebat, non verò ad credendum, petendum & querendum. Ita S. Aug. lib. 2. ad Bonifacium: qui cap. 8. quasi subdubitan, addit: Si tamen hoc saltem volebat (Julianus.) 3. Denique Semipelagianorum, qui necessariam equidem fatebantur gratiam ad omne opus bonum, live incipiendum, live perficiendum, non tamen ad ipsum fidei initium, seu pium credulitatis affectum, quem fidem inchoatam vocabant, nec idcirco computabant inter opera bona. De quibus erroribus fufius egimus in prima hujus Tractatus parte.

Fides Catholica docet, hominem sine præveniente Spiritus sancti inspiratione atque ejus adjutorio, credere, sperare, diligere, aut poenitere non posse sicut oportet. Ita

Concil. Trid. Sess. 6. Can. 3. ex constanti ac perpetua Ecclesiæ fide ac traditione definit. Quam Ecclesiæ doctrinam duplici conclusione adversus Pelagianos ac Semipelagianos demonstramus.

PRIMA CONCLUSIO.

Sine speciali gratiæ interioris adjutorio, neque fides, neque ipsius initium haberi potest.

Probatur 1. Scripturæ testimoniis. Joan. 6. v. 29. Hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille. Et v. 37. Omne quod dat mihi Pater, ad me venit. Quid est, ad me venit, ait S. Aug. Lib. de Prædest. SS. cap. 8. nisi credet in me? Et v. 44. Christus dicit: Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum. Quomodo autem trahit? Per fidem. Inde est quod cum S. Petrus solemniter professus fuisset apud S. Matth. c. 16. v. 17. Christum esse Filium Dei vivi, statim Christus subjungit: Beatus es, Simon Bar-Jona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in Cælis est.

1. Corinth. 7. v. 25. Misericordiam consecutus à Domino, ut sim fidelis. Non ait (Apostolus) observat S. August. Lib. de Prædest. SS. cap. 3. quia fidelis eram; Fideli ergo datur quidem, sed data est etiam ut esset fidelis.

Philippensium 1. v. 29. Vobis donatum est pro Christo, non solum ut credatis in eum, verum etiam ut patiamini pro eo. Utrumque, ait S. Aug. citato mox Lib. c. 2. ostendit Dei donum, quia utrumque dixit esse donatum. Nec ait, ut plenius ac perfectius credatis in eum; sed ut credatis in eum. Nec seipsum misericordiam consecutum dixit, ut fidelior, sed ut fidelis esset; quia sciebat non se initium fidei suæ priorem dedisse Deo, & retributum sibi ab illo ejus augmentum; sed ab eo se factum fidelem, à quo & Apostolus factus est.

Ephesiorum 2. v. 8. Gratia salvati estis per fidem & hoc non ex vobis, DEI enim donum est; non ex operibus, ne quis gloriatur. Si fides DEI opus donum est, ergo non ex nobis. Unde Joan. 6. v. 29. citato, fides dicitur DEI opus.

Respondent Pelagiani ac Semipelagiani, quæ veteres, quæ recentiores, his Scripturæ testimoniis rectè quidem probari necessariam esse exteriorem gratiam, revelationis scilicet seu prædicationis Evangelii, sine qua fides concipi non potest: Quomodo enim credent sine prædicante? Non autem necessariam esse gratiam interiorem, quæ excitetur ac moveatur affectus ad credendum.

Verum apertissime refellitur vana ista responsio, quia nempe Scripturæ eam ad fidem ejusque initium gratiam necessariam esse demonstrant, quæ oculos mentis interius aperiat, dum Prædicator Evangelicus exterius auribus insonat; quæ exponat Scripturæ sensum, cor lapideum auferat & det cor carneum; quæ denique distincta omnino est ab externa verbi prædicatione. At hujusmodi gratia procul dubio interior est, diffusa in cordibus per Spiritum sanctum. Ita porro Scriptura.

1. Psal. 118. v. 18. David ad Deum ait: Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. Idem est Apostoli votum pro Ephesiis, Epistola ad ipsos scripta, cap. 1. v. 16. & 17. Non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis; ut Deus Domini nostri J. C. Pater gloriæ, det vobis Spiritum sapientiæ & revelationis in agnitione ejus: illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis quæ sit spes vocationis ejus.

2. Lucæ 24. v. 44. Christus dicitur aperuisse Apostolis suis sensum Scripturæ: Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent scripturas. Juxta Græcum legitur; aperuit eis mentem: quæ loquendi ratio exprimit, non externam modo explicationem, sed vim efficacem Spiritus sancti intus operantis & mentem illustrantis. Quomodo aliis in locis Deus dicitur aurem aperire Isaia 50. v. 5. iis scilicet quos ad audiendum verbum disponit. Frustra quippe verbum prædicator exterius ac signa videntur, nisi Deus det oculos ad videndum, & cor ad intelligendum, sicut dicitur Deuter. 29. v. 4. Eodem sensu Act. 16. v. 14. dicitur: Cor Lydiae aperuisse, ut attenderet iis quæ dicebantur à Paulo.

3. Deus promittit se positurum in nobis leges suas, & in cordibus scripturum, Jeremiæ 31. v. 33. se daturum cor novum & spiritum novum. Ezechielis 36. v. 26. "Dabo vobis cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri, & auferam cor lapideum de

«carne vestra, & dabo vobis cor carneum: & Spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam ut in præceptis meis ambuletis.» Quorsum porro ista? Nisi ut apertissime pateat, cor nostrum ante gratiam lapideum esse, durum, contra veritatem pertinax, nec carneus fieri posse, id est docile ac veritati capescendæ idoneum, nisi Divinæ gratiæ interioris beneficio.

4. Denique, interior fidei gratia necessaria ad credendum expresse distinguitur à gratia exteriori prædicationis in prima ad Thessalon. Epistola cap. 1. v. 5. his verbis: *Evangelium nostrum*, ait S. Paulus, non fuit ad vos in sermone tantum, sed & in virtute & Spiritu sancto. Quo nimirum intus movente ac inspirante, Thessalonicenses fidem, quam eis gratulatur Apostolus, susceperant ac susceptam servaverant. Hinc 1. Cor. 3. v. 7. idem Apostolus ait: *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat DEUS.* Merito igitur S. Aug. Lib. de gratia Christi, cap. 10. n. 11. contendebat eam à Pelagio confessionem gratiæ exigendam esse, «qua futuræ gloriæ magnitudo non solum promittitur, verum etiam creditur & speratur; nec solum revelatur sapientia, verum etiam & amatur; nec suadetur solum omne quod bonum est, verum & persuadetur.

Accedunt & alia non minus firma & evidentia Scripturæ testimonia.

1. Corinth. 4. v. 7. «Quis te discernit? Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? Quo præcipue testimonio, ait S. Aug. Lib. de prædest. SS. cap. 3. etiam ipse convictus sum, cum similiter errarem, putans fidem, quam Deum credimus non esse donum Dei, sed à nobis velle in nobis. Etenim, ut ait S. Cyprianus Lib. 3. ad Quirinum c. 4. In nullo glorandum, quando nostrum nihil sit. Si autem fides aut ejus initium à nobis esset, posset qui crederet, seipsum à non credente discernere; posset & de sua fide tanquam proprio bono gloriari? attamen id expresse negat Apostolus. *Quis enim*, ait rursus Rom. 11. v. 35. *prior dedit illi, & retribuetur illi? Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia.*

1. Cor. 3. v. 5. *Non sumus sufficientes aliquid cogitare ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Ex quo loco S. Aug. Lib. de prædest. SS. c. 2. n. 5. invicte refellit Semipelagianos, qui fidem, non vero ejus initium à Deo esse docebant. «Nullus, inquit S. Doctor, credit aliquid, nisi prius cogitaverit esse credendum.... & ipsum credere, nihil aliud est, quam cum assensione cogitare. Non enim omnis qui cogitat, credit.... Sed cogitat omnis qui credit, & credendo cogitat, & cogitando credit. Ergo, concludit S. Aug. si non sumus idonei cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est; profecto non sumus idonei credere aliquid quasi ex nobismetipsis, quod sine cogitatione non possumus, sed sufficientia nostra, qua credere incipimus, ex Deo est.... Unde, pergit, in omni opere bono & incipiendo, & perficiendo, sufficientia nostra ex Deo est: ita nemo sibi sufficit vel ad incipiendam, vel ad perficiendam fidem, sed sufficientia nostra ex Deo est: quoniam fides, si non cogitetur, nulla est; & non sumus idonei cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est.

Probatur 2. testimoniis SS. Patrum, quos ipsemet S. Aug. Lib. de dono persever. cap. 19. appellat. Nimirum S. Cypriani Lib. 3. ad Quirinum cap. 4. ubi ait: *In nullo glorandum quando nostrum nihil sit.*

S. Ambrosii de fuga sæculi cap. 1. ubi sic loquitur: «Non est in potestate nostra cor nostrum, & nostræ cogitationes.

S. Gregorii Nazianzeni Oratione 44. in Pentecosten: «Unus, inquit, deitatis, quæso vos, confitemini Trinitatem: si vero aliter vultis, dicite unus esse naturæ; & Deus vocem dari vobis à sancto Spiritu deprecabitur.... Dabit enim, certus sum; qui dedit quod primum est, dabit & quod secundum est. Quibus testimoniis relatis, hæc statim adait S. August. Isti tales tantique Doctores dicentes non esse aliquid, de quo tanquam de nostro, quod nobis Deus non dederit, gloriemur; nec ipsum cor nostrum & cogitationes nostras in potestate nostra esse, & totum dantes Deo, atque ab ipso nos accipere confitemur, ut permanens convertamur ad eum; ut id quod bonum est, nobis quoque videatur bonum, & velimus illud.... Hæc utique Gratia Dei tribuunt, Dei munera agnoscunt, ab ipso nobis esse testantur.

His testimoniis multo plura ex Patribus Græcis addi facile foret, quæ Hallerius Doctor Sorbonicus ac Episcopus Vabrensis collegit in Libro, cui titulus est: *Theologia Græcorum vindicata circa universam materiam gratiæ c. 8. ex Justino scilicet Martyre Apul. 2. Clemente Alexandrino L. 8. Stromatum. Origene L. 3. contra Celsum. Basilio in Psalm. 115. Gregorio Nazianzeno Orat. 42. Cyrillo Alexandrino Lib. 3. in Joan. Gregorio Nysseno Oratione Catechetica. Chrysostomo hom. 4. in caput 2. ad Ephesios. Ex quibus omnibus perfectam esse utriusque Ecclesiæ consensionem ac traditionem in asserenda gratiæ Christi necessitate, intellexit S. Aug. Neque enim hic ullatenus ferendi ac tolerandi sunt, qui aut Græcorum fidem circa gratiam suspectam reddunt cum Jansenio, aut Augustinum nonnihil innovasse calumpniantur cum Lauto. Majorum suorum decretis ac fidei firmus adhæsit S. Aug. cujus circa gratiam fides ac doctrina, Ecclesiæ ipsius fides ac doctrina est; nec unquam veræ & orthodoxæ traditionis circa necessitatem gratiæ filium intercisum fuit in Ecclesia Græca: alias quomodo illud sine nova revelatione resumere ac iterum colligari aliquando potuisset? Et unde Latini, qui à Græcis eruditi sunt, puram hausissent doctrinam? Quapropter merito S. Aug. Julianum Græcorum præsidio errorem suum confirmare volentem sic refellit Lib. 1. adversus ipsam c. 4. n. 14. ac Græcorum fidem vindicat. Non est, inquit, cur provocet ad Orientis Antistites; quia & ipsi utique Christiani sunt, & utriusque partis terrarum fides ista una est, quia & fides ista Christiana est.*

Probatur 3. ex Conciliis.

Ex Araulicano II. (anno 529.) Can. 5. «Si quis si-
cut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsumque credulitatis affectum quo in eum credimus, qui iustificat impium, & ad generationem sacri Baptismatis pervenimus, non per gratiæ donum, id est, per inspirationem Spiritus S.... sed naturaliter nobis innelle dicit, Apostolicis dogmatibus adversarius approbatur.

Et Can. 7. *Si quis per naturæ vigorem.... Evangelicæ prædicationi consentire posse confirmat, absque illuminatione & inspiratione Spiritus sancti.... hæretico fallitur spiritu.*

Ex Tridentino sess. 6. Can. 3. «Si quis dixerit, hominem sine sancti Spiritus inspiratione atque ejus auxilio credere, sperare, diligere, aut poenitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.

Probatur 4. Rationibus Theologicis.

1. Ex natura gratiæ, quæ planè gratuita est, nec meritis humanis rependitur: atqui si initium fidei esset à nobis, ejus vero incrementum à Deo esset propter bonum voluntatis affectum ad credendum, qui præcedit, gratia fidei gratuita non esset, sed ex merito boni illius affectus naturalis concederetur, quæ sententia in ipsum plane dogma Pelagii recidit. Sic arguit S. Aug. Lib. de Prædest. SS. cap. 2. n. 3. Non ergo, inquit, receditur ab ea sententia, quam Pelagius ipse in Episcopali judicio Palestino damnare compulsus est, gratiam Dei secundum meritum nostrum dari, si non pertinet ad Dei gratiam, quod credere cepimus.

2. Ex conditione fidei, quæ cum sit totius salutis basis ac fundamentum, justus enim ex fide vivit, & fides est sperandarum substantia rerum, Hebr. 11. 1. æquè necessaria est gratia ad fidem ejusque initium, ac ad salutem ipsam; atque initium fidei, seu pius credulitatis affectus inter bona opera computari debet, cum inde bonorum operum series ac salus ipsa pendeat. Quod si primum illud salutis initium à nobis est, falsa erit hæc Apostoli sententia Rom. 11. vers. 35. *Quis prior dedit ei, & retribuetur illi? Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia.* Falsa pariter & ista: *Quis te discernit? Quid habes quod non accepisti? &c.*

3. Ex natura Divinæ prædestinationis & electionis, cujus fundamentum penitus tollitur: non enim salvæ fierent reliquæ secundum electionem gratiæ, ut Apostolus prædicat Rom. 11. sed juxta meritum naturæ, & bonum usum liberi arbitrii.

4. Ex divina promissione. Promittit quippe Deus fidem: *Promittit autem*, inquit S. Aug. Lib. de Prædest. SS. cap. 10. n. 19. *quod ipse factururus est, non quod bonum...* Alioquin ut Dei promissa compleantur, non in Dei, sed in hominum est potestate: quod certè absurdum est, sic enim Deus ab homine penderet, ut sua impleteret promissa.

5. Ratio petitur ex orationibus, quibus pia mater Ecclesiæ donum Fidei à Deo postulat, ac pro illo con-

Ibid. p. 855. F. p. 806. B. To. 2. p. 623. G.

cello gratias reddit: neque enim id à Deo postulamus, quod in nostra est potestate. Sic arguit S. Aug. Lib. de dono persever. c. 23. n. 63. «Quando enim, inquit, non oratum est in Ecclesia pro infidelibus atque inimicis ejus ut crederent?.... Si autem hæc ab ipso (Deo) quidem poscit Ecclesia, sed à seipso sibi dari putat, non veras, sed perfunctorias orationes habet; quod absit à nobis. Quis enim veraciter gemit, desiderans accipere quod orat à Domino, si hoc à seipso se sumere existimet, non ab illo? Et ut ait in Epist. 177. alias 95. Oratio clarissima est gratiæ testificatio.

6. Denique ratio desumitur ex naturali conditione intellectus & voluntatis. Quippe non potest hæc utraque facultas ferri in objectum supernaturale; nisi adjuvetur gratiæ supernaturalis auxilio: atqui objectum fidei est supernaturale; ergo intellectus & voluntas indigent auxilio gratiæ supernaturalis, ut circa fidei objectum versentur.

SECUNDA CONCLUSIO.

Sine speciali gratiæ interioris adjutorio, nullum potest homo bonum opus morale supernaturale pertinens ad salutem velle aut perficere.

Probatur ex Scripturis, duplici testimoniorum genere.

I. Iis quæ declarant summam esse hominis lapsi corruptionem, & ad supernaturale bonum impotentiam. 1. Non tantum homines ægros & infirmos appellant, sed etiam mortuos in peccatis. Ephes. 2. v. 1. 2. Cæcos, imo & ipsas tenebras. Ephes. 5. v. 8. 3. Animales, qui non percipiunt ea, quæ sunt Spiritus Dei, imò nec possunt intelligere. 1. Cor. 2. v. 14. 4. Peccati servos. Joan. 8. v. 34. & Rom. 6. vers. 18. 5. Dei inimicos. Coloss. 1. v. 21. 6. Qui non modo legi non subjiciuntur, sed nec possunt quidem, (nempe ex seipsis) Rom. 8. v. 7. Uno verbo, qui nihil boni possunt ex seipsis vel cogitare, vel perficere. Joan. 15. vers. 5. 2. Cor. 3. vers. 5.

II. Iis quæ omnem bonam voluntatem & actionem nostram DEO adscribunt.

Joan. 6. v. 44. Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit ipsum. Et c. 15. v. 4. & 5. Sicut palme non potest facere fructum à semetipso, nisi manserit in vite; sic nec vos, nisi in me manseritis. Ego sum vitis, vos palmites: qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere. Ephes. 2. v. 10. Ipsius (nempe Christi) factura sumus creati in Christo Jesu in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus.

Philipp. 1. v. 6. Qui cepit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Jesu Christi. Et c. 2. v. 13. Deus est qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate, Rom. 9. v. 16. Non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei.

Denique Jacobi 1. v. 17. Omne datum optimum de sursum est, descendens à Patre luminum.

Quibus certè omnibus testimoniis penitus evertitur tum veterum tum recentiorum Pelagianorum error, qui gratiam aut in sola externa revelatione, aut interna dumtaxat illustratione mentis reponebant, exclusa inspiratione & motione voluntatis per charitatem diffusam in cordibus. Duo quippe præcipua vulnera homini per peccatum primi parentis inflicta sunt, ignorantia & concupiscentia; ne plang sufficit ad opus bonum exercendum, ignorantiam depelli revelatione seu cognitione veritatis, sed languor ipse ac infirmitas voluntatis sanari debet per occultam virtutis Spiritus sancti subministrationem. Hujus potissimum gratiæ confessionem à Pelagianis exigebat S. August. Qua, inquit Lib. de Gratia Christi c. 12. num. 13. agitur non solum ut faciendū noverimus, verum etiam ut cogitata faciamus; nec solum diligenda creamus, verum etiam ut credita diligamus. Et cap. 26. n. 27. Gratiam Dei, ait, quæ charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis, sic consueatur, qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet veramque justitiam, fieri posse non dubitet. Non quomodo iste (Pelagius) qui dicit, propterea dari gratiam, ut quod à præcipitur, facilius impleatur. Tolle facilius, pergit S. Doctor cap. 29. num. 30. & non solum plenus, verum etiam sanus est sensus.... Cum autem facilius additur, adimpletio boni operis etiam sine Dei gratia posse fieri tacita significatione suggeritur. Quem sensum redarguit, qui dicit: Sine me nihil potestis facere. Et Lib. de grat. &

lib. arbit. cap. 17. n. 33. Sine illo vel operante ut velimus, ait, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valeamus. Ibid. p. 235. F.

Probatur 2. Ex Conciliis, quibus Pelagiana hæresis confossa fuit, de quibus diximus, ubi de Pelagianis. Ita.

Concilium Diospolitanum an. 415. in quo septimus iste Pelagii articulus proscriptus fuit: Gratia Dei atque adjutorium non ad singulos actus datur, sed de libero est arbitrio, vel in lege atque doctrina. Quem quidem articulum vel ipse damnavit ac revocavit Pelagius, tametsi dolose ac fallaciter, gratiæ nomine liberum arbitrium, legem atque doctrinam subintelligens. Unde S. Aug. Lib. de pecc. orig. cap. 14. n. 15. Pelagium in eo Concilio absolutionem suam fallendo suffuratum fuisse dicit. Tom. 2. Conc. p. 1529. D.

Milevitanum secundum, seu potius Carthaginense tertium, nullos quippe canones videntur condidisse istud Milevit. Conc. tum quia nec Epistolæ hujus Concilii ad Innocentium, nec Innocentii ad idem Concilium ullius Canonis mentionem faciunt: tum quia Cælestinus cap. 9. Epistolæ ad Episcopos Galliæ, eos Canones tanquam ex Conc. Carthag. refert, sicut & Adrianus I. in Epitome Canonum Can. 82. Quidquid sit, cap. 4. sic habetur: «Quisquis dixerit, gratiam Dei per J. C. Dominum nostrum propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur & aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus: non autem per illam nobis præstari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus atque valeamus, anathema sit.... Utrumque donum Dei est, & scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus. T. 2. Conc. p. 1664. D.

Et cap. 5. «Placuit ut quicumque dixerit, ideo nobis gratiam justificationis dari, ut quod facere per liberum jubemus arbitrium, facilius possimus implere per gratiam, tanquam etiam si gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possimus etiam sine illa implere divina mandata, anathema sit. Ibid. E.

Arausicanum II. an. 529. cujus eximii sunt in rem nostram præsentem Canones. Can. 3. «Si quis ad invocationem humanam gratiam Dei dicit posse conferri, non autem ipsam gratiam facere, ut invocetur à nobis, contradicit Isaïæ Prophetæ & Apostolo. T. 4. Conc. p. 1667. & seq.

Can. 4. «Si quis, ut à peccato purgemur, voluntatem nostram Deum expectare contendit, non autem ut etiam purgari velimus, per sancti Spiritus infusionem & operationem in nos fieri confitetur, resistit Spiritui sancto.

Can. 5. «Si quis sicut augmentum, ita etiam & initium fidei, ipsumque credulitatis affectum.... non per gratiæ donum, id est, per inspirationem Spiritus S.... sed naturaliter nobis inesse dicit, Apostolicis dogmatibus adversarius approbatur.

Can. 6. «Si quis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus, petentibus, quærentibus, pulsantibus nobis misericordiam dicit conferri divinitus; non autem ut credamus, velimus, vel hæc omnia, sicut oportet, agere valeamus, per infusionem & inspirationem S. Spiritus in nobis fieri confitetur, & aut humilitati, aut obedientiæ humanæ subjungit gratiæ adjutorium: nec ut obedientes & humiles simus, ipsius gratiæ donum esse consentit, resistit Apostolo dicenti: «Quid habes quod non accepisti? Et; Gratia Dei sum id quod sum.

Can. 7. «Si quis per naturæ vigorem bonum aliquid quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare ut expedit, aut eligere, sive salutari, id est Evangelicæ prædicationi consentire posse confirmat, absque illuminatione & inspiratione Spiritus sancti.... hæretico fallitur spiritu.

Can. 9. «Divini est muneris, cum & recte cogitamus, & pedes nostros à falsitate, & injustitia continemus. Quoties enim bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum ut operemur, operatur.

Denique Can. 22. «Nemo habet de suo, nisi mendacium & peccatum; si quid autem habet homo veritatis atque justitiæ, ab illo fonte est, quem debemus sitire in hac eremo, ut ex eo quasi guttis irrorati, non deficiamus in via.

Accedit & Oecumenica Synodus Ephesina an. 431. Tam. 3. actione 7. Can. 1. & 4. ubi Nestorius & Cælestius propter doctrinæ societatem damnantur. Ita testantur S. 804. Gre. 805.

Gregorius Magnus Lib. 5. Epistola 14. & Lib. 7. Epistola 48. S. Prosper in Epitaphio Nestorianæ & Pelagianæ hæreseos.

Denique Trid. Synodus omnium postrema eandem fidem confirmavit Sess. 6. Can. 3. verbis conclusione 1. articuli 2. laudatis.

Probatur denique iisdem rationibus, quas paulo ante exposuimus.

Solvuntur Objectiones Pelagianorum & Semipelagianorum.

Objicies 1. ea Scripturæ testimonia, quibus declaratur in negotio salutis voluntatem hominis præire gratiæ Dei, & intuitu boni alicujus operis naturalis gratiam à Deo præparari & conferri.

Pf. 9. v. 11. *Non dereliquisti quærentes te, Domine.*

Prov. 16. v. 1. *Homini est præparare animam, & Domini gubernare linguam.* Et v. 9. *Cor hominis disponit viam suam, sed Domini est dirigere gressus ejus.*

Zach. 1. v. 3. *Convertimini ad me, ait Dominus, & convertar ad vos.* Matth. 25. v. 15. *Unicuique (Deus) talenta dedit secundum propriam virtutem.* Unde Lucæ 11. v. 9. dicitur: *Petite, & dabitur vobis; quærite, & invenietis; pulsate, & aperietur vobis.*

Rom. 7. v. 18. *Apostolus ait: Velle adjacet mihi; perficere autem bonum non invenio.*

Tom. 10. pag. 443. 16. pag. 723. Resp. Nego ant. Ad laudata Scripturæ testimonia respondet S. Aug. L. 2. ad Bonifacium c. 8. & L. de grat. & lib. arb. cap. 5. n. 10. iis nostrum liberum arbitrium ejusque liberam cum gratia cooperationem commendari, non autem excludi gratiæ prævenientis necessitatem; quemadmodum cum dicitur: *Converte nos Deus salutaris noster, & præparatur voluntas à Domino, commendatur gratiæ prævenientis beneficium, non exclusa, imo præsupposita voluntatis libera cooperatione.* Responsum confirmat Synodus Trid. Sess. 6. cap. 5. *«Cum dicitur, inquit, Convertimini ad me, & ego convertar ad vos, libertatis nostræ admonemur: Cum respondemus: Converte nos Domine ad te, & convertemur, Dei gratia nos præveniri confitemur. Quapropter, ait egregiè S. August. citato mox Lib. 2. ad Bonifac. cap. 9. num. 21. «multa Deus facit in homine bona, quæ non facit homo: (nempe indeliberatos ad pietatem motus) nulla vero facit homo, quæ non facit Deus, ut faciat homo».*

Tom. 14. Conc. p. 758. E. Qui ergo Deum quærent, qui præparant animam, qui disponunt viam suam, qui, ut oportet, convertuntur ad Deum, non sola duce natura, sed Divinæ gratiæ auxilio adjuvantur.

Tom. 10. p. 444. F. Unde virtus illa, ad cujus mensuram Deus Matth. 25. unicuique talenta dividere dicitur, non ex natura, sed ex gratia est, & quidem ea quæ dicitur gratis data. *Unicuique enim nostrum, ait Apostolus Ephel. 4. data est gratia secundum mensuram donationis Christi.* Quamquam si de gratia gratum faciente seu justificante intelligere placeat, nihil inde consequentur hæretici: gratia quippe illa datur secundum mensuram præviæ dispositionis seu præparationis, quæ non est à natura, sed à præveniente gratia.

Cum vero petentibus & pulsantibus dari & aperiri asserit S. Lucas, petitio illa & pulsatio non fit sine gratia. *Spiritus enim adjuvat infirmitatem nostram; inquit Apostolus Rom. 8. v. 26. Nam quid oremus, sicut oportet, nescimus; sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus innarrabilibus.*

Pariter quando Apostolus ait: *Velle adjacet mihi, mens ipsius non est, voluntatem illam esse sine auxilio gratiæ.* Cap. enim 2 v. 13. ad Philipp. ait: *Deum esse qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate.* Hoc unum ergo ibi docet Apostolus, præter gratiam quæ facit velle, aliam esse necessariam quæ det agere. Exoptabat scilicet Apostolus liberari ab illa importuna concupiscentiæ lucta, quæ obstabat, ne quod bonum volebat, tam prompte ac facile adimpleret. *Non quod volo bonum, ait Rom. 7. v. 19. hoc facio, sed quod nolo malum, hoc ago.* Et v. 23. *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati.* Infelix ego homo! quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per J. C. Dominum nostrum.

Instabis 1. Scriptura nonnulla refert exempla eorum, qui gratiam consecuti sunt propter aliquod meritum præcedens naturale. Sic Zachæus meruit Christum in domo sua excipe-

re, ob desiderium quo flagrabat illum videndi. Luc. 19.

Latro in cruce pendens propter hæc verba: *Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum, hæc audire meruit: Hodie mecum eris in Paradiso.* Lucæ 23.

Cornelii Centurionis eleemosynæ & orationes exauditiæ fuerunt & Deo gratæ, antequam in Christum crederet; iisque gratiam fidei à Deo impetravit: missus quippe ad ipsum fuit S. Petrus, qui Christum ipsi annuntiaret. Act. 10.

Denique S. Paulus 1. ad Timoth. 1. fatetur, se, qui prius blasphemus fuerat, persecutor & contumeliosus, misericordiam esse consecutum, quia ignorans hæc omnia fecerat.

Resp. Nego ant. Ad exempla vero quæ mox relata sunt, sic respondet Synodus Arausica II. Can. 25. in fine: *«Hoc etiam salubriter profiteamur & credimus, quod in omni opere bono non nos incipimus, & postea per Dei misericordiam adjuvamus, sed ipse nobis, nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem & amorem sui prius inspirat, ut & Baptismi Sacramenta fideliter requiramus, & post Baptismum cum ipsius adjutorio ea, quæ sibi sunt placita, implere possimus. Unde manifestissime credendum est, quod & illius latronis, quem Dominus ad Paradisi patriam revocavit, & Cornelii Centurionis, ad quem Angelus Domini missus est, & Zachæi, qui ipsum Dominum suscipere meruit, illa tam admirabilis fides non fuit de natura, sed divinæ largitatis donum.»* Quapropter eadem Synodus Can. 3. damnat eos, qui dicunt, gratiam Dei ad invocationem humanam conferri: verba paulo superius relata sunt.

Itaque in exemplis quæ laudata sunt, non voluntas gratiam, sed gratia voluntatem antevertit.

Zachæi animum gratia præparaverat, cujus hospitium elegerat Christus, ait S. Prosper.

Latro in cruce pendens efficaci gratia donatus ab illo fuit, qui dixerat: *Cum exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum.*

Cornelius, iudice ipso Aug. Lib. de prædest. SS. c. 7. n. 12. *Non sine aliqua fide donatus & orabat: fide scilicet implicita & inchoata, quæ ut explicita evaderet ac perfecta, missus ad ipsum fuit S. Petrus, à quo in fide erudiri ac informari posset.* Citata mox exempla ita exponit Synodus Arausica II. Can. 25. *«Manifestissime credendum est, inquit, quod illius latronis, quem Dominus ad Paradisi patriam revocavit; & Cornelii Centurionis, ad quem Angelus Domini missus est: & Zachæi, qui ipsum Dominum suscipere meruit, illa tam admirabilis fides non fuit de natura, sed divinæ largitatis donum.»*

Ignorantia S. Pauli non fuit causa & motivum provocans Dei gratiam: (quam multi enim ea privantur, qui peccant ex ignorantia) sed fuit dumtaxat congruum ac conveniens divinæ misericordiæ plane gratuita objectum. Particula enim, quia, eo in loco non causalitatem, sed objectum indicat, ut in istis Psalmistæ verbis Psalmo 40. v. 5. *Sana animam meam, quia peccavi tibi.* Neque enim peccata Deum movent & excitant ad gratiam concedendam, imo potius de se avocant & avertunt. Significat igitur Psalmista, peccata objectum esse congruum & aptum, circa quod occupari potest divina misericordia; Deumque orat, ut erga illa misericordes oculos suos dignetur convertere.

Instabis 2. Si ex precibus, quibus donum fidei à Deo postulatur, rectè inferitur, fidem illam esse à Deo, ex præceptis pariter & adhortationibus, quibus urgemur ad petendam & inchoandam nostram conversionem, bene inferitur esse in nostra potestate petere & inchoare conversionem. Sicut enim quod ab alio petitur & exigitur, ex nobis pendere dici omnino debet.

Resp. Nego sequelam ant. Præcipit enim Deus ut postulemus conversionem, quia dat aut saltem paratus est dare unde postulemus. Scriptura vero ut simul demonstret & necessitatem gratiæ, & liberam humanæ voluntatis cooperationem, justificationis opus aliquando Deo, aliquando nobis adscribit. Psal. 84. dicitur: *Converte nos Deus salutaris noster.* Et Joëlis 2. dicitur: *Convertimini ad me in toto corde vestro.* Ezechiel 18. dicitur: *Facite vobis cor novum.* Et c. 36. Deus ait: *Dabo vobis cor novum. Dat scilicet Deus quod jubet, cum adjuvat ut faciat cui jubet, ait S. August. Lib. de Grat. & lib. arbit. c. 15. n. 31.*

To 4. pag. 1672. B.

T. 10. p. 799. A.

T. 4. Com. p. 1672. C.

To. 10. p. 734. A.

Instabis 3. Credere vel non credere in arbitrio est voluntatis humanæ; ergo fides non à Deo, sed à nobis oritur.

Resp. Dist. ant. Credere est in arbitrio voluntatis humanæ per gratiam, concedo: sine gratia, nego. Potest equidem homo sine gratia non credere, quia sibi non sufficit ad malum; sed non potest credere sine auxilio gratiæ, quia sibi non sufficit ad bonum supernaturale, quod pertinet ad salutem.

Instabis 4. Cum dicitur: Si credideris, salvus eris, unum horum exigitur, scilicet fides; alterum offertur, scilicet æterna salus: quod exigitur, in hominis est potestate; quod vero offertur, in potestate Dei: ergo fides, quæ exigitur, est in potestate hominis.

Resp. cum S. Aug. Lib. de Prædest. SS. c. 11. n. 22.

Ibid. p. 804. E. »Utrumque esse in potestate Dei, & quod jubet, & »quod offert. Rogatur enim, pergit S. Doctor, ut det »quod jubet: rogant credentes, ut sibi augeatur fides; »rogant pro non credentibus, ut eis donetur fides: & »in suis incrementis, & in suis initiis Dei donum est

Rom. 8. 13. »fides. Sic autem dicitur: Si credideris, salvus eris; »quemadmodum dicitur: Si spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. Nam & hic ex his duobus unum »exigitur, alterum offertur. Si spiritu, inquit, facta »carnis mortificaveritis, vivetis. Ut ergo spiritu facta »carnis mortificemus, exigitur, ut autem vivamus, »offertur. Num igitur placet, ut facta carnis mortificare non donum Dei esse dicamus; neque id donum Dei esse fateamur, quoniam exigi audimus à nobis, »præmio vitæ, si hoc fecerimus, oblato? Absit. »Pelagianorum est error iste damnabilis. Sicut ergo »quamvis Dei donum sit, facta carnis mortificare, »exigitur tamen à nobis proposito præmio vitæ: ita »donum Dei est & fides, quamvis & ipsa. propositum præmio salutis exigatur à nobis. Ideo enim hæc & »nobis præcipiuntur, & dona Dei esse monstrantur, ut »intelligatur quod & nos ea facimus, & Deus facit ut »illa faciamus:« Hactenus S. Aug.

P. 805. A. »donum Dei est & fides, quamvis & ipsa. propositum præmio salutis exigatur à nobis. Ideo enim hæc & »nobis præcipiuntur, & dona Dei esse monstrantur, ut »intelligatur quod & nos ea facimus, & Deus facit ut »illa faciamus:« Hactenus S. Aug.

Instabis 5. Si fides ejusque initium sit donum Dei.

1. Quare non omnibus datur, cum Deus velit omnes salvos fieri?

2. Quomodo sunt inexcusabiles, qui fidem non accipiunt, cum non sit in eorum potestate illam habere?

3. Quomodo Deus personarum acceptor non est, qui fidem uni dat, alteri vero denegat?

Resp. ad 1. Non omnibus dari fidem, quia non omnes vocationi divinæ & oblatae gratiæ obtemperant; sed multi reluctantur & obicem ponunt. Cur vero aliquibus etiam resistentibus & obstantibus sic fides suadetur, inquit S. Aug. ut etiam persuadeatur? Cur è duobus æquè iniquis ac perversis, unus trahitur, alter vero relinquitur? Inscrutabilia sunt Dei judicia; & cum Apost. exclamandum: O Altitudo! Qui relinquitur, justissimo Dei judicio propter peccata relinquitur: qui verò assumitur, ex pura DEI misericordia salvatur. Legatur S. Aug. Lib. de spiritu & littera c. 33. num. 57. ubi quæstionem illam proponit.

Ibid. p. 118.

Tom. 2. p. 223. D. Ad 2. respondet S. August. Epist. 194. aliàs 105. ad Sixtum, inexcusabilem esse omnem peccatorem, vel reatu originis, vel additamento propriæ voluntatis, sive qui novit, sive qui ignorat, &c.

Ad 3. Istud Pelagianorum figmentum repressit sapientius S. Aug. exemplo duorum parvulorum, quorum unus baptizatur, & alter non baptizatur; unus salvatur, alter vero damnatur, absque ullis profecto ex parte illorum personalibus meritis vel demeritis.

Ratio est, quia vitium acceptionis personarum duas condiciones requirit: 1. Ut ille; contra quem peccatur per acceptionem personarum, jus habeat ad bona quæ distribuuntur. 2. Ut in ejusmodi distributione ratio habeatur alicujus conditionis in persona, nihil facientis ad distributionem. Porro deest illa duplex conditio in distributione gratiæ. Nullum enim jus supponit in homine, nec ullam personæ naturalis conditionem, cujus intuitu Deus gratiam largiatur.

Instabis 6. Actus fidei potest à voluntate imperari propter malum finem, v. g. mundanam gloriam, sicut docet S. Aug. Lib. de cathechizandis rudibus c. 27. sed ad talem actum fidei, vel etiam ad voluntatem imperantem non requiritur gratia.

Resp. Distinguo maj. Actus fidei naturalis & acquisitæ, quæ humano motivo nititur, concedo: fidei

Christianæ & supernaturalis, nego. Hinc S. Aug. ait, homines, qui mala voluntate ad credendum moventur, simulato corde Ecclesiam intrare, ac Christiano nomini illudere.

Instabis 7. ex Apost. Rom. 2. v. 14. Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt, faciunt. Ex illis porro bonis operibus naturæ viribus elicitis, Deus movetur ad conferendam gratiam, juxta commune effatum: Facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam.

Resp. Verba Apostoli exponi posse duobus modis: 1. Ut intelligantur de gentibus ad Christum non conversis, quæ solo naturæ ductu nonnulla legis naturalis præcepta observant; quo sensu fatemur nulla opus esse gratia: patebit enim ex dicendis inferius, hominem posse aliquod opus bonum morale facile, tum cum nulla urget gravitentatio, facere sine gratia. 2. Ut intelligantur de gentibus ad fidem conversis, & istud naturaliter opponatur legi Mosaicæ, non vero gratiæ: quo sensu non excluditur gratia, imo præsupponitur saltem actualis. Non quod, ait S. Augustinus Lib. de spir. & litt. cap. 27. n. 47. per naturam negata sit gratia, sed potius per gratiam reparata natura. Laudati axiomatis sensus est, facienti quod in se est per gratiam excitantem ac prævenientem, Deus non denegat operantem. Verum de illo effato proprius erit dicendi locus ad sextum hujus quæstionis articulum, cum quæremus, utrum homo possit se ad gratiam præparare sine gratia.

Objicies 2. Gentiles Philosophi multa credunt solis viribus liberi arbitrii non minus difficilia, quam sint articuli nostræ fidei: ut continuum secari posse in infinitas partes; inter quælibet duo puncta notata, quamvis inter se proxima, intercedere alia infinita, &c.

Resp. cum Bellarmino de gratia & libero arbitrio L. 6. c. 3. illos Philosophos vel habere demonstrationem de divisione continui, & tunc non esse rem difficilem ad credendum, nisi imperitis; vel non habere, & tunc eos non firmiter credere, sed ex conjectura dumtaxat. Præterea, si demonstrationem habeant, si non habeant, eos non credere ex pio affectu subji- ciendi se Deo, sed quia vel cogantur argumentis, vel cedunt auctoritati doctiorum.

Instabis 1. Etiam hæretici nonnullos fidei articulos credunt, v. gr. Trinitatis & Incarnationis &c. sine gratia: hæc quippe illorum fides cum errore conjungitur.

Resp. Hæreticos fide dumtaxat humana, naturali & acquisita credere, non vero fide supernaturali; seu ut loquitur Synodus Tridentina, ut oportet ad salutem. Quod quidem, ut rectè advertit Bellarminus loco citato, tres condiciones includit. Unam, ut certo credatur ex parte objecti; id est, tanquam à Deo revelatum, & quod nullo modo falsum esse possit alteram, ut firmiter credatur ex parte subjecti; id est, ut homo nihil dubitet, & malis potius mori, quam articulum fidei non credere: tertiam, ut ex pio affectu credatur; id est, ex quadam inclinatione pia erga Deum, qua incipit homo cervicem Deo flectere, eique se subicere ad obedientiam fidei, etiam in iis rebus, quæ rationem humanam superant.

Porro hæretici non habent fidem certam ex parte objecti: nam ut fides sit certa ex parte objecti, duæ causæ infallibiles requiruntur; causa revelans articulos, & causa proponens aut declarans articulos revelatos. Nam si is qui revelat, & cujus auctoritate nitimur, falli possit, fides etiam incerta redditur; itaque causa revelans non debet esse nisi Deus; & pari ratione, si is qui articulos revelatos proponit aut declarat, errori sit obnoxius, & possit aliquid proponere tanquam à Deo revelatum, quod verè non sit à Deo revelatum, tota fides nutabit & incerta erit.

Hæretici autem existimant quidem se credere id quod credunt, quia Deus revelavit; sed revera non credunt quia Deus revelavit, sed quoniam ipsi temere volunt id credere quod credunt, cum non habeant causam infallibilem proponentem ac declarantem revelationem Dei. Nam si quis ab hæreticis petat, unde habeant Deum revelasse hunc articulum aut illum: respondebunt, ex Divinis Litteris. At si quis urgeat, unde habeant Divinas Litteras hoc significare, quod ipsi dicunt, cum alii aliter Scripturas intelligant; imo etiam, unde habeant has esse Divinas Litteras, nihil omnino respondere poterunt, nisi ita se judicare: judicium enim Ecclesiæ, quod unum Deus innumeris

Tb. 10. p. 110. E.

Tres ad veram fidem condiciones Bellarmin.

meris signis & prodigiis aliisque testimoniis plurimis infallibile esse declaravit, jam ipsi rejecerunt, & unusquisque ad se iudicium divinæ revelationis interpretandæ revocavit. Quis autem possit nisi valde temerè credere, suum ipsius iudicium de rebus Divinis infallibile esse, cum hanc infallibilitatem nulla neque Divina promissione, neque humana ratione probare possit, eamque toti denegat Ecclesiæ, quæ tamen est columna & firmamentum veritatis? At Catholici fidem habent omnino certam & infallibilem, quoniam credunt id quod credunt, quia Deus id revelavit: Deum autem revelasse credunt, quoniam Ecclesiam ita dicentem vel declarantem audiunt, quam quidem errare non posse, non temerè credunt, cum testimonia ejus ex plurimis signis & prodigiis, aliisque multis argumentis, credibilia facta sint nimis. Hactenus Bellarminus.

Instabis 2. Possunt ex dictis hæretici assentiri veritatibus supernaturalibus ex motivo humano & naturali; ergo possunt veritates supernaturales naturaliter & sine gratia cognosci.

Resp. Distinguo ant. Assensu incerto & opinativo ac inutili ad salutem, sicut antea diximus, concedo: assensu certo & utili ad salutem, nego.

Instabis 3. Fidei nostræ articuli tot argumentis ac signis evidentibus credibiles facti sunt, ut non videatur opus esse interiori gratia, ut credantur, cum nemo sapiens possit tantæ credibilitatis evidentie resistere.

Resp. Cum eodem Bellarmino loco citato, res credibiles sine alia gratia credi posse, sed humana fide, non divina: argumenta enim, quæ articulos fidei nostræ credibiles faciunt, talia non sunt, ut fidem omnino indubitatam reddant, nisi mens divinitus adjuvetur. Ratio est, quia cum illis motivis evidentibus & extrinsecis credibilitatis, fidei mysteria obscura semper ac inevitabiliter in se remanent, adeoque mens humana superiori gratiæ auxilio indiget, ut assensum suum captivare possit in obsequium fidei.

Instabis 4. Res quædam falsæ, quæ omnem rationem excedunt, quale est paradoxum illud Lutherianorum, Corpus Christi semper esse ubique: & illud, infantes, dum baptizantur, actu credere firmissime credi possunt absque ullo adiutorio DEI, ut notum est: quidni ergo credi possunt etiam aliqua vera sine speciali auxilio Dei, quamvis eandem rationem excedant?

Respondet Bellarminus, non esse omnino eandem rationem veri & falsi, sicut non est eadem ratio boni & mali. Potest enim homo peccator ex animo ac toto corde blasphemare Deum, non tamen potest ex animo ac toto corde laudare Deum sine speciali gratia. Ita poterit figmenta sua, quamvis aliis incredibilia, ipse facile credere propter affectum erga res suas, nec tamen poterit sine speciali gratia Dei res divinas credere. Addo, pergit Bellarminus, ejusmodi homines, sicut temerè credunt falsæ & diabolica, ita etiam temerè credere veræ & divina; non autem, sicut diximus, ut oportet, id est pio affectu, ut res à Deo revelatas, & quibus falsum subesse nulla ratione possit.

Objicies 3. Stare non potest humani arbitrii libertas cum necessitate gratiæ; frustra enim Deus dedit arbitrii potestatem, quam implere non possum, nisi ipse me semper adjuverit: destruitur enim voluntas, quæ alterius ope indiget, & quidem planè gratuita. Ita Pelagiani.

Resp. Nego ant. Hic revera fuit lapis offensionis, in quem allisi Pelagiani & Semipelagiani, naufragium in fide fecerunt. In hac tota hæresis consistit. . . . ait S. Aug. Lib. de gestis Pelag. cap. ultimo n. 65. quod non sit liberum arbitrium, si indigeat auxilio Dei; quoniam propriam voluntatem habeat unusquisque aut facere aliquid, aut non facere. Respondet vero S. Doctor, per gratiam confirmari potius, quam tolli libertatem. Sicut enim, inquit Lib. de spiritu & littera cap. 30. n. 52. lex per fidem, sic liberum arbitrium per gratiam non evacuatur, sed stabilitur. Rationem reddit ibidem: Quia nempe gratia sanat voluntatem, qua justitia liberè diligitur. Et cap. sequenti n. 54. Cum potestas datur, inquit, non necessitas utique imponitur, quod infinitis pene in locis probat ex istis Christi verbis Joan. 8. Si vos Filius liberaverit; verè liberi eritis. Fatetur equidem candidè S. Aug. facile non esse concordiam illam gratiæ & libertatis exponere; attamen utramque simul stare constanter asseverat. Si tibi proponam questionem, inquiebat alloquens Petilianum Lib. 2. contra Litteras ipsius cap. 83. num. 186. "quomodo Deus Pater attra-

hit ad Filium homines, quos in libero dimisit arbitrio, fortassis eam difficile soluturus es. Quomodo enim attrahit, si dimittit, ut quis, quod voluerit, eligat? Et tamen utrumque verum est: sed intellectui hoc percipere pauci valent.

Et Lib. de Grat. Christi cap. 47. n. 52. *Ista questio, inquit, ubi de arbitrio voluntatis & Dei gratia disputatur, ita est ad discernendum difficilis, ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur; quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri.*

Objicies 4. Nonnullos ex SS. Patribus, tum Græcis, tum Latinis, in ea esse sententia, nempe gratiam bonam voluntate præveniri; gratiam posteriorem, bonam voluntatem priorem esse, quæ celestem provocet ac conciliet gratiam; Deum, subsequente sua gratia, pios ac naturales voluntatis conatus juvare. Inde nata Semipelagianorum adversus S. Augustinum expositio ac quarimonia quod nimirum ab antiquis Ecclesiæ Doctoribus recessisset. Ita porro docuisse videntur.

I. S. Justinus Apolog. 2. docet, eos omnes, qui ante Christum, "cum ratione ac verbo vixere, Christianos fuisse, quamvis athei & nullius numinis cultores habiti sunt: quales inter Græcos fuere Socrates, Heraclitus, atque iis similes: inter barbaros autem Abraham & Ananias &c. Et Apol. 1. ait, Christum Socrati ex parte notum fuisse.

II. S. Irenæus Lib. 4. cap. 37. aliàs 72. scribit, Prophetas hortari homines ad justitiam, & ad bonum opus, quia hoc in nobis est. Et cap. 16. al. 30. dixerat, Patres antequam promulgaram justos fuisse lege nature.

III. S. Clemens Alexandrinus Lib. 1. Stromatum docet, Græcos venisse ad Christum per Philosophiam & ab ea fuisse justificatos. *Iis enim, inquit, quia à Philosophia fuere justificati, auxilium tanquam thesaurus reconditur: ea quoque consensio, quæ ducit ad Dei cultum & pietatem in Deum. Et infra: Per se quoque aliquando Græcos justificabat Philosophia. Et Lib. 7. Philosophia, inquit, Græca velut præpurgat & præparat animam ad fidem accipiendam supra quam veritati cognitionem edificat. In Libro denique cui titulus est: Quis dives salvandus sit? Quem latine reddidit & notis illustravit ac novo auctorio Bibliothecæ Patrum interit doctissimus Combefisius, conversionem peccatoris & observantiam mandatorum solis liberi arbitrii viribus ascripsit. "Nec jam alibi, ait, quam in animæ ipso statu ac affectione ut Deo obsequatur, mundamque se præbeat, & ut transgrediendo mandata, vitium ac malitiam colligat, causam quæramus, cur hæc ita utrinque eveniant.*

IV. S. Chrysostomus hom. 42. in Gen. de virtutibus Abraham hæc habet: "Ist id ipsum quod Patriarcha, qui ante gratiæ tempus, & ante legem fuit, à se ipso, & à scientia, quæ naturæ insita est, in tantum pervenit virtutis fastigium, sufficit ut omnes nostras excusationes refuteret. At forte dicent aliqui: Vir ille multam à Deo gratiam consecutus est, & omnium Dominus ejus singularem habuit curam. Etiam id & ego fateor, Verum nisi primus & ipse quod suum erat, fecisset, non tanta à Domino obtinisset.

Et homil. 12. in Epist. ad Heb. "Oporret enim nos, inquit, primum bona eligere; & tunc affert quæ sua sunt. Non prævenit nostras voluntates, ne perdat nostrum liberum arbitrium. Quando autem nos elegerimus, tum nobis multum affert auxilium. . . . Nam nostrum quidem est præeligere & velle: Dei autem est perficere, & ad finem deducere.

V. S. Aug. in expositione quarundam propositionum Epistolæ ad Rom. ait: Quod credimus nostrum est: quod autem bonum operamur, illius est qui credentibus in se dat Spiritum sanctum.

VI. Denique S. Hilarius L. 8. de Trinit. n. 12. declarat Deum nobis non dare voluntatem: quæ si data esset, non haberet fides premium, cum fidem nobis necessitas affixæ voluntatis inferret.

7. Nego antecedens.

Ad S. Justinum: mens illius non est veteres Philosophos, qui non nihil recti operati sunt sola duce natura salutem æternam fuisse allecutos, sed tantum eos qui rectæ rationis ductum secuti sunt, quodammodo pertinuisse ad Christum, qui suprema est Patris ratio seu Verbum; unde infert recentem non esse Christianam doctrinam, sicut Gentiles exprobrabant. Scilicet vult citato loco S. Martyr ostendere, novitatem doctrinæ immerito Christianis objici, quandoquidem ipsius Author Christus primogenitus est Dei Filius, ejus Verbum

T. 9. p. 270. B.

T. 10. p. 260. C.

Pag. 83. C.

Pag. 48. E. Ed. n. p. 282. col. 1.

Pag. 246. col. 2. Pag. 206. E.

Pag. 244. A. Pag. 110. D.

Bibl. PP. Aut. p. 1. p. 172. D.

Ed. nov. T. 4. p. 423. C.

Ed. ver. p. 1841.

T. 3. pag. 2. p. 916. F.

Pag. 953. E.

To. 10. p. 226. A. D.

Ibid. p. 114. C.

16. D. Pag. 116. C.

Verbum ac ratio, cuius homines participes sunt: unde probat non hodie atque heri extitisse primum Christianos, sed à principio, semper & ubique: Christiani quippe censi debent, qui cum ratione vitam instituerunt. Hoc igitur sensu ait Socratem ex parte Christianum fuisse, quia Socrates rationis lumine ductus, unum Deum rerum omnium Parentem ac Rectorem agnovit: nusquam vero asseruit sine fide ac sine gratia potuisse Socratem aut quemcumque mortalium æternam assequi salutem. *Ut ab initio existeremus, ait Apol. 2. non nostrum id fuit. Iridem vero, ut delectu adhibito ea sectemur quæ grata illi sunt, per donatas nobis ab eo rationis virtutes, persuasione ipsius id fit, ad fidem nos adducen-*

Pag. 58.
C.

Pag. 97.
C.

Ibid. ad omne opus bonum necessariam esse gratiam & orationem & Baptismum ostendit, ut nimirum digni idoneique simus, qui veritate agnita, per opera etiam ipsa boni atque officiosi rerum administratores, & datorum nobis mandatorum custodes inveniamur, atque ut salute salvemur sempiterna.

S. Irenæus recte ac data opera adversus Simonianos & Marcionitas demonstrat ex præceptis quæ nobis imponuntur, & exhortationibus quibus ad virtutem incitatur, esse in nobis liberum arbitrium: frustra etenim essent præcepta & exhortationes, si ineluctabili necessitate ad bonum vel malum propelleremur. Ad bonum autem operandum gratiam necessariam esse diserte agnovit S. ille Doctor L. 4. c. 13. alias 27. ubi ait: *Non potest quisquam extra dominica constitutus bona, sibi metipso acquirere salutis alimenta; sed ut plus gratiam ejus adepti, plus eum diligamus.* Et Lib. 3. c. 17. alias 19. *Necessarius nobis est, inquit, ros Dei, ut non comburamur, neque infructuosi efficiamur.* Paulo ante dixerat. *Sicut arida terra, si non percipiat humorem, non fructificat: sic & nos lignum aridum existentes primum, nunquam fructificaremus vitam sine superna voluntaria pluvia.* Pluvia porro illa & ros cœlestis, est ipsa Dei gratia. Citato cap. 30. Libri 4. non ait, ut falso supponitur, Patres lege naturæ justificatos fuisse, sed hoc unum, Patres qui Moysen præcesserunt, sine lege & sine circumcisione justitiam adeptos fuisse, (nempe per gratiam) quod certe revocari in dubium non potest.

Pag. 243.
col. 1.

Pag. 208
col. 2.

Ib. col. 1.

Si Clementis Alexandrini citata verba ad litteræ corticem sumantur, diffiteri non possumus, quin paulo duriora sint, non tamen mens ipsius unquam fuit, philosophos per solam philosophiam naturalem aut justificatos esse, aut ad justitiam, se vel etiam remote præparasse sine aliqua gratia, cui omnia tribuit Lib. 2. Stromat. pag. 273. & Lib. 5. p. 396. & 399. & L. 6. pag. 502. ubi Dei notitiam, quanta ad justificationem necessaria est, sine gratia haberi non posse contendit. Cum ergo S. ille Doctor ait, *Philosophiam præpurare ac præparare animam ad fidem*, intelligendus non est de præparatione positiva ad gratiam primam, sive cum merito de condigno, sive cum merito de congruo, sive proxima, sive remota, quæ sine gratia nullatenus haberi potest, sed tantum de præparatione quadam impropria & negativa, qua removentur obices & impedimenta; ita tamen ut etiam illa negativa præparatio non sit Deo causa, vel regula, vel motivum, vel occasio conferendi gratiam, quæ pure gratuita est, nec ullis naturæ meritis debetur: vel si intelligatur de præparatione posita, per Philosophiam non excludit S. Clemens primam gratiam, quæ disponat ad secundam.

Eadem profecto est S. Chrysostomi sententia homilia citata 42. in Gen. pia scilicet voluntatis initia, pios conatus ex prima gratia, secundam & uberiores provocare & impetrare à Deo. Loquitur scilicet de Abrahamo cæterisque viris justis, qui vocari à Deo, fidei obedientia correspondent gratiæ vocanti, atque ita majora sibi accersunt auxilia. Cum vero asserit, Abrahamum à seipso & à scientia, quæ naturæ insita est, in tantum pervenisse virtutis fastigium, gratiam non excludit, sed tantum legem, prædicationem Evangelii, & uberiores quæ ipsam comitantur auxilia, unde lex gratiæ dicta fuit.

Eadem est responsio ad citatum ex homilia de Daniele textum, (si tamen verus sit S. Doctoris fœtus.)

Sixtus
Senensis
Bib. L. 5.
Annot.
101. If.
Lambel-
tus p. ad
9.23. dist.
2. art. 4.

Hæc & similia S. Chrysostomi verba sic explicant vulgo Doctores. S. Chrysostomus initium ipsum bene volendi humanæ voluntati tribuit, non quasi omnis Divinæ gratiæ motus absit ac inspiratio, quam diserte prærequirit; sed quod ab illo motu & inspiratione omnis absit vis necessitatem inferens, quod liberum non lædat arbitrium nec illius cooperationem impediat, vel excludat.

Ad homiliam 12. in Epist. ad Hebr. respondeo cum Illustrissimo Haberto c. 24. Theologiæ Græcorum n. 5. pag. 117. non agere S. Doctorem de uno vel altero actu conversionis ad Deum & mutationis ad gratiam, qua de re hic sermo est, sed de variis actibus consequentibus & connexis, ad augmentum gratiæ & ad perfectionem tendentibus, præsertim ad perseverantiam, quæ quidem à Deo datur ut donum aliquod singulare; humanæ tamen voluntatis præcedentes actus, tanquam dispositiones tam ab illa, quam à Divina gratia excitante & cooperante productas, præexigit ut plurimum. Verba S. Doctoris, quæ sequuntur, mentem ejus declarant; in quibus utriusque, Divinæ nempe gratiæ, & humanæ voluntatis concursus perspicue depoluit, & Divinæ gratiæ, ut par est, plus multo tribuit. «Eti-
»am si curras, etiam si studium ponas, inquit, ne tam
»esse existimes quod recte gestum est. Nam nisi à Su-
»peris opem adipiscaris, frustra erunt omnia. Sed est
»perspicuum fore ut assequaris id, in quo ponis stu-
»dium, quamdiu curris, quamdiu vis. Non hoc ergo
»dicit quod frustra currimus, sed quod frustra curri-
»mus, si totum esse nostrum existimamus, si non plus
»Deo tribuimus. Non enim suum esse totum voluit
»Deus, ne videretur nos temere coronare. Neque rur-
»sus nostrum, ne incidamus in arrogantiam. Nam si
»cum minorem habeamus partem, offerimur & præ-
»clare de nobis sentimus; quid faceremus, si totum
»esset in nostra potestate?

Pag.
1841.

Si quæ alia occurrant apud SS. Patres Græcos paulo durius ac minus castigare dicta circa necessitatem gratiæ prævenientis, facile erit in sensum catholicum adducere, si hoc unum præ oculis habuerimus, eos in hoc potissimum laborasse, ut adversus Marcionias, Manichæos & alias hujusmodi pestes, liberum hominis vendicarent arbitrium, illæis nihilominus Divinæ gratiæ jurebus: tunc enim cum nondum exorta fuisset Pelagiana hæresis, securi loquebantur, cum nullus adesset hostis. *Quid igitur opus est, ait S. Aug. Lib. de prædest. SS. cap. 14. n. 27. ut eorum scrutemur opus-
cula, qui priusquam ista hæresis oriretur, non habuerunt ne-
cessitatem in hac difficili ad solvendum quæstione versari?
Quod procul dubio facerent, si respondere talibus cogerentur.* Unde factum est, ut de gratia Dei quid sentirent breviter quibusdam Scriptorum suorum locis & transeunter attingerent.

Tom. 10.
p. 808. D.

Ad S. Aug. Nemo nescit eum ante Episcopatum Semipelagianorum errore implicatum fuisse; ac expresse revocasse tum cap. 3. Libri de Prædest. SS. tum Lib. 1. Retract. c. 23. quod scripserat exponendo quasdam quæstiones in Epistolam ad Romanos.

Ad S. Hilarium, doctissimi Benedictini illius editores in præfatione n. 9. p. 81. ajunt S. hunc Doctorem, dum improbitatem infidelium, qui pertinaciæ suæ excusandæ ansam arripiebant, quod à Deo ut fideles essent, necdum essent consecuti, vincere conatur, nonnulla habere quæ ad limationis & accuratioris Theologiæ normam non satis exacta sint. Verum, si non tam quid sonent verba illius, quam quid iis sibi velit, attendamus, non latebit eum hoc tantum cavere, ne cum Manichæis liberum arbitrium destruere existimeretur. Unde ad citatum ex Lib. 8. de Trinit. locum observant, probabile esse S. Hilarium hoc tantum velle, fidem nobis affixæ voluntatis necessitate non inferri, sed libera voluntate nos credere: quia, ut apertius in Psalm. 65. n. 24. declarat, *Fides animæ & cordis officium est, resque hæc voluntatis internæ est.* Quibus verbis gratiæ necessitatem ad credendum non excludit, sed tantum liberam ad fidem suscipiendam hominis voluntatem declarat & astruit: quo sensu, licet S. Augustinus Epist. 194. ad Sixtum n. 9. *Fidem gratuitum Dei donum esse plurimis demonstret; & Vitalem aliter sentientem corripiat Epist. 217. n. 29. In eadem tamen ad Vitalem Epistolam n. 16. libenter hoc fatetur: Scimus eos, qui corde proprio credunt in Dominum, sua id facere voluntate ac libero arbitrio.* Plura loco præfationis citato n. 259. ex Hilario testimonia proferunt doctissimi editores, quibus apertum est S. Doctorem non eam tantum gratiam nobis necessariam existimasse, quæ intellectum illustraret, sed & quæ adjuvet voluntatem.

Pag.
182. D.

To. 2. p.
718 B.
Ib. p. 805.
C.

Utrum absque gratia possit homo bonum aliquod morale naturalis ordinis velle aut facere?

Triplex hic ventilanda quæstio. 1. Utrum absque fide homo possit aliquod bonum morale facere; seu, quod

quod in idem recidit, utrum omnia infidelium opera vitia sint & peccata. 2. Utrum sine gratia habituali seu sanctificante. 3. Utrum sine gratia actuali fieri possit aliquod opus bonum morale ordinis naturalis.

Utrum absque fide supernaturali seu Theologica fieri possit aliquod opus bonum morale: seu utrum omnia infidelium opera vera sint peccata?

PRÆNOTANDA.

Observandum 1. Quæstionem hic moveri de fide supernaturali & Theologica, non vero de fide quadam humana, naturali & acquisita, qualis esse potest in infideli, qui credit v. g. Deum esse Remuneratorem virtutis, ac criminis ultorem. Imo & de iis etiam infidelibus sermo est, qui Deum verum non cognoscunt explicita saltem ac distincta notitia, id est, tanquam ens supremum infinite perfectum; sed tantum confusa, id est, tanquam ens aliquod superius, à quo omnia regnantur ac gubernantur.

Observandum 2. cum quæritur, utrum omnia infidelium opera sint peccata, quæstionem esse de peccato proprie dicto, quod ad poenam imputatur, non de peccato improprie & late sumpto, hoc est, de opere, quod sit sterile, nihilque profit ad vitam æternam. Etenim in confesso est apud omnes orthodoxos, nullum fieri posse opus morale, quod sit meritum vitæ æternæ, sine fide & gratia supernaturali: quo sensu infidelium opera peccata dici possunt; id est, sterilia & planè inutilia ad veram pietatem & vitam æternam.

Observandum 3. quæstionem hic non moveri de necessitate gratiæ, sed tantum de necessitate fidei. Priorem controversiam postea expendemus, nunc de posteriori; utrum scilicet ex solo fidei defectu seu absentia, omnes infidelium actiones inquinentur ac vitientur, sive quia debita carent intentione, actiones suas in Deum non referendo; sive quia perverfam habent, ex quadam scilicet vanæ gloriæ ac proprii amoris cupiditate, aut alio quocunque perverso motivo eas ad se ipsos referendo.

Observandum 4. in omni opere bono morali, duo apprimè distinguenda esse: officium scilicet & finem. Officium, seu objectum & materia operis, est, ait S. Aug. Lib. 4. c. Julian. cap. 3. n. 21. *id quod faciendum est: finis vero est id propter quod faciendum est*, v. g. dare eleemosynam indigenti, bonum est ratione officii seu objecti & materiæ: dare vero propter Deum, bonum est ratione finis. Ad integram porro actionis moralis honestatem ac bonitatem, necesse est eam rectam & bonam esse tum ex officio, tum ex fine: virtutes autem non officiis, sed finibus à vitiis distingui, affirmat ibidem S. Doctor.

Duplex vero in actione morali recta & honesta finis distinguendus: unus proximus & immediatus, alter medius & ultimus. Finis proximus & immediatus ille dicitur, qui primo per se ac immediate ab agente intenditur, ac dicitur actionis motivum; talis est v. g. in eleemosyna, pauperis solatium ac levamen: finis vero ultimus ille est, ad quem actu vel virtute referuntur omnia, ipse vero ad nullum prorsus ordinatur, talis est Deus.

Nonnulli aliter distinguunt, nempe finem operis, & finem operantis: finem operis appellant eum, ad quem actio vel habitus ex se seu natura sua tendit & ordinatur; talis est sublevatio pauperis in eleemosyna: finem vero operantis, eum, quem agens pro arbitrio sibi proponit, bonum vel perversum. Quando actio moralis recta est, tum ex officio, tum ex fine proximo & immediato, neque alio quocunque particulari fine perverso ex parte operantis vitatur, tunc actio illa proprio & innato quasi motu ac pondere in finem ultimum, Deum scilicet, relabitur ac refertur; eamque agens ipsum sic virtute, implicite ac confuse referre dicitur, tametsi de illa referenda actu non cogitet. Ratio est, quia omne bonum tum ex se, tum ex generali ac virtuali agentis intentione ad eum refertur, à quo tanquam à fonte & authore profluit: sed omne quod bonum est rectum & honestum, à Deo est tanquam à fonte & principio totius boni.

Observandum 5. intentionem, qua morales actiones referri ad Deum possunt, vel actualem esse, vel virtua-

I. Intentio actualis ea est, quæ fit ex distincta rei cognitione, actu expresso, formali & reflexo.

II. Intentio virtualis duplici sensu potest intelligi. 1. Si præcellerit actus formalis ac explicitus, quo agens omnes suas actiones subsequentes referre ad Deum statuerit; qui actus fluens ac transiens, virtute remanere & in actiones subsequentes influere dicitur, quando eadem contrario non revocatur. 2. Licet nullo actu explicito ac formali agens actiones suas referre in Deum voluerit, virtute tamen, tum ex se, tum ex generali quadam implicita & confusa intentione agentis, referri ad illum dicuntur; quia, ut mox dictum est, omne bonum ac rectum ad Deum tanquam ad Authorem & finem ultimum refertur. Sicut enim, ait apposite Bellarminus L. 5. de grat. & lib. arbit. c. 9. *omne agens particulare agit in virtute primi motoris, id est Dei, sic etiam omnis bonus finis movet in virtute ultimi finis.*

III. Habitualis intentio dicitur, quæ in habitu seu inclinatione & propensione agentis ad aliquid faciendum consistit, tametsi agens nihil ea de re cogitet, nihilque circa ipsam operetur: habitus autem, ut notum est, per se immediate non agunt, sed accedente dumtaxat Dei motione vel concursu.

IV. Interpretativa intentio dicitur, quam quis re ipsa haberet, si de illa cogitaret. Consentient Theologi, intentionem habitualement aut interpretativam non sufficere, ut actiones morales eo, quo par est, modo, referri ad Deum censeantur, sed necessariam esse vel actualem, vel virtualement.

Observandum denique, in quolibet Divinæ legis præcepto duo esse distinguenda, substantiam, & modum. Substantia est res ipsa, quæ præcipitur, seu, ut loquitur S. Aug. antea laudatus, est officium virtutis; modus vero, est motivum actionis. Quo sensu S. Thomas 1. 2. q. 100. art. 10. quærit, *utrum modus charitatis cadat sub præcepto divinæ legis.* Hoc est, utrum mandata divinæ legis ex motivo charitatis implere teneamur?

Errores & opiniones.

Dux hic sunt hæreticorum inter se contrariæ pugnantisque sententiæ.

I. Pelagianorum, qui liberum arbitrium ita extollunt, ut asserant, hominem solis naturæ viribus sine gratia, posse universam legem implere, vincere omnes tentationes; adeoque & in infidelibus veras esse virtutes, quibus & justos illos esse, & ad æternam vitam pervenire posse confessi aliquando fuerunt: subinde vero S. August. disputatione & argumentis superari negarunt, non sine manifesta, ut dicemus, sententiæ suæ pugna & dissonantia.

II. Lutheranorum & Calvinistarum, qui liberi arbitrii vires ita extenuant ac deprimunt, ut nihil omnino boni moralis ex iolis naturæ viribus fieri posse contendunt. Imo & omnia opera quæ fiunt, non tantum sine auxilio speciali, sed etiam sine fide justificante, volunt esse peccata: quod etiam de ipsismet Justorum operibus asserere non erubescunt, propter eam quæ semper ipsis adhærescit, concupiscentiæ labem; tametsi fateantur, propter fidem ejusmodi peccata justis ad culpam non imputari; infidelium vero omnia opera, etiam ea quæ fiunt ex speciali Dei auxilio, vitiosa esse & culpæ imputari. Vide Lutherum in assertione articulorum sexti & 36. Calvinum in antidoto Conc. Trid. sess. 6. & Lib. 2. Institut. cap. 3. n. 1. & sequentibus. Remittimus in examine Conc. Trid. ad sess. 6. Can. 7. ubi copiose disputat de operibus infidelium.

Bajus, & Jansenius, qui ex Novatoribus suum circa ruinam humanæ libertatis errorem hauserunt, cum illis pariter docent, infidelium virtutes veras esse vitia; & omnia eorum opera, vera & proprie dicta peccata. Ita fert propositio 25. Bajus inter eas, quæ à summis Pontificibus damnatæ sunt: *Omnia, inquit, infidelium opera sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia.*

Jansenius, cui nota erat hæc Apostolica censura, L. 4. de statu naturæ lapsæ Summorum Pontificum sententiam vel in ipso capitis 17. titulo honorifice ac reverenter excipit his verbis: «Infamia, error, impietas contraria Christianorum sensui, Scripturis & fidei, quod infidelium sit ulla vera virtus, vel opera sine peccato juxta Augustinum & Conc. Arausicanum.» Hac ille styli elegantia & urbanitate resumit, quæcumque

cumque præcedentibus capitibus fusè de hoc argumento disputaverat.

Hæc vero Baji propositio ex illis non est, quæ scriptori aliud cogitanti fortè interdum excidunt, sed tam intimo nexu cum integra ejus doctrina cæterisque propositionibus damnatis cohæret, ut ex illis velut fluvius à fonte, & conclusio ex principiis necessario defluat. Patet manifestè ex istis ejusdem Baji propositionibus.

Recueil des Bulles p. 17. 22. Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Rom. 2. Gentes, quæ legem non habent, naturaliter quæ legis sunt, faciunt, intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus.

27. Liberum arbitrium sine gratia Dei adjutorio non nisi ad peccandum valet.

28. Pelagianus est error dicere, quod liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.

35. Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.

Pag. 18. 37. Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex natura solis viribus ortum ducit, agnoscit.

38. Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur: aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum sanctum in corde diffusa, Deus amatur.

34. Distinctio illa duplicis amoris naturalis videlicet, quo Deus amatur ut Author naturæ, & gratituti, quo Deus amatur ut beatorum, vana est & commentitia, & illudendum sacris Litteris, & plurimis veterum testimoniis excogitata.

Pag. 21. 61. Illa Doctorum distinctio, divinæ legis mandata bifariam impleri, altero modo quantum ad præceptorum operum substantiam tantum; alterum quantum ad certum quemdam modum, videlicet, secundum quem valeant operantem perducere ad Regnum æternum, (hoc est ad modum meritum) commentitia est & explodenda.

62. Illa quoque distinctio, qua opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex objecto & omnibus circumstantiis rectum est bonum, (quod moraliter bonum appellare consueverunt) vel quia est meritum Regni æterni, eo quod sit à vivo Christi membro per spiritum charitatis, rejicienda est.

Atque ista sunt principia & fundamenta, quibus ductus est Baji, ut contenderet, omnia infidelium opera vera esse peccata, nullumque opus bonum dici posse, nisi quod sit ex motivo charitatis verè ac propriè dictæ, quæ actionem vel præcedat, vel comitetur. Quapropter omnes Baji & Jansenii sectatores consequenter docent, omnes actiones morales referendas esse ad Deum, veraque esse peccata, saltem omissionis, nisi referantur aut actu, aut virtute ex motivo charitatis propriè dictæ seu Theologicæ. Referri ad Deum, tanquam finem ultimum, debere omnes morales actiones, pia est ac vera sententia; at illas referri debere ex motivo veræ charitatis, error est qui virtutes omnes ad unam charitatem revocat, eas suis propriis spoliatur finibus ac motivis, omnemque ab iis laudem & pretium eripit. Atque in hoc uno, quod notandum, vertitur cardo quæstionis de necessitate referendi omnes actiones ad Deum: de motivo enim hujus relationis unicè agitur, non de necessitate, de qua facilè consentient inter se Orthodoxi.

Quas mox adduximus Baji propositiones, eas ferè omnes suas fecit ac renovavit Quenellius in suis Reflexionibus moralibus, quas etiam iterum proscripsit Clemens XI. Constitutione *Unigenitus*, data die 8. Sept. an. 1713.

Ex orthodoxis Theologis nonnulli existimant, aut nullas, aut si quæ sunt, ex beneficio gratiæ esse in infidelibus virtutes. Ita Gregorius Ariminensis in 2. dist. 26. q. 1. Gaspar Casalius Lusitanus, Episcopus Leirensis, qui anno 1562. ingens volumen de quadripartita justitia inscriptum Tridenti composuit, ac Legatis sanctæ Sedis nuncupavit; in cujus Lib. 1. à capite 21. fusè divi Augustini sententiam, ait Cardinalis Norisius in Vindiciis Augustinianis paragr. 4. propugnat Basilii Pontius Legionensis in priori parte Relectionum de gratia ad mentem sancti Patris Augustini cap. 15. Franciscus Macedo in Cortina D. Augustini qu. 2. de necessitate gratiæ.

Cardinalis Norisius loco mox citato ait, duo à sancto Augustino affirmari. 1. Nullas in infidelibus esse virtutes ex solis liberi arbitrii viribus: alterum, si quæ in ipsis fuerint, eas nequaquam eorum voluntati, sed divinæ gratiæ adscribendas esse. Addit scire se, plerosque Scholasticos quoad primum illud attinet, ab Augustini sententia recessisse: verum illos juxta Aristotelis Ethicam de virtutibus disputasse; Augustinum vero ex sacris Litteris, necnon ex altiori ac subtiliori Theo-

logia suam deduxisse sententiam. Atque postquam multis ex Augustino testimoniis demonstravit, ea quæ videntur esse bona infidelium opera, pravo fine vitiari, quia non ad Deum, sed ad seipsos ex amore sui ea referunt, nihilominus fatetur posse in prima illorum operum productione mentem statim alio avocari, atque hominem apud semetipsum de bono opere per actum reflexum non gloriari: quamquam addit id esse per accidens, nec sine auxilio gratiæ Dei, cum adeo facilis sit, imo inevitabilis sit actus ab actu virtutis in philanthiam.

Sunt qui distinguunt inter actionem infidelis, & infidelem ipsum agentem; voluntque posse actionem infidelis bonam esse ex officio & fine, licet infidelis ipse operando semper peccet peccato saltem omissionis, actionem suam in Deum tanquam in finem ultimum non referendo, virtute hujus mandati: *Diliges Dominum tuum ex toto corde.*

Horum sententiam refert ac dilucide exponit Estius in 2. dist. 41. paragr. 4. additque: *Hæc rectene an secus dicantur, expendant Doctiores.*

Vanam hanc & argutam distinctionem nonnulli è recentioribus, ut fucum faciant, adoptarunt; imprimis author libelli cui Gallicè titulus: *Remarques sur le Mandement & Instruction Pastorale de M. de Bissy, Eveque de Meaux*, (nunc Eminentissimi Cardinalis) touchant les Institutions Theologiques du P. Juenin, pag. 16.

Non absimili fraudulenta distinctione abusus fuerat Jansenius L. 5. de Gr. Chr. c. 21. ut elliceret timorem pœnæ ex seipso quidem rectum, ex parte vero timentis, qui eum ex charitate non refert ad Deum tanquam ad finem ultimum, vitiosum esse. Si quis, inquit, in pœna fugienda velut in termino hæreat, per quam tanquam viam transire debuisse, non illa timoris, sed timentis culpa est.

Sunt etiam qui distinguunt inter infideles, qui veri Dei notitia plane destituti sunt, & alios, quibus tamen à Christo alienis, subluet aliqua vera Dei notitia, quique nonnulla legis naturalis præcepta ex honesto ac laudabili motivo observant. In istis quidem non omnia opera peccata esse fatentur, sed alios ex perversa semper intentione ac malo fine operari & peccare contendunt. Ita Carolus Joseph Tricassinus Capucinus, in Libro cui titulus: *De necessaria ad salutem gratia sufficiente*, sectione 2. paragr. 5.

Estius in 2. dist. 42. paragr. 2. scribit, partem maximam Scholasticorum huic sententiæ tanquam probabiliori subscribere, quæ contendit omnia infidelium opera peccata non esse, sed illos posse aliquod opus morale bonum ex officio & fine exercere. His præmissis sit

CONCLUSIO.

Fieri possunt absque fide aliqua opera moraliter bona, nec consequenter omnes infidelium actiones vera sunt ac propriè dicta peccata.

PRIMA PROBATIO.

Ex Scripturis.

Probatur 1. Ex Scripturis duplici argumento. Primum argumentum ex iis locis petitur, quibus aliqua infidelium opera laudantur, ac temporali quadam mercede donantur.

Exodi cap. 1. v. 15. & seq. Cum obstetrices Aegyptiæ mandatum accepissent à Pharaone præfocandi in ipso ortu omnes Hebræorum masculos, illæ timuerunt Deum, nec fecerunt juxta præceptum Regis, sed mares servaverunt: quam quidem misericordiam laudat Scriptura, nec eam sine mercede reliquit Deus. *Benefecit Deus obstetricibus*, ait sacer Contextus v. 20. & 21. & quia timuerunt Deum, edificavit eis domos, id est prolem copiosam eis concessit.

Scio equidem, obstetrices illas mentitas fuisse, quando Regi conquerenti servatos ab illis esse Hebræorum masculos, responderunt, Hebræas mulieres opus non habere ministerio obstetricum: at scio etiam posteriorem hanc actionem à priori esse distinguendam. Ista recta fuit & laudabilis, alia verum mendacium ac verum peccatum. *Non est in eis remunerata fallacia*, inquit S. Aug. L. contra mendacium c. 15. n. 32. *sed benevolentia; benignitas mentis, non iniquitas mentis.*

Ezechie-

To. 3. p. 231. col. 1. D.

To. 6. p. 467. D.

Ed. nov.
To. p. 909
Jerem.
c. 25.

Ezechielis 29. v. 18. & seq. Rex Nabuchodonosor propter bellum feliciter gestum adversus Tyrios, sicut imperaverat Deus, mercedem temporalem accepit, terram scilicet Ægypti & manubias ejus. *Dedit ei terram Ægypti, pro eo quod laboraverit mihi, ait Dominus Deus*, v. 21. citati c. 29. Ezechielis. Unde merito S. Hieronymus in hunc locum ait: *Ex eo quod Nabuchodonosor mercedem accepit boni operis, intelligimus etiam Ethnicos, si quid boni fecerint, non absque mercede Dei judicio præteriri. Unde & per Jeremiam Nabuchodonosor columna Dei appellatur, eo quod adversum populum peccatorem Dei servivisset voluntati.*

Daniel eidem Nabuchodonosori consulit c. 4. v. 24. *Ut peccata sua eleemosynis redimeret, & iniquitates misericordis pauperum.* Porro si eleemosynæ hominis infidelis avertere poterant, aut mitigare pœnam temporalem, vera non erant peccata: hæc enim iram Dei provocant potius, quam avertant.

Pariter cum Rex Assuerus fœrale in Judæos edictum revocavit ac in mansuetudinem conversus est, Esther 8. cap. an quæso peccavit? An non potius peccasset, si edictum illud non irritasset? Unde S. Aug. Lib. 1. ad Bonifac. cap. 20. nu. 38. hanc cordis Assueri mutationem Deo intus moventi ascribit. *Cor Regis, inquit, antequam mulieris sermonem poscentis audisset, occultissima & efficacissima potestate convertit, & transulit ab indignatione ad lenitatem, hoc est, de voluntate ledendi, ad voluntatem favendi.*

Secundum argumentum petitur ex iis Scripturæ locis in quibus Gentiles aliquid boni & honesti perficere dicuntur

Rom. 1. v. 20 & 21. eos Gentiles Apostolus reprehendit, *qui cum Deum cognovissent, non sicut Deum glorificaverunt.* Supponit igitur Apostolus, in potestate illorum fuisse Deum glorificare, adeoque aliquid boni & recti peragere.

Et cap. 2. v. 14. *Gentes, ait, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt, faciunt; ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex: qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis.* Gentes igitur naturaliter, id est, natura duce & absque lege scripta (huic enim istud naturaliter manifestè eo loci opponit Apostolus) ea quæ legis sunt, faciunt. Porro legis præcepta actionem imperant, quæ bona & recta sit, tum ex officio, tum ex fine.

Pelagiani hoc Apostoli testimonio abutebantur, ut efficerent nonnullos è Gentilibus sine fide & gratia Christi universam legem observasse, veramque adeptos esse justitiam: quæ sanè interpretatio falsa & hæretica est. Quo sensu S. Fulgentius L. de Incarnatione & gratia cap. 25. docet, eos gratiæ contradicere, qui citatum Apostoli textum intelligunt de gentibus incredulis; nempe ad mentem & sensum Pelagianorum: quem sensum ut excluderent nonnulli SS. Patres, laudata verba interpretantur de Gentibus ad fidem Christi conversis, ita ut istud naturaliter, excludat dumtaxat legem Mosaicam, non Evangelicam, seu gratiam fidei. Ita S. Aug. Lib. de spir. & litt. c. 26. & seq. L. 4. contra Julian. c. 3. S. Prosper contra Collatorem, id est Cassianum c. 22. S. Fulgentius L. de Gratia Christi c. 25.

Interpretatio hæc tametsi sana & recta, aliam tamen non excludit nec damnat, quam referunt Tertullianus Lib. de corona militis cap. 6. S. Ambrosius Ep. ad Irenæum, in postrema editione inter Epistolas 2. classis n. 73. aliàs 41. S. Hieronymus Commentario in caput 24. Isaïæ, & in Epistola ad Algasiam q. 8. circa medium. S. Chrysostomus, Theophylactus & Oecumenius in hunc Apostoli locum, istud naturaliter intelligunt de Gentibus nondum ad fidem Christi conversis, quæ ipso naturæ ductu nonnulla legis naturalis præcepta eo quo par est modo, adimplent.

Imo & ipse S. Aug. quic. 26. L. de spir. & litt. pluribus momentis probaverat Apostolum loqui de Gentibus fide Christi imbutis, c. 27. & 28. aliam expositionem de Gentibus incredulis refert nec improbat; licet priori magis adhæreat, quod directè repugnet ac contraria sit falsæ Pelagianorum interpretationi, & huic retundendæ commodior. En sancti Doctoris verba: *«Si autem hi qui naturaliter quæ legis sunt, faciunt, nondum sunt habendi in numero eorum, quos Christi justificat gratia; sed in eorum potius, quorum etiam impiorum, nec Deum verum veraciter justæque colentium, quædam tamen facta vel legimus, vel novimus, vel audimus, quæ secundum justitiæ regulam non solum vituperare non possumus, verum etiam merito rectèque laudamus: quamquam si discuti-*

antur, quo sine fiant, vix inveniuntur quæ justitiæ debitam laudem defensionemve mereantur. Ratio nem statim subjicit S. Doctor: Quia, inquit, non usque adeo in anima humana imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est, ut nulla in ea velut lineamenta extrema remanserint, unde merito dici possit etiam in ipsa impietate vitæ suæ facere aliqua legis vel sapere. Et paulò post isthæc Apostoli verba: Habentes opus legis scriptum in cordibus, sic exponit: Id est, non omnimodo deletum est, quod ibi per imaginem Dei, cum crearentur, impressum est. Nam & ipsi homines erant, & vis illa naturæ inerat eis, qua legitimum aliquid anima rationalis sentit & facit. Et paulò post: Sicut non impediunt à vita æterna justam quædam peccata venialia, sine quibus hæc vita non ducitur: sic ad salutem æternam nihil profunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficillimè vita cujuslibet personæ hominis invenitur. Dixerat immediatè antea, hujusmodi opera bona ad hoc prodesse, ut eorum auctore mitius puniantur.

Hæc S. Augustinus, ex quibus colliges.

I. Citatum Apostoli textum ex cap. 2. Epist. ad Rom. exponi non immerito posse de Gentibus incredulis & ad Christum nondum conversis; hancque interpretationem à S. Augustino non rejici nec improbari: quæ etiam supposita, integrum adhuc stat discrimen legis utriusque veteris & novæ, ac pariter corrui error Pelagianus.

II. Gentes illas naturaliter sine fide supernaturali quædam facere, quæ secundum justitiæ regulam merito rectèque laudantur; ergo supponit ea bona esse, non tantum ex officio, sed etiam ex fine: alias, secundum justitiæ regulam non laudari, sed damnari potius deberent.

III. Ejusmodi opera bona non prodesse ad vitam æternam, defectu scilicet fidei in Christum Mediatorem, sine qua impossibile est placere Deo; sed ad hoc tantum valere, ut qui ea faciunt, mitius puniantur: non quidem propter hæc ipsa opera, quæ supponuntur omni ex parte bona, nec proinde pœnam merentur, sed propter alia, quorum pœna à justo Deo mitigatur, qui non permittit ullum esse bonum absque sua proportionata mercede.

IV. Si discutiantur quo fine opera illa perficiantur, vix, id est raro, inveniuntur, quæ justitiæ debitam laudem mereantur. Supponit ergo S. Doctor, aliqua saltem, tametsi rara & infrequentia, fieri ab illis infidelibus opera, quæ sunt tum ex officio, tum ex fine recta & honesta.

Neque vero hic audiendus Jansenius, qui Lib. 4. de statu naturæ lapsæ c. 6. ad mox relatum S. Augustini textum reponit, sanctum Doctorem vel ex suppositione seu mente Pelagianorum loqui, re accuratè non discussa: vel, quod ipsi magis arridet, ex propria sententia eum definire, nullum ab infidelibus opus fieri posse, quod sit omni ex parte rectum; atque particulam istam *vix*, eo loci æquivalere particulæ negativæ *non*. Audiendus, inquam, non est Jansenius; tum quia nullo, ne levissimo quidem vestigio innuit sanctus Doctor, se non ex propria, sed aliena loqui Pelagianorum sententia. Rem vero accuratè ab ipso definiri, demonstrat vel ipsa ratio fundamentalis, qua utitur, ex eo ducta, quod imago Dei penitus extincta ac detrita non sit in infidelibus: tum quia particulam istam *vix*, non potest eo loci S. Doctor usurpare pro negativa *non*, nisi velis eum crasse sibi contradicere, cum asserit ex una parte nonnulla infidelium opera jure meritoque laudari; & ex altera, ea ex recto ac debito fine non fieri, adeoque vera esse ac propriè dicta peccata: quomodo conciliari hæc inter se possunt?

Hinc intelligis, quàm falsò idem Jansenius L. 4. de hæresi Pelagiana cap. 8. inter errores Pelagianorum recenset, quòd dicerent, aliqua opera moraliter bona solis naturæ viribus ab infidelibus fieri posse; idque confirmarent verbis Apostoli citatis ex cap. 2. ad Roman. In hoc enim illi hæretici præcisè contra fidem non peccabant, sed quod contenderent posse infideles sine gratia universam implere legem, tentationes omnes superare, ac veram adipisci justitiam: unde merito à SS. Pontificibus proscripta fuit ista Propositio inter Bajanæ 22. Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Rom. 2. Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, intelligunt de Gentibus, fidei gratiam non habentibus.

Ibid. C.

Ibid. E.

Ibid. G.

To. 10. p.
428. E.

To. 2. p.
224. col. 2

P. 235.
col. 1.

Tom. 1.
p. 83.

Bec. du
B. p. 17.

Confirmari potest secundum istud nostrum argumentum ex cap. 5. S. Math. v. 44. ubi Christus suis Apostolis mandat, ut suos diligant inimicos, & orent pro persecutoribus. Et v. 46. sic pergit: «Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne & Publicani hoc faciunt? Et si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? Nonne & Ethnici hoc faciunt? Arguit eo loci Christus à minori ad majus, vultque ut discipuli non tantum amicos, sed etiam suos inimicos diligant, quia Ethnici suos etiam diligunt amicos; necesse vero est Christianos longè perfectiores esse; quare concludit Christus: *Estote perfecti, sicut Pater vester cœlestis perfectus est.* In ea verò comparatione perspicue patet, Christum supponere, Ethnicos, cum suos amicos diligunt, eisque bene faciunt, rem laude ac mercede dignam operari; adeoque amorem illum, tum ex officio, tum ex fine rectum & honestum esse, cui aliqua merces seu præmium debeat.

SECUNDA PROBATIO.

Ex sancto Augustino.

Unum hic in confirmationem conclusionis nostræ appellabimus S. Augustinum, quem potissimum nobis eripere tentant adversarii. Aliorum vero SS. Patrum testimonia legi possunt apud Bellarm. L. 5. de Gratia & libero arbitrio cap. 9.

S. igitur Augustinus Lib. de Spir. & litt. cap. 27. & 28. aperte docet, aliqua, tametsi raro & infrequenter, infideles opera bona perficere. Verba mox relata sunt.

Epistola 144. aliàs 130. n. 2. laudat temperantiam To. 2. p. Polemonis, quam gratiæ Dei adscribit. «Xenocrates, 468. E. F. *inquit*, Polemonem de fruge temperantiæ disputando non solum ebriosum, verum etiam tunc ebrium ad mores alios tepentè convertit. Quamquam ergo tunc ille, sicut prudenter & veraciter intellexistis, non Deo fuerit acquisitus, sed tantum à dominatu luxuriæ liberatus: tamen ne id ipsum quidem, quod melius in eo factum est, humano operi tribuerim, sed divino ipsius namque corporis, quod est infimum nostrum, si qua bona sunt, sicut forma, & vires, & salus, & si quid ejusmodi est non sunt nisi ex Deo Creatore & perfectore naturæ; quanto magis animi bona donare nullus alius potest? Si autem illa Polemonis temperantia verum fuisset peccatum, an Dei donum potuisset ab Augustino jure appellari? Ita certe repouunt adversarii cum Jansenio L. 4. de statu naturæ lapsæ cap. 5. quia ratione officii Dei donum est, quem admodum & alia Dei dona naturalia, quibus homo infidelis male utitur. *Possunt enim*, ait S. Augustinus L. 4. adversus Jul. cap. 3. n. 22. *aliqua bona fieri, non bene facientibus à quibus fiunt.* Verum responsio hæc merum videtur effugium. Bonum etenim morale, qualis haud dubie est temperantia, non potest simpliciter appellari donum Dei, nisi sit ex omni parte rectum & honestum, id est tam ex officio quam ex fine. Quantumcumque enim officium operis bonum sit, si agentis intentio ac finis fuerit perversus, non potest actio moralis dici simpliciter bona & donum Dei; ex fine quippe potissimum æstimatur actionis moralis honestas ac rectitudo: atqui temperantia Polemonis ab Augustino simpliciter bona dicitur ac Dei donum; ergo manifeste supponit sanctus ille Doctor, eam ex pravo fine vitiatam non fuisse, neque verum peccatum.

Libro de Patientia cap. 26. & 28. quærit, an schismaticus vel hæreticus, qui mortem pro Christo constanter obiret, laudandus esset? Et unde hæc illius constantia? An à solo ejus libero arbitrio, an à Dei gratia? Cui quæstioni S. Doctor respondet 1. Hanc constantiam nullo modo culpandam, imo potius laudandam. Si vero supponeret, quidquid sit à schismatico vel hæretico, ex pravo fine vitiari, an quæso constantiam illam laude dignam existimasset?

Respondet 2. Propter illam animi constantiam ac fortitudinem, hominem illum schismaticum vel hæreticum mitius in altera vita esse puniendum. *Existimandum*, inquit, *fortasse tolerabilius illi futurum judicium, quam si Christum negando cuncta illa vitaret.*

Respondet 3. Hominem illum timore pœnæ æternæ superare pœnam temporalem; quod certe motivum rectum est ac laudabile. *Neque enim hoc non est bonum*, ait sanctus Doctor, *ut credat homo æterno supplicio se esse*

puniendum, si negaverit Christum, & pro ista fide quaecumque supplicium perferat & contemnat humanum.

Respondet 4. Timorem illum ac constantiam Dei dona esse non quidem quæ Dei filiis, sed quæ filiis concubinarum tribuuntur. «Alia sunt, inquit, Dei dona filiorum illius Jerusalem, quæ solum est libera mater nostra: alia vero quæ possunt accipere etiam filii concubinarum, quibus Judæi carnales & schismatici vel hæretici comparantur.... alia dona exheredatorum alia hæredum.

Libro 5. de Civ. Dei cap. 15. docet, Deum Romanis terrenam excellentissimi Imperii gloriam concessisse, ut redderetur merces bonis artibus eorum, id est virtutibus, quibus ad tantam gloriam pervenire nitebantur. Quæ vero fuerint artes illæ seu virtutes, exponit ibidem S. Doctor: «Privatas, inquit, res suas pro re communis, hoc est Republicæ, & pro ejus ærario contempserunt, avaritiæ resistenterunt, consuluerunt Patriæ consilio libero, neque delicto secundum suas leges, neque libidini obnoxii. His omnibus artibus tanquam vera via nisi sunt ad honores, imperium, gloriam.» Sive autem illæ virtutes, ait hic Bellarminus Lib. 5. de Gratia & lib. arb. c. 9. cum Dei specialis gratia conjunctæ fuerint, sive non, certe in Infidelibus erant, non vitia erant, nisi Deum remuneratorem vitiorum (quod absurdissimum est) faciamus.

Miratur Jansenius L. 4. de statu naturæ lapsæ cap. 6 istud ex Romanorum virtutibus exemplum à viro docto (Bellarmino) opponi potuisse: quandoquidem, vel ipsomet teste Augustino loco citato, & L. 4. C. Jul. c. 3. Romani, his omnibus suis præteritis virtutibus, non nisi mundanæ gloriæ accipiditati servierunt, quod est per se malum. *Hoc enim vitium est inimicum pie fidei*, ait sanctus Doctor cap. 14. ejusdem Libri 5. de Civitate Dei, *si major in corde sit cupiditas gloriæ, quam Dei timor vel amor.*

Verum confundunt hic adversarii actionem ad vitam æternam sterilem, cum actione formaliter mala. Fatemur illas Romanorum virtutes omnino steriles fuisse ad Regnum cœlorum: at non eo ipso formaliter peccata fuere æterno supplicio punienda quod ad temporalis imperii gloriam ac dilatationem dirigerentur. *De talibus quippe*, ait S. August. citato mox c. 15. L. 5. de Civitate, Dei, *qui propter hoc boni aliquid facere videntur, ut glorificentur ab hominibus, etiam Dominus ait: Amen dico vobis, perceperunt mercedem suam.* Ut enim erant virtutes simpliciter humanæ ac temporales, ita & una temporalis merces ipsis reddita fuit.

Denique vel in ipso Lib. 4. contra Jul. cap. 3. unde adversarii argumenta contra nostram conclusionem tissimum contorquent, non negat aliquas in infidelibus esse veras virtutes, quod fatebatur Julianus, sed contendit eas à Deo esse, non à solo voluntatis arbitrio, quod negabat Julianus. «Quanto ergo tolerabilius, ait n. 16. illas, quas dicis in impiis esse virtutes, Divino muneri potius quam eorum tribueres tantummodo voluntati. *Et postea n. 32.* Ex quo colligitur, etiam ipsa bona opera, quæ faciunt infideles, non ipsorum esse, sed illius qui bene utitur malis; ipsorum autem esse peccata, quibus & bona male faciunt.

Hujus autem suæ sententiæ fundamentum duplex assignat sanctus Augustinus.

Primum: quia licet per peccatum viribus attenuatum ac infirmatum sit liberum hominis arbitrium, non tamen penitus extinctum: licet multum in ipso deformata imago Dei, non tamen prorsus oblitterata. Rationem hanc adducit S. Doctor citato cap. 28. n. 48. Libri de Spiritu & littera.

Secundum: quia reperiri potest in homine infideli humana quædam charitas, & quidem licita, quæ principium sit actionis moralis ac licitæ. Ita serm. 349. alias 52. de tempore, ubi duplicem charitatem distinguit; unam divinam, alteram humanam aliquando licitam, interdum vero, imo & sæpius illicitam, sic loquitur cap. 1. *Charitas alia est Divina, alia est humana: alia humana licita, alia illicita.* Et cap. 2. *Non solum autem ita licita est, ut concedatur: sed ita licita, ut si defuerit, reprehendatur. Liceat vobis humana charitate diligere conjuges, diligere filios, diligere amicos vestros, diligere cives vestros. Omnia enim ista nomina necessitudinis habent vinculum & gluten quoddam charitatis. Sed videtis illam charitatem esse posse & impiorum, id est Pagavorum, Judæorum, hæreticorum.* Supponit hic sanctus Doctor, 1. Charitatem illam humanam à divina esse distinctam. 2. Humanam illam charitatem esse, imo & necessariam,

Ibid. C.

Ibid. E.

T. 7. pag. 131. E.

Ibid. F.

T. 2. pag. 253. col. 1. & 2.

T. 7. pag. 130. E.

Ibid. p. 131. E.

Matth. 6. v. 2.

T. 10. p. 592. G. Pag. 601. E.

T. 5. pag. 1345. C. Ibid. E.

T. 2. pag. 230 col. 2.

T. 6. pag. 543. G.

Ib. pag. 544. B.

Ibid. p. 1343. A. necessariam. Amate, inquit cap. 7. num. 7. filios vestros, conjuges vestras, nisi seculariter. Ergo charitas illa, iudice S. Augustino, licita est & honesta, tum ex officio, tum ex fine. Merito tamen monet & hortatur, ut parentes filios suos in Christo diligant, non tantum humana, sed etiam Divina charitate, qua æternæ ipsorum salutis prospiciant: non quod humana charitas licita non sit, sed quia ad salutem non sufficit, & Christus supra cetera omnia sit diligendus.

Ibid. B. Non dico, ait S. Doctor, ut non diligas patrem, non dico, ut non diligas filios; sed plus dilige Christum.

Idem prorsus cum Augustino docent.

To. 4 p. 1. p. 233. S. Hieronymus in caput primum Epistolæ ad Galatas: Natura, inquit, omnibus inest Dei notitia, nec quisquam sine Christo nascitur, & non habet semina in se sapientiæ, & justitiæ, reliquarumque virtutum, unde multi absque fide & Evangelio Christi vel sapienter faciunt aliqua, vel sanctè, ut parentibus obsequantur; ut inopi manum porrigant, non opprimant vicinos; non aliena diripiant.

Ed. nov. tom. 1. p. 1560. C. S. Gregor. Magnus hom. 27. in Evangelia: «Sunt nonnulli, ait, qui diligunt proximos per affectum cognitionis & carnis, quibus tamen in hac dilectione »lacræ non contradicunt eloquia. Sed aliud est, quod »sponte impenditur naturæ, aliud, quod præceptis »Dominicis ex charitate debetur obedientiæ.

Denique S. Th. 2. 2. q. 10. art. 4. ex professo probat, omnes infidelium actiones non esse peccata, quia totaliter in ipsis corruptum non est naturæ bonum. Manifestum est, ait, quod infideles non possunt operari bona opera, quæ sunt ex gratia, scilicet opera meritoria: tamen bona opera, ad quæ sufficit bonum naturæ, aequaliter operari possunt. Unde non oportet, quod in omni suo opere peccent.

TERTIA PROBATIO.

Ex summis Pontificibus.

Summi Pontifices Pius V. Gregorius XIII. & Urbanus VIII. suis Constitutionibus, de quibus antea, istam 25. Baji propositionem proscripserunt: Omnia infidelium opera peccata sunt & Philosophorum virtutes sunt vitia. Imo & alias quamplures paulò ante memoratas, quæ istius 25. sunt quasi principia & fundamenta. Jansenius Lib. 4. de statu naturæ lapsæ, postquam c. 25. 26. & 27. multas ex damnatis Baji Propositionibus in sensum Catholicum adducere & à censura defendere conatus est, cap. 27. referens mox citatam 25. fatetur ingenuè sibi aquam habere; adeo scilicet clara est per se propositio, ac pressè stringit Apostolica censura. Quæcunque verò hic opponit Iprensus ad elevandam huiusce propositionis censuram, jam à nobis præoccupata sunt & abundè discussa, ubi de statu naturæ puræ.

At vero discipuli Jansenii nova excogitarunt subterfugia: verum quàm vana & inania.

I. (inquiunt) 25. Propositio Baji non immerito damnata est, quia est indefinita, & innuit etiam indeliberatas infidelium actiones vera esse peccata.

Recueil des Bulles B. p. 20. Verum non ignorabat Bajus, quæstionem inter Scholasticos hic moveri de actionibus dumtaxat deliberatis. Præterea 25. Propositio separatim damnata est, ut distincta à 50. & 51. in quibus sermo est de actionibus indeliberatis. 50. Hæc est: «Prava desideria, quibus ratio non consentit, & quæ homo invitus »patitur, sunt prohibita præcepto: Non concupisces. »51. Concupiscentia sive lex membrorum & prava »ejus desideria, quæ inviti sentiunt homines, sunt vera »legis inobedientia. »Ergo Propositio 25. non propter istam, sed aliam causam damnata fuit.

II. Ajunt proscripam illam propositionem, ob acriorem censuram, qua Bajus Pelagianismi inculcabat eos, qui negabant, omnia infidelium opera esse vera peccata, sicut expressè colligitur ex Propositione 22.

At quæso, quid acerbioris & acrimoniarum offendit in Propositione vigesima quinta? Ne verbum quidem, ac planè distincta illa est à 22.

Ibid. p. 13 III. Afferunt, dictam Propositionem in se absolute proscripam non fuisse, sed respectivè ad 35. ubi dicitur: Omne, quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est. Ex qua necessario inferitur, omnia opera infidelium peccata esse, cum illi sint peccatores: quare merito rejicitur, tanquam derivata ex doctrina hæretica, quam Synodus Tridentina sess. 6. can. 7. censura confixit.

Verum id gratis omnino fingitur & absque ullo Teurnelii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

prorsus fundamento, cum utraque propositio distincta sit, ac distinctum errorem exprimat.

IV. Damnata contendunt propositionem ad sensum Baji, qui existimabat sine gratia sanctificante, inhaerente & habituali, nullum opus bonum fieri posse; quod certè falsum & erroneum est.

At quantum istud à mente Baji alienum sit, vel ex eo manifeste convincitur, quod nullam ille admisit videtur gratiam sanctificantem habitualement & inhaerentem ab actuali distinctam. Sentum hunc præferebant istæ ejusdem Doctoris propositiones. *ib. p. 17.*

42. Justitia, qua justificatur per fidem impius, consistit formaliter in obedientia mandatorum, quæ est operum justitia, non autem in gratia aliqua animæ infusa.

63. Illa distinctio duplicis justitiæ, alterius quæ fit per spiritum charitatis inhabitantem, alterius quæ fit ex inspiratione quidem Spiritus sancti cor ad penitentiam excitantis, sed nondum cor inhabitantis & in eo charitatem diffundentis, qua Divina legis justificatio impleatur, similiter rejicitur.

69. Justificatio impii fit formaliter per obedientiam legis non autem per occultam communicationem & inspirationem gratiæ, quæ per eam justificatos faciat implere legem.

V. Denique fingunt, istud concedi merito posse, omnia scilicet infidelium opera vera non esse peccata, tamen infidelis ipse in omni opere suo peccet peccato saltem omissionis, opus illud ad Deum, ut oportet, non referendo, quod vitium agentis est, non actionis.

Verum, nihil ea distinctione ridiculum magis & absurdum: tum quia appositæ non est ad Baji defensionem; lupponit etenim omnes infidelium actiones malas non esse, quod negat Bajus, adeoque ex ea parte merito proscripta fuit 25. ejus propositio; tum quia non satis intelligitur, qua ratione actio infidelis hominis recta esse possit, & tamen operans in ea peccet. An non intentio agentis influit in actionem, siue aliquid faciat, quod faciendum non est, siue aliquid omittat, quod est necessarium? An non mala dici debet actio, quæ caret perfectione necessaria & debita, nempe relatione in Deum? Aut igitur omnes infidelium actiones eo ipso vera sunt peccata, saltem omissionis, quod ad Deum ut debitum finem ultimum non referantur, quod tamen negare videntur hujus responsionis authores: aut si vera non sunt peccata, ut revera non sunt, non carent quacunque debita in Deum relatione: tum denique, quia potidum istud effugium præcluserit Summus Pontifex Alexander VIII. cum istam propositionem num. 8. inter triginta & unam: Necessè est, infidelem in omni opere peccare, damnavit die 7. Decemb. an. 1690.

QUARTA PROBATIO.

Ex rationibus Theologicis.

Ex dictis hætenus facile est, momenta illa seu rationes Theologicas inferre.

Prima hæc est, quia, inquit S. Augustinus, non usque adeo in anima humana imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est, ut nulla in ea velut lineamenta extrema remanserint: non omnino extinctum lumen rationis, & liberum voluntatis arbitrium; ac consequenter, non planè obliteratus quilibet boni & recti amor, illius scilicet, qui cum natura ipsa proportionem & affinitatem habet. Quamobrem igitur, ait Estius in 2. dist. 41. paragr. 3. non ita tenebris ignorantia extinctum est lumen mentis humanæ, quin de multis rebus sanè rectèque judicet, ita non sic vitiorum labe fœdatam esse mentem humanam, ut omnis scintilla boni & naturalis affectus extincta sit, ac non interdum, inter innumera licet vitia, emicet appareatque, & per actiones quasdam sese exerat.

II. Ratio est: Quia homo non semper agit ex habitu prædominante: avarus enim aliquando liberalis, impudicus interdum temperans est; imò nec homo justus semper agit ex justitia, sed aliquando peccat: ergo nec infidelis semper agit ex infidelitate, quemadmodum nec peccator ex malitia. Ita ratiocinatur S. Thomas 2. 2. q. 10. art. 4. Quippe, ait apposite Bellarminus L. 5. de Gr. & libero arbitrio c. 9 non potest opus inquinari à malitia causæ, (seu agentis) nisi quando ab ipsa malitia procedit: nam si ex bono naturæ, non ex adjuncta malitia quis operetur, opus erit simpliciter bonum. Atque hoc modo elemosina homi-

nis impudici bona esse poterit, si fiat misericordiae causa, non impudicitiae, per accidens enim opus illud est hominis impudici, per se autem misericordis. Hoc autem esse verissimum, ex eo potest intelligi, quod si semper malitia causae inquinaret effectum, oporteret opus non solum esse malum, sed in specie malitiam ipsam causae participare: itaque eleemosyna hominis avari esset mala in specie avaritiae: & jejunium intemperantis esset malum in specie intemperantiae, quae absurdissima sunt.

III. Ratio: Potest Gentilis opus aliquod facere bonum ex officio & fine, propter quod poenam non meretur: v. g. si quis Gentilis naturali pietate ductus honoret parentes; aut naturali commiseratione motus inopi porrigat manus: is profecto pro tali opere non meretur puniri. Non ergo in tali opere peccat: omni enim peccato poena responderet.

Deinde omni peccato fit homo deterius: atqui Gentilis ille his operibus deterius non fit; ergo non peccat.

Nec dicas, illas Gentilis actiones malas quidem non esse siue ex officio, siue ex fine proximo, sed tantum ex defectu relationis in Deum tanquam in finem ultimum. Namque i. praeceptum de referendis suis actionibus ad Deum affirmativum est; ergo non semper obligat, sed certo dumtaxat tempore. Esto igitur peccet Gentilis contra praeceptum naturale referendi suas actiones ad Deum, pro eo tempore, quo urget & obligat illud praeceptum; saltem in aliis suis actionibus rectis ex officio & fine proximo, cum praeceptum non obligat, non peccat. Ergo falsum est asserere, Gentiles in omnibus suis actionibus peccare peccato saltem omissionis. 2. Necesse non est, ait Bellarminus loco citato, omnia referre in Deum explicitè, sed satis est, si opus referatur in bonum finem proximum, tunc enim per se dirigetur in Deum, ut in ultimum finem. Sicut enim omne agens particulare agit in virtute primi motoris, id est, Dei; sic etiam omnis bonus finis movet in virtute ultimi finis.

IV. Ratio ducitur ex absurdis. Namque i. si nullum opus bonum fieri potest ab infidelibus, sequeretur melius illis esse, remoto praecepto, bona opera ex objecto non facere, quam facere: nam faciendo peccarent, non faciendo non peccarent. Itaque monendi essent infideles, ne facerent eleemosynas, ne pacificarent discordes, ne imperitos docerent, nisi quando ex praecepto aliquo tenerentur. 2. Sequeretur, infideles ad semper peccandum coarctari, quoties observanda ipsis foret lex naturalis, v. g. de honorandis Parentibus, de sublevando indigente &c. Si enim non observat, peccat; si observat, nec referat ad finem ultimum, etiam peccat. 3. Denique sequitur, impossibile esse infidelem converti ad fidem. Quippe si fides prima est gratia, ut placet adversariis, & quaecunque sunt ante fidem opera, sint vera peccata, quomodo, quæso, poterit infidelis sibi viam parare ad fidem.

Solvuntur Objectiones ex Scripturis.

Objicies i. celebrem istam Apostoli sententiam Rom. 14. v. ultimo: *Quod non est ex fide, peccatum est*: qua sententia sapientissime S. Aug. premit Julianum, maxime verò Lib. 4. adversus ipsum c. 3. ut probet, nullas in infidelibus esse veras virtutes.

Resp. Nomine fidei intelligi posse vel fidem Theologicam vel conscientiam seu fiduciam & persuasionem, qua quis existimat licitum esse, quod facit; ut sit sensus: Quod non fit ex conscientia, seu ex illa fiducia, qua persuasum est homini licitum esse, quod facit, sed conjunctum est cum opinione, qua putat illicitum esse, vel certe dubitat, an licitum sit, peccatum est; fit enim reclamante conscientia; quæ interpretatio literalis videtur & scopo Apostoli accommodata: agit enim de ciborum delectu, ac jubet, ne quis fratrem suum propterea judicet, quod ab iis vel illis cibis absteineat. *Noli*, inquit v. 20. *propter escam destruere opus Dei. Omnia quidem sunt munda: sed malum est homini, qui per offendiculum manducat.* Deinde ostendit, eum, qui cibum aliquem manducat, quem tamen illicitum existimat, re ipsa peccare, quia contra propriam agit persuasionem seu conscientiam. *Qui discernit*, inquit v. 23. *si manducaverit, damnatus est; quia non ex fide. Omne autem, quod non est ex fide, peccatum est.* Sensus hunc sequitur Eustius in citatum Apostoli textum, post S. Chrysostomum, Oecumenium, Theophilactum & Patres Concilii Lateranensis IV. an. 1215. cap. 41. *Quoniam*, inquit Concilium, *omne, quod non est ex fide, peccatum est, Synodali ju-*

dicio definimus, ut nulla valeat absque bona fide præscriptio tam Canonica, quam civilis. Hæc porro interpretatio ad rem nostram præsentem non facit, nec adversarios juvat.

Si verò nomine fidei in citato textu Apostoli intelligere placeat cum S. Augustino, Theologicam virtutem, quæ fides dicitur, distinctione opus est & explanatione.

I. Quod non est ex fide, peccatum est in ordine ad vitam æternam, concedo: in ordine ad mercedem temporalem, N. Quæcunque enim supponatur bonitas & rectitudo moralis in operibus infidelium, eo ipso, quod ex recta fidei supernaturalis intentione non fiunt, sterilia sunt ad vitam æternam; tamen si mercede temporali non careant.

2. Quod non est ex fide Theologica positivè vel contrariè, seu quod est contra fidem, & fit animo infidelitatis, peccatum est, concedo: sic infidelis, qui eleemosynam daret in honorem Jovis vel Martis, haud dubiè peccaret. Hoc modo intellexisse videtur S. Aug. L. 4. cap. Julian. cap. 3. num. 30. ubi quærenti Juliano, *Si Gentilis nudum operuerit, nunquid, quia non est ex fide, peccatum est?* Respondetur: *Prorsus, in quantum non est ex fide, peccatum est.* Cujus postea, n. 32. sensum explicans, ait: *« Ipsorum sunt peccata, quibus & bona malè malefiunt, quia ea non fideli, sed infideli, id est, stulta & innoxia faciunt voluntate. »* Quod non est ex fide privative, id est, quod fit absente fide, peccatum est, subdistinguo: peccatum est ut plurimum, concedo; quia infidelis agit sæpius ex impulsu & motivo infidelitatis: peccatum est semper, quasi nullo prorsus honesto motivo ad agendum moveri unquam possit, nego. Non absimili sensu S. Joannes Epistolæ 1. cap. 3. v. 9. ait: *Omnes, qui nati sunt ex Deo, peccatum non faciunt: quia semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus.* Non quod homo justus nunquam peccet; idem enim S. Joan. c. 1. v. 8. ait: *« Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. »* Sed quod homo justus, quamdiu agit ex inhaerente sibi justitia, non peccat, tamen contingat aliquando eum peccare, quando ex alio, quam ex justitiæ fine seu motivo agit. Ita prorsus de infideli judicandum. Peccat ille, quoties ex perversa infidelitatis suæ intentione operatur, quod sæpius contingit: verum fieri potest & aliquando fit, ut ex illa perversa intentione non operetur. Ratio à priori est, quia habitus illi seu fidei, seu infidelitatis, nullam imponunt necessitatem voluntati ad actus sibi similes exercendos.

Instabis i. ex eodem Apostolo Hebræor. 11. vers. 6. *Sine fide impossibile est placere DEO.* Ergo infidelis nullum opus moraliter bonum facere potest, quod Deo placeat.

Resp. Distinguo ant. Sine fide impossibile est placere Deo, in ordine ad vitam æternam, concedo: est enim fides, ait ibidem Apostolus vers. 1. *Sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.* De qua jam dixerat Rom. 1. vers. 17. *Justus ex fide vivit.* Sine fide impossibile est placere Deo in ordine ad honestatem moralem ordinis naturalis, iterum distinguo: impossibile est placere Deo, id est, persona, seu homo infidelis Deo placere non potest, concedo: opus rectum, quod facit infidelis, Deo placere non potest, nego. Sicut enim homo fidelis peccati mortalis concitius, si quid boni operetur, Deo placet ratione operis, non ratione personæ operantis: ita infidelis persona Deo non placet, tamen quod operatur bonum, ipsi acceptum sit. Porro Apostolum citato loco agere de fide supernaturali in ordine ad vitam æternam, ex toto ipsius contextu manifestum est: enumerat enim egregios fidei effectus, vim ejus & excellentiam extollit in Sanctis: *Qui*, inquit v. 23. *per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt repromissiones.*

Instabis 2. ex eodem Apostolo ad Titum 1. vers. 15. *Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil est mundum, sed inquinata sunt eorum & mens & conscientia.* Ergo infideles nihil mundum, seu ex omni parte sanum & rectum operantur.

Resp. cum Eustio in hunc locum, Apostolum non loqui de actionibus, sed de rebus: & sicut dixit, omnia munda esse mundis, id est, fideliter & bene utentibus; sic de diverso coinquinatis & infidelibus, id est, iis, qui per immunditiam cordis aut per infidelitatem, Dei creaturis vel abutuntur, vel quasi impure forent, non utuntur, nihil esse mundum, sed omnia immunda; non quod creatura Dei veram contrahat immunditiam per malum usum aut falsam opinionem hominum,

Tom. 11.
Conc. p.
1. pag.
192. E.

To. 10. p.
600. E.

P. 601. E.

Tom. 4 p. 251. col. 1. B.

hominum, sed quia conscientia hominis existimantis aliquid immundum esse, & eo tamen utentis, facit ut quamdiu ea conscientia laborat, & ea re utitur, peccet, non secus ac si vere immunda foret: *Quod enim non est ex fide, id est, conscientia, peccatum est.* Rom. 14.

Objicies 2. Matth. 7. vers. 18. Christus ait: *Non potest arbor mala bonos fructus facere*: atqui infidelis est arbor mala; ergo nullum fructum bonum, id est, actionem moralem ex omni parte bonam facere potest.

Resp. Distinguo maj. quando arbor mala agit ut mala est, seu ex malitia, non potest bonos fructus facere, concedo: quando non agit ut mala est, nec ex malitia, nego. Concedo min. & distingo consequens ad sensum majoris. Porro sicut homo justus non semper agit ex justitia, & peccator non semper ex malitia, ita infidelis non semper operatur ex infidelitate, sed interdum, tamen raro, bonum aliquod morale operatur, quemadmodum & justus aliquando malum. Cum vero infidelis bonum aliquod exercet, tunc non agit ut infidelis ex infidelitate, sed ut homo ex dictamine rectæ rationis. Ita laudatum Scripturæ textum exponit S. Aug. Lib. 4. c. Jul. c. 3. n. 30. *Non enim, ait, in quantum homo est, quod est opus Dei, sed in quantum mala voluntatis est, quisquis arbor mala est.*

To. 10. p. 601. B. Instabis. Matth. 6. v. 23. dicitur: *Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit.* Hoc est, si intentio perversa fuerit, opus ipsum perversum erit: atqui intentio infidelis, quam fides non dirigit, perversa est; ergo omnia ipsius opera inde vitium contrahunt, veraque sunt peccata.

Resp. Dist. min. Intentio infidelis, quam fides non dirigit, perversa est, ut plurimum, concedo: semper, subdistinguo; si semper ageret ex infidelitate, concedo: secus, nego. Reipsa ubi agentis intentio perversa est, opus ipsum polluitur ac malum est: at non semper perversa est infidelis intentio, sicut nec semper recta intentio hominis justus; ergo cum intentio ad bonum aliquod morale honestum ex fine honesto dirigatur, opus ipsum moraliter bonum est. Fides quidem est necessaria, ut opus bonum tendat ad finem supernaturalem, non vero ad finem honestum honestate naturali, quæ sit rectæ rationi conformis.

Objicies 3. ex Apostolo 1. Corinth. 10. vers. 31. *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in Dei gloriam facite.* Et Coloss. 3. v. 17. *Omne quodcumque faciis in verbo aut in opere, omnia in nomine Jesu Christi, gratias agentes Deo & Patri per ipsum.* Ergo ex præcepto tenemur omnes actiones nostras referre in Deum. Fundatur vero præceptum istud in isto omnium primo & maximo: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Porro infideles non possunt referre actiones suas ad Deum, quem non cognoscunt.

T. 6. p. 232. E. Denique 1. Corinth. 16. vers. 14. *Omnia vestra in charitate fiant.* Ergo quæcumque fiunt ex alio quam charitatis motivo & fine, non fiunt, ut oportet, adeoque vera peccata sunt. *Quod ita sit, ait S. Aug. Enchiridii c. 121. num. 32. ut non referatur ad charitatem, (id est, ad charitatis objectum & finem) nondum fit, quemadmodum oportet fieri, quamvis fieri videatur.* Ratio est, quia omnis actio, quæ non refertur ad finem ultimum, mala est, at charitatis est actiones nostras ordinare ad finem ultimum. *Quia charitas, inquit S. Thom. 2. 2. q. 23. art. 4. ad 2. habet pro objecto ultimum finem humanæ vitæ, scilicet beatitudinem æternam. Ideo extendit se ad actus totius humanæ vitæ, per modum imperii, non quasi immediate eliciens omnes actus virtutum.* Et art. 7. ejusdem questionis ad 1. *Sine charitate non potest esse actus perfecte bonus: quia deest debita ordinatio in finem ultimum.* Ratio rursus est, quia actus, qui ex charitate non tendit ad finem ultimum, sistit in creatura tanquam in fine ultimo, non datur enim medium: sed actus, qui sistit in creatura tanquam in fine ultimo, perversus est.

Porro infideles non agunt ex charitate, neque propter Deum tanquam finem ultimum, saltem ii, qui Deum verum non agnoscunt: ergo in omnibus suis actionibus peccant.

P. 700. n. 17. Respondet 1. Estius Comment. in caput 10. 1. ad Corinth. & 3. Epistolæ ad Colossenses. *errare illos, qui sententiam Apostoli, non præcepti, sed consilii tantum vim habere existimant. Additque, præceptum referendi omnes actiones in gloriam Dei per Christum, seu in nomine Jesu Christi, ad solos pertinere Christianos, quibus Christus innotuit, non vero ad infideles, qui de Christo nihil plane audierunt. Ex quo fundamento, inquit, solvitur objectio de infidelibus qui quamvis suas actiones aliquot bonas in hunc finem*

Tournelii Tom. II. P. II. De Gratia Christi.

»nem gloriæ Dei non referant, adeoque nec referre possint, ii saltem, qui de Christo nihil audierunt: cum tamen in illis spectent finem, ad quem distan- te ratione naturali referendæ sunt, non reprehensio- nem merentur, sed laudem. Ita Estius: ex cujus responsione colligitur, laudata Scripturæ testimonia ad propositam de infidelibus difficultatem non perti- nere.

At, inquiet aliquis, nonne infidelis tenetur Deum agnoscere, quem invincibiliter ignorare non potest? Ergo tenetur consequenter omnes suas actiones referre in Deum tanquam Authorem naturæ; & si non referat, peccat: ergo responsio Estii difficultatem eladit, non solvit; atque semper remanet iste scrupulus, num necesse sit sub pœna peccati, saltem omissionis, omnes humanas actiones referri in Deum: fidelium quidem, tanquam in finem supernaturalem, ex motivo charitatis, infidelium vero, tanquam ad finem naturalem ex honesto & recto actionis motivo.

Idem Estius in Lib. 2. Sent. dist. 41. parag. 4. solvens eandem objectionem ductam ex citatis Scripturæ locis: *Responderi potest, ait, si in illis Apostoli verbis intelligatur præceptum, ut Augustinus intel- ligere videtur, tum præceptum non tam ad singula opera, quam ad conatum hominis referendum esse, sicut & præceptum de perfectione justitiæ. Eo enim conari debet homo, ut tandem perfectam justitiam assequatur, in qua etiam singula opera in particulari referat ad gloriam Dei. Quem sensum, pergit, aliis verbis expressit Chrysostomus 1. Corinth. 10. dum sententiam Apostoli, non præceptum, sed universa- lem admonitionem interpretatur, qua unum hunc optimum finem nobis proposuerit, ut Deum in om- nibus glorificemus.*

His verbis videri potest Estius priorem suam sententiam quodammodo temperasse, & agnovisse præceptum, de quo Apostolus, non tam ad singula opera, quam ad conatum hominis referendum esse.

2. Bellarminus L. 5. de Gratia & lib. arb. c. 10. ad undecimum argumentum, contendit Apostoli verba sonare piam admonitionem, non præceptum proprie dictum: *Nisi intelligamus, inquit, hoc tantum im- perari, ut omnia fiant in gloriam Dei explicite, vel implicite. Nam saltem implicite omnia refert in gloriam Dei, qui operatur propter bonum aliquem finem.* Ita quoque sentiunt Cajetanus, Cornelius à lapide, &c.

Respondemus, verbis Scripturæ laudatis verum ex- primi ac contineri Præceptum, quo tenemur omnia nostra in Deum referre. Ita expresse S. Th. 1. 2. q. 100. art. 10. ad 2. *Sub præcepto charitatis, inquit, conti- netur, ut diligatur Deus ex toto corde: ad quod per- tinet, ut omnia referantur in Deum, & ideo præceptum charitatis implere homo non potest, nisi etiam omnia referantur in Deum. Sic ergo, qui honorat parentes, tenetur ex charitate honorare, non ex vi hujus præ- cepti, quod est, Honora parentes: sed ex vi hujus præ- cepti, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Et rursus 2. 2. q. 69. art. 1. *Ex præcepto tenemur omnia in gloriam Dei referre, ut patet 1. Corinth. 10.*

Verum ad solvendam propositam objectionem su- perest questio, nempe quandomodo, & quomodo præceptum dilectionis Dei & relationis omnium nostrarum actionum ad ipsum, obstringat: an semper ac omni tempore: an ex motivo charitatis proprie dictæ.

Observa igitur præceptum dilectionis Dei, & rela- tionis actionum nostrarum ad ipsum, affirmativum si- mul esse, & aliquid negativum includere.

Qua parte affirmativum est, non semper, nec pro omni tempore obligat. Ita S. Th. post verba citata ex q. 100. art. 10. 1. 2. *Cur ista, inquit, sint duo præ- cepta affirmativa, (nempe diligere Deum, & honorare pa- rentes) non obligantia ad semper, possunt pro diver- sis temporibus obligare: & ita potest contingere, quod aliquis implens præceptum de honoratione parentum, non tunc transgrediatur præceptum de omissione modi charitatis. Et ibidem q. 88. art. 1. ad 2. Dicendum, inquit, quod illud præceptum Apostoli est affirmativum: unde non obligat ad semper, & sic non facit contra hoc præceptum, quicumque actu non refert in gloriam Dei omne, quod facit. Suffi- cit ergo, quod aliquis habitualiter referat se & om- nia sua in Deum, ad hoc, quod non semper morta- liter peccet, cum aliquem actum non refert in glo- riam Dei actualiter.* In mente autem sancti Do- ctoris, habitualiter referri in Deum, idem est ac re- ferri virtute. Sic in questionibus disputatis de cha- ritate 2. B.

E e 3

ritate 2. B.

To. 1. p. 386. col. 2. A.

Tom. 4. pag. 253. col. 2. F.

T. 12. p. 525. col. 2. B.

ritate articulo 11. ad 3. ait, *Virtualiter omnia referri in Deum, cadere sub præcepto charitatis.*

Non tenemur igitur sub pœna peccati actu formali explicito & reflexo actiones nostras referre in Deum, nisi quo tempore urget & obligat præceptum dilectionis Dei; quod certe licet sapius in decursu vitæ obliget, non tamen semper & pro quolibet tempore consequenter ergo non tenemur, vi mandati dilectionis Dei, semper & pro quocunque tempore actiones nostras ad Deum referre; nec peccat semper omissionis peccato, qui sic eas non refert: quemadmodum licet teneamur ad Deum converti, non tamen peccat homo novo peccato, singulis momentis, quibus ad Deum non convertitur.

Qua verò parte præceptum dilectionis aliquid negativum includit, nempe ut nihil unquam faciamus, quod sit amoris Dei ejusque gloriæ contrarium, semper & pro quolibet tempore obligat; adeoque teneamur semper ea facere, quæ ex se in gloriam Dei referri possint: quod idem est ac referri virtute, implicite ac mediate, ut antea diximus: quo sensu verissimum est, omnes actiones nostras in Deum referri oportere.

Quantum verò ad motivum, quo referendæ illæ sunt: certe, quo tempore obligat præceptum charitatis seu dilectionis Dei, ex motivo ac fine charitatis referri eas oportet: at cum non obligat, sicut revera non semper obligat, necesse non est, ut sub pœna peccati mortalis ex motivo charitatis referantur. Imò contrarium asserere, ut asserere videtur Bajus cum suis, perniciosus error est; ex quo sequitur, peccare illos, qui ex motivo fidei, spei, timoris, & aliarum virtutum infusarum aliquid boni operantur sine charitate, quasi illarum virtutum motiva & fines proprii, recti non forent & honesti, nec à Deo nobis imperarentur; ac una charitas vera esset virtus, quæ sola laudem & pretium haberet. Reipsa quidem opus sine charitate factum, meritorium non est vitæ æternæ: attamen si ex officio ac fine proximo honesto fiat, rectum est in suo ordine, ac laudem meretur. Audiatur S. Th. 2. 2. q. 23. art. 7. ad primum: "Actus infidelis, ait exponens textum S. Augustini, in quantum est infidelis, semper est peccatum, etiam si nudum operiat, vel quidquid aliud hujusmodi faciat ordinans ad finem suæ infidelitatis. Alius autem potest esse actus charitatis carentis, non secundum id, quod charitate caret, sed secundum quod habet aliquod aliud donum Dei; vel fidem, vel spem, vel etiam naturæ bonum, quod non totum per peccatum tollitur; & secundum hoc, sine charitate potest quidem esse aliquis actus bonus ex suo genere, non tamen perfectè bonus, (id est, meritorius vitæ æternæ) quia deest debita ordinatio ad finem ultimum."

Pag. 407.
n. 14.

Quapropter cum Apostolus 1. Corinth. 16. vers. 14. dixit: *Omnia vestra in charitate fiant.* Charitatem, ait Estius in hunc locum, non ita specialiter accipit, quo modo ferè Scholastici usurpant, id est, pro habitu diligendi Deum infuso, sed generalius sumit pro affectu recti, sinceri & Christiani amoris.

Porro infidelis, etiam qui Deum verum non agnoscit, (quem tamen ignorare penitus non potest) opus aliquod morale rectum & honestum tum ex officio, tum ex fine proximo exercere potest, quod quidem ex se ipso, implicite ac mediate, ex intentione agentis saltem generali & confusa, tendit in finem ultimum, Deum scilicet naturæ ac totius boni Authorem. Sicut enim, ait Bellarminus Lib. 5. de gratia & lib. arb. cap. 9. omne agens particulare agit in virtute primi motoris, id est, Dei, sic etiam omnis bonus finis movet in virtute ultimi finis.

Tom. 4.
pag. 251.
col. 1. B.

Ad istud igitur argumentum, tenemur ex præcepto dilectionis omnia nostra referre in Deum, distinguo: tenemur aliquando actu explicito formali ac reflexo, concedo: tenemur semper, nego. Vel iterum distinguo: hoc sensu, quod nihil facere debeamus, quod repugnet gloriæ Dei, sed quæcunque facimus, ejusmodi sint, ut in gloriam Dei dirigi ac referri valeant, concedo: hoc sensu, quod positive, formaliter & explicitè semper omnia referre in Deum teneamur ex motivo charitatis proprie dictæ, nego.

Ad probationem subjunctam, nempe, omnis actio, quæ non refertur ad finem ultimum, mala est, quia sistit in creatura: sed actio, quæ non fit ex charitate, non refertur ad finem ultimum.

Resp. Dist. majorem. Omnis actio, quæ non refertur nec explicitè ac immediate, nec implicite, saltem mediate ac virtute ad finem ultimum, mala est,

concedo: quæ non refertur actu, explicitè ac immediate, sed implicite saltem, mediate, ac virtute, nego. Distinguo minorem: actio, quæ non fit ex charitate, non refertur ad finem ultimum, modo meritorio vitæ æternæ, concedo: nullatenus refertur, nego. Sine charitate, ait S. Th. laudatus 2. 2. q. 23. art. 7. ad 1. potest quidem esse aliquis actus bonus ex suo genere, non tamen perfectè bonus; quia deest debita ordinatio ad finem ultimum. Hoc est, defectu charitatis, meritorius non est vitæ æternæ. Verum autem non est, quod additur, actionem, quæ non refertur ad finem ultimum, nempe felicitatem æternam, sistere in creatura tanquam in fine ultimo; namque peccatum veniale haud dubie non refertur in finem ultimum, nec tamen sistit in creatura tanquam in fine ultimo, aliàs non veniale foret, sed mortale.

Instabis: Clerus Gallicanus in Comitibus generalibus anno 1760. damnavit Propositionem istam: *Sufficit, ut actus moralis tendat in finem ultimum interpretative.* Ergo Clerus Gallicanus supponit, satis non esse, si actio non tendat in Deum virtute & implicite.

Resp. Nego consequ. Notanda hic obiter insignis mala fides authoris Libelli antea citati, cui Gallicè titulus: *Remarques sur le Mandement de M. l'Evêque de Meaux &c.* Propositionem truncatam ac dimidiatam refert ille Libelli pag. 23. & opponit Illustrissimo ac doctissimo Episcopo, nunc Cardinali Eminentissimo. Talis verò est Propositio: *Sufficit, ut actus moralis tendat in finem ultimum interpretative: hunc homo non tenetur amare neque in principio, neque in decursu vitæ.* Quam Propositionem Clerus Gallicanus hæreticam pronunciat. Quis porro non intelligit, eos à Clero Gallicano perstringi, qui volunt, sufficere, ut actus moralis sic tendat in finem ultimum interpretative, ut homo non teneatur Deum amare neque in principio, neque in decursu vitæ? An verò id affirmamus, cum asserimus, infideles in omnibus suis actionibus non peccare? Absit. Apage calumniam & malam fidem.

Solvuntur Objectiones ex S. Augustino.

Quæ hic ex S. Augustino congeruntur à Jansenio ejusque discipulis testimonia, ad hæc revocari generatim possunt.

I. Ad ea, quibus affirmat, hominem ex se ipso nihil boni posse perficere, voluntatem sine charitate, vitiosam esse cupiditatem, &c.

II. Ad ea, quibus docet, ante fidem nihil boni prorsus esse in homine.

III. Ad ea, quibus ex professio probat, virtutes infidelium esse vitia, & bona, quæ videntur, ipsorum opera, esse peccata; quia non ea fiunt intentione recta, qua fieri debent, nec ad eum finem (Deum nempe) referuntur, ad quem necesse est illa referri.

Objicies itaque 1. ea S. Augustini testimonia, quibus affirmat, hominem nihil boni ex se ipso posse perficere, ac voluntatem sine charitate vitiosam esse cupiditatem. Libro 1. ad Bonifacium cap. 3. n. 7. "Nec 1. 10. potest homo boni aliquid velle, nisi adjuvetur ab ea, pag. 415. qui malum non potest velle, hoc est, gratia Dei per A. J. C. Dominum nostrum. Omne enim, quod non est ex fide, peccatum est. At per hoc bona voluntas, Tom. 1. p. quæ se abstrahit à peccato, fidelis est; quia justus ex 25. B. fide vivit. Lib. 1. Retractionum cap. 15. num. 4. ait: Vo- T. 10. p. luntatem in tantum liberam esse; in quantum libera- 737. C. ta est... alioquin totam esse vitiosam cupiditatem To. 6. p. peccatoque servientem. Lib. de gratia & libero arbitrio 240. F. n. 18. n. 37. Quidquid, inquit, te putaverit homo fa- Tom. 10. cere bene, si fiat sine charitate, nullo modo fit bene. p. 87. E. At non est in infidelibus charitas. In Enchirid. ad Lauren- T. 4. Con. tiam c. 1. 7. n. 31. Regnat carnalis cupiditas, ubi non p. 1670. vest Dei charitas. Lib. de spir. & litt. c. 3. n. 5. Neque li- D. berum, inquit, arbitrium quidquam nisi ad peccandum valet, si lateat veritatis via.

Eo denique pertinet Canon 22. Conc. secundi Arausiacani, quo dicitur: *Nemo habet de suo nisi mendacium & peccatum.*

Resp. 1. Testimonia hæc ad rem præsentem non pertinere, ex quibus hoc unum dumtaxat, colligi posset, nempe infideles, quod opus bonum faciunt, ex beneficio gratiæ facere; non verò omnia eorum opera peccata esse.

Resp. 2. S. Augustinum loqui de bono supernaturali, quod profit ad vitam æternam, & ostendit, nullum omnino hujusmodi pietatis opus fieri ab homine posse sine gratia. Id probat ex professio citato c. 4.

c. 3. l. 1. ad Bonifacium, adversus Pelagianos contendentem, hominem per solas liberi arbitrii vires posse universam observare legem, superare tentationes, omnia peccata vitare. Pelagius enim, ait S. Doctor Epist. 186. alias 106. c. 10. n. 34. aliquando ita paribus momentis potestatem voluntatis aqua lance perpendit, ut aliquantum etiam ad non peccandum valere definiat. Quod si ita est, pergit S. Doctor, nullus locus adiutorio gratiae reservatur, si ne qua non dicimus, ad non peccandum, nihil voluntatis arbitrium valere.

Ad locum ex cap. 15. Libri I. Retractionum, dico, sanctum Doctorem voluntatem ibi insurpare, non pro volitione ipsa seu actione, sed pro ipsa potentia, Quae non est, inquit, sicut Manichaei desipiunt, alienae naturae additamentum, sed naturae vitium, à quo non sanatur nisi gratia Salvatoris. Ostendit scilicet contra Manichaeos, peccatum non esse à concreto principio, seu malitia nobis à Deo malo ingenua, sed à voluntate nostra. Sic ostenditur, inquit, sine voluntate nullum esse peccatum sive in opere, sive in origine. Porro merito asserit sanctus Doctor, voluntatem seu potentiam illam volendi sine charitate, vitiosam esse cupiditatem, id est, plenam amore proprio: necesse enim est, ut quoad habitum regnet in voluntate aut charitas, aut vitiosa cupiditas; at sicut quidquid fit ab homine iusto, in quo regnat charitas, iustum ac rectum non est, si quidem iustus aliquando peccat; ita pariter, quidquid fit ab homine infideli seu peccatore, in quo dominatur cupiditas, malum non est, sed aliquando bonum.

Citato cap. 18. Libri de gratia & libero arbitrio loquitur S. Augustinus de charitate supernaturali, de qua S. Joan. 1. suae Epistolae cap. 4. v. 2. ait: Dilectio ex Deo est. Loquitur & de observatione mandatorum, quae promoveat ad finem supernaturalem: nos vero in infidelibus agnoscimus aliquam dumtaxat humanam charitatem; agnoscimus bonum morale, quod interdum ex motivo huius charitatis eliciunt, nihil prorsus ipsis prodesse ad vitam aeternam, sed tantum ut mitius puniantur. Ergo istud & alia huiusmodi S. Augustini testimonia nihil commune habent cum praesenti nostra quaestione.

Pariter cum dixit S. Doctor cap. 117. Enchiridii, regnare carnalem cupiditatem, ubi non est Dei charitas; sensus non est actionem, quae ex charitate Dei non elicitur, eo ipso esse à carnali cupiditate, adeoque formaliter malam: ut enim jam diximus, sicut omnis actio hominis iusti, in quo regnat charitas, bona non est, ita quoque omnis actio hominis infidelis, aut peccatoris, in quo viget cupiditas, mala non est: ut enim iustus non semper operatur ex charitatis imperio, ita nec iniustus agit semper ex tyrannide cupiditatis, sed aliquando ex instinctu luminis naturalis, & ex amore honestatis. Sensus igitur sancti Doctoris est, in subiecto seu persona agente regnare quoad habitum carnalem cupiditatem, ubi non est Dei charitas, quod certe verissimum est; homo enim vel iustus est, vel iniustus; si iustus regnat in eo charitas; si iniustus, cupiditas; charitas autem & cupiditas nullam imponunt voluntati necessitatem, ad actus sibi conformes semper ac necessario exercendos. Libro de spir. & litt. citato, hoc unum sanctus Doctor intendit, liberum arbitrium sibi quidem sufficere ad malum; ad bonum vero supernaturale, quod semen fit vitae aeternae, non sibi sufficere sine speciali Dei, auxilio.

Quis sit Arauscani Canonis sensus, exposuimus antea articulo 1. cum objectiones solvebamur.

Objicies 2. ea S. Augustini loca, in quibus saepissime declarat ante fidem nihil plane boni esse in homine.

Tom. 3. part. 2. p. 713. D. Tractatu 86. in Joan. Non est, inquit, ut dicas, antequam crederem, jam bona operabar, ideo electus sum. Quid enim est boni operis ante fidem, cum indicat Apostolus: Omne quod non est ex fide, peccatum est? Et in Psal. 31. in praefatione Nemo, inquit, computet opera sua bona ante fidem: ubi fides non erat bonum opus non erat. In Epist. ad Sixtum 194. alias 105. n. 9. Opera bona fiunt ab homine; fides autem non fit in homine, nisi qua illa à nullo fiunt homine. Omne enim quod non est ex fide, peccatum est. In Ep. ad Vitalem 217. alias 107. n. 10. Itaque (Diabolus) aliquos eorum, per quos amplius decipere affectat, finit habere nonnulla velut opera bona, in quibus laudantur, per quasque Gentes, praecipueque in gente Romana, qui praclare gloriosissimeque vixerunt. Sed quoniam sicut veracissima Scriptura dicit: Omne quod non est ex fide, peccatum est; & Sine fide impossibile est pla-

ucere Deo, non hominibus, nihil sic agit hic princeps, quam ut non credatur in Deum.

Denique Libro de gestis Pelagii c. 14. Quantumlibet, inquit, opera infidelium praedicentur, ejusdem Apostoli sententiam veram novimus & invictam: Omne quod non est ex fide, peccatum est... cum ipsa sit initium, unde bona opera incipiunt.

Respondeo his S. Aug. testimoniis recte demonstrari, sine fide nullum ab homine fieri posse opus bonum morale, quod ad vitam aeternam pertineat: Fides enim, ait S. Doctor Lib. de Praedest. SS. cap. 7. prima datur, ex qua impetrantur cetera quibus iuste vivitur. Et in Enchiridio cap. 117. Fides impetrat quod lex imperat. De illo bonitatis genere se loqui explicat aperte S. Doctor Lib. 4. cap. Julian. cap. 3. ubi postquam proluxa disputatione contendit nullas esse veras in infidelibus virtutes, nullaque eorum opera esse bona, subiungit: Si ad consequendam veram beatitudinem, quam nobis immortalis fides, quae in Christo est vera, promittit, nihil profunt homini virtutes, nullo modo possunt esse virtutes. Porro fatemur virtutes infidelium plane steriles ac inutiles ipsis esse ad vitam aeternam consequendam. Huic responsioni lux major ex mox dicendis affulgebit.

Objicies 3. ea S. Doctoris testimonia, in quibus ex professo disputans contra Pelagianos de virtutibus infidelium, significat eas esse falsas ac mera vitia; opera vero eorumdem, quae videntur bona, vera esse peccata: duplici maxime in loco argumentum istud fuisse profectus est: nempe Libro 1. de nuptiis & concupiscentia, unde primum exordium duxit acris illa S. Doctoris cum Juliano ea de re concertatio; tum Lib. 4. cap. Julianum c. 3. ubi rursus revocat & expendit, quod dixerat in L. illo I. de nuptiis & concupiscentia. Itaque.

Lib. 1. de nuptiis & concupiscentia cap. 3. initio probat ex Apostolo 1. Corinth. 7 v. 7. pudicitiam conjugalem esse donum Dei, quod ab ipso petendum est, & pro quo gratiae ipsi referendae sunt. Tum proponit quaestionem de pudicitia conjugali apud impios & infideles: An in eis aliquando sit, & unde sit? Quid ergo dicimus, inquit, quando & in quibusdam impiis invenitur pudicitia conjugalit? Utrum eo peccare dicendi sunt, quod dono Dei male utantur, non id referentes ad cultum ejus, à quo acceperunt? An forte nec dona Dei putanda sunt ista, quando haec infideles agunt, secundum Apostoli sententiam dicentis: Omne quod non est ex fide, peccatum est? En quaestio cui sic respondet: Quis autem audeat dicere donum Dei esse peccatum? Anima enim, & corpus, & quaecunque bona animae & corporis naturaliter insita, etiam in peccatoribus dona Dei sunt; quoniam Deus, non ipsi ista fecerunt. De his autem quae faciunt, dictum est: Omne quod non est ex fide, peccatum est. Cum igitur faciunt haec homines sine fide, quae videtur ad conjugalem pudicitiam pertinere, sive hominibus placere quærentes, vel sibi, vel aliis, sive in his rebus, quas vitiose concupiscunt, humanas molestias devitantes, sive daemonibus servientes, non peccata coercentur, sed aliis peccatis alia peccata vincuntur. Absit ergo pudicum veraciter dici, qui non propter Deum verum fidem connubii servat uxori.

Et cap. 4. sic pergit: Hoc tam evidens bonum (nempe societas viri & mulieris ad procreandam prolem) cum infideles habent, quia infideliter utuntur, in malum peccatumque convertunt... Quapropter qui non hac intentione, ac voluntate, hoc fine generant filios, ut eos ex membris hominis primi in membra transferant Christi, sed infideles parentes de infideli prole gloriantur; etiam si tanta sit observantia, ut secundum matrimoniales tabulas non nisi liberorum procreandorum causa concumbant, non est in eis vera pudicitia conjugalit. Cujus quidem sententiae duplicem rationem seu firmamentum ibidem subijcit sanctus Doctor. 1. Est: Quia pudicitia virtus est, quae in animo habitat. Quomodo autem, inquit, vera ratione pudicum corpus asseritur, quando à vero Deo ipse animus fornicatur? ... Vera igitur pudicitia, sive conjugalit, sive vidualit, sive virginalit dicenda non est, nisi quae vera fidei mancipatur. Secunda ratio est, quia ex Apostolo, Omne quod non est ex fide, peccatum est; & Sine fide impossibile est placere Deo.

Ex illo sancti Doctoris prolixo testimonio, haec urgeri maxime solent adversus doctrinam conclusionis nostrae.

I. Pudicitiam impiorum, si quæ sit, donum Dei esse, neque ex hac parte (ratione scilicet officii) illam peccatum esse: quis enim dixerit, Dei donum esse peccatum? Donum autem Dei esse affirmat, eo prorsus modo, quo cætera corporis vel animi bona Dei naturæ Authoris dona sunt.

II. Infideles eo Dei dono malè uti, non id referentes ad cultum ejus, à quo acceperunt; adeoque ratione finis, peccare illos infideles, cum fidem conjugalem servant uxori.

III. Idcirco infideles illos non ad bonum, sed malum finem hanc pudicitiam conjugalem referre, adeoque peccare, quia carent fide; & omne, quod non est ex fide, peccatum est.

IV. Veram non esse pudicitiam, quæ non propter verum Deum fidem conjugalem servat.

V. Ut vera sit pudicitia conjugalit virtus, necesse est, ea intentione eoque fine procreari filios, ut ex membris hominis primi transferantur in membra Christi. Cum ergo infideles ea intentione eoque fine moveri non possint, non habent veram pudicitiam conjugalit virtutem.

VI. Denique, veram non esse pudicitiam virtutem in corpore, quando animus à Deo fornicatur: talis porro est infidelis animus.

Idem argumentum prolixè versat S. Aug. L. 4. c. Julianum cap. 3. ubi I. paucis resumit, quæ fusiùs diligerat citato mox Lib. 1. de nuptiis & concupiscentia; quibus recensitis, sic Julianum alloquitur: «Vide ergo, quid horum negandum arbitreris, virtutem esse pudicitiam conjugalem, promptissimè confiteris: omnes virtutes, etiam quæ per corpus operantur, in animo habitare non negas. Porro infidelis animus fornicari à Deo ille potest negare, qui se palam sanctarum Scripturarum adversarium profitetur. Ex quibus omnibus hæc summa conficitur, ut aut in animo fornicante pudicitia vera esse possit, quod certum, quàm sit absurdum, aut in animo infidelis pudicitia vera esse non possit.

II. Refert sententiam Juliani ac Pelagianorum: (n. 16.) «Acerbissimi, inquit, gratiæ inimici, exempla nobis opponitis impiorum, quos dicitis alienos à fide abundare virtutibus, in quibus sine adjutorio gratiæ, solum est naturæ bonum, licet superstitionibus mancipatum, qui solius libertatis ingenitæ viribus, & misericordes crebrò, & modesti, & casti inveniantur & sobrii.

En sententia Juliani, in qua confutanda totus deinceps incumbit.

III. Ait, longè «satiùs esse fateri hæc esse in infidelibus dona Dei, nempe naturalia, sub cuius, inquit, occulto iudicio, nec injusto, alii fatui, alii tardissimi ingenii & ad intelligendum quodammodo plumbei, alii obliiviosi, alii acuti memore vive nascuntur. Quanto ergo tolerabilius, ait Julianum alloquens, illas, quas iudicis in impiis esse virtutes, divino muneri potius, quam eorum tribueres tantummodo voluntati?

Sed absit, ut sit in aliquo vera virtus, nisi fuerit iustus. Absit autem, ut sit iustus verè, nisi vivat ex fide. Iustus enim ex fide vivit.

Deinde ait, infideles veras non habere virtutes, quia ad suam non referuntur authorem, atque hoc ipso illos injustos esse ac malos, quod iis male utantur.

IV. Juliano roganti num. 30. Si Gentilis nudum operuerit, nunquid quia non est ex fide, peccatum est? Proxius, reponit S. Augustinus, quantum non est ex fide, peccatum est; non quia per se ipsum factum, quod est nudum operire, peccatum est; sed de tali opere non in Domino gloriari, solus impius negat esse peccatum. Quod deinde probat, hoc ex Scripturis deducto argumento: Arbor mala non potest bonos fructus facere: infidelis est arbor mala: namque vel bona est, vel mala: non est autem bona, aliàs infidelis Deo placeret & acceptus esset, contradicente Scriptura, quæ ait: Sine fide impossibile est placere Deo, ergo mala est; ergo fructus bonos facere non potest. Statimque occupat responsionem Juliani allidentis, infidelem, quatenus infidelem, esse quidem arborem malam, non verò quatenus hominem: liquidem non de infideli: quatenus præcise homo est, dixit Scriptura, illum esse arborem malam, homo etenim Dei bonum opus est, sed de infideli, quatenus est infidelis. «Non itaque, inquit, in quantum homo est, quod est opus Dei, sed in quantum malæ voluntatis est, quisquis arbor mala est, & bonos fructus facere non potest.

V. Urgenti Juliano (n. 31.) ipsam voluntatis misericordiam, qua quis movetur, ut pauperi subveniat,

bonam esse, minimeque peccatum, sic respondet Sanctus Augustinus: «Rectè istud diceretur, si quemadmodum fide Christi, id est, fides, quæ per dilectionem operatur, semper est bona, ita misericordia semper esset bona. Si autem reperitur & misericordia mala, qua persona pauperis accipitur in iudicio, &c.... Porro si vitium est malè misereri, procul dubio vitium est infideliter misereri. Quod si & ipsa per seipsam naturali compassione opus est bonum, etiam isto bono malè utitur, qui infideliter utitur, & hoc bonum malè facit.... qui autem malè facit aliquid, profectò peccat.

VI. Infidelem autem malè uti misericordia propter defectum fidei & bonæ intentionis, probat ex cap. 6. S. Matth. v. 22. & 23. «Si oculus tuus nequam est, totum corpus tuum tenebrosum erit; si autem oculus tuus simplex est, totum corpus tuum lucidum erit. Hunc oculum, inquit, agnosce intentionem, qua facit quisque, quod facit, & per hoc dilce, eum, qui non facit opera bona intentione fidei bonæ, hoc est, ejus, quæ per dilectionem operatur, totum quasi corpus, quod illis, velut membris, operibus constat tenebrosum esse, hoc est, plenum nigredine peccatorum.

Ex his omnibus sic adversus conclusionem nostram arguitur: Ille negat, aliquod opus moraliter bonum fieri posse sine fide, qui asserit, virtutes infidelium veras non esse virtutes, sed potius vera vitia; eorumque opera, quæ videntur bona, ex defectu huius ac rectæ intentionis vera esse peccata: atqui S. Augustinus asserit, virtutes infidelium non esse veras ac germanas, imò vera vitia; eorumque opera, quæ videntur bona, ex defectu fidei ac rectæ intentionis vera esse peccata; ergo negat aliquod opus moraliter bonum fieri posse sine fide.

Resp. Distinguo min. Atqui S. Augustinus asserit, virtutes infidelium veras non esse, ad sententiam Juliani, quem impugnatur, id est, non esse veras, quæ sunt ex pravo fine ac perversa intentione; vel quæ infidelem simpliciter bonum ac iustum efficiant, & ad vitam æternam perducere possint; vel quæ sint absolute ac simpliciter veræ ac germanæ virtutes, iterum tamen ad vitam æternam, qui triplex erat Juliani sensus, concedo: asserit, virtutes infidelium non esse veras virtutes ex propria sua mente atque sententia, & ad sensum nostræ conclusionis, nego.

Itaque, ut mens S. Doctoris remotis ambagibus clarissime pateat, exponendus est error Juliani circa virtutes infidelium. Tria ille docebat.

I. Opera, quæ ex officio duntaxat bona sunt, licet ex pravo fine fierent, esse tamen simpliciter bona. Ita censuisse Julianum probat S. Augustinus citato cap. 3. Libri 4. adversus ipsum, adductis propriis ipsius verbis: (num. 19.) «Hæc ubi didiceris, ait S. Doctor, nescio. Jam tamen cernis, ut arbitror, coniequens esse, ut vera sit virtus avarorum prudentia, qua excogitant genera lucellorum: & avarorum iustitia, qua gravium damnorum metu facilius sua nonnunquam contemnunt, quam uturpant aliquid alienum, &c.... Ergo virtutes istæ tali fine turpes atque deformes, & ideo nullo modo germanæ veræque virtutes, tibi tamen ita veræ videntur & pulchræ, ut (verba sunt Juliani) nec nominis sui possint, nec generis sustinere dispendium, sed solius, quod appetiverunt præmii exultate frustrentur, id est, terrenorum commodorum fructu, non cælestium præmiorum. Ita sententiam Juliani sagittat & explodit S. Augustinus, tam paulò post (n. 21.) sic pergit: Noveris itaque, non officiis, sed finibus à vitiis discernendas esse virtutes. Officium est autem, quod faciendum est: finis verò, propter quod faciendum est. Cum itaque facit homo aliquid, ubi peccare non videtur, si non propter hoc facit, propter quod facere debet, peccare convincitur. Quæ tu non attendens, fines ab officiis separasti, & virtutes veras officia sine finibus appellandas esse dixisti. Ex quo te tanta absurditas sequitur, ut veram cogaris appellare iustitiam, etiam cuius dominam reperis avaritiam.

Opposito igitur huic Juliani doctrinæ sensu contendit S. Augustinus, veras non esse in infidelibus virtutes, quæ scilicet sunt ex pravo fine ac perversa intentione; quas meritò turpes atque deformes hic appellat: Quibus illi, ut ait citato Lib. de nuptiis & concupiscentia cap. 3. sibi vel hominibus placere querentes.... sive humanas molestias devitantes, sive demonibus servientes, non peccata coercentur, sed aliis peccatis alia peccata vincuntur. Solus quippe Julianus in tantam devenire potuit

Ib. C.

Ibid. p. 602. B.

T. 10. p. 591. B. C.

Pag. 512. B.

Ibid. D.

Ibid. G.

Pag. 593. A.

Rom. 10. v. 13.

Ibid. p. 600. F.

Ibid. p. 595. C.

Ibid. D.

Pag. 596. B.

Pag. 601. B.

Ibid. p. 281. F.

potuit absurditatem, ut non ex fine, sed ex officio duntaxat æstimandam esse putaret moralis actionis honestatem; cum ea multo magis ex fine pendeat, quam ex officio. Cum igitur sanctus Doctor asserit, infidelem, qui misericordia pauperi subvenit, peccare, supponit eum ex perverso fine, ad vanam scilicet gloriam & ostentationem sibi unice placendo, misericordiam exercere; adeoque eo bono male, seu, ut loquitur, infideliter uti.

II. Julianus ad Semipelagianismum primo deflectens, docuerat aliqua virtutum desideria, & solam boni cupiditatem in ordine ad vitam æternam, haberi posse sine gratia; postea vero virtutes simpliciter veras, imo & virtutum abundantiam ipsis tribuit infidelibus, quo pacto, dicebat S. Augustinus illum redarguens citato cap. 3. Libri 4. c. ipsum (n. 16.) *Quid remansit, quod gratia reservemus, in tam evidentibus, quibus dixisti, eos abundare virtutibus?* Ex qua doctrina manifeste sequebatur in mente Juliani, infideles his virtutibus simpliciter justos esse ac constitui, atque æternam damnationem effugere posse. Hanc Juliani mentem non dissimulat ipsemet Jansenius Lib. 4. de statu naturæ lapsæ cap. 4. sibi non satis constans: « Julianus, inquit, non solum in hoc errabat, quod infidelibus opera nonnulla bona tribueret, sed in eo quoque, quod virtutes eis ita perfectas daret, ut eos & vere justos esse diceret, & propter veram justitiam extra damnationem sempiternam futuros. Cum enim Augustinus omnes illos damnatione plectendos, & quamvis disparibus pœnis puniendos tamen esse diceret, videns inducitur Julianus, (n. 26.) Erunt ergo, inquit, in damnatione sempiterna, in quibus erat vera justitia? Cui Augustinus: O vocem impudentia majorem præcipitem! Non erat, inquam, in eis vera justitia, quia non actibus, sed finibus pensantur officia.

Paulo ante (n. 16.) adversus illam ejus dementiam increpans dixerat, « quod non audiret dicentem Scripturam: Qui dicit impium justum esse, maledictus erit in populo, & odibilis in gentibus. Tum (n. 17.) gravi momentorum pondere errorem illum refellit. Absit, inquit, ut sit in aliquo vera virtus, nisi fuerit justus. Absit autem, ut sit justus vere, nisi vivat ex fide; Justus enim ex fide vivit. Quis porro eorum, qui se Christianos haberi volunt, nisi soli Pelagiani, aut in ipsis etiam forte tu solus, justum dixerit infidelem, injustum dixerit impium, justum dixerit diabolo mancipatum?

Unde infert Augustinus ex ejus principiis, eos etiam ad regnum cœlorum admittendos esse. « Quomodo, inquit, est in eis vera justitia, in quibus non est vera sapientia? Quam si eis tribuerimus, nihil erit causa, cur non eos ad illud regnum pervenire dicamus, de quo scriptum est: Concupiscentia sapientiæ deducit ad regnum. Ac per hoc Christus gratis mortuus est, si homines sine fide Christi ad fidem veram, ad virtutem veram... quacumque re alia, quacumque ratione perveniunt. Prorsus sicut de lege verissime ait Apostolus: Si per legem justitia, ergo Christus gratis mortuus est: ita verissime dicitur, si per naturam voluntatemque justitia, ergo Christus gratis mortuus est... Per quod enim vera justitia, per hoc etiam regnum Dei. Deus namque ipse, quod absit, erit injustus, si ad ejus regnum verus non admittitur justus.

Quando igitur S. Aug. Julianum confutans negabat esse veras in infidelibus virtutes, contrario errori Juliani sensu intelligi debet: nimirum veras non esse simpliciter virtutes, quibus illi simpliciter boni ac justi sint & constituentur; quibus æternam effugiant damnationem; quibus denique (quod ex principiis Juliani, tametsi negare istud videretur, necessario sequebatur) ad regnum cœlorum pervenire illi possent. Non negat autem sanctus Doctor, esse in infidelibus virtutes aliquas, quibus non simpliciter boni ac justi, sed tantum secundum quid & modo valde imperfecto boni dici possint, quibus non quidem æternam, sed temporalem aliquam mercedem sibi concilient; quibus non æternam fugiant damnationem, sed mitiorem duntaxat pœnam sustineant: uno verbo, virtutes aliquas humanas omnino steriles tum ad gratiam, tum ad regnum cœlorum obtinendum.

III. Julianus invictis Augustini argumentis superatus fateri tandem coactus fuit, eas quas in infidelibus admittebat virtutes, steriles omnino esse ad vitam æternam: quæ declaratio fuci, absurditatis & contradictionis tota plena erat, sicut ostendit S. Aug. Namque in

mente Juliani, aut virtutes illæ, quas steriles dicebat, bonæ duntaxat erant ex officio, non autem ex fine; aut ex omni parte bonæ ac perfectæ: si prius; non modo steriles illas dicere debebat, sed planè nullas, sed falsas & vera vitia: virtus enim ex fine potissimum bono & honesto penditur. Certè illudisse Augustino videtur Julianus, cum dixit virtutes illas esse steriles: intelligebat enim haud dubiè, virtutes ex officio tantum bonas, non ex fine; quo sensu illudens ac fallens concedere potuit eas steriles esse ad vitam æternam: si vero ex omni parte veras Julianus intellexerit virtutes, non potuit sine absurditate ac manifesta contradictione illas steriles appellare: quomodo enim vera virtus, ex qua vera justitia comparabatur, sterilis esse potest? Porro in sententia Juliani, virtus illa erat vera & perfecta, per quam vera justitia, & fides ipsa, sine qua salus haberi non potest, comparatur. Non enim eo absurditatis devenit Julianus, ut crediderit infideles per eas virtutes, quibus eos abundare dicebat, posse sine fide ad æternam salutem pervenire; sed contendebat ipsos per bonum usum liberi arbitrii ac naturales virtutes posse sibi conciliare gratiam fidei, & ista mediante, regnum cœlorum adipisci. Hanc Juliani sententiam non obscure indicat S. Augustinus verbis mox relatis ex cap. 3. Libri 4. adversus ipsum: (n. 17.) *Si homines, inquit, sine fide Christi ad fidem veram, ad virtutem veram perveniunt.... Christus gratis mortuus est.* Ergo in mente Juliani virtutes illæ steriles dici non poterant, cum pereas & fides, & vera justitia, ac consequenter regnum cœlorum infideles sibi compararent. Crassa igitur & apertissima erat illius contradictio, cum diceret & virtutes illas esse veras, perfectas, quibus vera constabat justitia; & tamen steriles ad vitam æternam. Quam contradictionem & absurditatem sententiæ carpit S. Augustinus citato cap. 3. Libri 7. c. Julian. *Quid responsurus es, inquit, (n. 33.) nisi vana; Ego, inquit, steriliter bonos dixi homines, qui non propter Deum faciendo bona quæ faciunt, non ab eo vitam consequuntur æternam.* Ergo, præmit S. Augustinus, *justus & bonus Deus bonos est in mortem missurus æternam? Piget jam dicere, quam multa te sequantur insana, talia sentientem, talia scribentem.*

Quia vero Julianus gravem hanc quæstionem ad meram de nomine controuersiam deflectere conabatur, S. Augustinus in re ipsa pedem figendum esse, remota de verbis controversia, caute ac sapienter admonet. « Breviter accipe, inquit, ne forte cum in his rebus ipsis tantum erres, quantum errari plurimum potest, videar tecum certare de verbis... Quoniam saltem concedis opera infidelium, quæ tibi eorum videntur bona, non tamen eos ad salutem sempiternam regnumque perducere: scito nos illud bonum hominum dicere, illam voluntatem bonam, illud opus bonum, sine Dei gratia, quæ datur per unum Mediatorem Dei & hominum, nemini posse conferri; per quod solum homo potest ad æternum Dei donum regnumque pervenire. Et paulo antea (n. 22.) Dicit non potest, ait, quantum te ista fallat opinio, qua dixisti, omnes virtutes affectus esse, per quos aut fructuose, aut steriliter boni sumus. Fieri enim non potest, ut steriliter boni simus: sed boni non sumus, quidquid steriliter sumus.

Opposito igitur sensu dixit S. Augustinus, non esse in infidelibus veras virtutes, id est, perfectè ac simpliciter veras, quibus nempe vera constet justitia, ac infideles simpliciter ac perfectè boni & justi sint ac dicantur, quæ denique ad vitam æternam conferant; quas tamen Julianus, non satis secum ipse coherens ac consentiens, sterilis dicebat ad regnum cœlorum. Fate-mur hoc sensu negasse S. Augustinum veras esse in infidelibus virtutes, non autem alio sensu quem jam exposuimus.

Et sanè disputans Augustinus cum Juliano de virtutibus infidelium, virtutem usurpabat, non tantum Philosophorum more, sed stricto ac proprio Christianorum sensu, pro illo scilicet habitu, qui est ex gratiæ beneficio, per quem homo simpliciter bonus ac rectus denominatur, qui tendit & ordinatur ad vitam æternam. Cum ergo nullæ hujusmodi sint in infidelibus virtutes; cum aliunde verbo tenus fateretur Julianus virtutes illas steriles esse ad vitam æternam, S. Doctor concludebat appositè ad hunc sensum, nullas esse in infidelibus veras virtutes.

Adde, quod cum virtus etiam à Philosophis, referente Augustino citato toties cap. 3. Lib. 4. cap. Julian. (num. 19.) definiatur, *animi habitus natura modo atque rationi consentaneus.* Habitus autem multiplici actuum exercitio comparetur, ac stabilis fixusque sit; recto

Ib. pag. 592. C.

T. 2. p. 229. col. 2. A.

T. 10. p. 593. E.

Ib. p. 601. G.

Ibid. p. 602. A.

Ibid. C.

Ib. p. 596. F.

Ibid. p. 594. E.

recto sensu dici potest, nullas esse in infidelibus huiusmodi virtutes, qui & raro bonis operibus vacant, & ab honesto agendi fine per concupiscentiam facile dimoventur, tametsi aliquando recti aliquid possint, ac revera operentur.

Instabis 1. contra primam responsionem: S. Augustinus non tantum probat adversus Julianum, actiones infidelium, quæ sunt ex perverso fine, seu, ut ipse loquitur, stulta & noxia, id est, infideli voluntate, malas esse, sed etiam omnes illorum actiones eo ipso fieri ex perverso fine ac stulta & noxia voluntate, quo sunt absente fide, quæ sola intentionem rectam dirigit; quod quidem passim demonstrat S. Doctor his rationibus ac momentis.

I. Si quid boni sit in infidelibus à Deo esse; ac infideles illo bono malè uti, quia non ad eum referunt finem, ad quem debent referre, Dei scilicet gloriam, sed ad se ipsos ac vanam gloriam & ostentationem referunt. Nam, inquit S. Augustinus Lib. 19. de Civitate Dei c. 25. licet à quibusdam tunc vere & honestæ putentur esse virtutes, cum ad seipsas referuntur, nec propter aliud expetuntur; etiam tunc inflatæ ac superbae sunt: & ideo non virtutes, sed vitia iudicanda sunt.

II. Quia omne quod non est ex fide, peccatum est; ac fides intentionem rectam dirigit.

III. Quia infidelis est arbor mala, quæ non potest bonos fructus facere.

IV. Inde colligit ac probat, veram non esse apud infideles, qui connubii fidem servant, pudicitiam conjugalem, quia non ea intentione filios generant, ut ex membris hominis primi fiant membra Christi; hoc est, quia fide in Christum carent, qua dirigi debent, cum procreandis filii vacant.

Nec potest vera esse corporis pudicitia, cum animus à Deo fornicatur. Pariter gentilem, qui ex misericordiæ affectu nudum cooperuit, peccare, non quod per se ipsum factum, quod est nudum operire, peccatum sit, sed de tali opere non in Domino gloriari, solus impius negat esse peccatum.

Bz. Nego ant. Neque enim scopus Augustini Julianum impugnantis erat, infideles propter solam fidei absentiam semper ex pravo fine operari, sed eos, qui ex pravo fine ac perversa intentione (quod sæpiissime contingit) operantur, re ipsa peccare: idque appositè contra errorem Juliani demonstrat, qui fines ab officiis virtutum non distinguebat, ac virtutes ex fine turpes atque deformes, veras esse contendebant.

Distingui nihilominus potest idem antecedens, S. Augustinus probat propter solam fidei absentiam rectum non esse in infidelibus actionum finem, in ordine ad vitam æternam, concedo: quo sensu ait ex fide rectam intentionem dirigi. In ordine ad honestatam moralem, subdistinguo: ut plurimum, concedo: quia infideles sæpiissime perversum habent actionum suarum finem: semper, nego.

Ad primam probationem fatemur, quidquid boni habent infideles, à Deo esse: fatemur eos sæpiissime eo dono malè uti: fatemur etiam eos in iis peccare actionibus, quas vel ad seipsos in iis tanquam in fine ultimo positivè hærendo, vel ad vanam gloriam & ostentationem referunt. At contendimus, tales necessario non esse infidelium omnes & singulas actiones: possunt enim rem bonam operari ex ipso motivo moralis honestatis, eam nec ad vanam ostentationem, nec ad seipsos referendo, quam tametsi explicitè ad Deum, quem ignorant, non referant, implicitè saltem in eum tanquam omnium bonorum fontem referri ac recidere dicimus. Cum vero S. Augustinus dixit, actiones infidelium idcirco malas esse, quod ad suum non referantur auctorem, sensus ipsius non est, eas idcirco esse malas, quod explicitè ad Deum non referantur, sed quod nullatenus, nec explicitè, nec implicitè, referantur, cum supponat eas ex fine perverso ac stulta & noxia voluntate ab illis fieri, sive ut hominibus, aut sibi placeant, sive ut humanas molestias devitent, sive ut demonibus serviant: quo casu merito pronunciat, non peccata coerceri, sed aliis peccatis alia peccata superari.

Ad secundam probationem ductam ex verbis Apostoli: Quod non est ex fide, peccatum est, supra jam respondimus.

Ad tertiam, distinguo. Infidelis est arbor mala, quæ non potest bonos fructus producere, quando agit ex sua infidelitate, seu formaliter ut mala est, concedo: quando non agit ex sua infidelitate, sed ex bono fine ac recta intentione, nego. Infidelis est arbor mala, sicut fidelis justus est arbor bona: quemadmodum igitur homo justus non semper agit ex iustitia, sed aliquando

peccat; ita infidelis non semper agit ex infidelitate, sed aliquando boni aliquid moralis operatur.

Ad quartam, manifestum est ex textu S. Augustini, eum loqui de illis infidelibus, qui si tem servant conjugalem ob finem perversum ac intentionem malam: Vel hominibus placere quærentes, inquit, vel sibi, vel aliis, sive in his rebus, quæ vitiosè concupiscunt, humana molestias devitantes, sive demonibus servientes. Non ergo illi præcise peccant, quod explicitè ad Deum non referant fidem illam conjugalem: si enim omni ex parte ista perfecta foret, proprio suo quasi pondere in Deum referretur; sed idcirco peccant, quia in seipsis hærent ac gloriantur. Infideles parentes, ait S. Augustinus Lib. 1. de nuptiis & concup. c. 4. de infideli prole gloriantur. Atque hoc sensu merito dixit ibidem, veram non esse corporis pudicitiam, quando animus à Deo fornicatur. Vera enim virtus bona est, non tantum ex officio seu objecto, sed etiam ex fine: atqui illa, de qua loquitur, infidelium pudicitia, non erat ex fine bona, imo perversa; ergo non erat germana ac genuina virtus pudicitiae: Virtus quippe, ait S. Doctor, in animo residet: quomodo vero resideret in animo vera pudicitiae virtus, cum animus à Deo fornicatur, non tantum propter inhærentem & habitualement, sed etiam propter actualem ac singularem malitiam, quæ oritur ex intentione mala ac perverso fine in servanda pudicitia conjugali?

Verum, inquires, S. Augustinus sæpiissime repetit, quæcumque ab infidelibus videntur bona fieri, ea vera esse peccata.

Distinguo, quando fiunt, ut sæpiissime contingit ex mala intentione ac fine perverso, concedo: quando fiunt ex fine honesto, subdistinguo: ait peccata esse, id est, plane inutilia ad regnum cælorum, concedo: peccata esse formaliter ac proprie, adhuc subdistinguo: sæpiissime, quia raro contingit infidelem agere ex honesto fine, concedo: semper ac necessario, nego.

Instabis 2. contra secundam responsionem: Julianus concedebat infidelium virtutes steriles esse ad vitam æternam: ergo in cassum laborasset Augustinus ut id obtineret: ergo non modo steriles, sed plane nullas esse infidelium virtutes existimabat.

Resp. Distinguo ant. Julianus concedebat virtutes, quæ ex officio dumtaxat, non autem ex finæ bonæ sunt, steriles esse ad vitam æternam; qua in re Augustino illudebat ut observavimus, concedo: concedebat virtutes ex omni parte bonas ac perfectas, steriles esse, nego. Aut saltem cum id verbo tenus Julianus concedebat, in apertam incidebat absurditatem & contradictionem, nempe virtutes illas esse perfectas, quibus infideles simpliciter boni ac iusti dici possent; & tamen eas steriles esse ad vitam æternam.

Instabis 3. S. Augustinus nullum agnoscit bonum sterile. Fieri non potest, inquit, ut steriliter boni sumus; sed boni non sumus, quidquid steriliter sumus. Atqui virtutes infidelium re ipsa steriles sunt: ergo non sunt veræ virtutes, sed falsæ.

Resp. distinguo maiorem. S. Augustinus nullum agnoscit bonum sterile, ad sensum Juliani, concedo: ad sensum Catholicorum, nego. Julianus, ut mox dictum est, volebat 1. bonum opus ad vitam æternam sterile, dumtaxat bonum esse ex objecto, vitiosum autem ex fine: tale vero opus Orthodoxi non bonum, sed simpliciter malum esse contendunt, cum ex fine potissimum æstimeretur moralis actionis rectitudo & honestas. Volebat 2. opus ex omni parte bonum, sterile non esse ad vitam æternam, aut saltem ex ipsius sententia id necessario consequens erat, cum per opera huiusmodi diceret hominem simpliciter bonum ac iustum constitui. Econtra S. Augustinus cum aliis orthodoxis contendebat, hæc infidelium opera, tametsi ex objecto & fine honesta, nihilominus sterilia esse ad vitam æternam, quia sine fide impossibile est placere Deo, ac, Iustus ex fide vivit. Nullus autem infidelis per opera illa humana simpliciter bonus ac iustus dici potest.

Distinguo min. Virtutes infidelium sunt steriles ad vitam æternam, concedo: ad mercedem aliquam temporalem, aut mitiorem in æterna damnatione pœnam subeundam, nego.

Instabis 4. ex eodem sancto Doctore (Lib. 4. c. Jul. c. 3.) sterilium fructus arborum non sunt laudandi; atqui infideles sunt arbores steriles: ergo &c.

Resp. Distinguo maiorem: quando steriles sunt ad mentem & sensum Juliani, id est, vel ex officio tantum; non autem ex fine, bonæ sunt; vel si ex utraque parte bonæ, hominemque simpliciter bonum ac iustum efficiant; tamen steriles dicantur, concedo: quando steriles

To. 7. p.
571. A.

To. 10. p.
591. C.
Ibid. p.
600. F.

Ibid. p.
281. G.

Ibid. F.

Ibid. 282
D.

Ibid. p.
596. E.

Ibid. pag.
601. F.

steriles sunt ad sensum Orthodoxorum, id est, ex omni parte quidem bonæ, sed ad vitam æternam inutiles, nego. Licet enim ex hoc capite infideles sint arbores malæ, nec fructus faciant ad vitam æternam utiles, adeoque nec simpliciter laudandos, fructum tamen aliquem ferunt ad mercedem temporalem utilem, eaque ratione utcumque laudandam.

Ibid. Instabis; Ex eodem S. Doctore *ibid.* Si fructus boni sunt, profecto steriles arbores non sunt.

Resp. Dist. ant. Si fructus boni sunt simpliciter, qui hominem vere justum efficiant vel supponant, profecto steriles arbores non sunt, concedo: si fructus boni sunt tantum secundum quid, & ratione honestatis naturalis, cui temporalis aliqua merces retribuatur, steriles arbores non sunt, subdistinguo; non sunt steriles respectu hujus mercedis temporalis, concedo: respectu vitæ æternæ, ad quam potissimum comparantur, cum steriles ab Augustino dicuntur, nego.

Ibid. p. 598. A. B. Instabis 6. ex eodem S. Augustino *ibid.* (num. 25.) Minus Fabricius, quam Catilina puniatur, non quia iste bonus, sed quia ille magis malus: & minus impius, quam Catilina, Fabricius, non veras virtutes habendo, sed à veris virtutibus non plurimum deviando. Ergo in Fabricio nulla fuerunt opera bona. Idem dicendum de aliis omnibus infidelibus.

Resp. Dist. conseq. Nulla in Fabricio fuerunt opera bona, ad sensum Juliani modo expositum, concedo: ad sensum Orthodoxorum, nego. Comparat eo loci S. Doctor Fabricium cum Catilina, aitque, minus puniendum fore Fabricium quam Catilinam, non quod Fabricius simpliciter bonus ac justus fuerit ad mentem Juliani, sed quod minus malus fuerit ipso Catilina; quia nempe ille se fortem exhibuit ad Reipublicæ subsidium, & mundanæ gloriæ desiderium; iste fortis fuit, non solum ad aucupandam vanam gloriam, sed etiam ad evertendam Rempublicam.

Ibid. p. 600. E. Instabis 7. Fabricius, Scipio & alii infideles nec habuerunt, nec habere potuerunt suarum actionum honestum finem: quia ex Augustino citato cap. 3. Lib. 4. contra Julianum n. 30. eo ipso, quo actio non fit ex motivo fidei, non habet honestum finem. Juliano quippe sic interroganti: An si Gentilis nudum operuerit, quia non est ex fide, peccatum est? Respondet S. Augustinus: Prorsus in quantum non est ex fide, peccatum est. Atqui Fabricius, Regulus & alii, fidem nec in operibus, nec in cordibus habuerunt: ergo &c.

Resp. Nego ant. Ad cujus probationem dico, S. Augustinum eodem modo explicandum, quomodo verba Apostoli exposuimus supra. Scilicet illud peccatum esse, quod non est ex fide, contrarie, id est, quod adversatur motivo fidei, puta, quod fit ex vana gloria, ex infidelitate alioque perverso fine, concedo: quod non est ex fide, negativè, id est, quod ducitur alio motivo quam motivo fidei, puta motivo luminis naturalis, nego: lumen enim naturale, cum à Deo sit, non proponit malum motivum. S. autem Augustinus loquitur priori sensu, ut patet ex his verbis, quæ subjungit: Non quia per se ipsum factum, quod est nudum, operire, peccatum sit; sed de tali opere non in Domino gloriari, solus impius negat esse peccatum.

Ibid. Instabis 8. ex Augustino: Qui orat pro infideli: ut illius voluntati retribuatur pretium, orat ei grande supplicium.

Resp. Disting. ant. Qui orat pro infideli, ut illius voluntati retribuatur pretium ad mentem & sensum Juliani, id est, voluntati, quæ ex fine mala & perversa est, orat ei grande supplicium, concedo: voluntati, quæ fertur in opus tum ex officio, tum ex fine honestum, subdistinguo: ita ut gratiam tanquam præmium huic bonæ voluntati debitum petat, sicut Julianus cum omnibus Semipelagianis debitum existimabat, ratus naturali stadio virtutis nos fidem, cæteraque Dei dona promereri, concedo, ita ut postulet tantum pro illa voluntate præmium aliquod temporale, nego.

Ibid. p. 602. E. Instabis ex eodem S. Augustino: Sine amore Creatoris nullis quisquam bene utitur creaturis. (Lib. 4. cap. Julian. c. 3. n. 33.)

Resp. Disting. ant. Nemo potest bene uti creaturis, in ordine ad vitam æternam, concedo, Hoc amore opus est, ait *ibid.* S. Doctor, ut bonum beatificum sit. In ordine ad virtutem aliquam moralem, nego.

Objicies denique auctoritatem S. Prosperi, carmine de ingratis cap. 16. ubi sic canit:

Resp. S. Prosperum eo loci agere contra Semipelagianos, ac probare ea opera, quæ si dem antecedunt, nullatenus fidem ipsam mereri ac provocare, sicut illi existimabant. Mentem suam disertè *ibidem* aperit S. Doctor his verbis cap. 37.

*Si tamen hæc propria virtute capescere quemquam
Posse putant, sive ut dignus labor iste juvari,
Ingenium meruisse ajunt, bona vera petentis:
Crescere quo cupiunt, minuantur; proficiendo
Deficiunt; surgendo cadunt; currendo recedunt.*

P. 171.
n. 779.

Instabis: Si homo infidelis posset bonum aliquod morale suis viribus facere, maximè quia remansissent in natura humana post Adæ peccatum aliqua virtutum semina, sicut docebat Cassianus: atqui hoc ipsum in eo reprehendit S. Prosper Lib. contra Collatorem cap. 13. aliàs 28.

Resp. Semina virtutum, si propriè accipiantur, nihil aliud esse nisi lumen intellectus practici, & inclinatio voluntatis ad bonum prosequendum, & malum fugiendum, ut S. Thom. docet 1. 2. q. 63. art. 1. Atque hoc modo semina virtutum remanserunt post peccatum, nec possunt aboleri, nisi homo desinat esse homo: Cassianus verò per semina virtutum intelligebat semina veræ pietatis, id est, bonas cogitationes & pia desideria, quibus homo præparatur ad gratiam. Sic enim de illo refert S. Prosper loco mox citato: "Jam hic quasi per inscrutabilem diversitatem introduci-
tur definitio, qua docetur multos ad gratiam venire
sine gratia, & hunc affectum petendi, quærendi, pul-
sandi, habere quosdam de vigilantia liberæ volunta-
tis." Ipse Cassianus: "Dubitari ergo non potest, in-
quit, melle naturaliter omni animæ virtutum semi-
na." Hanc porro sententiam meritò refellit sanctus Prosper his verbis: "Qui ergo dicit, sine ullo
opere gratiæ, naturaliter omni animæ semina in-
velle virtutum, quid laborat ostendere, nisi de istis
seminibus quædam germina præcedentium Dei gra-
tiam pullulare meritorum?"

P. 313. A.

P. 340. C.

*Utrum sine habituali seu sanctificante Gra-
tia possit homo aliquod bonum opus mo-
rale perficere?*

Negarunt Joannes Wiclef & Hus, quorum inter alios multos hic articulus refertur ac damnatur à Concilio Constantiensi an. 1415. sess. 15. Ex principiis fidei
est per se notum, quod, quidquid homo in mortali peccato se-
cerit, peccat mortaliter: "Quia, ait Joannes Hus art. 16.
sicut vitium, quod crimen dicitur sive peccatum
mortale, inficit universaliter actus hominis vitiosi,
sic virtus vivificat omnes actus hominis vitiosi." Tom. 12.
Conc. p. 124. E.
Ibid. p. 130. D.

Lutherani & Calvinistæ non tantum hominum peccatorum, ante justificationem, sed etiam Justorum opera omnia peccata esse affirmant, tamen si Justis propter fidem non imputentur. "Constituimus ergo
extra dubium, pronuntiat audacter Calvinus L. 3. Instru-
ctionis c. 14. n. 8. quod vulgatissimum esse debet me-
diocriter in Scripturis exercitato, quæ vel summo
splendore conspicua sunt opera in hominibus non-
dum vere sanctificatis, tam procul abesse à justitia
coram Domino, ut peccata cententur."

Inter Propositiones, quæ Bajo adscribuntur, & damnatæ sunt à SS. Pontificibus Pio V. Gregorio XIII. & Urbano VIII. hæc n. 35. legitur: "Omne, quod
agit peccator, vel servus peccati, peccatum est."

Proposita quaestio intelligi potest vel de bono morali naturalis ordinis, vel de bono supernaturali: priori sensu, ex dictis sufficienter manet demonstrata. Si enim potest homo ante fidem aliquod opus moraliter bonum perficere, quanto magis hoc poterit fidelis ante adeptam gratiam habitualement seu sanctificantem? De bono igitur supernaturali potissimum hic contro-
versia instituitur: docet autem fides Catholica, hominem ante justificantem gratiam posse aliquod opus bonum ordinis non tantum naturalis, sed etiam su-
pernaturalis exercere. Itaque sic

Recueil
des Bulles
pag. 18.

CONCLUSIO.

Potest homo sine habituali seu sanctificante gratia, bonum aliquod opus morale, ordinis non tantum naturalis, sed etiam supernaturalis, per gratiam actualem perficere.

Probatur 1. ex Scripturis, quæ peccatores hortantur & excitant ad poenitentiam, mutationem morum, accordis conversionem, ut nempe in gratiam cum Deo redire possint. An vero ad id hortaretur Scriptura, quod semper peccatum est ac Deo displicet? Quis credat? Ezechielis 18. v. 30. Convertimini & agite poenitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris. Danielis 4. v. 24. Peccata tua eleemosynas redime, & iniquitates tuas misericordii pauperum.

Confirmant exempla, quæ in Scripturis referuntur. Publicani Lucæ 18. v. 13. qui ex humili ac demisso animo à longè stans, ne oculos quidem ad cælum attollere audebat, sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus propitius esto mihi peccatori. Cornelii Centurionis, qui, ut refertur Act. 10. vir erat religiosus ac timens Deum, faciens eleemosynas multas & deprecans Deum semper. An, quæso, peccatum fuit humilitas Publicani? An peccavit Cornelius, cum eleemosynas dabat & Deum deprecabatur? Et quidem non sine aliqua fide, ait S. Augustinus Lib. de Prædest. Sanct. c. 7. nec tamen nondum iustificatam gratiam adeptus, antequam à Petro mysteriis fidei initiatus & baptizatus fuisset.

Probatur 2. ex Conciliis Constantiensis, à quo damnatus est articulus Joannis Hus antea memoratus. Tridentino Sess. 6. Can. 7. ubi adversus Novatores Lutheranos & Calvinistas sic statuit: Si quis dixerit, opera omnia, quæ ante justificationem fiunt, quacunque ratione facta sint, vera esse peccata, vel odium Dei mereri; aut quanto vehementius quis nititur se disponere ad gratiam, tanto eum gravius peccare, anathema sit. Et Iess. 14. cap. 4. pronuntiat, attritionem, quæ vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel gehennæ & poenarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, non solum non facere hominem hypocritam & magis peccatorem; verum etiam donum Dei esse, & Spiritus sancti impulsus, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis. quo poenitens adjutus, viam sibi ad iustitiam parat, & ad gratiam Dei per Sacramentum obtinendam se disponit. Quod iterum definit Synodus Can. 5. ejusdem Sessionis, addito anathemate adversus eos, qui contrarium asseruerint.

Accedunt SS. Pontifices Pius V. Gregorius XIII. Urbanus VIII. qui relatam Baji Propositionem proscripserunt.

Probatur denique manifesta ratione. Tum quia sola principii corruptio actionem ipsam non inficit, nisi agens ex speciali sua conditione teneatur esse in statu gratiæ sanctificantis, ut sunt Sacrorum Ministri: tum quia homo peccator non semper agit ex corrupto principio, licet iustus non semper agit ex dominante iustitia; unde merito proscripta fuit hæc Baji Propositio: In omnibus suis actionibus peccator servit dominanti cupiditati. Tum quia peccato mortali semel infectus nusquam posset per veram animi conversionem redire in gratiam cum Deo; nusquam posset præparare se ad justificationem. Neque enim potest homo per actionem malam Deum sibi conciliare, aut præparare se ad gratiam: imo quanto magis niteretur per actus aliquos ad sanctificantem gratiam pervenire, eo remotior ab ea fieret, quia semper per illos actus peccaret: hæc porro omnia per se absurda esse, nemo sanus non intelligit.

Dices 1. Scripturæ opera peccatorum, quæ videntur bona, damnata ac reprobata tanquam vera peccata.

Isaia 10. vers. 13. Deus ait: Incensum abominatio est mihi.... Calendas vestras & solemnitates vestras edidit anima mea.

Proverbiorum 15. v. 8. Victimæ impiorum abominabiles Domino, vota Justorum placabilia.

Matth. 7. v. 18. Non potest arbor mala bonos fructus facere.

Joan. 9. v. 31. Deus peccatores non audit.

Ad Titum 1. v. 15. Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil est mundum, sed inquinata sunt eorum mens & conscientia.

Resp. Nego ant.

Ad primam probationem ex Isaia & Salomone Bellarminus Lib. 5. de gratia & libero arbitrio cap. 10. respondet: Multum interesse inter sacrificia & opera mo-

ralia: nam ut fiat bene opus morale, non requiritur, ut fiat cum detestatione peccatorum, vel cum conscientia pura, quod tamen requiritur ad Sacrificium ritè offerendum. Cujus differentia ratio est, quia sacrificium habet pro fine placere & reconciliare Deum, vel ab illo beneficia aliqua impetrare, aut pro acceptis gratias agere: qui autem Deum sibi reconciliare nititur, & tamen peccata non detestatur, nec relinquit, is pugnat cum ipsa sua actione, nec tam Deum placat, quam ad iracundiam provocat. Sic etiam, qui vult à Deo beneficia impetrare, vel ei pro acceptis gratias agere, & tamen cum eo inimicitiam gerit, eumque offendere, legem ipsius prævaricando, non cessat, is Deum non tam honorat, quam irridet. Quare nihil est mirum, si sacrificium ejus Deo non placeat, quippe quod non ritè offertur. At opus morale, ut eleemosyna in pauperem, non habet pro fine nisi genti opem ferre, ad quem finem consequendum nihil pertinet puritas vel impuritas vitæ, & conscientia ejus, qui eleemosynam facit. Hæc Bellarminus.

Verum discrimen istud, quod Bellarminus statuit inter opera moralia & sacrificia, non satis firmum aliis Theologis videtur, ut inde concludatur ad sacrificium ritè offerendum necesse est, ut, qui offert, iustus sit, aut saltem peccata sua detestetur. (De sacrificiis veteribus hic loquimur: nemo enim Christianus dubitat, incruentum novæ legis sacrificium exigere in Sacerdote offerente cordis munditiam ac puritatem.) Namque, inquit, si quis non attendens omnino ad peccata à se commissa, quorum nunquam dolorem habuit, Deo offerat sacrificium tanquam auctori vitæ & mortis, quia id honestum & secundum rationem ac legis præscriptum judicat, nec ullam aliam malam circumstantiam apponat, is profecto in tali opere non peccat; alioquin, quovis alio opere Religionis etiam peccaret: nam omnis actus Religionis, præsertim votum & gratiarum actio, ad hoc ipsum spectare videtur, ut Deum nobis placeamus, aut ei gratias agamus. Addunt, opus morale, præsertim misericordiæ, quod pro sacrificio, imo præ sacrificio acceptum Deo esse solet, suapte natura ad impetrandum referri: quia Deus ex gratitudine pro quolibet opere bono retribuere potest, sicut & pro sacrificio & operibus misericordiæ speciatim retributio promissa est; & tamen opus morale non redditur malum; ex eo, quod auctor illius sit in statu peccati.

Resp. Itaque distinguo antec. Victimæ impiorum sunt abominabiles Deo, quando ex pravo fine ac perversa intentione vitiantur, quales erant victimæ Judæorum, concedo: quando nullo pravo fine vitiantur, sed sunt animo Religionis & juxta legis præscriptum, nego. Porro plures Judæi præceptis Legis suæ aperte repugnantes, existimabant sibi omnia in tuto esse, ac cuncta sibi licere & impunita fore scelera, modo externos ritus ac cæremonias legales observarent. Tali fine ac intentione oblata sacrificia Deus meritò abominabatur, quibus Deum ipsum in partem suorum scelerum venire, ac mali quasi auctorem aut approbatorem esse significare videbantur; quo nihil iniquius & Deo injuriosum magis excogitari potest.

De hujusmodi vero sacrificiis, fine ac intentione tam perversa oblatis, loqui Prophetam, manifestum est ex adjunctis: Iniqui sunt cæcus vestri, ait, & manus vestra sanguine plenæ sunt. Quare concludit: Lavamini, mundi estote, auferite malum cogitationum vestrarum ab oculis meis; quiescite agere perverse. Illos igitur Judæos in hujusmodi sacrificiis spem omnem suam collocasse, postpositis animi virtutibus, patet ex cap. 7. Jeremiæ, ubi vers. 3. dicitur: Bonas facite vias vestras & studia vestra. Et vers. 4. Nolite confidere in verbis mendacii, dicentes: Templum Domini, Templum Domini, Templum Domini est: quasi solo Templo salvo ac peracto sacrificio, neglectis virtutum studiis ac bonis operibus, ipsi nihilominus salvi futuri essent.

Porro præciso fine illo pravo, poterat quis victimas & sacrificium ex præscripto legis offerre sine novo peccato, licet affectum peccandi nondum depoluisse, aut de peccatis expresse non doluisse. Quia nempe circumstantia hæc necessaria quidem erat ad fructum spirituale percipiendum, non autem ad novum eo in opere fugiendum peccatum: quandoquidem opus illud, tum ex objecto, tum ex fine bonum erat, eo nempe factum animo, ut legi obtemperaretur. Quod si Judæi toties peccassent, quoties non deposito peccandi affectu victimas & sacrificia obtulissent, longè satius ac consultius ipsis fuisset ab illis omnino abstinere, quod quidem nemo sanus dixerit.

Ad

T. 10. p. 799. A.

Tom. 14. Conc. p. 765. B. Ibid. p. 817. D. E.

Recueil des Bulles pag. 18.

T. 4. p. 251. col. 2. F.

Vasquez in 1. 2. disp. 191. c. 3.

Ad secundam probationem ex cap. 7. S. Matth. distinguo: arbor mala formaliter ut mala est, agens ex malitia; non potest bonos fructus facere, concedo; quatenus non est mala, nec agit ex malitia, nego. Peccator est quidem arbor mala; & quatenus peccator, non potest aliquid boni facere: sed quatenus homo lumine rationis & recti naturalis amore ductus, non nihil boni moralis potest operari.

Ad tertiam probationem ex cap. 9. S. Joan. observat S. Aug. Lib. 2. cont. Epist. Parmeniani, id dictum non fuisse à Christo Domino, sed à cæco nato nondum interiori lumine fidei collustrato: certum quippe est, multos peccatores, tum in temporalibus, tum in spiritualibus interdum à Deo exaudiri. Vel si placuerit, distinguere potest propositio: Deus non exaudit peccatores, ad illa scilicet miracula patranda, quibus se suamque innocentiam & doctrinam à Deo esse comprobent, concedo; agebatur enim eo loci de miraculo, quod Christus (qui tanquam peccator & blasphemus à Phariseis habebatur) in gratiam cæci nati operatus fuerat: Deus non exaudit peccatores aliis in rebus, iterum distinguo: quando perversa intentione, aut propter aliquem perversum finem orant, esto: fecus nego. Quamquam & Deus aliquando peccatores exaudit, & ea ipsis concedit, quæ perperam ab ipso postulant: aliquando enim, ait S. Augustinus, Deus concedit iratus, quæ negat propitius.

Ad quartam ex cap. 1. Epist. ad Titum, jam supra reposuimus, agendo de operibus infidelium in solutione objectionum.

Dices 2. Ille peccat, qui agit ex cupiditate. Radix enim omnium malorum est cupiditas, ex Apostolo 1. ad Timoth. 6. v. 10. atqui peccator semper agit ex cupiditate: vel enim agit ex cupiditate, vel ex charitate, nullum quippe medium est. Atqui non agit ex charitate, aliàs justus foret; ergo semper agit ex cupiditate.

Resp. Nego min. Ad probationem distinguo: Vel agit ex cupiditate, vel ex charitate saltem improprie & latiori quodam sensu dicta, hoc est, ex aliqua bona voluntate, & aliquo recti & honesti amore, concedo: agit ex charitate proprie dicta seu Theologica, quæ veritatur circa Deum propter se super omnia dilectum nego. Solutio patet ex antedictis, ubi etiam observatum fuit, inter vitiosam cupiditatem & laudabilem charitatem nullum quidem dari medium, quantum ad habitum, & ratione subjecti, in quo dominatur vel charitas, vel cupiditas, verum est; at quantum ad actum, datur aliquod medium inter vitiosam cupiditatem, & laudabilem charitatem proprie dictam seu Theologicam, nempe charitas improprie dicta, seu bona voluntas, recti & honesti amor; qualis est in homine etiam pagano, qui ex naturali pietate parentes honorat, & naturali commiseratione indigenti succurrit.

Utrum sine actuali gratia possit homo bonum aliquod opus morale naturalis ordinis perficere?

Connexa est hæc quaestio cum præcedenti, tamen ab ea distincta.

Qui cum Bajo & Jansenio existimant, fidem supernaturalem ac Theologicam omnium gratiarum primam esse, atque sine illa & sine charitate proprie dicta, nihil omnino boni moralis fieri posse, ii consequenter asserunt, infideles, quibus illa deest gratia, nihil boni ac recti posse operari; & omnes eorum actiones, verà esse peccata; & virtutes, verà vitia: quam doctrinam, iudice ipso Estio antea citato, Scholastici ferè omnes communi suffragio rejecerunt.

Orthodoxi fatentur quidem cum Synodo Tridentina sess. 6. de justificatione cap. 8. fidem esse humanæ salutis initium, fundamentum & radicem omnis justificationis. Sed agnoscunt etiam ante fidem, gratias quasdam supernaturales, quæ ad illam disponant ac præparent, quas S. Augustinus appellat quasdam inchoationes fidei: quapropter merito damnatas à Clemente XI. Constitutione *Unigenitus*, fatentur istas Quenellii Propositiones XXVI. *Nullæ dantur gratiæ nisi per fidem.* XXVII. *Fides est prima gratia, & fons omnium aliarum.*

Præsens igitur controversia in eo unice versatur, utrum ad quodlibet opus moraliter ex omni parte bonum necessaria sit gratia Dei, ita ut infidelis nullum hujuscemodi opus perficere possit, nisi divinitus adjuvetur; ac necesse sit eum peccare, si gratia fuerit de-

Tournellii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

stitutus. Affirmant nonnulli, alii negant, alii verò distinguunt inter opera, quæ ardua sunt ac difficilia, seu ex objecto, seu ex circumstantiis, & ea, quæ facilia sunt, nullamque adjunctam habent tentationem. Qui verò partem affirmantem sequuntur, ii simul vulgo agnoscunt, infidelibus, quoties boni aliquid operantur, gratias concedi ad bene agendum necessarias.

Dux vero hic sunt hæreticorum inter se contrariæ pugnantisque sententiæ, inter quas media incedit veritas orthodoxa. Conveniunt Catholici omnes in duobus: primum, non posse fieri ulla opera solis naturæ viribus, quæ sint meritoria gratiæ, idque contra Pelagianos: deinde non esse peccata, omnia opera, quæ justificationem præcedunt, idque contra Lutheranos. Intra hos terminos disputant aliqui pro libero arbitrio, fortasse liberius quam par esset, ait Bellarminus, ut Durandus & Gabriel in 2. sent. dist. 28. & in 3. dist. 27. Alii fortasse minus tribuunt eidem libero arbitrio, quam oporteret, ut Gregorius Ariminensis, Capreolus in 2. sent. dist. 28.

Inter eos, qui libero arbitrio minus tribuunt, aut potius, qui nihil illi præter peccatum tribuunt, eminent præsertim Bajus & Jansenius.

Bajus docuit Propositione 27. inter damnatas à Pio V. « Liberum arbitrium sine Dei adiutorio non nisi ad peccandum valere. » 37. Cum Pelagio sentire, qui « boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex solis naturæ viribus ortum ducit, agnoscit. » 38. Omnem amorem creaturæ rationalis, aut vitiosam esse cupiditatem, « qua mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur, aut laudabilem illam charitatem, quæ per Spiritum S. in corde diffusa Deus amatur. » 65. Non nisi Pelagiano errore admitti posse usum aliquem liberi arbitrii bonum, sive non malum, & gratiæ Christi injuriam facere, qui ita sentit & edocet.

Jansenius Lib. 3. de statu naturæ lapsæ cap. 15 & 16. Bajii vestigia pressius sequitur, ejusque doctrinam congestis, ut asolet, infinitis ex Augustino testimoniis confirmare conatur. Videtur ille non alio consilio ac mente opus suum suscepisse, quam ut doctrinæ Bajii apologiam adornaret: quin memorant nonnulli, Ipsemet Opus suum *Bajii Apologiam* primum inscripsisse, ac subinde titulum immutasse, quod prævidisset concitandam in se Romanam indignationem.

Gabriel Vasques in 1. 2. S. Thomæ disp. 190. prolixè quaestionem præsentem versat. Cap. 2. plures appellat e Schola Theologos, qui docent, nullum opus morale ex omni circumstantia bonum posse fieri sine aliquo divinæ gratiæ auxilio, quam sententiam ipse sequitur & explicat cap. 12. ac sensu à Bajo & Jansenio multum alieno. Isti quippe, sine fide supernaturali & charitate proprie dicta seu Theologica nihil omnino boni fieri posse, & quidquid ita sit, verum esse peccatum contendunt, non ita Vasques. Duplex ille distinguit auxilii genus; unum, quod suapte natura est ordinis supernaturalis, quale ad opera virtutum infusarum necessarium est: aliud, quod suapte natura ordinis naturalis est, & per causas naturales æterna Dei per Christum misericordia nobis præparetur. Primi generis auxilium necessarium esse ait ad omne opus virtutum infusarum; aliud verò ad omne opus morale, quod sit ex omni parte bonum. « Hac distinctione auxilii, suapte natura ordinis supernaturalis & naturalis, scilicet per causas naturales... usus est, ait Vasques, an. 2580. dum hanc materiam de gratia Compluti docerem, tam ad vincendas tentationes, quam ad opera moralia facienda: & postea anno 1586. explicans materiam de Prædestinatione in nostro Collegio Romano, eamque Cardinalis noster Bellarminus probavit.

Auxilium porro illud naturalis ordinis, tamen per Christum nobis concessum, consistit in singulari Dei protectione ac providentia, qua remouentur peccandi occasionēs, ardor concupiscentiæ ac tentationum minuitur, subtrahuntur externa objecta & exempla, quibus ad malum incitatur, alia verò proponuntur, quibus amor virtutis accenditur. « Opus insigne virtutis moralis, ait Vasques citato cap. 12. eo solum dicitur fieri ex auxilio gratiæ per Christum, quia excitatur lumen naturale ad cogitandum de opere illo faciundo, præsertim verò, quia ita excitatur, ut congruat arbitrio, & ipsum ad opus bonum excitet. » Hæc Vasques, qui cap. 18. ejusdem disputationis 140. diluens objectionem, quæ ex Bulla Pii V. adversus Bajum, fieri posset contra suam sententiam, respondet, Bajii Propositiones circa præsens argumentum

Ff

dam-

L. 5. de
Gr. &
lib. arb.
c. 2.

Recueil
des Bulles
p. 17. &
seq.

To. 2. p.
501. col.
1. n. 171.

Ibid. p.
505. col. 1.
n. 131.

damnatas fuisse, non propter errorem & falsitatem, sed propter acrimoniam censuræ, qua Bajus sibi contrariam opinionem velut errorem Pelagianum perstringebat, quod certe multis scandalo & offensionem fuit. Non dubito, ait Vasques ibidem, propositiones, quas memoravimus, sicut etiam multas alias continentes acriter iudicium, quo Doctor ille (Bajus) aliorum opiniones criminabatur, damnari tantum, ut scandalo & offendiculo patentes, & hac ratione solum prohiberi: nam & audacia, nimisque arrogantia in aliorum sententiis malignè vellicandis ac lacerandis, non parum scandali offerre solet, à quo docti & prudentes Theologi in suis scriptis abstinere deberent.

Addit ibidem Vasques, sensum huius censuræ Pontificiæ, qualem exposuit, se contulisse cum Illustrissimo Domino Cardinali Francisco Toletio, cum adhuc sacri Palatii Concionator & Theologus esset anno 1586. quique Lovanium pro illa damnatione recipienda missus fuit, eumque, inquit, probavit & germanum esse dixit, propriaque manu subscripsit, cujus subscriptionis exemplar apud me est.

Communior scholæ sententia est S. Thomæ 1. 2. q. 109. art. 2. ubi tria docet.

Primum, hominem innocentem & integrum potuisse per sua naturalia, velle & operari bonum suæ naturæ proportionatum.

II. Hominem lapsum non posse per solas naturæ vires operari quodlibet bonum morale ordinis naturalis, nec consequenter omnia legis naturæ præcepta observare & omnes superare tentationes.

III. Non ita extinctum esse in homine lapsio lumen naturale ac quemlibet boni ac recti amorem, quin sola duce natura possit bonum aliquod morale, saltem facile & cum nulla pulsata tentatio, perficere. Videtur hæc esse Bellarmini sententia Lib. 5. de Gratia & libero arbitrio c. 5. & sequentibus. Sit itaque

PRIMA CONCLUSIO.

In statu naturæ innocentis & integræ potuisset homo quodlibet bonum naturalis ordinis operari sine speciali auxilio gratiæ.

Probatur autoritate S. Thomæ loco mox citato: «In statu naturæ integræ, inquit, quantum ad sufficientiam operativæ virtutis poterat homo per sua naturalia, velle & operari bonum suæ naturæ proportionatum, quale est bonum virtutis acquisitæ, non autem bonum superexcedens, quale est bonum virtutis infusæ.

Ratio est, quia facultas libera & non impedita ferri potest in quodlibet objectum sibi proprium & proportionatum: atqui in statu naturæ innocentis facultas hominis seu virtus operativa, ut loquitur S. Thomas, liberrima erat, & nullatenus impedita, ergo &c.

Dices ex S. Aug. L. de natura & gratia cap. 26. n. 20. Sicut oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus, non potest cernere; sic homo etiam perfectissime iustificatus, nisi æterna luce iustitiæ divinitus adjuvetur, recte non potest vivere.

Et ex Concilio Arausicano 2. Can. 19. Natura humana etiam si in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo seipsam Creatore suo non adjuvante servaret.

Resp. Tum S. Augustinum, tum Concilium Arausicanum loqui de bono supernaturali, quod tendit ad vitam æternam; conclusio verò nostra de bono naturalis ordinis conceptis verbis loquitur: ergo scopo nostro ac præsentis instituti aliena est, nec accommodata objectio.

Est autem verissima Augustini sententia, nullum planè opus, quod ad veram pietatem ac vitam æternam pertineat, fieri posse sine speciali auxilio gratiæ. Liberum arbitrium dicimus ad bene pieque vivendum non valere, inquit L. 2. c. 5. n. 9. contra duas Epistolas Pelagianorum, nisi ipsa voluntas hominis Dei gratia fuerit liberata, & ad omne bonum actionis, sermonis, cogitationis adjuta. Et Lib. de Prædest. SS. c. 2. num. 5. ait: Quod pertinet ad religionem atque pietatem, non sumus idonei cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis, & nemo sibi sufficit ad incipiendum.

Non alium esse Canonis Arausicani sensum, ostendunt ista verba, quæ sequuntur: Unde cum sine gratia Dei salutem non possit custodire, quam accepit, quomodo sine Dei gratia poterit reparare, quod perdidit?

SECUNDA CONCLUSIO.

Homo lapsus non potest quodlibet bonum morale ordinis naturalis etiam quoad substantiam operari, adeoque nec universa legis naturæ præcepta implere sine speciali auxilio gratiæ.

Probatur ex S. Thoma loco mox citato: In statu naturæ corruptæ, inquit, etiam deficit homo ab hoc, quod secundum suam naturam potest, ut non possit totum huiusmodi bonum implere per sua naturalia.

Ratio est, quia licet liberum arbitrium per peccatum Adami extinctum non sit, viribus tamen multum attenuatum est ac infirmatum, nec par tot naturæ præceptis observandis, præsertim cum tot graves undeque premant tentationes, quibus superandis natura sola non sufficit.

Videtur hæc sententia propius accedere ad mentem & modum loquendi Scripturarum, quæ passim docent legis observationem tribuendam esse gratiæ Dei, Ezechielis 36. v. 27. Spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam, ut in præceptis meis ambuletis. Rom. 8. v. 3. Quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem; Deus Filius suum misit, in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne, ut justificatio legis impleatur in nobis. Quo loco S. Paulus apertissime docet, impossibile fuisse legis observationem sine gratia Dei, idque propter carnis infirmitatem, quia natura corrupta infirma facta erat; & ideo missum fuisse Filium Dei, ut per ipsum possibile fieret, quod alioqui impossibile erat, nec dubium est, quin loquatur de præceptis naturalibus siue moralibus, cum in specie differat de præcepto, Non concupisces.

Idem etiam Apostolus legem Divinam moralem & naturalem vocat legem peccati & mortis, ad Rom. 8. Item 2. ad Corinth. 3. ait litteram occidere, quia demonstrando quid sit faciendum, & non præbendo vires naturæ infirmæ, prævaricatore hominem constituit, & reum peccati & mortis. Addit ad Rom. 8. Spiritum vitæ, quem habemus à Deo per Christum, liberalisse nos à lege mortis, quia per gratiam Spiritus legem implemus, quam per vires naturæ & legis litteram implere nunquam potuissimus. Unde 2. Corinth. 3. vers. 6. ait: Littera occidit, Spiritus autem vivificat.

Neque est, quod dicas, hæc omnia testimonia solum probare, non posse legem observari perfecte & quoad modum, non autem non posse observari quoad substantiam operis. Namque observatio secundum substantiam operis requirit, ut sic præceptum observetur, ut peccatum non committatur, & non fiat homo reus ob præceptum non impletum: Scripturæ autem allegatæ apertissime docent, non posse legem sine Dei gratia ita observari, ut non peccetur; ideo enim vocant legem, sine gratia adjuvante, legem peccati & mortis, virtutem peccati, litteram occidentem &c. Et idcirco Apostolus ad Galat. 3. v. 22. ait: Conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide JESU Christi daretur credentibus. Hæc Bellarminus L. 5. de Gratia & libero arbitrio c. 5.

Deinde sunt inter præcepta moralia, nonnulla difficilia & ardua: tale est mandatum continentiae, de quo legimus Sap. 8. v. 21. «Scivi, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det; & hoc ipsum erat sapientia, scire cujus esset hoc donum: adii Dominum, & deprecatus sum illum, & dixi ex totis precordiis meis.» Et 1. ad Corinth. 7. B. Paulus Dei donum esse dicit, non solum continentiam Virginum & Viduarum, sed etiam conjugatarum. «Unuiquisque, ait v. 7. proprium donum suum habet ex Deo, unus quidem sic, alius autem sic.

Pariter præceptum dilectionis Dei super omnia saltem ut Authoris naturæ, morale est & naturale, sicut & præceptum resistendi concupiscentiæ illicienti ad varia peccata contra præcepta moralia: atqui solis naturæ viribus præcepta hæc observari non possunt, quæ tum ex objecto, tum ex circumstantiis difficultatem plurimam patiuntur; nihil enim arduum magis & supra hominem positum, quam ut Deum super omnia diligat, seipsum renuntiet, & bellum perpetuo suis cupiditatibus inferat: ergo necessaria ipsi est gratia specialis, ut naturalia & moralia præcepta observet & impleat. Verum de hoc argumento rursus paulò post.

Dices: Præcepta legis naturæ, ideo naturalia dicuntur, quia proportionem habent ad vires naturæ; igitur naturæ viribus servari possunt.

Resp.

Resp. Nego conseq. Natura quippe humana infirmata est ac multum per originale peccatum depressa: unde sola jam non potest, quod potuisset sana; tamen si præcepta quoad substantiam considerata, semper cum illa proportionem habeant. Quemadmodum potest homo per morbum debilitatus, breve aliquod iter solus; at non potest nisi adjutus longum ac difficile perficere.

TERTIA CONCLUSIO.

Potest homo lapsus aliquod bonum opus morale naturalis ordinis facere sine speciali auxilio gratiæ, quando nulla saltem gravis urget tentatio.

Probatur 1. auctoritate & ratione sancti Thomæ 1. 2. q. 109. art. 2. in corpore: *Quia tamen*, ait Angelicus Doctor, *natura humana per peccatum non est totaliter corrupta, ut scilicet toto bono natura privetur, potest quidem etiam in statu naturæ corruptæ per virtutem suæ naturæ aliquod bonum particulare agere..... non tamen totum bonum sibi connaturale; ita quod in nullo deficiat: sicut homo infirmus potest per se ipsum aliquem motum habere, non tamen perfecte potest moveri motu hominis sani, nisi sanetur auxilio medicinæ.*

Neque vero est quod excipiat quispiam, 1. S. Thomam in exemplum boni operis, quod absque gratia fieri potest, proferre operationes artium, ut ædificare domos, plantare vineas &c. quæ profecto pertinent ad bonum ordinis physici, non autem morales, de quo hic agitur. 2. Eundem Angelicum Doctorem citato mox loco expresse affirmare, hominem, in quocumque statu sit, indigere auxilio Divino, ad faciendum vel volendum quodcumque bonum.

Namque 1. Cum S. Doctor adducit in exemplum physicas artium operationes, non excludit, imò supponit operationes morales: tum quia loquitur de homine, qui, ut oportet & quando oportet, ea artium opera exercet, id est, ex debito fine & legitimis circumstantiis: tum quia loquitur de eodem bono respectu naturæ lapsæ, ac naturæ integræ & innocentis; at bonum istud morale est. 2. Auxilium, quod ibidem requirit S. Thomas, est auxilium, ut ipse vocat, *primi moventis*, quod certè ad omnem, cujuscumque ordinis sit, hominis actionem semper necessarium est: si actio fuerit naturalis, moralis ac facilis, requiritur auxilium generale, seu concursus Dei generalis: si actio supernaturalis fuerit, vel naturalis, sed ardua & difficilis, sive ex objecto, sive ex circumstantiis, requiritur auxilium speciale ordinis superioris.

Quod vero S. Thomas non requirat auxilium ordinis superioris pro quocumque opere bono morali ac facili, demonstrant hæc ipsius verba jam laudata: *«Potest homo per virtutem suæ naturæ aliquod bonum particulare agere. «Ubi certè virtutem naturæ non opponit auxilio naturali, seu generali Dei concursui, sed auxilio vel supernaturali, vel naturali quidem, sed speciali & indebito.*

Probatur 2. Ex censura Romana hujus 27. Propositionis Baji: *Liberum arbitrium sine adjutorio Dei non nisi ad peccandum valet.* Quæ certè Propositio nuda & simplex est, absque ulla, ut per se patet, oppositæ sententiæ acerbitate censuræ: ergo non propter illam censuræ acerbitem, (quod de Propositionibus 37. & 65. dicit Vasques) sed propter falsitatem damnata fuit. Porro ex illa dictæ Propositionis censura, istud necessario sequi videtur, liberum nempe arbitrium posse sine speciali adjutorio Dei aliquod opus bonum morale perficere.

Namque SS. Pontifices eos damnant, qui asserunt, liberum arbitrium sine adjutorio Dei non nisi ad peccandum valere; ergo supponunt liberum arbitrium sine adjutorio Dei aliquid posse, quod verum non sit peccatum: hoc est, aliquod opus ex officio & sine bonum & honestum; siquidem inter opus morale bonum, vel malum, non datur medium, præsertim in opinione adversa, quæ nullos agnoscit actus indifferentes in dividuo.

Probatur 3. Conclusio iisdem omnino momentis, quibus paulo superius ostendimus, posse hominem & aliquod verum seu speculativum, seu practicum, sine speciali gratia cognoscere; & infideles absque fide, aliquod opus morale ex omni parte bonum exercere: momenta illa huc revocanda sunt, ne sæpius eadem repetere teneamur.

Solvuntur Objectiones contra tertiam Conclusionem.

Omitto ea hic referre tum Scripturæ, tum sancti Augustini benè multa testimonia, quibus opus bonum divinæ gratiæ adscribunt. Jam quippe non semel monuimus, intelligenda illa esse de bono supernaturali, quod ad veram pietatem & vitam æternam pertineat, quod quidem sine speciali gratia fieri non posse, docet fides Catholica adversus Pelagianos.

Objicies itaque 1. Bonum morale etiam naturalis ordinis, vel sit per gratiam, vel per legem: atqui fieri non potest per legem. *Lex enim iram operatur.* Et: *Ubi non est lex, nec prævaricatio*, ait Apostolus Rom. 4. v. 15. Et c. 5 v. 20. *Lex subintravit, ut abundaret delictum.* Idipsum sexcentis in locis affirmat S. Aug. Epistola ad Vitalem 217. c. 3. n. 12. alias 107. *Agnoscamus*, inquit, *gratiam, quæ facit prodesse doctrinam; quæ gratia si desit, videmus etiam obesse doctrinam.*

Et sermone de verbis Apostoli 163. alias 3. cap. 10. *«Vis videre, inquit, quid valeat sine spiritu adjuvante littera jubens..... virtus peccati lex: quia subintravit lex, ut abundaret delictum. Quid est, ut abundaret delictum? Quia ubi gratia non erat, auxit prohibitio desiderium: & cum quasi de propria præsumitur virtute, factum est grande vitium.»* Hæc & plura hujusmodi congerit Jansenius L. 3. de Gratia Christi cap. 5. 6. 7. 8. & 9. Et L. 3. de statu naturæ lapsæ cap. 15. cui titulus: *«Ostenditur non posse unum opus legis fieri ante gratiam.*

Resp. Distinguo min. Per legem impleri non potest omne & quodlibet opus legis sine gratia, concedo: nullum omnino opus legis, subdistinguo: quod pertineat ad veram pietatem & vitam æternam, concedo: quod pertineat dumtaxat ad moralem honestatem, iterum distinguo: quando gravis aliqua urget tentatio, concedo: lecus, nego.

Ad probationem ex Apostolo, distinguo: lex iram operatur per accidens, concedo: nam pro ea, quæ in nobis est, humani cordis dispositione ac congenita superbia, ferè semper nitimur in vitium, cupimusque negata: lex iram operatur per se, nego. Nam ex Apostolo Rom. 7. v. 12. *Lex quidem sancta; & mandatum sanctum, justum & bonum.* Eodem sensu lex dicitur littera occidens, nempe per accidens, quia per legem cognitio peccati, & ex cognitione peccati accenditur ut plurimum in nobis desiderium illud perpetrandi. *Peccatum non cognovi nisi per legem*, ait Apostolus ibid. v. 7. *nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces.* Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam.

Pariter lex subintravit, ut abundaret delictum, non quod hic sit scopus legis & intentio Legislatoris, absit; sed lex subintravit, ut abundaret delictum, ait S. Aug. Epistola 157. alias 99. ad Hilarium cap. 3. num. 16. sive cum homines negligunt, quod Deus jubet, sive cum de suis viribus præsumentes, adjutorium gratiæ non implorant, & addunt infirmitati superbiam. Cum autem vocatione Divina intelligunt, cur sit ingemiscendum, & invocant eum in quem credunt... fiet quod sequitur: *Ubi abundavit delictum, superabundavit & gratia.*

Appositè ad hunc sensum S. Joannes Chrysostomus hom. 10. in Epistolam ad Roman. c. 6. observat, particulam, *ut*, in citato Apostoli loco, non causam, sed eventum denotare. *Vox hæc, Ut*, inquit, *non causam dicit, sed rei eventum denotat.* Neque enim lata lex est, ut abundaret, sed lata quidem, ut minueret, & tolleretur peccatum: *evenit autem secus, non à legis natura, sed ab eorum ignavia & secordia, qui legem acceperunt.*

Sanctus vero Augustinus locis citatis hoc unum intendit adversus Pelagianos, gratiam scilicet legis ac doctrinæ non sufficere ad legis universæ observationem; atque Christum gratis venisse & mortuum, si lex per legem impleri posset: adeoque necessariam esse gratiam, qua voluntas adjuvetur ad legem, ut oportet, adimplendam. *Lex enim*, ait S. Augustinus Lib. 1. ad Simplicianum q. 1. n. 15. *auget concupiscentiam ex prohibitione, & reum obligat ex prævaricatione, jubendo quod implere homines ex infirmitate non possunt, nisi se ad Dei gratiam pietate convertant.* Non tantum vero legem universam, sed ne unum quidem legis præceptum observari posse, ut oportet ad vitam æternam, demonstrat invictè sanctus Doctor contra Pelagianos:

at non negat, quod unum hic contendimus, quin ali-
quod legis naturalis mandatum ex honesto fine possit
observari sine speciali gratia, ita ut reus ille non sit
peccati, qui v.g. eleemosynam indigenti porrigit, aut
parentes honorat, ex misericordia & pietate quadam
naturali.

Instabis: Si concessisset S. Augustinus, vel unum
opus legis fieri posse sine speciali gratia, omnem argu-
mentorum suorum adversus Pelagianos molem sub-
vertisset.

Resp. Neg. conseq. Pelagiani quippe contendebant
universam legem observari, omnes tentationes supera-
ri, omniaque peccata vitari posse sine gratia speciali:
contendebant & per opera solis naturæ viribus elicitæ,
hominem pervenire posse ad vitam æternam, quem
errorem merito repressit S. Aug. Porro error ille
nihil prorsus commune habet cum doctrina conclusio-
nis nostræ, quæ nec de omni opere bono, sed de aliquo
dumtaxat, eoque facili, cum nulla gravis pulsaret tenta-
tio, loquitur; nec de illo quod pertineat ad vitam æter-
nam, sed tantum ad moralem honestatem ordinis na-
turalis.

Objicies 2. cum Jansenio Lib. 3. de statu naturæ
lapsæ cap. 15. Sub lege & ante gratiam homo ita infir-
mus est, ut nequidem pugnare possit cum sua concu-
piscencia, sed ipsi semper obsequatur: quod si uni
resistat, alteri cedit; & unum peccatum non nisi alio
peccato declinat: ergo sine speciali gratia homo sem-
per peccat.

Resp. Distinguo ant. Quando ardentior est concu-
piscencia, vel gravis urget tentatio, concedo: secus ne-
go. Distinguo pariter istam propositionem: Homo si-
ne gratia unum peccatum non superat, nisi per aliud
peccatum, ut plurimum & quando tentatio premit,
concedo: semper, iterum distingo: quando unum
peccatum ex pravo aliquo fine vult declinare, v.g. in-
temperantiam ex vana gloria, aut ex alia vitiosa cupi-
ditate, concedo, si nullum (quod fieri potest) sibi per-
versum finem proponat in aliquo peccato declinando,
aut aliquo bono morali exercendo, vel nulla urgeat ten-
tatio, nego. Porro S. Augustinus in iis locis, quæ refert
Jansenius, loquitur de homine indurato & excæcato,
in quo ardentior fervet ac dominatur concupiscencia,
quam nequidem ut hostem & inimicam agnoscit.

To. 6. p. 300. Hanc pugnam, ait S. Aug. L. de continentia c. 3. n. 7.

non experiuntur in semetipsis nisi bellatores virtu-
tum debellatoresque vitiorum: nec expugnat concu-
piscencia malum, nisi continentia bonum. Sunt au-
tem qui legem Dei omnino nescientes, malas concu-
piscencias nec in hostibus deputant, eisque miserabi-
li cæcitate servientes, insuper etiam beatos se putant,
satiando eas potius quam domando. Et Lib. 1. ad
Simplic. q. 1. n. 9. exponens ista verba Apostoli: Si
autem quod nolo, hoc facio, consentio legi. Loqui-
tur, ait S. Augustinus, adhuc ex persona hominis sub
lege constituti, nondum sub gratia, qui perfecte tra-
hitur ad male operandum concupiscencia dominan-
te, atque fallente dulcedine peccati prohibiti.

Quis porro negat hujusmodi hominibus necessariam
prorsus esse gratiam, ut ardentiori concupiscencia re-
sistere valeant? Cum (Deus) deseruerit, ait idem san-
ctus Doctor serm. 57. in Matth. alias 9. de diversis, c.
9. n. 9. invenit quid faciat tentator. Non enim in-
venit adversus se luctatorem, sed continuo illi se ex-
hibet possessorem, si deserat Deus. Quia sine du-
bio vinceres, si illum adiutorem non habueris, si
deseruerit; ideo ponis in Oratione: Ne nos inferas
in tentationem.

Denique agit S. Augustinus de iis, qui unam cupidi-
tatem alia superant, quos profecto peccati reos esse ne-
mo diffitetur. Planè magna distantia est, inquit S. Augu-
stinus L. 3. contra duas Epistolas Pelagianorum ad Bo-
nifacium cap. 4. n. 11. quod faciunt ista sub lege positi, quos
littera occidit, terrenam felicitatem vel cupiditate adipiscen-
di, vel timore amittendi: & ideo non verè faciunt; quoniam
carnalis cupiditas, quæ peccatum commutatur potius vel au-
getur, cupiditate alia non sanatur. Porro falsò supponit
Jansenius, hominem sine speciali gratia, nulla saltem
gravi tentatione urgente, unam cupiditatem, & unum
peccatum per aliud semper superare.

Objicies 3. cum eodem Jansenio c. 15. & 16. Lib. 3.
de statu naturæ lapsæ: Qui agit ex timore pœnæ,
non ex amore justitiæ; ex cupiditate, non ex chari-
tate, ille peccat: atqui absente gratia homo agit ex ti-
more pœnæ, non ex amore justitiæ; ex cupiditate,
non vero ex charitate; ergo absente gratia homo sem-
per peccat.

Major propositio aperta videtur esse S. Augustini
doctrina multis in locis L. de natura & gratia cap. 57.
n. 63. Qui timore supplicii, ait, non amore justitiæ
se sentit abstinere ab opere peccati, nondum liber nec
alienus à voluntate peccandi. In ipsa enim voluntate
reus est, quæ mallet, si fieri posset, non esse quod ti-
meat, ut liberè faciat quod occultè desiderat. Et Lib.
de spiritu & litt. c. 8. n. 13. Quicumque faciebant,
quod lex jubebat, non adjuvante spiritu gratiæ, timo-
re pœnæ faciebant, non amore justitiæ: ac per hoc
coram Deo non erat in voluntate, quod coram homi-
nibus apparebat in opere, potiusque ex illo rei tene-
bantur. Denique, ut alia bene multa hujusmodi loca fletu-
mus, Ep. 145. aliàs 144. n. 4. Inaniter putat victorem
se peccati, qui pœnæ timore non peccat, quia etsi non
impletur foris negotium malæ cupiditatis, ipsa tamen
mala cupiditas intus est hostis. ac per hoc in ipsa vo-
luntate reus est, qui vult facere, quod non licet fieri,
sed ideo non facit, quia impune non potest fieri. Nam
quantum in ipso est, mallet non esse justitiæ pecca-
ta prohibentem atque punientem. Tantum porro
quisque peccatum odit, quantum justitiæ diligit,
quod non poterit lege terrente per litteram, sed spiri-
tu sanante per gratiam.

Minor vero propositio non minus clare ex S. Augusti-
no probatur in Enchiridio ad Laurentium c. 118. Re-
gnat, inquit, carnalis cupiditas, ubi non est Dei cha-
ritas. Et Lib. 2. de peccat. mer. & rem. cap. 18. n. 30. Mi-
rum, inquit, si voluntas potest in medio quodam ita
consistere, ut nec bona nec mala sit. Aut enim justiti-
am diligimus, & bona est. aut si omnino non dili-
gimus, non bona est. Quis vero dubitet dicere, volun-
tatem nullo modo justitiæ diligentem, non modo
belle malam, sed etiam pessimam voluntatem?

Porro in phrasi Augustiniana bona voluntas est cha-
ritas. L. de Gratia Christi cap. 21. n. 22. Quasi vero, ait,
aliud sit bona voluntas quam charitas, quam Scriptura nobis
esse clamat ex Deo, & Patre datam, ut filii ejus essemus.
Paulo ante dixerat: Cum ergo peccat homo, non secundum
charitatem, sed secundum cupiditatem peccat, secundum quam
non est natus ex Deo.

Resp. Distinguo maj. Qui agit ex timore pœnæ ser-
viliter servili, eo scilicet qui affectum & voluntatem
peccandi saltem actualem non excludit, sed suppo-
nit, ille peccat, concedo: qui agit ex timore pœnæ
simpliciter servili, qui nempe actualem peccandi vo-
luntatem excludit, nego. Dist. pariter istam proposi-
tionem: qui agit ex cupiditate actuali seu actu in opus
influyente, ille peccat, concedo: ex cupiditate dum-
taxat habituali in ipsum opus non influyente, nego.
Istam vero propositionem: Quod non fit ex charitate,
peccatum est, prorsus negamus tanquam falsam & er-
roneam, sive intelligatur de charitate habituali, sive
de actuali. Certum quippe est, hominem peccato
mortali implicatum, adeoque charitate habituali seu
gratia sanctificante destitutum, aliqua bona opera
interdum exercere, alias ad deperditam justitiæ
se preparare, eamque recuperare nunquam posset.
Certum non minus, actus timoris supernaturalis,
spei, & aliarum virtutum infusarum, qui non sunt à
charitate actuali, bonos esse, rectos ac laudabiles,
neque vera esse peccata. Certum denique, neque
charitatem, neque cupiditatem habituales sem-
per in actus conformes influere, alias nec justus
unquam peccaret, nec peccator quidquam boni ope-
raretur.

Porro sanctum Augustinum locis adductis loqui de
timore serviliter servili, qui actualem peccandi vo-
luntatem fovet & includit, solus ille negare potest, qui
verba sancti Doctoris non intelligit. Quid enim signi-
ficant ista? In ipsa voluntate reus est, qui vult facere quod
non licet fieri; sed ideo non facit, quia impune non potest fie-
ri. Nisi actualem peccandi voluntatem, quæ tamen
ab opere externo prohibito abstinet propter timorem
pœnæ.

Quod vero sanctus Doctor agnoscat pœnæ timorem
rectum ac laudabilem, qui actualem peccandi volun-
tatem excludat, qualem Synodus Tridentina sess. 14.
de pœnit. cap. 4. approbat, patet ex sermone 348. alias
214. de tempore cap. 1. ubi sic loquitur: Cum time-
tur pœna, quam (Deus) minatur, discitur amari
præmium, quod pollicetur: ac sic per timorem pœnæ
bona vita retinetur; per bonam vitam bona conscien-
tia comparatur, ut per bonam conscientiam nulla
pœna timeatur. Quapropter discat timere, qui non
vult timere. Discat ad tempus esse sollicitus, qui sem-
per vult esse securus.

Et

Ibid. p. 156. C.

Ibid. p. 92. A.

T. 2. pag. 470. G. pag. 471. A.

Ibid. C.

Tom. 6. pag. 240. F. T. 10. p. 56. B.

Ibid. p. 337. G. Ibid. F.

Tom. 5. p. 335. A.

Ibid. D.

To. 10. p. 463. D.

T. 5. pag. 1342. F.

T. 4. pag. 1439. F. Et Enarratione in Psal. 127. n. 7. « Alius, inquit, non in hac terra pati timet, sed gehennas timet, unde ter-
ruit & Dominus. Audistis, cum Evangelium lege-
retur: Ubi vermis eorum non moritur, & ignis eo-
rum non extinguitur. Audiunt hæc homines, & quia
vere futura sunt impiis, timent, & continent se à pec-
cato. Habent timorem, & per timorem continent se
à peccato. Timent quidem, sed non amant justitiam.
Cum autem per timorem continent se à peccato sit
consuetudo justitiæ, & incipit, quod durum erat
amari, & dulcescit Deus; & jam incipit homo propte-
rea bene vivere... Timet, ne mittatur in gehennam.
Pag. 1441. A. « Bonus est & iste timor, utilis est.

Cum vero S. Augustinus ait tantum quemque odisse
peccatum, quantum amat justitiam, loquitur de odio
perfecto, quod ex amore perfectæ seu sanctificantis ju-
stitiæ oritur, quam L. de gratia Christi c. 35. vocat,
To. 10. p. 246. D. inspirationem flagrantissimam & luminosissimam charitatis.
At non excludit odium peccati ex supernaturali timo-
re pœnarum conceptum, quod certe donum est Spi-
ritus sancti, nondum quidem inhabitantis, sed mo-
ventis.

Ad minorem vero argumenti propositionem, di-
stinguo propositionem istam: Regnat carnalis cupidi-
tas, quoad habitum & ratione subjecti, ubi non est
Dei charitas, concedo: nullum quippe datur medium
in homine inter statum justitiæ seu gratiæ sanctifican-
tis, aut injustitiæ seu peccati; quo sensu merito dixit S.
Aug. mirum si possit voluntas in medio consistere. Nullum da-
tur medium quoad actus, quali omnis moralis actio ne-
cessario sit vel ex charitate, vel ex cupiditate actuali,
nego. Non semel enim diximus, actus fidei, (spei,
timoris supernaturalis & aliarum virtutum infusarum
non semper, nec necessario esse à charitate proprie di-
cta seu Theologica, multo minus à vitiosa cupiditate
Actus illos sæpe quidem imperat charitas, at non elicit:
habent scilicet virtutes singulæ propria sua & interna
motiva, & actus domesticos ex sese rectos & honestos,
tamen si steriles ad vitam æternam, si fiant sine speciali
auxilio Divinæ gratiæ.

Quapropter merito proscripta fuit hæc n. 38. Baji
Propositio: Omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est
cupiditas, aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum san-
ctum in corde diffusa Deus amatur.

Hanc Baji doctrinam renovavit suamque fecit Que-
nellius istis, quæ à Clemente XI. proscriptæ pariter
fuere, Propositionibus. « 38. Peccator non est liber,
nisi ad malum, sine gratia Liberatoris. 44. Non sunt
nisi duo amores, unde volitiones & actiones omnes
nostræ nascuntur: amor Dei, qui omnia agit propter
Deum, quemque Deus remuneratur; & amor quo
nos ipsos, ac mundum diligimus, qui, quod ad Deum
referendum est, non refert, & propter hoc ipsum fit
malus. 45. Amore Dei in corde peccatorum non am-
plius regnante, necesse est ut in eo regnet cupiditas,
omnesque actiones ejus corrumpat.

Distinguenda pariter ista S. Augustini propositio:
Bona voluntas nihil aliud est quam charitas, bona, in-
quam, voluntas supernaturalis, de qua loquitur dis-
putans cum Pelagianis, qua nempe natura infirma sa-
natur, & ad opus veræ pietatis faciendum excitatur
& adjuvatur, concedo: omnis & quælibet bona vo-
luntas, id est, amor quilibet recti & honesti, quo ho-
mo ex proprio cujusque virtutis motivo ac fine move-
tur ad opus morale bonum, est charitas, subdistin-
guo: est charitas latiori quodam sensu, id est amor re-
cti, concedo: est charitas proprie dicta seu Theo-
logica, nego. Audivimus enim antea Augustinum
duplicem charitatem distinguentem, unam superna-
turalem, alteram vero naturalem. Consule quæ su-
perius dicta sunt, ex quibus præsens responsio fit ma-
nifesta.

Porro certum est, S. Augustinum loco citato ex cap.
21. L. de Gratia Christi, loqui de bona voluntate su-
pernaturali, seu potius de gratia necessaria, ut volun-
tas bona sit, ut sanetur natura, ut filii Dei simus, &
opus veræ pietatis perficiamus; idque contra Pelagia-
nos, qui gratiam illam voluntatis negabant rati volun-
tatem sanam esse, ipsique sufficere gratiam possibili-
tatis seu legis ac doctrinæ. Ecce, inquit loco citato,
To. 10. p. 239. F. G. qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei vocemur &
simus. Iste (Pelagius) audiens, Deus charitas est, quare ad-
huc usque contendit, quod ex illis tribus tantummodo possibili-
tatem habeamus ex Deo, bonam vero voluntatem bonamque
actionem habeamus ex nobis? Quasi vero aliud sit bona volun-
tas quam charitas, quam Scriptura nobis esse clamat ex Deo,
& à Patre datam, ut filii ejus essemus.

Tournellii Tom. II. P. II. De Gratia Christi.

Objicies 4. Virtute primi hujus mandati, Diliges
Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, tenetur homo
quolibet omnes suas actiones referre in Deum, tanquam
in finem ultimum propter se dilectum, atque hujus re-
lationis defectu vitiosa est actio: atqui non potest actio
referri in Deum tanquam in finem ultimum, sine cha-
ritate seu gratia; ergo sine charitate nulla omnino re-
cta & licita esse potest hominis actio.

Majorem propositionem probat Jansenius L. 3. de
statu naturæ lapsæ c. 17. testimoniis S. Augustini.

Lib. 3. de moribus Ecclesiæ c. 8. n. 13. Audiamus, To. 1. p. 692. B.
inquit, quem finem bonorum nobis Christus præscribas; nec du-
bium est quin is erit finis, quo nos summo amore tendere jubet:
Diliges Dominum Deum tuum.... Audivimus quid diligere & Ibid. D.
quantum diligere debeamus: eo est omnino tendendum, ad id
omnia consilia nostra referenda. Bonorum summa, Deus no-
bis est. Deus est nobis summum bonum. Neque infra rema-
nendum nobis est, neque ultra quærendum: alterum enim pe-
riculosum, alterum nullum est.

Sermone 33. alias 18. de diversis cap. 4. num. 3. Pec- To. 5. p. 169 E. F.
catum non solum illud est, quod in turpi aut iniquo facto appa-
ret hominibus, sed etiam si habeat speciem boni operis, &
tamen propter mercedem temporalem fiat, non propter re-
quiem sempiternam. Quodlibet enim quisque facit, si hoc ani-
mo facit, ut terrenum emolumentum consequatur, servi-
liter facit.

Lib. de fide & operibus cap. 3. num. 11. In homine To. 6. p. 170. G.
nisi præcedat fides, vita bona sequi non poterit. Quidquid
enim homo veluti rectè fecerit, nisi ad pietatem, quæ ad Deum
est, referatur, rectum dici non oportet. Cujus quidem ra-
tionem hanc reddit Enarratione 2. in Psal. 31. num. 4.
Nemo computet opera sua ante fidem: ubi fides non erat, bo-
num opus non erat. Bonum enim opus intentio facit, intentio-
nem fides dirigit.

Hanc Jansenii objectionem jam occupavimus, cum
paulò antè quærebat, an omnia infidelium opera
vera sint peccata; summa responsionis hæc est.

I. Mandatum dilectionis Dei & relationis omnium
nostrarum actionum ad ipsum, esse affirmativum, quod
proinde, iudice ipsomet S. Thoma 1. 2. q. 100. art. 10.
ad 2. non semper obligat. Non tenemur igitur ex præ-
cepto charitatis sub pœna peccati, omnes & singulas
actiones nostras referre in Deum, nisi quo tempore
præceptum ipsum charitatis obstringit. Non est autem
hujus loci scrupulosius determinare, quoties & quan-
do in decursu vitæ obliget; satis hic nobis est, quod
non semper ac pro omni tempore obliget sub pecca-
to: tamen si laudanda plurimum ac commendanda,
imo & præcipienda, frequens actuum charitatis re-
petitio.

II. Actiones morales sine charitate factas meritorias
non esse, sed steriles ad vitam æternam: hoc unum vult
S. Augustinus locis à Jansenio citatis; & quidem ap-
positè ad errorem Pelagianorum confutandum, qui
opera moraliter bona meritoria esse, & ad vitam æter-
nam conducere, quibus homo simpliciter bonus con-
stituitur, opinabantur. Porro longe aliud est opus ali-
quod morale non esse meritorium vitæ æternæ; & illud
esse verum peccatum æterna pœna dignum: prius ab
Augustino cæterisque orthodoxis Theologis merito
admittitur; alterum vero tanquam erroneum, in Bajo,
Jansenio ejusque sectatoribus reprobat. Unde meri-
to proscripta 35. Baji Propositio: Omne quod agit pecca-
tor, vel servus peccati, peccatum est. Et 65. Nonnisi Pela-
giano errore admitti potest usus aliquis liberi arbitrii bonus si-
ne non malus; & gratiæ Christi injuriam facit, qui ita sentit
& docet.

Merito pariter propter doctrinæ affinitatem cum
Bajo, proscripta Propositio 40. Quenellii: Sine gratia
nihil amare possumus, nisi ad nostram condemnationem. Et 48.
Quid aliud esse possumus, nisi tenebra, nisi aberratio, & nisi pec-
catum, sine fidei lumine, sine Christo, & sine charitate?

Igitur cum Bajo & Jansenio sentit Quenellius, ab-
sente fide & charitate, opus morale verum esse pecca-
tum, quod vergit in condemnationem sui auctoris, &
æterna punitione dignum est.

III. Teneri nos nihil unquam agere, quod contra-
rium sit charitati & dilectioni Dei: quo sensu manda-
tum dilectionis negativum dici potest, quod semper
obligat. Imo & merito dici etiam potest, nos positivè
obligari ad referendas actiones nostras ad Deum, in
quantum scilicet tenemur semper sub peccato agere ex
motivo & fine honesto morali, licet non teneamur
agere semper ex motivo charitatis propriè dictæ: cum
vero ex motivo & fine honesto morali operamur, opus
illud implicite saltem ac virtute ad Deum refertur, ut
antea exposuimus.

Ff 3

Porro

Recueil
des Bul-
les p. 13.

Porro cum S. Augustinus locis hic allegatis damnat tanquam peccata, actiones sine charitate factas, loquitur de iis actionibus, quæ hærent in creatura & bono temporali velut in fine ultimo, ita serm. 33. alias 18. de diversis: tum de illis, per quas Pelagiani contendebant & gratiam & vitam æternam promereri homines posse. Ita L. de fide & operibus c. 7. citato, & Concione 2. in Psalm. 31.

Objicies 5. Cum eodem Jansenio citato Lib. 3. de statu naturæ lapsæ cap. 18 & 19. plurima S. Augustini testimonia, quibus effici videtur, omnem amorem rei creatæ vitiosum esse, nisi amor Dei subordinetur.

Unde sic arguitur: Quælibet hominis actio moralis vel sit ex amore Dei, vel ex amore mundi seu creaturæ; nullum quippe medium datur, si fiat ex amore Dei, recta quidem est ac legitima, sed auxilium Divinæ gratiæ præexigit; si vero fiat ex amore creaturæ, vitiosa est: ergo &c.

Resp. Ad utramque argumenti partem.

Ad primam, distinguo. Quælibet moralis actio vel sit ex amore Dei, aut supernaturali, aut naturali, concedo: supernaturali, Dei scilicet tanquam Auctoris gratiæ & gloriæ, ita ut actio ex alio quam hujusce amoris motivo ac fine elicitæ vitiosa sit ac verum peccatum, nego. Duplex igitur Dei amor; unus supernaturalis, quo Deus diligitur ut Auctor gratiæ & gloriæ, ad quem necessariam præorsus esse gratiam, solus negat Pelagianus: alter vero naturalis, qui ex cognitione naturali Dei ut Auctoris naturæ nascitur. Unde Gentiles Philosophos reprehendit sanctus Paulus, quod cum Deum cognovissent, non sicut Deum glorificaverunt.

Ad hunc autem amorem Dei naturalem eliciendum, exigunt aliqui Theologi gratiam, alii vero non exigunt: sed hæc jam seposita controversia, hoc unum nobis hic sufficit, actionem ex amore Dei naturali bonam ex officio & fine, verum non esse peccatum; quod nempe falsum & erroneum sit dicere, id omne quod non sit ex charitate propriè dicta, verum esse peccatum.

Distinctionem hanc amoris Dei supernaturalis & naturalis negabat Bajus, quapropter merito confixa est 34. ipsius Propositio: *Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur ut Auctor naturæ, & gratuiti, quo Deus amatur ut Beatificator, vana est & commentitia, & ad illudendum sacris Litteris & plurimis veterum testimoniis excogitata.* Ad hanc Baji Propositionem accedere videtur ista Quenelliana inter damnatas 41. *Omnis cognitio Dei etiam naturalis etiam in Philosophis Ethnicis, non potest venire nisi à Deo; & sine gratia non producit nisi præsumptionem, vanitatem, & oppositionem ad ipsum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis & amoris.*

Ad alteram partem argumenti, nempe id omne quod sit ex amore creaturæ, vitiosum esse, distinguo: quod sit ex amore creaturæ inordinato & vitioso, vitiosum est, concedo: quod sit ex quolibet amore creaturæ, quasi nullus esse possit ordinatus ac legitimus amor creaturæ, nego. Annon licet diligere parentes, proximos, amicos, &c. affectu quodam naturali? An peccat quisquis ita diligit, absente fide vel charitate? Affirmat Bajus & Jansenius, sed in hoc ipso à vero aberrant. Sophistam hic profecto agit Jansenius, qui ex iis Augustini locis, in quibus inordinatum creaturæ amorem culpât, generatim infert omnem & quemlibet amorem creaturæ vitiosum esse. Sophisma est quod Dialectici vocant à dicto secundum quid ad dictum simpliciter. Locis à Jansenio relatis L. 3. de statu lapsæ cap. 18. & 19. perspicuum est, hunc solum ab Augustino amorem creaturæ redargui, qui ex aliquo capite defectum & vitium habet.

I. Eum reprehendit amorem creaturæ, qui sistit & hæret in creatura tanquam in fine ultimo, quo homo creatura non tantum utitur, sed fruitur: de tali amore loquitur Lib. de vera religione c. 38. num. 69. *Serviunt, inquit, (infideles) cupiditati triplici, vel voluptatibus, vel excellentiæ, vel spectaculi.... Ita nescientes diligunt temporalia, ut inde beatitudinem expectent. His autem rebus quibus quisque beatus vult effici, serviat necesse est, velit, nolit.*

II. Eum qui nimio & inordinato impetu fertur in creaturas, quibus amans conformari affectat, quasi nihil melius habeat. Hic est verborum S. Augustini sensus L. 1. de moribus Ecclesiæ Catholicæ c. 21. n. 39. *„Auctoritate Novi Testamenti, ait, jubemur nihil mundi hujus diligere, illa maxime sententia quæ dictum est: Nolite conformari huic mundo... Hæbet igitur vir temperans in hujusmodi rebus mor-*

„talibus & fluentibus, vitæ regulam utroque Testamento firmatam; ut eorum nihil diligat, nihil per se appetendum putet, sed ad vitæ hujus atque officiorum necessitatem, quantum sat est, usurpet, utentis modestia, non amantis affectu.

III. Eum damnat amorem, quo creatura sic amatur, ut Deus deseratur, & illi potius, quam Creatori servitur. Ita L. de patientia c. 19. n. 6. *„Quasi vero, inquit, & non ipsi (infideles) ex mundo sint, cum ab eis diligatur mundus, deserto eo, per quem factus est mundus: serviunt enim creaturæ, potius quam Creatori. De quo amore dicebat Christus Matth. 10. v. 37 Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus.*

IV. Denique, cum in Scripturis amor mundi in malam partem ut plurimum usurpetur, dicente sancto Joanne Epist. 1. c. 2. *Omne quod est mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ: mirum videri non debet, quod S. Augustinus amorem creaturæ seu mundi generatim improbet; quamquam agnoscat aliquem esse laudabilem, qui ex solo recti motivo, sine gratia seu charitate propriè dicta fertur ad bonum opus.*

Objicies 6. cum Jansenio Lib. 3. de statu naturæ lapsæ cap. 11. & Lib. 4. cap. 18. Ante gratiam vera est in homine peccandi necessitas in singulis suis actionibus: ergo nullum plane opus moraliter bonum fieri potest sine gratia.

Antecedens probatur ex S. Augustino Lib. 1. Operis imperfecti cap. 105. *Multum erras, inquit alloquens Julianum, qui vel necessitatem nullam putas esse peccandi, vel eam non intelligis illius peccati esse pœnam, quod nulla necessitate commissum est.*

Lib. de natura & gratia c. 66. n. 79. refellens Pelagium ait: *„Quod ex vitiis naturæ, non ex conditione naturæ, sit quædam peccandi necessitas, audiat homo, atque ut eadem necessitas non sit, discat Deo dicere: De necessitatibus meis educ me.*

Denique Lib. 1. Retract. cap. 15. *„Qui cogenti cupiditati, inquit, bona voluntate resistere non potest, & ideo facit contra præcepta justitiæ, jam hoc ita peccatum est, ut sit etiam pœna peccati.*

Resp. nego ant. Homo quippe liber est, ac libere peccat: quod si ad peccandum necessario adigeretur, peccatum ad culpam ipsi non imputaretur, nemo enim peccat, ait S. Augustinus, in eo quod vitare non potest.

Ad probationem ex S. Augustino Lib. 1. Operis imperfecti, distinguo: est in homine peccandi quædam necessitas indeterminata & vaga, id est, non potest homo lapsus ante gratiam vitare omnia & singula collectivè peccata, sicut contendebat Julianus, sed necesse est, habita ratione ipsius infirmitatis & tentationum quibus exercetur, ut aliquando peccet, concedo: est peccandi necessitas determinata, specificationis vel exercitii, nego. Refellit eo loci S. Doctor Julianum, qui contendebat hominem posse sine gratia vivere purum ab omni peccato, eo quod haberet *„liberum arbitrium tam plenum post peccata, quam fuit ante peccatum? „ac merito probat hominem infirmum non posse vivere sine peccato, universam legem adimplere, tentationes omnes vincere absque auxilio gratiæ, quo absente, necesse est illum in aliquod peccatum incidere; quamvis nullum sit in particulari, quod vitare non possit per auxilium gratiæ, quod ipsi datur vel offertur, & quo non nisi propria sua culpa privatur.*

Ad testimonium ductum ex cap. 66. Libri de natura & gratia, eadem est solutio. *Quædam peccata, ait S. Thom. q. 24. de veritate articulo 12. hanc sibi proponens objectionem, dicuntur necessaria in quantum non possunt vitari omnia, quamvis possint vitari singula.* Unde S. Augustinus non dixit, esse necessitatem simpliciter dictam peccandi, sed quandam necessitatem; indicans esse tantum necessitatem vagam & indeterminatam, non vero ad hoc vel illud peccatum determinatam. Ad locum ex Lib. 1. Retract. cap. 15. respondet ibidem S. Thomas, *quod cupiditas non potest intelligi esse cogens absolute liberum arbitrium, (nempe ut auferat veram potestatem vitandi peccatum) sed dicitur cogens, propter vehementiam inclinationis, cui tamen potest resisti, licet cum difficultate.*

Objicies 7. Sine gratia nulla est in homine libertas ad bonum. Joan. 8. v. 36. *„Si vos filius liberaverit, vere liberi eritis. „Et Conc. Arausicanum II. Can. 3. „Arbitrium voluntatis, inquit, in primo homine infirmatum, nisi per gratiam Baptismi non potest reparari:*

Recueil.
des bulles
P. 18.

Tom. 1. p.
772. E.

ib. pag.
701. F.

pag. 702.
C.

Tom. 6.
pag. 540.
A.

Tom. 10.
p. 934. G

ib. pag.
361. E.

T. 1. p.
24. F.

T. 12. p.
874. col.
2. B.

ib. C.

T. 4. Con.
p. 1669.
C.

Tom. 10. p. 415. A. *reparari: quod amissum, nisi à quo potuit dari, non potest reddi. Unde ipsa veritas dicit: Si vos Filius liberaverit, tunc verè liberi eritis. S. denique Aug. sexcentis in locis, sed maxime L. 1. ad Bonifacium in fine cap. 3. n. 7. Nec potest, inquit, homo boni aliquid velle, nisi adjuvetur ab eo, qui malum non potest velle, hoc est gratia Dei per J. C. Dominum nostrum. Ergo non potest homo naturæ suæ viribus elicere bonum aliquod opus morale.*

Ibid. p. 413. D. *Resp. Distinguo ant. Sine gratia nulla est in homine libertas ad bonum supernaturale, quò benè justeque vivitur, & ad vitam æternam pervenitur, C. Libertas quidem perit per peccatum, ait ibid. S. Aug. cap. 3. n. 2. sed illa, quæ in paradiso fuit, habendi plenam cum immortalitate justitiam; propter quod natura humana divina indiget gratia, dicente Domino: Si vos Filius liberaverit, tunc verè liberi eritis: utique liberi ad bene justeq. vivendum. Nulla est libertas ad bonum naturale, subdistinguo: si nomine libertatis intelligas facilitatem operandi boni promptè ac expeditè, concedo: nam S. Augustinus L. de corrept. & gratia c. 12. vocat Adami libertatem facilitatem bene vivendi; hanc autem amissimus facilitatem, quia prolapsi sumus in difficultatem, scilicet in concupiscentiam, quam ubique S. Augustinus difficultatem appellat: si nomine libertatis intelligas facultatem boni electivam, nego. Nam ex eodem S. Augustino aliqua in nobis adhuc remanserunt post peccatum imaginis Dei lineamenta, quibus possumus aliqua legis præcepta facilia, cum nulla premit tentatio, adimplere. Quæ de causa Conc. Trid. sess. 6. de justificatione cap. 1. in fine docet: Libetum arbitrium minime extinctum esse, viribus licet attenuatum & inclinatum.*

Tom. 14. Conc. p. 717. D. *Objicies 8. Omne bonum oritur à Deo. Sine me nihil potestis facere, ait Christus Joan. 15. v. 5. Et Apostolus 1. Cor. 4. v. 7. Quid habes, quod non accepisti? Et ad Philipenses 2. v. 13. Deus est, qui operatur in vobis velle & perficere pro bona voluntate. Unde S. Aug. Lib. 4. adversus Julian. cap. 3. reprehendit Julianum, quod veras in infidelibus agnosceret virtutes, nec illas divinæ gratiæ adscriberet. Quanto tolerabilius, inquit, illas quas dicis in impiis esse virtutes, divino muneri potius quam eorum tribuere tantummodo voluntati.*

To. 10. p. 592. G. *Resp. distingo ant. Omne opus bonum supernaturalis ordinis, id est, quod ducit ad vitam æternam, concedo: omne opus bonum naturalis ordinis, seu, ut loquitur S. Fulgentius Lib. de gratia Christi cap. 26. Quod ad societatis humanæ pertinet æquitatem, subdistinguo: oritur à Deo ut auctore naturæ, concedo, ut auctore gratiæ, nego. Porro citata Scripturæ testimonia loquuntur de opere, quod ducit ad vitam æternam, ut patebit singula expendenti. Sicea interpretatur Synodus Arausiana II. Can. 4. 5. 6. & 7.*

P. 314. n. 51. *Eadem distinctio adhibenda est Concilio Diospolitano adversus Pelagium definienti, gratiam necessariam esse ad singulos pietatis actus Pelagius enim contendebat gratiam Christi non esse absolute & simpliciter necessariam ad salutem. Eadem interpretatione exponendum est Concilium Arausicanum II. Can. 9. Ibi quippe pronunciat adversus Semipelagianos, qui aliquam salutis inchoationem assignabant nudæ naturæ.*

To. 10. p. 100. C. *Non dissimili ratione intelligendus est S. Aug. dum lib. de spir. & litt. cap. 14. n. 26. scribit: Non esse fructum bonum, qui de charitatis radice non surgit. Etenim nomine boni operis intelligit illud, quod perducit hominem ad æternum Dei regnum, ut ipsemet explicat L. 4. c. Julian. c. 3. Scito, inquit, nos illud bonum hominum dicere &c. per quod solum homo potest ad æternum Dei donum regnumque perduc.*

Ibid. p. 602. C. *Eodem prorsus modo solvitur, quod opponitur ex eodem cap. 3. Lib. 4. c. Julian. Eum scilicet merito redarguit sanctus Doctor, quod veras atque perfectas agnosceret in infidelibus sine gratia virtutes, quibus simpliciter boni ac justi essent, & ad vitam æternam possent pervenire. Quanquam & merito dici potest, nullas morales virtutes acquiri posse sine gratia Dei: Quia, ut rectè ait Bellarminus Lib. 5. de gratia & libero arbitrio cap. 11. non possunt acquiri virtutes nisi per actus frequentes: non possunt autem frequentari hujusmodi actus, nisi resistendo passionibus, easque frænando & coercendo, quod sine adiutorio & protectione Dei fieri non potest. At ex eo quod virtutes acquiri non possint solis naturæ viribus sine gratia, non sequitur non posse hominem suis viribus aliquod bonum opus facere, quando nulla tentatione pulsatur, quod sit bonum moraliter, hoc est, non sit peccatum propriè dictum.*

Instabis: In opere morali ex omni parte bono, nihil planè d. esse videtur, ut homo per illud possit ad vitam æternam pervenire: inde est quod S. Aug. c. Julianum contendat Lib. 4. c. 3. nullum esse bonum sterile. Cum ergo certum sit hominem non posse pervenire ad regnum cælorum sine gratia, non minus certum esse debet, nullum opus moraliter bonum fieri posse sine gratia.

Resp. Nego ant. Deest quippe illi motivum supernaturale, deest ordinatio ad finem supernaturalem. S. Augustinus nullum agnoscit bonum sterile ad sensum Juliani, ut diximus antea, hoc est, bonum perfectum, per quod homo perfectè bonus ac justus constituatur, ut volebat Julianus, & tamen sterile sit ad vitam æternam; agnovit tamen sanctus Doctor bonum aliquod morale naturalis ordinis, cui temporalis merces, non verò felicitas æterna debeatur. Namque Lib. de bono viduitatis c. 8. docet, filiorum procreationi operam dare, non canino more per usum promiscuum fornicationum, sed honesto ordine conjugali, non esse in homine improbandum affectum; etsi ipsum laudabilius transcendat & vincat cælestia cogitans animus Christianus. Et Lib. de patientia c. 26. & 28. probat, hæreticum vel schismaticum, qui pro Christo sanguinem constanter funderet; non quidem vitam æternam consecuturum, sed mitiorem dumtaxat laturum in inferno punitionem.

Objicies denique: Si ad bonum opus morale non requireretur, nisi auxilium Dei generale, sequeretur, Deum non magis concurrere ad opera bona, quàm ad mala; id verò absurdum esse docet S. Aug. Lib. de Gratia Christi c. 25.

Resp. Nego sequelam antecedentis. Deus enim magis speciali ratione concurrat ad bonum, quàm ad malum. In bono facit Deus & quod est, & quod bonum est: in malo facit quod est, sed non quod malum est. Rursus Deus concurrat ad bonum moraliter, quia illud præcipit vel consulit; ad malum autem nulla ratione moraliter concurrat. Quapropter apud Isaiam cap. 43. v. 24. Deus conqueritur, quod à peccatoribus agatur ad serviendum eorum iniquitatibus. Servire me fecisti, inquit, in peccatis tuis: præbisti mihi laborem in iniquitatibus tuis. Sanctus verò Augustinus loco citato non tantum loquitur de bono morali, sed de eo, quod meritum est gratiæ vel gloriæ; de quo absurdum planè est dicere, Deum non majori auxilio concurrere ad opus bonum quàm ad peccata: quod absurdum sequebatur ex errore Pelagii, qui concursum tantum generalem admittere necessarium ad opera bona æternæ beatitudinis meritoria.

ARTICULUS III

Utrum absque Gratia possit homo Deum diligere super omnia.

CUM Deus cognosci possit, vel ut Author gratiæ & gloriæ, vel ut Author naturæ, potest etiam amari vel amore supernaturali, vel amore naturali.

Amor Dei naturalis vel est effectivus, vel affectivus.

Effectivus dicitur ille, qui conjunctam habet vel omnium, vel aliquorum dumtaxat mandatorum Dei executionem: si omnium, dicitur effectivus simpliciter; si aliquorum dumtaxat, dicitur effectivus secundum quid.

Amor affectivus est propositum voluntatis amandi Deum. Duplex distinguitur: unus affectivus absolute, quo simpliciter & absolute voluntas statuit amare Deum super omnia; id est, rerum omnium ac vitæ ipsius dispendium potius pati, quàm ipsum offendere: alter verò conditionatus, qui est tantum simplex complacentia, seu velleitas, qua voluntas reipsa Deum amaret, si voluptatibus renuntiandum non esset: talis profectò Dei amor non est super omnia, ut per se manifestum est. Talis amor Dei iterum dividitur in eum, qui benevolentia, & alium, qui concupiscentia dicitur. Amor benevolentia ille est, quo Deus diligitur propter semetipsum, quia in se bonus; amor verò concupiscentia, quo diligitur, quia nobis bonus: non isto quidem sensu, quod Deus tanquam medium ad nos referatur, qui amor sane vitiosus ac perversus est. Qui enim, ait S. Aug. in Psalm. 77. n. 2. propter beneficia terrena Deum quærebant, non utique Deum, sed illa quærebant, ac Deum ad se tanquam medium ad finem referebant; sed Deus dicitur diligi, quia nobis bonus, hoc est, quia finis noster ultimus.

Ff 4

Denique

T. 4. pag. 221. B.

Denique amor DEI vel perfectus est, vel imperfectus; idque tribus modis:

I. Perfectus est appetitively seu secundum aestimationem, cum nempe Deus rebus omnibus antepōnitur; & dicitur amor super omnia: imperfectus verò, qui Deum nondum rebus ceteris antepōnit.

II. Perfectus dicitur intensivè, quo nempe Deus non tantum rebus omnibus antepōnitur, sed etiam majori ardore ac vehementia diligitur, quam res quælibet creata; & dicitur amor perfectus tum appetitively, tum intensivè; imperfectus verò dicitur, qui revera pluris Deum aestimat quam rem quamcunque creatam, & mallet rerum omnium dispendium pati potius quam Deo displicere; attamen non tanto ardore, vehementia ac intentione in Deum afficitur, ac in res aliquas creatas.

III. Denique, amor ille perfectus est, qui includit firmum propositum placendi Deo in omnibus, ac mandatorum omnium executionem; & dicitur amor ille perfectus affectivè & effectivè. Imperfectus verò, qui afficitur quidem in Deum super omnia, dum homo cogitat eum esse summum bonum, & nulla occurrit tentationis occasio, nihilominus occurrente objecto aliquo alliciente, facile deficit & extinguitur.

Duobus verò modis potest aliquis actus dici homini impossibilis sine gratia. 1. Physicè, propter defectum propriæ virtutis per se ac physice efficientis: hoc modo per se ac physice homo sine gratia est incapax eliciendi actus fidei, spei & charitatis, & alios omnes, qui ad æternam salutem pertinent. Incapacem intelligo proxime, non tantum quoad actum, qui nunquam elicitur sine gratia, sed etiam quantum ad proximam potentiam: de capacitate enim remota naturali nulla hic prorsus quæstio, cum exploratum sit apud omnes, hominem habere naturam intelligentem, quæ, mediante gratia supernaturali, elevari potest ad actus supernaturales: quo sensu S. Aug. L. de Prædest. SS. c. 5. n. 10. dixit: *Posse habere fidem, sicut posse habere charitatem, natura est hominum: habere autem fidem, quemadmodum habere charitatem, gratia est fidelium.*

Auxilium porro gratiæ, de quo hic controvertitur, an sit necessarium, vel est supernaturalis ordinis, vel naturalis, indubitum tamen naturæ, & ex meritis Christi gratis concessum: gratiam quippe ordinis supernaturalis vocant, quæ tendit ad Deum Authorem gloriæ intuitivè videndum: gratiam verò naturalis ordinis, eam, quæ ducit ad cognitionem & amorem Dei simpliciter ut Authoris naturæ. Non una est in præsentia causa Theologorum opinio.

Bajus Propositione inter damnatas 34. velut commentitiam & ad illudendum sacris Litteris iugillat distinctionem duplicis amoris Dei naturalis videlicet, quo Deus amatur ut Author naturæ; & gratuiti, quo Deus amatur ut Beatificator.

Magistri vestigia pressius sequitur Jansenius L. 1. de statu naturæ puræ cap. 3. in fine. Fluit necessario hæc opinio ex alia Baji & Jansenii doctrina, nullum scilicet opus moraliter bonum fieri posse sine gratia, seu charitate erga Deum propter se dilectum; unde meritum tum in sensu authoris proscripta fuit adducta Baji Propositio; tum propter acerbiter censuræ, qua vana, commentitia & ad illudendum sacris Litteris excogitata esse allerit distinctionem duplicis amoris Dei, naturalis & supernaturalis. Neque enim damnatam volumus ea in Propositione Baji, eorum Theologorum sententiam, qui contendunt, hominem propriis viribus sine gratia non posse Deum amore perfectò, seu super omnia diligere: imo, nec præcise vi censuræ hujus Propositionis, damnata est sententia, quæ ad amorem Dei etiam imperfectum gratiam exigit; de necessitate enim gratiæ nulla sit mentio in adducta Propositione: sed damnatur, ut dixi, eo quod vana, commentitia, & illusoria dicatur distinctio amoris Dei naturalis & supernaturalis.

Sunt non pauci Theologi, quos appellant Suares L. de necessitate gratiæ c. 32. & Valques in 1. 3. disp. 194. c. 1. & 2. qui existimant, posse in hoc statu naturæ lapsæ Deum amari amore affectivo super omnia, sine speciali gratiæ auxilio.

E contra Bellarminus L. 6. de gratia & libero arbitrio c. 7. contendit: *Non posse Deum sine ope ipsius diligere, neque ut Authorem naturæ, neque ut largitorem gratiæ & gloriæ: neque perfectè, neque imperfectè ullo modo. Hanc qui sententiam non dubitat esse S. Augustini, imò etiam Scripturarum & Conciliorum, quidquid inquit, aliqui minus consideratè in hac parte scripserint. Quam sententiam tuentur Suares & Valques locis mox indicatis. His præmissis sit*

PRIMA CONCLUSIO.

Potest homo sine speciali auxilio gratiæ diligere Deum ut Authorem naturæ amore saltem imperfecto & inchoato.

Probatur conclusio iisdem planè momentis, quibus paulò superius ostendimus, hominem suis propriis viribus, sine speciali auxilio gratiæ, posse aliquid opus moraliter bonum naturalis ordinis, cum nulla gravis possat tentatio, perficere; cum enim Deus cognosci naturaliter possit ut summum bonum, amari quoque potest naturaliter amore saltem imperfecto & inchoato. Inde Apostolus Rom. 1. vers. 21. inexcusabiles ait esse Gentiles Philosophos, quia cum Deum cognovissent, non sicut Deum glorificaverunt. Quia, inquit Estius in hunc locum, Philosophi per naturæ vires Deum cognitum ut Deum, potuerunt aliquatenus laudare & glorificare, & gratias illi agere, non tamen sicut oportuit, hoc est, non eo voluntatis affectu, quo ad veram justitiam appropinquarent.

Deum autem glorificare, quid est aliud quam Deum diligere? Enim vero glorificare Deum, est Deum colere; colitur autem per amorem, juxta illud S. Aug. Ep. 167. alias 29. *Quid est pietas, nisi Dei cultus? Et unde ille colitur nisi charitate?* Et in secundum sentent. dist. 26. parag. 28. Apostolus eo loco, inquit idem Estius, non negat illos, qui sic Deum cognoverunt, dilexisse Deum; sed negat sicut Deum glorificasse, & gratias egisse, sine quibus duobus stare potest aliquis dilectio. Quod autem talis dilectio non sit ex gratia Dei per Christum, sic probatur; non enim habet ordinem ad beatitudinem supernaturalem, nec ad spem vitæ æternæ.

Qui ergo vel considerat Deum ut in se bonum actum naturæ Auctorem, & amore erga ipsum afficitur; vel boni aliquid moralis operatur, quia rectum est ac Deo Auctori naturæ acceptum, ille profecto Deum diligit, amore saltem imperfecto & inchoato. Imperfectum autem hic voco amorem, eum, qui nondum est super omnia, non quidem positivè aliquid Deo præferendo, (talis quippe amor omnino vitiosus ac perversus foret) sed negativè, aut potius abstractivè; quia amor ille non fit per comparisonem Dei ad creaturas, sed abstrahit ab illa, nec includit formale propositum placendi Deo in omnibus, licet illud etiam positivè non excludat.

SECUNDA CONCLUSIO.

Homo lapsus non potest sine speciali auxilio gratiæ diligere Deum super omnia ut Auctorem naturæ amore aut affectivo.

Bellarminus Lib. 6. de gratia & libero arbitrio, conclusionem probat multis Scripturæ, Conciliorum ac SS. Patrum testimoniis.

Verum Suares Lib. 1. de necessitate gratiæ cap. 33. observat, genus hoc probationis non satis firmum esse in præsentia quæstione; quia nempe facile est ea omnia testimonia referre ad amorem Dei supernaturalem, qui ad salutem animæ pertinet, & qui, ut loquuntur Concilia, Deum, ut oportet, diligit: quæ exceptio videtur apertè indicare sermonem esse de amore supernaturali, non vero naturali, qui ad justitiam & gloriam comparandam nec proximè, nec remotè disponit.

Nihilominus ex Canone 25. Concilii II. Arausici non immerito colligi potest, mentem illius esse, non tantum amorem Dei supernaturalem, sed etiam naturalem, qui sit super omnia, elici non posse in præsentia statu naturæ corruptæ, sine speciali gratia. En verba Canonis: *Hoc prædicare debemus & credere, quod per peccatum primi hominis inclinatum & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus postea aut diligere Deum, sicut oportuit, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, quod bonum esse possit, nisi eum gratia misericordiæ Divinæ prævenierit.* His verbis Synodus Arausicana impotentiam hominis lapsi ad Deum super omnia diligendum repetit, non tantum ex supernaturalitate actus, sed etiam ex infirmitate liberi arbitrii per peccatum contracta: ergo impotentia illa extendenda est, non tantum ad amorem Dei supernaturalem, sed etiam naturalem. Consequentia videtur aperta: certum enim est non fuisse contractam per peccatum impotentiam diligendi Deum actu supernaturali sine gratia; hæc enim impotentia erat ante peccatum. Contracta ergo fuit per peccatum impotentia

To. 10. p.
797. F.

To. 2. p.
284.

Pag. 284.
E.

Pag. 14.
col. 2.

T. 2. pag.
598. G.

Tom. 4.
Conc. p.
1671.
B. C.

potentia diligendi Deum super omnia, sine speciali auxilio confortante nostram voluntatem inclinatum ad querenda propria sua commoda; adeoque jam necessarium est speciale Dei auxilium, ut Deus super omnia diligatur, non tantum amore supernaturali tanquam Author gratiae & gloriae, sed etiam amore naturali tanquam Author naturae.

Ratio conclusionis manifesta videtur. Ac primo quidem quantum ad amorem Dei effectivum, certum est, ut ex dicendis patebit, non posse omnia Dei mandata observari sine speciali gratia; quod tamen importat amor, qui dicitur effectivus. Quantum vero ad amorem Dei super omnia affectivum, facile ostenditur: namque amor ille firmum ac efficax ex se includit propositum vitandi omnia peccata, adimplendi universam legem, omnes tentationes superandi, uno verbo, placendi Deo in omnibus: atqui sine speciali gratiae auxilio non potest homo propositum huiusmodi firmum ac efficax concipere: tum quia maxime arduum ac difficile est: tum quia non potest homo id efficaciter ac naturaliter velle, quod non potest naturaliter assequi; atqui non potest homo per solas naturae vires fugere omnia peccata, universam adimplere legem, omnibus tentationibus resistere; ergo neque id efficaciter per solas naturae vires velle potest: unde ex impossibilitate executionis effectiva oritur impossibilitas affectiva, seu affectus & propositi absoluti & ex se efficax: tum quia non potest homo infirmus ac corruptus excludere à se omnem inordinatum affectum, qualem tamen excludit amor Dei super omnia: tum denique quia amor Dei super omnia, est actus omnium maxime perfectus & heroicus; quare igitur ratione homo ad terrena totus depressus posset sine auxilio superiori in actum tam sublimem ac perfectum erumpere?

Conclusioni nostrae favet S. Thomas 1. 2. qu. 109. art. 3. ubi sic loquitur: *Homo in statu naturae integræ dilectionem sui ipsius referebat ad amorem Dei, sicut ad finem: & similiter dilectionem omnium aliarum rerum; & ita Deum diligebat plusquam seipsum & super omnia. Sed in statu naturae corruptæ homo ab hoc deficit secundum appetitum voluntatis rationalis, quæ propter corruptionem naturae sequitur bonum privatum, nisi sanetur per gratiam Dei. Et ideo dicendum est, quod homo in statu naturae integræ non indigebat dono gratiae superadditæ naturalibus bonis ad diligendum Deum naturaliter super omnia; licet indigeret auxilio Dei ad hoc eum moventis: sed in statu naturae corruptæ indiget, & homo etiam ad hoc auxilio gratiae naturam sanantis.* Loquitur autem hic S. Thomas de amore affectivo; de effectivo enim articulo IV. disputationem instituit.

Quam belle totum istud Angelici Doctoris ratiocinium concinit cum doctrina Concilii Arausici mox citati; Impotentiam scilicet, quæ est in homine lapsa ad diligendum Deum super omnia propriis suis viribus sine gratia, repetit S. Thom. ex infirmitate naturae, non ex una supernaturalitate actus: ergo supponit per peccatum contractam impotentiam diligendi Deum naturaliter super omnia. Loquitur autem S. Doctor, ut per se clarum est, de dilectione Dei ut Authoris naturae, quæ sine auxilio gratiae naturam sanantis elici non potest: per gratiam autem, quæ naturam sanat, non hic intelligit gratiam sanctificantem seu habitualement, quæ per excellentiam dicitur gratia sanans; sed intelligit gratiam actualem necessariam, ut subleventur infirmitas naturae, qua sit, ut non possit actu Deum super omnia diligere.

Ex quibus facile est inferre impotentiam hominis lapsi ad diligendum Deum super omnia propriis suis viribus, non tantum moralem esse, ortam ex difficultate; sed etiam vere physicam, & quantum ad substantiam operis, ortam ex infirmitate liberi arbitrii, per peccatum contractam. Quamvis enim Deus ut Author naturae super omnia diligendus, sit objectum proportionatum viribus naturae integræ, non est tamen proportionatum viribus naturae infirmæ ac corruptæ, nisi proportionem, ut vocant, remotam, quatenus scilicet homo capax est recipiendæ gratiæ, cuius auxilio assurgere potest ad amandum Deum super omnia: eo fere modo, quo homo à gravi morbo convalescens, non potest ex vera & physica impotentia longum iter pedibus perficere; tamen si facultatem habeat ambulandi; nempe vim motricem, & membra ad iter agendum destinata, nempe pedes. Unde hoc? Quia nimirum facultas illa per morbum debilitata, impar est physicis suis viribus sustinendæ longiori peregrinationi. Hac comparatione utitur sanctus Thomas 1. 2. q. 109. articulo 2. in corp. "Sicut,

inquit, homo infirmus potest per seipsum aliquem motum habere, non tamen perfecte potest moveri motu hominis sani, nisi sanetur auxilio medicinæ. Impotentia verò, quæ oritur ex defectu virtutis seu virium in facultate, nonne physica est?

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Authoritatem S. Bernardi Tractatu de diligendo Deo cap. 2. in fine: *Inexcusabilis est, inquit, To. 1. p. 586. E. omnis infidelis, si non diligit Dominum Deum suum ex toto corde, tota anima, tota virtute sua. Clamat nempe intus ei innata & non ignorata rationi iustitia, quia ex toto corde se illum diligere debeat, cui se totum debere non ignorat.* Si autem inexcusabilis, qui Deum toto corde non diligit, profecto suis viribus eum diligere potest.

Resp. Nego consequ. Quam ipsemet negat S. Bernardus verbis immediate sequentibus. "Verum, inquit, difficile, imo impossibile est, suis scilicet quempiam, liberive arbitrii viribus semel accepta à Deo, ad Dei ex toto convertere voluntatem; & non magis ad propriam retorquere, eaque sibi tanquam propria retinere, sicut scriptum est: "Omnes, quæ sua sunt, querunt. Quamvis autem propriis suis viribus non possit infidelis se suaque omnia ad Deum referre, inexcusabilis tamen est, quod ea non referat; quia offertur ipsi vel datur à Deo gratia, qua si bene uti vellet, uberius impetraret potentiam, ut actu Deum diligeret, & se suaque omnia ad ipsum referret.

Objicies 2. Authoritatem S. Thomæ 1. 2. q. 109. art. 3. ad 1. *Natura, inquit, diligit Deum super omnia, prout est principium ac finis naturalis boni. Caritas autem secundum quod est objectum beatitudinis.*

Resp. Hæc S. Thomæ verba exponenda esse per ea, quæ scribit in corpore ejusdem articuli, ubi cum ait, naturam posse diligere Deum super omnia, naturam intelligit integram & sanam, non vero infirmam & corruptam: in ea scilicet, quam sibi proponit, objectione, naturam generatim opponit charitati, abstrahendo à natura integra vel corrupta.

Objicies 3. Amor Dei super omnia tanquam Authoris naturae, proportionatus est naturali hominis cognitioni & voluntati: homo quippe naturaliter cognoscere potest, Deum esse summum bonum, adeoque summe amabilem; ergo etiam naturaliter potest illum diligere. Aliunde vero in illo actu amoris, qui momento vel brevissimo tempore fieri potest; non semper occurrit superanda gravis aliqua difficultas & tentatio; nec obstat, quod actus ille amoris super omnia dicatur efficax, includatque firmum propositum observandi omnia Dei mandata; namque efficax non dicitur, quia facit, sed quia de se aptus est facere; neque propositum illud videtur quoad substantiam superare vires naturae: ergo potest homo potentiam tum physicam tum moralem diligere Deum super omnia tanquam Authorem naturae.

Resp. Dist. ant. Amor Dei super omnia tanquam Authoris naturae, proportionatus est homini integro & sano, concedo: homini lapsa & infirmo, subdistinguo: proportionem remotam & inchoatam, concedo: proportionem proximam, nego. Deus quippe super omnia diligendus, objectum est quoad substantiam positum supra vires naturales voluntatis nostrae infirmæ ac depravatae, propter rationes allatas.

Instabis 1. Potest homo naturaliter sine speciali auxilio cognoscere, Deum esse summe amabilem, etiam ut Authorem naturae: ergo voluntas potest etiam naturaliter eum diligere.

Resp. Nego consequens. Homo etenim longè gravius vulneratus est in voluntate & appetitu, quam in cognitione: *Video meliora proboque, deteriora sequor*, inquit Poëta. Et Apostolus quo tempore legi condelectabatur, secundum interiorem hominem, quod nolebat malum, operabatur: nos ipsi quotidiana experientia exploratum habemus, longe minorem nos difficultatem pati in credendis fidei mysteriis, quam in cohibendis ac superandis pravis cupiditatibus; ergo licet homo naturaliter cognoscat, Deum esse summe amabilem, non potest naturaliter eum super omnia diligere. *Humana natura*, inquit S. Th. 1. 2. q. 109. art. 2. ad 3. *magis est corrupta per peccatum quantum ad appetitum boni, quam quantum ad cognitionem veri.* Idque propterea, quod peccatum ipsum voluntate commissum est, ideoque voluntatem magis quam ceteras potentias infectum.

Instabis

Instabis 2. Deus ut Author naturæ super omnia diligendus, non objectum supernaturale, alias nihil discriminis foret inter amorem Dei ut Authoris naturæ, & Authoris gratiæ & gloriæ; ergo naturæ viribus Deus ut Author naturæ diligere potest super omnia.

Resp. Dist. ant. Non est objectum supernaturale, id est, non est objectum, quod intuitiva sui visione hominem beatum efficiat, concedo: id est, non est objectum, quod superet naturæ vires, nego. Equivocatio latet in ea voce, *supernaturale*; si *supernaturale* sumatur, ut sæpius sumitur pro eo, quod vel ducit ad claræ & intuitivæ Dei visionem, vel est ipsummet objectum, seu Deus in se intuitivè cognitus, fatemur hoc sensu, Deum ut Authorem naturæ super omnia diligendum, non esse objectum supernaturale. Amor enim huiusmodi nec remotè, nec proximè disponit aut ad gratiam, aut ad gloriam. Si verò objectum supernaturale idem sit ac illud, quod naturæ vires superat, contendimus, hoc sensu Deum ut Authorem naturæ super omnia diligendum esse objectum supernaturale.

Instabis 3. Intellectus ostendit majorem esse in Deo rationem, qua diligere debeat, quam in quocunque bono creato; ergo voluntas sequendo lumen rationis, plus Deum diligere potest, quam creaturas omnes.

Resp. Nego consequens. Namque voluntas pondere propriæ suæ inclinationis prævar fertur in bonum sensibile; aut certè sequitur bonum suum privatum, nisi sanetur per Dei gratiam, ut ait S. Th. 1. 2. q. 109. art. 3. Unde est, quod homo potest oppetere mortem, v. g. pro patria, pro amicis, vel etiam pro falsa religione, non potest autem pro vero Deo & ipsius cultu, nisi ex beneficio gratiæ; quia scilicet per peccatum homo à vero Deo averfus est, non ab aliis creatis & sensibilibus bonis.

Instabis: Si per peccatum contracta fuit physica ad Deum ut Authorem naturæ super omnia diligendum impotentia, affirmandum erit, naturalia in homine post peccatum non mansisse integra: atqui tamen falsum istud est apud omnes.

Resp. Distinguo sequelam majoris. Naturalia non manserunt integra, quantum ad integritatem & perfectionem virium, concedo: quantum ad facultatem naturalem, quæ remotam & inchoatam quandam habet cum objecto supernaturali proportionem, nego. *Posse habere fidem, naturæ est hominum*, ait S. Augustinus Lib. de Prædest. SS. cap. 5. num. 10. *habere autem fidem, gratiæ est fidelium*. Remanet igitur in homine post peccatum liberum arbitrium quantum ad essentiam & naturam. *Extinctum non est*, ait Conc. Trident. sess. 6. cap. 1. *viribus licet attenuatum & inclinatum*, non modò ad bonum supernaturale, sed etiam morale ac naturalis ordinis.

Objicies 4. At saltem potest homo diligere Deum super omnia amore concupiscentiæ absque auxilio gratiæ: amor quippe ille totus naturalis est, cum oriatur ex amore sui, ad quem sola natura sufficit.

Resp. Nego ant. Ad probationem dist. Amor ille oritur ex amore sui recto & ordinato, concedo: inordinato & malo, nego. Amor concupiscentiæ inordinatus est, quando Deus ad creaturam refertur, & amatur propter bona temporalia. Amor verò rectus & ordinatus est, quando creatura refertur ad Deum tanquam ad finem qui, hoc est, ad quem creatura tendit; non finem cui, hoc est, quem creatura refert ad sese. Porro licitum est Deum amare amore concupiscentiæ, quia nempe ultimus est finis noster, ac supremum bonum.

Objicies denique. Potest homo diligere proximum super omnia, ita ut etiam pro illo se morti devoveat: potest etiam infidelis diligere Deum secundum suam hæresim aut perfidiam cognitum, ita ut etiam pro illo moriatur, quod interdum in Hæreticis ac Judæis cernimus: potest denique civis aliquis plus diligere patriam suam, quam seipsum, ut constat exemplo illorum Romanorum, qui pro salute Patriæ certissimæ morti se objecerunt. Cur igitur non poterit homo pariter Deum super omnia diligere sine auxilio gratiæ.

Resp. Cum Bellarmino, facilius esse diligere seipsum, aliam creaturam super omnia, quam Deum: tum quia sensibilia melius cognoscuntur, & magis afficiunt: unde Joannes Epist. 1. c. 4. v. 20. ait: "Qui non diligit fratrem suum, quem videt, Deum, quem non videt, quomodo potest diligere?" Tum etiam quia natura corrupta semper inclinata est ad se & sua: porro, qui pro suis hæresibus, aut Patria moriuntur, seipsos quæ- runt, id est, gloriam propriam, cujus præcipue Ro-

mani inter Ethnicos, & Hæretici inter infideles avidissimi semper fuere. Vide S. Augustinum in Lib. de patientia c. 16. & 17. ubi simile argumentum solvit, & inter alia sic loquitur: *Qui hæc dicunt, non intelligunt, & quemque iniquorum tanto esse ad quæcunque mala toleranda duriores, quanto in eo major est cupiditas mundi; & quemque justorum tanto esse ad quæcunque mala perferenda fortiores, quanto in eo est major charitas Dei. Sed cupiditas mundi initium habet ex arbitrio voluntatis, progressum ex jucunditate voluptatis, firmamentum ex vinculo consuetudinis: charitas autem Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis*. Addit Bellarminus, quod si quis vere pro Patria moreretur, non gloriam suam, sed Patriæ salutem quærens, is, quamvis infidelis, non sine auxilio speciali id facere credendus esset: tamen enim mori pro Patria sit opus morale, tamen est arduum ac difficile, & ideo à natura infirma, & ad seipsam diligendam prona præstari nequaquam potest.

ARTICULUS IV.

Utrum absque gratia possit homo solis naturæ viribus præcepta legis observare ac tentationes superare?

LEgem hic intelligimus naturalem scriptam in cordibus, hoc est, dictamen illud rationis, quo duce natura cognoscimus, quid bonum & honestum, quidve malum aut turpe sit.

Observand. 1. Præcepta naturalia considerari posse vel quantum ad substantiam operis, hoc est, moralem honestatem; vel quantum ad modum operandi, hoc est, motivum ex quo, & finem propter quem fit.

Observ. 2. Præcepta illa vel collectivè vel distributivè spectari; id est, vel omnia, vel eorum aliqua.

Observ. 3. In observandis præceptis impedimenta & difficultates occurrere posse duplicis generis: aliæ quippe sunt, ut ita dicam, internæ, ex ipsamet re seu objecto actionis profluentes; aliæ verò externæ, quæ ex tentationibus oriuntur. Tentationes verò ex triplici potissimum fonte scaturiunt, ex concupiscentia, ex mundo, & ex dæmone.

Observ. 4. Inter tentationes alias graves ac vehementes esse, alias verò leves ac remissas. Gravis autem potest esse tentatio vel ex duratione, quando pertinaciter ac diu hominem pullat; vel ex objecto, quod sui imagine ac vivida repræsentatione plurimum afficit ac commovet; vel ex modo, quando species lentibiles, quæ ad turpia sollicitant, aut imaginationi continuo ac importunè obversantur, aut mentem multum perturbant; vel denique ex ipso habitu, seu inveterata peccandi consuetudine. Totidem modis ex adverso tentatio potest esse levis & ad vincendum facilis.

Observ. 5. Tentationem quamlibet tribus modis posse superari. 1. Per aliam tentationem, aut viciosam actionem; ut si quis v. g. avaritiam vincat ex luxuria. 2. Per motivum charitatis, ita ut actio meritoria sit vitæ æternæ. 3. Per motivum naturalis honestatis.

Non hic movetur controversia de præceptis supernaturalibus vel naturalibus, quantum ad modum consideratis; id est, quæ ex motivo charitatis observantur, & quorum observatio utilis est ad comparandam vitam æternam. Nemo dubitat Orthodoxus, quin ad huiusmodi præcepta observanda necessaria sit specialis Dei gratia.

Neque etiam hic quaeritur, utrum ad superandam unam tentationem per aliam, aut unum peccatum per aliud vitandum, gratia requiratur. Quis enim sanæ mentis dixerit unquam, gratiam esse necessariam ad peccandum?

Quæstio igitur est de præceptis naturalibus, seu collectivè seu distributivè sumptis; siue graves sint tentationes, siue tantum leves: utrum scilicet sine speciali auxilio gratiæ possit homo vel omnia, vel aliqua saltem observare præcepta absque novo peccato, potentia aut physica, aut morali. Potentia physica est ipsa vis activa relativè proportionata & expedita operi faciendi: potentia verò moralis est vis activa relativè proportionata & expedita cum adjuncta facilitate.

Circa quam controversiam

1. Errarunt Pelagiani, qui solis naturæ viribus absque auxilio gratiæ universam legem observari, omnia peccata & tentationes omnes superari ab homine posse affirmarunt.

2. Bajus, & qui cum illo sentiunt, nullum plane opus bonum morale fieri ab homine posse sine gratia

tia, seu charitate propriè dicta, ita ut quidquid à laudabili charitate non est, sit à vitiosa cupiditate, ac verum peccatum; ii consequenter docent. nullum legis naturalis præceptum observari, nullam omnino tentationem vinci posse sine gratia. Quin & oppositam sententiam gravi censuræ nota perstringit aliquando idem Bajus, & ridet distinctionem observationis præceptorum quoad substantiam, & quoad modum, Proposition. 61. & 62.

3. Non consentiunt inter se Scholæ Theologi. Sunt qui existimant, hominem per sua naturalia posse potentia physica omnia legis naturalis præcepta seu collectivè, seu distributivè, quantum ad substantiam adimplere: posse vero potentia morali omnia distributivè, si nulla gravis urgeat tentatio; non autem omnia collectivè sumpta. Item posse leves tentationes vincere, non verò graves. Auxilium vero in præsentī statu necessarium ad omnia implenda præcepta gravesque tentationes superandas, ajunt non esse supernaturale ex rei natura, sed tantum ex institutione Dei, qui tale auxilium voluit esse gratiam habitualement. Alii vero contendunt, nullum omnino præceptum, nullam ne levissimam quidem tentationem superari posse sine gratia. Alii denique quasi medii, docent, hominem non posse potentia physica aut morali universa legis naturalis præcepta, quantum ad substantiam, seu collectivè, seu distributivè, observare sine speciali Dei auxilio, posse tamen aliqua facilia, cum nulla gravis urget tentatio. Item non posse graves tentationes, sed tantum leves aliquas superare. Ita Suares Lib. 1. de necessitate gratiæ c. 24. 25. & 26. Bellarminus L. 5. de Gratia & libero arbitrio cap. 5. 6. 7. & 8.

PRIMA CONCLUSIO.

Homo in statu naturæ integræ potuisset omnia & singula legis naturalis præcepta, quantum ad substantiam, observare sine speciali gratia. Non potest vero etiam physica potentia in statu naturæ lapsæ.

Hæc ipsa est S. Thomæ doctrina 1. 2. q. 109. art. 4. «Dicendum, inquit, quod implere mandata legis contingit dupliciter. Uno modo quantum ad substantiam operum, prout scilicet homo operatur iusta & fortia, & alia virtutis opera; & hoc modo homo in statu naturæ integræ potuit omnia mandata legis implere: alioquin homo non potuisset in statu illo non peccare, cum nihil aliud sit peccare, quam transgredi Divina mandata; sed in statu naturæ corruptæ non potest homo implere mandata Divina sine gratia sanante. Alio modo possent impleri mandata legis, non solum quantum ad substantiam operis, sed etiam quantum ad modum agendi, ut scilicet ex charitate fiant; & sic neque in statu naturæ integræ, neque in statu naturæ corruptæ potest homo implere absque gratia legis mandata. Ita S. Thomas, cujus doctrinam inverecunde carpit ac sugillat Bajus Propositione 61. & 62. inter eas, quæ à SS. Pontificibus Pio V. Gregorio XIII. & Urbano VIII. proscriptæ sunt.

Prima conclusionis pars aperta est & manifesta, quia mandatorum legis naturæ observatio ex se accommodata erat & proportionata viribus naturæ integræ. Aliunde vero nulla erant impedimenta, tentationes nullæ, quibus homo sanus & integer à mandatis exequendis dimoveri ac retardari posset.

Secunda vero pars probatur ex infirmitate & impotentia, tum naturæ lapsæ, tum ipsius legis, quæ si auxilio gratiæ destituta fuerit, iram operatur, & est littera occidens; quæ omnia egregie confirmat S. Paulus Rom. 7. v. 18. Scio, inquit, quia non habitat in me, hoc est, in carne mea, bonum. Et v. 23. Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me sub lege peccati, quæ est in membris meis. Unde exclamat: Infelix ego homo! quis me liberabit à corpore mortis hujus? Respondet: Gratia Dei per Jesum Christum. Et c. 8. v. 3. de lege ait: Quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus Filium suum mittens... ut justificatio legis impleteretur in nobis. Et v. 26. Spiritus, inquit, adjuvat infirmitatem nostram 1. Cor. 15. v. 57. postquam dixit: Virtus peccati lex, statim subjungit: Deo autem gratias, qui nobis dedit victoriam per Jesum Christum. Et 2. Cor. 3. v. 6. Littera occidit, Spiritus autem vivificat. Hoc est, ut docet S. Augustinus Libro integro de spiritu & littera, lex non solum scripta, sed etiam naturalis, peccatum non arceat, sed auget potius sine gratia, faciens scire peccatum, non tamen caveri.

Ad hæc testimonia Scripturæ accedunt & alia, quibus ostenditur, nonnulla esse Dei mandata ita supra vires humanas posita, ut sine ope Divinæ gratiæ impleri non possint. Ita Sapiens Sapientiæ 8. v. 21. de continentia dicit: Scivi quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det; & hoc ipsum erat sapientiæ, scire cujus esset hoc donum. Hinc S. Augustinus L. 10. Confess. c. 29. Continentiam jubet, inquit Deum alloquens, da quod jubet, & jube quod vis. De præcepto cohibendæ linguæ S. Jacobus Epistolæ suæ cap. 3. v. 8. ait: Linguam nullus hominum domare potest.

Confirmatur hæc prima probatio aliis Scripturæ testimoniis, quæ testantur integram legis observationem signum esse certissimum veræ perfectæ charitatis Dei. Sic enim legimus Joan. 14. v. 21. Qui habet mandata mea & servat ea, ille est qui diligit me. Et v. 24. Qui non diligit me, sermones meos non servat. Et in prima sua Epistola cap. 2. v. 5. Idem Apostolus ait: Qui servat verbum ejus, vere in hoc est charitas Dei perfecta. Et cap. 5. v. 3. Hæc est charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus. Porro charitas Dei non potest naturæ viribus comparari, sed infunditur à Deo per Spiritum sanctum, ut loquitur Apostolus Rom. 5. v. 5.

His porro testimoniis comprehendendi etiam legem moralem naturalem, facile est ostendere: cum enim Dominus dixisset, & aliquoties repetisset Joan. 13. 14. & 15. signum dilectionis Dei esse mandatorum ipsius observationem, addidit: Hæc mando vobis, ut diligatis invicem. Et iterum: Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem. Dilectio autem proximi, quæ signum est certissimum dilectionis Dei, continet virtute totam legem naturalem, ut Apostolus ait Rom. 13. v. 8. Qui diligit proximum, legem implevit. Nam: non adulterabis: non occides: non furaberis: non fallum testimonium dices: non concupisces; & si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Idem ait Galatas 5. v. 14. Omnis lex in uno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum.

Quod vero signum charitatis Dei, sit observatio mandatorum secundum substantiam operis, perspicuum est: tum quia ineptum esset dicere, signum dilectionis Dei esse observationem mandatorum, ex dilectione Dei; & Qui non diligit me, sermones meos non servat ex dilectione mea: tum etiam quia signum debet esse externum & visibile, præsertim cum referatur ad alios, quale est istud, de quo Dominus dicit: In hoc cognoscent omnes, quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem. Ubi per dilectionem intelligit opera externa, quæ ab hominibus videri possunt, non internum affectum, qui videri non potest nisi in suo effectu. Observatio igitur omnium præceptorum moralium secundum substantiam operis, necessario cum dilectione proximi & Dei conjuncta est; ideoque secundum Scripturas viribus solius naturæ nullo modo haberi potest. Hæc Bellarminus.

Probatur 2. ex Conciliis, quæ adversus Pelagianos definierunt universam legem impleri, omnia peccata declinari, omnesque superari non posse tentationes, sine speciali gratiæ Christi adjutorio.

Ex Carthaginensi II. an. 415. in Epistola Synodica ad Innocentium I. ubi Patres testantur damnatos idcirco fuisse Pelagianos, quod assererent, in eo gratiam Dei deputandam, quod talem hominis instituit creaturæ naturam, quæ per propriam voluntatem legem Dei posset implere, sive naturaliter in corde conscriptam, sive in Litteris datam.

Ex Milevitano an. 416. seu potius, ut multis placeat, Carthaginensi III. Can. 5. «Item placuit, ut quicumque dixerit, ideo nobis gratiam justificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius possimus impleri per gratiam, tanquam, etsi gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possemus etiam sine illa Divina implere, mandata, anathema sit.

Doctrinam hanc ex professo probat S. Augustinus in iis omnibus, quæ adversus Pelagianos elucubravimus Operibus. Lib. 2. de pec. mer. & rem. c. 5. n. 5. Justitia, inquit, præceptum omni ex parte implere non possumus, nisi adjuvemur à Deo. Lib. de nat. & grat. cap. 2. num. 2. Si per naturam justitia, inquit refellens Pelagianos, ergo Christus gratis mortuus est? Et cap. 40. num. 47. Si possibilitas naturalis per liberum arbitrium, & ad cognoscendum, quomodo vivere debeat, & ad bene vivendum sufficit sibi; ergo Christus gratis mortuus est. Et Lib. de perfectione justitiæ cap. 2. num. 1. postquam dixit vitari posse peccatum, si natura vitata sanetur

T. 1. p. 184. F.

Jan. 15. 17. v. 12.

Ib. 13. v. 35.

T. 2. Com. p. 1534.

Ibid. p. 1539.

T. 10. p. 42. C. 1b. p. 129. C. 1b. p. 147. D.

Ib. p. 168 B. sanetur gratia Dei per Jesum Christum, sic pergit: *In tantum enim sana non est, in quantum id quod faciendum est, aut cecitate non videt, aut infirmitate non implet, dum caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, ut non ea, quæ vult homo, faciat.* Manifeste eo loci S. Augustinus repetit impotentiam naturæ lapſæ ad observationem legis, ex defectu virium, nempe ex cecitate aut infirmitate.

Ratio conclusionis est, quia natura per peccatum vulnerata est ac infirmata: unde potest quidem homo aliquod bonum morale facere, cum nulla instat tentatio, perficere sine gratia, quia penitus extincta & oblitterata in nobis non est imago Dei, sicut antea probavimus; sed non potest omnia bona, ne distributive quidem facere, ea potissimum, quæ vel ex objecto, vel ex circumstantiis specialem habent adjunctam difficultatem, ob gravissimum scilicet vulnus, quod per peccatum naturalibus viribus infictum est. Hæc porro impotentia physica est, non tantum moralis, cum oriatur ex imminutione virium liberi arbitrii; ac similis illi quam patitur homo ex gravi morbo convalescens, qui potest quidem aliquem motum habere, sed non omnem; seu qui potest aliquod breve iter conficere, non longum ac laboriosum, non tantum ex morali, sed etiam ex physica impotentia.

SECUNDA CONCLUSIO.

Non potest homo sine speciali gratia superare graves tentationes; potest vero leviores aliquas, quantum ad substantiam operis moralis naturalis ordinis.

Prima conclusionis pars probatur i. duplici ex Scripturis argumento. Primum petitur ex iis testimoniis, quibus generatim victoria tentationum Deo adscribitur. Psal. 17. v. 30. *In te, ait David, eripiar à tentatione, & Psal. 29. v. 8. Avertisti faciem tuam à me; & factus sum conturbatus. Iterum Psal. 117. v. 13. Impulsus eversus sum, ut caderem, & Dominus suscepit me.*

Estius in 2. dist. 26 Parag. 44.

Inde Christus commendat, ut oremus sedulo, ne intremus in tentationem. Matth. 26. v. 41. *Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem.* Et in Oratione ipsa quotidiana supplices petimus: *Et ne nos inducas in tentationem.* Hoc est, ne permittas non tentari: Deus enim Auctor non est tentationis ad malum provocantis. Deus, ait S. Jacobus Epistolæ suæ cap. 1. v. 13. *intensor malorum est; ipse neminem tentat, nisi ea tentatione, quæ dicitur probationis vel tribulationis, quam Deus immittit ad probationem fidei & perfectionem virtutis; Virtus enim in infirmitate perficitur,* ait Apostolus 2. Corinth. 12. v. 9.

Secundum argumentum ex iis locis desumitur, quæ declarant tentationes vel carnis, vel mundi, vel dæmonum, superari non posse sine Dei adjutorio. De tentatione carnis intelligi debent hæc Apostoli verba. *In felix ego homo! quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum.* De tentationibus mundi ista ejusdem Apostoli i. ad Corinth. 10. v. 13. *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.* De tentationibus vero dæmonis dicitur i. Petri 5. v. 8. *Adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circumcivit, quærens quem devoret; cui resistite fortes in fide.* Et S. Paulus Ephes. 6. v. 11. *Induite vos, inquit, armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli.* Et infra..... In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere.

v. 16.

Probitur 2. ex Conciliis.

T. 2. Com. p. 1529. E

Ex Diospoletano anno 415. cap. 11. ubi damnatur hic Pelagii articulus: *Victoria nostra non est ex Dei adjutorio, sed ex libero arbitrio.*

Pag. 1530. D.

Ibidem inter orthodoxa doctrinæ capita, quæ ut Pelagius confiteretur, Synodus exigebat, istud novum decimo recensetur: *Ut fateatur, quando contra tentationes concupiscentiasque illicitas dimicamus, non ex propria voluntate, sed ex adjutorio Dei provenire victoriam, non enim aliter verum est, quod Apostolus ait: Non volentis, non currentis, sed miserantis est Dei.*

Rom. 9. Ibid. p. 1535. B.

Ex Carthaginensi II. anni sequentis in Epistola Synodica ad Innocentium I. ubi ait: *Ex sacrilegis Pelagianorum disputationibus necessario sequi, ut nec orare debeamus, ne intremus in tentationem.*

T. 4. Com. p. 1669. C.

Ex Arausicano II. an. 529. capitulo 15. *Nullus miser de quacumque miseria liberatur, nisi qui Dei misericordia prævenitur.*

Hoc ipsum declarant ac statuunt SS. Pontifices contra Pelagianos. Innocentius I. in Epistola ad Concilium Carthaginense: *Quotidiana, inquit, præstat (Christus) remedia: quibus nisi freti, confisque nitamur, nullatenus humanos vincere poterimus errores.* Necesse est enim, ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur.

T. 2. Com. p. 1285. D.

Zozimus in Epistola ad universos Orbis Episcopos, cujus fragmentum refertur inter auctoritates SS. Pontificum circa gratiam, quas à Cælestino collectas ac suæ ad Galliarum Episcopos Epistolæ annexas fuisse nonnulli existimant. N. 6. sic loquens inducitur: *Quod ergo tempus intervenit, quo ejus non indigemus auxilio? In omnibus igitur actionibus, causis, cogitationibus, motibus, Adjutor & Protector orandus est. Superbum est enim, ut quidquam sibi humana natura præsumat, clamante Apostolo: Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed &c.*

Perit. de Epistola

T. 2. Com. p. 1616. A.

Cælestinus in mox citata ad Gallos Epistola n. 6. *Nemo, inquit, etiam Baptismatis gratia renovatus, idoneus est ad superandas diaboli insidias, & ad evincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium Dei perseverantiam bonæ conversationis acceperit.*

Ephes. 6.

Probat 3. ex SS. Patribus.

Ex S. Cypriano Tractatu de Oratione Dominica: *Quando rogamus, inquit, ne intimationem veniamus, admonemur infirmitatis & imbecillitatis nostræ dum sic rogamus, ne quis se insolenter extollat, ne quis sibi superbe atque arroganter aliquid assumat.*

Pag. 134.

Ex sancto Ambrosio in Ps. 43. n. 71. hæc verba: *Hæc omnia venerunt super nos oblitus sumus te. Quis, inquit, est tam fortis, ut nequaquam in intimationem moveatur, nisi Dominus ei adjutor assistat?*

T. 1. p. 917. B.

Ex S. Hieronymo Lib. 2. adversus Pelagianos, ubi postquam hæc verba retulit: *Quid dormitis? Surgite & orate, ne intretis in tentationem. Continuo subjungit: Debit juxta vos dicere: Quid dormitis? Surgite & resistite: liberum enim habetis arbitrium, & semel vobis concessa à Domino potestate, nullius alterius indigetis auxilio. Si enim hoc feceritis, non intretis in tentationem. Et initio Libri tertii: Nostra, inquit, victoria & corona victoriæ illius protectione & clypeo paratur.*

T. 4. p. 2. pag. 521.

Ibid. p. 533.

Denique ex S. Augustino, ut alios multos prætermittam, Libro de perfectione justitiæ c. ultimo: *Quisquis, inquit, negat nos orare debere, ne intremus in tentationem: (negat autem hoc, qui contendit ad non peccandum gratiæ Dei adjutorium non esse homini necessarium; sed sola lege accepta humanam sufficere voluntatem) ab auribus omnium removendum, & ore omnium anathematizandum esse, non dubito.*

T. 10. p. 190. A.

Libro de bono viduitatis cap. 17. refellens errorem Pelagianorum: *Sequitur, inquit, ut frustra Dominus dixerit: Vigilate & orate, ne intretis in tentationem; & frustra quotidie in ipsa Dominica Oratione dicamus: Ne nos inferas in tentationem. Si enim nostræ tantummodo potestatis est, ne tentatione superemur, ut quid oramus, ne intremus, vel inferamur in eam? Ut quid peto à Domino, quod in mea potestate? Sed absit ut hoc sapiat, qui sanum sapit.*

T. 6. p. 480. C.

Sermone 156. alias 13. de verbis Apost. cap. 9. *In hoc agone, inquit, cum configimus, Deum habemus spectatorem; in hoc agone cum laboramus, Deum poscimus adjutorem: si enim non ipse nos adjuvat, non dico vincere, sed nec pugnare poterimus. Denique Ser. 99. alias hom. 23. inter 50. c. 6. Hoc tibi, inquit, dicit Deus tuus: Regebam te mihi, servabam te mihi. Ut adulterium non committeres, suavor defuit ut suavor deesset, ego feci. Locus & tempus defuit, & ut hæc deessent, ego feci. Adfuit suavor, non defuit locus, non defuit tempus; ut non consentire, ego terrui. Agnosce ergo gratiam ejus, cui debes & quod non admisisti.*

T. 3. p. 754. C.

Ibid. p. 523. E.

Duplex hic à sancto Doctore gratia distinguitur, i. externa, 2. interna. Prior in repellendis divinitus mali objectis posita est, posterior, in cohibendo consensu. Prior dici potest gratia protectionis, altera illuminationis & inspirationis.

Secunda pars conclusionis, nempe leves aliquas tentationes, quas Bellarminus *titillationes* potius, quam veras tentationes appellat, superari ab homine possibile sine speciali gratiæ adjutorio, probatur iisdem plane

plane argumentis, quibus supra ostendimus, posse hominem per naturæ vires sine gratia bonum aliquod opus morale tum ex officio, tum ex fine perficere, cum vel nulla instat gravitentatio, vel nullam difficultatem opus adjunctam habet.

Rec. des B. p. 17. prop. 30. Ib. Accedit auctoritas SS. Pontificum Pii V. Gregorii XIII. & Urbani VIII. qui hanc n. 29. Baji Propositionem damnarunt: « Non soli fures ii sunt & latrones, qui Christum, viam & ostium veritatis & vitæ negant, sed etiam quicumque aliunde, quam per ipsum in viam iustitiæ (hoc est aliquam iustitiam) conscendi posse docent. Aut tentationi ulli, sine gratiæ ipsius adiutorio, resistere hominem posse, sic ut in eam non inducatur, aut ab ea non superetur.

Et si vero respondeat Vasques, non substantiam Propositionis, sed asperitatem censuræ damnari; at saltem sequitur, ut optime advertit Suares, sine ulla Pelagiani vel Semipelagiani erroris nota, posse hanc conclusionis nostræ partem defendi. Si enim doctrina hæc aliquo pacto ad errorem Pelagii pertineret, injuriosa profecto foret gratiæ Christi, nec ferenda; unde merito fuit & latro dici posset, qui eam tueretur.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. contra primam partem 1. conclusionis: Non potuit Adamus in statu innocentie sine speciali gratiæ auxilio observare præceptum ad legem naturæ pertinens, obedientiam scilicet, quam Deo præcipienti, ut ab esu ligni vetiti abstinere, debebat.

T. 4. Con p. 1670 B. Antecedens probatur ex Conc. Arausicano II. & ex S. Augustino. Canone 19. sic statuit Concilium: *Natura humana, etiam si in illa integritate, in qua est condita, permaneret, nullo modo seipsam, Creatore suo non adjuvante, servaret.*

T. 10 p. 768. A. S. vero Aug. Lib. de correptione & gratia cap. 11. supponit, Adamum opus habuisse auxilio gratiæ: Si autem, inquit, hoc adiutorium vel Angelo, vel homini, cum primum facti sunt, defuisset.... non utique sua culpa cecidissent: adiutorium quippe defuisset, sine quo permanere non possent.

R. Nego ant. Licet enim objectum talis præcepti fuerit naturale, erat tamen tum ex parte præcipientis, tum ex parte motivi & circumstantiarum, præceptum positivum & supernaturale. Deus enim ut auctor gratiæ, quam Adamo in ortu suo concesserat, ipsi prohibuit, ne de fructu vetito manducaret; nempe ut exploraret ejus fidem, charitatem probaret, & experiretur obedientiam: fidem quidem, quia non potuit Adamus abstinere à fructu prohibito, nisi prævia & duce fide, qua pœnam mortis tum animæ, tum corporis à DEO intentatam, sibi reipsa infligendam fore crederet: charitatem autem & obedientiam, quia per observationem præcepti, egregium utriusque testimonium exhibuisset. Adde, quod observationi hujus mandati annexa fuerit à Deo & immunitas à morte temporali, & æterna in Cælo possidenda fecilitas; unde meritoria fuisset vitæ æternæ. Quid ergo mirum, si Adamus opus habuerit gratiæ supernaturalis auxilio? Hinc patet responsio ad Concilium Arausicanum, & S. Augustinum; loquuntur etenim de præcepto, quod erat supernaturale, aut quantum ad substantiam, aut quantum ad modum: fatemur autem ultrò, ad observationem talis præcepti necessariam planè esse Divinam gratiam.

Objicies 2. contra secundam partem ejusdem 2. conclusionis, nulla Scripturæ testimonia.

Deuteronomii 30. v. 11. Moyses ait: *Mandatum hoc, quo ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum.*

Eccli. 15. v. 16. *Si volueris mandata servare, conservabunt te.*

Rom. 2. v. 14. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt.* Ergo potest homo naturaliter seu naturæ viribus, sine gratia, observare leges naturalis præcepta.

Denique Apostolus ad Philippenses cap. 3. v. 6. fateatur, se nondum sub gratia, sed sub lege constitutum, secundum iustitiam, quæ in lege est, conversatum sine querela.

R. Ad 1. testimonium, distinguo: mandatum hoc non supra te est, quantum ad cognitionem; quia facile in ea, quæ datur, lege, cognosci potest, concedo: non supra te est, quantum ad executionem, subdistinguo: mediante auxilio gratiæ, concedo: sine auxilio gratiæ, nego. Duplici ergo sensu exponi potest citatum ex Deuteronomio testimonium; primo de cogni-

Journelii Tom. II. P. II. De Gratia Christi.

tione præcepti, ita ut sensus sit: Mandatum dilectionis Dei ex toto corde, & conversionis ad ipsum, non supra te est, sed facile cognosci à te poterit in ea, quam jam promulgo, lege. Sensus illum indicare videntur verba hæc sequentia: « Nec in Cælo situm, ut possis indicere: Quis nostrum valet ad Cælum ascendere, aut deferat illud ad nos, & audiamus atque opere compleamus? Neque transmare positum, ut causeris & dicas: Quis ex nobis poterit transfretare mare, & illud ad nos usque deferre? Sed juxta te vest sermo valde, in ore tuo, & in corde tuo « Exponi 2. potest de executione præcepti, ita ut sensus sit: Mandatum hoc non est supra vires tuas positum, mediante gratia quæ tibi datur vel offertur. Unde v. 6. dicitur: *Circumcidet Dominus Deus cor tuum, & cor seminis tui, ut diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua.* Uterque vero ille sensus rectè cohæret cum nostra conclusione.

Ad testimonium Ecclesiastici & alia hujusmodi, S. Augustinus Lib. de Gratia & libero arbitrio cap. 15. & 16. respondet, his locis demonstrari liberum arbitrium, per quod præcepta implenda sunt; at non excludi gratiam, sine qua impleri non possunt. Quemadmodum & in aliis multis testimoniis, quæ contraria istis videntur, gratiæ necessitas demonstratur, nec liberum excluditur arbitrium. Certum est, ait sanctus Doctor Lib. de Grat. & lib. arb. cap. 16. n. 32. *nos mandata servare, si volumus: sed quia præparatur voluntas à Domino, ab illo petendum est, ut tantum velimus, quantum sufficit, ut volendo faciamus. Certum est nos velle, cum volumus: sed ille facit ut velimus bonum.*

Ad testimonium Apostoli ex cap. 2. ad Romanos, distinguo: Gentes naturaliter ea quæ legis sunt, faciunt, id est, aliqua legis faciunt, concedo: omnia, subdistinguo: omnia quæ ad aliquam legem pertinent, v. g. ad legem honorandi parentes, esto: omnia quæ pertinent ad omnem legem naturalem collectivè sumptam, nego. Jam supra diximus, ex illo Apostoli loco solum colligi, gentes posse naturaliter implere aliquod mandatum legis naturalis, non tamen omnia: vel si volueris, posse ea omnia implere, quæ pertinent ad aliquam legem, v. g. posse implere omnia officia, quæ postulat lex honorandi parentes.

Quod si cum Augustino istud naturaliter non oppugnemus gratiæ Christi, sed dumtaxat legi Mosaicæ, ut sensus sit: Gentes sine lege Moysis, & cum sola Christi gratia ea, quæ legis sunt naturalis, observare, tota evanescit objectio. « Nec moveat, ait S. Augustinus Lib. de spiritu & littera cap. 27. quod naturaliter eos dixit, quæ legis sunt, facere, non Spiritu Dei, non fide, non gratia. Hoc enim agit Spiritus gratiæ, ut imaginem Dei, in qua naturaliter facti sumus, instauret in nobis... non quod per naturam negata sit gratia, sed potius per gratiam reparata natura.

Ad ultimum ex cap. 3. ad Philippenses, significat dumtaxat Apostolus se Judaico more vixisse irreprehensibilem in lege; ita ut exterius videretur esse sine peccato, propter externam legis observantiam. Nihilominus ad Titum 3. v. 3. ait: *Eramus aliquando & nos insipientes, increduli, errantes, servientes desideriis & voluptatibus variis, in malitia & in invidia agentes, &c.*

Objicies 3. Auctoritatem S. Chrysostomi hom. 5. in Epist. ad Rom. ubi scribit, admiratione dignos esse, (Gentiles) quod nec lege ipsis opus fuerit, & tamen omnia, quæ legis erant, præstiterint.

R. Sensus S. Chrysostomi esse, vel Gentiles impleville omnia, quæ ad aliquam dumtaxat legem pertinent, ita ut in ea servanda nihil peccaverint, non tamen servasse omnes leges; vel in tota Gentilium collectione varias leges naturæ observatas fuisse, non omnes quidem à singulis, sed à singulis aliquas, cum nempe nulla erat difficultas vel ex parte operis, vel ex parte tentationis. Docet enim idem S. Chrysostomus hom. 13. in Epistolam ad Rom. ad ista verba S. Pauli: *Miser ego homo! quis me liberabit de corpore mortis hujus? Legem non sufficere sine gratia; nec salutis spem, ac tentationum victoriam haberi posse sine speciali adiutorio Dei.*

Objicies 4. Auctoritatem S. Hilarii in expositione Psalmi 68. n. 24. ad illud, *deleantur de libero viventium:* ubi duplicem librum distinguit, alterum viventium, alterum iustorum; & dicit, *eos in libro viventium scriptos esse, qui antea sine ulla Christi cognitione pie in lege versati omnia præscripta legis impleverint, de quibus Apostolus Rom. 10. Qui fecerit ea, vivet in illis. Eos autem*

Gg

scribi

T. 10. p. 734. G.

Ibid. p. 110. E.

Pag. 44.

Pag. 140.

Pag. 227. C.

scribi in libro *Iustorum*, quibus *justitia* Christus factus est: secundum illud: *Iustus ex fide vivit*. Supponit igitur sanctus Doctor, eos esse in libro viventium scriptos, qui sine ulla Christi cognitione ac gratia, quæ legis sunt naturalis, adimplere.

R. Mentem S. Hilarii esse, eos ex Gentilibus, qui exterius abstinere ab iis criminibus, quibus tranquillitas humanæ societatis perturbatur, quique hominum iudicio viri probi ac iusti habentur, scriptos esse in libro viventium, id est, vivere vita corporali; quo sensu dicebat Poeta: *Non feci furtum, non pascam in cruce corvos*. Eos pariter, qui bonum opus quoad substantiam exterius operantur, licet ex prava intentione ac perverso fine, tranquille vivere nec puniri; cum nulla lex humana supplicium mortis decernat adversus eos, qui opus ex officio bonum male faciunt, id est, intentione mala & fine perverso. Solus Deus, qui cordium scrutator est, ejusmodi opera hominum iudicio bona, tanquam vera peccata detestatur ac punit.

T. 10. p. 148. F. Objicies 5. Præcepta legis naturalis non sunt impossibilia; vult enim Deus ea observari. Deus, ait S. Augustinus lib. de nat. & grat. cap. 43. n. 50. *impossibilia non jubet, sed jubendo admonet & facere quod possis, & petere quod non possis*. Atqui vere impossibilia forent illa mandata, si homo ante gratiam physica laboraret ad illa observanda impotentia; quin etiam & physica necessitate ad peccandum adigeretur: quæ profecto doctrina, non tantum Jansenianæ consentit, sed etiam longius progredi videtur; siquidem Janseniani non physicam, sed moralem dumtaxat admittunt ante gratiam observandi mandata impotentiam.

Ed. nov. Resp. distinguo maj. Præcepta legis naturalis non sunt impossibilia, cum gratia, quæ præsto adest, concedo: *Iuste enim*, ait S. Leo Serm. 16. de Passione Domini, *nobis instat præcepto, qui præcurrit auxilio*. Non sunt impossibilia sine gratia, lubdistinguo: hoc sensu, quod homo remotam habet capacitatem recipiendi gratiam, per quam possit proxime implere præcepta, concedo: hoc sensu, quod proxime possit physica potentia sine gratia illa implere, nego. Distinguo min. Atqui impossibilia forent illa præcepta, physica impotentia proxima, si gratia deesset, concedo: physica impotentia remota, nego. Unde nego duplex illud, quod ex doctrina nostra infertur, confectarium: primum quidem, nempe hominem physica necessitate ad peccandum compelli. Homo quidem semper liber est, nec ullum est peccatum, quod, si voluerit, declinare non possit. Nemo enim peccat, ait S. Augustinus, in eo quod vitare non potest. Ipsimet adversarii, qui impotentiam illam ante gratiam emolito nomine moralem dumtaxat appellant, hanc ipsam difficultatem ex necessitate peccandi ortam, solvendam pariter habent: dicatur enim physica, vel tantum moralis impotentia & necessitas, vera semper est ac proprie dicta impotentia, & necessitas, quæ tolli non potest nisi per gratiam, quæ relative ad oppositam actuale concupiscentiam, par sit illi superanda ac observando mandato.

Alterum confectarium non minus falsum est, doctrinam scilicet conclusionis nostræ suffragari Jansenianam, imo ea longius progredi. Non magis profecto distat Cælum à terra, quam nostra sententia à Janseniana.

I. Jansenianus error in eo positus est, quod in homine iusto, de quo prima Propositio loquitur, nullam agnoscat gratiam vere sufficientem; id est, quæ relative ad oppositam concupiscentiam tollat impotentiam, quæ dicitur esse in iusto ad observandum mandatum, quia scilicet gratia illa inferior, nullo modo potest relative superare oppositam majorem concupiscentiam. Major enim est, inquit S. Sambovius, *resistentia concupiscentiæ, quam virtus gratiæ parvæ*. Nos autem veram agnoscimus in illo homine iusto gratiam relative sufficientem; id est, parem superandæ concupiscentiæ & observando præcepto, seu mediate, seu immediate. Minima enim gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & vitare omne peccatum mortale, ait S. Thomas 3. parte q. 70. articulo 4.

II. Impotentia, quam Jansenianis placet moralem appellare, reipsa physica est, cum oriatur ex defectu gratiæ, hoc est, delectationis cœlestis superioris, quæ physicam potentiam perficere debet in ordine ad actus supernaturales. Solo igitur nomine hic discrepamus. Nos physicam, Janseniani moralem dicunt impotentiam, quæ in rei veritate physica est. Non igitur longius nostra, quam Janseniana hic progreditur sententia: in hoc vero distamus maxime, quod physicam il-

lam impotentiam tolli contendamus per gratiam vere ac relative sufficientem; Janseniani vero eam non tollunt per suam parvam seu inferiorem gratiam, quæ absolutam dumtaxat & abstractam confert potestatem, non vero relativam seu proportionatam præsentibus subiecti dispositionibus.

III. Janseniani talem impotentiam, moralem dumtaxat, non vero physicam appellavere, ne omnes in se concitarent Catholicos; si nempe denegando justis gratiam vere sufficientem, præcepta ipsis physice impossibilia esse dixissent: caute igitur temperanda ipsis fuit asperitas sententiæ molliori aliquo vocabulo. Opportunius autem non occurrit, quam impotentia moralis: igitur ante gratiam mandata Dei physice possibilia dixerunt; sicque maluerunt accedere ad Pelagium, quam à Jansenio recedere.

Instabis, Ille physica ad peccandum necessitate compellitur, qui physica laborat ad mandatum observandum impotentia.

R. Distinguo maj. Si nulla ipsi adsit gratia, qua juvetur ac sublevetur ejus infirmitas & impotentia tollatur, concedo: si adsit ejusmodi gratia, nego. Jam observavimus, nodum istum adversariis perinde ac nobis solvendum esse; quandoquidem moralis impotentia, quam illi admittunt, vera est impotentia, imò & physica. Caterum longè difficilius ab illis, quam à nobis proposita difficultas diluitur; eo quod illi negent justis semper præsto esse gratiam verè ac relative sufficientem ad illam moralem suam impotentiam tollendam; nos vero gratiam hanc justis non deesse contendimus.

Objicies 6. Observatio mandatorum legis naturalis, proportionata est viribus naturæ: ergo ante gratiam non est homini impossibilis.

R. Ut supra: distinguo ant. Est proportionata viribus naturæ integræ, concedo: lapsæ & infirmæ, nego. Hæc præcepta, inquit Estius in 2. dist. 26. parag. 41. rectè naturalia dicuntur: tum quia naturalis ratio dictat ea faciendâ; tum etiam quia per naturam integram, sanam & incorruptam, quantum quidem est ex parte ipsius naturæ, possunt omnia servari. Sed quia peccato vitata nunc est ac debilitata natura, fit ut ad eadem præcepta servanda jam non valeat, nisi adjuncta dono supernaturalis auxilii, quo sublevetur ac sanetur ejus infirmitas. Eadem est Bellarmini responsio Lib. 5. de Gratia & libero arbitrio c. 6.

Objicies 7. Possunt aliqua legis naturalis præcepta observari: ergo & omnia brevi saltem tempore.

R. Nego consequ. Perinde est ac si dicerem: potest quis unum movere lapidem; ergo & magnam lapidum molem seu congeriem. Pariter, potest qui à morbo convalescit nec vires plenè confirmatas habet, breve aliquod iter perficere; ergo & longum ac laboriosum. Quis consequentiam admitteret? Potest igitur homo sine gratia pares habere vires alicui facili & obvio naturali præcepto adimplendo; non autem arduo ac difficili, sive ex objecto, sive ex tentatione, aliisque circumstantiis.

Objicies 8. contra primam partem 2. conclusionis: Nulla major est tentatio, quam mortis imminens: atqui potest homo naturaliter vincere tentationem mortis, quales fuere inter Romanos nonnulli, qui se pro salute Patriæ morti constanter devoverunt: quales hæretici vel schismatici, de quibus S. Augustinus L. de patientia c. 27. n. 23.

R. Mortis tentationem seu formidinem superari, vel ex motivo vanæ gloriæ, ostentationis, cupiditatis, aut ferocis cujusdam pertinaciæ, ad nominis gloriam aut sectæ propagationem; quæ quidem victoria & mortis contemptus ex motivo ac pravo fine vitatur. Fortitudinem Gentilium, ait S. Augustinus Lib. 1. Operis imperfecti contra Julian. c. 83. *mundana cupiditas, fortitudinem Christianorum Dei charitas facit*. Ut enim ait Poeta: *Vincit amor Patriæ, laudumque immensa cupido*. Vel si ex honesto ac laudabili motivo morti quis sive infidelis, sive hæreticus aut schismaticus, se objiciat, ad patriæ salutem, aut veritatis alicujus defensionem, non sine auxilio gratiæ Dei opus tam difficile & arduum exequitur. Ita S. Augustinus L. de patientia c. 28. ubi donum illud gratiæ ait esse non *filiolorum & heredum, sed exhæredatorum*; quod nempe ipsi prodest, non ut ad regnum Cœlorum promoveantur, sed ut mitius propter alia peccata puniantur.

Egregie S. Augustinus eodem Lib. c. 17. n. 14. pag. 450. distinguit patientiam, quæ est ex concupiscentia, ab ea, quæ est ex gratia. "Concupiscentia, inquit, quæ non est ex Patre, sed ex mundo, quanto fuerit in homine vehementior & ardentior, tanto fit quisque

P. 335. col. 1. D.

T. 10. 922. E.

To. 6. p. 544. E.

Ibid. p. 542. A.

pro eo quod concupiscit, omnium molestiarum dolorumque patientior.... Non est ista desursum descendens... illi falsæ patientiæ potest sine adiutorio Dei humana voluntas sufficere; tanto durior, quanto cupidior; & eo tolerabilius mala sustinens, quo ipsa sit peior: huic autem, quæ vera patientia est, ideo voluntas humana, nisi desuper adjuncta & inflammata non sufficit, quia Spiritus sanctus est ignis ejus.

Instabis S. Thomas in 2. dist. 28. q. 1. art. 2. docet hominem sine gratia vitare posse omnia mortalia peccata, licet difficile: ergo censet illum etiam posse omnes superare tentationes.

Respondet Estius in 2. dist. 26. parag. 44. S. Thomam hæc quæ scripsit super Sententias ex receptis ac vulgatis suo tempore opinionibus, ac re nondum satis diligenter excussa, tacite retractasse in Scriptis posterioribus; quibus expressè contrarium docet. Loco sunt L. contra Gentes cap. 160. de Veritate q. 24. art. 12. 1. 2. q. 63. art. 2. ad 2. ac denique ex professo eadem parte q. 104. art. 8.

Objicies 9. contra 2. partem ejusdem 2. conclusionis: Quæ laudata fuere in probationem 2. conclusionis momenta, ex Scripturis, Conciliis, ac SS. Patribus, omnium tentationum, nulla facta distinctione gravium aut levium, victoriam divinæ gratiæ auxilio adscribunt.

To. 2. p. 623. G. Præterea, victoriam levium tentationum à Deo postulamus: ergo gratiam prærequirit. Oratio enim, ait S. Augustinus, clarissima est gratiæ testificatio.

Deinde, quod tentatio sit levis, Dei beneficium est: Deo quippe tribuendum est, ait S. Augustinus L. 2. Confess. c. 7. quod peccatum non committamus, quia si ejus occasio vel tentatio occurrit, gratia Dei facit ut vincatur; si vero non occurrit, gratia Dei facit ut non veniat.

P. 531. Denique S. Joannes Chrysostomus homil. 24. in primam ad Corinth. docet, omnes planè tentationes sine gratia vinci non posse. Idem & S. Gregorius Magnus L. 9. Moral. cap. 53. aliàs 29. ubi exponens ista verba Job: Et in pulverem deduces me, ait, hominem reduci ad pulverem, quia dimissus sibi cujuslibet tentationis aura rapitur. Cujus rei rationem petit ex numero & frequentia tentationum, hom. 12. in Ezechielem; sæpe enim uno tempore à pluribus hostibus oppugnamur, & dum unus à fronte se palam ostentat, alius à tergo clam insidiatur.

To. 1. p. 323. D.

R. ad 1. Non sine causa Veteres non distinxisse inter victoriam gravium aut levium tentationum. 1. Quia tacite supponebatur ex utraque parte illa distinctio. 2. Quia distinctio hæc nihil conferebat ad causam & victoriam Ecclesiæ adversus Pelagianos, qui cum indistinctè omnium tentationum victoriam humanis viribus tribuerent, refelli melius non potuerunt, quam si harum indistinctè victoria ad gratiam Dei referretur. 3. Quia ex singulari Dei protectione ut plurimum contingit tentationem levem esse. 4. Quia etsi possit homo suis viribus aliquam levissimam vincere, quia tamen id raro contingit, ac brevi remissis ac defatigatis viribus alteri tentationi succumbit, inde merito, nullo facto discrimine, omnium tentationum victoriam à Deo esse Veteres docuerunt. Hinc patet solutio ad 2. & 3. Gratiam quippe à Deo postulamus, quia, ut dictum est, divina protectione ut plurimum contingit leviores esse tentationes. SS. Chrysostomus & Gregorius Magnus exponi facile possunt, vel de gravioribus tentationibus, vel de facili & prompta victoria levium, vel denique de victoria, quæ ordinem dicat ad vitam æternam.

Quæres, quodnam auxilium gratiæ requiratur ad hoc, ut omnia legis naturalis præcepta impleantur, & graves tentationes superentur?

R. 1. Ut lex servetur quantum ad modum, id est meritorie ad vitam æternam, requiri auxilium gratiæ, quæ supernaturalis sit, tum quoad modum, tum quoad substantiam: ut vero lex servetur quantum ad substantiam tantum, id est operis honestatem, sufficere auxilium naturale ratione principii, non vero ratione objecti.

Utraque responsionis pars videtur manifesta. Prima quidem; quia auxilium gratiæ debet respondere fini, ad quem ordinatur & tendit: cum ergo legis observatio quantum ad modum considerata, tendat ad finem planè supernaturalem, intuitivam scilicet Dei visionem, consequenter necessarium est auxilium, quod sit supernaturale quoad substantiam & modum: auxilium porro illud, fides est ac charitas. Peccata enim vitari, ac legis mandata veraciter ac sinceriter imple-

Tournellii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

ri non possunt, nisi vera delectatione justitiæ, quæ est in fide Christi, ait S. Augustinus Lib. 21. de Civitate Dei cap. 16.... Atque tunc, pergit, victa vitia reputanda sunt, cum Dei amore vincuntur, quem nisi Deus ipse non donat, nec aliter nisi per Mediatorem Dei & hominum hominem Jesum Christum.

To. 7. p. 639. C.

16. D.

Altera vero pars non minus certa videtur: quia auxilium illud supernaturale dicitur ratione principii, non vero ratione objecti, quod est quidem indebitum, sed hominem dumtaxat dirigit ad finem naturalem, non vero supernaturalem. Atqui auxilium quod requiritur ad observanda legis naturalis præcepta, quantum ad substantiam dumtaxat considerata, indebitum est homini lapso, eumque non ad finem supernaturalem, sed tantum naturalem dirigit: ergo supernaturale est tantum ratione principii, non vero ratione objecti.

Resp. 2. Gratiam sanctificantem seu habitualement ab solutè & ex natura rei non esse necessariam; ut observentur legis naturalis præcepta.

Ratio est, quia duo tantum obstant ex parte hominis, ac impediunt mandatorum observantiam; ignorantia in intellectu, & difficultas in voluntate: atqui duo hæc impedimenta removeri possunt per gratiam actualem, quæ mentem illustret ac torpentem excitet voluntatem.

Resp. 3. ex ordinatione Dei ac de lege communi, gratiam sanctificantem necessariam esse, ut omnia legis naturalis præcepta impleantur.

Ratio est, quia ante gratiam sanctificantem infirma est natura nondum sana, nondum liberata; cor inconstans, & à Deo aversum. Peccatum peccavit Jerusalem, propterea instabilis facta est, ait Scriptura Threnorum 1. vers. 8. unde Psaltes Regius Psalm 17. ait: Diligam te Domine, fortitudo mea, Dominus firmamentum meum & refugium meum. S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 8. docet, hominem in statu naturæ corruptæ indigere gratia habituali sanante naturam, ad hoc quod omnino à peccato absteat. Et S. Augustinus Lib. de spiritu & littera cap. 26. num. 45. "Sic intelligendum est, inquit, factores legis justificabuntur, ut sciamus aliter eos non esse factores legis, nisi justificentur; ut non justificatio factoribus accedat, sed ut factores legis, nisi justificatio præcedat." Rationem reddit S. Gregorius Magnus Lib. 25. in Job. cap. 9. Quia peccatum, inquit, quod poenitentia non diluit, mox ipso suo pondere ad aliud trahit.

To. 10. p. 109. D.

Ed. n. T. I. p. 799. C.

R. 4. Præter habitualement seu sanctificantem gratiam adhuc necessariam esse actualem: tum quia Christus pro suis Apostolis sanctificantem gratiam jam adeptis, auxilium à Patre postulavit Joan. 17. tum quia sic docet Cælestinus S. Pontifex in Epistola ad Gallos cap. 3. Nemo, inquit, etiam per Baptismatis gratiam renovatus, idoneus est ad superandas diaboli insidias, & ad vincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adiutorium Dei perseverantiam bonæ conversationis accipias. Eadem est S. Augustini mens, atque sententia Lib. de natura & gratia cap. 26. n. 29. "Sicut, inquit, oculus corporis etiam plenissimè, sanus nisi candore lucis adjunctus non potest cernere, sic homo etiam perfectissimè justificatus, nisi æterna iustitiæ luce divinitus adjuvetur, rectè non potest vivere." Denique quia homo à Deo pendet, non solum quantum ad potentiam agendi seu facultatem, sed etiam quantum ad ipsammet actionem.

Tom. 2. Conc. p. 1615. A.

To. 10. p. 140. A.

ARTICULUS V.

Utrum sine gratia homo possit mereri vitam æternam?

EX iis, quæ articulo 2. dicta sunt, facilè solvitur proposita quæstio. Quippe si nullum planè opus supernaturale conferens ad vitam æternam fieri potest sine auxilio gratiæ, quantum minus poterit ipsa vita æterna, qui finis est illorum bonorum operum, comparari sine gratia? Unde merito S. Paulus Rom. 5. v. 24. pronuntiat: Gratia Dei vita æterna. Et Regius Psaltes Psalm 83. v. 12. Gratiam & gloriam dabit Dominus.

Rationem subjicit S. Thomas hic articulo 5. Quia actus perducentes ad finem debent esse fini proportionati: atqui actus naturales non sunt proportionati vitæ æternæ, quæ finis est supernaturalis: 1. Corinth. 2. v. 9. Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum.

Dices Matth. 5. v. 12. vita æterna dicitur merces;

Gg 2

Gaudere

Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in celis; Atqui merces redditur homini secundum opera ejus, juxta illud Pl. 61. v. 13. Reddes unicuique juxta opera sua.

Resp. Dist. min. Merces redditur juxta opera facta ex beneficio gratiæ, concedo: sine beneficio gratiæ, nego. Deus enim in nobis dona sua coronat, quando bonis operibus æternam retribuit mercedem. *Tanta est, ait Cælestinus S. P. in Epistola ad Gallos, Dei erga nos bonitas, ut nostra esse velit merita, quæ sunt ipsius dona.*

Tom. 4.
Conc. p.
1617. D.

ARTICULUS VI.

Utrum homo possit se ad Gratiam præparare sine Gratia?

Pelagianorum error iste fuit, posse hominem solis liberi arbitrii viribus gratiam à Deo promereri, quæ ad bonum, non quidem simpliciter, sed facilius operandum necessaria foret. Semipelagiani verò ad gratiam fidei pervenire hominem posse asseriebant per quosdam pios naturæ conatus, & bonum voluntatis affectum in fidem suscipiendam. Julianus tum ad fidem, tum ad justificantem gratiam, hominem præparari ac disponi volebat per desiderium ac studium recuperandæ sanitatis, quod præcedit, & natura ipsa inspirat.

Estius in 2. Sentent. dist. 26. parag. 34. refert, nonnullos Scholæ Theologos docuisse, posse hominem per operamoraliter bona ex merito, ut vocant, de congruo, conciliare sibi primam gratiam, eoque pacto se ad illam præparare & disponere; juxta quem sensum intellexerunt illi tritum illud Scholæ effatum: *Facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam.* Ita sensisse ait, Durandum, Scotum & Gabrielem in hanc distinctionem; ac rursum Durandum 4. dist. 15. q. 3. Thomam Argentinensem tum hoc loco, tum in 1. dist. 41. art. 2. Altiſſiodorensem in Summa L. 1. c. 15. q. 3. Et inter Neotericos, Alfonso à Castro Lib. 2. de lege pœnali c. 14. ubi pro ea sententia fortiter adeo pugnat, ut diversam sententiam impietatis & hæreseos condemnet, non absque grandi temeritate.

Obſerva, duplicem hic distingui posse ad gratiam præparationem: unam proximam, remotam alteram. Proxima dicitur, cui tanquam ultimæ dispositioni accedit gratia: remota verò, quæ id meretur, cui subinde gratia promissa est.

CONCLUSIO.

Non potest homo se ullo pacto præparare ad gratiam sine gratia.

Hujus conclusionis probationes præoccupatæ jam à nobis fuerunt, cum superius adversus Pelagianos ac Semipelagianos demonstravimus, nullum planè opus supernaturale, quod ad veram pietatem & vitam æternam pertineat, fieri posse sine speciali gratiæ auxilio. Hoc unum igitur hic à nobis jam exigi videtur, ut evolamus ac rejiciamus modos varios, quibus fingi posset hominem sibi relictum, posse ad primam gratiam se præparare, eamque certa lege à Deo sibi conciliare.

I. Si propter naturalia opera moraliter bona, in quibus insit ratio meriti, vel de condigno ex justitia, vel de congruo ex quadam decentia, gratia concedi à Deo dicatur: atqui modus ille totus est Pelagianus, funditusque evertit essentiam gratiæ, quæ planè gratuita est, nullisque operibus naturæ debita. Rom. 3. v. 20. *Ex operibus legis non justificabitur omnis caro.* Et v. 24. *Justificati gratis per gratiam ipsius.* Et cap. 4. v. 2. 3. & 4. *Si Abraham ex operibus justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum. Quid enim dicit Scriptura? Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam. Ei autem, qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum.* Ephel. 2. v. 8. *Gratia estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est; non ex operibus, ne quis gloriatur.*

Inde est, quod S. Prosper Lib. contra Collatorem c. 3. dicat, alloquens Cassianum: *«Quomodo non advertis te in illud damnatum incidere.... gratiam Dei secundum merita nostra dari; cum aliquid præcedere boni operis ex ipsis hominibus, propter quod gratiam consequantur, affirmas?... Impium est, sic velle meritis ante gratiam existentibus locum præfacere.*

P. 314. C.
Vel apud
Aug.
Tom. 10.
in App.
p. 174. A.

Si qui ergo ex veteribus Scholæ Magistris in hunc sensum vulgare axioma: *Facienti, quod in se est, Deus non denegat gratiam,* interpretentur, quasi per opera bona moralia naturalis ordinis de congruo possit homo gratiam mereri, planè improbandi ac deserendi sunt; quos Estius loco citato ait, non satis diligenter attendisse, quid SS. Patres docuerint.

II. Homo dici potest præparare se ad gratiam per desiderium, quod habet recuperandæ sanitatis animæ; verum desiderium illud à gratia esse docet fides Catholica; ut videre est in Concilio Arausicano II. cujus Canones laudavimus antea.

III. Dicitur potest, hominem se ad gratiam præparare, non quidem positivè, sed negativè; vel quia minoribus implicatus est vitiis, ac meliori donatus indole & ingenio; vel quia ita vitam suam ex recta ratione instituit, ut omnem removeat obicem gratiæ recipiendæ; sicque Deus ex benignitate quidem ac liberalitate, cui tamen se obstrictum voluit, certa lege ac decreto, tali homini gratiam largiatur, non quod illa opera rationem meriti habeant, sed quod Deo motivum sint, conditio, vel occasio, qua excitatur, ut gratiam liberaliter largiatur.

Verum nec iste sensus admitti potest, qui in priorem recidit. Namque quàm multi sunt cupiditatibus suis toti immersi, ac gravissimis onerati peccatis, qui de Deo ne cogitant quidem, qui tamen Divina præveniente ac efficaciter movente gratia, convertuntur ac salvi fiunt; quando alii multi non tot vitiis deformes, relinquuntur? Quo sensu Deus apud Isaiam cap. 65. v. 1. ait: *Quæsierunt me, qui autem non interrogabant; invenerunt, qui non quæsierunt me.* Et Apostolus Rom. 9. v. 30. *Gentes, quæ non sectabantur justitiam, apprehenderunt justitiam, justitiam autem, quæ ex fide est. Israel vero sectando legem justitiæ, in legem justitiæ non pervenit. Quare? Quia non ex fide, sed quasi ex operibus.*

Totum istud eleganter ac verè demonstrat S. Augustinus Lib. 1. Simplicianum q. 2. in fine, ubi loquens de electione ad gratiam, ejusque causam inquirens: *Non habeo, inquit, quod intuear eligendis hominibus ad gratiam salutarem... nisi vel majus ingenium, vel minora peccata, vel utrumque: addamus etiam, si placet, honestas, utilesque doctrinas.* Tum ostendit, nihil horum causam seu motivum Deo esse posse electionis ad gratiam. *«Quisquis ergo fuerit, pergit, quàm minimis peccatis irreatus atque maculatus & acer ingenio, & liberalibus artibus expolitus, eligendus videtur ad gratiam. Sed cum hoc statuero, ita me ridebit ille, qui infirma mundi elegit, ut confundat fortia, & stulta mundi, ut confundat sapientes... Nonne advertimus multos fideles nostros ambulantes viam Dei, ex nulla parte ingenio comparari, non dicam quorundam hæreticorum, sed etiam mimorum? Item nonne videmus quosdam homines utriusque sexus in conjugali castitate viventes sine querela, & tamen vel hæreticos, vel paganos, vel etiam in vera fide & vera Ecclesia sic tepidos, ut eos miremur meretricum & histrionum subito converſorum, non solum patientia & temperantia, sed etiam fide, spe, charitate superari? Restat ergo, ut voluntates eligantur. Sed voluntas ipsa, nisi aliquid occurrerit, quod delectet, atque invitet animum, moveri nullo modo potest: hoc autem ut occurrat, non est in hominis potestate.» Ita S. Augustinus.*

Et Lib. 1. de peccat. mer. & rem. cap. 22. quærit, unde fit, ut homo ab incunte pueritia modestior, ingeniosior, temperantior, ex magna parte libidinum victor, qui oderit avaritiam, luxuriam detestetur, atque ad virtutes cæteras proVectior aptiorque consurgat, & tamen eo loco sit, ubi ei prædicari gratia Christiana non possit... Alius autem tardus ingenio, libidinibus deditus, flagitiis & facinoribus coopertus, ita gubernetur, ut audiat, credat, baptizetur, rapiatur, aut si detentus hic fuerit, laudabiliter vivat? Cujus discriminis causam nullam ex parte hominis reddi posse, sed ad inscrutabilia Dei judicia recurrendum esse affirmat S. Augustinus. Igitur dotes animi vel corporis, quæ gratiam antecedunt, non sunt Deo causæ ac motivum, ut illos eligat, alios verò relinquat.

Frustra reponitur in eo explicandi modo nullum admitti ex parte hominis meritum, sed tantum hominem à se illa remove, quæ gratiæ recipiendæ obicem afferre possent. Namque juxta hunc explicandi modum, Deus fidem obstrinxit suam, ut homini facienti, quod in se est per solas naturæ vires, atque omnem gratiæ obicem remove, gratiam conferret; quod certè significat, esse aliquam ex parte hominis conferendæ gratiæ rationem. Non potest autem alia ratio intelligi, quàm

To. 6. p.
103. A.

Ibid. B.

T. 10. p.
17. E. F.

quādam meritoria, saltem secundū generalem meriti significationem: ubi autem meritum, ibi & præparatio. Quapropter pugnant inter se hæc duo, Deum ideo dare gratiam homini, quia facit, quod in se est, & gratiam ei dare ex pura liberalitate ac misericordia: est enim semper ex parte hominis aliquid, quod Deum ex certa lege moveat ad conferendam gratiam; quo posito, gratia purè gratuita non est, nec stat amplius, quod dixit Apostolus 1. Corinth. 4. v. 7. *Quis te discernit? Quid habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?*

Unde meritò Clerus Gallicanus in Comitibus generalibus an. 1700. sententiam istam proscripsit: "Axioma Theologicum, facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam, non solum verissimum est, verum etiam per illud significatur obligatio, quam Deus habet dandi gratiam facienti, quod in se est; nec solum facienti, quod est ex se viribus gratiæ, sed etiam illi, qui cum non habeat gratiam, facit, quod in se est viribus naturæ...."

Item & istam Propositionem: "Dicimus obligationem, quam Deus habet conferendi gratiam facienti, quod in se est viribus naturæ, seu viribus gratiæ pure naturalis sive non theologice supernaturalis, non oriri ex bonitate talium operum, aut ex illo merito sive condigno, sive congruo, quod insit in illis operibus in ordine ad gratiam, sed ex pacto inter Christum fideiussorem nostrum & Patrem inito, ad gratiam hominibus conferendam propter Christi merita, respiciendo ea naturalia opera ut purum terminam, non ut meritum ullum aut rigorosam conditionem."

Quam doctrinam Clerus Gallicanus censura perstrinxit his verbis: "Hæ duæ Propositiones, quæ parte causam discernendi inter justos & non justos, in opera merè naturalia referunt, Semipelagianismum instaurant mutatis tantum vocibus. Pactum autem, quod inter Deum & Christum asseritur, commentum est temerarium, erroneum, nec solum tacente, sed etiam adversante Scriptura & SS. Patrum traditione prolatum."

Igitur opera moralia solis naturæ viribus elicitæ, nec habent rationem meriti, seu de condigno, seu de congruo respectu gratiæ, nec Deo sunt motivum, causa, vel regula, vel occasio, vel conditio, qua Deus ex certa lege ac decreto ad gratiam conferendam moveatur & excitetur: adeoque nullo pacto nec proxime nec remote potest homo se præparare ad gratiam sine gratia.

Ratio manifesta est: Quia omnis dispositio quandam habere debet proportionem cum forma, ad quam disponit: atqui actus naturales nullam habent proportionem cum gratia; ergo non possunt ad gratiam disponere.

Ex his facile colligitur axioma istud Theologicum: *Faciendi quod in se est, Deus non denegat gratiam*, intelligendum esse de illo, qui facit, quod in se est per gratiam excitantem, cui Deus majorem ac uberiores non denegat, sive habitualis illa sit ac sanctificans, sive actualis & operans. Sic axioma istud exponit S. Th. 1. 2. q. 109. art. 6. ad 2. ubi cum sibi objecisset illud: "Si homo facit, quod in se est, Deus non denegat ei gratiam; respondet: Dicendum, quod nihil homo potest facere, nisi à Deo moveatur, secundum illud Jo. 15. Sine me nihil potestis facere. Et ideo cum dicitur homo facere, quod in se est, dicitur hoc esse in potentestate hominis, secundum quod est motus à Deo." Quem sensum pluribus declarat eadem parte q. 112. art. 3. ubi ex professo quærit, an facienti, quod in se est, necessario deus gratia. Clare etiam eundem sensum explicat in Commentario Epistolæ ad Rom. 10. Lect. 3. "Hoc ipsum, inquit, quod aliqui faciunt, quod in se est, convertendo se scilicet ad Deum, ex Deo est movente corda ipsorum ad bonum, secundum illud Threnorum 5. Convertite nos, Domine, ad te, & convertemur."

Dices: S. Thom. de veritate q. 24. art. 1. ad 2. ait: "Quod, quamvis gratiam, quæ opera meritoria facit, non possit homo ex libero arbitrio acquirere; potest tamen se ad gratiam habendam præparare, quæ ei à Deo non denegabitur, si fecerit, quod in se est. Et q. 14. art. 11. ad 1. dicit: Ad divinam providentiam pertinere, ut cuilibet provideat de necessariis ad salutem, dummodo ex parte ejus non impediatur. Si enim aliquis, inquit, in sylvis, vel inter bruta animalia nutritus, ductum naturalis rationis sequeretur in appetitu boni & fuga mali, certissime est tenendum, quod ne Deus vel per internam inspirationem revelaret ea,

Tom. 11. P. II. De Gratia Christi.

quæ sunt ad credendum necessaria; vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium. Et ad 2. Si nos fecerimus, ait, quod in nobis est, ut scilicet ductum rationis naturalis sequamur, Deus non deficiet nobis ab eo, quod est nobis necessarium." Similis apud S. Doctorem locus est de homine in sylvis enutrito in 3. dist. 25. q. 2. art. 1.

Resp. S. Thomam citatis in locis exponendum esse, vel de homine faciente, quod in se est, per gratiam prævenientem, cui Deus ulteriorem gratiam largitur: vel si loquitur de homine faciente, quod in se est solis naturæ viribus dicendum eum in sua Summa, quæ postremum ipsius Opus est, sententiam istam revocasse; in qua, quod observandum, nusquam absolute & expresse sic loquitur, ut dicat Deum facienti, quod in se est, dare gratiam; sed tantum, commune illud dictum, quomodo intelligi debeat, exponit: nec ulquam alibi dicit, hominem sine auxilio gratiæ Dei facere, quod in se est: sic ut per hoc dici possit præparatus ad gratiam; quin potius expresse id negat q. 24. de veritate articulo ultimo.

Multa alia objici hic possunt, quæ præoccupata jam fuerunt & soluta ad secundum hujus Quæstionis quartæ articulum.

ARTICULUS VII.

Utrum homo absque Gratia resurgere possit à peccato?

TAm certa & explorata est hac in parte fides Catholica, ut ne Pelagiani quidem gratiæ Christi hostes infensissimi contradixerint. Ita testatur S. Aug. L. de Gratia & libero arbitrio cap. 13. n. 26. Dicunt, inquit, (Pelagiani) gratiam Dei, quæ data est per fidem Jesu Christi, quæ neque est lex, neque natura, ad hoc tantum valere, ut peccata præterita dimittantur, non ut futura vitentur, vel repugnantia superentur. Quanquam nec ab omni errore puri hic etiam fuere Pelagiani, quorum sententia erat, gratiam remissionis peccatorum dari secundum merita poenitentium, non verò secundum Dei misericordiam. Ita ferebat 12. Pelagii Propositio in Concilio Diospolitano. Sit

CONCLUSIO.

Non potest homo sine adjutorio gratiæ resurgere à peccato.

Probat hic S. Thomas, quia homo per peccatum triplex incurrit detrimentum, scilicet maculam, corruptionem naturalis boni, & reatum poenæ æternæ; atqui triplex illud detrimentum reparari non potest sine gratia.

I. Per peccatum quædam animi labes ac macula contrahitur, quæ elui planè ac abstergi non potest sine gratia. Quapropter David Ps. 50. v. 4. ad Deum confugiens dicebat: "Lava me ab iniquitate, & à peccato meo munda me. Et vers. 9. Asperges me hyssopo, & mundabor, lavabis me, & super nivem dealbabor."

II. Per peccatum, inquit S. Thomas, bonum naturæ corrumpitur, in quantum natura hominis deordinatur, voluntate hominis Deo non subjecta. At non potest ordo ille naturæ restitui, nisi per gratiam, quæ voluntatem hominis Deo subiciat. Hinc Deus apud Ezechielem cap. 36. v. 26. ait: "Dabo vobis cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri, & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum."

III. Per peccatum homo contrahit debitum poenæ æternæ, quod solus Deus solvere ac relaxare potest. Coloss. 6. v. 14. de Christo vero Deo dicitur: *Donans nobis omnia delicta; delens, quod adversus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci.*

Denique non potest homo à peccato resurgere, nisi justus fiat; sed Apostolus Rom. 3. vers. 23. generatim pronuntiat: *Omnes peccaverunt, & egent gloria Dei. Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu:* Unde Galat. 2. vers. 21. idem Apostolus: *Si per legem justitia, inquit, ergo Christus gratis mortuus est.* Accedit & Synodus Arausicana secunda Can. 19. his verbis: "Natura humana... cum sine gratia Dei salutem non possit custodire, quam accepit, quomodo sine gratia poterit reparare, quod perdidit?"

Gg 3

Dices:

Ibid. E.

Estius in 2. dist. 26. par. 35.

To. 10 p. 731. D.

Tom. 2. Conc. p. 1529. E.

1. 2. qu. 109. art. 7.

Jo. 1. 1.

Tom. 2. Conc. p. 1070. B.

Tom. 18. pag. 98. col. 1. A.

To. 10. p. 356. col. 1. D.

Ibid. p. 762. col. 2. E.

Dices: Illud, quod præexigitur ad gratiam, fit sine gratia: atqui resurgere à peccato præexigitur ad illuminationem gratiæ: dicitur enim Ephes. 5. v. 14. *Exsurge à mortuis, & illuminabit te Christus.* Ergo homo potest resurgere à peccato sine gratia. Ita sibi objicit S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 7.

Resp. Dist. major. Quod præexigitur ad gratiam actuale, fit sine gratia, conc. quod præexigitur ad gratiam habituale seu sanctificantem, nego. Dist. min. Resurgere à peccato præexigitur ad illuminationem, quæ comitetur gratiam justificantem, conc. ad motionem cujuscunque gratiæ actualis, nego. Homo igitur non potest gratiam habituale seu justificantem assequi, nisi à peccato resurgat; at non potest à peccato resurgere, nisi per auxilium gratiæ actualis. Unde S. Th. hic in responsione ad 2. docet, non esse in natura principium sanitatis supernaturalis; sicut est in ægro principium sanitatis corporalis; atque peccatorem comparat cum homine mortuo, cui, ut vivat, anima infundenda est. «Naturalis ratio, inquit, non est sufficiens principium hujus sanitatis, quæ est in homine per gratiam justificantem; sed hujus principium est gratia, quæ tollitur per peccatum: & ideo non potest homo per se ipsum reparari, sed indiget, ut denuò ei lumen gratiæ infundatur, sicut si corpori mortuo resuscitando denuò infunderetur anima.

ARTICULUS VIII.

Utrum homo sine Gratia possit non peccare?

Intelligi præsens quæstio potest de peccato tum mortali, tum veniali. Ex his porro, quæ art. 4. disputata sunt, perspicuum est, non posse hominem omnia peccata mortalia diu declinare per accuratam omnium mandatorum legis observantiam, sine gratia, & quidem habituali; seu, ut hic loquitur S. Thomas, *sanante.* In statu naturæ corruptæ, ait S. Doctor, indiget homo gratia habituali sanante naturam, ad hoc quod omnino à peccato abstineat. Potest tamen, ut dicitur ibidem in conclusione, mortalia & singula & omnia vitare, si est natura per gratiam infusam reparata; aliàs enim ne mortalia quidem omnia (præsertim tempore longo) vitare potest.

De peccatis igitur venialibus hic potissimum controvertitur; quæ spectari possunt, vel collective, vel distributive: id est, vel omnia, vel singula. Non omnia quidem simul; neque enim omnia simul occurrunt cavenda, nec ulla est in homine facultas destinata illi omnibus simul declinandis; sed omnia intelligimus distributive, seu successive, an scilicet hæc & illa, & sic deinceps comparata ad se invicem & ad totum, possint caveri.

Qua in re erraverunt Pelagiani, asserentes hominem posse vitam omnem suam ducere liberam & immunem ab omni peccato.

Quæstio autem movetur de homine justo, & de auxiliis gratiæ vel ordinariis, vel extraordinariis: utrum scilicet homo justus cum auxiliis gratiæ ordinariis possit se immunem servare ab omni peccato veniali? 2. Utrum id possit cum auxiliis gratiæ extraordinariis? 3. Utrum aliqui justi (exceptis Christo ac B. Virgine) re ipsa vitam omnem duxerint immunem & puram ab omni labe peccati venialis. Ita quæstionem & de possibili, & de actu proponit S. Aug. Lib. 2. de pecc. mer. & rem. cap. 6. num. 7. «Alia quæstio est, inquit, utrum quis esse possit in hac vita sine peccato, alia utrum sit: alia, si non est, cum possit esse, cur non sit: alia utrum, qui omnino nunquam ullum peccatum habuerit, non solum quispiam sit, verum etiam potuerit aliquando esse vel possit.

PRIMA CONCLUSIO.

Homo justus potest cum gratia ordinaria, saltem ad breve aliquod tempus, vitare omnia peccata venialia.

Probatur ex Conc. Trid. sess. 6. Can. 23. ubi damnanse eos, qui dicunt, hominem justificatum posse in tota vita omnia peccata etiam venialia sine speciali Dei privilegio vitare, inuere videtur saltem ad breve aliquod tempus posse illa cavere.

Probatur 2. ex S. Hieronymo Lib. 3. contra Pelagianos, cujus hæc verba sunt: «Hoc est, quod tibi in principio dixeram, in nostra esse positum potestate,

vel peccare vel non peccare: vel ad bonum vel ad malum extendere manum; ut liberum servetur arbitrium: sed hoc pro modo & tempore & conditione fragilitatis humanæ: perpetuitatem autem impeccantiæ soli reservari Deo, & ei, qui Verbum caro factus, carnis detrimenta & peccata non pertulit. Nec quia ad breve possum, coges me, ut possum jugiter. Possum jejuna, vigilare, ambulare, legere, psallere, sedere, dormire nunquid in perpetuum?

Ratio est, quia fieri potest, ut per breve aliquod tempus non occurrant peccandi occasiones, tentationes non premant, ac præceptum adimplendum facile sit obvium: possunt igitur eo in statu saltem ad breve tempus vitari peccata venialia. Qualis verò sit illa temporis mensura, definire non audemus. Trid. Conc. sess. 6. c. 11. peccata venialia vocat quotidiana, sive quotidiana in rigore dicantur, quia quotidie nonnulla committuntur, sive minus rigide, quia frequentia: in quæ, ut loquitur Concilium, quantumvis sancti & just in hac mortali vita quandoque cadunt.

SECUNDA CONCLUSIO.

Homo justus non potest toto vitæ suæ tempore cum auxiliis gratiæ ordinariis vitare omnia peccata venialia.

Probatur 1. ex Scripturis. Paralip. 2. c. 6. v. 36. *Non est homo, qui non peccet.* Ps. 142. v. 2. *Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.* Et Ps. 31. v. 5. & 6. *Dixi: Confitebor adversum me iniquitatem meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.* Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno. Non ergo omnis peccator, ait S. Aug. Lib. 2. de peccat. & rem. c. 7. hunc locum referens, sed omnis Sanctus: vox enim Sanctorum est, si dixerimus, quia peccatum non habemus: nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est. 1. Joan. 1. v. 8.

Proverbiorum 18. v. 7. *Justus prior est accusator sui.* Et cap. 24. v. 16. *Septies cadet justus; id est, multoties.* Ecclesiastes 7. v. 21. *Non est homo justus in terra, qui faciat bonum, & non peccet.* Matth. 6. v. 12. *Dimitte nobis debita nostra, sicut & tu nos dimittimus debitoribus nostris.* Quæ sane oratio omnium etiam justorum est, de quibus S. Aug. L. 2. de pecc. mer. & rem. c. 13. n. 18. ait: *Nec quisquam eorum sanè arroganter insanit, ut non sibi pro suis qualibuscunque peccatis Dominica Oratione opus esse arbitretur.* Et Lib. de natura & gratia cap. 35. n. 41. Patrum, inquit, attendit, cum sit acutissimus, (Pelagius) non frustra etiam justos in oratione dicere: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & tu nos dimittimus debitoribus nostris: Dominumque Christum, cum eandem orationem docendo explicuisset, veracissimè subdidisse; Si enim dimiseritis peccata hominibus, dimittet vobis Pater vester peccata vestra.*

Denique Jacobi 3. v. 2. *In multis offendimus omnes.* Et 1. Joan. 1. v. 8. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* Quem locum de justis interpretatur S. Augustinus citato c. 7. Libri 2. de pecc. mer. & rem. Et Lib. de nat. & grat. c. 36. n. 42. *Si omnes, inquit, illos Sanctos & Sanctas, cum hic viverent, congregare possemus, & interrogare, utrum essent sine peccato... nonne una voce clamassent: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est?*

Observat S. Doctor ibid. c. 34. num. 38. Sanctos non ex modestia tantum & humilitate, (ut Pelagiani putabant) sed ex veritate se peccatores profiteri. Propterea enim addidit: (S. Joannes) *Et veritas in nobis non est... ac manifestè ostendit, inquit Aug. hoc omnino verum non esse, si dixerimus, quia peccatum non habemus; ne humilitas conjuncta in parte falsitatis, perdat præmium veritatis.*

Probatur 2. ex Concilio Milevitano & Tridentino.

Milevitani II. Can. 6. his verbis: «Placuit, quod ait S. Joannes: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est; quisquis sic accipiendum putaverit, ut dicat propter humilitatem oportere dici nos habere peccatum, non quia vere ita est, anathema sit.

Tridentinum sess. 6. Can. 23. «Siquis hominem semel justificatum dixerit amplius peccare non posse, nec gratiam amittere, atque ideo eum, qui labitur, & peccat, nunquam fuisse justificatum, aut econtra, posse in tota vita peccata omnia, etiam venialia, vitare, nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodum de B. Virgine tenet Ecclesia, anathema sit.

Probatur ex SS. Patribus.

Ex S. Hieronymo L. 2. contra Pelagianos. «Quam diu, inquit, ille finis adveniat, & corruptivum

I. 2. qu.
100. a. 6.

T. 10. p.
43. D.

Tom. 4.
part. 2.
p. 540.

To. 10. p.
44. C.

Ibid. p.
50. C.

Ibid. p.
144. D.

Ibid. p.
145. A.

Ibid. p.
143. E. F.

Tom. 2.
Conc. p.
1539. C.

Tom. 14.
Conc. p.
766. E.

Tom. 4.
part. 2. p.
hoc 532.

hoc atque mortale incorruptione ac immortalitate mutetur, necesse est nos subiacere peccato, non naturæ & conditionis, ut tu calumniaris, vitio; sed fragilitate & mutatione voluntatis humanæ, quæ per momenta variatur: quia Deus solus est immutabilis.

Ex S. Augustino locis mox citatis, tum ex Lib. 2. de pecc. mer. & rem. tum ex Lib. de natura & gratia, ubi expresse quæstionem vertat adversus Pelagianos, quam cap. 1. Lib. 2. de pecc. mer. & rem. n. 1. sic proponit:

T. 10 p. 39. E. *Vivane aliquis in hoc seculo, vel vixerit, victurusve sit sine ullo omnino peccato, excepto uno Mediatore Dei & hominum homine Christo Jesu? Cui quæstioni sic respondet c. 7. n. 8. Si autem, quod secundo loco posueram, (nempe an quis sine ullo peccato vixerit, aut victurus sit) quærazur, utrum sit, esse non credo. Magis enim credo Scripturæ dicenti: Ne invres in iudicium cum servo tuo, Domine, quoniam non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.*

Ib. pag. 41. B. *Capite verò 3. dixerat: «Ad nonnulla superanda, vel quæ malè cupiuntur, vel quæ malè metuuntur, magis aliquando & totis viribus opus est voluntatis, quas non perfectè in omnibus adhibituræ prævidit, qui per Prophetam veridicè dici voluit: Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.*

Probatur denique ratione ducta ex infirmitate naturæ, qua fit, ut non possit homo erecto semper ac virgili animo esse, ut omnes obrepentes tentationes superet, concupiscentiæ motus compescat, ac omnes peccandi declinet occasiones. Quamquam enim nullum sit singulare peccatum, cui vitando justus pares non habeat vires, si tamen eorum multitudo & varietas, frequentia & vis tentationum spectetur, necesse est hominem brevi defatigatum fatiscere ac superari: tanta scilicet, est naturæ per peccatum depressæ ac vitiatæ infirmitas & corruptio. Ita S. Thomas hic art. 8 «Non potest, inquit, abstinere homo ab omni peccato veniali propter corruptionem inferioris appetitus sensualitatis, cujus motus singulos quidem ratio reprime-re potest, (& ex hoc habent rationem peccati & voluntarii) non autem omnes: quia dum uni nititur resistere, fortassis alius insurgit; & etiam, quia ratio non semper potest esse pervigil ad huiusmodi motus vitandos.

TERTIA CONCLUSIO.

Homo justus potest ex privilegio speciali & auxiliis gratiæ extraordinariis omnia vitare peccata venialia.

T. 10. p. 200. *Probatur 1. quia absolutus est Pelagius, cum dixisset hominem posse quidem esse sine peccato, sed cum gratia Dei; uti refert S. Aug. Lib. de gestis Pelagii c. 6. n. 16.*

Ib. pag. 43. C. *2. Quia S. Aug. L. de pecc. mer. & remis. c. 6. n. 7. «Qui dicunt, inquit, esse posse in hac vita hominem sine peccato, non est eis continuo incauta temeritate obstitendum. Si enim esse posse negaverimus, & hominis libero arbitrio, qui hoc volendo appetit, & Dei virtuti vel misericordiæ, qui hoc adjuvando efficit, derogabimus. Et paulo post: Si à me quærazur, ait, utrum homo sine peccato possit esse in hac vita, confitebor posse per Dei gratiam & liberum ejus arbitrium.*

3. Idem probatur ex Conc. Trid. sess. 6. Can. 23. cujus verba laudata hic sunt conclusione 2.

Ratio est, quia ad vitandum omne peccatum veniale requiritur, ut homo diligentissime invigilet omnibus actibus suis, nec obrepere sinat vel minimum concupiscentiæ motum: atqui id homo potest ex singulari Dei privilegio, & extraordinariis gratiæ Dei auxiliis adjutus & roboratus; ergo &c.

QUARTA CONCLUSIO.

Nullus homo purus, præter beatam Virginem, abstinit unquam ab omni peccato veniali.

Ib. pag. 244. G. *Probatur ex S. Augustino L. de natura & gratia c. 36. n. 42. «Excepta itaque, inquit, sancta Virgine Maria, de qua propter honorem Domini nullam prorsus, cum de peccatis agitur, haberi volo quæstionem: unde enim scimus, quid ei plus gratiæ collatum fuerit ad vincendum omni ex parte peccatum, quæ concipere ac parere meruit, quam constat nullum habuisse peccatum? Hæc ergo Virgine excepta, si omnes illos sanctos & sanctas, cum hic viverent, congregare possemus & interrogare, utrum essent sine peccato, quid fuisse responsuros putamus? Nonne una voce*

clamassent: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est?

S. Bernardus Epistola 174. ait nemini alteri, quam beatissimæ Virgini in natis mulierum creditur esse donatum, immunem esse ab omni peccato.

Concilium Tridentinum sess. 6. Can. 23. citato hic Conclusionem 1. docet hanc esse Ecclesiæ de beata Virgine sententiam.

De Christo nihil hic dicimus, cum sit extra controversiam apud omnes Christianos, nullam in eo vel levissimi peccati labem fuisse, aut esse potuisse, propter unionem personalem Verbi cum humanitate, qua factum est, ut Christus homo Deus fuerit natura & substantia impeccabilis.

Quamquam vero S. Aug. in ea sit sententia, soli B. Virgini datum fuisse, ut nullum omnino peccatum fecerit, non audet tamen sanctus Doctor definire rem ita certam esse, ut damnari debeat, qui aliquos alios præter B. Virginem diceret abstinuisse ab omni peccato. Ita Lib. de perfectione justitiæ c. 21. n. 44. in fine: *Postremo, inquit, si excepto illo capite nostro... asserruntur, vel fuisse, vel esse in hac vita aliqui homines justis sine peccato... non nimis existimo reluctandum. Scio enim quibusdam esse visum, quorum de hac re sententiam non audeo reprehendere, quamquam nec defendere valeam.*

Ib. pag. 189. A.

Solvuntur Objectiones adversus præcedentes Conclusiones.

Objicies 1. contra primam Conclusionem. Si potest homo ad breve aliquod tempus immunem servare se ab omni peccato etiam veniali, poterit toto vitæ suæ tempore: namque priori sua vigilantia ac victoria novas à Deo vires impetrabit, quibus vegetior factus poterit subsequenter peccata præcavere.

Resp. nego ant. Ad probationem: equidem potest justus novas à Deo vires impetrare, sed cum non semper faciat, quod potest, ac brevi pro sua infirmitate deficiat à sua priori attentione ac vigilantia, inde est, quod obrepant ipsi quotidiana peccata.

Objicies 2. contra 2. Conclusionem aliqua Scripturæ testimonia.

1. Joan. 3. v. 9. *Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quia semen ejus in ipso manet; & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est. Sed homo justus natus est ex Deo: ergo potest cum ordinariis gratiæ auxiliis abstinere ab omni peccato etiam veniali.*

Matth. 5. v. 48. *Estote perfecti, sicut & pater vester celestis perfectus est. Quod quidem, ajunt Pelagiani apud S. Augustinum Lib. 2. de pecc. mer. & rem. cap. 15. non præciperet, si sciret fieri non posse, quod præcipit.*

2. ad Timoth. 4. v. 7. *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, in reliquo reposita est mihi corona justitiæ. Quod non diceret, ajunt ibidem cap. 6. Pelagiani, si haberet ullum peccatum.*

Lucæ 1. v. 6. de Zacharia & Elisabeth. dicitur: «Erant justi ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & justificationibus sine querela.

Ad 1. S. Augustinus L. 2. de pecc. mer. & rem. c. 7. & 8. respondet, in eo falli Pelagianos, quod non distinguant duplicem hominis in Deo regenerationem: unam hac in vita inchoatam, quæ in remissione peccatorum consistit, non autem in immunitate ab omni infirmitate. Non enim, ait S. Doctor c. 7. ex qua hora quisque baptizatur omnis vetus infirmitas ejus absimitur. Alteram vero perfectam & consummatam in patria, in qua nullum poterit esse peccatum. De hac postrema regeneratione & adoptione filiorum DEI loqui S. Joannem, docet ibid. c. 8. S. Aug. «Consumetur ergo, inquit, quod filii carnis & sæculi sumus, & perficietur, quod filii Dei & Spiritu renovati sumus.

Unde idem Joannes, dilectissimi, inquit, nunc filii Dei sumus, & nondum apparuit, quid erimus. Quid est hoc, ait S. Aug. sumus, & erimus? Nisi quia sumus in spe, erimus in re. Nam sequitur & dicit: Simus, quia cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam viderimus eum, sicuti est. Nunc ergo & ei similes esse jam cœpimus, primitias habentes spiritus; & adhuc dissimiles sumus, per reliquias vetustatis.

Ex mente igitur S. Augustini sic intelligenda est ac distinguenda S. Joannis sententia: Omnis qui natus est ex Deo, nativitate seu regeneratione consummata & perfecta in patria, non peccat, nec peccare potest, concedo: qui natus est ex Deo, nativitate ac regeneratione inchoata in hac mortali vita, nego.

Distingui aliter potest eadem sententia: Qui natus est ex Deo, seu qui iustus est in sensu composito, ut Scholæ loquuntur, id est, quamdiu conservat iusticiam seu gratiam sanctificantem, & ex illa operatur, non peccat, concedo: Quoniam inquit S. Joann. *Jemen ipsius in eo est.* In sensu diviso, quasi non possit peccare & iusticiam amittere, nego. Distinctionem hanc sensus compositi & divisi ibidem c. 8. n. 10. non obscure subindicat S. Augustinus. «Proinde, inquit, in quantum similes, in tantum regenerante Spiritu filii Dei; in quantum autem dissimiles, in tantum filii carnis & sæculi. Illinc ergo peccare non possumus: hinc vero si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus. «Clarius adhuc sensum compositum & divinum exprimit S. Doctor L. 1. contra Gaudentium c. 30. his verbis: «Quod non potest iuste, non potest iustus, quoniam hoc decernendo prius admittit iusticiam, ut quod non potest iustus, possit iniustus.

Ad 2. S. Aug. citato L. 2. de pecc. mer. & rem. cap. 15. n. 22. reponit, Deum præcipere, ut perfecti simus, eo perfectionis genere, cujus homo hac in mortali vita capax est, non vero omni genere perfectionis. «Cum legitur in Scripturis, inquit, cujusque perfectio, quam in re dicatur, non negligenter intuendum est: quoniam non ideo quisque prorsus sine peccato esse intelligitur, quia in aliqua dicitur esse perfectus. Et paulo nante dixerat: Potest aliquis esse sapientiæ perfectus auditor, cujus nondum sit perfectus & doctor; potest esse perfectus iustitiæ cognitor, nondum perfectus effectus, &c. Cum igitur Deus mandat, ut perfecti simus, sicut Pater Cælestis, eam proponit perfectionem, ad quam pervenire in altera, non in præsentī vita possumus ac debeamus.

Ad 3. respondet idem S. Aug. eodem c. 16. n. 24. Apostolum de re futura, de qua certus erat, perinde loqui ac de re præsentē. «Non re plenissima, inquit, sed spe firmissima hæc dixit, & quod futurum esse præsumpsit, tanquam factum fuerit, indicavit. .. Et postea: «Miror si cum verba illa dicebat per quæ istis (Pelagianis) visus est nullum habuisse peccatum, jam fuerat ab illo ablati ille stimulus carnis, de quo à se auferendo Dominum ter rogaverat, responsumque acciperat: Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur.

Ad 4. respondet 1. Idem S. Aug. eodem Lib. c. 13. n. 19. *Eminentī iustitia* (quantum humana patitur fragilitas) fuisse Zachariam in principibus Sacerdotum ad offerenda Veteris Testamenti Sacrificia pertinentium. Inde tamen colligi non debere, eum sine ullo prorsus nequidem veniali peccato fuisse: «Solutus quippe Christus, rex Apostolo, Princeps est Sacerdotum, qui non habet necessitatem primum pro suis peccatis Sacrificium offerre.

Respondet 2. Lib. de Gratia Christi cap. 48. n. 53. ubi objectionem ex S. Ambrosio ductam solvit, nempe Zachariam iustum dici sine querela, «secundum quamdam inter homines conversationem probabilem atque laudabilem, quam nullus hominum iuste posset in accusationis & criminationis querelam vocare. «Quam propterea in Dei conspectu Zacharias & ejus uxor habuisse referuntur, quia in ea homines nulla dissimulatione fallebant, sed ut apparebant hominibus, ita noti erant oculis Dei. Non autem dictum est «secundum illam perfectionem iustitiæ, in qua vere atque omni modo immaculati perfectique vivemus.

Uno verbo, Zacharias vixit sine peccato mortali, seu absque querela & offensione proximi, concedo: sine peccato veniali, subdistinguo: hominum iudicio & æstimatione, esto, in rei veritate, nego. Aliud est, ait S. Augustinus Lib. de perfectione iustitiæ c. 11. n. 24. *esse sine peccato, quod de solo in hac vita Unigenito dictum est: aliud esse sine querela, quod de multis iustis etiam in hac vita dici potuit: quoniam est quidam modus bonæ vitæ, de quo etiam in ista humana conversatione iusta querela esse non possit.*

Objicies 3. contra eandem Conclusionem: Si homo iustus non posset immunem se custodire ab omni peccato veniali, sequeretur, & Deum impossibile iuberet, cum jubeat omne peccatum vitari; & hominem iustum non peccare, cum omnia venialia peccata non declinat: nemo enim peccat in eo quod vitare non potest.

Resp. Neg. utramque consequentiam, quæ est ex falso supponente. Deus quippe nec impossibilia jubet, nec iustus à veniali culpa excusatur, cum peccat. Dubitare non possum, ait S. Aug. L. 2. de peccat. mer. & rem. c. 6. n. 7. *nec Deum aliquid impossibile homini præcepisse, nec Deo adoptandum vel adiuvandum, quo fiat, quod jubet,*

impossibile aliquid esse; ac per hoc potest homo, si velit, esse sine peccato. Non præcepit autem Deus, ut omnia collective venialia peccata vitentur, sed singula dumtaxat, & in particulari. Nullum porro tale est, quod iustus declinare non possit, si velit; sed quia non semper vult, eo quo par est, modo ideo peccat. Ad nonnulla enim superanda, vel quæ male cupiuntur, vel quæ male metuantur, magnis aliquando & totis viribus opus est voluntatis, ait S. Augustinus citato mox Lib. c. 3. & 17. Quas vires, quia iusti non semper adhibent, eorum profecto culpa est, quando peccant. Non est igitur in homine iusto determinata ad hoc vel illud veniale peccatum necessitas, sed vaga dumtaxat, indeterminata & generalis; de qua S. Augustinus Lib. de perfectione iustitiæ cap. 4. num. 9. ait: «Quia peccavit voluntas, secuta est peccantem peccatum habendi dura necessitas, donec tota sanetur infirmitas, & accipiatur tanta libertas, in qua sicut necesse est, permaneat beate videndi voluntas, ita ut sit etiam bene vivendi, & nunquam peccandi voluntaria felixque necessitas.

Instabis 1. Homo iustus semper liber remanet ad vitanda omnia collective peccata cum auxilio gratiæ ordinariæ: ergo, &c.

R. Nego ant. Nam licet homo iustus semper liber sit ad quodlibet peccatum declinandum, non tamen omnia & singula declinare potest, proindeque liber non est ad omnia collective venialia peccata vitanda.

Instabis 2. Si non potest homo omnia venialia peccata declinare, ergo ad aliquod patrandum necessitate compellitur.

Resp. Nego consequentiam. Necessitas enim illa peccandi, ut jam dictum fuit vaga est, generalis & indeterminata, quæ in nullum cadit particulare peccatum; & quæ, ut ait S. Aug. Lib. de natura & gratiæ c. 66. n. 79. *ex vitiis, non ex conditione naturæ orta est.* Similis est necessitati, de qua Christus dixit: *Necesse est, ut veniant scandala; nec tamen quisquam in particulari ad scandalum aliis præbendum necessitate ducitur.* Quapropter Christus subiungit: *Veruntamen vae homini illi, per quem scandalum venit.* Ratio est, quia, inquit S. Hieronymus in hunc locum, *vicio suo homo facit, ut per se fiat scandalum.*

Objicies 4. contra 3. Conclusionem: Quod nunquam fuit, nec futurum est, fieri non potest etiam cum auxiliis gratiæ extraordinariis: atqui nullus unquam fuit iustus, nullus est, nullus unquam futurus est, qui ab omni peccato veniali abstinerit: ergo &c. Major probatur ex S. Hieron. Epist. ad Ctesiphontem, ubi Pelagianos asserentes hominem posse esse sine peccato, licet nullus unquam fuerit, ita sugillat: *Egregii Doctores dicunt, esse posse, quod nunquam fuisse demonstrant, dicente Scriptura: Omne quod futurum est, jam factum est in priori tempore.* Et Lib. 1. adversus Pelagianos: *Tergiversaris, ait, alloquens Critobulum Pelagianum, in eodem luto basitans: aut enim quod potest fieri, aliquando factum est: aut si nunquam factum est, fieri non posse concede.*

Resp. Nego maj. S. enim Augustinus Lib. de spiritu & littera cap. 1. multis exemplis demonstrat aliquid esse possibile, quod nunquam tamen factum est. Potuit v. g. Christus petere à Patre suo legiones Angelorum, quas non petit: item efficere potest, ut camelus intret per foramen acus, &c. S. Hieronymus benigne interpretandus est. Disputans enim cum Pelagianis merito affirmabat, fieri non posse, ut homo sine gratia abstinere à peccato: an vero etiam per gratiam ab omni penitus abstinere possit, negat id ordinariè fieri posse, quia nunquam factum est: an vero speciali quodam & extraordinario privilegio concedi alicui mortalium istud possit, nec affirmat, nec negat.

Objicies 5. contra 4. Conclusionem: S. Joannes Baptista caruit omni peccato; idcirco enim antra deserti petiit, *ne levi saltem macula ve visam crimine posset, sicut canit Ecclesia.*

Confirmatur, quia Christus c. 11. S. Matth. v. 11. testatur, S. Joannem esse omnium Sanctorum principem: *Non surrexit, inquit, inter natos mulierum major Joanne Baptista.* Ergo non sola B. Virgo habuit privilegium abstinendi ab omni peccato.

Resp. Nego antecedens. Hymnus Ecclesiæ testatur quidem hoc animo beatum Joannem deserti petiisse, ut ab omni etiam levissima noxa immunem vitam transigeret: an vero id fuerit assecutus, Ecclesia non pronuntiat.

Ad confirmationem, Christus absolute non dixit, S. Joan-

Ib. pag.
46. A.

To. 9. p.
654. B.

T. 10. p.
52. E.

Ibid. D.

Ib. p. 53.
D.

Ib. F.

2 Corinb.
12. v. 9.

Ib. p. 50.
C.

Hebr. 7.
v. 26.

Ibid. p.
251. D.

Ib. pag.
178. B.

Ib. p. 44.
B.

Ib. pag.
41. B.

Ib. pag.
170. F.

Ibid. p.
161. E.

1. 4. par.
1. p. 82.

Tom. 4.
part. 2.

p. 474.
Ib. pag.

489.

S. Joannem omnium Sanctorum esse maximum, sed eum dumtaxat ceteros legis antiquæ Prophetas sanctitate superasse. S. enim Lucas cap. 7. v. 28. ait: *Major inter natos mulierum Prophetæ Joanne Baptista nemo est.* Adde, quod S. Joannes potuerit esse omnium Sanctorum maximus, nec tamen vitaverit omnia peccata venialia.

Instabis: Apostoli post visibilem Spiritus sancti illapsum confirmati fuere in gratia: ergo postea nusquam ne venialiter quidem peccarunt.

Resp. Nego consequ. Descensus enim Spiritus sancti in Apostolos, eos quidem immunes fecit à noxis lethali- bus, sed minimè à venialibus. Ita ingenuè fatetur ipsemet S. Joannes: *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus; &c.*

Objicies denique: nonnulli ex veteribus asserunt, B. Virginem venialiter lapsam aliquando fuisse.

Pag. 315. A. Tertullianus Lib. de carne Christi cap. 7. docet, fratres & matrem Domini ei non adhæsisse, sed dubios in fide hæsisse.

Pag. 145 Col. 1. B. C. Origenes Hom. 17. in Lucam docet, Mariam tempore Passionis Christi scandalum passam fuisse, ac in fide titubasse. Idem videntur asserere SS. Basiliius Epistola 317. & Cyrillus Alexandrinus Comment. in Joan. Lib. 12.

1. 2. p. 1090. A. B. S. Chrysostomus Hom. 45. in Matth. ad hæc verba: *Ecce mater tua*, ait, esse manifestum, Virginem ex vana quadam gloria miraculum à Christo petisse in nuptiis Cana Galileæ, ac propterea paulò durius à Christo exceptam seu reprehensam fuisse. Vide & Hom. 21. in Joan. ad illa verba: *Vinum non habent*, &c.

1. 4. pag. 1604 C. pag. 408. & seq. Resp. ad Tertullianum, Origenem & Auctorem quæstionum Veteris Testamenti, parum nos his nominibus moveri; cum in multis à vero aberraverint.

Ad alios SS. Patres citatos, salva, quæ ipsis debetur, reverentia, dico, eos hic deferendos esse; cum illi à communi Ecclesiæ doctrina hac in parte recesserint, nec aliunde ullo legitimo nitantur fundamento.

Namque I. Cum nuntiandi Angelo, futurum ut pareret Filium, statim non acquiescit, non dubitat in fide, sed modum, quo res esset futura, inquit, neque hoc incredulitati potius, quam prudenti moderationi ac cautioni tribui debet. Ita Ambrosius L. 2. in Lucam. Addit S. Thom. dubium istud non fuisse infidelitatis, sed admirationis & discussionis.

II. Cum de illa dicitur: *Tuam animam pertransibit gladius*, non scandalum, quod passa fuerit, aut fidei defectus denotatur, sed potius doloris magnitudo & acerbitas ex morte Christi concepta. Ita Venerabilis B. da.

III. Cum in nuptiis Cana Galileæ vino deficiente, B. Virgo Filii sui opem imploravit, ille vero reposuit: *Quid mihi & tibi mulier?* Non vanam in matre sua gloriam carpit Christus, sed, ait S. Thomas 3. p. q. 27. art. 4. ad 3. *eum vanæ gloriæ motum, qui ab aliis posset æstimari:* Vel, ut alii dicunt Interpretes, ita respondit Christus, ut innueret, nihil sibi cum matre commune esse, quantum ad virtutem faciendi miracula, quæ à Divinitate oritur, quam cuidem non à matre, sed à Patre suo per æternam generationem accepit. Ita S. Augustinus Tract. 8. nu. 9. in Joan. ubi ait: *Secundum quod Deus erat, matrem non habebat; secundum quod homo erat, habebat matrem.* Miraculum autem quod facturus erat, secundum Divinitatem facturus erat, non secundum infirmitatem (humanam.)

Instabis: S. Augustinus & S. Hieronymus solum hic Christum excipiunt, ac impeccabilem affirmant.

Resp. Distinguo: Solum impeccabilem affirmant, ex naturâ propter unionem hypostaticam, concedo: ex gratia, nego. Præterea, nonne ipse S. Augustinus beatam Virginem excipit, cum ait Lib. de natura & gratia: *De qua, cum de peccatis agitur, nullam volo haberi quæstionem?*

To. 10. p. 144 G.

ARTICULUS IX.

Utrum qui jam consecutus est gratiam, per se ipsum possit operari bonum, & vitare peccatum absque auxilio gratiæ?

Sensus quæstionis est, utrum homo justus præter sanctificantem, quam habet gratiam, adhuc indigeat actuali ad bonum supernaturale operandum?

CONCLUSIO.

Homo justus præter habitualement seu sanctificantem gratiam, indiget actuali ad bonum supernaturale operandum.

Probatur generatim iis omnibus Scripturæ testimoniis, quæ articulo 2. hujus quæstionis adversus Pelagianos ac Semipelagianos protulimus. Accedat ad rem præsentem maximè idoneus textus ex cap. 15. S. Joan. v. 4. & 5. ubi Christus ait: *Sicut palmes non potest facere fructum à semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos, nisi in me manseritis. Ego sum vitis, vos palmites: qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere.* Sicut igitur palmites indigent jugi ac continuo vitis influxu, ut non arecant, sed fructum aliquem ferant; sic omnis justus indiget actualis gratiæ auxilio, ut operetur bonum. Hac comparatione utitur Synodus Trid. sess. 6. c. 16. *«Cum enim, inquit, ille ipse Christus Jesus tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem influat; quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, & comitatur, & subsequitur, & sine qua nullo pacto Deo grata & meritoria esse possent.*

Probatur 2. ex Conciliis.

Ex Diospolitano damnaute septimam istam Pelagii Propositionem: *Gratiam Dei atque adiutorium non ad singulos actus dari.*

Ex Arausicano II. Can. 9. *«Quoties, inquit, bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum, ut operemur, operatur. Et Can. 19. Natura humana, etiam si in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo seipsam, Creatore suo non adjuvante, servaret. Unde cum sine Dei gratia salutem non possit custodire, quam accepit, quomodo sine Dei gratia poterit reparare, quod perdidit?*

Probatur 3. ex S. Augustino Lib. de natura & gratia c. 26. *«Sicut, inquit, oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus non potest cernere; sic homo etiam justificatus, nisi æterna luce justitiæ divinitus adjuvetur, rectè non potest vivere.*

Probatur denique his Theologicis momentis.

I. Quia tanta est hominis à Deo dependentia, ut non tantum facultatem agendi, sed etiam actum ipsum ab illo habere debeat. Nulla enim res creata, inquit hic S. Thom. *potest in quemcumque actum prodire, nisi virtute motionis Divinæ.*

II. Facultas etiam habitu instructa operari non potest, nisi prius, si quæ sit, tollatur difficultas: atqui in homine justo remanet semper difficultas ad bonum, tum ex tentationibus, quæ frequentes pulsant & ingruunt, tum ex concupiscentia, & naturæ infirmitate. Rationem hanc exponit ibid. S. Thomas.

III. Habitus in actum non erumpit, nisi à facultate, in qua est, applicetur ad operandum: facultas autem ad hoc indiget, vel concursu Dei generaliter in rebus naturalibus, vel supernaturali ac speciali in rebus supernaturalibus.

ARTICULUS X.

Utrum homo in Gratia constitutus, indigeat auxilio Gratiae ad perseverandum?

Observandum 1. perseverantiam duobus generatim modis sumi posse: nempe, vel pro speciali virtute, quæ pars est fortitudinis, per quam aliquis in opere bono difficili constanter persistit, de qua loquitur S. Thom. 2. 2. q. 137. art. 1. vel pro continuatione quadam in statu gratiæ. De perseverantia priori sensu usurpata hic non loquimur.

Observandum 2. Perseverantiam posteriori sensu duplicem distingui, unam secundum quid, seu alicujus dumtaxat temporis: alteram vero absolutam & simplicem, per quam usque ad vitæ finem in gratia sanctificante perseveratur. Hanc duplicem perseverantiam distinguit S. Aug. Lib. de dono perseverantiæ cap. 1. priorem vocat *alicujus temporis*, v. g. si quis decem annos in justitia vixit, ex qua subinde lapsus est, dicitur per decem annos perseverasse, sed non usque in finem. De hac partiali perseverantia hic non agitur, sed de illa, inquit S. Doctor, *qua usque in finem perseveratur in Christo. Finem autem dico, quo vita ista finitur, in qua tantummodo periculum est, ne cadatur.* Hanc perseverantiam

To. 14. Conc. p. 763. D.

Tom. 2. Conc. p. 1529. D. Tom. 4. Conc. p. 1669. B. Ibid. p. 1670. B.

T. 10. p. 140. A. B.

T. 2. quæ. 109. art. 9.

q. 101. T. 16. p. 821. 822. A. Ibid. p. 826. G.

verantiam contumaciter amitti non posse affirmat c. 6. *Cum enim*, inquit, *perseveraverit quisque usque in finem, neque hoc donum potest amittere, nec alia quæ poterat ante finem.* Cursus ergo perseverantiæ non semper initium ducit à prima hominis justificatione, ex qua multi postea deficiunt; sed ab ea, ex qua homo deinceps non excidit.

Observandum 3. duplicem rursus distingui posse perseverantiam usque ad finem vitæ, unam, quæ activa; alteram, quæ passiva dicitur.

Perseverantia activa, est continuatio in statu gratiæ finalis juncta cum actibus virtutis: talis fuit perseverantia Martyrum, qui mundo sæviante, steterunt in fide per spiritum virtutis & charitatis, qui cuncta minantia & cruciantia superarunt, ait S. Augustinus Lib. de corrept. & grat. c. 12.

Perseverantia passiva est ipsa unio gratiæ habitualis cum morte: talis est perseverantia parvulorum, qui statim à Baptismo suscepto moriuntur: talis & eorum adultorum, qui ex hac vita tunc opportunè rapiuntur, cum justi sunt.

Observandum 4. nomine auxilii specialis, quod ad finalem perseverantiam necessarium est, intelligi posse, aut gratiam tantum exteriorem, quæ dicitur gratia singularis protectionis Dei, qua vel avertuntur occasiones peccandi, vel mors unitur cum statu gratiæ; aut interiorem, quæ dicitur gratia illuminationis & inspirationis. Isthæc porro gratia, non est habitualis nova; neque enim ad perseverandum in gratia sanctificante seu habituali, nova opus est habituali gratia: neque etiam est gratia sufficiens, quæ justis instante præcepto nunquam denegatur; hæc quippe ordinaria est, ac communis omnibus justis, gratia vero finalis perseverantiæ, specialis est, singularis, ac propria electorum, quam idcirco Trid. Synod. post S. Augustinum, magnum appellat perseverantiæ donum: denique gratia finalis perseverantiæ non est sola unio mortis cum statu gratiæ sanctificantis in homine justo adulto; talis etenim gratia interna non est, sed tantum externa, Deo justum ex hac vita rapiente, tum cum gratia sanctificante instructus est.

Magnum igitur perseverantiæ donum duo simul includit ac complectitur in adultis, gratiam scilicet & interiorem, & exteriorem: interiorem quidem, per quam homo justus vel à peccando retrahitur, vel à suis prolapsionibus (propter quas tamen à Deo deserui merebatur) certo resipiscit, ac tandem in accepta justitia finaliter perseverat: exteriorem vero, per quam ab homine justo, Deo protegente, occasiones peccandi, tentationes, aliæque salutis obstacula remouentur, ac demum innumeris hujus vitæ periculis subductus, ex hac vita rapitur, quo momento diffusam habet in corde charitatem. De ista finali perseverantia, sive infantium, sive adultorum, quæstio instituitur.

Semipelagiani non tantum initium fidei, sed etiam finalem perseverantiam à libero esse arbitrio contendebant: per illam autem perseverantiam eam intelligebant, quæ activa dicitur: passivam enim seu unionem mortis cum gratia donum Dei esse non dissimabant. Ita de Monachis Adrumetinis testatur S. Augustinus L. de corrept. & grat. c. 8. In alio etiam capite aberrabant illi: existimabant nimirum, donum perseverantiæ, quod admittunt Catholici, esse veluti qualitatem quamdam fixam, animo tenaciter adhaerentem, quæ amitti contumaciter non posset. Ita S. Augustinus Lib. de dono persever. c. 6. His prænotatis sit.

PRIMA CONCLUSIO.

Parvulis, qui suscepto Baptismo moriuntur, datur speciale donum perseverantiæ.

Probatur ex Scriptura. Sap. 4. v. 11. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius.... propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum.* Quo testimonio usus est S. Augustinus L. de prædest. SS. c. 14. adversus Semipelagianos; ac in confirmationem profert testimonium S. Cypriani ex Lib. de mortalitate, ubi docet, mortem, qua homines subtrahuntur periculis peccati, esse singulare gratiæ beneficium, à quo nec infantes excipit: *Pueri enim*, inquit, *periculum lubricæ ætatis evadunt.*

Probatur 2. ex S. Augustino Lib. de dono perseverantiæ cap. 17. num. 41. *Videte*, inquit, *à veritate quam sit alienum, negare donum Dei esse perseverantiam usque in finem hujus vitæ cum vitæ huic, quando voluerit, ipse det finem; quæ si dat ante im-*

minentem lapsum, facit hominem perseverare usque in finem. Sed mirabilior & fidelibus evidentior largitas bonitatis Dei est, quod etiam parvulis, quibus obedientia non est illius ætatis ut detur, datur hæc gratia. Audis perseverantiam illam parvulorum, gratiam vocari, non quidem internam illustrationis & inspirationis, sed externæ saltem protectionis, per quam parvuli ex hac vita rapiuntur prius, quam à gratia baptismali excidere possint.

SECUNDA CONCLUSIO.

Justus sine speciali Divinæ gratiæ auxilio non potest in accepta justitia perseverare usque ad vitæ finem.

Probatur 1. ex Scripturis. Philipp. 1. v. 29. *Vobis donatum est pro Christo, non solum ut credatis in eum, verum etiam ut patiamini pro eo.* Horum unum, ait S. Augustinus Lib. de dono persever. cap. 2. n. 2. pertinet ad initium, alterum ad finem: utrumque tamen Dei donum est.

Jeremiæ 32. v. 40. *Timorem meum dabo in cor eorum, ut à me non recedant.* Quod quid est aliud, pergit ibid. S. Doctor, quam talis ac tantus erit timor meus, quem dabo in cor eorum, ut mihi perseveranter adhaereant?

Pf. 79. v. 18. *Fiat manus tua super virum dextera tua, & super filium hominis, quem confirmasti tibi, & non discedimus à te.* Manus ergo Dei est ista, inquit, ibid. S. Aug. c. 7. non nostra, ut non discedamus à Deo.

Joan. 17. v. 11. Christus Patrem orat, ut suos sibi servet Apostolos: *Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi.*

In Oratione Dominica Deum quotidie deprecamur, ut nos in tentationem non inducat, hoc est, induci non permittat. Sancti quid aliud, ait S. Aug. Libri citati c. 5, quam ut in sanctitate perseverent, precantur? Ostendit ibid. S. Doctor omnes Orationis Dominicæ petitiones nostras, hac una excepta, qua dicimus: *Dimitte nobis debita nostra*, tendere ad obtinendum à Deo perseverantiæ donum: *Cur autem*, inquit cap. 2. *perseverantia ista poscitur à Deo, si non datur à Deo? An & ista irrisoria petitio est, cum id ab eo petitur, quod scitur non ipsum dare, sed ipso non dante esse in hominis potestate; sicut irrisoria est etiam illa actio gratiarum, si ex hoc gratiæ aguntur Deo, quod non donavit ipse, nec fecit?*

Denique Philipp. 1. v. 6. *Confidens hoc ipsum, quia qui cepit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu.* Hac fide imbutus idem Apostolus 2. Cor. 13. v. 7. dicebat: *Oramus autem Deum, ut nihil malifaciat, id est, ut in bono perseveretis.* Eodem sensu S. Petrus 1. suæ Epistolæ c. 1. v. 5. dicebat: *Qui in virtute Dei custodimini per fidem in salutem.*

Probatur 2. ex Conciliis.

Ex Carthaginensi II. an. 415. in Synodica ad Innocent. I. Epist. *Istorum (Pelagianorum) ajunt Patres, sacrilegas disputationes necessario sequitur, ut nec orare debeamus, ne intremus in tentationem.... Si possibilibus naturæ & arbitrio voluntatis in potestate sunt constituta, quis non ea videat inaniter à Domino peti, & fallaciter orari, cum orando poscuntur, quæ naturæ jam ita conditæ, sufficientibus viribus obtinentur?*

Ex Arausicano II. an. 529. Can. 9. *Divini est muneri, cum & recte cogitamus, & pedes nostros à fallitate & injustitia continemus. Quoties enim bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum ut operemur, operatur. Et Can. 10. Adjutorium Dei etiam renatis ac sanctis semper est implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare.*

Ex Tridentino sess. 6. Can. 21. *Si quis dixerit justificatum vel sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse, anathema sit.* Can. 26. magnum appellaverat perseverantiæ donum.

Eadem est SS. Pontificum adversus Pelagianos & Semipelagianos doctrina. Innocentius I. in Epistola ad Conc. Carthaginense: *Quamvis*, inquit, *hominem redemerit Deus à præteritis peccatis, tamen sciens illum iterum posse peccare, ad reparationem sibi.... multa servavit, quotidiana præstans illi remedia.*

Ex quibus verbatim repetitis Cælestinus in Epistola ad Episcopos Galliarum cap. 3. definit, *Neminem nisi per quotidianum Dei adjutorium perseverantiam bonæ conversationis accipere.*

Probatur 3. ex S. Augustini integro, quem scripsit de dono perseverantiæ, Libro, ubi plurimis Scripturæ testimoniis ac momentis, imprimis vero ex Oratione Dominica, quod hic contendimus, demonstrat: *Si*

Quæ sit
specialis
gratia
perseve-
rantia.

T. 10. p.
808. G.

Ibid. p.
844. B. C.

Ibid. p.
822. C.

Ibid. p.
823. D.

Ibid. p.
828. F.

Ibid. p.
826. C.

Ibid. p.
823. D.

Tom. 2.
Conc. p.
1535. B.

Tom. 4.
Conc. p.
1669. A.

Ibid. B.

To. 14.
Conc. p.
766. E.

Tom. 2.
Conc. p.
1285. D.

Ibid. p.
1615. A.

T. 10. p.
828. B.

To. 10. p. 823. B. *valia documenta non essent, ait cap. 7. hæc Dominica*
Oratio nobis ad causam gratiæ, quam defendimus,
sola sufficeret: quia nihil nobis reliquit, in quo tan-
quam in nostro gloriemur. Siquidem & ut non dis-
cedamus à Deo, non ostendit dandum esse nisi à Deo,
cùm poscendum ostendit à Deo. Qui enim non in-
fertur in tentationem, non discedit à Deo. Non est
hoc omnino in viribus liberi arbitrii, quales nunc
sunt: fuerat in homine, antequam caderet.... Et infra:
Prorsus in hac re non operosas disputationes ex-
pectet Ecclesia: sed attendat quotidianas orationes
suas. Orat, ut increduli credant: Deus ergo conver-
tit ad fidem. Orat, ut credentes perseverent: Deus
ergo donat perseverantiam usque in finem.

Ibid. G. *Lib. de corrept. & grat. c. 6. "Negare non possu-*
mus, inquit, etiam perseverantiam in bono proficien-
tem usque in finem, magnum esse Dei munus: nec
esse nisi ab illo, de quo scriptum est, Jacobi 1. v. 17.
"Omne datum optimum & omne donum perfectum
desursum est, descendens à Patre luminum." Idem
fusè prosequitur capitibus 7. & 8.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Gratia sanctificans seu habitualis in hunc finem à Deo conceditur, ut justus cum auxiliis ordinariis & actualibus possit vitare omne peccatum omnesque tentationes superare, non tantum ad breve aliquod tempus, sed etiam usque ad ultimum vitæ terminum: ergo necessarium non est auxilium speciale distinctum.

Resp. Neg. maj. Namque præter gratiam habitua- lem & auxilia gratiæ actualis sufficientis ad implenda præcepta, necessarium est speciale auxilium, ut quis finaliter in bono perseverare possit. Sicut enim, ut ratiocinatur S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 9. ad 1. *donum habitualis gratiæ non ad hoc datur nobis, ut per ipsum non indigeamus ulterius Divino auxilio, indiget enim qualibet crea- tura, ut à Deo conservetur in bono: ita pariter, cum ha- bituali gratiæ accedit actualis sufficiens, non idcirco excludi debet aliud speciale auxilium justo necessa- rium, ut perseverare possit. Et quemadmodum idem S. Thomas ibidem asserit, ex eo, quod præter gratiam habitua- lem actualis sit necessaria, concludi non debe- re habitua- lem inutilem esse vel imperfectam, quia etiam in statu gloriæ, quando gratia erit omnino perfecta, ho- mo Divino auxilio indigebit: ita pariter ex eo, quod præ- ter gratiam habitua- lem, & actua- lem sufficientem ad præcepta implenda, alia specialis requiratur ad fina- lem perseverantiam, concludi non debet, habitua- lem & actua- lem sufficientem esse; cum ope ipsius, possi- mus acteneamur supplici oratione donum perseve- rantia à Deo postulare: Hoc enim donum, ait S. Augu- stinus Lib. de dono persever. c. 6. suppliciter emereri po- test.*

Objicies 2. Plus restitutum est homini per donum Christi, quam amiserat per peccatum Adæ, sicut testa- tur Apostolus Rom. 5. Atqui Adam acceperat, unde posset perseverare absque alio auxilio, ut docet S. Aug. Lib. de corrept. & grat. c. 11. & 12. Igitur multo ma- gis hoc datur per gratiam Christi, ut perseverare pos- simus sine novo ac speciali auxilio.

Resp. Cum S. Thomas hic artic. 10. ad 3. plus nobis collatum esse per Christum, quam amisimus in Adam; quia ille in primo statu habebat auxilium, per quod perseverare posset, non tamen acceperat, ut perseve- raret: nunc autem per gratiam Christi multi acci- piunt & ipsammet actua- lem perseverantiam. Hanc autem Adam tunc non habuit, quia tametsi posset eo in statu naturæ sanæ perseverare, idque multo facilius quam nos nunc possumus, non tamen perseveravit. Addi posset, plus nobis collatum esse per Christum, quam amisimus in Adam; quia Adamus habebat ad perseverandum tantum gratiam intellectus, nobis ve- rò gratiam voluntatis concedi.

Objicies 3. Ad perseverantiam in bono, sufficit non peccare, seu peccatum cavere. Utrumque autem potest homo per liberum arbitrium sine gratia: Pro- positiones enim, quibus id negatur, damnatae sunt à Pio V. & Gregorio XIII. 27. his verbis: *Liberum arbi- trium sine gratia Dei adiutorio, non nisi ad peccandum valet.* Et 28. his verbis: *Pelagianus est error dicere, quod liberum arbitrium valeat ad ullum peccatum vitandum.* Ergo multo magis homo justificatus per gratiam, poterit absque novo auxilio gratiæ non peccare, & ita ad finem us- que vitæ in bono perseverare.

Resp. Distinguo min. Potest homo non peccare, seu peccatum vitare sine auxilio gratiæ, quando præcep- tum obvium est ac facile, nulla-que gravis occurrat tentatio, concedo: secus, nego. Duo hic objectio con- fundit, quæ apprimè distingui debent; nempe absti- nere ab aliquo peccato, & perseverare in gratia san- ctificante; quando nulla urget gravis tentatio, vel quando illa premit. Prius hominem posse sine gratia, paulo antè asserimus; atque hoc sensu damnatae sunt contrariae Baji Propositiones, hominem scilicet in omnibus, quas sine gratia elicit; actionibus, semper peccare, nec ullum omnino posse cavere peccatum, quando vel nulla, vel levissima tentatione pullatur. Absit enim, ut quisquam existimet hac censura Roma- na ullum inferri præjudicium doctrinæ Catholicæ, quæ agnoscit, planè necessariam esse gratiam, ut im- pleantur præcepta, vel omnia, vel ea, quæ sive ex ob- jecto, sive ex circumstantiis, sive ex tentatione, obser- vare arduum est ac difficile: porro arduum prorsus ac difficile est homini justo, inter tot pericula, quibus hac in vita circumdamur, tot tentationes, quibus tam frequenter exercemur, in tanta naturæ infirmitate diu in bono perseverare; ergo speciali opus habet auxilio gratiæ, ut peccata fugiat & in bono ad finem usque perseveret.

Instabis: Fieri naturaliter potest, ut homo statim ab accepta gratia sanctificante subito moriatur; quo casu perseveraret sine speciali auxilio gratiæ superad- dito.

Resp. 1. Objectionem istam nostræ quæstioni mi- nus accommodatam videri: conjunctio enim mortis in homine justo cum statu gratiæ est ipsammet donum perseverantiæ passivæ, non medium ad perseveran- dum, hic verò quæstio est de mediis ad perseverandum necessariis.

Resp. 2. Nego maj. Licet enim mori naturale sit homini sicut & nasci, nihilominus quemadmodum na- sci ex parentibus fidelibus, cum tali ingenio, in dole, affectu, sanguinis temperie, gratiæ Dei adscribitur; ita etiam ex hac vita eripi in statu gratiæ sanctifican- tis, singulare Dei beneficium est, non quidem intrin- secum, sed extrinsecum ex speciali Dei providentia & protectione; quod quidem ex mero suo beneplacito, quibus voluerit, Deus largitur. Ex duobus parvulis ori- ginali peccato pariter obstrictis, ait S. Augustinus Lib. de dono persever. cap. 9. num. 21. *cur iste assumatur, ille re- linquatur; & ex duobus, ætate jam grandibus impiis, cur iste ita vocetur, ut vocantem sequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur; inscrutabilia sunt judicia Dei.* Ex duo- bus autem piis, cur huic donetur perseverantia usque in finem, illi non donetur, inscrutabilia sunt judicia Dei. Et Lib. Ibid. p. de corrept. & grat. cap. 8. n. 17. *Si à me queratur, ait, 758. G. cur eis Deus perseverantiam non dederit, quibus eam, qua Christianè viverent, dilectionem dedit, me ignorare respon- deo.*

Objicies 4. Deus sua gratia semel justificatum non deserit, nisi prius ab ipso deseratur. Ita S. Augustinus Lib. de natura & gratia cap. 26. num. 29. *Deus, inquit, cum impium ad perfectam sanitatem perduxerit, non deserit, si non deseratur, ut pie semper justeque vivatur.* Idem & Sy- nodus Trid. sess. 6. cap. 11. *Deus namque, ait, suagra- tia semel justificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur.* At- qui si perseverantia finalis specialis est gratia, quam Deus, quibus voluerit, concedat vel deneget, justum, cui gratia illa denegatur, prius Deus deserit, quam deseratur ab ipso. Namque vel est in potestate justus, perseverare cum auxiliis ordinariis gratiæ habitualis & actualis, vel non: si prius, ad quid requiritur spe- cialis gratia perseverantiæ? Si posterius, ergo prius à Deo deseritur, quam ipse Deum deserat.

Resp. Nego min. Licet enim Deus nullum justum prius deserat, & consequenter omni justo conferat auxilium verè ac relative sufficiens, ut perseverare pos- sit, tametsi a sua- lem & efficacem perseverantiæ gra- tiam non semper conferat; nihilominus utrumque istud verissimum est, & justum à Deo non dari, nisi Deum ipse prius deseruerit; & perseverantiam esse speciale ac singulare Dei donum, licet justus sufficiens habeat auxilium gratiæ, ut perseverare possit.

Primum quidem: quia, cum Deus ab homine justo uberiorem retrahit gratiam, necesse est, præcesserit aliquæ ex parte justiciæ causa seu culpa; sive ex negligen- tia & tepore in oratione; (donum quippe perseveran- tiæ suppliciter emereri potest, ait S. Augustinus L. de dono T. 10. p. persev. cap. 6.) sive ex præsumptione, ac tacita qua- 826. G. dam & occulta superbia. Cetera enim vitia, ait idem Ibid. p. S. Doctor Lib. de natura & grat. cap. 27. n. 31. tantum 140. D.

in malefactis valent, sola autem superbia etiam in recte factis cavenda est. Quapropter Lib. de corrept. & grat. c. 13. n. 42. loquens S. Doctor de iis, qui non sunt perseveraturi, ait, eos prius deferere, quam Dei iudicio iusto & occulto deferantur: «Aut gratiam Dei suscipiant, »ait, sed temporales sunt, nec perseverant; deferunt & »deferuntur. Dimissi enim sunt libero arbitrio, non »accepto perseverantiae dono, iudicio Dei iusto & oc- »culto.

Ibid. p.
773. G.

Alterum non minus verum est, nempe perseverantiam, magnum esse, seu speciale ac singulare Dei donum, licet possit iustus per auxilium verè sufficiens perseverare. 1. Quia licet ipsius culpa sit, quod perseverantiam non accipiat; an non singularis in ipso Dei favor ac protectio fuisset, (qualem Deus electis concedit) si culpam, propter quam non accipit perseverantiam, ab ipso avertisset? 2. Dicitur speciale donum, quia solis iustis conceditur. 3. Quia speciatim datur ad posse perseverare, non ad aliud. 4. Quia distinguitur à gratia habituali, quæ sola non sufficit ad conferendam possibilitatem perseverantiae. 5. Concilium Trid. definit quidem, iustum sine speciali auxilio perseverare non posse, sed non dixit sine efficaci dono. Id ipsum confirmat intentum Concilii. Duo scilicet præstat: 1. Vindicat fidem Ecclesiæ ab errore Semi-pelagianorum circa perseverantiam, quem ipsi exprobrabant Novatores: unde definit, hominem iustum sine speciali gratia actuali non posse perseverare. 2. Hæresim Novatorum ferit, qui contendebant justificationem ac in ipsa justificatione perseverantiam, non gratiæ interiori, sed soli imputationi externæ esse adscribendam. Quapropter Conc. Trid. asserit, iustificatum sine speciali auxilio perseverare non posse, & cum illo posse.

Objicies 4. Inter probationes 2. Conclusionis, nonnullæ sunt, quæ de dono efficaci, quo quis actu perseverat, intelligi debent: ergo auxilium illud speciale, sine quo nemo potest perseverare, ut dicitur 2. Conclusionem, est auxilium efficax.

Resp. Nego consequ. Fatemur quidem aliquas ex adductis probationibus directe probare donum efficax actualis perseverantiae esse à DEO; nihilominus tamen eadem probationes rectè Conclusionem nostram consequenter astruunt. Si enim nemo perseverat actu nisi per gratiam Dei efficacem, ita nemo potest usque in finem perseverare, nisi per gratiam DEI sufficientem, quæ cum distincta sit à gratia sufficiente data ad præcepta observanda, idcirco dicitur speciale gratiæ Dei adiutorium.

QUÆSTIO V.

De essentia seu natura Gratiæ.

Quatuor hic proponit S. Thomas, quæ totidem articulis expendemus.

- I. Utrum gratia ponat aliquid in anima.
- II. Utrum gratia sit qualitas.
- III. Utrum gratia differat à virtute infusa.
- IV. De subiecto gratiæ.

ARTICULUS I.

Utrum Gratia ponat aliquid in anima.

CONCLUSIO.

I. 2. qu.
110.

Gratia ponit aliquid in anima.

Probatur: Quia gratia, quantum ad præsens nostrum institutum, duplex est, actualis scilicet transiens; & habitualis seu permanens: utraque verò aliquid ponit in anima. Actualis quidem, mentis illustrationem ac piam voluntatis excitationem & inspirationem: habitualis verò, aliquid fixum ac permanens, quod est ab actu fluente & transitorio distinctum, ac solet vulgò qualitas appellari.

Præterea, inquit hic S. Thomas in Conclusionem: Cum diligere sit velle alicui bonum, Deique voluntas rerum sit causa: certum est, gratiam seu dilectionem Dei, semper aliquid (nempe id quod vult) in anima ejus, quem diligit, efficere.

In corpore articuli S. Thomas observat, id esse discriminis inter gratiam seu dilectionem Dei & hominis, quod Deus sua gratia facit bonum, quod diligit, homo verò illud supponit. Quia enim, ait S. Doctor, bonum creaturæ provenit ex voluntate Divina; ideo ex dilectione

Dei, qua vult creaturæ bonum, profuit aliquid bonum in creatura. Voluntas autem hominis movetur ex bono præexistente in rebus: & inde est, quod dilectio hominis non causat, totaliter rei bonitatem, sed præsupponit ipsam vel in parte, vel in toto.

ARTICULUS II.

Utrum Gratia sit qualitas animæ?

Non hic agitur de actuali, sed de habituali dumtaxat gratia: certum quippe est, gratiam actua-lem, quæ nihil aliud est, quam motus Dei, quo anima movetur ad aliquid cognoscendum, volendum & agendum, non esse qualitatem seu aliquid fixum & permanens. Igitur hic expendendum est:

I. Utrum præter actua-lem gratiam admittenda sit habitualis, quæ per modum habitus seu qualitatis fixæ ac permanentis hæreat in anima.

II. Utrum de fide sit, talem admittendam esse habitua-lem gratiam.

III. Utrum ejusmodi gratia pertineat ad prædicamentum qualitatis.

Circa primum, S. Thomas 2. 2. qu. 23. art. 2. Magistrum redarguit, quod Lib. 1. sent. dist. 17. docuerit, charitatem non esse aliquid creatum nec habitum aliquem, sed esse ipsummet Spiritum S. Quapropter inter articulos ad calcem Operis Magistri sententiarum rejectos, & à cæteris Theologis improbatos, iste primus recensetur. Quod charitas non sit aliquid creatum, sed ipse Spiritus S. Quanquam idem Magister L. 2. dist. 27 docet, Virtutem esse qualitatem, quæ in anima est tanquam forma; & gratiam esse virtutem nobis à deo infusam. Unde Scotus à D. Thoma hic, ut & in aliis bene multis ex professo dissentiens L. 1. sent. dist. 17. q. 1. art. 3. Magistri defensionem suscipit, ejusque sententiam recto sensu intelligi posse propugnat.

Observat ipse Magister L. 4. sent. dist. 4. suo tempore disputatum fuisse, an parvulis, cum baptizantur, gratia conferretur. De adultis enim, inquit, qui dignè percipiunt Sacramentum, non ambigitur, quin gratiam operantem & cooperantem percipiant.

Circa 2. dissentiant nostri Theologi: alii negant rem esse de fide, cum Soto; alii affirmant, cum Vega.

Controversiam hanc ex professo attigimus, agendo de Sacramentis in genere, q. 4. art. 1. ubi probatum est, fide Catholica certum esse, gratiam, quæ per Sacramenta infunditur, esse aliquid internum, formale, inhærens, distinctum ab actu fluente ac transitorio, quod, desinente sæculo 12. per habitua-lem qualitatem cœpit explicari: an autem vera sit qualitas Philosophorum sensu, definitum ab Ecclesia non fuisse. Quæ hoc loco fusè disputata à nobis fuere, hic prætermittenda duximus, ne rem actam agere rursus videamur, & nobis ad longè graviora properantibus mora injiciatur. Unum hic dumtaxat S. Thomæ suffragium ac ratiocinium exscribemus, quo patet, præter actua-lem gratiam, aliam habitua-lem, fixam ac permanentem admittendam esse. «Dupliciter, inquit 1. 2. q. 110. »art. 2. ex gratuita Dei voluntate homo adjuvatur. »Uno modo, in quantum anima hominis movetur à »Deo ad aliquid cognoscendum, vel volendum, vel »agendum: Et hoc modo ipse gratuitus effectus in homine non est qualitas, sed motus quidam animæ; »actus enim moventis in moto est motus. Alio modo »adjuvatur homo ex gratuita Dei voluntate, secundum quod aliquid habituale donum à Deo animæ »infunditur. Et hoc ideo, quia non est conveniens, »quod Deus minus provideat his, quos diligit ad supernaturale bonum habendum, quam creaturis, quas »diligit ad bonum naturale habendum. Creaturis autem naturalibus sic providet, ut non solum moveat » eas ad actus naturales, sed etiam largiatur eis formas » & virtutes quasdam, quæ sunt principium actuum, »ut secundum seipsas inclinentur ad hujusmodi motus »Et sic motus, quibus à Deo moventur, fiunt creaturis »connaturales & faciles, secundum illud Sap. 8. »Disponit omnia suaviter. Multò igitur magis illis, quos »mover ad consequendum bonum supernaturale »æternum, infundat aliquas formas seu qualitates »supernaturales, secundum quas suaviter & promptè ab »ipso moveantur ad bonum æternum consequendum. »Et sic donum gratiæ qualitas quædam est. »Ita S. Th.

ARTICULUS III.

Utrum Gratia sit idem quod virtus; seu utrum differat à charitate?

Vide
Bellarm.
Lib. 1. de
Grat. &
lib. arb.
c. 7. Efti-
um in 2.
dist. 26.
parag. 4.

Questio movetur de gratia dumtaxat habituali. Certum autem est apud omnes, gratiam sanctificantem seu habitualement realiter distinguere à quibusdam virtutibus infusis, v. g. à fide & spe, quæ in peccatore absente gratia justificante remanere etiam possunt. De sola igitur charitate hic quaeritur, an & quomodo distinguatur à gratia sanctificante.

Circa quam Scholæ disputationem quatuor sunt opiniones: Thomistæ realiter, Scotus formaliter, Durandus solo nomine, alii virtualiter dumtaxat charitatem à gratia sanctificante distinguere arbitrantur.

CONCLUSIO.

Gratia sanctificans realiter non distinguitur à charitate, sed virtualiter tantum.

Probatur prima pars: Quia non sunt realiter habitus distinguendi, quorum iidem sunt effectus: atqui charitatis & gratiæ sanctificantis iidem sunt effectus; ergo &c.

Minor ostenditur: quia fatentibus adversariis, sex sunt effectus gratiæ sanctificantis: atqui iidem planè sunt & charitatis.

I. Gratia sanctificans nos filios Dei efficit: at id de charitate affirmat S. Joan. Epistolæ 1. cap. 4. v. 7. *Omnis, qui diligit, ex Deo natus est.*

II. Gratia nos Deo gratos & acceptos reddit: id porro efficit charitas. Joan. 14. v. 21. *Qui diligit me, diligetur à Patre meo.*

III. Gratia vitam spiritalem nobis confert: at de charitate dicitur 1. Joan. 3. v. 14. *Scimus, quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte.*

IV. Gratia Deo nos coniungit: at id quoque præstat charitas. 1. Joan. 4. v. 6. *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.*

V. Gratia radix est omnium bonorum operum: at Apostolus in prima ad Corinth. cap. 13. omnium ferè virtutum actus charitati adscribit.

VI. Denique. Gratia semen est vitæ æternæ ac salutis nostræ causa: at de charitate id ipsum dicitur Jacobi 1. v. 12. *Coronam vitæ repromisit Deus diligentibus se.*

Probatur etiam, quia causa formalis, qua justificamur, est gratia sanctificans, hinc enim justificans etiam appellatur: atqui charitas est causa formalis, qua justificamur. Namque Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 7. ait, nos effici formaliter justos per iustitiam, qua donamur à Deo: & paulò post ait, id fieri in nobis, dum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui justificantur.

Secunda pars Conclusionis ostenditur, quia quæcunque ita sunt unum & idem, ut diversa tamen præstent officia, illa distinguuntur virtualiter; est enim distinctio virtualis, unitas æquipollens multitudinì: atqui gratia sanctificans & charitas ita sunt unum & idem, ut diversa tamen exequantur officia; funguntur enim officio tum naturæ, tum potentiae: etenim gratia sanctificans est simul principium essendi supernaturaliter, & supernaturaliter operandi; ergo gratia & charitas virtualiter distinguuntur.

Solvuntur Objectiones.

Objectiones 1. Scriptura loquitur de gratia & charitate tanquam de rebus planè distinctis. 2. Corinth. 13. vers. 13. Apostolus ait: *Gratia Domini nostri Jesu Christi, & charitas Dei, & communicatio Spiritus sancti.* Et 1. ad Timoth. 1. vers. 14. *Superabundavit gratia cum fide & dilectione.* Quibus in locis particula & distinctionem exprimere videtur.

Resp. Negant. Tum quia particula conjunctiva, &, non est semper signum distinctionis inter ea, quæ coniungit: tum quia, interprete Estio, ibi gratia sumitur pro beneficentia Christi Redemptoris; ut nempe denotetur Christus Dominus Author gratiæ, sicut Pater & Spiritus sanctus. Pater quidem, qui dilexit nos & dedit Filium suum pro nobis; Filius, qui gratia

Journelii Tom. II. P. II. De Gratia Christi.

tiam nobis suo sanguine comparavit; Spiritus sanctus larga donorum suorum affusione, quæ ipsi tanquam Patris & Filii amore per quandam appropriationem tribuitur.

Objectiones 2. Principium essendi distinguitur realiter à principio operandi: atqui gratia est principium essendi supernaturaliter, charitas verò principium est operandi supernaturaliter; ergo &c.

Resp. Distinguo maj. Principium essendi substantiale distinguitur realiter à principio operandi, transeat; nam potentia non distinguuntur ab anima, quamvis anima sit principium essendi substantiale: principium essendi accidentale, nego. Porro gratia est principium essendi accidentale, sicut & charitas principium operandi: una autem & eadem entitas virtute distincta potest esse principium essendi & operandi accidentale; præsertim cum istud essendi principium ex se ordinatur ad operandum: talis porro est gratia sanctificans, quæ velut animæ pondus & inclinatio eam ad bonum operandum inclinat & impellit.

Objectiones 3. Effectus formales gratiæ sanctificantis & charitatis separari possunt; ergo gratia realiter distinguitur à charitate. Ant. probatur. Quia effectus formalis gratiæ in eo positus est, ut nos Deo gratos reddat; effectus verò formalis charitatis est, ut Deum diligamus: atqui fieri potest, ut quis sit Deo gratus, nectamen Deum diligat; ergo &c.

Resp. Nego ant. Ad cujus probationem dico, effectum formalem charitatis non esse, ut diligamus Deum, (est iste, ut vocant, effectus effectivus) sed ut simus propensi & inclinati ad diligendum Deum. Porro per quod quis Deo gratus est, per hoc ipsum propendet & inclinatur ad diligendum Deum.

Objectiones 4. Omnis virtus supponit naturam: atqui charitas est virtus, gratia verò est tanquam celestis natura; per hanc enim Divinæ evadimus consortes naturæ; teste S. Petro Epistolæ suæ 2. c. 1. v. 4.

Resp. Dist. min. Gratia est tanquam celestis natura accidentalis, concedo: substantialis, nego. Justus enim non efficitur ejusdem substantialiter & essentialiter naturæ cum Deo; unde necesse non est, ut charitas supponat gratiam sanctificantem.

Instabis: Quod diffunditur per aliud, ab eo distinguitur: atqui charitas diffunditur per gratiam, Rom. 5. v. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis;* ergo &c.

Resp. Nego min. Ad probationem dico, Apostolum nomine Spiritus sancti, qui datur nobis, non intelligere gratiam sanctificantem, sed tertiam sanctissimam Trinitatis personam, quæ in justificatione speciali quodam modo mittitur ad justificatos; adeo, ut si Spiritus S. virtute immensitatis non foret rebus omnibus præsens, fieret tamen justificatis præsens virtute sanctificationis. Creatæ autem charitatis diffusio Spiritui S. tribuitur, non per exclusionem operationis Patris & Filii; indivisa enim sunt opera Trinitatis, sed per quandam approbationem: quia nempe Spiritus S. est charitas increata seu amor substantialis Patris & Filii, cui proinde bonitas appropriatur, quæ est sui diffusiva.

Instabis 2. Ex S. Augustino Lib. de Gratia Christi cap. 30. per gratiam, qua justificamur, charitas Dei diffunditur in cordibus nostris.

Resp. Dist. Propositionem: Per gratiam charitas Dei diffunditur formaliter, concedo: hoc sensu robur diffunditur in pectus militis per fortitudinem. Diffunditur efficienter, subdistinguo: charitas actualis, concedo: cum enim gratia sanctificans sit habitualis charitas, eo ipso quo datur, censetur actualis charitas seu Divinus amor in sua radice diffundi. Charitas habitualis diffunditur per gratiam, qua justificamur, rursus distinguo: per gratiam, qua justificamur dispositivè, id est, per gratiam actualem, transeat; quatenus enim motio Divinæ gratiæ nos ad justificationem præparat ac disponit, nos pariter disponit ad infusionem gratiæ habitualis: per gratiam, qua justificamur formaliter, charitas habitualis diffunditur, nego.

Instabis 3. Concilia distinguunt gratiam à virtutibus. Viennense Clementina unica de summa Trinitate, dicit, in Baptismo infundi gratiam & virtutes. Tridentinum sess. 6. de justificatione, cap. 7. pronuntiat, justificationem fieri per susceptionem gratiæ & donorum. Et Can. 11. mentionem facit gratiæ & charitatis distinctis vocabulis: asqui charitas est virtus; ergo gratia distinguitur à charitate.

Resp. Dist. maj. Distinguunt gratiam à virtutibus quibusdam, concedo: gratia enim sanctificans distinguitur

Hh

Tom. 14.
Conc. p.
759. C.

Tom. 10.
Conc. p.
759. D. E.

T. 10. p.
243. F.

guitur à fide, spe, & aliis quibusdam virtutibus infusis: ab omni omnino virtute, nego. Nam Viennense ait, in parvulis virtutes & informantem gratiam reperiri non quoad actum, sed quoad habitum; adeoque agnoscit gratiam, quæ infunditur in Baptismo, habere actum suum proprium, sicut habent virtutes: atqui non potest gratia sanctificans suum habere actum proprium, si sit à charitate distincta. Tridentinum autem c. 7. nomine donorum non intelligit charitatem, quia non exprimit omnia donata: si exprimeret ipsam gratiam, quæ est donum præstantissimum; adeoque non distingueret gratiam à donis, quam tamen distinguit. Can. autem 1. in duobus vocabulis rem eandem exprimit, propter diversitatem officiorum: propterea quod eadem qualitas dicitur gratia, quatenus nos efficit Deo gratos; dicitur charitas, quatenus constituit nos amicos Dei: unde post illa duo vocabula, sequitur locutio in singulari numero, *Quæ in cordibus eorum per Spiritum S. diffunditur.* Qua quidem locutione satis indicat Concilium, se nomine charitatis & gratiæ unam eandemque rem exprimere voluisse.

bonorum operum, quod nobis invicem præbere teneamur. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ait Christus Matth. 5. vers. 16. ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est. Tum propter unitatem Ecclesiæ ac Sanctorum, communionem, qua sit meritum inter fideles societas: juxta illud Psal. 118. v. 63. *Particeps ego sum omnium sumentium te, & custodientium mandata tua.*

Gratia gratis data est donum supernaturale indebitum, ad utilitatem aliorum per se primò destinatum: de quo dicitur 1. ad Corinth. 12. v. 4. *Divisiones gratiarum sunt.* Dicitur verò gratis data, non quòd aliqua sit gratia non gratis data; sed uni speciei, quod proprio nomine careat, relinquitur nomen generis. Dicitur etiam primo ac per se destinari ad spiritualem aliorum salutem, quia hic est illius finis proximus & immediatus; tametsi eadem gratia uti possit & debeat ad propriam salutem, ille cui concessa est: juxta illud Danielis 12. v. 3. *Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti; & qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.*

Tria circa præsentem divisionem quærentur.

I. An legitima sit ea divisio.

II. An Apostolus 1. ad Corinth. 12. convenienter enumeravit species gratiæ gratis datæ.

III. An gratia gratum faciens sit dignior gratia gratis data.

PRIMA CONCLUSIO.

Legitima est divisio gratiæ, in gratum facientem, & gratis datam.

Probatur: Quia membra hujus divisionis eas habent conditiones, quæ ad legitimam divisionem requiruntur.

I. Communem generis divisi rationem participant: utraque enim gratia Dei donum est gratuitum, ordinatum ad bonum supernaturale, sibi vel aliis procurandum.

II. A se invicem distinguuntur: tum quia gratia gratum faciens primario ac per se ad propriam salutem recipientis ordinatur, Ephes. 1. vers. 3. *Benedixit nos in omni benedictione spirituali in cælestibus in Christo... ut essemus sancti & immaculati in conspectu ejus in charitate.* Gratia vero gratis data ad aliorum salutem præcipue refertur: 1. Cor. 12. v. 7. *Unicuique datur manifestatio spiritus ad utilitatem (scilicet Ecclesiæ.)* Tum quia possunt à se invicem separari, cum possit esse gratia gratis data, sine gratia gratum faciente, Matth. 7. v. 22. *Multi dicunt mihi in illa die: Domine, Domine, nomen in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo demonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: Quia nunquam novi vos, discedite à me, qui operamini iniquitatem.*

III. Denique, duo illa membra generalem gratiæ rationem adæquatè patiuntur; quia omnis gratia propriè dicta, vel ad propriam, vel ad aliorum salutem ordinatur.

Dices: Hæc divisio legitima & adæquata non est:

I. Quia non comprehendit dona naturalia, quæ sunt gratuita, nec pertinent ad gratiam gratum facientem, aut gratis datam.

2. Gratia gratum faciens est pariter gratis data: ergo unum membrum hujus divisionis in aliud recidit.

3. Gratia gratis data ordinatur etiam ad salutem propriam, sicut gratia gratum faciens ad salutem aliorum; ergo membra illius divisionis non sunt opposita.

4. Denique, potestas ministrandi Sacramenta est quædam gratia distincta tum à gratia gratum faciente, quia reperitur in peccatoribus; tum à gratia gratis data, quia assignari non potest, ad quam speciem gratiæ gratis datæ illa revocetur.

Resp. Nego antecedens.

Ad 1. probationem dico, dona naturalia non nisi improprio & latiori quodam sensu gratiam appellari: hic vero loquimur de gratia propriè ac stricte sumpta.

Ad 2. Gratia gratum faciens est quidem gratis data, id est, sine ullis præcedentibus meritis: gratia vero, quæ ad salutem aliorum ordinatur, ex usu recepto gratis data dicitur, quia proprio caret nomine; ac nomen generis solet ignobiliori speciei adaptari. Hac ratione brutum vocamus animal.

Ad 3. Distinguo: Gratia gratis data ordinatur ad salutem propriam: sicut gratia gratum faciens ad salutem alienam, secundarò, concedo: primariò, nego.

Ad 4.

ARTICULUS IV.

Utrum Gratia sit in essentia animæ tanquam in subiecto?

Qui cum Thomistis gratiam habitualem distinguunt à charitate, ii etiam docent, gratiam in essentia animæ tanquam in subiecto immediato residere: alii è contra volunt, eam immediatè recipi in voluntate.

CONCLUSIO.

Gratia sanctificans immediatè recipitur in voluntate, tanquam in subiecto inhaesionis.

Probatur 1. Quia ex mox dictis gratia non distinguitur à charitate: at charitas omnium consensu residet in voluntate.

2. Quia anima nullius habitus activi subiectum est immediatum, sicut inductione constat per singulos habitus; atqui gratia sanctificans est habitus; ergo &c.

Dices: Habitus, qui immediatè recipiuntur in potentiis, ordinantur tantum ad actus hujusmodi potentialium: atqui gratia ordinatur non solum ad actus voluntatis, sed etiam ad actus omnium potentialium.

Resp. Distinguo maj. Ordinantur tantum ad actus hujusmodi potentialium, eliciendo, concedo: imperando, nego. Charitas enim imperat actus aliarum potentialium, v. g. intellectus & appetitus, sicut & actus aliarum virtutum.

QUÆSTIO VI.

De variis Gratiae divisionibus.

Strictim ac breviter varias gratiæ divisiones in ipso primo hujus Tractatus aditu exposuimus; de quibus jam fusius disputandum. Istæ verò sunt celeberrimæ divisiones gratiæ:

I. In gratiam gratum facientem, & gratis datam.

II. In operantem & cooperantem.

III. In prævenientem & subsequentem.

IV. In excitantem & adjuvantem.

V. Denique in sufficientem & efficacem, quæ divisio omnium celebratissima est, ob graves, quibus implicatur, difficultates, variasque Theologorum sententias, quæ tanto animorum æstu ac ardore etiamnum egitantur.

ARTICULUS I.

De divisione gratiæ in gratum facientem, & gratis datam.

Gratia gratum faciens est donum supernaturale indebitum, primariò ac per se destinatum ad spiritualem salutem illius, cui datur: de quo dicitur 2. ad Corinth. 12. v. 9. *Sufficit tibi gratia mea.* Quanquam verò gratia hujusmodi primariò destinatur ad propriam recipientis utilitatem, ad aliorum etiam salutem conferre multum potest; tum propter exemplum

Ad 4. dico, potestatem ministrandi Sacramenta revocari posse ad eam speciem gratiæ gratis datæ, quæ dicitur *operatio virtutum*.

SECUNDA CONCLUSIO.

Apostolus 1. Corinth. 12. v. 8. & sequentibus legitime assignat species gratiæ gratis datæ his verbis: *Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ: alii autem sermo scientiæ: alteri fides: alii gratia sanctorum: alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii generalium linguarum, alii interpretatio sermonum.*

Hanc verò enumerationem legitimam esse sic ostendimus: Gratia gratis data confertur homini, ut aliorum salutem consulat: homo autem non potest aliorum salutem perfecte seu omni ex parte consulere, nisi 1. perfecte res divinas cognoscat, ut alios instruere possit. 2. Ea, quæ novit, convenienter auditoribus exponere valeat. 3. Ea, quæ profert, confirmare possit.

Ad 1. tria requiruntur: 1. Ut certissime teneat principia seu fundamenta rerum divinarum; id verò fit per fidem. 2. Ut eliciat conclusiones ex illis altissimis principis; id autem assequitur per sapientiam. 3. Ut abundet exemplis, & ope rerum humanarum explicet divinis, quæ gratia vocatur scientia.

Ad 2. Necesse est, ut eo idiomate loquatur, quod possit ab audientibus intelligi; id verò præstat gratia, quæ interpretatio sermonum, & donum linguarum dicitur.

Ad 3. quatuor desiderantur. Nam necesse est Evangelicum Doctorem ad Evangelii confirmationem ea facere, quæ naturali virtute fieri non possunt: ea autem sunt: 1. Curare morbos; & est gratia sanctorum. 2. Operari prodigia; & est operatio virtutum. 3. Prædicare futura; & est prophetia. 4. Scrutari corda; & est discretio spirituum.

Dices 1. Fides est gratia gratum faciens; ergo reponi non debet inter gratias gratis datas.

Resp. Dist. ant. Si fides sumatur pro adhesionem, qua intellectus firmiter assentitur veritatibus à Deo revelatis, & juncta sit cum charitate, concedo: si sumatur pro speciali illustratione, per quam aliquis redditur idoneus ad proponenda fidei mysteria, nego. Fidem autem hoc posteriori sensu hic usurpamus.

Dices 2. Dona Spiritus S. gratiæ sunt gratum facientes: atqui sapientia & scientia sunt dona Spiritus sancti, quæ hominem Deo gratum reddunt; ergo non debent reponi inter gratias gratis datas.

Resp. Distinguo min. Quatenus sapientia & scientia reddunt hominem facile mobilem à Spiritu sancto, concedo: quatenus reddunt hominem idoneum ad alios instruendos, nego.

Dices 3. Gratia sanctorum, operatio virtutum & discretio spirituum revocari possunt ad unam gratiam gratis datam, scilicet ad donum miraculorum; ergo divisio, quam instituit Apostolus, non est accurata.

Resp. Distinguo consequens: Non est accurata, si Logice spectetur, concedo: si moraliter & sensu Theologico, nego. Ad hoc enim sufficit, ut prædicta divisio complectatur omnia genera & species omnes gratiarum, quæ dicuntur gratis datæ.

TERTIA CONCLUSIO.

Gratia gratum faciens dignior est gratia gratis data.

Probatur 1. Quia postquam Apostolus enumeravit gratias gratis datas 1. Corinth. 12. ait vers. 32. *Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro, intelligens charitatem.*

2. Quia Christus Lucæ 10. v. 19. ait: *Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, &c. Verumtamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subijciuntur: gaudete autem quod nomina vestra scripta sint in Cælis.*

3. Quia tanto virtus aliqua excellentior dicitur, quanto ad bonum perfectius ordinatur; finis autem semper potior est iis, quæ sunt ad finem: sed gratia gratum faciens ordinat immediate hominem ad ultimum finem; gratia vero gratis data ordinat ad ea, quæ disponunt ad ultimum finem.

Hinc inferes, gratiam gratum facientem & gratis datam his quatuor capitibus inter se differre: 1. Gratia gratum faciens ex natura sua ac primario ad utilitatem propriam suscipientis; gratia verò gratis data primario ac per se ad utilitatem aliorum tendit & ordinatur. 2. Gratia gratum faciens non potest simul coherere cum mortali peccato, & contra gratia gratis

Tournellii Tom. II. P. II. De Gratia Christi.

data. 3. Gratia gratum faciens ejusdem est in omnibus rationis, tamen si magis vel minus intensa. 4. Gratia gratum faciens est qualitas inhærens animæ per modum habitus; gratia verò gratis data non semper datur per modum habitus, sed aliquando per modum actus seu motionis transeuntis, sicut prophetia.

ARTICULUS II.

De divisione Gratia in operantem & cooperantem.

Divisionem hanc assignat S. Augustinus Lib. de gratia & libero arbitrio c. 17. n. 32. his verbis: *Quis istam eisi parvam dare cœperat (S. Petro) charitatem, nisi ille, qui præparat voluntatem, & cooperando perficit, quod operando incipit? Quoniam ipse ut velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens... Ut ergo velimus, sine nobis operatur; cum autem volumus, & sic volumus, ut faciamus, nobiscum cooperatur.* To. 10. p. 735. E.

Quo etiam pertinet, quod cap. 5. n. 12. ejusdem Libri dixerat de gratia, qua vocatus efficaciter fuit sanctus Paulus: *«Ut de Cælo vocaretur, & tam magna & efficacissima vocatione converteretur, gratia Dei erat sola.* Ibid. p. 724. E.

Non consentiunt inter se Theologi circa notionem seu definitionem gratiæ operantis & cooperantis.

Bellarminus L. 1. de grat. & lib. arbit. cap. 2. circa finem, definit gratiam operantem, eam, quæ facit, ut velimus: cooperantem verò, quæ facit, ut, quod voluimus, impleamus. Rem paulo explicatius evoluit eodem L. c. 14. *«Dicendum, inquit, gratiam operantem illam esse, quæ efficit in homine primum actum deliberatæ voluntatis, qualis est conversio.... Gratiam verò cooperantem esse illam, quæ efficit consequentes actus voluntatis, quales sunt, velle orare, &c. alii similes, quos continuo sequuntur actus externi: vita ut gratia operans nihil sit aliud, nisi auxilium speciale efficax respectu primi actus voluntatis; gratia verò cooperans sit auxilium speciale respectu actuum sequentium.»* Ibidem exponit, quo sensu Aug. dixerit, *Deum operari in nobis, sine nobis*; non quasi Deus sit sola causa efficiens, aut voluntas physice ac libere non concurrat; sed quia *solus Deus est causa moralis actus voluntatis* suadendo, hortando, consulendo. Inde concludit Bellarm. *«ad primum dumtaxat actum voluntatis requiri gratiam operantem; ad reliquos autem non esse necessariam operantem, sed cooperantem.»* Nam, inquit, posteaquam cœpimus velle converti ad Deum, jam nos ipsi non tantum per liberum arbitrium producimus, Deo juvante, reliquos actus, sed etiam nos incitamus & impellimus, Deo cooperante, ad eos. Tom. 4. p. 168. C. Pag. 183. H.

Hæc Bellarminus.

Estius in 2. dist. 26. paragr. 7. gratiam operantem vocat priorem; cooperantem verò posteriorem: *Ut prior sit, quæ per operantem Dei gratiam volumus, quod bonum est; posterior, quæ per ejusdem cooperantem gratiam bonum, quod volebamus, perficimus: uno verbo, prior gratia, est velle; posterior, facere.* To. 1. p. 281. col. 2. E. F.

Ex quibus manifestum est, ea in sententia per gratiam operantem elici bonam voluntatem seu volitionem liberam ac deliberatam; per cooperantem verò, post bonæ voluntatis deliberatæ productionem, opus bonum à nobis perfici.

Jansenius Lib. 4. de gratia Christi cap. 12. suo more confidenter asserit, Scholasticos, sequendo filium Philosophiæ suæ, non satis assecutos esse mentem S. Augustini, cum varias gratiæ divisiones assignavit: scilicet uni Jansenio reservatum erat mentem S. Doctoris intelligere; cæteri mortales hic cæcutiunt. Capite vero 15. versus finem docet, gratiam operantem eam esse, quæ efficit bonam voluntatem deliberatam, sed infirmam; cooperantem verò, quæ operatur bonam voluntatem, fortem ac robustam. *«Nihil evidentius, inquit, quam gratiam operantem esse, quæ cum ante nollemus, efficitur, ut velimus: cooperantem, quæ quando jam actu volumus, efficitur, ut fortius velimus, ita ut superando quævis obstacula, etiam re ipsa faciamus. Illam operari, ut quoquo modo voluntatem bonam seu velle quantumcunque infirmum atque imperfectum habeamus; hanc ut illa bona voluntas augeatur & roboretur: non tantum ut ex inefficaci fiat efficax, sicut nonnulli volunt, sed ita ut etiam efficax, efficiatur fortior.* To. 3. p. 196. col. 1. D.

Exponit ibidem Jansenius, quo sensu gratia operans dicatur sola in nobis sine nobis operari, non quidem

Ib. A.

dem sine nobis libere consentientibus, ut vulgò expouunt Theologi, « sed sola dicitur, inquit, quia sine studio, sine oratione, sine merito hominis præcedente, voluntatem seu velle operatur, per quod voluntas ex mala fit bona, & ex iniusta fit iusta. Cooperans vero, quæ homini jam volenti conantique cooperatur, firmam illam augendo roborandoque voluntatem, id efficit & perficit, quod voluerit, & conatur.

Ex qua Jansenii sententia istud manifeste sequitur, per gratiam operantem aliquem deliberatum voluntatis actum bonum, tamen tenuem ac imperfectum, semper produci, adeoque illam semper esse efficacem; qua ex parte discrepat à memorata Bellarmini opinione, qui agnoscit aliquam gratiam prævenientem sufficientem, cui non obtemperat voluntas, & quam ab operante gratia distinguit.

Vera porro causa & ratio, quæ Jansenium impulit, ut in tradenda definitione gratiæ operantis & cooperantis, à communi Scholasticorum doctrina recederet, hæc esse videtur, quod per ordinem ad consensum liberum voluntatis, Scholastici post SS. Patres, varias gratiæ divisiones exponant: quem consensum si gratia prævenit per pias illustrationes & motiones, quas Deus in nobis sine nobis, id est, non libere cooperantibus, operatur, dicitur præveniens, operans, & excitans; si autem illum consensum comitatur, aut sequitur, dicitur adjuvans & cooperans, seu comitans aut subsequens. Hunc porro consensum voluntatis ab omni necessitate etiam simplici liberum & immunem, veluti præcipuum hæresis Pelagianæ dogma cæterorumque fontem, abhorret Jansenius, passim affirmans libertatem indifferentiæ fuisse per peccatum originale extinctam, nihilque boni vel mali fieri à voluntate, nisi necessario determinata fuerit per superiorem delectationem indeliberatam, sive cœlestem, sive terrenam.

Sunt, qui duplicem admittunt gratiam operantem, unam moraliter operantem, quæ nempe mentem illuminat & voluntatem excitat, alliciendo, invitando, suadendo: aliam vero physice operantem, quæ voluntatem efficienter ac physice prædeterminat ad agendum. Ita Alvares L. 9. de auxiliis, disput. 81. ubi docet, gratiam operantem moraliter non distingui à gratia excitante seu sufficiente, gratiam vero physice operantem distingui ab excitante: quia hæc moraliter dumtaxat, non vero physice movet ad agendum.

Sanctus Thomas 2. 2. q. 111. art. 2. docet, non tantum actuale, sed etiam habituale gratiam recte dividi in operantem & cooperantem, pro duplici ipsius effectu, quorum primus est formalis, reddere scilicet hominem Deo gratum, atque hoc modo dicitur operans: alter vero est effectivus, quod nempe sit principium operis meritorii.

CONCLUSIO.

Gratia operans rectè definitur, indeliberatus motus intellectus & voluntatis cœlitus immixtus, per quem Deus incipit bonum opus in nobis. Cooperans verò rectè definitur, concursus supernaturalis Dei, quo nobiscum concurrit ad omnes & singulos pietatis actus supernaturales ac liberos.

Probatum testimoniis S. Augustini, initio hujus articuli relatis: Ista enim S. Doctoris verba, *sine nobis operatur*, actum denotant indeliberatum, qui subito in nobis sine nobis excitatur; non quidem sine nobis physice ac vitaliter agentibus, sed sine nobis libere consentientibus. Eundem sensum exprimit Concil. Arausicum II. Can. 9. & 20. In priori ait: *Quoties bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum, ut operemur, operatur.* In posteriori: *Multa Deus facit in homine bona, quæ non facit homo: (nempe liberè consentiendo) nulla verò facit homo bona, quæ non præstet Deus, ut homo faciat.* Quæ verba sunt Augustini L. 2. contra duas Epistolas Pelagianorum, c. 8.

Favet S. Thomas 1. 2. q. 111. art. 2. *Operatio, inquit, alicujus effectus non attribuitur mobili, sed moventi. In illo ergo effectu, in quo mens nostra est mota, & non movens, solus autem Deus movens, operatio Deo attribuitur; & secundum hoc dicitur gratia operans. In illo autem effectu, in quo mens nostra & movet, & movetur, operatio non solum attribuitur Deo, sed etiam animæ; & secundum hoc dicitur gratia cooperans.* Audis ex Angelico Doctore, gratiam esse operantem, quando voluntas est mota, non movens, id est, liberè non consentiens: vitaliter enim ac physice se ipsam movet. Gratia igitur dicitur operans,

quatenus per motionem indeliberatam applicat intellectum ad pias cogitationes, & voluntatem ad sanctas affectiones: dicitur vero cooperans, quatenus cum intellectu & voluntate producit vel piam cogitationem, vel sanctam affectionem.

Hinc refellitur exposita mox Jansenii sententia, qui in gratia operante deliberatum agnoscit voluntatis motum; nec aliud inter operantem ac cooperantem discrimen statuit, nisi quod operans imperfectam ac tenuem, cooperans vero perfectam ac robustam exprimat ad bonum voluntatem. Certum enim est, gratiam operantem dari ad voluntatem robustam eliciendam; & cooperantem, viceversa, ad eliciendam imbellem & invalidam. Nullum enim pietatis opus elici potest ab homine sine auxilio gratiæ operantis & cooperantis, juxta istud S. Augustini Lib. de gratia & libero arbitrio cap. 17. num. 33. *Quis istam, ait, et si parvam dare coeperat charitatem, nisi ille, qui præparat voluntatem, & cooperando perficit, quod operando incipit? Quoniam ipse, ut velimus, operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens... sine illo vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus.* Atqui bona voluntas, seu infirma sit, seu valida, opus est pietatis; ergo ad utramque voluntatem requiritur gratia operans & cooperans.

Hinc patet, legitimam esse divisionem gratiæ, in operantem & cooperantem. Nam vel gratia efficit in homine indeliberatum motum, vel deliberatum: si prius, est operans gratia; si posterius, est cooperans.

ARTICULUS III.

De divisione Gratiae in prævenientem & subsequentem.

Divisionem hanc adducit S. Augustinus in Enchirid. cap. 32. *Præcedis, inquit, bona voluntas hominis multa Dei dona, sed non omnia: quæ autem non præcedit ipsa, in eis est & ipsa. Nam utrumque legitur in sanctis eloquiis, & Misericordia ejus præveniet me; & Misericordia ejus subsequetur me. Nolentem prævenit, ut velit; volentem subsequitur, ne frustra velit.*

Duobus vero modis gratia dici potest præveniens & consequens; nempe vel respectu voluntatis, vel comparatè ad se invicem.

I. Per respectum ad voluntatem seu actum bonum, gratia præveniens dicitur, quia prævenit voluntatem, causando in ea boni motus initium: subsequens vero, quia subsequitur & provehit & executioni applicat bonum motum jam in voluntate per gratiam prævenientem inchoatum. Et hic verus ac proprius est sensus Ecclesiæ, cum in suis ad Deum Orationibus ait: *Vota nostra, quæ præveniendò aspiras, etiam adjuvando prosequere.* Cave igitur, ne per subsequentem gratiam, eam intelligas cum Semipelagianis, quæ prævium liberi arbitrii motum subsequitur, qui sensus damnatus est in Conc. Arausic. II. Can. 6. Subsequens ergo dicitur, quod bonum pietatis motum beneficio gratiæ prævenientis productum, perficit: vel generali quadam ratione ita dicitur, in quantum scilicet Deus priora gratiæ suæ beneficia nobis collata auget, eademque aliis præstantioribus, ac subsequentibus beneficiis cumulat, nova subinde veteribus adjiciens.

II. Si gratiæ comparatè ad se invicem spectentur, ea dicitur præveniens, quæ sequentem gratiam præcedit; ut subsequens, quæ præcedentem sequitur. Quo sensu dixit S. Augustinus Lib. de natura & gratia cap. 31. n. 35. *Prævenit, ut sanemur, quia & subsequetur, ut etiam sanati vegetemur; prævenit, ut vocemur, subsequetur, ut glorificemur; prævenit ut piè vivamus, subsequetur, ut cum illo semper vivamus: quia sine illo nihil possumus facere.*

Ex ista duplici gratiæ prævenientis & subsequentis consideratione, facile solvitur ista quæstio, utrum scilicet præsens gratiæ divisio distinguatur à priori? Namque si gratia præveniens & subsequens dicatur respectivè ad liberum consensum voluntatis, ita ut gratia præveniens consensum illum liberum includat; tunc distinguitur ab operante, quæ, ut diximus, non includit illum liberum consensum: secus vero, non distinguitur; ac præsens divisio in priorem incidit, tantumque ratione distinguitur, in quantum præveniens & subsequens significant ordinem prioris & posterioris, qui non designatur nomine gratiæ operantis & cooperantis.

Porro

To. 10. p. 735. E.

To. 6. p. 208. F.

Ibid. E.

Tom. 4. Conc. p. 1669. B. p. 1670. C.

T. 10. p. 142. C.

Porro cum gratia præveniens non includit voluntatis consensum, necesse est admittere præter gratiam prævenientem ac subsequenter, tertium aliquid membrum, gratiam scilicet concomitantem, quæ voluntatem comitatur & adjuvat, ut bonum efficaciter velit. Cum enim ille voluntatis actus, quo consentit seu vult bonum, sit à gratia Dei, neque includatur in præveniente aut in subsequente gratia, necesse est, ut sit à gratia concomitante. Hanc triplicem gratiam designat Conc. Trid. sess. 6. cap. 16. his verbis: *Quæ virtus in ipsos justificatos jugiter instituit, bona eorum opera semper antecedit, & comitatur, & subsequitur.*

Tom. 14.
Conc. p.
763. D.

S. Thomas citata jam q. 111. art. 3. docet, gratiam in prævenientem & subsequenter dividi per ordinem ad diversos effectus: «Sicut gratia, inquit, in operantem & cooperantem secundum diversos effectus, ita etiam in prævenientem & subsequenter.... Sunt autem quinque effectus gratiæ in nobis, quorum primus est, ut anima sanetur: secundus, ut bonum velit: tertius est, ut bonum, quod vult, efficaciter operetur: quartus est, ut in bono perseveret: quintus est, ut ad gloriam perveniat. Et ideo gratia, secundum quod causat in nobis primum effectum, vocatur præveniens respectu secundi effectus, prout causat in nobis secundum, vocatur subsequens respectu primi effectus. Et sicut unus effectus est posterior uno effectui, & prior alio; ita gratia potest dici præveniens & subsequens secundum eundem effectum respectu diversorum.» ita S. Thomas.

Jansenius L. 4. de Gratia Christi cap. 12. existimat, gratiam prævenientem esse illam solam & unicam, quæ efficit primum liberum conversionis actum; cæteros vero actus, quos subinde peccator elicit, ait pendere à sola gratia subsequente. «Præveniens gratia dicitur, inquit, quia prævenit omnem omnino etiam primum bonum voluntatis humanæ motum: subsequens, quia bonum voluntatis humanæ motum sequitur. Motum intelligo, pergit Jansenius, liberum voluntatis consensum, quo aliquid præmi homo à Deo sive de congruo sive de condigno promeretur.

T. 3. Con.
189. col.
1. E.

Refellitur hæc Jansenii opinio: quia licet verissimum sit, eam gratiam, quæ antecedit primum conversionis actum, esse prævenientem, & hoc maxime sensu sumi à S. Augustino adversus Semipelagianos: illa nihilominus gratia, quæ excitat voluntatem hominis jam justificati, est etiam præveniens, ut colligitur ex verbis S. Augustini jam citatis cap. 31. Libri de natura & gratia: *Prævenit, inquit, ut pie vivamus, subsequetur, ut cum illo semper vivamus.*

Quidam volunt, duplicem distingui gratiam prævenientem: alteram dicunt causam vitalis actus, scilicet cogitationis & volitionis indeliberatæ; alteram vero ajunt prævenire liberos actus, & prædeterminare voluntatem ad illos eliciendos. Ita Alvarez Lib. 8. de auxiliis disput. 74. & disput. 82. ubi contendit cooperantem gratiam esse prævenientem. Ratio est, quia, cum Thomistæ admittant phylicam præmotionem, necesse est, ut cohærenter loquantur, quod dicant, gratiam cooperantem esse prævenientem.

ARTICULUS IV.

De divisione Gratia in excitantem & adjuvantem.

Divisio hæc fundamentum habet in Scripturis ac SS. Patribus, ac Concilio Tridentino.

Apocalypsis 3. v. 20. *Ecce sto ad ostium & pulso: si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum & cenabo cum illo, & ipse mecum.*

Ephes. 5. v. 14. *Surge, qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus.*

To. 10. p.
56. D.
Ibid. p.
120. D.
E.

S. Aug. L. 2. de peccat. mer. & rem. c. 18. num. 31. *Quod ad Deum, inquit, nos convertimus, nisi ipso excitante atque adjuvante non possumus.* Et lib. de spiritu & littera cap. 34. num. 6. *Quod visorum suasionibus, ait, agit Deus, ut velimus & ut credamus, sive extrinsecus per Evangelicas exhortationes, sive intrinsecus, ubi nemo habet in potestate, quid ei veniat in mentem, sed consentire vel dissentire propria voluntatis est.*

Tom. 1. p.
520. A.

S. Bernardus Lib. de gratia & libero arbitrio c. 13. *Cujus (liberi arbitrii) conatus ad bonum, inquit, & cassi sunt, si à gratia non adjuvantur; & nulli, si non excitentur.*

Utramque hanc gratiam agnoscit Ecclesia, cum Deum orat, modo ut exitet fidelium suorum voluntatem.

Tournelii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

tes & corda; modo ut actiones eorum, quas aspirando prævenit, etiam adjuvando prosequatur.

Denique Trid. Conc. sess. 6. c. 5. dicit eos, qui per peccata aversi erant à Deo, per excitantem atque adjuvantem gratiam ad convertendum se, ad suam ipsorum justificationem disponi: & exp. 6. *Disponuntur, inquit, ad justitiam, dum excitati divina gratia & adjuti, fidem ex auditu concipientes libere moventur in Deum.* Me-minit & Can. 4. excitationis, quæ liberum arbitrium à Deo excitatur, quæ excitatio ipsa est gratia, quæ hic excitans appellatur.

T. 14. Co.
p. 758. E.

Quæ porro dicenda sit gratia excitans, & quæ adjuvans, non consentiunt inter se Theologi; quemadmodum nec circa definitionem operantis & cooperantis gratiæ, ut antea diximus.

Qui volunt per operantem gratiam bonum voluntatis actum deliberatum fieri, si quoque dicunt, gratiam excitantem eam esse, quæ per aliquos actus liberos voluntatem velut sopitam ac torpentem, à somno peccati aut negligentia bonorum operum excitat: adjuvantem vero eam, quæ excitata voluntas adjuvatur, ut perfectius velit, quod velle incepit, utque perficiat, quod jam voluit. Excitat enim, inquit, gratia, ut velimus, adjuvat, ut faciamus. Ita Estius in 2. dist. 26. par. 10. Jansenius Lib. 4. de Grat. salvat. c. 16 Alii vero, qui per operantem gratiam indeliberatos dumtaxat actus bonos voluntatis fieri existimant, consequenter definiunt gratiam excitantem, eam qua homo excitatur ad bonum, licet illud nondum velit actu deliberato; adjuvantem vero, eam, qua adjuvatur, ut velit, ac deinde faciat & exequatur.

ARTICULUS V.

De divisione Gratia in sufficientem & efficacem.

Certum est apud omnes, posse hominem ex concessa sibi gratia bonum operari, & ad vitam æternam pervenire: nec minus etiam certum, nonnullos bonum, quod possunt, re ipsa operari, alios vero non operari. Hinc nata celebris apud Theologos divisio gratiæ in efficacem & sufficientem. Circa utrumque hujus divisionis membrum graves jam diu exardescunt inter Scholæ Theologos discordiæ ac contentiones, de quibus imposterum dicturi sumus.

QUÆSTIO VII.

De Gratia sufficiente.

Gratia sufficiens vi nominis, ea est, quæ sufficit ad opus bonum: usu vero Scholæ, & prout distinguitur ab efficaci gratia, sufficiens ea dicitur, quæ dat posse operari; gratia vero efficax, ea, quæ certissime dat bonum operari.

Circa sufficientem gratiam, multa, eaque gravissima in quæstionem hic veniunt apud Scholæ Theologos, quæ spectant tum ejus naturam & vires, tum necessitatem, seu existentiam; tum denique ejus distributionem seu gratuitam concessionem, de quibus sequentibus articulis differemus.

ARTICULUS I.

Quæ sit essentia seu natura Gratia sufficientis? Et quid per illam Ecclesia intelligat?

Gratiæ sufficientis natura considerari potest vel in seipsa, vel respectu ad opus bonum, ad quod tendit & ordinatur. Priori respectu, sensus quæstionis est, utrum gratia excitans seu sufficiens sit actus intellectus & voluntatis, quatenus à Deo productus; an vero sit illius causa: hoc est, ut exponit Alvarez Libro octavo de auxiliis disputatione 74. utrum gratia sufficiens sit formaliter actus ille vitalis illustrationis mentis & excitationis voluntatis, quem Deus in nobis sine nobis operatur; an vero sit motio Dei prævia, quæ causaliter & efficienter actus illos in nobis operatur: quæ quidem quæstio non tanti momenti est, ut in ea hic immoremur. Gratiam igitur sufficientem hic unice spectamus, quatenus ad opus bonum ordinatur; & quærimus, quæ sit ejus natura,

natura, quæ virtus, & quid per eam intelligat Ecclesia: Priusquam vero rem conclusionem nostram statuamus, necesse est referre tum errores Novatorum, tum varias ac discrepantes Scholæ nostræ opiniones circa gratiam sufficientem.

Novatorum error.

Pag. 99. Calvinus L. 2. Instit. c. 13. aliam non agnoscit gratiam, quàm efficacem & invincibilem, cui reluctari homo non possit. *Voluntatem movet* (Deus) inquit n. 10. *non qualiter multis sæculis traditum est & creditum, ut nostræ postea sit electionis, motioni aut obtemperare, aut refragari: sed illam efficaciter afficiendo. Illud ergo toties à Chrysostomo repetitum repudiari necesse est: Quem trahit, vplentem trahit. Et paulo post: Neque secus accipi sententia Christi potest: Omnis qui audit à Patre meo, venit ad me, quàm ut efficacem à seipsa Dei gratiam doceat... Nam medium quem Sophistæ (ita Catholicos sibi adversantes traducit) imaginantur motum, cui obsequi, vel quem repellere liberum sit, aperte excludi videmus, ubi asseritur efficax ad perseverandum constantia.*

Non ergo aliam in præsentī statu gratiam admittit Calvinus, quàm efficacem, invincibilem & insuperabilem, cui voluntas reluctari non possit; ergo sufficientem, cui resistitur, omnino ille rejicit atque repudiat.

Cum idem Calvinus vim omnem & efficaciam gratiæ docuerit repetendam esse ex delectatione victrice, necesse est eas omnes consecutiones admittat, quæ cum illo principio inseparabili nexu colligatæ sunt, hoc est: 1. Ut nullam verè sufficientem admittat gratiam, quæ satis virium habeat ad oppositam ardentiorē cupiditatem debellandam ac superandam. 2. Ut sub motione gratiæ efficacis voluntas libera non sit ut ei consentiat, vel dissentiat: sed necessitate vera, reali, physica & antecedente ad consentiendum adigatur.

Synodus Dordracena Calvinianæ doctrinæ adeo capitaliter aversam intellexit gratiam sufficientem, ut suis ex Scholis eam exulare jussit. « Distinctio illa, inquit, gratiæ in sufficientem & efficacem (si non de externis mediis, sed de vero & interno Spiritus tractu loquamur) minime nobis probatur. Retineant eam sibi Bellarminus & Arminius: quoscunque enim Spiritus sanctus trahit, illis non tantum dat posse currere, sed etiam ut reipsa currant.

Pag. 548. Si recentioribus Calvinī discipulis fides, imprimis Ludovico le Blanc. in Thesibus Sedanensibus: *Reformati, qui negant, omnes eos, qui non convertuntur, gratiam ad conversionem sufficientem habere; non negant tamen quin aliquo usque gratia Dei operetur in multis, qui sese in peccatis obfirmant, nec ad Deum per fidem & resipiscentiam accedunt. Gratiam porro illam, non modo exteriorem esse, sed etiam interiorem, ibidem tum suo, tum aliorum, quos appellat testimonio probat citatus Scriptor. Quapropter videtur ipsi præsens controversia mera quæstio de nomine: an scilicet ea dumtaxat gratia sufficiens dicenda sit, cum qua homo ad Deum convertitur; non ea vero cum qua non convertitur, sed quæ debiles tantum & infirmos excitat in voluntate ad conversionem & resipiscentiam motus. Verum quæ in decursu hujusce disputationis dicturū sumus aperte demonstrabunt, non de nomine tantum hic moveri quæstionem, sed de re gravissima, quæ fidem spectat, & veram mandatorum Dei possibilitatem.*

Janſenius circa gratiam sufficientem insigniter aberravit.

I. Non aliam nomine ac re sufficientem in præsentī statu gratiam admittit, quàm efficacem & victricem, quæ voluntatis consensum indeclinabiliter & insuperabiliter semper exprimit, cui consequenter nunquam resistitur, « Hinc claret ait Janſenius L. 4. de Gratia Christic. 10. cur Augustinus omnem omnino gratiam pure sufficientem auferat. Ratio perspicua est, quia cum ei nulla sit gratia operandi præter istam suavitatem Dei, nisi ista tanta fuerit, ut ei delectationes rerum creaturarum cesserint, vel peccabitur, vel alternante delectationum fluctu in medio remanebitur. Sin autem ista superaverit, jam sine dubio bene voluntas operabitur: Quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est. Sed utrumlibet fiat, non erit sufficiens gratia, sed vel efficax, vel ita inefficax, ex qua operatio nequidem possit sequi, nisi ejus inefficacia per aliam suppleatur. Et c. 1. L. 3. de Gr. Chr. dixerat: Vocamus sufficientem gratiam, seu sufficientem adjutorium, præter quod nihil aliud ex par-

te Dei per modum principii necessarium est, ut homo velit aut operetur.

II. Docet, gratiam esse semper efficacem, licet semper victrix non sit. L. 8. cap. 2. *Delectatio victrix*, inquit, quæ Augustino efficax adjutorium, relativa est. Tunc enim est victrix, quando alteram superat. Quod si contingat alteram ardentiorē esse, in solis inefficacibus desideriis vobis animus. Unde licet parva Janſenii gratia sit efficax debilis alicujus & infirmi effectus, non tamen est victrix; quia oppositam cupiditatem non semper superat, nec plenum atque perfectum effectum assequitur, propter defectum virium, ait Janſenius L. 3. de Grat. Chr. c. 13. De qua rursus L. 2. c. 27. dicit, eam nullo modo sufficere, ut homo Dei mandatum operetur, ut Deum super omnia diligat, ut speret, &c. licet aliquid faciat, nempe velleitates quasdam exciet. Ratio est, quia in systemate delectationis relative superioris ac victricis, non potest gratia parva seu inferior vincere superiorem concupiscentiam: quapropter in eo systemate nulla datur gratia vere ac proprie sufficiens, præter superiorem cœlestem delectationem. Gratia quippe, quam Janſenius parvam appellat, si absolute & in se præcis subjecti circumstantiis spectetur, de se quidem est efficax, & ad bonum perfectum antecedente Dei voluntate ordinatur, quod reipsa efficeret, si minus ipsi resisteret opposita cupiditas: si vero spectetur relative ac comparate ad majorem actualem concupiscentiæ delectationem, plane insufficiens est & impar huic debellandæ; quia ad hoc satis virium non habet. Ergo in rei veritate, gratia parva Janſenii plane insufficiens est relative ex qua, ut mox audivimus, Operatio nequidem possit sequi, nisi ejus inefficacia per aliam suppleatur. Nec aliter ejus discipuli à tot annis hic nobis illuserunt, quam turpi æquivocatione potentiæ, non tantum completæ ac perfectæ, sed etiam completissimæ, perfectissimæ, sufficientissimæ, proximæ, &c. (his enim titulis non parcunt) quam in sua gratia sufficiente seu parva admittere se contestabantur.

Verum hoc nomine absolutam dumtaxat & abstractam intelligunt potentiam, præcis subjecti præsentibus circumstantiis: non vero relativam & ad illas comparatam, sicut fufius probatum est prima parte hujus Tractatus, ubi de systemate doctrinæ Janſenii. Ex quibus colligitur, errorem Janſenii circa gratiam sufficientem in eo præcis repositum esse, quod velit, illam imparem esse, nec proportionatam relative ad oppositam superandam cupiditatem. Cur vero impar illa sit, aperte declarat Janſenius L. 3. de Grat. Chr. c. 13. nempe propter virium defectum: quia scilicet minor gratia non potest relative & comparate ardentiorē superare concupiscentiam. « Tunc enim, dicebat Sambo-
vius, major est resistentia concupiscentiæ, quam virtus gratiæ parvæ. Est autem, ait auctor recentior, in
« omni stata immobilis divinæ providentiæ lex consti-
« tuta, ut actio ex proportionē majoris inæqualitatis
« orietur, quæ agens sibi subiciat passum, & major vis
« vincat minorem. « Ex quo hæc consecutaria colliguntur
1. Respectu ipsius operis boni actu exercendi, perinde
esse, aut nullam prorsus habere, aut ita imparem viri-
bus habere gratiam, ex qua operatio non potest sequi. 2. Ju-
stis sola gratia parva instructis absente efficaci, relati-
ve, seu ut loquitur Janſenius, secundum præsentēs quas ha-
bent vires, vel, ut Arnaldus, in ea hypothēsi (nempe infe-
rioris gratiæ, mandata Dei esse impossibilia. 3. Gra-
tiam sufficientem, seu parvam ad sensum Janſenii, de-
finiendam esse eam, quæ gradibus inferior est oppo-
sita concupiscentia actuali; nec eam, propter defectum
virium, relative vincere ac superare potest.

III. Janſenius gratiam sufficientem, quàm admittunt recentiores misere discerpit ac dilaniat. Non tantum hominibus inutilis est, ait L. 3. de Grat. Chr. c. 2. sed & pernicioſa. Et vero quid homini misero pernicioſius, quàm illa gratia abundare qua nemo unquam fatentibus etiam Scholasticis, nisi majorem damnationem allecutus est? Et cap. 3. Illud à recentioribus prolatum gratiæ sufficientis genus, quo adjuvante nullum unquam opus factum est, aut fiet unquam... videtur monstrum quoddam singulare gratiæ, solummodo peccatis faciendis, majorique damnationi accersendæ serviens; ideoque lapsis hominibus, citra Dei invidiam dampnandis excogitatum.

Magistrum imitantur discipuli. Ignorat nemo, quantis facetiarum jocos ac sannis auctor comici Libelli, cui gallice titulus, *Lettres Provinciales*, in persona cujusdam Dominicanī, quem in scenam inducit, infideat gratiam sufficientem, quæ non sufficit; gratiam quæ semper

semper dat posse agere, & nunquam dat agere: attamen illi ipsi, cum rebus suis expedit, se Thomistas profitentur; eorumque larva se obtegunt, ut elabantur.

Opiniones Scholæ circa naturam & vires gratiæ sufficientis.

Jam observavimus, quæstionem hic esse de gratia sufficiente actuali, non de habituali seu sanctificante, quam nonnullis, post S. Thomam, sufficientem placet appellare. Istæ sunt celebriores circa gratiam istam sufficientem actualem Theologorum Scholæ opiniones.

Prima
Thomi-
starum.

I. Thomistæ sufficientem gratiam, prout ab efficaci distinguitur, definiunt eam, cum qua potest homo bene operari, nunquam tamen bene operatur, nisi novum ex parte Dei accedat efficax ac physice præmovens auxilium. Gratia igitur sufficiens, ex doctrina Thomistarum, natura & entitate ita distat & distinguitur ab efficaci, ut nusquam se sola efficax evadere possit; atque licet conferat posse operari, nusquam tamen in tanta hominum multitudine, qui hactenus vixerunt, & subinde victuri sunt, continget, ut vel unus cum illa sola bonum operetur.

Apud Thomistas idem significat gratia sufficiens, quod gratia excitans, cujus quidem duplex est distinguendus effectus: unus proximus, debilis & imperfectus, ad quem absoluta Dei voluntate destinatur; alter ultimus, plenus ac perfectus, ad quem ultimate tendit & ordinatur.

Rursus, prior effectus vel indeliberatus est, vel deliberatus. Certum est in quacunque sententia gratiam sufficientem seu excitantem eum semper habere indeliberatum effectum, quem Deus in nobis sine nobis libere cooperantibus producit. Neque enim fieri potest, ut Deo mentem illuminante ac excitante voluntatem, mens non illuminetur & voluntas non exciteatur: illustratio quippe ista & excitatio sunt actus vitales, qui physice & efficienter oriuntur ab internis ac vitalibus principiis.

Quantum vero spectat actum ejusdem gratiæ deliberatum, tametsi debilem & infirmum, fieri potest, ut mens hominis ita excæcata sit, & voluntas indurata, ut pia mentis illustratio ac excitatio voluntatis statim in ortu suo præfocetur; nullumque, ne tenuem quidem & inchoatum, ad pietatem motum deliberatum excitet in voluntate.

Existimant nihilominus ex Thomistis nonnulli, gratiam sufficientem imperfectum aliquem deliberatum effectum producere, cujus respectu efficax est; respectu vero effectus ulterioris seu perfecti, tantum sufficiens. Auxilium, quod est sufficiens comparatione unius effectus, ait *Alvares L. 8. de auxiliis disput. 71. n. 13.* simul est efficax comparatione alterius. Et *disput. 8. n. 2.* Omne auxilium, sufficiens comparatione unius actus, semper est efficax respectu alterius, ad quem efficiendum decreto absoluto Divinæ voluntatis destinatur: v. g. auxilium sufficiens ad actum fidei efficaciter producit in homine pias cogitationes, & notitias credendorum, vel pia desideria habendi fidem, & alios hujusmodi actus imperfectos, qui regulariter loquendo antecedunt assensum fidei... Hanc sententiam, ait *Alvares*, docent communiter recentiores Thomistæ. *Ibid. n. 5.* Auxilium actuale dicitur efficax comparatione effectus, sive actus imperfecti, quem producit; & sufficiens comparatione actus perfecti, quem potest producere, & ad quem ultimate ordinatur. *Rursus n. 6.* Toto illo tempore quo auxilium sufficiens potentiam afficit, simul producit efficaciter actus illos imperfectos, de quibus diximus, & est principium sufficiens in suo genere, comparatione actus perfecti, ad quem ordinatur. Quod si de facto liberum hominis arbitrium per illud auxilium actum perfectum non producit, id ex ejus culpa procedit, quia noluit bene uti eodem auxilio; sed illi resistendo, impedimentum posuit, ne Deus sua gratia progrediretur ulterius, hominem adjuvando, ut perfectum actum produceret. Quod probat ibidem dictus *Alvares* adducto S. Thomæ testimonio ex 3. contra Gentes c. 159.

Sunt tamen inter Thomistas, imprimis Navarretæ, Controversia 18. Conclusionem 1. qui asserunt, de facto dari multoties auxilium gratiæ excitantis absque auxilio gratiæ adjuvantis; atque totum hominem incipere excitari, & tamen voluntatem non appetere bonum, nec odio habere peccatum. Supponit ergo Navarretæ, gratiam excitantem aliquando frustrari quolibet effectu deliberato.

In sententia vero Thomistarum, homo nusquam bene utitur gratia sufficiente ad bonum perfectum actu faciendum, nisi accedat gratia efficax physice præmovens. Imo, cum gratia sufficiens effectum tenuem licet ac imperfectum producit, cum non producit, quatenus sufficiens est, sed prout cum adjuvante gratia conjungitur; utraque suo modo: sufficiens seu excitans moraliter, adjuvans, physice seu efficienter.

«Gratia excitans, inquit jam citatus *Alvares L. 9. disp. 81. m. 9.* non producit operationem efficienter seu physice; sed solum moraliter attingit consensum voluntatis: nec per consequens, quando producitur pia operatio, sapere non existit gratia excitans; unde efficienter operari non potest. *ibid. n. 12.* Duo, ait, hic habemus: 1. Quod quamvis liberum hominis arbitrium libere velit, solus tamen Deus est, qui facit eum velle, non solum moraliter suadendo per gratiam excitantem, sed etiam vere efficienter per gratiam operantem; faciendo ut ipsum arbitrium consentiat & cooperetur, & simul tempore nobiscum cooperando ipsum consensum habemus. 2. Deum duobus modis præparare voluntatem ut consentiat: Primo suasionem quadam morali, quæ est per gratiam excitantem. 2. Per motionem prædeterminantem voluntatem ad consensum, quod fit per gratiam operantem, qua operans est... Unde quamvis idem munus sit gratiæ operantis moraliter ipsum velle, & gratiæ excitantis; non tamen est idem munus gratiæ operantis physice, & gratiæ excitantis; & consequenter istæ duæ gratiæ realiter inter se distinguuntur.

Gratia igitur sufficiens seu excitans, præcise ut sufficiens & excitans, physice non agit nec determinat, sed moraliter dumtaxat, nempe movendo, suadendo, & alliciendo: gratia quippe sufficiens & excitans qualis, dat tantum posse agere, posse converti. «Porro, *ait idem Alvares disput. 91. n. 13. ad 1. argumentum*, prædeterminatio non est necessaria, ut quis revera possit converti vel pie operari, sed ut de facto convertatur & pie operetur. *Idem n. 14. ad 8. ait*, solam gratiam excitantem non prædeterminare physice liberum arbitrium ad consensum, sed id efficere gratiam adjuvantem, quæ gratiam physice operantem & cooperantem includit. Unde concludit, Gratiam operantem non esse confundendam cum gratia excitante, à qua realiter distinguitur.

Immerito Janseniani affirmant, disputare inter se discordi animo Thomistas, qualis sit, & quomodo vocanda potentia illa gratiæ sufficientis ad actum perfectum; quam alii cum *Alvares* dicunt perfectam esse, proximam & completam in actu primo, non autem in actu secundo: gratiam vero efficacem appellant complementum actus primi, quatenus scilicet facit, ut actus primus exeat in secundum. Alii autem cum *Zumel* negant potentiam illam etiam in actu primo perfectam, adæquatam & completam dici debere; quia nempe actus primus non nisi per secundum perficitur ac completur: quæ certe controversia his conclusa terminis, levis momenti est, ac tota fere de nomine. Sufficit hic ad causam fidei, quod Thomistæ veram & in rigore proprie dictam agnoscant in gratia sufficiente potentiam, non tantum absolutam & abstractam à præsentibus subjecti circumstantiis, ut volunt Jansenistæ, sed relativam & proportionatam subjecto; qua nimirum potest homo justus hic & nunc tentationi resistere, declinare peccatum & mandata Dei observare.

II. Ludovicus Molina gratiam sufficientem eam esse arbitratur, cujus usus vel abusus, ut nempe sit efficax vel inefficax omnino pendet à libero voluntatis arbitrio. Mentem suam aperit Concordiæ q. 14. art. 13. disp. 40 his verbis: «Antequam quintum assertum subjiciamus, sciendum est, nos non negare communem illam distinctionem auxilii sufficientis, in efficax & inefficax: ita tamen ut efficax libertatem arbitrii, ac proinde meritum & laudem ab eo non tollat; sed in potestate ipsius sit, nihil tali auxilio impediens, non converti, atque adeo cassum inefficaxque illud reddere: & ita ut sufficiens inefficax auxilium, vere in se ipso sufficiens sit, per arbitriumque ipsum stet, quod nullo non convertatur; atque adeo quod efficax non sit. Quo fit, ut divisio sufficientis auxilii in efficacem & inefficacem, nostra sententia, ab effectu, qui simul ab arbitrii libertate pendet, sumatur; illudque auxilium sufficiens, sive majus, sive minus in se sit, efficax dicatur, cum quo arbitrium pro sua libertate convertitur,

II. Moli-
næ.

Edit.
Antuer.
p. 166.

Ib. pag.
329. col. 1

»convertitur, cum tamen, nihil eo auxilio impedi-
»potuerit non converti: illud vero inefficax dicatur,
»cum quo arbitrium pro eadem sua libertate non con-
»vertitur, cum tamen potuerit converti; alioquin tale
»auxilium sufficiens non esset ad conversionem. «Hæc
molina. Eadem fere repetit q. 23. art. 4. & 5. disput. 1.
»membro 6. Ibidem sic monet: Quando audis, inquit,
»consensum nostrum efficacia reddere auxilia gratiæ,
»non ita id intelligas quasi arbitrium nostrum vim ali-
»quam aut efficaciam tribuat auxiliis ipsis, ut q. 14. art.
»13. disput. 40. explicatum est. Arbitrium & influxus
»noster nullam vim conferunt gratiæ auxiliis; sed po-
»tius auxilia, vim & propensionem arbitrio tribuunt
»ad consensum eliciendum, arbitriumque ipsam ad id
»invitando, alliciendo atque adjuvando.

Quibus profecto verbis aperte innuit Molina, hanc
dumtaxat sibi mentem esse, efficacem quidem reddi
gratiam in actu secundo per liberum arbitrium, non
autem efficacem in actu primo; cujus vis omnis, ef-
ficacia, & efficientia à DEO Auctore profuit, vim-
que omnem ac propensionem arbitrio confert ad consensum
eliciendum, ipsum ad id invitando, alliciendo atque ad-
juvando.

Cum vero Molina docet, in arbitrio voluntatis posi-
tum esse, ut gratiam, quæ sufficiens dicitur, reddat
efficacem, non sic intelligit, quasi voluntas posset sine
novo Dei physico influxu cum sola præveniente seu ex-
citante gratia bonum operari; non ita est: Deus quip-
pe in ejus sententia, physice operatur per gratiam præ-
venientem motus illos indeliberatos bonæ cogitatio-
nis in mente, ac piæ motionis in voluntate, quibus mo-
raliter invitatur & allicitur ad consensum, quos si con-
tumaciter illa non respueret, Deus novo influxu novaque

pag. 228. actione, ait Molina citata q. 14. art. 13. disput. 38. per
gratiam tanquam per instrumentum in actum cum libero arbi-
trio efficienter concurreret & influeret; sicut re ipsa con-
currit & influit, cum voluntas dictis gratiæ motibus
se facilem præbet. Addit ibid. «Non duas, sed unam

pag. 231. esse numero actionem supernaturalem, tam re,
»quam ratione formali, quæ spectata præcise ut ab ar-
»bitrio nostro tanquam à minus præcipua parte inte-
»græ ipsius causæ, emanat, dicitur consensus & influ-
»xus liberi arbitrii nostri in illam; quatenus vero ema-
»nata Deo per auxilium gratiæ prævenientis, tanquam
»à præcipua parte integræ causæ, à qua habet ut super-
»naturalis sit, dicitur influxus, & actio Dei per gratiam
»coadjuvantem.

Duplex igitur in sententia Molinae intervenit Dei
actio seu physicus influxus quando voluntas gratiæ
consentit: primus, cum motus illos bonos indelibera-
tos producit: secundus, quando voluntatem adjuvat,
ipsique cooperatur ad actum perfectum eliciendum.
In eo dumtaxat hic à Thomistis Molina dissidet, quod
præter moralem excitationem seu influxum gratiæ
prævenientis, Thomistæ requirant Dei motionem phy-
sicam natura & causalitate priorem, ac prædetermi-
nantem physice voluntatem ad consensum; Molina ve-
ro contendat illam physicam Dei actionem natura &
causalitate priorem non esse, sed simultaneam cum
actione voluntatis. En radix, & prima origo tot dissen-
sionum ac discordiarum, quæ utramque Scholam jam
diu dividunt ac perturbant.

III. Sen-
tencia
Suaris.

III. Gratia sufficiens, in opinione Suaris, est gratia
inefficax, seu certis quibusdam, personæ, temporis
& loci circumstantiis non accommodata; quæ tamen
si perfectam, proximam & completam conferat ad
benè operandum potestatem nusquam tamen dat
operari. Cujus si causam & rationem postules, res-
pondebit Suares, causam hanc nec in Deum refundi
debere, qui gratiam illam eo animo eaque intentione
homini confert, ut operetur; nec in ipsammet gra-
tiam, quæ non invalidiores, sed pares omnino debel-
landa concupiscentiæ actuali vires confert: ergo uni-
ca causa hujus inefficaciæ est voluntas, quæ cum illa
gratia non operatur, quia non vult; cum qua tamen
posset operari, si vellet. Unde fit, ait Suares L. 4. de
Part. 2. Gratia cap. 4. ut homini habenti tale auxilium sufficiens, im-
p. 248. putetur quod non operatur. Quod enim vocatio non sit con-
col. 1. A. grua, pergit Suares cap. 6. in his qui tantum auxilium
sufficiens recipiunt, causa est in ipsis; possent enim facere ut
vocatio esset congrua, si vellet gratiæ cooperari, prout re-
P. 259. vera possent.... Equidem non est in hominis potestate fa-
col. 2. D. cere, ut Deus ipsi tribuat vocationem, quam prævidet
futuram & congruam; sed in ipsius potestate est, ut vo-
catio sufficiens, quæ illi datur, sit congrua. Ergo non
ex defectu virium in gratia, sed ex ipso vitio volunta-
tis fit, quod homo non operetur: Sicut: ait ibid. Sua-

res, quod habitus charitatis actu non eliciat amorem, non P. 258.
provenit ab illo secundum se, quia potius ipse, quantum est de col. 2. E.
se, inclinatur ad actualem amorem; provenit ergo ex libertate
voluntatis.

Licet gratia sufficiens Suaresiana natura & virtute
interna non distinguatur ab efficaci, cum tamen con-
ceditur à Deo in iis circumstantiis, in quibus per scien-
tiam mediam novit hominem ea bene usurum, tunc
gratia hæc alteri quoad naturam & entitatem æqualis,
major nihilominus est ac dicitur in ratione doni ac be-
neficii, eo quod hæc, non altera, opportunis in cir-
cumstantiis conferatur. Eo ferè modo, quo, inquit,
gladius datus alicui tempore pacis & tempore belli,
realiter idem gladius est tamen in genere doni ac be-
neficii, majus donum ac beneficium recipit ille, cui
datur gladius tempore belli, quando illo uti potest in
sui defensionem, quam si donaretur tempore pacis, quo
illi gladius necessarius amplius non esset.

IV. Qui inter recentiores vim & efficaciam gratiæ Recen-
repetunt ex ipsius interna suavitate, delectatione, ac tiorum
præmotione morali, ii duas in partes hic divi- quorun-
duntur. dam opi-
nio.

I. Qui volunt delectationem gratiæ efficacis simpli-
citer & absolute, non relative victricem esse, ii conse-
quenter tenentur asserere, gratiam sufficientem, prout
ab efficaci distinguitur, esse delectationem quamdam
ac motionem moralem cœlitus immisam, quæ tamen
si verè ac propriè possit voluntatem flectere ad bonum
nusquam tamen eam flectit, nisi accedat victrix & ef-
ficax novæ gratiæ delectatio.

Hæc opinio substituta dumtaxat motione morali in
locum physice ac Thomistice prædeterminationis,
iisdem ferè subjacet difficultatibus, quibus gratia suf-
ficiens Thomistica; nec magis in una, quam in altera
dilucidè explicatur, unde fiat, ut gratia sufficiens,
quæ semper effectum plenum ac perfectum potest ob-
tinere, eum tamen nunquam obtineat sine novo au-
xilium aut physice, aut moraliter determinante. Unde
porro istud? An ex solo voluntatis creatæ vitio? En
angustiæ utrique sententiæ communes. Utraque ta-
men opinio sana & orthodoxa est, ab omni censura
nota immunis & libera.

II. Qui contendunt delectationem gratiæ efficacis
relative superiorem ac victricem esse, comparatione
scilicet ad minorem oppositam cupiditatem, quique
gratiam sufficientem Thomisticam, Molinianam ac
Suaresianam perinde, repudiant, ii sufficientem gra-
tiam definire tenentur, delectationem concupiscentia
minorem ac inferiorem; quæ, ut explicant, non satis
habet virium, ut concupiscentiam possit vincere: vel quæ
semper conjuncta est cum impotentia morali ad faciendum bo-
num. Ejusmodi Theologos impensè rogamus obtesta-
murque, ut dignentur nobis exponere, quæ ex parte
distet hæc sua gratia sufficiens, ab eaquam Jansenius
parvam appellat. Fatemur ingenue id nos ignorare;
cum ex utraque parte commune sit principium, unde
illa defluit, delectatio scilicet relative superior & vi-
ctrix. Jansenius parvam dicit, quam isti recentiores,
ut se recepto usui ac commodent, sufficientem appel-
lant. Jansenius parvam illam gratiam distinguit qui-
dem à victrice, nihilominus ait illam efficacem esse ali-
cujus effectus saltem inchoati & imperfecti: hoc ipsum
& recentiores fatentur. Jansenius ejusque illustriores
discipuli, in ea parva gratia in se & absolute spectata,
præcisè subjecti circumstantiis, & ex voluntate Dei
antecedente, agnoscunt perfectissimam, completissi-
mam, sufficientissimam ac proximam ad opus bonum
potentiam, sicque verbis in speciem orthodoxis incau-
tos Catholicos decipiunt; at vero in eadem conside-
rata relative ad majorem actualem concupiscentiam,
nullas agnoscunt vires pares & proportionatas, nullam
potentiam relative sufficientem ad vincendam illam
majorem concupiscentiam: an non & hoc ipsum, suis
mox adductis definitionibus declarant, ac declarare
tenentur illi recentiores, si cohærenter loqui ac senti-
re velint in suo de relativa delectatione systemate? Gra-
tia porro illa hoc modo sufficiens, quæ nempe non sa-
tis habet virium ut concupiscentiam vincere possit, vel
quæ semper conjuncta est cum impotentia morali ad
bonum proveniente ex defectu superioris delectatio-
nis, an quæso, verè ac relative dici potest sufficiens; &
non potius in rei veritate insufficiens, cum nulla sit
proportio inter inferiorem gratiam & superiorem cu-
piditatem? Vigente enim delectatione carnali, ait Jansé-
nius Lib. 4. de Gratia Christi cap. 9. impossibile est ut
virtutis & honestatis consideratio prævaleat. Et c. 10 2. B.
Ita est inefficax gratia, inquit, ex qua operatio nequidem
lib. p. 184
possit col. 2. D.

possit sequi, nisi ejus inefficacia per aliam suppleatur. An vero cum gratia hujusmodi inferiore, & relative ad præsentem delectationem ac concupiscentiam superandam omnino insufficiente, mandata Dei hominibus justis possibilia dici possunt? Hæc serio expendant recentiores illi, de quibus hic loquimur.

Aliorum
Senten-
tia.

V. Tandem alii Theologi ad declinandas graves, quæ hinc & inde premunt difficultates, mediam quamdam ineunt rei intricatissimæ explicandæ viam. Observant, gratiam duplici modo sufficientem dici posse, proximè nimirum, vel remotè; atque inter præcepta & actiones pietatis, alias distinguunt, quæ nullam vel parvam habent sive ex objecto, sive ex tentatione aliisve circumstantiis difficultatem; alias verò arduas & difficiles. Ad istas quidem posteriores, gratiam efficacem necessariam profitentur; ad alias vero, gratiam tantum sufficientem, per quam nempe opus ipsum difficile mediata possunt perficere, supplici oratione uberius à Deo impetrando auxilium: quod ut impetrent justis, semper habent gratiam orationis, qua uti possunt, si velint. Fatentur ultro iidem Theologi, esse quamdam orationis gratiam efficacem, imo & efficacissimam, quam Deus pro sua infinita benignitate nonnullis etiam nequissimis hominibus interdum largitur: verum aliam quoque gratiam justis, etiam ut oportet non orantibus, sufficientem dari, cum qua possint, si velint, orare ut oportet, & uberius impetrare auxilium ad tentationem superandam, & observandum mandatum necessarium, iidem Theologi certissime credunt ac constanter tuentur.

P. 194.

Scio equidem, nonnullos è recentioribus, zelo paulo ardentiori insurgere in istam postremam opinionem, quasi nova foret, ad nos usque in Scholis Sorbonicis inaudita, ac inconcussum dogma gratiæ per sese efficacis ad singulos pietatis actus necessariæ funditus convelleret. Verum scio etiam Illustrissimum Habertum Societatis nostræ Sorbonicæ Doctorem, Ecclesiæ Parisiensis primo Canonicum Theologum, tum Episcopum Vabrensem L. 1. Theologiæ Græcorum c. 6. testari, sententiam hanc ætate sua in Scholis omnibus, ac præsertim Sorbonica, tritam ac communem fuisse. Scio eruditum Theologum Parisiensem ac Socium Sorbonicum Carolum du Plessis Dargentre, Regi ab eleemosynis, designatum Episcopum Tullensem, in amplissima quam improbo labore adornavit, *De multiplici genere Divinæ gratiæ variæque ejus partitione*, Dissertatione, bene multos referre Scholæ Theologos, qui à duodecimo sæculo ineunte ad hanc usque ætatem, sententiam illam, quam recentiores nonnulli, re non satis expensa & explorata, recentem appellant, clarè & apertè probant ac constanter defendunt. Scio Doctiss. ac Eminentiss. Cardinalem Norisium, doctrinæ S. Augustini, si quis alius, maximè addictum, ad istam tandem sententiam adductum fuisse. Scio denique, sanam & orthodoxam quidem esse sententiam, quæ gratiam à se efficacem, seu physicè, seu moraliter præmoventem, necessariam admittit ad singulos indistinctè pietatis actus; at scio etiam ad fidei dogma eam non pertinere. De fide quidem est, necessariam esse gratiam voluntatis & actionis, sine qua homo nihil boni velle potest aut operari; at gratiam illam Scholasticorum sensu esse à se efficacem, quo tandem Canone, quo Decreto Ecclesiæ definivit? Verum de hoc argumento plenius infra dicendum nobis erit.

His historicè præmissis, ac Scholæ libertati relictis opinionibus, quas Ecclesiæ intactas hæctenus reliquit, unam hic aggredimur Jansenii doctrinam circa naturam gratiæ sufficientis, quam Ecclesiæ sua censura configendo, eo ipso contrariam veram & Catholicam esse declaravit. Quid ergo per gratiam sufficientem, seu parvam Jansenius intellexit? Quid econtra intelligit Ecclesiæ? En status præsentis controversiæ.

Jansenius, ex dictis paulo ante, per gratiam parvam seu sufficientem, eam intelligit, quæ viribus inferior est opposita concupiscentiæ, quam hic & nunc, seu relative ad præsentis subjecti circumstantias, vincere non potest; cui tamen à voluntate creata resisti, fallaciter ac illusoriè asserit Iprensis, ob eum scilicet ulteriorem effectum, quem gratia illa in se & absolute considerata pollet habere, & quem non habet. Contrario igitur sensu, Ecclesiæ per gratiam sufficientem, eam intelligit, per quam homo, maximè verò justus, potentia non tantum absoluta, sed relativa ad præsentis subjecti circumstantias, potest oppositam superare concupiscentiam, vincere tentationes, ac Dei mandata observare. Quia vero culpa & vitio humanæ voluntatis, effectus illos non assequitur, quos posset re-

lative assequi; idcirco propriè ac strictè loquendo, voluntas divinæ gratiæ reluctari ac resistere dicitur.

Vides in ista, ut & in aliis qualibet cum Jansenio circa gratiam controversia, præ oculis habendam semper famosam æquivocationem vocis, *potentia*, seu *absolute*, seu *relative*, quæ totius systematis Janseniani fundamentum est & quasi medulla; qua semel discussa & resecta, non habent amplius Janseniani, quo latent ac se involvant.

Observa igitur 1. Non in eo versari præsentem questionem, utrum gratia sufficiens completam, vel perfectam & proximam conferat voluntati ad opus bonum potentiam: mera ista est de nomine controversia, de qua disputant inter se nonnulli Theologi. Sequatur quilibet quam partem voluerit, parum rei Catholicæ interest. Janseniani plenis manibus dabunt potentiam illam esse completissimam, perfectissimam sufficientissimam, proximam &c. solita sua æquivocatione completissimam intelligendo absolute, ac in se præcisè subjecti circumstantiis spectatam; non autem relative ad illas circumstantias, de qua una postrema hic contra Jansenium controvertitur.

Observa 2. De justis hic potissimum agi, de quibus prima Jansenii Propositio; de illis quippe solis Ecclesiæ pronuntiavit: impossibilia non esse Dei mandata secundum præsentem, quas habent, vires.

Observa 3. Cum dicimus, per gratiam sufficientem vires pares & æquales relative conferri, vires cum viribus non comparamus, quasi æquales illæ deberent esse inter gratiam & concupiscentiam, non ita est: imo potius contendimus, vires gratiæ sufficientis, tametsi gradibus inæquales & inferiores viribus oppositæ concupiscentiæ, pares tamen esse ac sufficientes huic oppugnandæ ac superandæ.

Observa denique, mentem ac sententiam Ecclesiæ circa gratiam sufficientem, dignosci melius non posse, quam ex censura primæ Propositionis Jansenii, ubi de justis loquitur, quibus sufficiens tantum seu parva, non vero efficax & victrix, inest gratia, cum qua Dei mandata impossibilia ipsis esse docet Jansenius. Sicut ergo Jansenius impossibilia dicit præcepta, impossibilitate dumtaxat relativa, non absoluta: ita contrario sensu Ecclesiæ intelligit ea esse possibilia, possibilitate, seu potentiæ relativa. Itaque sit.

CONCLUSIO.

Nomine gratiæ sufficientis eam Ecclesiæ intelligit, quæ expeditam, proportionatam & relativam ad præsentem subjecti circumstantias confert voluntati ad opus bonum potentiam; ac vires pares & æquales superandæ oppositæ concupiscentiæ: nec aliter etiam intelligit gratiæ interiori resisti, quàm quod eo privatur effectu, quem relative ad oppositam actualem concupiscentiam, ex ordinatione ac voluntate Dei, hic & nunc habere potest.

Dux sunt Conclusionis partes.

Prima pars Conclusionis.

Probatur 1. hoc simplici argumento: Ecclesiæ eam agnoscit in gratia sufficiente ad opus bonum potentiam, quam negat prima Jansenii Propositio damnata: atqui Jansenius in hac prima sua Propositione, non negat esse in gratia sufficiente seu parva absolutam ad bonum potentiam, sed tantum negat relativam ad præsentem justorum vires; ergo Ecclesiæ non tantum absolutam, sed etiam relativam agnoscit in gratia sufficiente ad opus bonum potentiam.

Major hujus argumenti propositio nullam videtur pati difficultatem. Ecclesiæ quippe damnando sensum Jansenii, contrarium declarat esse verum & orthodoxum.

Minor vero propositio tam certa est, ut à nemine negari merito possit. Gratia etenim quælibet ex sese ad opus bonum refertur, cujus habet in se, ajunt ipsimet Janseniani, vim omnem ac principium activum. Quid enim est gratia? Nisi cœlestis motio, impulsio, excitatio voluntatis ad bonum. An vero concipi istud potest sine illa absoluta, quam continet ac confert ad opus bonum, potentia? Nonne illi justis, de quibus prima Propositio, volunt ac conantur cum ea, quam habent, gratia? Ergo gratia illa in se absolute spectata vires seu potentiam confert ad opus bonum. Et certe illa potentia tam intima est ac essentialis Janseniano systemati, ut eo stante negari non possit. Namque in eo systemate, eadem

Paulus
Iren. disq.
3. art. 22.
pag. 206.
ad calcem
Diar. de
S. Amour

eadem entitas gratiæ victrix est aut non victrix, prout minori vel majori oppugnatur actuali opposita delectatione: ita ut quæ in uno homine victrix est, propter minus obliuentem concupiscentiam, in alio victrix non est, propter eandem concupiscentiam magis renitentem. Quapropter sola de crescente concupiscentia; eadem entitas gratiæ, quæ antea inferior fuerat, superior evadit, nullo accedente novo ex parte Dei auxilio: quæ ex parte jactitavit discipuli Jansenii, suam parvam gratiam longe meliori titulo sufficientem dici debere, quam quæ à Thomistis admittitur. Hæc etenim nunquam in actum erumpit, nisi novo accedente auxilio Dei physice præmovente; illa vero ex sola concupiscentiæ rebellantis imminutione plenum ac perfectum sortitur effectum. Ergo parva illa gratia Janseniana, absolutam in sese includit ac confert voluntati ad opus bonum potentiam. Ergo Jansenius in eo dumtaxat aberrat, quod neget, in iustis sola gratia parva seu sufficiente instructis, relativam esse ac parem observando præcepto, & oppositæ concupiscentiæ debellandæ potestatem.

Et vero vel ipse solus primæ Propositionis contextus, ac censura Ecclesiæ ipsi contraria, sensum impotentis vel potentiæ relativæ clare præferunt. Quid enim sibi volunt verba ista primæ Propositionis: *Iustis volentibus atque conantibus secundum præsentem quas habent vires, aliqua Dei præcepta sunt impossibilia?* Nisi sunt impossibilia relative ad præsentem iustorum vires. Secundum præsentem, aut relative ad præsentem vires, nonne idem omnino est ac significat? Opposita igitur Ecclesiæ sententia hæc est: *Iustis, secundum præsentem, id est relative ad præsentem quas habent vires, Dei præcepta possibilia esse; ac consequenter in gratia sufficiente agnoscere debere potentiam ad bonum, non tantum absolutam, quam Jansenius admittit, sed etiam relativam, quam negat.*

Et certe potentia relativa gratiæ parvæ seu inferioris, quæ valere possit ad oppugnandam contrariam delectationem superiorem capitaliter repugnat Janseniano systemati, in quo impossibile prorsus est, superiorem delectationem vinci ac superari à minori: gratia quippe, juxta Jansenium, agit ex virtute relativa, non vero absoluta. *Delectatio victrix*, ait Jansenius L. 8. de Grat. Chr. cap. 2. *relativa est. Tunc enim est victrix, quando alteram superat. Quod si contingat alteram ardentior, in solis inefficacibus desideriis hærebit animus.* Mirum igitur videri non debet, quod Jansenianis adeo displiceat ac infensa sit illa, quam gratiæ sufficienti Ecclesiæ asserit, relativa ad opus bonum potestas; hac quippe unica sententia totum ruit ac funditus subvertitur doctrinæ Jansenii systema.

Probatur 2. eadem prima conclusionis nostræ pars auctoritate SS. Patrum.

S. Ambrosius serm. 19. in Psal. 118. n. 4. ad hæc verba versus 151. *Prope es tu Domine. Numquid, ait, si quis ostia domus suæ claudat, Solis est culpa, quod non illuminet domum ejus? Ergo si quis peccatorum suorum repagulis obscurandam mentem propriam judicaverit, & Verbi à se splendorem stultus avertat, ac sibi inferat insipientiæ cecitatem; causari poterit, quod Sol justitiæ noluerit intrare, aut infirmitatem luminis celestis arguere? Porro Si iudice S. Ambrosio infirmitas gratiæ argui nunquam potest; necesse est in ea vires agnoscere pares & æquales relative ad oppositam cupiditatem vincendam, & Dei mandatum observandum.*

S. Augustinus Enchiridii cap. 118. *Si autem, inquit, respexerit Deus, ut ad implenda, quæ mandati ipse, adjuvare credatur, & agi homo cœperit Dei Spiritu, concupiscitur adversus carnem fortiore robore charitatis: ut quamvis adhuc sit, quod homini repugnet ex homine, nondum tota infirmitate sanata; ex fide tamen iustus vivat, iustique vivat, in quantum non cedit malæ concupiscentiæ, vincente delectatione, (seu ut alii legunt) delectatione justitiæ.* Supponit hic sanctus Doctor charitatem in homine iusto fortiolem esse qualibet concupiscentia. *Concupiscitur adversus carnem fortiore robore charitatis.*

S. Gregorius Magnus L. 9. Moral. cap. 46. sic loquitur: *Pius conditor cum viribus flagella moderatur, ne virtutem pœna transeat, & per astutiam fortium, humana infirmitas excidat. Unde & bene per Paulum dicitur: Fidelis autem Deus, qui non patietur vos tentari supra quam potestis, sed faciet cum temptatione etiam proventum ut possitis sustinere. Nisi enim misericors Deus cum viribus tentamenta modifiet, nullus profecto est, qui malignorum spirituum insidias non corruens portet: quia si mensuram iudex*

temptationibus non præbet, eo ipso protinus stantem dejicit, quo ultra vires onera imponit.

Tantam lucem ista S. Doctoris verba præferunt, nostramque confirmant Conclusionem, ut expositione non indigeant. S. Thomas 3. p. q. 62. art. 6. ad 3. *Minima, inquit, gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, ac mereri vitam æternam.* Rursus q. 70. art. 4. in Corp. *Minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & vitare omne peccatum, quod committitur in transgressionem mandatorum legis: minima enim charitas plus diligit Deum quam cupiditas millia auri & argenti.* Paradoxum in principiis S. Augustini Jansenio videtur, quod hic docet S. Thomas, *Charitatem quamvis minimam sufficere ad quamcumque temptationem superandam vel quamcumque præcepta sine transgressionem servanda.* Verum longe meliori jure paradoxa videri debet Jansenii doctrina ad ipsum usque in Scholis Catholicis inaudita, quæ novitate sua universam, ut ipse Jansenius præsentiebat, turbatura erat Ecclesiam.

Scio ad S. Thomam mox citatum Jansenianos solitos reponere, Angelicum Doctorem citatis locis agere de gratia sanctificante seu habituali, quæ in quocumque gradu sit, potest resistere cuilibet concupiscentiæ, ac mereri vitam æternam. Fatemur ita esse: sed advertere illi debuissent, in mente ac doctrina S. Thomæ, actualia gratiæ auxilia juncta semper esse cum habituali seu sanctificante charitate; hæc enim non nisi per gratiam actualem operatur. Porro tametsi gratia actualis juncta cum habituali minima sit & in gradu inferiori, confert nihilominus voluntati vires pares ac sufficientes, ut possit cuilibet concupiscentiæ resistere, & vitare quodcumque peccatum mortale. Vide S. Thomam 1. 2. q. 109. art. 2. & 9. ubi probat ex professo, præter gratiam habitualement necessariam esse & actualem, sine qua habitualis nunquam in actum erumpit. 3. p. q. 69. art. 5. in Corp. *Necesse est, inquit, quod per Baptismum aliquis incorporetur Christo quasi membrum ipsius: sicut autem à capite naturali derivatur ad membra sensus & motus; ita à capite spiritali, quod est Christus, derivatur ad membra ejus, sensus spiritalis, qui consistit in cognitione veritatis; & motus spiritalis, qui est per gratiæ influxum.*

Probatur 3. Rationibus & motivis, quibus ducuntur Orthodoxi, ut gratiam sufficientem admittant; illis enim ipsis etiam demonstratur gratiæ hujus virtutem accommodatam esse debere, ac relative proportionatam ad opus veræ pietatis hic & nunc exercendum.

Prima ratio ducitur ex utilitate & æquitate mandatorum Dei, & iusta punitione hominis, qui ea transgreditur. Utilia & æquissima esse Dei mandata, quibus nostri admonemur officii, nemo est qui vel ipso naturali sensu non intelligat: porro utilia hominibus esse non possent, nec ipsis iuste imponi, nisi adjunctam haberent gratiam, per quam illa impleri possent relative ad præsentem circumstantias, in quibus homo constituitur. Præceptorum enim observatio, non absolute, non abstracte, sed hic & nunc relative urget & obligat; ergo pariter vis gratiæ non tantum absoluta, sed relativa sit oportet ad præceptum hic & nunc observandum. Quid enim prodest lex, si destituta fuerit gratia proportionata & accommodata ad præsentem objecti circumstantias? Nisi ut magis accendatur cupiditas, & certa sit legis prævaricatio: *Lex enim iram operatur; & ubi non est lex, nec prævaricatio* ait Apostolus Rom. 4. v. 15. Et cap. 5. v. 20. *Lex subintravit, ut abundaret delictum.* Capite denique 7. v. 7. *Peccatum non cognovi, ait idem S. Paulus, nisi per legem: nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces. Ommissione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam.* Ergo plus homini nocet lex sine gratia, quam faveat. Agnoscamus, ait S. Augustinus Epist. 217. alias 107. gratiam, quæ facit prodesse doctrinam: quæ gratia si desit, videmus etiam obesse doctrinam. Ergo cum utilissima sint Dei mandata, eam profecto gratiam exigunt, per quam non absolute tantum & abstracte, sed hic & nunc ac relative observari possint, docet quippe fides Catholica, hominem non posse sine gratia & libero arbitrio Divina observare mandata.

Hæc præcepta charitatis, ait S. Augustinus Lib. de gratia & lib. arb. cap. 18. *inaniter darentur hominibus non habentibus liberum arbitrium, sed quia per legem dantur: lex autem sine gratia est littera occidens. unde est in hominibus charitas Dei & proximi, nisi ex ipso Deo? Nam si non ex Deo, sed ex hominibus, vicerunt Pelagiani, si autem ex Deo vicimus Pelagianos.*

L. 3. de Gr. c. 15. T. 3. p. 144. col. 1. E.

III. Argumentum Rationum momenti.

I. Ratio ex utilitate & æquitate mandatorum Dei.

T. 2. p. 803 F.

Tom. 10. p. 737. C. D.

Ibid. F.

Dionysius Ray. 4. par. ar. 4. c. 1. Confe-rence sen 1603. p. 27.

T. 3. p. 344. col. 2. C.

Secundum argumentum ex SS. Patribus. Tom. 1. q. 1220. D.

T. 6. p. 241. A. B.

T. 1. p. 320. D. E.

«nos. Cur ergo dictum est. Diligamus invicem, quia dilectio ex Deo est: nisi quia præcepto admonitum est liberum arbitrium, ut quæreretur Dei donum? Quod quidem sine suo fructu prorsus admoneretur, nisi prius acciperet aliquid dilectionis, ut addi sibi quæreretur, unde quod jubebatur, impleteret. Postrema hæc sancti Doctoris verba sedulo observanda, quibus duo ista constant: 1. Quoties urget mandati obligatio, dari à Deo aliquid dilectionis, id est, gratiam sufficientem: Sine suo fructu prorsus admoneretur, nisi prius acciperet aliquid dilectionis. 2. Per gratiam illam sufficientem, orationis scilicet, uberius à Deo auxilium impetrari, ut impleatur præceptum: Ut addi sibi quæreretur, unde quod jubebatur, impleteret.

In illa vero gratia S. Augustinum agnoscere vires pares, seu relative proportionatas ad præceptum hic & nunc observandum, facile est ex ipso demonstrare.

T. 4. p. 982. D. In Psal. 91. «Perversi homines, inquit, mala sua Deo tribuunt..... si non est valde impius, ad manum habet satanam, quem accuset: Satanas fecit, dicit, ipse mihi persuasit: quasi satanas haberet potestatem cogendi Astutiam suadendi habet. Sed si satanas loqueretur, & taceret Deus, haberes unde te excusares: modo aures tuæ positæ sunt inter suggerentem serpentem, & monentem Deum. Quare huc flectuntur, hinc avertuntur? Non cessat satanas suadere malum, sed nec cessat Deus admonere bonum. Satanas autem non cogit invitum: in tua potestate est consentire aut non consentire.

T. 3. p. 2. p. 390. F. Tractatu 2. in Joan. n. 8. «Noli cadere, ait, & non tibi occidet: (Lux Christi) si tu feceris casum, ille tibi fecerit occasum: si autem tu stas, præsens est tibi. Sed non stetit: recordare unde cecideris, unde te dejecit, qui prior te cecidit. Dejecit enim te, non vi, non impulsu, sed voluntate tua: si enim malo non consentire, stares, illuminatus maneres.

Cæcutiat oportet qui non viderit S. Aug. his in locis adscribere gratiæ vires, quæ pares ac sufficientes sint relative superandæ oppositæ concupiscentiæ; nisi enim ita esset, præcepta Dei nec utilia, nec iusta forent, nec homini merito imponi possent; nec, si ea violaverit, puniri: defectu scilicet auxilii, quo hic & nunc, seu, ut sapius dictum est, relative ad præsentis circumstantias tentationis & concupiscentiæ, possit lege obtemperare. Rem hanc egregie confirmat idem S. Doctor L. 3. de lib. arb. c. 16. n. 45. his verbis: Ex eo quod non accepit, nullus reus est: ex eo vero quod non facit quod debet, iuste reus est. Debet autem, si accepit & voluntatem liberam & sufficientissimam facultatem.

Audis reum non esse violati præcepti, nisi qui liberam accepit voluntatem, & sufficientissimam facultatem. Potuit-ne sanctus Doctor melius exprimere virtutem gratiæ parem & sufficientem, imo sufficientissimam, ad præceptum implendum? Et cap. 12. L. de duabus animabus n. 17. Peccati reum tenere quemquam, ait, quia non fecit quod facere non potuit, summæ iniquitatis est & infantia.

Hoc ipsum argumentum abunde verbat S. Augustinus Lib. de corrept. & gratia, ad quem vel ipse Jansenius provocat. Cap. 6. n. 9. cuidam Monacho conquerenti se immerito redargui ac corripi, quod male egerit, cum non acceperit unde melius ageret, reponit sanctus Doctor, revera hominem iustum immerito corripiendum fore, si non accepisset gratiam, qua opus habebat, ut bonum operari posset: verum injustam esse Monachi illius expostulationem, qui culpa sua iustitiam, quam acceperat, amisit. «Si autem, ait, jam regeneratus & iustificatus in malam vitam suam voluntate relabatur, certe iste non potest dicere, non accepisse, quia acceptam gratiam Dei suo in malum libero amittit arbitrio.... An adhuc iste nolens corripui, potest dicere: Quid ergo feci qui non accepi: quem constat accepisse, & sua culpa quod acceperat, amisit?

Gratiam porro illam, quæ iustis à Deo conceditur; pares & proportionatas in mente S. Augustini conferre vires relative ad oppositam actualem concupiscentiam superandam, inde conficitur, quod toto illo Libro de corrept. & grat. iisdem fere verbis exprimat Adam in innocentis, & lapsi sed reparati per Christum, tum libertatem ad peccandum, tum facultatem ad bonum operandum & ad perseverandum in bono. I. De Adamo peccatore dicit cap. 6. Ex rectitudine sua mala voluntate decidens pravus effectus est. Hoc ipsum & de iusto peccante asserit ibidem: In malam vitam suam voluntate relabatur. Et cap. 7. Ex bona in malam vitam suam volunta-

te iusti mutati sunt. II. Adamus cap. 10. dicitur adiutorium Dei per liberum deseruisse arbitrium. Hoc ipsum & de iusto cap. 6. III. Cap. 11. de Adamo dicit: In adiutorio Dei posset permanere, si vellet, de iusto pariter cap. 7. In eo quod audieras & tenueras, perseverares, si velles. IV. Cap. 11. de Adamo dicitur: Quia noluit permanere, profecto ejus culpa est. Idem & de iusto cap. 6. Quem constat, inquit, accepisse, & sua culpa quod acceperat, amisit. V. de Adamo cap. 10. dicit: Non sine vitio non permansisse. De iusto vero cap. 3. In correptione cognosce tuo te vitio non habere. VI. Sicut de Adamo dixerat cap. 11. Deseruit & desertus est; ita de iustis peccantibus ait cap. 13. Gratiam Dei suscipiunt, sed temporales sunt, deserunt & deseruntur. Denique cap. 7. ait, iustos ea tantum de causa merito corripui, quia libere peccant, ac iustitiam, quam habebant, deserunt: Quæ cum ita sint, inquit, corripiamus eos, iusteque corripiamus, qui cum bene viverent, non in eo perseverarunt. Ex bona quippe in malam vitam suam voluntate mutati sunt, & ideo corripiuntur. Etc. 13. & 14. Gratiam Dei suscipiunt, sed temporales sunt nec perseverant.... Dimissi enim sunt libero arbitrio, non accepto perseverantiæ dono. Inde concludit: Patiantur ergo homines se corripui, quando peccant.

At, dicet aliquis, quæ mox dicta sunt, eò tendere videntur, parem scilicet esse, quoad gratiam, iustorum huius status, ac Adam in innocentis conditionem: atqui tamen S. Augustinus citato L. de corrept. & grat. cap. 11. & 12. probat longum discrimen esse inter gratiam, qua iam indigemus, & eam quam accepit Adamus innocens. Illa fortior ac vegetior; ista lætior erat, cum qua summa facilitate bene agere & perseverare primus homo poterat: illa dat agere & perseverare insuperabiliter & indeclinabiliter; ista dabat posse dumtaxat perseverare, unde istam vocat Augustinus auxilium quo, aliam, auxilium sine quo.

R. Nego ant. Licet enim ex Augustino iustus in præfenti statu pares & proportionatas habeat per gratiam vires ad præceptum sive mediata, sive immediata observandum, attamen longè dispar est ratio status naturæ lapsæ & infirmæ, ac status naturæ innocentis & sanæ; ex parte nimirum concupiscentiæ, qua plurimum defatigamur, quæ mentem à bono avocat, & ad malum perpetuo sollicitat & inducit. Non ita erat Adamus innocens, qui, ait S. Augustinus citato Lib. de corrept. & grat. c. 11, nulla tali rixa de seipso adversus se ipsum tentatus atque turbatus, in illo beatitudinis loco sua secum pace fruebatur. Et cap. 12. Ille (Adam) & terrente nullo, & insuper contra Dei terrentis imperium libero usque arbitrio, non stetit in tanta felicitate, in tanta non peccandi facilitate. Quapropter latiore gratia indigebat Adamus, nos fortiore ac potentiore: nostra non tantum mentis illustrationem, qua sola opus habebat Adamus innocens, sed etiam prævenientem includit voluntatis excitationem, quæ Adamo innocenti & integre necessaria non erat.

Secunda ratio petitur ex possibilitate mandatorum Dei; nisi enim supponas esse in gratia sufficiente vires relative pares tentationi superandæ ac observando præcepto, vix intelligitur quæ ratione iustis possibilia sint Dei mandata. Verum de hoc argumento suus erit infra proprius dicendi locus.

Tertia ratio ex necessitate gratiæ ad vincendas graves tentationes. Scilicet infinitis propemodum undequaque pulsamur tentationibus, quibus fortes in fide resistere tenemur: at nisi Deus nos adjuvet gratia, quæ pares vincendis relative tentationibus vires conferat, iis resistere non valemus, sed necessario cedimus. Talem autem concedi gratiam docet Apostolus, dicens 1. Cor. 10. v. 13. Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere. Ergo gratia sufficiens ad superandas tentationes concessa, debet habere vires iis superandis relative pares, alias homini prorsus inutilis foret. Quid enim commodi homo actuali tentatione pulsatus referre ex illa gratia potest, quæ absolute quidem & in aliis circumstantiis satis virum haberet, sed in præsentibus satis non habet? An non Medicus a groto illudere censeretur, qui pharmacum ipsi exhiberet absolute quidem aptum, sed relative insufficientem, nec proportionatum præfenti gravi morbo sanando? Profecto de gratia huiusmodi Janse- niana longe meliori jure diceretur, quod ipse Janse- nius de alia, quam refellit, affirmat Lib. 3. de Gratia Christi cap. 2. quod nempe cum lapsus hominibus sit inutilis, profecto & hoc ipso perniciose est.... solummodo, peccatis faciendis, majorique damna accersenda serviens;

Pag.
768. A.
Pag.
754. E.
Pag.
764. E.
Pag.
752. D.
Pag.
767. D.
Pag.
773. G.
Pag.
755. C.
Pag.
773. G.
Pag.
774. A.

P. 766. D

P. 769. F.

II. Ratio
ex possi-
bilitate
mandato-
rum Dei.

III. Ratio
ex neces-
sitate gra-
tiæ ad
vincendas
graves
tentatio-
nes.

To. 3. p.
106. col.
1. C.
Ib. col. 2.
B.

Ib. C. D.
Ibid. E.
Pag.
756. C.
P. 765.
P. 756.

T. 10. p.
752. E.

N. 10.

T. 8. p.
86. F.

T. 1. p.
629. B.

serviens; ideoque lapsis hominibus circa Dei invidiam damnandis excogitata, inquit ibidem c. 3.

Ad hæc momenta placet & istud addere ex ipsamet Jansenianorum doctrina. Docent illi, gratiam suam parvam aliquem semper producere effectum, tametsi levem & imperfectum, non obstante opposita, & quidem longe superiori concupiscentia. Si ita est, atque istud recte intelligant Janseniani, ut quid molestè ferunt nosque redargunt, eo quod in gratia sufficiente vires agnoscamus pares & æquales superandæ ardentiori & actuali concupiscentiæ?

Probatur secunda pars Conclusionis.

Secunda Conclusionis nostræ pars hæc est: Ecclesia non aliter intelligit interiori gratiæ resisti, quam quod eo privetur effectum, quem relative ad oppositam actua-lem concupiscentiam, ex ordinatione ac voluntate Dei, hic & nunc habere potest.

Probatur 1. Quia ita connexa est ista Conclusionis pars cum prima, ut divelli ab illa non possit. Namque si ea sola gratia verè sufficiens dicenda est, quæ non tantum absolutam & à præsentibus circumstantiis abstractam, sed ad illas relativam confert ad opus bonum potentiam; sequitur profecto non aliter huic gratiæ resisti, quam quod eo frustratur effectum, quem relative ad oppositam actua-lem concupiscentiam habere potest: unde rursus sequitur in systemate Janseniano, gratiæ interiori nusquam propriè loquendo resisti. Cui enim voluntas resisteret? Efficaci & victrici? Non certe. Ideo enim tribuitur, ait S. Augustinus Lib. de prædest. SS. ut cordis duritia primitus auferatur. Sufficienti seu parvæ? Nullatenus. Quia istius duplicem effectum distinguunt Janseniani: unum proximum, debilem & imperfectum, quem semper assequitur, & cujus respectu ab iis dicitur efficax, ac confrequenter nusquam ipsi voluntas resistit: alterum vero plenum ac perfectum, quem relative ad oppositam concupiscentiam superiorem obtinere non potest; est enim istud systemati Janseniano capitale, superiorem delectationem ab inferiori superari nunquam posse. Ergo neque etiam respectu hujus effectus, gratiæ sufficienti propriè resistitur: resistere enim gratiæ quid aliud est, quam illam eo effectum privare, quem habere potest; non quidem absolute tantum, ut fingunt adversarii, sed relative? Ita proponenda & urgenda est circa gratiam sufficientem, cui resistitur, Ecclesiæ doctrina contra defensores Jansenii.

Neque vero satis est ad removendam erroris suspicionem, quod aperte contestentur, se veram agnoscere gratiam sufficientem, cui voluntas sæpius resistit: sufficientem etenim, solita fraude & æquivocatione, intelligunt absolute, ac præcisè circumstantiis, non relative. Pariter cum ajunt voluntatem resistere gratiæ; non intelligunt quoad effectum, quem habere possit relative, sed tantum absolute habita ratione virtutis gratiæ in se absolute spectatæ. Quia secundum ipsos, in concursu ferventioris concupiscentiæ remanet semper vis activa gratiæ debilioris tota, quanta est in se, quæ plenum effectum obtineret, si maturentur circumstantiæ; hoc est, si defervesceret, seu minuere-tur concupiscentia: tunc enim gratia eo ipso fieret superior & victrix.

Dixi in Conclusionem, gratiam debere esse relativam ad actua-lem concupiscentiam: ut solitam eorum fraudem anteverterem, nempe relativam esse gratiam ad concupiscentiam in genere; seu, ut vocant ad difficultatem præsentem, id est, hujus status, non vere actua-lem subjecti concupiscentiam. Porro non eo tantum sensu relativa debet esse, quod concurrat cum actuali concupiscentia, nec ab ea extingatur: remanet enim sub qualibet concupiscentia, inquit Colloquio 4. cum Patre Ferrerio, tota vis ac virtus activa in se gratiæ inferioris; sed eo sensu dici debet relativa, quod pares & æquales vires conferat ad ipsam, cum qua concurrat, actua-lem hominis concupiscentiam debellandam. Id nisi fateantur, ab errore Jansenii non recedunt; & nisi istud dire-ctè probaveris, oleum & operam perdis, & à scopo disputationis longius aberras. Tota igitur Jansenianorum in re præsentis fraus & æquivocatio in eo est, quod, cum fatentur, suam parvam seu sufficientem gratiam relativam esse, intelligunt relativam ad præsentem hujus status concupiscentiam; nos vero ad præsentem & actua-lem concupiscentiam hominis quem urget obligatio hic & nunc implendi præcepti. Sic illi sub iisdem verbis errorem im-

plicant, ac indoctis & simplicioribus turpiter illudunt.

Hanc porro esse circa sufficientem gratiam doctrinam Jansenii, demonstravimus prima hujus Tractatus parte, ubi de systemate Janseniano, ad II. Propositionem. Hæc gratia, inquit Lib. 2. de Gratia Christi cap. 27. quamvis nullo modo sufficiat, ut homo Dei mandatum operetur, ut Deum super omnia diligat, ut speret, ut oret, ut credat; ad hoc tamen facit aliquid, ut istarum, vel alterius cujusdam celestis rei liberas quasdam non voluntates, sed velleitates & complacentias excitet, quas, nisi divinitus infundantur, obtinere humana potestate nemo potest. Ex Jansenio igitur gratia sufficiens seu parva nullo modo (nempe relative) sufficit, ut homo credat, speret, diligat; aliquas tamen imperfectas voluntates, seu potius velleitates semper excitat. Magistri sententiam nitide paucis verbis expressit Arnaldus in Opere, cui titulus est: *Verba S. Thomæ de gratia sufficiente doctrina*, cap. 23. *Ergo, ait, auxilium omne Dei moventis semper efficax fit alicujus effectus, ejus nempe, ad quem efficiendum divina voluntate destinatur... Et tamen interdum resistitur respectu alterius, ad quem ex natura sua refertur.* Vides ex Arnaldo gratiæ sufficienti resisti respectu illius effectus, ad quem ex natura sua, id est, absolute refertur; ergo ipsi non resistitur relative ad eundem effectum. Quomodo enim, ut jam diximus, propriè & accurate loquendo dici potest, voluntatem relative gratiæ resistere respectu illius effectus, quem relative ad actua-lem concupiscentiam habere non potest?

Probatur 2. Quia ut voluntas dicatur verè ac propriè gratiæ resistere, liberum ipsi esse debet, ulterio-rem ejus effectum assequi, vel impedire: atqui in systemate Janseniano liberum non est voluntati effectum illum relative assequi, vel impedire. Quippe si cupiditas ardentior & superior fuerit, gratia parva seu inferior opus bonum perficere non potest, propter defectum virium, ait Jansenius. Si è contra superior fuerit gratia, voluntas relative perfectum illum effectum impedire non potest. Superior enim delectatio, ait Iprensis L. 7. de Gratia cap. 5. *vinculum est, quo liberum arbitrium ita firmiter ligatur & retinetur, ut quamdiu isto stabiliter possideatur ac constringitur, actus oppositus sit extra ejus potestatem.*

Probatur 3. Quia voluntas eum gratiæ effectum assequi nunquam potest, quem Deus non vult, ut assequatur: atqui in systemate Janseniano Deus non vult, ut voluntas, quæ gratia dumtaxat parva instructa est relative ad oppositam majorem concupiscentiam, assequatur plenum ac perfectum effectum, quia istud impossibile prorsus est. Quod si dicant, Deum hunc effectum velle voluntate saltem antecedente: statim repolinemus, voluntatem illam abstrahere à præsentibus subjecti circumstantiis, ac consequenter relativam non esse ad concupiscentiam actua-lem superiorem: ergo integrum stat, quod contendimus, gratiam illam parvam satis virium non habere, ut cum illa sola voluntas possit plenum, seu perfectum opus pietatis adimplere; nec Deum istud in circumstantiis velle. Si enim vellet, procul dubio fieret; voluntas enim Dei, ut centies repetunt Janseniani, semper impletur. Deus, inquit ab Ambrosio & Paulo Irenæo laudatus disq. 4. art. 4. *non intendit sua absolute voluntate ultimum hunc effectum poni à subjecto sic resistente; ergo voluntas illum relative assequi non potest: quomodo igitur illi resistere dici merito potest? Ad hæc respondent.*

I. Hominem merito dici resistere gratiæ, quia ejus concupiscentia semper gratiæ repugnat, quamquam evasione sine victoria.

Verum ridicula prorsus responsio. Ex recepto enim loquendi usu, resistere gratiæ, est illam effectum, quem habere relative potest, fraudare; non vero ipsi simpliciter repugnare: alioquin gratiæ etiam efficacissimæ semper resisteretur, quia semper hac in vita contraria impugnatur concupiscentia. *Habitat enim in nobis, (lex membrorum) ait S. Augustinus Lib. 2. de nuptiis & concup. c. 2. & mentem resistentem repugnantemque sollicitat, ut ipse confictus etiam si non sit damnabilis, quin non perficit iniquitatem; sit tamen miserabilis, quia non habet pacem.* Unde exclamabat Apostolus: *Infelix ego homo! quis me liberabit à corpore mortis hujus?*

II. Respondent: quod etsi gratia parva incapax sit, propter inæqualitatem virium & ardentioris cupiditatem oppositam, exprimendi à voluntate plenum ac perfectum consensum, attamen ipsi resistere merito voluntas dicitur. Quemadmodum, inquit, Epistola licet tormentum bellicum contra rupem explosum, ad Episcopum omnem semper effectum habeat, quem habere non potest, p. 6.

T. 3. p. 87
col. 1. A.

Causa
Arnaldina
p. 140. n. 5.

T. 3. p.
315. col.
1. D.

Refelluntur
Jansen.

T. 10. p.
304. A. B.
C.

potest, nec rupem illam possit evertere, nihilominus rupes merito dicitur illi tormento resistere: pariter, licet debile pharmacum non valeat gravem sanare morbum; ac levis aliqua ratio non possit virum cordatum à proposito dimovere; attamen tum morbus pharmaco, tum vir cordatus leviori illi rationi resistere dicitur.

Verum quis non videat huiusmodi comparationes ex rebus physicis, quæ necessaria & naturali actione agunt & reagunt, ad actiones morales & liberas traduci non debere? In moralibus quippe seu liberis, ut quis dicatur propriè resistere gratiæ, oportet, ut gratia in iis ipsis circumstantiis, in quibus ipsi resistitur, effectum abundantiorum consequi possit. Porro autem talis non est gratia parva seu inferior Janseniana, comparatè ad superiorem actualem oppositam cupiditatem. Quod si inter globum illum tormentarium contra rupem explosum, & gratiam parvam relativè ad maiorem concupiscentiam instituatur comparatio; in eo tantum valere illa potest, quod sicut rupes propriè non diceretur resistere globo tormentario, cujus impetus ac vis tota obtusa foret ac fere extincta, priusquam rupem attingeret; ita pariter concupiscentiæ non dicitur resistere gratiæ, cujus vires ita languescunt ac tenues sunt, ut voluntatem ad opus perfectum adducere non valeant. Idem quoque dicendum de pharmaco debiliore ad graviores morbum sanandum. Idem & de infirma ac leviori ratione, qua vir cordatus non commovetur: huic enim exactè loquendo, vir ille non resistit, qua non movetur, nec afficitur.

III. Respondent, hominem, quoties peccat mortaliter, resistere gratiæ habituali, quam expellit.

Verum habitualis gratia, urgente præcepto, comitem habet in iustis gratiam actualem saltem sufficientem, sicut antea ex S. Thoma probavimus: ergo cum iustus peccat, non modo habituali, sed & actuali reluctatur. Aliunde vero nusquam Jansenius negavit illam gratiæ habituali resistantiam; & tamen II. Propositio in ejus sensu damnata est.

IV. Respondent, actuali etiam gratiæ hoc sensu resisti, tum quia cœlestem illustrationem, raptis alio cogitationibus, repellit, tum quia voluntatis excitatio tametsi parva, majoris tamen gratiæ provocativa foret, ut loquitur Jansenius Lib. de Grat. Christi cap. 27. nisi voluntas Deo excitanti ac moventi contumacius obliteret.

Verum refellitur utraque illa evasio: 1. Quia cum gratia huius status necessaria ad omnem pietatis actum, non solum includat illustrationem mentis, sicut in statu innocentie, sed etiam voluntatis motionem & excitationem; non propriè secundum responsionem allatam, gratiæ actuali præsentis status resistitur, sed tantum ipsius parti, & quidem minimæ. Insuper Jansenius non negavit unquam gratiæ resisti sensu in objectione exposito. 2. Quia non satis intelligitur, quid sibi velit Jansenius, cum ait, *parva boni desideria majoris gratiæ esse provocativa*. In ipsius quippe systemate, opus non est majori gratia, sed tantum immutatione cupiditatis ardentioris: quia scilicet pro majori vel minori opposita concupiscentia; gratia aut victrix est, aut victa; ergo necesse non videtur eo in systemate, ut major à Deo impetretur & accedat gratia. Quamquam non video, qua ratione infirma illa & languida boni desideria possint in systemate Jansenii maiorem Dei gratiam provocare, ad hoc enim necesse foret, ut mediata saltem, quantum ad orandum, opposita majoris delectationis terrenæ resistantiam relativè frangere ac superare possint: atqui fieri istud nullatenus potest in doctrina Jansenii; in eodem enim capite, unde obiectio petitur, ait, parvam illam gratiam, quæ producit desideria majoris gratiæ provocativa, non sufficere ut homo oret. Aliunde Lib. 4. de Grat. Chr. cap. 9 *Vigente delectatione carnali*, ait, *impossibile est, ut virtutis & honestatis consideratio prævaleat*. Erga parva illa desideria boni, ad maiorem gratiam in iis circumstantiis à Deo impetrandam disponere non possunt. Neque hic quaestio est, ut sæpe diximus, an disponant absolute in se abstractivè considerata, quod unum tamen intendisse Jansenium necesse est; sed relativè ad præsentis subiecti circumstantias.

Quàm vana sint ac levia isthæc Jansenianorum effugia, nemo non videt. Ad occupandas vero penitusque evertendas omnes eorum contra resistantiam gratiæ sensu Catholico intellectam vitiligationes, sufficet adversus ipsos retorisse, quod ipse Jansenius scribit L. de

Tournellii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

Grat. Chr. c. 27. *Multos esse, quos constat à gratia interna suavitate & inclinatione dissentire.*

Ib. p. 86. col. 2. E.

Quinimò ea ipse a momenta, quibus ille impugnat resistantiam gratiæ ad sensum Catholicorum, impugnant pariter resistantiam, quam ipse fatetur, tum gratiæ exteriori, tum interiori intellectus, tum denique parvæ gratiæ voluntatis.

Momenta porro illa & causæ duæ omnino sunt ex Jansenio: 1. Quia voluntas Dei nunquam suo effectu frustratur: 2. Quia cum gratia Christi hoc in statu medicinalis sit ac instrumentum Dei, ejus dignitati ac præstantiæ derogaretur, si voluntas ipsi resisteret. At quis non videat, his ipsis de causis voluntatem non debere resistere tum exteriori gratiæ, tum interiori mentis illustrationi, tum ipsi parvæ, qua voluntas ad aliquos tametsi imperfectos excitatur pietatis motus? Namque huiusmodi gratiæ ex voluntate Dei procul dubio defluunt ac nobis conceduntur. Ex seipsis seu natura sua & Dei voluntate, gratiæ interiores, ipsa etiam interior mentis illustratio & debiliore motio voluntatis, ad opus bonum perfectum ordinantur, & tamen ipsis resistitur; ergo suo effectu hæc Dei voluntas defraudatur. Quare igitur negat Jansenius eam pariter frustrari suo effectu in gratia sufficiente, qualem Catholici admittunt? Quænam huiusce discriminis causæ & rationes esse possunt? An quod voluntas illa Dei, ex qua, juxta Jansenii discipulos, defluunt illæ gratiæ parvæ seu debiliores, non plena ac perfecta est voluntas, sed quasi semivoluntas, & quædam velleitas? At 1. fatentur communiter Janseniani, evidentia testimoniorum Scripturæ superati, voluntatem illam esse beneplaciti, adeoque formaliter esse in Deo veram, propriam, & sinceram voluntatem, quam vocant antecedentem. 2. Quamquam semivoluntas dicenda foret, non minus repugnaret eam suo effectu frustrari, quam voluntatem plenam; utraque enim Dei voluntas est. 3. Ea voluntas, per quam Deus Adamo & Angelis gratiam sufficientem concessit, ut cum ea perseverarent, si vellent, haud dubie plena fuit & perfecta; & tamen suo effectu caruit in Adamo & Angelis malis. An quæso, minus potens fuit Dei voluntas in statu naturæ innocentis, quam in præsentis? An ipsi magis jam injuriosum ac indecens, quod voluntas gratiæ resistat, quam fuit in statu naturæ innocentis? Nonne utrobique eadem est Dei voluntas, virtus ac potentia? Ergo ex parte voluntatis Dei non repugnat, nec ejus virtuti ac potentie derogatur, quod jam in præsentis statu resistatur gratiæ sufficienti.

An quod repugnet instrumentum Dei, qualis est gratia, suo frustrari effectu? Sed unde oritur illa repugnantia? An quod gratia medicinalis sit? Verum docet S. Augustinus in Psal. 102. etiam legem Judæis datam fuisse *consilio medicinæ*. Deberet ergo lex suam allequi effectum, propter quem data est: sed e contra potius, non nisi prævaricatores fecit. An quod sit instrumentum Dei? Quasi gratia illustrationis mentis Dei instrumentum non foret? Imo & ipsa Dei actio, qua depulsis tenebris mentem humanam illustrat; & tamen ipsi resistitur.

An quod, ut fingunt in sententia Catholicorum contingere, humana voluntas superior foret, & ipsi gratiæ quasi dominaretur? Verum nonne in mente ac sententia Jansenii, superior cupiditas irritas & suo effectu cassas reddit parvas & debiliores gratias? Plus ne, quæso, gratiam Dei dedecet superari à voluntate, quam à cupiditate? An denique ex eo, quod gratia voluntatis arbitrio subiceretur, ut iterum fingunt, & ab illo penderet, ut luum allequeretur effectum? Verum in systemate Jansenii, nonne gratia pendet à gradibus opposita concupiscentiæ, ut effectum habeat vel non habeat? Deinde in ipso innocentie statu, an gratia, quæ ex Jansenio, sufficiens dumtaxat erat, accurate loquendo, dici potuit à libero arbitrio dependisse, & ab ipso determinatam fuisse? Procul huiusmodi figmenta, quæ cum sana ratione non minus, quam cum Theologia pugnant. Gratia ab uno Deo auctore ac largitore dependet: à voluntate non determinatur, sed cum ejus impulsu voluntas agit; ejus determinationem non facit, sed sequitur; est enim ex propria sua natura gratia, inclinatio, propensio, pondus ad bonum pietatis opus. An vero determinari merito id dici potest, quod ex se est determinatio? Qui aperit oculos, ut lumen Solis videat, an determinat lumen ad visionem? An non potius ejus determinationem sequitur? Qui ex habitu operatur, an habitum ad actum determinat? An non

Ii

potius

To. 3. p. 87
col. 1. C.

To. 3. p.
183. col.
2. B.

To. 4. p.
1124. B.

potius ejus propensionem, inclinationem ac determinationem sequitur?

Solvuntur Objectiones adversus præcedentem Conclusionem.

Objicies 1. Quotquot hæc Scholæ Magistri naturam gratiæ sufficientis exposuerunt, peregrinas istas voces potentiæ absolutæ vel relativæ usurpasse non leguntur. Apud ipsos gratia sufficiens, prout ab efficaci distinguitur, simpliciter ea dicitur, quæ dat posse bene agere, non autem agere; seu quæ veram & propriè dictam confert ad opus veræ pietatis potentiam. Nonnulli quidem completam & proximam dicendam esse contendunt, alii vero negant; sed mera est quæstio de nomine. Nullus autem asseruit, potentiam illam relativam esse debere, sensu quem exposuimus: porro non licet novas & peregrinas voces in Scholas invehere.

Re. Mirum videri non debere, quod veteres Scholæ Magistri, ubi de viribus gratiæ sufficientis tractarunt, non distinxerint inter potentiam ejus absolutam, & relativam: nulla tunc id exigebat necessitatis ratio. At post exortam Jansenianorum hæresim, æquivocatio vocis potentiæ, & abusus Jansenianorum in ea usurpanda, Theologos ad illam distinctionem exponendam coegit, qua una fraus omnis, ambiguitas & cavillatio detegitur, ac prorsus concidit. Porro licitum esse occasione novi dogmatis, novas invehere voces ad illud reprimendum idoneas & opportunas, vel ipsemet agnoscit ac fatetur Jansenius. Cam aliquid, inquit Lib. 8. de Gratia Christi cap. 2. propter novas opiniones emergentes efficaciter exprimendum & accurate ab aliis distinguendum est, rem veterem novo vocabulo insignire nihil veras. Adducta sufficientis gratiæ communis definitio, optimâ quidem in se, nec culpanda in ore Theologorum, qui novitatis suspicione non laborant. In aliis vero, quos constat ea definitione abusus esse ad errorem involvendum, quique legitime suspecti sunt, sine expositione non est admittenda. Notum est, ambiguo gratiæ vocabulo tam callidè & astutè abusus olim Pelagium, ut Augustinum ipsum fere deciperit: verum sublata vocis ambiguitate, ac detecta fraude, sententiam damnationis homo versipellis reportavit.

Objicies 2. Ex nostra Conclusionem res maximè absurda & ridicula sequitur; nimirum hominem per gratiam sufficientem in quodam æquilibrio debere ita collocari, ut libratis hinc & inde ad æqualitatem, tum gratiæ, tum concupiscentiæ viribus, nulloque graviore pondere in alterutram bilancis partem inclinatus, liber remaneat ac sui juris. Unde & istud longè adhuc absurdius rursus sequitur; nempe & gratiam, quæ facinorosis hominibus, induratis & obcæcatis interdum conceditur, eo perfectiorem esse debere gratia justorum, quo in ardentiorem longè cupiditatem, ac multo graviore difficultates superandas impingat, & peccatoris demerita, sicut & merita justii, ea proportionem imminui ac decrescere, quo magis augetur tum peccatoris malitia, tum justii charitas. Ratio aperta est, quia quo magis crescit pondus & inclinatio voluntatis, sive ad malum, sive ad bonum, eo plus minuitur æquilibrium libertatis, & consequenter meritum vel demeritum actionis. Porro ad hæc absurda & ridicula directè tendit, quod hic docemus, gratiam sufficientem vires pares, æquales, ac relativè proportionatas voluntati conferre debere ad oppositam actualem concupiscentiam superandam.

Re. Eos qui tam absurda & ridicula contra Conclusionem nostram, quasi cum illa connexa forent, nobis hic opponunt, seipsum, pace dixerim, ridiculos exhibere, qui vel non intelligunt, vel malignè & ad invdiam, sententiam quam tuemur, traducunt: *Volentes esse legis Doctores, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.* Nihil quippe fingi potest à mente nostra magis alienum, & quod magis directè pugnet cum nostra Conclusionem, quam prætextu illa graduum æqualitas necessaria inter gratiam & concupiscentiam. Imo, quod tibi mirum ac novum forte videbitur, tota illa æquilibrii & æqualitatis virium ridicula absurditas, in ipsummet systema Jansenii directè relabatur. Verum, ut proposita ex æquilibrio difficultas nitide ac solide diluatur.

Observandum est, multiplicem distingui debere speciem æquilibrii.

I. Est in homine æquilibrium naturale, id est libe-

rum arbitrium, seu facultas ad opposita flexibilis, quæ in Scholis appellari solet activa indifferentia. Hæc species æquilibrii ad fidem pertinet: Si quis, ait Conc. Trid. sess. 6. Can. 5. *liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum amissum & extinctum esse dixerit, aut rem esse de solo titulo, imo ritulum, sine re, figmentum denique à Satana inventum, anathema sit.*

Æquilibrium porro illud seu liberum arbitrium, non tantum in rebus naturalibus, sed etiam in supernaturalibus remanere post lapsum hominis, tum est, tum ex Can. 5. mox citato, tum ex Can. 4. ejusdem sess. Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti, quò ad obtinendam justificationis gratiam se disponat ac præparet; neque posse dissentire si velit, sed velut inanime quoddam nihil omnino agere, mereque passive se habere, anathema sit. Remanet igitur idem quoad naturam & essentiam in homine lapso liberum arbitrium, quod fuerat in homine innocente: Viribus licet jam attenuatum & inclinatum, ait Conc. Trid. ibidem cap. 1.

II. Nullum est in homine lapso æquilibrium, quo ad bonum & ad malum æqualiter per solam naturam inclinatur: soli Pelagiani gratiæ Christi conjurati hostes, æquilibrium hujusmodi excogitarunt. Certum quippe est ex fide, hominem sine gratia nihil posse cogitare, aut velle, aut operari in ordine ad vitam æternam. Si quis dixerit, ait Synodus Trid. citata sess. 6. Can. 3. *sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut penitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.*

III. Ad opus veræ pietatis per gratiam exercendum, triplex distingui potest species æquilibrii ad servandam actionis libertatem & meritum necessari; nimirum inclinationis seu propensionis, potentiæ seu facultatis, & actionis seu exercitii.

Æquilibrium inclinationis seu propensionis illud est, quo voluntas in unam magis quam in aliam partem non propenderet nec inclinaretur, sed æqualiter hinc & inde afficeretur. Hanc æquilibrii speciem omnes Catholici communi consensu rejiciunt: nemo quippe non experitur intestinam illam ac domesticam luctam, quæ in nobis est, carnem inter & spiritum: nemo non sentit longè magis nos ad malum, quam ad bonum esse propensos. Hæc porro major ac dominans inclinatio sive ad bonum ex charitate, sive ad malum ex concupiscentia, actionis libertatem, meritum vel demeritum non tollit: voluntas enim quantumlibet ad aliquid inclinata & propensa, semper remanet domina sui actus; ac potest, quando voluerit, fortiori inclinationi reluctari. Quam multi revera sunt, qui consuetudini, qui habitibus resistunt? Annon vel ipse Augustinus Lib. 8. Confess. cap. 8. declarat, se id aliquando non fecisse, quod incomparabili affectu amplius sibi placebat?

Æquilibrium potentiæ seu facultatis illud est, quo facultas seu voluntas sub motione gratiæ vel concupiscentiæ suam retinet indifferentiam activam, per quam immunis ab omni necessitate, in quam voluerit partem, bonum vel malum, vitam & mortem, fluctare se ac determinare potest. Hanc æquilibrii speciem prorsus necessariam esse & ad finem pertinere, iis omnibus momentis probant Orthodoxi, quibus demonstrare solent, ad meritum vel demeritum actionis humanæ necessariam esse libertatem. Quantum vero huic æquilibrium facultatis noxium sit systema Jansenii, vel ex hoc uno manifestum est quod in eo necesse sit voluntatem majoris, seu superioris delectationis impulsu sequi, secundum famosum istud effatum: *Quod amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est.*

Æquilibrium denique actionis, quæ fit ex gratia, non uno modo excogitari potest & exponi: nempe ut actio fiat vel sine novo adjutorio gratiæ physicè aut actionis moraliter præmoventis; vel sine majori facilitate ad non uno unum quam ad aliud; vel cum æqualitate virium gratiæ & concupiscentiæ; vel denique quo res aliqua fiat potest intelligi. Certum autem est, ad libertatem actionis necesse non esse: 1. Ut nulla major insit voluntati ad unum, quam ad aliud facilitas, vel difficultas: hæc enim, perinde ac major vel minor inclinatio voluntatis, libertatem actionis non tollit; ac consequenter æquilibrium hujusmodi necessarium non est. 2. Nec minus certum, necesse non esse, ut pares sint & æquales ex utraque parte, gratiæ nimirum & concupiscentiæ vires. Neque enim hic viros unius cum viribus alterius comparan-

De æquilibrio multiplex ejus species. Æquilibrium naturale.

T. 14. Conc. p. 764. E.

Ibid.

Ibid p. 757. D.

Nullum est in homine æquilibrium ad bonum supernaturale per solam naturam. Ibid. p. 764. D.

Æquilibrium inclinationis.

T. 1. p. 153. A.

Æquilibrium potentiæ.

1. ad Timoth. 2. v. 7.

parantur; sed hoc unum exigit Ecclesia contra sententiam Jansenii, ut vires gratiæ, tametsi gradibus inferiori oves viribus concupiscentiæ, istas nihilominus superare possint, seu pares sint illis vincendis ac superandis: quod e diametro pugnat cum systemate Janseniano, in quo impossibile est vim majorem à minori superari.

3. Certum quoque est, ad eandem actionis libertatem necesse non esse, ut res immediatè fiat, v. g. observetur mandatum; sed satis est, si fiat saltem mediatè, impetrando scilicet gratiam uberiores, per quam observetur. Utrumque istum modum aperte distinguit Conc. Trid. sess. 6. de justificatione cap. 11. *Deus*, inquit, *impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere, quod non possis, & adjuvat, ut possis.* Ergo supponit Concilium, aliquid esse, quod interdum homo immediatè non possit, sed tantum mediatè per gratiam orationis; *petere quod non possis.* Tota igitur præsens quaestio in eo posita est, utrum tale actionis æquilibrium necessarium sit ad servandam libertatem, ut actio fiat ex gratia excitante & operante, absque ullo novo ex parte Dei auxilio gratiæ vel physicæ, vel moraliter prædeterminantis. Affirmant aliqui Theologi; negant alii: Ecclesia vero circa quaestionem hanc nihil pronuntiavit, sed Scholæ libertati eam permittit.

His ita discussis & expositis, quæ adversarii de industria multum perturbant ac confundunt, facilis & obvia est ad objectionem responsio.

I. Falso prorsus supponitur, tale nos æquilibrium exigere, in quo vires gratiæ & concupiscentiæ ita pares sint & æquales, ut voluntas in unam partem non magis inclinata sit quam in aliam: monstra sibi fingunt adversarii, ut ea debellant. Non nisi per contumeliam ac malam fidem nobis imponitur, quasi æquilibrium illud inclinationis admitteremus, quod tamen protestamur necessarium non esse, imo pugnare contra fidem non minus, quam contra rationem & experientiam. Tota igitur objectio, quæ est de falso supponente, seipsa ruit ac subvertitur.

II. Non minus falso ac ridicule supponitur, juxta nostram sententiam eo majorem esse debere in gradibus vim gratiæ, quo majorem & ardentior, cum qua concurrat, cupiditatem debellandam habet. Quia, quæso, fronte in nobis objici potest, qui cum Angelico Doctore volumus, minimam gratiam posse resistere cuilibet concupiscentiæ, & vitare quodcumque peccatum mortale, quia minima gratia plus diligit Deum, quam cupiditas auri & argenti? Cum igitur asserimus per gratiam sufficientem pares & æquales relative vires homini justo conferri ad oppositam concupiscentiam superandam & observandum præceptum, vires cum viribus, ut jam dictum est, non comparamus, nec æquales ex utraque parte quoad gradus esse debere contendimus, non ita est: sed hoc unum contendimus contra Jansenium, vires gratiæ sufficientis, tametsi inæquales & gradibus inferiores viribus oppositæ concupiscentiæ, pares tamen esse ac sufficientes isti debellandæ ac superandæ, & implendo præcepto, si homo justus, ea, qua par est, sedulitate ac diligentia tali auxilio gratiæ uti voluerit.

III. Hinc patet, quam absurde nobis imputetur, induratorum gratiam eo majorem esse debere, quo gravioribus implicati sunt criminibus; imo & eo minus reos ac pœnis obnoxios illos esse, quo major est eorum malitia, & in peccato magis obfirmata voluntas, quia nempe crescente voluntatis ad unum quid inclinatione, decrescit & minuitur ejus libertas. Impugnant ista quidem directè æquilibrium inclinationis, & eos, si qui forent, qui illud ad libertatem actionis necessarium exigent; at contra nos, qui æquilibrium istud rejicimus, causa omnino est ac vana objectio.

IV. Denique, tota æquilibrii absurditas, quæ nobis opponitur, directè in Jansenianum systema recidit ac relabitur. In eo quippe systemate, necesse est voluntate superiori ac dominante delectatione trahi; atque majorem minori prævalere. *Est enim*, ait Pater Massoulie, *in omni statu ea immobilis Divina providentiæ lex constituta, ut actio ex proportionem majoris inæqualitatis oriatur, qua agens sibi subjiciat passum, & major vis vincat minorem.* Vel igitur gratia superior est cupiditate actuali opposita, vel inferior, vel æqualis. Si superior, necessario vincet; si inferior, necessario vincetur; si æqualis, voluntas in æquilibrio quasi suspensa & indeterminata remanebit: agere quippe illa non potest, nisi superiori ac dominante delectatione determinetur. Audiatur ipse Jansenius Lib. 4. de Gr. Chr. cap. 10. *Hinc claret, inquit, cur Augustinus omnem*

omnino gratiam purè sufficientem auferat. Ratio perspicua est, quia cum ei nulla sit gratia operandi præter istam suavitatem Dei: nisi ista tanta fuerit, ut dei delectationes rerum creaturarum cesserint, vel peccabitur, vel alternante delectationum fluctu, in medio premanebitur; sin autem ista superaverit, jam sine dubio bene voluntas operabitur: Quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est. Sed utrumlibet fiat, non erit sufficiens gratia, sed vel inefficax, vel ita inefficax, ex qua operatio nequidem possit sequi, nisi ejus inefficacia per aliam suppleatur. Attende ad ista Jansenii verba, *in medio remanebitur*; quæ idem plane significant ac ista, *in æquilibrio remanebitur.* En æquilibrium istud tam absurdum & ridiculum, quod nobis objicitur, Janseniano systema proprium ac quasi innatum. In eo maxime locum habet, quod opponitur, gratiam nempe quæ induratis, ut convertantur, interdum conceditur, eo majorem esse debere, quo major est & ardentior illorum cupiditas, & magis inveterata malitia; adeoque illam longe perfectiorem esse debere gratia, qua donantur justi, ut mandata Dei possint observare. In concursu quippe duplicis delectationis, cœlestis ac terrenæ, voluntas nusquam operatur seu bene, seu male, nisi alterutra vincat ac superet; ergo qua proportionem major est induratorum pervicacia, eo majori ac vegetiori opus habent gratia. Nonne hoc ipsum est æquilibrium, in quo confutando Janseniani nobis insulant? Vides ergo, qua ratione in Jansenianos ipsos tala ipsa recidunt, quæ in nos contorquent; eorumque systema hæc ipsa æquilibrii absurditate oneretur, qua nostram immerito infamare conantur sententiam.

Instabis. Vix intelligitur, qua ratione gratia sufficiens homini indurato v. g. concessa, pares ipsi & æquales vires ad oppositam cupiditatem tam longo peccandi usu obfirmatam, debellandam & superandam conferre possit.

R. 1. Nos hic potissimum loqui de justis, de quibus prima Jansenii Propositio; de illis quippe solis Ecclesia pronuntiavit, mandata Dei impossibilia non esse secundum præsentem, quas habent vires, id est, relative ad præsentem eorum vires; nec deesse gratiam, qua ipsis possibilia fiant. Hæc porro gratia procul dubio ea non est, quæ victrix & efficax solet appellari, alias mandata Dei certissime justi illi observarent; ergo est tantum gratia sufficiens, quæ justis mandata possibilia reddit secundum præsentem, quas habent vires: non quod cæteris hominibus impossibilia dici possint Dei mandata, absit: sed quod de solis justis definitum sit, non deesse gratiam, per quam mandata relative possibilia ipsis fiant.

R. 2. Licet gratia sufficiens comparatè ad oppositam concupiscentiam æquales vires non semper habeat, sed sæpissime inferiores; attamen eam superare verè ac relative potest: quia charitas plus diligit Deum, quam cupiditas auri & argenti. Ita strenuus Dux ac Imperator exercitus non raro cum paucis militum copiis, numero longè superiore exercitum vincit ac superat, aut saltem impetum ejus sistit ac moratur.

R. denique, quod etsi gratia sufficiens induratis concessa vires non conferat pares ad operandum immediatè conversionem, & præceptum implendum, saltem pares habet ad desiderium conversionis concipiendum, & ad conversionem ipsam saltem mediatè, per orationem scilicet impetrando uberius auxilium Dei, cujus beneficio & convertatur, & præceptum adimpleat.

Objicies 3. Rom. 7. v. 19. Apostolus ait: *Non quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo malum, hoc ago.* Et Christus Joan. 13. v. 36. Petro dixit: *Non pœnes me modo sequi.* Ergo gratia illa sufficiens verè non sufficiebat, seu pares & æquales non conferebat vires, tum S. Paulo, ut bonum operaretur, tum S. Petro, ut pro Christo mortem sustineret.

R. Ad 1. Apostolum loqui de motibus concupiscentiæ indeliberatis, quos in se excitari dolebat; non vero de motibus deliberatis. *Hoc, inquit S. Augustinus L. 1. Retractat. c. 15. n. 2. de concupiscentia carnis dicitur, quod aperit (Augustinus) in consequentibus, dicens: Scio, quia non habitat in me, hoc est, in carne mea, bonum: velle enim adjacet mihi, perficere autem bonum, non. Perfectio quippe boni est, ut nec ipsa concupiscentia peccati sit in homine, cui quidem quando bene vivitur non consentit voluntas: verum tamen non perficit bonum, quia inest adhuc concupiscentia, cui repugnat voluntas, cujus concupiscentiæ reatus in Baptismate solvitur, sep infirmitas manet &c.*

li 2

Ad 2.

T. 14.
Cone. p.
761. B.

T. 3. p.
184. aol.
2. C.

S. Th. sui
interpres
T. 2. dis-
sert. 3. q.
6. art. 8.
p. 209.

T. 1. p.
24. B. C.

Ad 2. plena inferius patebit responsio, cum de lapsu sancti Petri verba faciemus. In antecessum satis sit monere, hic non agi de præcepto, quod urgeret; neque enim præceptum acceperat S. Petrus tunc moriendi pro Christo. Cum vero offerimus dari sufficientem gratiam, intelligimus, quando urget Dei præceptum.

Objicies 4. Authoritatem S. Augustini pluribus in locis.

T. 10. p.
122. C.

Lib. de spiritu & littera c. 35. n. 63. «Ecce, inquit, quemadmodum sine exemplo est in hominibus perfecta justitia, & tamen impossibilis non est. Fieret enim, si tanta voluntas adhiberetur, quanta sufficit tantæ rei. Esset autem tanta, si & nihil eorum, quæ pertinent ad justitiam, nos lateret; & ea sic delectarent animum, ut quidquid aliud voluntatis dolorisve impedit, delectatio illa superet: quod ut non sit, non ad impossibilitatem, sed ad iudicium Dei pertinet. Quis enim nesciat non esse in hominis potestate quid sciat, nec esse consequens, ut quod appetendum cognitum fuerit, appetatur, nisi tantum delectet, quantum diligendum est?

Ibid. p.
735. C.

Cap. 17. Libri de grat. & lib. arb. «Qui vult facere Dei mandatum, & non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam & invalidam: poterit autem, cum magnam habuerit & robustam. Quando enim Martyres magna illa mandata fecerunt, magna que utique voluntate, hoc est, magna charitate fecerunt.... Ipsam charitatem Apostolus Petrus nondum habuit, quando timore Domini ter negavit.... Et tamen quamvis parva & imperfecta, non deerat, quando dicebat Domino: Animam meam pro te ponam; putabat enim se posse, quod se velle sentiebat. Et quis istam etsi parvam dare cœperat charitatem, nisi ille qui præparat voluntatem, & cooperando perficit, quod operando incipit? Supponit hic manifeste S. Doctor, ajunt Janseniani, hominem cum parva & imperfecta gratia non posse observare mandata. Denique idem S. Doctor Lib. 8. Confess. cap. 8. n. 19. graphice depingens, quam patiebatur interiorem animi luctam, non obscure innuit sibi tunc impares & inæquales fuisse ex gratia vires ad plenam & perfectam conversionem. «Non solum, inquit, ire, verum etiam pervenire illuc, nihil erat aliud quam velle ire, sed velle fortiter & integre; non semisauviam hac atque illac versare & jactare voluntatem, parte assurgente cum alia parte cadente luctantem. Et cap. 5. indixerat: Voluntas autem nova, quæ mihi esse cœperat, ut te gratis colerem, fruique te vellem, Deus sola certe jucunditas, nondum erat idonea ad superandam priorem vetustate roboratam. Ita duæ voluntates meæ, una vetus, alia nova; illa carnalis, illa spiritalis, conflabant inter se, atque discordando dissipabant animam meam.... Cogitationes, quibus meditabar in te, similes erant conatibus expergisci volentium, qui tamen soporati soporis altitudine remerguntur.» En profecto gratia parva seu sufficiens viribus relative impar superandæ priori voluntati vetustate roboratæ.

T. 1. p.
152. E.

Ib. p. 149.
A.

Ib. n. 12.
C.

Ex illis & aliis id generis S. Augustini testimoniis hoc unum inferri merito posse, non semper adesse per gratiam sufficientem potentiam immediatam & proximam bene operandi, sed remotam dumtaxat & mediatam, per orationem scilicet, qua (saltem iusti) possunt semper uberius Dei præsidium impetrare. Hanc constantem esse S. Doctoris sententiam demonstrant bene multa, quæ articulo proxime sequente referemus. Vel in hoc ipso Libro de Gratia & libero arbitrio, unde hic arguunt adversarii, docet, Deum ideo jubere aliqua, quæ non possumus, ut noverimus, quid ab illo petere debeamus. Ipsa enim est fides, quæ orando impetrat, quod lex imperat. Et cap. 15. n. 31. Ad hoc valet, inquit, quod scriptum est: Si volueris, conservabis mandata: ut homo, qui voluerit, non potuerit, nondum se plene velle cognoscat, & oret, ut habeat tantam voluntatem, quanta sufficit ad implenda præcepta. Supponit hic manifeste sanctus Doctor paratam ac præsentem orandi gratiam: neque enim sine gratia potest quis orare ut oportet.

T. 10. p.
734. D.

Ibid. B.

Quod ex cap. 35. Libri de spiritu & littera hic opponitur, non est ad rem præsentem. Agit quippe eo loci S. Augustinus de vitandis omnibus collective peccatis venialibus, de quibus ita vitandis nullum extat præceptum; gratia vero, per quam illa vitari possunt, posita est in quibusdam extraordinariis auxiliis, quæ nemini, præter Christum ac B. Virginem, concessa fuere. Ait enim S. Augustinus cap. 36. ejusdem Libri:

In ea quæ perficienda est justitia, multum in hac vita ille proficit, qui quam longe sit à perfectione justitiæ, proficiendo cognovit.

Ibid. p.
125. C.

Non magis ad rem pertinet testimonium S. Augustini ex Lib. 8. Confess. cap. 5. Cum enim ibi dicit, Voluntas nova nondum erat idonea ad superandam priorem vetustate roboratam; significat sibi defuisse tunc temporis gratiam efficacem, non vero sufficientem.

Quantum vero doctrinæ à nobis de gratia orationis ex Augustino relata adversetur Jansenius, vel ex uno patet cap. 5. Libri 3. de Gratia Christi, ubi ait: Nec aliquis opponat isti veritati, orari saltem posse ut ista delectatio, quæ sufficiat implendæ legi, tribuatur. Nam etiam ad orandum quam maxime delectatio necessaria est, quæ non magis quam cætera, nostræ potestatis est, sed à Deo per gratiam donari debet. Idem repetit cap. 7. ejusdem Libri.

T. 3. pag.
113. col.
2. A.

Gratiam porro illam orationis, quam iustis, urgente præcepto, adesse Augustinus affirmat, non esse semper efficacem, per se manifestum est: alias iusti ut oportet, semper orarent, ac certissime uberius à Deo impetrarent auxilium, ergo gratia illa tunc tantum sufficiens est.

Talem proxime sufficientem orationis gratiam hominis iusti arbitrio relictam, ut ea, si velit, utatur, velut novum figmentum superbe despiciunt, qui nobis hic adversantur. Si ipsis fides, sententiæ hujus parens ac propagator Alphonsus le Moynes, hujus Scholæ Regius quondam Professor sub eorum, quæ contra illam edita sunt, voluminum mole oppressus jacuit. Eamque ita disturbavit Apologia Patrum, (Arnaldi) ut illius ruinas nemo erigere sic ausus.

Causa
Arnaldi.
pap. 386.
col. 1.

Attamen ut alios omittam, Doctissimus & Eminentiissimus Cardinalis Norisius, vir Augustini doctrinæ addictissimus sententiam hanc, non cum suo, ut ajunt, authore consensu, sed in Scholis spirantem ac pervulgatam propugnavit. Imo nec aliter potuit Eminentiissimus author impactum sibi Jansenii erroris calumniam propulsare, quam doctrinæ hujus defensione. Legatur Opusculum ipsius, cui titulus, Janseniani erroris calumnia sublata. Cujus caput 2. sic inscribitur: Antitheses Jansenii & Norisii de potentia proxima ad orandum urgente præcepto. Paragraphus vero primus hunc præfert titulum: Norisius admittit etiam in statu naturæ lapsæ, adjutorium sine quo non, secus Jansenio sentiente. Eo adjutorio sunt actus boni minus perfecti: actus intellectus ac voluntatis constituentes potentiam proximam orandi ex S. Augustino demonstrantur. Quod titulus promittit, cumulatè implet & exequitur Norisius. Afferit esse in præsentis statu adjutorium sine quo non, quod in nobis efficit voluntates parvas & infirmas, quodque eandem notionem retinet, quam in natura integra habebat, id est, quod motum voluntatis, cui cooperatur, expectat: seu, quod ejus arbitrio relinquitur, sicut arbitrio relinquitur, sicut arbitrio primi parentis relictæ fuerat gratia sufficiens.

Et pag.
389. col. 1

Hist. Pelag.
Edit.
Lovan.
p. 119.

Instabis 1. Gratia per se efficax necessaria est ad actum orandum, sicut & ad quemlibet alium pietatis actum; ergo illa orationis gratia non est proximè sufficiens.

Resp. Esto antecedens, de quo jam non disputamus, nego consequens. In quacumque enim Catholicorum sententia, gratia sufficiens, sive orationis, sive operationis, debet esse ad circumstantias subjecti relative proportionata seu sufficiens: hic hæret fides Catholica. Quæ porro varia à variis ad hanc fidem explicandam excogitata sunt opinenta, plane libera sunt, quæ ut salva fide defendi, ita & possunt impugnari.

Instabis 2. Explicari satis non potest modus, quo gratia orationis in homine iusto dicitur relative ac proximè sufficiens. Vel enim iustus cum ea sola, sine accessione gratiæ efficacis, orat aliquando & operatur, vel non. Si prius, ruit omnino necessitas gratiæ efficacis ad singulos pietatis actus, quæ tamen doctrina sana & Catholica est; atque circa orationis saltem gratiam, purus invehitur ac reviviscit Molinismus. Si posterius, in eos ipsos incidimus scopulos, quos declinare intendimus, recurreret enim ista quæstio, quare iusto denegetur gratia efficax orationis ad evitandum primum quod committit, peccatum, seu ad primam orandi negligentiam fugiendam. Quapropter non immerito Arnaldus dissert. de Gratia efficaci part. 4. art. 14. monebat, unam in hac tota materia solidam esse controversiam de gratiæ efficacis necessitate. De hac qui conveniunt, inquit, vix aliter quam de verbis dissentire possunt: Cætera de actu primo & secundo, de potentia propinqua & remota, de nomine ac natura gratiæ sufficientis & levis per se, & maximam partem non

Causa
Arnaldi.
p. 405.
col. 2.

non de re, sed de nomine sunt, quas vel omittere consultissimum sit, aut si non omissantur, intra Scholarum angustias placide disceptare.

Resp. I. In mysteriis fidei duo esse: 1. Mysterium ipsum seu objectum fidei: 2. Modum, quo mysterium exponi seu explicari potest. De objecto fidei unanimes inter se consentire tenentur omnes Orthodoxi, sepositis omnibus explicandi modis; nec ulli licet quidquam statuere, quod huic fidei repugnet. Circa modum vero explicandi fidem, varias in partes abire liberè possunt, quia modus ille ad fidem non pertinet. Quamvis autem liquido exponere non possemus modum, quo gratia sufficiens operatur, quamvis ab omni prorsus abstinere explicandi modo, non minus tamen fixum ac ratum staret Catholicum gratiæ sufficientis dogma, à quo recedere nulli Catholico licitum est. Hactenus nemo (quod sciam) nitidè exposuit, qua ratione Dei libertas cum ejus immutabilitate coherereat; an propterea utriusque neganda concordia? Vel ipsi Janseniani fatentur, intelligi vix posse, qui fieri possit, ut sit peccatum originale, quod in baptizatis non electis omnino remissum fuit, si tamen causa, cur ipsis denegetur gratia verè sufficiens ad primum, quod committunt, peccatum declinandum. Si enim perfectè condonatum illud fuit, quomodo punitur subtractione gratiæ? Si non fuit perfectè condonatum, quomodo inefficax in ipsis fuit vltus Baptismi? Nec tamen hujus rei obscuritas Jansenianos à sua dimovit sententia.

II. Quæ Thomistæ hic proferunt, ut suam astruant gratiam verè ac relativè sufficientem, atque cum necessitate efficacis concilient, nobis ad rem Catholicam contra Jansenianos hic propugnandam sufficiunt; maxime cum prædicent Janseniani, paratos se esse agnoscere gratiam sensu Thomistico sufficientem. Qua tamen in re, fallunt illi ac incautos decipiunt; fingunt sed ad Thomistas accedere, quos tamen irrident ac refellunt: patebit ex dicendis postea, longius distare gratiam parvam seu inferiorem Jansenii, à gratia sufficiente Thomistica. Hoc unum hic procerto ex fide Catholica tenendum, justis, urgente præcepto, adesse gratiam verè ac relativè sufficientem superandæ actuali cuilibet eorum cupiditati, ac præcepto seu mediaturæ seu immediatè observando, cui Catholicæ doctrinæ plane repugnat gratia parva, seu inferior Jansenii: cum enim sit relativè inferior actuali concupiscentiæ, vires pares & æquales huic superandæ conferre non potest, ac consequenter mandata fiunt relativè impossibilia justis secundum præsentem, quas habent, vires.

III. Inter varios modos explicandi vires gratiæ sufficientis, ratio & æquitas postulat, ut ille cæteris præferatur, qui salva fidei dignitate, minus obscurus & implicatus videtur, atque ad intelligendum facilior: qualis profecto videtur esse sententia Norisii, & aliorum qui existimant, esse quidem aliquam orationis gratiam maximè efficacem, sed quæ justis, ut orent, semper necessaria non sit, cum habeant proximè sufficientem, qua, si velint, uti possunt.

Arnaldus hic laudatus, & falsum supponit, & statum quæstionis callidè dissimulat. 1. Falsum supponit; nempe in eorum sententia, qui gratiam à se efficacem necessariam admittunt ad singulos actus pietatis, conciliari ac componi non posse gratiam sufficientem: quasi omnes Thomistæ, qui utrumque gratiæ genus admittunt, ignoraverint hactenus aut dissimulaverint posse simul utramque gratiam conciliari. Genetis ipse inter alios disput. de voluntate Dei parag. 2. & 3. editionis Lugdunensis anni 1681. omnia Arnaldi contra gratiam sufficientem argumenta dissolvit: atque, (quod observandum) cum in prima sui Clipei Thomistici editione Tractatu 4. de voluntate Dei disput. 4. art. 3. n. 32. incautè scripsisset, Arnaldum non recusare admittere auxilium sufficientem, quale à Thomistis docet, in posteriori editione Lugdunensi anno 1681. hæc delevit ac suppressit.

II. Quæstionis statum Arnaldus dissimulat. Neque enim hic controvertitur, utrum gratia per se efficax necessaria sit ad singulos pietatis actus, sed utrum gratia efficax sensu Jansenii, compati possit cum gratia sufficiente, qualem Ecclesia intelligit. Compati autem non posse contendimus: quia nempe in systemate delectationis relativè superioris ac victricis, gratia efficax est semper superior, gratia vero sufficiens, semper inferior opposita actuali concupiscentiæ; adeoque gratia illa sufficiens semper est relativè insufficiens ad supe-

Tourneii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

randam actualem illam concupiscentiam, propter defectum virium, ait ipse Jansenius.

Instabis 3. Ex S. Augustino Lib. 1. ad Simplic. q. 2. Nonne aliquando ipsa oratio nostra sic tepida est, vel potius frigida, & penè nulla, imo omnino interdum ita nulla, ut neque hoc in nobis cum dolore advertamus? Quia si hoc vel dolemus, jam oramus. Ergo tunc gratia orationis languida & infirma, vires non habet pares ad orandum.

Resp. Nego consequentiam. Ex eo enim quod homo actu non oret, male inferitur, quod orare non possit. Agnoscit quidem S. Augustinus aliquando tepidam ac ferè nullam in nobis orationem; at non ait eam ex præsentem gratia non posse ardentior fieri: quod unum tamen hic probandum foret.

Instabis 4. Ut gratia dicatur & sit relativè sufficiens, satis est, quod ex sufficiat ad debellandam generatim præsentem hujus status concupiscentiam; nec requiritur, ut sit relativè proportionata gradibus concupiscentiæ hic & nunc superandæ: atqui gratia semper ex sese sufficit ad debellandam generatim præsentem hujus status concupiscentiam, est quippe natura sua remedium adversus ipsam destinatum, licet per accedens, & relativè ad fortiores cupiditatis, in quam impingit, gradus, non possit eam vincere ac superare; ergo &c.

Resp. Nego antecedens.

I. Quia eo ipso modo gratia debet esse sufficiens ad debellandam concupiscentiam, quo necesse est concupiscentiam à nobis debellari ac superari: atqui debellandam habemus concupiscentiam, non tantum in genere, prout est hujus status propria, & etiam prout hic & nunc pullat ac premit; ergo gratia debet esse sufficiens, non tantum relativè ad concupiscentiam generalem hujusce præsentis status naturæ lapsæ, sed etiam actualem impugnandam, quæ continuo nos ad malum sollicitat.

II. Nec Jansenius, nec ullus ex suis, negavit unquam suæ gratiæ parvæ sufficientiam illam relativam ad præsentem generatim hujusce status concupiscentiam. Fatetur Jansenius L. 8. de Gr. Christi c. 20. non alia de causa gratiam illam hære in desideriis quibusdam inefficacibus, quam quod in fortiorem impingat delectationem concupiscentiæ. Tunc enim est victrix, inquit, quando alteram superat. Quod si contingat alteram ardentior esse, in solis inefficacibus desideriis hærebit animus. Quo sensu Arnaldus disert. de Gratia efficaci cap. 12. ait: Nisi validior ei concupiscentia resisteret, non modo boni operis desiderium fructu vacuum, sed ipsum bonum opus re ipsa produceret. Illudunt ergo Catholicis ac fucum facere conantur Janseniani, hac sua gratiæ sufficientia relativa dumtaxat generatim ad concupiscentiam hujus status: sed necesse est admittant sufficientiam relativam ad concupiscentiam subjecti præsentem & actualem.

Instabis 5. Nonne dici potest, in systemate Janseniano per gratiam inferiorem conferri voluntati potentiam relativam etiam ad præsentem & actualem hominis concupiscentiam debellandam, licet potentia illa completa non sit, nec unquam juncta cum actu, nisi accedente auxilio Dei efficaci? Solam enim hujus efficacis gratiæ ad singulos pietatis actus necessitatem ostendere, ac stabilire volunt Janseniani; de potentia vero illa ab actu sejuncta parum solliciti sunt: eam perfectissimam & relativam esse ad præsentem subjecti circumstantias fateri non gravabuntur.

Resp. Potentiam illam gratiæ parvæ seu inferioris relativam ad oppositam actualem concupiscentiam superiorem, quam nonnulli recentiores ad declinandam Janseniani erroris suspicionem excogitarunt, merum esse figmentum, quod stare ac conciliari nunquam potest cum systemate Janseniano, in quo gratia parva absolutam dumtaxat, eamque ligatam justo confert potentiam ad observanda mandata; nec nisi fallaciter ac dolose relativa illa dici potest; imo nec sine aliqua permixtione erroris Pelagiani. Sicut enim dici non potest, nisi errando cum Pelagio, hominem posse per solas naturæ vires gravem aliquam superare tentationem; ita in systemate Jansenii, non nisi pariter errando cum Pelagio, dici potest, superiorem concupiscentiam ab inferiori gratiæ delectatione superari posse: quia nempe vires illæ voluntatis tunc non aliunde, quam à natura ipsa profluerent. Vel enim profluerent à natura, vel à gratia. Non à gratia: supponamus enim in homine sex gradus concupiscentiæ, tres vero gratiæ; tres illi gratiæ gradus, non nisi tres oppositos concupiscentiæ gradus, cum quibus commensurantur, vincere possunt: ergo si tres alii vinci possunt,

113

non

T. 6. pag. 102. F.

T. 1. pag. 244. C.

Causa Arnold. p. 357. col. 1.

non à gratia, sed à naturâ id voluntas habebit. Neque dicas ex tribus illis, qui supersunt, cupiditatis gradibus, levem dumtaxat effici tentationem, quæ sine errore Pelagii dicitur per solas naturæ vires posse superari; adeo ut ex sex illis gradibus, tres per gratiam, & tres per naturam superari possint. Namque præterquam quod absurdum plane sit, imo in fide maximè periculosum, sic gradus cupiditatis vincendæ partiri ac dividere, ut potentia vincendi tres gradus concupiscentiæ tribuatur gratiæ, & alios tres superandi tribuatur viribus naturæ; recentiores illi, contra quos hic disputamus, contendunt leves tentationes non tantum posse sine gratia superari, sed etiam aliquando reipsa superari. At iidem tamen contendunt, nusquam contingere, ut gratia parva seu inferior superiorem vincat cupiditatem: unde consequens istud est, non levem, ut volunt, sed gravem revera oriri tentationem ex istis tribus superstitibus concupiscentiæ gradibus.

1. Lettre
p. 192.
pag. 87.
& 97.

Instabis 6. Cum nonnullis recentioribus in quibusdam Libellis Gallicè inscriptis: *Lettres Theologiques sur le Mandement de Monsieur l'Evêque des Meaux. Et, Plainte sur l'injuste accusation du Jansenisme &c.* Pelagiani non errarunt circa posse seu possibilitatem, sed tantum circa velle, seu voluntatem & actionem: ita certè ut quantumcunque ex solis naturæ viribus inelle homini ad præcepta adimplenda, aut vincendas tentationes veram ac realem potentiam agnoverint, non tamen eâ de causa ipsos erroris redarguit S. Augustinus, sed tantum quod hujusmodi potentiam ad actum, seu ad effectum sine gratia reduci pertinacius contenderent. Ex quo manifestum est, ajunt recentiores, de quibus hic agitur, nihil commune habere cum Pelagianis, qui asserunt, aut per solas liberi arbitrii vires, aut per vires gratiæ inæquales debiliores, ferventioris concupiscentiam superari, ac mandata observari posse; modo, (quod ultro fatentur) potentia illa nunquam reducatur ad actum sine gratia efficaci.

Resp. Nova & inaudita esse apud Catholicos, quæ hic audimus. Quis unquam ex Catholicis asseruit, Pelagianos circa possibilitatem naturæ non errasse; Ergo incassum in omnibus ferè Conciliorum Diospolitani, Milevitani, Carthaginensium, Arauscani II, Tridentini Canonibus, vox illa *posse* fidem Ecclesiæ, veluti obsignans: usurpata fuit, ut omnes scirent hanc esse fidem Ecclesiæ, nihil prorsus posse hominem, quod ad veram pietatem & vitam æternam pertineat, sine gratia Christi? Ergo Augustinus *possibilitatem* purè naturalem Pelagianorum nunquam oppugnavit ac damnavit? Attamen ubique semper istud inculcat ac repetit, hominem nihil boni supernaturalis aut cogitare, aut velle, aut perficere posse, nisi fuerit divinæ gratiæ auxilio excitatus & roboratus. Ergo frustra dixit Christus: *Sine me nihil potestis facere.*

Falsò prorsus supponunt, qui nobis hic adversantur, S. Augustinum Lib. de Gratia Christi cap. 47. nihil in *possibilitate* Pelagii arguere; ab eo dumtaxat postulare, ut fateatur necessariam gratiam ad bonam voluntatem & actionem. Non ita est: ab illo exigit, ut agnoscat possibilitatem ipsam, ut oportet adjuvari. Audiatur S. Doctor citato c. p. 47. n. 52. Lib. de Gratia Chr. «Tria illa, inquit, quæ apertissime distinguit, »(Pelagius) attendite, posse, velle, esse; id est, *possibilitatem, voluntatem, actionem.* Si ergo contemserit nobis, non solam possibilitatem in homine, etiam *si nec velit, nec agat bene, sed ipsam quoque voluntatem & actionem, id est, ut bene velimus & bene agamus, quæ non sunt in homine, nisi quando bene vult & bene agit: si, ut dixi, consenserit, etiam ipsam voluntatem & actionem divinitus adjuvari....* »nihil de adjutorio gratiæ Dei, quantum arbitror, inter nos controversiæ relinquetur. Porro qui à Pelagio exigit, ut fateatur, non solam possibilitatem adjuvari, sed etiam voluntatem & actionem, an ille, quælo, negat *possibilitatem adjuvari*? Quis tam absurdus & fatuus, qui hoc excogitet? Imo præter *possibilitatem*, quam vult adjuvari, (& quam Pelagius non negabat, quamquam sensu dolofo & erroneo) contendit ipsam quoque voluntatem & actionem juvari debere, quod Pelagius negabat.

Prætermittere hic non debemus, Jansenianos parum secum ipsis cohærere, dum, prout res ipsorum ferunt, potentiam illam, quæ nunquam reducitur in actum, aliquando Pelagianam, subinde omnino Catholicam prædicant. Quando Jansenius ipsiusque di-

scipuli gratiam sufficientem Suarefianam, quæ nunquam habet effectum, impugnant, eam isto potissimum titulo explodunt, quod possibilitatem Pelagianam renovet ac referat; quia scilicet, inquit, nulla est in statu præsentis gratia vere sufficiens; nulla vera potentia, quantumvis ab actu sejuncta, sine gratia efficaci; ac contrarium asserere, Pelagianum est: subinde vero cum ipsimet quasi Pelagianizantes arguntur, quod asserant esse in homine aut sine gratia, aut per gratiam dumtaxat debiliorem, potentiam superandi concupiscentiam quantumvis asperam, tunc immemores assertionum suarum contra gratiam Suarefianam, seclusa (si ipsis fides) omni Pelagianismi suspitione, ultro amplectuntur illud posse ab actu sejunctum, quod in gratia Suarefiana velut Pelagianum exhorruerant. Idque eo magis mirandum, quod potentia Suarefiana nonnisi per gratiam, & quidem virtute non inferiorem homini inelle dicatur: potentia autem, quam ad bonum voluntati liberaliter nunc recentiores illi concedunt, per solas naturæ vires habeatur.

Præterea vero hac nova responsione evertuntur penitus ac refelluntur, quæcumque pro astruenda propositione Arnaldina tanto apparatu collegerunt ex Scripturæ, Patrum & Conciliorum testimoniis, quibus probare nituntur, sine gratia efficaci non solum nihil boni fieri, sed nec fieri posse. Jam enim fatentur, per solas naturæ vires aut per debiliorem gratiam sine efficaci, voluntatem posse bene agere & observare mandata. Præverat ipse Jansenius, qui varios inter modos, quibus etiam sine gratia sufficiente mandata Dei possibilia dici possunt, ipsam solam liberi arbitrii naturalem flexibilitatem annumerat, per quam, saltem remotissime, mandata possibilia esse contendit Lib. 3. de Gr. Chr. c. 15.

Instabis denique: Gratia, quæ pares relative confert voluntati vires ad oppositam superiorem debellandam concupiscentiam, sola sufficit, neque indiget novo ex parte Dei auxilio; ergo conclusio nostra eo ipso excludit necessitatem gratiæ efficaci, quo asserit Ecclesiam per gratiam sufficientem eam intelligere, quæ expeditam & relative proportionatam confert voluntati ad opus bonum potentiam.

Resp. distingo ant. Non indiget novo ex parte Dei auxilio gratiæ, ut vere ac relative possit oppositam & superiorem vincere concupiscentiam, concedo: ut eam actu vincat ac superet, iterum distingo: non indiget novo ex parte Dei auxilio gratiæ adjuvantis, operantis & cooperantis, nego: hæc enim gratia semper necessaria est, ut actu vincatur concupiscentia, & opus bonum perficiatur. Non indiget auxilio gratiæ per se efficaci, physice vel moraliter prædeterminantis voluntatem ad bonum, adhuc distingo: non indiget ex fide Ecclesiæ, quod fides Ecclesiæ gratiam hanc admittendam esse tanquam necessariam pronuntiet & exigit, concedo: non indiget in multorum sententia, quam Ecclesia permittit quidem, sed nunquam definit, nego. Itaque fides catholica duo tantum hic præscribit: primum contra Jansenium, gratiam sufficientem conferre voluntati vires relative pares & sufficientes, ut possit oppositam cupiditatem superare; alterum, præter gratiam excitantem seu sufficientem, necessariam esse adjuvantem, operantem seu cooperantem, ut voluntas bonum actu operetur. An vero necesse sit gratiam illam physice vel moraliter præmovere & prædeterminare voluntatem ad agendum, Ecclesia nusquam judicio suo determinavit, sed Scholæ libertati ad disputandum permittit.

Objicies denique: Si gratia sufficiens pares & æquales vires conferret superandæ cuilibet actuali concupiscentiæ, nulla fingi posset esse in homine peccandi necessitas: atqui tamen hanc agnoscit S. Aug. Lib. de natura & Grat. c. 66. n. 79. *Quod ex vitiis naturæ, inquit, non ex conditione naturæ, sit quadam peccandi necessitas, audiat homo; atque ut eadem necessitas non sit, discat Deo dicere: De necessitatibus meis educ me.* Et Lib. 1. Operis imperfecti contra Julian. c. 105. *Multum erras, ait S. Doctor Julianum alloquens, qui vel necessitatem nullam putas esse peccandi, vel eam non intelligis illius peccati esse penam, quod nulla necessitate commissum est.*

Resp. Distinguo min. S. Aug. agnoscit peccandi necessitatem, ante gratiam, concedo; cum gratia, iterum distingo: necessitatem quamdam vagam, generalem & indeterminatam, concedo: quia habita ratione infirmitatis ac corruptionis naturæ, fieri non potest, quin homo peccet: qua ratione Christus ait:

Necesse

T. 3. p.
143. col.
2. A.

Tom. 10.
pag. 251.
B. C.

T. 10. p.
161. E.

Ibid. pag.
934. G.

Necesse est ut veniant scandala. Et S. Joan. Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. S. Aug. agnoscit necessitatem peccandi hic & nunc etiam præsente gratia, determinatam & actualem, nego. Citato enim in objectione c. 66. Lib. de nat. & grat. dicit: In huiusmodi oratione certamen est adversus tentatorem de ipsa contra nos necessitate pugnantem; ac per hoc opitulante gratia per Jesum Christum Dominum nostrum, & mala necessitas removebitur, & libertas plena tribuetur. Verum de hoc ipso argumento & de mente Augustini alibi plenius.

Resp. 2. Distinguo conseq. Ergo gratia sufficiens pares non confert vires hominibus iustis ad superandam quamlibet concupiscentiam, immediate semper ac proxime, concedo: mediate nego. Iustus enim semper potest ac debet Deo dicere: *De necessitatibus meis educ me*; id est, habet paratam orationis gratiam, qua potest impetrare gratiam sanctæ operationis: potentia vero illa, quam confert gratia orationis, proxima est, ait Norisius loco ante citato. *Namque, inquit, si iustus sit in potentia remota ad simpliciter orandum, non habet aliam potentiam proximam pro impetranda oratione, alias procederetur in infinitum.*

ARTICULUS II.

De necessitate seu existentia gratiæ sufficientis.

CONCLUSIO.

Admittenda est in præsentī statu gratia vere ac proprie sufficiens.

Gratia sufficiens ex dictis ea est, quæ expeditam, proportionatam & relativam ad præsentēs subjecti circumstantias confert voluntati ad opus bonum potentiam; cui tamen voluntas reluctatur ac resistit, atqui admittenda est in præsentī statu gratia huiusmodi.

Probatur minor Propositio:

I. Ex Scripturis. Proverb. 1. v. 24. *Vocavi, & non fuistis; extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret. Disperxistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis.*

Isaïa 65. v. 2. *Tota die expandi manus meas ad populum non credentem & contradicentem.*

Et cap. 5. sub figura vineæ Judæorum incredulitatem & contumaciam increpat his verbis, v. 3. & seq. *Judicate inter me & vineam meam. Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci? Expectavi ut faceret uvas, & fecit labruscas.* Tria hic observa: 1. Deum largam manu Judæis sufficientes ad salutem gratias contulisse: *Quid debui facere, & non feci?* 2. Potuisse Judæos cum illis beneficiis gratiæ ad Deum converti: *Expectavi, ut faceret uvas.* Frustra porro Deus bonos illos fructus expectasset, nisi vires ad illos producendos pares gratia ipsis suppeditasset. 3. Judæos gratias huiusmodi effecta cassas & irritas sua contumacia reddidisse: *Fecit labruscas.* Ita textum hunc interpretantur SS. Basilus, Chrysostomus, Hieronymus, Cyrillus Alexandrinus: sufficiat postremi verba descripsisse ex Commentario ipsius in caput 5. Isaïæ. *“Demonstrare, inquit, conatur inexcusabilem omnino Judæorum ignaviam, & adversus legem impudentiam. Cum enim præclaram & laudatam legitimæ vitæ & Christianæ institutionis viam inire potuissent, ipsi obliquam & deviam coluerunt. Prodeant igitur, inquit, qui inter vos sunt sapientes, judicent inter me vineam Dominum, & ipsas vites. Quid illis boni defuit, ut inutiles fierent? Si enim rerum ad usum necessariarum quidpiam à me, qui plantaveram, forte prætermisissum fuerit, causæ nihil dicam, nec pœnas exigam. Quid enim facerem, inquit, quod non ei fecerim? Cum vero rebus eam utilibus plenam, nulliusque rei indignam fecerim, spinas tamen peperit, licet expectarem, ut eam pulchris fructibus ornata viderem: quæ tandem à iudice feretur sententia? Num inertem, num desidiosum agricolam dicet? An potius illos accusabit, qui tanta sollicitudine curati à me, adeo fertilitatem suam neglexerunt, ut inanem sylvam ac turbam spinarum pro racemis peperint?”*

Matth. 11. v. 21. & Lucæ 10. v. 13. *Vae tibi Corozaim, ait Christus, & tibi Bethsaida, quia si in Tyro & Sydone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in*

cilicio & cinere pœnitentiam egissent. Gratia porro illa, quam Corozaitæ & Bethsaiditæ rejecerunt, efficax non erat, alias eam non rejecissent; ergo sufficiens dumtaxat, cum qua, si data fuisset, Tyrii & Sidonii dignos pœnitentiæ fructus edidissent.

Et Matth. c. 23. v. 37. *“Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluiti?”* Suum his verbis pro Judæorum salute constantem affectum Christus testatur; *Quoties volui congregare?* Hic porro affectus otiosus ac sterilis in Christo non fuit; ex quo gratiæ dimanarunt, quibus Judæi poterant sub alas congregari; hoc est, ad Christum Mediatorem accedere, sed illi noluerunt. Huiusmodi igitur gratiæ sufficientes erant; non efficaces, non victrices. Ita textum hunc de gratia sufficiente interpretantur S. Gregorius Nyssenus hom. 15. Concilium Senonense in decreto fidei & S. Hilarius c. 24. in Matt. cujus hæc verba sunt: *“Tanquam gallina, inquit, congregans pullos suos, continere eos (Judæos) sub alis suis voluit; terrena videlicet nunc & domestica avis factus, quodam corporis sui tanquam alarum operimento, calorem ut pullis suis vitæ immortalis indulgens, & involatum velut nova generatione producat.”* De gratia interiori loqui sanctum Doctorem, hæc verba, *calor vitæ immortalis*, aperte declarant. Gratiam porro illam efficacem non fuisse, vel ipsa reuentionum Judæorum contumacia, noluitis; & pœna, quam ibidem Christus interminat, demonstrat: *Ecce, inquit citato c. v. 38. relinquetur vobis domus vestra deserta.* Et ipsemet S. Hilarius eodem in loco ait, *Christum frustra & incassum affectum hunc suum impendisse.*

Act. 7. v. 51. Stephanus Judæorum duritiem ac contra tot interna & externa gratiæ Divinæ præsidia & beneficia rebellem voluntatem sic exagitat: *Dura cervix, & incircumcisi cordibus & auribus? vos semper Spiritui sancto resistitis, non tantum exterius stupenda operanti, sed intus etiam moventi & excitanti?* Sic interpretatur S. Cyrillus Alexandrinus L. 1. Commentariorum in Isaïam, Oratione 1. ubi de Judæorum gente ad illa verba Isaïæ: *Quomodo facta est meretrix Sion?* Hæc scribit: *Perinde est, inquit, ac si diceret: Quæ tot ad intelligendum occasiones accepit, imo vero quæ spiritualibus adjumentis abundavit, in defectu nem & apostasiam defluxit.* Tum adducit citata Stephani verba.

Apostolus 1. ad Thessalonic. c. 5. v. 19. *Nolite, inquit, Spiritum extinguere.* Et in 2. ad Corinth. c. 6. v. 1. hortatur eos; *ne in vanum gratiam Dei recipiant.* Spiritum vero extinguere, interprete Divo Thoma Commentario in 1. Epistolam ad Thess. ad c. 5. lectione 2. est repellere seu impedire bonum pietatis motum, quem Spiritus sanctus in cordibus hominum excitat. *Spiritus Sanctus, inquit, est persona Divina, incorruptibilis & aterna, unde in sua substantia extinguere non potest: sed tamen dicitur quis extinguere Spiritum, uno modo fervorem ejus extinguendo, vel in se vel in alio: Cum enim aliquis aliquid boni ex fervore Spiritus sancti vult facere; vel etiam cum aliquis bonus motus surgit, & ipse impedit, extinguit Spiritum sanctum.* Pariter eodem interprete in c. 6. 2. ad Corinth. gratiam in vacuum recipere, est eam affectu, quem habere potest, frustrare. *“Hortatur Apostolus, inquit, ne receptio gratiæ sit inutilis & vacua. Quod tunc contingit, quando ex perceptione gratiæ, quis non sentit fructum, qui duplex est, scilicet remissio peccatorum, & ut homo iuste vivendo perveniat ad gloriam cœlestem.”*

Denique Apocalypseo c. 3. v. 20. Deus ait: *“Ecce sto ad ostium & pulso: si quis audierit vocem meam, & aperuit mihi januam, intrabo in illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum.”*

Catholici textum hunc exponunt de gratia interiori, per quam Christus ad ostium cordis pulsat; atque tria inde colligunt: I. Frequenter Deum ad ostium cordis pulsare per internas gratiæ sufficientis illustrationes ac pias excitationes voluntatis. II. Posse hominem his adjutum gratiæ subsidiis, Deo pulsanti aperire; non ea quidem absoluta dumtaxat & abstracta, quam Janseniani fingunt, potestate, sed relativa ad eas ipsas circumstantias, in quibus Christus stat ad ostium & pulsat. III. Huiusmodi gratiæ motionibus hominem sæpe reluctari ac resistere. Ita textum hunc exponit S. Ambrosius in Pl. 118. serm. 19. jam citato: *“Si quis, inquit, peccatorum suorum repagulis observandam mentem propriam judicaverit, & Verbi à*

Ibid. p.
161. F.

Norisius.

P. 728. B.

Ibid.

T. 2. p.
24. C.

T. 18. p.
502. col. 2
C.

Ibid. p.
299.
1. B.

T. 2. p.
1220. D.

Tom. 2.
p. 80. B.
C.

se splendorem stultus avertat, ac sibi inferat insipientiæ cæcitatem; causari poterit, quod Sol justitiæ non averterit intrare, aut infirmitatem luminis cælestis arguere; Pulsat januam tuam Dei Verbum: Si quis mihi aperuerit, inquit, intrabo. Si quis ergo non aperuerit, numquid non ingredientis, & non magis non aperientis est culpa?

Ab illa S. Ambrosii trita & vulgata apud Catholicos omnes interpretatione primus omnium recessit Estius, post posita Concilii Tridentini regula, de Scripturis ex communi SS. Patrum sententia intelligendis & exponendis. Intelligebat scilicet, hoc testimonio penitus convelli Baji doctrinam circa gratiam sufficientem; unde satius duxit nova sua & aliena interpretatione eripere Catholicis commune, quod inde colligebant pro gratia sufficiente argumentum, quam doctrinam Baji, cui plurimum additus erat, deferere. Non ergo citatum textum de gratia, ut ut alii omnes, exponit, sed de adventu Christi in fine vitæ.

Interpretationem Estii avide arripuerunt, ac totis viribus defendere conati sunt Janseniani, ea ipsa, quæ Estius, ducti causa & ratione; atque contra fidem & vulgatæ versionis, & textus Græci, verbum istud, *sto*, reddunt per futurum, *stabo*. In Vulgata quippe legitur *sto*; & in textu Græco *steti*. Vide quæ eam in rem ab erudito Theologo scripta fuerunt in eo Libro, cui titulus: *Observations sur la nouvelle defense de la Version Francoise du nouveau Testament imprime à Mont, à Rouen an. 1684*. Momentorum, quæ ille protulit, gravitate & evidentia superati Versionis Montensis Authores, nihil reponere hæcenus potuerunt.

Ad hæc omnia, quæ hæcenus laudata sunt ex Scripturis testimonia, Janseniani.

Respondent 1. his in locis sermonem esse de gratia dumtaxat vocationis externæ, non vero de gratia interiori. Ita Jansenius Lib. 2. de Gratia Christi c. 32. & ante ipsum Calvinus.

Refellitur responsio:

I. Quia mirum profecto videri debet, quo Jansenius ad hanc evasionem confugerit, cum ipsemet agnoscat interiores aliquas gratias, tametsi parvas & invalidas, quæ inefficacia dumtaxat & infirma excitant boni desideria.

II. Ita Pelagio manifeste favet eumque sequitur. Namque testimonia Scripturæ, quibus gratiæ necessitas adstruitur, detorquebat ille ad gratiam exteriorem legis & doctrinæ.

III. Concilium Senonense, cujus verba paulo post referemus, & SS. Patres, quos jam appellavimus, gratiam interiorem, non exteriorem dumtaxat intelligunt.

IV. Quærelata sunt S. Stephani verba de Judæis Spiritui sancto resistentibus, non de sola exteriori, sed etiam de gratia interna exponi debere optime demonstrat Stapletonus Calvinum redarguens: "Opus Spiritus S. inquit, proprium est intus movere: sane in solo externo ministerio, nisi Spiritus sanctus cor tangat, Spiritus sanctus in ipso audiente nihil operatur: ubi autem nihil operatur, ei nec resistitur, nec obeditur. Deinde hæc resistentia, de qua hic Stephanus loquitur, ex cordis duritie oriebatur. Dura, inquit, cervix & incircumcisi cordibus & auribus: atqui cordis durities circa ea proprie versatur, quibus cor movetur, tangitur, afficitur. Tales sunt inspirationes internæ, quæ in materia salutis & cultus Divini nonnisi à Divino Spiritu promanant. Qui sine ullo motu Divino interno Prophetam contemnit, non resistit proprie & directe Spiritui S. utpote qui nihil eum movebat; sed personæ quam audit. Hæc Stapleton; ex quibus ita concludit: Resistit igitur Spiritui sancto, qui ejus internis motibus resistit."

Et vero exponi aliter quam de interiori gratia non possunt citata Christi verba: *Va tibi Corozain &c.* perinde ac ista S. Pauli: *Nolite Spiritum S. extinguere*. Eadem enim gratia, cui resistere Corozaitæ, Tyrios & Sidonios convertisset, si data fuisset. An vero per solum externæ gratiæ auxilium converti illi potuissent? Quis nisi Pelagianus id affirmaverit? Pariter Spiritum sanctum extinguere, interprete divo Thoma citato, est non tantum resistere donis exterioribus, sed internis etiam motiones & excitationes impedire ac repellere.

V. Citatis in locis Christus peccatores ad conversionem cordis & pœnitentiam hortatur, eosque increpat, severioribus etiam intentatis suppliciis, quod datis gratiæ auxiliis uti noluerint. Porro si gratiæ illæ

exteriores dumtaxat fuissent, si plane insufficientes & impares ad opus, quod imperabatur; non converti illi potuissent cum ex fide Catholica certissimum sit, neminem sine ope interioris gratiæ posse credere, sperare, diligere sicut oportet ad salutem; nec merito reprehendi ac puniri, quod conversi non fuissent, cum vires non acceperint ad conversionem pares & æquales. Quamquam etsi adversariis id daremus, citatis in locis de gratia externa mentionem fieri, an idcirco excludenda interior? Minime vero. Hæc enim illam comitatur, sine qua prorsus insufficientis foret, sicut ex Augustino mox audiemus.

Respondent 2. Gratiam, cui resistitur, simplicem ac nudam includere mentis illustrationem, non piam excitationem voluntatis.

Refellitur responsio, quia doctrinæ S. Augustini aperte adversatur. Ubique enim asserit S. Doctor, gratiam legis seu mentis illuminationem comitem semper habere gratiam voluntatis, saltem ad orandum; idque ex scopo ac fine legis gratiæ colligit, L. de Gr. Chr. c. 9. n. 10. *Ad hoc lex adjuvat, ut gratia requiratur*. Et Lib. 2. contra Maximinum c. 14. n. 9. versus finem: *Præceptum, inquit, id nobiscum agit, ut quod jam est in potestate, faciamus: si autem nondum est in potestate, oremus nobis potestatem dari, ut quod præceptum est, impleamus*. Denique ut alia infinita hujusmodi fileamus, L. de Grat. & Lib. arbit. c. 4. n. 9. *Homo gratia juvatur, ne sine causa voluntari ejus jubeatur*. Et c. 18. n. 39. *Ergo præcepto admonitum est liberum arbitrium, ut quæreret Dei donum: quod quidem sine suo fructu prorsus admoneretur, nisi prius acciperet aliquid dilectionis, ut addi sibi quæreret, unde quod jubebatur, impleret*.

Secunda Probatio ex Conciliis.

Concilium Arausicanum II. an 529. Can. 25. *Hoc, inquit, secundum fidem Catholicam credimus, quod accepta per Baptismum gratia omnes baptizati, Christo auxiliante & cooperante, quæ ad salutem animæ pertinent, possint & debent, si fideliter laborare voluerint, adimplere*. Quomodo vero possent ea adimplere, quomodo fideliter laborare, si gratiam vel non habeant, vel impari ac viribus insufficientem, tum ad ea præcepta implenda, tum etiam ad implorandum auxilium, quo implantur?

Senonense, quod Parisiis celebratum est contra Lutheranos anno Christi 1528. tempore Clementis VII. sub Eminentissimo Cardinali ac Senonensi Archiepiscopo & Franciæ Cancellario Antonio à Prato, parte 1. in Decretis fidei c. 15. sic loquitur: "Neque liberum arbitrium asserentes, Divinam excludimus propterea gratiam, quod illi (Lutherani) falso toties imponere non verentur, atque hoc fumo credulorum oculos perstringere. Sed juxta sacram Scripturam eo extendimus, ut voluntas humana misericordiæ prævenientis auxilio suffulta, & interiori quodam & occulto secretioris inspirationis afflatu contacta sese convertat in Deum, Deo appropinquet, & ad veram illam gratiam se præparet, quæ tandem accepta sit ad vitam æternam. Neque tamen tanta gratiæ necessitas libero præjudicat arbitrio, cum illa semper sit in promptu, nec momentum quidem prætereat, in quo Deus non stet ad ostium & pulset... Neque denique tale sit hujusmodi trahentis Dei auxilium, cui resisti non possit. Quoties enim Dominus voluit congregare filios Jerusalem, sicut gallina congregat pullos suos sub alas, & noluerunt? Frustra certe Stephanus Judæos duræ cervicis & incircumcisi cordis argueret, qui semper Spiritui S. resisterent. Frustra Paulus Thessalonicenses admoneret, Spiritum ne extinguerent, si Divinis inspirationibus homines inevitabiliter raperentur. Nihil hic effugii Jansenianis relinquitur; unde quæque occluditur elabendi via. Loquitur enim Synodus de occulto secretioris inspirationis afflatu: loquitur de gratia interiori, cui voluntas resistit; eaque ipsa ad id probandum laudat Scripturæ testimonia; quæ nos hic laudavimus."

Paulo post anno 1536. tempore Pauli III. & Caroli V. Imperatoris celebratum est Concilium Colonienſe, in quo p. 7. c. 32. sic legimus: *Quamquam nemo convertatur ad Dominum, nisi tractus per Patrem, attamen nemo hic excusationem prætexat, quod non trahatur: quod ille semper stet ante ostium pulsans, nimirum per internum & externum verbum commonens, ut convertatur à via nostra pessi-*ma. Ergo peccatores resistunt gratiæ non tantum externæ, sed etiam internæ.

Con-

T. 10. p. 234. F. 708 F.

Tom. 10. p. 724. C. 135. E.

T. 4. Con. p. 1672. A.

Tom. 14. Conc. p. 458. C.

T. 3. pag. 375. B.

To. 14. Conc. p. 539. C.

Ibid. p.
761. B.

Concilium denique Trid. multis in locis sufficientem gratiam astruit, quæ inferius referemus. Unicum hic profero testimonium ex cap. 11. sess. 6. de justificatione, ubi ait: *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis.* Atqui multi sunt iusti, qui non implent Divina mandata: ergo non faciunt, quod possunt, aut non petunt, quod non possunt; adeoque divinæ gratiæ resistunt, quæ datur ipsis post acceptam justificationem, vel ad operandum, vel saltem ad orandum.

Tertia probatio ex SS. Patribus.

Græcorum suffragia non exscribemus: tum quod fatetur ingenue Jansenius eos sibi adversari; sed audaci temeritate illos Semipelagianismi accusare non pertimescit: tum quod citati eorum Commentarii in loca Scripturæ, quæ probatione prima in medium adduximus, eorum doctrinam circa gratiam sufficientem manifeste demonstrant.

Ex Latinis igitur testes Catholicæ doctrinæ appellamus.

Tom. 2.
App. pag.
484.

I. S. Hieronymum in Psalm. 140. *O infelicissimum, exclamat, humanum genus, qui peccata excusamus, dicentes: Victus sum à natura! cum in potestate nostra sit, & peccare, & Domino adjuvante non peccare.* Et Commentario in Isaiam, ad illa capitis 5 verba: *Nunc ostendam vobis, quid ego faciam vineæ meæ, observat hæc ad animam pertinere, quam Deus gratia sua excolit primum, tum fructus, quos sperabat, non ferentem, deserit.* Cuncta, inquit, quæ dicuntur de vinea, possunt & ad animæ humanæ referri statum, quæ à Deo plantata in bonum, non uvæ attulerit, sed labruscas.

T. 3. p. 46

II. S. Augustinum pluribus in locis.

T. 6. pag.
54. E.

Primum testimonium petitur ex Lib. 83. quæstionum q. 68. ubi sic loquitur: *Ad illam cœnam, quam Dominus dicit in Evangelio præparatam, nec omnes qui vocati sunt, venire non voluerunt, neque illi, qui venerunt, venire possent, nisi vocarentur. Itaque nec illi debent sibi tribuere, qui venerunt, quia vocati venerunt: nec illi qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, sed tantum sibi; quoniam ut venirent, vocati erant in libera voluntate. ... Propterea etsi quisquam sibi tribuit, quod vocatus venit, non potest sibi tribuere, quod vocatus est. Qui autem vocatus non venit, sicut non habuit meritum præmii, ut vocaretur, sic inchoat meritum supplicii, cum vocatus venire neglexerit.*

Non poterat sanctus Doctor significantius exprimere gratiam vocationis, quæ sufficit, ut vocatus veniat, quæ tamen respuitur.

T. 6. p.
p. 94. B.

Secundum testimonium ducitur ex Lib. 1. ad Simplicianum q. 2. Expendens istam Sententiam: *Nemo credit non vocatus, sed non omnis credit vocatus, de Esau sic loquitur: Noluit ergo Esau, & non cucurrit: sed & si voluisset, & cucurrisset, Dei adjutorio pervenisset, qui etiam velle & currere vocando præstaret, nisi vocatione contempta reprobis fieret. Aliter enim Deus præstat ut velimus, aliter præstat quod voluerimus. Ut velimus enim, & suum esse voluit & nostrum; suum vocando, nostrum sequendo. Quod autem voluerimus, solus præstat, id est, posse bene agere, & semper beate vivere. Potuit igitur Esau, iudice Augustino, vocatus venire, sed vocationem ille contempsit, nec venire voluit: id est gratiæ obstitit, non quidem efficaci ac victrici, quæ à nullo duro corde respuitur; ergo sufficienti.*

T. 10. p.
113. E.

Tertium testimonium colligimus ex Lib. de Spir. & litt. cap. 33. cuius hæc verba sunt: *Vult autem Deus omnes homines salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire; non sic tamen, ut eis adimat liberum arbitrium, quo vel bene vel male utentes iustissime iudicentur. Quod cum sit, infideles quidem contra Dei voluntatem faciunt, cum ejus Evangelio non credunt: nec ideo tamen eam vincunt, veram se ipsos fraudant magno & lumino bono, malisque pœnalibus implicant, experturi in suppliciis potestatem ejus, cujus in donis misericordiam contempserunt. Ita voluntas Dei semper invicta est, &c.* Audis homines bene & male uti libero arbitrio; & eos qui non credunt, cum credere per gratiam possint, experturos in suppliciis potestatem ejus, cujus in donis misericordiam contempserunt.

Capite 34. rursus exponit S. Doctor, quomodo Deus

per gratiam operetur in homine velle credere, & quomodo consentire vel dissentire sit voluntatis hominis. *Visorum suasionibus, inquit, agit Deus, ut velimus, & ut credamus; sive extrinsecus per Evangelicas exhortationes... sive intrinsecus, ubi nemo habet in potestate, quid ei veniat in mentem, sed consentire vel dissentire propriæ voluntatis est. His ergo modis quando Deus agit cum anima rationali, ut ei credat... profecto & ipsum velle credere Deus operatur in homine, & in omnibus misericordia ejus prævenit nos: consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire, sicut dixi, propriæ voluntatis est. Nihil profecto clarius à sancto Doctore proferri potuit.*

Ibid. p.
120. D.

His verbis respondent adversarii: Nihil aliud significare voluit Augustinus, quam credere & non credere consentire & non consentire, propria esse voluntatis officia, sicut affirmare & negare sunt officia mentis.

Egregia vero responsio! Quasi aliquis esset, qui hoc ignoraret aut revocaret in dubium. Quasi in eo demonstrando immorari debuisset Augustinus, de quo nulla erat inter ipsum & Pelagianos controversia. Totus contra disputationis cardo in eo versabatur, ut ostenderet & necessitatem absolutam gratiæ ad credendum, & homini liberum esse credere vel non credere, gratiæ consentire vel dissentire, hæc quippe duo conciliare simul Pelagiani non poterant. Quod si S. Augustinus idcirco tantum dixit, consentire vocationi Dei vel ab ea dissentire propriæ voluntatis esse, quia consensus & dissensus sunt actiones voluntatis; dicere pariter debuisset, quod velle credere propriæ voluntatis est; nam volitio est voluntatis actio: atqui tamen istud consequens negat S. Doctor. Hæc quippe duo opponit, velle credere, & consentire vocationi Dei: primum vult esse Dei, secundum, voluntatis humanæ divina gratia præventæ. Profecto, inquit, velle credere Deus operatur in homine, & in omnibus misericordia ejus prævenit nos: consentire autem vocationi Dei vel ab ea dissentire, propriæ voluntatis est. Ergo S. Augustinus ideo ait consensum esse propriæ voluntatis, quia gratia præveniens est quidem voluntatis actus, sed indeliberatus, adeoque minimè liber; ipse vero consensus liber est, quia possumus gratiam illam prævenientem dissentiendo frustrare suo effectu: & consequenter rectè dicitur consensus propriæ ad voluntatem pertinere.

Respon-
sio adver-
siorum

Quartum testimonium suppeditat Sermo 159. alias 17. de verbis Apostoli: *Decertant, inquit S. Aug. in te duæ delectationes. Sed quis intestinæ illius pugnæ in justo peccante exitus? Habet, inquit L. 1. de pecc. mer. & rem. c. 39. concupiscentiam, cum qua pugnet, eamque adjuvante Deo, superet, si non in vacuum gratiam ejus susceperit, si reprobatus esse noluerit. Quotquot igitur (saltem iusti) concupiscentiam non superant, gratiam Dei, quæ ad eam frænandam concessa fuerat, in vacuum ac sine fructu suscipiunt. Nam cum hæc gratia eorum animos pulsaret ac velut cœlesti rore perfunderet, Cor eorum congelascit adversus Deum, & fit durum adversus imbrem gratiæ ipsius, ne fructum ferat, ait idem S. Doctor initio præfationis in Psalm. 124. Quis non videat hic clarissime exprimi gratiæ interiori resistentiam.*

To. 5. p.
767. E.Tom. 10.
p. 39. D.Tom. 24.
p. 1411.
A.

Idem S. Doctor L. 8. Confessionum c. 8. ait: *Non faciebam, quod incomparabili affectu amplius mihi placebat, scilicet per gratiam.*

T. 1. pag.
153. A.

Quintum testimonium repetitur ex Lib. de natura & gratia cap. 67. ubi eos, qui peccatis excusationem obtendunt, sic refellit: *Recta fortasse quererentur, si erroris & libidinis nullus hominum victor existeret: cum vero (Deus) ubique sit præsens, qui multis modis per creaturam sibi Domino servientem aversum vocet, doceat credentem, consoletur sperantem, diligenter adhortetur, conantem adjuvet, exaudiat deprecantem; non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras, sed quod negligis querere, quod ignoras; neque illud quod vulnerata membra non colligis, sed quod volentem sanare contemnitis.*

To. 10. p.
163. A.

Et Lib. de corrept. & Grat. c. 7. *Si ab hac damnatione, inquit, non se liberabunt, qui poterunt dicere, non se audivisse Evangelium Christi, cum fides ex auditu sit: quanto minus se liberabunt, qui dicturi sunt: Perseverantiam non accepimus? Justior enim videtur esse excusatio dicentium: non accepimus audientiam, quam dicentium: Non accepimus perseverantiam; quoniam dici potest: Homo, in eo quod audieras & tenueras, in eo perseverares, si velles; nullo modo autem dici potest: Id quod non audieras, credas-*

Ib. pag.
756. D.

»crederes, si velles.« Habes ex hoc duplici loco gratiam sufficientem, cum qua, saltem mediate, potest homo, si velit, bonum supernaturale operari, nec tamen facit.

Denique revocanda hic ea sancti Doctoris loca, in quibus declarat hominem, cum recte agere non potest, habere saltem gratiam orationis, per quam impetrare possit auxilium uberius ad bene agendum; adeoque semper ipsius vitium ac culpam esse perfonalem liberamque, quod non bene operetur. *Hoc restat*, inquit L. 1. ad Simplic. q. 1. *in ista mortali vita libero arbitrio, non ut impleat homo justitiam, cum voluerit, sed ut se supplici pietate convertat ad eum, cujus dono eam possit implere.*

Lib. de corrept. & Grat. refellens Monachum quemdam Adrumetinum contendentem inutilem ac injustam esse correptionem, quia non est in potestate hominis habere gratiam, per quam impleri possit mandatum, cujus transgressio punitur, respondet S. Augustinus, utilem semper ac justam esse correptionem, quia homo & gratiam habuit, qua, si voluisset, mandatum observasset; & præterea correptus habet gratiam; unde ex correptione proficere possit. «Intel-

T. 10. p. 752. A. »ligant, inquit cap. 2. Spiritu Dei se agi, ut quod agendum est, agant... & ad hoc eis ostenditur, quid agere homines debeant, ut quando id agunt... accipisse se gaudeant: quando autem non agunt... orent, ut quod nondum habent, accipiant. Et c. 3. præcipit (Apostolus) ut habeatur charitas: corripit, quia non habetur charitas: Orat, ut abundet charitas:

Ibid. D. »O homo? in præceptione cognosce, quid debeas habere; in correptione cognosce tuo te vitio non habere; in oratione cognosce unde accipias, quod vis habere. Et c. 5. Quicumque Dei præcepta jam tibi nota non facis, & corripit non vis, etiam propterea corripendus es, quia corripit non vis. Non vis enim tua tibi vicia demonstrari: non vis, ut feriantur, fiatque tibi utilis dolor, quo medicum quæras: non vis tibi tu ipse ostendi, ut cum deformem te vides, reformatorem desideres, eique supplices, ne in illa remaneas foeditate.

T. 1. pag. 632. A. Lib. 3. de lib. arbit. c. 9. «Nulli, ait, homini ablatum est scire, utiliter quærere, quod inutiliter ignoratur, & humiliter confitendam esse imbecillitatem, ut quærenti & confitenti ille subveniat, qui nec errat, dum subvenit, nec laborat.

Augustino jungimus fidelissimos ejus discipulos Prosperum, seu authorem Libri de vocatione Gentilium & Fulgentium.

Author Libri de vocatione Gentilium Lib. 2. c. 26. postquam dixit hominem habere de sua mutabilitate, si deficit; de gratiæ opitulatione, si proficit; addit: p. 913. E. *Hanc opitulationem per innumeros modos, sive occultos, sive manifestos, omnibus adhiberi; & quod à multis refutatur, inquit, ipsorum est nequitia: quod verò à multis suscipitur, & gratiæ est divinæ, & voluntatis humanæ.*

S Fulgentius Lib. de incarnatione & grat. c. 27. pag. 305. *Homo, inquit, tanti medicaminis (pœnitentiæ) beneficio caret, cujus gratiam contumax ac ingratus oppugnat.*

Hic non prætermittenda censura secundæ inter 5. famosas Jansenii Propositiones, quæ talis est: *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nusquam resistitur*; quam ut hæreticam suis Constitutionibus damnarunt SS. Pontifices Innocentius X. & Alexander VII. quibus tota consensit Ecclesia. Gratiæ porro, cui resistitur, non est efficax & victrix, sed sufficiens, datur ergo in præsentī statu gratiæ vere sufficiens, quæ non tantum absolutam & abstractam à gradibus actualis concupiscentiæ potentiam conferat ad eam superandam, & ad præceptum seu mediate seu immediate observandum, sed etiam relativam ad circumstantias subjecti, & oppositam quamlibet actualem cupiditatem.

Vide superius varia subterfugia, quibus Janseniani allerunt gratiæ resisti, ac censuram secundæ hujus Propositionis eludere conantur. Vide pariter, quæ citra eandem Propositionem diximus in systemate doctrinæ Jansenii.

Conclusionem vulgo confirmant Theologi, ex eo quod impossibilia homini forent ad observandum Dei mandata, si nulla ipsi conceleberetur à Deo gratia sufficiens, qua observare illa possit. Ita communiter sentiunt vel ipsi Thomistæ.

Cumel in 1. 2. q. 109. art. 8. Deus, inquit, non denegat auxilium necessarium ac sufficiens, quod requiritur ad implenda præcepta & cavenda pec-

ccata.... alias si non præstaret vires neque auxilia sufficientia, nullo pacto possent ab hominibus impleri ejus præcepta; & sic rediret Lutheri hæresis, quod Deus per suam legem obligaret hominem ad impossibile.

Cabrera in 3. p. q. 18. art. 4. dub. 3. Calvinus, inquit, »negat auxilium sufficiens.... Pro resolutione veritatis sit 1. Conclusio: Divinum auxilium actuale »convenienter dividitur in auxilium sufficiens tantum, quo scilicet possit operari homo; & in auxilium efficax, quo de facto operetur. Ibid. dub. 5. Homo recipit pro tempore quo obligatur credere, aut »convertere se ad Deum finem supernaturalem: recipit pro tunc auxilium intrinsecum & physicum sufficiens... & idem dicendum est de auxiliis necessariis »ad vitanda peccata pro tempore, quo tenetur homo »vitare.

Bannes in 1. p. q. 23. art. 3. «Nemo, inquit, peccat »propterea, quod non facit, quod facere non potest. »Homo, cui nihil aliud datum est, quam quod ad naturam humanam pertinet, non habet, unde possit »cognoscere vel operari supra naturam; ergo non peccat non operando aliquid supernaturale... Necesse »est, ut de facto recipiat aliquam divinam inspirationem illuminantis Dei, aut vocantis.

Ledesma in Tractatu de auxiliis q. unic. art. 15. & 16. «Non est peccatum, inquit, neque tribuitur culpa illud, quod non est in hominis libera potestate, »cum auxilium sufficiens tribuat virtutem & potestatem: at vero si Deus non conferret auxilium sufficiens homini, non esset in ejus potestate, cum auxilium sufficiens tribuat virtutem & potestatem; ergo certissimum est, quod Deus confert auxilium sufficiens homini.

Medina in 1. 2. qu. 109. art. 10. in quæstione incidenti Conclusionem 1. *Homo viator potest ad Deum converti; ex quo evidenter sequitur, quod in hac vita habet auxilium gratiæ necessarium & sufficiens ad salutem consequendam.*

Cabesudo in 3. p. ad q. 86. in expositione articuli: *Omnis homo, inquit, dum est in via, potest simpliciter loquendo pœnitentiam agere de peccatis; atque adeo omnibus dantur auxilia sufficientia, ut possint pœnitere.*

Alvares L. 8. de auxiliis disput. 71. n. 12. «Si non daretur, inquit, gratia vere sufficiens, sequeretur, »quod illi omnes, qui non convertuntur aut salvantur, revera converti non possent aut salvari.... & »ita non imputaretur eis ad culpam, quod non converterentur, nec adimplerent divina mandata. Et »disp. 76. n. 5. Qui prædicto modo excitatur à Deo »ad credendum, tempore quo currit præceptum fidei, peccat, si non credat: ergo talis excitatio erat »sufficiens ad credendum. Quia si ille non haberet sufficiens auxilium ad credendum, non peccaret contra fidem, non credendo; sed esset dumtaxat infidelis »negative: ergo hujusmodi gratia excitans ad credendum, est gratia sufficiens, qua revera potest homo credere, si velit.

Multi alii in rem eandem laudari possent à Schola Thomistica Theologi; nec id diffitetur Arnaldus, saltem de recentioribus Thomistis, quos in Libro, cui titulus est: *Defensio de la Constitution d'Innocent. X.* pag. 288. Alvaristas appellat quod nempe Alvares omnium primus opinionem hanc in Scholam divi Thomæ invexerit; non satis attendens, inquit, ad ea, quæ inde consequuntur. Fatentur ibidem pag. 56. 98. 99. 102. & 184. Dominicanos à tempore Congregationum de Auxiliis, hujc Alvaris sententiæ constanter adhæsisse; unde profecto sequitur eam pro doctrina totius Scholæ Thomisticæ in Ecclesia receptæ, magis habendam esse, quam quidquid nonnulli antea circa istud argumentum docuerant.

Quamquam vel ipse Arnaldus ex veteribus Thomistis non alios fere appellat quam Thomam Bradwardinum, & Gregorium Ariminensem, qui inter cæteros omnes Thomistas durius ac minus castigate locuti sunt. Prioris Opera typis edita sunt hæreticorum cura; ac multa ex illis Wiclefum excerpisse certum est: de altero vero dicere solitus erat Lutherus: *Da magistrum*, cum ejus libros postulabat. Et vero ab erroribus Lutheri circa libertatem Bradwardinum vindicare, res est plena laboris ac difficultatis. Tales Theologos Arnaldo non invidemus.

Solvuntur objectiones ex Scripturis.

Obijcies 1. ea Scripturæ testimonia, quæ non aliam videntur adstruere gratiam quam efficacem ac victri-
cem.

Isaiæ 55. v. 11. Sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo: non revertetur ad me vacuum, sed faciet, quæcumque volui, & prosperabitur in his, ad quæ misi illud.

Ezechielis 36. v. 27. Spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam, ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea custodiat, & operemini. Porro gratia operationis est gratia efficax, cui nemo resistit.

Joan. 6. v. 45. Omnis qui audit me à Patre, ait Christus, & didicit, venit ad me. Ergo nullus veræ ac internæ vocationi resistit. Unde cap. 10. v. 27. Christus de suis ovibus ait: Oves meæ vocem meam audiunt, & nego cognosco eas, & sequuntur me, & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea.

Philipp. 1. v. 6. Qui cæpit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Jesu Christi. Et cap. 2. v. 13. Deus est, qui operatur in vobis velle & perficere, pro bona voluntate.

Rom. 9. v. 19. Voluntati ejus quis resistit? Ps. 113. v. 3. Deus noster in Cælo omnia quæcumque voluit, fecit. Ergo gratiæ, quam Deus concedit, nemo resistit, adeoque semper est efficax; ac consequenter nulla datur gratia pure sufficiens.

Et His testimoniis adstrui quidem gratiam efficacem, cum nulla reluctatur voluntas; at sufficientem excludi, qua tandem machina efficient Janseniani?

Isaias intelligendus est de illa gratia & voluntate Dei omnino efficaci: nisi Janseniani voluerint inde excludi debiliores illas gratias, quas illi tamen cum Magistro suo admittunt, quæ certè gratiæ non operantur, quæcumque Deus voluit. Intelligi etiam potest Isaias de Christo, qui missus à Patre in mundum, in Cælum reversus non est, nisi postquam fecit, quæcumque voluit Pater, & prosperatus est in his, ad quæ missus fuerat.

Ezechiel manifestè loquitur de illa gratia, quæ cor novum in nobis creat, quæ facit, ut mandata observemus, &c. hanc vero efficacem esse concedimus, verum aliam excludi negamus.

Christus Joan. 6. & 10. loquitur de illis, qui audientes discunt, seu vocem ejus sequuntur, & obediunt verbo Dei per efficacem fidei donum à Deo liberaliter concessum. Aures audiendi, ait S. Augustinus Lib. de dono perseverantiæ cap. 14. ipsum est donum obediendi, ut qui id haberent, venirent ad eum, ad quem nemo venit, nisi fuerit ei datum à Patre ipsius.

Apostolus citatis locis gratiam efficacem designat quidem, sed non per exclusionem gratiæ, cui resistatur. Hæc enim intelligenda sunt ad sensum Concilii Tridentini dicentis sess. 6. cap. 13. Nisi ipsi gratiæ defuerint, sicut cæpit opus bonum, ita perficiet operans velle & perficere.

Denique Dei voluntati absolutæ ac consequenti, ut loquuntur Theologi nemo quidem resistit, sed resistitur ejus voluntati antecedenti & conditionatæ, qua voluntate vult Deus omnes homines salvos fieri, nec tamen omnes salvi fiunt; quia non omnes ex parte sui eas adimplent conditiones, quibus vult Deus omnes salvos fieri. Et vero vel in ipsa Jansenii doctrina fateri necesse est Dei voluntati resisti. Namque gratia parva, quam ille admittit, tum natura sua, tum voluntate Dei antecedente tendit & ordinatur ad opus plenum & perfectum, quod tamen in concursu superioris cupiditatis nusquam assequitur; ergo Dei voluntati antecedenti resistitur. At non resistere Angeli mali? An non resistit Adamus? An idcirco minus potens dicenda Dei voluntas? Quid absurdius? Quamquam qui Dei voluntati resistunt, non eam vincunt, sed se ipsos magno bono defraudant; voluntas enim Dei aliquo modo semper impletur. De his enim, qui faciunt, quæ non vult, facit ipse, quod vult. Ait S. Augustinus Lib. de corrept. & gratia cap. 14. Et S. Thomas 1. p. q. 19. art. 6. Cum Dei voluntas, inquit, sit universalis causa rerum omnium, impossibile est, quid divina voluntas suum effectum non consequatur. Unde quod recedere videtur à divina voluntate secundum unum ordinem, relabitur in ipsam secundum alium. Sicut peccator, qui quantum est in

se, recedit à divina voluntate peccandi, incidit in ordinem divinæ voluntatis, dum per ejus justitiam punitur.

Obijcies 2. Ex Apostolo Rom. 9. v. 15. Miserebor, cujus misereor: & misericordiā præstabo, cujus miserebor. Igitur non volentis neque currentis, sed misereboris est Dei. Porro si daretur gratia sufficiens, cui homo consentiens uberius ac efficacem impetraret, volentis esset atque currentis; ergo, &c.

Respondet Estius Commentario in hunc locum: Apostolum disputare de electione divina, quam citato Scripturæ testimonio rejicit in solam Dei misereboris voluntatem. Unde concludit: Igitur neque volentis, neque currentis, &c. Quare non de causa boni operis, inquit, intelligenda est hæc conclusio, sed de ipsa electione hominum ad salutem, ut sensus sit: Quod quis sit electus à Deo, non est ex merito bonæ voluntatis, neque ex merito boni operis seu conversationis præcedentis aut prævisæ, sed ex solo ac libero beneplacito Dei misereboris. Hac admilla Estii interpretatione, textus Apostoli citatus non est ad propositum nostrum.

Et 2. Distinguo maj. Non est volentis neque currentis per solas naturæ vires, concedo: per gratiam liberaliter & gratis à Deo concessam, iterum distinguo: non est volentis primario, quasi præcipuè boni operis partes homini adscribendæ sint, non Deo miserebori, concedo: non est volentis secundario, quasi homo gratiæ Dei nihil cooperetur, nego. Distinguo min. Si datur gratia sufficiens, cui homo consentiens uberius impetraret, volentis esset, per gratiam prævenientem, sine qua non potest velle, concedo: absque gratia præveniente, nego. Igitur sensus Apostoli est: bonum opus magis à Deo esse per gratiam, quam à voluntate per conatum ac consensum; quia sine gratia voluntas nec conari potest nec consentire.

Objectiones ex S. Augustino.

Obijcies 1. ea sancti Doctoris testimonia, quibus gratiam efficacem exigit, ut homo possit & velle & operari bonum.

Libro de gratia & libero arbitrio cap. 16. n. 32. Certum est, inquit, nos velle, cum volumus: sed ille facit, ut velimus bonum. Certum est nos facere, cum facimus: sed ille facit, ut faciamus, præbendo virtutes efficacissimas voluntati. Et cap. 17. Ipse ut velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens. Ut ergo velimus, sine nobis operatur: cum autem volumus, & sic volumus, ut faciamus, nobiscum cooperatur: tamen sine illo vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valeamus.

Libro de prædest. SS. c. 8. n. 13. expendens ista Christi verba: Omnis qui audit à Patre & didicit, venit ad me. Quid est, inquit, nisi nullus est, qui audiat à Patre & discat, & non veniat ad me? Si enim omnis, qui audit à Patre & didicit, venit: profecto omnis qui non venit, non audit à Patre, nec didicit: nam si audisset & didicisset, veniret. Neque enim ullus audit & didicit, & non venit. Paulo post ait: Eum, qui venit, venire per gratiam, quæ occultè humanis cordibus divina largitate tribuitur, & à nullo duro corde respuitur. Ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur.

Accedit & S. Prosper fidelissimus Augustini discipulus Carmine de ingratis, ubi sic canit cap. 16. n. 383.

At vero omnipotens hominem cum gratia salvat,
Ipsa suum consummat opus; cui tempus agendi
Semper adest, quæ gesta velit: non moribus illi
Fit mora, non causis anceps suspenditur ullis.

Pag.
145.

Et Ea testimonia intelligenda esse vel de necessitate gratiæ voluntatis in genere, quo sensu dicit citato cap. 17. Lib. de gratia & libero arbitrio: Sine Deo operante ut velimus, & cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valeamus. Vel de energia & virtute gratiæ efficaci: quo sensu intelligenda sunt laudata & alia hujus generis bene multa sancti Augustini testimonia, quibus cum gratiam efficacem adstruit, sufficientem procul dubio, de qua hic jam disputamus, non excludit, sicut demonstrant, quæ laudata sunt ejusdem sancti Doctoris testimonia.

Cum

T. 10. p.
341. G.

T. 14.
Conc. p.
762. B.

T. 10. p.
774. C.

To. 10. p.
734. G.
Ibid. p.
735. A.
Ibid. E.

Ibid. p.
799. D.

Ibid. F.

T. 10. p.
735. F.

T. 6. p.
94. B.

Cum itaque ait, eum qui non venit, non audivisse à Patre nec didicisse; sentus est, eum non audivisse nec didicisse efficaciter, tametsi per gratiam sufficientem audire & discere, ac consequenter venire potuerit, sicut Esau, de quo sanctus Doctor q. 2. Libri 1. ad Simplic. ait: *Noluit Esau, & non cecurrit: sed & si voluisset & cecurrisset, Dei adiutorio pervenisset. . . . nisi vocatione contempta reprobus fieret.*

T. 3. p.
86. col.
2. E.

Eadem est ad S. Prosperum responsio. Hæc itaque & alia huiusce generis Augustini testimonia incassum & inconsulto prorsus nobis opponunt Janseniani: namque vel ea intelligunt de aliqua dumtaxat gratia, scilicet efficaci, vel de omni & qualibet gratia. Si primum; frustra ea nobis opponunt, cum fateamur esse aliquam gratiam efficacem, quæ invictissimè voluntatem ad bonum supernaturale inclinat: si postremum; ut quid Jansenius ipse Lib. 2. de Gratia Christi cap. 27. fatetur multos esse, *qui ab interna gratia suasionem & inclinationem dissentiant?* Ut quid toties parvæ cujusdam & infirmioris gratiæ mentionem facit? Hæc quippe vel eadem est cum illa, quam citatis locis describit Augustinus vel diversa Eandem non esse, saltem quoad effectum, per se manifestum est, nec Janseniani negare possunt. Ergo est diversa; ergo non de omni & qualibet, sed de aliqua dumtaxat gratia, nimirum efficaci, loquitur Augustinus in iis locis, quæ nobis hic opponuntur.

Dixi eandem non esse saltem quoad effectum: quantum enim ad substantiam & entitatem, in systemate Jansenii eadem prorsus est gratia, cujus virtus cum tota relativa sit, pro majori vel minori oppositæ cupiditatis resistentia victrix est, vel non victrix; unde in eo systemate plane per accidens est & ab extrinseco, quod actu & re ipsa gratiæ resistatur vel non resistatur. Quamvis enim gratia ex seipsa & absolute considerata, atque ex voluntate Dei antecedente contineat omne operis boni faciendi principium seu virtutem activam, hanc tamen actu non exerit, nec opus illud facit, aut non facit, nisi prout ipsi permittit major vel minor actualis opposita cupiditas. Unde plane istud consequens est, vim gratiæ, quantum ad usum & exercitium, pendere à majori vel minori concupiscentiæ resistentia. Quod si juxta Jansenium, potest cupiditas fortior impedire perfectum gratiæ effectum, ad quem natura sua illa tendit & ordinatur; quidni, juxta Catholicos, poterit libera hominis voluntas eam omni effectui deliberato privare? An majus in gratiam dedecus redundat ex voluntate, quod omni quam ex cupiditate, quod suo privetur effectui pleno ac perfecto? Estne magis ipsi honorificum vinci à cupiditate, vel à voluntate?

At, inquires, juxta Jansenium gratia qualibet semper est efficax alicujus effectus saltem imperfecti, non ita juxta nos: merito igitur opponuntur nobis, quæ citata sunt Augustini testimonia.

Resp. I. Ergo ex his testimoniis inferri dumtaxat potest, gratiam scilicet aliquam imperfectum dumtaxat effectum ex voluntate elicere, non plenum ac perfectum: attamen vel ipse contextus repugnat, qui perfectum videtur designare.

II. Unde habent adversarii, de imperfecto Gratia effectui agere Augustinum citatis in locis? Gratis profecto id confingunt, qui quacumque tandem ratione Magistri sui doctrinam tueantur, quam tueri aliter non possunt, quam absurda & vana confingendo.

III. Gratia illæ parvæ, quæ debiliores dumtaxat excitant ad pietatem affectus, ex seipsis ac voluntate Dei antecedente ad perfectiores tendunt & ordinantur, quos re ipsa efficerent, si minor esset oppositæ cupiditatis resistentia: porro, ut jam dictum est, majus non est incommodum, quod gratia perfectiori effectui privetur ex cupiditate, quam omni, ex libera voluntate.

IV. Non facile concipitur, nec bene conciliatur in systemate Jansenii, quomodo gratia illa parva nunquam omni suo etiam imperfecto effectui privetur, quando scilicet ardentissima oppugnatur actuali concupiscentia. Cum enim gratiæ virtus sit relativa, atque eo magis decreseat & imminuatur, quo accenditur & augetur opposita cupiditas, cum qua concurrit; non satis intelligitur, cur eo intentionis ac vehementiæ cupiditas venire non possit, ut omnem penitus gratiæ deliberatum effectum extinguat ac præfocet. Quemadmodum enim (quod exemplum hic obvium ac familiare est) si duo fuerint in balance pondera non multum inæqualia, quorum nempe unum alio tantillum gravis sit, trutina incerto ac dubio motu hinc & inde ali-

quamdiu inclinatur: si vero unum pondus alteri plurimum prægravet, statim fixa & immota remanet trutina in ea bilancis parte, in qua majus aggravat pondus. Ita cerè de gratia sentiendum in systemate Jansenii. Si cupiditas non multo fortior gratia & superior fuerit, poterit quidem utcumque gratia respirare, ac tenues quosdam ad pietatem motus exprimere; at si in ardentissimæ cupiditatis voraginem incidit, penitus eam absorberi necesse est.

Instabis 1. Citato c. 8. L. de prædest. SS. S. Augustinus ait: *Eos, qui non credunt, foris tantum audire, non intus.* Et Lib. de gratia Christi c. 13. *Qui novit, inquit, quod fieri debeat, & non facit, nondum à Deo didicit secundum gratiam, & secundum legem; non secundum spiritum, sed secundum litteram.* Ergo in mente sancti Doctoris, abiente gratia efficaci, quæ dat credere, sola superest legis littera, non alia gratia interior. Quapropter cap. 14. ejusdem Libri de Gratia Christi sic pergit S. Augustinus: *Quando Deus docet, non per legis litteram, sed per Spiritus gratiam; ita docet, ut quod quisque didicerit, non tantum cognoscendo videat, sed etiam volendo appetat, agendoque perficiat.*

2. Mentem sancti Doctoris esse, præter gratiam legis ac doctrinæ, qua mens illustratur, adhuc necessariam esse gratiam voluntatis & actionis, qua id fiat, quod faciendum esse cognoscitur; quam voluntatis gratiam negabant Pelagiani, quos citatis in locis impugnat S. Augustinus, quæ quidem rejecta, homo foris tantum audit, non intus: quia scilicet gratia cognitionis, quam iidem hæretici admittebant, iudice Augustino revocatur ad meram externam gratiam legis & doctrinæ; qui autem foris dumtaxat audit, intus non excitante nec movente Spiritu, ille credere non potest. Ista porro Dei motio & excitatio, aliquando efficax est, aliquando vero inefficax: de priori hic loquitur S. Augustinus, alia non rejecta nec exclusa. Facilis inde est ad citata testimonia responsio.

Ad 1. ex cap. 8. Lib. de prædest. SS. *Qui non credunt, foris tantum audiunt*, distingo: in hypothesi seu doctrina Pelagianorum, qui gratiam voluntatis & operationis rejiciebant, concedo: in mente S. Augustini subdistinguo: foris tantum audiunt, quantum ad effectum, quia non magis credunt, quam si foris dumtaxat audirent, concedo: quantum ad sufficientiam gratiæ, quasi nulla penitus gratia interiori ad credendum juvarentur, nego.

Ad 2. ex cap. 13. Lib. de Gratia Christi, pariter distingo: *Qui novit, quod fieri debeat, & non facit, nondum à Deo didicit secundum gratiam*, supposita Pelagianorum sententia, concedo: in mente S. Augustini, subdistinguo: nondum à Deo didicit, secundum gratiam efficacem, concedo: secundum nullam omnino gratiam, nego. Habuit enim ille gratiam, per quam & cognovit, quid esset faciendum, & vires accepit saltem mediata sufficientes ad id faciendum, quod tamen non fecit, quia liberè noluit.

Adde, quod hæc & alia huiusmodi testimonia nimis probarent: liquidem efficerent etiam nullas dari gratias parvas seu debiles internas, quas tamen Jansenius admittit.

Instabis 2. L. 1. ad Simplicianum q. 2. sic loquitur S. Augustinus: *Manifestum est frustra nos velle, nisi Deus misereatur. Illud autem nescio, quomodo dicatur frustra Deum miseri, nisi nos velimus. Si enim Deus misereatur, ergo jam volumus: ad eandem quippe misericordiam pertinet, ut velimus. Deus enim operatur in nobis velle & operari.* Audis, si Deus misereatur, nos velle, id est, effectum cum gratia semper conjunctum.

3. Eo loci sanctum Doctorem impugnare sententiam, quæ fuit postea Semipelagianorum, & quorundam Pelagianorum, Deum nempe velle frustra juvare hominem à miseriis ipsis, nisi homo præmitteret affectum bonum volendi: unde prima boni voluntas, non à Deo seu gratia præveniente, sed ab homine homini inellet, quem errorem S. Prosper Carmine de ingratis cap. 13. exponit, dicens n. 321.

*Quem frustra juvisse velit, nisi præferat ille.
Affectum, cujus comitetur gratia cursum.*

T. 10. p.
801. B.
Ibid. p.
236. F.Ibid. p.
237. D.T. 6. p.
94. F.

P. 141.

Et ipse S. Augustinus L. 4. contra Julian. c. 8. n. 41. eundem errorem denotat his verbis: *«Vos, ut video, T. 10. p. 605. D. »ponere jam cœpistis merita gratiam præcedentia, »quod est petere, quærere, pulsare; ut his meritis debita illa reddatur, ac sic gratia inaniter nuncupetur. . . . Docentibus vobis, ideo non omnes salvos fieri, Ibid. E. &*

»Et in agnitionem veritatis venire, quia ipsi nolunt
»petere, cum Deus velit dare; nolunt querere, cum
»Deus velit ostendere; nolunt pulsare, cum Deus ve-
»lit aperire.« In qua quidem erronea sententia, omni-
»potentia voluntatis divinæ in distributione gratiarum
»pendebat à præviis dispositionibus humanis. Contra
»vero Augustinus contendit, loco qui nobis opponi-
»tur, voluntatem seu velle nostrum non præcedere
»seu prævenire Dei misericordiam, imo ipsam sequi.
»Nescio, inquit, quomodo dicatur frustra Deum mi-
»sereri, nisi nos velimus. Si enim Deus miseretur, ergo
»jam volumus.« Quasi diceret, cum Deum misereri,
»sit gratiam indigno conferre; si misereatur, ergo jam
»non volumus nisi præventi. Adde quod volitio illa, de
»qua ibi loquitur S. Augustinus, potest etiam appositè
»ad ejus intentum intelligi de volitione indeliberata
»præveniente. Quod si tamen ea volitio dicatur delibe-
»rata, responderi potest, Augustinum agere de miseri-
»cordia efficaci, non excludendo gratiam sufficientem,
»quam Deus concedit etiam cum non ita efficaciter mi-
»seretur.

Instabis 3. Hanc dumtaxat gratiam agnovit S. Au-
gustinus, quam ex Ecclesiæ fide adversus ipsius hostes
Pelagianos tam strenuè propugnavit: atqui non aliam
propugnavit quam efficacem, quæ à Pelagianis nega-
batur.

Minor probatur ex ipso S. Augustino Libro de Gra-
tia Christi, cap. 10. num. 11. ubi præter gratiam,
quam Pelagius admittebat, aliam ab ipso exigit his ver-
bis: *Nos eam gratiam volumus, iste aliquando fateatur,
qua futura gloriæ magnitudo non solum promittitur, verum
etiam creditur & speratur; nec solum revelatur sapientia,
verum & amatur; nec solum suadetur omne, quod bonum
est, verum etiam persuadetur.... Hanc debet Pelagius gra-
tiam confiteri, si vult non solum vocari, verum etiam esse
Christianus. Et cap. 47. Confiteatur gratiam, qua voluntas
& actio divinitus adjuvatur, ut sine illo adiutorio nihil bene
velimus & agamus, eamque esse gratiam Dei per Jesum Chri-
stum Dominum nostrum.*

3. Distinguo min. Si nomine gratiæ efficacis intel-
ligas gratiam voluntatis & actionis, concedo: si intel-
ligas gratiam, quæ ex sese certò ac infallibiliter
semper victrix sit & efficax, nego. Vel ex ipsis citatis
hic Augustini verbis manifestum est, inter ipsum ac
Pelagium de sola gratia voluntatis & actionis contro-
versiam fuisse, quam Pelagius negabat esse necessa-
riam, ratus gratiam legis ac doctrinæ sufficere ad opus
bonum.

Econtra vero S. Augustinus ex Ecclesiæ fide conten-
debat necessariam prorsus esse gratiam sanctæ inspira-
tionis ac excitationis, per quam voluntas ad bene agen-
dum excitaretur ac juvaretur. Libro de Gratia Christi
cap. 4. postquam retulit Pelagium tria distinxisse, nem-
pe possibilitatem, voluntatem & actionem, addit cap. 5.
»Scire debemus, quod nec voluntatem nostram, nec
»actionem divino adjuvari credit auxilio, sed solam
»possibilitatem voluntatis atque operis.... Et ideo non
»adjuvet, ut velimus, non adjuvet, ut agamus, sed tan-
»tummodo adjuvet, ut velle & agere valeamus. Ergo
hoc unum Augustinus contra Pelagium contendebat,
in quo versabatur cardo disputationis, necessariam sci-
licet esse gratiam voluntatis & operis. Qualis vero sit
agendi modus illius gratiæ, an per motionem à se effi-
cacem, physicam vel moralem, vel congruam, Augu-
stinus ex Ecclesiæ fide non decernit, quia nec ipsa Ec-
clesia quidquam ea de re credendum statuit, sed variis
permisit Scholæ opinionibus disputandum.

Instabis 4. Gratia sufficiens est gratia possibilitatis, id
est, quæ dat posse agere: atqui Pelagius hanc ipsam ad-
mittebat gratiam possibilitatis; ergo admittebat gra-
tiam sufficientem; ergo Augustinus illum impugnans,
censet eam gratiam plane rejiciendam, atque unam ef-
ficacem admittendam esse.

2. Distinguo min. Pelagius admittebat gratiam
possibilitatis indistinctam à natura, libero arbitrio, lege
ac doctrina, concedo: distinctam, nego. Errant pro-
fecto, ac calumniæ rei sunt, qui gratiam sufficientem
Catholicorum confundunt cum gratia possibilitatis
Pelagianorum Prior est Dei donum naturæ superaddi-
tum: posterior, ipsa est natura liberi arbitrii, vel lex
ac doctrina. Audiatur ipsemet Pelagius sic loquens
apud Augustinum Lib. de gratia Christi cap. 4. nu. 5.
»Nos, inquit, tria distinguimus, & certum velut in or-
»dinem digesta partimur. Primo loco posse statuimus,
»secundo velle, tertio esse. Posse in natura, velle ar-
»bitrio, esse in effectu locamus. Primum illud, id est
»posse, ad Deum propriè pertinet, qui illud creaturæ

»sua contulit: duo vero reliqua, hoc est, velle & esse,
»ad hominem referenda sunt.« Ita perfidus ille ac
versipellis hæreticus per possibilitatem, solam natu-
ram, quæ à Deo est, intelligebat; per gratiam ve-
ro, quæ possibilitatem illam adjuvat, legem, doctri-
nam, exempla Christi, & alia hujus generis exter-
na adjumenta. Porro S. Augustinus à Pelagio vole-
bat obtinere, internam Christi gratiam voluntatis
prorsus requiri, ut possibilitas illa adjuvetur ad bo-
num volendum & faciendum, quoties homo bonum
illud vult & facit. Si ergo, inquit S. Doctor Lib. de
Gratia Christi cap. 47. *consenserit nobis (Pelagius)*
non solum possibilitatem in homine, etiamsi nec velit, nec agat
bene, sed ipsam quoque voluntatem & actionem, &c. divi-
nus adjuvari, ut sine illo adiutorio nihil bene velimus & aga-
mus, eamque esse gratiam Dei per Jesum Christum Domi-
num nostrum, in qua nos sua, non nostra justitia justos fa-
cit, ut ea sit nostra vera justitia, quæ nobis ab illo est, nihil
de adiutorio gratiæ Dei, quantum arbitror, controversiæ
relinquetur.

Instabis 5. Semipelagiani admiserunt gratiam suf-
ficientem, cui voluntas consentire potest vel dissentire:
atqui Semipelagiani fuerunt hæretici; ergo, &c.

3. Distinguo maj. Semipelagiani admiserunt gra-
tiam sufficientem subsequenter naturalia quædam sa-
lutis desideria & initium fidei ex solis liberi arbitrii vi-
ribus, concedo: præviam seu prævenientem illa salutis
desideria & initium fidei, nego. Porro gratia sufficiens,
pro qua certant Orthodoxi, non sequitur, sed præve-
nit voluntatem.

Distinguo etiam minorem. Semipelagiani fuerunt
hæretici in eo, quod gratiam negarent necessariam ad
fidei initium & primæ salutis desideria, concedo: in eo
quod dicerent voluntatem posse consentire vel dissen-
tire gratiæ, nego. In hoc enim maximè Catholici
erant, ut fusè suo loco demonstravimus.

Objicies 2. Ex eodem S. Augustino amplum discri-
men statui debet inter gratiam utriusque status, naturæ
scilicet innocentis ac lapsæ: atqui in eo dumtaxat ver-
satur discriminem illud, quod gratia sanitatis seu naturæ
sanæ & integræ sufficiens dumtaxat fuerit, libero vo-
luntatis arbitrio quantum ad usum vel non usum re-
lictæ; gratia vero medicinalis seu naturæ lapsæ sit ef-
ficax, quæ voluntatem invincibiliter & indeclinabiliter
ad bene agendum determinat.

Probatur utraque Propositio major & minor, ver-
bis S. Augustini Lib. de corrept. & grat. c. 11. nu. 29.
Quid ergo, inquit, Adam non habuit Dei gratiam? Imo ha-
buit magnam, sed disparem.... Istam gratiam non habuit
homo primus, qua nunquam vellet esse malus, sed sanè ha-
buit, in qua si permanere vellet, nunquam malus esset, &
sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset, sed
eam tamen per liberum arbitrium deserere posset.... Hæc
prima est gratia, quæ data est primo Adam: sed hæc poten-
tior est in secundo Adam. Prima est enim, qua fit, ut habeat
homo justitiam, si velit: secunda ergo plus potest, qua etiam
fit, ut velit, & tantum velit, tantoque ardore diligit, ut car-
nis voluntatem contraria concupiscentem voluntate spiritus
vincat.

Et cap. 12. *»Ipsa adiutoria, inquit, distinguenda*
»sunt. Aliud est adiutorium, sine quo aliquid non fit,
»& aliud est adiutorium, quo aliquid fit. Nam sine
»alimentis non possumus vivere, nec tamen cum ad-
»fuerint alimenta, eis fit, ut vivat, qui mori voluerit.
»Ergo adiutorium alimentorum est, sine quo non fit,
»non quo fit, ut vivamus. At vero beatitudo, quam
»non habet homo, cum data fuerit, continuo fit beatus.
»Adiutorium est enim non solum, sine quo non fit,
»verum etiam quo fit propter quod datur. Quapropter
»hoc adiutorium & quo fit est, & sine quo non fit....
»Primo itaque homini... datum est adiutorium perse-
»verantiæ, non quo fieret, ut perseveraret, sed sine
»quo per liberum arbitrium perseverare non posset.
»Nunc vero Sanctis in regnum Dei per gratiam præ-
»destinatis, non tale adiutorium perseverantiæ datur,
»sed tale ut eis perseverantia ipsa donetur.... Ut
»ergo non acciperet hoc donum Dei, id est, in bono
»perseverantiam primus homo, sed perseverare vel
»non perseverare in ejus relinqueretur arbitrio, ta-
»les vires habebat ejus voluntas, quæ sine ullo fuerat
»instituta peccato, & nihil ex seipso concupiscentia-
»liter resistebat... nunc vero posteaquam est illa
»magna peccati merito amissa libertas, etiam majo-
»ribus donis adjuvanda remansit infirmitas.... Sub-
»ventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ,
»ut divina gratia indeclinabiliter & insuperabiliter
»ageretur,

Ibid. p.
251. B. C.

Ibid. p.
766. B.
Ibid. p.
767. C.
Ibid. D.

Ibid. p.
769. A.

Ibid. p.
730. F.

Ibid. p.
771. A.

Ibid. E.

R. Nego min. Discrimen quippe utriusque status in eo reponit S. Augustinus, quod natura innocens sola opus habuit gratia sufficiente; natura vero lapsa indigeat præter sufficientem, etiam efficaci.

Fatemur itaque cum Augustino, amplum discrimen esse inter gratiam naturæ innocentis ac corruptæ, tum quoad gratiam efficacem, tum etiam quoad gratiam ipsam sufficientem.

I. Quantum ad gratiam efficacem seu victricem, quæ naturæ nostræ lapsæ ac infirmæ jam necessaria est pro arduis ac difficilibus pietatis actionibus, qua quidem homo innocens in tanta, ut loquitur Augustinus, non peccandi facilitate, non indigebat.

II. Quantum ad gratiam ipsam sufficientem, quia in statu naturæ innocentis, hæc solam includebat mentis illustrationem, non vero præviam, ut modo, voluntatis excitationem & motionem. Unde ab Augustino nunquam appellatur delectatio, voluptas, suavitas præveniens, aut motio excitans; sed Libro de Natura & Gratia cap. 48. n. 56. illam comparat lumini. «Si, inquit, de integra & sana hominis natura loqueretur, (Pelagius) quam modo non habemus... nec sic rectè diceret, quod non peccare nostrum tantummodo sit, quamvis peccare nostrum vellet: nam & tunc esset adjutorium Dei, & tanquam lumen sanis oculis, quo adjuti videant, se præberet volentibus.» Et cap. 51. Pelagio contenti possibilitatem non peccandi insitam esse naturæ, sanctus Doctor reponit: Si iste de illa hominis natura loqueretur, quæ primo inculcata condita est, utrumque acceptaretur hoc dictum. Porro in illa non peccandi possibilitate agnoscebat Pelagius ut aliàs probatum est, gratiam illustrationis mentis: ergo cum asserat S. Augustinus, Pelagii sententiam utrumque veram esse, si sermo foret de natura integra & innocente; procul dubio existimat gratiam naturæ innocentis in una mentis illustratione positam fuisse, non autem in prævia excitatione ac motione voluntatis: quia cum sana & integra esset viribus, tali non indigebat excitatione, quæ jam torpenti ac languidæ naturæ nostræ omnino necessaria est.

Instabis I. Gratia sufficiens quantum ad usum vel non usum, libero permittitur voluntatis arbitrio: atqui in eo, juxta S. Augustinum, stat maximè discrimen gratiæ utriusque status, quod in præsentī statu, quemadmodum in priori, gratia non jam permittitur libero voluntatis arbitrio, quantum ad usum vel non usum; sed indeclinabiliter & insuperabiliter voluntatem ad bene agendum jam applicat ac determinat; ergo nulla datur in præsentī statu gratia sufficiens.

R. Nego min. In utroque enim naturæ tum lapsæ, tum innocentis statu, semper in potestate liberi arbitrii positum fuit gratiæ consentire, vel non consentire. Inde est, quod una fere seposita gratiæ alicujus uberioris ac potentioris pro statu præsentī necessitate, S. Augustinus L. de corrept. & grat. eadem plane affirmet de Adamo lapsō, quæ dixerat de innocente, circa libertatem illam bonum operandi & in eo perseverandi. Vide articulo superiori verba, quæ ex S. Doctore laudavimus.

Instabis 2. Ex eodem S. Augustino citato c. 12. Lib. de correptione & gratia, adjutorium quo, est gratia efficax; adjutorium vero sine quo non, est gratia sufficiens; atqui gratia efficax seu adjutorium quo, ad præsentem dumtaxat statum pertinet, sicut gratia sufficiens seu adjutorium sine quo non, ad solum pertinuit statum innocentis naturæ; ergo nulla jam datur gratia sufficiens seu adjutorium sine quo non; & quælibet gratia jam est efficax seu adjutorium quo.

R. 1. Nego maj. Adjutorium enim illud quo, in mente S. Augustini non est gratia efficax, seu causa efficiens perseverantiæ, aut cujuscumque actus boni; sed est causa formalis perseverantiæ, seu ipsamet perseverantia. Id manifestè probat exemplum beatitudinis, quo utitur Augustinus, ut exponat, quid appellet adjutorium quo. Beatitudo, inquit, quam non habet homo, cum data fuerit, continuo fit beatus. Adjutorium est enim non solum, sine quo non fit, verum etiam quo fit, propter quod datur. Quapropter hoc adjutorium & quo fit est, & sine quo non fit: quia & si data fuerit homini beatitudo, continuo fit beatus, & si data nunquam fuerit, nunquam erit. Sicut ergo adjutorium quo beatitudinis, est ipsa formalis beatitudo; ita pariter adjutorium quo perseverantiæ, est ipsamet formalis & actualis perseverantia. Ergo illud adjutorium quo apud Augustinum, non est gratia efficax seu causa efficiens perseverantiæ, aut cujuscumque actus boni.

Et vero gratia efficax datur homini viatori ad bene operandum; ergo distinguitur ab adjutorio quo: quia istud nihil operatur, sed est tantum formalis perseverantia, seu ipsa mortis conjunctio cum gratia sanctificante.

Antecedens demonstratur ipsismet Augustini verbis eodem c. 12. Martyres, inquit, misericordiam consecuti sunt, ut fideles essent, à quo acceperunt spiritum, non timoris, quo persequentibus cederent, sed virtutis & charitatis & continentiae, quo cuncta minantia, cuncta invitantia, cuncta cruciantia superarent... Et accipiunt tantam per istam gratiam libertatem, ut quamvis quamdiu hic vivunt, pugnent contra concupiscentias peccatorum, eisque nonnulla subrepant... non tamen ultra servant peccato, quod est ad mortem. Audis gratiam illam dari, quamdiu vivunt: ergo gratia illa non est auxilium quo, quod in mente S. Augustini est ipsa formalis perseverantia.

Quapropter verba ista ejusdem cap. 12. Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanae, ut divina gratia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur, intelligenda non sunt de auxilio quo perseverantiæ formalis, sed de gratia actuali efficaci. Quo porro referenda sint isthæc adverbia, indeclinabiliter & insuperabiliter, an ad gratiæ vim, an ad voluntatem ipsam, suo loco exponemus.

Verum ne scrupulus aliquis supersit ex eo, quod diximus, apud S. Augustinum, per adjutorium quo, perseverantiæ formalem intelligi, audiat rursus ipsemet S. Doctor sui optimus interpres, Lib. de dono perseverantiæ c. 6. ubi aperte tradit, adjutorium, de quo locutus fuerat in Lib. de corrept. & grat. non esse auxilium efficax ad agendum, sed formalem perseverantiæ. «Nolunt, inquit, ut scribitis, isti fratres, vita hanc perseverantiæ prædicari, ut vel non suppliciter emereri, vel amitti contumaciter possit. Ubi quid dicant, parum diligenter attendunt. De illa enim perseverantia loquimur, qua perseveratur usque in finem: quæ si data est, perseveratum est usque in finem; si autem non est perseveratum usque in finem, non est data... Non itaque dicant homines, perseverantiæ cuiquam datam usque in finem, nisi cum ipse venerit finis, & perseverasse cui data est, reperiatur fuisse usque in finem... Perseverantiæ vero usque in finem, quoniam non habet quisquam, nisi qui perseverat usque in finem, multi eam possunt habere, nullus amittere. Neque enim metuendum est, ne forte cum perseveraverit homo usque in finem, aliqua in eo mala voluntas oriatur, ne perseveret usque in finem. Hoc ergo Dei donum suppliciter emereri potest, sed cum datum fuerit, amitti contumaciter non potest. Cum enim perseveraverit quisque usque in finem, neque hoc donum potest amittere, nec alia quæ poterat ante finem. Quomodo igitur potest amitti, per quod fit, ut non amittatur, etiam quod posset amitti?» Nihil clarius hoc Augustini testimonio. Nullum hic fere verbum, quod diserte non ostendat, adjutorium, de quo loquitur Augustinus Lib. de corrept. & grat. esse ipsam mortis cum gratia conjunctionem.

Resp. 2. nego min. Non enim sola gratia efficax propria est hujus status, sed etiam sufficiens; nec Augustinus efficacem adstruens, sufficientem excludit.

Instabis 3. citato c. 11. fatetur Augustinus, gratiam sufficientem, quæ Adamo innocenti concessa fuerat, jam amplius non dari. Si hoc adjutorium, inquit, Angelo vel homini, cum primum facti sunt, defuisset; quoniam non talis natura facta erat, ut sine divino adjutorio posset manere, si vellet, non utique sola culpa cecidissent; adjutorium quippe defuisset, sine quo manere non possent. Nunc autem, quibus deest tale adjutorium, jam pœna peccati est: quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum.

R. Nego ant. Non hic quærimus, an generatim omnibus, vel tantum quibusdam hominibus jam detur gratia sufficiens, sed utrum simpliciter detur in præsentī statu. Porro eam dari significat aperte S. Augustinus his verbis: Quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum: ergo supponit dari jam in præsentī statu gratiam sufficientem. Innuit quidem eam aliquibus in pœnam peccati jam deesse, si non remotam, saltem proximam, ad finalem nempe perseverantiæ.

Instabis 4. Si daretur in præsentī statu gratia sufficiens, posset jam homo justus, sicut potuit Adamus, cum illa perseverantiæ promereri: atque id expresse negat S. Augustinus citato cap. 11. Lib. de corrept. &

Ibid. p.
150. F. G

Ibid. p.
152. C.

Ibid. F.

Ibid. p.
772. A.

Ibid. p.
826. D. E

Ibid. F.

Ibid. p.
769. A.

To. 10. p.
768. A.

Ibid. A. & gratia. Quia, inquit, noluit Adamus permanere, profecto ejus culpa est; cujus meritum fuisset, si permanere voluisset. . . . Nunc autem per peccatum perdit bono merito, in his qui liberantur, factum est donum gratia, quæ merces meriti futura erat.

Ibid. D. R. Nego sequelam maj. Qui enim, ait S. Augustinus Lib. de dono perseverantiæ cap. 7. non inferitur in tentationem, non discedit à Deo. Non est hoc omnino in viribus liberi arbitrii, quales nunc sunt: fuerat in homine, antequam caderet. Poterat igitur Adamus innocens in tanta bene agendi facilitate perseverare per solam gratiam intellectus, absque ulla præveniente gratia voluntatis; ac si perseverasset, meritum ejus fuisset: nunc vero propter depressæ naturæ nostræ infirmitatem, tentationum frequentiam ac vehementiam, multiplicesque nostras prolapsiones, speciali opus habemus gratia voluntatis, ut perseverare diu in bono possimus; ac singulari Dei protectioni ac benevolentia deputandum, quando in statu gratiæ sanctificantis ex hac vita rapimur.

Ibid. p. 828. B. Cum vero S. August. ait, quod si Adamus perseverasset, meritum ipsius fuisset, nunc autem sit gratiæ donum; cave putes mentem illius esse, aut aliquod in Adamo esse potuisse meritum sine gratia, aut nullum in nobis jam esse etiam cum gratia. Namque in quocumque statu, vita æterna meritorium præmium est, merces & corona: in quocumque statu, gratia nobilior est ac præcipua meritorum causa. Idcirco autem meritum libero arbitrio innocentis naturæ, potius quam gratiæ; nunc vero potissimum gratiæ tribuit Augustinus, quia jam sauciata natura speciali gratia voluntatis indiget, non solum ut perseveret, sed etiam ut possit perseverare, quæ quidem gratia opus non habebat sana & integra primi hominis voluntas, cujus arbitrio relictum fuerat, ut cum gratia sufficiente intellectus perseveraret, si vellet. Quapropter cum gratia hujus status non tantum mentem illustret, sicut gratia innocentis naturæ, sed etiam moveat & excitet voluntatem, longe plus ad merendum cum auxilio gratiæ sufficientis status innocentia poterat homo sanus, quam jam possit homo infirmus ac per peccatum graviter vulneratus.

Instabis 5. Gratia sufficiens est gratia communis: atqui ex S. Augustino Lib. de Gratia & libero arbitrio c. 13. & Lib. de prædest. SS. cap. 5. non datur gratia communis; ergo, &c.

R. Distinguo maj. Gratia sufficiens actualis est communis, id est adultis hominibus, cum urget præceptum, communiter datur, esto: gratia habitualis est communis, nego. Distinguo min. Non datur gratia communis habitualis, concedo: actualis, iterum distinguo: ad sensum Pelagianorum, qui per gratiam omnibus communem intelligebant naturam & liberum arbitrium, concedo: ad sensum Catholicorum, qui nomine gratiæ intelligunt cœleste auxilium naturæ superadditum, ac gratuito concessum ad opera pietatis cognoscenda & perficienda, nego.

Instabis denique: Gratia sufficiens talis est, ut voluntatis consensum expectet, non vero efficiat: atqui ex Concilio Arausicano Can. 4. Deus non expectat nostram voluntatem, ut à peccato purgemur.

R. Distinguo maj. Gratia sufficiens talis est, ut voluntatis consensum non efficiat, certo & infallibiliter, concedo: nusquam efficiat in rebus saltem facilibus, nego. Solutio ex dicendis patebit. Dist. min. Deus non expectat voluntatem nostram præviā gratiæ ad sensum Semipelagianorum, concedo: pedissequam gratiæ, nego. Scilicet Arausicanum Concilium citato Canone damnat Semipelagianos, qui obedientia humanæ subjungebant adjutorium gratiæ, ut dicitur Canone 6. id est, contendebant hominis obedientiam præcedere, deinde subsequi divinam misericordiam.

Objectiones ex variis rationum momentis.

Objicies 1. Gratia sufficiens adversatur publicis Ecclesiæ precibus. Tum quia nulla est, quæ postulet à Deo nudum posse, ad quod tamen unum terminatur gratia sufficiens, sed omnes bonam voluntatem & actionem efflagitant. Tum quia stultum est à Deo petere, quod semper omnibus, saltem justis, præsto adest. Cum autem legem credendi statuat lex supplicandi, ait Cœlestinus S. Pont. in Epistola ad Episcopos Gallia, supplicatio autem fiat per universam Ecclesiam pro impetranda gratia, quæ det velle & operari, non vero posse

velle & operari; consequenter gratia sufficiens, quæ dat tantum posse velle & posse operari, Ecclesiæ precibus omnino adversatur.

Resp. Hæc & alia hujuscemodi, quæ adversus gratiam sufficientem opponuntur, apud imperitum vulgus ad illudendum ventitari posse, non apud cordatos Theologos. Quis enim tam insulsum consilium Ecclesiæ tribuat, ut gratiam à Deo postulet, per quam tantum possit homo velle & agere, non eam per quam re ipsa velit & operetur? Eam omnem à Deo gratiam efflagitat pia mater Ecclesia, quæ nobis ad salutem prodesse potest: multiplex autem occurrit in œconomia salutis nostræ gratiarum series, quas divina providentia sapienter ad fines suos gradatim disponit ac dirigit. Deus quippe humano plerumque more gerit se in operanda cordis humani conversione; non statim opus ad perfectionem adducendo, sed paulatim & per gradus à facilioribus ad difficiliora progrediens, occulta Spiritus subministratione duritiem cordis emollit, ac tandem penitus frangit & domat. Habet ergo in ea salutis nostræ œconomia suum usum ac utilitatem suam gratia sufficiens; non eum quem objectio fingit, ut in nuda & simplici potentia bene agendi hæreat homo; sed ut bono illius usu, abundantior à Deo gratiam impetret, per quam efficaciter velit & operetur.

Cum scripsit Augustinus Lib. de nat. & grat. c. 18. Stultum esse orare ut facias, quod habes in potestate; orationibus Ecclesiæ necessitatem gratiæ contra Pelagianos invictè demonstrabat: non enim petimus, quod in nostra habemus potestate. Ergo cum Ecclesia gratiam bonæ voluntatis & bonæ operationis à Deo postulet, consequens est hominem nihil posse, aut velle, aut operari in ordine ad salutem sine gratia. Ridiculum igitur est fingere, per gratiam sufficientem tolli orationis necessitatem; quasi Angeli & Adamus in statu innocentia, ubi sola erat gratia sufficiens, à lege orationis immunes ac liberi fuerint; quasi ignoraverint non posse conservari acceptam à Deo justitiam, sine jugi ac continuo divini auxilii influxu?

Nec minus illud absurdum, gratiam sufficientem injuriosam esse divinæ virtuti & omnipotentia, cui nempe illa resistit. Injuriosa ergo fuit divinæ virtuti gratia sufficiens naturæ innocentis? Nonne gratia hæc tunc erat instrumentum divinæ potentia, sicut est in præsentis statu? Ut quid ergo magis jam divinam lædit potentiam ac virtutem, quam in statu priori? Numquid diversa est in utroque naturæ statu Dei virtus ac potentia? Ergo non magis jam gratia sufficiens injuriosa est divinæ virtuti & omnipotentia, quam fuerit in statu naturæ innocentis.

Objicies 2. Doctrina, quæ gratiam sufficientem admittit. 1. Innatam nutrit hominis superbiam: quia usus vel non usus illius gratiæ à libero pendet hominis arbitrio, qui inde superbiendi occasionem sumere potest. 2. Socordiam ac negligentiam fovet, hac falsa injecta homini confidentia, futurum ut semper præsens adsit gratia, qua poterit ad libitum uti, cum redire ad Deum voluerit. 3. Spem Christianam penitus labefactat: quia homo spem suam non collocat, sicut debet, in novo Dei auxilio, sed in semetipso, hoc est in proprio voluntatis consensu.

Resp. Absurditatem hujus objectionis, sicut & præcedentis, vel ex hoc uno manifestè patere, quod non diffidente ipsomet Jansenio, una fuerit in statu naturæ innocentis gratia sufficiens. An vero talis illa erat, ut natura sua superbiam inspiraret, foveret negligentiam, & spem in Deum labefactaret? Quis sanæ mentis ausit affirmare? Vana hæc profecto sunt ac putida figmenta, quæ serio refelli non deberent. An vero innatam hominis superbiam nutrit ea gratia, quæ suam homini infirmitatem demonstrat, & omnimodam à Dei auxilio dependentiam; ita ut illi ipsi gratiæ sufficienti seu excitanti nequidem consentire actu homo possit, sine nova gratiæ adjuvantis vel operantis auxilio? An socordiam & negligentiam hominis fovet ea gratia, quæ hominem incessanter admonet, ut erecto semper ac vigili animo sit, ne quid sibi obrepat mali, quo gratia privari mereatur; ut novum semper à Deo imploret auxilium, tum ut accepta gratia bene utatur, tum ut in ea firmus perseveret, tristi exemplo Angelorum & Adami edoctus, qui in tanta non peccandi facilitate, nullis turbati concupiscentia motibus, à justitia nihilominus exciderunt? An denique spem Christianam labefactat ea gratia, quæ si sola fuerit, nullo Dei novo accedente auxilio, opus bonum difficile sive ex sese, sive ex

To. 10. p. 134. B.

Tom. 2. Conc. p. 1616. E.

Tournellii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

Kk 2

adju-

To. 14.
Conc. p.
762. B. C.

adjunctis tentationibus nusquam perficit; sicque manifeste inspirat spem omnem Christianam in auxilio Dei abundantiori ad bene agendum necessario unice collocandam esse? Norunt, qui gratiam illam sufficientem admittunt, quod docet Concil. Trid. sess. 6. de justif. cap. 13. *Qui se existimant stare, ait Synod. Trid. videant, ne cadant, cum timore ac tremore salutem suam operentur in laboribus, in vigiliis, in elemosynis, in orationibus. . . . Formidare enim debent, scientes quod in spem glorie & nondum in gloriam renati sunt, de pugna, quæ superest cum carne, cum mundo, cum diabolo, in qua victores esse non possunt, nisi cum Dei gratia. Apostolo obtemperent dicenti: Debitorum sumus non carni, ut secundum carnem vivamus; si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.*

Verum ea ipsa incommoda & absurda, quæ in gratiam nostram sufficientem obijciunt discipuli Jansenii, in eorum caput retorquentur ac recidunt: si quod enim est gratiæ systema, quod socordiam vel desperationem inducat, aut spem Christianam pessumdet, maxime Jansenianum.

I. Hoc semel constituto ac supposito, nullam jam esse gratiam sufficientem, cum qua homo aliquid boni possit, sed ad bene agendum opus esse delectatione cælesti superiori ac victrice, quæ suum effectum certò & invincibiliter ex sese assequatur semper; an non hæc suis peccatis excusationis causam obtendere homo poterit, sibi defuisse gratiam illam victricem, sine qua nihil boni fieri potest, & quam in sua non habet potestate?

Frustra repones illum liberè peccare, & à peccato abstinere posse. Quomodo, inquiet ille, abstinere me possum à peccato sine gratia? Dominatur in me ardentior cupiditas, premit occasio, tentatio gravis sollicitas, longo peccandi usu abripior; deest vero mihi gratia, sine qua nec concupiscentiam cohibere, nec tentationibus resistere valeo: quid ergo faciam? Ora, inquires; divinam opem supplex implora. At reponet ille: Quomodo orabo sine gratia efficaci prorsus ad orandum mihi necessaria, quæ tamen mihi deest; quam Deus pro beneplacito suo largitur, vel denegat? Hoc unum ergo mihi superest, ut cupiditatibus indulgeam; ac placide expectem, donec aspiret mihi aura cælestis, ac efficax victrixque gratia cælitus ad me delabatur: Addet, quod frustra velle id, quod Deus non vult, cujus voluntati resistere nemo potest; Deum porro non velle, ut à peccatis jam convertatur: si enim hoc vellet, certò & infallibiliter fieret. Sic ille imbutus placitis adverte sententiæ, argueret.

II. Spem Christianam per systema Jansenianorum convelli ac labefactari, ratiocinio non absimili ille sic conficiet. Non possum salutem assequi & illi consequendæ sedulo allaborare, nisi certus sim Deum velle me salvum fieri: frustra enim laborarem, si re ipsa Deus non vult meam salutem. Atqui certo scire non possum in systemate Janseniano, Deum velle me salvum fieri: est enim hujus systematis dogma, voluntatem Dei pro salute omnium hominum veram ac sinceram non esse, nec beneplaciti; sed figuratam dumtaxat, metaphoricam ac meri signi. Egregium vero spei Christianæ fundamentum, voluntas figurata & metaphorica! Deinde, addet ille, vel Deus mihi gratiam concedet ad salutem obtinendam parem, vel non: si primum, non est, cur sollicitus sim: quælibet enim gratia efficax est, adeoque certissime cum illa, ubi data fuerit, salutem meam operabor. Si secundum, frustra vires ac nervos omnes contendam; nihil enim possumus contra Dei voluntatem. En angustia, in quas conjicit durum Jansenii systema. Sunt hæc, inquam, popularia rudioris vulgi argumenta, quæ pariter contra scientiam Dei, gratuitam prædestinationem & gratiam, Pelagiani olim ac Semipelagiani objecerunt, nihilque momenti ac ponderis habent apud viros in rebus Theologicis eruditos. Esto, popularia sint isthæc argumenta; eo cautius præcavenda ac solvenda diligentius, quo simpliciores magis afficiunt ac perturbant, atque peccantium socordiam & excusationi favere impensius videntur. Ea porro in systemate Janseniano nunquam ita dissolvi possunt, ut omnis à conscientia scrupulus & anxietas abigatur. Quæcumque vero Pelagiani ac Semipelagiani adversus doctrinam S. Augustini circa gratuitam prædestinationem & gratiam opponebant unam spectabant gratiæ prævenientis necessitatem, quam, ut sæpius dictum est, conciliare illi non poterant cum libero voluntatis arbitrio.

Objicies 3. Gratia sufficiens vel pertinet ad legem, vel ad gratiam: atqui neutrum dici potest. Non ad legem: erat enim hic error Pelagii, quod vellet legem ad bonum sufficere. Non ad gratiam: Quia, ex S. Augustino Lib. de Gratia Christi cap. 12. *Gratia agitur, non solum ut facienda noverimus, verum etiam ut cognita faciamur. . . . Qui autem novit, pergit cap. 13. quod fieri debeat, & non facit, nondum à Deo didicit secundum gratiam, sed secundum legem.*

To. 10. p.
256. D.

Argumentum istud contra gratiam parvam Jansenii merito retorqueri. Hæc enim ex propria sua & innata virtute tendit ad bonum perfectum, quod tamen in hisdem circumstantiis nunquam assequitur: quia nempe absolutam dumtaxat & abstractam confert ad opus bonum potestatem, at vero relativam & subiecto actu proportionatam. Dicant ergo nobis Janseniani, utrum ejusmodi gratia pertineat ad legem, vel ad gratiam? Difficilis profecto ad solvendum ipsis non videbitur, perinde ac nobis, ista quaestio: Quis enim dubitat eam ad gratiam Evangelii pertinere, quæ generatim eam omnem gratiæ speciem includit, quæ nostræ salutis promovendæ utilis & necessaria esse potest? S. Augustinus loco citato directè impugnat Pelagianos, qui contendebant gratiam legis ac doctrinæ, quæ cognoscimus, quid faciendum sit, sufficere: aliam vero præterea exigit S. Doctor, gratiam scilicet voluntatis prævenientem, quæ faciamus, quod faciendum esse cognoscimus.

Objicies 4. Gratia, quæ nunquam effectum suum obtinuit, nec obtinebit unquam, quædam est monstri species, solummodo peccatis faciendis, majorique damnationi accersendæ serviens. Ita Jansenius Lib. 3. de Grat. cap. 3.

To. 3. p.
106. col.
2. B.

Monstrum illud non tantum Thomistis, ac Congruistis debellandum esse, sed etiam ipsis Jansenianis. Parva enim eorum gratia, ut mox dictum est, tendit ex sese ad bonum perfectum, quod nusquam in hisdem circumstantiis obtinuit & nusquam obtinebit. Ergo gratia hæc parva Janseniana quædam est monstri species.

2. Ob eam ipsam causam, qua ductus est Jansenius, ut rejiceret gratiam sufficientem, quæ suum nunquam habuit aut habitura est effectum, inductum è contra fuisse Thomassinum, ut doceret gratiam sufficientem suam aliquando in rebus saltem facilibus effectum obtinere: quod ridiculum & absolum plane ipsi visum fuerit, agnoscere in gratia veram & propriè dictam ad opus bonum potentiam, quæ in tanta hominum, qui vivunt, aut vixere, aut victuri sunt deinceps, multitudine suam nusquam effectum assecuta ille fuerit. Cui sententiæ nos adhæremus, adeoque ad nos minimè pertinet proposita objectio.

Objicies 5. Assignari non potest, ad quam gratiæ sufficientis speciem revocari debeat ea, quam ex Ecclesiæ fide admittendam esse contendimus. Vel enim revocatur ad Thomisticam, vel ad Suarezianam, vel ad Molinianam, vel ad aliam quamdam ab illis distinctam & abstractam gratiam, ut loquitur Paulus Irenæus dist. 4. art. 12. & 14. Atqui istud postremum plane absurdum ac ridiculum est. Non revocatur autem ad Molinianam; alias ea sola sufficiens gratia ex Ecclesiæ fide admittenda foret, quod nemo ausit asserere. Ea ipsa de causa revocari non potest aut ad Thomisticam, aut ad Suarezianam.

Argumentum istud merum esse sophisma, quod Dialectici vocant, à dicto secundum quid, ad dictum simpliciter. Ex discordia scilicet Catholicorum circa varios modos explicandi, salva fide, gratiæ sufficienti, ad negandam in se simpliciter gratiam sufficientem, quam fides adstruit, progreditur. Nullum sanè fidei caput est, quod pari sophismate hæreticus quilibet non impugnet. Sit Nestorianus, v. g. qui contra unionem personalem Verbi cum humanitate sic arguat: Vel illa unio fit per entitatem modalem superadditam, vel non. Sit Calvinianus, qui Arnaldo fidem præsentia realis vindicanti sic obijciat: Vel illa præsentia realis fit per additionem, vel per reproductionem.

Si Nestoriano respondeas, unionem fieri per entitatem modalem, statim opponet ex Catholicis bene multos, qui negant: si contra negaveris, opponet alios, qui affirmant. Si pariter Calvinistæ respondeas, præsentiam realem fieri per reproductionem; repugnabunt Scotistæ, qui talem reproductionem impossibilem judicant: si dixeris fieri per additionem, contradicent Thomistæ. In quam ergo partem te vertes? An cum Paulo Irenæo citato, jocando dicere licebit, unum ionem quam.

quamdam esse in Christo abstractivam, sicut & præsentiam abstractivam Christi in Eucharistia? Apage in re tam seria nugas. Scilicet, ut jam non semel monuimus, in omni fidei mysterio, est ipsa mysterii veritas atque substantia distinguenda & discernenda à variis modis, quibus explicatur; quibus omnibus sepositis, stat certa & inconcussa fides mysterii.

Seu neget, seu affirmes unionem Verbi cum humanitate esse vel esse modalem entitatem, perinde est ad fidem Catholicam, modo fatearis esse physicam & personalem unionem. Hic hæret fides. Pariter seu neget, seu affirmes Christum præsentem fieri in Eucharistia aut per veram reproductionem, aut per simplicem adductionem, nihil dogmati Catholico nocet, modò agnoscas Christum verè, realiter ac substantialiter præsentem esse in Eucharistia. Est igitur substantia dogmatis fidei segreganda à modis variis, quos Theologi excogitarunt, ut hanc exponerent, ac incredulis suaderent. Facile est istud ad præsens argumentum transferre. Agnoscit Ecclesia præter gratiam efficacem etiam sufficientem; & per sufficientem intelligit eam, quæ vires saltem mediatae pares & æquales confert relative actuali cuilibet oppositæ concupiscentiæ superandæ: en substantia dogmatis Catholici. Quo vero sensu explicanda sit illa sufficientia gratiæ, an Thomistica, an Suareziana, &c. Ecclesia non definit, sed Theologorum disputationibus permittit. Hoc unum certissimum, nulli licere Theologo quidquam statuere, quod huic dogmati fidei adversetur, sicut adversatur gratia parva Janseniana; quæ cum semper inferior sit concupiscentiæ, nunquam pares & æquales relative vires huic debellandæ subministrat.

Objicies 6. Ea dumtaxat gratia sufficiens dicenda est, si accurate loqui velimus, præter quam nulla alia requiritur ad bene agendum necessaria: atqui talis non est ea, quæ vulgo in Scholis sufficiens appellatur, novum enim requirit ex parte Dei auxilium, ut in actum erumpat; ergo accurate ac propriè loquendo, sufficiens non est nec admittenda. Unde Zumel tom. 3. p. 156. ait: *Gratiam sufficientem non esse grammaticaliter sufficientem*. Et Cardinalis Laurea Opusculo 3. c. 18. ait: *Id nomen à centum circiter annis inditum contra etymologiam grammaticalem & ordinariam significationem*. Ibidem cap. 4. *Sæpe cum aliis miratus sum, ait, cur Theologi moderni gratiam illam, qua homo excitatur ad bonum faciendum, & effectum non obtinet, vocare cæperint sufficientem*.

Resp. 1. Non ad grammaticalem, sed ad Theologicam significationem, de qua una hic agitur, vocis hujus sufficientis, attendi debere; quam diuturnus Scholarum usus probavit, & excitatæ contra Novatores controversiæ necessariam fecerunt. Ipse mox laudatus Zumel agnoscit, sensu Theologico gratiam sufficientem eam esse, præter quam alia requiritur, ut homo bonum supernaturalis ordinis perficiat. Sensus hunc adoptavit universa Thomistarum Schola. *Usus obtinuit*, ait Antonius Mafoulie tom. 2. Operis, cui titulus est: *S. Thomas sui interpres*, dissert. 3. q. 1. art. 3. in fine, *ob exortas hæreses & varias in Scholis sententias, ut sufficientis auxilii nomine illud intelligatur, quod confert equidem voluntati vires supernaturales, etsi aliud auxilium requiratur*. Et art. 4. sequenti, initio, docet: *Tantum esse gratiæ hujus necessitatem, ut nisi sufficiens gratia præcesserit, nunquam citra miraculum gratia efficax homini tribuatur*. Ipsimet Janseniani eo nomine gratiæ sufficientis (quamquam sensu à Thomistis longe diverso) uti non reculant, quod re ipsa passim in suis Operibus usurpant, seu latinè, seu vernaculè scriptis. Vide Paulum Irenæum disq. 4. art. 4. Arnaldum dissert. de Gratia efficaci, parte 3. art. 10. & ante illos, vel in ipso controversiarum exordio, in Libro qui dicitur: *In nomine Domini*, anno 1649. ante Innocentii X. Constitutionem, Abbas de Bourzeis pag. 5. declaravit se libenter admittere gratiam sufficientem Thomistarum. Ad hæc procul dubio non satis attenderat Cardinalis Laurea, cum scripsit, quæ mox relata sunt.

L. 8. de Gratia cap. 2. T. 3. pag. 344. col. 1. B. Adde, quod ex Jansenio ipso superius observatum est: *Cum aliquid propter novas opiniones emergentes efficaciter exprimendum & accurate ab aliis distinguendum est, rem veterem novo vocabulo insignire nihil vetat*.

II. Non tantum Thomistæ, sed alii etiam Theologi suam gratiam sensu Theologico sufficientem appellant, tamen si fateantur nova opus esse ad actu operandum gratia, nimirum adjuvante & operante, quæ concursus supernaturalis vices gerit.

ARTICULUS III.

An & in quo gratia parva Jansenii differat à sufficiente Thomistica. Et utrum ea declinandum omnem Janseniani erroris circa sufficientem gratiam suspensionem satis sit affirmare, quod si gratiæ sufficienti homo non resisteret, efficacem certissime haberet.

Duo præfert articulus.

Primum, an & in quo differat gratia parva Jansenii à Thomistica sufficiente, contra Jansenianos, qui se Thomistas ea in re fingunt ac simulant.

Alterum contra nonnullos Catholicos, qui nihil fraudis suspicati, existimant ad omnem hic eluendam erroris Janseniani maculam, satis esse affirmare, futurum ut, si homo gratiæ sufficienti non resisteret, certissime haberet efficacem; quam loquendi rationem Jansenianos nunquam usurpasse affirmant.

Dico igitur 1. Amplum discrimen esse inter gratiam sufficientem sensu Thomistico & parvam seu inferiorem sensu Jansenii.

I. Quantum ad nomen: Thomistæ nomen sufficientis gratiæ sensu Theologico proprium, ac propter novas Lutheri & Calvinii hæreses necessarium ab ipso Concilio Tridentini tempore constanter retinendum esse censuerunt: Janseniani saltem rigidi, non nisi inviti, & ut à communi Catholicorum loquendi usu recedere non videantur, quod optarent inductum nunquam fuisse ob illud malum, inquit, quod in Scholas Christianas invexit. Inde procax illa dicacitas, quæ & nomen & rem nomine significatam irriserunt; se ipsos vicissim ridendos exhibentes, cum postmodum sub umbra ejusdem gratiæ Thomisticæ delitescere, ac Catholici audiri voluerunt.

II. Thomistæ censendi sunt agnoscere per gratiam suam sufficientem hujusce status, veram ac propriam adimplendi præcepti potentiam conferri voluntati, licet aliunde requirant efficacem gratiam seu præmotionem physicam, ad hoc ut sufficiens gratia exeat in actum: in statu enim innocentiae, ubi procul dubio expedita & omnino completa erat virtus & potentia voluntatis per gratiam sufficientem, requirebatur pariter in Thomistarum sententia, præmotio physica. Discipuli verò Jansenii, supposita gratiæ per se efficacis ad singulos actus pietatis necessitate, irriserunt potentiam illam, quam Thomistæ tribuunt gratiæ sufficienti utriusque status, & eò usque dicacitatem stylumque mordacem exacuerunt in eam potentiam, quæ per gratiam sufficientem Thomisticam homini innocenti admittitur semel gratiæ efficacis ad actum necessitate, conferri diceretur, ut eorum unus alferat, hominem innocentem miseram fuisse futurum, si gratia efficaci indiguisset jam sufficienti instructus; *Quia*, inquit, *eum excruciasset metus, ne sibi gratia efficax deesset*. Et author expositionis si lei Catholicæ, p. 40. & 41. dicit, *Thomistarum opinionem, quæ necessitatem gratiæ efficacis admittit pro statu innocentiae, Manichæismum inducere, Deum peccati authorem facere; hominem verò necessariò impotentem ad bonum, & necessitate etiam involuntaria exhibere peccantem*. De hac Thomistarum opinione jam dixerat Jansenius L. 8. de Gratia Christi c. 2. *Quod universam S. Augustini de gratia doctrinam inexplicabili confusione perturbat*. Sic illi honorificè de sententia Thomistica & sentiant & loquantur.

III. In systemate Thomistarum cum prædeterminatione physica, quæ præter gratiam sufficientem requiritur, se teneat ex parte actus secundi, sitque, vel ipso faciente Jansenio, veluti concursus supernaturalis, qui merito dici potest ad exigentiam creaturæ concedi; in illo, inquam, systemate, voluntas à potentia in actum transit sine aliqua mutatione facta ex parte potentiae, sive per augmentum gratiæ sufficientis, sive per diminutionem impedimentorum. In systemate verò Jansenii, voluntas gratia parva instructa ad actum transire non potest sine facta mutatione in ipsa potentia, sive per augmentum gratiæ illius inferioris, quæ sic evadat superior, sive per concupiscentiæ oppositæ graduum imminutionem.

IV. Thomistæ docent, gratiam sufficientem à Deo per voluntatem, antecedentem omnibus dari aut saltem præparari & offerri, & quidem relative ad præsentem actualis concupiscentiæ circumstantias; quod dici non potest in sententia defensorum Jansenii, quorum

Author institutionum 1. & 2. edit.

T. 3. p. 345. col. 1. C.

rum plurimi affirmant voluntatem illam non formaliter sed metaphoricè, nec beneplaciti, sed signi duntaxat esse, ac meram & otiosam in bono complacentiam. Omnes verò talem voluntatem (etiam illi, qui eam beneplaciti esse fatentur) negant esse relativam ad circumstantiam graduum concupiscentiæ.

V. Thomistæ gratiam sufficientem in hunc finem admittunt, ut explicent, sicut antea ostendimus, quæ ratione iustis possibilis sint Dei mandata, quomodo rei sint ac iuste puniantur, si ea violaverint: Janseniani verò, ut assignent aliquod internum principium infirmorum illorum ad bonum conatum, qui in iustis & aliis nonnullis hominibus aliquando excitantur, quique semper impares sunt adimplendo mandato. Quod si per huiusmodi gratiam præcepta possibilis fieri asseruerint, possibilitatem intelligunt absolutam duntaxat & abstractam, non vero relativam ad præsentis dispositiones subjecti: secus vero Thomistæ.

Pag. 629. VI. Gratia sufficiens seu excitans Thomistarum non eo sensu dicitur efficax respectu actuum imperfectorum, quod illi sint semper deliberati: ita Alvares disput. 76. n. 6. *Gratia excitans, inquit, respectu actuum imperfectorum supernaturalium, quos in intellectu & voluntate producit, est efficax, siue actus illi sint deliberati, siue indeliberati.* Parva verò gratia Jansenii, in sententia ipsius ac plurimorum ipsius discipulorum, eo sensu semper est efficax, quod semper actus imperfectos deliberatos producat.

VII. Gratia sufficiens Thomistica expeditam confert ad opus bonum potestatem: non ita parva Janseniana, quæ supponit voluntatem majoris oppositæ delectationis vinculo ligatam & irretitam. Unde qui Jansenianum dogma emollire magis ac temperare voluerunt, compulsi sunt fateri gratiam illam parvam semper conjunctam habere impotentiam moralem ad bene agendum; quæ profectò impotentia involvit, ut clarum est, carentiam potentiæ liberæ & expeditæ moraliter. Inde est, quod gratia sufficiens Thomistica ita liberam & expeditam conferat agendi virtutem, ut in validiorem obstitentem cupiditatem non refundatur, sed in solam liberam hominis voluntatem, quod careat affectu. Econtra, defectus operationis gratiæ parvæ Jansenianæ in renisum præpollentioris concupiscentiæ resolvitur.

VIII. Capitale discrimen utriusque gratiæ ex eo maximè ducitur, quod gratia sufficiens Thomistarum nunquam est inferior relativè oppositæ cuicumque actuali concupiscentiæ superandæ. *Minima enim gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, ac vitare omne peccatum mortale*, ait S. Th. 3. p. q. 70. art. 4. in corpore. Unde virtus gratiæ, juxta Thomistas, non repetitur ex delectatione relativè superiori, hoc est, non pendet ex gradibus oppositæ cupiditatis, quibus superandis pares semper & æquales saltem mediâtè vires suppeditat. Econtra, vis gratiæ tota, juxta Jansenium relativa est. Audiatur ipse Lib. 8. de Gratia Christi cap. 2. ubi exponit fusiùs causas omnes discriminis inter prædeterminationem physicam & gratiam, quam tuetur, medicinalem. «Prædeterminatio physica, inquit, talis esse dicitur, ut in quibuscumque circumstantiis voluntas collocetur, semper faciat

T. 1. pag. 344. col. 2. B. C. «facere, & operetur effectum suum, omnemque superet resistantiam: Christi adjutorium nullo modo. Nam delectatio victrix, quæ Augustino est efficax adjutorium, relativa est. Tunc enim est victrix, quando alteram superat. Quod si contingat alteram ardentiorē esse, in solis inefficacibus desideriis hærebit animus, nec efficaciter unquam vollet, quod volendum est. Unde planè consequens est, gratiam illam parvam Jansenii semper esse inferiorem ac viribus insufficientem debellandæ oppositæ actuali cupiditati. Quapropter gratiam parvam Jansenianam ex proprio virium defectu habet, quod effectum perfectum in iisdem circumstantiis nusquam assequatur aut assequi possit; gratia vero sufficiens Thomistica hoc habeat ex solo voluntatis creatæ vitio. Relativam illam gratiæ sufficientis imbecillitatem agnoscit Arnaldus citata dissert. de gratia efficaci, p. 3. c. 12. ubi condiciones proponit, quibus defendi potest gratia sufficiens. «Quam volent igitur, ait, excitantem gratiam sufficientem appellent recentiores Thomistæ, nos omnino repugnantes non habebunt, dummodo, ut faciunt, eo tantum sensu sufficientem dicant, quod in nobis initia bonæ voluntatis producat; atque adeo quamdam bene agendi potentiam & virtutem largiatur: quod talis sit, ut nisi validior

ei concupiscentia resisteret, non modo boni operis desiderium fructu vacuum, sed ipsum bonum opus ipsa (Et quidem sola ut ait ibidem) produceret. Quæ profectò verba eundem sensum reddunt ac ista mox relata Jansenii: *Si contingat alteram ardentiorē esse, in solis inefficacibus desideriis hærebit animus.* Non possum: quin observem hac una vocula, sola, significare Arnaldum, se spurium ac larvatum esse Thomistam: inauditum quippe est in Schola Thomistica, quod gratia sufficiens sola, aliquando producat bonum opus.

Scio equidem Gonetum citata D. Thomæ verba interpretatum aliquando fuisse de virtute gratiæ absoluta, non relativa. Verum præterquam quod apertè pugnat ista responsio cum ipso Doctoris Angelici textu, (si enim minima gratia potest cuilibet resistere concupiscentiæ, potest actuali & ardentiori, adeoque vim ad illam superandam confert relativam) Gonetus in aliis nonnullis deceptus aliquando fuit, ut cum scripsit, quinque Articulos ab Alexandro VII. approbatos fuisse; item Arnaldum gratiam sufficientem, qualem docet Schola Thomistica, professum fuisse, quod ipse tamen in posteriori Editione Lugdunensi an. 1681. revocavit; sicut & id quod scripserat de errore Semipelagianorum, ut retulimus, ubi de systemate doctrinæ Jansenii ad quartam ejus Propositionem. Unde mirum profectò videri debet, Jansenianos, nulla hujusce retractationis facta mentione, prius Gonetii testimonium in gratiam Arnaldi jactantius obtrudere. Vide defensionem causæ Arnaldinæ pag. 538. & tomum 3. historiæ Casus conscientiæ pag. 633.

Prætermitti certè hic non debet, quo fictitio & plane absurdo sensu nonnulli discipuli Jansenii gratiam sufficientem recentiorum Thomistarum intelligant. Legatur author Libri cui gallicè titulus: *Exposition de la Foi Catholique touchant la Grace & la prédestination*, pag. 172. Si, inquit, gratia sufficiens tertio, sensu, id est recentiorum Thomistarum, sumatur, difficile omnino intelligitur. Nihilominus cum ea nihil aliud esse videatur, quàm mera capacitas naturæ ad bonum, quam retinet etiam sub domino peccati; ne sit rixandi locus, hanc eo sensum libenter admittimus.

Hæc porro omnia clarissimè demonstrant, Jansenianos ore tenus duntaxat gratiam sensu Thomistico sufficientem agnoscere: unde Arnaldus loco jam citato non ait, se penitus cum Thomistis consentire, sed tantum, se omnino non repugnare: ergo aliqua ex parte repugnat. Et paulo post, explicatis conditionibus, quibus non recusat admittere gratiam sufficientem: ait: *His omnibus sensibus rectè excitantem gratiam sufficientem tacite concedi potest.* Tacite, per quamdam scilicet liberalem concessionem; in rei enim veritate nec nomen, nec rem ipsam vellet admitti, ut sola nempe parva Janseniana Scholas omnes occuparet. Et vero si expendantur probationes omnes, quibus Janseniani utuntur, ut gratiam, quam sufficientem Thomisticam dicunt, adstruant, non aliæ videbuntur ab iis, quas Jansenius ipse ex Augustino protulit, ut suam parvam & invalidam stabiliret: quale imprimis est istud S. Doctoris ex Lib. 8. Confess. c. 5. *Voluntas nova, quæ mihi esse cœperat. . . . nondum erat idonea ad superandam priorem vetustate roboratam.* Nec profectò sentire aliter potest, qui systema delectationis superioris admittit, atque absurdus ille foret, qui hoc admissò principio, consecutionem negaret, quæ ab illo divelli ac dissociari non potest: quemadmodum absurdus ac ridiculus foret ille, qui diceret gratiam esse ab intrinseco, seu natura sua efficacem, & negaret actionem certo & infallibiliter cum illa connexam esse.

Dico 2. Sententiam istam: *Si homo gratiæ sufficienti non resisteret, certissime haberet efficacem*, verissimam quidem esse apud viros Catholicos & non suspectos, qui docent voluntatem ita gratiæ liberè resistere, ut possit tamen ei, si voluerit, relativè non resistere. Propter oppositam vero rationem & causam hæc ipsa loquendi ratio à Jansenianis usurpari solita, insidiosa est ac merito suspecta; quia in eorum sententia, voluntas superiori terrena delectatione ligata sic gratiæ parvæ & invalidæ resistit, ut ei non possit non resistere. *Vigente enim delectatione carnali*, ait Jansenius L. 4. de Gratia Christi c. 9. *impossibile est, ut virtutis & honestatis consideratio prævaleat.* Major enim delectatio, inquit ibid. c. 6. *nunquam sane delectatione minore superabitur.* Hæc itaque loquendi ratio in suspectis eo suspecta magis videri

Tom. 4. disp. 1. de necessitate gratiæ ar. 6. par. 2.

T. 1. p. 149. A.

T. 3. p. 183. col. 2. B. Ibid. p. 175. col. 1. B.

Causa Arnald. pag. 357. col. 1.

videri debet, quod ex ipso Jansenii systemate quasi ex re nata sponte sua fluat, & omnibus Jansenianis Scriptoribus domestica sit & familiaris.

I. Fluit & nascitur ex systemate delectationis relative superioris ac victricis. Quippe si minor sit voluntatis resistentia, eo ipso major evadit virtus & efficacia gratiæ, & quidem sine ullo novo superaddito Dei auxilio prævenienti: Sola quippe, ait Arnaldus, entitas gratiæ, pro majori vel minori opposita actuali cupiditate, victrix sit, & non victrix. In eo igitur systemate proclive omnino est, imo & plane necessarium affirmare, quod si homo gratiæ parvæ seu sufficienti non resisteret, certissime haberet efficacem: quin potius gratia illa parva, eo ipso parva non esset, sed major. Parva enim aut major non dicitur nisi ex comparatione ad oppositam terrenam delectationem, cum qua concurrat: si hæc gradibus superior fuerit, gratia dicetur parva & inferior; si vero fuerit inferior, gratia superior ac victrix erit & appellabitur.

II. Jansenianis scriptoribus domestica est ac familiaris illa loquendi ratio.

Jansenius ipse videtur hoc sensu L. 2. de Grat. Chr. c. 27. dixisse: *Vota eorum, qui ab immunditiis carnis se continere non possunt, & tamen continentiam vehementer exoptant, divina gratia esse munera, & majoris gratia provocativa.*

Quamquam non satis intelligitur, quomodo vota hæc in systemate Jansenii possint esse majoris gratiæ provocativa: tum quia majori gratia opus non est, sed una dumtaxat concupiscentiæ imminutione: quæ posita, gratia quæ parva erat, superior ac victrix evadit: tum quia hujusmodi vota, cum majori opposita cupiditate actu impugnetur, semper sunt sterilia & inefficacia, quibus voluntas contumaciùs resistit, nec potest non resistere. An vero sic major Dei gratia provocatur, & non potius avertitur? Dolose igitur vota illa majoris gratiæ provocativa dixit Jansenius, quia nempe ex se & absolute præcis subjecti circumstantiis possent illam provocare; iis autem spectatis, seu relative, non possunt. En consueta & domestica fraus & æquivocatio. Paulus Irenæus dis. 4. art. 4. «Fidelibus, inquit, eam (gratiam sufficientem) prorsus negare quoad rem ipsam, nemo potest, qui intelligit, quid eo nomine Thomistæ significant. Intelligunt enim motionem Spiritus sancti, cujus instinctu voluntas imperfectas quasdam voluntates seu velleitates eliciat, quibus ita ad perfectiores actus disponatur, ut nisi ipsa resisteret, plenum illæ gratiæ effectum obtinerent. Resistit autem semper, inquit Thomistæ, nisi voluntas ad perfectè consentiendum efficaciter applicetur. Talem gratiam, qui prorsus respiciat, omnino non dicam Catholicus, sed sanus non esset, cum eam experiri quisque sæpè potuerit. Certum igitur talem gratiam admisisse Augustinianos, quam tamen libentius inefficacem appellabant, quam sufficientem. Professor Sorbonicus D. de Sainte-Beuve, tametsi ut qui maximè Augustinianus, non dubitavit tamen hanc gratiam injustis, seclusa nominis ambiguitate, admittere. Ejus verba describam... «Legitima est divisio gratiæ voluntatis propriæ status naturæ lapsæ, per Christum Dominum reparatæ in gratiam sufficientem & efficacem, si per gratiam sufficientem intelligatur gratia parva, ea scilicet, quæ cum sit efficax ejus effectus, ad quem proximè ordinatur... est tamen sufficiens respectu ulterioris effectus; quia quod eum non ponat, non est defectus virtutis, quæ de se habet omnia, quæ requiruntur ad effectum illum ponendum, sed ratione resistentiæ subjecti: quia scilicet gratia victrix est, non absolute, sed comparatè dumtaxat ad minorem concupiscentiam. Deus verò non intendit sua absoluta voluntate ultimum hunc effectum poni in subjecto sic resistente.» Implicata hæc non sunt sed clara & nitida.

Arnaldus dissert. jam citata de Gratia efficaci, parte 3. c. 12. hanc non recusat admittere gratiam sufficientem, quæ talis sit, ut nisi validior ei concupiscentia resisteret, non modò boni operis desiderium fructu vacuum, sed ipsum bonum opus reipsa produceret... quæ talis sit, ut nisi prava voluntas in nobis inesset, ad bene vivendum sola sufficeret.

Abbas de Bourzeis in Scripto dicto: In nomine Domini. Antistes Iprensis, ait, non docuit divina gratia simpliciter & absolute nunquam resisti, sed respectu solummodo cupiditatis, prout hæc gratia, cum qua dimicat, prægravat aut succumbit.

Author Epistolæ ad Episcopum, qui intererat Concilio generalibus Cleri Gallicani an. 1661. sic loquitur: *Hujusmodi gratia... vim habent sufficientem ad producendum effectum, ad quem tendunt; eum reipsa producerent, nisi major esset concupiscentiæ resistentia.*

Dionysius Raymundus parte 4. art. 4. cap. 2. conceptis verbis asserit, esse in illis gratiis parvis seu sufficientibus principium omne, seu virtutem activam operis boni faciendi: quod si illud non faciant, vitium esse reluctantis voluntatis, non defectum virtutis activæ in gratia... Nisi enim voluntas fortiori cupiditati consentire potius vellet, gratiæ reipsa consentiret.

Idem plane legere est in Libro, cui titulus gallicè: *Conformité de Jansenius avec les Thomistes*, pag. 41. & 2. parte, pag. 28. & in alio cui titulus: *Exposition de la Foi Catholique touchant la Grace & la Prédestination*, pag. 167. In systemate gratiæ D. Nicolæ, pag. 39. 40. & 59. In defensione Arnaldina, pag. 510. 511. & seq. In Opere, quod inscribitur gallicè: *Explication de la question de fait en 166.* pag. 25. In Historia Casus conscientiæ, tom. 3. pag. 543 & 556. &c.

Non existimo, quemquam esse, qui neget Scriptores mox citatos apertos esse doctrinæ Jansenianæ defensores: ii tamen omnes communi suffragio pronuntiant, quod si homo gratiæ sufficienti non resisteret, certissime haberet efficacem. Latet igitur in ea loquendi ratione nonnihil apud ipsos fraudis & æquivocationis. Interrogandi ergo sunt, qui intelligant nomine gratiæ sufficientis: an illam, cui homo relative possit non resistere; & quæ ad non resistendum vires illi pares & æquales suppeditet? Si negaverint, ut negare debent, quotquot systema duplicis delectationis superioris defendunt; seu dixerint, gratiam esse inferiorem, Jansenio consentiunt, qui absolutam dumtaxat in ea gratiam vim ad opus bonum agnoscit, non relativam, nec proportionatam vincendæ actuali majori concupiscentiæ.

Alia duplici loquendi ratione huic priori satis affini nec minus insidiosa utuntur Janseniani.

Ajunt 1. Deum ex sese paratum esse conferre hominibus gratiam, quæ salvi esse possint, si illi salvi esse voluerint. Optima quidem, & ab omni suspitione remota in ore Catholicorum loquendi ratio; qui contendunt Deum non tantum ex sese paratum esse conferre homini lapsæ gratiam relative sufficientem, seu actuali concupiscentiæ debellandæ viribus non impari, imò & efficacem, quando sufficienti non resistit; cui etiam sine efficaci potest non resistere. Verum in Janseniano systemate plane illusoria est ac dolosa. Ultro non fatetur Jansenius Lib. 3. de Gratia Christi c. 17. *Deum etiamnum paratum esse dare homini gratiam innocentis naturæ, si ejus usui sufficientem reperiret hominis voluntatem.* At certissime Deus novit sufficientem jam non esse hominis voluntatem usui illius gratiæ; tum propter defectum virium ipsius gratiæ, tum propter excessum ardentioris concupiscentiæ: novit gratiam illam viribus inferiorem semper futuram esse concupiscentiæ oppositæ, nec unquam perfectum ex voluntate consensum exprimere posse, cui non potest non resistere, quamdiu voluntas majori terrena delectatione occupata & præventa fuerit; unde fortiori seu efficaci opus habet auxilio gratiæ, ut non resistat sufficienti. Ergo sensu plane illusorio asserunt, Deum paratum esse dare homini lapsæ gratiam sufficientem status innocentis, vel etiam efficacem hujusce præsentis status, si parvæ seu sufficienti non resistatur: quippe non aliter intelligunt paratum, quam absolute ac præcis circumstantiis, ex voluntate antecedente, ad dandam scilicet gratiam status innocentis, si homo non peccasset; & efficacem hujus status, si ardentior non obstat cupiditas. At revera peccavit, & ardentior jam dominatur cupiditas: ergo iis suppositis ac prævisis, Deus absolute dumtaxat & abstractis circumstantiis, non verò relative ad illas, vult, seu paratus est gratiam status innocentis & efficacem hujus status homini conferre. Quasi diceret: Si lapsus non fuisses, nec major in te obstitisset concupiscentia, darem tibi & gratiam, quæ data est homini innocenti; & efficacem, quæ lapsæ præparata est. Egregium verò pro lapsæ ac infirmo homine solatium ac præsidium! Perinde est, ac si medicus ægroto diceret: Paratus sum ad te sanandum, si tam gravi morbo non laborares; vel: bono animo sis, habeo pharmacum, quod de se ac in aliis circumstantiis aptissimum quidem foret tuo morbo sanando; et in præsentibus omnino insufficiens est, nec satis accom-

modatum seu proportionatum morbi naturæ seu conditioni.

Ut igitur Jansenianus error penitus excludatur per istam loquendi rationem, Deus paratus est dare homini gratiam; imò & efficacem, si non resistat sufficienti, necesse est, cum Thomistis agnoscere in gratia sufficiente vires relativè pares, & æquales ad hoc, ut homo possit oppositam tamen superioriorem vincere concupiscentiam, & præceptum seu immediatè, seu mediatè adimplere.

Ajunt 2. Deum gratiam suam nunquam denegare iis, qui eam, ut oportet, suppliciter postulant. Ita puidem: at carent verè sufficienti gratia, qua possint postulare, quotquot efficacem ad orandum non habent. Gratia quippe ad orandum, ut & ad quodlibet pietatis opus necessaria, ex Jansenio, est gratia de se efficax, seu delectatio cœlestis superior: qua gratia justos aliquando destitui docet idem Jansenius; imò & gratiam illam orationis ipsis inutilem foret, nisi Deus exaudiat. Verùm non omnes semper exaudit, sed quos vult, & quando vult. Vide cap. 13. L. 3. de Gratia Christi.

Tom. 2.
p. 80. B.

ARTICULUS IV.

An Gratia sufficiens sine novo Dei auxilio præveniente suum aliquando effectum assequatur.

Quæ hæcenus de natura & existentia seu necessitate gratiæ sufficientis dicta sunt, fidem Ecclesiæ spectant, à qua nulli Catholico licet recedere. De fide est, esse in præsentis statu gratias interiores, quibus homo verè ac propriè resistit: gratiæ autem illæ non sunt efficaces sensu, quo in Scholis gratia solet efficax appellari, aliàs illis voluntas non resisteret; ergo sunt gratiæ sufficientes.

De fide quoque est ex censura primæ Propositionis Jansenii, justis volentibus atque conantibus secundum præsentis quas habent vires, possibile esse Dei mandata: possibile verò definivit Ecclesia sensu contrario Jansenii, qui impossibilia esse scripserat, non quidem impossibilitate absoluta & in quibuslibet circumstantiis quæ per se maximè absurda est, sed impossibilitate tantum respectiva seu relativa ad præsentis justorum vires. Ergo Ecclesia sensu contrario judicat, justis, secundum præsentis quas habent vires, possibile esse mandata Dei possibilitate nimirum relativa ad præsentis, in quibus constituuntur, circumstantias, seu ad præsentis eorum vires. Porro, quid est mandata Dei possibile esse justis, secundum præsentis eorum ex gratia sufficientes vires? Nisi gratiam sufficientem pares & æquales illis vires conferre, ut relativè possint observare Dei mandata, tentationes superare, ac præsentem vincere concupiscentiam.

His duobus in tuto positis, quæ sine præjudicio fidei in quæstionem vocari non possunt, mera hic proponitur Scholæ controversia, an scilicet gratia sufficiens, prout ab efficaci distinguitur, aliquando suum effectum allequatur, nullo ipsi accedente Dei efficaci auxilio præveniente.

Status quæstionis.

Quæstio hic non est de effectu indeliberato gratiæ sufficientis, quia formalis appellari solet, & fit in nobis sine nobis liberè cooperantibus; sed de effectu deliberato, seu de ipso libero voluntatis consensu.

Neque etiam quæstionis nostræ sensus est, utrum gratia sufficiens sine ullo gratiæ adjuvantis & operantis auxilio effectum suum aliquando allequatur: omnes quippe fatentur præter gratiam excitantem seu sufficientem, opus esse ad actum quemlibet veræ pietatis exercendum, gratia adjuvante & operante. Sensus igitur quæstionis est, utrum sine nova gratia præveniente ac determinante, seu physicè seu moraliter, gratia sufficiens suum aliquando sortiatur effectum.

Denique quæstio hic non est, utrum quælibet gratia sufficiens proximè ac immediatè sufficiat ad quodcumque opus bonum perficiendum: fatetur enim maxima Theologorum pars, eam proximè & immediatè non sufficere. Deus, ait Conc. Trid. sess. 6. c. 11. impossibilia non jubet, sed jubendo monet & facere quod pos-

sis, (en immediata faciendi potestas) & petere quod non possis, (en mediata.) Eò igitur devolvitur præsens controversia, utrum sine novo Dei auxilio præveniente, gratia sufficiens seu excitans, ad aliqua pietatis officia, quæ nullam aut saltem levem adjunctam habent difficultatem, & ad orandum novumque Dei auxilium impetrandum, sufficiat.

Varias circa vim & naturam gratiæ sufficientis Theologorum sententias exposuimus ad septimam hujus Tractatus quæstionem art. 1. quas consule, ne rem actam iterum agamus.

Quod verò de illis nostrum sit judicium, aperient, quæ sequuntur, Conclusiones.

PRIMA CONCLUSIO.

Sententia Jansenii circa gratiam sufficientem seu parvam, quæ plenum ac perfectum suum effectum non assequitur, propter virium defectum & potentiæ relativæ ad præsentis subjecti circumstantias, erronea est, ac rejicienda.

Probat: Quia error est dicere justis secundum præsentis, quas habent, vires, mandata Dei esse relativè impossibilia: error est dicere, gratiæ interiori non resisti: error est dicere, gratiam sufficientem, absolutam dumtaxat & à circumstantiis subjecti abstractam, non autem relativam conferre ad observandum Dei mandatum potentiam. Atqui errores illos involvit sententia Jansenii circa gratiam sufficientem, ut sapius in decursu hujusce Tractatus demonstratum est.

Idem prorsus judicium ferri debet de sententia illorum, qui pariter cum Jansenio vim & efficaciam gratiæ repetunt ex delectatione superiori; ac gratiam sufficientem dicunt eam, quæ viribus inferior est oppositæ majori concupiscentiæ: qui tamen ut dogma Jansenii utcumque emollire ac temperare videantur, alleunt gratiam illam sufficientem semper conjunctam esse cum impotentia morali ad opus bonum exercendum.

Verùm non idcirco illi censendi sunt ab errore Jansenii recedere: multi quippe inter cæteros notissimi Jansenii defensores, hanc ipsam impotentiam, retento errore, moralem appellaverant, ut aliàs observavimus; at non sine manifesto abusu ac dolo. Ex communi quippe ac recepto usu, impotentia moralis est difficultas agendi, summa quidem, at non tanta, quin aliquando homo id agat, ad quod agendum magna laborat difficultate. At non ita evenit respectu gratiæ parvæ seu inferioris: nusquam enim continget, imò impossibile prorsus est, ut cum sola illa gratia homo bonum operetur, cum adversa cupiditas superior est ac dominatur. Ergo in rei veritate impotentia illa non tantum moralis est, sed verè physica, orta, ut Jansenius loquitur, ex defectu virium: qualis est in cæco, ut videat, in surdo, ut audiat; quibus exemplis utitur aliquando ipse Jansenius. Et verò vel unus author Theologiæ dogmaticæ & moralis, qui inter recentiores moralem illam impotentiam invexit, arma subministrat, quibus impugnetur. Si enim ab illo quæritur, quæ sit potentia physica? Respondebit eam esse, cujus virtus activa proportionata est operi faciendo; ergo à contrario, impotentia physica ea dicenda est, cujus virtus activa non est proportionata operi faciendo. Atqui virtus activa gratiæ parvæ seu inferioris non est proportionata relativè superiori debellandæ, ac vincendæ concupiscentiæ; nulla etenim est proportio v. g. inter tres gradus delectationis cœlestis, & sex delectationis terrenæ, & isti ab aliis superari nunquam possunt; ergo impotentia illa non tantum moralis, sed physica est ac dici debet.

SECUNDA CONCLUSIO.

Rejicienda gratia sufficiens ad sensum Molinæ, quæ nempe sufficit ad singulos pietatis actus immediatè exercendos.

Probat: qui sententia Molinæ excludere videtur necessitatem efficaciæ gratiæ ad perfectam cordis conversionem, ad opera pietatis ardua, difficilia, extraordinaria. Atqui admittendam esse gratiam efficacem, suo loco inferius ostendemus. Certum est, ait S. Augustinus Lib. de Gratia & lib. arbit. cap. 16. nos facere cum facimus, sed ille facit, ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntari. Et cap. 5. jam dixerat: Ut autem de Cælo vocaretur, (Saulus) & tam magna & efficax

Tom. 14.
Conc. p.
761. B.

Tom. 10.
735. A.
724. B.

efficacissima vocatione converteretur, gratia Dei erat sola, quia merita ejus erant magna, sed mala. Denique Lib. 4. ad Bonif. cap. 9. Oramus, ait sanctus Doctor, non solum pro nolentibus, verum etiam pro repugnantibus & oppugnantibus. Quid ergo petimus, nisi ut fiant ex nolentibus volentes, & ex repugnantibus consentientes, & ex oppugnantibus amantes?

Gratiam sufficientem Molinæ, ne à suis doceretur, prohibuit Decreto speciali dato an. 1613. post habitas Congregationes de auxiliis Claudius Aquaviva Præpositus generalis Societatis Jesu. Decretum illud confirmavit ac renovavit Mutius Piccolomini, alter ejusdem Societatis Præpositus generalis.

TERTIA CONCLUSIO.

Non placet gratia sufficiens, quæ nunquam immediate suum effectum sortitur defectu gratiæ efficacis physice prædeterminantis.

Probatur 1. Quia gratia hujusmodi reipsa nec satis sufficiens ac utilis videtur homini ad observandum præceptum. Siquidem ea gratia reipsa insufficiens & parum utilis videtur, quæ non complectitur id omne, quod requiritur ex parte principii, ut actus ponatur, vel saltem impetretur uberius auxilium, quo accedente actus ipse ponatur; atqui talis est gratia sufficiens sensu Thomistico. Deest enim illi aliquid ex parte principii; ipsa scilicet physica præmotio: deest quoque auxilium, quo certo uberius gratiam homo impetrare possit; nempe gratia orationis, quæ non minus indiget auxilio physice præmovente, quam quilibet alius actus pietatis; ergo gratia illa vere sufficiens nec est, nec dici potest.

Respondent Thomistæ 1. cum Alvares disput. 79. n. 5. nisi gratiam sufficientem ex parte potentiæ seu principii habere, quidquam necessarium est, ut homo possit agere, tamen indigeat præmovente gratia, ut actu agat. Præmotio enim non afficit potentiam seu actum primum, ut vocant, sed actum secundum: quod explicat Alvares exemplo potentiæ visivæ & luminis. «Sicut enim potentia visiva est sufficiens principium ad videndum, etiam si actualis visio nunquam fiat nisi accedente lumine, & causa universalis eam movente; ita similiter auxilium sufficiens ad credendum v. g. est verè sufficiens in suo genere, quamvis ultra illud sit simpliciter necessarium aliud auxilium efficax, quo Deus efficit ut homo credat.

Refellitur hæc responsio.

I. Quia gratia sufficiens datur non tantum, ut homo possit observare Dei mandata, sed etiam ut illa reipsa observet; datur quippe, ut homo id faciat, quod Deus præcipit: sed Deus non præcipit homini, ut possit observare, sed ut reipsa illa observet. Mandatum quippe, ut & ipsius transgressio, non cadit supra potentiam, sed supra ipsum actum vel defectum illius: homo quippe ideo plectitur, quod mandatum non observat, cum tamen illud possit observare.

II. Exemplum luminis, quo frequenter utuntur Thomistæ post Alvarem, datam responsionem evertit. Siquidem ex S. August. Lib. de gestis Pelagii c. 3. n. 7. Sufficit sibi oculus ad non videndum, hoc est ad tenebras: ad videndum verò lumine suo sibi non sufficit, nisi illi extrinsecus adiutorium clari luminis præbeatur. Et Lib. de natura & Gratia cap. 26. n. 29. Sicut, inquit, oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus, non potest cernere: sic homo etiam perfectissime justificatus, nisi æterna luce justitiæ divinitus adjuvetur, rectè non potest vivere. Si ergo valeat adducta comparatio: Sicut oculus corporis, quamvis perfecte sanus, non potest videre sine lumine, ita pariter homo non potest agere sine gratia efficaci; Ergo absente gratia efficaci, nulla est in homine ad opus bonum supernaturale expedita facultas; ergo impossibilia ipsi sunt Dei mandata; ergo plane inutilis & otiosa est gratia sufficiens. An verò hæc fatebuntur Thomistæ? non puto. Necesse igitur est, agnoscant comparationem illam claudicare. Et verò disparitas in eo est, quod præter lumen nullum est aliud medium, quo facultas visiva, tamen sana & integra, & videat, & videre possit. E contra, præter efficacem gratiam physice prædeterminantem, alia est vere sufficiens, per quam adjuta voluntas bonum semper operari potest, & interdum reipsa operatur.

III. Gratia illa physice prædeterminans necessaria non videtur, ut actus ponatur. Ut enim necessaria dicatur, & homo violando præceptum juste puniatur,

necesse est, ut sit in potestate hominis tale auxilium prædeterminans habere aut immediate, aut mediate, si enim absque sua culpa tali auxilio privetur, nec ulatenus penes ipsum sit illud obtinere, quomodo reus erit & culpæ & pœnæ? Atqui non est in potestate hominis aut immediate aut mediate habere auxilium illud prædeterminans: non quidem immediate? quia à solo Deo fit in nobis sine nobis libere cooperantibus, ut solent esse omnes actus indeliberati. Non etiam mediate; assignari quippe non potest, quid sit illud, quo mediante obtineretur auxilium physice prædeterminans. An aliqua dispositio? Sed quænam illa foret? An naturalis? An supernaturalis? Naturalis dici non potest; quia natura disponere non potest ad id, quod est supra naturam: dispositio quippe ejusdem ordinis esse debet ac forma, ad quam disponit; qui aliter sentiret, cum Petro erraret. Non potest etiam dici supernaturalis, quia ad istam dispositionem supernaturalem habendam, vel necessarium foret auxilium prædeterminans, vel non: si necessarium non foret; ergo ad quemlibet actum pietatis necessaria non est physica præmotio. Illa quippe dispositio consistit in aliquo libero voluntatis actu, vel orationis, vel doloris & contritionis, vel in quocumque alio hujusmodi: porro constans Thomistarum doctrina est, ad omnem & quemlibet actum realem & positivum physicam præmotionem esse necessariam. Si verò necessarium dicatur ad illam dispositionem obtinendam auxilium præmovente, rursus alia dispositio necessaria erit ad illud auxilium prædeterminans obtinendum, & ita in infinitum, donec perveniat ad aliquod auxilium prædeterminans, quod non sit in potestate hominis: quo supposito, ut jam diximus, imputari homini ad culpam non posset, si præceptum violaret, quod ipsi impossibile fuisset observare.

At: inquit, semper est in potestate hominis auxilium illud prædeterminans à Deo impetrare, si gratia sufficiens non resistat. Nego ita esse in sententia physice præmotionis: ad illam enim non resistantiam, ut mox dicturi sumus, etiam requiritur auxilium physice prædeterminans.

Respondent 2. Thomistæ, falsò prorsus à nobis supponi gratiam sufficientem nunquam eum assequi effectum, ad quem à Deo conceditur: quia cum illi non resistitur, & efficax accedit, effectus utrique gratiæ tribuitur, quamquam diverso modo; sufficiens, moraliter; efficaci verò, physice.

Verum responsio hæc mera est cavillatio: influxus enim ille moralis gratiæ sufficientis in actionem, fructu vacuus est, nisi accellerit gratia efficax physice prædeterminans.

Probatur 2. Quia hominis culpa & vitium est, quod privetur gratia efficaci ad agendum necessaria: atqui si gratia efficax ac physice prædeterminans necessaria semper foret, ut sufficiens in actum erumpat, culpa & vitium hominis non esset, quod privaretur gratia efficaci; ergo &c.

Major propositio expressam continet SS. Augustini & Thomæ sententiam.

S. Augustinus Lib. 2. de peccat. mer. & rem. c. 17. n. 26. Nolunt, inquit, homines facere, quod justum est, sive quia laetent an justum sit, sive quia non delectantur... Ut autem immorescat, quod latebat, & suave fiat, quod non delectabat, gratia Dei est, quæ hominem adjuvat voluntates: qua ut non adjuventur, in ipsis itidem causa est, non in Deo, sive dammandi prædestinati sunt propter iniquitatem superbiam; sive contra ipsam suam superbiam judicandi & erudiendi, si filii sunt misericordiæ.

Eadem est Angelici Doctoris sententia L. 3. contra gentes c. 159. Licet, inquit, aliquis per motum liberi arbitrii divinam gratiam nec promereri neque acquirere possit: potest tamen seipsam impedire, ne eam recipiat. Dicitur enim de quibusdam Job. 24. Ipsi fuerunt rebelles luminibus. Et cum hoc sit in potestate liberi arbitrii impedire divinæ gratiæ receptionem vel non impedire; non immerito in culpam imputatur ei, qui impedimentum præstat gratiæ receptioni; Deus enim, quantum in se est, paratus est omnibus gratiam dare: Vult enim omnes salvos fieri, ad Timoth. 1. sed illi soli gratia privantur, qui in seipsis gratiæ impedimentum præstant: sicut Sole illuminante mundum, in culpam imputatur ei, qui oculos claudit, si ex hoc aliquod malum sequatur; licet videre non possit, nisi lumine Solis præveniat.

Accedit & autoritas Conc. Trid. sess. 6. cap. 13. In Dei auxilio, ait, firmissimam spem collocare & repone-re omnes debent. Deus enim (nisi ipsius illi gratiæ defuerint) sicut coepit opus bonum, ita perficiet, operans velle & perficere.

Itaque

Pag. 639.

T. 10. p. 195. C.

Ibid. p. 140. A. B.

T. 10. p. 54. E.

To. 14. p. 508. D. E.

Tom. 14. Conc. p. 762. B.

Itaque præcedit semper ex parte voluntatis creatæ aliquid mali, quod efficacem Dei gratiam avertit & impedit.

Minor propositio probatur exemplo hominis iusti, qui gravi aliqua tentatione pulsatus, præceptum Dei, quod urget, transgreditur: habet ille, fatentibus Thomistis, gratiam verè sufficientem, per quam tentationi resistere ac præceptum implere potest, nec tamen absente gratia efficaci re ipsa illud implet. Porro videtur ille iustus absque sua culpa privari auxilio illius gratiæ efficaci physice præmoventis, quia nempe non est in ejus potestate, ut mox diximus, eam sibi comparare; nec ea privari potest, nisi propter aliquod præcedens peccatum: at nullum est. Non originale, quod per Baptismum perfectè condonatum fuit ac remissum. *In renatis enim*, ait Conc. Trid. in decreto de peccato originali Cæn. 5. sess. 5. *nihil odit Deus, quia nihil damnationis est in eis, qui verè conscripti sunt cum Christo per Baptismum in mortem*. Igitur homini iusto non denegatur gratia efficax in pœnam peccati originalis. Nullum etiam est actuale peccatum; supponimus enim esse primum, in quod regeneratus post Baptismum incidit, ipsi non concessa gratia efficaci prorsus necessaria ad superandam gravem tentationem & declinandum peccatum; ac causam requirimus ex parte illius, quæ Deum moveat ad illam efficacem gratiam illi iusto denegandam.

Reponunt Thomistæ, illum iustum propria sua culpa privari gratia efficaci, quia nempe non bene utitur sufficiente, sed ipsi resistit; seu seipsum impedit, nec sinit se à Deo moveri. «Licet enim, ait *Alvares, Lib. 3. de Auxiliis disput. 18. n. 20.* motio Dei prævia non sit in potestate creatæ voluntatis, tanquam in causa efficiente.... est tamen in facultate nostræ voluntatis seipsam impedire, ne habeat illam motionem. Unde si non operetur actum, qui est in præcepto, imputabitur illi ad culpam, eò quod sua culpa se impedivit, ne daretur auxilium efficax, quod necessarium erat, ut actualiter operaretur actum virtutis, qui est in præcepto. Sicut si Deus imponeret homini præceptum volandi, & quantum est ex parte sua offerret illi alas & adjutorium necessarium, ut volaret, ipse autem sua libertate responderet: Domine nec volo alas recipere, nec volare; merito reputaretur reus & transgressor præcepti, etiamsi non posset absque alis volare, quia sua culpa se impedivit, ne illi donarentur à Deo.» Hæc Alvares.

Verum ista responsio ita obscura & implicata videtur, ut vix intelligi & nitidè possit explicari, quid sit in sententia Thomistarum bonus ille gratiæ sufficientis unus; quid dispositio illa prævia, ad quam gratia illa efficax certissimè sequitur; quid denique illa non resistentia, an quid positivum? An quid negativum?

Non fatebuntur procul dubio Thomistæ, esse aliquid positivum: siquidem juxta illos, ad omnem actum positivum exigitur physica præmotio, de qua recurreret tota quæstio, quare denegatur iusto illa physica præmotio, ut non resistat gratiæ sufficienti ad primum peccatum declinandum; neque ulla alia ratio & causa reddi posset, præter Dei voluntatem. Attamen certum istud est, Deum non delerere iustum, nisi prius ab illo desertus fuerit. *Manifestum autem est*, ait Arnaldus disert. de vera S. Thomæ circa gratiam sufficientem doctrina art. 22. q. 4. *non minus ridiculum fore, qui respondeat, idcirco iusto gratiam illam efficacem ad assensum illum necessariam Deum non dedisse, quia iustus gratiæ sufficienti non assensit, quam qui tempore Eclýpsis interrogatus, cur Sol non illuminet, hujusce rei hanc causam esse dicat, quod terra tenebris cooperta sit.* Sic Arnaldus tacitè fugillat & explodit eos Theologos, qui causam, propter quam Deus homini iusto gratiam efficacem denegat, hanc esse dicunt, quia iustus gratiæ sufficienti non consensit: non consentire enim gratiæ sufficienti, id ipsum est, ac privari gratia efficaci, sicut idem est, terram tenebris coopertam esse, ac Solem non illuminare.

Igitur recurrendum ad aliquid negativum, quo explicetur illa voluntatis non resistentia gratiæ sufficienti. Ita re ipsa exponit Cabreta disput. 2. paragr. 1. n. 464. & seq. «Auxilium efficax, inquit, supponit dispositionem negativam voluntatis, quam dispositionem ex se inchoat voluntas. Neque enim est inconveniens concedere ex naturali usu libertatis negativæ pendere, quod homini detur efficax auxilium. Et disput. 17. paragr. 2. n. 81. Potest dici quidam virtualis consensus, quatenus voluntas non re-

sistit, cum resistere possit: sed talis consensus non est positivus & efficax actus, nec dicit positivum conatum, quem Deus expectet, cum sit negatio resistentiæ.

Verum negativum illud non minus absurdum videtur, & ad intelligendum implicatam ac difficile; imò in rei veritate in aliquid positivum recidit ac resolvitur.

Refellitur itaque ista responsio.

1. Quia intelligi non potest, in quo consistat illa non resistentia: an quod voluntas omnem actum consensus vel dissensus suspendat? An quod merè passivè se habeat, aut non ponat actum resistendi, seu dissentendi gratiæ excitanti? Sed hæc prorsus absurda videntur. Tum quia omnino dici non potest, imò & in fide periculosum est asserere voluntatem merè passivè se habendo, gratiam efficacem à Deo impetrare: pari etenim ratione dici posset, per actus indeliberatos, qui à solo Deo fiunt in nobis sine nobis, eam mereri posse. Tum quia ponere actum non resistendi, seu non dissentendi gratiæ sufficienti, est aliquid positivum; est quippe actus liber, quo quis vult non resistere: sed talis actus necessariò in principiis Thomistarum exigit physicam præmotionem; unde recurrit difficultas, quare uni detur illa præmotio, ut actu velit non resistere, alteri verò non detur. Tum quia suspensio actus dissensus vel consensus libera est; ergo includit actum positivum voluntatis, quo vult actum omnem suspendere. Sed ad illum ipsum actum voluntatis, nonne requiritur præmotio physica? Ergo viget ac recurrit semper proposita difficultas.

Neque est, quod dicas, hic voluntatem spectari in priori naturæ instanti, antequam gratiæ moventi consentiat: si enim in illo priori instanti statim resistit ac reluctatur, obicem ponit gratiæ efficaci, nec eam recipit; si verò non resistit, sed negativè se habeat, seu se moveri permittat, eam recipit. Non est, inquam, quod hoc dicas: tum quia eadem in integrò subsistit difficultas circa illam non resistentiam voluntatis in priori ad consensum ejus instanti: tum quia tutum non est in fide asserere, gratiam efficacem dari propter negativum liberi arbitrii usum, seu propter negationem resistentiæ: sic enim initium salutis & prædestinationis refunderetur in negativum libertatis usum, quem homo ex se ac sine Dei concursu seu actione habere, & ita ab aliis se discernere posset; quo certè ad Pelagianismum declinare videtur.

Neque dicas, discretionem illam negativam esse, eo ipso modo, quo qui non peccat, se discernit ab eo, qui peccat. Namque 1. qui non peccat, non tantum negativè, sed etiam positivè discernitur à peccante: discernitur autem per gratiam, qua ad non peccandum adjuvatur. 2. Negativa illa discretio vel est Libera, vel non. Si non est libera, quomodo efficacem gratiam impetrare à Deo potest? Si libera, ergo includit, vel supponit actum positivum libertatis, ad quem necessaria est physica præmotio; adeoque recurrit iterum proposita quæstio. Deinde positivus ille libertatis actus, quo celestis gratia efficax advocatur, vel est à solo libero arbitrio, vel à gratia efficaci, vel à sufficiente. Non à solo libero arbitrio, Pelagianus error est: non à gratia efficaci, ut supponitur; ergo à sufficiente, quod hic contendimus.

Refellitur 2. negativa illa non resistentia, quia in rei veritate positivum aliquid includit. Quid enim aliud concipitur per non resistentiam gratiæ, quam consensum, qui datur gratiæ? Non resistere enim, est consentire, facilem se præbere divinæ gratiæ motioni & excitationi. Sicut enim qui vocantem Deum audit, & non sequitur, eum contemnit; ita qui vocanti non resistit ipsi consentire & obsequi censetur. Ut quis resistat gratiæ, non indiget quidem influxu gratiæ; sibi enim homo ad malum sufficit: at ut non resistat, sed ipsi obsequatur, indiget auxilio gratiæ. *Sine me enim nihil potestis facere*, ait Christus. Sicut ergo in eo, qui Soli illuminanti non resistit, sed oculos aperit, aliquid est non merè negativum, sed positivum, ita & in eo, qui gratiæ sufficienti non resistit. Atque ut in eo ipso exemplo hæreamus, quo utitur Alvares, si Deus alicui imponeret præceptum volandi, & offerret illi & alas & adjutorium necessarium, ut volaret: ille verò reponeret: Domine non repugno, faciam, quod jubes: istud, non repugno, non mera negatio esset resistentiæ? An non potius consensus, qui Dei mandato acquiesceret? Non tantum

16. pag.
753. A.

pag. 149.

Causa
Arnald.
pag. 136.

tantum virtualis, ut ait Cabrera, sed positivus & actualis.

Tom. 14. Dices: Conc. Trid. sess. 6. c. 13. negativam illam
Conc. p. dispositionem, de qua Cabrera, manifeste admittit his
762. B. verbis: *Si ipsi iusto gratia Dei non defuerint, Deus sicut
cepit opus bonum, ita perficiet.*

Resp. Concilium more suo ita verba sua cautè ac sapienter temperasse, ut nulli opinioni in Scholis receptæ præjudicium inferri voluerit: quapropter verbum illud, *defuerint*, appositè usurpavit, quod quisque ad se trahere posset.

Dices iterum: Difficultatem propositam nobis non minus, quam aliis solvendam esse. Dicimus enim, gratiam adjuvantem necessariam ad agendum, illis concedi, qui sufficienti non resistunt, sed positivè consentiunt: ad istum quippe consensum eliciendum requiritur adjuvans gratia, de qua pariter quæri potest, cur uni detur, ut sufficienti non resistat, alteri verò non detur.

Resp. Disparem esse rationem: quia nempe in opinione, quam refellimus, præter gratiam excitantem alia requiritur præveniens ac physicè præmovens ad agendum, sine qua voluntas semper resistit priori gratiæ excitanti; unde meritò quæritur, cur uni detur, non alteri. Non ita porro est in ea quam tuemur sententia: namque præter gratiam excitantem præviā, non aliam postulamus prævenientem, sed adjuvantem dumtaxat, quæ per modum concursus supernaturalis semper adest iis, qui cum gratia sufficiente agere volunt, & cum iis physicè ad actum cooperatur. Unde ratio cur uni detur, alteri non detur, hæc est, quia unus vult agere, alter vero non vult; quemadmodum, servata proportionem, fit in concursu naturali ad actiones naturales; cum illis enim Deus paratus est concurrere, ac concurrat, qui ad agendum sese pro libertate determinant.

Refellitur 3. illa non resistantia, seu negatio resistantiæ: Quia dici non potest, quo in medio, juxta Thomistas, Deus futuram illam voluntatis non resistantiam videat, an in decreto suo absoluto, an extra decretum. Si extra decretum; ergo aliqua est in homine dispositio ad gratiam, quæ non est absoluto Dei decreto definita, quod certè alienum à principiis doctrinæ Thomisticæ. Si in decreto, recurrit proposita toties difficultas, quid causæ sit, cur Deus absoluto suo decreto velit unum non resistere, non alium.

Refellitur 4. Quia in illo iusto, de quo loquitur, non resistere gratiæ excitanti, est resistere gravi tentationi, qua illum pulsari & ad dissensum sollicitari supponimus: an verò ita quis absurdus erit, ut dicat, iustum illum negativè tantum resistere tentationi? Quid, quæso, est resistere tentationi? Nisi ei non cedere, sed superiorem esse. Quomodo verò hanc superaret? An per gratiam solam sufficientem? Negant Thomistæ. An per efficacem? Nullam in eo iusto supponunt. An per vires solius voluntatis; Error est Pelagianus: quocumque se vertant, premunt angustias.

Refellitur denique, eò quòd contra illam dispositionem negativam facile retorquentur objectiones, quas in adversam sententiam desumunt adversarii ex discretionem & prædestinationem.

Probat 3. nostra Conclusio ex isto celebri testimonio Christi apud S. Matth. c. 11. v. 21. *Vae tibi Corozaim, vae tibi Bethsaida: quia si in Tyro & Sydone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere poenitentiam egissent.* Quo in loco tria observanda esse moriamur, ubi de voluntate ac decretis Dei agebamus: 1. Veram his verbis contineri revelationem futuræ sub conditione Tyriorum conversionis. Ita S. Augustinus Lib. de dono perseverantiæ c. 6. 2. Virtutes illas ac miracula, si apud Tyrios facta fuissent, non omni interiori gratiæ auxilio destituenda fuisse: siquidem cum illis Tyrii conversi fuissent, conversio autem fieri non potest sine auxilio interiori. 3. Comparationem hic institui inter Corozaitas & Bethsaiditas ex una parte, & Sydonios ac Tyrios ex altera: atque priores comparatè objurgari, quòd visis Christi virtutibus ac miraculis converti non fuerint, quæ si vidissent Tyrii ac Sydonii poenitentiam egissent. His observatis sic arguimus: Gratia quæ concessa fuit Corozaitis ac Bethsaiditis, cum qua non sunt ad Christum conversi, quæ tamen, si Tyriis ac Sydoniis fuisset data, eos ad poenitentiam certissime adduxisset; gratia, inquam, illa verè sufficiens dicenda est, quæ in istis effectum habuisset, quem in aliis non habuit: atqui quòd gratia illa effectum non habuerit in Corozaitis, non

fuit ex eo, quòd non concessum fuerit primum auxilium efficax ac physicè præmovens. Pariter quòd hæc gratia effectum habitura fuisset in Tyriis, non habuisset ex eodem auxilio primo efficaci ac physicè prædeterminante.

Probo sic: Objurgantur ac reprehenduntur Corozaitæ, comparatione facta ad Tyrios, quòd cum accepta gratia non sint ad Christum conversi, quæ (si data fuisset) Tyrios convertisset. Porro æqua & iusta non videretur hæc objurgatio comparativa, si idcirco non credidit Corozaitæ, quòd visis Christi miraculis non acceperint auxilium efficax ac physicè prædeterminans, quòd Tyriis concedendum fuisset: meritò quippe reponere possent Corozaitæ, idcirco se non credidisse, quòd non habuerint auxilium illud efficax ad credendum necessarium, quòd ut haberent, in sua potestate non erat; econtra verò Tyriis concedendum illud fuisset, quo concessio credidissent: quapropter obtendere potuissent Corozaitæ se immerito reprehendi, comparatione facta ad Tyrios: in objurgatione quippe comparativa, necesse est ex utraque parte omnia æqualia esse.

Scio respondere solitos, qui nobis hic adversantur, Corozaitas meritò redargui comparatè ad Tyrios, quia isti obicem non apposuissent gratiæ, quæ Corozaitæ apposuerunt; unde istorum culpæ ac vitio imputandum, quòd efficacem non receperint gratiam, quam Tyrii, si Deus voluisset, acceperint, quia nullum, aut saltem minus impedimentum objecissent gratiæ excitanti seu sufficienti. Verum reviviscit de integro proposita difficultas, Corozaitas scilicet majus gratiæ excitanti impedimentum objecisse, quia efficaci gratia destituti fuerant, sine qua impedimentum illud tollere non poterant. Impedimentum enim illud quid est? Nisi resistantia gratiæ sufficienti: resistantia verò illa non tollitur nisi per gratiam efficacem. Namque non resistere, ex mox dictis, non est quid mere negativum, sed est in rei veritate consensus positivus, qui datur gratiæ moventi & excitanti. Prius igitur est Deum non dare auxilium efficax, quam hominem ipsi per novum aliquod peccatum impedimentum apponere; Si enim Deus auxilium illud efficax dedisset, omni obice remoto homo non peccasset.

Frustra reponit Alvares Lib. 7. disput. 58 n. 7. *Quòd si carentia auxilii efficaci consideretur, ut est simplex negatio, prius intelligimus Deum non dare auxilium efficax, quam hominem peccare: si autem consideretur ut privatio seu pena peccati, prius intelligimus hominem peccare, quam Deum non dare auxilium efficax ad vitandum peccatum.* pag. 504.

Verum hæc evasio videtur hominis esse, qui pondere difficultatis oppressus, quærit qua via elabi tandem possit. Privatio quippe illa supponit peccatum; at de hoc ipso peccato quæritur, cur ad illud vitandum data non fuerit gratia, cujus defectu homo illud non vitavit? Pariter, cur ad removendam resistantiam gratiæ sufficienti & ad omne tollendum impedimentum, data non fuerit gratia efficax? Scio equidem gratis ac liberaliter eam à Deo concedi; attamen aliqua ex parte hominis ratio & causa est, cur denegetur. Deus enim de suo bonus est, de nostro iustus, ait Tertull. In opinione autem, quam refellimus, nulla potest assignari, sed ultima causa in solam Dei voluntatem resolvitur.

Quæ hæcenus proposita sunt adversus gratiam sufficientem sensu Thomistico momenta, ea ipsa pariter oppugnant gratiam sufficientem, quæ nunquam effectum obtinet, absente gratia efficaci moraliter prædeterminante: sola quippe mutata physica prædeterminatione in moralem, eadem omnino contra gratiam sufficientem, sive physicè, sive moraliter præmoven-tem, contorquentur difficultates.

QUARTA CONCLUSIO.

Nec admittenda quoque videtur nobis gratia sufficiens Congruistarum.

Probat 3. Quia congruitas illa seu attemperatio, quæ requiritur, ut gratia sufficiens effectum suum assequatur, duplici tantum sensu potest intelligi: 1. Ut congruitas illa sit essentialis & interna gratiæ; adeo ut licet gratia sufficiens in actu primo considerata vim habeat aliquam, qua, loquendo moraliter, movere possit voluntatem, nunquam tamen, quando congrua non est, eam moveat. 2. Ut hæc congruitas ab ipso præsertim pendeat voluntatis arbitrio & consensu: ita ut

ut dicatur gratia congrua & efficax, quando voluntas consentit; incongrua vero & inefficax, quando non consentit. Atqui neutro modo explicata gratia sufficiens nobis probatur.

Non primo: Quia modus ille explicandi gratiam sufficientem, quæ suum nunquam effectum assequatur, quando intrinsecè non est congrua, iisdem plane difficultatibus subjacet ac premitur, quibus gratia sufficiens Thomistica; atque in rei veritate ejus sufficientia minus bene exponi videtur, ut ex prudenti facile constabit.

Non secundo: Quia sic omnino recidit ac relabitur in gratiam sufficientem Molinæ, quam secunda Conclusione hic rejecimus.

QUINTA CONCLUSIO.

Admittenda est gratia sufficiens, quæ ita immediate sufficiat, seu ad facilia quædam implenda, seu ad impetrandum per orationem uberius Dei auxilium, quo difficiliora impleantur, ut aliquando suum de facto producat effectum.

Prima Probatio ex Scripturis.

Probatur 1. Conclusio ex Scripturis.

Isaïæ 5. v. 3. *Judicate inter me & vineam meam. Quid est, quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci ei?* Sub metaphora vineæ Judæorum infidelitatem ac pervicaciam Deus hic redarguit, quod nempe eum fructum non fecerint, quem cum accepta gratia facere potuerant. Porro si præter gratiam sufficientem alia præveniens & efficax absolute necessaria fuisset ad quemlibet bonum fructum faciendum; nec diceret Deus: *Quid debui ultra facere?* Nec merito Judæi reprehendi debuissent, qui gratiam illam efficacem non acceperant, sine qua fructum illum bonum facere non poterant.

Matth. 11. v. 21. *Vae tibi Corozaim, vae tibi Bethsaida: quia si in Tyro & Sydone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & in cinere poenitentiam egissent.* Constat ex illo testimonio, Corozaitas & Bethsaiditas cum illa gratiæ mensura poenitentiam non egisse, quæ si Tyriis ac Sydoniis data fuisset, eos ad veram adduxisset poenitentiam. Porro gratiam illam efficacem non fuisse, manifestè ostendit resistantia ac pervicacia Corozaitarum; ergo gratia sufficiens eum in Tyriis assecutura erat effectum, quem in Corozaitis non obtinuit.

Matth. 7. v. 7. *Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenientis: pulsate, & aperietur vobis. Omnis enim, qui petit, accipit: & qui quærit, invenit: & pulsanti aperietur.* Quæ verba postquam repetiit S. Lucas c. 11. v. 9. addit v. 13. *Pater vester de Cælo dabit Spiritum bonum petentibus se.*

Joan. 14. v. 12. *Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam.*

Tria hic certa & explorata videntur: primum, nos, ut oportet, orare Deum non posse sine gratia. Rom. 8. v. 6. *Quid oremus, sicut oportet, nescimus: sed Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* Alterum, gratiam illam orationis omnibus paratam dari vel saltem offerri, sine qua impositum nobis orandi præceptum implere non possemus. *Petite. Pulsate. Quærite.* Denique gratiam illam orationis, si ea, ut oportet, quis optatur, effectum suum obtinere. *Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenientis: pulsate, & aperietur vobis.* Hanc porro gratiam efficacem nonnullis statim à Deo concedi, fatemur; at nonnisi sufficientem in multis esse, quæ proximam ac immediatam illis conferat sine novo Dei auxilio ad orandum potentiam, etiam contendimus cum Eminentiſſimo Cardinali Norisio. «Manifestum est, ait Opusculo, cui titulus. Janseniani erroris calumnia sublata; »potentiam ad orandum, debere esse proximam in »justo sive fidei. Nam si fidelis sit in potentia remota »ad simpliciter orandum, (non enim hic loquor de »servida & diuturniore oratione) non habet is aliam »potentiam proximam pro impetranda oratione, alias »procederetur in infinitum.» Tum exponit Eminentiſſimus author, quomodo ex Augustini doctrina homo fidelis habeat semper potentiam proximam ad orandum.

Secunda probatio ex S. Augustino.

Multa in Conclusionis nostræ confirmationem testimonia vel unus suppleat S. Augustinus.

1. Ea quibus asserit hominem cum gratia aliquid posse, & aliquid non posse: posse, quæ facilia; non posse, quæ ardua & difficilia sunt: facilia immediate, per gratiam sufficientem; difficilia mediatè impetrandò scilicet gratiam efficacem per quam illa fiant.

Lib. de natura & Gratia, c. 44. n. 50. *Non igitur Deus impossibilia jubet: sed jubendo admonet & facere quod possis, & petere quod non possis.*

Cap. verò 69. n. 83. explicat, quænam sint, quæ facere possumus, & quæ petere debeamus. Eo ipso, inquit, quo firmissimè creditur, Deum justum & bonum impossibilia non potuisse præcipere; hinc admonemur, & in facilibus quid agamus, & in difficilibus quid petamus. En ferè ipsissima nostra Conclusio.

Lib. de Grat. & lib. arb. c. 16. n. 32. «Magnum aliquid Pelagiani se scire putant, quando dicunt: non »juberet Deus, quod sciret non posse ab homine fieri. »Quis hoc nesciat? Sed ideo jubet aliqua, quæ non »possumus, ut noverimus, quid ab illo petere debeamus. Ipsa est enim fides, quæ orando impetrat, quod »lex imperat. Et paulò post: Certum est nos mandata »servare, si volumus: sed quia præparatur voluntas à »Domino, ab illo petendum est, ut tantum velimus »quantum sufficit, ut volendo faciamus.

«Libro de corrept. & Grat. c. 2. n. 4. Intelligant, inquit, si filii Dei sunt, Spiritu Dei se agi, ut quod »agendum est, agant; & cum egerint illi, à quo aguntur, gratias agant.... Quando autem non agunt, sive »omnino non faciendo, sive non ex charitate faciendo; »novent, ut quod nondum habent, accipiant.

Supponit manifestè his in locis S. Augustinus, gratiam orationis justis saltem ac fidelibus semper esse præsentem, qua possint ad opus bonum faciendum uberius auxilium à Deo impetrare. Distinguit laudato cap. 69. Lib. de nat. & Grat. inter opera facilia & difficilia: distinguit ea, quæ possumus, (nempe immediate) ab iis, quæ non possumus, (nisi mediatè per orationem.) Hæc porro distinctio vana foret & illusoria, si supponeret gratiam efficacem ad omne opus bonum sive facile, sive difficile, pariter esse necessariam. Certum quippe est, per gratiam sufficientem conferri aliquam ad opus bonum perfectum etiam difficile potentiam: nullus id in dubium revocat. At non minus ex Augustino certum istud videtur, potentiam illam gratiæ sufficientis perfectionem esse ac magis immediatam erga facilia, quam erga difficilia. Porro in hoc uno reponi dumtaxat potest major illa perfectio & immediatio, quod gratia sufficiens facilia operetur sola; difficilia verò, non nisi, accedente gratia efficaci: ergo mens sancti Doctoris hæc est, gratiam sufficientem in rebus facilibus sufficere; quamquam in difficilioribus majoribus auxiliis juvanda sit infirmitas, hoc restat, ait idem sanctus Doctor L. de diversis quæstionibus ad Simplicianum q. 1. n. 14. *in ista mortali vita libero arbitrio, ut non impleat homo justitiam, cum voluerit, sed ut se supplicii pietate convertat ad eum, cujus dono eam possit implere.*

Et Libro jam citato de Gratia & libero arbitrio c. 18. n. 37. *Præcepto, inquit, admonitum est liberum arbitrium, ut quæreret Dei donum. Quod quidem sine suo fructu prorsus admoneretur, nisi prius acciperet aliquid dilectionis, ut addi sibi quæreret, unde, quod jubebatur, impleteret.* En gratia sufficiens orationis, (aliquid dilectionis) per quam homo potest impetrare gratiam actionis seu operis, ut addi sibi quæreret, unde, quod jubebatur, impleteret.

Rursus Lib. de corrept. & Grat. cap. 5. n. 7. gratiam illam orationis commendat: «Non vis, inquit, »tua tibi vitia demonstrari: non vis, ut feriantur, fiat- »que tibi utilis dolor, quo medicum quæras: non vis »tibi tu ipse ostendi, ut cum deformem te vides, reformatorem desideres, eique supplices, ne in illa remaneas scelerate.... Dolor quippe, quo quisque sibi displicet, quando sentit correctionis aculeum, excitat eum in majoris orationis affectum, ut, Deo miserante, »incremento charitatis adjutus desinat agere pudenda »& dolenda, & agat laudanda, atque probanda.» Supponit iterum hic S. Doctor gratiam orationis sufficientem, quæ suum aliquando effectum obtineat: *Dolor, quo quisque sibi displicet, excitat eum ad majoris orationis affectum.*

II. Sen-

To. 10. p. 148. F.

Ibid. p. 163. F.

Ibid. p. 734. C.

Ibid. G.

Ibid. p. 752. A. B.

T. 6. p. 86. C.

T. 10. p. 737. E.

Ibid. p. 753. A.

Ibid. C.

Ibid. p.
735. B. C

II. Sententiam, quam tuemur, ea demonstrant S. Augustini testimonia, quibus duplicem distinguit in homine bonam voluntatem, unam parvam & invalidam, alteram magnam & robustam. Lib. de Gratia & libero arbitrio c. 17. *Qui ergo vult, ait, facere Dei mandatum, & non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam & invalidam: poterit autem, cum magnam habuerit & robustam.* Gratia igitur sufficiens parvam saltem & invalidam ex Augustino voluntatem efficit: Hæc enim ab efficaci non oritur, aliàs non parva foret nec invalida, sed magna & robusta. Neque dixeris, gratiam sufficientem respectu parvæ illius ac invalidæ voluntatis efficacem esse; sic enim in verbis ludetur. Quæstio enim hic movetur de gratia sufficiente, quatenus ab efficaci distinguitur: si ergo quatenus ab efficaci distinguitur, aliquem saltem imperfectum effectum obtinet, ergo novo efficaci auxilio non indiget, sed ipsa sola operatur, quod volumus.

Ib. p. 44.
B.T. 1. p.
629. B.

Confirmat sanctus Doctor hanc suam duplicis voluntatis parvæ & magnæ, invalidæ ac robustæ distinctionem, cum ait Lib. 2. de pecc. mer. & rem. c. 3. n. 3. ad nonnulla superanda magnis & totis aliquando voluntatis viribus opus esse. *Hoc non vident, (Pelagiani) inquit, quod ad nonnulla superanda, vel quæ malè cupiuntur, vel quæ malè metuntur, magnis aliquando & totis viribus opus est voluntatis, quas nos non perfecte in omnibus adhibemus.* Supponit igitur sanctus Doctor, penes nos esse cum auxilio gratiæ sufficientis, magnas & totas vires voluntatis adhibere, quæ si adhiberentur, & quæ malè cupiuntur, & quæ malè metuntur, superaremus, confert enim huiusmodi gratia sufficientissimam facultatem, ut loquitur ipse Augustinus Lib. 3. de libero arbitrio c. 16. p. 45.

T. 7. p.
305 D. E

Ib. F. G.

III. Denique Lib. 12. de Civitate Dei c. 6. hypothese proponit sanctus Doctor duorum hominum, qui æqualiter affecti animo & corpore, unius corporis pulchritudinem videant, quorum unus ad illicita desideria movetur, alter vero non movetur: cuius quidem discriminis causam non aliam assignat; quam illorum hominum voluntatem. Sic loquitur: *Si duo æqualiter affecti animo & corpore videant unius corporis pulchritudinem, qua visa unus eorum ad illicitè perfrendum moveatur, alter in voluntate pudica stabilis perseveret, quid putabimus esse causæ, ut in illo fiat, in illo non fiat voluntas mala? ... Tum enumeratis ac repudiatis pluribus causis, quæ adduci possent, cur unus illicitis desideriis consentiat alter verò non consentiat, ad unam eorum voluntatem recurrit. Quid aliud apparet, inquit, nisi unum voluisse, alterum noluisse à castitate deficere? Unde, nisi propria voluntate, ubi eadem fuerat in utroque corporis & animi affectio? Amborum oculis pariter visa est eadem pulchritudo, ambobus pariter iussit ocula tentatio: propriam igitur in uno eorum voluntatem malam, quæ res fecerit scire volentibus, si bene intueantur, nihil occurrit.*

Pag. 697

T. 3. p. 98
col. 2. C.

Manifestum est, sanctum Doctorem eò loci supponere, parem saltem ad orandum gratiam duobus illis hominibus datam fuisse, qua unus bene utens uberius impetravit auxilium, ut illi tentationi resisteret; alter è contra huic gratiæ reluctans, sua culpa uberiori auxilio privatus in peccatum incidit.

Respondet Alvarez Lib. 8. disp. 71. num. 14. & cum illo recentiores Thomistæ, supponere quidem S. Augustinum duos illos homines corpore & animo æqualiter affectos, sed non æquali donatos gratia: idque prudenter ab eo fieri, quod quæstio foret de causa cadendi, non verò de causa standi. *Stantibus enim, ait Alvarez, in duobus hominibus omnibus auxiliis prævenientis gratiæ tam externis, quam internis omnino æqualibus, nunquam contingit, quod unus convertatur, alter non convertatur; sed semper ille, qui convertitur, recipit aliquod fortius auxilium prævenientis gratiæ, quod non recipit, qui non convertitur.*

Jansenio non placet ista solutio Lib. 2. de Gratia Christi cap. 33. *Ut verum fatear, inquit, non videtur hæc responsio genuinum istius loci sensum attingere.*

Respondet itaque Jansenius ibidem S. Augustinum loqui de duobus hominibus in statu innocentiae constitutis.

Verum certissime fallitur Jansenius: tum quia sanctus Doctor de illo statu loquitur, in quo puchritudo corporis hominem ad illicita desideria movere potuit, quod certe in naturam innocentem cadere non posse ostendit sanctus Doctor, cum L. 1. Operis imperfecti nequidem ferre possit Julianum affirmantem oculos Adami pomi pulchritudine incitatos, spem etiam jundendi saporis irritasse: Imò docet ipsemet Jansenius

Tournellii Tom. II. P. II. De Gratia Christi.

L. de Gratia primi hominis c. 3. primos parentes, tametsi nudi essent, ex mutuo tamen aspectu ne ad licitam quidem voluptatem fuisse concitatos. Tum quia S. Augustinus loquitur de statu illo, in quo esset concupiscentia: *an caro intuentis, ait, in causa est? (illiciti scilicet desiderii) Nemo autem ignorat, carnis nomine S. Doctorem intelligere concupiscentiam; & istam à statu innocentiae procul fuisse.* Tum denique quia loquitur de illo statu, in quo homo non tantum exterius, sed etiam interius à dæmone tentaretur. *An dicendum, pergit, alterum eorum occulta maligni spiritus suggestionem fuisse tentatum? Perro ejusmodi occulta dæmonis suggestio locum non habuit in natura innocente.* Ita docet S. Thomas 2. 2. q. 165. art. 2. ad 2.

Tertia Probatio ex Scholæ Doctoribus.

Nonnulli paulò eerte liberius ac minus consulte doctrinæ, quam hic defendimus, invidiam ex novitate creare moliantur, quasi hætenus in Scholis Sorbonicis inaudita fuisset. Ex illis sunt, de quibus Thomassinus Theologic. Dogmatum Tract. 3. cap. 10. ait: *Incide-re illi in eam calamitatem, quam raro vitant, qui res tenuiter & in cortice tantum intuentur.*

Non recusabunt, opinor, in re facti testem oculatum Illustrissimum Habertum Doctorem Sorbonicum & Episcopum Vabresem. Is in opere, cui titulus: *Theologia Græcorum Patrum*, Lib. 2. cap. 6. n. 1. sic loquitur: *«Catholici Doctores omnes, quorum Scripta ab Ecclesiæ Conciliis damnata prohibita non sunt, aut à summis Pontificibus, non omnem gratiam excitantem necessario efficacem esse, darique gratiam aliquam vocantem, vere supernaturalem ac intrinsecam, quæ possit consensum voluntatis ad bonum salu-tem elicere, nec tamen propter liberam voluntatis electionem ac resistenciam eundem aliquando eliciat, omnibus in Scholis ac Sorbonica præsertim, semper professi sunt, hodieque profitentur. Illam adversus hæreticos se tueri tanquam Ecclesiæ sententiam, palam docent, clamant, & scribunt: ita ut contrariam nemo in Sorbonica Palæstra publicis Thesis propugnare merito permittatur; Orthodoxam vero, singulis quæ de gratia proponuntur assertionibus quotidie ipsa subsellia, parietes ipsi personent. Doctorem ego singulorum, qui ad unum omnes, id in Parisiensis Scholæ Auditoriis publicis Theorematis proposuerunt, conscripta testimonia, cum in manibus plurimorum extant, proferre possem.»* Tum laudat testimonia nonnullorum utriusque Scholæ Sorbonicæ ac Naverricæ Professorum, Gamachæi, Duvallii, Ysamberti, Hennequini, Dautruvii, Pereræii, Lemontii: deinde exsufflat ac irridet frigidam nescio cujus responsionem, nempe Doctores istos recentiores à Jesuitis doctrinam illam didicisse: Imò, pergit Habertus, *PP. Jesuitæ à Doctoribus Scholæ Parisiensis, in cujus fecundissimo gremio ortum doctrinæ suæ, incunabula ac incrementa debere se non inviti agnoscunt ac gloriantur. Unde & multis ante PP. Jesuitas natos sæculis, B. Thomas Doctor Parisiensis & Doctorum Sydyus, auxilium sufficiens, disertè expressit. Addit & Joannem Scotum Doctorem quoque Parisiensem Subtilem cognominatum.*

Ne quis vero hic excipiat, loqui dumtaxat Habertum de necessitate seu existentia gratiæ sufficientis, non vero de illius viribus seu virtute, quasi sola sine novo Dei auxilio quidquam re ipsa interdum efficeret, audiatur idem Illustrissimus Auctor, cum de natura, virtute & efficacia gratiæ sufficientis disserit eodem Libro 2. cap. 15. n. 2. *«Quando vero, ait, ad gratiæ sufficientis notionem apertius explicandum, verumque ab efficiente discrimen aperiendum huc disceptationis usque proveci sumus: censemus primò cum aliis Theologis, non esse discrimen illud naturæ vel entitatis diversæ: utraque enim est actio Dei supernaturalis intellectum & voluntatem afficiens, & moraliter tantum differens, propter habitudinem & modum conjunctionis certæ & immediate cum effectu, quam vel ipso nomine efficax sonat; quam quidem relationem certò ac infallibiliter, ut inquit, & etiam immediate cum ipso effectu supernaturalis, & liberi consensus completi sufficiens non habet, sed, vel contingenter vel mediate. Arbitramur proinde & dicimus secundo, gratiam sufficientem esse gratiam dispositionis supernaturalis ad gratiam efficacem, utpote ex cujus bono usu & effectu incompleto, Deus postea gratiam completi effectus certò producitivam seu effectivam, creatæ voluntatis concedat.*

L I

Ibidem

T. 2. p. 35
col. 2. E.T. 3. p.
425 col. 1

Pag. 194

Pag. 195.

Pag. 289.

Pag. 290
& 291.

Ibidem n. 3. sic pergit: «Gratiam itaque sufficientem optimè describit Schola Sorbonica apud Philip-
pum Gamachæum, Regium Theologiæ Professore:
»Auxilium gratiæ, ex cuius ope & bono usu homo à
»Deo excitatus gratiam efficacem consequi potest....
»Auxilia igitur gratiæ sufficientis sunt dispositiva ad
»efficacem; & ipsa quoque secundum se spectata pos-
»sunt dici efficacia, non simpliciter effectus completi
»ad justificationem vel ad meritum, sed efficacia se-
»cundum quid, effectus videlicet incompleti, inchoa-
»nti, dispositivi & præparantis, impetrantis primò
»remotè, propiùs actandem proximè; qualis est actus
»fidei, actus spei, actus timoris, servilis primùm,
»deinde filialis; imperfecti primùm, dein paulatim
»perfectioris, atque inter hæc omnia, orationis.
»Unde Theologiæ celeberrimus Professor Alphonsus
»Lemoinus, Doctor Sorbonicus, gratiam illam suffi-
»cientem docuit esse gratiam petendi, seu gratiam
»orationis, de qua toties beatus Augustinus; & ve-
»rum id quidem, sententiæque nostræ prorsus con-
»sentaneum. »Hactenus Habertus. Unde habes: 1. Gratiam sufficientem ab efficaci non distingui natura & entitate. 2. In hoc utriusque discrimen stare, quòd gratia efficax certò & infallibiliter conjungatur cum effectui perfectò seu completo; non ita gratia sufficiens, quæ vel contingenter, vel mediatè tantum effectum suum obtinet. Si porro contingenter, ergo interdum illam assequitur. 3. Gratiam sufficientem esse gratiam dispositionis supernaturalis ad gratiam efficacem certò consequendam, pro bono usu gratiæ sufficientis; ergo interdum homo bene utitur gratia sufficiente, non tantum negativè, ipsi non resistendo; sed etiam positivè, operando id, ad quod gratia illa vires pares ac sufficientes suppeditat. 4. Gratiam sufficientem dici posse efficacem secundum quid, effectus videlicet incompleti, inchoari, dispositivi & præparantis. 5. Denique, gratiam illam sufficientem esse gratiam petendi seu orationis, quam in nostra potestate esse, ut illa utamur, toties affirmat S. Augustinus: unde prorsus excusari à culpa homo non potest, si non fecerit id, ad quod mediatè saltem faciendum, per orationem scilicet uberius impetrando Dei auxilium, gratiam accepit sufficientem.

Hanc ætate sua publicam & communem fuisse Scholæ Sorbonicæ doctrinam, non tantum suo, sed & aliorum, quos appellat, testimonio demonstrat Habertus. In fumos igitur abiit illa novitatis contra doctrinam nostram accusatio. Si Habertum non legerunt Censores nostri, saltem latere illos non potuit, quæ eam in rem prolixè scripsit, in Opere Clero Gallicano dicato, Ludovicus Thomassinus Oratorianus Presbyter, vir eruditus & amans veritatis, cui post definitionem Ecclesiæ constanter adhæsit. Fatetur ille candidè, Theologic. Dogmat. Tract. 4. Consensus Scholæ de gratia: *Quamdiu Theologicis Scholis præfuit, imò & Philosophicis, se alienum semper fuisse & à prædeterminatione physica, & à scientia media. Nec suffragatum esse Jansenii Ipensis Episcopi doctrinæ, nisi antequam Apostolicæ Sedis Decreto percelleretur.* Ille porro in prolixo Tractatu Consensus Scholæ de gratia, adductis in medium quampluribus per longam annorum seriem Scriptorum testimoniis, ostendit gratiam habitalem cum sola sufficiente actuali satis esse ad opera nonnulla pietatis facilia exercenda. Tractatum suum ordine Chronologico in quatuor partes distribuit: prima continet Theologos ab anno 1100. usque ad annum 1300. Secunda ab anno 1300. ad annum 1500. Tertia ab anno 1500. ad finem usque Concilii Tridentini. Quarta denique ab exitu Concilii Tridentini ad nostra usque tempora. Si seriem illam testimoniorum expendere voluissent, qui nobis hic adversantur, procul dubio novam non dixissent Conclusionis nostræ doctrinam: imò potius novam habitam fuisse insinuat, eam quam nonnulli invexerant. «Si qui, ait loquens de Theologis secundæ ætatis, horum Theologorum inusitatam vel citius quam austeritatem affectarunt, ut Thomas Bradwardinus & Gregorius Ariminensis, illos ceteri abjece-
»runt, vel etiam damnarunt. Sicubi discrepasse visi-
»sunt Thomas, Bonaventura & Scotus, non magni
»fuit momenti illa dissensio.... Nemo eorum vel uno
»saltem verbo attigit sufficientia illa auxilia, quorum
»effectus nunquam est ullus.... Omnibus ea placere
»sufficientia auxilia, verè sufficientia, quibus allen-
»tatur quandoque voluntas, quandoque non allen-
»tatur.

Miratur idem eruditus Scriptor cap. 8. Tractatus 3. esse aliquos, quibus mira & inusitata videatur do-

ctrina, quam exponit. «Si mireris, inquit, vitari reip-
»sa à nobis peccatum aliquod, vel fieri opus aliquod
»bonum per hæc auxilia generalia vel sufficientia, di-
»cam si tenter, nihil tua hac admiratione mirabilius
»esse posse. Si enim hæc auxilia verè auxilia sunt, qui
»fieri potest, ut nihil inde utilitatis redeat ad innume-
»rabiles homines, qui his donantur innumerabilium
»annorum spatio? Si bona fide sufficientia dicuntur
»auxilia; si proximam verè dant potestatem, qui sit,
»ut ex innumerabili tamdiu hominum, qui ita juven-
»tur, multitudo, vel peccatum declinat, vel præ-
»ceptum observat omnino nemo? At quo tandem mo-
»do verè sufficientia sunt illa adjutoria, si præterea
»gratia efficax modis omnibus est necessaria? Non is
»potestatem habet proximam, sufficientem & com-
»pletam, cui deest aliud auxilium necessarium, quod
»in ejus potestate non est. Frustra sunt eutem, ubi
»respondent, aliud illud auxilium efficax datum iri,
»si bene utantur sufficienti; cum ita censeant ipsi, ut
»bene utatur quis sufficienti, efficaci auxilio opus es-
»se. Verissima ergo concordia, qua & illud verè suf-
»ficiens auxilium defendatur, & hoc tamen efficax
»necessarium prorsus sit, illa ipsa est, quæ à nobis jam
»explanata, nempe gratiam sufficientem sufficere ad
»actus quoslibet faciles se junctim; efficacem necessa-
»riam esse ad omnes actus conjunctim, quibus ad ju-
»stificationem præparatur; aut quibus datur perse-
»verantia in bono usque in finem; denique quibus gra-
»ves superantur tentationes, vel heroicæ arduæque
»virtutes exercentur. Non aliud capere me potuisse
»profiteor. Ita Thomassinus suam & nostram adstruit
ac confirmat sententiam.

Eruditus Carolus du Plessis d'Argentre, Theolo-
gus Parisiensis à Societate Sorbonica, designatus E-
piscopus Tullensis, amplissima Dissertatione de mul-
tiplici genere divinæ gratiæ variæque ejus partitione,
plusquam mille laudat à Schola Theologos, inter quos
centum & amplius numerantur, qui ad perfectam
cordis conversionem efficacem quidem exigunt gra-
tiam; ad alia vero pietatis opera facilia, quibus via
paratur ad justificationem, sufficientem gratiam, pro-
ut ab efficaci distinguitur, satis esse contendunt, cui
si voluntas contumacius non reluctetur, uberius &
efficax auxilium ad perfectam cordis conversionem
impetrabit: quo sensu intelligi debet tritum istud ac
pervulgatum axioma: *Facientibus quod in se est, (per
gratiam sufficientem) Deus non denegat gratiam, (nem-
pe uberiores & efficacem.)* Non patiuntur præfixi
hujus Tractatus limites, ut eorum Scholæ Theolo-
gorum testimonia hic describamus, quæ legere quis-
que poterit apud auctores mox citatos. Unum hic in-
ter recentiores laudasse sufficiet Eminentissimum Car-
dinalem Norisium in Opere jam citato, cui titulus:
Jansenii erroris calumnia sublata. Ubi postquam retu-
lit ista S. Augustini verba ex cap. 69. Lib. de natura &
gratia: *Hinc admonemur, & in facilibus quid agamus, &
in difficilibus quid petamus.* sic concludit: *Igitur opera fa-
cilia seu actus bonos minus perfectos facere possumus absque eo,
quod majus & ulterius auxilium à Deo postulemus: quod ta-
men in actibus perfectioribus ac difficilioribus suppliciter peten-
dum est.*

Quarta Probatio ex rationum momentis.

Momenta hæc prosequitur Thomassinus Tract. 3. Consensus Scholæ de Gratia cap. 13. Ista vero sunt pro-
priis ejus verbis reddita.

I. «An reparatus homo dici potest, si nihil prorsus Tom. 3.
»potest cum eo auxilio, quo cum ante omnia poterat? p. 428.

II. «Quomodo per justificationem reddita est illi vi- col. 1.
»ta & sanitas, si nihil eorum potest, quæ poterat? An
»vivit, qui ne movere se quidem potest? Estne vera
»sanitas illa, estne iniuriata saltem sanitas, quæ ne gra-
»dum quidem unum promovere potest, ne rem qui-
»dem facillimam facere vel incipere;

III. «Restituta nobis est ex Augustino per justifica-
»tionem libertas boni, hoc est facilitas bene operandi,
»quam in Adamo amiseramus. Si hæc restituta nobis
»est facilitas, aliquid ergo boni moliri poterimus, eo-
»dem muniti adjutorio, quo Adamus innocens.

IV. «Ex eodem Augustino, quinimo ex Scripturis,
»Conciliis & Patribus, Baptismo non aboletur tantum
»peccatum, sed nova inditur vita, resculpitur imago
»Dei primæva, in novam excitamur creaturam. An is
»vere innovatus & redintegratus est, qui de pristino
»suo

T. 3. p.
445. col. 1

Ibid. p.
531. col. 1
Braduar-
dinus Do-
minica-
nus Ar-
chiepisco-
pus Can-
tuar.
Grego-
rius Ari-
minensis
Augusti-
nianus
Doctor
Parisien-
sis.
Pag. 422.
col. 2.

«fluo ad bonum operandum robore, ne tantillum quidem recuperavit?»

V. «Ex Paulo & Augustino per Baptismum non tantum commorimur Christo, sed & unà resuscitamus, inserta nobis vita, vi, fortitudine, quæ respondeat membro Christi à mortuis suscitati. Non ergo «charitas hominis cum Christo suscitati & redivi, «tam elanguida erit, vel tam mortua, ut nihil omnino «agere possit boni cum eodem auxilio, quo Adamus «ante lapsum omnia poterat.

VI. «Non desunt forsan nunc iusti, qui fide sint vegetiore & charitate flagrantiore, quàm ellet Adamus. An ergo ne semel quidem operari quidquam «poterunt, etiam ubi nihil ingruit difficultatis: cum «posset Adamus & innumera exercere opera bona & «difficilia?

VII. «Erat quidem præcellens Adami sapientia, «nec ulla eum stimulabat concupiscentia. Sed complura sunt opera bona, ad quæ plus satis est nobis luminis & ubi aliquamdiu saltem quiescit & silet concupiscentia. Tum ergo poterunt iusti aliquid boni «agere, eodem freti, quo Adamus auxilio.

VIII. «Iustis nunc speciali auxilio opus sit ad omnia, nihil abnuo: sed cum ea necessitas non oriatur, «nisi ex ignorantia & rebellante identidem concupiscentia carnis nostræ; satis erit, ut Deus idoneum lumen ingerat, & aliquamdiu concupiscentiam sistat. «Novo hoc auxilio non prædeterminatur voluntas «nostra, sed eo loco nos statuit, eidem potestati restituit ad hoc opus peculiare, quæ pollebat Adamus, «quamdiu ab innocentia primigenita non descivit.

IX. «Cum gratia habitualis & charitas, quæ præditus erat Adamus, ingentes superare posset difficultates; quin nunc eadem charitas iisdem luccincta «actualibus auxiliis, levissimas saltem vincat carnis «tentationes.

1. 2. qu. 109. art. 9.
X. «Inde est, quod ubi de speciali auxilio disputat S. Thomas, eo quo nunc iusti adversus ignorantiam «& concupiscentiam egent, non aliis quàm his illud «exprimit verbis, dirigit, protegit, & tentationum «amolitione. Ex quo liquet, & non semper desiderari «hoc auxilium ad quodlibet opus bonum; & eo voluntatem non determinari semper, sed dirigi protegi-
que.

XI. «Augustino curæ potissimum fuit, ut consentirent auxilia divinæ gratiæ, nostræ ad bonum facilitati, vel difficultati. Inde est, quod latum voluit esse «discrimen perseverantiæ in utroque statu hominis «stantis & lapsi. An sensisset autem Augustinus, Paulo in flagrantissima illa charitate sua difficilius fuisse «opus bonum quodlibet etiam ex sese facillimum, «quam Adamo difficillimum quodlibet opus, & ipsam usque in finem perseverantiam?

XII. «An sensisset Augustinus perinde arduum esse «quantulumcunque opus bonum, ideoque ad id eodem adiutorio opus esse homini iustificato: atque ut «vincula abrumperentur quælibet, quæ nos peccato «astringunt, ut voluptatibus molliissimis nuncius remittatur, & superentur tentationes atrocissimæ ante «justificationem,

XIII. «An existimasset Augustinus æquè valida «opus esse gratia, atque adeo tantumdem nos experiri «difficultatis ad implendum unum præceptum, atque «ad implenda omnia? Ad vitandum singula peccata, «atque ad effugienda omnia? Ad vincendas tentationes singulas, atque ad omnes? Contra militat experientia. Sed ubi docuit S. Pater posse à iustis vitari «culpas singulas veniales, sed non universas; eo satis «prodidit distinguenda esse auxilia, quæ ad res tam «diversas essent necessaria: ideoque nec desiderari in- «discriminatim debere auxilium efficacissimum ad res «etiam facillimas.

XIV. «Si nulla sunt nimirum actualia auxilia, nisi «quæ invictissimæ sunt efficaciz; cui ejusmodi dabitur auxilium, istam universam conjunctam præcepta «implebit, vitabit peccata, quàm singula separatim: «contra, qui eo fraudabitur, tam singula omittet præcepta & peccata committet, quàm universa. Quo «ergo evadet constantissima illa Augustini doctrina, «Hieronymi, Thomæ & omnium Scholæ Theologorum, qui tantum operæ posuerunt in constituenda «facilitate singulorum bonorum operum, difficultate «universorum?

XV. «In quo autem collocabitur speciale perseverantiæ donum, si nihilo plus difficultatis sit in implendis semper præceptis, quàm in uno eorum aliquo observando? Si ad quodlibet opus bonum sigil-

Journelii Tom. II. P. II. De Gratia Christi.

«latim requiritur efficacissima gratia, nihil amplius «desiderari potest ad perseverantiam usque in finem. «Contrariam tamen doctrinam & docuit Augustinus «& Concilium Tridentinum definiit.

XVI. «Addi pollet, delectationem illam & dilectionem justitiæ victricem, in qua vis gratiæ efficacissima à Jansenio constituitur, indubitatissimè Angelis & primo parenti concessam fuisse; cum ne ipse «quidem neget eam esse ipsissimam charitatem. Atqui «charitate donati fuerant. Aut ergo gratia efficax induita illi fuerat, aut aliud est ea gratia, aliud charitas. «Hactenus Thomassinus.

Quibus & hæc addi possunt ex ipsismet adversariorum principis deducta:

I. Si in sententia patronorum systematis delectationis superioris, eadem gratia victrix est & non victrix pro varia dispositione subjecti, seu pro majori vel minori cupiditate, in quam incurrit, cur non licebit asserere, saltem in facilibus, gratiam sufficientem habere aliquando effectum, cum ita feliciter cadit in liberum arbitrium, ut ipsi de facto consensum præbeat.

II. Gratia sufficiens sensu Thomistico, imò & sensu Jansenii, prout ab efficaci seu victrici distinguitur, effectum aliquem deliberatum saltem imperfectum ac debilem producit. Quidni pariter & gratia sufficiens, qualem defendimus? Si dixeris, gratiam illam sufficientem fieri & esse efficacem respectu illius effectus imperfecti ac debilis? Idem & nos pariter dicemus de nostra gratia sufficiente: & quidem sensu ad intelligendum magis aperto & facili, quàm in aliena Thomistarum & Jansenii sententia.

Non facile enim intelligitur in opinione Thomistarum, quomodo gratia illa sufficiens effectum suum producat? An sine, vel cum præmotione physica: si absque præmotione physica, ergo hæc necessaria non est ad omnes & singulos actus bonos, quod Thomistæ non concedunt. Si cum illa præmotione, ut quid gratia illa hæret in actu debili & imperfecto, quandoquidem adjunctam habet physicam præmotionem tam efficacem ac potentem?

Difficilius adhuc id exponi potest in systemate Jansenii, in quo necesse est, hominem agere secundum id, quod magis eum delectat? quæ enim ratione fieri potest, ut gratia inferior in concursu ardentioris cupiditatis effectum aliquem bonum deliberatum obtineat? Ergo tunc voluntas majori delectatione non trahitur, quod capitaliter adveriatur systemati Janseniano

Solvuntur Objectiones.

Objicies I. Ea omnia Scripturæ loca, quibus Theologi communiter adversus Molinam demonstrant, admittendam esse gratiam à se seu ab intrinseco efficacem, qualia ista sunt præcipua. Ezechiel. 36. *Faciam, ut in præceptis meis ambuletis.* Joan. 15. *Sine me nihil potestis facere.* Rom. 9. *Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei.* Philipp. 2. *Deus est, qui operatur in vobis velle & perficere pro bona voluntate.* Hæc porro testimonia vel infirma sunt ad probandum dari gratiam à se efficacem, vel probant eam ad omnes & singulos pietatis actus omnino necessariam esse.

Resp. I. Simili argumento probare quis posset, vel ad nullas, vel ad omnes etiam levissimas tentationes superandas, gratiam necessariam esse; quia Scriptura omnium indistinctè tentationum victoriam divinæ gratiæ tribuit: atqui tamen trita est ac permixta in Scholis opinio, posse hominem leviores aliquas tentationes vincere ex motivo aliquo naturali honesto sine gratia supernaturali.

II. Laudata Scripturæ testimonia opponere nobis meritò non possunt Janseniani: tum quia si ad rigorem litteræ intelligatur, evincunt gratiam non tantum efficacem, sed victricem semper esse; hoc est, operis boni pleni ac perfecti effectivam. *Operatur velle & perficere. Faciam, ut in præceptis ambuletis.* Quid ergo fiet de gratia illa parva Janseniana, quæ debiles dumtaxat & imperfectos ad pietatem motus excitat? Tum quia in systemate Janseniano gratia non est à se seu natura & entitate efficax, sed ab extrinseco dumtaxat, à minori nempe concupiscentiæ resistantia: alioquin eadem gratiæ per se efficacis entitas quamcunque oppositam resistantiam superaret, sicut in sententia Thomistica eam superari agnoscit ipse Jansenius. Porro in systemate delectationis relativè superioris ac victricis, istud admitti non potest: eadem quippe entitas

entitas gratiæ pro majori vel minori resistantia subiecti, in uno erit inefficax, in altero verò efficax: inefficax, si superior fuerit cupiditas; efficax verò, si fuerit inferior.

III. Vel citata Scripturæ testimonia intelliguntur de aliqua dumtaxat gratia ad agendum requisita, vel de omni: si prius, ultro fatemur esse aliquam gratiam efficacem, quæ certissime voluntatis consensum in bonum exprimit: si posterius, fatemur pariter ad omne opus bonum, præter excitantem, adhuc necessariam esse gratiam adjuvantem; unde iure ac merito generatim asseritur, nullum plane pietatis opus ab homine fieri sine gratia Dei efficaci: quanquam diversa sit ratio ipsius efficacis. Alia quippe est certò ac semper efficax seu determinans: alia quæ nec certo, nec semper voluntatem determinat. Priorem ad opera pietatis ardua & difficilia requisitam esse; posteriorem verò ad faciliora ita sufficere asserimus, ut cum ea aliquando agamus.

Instabis 1. ex Apostolo 1. Cor. 4. v. 7. *Quis te discernit? Quid habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Atqui si detur gratia sufficiens, cui unus sine efficaci consentiat, alter vero non consentiat, nonne primus ab altero se discernet, ac de suo consensu gloriari poterit?

Resp. 1. Mirum esse, adversarios perpetuò istum Apostoli textum nobis opponere, quem ipsimet in sua sententia solvendum pariter habent. Nonne in sententia Thomistarum verum istud est, eum, qui gratiæ sufficienti non resistit, efficacem à Deo impetrare, qui vero resistit, non impetrare; Ergo unus ab alio se discernit, contra effatum Apostoli; qui enim non resistit, non habet ex gratia efficaci, ut non resistat, sicut antea ostendimus. Pariter in sententia Janseniana, gratia vel est victrix, vel non victrix pro majori vel minori resistantia subiecti: ergo qui minus resistit gratiæ, sicque victricem eam reddit & efficacem. Ille profecto dici potest seipsum discernere ab alio, qui resistit.

Pag. 62. col. 1. A. T. 7. p. 307. T. 3. p. 1. p. 297. D. To. 10. p. 1275. A. 1. Cor. 5. v. 10. T. 0. p. 72. G.

Resp. 2. Istud Apostoli effatum: *Quis te discernit?* etiam ad Angelos transferri à S. Anselmo, Lib. 1. de casu diaboli cap. 1. cuius rei causam profert S. Augustinus Lib. 12. de Civitate Dei c. 9. Quia se ipsos meliores non fecerunt, quàm à Deo facti sunt, sed in eadem bona voluntate permanserunt, in qua primum conditi fuerunt. Et Lib. 11. de Genesi ad litteram c. 8. generatim de omni creatura dicit: *Sic enim, qui glorietur, non nisi in Domino glorietur, cum cognoscit non suum, sed illius esse, non solum ut sit, verum etiam ut non nisi ab illo bene sibi sit, à quo habet, ut sit.* Atqui tamen, fatentibus Jansenianis, sufficiens dumtaxat concessum est Adamo innocenti & Angelis gratiæ auxilium, cum quo alii steterunt, alii vero lapsi sunt: neque tamen qui steterunt, à cadentibus seipsos discretevise dicendi sunt. Quid ita? Quia non à seipsis, sed à Deo habuerint id, per quod discreti sunt, gratiam scilicet, sine qua stare nunquam aut potuissent aut voluissent. Ita S. Anselmus loco mox citato, & S. August. Lib. 2. ad Bonifacium c. 7. Unde L. 5. Operis imperfecti contra Julianum, c. 57. ad ipsum Adamum innocentem ait pertinere, quod Scriptura dicit: *Præparatur voluntas à Domino; & Deus in vobis operatur & velle.* Ergo licet è duobus hominibus, quibus æqualis data fuit gratia sufficiens, v. g. orationis, unus consentiat, alter vero non consentiat, nihilominus qui consentit & uberius impetrat Dei auxilium, non propterea seipsum simpliciter discernit à non consentiente; quia non nisi per gratiam gratis acceptam consensum præbuit: quapropter non in seipso, sed in Domino gloriari debet. *Non ego, sed gratia Dei mecum.*

Resp. 3. Distinguo min. Qui consentit, se discernit à non consentiente secundum quid, motus scilicet ac præventus auxilio divinæ gratiæ, concedo: se discernit simpliciter sine auxilio gratiæ, nego. Itaque non negat Apostolus, quin homo beneficio gratiæ prævenientis & adjuvantis seipsum secundum quid, per usum divinæ gratiæ discernat; sed negat dumtaxat istud fieri posse per nudum liberum arbitrium sine gratia. De seipso enim Apostolus dixit 1. Cor. 5. v. 10. *Gratia Dei sum id, quod sum, & gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum.* In quod Apostoli testimonium Augustinus ait: *Ac proinde nec ego solus, nec gratia Dei sola, sed gratia Dei mecum.* Responsum nostrum idem S. Doctor eximie confirmat Lib. de Gratia & libero arbitrio c. 6. his verbis: *Quoniam vero merita humana se prædicant (Pelagiani) ut ea ex semetipso habere*

hominem dicant, prorsus rectissime respondet Apostolus: *Quis te discernit?* Audis per hæc verba: *Quis te discernit?* eos tantum argui, qui meritum ex seipsis, non Deo donante, habere se prædicant; qui error non nisi per summam calumniam affingi nobis posset, qui credimus ac declaramus, nihil prorsus quod ad veram pietatem attineat, hominem posse sine gratia voluntatis præveniente, nihil eum boni agere, sine adjuvante eaque efficaci, quæ dat ipsum velle & agere.

Quod si juxta S. Petrum secundæ Epistolæ c. 1. v. 10. possumus & tenemur per bona opera certam nostram vocationem & electionem facere, quidni & gratiæ consentiendo, secundum quid nos ipsos discernere? Neque tamen, ait S. Augustinus Lib. de spiritu & littera c. 34. num. 66. hoc infirmat, quod dictum est: *Quid habes, quod non accepisti? imò confirmat. Accipere quippe & habere anima non potest dona, de quibus hoc audit, nisi consentiendo ac per hoc, quid habeat & quid accipiat, Dei est: accipere autem & habere utique accipientis & habentis est.* Uno verbo, non magis saniori doctrinæ repugnat affirmare hominem divinæ gratiæ cooperando seipsum ab aliquo quodam sensu discernere, quàm vitam æternam mereri. Atqui certum est ac de fide hominem per gratiam, cui cooperatur, mereri vitam æternam, ergo &c.

Instabis 1. Qui ab alio discernitur, eò amplius aliquid accepit à Deo, qui uni donavit non alteri, ait S. Augustinus Lib. de Prædest. SS. cap. 5. Atqui in hypothese nostra duorum hominum, quibus æqualis gratia sufficiens data est, qui consentit, nihil amplius accepit ab eo, qui non consentit: ergo vel non discernitur, vel discretio illa tota in liberum arbitrium referenda est.

Resp. 1. Retorquendo argumentum. Qui in sententia Thomistarum gratiæ sufficienti non resistit, altero reluctante, ille nihil isto amplius aliquid ad non resistendum percipit; ergo ab illo se discernit. In sententia pariter Jansenii, qui parem habet cum alio, quantum ad entitatem, gratiam, disparem tantum ratione minoris concupiscentiæ, qua fit, ut gratia in ipso victrix fiat & efficax, ille præ alio amplius non percipit Dei auxilium. An propterea se ab illo discernere dicendus erit? Quidquid reposuerint adversarii, nos meliori jure propositæ difficultati accommodabimus.

Resp. 2. Retorquendo adhuc hoc ipsum argumentum contra statum innocentis, in quo boni Angeli à malis discreti fuerunt, licet ex ipsismet Jansenianis omnes eandem omnino gratiam acceperint.

Resp. 3. Distinguo maj. Qui ab alio discernitur, eò amplius aliquid accepit à Deo, ratione gratiæ adjuvantis, concedo: ratione gratiæ prævenientis, nego. Distinguo pariter minorem; in nostra hypothese, qui consentit, nihil amplius accepit, ratione gratiæ prævenientis, concedo: ratione gratiæ adjuvantis, nego. Sanctum autem Augustinum existimare eum, qui ab alio discernitur, saltem in facilibus amplius aliquid auxilium præveniens accepisse, gratis in objectione asseritur, nec probatur.

Resp. 4. Non deesse Theologos, qui dicunt, eum, qui ab alio discernitur, amplius aliquid accepisse ratione doni, non autem ratione auxilii; quia scilicet ex speciali dilectione ac majori benevolentia talis gratia, licet omnino eadem cum ea, quæ concessa fuit illi, à quo discernitur, tamen data fuit à Deo ex voluntate efficaci futuri effectus, quem per scientiam visionis novit esse futurum.

Instabis 2. In adducta hypothese gratiæ æqualis duobus hominibus concessæ, discretio repeti aliunde non potest, quàm à libero arbitrio, cum hinc & inde supponatur æqualis gratia.

Resp. Nego ant. Discretio enim, ut jam diximus, tribui semper debet divinæ gratiæ, sine qua nihil possumus, & quæ, cum volumus & agimus, ipsa facit, ut velimus & agamus; quantumvis æqualis supponatur in duobus hominibus, quorum unus gratiæ consentit, alter vero reluctatur. Discretio quippe in eum refundi debet, cujus præcipuæ sunt ac nobiliores in opere bono partes: atqui præcipuæ sunt ac nobiliores partes gratiæ in opere bono, quia Dei instrumentum est, ergo &c.

Instabis 3. Ex S. Augustino Lib. de Prædest. SS. c. 5. Gratia, quæ discernit bonos à malis, non est communis bonis & malis; atqui gratia sufficiens, de qua hic loquimur, communis est bonis & malis, prædestinatis & reprobis, ergo &c.

Resp.

Resp. S. Doctorem per gratiam communem, quam rejicit, intelligere naturam, quam Pelagiani & Semipelagiani, quos impugnat, gratiæ nomine fraudulenter appellabant. Sensus igitur ipsius est, gratiam, quæ discernit bonos à malis, non esse naturam omnibus communem, sed gratuitum ac speciale Dei donum, quod, quibus vult, ex misericordia concedit, aliis vero ex justitia non concedit.

Instabis 4. Qui consentit gratiæ, cui alter reluctatur, profecto causa est principalis suæ discretionis, quandoquidem applicat & determinat gratiam Dei ad huc & nunc agendum; adeoque causa est determinans ac princeps.

Resp. Nego ant. ejusque probationem. Angeli enim boni, qui, cadentibus aliis, in veritate steterunt, non fuere causa principalis suæ discretionis ac perseverantiæ. Nec id diffiteri potest ipsemet Jansenius, qui Libro de Gratia primi hominis & Angelorum c. 14. alle-

T. 2. p. 61
col. 2.
To. 1. p.
193. col.
2. A.

git: *Gratiam simul cum eorum voluntate in actum influxisse.* Et Lib. 8. de hæresi Pelagiana c. 8. addit: *Nec primos homines, nec Angelos bonam voluntatem, nisi operante adjutorio Creatoris, vel habere vel servare potuisse.* Ergo non voluntas, sed ipsa gratia dici debet causa principalis discretionis. Neque pariter dici potest voluntas determinare gratiam ad agendum; gratia enim ex sese determinatio est, impulsio & inclinatio ad bonum: absurdum autem est dicere, determinationem determinari, & impulsione inclinari & impelli; quemadmodum ridiculum & ineptum foret dicere, calorem caleferi, lucem illuminari, &c. Qui ergo gratiæ consentit altero resistente, ille gratiam non determinat ad consentiendum, sed potius ejus determinationem & inclinationem sequitur, cui alter resistit.

Instabis 5. In hac nostra opinione necesse non est recurrere ad inscrutabilia Dei judicia, cur uni detur gratia efficax, alteri vero non detur: plana enim & aperta est ratio, quia nempe unus sine novo Dei auxilio gratiæ sufficienti non resistit, alter vero resistit.

Resp. 1. Retorquendo argumentum contra Thomistas, & ipsos etiam Jansenianos. Juxta priores certum est, gratiam efficacem phylicè prædeterminantem iis concedi, qui sufficienti non resistunt, seu, qui seipsos non impediunt, iis vero non concedi, qui resistunt ac seipsos impediunt: ergo ea in questione necesse non est recurrere ad inscrutabilia Dei judicia. Pariter juxta Jansenianos causa, propter quam Deus non concedit gratiam efficacem & finalem perseverantiam, est peccatum originale: an non aperta & obvia est ista causa & ratio? Necesse ergo non erit cum Apostolo exclamare: O altitudo!

Resp. 2. Tamen si generalis ista ratio absolute reddi possit, cur unus gratiam efficacem recipiat, alter vero non recipiat, quia nempe unus sufficienti contumacius reluctatur, alter vero non reluctatur; nihilominus ad inscrutabilia Dei judicia confugiendum est, quando queritur, cur è duobus hominibus, qui æqualiter gratiæ sufficienti reluctantur, uni tamen concedatur à Deo gratia efficax & donum perseverantiæ, alteri vero non concedatur. Pariter cur è duobus justis, qui pariter orare negligunt, uni detur gratia efficax ad orandum, cum qua orat, alteri vero detur tantum sufficienti, cum qua non orat. Denique cur è duobus illis justis Deus unum ex hac vita rapiat, cum justus est, alterum vero incertis & innumeris hujus vitæ periculis obnoxium relinquat, quibus tandem demersus triste naufragium facit, ac perit? Nulla his in casibus reddi causa & ratio potest, sed cum Apostolo exclamandum: O altitudo. Deinde vero cum Deus potuerit eam homini gratiam conferre, cui certissime noverat eum consenturum, quare illam non dat, sed aliam, cui resistit. O altitudo.

Instabis 6. Se habet gratia in voluntate sicut penicillus in manu pictoris: atqui penicillus non determinat pictorem, sed ab ipso determinatur & applicatur.

Resp. Hujusmodi exempla, quibus tam frequenter utitur Jansenius, disparata omnino esse: penicillus quippe instrumentum est extrinsecum pictori, à quo moveri ac determinari debet, ne dum ipsum determinat. E contra, gratia præveniens est quidem instrumentum Dei, sed internum, quod voluntatem ipsam immediate afficit, movet & applicat, licet non semper infallibiliter.

Objicies 2. S. Aug. Lib. de corrept. & Grat. c. 10. & 12. probat, amplum esse discrimen inter gratiam naturæ innocentis & lapsæ, in eo præsertim positum, quod homo innocens bonum operari, & in eo per-

Tournellii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

manere posset cum solo auxilio gratiæ sufficientis; non ita homo lapsus. *Subventum est igitur, ait S. Augustinus c. 12. infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur.* To. 10. p. 771. F.

Resp. Nos huic objectioni abunde jam satisfacisse articulo 2. hujus questionis.

Instabis 1. Gratia sufficienti & efficax natura & entitate sua distinguuntur: atqui ruit funditus illa distinctio, si gratia sufficienti saltem in facilibus suum aliquando effectum assequatur sine auxilio efficaci: tunc quippe gratia redditur efficax per solum voluntatis consentium.

Resp. Nego minorem. Gratia enim efficax vim confert invictissimam ad bene agendum, unde nullam ipsi resistitur: non ita gratia sufficienti, quæ vitio humanæ voluntatis effectui suo sæpissime privatur. Ad id, quod additur, gratiam sufficientem reddi efficacem per solum voluntatis consentium, distinguo: redditur efficax in actu secundo, concedo: in actu primo, nego. Virtus enim & energia gratiæ, qua voluntas ad bonum flectitur, non est ab ipsa voluntate, sed à Deo gratiæ authore.

At, inquires, de gratia efficaci ad actus difficiliore requirita, similiter dici poterit, eam in actu primo esse efficacem, non in actu secundo. Distinguo, eam in actu primo esse efficacem invictissime, concedo, non invictissime, nego. Porro gratia efficax est semper in actu primo efficax invictissime, non ita gratia sufficienti, licet aliquando effectum habeat.

Instabis 2. Cum S. Augustinus passim in suis contra Pelagianos Operibus requirit efficacem gratiam ad agendum, non distinguit inter opera facilia vel difficilia.

Resp. Nego antec. Quid enim aliud designant ista S. Doctoris verba Lib. de natura & gratia cap. 69. *Admonemur & in facilibus quid agamus, & in difficilibus quid petamus.* Quid hæc Lib. 1. ad Simplicianum q. 1. *Restat libero arbitrio, non ut justitiam impleat homo, cum voluerit, sed ut se supplicii pietate convertat ad Deum, cujus dono eam possit implere.* Hoc testimonium cum objiceret Hallenius, Janseniani diffiteri non potuerunt, quod si quid probaret, gratiam sufficientem ad orandum libero arbitrio subjectam esse probaret. Vide apud Diarium de Saint-Amour inter Collectanea pag. 134. Quid hæc ejusdem S. Doctoris: *Non traheris, ora, ut traharis, nisi distinctionem aliquam esse inter opera pietatis facilia & facilia, & gratiam, quæ ad utraque requiritur?* Si enim ad orandum, v.g. licet ad operandum, requiri semper existimasset gratiam à se efficacem, incallum distinxisset inter ea, quæ possumus, & ea, quæ non possumus: difficilia enim perinde ac facilia operamur cum gratia efficaci.

Ibid. p.
184. A.
T. 6. p.
86. C.

Instabis 3. Si S. Augustinus agnovisset aliquam gratiam sufficientem, quæ in facilibus haberet effectum sine efficaci, uno verbo compellere ac sedare potuisset omnes Pelagianorum & Semipelagianorum querimonias contra suam de necessitate gratiæ sententiam.

Resp. Nego sequelam antec. Fundamentum enim illarum querimoniarum erat necessitas gratiæ prævenientis quemcunque voluntatis actum ad pietatem, etiam ad initium fidei: cum illa etenim gratiæ prævenientis necessitate integram & illæsam stare hominis libertatem concipere illi non poterant. Neque, ut aliàs diximus, Augustinum inter & Pelagianos controversia erat de efficacia, seu modo agendi gratiæ, sed de necessitate ipsius ad omnes veræ pietatis actus, quam hæretici illi negabant. Porro non tollitur ea difficultas conciliandi libertatem cum necessitate gratiæ prævenientis, posita gratia sufficiente, qualem hic defendimus; semper enim prævenit & antecedit omnem voluntatis ad pietatem motum & affectum.

At, inquires, cum usus vel non usus illius gratiæ sufficientis pendeat à libero arbitrio, si talem ab Augustino admitti Pelagiani vel Semipelagiani agnovissent, facile ipsis fuisset intelligere, quomodo illæsa & integra remaneat voluntatis sub gratia libertas & indifferentia.

Resp. Nego assumptum. In statu enim naturæ innocentis, fatentibus ipsismet Jansenianis, usus vel non usus gratiæ sufficientis pendeat à libero voluntatis arbitrio: neque tamen clarius intelligere potuerunt Pelagiani, quomodo stare potuerit illæsa libertas cum necessitate hujus gratiæ. Ratio est, quia concipere non poterant, qua ratione homo liber remaneret ad id agendum, quod non potest agere sine auxilio præveniente, eoque gratuito, hoc est, quod

L1; non

non est in ejus potestate, ut habeat, seu sibi acquirat. Ceterum hæc obiectio non minus solvenda est in sententia adversariorum, qui libertatem in immunitate à coactione constituunt; nihil enim conceptu facilius, quam per gratiam non tolli libertatem, si ad libertatem sufficiat immunitas à coactione.

Objicies 3. Si gratia sufficiens suum absque efficaci effectum aliquando haberet, non esset, cur diceret Apostolus, debere hominem cum timore ac tremore suam operari salutem. Deus enim est, qui operatur velle & perficere pro bona voluntate. Philipp. 2. v. 12. & 13. Ipsum etenim & velle & perficere ab ipso homine penderet, qui cum gratia sufficiente bonum saltem facile, cum vellet, operaretur. Tantum momenti ac ponderis habere hæc obiectio nonnullis visa est, ut ea fere sola fateantur se à nostra probanda sententia revocatos fuisse.

Resp. Nihil plus momenti ac ponderis esse in ea obiectio, quam in præcedentibus.

I. Retorqueri pariter potest in ipsos adversarios. Fatentur enim illi, Deum per gratiam efficacem in illis operari velle & perficere, qui sufficienti non resistunt, seu qui seipsum non impediunt: quid ergo necesse est hominem cum tanto timore ac tremore suam salutem operari? Hoc quippe unum ab ipso exigitur, ut non resistat gratiæ sufficienti, ut seipsum non impediat; quod si fecerit, Deus cætera exequetur, atque in eo & velle & perficere certò certius operabitur.

II. Longè videbitur difficilior in adversa sententia exponere, quomodo cum timore ac tremore homo salutem suam operatur: quippe vel existimat se habere gratiam efficacem, vel tantum sufficientem: si prius, non est, quod timeat, imò certus esse debet se salutem infallibiliter operaturum: si posterius, pro certo etiam habere debet se non esse operaturum salutem suam, aut saltem, ut aliqui asserunt, certus ille est se in morali impotentia esse ad operandam suam salutem; siquidem nemo cum sola gratia sufficiente illam operatus vel operaturus unquam est. Ergo hæc obiectio adversarios nostros æqualiter premit & urget.

III. Neganda prorsus sequela antecedentis. Quamquam enim gratia sufficiens suum aliquando effectum habeat, ita tamen homo fragilis ac infirmus est, ut nequidem de suo proprio consensu certus ac securus esse possit. Et verò quis animi ita præfidentis sit, ut majores sibi ex gratia sufficiente hujusce status vires fore præsumat, quam vel ipse habuerit Adamus innocens? Attamen Adamus innocens cum gratia illa sufficiente, & in tanta non peccandi facilitate, lapsus est, nec in bono perseveravit: quomodo igitur homo lapsus, ac tot infirmitatibus circumdatus jam cum eadem gratia ita sibi blandiri, ac certò sibi polliceri poterit, futurum, ut cum voluerit, bene sit operaturus? Non ita profectò est; sed cum timore ac tremore salutem suam operari debet, ac suppliciter ad Deum dicere: *Adjuva, Domine, infirmitatem meam*. Inde est, quod S. Augustinus Lib. 8. de Genes. ad litt. 12. num. 27. laudata verba Apostoli: *Cum timore ac tremore operamini vestram salutem*, ad primum hominem etiam innocentem pertinuisse contendat.

Instabis; Verbis citatis Apostolus innuit, unicam timoris nostri causam ex parte Dei esse, qui operatur velle & perficere pro bona voluntate: id est, qui efficacem gratiam, prout vult, & quibus vult, concedit vel denegat.

Resp. Inconsultè omnino hæc à Jansenianis nobis opponi: tum quia docent illi, aut saltem fingunt docere se, gratiam efficacem à Deo iis non denegari, qui sufficienti non resistunt; ergo unica timoris causa non est à Deo. Tum quia S. Augustinus nusquam asseruit solam Dei voluntatem in causa esse, quod homo gratia privetur; imò potius, privationem illam in vitium & culpam hominis refundit: *Qua ut non adjuventur*, inquit L. 2. de pecc. mer. & rem. c. 17. n. 26. *in ipsis causa est, non in Deo*. Et Lib. 83. quæstionum q. 68 expendens ista verba Rom. 9. v. 18. *«Cujus vult miseretur, & quem vult indurat»*. Prorsus, inquit n. 4. *cujus vult miseretur, & quem vult indurat: sed hæc voluntas Dei injusta esse non potest. Venit enim de occultissimis meritis: quia & ipsi peccatores, cum generale peccatum unam massam fecerint, non tamen nulla est inter illos diversitas. Præcedit ergo aliquid in peccatoribus, quo quamvis nondum sint justificati, digni efficiantur justificatione; & item præcedit in aliis peccatoribus, quo digni sint obtusione.* Igitur ju-

dice ipsomet S. Augustino præcedit ex parte hominis aliquid demeriti, quod causa sit denegatæ ipsi gratiæ uberioris. Quamquam & Dei voluntas sola aliquo sensu rectè dici possit hujusce denegatæ gratiæ causa, comparatè scilicet, cur è duobus hominibus peccatò æqualiter obstrictis ac divinæ motioni renitentibus, uni ex misericordia gratia concedatur, alteri verò ex justitia denegetur, sola Dei voluntas in causa est, & cum Apostolo exclamandum; *O altitudo!* Quo sensu dixit idem S. Doctor Lib. 2. de pec. & mer. & rem. c. 5. n. 5. *Cur illum adjuvet, illum non adjuvet; illum tantum, illum autem non tantum; istum illo, illum isto modo; penes ipsum est & æquitas tam secreta ratio, & excellentia præstatis.*

Accedit & auctoritas Conc. Trid. sess. 6. de justific. cap. 13. ubi ait: *Firmissimam in Deo spem collocare & reponere omnes debere. Deus enim, nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cepit opus bonum, ita perficiet, operans velle & perficere.* Cum timore igitur ac tremore salutem nostram operari, ac humili & demisso animo divinum implorare præsidium necesse est, ne fortè infirmitate nostra & tentationibus superati divinæ gratiæ defuerimus, ac in peccata graviora prolapsi æternum pereamus.

Objicies 4. Si quis sit pietatis actus facilis, maxime initium fidei, salutis desiderium, & oratio, per quam homo sua propria infirmitate cognita confugiat ad liberatorem Deum: atque ad ista gratiam per se efficacem requirit S. Augustinus; ergo, &c.

De initio quidem fidei L. de prædestinatione SS. c. 9. n. 16. *Fides inchoata & perfecta donum Dei est: & hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari omnino non dubitet, qui non vult manifestissimis sacris Litteris repugnare. Quælis verò sit ea gratia, exponit c. 8. n. 13. Hæc itaque gratia, inquit, quæ occultè humanis cordibus divina largitate tribuitur, à nullo duro corde respuitur. Ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur.*

De Oratione in Epistola ad Sixtum 194. aliàs 105. sic loquitur: *Etiā ipsa oratio inter gratiæ munera reperitur. Quid enim oremus; ait Doctor gentium Rom. 8. sicut oportet nescimus, sed ipse Spiritus interpellat pro nobis gemitis inenarrabilibus. Quid est interpellat, nisi interpellare nos facit.* Et Lib. de dono persever. c. 23. n. 64. *Intelligimus, & hoc ipsum esse donum Dei, ut veraci corde & spiritaliter clamemus ad Deum.* Et cap. 8. jam citato Lib. de prædest. SS. n. 15. *Orat pro non credentibus, quid, nisi ut credant? Et paulò antè: Quid ergo oramus pro nolentibus credere, nisi ut Deus in illis operetur & velle?* Quibus verbis significat S. Doctor, gratiam illam efficacem esse debere.

Resp. Fidem perfectam esse quidem opus arduum; aliquod verò fidei initium, quale est subnascens desiderium salutis, qualis & oratio, non immeritò inter minus ardua recenseri possunt, pro quibus gratia sufficiens ita sufficit, ut voluntas illius beneficio ea interdum perficiat. Locis verò mox citatis, S. Augustinus non aliud intendit, nisi quod Pelagiani & Semipelagiani negabant, gratiam scilicet voluntatis prævenientem necessariam esse; seu ad quodlibet opus bonum & fidem perfectam, seu ad initium etiam fidei & primum credulitatis affectum: neque enim his in locis modum agendi gratiæ, sed ejus dumtaxat necessitatem urget S. Doctor adversus hæreticos. Gratiam quidem à Deo postulat efficacem ad credendum, seu ad fidem perfectam, & opus perfectum. *Orat, ut credant, Orat pro nolentibus credere, ut Deus in illis operetur & velle.* Sed non postulat vel ad orandum, vel ad initium fidei, vel ad salutis desiderium semper efficacem gratiam.

Instabis 1. Ad orandum etiam efficax gratia necessaria est; quia, ut observat S. Augustinus Lib. 1. ad Simplicianum q. 2. n. 21. *Aliquando ipsa oratio nostra sic tepida est, vel potius frigida & penè nulla, imò omnino interdum ita nulla, ut neque hoc in nobis cum dolore advertamus: quia si vel hoc dolemus, jam oramus.*

R. Dist. ant. Ad orandum necessaria etiam est gratia efficax, aliquando, concedo; semper, nego. Duplex igitur agnoscenda orationis gratia; una efficax, qua movente certò & infallibiliter oratio ad Deum funditur; altera sufficiens, cum qua homo potest orare, & aliquando sine novo auxilio repleta orat.

Utramque hanc ad orandum gratiam agnoscit Norisius in Opere jam citato pag. 192. postquam verba S. Augustini ex quæstione mox citata ad Simplicianum retulit: *«Colligo, ait, dolorem, quo adeo tepidè orare dolemus, uti & ipsammet tepidam orationem fieri à nobis cum adjutorio sine quo non, ac ordinario concursu Dei, cum sint actus boni, remissi, debiles,*

T. 10. p. 43. C.

Tom. 14. Conc. pag. 762. B.

T. 10. p. 801. F.

Ibid. p. 799 F. G.

T. 2. pag. 720 A. B.

Tom. 10. pag. 856. F. Ibid. pag. 801. A. Ibid. p. 800. C.

Tom. 8. p. 102. F.

T. 2. par. pag. 235. D.

T. 10. p. 54. F.

T. 6. pag. 54. B. C.

debiles, & minùs perfecti: & tamen tepida oratione impetramus spiritum ferventioris orationis, qui nobis adjutorio, quo donatur, dicente Augustino in Pl. 17. Ego libera & valida intentione preces ad te direxi, quoniam ut hanc habere possem, exaudisti me infirmius orantem.

Instabis 2. ex S. Augustino Lib. de corrept. & grat. non potest homo per solam gratiam sufficientem status innocentiae sine auxilio Dei efficaci praecepta legis implere, ob varias ac multiplices, quibus undequaque pulsatur, tentationes; ergo eam ipsam ob causam orare, ut oportet, non potest per solam gratiam sufficientem.

To. 10. p. 771. E. Si in tanta infirmitate vitae bujus, ait, ipsi relinqueretur voluntas sua, ut in adjutorio Dei, sine quo perseverare non possent, manerent, si vellent, nec Deus in eis operaretur, ut vellent; inter tot & tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet, & ideo perseverare non possent, quia deficientes infirmitate nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis ut possent. Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanae, ut divina gratia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur; & ideo, quamvis infirma, non tamen deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur.

Resp. Nego. conseq. vel distinguo. Ergo non potest homo in praesenti statu orare, ut oportet, sine gratia efficaci, cum graves ingruunt ex tentatione difficultates, esto: nusquam potest, nego. Solutio patet ex mox dictis.

Ad S. Augustinum dico, ex verbis ipsius citatis colligi dumtaxat merito posse, vel praeter gratiam sufficientem, qualis Adamo innocenti data est, jam necessariam esse efficacem propter varias tentationes, quibus undequaque pulsatur, & infirmitatem naturae, qua premimur, quod certè lubenter concedimus, vel necessariam jam esse gratiam actualem voluntatis, qua nempe torpens ac quasi emortua nostra voluntas ad bonum excitetur & adjuvetur, ad discrimen scilicet gratiae innocentis naturae, quae in sola mentis illustratione posita erat, non in excitatione praevia voluntatis, quae cum sana foret ac robusta, sola ipsi sufficiebat iustitia originalis & illustratio mentis: qua expositione supposita, voces istae, indeclinabiliter, insuperabiliter, non spectant gratiam ipsam, quasi indeclinabilis illa foret ac insuperabilis; siquidem de fide est, voluntatem semper posse ipsi dissentire, si velit; sed spectant voluntatem ipsam, quae beneficio gratiae fit invincibilis & insuperabilis, id est, nullis tentationibus cedit ac superatur, sed firma & constans in bono perseverat. Quem sensum non obscure indicat S. Aug. Et ideo quamvis infirma, non tamen deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur. Quem volueris sensum amplecti toto poteris, modo, quacunque supposita gratiae efficacis pro statu praesentis necessitate, non excludas gratiam vere sufficientem, qualem admittendam esse docet fides Catholica.

Cæterum adeo vera est ac in praxi certa sententia, quam hic propugnamus, ut & viri pii, & sacri Concionatores, & ipsimet poenitentes, cum ad tribunal poenitentiae accedunt, eam usu ipso praedicent ac confirmant. Solent viri pii seipsos temporis ac negligentiae inculcare, quod cum acceptis à Deo beneficiis ea pietatis opera non exercuerint, quae alii certò exercuissent. Inde Augustini seipsum ad fervorem pietatis excitantis, pervulgata sententia: Non poteris, quod isti & ista? Sacri Concionatores, qui possunt Orationis vehementia, fideles quoque adhortantur, ut ad Deum sincero corde redeant, ut continuis orationibus Deum sollicitent; eosque confutant, qui gratiae sibi ad bene agendum necessariae defectum seu absentiam velut excusationem obtendunt. Denique, quoties peccator accedit ad tribunal poenitentiae, firmum habere debet melioris vitae propositum: hæc porro manifestè supponunt esse aliquam gratiam sufficientem, cujus usus vel non usus sit in hominis saltem iusti potestate.

QUESTIO VIII.

De distributione gratiae sufficientis.

An dentur omnibus ad salutem consequendam gratiae sufficientes.

PRIMA distributionis gratiarum causa & radix est tum sincera & vera, quae in Deo est, salvandi omnes voluntas; tum mors Christi pro salute omnium oblata, de utraque dictum abunde fuit, cum de voluntate Dei disseruimus. Superest igitur, ut hic expendamus.

I. Utrum omnibus iustis, instante praeepto, dentur gratiae sufficientes ad praeeptum implendum?

II. Utrum dentur omnibus fidelibus, tum ut peccata fugiant, tum ut à peccato resipiscant?

III. Utrum dentur infidelibus, ut ad fidem adduci possint?

IV. Utrum dentur hominibus excæcatis & obduratis?

V. Denique, utrum infantibus in utero materno extinctis paratae sint, oblatae, vel concessae aliqua gratiae sufficientes?

ARTICULUS I.

Utrum omnibus iustis, instante praeepto, dentur gratiae sufficientes ad praeeptum implendum.

CALVINI ET JANSENI ERROR.

DOCUIT uterque, quanquam ex causa & ratione dispari, iustis impossibilia esse ad observandum Dei mandata.

Calvinus etiam cum gratia maximè efficaci impossibilia voluit iustis Dei mandata, ob eam scilicet concupiscentiae labem, quae sanctissimis eorum operibus semper adhærescit. Nihil ab homine exit quantumvis perfectò, ait Calvinus L. 3. Inst. c. 15. n. 3. quod non sit aliqua macula inquinatum. Et n. 4. Scriptura doctrina est, aspersa esse perpetuò sordibus multis bona nostra opera, quibus merito Deus offendatur, ac nobis succenseat. Si hoc unum dumtaxat vellet Calvinus, praeeptum charitatis perfectè & absque ulla admixtione concupiscentiae in praesenti vita non posse adimpleri, non repugnarent Orthodoxi: Verùm amplius aliquid ille contendit, nempe, & nullam in opere bono per liberam voluntatis cooperationem iustos partem habere, & illa ipsa opera bona esse peccata, propter admixtam concupiscentiam; tamen si iustis non imputentur, propter superfluum, qua teguntur, Dei iustitiam.

Jansenius alia ratione ductus fuit, ut diceret: Aliqua Dei mandata iustis volentibus atque conansibus, secundum praesentes, quas habent vires, esse impossibilia, deesse quoque gratiam, qua possibilia fiant: quae ipsissima est prima Propositio ex quinque famosis ab Ecclesia damnatis, excerpta ex L. 3. de Gratia Christi c. 13. Fluit illa tanquam conclusio à principio, quod statuerat Jansenius circa delectationem relativè superiorem ac victricem; nec id dissimulat, sed apertè innuit Jansenius: Hæc igitur omnia, inquit loco mox citato, plenissimè planissimeque demonstrant, (quae nempe de delectatione relativè superiori dixerat) nibile esse in S. Augustini doctrina certius ac fundatius, quàm esse praeepta quaedam, &c. Sensus igitur & mens Janseonii est, cum gratia parva seu gradibus inferiore, iustis, secundum praesentes, quas habent vires, hoc est, ut diximus sæpius, relative ad praesentes eorum vires, quaedam praeepta esse impossibilia. Vigente enim, ait Iprensis L. 4. de Gratia Christi c. 9. delectatione carnali, impossibile est, ut virtutis & honestatis consideratio praevalent.

Unum hic obiter observabis: nempe ex systemate Janseonii, sicut ex Calviniano, sequi, omnia iustorum opera aliqua semper peccati saltem venialis labe aspersa esse debere. Namque ex Jansenio, eadem est conditio concupiscentiae quantum ad malum, ac gratiae quantum ad bonum: quemadmodum igitur gratia parva in homine non iusto seu peccatore, aliquos semper deliberatos ad bonum actus, tamen si debiles ac infirmos, producit; ita concupiscentia inferior in homine iusto, aliquos actus deliberatos ad malum, licet non lethales, sed veniales efficit: atque ita iusti in sanctissimis suis actionibus semper peccant saltem venialiter. En quo ducit Jansenianum systema.

STATUS QUÆSTIONIS.

Non est hic quæstio, utrum justis possibilia sint absolute Dei mandata; sive quia præcepta ex sese possibilia sunt; sive quia justis flexibilem habent ad bonum liberi arbitrii capacitatem; sive quia possunt tantam à Deo percipere gratiam, ut præcepta velint observare, illaque re ipsa observent. Hujusmodi absolutam mandatorum possibilitatem nusquam negavit Jansenius, imò aperte illam admittit Lib. 3. de Gratia Christi c. 15. nec consequenter asseruit unquam mandata Dei absolute justis esse impossibilia.

Quæstio pariter non est, utrum aliquo gradu possibilia ipsis sint per fidem & charitatem habitualement, fatetur aperte Jansenius c. 15. mox citato.

Imò nec quæstio est, utrum per aliquam gratiam actualem debiliorem possibilia sint: supponit etiam Jansenius, justos illos velle ac conari, quod quidem sine auxilio gratiæ actualis fieri non potest.

Nec etiam quæritur, utrum actualis illa gratia debiliior in se & absolute spectata, præcisè præsentibus subiecti circumstantiis, veram & absolutam justis conferat potestatem ad observanda mandata. Ultro fatentur Janseniani, vim omnem ac principium activum boni operis in ea gratia contineri; ac per eam conferri ad opus bonum potentiam perfectissimam, plenissimam, completissimam, proximam, sufficientissimam; sensu nimirum absoluto, non relativo.

Denique neque hic quæritur, an singulis momentis adsit justis gratia sufficiens; sed an nunquam desit urgente præcepti obligatione.

Sensus igitur controversiæ præsentis est, utrum justis, urgente præcepto, detur gratia sufficiens, quæ relative ad præsentem concupiscentiam, & ad actualem illorum concupiscentiam, pares & æquales ipsis conferat vires ad tentationes superandas & præceptum observandum. Affirmat fides Catholica, negat Jansenius.

CONCLUSIO.

Justis omnibus, urgente præcepto, confertur à Deo gratia vere sufficiens, per quam relative ad eorum actualem ac præsentem concupiscentiam, possunt aut tentationes superare, & mandata hic & nunc observare; aut saltem uberius per orationem impetrare auxilium, quo superentur tentationes, ac præcepta observentur.

Prima Probatio ex Scripturis.

Probatur 1. ex Scripturis. Prætermisiss autem iis testimoniis, quibus generatim constat possibilia esse, nec supra hominem posita Dei mandata, iis potissimum insitemus, quæ justos in tentatione positos spectant.

1. Corinth. 10. vers. 13. *Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis: sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.* De justis hæc potissimum dicta esse ostendunt verba præcedentia vers. 12. *Qui se existimat stare, videat, ne cadat.* Porro tentarentur justis supra id, quod possunt, nisi viribus parem actuali tentationi superandæ, aut saltem impetrando uberiori Dei auxilio gratiam haberent.

Jansenius Lib. 3. de Gratia Christi c. 13. vim hujusce loci eludere conatur, eumque de solis prædestinatis, qui nunquam finaliter tentationi succumbunt, intelligendum esse contendit. Verum immerito prorsus, quod ut manifestum sit, nonnulla circa laudatum Apostoli textum observanda sunt.

I. Ita connecti primum hujus propositionis membrum cum secundo, ut ad eisdem utrumque pertineat.

II. Nec Græcum, nec Latinum Vulgatæ nostræ textum dicere, faciet ex tentatione, ut insinuant adversarii, sed cum tentatione proventum: unde consequens est, malè reddi Gallicè in versione Montensi, *vous en fera sortir avec avantage.*

III. In Vulgata non legi, ut possitis perseverare, sed, ut possitis sustinere: omnesque Latinos Patres, imprimis vero S. Augustinum ita legere, quoties testimonium illud urget adversus Pelagianos.

IV. Vocem hanc, proventum, exponi non posse de victoria tentationis, quasi sensus foret: Faciet vos victores tentationis; tum quia ridiculus foret sensus iste:

Faciet vos victores tentationis, ut possitis eam sustinere, quasi actus foret medium ad potentiam, & ipsa victoria medium ad facultatem sustinendi, tum quia Concil. Trident. sess. 24. Can. 9. ad omnes Clericos majores & Regulares istud testimonium spectare affirmat, quoties ipsos urget servandæ castitatis præceptum & gravis sollicitudo carnis tentatio; ex iis enim plures tentationi cedebant, nec ex tentatione victores exhibant: tum quia suffragantur SS. Cyprianus, Augustinus, Primasius Augustini discipulus, qui per proventum, non victoriam sed auxiliorum collationem, unde habetur facultas evadendi seu sustinendi, intelligunt. S. Cyprianus Apostoli dictum sic reddit: *Faciet cum tentatione facultatem evadendi.* S. Augustinus loco proventus legit semper exitum; cum autem superaddat, ut possitis sustinere, illumque textum contra Pelagianos urgeat, facile est agnoscere, quo sensu exitum intelligat: scilicet, faciet cum tentatione, ut exeatis ad impotentiam naturalem eas vincendi sine gratia, ad potentiam eas vincendi per gratiam voluntatis, quam tibi confert Primasius sic habet: *Illud faciet provenire, quod poteritis sustinere.*

V. Immerito adversarios in secundo membro propositionis Apostoli conditionem istam subintelligere, nempe si prædestinati estis. Namque 1. nihil tale inquit textus Græcus aut Latinus; an verò licebit privato cuilibet privata sua autoritate absolutas verbi Dei propositiones convertere in conditionatas; Repugnat aliunde mens & intentum Apostoli, eo quippe fine ista protulit, ut consolationem ac firmam spem in animos fidelium injiceret; tollitur verò per istam conditionem, si prædestinati estis, fundamentum illius spei, quia nullus certò novit se esse de numero prædestinatorum. 2. Subintellecta ista conditione, quem sensum exhibebunt sequentia Apostoli verba: *Ut possitis sustinere?* 3. Conc. Trid. citato mox Canone, nullam conditionem in primo Apostolicæ propositionis membro subintelligit: nec igitur illam in secundo intelligere censendus est Apostolus; quandoquidem duo illa membra ita inter se colligata sint, ut vel utrique, vel nulli apponenda sit conditio.

His observatis, colligi facile potest, hunc esse citati textus Apostoli sensum, saltem postremorum verborum, *faciet cum tentatione proventum*; id est, in tentatione ipsa roborabit vos, ac confirmabit gratiæ suæ abundantiam præsidio, quo possitis eam sustinere.

Immerito igitur Estius & Jansenius hunc Apostoli textum ad prædestinatos, quantum ad finalem perseverantiam, restrinxerunt. Namque 1. nullum in eo Apostoli textu vestigium tentationis finalis: si ergo ibi sermo sit de aliis tentationibus, cur ad solos prædestinatos Apostoli verba pertinere affirmant, cum non tantum prædestinati, sed & justis, imò & peccatoribus tentationibus aliquando resistent? 2. Quia, quæcumque ea in Epistola scribit Apostolus, procul dubio ad omnes fideles, qui Corinthi versabantur, direxit: an verò illi omnes erant prædestinati? 3. Concil. Trid. ut jam observavimus, ad omnes continentia voto obstrictos Apostoli sententiam extendit.

Confirmari hæc prima probatio potest aliis Scripturæ testimoniis, tum iis, quibus summa Dei erga justos charitas ac dilectio commendatur; tum iis, quæ certam ipsis spem faciunt vitæ æternæ, singularis Dei protectionis ac providentiæ, ut possint tentationes superare, & vitam æternam consequi: quos Scripturæ textus collegit ac vendicavit author Libri, cui Gallicè titulus: *Les véritables sentiments de S. Augustin sur la grace.* Tum iis denique, quibus Scriptura testatur, justos à Deo non derelinqui, nisi Deum ipsi dereliquerint. Psal. 36. v. 24. & seq. *Cum ceciderit, non collidetur; quia Dominus supponit manum suam.... Non vidi justum derelictum.... Dominus amat judicium.... & non derelinquet eum in manibus ejus.* Eccli. 2. *Quis permansit in mandatis ejus, & derelictus est?* Et c. 34. *Oculi Domini super timentes eum: protector potentia & firmamentum virtutis.*

Secunda Probatio ex Concilio Tridentino.

Multiplex argumentum nobis suppeditat Concil. Trid. sess. 6. de justificatione.

Primum petitur ex istis verbis cap. 11. *Nemo temeraria illa & à Patribus prohibita voce uti (debet) Dei præcepta homini justificato ad observandum esse impossibilia.* Nam Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet & facere, quod possis, & petere, quod non possis, & adjuvat, ut possis.

Duplex

Tom. 14.
Conc. p.
761. B.

T. 3. pag. 135. col. 2. C.
Ibid. E.
 Duplex hic obiter notanda fraus Jansenii c. 13. Lib. 3. de Gratia Christi. 1. Postrema hæc Concilii verba, & adjuvat ut possis, infide suppressit, quibus premi se intelligebat. 2. Paulo post sensum Concilii referens textum ipsum interpolat: Tridentinum, inquit, de justificationis expresse loquebatur, ut ostenderet, quod præmiserat, Dei præcepta homini justificato ad observandum non esse impossibilia, eod quod jubendo Deus moneat petere, quod non possis, & si exaudiat, adjuvet, ut possis. Istud, si exaudiat, fraudulentè interjicit Jansenius, quasi aut ad sensum Concilii pertineret.

Tom. 14. Conc. p. 768. B. C.
 Manifestum porro est, (quod jam observatum à nobis fuit) Concilium verbis citatis duplicem agnoscere observandi præcepti facultatem seu potentiam: unam proximam & immediate, facere quod possis; alteram verò remotam & mediatam, petere quod non possis. Addit & Deum adjuvare, ut possis, adjuvat, ut possis. Canone verò 18. ejusdem sess. Concilium sic pronuntiat: Si quid dixeris Dei præcepta homini etiam justificato & sub gratia constituto, esse ad observandum impossibilia, anathema sit.

Reponunt Janseniani, hæc ad Jansenium nihil prorsus attinere, quibus dumtaxat perstringitur dictus Paulo ante Novatorum error, de justis in sanctissimis operibus suis venialiter saltem peccantibus.

Ib. p. 767 A. B.
 Verum, (quod apprimè observandum) Concilium duobus distinctis Canonibus duos Novatorum distinctos errores anathemate percellit: primum Can. 18. citato. Impossibilia scilicet esse justis ad observandum Dei mandata: alterum, justos in omnibus operibus suis peccare. Si quis, ait Synodus Can. 25. in quolibet bono opere justum saltem venialiter peccare dixerit, anathema sit. Hoc postremo Canone soli notantur Lutherani, qui novum illud & absurdissimum dogma invexerant. Can. verò 18. & verbis citatis ex cap. 11. damnantur, quicumque dixerint, mandata Dei esse justis ad observandum, ex defectu gratiæ impossibilia; quem errorem jam à Patribus sub anathemate prohibitum fuisse, asserit Concilium. Reverà enim errorem hunc indicat ac perstringit Synodus Milevitana II. Can. 3. his verbis: Placuit, ut quicumque dixerit, gratiam Dei, in qua justificamur per Jesum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, quæ jam commissa sunt, non etiam ad adiutorium ut non committantur, anathema sit. Mens Consilii est eo in Canone repellere calumniam Pelagii, qui Catholicos infamabat, quasi vellent Dei præcepta esse impossibilia, eod quod naturæ viribus sine gratia, illa impleri non posse contenderent: supponit igitur ea per gratiam, quæ justis donantur, impleri posse. Quo etiam pertinet Canon. 25. Concilii Arausiaci II. quo dicitur: Hoc etiam secundum fidem Catholicam credimus, quod acceperat per Baptismum gratia omnes Baptizati, Christo auxiliante & cooperante, quæ ad salutem animæ pertinent, possint ac debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere. Ergo citata Concilii verba ex cap. 11. & Can. 18. non eum spectant, Lutheri errorem, quo docebat, justos etiam cum gratia non posse sine peccato, saltem veniali mandata Dei observare; (error quippe ille novus erat & antea inauditus) sed eum spectant, qui negat possibilia mandata Dei, scilicet ex defectu, seu absentia gratiæ vere sufficientis: qui error cum subinde fuerit à Jansenio renovatus, à Concilio Tridentino jam prædamnatu est. Unde merito Innocentius X. in censura primæ Propositionis Jansenii, asserit eam anathemate jam damnatam fuisse. Hunc Consilii sensum manifeste demonstrant, quæcumque addit momenta, ut ostendat justos ex gratia posse semper mandata DEI observare.

T. 2. Conc. p. 1538 E.
Tom. 4. Conc. pag. 1672. A.
 Secundum argumentum sumitur ex istis verbis Concilii eodem cap. 11. immediate sequentibus: Cujus mandata gravia non sunt, cujus jugum suave est, & onus leve; qui enim sunt filii Dei, Christum diligunt: qui autem diligunt eum, ut ipsemet testatur, servant sermones ejus, quod utique cum divino auxilio præstare possunt. Porro quomodo mandata gravia non sunt justis, quomodo jugum ipsis suave, & onus leve, si absit gratia, quæ relativè ad præsentis circumstantias mandata observare possint, aut saltem petere vires majores, quibus illa observentur?

Tom. 14. Conc. p. 761. C. T. 10. p. 140. A.
 Tertium argumentum petitur ex ista Concilii eodem in Capite sententia: Deus sua gratia semel justificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur. Quæ ipsa est S. Augustini doctrina Lib. de natura & gratia cap. 26. Cum, inquit, Deus impium ad perfectam sanitatem, hoc est, ad perfectam vitam justitiamque perduxerit, non deserit, si non deseratur, ut pie semper justèque vivatur. Si au-

tem justis, urgente præcepto, non adesset gratia vere ac relativè sufficiens, quæ possent vel illud implere, vel saltem implorare uberius Dei auxilium, ut impleatur, certè Deus justos prius desereret, quàm ab ipsis desereretur: quandoquidem nulla ex parte justis potest assignari causa, cujus demerito Deus gratiam suam subtraheret. Recurrit hic iterum argumentum, quod antè jam proposuimus. Quæ enim causa foret, Peccatum originale? At perfectè remissum & condonatum fuit per Baptismum; ita ut nulla pœna, sed tantum pœnalitas remaneat. In venari enim nihil odit Deus, ait Conc. Trid. sess. 5. in decreto de peccato originali n. 5. quia nihil damnationis est iis, qui verè conscripti sunt cum Christo per Baptisma in mortem. An radicalis concupiscentia? At docet eodem in loco Concilium, eam ad agonem relictam esse, quæ nocere non consentientibus, sed viriliter Christi Jesu gratiam repugnantibus non valet. Noceret verò plurimum, si Deo causa & motivum foret denegandi justis gratiam relativè sufficientem. An culpa personalis seu actualis? Sed supponimus esse primam; & quærimus quid causæ est, cur Deus homini justificato deneget gratiam verè sufficientem ad primum illud actuale peccatum declinandum? An negligentia ad orandum? Sed de illa recurrit eadem prior quæstio, cur ad illam fugiendam negligentiam denegata est homini justo gratia verè sufficiens. An denique, ut putat Arnaldus in Opusculo, cui titulus: S. Thomæ doctrina de Gratia sufficiente & efficaci, q. 4. innata hominis superbia? Verum, ipsomet fatente Arnaldo, superbia hæc non est actus seu peccatum superbiæ: de illo etenim quæri similiter posset cur Deus ad illud vitandum gratiam efficacem non dederit? Est ergo tantum, ut ipse docet, parva & ex peccato saltem originali relictæ ad superbiendum propensio. At ista quid aliud est, quàm radicalis, de qua mox diximus, concupiscentia, aut actualis indeliberata? Ergo nulla alia causa potest assignari, cur Deus homini justificato gratiam verè ac relativè sufficientem deneget, quàm Dei voluntas: unde sequitur, quod negat Trit. Synodus, justum prius à Deo deferri, quàm ipsum deserat.

Respondet Jansenius Lib. 3. de Gratia Christi c. 19. Concilium Trit. citatis verbis, justificatos non deserit, de sola gratiæ justificantis seu habitualis subtractione loquitur: idcirco enim illa usurpat, ut probet eos propterea non desinere esse justos, quod in venialia peccata persæpe incurrant.

Verum refellitur ea responsio, quæ nec Tridentini Concilii, nec Augustini verbis adaptari potest.

Non Concilio Tridentino: duas enim Catholici rationes & causas proferunt, ob quas Concilium dixit: Deus justificatos non deserit, nisi prius ab eis deseratur, quæ Jansenianam interpretationem omnino evertunt: prima est, ut omnes intelligant, nulli justorum deesse auxilium gratiæ necessarium, ut possint divina fervare mandata. Ita Andreas Vega, qui Concilio Trident. interfuit, Lib. 11. c. 11. Altera est, ut Concilium probet justos posse in bono proficere. Ita Bellarminus Lib. 1. de Gratia & libero arbitrio cap. 11. Utraque porro illa ratio eodem recidit: nam idem planè est, justos Dei mandata exequi, & in bono perficere; siquidem divina mandata observare non possunt, quin ad altiore gradum perfectionis provehantur.

Tom. 14. Conc. pag. 761. B.
 II. Verba ista Concilii citata: Qui diligunt Deum servant sermones ejus: quod utique cum divino auxilio præstare possunt, verba, inquam, illa exprimunt apertissimè auxilium actuale quod præter habituale homini justo necessarium est, ut præcepta observare possit.

Ibid. p. 762. B. 1
 III. Clarius adhuc id patet ex verbis cap. 13. In Dei auxilio firmissimam spem collocare & reponere omnes debent. Deus enim (nisi ipsi illius gratiæ defuerint) sicut coepit opus bonum, ita perficiet, operans velle & perficere. Quis non videat hæc pertinere ad auxilia gratiæ actualis, quæ sibi ad perseverandum non defutura justis quilibet certò sperare debet, nisi ipse Dei auxilio defuerit?

IV. Interpretatio Jansenii ineptum ac ridiculum facit Concilii discursum. Loco enim mox citato fideles hortatur, ut in Dei auxilio firmissimam spem collocent ac reponant: posita autem Jansenii interpretatione sensus esset, debere justum firmissimè sperare se perseveraturum, ac pie & justè victurum; quia Dei gratia sanctificans seu habitualis cum prius non deseret, quàm ipse Deum peccando mortaliter deseruerit. Quod certè perinde est, ac si quis de vita desperanti vel mortem graviter timenti diceret: Bono sis animo, ne timeas, sed firmissimè spera, te sanitatem

Tom. 14. Conc. p. 753. A.

Ibid. B.

Causa Arnald. pag. 136.

T. 3. pag. 165. col. 2.

sanitatem recuperaturum; quia te anima prius non deferet, quam lethalis morbus eam expulerit. Certè ad timorem illum depellendum aut spem vitæ faciendam ridicula foret & inepta huiusmodi adhortatio: quin potius timenti aut desperanti proponendum magis esset, non deesse media certa & idonea, quibus evadi periculum, morbus expelli, ac vita prorogari possit, si illis uti voluerit.

Multo minus verbis Augustini adaptari potest dicta Jansenii responsio Manifestum quippe est, sanctum Doctorem loqui de desertione Dei per subtractionem gratiæ actualis: disputat scilicet adversus Pelagianos, qui contendebant, gratiam Dei delere quidem, quod peccavimus, sed non præstare, ne peccemus; quod sanctus Doctor retellit, quia Deus similis non est medico, qui cum sanavit hominem, eum de cætero dimittit sustentandum elementis & alimentis corporalibus, ut eadem sanitas apto subsidio convalescat atque persistat. At verò Deus postquam ægrum sanavit, aut mortuum suscitavit, id est, impium justificavit, non eum deserit, si non deseratur; ut semper justè pieque vivatur. Notanda sunt illa postrema verba, ut semper justè pieque vivatur, quæ gratiam actualem necessario secum impertant. Comparatio verò, quæ statim utitur, omne dubium removeret. Sicut enim, inquit, oculis corporis etiam plenissimè sanus, nisi candore lucis adjutus non potest cervare: sic homo etiam perfectissimè justificatus, nisi æterna luce justitiæ divinitus adjuvetur, rectè non potest vivere: sanat ergo Deus, non solum ut debeat, quod peccavimus, sed ut præstet etiam, ne peccemus. Quo sancti Doctoris testimonio utitur Jansenius Lib. de Gratia primi hominis cap. 11. ut probet gratiam habitualement solam non sufficere ad bonam actionem, sed actuali opus esse.

Et verò fatetur idem Jansenius, tum c. 12. Libri mox citati, tum Lib. 5. de hæresi Pelagiana cap. 22. 23. & 24. inter Augustinum & Pelagium controversiam non fuisse de necessitate gratiæ habitualis, sed actualis; ergo cum asserit Deum non deserere, nisi prius deseratur, atque præstare, ut non peccemus, loquitur de auxilio gratiæ actualis necessario ad non peccandum, quod à justis non retrahit, nisi præcedente eorum culpa, quæ ut non adjuventur, ait sanctus Doctor Lib. 2. de pecc. & rem. c. 17. in ipsis causa est, non in Deo. inde est, quod S. Augustinus justum appellet illud gratiæ actualis adiutorium, quod hominibus justificatis Deus largitur. Ita in psalm. 7. ad ista verba: *Justum adiutorium meum à Domino.*

Quartum denique argumentum desumitur ex c. 16. ejusdem sessionis, ubi ait: "Omnes justificatis proponendam esse vitam æternam, & tanquam gratiam filiis Dei per Jesum Christum misericorditer promissam, & tanquam mercedem, ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddendam." Quæ verò momenta, ut id probet, Synodus adhibet, apertissimè demonstrant, justis semper adesse gratiam verè sufficientem. "Cum enim, inquit, Christus Jesus tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipsos justificados jugiter virtutem influat, quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, & comitatur, & subsequitur; & sine qua nullo pacto Deo grata & meritoria esse possent: nihil ipsis justificatis amplius deesse credendum est, quò minus plene illis quidem operibus, quæ in Deo sunt facta, divinæ legi pro hujus vitæ statu satisfecisse... censeantur. Audis Christum in justificatos jugiter virtutem influere: audis nihil amplius ipsis deesse, ut divinæ legi satisfaciant. Quid ad rem nostram splendidius ac evidentius proferri potest?"

Tertia probatio ex S. Augustino.

Quamquam ex dictis hic argumento primo & secundo dilucidè patet, quæ sit Augustini sententia circa auxilia gratiæ, quibus justificatos Deus adjuvat, hæc ad cumulum adungere non pigebit decretoria ex eodem sancto Doctore testimonia.

Primum testimonium ex Sermone in Psalm. 7. ubi expendens istam Dividis sententiam: "Justum auxilium meum à Domino; Duo sunt, ait, officia medicinæ, unum quo sanatur, alterum quo sanitas custoditur. Juxta illud primum dictum est in superiori Psalm. Misere mei Domine, quoniam infirmus sum: juxta hoc alterum, in hoc Psalmo dicitur: Si est iniquitas in manibus meis, si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam ergo ab inimicis meis inanis, ibi

infirmus ut liberetur, hic jam sanus, ne corrumpatur, orat.... Itaque ibi misericors auxilium est, quia nullum habet meritum peccator, qui adhuc justificari desiderat, credens in eum, qui justificat impium. Hic autem justum est, quod jam justo tribuitur. Neque verò movere quemquam & offendere debet, quod auxilium illud justum dicatur, ac consequenter quoddammodo debitum: namque cum gratia dicitur indèbita, sensus est eam non deberi operibus naturæ, ut volebant Pelagiani? non verò eam non deberi titulo fidelitatis Dei; qui promisit gratiam illam se justis collaturum. Quam in rem appositè S. Thomas Lectio. 1. in cap. 1. Epist. 1. ad Corinth. ait: *Debetis sperare, quia Deus est fidelis. Non autem videretur esse fidelis, si nos vocaret ad societatem Filii, & nobis denegaret, quantum in ipso est, eaper qua pervenire ad eum possemus, unde Josue 1. dicit: Non te deseram, neque derelinquam.*

At istud Augustini testimonium duo reponunt Janseniani apud Diarium de Saint-Amour 2. part. pag. 143. Primum est, loqui Augustinum de justis, prædestinatis, non de aliis; alterum, eum loqui de justis, qui orant.

Verum infirma prorsus ac vana utraque responsio. Prima, quia manifestum est ex ipso contextu, generatim sanctum Doctorem loqui de omnibus justis: quasi verba faciens apud populum, consilia, præcepta, exhortationes suas ad solos justos direxisset, & non ad omnes sibi subditos fideles, quos ad spem & fiduciam in Dei auxilio reponendam excitat & adhortatur: quasi æquitatem auxiliorum gratiæ, quæ Deus justis dispensat, ex prædestinatione repeteret, & non potius ex justitia seu sanctitate habituali, in qua constituti erant. Itaque inquit, ibi dixerat (David) *Salvum me fac Domine propter misericordiam tuam, id est, non propter meritum meum, Nunc autem quoniam vocatus tenuit & servavit præcepta, quæ accepit, audet dicere: Judica me Domine secundum justitiam meam.* Non ait secundum prædestinationem, sed secundum justitiam? ergo ex sola illa justitia colligit Augustinus, justum esse adiutorium gratiæ, quod justis accipiunt. Secunda pariter evasio nulla est: nisi enim concedatur saltem gratia orationis verè sufficiens, non censetur Deus adjuvare justos, ut non peccent ac vitam spiritualem, quam in justificatione acceperunt, conservent.

Secundum testimonium colligitur ex Lib. de corrept. & grat. c. 7. "Si ab hac damnatione, inquit, non se liberabunt, qui poterunt dicere, non se audivisse Evangelium Christi, cum fides ex auditu sit: quanto minus se liberabunt, qui dicturi sunt: Perseverantiam non accepimus. Justior enim videtur excusatio dicentium: Non accepimus audientiam, quam dicentium: Non accepimus perseverantiam: quoniam potest dici: Homo, in eo quod audieras, ac tenueras, in eo perseverares, si velles: nullo autem modo dici potest, id, quod non audieras, crederes, si velles."

Non poterat S. Augustinus clarius exprimere gratiam verè sufficientem justo non perseveranti collatam: cum sit usu receptum, ut, qui dicitur aliquid facturum, si vellet, intelligatur omnino expeditam ad illud faciendum habere facultatem. Inde fit, ut Jansenius, qui à præsentis statu gratiam sufficientem removet, constanter asserat, adiutorium, in quo manet homo, si velit, proprium esse ac unicū characterem, quo adiutorium sanæ voluntatis à medicinali discernitur. Non noverat ergo Jansenius, post trigesies iteratam Operum S. Augustini de Gratia lectionem, de justo in statu naturæ lapsæ constituto ab Augustino dici etiam in Libro de correptione & gratia: *In eo, quod audieras & tenueras, perseverares, si velles.* Aut si novit, certè dissimulavit.

Hoc sancti Doctoris testimonio fatigantur plurimum ac torquentur Janseniani. Arnaldus in sua analytica synopsi Libri de correptione & gratia illud callidè dissimulavit. Ut verò se ab illo expediant, fingunt nihil aliud sanctum Doctorem significare voluisse, perseverares, si voluntatem in bono perseverantem haberes per gratiam à se efficacem; aut si cognitioni, quam habes, & justè, de bono faciendo, adjungeres & constantem volitionem ipsius boni exequendi; vel tandem: Si eadem voluntas, qua hucusque perseverasti, maneret ac perseveraret. Ita exponit Arnaldus in breviori nota ad hunc textum Augustini in Versione Gallica Libri de corrept. & gratia. Item in alia nota appositæ ad marginem textus Latini Libri de correptione & gratia, quem edidit.

Verum

pag. 143

Tom. 18.
pag. 145.
col. 2. A.

1. 4. pag.
33. E.

1. 10. p.
756. D.

1. 2. de
Grat.
salo. c. 5.
& alibi.

1. 16. p.
140. A.

Ibid. p.
54. F.

Tom. 14.
Conc. p.
763. D.

Ibid.

1. 4. pag.
34. F. G.

Verum non sine injuria tanto Doctore illata sensus ille affingi ipsi potest.

I. Quia non satisfacisset S. Doctor querelæ Monachi Adrumetini expositantis, quare redargueretur, quod non perseveraverit. Quid enim feci, (ajebat) qui non accepi perseverantiam? Non satisfacisset, inquam, Augustinus, dicendo: Perseverares, si Deus tibi daret voluntatem perseverandi. Quin potius Monachi difficultatem confirmasset, & ipsi illudere voluisse visus fuisset: perinde enim est, ac si dixisset ipsi: *Perseverares, si perseverares.* Idem quippe est habere à Deo firmam perseverantiæ voluntatem, ac perseverare.

II. Non probasset Augustinus, quod ipsi unice probandum incumberebat, nempe Monachum, non ex absentia gratiæ, sed sua culpa & suo vitio de bona in malam voluntatem mutatum fuisse.

T. 10. p.
116. D.

III. Non esset, cur diceret Augustinus, dici nullo modo posse de infideli, crederet, si vellet; sicut de justo dici potest, perseveraret, si vellet: quippe sicut justus voluntate sua perseverat, ita & infidelis voluntate sua credit. *Quisque enim cum vult, credit,* ait Augustinus Lib. de spiritu & littera cap. 32. Et sicut justus perseverat, quando accipit à Deo perseverandi voluntatem, ita infidelis credit, quando pariter accipit credendi voluntatem.

IV. A communi loquendi modo in re obscura & intricata recessisset Augustinus, loquens cum viris simplicibus, quales illi erant Monachi Adrumetini, si per hæc verba, *perseverares, si velles*, nihil aliud intelligi voluisset, quam, *perseverares, si voluntatem plenam & integram perseverandi haberes.*

V. Si de homine justo in hocce statu etiam si gratia sufficiente ad perseverandum destituto dici potest, quod perseveraret, si vellet, quia si voluntatem perseverandi haberet, perseveraret; certe à fortiori de homine sano & integro dici posset, quod perseverasset, si voluisset, tametsi non habuisset gratiam sufficientem, per quam posset; attamen S. Augustinus in eodem Lib. de corrept. & grat. cap. 11. ait, ideo tantum potuisse Adamum permanere, si voluisset, quia non deerat ipsi adjutorium, per quod posset. Ergo idcirco vere affirmat de homine justo hujus status, quod perseveraret, si vellet, quia supponit in eo adjutorium sufficiens ad perseverandum.

Ibid. pag.
759. CD

Dices: S. Augustinus per hæc verba, *Perseverares, si velles*, idem intelligit, quod cap. 8 ubi ait: *Quis ignorat, tunc fuisse perituram fidem Petri, si ea qua fidelis erat, voluntas ipsa deficeret; & permansuram, si eadem voluntas maneret?*

Resp. in utroque illo textu sibi semper constare argumentum, ac nobis favere. In primo textu capituli 7. respondet S. Doctor querelæ Monachi dicentis se immerito corripitur, cum non habuerit gratiam ad perseverandum: ut autem legitima sit Augustini responsio, necesse est, ut per ista verba, *perseverares, si velles*, intellexerit fuisse in potestate illius Monachi perseverare; adeoque fuisse expeditam in eo ad perseverandum potentiam per gratiam sufficientem. In secundo vero textu, obijcienti Monacho ad perseverantiam Petri necessariam non fuisse gratiam prævenientem, quia aliàs perseverantia Petri non fuisset libera, respondet Augustinus: Quis ignorat voluntatem Petri ad perseverandum & non perseverandum fuisse liberam? Seu perseverantiam fuisse fidem Petri, si eadem voluntas maneret; perituram, si ea voluntas deficeret? Sed non poterat habere voluntatem perseverandi, nisi præveniretur ejus voluntas à gratia. In illo igitur secundo textu per hæc verba, *permansura fides Petri, si eadem voluntas maneret*, significat Augustinus fuisse quidem liberum Petro in ea permanere; sed illam libertatem non nisi à gratia præveniente haberi. Unde in primo loco dicitur, *perseverares, si velles*, quia justus habet gratiam sufficientem, per quam possit perseverare; in secundo dicitur, *perituram fidem Petri, si voluntas deficeret, & permansuram, si eadem voluntas maneret*; quia liberum erat Petro gratiæ prævenienti obsequi vel non obsequi, perseverare vel non perseverare.

Repones contra tertium, quo usi sumus, argumentum ad evertendam adversariorum hujus loci interpretationem: infidelis non habet cognitionem rerum supernaturalium, ac proinde non potest credere, si velit; contra verò justus habet fidem, nec ipsi deesse potest aliud quam voluntas: unde de ipso dici potest, *perseverares, si velles*; licet de infideli dici pariter non possit, *crederes, si velles.*

Resp. Infidelem illum, de quo agitur in ista propo-

sitione Augustini conditionata, *crederes, si velles*, non amplius supponi carere notitia credendorum, cum in ipso secundum enuntiationem conditionatam, *crederes, si velles*, supponatur voluntas credendi, quæ certe prærequirit notitiam credendorum: unde infidelis ille, & justus, prout spectantur in propositionibus illis conditionatis, *crederes, si velles; perseverares, si velles*; non in eo differunt, sicut vult objectio: quod unus supponatur habere notitiam credendorum, nempe justus, ipsique sola desit bona voluntas; alter vero, nempe infidelis, tum cognitione, tum voluntate careat, præterea in propositionibus conditionatis, ut veræ sint, sufficit; quod antecedens cum consequente necessario connectatur. Unde duæ propositiones conditionatæ simul collatæ, æqualiter veræ sunt, si æqualis intercedat connexio inter antecedentia ipsarum cum consequentibus; licet ipsarum antecedentia non sint æqualia, si in se & in absoluta propositione spectentur. Igitur in enuntiatione conditionata seu in sensu hypotetico, tam potest dici de infideli, *crederes, si velles*, seu si plenam & integram haberes credendi voluntatem; quam de justo, *perseverares, si velles*, seu si plenam & integram haberes voluntatem perseverandi: quippe tam credit, qui plena & integra voluntate vult credere, quam perseverat, qui vult voluntate plena perseverare.

Cæterum perperam omnino ex hac Augustini sententia *perseverares, si velles*, quis inferret perseverantiam non esse singulare Dei donum: hoc enim unum recte inde colligitur, quod intendimus, justum scilicet per gratiam sufficientem saltem orationis, efficacem ad implenda præcepta, & perseverantiæ donum obtinere posse; unde qui non perseverant, non Deo, sed sibi imputare debent, quod perseverantiæ donum non accipiant. In hunc sensum scribit sanctus Doctor Lib. 2. de peccat. mer. & rem. cap. 17. *Ut autem innorescat, quod latebat, & suave fiat, quod non delectabar, gratia Dei est, quæ adjuvat hominum voluntates: qua ut non adjuventur, in ipsis eadem causa est, non in Deo.* Nulla Porro causa in homine justo fingi potest, qua privetur gratia sufficiente necessaria, ut primum possit vitare peccatum, aut primam orandi negligentiam, sicut antea demonstravimus ad tertiam ex Concilio Tridentino argumentum.

Tertium testimonium ex iis locis petitur, in quibus generatim docet Augustinus, nemini impossibilia esse ad observandum Dei mandata; nemini, multò minus justis, deesse gratiam saltem orationis, qua possit uberius Dei auxilium impetrare.

Lib. de natura & gratia cap. 43. « Non igitur, ait, Deus impossibilia jubet: sed jubendo admonet & facere quod possis. Et cap. 69. Eo ipso quo firmissimè creditur Deum justum & bonum impossibilia non potuisse præcipere; hinc admonemur, & in facilibus quid agamus, & in difficilibus quid petamus.

Libro 1. de diversis quæstionibus ad Simplic. q. 1. « Hoc restat, inquit, in ista mortali vita libero arbitrio, non ut impleat homo justitiam, cum voluerit, sed ut se supplici pietate convertat ad eum, cujus dono eam possit implere.

Libro de Gratia & libero arbitrio c. 16. « Magnum aliquid, ait, Pelagiani se scire putant, quando dicunt: Non jubet Deus, quod sciret non posse ab homine fieri. Quis hoc nesciat? Sed ideo jubet aliqua, quæ non possumus, ut noverimus, quid ab illo petere debeamus.

Denique Lib. 3. de libero arbitrio c. 19. « Nulli homini, ait, ablatum est scire utiliter quærere, quod inutiliter ignoratur, & humiliter confitentem esse imbecillitatem, ut quærenti & confitenti ille subveniat, qui nec errat dum subvenit, nec laborat.

Penè exciderat illud celebre Augustini testimonium ex Tract. 26. in Joan. u. 2. *Semel accipe, & intellige: Nondum traheris? Ora ut traharis.*

Quarta Probatia ex SS. Pontificibus & Censura sacra Facultatis Parisiensis.

I. Innocentius X. & Alexander VII. solemnibus & ab universa Ecclesia receptis Constitutionibus istam inter quinque Jansenii famosas Propositiones primam gravi censura notarunt: *Aligua Dei præcepta hominibus justis volentibus & conantibus, secundum præfentes quas habent vires, sunt impossibilia, deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant.* Quam Propositionem dicti

Ibid. p.
54. E. F.

Ibid. p.
148. F.

Ib. pag.
163. F.
T. 6. p.
86. C.

Ibid. 10.
p. 734. C.

T. 1. pag.
632. A.

T. 3. par.
2. p. 494.
E.

T. 3. pag.
138. col.
2. E.

dicti Pontifices, temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam & hæreticam declarant, & uti talem damnant. Excerpta est ista Propositio ex Lib. 3. Jansenii de Grat. Chr. c. 13. & in ejus sensu damnata. Quis porro sit Jansenii sensus fusè à nobis expositum fuit, ubi de systemate doctrinæ ipsius, & initio hujus articuli summam adhuc expressimus; neque verò longius accersendus ille videtur, qui legenti statim occurrit. Impossibilia scilicet contendit Dei mandata justis nonnullis impossibilitate dumtaxat relativa ad præsentia, quas ex parva seu inferiori actuali gratia, vires habent: secundum præsentia, inquit, quas habent vires. Ergo sensu contrario judicat Ecclesia, justis mandata Dei possibile, possibilitate relativa ad præsentia eorum vires. Jansenio scilicet paradoxum videtur in doctrina S. Augustini, quod gratia parva vires pares & æquales conferat ad actualem concupiscentiam majorem superandam; atque postquam c. 15. ejusdem Libri varios distinxit possibilitatis gradus, hanc sibi objectionem proponit: Quo-

Ib. pag.
145. col.
2. C.

modo scilicet non sint excusati sive fideles, sive infideles, qui illo postremo sufficienti adiutorio careant, quandoquidem sine illo præceptum absolute implere non possunt: nam reliqui tres possibilitatis modi imperfecti sunt, quibus præsentibus, si postremus, qui per actualem gratiam datur, non adfuerit, non magis hic & nunc absolute fieri posse præceptum dici potest, quam sine alis volare posse videretur. Quomodo igitur non excusat tanta implendi præcepta impotentia? En obiectio, ex qua dilucide patet, controversiæ nodum spectare possibilitatem mandatorum per actualem gratiam, quæ hic & nunc sufficiat, ut impleri possit mandatum; talem verò in aliquibus justis possibilitatem negat Jansenius. Ut vero propositæ objectioni respondeat, duplicem distinguit præcepti faciendi impotentiam. Una est, inquit eodem cap. 15. ex defectu aliquid, quod non potest quantumlibet magna voluntate, hoc est, quantumlibet fortiter volendo, suppleri. Talis est impotentia illius, qui caret Breviario ad Horas, quas ignorat, recitandas... De tali impotentia verissimum est, quod Deus non jubet impossibilia... Altera impotentia est, quæ ex defectu ipsius voluntatis seu volitionis oritur, quæ si adesset, quanta adesse debet, præceptum facillime impleretur.... Hæc impotentia non faciendi, nullo modo excusat eum, qui non implet, quod præcipitur, posset enim implere, si vellet. Istam verò postremam, non primam impotentiam in aliquibus justis reperiri Jansenius profitetur.

Ibid. E.

Pag. 146.
col. 1. D.

Verum jam sapius attrita fuit à nobis putida hæc cavillatio. Equidem si justus vellet ac fortiter vellet, præceptum impleat; quis dubitat? At in iis, in quibus est, circumstantiis, gratiæ scilicet parvæ respectu fortioris concupiscentiæ, non potest velle, nec fortiter velle, & quidem absque sua culpa. Quid ita? Quia caret delectatione cœlesti majori & indeliberata, quæ ab ipso non pendet, & sine qua nec velle, nec fortiter velle potest. Delectatio ista, inquit Jansenius Lib. 4. de Gratia Christi cap. 11. quam ad omnia opera bona sanctus Augustinus exercenda postulat, non est aliud, quam actus quidam indeliberatus cœlitus immixtus in voluntatem. Et Lib. 8. cap. 3. de eadem delectatione ait: Prædeterminat voluntatem, quia facit ut velis, & sine illa velle non possis; facit etiam, ut ardentius velis, & sine illa ardentius velle non possis. Et capite 4. Libri 2. Tantæ necessitatis est, ait, ut sine illa non possit effectus fieri, tantæque efficaciam, ut hoc ipso quo datur, continuè fiat. Datur enim simul posse & operari. Sine qua, ut ait Lib. 3. cap. 15. non magis potest homo bene operari, quam volare sine alis. Quæ certè omnia clarissime demonstrant mentem Jansenii esse, justum cum sola gratia parva, efficaci absente, non posse potentia relativa ad præsentia ipsius vires, Dei mandata observare.

Ibid. p.
185. col.
1. B.

Ibid. p.
346. col.
2. D.

Ibid. p.
41. col. 2.
C.

Ibid. p.
145. col.
2. D.

Neque dicas Jansenium excludere dumtaxat potentiam junctam cum actu, qualem ipsimet Thomistæ excludunt, absente gratia physice prædeterminante. Namque potentia illa juncta cum effectu, in phrasi Janseniana, est illa ipsa potentia relativa, quam postulamus, & quam Janseniani negant: quæ potentia (quod notandum) secundum illos, non tantum respicit actum secundum, sed etiam primum; ea siquidem absente, facultas nullam habet relative proportionem cum opposita majori cupiditate vincenda: unde actus est extra ipsius potestatem, ait Jansenius. Non ita certe est in sententia Thomistarum: agnoscunt enim illi in justis absente gratia physice prædeterminante, gratiam verè ac relative sufficientem, per quam voluntas constituitur potens ad observanda mandata, sicut antea probatum est.

Non est etiam quod reponas, in doctrina Janse-

nianorum gratiam parvam relativam esse ad opus bonum, cujus omne principium effectivum in se continet; imò & gratiam hanc justis adesse etiam cum graviore tentatione pulsantur. Mera profectò hæc argutia est ac fallacia: gratia quippe illa in his circumstantiis non est relativa ad opus bonum, tanquam ad effectum, ad quem producendum æquales ac proportionatas vires hic & nunc conferat: centies autem monuimus, gratiam sufficientem debere conferre saltem mediata vires pares & æquales actuali concupiscentiæ debellandæ. Est igitur in mente Jansenianorum, relativa tantum ad opus bonum absolute in se spectatum non verò in præsentibus subjecti circumstantiis.

Frustra regeres gratiam hanc victricem fore, si voluntas minus resisteret: ita quidem. At non potest voluntas non resistere delectationi gratiæ inferioris, quando prævenitur & occupatur opposita delectatione terrestri majori ac fortiori; major enim delectatio secundum Jansenianos, nunquam à minori in iisdem circumstantiis superari potest. Non potest enim voluntas superare majorem concupiscentiam, nisi vel augeatur gratia, vel minuat concupiscentia: neutrum autem est in potestate voluntatis, sed unius Dei, qui vel tentationem variis modis imminuit ac mitigat, vel superiorem & indeliberatam cœlitus immitit gratiæ delectationem. Quapropter si voluntas gratiæ minus obsisteret, eo ipso gratia, nec parva, nec inferior, sed major ac superior diceretur ac foret.

III. Accedit sacra Facultas Parisiensis, quæ sua censura lata die ultima Januarii & confirmata die 1. Februarii an. 1656. duas notavit Antoni Arnaldi Propositiones, quarum una facti altera juris est. Posterior, quæ sola præsentis est nostri instituti, sic habet latine reddita: Interea, vir illustrissime, veritas hæc magna per Evangelium constituta, & SS. Patrum auctoritate confirmata, qui nobis in beato Petro exhibent hominem justum, cui gratia, sine qua nihil possumus, in ea defuit occasione, in qua eum non peccasse dici non potest. Hanc verò Propositionem sacra Facultas iisdem omnino censuræ notis confixit, quibus SS. Pontifices primam Jansenii Propositionem, nempe temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam & hæreticam declarat. Nimirum propter identitatem doctrinæ cum prima Propositione Jansenii.

Nihil non tentavit Arnaldus variis scriptis suis ac molitionibus, ut Facultatem ad hanc revocandam suam censuram adduceret, sed irrito planè conatu. Constans enim ac firma in suo usque dum judicio perseverat, cui omnes seu Magistri, seu Candidati subscribere tenentur, quodque solemniter renovavit, ac typis de novo jussit excudi anno 1704. die 1. Septembris.

Respondebat Arnaldus, se, cum scripsit: Gratiam, sine qua nihil possumus, S. Petro defuisse, unam intellexisse gratiam efficacem ad omnes pietatis actus necessariam. Verum ea non obstante declaratione, sacra Facultas dictam Propositionem damnavit; tum quia est indefinita, omnemque gratiam, sine qua nihil possumus, Petro defuisse significat: certum autem est absente gratia efficaci, non defuisse ipsi gratiam verè sufficientem, per quam potuit & de suis viribus non præsumere, & Christum non negare; alias præceptum ipsi fuisset ad observandum impossibile: tum quia judicio sacre Facultatis verum non est asserere, sine gratia efficaci justum nihil posse; nec unquam potuit Arnaldus discrimen suæ Propositionis à damnata Jansenii doctrina demonstrare, nisi detorquendo censuram Apostolicam primæ Propositionis in sensum purè Calvinianum. Vide quæ ea de re scripsit in Opusculo, cui titulus est, Arnaldi Scriptum de questione juris, sectione 4. Causæ Arnaldinæ pag. 43.

Et certè præcipuum primæ Propositionis Jansenii virus in eo est, quod asserat, justis, secundum præsentia quas habent vires, aliqua Dei præcepta esse impossibilia; non quidem absolute, sed relative, seu secundum præsentia eorum vires: at hoc ipsum est, quod docet Arnaldus Dissertatione de Gratia efficaci, quam pro defensione suæ Propositionis elucubravit, part. 2. art. 4. «Sin verò, inquit, de aliquo justo, cui »gratia efficax in aliqua tentatione desit, quærat, »an sine gratia efficaci ad vincendam tentationem »necessaria, quam supponimus ipsi defuisse, tentationem vincere potuerit; tunc ex communi omnium »loquendi ratione respondebitur, non quidem absolute, sed in illa hypothese, sine gratia non potuisse.

Quod

Causa
Arnaldi.
na p. 31.
col. 2.

«Quod si quis rectè dici negat, neget etiam oportet rectè dici hominem non posse videri sine lumine, pictorem non posse pingere sine penicillo &c.» Hæc verba diligenter observa, non quidem absolute, sed in illa hypothese. Quid est autem præceptum esse impossibile in illa hypothese, nisi esse impossibile relativè ad maiorem actualem concupiscentiam?

Quæ verò exempla hic profert Arnaldus, apta & idonea non sunt ad rem præsentem: siquidem sine lumine non tantum non videt homo, sed nec videre potest, quia nullum aliud est medium, quo possit videre. Pariter sine penicillo pictor nec pingit, nec pingere potest, quia non aliud est instrumentum, quo possit pingere. At verò absente gratia efficaci, per quam justus bene operatur, præsto adest gratia sufficiens, per quam tanquam instrumentum Dei possit bene operari: quam quidem gratiam verè ac relativè sufficientem, cum S. Petro defuisse Arnaldus docuerit, in errorem Jansenii lapsus est.

Omittere hic non possumus in confirmationem censuræ sacre Facultatis, 1. S. Pontificem Alexandrum VII. Epistola Arnaldi, unde extracta est Propositionis, quam sacra Facultas notavit, proscriptis, ut & alia ejusdem Opuscula in defensionem dictæ Propositionis elucubrata. 2. A Clero Gallicano laudatam fuisse dictam censuram. 3. Cum aliqua Thesi Romæ propugnanda inserta fuisset ista Proposition: *Sine gratia efficaci nihil possumus*, S. Pontifex prohibuit Actum celebrari, ac dictam propositionem in indicem amandari iussit decreto lato die 15. Maji an. 1703. 4. Emin. Cardinalis Noallius Archiepiscopus Parisiensis an. 1696. proscriptit Librum cui titulus, *Exposition de la Foi &c.* ea potissimum de causa, quod istam contineret propositionem. *Sine gratia efficaci nihil possumus*: quam quidem Eminentissimus Præsul asserit esse principium ac fundamentum quinque Propositionum Jansenii. 5. Cum in primis editionibus novi Testamenti Quenellii hæc legeretur propositio, *Gratia Christi principium efficax cujuscumque boni*, in posterioribus editionibus vox ista *efficax*, delata fuit, quæ omnia censuræ sacre Facultatis æquitatem ac veritatem clarissimè demonstrant.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Ex triplici maximè capite repeti solent momenta, quæ Conclusioni nostræ obijciuntur.

- I. Ex gratia efficaci, sine qua justus nihil potest.
- II. Ex impotentia relativa nonnullorum justorum ad aliquæ præcepta hic & nunc observanda.
- III. Ex lapsu S. Petri.

Objectiones ex Gratia efficaci, sine qua justus nihil potest.

Objicies itaque 1. Sine gratia efficaci nihil omnino boni, quod ad veram pietatem pertineat, homo justus facere potest; ergo justis sola sufficiente gratia instructis, absente efficaci, Dei præcepta sunt & dici possunt impossibilia.

Antecedens probat Arnaldus Dissert. de gratia efficaci parte 1. ex Scripturis, Conciliis, sanctis Patribus, ac Scholæ Doctoribus.

Ex Scripturis.

Opponit hæc Christi verba Joan. 6. v. 43. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.*

Priusquam ad hujusmodi testimonia respondeamus, juvat nonnulla generatim observare.

I. Adversariis nostris hoc unum probandum incumbit, sine gratia efficaci ad sensum Jansenii, seu sine delectatione superiore, justum nihil prorsus in ordine ad salutem operari posse: atqui tamen ex omnibus, quæ nobis opponunt Scripturæ testimoniis, ne unum quidem est, quod mentionem faciat delectationis superioris; ergo testimonia hæc ad rem nostram præsentem non pertinent.

II. Si indefinitè & absque ulla limitatione testimonia hæc sumantur, gratiam etiam sensu Thomistico sufficientem excludunt; quam tamen Janseniani videri volunt admittere. Ratio est in promptu: quia Thomistæ agnoscunt per gratiam sufficientem, efficaci absente, veram & propriam conferri ad opus bonum su-

pernaturale potentiam, quam tamen negant ea testimonia, si in rigore sumantur.

III. Arguunt non tantum moralem, sed & physicam esse in homine impotentiam ad bonum, absente gratia efficaci: istud enim & verba, & maxime exempla ex rebus physicis petita, quibus adversarii utuntur, puta luminis ad videndum, penicilli ad pingendum &c. demonstrant; ergo testimonia hujusmodi immeritò nobis opponunt, saltem ii, qui molliori vocabulo, ac sensu prorsus eodem, impotentiam dumtaxat moralem agnoscunt in homine efficaci gratia destituto.

IV. Vel illa testimonia excludunt veram antecedentem relativè potentiam, vel non excludunt. Si prius, quomodo qui nobis hic adversantur, fingere possunt admittere se per solam gratiam parvam, veram & antecedentem potentiam; aut si revera talem potentiam non agnoscunt, quomodo censuram primæ Propositionis Jansenii possunt effigere? Si posterius, frustra prorsus ac in vanum testimonia illa nobis opponunt, quasi excluderent veram antecedentem relativè potentiam.

V. Notanda hic Jansenianorum inconstantia. Cum enim gratiam sufficientem Catholicorum impugnare volunt, collectis undequaque testimoniis conantur efficere, hominem sine gratia efficaci nihil posse in ordine ad salutem: cum verò accusantur erroris primæ Propositionis Jansenii, atque ea ipsamet eorum propositio adversus ipsos retorquetur, respondent, hac loquendi ratione non removeri antecedentem ad bonum potentiam. Sic Arnaldus in Libro, cui titulus est gallicè: *Defense de la Constitution d'Innocent X.* asserit, nullam dari sufficientem gratiam, qualem fingit Alvares; quia Scriptura, Concilia, SS. Patres talem gratiam eo ipso rejiciunt, quo affirmant hominem sine gratia efficaci nihil posse in ordine ad salutem. Attamen idem Arnaldus amarè conqueritur proscriptam à sacra Facultate Parisiensi suam Propositionem quasi sufficientem gratiam Thomistarum negasset, eò quod scripsisset, S. Petro defuisse gratiam, sine qua nihil possumus: quia, inquit, de sola gratia efficaci id dictum volui. Hæc itaque propositio, *Sine gratia efficaci nihil possumus*, levi manu varias apud Jansenianos formas, variosque sensus induit, prout ipsis expedit: modò excludit gratiam sufficientem, modò non excludit. Hinc author Epistolæ undecimæ inter eas, quæ scriptæ sunt adversus Documentum Pastorale Illustr. Illi ni Episcopi Meldensis nunc Cardinalis Eminentissimi contra Jansenismum, affirmat esse de fide, quod homo veram & realem & actualem habeat potentiam, cui nihil deest eorum, quæ ad essentiam potentie pertinent, ad observandum præceptum. Idem tamen author ex Dissertatione Arnaldi de gratia efficaci ea omnia corrasit Veterum testimonia, quibus probare nititur, non immeritò dici, hominem sine gratia efficaci nihil posse in ordine ad salutem. Quomodo, quæso, stare potest vera illa, propria, actualis & perfecta potentia, si homo nihil potest in ordine ad salutem sine gratia efficaci.

Ad probationem itaque antecedentis, ductam ex his verbis Christi: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater traxerit eum.*

R. Inde non à se efficacem, sed tantum generatim prævenientem gratiam ad singulos pietatis actus necessariam rectè demonstrari. Verbum quippe istud, *trahere*, non aliud hic significat, nisi quod gratia voluntatem, non voluntas gratiam præveniat, sicut opinabantur Semipelagiani, qui referente S. Prospero in Carmine de ingratis, asseriebant, frustra velle Deum hominem juvare, nisi præferat, ille affectum, cujus comitetur gratia cursum: hoc est, nisi voluntas affectu quodam naturali gratiam præveniat ac promereatur. Ita citatum Evangelii textum exponit ipsemet S. Augustinus Lib. 1. contra duas Epistolas Pelagianorum ad Bonifacium cap. 19. n. 37. «Quam multi, inquit, inimici Christi quotidie subito Dei occulta gratia trahuntur ad Christum. Quod verbum si non ex Evangelio posuisset, quanta de me propter hoc misse dixisset; cum etiam nunc oblectetur non mihi, sed illi qui clamat: Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum? Non enim ait, adduxerit, ut illic aliquo modo intelligamus præcedere voluntatem. Quis trahitur, si jam volebat? Quibus certè verbis hoc intendit S. Augustinus, per verbum, *trahere*, significari necessitatem gratiæ, quæ præveniat, non quæ sequatur voluntatem, quæcumque tandem sit ea gratia, seu efficax, seu sufficiens, quod

quod Augustinus ibi non determinat, cum ad scopum suum non pertineret, & unius gratiæ voluntatis necessitatem contra Pelagianos demonstrandam suscepisset. Et certè ista loquendi ratio, *Spiritu Dei agi*, quæ reperitur in Scripturis, non minùs haud dubiè efficacem denotat gratiam, quàm verbum, *trahere*, cum dicat Augustinus Lib. de gestis Pelagii cap. 3. n. 5. *Plus est agi, quàm regi: qui enim regitur, aliquid agit... qui autem agit, agere aliquid vix ipse intelligitur.* Attamen non existimavit S. ille Doctor ista phrasi, *Spiritu Dei agi*, gratiam efficacem denotari; siquidem Libro de correptione & gratia cap. 20. fatetur multos agi, hoc est, Dei gratia moveri & excitari ad agendum, qui tamen non agunt. «Intelligent, ait, si filii Dei sunt, Spiritu Dei se agi, ut quod agendum est, agant; & cum egerint, illi, à quò aguntur, gratias agant. Aguntur enim, ut agant, non ut ipsi nihil agant; & ad hoc eis ostenditur, quid agere debeant, ut quando id agunt, sicut agendum est, id est, cum dilectione & delectatione iustitiæ, suavitatem, quam dedit Dominus, ut terra eorum daret fructum suum, acceperint, se gaudeant. Quando autem non agunt, sive omnino non faciendo, sive non ex charitate faciendo; orent, ut quod nondum habent, accipiant.» Vides hic supponere Augustinum, nonnullos Dei Spiritu agi, qui tamen non agunt id, ad quod agendum movebantur; ergo non agebantur illi efficaci Dei Spiritu seu gratia. Hæc igitur phrasis, *Spiritu Dei agi*, perinde ac ista, à *Deo trahi*, in phrasi Augustiniana non efficacem, sed simpliciter prævenientem gratiam voluntatis significat.

Instabis 1. Eodem cap. 6. S. Joannis v. 66. Christus ait: *Nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo.* Quibus verbis efficacem gratiam significari per se clarum est, Porro ex S. Aug. Lib. 1. ad Bonifacium cap. 3. idem sensus est horum verborum versus 44. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum;* ac istorum versus 66. *Nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo.* Ergo utroque illo versu exprimitur necessitas gratiæ efficaci, ad hoc ut quis possit ad Christum venire.

Resp. 1. Vel unus & idem plane dicitur esse illorum verborum sensus, vel non. Si unus & idem est sensus, æqualiter exprimunt vel actum, vel potentiam tantum; si actum, ut sensus sit: *Nemo venit ad me, nisi ei datum fuerit*, frustra hæc nobis verba opponunt, ut efficiant aliam veram potentiam, præter eam, quæ confertur per gratiam efficacem, rejiciendam esse. Si verò exprimant tantum potentiam, proclive omnino est, ut de gratia præcisè voluntatis præveniente intelligantur, nec ullo jure poteris ea trahere ad ipsam, prout est efficax. Quòd si non una & eadem est utriusque textus significatio, immeritò primum per secundum exponendum esse contendunt.

Resp. 2. Gratis omnino supponere Arnaldum, tum citata Dissertatione, tum maximè in Libro, cui titulus est: *Nouvelle defense du Nouveau Testament de Mons, 2. partie, Livre 9. chapitre 2.* hæc verba Christi: *Nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo*, de gratia efficaci unicè intelligenda esse. Equidem si diceret Christus, quod Arnaldus de suo fingit, nempe: *Nisi ei datum fuerit venire*, gratiam efficacem procul dubio exprimeret: at Christus dixit tantum, *Nisi ei datum fuerit*; non addit *venire*. Unde istud, *datum fuerit*, rectè intelligitur generatim de necessitate gratiæ prævenientis, sine qua homo nihil boni potest. Unde adversus ipsum Arnaldum sic arguimus: Eodem modo, ipso iudice, intelligi debent verba Christi versu 44. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit ipsum;* ac ista versus 66. *Nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo*; atqui postrema hæc verba intelligi necessariò & unicè non debent de gratia efficaci, sed rectè intelligi possunt generatim de gratia præveniente omnino necessaria ad quemlibet veræ pietatis actum: ergo &c. Minor propositio Augustini est Libro 4. ad Bonifacium cap. 6. n. 13. «In omnibus, inquit, quæ quisque agit secundum Deum, misericordia ejus prævenit eum. Quod isti nolunt, quia non esse Catholici, sed Pelagiani volunt. Multum enim delectat impietatem superbam, ut etiam id, quod cogitur confiteri à Domino datum, non sibi donatum videatur esse, sed redditum: ut scilicet filii perditionis, non promissionis, ipsi credantur se bonos fecisse, & Deum jam bonis à seipsis effectis, pro isto eorum opere debitum præmium reddidisse. Ita namque illis tumor ipse aures cordis obstruxit, ut non audiant: Quid enim habes, quod non accepisti?

Non audiant: Sine me nihil potestis facere; non audiant... Nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo, &c.» En ipse Christi textus, quem Arnaldus pro gratia efficaci nobis opponit, quem tamen Augustinus generatim intelligit de necessitate gratiæ prævenientis, adversus hujus gratiæ hostes Pelagianos.

At, inquires, nonne sanctus Augustinus hæc verba, *trahere, dare*, ac citata ex capite 6. sancti Joannis verba Christi usurpat aliquando ad probandam gratiam efficacem?

Fateor, videri posse Augustinum ita sentire, iis qui non satis attendunt ad eam, quam toties inculcavimus, gratiæ utriusque status differentiam in eo positam, quòd gratia naturæ innocentis mentis illustrationem, gratia verò naturæ lapsæ insuper motionem voluntatis includat. Si attentè expendatur D. Augustinus, dum hæc Scripturæ verba: *Nemo potest venire ad me*, & similia usurpat, solam videbitur astruere contra Pelagianos necessitatem gratiæ voluntatis simpliciter prævenientis. Præterea etiam si daretur adversariis ibi S. Augustinum agere de gratia, quæ foret efficax, censendus non esset S. Doctor ex citatis verbis inferre, aut in iis spectare gratiam præcisè ac quatenus efficacem, sed simpliciter quatenus prævenientem: idque appositè omnino ad suum contra Pelagianos institutum; nempe ut ostenderet necessariam esse gratiam voluntatis prævenientem, de qua una movebatur quæstio: de gratia enim efficaci, seu de modo agendi gratiæ nullatenus quæstio movebatur.

Huic nostræ responsioni viam aperiunt vel ipsi adversarii, distinctionem mox adductam usurpantes, ut se ab errore in præsentia materia purgare conentur. Inter Epistolas Theologicas, quæ scriptæ sunt adversus Documentum Pastorale Illustrissimi Episcopi Meldensis Eminentissimi Cardinalis de Billy, septima hunc præfixum habet titulum Gallicè: «Quand les pretendus Jansenistes ont dit que sans la grace efficace l'homme n'a pas le pouvoir prochain de faire le bien, ce n'est pas parce que le secours est efficace, comme M. de Meaux le leur impute faullement dans son Ordonnance; mais parce que le secours est nécessaire.» Quin ipsemet Quenellus in Libello, cui titulus Gallicè: *Anatomie de la sentence de M. l'Archeveque de Malines contre le P. Quenel*, ut infirmet ac diluat intentatam accusationem adversus hanc unam è suis Propositionibus: «La grace de Jesus-Christ principe efficace de toute sorte de bien, est nécessaire pour toute bonne action grande ou petite... sans elle non seulement on ne fait rien, mais on ne peut rien faire. Sic respondit pag. 158. J'aurois pu en quatrieme lieu repondre en un mot, que dans la Reflexion qui fait crier si haut mes accusateurs, je n'y parle que de la grace de Jesus-Christ en general; & que ces paroles, principe efficace de toute sorte de bien, se rapportent non à la grace, mais à Jesus Christ qui en est vraiment le principe efficace, puis qu'il est tout puissant.» Verùm obiter hic observandum necessariò duximus, responsionem hanc Jansenianorum reipla fallacem & infidam, mireque ad fallendum esse compositam. Videri volunt errorem deponere aut declinare: at in rei veritate, errorem dumtaxat tegunt ac dissimulant; atque in eodem luto semper remanent, in quo pedem fixerunt. Namque 1. author prædictarum Epistolarum, non ad gratiam, ut simpliciter prævenientem voluntatis, reducit hanc loquendi formulam, *sine illa non possumus*, sed ad gratiam efficacem. Frustra regerit de illa non ut efficaci, sed ut necessaria hæc à se proferri: nam ideo tantum est necessaria in systemate Janseniano, quia est delectatio superior, seu efficax. Præterea dici non debet de gratia efficaci præcisè quatenus necessaria, sine illa nihil fieri posse. 2. Quenellus simili fraude usus fuerat, cum dixerat, se de gratia in genere fuisse locutum: non enim gratiam prout abstrahit à sufficienti & efficaci, intelligebat; sed, ut monet ipse p. 156. 2. partie de l'Explication Apologetique, gratiam intelligebat in sensu colectivo, nempe prout gratiam tum efficacem simpliciter, tum efficacem secundum quid, sed ubique suo sensu efficacem semper complectitur.

Dices cum Arnaldo loco citato: Bellarminus L. 2. de Gratia & libero arbitrio c. 12. docet, eos Scripturæ repugnare, qui verba Christi laudata de alia, quàm de efficaci gratia interpretantur. Nam, inquit, tamen si piè credamus, omnibus dari pro loco & tempore auxilium sufficiens, quo possint credere: tamen Scriptura docet, reipsa non credere, nisi illos, qui habent auxilium efficax, quo fir-

T. 5. pag. 197. col. 2. E.

Ibid. p. 194. D.

Ibid. p. 752. A.

Ibid. p. 414. E.

Pag. 251.

Ibid. p. 475. F.

ut homo non solum possit credere, sed etiam credat, & hoc auxilium non omnibus dari.

Ibid. p.
129. col.
2. G.

Ibid. E.

Ibid. p.
197. col.
2. E.

Ibid. p.
192. col.
2. E.

Ibid. p.
197. col.
1. D.

Resp. Nego ant. Equidem Bellarminus de gratia efficaci laudata Christi verba exponit; at non negat, nec improbat ea etiam exponi de gratia sufficiente. Cap. enim 8. ejusdem Libri solvens objectionem hæreticorum, qui ex istis Christi verbis: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum*, inferebant, eos ad Christum venire non posse, qui revera non trahuntur: *Respondemus, inquit, eo argumento solum concludi, non habere omnes auxilium efficax, quo reipsa credant; non tamen concludi, non habere omnes saltem pro loco & tempore auxilium, quo possint credere, vel certè, quo possint auxilium petere & dicere: Credo Domine, adjuva incredulitatem meam. Et paulò antè dixerat: Itaque omnes aliquando audiunt, quia omnes Deus pro loco & tempore vocat; sed illi soli discunt & veniunt, quibus Pater ita suadet, ut persuadeat: & hæc est gratia efficax. Possè tamen omnes credere, ac proinde omnes à Deo audire & trahi, perspicuum est ex illo eodem cap. 6. S. Joan. ubi Dominus hortabatur omnes ad fidem, quod non fecisset, nisi scivisset, omnes potuisse credere. Et in hoc ipso cap. 12. unde objectio petitur: Videmus, inquit, causam reddi, cur Judæi isti non crederent, non quia non haberent auxilium, quo possent credere; quorsum enim Dominus illis prædicaret, signa coram eis faceret, hortaretur eos ad fidem, reprehenderet & increpabiles diceret, si non dedisset eis auxilium, quo possent credere? Sed quia non haberent gratiam illam, quæ ita suadet, ut persuadeat.* Bellarminus igitur non negat gratiam verè sufficientem, non negat citata Christi verba intelligi posse de gratia sufficiente, quamquam candidè fateatur c. 8. *Videri ubi magis congruum Evangelicæ sententiæ, si dicamus, Dominum loqui de gratia efficaci, quæ ita suadet, ut persuadeat. Dicitur autem non posse venire, pergit Bellarminus, qui non trahitur per gratiam efficacem, non quòd absolute non possit, sed quia infallibiliter non veniet: sicut etiam contra qui trahitur, potest absolute non venire, tamen infallibiliter venit.*

Cum itaque cap. 12. scribit, eos Scripturæ repugnare, qui verba Christi de gratia sufficiente interpretantur, de iis tantum loquitur, qui rejecta gratia efficaci unam admittunt sufficientem libero arbitrio permiscam seu versatilem, quæ pro usu vel non usu voluntatis, fundamentum sit prædestinationis vel reprobationis. Non alium esse Bellarmini sensum, manifestè demonstrat ea ipsa nonnullorum sententia, quam refellit: *Dicunt alii, ait, fidem esse donum Dei, sed non omnibus dari, quia non omnes eam volunt accipere: Deum enim omnes vocare & auxilium sufficiens omnibus præbere, quo possint credere, si velint, proinde prædestinationem pendere ex prævisione boni usus gratiæ sufficientis. Illos enim esse prædestinatos, quos Deus prævidit cooperaturos gratiæ sufficienti, & inde credituros: illos esse reprobatos, quos prævidit gratiæ sufficienti non cooperaturos, & inde non credituros. At hæc solutio, pergit Bellarminus, repugnat aperte sacris Litteris. Nam tamen si pie credamus, omnibus dari pro loco & tempore auxilium sufficiens, quo possint credere, tamen Scriptura docet, reipsa non credere, nisi illos qui habent auxilium efficax.*

In mente igitur Bellarmini, sacris Litteris aperte repugnant, non qui gratiam sufficientem agnoscunt, quam ipsemet agnoscit Bellarminus; sed qui admittunt tantum sufficientem generalem in omnibus æqualem, rejecta efficaci, ac sine ulla speciali Dei erga electos dilectione ac providentia.

Dices cum Arnaldo in citata nova defensione Versionis Montensis L. 9. c. 2. Bellarminus ait tantum, pie credenti dari gratiam sufficientem: contra asserit, eos, qui negant gratiam efficacem, repugnare Scripturis, ac Pelagianis consentire; ergo ista sententia fidelis, alia verò pietatis tantum est.

Resp. Ad piam dumtaxat opinionem Bellarminum referre extensionem seu distributionem gratiæ sufficientis omnibus hominibus pro loco & tempore: at existentiam illius gratiæ pertinere ad dogma fidei probat cap. 11. Lib. 1. de Gratia & lib. arb. adductis multis Scripturæ testimoniis. Unde bona fide non agit Arnaldus in observatione sua.

Instabis 2. Joannis 15. v. 5. Christus ait: *Sine me nihil potestis facere* Quæ verba S. Augustinus, alique Patres ait Arnaldus laudata Dissertatione parte 1. art. 3. *Tournelii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.*

vel de gratia efficaci aperte intelligunt, vel cum aliis Scripturæ testimoniis connectunt, quæ ad gratiam efficacem procul dubio pertinent. Nullus verò, fidenter hoc assero, (pergit Arnaldus) locus reperitur, in quo hæc Christi verba de illa gratia interpretati sit, quæ det solum boni possibilitatem.

Resp. Hac Christi sententia funditus convelli errorem Pelagianorum; ac generationem necessitatem gratiæ voluntatis ad omnes & singulos pietatis actus mirè confirmari. Quapropter sæpissime sanctus Augustinus egregiam istam sententiam adversus Pelagianos contorquet L. de Gratia Christi cap. 29. & L. 4. cap. 6. ad Bonifacium eadem Christi verba refert, ad demonstrandam generationem gratiæ prævenientis necessitatem, de quo sancti Augustini testimonio suus erit infra dicendi locus.

Ex Conciliis.

Objicies 2. Concilia statuunt adversus Pelagianos, sine gratia nihil boni fieri posse: atqui non aliam statuunt esse gratiam, quàm efficacem; ergo sine gratia efficaci nihil boni fieri potest.

Minorem probat Arnaldus:

Ex Concilio Africano in Epistola synodica ad Innocentium I. ubi gratiam, quàm adversus Pelagianos Patres hujus Concilii definiunt prorsus necessariam, ajunt eam esse, *qua Christiani sumus; qua & ipsum nostræ voluntatis arbitrium verè sit liberum, dum à carnalium concupiscentiarum dominatione liberatur, &c.*

Ex Milevitano II. Can. 4. cujus hæc verba sunt: *Quisquis dixerat eandem gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur & aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus, quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præstari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus, anathema sit.*

Ex Tridentino sess. 6. Can. 22. *Si quis dixerit, justificatum, vel sine speciali auxilio Dei, in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse, anathema sit.* Ergo sine speciali, hoc est efficaci Dei auxilio, justus perseverare non potest.

Resp. Neg. min. Hoc enim unum Concilia definiunt adversus Pelagianos, gratiam generationem necessariam esse; ita ut sine illa homo nihil boni velle possit, aut incipere, aut perficere. Unde fallax & plane sophistica est isthæc arguendi ratio: Concilia statuunt nihil boni fieri posse sine gratia; ergo aliam non agnoscunt gratiam quàm efficacem. Perinde est, ac si quis diceret: Concilia statuunt, nihil boni fieri posse sine gratia interiori; ergo non aliam agnoscunt gratiam quàm interiorem. Falsa prorsus conclusio; necessaria etenim est gratia exterior: fides quippe ex auditu, auditus autem per verbum Dei. Pariter agnosceuda gratia & sufficiens & efficax.

Ad 1. probationem aperta est responsio.

Ad 2. Nemo non videt scopum Concilii esse, ut astruat generationem necessitatem gratiæ voluntatis, quàm negabant Pelagiani, rati sufficere gratiam intellectus seu cognitionis ac doctrinæ.

Ad 3. Vide, quæ circa istum Concilii Tridentini Canonem diximus, cum egimus de auxilio gratiæ ad perseverandum necessario.

Hoc unum hic addo, auxilium scilicet gratiæ non raro à Theologis speciale appellari, licet non sit efficax. Ita Orosius in apologetico. Dominicus Soto in 4. dist. 14. q. 1. art. 1. Capreolus in 2. dist. 28. q. 1. art. 3. Alphonsus Curiel in primam 2. q. 109. art. 10. ubi docet, gratiam actualem habituali superadditam appellari posse specialem, quia supernaturalis est: addit ibidem, specialem illam gratiam justo nunquam denegari. Leve igitur est ac infirmum argumentum, quod Arnaldus ex illa voce, *speciale*, colligit; ut efficiat speciale auxilium gratiæ, sine quo justus in accepta justitia perseverare non potest, esse efficax, adeoque veram esse propositionem istam: *Sine gratia efficaci nihil boni fieri potest.*

Ex summis Pontificibus.

Opponit Arnaldus art. 4. primæ partis suæ Dissertationis de gratia efficaci tres summos Pontifices, Innocentium primum, Cælestinum, sanctum Leonem.

M m 2

Inno-

Causa
Arnald.
p. 277.
1. 2. Con.
p. 1534.
B. C.

Tom. 14.
Conc. p.
766. E.

Causa
Arnald.
p. 277.
de seqq.
1. 2. Con.
p. 1285.
D.

Causa
Arnald.
p. 257.
sol. 2.

Innocentius I. in Epistola ad Africanos: Quotidiana, inquit, præstat ille remedia, quibus nisi fieri confissequeremur, nullatenus vincere humanos poterimus errores: necesse est enim, ut quo auxiliante vincimus, eodem iterum non adjuvante vincamur. Porro gratia, qua vincimus, est efficax.

Cælestinus in Epistola ad Gallos cap. 6. sine gratia Dei nihil fieri posse definit: Quod ita Deus, inquit, in cordibus hominum, atque in ipso libero operetur arbitrio, ut sancta cogitatio, pium consilium, omnisque motus bonæ voluntatis ex Deo sit, quia per illum aliquid boni possumus, sine quo nihil possumus. Cui vero dubium esse potest, ait Arnaldus, quin ea gratia efficax sit, per quam Deus in ipso libero arbitrio omnem motum bonæ voluntatis operatur?

S. Leo Serm. 8. de Epiphania sic loquitur: "Dicente Discipulis suis Domino: si nemo me potestis facere, dubium non est, hominem bona agentem, à Deo habere & effectum operis & initium voluntatis; Unde & Apostolus copiosissimus fidelium cohortator: Cum timore, inquit, & tremore vestram salutem operamini; Deus est enim, qui operatur in vobis & velle & operari pro bona voluntate.

Resp. Ex jam dictis apertam esse illorum testimoniorum solutionem.

Innocentius tria dicit: 1. Sine gratia humanos errores vinci non posse: solus id profecto negat Pelagianus, qui negat gratiæ necessitatem ad singulos pietatis actus, quam citatis verbis generatim astruit & confirmat sanctus Pontifex. 2. Deo auxiliante nos vincere; neque id pariter ullus inficiatur, Orthodoxus: quoties enim bona agimus, Deus nobiscum, ut operemur, operatur. En gratia efficax seu actionis & operis, quam ultrò profiteamur. 3. Addit, necesse esse, ut Deo non auxiliante vincamur, quibus verbis rursus gratiæ necessitatem confirmat. Verum non ait Innocentius, quod sine illo auxilio, quo vincimus, vincere non possumus; sed tantum nos vincere non posse sine auxilio Dei, qui, cum vincimus, præstat auxilium ut vincamus. Uno verbo, Innocentius astruit generatim necessitatem gratiæ; astruit etiam illam, cum bene agimus, esse efficacem: at nec excludit sufficientem; nec unquam asseruit, sine gratia efficaci, per quam agimus, nos bene agere non posse. Noverat enim sanctus Pontifex, multos esse qui possunt ex gratia præsentem bene agere, qui tamen non agunt. Eadem prorsus est mens ac sententia Cælestini: nec aliud pariter extendi potest ex verbis S. Leonis. Necessariam esse gratiam agnoscit, eam quoque, cum agimus, efficacem esse profiteamur; at male hinc inferitur, quod sine illa gratia efficaci nihil possumus. Deus enim, ait sanctus ille Pontifex Sermone 16. de passione, iuste instat præcepto, qui præcurrit auxilio. Auxilium porro illud non esse semper efficax, res est manifesta, quandoquidem non omnes imposita sibi observant præcepta.

Ex S. Augustino.

Nobis hic sufficiet ea evolvere & explanare Augustini testimonia, quæ opponit Arnaldus art. 6. primæ partis suæ Dissertationis de gratia: ex illis enim exponi facile poterunt, quæ ex SS. Prospero, Fulgentio & aliis profert. Ad tria autem capita generatim revocat Augustini testimonia. Primo, inquit, ostendimus de gratia efficaci ab Augustino intellectas Africanorum Conciliorum & Innocentii definitiones, quibus scitum est, sine gratia Dei nihil nos non posse. 2. Temporibus illis Ecclesiam pro Catholico non habuisse, qui fateretur, uti ferebatur Pelagius, sine gratia Dei nos nihil posse, nisi gratiam illam efficacem esse simul fateretur. 3. Non aliter à Pelagianis Catholicam illam doctrinam intellectam esse, nec alio sensu ab Augustino totius Ecclesiæ nomine propugnatam.

Obijcit itaque 1. Epistolam 186. aliàs 106. S. Augustini ad Paulinum, ubi post commemoratas Africanorum Conciliorum ad Apostolicam Se tem Relationes & Innocentii Responso, hæc in illis sancita declarat cap. 1. n. 3. "Quod gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, (quod fides vera, & Catholica tenet semper Ecclesia) pusillos cum magnis à morte primi hominis ad vitam secundi hominis transfert, non solum peccata delendo, verum etiam ad non peccandum, rectèque vivendum eos, qui jam uti possunt voluntatis arbitrio, sic adjuvando, ut nisi adjuvet, nihil pietatis atque justitiæ, sive in opere, sive etiam in ipsa voluntate habere possimus, Deus quippe operatur in nobis & velle, & operari pro bona

voluntate. Nam quis nos, nisi qui venit quærere & salvare quod perierat, ab illa perditionis massa & consecretione discernit? Unde Apostolus interrogat dicens: Quis enim te discernit? Ubi si dixerit homo, Fides mea, voluntas mea, bonum opus meum, respondeatur ei: Quid enim habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? Porro & operari, quæ discernit fidelem ab infideli, quæ dat fidem, quæ dat voluntatem, quæ dat bonum opus, nemo dixerit aliam esse, quam gratiam efficacem. Et tamen hæc illa gratia est, de qua, teste Augustino, Fides vera, & Catholica tenet semper Ecclesia, ita per illam ad non peccandum rectèque vivendum homines adjuvari, ut, nisi adjuvet, nihil pietatis atque justitiæ, sive in opere, sive etiam in ipsa voluntate, habere possint.

Resp. S. Augustinum eò loci contra Pelagianos asserere generatim necessitatem gratiæ voluntatis ad quemcumque veræ pietatis actum, sive illa sit efficax, sive tantum sufficiens: hic unicus est illius scopus, ex quo mens ipsius elicienda. Equidem gratiam illam, quam necessariam astruit, aliquando efficacem esse agnoscit, & nos cum illo, at eam gratiam necessariam, non aliam esse quàm efficacem, ex verbis Augustini nunquam efficit.

Et certè, argumento ad hominem, quæcumque mox citato loco de gratia dicit Augustinus, ea, vel ipso iudice Augustino, ad gratiam innocentis naturæ transferuntur. Certum enim est, Adamum & Angelos nihil omnino boni sine gratia potuisse, & à Deo accepisse, quidquid boni habuerunt. Docet ipse Augustinus Lib. 12. de Civitate Dei cap. 9. Angelos seipsos meliores non fecisse, quàm à Deo primum facti sunt; eosque bonam voluntatem operante Dei adiutorio accepisse. Docet Sermone 26. de verbis Psalmi 95. aliàs undecimo de verbis Apostoli, quò Adamus non potuerit seipsum servare bonus bonum. Docet Lib. 11. de Gen. ad litteram cap. 8. omnem & quamlibet creaturam (Angelis non exceptis) non nisi in Domino gloriari debere, cum cognoscit non suum, sed illius esse, non solum ut sit, verum etiam ut non nisi ab illo bene sibi sit, à quo habet ut sit. Et Enarratione in Psam. 70. Sermone 2. Ne putes, inquit, hominem solum pertinere ad gratiam Dei. Quiderat Angelus antequam fieret? Quid est Angelus, si deserat qui creavit? Hinc S. Anselmus Lib. de casu diaboli cap. 1. istud Apostoli effatum, Quis te discernit? Ad Angelos etiam vult pertinere. Docet S. Augustinus Lib. 5. Operis imperfecti contra Julianum cap. 57. ad ipsum Adamum innocentem pertinere, quod Scriptura dicit; paratur voluntas à Domino, & Deus in vobis operatur & velle. Porro fatentur ipsimet adversarii, gratiam Adamo innocenti & Angelis concessam, sufficientem dumtaxat fuisse. Ergo istæ sententiæ: Quis te discernit? Præparatur voluntas à Domino; Deus operatur velle &c. Necessariò non important gratiam efficacem, sed generatim necessitatem gratiæ voluntatis.

Ex his obiter inferes, quantum deceptus fuerit Janfenius, cum Lib. 9. de Gratia Christi cap. 14. scribit, Augustinum nunquam Angelis & Adamo innocenti adaptasse ista verba Scripturæ: Deus operatur in vobis velle.

Obijcit 2. Arnaldus ea Augustini loca, in quibus exigit à Pelagio, ut eam ex fide Catholica gratiam fateatur, qua bonum non tantum suadet, sed persuadetur. "Eam, inquit Lib. de Gratia Christi cap. 11. gratiam volumus iste aliquando fateatur, quæ futuræ gloriæ magnitudo non solum promittitur, verum etiam creditur & speratur; nec solum revelatur sapientiæ, verum & amatur; nec suadet solum omne quod bonum est, verum & persuadetur. Et funditur in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis, si confiteatur, qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illa quod ad pietatem pertinet, veramque justitiam, fieri posse non dubitet.

Resp. Apertam esse Augustini mentem ex opposito, quem refellit, Pelagianorum errore. Solam illi gratiam intellectus, seu legis ac doctrinæ ad operandum bonum sufficere asserbant: contra Augustinus contendebat ex fide Ecclesiæ necessariam esse gratiam voluntatis; ita ut sine gratia voluntatis, non tantum nihil fiat, sed nec fieri possit. Illa verò gratia voluntatis, ut sæpe diximus, aliquando est efficax, aliquando verò inefficax seu sufficiens; ex eo verò quod gratia voluntatis homini

Ibid. p. 1615. E.

Ed. Qu. in quart. 1. 1. p. 202.

Ibid. p. 291.

Causa Arnald. pag. 287. col. 2.

T. 2 p. 664 G.

Causa Arnald. pag. 288. col. 1.

T. 7. p. 307. F.

T. 5. p. 137. E.

T. 3. par. 1. p. 279. D.

T. 4. p. 737. D.

To. 10. p. 1275. A.

T. 3. p. 391. col. 1. B.

T. 10. p. 235. D.

Et Ibid. p. 243. A.

homini necessaria sit ut bene agat, malè omnino infer-
tur sine gratia voluntatis, quatenus efficax est, eum
agere non posse.

Objicit 3. Idem Arnaldus istam sententiam: *Sine gratia Dei nihil fieri posse*, non aliter quàm de gratia effi-
caci à Pelagianis intellectam, eo sensu ab ipsis im-
pugnatam, Catholicis exprobratam, & ab Augustino
totius Ecclesiæ nomine defensam fuisse. Id verò probat
maximè ex Lib. 2. ad Bonifacium cap. 8. ubi dissol-
vens istam Pelagianorum contra Orthodoxos calum-
niam, Catholicos scilicet asserere Deum invito & rela-
ctanti homini inspirare non quancumque boni, sed
& ipsius imperfecti cupiditatem. Reponit Augustinus
cujuscumque boni sive initium, sive perfectionem à
Deo esse. Dominus, inquit, cum ait, *Sine me nihil potestis
facere*, hoc uno verbo initium finemque comprehendit. Apo-
stolus verò tanquam sententiæ Dominicæ expositor, apertius
utrumque distinxit, dicens: *Quoniam qui in vobis opus bo-
num cepit, perficiet usque in diem Jesu Christi*. Capite
verò sequenti docet, gratiam illam necessariam, eam
ipsam esse, quæ præparat voluntatem hominis, quæ tangit
cor, quæ dat velle & operari, uno verbo, eam sine qua ni-
hil possumus. Ergo gratia sine qua nihil possumus, est
gratia efficax.

Resp. Ad unum & idem Arnaldi argumentum,
unam & eandem adhibendam esse responsionem: in
ea scilicet Augustini cum Pelagianis concertatione, non
aliā esse illius mentem, quàm ut probet gratiæ vo-
luntatis prævenientis ad singulos pietatis actus necessi-
tatem; quæ revera gratia interdum dat efficaciter vel-
le & operari bonum, & sine qua homo efficaciter nec
vult, nec operatur in difficultibus: verum, ut dictum sæ-
pius fuit, & sine illa, quatenus efficaci, homo potest
velle bonum; & Augustinus eam præcisè non consi-
derat ut efficacem, sed simpliciter ut necessariam ac
prævenientem omnem nostram bonam voluntatem, in
quo erat capitale fidei dogma contra Pelagianos ipsi
vendicandum. Hoc suum esse unicum institutum
apertè significat cap. 9. versus finem: *Avertat, in-
quit, Deus hanc amentiam, ut in donis ejus nos
prioriores faciamus, posteriorem ipsam: quoniam mi-
sericordia ejus præveniet me, & ipse est, cui fide-
liter veraciterque cantatur: Quoniam prævenisti eum
in benedictione dulcedinis....* Ergo benedictio dul-
cedinis est gratia Dei, qua fit in nobis, ut nos dele-
ctetur, & cupiamus, hoc est, amemus, quod præ-
cipit nobis, in qua si nos non prævenit Deus, non
solum non perficitur, sed nec inchoatur ex nobis. Si
venim sine illo nihil possumus facere, profecto nec
incipere, nec perficere: quia ut incipiamus, di-
ctum est: *Misericordia ejus præveniet me; ut per-
ficiamus, dictum est: Misericordia ejus subsequetur
me.*

Neque urget, quod additur, per gratiam illam, de
qua Augustinus, Deum hominis voluntatem præpara-
re, operari in ipso velle & agere, &c. Namque ex jam
dictis constat, isthæc ab Augustino dici etiam de gratiæ
status innocentie, quem merè sufficientem fuisse ad-
versarii profitentur.

Præter ista testimonia, quæ refert Arnaldus, discipuli
Jansenii in alio vim maximam faciunt deprompto ex
capite 12. Libri de corrept. & grat. ubi sanctus Doctor
nullam agnoscit ad bonum potentiam, nisi junctam
cum actu, ac consequentur nisi quæ sit ab ipsa gratia
efficaci; unde verissimam esse concludunt Proposi-
tionem istam: *«Sine gratia efficaci nihil boni possu-
mus. Sanctis suis, ait D. Augustinus, non solum dat
adjutorium, quale primo homini dedit, sine quo non
possint perseverare, si velint; sed in eis etiam ope-
ratur & velle: ut quoniam non perseverabunt, nisi
& possint & velint, perseverandi eis & possibilitas
& voluntas divinæ gratiæ largitate donetur. Tantum
quippe Spiritu sancto accenditur voluntas eorum, ut
ideo possint, quia sic volunt: ideo sic velint, quia
Deus operatur, ut velint. Nam si in tanta infirmitate
vitæ hujus.... ipsis relinqueretur voluntas sua, ut
in adjutorio Dei, sine quo perseverare non possent,
manerent, si vellent, nec Deus in eis operaretur, ut
vellent, inter tot & tantas tentationes infirmitate
sua voluntas ipsa succumberet, & ideo perseverare
non possent, quia deficientes infirmitate, nec vel-
lent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis, ut pos-
sent.*

»Et cap. 11. de eadem gratia dixerat: Hæc autem
tantò major est, ut parum sit homini per illam repara-
re perditam libertatem, parum sit denique, non posse
sine illa vel apprehendere bonum, vel permanere in

Tournellii Tomi II. P. II, De Gratia Christi.

»bono, si velit, nisi etiam efficiatur, ut velit... Fit
»quippe in nobis per hanc Dei gratiam in bono reci-
»piendo & perseveranter tuendo, non solum posse,
»quod volumus, verum etiam velle, quod possumus.
Manifestum est, ajunt Janseniani, S. Augustinum
nullam aliam hic agnoscere potentiam, sive ad bo-
num apprehendendum, sive ad perseverandum in
eo, nisi junctam cum actu. *Non perseverabunt, in-
quit, nisi & possint & velint.* Imo potentiam ex ipso-
met actu colligit, hoc est, hominem ideo posse, quia
vult. *Ideo possunt, ait, quia sic volunt; & ideo sic volunt,
quia Deus operatur, ut velint.* Ergo de illa efficaci gra-
tia rectè dicitur, sine illa nihil boni fieri posse. Et
Lib. de natura & gratia cap. 42. sic loquitur: *Neque
de ipsa possibilitate contendo, cum sanata & adjuta hominis
voluntate, possibilitate ipsa simul cum effectu in sanctis pro-
veniat.*

Resp. Apertam esse horumce testimoniorum solu-
tionem, si attendamus S. Augustinum de una loqui vo-
luntatis gratia jam necessaria per oppositionem ad gra-
tiam naturæ innocentis. Docet scilicet amplum discrimen
esse inter gratiam utriusque naturæ status, inno-
centis nimirum & lapsæ, in eo, quod naturæ innocenti
sola necessaria fuit & concessa gratia sufficiens intelle-
ctus, cum qua perseverare poterat, si vellet, sed quæ
velle perseverare non dabat; utpote non afficiens im-
mediatè voluntatem: natura vero lapsa præter gratiam
intellectus seu illuminationis, opus habeat gratia volun-
tatis, cujus necessitatem contra Pelagianos perpetuo
urgebat Augustinus: de qua meritò affirmat, quæ-
cumque Janseniani opponunt; nempe per illam &
possibilitatem dari & voluntatem; revera enim sine gra-
tia voluntatis homo in præsentis statu nec vult bonum,
nec velle potest: per illam *Sanctos ideo sic posse, quia sic
volunt; quia sine illa nihil boni possunt, & cum illa vo-
luntas ad bonum movetur & excitatur, quæ, si sola
intellectus adellet gratia, bonum nec vellet, nec posset
velle, nec operari. Pariter rectè dicitur, ideo homines
velle, quia DEUS operatur in eis, ut velint; atque volun-
tatem sibi ipsi permissam, ut propriis suis viribus cum
sola gratia intellectus bonum velle posset, revera il-
lud jam non posse, sicut poterat in statu innocentie;
quia sine gratia, qua voluntas ipsa juvetur ac robore-
tur, necesse est, hominem inter tot tentationes infirmi-
tate sua succumbere: unde necesse est, ut Deus in ipso
operetur velle.*

Hinc patet responsio ad citatum textum ex cap. 42.
L. de natura & gratia: hoc unum enim ibi, sicut & in
aliis similibus locis intendit, gratiam præsentis status
esse gratiam voluntatis prævenientem; ex qua idcirco
possibilitatem cum effectu provenire dicitur, quia talis
gratia ipsam immediatè afficiens voluntatem & libe-
rum arbitrium, Deo adjudicat non solum posse, ut vo-
lebat Pelagius, sed & ipsum velle & agere.

Diligenter hic eorum fraus præcavenda, qui post-
quam simpliciter asseruerunt, sine gratia efficaci nihil
boni fieri posse, sibi omnia salva esse confidunt, cum
ajunt, se locutos de possibilitate seu potentia junctâ
cum effectu. Namque tametsi hæc loquendi ratio sana
& orthodoxa sit apud Thomistas, qui absente gratia
efficaci veram & expeditam relativè in gratia suffi-
ciente potentiam ad bonum supernaturale agnoscunt,
insidiosa tamen ac meritò suspecta est apud eos, qui
se Augustinianos prædicant, qui antecederet ad gra-
tiam seu delectationem superiorem ac victricem,
nullam agnoscunt, nec in sua opinione agnoscere
possunt in gratia parva seu inferiori, ob virium inæ-
qualitatem, veram ac relativè expeditam ad bonum
potentiam.

Dices: S. Augustinus ex verbis cap. 12. citatis non
solum gratiam voluntatis in genere, sed gratiam effi-
cacem exhibet: loquitur enim, ut ipse proficitur, de
prædestinatis: *Hæc de his loquor, qui prædestinati sunt,*
ait initio cap. 13. Ergo recurrit vir argumenti, scilicet
sine gratia efficaci nihil ab homine fieri posse in ordine
ad salutem.

Resp. Equidem in cap. 12. S. Augustinum de præde-
stinatis loqui; attamen de gratia præcisè, quatenus est
gratia voluntatis præveniens, profert S. Doctor ea, quæ
ex cap. 12. nobis opponuntur. Verba enim illa: *Deus
operatur, ut velint; Datur ipsis voluntas, & similia apud
S. Augustinum necessariò non expiunt gratiam effi-
cacem, sed præcisè gratiam voluntatis prævenientem
in genere. Diligenter igitur in c. 12. distinguenda sunt,
& quæ gratiæ præsentis status in genere sumptæ com-
petunt, & quæ conveniunt gratiæ præsentis status,
ut prædestinatis, & illis, qui cum ea agunt, concessæ.*

M m ;

Gra-

Ibid. p.
768. C.

Ibid. p.
148. D.

Ibid. p.
772. A.

Ibid. p.
443. C.

Ibid. p.
444.

Ibid. p.
445. A.

Ibid. p.
771. D.

Ibid. p.
767. E.

Ib. p. 771.
D. E.

Ibid. p.
772. A.

Gratiæ præsentis status, in quantum simpliciter est præsentis status gratia, convenit esse gratiam voluntatis, per quam Deus operatur ut velint, seu immediate agit. Unde de gratia præsentis status præcisè, quia est simpliciter gratia voluntatis, meritò dicit S. Augustinus, sine illa nihil in ordine ad salutem fieri posse. Ideo possunt, quia sic volunt. Si relinqueretur voluntas, ut vellet, (per solam gratiam intellectus, sicut Adamo contigit) velle non possent. Possibilitas & voluntas datur. Gratiæ verò, quatenus illis, qui cum ea agunt, & maximè prædestinatis conceditur, convenit, ut per ipsam invictissimè, quod bonum est, velint, & hoc deferere invictissimè nolint.

At, inquit, quidquid convenit gratiæ genericè sumptæ hujus status, nonne convenit ejus speciebus? Atqui convenit gratiæ genericè sumptæ hujus status, quod sine illa nihil boni fieri possit: ergo hoc ipsum convenit omnibus speciebus gratiæ; adeoque & efficaci, sine qua nihil boni fieri posse, meritò dici potest.

Resp. Distinguo maj. Quidquid convenit gratiæ genericè sumptæ præsentis status, convenit omnibus speciebus, quantum ad rationem genericam omnibus speciebus communem, concedo: secus, nego. Atqui convenit gratiæ genericè sumptæ hujus status, quod sine illa nihil boni fieri possit, concedo min. Ergo convenit gratiæ efficaci, quod sine illa nihil boni fieri possit, dist. consequ. illud convenit gratiæ efficaci præcisè, ut participat rationem genericam gratiæ præsentis status, seu præcisè ut est gratia voluntatis, quæ nunc est prorsus necessaria, conc. consequ. illud convenit gratiæ efficaci, quatenus est efficax, nego. Scilicet differentia illa generica, quæ omnes gratiæ species pervadit, est, quod sit grātia voluntatis plane necessaria: omnis quippe gratia præsentis status, sive sit efficax, sive tantum sufficiens, est gratia voluntatis omnibus necessaria.

Objicies denique: Gratia actionis procul dubio est gratia efficax: atqui ex nobis ipsis sine gratia voluntatis seu actionis nihil boni fieri potest; ergo sine gratia efficaci nihil boni fieri potest.

R. Distinguo maj. Gratia actionis, id est, quæ essentialē & infallibilem habet cum actione connexionem, est gratia efficax, concedo: quæ nec essentialē nec infallibilem ex sese habet cum actione seu opere bono connexionem, nego. Distinguo minor. Sine gratia voluntatis seu actionis generatim sumptæ, quatenus est gratia voluntatis præveniens, nihil boni fieri potest, concedo: sine gratia voluntatis, quatenus est efficax ex sese, seu habet essentialē & infallibilem cum actione seu opere bono connexionem, nego. Gratia igitur voluntatis duplex est una efficax, sensu mox exposito; altera verò purè sufficiens. Cum autem in decursu hujusce Tractatus sæpius audivistis, sine gratia voluntatis præveniente nihil boni fieri posse, intelligimus simpliciter gratiam voluntatis prævenientem, prout abstrahit ab efficaci, & simpliciter gratia est voluntatis, quam tam strenuè ac constanter propugnavit S. Augustinus contra Pelagianos: quæ voluntatis gratia dicitur gratia actionis, non quod semper & infallibiliter illam exprimat & assequatur; sed quia voluntatem debilem & infirmam immediate afficit, eamque ad bene agendum juvat & corroborat, meritò dicitur principium actionis: ad discrimen scilicet solius illustrationis mentis, quam Pelagiani admittebant, quæ cum extrinsece dumtaxat voluntatem adjuvet, non tam principium actionis, quàm conditio, sine qua non nuncupari potest.

Ex Doctoribus Scholæ.

Ex Scholæ Doctoribus Arnaldus citata Dissertatione art. 8. laudat S. Thomam, Bradwardinum, Gregorium Ariminensem, Joannem Capreolum, Cajetanum, Lovanensem ac Duacenam Theologicam Facultatem.

R. I. Si qui ex Doctoribus Scholæ ante natam Lutheri, Calvinii ac Jansenii hæresim, paulò liberius locuti fuerint, imprimis Bradwardinus & Gregorius Ariminensis, maximè circa libertatem hominis, audiendi non sunt. Securi loquebantur, ut ait non in ablimili causa S. Augustinus, quia nullus aderat hostis. Longè accuratius locuti sunt Scholastici à tempore Concilii Tridentini, & post solemnes Congregationes de Auxiliis.

II. Scholastici, qui nobis hic opponuntur, Thomistæ sunt, eorumque doctrina non minus Jansenianæ, quàm nostræ adversatur; adeoque adversariis nostris pariter solvenda sunt, quæ ex illis Theologis testimonia proferuntur. Eodem quippe modo sentiunt illi ac loquuntur de gratia naturæ tum innocentis, tum lapsæ; atque in utroque statu pariter efficacem ac physice prædeterminantem exigunt: an verò probarent Discipuli Jansenii istam Propositionem: Homo innocens sine gratia efficaci nihil potuit bene operari? Non puto.

III. Ex omnibus testimoniis Thomistarum, quæ nobis opponuntur, nullum est, quod tam clarè neget gratiam sufficientem saltem orationis, quam negat Propositio Arnaldina: attamen ipse Arnaldus p. 77. Causæ Arnaldinæ contendit particulam, nihil, quæ in sua Propositione habetur, non excludere gratiam orationis.

IV. Recentiores Thomistæ cautè admonent, istam Propositionem: Sine gratia efficaci nihil boni fieri potest, non sine limitatione usurpandam esse. «Quod hic S. Thom. maximè, ut observandum & usurpandum velim, ait sui inter-» P. Massoulié Dissert. 1. de divina motione q. 8. art. 10 pres pag. 193 1. & 2. col. »ut æquivocationis & deceptionis causa omnis amoveatur: nunquam negandum est, voluntatem posse »agere, (absente scilicet gratia efficaci) nisi addita explanatione, scilicet si intelligatur de potentia conjuncta »cum actu. Alioquin cum negatio, ut dicunt, sit malignantis naturæ, & omnia destruat, sensus esse possit, »quod sine efficaci auxilio voluntas nullam potentiam, »nullumque alterum auxilium sufficiens habeat, quo »possit: quod saltem de justis volentibus & conantibus plane hæreticum esset.

Quidquid sit de illis à Schola Thomistica Theologis, quos hic nobis Arnaldus objicit, ab eorum verbis referendis & discutiendis jam super sedemus, quod multò graviora expendenda nobis supersint.

Non possumus tamen propter reverentiam, quæ S. Thomæ debetur, hic non monere, Doctorem illum Angelicum ita fuisse ab Arnaldina sententia alienum, ut ex Familia Prædicatorum & ex Facultate nostra Theologica plures ipsum egregiè vindicaverint ab hac impacta calumnia: imprimis Joannes Nicolai, qui in judicio suo seu censorio suffragio, ad quatuor classes reducit innumera S. Thomæ testimonia, quæ doctrinam Arnaldi impugnant.

Objectiones ex impotentia relativa nonnullorum justorum ad observanda Dei mandata.

Antequam singulas hujusce generis objectiones expendamus, operæ pretium est observasse, ex testimoniis S. Augustini, quæ hic opponuntur, nihil prorsus ad causam suam Jansenianos consequi posse, nisi clarissimè constet: 1. In illis agi de præcepto, unde invalidum erit & imbelles argumentum ductum ex iis locis, in quibus sermo est de consilio, vel de majori perfectione, vel de vitandis omnibus simul ac collectivè peccatis venialibus. 2. Sermonem esse de homine justo: ergo extra propositum erit quodcumque testimonium, in quo mentio sit de homine sub lege, vel sub peccato constituto. 3. In illis excludi non solum efficacem, sed omne gratiæ sufficientis auxilium, non tantum proximè & immediate, sed etiam proximè ac mediate sufficiens. 4. Si testimonium illud adducatur in defensionem primæ Propositionis Jansenii, exhibere debet hominem justum conantem, & ita conantem, ut ejus conatus præsentibus, quas habet, ejus viribus sit proportionatus. Si vel una ex his conditionibus defuerit, ad rem præsentem idoneum non erit testimonium, quanto minus, si omnes defuerint. His prænotatis,

Objicies 1. S. Augustinus Lib. de dono perseverantiæ c. 22. docet, Deum subtrahere à justo non prædestinato obediendi vires, ac consequenter gratiam vere sufficientem, per quam relative possit divinis obedire præceptis. Si qui obeditis, inquit, si prædestinati estis rejiciendi, subtrahentur obediendi vires, ut obedire cessetis. Quam quidem sententiam in hoc uno dumtaxat vult sanctus Doctor emendari, ut secunda in tertiam mutetur personam; nec dicatur: «Si qui obeditis, sed: Si qui obediunt &c. Si de iis, inquit, qui non perseverant, aliquid placet dicere, vel necesse est, »ut non potius ita dicatur... primùm, ut non de ipsis, qui in populo audiunt, hoc dicatur, sed de aliis ad ipsos; id est, ut non dicatur: Si qui obeditis, si prædestinati

T. 10. p. 8548. E.

Ibid.

ndestinati estis rejiciendi, sed: Si qui obediunt, & cetera per verbi personam tertiam, non per secundam. Ergo hoc unum in ea sententia reprehendit sanctus Doctor, quod verbo de secunda persona enunciatur: approbat vero, aut saltem permittit, ut in tertia persona enunciatur: *Si qui obediunt &c.* Existimat igitur sanctus Doctor, justis non prædestinatis subtrahi vires obediendi, hoc est, gratiam vere ac relative sufficientem.

Resq. Nego antecedens. Ad cujus probationem dico, falso prorsus supponi dictam sententiam ab Augustino reprehendi tantum quoad modum loquendi in secunda persona; namque reprehenditur & quoad modum loquendi, & quoad rem ipsam, seu virium subtractionem, eo fine ac consilio, ut justus non prædestinatus cesset obedire. Patet 1. Quia sanctus Doctor asserit rem esse non tantum duram & odiosam, sed *abominabilem*, in faciem scilicet auditorum dicere: *Si qui obeditis, si prædestinati estis rejiciendi, subtrahentur obediendi vires, ut obedire cessetis*: quæ certe Propositio auditores in desperationem agere poterat; quapropter *abominabilem* eam dicit sanctus Doctor. Propositio autem *abominabilis*, non tantum in secunda persona, sed nullatenus proferri potest. 2. Propositio, quam S. Augustinus substituit ei, quam emendat, non continet illam virium subtractionem. En Propositio, quam substituit sanctus Doctor: *Quid sententia deperit*, inquit, *si ita dicatur: Si qui autem obediunt, sed in regnum ejus & gloriam prædestinati non sunt, temporales sunt, nec usque in finem in eadem obedientia permanebunt?* Vides in priori propositione, quam Augustinus rejicit, expressam fieri mentionem subtractionis virium, quæ ex una profluat Dei non prædestinantis voluntate: in altera verò quam sanctus Doctor substituit, ne verbum quidem esse de illa virium subtractione, quæ hic nobis objicitur: unde plane evidens est S. Augustinum priorem sententiam improbasse, non tantum quoad loquendi modum, sed etiam quoad sensum. 3. Non sine consilio sanctus Doctor particulam istam, *primum*, adhibet, quæ non obscure significat, se in dicta propositione duo improbare; primum, quod ad auditores referatur: alterum, quod vires obediendi subtrahi asserat, ut justis non prædestinatis cessent obedire. 4. Responsionem hanc mirè confirmat S. Prosper in Responsione ad 15. objectionem Gallorum n. 7.

Qui dicit, inquit, quod Deus quibusdam filiis suis, quos regeneravit in Christo, quibus fidem, spem, & dilectionem dedit, ob hoc non dedit perseverantiam, quia non sunt à massa perditionis præscientia Dei & prædestinatione discreti: si hoc vult firmare, quod Deus hujusmodi homines in bonis, quæ donaverat, noluerit permanere, & ipse eis causa averfionis extiterit, contra justitiam Dei sentit. Et num. 12. Qui dicit, quod quibusdam vocatis, & piè justèque viventibus, obedientia subtrahatur, ut obedire desistant; malè opinatur de bonitate Dei atque justitia... Quid tam perversum, quid tam insanum dici aut cogitari potest? Et in Responsione ad 12. objectionem: Vires itaque obedientia, inquit, non ideo cuiquam subtrahitur, quia eum non prædestinavit; sed ideo eum non prædestinavit, quia recessurum ab ipsa obedientia esse prævidit. Et ad Excerpta Genuenium Excerpto 9. loquens de propositione ab Augustino emendata cap. 22. Lib. de dono persever. Quam, inquit, corrigens & mundans atque emendans, tolerabiliorē audientibus facit, quæ vera sunt temperans, quæ falsa sunt refecans. Vera autem temperavit S. Doctor, mutando secundam personam in tertiam: quæ vero falsa sunt, refecavit, nulla scilicet facta mentione illius subtractionis virium.

Instabis 1. Si dicta prior propositio falsa visa fuisset Augustino, dubio procul lectorem ea de re monnisset, ut ipsum adversus falsitatem præmuniret, at nihil tale egit Augustinus.

Resp. Falsitatem alicujus propositionis satis manifestè declarari, quando emendatur propositio, & ab ea removetur id, quod falsum erat. *Quæ falsa sunt refecans*, ait S. Prosper. Porro S. Augustinus priorem propositionem emendavit, & ab ea resecavit illam, quam exprimebat, virium subtractionem: nihil profecto amplius desiderari poterat, ut lectores suos adversus falsitatem præmuniret.

Instabis 2. Si S. Augustinus in secunda propositione, quam in locum prioris substituit, aliquid falsi correxisset, immerito diceret, nihil prioris sententiæ deperire.

Resp. 1. Revera nihil deperire sententiæ, cum ejus malitia emendatur.

Resp. 2. Augustinum hoc unum velle, nempe sic emendata propositione salvam & integram adhuc remanere circa perseverantiam fidei doctrinam erroribus Semipelagianorum contrariam. Occupat nimirum objectionem, quam sibi proponendam esse præsentiebat; nimirum ista dictæ propositionis correctione abusuros Semipelagionos contra Catholicam de perseverantia & prædestinatione sententiam: Non ita est, agebat S. Augustinus, nihil quippe huic sententiæ deperit.

Instabis 3. S. Augustinus secundam propositionem, quam in locum prioris substituit, vocat dumtaxat veriore & congruentiore: *Nonne, inquit, & verius eadem res & congruentius dicitur?* Ergo priorem propositionem non spectabat ut simpliciter falsam, sed ut veram.

Resp. Nego conseq. Quasi veritas unica & simplex, & indivisiva non foret! Ergo si secunda propositio vera est, necesse est priorem esse falsam. Neque concludi potest priorem esse simpliciter veram, eo quod S. Augustinus nomine comparativo secundam veriore appellat; nisi pariter dicere volueris; priorem simpliciter congruere, quia secundam appellat congruentiore: quod tamen absurdissimum esse patet ex ipsomet sancto Augustino, qui priorem propositionem ait esse, *abominabilem, durissimam, odiosam*.

Objicies 2. Ea sancti Augustini testimonia, quibus agnoscit Deum aliquibus justis perseverantiam in bono denegare. Lib. de correptione & gratia cap. 8. n. 17. *«Si à me quærat, inquit, cur eis perseverantiam non dederit, quibus eam, qua Christianè viverent, dilectionem dedit: me ignorare respondeo. Ibidem n. 18. Mirandum est quidem multumque mirandum, quod filiis suis quibusdam Deus quos regeneravit in Christo; quibus fidem, spem, dilectionem dedit, non dat perseverantiam, cum filiis alienis scelera tanta dimittat, atque impertita gratia sua faciat filios suos. Concludit ibidem, donum Dei esse non bono perseverantiam. Et cap. 13. n. 42. de aliquibus injustis ait: Gratiam Dei suscipiunt, sed temporales sunt, nec perseverant; deserunt & deseruntur. Dimissi enim sunt libero arbitrio, non accepto perseverantiæ dono, judicio Dei justo & occulto. Cap. 11. n. 32. dixerat: Nunc autem quibus deest tale adjutorium, (perseverantia) jam pœna peccati est, quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum.*

Resp. Sanctum Augustinum his in locis agere dumtaxat de ipsa perseverantia, non de potentia ad perseverandum: *Si à me quærat, inquit, cur eis Deus perseverantiam non dedit. Potentiam seu gratiam sufficientem Justis non denegari, qua possint perseverare, docet aperte ibidem sanctus Augustinus c. 7. Lib. de correptione & gratia num. 11. In eo, quod audieras & tenueras, inquit, perseverares, si velles.... Deserunt & deseruntur. Quod idem dicit de Adamo: Deservit, ac desertus est. Quantum vero ad actualem perseverantiam seu gratiam ad perseverandum efficacem, cur aliquibus Justis, quibus Deus dedit fidem, spem, dilectionem, talem gratiam perseverantiæ denegat? Fatetur Augustinus se causam ignorare: non quod absolute nulla ex parte hominis proferri possit; certum enim est, ex dictis antea, aliquam semper præcedere in homine culpam, propter quam deseratur, seu gratia uberiori privetur: sed quia comparate unius Justis præ alio, nulla ratio & causa reddi potest, cur è duobus hominibus justis uni det primam efficacem ad perseverandum gratiam, alteri non det; cur illis æqualiter in peccatum lapsis, unum à peccato efficaciter revocet, alterum non revocet, mirum illud Augustino videtur, ac fatetur, se causam ignorare: *Multò magis & illud mirandum, si comparatio fiat cum filiis alienis, quibus scelera tanta Deus dimittit, atque impertita gratia facit filios suos. Non alia hic quærenda ratio quam Dei voluntas; atque cum Apostolo exclamandum: O altitudo! Attamen istud fixum ac ratum semper habendum, justo non denegari sufficientem gratiam, qua possit in bono perseverare. Si autem regeneratus & justificatus, ait S. Doctor cap. 6. n. 9. in maiorem vitam sua voluntate relabitur, certè iste non potest dicere: Non accepi; quia acceptam gratiam Dei suo in malum perdidit libero arbitrio. Et cap. 7. n. 11. Justior videtur excusatio dicentium: Non accepimus audientiam, quam dicentium: Non accepimus perseverantiam, quoniam potest dici: Homo, in eo, quod audieras & tenueras, in eo perseverares si velles; nullo autem modo dici potest, id quod non audieras, crederes, si velles.**

Ad ista verò S. Doctoris verba ex cap. 11. Nunc autem, quibus deest tale adiutorium, jam pœna peccati est. Respondemus, ex ipsa contextus serie apertum esse loqui S. Doctorem de perseverantia, seu de auxilio gratiæ, per quam justus immediatè ac proximè potest perseverare. Loquitur enim de auxilio, quod Adamo innocenti & Angelis ad perseverandum concessum fuerat: illud verò tale erat, cum quo proximè ac immediatè perseverassent, si voluissent: hujusmodi autem auxilium, nunc quibus non datur, jam pœna peccati est. Audiatur S. Doctor citato cap. 11. n. 32. «Tunc, inquit, dederat homini Deus bonam voluntatem, in illa quippe eum fecerat, qui fecerat rectum; dederat adiutorium, sine quo in ea non posset permanere, si vellet; ut autem vellet, in ejus libero reliquit arbitrio... Si hoc adiutorium vel Angelo vel homini, cum primum facti sunt, defuisset; quoniam non talis natura facta erat, ut sine divino adiutorio posset manere si vellet, non utique sua culpa cecidissent: adiutorium quippe defuisset, sine quo manere non possent. Non autem quibus deest tale adiutorium, jam pœna peccati est: quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum; & tantò amplius datur per Jesum Christum Dominum nostrum, quibus id dare Deo placuit, ut non solum adsit, sine quo permanere non possumus, etiam si velimus, verum etiam tantum actale sit, ut velimus.» En adiutorium, quod S. Doctor asserit nunc aliquibus in pœnam peccati non dari, tale scilicet quale Adamo innocenti & Angelis fuerat concessum, proximè nimirum ac immediatè sufficiens ad perseverandum: nusquam verò dixit Augustinus, justis denegari auxilium mediatè saltem sufficiens ad impetrandam, per orationem, uberiores Dei gratiam.

Sapientissime recurrit S. Doctor, ut jam observavimus, ad illam omnibus paratam gratiam orationis, in Libris de correptione & gratia, de dono perseverantiæ & de prædestinatione SS. Verba superius exscripsimus. Tritum istud est S. Doctoris ex Lib. 1. ad Simplicianum q. 1. excerptum: *Restat, inquit, in ista mortali vita libero arbitrio, non ut impleat homo justitiam, cum voluerit, sed ut se supplici pietate convertat ad eum, cujus dono eam possit implere.* Et cap. 69 Lib. de natura & gratia: *Et ipso, inquit, quo firmissimè creditur, Deum justum & bonum impossibilia non potuisse præcipere; hinc admonemur, & in facilibus, quid agamus, & in difficilibus, quid petamus.*

Instabis: Si omnibus justis conceditur gratia proximè sufficiens saltem ad orandum, facile erit causam reddere, cur unus ulteriorem & efficacem gratiam obtineat, ac consequenter perseveret, alter verò non obtineat, nec perseveret: quia nemque unus bene utitur gratia sufficiente orationis, alter verò non bene utitur. Atqui tamen fatetur Augustinus, sibi hujusce rei causam plane incognitam esse. Si, ait Lib. de spir. & litt. cap. 34. num. 60. ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet, cur illi ita suadeatur, ut persuadeatur, illi autem non ita; duo sola occurrunt interim, quæ respondere mihi placeat: O altitudo divitiarum! &c. & Numquid iniquitas apud Deum? Idem multis aliis in locis reperit S. Doctor.

Resp. Ex jam dictis non semel reddi quidem posse rationem, cur justus, qui non orat, ut tenetur & potest, uberiores gratiam non recipiat: *Deserunt & deseruntur*, ait S. Augustinus Lib. de corrept. & gratia cap. 13. Sed quòd unus non tantum sufficientem, sed etiam efficacem ad orandum accipiat; quòd in pari ad orandum negligentia uni detur gratia, per quam certissimè oret, ut oportet, alteri non detur; quòd è duobus justis æqualiter lapsis unus à lapsu per efficacem auxilium Dei resurgat, alter verò non resurgat; quòd denique è duobus æqualiter justis unus ex hac vita, Deo miserante, rapiatur, priusquam à justitia excidat, alter vero non rapiatur, sed infinitis vitæ hujus tentationibus, quibus tandem succumbit, obnoxius relinquatur, inscrutabilia sunt Dei judicia. *Dimissi sunt*, ait Augustinus loco mox citato, libero arbitrio, non accepto perseverantiæ dono, judicio Dei justo & occulto.

Objicies 3. Alia nonnulla sancti Augustini testimonia, quibus significat justos aliquando ex præsentè gratia non posse certa quædam mandata observare.

Lib. de perfectione justitiæ cap. 3. Cælestio contententi præcepta debere esse possibilis, respondet n. 6. S. Augustinus: *Consultissimè homini præcipi, ut relictis passibus ambulet, ut cum se non posse perspexerit, medicinam requirat. Quam similitudinem paulò ante decla-*

raverat n. 5. Cum videmus, inquit, claudum, qui sanari potest, rectè utique dicimus: *Debet homo iste esse sine claudicatione: & si debet, potest.* Nec tamen cum vult continuò potest, sed cum fuerit adhibita curatione sanatur, & medicina adjuverit voluntatem.

Et cap. 4. ejusdem Libri, docet impotentiam illam implendi mandata oriri ex pœna præcedentium, sive originalis, sive actualium peccatorum, sub quibus, ait, (pœnis) positi, vel non possumus quod volumus intelligere, vel quod intellexerimus, volumus, nec valemus implere.

Tractatu 34. in Joan. n. 9. de volentibus quoque implere mandata, ait: *Surge & ambula: foris conaris ambulare, & non potes, quia dolent pedes.*

Lib. de Grat. & lib. arb. cap. 17. n. 33. Qui ergo vult, ait, facere Dei mandatum & non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc parvam & invalidam: poterit autem, cum magnam habuerit & robustam.

Sermone 97. de diversis cap. 4. de iisdem volentibus scribit: *Volumus, & Domine! volumus, & non possumus: aut fortè nec volumus, premente sarcina gravamur & nolimus.*

Respondeo, frustra hæc à Jansenio nobis opponi ex quibus hoc unam colligi meritò potest, justos interdum ex præsentè gratia non posse immediatè ac proximè aliqua implere Dei mandata; posse tamen mediatè, per orationem, uberius impetrare Dei auxilium, quo roborati ea mandata adimpleant. Hanc orandi gratiam & facultatem justis semper adesse agnoscit sanctus Augustinus, vel in iis ipsis, quæ hic objiciuntur, testimoniis. Libro enim de perfectione justitiæ hominem claudum comparat, qui potest à claudicatione sanari, si ad medicum velit confugere; sicut potest justus tentationem superare, si Dei præsidium, ut oportet ac potest, suppliciter implorare voluerit.

Equidem per peccatum contracta est impotentia observandi mandata; sed per Christi Mediatoris gratiam sublata illa fuit, ac restituta filiorum Dei libertas: neque magis Deus homini, contracta per peccatum bene agendi impotentia, jubet sub pœna damnationis æternæ, ut mandata observet, quàm herus servo, qui fractos ex propria culpa pedes habet, imperat, ut currat, & ab eo pœnas repetit, quòd non currat.

Cap. etiam 4. ejusdem Libri de perfectione justitiæ, agnoscit equidem illam ex peccato primi parentis derivatam peccandi necessitatem, sed quam per gratiam Christi deponere possumus. Jam, inquit, pœnalis vitiositas subsecuta, ex libertate fecit necessitatem. Unde ad Deum fides clamat: *De necessitatibus meis educ me...* Et paulò post: *Sicut ergo, inquit, non est opus sanis medicus, sed malè habentibus: ita non est opus liberis liberator, sed servis, ut ei dicat gratulatio libertatis: Salvam fecisti de necessitatibus animam meam.*

Tractatu 34. in Joan. citato, istud, non potes, sanctus Doctor intelligit de impotentia plane libera, quæ, ut deponatur, præsto adest gratia Christi. *Piger surge*, ait, *via ipsa (Christus) ad te venit, & te de somno dormientem excitavit: si tamen excitavit, surge & ambula.* Quæ verba, si tamen excitavit, significant, quoad effectum, non semper per illam hominem excitari efficaciter, tametsi excitare illum possit. Et paulò ante: *Ergo, inquit, modò faciamus, sequamur Dominum; solvamus compedes, quibus impedimur sequi. Et quis idoneus solvere tales nodos, nisi ille adjuvet, cui dictum est: Dirupisti vincula mea? De quo alius Psalmus dicit: Dominus solvit compedidos, Dominus erigit elisos.*

Idem est sensus Augustini c. 17. citato Lib. de Gratia & libero arbitrio, nempe aliqua esse, quæ justis immediatè & proximè non possunt, licet possint median- te oratione.

Quod quidem evidentius adhuc demonstrat, qui laudatus est Sermo 97. de diversis, nunc 114. in Appendicem rejectus, ubi sic pergit: *Adjuva nos, & miserere nostri. Tu dixisti: Sine me nihil potestis facere. Propter hoc onus, imploramus Dei auxilium. Et paulò post: Ut hoc possis, implora eum, sine quo nihil facere potes.* Vides Augustinum perpetuò supponere præsentem illam homini cuilibet, quantò magis justis, orationis gratiam, qua possunt suppliciter divinam opem implorare ad vincendas tentationes, & mandata Dei observanda.

Alia bene multa ex eodem S. Doctore testimonia congerit Jansenius Lib. 3. de Gratia Christi c. 13. ac majusculis litteris, ut melius observentur, verba ista: *Non*

Ibid. E.

Ibid. p. 170. D. E.

T. 3. par. 2. p. 538. A. Tom. 10. p. 635. B.

T. 5. in Append. p. 208.

T. 10. p. 170. D. E.

T. 3. par. 2. p. 538. A.

Ibid. p. 537. C. D.

Tom. 5. in Append. p. 208. B. Ibid. C.

Non potes, exscribit. Verum superfluum nobis videtur ea hic referre, quia novam, iis quæ jam adducta sunt, difficultatem non addunt: facile enim intelligi possunt ac debent, vel de gratia voluntatis, sine qua nihil boni, quod ad veram pietatem pertineat, fieri potest, & cuius necessitatem strenuè ac constanter urget sanctus Doctor contra Pelagianos; vel de iustis, qui nonnulla quidem proximè ac immediatè facere non possunt, sed qui proximam & immediatam habent orandi facultatem, qua uberius invocent & obtineant Dei auxilium, quo faciant, quod non poterant.

Quod verò Jansenius objicit ex Epistola 70. nunc 220. non est ad rem præsentem, de præcepto quippe non agitur. Scribit S. Doctor ad Bonifacium Comitem, qui cum se proposito servandæ post primas nuptias continentia obstrinxisset, ad secunda nihilominus vota convolverat. Querit autem à S. Augustino, quid consilii ea in re capere posset.

Respondet S. Doctor, optandum fore, ut ejus uxor vellet pariter cum illo continentiam servare: quod si nollet, orandum esse Deum, ut quod ab ea nondum impetravit, deinceps impetret. *Ut quod non potes modò, ait, (defectu consensus uxoris) possis aliquando (accedente illius consensu.)* Vides, quàm sit extra propositum nostrum illud testimonium, quod tamen Jansenius majusculis litteris describit.

Instabis 1. Lib. 2. de pecc. mer. & rem. c. 19. n. 32. agnoscit S. Augustinus, Deum aliquando non concedere iustis veram observandi mandati potentiam. «*Intelligamus, inquit, si possumus, Dominum Deum bonum ideo etiam Sanctis suis alicujus operis iusti aliquando non tribuere vel certam scientiam, vel victoriam delectationem, ut cognoscant non à seipsis, sed ab illo sibi esse lucem, qua illuminantur tenebræ eorum, & suavitatem, qua det fructum suum terra eorum.*

Resp. Nego ant. Neque enim hic agitur de præcepto, sed de habenda perfecta iustitia & implendo omni bono proposito. Porro validiorem aliquando gratiam suam Deus iustis non concedit, ut omne, quod optabant, bonum non perficiant. *Nec in eo ipso, ait S. Augustinus loco citato, vult nos damnabiles esse, sed humiles, commendans nobis eam gratiam suam; ne facilitatem in omnibus affectui, nostrum putemus esse, quod ejus est: qui error multum est religioni pietatique contrarius.*

Præterea etiam si de præcepto loqueretur Augustinus, negat quidem dari gratiam efficacem & actum, non negat autem gratiam sufficientem etiam proximam, saltem ad orandam.

Instabis 2. Ex eodem S. Augustino ipsa orationis gratia aliquibus iustis interdum denegatur. «*Nonne aliquando, inquit Libro 1. ad Simplicianum q. 2. ipsa oratio nostra sic tepida est, vel potius frigida & penè nulla, imò omnino interdum ita nulla, ut neque hoc in nobis cum dolore advertamus? Quia si vel hoc dolemus, jam oramus. Quid ergo aliud ostenditur nobis, nisi quia & petere, & querere, & pulsare ille concedit, qui ut hæc faciamus, jubet?*

Resp. 1. Augustinum non dicere, gratiam orationis non concedi, cum adest orandi præceptum.

Resp. 2. Distinguo ant. Iustis aliquando non conceditur gratia orationis efficax, per quam ferventer ac perseveranter re ipsa orant, concedo: gratia proximè sufficiens, per quam orare possint, nego. Habent igitur iusti gratiam ad orandum sufficientem; sed quia ea vel non utuntur omnino, vel negligentius orant, idcirco aliquando efficacem non obtinent, per quam ferventer ac perseveranter orando, uberius impetrent auxilium ad præceptum actu observandum prærequiritum.

Instabis 3. Multa Semipelagiani adversus Augustini doctrinam opponebant, nempe ex ea fatum ac libertatis ruinam consequi; ignaviam aut desperationem induci; inutiles esse exhortationes ac correptiones: extinguere orationem; hominum conatus obtundi; divinam iustitiam vitio acceptionis personarum fœdari. Porro tam stupidi & hebetes non erant Semipelagiani, ut hæc ex Augustini doctrina sequi existimassent, si persuasum ipsis fuisset, in Augustini sententia iustos habere semper sufficientem ad orandum gratiam.

Resp. Nego min. Hæc enim omnia incommoda & absurda Semipelagiani derivabant ex necessitate & gratuitate gratiæ, quæ ad quodlibet opus pietatis voluntatem præveniret, qualem S. Augustinus prædicabat; non verò ex absentia gratiæ sufficientis. Ca-

pitale illorum dogma erat, ut refert Augustinus Lib. de gestis Pelagii c. 18. *Quod non sit liberum arbitrium, si auxilio Dei indigeat; in quantum opus, quod elici non potest sine Dei prævenientis auxilio, non propriè est hominis, sed magis Dei, quàm hominis, & consequenter liberum non est.* Asserebant præterea illud *fatum fieri, quod merito non fit.* Unde mirum non est, quod fatum induci contenderent ex Augustini sententia circa necessitatem gratiæ, quæ voluntatem præveniret, & quæ nullam in homine præviam dispositionem supponeret: ex illa verò fatali, ut dicebant, gratiarum distributione, orationes extinguere, tolli virtutes, inutiles esse adhortationes, &c. xprobrabant. Unde S. Aug. Lib. 2. ad Bonifacium c. 5. proficitur, se ex Pelagianorum verbis intellexisse, ob hoc illos vel putare vel putari velle fatum asseri sub nomine gratiæ, quia gratia Dei non secundum merita nostra datur, sed secundum ipsius misericordissimam voluntatem. Idem de Semipelagianis asserit sanctus Doctor Lib. de dono perseverantiæ capite 12. Nullum autem vel levissimum indicium est, hæreticos illos existimasse omnia ista incommoda ab exclusionem gratiæ sufficientis derivari.

Instabis 4. Ut iustis possibilia dicantur Dei mandata etiam relativè, satis est, quod sint possibilia tum in se ratione objecti, tum in subjecto ratione gratiæ, quam à Deo recipere potest; hoc enim simpliciter possumus, quod per amicos possumus, ait S. Thomas. Tum ratione orationis, quæ, si exaudiatur, potest amplius Dei auxilium impetrare.

Resp. Nego ant. Hunc etenim triplicem possibilitatis mandatorum modum Jansenius ultrò admittit Lib. 3. de Gratia Christi cap. 13. & tamen Judicio Ecclesiæ damnata est ipsius doctrina circa possibilitatem mandatorum in iustis. Et verò tres illi modi ad unam revocantur possibilitatem absolutam. Quid enim est præceptum esse possibile ratione objecti, nisi esse possibile in se & absolute: Quid est esse possibile per gratiam, quam Deus absolute, si voluerit, dare potest, nisi esse possibile absolute? Quid est pariter esse possibile per orationem, quæ, si exaudiatur, impetrare potest uberius Dei auxilium, nisi esse possibile in se absolute? At, ut sæpe diximus, Ecclesiæ possibilia intelligit esse Dei præcepta relativè ad præsentem iustorum vires; per oppositionem ad doctrinam Jansenii, qui docet ea impossibilia esse relativè, seu secundum præsentem quas habent vires. An verò Jure dixeris, v. g. captivum aliquem liberari à vinculis posse per tuam pecuniam, nisi eo animo sis, ut illam hic & nunc hunc in finem expendere volueris? Potest quidem ex pecunia tua absolute solvi pretium liberationis; sed quid, rogo, emolumenti ex illa possibilitate absolute captivus percipiet, si decreveris pecuniam tuam ex arca nunquam educere?

Instabis 5. Licet mandata Dei sint quibusdam iustis impossibilia, non ideo tamen simpliciter ac indefinite impossibilia iustis dici debent. Quapropter, inquit Janseniani, prima Propositio inter quinque famosas merito in se proscripta fuit, quia indefinita est, ac significat omnibus iustis mandata Dei esse ad observandum impossibilia, quod falsum est.

Probant 1. Quia licet aliquibus hominibus, v. g. induratis & infidelibus præcepta Dei sint impossibilia, (neque enim fide Catholica credere tenemur illis concedi gratiam, per quam mandata observare possint) malè tamen hinc quis diceret, præcepta hominibus simpliciter esse impossibilia: ergo similiter, licet aliquibus iustis mandata sint ad observandum impossibilia: simpliciter tamen ac indefinite dici non possunt esse iustis impossibilia, sicut prima Propositio asserit.

Probant 2. ex Concilio Tridentino sess. 6. de Justificatione cap. 11. ubi probat homini justificato mandata impossibilia non esse, ex generali ista ratione, quia *Deus impossibilia non jubet.* Atque generalis illa ratio non magis probat omnibus plane iustis esse possibilia mandata, quàm esse possibilia omnibus plane hominibus: tum quia, ut notum est, rationes, quas Concilia proferunt, ut fidei dogmata probent ac confirmant, ad ipsam Catholicam fidem non pertinent: tum quia, ut mox diximus, doctrina fidei non exigit, ut credamus omnibus plane hominibus, puta induratis & infidelibus, mandata esse ad observandum possibilia, quia non exigit, ut credamus ipsis à Deo gratiam concedi, per quam possibilia ipsis fiant.

Resp. Nego antec. In quo duo omnino falsa supponuntur.

Tom. 10.
p. 215. B.

Ib. pag.
607 D.

Ib. pag.
437 B.

T. 2. p.
816. C.

Tom. 10.
p. 57. A.

Ibid. E.

T. 6. p.
102. F.

Tom. 14.
Conc. p.
761.

ponuntur. Primum, aliquibus Justis mandata esse aliquando impossibilia; quod plane negamus. Quibus enim hominibus possibilia erunt, nisi amicis Dei; in quibus per charitatem diffusam habitat Spiritus S. quos jugi gratiæ suæ influxu adjuvat, quos nunquam deserit, nisi ab ipsis prius deseratur? Secundum, idcirco damnatam meritò fuisse primam Propositionem, quia est indefinita, sicque universali æquivaleret. Namque, ut alia jam omittam, damnata fuit illa Propositio in sensu Janſenii: at fatentur ipsimet Janſeniani, eam apud Janſenium indefinitam & universalem non esse; non enim loquitur de omnibus, sed de aliquibus Dei mandatis; nec de omnibus, sed de aliquibus dumtaxat Justis volentibus atque conantibus.

Ad primam probationem, nego paritatem. Statuit quippe Catholica fides, nullis plane justificatis hominibus mandata esse ad observandum impossibilia: quamquam verò id quoque de omnibus plane hominibus verissimum sit affirmare, non tamen fide Catholica id credere tenemur, ob eam ipsam rationem, quæ adducta fuit; quia fide Catholica non tenemur credere, Deum singulis plane hominibus etiam obduratis & infidelibus, concedere gratias sufficientes, quibus possint mandata observare.

Ad secundam probationem ex Concilio Tridentino, Resp. I. Falsò supponitur Concilium probare Justis non esse impossibilia ad observandum Dei mandata, ex generali ista ratione: *Deus impossibilia non jubet*. Hæc enim non tam ratio est Concilii, quam definitio ipsa, quæ quidem pro subjecta materia non omnes plane homines spectat, sed tantum justos, de quibus in toto illo capite 11. Concilium loquitur: *Nemo*, inquit, *temeraria illa, & à Patribus sub anathemate prohibita voce uti (debet) Dei præcepta homini justificato ad observandum esse impossibilia. Nam Deus impossibilia non jubet, (nempe justis) sed jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat, ut possis. Cujus mandata gravia non sunt, &c.* Clarum est ex toto capitis illius contextu, de solis justis loqui Concilium.

II. Initio hujus sessionis Concilium statim declarat: *Doctrinam, quam exponere intendit, veram sanamque esse doctrinam justificationis, quam Christus docuit, Apostoli tradiderunt, & Catholica Ecclesia, Spiritu sancto suggerente, perpetuo retinuit. Et post sexdecim capita subjungit: Catholicam hanc esse de justificatione doctrinam, quam nisi quisque fideliter, firmiterque receperit, justificari non poterit. Cum ergo dicunt, rationes, quibus Concilia utuntur, ut fidei dogmata confirmant, non pertinere ad fidem, verum quidem est, quando rationes illæ distinguuntur ab ipso dogmate, quod definitur: at in præsentia causa ratio ista Concilii: Nam Deus impossibilia non jubet, &c. non tam ratio est seu probatio dogmatis definiti, quam definitio ipsa dogmatis. Si quidem ideo Patres vetant, ne quis de justis loquens, voce illa utatur, Dei præcepta sunt impossibilia justificatis; quia scilicet dogma est, Deum ipsis impossibilia non jubere.*

III. Non tantum Concilium asserit, Justis non esse ad observandum impossibilia Dei mandata, sed etiam gratias ipsis à Deo concedi, quibus ea possint observare: *Adjuvat, ut possis*. At istud postremum de solis Justis fides Catholica credendum proponit, non de omnibus plane hominibus; ergo & istud primum: *Deus impossibilia non jubet*, de solis Justis Concilium tanquam fidei dogma statuit, non verò de omnibus indefinitè hominibus: quamquam, ut postea patebit, verissime quoque asseratur, nulli hominum mandata Dei esse impossibilia; & per certa tempora & loca gratias aliquas omnibus concedi, quibus ea possint observare.

Objectiones ex lapsu sancti Petri.

Objicies: Sanctus Petrus justus fuit eo ipso tempore, quo Christum abnegavit: atqui sancto Petro tunc vel omnino defuit gratia, vel saltem sufficiens non fuit relative, ut posset gravissimæ mortis tentationi resistere, & Christum non negare.

Major propositio probatur 1. Quia Joan. 13. v. 10. postquam Christus pedes Apostolorum suorum lavit, ait: *Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes*, Judam excipit à quo se tradendum noverat.

Probatur 2. ex SS. Patribus.

S. Hilario cap. 30. in Matth. *Petrus, inquit, pro fidei sui calore respondit, cæteris licet scandalizanti-*

bus, (passivè) nunquam se scandalizaturum. In tantum enim & affectu & charitate Christi efferebatur, ut & imbecillitatem carnis suæ, & fidem verborum Domini non contueretur: quasi dicta ejus efficienda non essent, cui ait: *Priusquam gallus cantet, ter me negabis.* Charitate igitur flagrabat S. Petrus, adeoque justus erat.

S. Basilio Homil. de humilitate n. 4. *Non es, inquit, beato Petro Apostolo præstantior. Nec enim Dominum amore majori prosequi poteris, quam qui vita vehementer dilexit, ut etiam voluerit pro iplo mori. Sed quoniam animo elatiore locutus est, cum dixit: Etsi omnes scandalizati fuerint in te, ego tamen nunquam scandalizabor, timiditati humanæ traditus est, ceciditque in infirmitatem, lapsu erudiendus ad meritum atque ad cautionem, edocendusque infirmis parcere & debilibus. Ac Petrus quidem sic reprehensus accepit opem merito & auxilium, ut factum depone, & infirmis parcere disceret.* Audis iterum magnitudinem amoris, quo S. Petrus Christum prosequabatur.

S. Hieronymo Commentario in caput 14. S. Matth. *In omnibus, inquit, locis ardentissimæ fidei invenitur Petrus. Interrogatis discipulis, quem homines dicerent Jesum, Dei Filium confitetur. Volentem ad passionem pergere, prohibet: & licet erret in sensu, tamen non errat in affectu: nolens eum mori. Et in caput 16. Sæpe diximus, inquit, nimii ardoris amorisque quam maximi fuisse Petrum in Dominum Salvatorem. Et paulo post. Error ille Apostolicus, & de pietatis affectu veniens, nunquam incentivum diaboli videbitur. Denique in caput 26. ad hæc Petri verba: Etiam si omnes scandalizati fuerint, &c. ait: Non est temeritas, nec mendaciam; sed fides est Apostoli Petri, & ardens affectus erga Dominum Salvatorem.*

S. Augustino Serm. 127. de tempore, nunc 149. in Appendicem rejecto: *Videte, inquit, Fratres, responsionem Discipuli, & intelligite dilectionis esse, quod dixit. Et Serm. 284. Ad horam trepidavit infirmitas, ut præsumptio vinceretur, non ut pietas deleteretur. Si autem pietas in sancto Petro deleta non fuit, justus permansit.*

Minor verò propositio etiam probatur ex SS. Patribus, Chrysostomo præsertim & Augustino.

S. Chrysostomus hom. 72. in Joan. *Cum, inquit, assertioni suæ fervore quodam non staret Petrus, non quidem (Christus) impulit ad negandum, sed desertum reliquit, ut suam ipse intelligeret imbecillitatem. Et paulo post: Neque enim frigiditate, sed superni auxilii derelictu contrigit, nempe ut Christum negaret.*

Et hom. 34. in Matth. *Magnum profectò dogma hinc dicimus, quia videlicet nullo modo hominis voluntas sufficit, nisi auxilio superiori roboretur. Et quia nihil lucrari poterimus à superiori patrocinio, si voluntas nostra repugnat: quorum alterum Petrus, alterum Judas confirmat: hic enim etsi præsidium Christi largum habuerit, tamen quoniam noluit attendere, nec quæ ab ipso erant, conferre, nullam inde utilitatem consecutus est. Ille verò, etsi benè animatus fuerat, divino tamen subtrahito auxilio stare non potuit.*

Homilia 31. in Epistola ad Hebræos. *Negatio Petri, inquit, non tam erat socordiae ac negligentiae, quam ex eo, quod Deus eum deseruerat, erudiens, ut humanam sciret mensuram, & non repugnaret illis, quæ dicebantur à Magistro, neque ejus, quam aliorum essent elatiore spiritus, sed sciret, quod absque Deo nihil potest fieri.*

S. Augustinus Serm. 124. de tempore, nunc 79. in Appendicem rejecto: *Quid homo, ait, sine Dei gratia possit, timor B. Petri Apostoli evidenter ostendit. Per solum enim liberum arbitrium, non addito etiam Dei adjutorio, promiserat se pro Domino moriturum. Sed quid est homo sine gratia Dei, nisi quod fuit Petrus, cum negaret Christum? Ideo B. Petrum Dominus paululum subdeseruit, ut in illo totum hominum genus posset agnoscere, nihil se sine gratia prævalere.*

Sermone 296. aliàs 106. de diversis: *S. Petrus Dominum nostri Jesu Christi major amator, quam negator, secutus est Dominum passurum, sed tunc non potuit sequi passurum. Secutus est pedibus, nondum idoneus sequi moribus. Plus enim ausus erat, quam ejus capacitas sustinebat. Plus promiserat, quam poterat.*

Ed. nov.
To. 2. p.
159. D. E

Ibid. p.
160. A.

Ed. nov.
T. 4. p.
p. 65.

Ib. p. 75.
Ib. p. 76.
Ibid. p.
129.

T. 5. in
Append.
p. 263.
B.
T. 5. pag.
114. D.

Ed. Com.
mel. pag.
368. D.
Ibid. p.
369. A.
Ed. Com.
mel. pag.
703. A. B.

P. 1 955

T. 5. Ap.
144. E.

T. 5. pag.
1197. G.

Ib. pag. 11. E. Sermone 4. de Jacob & Esau, alias 44. de diversis: *Nondum poterat, inquit, quia infirmus erat.*
T. 1. par. 2. p. 724. C. Tractatu 92. in Joan. loquens de charitate: *Quæ utique, inquit, Petro defuit, quando mulieris ancillæ interrogatione perterritus, non potuit verum testimonium perhibere.*

Tom. 10. p. 735. D. Libro de Gratia & libero arbitrio c. 17. «Charitatem Apostolus Petrus nondum habuit, quando timore Dominum ter negavit... & tamen quamvis parva & imperfecta, non deerat, quando dicebat: Domine, animam meam pro te ponam: putabat enim se posse, quod se velle sentiebat.

Resp. 1. Nego maj. Cum enim S. Petrus Christum exterius abnegavit, à justitia jam exciderat interno superbiæ ac præsumptionis peccato: unde exemplum istud S. Petri non videtur præsentis nostræ controversiæ accommodatum. Ita docent imprimis SS. Chrysostomus & Augustinus, de quorum mente ac doctrina hic potissimum controvertitur.

S. Chrysost. citata homil. 93. in Matth. tria in S. Petro crimina observat & redarguit: 1. Quia Christo asserenti futurum, ut ab ipso negaretur, non credidit.

pag. 701. D. 2. *Quia cæteris seipsum præposuit.* 3. *Quia sibi totum imposuit,* hoc est præsumptione effræni arrogavit; «Et vita, inquit S. Doctor, hæc res sensim eum ad tetræ insolentia crimen devolvebat, quod reprimere Christus volens, quoniam nec Prophetæ, nec sibi ipsi obtemperavit, negationem fieri permisit. Quare Petrus cum verbis non crederet, à rebus ipsi servatur. Postea significat rursus lapsus S. Petri fuisse præsumptionem ac vanam gloriam. «Nimium, inquit, sibi confisus hæc dicebat, & in alios insurgebat dicens: Et si omnes in te scandalizati fuerint, ego tamen non scandalizabor. Puto autem ambitione quoque aliqua & jactantia in ea verba Petrum lapsum fuisse. «Idem

pag. 702. E. asseruerat hom. 72. in Joan. *Ex quo, inquit, cum in arrogantiam prolaberetur, & Christo contradiceret, suæ admonetur fragilitatis.*

T. 5. p. 1146. Ibid. D. Eadem est S. Augustini sententia Serm. 285. «Interrogatus (Petrus) in corde suo præsumperat, se pro eo etiam moriturum. Viribus suis hoc tribuerat... animam suam pro Christo præsumptor se positurum esse jactabat... Odit Deus præsumptores de viribus, & tumorem istum in eis, quos diligit, tanquam medicus secat.

Ib. pag. 1144. E. Sermone 284. *Præsumperat ille viribus suis, non de Dei dono, sed de libero arbitrio.*

Et Lib. 14. de Civit. Dei Cap. 13. eleganter exponit, quomodo interna cordis ruina præcedat externam ruinam operis. «Ante ruinam exaltatur cor: ait ex cap. 16. «Proverbiorum, & ante gloriam humiliatur. Illa prorsus ruina, quæ fit in occulto, præcedit ruinam, quæ fit in manifesto, dum illa ruina esse non putatur. Quis enim exaltationem ruinam putat, cum jam ibi sit defectus, quo est relictus excelsus? Quis autem ruinam esse non videat, quando fit mandati evidens atque indubitata transgressio?.... Et audeo dicere, superbis esse utile cadere in aliquod apertum manifestum. «que peccatum, unde sibi displiceant, qui jam sibi placendo ceciderant. Salubrius enim Petrus sibi displicuit, quando flevit, quam sibi placuit, quando præsumplit. «In mente igitur S. Augustini præcellerat in S. Petro externam Christi negationem occulta cordis ruina, ex præsumptione scilicet ac insolenti in propriis viribus prævidentia: quam quidem præsumptionem levem ac venialem non fuisse, sed gravem ac mortalem, manifestum est ex ipsismet SS. Chrysostomi & Augustini verbis. Primus illam crimen appellat, hom. 83. in Matth. & hom. 72. in Joan. *casus magnitudinem.* Alter verò ruinam cordis: Deus quippe odit præsumptores de viribus suis. Et verò qui de viribus suis præsumit, Christum, ejusque auxilium despiciit, quo se non indigere superbe & arroganter existimat; cum tamen sine ipso nihil possumus. Mirum igitur videri non debet, si propter illam animi de se præsumptis elationem ac superbiam, Petrus à Christo desertus fuerit, non concessa ipsi uberiori & efficaci gratia, ut gravissimæ tentationi resisteret, ac Christum aperè & constanter profiteretur.

Ad primam probationem negatæ majoris propositionis, dico S. Petrum cum cæteris quidem Apostolis (uno Juda proditore excepto) justum ac mundum fuisse, cum Christus suo ipsis distributo corpore dixit: *Vos mundi estis*; verum ab illa sanctitate & justitia paulò post ex præsumptione ac superbia delapsus est.

Ad secundam probationem ex SS. Patribus, esto nonnulli in ea fuerint opinione, B. Petrum ex nimio ardore charitatis Christo dixisse: *Etiamsi alii scandalizati fuerint, non ego scandalizabor*: ab ea tamen sententia alieni sunt SS. Chrysostomus & Augustinus. Præterea, si unum excipias S. Hieronymum, asserunt quidem alii ex amore ita respondisse S. Petrum; ac non asserunt rectum & ordinatum fuisse amorem illum. Imò S. Augustinus Sermone 296. aliàs 106. de diversis, de Petro ait: *Præpostere amavit, ideo timuit & negavit.* Rursus ibid. *Inordinate amans, defecit sub pondere passionis.... Tunc Petrus amans erat, sed adhuc carnaliter.* Quod quidem repetit Serm. 4. de Jacobo & Esau, aliàs 44. de diversis. SS. Hilarius & Basilios citati illum amoris in S. Petro excessum non laudant, quem non dissimulant cum præsumptione & arrogantia junctum fuisse. Cum igitur S. Augustinus citato Sermone 284. ait: *Ad horam trepidavit infirmitas, ut præsumptio vinceretur, non ut pietas deleteretur*: hoc unum intendit, pietatem illam usque in finem delendam non esse; rogavit quippe pro Petro Christus, ut ejus fides non deficeret, sed ut conversus fratres suos confirmaret.

Resp. 2. Ad min. distinguo. Data non fuit S. Petro gratia efficax, concedo: gratia sufficiens, iterum distinguo: per quam proximè & immediatè posset resistere tentationi, & Christum non negare, concedo: per quam id posset remotè, per orationem scilicet, cujus proximam habebat potestatem, uberius impetrando Dei auxilium, nego. Itaque cum S. Petrus in vitium præsumptionis ac superbiæ lapsus est, poterat non labi: cum etiam ter Christum negavit, poterat non negare, recurrendo scilicet ad orationem, ad quam ex data gratia recurrere poterat ac debebat. Noverat ille ex fide, necessarium plane esse Dei auxilium, ut tentationi resistatur: sciebat ex conscientia propriæ infirmitatis, impares esse vires suas superandæ gravissimæ mortis tentationi: hæc tamen neglecta, tum fidei, tum propriæ conscientiæ voce ad Deum supplex per orationem non confugit, sicut poterat & oportebat; ipsius ergo culpa fuit, quòd uberiorem non perceperit Dei gratiam. *Deservit, & desertus est.*

S. Chrysostomus homil. citata 83. in Matth. «Cum dicendum esset, ait, opem nobis feras, ne scandalizemur, è contrario nimium sibi arrogans, inquit, «Et si omnes scandalizati fuerint, &c. *Et postea: Totum sibi attribuebat, dicens: Et si omnes scandalizati fuerint, &c. cum dicere debuisset: Patrocinio tuo juvabis.*

S. Augustinus in ipso loco, unde desumitur obiectio, seu potius author illius Sermonis, qui in editione Benedictinorum Augustino penitus adjudicatur, & à Lovaniensibus ut dubius rejectus jam fuerat, unde perperam nobis obicitur ut Augustini, author, inquam, illius Sermonis, gratiam saltem orationis, à B. Petro non fuisse sublatam, dum negavit Christum, indicat dicens, *paululum subdesertum fuisse: cum minima enim gratia potuit resistere, aut saltem orare.*

In eundem sensum S. Augustinus Lib. de corrept. & gratia c. 9. ait: *Faciem, quam paululum ab illo averrat (Dominus) revocavit ad eum.* Præterea idem sanctus Doctor Lib. de unitate Eccl. c. 9. dixit: *Quis dubitaverit quòd Judas Christum, si voluisset, non utique tradidisset: & Petrus, si voluisset, ter Dominum non negasset? Nempe S. Petrus dum se perculsum tentatione sensit, mentis tumorem ac prævidentiam deponere potuit ac debuit, & supplici oratione confugere ad Deum, dicens cum Propheta: Adjutor meus esto, ne derelinquas me, Domine; sicque derelictus non fuisset, si derelinqui noluisse. Desertio igitur S. Petri consequens fuit, non antecedens.*

Nec obstat, quod ait S. Augustinus, Petrum non potuisse tunc mori pro Christo: namque his verbis non significat sanctus Doctor impotentiam faciendi remotam, sed tantum proximam. Adde, quòd S. Augustinus negat dumtaxat, Petrum tunc potuisse mori quando dicebat: *Animam meam ponam*: tunc enim nullum ipsi impositum fuerat moriendi præceptum.

Instabis 1. ex S. Chrysostomo citata homil. 31. in Epistolam ad Hebræos: *Petri negatio non tam erat socordia ac negligentia, quam ex eo, quòd Deus eum deseruerat: ergo Petrus non habuit gratiam sufficientem, qua poterit non negare Christum.*

Resp. Dist. ant. Non tam erat socordiæ timidæ, con-

T. 5. pag. 1198. A. Ibid. B. Ibid. G. Ibid. p. 1144. D.

pag. 701. C.

pag. 703. A.

T. 5. in Append. p. 144. F.

To. 10. p. 764. A. T. 9. p. 352. D.

concedo: tumida & inflata, nego. Explico: duplex in S. Petro socordia genus distingui potest; unum ex præsumptione ac superbia, alterum ex timore. 1. Cum Christus ipsi prædixit futurum, ut ter ab ipso negaretur, neglexit S. Petrus divinam gratiam petere, ac rogare Deum, ut istud à se crimen averteret, quam socordiam tumidam ac inflatam appello; quia est animi de suis propriis viribus insolenter præsumptis: hæc socordia causa fuit desertionis divinæ. 2. Cum ad ancillæ interrogantis vocem Petrus Christum negavit, socordia in ipso fuit timida, id est hominis trepidantis ac mortem timentis. Hæc autem secunda socordia ea est, de qua loquitur S. Chrysostomus in loco nobis objecto: fuit igitur desertio divina media inter geminam Discipuli socordiam, alteram priorem, Christo futurum casum prædicente; alteram posteriorem, ancilla interrogante. Hinc est, quod S. Chrysostomus negationis lapsum censeat esse referendum in desertionem divinam, potius quam in pavidum Apostoli socordiam, propterea quod pavor ejus & timor ex divini auxilii absentia natus est; quamvis timor ille & lapsus sit potius refundendus in socordiam Apostoli præsumptis, quam in desertionem cœlestis auxilii. Etenim Petrus negavit Dominum, quia timuit; timuit verò, quia gratiæ robore caruit; caruit autem, quia præsumpsit.

Instabis 2. Ipse Christus S. Petro dixit: *Non potes me sequi modo, sequeris autem postea*, Joan. 13. v. 36. Ergo tunc impossibile fuit S. Petro implere præceptum.

Resp. Nego consequentiam. Neque enim tunc impositum S. Petro fuit præceptum moriendi pro Christo. Hoc, ait S. Augustinus Sermone 296. aliàs 106.

T. 5. pag. 1198. A. de diversis, pro servo Dominus erat facturus, non servus pro Domino. Immerito igitur hæc Christi verba contra possibilitatem mandatorum Dei referuntur, cum eò loci de præcepto moriendi pro Christo non agatur. Equidem & de viribus suis insolenter non præsumere; & Christum non negare, ex præcepto humilitatis & charitatis tenebatur S. Petrus; verum ut utroque mandato posset obsequi, sufficientes habebat ex gratia vires.

Instabis 3. Cum S. Petrus de viribus suis nimium præsumpsit, at Christum subinde negavit, non habuit sufficientem & proximam etiam ad orandum potentiam: ergo divina gratia omnino tunc destitutus, non potuit non præsumere, & Christum non negare.

Antecedens probatur. Quia ut quis sit proximè potens orare, debet habere judicium practicum propriæ impotentia proximæ, ac necessitatis majoris gratiæ impetrandæ: sed qui de viribus suis præsumit, non habet judicium practicum propriæ impotentia proximæ, ac necessitatis majoris gratiæ impetrandæ: ergo is non est proximè potens orare.

Resp. Nego ant. Ad probationem nego majorem. Quia hoc judicium practicum hominem constituit non solum in potentia proxima ad orandum, sed in actuali oratione: unde immerito asseritur illud judicium practicum esse prærequisitum, ut homo proximè potens sit ad orandum.

Instabis 4. Certò affirmari non potest, S. Petrum cum de viribus suis præsumpsit & Christum negavit, satis ex gratia virium habuisse, ut posset non præsumere & non negare: namque gratia sufficiens est interior Dei motio, per quam mentem illustrat & voluntatem excitat. Quis porro affirmare certò possit, an S. Petrus interiorem illam in se Dei motionem expertus fuerit, cum id soli Deo pateat?

Resp. Cum sit ex fide Catholica certum ac constans, justum à Deo non deserui ad piè semper justèque vivendum, nisi ipse prius Deum deseruerit, consequenter dicendum, ad primum saltem vitandum peccatum, justum à Deo accepisse per gratiam vires sufficientes, quibus vitare illud potuerit: ergo antequam in peccatum præsumptionis ac superbiæ caderet S. Petrus, potuit ex gratiæ auxilio in illud non cadere, seu immediatè ac proximè, seu mediatè ac remotè.

ARTICULUS II.

Utrum dentur omnibus fidelibus Gratia sufficientes, tum ut peccata caveant, tum ut à peccato resipiscant.

Observandum 1. cum Bellarmino Lib. 2. de Gratia & libero arbitrio c. 1. duas hic esse contrarias sententias, inter quas media incedit veritas

Prima est Pelagianorum, & eorum, qui Pelagianis in Gallia occultè favebant, Fausti, Cassiani & aliorum: docebant illi gratiam Dei omnibus hominibus paratam esse, modò ipsi eam petere & excipere velint; posse autem unumquemque ex viribus liberi arbitrii, sine alia præveniente gratia, ipsam gratiam expetere, invocare, excipere.

Altera sententia huic priori contraria eorum est, qui non agnoscunt distinctionem inter auxilium efficax & sufficiens: docent illi, multis deesse auxilium sufficiens ad salutem, videlicet iis omnibus, qui non sunt à massa perditionis divina prædestinatione discreti. Ita Lutherus in assertionem art. 36. & Calvinus Lib. 3. Instit. c. 22. paragr. 10. & cap. 24. paragr. 15. & 16. Utramque hanc erroneam sententiam hæcenus impugnavimus; primam quidem Pelagianorum & Semipelagianorum, ubi de necessitate gratiæ, ad quartam hujusce Tractatus quæstionem; alteram verò cum demonstratum à nobis fuit, agnoscendam esse gratiam verè sufficientem ab efficaci distinctam.

Inter illas contrarias pugnantisque sententias, pergit Bellarminus, incedunt Theologi Catholici quamplurimi ac ferè omnes, qui docent, omnibus hominibus pro loco & tempore sufficiens auxilium non deesse; & tamen sine præveniente gratia, neminem posse gratiam desiderare, petere & accipere;

Observandum 2. Quæstionem hic non moveri, utrum omnibus adultis auxilium gratiæ Dei æqualiter distribuatur. Negativa sententia certissima est, ad quam probandam S. Augustinus urget istud Sap. 4. v. 11. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius, &c.*

Observandum 3. Neque etiam quæstionem hic esse, utrum omni tempore & momento singulis hominibus detur gratia sufficiens; vel utrum ea ipsis semper detur, per quam immediatè ac proximè tentationes superare, & mandatum observare possint: sed quæstio est, utrum pro loco & tempore, præsertim cum urget præceptum, immediatè vel mediatè detur gratia sufficiens, maximè fidelibus.

CONCLUSIO.

Omnibus fidelibus dantur gratiæ sufficientes, quibus & peccata cavere, & à peccatis seu immediatè, seu mediatè resipiscere possunt.

Duplex est pars Conclusionis.

Prima pars probatur 1. ex Scripturis, tum iis, quæ generatim effusam Dei in omnes homines clementiam, benignitatem ac beneficam voluntatem singulis ferè in paginis testantur ac prædicant: tum iis, quæ proprius pertinent ad eum verum ac sincerum Dei erga salutem omnium affectum.

Primi ordinis innumera ferè sunt testimonia.

Proverb. 1. v. 20. & seq. *«Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam, in capite turbarum clamat, in foribus portarum urbis profert verba sua, dicens: Usquequò parvuli diligitis infantiam, & stulti mea, quæ sibi sunt noxia, cupient, & imprudentes odibunt scientiam? Convertimini ad correptionem meam: en proferam vobis Spiritum meum, & ostendam vobis verba mea. Quia vocavi & renuistis: extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subfannabo, cum vobis id, quod timebatis, advenerit.*

Sapientia 11. v. 24. *«Misereris omnium, quia omnia potes, & dissimulas peccata hominum propter poenitentiam. Diligis omnia, quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti. Et cap. 12. v. 1. O quàm bonus & suavis est, Domine, Spiritus tuus in omnibus! Ideoque eos, qui exerrant, partibus corripis; & de quibus peccant, admones & alloqueris, ut relicta malitia credant in te, Domine. Eru 13. Non est alius Deus quàm tu, cui cura est de omnibus, ut ostendas, quoniam non injustè judicas judicium. Eru 20. Si enim inimicos servorum tuorum, & debitos morti, cum tanta cruciasti attentione, dans tempus & locum, per quæ possent mutari à malitia, cum quanta diligentia judicasti filios tuos?*

Ezechielis 33. v. 10. *«Sic locuti estis, dicentes: Iniquitates nostræ & peccata nostra super nos sunt, & in ipsis non tabescimus; quomodo ergo vivere poterimus? Dic ad eos: Vivo ego, dicit Dominus Deus: nolo mortem impii, sed ut convertatur impius à via sua & vivat. Convertimini, convertimini à viis vestris opellimini;*

Prima
pars Con-
clusionis.

«pessimis, & quare moriemini? Illa porro exhortatio: Convertimini, convertimini, irrisoria videretur, ait Bellarminus Lib. 2. de Gratia & libero arbitrio c. 5. nisi Deus dedisset illis vires, quibus converti possent. Non fuisse autem irrisoriam live ironicam exhortationem, testatur vel illud iuramentum: *Vivo ego, dicit Dominus, nolo mortem impii, &c.* nisi fortè velis dicere cum Janzenio, (quod horresco referens) nihil aliud fuisse Testamentum illud, (vetus) nisi magnam quamdam quasi comediam. Quasi simulaverit Deus se velle illorum hominum conversionem, quam re ipsa nolebat.

L. 3. de
gr. Chr.
c. 6.

T. 3. p.
116. col.
2. B.

T. 1. p.
648. B.

Joannis 1. v. 9. *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Quo testimonio utitur S. Aug. L. 1. de Gen. contra Manich. c. 3. n. 6. ut probet, omnes homines posse, si velint, Dei præcepta observare. «Illud, inquit, lumen non irrationabilium »avium (seu animalium) oculos pascit, sed pura corda »eorum, qui Deo credunt, & ab amore visibilium re- »rum & temporalium se ad ejus præcepta implenda »convertunt. Quod omnes homines possunt, si velint, »quia illud lumen omnem hominem illuminat, veni- »entem in hunc mundum.

Cum S. Doctor ait, omnes homines posse observa- re præcepta, si velint, procul dubio subintelligit con- ditionem istam plane necessariam, modo voluntas eo- rum à Domino præparetur. Sic ipsemet explicat S. Doctor Lib. 1. Retract. c. 10. n. 2. Etsi verò non om- niam voluntas efficaciter præparetur, sufficienter ta- men præparari dicenda est, aliàs minùs cautè diceret Augustinus, omnes Dei mandata observare posse, si ve- lint: quemadmodum de homine nec pecuniam ha- bente, nec modum illius comparandæ, ineptè prorsus diceretur: Agrum emeris, si velles, quem emere prorsus ipsi tunc impossibile est.

Ibid. p.
16. A.

Secundi ordinis testimonia hæc sunt:

Isaia 5. v. 4. *Quid est, quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci?*

Matthæi 23. v. 37. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & nolu- isti. Et cap. 1. v. 28. Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos, ait Christus.*

Apocal. 3. v. 20. *Sto ad ostium, & pulso.*

2. Petri 3. v. 9. *Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant: sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad penitentiam re- verti.*

Denique 1. ad Timoth. 2. v. 4. *Qui (Deus) vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis veni- re. Et cap. 4. v. 10. Qui est Salvator omnium, maxime fidelium.*

2. Corinth. 5. v. 14. *Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus.*

Non est, quod hic diutius immoremur in urgendo argumento quod ex voluntate illa Dei salvandi omnes, & morte Christi pro omnibus deducitur; fusè enim de hoc argumento disseruimus secunda parte de divinis Attributis, ubi de voluntate Dei.

Duo hic dumtaxat in memoriam vobis revocasse sufficiat.

Primum, voluntatem illam Dei salvandi omnes, quam Theologi, post S. Anselmum & S. Thomam, an- tecedentem appellant, sterilem & otiosam non esse; sed æctuosam, ex qua defluunt media ad salutem necessa- ria. Hujus voluntatis effectus, ait S. Thomas in 1. Sent. dist. 46. q. 1. art. 1. *est ipse ordo naturæ in finem salutis, & promovenia in finem omnibus communiter proposita, tam naturalia, quam gratuita.*

T. 7. p.
403. col.
1. B.

Alterum, quod etsi textus iste Apostoli: *Deus vult omnes homines salvos fieri*, variis modis exponatur à S. Augustino, illam tamen expositionem videri maxime congruere sententiæ Apostoli, quam habet in Lib. de spir. & litt. c. 33. n. 58. ubi quærit, cur non omnibus detur gratia fidei, cum Deus velit omnes salvos fieri, &

T. 10. p.
118. E.
F.

in agnitionem veritatis venire? Respondet: «Deum »velle omnes salvos fieri; non sic tamen, ut eis adimat »liberum arbitrium, quo vel bene, vel malè utentes »justissime judicentur. Quod cum sit, infideles quidem »contra Dei voluntatem faciunt, cum ejus Evangelio »non credunt: nec ideo tamen eam vincunt, verum »seipsos fraudant magno & summo bono, malisque »pœnalibus implicant, experturi in supplicis potesta- »tem ejus, cujus in donis misericordiam contempe- »runt. Ita voluntas Dei semper invicta est.» Quod illustrat ibidem similitudine Domini, qui vult, ut om- nes servi laborent in vinea, sic tamen, ut si qui operari noluerint, detrudantur in pristinum. Ex his intelligi-

Tournellii Tomi II, P. II, De Gratia Christi.

mus, ait Bellarminus loco jam citato, hanc fuisse S. Au- gini sententiam, Deum velle omnes salvos fieri, quia dat omnibus, unde possint velle & credere & salvari; sic tamen, ut si noluerint, non salventur, sed ad sup- plicia æterna destinentur.

L. 2. de
gr. Chr.
lib. arb.
c. 5.

Probatur 2. ex Conciliis.

Valentino III. anno 855. Can. 2. ubi dicitur: *Malos non ideo perire, quia boni esse non potuerunt, sed quia boni esse noluerunt.*

T. 8. Com.
p. 125. E.

Senonensi an. 1528. parte 13. in decretis fidei c. 15. *Neque tamen, inquit, tanta gratiæ necessitas libero præ- judicat arbitrio, cum illa semper sit in promptu, nec mo- mentum quidem prætereat, in quo Deus non stet ad ostium, & pulset.*

T. 14. p.
458. C.

Colonienfi an. 1536. parte 73. cap. 32. cujus hæc verba sunt: «Quamquam nemo convertatur ad Do- minum, nisi tractus per Patrem, attamen nemo hic »excusationem prætexat, quod non trahatur, quod ille »semper stet ante ostium pulsans, nimirum per inter- »num & externum verbum commonens, ut converta- »mur à via nostra pessima.

Ibid. p.
539. C.

Denique ex Tridentino sess. 6. de justific. c. 11. *Deus, inquit, impossibilia non jubet, sed jubendo monet & fa- cere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat, ut possis.*

Ibid. p.
761. C.

Probatur 3. ex SS. Pontificibus Innoc. I. & S. Leone.

Innocentius I. in Epistola ad Concilium Carthagi- nense: *Quotidiana, inquit, præstat illi (homini) re- media, quibus nisi freti confisque nitamur, nequaquam huma- nos vincere poterimus errores.*

T. 2. Com.
p. 1285.
D.

S. Leo Serm. 16. de Passione Domini: *Juste, ait, instat præcepto, qui præcurrit auxilio.*

T. 1. p.
291.

Probatur 4. ex S. Augustino pluribus in locis.

Lib. 3. de libero arbitrio c. 19. n. 53. ubi occurrit illorum querimoniarum, quibus durum ac grave videtur, quod in pœnam peccati primi parentis cum ignorantia, cæcitate ac difficultatis cruciatibus nascamur. «Quibus, inquit, breviter respondetur, ut quiescant, & »adversus Deum murmurare desinant. Rectè enim for- »tasse quererentur, si erroris & libidinis nullus homi- »num victor existeret: cum verò ubique sit præsens, »qui multis modis per creaturam sibi Domino serviën- »tem aversum vocet, doceat credentem, consoletur »sperantem, diligentem adhortetur, conantem adja- »vet, exaudiat deprecantem; non tibi deputatur ad »culpam, quod invitus ignoras, sed quod negligis quæ- »rere, quod ignoras; neque illud quo i vulnerata mem- »bra non colligis, sed quod volentem sanare contem- »nis. Ista tua propria peccata sunt. Nulli enim homini »ablatum est, scire utiliter quærere, (vel quæri) quod »inutiliter ignoratur, & humiliter confitentem esse »imbecillitatem, ut quærenti & confitenti ille subve- »niat, qui nec errat, dum subvenit, nec laborat.

T. 1. p.
631. F.

Et cap. 22. n. 65. *Quid ergo ignorat, (anima) quid sibi agendum sit, ex eo est, quod nondum accepit: sed hoc quoque accipiet, si hoc, quod accepit, bene usa fuerit. Accipit au- tem, ut piè & diligenter quærat, si volat. Sunt hæc pro- fectò ad rem nostram præsentem maximè accommo- data: Accipit homo, ut piè & diligenter quærat; in gratia sufficiens, qua si bene usus fuerit, accipiet & effica- cem, qua faciat, quod antea non poterat, (proximè sci- licet & immediatè) facere.*

Ibid. p.
637. B.

Nota, verba, quæ ex capite 19. laudata sunt, nus- quam improballes sanctum Doctorem, imò ea rursus laudasse L. de natura & gratia, c. 57. n. 81.

Tractatu 12. in Joan. n. 12. ad hæc verba: «Non »venim misit Deus filium suum in mundum, ut judi- »cet mundum, sed ut solvetur mundus per ipsum. Er- »go quantum in medico est, sanare venit ægrotum. »Ipse se interimit, qui præcepta medici observare non »vult. Venit Salvator ad mundum: quare Salvator »dictus est mundi, nisi ut salvet mundum, non vult ut judicet mundum? Salvati non vis ab ipso, ex te judi- caberis.

T. 3. par.
2 p. 389.
A.

Tractatu in Psalm 56. «Neque, inquit, impera- »ret hoc Deus, ut faceremus, si impossibile judicaret, »ut ab homine fieret. Sed considerans infirmitatem »tuam deficiis sub præcepto? Confortare in exem- »plo..... adest ille, qui præbuit exemplum, ut præ- »beat & auxilium.

T. 4. p.
530. A.
B.

Lib. 1. ad Simplic. q. 2. n. 10. de ipsomet Esau ait, »Noluit Esau, & non cucurrit: sed & si voluisset, & »cucurrisset, Dei adjutorio pervenisset, qui etiam »velle & currere vocando præstaret, nisi vocatione »contempta reprobis fieret.

T. 6. p.
94. B.

Denique duplex sanctus Doctor principium statuit, ex quo necessario inferitur illum in ea mente fuisse,

N n

omni-

omnibus necessaria esse, ac conferri sufficientia gratiæ auxilia.

T. 10. p. 148. F. L. 3. del. arb. c. 18. n. 50. T. 1. p. 630. F. T. 10. p. 162. A. Secunda pars Conclusionis.

Primum est : Deum impossibilia non jubere, sed jubendo admonere, & facere, quod possis, & petere, quod non possis.

Alterum : Neminem peccare in eo, quod nullo modo cavere potest. Peccatur autem. Caveri igitur potest; sed optulante illo, qui non potest falli; ait sanctus Doctor L. de nat. & grat. c. 67.

Secunda pars Conclusionis. Probatur 1. ex Scripturis, quæ peccatores ad poenitentiam & conversionem invitant & adhortantur.

Ezechielis 33. v. 11. Vivo ego, dicit Dominus Deus: nolo mortem impii, sed ut convertatur impius à via sua, & vivat. Convertimini, convertimini à viis vestris pessimis.

Ecclesiastici 5. v. 8. Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem: subit enim veniet ira illius.

2. Petri 3. v. 9. Patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam reverti.

Porro frustra essent adhortationes illæ, nisi supponatur fidelibus in peccatum lapsis dari sufficientem gratiam, qua possint à peccato per veram poenitentiam resurgere.

Probatur 2. ex S. Augustino Conc. 2. in Psalm. 58. sub finem: «Si nolis, inquit, curari vulnus tuum, admonet, ut cureris: & aversum revocat, & refugientem quodam modo ad se redire compellit & attrahit. In omnibus implet, quod dictum est. Misericordia ejus præveniet me. Et in Psalm. 102. num. 16.

Ibid. p. 1124. C. «quid tam longanimum? Quid tam multum in misericordia? Peccatur, & vivitur.... Vocat undique ad correctionem, vocat undique ad poenitentiam, vocat beneficiis creaturæ, vocat impertiendo tempus vivendi, vocat per lectorem, vocat per tractatorem, vocat per intimam cogitationem, vocat per flagellum correptionis, vocat per misericordiam consolationis. Longanimis & multum misericordiae. Sed observa, ne longitudine misericordiae Dei male utendo, tu tibi thesaurizes, quod ait Apostolus, iram in die iræ.

Probatur 3. ex Conc. Lateran. IV. cap. Firmiter, ubi docet, hominem lapsum semper posse per veram poenitentiam reparari. Idem & S. Thomas 3. p. q. 86. art. 1.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objectiones 1. S. Augustinus agnoscit gratiam omnibus non concedi. Scimus, ait Epistola 217. aliàs 107. ad Vitalem, gratiam non omnibus hominibus dari. Scimus eis, quibus datur, misericordia Dei gratuita dari. Scimus, eis, quibus non datur, justo judicio Dei non dari. Et Lib. de corrept. & grat. c. 11. de gratia Adamo innocenti concessa (quæ sufficiens dumtaxat erat) ait: Nunc quibus deest tale adjutorium, jam pœna peccati est.

Idem cum Augustino sentiunt S. Prosper Carmine de ingratis cap. 11.

Pag. 139. nu. 272. Dic, unde probes, quid gratia Christi Nullum omnino hominem de cunctis, qui generantur, Prætereas, cui non regnum vitamque beatam Impertire velis?

Pag. 450. Tom. 5. Conc. p. 1597. E. S. Fulgentius Lib. 1. de veritate prædest. c. 14. In cujus gratiæ largitate, inquit, quidam non leviter errant, existimantes eam omnibus equaliter dari.

Præsules Africani in Sardinia exules in Epistola Synodica ajunt: De gratia non dignè sentire, quisquis eam putat omnibus hominibus dari.

Resp. Distinguo ant. SS. Augustinus, Prosper, Fulgentius, &c. agnoscunt, gratiam fidei perfectæ ac justificationis non omnibus dari, concedo: gratiam sufficientem, iterum distinguo: agnoscunt non omnibus dari ad sensum Semipelagianorum, id est, non omnibus æqualiter dari, ut ait S. Fulgentius; aut etiam non dari propter aliquod initium fidei, quod sit ex solis naturæ viribus, concedo: nullatenus dari, nego. Solutio ex dictis hactenus aperta est & manifesta.

Instabis 1. Si S. Augustinus agnovisset, hujusmodi gratiam sufficientem omnibus adultis fidelibus dari, qua ipsis possibilia fiant Dei mandata, facili negotio sedare potuisset ac compellere Monachorum Cœnobii

Adrumetini querimonias, quibus contendebant immerito se corripi, eò quod id non facerent, ad quod faciendum gratiam non perceperant.

2. Reipsa S. Augustinum appositè reposuisse illorum Monachorum querelis L. de corrept. & grat. cap. 2. n.

4. «Non se fallant, inquit, qui dicunt, ut quid nobis prædicatur atque præcipitur, ut declinemus à malo, & faciamus bonum, si hoc non agimus, sed id velle & operari Deus operatur in nobis. Sed potius intelligant, si filii Dei sunt, spiritu Dei se agi, ut quod agendum est, agant; & cum egerint, illi, à quo aguntur, gratias agant. Aguntur enim, ut agant, non ut nisi nihil agant; & ad hoc eis ostenditur, quid agere debeant, ut quando id agunt, sicut agendum est... accipisse se gaudeant. Quando autem non agunt, sive omnino non faciendo, sive non ex charitate faciendo, noverint, ut quod nondum habent, accipiant.

Non poterat sanctus Doctor significantius declarare, Monachos illos immerito conqueri, se non accepisse gratiam, saltem sufficientem, per quam efficacem impetrare à Deo poterant: Orent, ut quod nondum habent, accipiant.

Instabis 2. Capite 6. ejusdem Libri de corrept. & grat. sanctus Doctor rejicit in peccatum originale causam, cur nonnulli à Deo relinquuntur: ergo non supponit gratias sufficientes omnibus dari.

R. Distinguo ant. In regeneratis per Baptismum, nego. Nihil quippe odit Deus in iis, qui sunt in Christo Jesu. In infidelibus nondum regeneratis, iterum distinguo: tanquam in primam causam, concedo: tanquam in solam & unicam causam, nego. «Nec attendunt, ait c. 6. nu. 9. si nondum regenerati sunt, primam esse causam, cur objugati quod sint inobedientes Deo, sibi debeant displicere, quia fecit Deus hominem rectum ab initio humanæ creaturæ, & non est iniquitas apud Deum. Ac per hoc prima pravitas, qua Deo non obeditur, ab homine est. Duplex igitur in infidelibus causa est, cur eis gratiam operis seu actionis Deus non concedat: prima originalis & communis, peccatum scilicet primi parentis: altera vero propria seu personalis, nempe actuale peccatum. Primam attingit S. Doctor cap. 6. citato. Alteram cap. 3. n. 5. ubi sic loquitur: Præcipit (Apostolus) ut habeatur charitas: corripit, quia non habetur charitas: orat, ut abundet charitas. O homo! in præceptione cognosce quid debeas habere; in correptione cognosce te tuo vitio non habere? in oratione cognosce unde accipias quod vis habere.

Objicies 2. Duplici maxime de causa probamus omnibus adultis fidelibus gratias vere sufficientes à Deo concedi. 1. Ut Dei mandata ipsis possibilia fiant. 2. Ut in culpam ipsis imputari possint, quæ committunt peccata: atqui duplex illa causa & ratio satis firma non videtur.

Non prima: quia ut mandata vere alicui possibilia dicantur, satis est quod ea sint in se possibilia, & quod gratiam recipere possit, qua mediante illa valet observare. Docet quippe S. Augustinus Lib. de perfectione justitiæ cap. 3. in responsione ad quintam ratiocinationem, illud esse impossibile, ad quod faciendum nondum vires habentur. Cum videmus claudum, inquit, qui sanari potest, rectè utique dicimus: Debet homo iste esse sine claudicatione, & si debet, potest. Nec tamen cum vult continuo, potest, sed cum fuerit adhibita curatione sanatus, & medicina adjuverit voluntatem.

Non secunda: quia docet idem S. Augustinus, nonnulla esse mala, quæ cavari non possunt, & tamen vera sunt peccata. Lib. mox citato cap. 6. ad 15. ratiocinationem: «Peccatum est, ait sanctus Doctor, cum vel non est charitas, quæ esse debet, vel minor est quam debet; sive hoc voluntate vitari possit, sive non possit: quia si potest, præsens voluntas hoc facit: si autem non potest, præterita voluntas hoc fecit; & tamen vitari potest, non quando voluntas superba laudatur, sed quando humilis adjuvatur.

Et Lib. 3. de libero arbitrio, postquam cap. 18. dixit, neminem peccare in eo, quod nullo modo cavari potest, statim addit: Et tamen etiam per ignorantiam facta quedam improbantur, & corrigenda judicantur... Sunt etiam necessitate facta improbanda, ubi vult homo rectè facere, & non potest; nam unde sunt illæ voces: Non enim quod volo, facio bonum, sed quod nolo malum, hoc ago?... Hæc omnia hominum sunt, ex illa mortis damnatione venientium: nam si non est ista pœna hominis, sed natura, nulla ista peccata sunt. Supponit hic sanctus Doctor aliqua ex necessitate male facta, quæ tamen vera sunt peccata, & ad culpam imputantur.

Qua-

Tom. 2.
Conc. p.
1531. E.

Quapropter Concilium Diospolitanum an. 415. istum inter alios Pelagii articulum n. 11. proscriptit: Oblivionem & ignorantiam non subiacere peccato, quoniam non eveniunt secundum voluntatem, sed secundum necessitatem. Mens igitur Concilii hæc videtur fuisse, ea scilicet quæ fiunt ex ignorantia & necessitate, quæ caveri non possunt, subiacere peccato, & ad culpam imputari.

Resp. Nego utramque minoris propositionis partem.

Ad primam probationem jam non semel dictum est, hanc Janfenianorum responsionem, putidam esse irrisionem: tum quia mandatorum possibilitas non tantum in se & absolute, sed maxime relative ad hominem, cui imponuntur, spectanda est: tum quia ridiculum plane videtur dicere, hominem posse Dei mandata observare per gratiam, quam potest quidem Deus conferre, sed quam nec confert, nec vult ei conferre. Quid, quæso, præsidii ex tali gratia percipere homo potest? Sensu non ablimili S. Jacobus Epistolæ suæ cap. 2. v. 15. dicebat: Si autem frater & soror nudi sunt, & indigent victu quotidiano, dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pacem, calefaciamini & saturamini: non dederit autem eis, quæ necessaria sunt corpori, quid proderit?

Quæ opponuntur ex cap. 3. Lib. de perfectione justitiæ, magis favent quam noceant Conclusioni nostræ. Claudus enim ille, de quo S. Augustinus, potest sanari à claudicatione, si peritum medicum adire voluerit: ita & potest quilibet homo sanari à peccato, si ad Christum supremum animarum Medicum per orationem confugere voluerit. Aliquid ergo possibile est, saltem mediatè per orationem, ad quod immediate ac proximè præstandum nondum vires habentur.

Magis firma non est ac valida secunda ratio.

Ad probationem ex S. Augustino dico 1. S. Augustinum loqui de eo, quod non potest vitari, non quidem absolute, sed ex hypothesi; quia videlicet, ait Bellarminus, non potest vitari dominante prava cupiditate, sed potest per gratiam Dei dominatus cupiditatis auferri, ut non regnet peccatum in nostro mortali corpore. Certè qui odit aliquem, non potest illi ex animo benefacere, durante odio; tamen absolute potest, quia potest odium deponere. Sic intelligitur illud Evangelii: Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ad invicem accipitis? Et illud Prophetæ: Quomodo vos potestis benefacere, cum didiceritis mala? Sicut etiam intelligit Augustinus illud Joan. 12. Non poterant credere, quia dixit Isaias: Excavavi oculos eorum. Hunc sensum innuit ipsemet S. Augustinus in eo ipso loco, qui objicitur: Et tamen, inquit, vitari potest, non quando voluntas superba laudatur, sed quando humilis adjuvatur. Id est, vitari quidem non potest stante superbia, seu, ut ajunt, in sensu composito superbiæ: at cum illa superbia deponi possit per gratiam, quæ non deest, idcirco meritò asserit S. Doctor, vitari posse illud peccatum.

Dico 2. in loco è Libro 3. de libero arbitrio citato, S. Augustinum non loqui de peccato, quod sit ex necessitate, attamen verè imputetur ad culpam, seu non loqui de peccato propriè ac formaliter dicto, sed impropriè, de motibus scilicet indeliberatis concupiscentiæ loquitur, qui peccata dicuntur, quia sunt à peccato, nempe originali, & ad peccandum inclinant. Apostoli verba, quæ S. Doctor laudat, manifestè sensum hunc declarant.

Dico 3. Concilium Diospolitanum hoc unum statuere contra Pelagium, ignorantiam, quæ per naturam non potest vinci, sed per gratiam, subiacere peccato; quia in potestate hominis est, per orationem impetrare gratiam, qua illuminentur tenebræ nostræ: Pelagiani namque eam dumtaxat ignorantiam culpabilem esse volebant, quæ naturæ viribus depelli posset. Quæcumque igitur fiunt ex ignorantia per gratiam vincibili, ea, si mala fuerint, meritò culpæ imputantur.

ARTICULUS III.

Utrum infidelibus dentur sufficientes gratiæ quibus ad fidem mediatè saltem adduci possint.

Inter infideles alii negativè, alii verò positivè infideles dicuntur. Negativè quidem, qui de Christo nihil audierunt: Fides autem ex auditu, auditus autem

Tournellii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

per verbum Christi, ait Apostolus Rom. 10. v. 17. Et v. 14. dixerat: Quomodo invocabunt, in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? Quomodo verò prædicabunt, nisi mittantur? Hujusmodi ergo infidelibus, quibus Christus non annuntiatur; infidelitas illa negativa ad culpam non imputatur: non ita cæteris, qui positivè infideles sunt; hoc est, qui annunciatum sibi Evangelium non crediderunt, quorum culpa est, quod non credant.

Non hic movetur quæstio de iis qui positivè, sed qui negativè dumtaxat sunt infideles.

Neque etiam quæstio est, utrum quolibet tempore vel singulis momentis dentur infidelibus gratiæ sufficientes; vel tales illæ sint, quibus proximè ac immediate fidem habeant. Certum enim est, gratiam fidei non omnibus dari: Non omnium est fides, ait Apostolus 2. ad Thessal. 3. v. 2. Et Philip. 1. v. 29. Vobis donatum est, ut in eum credatis. Inde est, quod Tyriis ac Sydoniis concessa non fuerit gratia miraculorum Christi & prædicationis Evangelii, quamvis, ipso attestante Christo, credituri fuissent, si ea miracula vidissent; ac Paulus à Spiritu S. prohibitus fuerit, ne Asiaticis Christum annuntiaret.

Neque etiam quæstio est, utrum cognitio Dei, quæ vel per creaturas, vel ex innata unicuique notione habetur, & alia quælibet hujusmodi exterior gratia satis sit, ut infideles dici possint sufficientes à Deo accepisse gratias, quibus tentationes superare, legis naturalis observare præcepta, & ad fidem se præparare ac disponere possint. Pelagianus esset, qui ita sentiret; nec à temeritate vel ignorantia possunt excusari, qui sententiam hanc iis affingunt Theologis, quibus placet non deesse infidelibus veras & propriè dictas gratias sufficientes: certum quippe ex fide est, hominem sine interiori gratia nihil posse in ordine supernaturali: Non sumus sufficientes aliquid cogitare à nobis quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est, ait Paulus 2. Corinth. 3. v. 3.

Verus igitur quæstionis status iste est: Utrum infidelibus pro loco & tempore, præter externa gratiæ adjumenta, internæ quædam concedantur gratiæ sufficientes, quibus majora in dies gratiæ auxilia impetrare, iisque mediantibus fidem obtinere, atque adeo paulatim & certis quibusdam gradibus ad salutem pervenire possint? Itaque sit

CONCLUSIO.

Infidelibus dantur quædam gratiæ sufficientes veræ seu propriè dictæ, quibus mediate saltem & fidem & salutem obtinere possint.

Præter illa omnia Scripturæ testimonia, quæ articulo 2. laudavimus, & ad præsentem Conclusionem transferri possunt.

Probat 1. ex Apostolo Rom. 1. v. 20. Invisibilia Dei à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque virtus & divinitas: ita ut sint inexcusabiles. Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt. Potuerunt igitur Gentiles ex innata, vel saltem ex rebus creatis ducta Dei notitia Deum glorificare, ad ejus amorem & cultum excitari; ita ut inexcusabiles sint, quia cum cognovissent eum, non sicut Deum glorificaverunt. Cælum & terra, & omnia, quæ in eis sunt, inquiebat sanctus Augustinus Lib. 10. Confess. c. 6. undique mihi dicunt, ut te amem, nec cessant dicere omnibus, ut sint inexcusabiles. Et Enarratione in Psalm. 18. n. 7. ad ista verba: Non est, qui se abscondat à calore ejus. Non permisit, inquit, ullum mortalium excusare se de umbra mortis, & ipsam enim penetravit Verbi calor. porro excusari illi possent, si qualibet interiori gratia destituti fuissent: certum quippe est, exteriorem gratiam, tum cognitionis Dei per creaturas, tum miraculorum Christi per externam prædicationem, nisi interior Spiritus sancti illustratio & motio accesserit, nihil posse ad actum bonum veræ pietatis eliciendum. Ergo cum Apostolus asserat, Gentiles illos inexcusabiles fuisse, necessariò supponit, illos non tantum externa, sed etiam interiori aliqua gratia instructos fuisse: quemadmodum cum Christus Judæorum incredulitatem increpabat, eò quod post tot apud ipsos edita prodigia, non credidissent, an putas solam ipsis concessam externam miraculorum gratiam, nullam verò interiorem, cum qua credere potuissent Absit. Exterior illa gratia, quæ sine interiori sufficiat, Pelagiana est gratia, non Christiana.

N n 2

Con-

T. 1. p.
175. D.

T. 4. p.
10. A.

Confirmatur primum istud argumentum ex illa lege naturali, scripta in cordibus nostris, quæ per peccatum obliterari non potuit; quæ quidem novimus, bonum esse faciendum, & declinandum à malo. *Manu formatoris nostri, ait S. Augustinus in Psalm. 57. m. 1. in ipsis cordibus nostris Veritas scripsit: Quod tibi non vis fieri, ne facias alteri. Hoc & antequam lex daretur, nemo ignorare permixtum est, ut esset, unde judicarentur, & quibus lex non esset data. Sed ne sibi homines aliquid defuisse quererentur, scriptum est & in tabulis, quod in cordibus non legabant.*

T. 4. p.
140. E.

T. 1. p.
84. D.

Hinc de furto idem sanctus Doctor Lib. 2. Confess. c. 24. dicit: *Furtim certe punit lex tua, Domine, & lex scripta in cordibus hominum, quam ne ipsa quidem deleat iniquitas. Quis enim fur æquo animo furem patitur?*

T. 8. p.
90. B. C.

Tam altè in animis hominum natura infixit & boni amorem & odium mali, ut natura ipsa duce quemque de malo pœniteat, cum illud ut tale cognoscit; nec illud prosequatur, nisi cum boni speciem ac similitudinem induit. *Utile esse pœnitere peccati, ait S. Augustinus Lib. de duabus animabus contra Manichæos cap. 14. n. 22. vox est ista natura: neminem stultum rei hujus notitia deseruit; hoc nobis nisi penitus insitum esset, periremus. Potest aliquis dicere, non se peccare: non autem sibi esse, si peccaverit, pœnitendum, nulla barbaries dicere audebit.* Atqui hinc illi conscientie stimuli, ac cæca verbera, quibus torquentur, qui contra recti, quam habent notitiam, malum operantur. Et Lib. 2. Confess. cap. 6. asserit, peccatores, dum malum operantur, perverse imitari virtutes, quarum quædam, ex primæva hominis institutione, semina in nobis remanent, tamen si plurimum ex peccato debilitata, ne dicam fere extincta. Ita superbia celsitudinem imitatur; curiositas, studium scientiæ; ignavia, quietem; prodigalitas, liberalitatem; avaritia, laudabilem parsimoniam; luxuria, satietatem, &c.

Verum qualiscumque ille sit residuus ex prima hominis conditione amor recti, nusquam tamen efficax est, & ad bonum inclinat hominem, nisi ex præveniente & adjuvante Spiritus sancti gratia, quæ vel peccandi occasiones avertit, vel sufficientes ad resistendum temptationibus vires subministrat. Quo sensu egregiè dicit Augustinus Serm. 99. de verbis Evangelii sancti Lucæ, aliàs homilia 23. inter. 50. cap. 6. num. 6. *Adulter non fuisti in illa tua vita præterita, plena ignorantia, nondum illuminatus, nondum bonum malumque discernens, nondum credens in illum, qui te nescientem regebat. Hoc tibi dicit Deus tuus: Regebam te mihi, servabam te mihi. Ut adulterium non committeres, suasor defuit: ut suasor deesset, vego feci. Adfuit suasor, non defuit locus, non defuit tempus: ut non consentiret, ego terrui. Agnosce ergo gratiam ejus, cui debes, & quod non admisisisti.* Alia sancti Doctoris loca consule art. 2. hujus questionis.

T. 5. p.
123. F.

Pag. 902.
D. E.

Probat 2. ex S. Prospero L. de vocatione gentium, (si tamen illius Operis author est) c. 14. *Neque ob hoc, inquit, excusabiles sunt nationes, quæ alienata à conversione Israel, spem non habentes, & sine Deo in hoc mundo sub ignorantia tenebris perierunt, quia hæc abundantia gratiæ, quæ nunc universum mundum rigat, pari antea largitate non fluxit.* c. 5. *Adhibita enim semper est universis hominibus quædam supernæ mensura doctrinæ, quæ etsi parciore occultiorisque gratiæ fuit, sufficit tamen, sicut Dominus judicavit, quibusdam ad remedium, omnibus ad testimonium.*

Pag. 917.
E.

Et cap. 29. ejusdem Libri sic concludit: *Universitati hominum (quod abunde probavimus) ita multiplex atque ineffabilis bonitas Dei consuluit semper & consulit, ut neque ulli pereuntium excusatio suppetat de abnegato sibi lumine veritatis, neque cuiquam sit liberum de sua justitia gloriari: cum & illos propria nequitia demergat ad pœnam, & istos Dei gratia perducatur ad gloriam.*

Biblioth.
Patrum.
T. 6. p.
453. F.

Adde & testimonium Pauli Orosii Hispani Presbyteri ac discipuli S. Augustini, in Apologetico de arbitrii libertate, ubi sic loquitur: *Mea semper hæc est fidelis atque indubitata sententia, Deum adiutorium suum non solum in corpore suo, quod est Ecclesia, cui specialia ob credentium fidem gratiæ suæ dona largitur, verum etiam universis in hoc mundo gentibus propter longanimitatem suam æternamque clementiam subministrare, non ut tu asseris cum discipulo tuo Cælestio.... in solo naturali bono, & in li-*

bero arbitrio generaliter universis unam gratiam contributam: sed speciatim quotidie per tempora, per dies, per momenta, per atomas, & cunctis & singulis ministrare. Non tamen inde concludas, mentem Orosii esse, gratiam singulis momentis conferri: paulò post enim significat, eam dari, cum urget tentatio vel præceptum. *Evidentiissimè, inquit, declaratum est, nemini hominum Dei adiutorium, præsertim cum & seductor instat, & insit infirmitas.* Ibid. p. 454. C.

Adde denique & ipsum Angelicum Doctorem q. 14. de veritate art. 11. ad 1. *Si aliquis, ait, nutritus in sylvis vel inter bruta animalia ductum rationis naturalis sequeretur, in appetitu boni & fuga mali, certissimè est credendum, quòd ei Deus vel per internam inspirationem revelaret ea, quæ sunt ad credendum necessaria, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium.* T. 12. p. 762. col. 2. E.

Probat 3. Conclusio duplici gravissimo momento.

Primum ducitur ex vera & sincera, quæ in Deo est, salvandi omnes voluntate, ex qua defluunt in omnes sufficientes gratiæ, ut suo loco demonstratum est. Ad exemplum verò infantium, quod solet opponi, inferius patebit responsio.

Alterum momentum triplici ista propositione constat: 1. Deus impossibilia non jubet. 2. Nemo peccat in eo, quod cavere nullo modo potest. 3. Peccant infideles, quando mandata Dei animo deliberato transgrediuntur. Atqui nisi dentur infidelibus gratiæ sufficientes; & mandata Dei ipsis impossibilia erunt, & peccabunt in eo, quod cavere nullo modo possunt: neque enim mandata, ea potissimum, quæ vel ex objecto vel ex circumstantiis ardua sunt ac difficilia, possunt sine gratia observari; neque etiam possunt peccata cavere sine gratia; ergo si nulla infidelibus detur gratia sufficiens, & mandata ipsis ad observandum erunt impossibilia, & peccabunt illi in eo, quod cavere nullo modo possunt.

Respondent 1. Infideles, tamen si omni gratia destitutos ad observanda præcepta & tentationes superandas, nihilominus vere peccare, quia hæc eorum impotentia non est antecedens, sed concomitans. Non enim ideo peccant, quia non possunt non peccare; sed quia non volunt, nec etiam vellent, etiam si possent.

Verum responsio hæc non videtur solida, ait Bellarminus Lib. 2. de gratia & lib. arb. c. 7. Namque, licet ignorantia concomitans, non excuset à peccato, & similiter impotentia exequendi concomitans, tamen impotentia volendi concomitans omnino excusat. Ac ut rem totam breviter explicemus, rectè dicunt Theologi, ignorantiam antecedentem excusare peccatum, ignorantiam concomitantem non excusare, quoniam ignorantia antecedens efficit involuntarium, cum sit causa, ut homo velit, quod alioqui non vellent; ignorantia verò concomitans relinquit omnino liberum actum voluntatis, cum non sit causa ejus, sed solum per accidens cum illo concurrat; v. g. si quis ex ignorantia occidit hominem, existimans esse feram, non peccat, quia ignorantia facit involuntarium: nunquam enim ille facere voluisset, quod fecit, nisi ignorantia laborasset. Sin autem aliquis occidat feram, existimans esse hominem, manifestè peccat, quoniam ignorantia illa non fuit causa malæ voluntatis, qua voluit hominem interficere.

Idem dici potest de impotentia ex parte potentiae executivæ. Nam si illa impotentia sit antecedens, efficit actum involuntarium, & à peccato excusat; si sit concomitans, non attingit actum voluntatis, sed per accidens cum illo conjungitur, & ideo non excusat. Ut si quis non liberet proximum à periculo mortis, quia non potest, involuntaria & innocens est illa omissio: at si non liberet eum, quia non vult, non cogitans possitne, aut non possit, omissio est voluntaria, & non immeritò deputatur ad culpam.

At impotentia ex parte ipsius voluntatis nunquam potest esse ita concomitans, ut non sit etiam antecedens, quia semper impedit libertatem, unde quaque veniat: & talis est impotentia voluntatis, cum destituitur auxilio Dei necessario. Tunc enim non est libera ad utrumlibet, cum non possit velle, nisi unum; id est, tentationi acquiescere ac violare præceptum.

Resp. 2. Infideles (idem dicito de obduratis & excecatis) peccare etiam in eo, quod vitare non possunt, quando illa impotentia ex peccato nostro sive actuali sive originali oritur; & quoniam ii, qui destituantur auxilio necessario, in pœnam peccati originali desti-

destituuntur, ideo dicunt eos non peccare, & tamen peccatum ipsis imputari, quia ob peccatum suum vires amiserunt, quibus poterant non peccare.

Respondet Bellarminus, neque solutionem hanc solidam esse, quia peccatum intrinsecè requirit liberam voluntatem; nec potest intelligi, quomodo aliquid sit propriè peccatum, si non sit propriè liberum: proinde actio, quæ non est libera in se, sed solum in causa sua, nec est ante prævisa, non habet malitiam distinctam à malitia causæ suæ. Quare S. Augustinus in Lib. 22. contra Faustum cap. 44. disputans de incestu Loth cum filiabus, qui non fuit voluntarius nisi in causa, id est ebrietate, dicit eum incestum non fuisse puniendum, quantum merebatur incestus, sed quantum merebatur ebrietas; quia videlicet non fuit peccatum distinctum à causa sua. Neque peccata, quæ caveri non possunt, ideo ad culpam imputanda sunt, quia sunt effectus peccati originalis, & in hac prima & communis causa censentur voliti: namque ad verum propriè dictum ac personale peccatum non sufficit causa illa generalis prima & remota; aliàs, & ad culpam imputari deberent omnes indeliberati & involuntarii concupiscentiæ motus, qui sunt effectus primæ illius & originalis noxæ, unde fluxit genus omne malorum.

Quod si omnia infidelium & excruciatorum ac obduratorum peccata non essent peccata nisi in causa, id est, in peccato originali, non possent certò puniri, nisi pœna mitissima, qualis debetur peccato originali, ut docet S. Augustinus Lib. 1. de pecc. mer. & rem. c. 16. & Lib. 5. contra Julianum c. 11.

At, inquit, peccata infidelium & fidelium, qui excrucati & obdurati sunt, non sunt peccata solum in causa, sed etiam in se & distincta à sua causa, quamvis impotentia resistendi tentationibus orta sit ex peccato originali.

Sed contra: nam peccatum in se & distinctum non potest esse, nisi fuerit volitum & intentum in se: at primus homo, cum peccavit, non voluit, nec intendit privare se & posteros potentia resistendi; & multò minùs nos ejus posteri, cum peccatum originale contraximus, volumus aut intendimus hanc impotentiam resistendi, vel peccata, quæ inde sequuntur: sicut ille, qui ex intemperantia cibi incidit in morbum, ob quem non potest orare, jejunare, Ecclesiam frequentare, atque alia id genus facere, quæ aliòqui facere debuisset, non censetur propriè reus, quia hæc non facit, quamvis sua culpa in morbum inciderit, & impotentiam ad hæc faciendâ inde contraxerit: quoniam non ideo in morbum incidit, ut hæc non faceret; sed præter ejus voluntatem impotentia intemperantiam consecuta est. Rectè igitur S. Augustinus Lib. 3. de lib. arb. cap. 19. docet, ea, quæ volumus rectè facere, & ob ignorantiam aut difficultatem non possumus, non dici peccata, nisi improprie & per figuram metonymiæ: quomodo linguam appellamus, verba, quæ per linguam efferuntur: & manum, scripturam, quam manu formamus. Et cap. 18. dixerat, illa sola verè ac propriè dici peccata, quæ per liberum arbitrium vitari possunt. Et in Lib. 1. de pecc. mer. & rem. cap. 35. distinguit peccatum originis à peccato vitæ propriæ; quod illud alièna voluntate, hoc propria contrahatur. Sine propria, inquit, voluntate nullum vitæ propriæ potest esse peccatum. Neque per propriam voluntatem intelligit actum voluntatis quemcumque, sed solum actum liberum, qui sit in nostra potestate: namque opponit propriam aliènam; alièna autem, nimirum Adami, libera fuit; & ideo propriè causa peccati. Igitur etiam propria libera esse debet, ut sit eodem modo propriè causa peccati. Hæc Bellarminus.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. S. Augustinus Lib. de corrept. & grat. cap. 6. & 7. manifestè supponit, nullam infidelibus dispensari gratiam, quæ peccata cavere, tentationes superare, & ad fidem Christi se disponere possent. Scilicet refert ibi ac refellit nonnullorum querimoniam, qui se immerito corripì obtendebant, quod nullam accepissent gratiam, sine qua cavere ea non potuerant, propter quæ corripiebantur. S. verò Augustinus eorum querimoniæ occurrens, distinguit inter fideles regeneratos, & infideles, qui de Christo nihil unquam au-

dierunt. Quantum ad fideles regeneratos, invictè probat eos merito corripì, qui ab accepta justitia sua culpa ex-

Tournelii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

ciderant. Ex bona in malam vitam sua voluntate mutari sunt, ait S. Augustinus c. 7. & ideo correptione, & si nihil eis correptio profuerit... etiam divina in æternum damnatione sunt digni... Quoniam potest dici: Homo, in eo quod audieras & tenueras, in eo perseverares, si velles.

Quantum verò ad infideles, qui de Christo nihil prorsus audierunt, hac una dumtaxat ratione, querimonias eorum reprimat, quod in Adamo peccaverint; eamque, illius culpa (quæ unicuique hominum nascendo propria sit) amiserint gratiam seu originalem justitiam, quam ille in ortu suo acceperat. Nec attendunt, ait sanctus Doctor cap. 6. n. 9. si nondum regenerati sunt, primam esse causam, cur objurgati quod sint inobedientes Deo, sibi debeant displicere, quia fecit Deus hominem rectum ab initio humanæ creaturæ, & non est iniquitas apud Deum. Ac per hoc prima pravitas, qua Deo non obeditur, ab homine est; quia ex rectitudine, in qua eum Deus primitus fecit, sua mala voluntate decidens, pravus effectus est.

En unica ex Augustino causa, cur infideles merito corripiantur: an porro prætermisisset S. Doctor gratiam actualem; si supposuisset eam infidelibus dari? Proprius hic locus erat tam infidelibus objiciendi, quæ statim os ipsis occlusisset, ostendens justè illos corripì propter neglectam ab illis hujusmodi gratiam: atqui tamen altum apud S. Augustinum de illa gratia silentium.

Resp. 1. Argumentum istud negativum esse, ex quo nihil certò concludi potest. Non enim rectè sequitur, ignorasse S. Augustinum, infidelibus nonnullas à Deo distribui gratias, eò quod in citato loco ex cap. 7. L. de corrept. & grat. nullam earum faciat mentionem, quarum alibi meminit.

II. Vel ex ipso cap. 6. Lib. de corrept. & grat. non obscure colligitur, non ignorasse sanctum Doctorem, aliquam infidelibus, qui corripuntur, gratiam dari, per quam illis prodesse possit correptio. Corripitur, inquit, origo damnabilis, ut ex dolore correptionis voluntas regenerationis oriatur. An porro excitari potest ex dolore correptionis voluntas regenerationis sine speciali gratia? Desiderare enim auxilium gratiæ, ait eodem Libro sanctus Doctor cap. 1. n. 2. initium gratiæ est. Et cap. 5. egregiè probat, quàm utilis sit illa ex correptione dolor. «Dolor quippe ille, ait n. 7. quo sibi displicet, quando sentit correptionis aculeum, excitat eum in majoris orationis affectum: ut Deo miserante, incremento charitatis adjutus designat agere pudenda & dolenda, & agat laudanda atque gratanda. Hæc est correptionis utilitas, quæ nunc major, nunc minor pro peccatorum diversitate salubriter adhibetur; & tunc est salubris, quando supernus medicus respicit.

Objicies 2. Fides est omnium gratiarum prima, ante quam, & sine qua nullæ aliæ dantur: atqui infideles fidem non habent; ergo nec ullam gratiam.

Antecedens probatur verbis ipsis Augustini L. de gestis Pelagii cap. 14. n. 34. Fides initium est, unde bona opera incipiunt.

Lib. de prædest. SS. cap. 17. num. 12. Fides ipsa prima datur, ex qua impetrentur cætera, quæ propriè opera nuncupantur, in quibus justè vivitur. Et cap. 9. n. 16. Fides igitur, & inchoata, & perfecta, donum Dei est: & hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari, omnino non dubitet, qui non vult manifestissimis sacris Litteris repugnare.

Lib. de spiritu & littera cap. 30. num. 52. Sicut lex non evacuatur, sed statuitur per fidem, quia fides impetrat gratiam, qua lex impleatur: ita liberum arbitrium non evacuatur per gratiam, sed statuitur, quia gratia sanat voluntatem, quia justitia liberè diligitur.

Lib. de Gratia & libero arbitrio cap. 14. num. 28. Ergo spiritus gratiæ facit, ut habeamus fidem, ut per fidem impetremus orando, ut possimus facere, quæ jubemur. Ideo ipse Apostolus assidue legi præponit fidem: quoniam, quod lex jubet, facere non valemus, nisi per fidem rogando impetremus, ut facere valeamus.

Denique Enchiridii cap. 117. n. 31. Fides impetrat, quod lex imperat.

Resp. 1. Nego majorem. Dantur etenim quædam præviæ ad fidem dispositiones, quæ procul dubio sunt à gratia; quæ tamen nondum sunt ipsamet fides, ad quam ducunt & præparant, quas S. Augustinus vocat inchoationes fidei.

Quapropter merito proscriptæ sunt duæ istæ Propositiones inter Quenellianas 26. & 27. Nullæ dantur gratiæ nisi per fidem. Fides est prima gratia, & fons omnium aliarum.

N n 3

Resp.

To. 10. p.

756 C.

Ibid. E.

Ibid. p.

754 C.

Ibid. E.

Ibid. p.

751 B.

Ib. p. 753.

B. C.

Ibid. p.

211 A.

Ibid. p.

798 F.

Ibid. p.

801 D.

Ibid. p.

114 D.

Ibid. p.

732 D.

T. 6. p.

240 F.

Ibid. p.

89 D.

Resp. 2. Distinguo majorem. Fides inchoata, initialis & imperfecta est prima gratia, esto: fides perfecta & in Christum explicita, subdistinguo: est prima gratia, qua *juste* vivitur, & ad sanctificantem seu justificantem gratiam homo proxime disponitur, concedo: est prima gratia simpliciter & absolute, sine qua nihil omnino boni fieri potest, quo remote saltem ac mediate disponamur ad fidem & gratiam justificantem, nego.

Duplex hic distinguenda fides: una perfecta & in Christum mediatorem explicita, quæ *humana salutis initium est, fundamentum & radix omnis justificationis*, ait Conc. Trid. sess. 6. cap. 8. sine qua homo bene vivere non potest, & ad vitam æternam pervenire. *Sine fide enim impossibile est placere Deo*, Heb. 11. v. 6. Quo sensu, fides illa perfecta & explicita dici non immerito potest prima gratia, nempe justificationis ac salutis: sed illam simpliciter primam non esse, quasi ante illam nihil omnino boni in ordine ad salutem fieri possit, manifeste probat exemplum Cornelii Act. 10. v. 4. cujus orationes & eleemosynæ laudem ac meritum habuere, & exauditi sunt, antequam Petro annuntiante, mysteria Christi didicisset; *Nec tamen sine aliqua fide donabat & orabat*, ait S. Augustinus Lib. de prædest. SS. cap. 7. n. 12. Ergo ante fidem perfectam & explicitam in Christum, datur alia saltem inchoata, initialis & imperfecta.

Fidem inchoatam & imperfectam appellamus eam, per quam ad perfectam per gradus quosdam disponimur; qualis est cognitio Dei. *Accedentem enim ad Deum credere oportet, quia est*, Heb. 11. v. 6. propriæ suæ infirmitatis conscientia, desiderium Liberatoris &c. *Incipit homo percipere gratiam*, ait S. Augustinus L. 1. ad Simplicianum q. 2. nu. 2. *ex quo incipit Deo credere vel interna vel externa admonitione motus ad fidem.* Sed interest, pergit sanctus Doctor, quibus articulis temporum vel celebratione Sacramentorum gratia plenior & evidentior infundatur. Non enim Catechumeni non credunt, aut verò Cornelius non credebat Deo, cum eleemosynis & orationibus dignum se præberet, cui Angelus mitteretur: sed nullo modo ista operaretur, nisi ante credidisset: nullo modo autem credidisset, nisi vel secretis per visum mentis aut spiritus, vel manifestioribus per sensus corporis admonitionibus vocaretur. Sed in quibusdam tanta est gratia fidei, quanta non sufficit ad obtinendum regnum Cælorum; sicut in Catechumenis, sicut in ipso Cornelio antequam Sacramentorum participatione incorporaretur Ecclesiæ. In quibusdam verò tanta est, ut jam corpori Christi & S. Dei templo deputentur. Fiant ergo, *concludit Augustinus*, inchoationes quædam fidei, conceptionibus similes: non tamen solum concipi, sed etiam nasci opus est, ut ad vitam perveniatur æternam. Non potuit sanctus Doctor significantius exprimere fidem inchoatam & perfectam, variosque gradus, per quos ab imperfecta & inchoata perveniatur ad perfectam. Igitur fides in Christum perfecta & explicita non est simpliciter & absolute omnium gratiarum prima.

Cum verò S. Augustinus locis citatis ait, *fidem esse primam gratiam, quæ cætera impetrantur*; legenti manifestum est, eum loqui de gratia, qua *juste* vivitur; quæ sit proxima & immediata dispositio ad justificationem, qua ad vitam pervenitur æternam. Quo sensu merito asserit sanctus Doctor, fidem in Christum perfectam & explicitam, esse primam gratiam justificationis & salutis immediate ac proxime obtinendæ; tamen aliam fidem & gratiam agnoscat non ita perfectam, quæ ad perfectiorem disponat ac præparet.

Quæcumque autem sit fides illa sive inchoata, sive perfecta, Dei donum est. *Quidquid igitur*, ait S. Augustinus Lib. de prædest. SS. c. 7. nu. 12. *& antequam in Christum crederet, & cum crederet, & cum credidisset, bene operatus est Cornelius, totum Deo dandum est, ne forte quis extollatur.*

Instabis 1. S. Augustinus citato cap. 8. Lib. de prædest. SS. disertè asserit, *fidem & inchoatam, & perfectam donum Dei esse, quod quibusdam datur, quibusdam non datur.* Ergo, &c.

Resp. Distinguo ant. Fides etiam inchoata quibusdam non datur quoad actum, quia nempe non omnes credunt, nec illa gratia bene utuntur, quæ conceditur, ut ad fidem pervenire possint, concedo: quoad posse saltem remotum, nego.

Instabis 2. Illi nulla ratione fidem habere possunt,

quibus nunquam annuntiatus est Christus: *Quomodo enim credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? Quomodo verò prædicabunt, nisi mittantur?* Rom. 10. v. 14. At innumeri sunt infideles, qui de Christo nihil unquam audierunt.

Respondeo; Quibus nunquam annuntiatus est Christus, illi fidem habere non possunt, quoad actum, concedo: quoad posse, subdistinguo: proximum & immediatum, esto: remotum saltem ac mediatum, nego.

Instabis 3. ex dictis inter probationes Conclusionis nostræ, si nulla penitus daretur infidelibus gratia sufficiens, possent illi à culpa excusari; utpote qui necessitate quadam ad peccandum compellerentur, defectu scilicet gratiæ, qua possent non peccare: *Nemo enim peccat in eo, quod nullo modo cavere potest.* Atqui id plane repugnat doctrinæ S. Augustini in Epist. 194. alias 105. ad Sixtum c. 6. n. 29. *Namque, inquit, si excusatio justa esset, non inde jam gratia, sed justitia liberaret. Paulò autè nu. 27. dixerat: Inexcusabilis est omnis peccator, vel reatu originis, vel additamento etiam propriæ voluntatis; sive qui novit, sive qui ignorat; sive qui judicat, sive qui non judicat; Quia & ipsa ignorantia in eis, qui intelligere noluerunt, sine dubitatione peccatum est; in eis autem, qui non potuerunt, pœna peccati.* Ergo in utrisque non est justa excusatio, sed justa damnatio.

Ibidem cap. 6. n. 22. solvens objectionem eorum, qui dicunt: *Quid nos fecimus, qui malè vivimus, quando quidem gratiam, unde bene viveremus, non accepimus?* Non respondet, sicut promptum erat, ut responderet, gratiam illos accepisse, unde possent bene vivere, adeoque esse inexcusabiles; sed hoc unum, non posse eos obtendere, *quod nihil mali fecerint, quandoquidem malè vivunt; & de suo malè vivunt, vel quod originaliter traxerant, vel quod insuper addiderunt.* Non supponit ergo sanctus Doctor, gratiam sufficientem esse necessariam infidelibus, excæcatis & induratis, ut à peccatis, quæ committunt, excusari non possint.

Resp. Nego min. Cum enim gratia titulo justitiæ homini debita non sit, sed tantum ex liberalitate, misericordia, & fidelitate Dei, qui impossibilia non jubet, consequenter meritò dixit Augustinus, excusationem illorum, de quibus loquitur, justam non esse, ex qua sequeretur, non ex gratia, sed ex justitia hominem liberari; quandoquidem potuisset Deus sine injustitia eum non liberare, sed in massa perditionis relinquere: liberare tamen eum pro sua summa benignitate voluit; unde inexcusabilis est homo, *sive reatu originis, sive additamento propriæ voluntatis.* Licet verò ad gratiam sufficientem clare non recurat his in locis S. Augustinus, ut probet inexcusabilem esse, quicumque peccat; attamen eam ab ipso supponi demonstrat, quod ait: *Ignorantiam in eis, qui intelligere noluerunt, sine dubitatione peccatum esse.* Supponit quippe, illos intelligere potuisse, sed noluisse. At intelligere non potuissent sine gratia; ergo supponit illis datam, aut saltem oblatam gratiam.

Inst. 4. Si absque gratia sufficiente data vel saltem oblata peccatum infideli ad culpam non imputaretur, istud consequens foret, & quidem absurdissimum, gratiam scilicet necessariam esse ad peccandum, & ad imputandum peccatum: unde rursus sequeretur, longè magis expedire ac homini consultius esse non habere, quàm habere gratiam; siquidem ea præsentente peccat & punitur; absente verò nec peccat nec punitur.

Resp. Nihil esse hac objectione ridiculum magis & insulsum. Gratia est quidem necessaria ad non peccandum; sed ad peccandum homo solus sibi sufficit: neque enim gratia influit in peccatum, imò magis avertit à peccato. Alterum consequens non minùs absurdum est. Perinde est, ac si dicerem: Non potest homo peccare sine libero arbitrio; ergo ipsi magis expedit non habere, quàm habere liberum arbitrium, siquidem cum illo peccat, & sine illo non peccaret. Quis absurditatem argumenti non sentiat? Peccat quidem homo per liberum arbitrium, sed etiam per illud gratia divina instructum & roboratum bene operatur, & vitam meretur æternam, quæ omnium bonorum supremum est. An verò expediret homini ea facultate privari, per quam, Deo adjuvante, tantum bonum sibi comparare potest.

Urgebis: Illud necessarium est ad peccandum, sine quo homo non peccaret: atqui, ex dictis, sine gratia homo non peccaret; ergo gratia necessaria est ad peccandum.

Resp.

T. 2. p.
724. A.
Ibid. p.
723. D.

Ibid. p.
721. G.

Ibid. p.
722. A.

T. 10. p.
799. B.

Ibid. p.
801. D.

Resp. Nego maj. Sophisma est, quod Dialectici vocant, à non causa pro causa. Gratia non est causa peccati, imò magis causa non peccandi: at in argumento supponitur esse causa peccati; liberum igitur arbitrium solum causa est peccati, non ipsa gratia. Econtra potius verè, & non sophisticè sic arguendum: illud est necessarium ad non peccandum, sine quo homo peccatum vitare non potest: atqui sine gratia homo peccatum vitare non potest; ergo gratia necessaria est ad peccandum. Ex eo verò, quod necessaria sit ad non peccandum, quis sanæ mentis concludat, necessariam illam esse ad peccandum?

Instabis 5. Si dentur infidelibus gratiæ sufficientes, quibus ad fidem adduci possint, si illis bene uti voluerint, nulla erit invincibilis, quæ possit à culpa excusari, ignorantia fidei.

Resp. Nego sequelam maj. Ea quippe ignorantia invincibilis censenda est, quæ moraliter vinci non potest ex certa & deliberata hominis intentione, quamvis simpliciter & absolute possit superari, habita ratione bonitatis divinæ: atqui talis est ignorantia Evangelicæ fidei in infideli, ad quam vitandam implicite tantum ac confuse medium ipsi proponitur. Declarari potest & illustrari exemplo Jacob, cui cum Lya pro Rachele supposita fuisset à socero suo Laban, potuit quidem, absolute loquendo, fraudem ac suppositionem detegere, si nempe lumen intulisset in cubiculum, aut alia quadam ratione advertisset; sed quia non potuit moraliter, nec tenebatur istud cognoscere ex intentione deliberata, quia moraliter loquendo nullum habebat motivum, quo induceretur ad eam cognitionem inquirendam: quis enim prudens tantam fraudem in socero contra fidem datam suspicaretur? Idcirco censetur illius ignorantia invincibilis, nec peccasse accedendo ad Lyam pro Rachele, quam in uxorem acceperat.

Instabis 6. Ignorantia illa fidei in homine infideli est voluntaria, quia sequitur ex peccatis, quæ ille liberè committit: qui autem vult causam, censetur & ipsum effectum velle; ergo ignorantia illa non est invincibilis.

Resp. Nego ant. Ad probationem dist. Ignorantia illa sequitur ex peccatis hominis infidelis, ita ut non cognoscat, nec cognoscere moraliter loquendo possit ac teneatur, talem ignorantiam ex suis peccatis sequi, concedo: ita ut id cognoscat, aut possit & teneatur cognoscere, nego. Pariter distinguo hanc propositionem: Qui vult causam, vult quoque effectum: si effectus necessario sequatur ex causa, & id cognoscatur, concedo, secus, nego.

Instabis 7. Ecclesia orat pro infidelibus, ut Deus eos convertat & adducat ad fidem; ut faciat ex nolentibus volentes; ex repugnantibus consentientes; ex oppugnantibus amantes. At frustra essent illæ orationes, si præsto semper adessent infidelibus gratiæ sufficientes, quibus bene utendo certissime donum fidei impetrarent. Stultum enim est orare pro eo, quod habeas in potestate tua, inquit S. Augustinus.

Resp. Nego min. Orat & quidem meritò Ecclesia pro infidelibus; tum quia gratia, qua donant, gratuita est, non debita; tum quia ut plurimum per gratiam, quæ ipsis offertur vel datur, non proxime nec immediate, sed mediate dumtaxat possunt pervenire ad fidem. Ecclesia autem uberius à Deo pro illis postulat auxilium, quo proxime ac immediate convertantur & credant.

Instabis 8. Si efficax gratia fidei iis conceditur, qui bene utuntur sufficienti, quare data non fuit Tyriis ac Sidoniis, qui si ea Christi signa vidissent, quæ facta sunt apud, Corozaitas & Bethsaiditas, conversi fuissent, ipsomet attestante Christo? Matth. 11. v. 21.

Resp. Gratiam quidem uberiores illis concedi, qui sufficiente bene utuntur: at ipsa sufficiens, qua proxime credere possint, non iis omnibus, nec pro omni tempore datur, qui ea bene usuri prævidentur. Neque enim, ut aliàs sæpius dictum est, futurus illa sub conditione consensus, Deus causa est vel motivum conferendi gratiam, quæ omnino gratuita est, & quæ uni datur ex misericordia, alteri verò ex justitia denegatur. Cur verò uni potius quam alteri detur? O altitudo! Quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus?

Instabis 9. Gratia sufficiens est illuminatio mentis & excitatio voluntatis, quam Deus in nobis operatur: at infideles & indurati ejusmodi illuminationem & inspirationem non sentiunt.

Resp. Distinguo min. Non sentiunt, hoc est, ad eam ut plurimum non reflectunt, nec à Deo esse intelligunt, concedo: nunquam sentiunt, nego. Nemo enim est tam perditus, quem malè facti conscientia interdum non remordeat ac extimulet. Nonne de Gentibus dixit Apostolus ad Rom. 2. v. 14. & 15. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt: ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex: qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus?*

Instabis 10. Gratia sufficiens hujus status est vera gratia Christi: atqui negat Augustinus Sermone 154. de verbis Apostoli, aliàs 5. cap. 11. n. 16. gratiam Dei per Jesum Christum Paganis dari: *Pagani enim, ait, qui non habent gratiam Dei per Jesum Christum, non moriuntur.* T. 5. pag. 740. D.

Resp. Distinguo min. Pagani non habent gratiam Christi aliquam, eam scilicet, de qua hic loquitur sanctus August. concedo: nullam habent gratiam Christi, qua saltem remotè ac mediatè possint ad Christum converti, nego. Expendit ibi S. Augustinus hæc Apostoli verba: *Miser ego, quis me liberabit à corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum;* ac docet, justos liberandos quidè esse à corpore mortis hujus, non tantum per mortem; sed etiam per generalem resurrectionem, quando illi resurgent in resurrectionem vitæ; alios verò liberandos quidem esse ad tempus, quando ultimus vitæ dies advenerit, sed idem corpus mortis iterum resumpturos, quando resurgent in resurrectionem judicii. Verum, quid istud ad præsens nostrum institutum? Nihil profectò.

Objicies denique: Act. 14. v. 15. Deus dicitur, in præteritis generationibus dimisisse omnes gentes ingredi vias suas. Et cap. 16. v. 6. Paulus & Timotheus vetantur à Spiritu sancto loqui verbum Dei in Asia. Ergo nulla hisce hominibus gratia sufficiens concessa fuit.

Resp. Nego conseq. Ad primam probationem dico, id unum ex cap. 14. Act. inferri meritò posse, illis Gentibus ita dimissis non eam abundantem & copiosam concessam esse gratiam, qualem subinde Deus largitus est; at non idcirco concludendum, eas omni penitus interiori auxilio gratiæ destitutas fuisse. *Non enim semetipsum (Deus) sine testimonio reliquit,* ait eodem c. 14. v. 16. S. Paulus, *benefaciens de Cælo, dāns pluvias & tempora fructifera, implens cibo & læticia corda nostra:* unde Deum quærere & invenire potuerunt. Quapropter Rom. 1. idem Apostolus ait: *Gentiles illos inexcusabiles fuisse, qui cum Deum cognovissent, non sicut Deum glorificaverunt.* Potuerunt ergo Deo gloriam referre: at non sine interiori gratiæ auxilio. *Cælum & terra, & omnia, quæ in eis sunt,* ait S. Augustinus Lib. 10. Confess. cap. 6. *undique mihi dicunt, ut te amem, nec cessant dicere omnibus, ut sint inexcusabiles. Altius tamen tu misereberis, cui miserrus fueris, & misericordiam præstabis, cui misericors fueris: alioquin Cælum & terra surdis loquentur laudes tuas.* T. 1. p. 173. D. E.

Ad secundam, equidem tunc temporis Asiaticis concessa non fuit gratia fidei; at nullam penitus datam ipsis fuisse, malè omnino hinc inferretur: quemadmodum licet Tyriis ac Sidoniis datum non fuerit, ea videri Christi miracula, quæ viderant Corozaitæ & Bethsaiditæ, an inde inferendum eos omni penitus ad salutem subsidio destitutos fuisse? Minimè: sophisma esset; quod Dialectici vocant, à dicto secundum quid ad dictum simpliciter.

ARTICULUS VI.

Utrum dentur gratiæ quædam sufficientes excæcatis & obduratis.

EXCÆCATIO mentis, & cordis induratio duo involvit: unum ex parte creaturæ, obstinatam scilicet & contumacem in malo voluntatem; alteram verò ex parte Dei, gratiæ subtractionem. *Non obdurat Deus impertiendo malitiam, sed non impertiendo misericordiam,* ait S. Augustinus Epistola 194. aliàs 105. ad Sixtum cap. 3. n. 14. *ista verò cæcitas cordis,* inquit T. 10. p. 631. D. *idem sanctus Doctor Lib. 5. adversus Julianum capi- te 3. num. 8. quam solus remover illuminator Deus, & peccatum est, quo in Deum non creditur; & pena peccati qua cor superbum digna animadversione puniatur; & causa*

causa peccati, cum aliquid mali cæci cordis errore committitur.

T. 2. p. 409. A. Ibid. C. S. Bernardus L. 1. de Consider. cap. 2. postquam n. 2. dixit: *Paulatim in cordis duritiâ itur, & ex illa in aversionem*, n. 3. cor induratum graphicè describit his verbis: *Cor durum ipsum est, quod nec compunctione scinditur, nec pietate molitur, nec movetur precibus: minis non cedit, flagellis duratur; ingratum ad beneficia, ad consilia infidum, &c.*

Quæstio igitur hic est, utrùm ab huiusmodi hominibus excæcatis & induratis omnis penitus subtrahatur gratia interior sufficiens, qua nec proxime nec remote, nec immediate nec mediate possint vitare peccata, ac paulatim duritiem cordis deponere; an verò saltem levis quædam cœlestis aura ipsis interdum aspiret, subluceat veri notitia, & amor recti arrideat.

Qua in controversia duplex generatim est opinio: affirmat una, negat altera.

Ex ista vero quæstione, alia certè gravis quasi sponte nascitur, an, & qua ratione peccata induratorum vera sint & ipsis imputanda? Consentiunt quidem omnes ea ipsis imputari; sed de causa & ratione cur imputentur, gravis discordia.

Alii gratias induratis idcirco concedunt, ut non sint excusabiles in suis peccatis, à quibus tamen excusari possent, si gratiam non haberent, sine qua peccata illa vitare non possunt; nemo quippe peccat in eo quod cavere nullo modo potest. Addunt, ad libertatem actus requiri, ut voluntas, urgente præcepto, expedita sit ad actum oppositum: non potest autem voluntas, cum peccat, expedita esse ad actum bonum contrarium sine gratia; ergo ut peccatum induratis imputetur, necesse est ut voluntas per gratiam possit, urgente præcepto, peccatum illud cavere, & oppositum bonum operari.

Alii e contra contendunt re ipsa peccare obduratos & peccata meritò ipsis imputari, tamen si gratia priventur in pœnam præcedentium illorum peccatorum. 1. Quia ipsorum culpa est, quòd ea priventur gratia sibi necessaria; eorumque impotentia consequens est ac voluntaria, non antecedens, non necessaria. 2. Quia liberè peccant, & possunt non peccare, per simplicem actus suspensionem seu non positionem: quo sensu, inquit, S. Thomas q. 24. de veritate art. 12. ait, *posse aliquem existentem in peccato mortali vitare omnia peccata mortalia auxilio gratiæ; posse etiam ex naturali virtute singula vitare, quatinus non omnia. Et ideo non sequitur, concludit Angelicus Doctor, quòd peccatum committendo non peccet.* Ergo cum quilibet induratus possit singula distributivè peccata naturali virtute vitare; necessaria non est ipsi gratia, ut sit inexcusabilis, ac peccata meritò ipsi imputentur. 3. Negant illi ad libertatem actus mali necesse esse, ut voluntas simul expedita sit ad actum bonum oppositum; quia nempe, inquit, sola libertas contradictionis, qua potest homo agere vel non agere, pertinet ad essentiam libertatis, non verò libertas contrarietatis: siquidem posse malum operari, non est perfectio in humana libertate; sed potius vitium ac defectus.

Habetis hic in gravissima quæstione paucis delineata ex utraque parte momenta, quorum plenior & accuratior discussio ad eum locum pertinet, ubi de libertate ad merendum vel demerendum necessaria tractant Theologi.

Unum hic diligenter observate, de mera Scholæ quæstione hic, non de fide moveri quæstionem. Hoc enim unum hic fides statuit, iustis non deesse gratiam, qua possibilia ipsis sint Dei mandata. De solis iustis loquitur Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 11. & Can. 18. De solis etiam iustis actum est in prima ex quinque famosis Jansenii Propositionibus. Quamquam igitur verissimum illud ac certissimum habeamus, nemini mortalium Dei mandata ad observandum planè impossibilia esse, atque omnibus aliquam gratiæ mensuram eum in finem liberaliter à Deo distribui; fides tamen de solis iustis pronuntiavit. Unde P. Mañoulie dissertat. 4. de Gratia Adami quæst. 3. art. 2. ait, *Comperitissimum esse minime ad errorem Jansenii pertinere, si quis obduratis & excæcatis denegari à Deo gratiam contenderet, qua præcepta impleant.* Cum enim in eodem Jansenii loco (Lib. 3. de Gratia Christi cap. 13.) universalissima hæc propositio referatur: Infidelibus, excæcatis, obduratis, iustisque etiam interdum deesse gratiam, quæ præcepta possibilia fiant; ultimam de iustis partem sanctus Pontifex dumtaxat proscriptit,

alteram verò intactam reliquit. Quæ observatio, addit memoratus Theologus, prætermittenda non fuit, ne quis ultra quàm debeat, imò & ultra quàm S. Pontifex voluerit, pontificiam censuram extendat.

Tanta verò est affinitas & connexio inter istam de obduratis, & præcedentem de infidelibus controversiam, ut utraque iisdem ferme & momentis probetur, & impugnetur objectionibus: quapropter maxima eorum pars, quæ paulo ante dicta sunt, huc referenda, ne pluries eadem recoquere teneamur. Itaque sit

CONCLUSIO.

Excæcati & indurati non omni privantur auxilio gratiæ sufficientis.

Conclusio hæc iisdem probatur Scripturæ testimoniis, quibus paulò ante usi sumus generatim, tum pro omnibus fidelibus adultis, tum pro infidelibus. Videtur esse ad mentem S. Augustini.

Enarratione in Psal. 6. n. 8. ad hæc verba Rom. 1. »Dedit illos in reprobum sensum. Ea est, inquit, cæcitas mentis. In eam quisquis datus fuerit, ab interiori »Dei luce secluditur, sed nondum penitus cum in hac »vita est. Sunt enim tenebræ exteriores, quæ magis ad »diem iudicii pertinere intelliguntur, ut penitus extra »Deum sit, quisquis, tum tempus est, corrigi noluerit. »Penitus autem esse extra Deum quid est, nisi esse in »summa cæcitate? ... Hujus iræ, pergit idem S. Doctor, »inchoatio est, quam in hac vita patitur quisque peccator. S. igitur Aug. agnoscit excæcatos & induratos ab omni penitus Dei luce hac in vita seclusos non esse; nec perfectam seu consummatam, sed inchoatam dumtaxat hic dari excæcationem.

Et certè si supponantur inter mortales aliqui, ad eum excæcationis & indurationis cumulum devenisse, ut ne tenui quidem cœlesti rore aspergantur unquam, necesse est agnoscere, aliquod esse hominum genus certum ac fixum, quorum salus omnino desperata sit in hac vita: at communis est sententia, neminem planè desperatum hic vivere, atque semper unicuique affulgere spem aliquam melioris vitæ ac salutis. Quapropter S. Thomas Augustinum secutus, non nisi inchoatam & imperfectam, dum vivitur, excæcationem & indurationem agnoscit q. 24. de veritate art. 11. in corp. ubi ait: »Induratum esse eum, qui non de facili »possit cooperari ad hoc, quòd exeat de peccato. Et »hæc est obstinatio imperfecta, quia aliquis potest esse »obstinatus in statu viæ, dum scilicet habet ita firmatam voluntatem in peccato, quòd non surgunt motus »ad bonum nisi debiles. Non ait Doctor Angelicus, nullos penitus in illis motus ad bonum excitari, sed tantum debiles.

Idem August. Tract. 53. in Joan. n. 6. ad hæc verba: »Propterea non poterant credere, quia hoc Isaia Propheta prædixit. Hoc autem, ait S. Doctor, Propheta prædixit, quia Deus hoc futurum esse præscivit. Quare autem non poterant credere, si à me quæratur, citò respondeo, quia nolabant: malam quippe eorum voluntatem prævidit Deus; & per Prophetam prænuntiavit ille, cui abscondi futura non possunt. Impotentiam credendi refundit hic S. Augustinus in ipsam Judæorum malam voluntatem; supponit ergo illos potuisse credere, sed noluisse: non poterant autem credere sine gratia; ergo supponit S. Doctor, vel re ipsa datam, vel saltem oblata ipsi fuisse gratiam, quam tamen rejecerunt.

Recurrunt hic generalia, quæ ex eodem S. August. jam retulimus placita; impossibilia scilicet non esse Dei mandata; neminem in eo peccare, quòd cavere nullo modo potest; excusari à peccato illos non posse, qui obtinent se gratiam non accepisse, &c.

Neque obstant, quæ paulò ante Conclusionem ex contraria nonnullorum opinione relata sunt. Non primum, ex quo inferri dumtaxat potest, induratis in pœnam præcedentium peccatorum certam quidem uberioris gratiæ mensuram denegari; at non omnem penitus interioris auxilii influxum. Hoc enim restat in ista »mortali vita libero arbitrio, ait S. August. Lib. 1. ad »Simplic. q. 1. non ut impleat homo iustitiam, cum »voluerit, sed ut se supplici pietate convertat ad eum, »cujus dono eam possit implere. Et Lib. 3. de lib. arb. »cap. 19. Nulli hominum oblatum est... humiliter confitendam esse suam imbecillitatem. Non enim permittit (Deus) ullum mortalium excusare se de umbra »mortis; & ipsam enim penetravit Verbi calor; ait idem S. Doctor

I. 4. pag. 26. D.

Ibid. E.

T. 12. p. 875. col. 1. D.

T. 12. p. 870. col. 2. E.

T. 3. par. 2. p. 646. A.

S. Tb. sui Interpres T. 2. pag. 352.

T. 6. p. 80. C.

T. 1. p. 932. A.

T. 4. p. 80. A.

S. Doctor in Psalm. 18. & S. Prosper Lib. 1. de vocat. gent. cap. 21. Credimus, nullis hominibus opem gratiæ in totum fuisse subtractam.

Non secundum, verissimum quidem est, induratum liberè peccare, & peccatum ipsi meritò imputari; verum quare? Quia potest à peccato abstinere: id verò non potest sine gratiæ auxilio; atque in eo errabat Pelagius, quòd diceret, ad non peccandum valere liberum arbitrium. Pelagius, ait S. Aug. Epist. 186. aliàs 106. cap. 10. nu. 34. aliquando ita paribus momentis potestatem voluntatis æqua lance perpendit, ut aliquantum etiam ad non peccandum valere definiat. Quod si ita est, pergit S. Doctor, nullus locus adiutorio gratiæ reservatur, sine qua nos dicimus, ad non peccandum nihil voluntatis arbitrium valere. Potest quidem homo naturali virtute singula vitare peccata, si sermo sit de fuga peccati per simplicem, ut ajunt, actus suspensionem, seu negationem; si nempe nullum urgeat præceptum, ad aliquid, vel faciendum, vel omittendum, & nullus sit ex parte hominis conatus, quo nitatur peccatum declinare. At si præceptum urgeat, vel conetur homo fugere peccatum, sola non sufficit naturalis virtus, sed specialis requiritur gratia Dei. Non aliam esse S. Thomæ mentem, constat vel ex eo ipso loco, qui objicitur: "Quidam dicunt, inquit, hominem absque habituali gratia gratum faciente posse peccatum mortale vitare, quamvis non sine divino auxilio, quod hominem sua providentia ad bona agenda & mala vitanda gubernat. Hoc enim verum est, pergit S. Thomas, cum contra peccatum conari voluerit; ex quo contingit, ut possint singula vitari.

Non tertium denique: tum quia licet libertas contrarietatis essentialis non sit libertati ut sic essentialiter spectata, attamen facultas illa flectendi se ad actus contrarios pertinet ad statum hominis lapsi viatoris: tum quia cum urget præceptum ad aliquid hinc omittendum, inde verò faciendum, necesse prorsus est, facultatem expeditam esse ad actum oppositum rectum; sed expedita esse non potest ad actum bonum naturalis hominis facultas, nisi ex beneficio divinæ gratiæ.

At, inquiet aliquis, ergo dicendum erit, singulis ferme momentis gratiam sufficientem induratis adesse debere, ne fortè si defuerit, eo ipso à peccatis excusentur.

Resp. Non ita esse; neque enim singulis vitæ suæ momentis peccant obdurati. Pro tempore igitur & loco necessaria ipsis est gratia, cum nempe urget præcepti alicujus obligatio, vel gravis ad malum tentatio sollicitat.

Quæ hic à nobis dicta sunt, vel ipsi Scholæ Thomisticæ insigniores Theologi docuerunt, post eximium Scholæ suæ Magistrum S. Thomam. Nonnullos dumtaxat hic appellabimus.

S. Thomas 3. p. q. 86. art. 1. in corp. "Dicere, quod aliquod peccatum sit in hac vita, de quo quis pœnitere non possit, erroneum est: 1. Quidem, quia per hoc tolleretur libertas arbitrii. 2. Quia per hoc derogaretur virtuti gratiæ, per quam moveri potest cor cujuscunque peccatoris ad pœnitendum.

Et quæstione 24. de veritate art. 11. "Quod aliquis homo, inquit, non possit esse ita obstinatus in malo, quin ad suam liberationem cooperari possit, ratio patet ex dictis; quia & passio solvitur & reprimitur, & habitus non totaliter animam corrumpit, & ratio non ita pertinaciter adhæret falso, quin per contrariam rationem possit abduci.

Bannes systematis præmotionis physiciæ, ut creditur, primus author & parens in 1. p. q. 23. artic. 3. "Quotiescumque, inquit, aliquis peccat speciale peccatum contra supernaturale præceptum vel spei, vel pœnitentiæ, vel alterius supernaturalis virtutis, necesse est, ut ille de facto receperit aliquam divinam inspirationem illuminantis Dei, aut vocantis, aut incitantis ad fidem vel pœnitentiam. Hæc conclusio assertitur à nobis certa secundum fidem, quia nemo peccat propterea, quòd non facit, quòd facere non potest, ut certum est secundum fidem: sed homo, cui nihil aliud datum est, quàm quòd ad naturam humanam pertinet, non habet, unde possit cognoscere vel operari supra naturam; ergo non peccat non operando aliquid supernaturale.

Alvares Lib. 11. de auxiliis disput. 112. quærit, an Deus omnibus hominibus, quantumvis obduratis & reprobis, tribuat auxilia supernaturalia sufficientia, per quæ ad vitam æternam pervenire possint, & reipsa perveniant, si velint? Quam quæstionem affirmando solvit ac probat iis fere omnibus momentis, quæ nos superius

usurpavimus; inter quæ istud est: "Quilibet peccator, quamdiu est in via, potest ad Deum converti, aliàs daretur aliquis status peccatoris, de cujus salute vellet desperandum; & aliquod peccatum existentis in via, quod per veram pœnitentiam deleri non posset, quod tamen est erroneum. Addit: Qui non adimplet præceptum pœnitentiæ, peccat mortaliter, & idem est de præcepto charitatis, & de aliis; ergo habet auxilium sufficiens ad hujusmodi præcepta implenda: aliàs homines obligarentur ad impossibile, quod est falsum. Quia nemo peccat in eo, quòd vitare non potest.

Et Lib. 8. disput. 71. n. 12. "Si non daretur, inquit, gratia vere sufficiens, sequeretur, quòd illi omnes, qui non convertuntur, vel salvantur, revera converti non possent vel salvari, quòd tamen non potest admitti.... & ita non imputaretur eis ad culpam, quòd non convertantur.

Ledesma Tract. de auxiliis q. unica art. 16. "Certum est, inquit, secundum fidem, quòd non est peccatum, neque tribuitur culpæ, quòd non est in hominis libera potestate. At verò si Deus non conferret auxilium sufficiens homini, non esset in ejus potestate cum auxilium sufficiens tribuat virtutem & potestatem; ergo certissimum est, quòd Deus conferat auxilium sufficiens homini.

Medina in 1. 2. q. 109. art. 10. "Quilibet homo viator, ait, potest ad Deum converti & salvari; & oppositum asserere, est temerarium & hæreticum: ex quo evidenter sequitur, quòd quilibet homo in hac vita habet auxilium gratiæ sufficiens ad salutem consequendam.... Deus nemini hominum denegat auxilium necessarium & sufficiens ad salutem consequendam.

Nugnez Cabezudo in 3. p. q. 86. "Fidei est, inquit, vita ut oppositum sit hæresis manifesta, quòd omnis homo, dum est in via & compos rationis, potest simpliciter loquendo, pœnitentiam agere de peccatis; atque adeo quòd omnibus dantur auxilia sufficientia, ut possint pœnitere.

Cumel in 1. p. q. 23. art. 3. "Dicendum est, hujusmodi homines obcæcatos & induratos habere auxilium sufficiens ex parte Dei, ut convertantur; & dicere Deum decrevisse illis non auxiliari, ut agant pœnitentiam, videtur erroneum & forte hæreticum: quia essent pro aliquo tempore extra statum salutis, neque illis pateret aditus ad pœnitentiam, contra, Concilii Lateranensis definitionem in Capite: Firmiter. Dicere autem, quòd Deus potest dare illud auxilium, non satisfacit; quia si jam statuit Deus non dare, & denegat, quidquid homo faciat, nihil refert ad salutem. Et in 1. 2. q. 109. art. 8. Deus nunquam denegat auxilium illud necessarium & sufficiens, quòd requiritur ad implenda præcepta & cavenda peccata... Alias, si non præstaret vires neque auxilia sufficientia nullo pacto possent ab hominibus impleri ejus præcepta; & sic rediret Lutheri hæresis, quòd Deus per suam legem obligavit hominem ad impossibile.

Cabrera in 3. p. q. 18. art. 4. dub. 5. "Pro tempore, quo homo fidelis sive infidelis obligatur credere aut convertere se ad Deum finem supernaturalem, ita ut si tunc non credere aut convertatur, peccet, recipit pro tunc auxilium intrinsecum & physicum, sufficiens & necessarium, quo credere & converti possit; & idem dicendum est de auxiliis necessariis ad vitanda peccata, pro tempore, quo tenetur homo vivere. Hæc Conclusio est adeo certa, ut oppositum sine errore affirmari non valeat.

Agmen claudet Andreas Vega Franciscanus, insignis Academiæ Salmanticensis Professor, qui Concilio Tridentino interfuit, Opusc. de justific. q. 13. Conclusione 5. sic loquitur: "Contra bonitatem & clementiam Dei ineffabilem est dicere, imputari ab ipso cuiquam ad novam pœnam, quòd ab agente vitari non potest. Nemo ergo peccat novo peccato, qui est in aliquo mortali, si privatus sit divino auxilio necessario ad non peccandum, atque ea ratione transgreditur aliquod mandatum. Ergo semper peccator potest implere præcepta Dei; neque unquam propter delicta præcedentia, quantumcunque sint graviora, est ei impossibile ea servare: ad ostium enim nostræ voluntatis stat semper Deus & pullat, paratus adjuvare omnes ad suorum observantiam præceptorum.

Solvuntur Objectiones.

Obijcies 1. Joan. 12. v. 39. de induratis Judæis dicitur : Propterea non poterant credere, quia iterum dixit *Isaias* : Excavavit oculos eorum, & induravit cor eorum, ut non videant oculis & non intelligant corde, & convertantur, & sanem eos. Unde sic arguitur : Qui eum in finem à Deo excavantur & indurantur, ut non possint credere, ut non videant oculis, & non intelligant corde & convertantur, ii nullam à Deo recipiunt gratiam, per quam credere possint ac converti; aliàs contra finem intentum Deus ageret : atqui tales fuere Judæi, de quibus S. Joan. c. 12. v. 39. Ergo, &c.

Resp. Nego min. Namque, interprete S. Augustino, Tract. 53. in Joan citato, hæc prædixit *Isaias*, quod futurum esse Deus præscivit, non quod ipse fecit : *Malam eorum voluntatem prævidit Deus, & per Prophetam prænuntiavit.*

T. 3. par. 2. p. 646. B. Ad textum S. Joan. distingo. Excavati Judæi non poterant credere, impotentia consequente ac voluntaria : concedo. Quare non poterant credere ? ait citato in loco S. Augustinus : Quia volebant, impotentia antecedente & involuntaria, quasi nullatenus potuerint illi deponere cæcitatem illam mentis ac cordis durtiem, qua tenebantur, nego. Vel distingui aliter potest : non poterant credere durante ac stante excavatione, seu in sensu composito, ut ajunt, excavationis, concedo : non poterant credere simpliciter, nec proximè, nec remotè, nego. Quamdiu quisque malus est, ait S. Augustinus Lib. 2. de Sermone Domini in monte c. 24. non potest facere fructus bonos : si enim bonos fructus fecerit, jam malus non erit. Et Tractatu 53. in Joan. non poterant credere, inquit, non quia mutari in melius homines non possunt ; sed quamdiu talia sapiunt, non possunt credere. Denique Lib. de perfect. justitiæ c. 6. loquens de peccato : Et tamen vitari potest, inquit, non quando superba voluntas laudatur, sed quando humilis adjuvatur. Supponit igitur sanctus Doctor, cuilibet indurato aliquid superesse, unde remotè saltem possit & malitiam deponere, & ad Deum converti. Quapropter Lib. 1. Retractionum capite 19. recognoscens ea, quæ de peccato ad mortem scripserat, ait : De quocumque quamvis pessimo in hac vita constituto non est desperandum ; nec pro illo imprudenter oratur, de quo non desperatur.

Instabis 1. De Pharaone Exodi 9. v. 16. & Rom. v. 17. dicitur : In hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam ; & ut annuntietur nomen meum in universa terra. Ex quo statim concludit Apostolus : Ergo cuius vult, miseretur, & quem vult, indurat. Ergo Deus indurando & excavando nullum subministrat interioris gratiæ subsidium, ut nempe habeat, unde virtutem suam ac potentiam manifestare omnibus possit.

Resp. Nego consequē. Ad probationem distingo. Deus Pharaonem excitavit, ut ostenderet in ipso suam virtutem ac potentiam, post prævisam Pharaonis malam voluntatem ac obstinatum malitiam, concedo : quasi malam illam voluntatem Deus fecerit, nego. Itaque Deus Pharaonem positivè non induravit, impertiendo malitiam ; sed negativè tantum, non impertiendo misericordiam : atque prævisam mala ipsius voluntate, eam Deus ad manifestationem virtutis ac gloriæ suæ mirè convertit, illa operando prodigia, quæ summam ejus potentiam ac virtutem manifestarunt, & unde magis ac magis indurationis occasionem assumpsit Rex ille impius.

Instabis 2. Idem S. Augustinus Expositione quarundam Propositionum ex Epistola ad Rom. de eodem Pharaone dicit : Quod ergo tunc Pharaonem non obtemperabat præceptis Dei, jam de supplicio veniebat. . . . Non ergo hoc illi imputatur, quod tunc non obtemperaret ; quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat ; sed quia dignum se præbuit, cui cor obduraretur priore infidelitate. Ergo libera non erat hæc Pharaonis inobedientia ; nec consequenter gratiam ille acceperat, qua posset Deo imperanti obedire.

Resp. Disting. ant. Pharaoni sua non imputatur inobedientia peculiari quodam imputationis genere, quo nempe aliquid homini soli ita tribuitur, ut nec divini muneris, nec supplicii locum habeat, concedo : nullatenus imputatur, nego. Explico : S. Augustinus citato in loco errore Semipelagianorum adhuc implicatus erat, & existimabat credendi voluntatem, seu

fidei initium esse à sola natura, adeoque homini soli debere imputari ; opera verò bona subsequētia Deo imputanda esse, qui ea meritis fidei præcedentis retribuit. Quam sententiam, erroneam quidem, ut exponat, adducit exemplum primi peccati, quod induratus committit, & ipsi soli imputatur, cum nullam habeat ex parte Dei pœnæ ac supplicii rationem, sicut habent subsequētia peccata, quæ in vindictam præcedentis, & homini peccanti, & Deo punienti adscribuntur. Ex quo S. Doctoris ratiocinio non sequitur, negare illum peccata Pharaoni simpliciter imputari, sed hoc unum dumtaxat, ipsi non imputari singulari quodam imputationis genere, eo scilicet, quod nullum præcedens supponat peccatum ex parte ipsius Pharaonis, & nullum ex parte Dei inflictum supplicium in pœnam prioris infidelitatis. Uno verbo, inobedientia Pharaonis imputabatur ipsi, non tantum ratione sui, sed etiam ratione causæ, nempe prioris infidelitatis.

Instabis 3. Qui sunt indurati, confugere ad Deum non possunt, & si possent, frustra confugerent, à quo non exaudirentur. Patet exemplo Antiochi & Esau. De primo dicitur Lib. 2. Machab. c. 9. v. 23. Orabat hic scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus. De Esau verò Hebr. 12. v. 17. Non invenit pœnitentiæ locum, quamquam cum lacrymis inquisisset eam.

Resp. Distinguo ant. Frustra confugerent, cum vitiolo ac culpabili motivo & fine ad Deum confugiant, concedo : si motivo & fine recto confugiant, nego. Antiochus gravi plaga in corpore à Deo percussus orabat quidem, ut dolori solatium, non ut peccatis remedium impetraret. P. riter Esau desiebat ablata sibi primogenita ; non peccata, quibus cælestem iram in se concitaverat.

Instabis 4. Eccles. 7. v. 14. dicitur : Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere, quem ille despexit.

Resp. Distinguo. Nemo potest corrigere, hoc est, difficile est corrigere, concedo : quo sensu cap. 1. v. 15. ejusdem Libri Ecclesiastes ait : Perversi difficile corriguntur. Quo etiam sensu dicit S. Thomas antea laudatus : Induratum de facili non posse cooperari ad hoc, quod exeat de peccato. Quasi prorsus impossibile sit corrigere, nego.

Obijcies 2. authoritatem sancti Augustini pluribus in locis.

I. Epistola 194. jam citata ait, Deum indurare, non quidem impertiendo malitiam, sed non impertiendo misericordiam. Ergo in eo posita est induratio, ut omnis ab indurato gratia retrahatur : si enim uberiores tantum ac specialem gratiam retraheret, nihil esset discriminis inter justum, quem Deus occulto, sed justo iudicio uberiori gratia interdum privat.

II. Libro de natura & gratia cap. 22. «Nec cogitat, inquit, prævaricatorem legis, quam dignè lux deferat veritatis ; qua desertus utique fit cæcus, & plus necesse est offendat, & cadendo vexetur, vexatusque non surgat, ut ideo tantum audiat vocem legis, quod admoneatur implere gratiam Salvatoris.

Lib. 1. Retract. cap. 15. Qui, inquit, cogenti cupiditati bona voluntate resistere non potest. . . jam hoc ita peccatum est, ut sit etiam pœna peccati. Quod si aliqui cogenti cupiditati resistere non possunt, certè non habent auxilium sufficiens ad non peccandum.

Lib. de perfectione justitiæ cap. 19. excavatum appellat desertum omni lumine veritatis.

Denique in Psalm. 136. n. 6. sic loquitur : «Quando illos videmus, & tam steriles eos invenimus, ut difficile nobis appareat in eis aliquid, unde possint adduci ad fidem rectam, vel ad bona opera, vel ad spem futuri sæculi, vel ad concupiscentiam liberationis à captivitate mortalitatis ; Scripturas novimus, quas eis dicamus : sed quia nullum fructum in eis invenimus, unde incipiamus, avertimus ab eis faciem, & dicimus : Adhuc isti non sapiunt, non capiunt &c.

Resp. Hæc S. Augustini testimonia intelligenda esse ad sensum & mentem eorum, quæ in confirmationem nostræ Conclusionis ex eodem sancto Doctore laudavimus ; nimirum : non omne penitus interioris gratiæ beneficium induratis denegari, sed tantum gratiæ cuiusdam specialis & uberioris, quæ proximè & immediatè possint vitare peccata & tentationes superare. Ut enim varii sunt ac multiplices in gratia concedenda gradus, ita & in eadem deneganda. Paulatim, ait sanctus Bernardus Lib. 1. de Consid. cap. 2. in cordis duri-

T. 2. par. 719. D.

Tom. 10. p. 137. A.

T. 1. p. 24. E.

Tom. 10. p. 187. A.

T. 4. p. 1516. D. E.

T. 1. p. 409. A.

duritiem itur. Unde male omnino comparantur, quantum ad illam gratiæ subtractionem, iusti cum induratis: quàm latum eorum est inter illos discrimen! Non aliud profectò videtur esse sensus sancti Augustini; tum in Epistola 194. tum in Libro de perfect. iustitiæ, & in Psalm. 136. quo in posteriori loco assertivè non loquitur, sed quasi subdubitanter, *difficile, inquit, nobis videtur.*

Ad textum ex Lib. de natura & gratia cap. 22. Ex induratione sequitur impotentia bene agendi, quæ consequens est & voluntaria, non autem antecedens: potest quippe, saltem mediâtè ac remotè, induratus suam deponere excæcationem & indurationem. *Audit enim vocem legis, quo admoneatur implorare gratiam Salvatoris,* ait in hoc ipso loco sanctus Augustinus. Et Lib. de Gratia & libero arbitrio cap. 12. *Gratiam repellabant (Judæi) ait, & in Christum propterea non credebant.* Ergo necessitate dumtaxat consequente ac voluntaria fit, ut non possint credere & bene operari, quia voluntariè repellunt gratiam: eo ferè modo, quo qui per viam solis abruptam ambulat, nec oculos vult aperire, necesse est ut cadat.

Ad locum ex cap. 15. Lib. 1. Retract. reponit Belarminus Lib. 2. de Gratia & libero arbitrio cap. 8. manente cupiditate non posse quidem illos induratos cupiditati resistere: attamen cum ea cupiditas in ipsis necessariò non hæreat, posse eos cum Dei auxilio eam exuere seu deponere. *Quod auxilium, ait, nemini deest, quo tempore præceptum observandum.*

ARTICULUS V.

An ipsis etiam infantibus sufficientia salutis media conferantur.

NON hic movetur quæstio de infantibus, quibus Baptismus parentum vel aliorum cura procuratur; neque etiam de illis, qui in lucem editi Baptismum percipere possunt: est quippe illud commune salutis remedium omnibus paratum & oblatum, ex ea, quæ in Deo est, vera & sincera salvandi omnes voluntate. Neque etiam de iis agitur, qui in utero materno negligentia & culpa parentum extinguuntur: iis quippe sufficienter de remedio salutis à Deo provisum est, licet adulterorum culpa iis applicari non possit.

De illis igitur dumtaxat hic controversia est, quibus, si in lucem editis, si in utero materno absque ulla parentum culpa, vi sola naturæ morientibus, nulla humana industria & diligentia Baptismus conferri & applicari potest. Dicine meritò potest, Deum non tantum velle illorum infantium salutem, ac medium ad eam obtinendam illis præparasse, sed etiam de illius applicatione sufficienter providisse? Si enim media hæc salutis, quæ ex se sufficiunt, ita tamen manent disposita, ut nulla humana diligentia possint infantibus applicari, an dici potest Deum sufficienter medium salutis illi providisse? En quæstionis status.

Negat Vasques in primam partem S. Thomæ disput. 96. c. 2. ubi etiam Gregorium Ariminensem Richardum, Gabrielem &c. in eandem sententiam laudat. De ista Vasquesii opinione jam diximus in Tractatu de Attributis, ubi de voluntate Dei salvandi omnes.

CONCLUSIO.

Deus omnium infantium salutem non tantum verè ac sincerè vult voluntate antecedente, sed etiam media ipsis præparavit, ac de illis applicandis sufficienter, quantum est ex se, providit.

Conclusio probatur duplici gravissimo momento, quo supra, ubi de infidelibus, uli sumus; nempe ex sincera Dei pro salute omnium voluntate, & morte Christi pro iis omnibus, qui in Adamo mortui sunt. Atqui ab illa generali ac communi voluntate Dei pro salute omnium nullibi excluduntur infantes: illi etiam omnes in Adamo mortui sunt, *in quo omnes peccaverunt:* Rom. 5. v. 12. Ergo Deus sincera voluntate omnes infantes vult salvos fieri; ac pro iis omnibus Christus sanguinis sui ac mortis pretium obtulit. Porro otiosa non est nec sterilis Dei pro salute omnium voluntas; ergo virtute illius, omnibus, etiam parvulis, Deus præparavit media salutis necessaria, ac de illis applicandis sufficienter, quantum est ex se, providisse censendus est. Nisi ita esse dixeris, vix solida ratione

defendi poterit, quæ tamen defendi omnino debet tanquam verissima ac certissima doctrina, Deum velle omnes homines salvos fieri. Et reipsa quotquot voluntatem illam Dei negant & impugnant, non alio ferè validiori utuntur argumento & exemplo, quàm illorum infantium, qui, omni ope destituti, in utero materno prius moriuntur, quàm possint in lucem emitti ac baptizari: quod cum conciliare non posset Vasques cum illa Dei pro salute omnium voluntate, compullus fuit dicere cap. 3. citatæ disput. hæc Scripturæ verba, *Deus vult omnes homines salvos fieri,* de adultis dicta esse; & ista, *Christus pro omnibus mortuus est,* intelligi dumtaxat de sufficientia, magnitudine & potentia pretii sanguinis Christi: quæ certè interpretatio multum Novatoribus favere, ac constantem Catholicorum doctrinam circa voluntatem Dei pro salute omnium infirmare videtur. Longè igitur cautius ac consultius ceteri Theologi exemplum illud infantium conciliare conantur, quamquam difficulter, cum dicto communi ac recepto Scholarum dogmate.

Confirmari vulgo solet Conclusio autoritate sancti Prosperi Lib. 2. de vocatione gent. cap. 20. ubi contra voluntatem Dei salvandi omnes, proponit sibi objectionem ductam ab exemplo infantium, qui sine Baptismo moriuntur, quam solvit cap. 23. his verbis: *Non irreligiosè, inquit, arbitror credi, neque inconvenienter intelligi, quòd isti paucorum dierum homines ad illam pertineant gratiæ partem, quæ semper universis est impensa nationibus; quæ utique si bene eorum uterentur parentes, etiam ipsi per eosdem juvarentur.*

Reponit Vasques cap. 2. disput. 96. S. Prosperum non loqui universim de omnibus parvulis, sed de iis, qui aliquamdiu vivunt, quos appellat *paucorum dierum homines*, & quibus parentum diligentia subveniri potest: præiens verò quæstio eos dumtaxat spectat infantes, ut dictum est, qui vel in utero materno sine ulla parentum culpa vi sola naturæ extinguuntur; vel jam nati, defectu aquæ v. g. aut alia quacumque de causa, baptizari non possunt. Esto, ita sit. Verum si ad mentem sancti huius Doctoris, & ad doctrinam ipsius seriem attendatur, perspicuum erit, eum neminem prorsus ab illa generali Dei pro salute omnium voluntate exclusum esse.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Obicies 1. Illis sufficienter de applicatione remedii salutis Deus non providit, quibus absque ulla parentum culpa, solo Deo nolente, nullo pacto potest applicari: atqui multi sunt infantes, si in utero materno adhuc inclusi moriuntur, si in lucem editi sunt, quibus absque ulla parentum culpa, solo Deo nolente, remedium salutis applicari non potest.

Minor probatur ex S. Augustino Lib. de dono perseverantiæ cap. 12. n. 31. *Plerumque, ait, festinantibus parentibus & paratis Ministris, ut Baptismus parvulo detur, Deo tamen nolente, non datur, qui eum paululum in hac vita non tenuit ut daretur.* Nulla hic occurrit culpa ex parte parentum vel ministrorum; *Festinantibus parentibus, & paratis ministris, non datur parvulo Baptismus, Deo nolente.* Et Epistola 194. aliàs 105. n. 32. *Quid dicam, ait S. Doctor, de inopinatis & repentinis innumerabilibus mortibus, quibus sæpe etiam religiosorum Christianorum præveniuntur, & Baptismo præripiuntur infantes, cum è contrario sacrilegorum & inimicorum Christi, aliquo modo in Christianorum manus venientes, ex hac vita non sine Sacramento regenerationis emigrant?*

Resp. Distinguo. Quibus Deo nolente non potest applicari Baptismus, voluntate Dei absoluta & consequente naturalem causarum secundarum dispositionem, quam Deus tanquam Provisor generalis imperturbare non tenetur, concedo: voluntate Dei antecedente, nego. Voluntas Dei antecedens salvandi omnes conditionata est, & aliquid supponit ex parte creaturæ, liberam scilicet hominis, si adultus fuerit, gratiæ cooperationem; vel si infans, aut diligentiam parentum, aut certam quamdam causarum secundarum dispositionem, quæ lege ac vi quadam naturæ mortem infanti prius non inferat, quàm possit ipsi per Baptismum subveniri. Si ergo conditio requisita ex parte creaturæ & causarum secundarum defuerit, Deus voluntate consequente non vult hominis salutem. Ita voluntate consequente vel parentum negligentiam, vel eum causarum secundarum cursum, qui mortem infantis exigit, non vult eum baptizari; tamen voluntate generali & antecedente sufficienter providerit, & de

T. 10. p. 730. C.

T. 4. p. 192. H.

Pag. 716.

Pag. 908.

Pag. 911. C.

Tom. 10. p. 838. A.

T. 1. pag. 714.

T. 2. pag. 728. B.

QUÆSTIO IX.

De Gratia efficaci.

Tom. 10.
p. 89. col.
2 B.

de remedio & de ipsius applicatione. Non est ex defectu divinæ misericordiæ, ait S. Thomas in 4. dist. 6. art. 1. ad 1. quod in maternis uteris existentibus remedium non exhibetur, sed quia non sunt capaces illius remedii... quia non possunt subijci operationi Ministrorum Ecclesiæ.

Instabis 1. Qui eum naturæ cursum instituit, in quo prævidit futurum, ut infans prius moriatur, quam ulla humana industria possit illi Baptismus conferri, ille certe non censetur sufficienter providisse de applicatione remedii salutis: ut enim rectè ait S. Prosper in Responsione ad quartam Objectionem Vincentianam: *Infantum omnino & contra rationem est dicere, voluntatem Dei ex Dei voluntate non fieri.* Atqui Deus eum naturæ cursum instituit, in quo prævidit futurum, ut infans prius moriatur, quam ulla humana industria possit ipsi conferri Baptismus.

P. 232. C.

Resp. Distinguo maj. Si directæ & expressæ voluntate eum naturæ cursum idcirco instituit, ut eo exigente prius moriatur infans, quam possit baptizari, ille non censetur sufficienter velle infantis illius salutem, nec de remedio necessario ipsi providisse, concedo: si tanquam provisor generalis eum naturæ cursum instituit ac permittit, in quo necesse est, infantem prius mori, quam baptizetur, nego. Porro Deus rerum omnium Provisor est generalis, ac singulis ita debet prospicere ac consulere, ut nulli beneficiat, dispendio & damno alterius. Cum igitur, nostro concipiendi modo, Deus prius certum quemdam causarum secundarum ordinem ac cursum instituerit, quam de remedio salutis infantium quidquam decreverit, si in eo rerum cursu ac fatali dispositione infans constituatur, in qua necesse sit, vi sola naturæ illum mori, in Dei voluntatem directam refundi non debet, quod infans ille remedio ad salutem necessario privetur, sed in voluntatem Dei dumtaxat permissivam, & in causas ipsas secundas, quarum cursum & ordinem provisor generalis imperturbare non tenetur. Ita colligitur ex S. Thoma 1. p. q. 22. art. 2. ad 2. ubi sic loquitur: *Provisor universalis permittit aliquem defectum in aliquo particulari accidere, ne impediat bonum totius. Unde corruptiones & defectus in rebus naturalibus dicuntur esse contra naturam particularem, sed tamen sunt de intentione naturæ universalis, in quantum defectus unius cedit in bonum alterius, vel etiam totius universi.*

Inde facilis est ad citatum ex S. Prospero textum solutio; nempe, insanum est dicere, Dei voluntatem non fieri ex Dei voluntate directâ, concedo: ex Dei voluntate permissivâ, nego. Idem sanctus Doctor Lib. 2. de vocat. gent. cap. 24. eos reprimit, qui conqueruntur, quod non omnibus parvulis simili providentia consulat, omniaque pericula, quæ moriturosum regenerationem prohibere possunt, aut potestate submoveat, aut miseratione præveniat; ostenditque legibus divinæ providentiæ consentaneum videri, ut non omnibus promiscuè ac æqualiter remedium salutis conferatur: ne fortè nihil unquam vel de negligentia parentum, vel de mortalitate infantium metuendum foret, vel locus esset suspicandi gratiam salutis omnibus debitam esse. Unde manifestum est, inquit, eos, qui salvi sunt, non merito, sed gratia liberari; quia sine Baptismo mortuos, perisse non dabitur est... & occulta Dei discretionem, sed iustitiam, sic ostenditur, & quid conferat gratia, & quid prævaricatrix mereatur natura, ut nec contra donum elevetur superbia, nec contra periculum cesset industria.

Inst. 2. S. Augustinus Lib. citato de dono perseverantiæ cap. 12. recurrit ad inscrutabilia Dei iudicia, cur uni parvulo potius quam alteri conferatur Baptismus: at si aliqua causa sit ex parte vel negligentia parentum vel naturæ cursu, ut contendimus, non est, quod recurramus ad inscrutabilia Dei iudicia.

Resp. Ut sæpius jam responsum est, loqui sanctum Doctorem de discretionem comparativa unius infantis præ alio; cur nempe unus in ea rerum naturalium dispositione collocetur, in qua vivit & Baptismum percipit, non alter: cur filius impii & infidelis ad Baptismum ducatur, non verò filius fidelis ac Christiani? Qua in questione comparativa exclamandum: O altitudo! Quamquam si res absolute in se spectetur, semper aliqua possit assignari causa vel ex parte parentum, vel ex parte ipsiusmet naturæ.

Gratia efficax à sufficienti distincta, ea est, quæ certam & infallibilem habet cum effectu seu bono opere connexionem, seu quæ certo & infallibili influxu consensum voluntatis in bonum semper exprimit.

Duo circa gratiam efficacem hic discutienda: ejus nimirum existentia, seu necessitas; & ejus essentia, unde scilicet repetenda sit vis & efficacia gratiæ.

ARTICULUS I.

De necessitate seu existentia gratiæ efficaciæ,
An sit admittenda gratia ex se seu natura sua efficax?

Duo præfert articulus prorsus distincta; primum: An sit admittenda gratia efficax? Alterum: Unde sit efficax, an à se, an à libero voluntatis arbitrio? Quæ duo unica Conclusionem complectemur, postquam more nostro, remota omni verborum æquivocatione, terminos ac statum quæstionis exposuerimus.

Quid sit, gratiam à se seu natura sua efficacem esse? Status quæstionis. Variæ sententiæ.

Observandum 1. Gratiam generatim efficacem dici posse duobus modis: vel in actu primo, antecederet ad consensum voluntatis; vel in actu secundo, consequenter ad illum consensum. Gratia efficax in actu primo est vis ipsa gratiæ prævenientis, apta & idonea ex sese ad exprimendum certò & infallibiliter consensum voluntatis. Efficax verò in actu secundo est vis eadem seu motio gratiæ juncta cum actu, seu prout includit gratiam adjuvantem & cooperationem voluntatis.

Quamquam verò omnis & quælibet gratia contineat in se vim activam, seu principium boni operis, non omnis tamen nec quælibet gratia quodlibet opus bonum ex voluntate certò exprimit: atque in eo potissimum gratiam sufficientem ab efficaci distingui supra diximus, quod hæc certò ac infallibiliter etiam in rebus arduis ac difficillimis effectum suum semper assequatur, non illa, quæ in rebus dumtaxat facilioribus, cum nulla urget gravis tentatio, aliquem interdum effectum bonum obtinet.

Observa 2. In gratia præveniente duplicem effectum distingui: unum primum & indeliberatum, quem Deus in nobis sine nobis liberè cooperantibus producit; tales sunt subitæ illæ mentis illustrationes & excitationes voluntatis ad bonum, quas Deus liberaliter immittit: alterum vero deliberatum, consensum nempe voluntatis divinæ motioni & excitationi obsequentis. Gratia præveniens physicè operatur in nobis primum illum indeliberatum effectum, & moraliter dumtaxat secundum, ad quem voluntatem movet & excitat, suadendo, alliciendo, movendo, quem tamen physicè non elicit, nisi accedente auxilio gratiæ adjuvantis, operantis & cooperantis.

Nomine autem gratiæ efficaci potissimum intelligitur gratia præveniens & excitans, quæ moraliter, ac certo & infallibiliter voluntatem movet & excitat ad opus bonum; non vero gratis operans vel cooperans, quæ physicè cum voluntate concurrit ad opus bonum. Ratio aperta est: quia ex fide certum est, voluntatem posse semper dissentire, si velit, gratiæ quantumvis efficaci: atqui non potest dissentire gratiæ operanti seu cooperanti, quia hæc ipsamet est formaliter operatio. An vero potest voluntas, dum operatur, non operari, ac suæ operationi resistere seu dissentire.

Observandum 3. Vario sensu dici ac intelligi posse gratiam esse à se seu natura sua efficacem.

I. Ita ut voluntas, gratiæ cooperando, nullam omnino partem in opere bono, quod illa mediante efficit, & nullam prorsus meriti laudem habeat: quo sensu Calvinus omnium primus gratiam à se efficacem appellavit.

II. Ita ut voluntas ex quadam necessitate gratiæ efficiat contentiat, nec libere ipsi cooperetur.

III. Ut vis omnis & efficacia gratiæ, sive in actu primo, sive in actu secundo à Deo profluat, nullatenus à libero voluntatis arbitrio.

IV. Ut certa, infallibilis & essentialis sit connexio gratiæ efficacis cum opere bono: ita ut non idcirco dicenda sit gratia efficax, quod voluntas ipsi consentiat; sed potius voluntas ipsi certissime consentiat, quia est efficax.

Certum porro est apud omnes Catholicos, nec primo, nec secundo sensu gratiam dici posse à se efficacem.

Quantum vero ad tertium sensum, facile in eo consentiunt omnes, vim omnem & efficacem gratiæ, sive in actu primo, sive in actu secundo, unice à Deo profluere. Quanquam enim possit absolute voluntas efficiat gratiæ non consentire ac ipsi consentiendo, gratia sit & dicatur efficax in actu secundo, attamen quia gratia semper præcipuas ac nobiliores partes habet in opere bono, idcirco non gravate concedunt, gratiam simpliciter dicendam non esse efficacem per liberum arbitrium; modo tamen hoc ipsis concedatur, essentialem non esse connexionem gratiæ efficacis cum effectu. Cum enim certum sit ex fide, voluntatem semper posse, si voluerit, gratiæ dissentire; vix intelligi potest, qua ratione infallibilis ac essentialis sit gratiæ illius cum voluntatis consensu connexio, cui voluntas resistere potest.

In eo igitur versatur præsentis quæstionis status, utrum ex sese infallibilis & essentialis sit connexio gratiæ efficacis cum suo effectu, independentem à prævisio per scientiam conditionatorum futuro voluntatis consensu.

Affirmant omnes Thomistæ, & quotquot se Augustinianos dicunt, qui gratiam à se, seu natura sua efficacem esse contendunt. Negant alii, ob eam maxime causam & rationem, quæ mox adducta est. Alii distinguunt: concedunt quidem gratiam à se efficacem esse in actu primo; verum eam dici posse ac debere efficacem in actu secundo per liberum voluntatis consensum asseverant. Cum enim, inquit, liberum sit voluntati gratiæ resistere, seu dissentire, & denegando consensum eam reddere inefficacem; consequenter quoque liberum ipsi est consentiendo, eam reddere efficacem in actu secundo. Infallibilitas igitur & certitudo efficacis gratiæ, juxta illos, petitur ex scientia Dei, qui certo novit, quod futurum est.

Ad utramque istam sententiam ex parte accedit opinio eorum, qui vim efficacem gratiæ repetunt ex quadam ipsius congruitate, seu attemperatione ad hominis indolem, ingenium, ad varias temporis, loci, vel personæ circumstantias. Hi quippe, cum pro fundamento suæ sententiæ scientiam mediam supponant, ea in parte ab authoribus postremæ sententiæ non discrepant; aliunde vero, vel congruitas illa gratiæ intrinseca supponitur, atque de se apta & nata exprimendo voluntatis consensum; vel tantum externa, in eo dumtaxat posita, quod eo tempore ac loco, iisque circumstantiis eam Deus homini conferat, quibus prænovit illum consensurum esse. Si prius, vix differre videtur à gratia moraliter ex se efficaci: si posterius, non distat à gratia sensu Molinæ efficaci, atque hinc & inde iisdem plane difficultatibus & incommodis, quibus utraque hæc sententia subjacet ac premitur.

Bellarminus Lib. 1. de Gratia & libero arbitrio cap. 12. recurrit pariter ad scientiam conditionatorum, ut vim gratiæ certam & infallibilem exponat, sine qua intelligi non potest ejus cum libero voluntatis arbitrio concordia. «Neque enim, inquit, intelligi potest, quo pacto gratia efficax consistat in illa interna suasionem, quæ per liberum arbitrium recipi potest, & attamen infallibilem habeat effectum; nisi addamus, Deum iis, quos efficaciter & infallibiliter trahere decrevit, eam suasionem adhibere, quam videt congruere ingenio eorum, & quam certo novit ab iis non contemnendam.» His præmissis sit

CONCLUSIO.

Admittendam esse gratiam efficacem, quæ certo ac infallibiliter dat velle & operari, certa est ac indubitata fidei doctrina. An vero ad sensum Scholæ efficax illa sit ex se, seu natura sua, vel non, ad Scholæ opinionem pertinet, quam libere in utramque partem agitari ac defendi Ecclesia permittit.

Journellii Tom. II. P. II. De Gratia Christi.

Duplex est Conclusionis pars.

Prima pars probatur: Quia ea doctrina certa est de fide, quam & Scriptura & universa Ecclesiæ traditio confirmat: atqui talis est doctrina, quæ statuit, admittendam esse gratiam efficacem, seu operis & actionis, quæ certo dat velle ac perficere.

Non immorabimur in recensendis tum ex Scripturis, tum ex Traditione argumentis, quibus dogma illud demonstratur: tum quia jam abunde partes illas implevimus, ubi de necessitate gratiæ ad singulos pietatis actus disputavimus; tum quia ea ipsa sunt Scripturæ ac S. Augustini testimonia, quæ mox ad secundam Conclusionis partem referenda ac expendenda sunt.

Proponuntur momenta, quibus probatur, gratiam à se, seu natura sua efficacem esse.

Eundem hic ordinem ac methodum sequemur, quam jam secuti sumus, ubi actum fuit de admittendo, vel rejiciendo usu scientiæ mediæ. Rem in utramque partem proponemus; & quidem eò brevius, quod maxima ex parte jam confecta sit: eadem enim recurrunt hic tum Scripturæ, tum S. Augustini testimonia, quæ in Tractatu de Attributis, ubi de scientia mediæ, jam relata & exposita fuere.

Probatur 1. ex Scripturis.

Triplici argumento.

I. Ex iis locis, quibus generatim gratiæ efficacis necessitas & existentia demonstratur.

Ezechielis 36. vers. 27. Spiritum meum ponam in medio vestri: & faciam, ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea custodiat. Præbendo scilicet vires efficacissimas voluntati, ut ait S. Augustinus hunc textum laudans Lib. de Gratia & libero arbitrio cap. 16.

Joan. 6. v. 44. Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum.

Rom. 9. v. 16. Non est volentis, neque currentis, sed miserantis Dei.

Philipp. 2. v. 13. Deus est, qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate.

Reponunt, qui sententiæ efficacis à se gratiæ adversantur, hoc unum his testimoniis confici, quod ultro admittunt, gratiam scilicet absolute ac simpliciter necessariam esse ad omnem pietatis actum: an vero sit à se efficax vel non, nullo pacto inde colligi posse. Vide, quæ dicta sunt citato loco, ubi de scientia mediæ.

II. Ex iis locis, quibus vis & efficacia gratiæ commendatur. Ezechielis citato mox cap. 36. v. 26. Dabo vobis cor novum, & spiritum meum ponam in medio vestri: & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum. Et Spiritum meum ponam in medio vestri: & faciam, ut in præceptis meis ambuletis.

Philipp. 2. v. 13. Deus est, qui operatur velle & perficere pro bona voluntate. Proverb. 11. vers. 1. Sicut divisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini, quocunque voluerit, inclinabit illud.

Verum quorsum ista? Reponunt alii; nisi ut vis & efficacia gratiæ demonstraretur, quam lubenter agnoscimus esse à solo Deo Authore, non à libero arbitrio. Attamen liberum arbitrium in opere bono quod fit, suas habere partes, nec plane otiosum esse, fatendum est: «Ne putetur, ait S. Augustinus Lib. de Gratia & libero arbitrio cap. 15. num. 31. nihil ibi facere ipsos homines per liberum arbitrium, ideo in Psalmo dicitur: Nolite obdurare corda vestra. Et per ipsum Ezechielem. Facite vobis cor novum & spiritum novum... Meminerimus, pergit ibidem Augustinus, ipsum dicere: Facite vobis cor novum, qui dicit: Dabo vobis cor novum. Quare jubet, si ipse daturus est? Quare dat, si homo facturus est? Nisi quia dat, quod jubet, cum adjuvat, ut faciat, cui jubet.» Observatione omnino digna sunt postrema hæc S. Doctoris verba, quibus patet, Deum hoc sensu dare homini, & velle, & agere, quod eum adjuvet, ut velit & faciat. Non ergo, concludunt, dando illi gratiam à se seu natura sua efficacem, quæ essentialem habeat cum hominis actione connexionem; sed tantum adjuvando, & sic adjuvando, ut Deo adjuvanti semper homo resistere possit.

III. Ex istis verbis Apostoli 1. Cor. 4. v. 7. *Quis te discernit? Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* Porro, inquit, si gratia non est à se efficax etiam in actu secundo, sed à libero arbitrio efficax dici possit; qui eam efficacem reddit, nonne seipsum ab alio discernit? Contra expressam sententiam Apostoli.

Respondent alii: Objectionem hanc presenti quaestioni accommodatam non esse; nusquam enim contingit, ut efficaci gratiae unus consentiat, & alter reluctetur; si enim efficax supponitur, ambo consentiunt; alias vere non esset efficax. Hoc ipsum & gratiae ex congruitate efficaci adaptat Bellarminus Lib. 1. de Gratia & libero arbitrio c. 13. *«Potest quidem fieri, inquit, ut duo homines eadem interna motione accepta eundem Concionatorem audiant, & eadem signa videant, & unus credat, alter non credat; tamen non potest fieri, ut si eandem omnino gratiam excitantem duo homines accipiant, unus credat, alter non credat. Siquidem ad gratiam non solum pertinet motio sive excitatio interna, sed circumstantia loci temporis, personae &c. Si enim eadem motione accepta unus credit, alter non credit, sine dubio unus accipit motionem eo modo, loco aut tempore, quo Deus praevidit ejus ingenio congruere, alter non ita accipit; ac propter hoc longe majorem habuit Dei gratiam is, qui credit, quam qui non credit. Qui enim non credidit, non habuit gratiam, per quam posset credere; qui autem credidit, habuit gratiam, qua posset & vellet credere.»*

Igitur hypothesis, quae solet adduci duorum hominum, quorum unus gratiae consentit, alter verò resistit, locum non habet, nisi ubi agitur de gratia sufficiente, non verò de efficaci: atque proposita ex Apostolo difficultas, iis omnibus Theologis solvenda est, qui contendunt uberiores gratiam seu efficacem non denegari iis, qui sufficienti non resistunt. An verò eo in casu, qui non resistit gratiae, se ipsum ab alio discernere dicendum erit? Minime profecto: quia discretio, quocumque in casu, in gratiam ipsam, quae praecipua est ac nobilior boni operis causa, sine qua homo nihil boni supernaturalis cogitare, velle aut operari potest, rejici semper debet.

Duo praeterea hic observant iidem Theologi.

Primum, his Apostoli verbis, *Quis te discernit?* Eam dumtaxat excludi discretionem, quae fiat per merita nostra sine gratia; non eam, quae fiat per merita nostra ex gratia. *«Si merita nostra sic intelligerent, (Pelagianum) ait S. Augustinus Lib. de Gratia & libero arbitrio cap. 6. n. 15. ut etiam ipsa dona Dei esse cognoscerent, non esset reprobanda ista sententia: quoniam verò merita humana sic praedicant, ut ea ex semetipso habere hominem dicant, prorsus rectissime respondet Apostolus, Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Et Lib. de praedestinatione SS. cap. 5. num. 10. Qui gloriatur, in Domino glorietur. Nihil autem, ait S. Doctor, huic sensui tam contrarium est, quam de suis meritis sic quemquam gloriari, tanquam ipse sibi ea fecerit, non gratia Dei: sed gratia, quae bonos discernit à malis, non quae communis est bonis & malis.»* Hoc est, ipsa natura.

Alterum, ea ferè omnia loca Scripturae, quibus nonnulli probant gratiam ex se seu ex natura sua efficacem esse, ab Augustino accommodari innocenti naturae, quae profecto gratia illa per se efficaci non indigebat, saltem in sententia Augustinianorum. S. Doctoris verba superius laudata sunt.

Probat 2. ex S. Augustino.

Ad tria universim capita revocantur, quaecumque ex Augustino pro gratia ex se, seu natura sua efficaci proferri solent.

Primo ea laudant testimonia, in quibus S. Doctor sapientissime affirmat, Deum efficacissima sua gratia operari in nobis velle & perficere bonum. Lib. de Gratia & libero arbitrio cap. 16. num. 32. *Certum est, inquit, nos velle, cum volumus: sed ille facit, ut velimus bonum... Certum est, nos facere cum facimus: sed ille facit, ut faciamus, praebendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit: Faciam, ut in justificationibus meis ambuletis.*

Ibidem cap. 5. n. 12. loquens de vocatione S. Pauli: *«Ut de caelo, inquit, vocaretur, & tam magna & efficacissima vocatione converteretur, gratia Dei erat sola, quia merita ejus erant magna, sed mala.»*

Ad hæc & alia bene multa hujuscemodi testimonia reponunt adversæ partis Theologi, mentem ac sensum S. Augustini dignosci melius non posse, quam ex ipsius scopo seu statu controversiæ, quam cum Pelagianis habebat: nempe ut ostenderet adversus illos, necessariam esse gratiam, quæ voluntatem ipsam præveniat & afficiat, per quam illa non tantum possit velle & operari bonum, sed etiam reipsa velit & operetur. Unam enim illi mentis illustrationem sufficientem esse contendebant: Econtra S. Doctor ex infirmitate per labem originalem contracta in ipsa potissimum voluntate, demonstrabat necessariam prorsus esse gratiam quæ voluntatem sanaret ac juvaret ad bonum volendum & faciendum; atque cum sic adjuvat Deus, dicitur in nobis operari velle ac perficere. *Dat quod jubet, ait S. Aug. Lib. de Gratia & lib. arb. cap. 15. num. 31. eum adjuvat, ut faciat, cui jubet.* Non ergo, inquit, in his locis sanctus Doctor gratiam considerat præcisè ut à se efficacem: de modo enim illius efficaciae non erat quaestio cum Pelagianis; sed de illa ut simpliciter necessaria voluntati, ut ad bonum ferri possit, ac feratur. Hoc sensu Deus efficacissimas vires præbere dicitur, quia voluntas sine gratia nihil potest, & cum ipsa omnia potest. *Certum est, ait S. Augustinus cap. 16. Libri de Gratia & libero arbitrio, nos mandata servare, si volumus: sed quia præparatur voluntas à Domino, ab illo petendum est, ut tantum velimus, quantum sufficit, ut volendo faciamus... Dat autem Deus, quod jubet, cum adjuvat, ut faciat, cui jubet.*

Vocatio autem S. Pauli, quam cap. 1. ait, *tam magnam & efficacissimam fuisse*, ad eam pertinebat subitam gratiae motionem, quæ indeliberata est, & fit in nobis sine nobis, non verò ad eam, cui voluntas liberè consentit ac cooperatur. Utramque speciem divinæ in nobis motionis distinguit ibidem sanctus Doctor: in ea, quæ deliberata est, non sola est gratia, neque homo solus sed gratia Deicum illo. *Ut autem, pergit, de Caelo vocaretur (Paulus) & tam magna & efficacissima vocatione converteretur, gratia erat sola.*

Reipsa sanctus Doctor Pelagianos impugnans urget adversus ipsos hæc Scripturae testimonia: *Sine me nihil potestis facere. Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum.* Verum nihil aliud intendit, nisi ut probet absolutam gratiae necessitatem, quæ præveniat, non verò sequatur voluntatem. Quapropter observat Lib. 1. ad Bonif. cap. 19. n. 37. Christum Joan. 6. non dixisse: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater duxerit eum; sed: Nisi Pater traxerit eum. Non ait (Christus) duxerit, ut illic aliquo modo intelligamus, inquit S. Augustinus, præcedere voluntatem. Quis trahitur, si jam volebat? Et tamen nemo venit, nisi velit. Trahitur ergo miris modis, ut velit, ab illo, qui novit intrinsecus in cordibus ipsis operari, non ut homines, quod fieri non potest, nolentes credant, sed ut volentes ex nolentibus fiant.*

Nec est, quod vim facias in verbo trahere, quasi efficacem à se gratiam invictè demonstraret. An quæso, plus energiae ad eam significandam habet, quam ista loquendi ratio: *Spiritu Dei agi? Plus enim est agi, quam regi*, observat S. Augustinus Lib. de gestis Pelagii cap. 3. num. 5. *Qui enim regitur, aliquid agit; & à Deo regitur, ut rectè agat; qui autem agitur, agere aliquid ipse vix intelligitur.* Attamen docet idem S. Augustinus Lib. de corrept. & grat. cap. 2. num. 4. multos Spiritu Dei agi, qui tamen ea, quæ oportet, non agunt. Ergo ista loquendi ratio: *Spiritu Dei agi*, sicut & ista, *trahitur à Patre*, non semper efficacem à se gratiam designant.

Secundò, ea opponunt loca, in quibus vim & efficaciam gratiae S. Doctor repetit ab una omnipotentissima Dei voluntate.

Lib. de corrept. & gratia cap. 14. num. 43. *«Volenti saluum facere, inquit, nullum hominis resistit arbitrium. Sic enim velle seu nolle in volentis aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediatur, nec superet potestatem. De his enim, qui faciunt, quæ non vult, facit ipse, quod vult... Qui tamen hoc non fecit, nisi per ipsorum hominum voluntates, sine dubio habens humanorum cordum, quo placeret, inclinandum omnipotentissimam potestatem. Et Libro de Gratia Christi cap. 24. n. 25. Non lege atque doctrina insonante forinsecus, sed interna & occulta, mirabili ac ineffabili potestate operatur Deus in cordibus hominum non solum veras revelationes, sed bonas etiam voluntates. Idem habet Lib. de praedestin. SS. cap. 8. n. 13. Hæc itaque gratia, inquit, quæ occultè humanis cordibus divina largitate tribuitur, à nullo*

T. 4. p.
183. E.

Ibid. p.
134. A.

Ibid. G.

T. 10. p.
725. FG.

Ibid. p.
428. A.

Ibid. p.
797. D.

Ibid. p.
194. D.

T. 10. p.
734. G.

Tom. 10.
p. 774
B. C.

Ibid. p.
724. E.

Ibid. p.
241. E.

Ibid. p.
799. FG.

nduro

induro corde respuitur. Ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primita auferatur. Quæ verba de una gratia efficaci intelligi possunt.

Reponunt alii, hæc frustra ac immerito sibi objici, quasi aliquis foret Theologus, qui non agnoscat vim & efficaciam gratiæ ab una Dei omnipotentissima virtute derivari. Hoc ipsi, qui Molinistæ vocantur, hoc & Congruistæ ultrò fatentur: hoc & in ipso innocentis naturæ statu, cui nullam per se efficacem gratiam necessariam fuisse contendunt Janseniani, locum habuisse nemo diffitetur. Hoc etiam verissimum est in eorum opinione, qui volunt, gratiam reddi efficacem in actu secundo per consensum voluntatis: consensus enim ille ab ipsa gratiæ virtute defluit, sine qua non poneretur. *Quis non videat, ait S. Augustinus L. de Gratia Christi cap. 14. num. 15. & venire quamquam & non venire arbitrio voluntatis? Sed hoc arbitrium potest esse solum, si non venit: non autem potest nisi ad iutum esse, si venit; & sic adiutum, ut non solum quid faciendum sit, sciat, sed quod scierit, etiam faciat.* Constante proposito suum urget S. Doctor adversus Pelagianos, ut demonstret necessitatem gratiæ, quæ voluntatem præveniat & excitet. *Operatur in cordibus hominum, non solum veras revelationes, sed bonas etiam voluntates.* De modo autem, quo gratia bonas illas voluntates efficaciter operetur in nobis, sollicitus non videtur S. Doctor, nec de illo controversia ipsi erat cum Pelagianis. Ex citato cap. 8. Libri de prædest. SS. patet, equidem quamdam esse gratiam efficacem, quæ suo nunquam frustratur effectu: at ratio & modus, quo efficax est, an ex se, an aliter, inde non probatur.

Tertio arguunt potissimum ex his locis, in quibus S. Augustinus amplum istud statuit discrimen inter gratiam utriusque status, naturæ scilicet innocentis & lapsæ, quod gratia prior sufficiens dumtaxat fuerit, versatilis, libero voluntatis arbitrio permixta; gratia verò huius status invincibiliter & insuperabiliter determinet voluntatem ad bonum. Discrimen istud fuisse prosequitur S. Augustinus Libro de corrept. & grat. cap. 12. cujus verba non semel in præsentis Tractatu laudavimus. Vide supra pag. 281. *Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ait S. Augustinus citato cap. 12. num. 38. ut divina gratia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur... Fortissimo (Adamo) dimisit atque permisit facere, quod vellet: infirmis servavit, ut ipso donante invictissime, quod bonum est, vellent, & hoc deferere invictissime nollent.*

Respondent, qui gratiam à se efficacem non admittunt.

I. Discrimen gratiæ utriusque status in eo esse, quod naturæ innocenti sufficiebat gratia illuminationis seu illustrationis mentis, quæ ab Augustino dicitur auxilium sine quo; naturæ verò lapsæ necessaria sit gratia voluntatis, ob infirmitatem, quam ex peccato primi parentis contraxit. *Si enim, ait S. Augustinus Lib. de corrept. & grat. cap. 12. in tanta infirmitate vitæ huius ipsis relinqueretur voluntas sua, ut in adiutorio Dei, sine quo perseverare non possent, manerent, si vellent, nec Deus in eis operaretur, ut vellent; inter tot & tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet, & ideo perseverare non possent, quia deficientes infirmitate nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis, ut possent.*

II. Adjutorium quo, de quo S. Doctor citato cap. 12. Libri de corrept. & grat. vel est, ut multi putant, adiutorium gratiæ actualis efficacis, quod datur homini viatori, ut bonum operetur, & in eo ad finem usque perseveret; vel est, ut aliis placet, ipsamet formalis & actualis perseverantia, seu unio mortis cum statu gratiæ sanctificantis, quæ, ut loquitur ipse sanctus Augustinus, *contumaciter amitti non potest*: quod illustrat S. Doctor exemplo beatitudinis, per quam homo formaliter fit beatus, nec à beatitudine potest excidere. Quocumque autem sensu auxilium illud quo intelligere placuerit, gratiam à se efficacem ex eo non elicies, ajunt illi: namque si per auxilium illud quo finalem intelligas perseverantiam formalem, qua quis actu & formaliter est perseverans, seu moritur in statu gratiæ sanctificantis, merito in mente S. Augustini auxilium illud insuperabile, indeclinabile ac invincibile dicitur, quia est ipsa formalis perseverantia, quæ contumaciter amitti non potest. Multi, ait sanctus Doctor Lib. de dono persever. cap. 6. n. 10. *possunt eam habere, nullus amittere.... Hoc ergo Dei donum suppliciter emereri potest: sed cum datum fuerit, amitti contumaciter non potest.... Quomodo enim potest amitti, per quod fit, ut non amittatur etiam*

Tournellii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

am, quod posset amitti? Sensus porro ille quæstionem nostram præsentem de gratia ex se efficaci nullatenus spectat. Si verò auxilium illud quo apud S. Augustinum sit actualis gratia, eaque efficax, quæ certissime dat homini, ut velit & operetur bonum, verba hæc, *insuperabiliter, indeclinabiliter, invictissime*, vel cadunt in ipsam voluntatem, quæ auxilio gratiæ roborata, adversus omnes tentationum impetus innicta stat & superabilis; quem sensum indicare videtur S. Augustinus verbis istis antea citatis ex cap. 12. Lib. de corrept. & grat. *Subventum est infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur; & ideo, quamvis infirma, non tamen deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur.* Ipsa ergo voluntas, inquit, invincibilis & insuperabilis sit per gratiam, non vero gratia invincibilis & insuperabilis est, aut dici debet, cui voluntas potest semper dissentire, si velit. Vel cadunt in ipsam actualem gratiam efficacem, atque recto etiam sensu invincibilis & insuperabilis illa dici potest, non quidem antecedenter, seu ex infallibili & essentiali ejus connexionem cum effectu, sed consequenter ad scientiam divinam, qua Deus certissime novit, quid homo factururus sit, si sub tali gratia, in his vel illis temporis & loci circumstantiis constituatur. *Cujus enim miseretur, ait S. Augustinus Lib. 1. ad Simplicianum q. 2. sic eum vocat, quomodo scia ei congruere, ut vocantem non respuat.*

Probatur 3. ex rationum momentis.

I. Ex ipsa idea & notione gratiæ efficacis. Unde enim efficax est ac dicitur, nisi quia effectum suum certo & infallibiliter efficit? Quæ ex parte à gratia sufficiente distinguitur.

Reponunt alii: Revera quidem in idea & notione gratiæ efficacis involvi certitudinem effectus; at dubium semper remanet, unde repetatur illa effectus certitudo: an ex ipsa interna gratiæ natura & physica præmotione seu determinatione; an ex divina præscientia. Namque gratia efficax, ut dictum est, spectatur vel in actu primo, vel in actu secundo: priori modo, inquit, infallibilem & essentialem non habet cum effectu suo connexionem, sed tantum apta est illam habere? cui nihilominus voluntas semper resistere potest: posteriori verò modo certo & infallibiliter effectum obtinet; imò sic considerata gratia in actu secundo efficax, est ipsamet formalis actio voluntatis gratiæ Dei cooperantis, adeoque certa & infallibilis: fieri quippe non potest, ut voluntas non agat, quando agit. *Non ego, sed gratia Dei mecum, ait Apostolus. Id est, observat S. Augustinus Lib. de Gratia & lib. arb. cap. 5. non solus, sed gratia Dei mecum: ac per hoc nec gratia Dei sola, nec ipse solus, sed gratia Dei cum illo.*

Instant 1. Si gratia efficax in actu primo considerata, certam & essentialem ex se se non habeat cum effectu suo connexionem, à sufficiente non distinguitur; hæc enim veram, propriam & expeditam etiam relative, ut diximus, confert voluntati ad opus bonum potentiam.

Negant sequelam antecedentis: quia plus virium est in gratia efficaci, ut apta sit & idonea excitandæ ac flectendæ voluntati ad bonum, quam in gratia sufficiente; ex quocumque tandem capite profluat aptitudo illa, sive ex sola interna gratiæ natura, sive ex adjuncta contemperatione ac congruitate illius externa ad hominis indolem, ingenium, aliasque temporis, vel loci vel personæ circumstantias.

Instant 2. Si gratia efficax etiam in actu primo considerata certam & essentialem non habeat cum effectu suo connexionem, sed aliquo sensu efficax reddatur in actu secundo per voluntatis consensum, duo maxime absurda sequuntur: primum, gratiam pedissequam esse voluntatis; alterum, gratiam humanæ voluntati subijci, & ab ea determinari.

Reponunt, hæc duo absurda falsò prorsus suæ sententiæ imputari: primum quidem, quia isto tantum sensu gratia voluntatis pedissequa dici potest, quod gratiam præcedat voluntas, non gratia voluntatem. Atqui nullus est Orthodoxus, qui cum de bono supernaturali agitur, dicere audeat, voluntatem gratiæ præire, non gratiam voluntati: omnes enim communi sensu docent contra Semipelagianos, initium fidei ac bonæ voluntatis esse à gratia Dei præveniente? ex quo sequitur, non gratiam pedissequam esse voluntatis, sed potius voluntatem, quando impulsam gratiæ

sequitur, gratiæ pedissequam esse. Cum fides impetrat justificationem; ait S. Augustinus Epistola 186. ad Paulinum, alias 106. cap. 3. n. 10. non gratiam Dei aliquid meriti præcedit humani, sed ipsa gratia meretur augeri, ut aucta mereatur perfici, comitante, non ducente, pedissequa, non prævia voluntate.

Falsò non minus aliud absurdum imputatur. Sæpius enim & hic, & in Tractatu de scientia Dei observatum est, absurdum planè est, ut superior inferiori subijci dicatur, quando inferior superioris mandata exequitur: pariter ut quod ex se determinatio quædam est, inclinatio, impulsus ad aliquid, dicatur determinari, quando voluntas determinationem illius seu motionem & impulsum sequitur. Sicut absurdus esset ille, qui diceret, lumen Solis ad efformandam visionem ab eo determinari, qui oculos aperit, ut lumen aspiciat: non ita profectò est, sed ille potius determinationem præsentis luminis dicitur sequi. Ita pariter est de gratia, quæ superiores partes agit respectu voluntatis; & est ex sese quædam ad bonum determinatio, inclinatio, propensio, quam cum voluntas præmia sequitur, non determinat ad bonum gratiam, sed potius ejus determinationem & inclinationem sequi dicenda est.

II. Arguunt ex precibus Ecclesiæ, quæ postulat à Deo non tantum ut possimus, sed etiam ut re ipsa bonum velimus & operemur per gratiam efficacem.

Verum, dicunt alii, quis id negat? Nemo prorsus. Quæstio enim præsens non in eo est, utrum necessaria sit & admittenda gratia operis seu actionis, quæ dicitur efficax, sed utrum sit ex se se efficax, seu essentialem connexionem habeat cum effectu, antecederet ad prævisum voluntatis consensum? Id porro unum in controversiam adducunt nonnulli Theologi, quia nempe sine periculo fidei negari non potest, quin voluntas gratiæ efficacis auxilio roborata, se se ad opus bonum pro arbitrio determinet: neque enim merè passivè se habet, nec tantum agitur, ut ait S. Augustinus, sed etiam agit. Ergo activè se ipsam determinat, & quidem ita libere, ut possit se non determinare, nec gratiæ, si velit, consentire; atque se determinando & gratiæ obsequendo, gratia evadit efficax in actu secundo. Nec majus in eo incommodum & absurdum videtur esse, quam cum apostolus 2. ad Timoth. 1. v. 6. dixit: *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum.* Gratiam quasi sopitam, Deo adjuvante, resuscitare; & eam quodammodo reddere efficacem, nonne, inquiunt, in idem recidit?

III. Nisi gratia ex sese, seu natura sua efficax & virtutis admittatur, facillimum erit exponere, & quomodo stet illa libertas cum gratia, quæ per consensum voluntatis redditur efficax in actu secundo; & quare è duobus hominibus unus efficaciter operatur bonum, alter vero non operatur. Ratio quippe in promptu est, quia scilicet unus vult gratiæ excitanti cooperari, alter vero non vult. Atqui tamen S. Augustinus duplicem illam quæstionemolvere se non posse, & ad inscrutabilia Dei Judicia recurrendum esse candidè profitetur. Ista quæstio, inquit Lib. de Gratia Christi cap. 47. n. 52. ubi de arbitrio voluntatis & Dei gratia disputatur, ita est ad discernendum difficilis, ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratiam videatur; quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri. De altera pariter quæstione Epist. 194. alias 105. c. 3. num. 10. "Cur, inquit, ille credat, ille non credat, cum ambo idem audiunt; & si miraculum in eorum conspectu fiat, ambo idem vident; altitudo est divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, cujus inscrutabilia sunt Judicia. Et Libro 2. de pecc. mer. & rem. cap. 5. n. 6. Cur illum adjuvet, illum non adjuvet; illum tantum, illum autem non tantum; istum illo, illum isto modo, peccatus ipsum est & æquitatis tam secretæ ratio, & excellentia potestatis.

Denique L. de spir. & litt. cap. 34. num. 60. "Si ad illam, inquit, profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet, cur illi ita suadeatur, ut persuadeatur, illi autem non ita; duo sola occurrunt, quæ respondent mihi placeat: O altitudo divitiarum! Et, Numquid iniquitas est apud Deum? Cui responsio ista displicet, quærat doctiores, sed caveat ne inveniat præsumptores.

Respondent 1. Quæstionem istam, cur unus gratiæ vocanti consentiat, alter vero resistat? Cur uni talis

gratia concedatur, cum qua prævidetur bonum operaturus, alteri non concedatur? Quæstionem, inquam, illam comparatè spectatam unius præ alio, solvi non posse, & ad inscrutabilia Dei Judicia recurrendum, sicut recurrit locis mox citatis S. Augustinus. Et Lib. de dono persever. cap. 9. Ex duobus, inquit, "ætate jam grandibus impiis, cur iste ita vocetur, ut vocantem sequatur, ille aut non vocetur, aut non ita vocetur; inscrutabilia sunt Dei Judicia. Ex duobus autem piis, cur huic donetur perseverantia usque in finem, illi autem non donetur, inscrutabilia sunt Dei Judicia. Igitur proposita quæstio comparatè sumpta, solvi non potest: si tamen absolute consideretur, utcumque solvi potest; quærenti enim, cur ille vocanti gratiæ consentiat, ille vero non consentiat; Prompta & obvia videtur responsio: Quia hic noluit, ille vero voluit consentire.

Respondent 2. Quæstionem propositam etiam absolute consideratam omnino solvi non posse. Potuisset S. Augustinus, ait Bellarm. Lib. 1. de Gratia & libero arbitrio cap. 12. respondere, uni persuaderi, alteri non ita, quia unus vult assentiri, alter non vult: sed quoniam noverat posse Deum etiam nolenti assentiri facile persuadere, & ex nolente facere volentem, si vellet ei proponere, quæ scit menti ejus & ingenio congruere; ideo ad arcanum divini consilii retulit, dicens: O altitudo divitiarum.

Alia vero quæstio de consilianda libertate arbitrii cum efficacia gratiæ, Augustino cum Pelagianis & Semipelagianis congreganti semper ad explicandum perdifficilis visa est; quia difficile reverà est concipere, qua ratione libera remanet hominis libertas cum necessitate gratiæ prævenientis: qua difficultate turbati & oppressi dicti mox hæretici, necessitatem gratiæ interioris prævenientis negare maluerunt, quam hominis libertatem. Conciliatio vero & concordia libertatis cum gratia operante & cooperante, seu cum tota gratiarum ad salutem hominis pertinentium serie facilius explicari potest in uno, quam in altero Theologorum circa gratiam systemate; v. gr. in systemate scientiæ mediæ & gratiæ congruæ. Cujus enim miseretur, (Deus) ait S. Augustinus Lib. 1. ad Simplic. q. 2. sic eum vocat, quomodo scit ei congruere, ut vocantem non resistat. Ibidem: Ut velimus, ait, & suum esse voluit & nostrum suum vocando, nostrum sequendo. Et Lib. de spir. & litt. cap. 34. num. 60. Nemo, inquit, habet in potestate, quid ei veniat in mentem, sed consentire vel dissentire propria voluntatis est. En faciliior via hujus concordia, quia scilicet homo labens ac volens gratiæ cooperatur; & Deus hominem vocat ea gratia, iisque temporis & loci circumstantiis, in quibus eum consensurum esse infinita sua scientia prænovit.

Proponuntur momenta, quibus probatur, gratiam à se ipsa seu natura sua efficacem non esse, seu non habere infallibilem & essentialem cum suo effectu connexionem.

Dignosci facile possunt ea momenta ex iis, quæ ad solvenda prioris sententiæ argumenta mox relata fuerunt. Quæ vero hic exposituri sumus, totidem sunt objectiones, quibus prior sententia gratiæ per se efficacis impugnatur. Omnia porro eò tendunt, ut ostendant gratiæ quantumvis præpotenti ac efficaci voluntatem semper libere consentire posse vel dissentire. Ita Conc. Trid. sess. 6. can. 4. Ex quo inferunt nonnulli Scholæ Theologi, ante prævisum voluntatis consensum gratiam infallibilem & essentialem non habere cum effectu suo connexionem; adeoque ex consensu illo prævisso, gratiam fieri efficacem in actu secundo. Illa enim, inquiunt, infallibilem & essentialem non habet cum voluntatis consensu connexionem, cui voluntas resistere semper potest: atqui potest voluntas illi gratiæ semper resistere; ergo &c.

Probant 1. Scripturæ testimoniis. Proverb. 1. v. 24. vocavi & renuistis: extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum; & increpationes meas neglexistis.

Isaia 65. v. 2. Tota die expandi manus meas ad populum non credentem & contradicentem. Et cap. 5. vers. 4. sub figura vineæ, Judæorum incredulitatem ac contumaciam

Ibid. p. 831. B.

T. 6. p. 95. E. Ibid. p. 94. B. T. 10. p. 120. E.

T. 10. p. 250. G.

T. 2. p. 718. E.

Ibid. p. 120. G.

Prima Probatio ex Scrip.

rumaciā increpat: *Quid est, inquit, quod debui ultra facere vinea mea, & non feci; expectavi, ut faceret uvas, & fecit labuscras.*

Matt. 11. v. 21. & Lucā 10. v. 13. *Va tibi Corozain, va tibi Bethsaida, quia si in Tyro & Sydone facta essent virtutes, quae factae sunt in vobis, olim in cilicio & cinere poenitentiam egissent.* Cum eadem igitur gratia, inquit, cum qua Corozaitae conversi non sunt, conversi fuissent Tyrii ac Sydonii, si data ipsis fuisset; ergo, concludunt, accedente illorum consensu, gratia illa efficax fuisset in actu secundo. Et Matth. cap. 23. v. 37. Christus Jerusalem sic increpat: *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas & noluit?*

Denique Apocal. 3 v. 20. Deus ait: *Ecce sto ad ostium & pulso: si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum.*

Ad haec reponunt prioris sententiae patroni: 1. Revera hominem gratiae moventi & excitanti libere consentire vel resistere; & quidem ad resistendum eum solum sibi sufficere, nec opus habere gratia; verum ex gratia per se efficaci habere illum, ut revera consentiat. *Certum enim est, nos velle, cum volumus, nos facere, cum facimus, ait S. Augustinus, sed Deus facit, ut velimus & faciamus.* Quapropter, inquit, non idcirco gratia efficax est, aut dici debet, quod homo velit & faciat; sed idcirco vult & facit; quia est ex se seu natura sua efficax.

Reponant 2. excitatis locis recte inferri, esse ali- quod genus gratiae, cui homo saepissime reluctatur; at non excludi gratiam per se efficacem, quae a nullo corde respuitur. Ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur, ait S. Augustinus Lib. de praed. SS. cap. 8.

Probant secundo ex S. Augustino, iis maxime testimoniis, quibus docet, gratiam non per physicam ad unum determinationem agere in nobis; sed congrua & attemperata impulsione morali, opportuna obiecturum propositione ac visione, molli & interna suasionem excitare voluntatem, ad bonum allicere, adducere; ita ut in hominis potestate semper sit, consentire vel dissentire, velle aut nolle, agere vel non agere.

Lib. 1. ad Simplic. q. 2. n. 10. ubi expendens istam sententiam: *«Nemo credit non vocatus: sed non omnis credit vocatus, sic loquitur: Noluit ergo Esau, & non cucurrit; sed & si voluisset, & cucurrisset, Dei adjutorio pervenisset, qui ei etiam velle & currere vocando praestaret, nisi vocatione contempta reprobus fieret. Aliter enim Deus praestat, ut velimus, aliter praestat, quod voluerimus. Ut velimus enim, & suum esse voluit & nostrum; suum vocando, nostrum sequendo. Quod autem voluerimus, solus praestat, id est, posse bene agere, & semper beate vivere.*

Hic videmus, ait Bellarminus Lib. 1. de Grat. & lib. arb. cap. 12. ipsum velle nostrum, fieri a Deo non per physicam actionem determinantem voluntatem; sed per vocationem, quae est moralis inclinatio & impulsio, cui libere consentimus vel dissentimus. *Ut velimus, ait adhuc S. Augustinus Lib. de Grat. & L. arb. cap. 17. n. 33. sine nobis operatur; cum autem volumus, & sic volumus, ut faciamus, nobiscum cooperatur: tamen sine illo vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus.*

Libro de Spir. & litt. cap. 34. nu. 60. visorum suasionibus gratiam in nobis agere docet his verbis: *«Attendat & videat, non ideo tantum istam voluntatem divino muneri tribuendam, quia ex libero arbitrio est, quod nobis naturaliter concreatum est; verum etiam quod visorum suasionibus agit Deus, ut velimus, & ut credamus, sive extrinsecus per Evangelicas exhortationes... sive intrinsecus, ubi nemo habet in potestate, quid ei veniat in mentem: sed consentire vel dissentire propriae voluntatis est. His ergo modis, quando Deus agit cum anima rationali, ut ei credat, neque enim credere potest, si nulla sit suasio vel vocatio, cui credat; profecto & ipsum velle credere Deus operatur in homine, & in omnibus misericordia ejus praevenerit nos: consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire, sicut Dixi, propriae voluntatis est. Quae res non solum non infirmat, quod dictum est: Quid habes, quod non accepisti? Verum etiam confirmat, Accipere quippe & habere anima non potest dona, de quibus hoc audit, nisi consentiendo: ac per hoc quid habeat & quid accipiat, Dei est: accipere autem & habere, utique accipientis & habentis est.*

Tournellii Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

Tria hic exponit S. Augustinus. Primum, velle bonum a Deo esse: non quidem sensu Pelagianorum, quia liberum arbitrium a Deo est; sed quia liberum arbitrium divina gratia debet praeveneri & adjuvari, ut bonum velit. Deinde explicat, quid sit illa gratia, & dicit, esse suasionem, inspirationem, visorum immisionem, integram vocationem. Denique excludere videtur opinionem illam, quae contendit, voluntatem a Deo determinari, & ad actum insuperabiliter applicari, cum dicit, *consentire vocationi & suasioni Dei, vel dissentire, propriae voluntatis esse.*

Illud ipsum egregie demonstratur ex iis etiam, quae tradit sanctus Doctor de vocatione congrua, qua Deus electos sic vocat, quomodo scit eis congruere, ut vocantem non respuant. Ita Lib. 1. ad Simplic. q. 2. jam citata nu. 13. En verba: *«Quamvis multi uno modo vocati sint, tamen quia non omnes uno modo affecti sunt, illi soli sequuntur vocationem, qui ei capiendae reperiuntur idonei, & illud non minus verum est: Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, qui hoc modo vocavit, quomodo aptum erat eis, qui secuti sunt vocationem. Et paulo post: Multi vocati, pauci electi. Illi enim electi, qui congruenter vocati: illi autem, qui non congruebant, neque contemperabantur vocationi, non electi, quia non secuti, quamvis vocati... Etiam si multos vocet, eorum tamen miseretur, quos ita vocat, quomodo eis vocari aptum, ut sequantur... quomodo scit eis congruere, ut vocantem non respuant.*

Et L. de dono persever. c. 14. n. 35. *«Ex quo apparet, inquit, habere quosdam in ipso ingenio divinum naturaliter munus intelligentiae, quo moveantur ad fidem, si congrua suis mentibus, vel audiant verba, vel signa conspiciant: & tamen si Dei altiore iudicio ad perditionis massam non sunt gratiae praedestinatione discreti, nec ipsa eis adhibentur vel dicta divina, vel facta, per quae possent credere, si audirent, utique talia vel viderent.*

Porro congruam illam & attemperatam hominis ingenio, indoli, affectibus, aliisque circumstantiis vocationem dumtaxat moralem esse, & a physica Dei actione hominem ad unum invincibiliter determinante & applicante longe diversam, nemo est, qui facile non intelligat.

Argumentum istud confirmant similitudines & exempla, quibus idem sanctus Doctor utitur, ut moralem gratiae influxum & motionem exponat. Ramum, inquit Tract. 26. in Joan. viridem ostendis ovi, & trabis illam. *Nuces puero demonstrantur, & trahitur. Et mox: Si ergo ista, quae inter delicias & voluptates terrenas revelantur amantibus, trahunt; quoniam verum est: Trahit sua quemque voluptas: Non trahit revelatus Christus a Patre? Quid enim fortius desiderat anima, quam veritatem? Hic aperte videmus, aptis similitudinibus a sancto Doctore explicatum, quemadmodum gratia trahat animam, non eam physice determinando, sed invitando atque alliciendo, demonstratis iis, quae congrua sunt, illis, qui trahuntur.*

Hoc ipsum rursus confirmat conversionis Augustini exemplum. Describit ipsemet Lib. 5. Confes. c. 7. & 8. quibus modis, flexibus; & occultis suasionibus Deus illum Romam attraxerit. *Egisti mecum, inquit, miris & occultis modis. Tu illud egisti, Deus meus. Nam a Domino gressus hominis diriguntur... Verum tu spes mea & portio mea in terra viventium, ad mutandum terrarum locum pro salute animae meae, & Carthagini stimulos, quibus inde avellerer, admovebas, & Romae illecebras, quibus attraherem, proponebas mihi per homines, qui diligebant vitam mortuam, hinc insana facientes, inde vana pollicentes; & ad corrigendos gressus meos utebaris occulte & illorum & mea perversitate. Nullum hic vestigium physicae motionis Augustinum ad unum ineffectissime determinantis: ad quid enim modi tamarii & diversi, tam multiplices flexus, ut voluntatem trahat Deus, se physica gratiae suae motione ex sese certa & infallibili voluntatem ad agendum determinet? Per illecebras, per secretas suasionem & inspirationes miris & occultis modis Romam ut veniret se a Deo attractum & invitatum significat ipsemet S. Augustinus.*

Probant 3. duplici potissimum momento, quorum primum ducitur ex parte libertatis, quae per gratiam ex sese efficacem ac physice praemoventem laedi videtur; alterum ex parte hominis iusti, cui primum, quod committit peccatum, videtur ad culpam imputari non debere, eo quod absque sua culpa caruerit

O o ;

gratia

To. 6. p. 95. C.

Ibid. D.

Ibid. E.

T. 10. p. 840. A.

T. 3. p. 2. p. 496. C.

T. 1. p. 113. B. Ibid. E.

Tertia Probatio.

gratia ex sese efficaci omnino necessaria, ut peccatum illud declinare.

T. 14.
Conc. p.
758. C.
D.

Primum ostendunt ex doctrina & definitione Concilii Trid. sess. 6. cap. 5. & Can. 4. "Declarat sancta Synodus, ait cap. 5. ipsius justificationis exordium in adultis à Deo per Jesum Christum, præveniente gratia, sumendum esse, hoc est, ab ejus vocatione, qua, nullis eorum existentibus meritis, vocantur; aut qui per peccata à Deo averfi erant, per ejus excitantem atque adjuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem, eidem gratiæ liberè assentiendo & cooperando, disponuntur: ita ut tangente Deo cor hominis per spiritus sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens; quippe qui illam & abjicere potest, neque tamen sine gratia Dei movere se ad justitiam coram illo libera sua voluntate possit.

Ibid. p.
764. E.

Et Can. 4. "Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat ac præparet; neque posse dissentire, si velit, sed velut inanime quoddam nihil omnino agere, mereque passivè se habere, anathema sit.

Quatuor complectitur hæc Concilii Tridentini doctrina. Primum, exordium justificationis in adultis, à gratia Dei per Christum nullis eorum præexistentibus meritis sumendum esse; quibus verbis Pelagianorum error confoditur. Secundum, adultos ad illam justificationem se disponere per gratiam excitantem & adjuvantem. Non ait Synodus, gratiam illam esse à se, seu natura sua & physica præmotione efficacem: novèrat hanc esse Scholæ controversiam, à qua more suo cautè & prudenter abstinet. Tertium, adultos liberè huic gratiæ assentiendo & cooperando, se disponere ad justificationem; adeoque illos non mere passivè se habere, sed eos ferè & activè concurrere ad opus justificationis. *Non ego, sed gratia Dei mecum*, ait Apostolus. Quartum, sub illa Dei motione, Deo tangente cor hominis hominem liberum remanere, ac posse, si velit, gratiæ dissentire. Unde sic arguunt: Homo gratiæ moventi potest liberè, si velit, dissentire: atqui si gratia esset à se, seu natura sua efficax physica, antecedente & insuperabili motione; seu, si ex se infallibilem & essentialem haberet connexionem cum voluntatis consensu, non posset illi dissentire; alias, gratia non esset à seipsa efficax, quam voluntas dissensus suo reddere posset inefficacem, quod est contra hypothèsim & naturam gratiæ efficacis, quæ semper ac essentialiter effectum in suo conceptu seu notione involvit.

Respondent adversæ partis Theologi; voluntatem non posse quidem non consentire motioni gratiæ in sensu composito; id est, non posse simul conjungere actionem cum non actione, consensum cum dissensu; sed posse in sensu diviso, quia, quo instanti movetur & excitatur per gratiam, retinet liberam & expeditam potentiam, qua potest, si velit, non consentire. Sensus ergo compositus, in eorum sententia, excludit ab actione negationem actionis, non vero negationem potentiæ ad non agendum.

Verum hæc responsio videtur aliis rem longè magis involverè & obscurare, quàm explicare. 1. Quia fatetur voluntatem in sensu composito gratiæ moventi dissentire non posse; attamen Concilium asserit, eam posse dissentire in ipso sensu composito motionis divinæ: *Deo, inquit, cor hominis tangente dissentire potest, si velit.* Non potuit Synodus clariùs sensum illum compositum exprimere. 2. Sensus ille compositus vel cadit in ipsam Dei motionem actualem, vel in actionem hominis: si in motionem Dei, cui voluntas in sensu composito dissentire non possit, adversatur, ut mox diximus, verbis Concilii: *Deo tangente cor hominis.* Deinde verò, sensus ille omnino absurdus ac ridiculus foret. Quid enim est voluntatem in sensu composito gratiæ moventi non posse dissentire, posse vero in sensu diviso? Nisi eam posse sublata seu remota motione; illa verò stante, non posse, quod plane riticulum & absonum videtur. Perinde est, ac si quis servata proportionem diceret, hominem vinculis constriatum ambulare posse sensu diviso; id est, si solvantur vincula; non posse verò in sensu composito; id est, si vincula remaneant. Egregia verò solutio! Quis enim istud revocat in dubium? Porro non de sensu diviso quæstio hic est, sed de sensu composito.

Si verò sensus compositus dicatur cadere in ipsam hominis actionem, ut sensus sit, voluntas divina gratia excitata & adjuva non potest, quin agat; non potest simul componere actionem cum non actione, consensum cum dissensu, (quem revera sensum videntur adversarii innoere) non minus aliis absurda videtur responsio. Namque ipsa hominis à Deo moti & excitati actio inseparabilis est ab actione Dei moventis & excitantis: neque enim intelligi potest voluntatem à Deo moveri, quin simul intelligatur mota & excitata; ergo sensus ille compositus non potest cadere in actionem voluntatis à Deo motæ & excitatæ, quin simul cadat etiam in actionem Dei moventis & excitantis. Ergo si voluntas gratiæ moventi non potest dissentire in sensu composito, sed tantum in sensu diviso, sensus ille divisus cadit non tantum in actionem voluntatis motæ & excitatæ à Deo, sed etiam in actionem Dei moventis & excitantis. Ergo eo tantum sensu libera est in sensu diviso voluntas, ut gratiæ moventi non consentiat, si nempe removeatur seu tollatur Dei motio. Ergo in quamcumque se vertant partem, in mox dictam absurditatem auctores responsionis recidere videntur, sive sensus compositus cadat in actionem hominis à Deo moti & excitati, sive in actionem Dei moventis & excitantis.

Addunt, potentiam illam, quam voluntas à Deo mota & excitata retinet ad dissensum, nec proximam, nec expeditam esse, sed remotam dumtaxat & ligatam, quæ à voluntate vim sui determinativam, seu activam tollit in differentiam. Probant: quia voluntas vi motionis Dei antecedentis ac præviæ, prioritate saltem naturæ, jam determinata supponitur: alias motio illa efficax non esset; ergo interminata non remanet voluntas, nec consequenter suam conservat activam in differentiam.

Reponunt 1. Ex physica Dei motione prævia voluntatem hoc habere, ut se ipsam determinet: *Ille facit, ut faciamus*, ait S. Augustinus. 2. Posita ista Dei efficaci ac physica motione, voluntatem non retinere quidem indifferentiam suspensivam, qua solum actum seu consensum suspendat, sed retinere indifferentiam positivam & activam, qua seipsam activè determinat & gratiæ Dei cooperatur. 3. Denique ajunt, Deo modum non deesse, quo libertatem actionis humanæ simul cum motione prævia antecedente ac physice ad unum prædeterminante conciliet, quia Deus non tantum substantiam, sed & modum illius attingit & conservat.

Verum alii è contra urgent: 1. Estò, quod verissimum est, voluntas activè, seu vitaliter, ut ajunt, agit, nec merè passivè se habeat; at saltem non agit liberè, nec cum ea indifferentia, qua possit non agere; siquidem invincibiliter & insuperabiliter determinata est. Attamen dixit Augustinus antea laudatus: *Ut velimus, suum esse voluit, & nostrum: suum vocando, nostrum sequendo.* Atque perfulgata est in Scholis definitio activæ indifferentiæ, per quam scilicet positis omnibus ad agendum prærequisitis, voluntas agere potest vel non agere. 2. Indifferentia suspensiva ea ipsa est, quam exigit Synodus Tridentina loco citato, cum ait, voluntatem Deo moventi & excitanti posse dissentire, si velit: quippe si potest dissentire, potest actum dissensus suspendere. Et vero eam Synodus indifferentiam exigit, quam Novatores Lutherus & Calvinus negabant: at nunquam illi negarunt indifferentiam positivam, per quam voluntas activè seu vitaliter agit sub gratia, sicut ostendimus in prima hujus Tractatus parte, cum de variis circa modum agendi gratiæ erroribus discebamur; sed negarunt dumtaxat indifferentiam suspensivam, per quam posset voluntas consentire vel dissentire gratiæ moventi; quod nempe contendarent, necessitate quadam ineluctabili voluntatem ad bonum per gratiam compelli ac determinari. 3. Certum quidem est ac de fide, stare hominis libertatem cum motione gratiæ; sed exponi non potest, qua ratione concilietur ea libertas seu modus agendi liberè cum motione prævia antecedente ac physice ad unum prædeterminante; qui modus non satis explicatur, cum dicitur, Deum attingere non tantum substantiam, sed & modum actionis. Ita quidem est, at hoc ipsum est, quod contendunt intelligi & explicari non posse, quomodo conservet Deus libertatem actionis cum illa motione prævia physice ac indeclinabiliter præmovente.

Verum consule, quæ de hoc ipso argumento jam diximus in Tractatu de Attributis, Quæstione de scientia mediâ, ubi solvuntur argumenta, quibus scientiæ

scientiæ mediæ vindices oppositam Thomistarum sententiam impugnant.

Alterum momentum, quo maximè impugnant gratiam per se efficacem ad singulos pietatis actus necessariam, ducunt à primo hominis iusti peccato, quod ipsi meritiò imputari non posse videtur: quia nempe auxilio gratiæ per se efficaci, sine qua peccatum non cavetur: absque ulla sui culpa privatus est; ac prius à Deo desertus fuit, quam Deum ipse deseruerit. Quæ enim foret illa culpa? An originalis? Sed perfecte deleta illa fuit ac condonata per Baptismum, & actualis? Sed primum supponitur esse peccatum, in quod homo per Baptismum iustificatus probabitur.

Rom. 8.
v. 1.

Ipsius culpa est, reponunt, quod gratia efficaci caruerit, quam certissimè à Deo impetrasset, nisi obstisset sufficienti.

At, premunt alii, ad non resistendum gratiæ sufficienti, nonne planè necessaria est efficax? Hæc quippe non resistantia non est quid merè negativum: (alias tota salutis hominis series & œconomia ab illo primo negativo penderet absque gratia, quod vix sciunt an bene cohæreat cum dogmate Catholico adversus Pelagianos.) Est igitur in rei veritate illa non resistantia aliquid positivum. Si enim rem clare & concipere & eloqui velimus, quid aliud per non resistantiam intelligimus, quam adhæSIONEM seu consensum gratiæ? Quemadmodum enim ille, qui vocantem Deum audit & non sequitur, eum re ipsa contemnit ac rejicit; ita pariter à contrario, qui vocanti non resistit, sed ei se facilem præbet, ipsi obtemperat & obsequitur. Porro ad omnem actum positivum veræ pietatis necessaria est, in principiis adversæ sententiæ, gratia per se efficax; ergo ad illam hominis iusti non resistantiam, necessaria fuit gratia efficax, quæ cum ipsi absque ulla ejus præcedente culpa denegata fuerit, subsequens quod commisit peccatum, non videtur ipsi in culpam merito posse imputari. Hoc ipsum argumentum jam supra propositum reperies ad Quæstionem 7. art. 4. Conclusionem 3.

Ex his omnibus, quæ hætenus in utramque partem, qua potuimus brevitate, disputata sunt circa celebrem illam de gratia per se efficaci controversiam, satis, opinor, intelligitis, non de dogmate fidei, sed de mera Scholæ opinione hic moveri quæstionem; quod persuasum adhuc magis erit ex ipso innocentii XII. testimonio. Quippe cum Lovanienses nonnulli Theologi Romam Joannem Libertum Hennebel destinassent ad S. P. Innocentium XII. ut suæ Sanctitati hoc saltem declarare placeret, nempe doctrinam de gratia per se efficaci & de prædestinatione ante prævisa merita, nullis hætenus Decretis Apostolicis damnatam & enervatam esse, eamque proinde posse teneri, quousque S. Sedes ipsa aliter statuerit; istud porro declarare recusavit dictus Pontifex, (non quod re ipsa Decretis Apostolicis proscripta unquam fuerit doctrina gratiæ per se efficaci, quo sensu in Scholis Catholicis defenditur) sed quod de hoc argumento silentium servare longè satius sibi esse judicavit S. Pontifex. Hoc unum itaque rescriptum ad Lovanienses: *Quia in re vestram erga S. Petri Cathedrali observantiam & reverentiam summo prece collaudamus. Verum quia, ut S. Cælestinus ad Episcopos Galliæ rescripsit, profundiores, difficilioreque partes incurventium in materia divinæ gratiæ quæstionum, quas latius pertractarunt, qui hæreticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus astruere, &c.* Porro una est ex his quæstionibus. ea, quæ spectat gratiam à se seu natura sua efficacem.

ARTICULUS II.

Unde repetenda sit vis & efficacia gratiæ.

Priori articulo expendimus, an sit admittenda gratia ex sese, seu interna natura efficax, quæ nempe infallibilem & essentialem habeat ex propria sua natura, & antecedenter ad prævisum futurum voluntatis consensum, cum opere bono connexionem. Nunc verò quæritur, unde repetenda sit illa virtus & efficacia, seu infallibilis illa connexio gratiæ efficaci cum voluntatis consensu. Quotquot enim Theologi fatentur gratiam natura sua esse efficacem, non idcirco consentiunt inter se circa causam & rationem proximam hujus virtutis & efficaciæ.

Varie sententiæ.

I. Alii cum Molina, licet efficaciam gratiæ in actu primo dicant unicè à Deo derivari; efficacem tamen gratiam in actu secundo, ajunt esse ex consensu seu cooperatione voluntatis. *Hæc opinio, ait Bellarminus Lib. 1. de gratia & lib. arb. cap. 12. aliena est omnino à sententia etiam Scripturarum divinarum.* Non distinguit hic Bellarminus inter efficaciam in actu primo, & efficaciam in actu secundo; ac illorum opinionem improbat, qui gratiam efficacem simpliciter constituunt in assensu & cooperatione humana, ita ut ab eventu dicatur gratia efficax, quia videlicet sortitur effectum; & ideo sortitur effectum, quia voluntas humana cooperatur. T. 4. pag. 180. C.

II. Alii vim efficacem gratiæ in physica præmotione constituunt; ac docent, gratiam efficacem esse actionem Dei physicam, quæ determinat voluntatem ad volendum & eligendum bonum, quod illi fuerat per gratiam excitantem inspiratum: & quia non potest fieri, ut Deus physicè determinet voluntatem, quin ipsa voluntas determinetur, & velit id, ad quod determinatur, ideo fieri non potest, ut gratia ista certò ac infallibiliter suum non habeat effectum. *Hæc opinio, pergit ibidem Bellarminus, videtur mihi aut esse omnino eadem cum errore Calvinii & Lutheranorum, aut parum ab illo distare. Et quemadmodum opinio superior destruebat gratiam efficacem & simul prædestinationem; ita hæc opinio destruit gratiam sufficientem, & simul tollit à medio liberum arbitrium.* Ib. G. H.

Gonetus Tomo 2. disp. 6. art. 12. ita mordicus stat pro physica illa gratiæ præmotione, ut velit, gratiam, quæ physicè voluntatem non prædeterminat ad actum, non esse, nec dici posse gratiam per se seu natura sua efficacem; eosque sibi contradicere ac pugnantia loqui, qui gratiam admittunt ex se efficacem, & negant eam physicè prædeterminare. Qui opinionem hanc tuentur, illam iis omnibus, tum Scripturæ, tum S. Augustini testimoniis muniunt ac confirmant, quæ hic Articulo 1. exposuimus in mente ac sententia eorum, qui volunt, gratiam esse per se ac natura sua efficacem.

Jansenius Thomisticam illam doctrinam multis argumentis impugnat Lib. 8. de Gratia Christi cap. 2. ubi varia discrimina profert inter adjutorium Dei medicinale & prædeterminationem physicam. Jansenii momenta & argumenta exposuimus Tomo 1. ubi de discrimine inter sententiam Jansenii & Thomistarum. T. 3. pag. 334. l. 2. col.

III. Alii efficaciam & virtutem gratiæ certam & infallibilem repetunt ex congruitate seu attemperacione auxiliorum gratiæ cum hominis ingenio, indole, conditione affectibus, &c. quæ sententia duplici modo seu via defendi potest. 1. Per scientiam mediā, qua Deus prævidens hominem gratiæ consensurum, si talem in his vel illis circumstantiis illi conferre voluerit, re ipsa statuit hanc ipsi conferre. 2. Sine scientia mediā: nempe Deus, cui omnes humani cordis recessus & affectiones perspectæ sunt, quique habet in sua potestate mediā infinitā, quibus hominum corda, quo voluerit, adducere, & unde voluerit, retrahere potest, absolute decernat hominem hoc vel illo modo ad se vocare ac convertere. Rursus in ea Congruistarum opinione, vel congruitas gratiæ interna esse ac infallibilis supponitur; vel tantum externa, petita ex circumstantiis adjunctis. Si interna, gratia ex sese efficax dicenda est, quæ antecedenter ad prævisum voluntatis consensum, certò & infallibiliter effectum suum est habitura; nec differre videtur hæc sententia ab ea, quæ efficaciam gratiæ reponit in certa & infallibili præmotione morali; iisdemque quibus ista, difficultatibus premitur & obnoxia subjacet. Si verò externa dumtaxat est illa gratiæ congruitas, ac supponit usum scientiæ mediæ, gratia non videtur ex sese efficax, sed ex ipso voluntatis consensu saltem ut dictum est, in actu secundo; nec distat illa opinio ab ea, quam Molina tuetur. Qui sententiam Congruistarum propugnant, iis nituntur Scripturæ ac S. Augustini testimoniis, quæ præcedenti Articulo secundo loco adduximus, contra opinionem gratiæ à se efficaci.

IV. Sunt, qui cum Thomassino vim gratiæ ineluctabilem reponunt in multitudine, varietate, consonantia & conspiratione plurium auxiliorum Dei, tum interiorum, tum exteriorum; quorum quidem singula seorsim effectum suo defraudari possunt ab homine, at universa obstinatos quoslibet ita fatigant ac contumacem animum frangunt ac domant, ut tandem

multitudine & conspiratione indefessa hominem educunt & impellunt, quod Dei voluntas vocat.

V. Sunt, qui gratiam efficacem dicunt ex motione dumtaxat morali, quæ voluntatem suadendo, alliciendo, invitando, ad consensum in bonum salutis adducit. Inter illos alii præmotionem in gratia moralem quidem admittunt, sed ex sese certam & infallibilem, quæ voluntas præmota ad unum determinatur: alii verò motionem illam gratiæ simpliciter moralem dicunt, quæ, non præmovendo, nec prædeterminando, sed suadendo, inclinando, & suaviter alliciendo, voluntatem ad bonum inclinatur. Accedit ista sententia ad eam congruitatem gratiæ, quæ supponit usum scientiæ conditionatorum.

VI. Sunt denique, qui cum intelligant gratiæ mysterium impervium esse humanæ menti ac planè inscrutabile, atque quamlibet ex mox enumeratis opinionibus, gravissimis intricatam esse difficultatibus; ut eas omnes cautè declinent, arbitrantur satius esse, si dicatur, vim & efficaciam gratiæ miris & ineffabilibus modis in nobis operari, qui explicari satis & exprimi non possunt. Ita colligunt ex S. Augustino.

To. 10. p. 241. E. Lib. de Gratia Christi cap. 24. "Legant, inquit, & intelligant, intueantur atque fateantur; non lege-
atque doctrina insonante forinsecus, sed interna & occulta, mirabili & ineffabili potestate operari Deum in cordibus hominum: bonas voluntates.

Ib. pag. 753. G. Lib. de corrept. & grat. cap. 5. "Quamvis non negetur Deus posse, quem velit, etiam nullo hominè
corripiente corrigere, & ad dolorem salubrem pœnitentiæ occultissima & potentissima medicinæ suæ potestate perducere.

Ibid. pag. 754. A. Ibidem: "Quare isti sic, illi aliter, atque alii aliter,
diversis & innumerabilibus modis vocentur, ut reformentur, absit, ut dicamus iudicium luti esse debere sed figuli.

Ib. pag. 817. F. Lib. de prædest. SS. cap. 20. Deus in nobis mirabili modo
& ineffabiliter operatur velle.

T. 4. pag. 932. D. Denique ut multa alia prætermittamus, in Ps. 87.
Nimis, inquit, occulta Dei gratia est, quæ hominum mentes quodammodo reviviscunt, ut possint à quibuslibet ejus ministris præcepta sanitatis audire.

Habet unaquæque ex his opinionibus suos in Scholis Catholicis defensores, nec cuiquam fas est stylo censorio aliquam ex illis configere: sequatur quilibet pro Scholæ libertate, quam verisimiliorem judicaverit.

Præter illas varias Scholæ opiniones, non præmittenda hic erronea Jansenii doctrina, in qua una confutanda hic immorabimur, ac præsens de Gratia Christi argumentum concludemus, quia totiùs systematis Janseniani caput est atque fundamentum.

Scilicet Jansenius totus est, ut probet vim & efficaciam gratiæ ex delectatione ipsius superiore ac per gradus relativè victrice, petendam esse. Vide, quæ de hac doctrina dicta sunt in Systemate Janseniano, parte prima hujus Tractatus.

CONCLUSIO.

Vis & efficacia gratiæ repeti non debet ex delectatione superiori, seu per gradus relativè victrice.

Probat multis argumentis.

Primum ducitur ex iis Scripturæ locis, quibus suppliciorum timor (qui certe delectationi opponitur) tanquam maximè utilis & efficax ad salutem commendatur.

Ecclesiastici 1. v. 27. Timor Domini expellit peccatum.

Tom. 10. p. 823. D. Jeremiæ 32. v. 40. Timorem meum dabo in cor eorum, ut à me non recedant. Quod quid aliud est, ait S. August. Lib. de dono persever. cap. 12. quam talis ac tantus erit timor meus, quem dabo in cor eorum, ut mihi perseveranter adhareant. Unde Christus proposito æternæ gehennæ metu, discipulos ad constantem fidei defensionem accendebat, Matth. 10. v. 28. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam. Ea de causa David timoris gratiam à Deo postulabat: Confite, inquit, Psal. 118. v. 120. timore suo carnes meas: à iudiciis tuis timui. Et Apost. Philipp. 2. v. 12. Cum metu & tremore, agebat, salutem vestram operamini.

Unde merito Conc. Trit. sess. 6. c. 6. motum timoris inter dispositiones recenset, quæ ad justificantem gratiam obtinendam vulgò prærequiruntur, Canone verò 8. anathemate percellit eos, qui dixerint: Geben-

na metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis delendo confugimus, vel à peccato abstinemus, peccatum esse. Ubi Concilium manifestè supponit talem gehennæ metum esse Christi gratiam. Sess. vero 14. c. 4. idem Concilium docet, attritionem ex gehennæ metu conceptam esse donum Dei, & spiritus sancti impulsu, non quidem in habitantibus, sed moventibus; quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat. In ea porro gratia & supplicii æterni formidine, quæ peccator totos contremiscens ad Deum confugit, non reperiet, ut puto, Jansenius, suam illam victricis gratiæ suavitatem, dulcedinem ac delectationem, quæ perfusum hominis pœnitentis cor totum colliquescit. Fatetur enim ipsemet Jansenius Lib. 3. de Gratia Christi cap. 23. Gratiam Christi effectum prorsus oppositum (timori) in voluntate facere; cum sit inspiratio cœlestis delectationis, qua Deus incipit dulcescere, quem timebat.

Secundum argumentum desumitur ex pluribus S. Augustini testimoniis.

I. Ex iis locis, quibus docet, hominem pœnarum metu cohiberi non tantum ab externo peccati actu, sed etiam ab interna peccandi voluntate. Serm. 348. aliàs 214. de tempore: "Cum timetur pœna, inquit, quam (Deus) minatur, discitur amari præmium, quod pollicetur: ac si per timorem pœnæ bona vita retinetur; per bonam vitam bona conscientia comparatur, ut per bonam conscientiam nulla pœna timeatur.

In Psalm. 127. "Audiunt hæc homines: Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non exstinguetur; & quia verè futura sunt impiis, timent, & continent se à peccato. Timent quidem, sed non amant justitiam. Cum autem per timorem continent se à peccato, fit consuetudo justitiæ, & incipit quod durum erat amari, & dulcescit Deus; & jam incipit homo bene vivere... timet ne mittatur in gehennam: bonus est & iste timor, utilis est.

Frustra diceret, Augustinum de solo externo peccati actu, à quo per timorem homo se continet, intelligendum esse, non de interna peccandi voluntate. Namque 1. loquitur simpliciter de peccato: et peccatum non solum in externo, sed etiam interno actu voluntatis consistit. 2. Loquitur de illo timore, quo bona vita retinetur, & bona conscientia comparatur. At nisi timor ille peccandi voluntatem excluderet, nec bona vita retinetur, nec bona conscientia coram Deo comparatur. 3. De hoc ipso timore loquitur, de quo Concilium Trid. locis mox citatis: ac Concilium Trid. supponit manifestè illo timore excludi aliquando voluntatem peccandi? non quidem habitualement, quæ per charitatem excluditur, sed actualem: imo hanc excludere debere, ut legitima sit dispositio ad gratiam sanctificantem in Sacramento pœnitentiæ percipiendam; neque enim gratiæ particeps ille fieret, qui represso externo peccati opere, intus tamen peccandi voluntatem retineret. 4. Denique, pugnaret ille secum, ac finem, quem intendit, non assequeretur, qui timore supplicii æterni abstinere quidem ab externo peccati opere, intus tamen peccandi affectum seu voluntatem ac propositum retineret: ea quippe voluntas mala est, verumque peccatum æterno supplicio puniendum, nisi corrigatur. Ergo cum eo timore homo excitetur ad id omne fugiendum, propter quod æternis suppliciis addici potest; non tantum ab externo, sed etiam interno peccati actu abstinere debet & potest.

II. Ex iis testimoniis, quibus aliud, quam delectationis, principium bonarum actionum assignat. Lib. de corrept. & grat. c. 5. Non vis, inquit, tua tibi vitia demonstrari, ut fiat tibi utilis dolor, quo medicum quæras... quasi aut nihil agat timor correpti hominis, vel pudor, vel dolor. Nulla hic delectationis mentio.

Ab Augustino separari non debet fidelis ejus interpret ac Discipulus S. Prosper in Libro contra Collatorem c. 7. ubi eximè describit varios ac multiplices modos, quibus Deus peccatores ad se invitat & allicit. "Trahit timor, inquit; Principium enim sapientiæ timor Domini. Trahit lætitia: quoniam, Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi. Trahit desiderium: quoniam, Concupiscit & deficit anima mea in atriis Domini. Trahunt delectationes: Quam dulcia enim faucibus meis eloquia tua, super mel & favum ori meo. Et quis perspicere aut enarrare possit, per quos affectus visitatio Dei animum ducat humanum, aut quæ fugiebat, sequatur; quæ oderat, diligat; quæ fastidiebat, eluriet; ac subito commutatione mirabili, quæ clausa ei fuerant, fiant aperta; quæ onerosa,

nonerosa, sint levia; quæ amara, sint dulcia; quæ obscura, sint lucida? Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult.

III. Ex iis testimoniis, quibus asserit Augustinus homines ad peccandum adduci alio, quam delectatione, motivo.

T. 10. p. 48. E. F. Lib. 2. de pecc. mer. & rem. cap. 10. ait: *Etiam illa peccata justè imputari, quæ non delectationis illecebra committuntur, sed causa devitandæ molestiæ alicujus, aut doloris, aut mortis.*

T. 6. pag. 296. E. Lib. de catechizandis rudibus capite ultimo in fine: *Non solum, inquit, per cupiditates diabolus tentat, sed etiam per terrores insultationum & dolorum & ipsius mortis.*

T. 4. pag. 854. D. Enarratione in Psalm. 79. timorem contra voluptatem seu delectationem distinguens, affirmat multos ex timore, adeoque non ex delectatione, abstinere à malo, & operari bonum. « Omnia, inquit, peccata duæ res faciunt in homine cupiditas & timor. Cogitate, discutite, interrogate corda vestra, perscrutimini conscientias, videre utrum possint esse peccata, nisi aut cupiendo, aut timendo. Proponitur præmiu[m] ut pecces, id est, quod te delectat, facias propter quod cupis. Sed forte non induceris donis: tereris minis, facis propter quod times. Corrumperè te vult aliquis, ut dicas v. g. falsum testimonium.... Si cupiditas non valuit, forte timor valebit ut pecces.... Itaque ad omne rectè factum amor & timor ducit. Ut facias bonè, amas Deum, & times Deum; ut autem facias male, amas mundum, & times mundum.

Ibid. E. Ib. pag. 853. A. IV. Denique, probatur iis testimoniis, quibus asserit, (quod Jansenio capitaliter adversatur) hominem non semper operari ex majore, qua prævenitur, delectatione; adeoque famosum istud effatum, quod milles Jansenius repetit: *Secundum id operemur necesse est, quod amplius nos delectat, verum non esse, si de prævia & indeliberata delectatione, ut Jansenio placet, intelligatur.* De se ipso etenim sic testatur sanctus Doctor Lib. 8. Confess. cap. 8. *Non faciebam; quod incomparabili effectu amplius mihi placebat.* Eo testimonio sane decretorio, mirè premuntur delectationis superioris defensores.

T. 1. pag. 153. A. Tertium argumentum inde colligitur, quod in Janseniano systemate intelligi vix possit, quomodo Adamus & Angeli nonnulli peccaverint in tanta qua perfundebantur gratiæ delectatione. Erat enim illa procul dubio summa, cui nullus ne levissimos quidem repugnabat oppositæ concupiscentiæ afflatus; & tamen victrix illa non fuit. Unde istud? An dicent Janseniani, delectatione superiori in præsentī statu voluntatem determinari, secus verò in statu innocentie? Verum unde discrimen illud colligent, cujus ne vel minimum exstat apud Augustinum vestigium? An forte ex eo, quod alia fuerit delectationis natura in statu innocentie, quam jam sit? At Jansenius ipse Lib. de Gratia primi hominis & Angelorum cap. 13. ait, Augustinum naturam adiutorii hominis lapsi ac stantis comparantem, sæpe indicare differentiam tantummodo attendendam esse secundum magis & minus. Hoc est, accidentalem illam esse, non essentialē. An ex eo, quod potuerit sana & robusta voluntas, qualis erat in statu naturæ innocentis, resistere gratiæ, & id non possit amplius lapsa & infirma? Verum è contra potius: quia enim voluntas in statu innocentie sana & robusta erat, ideo minus resistere debebat illecebris gratiæ; cum enim sana esset, gratiæ suavitate magis haud dubiè afficiebatur. Porro ridiculum & absolum videtur contendere voluntatem in præsentī statu, quia lapsa & infirma est, ac consequenter minus jucundum ex gratia sensum percipit, vel unico delectationis superioris gradui non posse resistere: quasi fuerit istud integræ & innocentis naturæ singulare privilegium, ut gratiæ resistere potuerit; jam vero non possit depresso & infirma natura.

T. 2. pag. 58. col. 2. A. An dicent adversarii, causam discriminis esse, quod natura sana & innocens indifferentia libertatis gaudebat, qua jam natura lapsa spoliata fuit sed hoc ipsum est, de quo hic controversatur. Unde enim, juxta Jansenium, hujus indifferentiæ in statu præsentī jactura? Nisi ex ista necessaria lege, ut voluntas superiori ac determinante delectatione seu cœlesti, seu terrena, ad bonum vel ad malum semper determinetur. At nonne superior, imò & summa fuit in Adamo innocente gratiæ delectatio? Et tamen cum ea stetit indifferentia libertatis.

Neque dicas, illam in præsentī statu indifferentis libertatis jacturam esse à peccato originali, non vero à delectatione superiori: Quia, inquit Jansenius, *inflictum est vulnus in voluntatis cardinem per peccatum originale.*

Namque 1. per peccatum originale haud dubie voluntas suam ad malum non perdidit libertatem, imò majorem inde accepit; longe quippe ad malum proprior facta est per peccatum, quam erat antea. Quapropter cum homo dicitur suam ex peccato amisisse libertatem, intelligi debet de libertate ad bonum, non vero ad malum: quippe cum ex peccato originali sit in hominis voluntate pondus quoddam gravissimum; quo ad peccandum trahitur, nihilominus ad peccandum adhuc exigit Jansenius superiorem terrenam delectationem. 2. Vulnus illud in cardinem voluntatis per peccatum inflictum, maximè positum est in habituali concupiscentia, quæ habitualis quædam est delectatio, qua continuo defluunt indeliberati motus delectationis ad malum; ac nisi accesserit opposita gratiæ delectatio fortior ac superior, voluntas omni ad bonum perfectum libertate destituta permanebit.

Confirmatur tertium istud argumentum ex eo, quod absurdum plane istud sit hominem lapsum peccare jam non posse, nisi ex proripiente indeliberato delectationis motu: quasi istud ex originali labè commodi homo reportasset; nec ex seipso pronus ad malum, novo indigeret ad peccandum delectationis incitamento, quo carebat, nec opus habebat in statu innocentie. At non, quæso, sic Janseniani virus originalis peccati evacuant? An non peccantibus, ut latentur, cum male fecerint, apertissime favent? Hanc enim illi excusationem suis peccatis semper obtinent, non potuisse se non cedere majori, quo abrepti fuere delectationis sensu; cum sit illa lex constituta, ut quisque secundum id operetur, quod amplius illum delectaverit, & quidem delectatione prævia & indeliberata, qua ut careat, non est in ejus potestate, sicut ut ei resistat, cum necesse sit voluntatem actū deliberato sequi majorem indeliberatam delectationem.

Confirmatur 2. Quia cum doceat Jansenius idcirco Beatos in Cœlis amare Deum necessario, quia nulla in ipsis est terrena delectatio, sed tantum cœlestis. Si enim, ait ille L. 4. de Gratia Christi cap. 8. *adulteriæ cujusdam delectationis permixtione laxaretur, mens illa beata iterum refrigerando tenebresceret & peccaret.* Consequenter affirmare debet, Adamum & Angelos innocentes, quibus nulla inerat terrena delectatio, Deum necessario amavisse, & peccare illos non potuisse.

Confirmatur adhuc, quia docet Jansenius, idcirco peccatores, antequam gratiam accipiant, necessario male agere, quia nulla est in ipsis delectatio cœlestis, sed una delectatio creaturæ, ergo cum nulla fuerit in Adamo & Angelis in statu innocentie delectatio inordinata creaturæ, intelligi & explicari non potest in Systemate Jansenii, qua ratione ad peccandum inducti fuerint.

Supponit tertium istud argumentum, gratiam Adamo & Angelis in primo ortu concessam, fuisse in doctrina Jansenii gratiam voluntatis & adjunctam habuisse cœlestem delectationem: atqui revera ita docet Jansenius Lib. de Gratia primi hominis & Angelorum cap. 12. Deus, inquit, per illam gratiam regabat hominem, ne videlicet caderet. Perspicuum est autem, regimen non per habitus vel concursus operandi, sed per actuales sive illustrationes, sive motiones creaturæ suæ, voluntatisque succensiones, Deo convenire; quæ sanè prævenientes quosdam Dei influxus ipsam afficientes potentiam sonant. Quos divina gratiæ effectus respectu primi hominis clarissime expressit Augustinus, quando de illo dixit: (Lib. 14. de Civit. Dei cap. 13.) « Si voluntas in amore superioris immutabilis boni, à quo illustrabatur, ut videret, & accendebatur, ut amaret, stabilis permaneret; non inde ad sibi placendum averteretur, & ex hoc intenebresceret & frigeret. » Quibus Augustini verbis delectationem voluntatis tam discrete exprimi Jansenius putat, ut asserat ibid. *Pro vera gratia lapsi hominis evidentius & efficacius testimonium ex augustino vel Conciliis proferri non posse.* Hinc vis tota nostri argumenti. Docet Jansenius, gratiam primi hominis & Angelorum fuisse prævenientem Cœli delectationem: & quidem eo majorem, quò nulla contraria delectatione turbabatur. Docet aliunde, necesse esse, ut voluntas secundum id operetur, quod eam amplius delectaverit: quomodo

T. 3. pag. 18. P. col. 1. D.

T. 2. pag. 56. col. 1. B.

Ibid. C.

quomodo igitur fieripotuit, ut Adamus & Angeli nonnulli peccaverint, at tantæ suavitatis illecebris obsecuti non fuerint?

At, inquit, Jansenius Augustini verbis, quæ profert, nititur, quibus patet, gratiam innocentis naturæ, non in sola, ut nos dicimus, illustratione mentis, sed etiam in motione voluntatis positam fuisse.

Resp. Jansenium mentem Augustini assecutum non fuisse.

I. Gratiam naturæ innocentis usquam Augustinus amoris, charitatis, dilectionis, suavitatis, dulcedinis & delectationis nominibus expressit.

II. Locus ex cap. 12. Libri 14. de Civit. Dei laudatus, exponi merito potest vel de gratia habituali, vel de gratia intellectus, quæ voluntatem etiam succendere, sed metaphorice tantum & improprie dicitur. Quapropter cum Pelagius scripsisset: *Deum in nobis operari velle, quod bonum est, dum futura gloriæ magnitudine & premiorum pollicitatione succendit: dum revelatione sapientiæ in desiderium Dei stupentem suscitavit voluntatem*: Sanctus Augustinus continuò subjicit (Lib. de Gratia Christi cap. 10.) *Quid manifestius, nihil aliud eum dicere gratiam, qua Deus operatur in nobis velle, quod bonum est, quam legem atque doctrinam?* Censet igitur Augustinus, legem atque doctrinam aliquo modo voluntatem succendere: ita gratia intellectus Adamo ad perseverandum concessa, eum accendebat, ut amaret.

To. 10. p.
235. C.

III. Citata S. Augustini verba non eum apud ipsum sensum habent, quem Jansenius fingit. Dixerat S. Doctor cap. 11. Lib. 14. de Civ. Dei, Adamum & Evam idcirco fatale pomum comedis, quia istam ignorantia, illum verò perversus conjugis amor ad defectiorem traxerit: tum cap. 12. ex quo decerpta est illa sententia, quæ nobis opponitur, superiorem aliam utriusque peccati causam investigat, docetque antegressam superbiam fecisse, ut Eva serpentis insidias non viderit, Adamus verò perversè uxorem dilexerit: ex quo evidens est, non loqui S. Doctorem de illustratione & accensione, quæ amorem Dei præcedant, & ad eum provocent, sicut Jansenio videtur, sed de ipso potius amore Dei, à quo primi parentes illustrabantur & accendebantur, ut cætera viderent & recto ordine diligerent.

Verum, inquit, rursus, nunquid Augustinus agnovit Adamum & Angelos in ortu ipso accepisse actualem voluntatis gratiam?

Resp. Duplicem in statu naturæ innocentis gratiam extitisse: alteram actualem, quæ amorem castum, quo primi homines & Angeli ipso in ortu Creatori adhaferunt, expressit; alteram, quæ ad amorem illum continuandum, seu ad bene agendum deinceps atque perseverandum, utrisque concessa est. De gratia illa duplici non una eademque est Augustini sententia: nam de prima aperte docet, eam motione voluntatis contineri; adeoque illi per similem esse, quæ hoc in statu miseriæ nostræ subvenit: de altera vero manifeste pronuntiat, eam in sola mentis illustratione esse collocandam.

Si vero rationem postules, cur in priori statu naturæ ad infusionem gratiæ habitualis Adamus & Angeli ad primum amoris actum opus habuerint actuali gratia voluntatis, non vero ad subsequentes actus amoris, hanc esse respondebo: nimirum cum primi parentes & Angeli gratiam habitualement percipere debuerint ea ipsa ratione, qua viri adulti & ætate perfecti eam recipiunt, necesse fuit, ut in priori naturæ ad infusionem habitualis charitatis receperint aliquod actualis gratiæ auxilium, quo eorum voluntas ad supernaturalem actum producendum elevaretur: quæ ratio cum locum non habeat in aliis actibus, qui ab illo charitatis habitu proficiuntur, mirum non est, si nullam motionem voluntatis exigant. Utrumque breviter ac dilucide expressit Becamus de Angelis q. 5. cap. 2. *Angeli, inquit, viatores prius natura, quam concipiuntur habuisse supernaturales habitus fidei, spei & charitatis; indigebant actuali gratia excitante, ut actum aliquem supernaturalem exercebant.* Rationem subjicit inde petitam, quod voluntas supernaturali habitu destituta non possit aliter ad actum supernaturalem producendum elevari.

Quartum argumentum. In systemate Janseniano, vel minima gratiæ delectatio deliberatum aliquem à voluntate motum ad pietatem semper exprimit: est enim gratia quælibet semper alicujus effectus saltem imperfecti efficax, licet semper victrix non sit. Et qui systema illud temperare magis ac emollire voluerunt, confessi sunt, rarissime saltem ac in perditissi-

mis dumtaxat hominibus contingere, ut gratia nullum omnino deliberatum effectum habeat. Porro istud manifeste falsum videtur: 1. Quia repugnat S. Augustino Lib. de corrept. & grat. cap. 2. ubi agnoscit justos aliquos, qui spiritu Dei aguntur, ut quod agendum est, agant: *qui tamen id non agunt, siue omnino non faciendo, inquit, siue ex charitate non faciendo.* Ergo falsum est, ex delectatione gratiæ semper aliquem in voluntate deliberatum pietatis motum excitari. 2. Cum ex mente Jansenii par & eadem sit conditio ac necessitas delectationis terrenæ ad malum, quæ delectationis cœlestis ad bonum, consequens istud est, ut vel minima cupiditatis delectatio deliberatum aliquem in malum voluntatis motum semper excitet, sicut minima delectatio gratiæ semper excitat bonum: ex quo rursus sequitur, justos in sanctissimis suis operibus venialiter saltem peccare, cum extincta penitus in ipsis non sit concupiscentia.

Quintum argumentum. In systemate delectationis superioris seu relative victricis nulla prorsus remanet in voluntate potentia relative & expedita ad superandam actualem oppositam majorem delectationem: major quippe delectatio à minori profecto nunquam superabitur; minor enim non satis habet virium, ut fortiolem possit vincere. Et re ipsa nullus hætenus Jansenii discipulus talem agnovit potentiam relativam & expeditam in minori delectatione, v.g. quatuor graduum, ad vincendam delectationem oppositam octo graduum. Etsi aliquando potentiam illam completissimam, perfectissimam, sufficientissimam appellavere, fucum facere, ac simplices ambiguitate verborum decipere voluerunt; perfectissimam intelligendo absolute, non relative ac in præsentibus circumstantiis. Unde ad temperandam molliori vocabulo asperitatem suæ sententiæ dicere coacti sunt, cum delectatione inferiori semper junctam esse moralem impotentiam ad oppositam superiorem vincendam; quæ profecto moralis impotentia vera est, realis ac proprie dicta, ex qua funditus ruit indifferentia libertatis. Imo in systemate Jansenii est vera impotentia physica, cum oriatur ex absentia delectationis superioris, sine qua voluntas nec velle nec moveri ullo pacto potest.

Sextum argumentum. Systema delectationis superioris seu relative ac per gradus victricis. 1. Recens est, & à Jansenio primum excogitatum. *Inopinata & recens excogitata doctrina*, inquit Jansenius. Ex quo capite male apud Theologos audire debet. 2. Ex ipso quidque famosæ Propositiones necessario fluxu dimanant, ut aliàs ostendimus; nec earum errores declinare unquam poterit, qui systema illud semel fuerit amplexus; cujus rei evidens istud est argumentum; tum quod omnes hujus systematis patroni Apostolicam V. Propositionum Jansenii censuram in sensu plane fictitios, & à Jansenii mente prorsus alienos detorquere compulsi hætenus fuerint; tum quod nemo hætenus demonstrare potuit, V. Propositiones non legitime inferri velut totidem conclusiones ex principio delectationis superioris. Non desunt quidem Theologi, qui vim & efficaciam gratiæ repetant ex delectatione ipsius simpliciter & absolute victrici: at nullus, nisi qui Jansenii systema tueretur, appellari hætenus potuit, qui docuerit, delectationem illam esse relative seu per gradus victricem. Tum denique, quia ipsi Jansenii discipuli plures conscripserunt Libros, in quibus necessariam ac manifestam gratiæ sensu Jansenii victricis, seu delectationis superioris, cum doctrina ejusdem circa V. Propositiones connexionem exhibuerunt. Inter ipsos Libellos est Memoriale quoddam seu Commentarius, quem Innocentio X. obtulerunt quando coram ipso peroraverunt.

Septimum argumentum. In pluribus secum pugnat, ac parum coheret systema delectationis superioris.

Vix in eo systemate conciliari istud potest, quomodo delectatio gratiæ, quamvis tenuissima ac levissima, nihilominus semper deliberatum aliquem in voluntate motum ad pietatem excitet, quæcunque tandem ex adverso pugnet ardentior cupiditas. Cum enim ex Jansenio vis gratiæ tota sit relativa, nonne tanta esse potest oppositæ cupiditatis actualis vehementia, ut tenuissimæ illius gratiæ sensum omnem extinguat & præfocet?

II. Cum Jansenius docet, (Lib. 4. cap. 7.) delectationem, ut quis bonum velit, non ex natura boni aut supernaturalis operis, sed potius ex conditione volendi necessariam esse, ac voluntatem sine delectatione nolle

T. 10. p.
702. B.

ne velle aut moveri nullo pacto posse, vel de solis loquuntur actionibus supernaturalibus, vel etiam de naturalibus: primum manifeste pugnat cum verbis mox relatis. Si enim voluntas sine delectatione velle aut moveri nullo pacto potest; & id respectu cuiuslibet actionis locum habeat, ut ipse asserit Jansenius, necesse plane est, naturales ac civiles actiones sine prævia ac titillante delectatione fieri non posse. Quod si ita sit, frustra Jansenius distinguit inter bonum honestum, delectabile & utile. Præterea vel illa delectatio ad quamcunque naturalem vel civilem actionem necessaria, semper ac infallibiliter voluntatem ad agendum determinat, vel non. Si primum dixeris, repugnat experientia: quicumque enim ad ambulandum v. g. aut ad venandum ex delectatione sollicitatur, non propterea infallibiliter deambulat aut venatur, tametsi superior ac prædominans in eo supponatur illa delectatio. Si secundum; discrimen posulo, cur delectatio superior supernaturalis infallibiliter semper determinet voluntatem, non verò delectatio superior naturalis?

III. Si delectatio superior certò & infallibiliter determinat voluntatem ad agendum, quare ad speciem, sicut ad genus actionis æqualiter non determinat? Aut si ad speciem non determinat, tametsi respectu illius superior sit, quare ad genus determinabit? Si v. g. homo, qui prævia delectatione moveatur ad iracundiam, Iudice Jansenio, poterit ille se ipsum ad avaritiam flectere: si ergo se ipsum flectere ad avaritiam potest, licet ad iracundiam superiori delectatione sollicitetur, quare ab omni opere malo abstinere non poterit? Pariter, si cum ex delectatione superiori ad peccandum tantum in genere determinatur, potest tamen, quam ipse voluerit, peccati speciem deligere, quare ex eadem libertate non poterit omnino à peccando se ipsum cohibere? Si enim voluntas satis virium habet, ut non obstante delectatione ad certum peccatum trahente, possit se ad illud convertere, quare in conflictu duarum æqualium delectationum non poterit eam, quam voluerit, amplecti?

IV. Nec minus istud in eo systemate pugnat, quod ajunt, gratiam esse à se efficacem, & ejus virtutem seu efficaciam esse relativam. Quomodo enim à se, id est, propria & interna virtute efficax dici potest; si ejus efficacia ex opposita cupiditate majori vel minori æstimanda sit? Verùm de hoc momento explicatius mox dicemus.

Octavum argumentum ex absurdis & incommodis, quæ ex systemate delectationis superioris seu relative victricis sequuntur.

I. In eo systemate, vel nulli, vel omni gratiæ resistitur: nulli quidem, si ad resistendum necesse sit, voluntatem minus aliquid facere, quam ipsi permittat oppositæ concupiscentiæ delectatio. Porro in eo systemate voluntas nihil amplius aut minus agere potest, quam quod ipsi permittit delectatio superior: necesse enim est, agat secundum id, quod eam magis delectaverit; ergo nulli gratiæ resistit. Vel omni etiam maxime victrici resistit; si nempe ad hoc satis sit, quod gratia perfectiorem effectum illo, quem actu producit, revera producat ellet, si homini minus reluctanti concederetur. Porro quæcunque supponatur in systemate Jansenii, gratiæ virtus & efficacia, longè perfectiorem produceret effectum in subiecto minus resistente, v. g. in Petro habente tres tantum concupiscentiæ gradus, quam in Joanne sex gradus habente: eoque sensu Joannes dici poterit, resistere gratiæ illi superiori ac victrici, cum tam perfectum in eo effectum non habeat, quem habuisset in Petro.

II. In eo systemate ruit omne discrimen adjutorii quo & sine quo non; quo tamen uno universam S. Augustini doctrinam stare Jansenius asseverat.

Antecedens probatur. Quia ex principiis Jansenii consequens est, non magis debiliorem ipsius gratiam esse adjutorium *sine quo*, quam gratiam ipsam victricem; nec minus gratiam debiliorem esse adjutorium quo, quam gratiam victricem. Prius sic ostenditur: Ideo Janseniani asserunt debiliorem gratiam esse adjutorium *sine quo*, quia nimirum ulteriori & perfectiori privatur effectum, quem absolute ex natura sua habere potest, & quem re ipsa obtineret, nisi validior obfisteret concupiscentia. Pari ratione gratia victrix adjutorium *sine quo* nuncupari potest: si enim vel in nullam, vel in longe debiliorem concupiscentiam incurreret, perfectiorem & intensiorem effectum, quem ex conditione sua habere potest, re ipsa obtineret. Hinc etiam patet, tam posse dici in Janseniano systemate, resi-

stere voluntatem adjutorio quo, quam adjutorio *sine quo*: adjutorium enim quo, privatur effectum aliquo ulteriori & perfectiori, quem in subiecto minus resistente produceret; quo solo sensu Janseniani dicunt resistere voluntatem adjutorio *sine quo*. Quapropter ingenue fatetur, imò probare contendit author Libri, cui gallice titulus: *Explication de la question du fait de 1666. pag. 42. 6. point. sur la 2. Proposition*, & alibi, Jansenium non modò alicui, sed cuilibet gratiæ, etiam efficacissimæ resistantiam agnoscere.

Posterior, gratiam scilicet debiliorem non minus esse adjutorium quo, quam superiorem seu victricem, ex eo patet, quod non alia ratione ac motivo gratia victrix Janseniana dicatur adjutorium quo, nisi quia auxilium est ex natura sua aptum ad voluntatem potentissimæ determinandam ad bonum operandum.

Nec quidquam juvaret adversarios, si dicerent, gratiam victricem adjutorium quo appellari, quia scilicet certo & infallibiliter perfectum à voluntate consensum; adjutorium verò *sine quo*, imperfectum dumtaxat exprimat. Namque 1. discrimen, quod inter adjutorium quo & sine quo intercedit, intrinsecum ipsis adjutoriis esse debet; aliàs immerito prorsus arguerentur Molinistæ ac Suareziani à Jansenianis, quod in priorum systemate, adjutorium quo ab adjutorio *sine quo* non nisi per aliquid extrinsecum, consensum scilicet voluntatis, distingueretur. Porro non nisi extrinsece differrent illa divini gratiæ adjutoria, si distinguerentur dumtaxat, prout perfectum vel imperfectum consensum exprimerent: accidentarium enim & extrinsecum omnino est gratiæ, ut in concupiscentiam impingat superiorem vel inferiorem; ex quo fit, ut perfectum vel imperfectum consensum exprimat. Mirum etiam est, Jansenianos, dum queruntur, Molinistas extrinsece, per consensum scilicet voluntatis, adjutoria distinguere, in idem, ne dicam majus incommodum recidere, dum illa nequidem per consensum ipsam, sed tantum per modum consensu perfecti vel imperfecti adjutoria differre profitentur. 2. Consensus ille perfectus, ratione cujus adjutorium quo ab adjutorio *sine quo* discrepare dicerent Janseniani, vel est perfectus absolute & in se præcise, vel comparate ad alium minus perfectum. Prius dici non potest: in ipsorum enim systemate, ut omnes norunt, gratia victrix est tantum relative, quando scilicet concupiscentiam superat; & consequenter consensus, qui gratiæ, à qua fluit, conditionem sequitur, non nisi relative perfectus dici potest: eadem quippe gratia octo v. gr. graduum in Petro novem habente gradus concupiscentiæ, imperfectum consensum operans, perfectum eliciet in eodem Petro septem habente gradus concupiscentiæ. Si posterius, seu si consensus ille perfectus dicatur comparate ad alium minus perfectum, voluntas v. g. orandi, quam debiliior gratia quandoque operatur, consensus perfectus dici poterit comparate ad tenuiora desideria, ac levissimas boni complacentias, in quibus aliquando sistit & hæret inferior gratia; sicut consensus perfectus, quem adjutorium quo à voluntate exprimere supponunt, imperfectus erit comparate ad perfectiorem consensum, quem exprimeret, si vel in nullam, vel in longe inferiorem impingeret concupiscentiam. Perspicuum est, hæc omnia incommoda locum non habere in Thomistarum doctrina, in qua gratia sufficiens & efficax, seu adjutorium *sine quo* & quo, natura sua distinguuntur. Ut enim notat Jansenius L. 8. de Gratia Christi c. 2. gratia Thomistarum efficax relativa non est, sed ad unum certo determinatur effectum producendum independentem à variis subiecti, cui conferitur, dispositionibus. Ita proportionem servata de sufficienti eorundem gratia sentiendum est: unde apertum est discrimen, quod fufius antea exposuimus, inter sufficientem Thomistarum gratiam, & debiliorem gratiam Jansenianorum.

III. Nihil est, à quo magis abhorreat Jansenius, quam ab usu scientiæ mediæ, qua Deus prius dirigatur, quam aliquid absolute futurum decernat: atqui tamen in systemate delectationis superioris, necesse est, Deum, antequam statuit conferre alicui victricem gratiam, prius explorare, quot ille habeat concupiscentiæ gradus, ut nempe suam ipsis commensuret, ac superiorem accommodet delectationem; ni fecerit, incertus prorsus ac dubius erit, quis futurus sit gratiæ effectus. Certo etenim rescire non potest, victricem fore gratiam, nisi noverit eam superiorem fore concupiscentiam: explorare igitur prius debet, quot sint illius concupiscentiæ gradus, ut sciat, quot gradus gratiæ conferre debeat, qui pares esse possint oppositæ cupiditatis delecta-

delectationi superandæ. Sic delectationis superioris systema iis ipsis laqueis stringitur, quibus Molina- num Jansenius premit.

IV. Nulla in eo systemate, propriè loquendo, datur gratia ex se, seu natura & virtute intrinseca victrix & efficax. Ratio est manifesta: quia virtus gratiæ ex sese victrix & efficax, qualem Thomistæ admittunt, talis esse debet, ut in quibuscunque circumstantiis voluntas collocetur, semper faciat facere, & operetur effectum suum, omnemque superet resistantiam. Sunt ipsa Jansenii verba Lib. 8 de Gratia Christi c. 2. *Adjutorium verò Christi nullo modo, (pergit ibidem Iprensis.) Nam delectatio victrix, quæ Augustino est efficax adjutorium, relativa est. Tunc enim est victrix, quando alteram superat. Quid si contingat alteram ardentiorē esse, in solis inefficacibus desiderii habebit animus, nec efficaciter unquam volet, quod volendum est. Ergo vis & efficacia gratiæ non tam ex interna ipsius virtute pendet, quàm ex minori oppositæ concupiscentiæ resistantia: si enim hæc fortè major fuerit, gratia victrix non erit, sed victa: Tunc quippe, aiebat Sanbovius, major est resistantia concupiscentiæ, quàm virtus gratiæ parvæ. Est autem divinæ providentiæ hæc lex instituta, ait Auctor recentior, ut actio ex proportionē majoris inæqualitatis oriatur, qua agens sibi subiciat passum, & major vis vincat minorem. Nisi ergo gratia oppositæ cupiditati commensuretur, ea- que superior gradibus fuerit, cassâ erit & omnino depressa ipsius virtus. Inde est, quod in systemate superioris delectationis, eadem gratiæ entitas sine nullo novo ex parte Dei auxilio, in uno & eodem hominē variè disposito modò victrix est, modò non victrix; prout major vel minor in ipso fuerit oppositæ concupiscentiæ actualis resistantia. Egregiam verò gratiæ Christi laudem! quod toties oppositam concupiscentiam vincat, quoties ea gradibus superior fuerit; toties è contrâ vincatur, quoties fuerit inferior. Perinde sanè est, ac si Dux aliquis validissimus urbium expugnator diceretur, qui eas quidem omnes infallibiliter subigeret, quæ nullo præsidio munitæ nullatenus resisterent, ac muros portasque de se corruentes validissima tormentorum vi dirumperet, ab earum verò obsidione quæ munitiores forent, non semel desistere coactus fuisset: Vel si quis strenuus ac invitus in bello Imperator commendaretur, qui de hostibus victoriane toties reportasset, quoties iis numero copiarum longè superior fuisset; toties verò prostratus & in fugam versus, quoties numero paulò impari decertasset. Quantò profectò dignius & honorificentius de virtute gratiæ sentit D. Thomas, cum docet 3. p. q. 70. art. 4. quod minima gratia possit resistere cuilibet concupiscentiæ, ac vitare omne peccatum mortale.*

Glorientur adhuc ac elato supercilio ventitent Janseniani, se gratiæ Christi defensores ac martyres esse: martyres se prædicent delectationis superioris, non invidemus; at cum in systemate Janseniano, par & æqualis sit conditio ac necessitas delectationis terrenæ ad malum, quæ cœlestis ad bonum; atque terrena delectatio præ cœlesti longè frequentius in homine dominetur, terrenæ magis quàm cœlestis delectationis vindices ac martyres dicendi sunt.

V. Vix exponere possunt Janseniani, an delectatio, sine quâ voluntas leipsam movere non potest, sensibilis esse debeat, vel non. Si enim sensibilis non est, quomodo terrena concupiscentiæ delectatio movebit? Si verò sensibilis est, ergo cœlestis perinde ac terrena sensibilis pariter dicenda erit: quod certè absurdissimum est, ac dignitati gratiæ non minùs quàm experientiæ repugnat. Necesse tamen est absurdum illud in systemate Jansenii concoquere, tum quia fatetur, ut jam sæpius diximus, Jansenius, eundem esse utriusque delectationis agendi modum; tum quia duæ illæ delectationes se mutuo impugnant, ac de consensu voluntatis quasi inter se decertant; ergo necesse est utramque esse sensibilem: tum quia eo in systemate omnis actio fit ex proportionē relativa majoris inæqualitatis; si autem una delectatio esset sensibilis, altera vero non esset, licet aliunde inter eas supponatur graduum æqualitas, nulla tamen esset proportio: tum denique quia fatetur ipsemet Jansenius L. 6. de Gr. Chr. c. 5. in fine, utramque delectationem esse sensibilem. «Hoc interim, inquit, admonitum lectorem velim, nos cum voluntatem dicimus, non hoc isto nomine intelligere, quod illis motibus indeliberatis subiacet, quibus subito concupiscimus, irascimur, trepidamus, antequam ratio vigilet; sed id, quod motibus istis resistit aut cedit, hoc est, ipsum illum supremum apicem, cujus est irrudentibus unde-

neumque motibus præbere nutum suum, sive assensuat, sive dissentiat. Nam illi motus, secundum Augustini mentem, non in ipso mentis apice, qui illis supereminet, sed in inferiore quadam ejus parte tumultuantur, ipsumque voluntatis apicem ad se, sive in malo, sive in bono, blandiendo, aut aliter efficiendo trahunt aut retrahunt.

VI. Modus, quo victrix Christi gratia contumacem hominis voluntatem frangit ac domat, semper Augustino usus est ad explicandum planè difficilis, occultus, ineffabilis; nec aliò, ut eum exponat, recurrit, quàm ad omnipotentissimam Dei voluntatem. Legant, 7. 10. p. 241. E. inquit L. de Gr. Chr. c. 24. & intelligant, intueantur atque fateantur.... interna & occulta, mirabili & ineffabili potestate operari Deum in cordibus hominum... bonas voluntates. At vero in systemate Janseniano, modus explicandi gratiæ vim efficacem per cœlestem delectationem relativè seu per gradus opposita terrena delectatione superiorem, planus est, facilis, apertus; nihil asperum habet & in mysterio reconditum, nihil abstrusum & intricatum. Quis enim vero tam stupidus, qui facillimè non intelligat inter duos colluctantes eum vincere, qui viribus altero prævalet; inter duo pondera inæqualia in balance posita, quod majus est, ad se necessario minustrahere? Ita se (proportionē servata) res habet in sententia Jansenii. Victrix enim non est gratia absolute sed comparatè ad inferiores vires oppositæ cupiditatis: si hæc inferior fuerit, vincet gratia; si autem superior, vincetur, juxta legem à divina providentia in omni statu institutam, ut actio ex proportionē majoris inæqualitatis oriatur, qua agens sibi subiciat passum, & major vis vincat minorem. Quid rogo in eo mirum ac stupendum occurrit? Quod in physicis ex mechanica lege necessarium est, hoc ipsum & in spiritali, ut ita dicam, mechanica ratione agendi gratiæ necessario quoque evenit.

Ultimum argumentum inde colligimus, quod iis ipsis momentis impugnetur ac evertatur Jansenianum systema, quibus ejus defensores alia Molina, Suarezii, &c. systemata, velut divinæ gratiæ injuriosa, impugnant, & à se funditus eversa gloriantur: imo (quod mirum certè videri debet) Janseniani à suismet adversariis responsiones emendicare tenentur, quibus proposita sibi argumenta diluant. Id ita esse patet.

I. Jansenius ejusque discipuli Molinam, Suarem eorumque sectatores eo maxime nomine velut Semipelagianos traducunt & exagitant, quod in eorum sententia gratia non sit ex seipsa seu propria & interna virtute victrix in actu secundo: atqui hoc ipsum est, quod adversus systema delectationis superioris seu relativè victricis merito retorquetur, ut mox demonstratum fuit. Vim argumenti sensit, nec dissimulavit Wendrochius seu Nicolius in notis ad decimam octavam Epistolam Montaltii, id est Paschalis; atque ut inde se expediat, ait: Gratiam efficacem dupliciter spectari posse, vel in se separatim, vel cum divina voluntate conjunctam.... Ut autem, pergit, rectè Thomistæ doceant, non seorsum gratia spectanda est; sed quatenus instrumentum Dei cum efficaci ejus & omnipotentis voluntate conjunctum.... quare cum divina voluntas misericorditer cum hominibus agere decrevit, eligit difficultati attemperata remedia. Audire hic profectò mihi videor discipulum in Schola Molinae aut Suaris innutritum. Si enim ab his postulaveris, num gratia efficax suo quandoque careat effectu? Respondebunt, nunquam eo carere; non quòd vi sua intrinseca & insuperabili illum in omnibus circumstantiis infallibiliter habeat, sed quòd sit instrumentum Dei, quo ita opportunè in congruis circumstantiis utitur, ut per hujusmodi gratiam quidquid voluerit, quando & quomodo voluerit, certissimè operetur.

Porro hac sua responsione difficultatem eludit Nicolius, non solvit; nisi fateatur gratiam quoque natura sua efficacem à Molina ejusque discipulis admitti. Hic quippe agitur de gratia, quæ sit infallibiliter efficax, non ab extrinseco, aut à sola Dei voluntate & circumstantiis, in quibus à Deo confertur; sed quæ talis sit ex natura sua seu virtute intrinseca, & in quibuslibet circumstantiis, ac respectu cujuscumque creaturæ, quocumque tandem modo disposita fuerit. Talem profectò non esse gratiam victricis suavitatis, non diffitetur Nicolius, nec diffiteri potest, quicunque fuerit Janseniano systemati addictus; quandoquidem delectatio victrix tota est relativæ. «Gratia enim, ait Nicolius loco citato, quæ nunc victrix est, dum cum levi cupiditate pugnat, aucta cupiditate & acrius inflammata potest etiam actu superari.... Et quemad-

nequemadmodum cupiditas, quæ victrix erat, dum cum alia minore certabat, si hæc invaluerit, & ad motus propius incitamentis exarserit, desinit esse victrix, desinit plenam elicere voluntatem; sic item eadem illa gratia, quæ cum minore cupiditate pugnans victrix dicebatur, si novus ingruat cupiditatis fluctus, actu superatur. Ita fieri potest, ut qui levem tentationem superat, à majore superetur, etiam si eadem utrobique gratia polleat. His paucis lineis totius systematis Janseniani arcanum referat & complectitur Nicolius: sic verò in ipsum Jansenianorum caput recidit hoc ipsum Achillæum ex rejecta gratia per se efficaci argumentum, unde suis adversariis confutare moliti sunt.

II. Maximam efficaci gratiæ injuriam inferri arbitrantur, si ex parte creaturæ aliqua supponatur conditio, unde efficacia gratiæ etiam in actu secundo vel minimum pendere dicatur. Eum in finem laudant ista & alia hujusmodi bene multa Scripturæ loca: *Dat velle (Deus) & operari pro bona voluntate. Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei. Omnis, qui auditus à Patre, venit, &c.* Laudant & istud celebre Augustini testimonium: *Gratia Dei à nullo duro corde respuitur; ideo quippe tribuitur, ut duritia cordis primitus auferatur.* Et illud S. Prosperi Carmine de ingratis Lib. 2. cap. 16.

pag. 145.
n. 383.

At verò Omnipotens hominem cum gratia salvat.

Ipsa suum consummat opus; cui tempus agendi Semper adest, quæ gesta velit: non moribus illi Fit mora, nec causis anceps suspenditur ullis.

Verum in hoc ipsum incommodum Janseniani recidunt, quod declinare conantur. Ut enim exponant vim gratiæ à se (ut prætendunt) efficacem, tenentur supponere aliquam ex parte hominis conditionem; nempe si minor fuerit concupiscentia, adeoque minor resistantia voluntatis: si enim hæc major fuerit, statim gratia victrix esse desinit. Pariter in systemate Jansenii gratia propriè non tollit cordis duritiem, sed eam tantam non esse præsupponit. Ita autem causis anceps suspenditur, ut eadem gratia quæ unum hominem plenè convertet, & ab eo superstitem cordis duritiem auferet, in alio è contra homine, in quo major erit cupiditatis resistantia, aliquod dumtaxat tenue boni desiderium excitabit. Porro, velint, nolint Janseniani, omnes adversariorum gratiæ per se efficaciæ responsiones disertissime astruunt ac confirmant. Cum enim ex citatis mox testimoniis Thomistæ probant gratiæ infallibiliter ex natura sua efficacis necessitatem; respondent, qui ipsis adversantur, gratiam hanc revera ex natura certò efficacem esse, nisi homo ipsi obicem ponerit; vel si in his detur circumstantiis, in quibus homini congruat; vel ope scientiæ mediæ effectum habitura prænoscat. Non aliter porro respondere possunt Janseniani. Est quippe juxta illos certa & infallibilis delectationis cœlestis efficaciam, modò tamen minor fuerit resistantia concupiscentiæ, nec obicem ponerit; vel si in his circumstantiis conferatur, in quibus majorem non fore concupiscentiæ resistantiam Deus præviderit per scientiam visionis.

Instru-
tionis sur-
le Symbo-
le Vven-
droch.
Explica-
tion de la
question
de fait, 2.
partie de
l' Apolo-
gie du P.
Q. Mas-
soulié.

III. Quæcumque adversus Molinam & Congruistas objicere solent patroni delectationis superioris, hæc eadem in caput istorum eodem jure nec minori successu recidunt; adeo certè, ut non possint Molinam expugnare, quin eadem simul cum illo ruina opprimantur. Id vero ita esse facile patebit expendenti, tum objectiones, quas patroni delectationis relativè victricis sibi proponunt, tum responsiones, quibus objectiones illas diluunt; quasque (quod mirum) à suismet adversariis mutuari & emendicare tenentur.

Objiciunt, v. g. sibi 1. ex systemate delectationis superioris consequi nullum intercedere discrimen inter gratiam sufficientem & efficacem, easque penes naturam non differre: imò quandoque fieri, ut gratia inefficax ac purè sufficiens major sit efficaci. Difficultatem hanc inter eas, quas Thomistæ Congruistas opponunt, esse pene maximam, nemo in hoc argumento versatus ignorat.

Respondent autem defensores superioris delectationis, gratiam efficacem majorem esse sufficienti in ratione doni: Deus enim illam conferens, vult eam esse efficacem; & in priori rationis puncto quàm decernat eam conferendam, ita est affectus erga quempiam, ut absolute statuatur gratiam, quæ ei impertiturus est, non fore sine effectum perfectum: quare & hujus volunta-

tis vi paratus est ad uberiores gratiam largiendam, si hæc non esset satis. Cum verò per scientiam visionis tantam in eo futuram non esse novit concupiscentiam, quin ad eam superandam sufficiat hujusmodi gratia, majorem dare non constituit; qui, prævidens eandem in altero majore cupiditate pulsato non fore sufficientem, non vult tamen vegetiorem gratiam infundere. Unde & gratia efficax dici potest major, quam sufficiens in ratione entis; si non absolute ac in se, saltem habita ratione subjecti.

Verum quis non videat responsionem hanc ex intimis sententiæ Congruistarum medullis eductam esse? Nec enim aliter illi prædictæ difficultati respondent. Juxta illos nempe gratia efficax differt à sufficiente, non ratione præcisè entitatis, sed ratione doni; quo fit, ut major semper sit gratia sufficiente. Ideo porro gratia efficax major ab ipsis dicitur in ratione doni, quòd in his circumstantiis à Deo conferatur, in quibus prævidet obicem ex parte hominis apponendum non esse. Afferunt pariter, Deum paratum esse, aliam homini, quem vult convertere, gratiam congruentiorem subministrare, si prævideret priorem hanc effectum non habituram. Fateantur ergo necesse est, aut prædictam suam responsionem non valere, aut certè infelicitè hac in parte à Thomistis & Janseniani systematis defensoribus Congruistas impugnari.

Objiciunt sibi 2. ex sententiâ delectationis superioris istud incommodum & absurdum sequi, hominem scilicet à seipso, non autem à Deo discerni; quam objectionem pene palmarem Jansenianorum adversus Molinistas, nemo nescit.

Respondent, Deum esse, qui discernit hominem: quia nempe tantum ei concedit beneficii, quantum ad ipsum infallibiliter alliciendum necessarium est.

Verum nec aliter respondent Congruistæ. Ideo enim juxta illos, discretio à Deo venit, quia Deus, cum posset dare gratiam, cui non consensurum hominem prævidet, ei tamen ex pura misericordia eam largitur, quæ congruè moveatur, & bonum infallibiliter operetur. Ergo & hic à Congruistis dissociandi non sunt, nec disjungendi delectationis relativè victricis defensores.

Objiciunt sibi 3. sequi ipsum consentire aut saltem non resistere gratiæ, ab homine esse, non verò à Deo.

Respondent, id non sequi. Ipsum enim non resistere, ajunt, à gratia est. Neque enim homo non resistit gratiæ, quia in eo minor est concupiscentia, sed quia tota ejus concupiscentia, quanta sit, superatur à gratia.

Verum hæc solutio Thomistis non satisfacit, vimque gratiæ non astruit, nec à Molinistarum doctrina discrepat. Si enim instet quis, & quærat, unde sit, quòd gratia illa totam hominis concupiscentiam quodammodo absorbeat? Respondere non poterunt, id esse dumtaxat ex gratiæ ipsius efficacia, sed maxime ex eo, quòd tunc minor sit concupiscentia. Si enim gratia hæc haberet ex sese, seu propria & interna virtute vim illam infallibilem, procul dubio in omnibus perinde subjectis eundem effectum haberet. Non ergo quidquam reponere possunt delectationis superioris patroni, quàm quod unanimiter respondent, quicumque gratiam per se infallibiliter efficacem abjiciunt.

Objiciunt sibi 4. ex prædicto systemate sequi posse hominem præ alio gloriari, dum gratiæ assentitur, cui reluctatur alter.

Respondent, non habere hominem, unde gloriatur, quia ejus consensus & minor resistantia est à gratia.

Verum & hic quoque paria sentiunt ac respondent cum defensoribus delectationis relativè victricis, Congruistæ; & utrique non minus à sententiâ gratiæ per se efficaci recedunt. Etenim, juxta Thomistas, si duobus hominibus par à Deo concedatur gratia, in utroque eundem effectum infallibiliter operabitur: è contra Molinistæ censent, fieri posse in prædicta hypothesi, ut gratia, quæ respectu unius efficax est, in alio sit omnino inefficax. Idem porro ajunt delectationis superioris vindices. Supponamus, quod non raro contingere Jansenius fateretur, duos esse homines, quorum unus incontinentiæ spiritu diu actus, scdum hunc habitum alio quovis motivo etiam malo devicerit, dum alter è contra in omnes carnis delicias laxatis concupiscentiæ habenis prorsus similem habitum roboravit. His duobus hominibus una & eadem tentatio contra castitatem ingruat; conferat illis Deus æqualem gratiam ad vincendam illam tentationem; haud dubie eorum primus tentationem facile expugnabit, dum alter è contra ab ea statim dejectus succumbet.

pp

Inter

Inter illos porro homines, ex parte gratiæ nullum potest vel tenuissimum discrimen à patronis delectationis relative victricis assignari, quod non statim similiter assignetur in systemate Molinistarum.

At, inquiet victricis delectationis defensor, juxta Congruistis liberum arbitrium addit gratiæ vim & efficaciam: in systemate verò delectationis relative victricis, quod homo minorem gratiæ obicem apponat, non est ab eo libere agente, cum totum in eo gratia operetur, & totam ejus concupiscentiam absorbeat.

Verum hæc responsio non satisfacit. 1. Quia dici non potest in systemate Jansenii, ex gratia esse, quod homo minorem obicem gratiæ afferat; hunc quippe gratia præsupponit, non tollit, nisi gradibus oppositam cupiditatem superaverit. Obex quippe ille sequitur ex moribus indeliberatis carnalis delectationis, quos, si major fuerit delectatio concupiscentiæ, quam gratiæ, actu deliberato voluntas necessario sequitur, juxta famosum effatum: *Secundum id operemur necesse est, quod amplius delectat*. Motus autem illi indeliberati, ut omnes sciunt, fiunt in nobis sine nobis libere concurrentibus. *Quis habet in potestate*, ait S. Augustinus Lib. 1. ad Simplic. q. 2. *tali viso attingi mentem suam, quo ejus voluntas moveatur ad fidem? ... Aut quis habet in potestate, ut vel occurrat, quod eum delectare possit, vel delectet, cum occurrerit?* Ergo quod in adducta hypothese unus tentationi resistat, cui alter succumbit, non oritur ex gratia, quæ supponitur æqualis, sed ex libero arbitrio minus resistente. 2. Nullus est inter Molinistas, qui non fateatur, gratiam à seipsa esse in actu primo efficacissimam: nullus, qui ultrò non concedat, totum, quod est in homine boni, esse à gratia: nullus, qui dixerit, hominis consensu & non resistantia vim addi gratiæ. Jam diu quidem est, quod id Molinistis ad invidiam eorum æmuli objiciunt; verum ea in parte illos vindicavit celeberrimus Ledesma, de auxiliis pag. 254. editionis Salmanticensis, ubi notat juxta Molinistas, quod nostra voluntas faciat, ut gratia sit in actu secundo efficax, ut conditio sine qua non; non verò ut ratio formalis, neque ut conferens aliquid activitatis & virtutis auxilio Dei. Et in hanc rem laudat Molinam, cujus verba nos superius, cum varias circa gratiam sufficientem Scholæ opiniones expendebamus, retulimus.

Atque his argumentis evidentissimè, ni fallor, ostenditur, ea omnia, quæ in systemate Molinae & Congruistarum Janseniani reprehendunt, tanquam virtuti gratiæ Christi injuriosa, ac velut hæretica tam acriter exagitant, ex ipso systemate delectationis relative victricis, quasi de renata, profluere; ex quibus, ut Janseniani sese expediant, à suismet adversariis, quos adeo superbe despiciunt, responsiones emendicare tenentur.

Solvuntur Objectiones.

Quotquot ex Augustino testimonia Jansenius congerit Lib. 4. de Gratia Christi undecim primis capitibus, eo pertinent, ut probet; vel sine delectatione voluntatem nullo pacto ad agendum moveri posse; vel efficacem Christi gratiam nihil aliud esse, quam victricem delectationem; vel in conflictu duarum delectationum, eam, quæ altera gradibus superior est, victricem esse.

Objicies itaque 1. ea sancti Augustini testimonia, quibus affirmat sine delectatione voluntatem moveri nullatenus posse.

Lib. 2. de Genesi contra Manich. c. 14. *Ratio nostra*, inquit, *deduci ad consensionem peccati non potest, nisi cum delectatio mota fuerit in illa parte animi, quæ debet obtemperare rationi tanquam rectori viro.*

Lib. 22. contra Faustum cap. 28. *Si nihil delectaret illicitum, nemo peccaret. Peccat ergo, qui delectationem illiciti relaxat potius, quam refranat.* Idem repetit Serm. 155. alias 6. de verbis Apostoli. Et Serm. 159. alias 17. cap. 3. *Non amatur, ait, nisi quod delectat.*

Lib. 1. ad Simplicianum q. 2. *Quis habet, inquit, in potestate tali viso attingi mentem suam, quo ejus voluntas moveatur ad fidem? Quis autem animo amplectitur aliquid, quod eum non delectat? Aut quis habet in potestate, ut vel occurrat, quod eum delectare possit, vel delectet, cum occurrerit? Cum ergo nos nea delectant, quibus proficiamus ad Deum, inspiratur hoc & præbatur gratia Dei. Et in fine: Voluntas ipsa, nisi aliquid occurrerit, quod delectet atque invitet animum, moveri nullo modo potest: hoc autem ut non occurrat, non est in hominis potestate.*

Denique Tract. 26. in Joan. *Trahit sua quemque voluptas; non necessitas, sed voluptas; non obligatio, sed delectatio.... Pater trahit, docendo delectat, non necessitatem imponendo.* Et ut habet Lib. de Gratia Christi cap. 13. *Cam ineffabili suavitate.*

Resp. Hæc omnia ferè Augustini testimonia intelligi debere de delectatione deliberata. Quod si intelligerentur etiam de indeliberata, nullo modo efficerent, quod Jansenius intendit, nempe tali delectatione voluntatem necessario ad consentiendum pertrahi: cum his in locis hortetur sanctus Doctor ad frænandam illicitam delectationem, & agnoscat voluntatem ei aliquando resistere. *Aliquando*, inquit citato cap. 14. Lib. 2. de Genesi contra Manichæos, *ratio viriliter etiam commotam cupiditatem refranat atque compefcit.*

Quæ igitur ex eodem capite hic nobis opponuntur, non stricte, sed moraliter debent accipi; ita ut sine delectatione ut plurimum non deducatur ad consensionem peccati ratio: alioquin sibi contradiceret Augustinus, docens, esse peccata, quæ delectationis illecebra non committuntur. Quin vel in hoc ipso capite docet Augustinus, aliquas esse tentationes, quæ sunt sine noxia delectatione. *Primo*, inquit, *fit suggestio five per cogitationem, five per sensus corporis: quæ suggestio cum facta fuerit, si cupiditas nostra non movebitur ad peccandum, excludetur serpentis astutia.* Vides asserere Augustinum, suggestionem diaboli semper comitem non habere delectationem.

Eandem responsionem dare tenentur adversarii loco desumpto ex Lib. 1. ad Simplic. nisi manifeste sibi contradicentem exhibere velint Augustinum, qui dicit, Deum ad se trahere homines variis & ineffabilibus modis, per timorem, dolorem, &c.

Dici meritò potest, Augustinum per illud, *quod delectat*, non semper intelligere illud solum, quod suave & delectabile est; sed illud omne, quod invitat, quod trahit, quod prævenit voluntatem; idque oppositè ad errorem Pelagianorum, quem semper debellat. Responsionem nostram confirmat vel ipsemet Jansenius, qui postquam sæpius istud asseruit principium, delectationem unicum pondus esse voluntatis, Lib. 6. de Gratia Christi c. 5. sic loquitur: *Ipsam quoque voluntatis apicem ad se, five in malo, five in bono, blandiendo aut aliter afficiendo trahunt aut retrahunt.* Observa diligenter hæc verba, *aut aliter afficiendo*: agnoscit ergo vel ipsemet Jansenius, voluntatem aliquando aliter quam delectationis sensu affici.

Objicies 2. ea testimonia, quibus idem sanctus Doctor asserit, Christi gratiam cœlestem esse ac victricem delectationem.

Lib. 3. de pecc. mer. & rem. cap. 19. *Intelligamus, ait, Dominum Deum bonum ideo etiam sanctis suis alicujus operis justii aliquando non tribuere vel certam scientiam, vel victricem delectationem, ut cognoscant non à seipsis, sed ab illo sibi esse lucem, qua illuminantur tenebræ eorum.* Hanc vero gratiam esse contendit, quam Ecclesia à Deo postulat: *Cum autem, pergit, ab illo illius adjutorium deprecamur, ad faciendam perficiendamque justitiam, quid aliud deprecamur, quam ut aperiat, quod latebat, & suave sapiat, quod non delectabat.*

Similia passim inculcat sanctus Doctor, Sermone 154. alias 4. de verbis Apostoli Lib. 2. ad Bonifac. cap. 9. Enarratione in Psalm. 84. &c.

Resp. 1. His & pluribus aliis testimoniis, quæ Jansenius operosè congerit, Augustini mentem nunquam fuisse excludere ab efficaci gratiæ motione, qua Deus hominum corda tangit ac convertit, alia omnia motiva timoris, doloris, turpitudinis peccati &c. *Diversis, enim & innumerabilibus modis Deus homines ad se vocat & reformat*, ait sanctus ille Doctor cap. 5. Lib. de corrept. & gratia. Hoc unum igitur ex citatis testimoniis colligi merito potest, quod agnoscimus, vim & efficaciam gratiæ ut plurimum duci ex ipsius interna suavitate ac dulcedine simpliciter & absolute ex seipsa victrice; sed non probant hæc testimonia, sicut falsò Jansenius docet, efficaciam gratiæ repeti ex delectatione relativa seu per gradus victricis.

R. 2. Delectationem illam victricem, de qua sanctus Doctor, ut plurimum apud ipsum esse ipsam gratiam habitualement, qua dimittuntur peccata, &c. Ita imprimis Lib. 2. ad Bonifac. Ejusmodi autem habitualement gratiam ad quodlibet opus pietatis faciendum esse necessariam non contendunt haud dubiè Janseniani: ergo illa victrix delectatio, quam dicunt ad omne opus pietatis requiri, ea non est, de qua citatis locis ut plurimum loquitur S. Augustinus.

Resp.

T. 6. p.
102. F.

Ibid. p.
496. G.
T. 10. p.
236. E.

T. 1. p.
673. E.

Ibid. D.
E.

T. 3. p.
264. col.
2. C.

T. 10. p.
57. A.

Ibid. B.

T. 10. p.
754. A.

T. 1. p.
673. D.

T. 8. p.
379. D.

T. 5. p.
766. F.

T. 6. p.
102. E.

Ibid. p.
104. A.
T. 3. p.
2. p. 495.
D.

Resp. 3. Delectationem, de qua S. Augustinus, ut plurimum deliberatam esse; eo enim sensu merito potest intelligi dicere S. Doctor: *Dabit Deus suavitatem, Dabit celestem delectationem, Dabit beneficam suavitatem, &c.* quasi diceret, faciet Deus per gratiam suam, ut complaceas in sua lege, ut delecteris in ipsa: & contra Jansenius agit de indeliberata delectatione; ergo Jansenius sensu non concordat cum Augustino. Responsio hæc ex mox dicendis magis patebit.

Objicies 1. Ea S. Augustini testimonia, quibus docet, delectationem gratiæ idcirco victricem esse, quia gradibus seu viribus superior est opposita delectatione concupiscentiæ; ita ut in conflictu duplicis illius delectationis, celestis ac terrenæ, necesse sit, eam, quæ alteri viribus prævalet, vincere, ac voluntatem secundum id operari, quod eam magis delectaverit.

T. 6. p. 301. CD. Libro de continentia cap. 3. *Contra suavitatem noxiam, qua vincit concupiscentia, Dominus dat suavitatem beneficam, qua delectet amplius continentia.* Et cap. 8. *Bonum fit, cum id quod male libet, vincente bona delectatione non fit.*

Ibid. p. 308. F. Lib. de spiritu & littera cap. 29. « Per fidem confugiat ad misericordiam Dei, ut det quod jubet, atque inspirata gratiæ suavitate per Spiritum sanctum faciat plus delectare quod præcipit, quam delectat, quod impedit. Et cap. 35. Fieret (justitia) si tanta voluntas adhiberetur, quanta sufficit tantæ rei. Effet autem tanta, si & nihil eorum, quæ pertinent ad justitiam, nos lateret, & ea sic delectarent animum, ut quidquid aliud voluptatis dolorisve impedit, delectatio illa superet.

Ibid. p. 34. E. Libro 2. de pecc. merit. & remiss. cap. 17. « Noluit homines facere, quod justum est, siue quia latet, siue justum sit, siue quia non delectat. Tanto enim quidque vehementius volumus, quanto certius quam bonum sit, novimus, eoque delectamur ardentius. Ignorantia igitur & infirmitas vitia sunt, quæ impediunt voluntatem, ne moveatur ad faciendum opus bonum, vel ab opere malo abstinendum. Ut autem innotescat, quod latebat, & suave fiat, quod non delectabat, gratiæ Dei est, quæ hominum adjuvat voluntates: qua ut non adjuventur, in ipsis itidem causa est, non in Deo.

T. 1. p. 149. A. Lib. 8. Confess. cap. 5. *Voluntas nova, inquit, quæ mihi esse cœperat, ut te gratis colerem, fruique te vellem, Deus, solacerta jucunditas, nondum erat idonea ad superandam priorem vetustate roboratam.*

T. 3. p. 175. col. 1. D. Denique extat in Expositione Epistolæ ad Galatas unus locus clarissimus & præclarissimus, qui, ait Jansenius Lib. 4. de Gratia Christi cap. 6. *aureis meretur scribi caracteribus.* « Regnant ergo, ait Augustinus, spirituales isti fructus in homine, in quo peccata non regnant. Regnant autem ista bona, si tantum delectant, ut ipsa teneant animum in tentationibus, ne in peccati consensionem ruat. Quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est. V. g. occurrit forma speciosæ feminae, & movet ad delectationem fornicationis: sed si plus delectat pulchritudo illa intima & sincera species castitatis, per gratiam, quæ nest in fide Christi, secundum hanc vivimus, & secundum hanc operamur; ut non regnante in nobis peccato ad obediendum desideriis ejus, sed regnante justitia per charitatem, cum magna delectatione faciamus, quidquid in ea Deo placere cognoscimus.

Resp. S. Augustinum his in locis à mente Jansenii alienum omnino esse. Loquitur quippe S. Doctor aut de habituali delectatione gratiæ, aut de delectatione deliberata voluntatis: Jansenius contra de delectatione actuali ac indeliberata. Neque enim quemquam ex discipulis ipsius fore arbitror, qui velit Magistrum de habituali delectatione loqui, cum toties repetit, necesse esse, ut secundum id operemur, quod magis delectat: alias justus, in quo dominatur habitualis gratiæ delectatio, peccare amplius non posset, utpote qui semper ac necessario hujus delectationis motum sequeretur; ergo loquitur de motione delectationis superioris actualis, quam indeliberatam esse docet Lib. 4. Gratia Christi cap. 11.

Porro his duobus capitibus toto cœlo distat Jansenius ab Augustino citatis in locis.

I. Loquitur S. Doctor de habituali delectatione gratiæ sanctificantis, citato c. 3. Libri de continentia: non enim ibi continentiam pro actu quodam fluente ac transeunte usurpat, sed pro ipsa virtute; nec gratiam pro sola motione actuali transeunte, sed pro ipsa charitate diffusa in cordibus. Patet manifestè ex oppositione, quam refert inter statum Legis sub

Tournelli Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

Moyse, & statum Christi sub gratia; inter statum peccati, & statum gratiæ: quem in finem laudat hæc Apostoli verba, Rom. 6. v. 12. *Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore ad obediendum desideriis ejus.... non enim estis sub lege, sed sub gratia.* Et ista ex c. 8. *Ergo debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: Si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, viveritis. Quotquot enim Spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt.* Filii autem Dei propriè non vocantur, nisi qui inhabitantem in se habent charitatem diffusam per Spiritum sanctum, qui datus est eis.

Evidentius id adhuc manifestum est ex citato cap. 29. Lib. de spir. & litt. statim enim post verba in objectione relata, hæc addit S. Doctor: *Ita multa multitudine dulcedinis ejus, hoc est, lex fidei, charitas ejus conscribitur in cordibus atque diffusa, perficitur sperantibus in eum, ut anima sanata non timore pœnæ, sed amore justitiæ operetur.* Et cap. 35. quod etiam Jansenius opponit, post verba relata sic habet sanctus Doctor: *Quod ut non sit, non ad impossibilitatem, sed ad judicium Dei pertinet. Quis enim nesciat, non esse in hominis potestate, quid sciat; nec esse consequens, ut quod appetendum cognitum fuerit, appetatur, nisi tantum delectet, quantum diligendum est? Hoc autem sanitatis est animæ.* Hæc porro sanitas nonne oritur ex charitate diffusa in cordibus, seu dominante gratiæ habitualis delectatione?

Apertissimè in hoc ipso Lib. cap. 3. id declarat S. Doctor: *Accipit homo, inquit, Spiritum sanctum, quos in animo ejus delectatio, dilectioque summi illius ac incommutabilis Boni.* Et cap. 4. *Neque ullum peccatum nisi concupiscendo committitur... sed ubi sanctus non adjuvat Spiritus, inspirans pro concupiscentia mala concupiscentiam bonam, hoc est charitatem diffundens in cordibus nostris, profecto lex illa, (Non concupisces) quamvis bona, auget prohibendo desiderium malum.*

II. S. Augustinus loquitur de delectatione, non illa indeliberata, quæ ex objecto nascitur, omnemque anteverit rationis advertentiam & voluntatis libertatem, qualem Jansenius intelligit; sed de illa deliberata, quæ oritur ex libera voluntatis electione ac determinatione, secundum quam Sanctus Doctor ait, necesse esse, ut operemur; necessitate scilicet consequente liberam voluntatis determinationem, quæ in objecto proposito sibi complacet, eique adhærescit, cui si vellet, non adhæreret. Neque enim, ut ostendimus, docuit unquam S. Augustinus, majorem objecti delectationem necessariam esse regulam ac mensuram delectionis seu complacentiæ voluntatis, quasi hæc libera non foret, ut objectivam illam majorem suavitatem sequeretur, vel non sequeretur. Hanc esse sancti Doctoris mentem, patet ex iis ipsis locis, quæ Jans. objicit. Lib. 2. de pecc. mer. & rem. cap. 17. *Cum, inquit initio capitis, voluntatem humanam gratia adjuvante divina, sine peccato in hac vita possit homo esse, cur non sit, possem facillimè ac veracissimè respondere, quia homines nolunt: sed si ex me quaeritur: quare nolunt, imus in longum.* Igitur major illa delectatio, de qua sequentibus verbis loquitur S. Doctor, & secundum quam hominem operari ait, deliberata est, profluens ex libera ipsius determinatione; agit enim, quia vult, non agit, quia non vult. Necesse vero non esse, ut voluntas semper ac necessario tendat, quo major objecti delectatio invitat & trahit, manifestum est exemplo Angelorum & Adami, in quibus dominabatur haud dubiè gratiæ tum habitualis tum actualis delectatio, cui nulla opposita resistebat carnis delectatio; & tamen victrix in Adamo & Angelis nonnullis non fuit hæc delectatio. Erant enim in eis, ait S. Aug. Lib. 2. contra Faustum cap. 28. *possibilitas frænandi delectationem ab illicito, quam non frænando peccarunt.*

Mens sancti Doctoris evidentius adhuc clarescit ex loco, quem Jansenius perpetuo repetit, Expositione scilicet in Epistolam ad Galatas. Manifestum quippe est, eum hic loqui de actione externa, quæ necessario fit secundum id, quod per electionem & deliberatum voluntatis actum magis amamus: quæ necessitas consequens est, ac ipsum libertatis usum & exercitium demonstrat. Probat id apertè exemplum seu hypothesis, quam statuit S. Augustinus, hominis scilicet, cui occurrit forma speciosæ mulieris, qua movetur ad delectationem fornicationis; qui tamen si plus delectatur interna pulchritudine castitatis, secundum majorem illam delectationem vivit & operatur. Delectatio porro illa, secundum quam necessario exterius operatur, non est indeliberata & objectiva, sed deliberata & subjectiva: operatio quippe exterior

T. 3 p. 2.
p. 974 C. exterior fuit ex interiori determinatione libera voluntatis. Manifestum est certe, ait S. Doctor num 54. secundum id nos vivere, quod sectati fuerimus, sectabimur autem, quod dilexerimus.

To. 10. p.
722. D. Et vero hortatur ibid. num. 50. ut illicitas delectationes non sectemur: atqui de majori objectiva & indeliberata delectatione id frustra diceret, quæ arbitrio voluntatis non subiacet, imo secundum quam ex Jansenio necesse est, voluntatem semper operari ergo loquitur de delectatione deliberata, cui voluntas propria sua electione adhærescit, & cui, si mala & illicita fuerit, ut non adhæreat, hortatur & præcipit. Numquid, ait S. Doctor Libro de Gratia & libero arbitrio cap. 4. tam multa, quæ præcipiuntur in lege Dei, ne fornicationes & adulteria committantur, indicant aliud quam liberum arbitrium? Neque enim præciperentur, nisi homo haberet propriam voluntatem, qua divinis præceptis obediret.

To. 5. p.
766. B. Et Sermone 159. alias 157. de verbis Apostoli: Inter omnia, inquit, quæ delectant, plus delectet ipsa iustitia... Iustitia si te delectet, ut vincat etiam licitas delectationes. Non poterat clarius ac disertius ostendere Augustinus hæc duo capitalia; 1. Se sapientissime loqui de delectatione deliberata. 2. Delectationem indeliberatam necessario voluntatem non trahere.

T. 10. p.
122. CD Instabis 1. S. Augustinus loquitur de delectatione gratiæ prævenientis, de qua dicit citato Lib. de spir. & litt. cap. 35. Quis nesciat, non esse in hominis potestate: quid sciat, nec esse consequens, ut quod appetendum cognitum fuerit, appetatur, nisi tantum delectet, quantum diligendum est? Et Lib. 1. de div. quæst. ad Simplic. qu. 2. Voluntas ipsa, inquit, nisi aliquid occurrerit, quod delectet atque invitet animum, moveri nullo modo potest. Hoc autem ut

To. 6. p.
104. A. occurrat, non est in hominis potestate. Quapropter Lib. 2. T. 10. p.
54. E. F. de pecc. mer. & rem. cap. 17. citato, ait: Ut autem innotescat, quod latebat, & suave fiat, quod non delectabat, gratiæ Dei est, quæ hominum adjuvat voluntates. Ergo loquitur sanctus Doctor de delectatione objectiva indeliberata, quæ si superior fuerit, voluntatem necessario ad se pertrahit.

Resp. Distinguo ant. S. Doctor loquitur aliquando de delectatione gratiæ prævenientis indeliberata, quam voluntas pro arbitrio suo sequitur vel non sequitur, concedo: quam voluntas necessario, ut Jansenio placet, sequitur, nego. Unde effatum istud: Secundum id operemur, necesse est, quod amplius delectat, non accommodat delectationi superiori objectivæ ac indeliberatæ, quasi necesse prorsus foret, voluntatem eo semper ferri, quo major invitat & allicit objecti delectatio: ipse siquidem fatetur S. Doctor, se non semper fecisse, quod incomparabili effectu magis placebat, atque voluntas pro innata sua libertate & activa indifferentia, cuicunque gratiæ obtemperare vel resistere semper potest. Effatum ergo istud: Secundum id operemur, necesse est, quod amplius delectat, Augustinus intelligit de delectatione deliberata subsequente liberam voluntatis electionem ac determinationem. Pariter, necessitatem illam non esse consequentis, sed consequentiæ; non antecedentem, sed consequentem, declaravit: solet enim Sanctus Doctor verbum istud, necesse, usurpare ad significandam necessitatem consequentiæ; ut Lib. 5. contra Julianum cap. 16. Lib. 1. de nuptiis & concupiscentia cap. 12. Lib. 1. de consensu Evangelistarum c. 24. In Psalm. 37. 51. &c.

Instabis 2. Non solum ex Augustini testimonio, sed ex quotidiana experientia certum ac exploratum est, nos tanto vehementius aliquid velle, quanto eo delectamur ardentius; ita ut major delectatio semper vincat.

Resp. Non in eo præcisè positum esse errorem Jansenii, quod velit actionem certo fieri ex delectatione victrice: id enim pariter asserunt, quotquot gratiam ab interna suavitate ac delectatione simpliciter efficacem esse tuentur: sed in eo maximè, quod contendat, delectationem pro superioritate graduum esse pondus unicum, quo voluntas ad actum perfectum invincibiliter determinatur; ita ut ex eo præcisè delectatio gratiæ sit victrix, quia superior est & major opposita delectatione concupiscentiæ; & delectatio gratiæ parvæ idcirco sufficiens non sit, quia minor actu concurrente concupiscentia.

Instabis 3. In conflictu duplicis delectationis præviæ & indeliberatæ, minor non potest superare majorem; aliàs isthæc eo ipso major esse desineret: quemadmodum minus pondus nunquam potest majus ad se trahere; ergo delectatio eo ipso præcisè voluntatis consensum exprimit, quo viribus opposita superior est.

Resp. Nego ant. Quod est de falso supponente. Nam minima gratia non est minor seu inferior concupiscentia, cum possit ex S. Thoma resistere cuilibet concupiscentiæ. Instantia hæc ipsamet objectio est, quam contra systema delectationis superioris maximè urgemus: ideo enim maximè contendimus, in eo systemate gratiam efficacem necessitatem voluntatis inferre; & gratiam parvam veram & expeditam non dare potentiam, quia in eo systemate gratia efficax est delectatio superior, gratia vero sufficiens ac debilior est delectatio inferior.

Instabis 4. Cum S. Thomas 3. p. q. 62. art. 6. & qu. 70. art. 4. dixit, minimam gratiam posse resistere cuilibet concupiscentiæ, & vitare omne peccatum mortale, loquitur de gratia habituali, nos vero hic agimus de gratia actuali; ergo præsentī causæ accommodata non est ista D. Thomæ sententia.

Resp. 1. Etiam si demonstrarent adversarii, S. Doctorem de sola habituali gratia citatis in locis agere; imò etiam si ostenderent in re præsentī, recedendum esse (quod absit) à sententia D. Thomæ, si constaret eum loqui de gratia actuali, parum adhuc proficerent semper etenim firmum & inconcussum maneret, Ecclesiam, damnando Jansenii doctrinam, postulare, ut Catholici fateantur dari iustis, urgente præcepto, gratias sufficientes, quæ vires pares & æquales conferrant saltem ad orandum, impetrandumque uberius auxilium pro actuali superanda concupiscentia; & consequenter Deum, urgente præcepto, non concedere iustis gratias inferiores & minores actuali concupiscentia; sed succrescente tentatione, succrescens subministrare gratiæ auxilium.

Resp. 2. Equidem S. Thomam citatis in locis loqui de gratia habituali; verum ex eodem sancto Doctore 1. 2. qu. 109. artic. 9. gratia illa habitualis comitem habet actualem, qua homo iustus semper indiget, ut bonum operetur. Sicut enim, ait S. Augustinus hic à S. Thoma laudatus, oculus corporis plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus non potest cernere, sic homo perfectissime etiam justificatus, nisi æterna luce iustitiæ divinitus adjuvetur, rectè non potest vivere. Ergo in homine iusto, urgente præcepto, adest non tantum gratia habitualis, sed etiam actualis, sufficiens ac necessaria, ut possit adimplere præceptum, seu immediatè, seu mediatè uberius impetrando Dei auxilium; ergo licet minima supponatur in eo iusto gratia, sufficientes tamen ex ea vires habet relativè ad appositam quamlibet cupiditatem superandam, & ad præceptum seu immediatè seu mediatè observandum. Minima enim gratia, inquit Franciscus Carthegena Salmanticensis Theologus ac Professor, Discursu 10. pag. 325. & 329. Editionis Romanæ, qua etiam non datur minor, sufficientissima est ad tuendum hominem, non solum contra carnem, quæ quidem interior inimicus est, sed etiam contra omnes demones & obstruissimas eorum insidias. Et hoc non solum verum habet de gratia secundum se, sed de gratia, ut afficit quodlibet subjectum: quia ea reddit illud potissimum; ut si velit, possit profligare omnes demonum incursus, & adversus omnem inferorum cætum sine casu persistere. Non poterat auctor ille clarius exprimere potentiam illam relativè sufficientem, quam minima etiam gratia ad quoscunque tentationum insultus, ac quamlibet concupiscentiam debellandam subministrat.

Objicies 4. Tritum istud est Philosophorum effatum: Omnes actiones humanas esse ab amore boni, tanquam à causa & principio. Omne quippe odium, inquit, in amore fundatur: amor vero semper includit suavitatem ac delectationem; ergo delectatio unicum est pondus seu principium nostrarum actionum: unde Augustinus pronuntiat, nihil ab homine fieri nisi delectet: Nisi delectet, inquit, non suscipitur. Quod enim amplius delectat, secundum id operemur necesse est. In Caput 5. Epist. ad Galatas.

R. Distinguo ant. Omnes actiones humanæ sunt ab amore deliberato, seu consequente liberam voluntatis electionem ac determinationem, concedo: omnes actiones seu motus indeliberati sunt ab amore, quasi amor unicum sit pondus, quo voluntas impulsu prævio & indeliberato determinatur ad agendum, nego. Verum equidem est, omnem voluntatis motum deliberatum esse ab amore, aut ad ipsum tendere; quo sensu quidquid homo facit, ex delectatione facere dicitur, quia illud facit, quia vult & ipsi placet; & quidquid placet, quodammodo delectat, licet aliunde durum ac grave ipsi fuerit: at falsum prorsus est, omnes indeliberatos motus sic esse ab amore, ut amor delectans unicum sit omnium nostrarum actionum

To 7. p.
155. G.

actionum principium. Amorem enim multiformis est: aliquando delectationis, aliquando vero timoris vel tristitiæ sensum adjunctum habet. Ita. S. Augustinus Lib. 14. de civitate Dei cap. 7. *Amor, inquit, inhians habere quod amatur, cupiditas est; id autem habens, eoque fruens, lætitia est: fugiens quod ei adversatur, timor est; idque si acciderit sentiens, tristitia est.* Cum autem dixit item sanctus Doctor: *Quod amplius delectat, secundum id operemur necesse est, non de indeliberata, sed de deliberata delectatione exponendum esse antea ostendimus.*

Objicies 5. Systema gratiæ victricis per delectationem relativè superiorem purum ex sese ab omni errore debet æstimari, si sub delectatione superiori concipi possit adesse in voluntate æqualitas virium ad resistendum: atqui id concipi facile potest, quemadmodum in systemate delectationis absolutè victricis; ergo, &c.

Resp. Nego min. Disparitatis ratio evidens est: quia delectatio superior ideo præcisè victrix est, quia superior; ergo oppositam delectationem inferiorem, adeoque & in ipsa voluntate virium inæqualitatem esse ad resistendum supponit: non ita porro est in delectatione absolutè victrici.

Instabis 1. Quamvis voluntas inferiori dumtaxat delectatione instructa supponatur, nihilominus pares & æquales vires habere concipi potest ad debellandam superiorem delectationem, si aliunde quam ex delectatione vires illas habere possit: atqui de facto potest voluntas pares ad resistendum vires aliunde habere, quam ex delectatione.

Resp. In systemate gratiæ efficacis per delectationem relativè victricem, voluntatem ex sola delectatione vires accipere: unde si delectatio inferior sit, voluntas quoque inferioribus imparibusque tantum instructa erit viribus; ac consequenter non poterit resistere delectationi superiori oppositæ. In hoc porro systemate, voluntatem ex una delectatione vires habere, ex eo evidenter ostenditur, quod si aliunde eas acciperet, supponi posset, præsentē delectatione superiori adesse in voluntate virium æqualitas ad resistendum: quod si supponi possit, poterit & meritò pariter supponi, delectationem superiorem aliquando privari suo effectu perfecto: quandoquidem ipsa delectatio ex natura sua certam non habet connexionem cum effectu perfecto certissimè obtinendo. At in systemate delectationis superioris ac relativè victricis nullatenus id supponi potest: delectatio enim superior eo ipso, quo superior est, effectum perfectum certissimè producit.

Præterea illud distinctum à delectatione, ex quo supponi posset, voluntas vires habere pares ad resistendum, vel gradibus superaret ipsam delectationem, vel non: si posterius, quomodo vires ad ei resistendum pares conferret? Si prius, ea ipsa omnia recurrerent argumenta, quæ adversus ipsam superiorem delectationem proposuimus.

Instabis 2. Ergo Jansenismi suspectus merito habendus erit, quicumque dixerit, gratiam actualem sufficientem juxta concessam, urgente præcepto, de quo in prima Propositione, positam esse in delectatione dumtaxat inferiore; ac consequenter ex ea vires inæquales dumtaxat accipere ad vincendam concupiscentiam oppositam.

Resp. Ita esse. Quandoquidem error Jansenii circa gratiam sufficientem iustorum, de quibus in prima Propositione, in eo præcisè positus est, quod in illis inferiorem dumtaxat gratiæ delectationem agnoverit. Non enim omnem ipsis denegat delectationem, non omnem potentiam; sed illam dumtaxat, quæ vires pares & æquales conferat ad oppositam cupiditatem debellandam, ac præceptum seu immediatè seu mediatè observandum. Et quidem cap. 13. Lib. 3. de Gratia, unde prima Propositio educta est, non dicit iustos cōantes nullas habere vires ad præceptum implebendum, nullo modo istud implere velle: verum ait tantum, voluntatis ipsorum vires infirmas esse. Non ro-

T. 3 p. 136
& seq.
Ibid. p.
176. col.
1. E.

ta voluntate ipsos velle. Non plene velle. Non integre velle. Nondum posse tantum velle, quantum sufficit, ut volendo faciant. Et Lib. 4. cap. 7. Voluntas, ait, tam magnas volendi vires adhibere non potest; seu, ut Schola loquitur, tam fortiter ac intus velle non potest. Unde auctor Libelli, cui titulus gallicè: *La tradition de l'Eglise Romaine*, Tom. 3. parte 2. cap. 4. art. 2. pag. 332. ait, impotentiam illam esse dumtaxat parvalem. Et certè Jansenius non negat potentiam ligatam: agnovit enim pluries à superiori delectatione veluti quodam vinculo voluntatem quodammodo ligari.

Tournelli Tomi II. P. II. De Gratia Christi.

Objicies 6. Systema duplici delectationis superioris ac relativè victricis innoxie ac tuto in Scholis Catholicis propugnatur, maximè vero à Schola Augustinorum; atque inter Professores Sorbonicos, quorum Opera typis edita sunt, Ysambertus vim & efficaciam gratiæ ex interna ipsius suavitate ac delectatione colligit.

R. 1. Nego ant. Hujus quippe systematis primus auctor & inventor est Jansenius, quod nullus ante ipsum aut defendisse aut impugnasse legitur. Quare Jansenius ipse L. 4. de G. Chr. c. 2. & 10. Et L. 2. c. 25. inopinatam appellat, novam ac recenter excogitatam sententiam. Quæ porro sit illa Catholica Augustinianorum Schola distincta à Thomistica & aliis, quæ gratiam à se propriaque virtute interna efficacem admittunt, fatemur nos planè ignorare. Novimus quidem Orthodoxos Theologos, qui vim gratiæ efficacem colligunt ex ipsius interna suavitate, seu delectatione absolutè ac simpliciter victrice; quippe in gratia sufficiente pares & æquales vires agnoscunt, ad appositam actualem cupiditatem superandam: verum qui gratiam velint esse victricem relativè seu ex superioritate graduum, quippe non aliam sufficientem admittunt gratiam, quam viribus inferiorem oppositæ superiori concupiscentiæ, non alios, quam Janseniani systematis defensores novimus. Nullum ex iis, qui pro defensione Jansenii hætenus scripserunt, reperies qui pro illa superiori delectatione tanquam basi ac fundamento totius Magistri sui systematis acriter non pugnaverit; quo salvo, sibi omnia salva esse arbitrati, propositiones quinque famosas verbo, quantum volueris, damnabunt, *Nobis enim sufficit*, inquebat Ab-

P. 211.

bas de Bourzeis Collatione 4. cap. 30. *quod hæc sola nobis veritas concedatur: nimirum quoties gratiæ Dei consentimus, id oriri semper ex eo, quod rectus amor, quem Deus nobis inspirat, viribus superior est perverso amor; & quia viribus superior est, idcirco eum certissimè superare.* En veritas, quæ Jansenianis omnibus oculorum pupilla carior semper extitit, quam in eorum Scriptis millies recitamus reperies. An non, quæso, vel ipso nomine suspecta maximè debet haberi ea sententia, ad cujus defensionem Janseniani omnes tanta consensione omnia sua studia viresque convertunt? Quantum porro discriminis sit inter sententiam delectationis absolutè vel relativè victricis, abundè exposuimus, ubi de Systemate Jansenii.

Resp. 2. Immerito prorsus Ysambertum nostrum appellari, quasi faveret systemati Janseniano circa delectationem superiorem, cui totus repugnat ac contradicit.

Docet Jansenius, delectationem unicum esse actionum voluntatis principium: non ita Ysambertus. *Gratiæ efficacis*, inquit in 1. 2. S. Th. qu. 111. disput. 8. art. 1. *consistit formaliter in actibus subitis seu indeliberatis intellectus & voluntatis, & proinde in suasionibus, delectationibus, erroribus, vel aliis hujusmodi affectibus.*

To. 2. p.
430. col.
1. A.

Docet Jansenius, paradoxum esse in doctrina S. Augustini, quod minima gratia superare possit fortio-

rem concupiscentiam: E contra Ysambertus ibid. art. 4. *Animadvertendum*, ait, *quemlibet minimum gradum gratiæ esse longe fortio- rem qualibet gravi tentatione.*

Ibid. p.
433. col.
2. B.

Docet Jansenius, relativam gratiæ delectationem sua superioritate voluntatem ad opus perfectum determinare; imo & prædeterminare, non tantum moraliter, sed vera, reali & physica determinatione: *Quia*, inquit Lib. 8. de Gratia Christi cap. 3. *moralis prædeterminatio se habet ex parte objecti, quemadmodum facit ille qui consulit, suadet, præcipit, rogat, blanditur.* Determinatio vero gratiæ victricis se habet in ipsa potentia voluntatis, quam propriæ suavitatis magnitudine ad volendum applicat, & applicando determinat, usque causans in ea hoc ipsum ut se determinet, ideoque prædeterminat. Impossibile enim est, addit ibid. ut adiutorium illud cœlestis delectationis non determinet, imo prædeterminet voluntatem; quia facit, ut velis, & sine illa velle non possis.

To. 3. p.
346. col.
1. E.

Immane quantum ab hac doctrina recedat Ysambertus, apud quem ne vel levissimum quidem extat vestigium delectationis, quæ sua superioritate relativam voluntatem ad unum invincibiliter ac physice determinet: imo vim totam gratiæ efficacis reponit in suasionem quadam morali, seu congruis ipsius attemperatione cum voluntate hominis in qua nihil ponit, unde ad unum invincibiliter actu applicetur. Audiat ipsemet Ysambertus. In 1. 2. q. 111. disput. 8. art. 1. hanc statuit Conclusionem: *Singularis efficacis gratiæ præveniens sumpta & considerata in actu primo, consistit præ-*

To. 2. p.
429. col.
2. D.

cisè & formaliter in specialis aptatione & contemperatione vo-

Ibid. p.
431. col.
pp 3

Articulo 2. C.

Articulo 2. Gratia actualis est illustratio intellectus, & pia affectio voluntatis inducens & alliciens ad bonum... quæ sunt tantum in genere motionis moralis, quia solummodo excitant, provocant, impellunt suasionem, ipsa manifestatione boni & mali, delectatione boni, vel fuga mali propositi per intellectum. Et Articulo 5. Causa, inquit, & ratio infallibilitatis ad hanc gratiam sic vocantem, est ipsa ejus singularis suavitatis & dulcedo proveniens ab ejus contemperatione & aptatione ad voluntatem vocati, quæ suavitatis comparitur secum in differentiam actuum voluntatis sic tactæ, ad id, quod est, sibi oppositum, cum non tantum relinquat propositionem variarum convenientiarum objecti secundum rationem boni delectabilis, appetitivi, utilis & honesti, sed etiam nihil ponat in voluntate ipsius vocati, quo seipso determinetur ad unum. Audis infallibilitatem suavitatis ac dulcedinis, quæ est in gratia efficaci, provenire, in mente Ylamberti, ab ejus contemperatione & aptatione ad voluntatem vocati; non ergo provenit ex superioritate ipsius relativa, ut volunt Janseniani. Audis rursus, illam suavitatem nihil ponere in voluntate, quo seipsa determinetur infallibiliter ad unum. Et quæst. 109. disp. 5. art. 5. jam dixerat, "Gratiam efficacem importare tantum efficacem suasionem & allectionem voluntatis in tale objectum per motiva illi valde suavia, eam tamen non determinantia, sed provocantia tantum ad eliciendum consensum in tale objectum. Non magis profecto distat Cælum à terra, quam hæc Ylamberti doctrina à Janseniana.

Docet Jansenius, absente gratia efficaci, non posse hominem hic & nunc ex gratia parva seu inferiori, propter defectum virium, superare majorem actualem concupiscentiam: Econtra Ylambertus eadem disput. 8. art. 5. "Respondebitur, inquit, non propterea eos, quibus illa (gratia efficax seu victrix) non datur, carere aliquo sibi necessario ad operandum supernaturaliter; quia semper habent sufficiens auxilium, ex quo, si velint, possunt operari supernaturaliter, licet non insuperabiliter & indeclinabiliter: non enim ad de facto operandum supernaturaliter requiritur semper, ut ipse operans agat cum tanta indeclinabilitate, insuperabilitate & infallibilitate, ad habendum effectum suæ virtuti & operationi correspondentem. "Nullus, opinor, ita sentit & loquitur Janseniani Systematis defensor: ergo à systemate delectationis superioris omnino alienus est Ylambertus, ejusque patrocinio immerito Janseniani gloriantur.

Objicies 7. Systema delectationis superioris seu relative victricis tuto ac innoxie defendi potest, modo, qui apud Jansenium inde consequuntur V. Propositionum errores, rejiciantur ac damnentur: neque enim æquum videtur iis erroneis consecrariis systema ipsum invidiose onerare, quando negantur à defensoribus systematis.

Resp. 1. Si bona fide & animo Catholico consecraria illa negentur, ab errore quidem absolvi eos, qui admissio principio consecutiones negant: at non propterea ipsum absolvitur principium, quod erroneum est, ac idem semper remanet.

II. Sic ambiguus ac varium in sensum flecti facilibus verbis consecutiones illas negant Jansenii defensores, ut gravissimam profecto malæ fidei ac retenti erroris suspensionem ingerant, v. g. generatim negant, per gratiam efficacem voluntati necessitatem inferri ad agendum: at Quenellius ipse in Libro, cui titulus gallicè: *La paix de Clement IX.* pag. 50. monet, necessitatis nomine solitariè sumpto ac sensu proprio & naturali, absolutam & omnimodam necessitatem denotari; qualem profecto Jansenius nunquam excogitavit. Pariter generatim asserunt, gratiæ sufficienti inesse potentiam ad bonum: sed quam intelligunt? Physicam & implicatam, qualem Jansenius revera propugnavit.

III. Cum aliqua erronea conclusio per necessariam & intimam connexionem ex certo principio deducitur, non tantum conclusio, sed & ipsum principium, unde necessario fluit, negari debet; nisi clare demonstretur, male ac distortè conclusionem illam à principio derivari, nec ullam cum eo habere connexionem. Atqui famosas quinque Propositiones ex principio delectationis superioris necessaria consecutionis lege deduci, ac Jansenium eas inde derivasse, adductis propriis ipsius verbis aliàs tuscè ostendimus, neque ullus est qui hæcenus probaverit, peccasse Jansenium contra rectas discurrendi leges, quando suas illas quinque Propositiones veluti totidem conclusiones deduxit ex principio delectationis relative victricis. Quapropter

qui eum à censura Ecclesiæ defendere tentarunt, supposititum planè ac fictitium, tum Libro ipsius, tum quinque damnatis Propositionibus ex illo excerptis, sensum affingere coacti sunt.

IV. Ecclesiæ intinam illam connexionem quinque Propositionum cum principio delectationis superioris agnovit, cum illas quinque Propositiones damnavit in sensu proprio Jansenii: neque enim aliis assignari potest illarum sensus, quam qui ex delectatione superiori oritur & cum ea connectitur; & quicumque ex discipulis Jansenii alium assignare hæcenus voluerunt, non nisi vanum erroris simulacrum ac phantasma prorsus à mente Jansenii abhorrens nobis exhibuerunt.

V. Janseniani omnes hæcenus pro delectatione relative victrici, tanquam pro aris & focis decertarunt; quod rectè intelligerent totius systematis medullam in ea contineri, eamque fontem esse, unde quinque propositionum doctrina sponte sua profluit.

VI. Multi extant Jansenianorum Libri, in quibus ea ipsa consecraria delectationis superioris negantur, qui tamen proscripti sunt, non alia certè de causa, quam quod systema delectationis Jansenianæ contineant, quo retento, consecraria illa non nisi ad fraudem ac verbo tenus negantur: tales sunt Libri Arnaldi, Pauli Irenæi, Wendrochii, Expositio fidei Catholicæ, Speculum pietatis &c.

Instabis: Esto, quod doctrina erronea V. propositionum dicatur necessario fluere ex systemate delectationis relative superioris, si physicè agere dicatur in voluntatem; at si moraliter dumtaxat dicatur agere, ut multi revera dicunt, non amplius sequitur erronea illa doctrina, nec imputanda iis, qui docent, superiorem delectationem in voluntatem moraliter dumtaxat agere.

R. Cum Goneto disp. 6. art. 2. §. 12. eas, qui gratiam ex se & ex natura sua efficacem admittunt, & negant eam physicè prædeterminare liberum arbitrium, non loqui consequenter, sed pugnantiā scribere. 2. Wendrochium Dialogo in Epist. 18. Montaltii sic habere: *Fam verò infallibilem illum dominantis in corde amoris effectum quis vetat etiam physicum appellare? Nec vero ut etiam moralem appelles, dummodo hoc verbo nihil effectus infallibilitati deroget.* 3. Nihil effectus infallibilitati eos derogare, qui ideo moraliter consensum operari delectationem superiorem asserunt, quod delectando operatur. 4. Jansenium, qui L. 8. c. 3. docet, non solum moraliter, sed etiam physicè delectationem superiorem operari consensum, non recusaturum fuisse determinationem delectationis eo sensu moralem appellare: unde auctor Institutionum Theologicarum Editionis primæ Lugdunensis Tom. 2. part. 5. (pag. 25.) sic loquitur: *Utrum autem illa determinatio dicenda sit physica, an verò moralis defini, non magni interest.* Vides, quàm bene palato Jansenianorum sapiat infallibilitas illa moralis, quæ delectando operatur; quamque parum intersit, utrum physica vel moralis illa dicatur, modo istud stet inconcussum, hujusmodi infallibilitatem effectus oriri ex delectatione superiori.

Obj. denique: Innoxium existimari debet delectationis relative victricis systema, modo non asseratur delectationem superiorem necessitatem inducere, ac tollere veram ad oppositum potentiam.

R. Non satis esse id verbo asserere, sed re ipsa omnis necessitas excludi debet, ac vera & relativa agnosci sub delectatione superiori ad oppositum potentia. Si enim sufficeret ad omnem erroris Janseniani labem eluendam, & ad tuto defendendum systema delectationis superioris, hæc duo affirmare, nullus esset Jansenianus, qui jure reprehendi ac damnari posset; omnes enim ista duo verbo tenus profitentur, ac calumniæ reos agunt, quicumque oppositam sibi vel Magistro affingunt sententiam. Necesse igitur erit, ab omni errore puros & immunes pronunciare Ludovicum de Saint-Amour, Paulum Irenæum, Arnaldum, Wendrochium, &c. imo & ipsummet Jansenium. Ludovicus de Saint-Amour in Diario part. 6. cap. 21. scribit: *Augustiniani nunquam in animo fuisse, ridiculum illud ac insulsum gratiæ necessitatis, quæ indifferentia voluntatis penitus tollitur, phantasma defendere.*

Paulus Irenæus Disq. 4. art. 7. ait: *Augustinianos necessitatis nomine raro admodum, nec fere unquam sine explanatione subjecta uti. Necessitatis enim gratiæ voce, quæ malo animo conficta est & composita, nusquam illos usos esse reperies.*

Abbas de Bourzeis Collatione 1. cap. 26. asserit: *Augustinianos facile consentire ac dare adversariis reticendum esse hominem necessitatis.*

Dionysius

Ibid. p.
434. col.
2. D.

Ibid. p.
424. col.
2. C.

Ibid. p.
437. col.
1. D.

Ed Co.
lon. pag.
541.

Diar. p.
457. col. 2

Inter Col.
lect. pag.
216. col. 2

Pag. 119.

P. 101

Dionysius Raymundus 1. parte cap. 2. affirmat pa-
titer: *En plané ignorer, ac pervertere Jansenii mentem,*
qui existimant, eum docuisse, præcepta Dei absolute impossi-
bilia esse aliquibus justis; aut esse in eis physicam & absolutam
impotentiam ad illa observanda.

Author Libri, cui titulus gallicè: *Histoire du Cas de*
conscience, Tom. 3. pag. 373. Item author Lib. qui in-
scribitur: *Reponse aux Remarques sur les déclarations de*
Mr. Couet pag. 599. & 600. ut refertur ab authore ci-
tatae historiae: pariter author Libri, qui dicitur: *De*
Pinjuste accusation du Jansenisme pag. 78. 81. 91. 96. 105.
Author etiam Epistolarum Theologicarum a versus
Documentum Pastorale Illustrissimi Episcopi Mel-
densis Eminentiissimi Cardinalis de Billy, pag. 226.
227. 230. Ipse denique, si quis alius projecta auda-
ciae Jansenii defensor, D. de Wite, summa consen-
sione declarant, se impotentiam physicam ac pro-
priè dictam rejicere, & admittere tantum necessita-
tem improprie dictam & moralem. *Hec, inquit D.*

Pag. 64.

de Wite in suo Agustino Yprensi vindicato parte 1.
cap. 16. *justitia in damnata Adami stirpe impossibilitas, at-*
que ad resistendum peccato languor & imbecillitas vera ac pro-
pria justitiae impossibilitas aut ad peccandum necessitas dici non
potest nec debet. Et parte 3. cap. 4. pluries eam vocat
impossibilitatem secundum quid. Et author jam citatus

Pag. 484

& seq.

Pag. 332.

Libri, cui titulus: *La Tradition de l'Eglise Romaine,*
Tom. 3. p. 2. art. 2. ait, impotentiam illam esse dum-
taxat partialem. An, quæso, propter istas verborum
mitigationes, ab errore Janseniano purgandi & excu-
sandi erunt illorum authorum Libri? Quali de ver-
bis, & non de re ipsa controversia foret; aut eam ip-
sam de facto non admitterent, ac suo in systemate de-
lectationis superioris admittere non tenerentur phy-
sicam & propriè dictam necessitatem, quam verbo
tenus dumtaxat rejiciunt.

Quod si hujusmodi verborum mitigationes, melius
dicam, fallaciae, sufficiant, ut defensores Jansenii ab
errore purgentur, ac Ecclesiae censuris subducantur,
vel ipse erroris parens & author Jansenius absolvi pa-
riter ac purgari poterit? cum iisdem verborum le-
nimentis utatur, ut quod durius scripsit, temperet ac
emolliat. Nonne Lib. 3. de Gratia cap. 13. impossi-
bilitatem mandatorum in quibusdam justis *difficulta-*
tem appellat, in ea ipsa periodo, unde textus primæ
propositionis eductus est? Nonne Lib. 8. cap. 21. al-
lerit, in eo suam à Calviniana sententiam differre,

To. 3. p.

139. col.

1. A.

quid Calvinus doceat, gratiam ita movere hominem, ut *consuetudine*
et liberam resistere. Augustinus verò Dominum ita movere
voluntatem, ut quamvis infallibiliter convertatur & ope-
tur; possit tamen motione Dei refragari... Potentia quippe
dissentendi non repugnat actuali gratiae motioni. Ecce cap. 20.
nonne dixerat perfectissimam etiam sub gratia efficaci
remanere ad peccandum potentiam? Nonne eodem Lib.
cap. 4. allerit, id omne, quod Thomistæ de concordia
sua prædeterminationis physicae cum libertate alle-
runt, se pariter dictum velle de concordia ejusdem
libertatis cum superiore delectatione? Nonne Lib. 3.
cap. 1. profitetur, nolle se impugnare gratiam suffi-
cientem Thomisticam, sed tantum veriatilem illam
Molinæ aut Suarezianam? Denique nonne Libro 6.
cap. 10. impotentiam, quæ est in Beatis suspendendi
actum amoris Dei, improprie appellat? *Hoc, in-*
quit, propriè non arguit defectum potestatis, sed voluntatis.
Jam verò si in mente Jansenii ipsi Beati non laborant
impotentia propriè dicta amoris sui suspendendi,
quantò minus erit impotentia propriè dicta ea, quam
invehit hujusce status delectatio superior, quæ, ut
merito Jansenius observat, Lib. 7. cap. 14. *est tantum*
veluti ros quidam delectationis, quo aspergimur, comparatè ad
torrentem illum deliciarum, quo inebriamur. Non puto,
quemquam Catholicum fore, qui propter illas ver-
borum mitigationes, quibus in speciem error tolli
videtur, Jansenium vel à damnatis erroribus pu-
rum dimittere; ergo nec absolvendi ipsius discipuli,
cum retento eodem delectationis superioris princi-
pio, iisdem verborum lenimentis errorem non tol-
lunt, sed tegunt ac dissimulant, neque enim in Jan-
senio damnari, in aliis verò absolvi potest istud pri-
cipium, cum idem planè sit, iisdem utrobique mo-
mentis stet ac probetur; atque adeo delectatio supe-
rior vel utrobique veram ac propriè dictam agendi
necessitatem pariter ex sese importare dicenda sit,
adeoque proscribenda; vel non importare, ac conse-
quenter absolvenda. Nullus porro Catholicus istud
postremum asseruerit, ex quo totus in fumos abijt &
evanescit error Jansenii, omnesque circa ipsum Ec-
clesiæ definitiones illusoriae & velut inanes exsufflan-
tur.

Atque hæc de Gratia Christi dicta sufficiant, in qui-
bus, si quid nobis incautis minus sanum ac rectum ex-
cidisse deprehendatur, pro non dicto ac revocato ha-
bemus.

Ibid. p.
371. col.
1. A.Ibid. p.
367. &
368.
Ibid. pag.
447. col.
1.
Ib. pag.
102. col.
2.Ibid. p.
274. col.
1. B.
Ibid. p.
355. col.
2. A.

PRÆLECTIONES THEOLOGICÆ

D E

JUSTITIA ET JURE

PRÆFATIO.

A D

THEOLOGICÆ CANDIDATOS

Uas, dilectissimi Candidati, Scholasticæ Theologiæ Prælectiones vobis unis, speciali quadam ratione, dicatas esse voluit vir clarissimus Honoratus Tournely: haud arbitratus sum melioribus me posse vestigiis ingredi. In vestri gratiam prodit noster ipse labor, quibus aliis consultius consecrari possit? Optandum quidem fuisset, ut qui vos jam de speculativis fidei dogmatibus non solidè minus quam eleganter erudierat, & is quoque de Moralis

Christianæ principiis vos informaret. Verùm, prò dolor! ereptus est nobis, quo tempore uberiores laborum ejus fructus, in summum Christianæ Reipublicæ commodum prodituros, expectabamus. Incëptum ab eo opus ad finem deduci, optarunt ii omnes, qui Sponsam Christi amant, etsi verò Veneris statutz ultimam imponere manum solius sit Apellis, huic tamen tanto quantumvis impar, sponte successi, non tam (liceat in simplicitate cordis loqui) ut amicis hoc laboris genus à me enixè postulantibus obsequer, quàm ut quod virium superest, instituendæ ei præfertim, quæ in Seminariis degit Ecclesiasticæ juventuti consecrarem. *Os nostrum patet ad vos*, Adolescentes optimi, *cor nostrum* vel ipsa de vobis bene merendi cogitatione *dilatatum est*. Verùm sinite dicam, quod sentio, multi vestrùm eam Theologiæ partem, quæ praxim, solvendosque conscientiæ casus respicit, ea qua par est æstimatione non ptosequuntur. Novi quidem, & Magistrorum nostrorum pace dixerim, non sine dolore novi, sic comparatas esse Universitates, ut qui ad earum Gradus assurgere volunt, multa de curiosis plerumque aut abstractis, de practicis pauca interrogentur. Hæc fortassis oportuit facere, at ista non debuerant omitti. Fatebor quidem, neque id à censato quopiam negari posse putem, summam esse Scholasticæ Theologiæ in adstruendis Religionis nostræ dogmatibus necessitatem, in Historiæ Ecclesiasticæ præcipuis capitibus discutendis dignitatem, in ipsismet metaphysicis difficultatibus enodandis utilitatem. At nec pudet, nec unquam pudebit palam asseruisse, non utilem modò, sed & omnino necessariam esse moralis Theologiæ cognitionem; si non omnibus, quod hic expendere non vacat, at certè plerisque eorum, qui ad Sacerdotium promoveri student. Absit de iis Sacerdotibus hic loqui velim, qui, ut Bernardi verbis utar, *torpent otio, madent deliciis, copiis affluunt*, aut affluendi fame cruciantur, quibusque satis est, si *sanguinem bibant uvæ meracissimum, & impingentur adipe frumenti*: hujusmodi jam judicati sunt. De iis mihi sermo, qui se *ut Christi ministros & dispensatores mysteriorum Dei* gerunt, quique in hoc positos se putant, ut non suæ modo, sed aliorum etiam salutis invigilent; & Evangelici Pastoris vestigiis inhærentes, per aspera montium juga, & inclementis cœli varietates, aberrantem à grege ovem quærant anhelis, inventam reportent ad ovile, & sic pastorum nomen mereantur. In hoc autem tanto munere, cui artis artium nomen à Patribus inditum est, quo pacto felicem sortiri possit exitum, qui sanctas Conciliorum leges nescierit, Canonibus antiquis non studuerit, disciplinam Ecclesiæ veterem

veterem & novam non imbibere animo, verbo dicam, qui moralis Theologiæ scientiam uberem sedula, vigili & attenta lectione sibi non comparaverit? Ea deficiente, quis lepram à lepra secernere, usuram innumeris velatam modis, adoriri & propellere, iniquos contractus à genuinis distinguere, & per inextricabilem restitutionum materiam inoffenso pede progredi possit? Videmus tamen, & id quotidiana nos experientia docet, eos, qui majorem sibi studio & exercitatione scientiam sibi pepererunt, tardo ut plurimum passu in difficultatibus rescandis, solvendisque conscientia casibus procedere; eos è contra, quos nec felici natura ingenio donavit, neque ars perfecit excolendo, tam præcipiti properare gradu, ut rebus prima fronte inspectis, homines hujusmodi nodis omnibus superiores credas, quibus nulla moram difficultas injicere possit, & qui distinctas ardui cujuscunque casus decisiones capite gerant. Experientiam, quam in ministerio acquisivisse credunt, jactitare solent, cum vetus sine scientia exercitium, vetus sit erroris consuetudo. Magistri videri volunt, qui vix unquam discipuli fuere: confidunt se *duces esse cæcorum*, qui ut cæci palpant in meridie. Interim mendacibus Prophetis fidem habet delusa plebs: *Homo*, inquiunt, *homo Sacerdos de semine Aaron venit, non decipiet nos*. O lugendam, populi, sortem vestram! cum Deus se populis Patrores in furore suo daturum non raro comminetur, & moneat, qui veritas est Christus, cæcus, cui cæcus alter *ducatum præstat*, communi cum eo ruina in foveam trahendum esse præcipitem. Sed ô lugendam magis sortem vestram, Sacerdotes imperiti! Remissius erit Tyro & Synodi quàm vobis: *Scientiam repulistis*, & vos repulit Deus à Sacerdotio suo. Peribit in incertitia vestra frater infirmus: veruntamen *sanguinem ejus de manu vestra requiram*, dicit Dominus. Rom. 2.
1. Mach.
7.
Matt. 15.
Osee 4.
Ezech. 3.

Vultis, dilectissimi, mala hæc tanta à vobis avertere, tempus vestrum ex æquo pietatem inter & studium dividite: id unum pro studio serio habete, quod ad artem à vobis exercendam tendit & ordinatur: Nihil juveni periculosius quàm si vel otio se dedat, vel rerum simul omnium notitiam adipisci velit. Quoti sunt, de quibus id dici possit, quod de Petavio dixit Thomassinus, eum sic omnes complexum fuisse scientias, sicut singuli complectuntur singulas? pauci admodum, fortè nulli. Cæterum singulare exigit studium Tractatus, quem offerimus vobis. Hac nostra ætate, qua, si unquam, *maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundaverunt*, quid hominis Theologi studio & attentione dignum magis, quàm si opportuna tantis malis remedia dignoscat? Hæc è variis Authoribus pro modulo nostro collecta vobis exhibemus; media tutissimi via incedentes, tum à laxioribus, tum ab iis etiam, quæ rigidiores sunt, sententiis recessimus. Prolixior fortè videtur noster is Tractatus: at verò, si Lessium legitis, Card. Delugo, Molinam, & alios, qui de Justitia profundius scripsere, facile sentietis, merum hic nobis exhibere compendium, quod qui attentius perlegerint, non tam periti dici possint, quàm, quæ quidem in moralibus laus est non minima, dubitandi capaces. Hoc ergo qualecunque munus boni accipite, & pro peccatore virtutum omnium egeno Deum misericordem pii exorate.

TRACTATUS DE JUSTITIA ET JURE.

TRES erunt hujus Tractatus partes : Prima erit de Justitia : Secunda de Jure : Tertia de Injustitia & Restitutione.

PARS PRIMA.

DE JUSTITIA.

UT ea, quæ ad Justitiam pertinent, clarè & methodicè pertractentur, inquirendum est. 1. Quid sit Justitia. 2. Quotuplex distinguatur. 3. Quænam sint ejus causæ.

CAPUT PRIMUM.

De Essentia Justitiæ.

Justitiæ nomen duobus potissimum modis accipitur : Primò, pro complexione omnium virtutum; quo sensu dicit Christus Matth. 5. *Beati, qui esuriunt & sitiunt justitiam.* Secundò, pro una è quatuor virtutibus Cardinalibus, quo sensu hic accipitur.

Definiri vero solet ex Ulpiano, Constans & perpetua voluntas ejus suum unicuique tribuendi. Ubi nomine voluntatis non intelligitur simplex volitio, sed firmum & habituale propositum, nunquam lædendi jus alienum.

Clarius definiri potest, Virtus moralis firmans voluntatem ad perpetuo reddendum alteri jus suum ad æqualitatem.

Quòd autem hæc definitio sit legitima, probatur. 1. Quia fundamentum habet in Patribus. Sic S. August. Lib. 19. de Civ. Dei, c. 21. *Justitia, inquit, ea virtus est, quæ sua cuique distribuit.* Et S. Ambrosius L. 1. de Officiis c. 24. *Justitia suum cuique tribuit, alienum non vindicat.*

2. Quia exprimit naturam rei definitæ per genus & differentiam: nomen enim virtutis ita justitiæ competit, ut aliis quoque virtutibus competat: Cæteræ vero particulæ, quibus dicitur, justitiam *jus suum unicuique tribuere*, &c. eandem distinguunt ab aliis virtutibus, quæ vel non sunt ad alterum, sed hominem disponunt in ordine ad semetipsum, ut temperantia, quæ effectum usumque proprii gustus & tactus moderatur; vel alteri ad æqualitatem reddere non possunt, ut religio & pietas, quæ nunquam Deo vel parentibus tantum reddere possunt, quantum iis debetur; vel denique objectum ab objecto justitiæ diversum habent, ut virtutes Theologicæ, quæ circa Deum versantur, cum justitia circa jus alteri debitum tota occupetur.

Ut nihil circa prædictam definitionem remaneat difficultatis. Quæres 1. An justitia sit vera virtus.

Resp. Affirmativè cum S. Thom. 2. 2. q. 58. art. 3. Virtus enim est habitus naturæ, modo & rationi consentaneus, hominemque & hominis opus bonum efficiens, atqui Justitia talis est habitus. Quid enim naturæ & rationi consentaneum magis, quam ut homo omnem implendo justitiam, alteri reddat, quod eidem debet? Ergo.

Quod si quis eliciens actum justitiæ, malum aliquando finem sibi proponat, puta ut ab hominibus laudetur; id operantis vitio tribuendum est, non ipsi justitiæ, imo talis actio, licet materialiter justa sit, non est tamen formaliter actus justitiæ, ut notat Sylvius.

Quæres 2. An Justitia sit virtus moralis.

Resp. Affirmativè. Neque enim est Theologica, cum objectum ejus immediatum non sit Deus, sed jus alteri reddendum, adeoque aliquid creatum & finitum.

Quæres 3. An Justitia sit virtus specialis.

Resp. Affirmativè. Ea enim virtus est specialis, quæ speciale habet objectum formale: atqui Justitia speciale habet objectum formale. Ut enim jam dictum fuit, cæteræ virtutes, vel non spectant jus alteri debitum, vel jus illud ad æqualitatem reddere non possunt.

Nec dicas, virtutem gratitudinis inclinare hominem, ut alteri reddat ad æqualitatem, unde sequitur, Justitiam à gratitudine reipsa non distingui.

Nam debitum ex gratitudine longè diversum est à debito ex Justitia: quod enim ex justitia debetur, tam strictè debetur, ut, qui illud retinet, teneatur ad restitutionem; neque absolvi possit, nisi restituat in actu vel proposito; imo & in foro exteriori ad reddendum cogi potest: porro aliter se res habet de eo, qui solum ingratus est, ut per se patet.

Quæres 4. Quid in definitione Justitiæ intelligatur per *Jus*, quod ad æqualitatem reddi debet.

Resp. 1. *Jus* hic non sumi formaliter, prout est legitima facultas ad aliquid; sed objectivè, prout est debitum rigorosum, seu res alteri debita propter illam, quam habet facultatem ita de ea re in proprium commodum disponendi, ut nemo alius de ea pariter possit, ipso rationabiliter invito, disponere, quin teneatur ad restituendum.

Resp. 2. Per *æqualitatem*, quæ in Justitia servari debet, intelligi commensurationem rei, quæ reddi debet, cum jure alterius. Hinc, qui centum nummos solvit creditori suo, servat æqualitatem, quia reddit summam juri creditoris commensuratam; atque ea est ratio, cur Justitia dicatur attingere medium rei, quod semper idem est respectu cujuscunque personæ: live enim agatur de Principe, live de homine plebejo, servat Justitiam, qui centum debens centum reddit; at vero aliæ virtutes servant medium rationis, quod pro personarum diversitate diversum est: sic temperantia infirmo aliter & sano mensuram alimentorum determinat, quod enim uni puta infirmo nimium est in ratione potus, id robusto parum est & angustum.

Ut quibusdam scrupulis obviam eatur, duo adhuc annotari velim. 1. Justitiam non tam esse virtutem, quæ semper reddat ad æqualitatem, quam quæ semper inclinet ad eam servandam: quapropter justè agere dicitur, qui centum debens, non reddit nisi quinquaginta, quia præ penuria nihil amplius reddere potest. 2. Vocem hanc ad æqualitatem, grammaticè sumi non debere, quasi semper exprimat duo, quorum alterum ab altero reipsa distinguatur: unde æquale reddere dicitur, qui eundem, quem furatus est equum, restituit.

CAPUT SECUNDUM.

De divisione Justitiæ.

Justitia dividitur 1. In generalem, quæ etiam publica & legalis dicitur, & particularem.

2. Particularis dividitur in commutativam, & distributivam: ad quas reduci potest vindicativa. De his sigillatim dicemus.

ARTICULUS I.

De Justitia generali.

Justitia generalis est virtus firmans voluntatem privati adtribuendum communitati, quod ei debitum est ratione juris alti, quod habet communitas in personas privatas. Jus communitatis dicitur *altum*, quia juribus particularium prædominatur, atque illis derogat; quatenus non obstante jure, quod habent particulares in sua bona, potest communitas, aut qui ei præest, privatorum bonis & fortunis uti, prout postulat Reipublicæ utilitas. Dicitur quoque jus illud *generale & legale*, sicut justitia, de qua nunc loquimur, *generalis* dicitur & *legalis*. Generalis quidem, tum à fine & objecto, quia respicit bonum commune, quod generale est; tum ab effectu, quia virtutes earumque actus in idem bonum commune dirigit: ea enim est, inquit Sylvius, quæ ordinat in bello fortiter agi, propter Patriæ bonum, abstinere ab alieno thoro, propter ejusdem boni conservationem &c. Legalis vero, tum quia ordinatur ad bonum multitudinis, sicut lex; tum quia extendit se ad omnia, quæ pro bono communi legibus statuta fuere.

Cæterum justitia legalis duplex adhuc distinguitur; nomothetica, seu imperans; & exequens, seu ministerialis. Prima residet in Principe communitatis, prout dirigit actus civium sibi subditorum ad bonum commune; secunda in civibus, prout ea exequuntur, quæ ad bonum commune pertinent. Utrum imperans à ministeriali essentialiter distinguitur, disputent alii: certe utraq; idem objectum sibi proponit, & eodem motivo, bonum scilicet commune, ob amorem communitatis.

Circa justitiam legalem duo præcipue quæri solent. 1. An sit virtus specialis, seu ab aliis distincta. 2. An dici debeat justitia vere & proprie dicta.

Resp. Ad primum cum S. Thom. 2. 2. q. 58. art. 6. quod *justitia legalis sit quædam specialis virtus*.

Prob. 1. Illa virtus specialis est & ab aliis distincta, quæ habet objectum formale speciale; nam virtutum diversitas ab hujusmodi objectorum diversitate pendet: atqui justitia legalis, &c. respicit enim bonum commune, prout à parte in gratiam totius est procurandum; ergo.

Prob. 2. Illa virtus ab aliis secundum essentiam distincta est, quæ & versatur circa speciale bonum, & specialem habet in actione sua difficultatem: atqui talis est justitia legalis. Nam curare bonum commune, speciale est bonum, & in eo specialis est difficultas, ut docet experientia, qua frequenter videmus negligi commune, privata curari. Hinc vulgatum illud: Aliud esse virum bonum, aliud bonum civem. Ergo.

Objectio- nes. Dices 1. Non sunt multiplicandæ virtutes sine necessitate: atqui nulla est necessitas admittendi justitiam legalem, tanquam virtutem ab aliis distinctam: nam ad prospiciendum bono communi sufficiunt pietas & obedientia; pietas enim parentibus & patriæ, quod debitum est, præbet; obedientia vero ad omnium virtutum functiones disponit. Ergo.

Resp. Ad primum, nego min. Nam pietas & obedientia non attingunt bonum commune eodem modo, quo attingitur à justitia legali: pietas spectat patriam & parentes, prout sunt quoddam principium essendi, seu originis: obedientia non considerat nisi rationem præcepti, neque attendit, an res præcepta conducat ad bonum commune, nec ne. At vero justitia legalis non considerat, an Superior præcipiat, an patria sit essendi principium, sed quid requirat boni communis procuratio, vel conservatio.

Dices 2. Virtus ab aliis distincta, habet actum ab aliarum virtutum actibus distinctum: atqui justitia legalis talem actum non habet; versatur enim circa actus aliarum virtutum, puta circa actus fortitudinis, ut bonum commune defendatur; circa actus pru-

dentia, ut communitas sagaciter gubernetur. Ergo.

Resp. Nego min. Justitia enim legalis aliter & alio fine circa actus aliarum virtutum versatur, quam illæ ipsæ virtutes: una quæque virtus actum suum ordinat ad proprium ejusdem virtutis finem; unde fortitudo & prudentia quæ tales, directe & per se non respiciunt patriæ salutem, ejusve administrationem, ut patet ex earum definitionibus, quæ à communi bono præscindunt: at vero justitia legalis circa eos actus versatur, ut ipsos ordinet ad commune bonum; ergo necessum est, ut justitia legalis ab iis cæterisque virtutibus distinguatur.

Ad secundum quæstionis propositæ membrum, ut concilientur diversæ Theologorum opiniones.

Resp. Justitiam legalem in aliquibus punctis deficere à justitia stricte & rigore sumpta. Eo enim ipso, quo justitia stricte sumitur, debet sufficienter & adæquate alterum: atqui justitia legalis non est adæquate esse ad alterum; reperitur enim civem inter & communitatem, cujus est pars, & quatenus est ejus pars: atqui pars perfecte & adæquate non distinguitur à toto; ergo.

2. Justitia stricte sumpta habet semper pro objecto debitum stricte sumptum; unde illius transgressio ad restitutionem obligat: atqui legalis justitiæ transgressio per se præcise non obligat ad restitutionem; privatus enim, qui non prohibuit incendium vel aliud damnum Reipublicæ, quod prohibere poterat, etsi graviter peccaverit, non tenetur tamen damnum illud reparare: solus enim ille non obstitans tenetur ad restitutionem, cui ex officio incumbit ob stare, ut docet S. Th. q. 62. art. 7.

Non desunt tamen casus, in quibus justitia legalis ad rationem justitiæ stricte sumptæ accedat, & versetur circa debitum stricte sumptum. Certum est enim communitatem, aut Principem, qui communitati præest, habere verum jus ad exigenda à subditis ea, quæ ad Reipublicæ bonum, decentem statum, aut tranquillitatem necessaria sunt, adeo ut hæc à subditis etiam invitis extorqueri possint; certum igitur esse debet subditos in conscientia teneri ad hæc subministranda. Atque id docent 1. S. Paulus Rom. 13. v. 7. *Cui vectigal, vectigal; cui tributum, tributum*. Atqui vectigalis nomine intelligunt Interpretes, quod nos gallice dicimus, *les Aides, Entrées, Gabelles*; seu, ut loquitur jus, *vectigal portus, vel venalium rerum, salinarum*; id demum omne, quod pro mercibus importatis, vel exportatis pendi debet. 2. S. Aug. in exposit. quarundam quæst. Epist. ad Romanos, *Si quis putat, ait S. Doctor, quoniam Christianus est, non sibi esse vectigal reddendum... in magno errore versatur*. 3. Huc accedit, quod hæc propositio, *Subditi possunt justa tributa non solvere*, an. 1700. à Clero Gallicano damnata fuerit ut seditiosa & Apostolicæ doctrinæ contradicens.

Ex iis principiis colligit author Collationum Parisiens. & cum eo Theologi graves non pauci, eos, qui vectigal, vel, ut communiter loquuntur, Gabellam defraudant, puta, sal, carnes, aliæve merces lege regia in Parliamentis verificata prohibitas, clam introducendo, teneri ad restituendum: idem dicit de iis, qui merces illas scienter emunt; imo emptores præ venditoribus obligari docet, quia Princeps eas in merces jus, ut ita loquar, hypothecæ habet, vi cujus eas occupare potest.

Quod si emptor dubitet, etiam non sine fundamento, an venditor jura seu vectigal solverit, puta, quia vili pretio vendit, tunc nulla incumbit ei, qui sic emit, restituendi obligatio: ita enim declarat Lex 10. de jure fisci: *Non puto delinquere eum, qui in dubiis quæstionibus contra fiscum facile responderit*. De hac materia, quæ pene ubique in Gallis, usus est quotidiani, legatur citatus author Collat. Paris. tom. 4. pag. 258. edit. 2. Nos alibi plura, ubi de lege pœnali.

ARTICULUS II.

De Justitia particulari.

Justitia particularis, ut jam dictum est, dividitur in commutativam, & distributivam. Prima dirigit commutationes, ut in iis ponatur perfectæ æqualitas, v. g. inter mercem & pretium, &c. Unde etiam definitur: Virtus firmans privatum ad reddendum alteri privato, quod ei debitum est in contractibus, permutationibus, aliisque ejusdem generis actionibus aut rebus.

Justi-

Justitia verò distributiva dirigit distributiones, & definitur: Virtus firmiter inclinans communitatem, vel illum, qui eam repræsentat, ad servandam debitam proportionem inter ea, quæ distribuuntur, & conditionem personarum, quas distributio respicit.

Justitia commutativa servat proportionem Arithmeticam; distributiva verò Geometricam. Proportio arithmetica est æqualitas rei ad rem, v. g. dati ad acceptum, mercedis ad laborem, rei restitutæ ad sublatam. Hinc ad proportionem arithmetica sufficiunt duo extrema, quæ comparentur inter se & secum convenient, v. g. domus cum nummis, quibus venditur. Proportio verò geometrica, ut hic sumitur, est adæquatio proportionis rerum distribuendarum, cum proportionem conditionis personarum, quibus ea res distribui debent. Hinc proportio geometrica tria saltem requirit extrema, quorum primum se habet ad secundum, ut secundum ad tertium; ita ut tanto plus tribuatur uni quam alteri, quanto major est dignitas aut meritum unius præ altero, si agatur de bonorum communium distributione: unde si sex recipiat nummos, qui dignus est ut duo, duodecim recipere debet, qui dignus est ut quatuor, &c. Econtra verò in distributione onerum communium, si nummos centum contribuat, qui viginti nummorum millia habet, quinquaginta tantum præbere debet, qui summam habet media parte brevior. Ex his patet in Justitia distributiva non conferri rem cum re, sicut in commutativa, sed conditione munus personæ cum conditione, hoc est, merito, dignitate, divitiis vel inopia alterius.

Certum est, & ex dicendis constabit, justitiam commutativam esse justitiam proprie & stricte sumptam, ex cujus violatione sequitur obligatio restituendi; sed quaeritur, an idem dici possit de Justitia distributiva, quæ difficultas ut solvatur,

Resp. 1. Justitiam distributivam non esse justitiam stricte sumptam.

1. Quia reperitur communitatem inter & ejusdem communitatis partes, adeoque non est satis ad alterum. 2. Quia si Justitia distributiva esset justitia vere & stricte sumpta, supponeret in iis, quibus facienda est distributio, jus vere & stricte sumptum: Atqui jus membrorum communitatis, quibus aliquid distribui debet non est jus strictum, ut patet exemplo beneficiorum vel officiorum sæcularium, quæ à Superiore Ecclesiastico aut sæculari ita distribui possunt, ut qui nullam vel levem eorum partem recipiant, de ejusdem Superioris agendi ratione, tanquam stricte injusta, queri non possint; qui enim alicui digno officium confert, non aufert alteri etiam digno, quod suum est. Ergo.

Resp. 2. Principem communitatis plerumque teneri ad restitutionem, non præcise, quia violat Justitiam distributivam; sed quia eam lædendo, simul & commutativam lædit. Sic, quod summopere notandum est, ad restituendum tenentur.

1. Qui indignis officia conferunt; quia hoc fieri non potest; quin inde Reipublica multum recipiat detrimenti: atqui Reipublicæ perniciem & detrimenta avertere tenentur, qui eidem Reipublicæ præsent, hoc enim communitati promiserunt, de hoc virtutalem cum ipsa contractum fecerunt; ergo cum promissis suis non stant, Justitiam commutativam lædunt. Atque hinc, bone Deus, quanta quamque gravis restitutionum seges.

2. Qui animo vindictæ, aut examinis defectu, inter lances & ollas, ut frequentius evenit, variis oneribus, ut militum hospitio, annuis tributis, Gallicè, *la Taille*, privatos gravant, ut parentibus suis parcant, aut Magnatum favorem sibi concilient. Nunquid enim jus non habent privati, ne supra vires suas premantur? Nunquid indignius ac poenalius fingi aliquid potest, verba sunt Salviani, quam quod omnium onus non omnes sustinent; imò quod pauperes homines tributa divitum pre-

Salv. l. 5. *stinent; imò quod pauperes homines tributa divitum prede Guber. munt, & infirmiores ferunt sarcinas fortiorum?*

Dei.

3. Qui in concursu minus dignum præferunt digniori. Ex pacto enim nascitur jus stricte sumptum in iis, quibus cum pactum initum est, ut alibi probabitur: atqui superior, qui ad concursum vocat, pactum init cum iis, qui concurrunt, quo spondet, se beneficium aut officium ei daturum, qui omnibus mature ponderatis alium superaverit; ergo si minus dignum præferat digniori, peccat contra jus dignioris, eamque injustitiam reparare tenetur.

4. Parochi, qui in eleemosynarum singulis loci cuiusdam pauperibus legatarum distributione, devo-

tum gregem, garrulum quandoque & inertem, abunde reficiunt, dum pauperiores familia fame & inedia consumptæ languent & tabescunt. Item Duces, qui contra Regis intentionem expugnatae urbis spolia dividunt, absque ullo respectu ad eos, qui acriter magis aut minus decertaverunt. Quid ergo de iis dicendum Ducibus, qui fere totum sibi arrogunt, militibus nihil largiuntur? Obvia sunt sexcenta id genus exempla, tum in Judicibus, qui propter humanum favorem beneficium uni è duobus contendebus adjudicant, etsi jus ejus magis sit dubium; tum in iis, qui beneficia vel bursas in Seminariis aut Collegiis pro certa familia fundatas, alienigenis conferunt.

Ut breviter expediantur cætera, quæ ad divisionem Justitiæ pertinent, videndum. 1. Quid sit Justitia vindicativa seu punitiva. 2. Ad quam Justitiæ speciem reducat. 3. An ejus violatio inducat obligationem restituendi. 4. Denique, an divisio Justitiæ hæcenus explicata legitima sit & adæquata. Quæ quaestiones ut solvantur,

Dico 1. Justitia vindicativa est virtus reddens malefactori poenam culpæ ejus debitam & adæquatam.

1. Est virtus, quia bene disponit Principem, Magistratum, Superiorem, ad alterum, scilicet ad malefactorem, qui non à quolibet privato puniri potest, sed solum à Superiore, qui *Dei minister est*, *vindex in iram ei, qui malum agit*, ut loquitur Apost. Rom. 13. v. 4.

2. Reddens poenam culpæ debitam, eique adæquatam; debitam quidem, id est, juste promeritam; adæquatam vero, quia *pro mensura peccati* esse debet *plagarum modus*, Deuter. cap. 25. v. 2. Unde illud Apoc. 18. v. 6. *Quantum glorificavit se & deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum.*

Dico 2. Justitiam vindicativam revocari posse partim ad distributivam, partim ad commutativam; vel si mavis, commutativæ aliquando esse annexam.

1. Quidem ad distributivam: quia sicuti Principis est aut Superioris, eis, qui de Republica bene meriti sunt, juxta gradum meriti uniuscujusque, præmia largiri; ita ad ipsum pertinet convenientem male meritis poenam imponere, ita ut tanto plus unus patiatur præ altero, quanto plus intulit detrimenti.

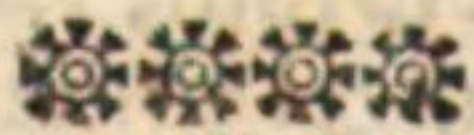
2. Ad commutativam, ut docet S. Thom. 2. 2. q. 80. art. unico. Tum quia in justitia vindicativa servatur æqualitas rei ad rem, hoc est, proportio poenæ ad culpam, quæ censetur esse gravior, prout dignior est persona offensa: tum quia Judex vindictam decernens, elicit actum justitiæ commutativæ; tenetur enim ex officio, & ratione stipendii, quod accipit à Republica, non solum communi, sed privato etiam civium bono prospicere, & curare, ut, qui læsi sunt, satisfactionem accipiant. Unde:

Dico 3. Ex violatione justitiæ vindicativæ sequi non raro obligationem restituendi, siue privatis, qui plerumque, quod amiserunt, recuperare non valent, nisi Princeps aut Magistratus in malefactores animadvertant; siue toti communitati, quæ gravia propter Judicis in puniendo negligentiam, pati potest detrimenta.

Et certè non minus tenetur Judex ad restituendum, cum impunitos finit eos, qui civium vitæ & bonis insidiantur, quam ad id teneatur custos horti, qui accepto stipendio ut malas herbas auferat, iisdem bonum semen suffocari permittit: atqui tenetur mercenarius ad restitutionem in posteriori casu, ut confitentur omnes; ergo & Princeps aut Magistratus in priori.

Dico denique, explicatam hæcenus Justitiæ divisionem esse legitimam.

Prob. Totuplex est justitia, quotuplex est ordo, in quo reddi potest alteri, quod suum est: atqui triplex est hujusmodi ordo in Republica: totius nimirum ad partes, ad quem respicit justitia distributiva, quæ partibus reddit, quod ipsis debitum est, tum in præmiis, tum in poenis: partim ad totum; pro quo assignatur justitia legalis, per quam quælibet pars communi bono invigilat: partim denique ad se invicem, in quo servatur justitia commutativa, qua pars compati, quod ejus est, reddit. Ergo legitima est justitiæ divisio in legalem, distributivam, & commutativam.

CAPUT TERTIUM.

De Causis Justitiæ.

Causa cujuslibet virtutis quadruplex solet distingui, efficiens nimirum, finalis, materialis, & formalis. Causa efficiens est principium influens esse in effectum: Causa finalis est ipsemet finis, seu ratio, cujus gratia aliquid fit: Causa formalis, seu forma est ratio quid sitatis, id est, ratio essentia rei alicujus constitutiva: Causa materialis duplex adhuc distinguitur, nimirum circa quam, & in qua: prima nihil aliud est quam objectum virtutis, secunda est subiectum, in quo ea virtus residet.

Causa efficiens justitiæ est Deus, à quo omne donum descendit, & homo quatenus Deo cooperatur. Causa finalis est ipsemet justitiæ finis, seu actus justitiæ, per quos unicuique suum tribuitur.

Causa formalis ipsa justitiæ definitione comprehenditur. Major est difficultas de causa materiali, tum circa quam, tum in qua, id est, de objecto & subiecto justitiæ. De objecto paucis dicemus, quia ex dictis sufficienter intelligitur; de subiecto fusiori calamo differemus.

ARTICULUS I.

De Objecto Justitiæ.

CONCLUSIO PRIMA.

Objectum materiale justitiæ est res vel actio debita & reddenda.

Prob. Illud est virtutis alicujus objectum materiale, circa quod ea virtus ita versatur, ut circa id ipsum alia quoque virtutes versari possint: atqui justitia circa rem debitam versatur, ita ut alia quoque virtutes circa eandem rem versentur; nam religio, pietas, gratitudo versantur etiam circa res Deo, patriæ aut parentibus & proximo debitas. Ergo.

CONCLUSIO SECUNDA.

Objectum formale justitiæ est res prout stricte debita, & ad æqualitatem reddenda.

Prob. Objectum formale virtutis est objectum ipsum materiale, prout consideratur sub respectu quodam speciali, sub quo ab aliis virtutibus non attingitur: atqui alia virtutes, quæ versantur circa rem debitam, non eam attingunt prout stricte debitam, eo quo nunc intelligimus sensu: pietas, v. g. præcise ut sic, versatur quidem circa rem maxime debitam, non ita tamen ut, qui contra pietatem peccaverit, teneatur ad restituendum: qui enim parenti pauperi non succurrit, debet quidem succurrere in posterum ex legibus pietatis, non autem tenebitur ad refundendum æquale pro præterito. Ergo.

ARTICULUS II.

De Subiecto Justitiæ.

Non queritur hic, quodnam sit proximum justitiæ subiectum: consentiunt enim omnes aut pene omnes cum S. Thom. hic q. 58. justitiam residere involuntate; quandoquidem justitia nihil est aliud quam firmum & constans propositum unicuique tribuendi, quod suum est: hoc autem propositum non ad intellectum, sed ad solam voluntatem pertinere potest. Questio igitur, quam hic movent Theologi, tota est, ut dignoscatur, an in homine respectu sui ipsius, an inter patrem & filium, an inter Deum & hominem sit justitia proprie dicta; qua de re sit

CONCLUSIO PRIMA.

Ejus ad se ipsum non est justitia proprie dicta.

Prob. 1. Justitia proprie dicta debet esse ad alterum; debet enim constituere æqualitatem, quæ necessario dicit relationem ad duo: atqui homo idem non est alter à se ipso, ergo.

Prob. 2. Si homo posset erga semetipsum esse justus, posset à semetipso injustitiam, adeoque & injuriam pati: falsum consequens. Qui enim à semetipso injuriam pateretur, eam utique volens pateretur: atqui

Tournellii Tomi II. P. III. De Justitia & Jure.

hoc repugnat, injuria enim non fit nisi invito; ergo.

Quomodo Christus erga semetipsum justus fuerit, satisfaciendo etiam secundæ Trinitatis personæ, explicant Theologi in Tract. de Incarnatione.

CONCLUSIO SECUNDA.

Inter patrem & filium est vera & proprie dicta justitia.

Prob. Ibi locum habet justitia, ubi reperiri potest injustitia: atqui patrem inter & filium reperiri potest injustitia. Ut enim patrem inter & filium reperiri possit injustitia, satis est, ut pater & filius, etiam qua tales, possint alter alterius jura lædere: atqui res ita est. Si enim pater filio detrahatur, eumve occidat aut mutilet, peccabit sane contra jus filii, tolletque æqualitatem filio suo debitam: idem à fortiori dicendum de filio, si patris honori aut vitæ noceat. Ergo.

Eadem ratio probat virum inter & uxorem esse veram justitiam, quatenus à marito violari possunt uxoris jura: uxor enim jus habet in vitam suam, in bona quædam sibi propria, qualia sunt ea, quæ dicuntur paraphernalia, in corpus mariti ex cap. 7. 1. ad Corinth. in famam suam & alia ejusdem generis. De servis & dominis non loquor, certum enim est in Gallia, servos suas in res verum habere dominium. Quia tamen pater & filius, vir & uxor &c. sic se habent adinvicem, ut earum personarum una sit quasi aliquid alterius, ait S. Thom. q. 58. art. 7. ideo fit, ut justitia, quæ patrem inter & filium reperitur, non dicatur justitia simpliciter, sed secundum quid.

Ex his principiis alibi colligemus, quid sentiendum sit de furto filiorum familias, &c.

CONCLUSIO TERTIA.

In Deo respectu creaturæ non est justitia commutativa. Ita Vasques, cujus tempore nemo, qui hæcenus prælo scripta sua mandasset, aliter senserat: ita etiam Thomistæ, quos in consulere Gonet disp. 7. de justitia & miseric. Dei.

Prob. Si in Deo esse posset justitia respectu creaturæ, posset Deus creaturæ obligari ex justitia: atqui Deus non potest &c. Nam Deus perfectissimum habet in omnes res dominium, quo spoliare se non potest: sed si Deus alicui ex justitia obligatus esse posset, jam perfectissimum illud dominium non haberet; qui enim alteri obligatus est ex justitia, injuste agit, si non ponat in alterius dominio id, quod illi debet; atqui perfectissimum non habet dominium circa rem aliquam, qui non potest absque injustitia eam in alterius dominio non reponere; de ratione enim perfectissimi domini est, de re aliqua sic uti posse, ut nulli fiat injuria: sed qui aliquid debet alteri, quod ei sine injustitia negare non potest, non potest ita de eo ad libitum disponere, ut nemini faciat injuriam, ut ex terminis constat. Ergo.

Objicies 1. contra probationem mox allatam. Et si Deus creaturis aliquid stricto jure deberet, perfectum tamen habere dominium non desineret, quia dominium hoc ligatum non esset, nisi ex Dei voluntate: sicut ergo in omnium sententia non desinit dominium Dei in Angelos, ex eo, quod Deus ex suppositione sui decreti non possit nunc Angelos destruere, sic nec desineret idem dominium in mercedem, v. g. Angelis destinatam, ex eo, quod Deus illam stricto jure iisdem Angelis deberet.

Resp. Nego anteced. & dico, Deum tunc plene & perfecte dominium non fore, quia jam re sua sine alterius injustitia uti non posset, in quo tamen consistit ratio pleni & perfecti domini. Nec valet paritas, quæ additur: dominium enim non est facultas utendi re sua sine infidelitate, aut inconstantia; sed facultas utendi re sua sine alterius injuria. Quare licet Deus non possit promissam Angelis immortalitatem negare, quia infidelis esse non potest; perfecte tamen dominus est, quia etsi per impossibile vitam Angelis auferret, non auferret iis, nisi id, de quo sine cujusunque injuria disponere potest. Sic homo, qui Veneris die gallinam suam sine peccato inobedientiæ comedere non potest, non desinit esse vere dominus gallinæ, quia eam sine alterius comedere potest.

Objicies 2. cum Martinon, Decoq. & aliis. Scriptura & Patres sapissime Deo justitiam attribuunt. Sic 2. ad Timoth. 4. vers. 8. In reliquo reposta est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi justus Judex. Heb. 6.

Qq

vers. 10.

Vasq. de
Deo, disp.
85.
Gon. 2. 1.

Objectiones.

vers. 10. *Non enim injustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri*

Eundem in sensum locuti sunt SS. PP. Sic August. lib. de nat. & gratis cap. *Non enim injustus est Deus, qui justos fraudet mercede justitiae.* Et S. Ambrosius in Plal. 118. Serm. 7. *Vult Deus conveniri, inquit, ut si quis... bene certaverit, fructum remunerationis expectet, quin etiam exigat.*

Atqui ii omnes textus de justitia strictè sumpta intelligi debent: textus enim, qui tam frequenter idem dicunt, proprio & naturali sensu intelligi debent, nec ad metaphoram detorqueri possunt, nisi gravis urgeat ratio, quæ nulla est in præsentī negotio. Ergo.

Resp. Dist. maj. Scriptura & PP. Deo attribuunt justitiam, ut expriment Deum id quod justum est & bonum facere, imò & ad id faciendum teneri ex fidelitate, conc. ut expriment Deum ad id faciendum teneri ex stricto creaturarum jure, nego. Itaque Deus Sanctos remunerans multiplici sensu justus nuncupatur 1. Ratione fidelitatis, quia, ut loquitur S. Augustinus serm. 16. de verbis Apostoli cap. 1. *Debitor factus est, non aliquid à nobis accipiendo, sed quod ei placuit promittendo.* 2. Ratione æqualitatis, quam servat: quantum enim merentur opera, tantum, imò multò plus retribuit, juxta S. Pauli, Rom. 8. vers. 13. *Non sunt condignæ passionēs hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Sed Deus non eo sensu dicitur justus, quod creaturis quidpiam stricto jure debeat. Hinc S. Ansel. in Prosol. cap. 10. *Justus es, non quia nobis reddis debitum, sed quia facis, quod te decet valde bonum.* S. Bernardus serm. 1. de Annuntiat. *Si Deus merenti negaret, præjudicium nulli faceret.* Et demum S. Aug. Lib. 4. Confess. c. 4. *Reddis debita, nulli debens.*

Ad probationem resp. Scripturam sine metaphora explicari debere, quoties id rerum natura patitur: atqui non patitur Dei natura, ut justitia, de qua loquimur, Deo adscribatur, cum ea imperfectionis aliquid includat, quatenus supponit Deum aliquid strictè debere creaturis: hæc enim debendi ratio supremum Dei dominium omnino subvertit, ut probatum est.

Obj. 3. In eo est justitia strictè sumpta, in quo est constans & perpetua voluntas unicuique jus suum tribuendi: atqui in Deo talis est voluntas, cum ea nihil involvat perfectionis, ergo.

Resp. Nego min. Per eas enim voces, *jus suum*, intelligitur id, quod stricto jure debitum est: sed aliquid alteri stricto jure debere, imperfectionem arguit, ergo.

Inst. Ideo jus illud, quod ex debito Dei acquireret creatura, imperfectionem argueret in Deo, quia rem, quam deberet Deus, alto ejusdem dominio subtraheret: falsum consequens. Non enim magis alto Dei dominio subtraheretur res, quam creaturæ deberet Deus, quam alto Regis dominio subtrahatur res, quæ à Rege subditis donatur aut venditur: atqui res subditis à Rege donata aut vendita, non ideo desinit subjacere alto dominio Principis, cui semper licitum est de bono & personis disponere, prout exegerint Reipublicæ commoda; ergo.

Resp. ad primum, nego min. ad secundum, nego maj. Longè enim majus est Dei dominium in bona creaturæ, quam Principis in subditorum bona: de iis enim Princeps non nisi certis in casibus disponere potest, extra quos idem committit scelus, quod Achab. cum vineam Naboth vi & dolo occupavit, 3. Reg. c. 21. Quis dominium Dei tam finito hominis dominio comparare audeat?

2. Neg. min. Nam Princeps, etsi jus altum in vendita subditis bona conservet, amittit tamen dominium illud proprietatis, vi cujus eadem vendit bona; unde ea deinceps vendere nequit, nisi id postulet publicæ rei necessitas. Ergo Princeps vendendo aut donando quædam bona, excidit à quodam jure; ergo Deus rem in alterius dominio ponere quasi coactus, potiora supremi domini sui jura amitteret.

CONCLUSIO QUARTA.

Non est etiam, si strictè loqui velis, in Deo justitia distributiva, aut vindicativa. Est contra Cajetanum, Ferrariensem, Gonetum & alios Thomistas.

Prob. 1. Pars. Justitia distributiva ea est, quæ ita unicuique distribuit, quod suum est, ut, qui aliter fecerit, injustus dicatur: atqui creatura nihil ita potest dicere suum, ut si Deus id ei non distribuerit, possit injustus dici; supra enim probavimus Deum strictè loquendo, nulli posse esse debitorem.

Prob. 2. Pars. Justitia vindicativa rigoroſè sumpta ea est, quam si Judex non exercet erga reum, censetur vel Republicæ, vel particulari satisfactionem pollicenti injuriam inferre: atqui si Deus reis condonaret, nemini prorsus inferret injuriam. Hinc fatetur Gonetus Deum posse de potentia absoluta peccatum remittere absque ulla satisfactione. Ergo.

Dices, S. Thomas L. 1. contra Gentes c. 93. sic loquitur: *Non competit Deo commutativa justitia: sed solum distributiva.* Ergo.

Resp. Dist. Justitia distributiva latè sumpta Deo convenit, conc. strictè ut hic à nobis accipitur, nego. Itaque cum frequenter satis per justitiam distributivam ea intelligatur, quæ multis secundum proportionem geometricam reddit id, quod suum est, sive id districto jure debeatur, sive non; hinc est, quod justitia distributiva Deo tribuatur facilius quam commutativa, quia reipsa reddit Deus unicuique secundum opera ejus. Eadem de causa vindicativa justitia Deo inesse dicitur, non ut exprimat, tantam Deo incumbere puniendi criminis necessitatem, ut si hoc condonet, injuriam alicui faciat; bene vero, ut significetur eum tantum peccatori daturum esse luctus & tormenti, *quantum glorificavit se & in deliciis fuit.* Apocal. cap. 18. vers. 7. Utramque justitiam hoc sensu in Deo locum habere lubenter fatebimur; sed tunc à strictiori utriusque idea recedendum erit.

CONCLUSIO QUINTA.

Potest in homine respectu Dei esse justitia propriè dicta.

Prob. 1. Ex S. Augustino Lib. 19. de Civit. Dei, cap. 21. *An, inquit S. Doctor, qui fundum aufert ejus, à quo emptus est, & tradit ei, qui nihil in eo habet juris, injustus est; & qui se ipsum aufert dominanti Deo, à quo factus est, & malignis servit spiritibus, justus est?* Unde sic: Qui hominem re sua spoliatur, strictè & propriè loquendo injustus est: sed ex S. Augustino, qui seipsum Deo subtrahit, ut malignis serviat spiritibus, se habet ut ille, qui hominem fundo suo spoliatur. Ergo.

Prob. 2. In eo potest esse justitia respectu Dei, qui vere & propriè potest esse in Deum injustus. Clara est hæc propositio: qui enim injustus esse potest, malum aliquod admittendo, justus esse potest, vel malum hoc ex amore virtutis reparando, vel ab eodem abstinendo.

Atqui homo in Deum injustus esse potest: ille enim in Deum injustus esse potest, qui jus Dei violare potest: atqui homo &c. Sicut enim jus hominis violat, qui eum falsi criminis reum postulat, ita jus Dei violaret, qui eum injustitiæ & crudelitatis accusaret. Ergo tunc læderetur non solum religio, sed etiam justitia.

Dices: Non fit injuria nisi invito: atqui Deus erga nullum eventum invitus esse potest; ergo.

Resp. Dist. min. Deus invitus esse non potest, absolute, concedo, non potest esse invitus, quantum satis est ad obligandum, nego. Itaque Deus absolute invitus non est, quia quod permittit, avertere potest; sed homo reipsa tamen jus Dei lædit, quia, quantum est de se, Deo, quod suum est, aufert, ut supra diximus ex Augustino.

PARS SECUNDA.

DE JURE.

Hujusce partis quatuor erunt Capita. Primum ager de Jure. Secundum, de Juris divisione. Tertium, de præcipua Juris specie, nempe dominio. Quartum denique, de reliquis juris speciebus.

CAPUT PRIMUM.

De Jure ut sic.

Juris nomen pluribus modis sumitur, præcipuos assignabimus. Itaque accipitur Jus.

1. Pro arte Juris, seu Jurisprudencia, quia ut notat S. Thom. 2. 2. qu. 57. artic. 1. sicut ars medicamentorum medicina nuncupatur, sic ars & scientia Juris vocatur jus. Jus autem sic sumptum definitur:

finitur : Ars æqui & boni , justī & injustī scientia.

2. Pro sententia judicis, aut pro loco, in quo ea sententia fertur. Sic Judex, dum pronuntiat, dicitur jus dicere; sic reus dicitur in jus vocari.

3. Pro lege, quæ legitimæ & boni regula est. Eo sensu jus dividitur in naturale & positivum.

4. Pro actione vel re justa, id est, pro eo, quod strictè & rigore debitu est: quo sensu res nostra dicitur jus nostrum. Jus sic sumptum est objectum justitiæ, ut supra diximus.

5. Pro legitima facultate rei alicujus certo modo possidendæ; & sic sumimus juris nomen in præsententi.

Itaque jus, de quo nunc loquimur, definiri potest, Legitima potestas disponendi de re tanquam sua, per se efficiens, ut nemo, nobis rationabiliter invitis, de eadem re disponere possit.

Dicitur 1. *Potestas*, quæ est habitudo ad id, circa quod jus habere dicimur. Hæc autem potestas, licet aliquando supponat aliquid physici, ut patet in potentia docendi, quæ scientiam supponit; per se tamen non est aliquid physicum, sed morale, prout secundum communem hominum æstimationem sufficit ad varios effectus producendos; unde pro effectuum illorum natura nunc concipitur per modum potentia activæ, ut cum agitur de jure, quod habet Judex ad ferendam sententiam: vel per modum potentia passivæ, ut cum dicitur, filium habere jus, ut nutriatur à patre: vel denique per modum potentia resistendi, quale est jus, quo quis alium impedire potest, ne ædificet in tali loco, ne altius ædificet, ne fenestram aperiat, unde prospicere possit, quid in area tua fiat.

Dicitur 2. *Legitima*, hoc est vel legi conformis, quia alioqui vis & injuria esset, non verum jus: vel concessa à lege, sive naturali, uti est jus ad tuendam vitam; sive divina, uti est jus ad percipiendâ Ecclesiæ Sacramenta; sive demum humana, uti est jus præscribendi, item jus hæreditarium, &c.

Dicitur 3. *Disponendi de re tanquam sua*. Ubi nota 1. Rei nomen late sumi pro eo omni, quod utcumque ad nos pertinere potest, sive sit substantia ipsa boni; quo sensu dicitur filius habere jus in hæreditatem paternam: sive sit simplex rei usus; quomodo dicitur jus habere in hortum, qui ejus usum habet à proprietate distinctum: sive sit mera functio, v. g. pronuntiandæ sententiæ; aut quasi functio pura retinendæ conditionis, in qua sumus; vel negatio functionis, ut non militandi, non solvendi tributis, ad quod alii obligantur. 2. Per verbum *disponere* non id tantum significari, quod actu possidemus possessione facti, ut ajunt; sed id etiam, quod possidemus possessione juris, id est, quod ut nobis jam debitum & obligatum prosequi possumus.

Dicitur 4. *Efficiens ut nemo, &c.* Si enim res verè mea sit, injuriam facit mihi, qui de ipsa contra voluntatem meam absque legitima causa disponit.

Hæc definitio sic explicita vix differt ab alia, quæ apud Theologos communis est, quæque sic habet: Jus est potentia seu legitima facultas ad rem aliquam obtinendam, vel ad ejus usum, vel ad aliquam functionem, aut quasi functionem, aut negationem functionis, cujus violatio injuriam constituit. Quam quis maluerit, hanc eligat. Secunda clarior videri potest: verum hinc peccare videtur, quod in ea jus definiatur per injuriam, quæ vicissim definitur per jus. Quæris, quid sit jus: respondent, esse potentiam, cujus violatio injuriam constituit. Quæris, quid sit injuria: respondent, esse juris alieni violationem. Hic sane aliquid esse videtur, quod circulum vitiosum sapit. Perinde enim est ac si quærenti, quid sit debitum obedientiæ, responderes, illud esse, cujus violatio constituit inobedientiam. Ita de Lugo disp. 1. lect. 1. & post eum Florentius Decoq. 1. lect. 3. Et hæc quidem, ut dicam, quod res est, plus habent usus in logicis quam in moralibus, in quibus nihil vetat oppositum explicari per aliud oppositum, modo sit aliquanto notius: injuria porro longe facilius intelligitur ac sentitur, quam jus; sicut morbus notior est sanitate.

CAPUT SECUNDUM.

De divisione Juris.

Jus generaliter sumptum pro lege, dividitur in jus naturale & positivum. Naturale illud est, quod à natura menti insitum est, nec pender à libera vel Dei, vel creaturæ ullius voluntate. Jus verò positivum, quod libera Legislatoris voluntate constitutum est. Dividitur in divinum, quod à Deo; & humanum, quod ab homine stabilitum est. Humanum dividitur in Canonicum, quod Ecclesiasticos, quæ tales sunt, spectat; & civile, quod spectat personas sæculares, quæ sæculares sunt. Jus civile, ait Justinianus, illud est, quod quisque populus ipse sibi constituit; vocaturque jus civile, quasi jus proprium ipsius civitatis. Hæc juris civilis definitio apud nos non valet, quia in Gallia populus legis condendæ potestatem non habet.

Instit. lib. 1. tit. 2.

Ut ergo dicamus aliquid usibus nostris consentaneum. Notandum est, quatuor esse species juris, quibus utitur Gallia, quæ sunt 1. Jus Canonicum. 2. Jus scriptum, seu Romanum, quod etiam Cæsareum dicitur & civile, ob summam ejus excellentiam. 3. Regum nostrorum Constitutiones, Ordonnance Royaux. 4. Jus non scriptum, seu locorum consuetudines.

Jus Canonicum, quod continetur in Decreto Gratiani, & Decretalibus Summorum Pontificum Epistolis, non indistinctè observatur in Gallia. Habent enim Galli quasi aliud jus canonicum sibi proprium, in eo præsertim, quod ad Beneficia & Gallicanas Libertates pertinet: atque hoc jus in Pragmatica Sanctione & aliis pactationibus & transactionibus, Summos inter Pontifices & Reges Gallorum, peractis continetur.

Jus scriptum seu Romanum fere totum obtinet in multis Galliæ Provinciis, quæ idcirco juris scripti Provinciæ dicuntur. Tales sunt Provincia, Occitania, Delphinatus, Vasconia, Lugdunensis tractus, &c. In aliis etiam Provinciis, quæ consuetudinariæ dicuntur, obtinet & robur habet jus Romanum, pro iis casibus, qui neque constitutionibus, neque locorum moribus deciduntur: tunc tamen jus Romanum non tam citatur ut lex, quam ut ratio & æquitas, quæ vim suam extendit.

Constitutiones Regum nostrorum cum publicatæ sunt, seu rite in Tabulas publicas Parlamentorum relata, enregistrees, in tota observantur Gallia; iisque, si juri Romano derogant, accommodare se debent etiam Provinciæ, quæ jus scriptum sequuntur.

Consuetudo est jus particulare, quod variis in Provinciis viget: sic dicitur consuetudo Borboniensis, Aurelianensis, &c. Consuetudo vocatur etiam jus non scriptum: non quod in scripturam redacta non fuerit; imo nulla esset authoritas, nisi & scripta & à Rege comprobata fuisset, ut patet ex Constitutionibus Caroli VII. an. 1453. sed quia vim & originem non primum ex scriptis, sed ex solo populorum usu & consensu desumpsit.

Hæc post Jurisperitos nostros paulò fusiùs referenda esse duxi, ut ab initio manifestum foret graviter errare eos Theologos, qui Jus Canonicum vel Romanum dumtaxat explicant: quia quantacunque sit juris utriusque authoritas, exigunt tamen mores nostri, ut in resolvendis conscientia casibus plerumque ab utroque recedatur, quod in Tractatûs decursu non semel apparebit.

An adæquata sit juris naturalis & positivi divisio, commodius videbitur, ubi de legibus.

Dividitur 2. Jus, in Jus ad rem & Jus in re. Jus ad rem est jus, quod quis habet, ut res fiat sua: tale est jus illius, cui res promissa fuit, vel vendita, nondum autem tradita; & hoc jus non dat actionem in rem, sed in personam. Si enim Cæus vinum tibi venditum postea Titio vendiderit & tradiderit, non poteris agere contra Titium, ut vinum illud tibi reddat, sed habebis actionem personalem in venditorem, qui te fraudavit re, ad quam jus habebas. Tenebitur itaque venditor, vel vinum tibi restituere per aliquam cum secundo emptore accommodationem, vel aliquam pro illata tibi injuria compensationem facere. Si tamen res tibi vendita, alteri tradita fuisset titulo gratuito, posses illam vindicare: similiter, si alteri esset quidem tradita titulo oneroso, sed scienti eam tibi ante venditam. Ita Lessius lib. 2. cap. 2.

In Gallia res tradita censetur peracto venditionis contractu, in quo testatur venditor se rei possessionem relinquere, & alteri cedere.

Jus in re illud est, quod quis habet in re jam sua & obtenta; & hoc jus dat actionem in rem, quia, quocunque transeat, repeti potest & vindicari ab eo, qui tale in ipsa jus habet. Res enim transit cum onere suo; rei vero onus est, ut ejus sit, cui tradita est, aut à quo apprehensa fuit. In Beneficiis, qui prior est *in dara*, ut ajunt, censetur habere jus in re: unde præfertur cæteris prius provisionem atque etiam possessionem adeptis.

Ad jus ad rem refertur, ait Lessius supra, jus quod habes per electionem, postulationem, præsentationem ad Beneficium; imo per collationem Beneficii ante acceptationem. Ad jus in re revocantur dominium rei, usus & usufructus, servitutes, jus etiam hypothecæ & pignoris: denique, omne jus, quod rem aliquam sive corporalem, sive incorporalem ita nobis obstrictam tenet, ut ex ea percipere possimus fructus, emolumenta, honorem, &c. Res autem corporales, ait Justinian. Instit. lib. 2. tit. 2. *hæ sunt, quæ tangi possunt, veluti fundus, homo, vestis, aurum, argentum. Incorporales autem sunt, quæ tangi non possunt, qualia sunt ea, quæ in jure consistunt, ut officia, beneficia, servitutes, obligationes: etsi enim, quod ex aliqua obligatione nobis debetur, plerumque corporale sit, veluti fundus, pecunia; ipsum tamen jus obligationis incorporale est.* Plura videtis apud Juris Interpretes de hac divisione, ad quam parum attendimus in Gallia. Superest, ut varias juris in re species exponamus, incipiendo à dominio, de quo non pauca scitu utilissima dicenda incumbunt.

CAPUT TERTIUM.

De dominio.

IN hoc capite explicamus 1. Quid & quod duplex sit dominium. 2. Quodnam sit subjectum domini. 3. Quodnam ejus objectum. 4. Quibus modis acquiratur.

ARTICULUS I.

De essentia & divisione domini.

DOMINIUM aliquando sumitur pro jure gubernandi subditos; & tunc idem est ac jurisdictio: eo sensu Principes dicuntur domini. Aliquando sumitur pro dominio proprietatis, & de eo sic sumptum agimus. Dominium proprietatis prius dividendum videtur, quàm definiendum, ut omnis tollatur æquivocatio. Itaque dominium proprietatis dividitur primò in plenum seu perfectum, & non plenum seu imperfectum.

Plenum est jus disponendi de re tanquam sua, & commodis ejus, v. g. usu, usufructu, &c. unde continet proprietatem tum rei, tum commodorum ejus. Non plenum vero est illud, quo vel tantum rei proprietatem habetur, vel ejus dumtaxat usus aut usufructus: unde dominium non plenum duplex adhuc distinguitur; aliud directum, aliud utile. Directum, cum habetur sola rei proprietatem, atque ex hoc dominio dicitur quis esse proprietarius: tale est dominium, quod habet filius familias in bonis, quæ adventitia dicuntur, & dominus in agro, quem tradidit ad emphyteusim. Dominium utile solam rei commoditatem & utilitatem complectitur: tale est, quod habet emphyteuta in agro sibi ad emphyteusim tradito.

Lib. 2. tit. 4. Ne autem inutiles essent proprietates semper abscedente usufructu, ait Justinian. id est, ne dominium directum esset inutile, jure statutum est, ut certis quibusdam in casibus dominium utile redeat ad dominum directum; ut cum fructuarius rem non administrat tanquam bonus pater familias, &c.

His præmissis, dominium plenum, prout sub se directum & utile complectitur, definiri solet Jus in re, extendens se ad omnem ejus usum, seu dispositionem, nisi lege prohibeatur. Ita communiter Theologi cum Lessio.

Dicitur 1. Jus in re, quæ vox excludit omnia jura ad rem, & habet locum generis; quia omne dominium est jus in re, sed non è contra, qui enim habet pignus, vel usufructum rei, habet jus in re, non tamen dominium plenum.

Dicitur 2. *Extendens se ad omnem usum, &c.* quæ voces dominium plenum distinguunt ab alio quocunque: nam dominium directum per se solum non extenditur ad usum aut usufructum; dominium vero utile ipsam rei proprietatem non complectitur.

Dicitur 3. *Nisi lege prohibeatur*: quia sicut, qui habet potentiam videndi, interdum posito obice, ea uti non potest ad videndum; ita qui rei dominium habet, non semper sua in illam rem potestate uti potest, lege impediente. Sicut pupillus, licet bonorum suorum dominus, ex Apost. Gal. 4. ea tamen alienare non potest, quia id ei legibus vetitum est: unde actio pupilli bonum suum alienantis invalida foret, non quia peccaret contra justitiam; neque enim disponderet de re aliena; sed quia peccaret contra legem, quæ legitimis de causis manus eidem ligavit.

Quæres: Quænam requirantur conditiones ad domini acquisitionem.

Resp. Si agitur de acquirendo dominio rei, quæ nullius erat, sufficere apprehensionem, ut infra dicemus. Si vero agatur de dominio ab uno in alium transferendo, tunc jure communi requiruntur ordinariæ duo, titulus nempe, & traditio.

Titulus est radix domini, seu id, in quo totum jus primitus fundatur, ut emptio, donatio, successio hæreditaria. Titulus dividitur in verum, & præsumptum. Verus ille est, qui vere dominium transfert; ut si quis à vero domino domum emit, habet pro titulo veram emptionem: Titulus præsumptus ille est, qui præsumitur verum dominium transferre, re ipsa tamen non transfert; ut si emeris equum à fure, quem credidisti legitimum esse ejus possessorem.

Requiritur etiam traditio, quia ex L. Traditionibus. 22. cod. De pactis. traditionibus dominia rerum, non nudis pactis transferuntur.

Dixi, ordinariæ, quia certi sunt casus, in quibus jus Romanum non requirit traditionem, ad hoc, ut dominium acquiratur.

Nam 1. In Beneficiis, jus in re acquiratur per solam collationem & acceptationem, ex cap. Si tibi absenti. de Præbendis in IV.

2. In hæreditate: hæres enim, sive ab intestato, sive ex testato, ex l. Cum hærede. ff. De acquirenda, vel amittenda possessione, sine traditione dominium acquirat, adita tamen hæreditate; aditur vero hæreditas, dum acceptatur verbo vel facto. Apud nos in locis consuetudinariis valet hæc regula, *Le mort saisit le vif.* neque enim hic opus est institutione.

3. In legatis, quorum dominus evadit legatarius, statim ut hæreditas acceptatur ab hærede.

4. In donatis, venditis, aut relictis ad pias causas, v. g. in gratiam Monasteriorum, Hospitalium, vel in redemptionem captivorum.

5. Si alteri domum vel fundum tradideris, ea lege, ut alimenta tibi præberet; illo non præbente, statim ad te revertitur rei tuæ dominium absque traditione. Leg. 1. cod. De donat. Quæ sub modo. Plura videris apud Lessium, lib. 2. cap. 3. dub. 3.

Præter divisiones domini superius allatas, alia est ejus divisio in dominium altum & humile. Altum illud est, quod habet Princeps, vel Respublica in bona privatorum, de quibus disponere possunt, cum id exigit bonum commune: humile est illud, quod habet unusquisque in rem suam, qua, ut ajunt, uti vel abuti potest absque eo, quod alteri cuiquam homini injuriam faciat. Dixi, homini, quia sæpe peccat in Deum, qui homines non offendit.

ARTICULUS II.

De subjecto domini.

SUBJECTUM domini est illud omne, cui competit habere dominium.

Certum est autem primò, dominium competere Deo, titulo nimirum creationis & conservationis: res enim illius est, à quo accipit esse. Hoc Dei dominium dignè explicat Psalter Regius his verbis: *Dominus est terra & plenitudo ejus.* Hinc summa ea Dei potestas, qua de rebus omnibus disponit ad nutum, juxta illud Job. 9. v. 17. *In turbine conteret me, & multiplicabit vulnera mea, etiam sine causa.*

Certum est 2. Omni & soli creaturæ intellectuali convenire posse dominium: omni enim & soli creaturæ intellectuali convenire potest, ut de certis rebus ad nutum disponat.

Certum

Certum est 3. magnum adhuc homini in statu naturæ apertè constituto, dominium superesse. Hoc indicant hæc Psal. 113. verba, *Terram autem dedit filiis hominum.* Hæc item Genes. 9. vers. 2. *Terror vester ac tremor sit super cuncta animalia terræ.... tradidi vobis omnia.*

Difficultas est utrum homo in certa quadam peccati, v. g. & infidelitatis conditione spectatus, sit capax dominii. Negaverunt Wiclefus & Joannes Hus, quorum error his verbis articuli 15. conceptus, *Nullus est dominus civilis, nullus prælatus, nullus Episcopus, dum est in peccato mortali,* proscriptus fuit à Concil. Constantiensi sess. 8. Singula quæ difficultatem movere possunt capita, singulis Conclusionibus prosequemur.

CONCLUSIO PRIMA.

Peccatores & Infideles sunt capaces dominii.

Prob. 1. ex historia sacra. Peccatores & impii erant Pharaon, Nabuchodonosor, Saül à Deo reprobatus, Cæsar & alii id genus: atqui tamen ii omnes verum in Imperio quique suo dominium habebant, ita ut de facto justitiam laxisset qui Cæsari non reddidisset ea quæ erant Cæsaris. Hinc S. August. L. 5. de civ. Dei, cap. 21. *Deus dat felicitatem in regno cælorum solis piis; regnum vero terrenum & piis & impiis, sicut ei placet, cui nihil injuste placet.* Ergo.

Prob. 2. Si peccatores & Infideles dominium non haberent, maxime quia fides & gratia essent fundamentum & radix dominii: atqui falsum consequens. Fundamentum enim dominii manifestum esse debet, ut dominium probari possit: atqui fides & gratia non sunt aliquid manifesti.

Et vero si fidei aut sanctitatis defectus aliquem dominio privent, jam licebit resistere dominis præsertim discipulis, iis poterit tributum negari: quin & eorum bona usurpare licebit, eo prætextu quod exciderint à gratia: atqui hæc nedum licita sint, è contra expresse prohibita sunt; ergo.

Objectio. Dices ex Apost. Rom. 13. v. 1. *Non est potestas nisi à Deo.* Sed impii non habent potestatem à Deo, juxta illud Osee 8. v. 4. *Ipsi regnaverunt, sed non ex me.* Ergo.

R. neg. min. mali enim dicuntur non regnasse ex Deo, non quia non fuere Reges legitimi, sed quia non regnaverunt secundum Dei voluntatem: unde statim additur, *Principes existerunt & non cognovi;* id est non approbavi. Adde quod Propheta alludere poterit ad eos qui ut Amri, & Sellum, tyrannice regnum invaserunt. Hebraica lectio pro *regnaverunt*, habet, *Reges faciunt*, unde nihil ad rem.

CONCLUSIO SECUNDA.

Parvuli & amentes sunt capaces dominii.

Prob. 1. ex Apost. Gal. 4. v. 1. *Quanto tempore hæres parvulus est, nihil differt à servo, cum sit dominus omnium.* Atqui hæres & dominus sine dominio concipi non possunt.

Prob. 2. tum quia parvulis & amentibus injuriam facit qui eorum bona usurpat; tum quia bona eorum nec sunt Reipublicæ, nec Principis, nec curatorum aut tutorum; ergo superest ut parvuli ipsi eorum habeant proprietatem.

Objectio. Dices: Ad dominium requiritur potestas libere utendi vel abutendi: atqui infantes & amentes potestatem hanc non habent; ergo.

Resp. sufficere ad dominium potestatem disponendi, sive per se, sive per alium qui de ea non suo sed alterius nomine disponat: hoc enim est evidens dominii signum, si alter rem ut tuam tractet, non ut suam; tunc enim supponeris habere dominium, ille meram administrationem.

Non loquemur hic de servis qui apud Romanos mancipia dicebantur, apud nos gallicè, *esclaves*: quia quisquis Galliam ingreditur, etiam servus, eo ipso libertatem consequitur. Sunt tamen in quibusdam Galliarum Provinciis, ut in Burgundia, homines iis satis similes, qui jure Romano *adscriptitii* dicuntur; quique etiamnum ita sunt adscripti glebæ, seu agris quos emphiteuseos titulo colunt, ut ab iis colendis invito domino recedere non possint, vulgo dicti, *maines mortes*, aut *mortuables*. Certum est istos dominii capaces esse, sed limitati pro locorum consuetudinibus quæ idcirco consuli debent. Vid. Instit. ad jus Gallicum auctore Mag. Argou, tom. 1. pag. 3.

Tournellii Tomi II. P. 1. De Justitia & Jure.

De dominio Clericorum, tum Sæcularium, tum Religiosorum, commodius loquemur in Tract. de Beneficiis.

CONCLUSIO TERTIA.

Filii-familias verum habent in certa quædam bona dominium, aliquando plenum, aliquando non plenum.

Antequam probetur conclusio, notandum est quadruplex esse genus bonorum quæ à filiis non emancipatis haberi possunt. Primum genus est castrensium. Secundum, quasi castrensium. Tercium, adventitiorum. Quartum denique, profectitiorum. Atque idipsum est quod Romani peculium dicunt.

Bona castrensia sunt ea quæ à filio in militia, vel occasione militiae, sive mari, sive terra comparantur, qualia sunt stipendia militum, prædæ de hostibus, donativa Ducum aut commilitonum; testamentum & legata occasione militiae; mobilia à parentibus data filio proficiscenti ad militiam intuitu militiae. Castrense etiam dicitur id omne quod acquirit filius familias in obsequio & aula etiam Principis, sive Principis largitione, sive propriâ industriâ; in castelli aut arcis custodia etiam tempore pacis, & quidquid ex iis bonis provenit per contractum legitimum, ut si filius-familias ex illis emat fundum frugiferum, ludat, negotietur atque lucretur. Castrensia non sunt quæ in bello injusto, vel privato, vel illius intuitu comparantur.

Bona quasi Castrensia sic dicta sunt, quia gaudent privilegio castrensium, & acquiruntur ratione militiae sacrae, vel litteratae. In hoc ordine numerantur ea quæ à filiis familias post Clericatum acquiruntur, sive ex Beneficio Ecclesiastico, sive aliunde: unde quidquid in aliis filiis adventitium foret, illud post Clericatum quasi castrense est; bona tamen ante Clericatum possessa, post ipsum ejusdem sunt conditionis. Sunt etiam quasi castrensia, ea quæ acquiruntur ratione alicujus Officii publici non mechanici, puta Judicis, Assessoris, Notarii; aut professione alicujus ex artibus liberalibus, multo magis Theologiæ, Jurisprudentiæ; item quod datur à Rege vel Regina, aut à supremis Principibus.

Bona adventitia sunt ea quæ non proveniunt à patre, neque ejus causa vel intuitu principaliter dantur filio. Talia sunt ea quæ filius vel proprio labore, non ex rebus patris; vel successione, vel donatione facta alio quam patris intuitu, comparat; vel quæ filio fortuito obveniunt, ut si thesaurum inveniat: aut quæ ex propria acquirit industria, ut si ex pecunia mutuo accepta, negotiando lucretur. Bona hæc dicuntur adventitia respectu patris, quia ab eo non proveniunt.

Bona profectitia ea sunt quæ filius acquirit, vel ex bonis patris, v. g. ex iis negotiando, aut ea administrando, vel intuitu patris; ut si quis ob amicitiam aut obsequium patris, filio bona quædam largiatur; secus si hæc daret ob amicitiam filii, puta quia filium patris negotia strenuè gerentem amavit: tunc enim pater esset causa nimis remota, ut bona hæc illius intuitu filio concessa judicarentur.

His præmissis, dico quod filii familias bonorum castrensium aut quasi castrensium plenum ac perfectum habeant dominium; bonorum adventitiorum proprietatem solam, non usum fructum; profectiorum vero nec usum fructum, nec proprietatem, sed solam administrationem. Hæc expresse definit Justinianus Instit. Lib. 2. tit. 9 ubi notat se severitatem temperasse antiqui juris quod inter adventitium & profectitium peculium non distinguebat, sed utrumque perinde parentibus attribuebat.

Hinc sequitur 1. filium familias de bonis castrensi-bus & quasi castrensi-bus posse pro nutu disponere, ea alienando, donando, &c. patrem vero si quid ex iis subtrahat, teneri ad restitutionem.

Sequitur 2. filium non posse secluso patris consensu disponere de bonis adventitiis, quia eorum utilitas pertinet ad patrem: pater quoque si eorundem bonorum substantiam dilapidet, tenebitur ad restituendum, per se vel hæredes suos, quia proprietates eorum penes filium manet. Quod si dilapidatio fructus tantum concernat, nulla erit restitutionis obligatio.

Sunt tamen aliqui casus in quibus pater adventitiorum filii bonorum usum fructum non retinet. 1. si bona filio familias relinquuntur hac solum lege, ut usus fructus non pertineat ad patrem. 2. si pater cum filio succedat alteri filio in bonis adventitiis; pars enim quæ devenit ad filium superstitem, non debet usum fructum patri. 3. si filius aliquid acquirat titulo donationis, aut successionis, patre irrationabiliter contradicente;

Qq;

quia

quia non est æquum, ut inde pater commodum reportet. 4. Si pater incestas nuptias contrahat, si fiat Judæus, si Hæreticus, sed videndæ locorum consuetudines. 5. Si filio non relictus sit nisi ususfructus: ut enim servitus servitutem non habet, sic nec ususfructus alterum ususfructum habere potest.

Gravis hic & quotidianæ praxis moveri solet quæstio, an ea, quæ filius-familias paterna in domo lucratur, pertineant ad ipsum, an ad patrem; an non, dum præ cæteris filiis laborat, aliquid retinere possit instar salarii.

Resp. cum Cabassutio Lib. 6. c. 4. Theoriæ &c. 1. Lucra ex operibus artificialibus provenientia numerari inter adventitia, ac proinde posse à filio recuperari post patris obitum, deductis tamen impensis, quas in alendo filio fecit pater: non enim tenetur pater alere filium habentem propria, id est, castrensia, quasi castrensia, vel adventitia bona. Addit post Laimanum, citatus Cabassut. in eo puncto unanimes esse Doctores, quod & probant ex lege penultima ff. *De obseq. parentibus præb.* quæ sic habet: *Pietatem liberi parentibus, non operas debent.*

Si tamen filius opificis operam suam patri præstet, nulla sive expresse; sive tacite petita mercede, præsumitur illam patri remittere titulo pietatis; unde si mortuo patre repetere illam à fratribus velit, non est audiendus. Cessaret tamen hæc præsumptio in foro conscientiæ, si filius certus esset de sua contraria voluntate, quam patri ex reverentia vel metu significare ausus non esset.

Resp. 2. cum eodem Cabass. aliisque multis, à quibus dissidet Laiman, filium v. g. fabri, cauponis aut mercatoris, qui ex bonis paternis, ipso Patris nomine & autoritate lucratur, jus habere in hujusce lucri partem: quin & addit, si præ metu reverentia filius jus illud suum petere non auserit, aut sciat, si repeteret se passurum repulsam, nec sibi jus illud computatum iri, posset eum sibi clam assumere, unde operam suam compenset, sive vivente, sive mortuo patre: est enim hoc peculii genus, non omnino perfectitium, sed mixtum ex perfectitio quoad paterna bona, & adventitio ratione proprii laboris & industriæ. Ratio resolutionis hujus hæc est 1. Quod filius non debeat esse deterioris conditionis quam extraneus, qui dubio procul debito non careret stipendio. 2. Quod non teneatur naturæ jure pro patre non indigente laborare. Si ergo pater nullam lucri hujus partem quasi societatis jure filio largiatur, tantum ei salarii debet quantum extraneo, remittat filius; qui consequenter si summam servaverit clanculum labore suo non majorem, eam retinere potest, ut ait Pontas in Diction. verbo *Compensation* cas. 5. Hic tamen certas quasdam conditiones exigunt citati Casuistæ. Prima est, ut filius ea deducat, quæ tunc temporis expendit pater in eo alendo & vestiendo. Secunda, ut filius ususfructum lucri hujus sibi non vindicet ante emancipationem suam, vel patris mortem. Tertia, ut pater per se vel per alium minori pretio id facturus non fuisset, quod fecit filius.

ARTICULUS III.

De objecto dominii.

ANtequam explicemus, quænam sit dominii materia, id est, quænam res aut bona hominis dominio subjaceant, æquum videtur, ut certa ab iis fecernamus, quæ incerta sunt aut difficilia.

Certum est itaque 1. Hominem in vitam & membra dominium indirectum & utile habere: ad hoc enim satis est, ut homo sine cujusquam injuria vita & membris uti possit ad omnem usum lege permissum. Hinc strictam homini libero injuriam facit, qui eum ab illo usu impedire vult. Hinc homo seipsum vendere potest; hinc vir potestatem acquirit in corpus uxoris, & vicissim.

Certum est 2. Hominem verum in actus suos dominium habere, eo saltem sensu, quod eos liberrime eliciat: non enim omnium dominus est, eo sensu, quod omnes sine Dei vel hominis alterius injuria elicere possit.

Certum est 3. Ridiculè à quibusdam quæri, an homo cælorum & astrorum dominus sit: etsi enim homo solis calore uti possit pro nutu, quis eum solis ipsius dominum putet?

Certum est 4. Hominem certum eorum esse do-

minum, quorum à Deo constitutus est dominus: & in hoc ordine sunt agri, montes, aquæ, metalla, quæ vel in toto, vel in parte à certis hominibus possidentur.

Supereft igitur, ut quædam, de quibus magis controvertitur, discutiamus, an scilicet dominus sit homo, 1. vitæ. 2. famæ suæ. 3. alterius hominis. De dominio hominis in propriam vitam commodius loquemur parte tertia hujusce Tractatus, ubi de homicidio: alia duo hic investigabimus.

CONCLUSIO PRIMA.

Homo est dominus suæ famæ.

Prob. Ille famæ suæ dominus est, cui competunt primarii actus dominii circa famam: atqui &c. Potest enim homo famam proprio labore acquirere; ablatam potest ut rem suam in judicio proprio nomine repetere; potest denique restitutionem ejus sine cujusquam injuria condonare. Hinc S. Thomas q. 73. art. 4. ad 1. docet, *in arbitrio uniuscujusque esse pati detrimentum suæ famæ, nisi id vergat in alterius nocumentum.* Ergo homo famæ suæ dominus est, eamque multis in casibus amittere potest: puta 1. Ad petendum consilium. 2. Ad sui humiliationem, vel ad misericordiæ divinæ commendationem: qua ratione declarat S. Paulus se blasphemum fuisse; & S. Augustinus, se in libidinum cœno turpiter & diu volutatum. 3. Ad vitandum peccatum imminens &c.

Hoc tamen hominis in famam suam dominium aliquando ligatum est, cum nempe vergit in alterius nocumentum. Vergit autem 1. cum ex nostri diffamatione sequitur alterius infamia: sic fama Patris, Superioris, Prælati vix violari potest, absque eo, quod inde infametur filius vel Communitas. 2. Cum ex læsione famæ sequitur scandalum proximi; & hoc maxime locum habet in Sacerdotibus, ad quos præcipue referri potest illud Eccles. c. 41. *Curam habe de bono nomine, quique satis ponderare nequeunt hæc S. August. verba Lib. de bono viduit. c. 21. Nobis necessaria est visa nostra, aliis fama nostra.*

Dices contra probationem Conclusionis: Ex eo, quod remittere possit homo restituendæ sibi famæ obligationem, non sequitur, quod habeat ejusdem famæ dominium; ergo probatio allata non valet. Objectio.

Prob. ant. Homo, qui passus esset detrimentum in mutilatione membri, potest restitutionem ejus condonare: atqui tamen non inde sequitur, hominem esse dominum membrorum; ergo à pari.

Resp. ad primum, neg. ant. Ad secundum, dist. maj. Potest condonare restitutionem membri, secundum quod illius dominium habet, conc. maj. secus, neg. maj. Homo habet dominium utile membri, quatenus ad nutum membro uti potest; & secundum hoc potest nullam exigere reparationem: at verò si membrum secundum se restitui posset, non posset cui membrum fuisset abscissum, restitutionem ejus remittere, quia hoc esset membrum quasi iterato abscindere, quod omnino non licet, quia nemini concessit Deus dominium in membra sua. Porro non ita est, cum agitur de fama: hæc enim secundum se restitui potest, adeoque verè illius esse dominus debet, qui illius restituendæ obligationem remittit.

CONCLUSIO SECUNDA.

Homo alterius hominis dominus esse potest; adeoque licet homini hominem servum facere aut habere.

Prob. Si homo alterius dominus esse non posset sine peccato, servitus pugnare deberet contra jus vel naturale, vel divinum, vel humanum: atqui nullum ex his dici potest.

1. quidem servitus non pugnat contra jus naturale. Homo enim habet ex dictis dominium utile membrorum suorum: atqui non vetat natura, ut qui tale dominium habet, vel ipsum transferat in alium per voluntariam servitutem, vel eo per necessariam servitutem privetur; ergo servitus, posito peccati statu, in quo vivimus, non est contra naturam: non dico servitutem præcipi à natura, sed dico non prohiberi.

2. Non pugnat servitus contra jus divinum. Jus enim illud in veteri & novo Testamento continetur: atqui vetus & novum Testamentum nullibi servitutem ut moraliter malam improbant. Quin è contra: nam Exod. 21. mentio fit de servis etiam Hebræis, qui se vendiderant. Et 1. ad Timoth. cap. 6. vers. 1. hortatur Apostolus, ut quisque suis sub jugo servi, dominos suos,

omni honore dignos arbitrentur, siue Fideles sint, siue non. Ea de causa idem Apostolus Onesimum Philemonis servum ad ipsum remittit, non remissurus sane si servitus peccatum necessario importaret. Ergo.

3. Non pugnat contra jus Ecclesiasticum, quod inter politica jura majoris est momenti, ut patet ex variis Juris Canonici titulis, ubi multa differuntur de servis Christianis. Vide Cauf. 12. q. 2. cap. *Injustum* & sequent.

Ubi tamen legibus Principum prohibetur servitus, ut in Gallis, admitti non debet: quanquam & Galli servos habent in America.

Ad plenioris quæstionis intelligentiam notandum 1. jus dominorum in servos, ultra rationabile servitium non extendi; unde injusta erat veterum agendi ratio qui servos pro nutu morti dabant: imo S. Thomas & post eum alii multi negant servum per vim & fraudem à contrahendo matrimonio impedire posse. Posset tamen impediri à recipiendis Ordinibus, quia tum efficeretur liber; posset & impediri ab ingressu Religionis ad quam si transiret invito domino, furtum sui domino faceret, deberetque ei restitui, si ante finem triennii eum repeteret c. 17. q. 2. cap. *Si quis*.

Not. 2. aliquem alterius servum effici posse dupliciter, 1. voluntarie 2. ex justa necessitate.

Voluntarie quidem, ut si se homo vendat, siue ut ab infeliciore statu se liberet, siue ut succurrat proximo, quod S. Gregor. refert factum fuisse à B. Paulino Nolano Episcopo, qui servum se fecit ut viduæ cujusdam filium à servitute redimeret.

Ex necessitate vero, quod tribus modis evenire potest 1. ratione nativitatis: sic jure communi filius matris ancillæ, etiam si patrem habeat liberum, servus est. Vide Instit. Justin. L. 1. c. 3. 2. ratione delicti, ut si quis servitute puniatur ob crimen quod admisit, aut saltem in pœnam peccati publici, quomodo servi fieri possunt qui capiuntur in bello. 3. jure paterno, ut si pater ob ingruens famis periculum filium vendat. Ex L. 1. & 2. ff. *De parvulis qui filios suos distraxerunt*. Quod jus utpote odiosum non solet ad matrem extendi. Compelli autem potest pater ad redimendum filium, si ad meliorem fortunam devenierit.

Not. 3. Christianos eximi quidem per charitatem à servitute Diaboli, non tamen à servitute hominum; unde Christiani infidelium servi esse possunt. Et vero si possint in bello justo Infideles vitam auferre Christianis, cur non possint iisdem libertatem auferre?

Not. 4. cum Sylvio q. 66. art. 1. quod tametsi Hebræis olim licitum esset Hebræos servos emere, nulli tamen Christiano jam permillum sit emere Christianum.

Not. 5. multis olim modis servos libertatem consecutos fuisse: v. g. per honorem mensæ, per Epistolam, per manumissionem, siue gratis siue pretio factam; per conversionem servi Judæi, vel Gentilis, domino remanente Infideli; item per jus postliminii, cum servus bello captus fugiebat, aut in eas se recipiebat Urbes vel Provincias ubi liberi fiebant, loci privilegio, quicumque in eas confugissent.

Hac occasione quæritur, an licitum sit servis fugere.

Quæstio non movetur de servis qui se in servitutem vendiderunt, aut ex matre aliter quam per bellum serva, servitutem contraxerunt: ejusmodi enim servi tam numerantur in rebus domini sui, quam cæteræ ejus possessiones.

Neque etiam de iis sermo est qui ad infidelitatem, ad fornicationem aut quodlibet aliud mortale peccatum periculose sollicitantur, aut quos dominus occidere vellet, quibusve necessaria vitæ auxilia denegaret: ii enim omnes jus habent jure domini sui potius, quo vitam seu corporalem, seu spiritualem tueantur.

Præcipua ergo difficultas est utrum servo qui in bello captus est, jure postliminii fugere liceat. Jus postliminii est jus recuperandæ rei suæ ab extraneo, & in statum pristinum restituendæ.

Resp. servi bello etiam justo capiti fugere possunt ad suos, non tamen dominis persequentibus vi resistere. Ita Lessius, Sylvius, Bannes, Soto, contra Navarr. Molinam &c.

Dixi, *bello etiam justo* &c. quia certum est eos qui bello de cuius injustitia postea constaret, capti fuissent, ad suos sine pretio remitti debere; ideoque ipsis à fortiori licitum esse ut sibi fuga consulant.

Prob. autem responsio 1. ex Instit. Lib. 2. tit. 1. *De rerum divisione* §. 17. Item ea, ubi sic loquitur Justinianus: Si servi evaserint nostram potestatem, & ad suos re-

versifuerint, pristinum statum recipiunt. 2. quia servitutis, quæ communi gentium consensu introducta est, conditiones non magis onerari debent, quam consuetudine totius orbis sit receptum: sed consuetudo ubique recepta habet, ut servi bello capti ad suos sine conscientia scrupulo fugere possint: is enim ubique est usus eorum qui bella gerunt, ut nunquam petant aut mittant pretium eorum qui fuga libertatem recuperaverunt; ergo.

Dixi 1. servos posse fugere ad suos. Hæc enim sola fuga permittitur, qua libertatem recuperare possint: non possunt autem libertatem recuperare quandiu intra hostium à quibus capti sunt confinia morantur.

Dixi 2. eos non posse dominis persequentibus vi resistere. Habet enim dominus verum jus eos retinendi, quandiu extra hostium fines non pervenerint; ergo eum bellum utrumque justum esse non possit, non possunt vi se tueri. Sic reus fugere quidem potest, non tamen ministris justitiæ persequentibus vi resistere. Ita Less. L. 2. c. 5. dub. 5.

Obj. 1. Non licet privare quempiam jura sua possessione: atqui servus fugiendo privat dominum jura sua possessione; servus enim ante fugam, justo, ut supponimus, belli titulo possidetur; ergo.

R. dist. maj. non licet aliquem privare possessione sua, absoluta si nemperes possessa jus non habeat recuperandæ libertatis, conc. maj. si res possessa jus habet se in pristinum statum restituendi, neg. maj. Sic dist. min. neg. conseq. Itaque habent domini jus in servos ut eos retineant, iisque opportunitatem fugæ eripiant; sed non habent jus ut servi ea quæ aliquando se offert fugiendi occasione non utantur: jus enim gentium iis concedit ut libertatem, si possint, ambabus ulnis amplectantur; adeoque cum fugiant, suo gentiumque jure utantur.

Obj. 2. Servus seipsum suæque debet victori qui ei vitam reliquit: servitus enim non tam à serviendo quam à servando dicta est, ut alicubi monet S. Augustinus. Ergo peccat si fugit.

Resp. dist. Servus se domino debet ut ei fideliter serviat quandiu in manibus ejus est. conc. ut tibi perpetuo remaneat, neg.

Obj. 3. Non magis servus bello captus fugere potest, quam à carcere fugere possit malefactor morte vel exilio damnandus: atqui posterior fugere non potest absque peccato; ergo.

Resp. 1. neg. maj. Longa enim est inter servum bello captum, & malefactorem disparitas: hic dum plectitur, debitam criminibus suis pœnam recipit; ille vero non ut reus, sed armorum sorte damnatus est servitute omnium minus ignominiosa: unde non valet illatio à malefactore ad servum, quorum tam diversæ sunt conditiones.

Resp. 2. cum Sylvio & aliis, reum carcere inclusum, nisi juraverit se non exiturum, fugere posse, etiam post justam Judicis sententiam qua damnetur ad mortem, trêmes, flagra, carcerem perpetuum, non autem temporalem. Ratio est 1. quia reus tunc utitur jure sibi ad suam conservationem concessio à natura, cui nulla lex humana præjudicare potest. 2. quia non tenetur homo facere aliquid unde sua mors sequatur. Atque inde colligit Henricus Gandavensis, posse reum fugere etiam si Judex fugam vetuisset; quia tunc Judex autoritate sua abuteretur, eripere volens homini potestatem tuendæ vitæ ipsi à Deo concessam, quæ major est quam potestas Judici concessa ad eam auferendam. Et vero fatentur communiter Theologi, reum damnatum à Judice ut fame pereat, posse imo etiam teneri cibum clam oblatum sumere ne se interimat. De his leg. Sylv. in 2. 2. ad quæst. 69. art. 4.

ARTICULUS IV.

De modo acquirendi domini.

Supponit hujus Articuli titulus, quod aliunde satis constat, factam esse rerum divisionem, ita ut quæ unius sunt, non sint alterius. Hinc nascuntur variae quæstiones paucis solvendæ.

Quæritur 1. an divisio rerum & dominiorum justa sit & conveniens.

Resp. affirm. 1. quidem est justa, & id patet 1. ex Scripturis quæ loquuntur tum de divisione bonorum facta inter viros justos, v. g. inter Abraham & Loth; tum de emptionibus, donationibus, aliisque ejusdem generis quæ bonorum divisionem supponunt. 2. ex damnatione

Vid. Aug.
per. 4.
Epiph.
her. 61.

damnatione Apostolicorum, quorum error in eo situs erat, quod negarent salvari quemquam posse, nisi omnibus divitiis & dominiis renuntiaret. 3. quia justum est quod communi gentium consensu constitutum est: atqui, ut statim dicemus, bonorum divisio sic introducta fuit; ergo.

Deinde eadem divisio conveniens fuit 1. quia per eam paci & concordie consultum est: si enim Abraham & Loth, viri justi, nequibant habere communiter, eo quod substantia eorum multa foret, & quasi indivisa, quid de alijs minus pijs futurum fuisset? Quot bella, quot lites, dum unusquisque rem communem, cum ea esset utendum, suam facere vellet? 2. quia agri inculti remansissent; homo enim natura legnis & tardus ad laborem, non raro propria negligit, quanto magis communia negligeret?

Dices 1. Ita facta est rerum divisio, ut alii amplissimas opes habuerint, alii fame & inedia consumpti perierint: atqui hoc est iniquum; ergo.

Resp. vel ab initio non fuit sic; vel quod primo iniquum fuit, prescriptione aut alijs titulis æquum evasit.

Dices 2. S. Clemens relatus cap. Dilectissimis c. 12. q. 1. sic loquitur: *Per iniquitatem alius dixit hoc esse suum, & alius istud, & sic inter mortales facta est divisio.* Ergo dominiorum divisio peccatum est, & proinde iniqua.

Resp. dist. textum citatum: per iniquitatem, id est, supposito peccato tanquam causa, quia in statu innocentie facta non fuisset hujusmodi divisio, conc. per iniquitatem formaliter, quia rerum divisio verum in se peccatum fuerit, neg. eam enim contra pacis & concordie semen fuisse, patet ex allatis supra probationibus.

Quæritur 2. quo tempore facta sit rerum divisio.

Resp. divisionem hanc cepisse ab initio mundi, si ve Adam & Noe, ut patres omnium hominum qui suo tempore erant, decretam de dividendis dominijs ediderint, quo eorum filii obligarentur, ut sentit Molina tom. 1. tract. 2. disp. 20. si ve homines in eam divisionem unanimi consensu conspiraverint. Quidquid enim sit, videtur Abel & Cain ex bonis sibi proprijs sacrificia Domino obtulisse, ac proinde diversa habuisse dominia. Docet etiam S. Epiph. her. 66. Noe post diluvium, mundum tres in partes filiis suis divisisse, eosque juramento obligasse, ut eorum nullus alterius possessiones invaderet.

Quæritur 3. quo jure facta sit rerum terrarumque divisio.

Resp. eam factam esse partim jure gentium, partim jure naturali.

Prima pars patet, quia jus gentium consistit in omnium populorum aliqua de re consensu: atqui eo consensu vel expresse vel tacito factum est, ut alii hanc, alii istam terræ partem sibi retinerent, quam ipsi priores occupaverant, aut excoluerant; ergo.

Secunda pars prob. 1. quia illud dici potest jure naturali factum, quod jus naturale vehementer suadet, & aliquatenus præcipit: atqui talis est rerum divisio in præsentis miserie statu, in quo frater fratrem occidisset, nisi habuisset unusquisque partem aliquam boni sibi specialiter devinctam; ergo.

2. Annon jure naturali pecorum greges quos apprehenderat Abel, ipsius erant? An si Abel proprio labore & industria egregiam imaginem depinxisset, furtum non admisisset qui eam ipsi abstulisset? ita sane. Ergo proprietates rerum, & per consequens, ipsarum divisio, in ipsum etiam jus naturale refundi debet.

Nunc superest ut explicemus quomodo dominium acquiratur: quod ut facilius fiat, animadvertendum est bona quæ à nobis comparantur, multiplicis esse generis.

1. Enim quædam sunt quæ dominum nullum unquam habuere, aut saltem nunquam habuisse censentur, ut feræ complures, Insulæ hæcenus inhabitatæ, metalla, gemmæ &c.

2. Quædam sunt quæ dominum habuerunt, vel jam pridem, ut thesauri; vel non ita pridem, ut bona defectu hæredum & testamenti vacantia; item bona derelicta, vel nuper amissa.

3. Denum quædam habent dominum, & nihilominus abique ejus consensu in alterum transferuntur.

Bona quæ nullius fuerunt, dicuntur occupari, quæ jam pridem possessore carent, aut nuper amissa sunt, dicuntur inveniri: quæ vero sine domini consensu ad alium deveniunt, dicuntur præscribi. Itaque dicendum est de acquisitione domini. 1. per occupationem. 2.

per inventionem. 3. per præscriptionem. 4. differemus de alijs quibusdam acquirendi domini modis.

SECTIO PRIMA.

De occupatione.

PUNCTUM PRIMUM.

De occupatione animalium.

Bestiarum, aliæ natura sua feræ sunt, ut cervi, lepores; aliæ cicures, ut oves, gallinæ: aliæ cicurantur ex feris, ut cervi; aliæ efferantur ex cicuribus, ut capræ quæ feræ evadunt. Itaque.

Dico 1. Animalia naturaliter mansueta & domestica, etiam si dominorum potestatem longius evaserint, occupari ab alio non possunt.

Prob. 1. ex Instit. Lib. 2. De rerum divis. tit. 1. §. 16. ubi dicitur eum qui anseres aut gallinas quæ conspectum domini effugerint, detinet, furtum committere.

Prob. 2. Ideo animalia hæc ab alio occupari possent, quia censerentur libertatem recuperasse: atqui non possunt animalia hæc censi libertatem recuperasse, cum natura sua mansueta sint & domestica; ergo.

Hinc sequitur eos ad restituendum teneri, qui horum animalium lanam, plumas, ova sibi appropriare voluerint: teneretur quoque qui ovem aut ovem partem de faucibus lupi eriperet ad eam restituendam, quia tamdiu domini sui est, quamdiu subsistit. Ita Sylv. & Lessius.

Dico 2. Animalia cicurata quæ consuetudinem habent revertendi, aut facile reducuntur, si capiantur, non cedunt capienti, sed priori domino restituenda sunt; secus si amiserint animum revertendi. Ita habetur in Instit. ubi supra n. 15. & hæc doctrina in Galliis viget, nisi quod accipiter & falco, etiam cum desinunt reverti, nostri esse non desinant.

Unde sequitur eos qui in columbario ponunt illecebras ut aliorum columbas retineant, teneri ad restituendum; secus si dumtaxat melius pabulum columbis suis præbeant, aut columbarium in loco commodiori ædificent.

Facile autem judicari non potest, quandonam animalia animum revertendi exuerint: debet hoc arbitrio viri prudentis definiri. Columba quæ tribus aut quatuor diebus continuis ad columbarium non revertuntur, videntur amisisse revertendi animum; secus dicendum de cervis & apris, qui etsi per dies aliquot juxta domum vagentur, & sponte non redeant, facile se reduci permittunt.

Quæres an columbaria sint licita & quibus.

Resp. ad primam partem, affirmat. Patet id tum ex consuetudine; tum quia columbæ notabile damnum non pariunt, utpote quæ vescantur non tantum bonis, sed etiam malis seminibus quæ sata suffocarent, ut lolio, melanthio; tum denique quia legitimæ suppetunt rationes quibusdam concedendi jus illud, etsi alijs onerosum.

Ad secundam quæstionis partem, resp. columbaria jure Romano omnibus licita esse. Hinc in Languedocio & Provincia, quæ jure scripto utuntur Dynastæ, vel qui maximam in loco ditionem habent, gallicè *Hauts justiciers*, impedire non possunt, ne quis in proprio fundo columbaria construat, nisi usum vel possessionem habeant in contrarium: aliter se res habent in reliqua Gallia, unde sequendæ sunt locorum consuetudines, de quibus vide Collat. Paris. de usura tom. 4. Lib. 2. p. 136 2. edit.

Ex dictis colliges, peccare rusticos etiam pauperes, qui sementis tempore columbas occidunt. Ratio est, quia jus columbarii est velut servitus quædam in vicinos agros dominis non gratuito sed oneroso titulo concessa: tenentur enim Dynastæ Regem ad bellum proficiscentem aliquando comitari, & expositos infantes alere &c. Caveant ergo qui columbarum occisores norunt, ne sub prætextu levitatis materiæ abstineant à revelando, cum decernitur hac in causa Monitorium: si enim non revelent, & excommunicationem incurrunt, & juxta multos, restituere debent.

Dico 3. Bestiæ feræ, & volucres, & pisces, & omnia animalia, quæ mari, & celo & terra nascuntur, simul atque ab aliquo capta fuerint, jure gentium statim illius esse incipiunt: quod enim ante nullius est, id naturali ratione occupantur.

conceditur. Verba sunt simul & probatio Justiniani Institutione ubi supra n. 12.

Idem dicendum est de animalibus feris quæ naturalem libertatem recuperaverunt: eam autem recuperasse censetur, quando difficilis est eorum persecutio, sicut antea erat quàm prima vice occuparentur. Hinc ibidem ait Justinianus: *Examen apum quod ex alveo tuo evolaverit, eo usque intelligi esse tuum, donec in conspectu tuo est, nec difficilis ejus persecutio est; alioquin occupantis fit, sive in suo, sive in alieno fundo occupet, quia apes quæ in arbore tua conleiderint, non idcirco magis tuæ sunt, quàm volucres quæ in arbore tua nidificaverint.* Hæc generalia sunt Romani juris principia, quæ magnas in Galliis modificationes patiuntur, quæ ut intelligi possint.

Quæres, an Princeps possit sibi, absque populi consensu, venationem in locis publici juris reservare ad solam recreationem.

Resp. Possè. Ratio est, quia cum Princeps multos pro Republica labores suscipiat, æquissimum est, ut proprio quodam & speciali modo fatigatum animum recreare possit. Adde, quod id etiam pertineat ad Principis dignitatem.

Inhumanum tamen foret, si Princeps totam sibi reservaret venationem, & subditos omnes omni recreatione & utilitate venationis privaret, cum hæc ipsis jure naturali & gentium concessa sit.

Neque solus Princeps venationem sibi reservare potest, sed & ii etiam quibus vel Princeps, ut eorum merita compensaret, vel consuetudo legitime præscripta jus illud concesserunt.

Obligantur tamen qui tale jus habent, ad cavendum, ne feræ nimis multiplicatæ, agris nimiam perniciem inferant; alioqui tenentur ad reparationem hujusdamni, nisi fortè agros incolis cum hoc onere divisissent: imò tenerentur adhuc ad restituendum, etiam si permitterent animalia hæc occidi ab iis in quorum agros devenirent; occidendis enim feris quæ sata devastant, vix ac ne vix quidem vacare possunt pauperes rustici.

Quæres 2. an peccent, & ad restituendum teneantur qui contra prohibitionem venantur.

Notand. venationem prohiberi posse quinque modis 1. ratione status: sic vetitum fuit ne Clerici & Religiosi venarentur. 2. ratione temporis, ut quod non fiat venatio vel diebus festis, vel tempore partus & educationis fœtuum. 3. ratione publicæ utilitatis, ne feræ, aves, pisces funditus tollantur, si omnibus pro libitu suo liceret venari, aucupari vel piscari. 4. ratione instrumenti, propter eandem publicæ utilitatis causam; quo modo non ita pridem prohibitum est, ne piscatores maritimi strictis quibusdam retibus uterentur quæ etiam pisciculos comprehendebant. 5. ratione loci. Locus autem triplex distinguitur. Primus est proprius ipsius domini, muro circumclusus. Secundus, proprius quidem ipsius domini, sed non circumclusus. Tertius, publicus & communis.

Resp. ad primam partem. 1. peccare Clericos & Religiosos venatores: iis enim omnibus vetita est venatio quæ fit cum strepitu canum & armorum, & quæ clamorosa dicitur, ut patet ex cap. 1. *De Clerico venatore.* quod sumptum est ex Concilio Aurelian. cujus hæc sunt verba: «Episcopum, Presbyterum aut Diaconum, canes aut accipitres aut hujusmodi ad venandum habere non licet; quod si quis talium personarum in his sapius detentus fuerit, si Episcopus est, tribus mensibus, si Presbyter duobus, si Diaconus ab omni officio suspendatur.

Innocent. III. *Venationem, inquit, & aucupationem universis Clericis interdiximus; unde nec canes nec aves habere presumant.* Concil. Nannet. an. 1264. *Quia nullum, inquit, venatorem invenimus sanctum, præcipimus ut Prelati solliciti sint & intenti in puniendo Clericos venatores, & præcipue Presbyteros & Religiosos de quibus majus scandalum generatur.*

Et certe Concilium Trecense vel ipsis Templi Militibus, eo quod Religiosi essent, interdixit ne in bosco cum arcu aut balista jaculari auderent, & ne cum illo qui hoc fecisset pergerent. Quanto magis id censeretur debet prohibitum Clericis qui armorum usum & consuetudinem ut Templarii non habent?

Ex his patet, eos qui contra status sui decentiam venantur, mortaliter peccare: gravitas enim peccati colligitur, tum ex gravitate pœnæ quam lex imponit aut minatur, tum ex modo quo præcepti executionem urget Legislator: atqui citati textus gravem minantur pœnam &c.

Dices: Hujusmodi Canones non vigent hodie, ut patet ex praxi; ergo.

Resp. neg. ant. Contrarium patet: tum quia doctrina quæ Clericis venationem prohibet, ubique in Seminariis docetur; tum quia Episcopi pene omnes vetera Conciliorum decreta, in præsentī materie renovant, eaque cum se se offert occasio observari præcipiunt; tum quia subsistunt rationes quæ Patres impulere, ut Clericis venationem interdicerent. Nonne enim prorsus moæstia clericali indignum est, eum qui paulo ante *Breviarium* manibus tractabat, & sacre lectioni intendebat, inter canum latratus versari, & incomptis obstrepere vocibus? Verba sunt Concilii Aquileiensis.

Notand. tamen 1. quod citati Canones de venatione clamorosa loquantur: conveniunt enim omnes cum S. Raimundo, non prohiberi Clericis ponere laqueum vel rete in silentio, dum tamen divinum officium, Scripturæ sacre lectio, Theologiæ studium, infirmorum visitatio &c. non negligantur.

Addit Sylvius, eum qui rato & absque scandalo venaretur, solum venialiter esse peccaturum.

Not. 2. Clericum qui in proprio fundo venaretur, peccaturum quidem contra obedientiam & Religionem, non tamen contra justitiam; unde restitutioni obnoxius non esset.

Not. 3. posse Monachos per alios venari, si saltus aut garenas proprias habeant, aut jus venandi in alienis; modò tamen venaticos canes intra Monasteria non habeant, nec venationi exhibeant præsentiam personalem. Ita habetur Clementina 1. *De statu Monach.* An venatio sit opus servile, & ut tale diebus festis prohibitum, alibi expendemus.

Resp. 2. Peccare eos qui venantur, cum venatio prohibita est ratione utilitatis. Res per se patet; non enim licitum est communi bono nocere. Tenentur iidem ad restituendum, si damnum quod inferunt Republicæ, ejusdem judicio magnum & grave sit: Republica enim non censetur consentire in id quod magnum sibi præjudicium affert. Quapropter restituere Republicæ deberet, qui magnam piscium vim veneno inficeret, qui ferarum multitudinem maximam enecaret, easve ex sylvis & agris seu arte magica, seu prava alia machinatione extraheret.

Resp. 3. Eos qui in alterius fundo muris aut sepe circumcluso venantur, peccare & teneri ad restitutionem animalium, quæ ibidem capta sunt.

Ratio est, quia dominus fundi verè dominus est hujusmodi animalium, quæ cum volet, facile apprehendere potest, quæque naturalem libertatem moraliter loquendo amiserunt. Hac de causa dicendum est cum Sylvio & aliis, quod piscari in alieno stagno, vivario & quolibet loco clauso, sit furtum. Non etiam licet in Gallia piscari in rivis minoribus, etiam cum linea, ut ajunt, piscatoria: jus enim piscandi pertinet ad dominos quorum terras hi fluvii allambunt; ita ut ad duos pertineat, si rivus duorum jugeribus allabitur. In fluviiis majoribus seu navigabilibus, linea uti licet, non autem retibus, nisi iis qui professione sunt piscatores, & quibus id juris concessum est à Rege, quæ rerum communium, putà viarum, litorum maris, fluminum dominus est. Vid. tom. 4. Collat. Parisiens. p. 134.

Resp. 4. Peccare eum qui invito domino venationis jus habente, in ejus loco non circumcluso venatur, non tamen teneri ad ferarum restitutionem.

Quod peccet probatur 1. Quia alteri rationabiliter invito injuriam facit. 2. Quia peccat qui gravi se pœnæ exponit: sed qui jus aut licentiam venandi non habent, gravibus sese exilii scilicet & triremium pœnis obijciunt; ex enim decernunt Edicto quod an. 1669. tulit Ludovicus XIV. quod Edictum iis severum non videbitur, qui norunt Francisci I. & Henrici IV. temporibus venationem plebeis seu ignobilibus fuisse prohibitam sub pœna mortis. 3. Quia ejusmodi venatores sic affecti esse solent, ut saltuum custodes potius enecent, quàm arma deponant; ergo.

Addo eos tamen non teneri ad ferarum restitutionem. Ita Sylvius aliique Theologi passim, quibus accessit D. Pontas, verbo *Cbasse*; quorum ratio hæc est, quod animalia quæ ex uno feudo & loco in alium quotidie transmigrant, ut videre est in rusticulis, conturnicibus, turdo, otide &c. reipsa nullius sint domini, nec sint fructus silvarum aut agrorum, adeoque sint primi occupantis.

Excipiuntur columbæ, cuniculi, garenæ, phasiani, & alia id genus quæ & magnis impensis aluntur, & non magis à dumetis suis discolunt quàm columbæ à columbario

columbario. De his animalibus intelligunt DD. de la Paluelle & Pontas, quod in multis consuetudinibus dicitur, venatores scilicet fures esse & alienæ rei invasores, adeoque ad restituendum obligatos.

Hic etiam notandum, citato Ludovici Magni Edicto cautum esse, ne quis in vineis venetur menſe Majo, aut in agris ex quo ſata in calamum exurgunt, donec perfecta ſit vindemia aut meſſis. Certè qui quocumque anni tempore nemora, vineas, prata depopulantur, aut notabiliter lædunt, restituere debent.

Reſpondeo ſ. non etiam licere venari in locis publicis venationi Principum dicatis, quales ii ſunt qui dicuntur gallicè, *Les plaisirs du Roi*. Sequitur ex dictis.

Quæritur cujus ſit fera ab uno vulnerata, & ab alio capta. Reſpondet Juſtinianus, eam eſſe capientis: verum hæc decifio non viget in Gallia, ubi fera cenſetur ejus eſſe qui eam vulneravit, & perſequitur, quia cenſetur eſſe tunc moraliter apprehenſa. Sanxit autem Henricus IV. ut qui feram proprio in fundo excitavit, & à fortiori vulneravit, eam poſſit in alieno inſequi, donec vel capta ſit, vel omnino evaſerit.

Cæterum fera laqueo capta, ejus eſt qui laqueum ſuum inſtruxit, non ejus qui feram deprehendit in laqueo. Item fera quam proſequor, ſi forte in laqueum tuum inciderit, non deſinet mea eſſe, ſi aliter hanc occupaturus eram; quod ex inſiſto ei vulnere dijudicari poteſt: ſi vero occupaturus non eram, tua erit. In dubio melior eſt conditio primo occupantis, juxta multos juxta alios, tutius eſt cum altero dividere, quod tam alterius eſt, quam tuum.

PUNCTUM SECUNDUM.

De occupatione gemmarum, venarum auri & argenti &c.

Dico 1. *Lapilli & gemmæ & cætera quæ in littore maris inveniuntur, jure naturali ſtatim ſunt inventoris.* Ita Juſtinian. Lib. 2. tit. 1. §. 18. Hæc diſpoſitio viget in Gallia quoad gemmas & lapillos, non autem quoad certos quosdam piſces, aut alia quædam quæ mari deprehenſa, ad Regem pertinere declaravit Ludovicus XIV. Edicto quod de rebus maritimis tulit an. 1681.

Dico 2. venas auri & argenti quæ in terræ viſceribus deteguntur, Regis eſſe ſecundum jus noſtrum. Vid. Chopin, de Doman. Lib. 2. tit. 5. vide etiam locorum conſuetudines in Dictionario Arreſtorum ut vocant, verbo, *Mines*.

Quæres obiter, an paſtio & lignatio in ſilva vel paſcuo Reipublicæ prohiberi poſſint.

Reſp. affirmat. nam Reipublica id poteſt quod publico bono multum inſervit: atqui quod paſtio & lignatio aliquando non ſiant in paſcuis aut ſilvis communibus, publico bono multum inſervire poteſt; puta ne major lignorum moles auferatur, ne paſcua funditus pereant.

Quæres 2. An teneantur ad restituendum, qui contra juſtam prohibitionem paſcunt, aut cædunt ligna.

Reſp. Eos graviter contra juſtitiam peccare, ſi magnum & grave damnum Reipublicæ inferant, ut ſi ſtirpes multæ notabiles cædantur: ſi vero non ita graviter Reipublicæ noceatur, cenſet Leſſius non niſi venialiter peccari, nullamque eſſe restituendi obligationem, quia ligna quæ cædis, etiam poſt Reipublicæ prohibitionem tua ſunt; nec aliunde tot cædis, ut ſupponitur, quin aliis quoque cædenda alia ſuperſint. Ergo peccas quidem, quia legem juſtam transgredieris; non peccas tamen graviter, quia in rei veritate nemini injuriam ſtriſte dictam facis. Ita etiam Sylvius.

Quæres 3. Quid ſentiendum ſit de pauperibus qui ligna cædunt in ſilvis quæ ad Regem aut alios pertinent.

Ut ſolvatur hic caſus qui gravis eſt momenti, & quotidie contingit, magnamque parit difficultatem Paſtoribus quorum Parochiæ ſaltibus regiis vicinæ ſunt. Notandum eſt duplex diſtingui lignorum genus, alia ſunt quæ dicuntur mortuæ, gallice, *bois mort*; alia ſunt quæ dicuntur ligna caduci roboris, gallice, ** mort bois*. His præmiſſis.

Reſp. 1. eos qui arbores cædunt, (quod frequentius efficiunt ruſtici, ut eas poſt aliquot dies extrahant quaſi ſponte ſua ſiccas invenerint) fures eſſe, & ad restituendum obligari; fures enim ſunt qui rem alienam rapiunt invito domino: atqui &c.

Reſp. 2. non licere pauperibus ruſticis lignum ullum ex ſilvis quæ uſuariæ ſeu communes non ſunt, auferre, niſi contraria eaque legitima vigeat conſuetudo: ut autem conſuetudo hæc legitima cenſeatur, fundari debet in expreſſo aut tacito proprietariorum conſenſu, qui ſupponitur 1. cum domini hanc lignorum exportationem vident, & non arguunt. 2. cum iidem domini huic exportationi obſiſtere non poſſunt ſine immani quadam duritie; unde colligunt Sambovius, & Pontalius, homini in ea neceſſitate conſtituto, ut alioqui hyemem ſine igne & calidis alimentis tranſigere debeat, licitum eſſe minuta quæ humi jacent ligna, vepreta, gineſtaſque colligere, in uſum ſcilicet ſocii proprii, ut loquitur Sylvius. Ratio eſt, quia vel domini tunc inviti non ſunt, vel irrationabiliter ſunt inviti.

SECTIO SECUNDA.

De acquisitione rerum inventarum.

Tria hic diſcutienda veniunt 1. ad quem pertineat theſaurus quem aliquis detegit. 2. cujus ſint res in via vel alibi inventæ. 3. cujus ſint bona vacantia vel dereliſta.

PUNCTUM PRIMUM.

De theſauris.

Cum juxta S. Thomam 2. 2. q. 66. art. 5. ad 2. *de theſauris antiquo tempore ſub terra occultis, non ſit aliquis poſſeſſor, niſi ſecundum leges; liquet eos aberrare à Conſellariis, qui caſuiſtis ſolo Jure Romano inſtructis ſtudentes, proprias locorum conſuetudines non inquirunt: quod multoties annotare non piget.*

Theſaurus definitur, *Lege, Nunquam 31. ff. De acquirendo rerum dominio. Vetus quædam depositio pecunie cujus non extat memoria, & quæ idcirco jam dominium non habet.* Per vocem *vetus*, excluduntur res nuper reconditæ, quæ dominum habent, eum ſcilicet qui recondidit, aut ejus hæredes: per vocem, *pecunia*, intelliguntur aliæ res mobiles, ut catenæ, gemmæ, vaſa aurea &c.

Conveniunt & docent vulgo Theologi, theſaurum eſſe invenientis & capientis, ſi ſpectetur ſolum jus naturale; quia quod nullius eſt, ſi occupantis. Addit Leſſius id verum eſſe, etiam ſi ſcribi poſſit à quorum majoribus theſauris conditus ſit; quia, inquit, quod tanto temporis ſpatio deſiit poſſideri, deſiit eſſe in cujuſquam dominio. Verum hanc Leſſii opinionem conſutat Lugo diſp. 6. ſect. 11. quia tandiu quis eſt rei alicuius dominus, quandiu in eo perſeverat poteſtas rem illam recognoscendi & recuperandi: atqui lapſus temporis non prohibet ne res recognoſci ab hæredibus poſſit, & ab iis recuperari, modo ab alio præſcripta nō fuerit; ergo.

CONCLUSIO.

Ex jure Romano, « theſauri quos quis in loco ſeu inſendo ſuo invenerit, ejus ſunt qui eos invenerit: idemque eſt ſi quis in ſacro aut religioſo loco, fortuito caſu invenerit. At ſi quis in alieno loco, non data ad hoc opera, ſed fortuito invenerit, dimidium domino ſoli, & dimidium inventori conceditur. cui conveniens eſt, ut ſi quis in ſiſcali loco, vel publico, vel civitatis invenerit, dimidium ipſius eſſe debeat, & dimidium ſiſci, vel civitatis. » Ita habetur in Inſtit. L. 2. tit. 1. §. 39.

Ut plenius intelligatur hæc Juſtiniani decifio. Not. eſt 1. theſaurum tunc tantum eſſe totum inventoris, quando invenitur in fundo qui ſit inventoris, tum quoad dominium directum, tum quoad dominium utile. Quapropter ſi idem fundus duos habeat dominos, directum ſcilicet & utilem, tres partes pertinebunt ad inventorem, & quarta ad alium qui ſimul dominus eſt: inventori enim ut ſic, debetur dimidium; cum vero inventor ſit ex hypothefi, etiam dominus ex parte, debetur adhuc ei media pars dimidii ſuperſtitis. Ita Leſſius, qui ſimul docet uſuarii, conductoris, habentis rem in pignus, imo & ipſius uſufruſtuarii nudi, nullam haberi rationem, quia veri domini non ſunt: unde ſi illi theſaurum invenerint, mediam tantum ejus partem habere debent titulo inventionis.

Not. 2.

*Par, *bois mort*, il ſ'entendra & ſera ſignifie bois ſec. en etant ou giſſant: & par ces mots, *mort-bois*, ſera entendu & ſignifie bois de ſaulx, mortſaulx, epine, puine, ſeur, aulne, geneſt & genevre, & non autre. *François I. Ordin. du 4. Octob. 1533.*

Not. 2. Hic non agi de thesauris, qui arte magica reperiuntur. Si enim thesaurus per magiam invenitur, totum id, quod alioquin cessisset inventori, cedit fisco, sed solum post sententiam judicis: quod autem ce tere debuisset domino fundi, eidem cedit, si in alieno fundo fuerit inventus. Ita Sylvius, cujus doctrina hac in parte communis est.

Not. 3. Hic agi dumtaxat de iis, qui thesaurum fortuito inveniunt in alieno fundo: si enim eum non invenirent nisi *data opera* seu de industria, tunc thesaurus non esset inventoris, sed domini terræ, in qua inventus fuisset; ei ergo deberet totus restitui, in pœnam injuriæ, quam inventor domino loci alicujus infert, cum abique ejus licentia in fundo ejus quærit. Existimant tamen Lessius & Sylvius, ante sententiam Judicis posse inventorem mediam thesauri sic inventi partem sibi retinere, satisque esse, ut medietatem domino fundi tribuat; quia lex unica cod. *De thesauris*. Hujusmodi inventorem toto thesauro ipso facto non privat.

Sed quid juris, si thesaurus domini consensu quæsitum inveneris?

Resp. Si quod pactum initum est inter dominum fundi, & inventorem, illud servari debere: si verò nullum initum fuerit pactum, tutius erit, si inventor thesaurum ex æquo dividat cum domino, qui facile præsumi non potest omnino juri suo cedere in gratiam inventoris.

Not. 4. Varias esse Jurisperitorum opiniones circa id, quod ait Justinianus, thesaurum in loco sacro inventum totum esse inventoris. Cum iis sentimus, qui verba hæc credunt intelligi non posse de locis sacris aut religiosis, quæ verum agnoscunt dominum, ut Monasteria, & alia id genus. Itaque si in his invenitur thesaurus fortuito, dominum inter & inventorem dividi debet: si verò invenitur in loco sacro, qui nullius sit, totus est inventoris. Ubi duo notanda sunt. 1. Vix ac ne vix quidem hodie reperiri locum sacrum, qui non sit sub speciali dominio alicujus saltem Communitatis. 2. Jus esse communiter receptum in Gallia, tum consuetudinaria, tum quæ jure Romano regitur, ut thesaurus in Ecclesia inventus, inventorem inter & Ecclesiam dividatur. Ita Ferriere in citatum Justiniani locum.

Not. 5. In Gallia hæc communiter teneri de thesauris. Si thesaurus invenitur in via publica aut loco publico, pro parte cedit inventori, pro parte Regi, aut dominis, qui jus habent, quo viis præficiantur, gallicè *De voirie*: si in loco proprio, dividitur inter inventorem, & eum, qui maximam in eo loco jurisdictionem habet: si in alieno loco, tres in partes dividitur, quarum prima sit inventoris, secunda illius, qui est dominus loci, tertia Dynastæ seu illius, qui maximam in loco jurisdictionem habet. Quia tamen quædam consuetudines thesauros Regi soli vindicant, aut aliter & aliter de iis disponi præcipiunt, tenetur unusquisque propriam loci sui consuetudinem indagare.

Quæres 1. An, qui emit agrum, sciens in ipso latere thesaurum, acquirat dominium illius thesauri.

Resp. Affirmativè. Probant aliqui, ut Sylvius, Habertus ex iis Christi apud Matth. verbis: *Simile est regnum Cælorum thesauro abscondito in agro, quem, qui invenit homo, abscondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit universa, quæ habet, & emit agrum illum*. Ut nimirum jus habeat thesaurum hunc integrè possidendi, quod videtur sentire S. Th. 2. 2. q. 66. art. 5. ad 2.

Verum probatio hæc, inquit alii, duplici ex capite nutat. 1. Quia non magis ex hac parabola colligi potest, justam & honestam esse illius, qui sic agrum emit, agendi rationem, quam ex parabola villici iniquitatis, qui in Evangelio laudatur, inferri possit, villicum hunc justè egisse, cum dominum suum decepit: atqui posterius nemo colliget; ergo.

2. Quia argumentum illud nimis probat; probat enim eum, qui thesaurum invenit, posse agrum emere, & totum sibi retinere: atqui supra vidimus mediam hujus thesauri partem domino reddi debere, statim ac inventus est, ergo. Ita Delugo, & satis malè: quia Christus hic non loquitur nisi secundum jus naturale, secundum quod, fatente Delugo, totus thesaurus est inventientis, quia nullius est in bonis.

Quidquid sit, probatur efficacius alia ejusdem Theologi ratione: nimirum quod pretium agri & rei cujuslibet non præcisè ex majori ejus utilitate, sed ex communi hominum æstimatione sumi debeat: sed qui emit agrum, de quo nunc agitur, supponitur pretium ejus secundum communem hominum æstimationemolvere; ergo. Confirmatur: quia non est dubium,

quin peritus pharmacopola, qui magnam utilitatem cognoscit in herba aliàs vili, quæ est in falce herbarum in usum jumentorum vendenda, possit faciem hanc pretio communi emere; ergo à pari.

Dices. Tam peccat contra justitiam, qui in præsentihypothesi agrum emit, quam qui ab ignaro rustico gemmam magni valoris vili pretio comparat: atqui peccat contra justitiam, qui gemmam hanc emit, ut fatentur omnes.

Resp. Neg. maj. Duplici de causa. 1. Quia gemma hæc non solvitur secundum communem hominum æstimationem, secus ager. 2. Quia, qui vendit gemmam vili pretio, decipitur quantum ad substantiam rei suæ, non qui vendit agrum: thesaurus enim non est de substantia fundi, neque pars aut fructus ejus; unde dominus fundi non est dominus thesauri, nisi cum eum invenit & apprehendit.

Quæres 2. An sarcinator, qui in veteri quam dissuit veste gemmas invenit, possit earum partem sibi retinere, ut inventori.

Resp. Supposito, quod hæc vestis pertineat ad alium, qui ignoret originem hujus thesauri, mediam partem pertinere ad eum, qui dissuendo gemmas invenit: quia nihil refert, an thesaurus in terra lateat, an in re mobili; quamdiu enim latet, nullius est in bonis. Ita Delugo disp. 6. sect. 11. n. 129.

Quæres 3. An lex, quæ præcipit, ut inventor certam thesauri partem fisco, aut proprietario applicet obliget in conscientia, ante sententiam Judicis.

Resp. Affirmat. Lex enim, quæ pœnalis non est, ipso facto impleri debet: atqui lex de dividendo inventorem inter & dominum fundi, aut fiscum, thesauro, pœnalis non est; neque enim, constituta est, ut puniatur inventor, ut per se evidens est. Ergo.

PUNCTUM SECUNDUM.

De rebus inventis.

Certum est 1. apud omnes, rem inventam domino suo, si fieri possit, esse restituendam.

Certum est 2. Dominum rei, præsertim quæ magni est valoris, sedulo & diligenter esse inquirendum. Ita monet Concil. Cenomanense an. 1284. habitum. Hæc autem inquisitio fieri debet expensis rei restituendæ, si agatur de possessore bonæ fidei; si verò de possessore malæ fidei, impensis ejusdem possessoris, qui damnum, quod patitur, sibi debet imputare. Sed quæritur, an, non invento post sufficientem inquisitionem domino, possit inventor rem sibi appropriare, an verò eam pauperibus erogare teneatur. Qua de re sit

CONCLUSIO.

Res inventa, cujus dominus cognosci non potest, ab inventore pauperibus est eroganda, aut pios in usus consumenda.

Prob. 1. ex authentica *Omnes peregrini* Cod. *Communio*. De success. ubi statuitur, ut si peregrini intestati decesserint, ad hospitem nihil deveniat; sed bona ipsorum per manus Episcopi loci, si fieri potest, hæredibus tradantur, vel in pias causas erogentur. Atqui eadem est ratio de bonis inventis, ut satis patet; ergo.

Prob. 2. Ex Sancto Carolo Borromæo, qui in Concilio Mediolanensi IV. præcipit, ut res inventa pauperibus aut piis locis erogetur, si dominus diu requisitus non appareat. Idem expressè statuit Catechif. Roman. p. 3. n. 7.

Prob. 3. Ut res inventa pauperibus erogari debeat, duo iufficiunt. 1. Ut, qui rem amisit, remaneat ejus dominus. 2. Ut legitimè præsumatur, hanc esse illius voluntatem, ut res illa pauperibus distribuatur, aut pios in usus impendatur: atqui utrumque verum est 1. quidem, qui rem amisit, amissæ dominus remanet: ea enim non spoliatur, vel lege aliqua, nulla enim citari potest, quæ rei perditæ dominium transferat in inventorem; vel per propriam voluntatem, vult enim, quantum est de se, ut res sibi sua reddatur, & si eam ipsi reddi contigerit, reddenti gratias habebit. Deinde, cedo, quo tempore rei suæ dominio excideret? An uno post rem perditam mense, vel anno? neutiquam sanè; ergo.

2. Legitimè præsumitur, eam esse perditoris voluntatem, ut res amissa pauperibus distribuatur; legitimè enim præsumitur, eam esse domini voluntatem, ut res, quam recuperare nequit, expendatur aptiori modo, sibi quæ

sibi & Republicæ utiliori: atqui sic expenditur cum datur pauperibus; pessime è contra expenditur plerumque, si remaneret penes inventorem, qui de bona fortuna gaudens, ea ut plurimum abuteretur, aut certe ita uteretur, ut nihil inde, vel perditor, vel Republica perciperent utilitatis; ergo.

Obiectio
nes.

Obj. 1. Si res inventa pauperibus distribuenda sit, ob præsumptam domini intentionem, thesauri pariter eadem de causa pauperibus erunt restituendi: atqui falsum consequens ex dictis; ergo.

Resp. neg. sequelam 1. quia thesauri dominum non habent, saltem qui humano modo reperiri possit; secus bona inventa, quæ dominum habent & quidem reperibilem, licet per accidens non inveniatur 2. quia leges thesaurum certis personis, non autem pauperibus adjudicant, quod non faciunt cum agitur de rebus inventis, quas è contra sanctiores Theologi pauperibus attribuunt, Principe non reclamante.

Obj. 2. Legitime magis præsumitur eam esse perditoris voluntatem, ut res perditam maneat penes inventorem, ergo.

Prob. ant. Legitime præsumitur unumquemque velle quod magis in commodum sui vergit: atqui quod res perditam maneat penes inventorem, magis vergit in commodum perditoris. Tum quia si ipse rem alterius perditam invenerit, poterit eam sibi servare, tum quia rem suam facilius obtinere poterit ab inventore, quam à pauperibus; ergo.

Resp. ad primum, neg. ant. Ad secundum, neg. min. 1. quia secundum doctrinam nostram, perditor spiritualiter juvabitur tum sacrificio Missæ, tum precibus pauperum: hanc autem esse communiter hominum intentionem, patet ex eorum testamentis quibus sollicitè cavent ne bona sua fiant primi occupantis, sed pios in usus dispensentur. 2. quia nemo est qui bonum penitus incertum, & cujus nulla est spes probabilis bono certo præponat: atqui bonum quod consequitur perditor ex pia rei suæ distributione certum est; res vero quas à se inventum iri sperare posset, admodum sunt incertæ. 3. Demum, quia in moralibus argumentandum non est ex unius aut alterius hominis dispositione, sed ex communi sapientum usu: atqui vix reperitur homo sapiens & sensatus, qui bona sua penes hominem fortè helluonem remanere malit, quam penes Ecclesiam aut pauperes; ergo.

Obj. 3. Si inventor bona quæ invenit pauperibus piisve locis largiri teneretur, vel jure naturali, vel positivo: atqui non jure naturali; alioqui non posset Pontifex hoc in casu dare Bullas compositionis: non etiam jure positivo, nullum enim assignatur.

Resp. nego min. Jure enim naturali tenemur rem quæ adhuc manet sub prioris domini dominio, impendere juxta voluntatem præsumptam domini: atqui hæc est rationabiliter præsumpta domini voluntas, ut res quæ ipsi reddi nequit, saltem in ejus obsequium expendatur meliori modo quo potest; ergo Jure naturali tenetur inventor rem, quam invenit, pios in usus expendere. Ad id etiam utcumque tenetur Jure positivo, ut patet ex probationibus nostris.

Ad id quod additur de Papa, respondet F. Decoq. eum justè dare Bullas compositionum ex præsumptâ creditorum voluntate, dum illis abundè supplet ex thesauro Ecclesiæ, quod ipsis ex elemosyna potuisset obvenire. Addit Cardin. De Lugo, non deesse qui dicant debitorem utentem illa compositione, non manere tutum in conscientia.

Ex his sequitur, Confessarios, bonorum inventorum elargitionem pœnitentibus inculcare debere; & si renuant, eandem ipsis per modum pœnitentiæ imponere, imo & absolutionem negare, quia opinio contraria prorsus est improbabilis, & naturali legi adversa. Atque hinc est, quod, teste Vasquesio, de restit. c. 5. §. 4. docuissent hætenus omnes authores, excepto uno Soto, inventa bona vel pauperibus danda esse, vel pios in usus impendenda.

Dixi, vel pauperibus, vel in usus pios; utrumque enim ex æquo prodesse potest ei qui rem suam perdidit. Ubi notandum est, tutiorem & utiliorem inventa bona restituendi modum esse, si ea expendantur ut offeratur sacrificium pro dominis; deinde si fiant elemosynæ ab eo qui probabiliter credatur esse in gratia, ut per modum suffragii prodesse possint creditoribus defunctis. Porro necessarium non est ut res inventa detur pauperioribus; satis est si detur verè pauperibus, amicis etiam aut consanguineis.

Quæres 1. an Titius pauper rem inventam sibi applicare possit.

R. Communiter consulendum esse Confessarium, ut omne propriæ deceptionis periculum vitetur; facile enim se quisque credit indigentem: si vero nullum sit periculum, opus non erit alieno consilio; atque hoc etiam locum habet in bonis incertis quæ ex injusta acceptione possidentur. Quia tamen hæc applicatio, sive eam tibi feceris, sive alius pauperibus, hanc includit conditionem, Si dominus non compareat, quia alioqui non satis esset consultum bono domini; sequitur quod domino comparante, res si extet in se, vel in pretio, sit ei restituenda.

Quæres 2. sit ne aliquid restituendum domino comparanti, postquam res inventa consumpta fuit.

R. 1. Eum qui sufficienti adhibita diligentia rem inventam pauperibus distribuit, ad nihil teneri: injustum enim foret, ut quis detrimentum pateretur, quia utiliter quantum potuit, rem gessit proximi.

R. 2. Si inventor fuerit malæ fidei, puta quia dominum non inquisit, aut etiam fugit; & postea pœnitentia ductus, omnem quo culpam repararet diligentiam adhibeat inutiliter, ita ut rem pauperibus elargiri teneatur, tunc eadem videtur esse ejus conditio, quæ furis: porro fur, rem pauperibus licet erogatam, domino comparanti restituere tenetur, juxta authorem Collat. Paris. cujus, quantum mihi videtur, opinio difficultate non caret. Quidquid sit, ut omnis tollatur scrupuli locus, sequendum est in praxi quod docet S. Thomas aut quivis alius Opusculo 73. cap. 16. Si forte quibus faciendâ sit restitutio nescitur... ad ipsam Ecclesiam faciendâ est: hoc tamen addito, quod debet ei Ecclesia promittere restitutionem faciendam si necesse fuerit aliquando in tempore futuro, per inopinatam reversionem eorum quibus de jure erat faciendâ.

Quæres 3. Possitne inventor vel retinere aliquid, vel exigere pro præmio inventionis, quod aliqui manciâ appellat.

R. 1. Posse inventorem, si quas laboris aut pecuniæ impensas fecerit in rei inventionem, easdem repetere; secus nihil de re retinere potest: quemadmodum nihil ex bonis amici de quo bene meritus es, retinere potest, si in te quidem gratus futurus erat, sed ante mortuus sit quam gratitudinem suam exereret.

R. 2. Inventorem à domino qui comparat aliquid petere posse titulo gratitudinis, quo etiam titulo tenetur dominus aliquid rependere ei per quem rem suam recepit: at nihil exigere potest inventor, quasi ex justitia debitum; quia dominus rem quæ secundum se tota sua est, nequidem ex parte emere debet.

Quæres 4. Quid sentiendum de præmio quod aliquando promittit dominus ei qui rem perditam ad se deferet.

R. Inventorem debere domino relinquere omnimodam libertatem præmium hoc rependendi, vel non: cæterum acceptare illud non potest, quia retributio hæc secundum quid est involuntaria, nec offertur à domino, nisi quia veretur ne res sua sibi pereat, nisi hac arte alliciat inventorem; non ergo magis acceptare potest inventor præmium illud, quam homo mutuo dans acceptare possit id quod sibi offertur à mutuuario: atqui quod à mutuuario offertur, acceptari non potest, nisi constet id omnino libere offerri; ergo.

Atque hanc fuisse primorum Christianorum praxim patet ex historiâ quam refert S. Aug. de homine pauperissimo qui ducentorum solidorum sacculum invenerat. Memor ille legis, ait S. Doctor, proposuit pittacium publicè, Qui solidos perdidit, veniat ad locum illum... Lecto pittacio ille qui perdiderat, venit ad hominem... & quærens vicem rependere, tanquam decimas obtulit illi viginti, quos noluit accipere; saltem rogavit vel quinque acciperet, noluit. Stomachabundus homo projecit sacculum, Nil perdidit, inquit, si non vis aliquid à me accipere. Victus tandem ille, quod offerebatur accepit, & continuo totum pauperibus erogavit, unum solidum in sua domo non dimisit. Exemplum hoc quod auditoribus suis imitandum proponebat S. Præsul, utinam & ea qua vivimus ætate, posset utiliter proponi!

PUNCTUM TERTIUM.

De bonis derelictis & vacantibus.

B Onum derelictum, ait Justinian. illud est quod dominus ea ratione seu animo abjecerit, ut id in numero numerorum 46 rerum

Lugo disp
6. sect. 12

Serm. 21.
de verb.
Apost. &
lib. 83.
quaest. 71

verum suarum esse nolit ideoque statim dominus ejus esse desi-
nit. Porro notant Theologi, in dubio neminem cen-
seri rem suam à se abjicere, sed requiri, ut verbis aut
aliter manifestum fiat, dominum jam amplius nolle,
ut res illa sua sit.

Jure Romano res derelicta est primi occupantis.
Ita docet ibidem Justinianus. Verum hæc dispositio
non valet in Gallia, ait Ferriere in hunc locum: ubi
docet bona mobilia & immobilia cujuscunque natu-
ræ sint, cum derelicta sunt, pertinere ad Dynastam
loci, ad quem etiam pertinent animalia errantia & ex-
pavesfacta, quæ gallicè dicuntur, *épaves*, nisi intra cer-
tum tempus non eodem modo ubique definitum, re-
petantur à proprietariis. Vid. Collat. Paris. De Usura
Tom. 4. p. 438.

Quæres 1. An pro bonis derelictis haberi debeant
bona naufragantium.

Resp. Negat. Idem dicendum de his, quæ propter
incendium ejiciuntur, aut per aquarum eluvionem
auferuntur: hæc enim non ut domino pereant, sed
econtra ne eidem pereant ejiciuntur. Quapropter
cum bona naufragantium apud veteres Gallos Regio
fisco addicerentur, quod etiam facitabant quidam
Britanniæ Comites, barbarum hunc morem impro-
bavit & prohibuit Concilium Nannetense an. 1127.
Concilium hoc approbavit Honorius II. Epist. 1. ad
Episcopos Provinciæ Turonensis. *Iniquum esse cense-
mus, inquit, ut quem divinæ clementiæ magnitudo à sevi-
entis pelagi voracitate eruit, hominum sæva rapacitas audeat
spoliare... Non enim res, quæ levandæ navis caulâ ejici-
untur, aliquis eo animo abjicit, quod habere nolit, sed quo
periculum effugere possit; & qui res ipsas lucrandi animo ab-
stulerit, furtum committit.*

Quæres 2. Quid igitur facto opus sit ei, qui mer-
ces in mare projectas, vel ad littus à naufragio im-
pulsas invenerit.

Resp. Servandum esse Edictum à Rege anno 1681.
emissum, quo sancitum est, ut, qui naufragium con-
tigisse cognoverint, de eo certiores faciant Officia-
rios Amiratus, ut ajunt, qui curabunt ad Ecclesiarum
valvas fieri publicas de repertis effectibus proclama-
tiones. Si proprietarius aut aliquis ejus gerens vices,
post annum & diem non compareant, bona hæc duas
in partes dividuntur, quarum altera erit Regis; alte-
ra ad Præfectum maris, Magnum Amiralem dici-
mus, pertinebit. Si merces vel à maris fundo, vel in
summis aquis fluctuantes, inde extrahantur, tertia
pars iis, qui extraxerint, assignabitur, reliquum red-
detur proprietario; aut si proprietarius nemo invenia-
tur, duas in partes dividetur post diem & annum, ut
supra dictum est.

Quod spectat ad hostium, prædonumve merces aut
eas, quarum vetitus est comatus, ex Regio fisco ad-
dictæ sunt.

Quæres 3. An non saltem ea retinere possis, quæ
nisi apprehendisses, peritura erant, ut saccarum, fari-
na, frumentum, & alia id genus.

Resp. Negat. Ratio est, quia res tamdiu nostra est,
quamdiu contumpta non est: nihilominus unusquis-
que id retinere potest, unde compensetur labor suus,
aut periculum, quod in re alterius extrahenda & con-
servanda incurrit.

Superest, ut dicamus de iis bonis, quæ vacantia ap-
pellantur. Bona autem vacantia ea sunt, quæ relin-
quit aliquis ab intestato decedens sine hæredibus, qui
ei juxta legem ab intestato succedant.

Quæritur, cujus sint bona vacantia.

Resp. Hæc fisco Regio applicari, ut patet ex Lib.
Vacantia. Cod. De bonis vacantibus. Authentica tamen,
Omnes peregrini. Superius citata præcipit, ut mobilia
peregrinorum bona pios in usus per Episcopum distri-
buantur: apud nos bona extraneorum, qui gallicè
dicuntur, *Aubæns*, id est, alibi nati, pertinent etiam
ad Regem jure, ut ajunt, *Albinatis*. Excipiuntur ab
hac lege 1. Legati Principum: iis enim succedunt
legitimi eorum hæredes, etiam non Regnicolæ. 2.
Mercatores extranei, qui habebant animum ad sua
revertendi. 3. Excipiuntur quoque mobilia bona,
mercatores, qui nundinas Lugdunenses frequentant.
4. Extraneorum filii, modo sint Regnicolæ, licet ex-
tra Regnum nati sint, parentibus succedunt.

SECTIO TERTIA.

De usucapione & præscriptione.

Postquam egimus de acquisitione rerum, quæ nul-
lius aut quasi nullius erant, exigit ordo, ut de eâ-
rum acquisitione loquamur, quæ cum alterius es-
sent, nostra sunt. Cum autem res ab iis, à quibus le-
gitimè possidebatur, possit ad alios multis modis
transferri, puta 1. Per voluntatem Dei, sicut terra
Chanaan ad Israëlitas translata fuit. 2. Per voluntatem
Reipublicæ, quæ ut civibus vitam, sic aliquando & bo-
na auferre potest, ei cui voluerit conferenda. 3. Per vo-
luntatem legitimi possessoris, quem maximè æquum
est de re propria per donationem, venditionem aut ali-
ter disponere posse. 4. Sine voluntate aut culpa pro-
prietarii: agendum est de hoc ultimo acquirendi do-
minii genere, quod præscriptio nominatur. Itaque
videndum 1. Quid sit præscriptio. 2. Quodnam sit ejus
objectum. 3. Quæ ejus condiciones, id est, qui titulus,
quæ fides, quale tempus ad eam requirantur.

PUNCTUM PRIMUM.

De definitione præscriptionis.

Præscriptionis nomen dupliciter sumitur, latè scili-
cet & strictè.

Præscriptio latè sumpta idem est quod *exceptio*,
id est, ratio, quæ opponitur ad excludendam actionem
ab actore seu accusatore intentam contra reum. Unde
duplex hoc sensu distinguitur præscriptio, sicut & ex-
ceptio: nimirum dilatoria; ut si opponas Judicem non
esse competentem, testes esse infames, actorem ex-
communicatum: & peremptoria, v. g. si opponas te
solvisse, quod petebatur, te sententiam fuisse execu-
tum.

Præscriptio strictè sumpta, ea est exceptionis spe-
cies, qua quis contra petitionem alterius defendit id,
quod per certum quoddam tempus possedit legitimè;
unde definitur: Acquisitio dominii & juris per posses-
sionem legitimo tempore continuatam ex Legis præ-
scripto.

Sunt, qui usucapionem & præscriptionem in eo di-
stingui velint, quod usucapio de mobilibus, præscri-
ptio verò de immobilibus dicatur: sed hoc falsum esse
patet ex Institutis Justin. *De usucapionibus.* Et commu-
niter Theologi utramque promiscuè accipiunt.

Ut intelligatur definitio, videndum est ante omnia,
an revera per præscriptionem acquiratur dominium
rei, tam in interiori foro quàm in exteriori; qua de re
triplex est opinio. Alii enim negant, alii affirmant, alii
distingunt, & putant valere præscriptionem, quando
quis rem habuit ex titulo oneroso, ut si emerit & sol-
verit pretium domus, quæ non erat venditoris: at ne-
gant eam valere, si quis rem habuerit titulo gratuito.
Quid sentiamus, aperiet sequens

CONCLUSIO.

Præscriptio legitima, verus est rei possidendæ titu-
lus, tam in interiori conscientiæ, quàm in exteriori ju-
stitiæ foro: seu, per præscriptionem ita acquiratur rei
dominium, ut res illa gratuito etiam titulo compara-
ta, domino si compareat restituenda non sit.

Prob. 1. Legitimum est illud dominium, quod ut le-
gitimum approbant Jus Civile & Canonicum: atqui
dominium, quod præscriptione comparatur, ut legiti-
mum approbant Jus Civile L. 1. ff. *De usucapionibus*, &
Instit. eodem titulo: Canonicum verò causâ 16. q. 3. *De
præscriptionibus*, & alibi passim. Sic cap. *Ad aures* 6. *De
præscript.* Alexand. III. ab Episcopo Mauritanie con-
sultus super decimis, quas una parochia præ altera
possidebat: *Tuæ, inquit, fraternitati innotescat, quod de
jure divino & humano melior est conditio possidentis, quia
quadragesimalis præscriptio omnem prorsus actionem excludit.*

Prob. 2. Illud dominium legitimè transfertur, quod
transfertur autoritate Reipublicæ, iisque in casibus,
in quibus illud Respublica potest: atqui dominium,
quod quis præscriptione acquirit, in eum transfertur
1. Autoritate Reipublicæ, vel Principum, nempe per
Leges ab iis conditas. 2. Transfertur iis in casibus, in
quibus Respublica id potest. Nam Respub. sua priva-
tis bona auferre potest, cum id bonum commune &
civium pax postulat; cum id necessarium judicant ii

R r

omnes,

omnes qui pietate & scientia, tum in Ecclesia tum in saeculo primas partes obtinent: atqui transferri praescriptione dominium ab uno in alterum postulat bonum commune; tum ut puniatur eorum in socordia qui res suas ab aliis possessas repetere negligunt; tum ut tollatur incertitudo dominiorum alioqui futura, si res ab aliis diu possessas repetere liceret: saepe enim legitimi possessores suis deturbarentur, & privarentur bonis, quia non raro contingit ut quo quis legitime magis rem possidet, eo minus possit possessionis suae validitatem probare, cum antiquarum conventionum contractus & instrumenta saepe excidant & pereant, nihilque sit facilius quam falsa pro veris instrumenta supponere: par ergo & aequum fuit ut Principes, inducta praescriptionis lege, tot malis, tot injustis litibus occurrerent. In hanc autem legem conspirarunt undequeque, non populi solum, sed & Romani Pontifices, ac ipsa demum Ecclesia, quae causas tribunali suo oblatas semper diremit ex praescripto Legum Imperatoriarum. Ergo dominium quod per praescriptionem comparatur, legitime comparatur.

Obj. 1. Sine culpa nemo re sua est privandus, ex regula 23. juris in VI. Ergo.

Resp. nego ant. Sic enim habet haec regula, *Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus*. Atqui mox probatum fuit multiplicem esse causam cur homini sua res praescribendo auferatur; ergo.

Inst. Ex regula 48. ibidem, *locupletari non debet aliquis cum alterius injuria vel jactura*: atqui per praescriptionem locupletaretur aliquis &c. ergo.

Resp. dist. Locupletari non debet ex jactura alterius facta per injuriam & autoritate privata, conc. locupletari non debet utendo beneficio legis, neg.

Obj. 2. Sancti Patres negaverunt praescriptione legitimum conferri dominium. Sic S. Aug. relatus a Gratiano c. 33. q. 5. cap. 4. Si, inquit, nunquam tenuisses ejus assensum, numerus te nullus defendisset annorum. Et lib. de fide & operibus cap. 7. In jure pradiorum tamdiu quisque bonae fidei possessor rectissime dicitur, quamdiu se possidere ignorat alienum; cum vero sciverit, nec ab aliena possessione recesserit, tunc mala fidei perhibetur, tunc juste injustus vocatur.

S. Raymundus: Consulerem, ait, ei qui aliquid bona fide praescripsit, ut restitueret, saltem propter ambiguum dupliciter: si nollet acquiescere, non auderem sibi dare securitatem quod sit in statu salvandorum. Ergo cum in dubiis pars tutior tenenda sit, non licet uti beneficio praescriptionis.

Resp. Certum esse quod varias in partes abierint Theologi circa praesens negotium: verum praevaluit opinio nostra, Pontificum & Principum Legibus, omniumque agendi ratione comprobata.

Quod objicitur ex Augustino, nullius est momenti. In primo enim textu non loquitur de bonorum exteriorum dominio, sed de mutua quam in corpora conjuges habent potestate, quae nisi uterque consenserit, semper perseverat. Hinc post objecta verba sic pergit S. Doctor Sed post quantumlibet tempus me consulisses, nihil aliud tibi responderem, nisi quod ait Apostolus: Uxor non habet potestatem corporis sui, sed vir.

Ad id quod additur ex lib. de fide & operibus, fateor eum qui possidet rem alienam, juste injustum vocari; sed nego eum qui bonum aliquod praescripsit, possidere alienum: Certe enim, ait Augustin. Epist. 54. Hoc alienum non est, quod jure, id est Legum autoritate possideatur.

S. Raymundo, cujus sane magna est in moralibus autoritas, opponimus utriusque Scholae principes, & omnes prope Theologos, qui post S. Thomam & Scotum scripsere. Non minor est, ait Scotus in 4. dist. 15. q. 2. autoritas legis post divisionem bonorum quam ante... Ex hoc dico quod praescriptio in immobilibus, & usucapio in mobilibus est justa translatio. S. Th. Quodlib. 12. art. 25. Si quis, inquit, praescribat bona fide possidendo, non tenetur ad restitutionem, etiam si sciat alienum fuisse post praescriptionem; quia lex potest aliquem pro peccato & negligentia punire in re sua, & illam alteri dare. Quin & ipse S. Raymundus dubius remansit & anceps: sic enim pergit post objecta verba, Non audio etiam definire, eum qui legitime praescripsit, teneri restituere, vel esse propter hoc in statu damnandorum. Addit idem, quod opinio nostra videatur servari per universum Orbem, quocumque se diffundit Ecclesia.

Inst. Ex mox citatis S. Thomae verbis sequitur ad summum, tunc valere praescriptionem, cum dominus in re sua recuperanda negligens fuit; ergo sublata hac negligentia, non licet uti praescriptione.

Resp. neg. ant. Nam ut notat Sylvius in 2. 2. q. 66. art. 2. B. Thomas unam assignans causam, propter quam praescriptione res juste acquiratur, non negavit alias, quae sunt ne dominia maneant incerta, ne lites multiplicentur, ne viri titulorum & instrumentorum fictores, aliena bona invadant: atqui finis iste non obtineretur, ut solide notat Delugo disp. 7. lect. 1. Si attendendum esset ad culpam illius contra quem praescribitur; semper enim, aut ferè semper incertum remaneret an alter esset in culpa necne; ergo.

Obj. 3. Non magis qui post elapsum praescriptionis tempus, rem alienam esse cognoscit, eandem retinere potest, quam possit quis rem judiciali sententia sibi adjudicatam, eam retinere cum agnoscit non esse suam; atqui non potest rem retinere, quantumvis judiciali sententia sibi adjudicatam, qui agnoscit eam non esse suam, sed alterius; ergo. Minor constat. Major facile probatur: quia in utroque casu supponitur bona fides per aliquod tempus; in utroque etiam casu reperitur Judicis aut Legis autoritas; ergo par utrobique ratio.

Confirm. Ideo non potest quis retinere bonum sibi a Judice adscriptum in casu proposito, quia sententia Judicis nititur falsa praesumptione. Atqui pariter lex in qua fundatur praescriptio, nititur falsa praesumptione; nam ea lex supponit hominem potuisse impedire ne curreret praescriptio: atqui suppositio haec plerumque falsa est, puta si quis nescierit fundum ab altero possessum, esse suum. Minor patet: probatur major, quia ex ipsa lege, contra impotentem & legitime impeditum non currit praescriptio; ergo.

Resp. Ad primum, neg. maj. Judex enim per sententiam nec transfert, nec intendit transferre dominium rei ab uno ad alium, sed solum pronuntiat ad quem secundum allegata pertineat res de qua litigatur: at vero lex praescriptionis, ob varias rationes quae bonum commune spectant, verum in scribentem transfert dominium; unde patet disparitas legem inter & Judicem qui falsa nititur praesumptione.

Ad confirmat. neg. min. Probationis vero nego maj. Quod addis praescriptionem non currere contra impeditum aut impotentem, disting. non currit in casibus jure exceptis, v. g. si quis sit mente captus, si quis pupillus aut minor, conc. in ceteris casibus, nego. Quia propter non teneris reddere rem ei qui invincibiliter ignorans eam esse suam, non impedit quominus praescriberes; atque si, praescriptionis beneficium ignorans, eam reddidisses, etiam non excipiens praescriptionem, posses eam repetere ut tuam.

Obj. 4. Probationes quas ex Jure Civili & Canonico supra adduximus, solum probant praescriptionem valere in foro externo, nihil autem concludunt pro interiori conscientiae foro; ergo.

Resp. neg. ant. Gregorius enim cap. Sanctorum 3. De praescript. statuit secundum SS. Patrum sanctiones, ut bona praescripta quiete & sincere, perpetuo teneantur: sed quod in foro conscientiae retineri non posset, nec quiete, nec secundum SS. PP. sanctiones possideretur. Et certe proprius Canonum finis est ut vitetur peccatum coram Deo, quod etiam SS. Pontificum sanctiones praecipue attendunt: & ideo in Concilio Lateran. decernitur ut nemo rem mala fide possessam praescribere ausit, quia hoc sine peccato mortali fieri non potest. Ergo supponit Concilium bonae fidei possessorem, rem praescriptam, sine peccato retinere posse: alioqui monere debuisset, possessorem bonae fidei, non magis esse in conscientia tutum, quam possessorem malae fidei; utrique enim favebant leges civiles, quas dum Synodus abrogavit quoad possessorem malae fidei, tutas esse supposuit respectu possessoris bonae fidei.

PUNCTUM SECUNDUM.

De objecto praescriptionis.

Objectum praescriptionis est illud omne cujus dominium praescriptione comparari potest. Quae nam autem bona praescriptione comparentur, satis intelligetur si ea recensuerimus quae sub praescriptionem non cadunt. Non praescribuntur autem.

1. Res usibus publicis deputatae, ut forum, pontes, viae publicae: alicubi tamen arbores publicis in viis plantatae praescribuntur.

2. Quae Principi ratione superioritatis ejus debentur, ut tributa, functiones publicae, census, jus appellationis, &c. Ratio est, quia nihil praescribitur nisi secundum

secundum leges & voluntatem Principis: atqui Princeps non fert leges jurius suis contrarias; ergo.

3. A fortiori quæ ad Deum pertinent, puta res sacræ immobiles, seu ad ministerium Dei dedicatæ, ut Tempia; item res religiosæ, ut cæmeteria, quia hæc sunt extracommercium, unde alienari non possunt, nisi auctoritate Episcopi ex sacris factæ fuerint profanæ: quo casu, ait Ferriere in lib. 2. tit. 1. res sacræ, sicut & alia bona immobilia Ecclesiarum, Cænobi-orum, Xenodochiorum &c. vendi possunt & obligari, gravissimis de causis, præcedente tamen auctoritate & consensu Regis, Episcopi, & ipsius Ecclesiæ patroni, si quis sit: mobiles vero res sacræ, ut vasa sacra, ut alienari possunt absque auctoritate Episcopi, sic & possunt præscribi.

4. Non præscribuntur à Laicis jura decimarum, primitiarum, & alia ejusdem generis spiritualia, quia hæc à Laicis possideri non possunt. Ita habetur cap. *Causam* 7. *De præscript.* sed hic tria notanda sunt. 1. ab Ecclesia contra Ecclesiam decimas posse præscribi per possessionem annorum 40. 2. Et si contra decimas præscribi non possit, posse tamen præscribi contra quantitatem earum, & solutionis formam, ad quod etiam requiruntur 40. anni. 3. Esse decimas quasdam quæ infœdæ dicuntur, quæ à Laicis ante Concilium Later. III. sub Alexandro III. an. 1179. possessæ, ab iis legitime retinentur.

5. Non præscribuntur quæ juris sunt naturalis, ut obedientia Episcopis debita: ne nec præscribere possunt subditi adversus Prælatum, ut ab eo non visitentur, vel ut non solvant præstationem ipsi tempore visitationis debitam, ex cap. *Cum ex officii*. 16. *De præscript.* Potest tamen ex eodem capite Prælatus adversus alium Prælatum præscribere ut ad ipsum ejus subditi pertineant. Potest etiam Ecclesia collegiata præscribere adversus Archidiaconum, ut ab eo non visitetur; quia ejus dignitas est juris humani adversus quod præscribi potest.

6. Non præscribuntur fines Provinciarum, Episcopatum aut Parœciarum ex cap. *Dilectio* 16. q. 3. quod intelligendum est si spatia fuerint definita, & de limitibus constet.

7. Non præscribitur adversus hominem liberum, ut fiat servus. Justin. Lib. 2. tit. 6.

8. Non præscribitur servus fugitivus, ibidem. Quia nempe sui ipsius furum facit: neque etiam præscribuntur *res furtivæ*, & quæ vi possessæ sunt. Inst. ibid. his infra, ubi de bona fide.

9. Non præscribuntur res illius qui adeo impotens est aut impeditus, ut rem suam in judicio repetere non possit. Sic non præscribitur contra mente captum, aut eum qui ratione amentia, vel dissipationis causa, interdictus est; contra filium sub potestate patris existentem; contra uxorem cujus bonorum administratio penes virum manet; nec denique contra minorem 25. an. excepta tamen Britannia.

10. Addi potest, ex jure nostro nulla temporis possessione præscribi 1. Servitutes prædiales sine titulo. 2. Jura publici furni & molæ. 3. Dominicum seu solarium vectigal, gallicè, *Cens*, adversus fundi clientelaris dominum; licet quota ejus portio, *quotite*, præscribatur continua minoris quantitatis pensatione tricennaria. 4. Licet res fiscales, seu regium ut ajunt domanium, ne centenaria quidem & ultra possessione præscribantur, ea tamen bona quæ necdum domanio unita sunt & quasi incorporata, à tertio possessore 30. annis præscribi possunt. Sic præscribuntur bona vacantia, & alia jura vulgo dicta, *droits d'aubaine*, *de desherence*, & *de batardise*. Sed in hac materia necessario consulendi locorum mores.

Porro notandum, Leges & Romanas & nostras cum dicunt certa quædam bona præscriptioni obnoxia non esse, eo sensu aliquando debere intelligi, quod ea bona non præscribuntur ordinario tempore; licet longissimo tempore, puta triginta aut amplius annorum, præscribi possint. Sic jure Romano res fisci, fundus in dotem datus, res furtivæ, alicubi dicuntur non præscribi, alibi vero longa possessione præscribi dicuntur. Vide L. *Omnes*. & *Sicut in rem*. Cod. *De præscript.* 30. vel 40. annorum.

PUNCTUM TERTIUM.

De possessione & titulo ad præscriptionem requisitis.

Quinque ad præscriptionem requiri solent conditiones: possessio nimirum, justus titulus, bona fides, tempus legitimum, & res præscriptibilis. Hanc ultimam mox explicuimus agendo de objecto præscriptionis: nunc de aliis est differendum. A possessione & titulo initium ducemus.

Possessio definitur, Rei detentio actualis, vel juridica; seu, Actus, aut jus detentionis rei. Actus detentionis vocatur possessio facti; jus detentionis vocatur possessio juris. Res autem detenta, seu possessa, vel corporalis est, ut ager, domus &c. vel incorporea, ut beneficium, census, servitus &c.

Possessio facti, est rei detentio adminiculo corporis & animi & juris.

Dicitur 1. *Detentio*: id est, apprehensio vel prima, vel continuata. 2. *Rei*: quo nomine intelligitur quidquid possideri potest. 3. *Adminiculo corporis*: quia ut res incipiat possideri, debet aliquo modo corporaliter apprehendi, vel manibus, ut feræ, gemmæ, thesauri; vel pedibus, ut Insulæ; vel oculis, ut si antiquus possessor eminus aut cominus fundum mihi ostendat, & me acceptante possessionem ejus tradat, oculi enim sunt veluti longæ manus quibus res vilæ quasi contrectantur. Apprehensio quæ fit manu aut pede, dicitur *vera facta* vero, quæ fit vel oculis, vel cum alteri traditur scriptura seu instrumentum in quo cum res ipsa contineri videatur, & ipsa quoque videtur apprehendi. 4. *Animi*: quia rem non possidet, nisi qui eam apprehendit & occupat animo possidendi: cujus conditionis defectu, depositarius non dicitur possidere depositum, quia ipsum non detinet animo retinendi sibi. 5. denique, *adminiculo etiam juris*: quia ad possessionem requiritur ut Jus seu leges non impendant ne detentio rei censeatur possessio ejus: qua de causa detentio rei sacræ à Laico facta, nequidem est possessio facti, lege id prohibente. Detentio verò rei furtivæ prophanæ, licet injusta, est tamen vera possessio, quia Jus non impedit ne detentio talis rei sufficiat ad possessionem.

Possessio juris, est jus insistendi rei tanquam suæ, non prohibetæ possideri. *Jus*, inquam verum vel præsumptum, prout nimirum oritur ex possessione facti vel justa in se, vel quæ justa præsumitur in externo foro, licet in se justa non sit. *Jus insistendi rei* &c. id est rem ut propriam perleveranter tenendi, in ea se manutenuendo contra perturbantes. *Non prohibetæ possideri* per Juris dispositionem, per quam prohibetur, v. g. ne locus publicus à privato, vel sacer à Laico possideatur, vel justè, vel etiam verè.

Possessio multipliciter dividitur. Nam 1. alia est quæ sit proprio nomine, ut in proprietario; alia quæ sit nomine alieno ut in depositario.

2. Alia est justa, quæ fundatur in titulo qui justus sit vel in se, vel ex bona fide; alia est injusta, quæ legitimo titulo destituta est.

3. Præcipue, alia est civilis, alia naturalis. Civilis est detentio rei adminiculo solius animi: quamvis enim ad inchoandam possessionem civilem requiratur adminiculum corporis simul & animi, ad eam tamen continuandam sufficit solus animus retinendi rem, & ab ejus possessione non desistendi: hinc verè possidet is, qui corpore absens à rebus suis, eas tamen animo retinet & occupat. Possessio hæc civilis dicitur: tum quia fundatur in Jure civili, secundum quod dicitur quis possidere rem à qua procul distat; tum quia parit effectus civiles, nempe rei usucapionem, & dominium fructuum.

Possessio naturalis ea est, qua res corpore & animo simul occupatur; ut cum quis rem occupat de facto, quam etiam retinere cupit. Possessio naturalis sæpe separatur à civili: nam fur, v. g. rem meam possidet naturaliter, ego civiliter. Possessio naturalis etsi infirmior est civili, ad hoc tamen valere potest, ne possessor deturbari possit ab extraneo, & interdumne ab ipso quidem domino sine auctoritate publica.

Addunt hic aliqui tertiam possessionis speciem, quam civilissimam vocant: hæc autem possessio ex sola legis dispositione acquiritur, etiam ab infcio, adeoque sine corporis & animi adminiculo. Sic hæres parvulus defuncti hæreditatem possidet, præsertim in Gallia, ubi mortuus induit vivum. His præmissis

Dico 1. Necessaria est ad præscriptionem possessio. Ut enim habet regula Juris in VI. sine possessione præscriptio non procedit.

Dico 2. Requiritur possessio, quæ sit proprio nomine. Hinc tutor, curator, aut Monasterii procurator, quia non sibi sed alii possident, non sibi sed aliis præscribunt.

Dico 3. Non sufficit possessio precaria; quia quod accipitur precario, non possidetur ut proprium.

Dico 4. Non sufficit possessio naturalis: nam depositarius, colonus, creditor habens pignus, imo & fur naturaliter possident; atqui tamen non præscribunt.

Dico 5. Requiritur possessio continuata per totum tempus, quod lex exigit. Præscriptio enim, quæ Jure solum positivo acquiritur, acquiri non potest, nisi cum conditionibus in Jure expressis: atqui una è conditionibus à Jure expressis est, ut res præscribenda certo quodam tempore continuato possideatur; ergo. Hinc si quis re, quam per aliquod tempus legitime possideret, privaretur juste, & eam iterum deinceps possideret, non posset annos prioris possessionis computare, & conjungere cum annis possessionis subsequenter, quia possessio non esset continuata.

Non est tamen necessarium, ut possessio ab eadem persona continuetur; potest enim secundus possessor annos, quibus possedit, conjungere cum iis, quibus possedit author ejus seu prædecessor.

Dico 6. Requiritur titulus; domini enim translatio sine causa ad translationem sufficientem non fit. Hæc autem causa est titulus: at non requiritur titulus verus, sed præsumptus seu coloratus & apparens, qui scilicet verus prudenter judicetur. Si enim esset verus titulus, emptio, v. g. aut donatio rei ab eo, qui rem legitime possidebat, opus non esset præscriptione; sufficit ergo & requiritur titulus apparens, qualis est emptio, vel donatio ab eo, qui putabatur esse dominus, licet re ipsa dominus non esset.

Quod dixi, titulum esse necessarium, intelligitur pro præscriptionibus, quæ fiunt breviori vel ordinario tempore: nam pro præscriptionibus, quæ vocantur longissimi temporis, quia non nisi spatio 30. aut 40. vel amplius annorum complentur, opus non est titulo: tam longa possessio locum habet tituli præsumpti; & merito, quia verus titulus innumeris modis per tempus adeo longum perire potuit.

Sed hic notandum est, titulum præsumptum duobus in casibus non sufficere, etiam cum possessione longissimi temporis.

1. Cum præsumptio juris est contra præscribentem. Hinc si Episcopus decimas, aut Parochias extra Diocesim suam præscribere vellet, satis ei non esset, ut exhiberet possessionem 40. annorum; sed necessarium foret, ut se tueretur, vel exhibendo titulum, vel probando possessionem immemorabilem. Possessio immemorabilis ea est, cujus initii non extat memoria apud seniores, qui testantur & asserunt, se nunquam aliter vidisse vel audivisse, & talem semper fuisse famam, communemque loci opinionem.

2. Cum res à possessore malæ fidei transit ad successorem ejus universalem seu hæredem: hæres enim aut legatarius universalis, etiam si bona fide successerint in hæreditatem sibi à possessore malæ fidei relictam, eam tamen unquam præscribunt. Ita colligunt Doctores ex L. *Vitia*. Cod. L. 7. tit. 23. quæ sic habet: *Vitia possessorum à majoribus contracta perdurant, & successorem auctoris sui culpa comitatur.* Idem tradit Justinianus Inst. L. 2. tit. 6. *De usucapionibus.* Si defunctus, inquit, initium justum non habuit, hæredi bonorum possessori, licet ignoranti, possessio non prodest. Ergo res possessa, nequidem post 300. annos præscriberetur, ait Leiman. Ratio afferri solet, quod hæres, qui definitur *defuncti successor in universum jus ejus*, ita personam defuncti representet, ut in omnia ejus onera succedat; adeoque & damna per eum illata refarcire debeat: qui autem damnum rei refarcire tenetur, multò minus rem illam quantumvis diu possessam retinere potest.

Sed mala fides auctoris successoris particulari non nocet: potest enim ipse, si bonam fidem habeat, præscribere, non quidem prædecessoris sui possessionem computando; sed incipiendo præscriptionem à propria sua possessione. Porro nomine successionis particularis intelligitur, qui in re succedit, quocunque titulo, sive gratuito, sive oneroso, sive ex testamento, sive inter vivos, dummodo hæres non sit. Quod vero prædecessoris vitium ei non noceat, inferri solet ex L. *An vitium* 5. ff. *De diversis temp. præscript.* Denique ait Lex, *usucapere possum, quod auctor meus usucapere non po-*

test. Quæ cum de successore universali vera non sint, de particulari sunt intelligenda. Consule Delugo Tom. 1. disp. 6. sect. 5.

PUNCTUM QUARTUM.

De bona fide ad præscribendum requisita.

Bona fides nihil est aliud quam persuasio, qua quis prudenter existimat rem, quam possidet, esse suam, etsi fortè sua non sit: ut cum quis absque ulla suspitione emit equum, quem nescit furtivum esse. Hæc autem bona fides deesse potest, vel ab initio, vel in decursu solum præscriptionis: quo in casu quaeritur, an præscriptio locum habere possit.

CONCLUSIO.

Bona fides toto præscriptionis tempore necessaria est. Tom. II.
Conc. p.
192. col.
2.

Prob. 1. Ex Concilio Lateran. IV. sub Innoc. III. an. 1215. cujus hæc sunt verba: *Quoniam quod ex fide non est, peccatum est, synodali judicio definimus, ut nulla valeat absque bona fide præscriptio, tam canonica quam civilis; cum generaliter sit omni constitutioni atque consuetudini derogandum, quæ absque peccato mortali non potest observari: unde oportet, ut qui præscribit, in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienam.* Ergo peccat mortaliter, qui cum mala fide utitur præscriptione, quamvis per Leges civiles antiquitus permixta, sive in actionibus personalibus, quando res usu consumuntur, sive in actionibus realibus, quando res non consumuntur usu.

Prob. 2. Si valeret præscriptio cum mala fide, posset simoniacus, usurarius, fur & latro res ablatas & diu possessas retinere: atqui illud est contra æquitatem omnino omnem, contra commune bonum & que ac privatum, contra jus naturale, quod vetat, ne fraus & dolus patrocinentur; ergo.

Dices: Fatentur omnes, posse aliquem præscribere contra eum, qui in prælio suo jus habet servitutis rusticæ, quamvis sciat eum jus illud habere: atqui in eo casu est mala fides; ergo.

Resp. Neg. min. Qui enim præscribit in casu proposito, non impedit, quò minus alter jure suo utatur, sed tantum permittit, ut non utatur, quod utique permittere potest: non enim tenetur admonere alterum, ut per campum suum transeat; ergo nihil facit contra jus alterius, ergo non habet malam fidem; ergo bona fide agri sui libertatem recuperat. Ratio ulterior est, quia ad præscribendum contra servitutem rusticam, non requiritur à Legibus nisi possessio naturalis: unde bona fides esse solum debet de possessione naturali; adeoque satis est, ut, qui præscribit, credat se licite posse nativam rei suæ libertatem recuperare, absque eo, quod admoneat alterum de jure suo: at in aliis rebus requiritur possessio civilis, id est, animus retinendi rem ut suam, quem animum cum bona fide habere non potest, qui cognoscit id, quod præ manibus habet, alienum esse, non suum.

Quæres 1. Quid sentiendum sit de Legibus municipalibus, quæ vetant, ne mercenarii aut alii elapso certo tempore, æqua laboribus suis stipendia repetere possint. Nam juxta Artic. 125. Consuet. Paris. Medici, Chirurghi, Pharmacopolæ, post annum à curatione, vel præstitis medicamentis, perperam exigunt mercedem sibi debitam, sex menses quibusdam venditoribus & operariis enumeratis Artic. 126. movendæ adversus debitores actioni, præfiniuntur &c.

Resp. Intentionem hujusmodi Legum non esse, ut ii, qui certi sunt se aliorum esse debitores, non solvant; hoc enim prorsus iniquum foret: sed ut operarii, alive certam in foro externo actionem non habeant, quod æquitati consonum est, tum ut unusquisque sollicitus sit de postulando, quod sibi debitum est, tum ut ii, quibus aliquid præstitum est operæ, non subeant periculum semel & iterum solvendi, quia minuta debita, sicut & eorum solutiones facile excidunt à memoria.

Quæres 2. An verè præscribat, qui malam habet fidem, sed solum ex ignorantia, quia nempe credit, non licere sibi præscribere id, quod possidet, eum tamen hoc licitum sit.

Resp. Non præscribere. Ratio est, quia præscriptio non valet nisi secundum Leges: atqui Leges præscriptionem nullam esse volunt in hypothesi prædicta. Ita enim decernitur L. 31. Si fur. ff. *De usucapionibus*, &c.

Si quis

Si quis id quod possidet, non putat sibi per leges licere usucapere, dicendum est, etiamsi erret, non procedere ejus usucapionem: vel quia non bona fide videatur possidere, vel quia in jure erranti non procedat usucapio.

Quæres 3. an dubitatio impediat bonam fidem.

Resp. Vel dubitatio omnem præcedit possessionem, vel possessioni bona fide inchoata supervenit. Si primum, fatentur omnes, bonam fidem per hanc dubitationem impediri: tum quia quod non est ex fide, peccatum est, ut supra agebat Concil. Lateran. tum quia in dubio favendum est reo potius quam actori: sed qui possidere incipit, est quasi actor, qui vero possidebat antea, est veluti reus; ergo judicandum est rem illius esse. Ita Habert post Mag. Grandin. quem in hac materia pene ubique transcribit.

Si secundum, non una est omnium opinio. Alii putant bonam fidem, adeoque præscriptionem, in hoc casu reperiri. 1. quia in pari causa potior est conditio possidentis, ex reg. 65. Juris in VI. 2. quia ex cap. Si virgo c. 34. q. 1. *tandiu quisque bonæ fidei possessor rectissime dicitur, quamdiu se possidere ignorat alienum.* Sed qui dubitat num res aliena sit an sua, ignorat se possidere alienum; ergo.

Verum existimant alii non pauci, eum qui dubium habet non leve & temerarium, sed grave & probabile, an res quam possidet sua sit necne, eo ipso non habere bonam fidem, nec præscribere posse: unde ulterius colligunt, eum non posse rem totam retinere sibi, sed vel dividere pro ratione dubii, vel aliquam cum altero compositionem inire, vel controversiam ex arbitratorum mutuo consensu electorum judicio definire. Hanc autem sententiam confirmant.

1. Quia ad bonam fidem requiritur ut quis quiete & tranquille judicet rem esse suam: sed in dubio fundato & probabili, de quo loquimur, non potest quietum hoc & tranquillum judicium efformari, sed vacillans tantummodo; ergo.

2. Quia non licet se exponere periculo rem retinendi alienam: sed qui dubium grave & discretum habet, exponit se periculo rem alienam retinendi.

3. Quia non satis explicatur cur non liceat possessionem inchoare cum dubio, eandem vero liceat cum dubio continuare: si enim momenta quæ possessioni jam inchoatæ superveniunt, ejusdem sint naturæ ac ea quæ possessionem præcedunt, eundem parere debent effectum; cur enim peccabo apprehendendo rem quam probabiliter judicio esse meam, & non peccabo retinendo rem quam probabiliter judico esse alienam?

Nec nocent aliorum argumenta. Nam 1. objecta Juris regula non dicit in pari causa totum esse possidentis; sed in pari causa meliorem esse conditionem possidentis. Porro melior est conditio possidentis in eorum etiam opinione qui negant cum dubio quod possessioni jam inchoatæ supervenit, stare bonam fidem, quæ ad præscribendum sufficiat: qui enim sic possidet, non tenetur statim rem abdicare, sed eam tandiu retinere potest, donec adhibita sufficienti diligentia, dignoscere possit, an sua sit, an alterius. Deinde in foro exteriori pro ipso præsumitur, quia supponitur virum probum non acquirere possessionem rei nisi iusto titulo; unde leges non sinunt ut à possessione sua ejiciatur, nisi sufficientia contra eum momenta adducantur. Ergo etiamsi supponatur eum præscribere non posse melior tamen remanet ejus conditio. Adde quod, cæteris æqualibus, majorem rei partem sibi possit retinere, quia ex ipsa sua possessione jus quoddam habet.

2. Non etiam obstat Canon, *Si virgo*. Qui enim probabiliter dubitat an possideat alienum, non ignorat se possidere alienum, sed dubiam de hoc conscientiam habet; ergo non potest se gerere quasi qui ignoret: quemadmodum qui dubitat an mortaliter peccaverit, confiteri tenetur peccatum ut dubium, nec gerere se potest quasi qui ignoret se peccavisse. Et vero ex eo Canone nihil inferri potest, posito quod verbum, *ignorare*, non modo cognitionem certam, sed & dubiam quoque excludat; atqui ita se res habet: *Si virgo*, verba sunt Canonis, *nesciens nupserit viro alieno, & hoc semper nesciat, nunquam ex hoc erit adultera. Si autem sciat, jam hoc esse incipiet, ex quo cum alieno viro sciens cubaverit. Sicut in jure prædiorum, tandiu quisque bonæ fidei possessor rectissime dicitur, quamdiu se possidere ignorat alienum.* Unde sic probatur minor: Si ille qui discretè dubitat an res aliena sit, censeatur juxta Canonem ignorare eam esse alienam; virgo quæ dubitat an maritus suus alteri sit conjugatus, censebitur conjugium hoc ignorare, neque peccabit, si ab eo debitum petat:

Tournelii Tomi II. P. III. De Justitia & Jure.

atqui falsum planè consequens, ut patet ex cap. *Inquisitioni* 44. *De sent. excommunic.* in quo statuit Innoc. III. ut cum conscientia pulsar animus alterius conjugum, ex credulitate probabili & discretà, quamvis non evidenti & manifestà, debitum quidem reddere possit, sed postulare non debeat.

Quæres 4. An & quæ ignorantia impediat præscriptionem.

Certum est præscriptionem omnem fundari in aliquo errore; fundatur enim in bona fide qua per errorem existimas id esse tuum, quod tuum non est. Duplex autem distinguitur error: alter juris, cum ignoratur ipsa lex; ut si quis nesciat requiri auctoritatem tutoris ut aliquid valide à pupillo accipiatur: alter facti, cum lex quidem cognoscitur, sed ignoratur hoc factum huic esse legi contrarium; ut si cognoscas illicitum esse aliquid emere à fure, sed nescias eum à quo emis, esse furem. His præmissis.

Dico 1. Error juris aut facti si sit vincibilis & culpabilis, impedit præscriptionem. Ratio est, quia re ipsa bonam fidem impedit: nemo enim censetur bona fide ignorare id quod potest & debet scire.

Dico 2. Error inculpatus facti præscriptionem non impedit; imo eam facit. Hoc patet ex ipsa præscriptionis natura, quæ semper aliquid erroris supponit.

Dico 3. Error etiam invincibilis juris clari & evidenter impedit præscriptionem.

Prob. Quia, ut sæpius dictum est, vis præscriptionis ex Legum dispositione pender: atqui Leges non admittunt, sed potius excludunt præscriptionem fundatam in ignorantia etiam invincibili Juris. Ita colligunt Doctores ex Lib. 4. *Juris*, ff. *De juris & facti ignor.* *Juris ignorantia negatur in usucapione prodesse: facti vero ignorantiam prodesse constat.* Ergo qui aliquid usurario contractu acquisivit; item qui munus accepit à Religioso, id præscribere non potest, etiamsi supponatur bona fide credidisse neutrum esse illicitum: atque id etiam valet pro foro interno, quia in eo tenenda est Juris Civilis dispositio.

Dixi, ignorantia juris clari: quia si jus verè dubium sit, existimant non pauci, satis esse bonæ fidei ut currat præscriptio, quod tamen ab omnibus non admittitur.

PUNCTUM QUINTUM.

De tempore ad præscribendum requisito.

Not. 1. Rerum quæ præscribi possunt aliæ sunt mobiles, aliæ vero immobiles.

Res mobiles eas sunt quæ possunt loco moveri, ut animalia, vestes, naves: ad res mobiles reducuntur debita mobilia, & actiones ad ea obtinenda. Res immobiles eas sunt quæ nequeunt loco moveri, ut ager, domus &c. Ad res immobiles reducuntur eas quæ in Jure incorporales dicuntur, ut servitutes, jura & actiones ad immobilia; item beneficia, census, redditus, jus patronatus, usufructus. Ita Less. L. 2. c. 6. dub. 8. n. 25.

Not. 2. Tempus quod sufficit ad præscribendam rem unius, v. g. privati, non semper sufficere ad præscribendam rem alterius, v. g. Ecclesiæ.

Not. 3. Præscriptionem dividi in eam quæ est longi, & eam quæ est longissimi temporis. Prima est viginti annorum vel infra: secunda est triginta annorum, & supra. Illa requirit titulum; hæc ordinariè non requirit, nisi in quibusdam casibus Jure expressis: ut si Episcopus per annos 40. Diocesis alterius decimas possiderit, non præscribit tamen, sed est necessarius titulus qui possessori causam tribuat præscribendi; nisi tantè temporis allegetur præscriptio, cujus contrarii memoria non existat. Ita habetur c. 1. *De præscript.* in VI. Ex quo patet supradictis præscriptionibus addi posse eam quæ temporis est immemorialis.

Not. 4. Plus aliquando, aliquando minus temporis ad eandem rem præscribendam requiritur, quia præscriptio nonnunquam dormit, aut interruptitur. Præscriptio dicitur dormire, quando jam inchoata currere desinit; ita tamen ut finita causa propter quam dormiebat, incipiat de novo currere sicut antea, adeo ut posteriores anni cum prioribus jungantur, licet ii non numerentur quibus dormivit. Eadem vero præscriptio dicitur interrupti, quando postquam inchoata est ita cessat, ut si rursus reviviscat, posteriores anni cum prioribus continuari non debeant. Dormit autem præscriptio 1. tempore belli vel pestis, quando jus

Rr 3

non dicitur, vel homines diffugiunt in aliud territorium. 2. Cum Ecclesia caret Rectore, cessat contra Ecclesiam. 3. Cum is contra quem præscribitur, non potest agere, qualis est pupillus durante pupillari ætate; absens ob publica regni negotia, ut Legatus, item captivus &c. Interrumpitur vero præscriptio, vel naturaliter, ut si possessor à rei possessione etiam per vim ejectus, intra annum non postulet restitui. L. 3. cod. Unde vi. Vel civiliter, hoc est per actum juridicum, puta per litis contestationem: si tamen actor rem non prosequatur, non interruptitur præscriptio, quia qui litem sponte dederit, censetur ejus injustitiam agnovisse. His positis, sit.

CONCLUSIO PRIMA.

Res mobiles cum titulo per triennium usucapiuntur. Ita Justin. Lib. 2. tit. 6. Instit.

Conclusio extenditur etiam ad bona mobilia locorum Religiosorum & Ecclesiarum cujuslibet etiam Romanæ, ex Auth. *Quas actiones*, cod. *De sacrosanctis Ecclesiis*, quæ tamen Ecclesiam Romanam clare non comprehendit.

Dixi, cum titulo, quia res mobiles sine titulo non præscribuntur nisi spatio 30. annorum.

Conclusio hæc in universa ferè Gallia obtinet: nisi quod, ut notat Ferriere, moribus Britann. quinquennialis exigitur præscriptio, & Bituric. triginta annorum spatium, sicut in rebus soli præscribendis.

CONCLUSIO SECUNDA.

Res immobiles privatorum inter præsentis decennio, inter absentes viginti annis cum titulo usucapiuntur seu præscribuntur ordinariè. Vide Justinian. ibid.

Dixi 1. *Res immobiles privatorum*, quia res immobiles Ecclesiarum Romanæ non præscribuntur nisi 100. annis; alterius vero Ecclesiarum, non nisi annis 40. quod etiam locum habet in Monasteriis, Hospitalibus, aliisque locis quibus bona pias ad causas relicta sunt, & observatur in Gallia. Sunt Monasteria quædam, quorum res non nisi 60. annorum spatio possunt præscribi ex speciali Sedis Apostolicæ privilegio, quod an auctoritate regia firmatum sit, in Gallis expendi solet. Nota quod si contra privatum præsentem jam cucurrerint quinque anni, & res illius incipiat pertinere ad Ecclesiam particularem, sufficiant 20. anni ut contra eam compleatur præscriptio.

Dixi 2. *Decennio inter præsentis &c.* Præsentis jure Romano ii dicebantur, qui in eadem degebant Provincia; quia suus erat unicuique Provinciæ Gubernator seu Præfectus, qui per se, aut Judices delegatos, jus dicebat: sed Jure Gallico præsentis ii dicuntur, qui sunt sub unius Ballivi aut Senescalli, ut vocant, jurisdictione. Ita Cl. de Ferriere, in nova Institutionum traductione, ad Lib. 2. tit. 6. « Parmi nous, ceux-là sont réputés présents qui demeurent dans un même Bailliage ou Sénéchaussée, quoique la chose soit située dans un territoire fort éloigné. » Hinc patet quid intelligatur per absentes. Quod si quis post transactos, v. g. annos quinque sub una jurisdictione, in aliam commorandi causa transeat, anni superstites duplicari debent: quia æquum non est ut quis habeatur tanquam præsentis, eo tempore quo re ipsa absens fuit.

Dixi 3. *Cum titulo*; quia ad præscribendum sine titulo requiruntur anni triginta. Sunt qui inter absentes annos 40. requirant; sed Jus nostrum hoc in casu non distinguit inter absentes & præsentis, ut expressè notat author Inst. ad Jus Gallicum t. 1. p. 235. imo hanc præsentium & absentium distinctionem pro præsentis casu, non faciunt Lessius, Delugo, Bonacina, & alii complures.

Dixi 4. *Ordinariè*; quia quædam sunt exceptiones: sic Beneficium Ecclesiasticum per tres annos à pacifico possessore titulum coloratum habente, præscribitur. Sic res hypothecata à debitore, vel ejus hæredibus possessa, non præscribitur nisi 40. annis, de quo tamen sicut & de plerisque casibus qui in hac materia pullulant, videndi locorum mores & usus.

Quæres, an detur remedium aliquod adversus præscriptionem.

& Dari, scilicet restitutionem in integrum, qua tribuitur alicui potestas suam sibi rem vindicandi. Conceditur autem 1. minoribus, id est iis qui nondum annum 25. expleverunt. 2. Ecclesiis, & piis locis, etiam si præscriptio sit 40. annorum; quia Ecclesia est instar pupilli & minoris. 3. Majoribus, non quidem in præscriptione 30. aut 40. annorum, sed in præscriptione

10. aut 20. annorum; modo probent præscriptionem, aut omnino sine sua negligentia, aut cum probabili sua ignorantia fuisse peractam: habent autem annos quatuor postquam resciverint expletam esse præscriptionem, intra quod spatium à beneficio restitutionis in integrum non excluduntur. In Gallia solus Rex restitutionem in integrum concedit, per Litteras Cancellariæ, quæ rescissionis dicuntur, eæque ad regios Judices solum diriguntur, non ad alios. Potest etiam in hoc Regno aliquis in integrum restitui intra decem annos, qui cum de minoribus agitur, non currunt nisi à tempore quæ majores evaserunt. Vide Instit. ad Jus Gallicum, Tom. 2. Lib. 4. c. 14.

SECTIO ULTIMA.

De cæteris acquirendi dominii modis.

PLures insuper sunt modi quibus dominium comparari possit: alluvio scilicet, specificatio, accessio, confusio, commixtio, ædificatio, plantatio, pictura, alveus, insula; de quibus secundum Gallicum Jus & Romanum loquemur.

Alluvio, juxta Justinian. L. 2. tit. 1. n. 20. est incrementum latens, seu insensibile, quod flumen ex uno prædio detrahit, & alteri adjicit. Incrementum hoc ad eum pertinet cujus fundo adjicitur, fundus enim fundo accrescit, sicut portio portioni: viget hoc etiam in Gallia. Sed si repentina vis fluminis, de tuo prædio partem aliquam detraxerit, & vicini prædio attulerit (quo calu dicitur incrementum patens) palam est eam tuam permanere. Justinian. ibid. n. 21. Incrementa hæc, si magna sint, & à nemine repetantur, censentur Regis esse in Galliis.

Specificatio est cum ex aliena materia, species aliqua, Justin. n. 25. seu opus confectum est ab aliquo, ut si quis ex alienis uvis, vinum fecerit, aut ex alieno auro, vel argento vel ære, vas aliquod fecerit. Quæri vero solet, quis eorum dominus sit: utrum is qui fecerit, an potius ille qui materia dominus fuerit. Statuit autem Justinianus, si ea species ad priorem & rudem materiam reduci possit, eum videri dominum esse, qui materia dominus fuerit; si non possit reduci, eum potius intelligi dominum, qui fecerit: ut si ex meis uvis, quas tuas esse credebas, vinum feceris, tuum est vinum: contra vero si ex auro meo, poculum feceris, meum est poculum; teneretur tamen alter materiam, alter artificium solvere, nisi mala fide alterius materiam subripuisset ut circa eam operaretur: imo æquitati consonum videretur, ut qui opus aliquod ex alterius materia, bona fide, efformasset, solvendo materiæ pretium, totum sibi servaret. Adde facili non concipi qua de causa qui alterius uvas collegit, vinum inde expressum servare sibi possit: æquum enim est ut ille rem habeat, qui plus in ea jurishabet, plus vero juris habere censeatur, qui magis de suo confert: sed generaliter loquendo, plus ille de suo confert, qui uvas confert, quam qui ex iis vinum exprimit. Itaque cum specificatio facilis est, & quasi sine arte, ita ut rei substantia laborem superet, res ei cedere debere videtur, cujus est substantia; secus si opus materiam superet: ridiculum enim est, ait Justin. ibid. n. 34. *picturam Apellis in accessionem vilissimæ tabellæ cedere.* Tunc tamen pictor priori domino tenetur de damno tabulæ.

Accessio est cum quid ornatus causa adjicitur rei alterius: ut si quis alienam domum pinxerit, si partem aliquam addiderit toti, ut ansam vasi, pedem statui, accessio ejus est qui rei dominus erat: quia, ut fert reg. 28. Juris in VI. *accessorium sequi congruis naturam principalis.* Si tamen ornamentum rem cui adjectum est, pretio longe superaret, ut diximus de pictura Apellis &c. ornamentum haberetur pro principali, & pertineret ad eum à quo prodiiisset.

Commixtio & confusio promiscuè aliquando accipiuntur, sed minus accuratè; quia quæ confusa sunt novam pariunt speciem: sic ex vino & melle confusis, efficitur nova species, quam mulsum dicunt: mixta vero eandem servant speciem ut grana tritici, vel oves, quæ licet commisceantur, semper sunt id quod erant antea. De his statuuntur regulæ sequentes. Prima, separari debent, quæ separari possunt, ut oves. Secunda, si separari non possunt, ut mel & vinum semel confusa; seu casu fortuito, seu ex utriusque domini consensu confusa fuerint, tunc quod resultat, utrique commune sit, pro rata materiæ.

Ædificatio

Ædificatio dupliciter fieri potest, ut animadvertit Justin. ibid. n. 29. & 30. vel ex aliena materia, in solo solo; vel ex sua materia, in solo alieno. Si primum, valet in nostro, sicut & in Romano Jure hæc regula, *Ædificium semper solo cedit*. Sed si quis aliena materia usus sit bona fide, non tenetur nisi ad solvendam ejus æstimationem; si vero mala fide, tenetur insuper de omni, ut ajunt, interesse, de lucro cessante, de damno emergente, &c.

Si secundum, vel qui ædificavit, non ignorabat se in alieno solo ædificare; & in hoc casu, materia dominus, proprietatem ejus amittit... & ideo licet diruta sit domus, materiam vindicare non potest: vel ignorabat se alieno in solo ædificare, & tunc jus habet materiae & artificii pretium repetendi ex L. 38. ff. De rei vind.

Jure Gallico temperata est Romani Juris severitas, in eo quod pertinet ad eum qui mala fide in alterius fundo ædificavit: exigere enim potest materiae & impensarum pretium nisi fortè justa de causa velit dominus, ut solum suum priori statui restituatur, ut aliquando contingit cum quis intra annum & diem ædificia minus necessaria construit in fundo unde retractu gentilitio extrahitur.

Quod spectat ad plantationem. Si Titius alienam plantam in solo suo posuerit, ipsius erit. Et ex diverso, si Titius suam plantam in Mævii solo posuerit, Mævii planta erit: si modo in utroque casu radices egerit; ante enim quam radices egerit, ejus permanet cujus fuerat. Ita Just. ibid. n. 31. quod in universa Gallia observatur. Qua ratione autem plantæ, solo cedunt; eadem ratione frumenta quoque, quæ sata sunt, solo cedere intelliguntur. Idem ibid. n. 32. quod moribus quoque nostris receptum est.

Si fluvius, alveo priori derelicto, alium sibi quærat, vetus alveus vicinis prædiis cedit; novus vero fit publicus, sicut flumen. Quod si fluvius novum hunc alveum derelinquat, & ad antiquum recurrat; rursus novus alveus à quo recessit fluvius, eorum esse incipit, qui prope ripam ejus prædia possident: ex æquitate tamen veteribus dominis restituendus esse videtur. In Galliis ubi majora flumina Regis sunt, alveus à quo recessit flumen, qui apud nos dicitur gallicè, *atterissement*, ad Regem pertinet ex Declaratione anno 1683. Fluviorum vero qui navigabiles non sunt, alvei, cum ab iis recedunt aquæ, vicinis prædiis cedunt.

Insula, quæ in mari nata est, occupantis fit, Romano jure & nostro; sed Insula in flumine navigabili nata pertinet ad Regem: quæ in minoribus rivis nascitur, eorum est ad quos ii rivi pertinent.

CAPUT QUARTUM.

De reliquis speciebus Juris.

Inter alias Juris species numerantur ususfructus, usus, habitatio, emphyteusis, feudum, libellus, superficies, servitus, pignus & hypotheca, quibus affinis est possessio.

ARTICULUS I.

De usufructu.

Ususfructus sumitur vel pro actuali usu & fructione, vel pro ipso jure utendi & fruendi: hic sumimus usufructum posteriori sensu. Cum vero usufructus aliquando causalis sit, seu conjunctus cum rei proprietate, aliquando non, loquimur de eo prout à proprietate rei separatus est; quo modo dicitur usufructus formalis.

Ususfructus autem definitur, *Jus alienis rebus utendi, fruendi, salva rerum substantia*. Ita Justin. Lib. 2. tit. 4. Vid. Lib. 7. ff. toto tit. 1.

Dicitur 1. *Jus*: neque enim hic loquimur de usu actuali, quem Jurisperiti *usum facti* vocant.

4. *Utendi*: ut distinguatur à jure quod habet creditor in re sibi oppignorata vel hypothecata; aut depositarius in deposito: hi enim rebus illis, si domino invito utantur, tenentur ad restituendam æstimationem titus.

3. *Frumenti*; & sic distinguitur usufructus à mero usu. Nam simplex usufructus habet solummodo usum rei, v. g. equi, domus, agri, silvæ, ad necessitatem quotidianam; unde superfluos fructus vendere, *jus quod habet, alii locare, vendere, aut gratis cedere non potest*: cum is qui usufructum habet: possit hæc omnia facere. Ita Justin. ubi sup.

Quæres cujus sint fructus maturi, quos antequam collegerit, moritur usufructuarius.

Resp. *Fructuarius, etiam si maturis fructibus, nondum L. 8. ff. de tamen præceptis, decesserit, heredi suo eos fructus non re- ann. legat linquet*: unde acquiruntur proprietario. Sed vicissim, si pendentes fructus jam maturos reliquisset testator, fructuarius eos feret... nam & stantes fructus, ipso facto ad fructuarium pertinent. L. 27. ff. De usufructu. In his tamen videndum quid ferat conventio qua quis usufructuarius constitutus est. Sic in Beneficiis fructus ultimi anni, annum à mense Januario, ut mors est, inchoando, successorem inter & titularis hæredes dividuntur, prorata temporis quo post inchoatum annum vixit titularis. Vid. Domat, *Loix civiles*. Lib. 1. tit. 11. sect. 1.

Quæres iterum, quænam sint in fructu.

R. fructum reperiri non solum in immobilibus, ut in fundo, & ædibus, sed etiam in mobilibus, puta in grege, cujus lana, lac, fœtus percipi possunt. Hinc in Jure, silva caduca, *bois taillis*, apes, seminaria plantarum, numismata aurea, statua & alia id genus, in usufructum relinqui posse dicuntur. *Silvam caduam, etiam si intempestive cascata, in fructu esse constat: sicut olea immatura lecta, item fœnum immaturum casum in fructu est*. L. 48. ff. De usufructu. At expectanda est usufructuario, maturitas melli & vindemiæ.

Dicitur 4. *rebus alienis*; usufructus enim est servitus quæ non nisi in rebus alienis constitui potest: *Nemini enim res sua servit, sed prodest jure domini*. L. 26. ff. De servitut. præd. rustic.

Dicitur 5. *salva rerum substantia*; quibus usufructuarius rem integram proprietario reservari debet: hinc fit ut usufructus non constituatur in rebus quæ ipso usu consumuntur, ut vinum, oleum, vestimenta, quibus proxima est pecunia numerata. Instit. ubi supra. In his tamen constituitur quasi usufructus, quatenus ex res alicui traduntur, qui cautionem dare debet, se rem, vel rei æstimationem præscriptionis tempore redditurum: atque ea usufructus species non differt à mutuo, nisi quia mutuum fidejussorem per se non exigit.

Porro ut salva maneat rei substantia, quædam sunt onera fructuarii.

1. Enim si gregis usufructum habeat, in locum caput demortuorum, alia capita à fœtu quem percepit submittere debet. Instit. De rer. divis. §. 38. Si tamen singulorum caput divisim, non gregis collective sumpti usufructum habuerit, non tenetur ad alia substituenda capita in locum eorum quæ parierint, ex L. 70. ff. De usufructu. Idem dicendum si pecus ejus sit naturæ ut prolem non habeat.

2. Qui vineæ aut silvæ usufructum habet, in locum demortuorum arborum aut vitium, alias plantare tenetur: & tunc priores quæ mortuæ sunt, ad fructuarium pertinent. L. 18. ff. De usufructu. Arbores vero vi tempestatis, non culpa fructuarii everas, ab eo substitui non placet, ait L. 59. eod. at eadem arbores non fructuario cedunt, sed proprietario, qui eas impensis suis tollere tenetur ex L. 19. eod. si tamen everas hujusmodi arbores ad villæ refectionem necessarias esse contingat, iis utpote poterit fructuarius L. 12. ff. De usufr.

2. Qui domus aut ædium usufructum habet, tenetur modicas reparationes de suo conferre, ne pereat rei substantia, non tamen majores: neque etiam ædes, si vetustate corruerint, reficere tenetur. Ei quoque incumbunt onera rei annexa, ut tributorum solutio; uno verbo, rem totam recte colere, & ea quasi bonus paterfamilias uti debet. Instit. De rer. divis. §. 38. Hinc rem quam in usufructu habet, deteriore facere non potest; imo, quamvis eam possit facere meliorem, qualitatem ejus immutare non potest: unde ei ædes altius tollere non licet &c. L. 13. ff. De usufr.

Ususfructus dupliciter acquiritur: 1. dispositione Legis, & tunc dicitur legalis: talis ille est quem pater habet in adventitio peculio filii sub potestate sua constituti, quod in Gallia non observatur, nisi in Regionibus quæ Jure scripto reguntur. 2. Hominum voluntate, puta testamento, venditione, stipulatione; hic dicitur conventionalis: atque in ejus constitutione servandæ sunt locorum consuetudines.

Finitur autem usufructus 1. per mortem usufructuarii. 2. Si res in qua constitutus est pereat, ut si domus incendio consumatur: tunc vero ne area quidem usufructum debere constat. Instit. L. 2. t. 4. §. 3. Quod si reficerentur ædes, non revivisceret usufructus. 3. Si fructuarius tanto tempore jure suo non utatur, quanto opus est ut dominus directus contra eum præscribat; id est triennio si agatur de mobilibus; si vero de immobili-

Ferrera
Instit.
hic.

Instit. lib.
1. tit. 16.

immobilibus, decennio inter presentes, & vicennio inter absentes. 4. Si usufructus domino proprietatis ab usufructuario cedatur, (nam cedendo extraneo nihil agitur) vel ex contrario, si usufructuarius proprietatem rei acquisierit, quæ res consolidatio appellatur. Justin. ibid. 5. Si ad certum tempus vel ex Lege, vel ex conventionem constitutus sit, exacto eo tempore finitur. Quod si relinquatur Ecclesiæ vel civitati, absque ulla temporis determinatione, finitur post 100. annos, quia is finis vitæ longævi hominis est. L. 56. ff. De usufr. 6. Per capitis diminutionem, non quidem minimam, sed mediam, & maximam. Est autem in genere capitis diminutio, prioris status, seu conditionis mutatio, eaque tribus modis accidebat apud Romanos. Nam aut maxima erat, aut minor, quam quidam mediam vocabant, aut minima. Maxima erat, cum quis simul libertatem amittebat, civitatem Romanam, & familiam: ut illis contingebat, qui servi pœnæ dicebantur, puta, qui damnati erant ad metallum, bestias, aut aliud mortis genus; sæpe enim executio sententiæ mortis diu differebatur. Media seu minor, civitatis & familiæ, non vero libertatis amissionem involvebat; ut cum quis in Insulam exul agebatur. Minima vero erat familiæ mutatio, ut si quis relicta sua in aliam familiam per arrogationem migraret. Per maximam & mediam capitis diminutionem cessabat usufructus, quia sic diminuti, cives esse desinebant, & pro mortuis habebantur, fiscumque successorum habebant. In Gallia extinguitur usufructus, tum morte naturali, quæ jura omnia solvit, tum morte civili. Civiliter autem moriuntur 1. Qui peremptorio & ultimo judicio ad mortem damnati sunt. 2. Qui carceri perpetuo; item, qui triremibus, exiliove, perpetuo aut ultra 9. annos duraturis mulctantur. 3. Qui solemniter Religionis vota emittunt: quidquid enim eorum est, hæredibus cedit, non Monasterio. *L. Civiles*, pag. 15.

ARTICULUS II.

De Usu.

Instit. lib.
2. tit. 5.

Usus est jus utendi tantum re aliena in usum proprium, salva ejus substantia. Unde, ut & ex iis, quæ superiori Articulo dicta sunt, sequitur multo minus competere juris usuuario, quam fructuario. Nam qui merum habet usum domus, vix hospitem recipere potest, neque alii jus suum cedere: qui usum habet fundi, oleribus, pomis, scæno, lignis uti potest, sed non nisi ad proprium victum, & usum: qui denique ovium usum haberet, iis solum uti posset ad stercoreandum agrum; non tamen uti agnis, lacte, vel lana, quia hæc sunt in fructu.

Dixi, salva substantia; quia usuarius, sicut & fructuarius, rem integram domino directo conservare debet: unde si cui legaretur usus vini vel panis, non tam videretur ei tribui usus quam dominium, qui rei substantia ipso ejus usu destruitur.

Atque hinc oritur quæstio, quæ magno animorum æstu agitata olim fuit, an in rebus, quæ usu consumuntur, possit usus à dominio distingui. Exarsit hæc controversia occasione Fratrum Minorum, qui vi voti paupertatis, quod emittunt, existimant non modò singulos Religiosos in specie, sed & totam Religionem in genere, omni prorsus in vestitum & victum dominio privari; adeo ut rerum, quas ipso usu consumunt, dominium remaneat, vel penes dantes, vel penes Romanos Pontifices, ex quorum licentia bibunt & manducant.

Hinc patet, non moveri quæstionem 1. de rebus, quæ non consumuntur unico usu, ut domus, vestis, vasa: in his enim usum à dominio distingui constat. 2. Neque etiam sermo est de secundario & minus proprio earum rerum usu; hunc enim etiam à dominio distingui evidens est: hinc potest quis absque dominio vino uti ad odorem, pecuniâ ad ostentationem. Sed quæstio movetur de proprio & naturali rerum istarum usu; an quis scilicet, vino ad bibendum, pecuniâ ad emendum uti possit, absque vero ejusdem vini aut pecuniæ dominio, qua de re sit

CONCLUSIO.

In iis etiam rebus, quæ usu consumuntur, dominium ab ipso usu separari potest. Ita multi Theologi & Pontifices, quos citat & sequitur Delugo Disp. 2. sect. 3.

Prob. 1. Ut usus in iis etiam rebus, quæ per usum pereunt, à dominio distinguatur, sufficit, ut possit quis earum usum concedere, non concesso domino: atqui hoc non repugnat. Potest enim aliquis alteri tradere facultatem re sua utendi, sed ea lege, ut quoties voluerit, facultatem hanc revocet: atqui hac facta suppositione, quæ nullatenus repugnat, qui usum habebit, non habebit dominium; cum ille verè dominus remaneat, qui rem suam ad se pro nutu revocare potest; ergo.

Prob. 2. variis exemplis. Nam 1. conviva habet usum ciborum sibi appositorum: atqui tamen eorum dominus non est; semper enim prohiberi potest ab eo, qui ipsum invitavit, isque cibos jam mensæ impositos, remove, aut pauperibus largiri potest, ergo conviva usum habet sine dominio. 2. Idem de servis dici potest. 3. Apud Fideles Ecclesiæ primitivæ, omnia erant communia; ergo nihil habebant proprii, adeoque usum eorum, quibus vesciebantur, habebant, non autem dominium.

Prob. 3. Dominium rei non habet, nisi qui illud acceptare voluerit: atqui possunt FF. Minores acceptare nolle dominium rerum, quæ ipsis dantur, sed usum dumtaxat pro dantis aut alterius nutu revocabilem; ergo.

Atque id approbatur, & confirmatur Summi Pontifices Nicolaus III. c. *Exiit, qui seminat*. 3. De verb. signif. in VI ubi ex mente Gregorii IX. statuit FF. Minores, tam in genere quam divisim, nihil habere proprii. Idem docuit Clemens V. aliique complures.

At, inquires, aliud docuit Joannes XXII. cui ergo adherendum?

Resp. In hac controversia, quæ ad fidem non spectat, sed in re partim naturali, partim civili versatur, mirum non esse, si variæ fuerint variorum opiniones: hinc etiamnum divisi sunt in hoc puncto Theologi, & quisque quam probabiliorem judicat sententiam, eam rejectâ aliâ amplectitur. Sunt tamen, qui Joannem XXII. idem cum aliis Pontificibus in rei veritate sensisse putent, nisi quòd proprietatem earum rerum, quibus utuntur Minores, abiecit ut inutilem sibi. Vide Sylvium in 2. 2. q. 66. art. 1. Adde, quòd Joannes XXII. quidquid ea de re dixit, disputavit & statuit, submisit determinationi Successorum suorum, ut patet ex diplomate, *Ne super iis*, datò Avenione 3. Non. Decemb. de quo vide Wadingum ad an. 1333.

Obj. 1. Habere dominium nihil aliud est, quam habere rei destruendæ potentiam: sed qui re per usum consumptibili uti potest, eo ipso potestatem habet ejusdem rei destruendæ; ergo.

Resp. Neg. maj. Non enim satis est ad dominium, ut rem destruere possis; sed insuper requiritur, ut ea rei destruendæ potestas non pendeat ab alio, ad cujus nutum revocari possit: atqui Minoritæ re sibi certos in usus concessa non utuntur, nisi dependenter à voluntate alterius, qui potestatem ipsis concessam semper revocare potest; ergo.

Obj. 2. Usus est facultas aliqua re utendi, salva ejus substantia: atqui non potest quis uti rebus usu consumptilibus, salva eorum substantia; ergo res consumptibiles usum non habent à dominio distinctum.

Resp. Majorem esse veram de usu, prout in Jure civili accipi solet, quia Jurisperiti de usu non discesserunt, nisi prout versatur circa res, quæ ipso usu non consumuntur: quod si jus etiam theologicè vel metaphysicè accipiatur, strictius definiri potest, Actus, vel facultas utendi re aliena, ad nutum illius, ad quem pertinet ea res.

Obj. 3. Ergo, qui rem alteri tradet, duplex pro ea pretium accipere poterit, alterum quidem pro usu, aliud autem pro dominio: atqui hoc usuram inducit.

Resp. Neg. min. Ut enim omnis tollatur usura, sufficit, ut tunc usus & dominium divisim sumpta, pluri vendi non debeant, quàm si conjunctim venderentur: atqui sic se res habet: si enim usum solum pro nutu revocabilem vendideris mihi, cur tantum exiges, ac si una cum usu dominium vendidisses?

ARTICULUS III.

De Habitatione.

Habitatio definiri solet, Jus habitandi in alienis ædibus, salva earum substantia.

Habi-

Lib. 5.
tit. 12.

Objectiones.

Habitatio domus in Jure civili distinguitur ab usu domus: qui enim usum solum haberet domus, eam per se habitare teneretur; qui vero jus habitationis haberet, non solum in ea domo per se degere, sed etiam aliis locare potest, ex Instit. ubi sup. n. 5. Hæc Jurisprudencia in Gallia etiam valet, tametsi in ea habitatio & usus domus non distinguantur.

Hinc patet habitationem proxime accedere ad usumfructum: jus habitationis marito concessum, extenditur ad uxorem, filios, domesticos; neque enim seorsim ab iis vivere præsumitur. Idem dicendum si jus illud uxori concessum sit, aut viduæ (modo non à priori marito) quæ ad ultteriores nuptias transvolet: sed si legata marito pars domus, toti ejus familiæ non sufficiat, non ideo alias domus partes sibi non legatas, poterit occupare.

Jus habitationis tota legatarii vita perdurat, nisi aliter conventum sit.

ARTICULUS IV.

De emphyteusi.

Empyteusis est Contractus quo res aliqua immobilis possidenda & fruenda alicui traditur, ea lege ut pensio annua inde domino præstetur. L. 1. ff. Si ager vetig. Emphyteusis ab inferendo, plantando & meliorando dicta est, quia ut plurimum steriles agri in emphyteusim tradebantur emphyteutæ ab eo meliorandi.

Hinc pensio annua quæ domino directo debetur, quæque alio nomine dicitur Canon, modica esse debet, prout emphyteuta plus aut minus ad meliorationem tenetur. Hæc autem pensio non tam solvitur ob emolumenta quæ à re emphyteutica percipiuntur, quam in agnitionem directi quod penes alium manet dominii: quapropter emphyteuta pensionis hujus remissionem exigere nequit, eo prætextu quod toto sterili anno, nihil collegerit; imo si rei emphyteuticæ pars aquis abrepta, consumpta fulmine, aut aliter perierit, quod residuum est integram, ut ante, pensionem debet: sed in eo casu emphyteuta à contractu resilire potest, & rem desereret, secundum regulas Juris illius quod gallice dicitur, *deguerpiissement*.

Quæres, an rejici possit emphyteuta qui pactam habitationem non solvit.

Resp. posse expelli, si pro Ecclesiastica emphyteusi per biennium, pro sæculari per totum triennium non solverit. L. 2. cod. De jure emphyt. &c. sed expulsionem hanc per Judicem, partibus vocatis decerni oportet. Expulsus autem emphyteuta, impensas quas in meliorando fundo posuit, repetere non potest: debet tamen Judex, habita meliorationum ratione, congruam dilationem emphyteutæ concedere, ut vel solvere, vel emphyteusim suam alii vendere possit quod sine consensu domini facere potest L. 3. cod. De jure emph.

Quæres 2. quoto tempore duret contractus emphyteuticus.

Resp. eum vulgo fieri ad annos 20. 30. 40. 50. 60. aut 99. quem terminum excedere non solet. Non fit autem ad tempus quod sit minus decennio.

Quæres 3. an emphyteuta fundum, eo quo voluerit modo, meliorare possit.

Resp. neg. Soli enim faciem immutare non debet, unde agros in silvas, aut vicissim silvas in orationes convertere ei non licet: si tamen emphyteuta sceno, pascuis, ligno indigeret, aut Baccho magis quam Cereri opportuna esset tellus, tunc veritas non essent emphyteutæ hujusmodi mutationes.

ARTICULUS V.

De feudo, libello, & superficie.

Feudum est Contractus, quo rei immobilis dominium utile alicui sub fidei & obsequii conditione traditur à domino rei ejusdem proprietatem retinente. Qui tradit, dicitur *infeudator*; qui accipit, *vasallus*, aut feudatarius: res data feudum, aut res feudalis, ejusque proprietates ad vasallum magis quam ad dominum nunc pertinere censetur.

Jura domino à vasallis præstanda duplicis sunt generis: alia honorifica, ut fidelitas, *fœi & hommage*; alia utilia, quæ consistunt in quibusdam emolumentis: atque hæc vel sunt ordinaria, ut in multis consuetudini-

bus, Relevium, & quinta pars pretii quo feudum venditur à vasallo, *droit de relief*, & *de quint*: vel extraordinaria, ut jus columbarii, molendine, furni, prati publici &c.

Porro, jura dominis in singulis mutationibus debita, gallice *lots & ventes*, à die initi contractus, vere & ex justitia debentur; unde qui rem feudalem vendit aut emit, ea in conscientia solvere tenetur, etiam non requisitus. Atque hoc facile admittent qui norunt feuda, olim hæreditaria non fuisse, unde ad dominos, mortuo vasallo, pleno jure revertebantur; imo ante Carolum VII. necdum ea vendere licitum erat: cum igitur tam sacrum sit dominorum jus, æquum non est ut eo omni ex parte priventur.

Quæres, cujus sit ea domino jura solvere, an venditoris, an illius qui emit.

Resp. varias esse ea de re consuetudines. In Consuet. Paris. Melodun. Antisiodor. emptoris est solvere; in Consuet. Norman. onus illud in venditorem cadit, nisi aliter expresse statutum fuerit in contractu: alibi vero, ut in Consuet. Meldens. & Silvanect. venditor & emptor, onus solvendi domino juris, ex æquo dividunt inter se.

Multa olim erant emphyteusim & inter & feudum discrimina, quæ nunc non subsistunt, ex quo feudum non ad mares solum sed ad fœminas etiam devolvitur, & onera tam realia quam personalia suscipit.

Libellus est contractus quo emphyteuta, aut vasallus, rem suam emphyteuticam, aut feudalem, cedit tertio in emphyteusim aut feudum; adeo ut sit veluti subfeudum, & subemphyteusis.

Superficies est jus quo quis alieni soli superficiem possidet, & in eo ædificare potest. Qui hoc jus habet, superficiarius dicitur, habetque dominium utile domus superficiarius dicitur, habetque dominium utile domus superficiaria, cujus proprietates penes dominum loci remanet, quia ædificium cedit solo in quo construitur, ut supra observavimus.

ARTICULUS VI.

De servitute.

Servitus sumpta active, est Jus quod quis habet in re alterius ut sibi aut rei suæ serviat. Servitus passive sumpta est ipsa rei subjectio in commodum alterius. Hinc sequitur, de duobus qui de servitute aliqua contendunt, unum esse qui alterius fundo libertatem adimere velit; alterum vero qui rei suæ libertatem vindicet.

Servitus dividitur 1. in realem, & personalem. Realis ea est per quam res rei servit, ut domus domui cuius stillantes aquas excipit. Personalis vero ea est, quæ res personæ obligatur, vel persona rei: res quidem, ut si jus habeam non propter agrum, sed aliunde, hac transeundi; persona vero rei, ut si Titius agrum meum excolere debeat. Ususfructus, usus & habitatio sunt proprie servitutes personales.

2. Servitus realis dividitur in urbanam, & rusticam. Urbana ea est quæ urbano prædio debetur; rustica vero quæ prædio rustico debita est. Sed notandum est, urbanum prædium nomine, intelligi quodcumque ædificium à patrefamilias habitandum, sive sit in urbe, sive in villis & in vicis, & hortum amœnitatis causa annexum: quia urbanum prædium non locus facit, sed materia, ex L. 192. ff. De verb. signif. Per prædium vero rusticum intelligitur prædium omne distinctum ab humano habitaculo: appendiceque illius horto amœno. Hinc ager, stabula jumentorum, horrea ab hominis habitaculo separata, prædium rusticum constituunt, etiam si in urbibus sita sint.

Urbanorum prædiorum servitutes & jura talia sunt: alius tollendi ædificii, & officiendi luminibus vicini, aut non extollendi: item stillicidium avertendi in rectum vel aream vicini, aut non avertendi: item immitrendi tigna in parietem vicini. Ita habetur L. 2. ff. De servit. præd. urban. Et Instit. L. 2. tit. 3.

Servitutes rusticorum prædiorum sunt hæc: iter, actus, via, aquæ ductus; dicunturque servitutes nominatæ.

Iter est jus quo quis pedes aut eques per alterius fundum transire aut ambulare potest: qui autem solum itineris jus habet, etsi jumento vehi possit, jumentum tamen agere non potest ante se. Actus, est jus agendi jumentum aut vehiculum. Via, utrumque itineris & actus jus complectitur; adeoque est jus eundi, ambulandi, & agendi jumentum & vehiculum. Aquæductus est jus aquam ducendi per alienum fundum, sive

Pontas
Luth. &c
c. 1.

Ferriere,
verbo Fief

Vid. Ferriere In-
troduct. à la
pratiq. v.
Emphyt.

Vid. Brillon, Di-
ction. des
Arrets. v.
Emphy-
teutic. n.
9.

L. 1. ff. de
serv. præd.
rustic.

sive canalibus, sive vivo per alterius terram depresso, quo aqua decurrat.

Eorundem verò prædiorum servitutes, quæ innotata dicuntur, sunt, aquæ haultus, pecoris sui ad alterius lacum appulsus, jus pascendi, calcis coquenda, arenæ fodiendæ, cretæ eximendæ, pedamenta ad vineam ex vicini prædio sumendi: quæ omnia sapius repetuntur ff. toto titulo *De servit.* ubi etiam varia describuntur onera eorum, ad quos pertinet tum fundus *dominans*, seu is, cui alter servit, tum fundus *serviens*. Vid. Domat. Lib. 1. tit. 12. sect. 4. & 5. ubi, ut solet, rem nitidè & profundè pertractat.

Quæres, quibus modis servitus acquiratur.

Resp. Servitutes alias esse, quæ alicui liberè conceduntur, & ex comparantur iisdem modis, quibus alia quæcunque bona, ut venditione, donatione, testamento; alias quæ necessario constituuntur: ut si quis sepulchrum habeat, viam autem ad sepulchrum non habeat, vicinus à Judice cogi potest, ut iusto pretio iter ei præstet, qui tale jus habet.

Potest etiam, ut libertas à servitute, sic & ipsa servitus præscriptione etiam sine titulo comparari.

Omnes servitutes non utendo amittuntur, ideoque præscribuntur *decennio contra presentes, vel viginti spatio annorum contra absentes*. Leg. 13. cod. *De servit.* Servitus activa ex parte amitti potest, ex parte retineri: si quis, v. g. jus aquæ in alieno fundo, noctu diuque hauriendæ habeat, amittit nocturnam servitutem, si ea per noctem non utatur, tempore ad præscribendum requisito.

Hic tamen videndæ locorum consuetudines. Viget, v. g. Parisiis hæc sententia, *Præscriptio nulla, sine titulo*: unde, si ruri siue in urbe, nequidem post annos centum servitutem præscriperis, nisi titulum exhibeas: quod ideo factum est, ne quod ab amico toleraveras, hoc à te etiam invito exigi possit, ut sæpe factum est.

Finitur autem servitus, non præscriptione solum, sed & contrariis pactis; item reductione prædii ad dominum, cui serviebat, aut destructione vel prædii, in cuius gratiam constituta erat servitus, vel rei, quæ servituti occasionem dederat. Sic si aruerit fons, in quo ut aquam haurires, per fundum meum transire poteris, jam hac transire non poteris: at reviviscente fonte reviviscet jus tuum, etiam si elapsum fuisset tempus præscribendi. L. 34. & 35. ff. *De serv. præd. rust.*

De pignore & hypotheca dicemus in Tract. de contractibus: de possessione verò superius actum, ubi de præscriptione.

PARS III.

De Injustitia & Restitutione.

Dicemus 1. De injustitia. 2. De restitutione in genere. 3. De restitutione in particulari.

CAPUT I.

De injustitia, eiusque affectionibus & divisione.

Injustitiæ nomen sumitur vel latè pro omni Legis violatione, quo sensu peccatores cujuscunque generis sæpe in Scriptura Sacra vocantur injusti; vel stricte prout opponitur justitiæ stricte sumptæ, de qua in prima hujus operis parte locuti sumus. Injustitia stricte sumpta si consideretur ut actus, nihil est aliud quam juris alieni violatio; si vero consideretur ut habitus, definiri solet, Prava voluntatis dispositio ex actibus injuriis orta & ad similes actus inclinans.

Quæres cum S. Thoma 1. An injustus aliquis dicatur, eo ipso, quod aliquid facit injustum.

S. Thom. 2.2.9.59. art. 2. Resp. Negat. Ut enim notat hic Sylvius, differunt hæc tria, facere injustum, facere injustè, & esse injustum. Ut fiat injustum, scilicet materialiter, satis est, ut fiat contra debitam æqualitatem; hoc autem sine mala & injusta intentione fieri potest, ut si quis rem alienam sumat, quam suam esse putet. Ut fiat aliquid injustè, sufficit, ut libere fiat id, quod per se injustum est, quamvis id non fiat ex habitu, nec ex plena & deliberata intentione: ut si quis ex violento iræ motu alterum occidat. Sed ut quis absolute & simpliciter de-

nominetur injustus, requiritur, ut ex habitu operetur sciens & volens: quia sicut unus virtutis actus hominem simpliciter virtuosum non denominat; sic nec unus vitii actus, generaliter loquendo, hominem facit vitiosum, eo modo, quo vitiosi nomen sumitur à Philosophis, nempe prout habitum exprimit. Quia tamen plerumque nomina, quibus exprimuntur habitus ad exprimendos actus divertuntur, hinc fit, ut possim injustum dicatur, quicumque peccat peccato injustitiæ, siue ex habitu injustitiæ operetur, siue non.

Quæres 2. Utrum aliquis possit pati injustum volens; seu clarius, utrum volenti fieri possit injuria.

Resp. Neg. cum S. Th. hic art. 3. 1. Quia hoc docet recepta hæc regula 27. Juris in VI. *Scienti & consentienti non fit injuria*. 2. Quia ille solum injuriam pati potest, cujus jus violatur: atqui violari non potest jus alterius nisi volentis, vel explicite si sciat, vel implicite si nesciat, & ita sit affectus, ut, si sciret, expresse nollet. Ratio est, quia eo ipso, quo vult, cedit jure suo; sed hominis jure suo cedentis, jus non violatur. Ergo si tibi volenti pecunia tua tollatur, non pateris injustum, quia tunc idem facis ac si pecuniam tuam gratis dares.

Obj. 1. Christus & Martyres vere & proprie injuriam passi sunt: atqui tamen erant volentes; ergo. Objectio. nes.

Resp. Dist. min. Erant volentes, id est, gaudebant, quod paterentur, & in suppliciorum tolerantiam toto animi fervore contentiebant, conc. id est, jure suo cedebant, & in ipsas tortorum actiones consentiebant, neg. Itaque Martyres respectu tyrannorum permissivè se habebant, sed nullum iis in se jus tribuebant, imo ne tribuere poterant, cum ne ipsi quidem propriæ vitæ aut membrorum dominium haberent. Hinc Sancti retinent actionem injuriarum, quas passi sunt, ut patet ex Sap. 5. v. 1. *Stabant justi in magna constantia adversus eos, qui se angustiaverunt*.

Ex his principiis facile colliges usurarium strictam inferre injuriam mutuuario, etsi is sciens & volens usuras solvat. Mutuarius enim non ita est volens, ut jure suo cedat; quin è contra jus suum, si posset, servaret illæsum.

Obj. 2. Qui Clericum volentem percutit, non desinit esse injustus; idem dicendum de eo, qui sua pupillo consentienti bona aufert, unde & tenetur ad restituendum. Ergo volenti fit injuria.

Resp. Antecedens esse, ut ajunt, de falso supponente respectu pupilli, qui propter prohibitionem Legis vere & proprie volens esse non potest, unde nec potest jure suo cedere, quia, quidquid habet potestatis, Legibus ligatum est.

Quod spectat ad Clericum, qui volens ab aliquo percutitur, sciendum est, Canonem, quo prohibetur, ne quis in Clericum vel Monachum manus violentas inferat, non tam in favorem cujuslibet personæ singulariter sumptæ, quam in Ordinis totius Clericalis gratiam fuisse constitutum: eum ergo Clericus privilegio illo seu jure cedere non possit, mirum non est, si injustus sit, qui eum volentem aut nolentem percutit. Quanquam dici posset, hujusmodi percussorem magis injuriosum esse in Ordinem Clericalem, qui nunquam privilegio seu jure Canonis cedit, quam in ipsum, quem percutit Clericum, qui eo quantum potest, cedere supponitur; quomodo qui seipsum occidit, non tam sibi quam Deo & Reipublicæ injuriam facit; aut, qui cum virgine consentiente peccat, non in ipsam, sed in ejus familiam injustitiæ reum se constituit, ut docet Sylvius hic. In his tamen casibus graviter peccatur, vel contra pietatem, vel contra castitatem, vel contra legem Matrimonii, ut si quis cum uxore alterius scientis & consentientis peccaret: unde merito proscripta est hæc Propositio ab Innoc. XI. *Copula cum conjugata consentiente marito non est adulterium, adeoque sufficit in confessione dicere se esse fornicatum*. Et vero etsi maritus injuriæ reparationem condonare censeatur, ex quo in hujusmodi factum consentit, proprie tamen abdicare nequit jus maritale in eo essentialiter situm, ut conjugum caro cum aliis dividi non possit.

Cæterum nemo negat, quin consentienti ex dolo, vi, vel metu injuste incussò, vera fiat injuria; quia ad tollendam injuriam non sufficit quælibet juris cessio, sed ea solum, quæ injustæ coactionis & doli experts fuerit: alioqui posset aliquis ex iniquitate & dolo commodum reportare; quod falsum est, quia ex regula communi nemini sua fraus & dolus patrocinantur.

Quæres 3. Quodnam sit objectum injustitiæ.

Resp. Oppositorum oppositas esse rationes, adeoque cum justitia versetur circa jus alterius, prout servatur ad æqualitatem, dicendum est, injustitiam ver-

fari

fari circa injuriam seu damnum, quo jus alienum violatur.

Quæres 4. Quotuplex sit injustitia.

Resp. Injustitiam totidem modis posse dividi, quot dividitur modis justitia. Adeoque injustitia alia est contra justitiam generalem, alia contra justitiam particularem. Sed ratione materiae triplex potissimum distinguitur injustitia, pro triplici genere damnorum, quæ proximo inferri possunt in bonis animæ, corporis, & iis, quæ externa dicuntur, seu famæ sint & honoris, seu fortunæ.

CAPUT SECUNDUM.

De restitutione in genere.

UT omnia aut saltem eorum præcipua, quæ ad restitutionem pertinent, intelligantur facilius, & intellecta retineantur, videndum est 1. Quid sit restitutio. 2. An sit necessaria. 3. Unde nascatur ejus obligatio. 4. Quænam ad eam culpa requiratur. 5. Quinam ad eam teneantur. 6. Quo ordine, cui, quantum & quando restitui debeat; seu, ut ajunt, quæ sint justitiæ affectiones. Denique, quibus in casibus debitor excusetur à restituendo.

ARTICULUS I.

De nomine & essentia restitutionis.

Restituere, juxta vim nominis, nihil aliud est, ut notat Sylvius, quam aliquem iterato statuere in possessionem, vel dominium rei suæ. Quia tamen quædam sunt bona, in quæ homo, qui ea amisit, iterum statui non potest, ut patet de eo, cui vita vel membra ablata sunt, idcirco restitutionis nomen generalius à Theologis & Jurisconsultis accipitur pro qualibet illati damni compensatione, sive fiat per ejusdem rei restitutionem, ut cum redditur cui pecunia eidem furto abrepta; sive fiat per aliquam compensationem, ut cum familiæ hominis, quem occidisti, aliquid reddis, quo damnum ejus utcumque compenses, quapropter

Restitutio definiri potest, Redditio rei debitæ vel in se, vel in æquivalenti.

Dicitur 1. *Redditio*: unde restitutio est actus justitiæ commutativæ, quo constituitur æqualitas rei ad rem, inter datum & acceptum, inter jus personæ & rem, quæ personæ illi redditur. Unde etiam contingere potest, ut in restitutione servetur proportio geometrica, ut si quis bona Communitati subrepta, eidem restituat, tantum dando uni præ altero, quantum hic præ altero juris habet.

Dicitur 2. *Rei debitæ*: seu res debeatur ex injuria, furto, v. g. vel rapina; seu debita sit alio titulo, depositi, v. g. commodati, &c.

Dicitur 3. *In se vel in æquivalenti*: quia restitutio fieri potest abique eo, quod reddatur, aut reddi possit illud numero bonum, quod alteri ablatum est: ut si pecuniæ summam ei conferas, cui membrum amputasti (quod alii satisfactionem dicere malunt.) Ut autem restitutio fiat æquivalenter, lucrum cessans & & damnum emergens compensari debent, ut ex dicendis plenius constabit.

Quæres iterum, an restitutio differat à satisfactione.

Resp. Affirmative. Satisfactio enim est injuriæ alicui illatæ reparatio; unde satisfactio eo major esse debet, quo dignior est persona offensa: atqui restitutio 1. Necessario non supponit injuriam, ut patet in redditione mutui & depositi. 2. Non respicit personam, sed rem, unde major esse non debet restitutio, quæ sit nobili quam plebej; ergo.

Quæres iterum, an restitutio differat à solutione.

Resp. Affirmative. Nam 1. Solutio supponit rem, quæ solvitur diversam esse ab ea, pro qua solvitur; restitutio vero ejusdem rei esse potest. 2. Solvi dicitur, quod debetur ex voto & juramento, non dicitur vero restitui; e contrario, depositum dicitur restitui, non vero solvi.

ARTICULUS II.

De necessitate restituendi.

CONCLUSIO.

Restitutio in re aut in voto necessario est ad salutem.

Prob. 1. ex Script. Ezech. 33. v. 14. Si impius fecerit judicium & justitiam, & pignus restituerit, rapinamque reddiderit.... nec fecerit quidquam injustum, vita vires, & non morietur.

Rom. 13. v. 7. Reddite omnibus debita.

Jacobi 5. v. 4. Ecce merces operariorum.... quæ fraudata est à vobis, clamat, & clamor eorum in aures Domini Sabbaoth intravit. Unde sic: Illud est ad salutem necessarium, quod ita præcipitur in Scripturis, ut ejus ommissio mortem animæ inferat, & severam à Domino vindictam expectare debeat: atqui in citatis textibus præcipitur restitutio eorum omnium, quæ debentur, adeo ut qui illam omiserit, morte æterna mori debeat &c. ergo.

Prob. 2. Ex SS. PP. quorum instar in re evidenti sit S. Augustinus Epist. 54. & refertur cap. Si res, 1. causa 14. q. 6. Si res aliena, propter quam peccatum est, reddi potest, & non redditur, poenitentia non agitur, sed simulatur: si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum... cum restitui potest. Quæ ultima verba repetuntur Reg. 4. de regulis Juris in VI.

Prob. 3. ratione. Qui voluntarie perseverat in gravi peccato contra primaria legis naturalis præcepta, salutem obtinere non potest: sed qui non restituit, cum restituendi facultatem habet, voluntarie perseverat in gravi peccato contra hæc legis naturalis præcepta, *Alteri ne feceris, quod tibi fieri non vis. Suum cuique reddendum est.* Hæc enim præcepta vetant, ne cuiquam injuria fiat, ne jus alterius violetur. Atqui injuriam alteri facit & jus ipsius violat, qui rem ejus subripit, aut subreptam penes se servat. Ergo.

Confirm. Quia ommissio restitutionis est virtualiter furtum: est enim acceptio rei alienæ continuata: atqui fur salvari non potest; ergo nec qui rem alienam non restituit.

Dixi, restitutio in re aut in voto seu proposito, quia ei, qui restituere non potest, satis est, ut sincerum habeat propositum restituendi, cum restituere poterit. Unde sequitur, restitutionem ipsam non esse necessariam necessitate medii: hæc est enim conditio rei necessaria necessitate medii, ut nec ignorantia nec impotentia ab ommissione ejus excuset; sic sine Baptismo etiam inculpabiliter omisso infantes regnum Cælorum assequi non possunt: atqui impotentia & ignorantia hominem excusant à restitutione actuali; ergo.

Obj. 1. Si restitutio esset necessaria, Christus eam præcepisset Phariseis, cum eos arguit rapinæ, & ad poenitentiam hortatus est, atqui Christus altum habet de restitutione silentium. Quod superest, inquit Luc. 11. vers. 41. date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Ergo.

Resp. Neg. maj. Ut enim optimè animadvertit Sylvius, non omnia ad salutem necessaria omnibus in locis dicuntur, sed quædam uno, quædam alio. Quod si salus apud Lucam tribuatur eleemosynæ, intelligendum est id, modò nihil desit cæterorum quæ necessaria sunt. Sic Matth. 6. dicitur: Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester cælestis delicta vestra. Si nempe non obstat defectus alicujus alterius ad remissionem peccatorum requisiti. An enim, qui injurias sibi illatas condonabit, adulterii, iræ, intemperantiæ, aliorumque ejusdem generis scelerum remissionem statim obtinebit? Merito tamen Christus eleemosynam citavit ut medium, quo mundari facile possent Pharisei; tum quia eleemosynis iniquitates redimuntur; tum quia, qui in pauperes liberalitatem exercere vplunt, à restituendo quod strictius debent libenter incipiunt; tum denique, quia restitutionis præceptum non latebat Phariseos, sicut necessitas operum misericordiarum, quibus externas lotiones præferebant.

Obj. 2. Qui rem habet alienam domino consentiente, aut irrationabiliter invito, non tenetur ad ejus restitutionem: atqui dominus consentit aut consentire debet, ut res sibi ablata ab eo retineatur, qui eam abstulit; alioqui præferret rem suam temporalem æternæ alterius salutis, quæ periclitabitur, nisi consentiat, ut alter re illā sibi retineat. Ergo. Ita olim ratiocinabantur Græci,

Objectiones.

Græci, ut refert Alphonsus à Castro V. *Restitutio*. Unde fures absolvebant postquam oleo eos inunxissent, nulla iisdem imposita restituendi obligatione.

Resp. Ad primum, neg. min. Si enim valeat pia hæc subtilitas, jam unusquisque rem alterius invadere poterit: nulla erunt furti, nemini vel in iudicio, vel alibi bona sua defendere licitum erit, ne fortè fratris sui animam iræ, alijsve vitiis exponat. Apage novum charitatis genus.

Ad secundum. Dico hominem non teneri spiritale proximi bonum bono suo corporali anteferre, nisi cum proximus in gravi aut extrema necessitate constitutus est, à qua liberari non potest nisi per temporales boni nostri jacturam, aut periculum. Sic, juxta Sylvium 2. 2. q. 26. art. 5. tenetur quis infantem jam jam peste moriturum baptizare, etiamsi inde mortem sibi eventuram sciat. At cum homo animæ periculum non nisi propria voluntate subit, aliter ratiocinandum est; alioqui melior esset furum quam virorum frugi conditio.

Obj. 3. Rachel Genes. 31. furata est Idola patris sui. David 1. Reg. 27. legitur oves & boves abstulisse; idem Princeps mediam bonorum Miphiboseh partem dedit Sibæ: atqui nec Rachel nec David leguntur restituisse, quod tamen fecissent, si ad salutem necessarium fuisset.

Resp. 1. Nec sancta fuisse omnia quæ fecerunt viri sancti, nec scripta fuisse omnia eorum charitatis aut pœnitentiæ opera. Fieri non potuit ut restituerint; & hoc Scriptura non expressest.

Resp. 2. Quod spectat ad Rachaelem, multi eam accusant furti domestici, & ita sensisse videtur ipse Jacob cum ad Laban dixit ibidem v. 31. *Apud quemcunque inveneris Deos tuos, necetur coram fratribus nostris.* Alii vero existimant potuisse Rachaelem jure compensationis auferre Idola Laban, qui debitam filiabus suis dotem denegaverat, juxta id ejusdem capitis v. 14. *Nonne quasi alienas reputavit nos & vendidit, comeditque pretium nostrum?*

Quod vero pertinet ad Davidem, abstulit ille oves & boves eorum quos Dominus occidi jussit: quibus autem eripi vita potest, iis & bona eripi possunt, nisi aliud obstat.

Non ita facile excusari potest. Davidis agendi ratio erga Miphiboseh, cujus bonorum medietatem Sibæ donavit. Sed certum esse videtur quod David qui iniquos odio habuit, & dilexit justitiam, restitutionem non omiserit, seu idem reddendo Miphiboseh, seu aliquid æquivalens. Certè in restitutionis partem computari potest, quod David eum aluerit cibo regio: quod enim prius ex liberalitate faciebat, hoc deinceps ex justitia facere potuit.

Sunt qui Davidis culpam inde multum imminui putent, quod veritatem facile comperire nequiverit. Mutuo sese inculpabant Siba & Miphiboseh; altius, ut fieri solet, vociferabatur qui in culpa erat. Agebatur de re gesta in angulo: pronum fuit ut crederetur Sibæ qui Principis animum dictis & factis occupaverat, aut saltem ut æquo dividerentur ea bona quæ an domino an servo tota adjudicari deberent, certum esse videbatur.

Quæres an præceptum restituendi affirmativum sit vel negativum.

Resp. Cum S. Thom. qu. 62. art. 8. ad 1. *Præceptum de restitutione faciendâ, quamvis secundum formam sit affirmativum, implicat tamen in se negativum præceptum, quo prohibemur rem alterius detinere.* Hæc autem negativi præcepti ratio prima est in præcepto restitutionis: primario enim vetat ne retineamus, alienum, tum deinde jubet ex consequenti ut id restituamus.

Confirmatur responsio nostra. Furtum est contra præceptum negativum, hoc scilicet, *furtum non facies*; atqui non restituere idem est ac perpetuo furari. Quid enim est omissio restitutionis? nisi continuata rei alienæ acceptio invito domino. Ergo præceptum non furandi & præceptum restituendi non re ipsa unum & idem; adeoque ratio primaria præcepti restitutionis, consistit in aliquo negativo.

Dices: Præceptum negativum obligat ad statim, ut ajunt, obligat enim semper & pro semper. Atqui præceptum restituendi non obligat ad statim: an enim si media nocte recorderetur homo se rem habere alienam, illico surgere debet, & restituere?

Resp. neg. min. Præceptum enim restituendi obligat ad statim, si agatur de animi præparatione, quia qui novit se rem alterius habere, statim animum ha-

bere debet ejusdem quamprimum restituendæ; si agatur de ipsa executione. Neque tamen vel è strato media nocte surgere, vel è Missa egredi quis debet ut statim restituat. Nam illud statim, non mathematicè accipiendum est, quasi consistat in indivisibili; sed moraliter & civiliter: moraliter autem id censetur statim fieri, quod sit cum commodè fieri potest. Ratio ulterior hæc est, quod ea tantum prohibeatur alienæ rei detentio quæ sit domino rationabiliter invito: atqui dominus rationabiliter invitatus non erit, si quis per levem moram, restitutionem differat, ergo.

Atque hinc intelliges præceptum negativum duplicis esse generis: alia quorum circumstantiæ omnes quovis momento ita ponuntur, ut qui contra ea agit, revera peccet; tale est istud præceptum, *Non mentieris*: alia vero sunt quorum circumstantiæ non ita semper & simul ponuntur; unde neglecto præcepti cortice, ipsa præcepti substantia satis adimpleri potest; tale est illud præceptum, *Non retinebis rem alienam*.

Instab. Si homo teneatur ad restituendum statim ac potest, sequitur quod qui non restituit, semper novum ac novum peccatum committat; si enim manè peccavit non restituendo ut poterat, paulo post rursus peccabit, si rursus restituere omittat, & sic penè in infinitum. Atqui doctrina hæc durior esse videtur; ergo.

Respondet Sylvius, hominem à primo momento quo injustus alienæ rei detentor esse cœpit, semper peccare; sed addit Theologus ille, peccatum, hoc unum esse & idem, nisi cum expresse & tacite renovatur propositum non restituendi: expresse quidem, ut si positive statuas alienum detinere; tacite vero, ut cum advertis aut facile advertere potes te alienum retinere, nec tamen proponis restituere. In hac autem continuatione gravitas peccati semper crescit, tum ratione damni quod diutius sustinere cogitur verus rei dominus; tum quia ipsa detentionis, imo & injustæ voluntatis diuturnitas, circumstantia est notabiliter aggravans. Unde licet quoad mores non adeo forte referat scire, an differens restitutionem, unum vel multiplex committit peccatum, eo quod tanta esse possit in uno isto gravitas, quanta in illo multiplici, debet tamen pœnitens aperire 1. à quo tempore rem alterius detineat. 2. an eam semper restituere potuerit. 3. an voluntatem ejus retinendæ pluries iteraverit. Sic enim tota peccati ejus ratio & extensio facilius intelligi poterit.

Atque hæc procedunt non solum de eo qui notabili tempore differt totam restitutionem, sed de eo etiam qui cum posset totum restituere, nonnisi partem restituit, aut qui licet brevi tempore, differat, grave tamen creditori præjudicium affert; prout enim crescit illud præjudicium, crescit & peccatum.

Videant etiam Confessarii ut cautè ambulent cum pœnitentibus quos restitutioni obnoxios invenerint. Nam 1. absolvi non possunt nisi qui firmum habent restituendi propositum, quo carere prudenter judicantur qui media ad comparandam restituendi facultatem necessaria non adhibent: qui enim vere vult finem, vult & media sine quibus obtineri finis non potest. 2. nec absolvi debent, etiam in periculo mortis, qui restitutionem quam per se possent, hæredibus faciendam committunt. 3. neque ii etiam qui toti solvendo pares, nonnisi partem restitunt, sub eo prætextu quod dominus, utpote dives, nihil ex hac dilatione patiatur detrimenti: peccas enim eo ipso quo alienum rapis, si dominus inde damnum patiatur, si non 4. qui jam in aliis confessionibus promiserant se restitutos, necdum tamen promissis steterunt, ordinari non sunt absolvendi nisi prius restituant: ita Sylvius. Ratio est, quia hi esse solent mundanorum mores, vel potius stultitia, ut qui etiam factum detestantur tanquam aliquid infame, libertatem non restituendi, ut nobilitatis privilegium diligant & amplectantur. Cum ergo hujusmodi pœnitentes asserunt se hac vice restitutos, idque sibi certum esse ex firmo quod intus sentiunt proposito, dicendum est iis cum Cajetano: Vobis quidem credo, ite hoc passu, & firmum quod geritis restituendi consilium executioni mandata, postea absolvemini.

Dixi, ordinari, quia Confessarii prudentiæ judicandum relinquitur quando aliter sit faciendum. Et si enim hoc lucentur mendaces, ut ne quis iis quidem credatur cum vera dicunt, aliquando tamen contingit ut evidentia sinceritatis indicia præ se ferant, quibus absque ulla erroris formidine vir etiam sapiens fidem habere potest: aliunde contingit nonnunquam ut homo hic & nunc restituere non possit, & tunc cogi-

non

Ad art. 8.
q. 62. 2. 2

Objectio.
mcs.

non potest ad restituendum sine mora. De causis à restitutione vel simpliciter vel hic & nunc facienda excusantibus dicemus infra.

Quærant hic aliqui, an gravius peccet qui centum nummos una vice subreptos per annum detinet, quam qui multis vicibus eosdem 100. nummos unius anni decursu furatur.

Resp. Vel ille qui multis vicibus furatur, statuit ab initio centum nummos furari, vel non. Si primum, haud multum discrepare videtur ab eo qui summam hanc una vice subripit; idem enim esse potest in utroque malæ voluntatis gradus quem unus una vice, alter pluribus exerit circa eandem summam. Qui tamen una vice furatur, plus aliquando restituere debet, quia communiter loquendo plus intulit damni, atque ex hac parte minus esse potest peccatum illius qui nonnisi successive proximi sui nummos furatus est.

Si secundum, plus peccat intensive qui centum nummos una vice furatur, quia actio ejus circa gravio-rem materiam versatur jam ab initio: plus etiam peccabit extensive, si consensum summæ hujus retinendæ, pluries moraliter renovet, quam furandi animum resummat ille qui pluribus vicibus furatur.

Quærant iterum quandonam censeatur non perseverare virtualiter propositum detinendi rem alienam.

Resp. Hos vulgo assignari casus 1. cum detentor contritionis actum producit, & rem quam detinet restituere sibi proponit. Videndum tamen, ut opinor, annon illusorius sit ille contritionis actus. A fructibus eorum cognoscetis eos. 2. cum rei alienæ detentio definit esse peccatum, v. g. quia retentor factus est impotens ad reddendum: sed cavendum annon qui reddendo impar factus est, ita mente sit affectus ut etiam si possit restituere nolit.

ARTICULUS III.

De radicibus restitutionis.

In assignandis restitutionis radicibus non consentiunt inter se Theologi. Plures alii, alii pauciores recensent. Nos quatuor assignabimus, quarum prima, est injusta acceptio; secunda, injusta detentio; tertia, injusta damnificatio; quarta demum, contractus aut quasi contractus.

Injusta acceptio est cum res aliena domino rationaliter invito usurpatur.

Injusta detentio, cum aliquis rem alterius nonnisi inique retinere potest, quod contingere potest absque injusta acceptione, ut si meas inter gemmas, alterius gemmam quam sine advertentia collegi, detexero, eamque restituere nolim, injustum detentorem me constituam.

Injusta damnificatio, cum cuiuspiam infertur damnum absque ulla rei ejus acceptione, aut detentione, ut cum quis alterius ædes vel fata succendit.

His titulis addi potest quartus, nimirum ratione contractus expliciti aut impliciti. Sic tenetur ad restituendum, quia pecuniam mutuo acceptam, fortuito casu amisit: sic ei restitui debet qui alterius absentis negotia sponte & utiliter gessit, aliquid pretio æstimabile pro illis impendendo; ut si flammam à domo ejus removerit, si vindemiam ejus tempore congruo collegerit & expresserit.

Dices: Qui rem alterius bona fide possidet, eamque restituit statim ut alienam esse cognovit, non tenebatur ad restituendum ratione injustæ acceptionis, neque etiam ratione injustæ detentionis &c. Ergo radices restitutionis quas assignavimus non sufficiunt.

Resp. eum teneri ratione detentionis, non quæ injusta fuerit, (cum supponatur toto quo rem alienam possedit tempore, bonam habuisse fidem;) sed quæ injusta foret, nisi restitueret. Porro per iniquam detentionem ea intelligi debet, quæ vel actu iniqua est, vel iniqua erit, nisi res restituatur. Unde sequitur quod restitutio semper aliquem ordinem dicat ad injustitiam, sive reparandam cum res restituenda injuste ablata est; sive præveniendam, cum v. g. eadem res bona fide possessa fuit ab eo à quo restitui debet.

Porro plurimi interest scire quo ex titulo teneatur quis ad restituendum. Si enim teneatur quia rem alterius inique possidebat, perseverat ejus restituendi obligatio, re etiam destructa vel sublata, licet non inde ditor factus sit; quia iniqua proximi damnificatio

Tournellii Tomi II. P. III. De Justitia & Jure.

eam fundat restitutionis obligationem quæ tamdiu subsistit, donec realis ponatur damni reparatio.

Cum vero tenetur quis ad restituendum absque prævia injustitia, tunc si pereat, sine ipsius culpa, res quam restituere debebat, non tenetur nisi quantum inde factus est ditor; quia totum obligationis ejus fundamentum inde petitur quod habeat rem alterius vel in se, vel in aliquo quod ei succedat. Est autem differentia inter rem ipsam, secundum se, & id quod loco ejus succedit, quod res ipsa semper clamet domino, ei-que secundum se debeatur quamdiu superest, excepto præscriptionis casu; id vero quod loco rei succedit tunc solum domino debetur, quando & quantum possessor factus est locupletior, ut colligitur ex Leg. Sed etsi 25. ff. De heredit. petitione. Sed hæc melius ut intelligantur, videndum est annon aliquando ad restituendum teneatur quis absque ulla culpa; an sufficere possit culpa venialis, vel non &c.

ARTICULUS IV.

De culpa restitutionis obligationem pariente.

Culpa duplex hic distinguitur, alia theologica, quæ est peccatum mortale vel veniale; aut juridica, quæ est omissio alicujus diligentia per ignorantiam, incuriam aut inadvertentiam, ex qua alicui damnum creatur. Porro non refert an omissio hæc peccatum sit, an non.

Culpa juridica triplex distingui solet, lata, levis, & levissima, quibus, ut completa sit gradatio, addunt aliqui latissimam & latiore.

Culpa latissima est communis diligentia quam ceteri adhibere solent, omissio damnosa, ea intentione ut alter decipiatur, & damno afficiatur. Talis est culpa militis excubias agentis, qui dormit aut dormire fingit ut faciliorem hosti accessum præbeat. Hæc culpa grande est peccatum, & verus dolus. Dolus autem est quævis machinatio ad decipiendum.

Culpa latior est dolus præsumptus: ut si sciens & valens impedire, non impediam tamen quominus fur rem apud me depositam auferat, vel ne hostis urbem ingrediatur.

Culpa lata est omissio illius diligentia & circumspectionis quam prudentes ejusdem conditionis homines, in ejusmodi rebus adhibere solent. Talis est negligentia illius qui librum sibi commodatum foris relinquit in scamno; aut ancilla quæ domus januam claudere vespere neglexit.

Culpa levis est omissio diligentia quam adhibent diligentiores. Talis est culpa illius qui librum relinquit in cubiculo quod seris non occluserat, aut quid domesticum admisit cujus probitas sibi satis nota non erat, aut qui difficultatem sibi in memorabilibus propositam male resolvit, quam doctiores feliciter expediissent.

Culpa levissima est omissio ejus diligentia quam prudentissimi & solertissimi in rebus ejusdem naturæ adhibent; qualis est illius qui cubiculum clausit, sed non probavit manu pulsando, an bene clausum esset; item qui antequam magni secreti momentum alicui committeret, expertus non est an aliquis pone januam auscultaret, veritus nempe, ut dici solet, ne parietes audiant.

Ex his multa sunt quæ sine ullo peccato contingere possunt, puta ex distractione involuntaria, ex oblivione naturali &c.

His positis videndum est qua ex culpa nascatur restituendi obligatio: sed antequam id præstetur, sedulo est observandum non eandem esse rerum omnium quæ alicujus culpa pereunt, conditionem.

Quædam enim non supponunt contractum, ut si bestia tua de se stabulum meum ingressa, ibi cum iis quæ mez erant subrepta fuerit. Quædam vero supponunt contractum, aut quasi contractum. Contractus autem vel transfert dominium, ut emptio, mutuum; vel non transfert, ut locatum, conductum & depositum. Contractus quilibet aliquando cedit in utilitatem solius recipientis, ut commodatum; aliquando in utilitatem solius dantis, ut depositum; aliquando tandem in utilitatem utriusque, ut locatum, conductum, emptio &c. Quasi contractus sunt negotiorum alienorum gestio, tutela, cura, officium Judicis, Advocati, Medici & alia id genus. Sit nunc

CONCLUSIO PRIMA.

Ad inducendam restitutionis obligationem sufficit & requiritur culpa Theologica, extra casum contractus aut quasi contractus.

Lib. 5. tit. 36. Prob. Prima pars quod sufficiat culpa Theologica etiam venialis; de qua major esse potest difficultas: probatur inquam 1. ex cap. 9. *De injuriis*. Ubi hæc habentur: *Si culpa tua datum est damnum, vel injuria irrogata, seu aliis irrogantibus opem forte tulisti, aut hæc imperitia tua, sive negligentia evenerunt, jure super his te satisfacere oportet.* Atqui per peccatum etiam veniale, alicui injuria etiam formalis inferri potest. Nam infertur formaliter injuria ab eo, qui sciens & volens jus alterius lædit: sed qui peccat venialiter, non desinit esse sciens & volens, aut saltem penes ipsum stat quominus sciat & velit; ergo.

2. Quia si venialis culpa sufficeret ad inducendam restituendi obligationem, nullum esset veniale furtum, nulla restituendi lex iis imponenda qui per minuta furta magnam pecunie quantitatem congestissent; atqui falsum consequens, ut per se evidens est; ergo.

Lib. 1. tit. 2. Prob. secunda pars, quod nimirum secluso contractu requiratur culpa Theologica. 1. Quia ex cap. 2. *De constit. rem quæ culpa caret in damnum vocari non convenit.* Atqui si posset quis absque culpa Theologica ad restituendum obligari, res quæ culpa careret, in damnum vocaretur; ergo.

2. Non tenetur quis ad restituendum, nisi ratione alicujus ex radicibus restitutionis quæ in Articulo superiori recensitæ sunt: atqui ubi deest tum contractus, tum culpa quævis Theologica, deest omnis radix quæ restitutionis obligationem parere possit: nulla enim aliunde est injuria formalis, nulla rei acceptio, detentio, aut damnificatio formaliter iniqua, cum non sit ullum peccatum; nullus contractus aut quasi contractus, ex hypothesi; ergo.

3. Tunc tantum exigere quis potest, ut sibi restitutio fiat, cum ei rationabiliter invito illata fuit injuria: atqui nemo rationabiliter invitus esse potest circa actionem alterius quæ nullam omnino culpam supponit; talis enim actio planè est involuntaria: quis vero mortalius de actione prorsus involuntaria ratioabiliter conqueri possit?

Dixi, extra casum contractus, quia supposito contractu aliter est ratiocinandum, ut statim patebit. Pariter si quis ex damno alterius ditior factus sit, necesse est ut restituat, quatenus habet æquivalenter rem alienam.

Objecti- ones. Obj. 1. Contra secundam Conclusionis nostræ partem cum Adriano & veteribus quibusdam Theologis. Exod. 21. v. 28. *Si bos cornu percusserit virum aut mulierem, & mortui fuerint, lapidibus obrueretur..... dominus quoque bovis innocens erit.* Et cap. 22. v. 6. *Si egressus ignis invenerit spinas, & comprehenderit acervos frugum, sive stantes segetes in agris, reddet damnum qui ignem succenderit.* Ubi quis ad restituendum tenetur absque omni prorsus culpa.

Resp. 1. de ceremonialibus & judicialibus Mosaicæ Legis præceptis colligi nihil posse, cum certum sit ea jam pridem abrogata fuisse.

Resp. 2. textum de cap. 21. Exodi nobis favere, ibi enim dominus ad nullam restitutionem obligatur. Præcipitur quidem ut bos qui hominem occiderit, lapidibus obruatur: verum lapidatio hæc, præterquam pro vera restitutione haberi non potest; ideo imparata fuit, ut cognoscerent Judæi quanto Deus homicidium prosequeretur odio, cum sanguinem hominis occisi de manu etiam bestię requireret, ut alibi loquitur Scriptura.

Vult quidem Justinianus Instit. lib. 4. tit. 9. *Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur, vult, inquam, ut animal quod alteri damnum sine domini sui culpa intulit, ab eo qui damnum passus est, pro nova accipi & retineri possit, nisi malit quadrupedis dominus damnum hoc, quod pauperiem dicunt, totum reparare, quod etiam viget in Gallia.*

Lugo disp. 8. sect. 3. Sed 1. Casus iste unicus est & singularis, ut notat Delugo, adeoque est exceptio firmans regulam. 2. Hujusmodi Lex juxta Theologos multos, non obligat in conscientia ante sententiam Judicis, quia nititur præsumptione aliquando falsâ, quod quis bestiam suam ea qua par erat diligentia non custodierit. Unde, ut à Sylvio notatum est, non videtur dominus peccaturus, si neque restituat, neque animal dedat, sed occultet; quando nihil omnino de contingentibus est emissum,

ut nullum damnum per ipsius animal alicui inferretur, neque lata est contra ipsum sententia.

Ad alium textum de cap. 22. Exod. Respondeo cum Interpretibus quos citat & sequitur Sylvius, præceptum hoc de eo esse intelligendum qui præ incuria non cavet ne ignis à se accensus serperet, & alienas segetes invaderet.

Obj. 2. Jure naturali qui posuit inæqualitatem, tenetur eam reparare: sed qui alteri damnum intulit, etiam sine ulla culpa, re ipsa posuit inæqualitatem; ergo eam reparare debet. Quod enim malo animo egerit, an non, quid ad rem? An desinit esse damnificator, quia nocere non intendebat?

Et verò an non durum est quod quis rem suam amittat, & nihil ab eo qui ipsam destruxit, repetere valeat?

Æ. Neg. maj. Generaliter intellectam. Ea enim solum inæqualitas est necessario reparanda; quæ casui fortuito attribui non potest: atqui inæqualitas quam quis prorsus involuntariè ponit, obvenit planè fortuito; ergo nulla est ejus reparanda necessitas. Neque hoc durum videri debet domino qui damnum sensit: tum quia noscere debet neminem sine culpa puniri debere; tum quia ipse in simili casu immunis erit à restituyendo.

Ex dictis sequitur, damnificationem nullatenus peccaminosam non inducere obligationem restituendi; sed graviter disputatur an qui ex culpa veniali, grave alteri damnum intulit, illud ex toto, aut ex parte reparare teneatur. Qua de re duplex est opinio. Prima eorum est qui censent eum qui ex culpa solum veniali grave alteri detrimentum procreavit, teneri ad totius hujusce damni reparationem. Ita Florent. Decoq. de restit. p. 59. Henricus à S. Ignatio tom. 2. p. 503. Secunda eorum qui putant satis esse si quis resarciat partem damni pro quantitate culpæ. Ita plurimi quos sequitur Delugo, Mag. Grandin, Habert &c. Secunda sententia valde probabilis est ex eorum etiam confesso qui pugnant pro prima: quæritur quænam sit probabilior.

CONCLUSIO SECUNDA.

Qui ex culpa veniali, grave alicui damnum intulit, non videtur teneri ad reparationem totius, extra contractum.

Prob. 1. Quia injuria venialis circa contractum aut quasi contractum, non debet tantam parere obligationem, quantam injuria gravis & plenè voluntaria. Ratio est, quia obligatio restituendi minus sumitur ex parte objecti, quam ex parte injuriæ formalis, seu culpæ Theologicæ; unde statim dictum est, ubi est grave damnum, & culpa Theologica nulla, nullam esse restituendi obligationem. Atqui si teneretur quis ex culpa veniali ad refusionem damni totius, injuria venialis tantam pareret restituendi obligationem, quantam injuria gravis &c.

Prob. 2. Obligatio restituendi, licet non sit propriè pœna, pœnæ tamen rationem imitatur; est enim quoddam onus impositum delinquenti: atqui pœna culpæ proportionata esse debet, ergo si levis sit culpa, pœna levior esse debet, quam si gravior foret culpa.

Hic duo notanda sunt. 1. In dubio an culpa mortalis sis, an venialis tantum, judicandum est eam mortalem esse, adeoque imponenda est damni totius reparandi obligatio. Tum quia potior esse debet conditio innocentis, quam delinquentis. Tum quia, ut bene notat Lessius, in operibus externis quæ graviter periculosa sunt, raro contingit, si quosdam vehementis passionis casus tollas, ut quis non tantum attendat, quantum ad peccatum mortale necessarium est: opus enim graviter periculosum naturaliter & quasi sponte sua, mentis advertentiam excitat, ut experientia docet. Porro cum occurrit dubium aliquod in praxi, resolvendum est ex iis quæ communiter, non ex iis quæ raro contingunt.

Not. 2. Quod licet non teneatur quis ex culpa veniali nisi ad reparandam illati damni partem, ad id tamen teneri possit sub periculo mortalis.

Ratio est, quia tanta esse potest illati damni quantitas, ut pars culpæ veniali correspondens gravis sit momenti: sed qui non restituit aliquid gravis momenti, peccat mortaliter; ergo fieri potest ut mortaliter peccet qui damnum veniali culpa illatum non repararet.

Obj. 1. Cum Florentino Decoq. Ad rationem in Objecti- justitiæ satis est juxta omnes, ut aliquis inferat dam- ones. num quod potuit ac debuit non inferre: atqui per Pap. 59. culpam venialem infert quis damnum quod potuit ac debuit

debuit non inferre; ergo totam quam posuit in aequalitatem refarcire debet.

¶ Certum esse eum qui per culpam venialem alicui damnum intulit, esse formaliter injustum: sed non est formaliter injustus, sicut ille qui formaliter deliquit; ergo satis est si tantum damni reparet, quantum satis est ut reparatio sit injuriæ proportionata.

At, inquis, idem damnum intulit, & fortè majus quam si mortaliter peccasset. Ergo eadem opus est reparatione.

¶ Neg. ant. Ut enim jam monuimus, non damni objective sumpti, sed injuriæ formalis præcipue habenda est ratio: alioqui teneretur quis aliquando sine ulla culpa Theologica totum refundere damnum, quia fieri potest ut majus alicui damnum inferas ex inadvertentia, quam si sciens & volens eidem noceres.

Obj. 2. Cum Henrico à S. Ignat. Falsum est id quo tanquam principio nitimur, ex levi peccato gravem non posse oriri pœnam & obligationem. Obligatio enim subeundi gravissima Purgatorii tormenta est gravis, & graviter peccaret, qui ad ea pro levi peccato condemnatus, ea subire recusaret, si hoc fieri posset. Atqui tamen obligatio hæc ex veniali culpa nascitur: sic & venialis vanitas Davidis punita fuit gravissima pœna pestis quæ septuaginta virorum millia absumpsit; ergo &c.

Resp. Nos fateri ex veniali culpa gravem posse oriri obligationem: hinc eum qui venialiter solum peccavit contra justitiam, ad proportionatam illati damni reparationem sub peccati mortalis pœna obligari posse docuimus. At negamus hominem ex culpa levi ad eandem restitutionem aut satisfactionem obligari, ac si mortaliter peccasset. Hoc verò à nobis male negari non probant objecta exempla, quæ potius contrarium evincunt. Sicut enim homo non iisdem ob veniale peccatum subiacet pœnis, quibus itorquentur qui mortaliter peccavere; sic nec ab homine venialiter damnificatore idem videtur exigi posse, quod ab alio exigeretur.

CONCLUSIO TERTIA.

Ad obligationem restituendi supposito contractu requiritur culpa lata, cum contractus cedit in commodum solius dantis, ut in deposito; sufficit vero culpa levissima, si cedat in utilitatem solius recipientis, ut in commodato: requiritur autem & sufficit culpa levis, si cedat in utilitatem utriusque, dantis scilicet & recipientis. Ita communiter Theologi.

Prob. Prima pars 1. ex instit. Lib. 3. tit. 15. §. 3. ubi responsio nostra totidem penè verbis traditur. *Ubi ait Justin. apud quem res aliqua deponitur.... ex eo solo tenetur, si quid dolo commiserit.* Atqui doli nomine culpam latam intelligi fatentur omnes post Glossam, & re ipsa in Jure lata culpa dolo æquiparatur. Lib. 32. ff. *Depositi.* Pergit Justinian. *Culpæ autem, id est desidia, aut negligentia non tenetur.*

Prob. 2. Non tenetur quis majorem adhibere diligentiam erga rem alienam quam sine ullo sui commodato recipit, quam erga res proprias: atqui ad majorem tenetur diligentiam, si restituere deberet ex culpa levi, vel levissima; quisque enim censetur res suas prudenter curare, cum in earum cura culpam omnem latam devitat, ut indicat ipsa culpæ latæ definitio. Ergo qui servabat depositum quod ablatum est, nec de levi culpa, nec de casu fortuito tenetur regulariter loquendo.

Dixi, regulariter loquendo, quia variæ fingi possunt hypothese in quibus depositarius teneatur ex culpa etiam levi. 1. Si te ipsum deposito obrulisti, vel si aliquid pro ejus custodia recepisti. Ita habetur c. 2. *De deposito.* Ratio est quia tunc vel contractus vergit in utilitatem utriusque, vel majorem solito diligentiam promittere centeris, imò tenereris ex culpa levissima, si te tanquam diligentissimum custodem obtulisses, quia eo ipso diligentiam maximam promississes. 2. Adhuc teneris ex culpa levissima, imò etiam de casu fortuito, si ex pacto ad casum fortuitum te obligaveris, & depositum transtuleris in locum periculosum, si fueris in mora, non reddendo cum reddere poteris & debebas. Ratio est 1. quia contractus ex conventionem legem accipiunt, ex L. 1. ff. *Depositi.* 2. Quia ita decernitur in Jure Canonico conformiter ad æquitatis regulas: *Pactum*, ait Gregor. IX. *culpæ, vel moræ præcedentibus, casus etiam fortuitus imputatur.*

Quod dictum est de deposito, dicendum est etiam de commodato, si commodatum cedat in solam com-

modantis utilitatem, ut si quis sua alteri commodat arma ut melius defendatur, aut librum, ut salubre consilium accipiat.

Prob. Secunda pars Conclusionis, nempe quod sufficiat culpa levissima, si contractus cedat in commodum solius recipientis, ut communiter contingit in commodato Probatur inquam.

1. Ex Jure Civili Instit. Lib. 3. tit. 15. & ex Canonico cap. unico *De commodato.* Ubi sic loquitur Gregor. IX. *Cum gratia sui tantum, quis commodatum accepit, de levissima etiam culpa tenetur.* Lib. 3. tit. 15.

2. Quia postulat æquitas ut in custodia rei alienæ quam quis in solam sui utilitatem accepit, non minus, ne quid dominus patiatur detrimenti, adhibeat diligentiam. Ergo si librum tibi commodatum amiseris furto, vel quia januam non clausisti, vel quia non satis observasti an clausa esset, teneris ad restituendum.

Non tamen tenereris ex casu fortuito, quia ubi nulla culpa vel pactio intercedit, res domino suo perire debet.

Variæ nihilominus sunt hypothese in quibus de casu fortuito quis teneatur, & restituere debeat.

1. Si casu fortuito causam præbuerit, ut si equum Versalias usque acceperit, cum promissione ulterius non transeundi, & tamen ultra progressus in latronum manus inciderit. 2. Si præcesserit pactum de re quocumque periret modo restituenda. 3. Si commodatarius sit in mora restituendi rem præfixo tempore, quæ interim perierit, aut deterior evaserit, quod verisimiliter sine mora hac non contigisset. Ita communiter Theologi.

Quæres 1. an eadem sit conditio precarii, quæ commodati?

Resp. negat. Cum enim precarium habeat hoc onus annexum, ut semper revocari possit ad notum concedentis, merito Legibus sancitum est, ut in precarii contractu non teneatur quis ad restituendum nisi ex dolo aut culpa lata. Aliter se res habent in commodato: commodans enim rem commodatam revocare non potest, nisi post usum & tempus de quibus conventum est; adeoque cum ex hac parte plus habeat oneris, ex alia minus sustinere debet.

Quæres 2. Si res commodata apud commodantem peritura fuisset, sicut apud commodatarium, ut puta communi incendio quod utriusque ædes devoravit, quid juris?

Resp. Tunc nullam esse restituendi obligationem, quia commodatarius non est causa damni; supponimus enim eum incendii causam non esse.

Quæres 3. Si commodatarius res suas simul & alienas sibi commodatas liberare nequeat ab incendio v. g. aut imminenti aliquo hujusmodi casu, quid faciendum?

Resp. Videndum in cujus utilitatem cedat commodatum. Si, ut fieri solet, in utilitatem solius accipientis, debet ille præferre rem alienam suis propriis minoris aut æqualis valoris, non autem suis quæ pluris notabiliter valent. Si agatur de commodo improprie dicto quod magis vergat in commodum dantis, potest res suas etiam minoris valoris, rebus alterius præferre. Quod si contractus sit in utilitatem utriusque, potest quisque cæteris paribus res proprias majores aut æqualis valoris præferre alienis, non autem quæ sunt viliores. Idem dicendum de re deposita, conducta, in pignus tradita &c.

Quæres 4. An censeri debeat in culpa, qui rem sibi commodatam remittit per nuncium aliquem qui eam deprædatur, aut cujus culpa perit.

Resp. Eos qui aliquid commodato accipiunt, non intendere obligari ad illud per semetipsos referendum. Itaque vel eligunt aliquem de cujus fidelitate & diligentia certi sint quantum satis est, vel non: si primum, restituere non debent, quia sine sua culpa decepti sunt: si secundum, restituere tenentur, quia tunc magnæ negligentia rei sunt: atqui ex L. 1. ff. *De oblig. & act. & magnam negligentiam placuit in doli crimine cadere*; ergo.

Dices contra primam responsionis partem. Qui rem mutuo acceptam, v. g. vinum aut pecuniam, per nuncium etiam fidelissimum remittit, tenetur ad restituendum, si res illa pereat. Ergo à pari in commodato.

Resp. neg. conseq. Disparitas mutuum inter & commodatum in eo sita est, quod mutuatarius habeat rei quam mutuo accepit dominium, non vero commodatarius. Ergo cum res mutuo data perit antequam in manus mutuantis pervenerit. Debet illa perire

mutua-

mutuatio, quia res domino suo perit, etiam cum sine culpa domini perit. Ergo propter oppositam rationem res commodata commodanti perit, quando nulla intervenit culpa ex parte commodatarii.

Prob. Tertia pars Conclusionis, quod nempe sufficiat & requiratur culpa legis, si contractus cedat in utriusque contrahentis utilitatem; probatur, inquam, quia in hoc casu non sufficit culpa levissima, nec requiritur culpa lata. 1. Quidem non sufficit culpa levissima, quia cum huiusmodi contractus cedat etiam in utilitatem dantis, æquum non est ut accipiens ad tantam teneatur diligentiam, ac si contractus in solam suam utilitatem vergeret. 2. Non tamen requiritur culpa lata, quia propter oppositam rationem; æquum non est ut qui commodum percipit ex contractu, non teneatur ad maiorem diligentiam, quam si nihil inde perciperet emolumenti. Ergo superest ut requiratur & sufficiat culpa levis. Et hoc clare indicat Justin. Instit. Lib. 3. tit. 15. §. ult.

Nautæ tamen, Cauponæ, Stabularii de culpa etiam levissima tenentur, etiam si aliquid gratis apud se receperint. Ita habetur ff. Lib. 4. tit. 9. Leg. 1. & 6. Nec quisquam putet, ait ibidem Ulpianus, graviter hoc adversus eos esse constitutum. Nam est in ipsorum arbitrio ne quem recipiant; & nisi hoc esset statutum, materia daretur cum furibus, adversus eos quos recipiunt, cœundi &c.

Quæres, an obligatio restituendi ex culpa levi aut levissima in casibus mox allatis, sit de Jure naturæ.

Resp. neg. Jure enim naturæ non tenetur quis ad restituendum, nisi propter damnum injuste illatum: atqui damnum ex culpa juridica levissima vel levi illatum, non videtur injuste illatum; Jure enim naturæ satis esse videtur, si quis in alienis rebus eandem adhibeat, diligentiam, quam ipse earum rerum dominus etiam prudens adhibuisset: atqui diligentia quæ culpam latam excludit, ea est quam dominus etiam prudens circa res suas proprias adhibet; ergo.

At, inquires, si res ita sit, non tenetur quis ante Judicis sententiam restituere id quod ex culpa levi vel levissima debet.

Resp. neg. conseq. Unusquisque enim cum contrahit, implicite saltem se obligat ad eam præstandam diligentiam quam requirunt Leges, adeoque & ad eam subeundam pœnam quam eadem imponunt Leges; ergo cum obligent Leges dum qui levis aut levissimæ etiam culpæ reus est in certis casibus, ut restituat, consequens est ut restituere teneatur.

CONCLUSIO QUARTA.

Ad obligationem restituendi supposito quasi contractu, requiritur aliquando culpa lata, aliquando sufficit culpa levis, aut etiam levissima.

Prob. Nam 1. requiri videtur culpa lata, cum aliquis ex officio suo aliquid facit in utilitatem alterius, non accipiendo mercedem. Qui enim gratis aliquid facit, non censetur maiorem spondere diligentiam, quam quæ à prudentibus in eodem casu communiter expectatur. Ita Sylvius, qui tamen post Sylvestram credit huiusmodi hominem de culpa etiam levi teneri, si se obtulerit; alio diligentior se offerente; quia tunc censetur eandem promississe diligentiam, quam spondebat ille diligentior.

2. Ex culpa etiam levi tenentur qui ex officio aliquid faciunt mercede conducti, ut tutores pupillorum, curatores minorum, Advocati, Medici, Chirurghi, Artifices, Architecti, & alii ejusdem generis. Ratio est, quia qui ex officio suo aliquid percipiunt emolumentum, maiorem adhibere debent diligentiam, quam si nullum inde commodum reportarent. Equidem non tenetur quilibet Advocatus tam diligens esse quam qui sunt diligentissimi, unde si bona fide præstiterit id omne quod verè prudentes præstare solent, non tenebitur si causa cadat, ad restituendum, tamen si omiserit aliquid quod non omisissent diligentissimi: sed si eam non admiserit diligentiam quam diligentiores solent, est in culpa levi, & ad restituendum obligatur.

3. Varii sunt casus in quibus teneatur aliquis de culpa etiam levissima. Ut v. g. 1. Si quis se profiteatur diligentiorē & peritiorē aliis: tunc enim promittit saltem implicite, se plus præstaturum quam alii. 2. Si quis officium & operas locet in re quæ tanti est momenti & valoris ut ex natura sua summam cautionem, & singularem custodiam requirat, ut si agatur de lite ex qua sequi debeat familiæ alicujus probrum & infamatio; item si transferenda sit columna, quam sine

grandi periculo transferri non posse manifestum est; aut expoliendus sit adamas frangi facilis &c. In his enim casibus tacita esse videtur diligentia maximæ postulatio & promissio.

Quæres, quid sentiendum sit de iis qui suo consilio nocuerunt.

Resp. Si agatur de iis ad quos ratione officii vel professionis spectat consilium dare, quales sunt Parochi, Confessarii, Concionatores, Theologi, Jurisconsulti, imo etiam qui pro idoneis consiliariis legerunt, eos teneri ad restitutionem ex culpa lata. Patet id t. ex cap. Si culpâ. 9. De injur. & damno. Ubi sic loquitur Gregorius IX. Sic culpâ tuâ datum est damnum, vel injuria irrogata... aut hæc imperitiâ tuâ, sive negligentia evenerunt: jurè super his satisfacere te oportet, nec ignorantia te excusat, si scire debuisti ex facto tuo injuriam verisimiliter posse contingere vel jacturam. 2. Quia qui ex officio consilium dant, eam saltem adhibere tenentur diligentiam quam passim adhibent diligentes ejusdem professionis viri; ergo si eam non adhibuerint, tenentur ad restituendum. Imo qui mercede seu stipendio conductus, consilium dedit, videtur de culpa etiam levi teneri, ut notat Sylvius, & satis probant quæ hæcenus dicta sunt.

Dices: Ex Reg. 6. Juris in VI. Nullus ex consilio alimodo fraudulentum non fuerit, obligatur. Et verò unicuique liberum est explorare an expediat sibi consilium, nec ne.

Resp. 1. Allatam Juris regulam à Theologis & Canonistis intelligi de iis qui consilium dant in rebus ad officium suum non pertinentibus, quique ratione muneris sui aut status peritiam non profitentur. Huiusmodi enim homines id magis respondent quod rationi suæ congruum videtur, quam id in quo pes certo figi possit. Quapropter qui eorum consilia secuti, decipiuntur, errorem suum imputare sibi debent.

Resp. 2. Nomine consilii fraudulentum non illud duntaxat intelligi quod formalem seu propriè dictam fraudem habet, sed & illud etiam quod culpam latam complectitur: hæc enim sæpe æquiparatur dolo, ut diximus.

Ex dictis sequitur, Confessarium teneri ad restituendum, cum ex crassa ignorantia, aut gravi negligentia obligat ad restituendum eum qui non tenebatur, vel non obligat eum qui tenebatur.

Ab hac restituendi obligatione immunes sunt 1. Qui indicant se dubitare de casu proposito. 2. Qui dicunt ita quidem sibi videri, sed non luadent ut alter sequatur. 3. Si ad quos ratione officii vel professionis non pertinet consilium dare, quique pro idoneis consultoribus non se gerunt. Si tamen agitur de damno tertii, puta si suadeas alteri ut non restituat, peccas graviter & ad restituendum teneris, quia illo tertio & quidem invito damnum infers: nec obstat quod veritatem ignores inculpate, quia nihilominus imprudenter agis. An non enim imprudenter agit qui in rebus quas non intelligit, aliis consilium præbere audet, quique sciens ac volens exponit se periculo damnum inferendi tertio, quod illi nec scienti nec volenti provenit? Ita Sylvius q. 42. art. 4. queritur 4. & alii communiter.

ARTICULUS V.

De iis qui ad restituendum tenentur.

AD restituendum tenentur, tum si qui bonum alienum possident, sive bona, sive mala fide possederint, tum si qui alterius damno cooperantur. Unde hic nobis dicendum est 1. de possessore bonæ fidei. 2. De possessore malæ aut dubiæ fidei. 3. De iis qui alterius damno cooperantur.

SECTIO PRIMA.

De possessore bonæ fidei.

POSSESSOR bonæ fidei ille dicitur, qui aliquid possidet quod sine dolo & fraude suum esse putat. De eo duo certa sunt. 1. Quod non peccet rem alienam retinendo quamdiu durat bona ipsius fides. 2. Quod rem illam, etiam si emerit, gratis restituere debeat statim ac cessat bona illa fides, nisi satis effluerit temporis ut locum habeat præscriptio. Sed ambigi potest an qui alienæ rei quam inculpate possidebat, fructus percepit eosdem cessante bona fide restituere teneatur. Cui quaestioni ut satisfiat.

Not.

Not. 1. Nomine fructuum intelligi solet, utilitas omnis quæ ex aliqua re colligi potest, deductis impensis quæ fieri debent.

Not. 2. Fructus dividuntur in naturales, industriales mixtos, & civiles.

Naturales ii sunt qui natura sola aut ferè sola operante producantur. Tales sunt foetus animalium, fructus arborum, herbarum pratorum &c.

Industriales ii sunt qui per hominis industriam proveniunt ex re merè sterili. Tale est lucrum ex negotiatione pecuniæ, ex artificio, usu alicujus instrumenti, ut penicilli, colorum; ex rerum tam mobilium quam immobilium venditione, emptione, translatione &c.

Fructus mixti ii sunt qui partim naturaliter, partim ex industria proveniunt; sive æqualiter à natura & industria proveniant, sive paulò plus ab uno quam ab altero. Dixi sive paulò plus &c. Quia ubi non parum est industriae, licet plus sit naturæ, habenda est adhuc ratio industriae.

Fructus civiles sunt redditus qui ex certo jure alicui concessio secundum leges percipiuntur. Sic urbanorum praediorum pensiones pro fructibus accipiuntur, ex Leg. 36. ff. De usuris. Item & vecturæ navium L. 29. ff. De hæred. petit. Idem dicendum de locatione piscationis, venationis, perceptionis tributorum &c.

Not. 3. Eum qui rem alterius bona vel mala fide possidet, posse circa eam triplicis generis sumptus seu impensas facere: aliæ sunt necessariae, aliæ utiles, aliæ demum voluptariae dicuntur.

Impensæ necessariae ea sunt, quæ si factæ non sint, res aut peritura, aut deterior futura sit. Ex L. 79. ff. De verb. signific. Ut si ædificium ruens reparatum fuerit, aut oliveta quæ pessum ibant restaurata sint. Idem dicendum de alimentis animalium, de cultura agri &c.

Impensæ utiles ea sunt quæ licet necessariae non sint, rem tamen meliorem faciunt, & ejus redditum adaugent. Vt si novellum in fundum factum sit, aut si in domo pristinum quis, aut tabernam adjecerit. L. 5. & 6. ff. De impens. in res dot. fact.

Voluptariae autem impensæ sunt, quas aliquis ad voluptatem fecit, & quæ speciem dumtaxat ornant, non etiam fructum augent, ut sunt viridaria, & aquæ salientes, incrustationes, loricaciones & picturae. L. 7. ubi supra, & L. 79. §. 2. ff. De verb. signif. His positis sit

CONCLUSIO PRIMA.

Possessor bonæ fidei non tenetur fructus merè industriales restituere.

Prob. Nemo enim tenetur restituere id quod suum est, non alienum: atqui fructus merè industriales non sunt alterius, sed illius à cuius labore & industria prodierunt; ergo qui alterius instrumento usus est ad opus aliquod artificiale peragendum, opus illud sibi retinere potest, nec restituere tenetur. Atque hoc extenditur etiam ad possessorem malæ fidei. Unde si quis ex aliena pecunia, etiam iniquè parta, lucratus sit sive ludendo seu mercaturam exercendo, non teneretur ad restitutionem hujusce lucri.

CONCLUSIO SECUNDA.

Possessor bonæ fidei tenetur restituere fructus naturales si extant: si vero non extant, restituere debet in quo factus est ditior.

Prob. prima pars. Quia res quælibet domino suo fructificat, non alteri: atqui possessor bonæ fidei, non est dominus rei, quæ ex hypothese est aliena; ergo res illa non fructificat huic possessori, sed vero ipsius domino; ergo fructus ei sunt restituendi. Et hoc verum est non solum de fructibus adhuc pendentibus, qui ex jure sunt partes rei, sed de iis etiam qui collecti sunt, modo adhuc extent. Ita habetur L. Certum est. ff. De rei vindic. L. 6. t. 1. Deducendæ tamen sunt expensæ, & æstimatione operarum, quæ permitti solent ut hujusmodi fructus colligantur.

Prob. Secunda pars, nempe quod possessor bonæ fidei qui fructus consumpsit, restituere debeat id quo factus est ditior. Nemo enim justè ditior fieri potest ex alienis bonis; ergo id quo quis factus est ditior restituendum est, quia alioqui possideretur res aliena, saltem in æquivalenti.

Confirmatur ex L. 1. cod. De petit. hæredit. cujus hæc sunt verba: Bonæ fidei possessores fructus reddere cogendi non sunt, nisi ex his locupletiores extiterint. Ubi corrigitur Lex Qui scilicet ff. De usuris. Quæ contrarium

Tournelii Tomi II, P. III. De Justitia & Jure.

innuere videtur. Quod artem Leges Romani Juris aliæ aliis aliquando adversentur, nemini mirum accidere debet, tum quia opus illud immensum, collectum est ex sententiis variorum Jurisconsultorum, qui non raro contraria sapiunt; tum quia vix fieri potest ut talium operum collectores, semper meminerint eorum quæ alibi scripserunt, tum denique quia quod certo tempore toleratur, majoris mali vitandi gratia, alio non toleratur cum cessavit omnis ejusdem mali formido.

Ditior autem factus censetur 1. Qui adhuc habet valorem rei alienæ quam vendidit. 2. Qui consumendo rem alienam, pepercit suæ quam consumpsisset, aut sumptibus quos ex re propria fecisset; adeoque restituere debet quantum propriis rebus pepercit. Sic qui equum amico suo dedit, alium daturus, si hunc quem suum esse putabat, non dedisset, debet restituere prout rei suæ plus aut minus pepercit. 3. Si quis occasione rei alienæ quam suam esse putabat, majores fecerit sumptus quam alioqui fecisset si se credidisset minus divitem, non tenetur ad restituendum, ex Cajetano & aliis: quia nec habet alienum, nec ex alieno ditior factus est; adeoque potuit quidem peccare contra liberalitatem, non autem peccavit contra justitiam. 4. Ex dictis supra ubi de præscriptione, sequitur eum qui fructus etiam naturales & civiles instar rerum mobilium triennio præscripsit, non teneri ad eorum restitutionem, quia res mobiles præscribuntur possessione triennali cum titulo colorato, ex Instit. De usucap. Ita Theologi multi, ad quos accedit Henric. à S. Ign. hic cap. 109. & author Collat. Paris. tom. 3. pag. 159. 2. edit.

Quæres an Titius qui rem alienam bona fide vilius emit à fure, & bona fide carius revendit, teneatur pretii excessum restituere?

Resp. Aliquando teneri, aliquando non. Si excessus pretii, à mera Titii industria proveniret, nulla est obligatio restituendi, ut patet ex iis quæ mox dicta sunt de fructibus industrialibus. Si vero excessus non industriae solum, sed etiam rei venditæ fructus sit, non videtur totus excessus à restitutione immunis, sed id solum quod vir prudens judicaverit vendentis industriae & labori respondere.

Itaque si Titius equum alienum hic valentem 50. aureis, vendiderit alibi, ubi rariores erant equi, aureis, 100. non satisfacit si solum 50. domino reddiderit; quia licet industria Titii causa sit cur hic equus alium in locum conductus fuerit, non tamen causa fuit cur ibi valeret 100. aureis: absque ea enim totidem valebat talis equus in tali loco, ob equorum penuriam, vel ob emptorum frequentiam; ergo Titius retinere non potest nisi æstimationem laboris, industriae & expensarum in equo illuc transferendo. Ratio ulterior est, quod res ubicumque sit, semper est domini, & domino valet, quod ibi valet, si tanti valuisset in manu domini, sive non. Adde quod res, quocumque melioretur modo, sive intrinsecè, sive extrinsecè, melioretur domino suo, etiam si in manu domini sui meliorata non fuisset, deductis tamen iis quæ in ejus meliorationem expensa fuere.

Confirm. Equum est ut qui sentit onus, sentiat & commodum: atqui si equus ille periisset, aut deterior factus fuisset in manu possessoris bonæ fidei, onus illud in dominum cecidisset, etiam si idem equus in manu domini, nec periturus fuisset, nec deterior evasurus; ergo à contrario æquum est, deductis deducendis, ut dominus augmentum ejus percipiat. Ita totidem penè verbis Hen. à S. Ignat. cujus momenta gravia videntur.

Hactenus multoties diximus expensas à possessore bonæ fidei repeti posse; verum circa hoc quædam sunt animadvertenda scitu necessaria.

1. Tenetur quidem dominus qui rem suam repetit, refundere valorem expensarum meliorationis, non autem ipsum valorem meliorationis: sæpe enim melioratio rei pluris valet, quam expensæ in re melioranda factæ. Major autem ille valor ipso facto pertinet ad dominum rei; ergo dominus rei aliquid quidem pro expensis refundere debet, non autem pro ipso rei valore. Ita habetur L. In fundo. ff. De rei vindic.

2. Si expensæ superent valorem meliorationis, dominus rei non tenetur aliquid pro hoc excessu refundere: alioqui enim teneretur dominus rem suam emere pluris quam re ipsa valeat, quod absurdum est.

3. Si dominus rei, minori pretio, puta dimidio, meliorationem hanc per se facturum fuisset; non tenetur nisi ad refundendum dimidium pretii quod in hujusmodi expensis insumpsit alter. Si enim possessor

qui à fure ignoto librum alterius emit; pretii totius damnum aliquando sustinere debeat; mirum non est si quandoque sustineat damnum alicujus expensarum partis quæ domino minoris constitissent.

4. Si possessor ex fructibus rei tantum perceperit & consumpserit, quantum expendit, nihil pro expensis exigere potest; quia per hoc eas compensasse censetur. Vide Sanchez Lib. 2. in Decal. c. 33. n. 41. Eth. amor. tom. 2. Lib. 9. cap. 109. Flor. Decoq pag. 149.

CONCLUSIO TERTIA.

Fructus mixti, siue adhuc extent; siue iis ditior factus sit possessor bonæ fidei; restituendi sunt secundum id quod naturales sunt; non vero prout sunt industriales.

Prob. Conclusio sufficienter ex Conclusionibus præcedentibus.

Quæres quid dicendum si possessor bonæ fidei ditior quidem factus non sit, sed sua culpa, ut si præ negligentia sua non perceperit fructus quos rei dominus percepisset.

Resp. Possessorem non teneri dominum reddere indemnem, quia nullum ei saltem culpabiliter damnum intulit. Imo si sua etiam culpa rem alienam, quam bonæ fide suam esse crediderat, perire fecisset, non teneretur ad ejus restitutionem, quia disposuit de re quam prudenter judicavit esse suam.

CONCLUSIO QUARTA.

Quod dictum est de obligatione restituendi fructus naturales, ad fructus etiam civiles extendi debet.

Prob. Quia fructus illi maxime accedunt ad naturales; unde non raro cum iis confunduntur. Et certe locatio vineæ, vel prati, parum exigunt industria; hic tamen deduci debent expensæ si quæ fuerint.

Quæres 1. an repeti possint impensæ voluptariæ.

L. 39. de
hered.
petit.

Resp. Equum videri, si impensæ illæ auferri possint, absque rei vel fundi deterioratione, ut dominus eas auferri concedat. Si qui villam alterius picturis, statuis, speculis instruxit, hæc omnia repetere potest; quod verum est etiam de possessore malæ fidei, ut monet author Collat. Paris. tom. 3. p. 174.

Si vero ameliorationes ita fundo cohæreant ut ab eo vel nullatenus, vel sine gravi fundi læsione, separari non possint, possessor etiam bonæ fidei damnum hoc pati debet: non enim tenetur dominus rei sumptus nulla re urgente, sed voluptatis causa factos, à quibus ipse abstinuisset, solvere. Favet Lex 27. ff. De negotiis gestis.

Quæres 2. an possessor bonæ fidei expensas necessarias, aut utiles quas fecit, & quæ postea perierunt, repetere possit.

Resp. Hanc possessores inter bonæ & malæ fidei differentiam esse, quod bonæ fidei possessor omnimodo impensas deducat, licet res non existat, in quam eas fecit... prædo autem, seu malæ fidei possessor, non aliter eas deducat, quam si res melior esse perseveret. L. 38 ff. De hered. pet.

SECTIO SECUNDA.

De possessore malæ fidei.

POSSessor malæ fidei, ut hic à nobis intelligitur, ille est qui injuste accepit & retinet alienum. Hæc vero sunt ejus obligationes.

1. Tenetur rem ipsam restituere, si extet; si vero non extet, quia eam vendidit, consumpsit aut donavit, pretium ejus æquivalens reddere debet: quod si res illa casu fortuito perierit, aut ab alio rapta sit, adhuc restituere tenetur. Ratio est, tum quia locupletari nemo debet cum injuria alterius; tum quia qui inæqualitatem in alterius bonis sua culpa posuit, eandem reparare tenetur, etiam si nihil inde perceperit emolumenti.

Quæres, si quis frumentum, gemmas, aut alia ejusdem generis, sex aut octo ab hinc annis furatus sit, quomodo pretium æquivalens refundere possit? Potest enim non meminisse quod pro tunc hæc valerent; potest etiam fieri, ut tunc multo pluris, aut multo minoris valuerint, quam nunc valeant.

2. Restituendum esse pretium, non quidem supremum, vel infimum, sed medium, quæ res venundaban-

tur cum furto subreptæ sunt. Hoc autem pretium cum ex Statuto an. 1539. in publicis locorum tabulis, seu registris, ut ajunt, inscribatur, inde cognosci potest, si sermo sit de annona, gallicè, *denrées*. Si vero agatur de iis rebus quarum pretium in acta publica non refertur, quales sunt gemmæ, panni, consulendi sunt mercatores, qui ex suis rationum Libris, facile intelligent quo in pretio singulis annis fuerit unaquæque res. Gemma ergo decem ab annis subrepta, secundum suum pro eo tempore valorem solvi debet, etiam si pretium ejus deinde imminutum sit. Quod si ab eo cui subrepta est, ad præsens usque tempus servari debuisset, restituenda est secundum valorem quem in præsentem habet: res enim domino suo crescit aut decrescit.

Quæres iterum, si quis furatus sit pullum equinum, aut vitulum, quem verus dominus usque ad annos perfecti valoris custoditurus erat, sed fur statim vendidit, quæres, inquam, an fur teneatur restituere pulli valorem tantum, vel etiam equi perfecti valorem.

Respondet S. Thomas aut alius, opusc. 73. cap. 28. furem hunc teneri ad restituendum equi perfecti valorem, alioqui damnum inter illatum & restitutionem, non esset vera æqualitas. Hic tamen notanda sunt duo. 1. deduci debere expensas quas pulli dominus factururus fuisset. 2. Cum id quod est in spe, non æquivalet ei quod est in re restitutio hæc ad arbitrium viri prudentis temperari debet. Vide Collat. Paris. tom. 3. p. 143. & sequent.

2. Possessor malæ fidei restituere debet fructus omnes tum civiles, tum naturales, & mixtos etiam quæ parte naturales sunt; quia res domino suo fructificat. Ex hoc verum est 1. etiam si dominus hos fructus percepturus non fuisset, quia eo ipso quo producti sunt, non in alterius quam domini commodum producti sunt. Deduci tamen debent expensæ. 2. Etiam si malæ fidei possessor eos non perceperit, modo tamen rei dominus eos percepturus fuisset: secus si dominus eos de facto percepturus non erat; probabilius est enim quod docent Cajetanus, Soto, & cum iis Collat. Paris. nullam esse obligationem restituendi hos fructus qui nec percepti sunt à possessore malæ fidei, nec à rei domino percepti fuissent: tunc enim nec lucratus est possessor malæ fidei, id quod erat alienum, nec amisit dominus id quod suum erat. 3. Etiam si possessor malæ fidei ditior inde factus non sit; qui enim rem alienam consumpsit mala fide, eam restituere tenetur: atqui rem alienam consumpsit, qui fructus alienos consumpsit; ergo.

3. Tenetur adhuc idem malæ fidei possessor ad restituenda lucra cessantia, & damna emergentia; quia alioqui non constitueretur debita æqualitas.

4. Non potest detrahare nisi expensas necessarias, quod tamen verum non est nisi in foro exteriori, in quo malæ fidei possessor expensis utilibus mulctatur in poenam & odium criminis. In foro tamen interiori restituendæ essent expensæ verè utiles, si eas dominus rei factururus erat, aut sine rei detrimento separari possint; quod etiam locum habet in expensis quæ solius voluptatis causa factæ sunt, ut supra dictum est.

SECTIO TERTIA.

De possessore dubiæ fidei.

EX iis quæ dicta sunt, ubi de præscriptione, colligi potest possessorem dubiæ fidei eum dici, vel qui rem acquisivit de qua dubitabat an esset furtiva; vel qui postquam bona fide acquisit, dubitare incipit an furtiva sit, nec ne.

Circa primum, certum est 1. eum peccare mortaliter qui rem alienam acquirit, de qua dubitat an furtiva sit. Ratio est, quia ille graviter peccat qui sese exponit periculo rem alienam possidendi domino rationabiliter invito: atqui; ergo.

Certum est 2. Si dominus compareat, suam ei rem esse restituendam, absque eo quod pretium pro ea datum exigi possit, cum legitimus rei dominus rem suam solvere ne quidem possessori bonæ fidei cogatur.

Sed quid de eo dicendum qui dubitans an res aliena esset, eam emit, non animo sibi retinendi, sed eam domino si postea compareat, reddendi.

Resp. 1. Hic homo non tenetur de casu fortuito, cum

eum se habeat ut depositarius qui rem servat in utilitatem domini.

2. Potest recipere & exigere pretium quod pro servandis alteri rebus suis impendit; non enim tenebatur proprii boni dispendio alterius jacturam avertere. In his tamen habenda est ratio circumstantiarum: qui enim iusto, aut etiam majori pretio rem à fure emeret, reddendam domino qui rei hujusce non multum satageret, utiliter domini hujus negotia non gereret; unde docent communiter Theologi, tunc sufficere ut dominus partem pretii refundat ad arbitrium viri prudentis.

Quod spectat ad eum qui postquam rem bona fide emit, dubitare incipit an sit furtiva, debet 1. Veritatem omni quo poterit modo inquirere. 2. Durante inquisitione, non pote illa re uti si sit usu consumptibilis; contingere enim posset ut ante res consumeretur, quam dominus inventus esset. Si vero res non sit usu consumptibilis, ut equus, poterit eadem uti. An autem debeat dicti usus pretium solvere, definiendum videtur ex natura ejusdem: durum enim videretur si quis equo ad modicum iter usus sit, eundem cogere ad restituendum; secus si eo usus fuerit ad agendum vehiculum, aut ad alia hujusmodi, quæ gravia & pœnosa judicari possint. Quidquid sit, deducendæ erunt alimentorum expensæ.

Quæres an facta inquisitione, & manente dubio, possit possessor rem vendere.

Resp. Affirmat. Quod si superesset moraliter loquendo aliqua spes, quod dominus comparere posset, efficiendum esset omni ope atque opera ut emptor non damnificaretur. Vide quæ jam dicta sunt ubi de præscriptione.

SECTIO QUARTA.

De iis qui ad restituendum obligantur, ratione cooperationis.

UT certum est ex Apostolo, dignos esse morte, non eos solum qui mala faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, sic certum est ad restituendum teneri non eos solum qui per se & proximè damnum inferunt, sed & illos etiam qui ipsis cooperantur; atque hoc docet Gregor. IX. cap. ult. *De injur. Si culpâ, inquit, tuâ datum est damnum, vel injuria irrogata &c. jure super his satisfacere te oportet.* Porro alieni damni causa est efficax & injusta, qui eidem damno sciens & volens cooperatur. Cum ergo facientem & consentientem par pœna constingat, cap. Notum. 2. q. 1. sequitur hujusmodi cooperatores ad restituendum teneri. Hinc patet quàm merito Innocent. XI. hanc proscripserit propositionem, *Qui alium movet aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem illius damni illati.*

Nomine cooperatorum non hic eos intelligimus qui facinus aliquod per semetipsos junctis cum alio viribus exequantur, puta si duo eundem hominem interimant; sed eos intelligimus qui causa sunt jubendo, suadendo &c. quod alius crimen aliquod exequatur; quod quidem contingere potest novem modis qui his versibus comprehenduntur apud S. Thomam 2. 2. q. 62. art. 7.

Jussio, consilium, consensus, palpo, recursus, Participans, mutus, non obstands, non manifestans.

Primi sex directe & positive concurrunt, tres alii solum privative. Qui dato pretio alterum invitat & allicit ad inferendum proximo damnum, revocari potest ad mandantem; quia alium sibi subjicit ut ministrum & executorem voluntatis suæ, revocari etiam posset ad consulentem: sive vero ad primum aut secundum reduci dicatur, nihil ad rem, modo à restituendo non eximatur.

Antequam de cooperatoribus singulis sigillatim loquamur, quædam de illis in genere spectatis prænotanda sunt.

Not. 1. Cum Sylvio, non omnes cooperatores eodem ordine & modo ad restituendum obligari; jubens cæteris in restituendo præire debet, utpote qui sit principalis causa damni. Sed de hoc infra.

Not. 2. Ex iis neminem teneri ad restituendum, nisi qui fuerit efficax causa damni; sed magna est difficultas qui censeri debeat causa efficax damni. Sunt qui putent illum solum esse causam efficacem damni,

sine quo damnum illatum non fuisset; unde inferunt, eum sine quo damnum nihilominus illatum fuisset, non esse damni causam efficacem, adeoque ad restituendum non teneri.

Hæc opinio naturaliter & prout sonat intellecta, manifestè falsa est.

1. Quia, ut notat Sylvius, ex ea sequeretur homicidam non teneri ad restituendum, si occiderit hominem quem certò sciebat ab alio esse interficiendum.

2. Quia ut quis verè sit causa damni, & ad restituendum teneatur, satis est ut verè influat in damnum alterius: atqui verè influit in damnum alterius qui bona ejus furatur, sive alii eadem furto sublaturi essent, sive non. Sicut ignes duo verè comburunt domum, etsi eam unus satis combussisset.

3. Si ille qui talem actionem posuit, non teneatur ad restituendum, nemo tenebitur ad restituendum. Si enim tu non tenearis, quia sine te actio eadem erat ab alio ponenda; ille alius non etiam tenebitur, quia absque illo actio reipsa posita fuit.

Quod si opinio hæc intelligatur de duobus qui actu & simul in damnum influunt, puta perniciosum alicui consilium dando, videtur adhuc indubiè falsa: qui enim malum consilium dat cum aliis, simul cum aliis in damnum influit, adeoque ad restituendum tenetur. Et hoc verum est, non in eo tantum casu in quo absque consilio tuo damnum illatum non fuisset, sed in eo etiam in quo ille qui consilium petebat, jam satisfactis aliorum consilio determinatus erat ad nocendum proximo. Ratio est, quia sufficientia consilii ab aliis dati non impedit quominus consilium tuum efficaciter operetur. Ut enim ictus duo vitam efficaciter tollunt, quam eorum alter solus satis abstulisset; ut duo motiva, v. g. duo ægri, medicum ex æquo determinant ad exeundum domo sua, à quorum altero sufficienter moveretur, sic & evenire potest, ut qui unius impulsu sufficienter motus fuisset, duorum consilio simul operante determinetur ad injuriam alteri inferendam.

Sed quid, si dubium sit an consilium influxerit.

Resp. Equitati consonum esse ut si in eo casu restituatur, saltem secundum naturam dubii quod tunc occurrit. 1. Quia innocenti magis favendum est quam reo: reus autem est qui consilium de se damnificativum dedit. 2. Quia qui actum de se validum posuit, potius judicare debet eum suo non caruisse effectu, quam econtra.

Quod si damnificator negaret alieno se consilio motum fuisse ei, si aliunde fidem mereatur, in interiori foro credi posset. Sunt etiam plures casus in quibus vehementer præsumi possit damnificatorem, alterius consilio non fuisse determinatum ad crimen, ut si homicida jam ante petiit consilium, capitali uteretur odio erga eum quem occidit, unde jam ei mortem minatus erat, & omnia ad executionem necessaria disposuerat &c. Item si post consilium datum, inimicum non occiderit, etsi fausta illius occidendi sese obtulerit occasio: sed solum ad facinoris executionem devenierit, ob novas quæ inter utrumque exortæ sunt similitates, vel propter vetera odia quæ ex nova occasione recruderant.

Not 3. Controverti inter Theologos, an quando certum est injustæ damnificationis causam ab uno ex pluribus positam fuisse, sed nescitur à quo præcisè posita fuerit, an, inquam, omnes dubii teneantur ad partem damni restituendam, pro ratione damni & dubii.

Respondet Molina disp. 736. nu. 6. omnes tunc teneri, atque nos huic Theologo penitus assentiendum esse credimus.

1. Quia id disertè colligitur ex ff. tit. *De his qui effuderint, vel dejecerint.* Ibi enim Leg. 1. 2. & 3. statuitur quod si plures in eodem cœnaculo habitent, unde aliquid damni casualitè ejectum est, cum impossibile est scire quis dejecisset aut effudisset, in quemvis actio dabitur, id est tenebuntur omnes de damno, & quidem in solidum. Si tamen cum uno actum fuerit, ceteri liberabuntur, præstituri nihilominus partem damni ei qui solvit, ut ibi additur Leg. 4.

Confirm. Quia in hoc casu vel omnes restituere debent, vel omnes à restituendo eximi: atqui æquum non est ut omnes à restituendi obligatione liberentur; ergo.

Confirm. 2. Quia qui in certa hypothese commodum sentiunt, in hypothese opposita onus sentire debent: atque in dubio quinam è certo numero damnum passi sint, omnes de quibus dubium est, recipere debent.

ff. lib. 9.
tit. 2.

debent partem ejus quod restituitur; ergo à contrario cum dubium est quis è multis qui omnes catapultam simul exploserunt, hominem interfecerit, omnes ad restituendum obligari debent. A fortiori ergo, si idem à pluribus ita vulneratus esset, ut non appareret, cujus ictu periisset, omnes *Legè Aquilia* teneri certum est ex *Leg. 13. & 51. ff. Ad Legem Aquiliam*. Cæterum in decursu.

PUNCTUM PRIMUM.

De mandante.

Nomine mandantis intelligitur quicumque explicitè vel implicitè præcipit, & præcipiendo movet ad exequendam actionem injustè damnificativam. Dixi, explicitè vel implicitè, quia aliquid mandari potest non verbis expressis solum, sed etiam signis, nutibus; item si manifestes inferiori, gratum tibi fore si actionem hanc exequatur. Implicitè mandant Magnates, cum erumpunt in verba quæ vindictæ sitim & desiderium spirant. Sic enim *Henrico II. Angelorum Regi* imputata fuit occisio sancti *Thomæ Cantuariensis*, eo quod palam dixisset se cum uno *Sacerdote* in Regno suo pacem habere non posse. Verum quidem est quod *Henricus II. S. Thomæ* mortem explicitè non intenderet, uti post scelus perpetratum publicè protestatus est, eam tamen implicitè mandasse merito judicatus est, quia potuit & debuit prævidere occisionem hominis Dei ex verbis tam imprudenter effusis proventuram esse. De mandante hæc communiter docentur.

1. Restituere debet omne damnum quod ex ejus mandato secutum est, non minus ac si ipsemet propria manu & physicè damnum intulisset. Ita *S. Thomas* hic quæst. 62. art. 7. Ille, inquit, qui jubet est principaliter movens: unde ipse principaliter tenetur ad restituendam.

2. Non tantum tenetur de damno quod jussit, sed etiam de illo quod habita circumstantiarum ratione prævidere potuit ex mandato suo secuturum. Hinc si famulis iracundis præceperit ut aliquem baculi ictibus insigniter exciperent, tenebitur etiam de morte, licet contra ejus intentionem, & fortè prohibitionem eveniret, juxta illud *Innoc. IV. cap. ult. De homic. in VI. Is qui mandat aliquem verberari, licet expresse inhibeat, ne occidatur ullatenus, vel membro aliquo mutiletur, irregularis efficitur, si mandatarius fines mandati excedens, mutilet vel occidat; cum mandando in culpa fuerit, & hoc evenire posse debuerit cogitare*. Pariter si præceperit unius domus combustionem, ex qua, ratione venti, similibusve circumstantiarum, prævidere poterat vicinas ædes communicatis ignibus combustum iri, tenetur omnem omnium jacturam resarcire. Quod si mandatum de se periculosum non erat, & mandatarius præ malicia sua plus fecerit, quam fuerat sibi imperatum, mandans non tenebitur nisi pro ratione damni quod mandavit.

3. Mandans qui mandatum suum revocavit, communiter non tenetur ad restituendum, etiam secuto effectu. Ratio est, qui non tenetur ad restituendum qui non est causa damni: atqui mandans in hoc casu non est causa damni; sed damnum mandatarii malitiæ imputari debet, utpote qui suo, non autem mandantis nomine egerit. Porro mandatum revocari potest, vel formaliter per expressam ejus retractationem, vel æquivalenter, ut si mandans cum adversario affinitatem contraxisset, aut aliter cum eo in gratiam sincerè rediisset. Si tamen mandatarius cognita satis magistri sui indole dolosa ac versipelli, revocationem hanc crederet non fieri serio, sed ut facilius alii struerentur insidiæ, mandans adhuc tenetur de damno, quia vi mandati poneretur effectus.

Dixi mandantem revocato mandato non teneri communiter &c. nam adhuc tenetur in multis casibus, ut si mandati revocatio mandatario non innotuerit, incuria, v. g. oblivione, vel malitia illius qui onus suscepit hancce revocationem mandatario notificandi. Tunc enim etsi fieri possit ut mandans non peccet amplius, imo ut confessus *Sacerdoti* ab eo absolutionem receperit, quin etiam ut in statu gratiæ mortuus in Cælum sublatus sit, adhuc tamen damnum sequitur vi mandati illius, adeoque ejus hæredes, si rem noverint, restituere tenentur. Sic qui propinavit alteri venenum, cujus effectum, poenitentia motus, impedire conatus est, sed in vanum, non desinit teneri ad restitu-

tionem damni ex homicidio procreati. Potest etiam mandans revocato etiam mandato adhuc de damno teneri, si mandatum ejus etiam revocatum in damnum influat, satem per modum consilii: puta si mandans mandatarii voluntatem depravaverit, eamque tam potenter commoverit ut alio opus sit remedio quam simplici mandati revocatione. Item si mandans non satis efficaciter obstat & impedit, ne famulus suus alteri damnum inferat: ad hoc enim teneri mandantem, non ex charitate solum, sed etiam ex justitia censent graves Theologi, quia qui alteri iniqua sua actione periculum creavit, tenetur & periculum & ipsam periculi causam quantum potest amovere; adeoque si causa jam remota periculum adhuc perseveret, malum eveniens imputabitur illi qui non obstitit & non impedivit ne idem malum alteri crearetur.

4. Si scias alium paratum esse alicui damnum inferre nomine tuo, nec id impedias cum potes, teneris ad restitutionem: tum quia taciturnitas in hoc casu tacita quædam est approbatio, & quasi mandatum; tum quia tenetur quisque etiam ex justitia impedire ne quis nomine ipsius damnum proximo inferat.

5. Qui mandatarium monere non potest, tenetur eum monere qui injuriam accepturus est, ut sibi invigilet, rebusque suis consulat. Ratio est, quia qui damnum cum illatum est reparare debet, idem cum nondum illatum est impedire tenetur. Si tamen fieri hoc non posset sine longè graviore mandantis detrimento, morte v. g. aut gravissima infamia, aliter esset dicendum; tunc enim non magis tenetur mandans ad monendum alterum ut sibi à mandatario caveat, quam teneatur quis ad restituendum cum id sine tantis incommodis non potest. Porro non tenetur quis ad restituendum hic & nunc, cum id sine graviore longe proprio incommodo non potest. Ergo.

6. Mandans non est immunis à restituendo, si minus pro illato damno restituendi, alicui committat, qui non restituat; non enim constituitur æqualitas nisi per ipsam restitutionem, sicut non tollitur æqualitas per solum inferendi mandatum, nisi re ipsa damnum inferatur.

Quæres 1. an qui approbat & ratum habet damnum nomine suo illatum, quod tamen nec expressè nec tacite mandavit, ad restituendum obligetur.

Resp. negat. Ratihabitio enim non est causa efficax actionis jam positæ: atqui ex dictis ille solum ad restituendum tenetur qui actionis damnificativæ causa est; ergo.

Dices: Ex *Reg. 10. Juris in VI. ratihabitio retrotrahi, & mandato non est dubium comparari* Ergo.

Resp. dist. ant. Ratihabitio retrotrahitur &c. quoad contractus, & malitiam peccati judicalemque punishmentem, conc. quoad omnia, & imprimis quoad effectum restituendi, neg. Itaque ratihabitio mandato comparatur 1. quoad contractus: contractus enim nomine tuo initus, per ratihabitioem tuam censentur initi te mandante. 2. quoad malitiam peccati & poenam ejus: unde qui Clerici percussioem sine mandato suo factam, ratam habet, ipso facto excommunicationem incurrit juxta *Bonifac. VIII. cap. Si quis De sent. excomm.* Verum lex ista non adeo generalis est ut nullam habeat exceptionem; habet autem præsertim cum agitur de restitutione ad quam non tenetur qui damni causam verè non posuit.

Quæres 2. an si mandatarius ob iniqui mandati executionem malum aliquod patiatur, puta bonis suis privetur, mittatur in exilium, an, inquam, mandans de hoc damno teneatur.

Respondere solent cum distinctione. Et quidem si mandans sit superior, docent eum teneri de damno mandatarii; quia subditus superioris mandato quasi cogitur moraliter, ita ut fere invitus operari censeatur. Adde quod mandans in hoc casu virtutalem cum servo suo contractum inire videatur, quo eum à quocumque quantum poterit, damno incolumem præstet. Quod si mandans non sit superior, sed mandatarium vi stipendii conducatur, non putat mandantem teneri ad restituendum, quia mandatarius cui plane liberum fuit periculo huic sese non exponere, omne quod sustinet damnum imputare sibi debet; volenti enim non fit injuria.

PUNCTUM SECUNDUM.

De consulente.

Consulens dicitur ille qui alium ad damnificationem movet consilio, precibus, promissis, item hortando, motiva suggerendo, facilitatem ostendendo &c. Eum autem teneri ad reparationem damni quod ex consilio suo secutum est, unanimis est Doctorum sententia. Hinc merito proscripsit Innocent. XI. hanc quorundam propositionem, *Qui alium movet aut inducit grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem illius damni illari.* De consulente hæc in praxi sequenda sunt.

1. Consulens tenetur ad restitutionem secundum naturam damni quod vi consilii sui illatum est. Qui ergo consuluit alteri ut aureos centum furaretur, totidem refundere debet. Qui jam verè determinato ad furandos 50. persuasit ut centum subriperet, non nisi 50. restituere tenetur, quia non nisi 50. consilio ejus sublata sunt. Qui persuasit ut decem furaretur eo in loco ubi longe majorem esse summam noverat, quæ reipsa sublata fuit, ad summam totius restitutionem obligatus est, quia consilium dedit periculosum; nam occasio latronem facit, ut vetus fert adagium, quod unique notum est cum de rebus suis agitur.

2. Qui consulit minus malum ei qui jam ad majus inferendum determinatus erat, aliquando immunis est à restituendo, aliquando non. Immunis quidem est si minus malum consuluerit, non animo inferendæ alicujus injuriæ, sed avertendi majoris damni. Ratio est, quia qui, v.g. Petro vaccam furari volenti, persuadet ut vitulum duntaxat auferat, proximi rem utiliter gerit, nec est quisquam qui de eo possit rationabiliter conqueri. Eo sensu Augustinus relatus cap. 9. c. 33. q. 2. *Si facturus est, inquit, quod non licet, jam faciat adulterium, & non faciat homicidium.* Ita Sylv. q. 83. art. 4.

Immunis vero à restitutione non est 1. si minus malum in se velit, & illud ex nocendi affectu consulat. Sic duo prædones quorum alter viatoris pecunia contentus, alterum à morte eidem inferenda averteret, ambo ad restituendum tenerentur. 2. Si consulat ut minus malum inferatur alicui de quo damnificator non cogitabat; non enim licet tibi rem Petri utiliter gerere cum dispendio Pauli. Et certè Paulus tantum juris habet ad summam suam minorem, quantum Petrus ad suam majorem; ergo si impedire volens ne majora Petri bona subripiantur, consilio tuo efficias ut Paulo res sua etiam minoris momenti auferatur, teneris ad restituendum. Excipe, nisi tam leve esset damnum quod Paulo creasti, ut illud Paulus secundum charitatis leges pati teneretur, ad avertendum gravissimum, quod Petro parabatur detrimentum, puta si volenti comburere ædes Petri amplissimas, suaseris ut modicum fœni aut frumenti quæ ad Paulum pertinet, & cujus restitutio facile fieri poterit, molem comburat. 3. Adhuc tenebitur ad restituendum, qui volenti furari ab aliquo indeterminato, consulit ut furetur à Titio, quia in hac hypothese causa est cur hic determinatè damnificetur. Si tamen consuleret tantum ut potius divitis quam egeni bona auferret; aut si volenti egenum spoliare, diceret duntaxat, Hunc relinque, alii sunt ditiores: nulla esset, saltem juxta multos, obligatio restituendi; quia, inquit Mag. Grandin. & Habert, non tantum hortaretur ad spoliandos ditiores, quam ad parcendum pauperi. Certe in his omnibus sedulo cavendum est, ne fur adhuc indeterminatus, sive respectu summæ, sive respectu personæ, ad hanc aut illam summam huic vel illi personæ furandam determinetur. Sicut tamen furi res tuas vel alienas furari parato, tuas subtrahere potes; ita etiam parato ad furandum Joanni vel Petro, dicere potes: Ne quæso tetigeris bona Joannis mihi tenera charitate conjunctissimi.

Quæri solet, an sit obligatio restituendi revocato consilio, secuto tamen effectu.

Respondent aliqui generatim affirmative; quia, inquit, qui alterius damni causa fuit, idem reparare debet; sed consilium etiam revocatum non desinit esse damni alieni causa. Illud enim est discriminandum inter & consilium, quod mandataris non agat nisi nomine mandantis, unde statim ac mandataris mandati revocationem didicit, cessat

omnis ratio agendi à mandante proposita; & sic si mandataris agat, jam non alio quam proprio suo impulsu agit. At vero qui consilium recipit, agit nomine suo secundum impressiones quas accepit: atqui revocato etiam consilio, impressiones ejus perseverare solent. Est enim malum consilium, quasi venenum quod alterius mentem inficit. Mens autem hominis semel infecta, & quasi imbuta, difficile ad priorem statum reducitur; cum præsertim longe facilius sit homini malum persuadere & vindictam, quam bonum & pacis amorem; ergo.

Hinc comparatur mandans, cum eo qui manu Petri uteretur ad percutiendum Paulum; ille enim si Petri manui motum imprimeret, eumque nondum posito effectu comprimeret, non censeretur causa percussio- nis Pauli si postea sequeretur, ea enim Petro soli esset imputanda, utpote qui jam non alieno sed proprio motu percussisset. At vero comparatur consulens cum eo qui lapidem projicit, quantumcumque enim eum projecisse nollit, etiam dum adhuc lapis volat, reipsa tamen vulneris per lapidem inflictæ causa est, nisi eum in quem projicitur lapis monuerit ut ab ictu declinet; unde etiam immunis est à restitutione consulens, si eum moneat adversus quem iniquum consilium dedit.

Hæc tamen regula nisi amplius declaretur non satis generalis est, unde ab aliis statuuntur hæc duæ sequentes. Si consulens ita consilium revocaverit, ut totum motivum totamque quam dederat damni causam auferat, ad nihil tenetur etiam secuto effectu: tenetur vero si adhuc motivum & data causa subsistant. Sed quia hæc regulæ præcisè sumptæ nihil novi docent; addunt iidem Doctores, tunc sufficienter tolli omne mali consilii motivum, cum totum consilii motivum consistebat in precibus solis, blanditiisve, aut promissis, aut falsa doctrina, falsove supposito quæ retractantur: secus si consilii motiva petita fuerint ex damnificationis facilitate, delectatione, utilitate, &c. Utraque hæc regula sapientiæ & æquitati admodum consentanea videtur. Si ergo consulueris Petro ut talem ineat contractum, quippe qui usurarius non sit; ut tali vel tali via beneficium acquirat; & postea doctior factus ostendas huncce contractum verè usurarium esse, hanc comparandi beneficii viam, esse simoniacam, rationesque in contrarium allatas destruxeris, certum est quidquid faciat alter, te à restituendo liberum fieri. Pariter si Cajum blanditiis aut promissionibus determinaveris ad inferendam alicui mortem, & serio hæc omnia revoces, jam ille cui consilium dederas, si quid machinetur mali, non habet unde moveatur nisi à se ipso. Denique si Joanni suaseris ut Paulum occidat, quia Paulus ipse fratrem tuum occidit; sat consilium istud revocabis, si ostendas fratrem ab alio occisum fuisse, multo magis si probes eum sanum esse & incolumem. In his ergo casibus damnum consulenti imputari non potest; utpote qui penitus sustulerit omnem agendi rationem à se propositam, omnemque motum quem impref-ferat.

At vero si quis alteri malum consuluerit, ostendendo quantum inde utilitatis, lætitiæ, delectationis percipere debeat; item suggerendo modum & vias faciles exequendi: tunc revocato etiam consilio, remanet obligatio restituendi. Ratio est, quia adhuc subsistere potest totum consilii robur, motivum & impressio; adhuc, quidquid in contrarium dixeris, sentio quam facile, quam impune, alteri malum inferre possim, quantum utilitatis, delectationisve inde sum percepturus. Quamdiu ergo momenta hæc per alia graviora non elidentur, consulens damni causa merito judicabitur, quia non tam consilium revocaverit, quam revocare conatus fuerit. Eo ferme modo quo qui venenum alteri propinatum extinguere nititur, reipsa homicida est si de facto veneni virtutem tollere non potuerit.

Quæri solet an qui malum consilium bona fide dedit, ad restituendum teneatur.

Resp. quæstionem hanc definiri non posse, nisi habeatur ratio personarum quæ dant hujusmodi consilia. Si enim consulentes sint idiotæ, rustici, mulieres, per bonam fidem & ignorantiam excusantur à restitutione, juxta hanc regulam quæ 62. est inter regulas Juris in VI. *Nullus ex consilio, dummodo non fraudulentum fuerit, obligatur.*

Verum ex iis quæ superius dicta sunt, patet aliter ratiocinandum esse de iis qui ratione officii sui, duces cæcorum, & imperitorum consiliarii esse tenentur, quales

quales sunt Advocati, Medici, Pastores, Theologi, & Confessarii, qui sæpe sæpius per liberiora consilia frequentem injustitiam causam præbent, & eo plerumque facilius decidunt, quo plus sunt imperiti. Illud enim hominum genus, ut à natura superbum est, nodos graviores lecat & dirimit, nec tantillum hæret & ambigit, ubi profundiores Theologi hærent, neque satis norunt quam in partem se vertant. Ponderent ergo, & corde ab imo efferant hæc verba S. Thomæ opusc. 73. de iuribus: *Invoco sapientiam, ne me errare permittat in periculum animæ meæ: & in laqueum aliorum...* præsertim in moralibus in quibus periculosum est diversa sentire & opinari, & præcipue in illa parte iustitiæ quæ commutativa dicitur.

PUNCTUM TERTIUM.

De consentiente, & palpone seu adulatore.

Consentientis hic dicitur non qui interiorem præbet assensum, mentalis enim consensus in damnum alterius influere non potest; sed qui suffragio, favore & approbatione externa movet & efficaciter determinat ad inferendum alicui detrimentum: atque huiusmodi consentientem ad restitutionem teneri nemo ambigit, quia est efficax damni inferendi causa. Sed quia consensus aliquando simplex est complacentia quæ cedit in actionem ita ratam & determinatam, ut in eam non influat, ut cum vir potens jam profecturus ad facinoris alicujus executionem, consilium suum quibusdam personis aperit, quæ humano respectu annuunt, modo tamen non palpent, nec iniqua adulatione hominem reddant alacriorem ad damnum inferendum dubitari & quæri solet quandonam consensus sit efficax damni causa.

Respondent tunc censeri causam, cum consentiens ex officio tenetur non consentire & impedire potest. Unde ad restituendum obligantur 1. Consilarii Regis, qui bello iniquo, quod impedire possent, suffragio suo consentiunt. 2. qui in Collegio, Capitulo &c. consentiunt ut vel indignus eligatur, vel rejiciatur dignus. 3. qui præ hominum metu, suffragari omittunt & subterfunt in Senatu, ita ut non avertant damnum quod avertere possunt, & ex officio avertere tenentur.

Sed gravis hic oritur difficultas, an Canonicus, v. g. vel Senator qui inter postremos suffragium ferens, voto suo consentit injuriæ quæ jam irrevocabiter decreta est sufficienti suffragantium numero, an, inquam, teneatur ad restituendum: quod enim peccet, nullus dubitat, quia iniquitati consentit.

Certum est eum teneri de damno. 1. si suffragium dederit antequam damnum illud sufficienti suffragantium numero determinatum esset; quamvis supponeretur, non obstante ejus contrarium suffragio, damnum sufficienter ab aliis determinandum fuisse. Ratio est, quia ipse tunc revera in damnum satis influxit, etiam si sufficiens damni causa sine illo ponenda fuisset. Vide quæ dicta sunt articulo præcedenti. 2. Adhuc tenebitur si nesciat sufficientem esse suffragatorum numerum, ut si secreto & per scrutinium ferantur suffragia; tunc enim fuit quantum de se erat damni causa. Huc redit ratio allata pro superiori casu. 3. Quamvis non dederit suffragium nisi postquam malum jam sufficienter decretum erat, adhuc tenebitur si tantæ erat authoritatis ut priores suffragatores à sua posset sententiâ deducere, & ad judicium revocare; tunc enim tenetur saltem tanquam mutus & non obstant. Et certe ille tenetur de damno, qui ad ipsum positivè & efficaciter concurrat: atqui in casu prædicto suffragator ille ad damnum positive & efficaciter concurrat. Nam ille ad damnum positive concurrat, ante cujus suffragium, damnum non erat irrevocabiler decretum: atqui ex hypothesi, damnum non erat irrevocabiler decretum; ergo efficax hujusce damni resolutio, sigillum, ut ita loquar, ultimum habet ab hujusce suffragatoris voto.

Sed quæritur quid dicendum si præcesserit sufficiens suffragatorum numerus, qui à sententiâ sua deterri non possunt.

Respondent aliqui Canonicum hunc aut Senatorem peccare quidem, non tamen ad restituendum obligari, quia non fuit causa damni, utpote quod jam antea irrevocabiler determinatum esset.

Hæc tamen opinio quæ Laymani temporibus communis erat, passim nunc rejicitur. Tum quia prom-

ptius & alacrius sententiâ iniqua executioni mandatur, cum omnes in eam consentiant; tum quia illi omnes ad restitutionem tenentur, quorum nomine damnum inferitur: atqui damnum posteriorum etiam suffragatorum nomine inferitur; omnes enim damni inferendi facultatem conferunt, omnes iniquam quæ damni causa est sententiâ formant & constituunt.

Et certe si qui posteriori loco suffragium tulerunt, à restituendo immunes essent, maxime quia damnum semper illatum fuisset, quocumque modo suffragium tulissent: atqui hæc ratio nulla est. Si enim duo hominem occidant, iisque se tertius jungat, is sicut & alii homicida dicitur, quia nempe id fecit quod alii: atqui tamen duo priores morti inferendæ pares erant, eamque etiam sine tertii auxilio intulissent, ut supponimus; ergo à pari.

Nec dicas postremos suffragantes damnum hoc impedire non posse: etsi enim absolute non possint, possunt tamen quantum est de se; possunt efficere ut damnum eorum nomine executioni non inferatur; possunt ita se gerere ut non dicatur hanc vel illam rem Capituli totius consensione unanimi definitam fuisse.

At peccatne semper qui minus digno suffragatur?

Resp. non peccari, si hoc fiat ut indignior excludatur. Sic si septem forent eligentes, quorum duo Petrum dignissimum eligere vellent; dum alii Cajum secundum in ordine dignitatis, tres vero reliqui Titium cæteris indigniorem, qui certè eligeretur, nisi cum socio meo alioqui parato eligere Petrum, accedam ad duos qui Cajum eligere volunt, possum & teneor Cajo suffragium meum dare: neque enim tunc alium digniorem eligere licet, neque Titius qui re ipsa indignus est, alia potest via excludi.

Hac occasione quærunt aliqui, quid faciendum suffragatoribus quibus in Capitulo proponitur ad receptionem vel repulsam Novitius de cujus idoneitate dubitant: respondent vero talem rejiciendum esse; quia si solum recipiendi sunt qui post probationem habiles inventi fuerint, ex Concil. Trid. Sess. 25. de Regul. c. 16. Atqui in dubio vero de inhabilitate, non censetur quis habilis esse; ergo rejici debet ob periculum recipiendi inhabilem cum præjudicio Religionis. Ita ipse Caramuel.

Palpo seu adulator ille dicitur, qui laudibus, applausu, adulatione ad damnum proximi provocat & accendit. Ad hoc genus referuntur qui offensum irrident, qui ei suam, si non ulciscatur, ignaviam exprobant, qui adulterium uxoris marito objiciunt; qui vitam alicujus pauperem despiciendo, ad eam quam ipsi vel alii proficiuntur furandi artem impellunt.

Hos autem omnes certum est ad restituendum obligari, si contingat ut quispiam ex his laudibus, vel vituperiis ad inferendum damnum moveatur. Ratio est, quia sunt moralis causa damni, atque sæpe efficacius ad injustum aliquod facinus determinant, quam si idem expresse consulerent: & vero quid aliud est exprobratio ignaviæ viro nobili injuriam perpesso facta, quam vivum & efficax ultionis consilium? Porro caute monent Theologi, quod jam alibi diximus, necessarium non esse ut ii adultores directe intendat alterius damnificationem; sufficit enim ut prævideant aut providere debeant eam ex iniqua hac agendi ratione sequi posse: & id satis ponderare non possunt illud hominum genus qui susurrone dicuntur; ii enim falsa perinde ac vera referendo, malorum semen sunt. Unde Proverb. 26. v. 20. *Susurrone subtracto jurgia conquiescent.* & v. 22. *Verba susurrone quasi simplicia, & ipsa perveniunt ad intima ventris;* id est interiores animi medullas commovent, & ad omne malum potenter inclinant.

Quod si adulator hominem laudet de injustitia jam commissa, non tenebitur ad restitutionem, quia damni causa non fuit, nisi forte alter hisce laudibus ad aliud furtum, aut ad non restituendum id quod jam furatus est impellatur.

PUNCTUM QUARTUM.

De receptante & participante.

Receptans sive recursum præstans ille est, qui sive ante sive post illatum damnum securitatem, fiduciam & commoditatem præbet damnificatori, ut vel malum inferat confidentius, vel illatum non reparet.

Hinc

Hinc receptantes sunt qui malefactori; furi, sicario azilum suum in domum promittunt, aut iisdem post scelus perpetratum, refugium præstant, siue personarum eorum, siue res furtivas, siue demum maleficii instrumenta recipiendo & occultando: item qui prædas emant, aut servant. Quod autem huiusmodi receptatores de damno teneantur, consentiunt omnes Theologi, quia ante furtum v.g. causa sunt injustæ acceptionis, & post illud causa sunt injustæ detentionis.

ff. l. 48.
tit. 9.

Hinc colligere est inter receptantes merito numerari, 1. canpones qui & res furtivas in custodiam recipiunt, & fures occultant. 2. Advocatos qui partis suæ injustitiam contra propriæ conscientie dictamen tuendo, causa sunt quod parti læsæ non satisfiat. 3. eos qui res furto abreptas pretio comparant &c. juxta L. 3. ff. De incendio &c. ubi sic habetur: *Non tantum qui rapuit, verum is quoque qui recepit... teneatur; quia receptores non minus delinquant quam aggressores.* 4. belliduces qui milites protegent, eosque ad varias extorsiones & rapinas implicate aut explicitè stimulant.

Hinc etiam colligitur eos qui malefactorem hospitio recipere titulo amicitie, consanguinitatis, patriæ &c. aut etiam qui eundem à magistratu vel licitoribus quæsitum absconderent, aut fugiendi vias indicarent, non esse vere & formaliter receptantes: tunc enim exercent actum charitatis & humanitatis, ob quem reprehendi non possunt. Quod si fur quem justitiæ ministris subtraxisti, denuo ad latrocinia revertatur, non teneberis ad restituendum, quia relapsus ille non nisi per accidens ex opere misericordie secutus est. Si tamen vel experientia præteriti, vel aliter, cognosceres furem hunc ex benigna tua in ipsum agendi ratione, occasionem arrepturum in nova ruendi crimina, tenereris de damno, ut qui malefactoris ejus concurreres. Pariter iniquus esses si ei azilum præberes fugienti ne restitueret id quod hic & nunc restituere posset. Denique si ex officio, Regisve, vel Magistratus imperio malefactores denuntiare, aut apprehendere debeas, fieri potest ut de damno tenearis ut mutus & non obstitans. Consule quæ dicuntur de Monitoriis, ubi de obligatione revelandi.

Participans aliquis dupliciter esse potest. 1. ratione rei acceptæ, ut cum quis suam in præda & furto partem habet. 2. ratione actionis damnosæ, cum quis quoquo modo juvat ad actionem injustam, siue aliquid de præda & furto recipiat, siue non.

De participante ratione rei acceptæ idem dicendum est quod de possessoribus bonæ vel malæ fidei dictum est. Nempe si rem furtivam bona fide acceperint, eam si adhuc existat reddere debent; si non existat, satis est ut restituant in quantum ditiores facti sunt. Si vero mala fide, tunc rem, vel aliquid æquivalens, etiam si ditiores facti non sint, refundere debent. Quod si quis rem consumat quam furtivam esse novit, sed in cujus furto nullam partem & societatem habuit, non tenebitur nisi de parte quam consumpsit, non autem de damno quod ex furto emergere potuit. Sic si Petrus gallinam pullos duodecim foventem occiderit, tenebitur de damno matris & pulorum, Paulus vero qui gallinæ partem cum Petro manducavit, non nisi de parte hac tenebitur.

Quod spectat ad participantes in actione damnosa, de quibus hic præcipue tractant Theologi; puta qui præbent auxilium, operam, instrumenta, item qui explorant &c. certum est eos teneri ad resarciendum damnum pro rata, imo totam si suas alii partes non restituant: & hoc verum est siue damnum sine eis nihilominus fuisset illatum, siue non, quia re ipsa hujusce damni causa fuere, & in ipsum influxerunt.

Ex hoc capite ad restituendum tenentur 1. faber ferrarius qui adulterinas claves efficit. 2. qui furi scalam applicat & tenet; quive eunti comitem se facit ut animos addat, aut qui vigilem aut exploratorem agit, portas aperit aut effringit. 3. Institor seu factor Ulurarii; Notarius usurarium instrumentum conficiens; testes qui eidem scienter subscribunt. 4. qui venenum præbet ei quem eo usurum esse novit ut inimicum suum interimat; aut qui arma subministrat homini jam ad vulnerandum aut occidendam parato. 5. famuli etiam abstemii qui aliis conservis heri vina furantibus præsto sunt, eosque adjuvant, aut circumprospiciendo impediunt ne deprehendantur.

Gravis hic & seria occurrit difficultas, an rustici qui à militibus angariantur, & gravi metu coacti, fores

effringunt, pecora è stabulis abigunt, per fenestras ascendunt, instrumenta præbent, prædas vehunt &c. peccent & ad restituendum teneantur.

Triplex est ea de re Theologorum sententia: alii hæc omnia excusant; alii hæc omnia condemnant; alii demum mediam, quæ tutior esse solet, viam sectando, quædam ex his licita esse putant, nimirum præbere instrumenta quibus diruantur muri, scalas apponere, juvare eum qui ascendit, aut saltem prædas vehere: quædam vero, etiam urgenti gravi metu, illicita esse contendunt, nempe domum alienam perfringere, res foras projicere, pecora abigere è stabulis, nisi forte, ait Lessius, id fiat cum animo compensandi; tunc enim deberet id dominus permittere, ne alter gravissimum malum incurrat. Eadem est sententia Sylvii quoad rusticos qui prædas transferunt; atque in eam descendit author Collat. Paris. qui tamen docet rusticum qui bona à militibus aut furibus abrepta vehit, teneri ad restituendum, nisi quamprimum Magistratus commoneat ut huic depradationi occurrant & medeantur.

Less. L. 2.
c. 13. dub.
3. p. 162.
Sylv. ad
q. 62 a. 7.
Confer. de
Paris. 1. 3
p. 283.

Ratio cur excusentur qui prædas vehunt, triplex asseri solet 1. quod vehere prædam, sit aliquid de se indifferens, quod dominum non lædit nisi ex iniqua furis intentione. 2. quod dominus nec rationabiliter invitatus esse, nec exigere legitime possit ut quis ejus bono per propriæ vitæ dispendium consulat. 3. demum prædam vehere, furtum non facit, sed factum supponit.

Econtra vero domum perfringere, res foras projicere etiam ob metum non licet, ajunt mox citati Theologi; qui enim hæc facit est causa principalis & directa furti & injuriæ quocumque ex metu agat. Addit Sylvius contra Lessium, difficile esse eos excusare qui scalas aut instrumenta præbent, quive per fenestras ascendentes juvant; quia, inquit, actiones istæ hic & nunc à talibus factæ, sunt cooperationes ad rapinam committendam.

Huic Sylvii resolutioni sponte adhæreo, quia communis est apud saniores etiam Theologos à quibus recedere durum est. Qui tamen rem totam attente meditabuntur, difficile intelligent quo pacto variæ istæ resolutiones simul concilientur. Ideo enim existimat Sylvius non esse licitum scalam præbere furi, eumve cum ascendit juvare, quia huiusmodi actiones licet de se sint adiaphoræ seu indifferentes, hic & nunc tamen intrinsece malæ sunt, quatenus hic & nunc iniquæ boni alterius acceptioni cooperantur: atqui pariter prædas vehere, hic & nunc est cooperari furto: est enim juvare furem, qui si solus esset, rem illam relinquere cogeretur, ergo par utrobique ratio esse videtur.

Nec est quod dicas dominum hisce in angustiis esse non posse rationabiliter invitum quod rusticus bona ejus vehat. Si enim, ut Sylvio placet, rationabiliter est invitatus quod idem rusticus fores ejus effringat, aut jumenta abigat è stabulis, quidni rationabiliter invitatus sit, quod bona sua procul deferantur, & in eo constituentur loco ubi nunquam recuperari poterunt?

Quæres quid sentiendum sit de Christianis captivis qui in Turcarum triremibus, metu mortis contra Christianos justum bellum sustinentes, remigant.

Resp. 1. fatentur omnes non licere Christianis mancipiis bellica tormenta adversus Christianos explodere. Est enim hæc actio ob belli injustitiam intrinsece mala: propter eandem rationem peccant, si militares Turcarum machinas gubernent, Christianorum bona deprædentur, messes comburant &c.

Resp. 2. probabilius esse nequidem iis licitum esse remigare, quantumvis urgeat mortis periculum. Nunquam enim licet iis opem ferre qui alios injuste occidere nituntur: atqui eo tendunt Turcarum navigia, ut injustam Christianis mortem inferant; ergo non possunt Christiani hoc in casu iisdem opem ferre, sed potius mortem pati debent ut eam deberent pati si eos adigerent latrones ad ferendum sibi auxilium adversus aliquem cui mortem inferre vellent. Ita Sylvius, juxta quem prædicti remiges non solum peccant, sed etiam incurrunt excommunicationem à Romano Pontifice latam contra eos qui Turcis auxilium præstant nulla facta eorum qui hoc inviti faciunt exceptione.

Dices: Tam Christiani remiges remigare possunt pro Turcis, iniquitati eorum non cooperando, quam Naaman potuerit inclinare se in templo coram Idolo Remmon, sustentando dominum suum Idola adorantem.

rantem, absque ullo idololatriæ periculo: atqui hoc potuit Naaman, ut patet ex 4. Reg. cap. 5. v. 18. Hoc solum est, verba sunt Naaman ad Eliseum, de quo deprecatur Dominum pro servo tuo, quando ingreditur domus meus, Rex Syriæ, templum Remmon ut adoret, & illo innitente super manum meam, si adoraverit in templo Remmon, adorante eo in eodem loco, ut ignoscat mihi Dominus Deus servus tuo pro hac re. Dixit autem Eliseus, Vade in pace: id est nullum in ea re scrupulum habeto, seu esto securus, ut plerique exponunt interpretes; ergo.

Respondent aliqui 1. hanc petitionem Naaman continere rem illicitam, nempe idololatriæ professionem; quam ad petitionem negative se habuit Eliseus, quamque expresse non reprehendit, quia Naaman recens conversus non poterat portare statim tantam correctionem, unde eam aliud in tempus magis commodum differendam esse iudicavit Propheta. Ita Gregor. de Valentia de fide &c. disp. 1. q. 3. punct. 2.

Sed quia verba hæc, Vade in pace, permissionem satis expressam significant, nec aliunde satis concipitur quomodo in re tanti momenti dissimulare potuerit Eliseus, respondent alii Naaman hic non petere licentiam pro futuro, sed indulgentiam pro præterito, seu petere ut indulgeat sibi Deus eo quod olim dominum suum in templum euntem & adorantem secutus fuerit, & eum eo adoraverit. Hunc porro sensum ex hebræo & chaldaico textu sponte & facile colligi assueverunt eruditi huiusce responsionis auctores, de quo ad P. Calmet dissert. in hunc locum, ubi suam hanc opinionem non solum Bocharti, sed & aliorum duodecim non infimi nominis Scriptorum testimonio confirmat. Addit verba Naaman de futuro intelligi non posse, quin idololatriæ Naaman, indecentis vero conniventia Eliseus consensu habeantur. Quidquid sit de hac responsione, quæ & Vulgatæ versionis, & interpretibus Catholicis pene omnibus repugnat.

Resp. 3. nego maj. & dico remiges Tarcæ in iustitiâ cooperari, ut probatum est, Naaman vero non cooperatum fuisse idololatriæ domini sui, quia nec cooperatus est adorationi Remmon seu solis, vel ut alii volunt Veneris, nec ulli ceremoniæ sacræ, sed profanæ duntaxat commoditati, & honori politico domini sui, ad ejus adorationem non magis facienti quam ad eam faciat delatio caudæ, qua famulus obsequitur dominæ eunti ad Idoli fanum. Hæc enim vestium defluentium sustentatio, cum non sit nisi politicus honor dominis præstitus, mere per accidens se habet ad orationem Idoli. Ita communiter Interpretes quibuscum sentit author Ethicæ amoris t. 2. p. 547.

Solutionem hanc confirmat Cornelius à Lapide, auctoritate Tertulliani qui Lib. de idololat. cap. 15. sub finem sic loquitur: Utinam nec videre possimus, quæ facere nobis nefas est, sed licebit adesse in quibusdam quæ nos homini non Idolo officiosos habent... Si propter sacrificium vocatus assistam, ero particeps idololatriæ; si me alia causa conjungit sacrificanti, ero tantum spectator sacrificii. De cæteris difficultatibus quæ ad hoc caput pertinent, annon aliis, v. g. aulicis scandalo esset Naaman, annon erubesceret veritatem &c. Vide Interpretes.

PUNCTUM QUINTUM.

De aliis cooperandi modis.

Suo quoque modo, ut diximus, iniustitiæ cooperantur mutus, non obstant, non manifestans, de quibus hic tractandum est.

Mutus ille est qui tacet cum tenetur ex iustitia loqui, contradicendo, dissuadendo, prohibendo, clamando &c.

Dixi, cum tenetur ex iustitia, id est ratione officii, muneris, pacti vel contractus. Et si enim existimet Cajetanus verbo Restitutio cap. 1. n. 7. eos omnes qui sine damno suo aut periculo, proximi damnum avertere possunt, nec tamen avertunt, ad restitutionem teneri, contrariam nihilominus opinionem docent Theologi cæteri.

Probatur autem 1. autoritate S. Thomæ qui, q. 62. art. 7. ad 3. sic loquitur: Non semper ille qui non manifestat latronem tenetur ad restitutionem, aut qui non reprehendit; sed solum quando incumbit alicui ex officio: sicut Principibus terræ, quibus ex hoc non vultum imminet peri-

culi. Ergo ut juxta S. Thomæ doctrinam teneantur mutus, non obstant, &c. ad restituendum, duo requiruntur. 1. quod proximi damnum impedire possint sine suo notabili damno vel periculo, & tamen illud non impediant. 2. quod ad id ex officio teneantur. Hinc S. Bernardus Senensis serm. 34. in Dominic. 4. Quadrag. Si ad hominis officium non spectat, & aliorum damnis non obstat cum possit, licet mortaliter peccet, quia non diligit proximum suum sicut se ipsum, non tamen satisfacere, seu restituere obligatur.

Prob. 2. Ille solus ad restituendum tenetur qui iustitiam violat: sed ille solus qui ex officio tenetur malum proximi impedire, violat iustitiam; quatenus non servat pactum quod fecit de impediendo proximi damno: qui vero ex officio non tenentur, solam charitatem lædunt, non autem pactum, quod ut supponitur, non fecerunt, ergo.

Obijciuntur quædam 1. quod Alexand. III. cap. Si cui dignum 7. de homicidio, sic loquitur: Qui potuit hominem liberare à morte, & non liberavit, eum occidit; quæ verba congruunt cum iis quæ docet S. Ambros. relatus cap. Pasce. 21. dist. 86. Pasce fame morientem. Quisquis enim pascendo hominem servare poterat, si non pavisti, occidisti. Concinit Innoc. 3. c. Quanta 47. De sentent. excommuni. ubi excommunicatos declarat eos qui non obstant, cum ob stare possunt ne violentia in Clericos manus injiciantur. Facientes, inquit, & consentientes, pari poena plectendos Catholica condemnat auctoritas. Eos vero delinquentibus favere interpretamur, qui cum possint manifesto facinori desinunt obviare.

2. Fatentur vulgo Theologi eum qui à latrone pecuniam accepit, ne clamaret, ad restituendum teneri: atqui ideo tenetur quia non avertit damnum quod avertere poterat, & ad quod avertendum non tenebatur; ergo ut quis ad restituendum teneatur, non requiritur ut ex officio malum impedire debeat, satis est si non impediat cum potest.

Resp. Argumenta è decretalibus desumpta non probare id ad quod assumuntur. Non quærimus utrum illi qui hominem à morte non liberant, aut fame perentem non pascunt, eos aliquo modo occidant, occidunt enim negative, quatenus iis denegant auxilium quod impendere possent; quærimus an occidant eo modo qui ad restitutionem obliget: atqui prædicti Canones nec directe, nec indirecte adstruunt hanc restituendi obligationem. Ostendunt quidem eos graviter peccare qui hisce in occasionibus proximo defunt; sed non declarant an ii contra iustitiam peccent, an contra charitatem solam; ergo nihil inde concludi potest.

Quod spectat ad Innocent. III. dicendum est, ex eo quod Ecclesia pari excommunicationis mucrone feriat & qui Clericos percutiunt, & qui percutientibus non obstant, non sequi quod pari teneantur restituendi obligatione. Excommunicationem enim incurrere potest qui in gravi materia contra charitatem delinquit; at restitutioni obnoxius non est, nisi qui contra iustitiam peccat. Adde quod Glossa textum illum exponat de iis qui ex officio ob stare tenentur, de quo vide tractatum de censuris.

Non magis urget argumentum è ratione petiitum: qui enim pacta pecunia latroni spondet se locuturum non esse, cum ex timido & vacillanti reddit securiorem & audaciorem; ergo in damnum positive influit; ergo mirum non est si ad restituendum teneatur: porro mutus de quo loquimur, negative prorsus se habet, & in damnum positive non influit; ergo non obligatur ad restituendum, etiamsi ex odio, vel invidia taceat, quia odium & invidia efficiunt quidem ut contra charitatem graviter peccet, non vero ut efficax sit damni alieni causa.

Non obstant dicitur ille qui ex officio vel pacto ob stare tenetur, v. g. dando subsidium, ferendo operam, ne proximo noceatur. Tales sunt Duces belli, Ministri Iustitiæ, custodes nemorum, vinearum, gabelarum, & alii qui contractu quovis expresse vel virtuali, aliorum salutis invigilare debent. Tales etiam sunt patres respectu filiorum, Tutores respectu pupillorum, & domini qui famulos non impediunt ne lædant proximum.

Non manifestans est ille qui damnificatorem non manifestat, sive ante, ne inferatur damnum, sive post damnum illatum, ut resarciatur. Tales sunt adhuc custodes civitatum, montium, silvarum, & quicumque ratione officii vel stipendii tenentur ad damnificatoris manifestationem. Et ii peccant 1. contra iustitiam, unde damnum sua negligentia illatum resarcire debent.

2. contra religionem quia violant iuramentum quod præstare solent. Ab utroque tamen peccato immunes esse viderentur, si damnum tam leve esset, aut illatum à persona tam paupere, ut præsumi rationabiliter posset eum à quo constituti sunt custodes non esse invitum. Sic alibi excusavimus eos qui caduca & inutilia quæ in salubus jacent ligna ad vitæ sustentationem colligunt. Unde & tunc excusari debent custodes.

Ex his principiis innumeri fere conscientiæ casus definiri & resolvi possunt, superest ut quasdam quæ plus habent difficultatis quæstiones resolvamus.

Quæres 1. An custodes vinearum, aut vectigalium collectores, qui diripientibus aut defraudantibus non obstant, teneantur ad multam pecuniarum quæ in defraudatores constituta est. Item an iidem custodes quibus dissimulantibus introductæ sunt merces, quæ deprehensæ fisco tradi debebant, earumdem pretium solvere teneantur, annon satis sit si solvant pretium quod pro introducendis mercibus à mercatore solvendum erat.

Responderi solet custodes illos teneri quidem ad restitutionem vectigalium, aut illati damni reparationem, non verò ad solvendas multas. Ratio est, quia custodis officium in eo est ut damnum avertat à silvis, v.g. & vineis, aut ut procuret solutionem vectigalis debiti, non vero ut dominum aut Rempublicam multis ditet; ergo multas refundere non tenetur. Ita Sylvius & alii quos citat Theologi: assentire videtur author Collat. Paris. qui tom. 4. p. 265. simpliciter dicit eos qui percipiendi vectigalis causa urbium portis committuntur, si merces vectigali obnoxias gratis intrare sinant, ad restitutionem teneri.

Sylv. ad
q. 62. a.
7. p. 387.

Hæc tamen resolutio, quantum videtur mihi, difficultate non caret. Nam 1. merces quæ secundum se prohibita sunt, ut telæ indicæ, regio fisco quasi ex natura rei debita sunt. Non exigit Rex pro iis vectigal, sed eas ita à commercio iustis de causis removet, ut suas esse velit si deprehendantur; ergo qui eas intrare permittunt, videntur teneri ad restitutionem mercibus illis æquivalentem, quia in causa sunt cur iis Rex privatus fuerit.

Quod ad alias merces quæ non sunt extra commercium, sed certa quædam jura solvere debent, quæ nisi solverint aut fisco applicantur, aut de certa quadam multa tenentur, quæro quid intendat Princeps dum urbium portas custodibus committit? An non 1. ut exigant vectigal? 2. Ut in lucrum Principis occupent eorum merces qui vectigal non solverunt, quatenus hac agendi ratione partim consulatur bono communi, partim recuperet Princeps id quod occultis aliorum vel eorumdem mercatorum defraudationibus perdidit? Quidni ergo custodes incauti, aut pecunia corrupti teneantur ad restitutionem vel multæ, vel ipsarum mercium, cum causa sint cur iis Princeps fuerit defraudatus? Verum de his penes magistros nostros esto iudicium. Quidquid sit, certum est eos custodes qui à mercatoribus aut silvarum deprædatoribus pecunias recipiunt ut non obstant, gravius adhuc peccare, & ad damni reparationem strictius obligari.

Quæres 2. an custodes qui se abscondunt ne videantur ab iis qui loca prohibita ingrediuntur, ut eos in furto deprehendant, teneantur ad restitutionem.

Non teneri. Neque enim tenentur domino, quia damnum ipsi illatum satis compensatur per eos qui deprehenduntur; non etiam iis tenentur quos deprehendunt, quia nullam ipsis injuriam inferunt. Ita Sylvius, qui addit custodes illos ab omni peccato excusari posse, si ideo fures intrare sinant & furari, ut semel in facto deprehensi, efficacius corrigantur, sibi que ipsis & aliis imposterum exemplo sint.

Quæres 3. An ad restituendum teneatur qui clamare contra fures volentem impedit, unde sequitur alterius damnum.

Resp. 1. Teneri, si alter ex officio clamare tenebatur; quia qui eum impedit ne clamaret, causa est cur alteri injuriam fecerit: sed qui causa est cur alter alteri injuriam faciat, restituere debet; ergo.

Resp. 2. Teneri adhuc si per vim aut dolum eum impediat qui clamare voluit, etiam si is ex officio clamare non teneretur. Unusquisque enim jus habet ne quis ipsius defensionem per vim aut dolum impediat.

Ex hoc principio multi solvuntur conscientiæ casus circa eos, v.g. qui impediunt ne quis Religionem ingreditur, aut beneficium à Collatore sibi destinatum

Tournellii Tomi II. P. III. De Justitia & Jure.

recipiat &c. Nam Religio jus quidem habet ne ab ea sub falsis causis avertantur qui ipsam ingredi volunt; non autem ut iisdem exhibeantur vitæ communis difficultates, onera, & gravis licet aliquando sera quæ male vocatos manet poenitentia &c.

Quæres 4. an servus qui heri sui bona dilapidari videt & tacet, teneatur ad restituendum.

Resp. 1. Fatentur omnes servum cui domus vel aliquid aliud particulariter commissum est, ad restituendum teneri, quia ratione officii sui ob stare tenetur.

Resp. 2. Communis quoque est sententia, quemcunque servum, etiam si commissum non sit ei specialis rerum cura, teneri de damno quod ab extraneis heri suo advenit. Quis enim herus famulum accipit nisi cum pacto saltem tacito quod bona ejus servet, si servare possit? & certè id satis evincit ipsa famulatus conditio: an enim verè servient, qui domini rem everti tranquillis oculis videbunt?

Resp. 3. Longè probabilius esse servum qui à conservis suis damnum communi domino inferri cognovit, teneri ad restituendum. Ratio est 1. Quia hoc etiam pacto saltem virtuali conducuntur omnes servi. 2. Quia nulla satis firma ratione nituntur qui famulum in hac occasione à restituendo eximunt. 3. Quia quod damnum facilius & diutius inferri potest, eo major incumbere debet illius avertendi obligatio.

Quæres 5. An Confessarius ad restituendum teneatur, si poenitentem restitutioni obnoxium, ad restituendum non obliget.

Resp. Juxta ea quæ alibi diximus, Confessarium hunc ex culpa lata ad restituendum teneri; quia tunc est causa damni quod impedire potest & debet. Et vero Confessarius qui restitutionem non præcipit, se habet quasi qui negaret eandem fieri debere.

Quæres 6. an qui promulgato Monitorio, malefactorum non manifestat, restituere teneatur.

Resp. Casum hunc in tractatu de censuris à nobis examinatum iri: ibi partem affirmativam adstruemus, eamque gravissimis Episcoporum complurium auctoritatibus, aliisque momentis tueri conabitur.

ARTICULUS VI.

De restitutionis affectionibus seu circumstantiis.

Restitutionis circumstantiæ hoc disticho comprehenduntur.

Quis, quid restituat, cui, quantum, quomodo, quando.

Quo ordine, quo loco, quæ causa excuset iniquum.

Ex dictis patet quis restituere debeat: quomodo autem facienda sit restitutio, nihil habet difficultatis; optimo enim modo restituit, qui quod alteri debet, hoc reddit ad æqualitatem sive per se, sive per alium: nihil etiam interest an palam & occultè, nisi agatur de restitutione famæ, cui labes si palam iniusta fuerit, palam refarciri debet, ut ex dicendis constabit. Alias ergo circumstantias prosequamur, & quidem dicemus 1. De ordine qui à damnificatoribus servari debet, quis nempe, cum plures in idem damnum influxerunt, omnium primus restituere teneatur. 2. De ordine servando erga eos quibus restituendum est, cui nempe creditori ante alios sit satisfaciendum. Cætera deinde prosequemur.

SECTIO PRIMA.

De ordine quem damnificatores servare debent.

EX ipso disputationis hujus titulo manifestum est non hic agi de damnificatoribus qui nullam ad se invicem relationem habent; iis enim sufficit si tantum restituant, quantum nocuere, nec eorum quispiam in solidum, id est in alterius locum restituere tenetur: unde si arborem succidero in silva, quo tempore plures alii ad eam devastandam ingressi erant, teneor de damno quod intuli, non de damno quod alii intulerunt: similiter si exorta subito rixa aliquem pugno cædam, quem aliter absque ulla mea participatione, gladio interimat, non teneor de homicidio in quod non influxi. Tota igitur quæstio procedit de ordine qui servari debet inter damnificatores qui ad se invicem relationem habent.

Notand. autem 1. inter damnificatores, alios concurrere inæqualiter, ut cum unus mandat, alter exequi-

T t

tur, tertius consulit aut palpat; alios vero concurrere æqualiter, siue sint causæ magis principales, ut duo mandantes; siue causæ sint minus principales, ut duo consulentes, duo non manifestantes.

Not. 2. Eos ad plus teneri, qui plus in damnum influxerunt. Existimat autem Petrus Navarra, cum multi damnum aliquod procreauerunt, omnes ad restitutionem pro parte sua teneri; adeo ut si ablatis sint nummi duodecim mandante Petro, exequente Paulo, adulante Titio, sex à mandante, quatuor ab executore, duo ab adulante refundi debeant. Hæc opinio probabilitate non caret; prudentiæ quæ & æquitati maximè consona videtur: æquum enim videtur ut qui nocuit restituat, plus vel minus prout minus aut magis intulit detrimenti. Quia tamen aliam tenuit sententiam Angelus Scholæ, & cum eo Theologi penè omnes, qui docent e cooperatores alios primo, alios secundo loco restituere debere, trita via incedemus.

Not. 3. Is ad restituendum primo loco teneri dicitur, qui sic obligatur, ut eo restituente cæteri fiant liberi, alio autem restituente, ipse eidem refundere teneatur; secundo loco teneri dicitur is quo restituente, cæteri, excepto primo, fiunt liberi, & sic de aliis; Sit igitur

CONCLUSIO PRIMA.

Is ad quem res furtiva pervenit, primo loco eandem restituere tenetur, siue extet, siue non.

Prob. 1. Quia obligatio ratione rei acceptæ, est omnium maxima, cum res aliena semper domino suo clamat, eique debeatur. 2. Quia facta rei restitutione ab eo ad quem res illa pervenit, cæteri damnificatores ab omni restitutione liberi sunt: atqui, ut statim patebit, hoc ita non esset nisi qui rem alienam habet, omnium primus ad restituendum obligaretur. 3. Quia qui præ cæteris commodum percepit ex alterius bono, præ cæteris illud refundere tenetur.

Dixi, siue res extet, siue non; ex eo enim quod quis rem alienam, mala aut dubia fide consumpserit aut alienaverit, colligi non potest eum non teneri ad ejus restitutionem ante cæteros damnificatores. 1. Quia ex reg. Juris 36. in VI. *pro possessore habetur, qui dolo desit possidere*: sed qui rem alienam mala fide consumpsit, eandem dolo possidere desit; ergo tenetur eam restituere, ac si eandem actu possideret. 2. Quia nemo ex iniquitate sua commodum reportare debet: atqui quod quis rem alterius consumpserit: nova est iniquitas ex qua commodum reportaret, si à restituendo liberaretur; ergo. De eo qui rem furtivam consumit bona fide, idem dicendum quod supra de possessore bonæ fidei dictum est.

Esse tamen possunt aliqui casus in quibus à restitutione immunis esset qui rem alienam consumpsisset: neque factus esset ex ea ditior. Sic si herus ovem furto subreptam, à famulis suis comedi præcipiat, eo ipso in se suscipere videtur obligationem restituendi in locum famulorum.

CONCLUSIO SECUNDA.

Cum plures æqualiter damno cooperati sunt, æqualiter restituere debent: uno autem deficiente, cæteri tenentur in solidum; quæ obligatio restituendi in solidum, locum habet in iis etiam qui minus quam alii cooperati sunt.

Prob. Prima pars, quia nulla est ratio cur unus plus restituat quam alter; ergo omnes æqualem partem refundere tenentur.

Prob. Secunda pars: Illi obligantur ad restitutionem in solidum, qui non partem solum damni, sed etiam damnum totum refarcire debent, quod alii vel nolunt, vel non possunt: atqui non partem solum damni, sed damnum totum refarcire debent qui damno huic efficienter cum aliis cooperati sunt. Qui enim sunt causa totius damni, damnum totum refundere debent: atqui singuli cooperatores sunt causa totius damni, non quidem totalitate causæ, sed totalitate effectus. Nam 1. si plures auferant trabem quam quilibet eorum auferre non potuisset, palam est quod totalitas effectus, nempe trabis asportatio, sit unicuique attribuenda; tum quia uno deficiente trabes à cæteris asportari non potuisset, ut supponimus; tum quia, licet singuli non potuissent effectum ponere, singuli tamen eundem impedire poterant, subtrahendo cooperationem, sine qua effectus reipsa non ponetur; tum denique quia, ut solide post Vasquem notat Delugo, qui

damnum patitur in hoc casu, tam potest de uno conquiri, ac si solus fuisset, quia absque illius actione damnum nec in toto, nec in parte illatum fuisset. Vid. Delugo disp. 19. sect. 2. p. 541. Hinc Lege Vulgaris. 21. ff. *De furtis*. Dicitur: *Si duo pluresve unum lignum furati sunt, quod singuli tollere non potuerint... omnes furti tit. 2. in solidum tenentur.* 2. Si duo duas ponunt actiones, quarum unaquæque per se solam satisfuisset ad effectum, manifestum est utrumque de toto damno in alterius defectum teneri, quia uterque ita influit in effectum ut sit simpliciter causa illius: ut si duo titiorem mittant in molem pulveris tormentarii, aut letale homini vulnus seorsim infligant. 3. Si duobus lignum per se ablaturis accedat tertius qui iisdem opem ferat, ille adhuc in solidum restituere debet, quia nulla est damni pars in quam non influxerit; & licet alii sine ejus auxilio damnum intulissent, reipsa tamen sine ipso non intulerunt. Quod vero fuerit tantum causa partialis damni, probat quidem eum non teneri ad restitutionem totius absolute; sed non probat eum non teneri ad totum, ex hypothesi quod alii non restituant.

Not. Tamen quod cum aliquis in solidum pro aliis restituit, cæteri partem ei suam refundere debeant, neque enim æquum est ut quis detrimentum patiatur quia in aliorum locum supplevit.

CONCLUSIO TERTIA.

Cum plures inæqualiter damno cooperati sunt, mandans primo loco restituere debet, deinde executor, tertio cæteri cooperantes. Tres sunt partes.

Prob. Prima pars. Quia causa est principalis damni, ante cæteros omnes restituere debet: atqui imperans est principalis causa damni; est enim causa efficiens, quia non nisi imperio ejus & autoritate damnum infertur; tum finalis, quia quidquid proximo infertur mali, propter mandantem inferri supponitur; ergo.

Confirmatur. Ille præ cæteris ad restituendum obligatur, qui hanc restituendi obligationem in se suscepit eo ipso quo mandans est: atqui mandans, eo ipso quo mandans est restituendi obligationem in se suscepit. Egone vero alteri proponere aulam ut in mei gratiam inimico meo damnum inferat, ac postea damnum illud reparet?

Atque hæc intelligenda sunt, non solum de mandante qui auctoritatem habet quales sunt pater, Judex, Dux; sed de eo etiam qui, vi, metu, minis aut fraude alterum impellit & quasi cogit ut nomine suo malum proximo inferat; item de eo qui suavit aut rogavit damnum nomine suo inferendum. Ratio est, quia ii omnes & reipsa mandantes sunt, aut mandantibus æquivalent, & totum restituendi onus in se suscipere ex communi hominum æstimatione censentur.

Prob. Secunda pars, quia executor utpote physice in damnum influens, est principalis post imperantem ejusdem damni causa; ergo consulenti, palponi &c. restituendo præire debet: si tamen multi communi consensu in damnum aliquod conspirent, illudque unus cæterorum nomine exequatur, puta domum comburat, hominem interimat; tunc omnes ad restituendum æqualiter tenentur, quia nemo eorum est qui non sit principium damni.

Prob. Tertia pars: Si enim nec imperans, nec executor restituere velint aut possint, superest ut cæteri qui damni causæ sunt, restituere teneantur.

Quæri hic solet utrum aliquis sit ordo inter eos qui minus præcipue cooperantur, tum positivè, ut consulens, laudans, tum negativè, ut mutus, non obstant &c.

Resp. Multiplicem esse ea de re Theologorum sententiam. Alii negant ullum esse ordinem inter cooperatores supradictos; alii credunt cooperatores negativos, tum sibi met invicem, tum iis qui positivè cooperati sunt, subordinari: atque hæc opinionum diversitas in eo fundata videtur, quod non omnes eodem modo explicent unde repetatur ordo inter cooperantes.

Nam 1. Si ad hoc ut unus cooperans alteri subordinatus dicatur, requiratur ut quasi instrumentum deserviat alteri tanquam causæ principali, certum esse videtur, nullum esse ordinem inter cooperatores minus præcipuos. Qui enim laudat, non se habet ut instrumentum illius qui consulit, aut recursam præstat. Idem dico de non manifestante respectu muti.

2. Si eæ causæ aliis subordinatæ dicantur, quæ non nisi post eas ad restituendum tenentur, aut quæ plus vel minus pro majori vel minori influxu restituere debent.

debent, tunc videtur esse ordo inter eos qui positive & negative cooperantur. 1. Quatenus ex iis qui vel positive vel negative cooperantur, aliqui sunt qui magis influunt in damnum & ideo plus restituere debent: sic qui alterius mortem consulit, majori restitutioni obnoxius esse potest quam qui solum palpat; uterque tamen pro rata restituere debet, imo alter in alterius defectum restituere tenetur. 2. Quatenus qui negative cooperantur, juxta probabilem multorum sententiam, immunes sunt à restituendo, si cooperantes positivi restituant: æquum enim videtur ut restituendi onus ei primo loco & magis incumbat qui actionem injustam positive ponit, quam qui eum non impedit ne actionem hanc ponat. Et vero an non ridiculus foret positive concurrens, qui jam totum restituit, si diceret negative cooperanti: Tu mihi aliquid refunde, eo quod non averteris damnum quod proximo meo intuli, aut inferendum curavi? Ergo prius est causam positivam non restituisse, quam causam negativam ad restituendum teneri.

Notandum porro est, practicam horum principiorum applicationem, magnam ad singulares circumstantias attentionem requirere, inde enim fieri potest ut quæ in genere vera sunt, in specie falsa sint. Sic 1. qui non obstitit damno, positivi damni causa evadere potest, quia fieri potest ut damnificator ex præterita ejus negligentia excitetur ad procurandum novum proximo damnum. Sic 2. custos particularis qui non obstat, ante Magistratum aut ducem restituere debet, quia immediatus ad damnum concurret; custos enim primario & per se, prospector vero generalis non nisi secundario & in defectum custodis obistere tenetur.

Quæres quid sentiendum sit de militibus qui in bello injusto urbem depopulantur.

Quæstionem hanc fuse versat Delugo disp. 19. n. 87. ubi post Navarram, Vasquem & Lessum prædictos milites à totali restitutione excusat, ob tenuissimum, inquit, influxum quem ad illa damna habuerunt, quique talis fuit, ut sine illo nulla alia superaddita causa, damnum idem aut pene idem factum fuisset.

Hæc tamen opinio Theologis compluribus displicet, & merito. 1. Quia ut notat Martinon disp. 7. sect. 11. singuli milites ex ipsa sua multitudine animantur, & depopulandi audaciam sumunt. 2. Quia nisi tanta esset eorum multitudo, singuli nihil diriperent; facile enim à civibus impedirentur; ergo singulorum influxus magni est momenti, & quidem tanti, ut sine eo urbis depopulatio non fieret. Duces tamen primo loco tenentur, vel quia milites direxerunt, vel quia eos saltem, si poterant, impedire tenebantur.

Quæres iterum, an cum ille qui damnum passus est, debitum relaxat uni cooperatorum, alii à restituendo immunes fiant.

Resp. 1. Si condonatio fiat ei qui primo loco restituere tenebatur, cæteros post ipsum à restitutione liberari. Ratio est 1. quia cæteri in ejus tantum defectum restituere debent; ergo eo nihil amplius debent, cæteri nihil debent. 2. quia si causa principalis solvisset, cætera causa nihil deberent: atqui illa condonatio est instar solutionis; ergo 3. quia qui damnum passus est, non potest efficere pro nutu ut hic vel ille primo loco restituere debeat; ergo cum eum à restituendo eximit qui primo loco tenebatur, cæteros omnes eximit.

Resp. 2. Si condonatio fiat alicui qui non nisi secundo loco restituere debebat, anteriores & magis principales non eximi: tum quia principales tenentur independentes à posterioribus; tum quia sensus remissionis quæ fit cooperanti secundario is est: Liberum te facio à restitutione, etiamsi forte eveniat ut causa principalis damni mei non id restituat quod mihi debet.

Resp. 3. Si multæ sint causæ primariæ, aut secundariæ, & uni condonatio fiat, cæteras ejusdem ordinis causas adhuc teneri ad restituendum, non quidem partem illam quæ condonata est, sed id quod ea parte detracta superest. Ratio est, quia singuli partes singulas debent; ergo uni remissio fieri potest; eadem cæteris non facta. Hinc si uni ex quatuor cooperatoribus condonatio facta sit, & ex tribus aliis duo solvendo impares sint, tertius qui in solidum tenetur, suam tantum partem cum medietate partis aliorum duorum solvere tenebitur, quia alia medietas solvenda esset ab eo cui condonatio facta est. Vide Delugo disp. 19. sect. ultima.

SECTIO SECUNDA.

Quo ordine personis quæ læsæ sunt restituendum sit.

Quæstio procedit de debitore qui multis creditoribus diversi ordinis debet, & omnibusolvere non valet; si enim bona debitoris sufficerent ad restituendum omnibus, posset iis eo quo vellet ordine restituere, modo intra definiti temporis limites restitueret. Per creditores hic intelligo eos omnes quibus aliquid debetur, vel quia vendiderunt, vel quia unum dederunt, vel quia damnum aliquod passi sunt &c.

Debita porro multiplicis sunt generis. Nam 1. alia sunt certa, ut si certo noveris te Titio centum aut eorum debitorem esse: alia sunt incerta, quod dupliciter contingere potest. 1. si noveris te aureos centum debere alicui, sed quis tandem ille sit in mentem revocare nequeas. 2. si ambigas & dubites an alicui debeas.

2. Alia sunt quæ in dominium tuum transierunt, ut pecunia à te mutuo accepta, sive expensa sit, sive non; merces à te emptæ, sive adhuc extent apud te, sive non extent amplius. Alia sunt quorum verum & plenum dominium non habes, ut pignus, depositum, commodatum; & à fortiori res à te furto subrepta.

3. Debita alia sunt realia, cum bona debitoris sunt creditori obligata per hypothecam seu generalem, seu specialem; alia personalia, cum creditor in personam debitoris, non verò immediate in ejus bona actionem habet.

4. Debita, seu realia, seu personalia, vel sunt privilegiata, ut loquuntur; vel simplicia, sive ordinaria, prout creditores sunt hypothecarii, vel chirographarii; & utrique vel habent privilegia quædam quibus præ aliis creditoribus solvantur, vel hisce privilegiis carent. Vid. Ferriere *Introduit à la pratique*. verbo *Creancier*.

5. Debita vel sunt ex delicto, ut si debeas quia furatus es; vel ex contractu, ut si debeas quia mutuo accepisti &c. Item alia sunt ex titulo gratuito, v. g. liberali promissione, legato &c. Alia ex titulo oneroso, puta emptionis &c.

His præmissis, ut ab iis quæ notiora sunt, & magis recepta, ad ea quæ Theologorum animos magis impeditos habent, progrediamur, sit

CONCLUSIO PRIMA.

Debita ex delicto vel ex titulo oneroso, prius solvi debent quam debita ex titulo gratuito. Ita communiter Casuistæ.

Prob. 1. ex L. *Inter eos*. 19. ff. *de re judicata*. ubi sic habetur. *Qui ex causa donationis convenitur, in quantum facere potest, condemnatur & quidem solus deducto ære alieno.* L. 42. §. 1. c.

Prob. 2. quia in omni donatione vel legato, hæc semper subintelligitur conditio, *Si res executioni mandari possit sine præjudicio tertii, vel nisi rerum mearum status mutetur*; quia alioqui donatio iniqua foret, tum respectu tertii, cui præjudicium fieret, tum respectu dantis qui ex hac sua liberalitate in summam egestatem redigi posset; ergo.

Hinc colliges 1. quod licitum non sit acceptare donata vel legata illius, qui ex hujusmodi donationibus aut legatis efficitur impar solvendis debitis quæ titulo oneroso contraxit.

Colliges 2. quod etiamsi acceptata sint hæc legata, prius tamen solvi debeant debita defuncti, quam ipsa. Idem dicendum de votis quæ cum in tertii præjudicium vergunt, à Deo reprobantur; vota tamen utpote quæ ipsam voventis personam ligent, prius solvi debent, quam legata.

CONCLUSIO SECUNDA.

Res aliena extans prius est restituenda domino suo, quam solvatur quodcumque aliud debitum; deinde solvi debent impensæ pro funere debitoris, item procuratio ejus.

Prob. prima pars, quia hujusmodi res domino suo clamat, & in bonis ejus numeratur; ergo ei præ cæteris est restituenda, ergo depositum, pignus, commodatum, res per furtum, rapinam, usuram ablata, dominis suis reddendæ sunt, non aliis creditoribus dividendæ. Quod si ignoretur dominus rei quæ in sua specie

remanet, ut hic calix, hæc vestis, tunc in pauperes aut opera pia erogari poterit, quia non tenetur debitor creditori satisfacere ex alieno: an vero id possit, expendemus Conclus. quarta.

Prob. secunda pars ex L. 45. *De relig. & sumptibus funerum*. Porro sumptus funeris arbitrantur pro facultatibus & dignitate defuncti. Leg. 12. ibid. adeo ut neque plus imputetur sumptus nomine, quam factum est; neque tantum quantum factum est, si immodice factum. Ibid. L. 14.

Quæres utrum res quam quis emit, & cujus pretium nondum solvit, ante omnia venditori reddi debeat.

Resp. 1. venditorem nullum habere Jus quo cæteris venditoribus præferatur, si res vendita non amplius extet in specie apud emptorem, sed vel alia cum qua permutavit, vel pecunia quam ex illius venditione accepit. Ratio est, quia, ut notat Sylvius, res quæ in rei venditæ locum subrogatæ sunt, secundum se obligatæ non sunt. Excipiunt aliquæ Galliarum Consuetudines, nisi venditor qui sperabat se rei suæ pretium proxime recepturum esse, vendiderit sine præfixione diei aut termini; tunc enim rem suam etiam mobilem insequi & repetere potest.

Resp. 2. rem quæ ad Ecclesiam, fiscum, vel minores pertinebat, & vendita est, nec soluta, repeti posse à venditoribus, ante alios quoscunque creditores. Ratio est, quia talium rerum dominia per solam venditionem, solutione non secuta; non transferuntur. Ita juxta Juris dispositionem statuunt Lessius & alii.

Resp. 3. venditionem sine pretii solutione duobus modis polle fieri. Vel enim 1. emptor pretium obtulit, quod venditor recipere noluit; vel si non obtulit pretium, fidejussorem aut pignus tradidit: vel demum venditor fidem emptoris secutus est, seu emptoris promissione contentus, pretium quasi pro soluto habuit: vel 2. nihil horum omnium intervenit.

In hoc secundo casu fatentur Theologi, venditorem creditoribus aliis præferri debere; quia res vendita venditoris dominio adhuc subest, adeoque ex ea, utpote quæ aliena extet, aliis creditoribus satisfacere non licet.

Sed si venditio uno ex prioribus modis peracta fuerit, magna est inter Theologos dissensio. Multi enim existimant venditorem adhuc habere Jus prælationis, quod quidam limitant nisi fidejussorem aut pignus acceperit, quia hæc pretii loco sunt: multi vero econtra negant esse tunc venditori Jus ullum præferentia. Ita sentiunt Covarruvias, Molina, Vasques, Delugo, & ex recentioribus Decoq, Wiguierius, Henricus à S. Ignat. &c. contra quos ex altera parte pugnant Cajetanus, Navarrus, Medina, Sylvius, author Collat. Paris. tom. 3. pag. 363. &c.

Hæc Covarruvias opinio, stando in Jure communi, etsi dura, videtur tamen verior, & probatur.

1. Quia in hac hypothese, res vendita non est amplius venditoris, qui totum ejus dominium in alium transtulit; ergo venditor plus in eam Juris non habet quam cæteri creditores; ergo non est cur venditor rem illam præ cæteris creditoribus vindicare possit.

Dices: Venditor noluit omni in rem suam recursum se privare, idque testatur communis hominum cogitandi ratio.

Resp. neg. ant. Nam 1. quæ usu statim consumuntur, ut cibi, non sunt talis naturæ ut creditor aliquem in ea recursum habere intendat; ergo 2. si creditor nollet omni in rem suam recursum se privare, nollet hanc suam rem ab emptore alteri vendi, vel saltem reservaret sibi Jus in pretium ejus, aut in aliam rem cum qua res sua permutata fuisset: atqui nec prohibere potest venditor, quominus sua res ab emptore alteri vendatur, nec ullum in ejus pretium Jus habet, ut fatetur Lessius; ergo.

Prrob. 2. Ideo existimat Lessius venditori ex re quam vendidit, præ cæteris creditoribus satisfieri debere, quia, inquit, venditor inchoatam aliquam & imperfectam hypothecam retinet in illam rem, vi cujus hypothecæ rem suam ab emptore repetere potest, etsi eandem repetere non possit ab aliis ad quos ea res ab emptore transmissa fuisset, ob imperfectionem ejusdem hypothecæ: atqui inchoata hæc hypotheca, plane fictitia est. Nam 1. non fundatur in Jure ullo positivo. Nam Lex *Julianus*, 13. § 8 ff. *De action. empti & venditi*, qua statuitur quod venditor quasi pignus retinere potest eam rem quam vendidit, supponit non esse pignori aut hypothecæ locum si venditor rem non retineat, sed emptoris fidem sequatur; ergo hæc Lex qua potissimum innituntur adversarii, nobis favet 2. eadem

hypotheca non fundatur in Jure naturali; tum quia Jus hypothecæ constituitur per leges positivas; tum quia non magis exigit æquitas naturalis ut venditor in re à se vendita Jus hypothecæ habeat, cum secutus est fidem emptoris, quam cum contentus fuit obligatione fidejussoris, qui ipse sicut & emptor, solvendo impar evadit: atqui in hoc postremo casu nullum est venditori Jus hypothecæ in rem venditam, ut fatentur alii; ergo. Tum denique quia hypotheca hæc quæcumque fingatur, parum confert ad securitatem venditoris, utpote quam facile & statim eludere possit emptor rem tibi venditam alienando; ergo Lessii sententia nullo satis firmo fundamento nititur.

Obj. Valde durum est, & ab æquitate naturali alienum, ut res mea quæ in specie sua extat apud te, aliis tradatur, dum ego re simul & pretio defraudabor. Quis hominum id approbet? Quis id ferre possit?

Respondet Delago, durum quoque est rem à te venditam, & ab emptore donatam amico, apud eum remanere, nec posse à te repeti. Durum pariter est emptorem qui rem tuam pluris revendit, aut cum alia meliori permutavit, ex hoc pretio aliis creditoribus privilegiatis satisfacere, te prætermisso: atqui tamen hæc de Jure communi licita esse, fatetur & agnoscit Lessius & alii; ergo venditor non magis in primo casu conqueri potest quam in secundo, sed nimiam suam imputare sibi debet fiduciam, qua alterius fide contentus rem ei suam tradidit, præsertim si eum ære alieno gravatum non ignoraverit. Adde sic puniri venditores qui carius iis vendunt qui credite emere coguntur.

Objicies iterum. Si domum meam Titio locaverim certum est suppellectilia Titii in eam invecata, mihi obligata esse pro annua quam debet pensione, ita enim statuitur L. 2. ff. *Ex quibus causis pignus vel hypotheca tacite contrahitur*. Ergo à fortiori res vendita pro pretio obligata manet.

Resp. in his quæ Juris sunt positivi non valere argumentationem à pari. Unde hæc Lessii argumentatio probat quidem similem in casu venditionis hypothecam potuisse Legibus induci; eam autem de facto inductam fuisse non evincit.

2. Major fuit ratio constituendæ hypothecæ cum agitur de locatione domus, quam cum de venditione, sic enim locanti consulendum fuit, quia ex usu communi, rei locatæ pretium nonnisi post certam anni partem repetere potest. At venditor rem suam emptori tradere non tenetur, nisi is vel pretium, vel pretii loco pignus offerat: imo si coercendi fuere venditores, ne immoderatum ab emptoribus qui credito emunt, pretium exigerent. Ita Delugo. Utraque opinio gravibus ut videre est momentis innititur, & ex æquo defendi potest.

In Gallia venditor rei immobilis qui pretium non recepit, cæteris creditoribus præfertur, etiam Regi, juxta art. 3. *Edicti* an. 1669. imo venditor ille Jus habet rem, ut ajunt, suam insequendi, quocumque transierit: at non ita est de bonis mobilibus, quæ semel ab emptore revendita, à venditore occupari non possunt; valet enim hoc in Galliis effatum, ut notat Henricus Basnagius *Tract. De hypothecis. Meuble n'a point suite par hypothèque: c'est à dire que le créancier ne peut saisir les meubles en d'autres mains qu'en celles de son débiteur*. Quod tamen limitant aliquæ Consuetudines. Vid. *Domat. Loix Civiles*, Lib. 3. tit. 1. sect. 5. Basnag. ubi supra. Pag. 94. Edit. 1724. pag. 204.

CONCLUSIO TERTIA.

Debita de quibus certo constat, prius solvi debent quam ea de quibus dubitatur an debita sint; atque hoc sensu debita certa prius quam incerta solvi debent.

Prob. ex unanimi Theologorum consensu, qui magni esse debet ponderis: tum quia ubi est aliqua obscuritas, id sequendum est in praxi quod prudentissimi quique judicant; tum quia consensus ille indicio est quod populi inter se quali convenerint, qui prius iis restitutio fieret quibus certo debetur, quam iis quibus nihil forte debitum est.

CONCLUSIO QUARTA.

Debita certa ante incerta hoc etiam sensu solvi debent, quod prius restituendum sit domino certo quam incerto, etiam si de debito constet; hæc tamen opinio difficultate non caret.

Prob.

Instit. lib. 2. c. 1.

Lib. 19. c. 1.

Prob. 1. ex S. Antonino 2. p. tit. 2. c. 7. «Restitutio incertorum, inquit, præponenda est restitutioni incertorum. Sciendum igitur, quod certa omnia obligata restitutioni, id est cum sciuntur personæ quibus facienda est, prius integraliter solvenda sunt, quam restituantur incerta, quando scilicet scitur, vel dubitatur bona restituentis non sufficere ad utrumque.

Eadem est sententia S. Bernardini Senensis, juxta quem quod restitui debet certis personis, dum etiam aliis incognitis debetur, non potest pauperibus dispensari; alioqui hoc nova rapina est; & est quoddammodo facere rapinam Christum in pauperibus suis. Hoc tamen alii negant, & quidem non sine fundamento, ut statim ostendemus.

Prob. 2. Ut debita certa de quibus loquimur, prius restituenda sint quam incerta, unum sufficit, nempe ut præsumi merito possit dominum ignotum in id consentire: atqui hoc præsumi merito potest; voluntas enim pia, & quæ domino ignoto favet, de unoquoque legitime præsumitur: atqui voluntas ut debita certa prius restituantur quam incerta, & pia est, & domino incerto favet. 1. quidem pia est. Ea enim voluntas pia est, per quam dominus operi pio & honesto cooperatur: atqui dominus incertus operi pio & honesto cooperatur, dum consentit ut creditoribus certis satisfiat; pius enim est opem ferre iis qui ære alieno gravati sunt, & premuntur à creditoribus, idque quoddam est genus eleemosinæ Deo acceptissimæ; ergo. 2. eadem voluntas creditori incognito favet, sic enim integrum servatur ejus debitum: ita ut debitor si ad pinguiorem fortunam redeat, teneatur domino cum comparuerit restituere, vel tunc saltem ipsum pios in usus expendere; ergo. Ita Delugo ubi sup. pag. 324.

Objecti-
ones.

Objiciuntur quædam 1. quod dominus incertus seu ignotus tantum habeat Juris quam notus; ergo non minus ipsi satisfieri debet in persona pauperum, quam cæteris.

2. Si creditor ignotus mitteret personam quæ nomine ipsius debitum reciperet, hæc cum cæteris creditoribus æquali incederet gradu: atqui dominus ignotus pauperis personam suam in locum sufficit; ergo.

Resp. Hæc momenta esse quidem satis gravia, unde jam ab initio fatebamur Conclusionem nostram difficultate non carere. His tamen satisfieri potest.

Ad primum, fateor ignotum dominum in propria, vel hæredum persona tantum habere Juris quantum cæteri creditores; sed inde colligi non potest pauperes pari gradu cum aliis creditoribus incedere debere.

1. Quia Jus aliorum creditorum immediatum est, reale, & liquidum: Jus autem pauperum, non ita liquidum est, sed potius præsumptum, utpote quod repetatur à præsumpta voluntate domini, qui etiam pie velle potuit ut debitor impotens, ære alieno gravatus, sed à debitoribus notis liberaret, iisdem dividendo quidquid habet, præsertim cum hæc agendi ratio domino ignoto faveat, quia imposterum fieri poterit, ut debitum suum recuperet, ut statim dictum est. 2. vel debitor postquam creditoribus suis satisfecerit, ad priorem fortunam reverti potest; vel in eas conjectas erit angustias, unde moraliter loquendo resurgere non possit. Si primum, quis dubitet hanc esse creditoris ignoti voluntatem ut debitor illud pauperibus non distribuatur, quod aliquando recuperare ipse poterit. Si secundum, an non æque pius est ut debitor debita sua ex ære alieno solvere possit, quam ut illud pauperibus eroget.

Confirmatur: Debitor in casu mox exposito ejusdem est conditionis ac inventor: atqui ex dictis alibi, qui rem alienam invenit, & pauper est, eandem sibi retinere potest: atqui ei satis est si ita sit affectus ut illam domino postea comparenti restituat si fieri possit; ergo talis debitor satisfacere posse videtur ex re aliena, si eam habeat in specie, sive non.

CONCLUSIO QUINTA.

Debita contracta ex delicto, ut furto, usura, non sunt prius solvenda quam quæ ex justo contractu prodeunt, sed inter utraque nullus est ordo.

Antequam probetur hæc Conclusio, notandum est triplicem esse Theologorum sententiam de ordine qui inter prædicta debita servari debet. Prima eorum est qui censent debita ex delicto iis esse præferenda quæ sunt ex contractu. Ita Medina, Salomius, & S. Antonin. apud Delugo disp. 20. sect. 3. Solent vero hujus sententiæ authores inter hæc debita hunc constituere ordinem, ut quo delictum fuit gravius, eo etiam

Tournellii Tomi II. P. III. De Justitia & Jure.

citius repararetur; unde contendunt restitui debere 1. debitum ex rapina, 2. ex furto, 3. ex usuris (de quo tamen inter se non conveniunt.) 4. ex contractu oneroso, ut mutuo, emptione. 5. ex contractu gratuito, ut legato, promissione nondum executioni mandata. Hinc etiam colligunt prius esse pauperi restituendum quam diviti, quia gravior pauperi inferatur injuria quam diviti.

Secunda opinio eorum est qui præferri volunt debita ex contractu oneroso debitis ex delicto. Ita Nat. Alexander in sept. præcept. Decalogi, reg. 41. Besombes moral. Christ. tom. 4. p. 338. Collat. Paris. tom. 3. pag. 364. Quod aliqui eorum de solis usuris intelligunt, quas non nisi post solutionem debitorum ex contractu restitui debere putant.

Tertia sententia nullum constituit ordinem inter debita ex delicto, aut ex justo contractu procreata. De hac vide Lessium, Lugo, Bannem, Sylvium, Decoq. &c. atque hæc est cui adhaeremus.

Probatur autem 1. quia nec positivo nec naturali Jure ostendi potest majorem esse unius debiti quam alterius solvendi obligationem. Non positivo, cum Jus positivum inter varia hæc debita nullibi distinguat; ubi autem lex non distinguit, neque nos distinguere debemus. Non etiam naturali Jure: quia Jure naturali unum debitum non ligat arctius quam aliud; ergo.

Prob. 2. Quia in foro exteriori, nulla habetur ratio debiti ex delicto vel contractu: atqui Legibus civilibus standum est, dum nulla exigit ratio ut ab iis discedamus; ergo.

Obj. 1. in gratiam eorum qui debita ex delicto præferunt, Cum ab omnibus culpis recedi non potest, ab iis 1. recedendum est quæ graviores sunt: sed culpa gravior est rapina quam furum, furum quam usura; ergo prius restituendum est pro rapina, quam furto, prius pro furto quam pro usura, prius denique pro usura quam pro contractu oneroso in quo nihil est admissum mali.

Objecti-
ones.

Resp. dist. maj. Recedendum est primo à culpis quæ graviores sunt, si sint diversæ speciei, conc. si ejusdem, nego. Sic si Petro fureris centum, & Joanni decem, non ideo prius Petro quam Joanni restituere teneris: porro delictum rapinæ & furti ejusdem speciei sunt quantum ad actum restituendi.

Nec obstat quod furum duplicem continet injuriam, quarum altera Deo, altera homini irrogata est; injuria enim Deo illata per poenitentiam reparari debet, quæ si vera sit, omnes diversi ordinis injurias graviores aut leviores simul reparat: at injuria homini illata, per justitiam resarciri debet, quæ æqualitatem ut perfecte servet, uni potius quam alteri non restituit, nisi evidens id postulet necessitas.

At, inquit, S. Thomas opusc. 73. de usuris, pro ea quam impugnamus opinione decernat.

Resp. negant eruditi opus illud tamen non contemnendum, esse S. Thomæ; atque id agnoverunt Editores Romani, dum ipsam minori caractere typis mandari curaverunt. Ita Sylvius.

Obj. 2. Illi præ altero restituendum est qui magis est invitus quod res sua retineatur: sed qui ex delicto damnum passus est, magis est & esse debet invitus quod sua res retineatur, quam ille cui debetur ex contractu; is enim dum voluntarie contrahit, exponit se periculo pretii amittendi, si emptor v. g. solvendo impar fiat, unde circa hoc periculum omnino invitus non est: at vero qui damnum ex furto vel rapina passus est, tam circa rem quam circa rei periculum plane est invitus; ergo.

Resp. dist. maj. Illi præ altero est restituendum qui magis est invitus objective, conc. qui magis est invitus ex parte subjecti, nego. Itaque restituendi obligatio non inde desumitur quod creditor magis aut minus invitus sit, id est animo magis impatienti rei suæ jacturam ferat, alioqui ante cæteros omnes restituendum esset avaro seni qui bonis suis tenacius adhæret; sed restituendi onus inde oritur quod homo invitus sit objective, id est non cedat Jure quod in rem suam habet, sed ad ejus restitutionem quantum potest obligare velit, quæ obligatio non suscipit magis aut minus. Et ideo differt justitia à charitate: hæc enim postulat ut si duobus subvenire nequeas, ei subvenias qui tibi conjunctior est, quod quidem conjunctionis motivum suscipit magis aut minus; at vero justitiæ finis est alieni damni reparatio, quæ eodem debetur modo nisi aliqua lex obstat.

Obj. 2. in gratiam eorum qui debita ex contractu oneroso præferenda esse putant. Quod duplici titulo debetur, prius solvi debet, quam quod unico tantum

T t 3

de-

debetur : sed quod ex contractu debetur, duplici fidelitatis & iustitiæ titulo debetur ; ergo.

Resp. fidelitatem non postulare ut ei totum solvas, cui totum solvere non potest sine alterius dispendio : atqui si totum solveris venditori, v. g. & nihil ei ejus gemmam vel equum furatus es, manifestum est quod inde dispendium patiatur ille cui damnum furto tuo intulisti ; ergo.

Dices cum S. Antonino, Gaugerico & aliis quos citat & sequitur Pontas verbo, *Restitutio*, cas. 108. ed. nov. ut probe usurarum solutionem postponi debere iis quæ ex contractu debentur. Communis hominum sensus habet, debita ex emptione contracta magis invito domino detineri quam usuras ; ergo.

Resp. objectionem hanc mox fuisse resolutam : liceat tamen annotare Theologos qui à nobis dissident non convenire cujus debiti respectu, dominus sit magis aut minus invitatus ; unde patet quam debile sit illud fundamentum quo æqualiter nituntur Theologi qui opiniones plane diversas tenent.

Hic tamen in mentem revocandum, quod si res ex delicto acquisita, adhuc extet in specie, ea domino suo restitui debeat. Idem dicit author Collat. Paris. si res illa, etsi non in specie existat, existat tamen in valore, quia sicut res, ita & valor ejus adhuc extans, domino suo clamat.

Tom. 3.
p. 364.

CONCLUSIO SEXTA.

Cæteris paribus creditori pauperi prius restituendum non est quam diviti.

Prob. quia paupertas non efficit ut pauper plus habeat juris quam dives ; ergo.

At, inquires, restitutio fit ut tollatur damnum proximi : atqui damnum hoc in paupere majus est quam in divite ; ergo.

Resp. dist. maj. Ut tollatur damnum proximi, id est ut reddatur proximo secundum jus quod habet, conc. secus, nego. Cum ergo jus in paupere, majus non sit quam in divite, consequens est quod inter utrumque nullus sit præferentiæ ordo : si tamen pauper in extrema necessitate constitutus sit, imo in gravi juxta aliquos, tunc præferri debet aut saltem potest diviti. Ita Sylvestro, Medina, & alii quibus assentitur Ethica amoris. Ratio est, quia cum negatur aliquem alteri esse præferendum, id semper intelligitur salvo ordine charitatis virtutum omnium reginæ.

Æth. a.
mor p.
554.

CONCLUSIO SEPTIMA.

Creditoribus qui hypothecam aut privilegium habent prius est satisfaciendum quam iis qui non habent.

Prob. tum ex dispositione Juris, tum quia jus hypothecæ non alio fine constitutum est quam ut creditores qui eo gaudent, aliis anteponerentur. Idem dicendum de privilegiatis.

Porro circa privilegia & hypothecas sequendæ sunt locorum Consuetudines. Generaliter loquendo triplex est creditorum ordo. Primus eorum qui privilegia habent, & cæteris etiam hypothecam habentibus præferuntur. Secundus eorum est qui hypothecam habent, & creditoribus merè personalibus, seu simpliciter chyrographariis præire debent. Tertius denique est eorumdem chyrographariorum qui æquali gradu concurrunt. Ita Domat *Loix civiles*. Lib. 3. t. 1. sect. 5. num. 34. parte 1.

Privilegiati autem alii aliis juxta privilegii sui rationem præferuntur. *Privilegia enim non tempore æstimauntur, sed ex causa*. L. 32. ff. *De reb. auct. jud. poss.* Hinc interdum posterior, potior est priori, ut puta si in rem istam conservandam impensum est, quod sequens seu posterior credidit : veluti si navis fuit obligata, & ad armandam eam rem, vel reficiendam ego credidero. L. 5. ff. *Qui potiores*.

Quod spectat ad creditores hypothecarios hæc est eorum conditio. 1. Ut post privilegiatos incedant. 2. Ut qui eorum prior est tempore, potior sit in jure. Ratio afferri hæc solet, quod obligatio posterior tollere non possit jus alteri in re jam acquisitum. Sed videndum est an non posterior hypotheca privilegii rationem secum invehat ; tunc enim posterior hypothecarius priori anteponeretur : sic, ut paulo ante dictum est, si pecuniam dederim Titio ad refactionem navis quæ jam Petro per hypothecam erat obligata, prius mihi quam Petro restituendum erit ; & certè nisi pecuniam hanc subministrassem, periisset, aut deterior evasisset res Petro oppignorata : sic etiam qui pecuniam

mutuo dat homini ad militiam proficiscenti, habet privilegium prælationis ante dotem, licet sit dote posterior, quod in gratiam boni publici introductum est. De his plura dicere superfluum fuerit, quia necessario consulendæ sunt Leges locorum, quæ aliquando à Jure Romano dissentiant.

Non est quod dicta repetam, creditores nimirum merè chyrographarios nullum inter sese jus prælationis habere, de hoc enim satis convenitur : unde citata Juris regula, Qui prior est tempore, potior est in jure, creditoribus tantum hypothecariis applicatur. Dixi merè chyrographarios, sunt enim creditores etiam chyrographarii qui privilegium habent, ut diximus de iis qui legitimas funeris impensas præbent.

Quæres 1. an debitor qui omnibus solvere non potest, & uni totum solvit prætermittis aliis, peccet contra justitiam, posito quod creditorum nemo esset privilegiatus.

Resp. Vel ille cui debitor totum solvit, hoc exigit in judicio, vel extra judicium, vel nullatenus.

Si primum, tenetur debitor ei totum solvere qui prius exegit in judicio, etiam si esset tempore posterior. Ratio est, quia *vigilantibus jura subveniunt*, & Legibus constitutum est ut qui diligentior est in repetendo debito, cæteris præferatur. Ita Pontas, verb. *Restitutio*. Cas. 91. Vide Leg. 6. & 24. ff. *Quæ in fraud. credit.*

Si secundum, existimat mox citatus Casuista cum Sylvestro, Navarro & aliis, potior adhuc esse causam illius qui etiam privatim debitum exegit, tum ob eam qua usus est diligentiam ; tum quia Lex 24. mox citata, non postulat ad hoc unus creditor aliis præferatur, nisi ut ille *justè exegerit* : cæteri vero creditores *neglexerint exactiorem*. Ubi nulla sit mentio petitionis in judicio factæ.

Alii vero cum Delugo disp. 20. sect. 7. §. 4. negant sufficere privatam creditoris petitionem absque sententia Judicis, quia privata petitio jus uni quod in aliorum detrimentum vergat concedere non potest.

Si tertium, debitor contra justitiam peccavit, quia debitor cum omnibus creditoribus æqualitatem servare debet, ut unicuique tantum largiri quantum pro circumstantiis potest. Hoc autem non facit qui unum etiam non petentem cæteris antepone, ut eidem gratificetur ; ergo peccat contra justitiam, ac tenebitur de damno alterius creditoris æquale jus habentis, nisi eum juris vel facti ignorantia excuset.

Quæres 2. An creditor qui jus prælationis non habens, solutionem ante alios recepit, teneatur aliis restituere.

Resp. Vel alii creditores jus prælationis habebant videlicet privilegii, aut hypothecæ ; vel non habebant nisi jus æquale.

Si alii creditores prælationis jus haberent ei cognitum cui præ ipsis restitutum fuit, tenetur is ad restitutionem ante sententiam Judicis ; quia nempe recipiendo id quod primo loco aliis debebatur, iniquæ eorum damnificationi cooperatus est.

Si vero creditores alii non erant priores jure, sed omnino pares, variant Theologi. Alii credunt eum qui in hoc casu debitum suum ante alios recepit, non peccare saltem contra justitiam commutativam, sed ad summum contra legalem. 1. Quia non recipit nisi quod suum est. 2. Quia acceptio aliquando bona esse potest, etsi datio sit mala, ut patet tum in eo qui certis in casibus à malo ministro Sacramenta recipit ; tum in eo qui minus prodigaliter datum accipit. Ita Molina, Lessius, Malderus & alii quos refert & sequitur Henricus à S. Ignat. pag. 553. Idem docet Habert, cum hac exceptione quam alii spontè admittunt, quod si creditor debitum suum assequatur per fraudem, v. g. gravem simulando inopiam, teneatur ad restituendum aliis pro rata parte.

Contrariam opinionem tenet Sylvius, quia, inquit, Sylv. 9. creditor qui in hac hypothese totum quod sibi debetur, recipit, cooperatur homini violanti injustitiam ; adde quod, ut loquitur Delugo, cooperatur injustæ aliorum creditorum damnificationi, prout efficaciter impedit ne iis hic & nunc solvatur quod ipsis saltem ex parte solvendum erat. 62. in fine

At, inquiebant alii, creditor ille non recipit nisi quod suum est ; ergo.

Respondent, non esse creditoris quod ei sine aliorum injuria solvi non potest, quod in præsentis casu contingit : atque hæc secunda opinio nobis probabilior videtur altera ; in re tamen intricata & multum controversa facile excusat bona fides.

Hinc

Hinc sequitur à fortiori eum ad restituendum teneri, qui aliquid accipit à debitore quem inde scit conjiciendum in restituendi impotentiam, quia nempe cooperatur iniquo impedimento quo fit ut debitor solvere non possit id quod debet. Et certè peccat contra justitiam qui perficit & complet injustitiam alterius: sed qui accipiat quod alter iniquè dare vult, perficit & complet injustitiam alterius; si enim non acceptaret, iniqua alterius voluntas sine effectu remaneret. Merito igitur proscripta est an. 1700. à Clero Gallicano propositio ista, *Etiam si donatario perspectum sit bona sibi donata à quopiam eà mente ut creditores frustrentur, non tenetur restituere, nisi eam donationem suaserit, vel ad eam induxerit.*

SECTIO TERTIA.

Cui facienda sit restitutio.

Certum est 1. restitutionem rei vero ejus domino cum cognoscitur esse faciendam, si nullum sit inconveniens. Ratio est, quia hic est naturalis æqualitatem reponendi modus.

Certum est 2. rem à possessore malæ fidei ablatam, non ipsi qui nullum in ea Jus habet, sed domino esse restituendam; efficiendum tamen est ut injustus possessor restitutionis iterum faciendæ periculo non exponatur, quod fiet si vel ipse, vel rei dominus, debito modo commoneantur. Sed quia fieri potest 1. Ut res eadem secundum diversos respectus, diversis personis restitui possit. 2. Ut legitimo domino non nisi periculosè restituiatur. 3. Ut verus rei dominus non cognoscatur, in se fit ut variæ circa præsentem materiam quæ tota difficultatibus abundat, exoriantur disceptationes quas quo breviori licebit modo expediemus. Sit ergo.

CONCLUSIO PRIMA.

Res ordinariè ei reddenda est à quo legitimo titulo possidetur, etsi non sit rei dominus.

Prob. Quia restitutio sic facienda est ut Jus alienum non lædatur: sed si res domino, non autem legitimo ejus possessori reddatur, jam læditur Jus alienum. Sic si res commodata, deposita, locata, non reddatur commodatario, depositario, &c. Sed domino, commodatarii qui re illa utendi Jus habent, læduntur; ergo nisi fiat iis restitutio, peccatur contra justitiam, & contrahitur onus iisdem restituendi pro damno emergente, & lucro cessante.

Pariter si vestis, farina, domino, non sartori, vel molitori quorum in manibus erant, reddantur, iisdem grave creatur incommodum; tum quia fortè laboris sui pretium amittent; tum quia præsumetur eos debitam in servandis rebus sibi commissis diligentiam non afferre, unde ab eorum officina recedent qui antea iisdem utebantur.

Dixi ordinariè, quia si possessor nihil patitur detrimenti ex eo quod restitutio fiat proprietario, nihil interest an uni vel alteri fiat.

CONCLUSIO SECUNDA.

Qui à possessore bonæ fidei accipit aliquid quod alterius esse competit, si vero ejus domino restituere debet si gratis acceperit; si autem oneroso titulo comparaverit, id reddere potest possessori & pretium suum repetere.

Prob. Prima pars, quia ei facienda est restitutio qui jus in rem habet, non ei qui tali jure non gaudet: atqui possessor in præsentem casu nullum jus in ea re habet quam supponimus alienam esse; ergo.

Quod si rem sine gravi tui incommodo, domino v.g. nimium distanti restituere nequeas, sufficit ut eam reddas possessori, nisi merito conjicias futurum fortè ut possessor vir nullius conscientia, avarusve aut plus æquo liberalis, eam domino non reddat; tunc enim habere te debes quasi inventor qui rem inventam ea par est cura servare debet. Hic tamen ut sæpè dictum est, deduci possunt impenia ad rei conservationem necessaria.

Prob. Secunda pars. Unicuique licet bono proprio consulere, cum id potest sine alterius dispendio: sed qui rem reddit ei à quo emit, bono suo consulit sine alterius dispendio: supponimus enim possessorem à

quo res empta fuit non esse hominem in cujus manu res periclitetur; ergo.

Nec dicas rem clamare domino; cum supponamus eam rem de qua agitur domino suo reddendam esse à possessore bonæ fidei, cui sicut & fideli nuntii committi potest ad verum dominum transmittenda.

Hac occasione quaeritur utrum qui rem emit à fure, hanc ei reddere possit ut pretium suum consequatur.

Duplex est ea de re Theologorum opinio. Prima quæ est Vasquesii, Navarri, Lessii, Card. Delugo, Flor. Decoq, existimat id esse licitum. Secunda, quam tuentur Major, Medina, Covarruvias, Cajetanus, Sotus, Sylvius, Layman & alii non pauci, contendit rem etiam bona fide à fure emptam, eidem reddi non posse, nisi moraliter judicari possit eam rem à fure vero domino esse reddendam, aut in manibus furis deprehendendam esse à domino prudenter admonito: huic adhærebimus sententiæ, ita ut tamen præcipua alterius opinionis momenta exponamus.

Probatur autem 1. impugnando præcipuum oppositæ sententiæ fundamentum. Ideo juxta Lessium & alios rem furi à quo eam emisisti reddere potes, quia tunc nullam domino injuriam facis, cum rem ejus in eo reponas statu in quo eam invenisti, & à quo eam extrahere cum proprio tui detrimento non teneris: atqui hæc ratio omni ex parte nutat.

Nam 1. Falsum est quod in hoc casu nulla fiat domino injuria. Qui enim positivè concurrit ad iniquam alterius damnificationem, eidem injuriam facit: sed qui rem à manibus furis ablatam eidem reddit, ad iniquam domini damnificationem concurrit, si ve reddat ad recuperandum pretium, si ve gratis reddat, quia perinde in utroque casu causa est cur dominus res sua privetur, re, inquam, quæ semper dominum clamat quocumque sit in statu, si ve empta fuerit, si ve non; quia hæc circumstantiæ tum rei, tum domino ejus planè extrinsecæ sunt, nec efficere possunt ut res ei plus aut minus debita sit; ergo.

2. Emptor rem restituendo furi, eam quidem non ponit peiori in loco quàm fuerit ante emptionem; at eam peiori in statu ponit quàm fuerit ante emptionem, quia res illa securè erat in manu emptoris, non ita vero in manu furis: atqui non potest emptor rem alterius semel bono in loco constitutam, in alio periculoso constituit. Ratio est, qui res ad dominum pertinet cum omnibus suis *melioramentis* intrinsecis aut extrinsecis: atqui quod res sit in statu securitatis, quoddam ejus est melioramentum; ergo qui hoc tollit, reipsa domino facit injuriam, & rem ejus in peiori quàm antea erat statu reponit, quod licitum non est, sicut nec licet ut rem ab incendio ereptam in ignem postea conjicias.

Dices: Qui tempestatis metu jactis in mare mercibus suis, merces ab altero eadem de causa projectas ad se recepit, istas in mare projicere potest, ut suas quas postea fluctuantes conspiciat, à periculo retrahat; ergo licet rem alterius in eodem reponere statu in quo ante fuit.

3. Longam esse disparitatem inter utrumque casum. Qui merces alterius suam in navim recipit, actum exercet charitatis & misericordiæ, cui, sicut ab eo abstinere potuit, sic & eas quas voluit condiciones potuit apponere, quarum prima hæc est ut nihil ex eo perciperet mali: at vero qui rem alterius emit, cum ex eodem principio non egerit, easdem condiciones apponere non potuit. Adde quod qui alterius merces projicit in mare ut rebus suis consulat, alterius injustitiæ non cooperetur, secus qui rem reddit furi.

Prob. 2. Conclusio nostra. Si dominus ipse eripuisset à manu furis gemmam alterius, putans esse suam quam idem fur etiam subripuit, cognita veritate non posset eam restituere furi ut suam ab eo reciperet; ergo à pari dum res alterius est apud emptorem, non potest emptor eam furi reddere ut suum sibi pretium à fure restituatur.

Prob. 3. Ex ista Juris naturalis regula, quæ, ut verbis viri piissimi utar, omnes penè conscientia casus resolvit: Alteri ne feceris quod tibi fieri non vis. Atqui nullus adversariorum vellet ut res sua ab aliquo tertio bona fide empta à fure, furi redderetur à quo eam non esset recepturus. Durum quidem est quod quis pretium bona fide datum amittere debeat; sed si fur obiisset, si non inveneretur, si solvendo par non esset, an non res furtiva domino reddi deberet? Ita sanè est ex omnium confesso: atqui ex eo quod inveniatur

latro qui solvendo par sit, dominus nihil amittit Juris sui; ergo.

Prob. 4. Non liceret emptori rem furtivam tradere extraneo, ut pretium suum recuperaret; ergo non licet ipsi eam reddere furi, quia non plus in eam Juris habet quam extraneus.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Qui Jure suo utitur, nemini facit injuriam; sed emptor rem reddendo furi Jure suo utitur; unusquisque enim Jus habet contractum ex una parte injustum, ex altera vero per errorem initum rescindendi; atqui talis est contractus emptoris cum fure.

Resp. 1. Conc. totum. Fateor enim posse emptorem rescindere contractum, pretiumque suum à fure repetere, & eum secundum Justitiæ Leges insequi: at inde non sequitur quod possit idem emptor rem à fure acceptam & alienam, ab eoque non restituendam, eidem reddere; quia hoc nihil est aliud quam domino damnum inferre, rei ipsius interitum moraliter procurando, quod nunquam licet. Unde

Resp. 2. Dist. Unusquisque Jus habet contractum injustum rescindendi, si fieri id possit sine injuria tertii, conc. si non possit, nego.

Inst. Tunc rescinditur contractus sine injuria tertii, cum tertius rationabiliter invitus esse non potest quod rescindatur: atqui rei dominus non potest rationabiliter invitus esse quod rescindatur contractus eo modo quem nunc discutimus; nemo enim rationabiliter invitus esse potest quod alter propriis rebus magis consulat quam alienis, cum par est utriusque innocentia, par & causa: atqui in præsentī casu par est innocentia emptoris & domini, ut supponitur, par & causa: emptor enim non minus ad pretium suum Juris habet, quam dominus ad rem suam; ergo.

Resp. Neg. Primam & secundam min. Par quidem est utriusque innocentia, sed non omnino par est causa. Dominus enim nullo modo causa est cur emptor pretii sui jacturam subeat, sed id totum venditoris malitiæ, aut emptoris negligentia, vel infortunio imputari debet: at vero emptor rem restituendo furi, causa erit cur dominus rei suæ jacturam faciat. 2. Dominus rei habet in ipsam Jus immediatum, quod immediato modo exercet absque eo quod quispiam conqueri possit; unde si rem suam apud alium esse cognoverit, eam per se, vel per Judicem immediate repetere potest, ut habetur L. Mater. & L. Adversus. Cod. De rei vindicat. At non ita est de emptore, qui ut supponitur pecuniam suam recuperare non potest absque eo quod alteri rem suam moraliter auferat; ergo dispar est quod aliqua emptoris & domini conditio.

Obj. 2. Non teneor damnum pati, ut alterius damnum avertam; ergo licet rem furi reddere.

Resp. Neg. conseq. Non teneris quidem damnum pati ut alterius damnum avertas, sed teneris damnum pati cum illud avertere non potes nisi fias alteri & quidem innocenti moralis damni causa: neque enim alteri malum facere potes ut bene tibi sit: atqui in præsentī casu futurum est ut alteri sis moralis causa damni; ergo.

Inst. Damnum quod tunc patietur dominus, non sequetur ex actione mea nisi per accidens; ergo mihi imputari non debet. Et certè an non possem marsupium alterius tradere furi qui mortem minaretur nisi tradidero? An non liceret alterius suppellectilia de domo mea ejicere, si propter illa apud me reperienda de furto accusari possem?

Resp. neg. ant. Ut enim supra dictum est, res cum omnibus melioramentis suis pertinet ad dominum: atqui dominus cujus res in manus furis remittitur, hoc melioramento per se privatur; ergo.

2. Peccat contra justitiam qui sive per se, sive per accidens voluntariè alterius injustitiæ cooperatur: atqui. Ergo.

Quod additur, nimirum licere alterius marsupium furi tradere, aut rem alienam vitandæ infamiæ causâ de domo sua ejicere, verum est & nihil concludit: quia etsi bona primi ordinis ut vita & fama, bonis longe minoribus alienis præferri possint, absque eo quod quisquam rationabiliter invitus esse possit, non sequitur quod idem dicendum sit in casu nostro, in quo nec vita, nec fama in periculum venire supponuntur.

CONCLUSIO TERTIA.

Non semper licet rem vero ipsius domino restituere, puta cum ex hac restitutione grave imminet ipsi aut alteri nocumentum spirituale vel temporale, quod quis sine gravi proprio detrimento impedire potest.

Prob. Quia unusquisque damnum alterius quantum potest avertere tenetur: tum quia mandavit Deus unicuique de proximo suo, tum quia eo potissimum tendit lex fraternæ dilectionis ut proximi ruinam impediamus: sed qui domino reddit rem quam prudenter judicat ipsi aut alteri perniciosum fore, vel in spiritualibus, vel in temporaneis, damnum ejus quantum potest non avertit; ergo peccat qui reddit pecuniam ei quem cognoscit ea usurum ut beneficium emat, mulierem corrumpat: item qui ei reddit clavem adulterinam, aut scalas quibus scit eum ad furta & rapinas usurum esse. Licet enim hæc omnia per se non ordinentur ad peccatum, ordinantur tamen ex prava recipientis intentione, quam, si possum, impedire teneor. Dico si possum, non enim teneor grave subire detrimentum ut alterius peccatum avertam: ipse sanè malitiam suam sibi imputet: hæc mihi perperam imputaretur, cum id unum intendam ut rebus meis consulam easque à damno liberem. Cavendum tamen ne quis rem suam, etiam levis momenti, alterius saluti anteponat, ut si faciunt qui fragilis amicitia servi, amicis suis media & vias ad scelus & injustitiam sternunt, ne eos contristent.

Quæres 1. cui ergo facienda sit restitutio, si domino ipsi fieri non possit.

Resp. Id definiri non posse nisi ex circumstantiis. Censent Cajetanus, Navarrus, Merbesius, eum qui Præfato aut Abbati rerum Ecclesiasticarum dilapidatori summam pecuniæ furatus est, posse & debere summam hanc non Præfato, sed Ecclesiæ illius quæ est vera, domina restituere. Item docet Pontas v. Restitutio, cas. 220. qui post Gaugerium addit, restitutionem posse, imo debere fieri uxori, non marito eum maritus bona sua temerè dissipat: Sic tamen id fiat, ut quoad esse potest, caveatur omnis perturbatio regiminis domesticæ.

Cajet. in Sum. vera-
bo Resti-
tutio.

Pontas t.
3. p. 704.

Sed, ut dixi innumera occurrere possunt circumstantiæ quæ ad aliam agendi rationem determinant. Sic differri debet restitutio, si spes affulgeat futurum ut rei dominus ad meliorem frugem revertatur; sic operariis in summa miseria positis, & qui debita mercede privantur, potius restituendum esset quam Ecclesiæ &c.

Quæres 2. an peccet contra justitiam qui alicui rem suam, ut gladium, vel falsam clavem, iis reddit in circumstantiis in quibus prævidet inde creandum ipsi domino aut proximo detrimentum.

Resp. Affirmativè. Ratio est, quia ille ad damni reparationem tenetur, qui ad ipsum damnum concurrat: sed qui v. g. gladium reddit homini parato ad inferendam alii mortem, ad mortem hanc suo modo concurrat; tunc enim se habet ac si proprium suum ensen commodaret, cum hic & nunc non teneatur nec debeat alterius gladium eidem reddere: sed qui ensen suum præberet alteri, censeretur ad homicidium concurrere; ergo.

CONCLUSIO QUARTA.

Bona quorum dominus aut domini hæredes post diligentem inquisitionem cognosci non possunt, pauperibus sunt eroganda, idque Jure naturali.

Antequam probetur Conclusio, notandum 1. non hic agi de bonis quæ defuncti regnicolæ vel alienigenæ post se relinquunt; constat enim priorum bona restituenda esse hæredibus, sive liberis, sive necessariis, sive ab intestato, sive per testamentum, quia hæres succedit in universum jus quod defunctus habuerit, ex R. 62. de regulis Juris: alibi vero natorum bona pertinent ad Regem Jure albinatus. Quæstio igitur procedit de iis qui cognosci & detegi non possunt.

Not. 2. Inquisitio domini major aut minor fieri debet pro qualitate rei, & de hoc quidem consuli potest vir prudens, sagax, & timoratus; certum enim est circa hanc inquisitionem sæpe sæpius graviter peccari non enim satis est, quod multi satis esse putant, si dominus inquiratur in loco ubi res inventa est; sed in pagis & vicinis urbibus inquiri debet, imo & in remotioribus si spes aut suspicio sint quod detegi possit;

SECTIO QUARTA.

Quantum & quando restitui debeat.

fit; eo autem non comperto, per quindecim aut viginti mentes expectandum est si forte compareat, aut res pio committenda est loco ubi à domino possit recuperari.

Sylv. in
fra.

Not. 3. Cum omnibus Theologis, pauperum nomine non eos solum intelligi qui mendicant, aut indigentes sunt, sed etiam Ecclesias, Xenodochia, Monasteria quæ indigent, imo & quælibet pietatis opera, ut fundationem Officii divini, Missarum celebrationem, aliaque ejusdem generis quæ vivis & mortuis prodesse possint.

Sup. p. 72

His præmissis quæ jam insinuavimus, utraque Conclusionis nostræ pars probata manet ex iis quæ alibi dicta sunt, ubi de rebus inventis. Ut enim ibi dictum est, Jure naturali tenetur unusquisque dispo- nere de re secundum domini voluntatem: atqui ibi- dem ostendimus hanc esse domini voluntatem, ut res quæ sibi restitui non potest pios in usus impendatur; ergo.

Et certè an non postulat naturæ clamor ut rei utili- tas ad dominum perveniat, cum res sua ad eum per- venire nequit? An patitur æquitas ut res mea extra- neo profit, dum interim nihil ego percipiam ex ea emolumento?

Vid.

Sylv. ad
962. q. 5.
p. 364.

Porro animadvertendum est Conclusionem hanc procedere de domino qui ignoratur, tam in communi quam in particulari; aliter enim agendum est in praxi 1. Quando dominus licet ignotus in particulari, cognitus tamen est in communi, quo pacto milites qui oppida, Provinciarum Præfecti qui Provincias dilapidaverunt; cognoscant in communi quibus damnum intulerint; licet eos in particulari vix ac- ne vix quidem discernere valeant, nec satis sciant cui hanc vel illam rem, talem aut talem pecuniæ summam eripuerint. 2. Cum cognoscitur rem per- tinere ad unum è multis, sed quis unus ille sit definiri non potest.

In primo casu, restitutio in communi, si ita loqui fas est, fieri debet, idque in loco ubi damnum illatum est. Si villa nescitur, ait S. Raymundus, saltem restituatur in Diœcesi; ita ut qui læsi sunt vel eorum hæredes reci- piant, prout prudenter ex circumstantiis judicatur eos vexatos fuisse. Hinc optimi consilii est ut restitutio hæc fiat per manus Episcopi, Magistratum, aliorum- ve qui cum facilius uniuscujusque jacturam cogno- scere possint, tutius quoque debitam proportionem servare possunt. Quod spectat ad œnopolas & alios qui vel vinum minori mensura, vel panem aut car- nes minori pondere vendiderunt, necessum est ut iis qui ad officinam suam venire solent pretio viliori ven- dant, sic enim paulatim refundetur quod paulatim ablatum est; debent insuper aliquid pauperibus lar- giri in gratiam extraneorum quos à se fraudatos fuisse cognoverunt.

In secundo casu, cum nempe nescitur ad quem è duobus vel tribus res pertineat, scitur vero ipsam ad unum ex illis pertinere, tunc non est facienda pau- peribus restitutio, neque enim dici potest hac in hy- pothesi dominum penitus esse ignotum: distribuenda igitur est ea res omnibus illis secundum naturam du- bii; non enim totum uni dari potest, quod pruden- ter judicatur non minus ad alios quam ad ipsum per- tinere.

Quæres 1. Quid faciendum cum cognoscitur in ge- nere bona aliena quæ nostris in manibus sunt, & quo- rum dominus ignoratur in specie, pertinuisse ad Tur- cam, Hæreticum, aliumve Infidelem qui precibus aliisve juvari non possit.

To. 3. lib.
4. p. 213.

Respondet Author Collat. Paris. bona hæc in ma- nibus Principis aut Reipublicæ reponenda esse ut in Communitatis bonum impendantur; & hoc verum esse puto si bona hæc ad Regem aut Rempublicam ali- quo titulo ut albinatus pertineant; cæterum credo eum qui pagi alicujus infidelis bona injustè depopulatus esset, teneri ad faciendam ibi restitutionem, quæ enim Cæsaris infidelis sunt, eidem reddi necesse est.

Quæres 2. Quid sentiendum sit de iis ærarii aut Pro- vinciarum Præfectis qui postquam per fas & nefas re- motas urbes spoliaverunt, superba alibi Monasteria, aut pauperum hospitia construi jubent.

Isai.

61. v. 8.

Resp. Iis eorumque directoribus graviter timen- dum esse: Deus enim odio habet rapinam in holocausto, nec patitur ut sibi consecretur quod hominibus abla- tum est; utve qui nihil passi sunt damni, ex aliorum miseria lucrum reportent.

Dico 1. tantum restitui debet, quantum ablatum est: non plus aut minus.

Prob. Quia is est restitutionis scopus, ut lædentem inter & læsum reducat æqualitas: atqui ea reducitur si tantum quis reddat quantum abstulit; ergo.

Obj. 1. Qui aliquem re sua spoliavit, peccet insuper contra reverentiam proximo debitam; ergo satis non est si restituat id quod abstulit.

Obj. 2. 10:
nes.

Resp. 1. Neg. conseq. Si enim supponatur eum qui alium re sua spoliavit, duplex admisisse injustiæ pec- catum, aliud quidem spoliando, aliud vero ignominio- se excipiendo, palam est hominem hunc non restitu- turum esse quantum abstulit, nisi simul rem restituat & pro honore læso faciat satis; atque hoc est quod do- cemus.

Resp. 2. Injuriam quæ furtum comitatur, com- munitè loquendo non esse aliquid pretio æstimabi- le; atque id patet ex communi hominum sensu, qui nihil amplius exigunt quam ut sua sibi res reddatur, parum curando an in ejus ablatione intercesserit ali- quis personæ suæ contemptus an non, modo tamen exteriorem aliquam à fure contumeliam passi non sint.

Obj. 2. Si sufficiat *simplum*, ut ajunt, restituere, im- merito puniuntur fures qui rem ablatam restitunt; falsum consequens.

Resp. Neg. maj. Fures enim facta etiam restitutione multis de causis merito puniuntur. 1. Quia non is est eorum stylus ut sponte restituant, unde animum reti- nendi si fieri posset æris alieni conservare solent. 2. Pu- niri debent, ne spe impunitatis ad nova scelera accen- dantur. 3. Quia cum peccaverint in Leges Principum quæ furtis pœnam decernunt, par est ut sortem Legi- bus sancitam subeant, & aliquando plus solvant quam accepere: sic Exod. 22. v. 1. præcipitur ut si quis fura- tus fuerit bovem, aut ovem, & occiderit vel vendiderit, quinque boves pro uno bove restituat.

Porro non tenetur injustus damnificator pœnam hanc subire ante Judicis sententiam; sed post senten- tiam tenetur, quia justa sententia in conscientia obli- gat, justa vero est sententia quæ à Judice jus habente legitimis de causis decernitur. Ita S. Thom. 2. 2. q. 62. art. 3.

Falluntur autem Navarrus & alii quidam qui à mortali excusant eum qui licet rem alterius habeat in individuo, non eam tamen, sed aliam æquè bo- nam reddit, etiam ubi dominus est invitus. Certum est enim quod dominus, præsertim cum specialem in rem suam affectum habet, gravem tunc patiatur injuriam; multa enim sunt quæ ab amicis aut majo- ribus accepta, sibi eripi viri etiam sancti molestissime ferunt.

Si tamen eadem res in specie restitui nequeat, quin inde peccator occultus manifestandus sit, satis est ut reddatur æquivalens.

Quod si res non extet eadem numero, tunc restitui debet valor ejus si notus sit; si vero ignotus sit, sive quia generationem assignari non potest certus ablata rei valor, v. g. famæ & honoris; sive quia rei destru- ctæ quantitas ignoratur, ut si quis domum variis su- pellectilibus instructam combusserit, aut vites in- certæ adhuc spei succiderit, adhærendum est judicio viri prudentis, ita ut re plus inter aut minus æstimata, vel attingatur æqualitas, vel ad eam ad quam proximè accedatur.

Dico 2. Debita ratione rei acceptæ aut injustæ de- tentionis, restituenda sunt primum quam moraliter; debita ex contractu, tempore secundum pacta aut Leges determinato restitui debent. Si vero tempus præfixum non fuerit, restitutio facienda est vel cum eam fieri exigit creditor, vel cum à debitore fieri com- mode potest.

Hæc omnia sequuntur ex iis quæ supra dicta sunt ubi de necessitate restitutionis; præceptum enim resti- tuendi cum sit negativum, obligat pro semper, id est omni instanti, moraliter tamen, ut ibidem dictum est; ergo qui alienum habet, illud restituere debet statim ac potest, seu statim ac dominus est aut esse potest ra- tionabiliter invitus.

SECTIO QUINTA.

Quo loco & quibus impensis fieri debeat restitutio.

UT hæc solvatur quaestio, videndum est qua ex radice oriatur restituendi obligatio: alia enim est conditio illius qui rem alienam bona fide accepit, alia illius qui accepit injuste, alia demum illius qui ratione contractus restituere tenetur.

CONCLUSIO PRIMA.

Sufficit ut qui rem alterius bona fide accepit, eam restituat in loco ubi ipsam possidet; unde si eam ad dominum absentem remittat, non tenetur suis expensis remittere.

Prob. Quia qui nullam alii injuriam fecit, nullum debet detrimentum subire: atqui possessor bonæ fidei nullam ei cuius rem habet, injuriam intulit; aliunde damnum subiret, si rem impensis propriis ad dominum remittere teneretur; ergo.

Et vero si possessor bonæ fidei expensas quas in re conservanda fecit, repetere valeat, quidni eas repetat quas in re ad dominum transmittenda fecit? An non ex omnes in domini utilitatem cedunt?

Si tamen qui rem quam præ manibus habet, alienam esse cognovit, eam alio transferret imprudenter, puta quia noluit à domino inquirere quid de re sua fieri vellet, tunc deberet eas ipsemet impensas subire, quas dominus non fecisset: aliter dicendum si res alio transferenda fuerit, quia possessor eam servare non potuit in loco ubi eam primo habere incipit.

Si dominus nimium distans, ut apud Indos & Sineses, moneri non possit, aut res minoris sit momenti quam ut certæ quædam pro ea transferenda impensæ fieri debeant, id sequendum quod non semel diximus, nempe res pro in loco deponatur, unde ad dominum suum si compareat reverti possit; aut pauperibus, præsertim si consanguinei sunt domini, distribuatur; quia hanc ejus esse voluntatem præsumi rationabiliter potest.

CONCLUSIO SECUNDA.

Qui rem quam injuste accepit, restituere debet, propriis eam impensis restituere tenetur, idque in loco ubi eam dominus possessorus erat, si ablata non fuisset.

Prob. Quia dominus nullum ex alterius iniquitate damnum percipere debet; perciperet autem si rem suam alio ablatam propriis sumptibus ad se revocare teneretur; ergo restitutio non domini sed furis impensis fieri debet.

Hinc sequitur, alienæ rei invasorem, ad plures pro ea restituenda sumptus aliquando teneri, quam res secundum se valeat; quia sumptus illi medium sunt ad restitutionem necessarium. Durum quidem est quod quis duplo plus impendat quam valeat res quam subripuit; sed 1. damnum hoc sibi imputare debet malæ fidei possessor. 2. Equius est ut delinquens duplum perdat, quam ut innocens dominus re sua privetur.

Hic duo notanda sunt. 1. Debitor potest deducere impensas quas ipse dominus in re sua transferenda fecisset: satis est enim ut debitor dominum præstet indemnem; non requiritur ut ei lucrum afferat.

2. Si restitutio fieri non possit sine sumptibus maximis, docent vulgo Theologi restitutionem ex quadam æquitate naturali differri posse à debitore, donec eam sine tanto detrimento facere possit, aut à creditore resciverit quid de re sua fieri velit.

Sed quid faciendum, si ea sit rerum conditio, ut nisi modo restituas cum maximis impensis, futurum sit ut nunquam restituere possis.

Divisi sunt hic Theologi. Alii eum qui tenetur ad restitutionem ratione furti, obligari putant ad expensas etiam in quadruplum, si aliter non potest facere quod res reddatur domino, quia dominus rei ex eo quod passus est furtum non debet damificari. Ita Cajetan. in 2. 2. q. 62. art. 5. & Pontas v. *Restitutio*, cas. 189. Hæc decisio confirmari potest, quia quotidie contingit ut quis in reparationem lucris cessantis & damni emergentis, quadruplum & ultra restituere teneatur; ergo

mirum non est quod quis ad easdem majores impensas obligetur, cum agitur de re ad dominum suum remittenda.

Alii tamen existimant cum restitutio sine tantis impensis fieri nequit, sufficere ut res consanguineis illius cui debetur, aut saltem pauperibus distribuatur, quia creditor nec christianè nec rationabiliter velle potest ut res sua tanta cum inæqualitate ad se remittatur. In hanc ego sententiam sponte descenderim, si præsertim agatur de re quæ domino neque necessaria fuerit, neque admodum utilis.

CONCLUSIO TERTIA.

Debita ex contractu, nunc in hoc, nunc in illo loco, nunc expensis unius, nunc expensis alterius contrahentis restitui debent.

Probatur. Contractuum aliqui cedunt in commodum dantis solius; alii in commodum solius accipientis; atqui in primo casu restitutio faciendæ est expensis dantis; neque enim par est ut restitutio fiat expensis illius cuius commodum non quaeritur, alioqui gravaretur aliquis alteri favorem præstando. Hinc si acceperis depositum, sufficit ut illud reddas eo in loco ubi accepisti, unde impensis deponentis eo quo ipse voluerit transferetur. In secundo casu restitutio fieri debet expensis accipientis; hinc si tua causa equum commodato acceperis, teneris eum propriis tuis sumptibus remittere eum in locum in quo accepisti; non tamen teneris eum remotius mittere, quo fortè dominus commigravit, quia discessionis hujus causa non fuisti; excipe nisi aliter commodantem inter & commodatarium conventum fuerit.

Sed quid juris si contractus cedat in utilitatem utriusque, puta si quis equum locaverit, aut pro servando deposito aliquid receperit pretii.

Resp. Ex communi hominum usu eum qui equum conduxit teneri ad eum propriis impensis remittendum; qui vero depositum alteri credidit, illud impensis suis transferre debere; pretium enim non ideo depositario datur ut rem remittat, nisi ita expresse convenerint contrahentes, sed ut compensetur ejus in re custodienda labor: hinc quantum ad expensas pro transportatione, hæc statui potest regula generalis, illas nempe ab eo faciendas esse in cuius utilitatem vergit contractus, & ad cuius exigentiam communiter fieri solet.

Quæres quid faciendum in contractibus in quibus pro re accepta, debet alia reddi, ut sunt contractus venditionis, emptionis & similes.

Resp. Restitutionem aut solutionem communiter fieri debere ubi res vendita fuit; neque enim convenientior assignari potest locus in quo restitutio fiat; certè si eam alio in loco fieri voluissent contrahentes, eum expressissent. Quapropter qui merces emit Parisiis non satisfacit solvendo Lugduni, nisi conventum sit ut solveret Lugduni. Si tamen onerosum sit emptori alibiolvere merces debuerunt ei viliori pretio concedi, ut aliqua fieret compensatio.

Quod de onerosis, idem dicendum de contractibus gratuitis, ut donatione, legato: qui enim rem donat aut legat, non ideo se obligat ad eam transferendam; ergo donatarius propriis impensis rem quaerere debet in loco ubi donata est; hæres autem si legatum alio transtulerit, illud sumptibus suis eo remittere tenetur ubi erat prius.

SECTIO SEXTA.

Cujus periculo restituendum sit.

QUAESTIO est de re quæ ab ipso possessore immediate domino reddi non potest, vel quia dominus est ab lens, vel quia possessoris interest ut à domino non cognoscatur: cum ergo ea res in via perit, seu culpa nuntii cui commissa erat, seu casu fortuito, quaeritur quis illud rei damnum subire teneatur. Ut autem solvatur hæc quaestio.

Notand. 1. Hic non agi de nuntio quem creditor ipse elegerit, aut cuius eligendi libertatem reliquerit debitori, hoc tantum petens ut unum allumeret qui pro fideli haberetur: in utroque enim casu damnum in creditorem cadit. In primo quidem, quia nuntius ab ipso missus personam ejus præsentat; in secundo autem, quia debitor id omne præstitit quod ei à do-

à domino præscriptum est : unde si quid patiatur damni, hoc malæ suæ fortunæ, vel incuriæ imputare debet.

Not. 2. Rem quæ ad alium mittitur, ei vel per injuriam detentoris ereptam fuisse, vel non. Item vel res secundum se pertinet ad eum ad quem mittitur, ut equus conductus, vel ad eum qui mittit, ut res mutuo accepta. His positis sit

CONCLUSIO PRIMA.

Res quam quis sine sua culpa habet, si pereat in via, domino perit, non remittenti, si is sufficientem adhibuerit diligentiam.

Prob. quia res quæ sine culpa mea perit, non mihi sed domino perire debet : atqui in præsentī casu, res sine culpa mea perit ; sine culpa, inquam, præcedente, quia rem illam via iniqua non possedi, sed legitima, puta quia eam inveni, aut bona fide emi : perit etiam sine culpa concomitante, quia omnem quæ necessaria fuit in ea remittenda diligentiam adhibui ; ergo.

CONCLUSIO SECUNDA.

Restitutio rei per injuriam ereptæ, sit periculo debitoris. Ita omnes pene Theologi.

Prob. 1. quia debitor iniquus dominum prorsus indemnem servare debet ; ergo omne periculum subire tenetur. Hinc cap. ult. *De depos.* statuitur quod culpa præcedente casus etiam fortuitus imputetur.

Prob. 2. si res illa inter ipsas debitoris manus periret, periret debitori, ut fatentur omnes ; ergo à pari eidem debitori perit, si pereat inter manus nuntii. Ratio est, quia, ut statim dicebatur, nuntius rem ferens, personam gerit ipsius debitoris.

Dices 1. Si res ita sit, idem homo semel iterum & tertio, ad ejusdem rei restitutionem obligabitur : atqui hoc durum est ; ergo.

Resp. 1. Longe durius esse quod innocens re sibi injuste ablata spoliatus remaneat.

Resp. 2. *damnum quod quis culpa sua sensit, sibi debet, non aliis imputare.* Ita reg. 86. in 6.

Dices 2. Si rei dominus de nuntio convenisset, res ei periret, ut diximus : atqui tacite consentit dominus ut res ad se transmittenda nuntio, vel homini fideli, ut est confessorius, committatur. Quid enim exigere amplius possit sensatus quisque, quam ut res sua ad se mittenda curetur omni sollicitudine qua fieri potest ?

Resp. dist. min. Tacite consentit, id est mavult ut res sua fideli quam infideli nuntio committatur, conc. id est rei suæ jacturam subire intendit si forte ea pereat, nego. Unum curat dominus, nempe ut rem suam recuperet, qua vero via eam recuperet non satagit ; sed quamdiu ea caret, tamdiu jus habet ipsius repetendæ, quia quamdiu res sua ad eum non pervenit, subsistit inæqualitas quam fur remove debet.

CONCLUSIO TERTIA.

Res ex contractu debita perit creditori, cum creditor ejus dominium servat ; perit vero debitori, si dominium ejus in debitorem translatus fuerit.

Prob. utraque pars, quia res quælibet sicut dominum suum clamat, ita & eidem perit, ergo.

Hinc cum eadem res numero remittitur ad eum à quo accepta fuit, ut contingit in commodato, deposito & similibus, periculum pertinet ad commodantem, quia res nunquam desit esse commodantis, excipe nisi aliqua ex parte commodatarii culpa intercesserit. Econtra cum non eadem numero res redditur, sed tantum in genere aut in specie, ut sit in venditione & mutuo, periculum cadit in debitorem, utpote qui per mutuum & venditionem completam, rei dominium acquisierit : excipe nisi debitor eam tradidisset personæ ab ipso creditore designatæ, ut paulo ante dictum est, & habetur L. 39. & 49. ff. *De solut.*

Hinc colliges eum qui pecuniam mutuo acceptam remittit ad Titium cum pallio sibi ab eodem commodato, subire damnum pecuniæ, cujus vi mutui dominus evaserat ; non autem pallii cujus dominium penes Titium perpetuo remansit.

ARTICULUS ULTIMUS.

De causis à Restitutione excusantibus.

PER causas quæ à restitutione excusant intelliguntur, tum eæ quæ restituendi obligationem tollunt, tum quæ restitutionem aliud in tempus debitori magis commodum differri permittunt. A restitutione liberant præscriptio, creditoris condonatio, compensatio legitima ; pleræque ex aliis permittunt tantum ut differatur restitutio. De præscriptione supra diximus, infra vero de compensatione.

Quæres 1. An remissio creditoris restituendi obligationem tollat.

Resp. affirmat. Tam enim potest creditor debitori debitum dimittere, quam possit jus quod in debitorem habet, alteri cui voluerit donare : atqui potest creditor &c. Et certe volenti non fit injuria : atqui ex hypothese creditor est volens quod sibi non solvatur ; ergo.

Ut tamen legitima sit condonatio creditoris tria requiri solent. 1. ut non sit à Jure impedita, & annullata. Defectu hujus conditionis non potest Canonicus qui Officio non interfuit, retinere distributiones temporari quo absens fuit correspondentes, etiam si remissionem illarum obtinuerit quia hæc remissio à Trident. rescinditur sess. 24. cap. 12. Pariter qui Ecclesias visitant, si quid accipiant præter necessaria ad victum pro diebus quibus visitatio durat, duplum intra mensem restituere debent, non obstante quacumque remissione, liberalitate, vel gratia. Ita habetur cap. 2. *De censib.* in 6. L. 3. tit. Item nulla est remissio quæ fit à pupillo, aut furioso, 20. quia Reges resistunt.

2. Requiritur ut creditor possit debitum dimittere. Hinc filiusfamilias quæ patri debita sunt, item procurator quæ domino debentur condonare nequit.

3. Remissio debet esse perfecte voluntaria. Hinc remissio facta ex errore, vi, metu, vel fraude, nullius est momenti, aut saltem rescindi facile potest sed hæc fusius tractabuntur ubi de contractibus.

Quæres 2. quid sit bonorum cessio, & an dispense à restitutione.

Resp. ad primum. Cessio bonorum fieri dicitur, cum quis solvendis omnibus debitis suis impar, quod residuum habet boni creditoribus suis dimittit, ne detrahatur in carcerem, aut ut inde liberetur. Quod ut melius intelligi possit, notandum olim debitores qui solvendo pares non erant, creditoribus in servitutem temporariam fuisse addictos ; ac deinceps traditos carceri donec debitum redderent. Ut hujusce mali acerbitas temperaretur, introductum est *miserabile ac flebile* bonorum cessionis remedium, ut ajunt Leges. Ad cessionem, ut valida esset, nulla Jure Romano requirebatur solemnitas, unde perinde erat seu in judicio fieret seu extra judicium ; verum vitandæ fraudis gratia sanxerunt Reges nostri * ut nemo nisi præsens, & in *Judicio* discinctusque ac nuda cervice bonis cederet : debet autem qui bonis cedit viridem ut dicunt pileum gerere, quod ni fecerit, in custodiam publicam exigente creditore conjici potest. Ab hac lege immunes sunt fœminæ, ob pudorem sexus ; imo usu nunc receptum est ut viris satis sit si indecorum hoc pilei genus apud se ferant, non requiritur ut eo cooperiant caput.

Cessionis beneficium non omnibus debitoribus, indistincte prodest : ad cessionem enim non admittuntur qui civili multa condemnati sunt in criminis reparationem ; qui pro alimentis, medicamentis, sumptu funebri, aut qui mercenariis, domesticis, pauperibus inopia pressis debent. Hæc tamen rigide non servantur cum evidens est debitorem non facinorosa agendi ratione, sed forte male prospera ad hanc cessionis necessitatem compelli. Vide Ferriere *Introduit. à la pratique*, verbo *Cession*.

Resp. ad secundum, ei qui bonis cessit veram incumbere obligationem restituendi id quodolvere non potuit ? unde si quid postea acquisierit, illud in creditores refundere tenetur, retentis tamen quæ sibi suisque ad parcam sustentationem necessaria sunt. Ita Jurisperiti & Theologi communiter.

Prob. 1. ex L. 1. Cod. *Qui bonis cedere possunt.* cujus hæc sunt verba : *Qui bonis cesserint, nisi solidum creditor rece-*

* Le débiteur en personne & en jugement durant l'audience, desceint & tête nue. *Ordon. de 1510. art. 70.*

recepit, non sunt liberati: in eo enim tantummodo hoc beneficium cessionis eis prodest, ne iudicari deprehendantur in carcerem.

Prob. 2. Si debitor per cessionem à restituendo liber fieret, bona quæ ei deinceps vel ex hæreditate: vel ex cognatorum donatione obvenirent, non possent à creditoribus occupari: atqui hoc falsum est ex Novella 135. quæ statuit ut possint creditores ex eis bonis vel partem, vel totum colligere; ergo.

Prob. 3. Si debitor non teneretur ad ullam amplius restitutionem, qui pro eo fidejussorem se præstitit, liber etiam videretur: atqui definitum est L. 60. ff. De fidejuss. teneri fidejussorem in hoc casu, ut animadvertit Domat Lib. 4. tit. 5. sect. 1.

Prob. 4. ratione. Obligatio restituendi non tollitur sed suspenditur solum per impotentiam restituendi; ergo cum cessio bonorum plus privilegii vel à natura vel à legibus non habeat quam impotentia, tollere non potest, sed tantum suspendere restitutionis obligationem.

Quod de cessione dictum fuit, à fortiori dicendum est de Litteris, ut ajunt, moratoriiis, gallicè, *Leutres de repy*, quæ à solo Rege conceduntur, ut quis debitorum suorum solutionem differre & protrahere possit; quæque non conceduntur nisi per idoneos testes constet de damnis & jacturis quæ debitori sine sua culpa obvenierint; manifestum est enim quod elapso quinquennio ad quod ex Litteræ concedi solent, restitutio facienda sit.

Quæres 3. An ingressus in Religionem à restitutionis obligatione liberet.

Notandum 1. Sixtum V. an. 1587. inhabiles ad professionem reddidisse tum eos qui ingenti ære alieno supra facultates suas gravati erant; tum eos qui reddendis rationibus ita erant obnoxii, ut timendum esset ne inde iis molestia inferretur.

Not. 2. hanc Sixti V. prohibitionem à Clemente VIII. fuisse temperatam an. 1602. Statuit enim ille professionem hujusmodi hominum (nam de Monialibus locutus non erat Sixtus V. ut postea declaravit) esse quidem illicitam, non tamen invalidam: unde hodie quilibet debitores, Religionem professi, valide vovent; nisi ea excipias Monasteria in quibus protestatur Superior nomine Communitalis, se nolle eos incorporare, qui postea deprehenderentur ære alieno gravati.

Not. 3. Fatentur omnes debitorem qui habet bona, teneri ante ingressum restituere, quia nullam habet differendi causam; & aliunde non debet omitti præceptum ut impleatur consilium: atqui solvere debita est præcepti; Religionem vero ingredi, non est nisi consilii; ergo.

Not. 4. licitum adhuc esse juxta omnes, ingressum Monasterii iis quorum debita à se solvenda esse promittit Communitas; aut qui vident se in Monasterio perinde ac in sæculo, creditoribus suis esse satisfacturos; aut demum se nec in sæculo nec alibi unquam satisfacturos esse, quia nulla habent aut habituri sunt unquam media quibus solvendi facilitatem acquirant. Is sufficit ut bonis suis cedant; hac enim cessione liberi evadunt.

Not. 5. eum cujus debita sunt incerta, adeoque in pia opera expendi debent, posse Religionem ingredi, etiam si speret futurum aliquando esse ut in sæculo manens ea debita solvere possit. Ratio est, quod ea debita sibi ut pauperi applicare possit, & quidem satis pie, cum ea sibi applicet ut Religiosus fiat. Ita Lugo disp. 21. sect. 6. n. 64.

Not. 6. eum qui biennio vel triennio potest consuetis laboribus se eo in statu constituere in quo debita sua vel totaliter vel ex magna parte solvat, teneri juxta communiorum Theologorum sententiam suam in Religionem ingressum differre; quia creditores ejus rationabiliter conqueri possent quod ardentiori zelo imparem se redderet debitis suis solvendis.

Præcipua ergo difficultas est an ille qui debita sua solvere nequit, nisi pluribus annis in sæculo commoretur, imo nisi renuntiet Religioni, possit Religionem ingredi, an teneatur remanere in sæculo ut debita solvat.

Dux autem sunt ea de re sententiæ principales. Prima negat absolute licitum esse ei qui sperat se in sæculo remanendo posse creditoribus satisfacere, Religionem ingredi. Secunda absolute id affirmat: utraque gravibus nititur momentis. Pro priori pugnat Gerson cum Theologis Parisiensibus non paucis. Pro posteriore citantur S. Thomas, S. Antoninus, & alii permulti,

quorum aliqui addunt posse debitorem hunc Monasterium ingredi, etiam si jurasset se debita soluturum. Sit

CONCLUSIO.

Probabilius est eum qui in sæculo remanens debita sua solvere potest, inique agere dum ingrediendo Religionem, subit impotentiam restituendi.

Probant aliqui 1. ex cap. *Legem* dist. 53. ubi statuitur quod qui Monasterium petunt, suscipiendi nullo modo sunt, nisi prius à ratiociniis publicis absoluti fuerint; ergo à pari Monasterium ingredi non debent qui ære alieno gravati sunt, quia in utroque casu aliis injuriam inferrent, seque & Monasterium objicerent creditorum persecutioni & querelis, à quibus procul esse debent qui divino sunt servitio mancipati.

Prob. 2. Non sunt facienda mala ut eveniant bona ex Apostolo: atqui conjicere se in impotentiam solvendi debita, est quid malum, legique naturali adversum; ergo.

Nec dicas hominem hunc esse moraliter impotentem, cum non nisi longo tempore debita solvere possit. Non enim magis est moraliter impotens ob superveniens Religionis desiderium, quam fuerit impotens ante illud desiderium: atqui ante illud desiderium Religionis, homo ille moraliter impotens non censebatur: quamdiu enim in sæculo morari voluit, tamdiu totum quod habere potuit tempus impendere debuit ut creditoribus suis satisfaceret; ergo.

Prob. 3. Non magis debitor Religionem ingredi potest, cum remanendo in sæculo creditoribus suis satisfacere potest, quam filius Religionem ingredi possit cum constituitur in casu in quo tenetur parentibus egenis qui aliter sublevari non possunt opem ferre: atqui filius hoc in casu Religionem ingredi non potest. Minor evidens est, major vero non minus constat. Ut enim tenetur filius ex naturæ lege parenti indigenti alimenta præbere, sic & tenetur ex justitia debitor creditoribus suis satisfacere; ergo.

Reponunt obligationem fortiolem esse erga parentes, quam erga creditores. 1. quia obligatio erga parentes oritur à natura; obligatio vero erga creditores oritur à voluntate. 2. Quia cum non potest aliquis parentibus simul & creditoribus satisfacere, tenetur præferre parentes; ergo.

Resp. Quod obligatio restituendi undecumque oriatur præsupponat præceptum naturale, quod consilio semper anteponi debet. Non nego filium arctiori vinculo parentibus obligari, quam creditoribus obligetur debitor, sed quid ad rem? An ideo non verè & strictè tenetur debitor ad restituendum? An ideo potest aliquid facere quod in grave tertii præjudicium vergat? nequaquam profecto. Est igitur minus peccet quam filius qui naturæ legum immemor, ab egeno parente discedit; re ipsa tamen peccabit, quod sub quocumque boni prætextu nunquam licet.

Prob. 3. non potest servus invito domino Religionem regredi, quia domino operam suam debet: pariter non potest qui virginem sub spe matrimonii defloravit, religiosam vitam amplecti, quia promissioni suæ satisfacere tenetur: atqui pariter debitor laboris cujus capax est fructum debet creditoribus, iisque satisfacere debet ex pacto; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. S. Thomas aliam opinionem tenet, ut patet ex his ejus verbis 2. 2. q. 189. art. 6. ad 3. *Propter pecuniam persona liberi hominis... non obligatur, sed solum res: quia persona hominis liberi superat omnem estimationem pecuniae; unde licet potest exhibitis rebus suis, Religionem intrare, nec tenetur in sæculo remanere ut procuret unde debitum reddat.*

Resp. dist. Non tenetur homo in sæculo remanere, quando nulla aut tenuis spes apparet quod in sæculo manens re ipsa debiti solutionem procurare possit, conc. Si spes probabilis affulgeat restitutionis futuræ, neg. Itaque Religionem ingredi potest homo ære alieno gravatus, cum nulla est spes quod in sæculo manens restituere possit, quia tunc persona liberi hominis nec ratione sui obligatur, nec ratione boni in re vel in spe habiti, cum nec habeat actu, nec probabiliter speret unde restituat: at si spes sit quod homo in sæculo manens solvendi debiti facultatem comparare possit, non negat S. Thomas eum tunc in sæculo manere

manere debere, imo contrarium satis innuit, dum ait eum qui est obligatus ad aliquid certum, non posse, ut Religionem ingrediatur, illud licet prætermittere, facultate existente illius solvendi: atqui in nostro casu habet facultatem solvendi si velit in sæculo manere, quia laborare & negotiari potest, ut supponimus; ergo.

Et certè si S. Thomas eo intelligeretur sensu quo ab adversariis intelligitur, falsum esset omnino quod asserit S. Doctor, hominis liberi personam secundum jura non obligari. An non enim debitor in carcerem conjici potest? An non rebus etiam pereuntibus datur actio in personam? An non denique laborare tenetur debitor ut creditoribus satisfaciat? Ergo &c.

Obj. 2. Non tenetur homo solvere debitum cum detrimento boni sui longè præstantioris: atqui homo in casu nostro solvere non potest sine detrimento boni longè majoris; nempe vero salutem suam exponit in mundo qui totus in maligno positus est.

Confirm. Quia fieri potest ut quis ita peccato alicui sit affectus, ut sola Religio efficax eidem remedium esse possit; ergo.

Resp. Neg. min. Duplici de causa. 1. Quia illud hominis bonum dici non debet, quod homo nec possidet, nec possidere potest sine injustitia & præjudicio tertiis: atqui debitor Religionem actu non possidet, neque eam etiam possidere potest sine tertii præjudicio; ergo. 2. Si Religio cuilibet homini etiam debitis onusto majus indubiè bonum esset, graviter peccasset tum Sixtus V. qui professionem hominis hujusce aliquando irritam fecit; tum Ordines Religiosi qui ære alieno gravatos admittere nolunt, tum denique ii Rom. Pontifices qui sententiam nostram approbaverunt, ut refert Emmanuel Sa: atqui hoc nemo dicere ausit; ergo.

Ad confirmat. Fateor eum qui extra Religionem, salutem suam operari non posset, posse Religionem ingredi, sicut posset deserere artem animæ suæ perniciosam, etsi necessariam ut restitueret. Ratio est, quia hisce in casibus creditores rationabiliter inviti esse non possunt, utpote qui ipsi teneantur fortunæ bona pro salute proximi exponere: verum hæc nihil efficiunt contra Conclusionem nostram quæ de via communi intelligitur, non de iis quæ raro contingunt.

Obj. 3. Sponsus etiam de præsentis nondum consummato matrimonio potest Religionem ingredi, etiam invita sponsa; ergo à pari invitis creditoribus poterit debitor Religionem profiteri.

Resp. neg. conseq. Disparitas est quod in quibusvis sponsalibus tam de præsentis quam de futuro hæc ex ipsius Ecclesiæ sensu includitur conditio, nisi Religionem ingredi placuerit: hæc vero non includitur in contractibus saltem onerosis, ut evincunt probationes nostræ.

Dixi, in contractibus saltem onerosis; quia si quis alteri quidpiam debeat ex promissione merè liberali, conveniunt vulgo Theologi eum posse Religionem ingredi, quia noluit se obligare cum tanto sui incommodo: quod si res promissa, sine magno promittentis incommodo & breviter tempore præstari possit, satius erit si promissio executioni mandetur.

Cæterum duo notanda sunt. 1. Superiorem qui sciens & volens hominem debitis gravatum admittit ad professionem, debere ex Monasterii bonis debita ejus solvere, aut saltem ei permittere ut per opera statui suo convenientia creditoribus satisfaciat. 2. Religiosum hunc, si sine Superioris licentia aliquid creditoribus solvat, furem esse & latronem qui ex alieno restituit; quidquid enim acquirit Monachus hoc acquirit Monasterio.

Quæres 4. an immunis sit à restituendo, qui restituere non potest nisi per bona superioris ordinis.

Not. Triplicem distingui bonorum naturalium ordinem, supremum scilicet, medium & infimum. In supremo ordine sunt vita, membra, virginitas, & libertas: in ordine medio honor, fama, & bonum nomen quod melius est quam divitiæ multæ; in infimo bona fortunæ, divitiæ &c.

Resp. 1. Debitor non tenetur restituere cum dispendio bonorum ordinis superioris, si hæc juxta communem prudentum æstimationem longè superent damnum quod patitur creditor cui non fiet restitutio: si vero bona inferioris ordinis talia sint & in tanta quantitate, ut prudenter compareantur, aut prævalere judicentur bonis ordinis superioris, tunc facienda est restitutio inferiorum per bona superiora.

Prob. Utraque pars facilibus exemplis. Nam 1. *Tournellii Tomi II. P. III. De Justitiæ Jure.*

nemo credet hominem teneri vel vitam manifesto periculo obijcere, vel se ipsum vendere ut famam æqualem suæ restituat; neque id exigi rationabiliter potest ab eo cujus honor læsus fuit: & vero tunc non servaretur æqualitas, quandoquidem debitor longè plus pateretur detrimento, quam sit detrimentum creditoris. Hinc docent vulgo mulierem adulteram non teneri crimen revelare, ne in bonorum divisione damnificentur filii legitimi cum quibus dividet spurius.

2. Etsi fama sit ex genere suo majus bonum quam divitiæ; si quis tamen, vilis præsertim homo, magnam alienæ pecuniæ quantitatem subripuisset, quæ non nisi cum dispendio famæ raptoris restitui posset, certum est pecuniæ hujus restitutionem faciendam esse, cum periculo famæ raptoris, modo nihil aliud esset timendum; ergo bona ordinis infimi aliquando restitui debent per bona ordinis superioris.

Resp. 2. Probabilius ac certius videri eum qui alium læsit in bonis ordinis supremi, teneri restituere per bona ordinis infimi cum aliter non potest.

Probat. 1. autoritate S. Thomæ qui 2. 3. q. 62. art. 2. ad. 1. sic loquitur: *Quando id quod est ablatum, non est restituibile per aliquid æquale, debet fieri recompensatio qualis possibilis est, puta cum aliquis alicui abstulit membrum, dedit ei recompensare, vel in pecunia, vel in aliquo honore, considerata condicione utriusque personæ secundum arbitrium boni viri.* Et ad secundum, *Si non possit famam restituere, debet ei aliter recompensare, sicut & in aliis dictum est.*

Prob. 2. pejor esse non debet conditio hominis qui læsus est in bonis ordinis supremi, quam illius qui in nobis inferioribus læsus fuit: atqui pejor foret omni ex parte conditio prioris quam posterioris; prior enim plus passus esset damni, & nullatenus compensaretur; posteriori vero, etsi minus passo, ad æqualitatem restitueretur.

Prob. 3. Ideo negant Lessius, Delugo, & alii restituendum esse pro bonis ordinis supremi, per bona ordinis inferioris, quia censent bona primi generis non esse pretio æstimabilia & compensabilia: atqui hæc ratio non valet; etsi enim bona hæc subcommutationem & civile commercium non cadent, certum tamen est juxta communem hominum æstimationem, 1. quod defectus formæ per divitias compensetur, & sæpe efficacius quam defectus divitiarum per formam. 2. quod ipsa libertas quæ supremi ordinis bonum est, pro pecunia vendatur, & vita à militibus & operariis exponatur pro stipendio. 3. demum quod licet vita & membra nunquam solvi & satis compensari possint, vitæ tamen & membrorum damnum compensari utcumque possit. Porro justitiæ est non modo reddere justum quatenus est æquivalens, sed etiam prout est possibile; ergo bona ordinis supremi per bona generis infimi, ad arbitrium viri prudentis compensanda sunt, seu dando pecuniam homini quem membris aliquibus truncaveris; seu, si ipsum occideris, procurando ipsi preces, aut si certum sit eum in eo mortuum esse statu in quo Ecclesiæ suffragiis juvari non possit, efficiendo ut hæredes ejus nihil damni ex morte ejus percipiant.

Objiciunt 1. Jus civile, quod L. ult. ff. *De his qui effuderint* sic statuit: *Cicatricum aut deformitatis nulla fit æstimatio, quia liberum corpus nullam recipit æstimationem.* Lib. 9. tit. 3.

2. Justitia non obligat ad restitutionem nisi res ablata reddi possit in se, vel in æquivalenti saltem ex parte: atqui bonum ordinis superioris nequidem ex parte reddi potest per bonum ordinis inferioris; alioqui bonum inferius si multiplicaretur, ex æquæ posset, aut etiam excedere bonum superius, quod rationi boni superioris repugnat; ergo. Objectio nes.

Resp. ad primum, nullam fieri cicatricum aut deformitatis æstimationem quantum ad ipsam eorum substantiam, quia corpus humanum auro & argento in se pretiosius, nullam secundum se æstimationem recipere potest; sed nego quod corpus humanum, aut quarundam ejus perfectionum carentia, nullam recipiat æstimationem in ordine ad usus humanos. Si enim homo ex membrorum suorum usu pecuniam acquirat, quare qui eum mutilando, fecit impotentem, eidem non reddet illud à cujus acquisitione ipsum injuste prohibuit?

Ad secundum, resp. distinguendo eodem sensu, bonum ordinis superioris non potest reddi ad æquivalens, si secundum se spectetur, conc. si spectetur quantum ad damna quæ ex ejus carentia sequuntur, neg. Sic virgo oppressa aut deformata, formam aut honorem

honorem non recipiet; efficiet tamen ingens pecuniæ summa, ut dolorem suum leniat, & in eo fere statu constitutur ad quem ascendisset nisi ipsam iis quibus fruebatur bonis spoliasset.

Quæres 5. an qui debiti immemor creditori gratis tantum donat quantum ei debet, liber sit à restituendo.

Resp. negat. Ratio est, quia tamdiu quisque debitor remanet, quamdiu debitum suum per justitiam non expunxit; sed qui gratis donat, justitiæ quæ necessaria est, & cum liberalitate pugnat, actum non exercet, ergo semper remanet debitor: unde & creditor debitum repetere potest, nisi ex manifestis conjecturis colligat debitorem habere voluisse pro soluto si quid deberet.

Dices: Si debitor debiti sui meminisset, gratis non donasset; ergo.

Resp. transeat anteced. quia hoc pendet à voluntate debitoris, qui ut ex justitia sic ex liberalitate donare velle potuisset. Neg. conseq. aliud enim est *fecissem*, aliud *feci*, præsertim in pactis in quibus non attenditur voluntas conditionalis, sed solum actualis, utpote quæ sola operari possit.

Quæres 6. an immunis à restitutione foret, qui creditori creditoris sui solveret quod debet: an v. g. si debeam decem aureos Joanni, qui totidem debet Paulo, satisfaciam si decem aureos Paulo restituerim.

Resp. 1. hanc restituendi rationem valere cum debitum ex eadem causa provenit. Si v. g. in casu mox allato Joannes ideo debeat Paulo decem aureos quia eos ab ipso mutuatus est pro me, possum restituere Paulo vel Joanni. Ita statuitur Leg. 36. ff. *De negotiis gestis*.

Resp. 2. in aliis casibus illicitum esseolvere creditori creditoris sine hujusce consensu. Ratio est, quia creditor immediatus jus habet ut sibi non alteri ejus loco solvatur; ergo si non illi sed alteri solvero, injuriam patitur: atque hæc injuria talis esse potest ut qui eam facit mortaliter peccet, teneaturque de omnibus damnis inde consequentibus.

Atque hoc extendunt etiam si quis sciat creditorem immediatum creditori suoolvere nolle; quia, inquiunt, non privatorum sed Judicis est solutionem procurare.

Resp. 3. probabile esse solutionem sit factam, licet illicita sit, esse tamen in foro conscientiae validam. Ita Medina, Angelus, Lessius &c. Ratio est, quia qui sic solvit, re ipsa non infert creditori immediato damnum temporale: imo ipsi æquivalenter restituit, cum ipsum ab obligatione alii restituendi liberet. Efficere enim ut Joannes non amplius debeat aureos decem, & ei aureos decem reddere, sunt unum & idem à parte rei, quod si creditor immediatus damnum aliquod patiretur, illud à debitore compensandum esset, ut diximus.

Dixi hunc solvendi modum valere in foro conscientiae, quia non valet in foro exteriori, ut docet Bartolus apud Lessium, nisi cum utrumque debitum eadem de causa contractum est, ut dixi in responsione prima; imo nec valeret in foro interiori, si solveretur creditori cum præjudicio aliorum qui privilegium haberent vel hypothecam.

Quæres 7. an interius rei restituendæ excuset à restituendo.

Resp. quæstionem hanc solutam manere ex iis quæ dicta sunt ubi de possessore bonæ & malæ fidei.

Quæres 8. an inopia, necessitas aut impotentia, restituendi obligationem tollant.

Resp. per hæc hominem liberari à restitutione hic & nunc faciendæ. 1. quia ad impossibile nemo tenetur. 2. Quia Leges eam solum prohibent rei alienæ detentionem quæ injusta est: atqui detentio rei alienæ injusta non est, cum res aliena reddi non potest; neque creditor rationabiliter invitatus esse potest, quod sibi sua res iis in circumstantiis reddatur; ergo.

Quæres 9. Quænam necessitas hominem excuset à restituendo, seu potius, quænam efficiat ut homo restitutionem differre possit.

Resp. triplex distinguitur necessitas, extrema, gravis, & communis. Necessitas extrema est status in quo persona usque adeo indigens est ut periclitetur de vita, nisi ei subveniatur. Necessitas gravis est cum persona tam notabiliter patitur in vita, ut vix eam sustinet; aut obnoxia est periculo incurrendi morbi, magnive incommodi morte minoris. Necessitas communis est cum persona propter inopiam difficulter vivat. Hæc definitiones ad necessitatem spiritualem

transferri, eique accommodari facile possunt. His præmissis.

Dico 1. quod extrema necessitas, tam corporea quam spiritualis, sive nostra, sive proximi, causa sit restitutionis differendæ.

Ratio est, quia ex vulgari axiomate, in extrema necessitate omnia, saltem quoad usum, sunt communia. Hinc si restituere nequeas nisi adigendo filias tuas in periculum prostitutionis, aut filios in periculum latrocinii, &c. potes & debes restitutionem differre; graviterque peccaret creditor, nisi huicce dilationi consentiret.

Dico 2. gravis necessitas & impotentia moralis, sive debitoris, sive eorum quos alere tenetur, est etiam sufficiens restitutionis differendæ ratio.

Prob. quia differri potest solutio, cum creditor est rationabiliter contentus ut ea hic & nunc non fiat: atqui in gravi debitoris necessitate præsumi potest dominum esse rationabiliter contentum, quod hic & nunc restitutio sibi non fiat; cum in tali casu teneatur unusquisque proximo opitulari, vel donando, vel mutuum dando. Hinc L. 173. ff. *De regulis Juris*. dicitur: *In condemnatione personarum quæ in id quod facere possunt condemnantur; non totum quod habent extorquendum est, sed & ipsarum ratio habenda est ne egeant.*

Hinc colliges cum agmine Theologorum 1. eos non teneri ad restituendum hic & nunc, qui ut restituerent, deberent vendere domum vel prædium multo minoris quam valet. 2. Neque etiam teneri Notarium aut falsos testes, qui falsum instrumentum condiderunt, damnum à se illatum statim reparare, si statim reparando magnæ infamiæ periculum lubeant. 3. denique, non etiam statim teneri eos qui ut satisfacerent, necessario exciderent è statu quem juste comparaverunt: secus dicendum de eo qui rapinis, fraudibus, usuris ad statum altiore pervenisset: talis enim cum jactura gradus illius sibi indebiti restituere debet, quia hoc non est statum suum amittere, sed dimittere alienum, & ad proprium reverti. Addunt eos dilationem non mereri, qui ludis, comellationibus, impensisque omnino superfluis debita accumulanti: ii enim dum angustiori modo quam antea vivunt, prioris vitæ infamiam abstergunt, & scandalum datum reparant. Ita Soto, Toletus, Lessius, & alii.

Quæres 1. An necessitas debitoris à restituendo excuset, si creditor in pari necessitate versetur.

Resp. Si gravis sit debitoris & creditoris necessitas, restituendum esse.

Prob. 1. Quia sola extrema necessitas omnia facit communia.

2. Quia dominus est & esse potest rationabiliter invitatus quod res sua ab alio detineatur in præsentis casu; atque id adhuc evidentius est, ubi debitum ex delicto contractum est, cum ratio dicat innocenti potius quam reo favendum esse.

Si vero debitor & creditor in extrema necessitate ambo constituti sint, videndum est ante omnia, an creditor in hanc necessitatem ex eo conjectus fuerit, quod res sua sibi ablata sit, ut si Petro panem unicum quo mortem vitaturus erat abripueris: an vero extrema creditoris necessitas alia ex causa non nascatur, ut ex casu fortuito, ex alterius hominis injustitia, &c.

Si primum, dicendum est debitorem teneri ad restitutionem hujus rei per cujus subtractionem creditor in extremas conjectus est angustias. Ratio est quod in pari causa melior sit conditio possidentis: at creditor seu dominus supponitur esse possessor; ergo.

Confirm. Nemini unquam fraus sua patrocinari debet: atqui fraus & crimen reo patrocinaretur, si circa rem quam furto acquisit, legitimo hujusce rei domino anteponeretur; ergo.

Nec dicas 1. In extrema necessitate omnia esse communia. 2. Teneri quemlibet magis ad propriæ vitæ quam ad alienæ conservationem. 3. demum, meliorem esse conditionem possidentis.

Hæc enim vera sunt 1. Quando necessitas legitimi domini non concurrat cum necessitate alterius 2. Cum homo vitam suam conservare potest absque eo quod alteri injuriam faciat: neque enim, ut opinor, permittent adversarii, ut latro suspendendus, ob vitæ conservationem eum occidat à quo suspendi debet. 3. demum, cum dubius est aut ignotus dominus, melior esse potest conditio possidentis, quod tamen multas patitur exceptiones, ut non semel diximus; non autem cum constat de domino: si enim jus domini prævaleat possessioni etiam justæ, à fortiori ei quæ iniqua est prævalere debet, potissimum in casu extremæ necessitatis.

Quod

Quod si ille cui quidpiam debetur, in extremam necessitatem conjectus non fuerit ex subtractione rei quæ sibi debetur, censent bene multi debitorem in extrema constitutum necessitate, non teneri ad restituendum hic & nunc, ob rationes in Objectione præcedenti allatas, quæ saltem, inquit, valent cum agitur de eo qui non est nisi causa innocens cur alter in pari extremæ necessitatis casu constitutus sit.

Quæres 11. An transacta necessitate propter quam dilata fuit restitutio, urgeat obligatio restituendi.

Resp. affirmat. Ratio est, quia tamdiu remanet restituendæ rei alicujus obligatio, quamdiu dominus exigit rationabiliter ut res illa sibi restituatur, ejusque dominium in alterum non transfert: atqui transacta extrema tua necessitate, rationabiliter exigit dominus ut res sua sibi restituatur; potuit enim legitime ejus usum concedere ea lege ut ipsius restitutio sibi fieret, statim ac fieri posset. Possent quidem homines consentire ut quoties aliquis in extrema necessitate constitutus foret, is rem alienam absque restituendi onere, tanquam pauper acciperet, sed in id de facto consensisse non videntur.

Quæres 12. An qui differt solvere vel restituere id quod debet, teneatur creditori compensare lucrum cessans & damnum emergens.

Resp. teneri 1. Quando debitum est ex delicto. Ratio est, quia debitor tenetur eum cui debet restituere in illum statum à quo eum injuste deturbavit: atqui nisi compensaret lucrum cessans, &c. non restitueret creditorem in statum à quo eum inique deturbavit; ergo qui ex delicto debitum contraxit, etiamsi eo tempore quo lucrum domino cessat, aut damnum emergit, non sit par restituendo, tenetur tamen de lucro cessante & damno emergente; quia dum voluntarie eorum causam posuit, eorum quoque periculum subire debuit.

2. Tenetur adhuc debitor de damno emergente & lucro cessante, quando etsi non fuerit debitor ex delicto, fuit tamen in mora solvendi, cum solvere poterat. Ratio est, quia in hoc casu etsi non fuerit debitor ex delicto ab initio, fuit tamen deinceps quasi debitor ex delicto, quatenus non restituit eo tempore quo potuit & debuit restituere. Et vero talis homo propter iniquam restituendi moram adversus justitiam peccavit: atqui ex violatione justitiæ nascitur obligatio restituendi; ergo.

3. Si debitoris mora culpabilis non fuerit, probabilius est eum ad nullam teneri restitutionem erga dominum qui damnum patitur. Ratio est, quia ad inducendam restitutionis obligationem, requiritur ut quis sit causa injusta damni: sed ubi mora culpabilis non est, ibi nulla est aut esse potest damni causa injusta, ut ex terminis patet.

Confirm. Ex reg. 41. Juris in 6. *Imputari non debet ei per quem non stat si non faciat quod per eum, fuerat faciendum*: atqui si teneretur homo in casu proposito de lucro cessante, aut damno emergente, jam ei imputaretur id quod non potuit facere; ergo.

Si tamen differat aliquis solutionem ut lucrum aliquod grave faciat, non autem ut à gravi & extremâ necessitate se liberet, tunc ad restituendum obligabitur si dominus seu creditor damnum patitur. Quia non tenetur creditor damnum proprium pati, vel ut lucrum faciat debitor, vel ut ab aliquo detrimento indemnem se servet.

CAPUT TERTIUM.

De restitutione in particulari.

Tot erunt hujus Capituli partes, quot numerantur bona in quibus aliquis injuriam pati & restitutionem exigere potest. Hæc autem bona quatuor in classes distribui solent. In prima numerantur bona spiritualia. In secunda, bona corporis. In tertia, bona honoris & famæ. In quarta demum, ea quæ dicuntur fortunæ bona, seu divitiæ. De his seorsim disputandum incumbit; generalia enim quæ hæcenus proposita sunt restitutionis principia, non sufficiunt ut innumeri qui in hac materia occurrunt casus resolvantur.

ARTICULUS I.

De injuria in bonis spiritualibus, eorumque restitutione.

Theologi bona spiritualia latè accipiunt in præsentibus; unde hoc nomine non ea solum intelligunt quæ immediatè conducunt ad salutem, ut gratia, aut mediatè, ut status Religionis; sed etiam quæ remotè ad eam ordinatur, ut animæ bona, seu naturalia sint, ut memoria & intellectus; seu sint acquisita, ut scientia & ars. Imo hac occasione quærunta aliqui, an restituenda sint ea quæ quis accepit sive ad faciendum bonum ad quod jam tenebatur, sive ad abstinendum à malo, seu denique ob factum, vel faciendum actum turpem. Atque hanc methodum sequemur.

SECTIO PRIMA.

De restitutione ob damnum illatum in bonis quæ ad salutem immediatè vel mediatè conducunt.

Quæres 1. An ad restituendum teneatur, qui nocuit alteri in bonis spiritualibus pertinentibus ad gratiam, seu ipsum ab operibus piis retrahendo, seu eum ad peccatum impellendo.

Certum est 1. Eum qui aliquem impellit ad peccatum alicui tertio nocivum, teneri ad restitutionem. Hoc sequitur ex iis quæ dicta sunt ubi de consulente.

Certum est 2. Eum graviter contra charitatem peccare, qui aliis est petra scandali & lapis offensionis. *Horreant & caveant*, inquit Gerson Serm. de Pœnit. *qui ad similitudinem demonum, gaudent alios secum trahere ad interitum, præsertim juvenes & pueros; tales nescio si potuerint unquam satis pœnitere*. Hunc in scopum citat tremenda hæc verba Berengarii morientis, quæ ucinam verè ejus sint, & à Novatoribus satis ponderentur. *Hodie* mihi apparebit Dominus meus Jesus Christus, vel ad gloriam, sicut spero propter pœnitentiam meam; vel ad damnationem, sicut formido propter aliorum corruptionem, quos ad viam veritatis reducere non potui*. Quid dixisset Gerso, si hac nostra vixisset ætate, in qua frater fratri seminat insidias?

Certum est 3. hujusmodi aliorum corruptores ad restituendum teneri, eo saltem sensu quod precibus suis efficere debeant, ut ii quibus scandalo fuere, Deo reconcilientur. Si enim ipsismet justis dicendum sit cum Propheta: *Ab alienis parce servo tuo*; necesse est à fortiori ut id dicant qui alios de industria & data opera impulerunt in peccatum. Quæritur an non ad aliquid aliud immediatius erga proximum teneantur. Quæ de re sit.

CONCLUSIO PRIMA.

Qui vi, metu vel fraude alios ad peccatum induxit, aut à virtutis exercitio retraxit, tenetur ex justitia ad procurandam damni hujus reparationem.

Prob. 1. Qui alium bono spirituali privat per vim aut fraudem, eidem injuriam facit, cum vis & dolus annexam habeant injuriam: sed injuria omnis ex justitia reparari debet; ergo.

Prob. 2. Non minus ad restitutionem tenetur qui vi metu vel dolo hominem induxit ut sibi noceret in bonis animæ, quam qui eum vi vel metu induxit ut sibi noceret in bonis fortunæ; imo multo major est obligatio restituendi in bonis animæ, quæ omnibus fortunæ bonis infinitè prævalent: atqui ex omnium confesso tenetur ad restituendum qui alium vi dolo, vel metu induxit ut sibi noceret in bonis fortunæ: quia, ut statim dicebamus vis & fraus important injuriam, utpote quæ lædant plenam hominis libertatem, in quam unusquisque jus strictum habet; ergo.

Dices. Volenti non fit injuria: sed qui vi aut metu fertur in peccatum, volens peccat; neque enim peccaret, si volens non esset; ergo.

Resp. Dist. Volenti plene & libere non fit injuria, conc. Volenti qui ad volendum quasi invitatus trahitur,

V v 2

aut

* Obiit die manifestationis Domini seu Epiphaniæ an. 1088 De seria ejus conversione non constat. Vidit Mabillonius manuscriptum ab eo contra ultimam suam fidei professionem exaratum.

aut qui non vult, nisi quia decipitur, nego. Porro actio illius qui vult ex vi aut metu, etsi satis voluntaria sit ut ille peccet, habet tamen aliquid involuntarii, unde non poneretur, si homo in naturali sua libertate relinqueretur. Cum ergo qui alteri nativam suam libertatem eripit, eidem injuriam inferat, sequitur quod ad restitutionem teneatur.

Hinc sequitur 1. eum qui per metum proximum in hæresi, schismate, errore detinet, teneri amoris vi & metu, eundem pristinae libertati restituere.

2. Hæreticum qui alios decipit, teneri fraudem detegere, seu confitendo se hæresim docuisse, seu veritatem quam ante palam impugnavit, palam in scriptis vel concionibus prædicando. Idem dicendum de iis qui bona fide aliquid docuerunt, quod postea ab Ecclesia reprobatur. Et hanc viam mirante & applaudente tota Christi Ecclesia secuti sunt postremis hisce temporibus viri duo, quorum memoria in benedictione erit. Horum prior fuit P. Thomassin de Congregatione Oratorii, qui cum ante Innocentii X. censuram Janßenii opinionibus adhæsisset, post easdem damnatas non solum ab ipsis omnino recessit, sed & familiaribus suis quos ea de causa invisit, ne priori suo traherentur exemplo, declaravit id sibi fixum esse animo ut Sedis Apostolicæ Decretis inhæreret. Posterior vero ipse est illustriss. de Salignac de la Motte Fenelon, qui Brevis Innocentii XII. contra Librum cui titulus, *Maximes des Saints*, non solum consensit absque ulla dilatione sed & eundem Librum suum, prolem Authoribus nimium pretiosam, solemnī mandato proscripsit, atque in hæc erupit verba: *A dieu ne plaise qu' il soit jamais parle de Nous, si ce n' est pour se souvenir qu' un Pasteur à crû devoir être plus docile que la dernière Brebis de son troupeau, & qu' il n' a mis aucune borne à son obéissance.*

die 9.
April. an.
1699.

CONCLUSIO SECUNDA.

Qui sine vi, metu & dolo fuit alteri peccandi author, non videtur ad restituendum obligari, nisi forte sit Superior.

Prob. 1. Quia scienti & libere consentienti non fit injuria: sed qui sine vi & dolo ad peccatum inducitur, sciens & omnino volens libere consentit; ergo.

Prob. 2. Nulla est obligatio restituendi, cum is qui læsus videri potest, omnem remittit injuriam: sed cum aliquis sine fraude aut vi ad peccatum impellitur, censetur injuriam remittere, eo ipso quo dum à peccato abstinere potest, libere illud perpetrat; ergo.

Prob. 3. Qui sine vi vel fraude aliquem adducit ad dissipandum bona sua, non tenetur ad restituendum, quia alter dissipavit illud solum cujus erat dominus; ergo & à pari in casu proposito, quia homo actuum suorum & bonorum spiritualium dominus est, quatenus ea acquirit labore suo per gratiam Dei adjuto. Ita Flor. Decoq.

Dixi, nisi forte sit superior; quia censent aliqui cum Scoto, Superiorem, qualis est pater respectu filii, dominus respectu famuli, Prælatus respectu subditi, teneri ex officio adeoque & ex justitia subditorum salutem querere: quod tamen negat Sylvius & alii cum eo.

Objectio-
nes.

Obj. 1. Qui alium læsit in bonis temporalibus tenetur ad restituendum: ergo à fortiori qui alium læsit in bonis spiritualibus quæ altioris sunt ordinis.

Resp. dist. ant. qui alium læsit nolentem debet restituere, conc. qui læsit volentem, neg.

Obj. 2. Qui alium in re fidei invincibiliter decipit, tenetur ex justitia contrarium docere, ut fatentur vulgo Theologi: atqui tamen abfuere vis, fraus & metus, ut supponitur; ergo ad inducendam restituendi obligationem non requiritur ut quis vi utatur vel dolo.

Resp. dist. maj. tenetur ex justitia contrarium docere cum advertit se decepisse, conc. secus nego. Ideo autem qui incipit animadvertere se alium decepisse: tenetur contrarium docere, quia nisi contrarium doceret, fraus & dolus in ejus agendi ratione esse inciperent, quatenus sineret ut alter nesciens perseveraret in doctrina quam ex doctoris sui silentio veram & bonam esse judicaret. Hinc comparatur doctor ille, ei qui nihil cogitans faces alienis domibus intulit; is enim licet ab initio injustus non fuerit, injustus tamen evadit si advertens se esse incendii causam, ignem quantum est de se non extinguat.

Obj. 3. Exod. 22. v. 16. præcipitur, ut qui *seduxerit virginem*, dotet eam: ibi autem nulla fit mentio vis & metus; ergo.

Resp. hic vel nullam esse restitutionem, sed tantum poenam delicti; vel restitutionem fieri parentibus quibus illata est injuria, quæ ut aliquo modo compensetur, liberantur à dote virgini corruptæ tradenda.

Quæres 2. An restitutioni obnoxius sit qui alium advocat à statu Religionis.

Certum est 1. Eum non peccare, sed bonum opus operari qui legitimis de causis aliquem à Religionis proposito dimovet. Legitimæ autem causæ sunt. 1. Si quis videat quempiam Religioni ineptum. 2. Si in Religione quam vult ingredi non vigeat regularis disciplina, sed è contra amor sæculi & voluptatis, mundana politia, spiritus schismatis & erroris. 3. Si candidati seu, ut ajunt, postulantis parentes egeant. 4. Si qui religiosam vitam amplecti cupit, longe plus in sæculo boni operetur quam in secessu operari possit. Quam ob causam S. Norbertus Theobaldum Principem se bonaque sua Norberto offerentem admittere noluit, ne orphanos patre viduas protectore, pauperes & Lazaros solatio privaret.

Certum videtur 2. Adhærendum non esse opinioni eorum qui cum S. Antonino docuerunt eum, qui alium à Religione retraxit, debere vel ingredi Religionem, vel alium illius quem ab ea abduxit loco substituere. Ratio est 1. Quia vota summe libera esse debent. 2. Quia ii tantum ad Religionem admitti debent, quos Deus ad eam vocare dignatur. Ee eo autem quod quis alium advocaverit à Religione, absit ut statim existimetur ad eam vocatus fuisse. 3. Synodus Tridentina Sess. 25. de Regul. cap. 18. anathemati subjicit omnes & singulas personas... si quomodocumque coegerint aliquam virginem, vel viduam, aut aliam quamcumque mulierem invitam, præterquam in casibus in jure expressis, ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipiendum habitum cujuscunque Religionis, vel ad emittendam professionem. Sicut & eos excommunicat qui tales personas quoquo modo à Religione sine justa causa impederint. Annon vero ii ad Religionem aliquo modo cogerentur, quibus declararetur eos ad eam ingrediendam ex justitia teneri. His præmissis.

Resp. 1. Eum qui vi, vel dolo, candidatum aut Novitium à Religione retraxit, teneri ad restituendum damnum inde proveniens tum candidato, tum Religionis; ad nihil vero teneri, si eum non nisi precibus, consilio & suavitate retraxerit.

Prob. 1. pars. Ibi est obligatio restituendi tum Religionis, tum ei qui ab ipsa retrahitur, ubi gravis utrique infertur injuria: atqui in casu præsentis infertur gravis injuria utrique. 1. Quidem ei qui Religionem ingredi proposuerat: quia ubi vis est aut fraus, ibi est injuria; unde debet is libertati suæ restitui, eique fraus est detegenda. Quin & efficiendum est ut ad priorem statum revertatur; quod tamen necessarium non videtur ex justitia, quia si candidatus recuperata libertate & fraude comperta nolit iterum ingredi, jam volens patitur damnum quod inde sequitur.

2. Infertur etiam injuria Religionis, quæ jus habet ne quis per vim & fraudem ab ea divertatur aut extrahatur cum ipsius præjudicio: unde si spes erat futurum ut Communitas utilitatem temporalem consequeretur à candidato, vel ratione ejus industriæ, vel ratione paternæ hæreditatis, illa Monasterio refundi debet; attendendo tamen varias quæ hic occurrunt circumstantias, an v. g. Novitius professioni proximus esset; annon præ naturali inconstantia sponte sua recessurus videretur; &c. restituendum est, ait Sylvius, non secundum æqualitatem boni sperati, sed secundum æqualitatem spei. Quod si Religiosus ex iis futurus erat qui tantum aut plus consumunt quam lucrantur, nulla est restituendi obligatio.

Prob. 2. pars ratione opposita. Qui enim sine dolo, sed precibus aut consilio à Religione aliquem advocat, nec ipsi injuriam facit, cum hæc non fiat volenti; nec Religionis, quia quidquid ea boni sperare potest à Novitio, omnino ab ejus voluntate pendet: adeoque cum is voluntatem sponte & libere mutat, nulla Religionis infertur injuria, unde nec ulla est restituendi obligatio.

Et certe, si quis volenti eleemosynam Monasterio diviti erogare, suadeat ut eam potius alteri Monasterio aut pauperibus eroget, nulli est restitutioni obnoxius, quia re ipsa Monasterium ante donationem consummatam & acceptatam jus strictum in eam non habet:

ergo

ergo à pari in presenti casu. Et hoc etiam verum est, si quis ex invidia aut malo animo aliquem à Religione deterreat, cum per odium aut pravam animi dispositionem non lædatur iustitia, sed charitas.

At, inquires, quid Religionis interest an privetur bono per fraudem, an per malum consilium; dum re ipsa privetur?

Resp. Verum quidem esse quod Religio utroque modo privetur bono quod habitura erat; sed in uno casu privatur per fraudem, quod strictè injustum est; in alio vero privatur per solam voluntatem candidati aut Novitii, in quem cum Religio nullum habeat jus acquisitum, nec etiam ullam exigere potest restitutionem. Atque hoc verum est, ait Flor. Decoq. etiam si candidatus voto simplici se Religioni devovisset, quia Religio jus strictum non acquirit nisi per vota quæ in ea fieri solent & ab ea acceptantur, id est solemnia.

Quæres 2. quid dicendum de eo qui professum abduxit à Religione.

Resp. Eum qui vi vel fraude professum à Religione extrahit, debere restituere tum Religioni, tum professo, quia utrique injuriam fecit. Religioni quidem omnia emolumenta quæ Religiosus docendo, concionando, scribendo, domus negotia curando, erat ipsi procuraturus, deductis tamen expensis; professo, vero, reparando damna quæ patitur, restituendo eum plenæ suæ libertati, ac omnimodo efficiendo ut ad priorem statum revertatur.

Si quis vero sine vi & fraude professum avocaverit, fatentur omnes non esse obligationem eidem restituendi, quod sequitur ex dictis: sed multum controvertitur an restituendum sit Religioni. Alii affirmant, ut Molina, Vasquez &c. alii vero negant, ut Bannes, Lessius, Sylvius ad quæst. 62. art. 2. Delugo disp. 9. sect. 3. Decoq. p. 171. Utenim, ajunt posteriores Theologi, non sit obligatio restituendi in casu proposito, duo sufficiunt. 1. Ut qui cooperatur alterius peccato ad restituendum non teneatur, quando ille alter contra iustitiam non peccat. 2. Ut Religiosus qui solita Monasterio officia non præstat, contra iustitiam non peccet. Atqui certum videtur 1. Eum qui cooperatur alterius peccato quod non est contra iustitiam, non teneri ad restituendum; si enim implet principalis & immediatus agens iustitiam non lædat, eam quoque non lædit qui minus mediata & principaliter in actionem ejus influit. 2. Certus adhuc videtur Religiosum non debere Religioni ex titulo iustitiæ ea quæ facit, sed titulo solum obedientiæ, ut fatentur communiter adversarii; & patet 1. quia si Religiosus per apostasiam discesserit à Monasterio, tenetur quidem redire ad Conventum, ait Sylvius, à nemine tamen censetur obligatus ut restituat ea quæ per illud tempus Monasterio acquirere potuisset, etiam si haberet ex Apostolicæ Sedis dispensatione Beneficium unde restituere posset. 2. Quia Religio subditos suos non ut servos possidet, sed ut filios: sed qui suaderet filio ut discederet à domo paterna cui operam præstat, non teneretur ad restitutionem; ergo.

Hæc tamen probatio dupliciter impugnari potest. Esto itaque, inquit Theologi qui primam opinionem defendunt, esto Religiosus non debeat ex iustitia laborem suum Monasterio, sed ex obedientia solum, constat tamen quod Religio verum jus in ipsum habeat: sed qui privatur vero jure suo, restitutionem exigere potest ab eo per quem hoc jure suo privatur; ergo.

Et certè ideo non deberetur restitutio, quia hæc necessaria non est, cum causa proxima, qualis est Religiosus in casu præsentis, non peccat contra iustitiam: hoc falsum est, ut notat Molina. Quando enim aliquis vi & dolo aliquem retrahit à Monasterio, tenetur ad restituendum, ut supradictum est: atqui tamen Religiosus qui retrahitur non peccat contra iustitiam, sed contra Religionem; ergo fieri potest ut principalis operans peccet, neque peccet contra iustitiam, & tamen consulens vel cooperans peccet contra iustitiam, & ad restitutionem teneatur. Idem patet exemplo illius qui per vim & fraudem impedit ne quis legatum mihi relinquat is enim contra iustitiam peccat, & tamen contra eam non peccat qui legatum mihi non relinquit; ergo.

2. Quis credat Laicos Fratres qui in Communitatibus sive religiosis quæ solemnia, sive sæcularibus quæ simplicia aliquando vota emittunt non teneri ex iustitia ad laborandum? An non honestorum domesticorum loco accipiuntur? An non virtuales ineunt contractum quo laborem spondent? Ergo.

Journellii Tomi II. P. III. De Justitia & Jure.

Verum hæc obiectio pro prima parte facile resolvitur potest, si tollatur quæ hic latet æquivocatio. Nam posito quod Religiosus operas suas Religioni non debeat ex iustitia, ut supponere solent ii quibuscum nunc disputamus, Religio habet quidem jus in operas illas cum factæ sunt, quia Religiosus nihil sibi sed Religioni totum acquirit ex dispositione Juris; at jus strictum non habet ut fiant: ergo qui operas illas Monasterio subriperet cum factæ sunt, peccaret contra iustitiam, non autem qui absque vi & dolo impedit ne fiant. Si pater jus verum & strictum habet in bona filii profectitia, cum ea extant de facto; non tamen jus strictum habet ut hæc à filio ponantur, cum, ut alibi dictum est, filii pietatem parentibus non operas debeant.

Sup. p. 72

Nihilo plus difficultatis habet quod additum est ex Molina, imo contra ipsum retorqueri potest. Ut enim non peccat contra iustitiam qui sine vi & metu impedit ne quis legatum mihi tribuat, quod verum esset, etiam si testator ad legatum illud mihi donandum teneretur ex voto, vel alio præcepto, modo non ex iustitia; sic etiam ad restituendum non tenetur qui sine vi vel metu impedit ne Monachus id efficiat quod ex obedientia debet, modo non debeat ex iustitia.

Nec obstat quod qui Monachum vi vel dolo à Monasterio retrahit, peccet contra iustitiam, licet contra eam Monachus ipse non peccet; quia ad peccandum contra iustitiam sufficit ut vel consilium sit de re injusta, vel in ipso misceatur aliquid contra jus alterius; hoc autem contingit cum quis per vim & dolum impedit alterius bonum, sive ex iustitia, seu alio ex titulo debitum sit. Posito autem quod Religiosus se vel operas suas Monasterio non debeat ex iustitia, tunc qui eum à Religione sine vi avertit, consilium dat quod neque aliquid strictè injustum continet, neque est de re strictè injusta.

In his responsionibus semper supposui quod ab adversariis facile admittitur, Religiosum non teneri ex iustitia ad laborem. Utrum autem hoc verum sit necne, expendant Religiosi qui naturam contractuum quibus sese obligant, melius norunt quam ego. De hac materia consule Delugo ubi supra.

SECTIO SECUNDA.

De restitutione facienda propter damnum in aliis bonis spiritualibus.

IN aliis quæ ad animam utcumque pertinent bonis alius alium triplici modo damnificare potest. 1. Lædendo eum in ipsa, si ita loqui fas est, animæ substantia; ut cum quis aliqua portione alteri rationis aut memoriæ usum aufert. 2. Vel eum aliquid mali docendo in iis quæ ad scientiam aut artem pertinent, vel eum negligenter instruendo. 3. Impediendo ne bonum aliquod spirituale aut spirituali annexum consequatur, ut officium, beneficium, dignitatem: quod, ut ex dictis patet, dupliciter impediri potest, nimirum vel vi, metu, & dolo; vel sine vi, puta precibus, blanditiis, suasionibus. Quod hic de bonis spiritualibus dicitur, ad alia cujuscumque sint generis bona extendi facile potest. Sit.

CONCLUSIO PRIMA.

Qui maleficio, veneno, vel aliter aliquem reddidit mentis impotentem, tenetur restituere damnum omne quod inde consecutum est.

Ratio est, quia qui causa est damni, damnum reparare tenetur: atqui. Ergo.

An autem facienda sit restitutio præcisè pro ipsius potentiaæ jactura, pendet ab alia quæstione, an bona superioris ordinis per bona inferioris ordinis compensari possint. De qua aliquid paulo ante dictum est.

CONCLUSIO SECUNDA.

Qui alium scientiam aut artem aliquam vel malè vel negligenter docuit, debet reparare detrimenta inde provenientia, si ratione stipendii, vel officii etiam gratis assumpti, tenebatur alios instruere. Si vero nec ratione officii nec ratione stipendii instruere debebat, non tenetur ad restitutionem, cum negligenter docuit: ad eam tamen tenetur cum sciens & volens malè docuit, vel cum animadvertit se ex ignorantia malè docuisse.

Vv 3

Prob.

Prob. prima pars, quia damnificator injustus ad reparationem damni tenetur: sed qui ratione stipendii vel officii tenetur ad docendum, est damnificator injustus, si non alios erudiat, ut decet; ergo.

Prob. Secunda pars. Si enim aliquem ex charitate pura docuero, quis me ad restituendum obliget, posito quod id paulo negligentius faciam? Videndum tamen, an non ei inique eripiam occasionem uberius apud alium proficiendi, &c.

Prob. Tertia pars. Qui enim male docet sciens & volens, dolose agit: sed tenetur aliquis ad restitutionem propter dolum. Vide Conclus. primam Sect. præced.

Hinc colliges, Theologiæ, Philosophiæ, Grammaticæ Professores, Repetitores, item & Præceptores, aliosque, qui legendi, scribendi, computandi elementa docent, teneri 1. Ad restituendam eam stipendii accepti partem, quæ eorum pigritiæ proportionata est. 2. Ad reparanda detrimenta, quæ inde eorum alumni proveniunt. Idem dicendum de iis, qui alios artes mechanicas docent.

CONCLUSIO TERTIA.

Qui alium impedit à consecutione boni, ad quod alius jus nullum habebat, tenetur ad restitutionem, si usus sit vi & dolo; secus si precibus tantum, suasionem, & consilio.

Utraque pars probata manet ex dictis: jus enim habet unusquisque, ne alter à bono sibi faciendo per vim aut dolum avertatur aut impediatur; nemo vero jus habet impediendi, ne quis amico suo precibus aut aliter persuadeat, ut bonum, quod uni destinabat, alteri conferat: hujusmodi enim preces non impediunt, quin alter liberè de sua disponat, etsi eum determinent, ut de ea in hujus potius quam in alterius gratiam disponat. Et hoc verum est, etiam si quis ex odio, vindicta, nocendive animo alium à boni consecutione impediat; non enim charitatis, sed justitiæ violatio restituendi obligationem parit.

Dixi in Conclusionem, à consecutione boni, ad quod alter jus non habebat: qui enim habet jus in re, etsi eam nondum possideat, aut jus ad eam, ita ut ipsam in judicio repetere possit, & ab illius consecutione impeditur, injuriam patitur, quæ per restitutionem tolli debet.

Ex his principiis colliges, eos ad restitutionem teneri, qui ne moribundus Ecclesiæ legatum, pauperi famulo eleemosynam, amico aliquod gratitudinis munus relinquit, efficiunt, ut non adsit Notarius, qui testamentum condant.

2. Idem dicendum de Prælatiis, qui ut facilius parentibus aut amicis Beneficium procurent, viros capaces à concursu sine causa excludunt.

3. Idem etiam de iis dicendum, qui cum noverint aliquem Beneficii obtinendi causa Romam scripsisse, litteras ejus intercipiunt; eumve malignè retardant, ut sibi vel alteri Beneficium hoc jure præventionis comparent. Aliud est, si habita diligentia ejus notitia, ipsum prævenire conentur; tunc enim jure suo utuntur.

4. Eidem oneri obnoxii esse videntur, qui pauperibus intercludunt accessum ad parentes, ne eleemosynam impetrent: habet enim hæc agendi ratio speciem violentiæ. Aliter censendum esset, si parentes prodigi bona sua temerè & indiscretè effunderent, non sine præjudicio filiorum.

Sed teneturne ad restituendum, qui vi & metu arceret à Beneficio subditum indignum, aut iniqua via promovendum?

Resp. Neg. Quia neuter jus habet, ut in tali statu, vel tali modo promoveatur.

SECTIO III.

De restitutione facienda ab eo, qui propter actum debitum aliquid accepit.

CONCLUSIO PRIMA.

Quæ quis accepit, ut faciat vel omittat id, ad quod faciendum vel omittendum tenebatur ex justitia, restitui ab eo debent. Est communis contra Navarrum & Scotum, ut ostendit Delugo disp. 18. sect. 3. n. 62. vid. Pontas verbo *Fuge* Cas. XI.

Prob. 1. Quia, qui vendit id, quod suum non est, te-

netur ad restitutionem: sed qui pretium accepit pro eo, quod alteri debet ex justitia, vendit id, quod suum non est, quod enim Petro debeo, non meum est, sed est potius res Petri: ergo si pretium accipiam, perinde est ac si Petro rem ipsius Petri venderem, quod plane injustum est.

Prob. 2. Qui non tradit totum, quod debet, peccat contra justitiam, ut patet in eo, qui solvit 80. & debet 100. sed qui aliquid exigit à Petro, cui rem aliquam ex justitia debet, non tradit ei totum, quod ipsi debet; debet enim facere, ut Petrus rem suam gratis & sine onere ullo consequatur. Hoc autem non facit, cum exigit vel recipit pretium; istud enim pretium est veluti pars, quæ tollitur ab eo, quod ex justitia totumolvere debebat.

Prob. 3. Si liceret aliquid accipere pro eo, quod debetur ex justitia, immunes forent à restituendo, qui ut rem inventam reddant, pretium exigunt; item Judices, Notarii, Ministri Principum, qui pro obsequiis muneribus suis plus recipiunt quam sibi legibus permittum sit: atqui hos homines ad restituendum teneri certo certius constare debet; ergo.

Quod tamen sponte & per modum donationis omnino gratuita alteri concessum esset, non esset ab ipso restituendum, nisi leges donationem hanc reproberent; quia licet unicuique per leges non impedito boni sui dominium in alium transferre. Porro legibus Romanis atque Regum Christianissimorum Edictis sancitum est, ne Judices munera, quantulacunque sint, etiam poculenta & esculenta recipiant. Quin & Constantinus ultimo puniri voluit exitio, qui *xenia & munuscula* rejicerent. Et re ipsa *xenia & dona excæcant oculos Judicum*. Eccli. 20. vers. 31. Vide Domat. tom. 2. l. 2. tit. 2. sect. 2.

CONCLUSIO SECUNDA.

Quæ quis accepit ad faciendum id, ad quod ex alia quam justitiæ virtute tenebatur, aliquando restitui debent, aliquando non.

Prob. utraque pars: quod enim accipitur pro re spiritali contra Religionem, simoniacè accipitur, & ut taliter acceptum restitui debet, non quidem danti, sed pauperibus, juxta doctrinam S. Thomæ. Quod verò accipit filius-familias, ut à consortio peccatorum declinet, ut frequentet Ecclesias, non est restituendum; ergo. De his plura & profundiora videbis apud Delugo, ubi supran. 66.

SECTIO QUARTA.

An accepta ob turpem causam restitui debeant.

Not. 1. Per turpem causam intelligitur præcipuè opus meretricium.

Not. 2. Meretrix duplex: alia publica, quæ majoris mali vitandi gratia toleratur, ut sit in Italia; alia verò privata, quæ deprehensa punitur.

Not. 3. Duplex est in præsentī materia Theologorum opinio. Alii credunt, meretricem posse ut sibi debitum retinere illud, quod corpus suum prostituendo lucrata est. Alii credunt, eam ad id restituendum teneri, nec posse servare nisi id, quod ad vitæ necessitatem absolutè necessarium est. Hanc sententiam tenent aut ad eam accedunt Comitulus & Soc. Jesu lib. 3. q. 6. Henricus à S. Ignatio tom. 2. lib. 9. cap. 42. Author Collat. Paris. tom. 4. p. 27.

Prima opinio variis nititur momentis. Primum desumitur ex L. 44. ff. De conditione ob turpem causam. In qua sic statuitur: *Sed & quod meretrici datur, repeti non potest... quia licet turpiter faciat, quod sit meretrix, non tamen turpiter accipit, cum sit meretrix.*

Secundum petitur à S. Thom. qui 2. 2. q. 32. art. 7. sic loquitur: *Tripliciter potest aliquid esse illicitè acquisitum. Uno enim modo id illicitè ab aliquo acquiritur, quod debetur ei, à quo est acquisitum, nec potest ab eo retineri, qui acquisivit, sicut contingit in rapina, furto & usuris... Alio modo est aliquid illicitè acquisitum, quia ille quidem, qui acquisivit, retinere non potest, nec tamen debetur ei, à quo acquisivit... sicut contingit in simonia. Tercio modo est illicitè acquisitum, non quidem, quia ipsa acquisitio est illicita, sed quia id, ex quo acquiritur, est illicitum, ut patet de eo, quod mulier acquirit per meretricium, & hoc propriè vocatur turpe lucrum. Quod enim mulier meretricum exerceat, turpiter agit, & contra legem Dei: sed in eo, quo accipit, non injustè agit,*

agit, nec contra legem; unde quod sic illicitè acquisitum est, retineri potest. Vid. adhuc S. Doct. q. 62. art. 5. ad 2. qui ubique supponit, meretricem id, quod accepit, licitè & in conscientia servare posse.

Tertium desumitur à ratione. Si enim valeat promissio meretrici facta, patrato opere ex parte meretricis, haud dubie meretrix id, quod recepit, servare potest: atqui hæc promissio licet illicita, utpote quæ tendat ad crimen, valet tamen crimine impleto; multa enim facta tenent, quæ facienda prohibentur. Et confirmatur 1. Quia Judas Gen. 38. ratus est se teneri ad mittendam Thamar mercedem, quam ipsi ut meretrici promiserat. 2. Quia promissio mercedis alicui facta sub conditione laborandi die festo post laborem obligat, quia ex labore licet illicito jus in mercedem acquiritur; ergo.

Secunda opinio sic probatur. Opus peccati nihil omnino meretur nisi pœnam æternam; ergo pro eo nihil pretii percipi potest.

2. Si actio meretricis aliquid mereatur pretii, vel prout ea spectatur in genere moris, seu ut est peccaminosa, vel prout spectatur in genere entis, seu prout utilis est aut jucunda uni, alii verò damnosa aut periculosa: atqui neutrum dici potest. Non primum, & in hoc conveniunt omnes; non secundum, quidquid dixerint aliqui, quos vividè refellit Comitolus. Si enim, inquit, res quæpiam, quia est ens, vendi potest, Sacramenta, quæ entia sunt, & quidem nobilissima, vendi poterunt. Deinde quomodo ut utilis vendi potest actio, quæ virtutem præcipuum animæ bonum interimit, & hominem æterno supplicio dignum facit? Denique, si actio turpis vendi possit ut entitas alicui jucunda, parricidia, adulteria, sortilegia vendi poterunt, non quidem ut offensiva Dei, sed ut perperant periculosa, ei vero, pro quo perpetrantur utilia & amœna.

3. Materia contractus onerosi, qualis necessario iste foret, Do tibi talem summam, ut tui copiam mihi facias, hæc, inquam, materia debet esse pretio æstimabilis: atqui opus per se malum & turpe nec est nec esse potest pretio æstimabile.

Quod spectat ad alterius opinionis momenta, respondent, qui pro secunda pugnant.

Ad primum, vel hanc legem procedere in foro tantum exteriori, non in foro conscientia; vel meretricem aliquid retinere posse, non vi contractus quasi aliquem inire validè possit, sed ex dono & concessione Reipublicæ, quæ rei donatæ dominium in meretricem transfert, tum in multam illius, qui voluptatis nefandæ desiderio ardet, tum ut majora impediatur mala, quæ ex meretricii ablatione consequerentur, ut notat S. Aug. Lib. 2. de ord. cap. 4. *Aufer meretrices de rebus humanis, & turbaveris omnia libidinibus.*

Ad secundum fatemur cum S. Thoma, mulierem id retinere posse, quod sibi gratuito & per modum eleëmofynæ ad necessariam sustentationem donatur, si præcipue illud ipsi etiam legibus adjudicetur, ut statim dictum est: verum si meretrix superflue ad fraudem vel dolum extorsisset ab aliquo, teneretur eidem restituere, ut ait S. Doct. 2. 2. q. 63. art. 5. ad 2.

Ad tertium nego valere promissionem de dando meretrici pretio. Promissio enim, quæ nullius est momenti, quæ nullam habet vim, quæ pro infecta haberi debet, quæ servari non debet, hæc, inquam, promissio non valet: atqui talis est promissio dere ex se turpi, juxta Leges civiles & canonicas, quas fuse refert Comitolus. "Pactum turpe, ait Greg. IX. cap. Pactiones. "De pactis, vel rei turpis aut impossibilis, de jure, vel "de facto nullam inducit obligationem. Idem habetur "Jure Civili. Stipulatio interposita de iis, pro quibus "pacisci non licet, servanda non est, sed omnino rescindenda

Ad id, quod objicitur ex agendi ratione Judæ, resp. 1. Incertum esse, an crediderit se obligari admittendum hædum, quem pollicitus fuerat Thamar. Fortè eum non misisset, nisi data Thamar pignora recipere voluisset. 2. Quid colligi potest ab exemplo tum hominis gravissimè fontis, tum mulieris incestæ, cui nulla lex parcit?

Non magis est ad rem, quod objicitur de homine, qui die festi vestem aut calceos confecit; is enim pretium retinere potest, quia vestis & calcei pretio æstimabiles sunt per se, & qui exigit, ut hæc fiant, non temporis circumstantiam exigit, sed substantiam rei. Quod si quis diei festæ circumstantiam in pactum deducere vellet, pactum ex hac parte irritum foret, utpote de re mala.

Verum quid est, quod non omnis promissio, quæ illicita est, simul sit invalida; sic valet promissio à prodigo facta, licet illicite: at invalida est omnis promissio de re totaliter turpi, quia in re turpi nihil est, quod alio possit quàm gehennæ pretio commutari.

Ex his colligit Author Collat. Paris. eas meretrices, quæ non tolerantur, sed potius ejiciuntur ex urbibus, aut carceri traduntur, ut in Gallia contingit, teneri ad restituendum id, quod accepere, nisi eo ad tolerandam vitam absolute indigeant. Ratio est, quia nullum habent titulum, quo bona sic accepta retinere possint. Neque enim hoc possunt vel rationis criminis, quod pretio dignum non est; vel ratione legis, cum per ipsam non tolerantur. Idem à fortiori dicendum de Monialibus & mulieribus conjugatis, quæ corporis sui copiam facerent; quæ absit, ut in criminis mercedem aliquid tuta conscientia retinere & servare possint.

ARTICULUS II.

De injuria in bonis, quæ ad corpus spectant, nec non & de eorum restitutione.

Duplici ex capite lædi possunt corporis bona. 1. Per homicidium, aut mutilationem, & alia ejusdem generis. 2. Per stuprum, adulterium, & similia.

Ut autem plenius intelligantur, quæ ad homicidium pertinent, variæ repetendæ sunt quæstiones ex iis, quæ circa Decalogum tradunt Theologi. Unde videndum 1. Quid sit homicidium, & quale peccatum. 2. An hominem semetipsum occidere aliquando liceat. 3. An pariter prohibita sit alterius hominis occisio, &c. postea ad stuprum & adulterium deveniemus.

SECTIO PRIMA.

Quid homicidium & quale sit peccatum.

Homicidium definitur, *Injusta hominis occisio, vel corporis humani animati injusta peremptio.*

Dicitur 1. *Corporis.* Nam occisio animæ, quæ sit per peccatum aut scandalum, non dicitur homicidium, nisi metaphoricè. 2. *Humani,* qui enim bruta occidit, non peccat, ut falso docebant Manichæi, contra hoc Gen. 9. *Omne, quod movetur, erit vobis in cibum.* 3. *Animati.* Neque enim homicida est, nec ut talis punitur, qui hominem mortuum transfodit. 4. *Injusta,* ideoque deliberata, & ab eo facta, qui potestatem non habet: occisio enim licita non dicitur homicidium, quia homicidæ & homicidii nomina in deteriores partem sumi solent.

Porro occisionis nomine intelliguntur etiam iniq̃ue mutilationes, torturæ, percussiones: per hæc enim membrum vitæ simpliciter aut dispositivè privatur; & hæc omnia prohibentur quinto Decalogi præcepto, *Non occides.*

CONCLUSIO.

Homicidium est peccatum de se mortale.

Prob. Quod gravissimo adversatur præcepto, & hominem contra omnes charitatis & justitiæ regulas privat bono omnium maximo, & planè irreparabili, illud gravissimum crimen censeri debet: atqui tale est homicidium, &c.

Gravius autem fieri potest illud crimen ex circumstantiis. Ut 1. Si occisus sit Reipublicæ necessarius, si sit Sacerdos, consanguineus. 2. Si occisus sit in loco sacro. 3. De industria quæsitus ad necem, si ejus occidendi animus diu servatus fuerit, &c.

SECTIO SECUNDA.

An homini semetipsum occidere semper prohibitum sit.

Not. 1. Homicidium latiori sensu sumptum pro omni occisione etiam justa, dividitur 1. In homicidium sui & alterius. 2. Homicidium alterius, in illud, quod fit auctoritate publica, & illud, quod fit privata. 3. Quod fit auctoritate privata, vel sit ob necessarium sui defensionem, vel non. 4. Quod fit sine hac necessitate, vel est casuale, vel voluntarium. 5. Voluntarium, vel directè volitum est, vel indirectè dumtaxat. 6. Quod est directè volitum, vel fit ex condicto, vel non fit ex condicto.

Not. 2. Dupbus modis potest aliquis se occidere: directe, ut si gladio se confodiat; & indirecte vel negative, ut si se quibusdam periculis exponat, aut id omittat, quo vitam servare posset.

CONCLUSIO.

Non licet homini semetipsum directe & proprio motu occidere. Est de fide contra Circumcelliones, de quibus loquitur S. Augustinus Lib. de hæres. c. 69. qui pro martyribus eos habebant, qui vitam sibi eripiebant.

Prob. 1. Ex hoc Decalogi præcepto, *Non occides*. Atqui per hæc verba tam nostra quam proximi occisio prohibetur, imo nostra magis quam proximi: tum quia non plus habet juris homo in propriam quam in proximi vitam; tum quia hæc est charitatis bene ordinata conditio, ut à nobismet ipsis incipiat, & hæc de causa jubemur proximum sicut nos ipsos diligere; ergo.

Prob. 2. Ex S. Aug. Lib. de Civ. Dei cap. 17. cujus verba referuntur cap. 9. c. 22. q. 5. "Si non licet privata potestate alicui hominem occidere vel nocentem, cujus occidendi licentiam lex nulla concedit, profecto etiam, qui seipsum occidit, homicida est."

In eundem sensum loquitur Concil. Bracarense II. cap. 16. "Placuit, ut hi, qui sibi ipsis aut per ferrum, aut per venenum, aut per suspendium, aut præcipitium, aut quolibet modo violentiam inferunt mortem, nulla pro illis in oblatione commemoratio fiat, neque cum Psalmis ad sepulturam eorum cadavera deducantur."

Prob. 3. Non licet facere id, quod Deo, parentibus & Reipublicæ gravem injuriam infert: atqui sui ipsius occisio 1. Gravem infert injuriam Deo, cujus jura usurpantur. *Tu es enim, Domine, qui vitæ & mortis habes potestatem*, Sap. 16. vers. 13. & Deut. 32. vers. 39. *Ego occidam, & ego vivere faciam*. 2. Eadem occisio non minus est perniciofa Reipublicæ, cui civem; & parentibus, cui filium adimit; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Licet id facere, quod viri sancti sanctè fecerunt: atqui viri sancti sanctè sibi mortem intulerunt. Prob. min. Tum ex sacris Paginis, tum ex Historiæ Ecclesiasticæ monumentis. Sic 1. Judic. 16. v. 30. Samson concussis fortiter columnis semetipsum cum Philistæis obruit. 2. Eleazar supposuit se elephant, cujus mole oppressus interiit, ut videre est 1. Machab. c. 6. 3. Razias gladio se petiit, eligens nobiliter mori potius quam subditus fieri peccatoribus. 2. Mach. 14. Eadem fuit agendi ratio S. Apolloniæ, quæ se coniecit in rogam, quo consumpta fuit, ergo.

Resp. Dist. Viri sancti mortem sibi sanctè intulerunt speciali S. Spiritûs instinctu, Conc. motu proprio, Neg. Itaque vel Sancti non sunt, qui sibi metipsis mortem intulere, vel si sancti sunt, speciali S. Spiritûs instinctu ad hoc determinati sunt; & hoc ultimum constat de Samson, qui non nisi post imploratum Dei auxilium columnas concussit, adeoque se cum Philistæis intermit Spiritu latenter jubente, per quem miracula faciebat.

Quod spectat ad Eleazarum & Raziam, quos Patrum aliqui redarguunt, aliqui plurimum commendant, vel à seipsis mortem quæsierunt, & tunc non mortui sunt nobiliter, nisi juxta propriam suam opinionem; vel à Spiritu Sancto impulsu fuere, ut de Samson dictum est: quanquam Eleazarus mortem directe sibi non conscivit; sperare enim potuit elephantem in alterutram partem casurum, aut se recessurum priusquam caderet.

Idem dicendum de his Christi Sponsis, quæ in flammis se præcipites dederunt. Hoc enim fecerunt, ait S. August. Lib. de Civ. Dei cap. 26. *non humanitus deceptæ, sed divinitus jussæ, nec errantes, sed obediennes: sicut de Samson nobis fas non est aliud credere, cum Apost. Hebr. 11. Sanctis annumeret.*

Obj. 2. Ex S. Hieron. in cap. 1. Jonæ, *Non licet propria perire manu absque eo, ubi castitas periclitatur, sed percutienti colla submittere*. Ergo saltem licitum est mortem sibi inferre servandæ castitatis gratia. Et reipsa è duobus malis illud eligi debet, quod minus est: at minus est perire corpus quam animam, quæ perit dum violari finitur castitas; ergo.

Respondent aliqui 1. S. Hieron. particulam *absque*

eo accipere non exclusive, sed inclusive, ut sumitur 4. Cantic. *Quam pulchra es, amica mea, absque eo quo intrinsecus laetor*. Ut hic ergo sensus est, Sponsam exterius pulcherrimam esse, atque etiam tunc talem apparere, cum interiora ejus considerantur; sic apud Hieronymum sensus est, illicitum esse se occidere, atque etiam id remanere illicitum, cum castitas periclitatur.

Respondent alii, particulam *absque eo* esse exclusive, sed eam ab Hieronymo appositam esse putant, quia noluit videri reprehendere SS. mulieres, quæ vel ex ignorantia invincibili, vel speciali S. Spiritûs impulsu se occiderunt.

Alii denique concedunt verba Hieronymi esse intelligenda ut sonant; sed volunt eum ex aliorum sententia locutum esse, quod sæpe facit in commentariis, aut demum claram Augustini auctoritatem obliquo Hieronymi verbo præferendam esse. Ita Sylv. q. 64. art. 5. Van Roy. cap. 6. p. 110.

Ad id, quod additur, resp. falsum esse, quod pereat anima, dum violatur corpus; *Corpus enim mulieris non vis maculat sed voluntas*, ait S. Hieronymus in c. De pudicitia. cau. 32. q. 5. Quin & ei, quæ veretur, ne peccato consentiret, licitum non esset violentas sibi manus inferre. 1. Quia non sunt facienda mala, ut eveniant bona, Rom. 3. 2. Quia nefas est in certum facinus ruere, ut declinetur ab incerto. 3. Quia Deus virginum sponas suas vinci non permittit, sed eis abundantè gratia succurreret, si pro ipso constanter laboraverint. Hoc ergo dicimus, hoc asserimus, hoc modis omnibus approbamus, neminem spontaneam mortem sibi inferre debere... propter aliena peccata: ne hoc ipso incipiat habere gravissimum proprium, quem non polluebat alienum. S. August. Lib. 1. de Civ. Dei cap. 26.

CONCLUSIO SECUNDA.

Licet homini se indirecte & negative occidere.

Prob. Quia licet homini justa de causa variis sese periculis objicere. Licet etiam ei vel quædam omittere media, quibus vitam conservare posset, vel asperum vivendi genus amplecti, quo fieri possit, ut breviori tempore consumatur; ergo.

Quæres, quibus in casibus censeatur homo se non nisi indirecte occidere.

Resp. Multos numerari. Primus est, cum agitur de bono Reipublicæ totius: unde nemo dubitat, quin miles possit & teneatur manere in statione sua, & in hostes irruere cum certo mortis periculo, si id patriæ saluti opportunum esse viderit, Sic etiam potest quis vitam exponere navigando ob publicam utilitatem: si tamen mare aliquod ita naufragiis famosum foret, ut nemo fere ab eo evaderet, haud liceret ei se committere, nisi id postularet privati vel communis boni necessitas.

Secundus assertur, cum avertendum est imminens eidem Reipublicæ damnum. Hac de causa excusant aliqui eos, qui naves suas jam in potestatem hostium deventuras incendunt, etiam si flammis una cum navi consumendi sint; vel qui easdem naves succendunt, ut hostes Reipublicæ perniciosos, quibus permixti sunt, è medio tollant; quod æquè licitum est, inquit, ac Samsoni licitum fuerit se cum Philistæis obruere. Fatendum tamen hoc Samsonis exemplum plus nocere eis, à quibus citatur, quam eis profit. Si enim Samson ideo solùm excusetur, quia ejus agendi ratio Spiritûs S. impulsu tribuitur, excusari non possunt, nisi qui eodem impellente principio agere dignoscuntur. Si tamen, qui navem flammis dant, sperare possent se natando ex aquis ad portum emersuros esse, non utique arguendi essent, sicut non arguuntur, qui ex alta turri grassante incendio se dejiciunt: tum quia ex periculo certo se liberant, & in incertum, à quo etiam multi evasere, se conjiunt, quod licitum est; tum quia in casibus tam repentinis plus movet terminus à quo quam terminus ad quem.

Tertius casus est, cum agitur de avertendo proximi damno, sive spirituali, sive temporali. Hinc 1. non peccat, sed magnæ charitatis actum exercet, qui se interimimit ab injusto aggressore, ne eum interimendo in æternam damnationem conjiciat. Ita communiter Theologi, qui tamen hoc limitant. 1. Nisi qui se interimimit permittit, persona sit publica & Reipublicæ necessaria, vel admodum utilis, quia salus populi suprema lex esse debet. 2. Nisi possit per fugam saluti suæ consulere. 3. Addunt aliqui, nisi ipse credat se esse in peccato mortali, quia propriam salutem alienæ salutis anteponeere tenemur. Hæc tamen exceptio parum fundata

fundata videtur, quia cum nemo majorem habere charitatem possit, quam ut pro amicis animam ponat quis credat eum vere contritum non esse, qui pro suis etiam inimicis animam poneret?

Hinc etiam licitum est peste aliove morbo infectis servire, eosque cum propria etiam valetudinis periculo consolari. Ita Franciscus, Victoria, Sairus & alii, qui docent animo licitum esse in naufragio, unicam quam habet tabulam alteri amico relinquere.

Quartus casus est, cum vita propria nonnisi difficilissimis mediis servari potest. Sic non habetur ut homicida sui, qui abstinet à pretiosissimis medicamentis in quibus profundi deberent opes patrimonii; item qui non vult gravissimos cruciatus, ut pedum vel brachiorum sectionem pati, ut vitam diutius protrahat; cum hujusmodi media moraliter impossibilia sint. Docent tamen Theologi hominem teneri pati membri abscissionem, si hæc sine gravissimis doloribus fieri possit; imo ingentes cruciatus pati deberet, si vita ejus bono communi necessaria foret. Eade causa censent aliqui licitum fore Cathusiano non tueri vitam comestis carnibus; quia carniū comestio medium est in Carthusianorum Ordine difficillimum. Sed si hujus sententiæ authores his verbis significare velint Carthusianum posse non vesci carnibus, etiam si alii cibi non adessent quibus vesci posset, sententia hæc falsa videtur & absurda, ut quæ hominem condemnet ad pereundum fame; si vero duntaxat putent Carthusianum qui Medicorum judicio sine carniū esu ab ægitudine liberari non posset, posse iis non uti, multi sunt qui hoc adhuc falsum esse contendunt. Qua de re plura ubi de Legibus.

Quintus casus est, cum quis ut Deo & justitiæ faciat satis, ea non arripit media quibus incolumem se præstare posset. Sic licet ei qui justè ad mortem condemnatus est, ea quæ ad mortem præambula sunt facere, ut 1. se offerre Judici, secundum multorum opinionem. 2. non egrediè carcere, etiam si se offerat opportunitas, & noverit paratam sibi esse mortem: & re ipsa Martyres non crediti sunt sibi metipsis mortem inferre, cum patentibus portis & carceribus non exierunt. Ita Sylvius q. 69. art. 4.

Sed potestne qui damnatus est ut venenum hauriat, aut aperiat sibi venas, hæc licite facere;

Respondent aliqui hoc licitum esse; sed id negat Sylvius loco mox citato, & Judicem qui hæc immania naturæque contraria perciperet, injustum vocat. Et certe qui sciens & volens alteri potionem mortiferam propinat, eum occidit; ergo se occideret qui hujusmodi potionem sciens & volens sumeret: se ipsum autem occidere, est contra jus naturæ.

Dices. Non magis reus venenum ex Judicis imperio hauriens, seipsum occidere censetur, quam cum scalam ascendit, aut collum extendit abscindendum: atqui in posteriori casu semetipsum occidere non censetur; ergo nec in priori.

Resp. Neg. maj. Actiones enim quæ mortem violentam præcedunt duplicis sunt generis: aliæ per se & directè mortem procreant, ut se ex scalis deicere, bibere venenum, venas abscindere cum eas statim occidere non licet; aliæ licet ad mortem facilius recipiendam disponant, eam tamen per se & immediatè non pariunt, unde non ex ipsis sed ex actione ministri consequitur mors: in hoc ordine sunt scalam ascendere, linguam extrahere amputandam, &c. Actus prioris generis à Judice non possunt imperari reo; alioqui poterit etiam reus jubente Judice sclopum in se explodere, pectus sibi confodere gladio, &c. Nihil vero obstat quominus actus secundi generis præcipiat, quia nec naturæ repugnant, nec ex se mortem inferunt. Ita ferè Sylvius ubi supra.

CONCLUSIO TERTIA.

Nemini licet mutilare se extra casum necessitatis.

Prob. Quia non magis homo membrorum suorum constitutus est à Deo dominus, quam vitæ, cujus totalitas à membrorum integritate pendat: atqui. Ergo.

Et vero si licitum esset homini semetipsum mutilare, Ecclesia hoc non improbaret: atqui improbat, ut patet ex dist. 55. cap. 4. quod desumptum est è cap. 22. Canon Apostol. *Si quis abscidit semetipsum, id est amputavit sibi virilia, non fiat Clericus, quia est sui homicida.* Et cap. 6. *Qui partem cujuslibet digiti sibi ipsi volens abscidit, hunc ad Clerum Canones non admittunt.*

Dices. Matth. 5. habetur, *Si oculus tuus scandalizat te, erue illum: ergo saltem cum aliter vitari peccatum non potest, licet membrum sibi amputare.*

Resp. Neg. conseq. Verba enim Christi metaphoricè intelligenda sunt, & significant eas peccandi occasiones quæ oculis ipsis cariores forent, procul abjici debere. Hinc S. Chrysost. per *oculum dextrum* intelligit mulierem amicam; Augustinus amicum periculosum, alii aliud quo in peccatum trahi possemus. Et si autem oculi & caro adversus spiritum concupiscens, plerumque peccati fomes & illicitum sint, quia tamen præsto sunt alia media quibus eorum tentationibus resisti potest, hinc nulla unquam est necessitas ea membra convellendi.

Ex his colliges graviter peccasse Originem, eosque ejus imitatores qui illud Matth. 19. *Sunt Eunuchi qui se ipsos castraverunt*, ad litteram sumunt. Adde quod hæc mutilatio concupiscentiam non extinguat, & carnis petulantiam non refrænet.

Peccant etiam qui pueros etiam consentientes abscindunt, ut eis vocis suavitatem etiam in Ecclesiæ obsequium conservent.

Dixi in Conclusionem, extra casum necessitatis, quia ordo postulat ut partem in gratiam totius rescicare liceat. Hinc licet 1. membrum putridum amputare. 2. Abscindere manum, si quis ea ligatus incendium aliter vitare non posset.

At licetne corpus torquere jejuniis & afflictationibus quæ vitam efficiunt breviorē?

Et 1. Graviter peccaret qui ex intentione aut etiam advertenter jejuniis aut vigiliis sanitatem aut vitam suam immoderatè læderet: tum quia faceret contra charitatem sibi debitam in re gravi; tum quia, ut ait S. Hier. *nihil interest parvo aut magno tempore se interimas.* Unde c. 24. dist. 5. *De consecr.* dicitur post eundem S. Doctorem: *De rapinâ holocaustum offert, qui sive ciborum nimia egestate, vel somni penuria, corpus immoderatè affligit.* Imo ibid. prohibetur ne propter abstinentiam immoderatam, atque indiscretam Psalmorum vel Officiorum decantationem homo tristitiæ notam incurrat.

Resp. 2. Qui corpus moderatè affligit pietatis opus exercet. 1. Quia id facit quod faciebat Apostolus qui 1. Cor. 9. v. 27. agebat: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo.* 2. Quia ejusdem Apostoli consilium sequitur: sic ille Coloss. 3. v. 5. *Mortificate membra vestra.* 3. Quia viri pœnitentiæ & vivendi asperitate celebres, longe diutius vivere, quam vivere soleant qui carnis desideria sequuntur & curam faciunt. 4. Quia tam licet jejuniis & abstinentiâ vitam minuere propter Christum, quam liceat propter temporale lucrum artes profiteri quæ vitam sensim arterunt. Abesse tamen debet minuendæ, quæ nostra non est, vitæ intentio; qui enim vel diem, vel horam sibi auferret, esset occisor sui. Deinde in his omnibus standum est sapientis Confessarii judicio, ad quem pertinet nimios aliquando nascentis pietatis impetus coercere. At ea vivimus ætate, qua tales excessus timeri non debent.

SECTIO SECUNDA.

An liceat autoritate publica hominem occidere.

Waldenses, ut refert Alphonsus à Castro, negabant licitum esse Principibus etiam & Magistratibus malefactores morti addicere. Scotus vero, juxta quosdam, docuit eos solum occidi posse quos Jus divinum in Scripturis expressit, quales sunt arioli, homicidæ, blasphemæ; non autem alios qui ibidem non determinantur, *Neque adhuc*, inquit, *visa est Bulla de Cælo quæ hujusmodi concedit occidi.* Prima Valdensium opinio puta est hæresis. Secunda vero cujuscumque à Scoto non doceri tradunt subtiles ejus alumni, quos inter consulatur P. Herinx dist. 6. q. 4. cui sponte suffragamur. Sit.

CONCLUSIO.

Licitum est malefactores occidere, eos etiam qui in Scripturis non exprimuntur.

Prob. Prima pars ex cap. 22. Exodi, ubi sic legitur: *Maleficos non patieris vivere; qui coierit cum jumento morte moriatur.* Ergo hæc Dei Lex quæ habetur Exod. cap. 20. *Non occides*, generalis non est, sed cum restrictione intelligenda.

Prob. Secunda pars 1. ex S. Paulo Rom. 13. vers. 4. *Si malum feceris time, non enim sine causâ gladium portat. Dei minister est, vindex in iram ei qui malum operatur.*

operatur. Ergo Princeps, ut Dei minister, gladio seu morte eos punire potest qui mala præsertim Reipublicæ perniciose operantur.

Prob. 2. Improbari ut malum non potest id quod sæcularis & Ecclesiastica potestas præcipiunt ut bonum: atqui... De sæculari potestate nihil est dubii; de Ecclesiastica vero constat tum ex praxi, tum ex Canonibus: *Rex debet furta cohibere, adulteria punire, impios de terra perdere, patricidas & pejerantes vivere non sinere.* Ita habetur c. 23. q. 5. cap. 40. quod desumptum est ex Cypriano.

Deut. 17. & 18. p. 77. Prob. 3. Quia ex sententia quam impugnamus sequeretur quod Catholici Principes nunquam possent Hæreticos tranquillitatis publicæ oppugnatores, & apostatas morti adjudicare: atqui hoc est contra veterum Patrum sententiam. Si enim, aiebat Sanctus Cyprianus de exhort. ad Martyrium, ante adventum Christi hæc servata sunt, ut falsus Propheta interimere-
tur, & morte moreretur homo ille qui superbiret nolens obedire Sacerdotis imperio, quanto magis post adventum Christi servanda sunt. Dicendum ergo cum S. Bernardo Serm. 66. in Cant. Melius procul dubio gladio coercentur, illius videlicet, qui non sine causa gladium portat, quam in suum errorem multos trahere permittantur. Legatur de hoc puncto Sylvius 2. 2. q. 11. art. 4. Quæritur 4. Utrum hæretici rectè puniantur morte.

Porro ad hujusmodi malefactores occidendos requiritur autoritas publica. Qui enim sine publica ulla administratione maleficum occiderit, velut homicida judicabitur; & tanto amplius, quanto sibi potestatem à Deo non concessam usurpare non timuit. Ita S. Aug. lib. 2. de Civ. Dei.

Objic. 1. Christus abrogavit præceptum puniendi adulterii, ut patet ex his ejus verbis ad mulierem adulteram: *Neque ego te condemnabo.* Ergo saltem crimina quæcumque adulterio minora puniri non possunt in nova Lege.

Resp. neg. ant. Nam 1. aliud est mulierem unam in aliqua singulari circumstantia absolvere, aliud prohibere ne ulla deinceps puniatur. 2. Christus eò loci non locutus est ut Legislatores, sed ut pater misericors. Ergo exemplum dedit quod Judices sequi aliquando possunt, non quod tenere necessarii debent.

Objic. Deus Genes. 9. v. 6. prohibet, ne quis humanum sanguinem effundat, quia ad imaginem Dei factus est homo: atqui imago Dei in homine etiam flagitiosissimo perleverat; ergo ejus sanguis fundi non debet.

Resp. Deum hac hominis ad imaginem suam facti ratione usum esse, ut homines ab iniqua fratrum suorum occisione deterreat, non verò ut iis semper parcatur qui imaginem hanc sciant; cum ibidem mortis poenam decernat adversus eum qui alium hominem occiderit, ut ex his verbis patet: *Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius.*

Quærunthic aliqui, quid de iis sentiendum Legibus quæ patri permittunt ut filiam turpiter inventam occidat; & marito ut uxorem cum adultero deprehensam neci det.

Respondent verò eas Leges justas esse, quatenus hanc patris aut mariti agendi rationem non puniunt; quia admodum difficile est, ut pater & maritus altum quo hisce in circumstantiis utuntur, dolorem temperare possint. Et ita sensit ipsa Christi Ecclesia cum ab excommunicatione exemit eum, qui in Clericum cum uxore, matre, sorore, vel filiâ propriâ turpiter inventum, manus injecerit violentas. c. 3. De sent. excomm.

At eadem leges injustæ censentur, si supponatur eas hujusmodi homicidia approbare. 1. Quia nullibi data est potestas patribus aut maritis filias aut uxores pro libito enecandi. 2. Quia non patitur æquitas ut quis inauditus & non condemnatus occidatur; fortè enim dicet puella se vim pati, &c. 3. Quia etiam si supponeretur latam esse à Judice sententiam, non deceret ut eam pater contra filiam, sponsus contra uxorem executioni mandaret. 4. demum, quia charitati Christianæ repugnat, ut quis eo occidatur in statu, in quo damnationem æternam fugere vix ac ne vix quidem potest.

SECTIO III.

An aliquando liceat interficere innocentem.

Respondent omnes nunquam licitum esse occidere innocentem, nisi speciale exceßerit Dei mandatum. Ratio est, quia hoc & natura vetat, & expresse prohibuit Deus Exod. 23. his verbis: *Insonem & justum non occides.*

Quòd si speciali revelatione præcepisset Deus innocentis occisionem, ei sanè ut vitæ & mortis domino esset obtemperandum. Hinc non peccasset Abraham si filium suum immolasset. Neque peccarunt Israelitæ, qui Amalecitas devastando, nec ætati nec sexui pepercerunt, quia Dei jussio urgebat. 1. Reg. 15.

Extra hunc casum qui nunc raro aut nunquam contingit, homicidæ sunt, qui in bello etiam justo interficiunt innocentes, cujusmodi sunt parvuli, mulieres, agricolæ, peregrini, Religiosi, Moniales, Clerici. Quòd si innocentes nocentibus permixti, ab iis discerni non possint, licet alios cum aliis involvere, sed tunc tantum quando bellum justum aliter expediri non potest. Ita Sylvius q. 64. art. 6. Neque tamen liceret infantes captos ante patrum oculos jugulare ut ii se dedant. Hinc colliges rabiosos non debere suffocari ne aliis noceant, sed includi & alligari.

Solet hic quæri quid facto opus sit, si tyrannus civitatem obsidens, alicujus innocentis mortem petat, alioqui minitendo se omnes Reipublicæ cives gladio perempturum.

Respondet Sylvius ibidem, non posse cives propriâ manu eum occidere quem petierit tyrannus: tum quia generaliter vetat Deus, ne innocens occidatur; tum quia etsi civitas civium suorum vitam exponere possit jubendo ut contra hostes pugnent, iis tamen auferre vitam non potest.

Dices. Cives singuli se habent ut membra ad hominem: atqui si tyrannus mortem alicui homini minaretur, nisi hic manum aut pedem sibi amputaret, posset ille membra hæc sibi amputare; ergo.

Respondent aliqui neg. min. Quia etsi fateantur hominem, putridum v. g. membrum sibi abscindere posse, quia mors tunc ab intrinseco imminet; negant tamen id esse licitum, cum mors non imminet, nisi ab extrinseco. Verùm hæc responsio, sicut & distinctio quâ nititur, ab aliis merito exploditur: si enim homini pereundum esset vel ab incendio, vel à feris, vel à fure, nisi sibi membrum amputaret, quis neget eum posse tunc membrum sibi amputare? Atqui tamen ignis, ferrum & fures sunt aliquid homini extrinsecum, sicut & tyrannus; ergo si tyrannus mortem alicui decerneret, nisi hic digitum, manum aut pedem abscinderet, posset is hæc membra amputare, nisi tyrannus amputationem hanc in contemptum Dei, Legisve naturalis præciperet. Unde.

Resp. neg. maj. Ratio disparitatis est, quòd membra humani corporis, utpote quæ per se seorsim supposita rationalia non sint, non sint etiam injuriæ capacia; singuli verò cives per se totidem sunt supposita, quibus injuria fit cum neci dantur absque eo, quòd commeruerint.

Sed si tyrannus non petat, ut Respublica per se innocentem occidat, sed eum sibi tradat occidendum, quod nisi fiat, excidium generale minatur, quid faciendum?

Divisi sunt hic Theologi. Alii negant absolutè tradi posse innocentem tyranno, sicut tradi ei non posset virgo violanda; quia, inquiunt, utrumque est intrinsece malum. Ita Sotus, Turrianus, &c. Alii eum tradi posse putant: ita Navarrus, Molina tom. 4. disp. 10. Lessius lib. 2. cap. 9. dub. 7. Delugo disp. 10. sect. 4. num. 113. Rationes hujus sententiæ sunt 1. Quòd juxta Sotum & alios statim referendos, homo ille teneatur ex charitate se ipsum offerre pro salute communi, & sponte suâ ad tyrannum exire: ergo Respublica id ei præcipere potest, adeoque & eum, ne effugiat, prævenire ac ligatum tradere tyranno. 2. Quòd si unus panis suppetere privato, posset ab eo auferri, ut Principi subveniretur, etiam si privatus ille fame periturus esset: ergo à pari in casu proposito, cum in uno non magis quàm in alio cooperetur Respublica morti innocentis. Alii denique Theologi, ut Bannes, Sallonus, Sylvius quæst. 64. articulo 6. docent innocentem nunquam posse à Republica tradi: sed

sed addunt, quod nisi semetipsum tradat, ut ex charitate & iustitia legali facere tenetur, addunt, inquam, eum fieri reum præsertim si Superiores ejus præcipiant ut se tradat; unde concludunt eum tunc posse tyranno tradi, ut qui jam non sit amplius innocens, quatenus & privatum bonum suum pluris æstimat quam commune, & Superioribus id ad quod jam tenetur præcipientibus obedire recusat. De his consule Molinam & Delugo.

SECTIO IV.

An liceat abortum procurare.

Quæstio hæc in qua agitur de morte creaturæ quæ respectu nostri innocens est, quæstio præcedenti affinis est & agnata. Ut autem plenius intelligatur.

Notand. 1. Abortus est ejectio præmatura fœtus, quem mulier in utero gestat.

Not. 2. Abortus dupliciter intendi potest, directe nimirum & indirecte: directe quidem, ut si mulier potionem sumat eo fine, ut uteri sui fructum disperdat & ejiciat; indirecte verò, ut si aliquid faciat unde per accidens sequi possit ejusdem fructus extinctio.

Not. 3. Triplex hic proponi solet quæstio. Prima, utrùm puellæ quæ honori suo aliter consulere non potest, liceat abortum sibi procurare, saltem cum fœtus nescit animatus. Secunda, an peccet Medicus, qui aliter vitæ matris succurrere non valens, tradit ei potionem ex qua moraliter certus est secuturam esse fœtus ejjectionem. Tertia, quibus subiaceant pœnis qui abortum procurant. His præmissis.

Resp. 1. Abortum procurare in primo casu, esse mortale peccatum.

Prob. 1. ex Concilio Ancyrano anni 314. quod sic statuit: *De mulieribus, quæ fornicantur & partus suos necant, vel quæ agunt secum, ut utero conceptos excutiant, antiqua quidem Concilii Illiberitani & aliorum definitio usque ad exitum vitæ eas ab Ecclesia removeret; humanitas autem nunc definitur, ut eis decem annorum tempus secundum præfixos gradus pœnitentiæ largiamur.* Grande profecto oportuit esse scelus propter quod usque ad exitum vitæ aliquis ab Ecclesia ejectus erat, & deinde per indulgentiam decem pœnitentiæ annis subiectus.

Prob. 2. ex Tertull. Apologet. cap. 9. Nobis verò, inquit, homicidio semel interdicto, etiam conceptum utero dum adhuc sanguis in hominem delibatur, hoc est juxta Rigaltium hic, dum adhuc dubitatur an concepta utero semina coibunt in fœtum, dissolvere non licet. Homicidii festinatio est prohibere nasci; nec refert natam quis eripiat animam; annascentem disturbet. Homo est & qui est futurus. Atqui homicidii festinatio peccatum est mortale; ergo.

Idem docet S. Basilus Epist. ad Amphilocho. can. 2. *Quæ de industria fœtum corrumpit, cadis pœnas luet. Formati autem vel informis subtilitas à nobis non attenditur.*

Prob. 3. ex censura quam tulit Innocent. XI. an. 1679. adversus laxiores quosdam Theologos, quorum prima propositio quæ inter 65. damnata est numero 34. sic concepta erat: *Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella deprebensa gravida occidatur aut infametur.* Secunda verò quæ ex iisdem damnatis est trigesima quinta, sic habet: *Videretur probabile omnem fœtum, quamdiu in utero est, carere animâ rationali, & tunc primum incipere eandem habere, cum paritur; ac consequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi.* Et certè tametsi non convenient inter se Medici quo tempore fœtus animari incipiat, fert tamen communior opinio eum animâ informari post dies quadraginta, si de maribus sermo sit, & post octoginta ad summum si de feminis agitur. Hinc meritò sanxit Innocent. XI. ne quis prædictas propositiones defenderet, idque sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, & Apostolicæ Sedi præterquam in articulo mortis reservatæ.

Ad secundam quæstionem Resp. cum Sylvio, quando fœtus est aut esse putatur animatus, in eo cum de hoc dubitatur, non licet matri, etiamsi alioquin versetur in certo mortis periculo, præbere medicinam de se tendentem ad occisionem fœtus. 1. Quia hoc esset directe cooperari ad occisionem innocentis, quod per se malum est. 2. Quia ex sancti Ambrosii sententia, quæ refertur 14. q. 5. c. 10. *Si non potest subveniri alteri nisi alter laedatur, commodius est neutrum juvari, quam*

gravari alterum. 3. Quia inde futurum est, ut infans spirituales & corporales vitam perdat; vel saltem dubium est an non tali periculo exponatur: atqui non licet periculo tanto quempiam exponere, ergo.

Sed licetne, si fœtus nondum sit animatus, præbere matri quæ aliter salvari nequit, medicinam quæ ex natura sua ad abortum tendat?

Divisi sunt hoc in puncto Casuistæ. Alii hoc licitum esse putant, & pro hac opinione stat S. Antoninus 3. p. sum. tit. 2. cap. 7. *Si puerperium*, ait S. Doctor, *nondum est animatum animâ rationali, posset tunc & deberet dare talem medicinam; quia licet impediret animationem talis fœtus, non tamen esset causa mortis alicujus hominis: & hoc bonum sequitur, quia liberat matrem à morte.* Opinione hanc amplectitur, tametsi de cætero rigidus, author Theologiæ Moralis Gratianopol. tom. 6. tract. 6. cap. 1.

Eam tamen ut parum tutam & periculosam rejiciunt alii Theologi complures, ut Sylvius, Delugo disp. 10. sect. 5. Cabasut. lib. 5. c. 20. n. 3. theoriæ & praxis, Pontas v. *Avortement*, cas. 2.

Probant. 1. Quia non magis licet mulieri abortum sibi procurare ad vitandum mortis periculum, quæ ipsi ab intrinseco impendit, quam eidem liceat impedire conceptionem ad vitandum idem periculum quod experta est sibi imminere ex partu, aut eidem ex detectione criminis imminet si concipiat, & fœtus in lucem prodeat: atqui non potest mulier in secundo casu conceptionem impedire, &c. ergo nec in primo abortum procurare sibi potest.

2. Non sunt facienda mala ut eveniant bona: sed abortum procurare per se malum est, ut patet ex dictis in prima responsione; ergo.

3. Non potest intendi aut procurari pollutio, etiam ad vitæ conservationem, utendo pharmaco aut cibis ex quibus futura putetur: atqui abortus procuratio majorem habet mali speciem quam pollutio; hæc enim unum semen, illa duo destruit. Ita Cabasut. Ergo longè tutius est mulieri, ut se providentiæ committat, quam ut fœtus etiam inanimati perniciem intendat.

Fatentur tamen vulgò iidem Theologi, licitum esse matri ægrotanti porrigere medicinam ex se curativam matris, & non ordinatam ad abortum procurandum, quando non potest matri aliter succurri, & certum est fœtum nondum animatum esse, etiamsi, ait Sylvius, indetimeatur abortus. Ratio duplex afferri potest. 1. Quod tunc abortus neque ex intentione operis, neque ex intentione operantis sequatur ex medicina. 2. Quod possit homo certas quasdam operationes pati, et si periculum sit ne propter eas, irrepente v. g. gangrenâ aut aliquo simili, pereat ille homo; ergo à pari.

Ubi tamen de animatione fœtus constat, longè timidiùs ac cautiùs est procedendum. Quod si medicina habeat se indifferenter ad abortum, & æquale sit illius periculum si ea sumatur, siue non, licet matri eam sumere, quia tunc sine majore prolis periculo consulitur vitæ matris.

Quæres obiter, an mater viva secari possit ut infanti succurratur.

Respondet Comitulus sententiam Medicorum & Theologorum qui hoc permittunt, esse immanis impietatis plenam, & planè rejiciendam. Censent tamen alii quibus adjungimur, operationem hanc fieri posse, si probabiliter sperare liceat futurum, ut mater vivat. Hoc autem non sine fundamento sperari posse non infrequens docet experientia; de quo legatur Teoph. Raynaudus de ortu infantium.

Resp. ad tertiam quæstionem, quæ est de pœnis, quibus subjacent ii qui abortum procurant. Sciendum est 1. Iis pœnis subjacere non solum eos, qui ex intentione directa hoc agunt ut sequatur abortus, sed etiam, qui ex interpretativa; ut si mulier experta se abortire, quando fert grave onus, illud tamen suscipit portandum, nisi per inadvertentiam seu incogitantiam hoc faciat; aut si immoderate saltet; item si quis uxorem prægnantem percutiat. 2. Sciendum est eos, qui sic procurant abortum fœtus animati, item eos vel illas qui vel quæ operam, consilium aut favorem dederint, siue scribendo litteras, siue aliter per verba vel signa, vel quomodocumque, incurrere ipso facto excommunicationem, quæ licet olim Apostolicæ Sedi reservata esset à Sixto V. nunc tamen ex moderatione Gregorii XIV. tolli potest à quolibet Confessario tam seculari quam regulari ad Christi fidelium confessiones audiendas, Sylvius ubi sup.

Conc. II.
liber. an
305. Can
63.

Sylv. q.
64. art.
p. 430.

audiendas, & ad hos casus specialiter per loci Ordinarium deputato. Verba sunt ejusdem Gregorii. Ex quibus colligit Sylvius, merito dubitari posse an qui generalem habet potestatem absolvendi à casibus & censuris Episcopis reservatis, possit ab hoc casu absolvere; & verius videtur quod non, ait Sylvius, cum Pontifex requirat ut Confessarius sit specialiter deputatus ad eos casus, de quibus loquitur. Consulenda sunt uniuscujusque Diocesis statuta.

Quod spectat ad eos qui fœtus inanimati abortum procurant, aut mulieribus sterilitatis venena ministrant, aut qui consilium vel auxilium ad hoc præbent, ii post prædictam Gregorii XIV. moderationem, non subjacent excommunicationi: Nec etiam judicandus est irregularis, nisi qui jam formato puerperio seu fœtu abortum procurat, ait S. Thomas in 4. dist. 31. Quod si dubitatur, utrum ex percussione vel rei sumptione secutus fuerit abortus, vel alia ex causa, vel utrum puerperium esset formatum, vel non, si probabiliter dubitat, debet à promotione & ministerio abstinere, ne periculo se committat. Verba sunt S. Antonini 3. p. tit. 28. c. 2. Apud Pontas v. Irregulariæ, cas. 53.

SECTIO V.

An liceat homini injustum invasorem occidere, ne ab eo occidatur.

Not. 1. Quæstio procedit de invasore seu aggressore actuali: satis enim convenit ante vel post mortalem actum aggressionis non licere aliquem occidere; quia defensione opus non est ubi non est aggressio, nec aliter vi uti licet, quam ad vim repellendam. Hinc ex communi sententia non licet occidere aut repercutere eum qui postquam aggressus est, fugæ se dedit, quive accepto vulnere, jam nocere amplius non potest. Eadem de causa non licet prævenire eum, qui te ad occidendum querit, quia non est aggressor: aggressor tamen censetur, non modò, qui ad feriendum accedit, sed qui jam in præsentia parat se ad actu invadendum.

Not. 2. Non agitur hic nisi de injusto aggressore: neque carnifices aut lictores à reo licite occidi possunt; alioqui daretur bellum ex utraque parte justum.

Not. 3. Agitur de invalore à quo quis occidendus est si non occidat: qui enim fugiendo vitam tueri potest, fugere tenetur. Excusant aliqui post Panormit. & Navarrum, duces & viros nobiles, quibus, inquit, ignominiosa est fuga: sed absit, ut ignominiosum existimet Christianus quod iudice Deo magnum est & nobile.

Not. 4. Eos qui occidere licitum esse putant, quasdam exigere conditiones, quarum prima, quæ ab iis omnibus admittitur, est, ut occisio hæc fiat cum moderamine inculpatae tutelæ. Est autem moderamen illud observatio modi debiti; adeo ut homo ea tantum faciat quæ ad sui defensionem sunt necessaria: unde moderamen hoc non observat, qui ad sumendam vindictam, non ad propulsandam injuriam alium occidit; item qui eum interficit quem ab occisione sui cohibere posset, solum vulnerando, mutilando, clamando. Quapropter ex istis Authoribus multi docent mulierem quæ in lecto sub pulvinari pugionem invenit, eo contra maritum uti non posse, sive clamare & opem implorare possit, sive non possit; quia mariti animus mille viis mutari potest, & aliunde non licet inimicum prævenire, ut supra dictum est. Ita Salonius, & satis fundatè. Existimant tamen alii, quod maritus in hac hypothesi sit morali modo invasor, dum de mala ejus intentione constat; & uxor aliter evadere nequit. Facile crediderim cum Soto, non nisi ex circumstantiis judicari posse, an in hujusmodi casibus sit præventio, an necessaria sui defensio: unde in his cautè procedendum.

Secunda conditio est ut actio iniqui invasoris sit vera per vim aggressio. Hinc colligere est, neutiquam licitum esse occidere iniquum Judicem, aut falsos testes, qui vitæ tuæ insidiantur. 1. Quia hic non occurrit vis illata, sed solum calumnia, quæ proinde Juris ordine non violentiâ propulsari debet. 2. Quia alioqui aperiretur via homicidio; facile enim sibi persuaderent homines se iniquè accusari, & mortem non nisi accusatorum & Judicum morte vitare posse. 3. Quia damnata est ab Alexandro VII. propositio ista: *Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam Judi-*

cem à quo iniqua certò imminet sententia, si alia viâ non potest innocens damnum evitare.

Tertia conditio, quam requirere videtur Angelus Scholæ, & post eum alii complures, hæc est, ut qui injustum aggressorem occidit, non ejus mortem, sed sui tantum defensionem intendat. Sed haud satis scio, an qui plumbeam glandem non nisi in caput inimici sui explodere potest, possit mortem ejus non intendere: atque, ut notat Decoq. facile ab adversario præveniretur & occumberet, qui diutius ratiocinaretur & expenderet an hic vel ibi possit eum ferire, ut mortem ejus non ut medium intendat, sed ut defensionis effectum.

Notand. 5. Duplex est ea de re Theologorum, & ut opinari quis posset, Ecclesiæ Patrum sententia. Alii putant licitum non esse injustum invasorem occidere, quocumque moderamine fiat. Ita inter alios Accursius, Gerson, Ricardus à S. Victore apud Delugo disp. 10. sect. 6. & Molinam tom. 4. disp. 11. Ita etiam Cardinalis Norisius in Vindiciis, Leonardus Van Roy cap. 6. q. 9. Alii verò longè plures numero, & ex iis etiam qui à laxioribus opiniunculis abhorrent, credunt id licitum esse, si fiat cum conditionibus mox assignatis. Ita Card. Delugo, Estius in 3. Sent. dist. 37. Sylvius p. 427. Pontas verbo *tuer*, cas. 1. Author Moralis Gratianop. Natal. Alexander in 5. Decalog. Præcept. & alii prope innumeri. Utriusque opinionis momenta proponemus, ita ut tamen facile percipiatur quam in partem propendamus.

Momenta eorum qui putant eum peccare contra charitatem, qui injustum aggressorem occidit.

Primum desumitur ex S. Augustino, qui lib. 1. de lib. arb. c. 5. sic loquitur: *Quomodo apud divinam providentiam liberi sunt, qui pro his rebus, quas contemni oportet, humanâ cade polluti sunt?* Atqui ibi S. Doctor inter res contemnendas eas ponit quas inviti amittere possumus, cujus modi est *vita, libertas, pudicitia*; ergo.

Idem S. Pater consultus à Publicola viro illustri, sic scribit: *De occidendis hominibus ne ab aliis quisquam occidatur, non mihi placet consilium, nisi foris sit miles, aut publica functione teneatur, nec pro se hoc facere, sed pro aliis vel pro civitate ubi etiam ipse est, accepta legitima procuratio- ne, si ejus congruat personæ.*

Secundum desumitur ex S. Cypriano Ep. 57. juxta quem occidere innocentibus nec nocentem licet. Et Ep. 56. *Christianis occidere non licet injustos vitæ ipsorum ereptores, sed occidi necessum est.*

Tertium ex S. Ambrosio lib. 3. de Offic. c. 4. ubi dicit sibi non videri, quod vir Christianus & justus & sapiens querere sibi vitam aliena morte possit aut debeat; utpote qui etiam si in latronem armatum incidat, ferientem referre non possit, ne dum salutem defendit, pietatem contamine. De quo in Evangelii libris aperta & evidens sententia est, *Reconde gladium tuum, &c. Quis latro detestabilior quam persecutor qui venerat ut Christum occideret?*

In eundem sensum omittis aliis scribit sanctus Bernardus tract. 1. de nova militia. *Est, inquit, qui nec ulciscendi zelo, nec vindicandi typho, sed tantum evadendi remedio, interficit hominem; sed ne hanc quidem bonam dixerim victoriam, cum de duobus malis in corpore quàm in anima mori levius sit. Et eandem prosequens materiam caput sequens sic inchoat. Quis igitur finis vel fructus secularis hujus non dico militiæ, sed malitiæ, si & occisor lethaliter peccat, & occisus aternaliter perit?*

Quartum petitur ex Nicolao Papa Can. De his Clericis. 6. dist. 50. ubi sic respondet S. Pontifex: *Pro quibus consulisti, scilicet, qui se defendendo paganum occiderunt, si postea per penitentiam emendati possint ad gradum pristinum redire, aut ad altiorem conscendere, scito nos nullam occasionem dare, nec ullam tribuere eis licentiam quemlibet hominem quolibet modo occidendi.*

Confirmatur, quia ipsi etiam adversarii fatentur in Apologia Casuistarum, multos Patres & Recentiores censere, ne pro vita quidem defendenda hominem privata autoritate interficere posse. Hoc nominatim fatentur de Cypriano, Lactantio divin. Instit. lib. 6. cap. 2. Cyrillo lib. 11. in Joannem cap. 12. Hinc Cardinalis Norisius post adductos id genus Patres plurimos. *Faceat igitur, inquit, novorum Casuistarum timor, suos illis relinquamus Tambourinos, Baunos, nos Ambrosium & Augustinum audiemus. Quasi verò nemo nominis alicujus oppolitam opinionem tuitus esset.*

Ultimum

Ultimum desumitur ex variis rationibus, quarum hæc est prima. Nemo licet alium occidit privata auctoritate; est enim hæc occisio intrinsecè mala: sed hic deest auctoritas publica, vel saltem divina, quæ nullibi permittit, ut quis injustum invasorem occidat.

Secunda ex sancto Augustino lib. de mendacio ad Consentium cap. 6. *Temporalem planè vitam suam pro æterna vita proximi non dubitabis Christianus amittere; ergo cum invadens si occidatur dampnandus sit, per propriam vitam ei consulendum est. Ratio ulterior est, quia tunc est in extrema necessitate spiritali.*

Tertia. Si occisio invasoris licita foret, invasus ad eam obligaretur: falsum consequens, ergo & antecedens.

Prob. maj. Tenetur unusquisque medium licitum & quod in sua potestate habet non omittere, cum agitur de servanda vita; alioqui jam homicida foret: atqui occisio alterius medium esset licitum ex hypothesi; ergo.

Momenta alterius opinionis.

Licet ex dictis constet gravia esse eorum momenta, qui hominem vitæ suæ per alienæ vitæ dispendium consulere non posse docent, non desunt tamen multi, ex iis etiam qui à mollioribus opinionibus abhorrent, qui contrariam sententiam uti communissimam, ita longè probabiliorē existimant. Imò Saloniū primam opinionem dicit forsan esse temerariam, ut quæ & multis textibus & communi omnium ferè Doctorum placito repugnet. Et Navarrus expendens mox citanda S. Thomæ verba, quibus vetat S. Doctor ne dum quis se defendit, invadentis occisionem intendat, dicit hanc S. Doctoris limitationem novam esse, &novationes, qua parte fieri potest, esse fugiendas. Ne quid autem labori nostro desit, præcipua hujus opinionis momenta proferemus, ut cognita causâ in alterutram partem promptius mens se determinare possit; & quidem differemus ex mente D. Thomæ quem sequitur nobilior Theologorum pars. Itaque secunda hæc opinio.

Prob. 1. ex cap. 22. Exodi v. 2. *Si effringens fur domum siue suffodiens fuerit inventus, & accepto vulnere mortuus fuerit, percussor non erit reus sanguinis: quod si orto sole hoc fecerit, homicidium perpetravit.* In quem locum sic scribit Augustinus quæstione 24. in Exodum: *Intelligitur ergo tunc non pertinere ad homicidium si fur nocturnus occidatur; si autem diurnus, pertinere. Hoc est enim quod ait: Si orietur super eum sol; poterat quippe discerni quod ad furandum, non ad occidendum venerit. Hoc & in Legibus antiquis secularibus, quibus tamen ista est antiquior, invenitur, impunè occidi nocturnum furem quoquo modo, diurnum autem si se zelo defenderit; jam enim plus est quàm fur. Ergo licet occidere furem siue nocturnum, qui nescitur an animo veniat occidendi; siue diurnum, quando constat eum ad furandum modò, sed ad occidendum venire.*

Respondent 1. per citata Legis verba hominem immunem fieri non à peccato. sed à pœna judiciali, ut alii docent de libello repudi. 2. Quod Judæis licitum fuisset non fore continuo licitum Christianis, quibus nova Christus eaque arctiora mandata imposuit.

Refelluntur 1. Quia S. Augustinus verbis supra citatis textum hunc intelligit de foro conscientie.

2. Quia caput *Si perfodiens. De homicidio*, utrumque & Exodi & Augustini textum adducit & confirmat: atqui Jus Canonicum de foro conscientie loquitur, cum civiles corrigere soleat Leges, quæ quod illicitum est, permittunt. Atque id patet ex ipso capitis ejusdem titulo: *Non occidatur fur diurnus sine culpa; nocturnus autem sic.*

Idem confirmabitur ex mox citandis Romanorum Pontificum auctoritatibus.

Probat. 2. Estius eandem sententiam ex variis Patribus. 1. quidem ex S. Cyrillo lib. 1. in Joannem cap. 35. Udenam, inquit, Petrus gladium habuit? Deinde respondet, *Quia secundum Legem gladio se defendere licebat, idcirco quoque gladium ferre licebat.* Et supra: *Nam si vi multitudinis invitatus ad necem traheretur Christus, omni modo fortassis debuissent illum discipuli defendere.*

2. Ex S. Ambrosio lib. 1. de Officiis cap. 36. *Neque in inferenda, sed in depellenda injuria lex virtutis est: qui enim non repellit à socio injuriam si potest, tam est in vicio*

Tournelii Tomi II. P. III. De Justitia & Jure.

quàm ille qui facit; unde Moyses cum vidisset Hebræum ab Ægyptio injuriam accipientem defendit, ita ut Ægyptium sterneret.

Probat. 3. ex variis Romanorum Pontificum decisionibus. Et quidem sententiam hanc expressè tradit Innocentius III. cap. *Significasti. 2. De homicidio voluntario.* Consultus enim ille Pontifex circa Canonicum Regularem, qui furem Eucharistiam cum ornamentis asportantem fossorio arrepto percusserat, vult eum ut homicidam haberi, etiamsi dubium maneat num fur ex ictu sibi per Canonicum hanc inflicto interierit, an verò ex vulneribus quæ à populo irruente acceperat. Deinde sic pergit: *Quamvis vim vi repellere omnes Leges & omnia jura permittant, quia tamen id fieri debet cum moderamine inculpatæ tutelæ, non ad sumendam vindictam, sed ad injuriam propulsandam, non videtur idem Sacerdos à pœna homicidii penitus excusari.* Nempe quia usus erat instrumento gravem inferente plagam, & in capite, ut insinuatur ibidem, prædictum furem læserat.

2. Ibidem tradit Alexander III. cap. 3. *De sententia excommunicationis.* Si verò, inquit, Clericum vim sibi inferentem, vi quis repellat, vel lædat, non debet propter hoc ad Apostolicam Sedem transmitti, nisi in continenti vim vi repellat, cum vim vi repellere omnes Leges omniaque jura permittant.

3. Idem docet Constitutio Clementis V. in Conc. Vienn. cap. *Si furiosus. En ejus verba:* Si furiosus, aut infans, seu dormiens hominem mutilat, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit: & idem de illo censemus qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit vel mutilat invasorem.

Unde sic: Illud censeretur non debet charitati contrarium, & prohibitum lege divina, quod Leges omnes omniaque jura permittunt, quod tutò fieri potest, modo non fiat ad sumendam vindictam, quod iis non subiacet pœnis quibus subiacet homicidium quodcumque peccaminosum, quod denique comparatur actioni infantis aut dormientis, quæ prorsus à culpâ vacant: atqui tale est ex jure Canonico homicidium ad sui defensionem perpetratum; ergo.

Probat. 4. ex præcipuis Scholæ Doctoribus. Et quidem sic loquitur D. Thomas 2. 2. q. 64. a. 7. *Si aliquis ad defendendam propriam vitam utatur majori violentia quam oporteat, erit illicitum: si vero moderate violentiam repellat, erit licita defensio; nam secundum jura vim vi repellere licet cum moderamine inculpatæ tutelæ. Nec est necessarium ad salutem ut homo actum moderatæ tutelæ prætermittat ad evitandam occisionem alterius, quia plus tenetur homo suæ vitæ providere quam vitæ alienæ.* Quibus posterioribus verbis plane excluditur eorum responsio qui dicunt B. Thomam loqui intra terminos Juris naturalis, non verò spectare charitatis ordinem; nam ommissio illius quod est contra charitatis ordinem, est ad salutem necessaria, cum præcipue agitur de homicidio: atqui occisionis alterius ommissio non est ad salutem necessaria ex Doctore Angelico; ergo.

2. S. Antoninus p. 2. tit. 7. c. 8. §. 1. Cum quis occidit alium necessitate ductus inevitabili, quia scilicet invasus ab alio volente occidere, vel graviter vulnerare, se defendendo occidit, servato debito moderamine, cum aliter non possit evadere manus ejus, non est propriè homicida, prout scilicet homicidium dicimus peccatum. Quod ulterius probat mox adductis S. Thomæ verbis.

3. Doctor Seraphicus Serm. 6. de decem Præceptis ubi postquam dixit excusari à tanto, non à toto qui fugere potuisset, sic pergit: *Si autem sit necessitas inevitabilis ut homo occidat alium hominem, non amore vindictæ, sed amore conservationis vitæ & animæ..... & fiat hoc cum moderamine inculpatæ tutelæ, hoc concessum est personis etiam perfectis, non solum imperfectis.* Et hoc probat S. Bonaventura ex S. Augustino lib. de lib. arb.

Consonat Catechismus Romanus tertia parte cap. 6. n. 7. ubi explicans cædes quæ quinto Præcepto non continentur, sic ait: *Qua etiam ratione si quis salutis suæ defendendæ causa, omni adhibita cautione, alterum interemit, hac lege non teneri satis apparet.*

Solvuntur Objectiones.

Ad S. Augustinum respondent 1. quod licet in alteram sententiam propenderit in lib. de lib. arb. inde tamen certò colligi non possit, quæ expressa fuerit ejus sententia,

X x

sententia, quia Librum hunc scripsit valde adolescens, & in eo multa tradidit inquirendo potius & disputando, quam firmiter asseverando, ut ipse tradit L. 1. Retractationum c. 9.

Et verò Augustinum non tam eos damnaſſe, qui in hypothefi præſenti occidunt, quàm in iis excutandis laboraſſe, ſuadent hæc dubii alicujus verba, *Quomodo inculpati eſſe queant, non video.* Et rursus, *Quo pacto iſtos defendam, non video.* Quod autem tunc omnino non ſciebat Auguſtinus, hoc deinde novit, ut patet ex adductis ſupra ejusdem S. Doctōris textibus, quibus priorem hanc, in quam totus ire videbatur opinionem emolliivit.

Reſpondent alii, Auguſtinum de iis loqui, qui, ut plerumque contingit, irā, vel odio, aut immoderato vitæ affectu ac libidine alios, à quibus invaduntur, occidunt: raro enim ſit, ut, qui alterum invadentem ferit, eā utatur manſuetudine, patientiā & charitate, quā inimici ſui mortem non quærat ut aliquod ſui bonum, ſed ut ſolam ſui deſenſionem; adeoque vix evenit, ut non excedantur juſti moderatæ tutelæ limites. Hanc reſponſionem cæteris Patribus accommodatam volunt.

Perperam objicias, Auguſtinum eodem loqui modo de homicidio pro vitā, ac pro pudicitia ſervanda. Nihil enim obſtat, quò minus verba S. Doctōris intelligantur diverſimodè pro ſubjecta materia, quomodo in Decreto Jeruſolimitano, aliter fornicatio, aliter ſuffocata prohiberi intelliguntur, eſſi unicā clauſulā indiſtinctè prohibeantur. Adde, quòd quæcunque occiſio immoderatè facta & animo vindictæ, pariter reprobanda ſit, ſive fiat ad vitæ, ſeu ad pudicitiaſ conſervationem.

Quantum ad textum deſumptum ex Epiftola ad Publicolam, diſting. non approbat Auguſtinus ut inſaſor debeat occidi, conc. ut poſſit occidi, ſubdiſt. ut poſſit, cum inſaſus aliter ſibi conſulere poſſet, conc. cum non poſſet, neg. Patet ſolutio ex duodecima quæſtione inter octodecim à Publicola propoſita; ſic enim interrogaverat Auguſtinum Publicola: *Si Chriſtianus videat ſe à Barbaro vel Romano velle interfici, debet, ne eoſ ipſe Chriſtianus interficere, ne ab illis interficiatur? vel ſi licet ſine interfectione eoſ repellere vel impugnare, quia dictum eſt non reſiſtere malo.* Ad hanc quæſtionem reſpondet Auguſtinus, *De occidendis hominibus, &c.* Atqui hæc quæſtio procedit 1. de debito occidendi, debetne Chriſtianus eoſ interficere? 2. Procedit de eo etiam caſu, in quo inſaſus ſaluti ſuæ aliter quàm occidendo conſulere poſſit: quærit enim Publicola, an tales ſine interfectione repellere liceat. Ergo ſine occiſione repelli poterant. Porro nec nos dicimus debere eum, qui invaditur, ſi nec ſit miles, nec perſona publica, occidere inſaſorem; neque etiam id licere arbitramur, cum ſine interfectione vita ſervari poſſet, quia tunc non ſervarentur moderatæ deſenſionis limites; ergo textus ille nihil probat.

Ad S. Cyprianum loquitur S. Doctōr de caſu perſecutionis, quæ cum inferatur jubente Principe, per vim repelli non poſſet.

Ad S. Ambroſium. Prima pars textus ex eo adducti eſt extra rem: in eo ſiquidem agitur de homine, qui alteri naufragi tabulam eripit; ſed qui naufragi tabulam eripit, hominem innocentem occidit; ergo exemplum illud eſt extra rem.

Quoad exemplum de latrone, verba hæc S. Ambroſii neceſſariò limitanda ſunt, cum ex iis lequeretur, ſi accipiantur rigoroſè ne quidem latronē feriri poſſe, aut eum occidi non potuiſſe, qui in Chriſtum vitæ & mortis dominium irruerat. Itaque diſt. non licet latronem ferire ex odio, vindicta, aut extra caſum neceſſitatis, qualis etiam videri potuit caſus Chriſti, conc. non licet etiam, ſi ſola vitæ propriæ deſenſio intendatur, neg. Qui enim docet in depellenda alterius injuria, laudem eſſe virtutis, ille non negavit propriæ vitæ etiam per alterius occiſionem conſuli poſſe: atqui S. Ambroſius in textu inter probationes adducto id docet; ergo objectis ejus verbis prohibetur, inquit S. Thomas, *deſenſio, quæ eſt cum livore vindictæ*, non ea, quæ intra moderationis limites tota conſiſtit.

Inſt. Idem S. Doctōr Lib. 10. in Evangelium Luca, *O Domine, inquit, cur emere me jubes gladium, qui ferire me prohibes? Cur habere me præcipis, quem veras promiſi?* Unde ſic: Eis occidere non licet, quibus ne feriant, prohibet Chriſtus: atqui, &c.

Reſp. diſt. cum Natali Alexandro, quibus prohibet Chriſtus ut malum ne feriant, conc. quibus prohibet ut minus perfectum, neg. Pergit enim Ambro-

ſius: *Lex tamen referire non vetat, & ideo fortasſe Petro duos gladios offerenti, ſatis eſt, dicis, quaſi licuerit uſque ad Evangelium; ut ſit in Lege aſſuſionis eruditio, in Evangelio bonitatis perfectio.* Ergo Lex antiqua, etiam dum homicidium ad vitæ propriæ deſenſionem permittit, lex æquitatis eſt; Lex, verò nova, quæ ſuadet modo longè urgentiori, ut illud non fiat, lex bonitatis eſt, id eſt, quod melius eſt conſulens, & quod ſanctius, non autem, quod abſolute neceſſarium eſt.

Solutionem hanc Auguſtino applicari non improbabiler tradit Noriſius, juxta quem ea S. Doctōris eſſe mens poſſet, eoſ, qui vitæ defendendæ gratiā occidunt, culpabiles eſſe, ut qui melius bonum omittant, non ut qui rem ſemper & abſolute malam exequantur.

Ad S. Bernardum reſpondeo, verba ejus ad vivum reſecari non debere; cum ex iis lequeretur, nequidem milites moderate quempiam occidere poſſe. Loquitur enim devotus Pater in toto opere de militibus, ad quos proinde verba ejus pro ſubjecta materia potiſſimum extendi debent: porro nemo dixerit, peccare militem eo præciſe, quòd hominem occidat, ergo non ex ſola occiſione, ſed aliunde ſumi debet occiſionis hujus iniquitas. Unde

Reſp. 2. diſt. Mala eſt hæc victoria, quia, ut loquitur S. Doctōr, ſit in bello, ubi duntaxat Chriſtus non eſt cauſa militandi, & reportatur ab hominibus, qui dum etiam vindictam non amant, pudendo furore aliis vanitatibus inſerviunt, ut addit capite ſecundo S. Bernardus, conc. mala eſt ratione præciſe ipſius occiſionis, neg.

Itaque duplici de cauſa malæ ſunt omnes omnino victoriæ militum, de omnibus enim loquitur Bernardus; cum & muliebri pompa ad mortem properant, vel ei ſe militiæ adjungunt, quæ non amore Chriſti, ſed levibus plerumque de cauſis decertare amat: tunc ſive vincant, ſive vincere velint & vincantur, homicidæ ſunt. Porro hanc eſſe Bernardi mentem liquet ex toto capite ſecundo. *Quis ergo, inquit, & milites, hic tam ſtupendus error? Operitis equos ſericis? depingitis haſtas, clypeos & ſellas? & cum tanta pompa pudendo furore & impudenti ſtupore ad mortem properatis. Militaria ſunt hæc inſignia, an muliebria potius ornamenta?* Et infra: *Non ſanè inter vos aliud bella movet liſesque ſuſcitat, niſi irrationabilis iracundiæ motus, aut inanis gloriæ appetitus, aut terrenæ qualiſcunque poſſeſſionis cupiditas. Talibus certè ex cauſis neque occidere, neque occumbere tutum eſt.* Hæc tenus S. Bernardus.

Inſt. S. Bernardus Lib. De diſpenſatione & præcepto ſic diſſerit: *Mandatum Dei eſt, Non occides: fac ergo duos homicidas, unum quidem ſpoliandi cupiditate, alterum ſe defendendi neceſſitate facinus perpetrare: an non hic ſatis evidenter inter lepram & lepram cauſa ſeparat, faciens utique diſparem valde culpam unius ejusdemque tranſgreſſionis.*

Reſpondent, S. Bernardum agere de eo, qui ad defendenda fortuna bona aliquem interimit; is enim recte quoque & communiter pro ſe pugnare dicitur qui pro bonis ſuis pugnat.

Confirm. Quia hic antitheſim inſtituit S. Bernardus; ergo cum in primo membro loquatur de eo, qui ſpoliandi cupiditate homicidium perpetrat, in ſecundo explicari debet de eo, qui ne ſpolietur occidit; ergo locus ille contra nos non pugnat, ſed contra eos, qui poſt S. Antoninum & Natalem Alexandrum docent, hominem poſſe inculpatè occidere turem, qui res temporaneas ſibi aufert, ſaltem cum eaſ tanti ſunt momenti, ut ſine iis homo ſtatum ſuum conſervare nequeat.

Quod attinet ad argumenta è ratione petita, non videntur hæc gravem moram injicere poſſe.

Ad prim. negatur, deſſe ſufficientem iniqui vitæ inſaſoris occidendi poteſtatem; cum hoc jura omnia omneſque leges permittant.

Ad ſecundum, fateor ei, qui in extrema eſt neceſſitate ſpiritali ſuccurrendum eſſe meliori modo, quo fieri poſſet: at nego eum, qui alii vitam eripere vult, in extrema neceſſitate verſari; neceſſitas enim, in qua quis conſtitutus non eſt niſi ex libera ſua voluntate, & quæ ceſſabit ſtatim, ut eam ceſſare volet, extrema vocari non poſſet: atqui talis eſt neceſſitas ſeu potius conditio illius, qui alii vitam auferre conatur; ergo.

Confirm. Si quis tibi dicat: *Da mihi centum aureos, aut quidquid habes boni, alioqui me ſuſpendam:* non teneris dare, eo quod ſuſpenſio futura non ex proprie dicta neceſſitate oriatur, ſed ex alterius malitia, quæ ipſi patrocinari non debet; ergo multo minus vitam ſuam tradere teneris.

Ad

Supra in
Object.

Van Roy.
p. 136.

Ad tertium, dico falsum esse, quod homo teneatur mediis quibuscunque licitis vitam servare; contrarium patet ex iis, quæ diximus. Concluf. secunda Sect. primæ hujus Articuli, Dicendum ergo cum S. Antonino, quod nullus tenetur ad hoc, quod permittat se occidi; sed majoris perfectionis esset, si potius permitteret se interfici, quam se defendendo occideret. Et hoc, addit S. Doctor, intellige, si est in bona dispositione animæ suæ: nam alias fatuè faceret, exponendo se morti corporis & animæ. Quæ postrema S. Doctoris verba non omnibus placent, ut jam observavimus.

Quæres, an possit quis & debeat occidere injustum invasorem, qui alteri vitam eripere conatur, cum isti aliter succurrere non potest.

Resp. 1. Posse. Ita docent communiter, quotquot credunt homini licitum esse vitæ propriæ invasorem interficere; qui enim proximum sicut se ipsum diligere debet, eum cum injuste impugnatur sicut se ipsum defendere potest. Atque hoc saltem de parentibus nostris & familia probat vetus Pœnitentiale, quod citat Morinus ad calcem Operis sui de Pœnitentia, in quo sic habetur: *si quis se defendendo vel parentes suos, vel familiam suam occidisset aliquem, ille non erit reus.*

Resp. 2. Non convenire Theologos, an qui alium defendere potest per alterius mortem, ad hoc necessarium faciendum teneatur. Alii affirmant, quia, inquit, in pari damno melior esse debet conditio innocentis quam aggressoris injusti. Ita Molina & Bonacina apud Delugo disp. 10. sect. 11. Alii verò negant, quia ubi mala sunt paria, & qui ea subire debent, æqualiter proximi locum habent, non potest esse tanta obligatio uni mortem inferendi, ut alter ab ea liberetur. Porro tam invasor quam invasus sunt proximus tuus; ergo non videris tam graviter obligatus ad liberandum unum cum damno alterius. Quod autem dicitur innocentem præferendum esse nocenti, non probat strictam illam obligationem, de qua loquimur. Et verò probabilissimum est, quod multi docent, si duobus, quorum alter justus est, alter verò impius, quique ambo in fluvio pereunt, opem ferre nequeas, impium præ justo eripi posse, propter periculum damnationis æternæ. Alii demum, quorum opinio veritati magis & naturæ consona videtur, credunt quibusdam in casibus occidi debere alienæ vitæ invasorem, ut 1. Si illius, qui invaditur, vita ad commune bonum necessaria sit 2. Si invasus sit pater tuus, mater, filius, conjux, aut aliquis, quem titulo speciali defendere tenearis. At iidem credunt, alios esse casus, in quibus nec tenearis, nec teneri possis, ut si innocentis invasor esset pater tuus, vel solum filius. Ita Card. Delugo.

Cæterum etsi fateantur omnes, quemlibet teneri ad alterius defensionem, juxta illud Prov. 24. *Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum, libera ne cesses*: conveniunt tamen, neminem per se loquendo ad id teneri cum propriæ vitæ periculo: quia quisque nihil læso charitatis ordine suam alienæ vitæ vitam præferre potest. Si tamen ageretur de vita Principis alteriusve personæ publicæ, cujus ex morte gravia imminerent Communitati mala, tunc ei cum vitæ etiam suæ periculo succurrendum esset, quia æquum est, ut commune bonum privato semper anteponatur.

SECTIO VI.

An liceat occidere ad defensionem boni temporalis, honoris & pudicitie.

CONCLUSIO PRIMA.

Non licet propter bona fortunæ, ea etiam, quæ magni sunt momenti, & aliter recuperari non possunt, injustum eorum invasorem occidere.

Probatur 1. Præceptum illud: *Non occides*, generale est, & neque in Scriptura, neque in Patrum Decretis, aut Jure Canonico limitatur, cum de fortunæ bonis sermo est; ergo homicidii reus est, qui pro illis bonis hominem occidit.

Prob. 2. Exodi 22. expressè prohibetur, ne fur diurnus occidatur, quia, ut notat S. Augustinus, & ex eo caput 3. *De homicidio poterat discerni, quod ad furandum, non ad occidendum venisset*; ergo eum, qui ad furandum duntaxat, non ad occidendum venit, occidere nullatenus licet.

Prob. 3. Ex SS. Patribus & Romanis Pontificibus. Augustinus Lib. 1. de libero arbitrio. *Quomodo, inquit, apud divinam providentiam liberi erunt, qui*

Journelii Tomi II. P. III. De Justitia & Jure,

pro his rebus, quas condemni oportet, humana cæde pollui sunt?

Gregorius Lib. 3. Moral. cap. 8. *Plus, inquit, ipsi raptoribus debemus metuere, quam rebus irrationabilibus defendendis inhiare.*

Alexander III. cap. 10. *De homicidio. Expediebat potius post tunicam relinquere pallium, & rerum sustinere jacturam, quam pro servandis vilibus & transitoriis rebus tam acriter in alios latrones exardescere.* Hæc autem licet occasione Clerici dicta sint, probant pro quocunque etiam seculari. Et verò an non exigit amor ordinis, ut æternam proximi salutem, quæ nobis absolutè necessaria non sunt, anteponamus?

Obj. 1. cum Wigers & aliis: Cap. 2. *De homicidio volunt, sic habetur: Interfecisti furem aut latronem, ubi comprehendi poterat absque occisione. Si te tuæque liberando, non teneris ad pœnitentiam.*

Resp. cum Prosp. Fagnan. in his verbis, *te & tua liberando*, particulam & non esse sumendam disjunctivè, sed copulativè, adeo ut sermo sit de fure, qui bona simul & vitam invaserat, quem qui occidit, vacat à culpa, juxta ea, quæ Sectione præcedenti dicta sunt.

Obj. 2. Vim vi repellere, omnes Leges & Jura permittunt: sed vim infert, qui bona temporalia eripere vult; ergo.

Resp. dist. maj. Jura permittunt vim vi repellere per media legitima, conc. secus, neg. Occisio autem non est medium legitimum, cum de solis fortunæ bonis agitur: si enim bona temporalia exponi debeant ad conservandam proximo vitam, à fortiori occidere non licet ad hujusmodi bonorum defensionem.

Obj. 3. Bellum justè infertur pro fortunæ bonis, idque non sine multorum clade; ergo.

Resp. Principem ut eos ex subditis, qui res alienas abstulerunt, legitime interficit, sic & iis, qui sua injustè detinent, legitime bellum inferre, quia hanc à Deo potestatem accepit: at ubi privatis permittum est, ut autoritate propria fures occidant?

Obj. 4. Ex dictis licet pro tuenda vita injustum invasorem occidere: sed vitam moraliter eripit, qui eripit bona, sine quibus vita conservari nequit; ergo.

Resp. cum Flor. Decoq. 1. Rarum est, quod fur omnia auferat. 2. Si omnia prorsus auferret, ita ut vitam auferre meritò censeretur, videtur, quod eo casu occidi possit, non ratione boni temporalis, sed ratione vitæ, quam iniquè auferre vellet.

SECTIO SECUNDA.

Iniquum famæ aut honoris nostri invasorem occidere illicitum est, non solum Clericis, ut multi fatentur, sed etiam secularibus, ut quidam malè negant.

Prob. 1. Illud absolute illicitum est, quod sine totali ordinis subversione fieri non potest: atqui fieri nequit sine totali ordinis subversione, ut alium quis occidat pro vani honoris jactura: bonum enim fragile consistens in versatili aliorum opinione, quæ mutatur ut aura, sine summa ordinis subversione præferri non potest temporali & æternæ alterius saluti: atqui... ergo.

Prob. 2. Ea opinio admitti non debet, quæ positâ mundanis hominibus honoris fictitii amore abreptis via ad strages & homicidia aperitur: atqui posito semel, quod licitum sit ad defendendum honorem occidere, jam stragi & homicidio aperitur via. Quis enim mundanis hominibus persuadebit id, quod ubique in mundo pro honore habetur, honorem re ipsa non esse?

Prob. 3. Si violatum honorem morte ulcisci liceret, tunc præcipue cum vir nobilis alapa cæditur: hoc enim illud est injuriæ genus, quod non nisi sanguine elui posse dicunt: atqui falsum est, quod, qui alapa cæsus est, injuriam hanc inimici morte ulcisci possit. Vel enim nemine vidente percussus est, & tunc nullam aut fere nullam honoris jacturam fecit: si verò coram multis percussus fuerit, potest percussorem suum testium ope ad sibi satisfaciendum coram Judicibus adigere, & hac, quæ licita est, via honorem suum recuperare. Et verò quis vere Christianus honorem hominem ab eo vere recuperatum credat, qui contra charitatis leges fratrem suum æternæ damnationi objicit? Merito itaque propositionem hanc proscripsit Innocentius XI. *Fas est viro honesto occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit. Idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, &c. fugiat.*

Sed licetne alapam pro alapa reddere?

Resp. neg. defensio enim licita quidem est, sed non vindicta: atqui tunc non esset defensio, quæ locum non habet nisi in actuali aggressionem, sed mera vindicta, quæ non conducere ad servandum honorem, qui jam per injuriam ablatum esset, sed duntaxat ad acquirendum alium apud mundanos honorem, ex falso fortitudinis inhumanæ nomine; ergo. Ita Delugo.

Obj. ex S. Thom. opusc. 9. de decem Præceptis, præc. 8. *Nihil est tam clarum homini, sicuti fama.* Hinc Eccles. 41. dicitur: *Curam habet de bono nomine,* ergo si ad defensionem vitæ quempiam occidere liceat, licet id à fortiori ad defensionem honoris, utpote vitæ ipsa charioris.

Resp. nego conf. ut quæ falso supponat hominem boni nominis curam habere per inimici sui occisionem. Quæro nempe apud quos bonum habere velint nomen, qui manus suas iniqui famæ invaloris sanguine cruentant. An apud viros infames quorum sapientia terrena est, animalis, & Dei inimica? absit. Bonum ergo nomen illud est, quod tale est Dei verorumque Christianorum iudicio. Quis verò sincerè Christianus, eum multò pluri non æstimet, qui Christi & Sanctorum exemplo benedicit maledicentibus se, orat pro calumniantibus, non reddit malum pro malo, & percutienti in dexteram maxillam, præbet illi & alteram?

CONCLUSIO TERTIA.

Non licet injustum pudicitiae invaluorem occidere. Ita multi contra non paucos.

Prob. 1. ex S. Augustino, qui lib. 1. de lib. arb. c. 5. in hanc nostram sententiam manifestè descendit. *De pudicitia verò, inquit, quis dubitaverit quin ea sit in ipso animo constituta, quandoquidem virtus est; unde à violento stupratore eripitur ipsa potest? Quapropter legem quidem non reprehendo quæ tales permittit interfici; sed quo pacto istos defendam qui interficiunt, non invenio.*

Prob. 2. ratione quam subministrat August. in alato textu. Si liceret stupratorem interficere, utique ad virtutis tantæ conservationem: atqui virtus castitatis aliter potest quam scelesti invaloris morte defendi: ad hoc enim satis est, ut constanter dissentiat persona, quæ vim patitur; tunc enim etsi opprimatur exterius, id dicere poterit quod olim S. Lucia tyranno: *Si me invitam jufferis violari, castitas mihi duplicabitur ad coronam.*

Probatur 3. rationibus antea adductis, quarum summa hæc est. 1. Quod bonum temporale æternæ alterius salutis præferri nec debeat nec possit. 2. Quod præceptum generale non occidendi nullibi restrictum videatur pro præsentis casu.

Hinc colliges non licere patri, puellæ; aut marito uxoris pudicitiam tueri per occisionem invaloris: multò minus liceret uxorem in adulterio inventam interimere.

Tenetur tamen puella modis omnibus obistere, fugiendo, clamando: imò monet Delugo: rarissime fieri ut puella, si serio velit, violationem impedire nequeat; rarissime etiam contingere ut vir delectationem turpem ab omnino invita captare velit.

Dices contra Conclusionem: *Periculum pudoris bonis feminis est morte gravius,* ex S. Ambr. lib. 3. Offic. ergo si pro periculo vitæ interficere liceat, id pro periculo castitatis licitum erit.

Resp. nego consequentiam. Vir enim nobilis mallet mori quam honorem perdere, aut ad summam redigi paupertatem, & tamen ad vitanda hæc incommoda, sibi vel alteri mortem inferre non potest, ex dictis, ita à pari in proposito.

SECTIO VII.

De homicidio tum casuali, tum ex condito, quod est duellum.

Homicidium, ut dictum est, dividitur in voluntarium & casuale. Homicidium privatæ auctoritate voluntarie factum, peccatum esse nemo ambigit, & ex dictis sequitur. Disputari solet an Magistratus auctoritate publicâ donatus, qui contra Leges graviter deliquit, putâ cum Regni hostibus tractando, possit pœnam mortis Legibus sancitam contra semetipsum decernere & exequi. Melior & verior est hæc responsio S. Thomæ 2. 2. q. 64. art. 5. *Nullus est iudex sui ip-*

sus: unde non licet habenti publicam auctoritatem se ipsum occidere propter quodcumque peccatum. Talis ergo Iudex non publicam quam erga se ipsum non habet, sed privatam, quod grande crimen est, auctoritate se occideret. Quæritur etiam, an à Republica proscriptus possit à quolibet privato interfici: & hæc quæstio pendet ex natura sententiæ adversus fugitivum illum latæ, quæ si unicuique eum interficere permittat, quod rarum est, jam non privatam sed publicam auctoritate interficitur. Cæterum qui morte per contumaciam, ut ajunt, damnatus esset, is à quolibet privato occidi non posset, ut notat Pontas verbo *tuer* cas. 6. Nunc de homicidio casuali, de quibus hæc communiter docentur.

1. Homicidium absolutè & simpliciter casuale, non est voluntarium, ideoque nec peccatum, quia omne peccatum voluntarium est, ex August. Ita S. Th. supra.

Est autem homicidium simpliciter casuale. Primum, cum nec in se, nec in causa sua volitum est: ut si quis in ebrietate inculpabili alium occiderit; secus si ebrietas sit culpabilis, & hic casus prævideri potuerit. 2. Cum causa etsi culpabilis, est tamen inefficax respectu homicidii: ut si quis leviter alium vulneraverit, & ex Medici negligentia, vel ex propria incuria, corruptum vulnus mortem attulerit. 3. Cum etsi causa efficax fuerit, adhibita tamen fuit omnis, quæ viri prudentis iudicio adhiberi debuit diligentia: ut si venator fistulam explosam, postquam satis circumspexit num adesset aliquis, hominem occiderit. Et hoc aliqui verum esse credunt etiam si venatio esset opus illicitum respectu personæ quæ occidit, quæ v. g. Clericus erat aut Religiosus, quia, inquiunt, conditio Clerici efficit quidem ut pecces, sed non efficit ut vel minus habeas solertiam, vel minus afferas diligentiam quam Laicus, adeoque nec efficere potest ut occisio quæ in Laico vacaret ab omni culpa, in te sit peccatum mortale. Fateor me hac ratione plurimum moveri, de ea tamen iudicent alii ut volent.

2. Homicidium non omnino casuale peccatum est, plus vel minus grave, prout plus vel minus est voluntarium. Quapropter homicidii reus sunt 1. qui actum etsi licitum, tamen periculosum ponunt, non adhibita sufficienti diligentia; ut patet in venatore temere fistulam explosente, & in nutrice quæ relinquit infantulum in fenestra è qua decidere potest. 2. Qui ponunt actum periculosum, nec in potestate habent ut sufficienter diligentes sint. Hinc graviter peccant parentes, qui infantes tenellos in lecto secum reponunt, etiam si eorum mors non sequatur; quia parentes à somno abstinere non possunt, & in continuo suffocandæ prolis periculo versantur. *Monendi igitur sunt & protestandi parentes, ne tam tenellos secum in uno lecto colloquant, ne negligentia qualibet proveniente suffocentur vel opprimantur, unde ipsi homicidii rei inveniantur.* Ita Stephanus V. Can. 20. causâ 2. q. 5. 3. Qui omittunt aliquid ad quod tenentur ex iustitia: unde homicidii reatum incurrunt 1. Medici, quorum negligentia vel imperitia ægro mortem affert; tenentur enim scire, & aliis curandis cum ipsorum periculo sese non immiscere. 2. Advocati qui innocentem malè defendendo causa sunt cur capite plectatur. 3. Principes qui cum possunt non abigunt latrones viatoribus infestos, &c. Etsi verò graviter delinqueret & homicidii latè sumpti reus esset qui aliquid omisit ad quod ex charitate sola tenebatur, non esset tamen restitutioni obnoxius, quia iustitiam commutativam non violasset.

Homicidio casuali directè opponitur duellum sive monomachia. Est autem duellum. Certamen duorum vel aliquando plurium determinato numero, in certo loco & tempore, cum vitæ vel mutilationis periculo. Quæritur an licitum sit.

Resp. 1. Duellum publicam auctoritate & iusta de causa susceptum, esse posse licitum tum quia occurrere possunt causæ ei similes, quæ Davidem impulit ad ineundum contra Goliath singulare certamen; tum quia satius est ut Princeps qui de causæ suæ iustitia persuasus est, & est copiis inferior, certissimam suorum ruinam in dubiam victoriæ spem transferat, quam ut penè certo suorum excidio sese exponat. Quod si Princeps iustæ causæ defensor, duellum approbando victoriam ad statum magis dubium redigeret quam si generale certamen institueret, debitam subditis iustitiam læderet, victoriam fere certam in incertum duelli exitum commutando. A fortiori peccarent Duces qui sine belli dirimendi desiderio, iustæ causæ, sed ad delectationem, curiositatem, ostentationis, aut

aut privata vindictæ cupidinem duellum permitterent, utrique parti sæpe funestum, ut patet ex 2. Reg. cap. 2.

Resp. 2. duellum privata autoritate initum peccatum est mortale, unde illud nec offerre licitum est, nec oblatum acceptare.

an. 1643.
mense
Jun.

Prob. 1. ex frequenti totius Ecclesiæ judicio quod hisce verbis repræsentavit Synodus Trid. Sess. 25. cap. 19. *Detestabilem duellorum usum fabricante diabolo introductum, ut cruenta corporum morte, animarum etiam perniciem lucretur, &c.*

Prob. 2. ex variis Regum Christian. sanctionibus, præcipue vero Ludovici Magni, qui anno Regni sui primo decrevit ut qui duello confligent, tanquam læsæ divinæ & humanæ Majestatis rei habeantur, eorumque corpora foris projiciantur, & Christiana sepultura donari non possint.

Prob. 3. variis rationibus. Nam 1. illud licitum esse non potest, quod repugnat charitati tum nobis tum proximo debitæ: atqui tale est duellum, quod utriusque decertantis vitam & æternam salutem morali periculo exponit.

2. Quod iusta de causa suscipi non potest, licitum esse nequit: atqui duellum nulla iusta de causa suscipi potest. Non 1. cum ad virium jactantiam, gloriamque inanem suscipitur, ut factum est à Goliath; hæc enim gloria & medium quo procuranda intenditur, perinde futilla sunt. Non 2. cum agitur de lite terminanda, aut manifestanda veritate, detegendave innocentia: duellum enim non est medium quod ad hunc finem assumi possit, tum quia medium hoc nimis est crudele, tum quia horrendæ superstitionis plenum est, tum quia sæpe contingit ut in bello seu publico seu privato succumbant, quos iustam habere causam certum est. Non 3. si fiat animo vindictæ, quia vindicta ad Deum pertinet, non autem licita est homini privato, imò nec liceret eam exercere ex publica autoritate cum æquali periculo illius qui injuriam passus esset. Nec denique licitum est duellum ad propulsandam ignominie labem, quæ ratio feralis est duellorum penè omnium origo: ignavus enim & infamis haberi non potest ille quem ut vere fortem, passionisque omnium petulantissimæ, falsi nempe honoris dominum agnoscunt. Edictis suis Reges, Decretis suis Pontifices, suffragio & applausu quotquot Respublica sapientes habet, Sed qui duellum constanter recusat, hunc ut vere fortem agnoscunt, &c. Merito igitur proscripta est ab Alexandro VII. hæc quorundam propositio, *Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.* Absit enim ut timidus & iners judicetur qui se ipsum vincit, qui virtutem, unam veri honoris regulam sequitur, qui Christi patientiam & mansuetudinem imitari studet.

Existimant Theologi quidam, quos inter Bannes, Valentia, Decoq. & alii, licitum esse ei qui ad duellum provocatur, ne ignavia notam incurrat, dicere provocanti se quidem duellum non acceptare, sed paratum esse se defendere, si quis eum invaserit. At summopere timendum est ne verba hæc indirectam duelli acceptationem complectantur, aliamque ad invasionem illius qui sic loquitur, quodam modo compellant.

Circa duellantium pœnas consulenda sunt uniuscujusque Diocesis statuta. Dux præsertim in usu esse solent. Prima est excommunicatio contra duellantes, eorumque paternos, spectatores, &c. de qua vide Concil. Trident. Sess. 25. cap. 19. Secunda est privatio Ecclesiasticæ sepulturæ: quo in casu consulendi sunt, si fieri potest, Ordinarii locorum, ut monet Barbosa.

Quæres, an qui alium in duello interficit, teneatur ad restitutionem, sicut quilibet alius homicida.

Respondent aliqui non esse restituendi obligationem, cum duo æque libere ad duellum descenderunt. Ratio est, inquit, quia hujusmodi homines ea conditione saltem implicita decertant, ut qui alterum occiderit ad nihil teneatur. Et verò volenti non fit injuria. Si vero alter quasi invitus descenderit, puta ne pro ignavo apud mundanos haberetur, censent tunc eum qui provocavit ad restituendum teneri.

Respondent alii & melius, eum qui alium occidit teneri ad restituendum, tum creditoribus, tum uxori & filiis occisi si indigent, & eos occisus ex quæstu suo alebat. 1. Quia est vera & injusta causa omnium damnorum quæ ipsi patiuntur. 2. Quia ii jure suo nunquam cesserunt, nec illi pro ipsis renuntiare potuit qui occisus est. 3. Quia ex supra dictis patet eos, quorum

jus per vim ab aliquo læsum fuit, posse strictam ipsius reparationem exigere: atqui uxoris & filiorum jus per vim & injustitiam læsum est; ergo.

SECTIO VIII.

De restitutione propter homicidium & mutilationem faciendam.

QUI alterum occidit aut mutilat; damnum duplex eidem inferre solet, unum personale seu naturale, quod in vitæ aut membrorum privatione consistit, aliud temporale, cujus præcipuæ partes sunt 1. impensæ factæ in curatione ægri. 2. Lucrum inde cessans. 3. Damna quæ patiuntur hæredes aut alii, quibus bona aliquid præstabat, aut debebat defunctus.

Constat apud omnes, eum qui ob necessariam sui defensionem alium occidit; non teneri ad restituendum, quia non peccat contra justitiam: sed videndum an non exceßerit inculpata tutelæ moderamen, alioqui enim pro ratione excessus restituendum esset. Docent autem Navarrus & alii, eum cujus excessus mortale peccatum est, semper teneri ad damni totius restitutionem.

Quæres 1. An etiam immunis sit à restituendo qui potuit & debuit fugere & non fugit.

Respondent Lessius & alii quidam, eum non teneri, quia non fugiendo peccavit quidem contra charitatem, non verò contra justitiam, quatenus ex justitia fugere non tenebatur: alii tamen melius judicant eum, qui fugere potuit & debuit, ut Clericus, Religiosus, imò omnes aut penè omnes Laici, teneri ad restitutionem. Ratio est, quia ille ad restituendum tenetur, qui est injustus occisor: sed qui non fugit cum posset, est injustus occisor; quisquis enim sine necessitate alium privatâ autoritate occidit, injustus est occisor: atqui in hoc casu non erat alterius occidendi necessitas, &c. ergo. Ita Card. Delugo disp. 10. sect. 8. num. 170. & disp. 11. sect. 2. n. 55. ubi sententiam hanc communem vocat.

Quæres 2. An injustus occisor teneatur ad restitutionem damnandorum realium.

Resp. affirmat. Unusquisque enim tenetur ad resarcienda damna quæ intulit: atqui, &c.

Hinc sequitur, occisorem teneri ad restituendum hæredibus. 1. Expensas quæ in occisi curatione factæ sunt. 2. Cibos quibus uti propter morbum coactus est qui læsus fuerat, iis tamen deductis quos aliàs consumpsisset; sed nec ii computari debent, qui irrationabiliter insumpti sunt. 3. Lucrum quod ex operis percepturus fuisset: neque deduci potest labor lucrando adhiberi solitus, tum quia alioqui sæpe nihil esset restituendum, dum lucrum vulgo ex labore pendet; tum quia labor operarios reficit & juvat.

Quæres 3. an homicida teneatur restituere iis omnibus quos sustentabat defunctus.

Resp. 1. certum esse quod restituere debeat iis quos occisus de jure necessario alere tenebatur, & alebat ex operis & quæstu, ut sunt pater, mater, uxor, filii. Ita Theologi. Non tenetur verò fratri, nepoti, & aliis hæredibus non necessariis quos defunctus excludere potuisset; ii enim jus strictum ad hanc sustentationem non habent, unde eam ab hæredibus exigere non possunt.

Dixi, quos alebat ex operis: quia si alebat ex bonis quæ extant, non tenetur occisor eos alere, tamen si de cæteris damnis teneatur.

Sed si fratres, nepotes ad inopiam redacti essent, an non iis restituendum foret id quod ab occiso accipere consueverant?

Resp. esse qui ita sentiant. Contraria tamen opinio verior videtur, & sequitur ex dictis: quia iis solum restituendum est, quorum jus strictum violatum fuit: atqui hæredes non necessarij jus strictum non habent, ut diximus; ergo.

Et certe, ideo fratribus, aliisve restituendum esset, quia homicida iis vera eaque injusta damni causa fuit: atqui hæc ratio non valet. 1. quia nimis probat; probat enim restitutionem faciendam esse iis omnibus quibus occisus gratis beneficiebat, quod admittendum non est: occisor enim ad nihil amplius tenetur, quam teneantur hæredes qui defuncti bonis succedunt, cum perinde ad summum se habeat ac si universa defuncti bona eripuisset: atqui hæredes nihil strictè debent iis quibus beneficia conferebat occisus: ergo. 2. quia ille solum injusta damni causa

censeri debet, eo modo, qui ad restitutionem obliget, qui alteri eripit, quod eidem stricte debitum est: hoc autem non facit, qui impedit, ne fratres aut nepotes iisdem donentur gratiis, quibus antea cumulabantur; ergo.

Porro hæc expositio non vavet homicidæ, sed tantum hæredibus necessariis, quibus occisor restituere debet, tum illud, quod ipsis ex justitia debebat occisus, tum illud, quod idem occisus aliis gratuito conferebat; quia illud omne est lucrum, quod occiso cessat.

Quæres 4. An occisor satisfacere teneatur occisi creditoribus.

Resp. Probabilius esse eum teneri restituere, quod prudenter judicari potest ab occiso restituendum fuisse. 1. Quia occisor causa fuit, cur creditores id non recuperaverint, quod sibi stricte debitum est, & quod alioqui recuperaturi erant. 2. Quia creditores jus habebant, ne debitor extra restituendi potentiam constitueretur: atqui jus illud violavit homicida, ergo.

Sed notandum id, quod creditoribus restituatur, esse detrahendum ex iis, quæ hæredibus restituenda sunt; quia tanto minus hæredes ex bonis defuncti percepissent, quanto plus ille creditoribus suis solvisset. Quod si hæredibus restitutum fuerit, quidquid cessavit lucri, aut emerit damni, jam nihil debetur creditoribus, qui, quod sibi debitum est, ab hæredibus repetere possunt.

Quæres 2. An solvi debeant impensæ funeris.

Resp. Negat. Ex enim expensæ faciendæ erant, etsi naturali morte occubisset, qui violenta manu cecidit. Si tamen ex acceleratione mortis majores impensæ fierent, ut si vir nobilis extra patriam occisus fuisset, & in majorum suorum sepulchro tumulandus esset, tunc pro illo excessu faciendæ esset restitutio: at tamen deduci deberent expensæ, si quas facturuserat in itinere ille, qui occisus est.

Quæres 6. An etiam aliquid restitui debeat pro damno naturali.

Resp. 1. Certum esse, quod injuria seu contemptus, qui in omni alterius mutilatione reperitur, compensari debeat sive veniam petendo, si hoc patitur conditio lædenti, seu doloris signa exhibendo, seu demum satisfactionem pecuniariam dando, si læsus per eam placari possit.

Resp. 2. Probabilius videri occisorem, eumve, qui alium mutilavit, pro vita aut membro præcise sumptis, aliquid restituere debere. 1. Quia damnum omne compensari debet, quantum fieri potest. 2. Justum non est, ut quis ab omni prorsus restitutione eximatur, quia nimium debet. 3. Quia vita hominis se quadantenus habet, sicut in pictura archetypa quædam, quæ pretium omne superant, posito tamen, quod pro iis dandum sit pretium, definiri potest ex prudentum judicio, quo usque pretium illud extendere se debeat. Vide, quæ supra dicta sunt, ubi de restitutione bonorum ordinis superioris per bona ordinis inferioris.

Quæres 7. An si occisor supplicium luat pro homicidio; aut si occisus testetur moriendo se ei condonare, an, inquam, fiat tunc immunis à restituendo.

Resp. Negat. Ratio primæ partis est. 1. Quod mors in homicidam à Judice decernatur, non ut parti læsæ satisfiat, sed ut vindicetur illata Reipublicæ injuria, aliisque terror afferatur. Unde blasphemia aliaque ejusdem generis crimina, quæ homini damnum non inferunt, simili supplicio puniuntur. 2. Fur patibulo suspensus non desinit teneri ad restituenda, quæ abstulit; ergo à pari. Sunt tamen, qui credant homicidam morte punitum, immunem fieri à restituendo pro damno naturali, dum vitam pro vita donat; sed non statim ipse vel potius ejus hæredes à reparandis damnis realibus immunes judicari debent.

Ratio secundæ partis hæc est. 1. Quod condonatio simpliciter facta intelligatur quoad legem charitatis, quæ præcipit, ut diligantur inimici, non autem ut à restitutione eximantur. 2. Quod in occisione alicujus duplex interveniat injuria: alia quidem, quæ infertur patri, & circa hanc si remittatur, occisor à restituendo liber fiet; alia vero, quæ infertur filio v. g. patris occisi; hæc autem cum sit ipsum jus filii, non potest à patre, sed solum à filio condonari. Ita Delugo disp. 11. sect. 3. & post eum Flor. Decoq. p. 104.

Quæres 8. An hæredes occisoris teneantur ad restitutionem in ejus defectum.

Resp. Affirmat. Et hoc verum est, etiamsi occisor morte punitus fuerit. Hoc sequitur ex dictis, & con-

firmatur, quia hæredes ut in omnia jura, sic & in onera omnia succedunt. Solent tamen occisi hæredes honestiores pœna talionis contenti esse, dedignantur enim aliud exigere quam homicidæ mortem: è contra hæredes occisi, qui egeni sunt, plus damni, quod passi sunt quam læsi honoris reparationem quaritare consueverunt, quia plus patitur eorum bursa quam fama, ut loquitur mox citatus Theologus, post Molinam disp. 84.

Quæres 9. An ad restituendum teneatur, qui occidit Cajum, quem invincibiliter putabat esse Titium inimicum suum.

Resp. Teneri. 1. Quia re ipsa est injustus occisor. 2. Quia qui ædes alicujus incendere voluit, & alterius incendit, non desinit obligari ad restituendum; ergo à pari.

Quæres 10. An etiam ad restituendum teneatur, qui occidit hominem brevi moriturum; aut qui brachium amputavit alicui, qui paulo post non ex vulnere, sed alia occasione mortuus est.

Resp. ad primum, eum, qui occidit hominem paulo post moriturum ex infirmitate, vel jussu à Judice occidendum, non teneri ad restituendum, nisi pro operis vel lucris cessantibus, secundum breve illud tempus, quo supervicturus erat. Si vero ille ab alio injuste occidendus erat, dico eum teneri ad restitutionem totius. Ratio primæ partis est, quod occisor non sit tunc causa nisi modici illius damni. Ratio vero 2. partis est, quod damnum prout injuste illatum est, totum pendeat à tali occisore, qui non potest obligationem ejus reparandi dividere cum eo, qui alioqui occisurus fuisset, quia is actu & de facto non fuit occisor.

Resp. ad secundum, quod si nec pactum, nec Judicis sententia præcellerit, ille, qui brachium amputavit, non debeat quidquam pro tempore mortem sequenti. Sequitur ex præcedenti responsione.

Quæres 11. Quomodo æstimari possint damna realia, quæ ex occisi morte consecuta sunt.

Resp. Spectandam esse occisi conditionem, sitne dives an pauper, juvenis an senex, doctus & ad laborem vigil, an in arte sua imperitus & segnis, innocens an prope diem morti addendus, sanus an morbo ad interitum vergente oppressus. Deinde attendendum, id quod est in spe, ei quod in re est non æquipollere. Videndum etiam, an non toleret tantum conlumere, quantum lucrabatur, an non ex eorum numero foret, qui familiam suam ad Xenodochium trahunt, &c.

SECTIO IX.

De injuria per stuprum & similes actus illata, nec non de ejus reparatione.

Septem vulgo numerantur luxuriæ species, nempe fornicatio simplex, quæ est copula carnalis soluti cum solutâ; stuprum, seu defloratio virginis invitæ; adulterium, sive illicitus concubitus conjugatorum, utriusque vel alterutrius; raptus, seu violenta abductio personæ renitentis, explendæ libidinis causa; incestus, seu copula carnalis consanguineorum vel affinium intra gradus prohibitos; sacrilegium, id est in præsentem commercium carnale personæ Deo sacræ; ac demum peccatum contra naturam. Quæ omnia fusius exposita videris apud Polmanum in Brev. ar. Theolog. Si fornicatio simplex peccatum sit mortale, ut definitum est in Conc. Vienn. adversus Beguardos & Beguinæ, sequitur à fortiori alias quæ enumeratæ sunt luxuriæ species totidem esse immania peccata. Sed quia non omne peccatum proximo injuriam infert, idcirco de iis solum loquemur impudicitia species quæ restitutionis obligationem pariunt.

Quæritur 1. Ad quid teneatur corruptor virginis.

Resp. 1. cum omnibus Theologis, eum, qui sine vi, fraude vel dolo, sed ex libero virginis consensu, turpem corporis ejus usum obtinuit, nihil ei debere in foro conscientia. Ratio est, quia scienti, consentienti & jure suo cedenti non fit injuria. Porro puella jure suo cedere potest, si non quoad claustrum virginale, saltem quoad reparationem damni. Stuprator tamen in foro exteriori ad dotandam virginem condemnari solet, quia vulgo præsumitur seducta fuisse, sicut præsumitur fuisse virgo, nisi contrarium probetur. Si tamen persona corrupta sciat interius se nec virginem fuisse, cum à Titio cognita est, nec re ipsa ab eo fuisse seductam, tenetur ei refundere, quidquid per

per judicem sub his falsis præsumptionibus sibi adjudicatum fuit.

Delugo
disp. 12.
sect. 11.

Resp. 2. Dubitari an stuprator aliquid debeat parentibus restituere. Negant Molina, Soto, Ledesma, & cum ipsis Delugo. Ideo enim, inquit, parentibus restitutio facienda esset, quia iis fit injuria, & non possunt filiam suam marito dare quin dotem ejus augeant: atqui hæc ratio nulla est. Si enim vidua extra patris potestatem constituta, corrumpi se sinat, hinc etiam sequitur infamia in patrem, & necessitas augendæ dotis si pater eam secundo marito donare velit: atqui tamen fatentur oppositæ opinionis patroni eum qui viduam corrupisset, ad restitutionem erga patrem non teneri; ergo.

Opposita tamen opinio à pluribus defenditur; & reipsa qui puellam sub potestate parentum adhuc positam stuprat, specialiore iis injuriam infert, quam qui vidua abutitur, quia prima curæ paternæ specialius commissa est quam secunda.

Porro is est restitutionis in præsentī casu modus, ut mulier à partu ad triennium prolem alat; corruptor vero ab anno tertio & deinceps, donec proles sibi providere possit; imò à partu eam alere debet stuprator, si ad id se obligaverit, aut id mulier præstare nequeat. Si infans expolitus sit & ad Xenodochium translatus, debent parentes si satis habeant facultatum, expensas solvere, quia hospitalia egenis non autem divitibus ædificata sunt, juxta communiores & tutiorem sententiam. Si duo eandem feminam cognoverint, debent in dubio ambo proles educandæ onus inter se partiri.

Resp. 3. Eum qui sine vi & dolo puellam corrumpit, adhuc teneri ad restitutionem pecuniariam, si garrulitate suâ causâ sit cur ipsa diffametur. Ratio est, quia hæc iniquâ diffamatione causâ est damni quod patitur puella in ordine ad status susceptionem.

Resp. 4. Eum qui vi, fraude, aut falsis persuasionibus virginem vitavit, teneri compensare quidquid inde puella aut parentes ejus damni percipiunt. Ita S. Antonin. 2. p. tit. 5. cap. 6. Imò quamvis nuptias non promiserit, tenebitur in foro externo ad eam dotandam & ducendam ex cap. 1. De adulter. ad hoc tamen non tenetur in foro conscientie ante sententiam Judicis, sed satis est ut ei procuret matrimonium æque conveniens, ac si deflorata non fuisset. Ita Delugo ubi sup. n. 11. & alii communiter. Ex quibus colliges necesse non esse ut stuprator totam dotem det, sed satis esse ut supra dotem quam puella à patre aut aliunde habet, tantum addat quantum satis est ut tam benè nubat quam antea nupsisset. Quod si puella dotem nolit, sed exigat matrimonium cum injusto defloratore, divisi sunt Theologi. Alii negant stupratorem ad illud matrimonium obligari, quia, inquit, per dotis collationem res sufficienter ad æqualitatem reducuntur. Alii cum Azorio affirmant, quia etiam posito dotis augmento, non videtur redintegrari honor feminae ablatus nisi ea stupratori nubat, aut res sit occulta. E contra si stuprator matrimonium offerat quod puella nolit, semper tenebitur ad eam dotandam.

Resp. 5. Puellam quæ precibus, donis blanditiisque cedit, non censi vitari invitam: tum quia hæc omnia voluntarium non tollunt, sed augent; tum quia hæc à muliere si serio velit, excuti facile possunt. Si vero preces sint alicujus domini aut Principis, quibus virgo præ metu, ut ajunt, reverentiali, resistere non possit, tunc comparantur dolo, & eandem restituendi obligationem inducunt. Sed notandum cum Decoq. raro evenire ut preces dolo æquivalent, & puellam vere invitam faciant.

Resp. 6. Si puella vim passa æque bene nupsit ac si oppressa non fuisset, aut Religionem ingrediatur, probabilius esse quod ejus corruptor adhuc teneatur de compensatione quadam pecuniaria; quia reipsa damnum passa est, quod licet in se irreparabile sit, utcumque tamen per bonum ordinis inferioris compensari potest, ut alibi dictum fuit, Nec obstat quod puella fortem æque bonam nacta fuerit: sicut enim qui alterius merces corrumpit, de damno illo tenetur, etiamsi emptor idem pro iis obtulerit pretium ac si corruptæ non fuissent; ita à pari in præsentī casu: neque enim ex bonâ mercatoris vel puellæ fortunâ lucrum reportare debet qui damnum reale intulit.

Quod spectat ad virgines quæ sub promissione matrimonii verâ vel fictâ corruptæ sunt.

Dico corruptores ad eas ducendas teneri: tum quia contractus onerosus ex unâ parte impletus, ex alia impleri debet cum potest; tum quia nemini fraus sua & dolus patrocinari debent: patrocinarentur autem si si-

cutus animus tolleretur obligationem puellam indemnem faciendi; ergo qui fictè matrimonium promisit, non satisfacit pecuniam dando, nisi puella consentiat. Neque huic Religionem ingredi licet, quia hoc injustum foret, utpote quod adversaretur promissioni quæ executioni mandari debet.

Hæc tamen regula suas patitur exceptiones: unde qui fictè matrimonium promisit, ad id non tenetur. 1. Si præsumatur puellam deceptam non fuisse, sed temere & insipienter matrimonii contrahendi spem concepisse, quod præsertim contingit cum magna est conditionum disparitas, ut si vir dives sit & nobilis, femina vilis & inops. Ita S. Thom. in 4. dist. 28. art. 2. 2. Idem dicendum si puella ex nimis exaggerationibus, inconstantia & ambiguitate verborum, satis animadvertere potuerit promissionem fictam esse. 3. Si puella deinceps cum alio fornicetur cum per hoc etiam sponsalia dirimantur. 4. Si se virginem mentita fuerit, & jam corrupta fuisse deprehendatur; hoc enim casu non tam decepta est quam deceptrix. Si tamen qui cum eâ rem habuit aliunde nosset eam virginem non esse, tenebitur ad eam ducendam si vere promiserit; si autem fictè, adhuc teneri videtur, quia reipsa deceptus non est, & mulier ex parte sua contractum implevit. De his lege delug. disp. 12. sect. 1. 2. 3.

Quæres 2. Ad quid teneatur adulter.

Resp. vel ex adulterio secuta non est, proles, vel certo secuta est, vel demum dubitatur an secuta sit necne.

Si proles secuta non sit, nulla est facienda restitutio: tum quia per adulterium præcisè non inferitur damnum, sed solum injuria pro quâ, si tamen publica sit, non tam debetur restitutio quam satisfactio; tum quia ex Leg. Transigere. Cod. De transactionibus. transigere vel pacisci pro adulterio prohibitum est, ne videatur maritus uxoris lenocinium facere. Si tamen post peractum sine consensu mariti adulterium talis transactio fieret, censent non pauci eam valituram, quia lex quæ eam prohibet, inititur lenocinii præsumptione, quam in præsentī casu nullum habere locum supponimus.

Si ex adulterio proles certo moraliter secuta sit, ut si eo tempore maritus abfuerit, ægerve fuerit, ad matrimonium impotens, &c. debet 1. Alii, aut restitutio fieri Hospitali si ibi nutrita fuerit, juxta id quod paulò ante diximus. 2. Adulter debet pro parte sua compensare damnum quod legitimi hæredes patiuntur ex suppositione infantis spurii. Ratio est, quia adulter vera est damni hujusce causâ. Et hoc verum esse credimus, etiamsi adulter suppositionem illam non suaserit, semper enim moralis est causâ hujusce suppositionis; quia prævidere potuit & debuit eam ex actione suâ secuturam. Et certè pater qui finit filium suum aliâ vicino arbitrate suum esse, tenetur pro alimentis satisfacere; ergo & verus pater, adulter nempe, patri putativo pro filii alimentis satisfacere debet.

Si adulter sit in dubio an proles sua sit, divisæ sunt Theologorum opiniones; & ii quidem nostro judicio melius sentiunt, qui censent adulterum pro ratâ parte dubii ad restituendum teneri. Ita Molina disp. 103. Laiman. l. 3. de just. tit. 3. p. 3. c. 14. Decoq. p. 114. Habert.

Prob. autem 1. Quia iniquum videtur ut in casu dubii, debeat unus, ilque innocens, totum subire onus, dum alter, & quidem reus, ab eo plane immunis est; atqui maritus innocens totum subiret onus alendæ proles quæ forte sua non est, dum adulter pessimus nihil contribueret ad alendam eandem prolem quæ fortè sua est.

2. Adulter causâ est cur maritus filio incerto præbeat alimenta ut certo: atqui nocumentum ex hac incertitudine creatum, est pretio æstimabile; ergo adulter qui hujus nocumenti causâ, idem reparare debet.

3. Ille ad damni reparationem tenetur, contra quem est ejusdem damni præsumptio: atqui contra adulterum est præsumptio damni; ubi enim constat de actione per se sufficienter damnificativâ, ibi contra actionis hujus authorem est præsumptio, unde ut à restitutione immunis sit, probare debet damnum ex actione suâ non evenisse: atqui adulter actionem de se damnificativam posuit, & non probat, ut supponimus, damnum ex hac actione sua secutum non esse; ergo restituere debet tantò plùs, quantò minùs probat se damni causam non esse.

4. Addit Habertus, quod adulter tam debeat ad restituendum obligari, quàm ad id obligentur duo,

qui singuli lapidem projecerunt, à quo vulneratus est tertius: atqui tunc uterque restituere debet, quia uterque actum posuit, unde sequi potuit damnum tertii; ergo à pari.

Verùm hæc paritas probat quidem duos adulteros, qui dubitant, à quorum alterutro proles prodierit, teneri ex æquo eandem prolem alere, quia tunc constat & de actu damnificativo, & de damno; sed nihil probat pro præsentī casu, in quo non constat de damno, sed tantum de actu, qui fortè damnum non peperit.

Obj. 1. cum Lessio & aliis. Nemo tenetur solvere prius quàm ostendatur debitor; sed indubio adulter non ostenditur debitor.

Resp. Dist. maj. Nemo prius tenetur solvere quàm ostendatur debitor, si alteri incumbat probatio contra eum faciendā, conc. Si ipsi probationis faciendæ obligatio incumbat, nego. Sic non teneris alteri reddere rem, quam suam esse dicit, & non probat, quamque tuam esse putas. Verùm si crimen admiseris de se damnificativum, tunc tibi incumbit, ut probes ex hoc delicto nihil damni alteri creatum esse; quia, ut dictum fuit, postulat æquitas, ut præsumptio sit contra nocentem.

Obj. 2. Si adulter prolem hanc alimentis & bonis donare teneatur, pro quantitate dubii, teneretur puer illegitimum se credere; alioqui enim jam melior esset ejus quàm cæterorum conditio, quia præter hæreditatem, quam cum cæteris divideret, haberet, quidquid sibi ab adultero refunderetur: atqui infans non tenetur se spurium credere, etiam si mater id asserat; ergo.

Resp. Neg. primam maj. Exigit enim tum legum dispositio, tum innocentia infantis, ut legitimum se credat, donec spurium probetur: at meretur è contra crimen adulterii, ut se debitorem putet, nisi probet se in damnum non influxisse.

Ad probationem nego majorem. Illius enim conditio melior non erit, qui minùs habebit tum ex parte patris adulteri, tum ex parte matris: atqui infans ille minùs habebit ex parte patris adulteri, qui non tenetur dubium filium eodem juvare modo quo certum. Imò ideo juvatur filius spurius. 1. Ut vivat. 2. Ne fruatur parte bonorum, quæ ad hæredes legitimos redire debent. Deinde minùs etiam habebit ex parte matris, si fieri id possit sine scandalo, ut patebit ex statim dicendis.

Obj. 3. In dubio melior est conditio possidentis; atqui adulter bonum suum possidet, & est in dubio; ergo.

Resp. Dist. Melior est in dubio conditio possidentis, si de actu damnificativo non constet, conc. si de eo constet, nego.

Quæres 3. Ad quid teneatur adultera.

Resp. Eam teneri ad reparandā, quantum fieri potest, damna, quæ ex crimine ejus in maritum legitimosque filios derivantur. Hoc autem efficere potest, plus ex propriis bonis, si quæ habeat, legitimis filiis quàm spurio relinquendo. Si verò paraphernalia bona non possideat, cautè & prudenter persuadere conabitur patri putativo, ut legitimos filios pluribus instruat bonis quam illegitimum. Item animum filii ad amplectendum Religionis statum flectere nitetur: si tamen idoneus sit, & divinæ vocationis signa præ se ferat. Denique rem domesticam majori quam aliàs diligentia tractabit, de solitis corporis & vestium sumptibus detrahet, quantum permittent status & valetudo, &c.

Sed quid faciendum mulieri, quæ similibus modis damna hæc compensare non potest? Teneturne ad indicandum crimen suum?

Resp. cum SS. Thoma, Antonino, & vulgò Theologorum, mulierem generatim loquendo non teneri ad criminis sui prodicionem: vel enim crimen revelaret marito, vel filio spurio: atqui nec marito, nec filio illud revelare tenetur; tum quia revelatio hæc fieri non potest sine magna mulieris infamia, tum quia eadem revelatio gravium malorum radix esse potest, ut quæ mulierem mortis periculo exponat, & maritum periculo uxoricidii, aut odii saltem perpetui; tum denique, quia filius matri non credit, nec fortè credere tenetur; aut si credat, vix probabile est, quòd ita perfectus sit, ut propter solum justitiæ amorem renuntiet hæreditati, quam in exteriori foro retinere tuto potest.

Confirmatur ex decisione Innocentii III. qui consultus, an absolvenda esset quædam mulier, quæ prolem sibi supposuerat, ne mariti bona ad extraneos de-

volverentur, & crimen illud marito detegere non audebat, sic cap. 9. De Pœnitentia respondit. Si ut mulieri, quæ ignorante marito de adulterio prolem suscepit, quamvis id viro suo timeat confiteri, non est pœnitentia deneganda; ita nec illi debet pœnitentia denegari..... sed competens satisfactio per discretum Sacerdotem ei debet injungi: atqui si mulier teneretur ad detegendum crimen seu adulterii, suppositæ prolis, jam absolutionis capax non esset; ergo.

Confirmat. iterum, quia non est restituendi obligatio, cum ille, qui debet, est in impotentia morali, ille verò, cui debetur, non est rationabiliter invitatus: sed mulier, quæ aliter satisfacere nequit quam immane suum crimen detegendo, est in impotentia morali, &c.

Hæc resolutio limitari solet 1. Cum adultera jam ante famam suam publicè perdidit, quia tunc ex ipsa sua declaratione grave non patitur incommodum. Si tamen vel gravia inde mala sibi vereretur, vel prævideret sibi non credendum, rem pandere non teneretur. Ita Van Roy pag. 70. Decoq. p. 116. Delugo disp. 13. sect. 3.

Limitatur 2. Cum agitur de bono communitatis, ut si filius spurius regno succedere deberet, in magnum Reipublicæ damnum ob perditos spurii mores, indolem pessimam, hæreseos disseminandæ desiderium: tunc enim mulier, si legitime speraret, impedienda esse per adulterii sui manifestationem hæc mala, teneretur illud manifestare, non solum cum periculo famæ, sed ipsius etiam vitæ, quia bonum publicum privato semper est anteponendum. Ita Delugo ubi supra n. 44. qui addit, mulierem non obligatum iri ad semetipsam mortis periculo exponendam, si simpliciter ageretur de continuanda in legitimis hæredibus regni successionē.

Limitatur 3. Si mulier prudenter judicet spurium, utpote virum frugi, sibi fidem habiturum esse, (quod tamen rarissimè præsumi potest) tunc enim infamia nocentis apud unum aut alterum minus habet incommodi, quam gravissima innocentum damna. Hac de causa docent Theologi, occultum alicujus crimen posse tertio revelari, ut avertatur grave damnum, quod ipsi ab altero impendit.

Quæres 4. An filius teneatur credere matri, quæ asserit, eum illegitimum esse.

Respondent vulgò, filium non teneri credere matri etiam juranti, nisi manifestis argumentis id probet, ut si demonstret patrem ante & post conceptionis tempus abfuisse. Ratio est, inquit, quod nemo unius, quamvis non suspecti, hominis testimonio credere tenetur in sui præjudicium; præsertim cum testis ille turpitudinē suam allegat. Alii tamen docent, & quidem probabiliter, in hoc casu esse credendum matri, si probæ fidei sit, conscientia recta, & rem juramento confirmet, præsertim in articulo mortis. Et certè, quid vetat, ne turpitudinem alleganti habeatur fides, quando certum est, eam nec ex odio, nec ex personarum acceptione loqui?

Quæres 5. Quid de ea matre sentiendum, quæ plures filios convocans, ait: Unus ex vobis illegitimus est: vultis eum à me nominari, aut innominatum cum cæteris hæreditatem partiri? Hoc Avenione tempore suo contigisse scribit Alciatus lib. 3. cap. 12 & tradit, filios omnes mutuo sibi condonasse, eo quòd quisque sibi metueret.

Resp. Hanc agendi rationem esse iniquam. Primò, quia omnibus metum gravem injustè incutit, efficitque, ut omnes renuntient parti hæreditatis sibi certò debitæ. Secundò, quia per eam proles legitima illegitimitatis suspitioni exponitur; facile enim continget, ut, qui spurius non est, ob certa oris & vultus lineamenta pro spurio habeatur.

ARTICULUS III.

De injuriis contra famam & honorem, earumque reparatione.

Octavum Decalogi Præceptum, *Non falsum testimonium dices*, latius patet quàm verba præ se ferant: eo enim prohibetur non solum, quidquid mali de proximo dici potest in judicio & extra judicium, quo pertinent detractio, calumnia, contumelia, insurreptio; sed etiam judicium temerarium, nem suspicio ac dubitatio temeraria, ac denique omne mendacium, illud præsertim, quod proximo nocet, ejusque famam & honorem lædit.

Est

Est autem fama, bona opinio sive existimatio de aliqujus excellentia, quæ opinio efficit, ut habeatur pro bono vel absolute, vel relative, puta in ordine ad societatem, scientiam, artes, &c.

Honor verò est testificatio excellentiæ alterius, facta per externam reverentiæ aut submissionis exhibitionem. Hinc patet discrimen famam inter & honorem in eo situm esse, quod fama in interiori iudicio posita sit, honor verò in externo æstimationis signo consistat.

Quod autem fama & honor per detractionem aliquæ vitia mox enumerata violentur, patet ex nudis eorum definitionibus, & infra amplius declarabitur.

Detractio definitur, Alienæ famæ injusta & occulta læsio vel imminutio, seu denigratio.

Contumelia est alieni honoris injusta & aperta læsio seu ablatio. Hinc patet, contumeliam, ut quæ coram & in faciem fiat, esse peccatum detractione gravius, ut rapina peior est furto, ideoque in Confessione exprimi debet.

Calumnia est falsi criminis, vel defectus impositio; & hæc sub detractione ut species sub genere continetur. Detractio enim octo modis fieri potest, ut docet S. Thomas. Primò, falsum crimen aut defectum imponendo. Secundò, amplificando illud, quod verum est. Tertiò, occultum detegendo. Quartò, sinistrè interpretando, quod rectè ab alio gestum est. Quintò, negando aliquem certis quibusdam dotibus frui, rectè & boni quidpiam fecisse. Sextò, dotes illas aut bona imminuendo. Septimò, tacendo iis in circumstantiis, in quibus silentium pro vituperio habetur. Octavò, adeo frigide laudando, ut facile sentiant alii eum, quem laudas, parum tibi videri laudis dignum. Hos detrahendi modos, quorum priores quatuor directi sunt, posteriores verò indirecti, expriment verius sequentes:

*Imponens, augens, manifestans, in mala vertens,
Qui negat, aut minuit, reticet, laudatve remisit.*

Sed ut plenius & methodicè magis pertractentur ea, quæ ad tanti momenti materiam pertinent, videndum 1. An & quale peccatum sit detractio. 2. An & quam reparationem exigit. 3. Examinandi sunt casus aliqui, in quibus dubium esse potest, an urgeat reparandæ famæ obligatio. 4. Discutiendum, quomodo & coram quibus fama restitui debeat. 5. Videndum, an non aliquæ sint causæ, quæ à restitutione famæ excusent. Denique paucis dicendum de iudicio temerario.

SECTIO PRIMA.

An, & quale sit peccatum detractio.

CONCLUSIO.

Detractio est peccatum ex natura sua mortale, charitati simul & iustitiæ contrarium.

Prob. 1. ex Scripturis & Patribus. Prov. 24. v. 9. *Abominatio hominum detractor.* Eccli. 10. v. 11. *Si mordeat serpens in occulto, nihil minus eo habet, qui detrahit.* Rom. 1. v. 30. *Detractores & contumeliosi dicuntur digni morte.* Et 1. Corinth. 6. *Neque fures... neque maledici regnum Dei possidebunt.*

Consonant SS. Patres. S. Hieron. in Psal. 100. docet, detractionem fornicatione pejorem esse, quia, inquit, *qui fornicatur, se tantum occidit: ille autem, qui detrahit, & se, & illum, qui audit, æmervit.* Addit S. Doctor in Psal. 38. longè gravius esse illud peccatum, cum virum iustum aggreditur, *Qui detrahit iustis, inquit, diabolus est.* Et in Psal. 149. hæc profert, quæ utinam ab iis, qui in communivivunt, satis ponderentur. *Non putent Monachi, se debere esse securos, dicentes: Grandia crimina non facimus in Monasterio; non adulteror, non furtum facio, non homicidium.... grande scelus est, quando detrahis fratri tuo; linguâ tuâ fratrem tuum interficis.*

Unde licet: Peccatum illud mortale est, quod grande scelus dicitur à SS. Patribus, quod fornicatione peius est, quod qui admittunt, digni sunt morte, & regnum Dei non possidebunt: atqui talis est detractio; ergo.

Prob. 2. Quod proximum in fama & honore iniquè lædit, grande crimen censeretur debet, iustitiæque simul & charitati contrarium: atqui detractio infama, contumelia verò in honore proximum iniquè lædit, adeoque eum spoliât bonis, quæ divitiis longè

præstant, juxta illud Scripturæ: *Melius est bonum nomen quàm divitiæ multæ;* ergo.

Atque hæc intelligenda sunt, non solum de ea detractione, quæ ex malo animo procedit, sed de ea etiam, quæ ex loquacitate & levitate animi oritur, absque intentione lædendi proximum: hæc enim detractio est injusta læsio famæ proximi; tum quia indirectè saltem voluntaria est, cum voluntariè dicuntur ea, ex quibus per se sequitur læsio famæ alienæ; tum quia jus habet proximus, ne quis sive ex loquendi prurigine, sive ex alio motivo ea afferat & jactet, quæ nata sunt famam ejus imminuere. Ita S. Th. 2. 2. q. 73. art. 2. Ea igitur solum detractio à culpa vacat, quæ iusta ex causa sit; de quo infra.

Dixi, detractionem esse peccatum ex natura seu ex genere suo mortale. Venialis tamen esse potest, 1. ob defectum sufficientis advertentiæ. 2. ob materiæ levitatem, ut si narretur levis alicujus imperfectio aut peccatum. Imò rectè monet S. Th. q. 72. art. 2. ad 3. posse aliquem disciplinæ causa alteri, quem debet corrigere, verbum aliquod convitiosum dicere: & hoc modo, ait S. Doctor, Dominus Discipulos vocavit stultos, & Apostolus Galatas infensatos. Atque sic excusari possunt parentes & domini, qui erga filios & famulos verbis quibusdam contumeliosis utuntur: iis tamen abstinere satius est, utpote quæ frequenter lædunt, & raro emendent.

Ad dignoscendam detractionis gravitatem hæc statui solet regula, ut toties detractio censeatur peccatum mortale, quoties irrationabiliter in materia gravi læditur honor proximi: quia tunc ei rationabiliter invito notabile damnum inuritur: toties è contra propter oppositam rationem venialis judicetur, quoties leviter læditur ejusdem proximi fama.

Sed hic quædam notanda. Primò, exprobrationem rei levis immunem non esse à mortali, si fiat ex intentione graviter nocendi, iisve in circumstantiis, in quibus prævidetur gravem proximo dolorem concitatura. Secundò, id quod respectu unius personæ leve est, grave esse respectu alterius. Sic qui de puero aut famulo vili dicit, quod vanus sit, mentiatur sæpe, plus iusto bibat, potest haud peccare mortaliter, secus si hæc dixerit de Episcopo, de Superiore Communitatis coram ejusdem inferioribus, &c. talium enim fama multum inde imminuitur, ab authoritate sibi necessaria excidunt, ideoque despiciuntur, & ab iis non audiuntur, à quibus audiri debent. Tertiò, ad detractionem etiam gravem satis esse, si de proximo ea dicantur, quæ licet nullam ex parte ejus culpam supponant, eum tamen aliorum contemptui & ludibrio exponunt. Hinc graviter peccant, qui dicunt, patrem alicujus suspensio occubuisse, triremibus fuisse damnatum; item qui occultum natalium defectum narrant, aut eundem alicui per convitii modum in faciem exprobrant: hæc enim quantum mœroris creent, quam molestè ferri soleant, nemo est, qui ignoret: certè æquiori animo patitur quis se pro ebrioso, quàm pro spurio traduci. Quartò, non eandem esse omnibus in locis ejusdem detractionis gravitatem: unde, ut notat Flor. Decoq. qui occultam alicujus ebrietatem revelat, gravius detraheret in Hispania & Italia, quàm in Germania aut Belgio. Simili de causa excusant aliqui à mortali pueros, mulierculas, ac fortis infirmæ viros, qui certis convitiis apud plebejos usitatis se laceflunt, quia his non habetur fides, & honor vilium personarum non censeatur hisce injuriis graviter lædi. Eos tamen, qui hanc conviciandi consuetudinem habent, facile à Confessariis absolvendos non putem. Primò, quia in has contumeliæ voces erumpere non solent nisi irati. Secundò, quia scandalum audientibus ingenerare solent. Tertiò, quia verba, quibus utuntur, de se famam imminuunt, & eos, ad quos diriguntur, nonnunquam gravissimè exacerbant.

At peccatum mortaliter, qui de alio peccatum aliquod mortale refert, quod is à se admissum gloriatur, quodve in usu communi pro graviter infamante non habetur, putà qui de milite narrat duellum ab eo acceptatum fuisse?

Respondent aliqui, hic nullum aut leve dumtaxat peccatum occurrere, quia hæc admissi duelli narratio, habitâ conditionis militaris ratione, gravem injuriam inferre non potest. Neque tamen opinioni huic lubens subscribo: eadem enim de causa licebit varia alicujus contra castitatem peccata revelare, qui enim hæc admittunt, à mundanis hominibus sæpe pro beatissimis habentur. Cæterùm duellistas viri probi ut misera diaboli mancipia habent: ergo suam iis famam aufert, qui nefaria eorum prælia revelat.

Id etiam

Decoq.
p. 434.

Si etiam ex communi sententia mortaliter peccant, qui cum alicujus vitia propalant, generalibus utuntur verbis quæ tam mortalia quam venialia peccata exprimunt, si coram iis quos probabiliter existimare possunt, non levis sed gravis peccati ideam concepturos esse; quia tunc aut famam graviter lædunt, aut gravi ejus lædendæ periculo sese exponunt. Aliter dicendum, si moneant se de levibus solum culpis, aut de sola animi propensione loqui.

Non est etiam dubium, quin peccati lethalis confcios se efficiant, qui licet generalibus utantur verbis, magni tamen sceleris suspicionem & ideam in auditoribus excitant: quales ii sunt qui dicunt se de tali homine aliquid scire quod de eo nemo facile suspicetur, aut se ei quædam exprobrare posse quibus pudore suffundatur; aut se de eo quædam esse revelaturos, nisi ea æterno premi silentio charitas juberet: hæc enim ambigua & generalis detrahendi ratio plus vulgò nocere solet, quam si singulares alicujus defectus exprimerentur.

SECTIO II.

An & quibus in casibus detractio reparationem exigat, vel non.

Detractor ad famæ reparationem tenetur.

Prob. Jactura boni cujuslibet, atque ejus præcipue quod inter alia est præstantius, resarciri debet; quippe, ut ab initio monebamus, non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum: atqui per detractiorem facit homo jacturam boni, ejusque inter alios præstantissimi; ergo.

Atque hæc obligatio urget 1. Quamvis quis non nisi ex ignorantia detraxerit, puta si occultum alterius crimen revelaverit, quia illud publicum esse putabat; aut si illud de uno narratum existimavit, ac deinceps narravit, cum narraretur de alio. Ratio resolutionis nostræ, quæ apud Theologos communis est, ut notat Delugo disp. 15. sect. 1. Ratio, inquam, est 1. Quod justitia obliget quemlibet ad impediendum ne ex actione sua etiam inculpabili, alteri damnum creetur, cum illud impedire potest. Hinc qui ignoranter alienæ domui vel segeti ignem applicuit, eum statim ac animadvertit extinguere debet: atqui infamia tanquam ignis grassatur, viresque eundo acquirit; ergo. 2. Quia etsi talis detractor ab initio non fuerit injusta alieni damni causa, incipit tamen injusta causa fieri, dum malam opinionem quam injecit & evellere potest, in alterius mente relinquit: atqui tenetur quilibet omni ope efficere, ut injusta damni alieni causa non sit; ergo.

Hinc sequitur, quod si diffamatus aliquid percipiat damni postquam detractor errorem suum agnovit, is jam ad ejus restitutionem teneatur; quia qui causam damni à se positi non removet, censetur effectum ab ea prodeuntem velle. Secus si damnum illud alteri contingat antequam errorem suum agnoverit, quia tunc voluntaria ejusdem causa censeri non potest.

Sed quid faciendum, si me verum crimen dicente de aliquo, alii qui id audiunt de alio dici putent, & de isto ulterius illud divulgent?

Resp. Florent. Decoq. p. 442 quod tunc non teneat ad restitutionem famæ, & damnorum inde obvenientium, eò quod vera damni hujus causa non sim, sed mala aliorum intelligentia cujus occasio non causa fui. Quod si malam hanc intelligentiam ex locutione mea secuturam prævidere potuerim, tenerer ad restitutionem famæ aliorumque damnorum, quia tunc hæc in causa voluntaria forent. Addit idem Theologus, me ex charitate teneri ad avertenda damna, quæ pati potest proximus ob malam hanc intelligentiam, cum id commode possum. Melius tamen sentiunt, qui cum Molina & Delugo docent, obligationem hanc non esse charitatis solum, sed etiam justitiæ, quæ, ut fatetur ipse Decoq. obligat ad efficiendum, ne ex actione nostra alii damnum sine justa causa recipiant.

2. Eadem obligatio reparandæ proximi famæ urget & stringit etiam cum propriæ famæ periculo, quia in pari periculo potior est conditio innocentis: imò urget cum periculo vitæ propriæ, si ex infamia immineret innocenti periculum vitæ, aut pernicies vel grave

bellum Reipublicæ. Ratio est, quia damna quæ tunc pateretur infamatus æquivalent aut etiam præstant damno vitæ infamatoris. Si tamen aliquis propriam revelans malitiam non esset innocentem liberaturus, tacere deberet, quia nemo tenetur ad onus inutile cum proprio gravi incommodo. Ita Cabasut. lib. 6. Theor. c. 22. & Pontas verb. *Restitutio*, cas. 69.

3. Urget eadem obligatio, etiam si occultum crimen uni tantum viro probo ac taciturno detegatur, quidquid in contrarium dicat Cajetanus. *Malle enim*, ut optimè notat Domin. Soto lib. 5. q. 10. art. 1. conc. 4. *crimen meum notum esse tribus aut quatuor quàm uni gravissimo viro; nam plurius æstimo in bona esse estimatione apud illum, quàm apud plures alios minoris estimationis.*

Non peccat tamen qui justa de causa alterius crimen etiam occultum revelat. Justa verò hæc causa adesse censetur, cum non nisi hac criminis detectione averti potest damnum nobis aut proximo impendens. Hinc 1. alterius crimen etiam sub secreto sibi commissum (modò extra Confessionem, cujus sigillum etiam si millies mori debeas, inviolatum servari debet) revelare potest, qui nisi revelet morte plectendus est; præsertim si alter ex hac revelatione famæ duntaxat aut bonorum jacturam pati debeat. Ratio est, quia fidelitas non obligat ut alterius famam & bona cum vitæ propriæ dispendio conserves; atque hoc scire debuit qui criminis sui secretum tibi commisit. Excipiunt, nisi intercesserit pactum occultandi crimen, etiam in casu periculi vitæ propriæ. Atque hoc pactum non valeret, ait Lugo, si inde sequeretur Reipublicæ, vel alicujus innocentis vexatio.

Sed si ex criminis alieni revelatione ejus auctori mors impendeat, licetne tibi id revelare, ut vitæ propriæ consulas?

Resp. cum distinctione; vel crimen illud cognoscis sine injuria illius qui ipsum commisit, vel non. Si primum, revelare potes: si secundum, puta quia vi, aut fraude, aut alterius litteras aperiendo sine causa, hoc detexisti, tunc revelando addis injuriam injuriæ, adeoque fraudem tuam ejusque effectus imputare tibi debes. Ita Decoq. vide & Lugo disp. 14. sect. 7. & 9.

2. Non peccat etiam qui crimen alterius non revelat, nisi ut justè innocentem defendat.

3. Qui hoc facit, ut Communitatis damnum avertat. Sic licet Medici, Advocati, Confessarii ignorantias & incuriam detegere. Sic etiam licitum est falsam aliquorum paupertatem manifestare, ne veris pauperibus præjudicium inde creetur. Secus si isti nihil inde damni patiantur: quia, ait Decoq. falsi pauperes jus habent, ne improbi judicentur, quamdiu crimen occultum est, & alteri non damnosum.

4. Qui ut auxilium accipiant, illatæ injuriæ reparationem consequantur, &c. alterius nequitiam amico suo exponunt. Imò id non pauci licitum esse credunt, si fiat ut quis atrocem injuriam passus, solatium dolorisque lenimentum recipiat; si præsertim grave sibi ex dolore nocumentum, puta morbum vereatur, quod viris etiam fortibus evenire potest; nam Eccl. 7. v. 8. *Calumnia conturbat sapientem, & perdet robur cordis illius.* Firmius tamen & sanctius sibi providebit, qui in Domino jactabit curam suam & ad eum confugiet, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra.

4. Qui novit Petrum furem esse, periculosa conversationis, proditorem, si hoc cohabitantibus denuntiet, ut sibi caveant, excusatur à culpa. Item qui puellæ jam inutiliter admonitæ denuntiat eum quem familiaris videt, corruptum esse. Vid. Pontas v. *Mediſance* cas. 2.

Sed in his omnibus timide & Christiane incedendum, & cavendum 1. Ne leves & infundatæ conjecturæ pro seriis mali probationibus habeantur. 2. Ne plus reveletur quàm ad avertendum malum necesse sit. 3. Ne detegatur crimen, cum aliâ viâ, v. g. correctione fraterna damnum impediri potest. 4. Ne pluribus detegatur, cum sufficit ut aperiatur paucis. Sic aliquando, nisi me fallit memoria, sacramentaliter confessus est S. Ignatius, quod tribus dixisset quod duobus diebus sufficiebat.

Quæres an etiam peccet qui defunctis detrahit.

Resp. affirmat. Tum quia mortui ut justè honorari possunt, sic & inique diffamari: tum quia mortui ratione prioris suæ voluntatis quæ juris & domini fundamentum est, jus habent ut fama quam vivi habuerunt, superstes maneat. Hinc ea detractio speciei quæ ne defunctis quidem parcit, à Paganis gravissimè interdicta est, ut videre est in Legibus Solonis.

Quæres

Quæres iterum, an crimen, quod uno in loco publicum est, in uno v. g. Collegio, Communitate, Urbe, liceat in alio loco, ubi occultum est revelare; & an qui revelat, peccet, non modo contra charitatem, sed etiam adversus justitiam.

Resp. Not. 1. Crimen duobus modis publicum seu notorium dicitur. 1. Notorietate juris, cum nempe reus de crimine damnatus est per Judicis sententiam; aut etiam cum de eo convictus est in Judicio, aut ibidem crimen confessus est, adeo ut jam nullâ tergiversatione crimen suum in Judicio celare possit, tunc enim crimen illud etiam ante sententiam Judicis dicitur notorium notorietate juris, ait Delugo lect. 6. disp. 14. 2. Notorietate facti, quando de facto ita constat apud multos ex aliqua Communitate, ut factum illud non possit prudentis arbitrio ulla tergiversatione celari. Addunt aliqui tertium publicitatis genus, quod famæ notorietatem vocant; cum nempe facti noticia ad majorem Communitatis partem pervenit, vel ad tot Communitatis personas, ut spectatis circumstantiis moraliter impossibile sit, quin perveniat ad majorem partem Communitatis, ut Civitatis, Pagis, Parochiæ, Collegii, &c.

Not. 2. Facile non definiri, quando res à majore Communitatis vel viciniæ parte cognita censenda sit. Varias ea de re posuit regulas Molina, quæ ne ipsi quidem penitus satisfacere videntur. Juxta eum in Collegio, quod ex octo personis constat, requiritur & sufficit ad publicitatem facti, ut illud quatuor ex eodem Collegio sciant; si constet ex centum, requiritur quindecim aut viginti. Si civitas constet ex quinque mille civibus, putat sufficere, quod triginta sparsim de illa civitate id sciant. Hæc, ut videre est, de facti publicitate judicandi ratio parum firma videtur. Ut ut sit, publicum judicari potest, quod attentata facti natura, personarum qualitate, conditione Communitatis, ita egreditur limites secreti & occulti, ut moraliter ulterius diffundi debeat. His præmissis

Dico 1. Qui juridicè per sententiam publicam infamatum in uno loco, infamat in alio, ubi crimen ejus ignoratur, non peccat contra justitiam, sed graviter peccare potest contra charitatem. Ita communiter Theologi.

Probatur prima pars, quia reus per hanc Judicis sententiam omni in famam suam jure privatur pro omni loco: Judex enim jus habet & simul intentionem reum, quem publice condemnat fama spoliandi, sicut & eum vitâ spoliare potest; ut nempe cæteris exemplo sit & terrori.

Prob. secunda pars, quia qui alium infamat in loco, ubi crimen ejus ignotum erat, facit aliquid contra primum charitatis principium, quod vetat, ne quis alteri faciat, quod sibi factum doleret. Porro quis velit, ut sibi auferatur fama, ad quam quidem jus non habet, sed quam sine dolo & fraude possidet.

Si tamen sententia adversus reum in uno loco publicata, brevi erat in alio loco publicanda, sive per Judicem, sive per communem famam, docent, vulgò Theologi, eum, qui prima criminis nuntia fert, graviter contra charitatem non peccare; quia sive paulò citius, sive paulò serius fama destruat, parvi admodum momenti est, juxta communem hominum æstimandi morem; nisi ex anticipatione illa gravia infamato damna consequantur in officiis, bonis, &c.

Quod si sententia proprie non sit publica, sed juxta Judicis intentionem pro particulari aliquorum notitia lata sit, qualis est sententia, quæ adversus Religiosum fertur in Communitate, tunc peccat, qui crimen extra Monasterium vel Collegium propalat, quia re ipsa Religioni nocet, & hominem infamat coram iis, ante quos jus habet, ne infamet.

Sed quid dicendum 1. Si sententia saltem materialiter injusta cognoscatur, quatenus hominem damnat ut reum criminis, quod ab eo admissum non esse cognoscitur. 2. Si crimen confessum quidem sit, aut à testibus convictum, sed nondum secuta sit Judicis sententia.

Resp. in primo casu, peccare mortaliter eum, qui revelat crimen illud, quod injuste alicui impactum esse cognoscitur; quia infamat innocentem, qui ex ipsa innocentia sua jus ad famam & nominis integritatem semper conservat.

Resp. in secundo casu, adhuc graviter peccari, quia revelatur crimen, quod licet in ordine ad Judices occultum non sit, in ordine tamen ad populum occultum esse debet. Et certe hujusmodi convictus vel confessus necdum famam suam per Judicem privatus est.

Non peccabitur tamen, saltem graviter, si vel reus publica, ut contingere solet, in loco ubi crimen admittit, infamiam laboret; vel Judicis sententia brevi post revelationem hanc tempore, secutura certissime cognoscatur.

Dico 2. Si crimen sola facti vel famæ publicitate alicubi notorium sit, & reveletur eo in loco, quo fama illud perlatura non erat, mortaliter peccatur contra charitatem & justitiam.

Ratio est, quia tunc peccatur etiam contra justitiam, cum jus alterius sine causa violatur: sed qui revelat crimen alterius in casu proposito, jus alterius violat sine causa; habet enim alter jus ad famam suam pro loco, in quo non est infamatus, cum eo jure nec per Judicis sententiam privatus sit, nec per naturam facti sui. Infamia enim facti non tollit jus ad famam, nisi quantum exigit notorietas facti: atqui notorietas facti in uno loco non exigit, ut idem factum ubique divulgetur sine causa, ut hic nullam subesse supponimus, ergo.

Et certe, an non iniquum est, ut qui amissa in uno loco fama, in alium se transfert, ut ibi pie & inculpate vivat, de crimine quod imprudens admisit, turpiter infamet, & vel infamis, vel exul vivere cogatur?

Sed quid, si crimen in aliquo loco satis publicum, iis ejusdem loci incolis detegatur, quibus ignotum erat?

Resp. Communis sententia tenet hic non esse peccatum saltem grave, etiam contra charitatem. 1. Quia reus amittit jus ad famam per ipsam criminis sui publicitatem, cui causam de lit committendo crimen in multorum conspectu, vel ea faciendo, ex quibus crimen legitime conjici potest. 2. Quia interest Reipubl. ut mali, præsertim in genere contagioso, cognoscantur. 3. Quia moraliter impossibile est, ut quod coram multis factum est, ad cæterorum notitiam non deveniat.

Dico 3. Moraliter contra charitatem & justitiam peccat 1. Qui infamatum de uno crimine infamat de alio occulto, quod isti annexum non est. 2. Qui crimen olim fama sola publicum, sed oblivione, vel conversatione sancta bonisque moribus deletum, nescientibus narrat, aliisve revocat in memoriam.

Ratio 1. partis est, quod qui famam excidit quoad unum crimen publicum, eandem conservet quoad alia, quæ occulta sunt: ergo qui hæc revelat, eidem injuriam facit. Hinc graviter peccat, qui scienti mulierem in adulterium cum Titio lapsam esse, narrat eandem similis cum Cajo criminis, quod occultum erat, ream se constituisse: relapsus enim multum infamiam auget. Sed si crimen aliud cum alio connexum sit, non peccatur, ut si de homine publice ebrioso dicas, eum cum uxore rixari, pueros non alere ut par est.

Ratio 2. partis est, quod vel tempore, vel piis moribus res ad eum reducatur statum, in quo erat, antequam publica foret: atqui antequam publica foret, peccasset qui eam revelasset sine causa; ergo & cum priorem occultæ rei naturam iterum induit, peccat, qui eam manifestat, ut peccasset, si eam, antequam publica foret, manifestam fecisset.

SECTIO III.

Quinam obnoxii sint restitutioni famæ.

DUBIUM non est, quin detractor, utpote qui præcipuus sit injustitiæ author, ad illius quam proximo abstulit famæ reparationem potissimum teneatur. Quærimus an etiam teneantur 1. detractoris hæredes. 2. Qui eum detrahentem audierunt. 3. Superiores, qui coram se de suis aut aliis detrahi sinunt.

Dico 1. Hæredem teneri ad restitutionem damnorum, quæ ab eo cujus est hæres illata sunt proximo per detractionem.

Ratio est, quia tale onus reale est; ergo cum aliis oneribus sicut & commodis ad hæredem transire debet. Restitutio autem famæ personalis est, & ad hæredem non transit: hæredes enim, qui de proximo mali nihil dixere, palam protestari non debent, se male locutos fuisse; nec aliunde tenentur personalem alterius culpam reparare.

Dico 2. Qui ita audit detrahentem, ut fiat detractionis causa, puta hortando vel incitando alium ad detractionem, significando sermonem detractoris sibi arridere; item interrogando, ut stimulos addat, peccat & contra charitatem & contra justitiam, unde idem contrahit restituendi onus, quod ipse detractor.

Prob.

Prob. Quia tunc alium inducit ad peccandum, & iniquæ ejus actionis causa est, aut ei saltem moraliter cooperatur; ergo non minus peccat quam detrahens, imò quandoque magis; unde Bernardus dicit: *Detrahē- re, aut detrahentem audire quid horum sit damnabilius non facile dixerim.* Verba sunt S. Thomæ hic q. 73. art. 4.

Quod si auditor interius de detractōne gaudeat, exterius tamen non significet eam sibi placere, adeoque ei sufficienter non cooperetur, quod rarum est, non tenetur ad restituendum, quia non est damni causa. Peccat tamen mortaliter contra charitatem, quia qui proximi damnum sine suo gravi incommodo repellere potest, peccat si id non repellat. Imò eo sensu peccat contra justitiam, quod gaudeat de actu injusto, tamen si, ut supponimus, in eum non influat. Eodem modo peccat, qui quam novit calumniæ falsitatem non aperit & probat quantum potest.

Porro detractoribus tunc tantum resisti debet, cum id utiliter fieri posse prudenter judicatur, cavendum- que ne detractor potius inflammetur quam coerceatur. Sed si resistere aperte nequeas, vel discedendum est, vel sermo alio est convertendus, vel tristioris vultus specie ostendendum te iniquitatis participem fieri nolle. Nam *ventus aquilo dissipat pluvias, & facies tristis linguam detrahentem.*

Prov. 25.

Decoq. p.

441.

Cæterum docet Decoq. post Lugo, prædictam obligationem impediendi sub peccato gravi detrahentem. raram esse inter æquales, rarissimam in inferiore respectu personæ superioris. 1. Quia audiens præsumere potest publicum esse id quod dicitur. 2. Quia rei quæ dicitur falsitas ostendi sæpe poterit, adeoque malum reparari. 3. Quod periculum sit si detrahens statim sistatur, ne culpæ gravioris suspicio audientium animis ingeatur. 4. Quod detrahens sæpe justam habeat id, quod revelat, revelandi causam, & etiam si non habeat, gravissimè offensum se credit, si quis sibi obstat; unde detractōnis peccato, à quo etiam monitus non abstinet, aliud iræ & odii contra monitorem adjungit.

Etsi harumce rationum ponderi nihil detractum velim, persuasum tamen mihi est, detractoris vitium ita temporibus nostris esse commune, ut sicut pauci sunt, qui huic vitio detractōnis renuntiant, juxta Hieron. Epist. ad Celant. pauci sint qui benigniorem detractoribus eurem commodando animam suam non coinquinant. Si cui tamen non placeat peccatum; sed ex timore, vel negligentia, vel etiam verecundia quadam omittat repellere detrahentem, peccat quidem, sed multò minus quam detrahens, & plerumque venialiter, ait S. Thom. 2. 2. quæst. 73. art. 4.

Dico 3. Superiores, quales sunt patres, domini, Prælati regulares & sæculares, si Communitatem aut aliquod ejus membrum, vel ab extraneis, vel à subditis suis infamari videant, & non obstant, peccant contra justitiam, & in detractoris locum restituere tenentur.

Ratio est 1. quia prælatus ex vitaciti contractus ipsum inter & Communitatem ac singula ejus membra initi, tenetur ex officio conservare eam saltem Communitatis aut privatorum bona quæ majoris sunt momenti: atqui in hoc ordine est fama; ergo. 2. quia Superiores in se videntur suscepisse onus protegendæ inferiorum suorum famæ. non solum contra alios sibi pariter subditos, quos à peccato & ab injustitia cohibere possunt & debent, quod Theologi facile admittunt; sed etiam contra extraneos, quod licet multi generaliter loquendo verum esse non putent, admittant tamen quantum ad infamias quæ gravis sunt momenti. Hinc Magistratus eos qui concives suos missis in publicum famosis libellis dilaniant, graviter punire debent: quantum vero ad alias detractōnes minoris momenti, usus invaluit ut Magistratus parti læsæ satisfactionem postulanti eam concedat, si diffamator dictum non probaverit; non vero ut parte læsæ tacente, ad restituendum cogat diffamatorem.

Quæres an licitum sit legere libellum famosum qui crimina vera, sed occulta, sine justa ratione pandit.

Resp. Id jure naturali vetitum esse. Quis enim in pari casu velit, ut tales libri contra se editi, ab omnibus perlegantur?

SECTIO IV.

Quomodo & coram quibus fama restitui debeat.

Dico 1. Fama restitui debet quamprimum & efficaciter, & coram iis omnibus, coram quibus ablata est.

Probatur prima pars. Bonum enim quod injustè detinetur, & quod ex hac ipsa injusta detentione quotidie in deteriori statu reponitur, necessariò restitui debet, quamprimum id fieri potest: atqui fama injustè semel ablata, injustè detineri pergit, & nisi quamprimum restituatur, quotidie in pejori quam antea statu reponitur, quia infamia eundo crescit; ergo.

Probatur secunda pars, quia damnum quod inefficaciter reparatur, vel reipsa permanet, vel saltem secundum se totum non desinit; ergo.

Porro cum fama tollatur vel per impositionem criminis falsi, vel per revelationem occulti & veri, aliter & aliter in utroque casu gerere se debet detractor. In primò expressè & aperte retractare debet id, quod dixit; imò & adhibere juramentum, aut rem coram Notario & testibus protestari, ut fecit aliquando fœdus S. Francisci Salesii calumniator. Ratio est, quod qui tenetur ad finem, teneatur etiam ad media sine quibus finis haberi non potest: cumque necesse sit ut amborum, infamati nimirum & detractoris, alteruter infamis remaneat, præstat, ut in pari jure melior sit innocentis quam litoris conditio.

Unde sequitur quod Confessarius infamatori absolutionem denegare debeat, donec crimen suum reparaverit, nisi ei moraliter constet reparationem hanc quamprimum esse faciendam. Ratio est, quod, ut notat Salenius, facilius reddent homines pecuniam alienam, quam dicent se esse mentitos; sed habens pecuniam alienam quam reddere potest, non reddit, absolvi non potest; ergo.

In secundo casu, cum nempe diffamatio facta est per revelationem veri criminis, longè major est difficultas; unde hic penè tot sunt sententiæ quot capita. Docent aliqui detractorem debere dicere se esse mentitum; sed id est mentiri, quod nunquam licet. Volunt alii ut infamatus publicè laudetur: sed vel laudatur in ea materia in qua fuit infamatus, ut si quem adulterum esse dixisti, castum esse & uxori suæ fidelem dicas, & tunc mentiris; vel in diversa, ut si temperantem & devotum dicas quem latronem esse dixisti; & tunc manet prior infamia, nec restituitur fama ad æqualitatem. Alii suadent ut detractor dicat: *Male fui locutus, contempsi meliorem me; injustè proximum infamavi; mihi fides haberi non debet.* Atque hic modus, etsi forte apud plebeos valere possit, an quæso valebit apud prudentiores qui norunt, si crimen falsum sit, dicendum esse, *Mentitus fui?* Ut ut sit, diversus pro diversitate personarum quibus facienda est restitutio, restituendi modus adhiberi debet, qui si efficax esse nequeat, satius est ut condonatio ab infamato humiliter postuletur. Ex his sequitur quam sapienter doceat Henriquez in comp. cas. moral. cap. 9. *Quamvis universum genus humanum hoc pessimo vitio lingue sit plenissimum, paucissimos tamen esse qui, ut debent, illud astimant: pauciores qui de illo debite contemnantur, vix ullos qui famam restituant.*

Probatur tertia pars. Fama enim à detractore aufertur vel coram iis quibus ipse proximi crimen immediatè revelat, vel coram iis quibus primi & immediati auditores, id quod à detractore audierunt, retulere: atqui coram iis omnibus restitui debet. 1. Fatentur omnes eam coram immediatis auditoribus esse reddendam, quia detractor coram iis damni causa fuit: atqui hæc ratio ostendit eam quoque restitui debere coram mediatis auditoribus, saltem si detractor prævidit aut prævidere debuit, dictum suum ulterius divulgandum esse; tunc enim vera est & culpabilis causa, quod infamatus apud istos quoque bonum quo fruebatur nomen amiserit; ergo.

Dices. Detractori impossibile est ut cognoscat apud quos evolaverit infamatio; ergo.

Resp. Hinc sequi quod detractor retractationem suam, quantum christiane fieri potest, publicam efficere debeat, ut qui crimen didicerunt, criminis reparationem non ignorent.

Dices iterum. Cum quis apud auditores immediatos palinodiam capiat, tunc ipsos implicite monet ut & ipsi

& ipsi se retractent, si forte quod sibi commissum est, aliis manifestaverint; ergo nihil habet amplius, quod faciat.

Resp. neg. conseq. Equidem liber est detractor ab ulteriori reparatione, si auditores immediati faciant id, quod suarum partium est; si verò negligent, tenetur ad hanc restitutionem, cum verum sit eum damni hujus causam esse.

Dico 2. Qui ablatam famam aliter compensare non potest quam summâ pecuniariâ, eam sic compensare tenetur, non solum post sententiam Judicis, ut fatentur Casuistæ omnes, sed etiam ante ipsam.

Probat ex iis quæ supra non semel dicta sunt, cum ostensum est post sanctum Thomam, bona superioris ordinis, ut vitam & membra, per inferioris ordinis bona compensari debere, cum compensari aliter non possunt. Verum quidem est quod fama sit argento secundum se pretiosior; potest tamen tantum pecuniæ dari, ut æquiparetur famæ, sicut argentum æquivalere potest auro, etsi aurum sit argento pretiosius: atque hoc præsertim verum est hoc nostro tempore, quo *Es decus & famam regina pecunia donat.*

SECTIO V.

De causis à restituenda fama excusantibus.

Dico 1. Excusat impotentia physica; quia ex recepto axioma, ad impossibile nemo tenetur.

Dico 2. Excusat impotentia moralis; unde qui famam quam læsit alterius sine suo longè majori incommodo reparare non potest, ad id non tenetur. Excipe, nisi læsus iisdem exponatur incommodis ob amissionem famæ, de quo supra.

Dico 3. Excusat inutilitas. Sic 1. qui revelavit crimen occultum, quod postea factum est notorium notorietate juris aut facti, perperam hoc reparare conaretur. Adde quod infamatus hoc casu amiserit jus ad famam suam; hominis porro qui jus nullum habet, jus redintegrari non debet.

Sic 2. immunis est à restitutione, qui licet alterius famam extinguere conatus fuerit, hoc tamen præstare non potuit, vel saltem non nisi inefficaciter & ad tempus præstitit. Unde si Titio calumnianti fides nulla habita fuerit, nulla est restituendi damni obligatio, quia re ipsa damnum nullum secutum est. Idem dicendum si ille qui calumniam aliquandiu passus est, publico judicio innocens declaratus fuerit; tunc enim infamatus in eodem est statu ac fuerit ante infamationem. Injuria tamen quâ parte est personalis, personali satisfactione semper reparanda esse videtur. Imò si, quod frequentius evenit, detractio tua in hominum mentes naturaliter malevolas, & in judicia proximo nociva promptas & alacres dubii aliquid iniecisset, tuum esset malum hoc pro virili reparare, sicut teneris ad resarciendum quidquid proximus passus est damni antequam vel Judicis sententiâ, vel aliter famam suam recuperaret.

Dico 4. Si detractio vetus sit, & infamia in oblivionem abiisse prudenter judicetur, satius est silentium servare, quàm calumniam de se semper periculofam fuscitare, inquirendo sollicitè, an adhuc vivat in eorum mentibus qui eam audierunt. Quia tamen calumnia ignis est sæpe superpositus cineri doloso quem levior flatus excitat, si probabiliter conjici posset ejus memoriam non tam extinctam esse quàm sopitam, efficiendum esset omni via ut retractaretur. Hæc ex circumstantiis dijudicari & expendi possunt. Si v. g. puellam quasi semel fornicatricem diffamaveris, & hæc nunc æstimetur ut ante, sociarum honestarum commercio & cœtibus honorabiliter interfit, proba potius quàm poenitens habeatur, criminis cujus insinulata est ideam periisse judicari potest: secus si aliis quàm cæteræ ejusdem sexûs, oculis inspiciatur, &c. Quidquid sit, si infamia aliquando revivisceret, revivisceret simul ejus reparandæ obligatio.

Dico 5. Excusat etiam condonatio infamati; quia homo famæ suæ sicut & pecuniæ suæ dominus, sicut hanc, sic & illam remittere potest. Unde sanctus Thomas q. 73. a. 4. *Nostri*, inquit, *arbitrii est, detrimentum famæ nostræ pati, nisi hoc vergeret in periculum aliorum.* Ex hoc Doctoris sagacissimi verbo sequitur, non unicuique licitum esse famæ suæ jacturam condonare detractori. Et hoc verum est 1. cum ex infamia unius sequitur infamia aut damnum aliquod alterius; etsi enim possit quis jure suo cedere, aliorum tamen juri

renunciare nec debet, nec potest. Quapropter condonare nequit Religiosus, cujus infamia in Ordinis sui probum & dedecus vertitur; aut qui incusatur criminis quod pro vero haberi non potest sine gravi populorum scandalo & murmure. 2. condonare non potest vir publicus, ut Episcopus vel Parochus, qui si detractorem impunitum sinant, adeoque calumniæ ejus finem & modum imponere negligent, jam ministerium suum dignè & utiliter obire non possunt. Hinc Augustin. relatus can. *Nolo. t. c. 11. q. 1. Conscientia necessaria est tibi; fama proximo tuo: qui fidens conscientia sua negligit famam, crudelis est.* Concinit S. Greg. Magn. homil. in Ezech. *Linguas, inquit, detrahentium..... debemus æquanimiter tolerare, ut nobis meritum crescat; aliquando autem compescere, ne dum de nobis mala disseminant, eorum qui audire nos ad bona poterant, corda innocentium corrumpant.* Addo cum S. Thoma, fieri etiam aliquando non debere detractiois condonationem, propter bonum ejus qui contumeliam infert, ne de cætero alia attentet, juxta illud Prov. 26 *Responde stulto juxta stultitiam suam, ne sibi sapiens videatur.*

2.2.9.72.
art. 3.

Porro fatentur omnes, eum graviter peccare qui semetipsum infamat iis in circumstantiis in quibus illatam sibi ab alio injuriam repellere tenetur. De quo plura vide apud Lugo disp. 14. lect. 10.

Quæres an in materia restitutionis famæ locum habeat compensatio.

Resp. compensationem hic aliter & aliter à Theologis accipi. 1. ita ut quærat an detractori immunis sit à restituendo, quando ejus quem infamavit famam aliunde auxit. 2. ut quærat an qui de alio detraxit immunis sit à restituendo, cum alter vicissim de ipso detraxit; ut si quem furem esse dixisti, ipse quoque furem te nuncupaverit.

Circa primum docet Sylvius quod possit aliquando detractor excusari, Cum nempe prudenti æstimatione censeretur facta compensatio. Hoc tamen in praxi satis difficile esse videtur. Vel enim illius de quo detraxisti, famam auges in eodem genere in quo eam denigraveras, vel in diverso. Si primum, jam non est compensatio, sed retractatio, quæ dubio procul sufficit. Si secundum, ut si quem de adulterio infamasti, de magnanimitate aut liberalitate laudes, semper remanet obligatio restituendi, quia semper remanet infamia in eodem genere. Tam ergo tunc censeris debes remanere verus detractor, quam ii qui aliquem laudant cum infelici particula *sed*; dicendo v. g. *est homo doctus, sed arrogans, incontinens, &c.* atqui hic loquendi modus, tametsi familiaris, vera tamen est, & maxime perniciofa detrahendi ratio; ergo &c.

Circa secundum, certum est 1. eum mortaliter etiam contra justitiam peccare, qui ut famam suam tueatur, falsum accusatori suo crimen impingit: est enim hoc mendacium exitiale & injustum in materia gravi. Unde meritò damnata est ab Innoc. XI. hæc 44. quorundam propositio, *Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam & honorem defendat: & si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.*

Certum est 2. eum peccare etiam graviter, qui ut præcisè illatam sibi infamiam compenset, infamatoris sui verum, sed occultum crimen detegit. Tum quia hæc agendi ratio nihil aliud est quàm vindicta prohibita Christianis, qui reddere non debent *malum pro malo, nec maledictum pro maledicto*; tum quia ut non licet dominum illius qui tuam incendit, incendere, sic nec famam infamatoris tui auferre licitum est: tum denique quia hæc recriminatio famam non restituit; an enim si accusator tuus adulter est, tu ideo pro fure aut adultero non habebis?

1. Pet. 3.

Quia tamen quisque jus habet propriam tuendi famam contra injustum invasorem, licet ea detegere quæ ad labefactandum ejus testimonium inservire possunt: unde non peccas si probes eum mendacem esse, aut perjurum; si enim ad avertendum grave proximi damnum, possis tertii crimen manifestare, à fortiori id potes si aliter damnum quod tibi impendit avertere nequeas. Quod si vel juramento, vel ope testium, vel probando *alibi*, ut ajunt, purgare te possis, peccas contra justitiam revelando crimen accusatoris tui; quia ejus honorem sine justa & necessaria causa lædis.

Certum est 3. duos qui mutuò se denigraverint, posse mutuò sibi remittere omnem restituendi obligationem, nisi eorum infamia in aliorum detrimentum vergat. Ratio est, quia ambo famæ suæ domini sunt: imò mutua hæc condonatio facile supponitur, cum hæc infamia fuit æqualis.

Y y

Difficultas

Difficultas præcipua est, an cum duo mutuo & in eodem gradu sese infamaverunt, teneatur unus alterius famam restituere, si alter æquè reus ita male & iniquè affectus sit, ut idem ex parte sua facere nolit.

Resp. Probabilius esse valere hic compensationem.

1. Quia paria crimina compensatione mutua delentur, ut ait Innoc. III. loquens de marito & uxore, qui ambo in adulterium lapsi erant. Si autem compensatio in adulterio locum habeat, habere potest & in detractioe. 2. Fama quoddam est bonum humanum & temporale; unde fatentur omnes hominem ejus dominum esse: atqui in rebus temporalibus si alter nolit tibi redde quod debet, nec tu quod ei debes præstare teneris; ergo. Vide Pontas v. *Restitut.* cal. 64. ubi notat quod si detractores vel diversæ conditionis sint; vel alter alterum graviore modo læserit, tunc locum habere non posset compensatio; sed qui plus læsisset, teneretur ad restitutionem excessus à se positi, quia alioqui non reduceretur æqualitas.

Quæres an à peccato immunes sint, qui narrant peccata de proximo audita, vera vel falsa, sed sine affirmatione, imò qui addere solent, se quod audierunt nec velle nec posse credere.

Resp. Indiscretas hujusmodi narrationes, etiam dum ex mera loquacitate procedunt, à peccato mortali excusari non posse, quia semper ex se malas suspensiones pariunt, ob hominum infirmitatem, qui malum de proximo facilius credunt quàm bonum.

APPENDIX

De judicio temerario.

IN materia præsentī, differunt tria hæc, dubitatio, suspicio, judicium temerarium.

Dubitatio est suspensio animi assensum inter & dissensum.

Suspicio est inclinatio & propensio mentis ad assentiendum uni parti, ita ut tamen mens nondum plene & absolute assentiat.

Judicium verò est mentis assensus, qui si sit cum formidine oppositi, dicitur opinio; si sine tali formidine, est & vocatur judicium firmum. Hi porro tres actus tunc temerarii dicuntur, cum fiunt sine sufficienti fundamento, ita ut qui judicat vel suspicatur, longius eat quàm permittat gravitas motivorum quibus ad judicandum aut suspicandum excitatur. Levis porro motiva ea dicuntur, quæ habita ratione circumstantiarum omnium, ut loci, temporis, personæ, non sufficiunt ut persona prudens moveatur ad sic dubitandum, suspicandum aut judicandum de proximo. Gravia è contrario ea sunt quæ in talibus circumstantiis sufficiunt. Sic si videas hominem qui ædes alienas perforat, aut per fenestras ascendit, & hac nocte, vel clanculum, sufficiens habes indicium ut judices eum furtum vel mali aliquid animo meditari: si vero hæc ab eo fieri videas plenâ luce & coram omnibus, jam non erit sufficiens argumentum furti. Pariter si vides juvenem & adolescentulum vel nocte, vel in secreto loco petulanter se amplexantes, grave habes indicium mali: secus si eos videris secreto quidem loquentes, sed honestè & in loco patenti. Uno verbo, pensandæ sunt circumstantiæ loci, temporis & personæ, ut fusius ostendit Sylvius p. 308. neque semper judicandum est ab actu exteriori; potest enim quis ebrius esse, & tamen sine suâ culpâ. Brevitatis causâ non loquemur nisi de judicio temerario; circa suspensionem consuli potest Sylvius 2. 2. q. 60. art. 3. ubi cum Banne, Salonio & aliis docet contra Cajetanum, suspensionem ex levibus indiciis ortam, si ve dicat opinionem, si ve solum dubitationem mali de proximo, peccatum esse mortale, si sit in re gravi, & omnino deliberata.

Quæres 1. an judicium temerarium sit peccatum mortale etiam contra justitiam.

Resp. affirmat. modo. 1. sit vere temerarium. 2. fiat cum advertentiâ sufficiente. 3. sit in materiâ gravi.

Menoch. *bic.* Prob. 1. ex Script. Luc. 6. *Nolite judicare, & non judicabimini; nolite condemnare & non condemnabimini.* Jacob. 4. v. 11. *Qui judicat, fratrem detrabit legi, id est, legem quasi malam damnat.* Sed peccatum quod qui facit, à Deo judicari & condemnari meretur, grave est; ergo.

Prob. 2. Quod gravem proximo injuriâ irrogat, non charitati solum sed & justitiæ adveratur: atqui judicium temerarium, An non enim gravis est læ-

sio proximi si sine causâ habeatur pro improbo? An non sicut habet jus ad famam apud alios, ita & apud te idem jus habet? Ergo nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum & manifestabit consilia cordium.

Dixi, modò sit verè temerarium; judicium enim mentale contra proximum aliquando potest vel nihil habere peccati, vel venialis culpæ lineam non excedere. Atque hoc contingit.

1. Cum temeritas non est notabilis, ut si talia ad judicandum motiva suppetant, quæ licet revera non sufficiant, parum tamen distant à motivis sufficientibus: unicuique enim licet judicare secundum gravitatem motivorum quæ habet: unde optimè S. Thom. quodl. 12. art. 34. *Judicium de personis licet quandoque sit falsum, non tamen semper est peccatum, nisi quando est omnino temerarium.* Adeoque si temeritas judicii levis sit, levis etiam erit illius culpa.

2. Cum deest sufficiens advertentia: imò nullum erit peccatum, si judices ex sola mentis promptitudine, absque ullo deliberato voluntatis consensu; tunc enim non tamen erit judicium, quàm repentina cogitatio in mentem insiliens, quæ statim ac propius considerari incipit, rejici solet, & circa quàm interrogatus homo an id certò credat de proximo, sæpius responderet se nec credere certò, nec credere velle. Unde Confessarius non statim mortalis peccati reos existimabit tot homines qui verentur ne temerè de proximo judicaverint; sed, ut notant Sylvius, Decoq. & alii passim, considerabit pœnitentis sui statum & dispositionem. Si pœnitens curam habet propriæ salutis, si timorata sit conscientia, & credat se consensurum non fuisse, si tempore malæ cogitationis advertisset eam temerariam esse, regulariter non erit metuendum de mortali, quamvis illa cogitatio diu duraverit. Quæ regula etiam locum habet in timoratis, qui variis circa fidem & castitatem cogitationibus & tentationibus affliguntur. Si verò pœnitens non ita sit de salute sua sollicitus, sed libenter aliorum vitam carpere solet, & in eam inquirere, ut faciunt devotæ quædam; tunc si dubitet, an tali cogitationi consenserit, temper scrupulum habere de mortali, & saltem sub dubio in Confessione se accusare debet. Hactenus citati mox Theologi.

3. Cum deest materia gravis & sufficiens. Illa verò materia hic generaliter censetur esse gravis, quæ in detractioe sufficit ad mortale, quæque omnibus attentis, graviter præjudicat honori alterius. Peccatum mortale est de se materia gravis; peccatum leve, materia levis. Attamen, ut supra dictum est, fieri potest, ut ratione personæ possit esse gravis, ut si de Prælato dicas quod mentiri soleat, verba paulò liberiora usurpet, &c. Fieri etiam potest, juxta aliquos, ut peccati mortalis suspicio gravem injuriâ non inferat ratione personæ, ut si cogites militem acceptasse duellum, aulicum sollicitasse puellam, quia ii de similibus gloriari solent, & iis se commendari credunt. Ita Decoq. p. 457. & alii, quorum opinio aliquid habet quod facile approbare non ausim.

Quæres 2. An dubia circa personas semper sint in meliorem partem interpretanda.

Resp. affirmat. & probatur 1. ex S. Aug. lib. 2. de Serm. Dom. in monte cap. 18. ubi expendens hæc Matthæi verba, *«Nolite judicare, ut non judicemini, sic loquitur: Hoc loco nihil aliud nobis præcipi existimo, nisi ut ea facta quæ dubium est quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur... de quibus temerarium est judicare, maxime ut condemnemus.* Suenonius S. Bern. serm. 40. in Cantie. Etiam si, inquit, perperam actum quid deprehendas, nec sic judices proximum, magis autem excusa; excusa intentionem, si opus non potes, putâ ignorantiam, putâ subreptionem, putâ casum. Sed qui dubia deteriore in partem explicat, non excusat quantum potest; ergo.

Prob. 2. ex cap. Ex parte. De Scrutin. ubi sic loquitur Innoc. III. *Illum quem indignum esse non nosti, dignum debes æstimare.* Sed quamdiu res dubia est, non novisti proximum esse indignum, seu malum; ergo.

Prob. 3. Juris naturæ est, quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris: atqui nullus rationabiliter vult dubias suas actiones accipi in pejus, sed magis in melius; ergo.

Prob. 4. Quia ut hic dicit S. Thomas, nullus debet alium contemnere, vel nocumentum quodcumque inferre absque causa cogente. Sed contemnitur proximus absque causa cogente, cum dubia, quæ de illo emergunt, malam in partem accipiuntur: tunc enim pro malo habetur absque sufficientibus indiciis, quod sine ejus contemptu & injuria fieri non potest.

Obj. 1.

Obj. 1. Cùm res verè est dubia, non suppetit ratio ad judicandum in bonam partem, ergo in neutram partem inclinandum est.

Confirm. Quia prudentia duo requirit. 1. Ut judicemus de rebus prout rationum pondera requirunt. 2. Ut nos non exponamus probabili errandi periculo. Atqui si dubia in bonam partem semper interpretemur. 1. Non sequimur in judicando vim & pondus rationum, alioqui enim dubium ex dubiis momentis judicium formaremus. 2. Incurrimus probabile errandi periculum; cùm enim frequentiores sint homines mali quàm boni, prudentius erit deflectere in partem deteriore, ut quæ sæpius contingat.

Resp. Neg. ant. Jus enim, quod habet proximus, ut bona opinio de se concipiatur, quamdiu contraria manifestè non probatur, est ratio sufficiens, ut de eo bonam in partem judices. Porro cùm proximi malum nec in se, nec in indiciis suis est evidens, sed aliqua sunt in bonam partem argumenta, ut in dubiis contingit, tunc manifestè non probatur mala opinio de proximo; ergo.

Ad primam partem confirmationis dico, licitum quidem esse sequi rationum momenta, cùm agitur de judicio rerum; ut si videndum sit, an contractus usurarius sit nec ne: ratio est, quia tunc nemini infertur injuria. At idem dici non potest de judicio personarum; quia earum integritatem sine sufficienti causa in dubium revocare, est easdem alpernari, iisque injuriam inferre, quod non licet.

Ad secundam partem dico, nullum hic esse imprudentiæ periculum. Nam pro imprudenti haberi non potest, qui facit id, quod prudentia, charitas & justitia dicant: atqui prudentia, charitas & justitia dicant, eligendam esse bonam de proximo opinionem in casu dubii, etiam si forte falsa sit, quia tunc alia haberi non potest, sine ejusdem proximi injuria; ergo.

Adde, quod, ut notat Sylvius, non semper necesse sit interpretari dubia in meliorem partem positivè; sed sæpe satis sit ea interpretari negativè, nimirum penitus suspendendo judicium: tunc autem nulla est errandi formido. Vide prædictum Theologum citatà quæst. 60. art. 4. Concl. 1. 2. 3. & 4.

Obj. 2. Si necesse sit dubia meliorem in partem semper interpretari saltem negativè, illicitæ erunt cautelæ omnes, quibus viri prudentes uti solent, ut se contra dubiam & incertam aliorum improbitatem præmuniant; adeoque non licebit viro prudenti res suas accuratius servare, ob præsentiam alicujus, de quo ex indiciis quibusdam timet, ne sit fur. Item peccabit pater, qui filiam custodiet, cùm videt juvenem, qui domum circuit. Falsum consequens, ut ex omnium etiam prudentum usu patet, ergo.

Resp. Nego majorem. Eæ enim cautelæ tutâ conscientiam adhiberi possunt, quia non includunt judicium de malo proximi, nec famam ejus minuunt; unde iisdem præcautionibus utimur erga eos, quos nunquam novimus. Totum ergo judicium, quod hic intervenit, illud est, quod diffidentia sit, ut ajunt, securitatis mater, & homo sibi semper exteriùs providere possit. Hæc autem agendi ratio nihil habet, quod proximum lædat, nihil quod apud viros etiam sanctos non sit in usu. Sic Job, etsi de filiis suis nihil judicaret mali, offerebat tamen pro singulis holocausta, dicens: *Ne forte peccaverint filii mei.*

ARTICULUS IV.

De injuriis in bonis fortunæ, & restitutione necessaria.

NON furtum modò, sed & ipsam furti voluntatem prohiberi hoc Legis divinæ præcepto, *Non furaberis*, fatentur omnes, sicut hoc præcepto, *Non occides*, non solum occisio realis, sed etiam occidendi desiderium interdicitur. De furto reali, quod unum restitutionem exigit, paucis dicemus, quia eò reducuntur pleraque ex iis, quæ in toto hujus Tractatus decursu fusiùs disputata fuèr. Sufficiat igitur expendisse 1. Quid, & quotuplex sit furtum. 2. Quale sit peccatum. 3. Quænam sint ejus causæ. 4. Quid excuset à furto.

SECTIO I.

Quid & quotuplex sit furtum.

FURTUM, quod aliqui à *furvo* aut *atro* dictum putant, quia in tenebris fieri solet, vulgò definitur: Usurpatio seu ablatio occulta rei alienæ invito rationabiliter domino.

Dicitur 1. *Usurpatio seu oblatio*, ut distinguatur tum ab injusta damnificatione, qualis est domus alienæ per incendium destructio; tum ab injusta mora solvendi creditorem, quæ propriè furtum non est. Quanquam *detinere id, quod alteri debetur*, & reddi potest, eandem rationem nocuenti habet cum acceptione injusta; & ideo sub injusta acceptione intelligitur etiam à S. Th. & aliis pluribus *injusta detentio*. 2. 2. q. 66 a. 3. ad 2.

Dicitur 2. *occulta*: quatenus eam facit fur, aut saltem facere intendit domino nesciente, & sine vi; si enim domino præsentè fieret, non esset furtum, sed rapina.

Dicitur 3. *rei alienæ*; qui enim rem suam aufert, furtum non facit, etsi aliunde aliquando peccet. Videndum tamen, an res, quam aufers, non sit aliquo modo aliena, ut esset, si tu dominium quidem directam haberes, sed alter dominium utile; talis enim res quoad usum aut usumfructum aliena esset, ideoque eam auferendo furtum committeres.

Dicitur 4. *domino rationabiliter invito*, hoc est, sine consensu domini saltem prudenter præsumpto. Si enim dominus vel consentire meritò præsumatur, vel irrationabiliter consensum deneget, non est locus furto. Hinc qui messis tempore spicas colligit, aut in extrema necessitate aliquid aufert, non furatur, quia in primo casu adest domini consensus, in secundo adesse debet. Ubi tamen hoc notandum, quod si dominus rem suam auferri videat, nec contradicat, non semper præsumi debeat eum consentire, quia aliquando facit metus aut verecundia, ut non contradicat, unde hic non valet regula, *Qui tacet, consentire videtur*.

Rapina est alienæ rei usurpatio violenta, seu facta præsentè domino & invito: unde rapina specie differt à furto in genere moris, quia ipsi furto specialem addit injuriam contra personam, cujus læditur honor, dum ei quasi è manibus res sua violenter & injuriose auteritur: unde fieri potest, ut quis non peccet mortaliter in ratione furti, & peccet mortaliter in ratione rapinæ, ut si rem levioris momenti per vim à persona illustri auferat.

Furtum dividitur 1. ratione modi, in manifestum, cùm fur deprehenditur cum re furtiva; & occultum, cùm non deprehenditur. 2. ratione temporis, in diurnum & nocturnum. 3. ratione rei acceptæ, in simplex & qualificatum. Simplex illud est, quod hactenus definitum est; qualificatum verò, quod vestitum est specialibus quibusdam qualitatibus, quæ ipsum secundum leges majori poenâ dignum efficiunt, & quadruplex distingui solet: scilicet *sacriligium*, quod est furtum rei sacræ è loco sacro, vel non sacræ è loco sacro, ad quem ipsa aliquo modo pertinet; vel sacræ è loco non sacro, ut habetur cap. 21. c. 17. q. 4. *Peculatus*, seu furtum rei ad fiscum vel ærarium publicum pertinentis: *Plagiatum*, cùm vel mancipia à dominis, vel homines liberi tubripiuntur, aut vendendi, aut in servos retinendi; si enim *suendi* causâ, dicitur raptus: *Abigeatus* denique, cùm auferuntur pecora.

Ex his furti speciebus sacrilegium solum est, quod specie morali à furto differat, cætera enim non differunt nisi materialiter.

Rapina totuplex distingui potest, quotuplex vis personæ infertur; live vis inferatur armis, live intentato mortis metu. Ad rapinam etiam pertinent injustæ tributorum exactiones, quæ *concessio* dicuntur; item exactio facta à viris potentibus, qui obsequia quædam postulant, quæ rogati ob metum reculare non audent. Rapinæ pariter rei sunt, tum ii, qui stipendio sibi publicè assignato non contenti, plus aliquid exigunt; tum ii, qui alios cogunt, ut secum inæquales contractus ineant.

SECTIO II.

An, & quando furtum sit peccatum mortale.

CONCLUSIO.

Furtum est ex natura sua peccatum mortale.

Prob. 1. Quia peccatum, quod à regno Cælorum excludit, est mortale: atqui furtum &c. Sic enim loquitur Apost. 1. Cor. 6. v. *Nolite errare, neque fures... neque rapaces regnum Dei possidebunt.*

Prob. 2. Illud peccatum ex naturâ suâ mortale est, quod positâ sufficienti materiâ, mortale est: atqui tale est furtum; quod enim graviter pugnat contra charitatem & iustitiam, est mortale: atqui furtum cum sufficienti est materiâ, graviter pugnat contra charitatem & iustitiam, quatenus gravem proximo sine causâ injuriam infert. Hinc fures gravibus pœnis & ipsâ morte merito plectuntur, quidquid in contrarium dicat Erasmus; ergo.

Dixi furtum esse ex naturâ suâ mortale; quia veniale tantum fieri potest tum ex defectu cognitionis, tum ex levitate materiæ.

Quæres, quænam quantitas requiratur ut furtum aut quævis alia dampnificatio in bonis fortunæ, peccatum mortale fiat.

Certum est 1. Furtum rei levis posse esse mortale per accidens, & hoc contingere potest 1. Ratione damni quod inde emergit, lucrive quod cessat: ut si à sartore auferas acum, aut à pictore penicillum, & isti ob impotentiam instrumenta hæc comparandi, quæ in itinere marino facile concipi potest, per dies plures operas suas perdere cogantur. 2. Ratione doloris quem concipit alter ex ablatione rei suæ, licet modicæ, quam affectu magno prosequitur; & tunc peccatum eo erit gravius, quo magis affectum hunc cognoveris. 3. Ratione scandali, ut si leve quid eripias alteri quem nosti propter hoc juraturum esse aut blasphematurum; mortale enim est id sine causâ facere, ex quo prævidetur alter ad peccandum incitandus. 4. Tandem ratione intentionis, ut si parvum furando, habueris intentionem plura furandi si potuisses: de quo interrogandi sunt Pœnitentes in Confessione. *Non enim quod furatum est, sed animus furantis attenditur*, ut habet Hieronymus. In his tamen casibus peccatum non tam grave esset in genere furti, quàm in genere odii, aut injustæ dampnificationis, aut appetitus inordinati; unde si furto gravi annexa foret excommunicatio, vel reservatio, hæc per talia furta non incurreretur, ut notat Flor. Decoq.

Certum est 2. Tantam esse varietatem Authorum in præsentī puncto, ut ex iis nihil tuti colligi possit pro constituendâ gravitate materiæ ad furtum sufficientis. Hæc autem opinionum diversitas merito repetitur ex diversitate temporum & locorum in quibus prædicti Authores scripserunt; est enim pecunia in uno loco vel tempore rarior & carior quam in aliis. Quidquid sit, constat apud omnes fere Theologos, esse certam quantitatem quæ respectu omnium conditionum sufficiat ad furtum mortale; aliam, quæ licet relativè ad certas personas levis sit, adeoque mortale peccatum parere non possit, relativè tamen ad alias gravis est, & lethale peccatum parit; quod enim pro parvo habent divites, pro magno à pauperibus haberi solet: unde juxta Christum Marci 12. v. 42. *Vidua pauper quæ in gazophylacium misit duo minuta, quod est quadrans, plus omnibus cæteris misit*, habitâ nimirum egestatis suæ ratione. Inde est quod Theologi satis communiter quatuor hominum genera distinguunt. Primum est illustrium qui splendide vivunt: secundum, eorum qui ex redditibus suis vivunt, licet non ita splendide: tertium est artificum, qui suo se sustentant artificio: quartum, pauperum qui mendicando sibi consulunt, Ita Habert. ex Mag. Grand. Hæc divisio quàm sit inæquata, nemo est qui non sentiat. Ut enim de solis artificibus loquamur, quotum inter eos est discrimen? Quod gradibus descendendum erit, ut à diviti mercatore ad miserum sutorem devenias? Prædictam ergo regulam non tradimus ut aliquid in quo pes certo figi possit, bene verò ut aliquid quo utcumque dirigi possint Confessarii.

Dico igitur, nummum francicum, assibus scilicet sexaginta constantem, satis esse ad constituendum furtum mortale, respectu omnium, etiam Regum; unde etiam mortaliter peccabunt, qui alium, quisquis ille sit, in valore trium librarum dampnificabunt.

Ratio est, quia summa quæ secundum se notabilis est, & non levem parit utilitatem, etiam cum de Regibus agitur, ad peccatum mortale sufficiens est: atqui talis est prædicta summa, quæ omnibus regiæ dignita-

tis oneribus ut oportet pensatis, ad ea sustinenda non parum juvat; ex ea enim Rex potest alere die unâ octo aut decem milites, qui eum cum vitæ suæ periculo ab hoste defendunt: unde sequitur valorem hunc in ordine ad usus humanos magnum esse; adeoque tantum, ut qui eo per furem privatur, censeatur privari re secundum se notabili; ergo.

Et certè, multi sunt Doctores, qui furtum summæ minoris, ut assium quinquaginta, ad mortale satis asse putant. Unde sequuntur duo. 1. Opinionem nostram pro rigida haberi non debere. 2. Eum qui Regi aut alii nummum subriperet, excepto uno vel altero esse, mortalis furti reum judicari debere, quia quantitas furti non mathematicè definiri potest, sed tantum moraliter; in mortalibus autem parum pro nihilo reputatur; adeoque quæ parum distant, nihil distare censentur.

Dico 2. Sufficiunt asses quadraginta ad mortale, respectu eorum, qui ex redditibus suis vivunt non ita splendide: respectu artificum, si ars sit majoris lucri, asses viginti; si lucri minoris, asses decem: respectu pauperum asses quinque aut sex.

Ratio est, quia ex omnes summæ respectivè notabiles censeri debent. 1. Quia vel pretium sunt & stipendium laboris gravis quo quis portavit pondus diei & æstus. 2. Quia sufficere possunt ad victum diurnum. 3. Quia utilitatem magnam pariunt, & ex privatione earum oritur incommodum non leve.

Atque hæc, ut iterum dicam, non sic intelligenda sunt ut exceptionem non habesint: quotidie enim evenit ut qui ex redditibus suis vivunt, multò minus commode vivant quàm mercatores, sicque ut hi minùs quàm illi damni sentiant ex ejusdem summæ ereptione: fieri etiam potest ut qui in sudore vultus vescitur pane, septem tantum vel octo asses diebus singulis lucratur, quibus se puerosque suos alat, & quibus sibi sublati gravissimè diem unam & aliquando duas transactionis sit; qui ergo summam hanc ipsi furaretur, notabile & ad peccatum mortale sufficiens damnum ei afferre censeretur. Cæterum cum merces operariorum pro dierum varietate varietur, ita ut major sit æstivo tempore, quàm hyemali, sponte crediderim eam mercedem quæ medio hyemem inter & æstatem tempore datur operariis, ad furtum mortale sufficere & requiri.

Quæres 2. An mortaliter peccet qui minima furta successivè adversus eundem committit.

Resp. 1. Peccare mortaliter, si ab initio intendat per furta minutâ magnam summam furari. Ratio est, quia intentio graviter proximo nocendi, grave est peccatum.

Resp. 2. Etiam mortaliter peccare, qui absque intentione magnam summam ab initio furandi, ad eam pervenit quantitatem quæ ad peccatum mortale sufficit.

Prob. 1. Quia ex cap. finali caus. 14. q. 6. *Nihil refert paulatim vel simul quemquam interimas vel spoliare*; ergo sicut spoliando semel in quantitate magna, mortaliter peccares, sic mortaliter peccas statim ut eum diversis vicibus in magna quantitate spoliasti.

Prob. 2. Qui boni alieni in magna quantitate iniquus detentor esse incipit, mortaliter peccat: sed qui videt se multis vicibus summam notabilem subripuisse, incipit esse detentor iniquus alieni boni in magna quantitate, &c. ergo peccat mortaliter saltem ratione iniquæ detentionis.

Imò videtur peccare mortaliter ratione iniquæ acceptionis: tam enim mortaliter peccat, qui animadvertens se per dies novem, novem asses artificii furatum esse, die decima furatur assem decimum, qui sufficit ad complendam in ratione furti materiam gravem respectu artificis, quàm qui advertens se eidem artificii octo vel novem asses statim furatum esse, pergit decimum furari: atqui posterior iste fur mortaliter peccat, ex omnium confesso; ergo & prior. Ratio paritatis est, quod in utroque calu fur volens & sciens ponat complementum damni notabilis proximi; & licet paritatis ultimæ acceptio in se levis sit, juncta tamen moraliter cum præcedentibus, complet ablationem rei gravis, sicut ultimæ partis retentio, licet de se levis, pro ut tamen moraliter conjuncta est cum retentione aliarum partium, complet retentionem gravem, estque gravis & mortalis retentio; ergo tunc fur peccat mortaliter, quod in aliis materiis clare apparet; si enim in die festo incipias laborare, & sensim pervenias ad tempus notabile, eo actu quo pervenies ad tempus notabile, mortaliter peccabis, etsi ultimus ille laboris actus sit in se levis. Vid. Delugo. disp. 16. sect. 3.

Atque

Atque hæc ratio bene ponderata ostendit quodlibet furtum leve, cum præcedentibus moraliter conjunctum, & factum post completam semel materiam gravem, esse peccatum mortale; quia ex statim dictis mortaliter peccat qui ponit complementum injustitiæ gravis: atqui cum semel materia gravis & ad mortale sufficiens esse cœpit, toties ponit homo gravis injustitiæ complementum, quoties de novo furatur; ergo toties peccat mortaliter.

Et hoc verum est, inquit, quamvis fur non posset acta restituere pro præcedentis facti quantitate; quia si fur restituere possit, si non semper verum est quod compleat vel augeat grave proximi damnum, quod quidem ad peccandum mortaliter sufficit. Quis enim putet eum qui furatus est alienorum fructuum quantitatem proximè sufficientem ad mortale, quam restituere nequit, non peccare mortaliter eripiendo quantum requiritur ad complendam quantitatem mortalem.

Hinc colliges quo in statu sint famuli & ancillæ qui per plura furta levia quantitatem quæ ad mortale sufficiat, etiam circa esculenta & procurentia, complent & complere pergunt. Ii enim ex positis modò principis quæ communia sunt, peccant & peccare mortaliter pergunt, atque ad restitutionem tenentur. Idem dicendum de liberis, qui ut genio commodius indulgeant, parentibus aliquid singulis saltem hebdomadibus subripiunt: quamquam certum esse videatur majorem requiri quantitatem ut liberi mortaliter peccent, quam ut famuli; imò majorem ut hi peccent in poculentis & esculentis quæ proprios in usus adhibent, quam in iis quæ aliis donant; quia parentes aut domini in uno magis quam in alio casu sunt inviti. Hinc etiam patet quid sentiendum sit de propositione istâ quam damnavit Innocentius XI. *Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere quod ablatum est per paucos furta, quantumcumque sit magna summa totalis.*

Dices. Non magis multa furta modica in unum mortale convenire possunt, quam multa verba otiosa, aut multa mendacia jocosa in unum mendacium mortale: atqui, ergo.

Resp. neg. maj. multa enim minuta furta gravem constituunt materiam quæ vel compleri, vel saltem tota ret. neri non potest sine gravi proximi injuriâ adeoque sine peccato mortali: at multa mendacia jocosa totalem hujusmodi materiam non constituunt, adeoque nec ex ipsis exurgere potest peccatum mortale. Cæterum si verba otiosa gravem temporis jacturam importent, potuerunt etiam ratione gravitatis materiæ mortale peccatum invehere: est enim temporis jactura, cum ad certam mensuram venit, peccatum mortale, ut fatentur omnes. Atque hoc utinam coram Deo meditentur tot adolescentes, qui tempus irreparabiliter fluens, in nugis, aut alio nugis pejori miserè terunt.

Hic vero observandum est primò, requiri ad peccatum mortale, ut furta minuta moraliter continuentur: unde qui ex aliena vite singulis annis aliquos racemos exciperet, non censerentur ejus furta post plures annos in unum mortale coaluisse. Quorum verò tempus requiratur ut furtum moraliter discontinuari censeatur, certò definiri nequit: unde in dubio tutius est præsumere mortaliter peccasse qui per plura minuta furta ad quantitatem notabilem pervenit. Ita Mag. Grandin. & Habert.

Secundò, requiri, saltem secundum multos, majorem quantitatem ad peccatum mortale in furtis parvis, quæ fiunt pluribus, quam quæ uni; & in furtis, quæ successive uni fiunt, quam si fiant simul; quia damnum divisum ex communi hominum sensu non ita nocet.

Quæres tertio, an mortalis culpæ conscius judicari debeat, qui postquam alter furatus est summam proximè sufficientem ad notabilem materiam, eam implet furando id quod ad notabilem hanc materiam deerat; putà qui furatur duos asses, postquam alter furatus est octo, ei cui decem asses furari, est mortaliter peccare.

Resp. Non peccare mortaliter, si id non faciat communi consilio; quia non infert nisi damnum leve, & majori alterius furto non cooperatur. Unde differt ab eo qui hominem multis ictibus nondum tamen lethalibus vulneratum, ictu postremo percuteret; is enim grave damnum inferret, mortem nempe: at postremum furtum in casu præsentis leve est, & ex se damnum grande non parit; neque enim fur posterior causa est furii alterius, nec ei cooperatur, aut saltem

Tournelii Tomi II. P. III. De Justitia & Jure.

ejus cooperatio est merè materialis & præter intentionem. Adde, quod etsi alterius furtum interius animo approbaret, quamvis ratione malevoli animi graviter peccare posset, ex eo tamen ad restituendum totum non teneretur, quia per hanc suam approbationem non fieret damni gravioris causa, ut notat Decoq. p. 123.

Quæres quartò, an peccet mortaliter, qui pluribus leves corrodit summas, quæ junctæ in summam gravem exurgunt.

Resp. affirmat. Alioqui enim qui injustis mensuris vendunt, possent absque peccato mortali ditari: atqui falsum consequens, ut indicant hæc Scripturæ loca, Proverb. 11. vers. 1. *Statere dolosa abominatio est apud Dominum: & pondus æquum voluntas ejus* & Deuter. 25. vers. 13. *Non habebis in sacco diversa pondera, majus & minus: nec erit in domo tua modius major & minor... abominatur enim Dominus Deus tuus eum qui facit hæc.*

Confirm. 1. Quia hæc agendi ratio societati humanæ graviter noceret, quatenus januam aperiret innumeris levibus furtis, quæ privatis graviter nocerent. 2. Quia voluntas grandem alienæ pecuniæ summam coacervandi sine mortali peccato esse non potest; ergo.

Atque hæc responsio nostra adhuc vera est de iis, qui sine intentione grandem per plura furta summam congerendi, pluribus furantur. Unde ultimum furtum complens summam notabilem, etsi de se leve sit, ratione summæ quam complet est mortale, ut post Valentiam & Sanchez docent alii Theologi complures; quia talis quantitas, etsi respectu particularium levis sit, gravis tamen est respectu communitatis.

Porro sic accepta, sub mortali restitui debent quamprimum, quia alioqui injustè continuaretur damnum notabile. Modus autem restituendi is esse debet, ut quibus in minori pondere vendidisti, iisdem quantum fieri potest in majori vendas, vel cum iis descendas in pretio. Deinde ut quod verè furatus es, si singulis restituere nequeas, vel quia ignorantur, vel quia difficilior est executio quam res tantilla postulet, vel quia periculum est infamiæ, hoc sive per Parochum qui suorum indigentiam novit, sive aliter in pauperes loci quem læsisti, diffundi cures, vel in alia opera eidem loco utilia infumas.

SECTIO TERTIA.

De causa efficiente furti.

Difficultas hic agitari solita in eo est, an peccent filii qui parentum, uxores quæ maritorum, famuli qui dominorum, Religiosi qui Conventus bona sibi assumunt, &c. quæ de re sit.

CONCLUSIO PRIMA.

Filii qui parentum bona subripiunt, aut quovis modo contra justam eorumdem parentum voluntatem dilapidant, peccant mortaliter, & ad restituendum tenentur.

Prob. 1. ex Prov. 28. *Qui subtrahit aliquid à patre suo & matre, & dicit hoc non esse peccatum, particeps est homicidæ.* Sed particeps homicidæ mortaliter peccat; ergo.

Prob. 2. Peccat & verè furatur qui rem alienam, invito rei hujus domino rapit: atqui filii rem paternam rapiendo, verè rapiunt id quod alienum est. Filii enim etsi jus habeant ut alantur à parentibus, non tamen habent jus in bona paterna aut eorum administrationem, quamdiu vivunt parentes: atque, ut ait S. Thomas in 4. dist. 15. q. 2. *quamvis filius familias sit hæres, non tamen est dominus rerum.*

Prob. 3. Quia, ut jam ab initio hujusce Tractatus ostensum est, datur patrem inter & filium justitia: sed justitia ut ex una parte violari, sic ex alia restitutionis obligationem inducere potest; ergo &c. sup. p. 18.

Hinc sequitur, filios teneri ablata parentibus restituere, si possint; si nempe habeant castrensia & quasi castrensia. Si non possint, tenentur post patris mortem ea in partitionem deducere cum aliis fratribus, nisi constet istos tantumdem paternis ex bonis expendisse; aut nisi jam pater debitum illud condonaverit, ut facile concedit rogatus. Cave tamen condonationem dicas, si cum pater certissime remissurus erat

erat filio petenti, remissio petita non est: aliud enim est, *pater remisisset*; aliud est, *pater defacto remisit*. Sed & videndum, an pater remittere potuerit sine gravi aliorum liberorum offensione.

Hinc etiam colliges, quàm graviter contra justitiam peccent tot adolescentes, qui in computationes, ludum, turpes excessus impendunt pecuniam, quam eis parentes donant ad honestos tantum usus, quos præfiniunt, puta, ut librosemant, theses defendant, necessaria sibi ad vestitum comparent; quique quotidie parentibus harum rerum ignavis fictitias necessitates obtrudunt, ut cum cætera familia parce, ipsi laute & in voluptate vivant. Meminerint hi juvenes, se non plus in pecuniam sibi à patribus missam habere juris, quàm patres dare intendunt: atqui parentes nullatenus intendunt iis pecuniam largiri, ut tempus otiose consumant, à fortiori, ut in omni libidinum cæpo se turpiter volutent; ergo.

Cæterum hoc certum apud omnes esse videtur, majorem in filiis imò & in domesticis ad furtum mortale requiri quantitatem, quàm in extraneis: ut autem hæc quantitas definiri possit, considerari debent status, qualitas, divitiæ, dispositio parentum, &c. Circa gravem, quæ hic exoritur, difficultatem, vide, quæ dicta sunt supra pag. 42.

CONCLUSIO SECUNDA.

Uxores etiam graviter peccant peccato furti, si sine mariti consensu notabile quid accipiant de bonis communibus, aut quorum administratio spectat ad maritum.

Ratio est, quia accipiunt illud, cujus maritus dominium habet, vel saltem administrationem & usum fructum: licet enim uxor dotis totius & mediæ partis bonorum communium proprietatem habeat, horum tamen regimen & administratio ad maritum pertinet.

Excipiuntur tamen, ut notat Decog. & alii, varii casus, in quibus uxor furti rea non sit, etiam cum quantitatem satis notabilem subripit, ut 1. Si quid capiat, ut faciat eleëmofynam & donationes, quæ apud similis conditionis scæminas in usu sunt, nisi tamen vir sufficientes largiatur; nisi etiam ipsa excedat, nam excessum damnat Augustinus relatus cap. *Quod Deo*. c. 33. q. 5. 2. Si ideo quid capiat, ut familiæ aut mariti damnum avertat vel temporale, ut fecit Abigail 1. Reg. c. 25. v. 27. vel spirituale, procurando ejus conversionem per preces, eleëmofynas & sacrificia. 3. Si in honesta recreatione & in decentem sui ornatum & statum hoc expendat, quod facere non censetur, si pro summa notabili ludat cum periculo rei domesticæ. 4. Si maritus prodigus sit & decoctor, poterit mulier clanculo ea subripere, quæ sibi suisve necessaria erunt; alioqui enim maritus esset irrationabiliter invitus. 5. Si vir absens sit, aut amens, aut furiosus, quia tunc administratio ad uxorem devolvitur, nisi aliunde à Magistratu provisum sit. 6. Si pater ejus, mater, aut proles ex anteriori matrimonio suscepta indigeant, non solum quoad vitam, sed etiam quoad statum, poterit ejus uxor de bonis communibus providere, petita tamen prius, ut æquum est, à marito licentiâ; quam si ille renuerit, potest & debet iis de dote sua succurrere; est enim hæc obligatio naturalis, quam impedire maritus non potest. Atque hoc alii extendunt ad casum, in quo uxoris frater aut soror indigerent; tum quia hæc misericors agendi ratio pacem in familiis fovet, tum quia maritus fratribus suis subvenire debet, ut docent Doctores.

Hic tamen duo notanda sunt. 1. Confessarios non debere de facili habenas laxare mulieribus, utpote quæ ad inordinatas donationes de se satis propendeant. 2. Uxorem ea, quæ parentibus dedisset, debere suam in partem referre, cum ad partitionem cum hæredibus viri deveniendum erit.

Quod de uxores communitalis bona subripiente dictum est, idem dicendum de marito, qui etiam ad restituendum tenetur. 1. Si bona paraphernalia uxoris capiat, id est, ea bona, quæ uxor sibi reservavit, seu quæ nec attulit in dotem, nec per contractum matrimoniallem voluit esse communia. 2. Si dissipet dotem; hujus enim proprietates penes uxorem permanet. 3. Si magnam bonorum communium quantitatem donet, aut consumat sine uxoris consensu, aut in ludo, vel malos in usus impendat, quod plerumque evenit uxore viribus totis reclamante. Verum quidem est, quod horum ce bonorum administratio ad maritum pertineat, sed mediæ eorum partis proprietates ad uxorem jure com-

muni pertinet; ergo contra justitiam uxori debitam peccat maritus, qui eâ rationabiliter invitâ dissipat. Nec refert, quod maritus in familia præcipue laboret; nam & suæ sunt etiam uxori in hocce labore partes, sicque æqua esse debet pars descendens ad prælium & remanens ad sarcinas. 1. Reg. 30. v. 14.

CONCLUSIO TERTIA.

Peccant peccato furti famuli & ancillæ, qui herorum bona diripiunt ipsi, vel ab aliis diripi sionunt. Sequitur ex dictis, si enim peccent ipsimet filii-familias, qui paterna bona tollunt, quanto magis domestici, circa quos domini magis inviti sunt.

Excusantur tamen passim ii, qui subripiunt aliquid ad edendum aut comedendum, quod si à domino peterent, iis concederetur: quia satis norunt domini res suas, eas præsertim, quæ ad gulam pertinent, non ita administrari, ut nihil adhærere soleat manibus contrectantium. Graviter tamen peccarent domestici, qui hæc caperent ad computationes, ad vendendum, aliisve donandum. Item, qui iis uterentur dapibus aut vinis, quæ herus sibi reservata esse voluit; ac ii demum, qui furando sese exponerent pœnæ mortis, quâ domestica furta non ita difficile in Galliis puniuntur.

CONCLUSIO QUARTA.

Peccant mortaliter Religiosi, qui sine Superiorum licentiâ aliquid de Communitate expendunt, sive in suum, sive in aliorum usum. Idem est de iis, qui aliquid sibi collatum celaverint.

Prob. Quia disponunt instar dominorum de re, cujus domini non sunt. Adde, quod etiam peccent contravotum paupertatis.

Porro Religiosi circa quantitatem ad peccatum mortale necessariam solent æquiparari filiis-familias; quia Superiores non magis inviti sunt erga Religiosorum furta, quam parentes erga furta filiorum. De his consule Lugo fusè differentem disp. 3.

Quæres: Quid sentiendum sit de furtis Sartorum, qui vestium fragmenta vendunt, eo prætextu, quod pro labore suo pretium justo minus recipere soleant.

Resp. Eos peccare, quia retinent id, quod suum non est, & à quo retinendo longe absunt, qui Deum timent; unde qui vendunt aut servant majora vestium fragmenta, quæ domini abjecisse censi non possunt, ad restituendum tenentur. Atque merito monent Doctores, in hisce furtis non esse à Confessariis dissimulandum, etiam cum ad mortale non pertingunt. Præcipere ergo debent hujusmodi furibus, ut restituant, reddendo rem, aut ejus pretium, aut melius & minori pretio laborando: nullum enim est medium, quo rapaces isti efficacius à furando in posterum deterreantur, cum in furtis præsertim verum sit illud Scripturæ, *Qui spernit modica, paulatim decidet*.

SECTIO IV.

De causis à furto excusantibus.

Quæres 1. An aliena subripere in necessitate, sit furari.

Resp. Negat. Si necessitas sit extrema; secus si sit gravis. Vide sup. p. 274.

Probatur prima pars 1. Ex communi omnium sententia, quæ docet in extrema necessitate omnia, saltem quoad usum, fieri communia. 2. Quia bonorum divisio casum extremæ necessitatis nec comprehendit, nec comprehendere potest. 3. Quia rei dominus rationabiliter esse non potest invitus, quod homo, qui aliter suam suorumve vitam conservare nequit, eam per media ordinaria conservet, utendo scilicet alienis bonis, cum non habet propria, quibus utatur.

Cum vero quisque proximum ut seipsum diligere debeat, hinc sequitur, te non peccaturum, si aliena rapias, ut proximo in extrema necessitate constituto opem feras; modo tamen eum propriis ex bonis juvare nequeas: quod si posses, injuste ageres rem alterius rapiendo. Ita docet S. Thomas 2. 2. quæst. 66. art. 7. ad 3.

Excipiuntur casus duo, 1. Si dominus rei sit etiam ex actione tua futurus in extrema necessitate; nam in pari

in pari causâ melior est conditio possidentis. 2. Si probabile sit te, si illud quo indiges convenienti modo petas, id esse obtenturum; nisi forte ait decoq. talis esses quem dedecet mendicare. Imo etsi non petas, cum obtinere posses, docent aliqui cum Lessio te venialiter solum peccare, eo quod dominus quoad rem ipsam invitatus esse non possit, sed quoad modum dumtaxat, qui magni momenti esse non videtur. Quod si dominus durior, te, dum extremâ necessitate victus bonum ejus invadere cogeris, repellere vellet, posses eundem tanquam juris tui invasorem injustum aggredi, & vicissim repellere: verba sunt Florent. Decoq. pag. 128.

Sed transactâ extremâ necessitate, debetne res ei reddi cui subrepta fuit?

Resp. 1. Reddi debere, si adhuc extet in suâ specie: sic qui equum abstulit ut fugâ consuleret vitæ, eum restituere debet statim ac evaluit ex periculo, quia usu equi solum indiguit, non ipsâ ejus proprietate. 2. Reddi etiam debet quod in extrema necessitate emptum est, vel mutuo acceptum: tum quia contractus justè initi servari debent; tum quia, ut notat Lugo, qui emere vel mutuum accipere potest, non est simpliciter in necessitate rapiendi aliena, sed emendi, &c. 3. Et illud quoque reddere debes quod subripisti, si non sis absolute pauper, ut si alibi bona habeas. Non enim plus juris habes ad capiendam rem alterius, quàm hic habeat obligationis eam tibi donandi: atqui non tenebatur eam tibi simpliciter & absolute dare, quia non es simpliciter & absolute pauper; ergo eam subripere non potes nisi sub conditione restituendi.

Tota igitur difficultas est de eo qui re & spe pauper est, ut loquitur Delugo, an quando alienum subripit, ita debeat esse affectus ut hoc reddat, si casu ad pinguiorem fortunam devenerit.

Resp. 2. Multos esse qui credant nullam esse in hoc casu restituendi obligationem. 1. Inquiant, quia res sic subrepta facta est communis, non solum quoad usum, sed etiam quoad proprietatem; Deus enim hominibus bona simpliciter & absolute dedit ad conservationem vitæ. Huic porro Dei dispositioni jus gentium quo introducta est rerum divisio, præjudicare non potest: unde S. Thomas ubi supra, *Per ralem necessitatem*, inquit, *efficitur suum id quod alius accipit ad sustentandam propriam vitam*. 2. Quia, ut ratiocinatur Delugo, hæc in posterum restituendi obligatio à domino ipso non imponeretur, si alius ab eo peteret, id quod propria manu tollit; ergo non est cur homo qui in extremâ necessitate positus, aliquid clanculum sumit, ejusdem restituendi obligationem sibi imponere censeatur. Hanc opinionem uti veriore amplectitur Decoq. & ante eum Sylvius in citatum S. Thomæ locum, Scotus, Gabriel, Angelus, &c. Et vero si dives pauperi extremam necessitatem patienti sponte daret id quod ei saltem ex charitate debet, pauper ille à restituendo immunis remaneret: atqui non est existimandum quod propter improbitatem divitis pauper pejoris sit conditionis, aut ipse dives melioris; alioqui is commodum ex peccato suo reportaret, ergo. Ita Sylvius.

Probatur secunda pars, nimirum quod necessitas gravis non excuset à furto. 1. Ex cap. 3. De furto. *Si quis propter necessitatem famis aut nuditatis, furatus fuerit cibaria, vestem, vel pecus, pœniteat hebdomades tres*. Sed pœnitentia peccatum supponere videtur; ergo peccat qui in gravi necessitate furatur: locus enim iste de extremâ necessitate intelligi non potest, ut notat sanctus Thomas.

Prob. 2. Quia alioqui janus innumeris furtis aperta foret. Quot enim hodie homines gravi necessitate laborant! Quot facile sibi persuaderent se in ea esse constitutos!

Prob. 3. Quia damnata fuit hæc propositio ab Innoc. XI. *Permissum est furari, non solum in extremâ, sed etiam in gravi necessitate*.

Addunt tamen alii, ait Decoq. esse necessitates aliquas tam graves, ut moraliter loquendo censeantur æquivalere extremæ, v. g. periculum gravioris morbi, servitutis, &c. quo casu, inquit, idem dicendum foret, sicuti dictum est de extremâ.

Quæres 2. An excusetur à furto qui rem suam sibi propriâ autoritate vindicat.

Resp. affirmat. modò res illa verè, liquido, & totaliter sua sit. Ratio est, quia tunc non rapit alienum. Quod si res certo sua non sit, tunc eam auferre non posset, quia in dubio melior est conditio possidentis. Imò si res sua certò esset, sed eam alter justo titulo possideret, ut pignoris, aut commodati, non lice-

reteam propriâ autoritate resumere, quia justum contractum absque rationabili causâ rescindere non licet.

Resp. 2. Hoc tamen licitum non esse, nisi in his conditionibus. 1. Si rem suam in judicio commodè obtinere non possit: alioqui enim recurrendum esset ad auctoritatem publicam, quia non licet ordinem justè constitutum transgredi. 2. Si absit omne scandali periculum: sæpe enim contingit ut qui tollit quod suum est, vel proximo quasi injusto detentori infamiam procreet vel sibi quasi injusto raptori labem aspergat. 3. Si non exponat proximum periculo rem illam semel & iterum restituendi; ut non exponet si quo convenientiori modo fieri poterit, ostendat sibi nihil deberi. 4. Si res actu debita sit; qui enim, ut ajunt, terminum habet, actu ut debitor vexari non potest. 5. Si res illa tibi debita sit ex justitia; neque enim sufficeret debitum antidorale seu ex charitate. His positis conditionibus, non peccas vel contra debitorem, cum non auferas quod ejus est; vel contra Judicem, cum supponatur eum vel nolle, vel non posse debitum tibi tuum adjudicare.

Quæres 3. An excuset compensatio, puta, si cum rem tuam recuperare non potes, eam tibi sumas, quæ cæteroqui ad debitorem pertinet.

Resp. 1. Non licet famulis, operariis, officialibus aliquid subripere, eo prætextu quod stipendium justo minus accipiant. 1. Quia damnata est ab Innoc. XI. hæc propositio, *Famuli & famule possunt occultè heris suis subripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario quod acceperunt*. 2. Quia compensatio licita non est, nisi debitum sit certum: atqui debitum, quod hujusmodi personæ prætendunt certum non est; cur enim ipsis potius quàm dominis fides habebitur? Cur illud salarium, si justo minus erat, acceptaverunt? Cur alium herum, qui plus daret non quæsivere? aut si invenire non potuerint, cur pro injusto habent pretium, quod communiter pro talibus operis datur, & quod dominus augere nolisset, si eorum plus lucrandi voluntatem compertam habuisset?

Aliud esset, ait Decoq. pag. 133. si servus ad quædam opera conductus, aliis insuper laboribus gravatus esset à domino, qui nihil pro eis adderet stipendii: quamquam malim ego ut servus ab eo domino discedat, aut ei repræsentet laboris excessum cui merces amplior debeatur.

Resp. 2. Compensationem occultam positis necessariis conditionibus esse vere licitam. Ita penè omnes Theologi cum S. Antonino 2. p. tit. 15. §. 1. Et ratio est, quia per eam nec violatur justitia commutativa, cum si qui compensatione utuntur, id solum accipiant quod strictè suum est, ut supponimus; nec violatur justitia legatis, cum etiam supponamus ad Judicis auctoritatem commodè recurri non posse. Et vero si pauper famulus cui ab hero debentur aurei centum quos obtinere nequit, præ manibus habeat aureos ejus decem, quis eum ad restituendum obligare auit.

Porro condiciones hic requiritæ eadem sunt, quas statim requirebamus, ut aliquis rem suam tutò sibi propriâ manu vindicare possit, est enim uterque casus quoddam compensationis genus.

Resp. 3. Compensationes in jure odiosas haberi; raroque simul concurrere condiciones omnes sine quibus eæ licitæ esse non possunt: adeoque hæc, ut cum Haberto loquar, in praxi esse à Confessario observanda. 1. Ut nunquam suadeat compensationem. 2. Ut consulenti an licita sit, respondeat Theologos communiter affirmare in requisitis circumstantiis; sed hanc boni sui recuperandi rationem esse periculi plenam, ideoque se eam consulere non posse. 3. Si pœnitens eâ usus sit proprio motu, perpendet prudens Director, an adfuerint condiciones requisitæ; quæ si adfuerint, non obligabit pœnitentem ad restituendum, sed eum monebit periculi cui sese imprudens exposuit. 4. Rarò fidem habebit famulis, inquieto hominum generi qui vix unquam contenti sunt. Eos quidem aliqui facile excusant, ut ostendit propositio ab Innocentio damnata; sed neminem inter laxarum opinionum assertores aut sectatores reperiri arbitror, qui famulo abs se conducto dicturus sit: Si salarium super quo convenimus, videatur tibi minus justo, supple illud ex bonis meis, usque ad æqualitatem proprio tuo judicio taxandam. Cum igitur nullus eorum hoc dicat famulo suo, cur tam prodigi sunt in alieno? Cur non respiciunt regulam istam, quam omnes habent in corde fixam, *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*?

Quæres: An, qui promittit alteri se soluturum esse id, quod ipsi debet, nec usurum esse compensatione, teneatur stare contractui?

Resp. Affirmativè. Ratio est, quia promissio de re licita & possibili, jure naturæ obligat; atqui promissio non utendi compensatione est de re licita & possibili; utque hæc subsistat, satis est, ut promittens cedere velit jure compensationis, quo uti potuisset; ergo.

Sed major est difficultas, utrum qui juravit se soluturum esse debitum, absque eo, quod expresse intenderet cedere compensationi, quia illius immemor erat, possit non solvere, & compensatione uti.

Respondent Petrus Navarra, Salmanticenses & alii, etiam in hoc casu licitum esse uti compensatione, sive juramentum sit factum ante debitum compensandum, sive post illud. Ratio est 1. Quod in omni juramento solvendi semper hæc subintelligatur conditio, *Si debitum habuero solvendi*: sed posito compensationis casu jam nulla est solvendi obligatio; ergo. 2. Quia

juramentum sequitur naturam actus, cui adhæret, non quidem quoad invaliditatem actus, nam fidejussio mulieris irrita est per Senatus-Consultum Velleianum; irrita est etiam renuntiatio hereditati paternæ facta à filio nuptui tradendo, & tamen hi actus interposito juramento valent; sed quoad conditiones tacitas, quas habet actus seu contractus ex jure, aut consuetudine, aut etiam mente contrahentium: atqui compensatio regulariter locum habet in omni debito; ergo etiam in jurato, præsertim cum non juratur nisi supposita conditione, quæ non adest, ut ostendit prima ratio, quam attulimus.

An compensatio locum habeat in deposito, aut rebus diversæ speciei, vide Salmantic. tom. 3. pag. 151. Edit. Venet. 1714.

Quærent hic aliqui, an, qui rem alterius à fure emptam eidem reddit, ut pretium à se datum recuperet, à furto immunis sit. At ei quæstioni supra pro modulo nostro fecimus satis.

TRACTATUS

DE

CONTRACTIBUS.

Etsi Contractuum materia ad Jurisperitos seipsa pertineat, ejus tamen notitiam Theologis omnibus, præcipuè verò Confessariis summo opere necessariam esse, nemo est in animarum regimine tantisper versatus, qui ambigere possit: cum hac nostra ætate, si unquam fraus, dolus & avaritia adeo subtiliter se involvant, ut in errorem ii etiam aliquando inducantur, quibus nec scientia deest, nec ingens veritatis detegendæ cupido. Porro communem methodum secuti, Tractatum nostrum duas in partes dividemus. Prima erit de Contractibus in genere: secunda de variis Contractuum speciebus disleret; impossibilis enim est perfecta specierum cognitio, nisi genus antea cognoscatur.

PARS I.

DE CONTRACTIBUS IN GENERE.

UT omnia, quæ ad Contractus in universum sumpti naturam pertinent, amplectamur, videntur 1. Quid & quotuplex sit Contractus. 2. Quinam contrahere possint. 3. Quis ad contrahendum requiratur consensus; an consensui huic noceant dolus, error, aut metus. 4. Quam & quando obligationem pariat Contractus.

CAPUT I.

De natura & divisione Contractus.

Contractus sic dictus est, juxta Scotum, quia duorum vel plurium voluntates in unum trahit. Duobus autem modis sumitur, latè scilicet & strictè.

Contractus strictè sumptus definitur Leg. *Labeo. ff. De verbor. signif.* Ultro citroque obligatio. Hæc definitio formalis non est, sed causalis; Contractus enim non est formaliter obligatio, sed obligationem causat: unde proprie magis Contractus definitur, Actus externus inter duos aut plures, ex mutuo eorum consensu ultro citroque obligationem pariens.

Dicitur 1. Actus externus: actus enim mere interior, etsi respectu Dei cordium inspectoris sufficere possit, unde votum mentale coram Deo obligat, respectu tamen hominis non sufficit, quia ut talis nec cognosci, nec acceptari potest.

Dicitur 2. inter duos aut plures; quia idem homo secum contrahere nequit.

Dicitur 3. obligationem pariens; obligatio enim est onus, quod mutuo sibi imponunt contrahentes, ut v. g. unus laboret, alter laboris stipendium solvat.

Dicitur 4. ex utraque parte; & sic contractus strictè sumptus distinguitur à contractu latè sumpto.

Contractus enim latè sumptus, qui etiam pactum dicitur, definitur in Jure, *Duorum pluriumve in idem placitum consensus*, saltem in alterutro obligationem pariens ut subintelligunt unanimiter Juristæ & Theologi. Unde patet, contractum strictè sumptum differre à pacto, quod pactum præcindat à mutua obligatione, contractus vero strictè sumptus eam semper inducat. Hinc etiam contractus omnis est pactum, sed non omne pactum est contractus strictè sumptus. Venditio est contractus strictè sumptus, quia in venditore & emptore mutuam obligationem inducit. Promissio acceptata est pactum, quia inducit obligationem in promittente standi promissis. Promissio non acceptata nequidem est pactum, quia nullam, ne in promittente quidem, obligationem parit. Sæpe tamen in Jure pactum & contractus promiscuè sumuntur.

Contractus dividitur 1. in *formalem* seu expressum, & *virtualem* seu implicitum. Contractus formalis est ille, quo duo vel plures expresse de aliqua re conveniunt, cum obligatione mutua, si contractus strictè dictus sit, vel saltem unius erga alterum, si contractus latè sumatur. Contractus vero virtualis est, quando implicite de aliquo convenitur: sic Judex, Medicus, Tutor, cum hæc officia suscipiunt, eo ipso se virtualiter & implicite obligant ad præstandam operam omnem, quam adhibere solent ejusdem conditionis homines erga eos, in quorum gratiam hæc munera exercent; & ii vicissim, si non expresse saltem implicite spondere censentur, se id retributuros, quod vi legis aut consuetudinis sancitum est. Hæ conventiones tacitæ vocantur *quasi contractus*, & vim habent ex justitia obligandi, sicut & ipsi contractus.

Dividi-

Dividitur 2. in *nominatum*, qui proprium nomen habet, ut locatio, mutuum, &c. & *innominatum*, qui proprium non habet, sed genericum dumtaxat contractus aut pacti.

Ad contractum nominatum pertinent emptio, venditio, locatio, societas, mutuum, pignus, commodatum, quibus junguntur emphyteusis, feudum, acceptatio, stipulatio, & alii similes, qui propria in Jure nomina habent.

Innominati contractus quatuor sunt species: do ut des; do ut facias; facio ut des; facio ut facias, Do v. g. boves ut des vinum; do boves ut labores & facias opus in vinea mea; facio & laboro ut des mihi boves; facio opus in agro tuo, ut in vinea mea idem facias, vel ut me artem aliquam edoceas.

Notandum autem 1. Quod in contractibus innominatis sub affirmatione comprehenditur negatio: unde si Petro des bovem, ut aliquid non faciat, dicitur, do ut facias; si ab aliquo opere abstineas, ut Petrus det tibi bovem, dicitur facio ut des. Notand. 2. Si id quod datur vere sit pretium, tunc esse contractum nominatum, emptionis scilicet, ut si Petro pecuniam des, ut iple vinum tibi det. Si verò partim pecuniam, partim aliam rem dederis, erit contractus mixtus, qui nomen à parte excedente desumet: ut si des mille aureos & equum pro fundo, erit emptio; si mille equos & paucos aliquot nummos aureos, erit contractus innominatus, ut constat ex cap. *Ad quaestiones*. ff. *De rerum permutatione*. Notand. 3. Contractus innominatos regulari debere juxta nominatos sibi similes: v. g. do ut des, juxta emptionem & venditionem; facio ut des, juxta conductionem; do ut facias, juxta locationem; Contractus facio ut facias similem sibi non habet in nominatis.

Dices: Contractus do ut des, est vera permutatio, quod est nomen speciale, sicut emptio; ergo male recensetur inter contractus innominatos.

Resp. Nomen permutationis esse genericum & commune aliis contractibus, qui mutuum pariunt obligationem; unde in venditione & mutuo reperitur etiam permutatio: ergo permutatio esse non potest contractus strictè nominatus, prout ille à Juris-Consultis accipitur.

Refert autem hujusmodi contractus dignoscere, eò quod in contractibus innominatis resilire liceat, etiam cum ex altera parte impleti sunt, v. g. dedi pecuniam Titio, ut Romam iret, hanc juridicè repetere possum, si nondum ierit, aut præparaverit itineris impensas, nisi contractus ille *vestitus sit*, de quo statim. Ita Layman ex L. *Si pecuniam*. ff. *De conditione causa data*, &c. quod tamen omnes non admittunt. Aliter se res habet in contractibus nominatis, quibus dum ex altera parte impleti sunt, semper est insistendum, ita ut non nisi mutuo consensu dissolvi possint.

3. Dividitur in contractum *bonæ fidei*, & *stricti juris*. Prior ille est, in quo Judex ex æquo & bono multa moderari potest, quæ licet à contrahentibus expressa non fuerint, sentiuntur tamen secundum bonam fidem contractui inesse: tales sunt emptio, locatio, conductio, negotiorum gestio, mandatum, depositio, & alii, de quibus loquitur Justinian. § 28. *De actionibus*. Posterior, seu stricti juris contractus ille est, qui strictam verborum interpretationem postulat, ita ut obligatio secundum verba & non amplius extendatur: tales sunt emphyteusis, census, donatio, mutuum, stipulatio. Vota Deo facta sunt veluti contractus stricti juris, qui ultra voventis verba & intensionem non extenduntur. Hæc distinctio parum refert ad forum conscientiæ, ut notat Delugo. Et verò omnes pene actiones non tam attento verborum rigore quàm ex æquo & bono judicari debent.

4. Dividitur in *nudum*, & *vestitum*. Contractus nudus est conventio mera carens omni firmamento, quo actionem civilem parere possit. Contractus vestitus est ille, qui præter conventionem aliquod habet juris adminiculum, vi cujus oritur actio civilis. Contractus vestitur multis modis: ut 1. Si sit contractus nominatus in suo genere perfectus. 2. Contractus etiam innominatus vestitur, si per scripturam fiat coram Notario. 3. Si fiat simul cum contractu vestito, aut nominato: ut si cum locasti domum Petro, simul pactum feceris de commutando bove cum equo, hoc enim pactum vestitur propter coherenteriam cum *contractu nominato*, nempe locationis. De his plura vide apud Lugo disp. 22. sect. 2. & Lessium lib. 2. cap. 17. dub. 3.

5. Dividitur in *gratuitum*, & *onerofum*. Gratuitus,

qui etiam lucrativus dicitur, ille est, in quo aliquid accipitur & nihil rependitur, ut donatio, promissio liberalis, commodatum: atque is contractus est læsumptus, obligationem utrimque non pariens. Onerofus ille est, in quo utrimque aliquid datur & redditur, ut emptio, locatio, &c.

6. Dividitur in *purum*, cum nullum adjicitur accidens, nulla conditio; & *non purum*, cui additur aliquod accidens, & hic quintuplex est. Primus dicitur *ad diem*, cum præfigitur dies: ut si dicas: Promitto tibi centum nummos, sed non solvendo ante diem Paschæ. Secundus dicitur *ad conditionem*: ut, Promitto tibi centum nummos, si artium lauream obtinueris. Tertius, *ad modum*: ut Promitto tibi hanc summam, ut expensas studiorum sustinere possis. Quartus, *ad causam*: ut, Do tibi pecuniam, quia pauper es. Quintus, *ad demonstrationem*: cum apponitur aliquod signum ad rem vel personam designandam, ut, Do tibi centum nummos in tali arca reconditos, vel quos mihi debet Joannes.

CAPUT SECUNDUM.

De causa efficiente contractus, seu quinam contrahere possint.

AD contractus valorem quatuor requiri solent. 1. Ut, qui contrahunt, habiles sint ad contrahendum. 2. Ut materia, circa quam contrahunt, sub contractum cadere possit. 3. Ut contrahentes consentiant. 4. Ut forma, si qua sit jure præscripta sequatur. Nunc dicimus de personis ad contrahendum habilibus, & præcipue de iis, quæ inhabiles sunt, ex iis enim aliæ satis colliguntur. Cætera ex infra dicendis satis elucescent.

CONCLUSIO PRIMA.

Illi omnes contrahere possunt, qui bonorum administrationem habent, nisi Jure impediuntur.

Prob. Illi contrahere & pacisci possunt, qui boni sui dominium in alios transferre possunt: sed qui boni administrationem liberam seu Jure non impeditam habent, possunt boni sui dominium in alios transferre, cum in hac potestate præsertim consistat libera boni administratio; ergo.

Hinc generaliter colligitur, amentes, furiosos, prodigos, quibus bonorum administratio non competit, contrahere non posse. Hinc etiam sequitur, tutorem, etsi bonorum administrationem habeat, cum pupillo contrahere non posse, quia id vetitum est *Lege Pupillus*. ff. *De auctoritate*, &c. nisi plures sint tutores, quorum alter alteri pupillum obligari consentiat. Verum hæc specialiori expositione indigent.

Quæres itaque 1. Possintne contrahere pupilli & minores?

Antequam quæstioni huic fiat satis, notandum 1. hic distinguere filios-familias, infantes, puberes, minores, majores, & emancipatos.

Per filios-familias, ait Layman, intelliguntur non solum filii legitimi aut filæ, sed etiam alii, qui ex iis per viam masculinam nati sunt, quamdiu sub patris aut avi paterni potestate existunt; quod verum est, etiam si annum vigesimum quintum exceperint. Quapropter si filius tuus legitimus filios aut filias procreaverit legitime, si omnes in potestate tua erunt, nisi jam filius ante emancipatus fuerit. Hæc autem ut intelligantur, sciendum est 1. filios spurios aut nothos non censerì generaliter loquendo habere parentes, unde in potestate parentum non sunt, ait Ferriere; neque in Gallis succedunt parentibus, aut iis parentes, præterquam in Delphinatu, Valentianis, & Agro Audomarensi, modò tamen adulterio vel incestu procreati non sint. De quo vide Institutiones ad Jus Gallicum, lib. 1. cap. 10. Sciendum est 2. filios etiam annis viginti quinque majores aut uxorem habentes, non ideo semper sui juris esse, sed adhuc sub potestate paterna remanere, nisi emancipati sint; & hoc locum habet in Curiis omnibus, quæ Jure scripto seu Romano utuntur. Ita idem Author ibidem cap. 4. Aliter se res habet in Provinciis, ut ajunt, consuetudinariis, in quibus filii-familias per matrimonium emancipantur, ut notat idem Author ibid. & Domat. lib. prælimin. tit. 2. sect. 2. §. 5.

Notan-

Notandum 2. Infantes ii dicuntur, quibus annus septimus nondum completus est. Impuberes verò, si maros sint, ii sunt qui necdum habent completos annos quatuordecim, aut duodecim si sint feminae, quæ cur citius puberes sint, hæc ratio ab aliquibus redditur, quòd mala herba crescit citius. Proximi pubertati ii dicuntur, qui propinquiores sunt termino, in quo incipit pubertas quàm in quo definit infantia: unde filii, qui habent decem ætatis annos cum dimidio, proximi pubertati vocantur; filia vero satis est ut novem annos cum dimidio assecuta sit. Post pubertatem adeptam filii familias utriusque sexus dicuntur *minores*, donec pervenerint ad annum vigesimum quintum, quo completo *maiores* vocantur. Filius annis viginti quinque minor extra patriam potestatem constituitur per *Literas emancipationis*, quæ ab anno quarto decimo obtineri possunt; communiter tamen non obtinentur nisi ab iis qui decimum octavum ætatis annum attigerunt. Emancipatio facit ut minor de mobilibus suis disponere possit, immobilia locare, eorumque redditus percipere; at immobilia vendere, oppignerare, de iisve transigere non potest, nisi de consensu curatoris qui ei hunc in finem datur, & vocatur *Curator ad causas*. Vid. Institut. ad Jus Gallic. lib. 1. cap. 5.

Not. 3. Jure Romano pupillis & impuberibus dantur *Tutores*, à tuendo vel tutando dicti; minoribus vero *Curatores*. Verum, ut notat D. Domat in præambulo lib. 2. tit. 1. Ferriere ad titulum 23. libri primi Institut. in Galliâ consuetudinaria tutoris officium non finitur, nisi cum adolescens qui in tutela est annos viginti quinque completos adeptus est.

Tutela triplex Jure Romano, testamentaria nempe, legitima, & dativa.

Prima est cum pater, non mater, filio tutorem designavit in testamento. Secundæ, legitimæ nimirum, variae sunt species, quarum præcipua vocatur *legitima agnatorum tutela*, quæ nempe deficiente testamentaria deferretur proximioribus agnatis. Tertia, dativa scilicet, quæ utriusque præcedentis defectu à Judice committitur alicui idoneo: & hæc in locis consuetudinariis viget, unde commune illud effatum, tutelas in Galliis dativas esse.

Tutores & curatores statim ut electi sunt, pupilli bonorum inventarium, ut vocant, conficere tenentur; deinde operam dare ut bona immobilia fructum pariant, atque ut pecunia in annuos redditus convertatur: unde eam collocare debent, ad quod præstandum menses duo iis conceduntur Leg. Tutor. §. 11. ff. De administratione tutor. Fœnus fœnoris, seu* usura usuræ pupillo debita est: unde cavere debet tutor ne usuræ à pecuniâ prodeuntes otiosæ remaneant; sed ex iis tertio quoque anno summa totalis consilari debet in commodum pupilli, aut minoris; quod si neglexerint tutores, incipient in usuras conveniri, Leg. 7. ibid. id est è propriis bonis solvere tenebuntur, id quod propter eorum incuriam non percepit pupillus, nisi solide probent se pupilli pecuniam collocare non potuisse. Cæterum etsi res quæ tempore depereunt vendi debeant, juxta citatas Leges, sunt tamen ex iis quædam quæ servari debent, ut in villis pecudes, vindemiæ instrumenta, & alia quibus pupillus pubertati proximus prope diem indigebit. Superest ut unum annotem, tutores nempe & curatores ad tutelam cogi L. 1. ff. De administr. tutor. Unde colliges cum Pontas verbo *Tuteur* cas. 9. ad restituendum teneri tutorem qui rejectâ tutelâ bona pupilli non curavit, antequam ab ea cura per Judicem liber existeret. His præmissis.

Resp. 1. Pupillos infantes aut infantia proximos contrahere non posse, saltem in suum incommodum. Ratio est, quia *infans*, & *qui infantia proximus est*, *non multum à furioso distat*, & *nullum*, vel saltem sufficientem non habent intellectum. Ita Justinian. De inutilib. stipulat. §. 10.

Dixi, saltem in suum incommodum, quia in sui commodum contrahere possunt, nam *idem juris habent*, quod pubertati proximi, ut ibidem dicitur: atqui minores & pupilli qui pubertati proximi sunt, in sui commodum contrahere, & *aliis sibi obligare*, etiam sine auctoritate tutoris possunt. Atque hoc legibus sancitum est in favorem illius ætatis, ut juvenus ei in damnis succurreret, & in prosperè gestis nihil afferret detrimenti. Unde observant Juris Interpretes, in hoc casu contractum claudicare, quia ex parte majoris est obligatio, non ex parte pupilli aut minoris. Ubi autem minores duo vel pupilli contrahunt, neuter se obligat, quia pari privilegio gaudent. Fatendum tamen

majorem qui cum pupillo aut minore contraxit, posse contractus executionem recusare, nisi pupilli aut minores tutoris consensum, aut Judicis decretum, si necessarium sit, obtinuerint.

Resp. 2. Filius familias impubes non obligatur civiliter ex contractu etiam de bonis castrensibus, etiam si ex patris consensu contraxerit. Ita colligi solet ex §. 18. De inutilib. stipulat. Obligaretur tamen pupillus, si cum tutoris consensu contraxisset, quia recursum habet in tutorem, si malè auctoritatem & consensum præstet; at verò filius familias patrem sibi obligatum non habet.

Resp. 3. Res immobiles aut etiam mobiles quæ servando servari possunt, ut aurum, argentum, gemmæ, vestes, cæteraque mobilia pretiosa, à pupillis aut minoribus, etiam de tutoris auctoritate & consensu, alienari valide non possunt, nisi accedat Judicis licentia, & probatio causæ exigentis, ut hæc alienatio fiat, ut si ostendatur eam esse necessariam, ut æs alienum solvatur, ut præbeantur alimenta patri vel matri &c. Ita præcipitur Leg. 22. cod. De administratione tutor. vel curat.

Sed mobilia quæ servando servari non possunt, id est per triennium lana custodiri, juxta Glossam in Leg. unicam cod. Si adversus usucapionem, qualia sunt vinum, vestes usu detritæ, &c. valide à pupillis alienantur, modo accedat auctoritas tutoris. Minor qui tutorem non haberet, quod in Jure Romano sæpe contingit, hæc per se alienare posset, quamvis si læsus fuerit, uti posset beneficio restitutionis in integrum. Sed minores qui negotiantur, aut mercaturam exercere, majores reputantur, neque sub minoritatis prætextu restitui unquam possunt. Ita sancitum est statuto anni 1673, tit. 1. art. 1. Tous Negocians & Marchands en gros & en détail, comme aussi les Banquiers, seront réputés majeurs pour le fait de leur commerce & Banque, sans qu'ils puissent être restitués sous prétexte de minorité.

Quæres 2. An non sint aliqui casus in quibus pupilli sine tutoris auctoritate contrahentes, civiliter obligentur.

Resp. Esse. Primus est si pupillus ex contractu locupletior factus sit, potest cogi in exteriori foro ad restitutionem, quia ex Reg. 48 Juris in 6. Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria & jactura. Unde si mercator pupillo mercem tradiderit non accepto pretio, mercem suam repetere potest, si pupillus pretium solvere nolit; si verò merx vel amissa, vel absque dolo consumpta fuerit, non plus in civili foro solvere compellitur pupillus quàm ditior factus est.

Secundus casus est, si res pupilli dolo perierit; tunc enim datur actio in eum, etsi ditior factus non sit. Cæterum in pupillo infantia proximo non præsumitur dolus.

Tertium casum addunt alii, si nempe pupillus aut minor contractum jurejurando confirmaverint: sed non constat inter omnes, pupillos, saltem infantia proximos, juramento civiliter obligari. De quo vide Laiman lib. 3. tract. 4. cap. 9. Lugodisp. 22. sect. 8. juxta quos requiritur pubertas, ut contractus juramento confirmari valide possit.

Quæres 3. An licet pupillus & minor qui sine tutoris auctoritate contrahunt, civiliter non obligantur, ita etiam non obligentur naturaliter seu in foro conscientia. Antequam hæc quæstio solvatur.

Notandum primò, eam non intelligi de pupillo infantia proximo: nam fere omnes concedunt eum non obligari naturaliter, tamen si Angelus eos obligari naturaliter putat, in quibus, etiam si sint infantia proximi, malitia supplet ætatem. Neque etiam intelligi potest eadem quæstio, vel de pupillis, qui unicum tutorem habentes, cum eo contraherent; vel de iis qui bona immobilia, vel mobilia pretiosa sine Judicis auctoritate alienarent: utrumque enim legibus prohibetur & irritatur, ut statim dictum est.

Notand. 2. Duplicem esse circa præsens negotium sententiam. Alii expressè negant pupillum & minorem naturaliter obligari posse in casu prædicto; ita Alciatus, Covarruvias, & alii quos referunt Sanchez lib. 6. de matr. disp. 38. & Lugodisp. 22. sect. 10. num. 187. Alii verò censent pupillos & minores qui de mobilibus quæ ad triennium servari non possunt, contrahunt sine tutoris aut curatoris licentia, licet civiliter non obligentur, obligari tamen naturaliter; quanquam fatentur idem, obligationem hanc non adeo firmam esse, quin elidi possit beneficio restitutionis in integrum. Atque hæc sententia ut longè communior est, sic & verior videtur. Sit itaque.

CON-

*L' interet de l' interet.

CONCLUSIO SECUNDA.

Pupilli & minores, etsi civiliter non obligentur, obligantur, tamen naturaliter.

Prob. 1. Obligatio naturalis oritur ex consensu: atqui pupillus pubertati proximus, & minor, sufficientem consensum habent, ex §. *Pupillus*. Instit. *De inutil. stipul.*

Prob. 2. Si pupillus vel Deo vel diabolo obligare se potest, cur non homini? Sed pupillus obligare se Deo potest in iis, quæ non fraudi sunt curatori aut tutori, ut aperte docet Innocentius in cap. *Scriptura*. *De voto*. ergo. Ita Comitulus. Verum hæc ejus ratiocinatio nimis probat: ex ea enim colligi posset, pupillum septennem, aut saltem septennio paulò majorem contrahere posse; quod tamen ab omnibus penè rejicitur.

Prob. 3. Deficiente obligatione principali, non valet accessoria, ut colligitur ex Leg. 46. & 47. ff. *De Fidejussoribus*. Atqui si ad contractum pupilli sine tutoris autoritate factum accedit fidejussor; is etiam civiliter obligatur, L. *Marellus*. ibidem; ergo obligatio principalis pupilli valet: principali enim nullo modo obligato, non obligatur fidejussor, ut communiter docent Jurisperiti.

Prob. 4. Filius qui est in potestate patris, & bonorum ejus administrationem non habet, si sibi patre inscio acquirat per contractum commodum, quæ ipsi pater inique negat, ita legitime contrahit, ut contractibus filii pater stare cogatur, ut habetur Lege. *Quid si servus*. ff. *De in rem verso*. §. *Proinde*. ergo filius sese naturaliter obligare potest.

Objectiones. Obj. 1. Si pupillus aut minor naturaliter obligarentur, injustæ forent leges civiles, quæ negant actionem contra pupillum aut minorem, iis qui cum pupillo contraxere: obligatio enim naturalis præstat effectum exceptionis, seu efficit ut ille cui debetur, possit dicere in foro alium sibi jure naturæ obligatum esse; ergo.

Resp. neg. maj. Minores enim, qui contrahendo naturalem susceperunt obligationem, jus habent sibi propter infirmam ætatem legibus concessum, ut hanc elidant obligationem, petendo à Judice rescissionem ejus; & qui cum iis contrahunt nosse debent se in hoc casu nunquam in tuto reponi, nisi minorum consensui tutoris consensum adjungi curent.

Ad id quod additur, obligationem naturalem præstare in foro judiciali exceptionis effectum.

Resp. Id falsum esse generaliter & absolute loquendo; si enim v. g. vendas plus justo, sed infra dimidium justum, puta si quod rigore valet 20. vendideris 25. naturalem habes restituendi obligationem, ut conveniunt omnes Theologi: atqui tamen legibus civilibus & canonicis non datur actio contra te ei quem læsisti, sed tantum si læseris ultra dimidium justum pretii, puta vendendo 31. tunc enim dabitur actio contra te ut vel 11. reddas, vel contractum rescindas; ergo falsum est quod obligatio naturalis semper in foro judiciali præstet effectum exceptionis.

Obj. 2. Si pupilli naturaliter obligarentur, sequeretur quod dum solvunt, transferant verum dominium in accipientem; unusquisque enim legitime accipere potest quod alter sibi naturaliter debet: atqui falsum est quod pupilli dominium transferant in accipientem, ut constat ex §. *Nunc admonendi*. & ex §. finali Instit. *Quibus alienare licet*, ergo.

Resp. dist. min. Pupilli non transferunt verum dominium, si sunt infantiæ proximi, conc. si non proximi infantiæ, subdist. non transferunt quoad immobilia, vel etiam mobilia quæ servando servari possunt, conc. quoad alia, subdist. non transferunt dominium civile, quia eorum actio à legibus non approbatur, conc. non transferunt naturale, quod nempe fundatur in debito naturali, neg.

Inst. Ex Lege *Pupillus*. 59. ff. *De actionibus & obligat.* pupillus mutuam pecuniam accipiendo nec jure naturali obligatur: idem alibi passim dicitur; ergo.

Respondent aliqui fatendo ingenuè diversas leges facile conciliari non posse.

Respondent 2. quidam, verum esse quod pupillus ex pecunia mutuo accepta, nec civiliter, nec naturaliter obligetur, sed dicunt inde non concludi eum in aliis casibus non obligari.

Respondent 3. alii dist. Pupillus juxta leges non tenetur obligatione naturali efficaci, quæ ligat & arctat simpliciter, quia eam elidere potest si velit, adeoque

efficaciter non tenetur stare contractui, conc. nullo modo naturaliter tenetur, neg.

Inst. Minor curatorem habens æquiparatur prodigo cui bonis interdictum est, L. *Si curatorem*. cod. *De integr. restit.* comparatur quoque furioso, Leg. *Interdum*. 29. ff. *De conditione indebiti*. atqui furiosus naturaliter non obligatur, sicut nec prodigus, cujus idcirco fidejussor non obligatur, Leg. *Is cui bonis*. 6. ff. *De verb. obligatione*. ergo.

Resp. dist. Comparatur quoad aliquid, nempe quoad beneficium reparationis, concedo, quoad omnia, neg. Nam pupilli si fidejussor obligatur, non prodigi; ergo inde nova exurgit probatio, nec proinde eadem est prodigi & pupilli quoad obligationem naturalem conditio.

Hæc autem doctrina extenditur 1. ad pupillum, qui ex contractu ditior factus non est; qui enim ditior factus est, etiam civiliter obligatur, ut supra dictum est.

2. Intelligitur de pupillo, qui tutorem non habet; si enim pupillus tutorem habens, se solo obligetur, à fortiori obligabitur, qui tutorem non habet, quia minus arctatur. Et id confirmari potest exemplo minoris, qui curatorem non habens, naturaliter & civiliter obligatur; si vero curatorem habeat, solum naturaliter obligatur, cum sine ejus autoritate contrahit.

An verò etiam obligetur naturaliter pupillus, qui pecuniam mutuo accipit, disputant Theologi. Negat Decoq. pag. 198. tum quia daretur pupillis ansa patrimonii dissipandi sub spe accipiendi mutuo; tum quia Lex jam citata 59. ff. *De obligationibus & action.* sic habet: *Pupillus mutuam pecuniam accipiendo, ne quidem jure naturali obligatur*. Alii tamen cum Sanchez & Delugo disputatione 22. sectione 10. num. 292. ex aliis Legibus inferunt, pupillum etiam in mutuo naturaliter obligari. An verò hæc obligatio Senatus consulto Macedoniano irritetur, statim declarabimus.

Ex Conclusionem nostrâ sequitur 1. Eum qui accipit aliquid à pupillo & minore, absque autoritate tutoris, posse illud retinere donec pupillus beneficio restitutionis utatur. Ut enim hoc retinere possit, satis est ut pupillus id dare possit, & naturaliter debeat: atqui res ita se habet; legis enim civilis beneficium ipsi non prodest si eo non utatur, sive quia uti non vult, sive quia ignorat.

Sequitur 2. Pupillum & minorem non teneriolvere id quod ludendo perdidit, aut alio contractu promisit, (nisi, ait Laiman, juraverit se soluturum) posse vero civilis legis obligatione se tueri: si enim solvisset, posset uti beneficio restitutionis in integrum; sed qui ad agendum admittitur, est multò magis ad excipiendum admittendus, ex Reg. 71. Juris in 6. Quid enim hic circulo opus est ut primo solvas, deinde id quod solveris repetas? Ita Decoq. pag. 198.

Objicies. Pupillus ex dictis naturaliter obligatur: atqui fictitia est hæc obligatio, si pupillus possit nonolvere, excipiendo beneficium restitutionis in integrum.

Resp. neg. min. & dico obligationem hanc fictitiam non esse, utpote quæ creditori tradat verum jus accipiendi & retinendi id quod sibi à pupillo solvitur, nulla opposita legis exceptione.

Hinc patet eos errare, qui inter effectus naturalis obligationis eum recentent, quod impediatur debiti soluti repetitionem; hic enim effectus ab obligatione naturali separari potest per legem.

Quæres 4. An minor qui pecuniæ summam mutuo accepit, & expendit, eandem restituere teneatur; an vero rescissionis Litteras quibus in integram restituatur, tutâ conscientia obtinere possit.

Resp. facilitatem pecuniæ filiis familias & minoribus mutuo dandæ, repressam fuisse Legibus Romanis, nempe Senatus consulto Macedoniano, sic dicto à Macedone quodam celebri usurario, qui Decreto huic occasionem dedit. Sed quia Lex ea Romana in Galliis vim & robur per se & indistinctè non habet, ut notat D. Domat *Loix Civiles* lib. 1. tit. 6. sect. 4. ideo quæstionis hujus solutio è Gallicis Authoribus repetenda est.

Dico igitur 1. Filium familias ad pecuniæ mutuo acceptæ restitutionem in conscientia non teneri, si mutuo dans præviderit aut prævidere potuerit eam à mutuatario turpiter aut inutiliter esse impendendam.

Prob. 1. Quia Senatusconsultum Macedonianum etsi minus apud nos habere dicatur extensionis quam apud

apud Romanos, sic tamen intellectum in Gallia viget, ut notat Domat ibidem.

Prob. 2. Quia mutuò dans, subjecit se imposito per legem oneri, ut nempe pecuniâ suâ privetur, si eam filius-familias restituere nolit. Hoc autem onus iuste impositum est, eo scilicet fine, ut filii nec debitis onusti fiant, nec, ut ea solvant, parentum vitæ insidiantur, sicut constat ex L. 1. & sequent. ff. & cod. titulo *Ad Macedonianum*. Ita Pontas verbo *Dette*, cas. 1. Prob. 3. Quia postulat publica utilitas, ut casta & irrita non sit lex sapientiæ plena, quæ mutua hæc prohibet, ne pupilli eorum spe bona sua dissipent: atqui lex ea casta & irrita foret, si filii-familias naturaliter obligarentur, adeo ut tutâ conscientia petere non possent restitutionem in integrum; tunc enim eadem ferme facilitate invenirent viros lucri avidos, qui sibi mutuò darent; ergo.

Extenditur hæc Conclusio 1. etiamsi mutuum non pecuniâ datum sit, sed aliis fructibus, ut ex iis pecuniam compararet filius-familias. Si fraus sit *Senatus-Consulto* adhibita, puta, frumento, vel vino, vel oleo mutuò dato, ut his distractis seu venditis fructibus, pecuniâ uteretur, subveniendum est filio familias. L. 7. ff. *De Senat. Macedon.*

2. Etiamsi pater filii-familias postea è vivis excesserit: mutuò enim datio in origine invalida, per patris mortem non validatur.

3. Ea lex extenditur non solum ad filios-familias, qui minores sunt, sed ad eos etiam, qui licet majores sint, paternæ adhuc potestati subjacent, quia emancipati non sunt; quod supra diximus in Provinciis Jure scripto utentibus frequens esse. Ita Domat. ubi supra.

Dico 2. Multi tamen sunt casus, in quibus filii-familias & minores pecuniam mutuò acceptam restituere tenentur, ut 1. Si inde locupletiores facti sint. 2. Si mutuans mutuatarium patrem familias esse crediderit, non vanâ necessitate deceptus, nec Juris ignorantia, sed quia publicè pater familias plerisque videbatur, sic agebat, sic contrabebat, sic muneribus fungebatur; tunc enim cessabit *Senatus-Consultum Macedon.* ex L. 3. ff. *De Senat. Macedon.* 3. Si mutuans mutuò dederit bonâ fide, & eâ mente, ut minoris bonum procuraret: tunc restituendum erit, etsi præter mutuantis opinionem bene fundatam, id, quod mutuò datum erat, malos in usus expensum fuerit. 4. Dicendum est etiam cessare *Senatus Consultum*, si sciente patre creditum sit, seu mutuò datum filio. Lib. 12. ibid. Item, Si pater solvere cepit, quod filius-familias mutuum sumperit, quia solvendo quasi ratum habuerit. L. 15. cod. Sed & filius si solverit, non repetit. L. 9. cod. Plures alios casus videris apud Delugo disputat. 25. sect. 1. num. 4.

Quæres 5. Quinam adhuc sunt ad contrahendum inhabiles.

Resp. Multos esse, ut 1. Qui morte per contumaciam damnati sunt, & contumaciam, ut ajunt, non purgavere. Item, qui triremibus, aut exilio in perpetuum mulctati sunt. Ii tamen, si nubant, matrimonium non quidem quoad effectus civiles, sed quoad Sacramenti rationem, validum contrahent. Ita Author Collat. Andeg. de Contract. tom. 1. p. 72.

2. Ex Justiniano lib. 3. tit. 20. *De inutil. stipulat.* mutuuum neque stipulari, neque promittere posse palam est, quod & in Surdo receptum est. Sed mutis & lurdis dantur Curatores, qui eorum nomine contrahunt, ut notat Ferriere in hunc locum.

3. Uxorum longe pauciora sunt quàm maritorum jura. Et 1. *Senatus-Consultum*, quod Vellejanum vocant, vetat, ne mulieres si se jubeant, seu sese pro aliis obligent: quod tamen in plerisque Regni Provinciis abolitum est *Edicto* anni 1606. juxta Domat. lib. prælimin. tit. 2. sect. 1.

2. Uxor contrahere & disponere non potest de bonis familiæ, de dote ejusve fructibus, cum maritus præsens est, & hæc bona administrare potest; quia etsi dotistous proprietas sit penes uxorem, ejus tamen administratio ad virum, ut ad familiæ caput, pertinet. Quòd si maritus absens sit amens, aut ea, quæ uxori necessaria sunt, irrationabiliter deneget, potest in his casibus uxor familiæ bonis uti, intra prudentiæ & moderationis terminos, ut jam alibi dictum est.

Quidam insuper sunt casus, in quibus mulier absque mariti auctoritate valide contrahere, seseque obligare potest. Primò enim id potest circa ea bona, quæ Græci parapherna dicunt, quæque Galli peculium appellant. Lib. 9. ff. *De Jur. dot.* Atque hoc locum habet in Parliamentis omnibus, quæ Jure scripto utuntur, ut

notat Author Instit. ad Jus Gallic. lib. 3. cap. 19. non verò in Gallia consuetudinaria, juxta Ferriere, *Introduction à la Pratique*; verbo *Paraphernaux*; quanquam Domat. contrarium dicere videatur libro 1. titulo 9. sect. 4.

2. Si mulier quoad bonorum communionem à marito separata sit: tunc tamen eadem mulier nullam habet licentiam eas res, seu bona hæc, etsi separata, alienandi vivente marito, & matrimonio inter eos constituto. Leg. 29. cod. *De Jur. dot.* quod in Galliis etiam viget. Ferriere Introd. verbo *Femme mariée en pays coutumier*: unde separatio hæc dat jus administrandi non alienandi.

3. Si maritus uxorem speciali alicui commercio vacare patiat; ea enim de tali commercio validè paciscetur etiam absente nec authore marito, ut habetur 234. & 236. *Consuet. Paris.* Secus si mulier non aliud agat commercium quàm maritus, quia tunc non tam est mercatrix quàm institrix, ut loquitur Ferriere in Institut. Juris Romani & Gallici.

CAPUT III.

De causa formali Contractus.

Non loquimur de causa materiali, seu de idonea contractuum materia; certum est enim, bona omnia, quorum quis dominium habet & administrationem, quæque sub commercium cadunt, esse materiam contractuum, quia in alterius dominium directum aut utile transferri possunt. Superest ergo, ut de causa formali dicamus. Porro causa formalis seu forma contractus consistit in consensu, & in verbis consensum exprimentibus. Videndum ergo 1. Quis & qualis ad contrahendum requiratur consensus. 2. An consensus ille cum errore, dolo & metu conciliari possit. 3. An is consensus exteriori exprimi debeat.

ARTICULUS I.

De consensu ad Contractum requisito.

Quæres 1. An ad valorem contractus requiratur consensus interior & verus, an non sufficiat fictus & exterior.

Resp. Requiri consensum interiorem. Ita Doctores penè omnes contra Turrianum.

Prob. 1. Ex allata contractus definitione, ad contractum requiritur duarum vel plurium voluntatum conventio: atqui ubi deest consensus omnis, ibi nulla esse potest voluntatum conventio: conventio enim voluntatis, ejusdem actum & assensum importat; cum autem voluntas negativè se habet, non consentit; à fortiori non consentit, cum positivè renititur; ergo.

Et certe consensus fictus non magis est consensus, quàm homo pictus re ipsa sit homo, atqui, ergo.

Prob. 2. Per contractum id, quod nostrum erat, ad alios transfertur: atqui sine vero nostro consensu id, quod nostrum est, aliorum fieri non potest; sicut sine nostro consensu id, quod alienum erat, nostrum fieri non potest; ergo.

Prob. 3. Si signa externa consensus ad valorem contractus sufficiant, sufficere debent ad valorem contractus matrimonialis præcise ut sic: atqui non sufficiunt, ut fuse & solide probat Sanchez lib. 3. de matrimonio disputatione 27. ex omnibus Theologis, quorum plurimi contendunt, verum matrimonium ne quidem de potentia absoluta sine vero consensu fieri posse; ergo.

Nec dicas cum Turriano, Rempublicam posse consensum supplere in cæteris contractibus, non autem in contractu matrimonii, propter ejus gravitatem. Neque enim hic loquimur de eo, quod Respublica facere potest sine partium consensu; fatemur quippe eam sine ullo privatorum consensu & contractu eorum bona in alios transferre posse certis de causis: sed loquimur de contractu, ut est contractus, cujus contendimus nullam unquam fore obligationem sine partium consensu, sed aliam prorsus diversam quamdiu fiet ex solo Reipublicæ consensu.

Obj. 1. Si ad validitatem contractus requiratur Objectio: consensus interior, facta venditione verbis solum externis, & relibere tradita emptori, emptor plenum rei hujus dominium non haberet: atqui falsum conse-

consequens; fatentur enim omnes emptorem non teneri in foro conscientiae rem sic emptam reddere venditori se simulatè vendidisse dicenti; ergo.

Resp. 1. retorq. argumentum. Qui matrimonium contraxit cum persona quæ simulatè consensit, non tenetur eidem se fictè consensisse dicenti fidem adhibere; atqui tamen inde non colligitur quòd valeat contractus matrimonialis abique interiori consensu factus; ergo à pari in proposito.

Resp. 2. neg. maj. & dico emptorem rei sic emptæ plenum habere dominium, non propter validitatem contractus, quæ nulla est, sed vel propter præsumptionem quæ ex verbis verum consensum exprimentibus resultat, & subsistit quamdiu sufficientibus argumentis non eliditur; vel propter dispositionem Reipublicæ quæ ut fictè consentientem puniat, aufert ab eo dominium rei quæ per solum contractum privatus non esset.

Inst. 1. Saltem poterit fictus venditor rem suam clanculum ab emptore recipere, restituto ipsi pretio: atqui absurdum istud est & inconveniens; ergo.

Resp. 1. Idem & majus inconveniens militare in matrimonio fictè contracto; poterit enim etiam fictè contrahens se separare, juxta Turrianum. Sicut ergo, qui matrimonium fictè contraxit, debet postea verè consentire, ut quam injustè decepit conjugem, indemnem præstet; sic etiam in aliis contractibus verè consentiendum est, cum pars altera non aliter indemnitas reddi potest. Quòd si pars decepta nullum ex fictione detrimentum pateretur, posset venditor rem suam recipere. Unde.

Resp. 2. neg. maj. & min. Majorem quidem, quia postulat justitia ut eos quibuscum contraxisti indemnitas facias. Minorem verò, quia si velint, possunt non stare contractui, qui reipsa nihil validitatis habet.

Inst. 2. Valet ille contractus, qui stabilis esse debet: atqui ex concessis contractus fictè factus stabilis esse debet, cum per eum obligetur fictè contrahens ad auferendam fictionem; ergo.

Resp. dist. min. Ille contractus stabilis esse debet, ratione validitatis intrinsecæ, neg. ratione justitiæ generalis, quæ postulat ut qui alium decepit, deceptionem tollat quamprimum, conc. Inde autem nihil contra nos.

Quæres 2. An consensus debeat esse promissorius, id est cum animo se obligandi ad leges contractus qui celebratur; seu, ut loquuntur alii, an qui intenderet promittere, non autem se obligare, validè contraheret, & fieri verè obligatus.

Certum est 1. Validum esse contractum, quem quis facit cum intentione se obligandi, licet non habeat intentionem adimplendi. Nam v. g. validè profiteretur in Religione, qui actu concubinam habens sine animo eam dimittendi, non haberet servandæ castitatis intentionem. Et ratio ulterior est, quòd cum animo non observandi stare potest voluntas efficax se obligandi, ex qua sufficiens oritur obligatio.

Certum est 2. Eum qui habuit animum promittendi, sine ulla alia intentione opposita, manere reipsa obligatum. Ratio est, quia promissio ex se obligationem parit, si nihil obstat: qui autem vult causam, vult saltem implicite effectum ex ea necessario consequentem. Si tamen promittens nesciret prorsus obligationem ex promissione sequi, non videretur obligationem contraxisse, quia nihil factum nisi volitum, nihil autem volitum nisi præcognitum. Excipe, nisi promittens intendisset eo promittere modo quo in iisdem contractibus alii promittunt.

Difficultas igitur procedit de eo, qui intentionem veram haberet promittendi, cum intentione etiam positiva se non obligandi.

Duplex præsertim eâ de re est Theologorum opinio. Prima asserit eum qui promittere vult, obligationem veram contrahere, si ve velit, si ve non. Ita Soto, Ledesma, & alii apud Delugo sect. 4.

Prob. quia effectus naturaliter sequens ex aliqua causâ, impediri nequit cum ponitur eadem causâ: sic qui tormentum bellicum explodit, hominem necat, quantumcumque eum occidere nolit; atqui obligatio est effectus naturaliter consequens ex verâ promissione; ergo voluntas contraria non obligandi te, est voluntas inefficax quæ nullum habet aut habere potest effectum, statim ac verè promittere intendis.

Secunda sententia, quam tenent Henriquez, De coq. pag. 193. & alii plures, negat hic ullam esse obligationem, adeoque vult hujusmodi promissionem non stare.

Tournelli Tomi II. P. III. De Justitia & Jure.

1. Quia obligatio nulla est sine consensu: sed ubi quis obligare se non vult, ibi nulla est in obligationem consensio; ergo.

2. Quia conditio substantiæ contractus opposita contractum annullat, ex cap. fin. De conditionibus. hinc non valeret matrimonium illius qui vellet uxorem ducere dumtaxat ad certum tempus: sed earentia obligationis est contra substantiam promissionis; ergo qui vult promittere, non autem obligari, facit promissionem eo ipso nullam.

Ex his utriusque opinionis probationibus facile videtur totam præsentis controversiæ difficultatem in eo esse, an volitio sincera causæ importet ex consequenti effectum non volitum, ita ut effectus ille censeri debeat efficaciter volitus, statim ut quis verè vult ejusdem causam; an è contra volitio effectus censeri debeat ita efficax, ut tollat volitionem sinceram causæ, & sic eam annullat. Facilius crederem ego volitionem causæ importare efficaciter volitionem effectus, quam nolitionem effectus importare destructionem causæ. Sed forte dicendum est, quòd quoties simul occurrunt duæ voluntates contrariæ, toties ea prævalere debeat quæ magis efficax est & absoluta: unde videndum esset an qui promisit nolens se obligare, maluisset non promittere quam obligari; an è contra maluisset obligari, quam promissionem non stare. In primo casu censeri posset promissionem esse nullam, ut putant Authores secundæ sententiæ; in secundo autem casu judicandum esset eam valere, ut docent Authores primæ opinionis. Sed de his nugis quæ apud probos & rectos homines in usu non erunt, penes alios esto judicium.

Quærestertio. An consensus debeat esse voluntarius.

Resp. consensum voluntarium esse debere sufficientialiquâ voluntate. Voluntas autem vel est formalis, ut cum quis expresse aliquid vult; vel virtualis, quæ in formali rei alterius volitione consistit, ut si equum emis, vis etiam eo uti posse; vel debita seu legitima, cum quis debet velle, etiam si forte non velit. Formalis sufficientissima est, & non semper requiritur: virtualis sufficit, & ferè semper requiritur: debita seu legitima aliquando sufficit, ut si quis in extrema necessitate positus panem ab homine invito accipiat; valet enim hæc acceptio, quia homo ille volens esse debet, & est irrationabiliter invitatus. Sed cum voluntario quædam repugnare intelligantur, ut error, & metus; de iis differendum, & videndum an & quando contractibus adversentur.

ARTICULUS II.

An consensus ex errore vel dolo elicitus sufficiat ad Contractum.

Certum est apud omnes, eum qui in contractibus alium decipit, mortaliter aut venialiter peccare, secundum naturam damni quod alteri offert; sed quaeritur an validè contrahat. Quæ difficultas ut resolvatur.

Notand. 1. Errare, juxta S. Augustin. relatum can. In quibus. causâ 22. q. 2. est unum pro alio parare; unde error est existimatio falsi: dolo verò est omnis calliditas, fallacia, machinatio ad circumveniens, fallendum, decipiendum alterum adhibita L. 1. ff. De dolo malo. lib. 4. tit. 3.

Not. 2. Error est vel circa substantiam rei, ut si farinam avenæ emas, ratus eam esse tritici; vel circa accidentia, ut si tritici quidem farinam emas, sed bimam non recentem, qualem eam esse credideras.

Error & dolo circa accidens seu qualitatem rei accidentalem, duplex. Alter dicitur dans causam contractui, alter verò dicitur incidens in contractum.

Error dat causam contractui, quando ille qui contrahit, non contraheret si hunc vel illum cognosceret defectum rei de qua contrahit: v. g. emis equum tardum, quem strenuum & velocem existimabas, tardum ceteroqui non empturus, si eum talem cognovisses. Error verò dicitur dumtaxat in contractum incidens, cum est causa non quòd emas simpliciter, sed quòd libentiùs & cariùs emas id quod sublati errore & deceptione adhuc emeris, sed non tacti.

Ad errorem circa substantiam revocatur error, tum circa naturam contractus, ut si credas tibi donari quod tibi venditur; tum circa motivum substantiale contractus, ut si Titio promittas summam pecuniarum,

Zz

quis

quia eum tibi consanguineum esse credis, cum non sit. Ad errorem circa accidentia pertinet error circa illud omne quod est extrinsecum contractui, sine eo cognito contractus adhuc fieret, sive non. Patet id ex mox allata divisione erroris circa accidentia.

Not. 3. Error contingere potest tripliciter. 1. Ab altero e contrahentibus qui decipitur. 2. Ab alio contrahentium qui decipit. 3. à tertiâ personâ. His præmissis, sit.

CONCLUSIO PRIMA.

Error & dolus circa substantiam rei irritum facit contractum.

Prob. Ubi deest substantialis consensus, ibi deest contractus: atqui ubi est error & dolus circa substantiam, deest substantialis consensus; venditor enim v. g. qui gemmam pro vitro vendit, non consentit in alienationem gemmæ, sed vitri. Similiter si venditor vitrum pro gemma vendit, emptor non consentit in emptionem vitri sed gemmæ; adeoque re comperta tenebuntur vel restituere, vel justum rei pretium solvere.

Nihil autem refert sine error antecedens, quo scilicet sublato contractus non initetur; vel concomitans, quo nempe etiam sublato, contractus adhuc fieret: nam si emas oleum volens emere vinum, ita tamen sis affectus ut oleum etiam & fortè libentius emisisses, quia eo indigebas, adhuc contractus non valet; quia nullus fuit consensus circa oleum, sed circa vinum. Similiter si occidisti Petrum Clericum quem ex errore invincibili credebas esse Paulum Laicum, excommunicationem non incurristi, licet Petrum etiam libentius occidisses, utpote inimiciorem tibi. Pariter non valet matrimonium si Catharinam ducis, ratus à te Joannam duci, licet Catharinæ sponte magis nupsisse. Hinc matrimonium inter Jacob & Liam per consensum subsequentem ratificari debuit.

Dices 1. Qui Petrum absolvit quem Joannem esse putat, validè absolvit. 2. Et si Isaac erraret circa personam Jacob, valuit tamen benedictio huic impertita.

Resp. neg. conseq. Ad primum, quia persona quæ absolvitur non pertinet ad substantiam Sacramenti pœnitentiæ, & absolvens intendit & intendere debet personam præsentem quæcumque ea sit absolvere, secus in matrimonio.

Ad secundum; totum id negotium speciali Dei dispositione peractum est: deinde Isaac quam nesciens benedictionem impertierat, Confirmavit dicens: *Benedixi ei & erit benedictus.*

CONCLUSIO SECUNDA.

Dolus incidens in contractum, etiam ab uno e contrahentibus, non irritat contractum, nec sufficit ad eum rescindendum, seu non reddit contractum infirmum aut infirmandum. Ita S. Antoninus part. 2. tit. 1. c. 71. & alii Theologi communiter.

Prob. Ibi verus est contractus, ubi verus est utriusque partis consensus in id de quo contrahitur: atqui ubi est error aut dolus solum incidens... Si enim verus & sufficiens non esset consensus, maximè quia intervenit dolus circa qualitatem rei: atqui hæc ratio nulla est, tum quia necesse non est ut qui contrahit omnes rei qualitates noscat, alioqui vix ulli forent validi contractus; tum quia deceptus de quo nunc loquimur, non habet animum huic contractui expressè vel tacitè repugnantem; vult enim actu contrahere, & id adhuc vellet licet minori pretio, si rei qualitatem quam nescit compertam haberet.

Ergo contractus ab eo initus qui in pretio ultra dimidium deceptus est, rescindi non potest ad arbitrium emptoris, sed ad æqualitatem reduci debet. Ita habetur cap. *Cum dilecti. De emptione & venditione.*

Ergo si promiseris matrimonium virgini quam Parisiensem putabas, etsi eidem cognita, ut est Lugdunensis, fuisses promissurus, non vitatur contractus. Vitaretur juxta aliquos, si eidem quam liberam putabas nupsisse, etsi cognita ut est serva, pariter nupsisse; ibi enim intervenit Lex Ecclesiastica tale matrimonium vitans; sed de hoc alibi.

Limitatur assertio, si intentio actu aut virtute conditionalis est non promittendi aut contrahendi nisi existente tali qualitate aut circumstantiâ; ut si vovisses peregrinationem Hierosolymitanam, putans absque navigatione huc perveniri posse; tunc enim terrestrem non maritimam & periculosam peregrinationem pro-

misisse præsumeris: idem esset si vovisses iter ad limina Apostolorum, credens ea bivuò solum, non autem, ut res se habet, decem dierum itinere distare à domo tuâ.

Verum præcipua difficultas est de contractibus quibus alterius contrahentis dolus causam dedit, an scilicet sint ipso facto irriti; an saltem rescindi possint petente & volente eo qui dolum passus est. Hac de re multiplex est Theologorum opinio.

Prima eorum est qui distinguunt inter contractus bonæ fidei, & contractus stricti juris; & priores dicunt invalidos esse, cum iis causam dedit dolus aut error; posteriores verò validos esse putant. Ita Molina disp. 352.

Secunda docet generatim omnes contractus quibus error aut dolus causam dedit, esse validos, licet rescindi debeant ad arbitrium partis deceptæ; unde à quibusdam dicuntur partim validi, partim irriti, vel potius irritandi.

Hujus opinionis Authores duas iterum in partes scinduntur, dum alii tales contractus jure naturali & positivo validos esse dicunt; alii eos de jure naturæ validos esse putant, invalidos autem de jure positivo. Sit.

CONCLUSIO TERTIA.

Contractus quibus error aut dolus causam dedit, validi sunt tum positivo, tum naturali jure; infirmi tamen sunt, & ad arbitrium partis deceptæ rescindi possunt. Duæ sunt Conclusionis partes.

Prob. prima pars 1. ex Instit. lib. 4. tit. 13. *De exceptionibus.* ubi sic habetur: *Si metu coactus aut dolo inductus, aut errore lapsus stipulanti Titio promissisti quod non debueras promittere, palam est de jure civili obligatum esse, & actio quæ intenditur dare te oportere efficax est: sed iniquum est te condemnare, ideoque datur tibi exceptio quod metus causâ, aut doli mali, &c.* Ergo valet jure civili contractus ex dolo, sicut & ex metu antecedente factus, ita tamen ut contrahenti qui dolum passus est competat exceptio, quâ contrahentis alterius à quo deceptus est actionem elidere potest.

Prob. 2. Ille contractus est validus in quo reperitur voluntarium sufficiens: atqui in tali contractu reperitur voluntarium sufficiens; tam enim non obstante dolo qui dat causam tali contractui, ille satis voluntarius est, quàm validum sit matrimonium, cui dolus causam dedit: atqui modò nihil sit erroris circa substantiam, validum est matrimonium, licet ei dolus causam dederit, & sine dolo conjux nullo modo contraxisset, ut fatentur unanimiter Doctores; ergo & contractus de quo agitur defectu sufficientis voluntarii irritus dici non potest; quia quoties in substantia non erras, licet erres in motivo, involuntarium quod actioni tuæ inest, non tollit voluntarium sufficiens ad validitatem, ut patet in Baptismo, qui ex metu susceptus valet, sicut valeret matrimonium ex eodem metu susceptum, nisi jure positivo irritum redderetur.

Ratio ulterior hæc est, quòd etiam cum dolo subsistant & cognitio rei, & consensus in eam accipiendam vel tradendam; differunt enim hæc duo, Contrahere noluissem, & Nolui contrahere: posterius consensum tollit, non prius; alioqui infirmi forent omnes pene contractus, cum fere semper aliqua occurrant circumstantiæ, quæ si prævisæ fuissent, deteruissent à contrahendo.

Prob. 3. Si contractus cui error aut dolus causam dedit esset invalidus, vel quia in eo esset dolus simpliciter, vel quia dolus ille oriretur ab alio contrahente, cui fraus sua patrocinari non debet: atqui tamen neutrum dici potest. Non primum: quando enim contrahens semetipsum decepit, aut à tertio deceptus est sine alterius contrahentis participatione, dummodo deceptio non sit circa substantiam rei, valet contractus: atqui tamen tunc occurrit dolus ille, de quo nunc agitur; ergo talis dolus per se & præcisè sumptus non annullat contractum. Non secundum. Primò, quia alioqui intervenire deberet aliqua lex, vi cujus contractus iste in se simpliciter bonus, in tali casu irritus fieret: atqui nulla est hujusmodi lex, sed è contra, ut ex prima probatione nostra patet. Secundò, quia non magis dolus, cum oritur ab altero contrahente, contractum subvertit, de quo nunc loquimur, quàm subvertat contractum matrimonii. Tertiò, quia si injuria decipientis opponeretur valori actus, actus subsistere non posset, etiam si

etiam si vellet deceptus in eo permanere: atqui falsum consequens; decipiens enim tenetur stare contractui, si deceptus velit: à nemine enim dolus & turpitudine in sui favorem allegari possunt, ut colligitur ex L. 30. cod. lib. 2. *De transactionibus.*

Prob. secunda pars, nempe quod contractus, quibus error aut dolus causam dedere, quadantenus sunt invalidi: probatur, inquam, quia contractus illi ad nutum partis deceptæ rescindi possunt, ut patet ex citata Lege, *Datur tibi exceptio quod metus causa aut doli mali &c.* sed contractus, qui ad nutum alterius partis destrui potest, ex hac parte est quasi invalidus, quatenus obligationem irrevocabilem non parit; ergo.

Circa hæc tamen notand. 1. Contractum eum solummodo rescindi posse, qui ex se & natura sua indissolubilis non est. Hinc matrimonium & professio in Religione rescindi non possunt, quia indissolubilia sunt: unde tales contractus id habent proprii, ut voluntas in eos sine omni restrictione consentiat, adeo ut tollat sibi facultatem postea resiliendi; quod ita fieri debuit ne incerta forent matrimonia, & incertæ professiones, quod pugnat cum certitudine status.

Not. 2. Quod fieri aliquando possit ut error circa qualitatem invalidet contractum; si nempe contrahens expresse aut implicite contrahere nolit, nisi objectum sit tali qualitate affectum. Ratio est, quia talis qualitas, etsi in se accidentalis, ex intentione tamen contrahentium ingreditur substantiam rei, quatenus ipsi actu contrahere nolunt, nisi restali sit qualitate affecta.

Not. 3. Exceptionem doli mali aut metus, locum non habere in Gallia, ut notat Josephus de Ferriere in citatum Justiniani locum; quapropter obtinendæ sunt à Principe *Litteræ rescisionis*, ad Judices loci semper directæ, cum hac clausula, *S'il vous apert de ce qui est exposé ci dessus.* Ita etiam Auth. Collat. Andeg. t. 1. De contract. p. 33.

Not. 4. Hoc etiam apud Gallos Judices esse in usu, ut contractuum executionem, quantum fieri potest, urgeant, deceptoribus ad damnorum reparationem condemnatis. Ita Argon *Instiz. au Droit Francois* lib. 3. cap. 23. p. 242.*

Solvuntur Objectiones contra tertiam Conclusionem.

Obj. 1. cum Sanchez lib. 1. de matrim. disp. 64. & lib. 4. disp. 15. Si contractus cui dolus causam dedit validus esset, non posset deceptor ante sententiam Judicis ab eo resilire, sed in eo perseverare teneretur: atqui falsum consequens. Si enim deceptor teneretur in contractu perseverare ante sententiam Judicis; vel ratione ipsius contractus, vel ratione injuriæ quam contrahenti alteri intulit: atqui neutrum dici potest. Primo enim deceptor non tenetur in contractu persistere ratione ipsiusmet contractus; qui enim non intendit se obligare, nisi alter etiam obligatus maneat, ille non tenetur vi contractus ad perseverandum in eo: atqui deceptor onerosè contrahens non intendit se obligare, nisi alter obligatus maneat; est enim in omni oneroso contractu tacita hæc conditio: Obligo me tibi, si mihi te obliges; ergo.

2. Non tenetur ratione injuriæ illatæ; hæc enim solum obligat ad resarciendum quod quis intulit damnum: atqui damnum hoc absque perseverantia in contractu resarciri potest, imò nullum est aliquando; ergo.

Resp. ad primum & secundum, neg. minor. & dico obligationem quæ tunc inest ei qui doli artifex est, non nasci formaliter ex injuria, sed ex ipso contractu, qui quamdiu à decepto non dissolvitur, validus manet. Atque id verum est, etiam si decipiens expresse dixisset, se obligari nolle nisi alter obligetur, quia ipse deceptus reipsa obligatus manet ex contractu, quamdiu ex facultate sibi per leges concessa eum non dissolvit; & tunc cessante decepti, cessat & decipientis obligatio. Idem videre est in contractu majoris cum pupillo; etiam si enim major contraheret cum hac expresse condi-

tione, Nolo tibi obligari nisi tu mihi obligeris, valeret contractus, quia pupillus reipsa obligatus manet, nisi ad ejus arbitrium dissolvatur contractus, quo semel dissoluto cessat pupilli & majoris obligatio.

Obj. 2. Contractus onerosus ex natura sua utrimque obligatorius est; ergo vel utraque vel neutra pars manere debet obligata. Nec verò tenetur magis deceptor consentire ut ad arbitrium decepti persistat in contractu, quam fictè contrahens aut fictè profitens teneantur postea verè consentire: atqui ii non tenentur, nisi ratione damni quod alter contrahens aut Religio inde pati potuerunt; ergo à pari.

Resp. ad primum, dist. ant. Contractus onerosus utrimque obligat, sed ita ut possit qui deceptus est habere ex legibus potestatem ejus rescindendi, ut patet in contractibus pupillorum, conc. secus, nego.

Ad confirmat. neg. maj. Fictus enim consensus obligationem impedit, cum impediatur contractus essentiam, ideoque non manet obligatio nisi ex injuria: at in Conclusionem nostram supponimus verum adfuisse consensum ex parte utriusque contrahentis; ex vero autem illo consensu verus potuit contractus veraque obligatio produci.

Obj. 3. Ille contractus non valet, qui jure naturali nullus est: atqui talis est contractus, cui error causam dedit; contractus enim injustus jure naturali nullus est: atqui talis contractus jure naturali nullus est, cum in eo non servetur æqualitas, jure naturali imperata.

Resp. ad primum, neg. min. ad secundum neg. maj. Non enim quidquid injustum est, eo ipso invalidum censeri debet, ut patet in excommunicatione, quæ injusta simul & valida esse potest, & in matrimonio quod simul & illicitum esse potest & validum.

Ratio primaria hæc est, quod ut aliquid illicitum sit aut injustum, sufficiat ut in aliqua parte minus præcipua, æquitati naturali repugnet; ut autem sit invalidum necesse est ut defectus in ipsam substantiam cadat: atqui fieri potest ut substantia secundum se bona sit, tamen vitiis quibusdam qualitatibus vitiatur; ergo potest aliquid esse simul & injustum & validum: hinc tritum illud & ubique receptum axioma, Multa prohibentur fieri, quæ facta tenent.

ARTICULUS III.

An valeant contractus metu facti.

Not. 1. Metus secundum Ulpianum est futuri & instantis periculi causam mentis trepidatio, seu inquietudo ac perturbatio. Metus duplex, gravis & levis. Metus gravis iterum duplex, alius absolute gravis, alius respectivè. Metus gravis absolute, qui ideo dicitur cadens in constantem virum, est mali alicujus in se gravis & instantis vehemens opinio: talis est metus diuturni carceris, exilii, jacturæ bonorum omnium, mutilationis, ac præsertim mortis vicinæ; scilicet enim intelligunt omnes se morituros, nec eam cruciantur, quia mors distans non ferit. Metus gravis respectivè est timor mali alicujus, quod etsi virum constantem non commoveat, meritò tamen formidandum videtur certis quibusdam personis, quales sunt femina, senes, pueri, aut homines à natura meticulosi. Metus verò levis ille est, quo timetur malum leve, vel grave quidem, sed non verisimiliter impendens. Ad metum gravem refertur metus reverentialis, seu timor habendi parentem aut superiorem diu ac graviter infensos, quod præcipue locum habere intelligitur cum præcedunt graves minæ aut verbera.

Notandum 2. Metum oriri posse vel ab intrinseco, ut ab infirmitate; vel ab extrinseco: extrinsecum verò illud vel necessarium est & naturale, ut naufragium, incendium; vel liberum, ut homo; homo autem vel justè metum incutit, ut Judex, qui stupratori exilium minatur, nisi ei quam corruptit certam pecuniæ summam erogat; vel injustè, ut dum sicarius gladium intentat, nisi bursam porrigas.

Not. 3. Metus ab extrinseco vel incutitur ad obtinendum contractum; vel alia de causa & in alios fines. His præmissis sit.

* Le vice de la-chose vendue qui n'est pas apparent, & que l'acheteur ne peut pas connoître, fait résoudre certaines ventes; comme des chevaux que le vendeur doit garantir de morve, pousse, courbature. Mais en ce cas il faut agir dans les neuf jours de la tradition du cheval. Les juges penchent toujours à faire valoir le contrat, & se contentent de donner des dommages & interets; à moins qu'ils ne voient une fraude noire, ou une lésion énorme.

CONCLUSIO PRIMA.

Metus gravis ab agente intrinseco vel extrinseco naturaliter incussus, non irritat contractus, vota, promissiones, &c.

Prob. Quia votum in tempestate emissum, item promissio, vel donatio in morbo metu mortis pauperi vel Ecclesiae facta, valent: atqui tamen vota hæc & donationes fiunt ex metu gravi; ergo.

Ratio ulterior est, quia talis metus voluntarium non tollit. Hinc Trident. sess. 4. cap. 4. & can. 5. de Pœnitentia, docet attritionem ex metu pœnarum exortam, plenamque terroribus, non esse *dolorem coactum, sed liberum ac voluntarium*; ergo.

CONCLUSIO SECUNDA.

Metus gravis ab agente extrinseco libero iuste incussus non irritat contractum

Prob. Tunc valet contractus, cum contrahens licet secundum quid invitatus, est tamen simpliciter volens, nec rationabiliter conqueri potest, quod sibi inferatur injuria: atqui cum metus iuste incutitur, contrahens, etsi secundum quid invitatus, reipsa tamen maneat verè liber, neque conqueri potest quod sibi fiat injuria; alioqui jam metus iuste incussus non esset; ergo, &c. Hinc qui sponsalia contraxit, posset ad matrimonium compelli per excommunicationis metum; sicut qui puellam corrumpit, alicubi damnatur ut vel eam ducat, vel pereat suspensio, ergo.

Dicas. Conclusio hæc variis Juris Canonici Decretis repugnat. Nam cap. *Ad audientiam*. 4. *De iis quæ vi, &c.* dicitur ea quæ vi metusve causæ sunt, carere robore. Et Lucius III. cap. *Requisivit* 17. *De sponsalibus*, loquens de muliere quæ sponsalia jurata adimplere recusabat, dicit quod cum libera debeant esse matrimonia mulier hæc potius monenda est quam cogenda; ergo.

Resp. ad primum, in eo capite agi de metu iniuste incusso, ut ex sola lectione patet. Adde quod ea nonnunquam in Jure dicantur carere robore, non quæ nulla sunt, sed quæ vel ab eo qui metum passus est, vel à Judice possunt rescindi.

Ad secundum, non negat Lucius III. matrimonia ex metu facta valida esse, sed suadet ut, quantum fieri potest, plena contrahentibus libertas relinquatur; quia ex coactione, tametsi iusta, *difficiles exitus solent frequenter haberi*, ut ibidem loquitur summus ille Pontifex, qui certè non exitus difficultatem, sed matrimonii invaliditatem allegasset, si matrimonia ex metu facta verè irrita esse credidisset.

CONCLUSIO TERTIA.

Metus iniuste incussus, sed non ordinatus ad extorquendum consensum in contractum, non invalidat contractum hunc, saltem si non fiat cum eo qui metum incussit.

Prob. Idem esto de cæteris contractibus judicium, ac de promissione decem aureorum, quos Titio per viam transeunti pollicitus es ut te à sicariis mortem tibi minantibus liberaret: atqui promissio hæc licet ob metum iniuste incussum facta; valida est. eamque implere teneris: metus enim tuus non fuit contractus tui causa, sed solum occasio; neque sicarii mortem tibi minati sunt ut Titio decem aureos promitteres, ut supponimus; ergo.

Quod si promissio fieret ei qui metum incussisset, sed non eo animo ut te ad contractum impelleret, puta si quis in aquam te projecisset, non ut pecuniam tibi tuam extorqueret, quam tamen ei mortis metu promitteres, sunt qui credant promissionem esse irritam, alii qui eam validam esse putent, vel Jure naturali, vel etiam positivo; & hoc quidem extendunt ad eos etiam qui metum incutiunt, eo fine ut alterius pecuniam aut quemlibet alium consensum extorqueant; ut fuse videre est apud Delugo sect. 7. disp. 22. Sit.

CONCLUSIO QUARTA.

Metus quilibet ad extorquendum contractum iniuste incussus, prorsus invalidat contractum cum iniusto vexatore initum, si tantum habeat pro objecto liberationem à vexatione injusta. Ita communiter Scottiæ, Molina, Medina, qui tamen in probanda hac assertione inter se non conveniunt.

Prob. unicâ ratione. Ille contractus ex natura rei invalidus judicari debet, in quo venditur res invendibilis: atqui in contractu qui pro objecto habet solam liberationem à vexatione injusta, venditur res invendibilis; nam ex hypothese venditur liberatio ab injusta vexatione: atqui liberatio hæc vendi non potest ab iniusto vexatore; quod enim mihi strictè debitum est, mihi vendi non potest, est enim quedam boni mei pars: atqui liberatio & immunitas ab injusta vexatione mihi strictè debita est; jus enim strictum habeo ut metu iniusto non vexer, & qui me iniuste vexat, tenetur ex iustitia desistere; ergo.

Hinc si furi mortem tibi inferre volenti, aut domum tuam comburere, bursam dederis ut desistat, nulla est datio, teneturque latro id omne quod hac via recepit, ante omnem Judicis sententiam restituere.

Obj. Valent ii contractus in quibus sufficiens reperitur voluntarium: atqui in iis contractibus de quibus loquimur sufficiens occurrit voluntarium; & quidem aliquando majus quam in contractibus ex timore iuste incusso factis: libentiùs enim nummum unum latroni dabo ut vitam redimam, quam matrimonio jungar cum puella mihi furie instar infensa: atqui tamen hujusmodi contractus ex metu etiam gravissimo facti valent ex dictis; ergo.

Resp. neg. maj. Fatemur enim in contractibus ex metu quantumvis gravi factis satis esse voluntarii; unde contractus de quibus in quarta Conclusionem loquimur, non dicimus defectu libertatis invalidos esse; sed negamus in iis reperiri materiam quæ ab alio vendi possit, adeoque eos defectu materiæ vendibilis invalidos esse contendimus.

CONCLUSIO QUINTA.

Contractus plerique ex metu gravi iniuste ad extorquendum consensum incusso facti, etiam cum iniusto vexatore, Jure saltem naturali validi sunt, cum utrimque aliquid datur & accipitur: si quis v. g. me per gravem metum cogat ad emendam ejus domum, valida est emptio Jure naturali. Hi tamen contractus ad arbitrium illius, qui metum passus est, rescindi possunt.

Prob. Quia nihil est quod hujusmodi contractus invalideret. Est enim i. sufficiens voluntarium, ut probat objectio contra thesim præcedentem facta: est etiam materia de qua contrahi possit, domus enim vendi potest, & metus injuriosè incussus non efficit ut domus hæc mea sit; ergo.

At, inquires, qui metum hunc mihi incutit, injuriam mihi facit; ergo ratione hujus injuriæ non valet contractus.

Resp. neg. conseq. Hæc enim injuria nec impedit quominus liberè consentias, peccares enim, si ex eodem metu mali aliquid perpetrasses: nec impedit, quominus consensus tuus sit de materia ad contrahendum idonea; ergo stando in Jure naturali valet hujusmodi contractus.

Inst. Contractus validus aliquam parit obligationem, sed contractus ex metu iniuste incusso nullam parit obligationem: si enim qui talem iniit contractum posset pecuniam suam recuperare, id posset tutâ conscientia ante Judicis sententiam; ergo signum est quod nullam contraxerit obligationem.

Resp. neg. min. & dico talem contractum obligare tum vexatorem, qui resilire non potest nisi consentiat vexatus; tum vexatum, qui nisi legis exceptione uti velit, tenetur contractus clausulas servare. Quod autem possit ille, qui metum patiendo vexatus est, pecuniam suam clanculum recuperare, probat quidem hujusmodi contractum non ita firmum esse, ut non possit rescindi propter injuriam à vexatore illatam; sed non probat eum penitus esse nullum. Sic rescindi potest à pupillo contractus eidem nocivus, etsi contractus ille de se & ex natura sua valeat, ut supra diximus cap. 2.

Dixi in Conclusionem, plerique contractus; sunt enim contractus quidam ex metu iniuste incusso facti, protus invalidi ex Legum dispositione. In hoc ordine sunt i. matrimonium, ex cap. 15. *De sponsalibus*, & meritò, quia cum matrimonium sit ex natura sua indissolubile, & vinculum mutui amoris, gravissima sequerentur incommoda ex matrimonio coacto & tamen valido. 2. Idem juxta multos dicendum de sponsalibus, quæ cum sint via ad matrimonium, perinde ac ipsum libera esse debent. Et verò nemo ex promissione sua ad actum invalidum obligari potest: sed

sed si valerent sponsalia ex metu gravi inita, obligarent ad actum invalidum, nempe ad matrimonium subsequens, quod invalidum esset, utpote ex metu gravi contractum. 3. Promissio dotis aut ejus solutio, L. 21. ff. *De eo, quod metus causa*. Ratio est, quia dos, utpote matrimonii accessoria, naturam ejus sequi debet. 4. Professio Religiosa cap. 1. *De iis, quæ vi*, hæc enim utpote matrimonium quoddam spirituale, & indissolubile vinculum, non minus voluntaria esse debet quam matrimonium carnale. 5. Promissio aut traditio rerum Ecclesiæ, cap. *Pervenit. De jurejurando*, quod ideo sancitum fuit, ut Ecclesiis res suæ conserbarentur. Hæc de causa alienatio rerum Ecclesiæ etiam sponte facta sine solemnitatibus, non valet: quanto minus valida debet esse ea, quæ per metum extorta est. 6. Addunt bene multi auctoritatem tutoris per metum extortam; electionem per metum factam; item & jurisdictionem etiam coactam, nullius esse validitatis. Plerosque ex his casibus, in quibus res ex metu factæ non valent, expressit Glossa in cap. *Abbas. De iis, quæ vi, &c.*

*Tutor, judicium, dos, sacrum, copula, votum,
Hæc sex vi facta de jure scias fore nulla:
Cætera jus patitur, sed postea restituentur.*

Dixi 2. *Jure saltem naturali*: Tanta enim est Legum civilium hoc in puncto varietas, ut vix satis certo dignosci possit, an hujusmodi contractus jure etiam politico validi sint. Videri potest Lugo, ubi supra. Vide, quæ diximus supra notat. 3.

Dixi 3. Eos contractus ad arbitrium illius, cui incussus est timor, rescindi posse. 1. Quia æquum non est, ut, qui injuriam fecit, ullum ex ea commodum reportet. 2. Quia si Leges positivæ tales contractus ipso jure invalidos esse non pronuntiant, ut existimant multi, præcipiunt tamen, ut ad arbitrium illius, qui metum passus est, rescindantur. Id patet tum ex §. 1. *De exceptionibus. Si metu coactus, &c.* supra p. 464. tum ex Leg. 21. ff. *De eo, quod metus causa*. ubi sic habetur: *Si metu coactus adii hereditatem, puto me heredem effici: quia quamvis si liberum esset noluissem, tamen coactus volui; sed per Praetorem restituendus sum, ut abstinendi tibi potestas tribuatur.*

Porro non refert 1. Sitne metus gravis absolutus, an respectivo tantum, quia quod operatur metus gravis in viro constanti, id levis facit in femina. 2. Nec refert, utrum, qui metum incussit, re ipsa malum inferre intenderet, necne; quia metus eodem modo consensum extorquet, siue malum re ipsa impendat, siue non, modo apprehendatur ut vere & proxime impendens. An autem malum sic apprehensum fuerit, aut apprehendi debuerit, Judicis est ex circumstantiis discernere.

Si verò metus levis sit, nec contractum irritat, nec jure saltem positivo irritandum facit: tum quia non præsumitur causam dedisse consensui; unde ex Reg. 184. ff. *De Reg. Jur. Vani timoris justa excusatio non est*, tum quia aliàs daretur locus infinitis litibus, dum quisque se metu ad actum fuisse prætenderet. Si tamen certum esset, quod metus, tametsi levis, fuisset contractus causa, ita ut eo sublato consensus datus non fuisset, exigeret jus naturale, ut hujusmodi contractus ad arbitrium illius, qui metum passus esset, rescinderetur. Ratio est, quia qui metum etiam levem incutit, veram inferre injuriam, quam tollere ac reparare tenetur; tum eum, qui ex metu egit, libertati suæ restituendo, tum lucrum omne cessans ac damnum emergens compensando.

Quæres, quid adhuc juris ei competat, qui deceptus est ab alio, aut metum passus.

Resp. 1. Ex dictis sequi utrumque posse, deceptorem aut vexatorem obligare ad standum contractui utpote valido, & qui pro nutu deceptoris aut metum incutientis rescindi non possit.

Resp. 2. cum Molina disp. 253. triplex ei, qui per dolum aut metum contraxit, competit actio in foro exteriori. Prima dicitur *redhibitoria*; hoc est, ad rehabendum suum pretium, & rem suam alteri restituendam. Hæc durat jure communi per sex menses à die celebrati contractus. Secunda dicitur *quantum minoris*, & datur ad repetendum à venditore excessum pretii, seu tantum quantum minoris rem illam fuisset empturus, si defectum ejus cognovisset. Hæc actio per annum durat, & idcirco intentari ab eo potest, qui actionis redhibitoriae tempus imprudenter effluere permisisset: conceditur etiam eadem actio iis, qui de-

Tournellii Tomi II. P. III. De Justitia & Jure.

cepti sunt infra dimidium justii. Tertia actio est *in id quod interest decepti non decipi*; seu est jus non solum reddendi rem aut pretii excessum obtinendi, sed etiam habendi compensationem damnorum omnium, quæ ex contractu subsecuta sunt: ut si vendideris ovem morbidam, quæ alias infecit, aut servum, quem furem esse noveras, teneris ad compensandum, quidquid cessavit lucri, aut damni emerfit.

ARTICULUS IV.

An ad contrahendum requirantur signa externa.

Certum est, ad contractus cujuslibet valorem requiri, ut interior animi consensus exterioribus signis se prodatur: homo enim, qui cum altero contrahit, humano modo sese eidem obligare debet; hoc autem absque signis exterioribus efficere non potest.

Hæc porro signa multiplicis sunt generis. Primum enim aliquando sufficiunt nutus, unde surdi & muti matrimonium contrahere possunt. Secundò, aliquando verba aut Litteræ solæ sine scriptura authentica, ut in *emptionibus, venditionibus, locationibus, conductionibus, societatibus, mandatis*. Institut. lib. 3. tit. 23. *De obligationibus ex consensu*, quod etiam in Galliis in usu est. 3. Aliquando verba indeterminata sunt, ut in contractibus modò citatis; nonnunquam verò sunt determinata, ut in stipulatione, cujus hæc ferme erat in Jure civili forma, *Spondes te hoc facturum? Spondeo. Fidejubes? Fidejubeo*. Institut. lib. 3. tit. 16. *De verborum obligationibus*, quod quia in stipulandi genus nunc ab omnibus Galliis exulat. At in iisdem Galliis aliquando verba tam stricti juris sunt, ut qui unum alterius loco usurpat, causa suâ cadere possit; quod præsertim locum habet in retractu gentilitio, *Retract lignager*, ut observant Jurisperiti nostri. Retrahens enim rei quam retrahere vult pretium hisce verbis offerre debet: *Offre, bourse, denier, loyaux coùts, & à parfaire*, quæ tam essentialia sunt, ut propter omissum ultimum Curia Parisiensis semel & iterum judicaverit retractum fieri non posse. Vid. Institut. au Droit Francoi. tom. 1. l. 2. c. 8. p. 216 Ferriere *Nouvelles Instit. coniumieres*. t. 3. p. 378. &c. 4. Quidam sunt contractus, qui ut substantiam capiat obligatio, rei traditionem requirunt; & hi quatuor sunt, mutuum scilicet, commodatum, depositum & pignus. 5. Nonnulli contractus solâ scripturâ perficiuntur; sic Jus scripturam exigit ad contractum emphyteuticum de re Ecclesiastica, & ad eos etiam contractus, qui insinuatione indigent, ut notat Delugo disp. 22. sect. 3. quem consule, si plura videre voles.

Inst. ibid.

CAPUT ULTIMUM.

Quam, & quando Contractus obligationem pariat.

Not. 1. Obligatio definitur in Institut. lib. 3. tit. 4. *De obligationibus. Juris vinculum, quo necessitate astringimur alicujus rei solvendæ secundum nostræ civitatis jura*. Melius & generalius definitur obligatio, Vinculum, quo astringimur ad aliquid dandum, faciendum aut patiendum, vel non dandum aut non faciendum.

Not. 2. Obligatio duplex, alia, quæ fundatur in convenientia, diciturque antidotalis, & inducit debitum non rigorosum; talis est obligatio, quâ quis tenetur in benefactorem suum gratus esse: alia, quæ fundatur in necessitate, & inducit debitum ex præcepto, seu charitatis, aut religionis, seu justitiæ, & hæc posterior effectus est contractus.

Not. 3. Obligatio ex justitia triplex est, prima naturalis tantum, quæ obligat in conscientia, quamvis in foro externo non det actionem: secunda, civilis tantum, quæ dat actionem in foro externo ob aliquam præsumptionem, quamvis in conscientia non obliget: tertia, naturalis & civilis simul, seu mixta, quæ obligat tum in foro conscientiæ, tum in foro exteriori, in quo dat actionem.

Not. 4. Obligatio ratione principii quadruplex assignatur in Institut. supra. *Aut enim ex contractu, aut quasi ex contractu est, aut ex maleficio, aut quasi ex maleficio*.

Obligatio ex contractu ea est, quam parit contractus quilibet, eaque quatuor exurgit modis, re, verbis, litteris, consensu. Institut. ibid. & satis patet ex iis, quæ hæcenus dicta sunt.

Obligatio ex quasi contractu ea est, ut notat Vin-
nys, quæ citra conventionem nascitur ex facto non
turpi; ut *cum quis negotia absentis gessit* bonâ fide sine li-
teris ac mandatis, obligatus est ei rei dominus, ita ut
administratori detur actio contra dominum, quâ po-
test repetere, quæcunque insumpsit: si verò malè rem
domini gessit, huic contra administratorem datur
actio damni illati. Vide Institut. lib. 3. tit. 28. Hæc
vigent in Gallia tum consuetudinaria, tum quæ Jure
Cæsareo regitur.

Obligatio ex maleficio ea est, quæ oritur ex ipso
maleficio, veluti ex furto, rapina, damno, injuria. Institut.
lib. 4. tit. 1.

Obligatio ex quasi maleficio, seu ex quasi delicto,
illa est, quam contrahit v. g. Judex, qui cum litem
alterius suam fecerit, malè per imperitiam judicavit:
aut ille, ex cujus cœnaculo, vel proprio ipsius, vel conducto,
vel in quo gratis habitat, dejectum, effusumve aliquid est,
quod alicui transeunti nocuit, &c. Vid. Institut. lib.
4. tit. 5.

Certum est 1. Contractum omnem secundum leges
initum parere obligationem in utroque foro. Atque
hoc probat vel ipsa sola contractus definitio.

Certum est 2. Pactum etiam nudum Jure positivo
non irritum, parere obligationem in conscientia, li-
cet in exteriori foro actionem non tribuat, nisi jura-
mento confirmetur. Ratio est 1. Quia lex divina & na-
turalis obligat ad servandam fidem datam, eamque
violare per se malum est: & re ipsa si unicuique pro
nutu liceret pactam fidem violare, periret humana
societas, quæ sine ea stare nequit. 2. Quia ut pactum
verè obliget, sufficit, modò personæ habiles sint & ni-
hil ex parte materiæ desit, sufficit, inquam, consensus
mutuus exterioribus signis declaratus: ex eo enim
oritur jus quoddam, quod sine injuria lædi non po-
test. Talis porro consensus in pacto etiam simplici re-
quiritur.

Sed triplex hic occurrit difficultas. Prima, an con-
tractus positiva lege ita aliquando irritetur, ut nullam
prorsus obligationem pariat. Secunda, an contractus
in se invalidus, accedente juramento obliget. Tertia
demum, an, & quando contractus conditionalis obli-
gationem producat. Qua de re fit

ARTICULUS I.

*An valeant Contractus, quibus desunt condi-
tiones positivis legibus imperatæ.*

Contractus Jure positivo ita nonnunquam irritari
possunt, ut ne naturalem quidem obligationem
pariant, si eisdem desint conditiones legibus hu-
manis præscriptæ.

Prob. 1. Tam potest Princeps certas quasdam ap-
ponere contractibus conditiones, quibus sublati illi
non valeant, quam id possint privati homines in pri-
vatis, quos inter se ineunt contractibus: atqui hujus-
modi conditiones quotidie apponunt privati, quibus
subsistentibus valeant contractus, non subsistentibus
verò iidem irritentur; ergo.

Prob. 2. Ab actu ad posse legitima est consecutio:
atqui de facto appositæ sunt variis contractibus certæ
conditiones, quarum defectu iidem non valent: sic ma-
trimonia clandestina non valent; sic irritæ sunt etiam
in foro conscientiæ certæ quædam maritum inter &
uxorem donationes legibus contrariæ; ergo.

Dices. Homo efficere non potest, ut quod ex jure
naturali, seu ex rei natura validum est, re ipsa non va-
leat, alioqui prævaleret legi naturali; ergo.

Resp. Neg. ant. Quia jus naturale non ita aliquid
facit validum, ut illud in omnibus & singulis circum-
stantiis validum esse velit, sed conditionatè, si nempe
legitima autoritas justis de causis nolit id, quod alio-
qui validum esset, validum remanere. Sic jus natu-
rale præcipit, ut secretum amico serves, sed non ita
id præcipit, ut velit amico servari secretum, cum in-
de aliquid Reipublicæ malum impendat. Non ergo
prævalet homo legi naturali, sed potius autoritate
sibi per eam concessâ utitur, cum rescindit contra-
ctus quosdam, qui licet absolute validi essent, non
possunt tamen in certis casibus validi subsistere sine
magno Reipublicæ detrimento, quod ut quantum fieri
potest avertatur, præcipit ipsum jus naturale.

Quæres, an quoties contractus fit contra legem po-
sitivam, toties censeatur esse invalidus, & nullam pare-
re obligationem.

Resp. Negativè. Multa enim prohibentur fieri,
quæ facta tenent: quare si contractus prohibeatur tan-
tummodo propter accidentales quasdam loci, tem-
poris, vel personæ circumstantias, non desinet vali-
dus esse: hinc valet matrimonium tempore Adventus
aut Quadragesimæ celebratum, sicut & valet, si con-
trahatur à persona, quæ simplex castitatis votum
emisit.

Sed quomodo dignosci poterit, an circumstantiæ,
propter quas contractus lege positiva prohibetur, ac-
cidentales tantum sint, an ad ipsam contractus substan-
tiam pertineant: uno verbo, an contractus sit illicitus
tantum, an non etiam invalidus.

Resp. Id dignosci 1. ex verbis, quibus utitur Legis-
lator: unde invalidus erit contractus, si author legis
declaret eum esse prorsus nullum, aut non posse ex eo
debitum peti, sive in Judicio, sive extra ipsum; aut si
quod ex tali contractu acquisitum est, restitui præci-
piat. 2. Si posito quod constaret Legislatori nullam in
contractu esse fraudem, v. g. in matrimonio clandesti-
no, vellent tamen ipsum pro infecto haberi.

At, inquires, lex, quæ contractus sine certis quibus-
dam solemnitatibus factos irritat, fundatur in præ-
sumptione fraudis; ergo quando certus ero, nullam
esse fraudem in aliquo contractu, per eum obligabor
saltem in conscientia.

Resp. Neg. ant. Lex enim contractus irritans non
semper fundatur in præsumptione fraudis, quam Le-
gislator scit aliquando re ipsa non inveniri; sed funda-
tur in periculo fraudis, quod semper reperitur. Hinc
nec matrimonium clandestinum, nec testamentum,
cui certæ desunt formalitates, quas Jus positivum ut
essentiales exigit, ullum in foro conscientiæ robur
habere possunt: unde qui his ut validis uteretur, tu-
tus in conscientia non esset.

ARTICULUS II.

*An Contractus de se minus validi juramento
confirmantur.*

Not. 1. Hic non agitur de juramento promissorio,
quo nempe vel inducitur obligatio nova, vel
confirmatur obligatio præcedens.

Not. 2. cum Card. Delugo disp. 22. sect. 8. Aliud est
juramentum esse validum, aliud contractum jura-
mento confirmari. Ut juramentum validum sit, satis
est, ut possit & debeat servari ob honorem divini no-
minis; & hoc contingere potest, etiam si ei, in cujus
favorem juratum est, nullum jus acquiratur, ut si ju-
raveris, te latroni ne mortem inferat, certam pecuniam
summam esse soluturum. Ut verò juramentum con-
firmet contractum aliquem, necesse est, ut eum in sua
specie validum faciat, ita ut ille, quocum contraxisti,
præter obligationem juramenti propriam, quæ tota
est in ordine ad Deum, jus habeat justitiæ, & ex ea
contractus executionem urgere possit, etiam si jura-
menti relaxationem obtinuisse; quia relaxatio hæc
tolleret quidem obligationem ex religione, non au-
tem eam, quæ esset ex justitia. His positis fit

CONCLUSIO PRIMA.

Juramentum obligat, sive contractum confirmet,
sive non, quando servari potest sine peccato, aut præ-
judicio alterius: non obligat verò, si servari non pos-
sit sine peccato gravi aut levi jurantis.

Prob. prima pars, quia divini nominis reverentia
exigit, ne Deus in testem falsitatis adducatur: atqui
Deus in testem falsitatis adduceretur, &c. ergo.

Prob. secunda pars 1. ex Reg. 58. *De Reg. Juris*
in 6. *Non est obligatorium contra bonos mores præstitum ju-
ramentum.* 2. Quia ex recepto axioma, juramen-
tum non est vinculum iniquitatis, nec quemquam co-
gere potest ad injustè aut malè agendum: atqui jura-
mentum iniquitatis vinculum necessariò foret, si obli-
garet, cum sine peccato gravi aut levi servari non
potest; ergo.

Dices: Si res ita sit, qui juravit usuras se soluturum
esse, easolvere tenetur: item, qui latroni pecuniam
spopondit, tenetur promissis stare: atqui falsum con-
sequens, alioqui usurario & furi suo patrocineretur
iniquitas; ergo.

Objectiones.

Resp.

Resp. Neg. min. Sic enim statuit Alexander III. cap. 6. *De jurejurando. Debitores,.... si de usurarum solutione juraverint, cogendi sunt Domino reddere juramentum. Idem de promissa furi pecunia dicendum. Neque tamen furi vel usurario sua patrocinator vis & iniquitas, quia, ut statim pergit idem Pontifex: Cum usurae solutae fuerint, creditores ad eas restituendas sunt Ecclesiastica severitate, si necesse fuerit, compellendi.* Ratio ulterior est, quod ex eo, quod Deo fidelis esse velim, nullum usurarius aut alius quilibet deprædator, jus in res meas acquirat. Adde, quod juramenta sic extorta rescindi possint à Superioribus, qua de re paulò infra dicemus.

Dices 2. Promissio metu gravi iniquè extorta, caret robore; ergo & juramentum eidem superadditum.

2.2.9.89. S. Thomas, *ut ei promissum non servetur*: at verò juramentum dirigitur ad Deum, qui ipsum non extorfit, nec oportet invocari in testem falsitatis. 2. Promissio furi facta non habet titulum, quo subsistat; hoc autem de juramento dici non potest.

Inst. Accessorium sequitur naturam principalis; ergo si promissio metu extorta irrita sit, irritum erit, quod ei accessit juramentum.

Resp. Dist. ant. Accessorium sequitur naturam principalis, si sit ejusdem naturæ cum principali, conc. si sit diversæ, semper sequitur naturam principalis, neg. Porro juramentum non est ejusdem speciei cum promissione, quæcunque ea sit: unde necessarium non est, ut promissionis invaliditas juramenti invaliditatem importet.

Ergo, inquires, virgo nobilissima, quæ adacta mortis metu juravit se nupturam esse vili de infima plebis force homini, nebulonem hunc in conjugem accipere tenebitur: atqui falsum consequens; ergo.

Resp. Neg. maj. Quia, ut jam diximus, matrimonium ex metu gravi initum, jure saltem positivo nullum est: atqui puella ad matrimonium invalidum obligari non potest; ergo.

Adde, quod, etiamsi tale matrimonium posset validum esse, liceret huic puellæ juramenti sui relaxationem petere; quod ut amplius declaretur, sit

CONCLUSIO SECUNDA.

Contractus vim, dolum, aliamve injuriam continens ex parte illius, cui juratur, non firmatur juramento, ita ut rescindi non possit.

Prob. 1. ex variis capitibus tituli 24. *De jurejurando*, in quorum primo mandat Gregorius III. *ut Creditores ad juramenta super usuris sibi solvendis præstita, relaxanda Ecclesiastica districtione compellantur.* In secundo absolvitur à juramento Laudicen. Episcopus, *quia nefanda coactione juravit.* In octavo, postquam dixit Alexander III. *non esse tutum quemlibet contra juramentum suum venire, nisi tale sit, quod servatum vergat in interitum salutis aeternæ*: ostendit tamen, Ecclesiam Romanam consuevisse à talibus juramentis absolvere. Ergo juramenta ad confirmandos contractus extorta, non ita obligant, ut non possint rescindi.

Prob. 2. Quia, qui alii injuriam intulit, eam reparare tenetur, & eum, quem vi aut metu ad jurandum adegit, in priorem restituere; ergo jus illius non est firmum, cum ei renuntiare debeat, qui ipsum extorfit, & possit jurans ob acceptam injuriam petere & obtinere juramenti relaxationem, quæ sibi concessa cessat omnis obligatio.

Quæres, quid facto opus sit, si quis juraverit usurario vel latroni non modo se ei certam pecuniæ summam esse daturum, sed etiam se juramenti sui relaxationem petiturum non esse.

Respondet Layman lib. 4. tit. 3. cap. 7. his verbis: Si aliquis juraverit latroni, se pecunias soluturum, solvere quidem debet, nisi juramentum ei relaxetur, sed solutas in Judicio repetere potest.... Si autem solvens juravit quoque in Judicio, se non repetiturum, tunc obligatur quidem juramento, quominus civilem actionem instituere possit; verumtamen de crimine accusare non prohibetur ad publicam vindictam seu punitionem. Quod si etiam non accusaturum de crimine juraverit, poterit tamen denunciare, ut ex officio Judex procedat. Si denique juravit quoque non denunciaturum se crimen, tunc juramento non obligatur eo casu, quo Judici denunciare necessarium esse videtur ad publicam, & aliis etiam perniciosam in-

juriam avertendam: item si injuriam passus juridicè postea in Judicio interrogetur; quamvis, ut ibidem docet ille Theologus, indirectè & consequenter pecunia quam vim passus cum juramento non repetendi solvit, eidem restitui debeat. Huic porro decisioni, quæ parte docet eum qui juravit se non repetiturum, quod metu vel vi coactus tradit, adhærent Theologi complures, juxta quos si non licet repetere, neque etiam licet dispensationem petere ad repetendum aut non solvendum, sic enim saltem virtualiter repeteretur. Hac de re sit

CONCLUSIO TERTIA.

Qui juravit se aliquid daturum, & juramenti sui dispensationem petiturum non esse aut se rem datam repetiturum non esse, tenetur huic juramento stare.

Prob. 1. Ex cap. 4. *De his, quæ vi.* ubi sic loquitur Innocentius III. *Mandamus, quatenus si Titium ad resignationem constiterit vobis, per talem metum fuisse coactum, qui potuerit & debuerit cadere in constantem virum, non obstante prædicto juramento, quo non ad non repetendum, sed ad resignandum solummodò tenebatur, præfatam Ecclesiam ei restituere facias.* Ergo, ait Suares cum Glossa, si Ecclesiasticus ille juramento se obligasset ad non repetendum, jam repetere non potuisset, adeoque juramento suo stare debuisset.

Prob. 2. Juramentum, de quo hic agitur, est juramentum de non adeundo ad recuperandam pecuniam Judice Civili vel Ecclesiastico, uno verbo, de non petenda ulla relaxatione: atqui tale juramentum servari debet. Debet enim servari si potest; potest verò, quia in salutis dispendium non vergit: si enim vergeret in salutis dispendium, jam esset de re illicita, adeoque fieri non posset: quis verò hominum putet nefas esse, quod viator, ut imminens sibi telum declinet, polliceatur latroni se ei nummum unum aut alterum certa die traditurum, nec unquam apud Judices acturum esse, ut hanc summam recuperet, sive obtenta juramenti dispensatione sive aliter? Hæc profectò cuilibet attendenti incredibilia videbuntur; ergo.

Obijciunt 1. Authoritatem S. Thomæ, qui 2. 2. q. 89. art. 7. ad 3. sic loquitur: *In juramento, quod quis coactus facit, potest quis repetere in Judicio, quod solvit; vel prælati denunciare, non obstante quod contrarium juravit: quia tale juramentum verteret in deteriorem exitum: esset enim contra justitiam publicam.* Ergo licet ei petere juramenti relaxationem, qui juravit se eam non esse petiturum.

Resp. Neg. conseq. Non enim dicit D. Thomas, quod possit quis repetere id, quod dedit, etsi juraverit, se non repetiturum, ut bene notat Suares, sed quod possit Prælati denunciare, etsi juraverit se non denunciaturum; quia nempe non denunciare vergeret in deteriorem exitum, adeoque & juramentum non denunciandi. At verò juramentum de numerando & de non repetendo pecuniam, solum præjudicat juranti, & quidem in his, quæ sine salutis dispendio præstare potest. Verba sunt Sylvi. Dicendum ergo cum Præceptore Angelico, quod homo, qui coactus juravit, magis debet damnum temporale sustinere, quam juramentum violare.

Obj. 2. Cum Van Røy, tom. 3. p. 276. Juramentum de non petenda dispensatione lædit Ecclesiæ potestatem; hæc enim jus habet, ut, quisquis læsus est, opem ejus implorare possit.

Resp. 1. Argumentum nimis probat: ex eo enim sequitur eum qui jurasset se bona sua non esse recuperaturum ope Judicis Ecclesiastici, non posse dumtaxat, sed etiam teneri eadem recuperare confugiendo ad Ecclesiam, ne autoritas ejus lædatur, quod absurdum est; alioqui enim, qui alicui latroni invitus daret aliquid, aut ab eo bona sua auferri videret, teneretur eum coram Judice Ecclesiastico insectari: quis enim dicat, priorem cogi ad repetendum, licet juraverit, se non esse repetiturum, posteriorem vero non cogi, quamvis se non repetiturum juraverit?

Resp. Neg. ant. Ecclesiam enim non lædit, qui ad eam non recurrit, quia jure suo vel sponte, vel secundum quid invitus cedit; bene verò, qui per vim obstat, ne ad eam recurratur: unde hic peccat latro tale juramentum extorquens, non autem viator, qui illud emittit, ut vitæ suæ consulat.

Et cerè, Ecclesia jure suo uti non vult, quando eo uti non potest sine dispendio vitæ innocentis: atqui

si non posset quis jurare se Ecclesie opem non esse implaturum; absque eo quod Ecclesie juraret, jam jura Ecclesie essent causa mortis personae innocentis; hæc enim cum tale juramentum sine aliquo contra Ecclesie jura peccato emittere non posset, teneretur potius mori quam illud emittere. Hoc vero quis admittat?

CONCLUSIO QUARTA.

Si contractus ex natura sua irritus sit, non firmatur juramento; sed validum est juramentum si sit de re licita.

Ratio primæ partis est, quod juramentum utpote contractui extrinsecum, nihil in substantiâ ejus immutat; ergo non efficit ut quod ex se invalidum est, validum fiat.

Ratio secundæ partis est, quod, ut in primâ Conclusionem dictum est, juramentum toties impleri debet, quoties impleri potest absque peccato; propter divinæ Majestatis reverentiam.

CONCLUSIO QUINTA.

Si contractus jure solum positivo irritus sit, aliquando firmatur juramento, aliquando non. Firmatur quidem, cum non est irritus nisi in gratiam boni privati; non firmatur vero, cum lex eum irritavit immediate & principaliter propter bonum commune.

Prob. prima pars, quia unicuique licet renunciare favori pro se directè & principaliter per Legem introducto, nisi hoc aliunde prohibeatur; hoc enim est cedere bono suo privato cujus unusquisque dominus est; hæc autem posita renuntiatione, perinde est ac si non esset Jus positivum. Atqui sublato jure positivo contractus est ex se & ex natura sua firmus, ut supponitur; adeoque ex se obligat ex justitiâ; ergo positivo juramento quod propriam suam religionis obligationem inducit, renascitur, ut ita loquar, obligatio ex justitiâ quam contractus ex se & ex natura sua habebat; adeoque talis contractus firmatur juramento, seu, quod idem est, duplicem parit obligationem, aliam quidem ex religione, aliam vero ex justitiâ.

Ratio ulterior est, quia, ut notant Salmanticenses, juramentum tunc adhæret contractui secundum se considerato, quatenus eo juramento præciditur privilegium juris positivi: sed contractus secundum se consideratus inducebat obligationem justitiæ, quæ sublata non fuerat nisi jure positivo, quod tunc locum non habet; ergo.

Confirm. quia tales contractus accedente juramento dominium transferunt, & dant actionem, tum ex Jure civili, Leg. Sacram. lib. 2. tit. 18. cod. Si adversus venditionem. in qua sic habetur: Sacramenta puberum sponte facta super contractibus rerum suarum non retractandis, inviolabiliter custodiantur. Tum ex Jure canonico, cap. 28. De jurejur. ubi statuitur contractum quo uxor consentit in alienationem fundi dotalis, qui Jure positivo irritus est, servari debere si intervenierit juramentum sine vi & dolo sponte præstitum. Et cap. 2. De pactis in 6. ubi statuit Bonifacius VIII. ut pactum patri factum à filiâ dum nuptui tradebatur, ut dote contenta nullum ad bona paterna regressum haberet, quamvis hoc improbet Lex civilis; si tamen juramento non vi nec dolo præstito firmatum fuerit, ab eadem omnino servari debeat, utpote quod non vergat in æternæ salutis dispendium, nec redundet in alterius detrimentum.

Prob. secunda pars, quod contractus Jure positivo in gratiam boni communis irritus, non firmetur juramento. Ratio est, quia talis contractus eo ipso vergit in detrimentum boni publici, adeoque juramentum quod ei accedit est de re illicita, & sic nullum parere potest effectum.

Hæc de causâ non valet juramentum Clerici qui renuntians foro suo promittit se comparitum coram Judice sæculari, ex cap. 12. De foro competenti. quia privilegium fori in gratiam Ordinis Clericalis statutum est; privata autem pactio publico juri derogare non potest. Sic nec valet juramentum sponsalibus ex metu contractis appositum; quia inde sequerentur odia & lites quæ publicæ paci adversantur. Pariter non valet juramentum quo Clericus donationem concubinæ factam confirmare niteretur, quia hæc donatio prohibita est in favorem publicæ utilitatis & honestatis, ut post Covarruviam tradunt Salmanticenses supra; qui

idem dicunt de juramento militis confirmante donationem ab eo meretrici factam.

ARTICULUS III.

De obligatione Contractus conditionati.

Not. 1. Conditiō alia est de præterito, alia de præsentī, alia de futuro, quæ præcipue intelligitur nomine conditionis. Conditiō iterum alia est impossibilis, ut, Promitto tibi aureos mille si cælum manu tetigeris: alia necessaria, vel ab intrinseco, ut si Deus existit; vel ab extrinseco, id est à libere posito Dei decreto, ut si futurum sit generale judicium: alia contingens, quæ vel pendet ab eo cui imponitur, ut, Promitto tibi villam si hoc anno non nupseris, & dicitur potestativa; vel non est in ejus potestate, ut, Promitto tibi equum si Galli Germanos superent, & casualis dicitur: vel demum partim est in ejus potestate, & partim non diciturque mixta, ut, Promitto tibi centum nummos, si patris tui gratiam mihi concilies. Denique conditiō alia est honesta, alia turpis, alia indifferens.

Notand. 2. Quando conditiō impletur, dicitur purificari, & contractus conditionatus dicitur fieri purus, atque ex conditionato transire in absolutum. His præmissis.

Dico 1. Contractus sub conditione de præsentī aut præterito hic & nunc validus est aut invalidus, prout conditiō hic vel nunc posita est, vel non.

Prob. Quia talis contractus valor aut nullitas tantummodo pendet ab existentia actuali aut præterita hujus conditionis à qua dependet; ergo valet contractus si conditiō sit aut fuerit, secus vero non valet.

Confirm. Consensus minimè suspensus contractum actu validum facit: atqui contractus sub conditione de præsentī aut futuro suspensus non est: hinc ubique receptum est, ut cum duo posito pignore certaverunt, alterutri pignus adjudicetur, statim ac constat de veritate facti de quo contendebant; ergo.

Dico 2. Neque etiam suspenditur contractus, si conditiō sit de re necessario futura. Ratio est, quia conditiō necessario futura æquivalet conditioni præsentī, propter eventus certitudinem: & ridiculè, non autem humano modo ageret, qui ad executionem contractus expectaret, an post diem futura esset nox. Hinc Leg. 9. De donation. dicitur, Qui sub conditione stipulatur, quæ omnino exitura est, purè videtur stipulari.

Cavendum tamen, ne rei necessario futuræ annexum sit aliquid contingens in quod respiciat qui conditionatè contrahit. Hinc si dicas, Promitto tibi domum meam si pater tuus moriatur; potest aliquando actu & de facto valere contractus, si nempe conditiō non sit nisi de morte quæ in se certissima est: potest etiam suspendi, si promittens ad tempus mortis, quod incertum est attendat, & promissionem suam tamdiu suspendi velit quamdiu mors illa non contingerit.

Dico 3. Si conditiō sit de futuro contingente, contractus executio suspenditur usque ad eventum illius. Ratio est, quia qui promittit aliquid sub conditione necessaria, non intendit illud dare nisi posita conditione. Non potest tamen resilire ante conditionis tempus, quia suâ conventionem injecit sibi obligationem expectandi eventum conditionis. Et certè contrahens alter jus habet conditionatum quo non nisi voluntate propriâ privari potest.

Quod si impediatur ne impleatur conditiō, adhuc manet alteri obligatus; quia ex Reg. 66. Juris in 6. Cum non stat per eum ad quem pertinet quominus conditiō impleatur, haberi debet perinde ac si impleta fuisset. Videndum tamen an qui conditionem apposit, circa eam liber non remaneat: si enim promiserim Titio aureos mille si nubam, non tenebor ad nubendum, ut hanc ille summam recipiat, nisi fortè promissilem eâ lege ut mihi tale matrimonium procuraret.

Dico 4. statim ac posita est conditiō, contractus de conditionato transit in absolutum sine novo consensu. Ita satis communiter Theologi, & colligitur ex L. 7. ff. De contrahenda emptione, juxta quam Conditionales venditiones tunc perficiuntur, cum impleta fuerit conditiō; ibi autem nulla novi consensûs fit mentio.

Probatur insuper 1. Quia tunc valet & perficitur contractus, quando eum valere ac perfici volunt contrahentes: atqui contrahentes volunt & intendunt, ut valeat contractus statim ac ponatur conditiō,

Salmanticenses.
tract. 14. de contract. c. 1.
punct. 7.

Lib. 2. tit. 24.
Lib. 1. tit. 16.

rom. 3. p. 239.

conditio, de qua conventum est, & hoc ita volunt, ut alter sine alterius consensu contrarium velle non possit; ergo.

Prob. 2. Si purificata seu impleta conditione, novo opus esset consensu, contractus conditionatus jam contractus non esset, sed mera promissio contrahendi posita tali conditione: atqui falsum consequens, & alienum ab omnium Theologorum mente; ergo.

Prob. 3. Causa naturaliter operans suum habet effectum, statim ac sublatus est obex qui effectum hunc impediabat: atqui consensus mutuus contrahentium est causa naturaliter obligationem operans & pariens; ergo suum habet effectum statim ac sublatus est obex ex incertitudine conditionis dependens.

Excipiunt aliqui contractum matrimonii 1. Quia est natura sua perpetuus, & semel valide initus rescindi nequit: atqui matrimonium sub conditione de futuro contingenti initum rescindi potest; si quis enim ante eventum conditionis contraheret absolute & per verba de presenti cum alia, verum esset secundum hoc matrimonium; ergo consensus conditionalis ad prius matrimonium datus non sufficit, adeoque purificata conditione, novo opus est consensu. 2. Quia ex Concilio Florent. ad matrimonium requiritur consensus de presenti: sed consensus de futuro non est de presenti; ergo consensus de futuro, à futura conditione dependens non sufficit.

Hæc opinio à multis impugnatur, quâ de re vid. Salmantic. tract. 9. de matr. cap. 7. dub. 1. qui tamen jam ab initio supponunt in omnium opinione tutius esse & consulendum, quod qui sub conditione contraxerunt, eâ impleta, novum consensum, exterius de presenti apponant, ut sic omnis scrupulus & dubietas in materia tam gravi eliminetur. Sed de his alibi.

Dico 5. Contractus sub conditione impossibili aut turpi initus, jure naturæ invalidus est.

Prob. quia valor hujusmodi contractus secundum contrahentium intentionem pendet à tali conditione; ergo si ea conditio vel poni non possit, vel poni non debeat, contractus locum habere non potest; sed nugari censendus est qui exigit conditionem quam scit poni non posse.

Et certe non valet contractus factus sub conditione qui eum destruit: atqui conditio turpis contractum destruit; conditio enim ad valorem contractus præscripta debet esse obligatoria: atqui nemo ad rem turpem obligari potest; alioqui adimpletio rei turpis & illicitæ esset licita simul & illicita; illicita quidem ex hypothese, licita vero quia foret actus justitiæ; ergo.

Dixi, jure naturæ, quia jure positivo conditiones impossibiles aut turpes pro non adjectis habentur in matrimoniis & testamentis. De matrimoniis id patet ex cap. finali De conditionibus appositis. ubi statuit Gregor. IX. ut conditiones appositæ in matrimonio, si turpes aut impossibiles fuerint, in ejus favorem pro non adjectis habeantur. Quod si, ut ibidem loquitur ille Pontifex, conditiones contra substantiam conjugii inserantur, putâ si alter dicat alteri, Contrabo tecum si generationem proles evites, vel donec inveniam aliam bonore vel facultatibus digniorem: aut si pro quaestu adulterandam te tradas, matrimonialis contractus quantumcumque sit favorabilis, caret effectu.

Quod spectat ad testamenta ultimasque voluntates, ut legata & donationes causâ mortis, conditio impossibilis naturâ aut Lege, pro non appositâ habetur Inst. lib. 2. tit. 14. De heredibus instit. §. 10. Ratio discriminis inter alios contractus & testamenta hæc est, quod in aliis contractibus qui conditionem impossibilem adjiciunt, contrahere velle non creduntur, sed potius joculari vel insanire Leg. 31. ff. De obligat. & actionib. In ultimis vero voluntatibus conditio impossibilis adjecta, pro non scripta habetur, sed quasi testatori exciderit visio linguæ, aut mendo scripturæ; quia nemo de morte cogitans ludere velle censendus est. L. 3. De condit. & demonstr.

Hæc Legum civilium & canonicarum dispositio locum habet in foro conscientiæ, in quo, nisi contrarium evidenter constet, merito præsumitur hominem in materia tanti momenti, qualis est matrimonium & testamenta, nugari noluisse. Si tamen contrahens vim consensûs sui à conditione impossibili suspensam voluisset, contractus ejus nullius in conscientiæ foro momenti esset; quatenus contrahens certus esset se noluisse verum contractum efficere.

Ad plenioram materiæ hujusce intelligentiam, superest ut quædam dicamus de contractibus non puris, quos in quinque classes divisimus supra, quique vel conditionati sunt, vel ad conditionatos accedere videntur.

Dico itaque 1. Contractus ad diem certum statim parit obligationem, cui tamen debitor ante præfixum diem satisfacere non tenetur: unde qui promissit centum nummos die Paschæ solvendo, ad id non tenetur nisi cum advenit dies Paschæ. Si vero tempus incertum sit, ut si promiseris certam summam cum navis ex Indiis venerit, suspenditur consensus & obligatio; quia hujusmodi contractus resolvitur in conditionalem de futuro contingenti.

Dico 2. Contractus sub modo obligat statim; & non est irritus, etiam si modus non impleatur: unde si quis certam legaverit summam ut Missæ celebrentur, hæredes legantis non possunt rei legatæ possessionem sibi vindicare eo prætextu, quod non servetur modus, sed tantum habent jus ad cogendum legatarium ut Missas celebret, aut celebrari curet. Extratio est, quia modus dispositionem in genere suo perfectam supponit, eamque consequitur, quod autem rem jam perfectam supponit, eandem irritare non potest. Si tamen legans expresse voluisset ut donatio plane nulla foret, modo non impleto, donatio hæc seipsa corrueret statim ac modus non impleretur.

Dico 3. Contractus ad causam non valet, si causa quæ finalis est non subsistat; valet vero etsi non subsistat causa solum impulsiva.

Ratio primæ partis est, quia causa finalis ita movet contrahentem, ut sine ea actu & de facto contrahere aut disponere nolit: atqui implicat valere contractum tali causa sublata, quia implicat valere contractum absque consensu ullo, ergo. Hinc si des pecuniam Titio quia pauper est, & paupertas ejus sit causa finalis donationis tuæ, ut esse solet, non valet hæc donatio si Titius pauperem se esse mentiat.

Ratio secundæ partis est, quod causa impulsiva moveat quidem te ad aliquid promptiori animo faciendum, sed ita tamen ut adhuc rem in se velis, etiam si talis causa desit: unde si Titio pauperi quem parentem esse tuum putas, eleemosinam tribuas sponte magis ob cognitionis affectum, valet tua donatio, etiam si cognatus non sit, quia primario intendis pauperem quilibet ille sit sublevare: porro motivo principali & primario subsistente, subsistit dispositio.

Notand. tamen donationem certis aliquando de causis fieri, quæ non impediunt quominus ea valida sit & absoluta. Sic si quid Cajo dederis ut tibi negotium aliquod habenti faveat, valet donatio, etsi Cajus tibi non faveat, quamvis si hoc prævidisses non fuisses daturus.

Ratio est, quia quod dedisti, ideo principaliter dedisti, ut alterius animum tuas in partes alliceret. Conditio vero tacita contractum non annullat, alias omnes pene contractus abirent in irritum: sic non dares alicui, si nosset eum postea tibi contrarium fore; non conferres Beneficium, si scires eum cui confers à pietate ad vanitatem cum dives erit convertendum esse.

Dico 4. Error in demonstratione si sit circa substantiam aut personam, vitiat contractum, secus si non sit nisi circa accidentia. Utraque pars probata manet ex eis quæ superius dicta sunt de errore in contractibus. Hinc non valet contractus, si Titio dones summam, quam tibi debet Petrus, & ille nihil tibi debeat: sed si Petrus mediam summam hujus partem debeat, valet contractus, quia error est tantum in accidentibus. Valet pariter contractus si dicas, Dono equum quem emi Parisiis, licet alibi emeris.

Sed quid dicendum si quis dixerit, Lego aureos decem quos debet mihi Petrus, & Petrus aureos centum debeat? Omnesne aurei legati censebuntur?

Respondent. Vel demonstratio appositæ est taxatæ, & tunc ille solum numerus debetur qui expressus est, quia tunc constat mentem testatoris fuisse, ut amplius non donaretur; vel appositæ est demonstrativæ tantum, & tunc debetur id totum quod demonstratum est.

Porro hæc afferri solet regula ad dignoscendum an taxatæ, an demonstrativæ solum apponatur demonstratio. Cum incipit dispositio à numero vel mensura, demonstratio apponitur taxatæ: cum autem incipit dispositio à re ipsa quæ datur, demonstratio apponitur demonstrativæ. Unde si quis dixerit, Do centum aureos in tali arca reconditos, vel quinquaginta jugera talis prædii, aurei centum, aut jugera quinquaginta debentur, & nihil amplius. Si vero dixerit, Do pecuniam quæ est in tali arca, & constat ex aureis centum, vel tale prædium, quod constat quinquaginta jugeribus, dandum est quidquid arca nummorum habet, aut ager jugerum.

P A R S II.

DE CONTRACTIBUS IN SPECIE.

TOt fere erunt secundæ hujus Partis capita, quot sunt contractus in specie. Incipiemus à contractibus onerosis, qui propriè magis contractus dicuntur. Ex contractibus autem onerosis, alii dominium rei transferunt, ut permutatio, venditio: alii rei dominio usum aut usumfructum dumtaxat concedunt, ut locatio, emphyteusis.

Jam verò dominium tripliciter transferri potest per contractus onerosos. 1. Dando rem pro re, v. g. vinum pro oleo, & talis contractus dicitur *permutatio*. 2. Dando pecuniam pro pecunia, ut argentum pro auro, & vocatur *cambium* aut *mutuum*. Denique dando rem pro pecunia, & est *venditio*; vel pecuniam pro re, & est *emptio*. De hac postrema contractuum onerosorum specie nobis est in præsentì differendum.

CAPUT I.

De venditione & emptione.

PRæsens caput in septem dividemus Articulos, qui omnia ad venditionis & emptionis rem spectantia complectantur.

ARTICULUS I.

Quid sit venditio.

ORigo emendi vendendique à permutationibus caput: olim enim non erat nummus; neque aliud merx, aliud pretium vocabatur, sed unusquisque secundum necessitatem temporum ac rerum, utilibus inutilia permutabat; quando plerumque evenit, ut quod alteri superest, alteri desit. Sed quia non semper nec facile concurrebat, ut cum tu haberes, quod ego desiderarem, invicem haberem, quod tu accipere velles, electa materia est, cujus publica ac perpetua æstimatio difficultatibus permutationum, æqualitate quantitatis subveniret. L. 1. ff. De contrab. emptione.

Venditio definitur, Contractus, in quo duo vel plures de merce pro pretio determinato; & de pretio pro merce determinata paciscuntur. Brevius defini potest, *Pactio mercis pro pretio*; emptio verò, *Pactio pretii pro merce*. Nominè rei aut mercis intelliguntur omnes res mobiles, immobiles, jura, actiones, & quidquid pecuniâ æstimari & compensari solet: nomine verò pretii intelligitur numisma Principis seu pecunia. Porro pretium debet esse determinatum, quia si res vendatur pro pretio indeterminato, seu quod voluerit dare emptor, non stat contractus, ex Lib. 35. ff. De contrab. emptione.

Sed si pretium tertiæ personæ determinandum remittatur; adeo ut promittat emptor, venditore consentiente, se id soluturum, quod Titius decreverit, valet ex tunc contractus, Lib. ult. cod. De contrab. emptione, & hæc etiam in universis Galliis obtinent, juxta Joseph Ferrière, Inst. lib. 3. tit. 24. Quod si emptor justum pretium promittat, nihil determinando, non valet venditio, ex communi sententia, propter pretii incertitudinem; nisi pretium esset lege taxatum, quia hoc ipso censeretur sufficienter determinatum.

Sicut autem pretium, sic & merx debet esse determinata, vel in genere, vel in specie, de quo infra. Res autem sufficienter determinata censi potest, etiam si ignoretur, qualis aut quanta sit, ut cum emitur res in spe, puta lactentes agrorum spicæ, quæ multis modis emptoris spem fallere possunt. Quâ ratione emi etiam potest jactus retis in mare; item quod capietur ex venatione. Quod si piscator aut venator essent in causa, ut pisces aut animalia non caperentur, tenerentur emptori de interesse. Est tamen illud discrimen inter emptionem jactus retis, & emptionem fructuum, quod si piscator nihil cepit, pactum pretium ei solvi debeat; non autem, si ager aut arbor nullos fructus attulerit, quia ex dispositione Juris emptor hac solum lege contraxit, *Si fructus nascantur*. L. 1. ff. De comdit. & demonstr. Vide Ferr. in Inst. lib. 3. tit. 24. Lugo disputat. 26. sect. 2.

Quæri hic solet, an venditio solo partium consensu perficiatur, an verò ad ejus perfectionem requiratur traditio rei.

Resp. Venditionem aliquo sensu perfici ex sola partium consensione, alio autem non perfici complete, nisi traditione rei.

Prima pars, nempe quod venditio ex solo partium consensu signis externis manifestato perficiatur, habetur Inst. lib. 3. tit. 24. *Emptio & venditio contrahitur simul atque de pretio convenierit, quamvis nondum pretium numeratum sit, ac ne arrha quidem data fuerit*. Idem repetitur §. 4. ubi emptio & venditio effici dicitur simul atque de pretio convenierit, cum sine scriptura res agitur, & L. 1. ff. De contrab. empt. emptio consensu peragitur. Ergo contractus venditionis substantialiter & in genere contractus solo partium consensu peragitur. Hic duo notanda.

Primum, si contractus venditionis à Tabellione scribi debeat, non erit obligatorius, antequam ab eo scriptus fuerit, & contrahentium subscriptione munitus. In Galliis venditiones, quæ centum libras superant, vel coram Notario fieri debent, vel privata partium signaturâ muniri. Nec valet probatio per testes ex Edicto Molin. an. 1566. unde quamdiu confectum non est venditionis instrumentum, liberum est contrahentibus resilire.

Secundum, si emptor rem gustare, probare aut videre velit, venditio, etsi de pretio conventum sit, non obligat, nisi postquam res, puta vinum degustatum fuerit. *Gustus enim ad hoc proficit, ut improbare liceat*. L. 34. ff. De contrab. empt. Domat. pag. 38. & 39.

Secunda pars, quod nimirum venditio complete non perficiatur nisi traditione rei, probatur etiam ex Jure. Sic Leg. 20. cod. De pactis. dicitur: *Traditionibus & usucapionibus dominia rerum, non nudis pactis transferuntur*. Unde patet ex venditione non sequi in emptore dominium, nisi post traditionem, ac proinde ante traditionem esse quidem emptori jus personale ad rem, non autem jus in re, quod contractus aliquo sensu imperfecti argumentum est. Vid. Dornat. Loix Civiles, lib. 1. tit. 2. sect. 2. n. 10.

Sic etiam L. 9. ff. De publ. in rem act. definitur rem duobus bonâ fide ementibus venditam, ejus esse, cui priori tradita est, etiam si alter ante eum emerit: atqui si venditio omnino perfecta esset ex partium consensu, res non posset esse illius, cui priori tradita est, cum jam ante ab alio emptâ fuit; quia tunc posteriori emptori traderetur bonum, quod perfecte alterius bonum erat; ergo.

Hæc Jurisprudentia, quæ emptori priori præfert emptorem posteriorem, cui res tradita fuit, aut qui hæreditatem possidere prior cepit, hæc, inquam, Jurisprudentia viget in certis Regni Consuetudinibus, juxta Domat. ubi supra n. 13. Communiter tamen admittitur in Galliis ficta quædam traditio, vi cujus rei immobilis dominium à venditore in emptorem transit, statim ac confectum est venditionis instrumentum, cui hæc aut similia inseri solent verba: *A transporté & transporce par ces présentes tous droits de propriété, saisines, possessions, &c. sur le dit heritage, dont il est desist.* Vid. Argon. tom. 2. p. 239.

Ex hac sententiarum varietate circa perfectionem contractus, sequitur alia varietas circa questionem proponi solitam, an si gabellæ seu tributum aliquod deberetur pro venditione, an, inquam, solvendum esse exactori seu Gabellario, qui manus illud tempore initi contractus exerceret, an ei, qui gabellæ jura reciperet tempore traditionis. Communior opinio docet, tributum ei solvendum esse exactori, qui erat tempore initi contractus; quia talis venditio, etsi non tam dominium transferat, quam jus ad ipsum, satis tamen perfecta est mutuo partium consensu, ut contrahentes & sibi invicem & Principi totum id, quod debent, actu solvere teneantur. Ita cum aliis multis Salmantic. qui tamen fatentur oppositam opinionem à quibusdam, ut à Vasque, Petro Navar. & aliis non improbabiler teneri.

ARTICULUS II.

Quis possit vendere aut emere.

HUjus questionis resolutio ex iis est petenda, quæ antea diximus de causâ efficiente contractuum; superest una difficultas, quæ moram facere possit.

possit. Quæritur itaque, possitne aliquis cogi ad rem suam vendendam.

Resp. 1. regulariter & communiter loquendo, neminem cogi posse ad rei suæ venditionem. Ratio est, quia contractus omnis ex libero partium consensu fieri debet.

Resp. 2. Esse aliquos casus in quibus possit aliquis cogi ad venditionem rei suæ. Sic. 1. tempore publicæ necessitatis & inopiæ cogitur aliquis ad vendendum frumentum, aut alia ejusdem generis. 2. Publicus favor ad rei propriæ venditionem cogere potest, ut si fundus privati necessarius sit ad constructionem & ampliationem civitatis, Ecclesiæ, fori, viæ publicæ. Nec obstat quod Achab peccaverit volendo extorquere à Naboth vineæ ejus venditionem: Lex enim non permittebat Judæis hæreditatis paternæ alienationem, nisi cum gravi necessitate premerentur. Adde, quod Israelitarum jura hæc essent, ut hæreditatem venditam in Jubilæo recuperare possent; at vineam suam si in hortum regium conversa fuisset, Naboth nusquam recuperaturus erat. 3. L. 1. cod. *De communi servo manumisso*. statuitur ut si duo servum communem habeant, quem alter manumittere velit, teneatur alter partem suam vendere in favorem libertatis: unde inferunt, si quis in loco communi Ecclesiam ædificare velit, cogi posse socium ad venditionem suæ partis.

An, & quibus negotiatio licita sit aut prohibita, infra discutiemus.

ARTICULUS III.

De re vendibili.

EX jam dictis constat vendi posse omnia, quorum quis dominium & liberam administrationem habet, & quæ pretio æstimari possunt; nisi venditio ratione specialis prohibitionis invalida sit aut illicita.

Hinc vendi possunt, non quidem res spirituales, aut spiritualibus annexæ, ut Beneficia, Jus patronatus, olea sancta, Sanctorum Reliquiæ, sed res corporeæ & incorporeæ, actiones & bona tum præsentia & futura: & licet omnia donari non possint, ne quis intestatus maneat, omnia tamen vendi possunt, quia qui omnia vendit, de pretio quod accipit testari potest. Licitum est etiam hæredi vendere totam hæreditatem, aut partem illius, secutâ testatoris morte, non antea; si enim antea vendiderit, statutum est L. 1. *De hæreditate vel actu nihil esse acti*, tum quia in rerum natura non sit quod venierit; tum quia esset periculum ne emptor vitæ insidiatur illius cujus hæreditatem emit. Præter nullitatem contractus, venditor talis hæreditatis ipsâ privatur (intellige post sententiam Judicis, ajunt Salmantic.) & applicatur fisco, L. 2. *De his quibus ut indignis*. Valeret tamen hæreditatis nondum existentis venditio, si testator conscius esset venditionis ab eo factæ qui sibi succedere debet, Leg. ultimâ cod. *De pactis*. Vendi etiam non potest res publica, ut forum, platea nisi à Principe ejus dominium habente, non autem à persona privata; nec valeret venditio, etiam si referretur in tempus quo hæc bona privatae personæ erunt. Vid. Leg. *Si Celsus*. ff. *De contrab. empt.*

Si res non existens vendatur ut existens, v. g. domus quæ tota undis abrepta est nescientibus contrahentibus, venditio non stat, etiam si maneat area. Imò si venditor solus rem totam periisse noverat, tenetur emptori de damno quod iste ex invaliditate venditionis passus est. Si major domus aut oliveti pars perierit, potest emptor non stare contractui, vel stare exigendo pretii diminutionem: si pars rei dimidia sit superstes, valet contractus, & coarctandus est emptor venditionem adimplere, ita ut æstimatione viri boni arbitrato habitâ, pro rata deteriorationis de pretio detrahatur. L. *Domum*. § 6. ff. *De contrab. empt.* & § 8. §. 1.

Quæres an licitè vendi possint quæ ad pravam usum interservire possunt, ut fucus feminis, idolum Gentili, venenum personis ignotis, &c.

Ut solvatur hæc quæstio, quæ maximi est momenti, notandum est, quædam esse ex se ita mala, & ad malum usum determinata, ut cadere non possint sub usum bonum aut indifferentem, ut maleficium, annuli quibus dæmonia alligata sunt, libelli infamatorii, & similia. Quædam verò sunt absolute indifferentia, ut arma offensiva, chartæ lusoriæ, fucus, idola, quæ ut ad cultum à Gentilibus, sic ad ornatum à cu-

riosis emuntur: hæc vero quæ absolute indifferentia sunt, non raro sunt respectivè mala, ut idolum respectu Gentilis arma respectu hominis adversarium toto nisu insequentis, &c. His præmissis quæstio pene resoluta manet.

Dico itaque 1. Res per se malas, malumque ad usum determinatas vendi non posse sine peccato mortali. Ita Salmantic. Ratio est quia qui hæc vendunt, præbent directè aliis occasionem peccandi, ut ait S. Thomas 2. 2. q. 169. a. 2. ad 4.

Hinc graviter peccant qui libellos famosos condunt, divulgant, aut vendunt. Si quis, ait Concil. Illiberit. can. 52. *invenit fuerint famosos libros in Ecclesia ponere*, hoc est in publicum spargere, anathematizentur, & cod. lib. 9. tit. 36. *Si quis famosum libellum, quem fortuito recepit, non statim igne consumpserit, sciat se capitali sententiæ subjugandum*. Idem dicendum de cantilenis adversus proximi famam & honorem concinnatis; idem etiam de libris magiæ aut Hæreticorum, nisi iis vendantur, quibus concessa est eisdem perlegendi licentia, quique iis abuturi non esse dignoscuntur.

Dico 2. Res quæ indifferentes sunt, & quibus emptores possunt bene aut malè uti, non possunt sine peccato iis vendi quos venditor verisimiliter credit iis abuturos. Ita Salmanticenses *De Contr.* cap. 2. num. 33. Ratio est, quia qui hæc vendit, alterius peccato cooperatur: unde, quidquid dixerint idem Theologi, qui minùs coherentè loqui videntur, à peccato excusari non putem eum qui Judæo agnum ad immolandum venderet, aut idolum Gentili: hæc enim venditio, etsi de se indifferens, est tamen ad malum determinata ex circumstantiis; aut saltem verisimile est mali hujus periculum, cui se exponere nemini licet.

An fucus mulieribus vendi possit ad pingendum vultum, pendet à quæstione, an ea per hanc sui fucationem peccent: eas autem peccare non negabunt qui ponderaverint hæc S. Cypriani verba tract. *De habitu virg.* post medium. *Manus Deo inferunt, quando id quod ille formavit, reformare & transfigurare continent; nescientes quod opus Dei est omne quod nascitur; diaboli quodcumque mutatur*. Attamen, ut notat S. Thomas ubi supra ad 2. *non semper talis fucatio est cum peccato mortali, sed solum quando fit propter lasciviam, vel in Dei contemptum*. Unde qui fucum vendit non peccat mortaliter, nisi iis vendat, quas eo cognovit in usum mortaliter malum usuras. Peccat tamen saltem venialiter, ut & ipsæ mulieres, quia, juxta S. Thomam, *defucato ornatu semper est peccatum*. Vid. S. Doctor. in cap. 2. Epist. 2. ad Timoth. lect. 2. & Pontas verbo *Fard*.

Hinc sequitur res vel indifferentes, vel quæ licet ex se malæ sint, aliis admixtæ usibus humanis interservire possunt, ut venena quædam quæ in medicamentorum compositionem ingrediuntur, vendi iis posse, quos non constat iisdem esse abuturos: malum autem hunc abusum præsumere sine causa venditor non debet. Ita omnes Theologi, ajunt supradicti Salmanticenses. Sed cavendum est venditoribus ne nimio quæstus amore id non videant, quod præter ipsos cæteri vident.

Quæres iterum, an res aliena vendi possit.

Resp. 1. Venditionem hanc esse invalidam quoad translationem dominii in emptorem. Ratio est, quia venditor non potest plus in emptorem transferre juris, quàm ipse habeat: atqui venditor ille non est dominus rei, quæ ut supponimus, semper aliena manet, & per verum dominum evinci potest; ergo.

Resp. 2. Eandem venditionem validam esse quoad translationem dominii pecuniæ in venditorem.

Prob. 1. ex L. 28. & Leg. 34. §. *Item si emptor*. ff. *De contrahenda vendit.* ubi dicitur rem alienatam sine dubio distrahi seu vendi posse: ergo cum talis venditio non valeat quoad translationem dominii, quia, ut ibidem dicitur, *res emptori auferri potest*, sequitur ut saltem valeat quoad translationem pecuniæ in venditorem; quia, ut habetur L. 48. §. ult. ff. *De furtis*, *nummus qui redactus est ex pretio rei furtivæ, non est furtivus*.

Probatur 2. Quia ideo venditor rei alienæ dominium in emptore, non transfert, quia revera hujus rei dominus non est: atqui emptor à contrario est pecuniæ suæ dominus; ergo ejus dominium in venditorem transferre potest.

Fatendum tamen hoc in pecuniam dominium quod venditor acquirere legibus dicitur, admodum infirmum

num esse; quia si res vendita evincatur, seu per Judicis auctoritatem à legitimo domino recuperetur, tenetur venditor de evictione, & obligatus manet ut rem faciat emptoris, aut ut totum interesse lucri cessantis vel damni emergentis restituat.

Quod si quis bona fide rem alienam vendiderit, non tenetur pretium restituere, nisi in quantum factus est ditior; nec reparare damnum, utpote qui iniqua ejus causa non fuerit: imò nec venditor malæ fidei ad hæc teneretur, si emptor sciens & volens rem alienam ab eo emerit, quia scienti & volenti non fit injuria.

Quæres 3. An quæ emuntur pecuniâ alienâ fiant eementis, an ejus cujus est pecunia.

Resp. Emptorem qui suo nomine rem acquirit alterius pecuniâ, rem illam suam facere regulariter loquendo. Colligitur ex Leg. 6. cod. De rei vindicatione, ubi statuitur eum qui pecuniâ apud se depositâ sibi possessiones comparavit, earum dominum fieri.

Dixi, regulariter, quia quæ emuntur pecuniis Ecclesiæ, pupilli, minoris, aut militis, transeunt in dominium illius cujus sunt pecuniæ. Ita Salmantic. tract. 14. cap. 2. puncto 3.

Quæres 4. An officia vendere licitum sit.

Resp. hoc licitum esse, quia hæc officia secundum se pretio sunt æstimabilia, cum & honorem temporaneum, & multam lucri occasionem importent. Debent autem vendi viris probis, pretio non nimio, ne emptores ad pretii soluti compensationem populos vexare cogantur: imò taxandum est, si fieri potest, stipendium eorum qui munia hæc exercent, laboribus correspondens, ne cum pauperum detrimento arripiat unusquisque quantum poterit.

Vendi etiam possunt officia Eleëmofinariorum & Capellani Regii, modo his officiis spiritualis functio nulla annexa sit, ut nullam esse annexam censent eruditi complures: alioqui enim tam emptio quam venditio simoniæ labe scdarentur. De quo vide Pontas, verbo Simonie. cal. 47. pag. 880.

Bursas vero vendere non licet, quæ in Collegiis fundatæ sunt ad pauperum tenuiorisque fortunæ studentium sustentationem: unde qui exacto suo tempore eas vendunt, vendunt id quod suum non est, quodque gratis acceptum, gratis dimittere debent. Qui vero Bursas illas pretio comparaverunt, non ideo magis eas possunt aliis vendere, quam qui rem alienam emit possit eam domino divendere, aut qui tempore paupertatis suæ bonæ quædam pauperibus addicta possideret, eaque jam amplius possidere non valens, siue quia factus esset ditior, siue aliter, locum suum non cederet pauperi, nisi sub pacto erogandæ sibi pecuniæ. Ita Magist. Grandin de contract. p. 188. & Habert ibid. cap. 12. §. 3. Qui hanc esse dicunt Fundatorum & Patronorum voluntatem: his autem, utpote qui peculiarem rerum Universitatis notitiam habuerint, fides est adhibenda. Idem videris apud Pontas, verbo Bourse de College. Qui ex Sambovio notat Facultatem Parisiensem unum Baccalaureis suis compulisse ad retractationem propositionis quam publicè tueri ausus fuerat, Bursas scilicet Collegiorum licitè vendi & licitè emi. Hæc tamen Bursæ Beneficia non sunt, unde provisiones super his à Papa obtentæ non valent; sed pensiones sunt, quæ non nisi pauperibus certi loci & gratis concedi debent. Hinc donatio Bursæ pro Normannis fundatæ, nulla est si Cenomanensibus conferatur: hinc etiam qui dives est & Bursam obtinuit, ad restitutionem ejus, & fructuum quos percepit, obligatur in conscientia. Ita Idem Pontas.

ARTICULUS IV.

De Pretio.

Notandum 1. Pretium est pecunia valori rei commensurata. Pretium duplex distinguitur: aliud legale seu legitimum, quod Magistratus decreto constitutum seu taxatum est; aliud vulgare aut naturale, quod communi hominum æstimatione independenter à Lege positiva taxatum est, & dicitur pretium fori.

Pretium vulgare non consistit in indivisibili, unde triplex distinguitur, infimum, quod alii pium vocant, infra quod justè descendi non potest; medium, quod alias dicitur moderatum, ultra quod justè ascendi, & infra quod justè descendi potest, & supremum seu rigorosum, ultra quod justè ascendi nequit. Ex hac pre-

ter naturalis latitudine provenit, ut notat Cajetanus, quod unus emat 10. & statim vendat 12. absque peccato, quia emit infimo, & supremo vendit. Quanta sit justè pretii latitudo facile assignari non potest, potiusque taxanda videtur prudenti hominum judicio, pensatisque omnibus quæ concurrunt, quàm certis & fixis limitibus constituenda. Admitti tamen solet hæc regula, quam tradidit Lessius lib. 2. cap. 21. num. 10. & alii plures cum ipso, ut nempe res quo erit vilior, minùs habeat latitudinis in pretio, plùs verò quò fuerit pretiosior. Unde si medium rei alicujus pretium sit 10. infimum erit 9. supremum 11. & erit duorum latitudo. Si verò rei pretiosæ pretium sit 100. infimum erit 95. supremum 105. & sic habebit latitudinem 10. Neque tamen justitia definit esse in medio rei; ad hoc enim non requiritur, ut medium sit indivisibile prorsus, satis est, ut pro diversis personis non sit mutabile: porro pretium vulgare, seu infimum sit, supremum, aut medium, respectu omnium idem est, seu juvenes sint aut senes, nobiles vel plebei.

Notandum 2. Pretium rei non repati solum ex physico ejus valore; cum enim ordine naturæ viventia non viventibus præponantur, ex Augustino lib. 11. de Civitate Dei cap. 16. plùs valeret mus, utpote vivens, quàm margarita; non etiam ex comparatione cum usu rei, gemma enim modici est usûs, & plùs tamen valet quàm ingens frumenti & vini copia; neque etiam ex rei necessitate, alioqui panis unus sine quo vitam amplius protrahere non potes, pluris tibi vendi posset quàm pretiosa quæcumque fingi possunt supellectilia. Prima igitur justè pretii ratio repetenda est ex comparatione pretii cum re juxta communem hominum æstimationem consideratâ. Major autem vel minor æstimatio peti debet ex majori vel minori copia tum mercium, tum pecuniæ, tum etiam emptorum. Quin & modus vendendi efficit, ut res minoris æstimentur; viliori enim pretio veneunt, quæ sub hasta & voce præconis venduntur, quàm apud mercatorem; quæ averse emuntur, quàm quæ minutatim; atque vetus est adagium, merces ultroneas vilescere. Hæc tamen regula & charitati & justitiæ plerumque adversatur: hinc enim fit, ut cum pauperibus qui res suas vendere coacti, emptores vilissimo pretio quæritant, non servetur æqualitas, sed afflictis addatur afflictio nova: quodque damnandum magis est, emptæ vilissimo pretio pauperum bona, homines ut plurimum avari & feneratorum summo pretio turpiter vendunt. Fatendum tamen eum qui oblatam mercem viliori pretio emit, ut venditori gratiam præstet, ut si faciunt qui rem emunt quâ non indigent, imò qui emendo aliquid patiuntur incommodi, fatendum, inquam, eos viliori aliquatenus pretio emere posse: at tunc bonâ fide plurimum opus est, nec idem est sentiendum quod si quorum hanc propositionem damnavit anno 1665. Facultas Parisi. Potest aliquis emere rem viliori ab eo qui vendit necessitate compulsus, quia ex modo vendendi minuitur. Hæc ut magis ac magis elucescant, sit.

Confer de
Paris sur
Pufure. 10
2 p. 240.

*Eugræ.

CONCLUSIO PRIMA.

Si nullum sit pretium legale, res vendi debet juxta pretium naturale: qui aliter fecerit, tenetur ad restituendum.

Prob. 1. pars. Omnis venditio justa esse debet: atqui venditio justa esse non potest, nisi res & pretium commensurentur: non commensurantur autem, si res non vendatur secundum pretium naturale; ergo.

Prob. secunda pars. Tenetur ad restituendum quisquis æqualitatem non servat in contractu; quia eo ipso violat justitiam: sed non servatur æqualitas quoties pretium non commensuratur rei; ergo contrahitur restituendi obligatio.

Hinc sequitur eum qui vendit supra pretium naturale, licet non supra dimidium justè; aut qui infra pretium infimum, licet non infra dimidium emit, ad restituendum teneri, licet in foro externo non detur actio, si res non vendatur ultra dimidium pretii rigorosi, vel non ematur infra dimidium pretii infimi, ex L. 2. cod. De rescindenda vendit ubi minus pretium esse dicitur, sine dimidia pars veri pretii soluta sit: quod ideo statutum est, ut occurreretur litibus innumeris quæ quotidie exortæ essent, si ex quavis læsione injusta daretur actio.

Hinc tenentur ad restituendum 1. Qui ultra justum pretium vendunt extraneis, quod prohibet Ecclesia

lib. 4. tit.
44.

cap.

cap. De empt. Presbyteri plebes suas admoneant, ut non carius vendant transeuntibus, quam in mercato vendere possint. Et certè tunc violatur æqualitas quæ erga omnes servari debet.

2. Qui fraude vel mendacio inducunt alium ad emendum majore pretio quam alias emisset, quamvis non ultra summum pretium: quia emptor jus habet ut dolo & fraude non adducatur ad rem rigorofo pretio emendam; ergo venditor tunc est causa iniqua cur lucrum esset emptori. Existimant tamen aliqui, mercatores qui mendaciis aut perjuriis affirmant rem tanti sibi constitisse, ut emptorem ad supremum pretium pertrahant, mendacii solum aut perjuri, non autem injustitiæ peccatum admittere, quia, inquit, norunt omnes communia hæc esse negotiatorum stratagemata quibus nemo decipitur, nisi qui vult decipi; qui autem facilius iis fidem habet, ipse sibi imputet. Ita Salmantic. Nullus tamen dubitat quin multi hac arte decipiantur, ita ut vix fraudem sentiant.

3. Qui postquam rem pretio infimo vendiderunt, occultè accipiunt supremum, quatenus emptorem decipiunt vel in numeratione pecuniæ, vel aliquid de re subtrahendo. Ratio est, quia non licet agere contra conventionem, & contra jus alterius ex ea acquisitum: atqui in casu præsentis, qui alium decipit agit contra conventionem, &c. ergo. Ita Malderus, Petrus Navar. Salmantic. contra Medinam.

Objecti-
ones. Dices primò. Qui sic agit, dat rem pretio, quod recipit commensuratam: atqui in hoc nulla est injustitia.

Resp. Et si merx sit pretio secundum se spectato commensurata, non est tamen commensurata pretio de quo justè & legitime conventum est; adeoque vera est ex hac parte injustitia in tali agendi ratione.

Dices 2. L. 16. ff. De minorib. §. 4. expresse dicitur, in pretio emptionis & venditionis naturaliter licere contrahentibus se circumvenire, id est mutuo se decipere.

Resp. 1. Hanc Pomponii Legem non multum congruere cum hac S. Pauli 1. Thefal. 4. sententia: Ne quis... circumveniat in negotio fratrem suum, quoniam vin-
dex est Dominus de his omnibus.

Resp. 2. Legem hanc vel intelligi de foro externo in quo non datur actio pro læsione infra dimidium; vel ita intelligi, ut significet contrahentes posse ante conventionem ita inter se agere, ut alter alterum ad supremum pretium trahat; alter, nempe emptor, venditorem ad pretium infimum inclinet: sed non negat standum esse conventionibus semel factis; aut si id neget, iniqua est, nec auctoritatem habere meretur.

4. Si etiam ad restituendum tenentur, qui pluris alicui rem vendunt ob majorem ejus in ipsam affectum. Ratio est, quia affectus, utilitas & indigentia emptoris non cadunt sub dominium venditoris; ergo venditor non pluris rem suam æstimare potest, quia alii est necessaria. Et certè pretium rei ex communi hominum æstimatione, non ex particulari alicujus affectu, aut ex ejus necessitate repeti debet; alioqui quo pretio emi possent medicinæ, quæ ad salutem sunt necessariae? Communis tamen ementium affectus pretium augere potest, quia communem hominum æstimationem unde pretium pendet, adaugere potest.

Quæres an ex affectu venditoris pretium augeri possit.

Resp. affirmat. Ratio est quia tunc venditor non solum re sua se privat, sed commodo suo & delectatione; hæc autem pretio sunt æstimabilia: hinc statua quæ propter antiquitatem, gemma quæ propter raritatem, domus quæ quia avita est, pluris æstimantur, pluris idcirco vendi possunt. A fortiori res pluris vendi potest, cum ex ejus venditione lucrum cessat, aut damnum emergit venditori ut si rem certo reservaturus erat in aliud tempus quo verisimiliter pluris vendenda esset. Et hoc verum est, tametsi pretium rei à Principe taxatum foret; quia Princeps constituit pretium super re ipsa secundum se, non habita ratione damni aut incommodi quod venditor rem vendendo sustinere potest. Hæc est exprella S. Thomæ doctrina: Nullus, inquit, debet alteri vendere quod non est suum, licet possit ei vendere damnum quod patitur 2. 2. q. 77. art. 1.

Sed hic duo notanda. 1. Venditor monere debet emptorem cur rem pluris illi vendat quam valeat secundum se; quia forte nolle emptor venditoris incommodum redimere, ut notat Lessius lib. 2. c. 21. Lug. disp. 26. sect. 7. n. 89.

Tournelii Tomi II. P. III. De Justitia & Jure.

2. Si venditor rem suam ultro vendendam offerat, non potest quidquam ex justitia exigere pro damno emergente; quia non tenetur emptor avertere incommodum cujus ipse causa non est, & quod alter sponte subire vult. Ita Salmantic.

3. Mercator sub prætextu particularis affectus, mercem suam carius vendere non debet; utpote qui ratione muneris sui paratus esse debeat ad res suas justo pretio alienandas: imo qui non est mercator publicus, affectum suum intra rationis & moderationis terminos reducere debet, ne pretio enormi redimatur.

Quæres iterum, an res quæ nec habent pretium vulgari æstimatione determinatum, nec constitutum Lege Principis, ut gemmæ, equi pretiosi, canes, accipitres, eximiae veteres picturæ, vendi possint quanti dominus volet.

Resp. multos ita sentire cum Soto, Banne, Toletto, & aliis apud Salmanticenses n. 92.

Probant 1. Ex L. 1. ff. Ad Senatusconsult. Trebellian. Tantum valet res, quantum vendi potest: quod non nisi in iis rebus de quibus nunc loquimur, verificari potest.

2. Quia cum res nec naturale nec legale pretium habent, justum illud esse oportet de quo partes conveniant.

3. Quia cum hujusmodi res humanæ vitæ inutiles sint, qui eas emere vult, sponte censetur id dare velle quod alter exigit, & excessum gratis condonare.

Verior tamen est opposita sententia, quam tenent Cajetanus, Ledesma, Malderus, Lugo, Lessius, & aliquos referunt & sequuntur Salmanticenses. Ii porro docent res hujusmodi vendi debere secundum communem hominum in hisce materiis intelligentium æstimationem, alioqui incurri obligationem restitutionis.

Probant autem 1. Quia res quælibet eo debet pretio vendi, quod inspectis omnibus ipsi commensuratum prudenter judicatur: atqui tale est pretium quod viri intelligentiores judicant respondere ei quæ nec vulgari fori æstimatione, nec Principis edicto taxata est; ergo.

2. Ut sit justum pretium debet esse prudens judicium quo res æstimetur tanti valere: sed nemo prudenter judicare potest rem tanti esse valoris, ex eo solum quod venditor eam tanti vendere possit aut velit.

3. Quia alioqui venditor qui rem suam 100. valere judicat, posset eam vendere 1000. si videret eam alicui Principi placere, qui ipsam quocumque tandem pretio comparare velit: atqui hoc plane absurdum est; ergo.

Nec nocent quæ pro prima opinione adducta sunt, primum, Lex citata intelligi debet intra latitudinem justii pretii, cum pretii excessus aliis Legibus reprobetur.

Ad secundum. Cum res naturale pretium non habet in foro, recurrendum est ad eos qui majorem rei notitiam habent, eamque tutius æstimare possunt.

Ad tertium. Emptor id quod dat, non gratis, sed ut rei pretium tribuit: perperam ergo censetur excessum condonare, nisi id signis evidentibus constaret.

Not. tamen 1. Facile conveniunt Theologi majorem esse pretii harumce rerum latitudinem, quam earum de quarum valore nemo disputat.

Not. 2. Res quædam apud nos vilissimæ magni æstimantur apud alios, ut apud Japones specula, cultelli, &c. & vicissim: unde cum communis æstimatio pretium constituat, res hujusmodi pretio magno vendi possunt.

Not. 3. cum Banne & aliis, quod si tam emens quam vendens rei pretium ignorent, & se ignorare scientes de eo conveniant, valet contractus, nec ulla est restituendi obligatio, etiamsi aliquis eorum etiam in dimidio læsus sit; quia uterque forti se commisit contrahendo, & sic se exposuit tam lucro quam damno.

Quæres denique, an res quæ venduntur sub hasta, à Pencan, ut in licitationibus publicis, emi possint supra aut infra pretium vulgare.

Resp. affirmat. Ratio est, tum quia emens & vendens sufficienter hoc pretio contenti sunt; tum quia potestas publica illud pro justo pretio extraordinarii hujusce fori æstimare censetur, quod in publico emptorum concursu, tanquam in quodam examine approbatum fuerit.

Cavendum tamen ut absint fraus & dolus, quæ multis modis adesse solent, ut 1. Si venditor occultos

rei expositæ defectus celet. 2. Si fictos licitatores imittat, qui se emptores simulent, ut pretium augeatur. 3. Si proxenetæ merces eo tempore vendendas proponant, quo paucos emptores ad futuros esse præsentiant, ut res iis adjudicetur quibus favere volunt. 4. Si emptores monopolium faciant, & inter se conspirant ne ullus tale aliquod pretium transgrediatur, ut res vili pretio venundetur. Solet tamen excusari à culpa, qua sine vi & dolo rogat amicum ne plus certa quadam quantitate offerat, ut ipse iusto pretio, infimo tamen aut mediocri rem obtinere possit. Ita Petr. Navar. Salmant. & alii.

CONCLUSIO SECUNDA.

Si quod sit pretium legale, merces juxta illud & non aliter vendi debent.

Prob. quia iuxta Principum & Reipublicæ decreta servari debent: atqui pretium legale iuxta Principis aut Reipublicæ decreto constitutum esse supponitur; ergo decreto huic est obsequendum; adeo ut qui taxam auctoritate legitima constitutam non servat, graviter peccet, & ad excessus restitutionem teneatur, etiam si Lex aliam imponat poenam. Ita docent omnes cum S. Thoma 2. 2. q. 57. art. 1. in corp.

Cætum lex Principis ex communi Doctorum sententia, semper iuxta præsumi debet, donec de contrario constet. Hic quædam notanda.

1. Pretium legale consistere in indivisibili: quapropter jam diximus eum qui plus accipit, teneri ad restitutionem excessus. Liceret tamen emptori remissionem obtinere si posset, quia taxa imponi solet non ut emptor minus solvat, sed ut ad plus solvendum à venditore non cogatur. Qui tamen nulla taxati pretii obtenta remissione rem accepisset credito, postea pretium legale solvere teneretur.

2. Pretium legale ad naturale quantum fieri licet accedat necesse est: quoniam vero merces non ejusdem sunt conditionis, optimè determinabitur pretium, si spectetur quanti vendi soleant res in eo genere mediocres, non autem optimæ vel pessimæ. Quoniam vero Principum edicta certam quamdam firmitatem habere debent, hinc fit ut taxa semel constituta mutari non debeat, nisi conditio mercium notabiliter & ad tempus satis notabile mutetur. Verum hæc ad Politicos magis quam ad Theologos pertinent.

3. Sicut res quæ minus valet quam sit taxa constitutum, non potest iuste vendi pretio per Principem constituto, quia alioqui taxa in emptorum favorem posita, in eorumdem dispendium cederet; sic etiam si res notabiliter excedat alias quæ communiter vendi solent, potest licite vendi supra pretium legale, quia lex Principis cadit in res ut ordinarie esse solent: verum ut à lege communi tuto recedi possit, excessus debet esse notabilis, alioqui lex inutilis redderetur, & innumeræ circa mercium qualitatem lites quotidie pullularent, dum emptor contenderet mercem suam solita & ordinaria esse meliorem, id vero emptor penitus inficiaretur.

Quæres 1. An merces tanti vendi possint Lugduni, ubi minor est taxa, quanti Lutetiæ ubi taxa est major, si Lutetiam deportandæ sint.

Resp. affirmat. Si vendens sumat in se periculum transvehendi merces Lutetiæ, quia tunc contractus perficitur solum Lutetiæ, nisi aliter expresse conventum sit. Si vero emptor merces illas propriis sumptibus transferre debeat, palam est contractum Lugduni perfectum fuisse; ideoque venditor sequi debuit taxam Lugdunensem.

Quæres 2. An mercator qui cognoscit magnam mercium copiam brevi tempore esse superventuram, ob quam earumdem pretium & valor insigniter minuentur, possit merces suas pretio corrente vendere. Idem quæritur de emptore qui scit mercium pretium brevi tempore adaugendum esse, an scilicet easdem vel in usum suum, vel in aliis revendendus currenti pretio quod longe minus est, emere possit.

Resp. affirmat. cum S. Thom. 2. 2. q. 77. art. 3. ad 4. quem sequuntur Bannez, Cajetan Malderus, Salmantici & alii apud ipsos; colligiturque ex Genes. 41. ubi Joseph. sciens futuram septem annorum sterilitatem, ob quam frumenti valor supra modum augendus erat, currenti pretio ingentem illius copiam emit & reclusit.

Prob. autem, quia iniquo pretio non vendit, qui rem vendit secundum legitimum ejus pretium: atqui mercator ille rem suam vendit juxta legitimum ejus

pretium; nam legitimum rei pretium illud est quod res habet ex communi hominum æstimatione; neque vero privata unius aut alterius scientia rerum pretium auget vel minuit; ergo.

Confirm. quia sicut aliud est, Res brevi pluris valebit, ergo jam nunc pluris valet, ut patet præsertim in moneta prope diem augenda; ita à pari.

Obijciunt Medina, Gabriel, & alii quidam 1. Quod in dicto casu merces reipsa & vere & non tanti valeant, licet hoc alii ignorent: ergo tanti vendi non possunt. 2. Quia emptor mercium quarum valor statim minui debet, eas involuntariè & per errorem emere censetur; neque enim emeret si futuræ diminutionis conscius esset. 3. Iustus rerum valor sumitur ex prudenti hominum æstimatione, consideratis circumstantiis omnibus, non præteritis tantum aut præsentibus, sed etiam futuris; sed in prædicto casu, quod tanti æstimentur merces, non provenit ex prudenti judicio, sed ex errore, ut per se patet. 4. Si sciret venditor mercem brevi corrumpendam, v. g. equum brevi moriturum, vinum brevi in acetum conversum iri, teneretur defectum exponere, aut saltem descendere in pretio; ergo à pari, &c.

Resp. ad primum neg. ant. quia verum quidem est quod hujusmodi mercium valor decrescet; sed falsum est quod jam decreverit: merces enim decrescunt ob communem, non ob privatam unius æstimationem. Et verò, ut scitè notat van Roy, si mercator sciens futuram mercium copiam, & vendens pretio currenti, teneatur ad restituendum, ergo etiam tenebitur, si eodem pretio vendiderit nesciens, cum ex dictis supra tam teneatur quis ad restituendum titulo rei acceptæ, quam titulo injustæ acceptionis.

Ad secundum, dico hunc emptoris errorem non versari circa substantiam, sed tantum circa qualitatem & accidentia extrinseca. Porro talis error non irritat contractum, ut alibi probavimus; nec facit irritandum, utpote qui juxta communem rei æstimationem factus sit. Nec refert quod non emeret si cognosceret diminutionem futuram: nam Dominus fundi non etiam venderet fundum, si sciret in eo thesaurum latere, & tamen validè & prudenter vendit communi pretio.

Ad tertium, neg. min. prudens enim est judicium quod fertur de re secundum omnes circumstantias quas viri prudentes de ea cognoscere possunt: atqui tale est judicium quo merces illæ tanti æstimantur.

Ad quartum, neg. conseq. disparitas in eo est, ut notat Sylvius in citatum S. Thomæ locum, quod copia vel inopia rerum ocus aut citius futura, sit extrinseca rebus, adeoque eas magis aut minus bonas non faciat; sed nec eas pluris æstimari facit, cum ignota esse supponatur: at verò bonitas rerum earumve corruptio, aut ad corruptionem dispositio rebus ipsis intrinseca est, adeoque rerum valorem intrinsecus mutat. Addit Henricus à S. Ignatio, cum cujus equus hodie peroptimè valeret, posse eundem hodie ut bene valentem vendere, licet Deo revelante sciret eum postea malè se habiturum.

Obj. iterum. Ex assertionem nostram sequeretur 1. Licetum esse alicui domum suam, imò quicquid habet boni vendere currenti pretio, tametsi cognosceret hæc intra paucos dies ab hoste diruenda. 2. Eum qui sciret frumenti pretium edicto publico cras esse minuendum, posse totum currenti pretio vendere. 3. Senatores qui scirent brevi promulgandam esse Legem, qua minueretur monetae valor, aut ejusdem usus interdiceretur, posse totam quam habent expendere, aut permutare. 4. eum qui prænoscit Principem cum Curia sua ex hoc loco recessurum, posse domum suam inibi existentem tanti locare ad integrum annum, quanti ab ignorantibus toto anno valitura æstimatur: atqui hæc omnia sunt absurda; ergo.

Respondet Henricus à S. Ignatio, vir qui in suspicionem laxioris doctrinæ facile non veniet, neg. min. & dicit hæc nullatenus absurda esse, sed vera. Et fatendum est ea ex probationibus nostris satis legitime sequi.

Sylvius tamen negat quartum casum in quo agitur de locatione domus, &c. & paritatem non admittit: quia, inquit, dum domus in annum elocatur, non solum locatur pretio quo nunc in præsentem valet, sed eo quo verisimiliter putatur anno toto valitura; merces vero de quibus procedit præfens disputatio, venduntur duntaxat pretio quod jam currit.

Idem Sylvius cum Molina & Lessio non admittit sequelam de Senatoribus qui ut tales Edicti promulgandi

gandi notitiam habent. Ratio est, inquit, quod Magistratibus ex officio incumbat procurare & conservare civium bona: ergo scientia sua cum civium detrimento uti non possunt, licet ea uti possent cives particulares, aut saltem qui ut tales, promulgandi Edicti notitiam haberent.

Attamen citatus Henricus parem in hoc casu esse putat Senatoris ac civis alterius conditionem. 1. Quia æquum non est ut Senator qua talis deterioris sit conditionis quam alii cives. 2. Quia nec positivo nec naturali Jure prohibetur privata sua scientia in commodum suum uti; nec tenetur civium commoda procurare aliter quam efficiendo ut Leges servantur, non autem iis ita consulendo, ut sibi male consulat. Quod autem Senatoris venditio in damnum emptoris cedat, per accidens est, utpote proveniens non ex venditione, sed ex Lege superventura. Ita etiam sentiunt Covarruvias, Corduba, Lugo, & alii apud prædictum Authorem.

Fatendum tamen haud licitum fore Senatoribus vel Legis promulgationem ex industria differre, vel promulgationem hanc familiaribus suis præ aliis revelare, quia ex officio suo tenentur secretum servare, & efficere ut unus præ alio non gravetur.

At, inquit, saltem vetat charitas ne pretio currenti vendantur res brevi minus valituræ, vetat enim ne quis cum aliorum jactura lucrum quærat.

Resp. neg. ant. Quamquam enim certo constet abundantioris esse virtutis, si talis venditor pretium minuat, ut ait citato loco Doctor Angelicus, ad id tamen sub peccato teneri non videtur, quia non vetat charitas ne quis sibi filiisque suis consulat, utendo jure quod habet ex Legibus, atque ex justa rerum æstimatione, tamen si alius inde aliquid per accidens capiat detrimenti.

Fatendum tamen, quod si quis ingentem alicui copiam rerum venderet, unde is in magnam necessitatem conjiceretur, læderetur charitas, quæ sicut præcipit ut proximo graviter laboranti etiam cum aliqua bonorum jactura succurramus, sic à fortiori vetat ne ex paupertate ejusdem divitias nobis comparemus. Ita vulgo Theologi.

Cæterum eos injustitiæ reos puto qui longe vehementius solito urgerent emptorem ut multo plures quam alias merces emeret. Idem dico de iis qui scientes brevi augendum pecuniæ valorem, magnas summas mutuo accipiunt, quas alioqui non acceperissent. Ratio est, tum quia ex communi hominum sensu qui ita se gerunt pro deceptoribus habentur; tum quia populus à quo pendet pretium naturale, non ita consentit in pretium certo tempore pro mercibus constitutum, ut illud justum esse velit, quando grave inde sequitur emptoris detrimentum, nisi bona fides venditorem excuset: magna enim bonæ hujus fidei habenda est ratio, ut patet ex casu quem paulo ante adduximus; quippe si venditor sciat vinum paulo post alteratum iri, tenetur ad restituendum; secus si vinum quale apud se erat bona fide vendiderit.

ARTICULUS V.

Ad quem pertineant fructus rei venditæ.

Difficultas hujusce quæstionis & alterius in Articulo sequenti explanandæ, ex eo oritur, quod satis inter Theologos non constet quousque perficiatur contractus venditionis per consensum partium, & ante rei traditionem; imo neque hoc satis in hoc Regno fixum esse, sequitur ex iis quæ diximus Articulo primo hujusce capituli. Paucis dicemus quod hac de re fusiori & satis ambiguo sermone alii explicant.

1. Nulla est difficultas quin re vendita, & emptori qui pretium solvit tradita, fructus omnes ad eum pertineant, quia plane rei dominus constituitur. Idem docent si fides de pretio habita sit emptori, aut ea concessa sit ad solvendum dilatio.

2. Fatentur communiter authores, fructus pendentes qui v. g. arboribus affixi sunt, ex ipso contractu ante solutionem pretii, & rei traditionem pertinere ad emptorem, saltem secundum valorem quem tunc habent cum res venditur. Solet hoc colligi ex L. Julianus 13. §. Si fructibus. ff. De actionibus empti &c. & ratio est, qui fructus pendentes sunt pars fundi. Hæc autem intelliguntur de fructibus tam maturis quam immaturis, modo pendeant: si enim ante peractam venditionem separati fuerint, ut si sint frumenta & ligna

Tourneii Tomi II. P. III. De Justitia & Jure.

resecta, pertinent ad venditorem, etsi eos nondum exportaverit.

Dixi, secundum valorem quem tunc habent, &c. Docent enim iidem Authores, valorem quem ex incremento suo acquirunt fructus, pertinere ad venditorem quia, ait Delugo, res adhuc manet in ejus dominio, donec emptori tradatur, & pretium solutum sit, vel fides de pretio sit habita.

Mirum tamen est quod flores vineæ quam florescentem emo, mei sint, & incrementum quod capiunt flores meum non sit. Mirum quod si equi pullum emero, incrementum ejus meum non sit deductis expensis. Ut ut sit, ita docent Lessius cap. 21. dub. 13. Lugo disp. 26. sect. 14. n. 209. Salmantic. punct. 2. §. 3. pag. 243. Hinc magna quæ inter eos Authores nascitur controversia, an fructus qui immaturi erant tempore venditionis, postquam maturuerunt, retineri possint à venditore qui solvat emptori valorem quem tempore venditionis habebant; an e contra dandi sint emptori, qui venditori solvat incrementi & maturitatis pretium. Qua de re legatur Lugo n. 212.

3. Cum emptor pretium quidem non solvit, sed obtulit, ita ut venditor sit in mora rem tradendi, docent adhuc communiter, fructus omnes esse emptoris, quia res ei debita est, adeoque & fructus qui ex ea nascuntur: unde venditor tunc tenetur in foro conscientie ad omne interesse, tum intrinsecum, tum extrinsecum, quia mora sua culpabili causa est damni totius. Interesse intrinsecum sunt omnes fructus ex re percipiendi; extrinsecum vero sunt fructus ab industria emptoris pendentes, ut si rem alio ubi carior fuisset translaturus erat. In foro tamen externo talis venditor non tenetur nisi de interesse intrinseco, quod factum est ut litibus radix præcederet.

4. Major & præcipua difficultas est, an, quando pretium non est solutum, nec pro soluto habitum, sed emptor est in mora, an, inquam, fructus sint venditoris, an sint emptoris.

Censent Lessius, Laiman, Tapia, Malderus & alii, quibus adherent Salmantic. fructus omnes statim à peracto venditionis contractu, pertinere ad emptorem, nisi expresse aliter fuerit conventum; quod si conventum fuerit, ut fructus sint venditoris, conveniri quoque debet, inquit, ut toto illo tempore periculum sit etiam venditoris.

Probant 1. Quia fructus naturaliter sequuntur substantiam rei frugiferæ: atqui substantia rei frugiferæ pertinet ad emptorem, saltem sufficienter ut fructus percipiat; sicut sufficienter ad eum pertinet ut rei, si forte perierit, periculum subeat; ergo.

2. Quia æquum non est ut totum rei periculum sit emptoris, totum vero commodum venditoris: atqui si venditor rei venditæ fructus perciperet, totum haberet commodum; cum e contra emptor totum subiret periculum damni aut deteriorationis rei, quæ statim ac periret, aut fieret deterior, modo sine culpa venditoris, periret emptori, eive deterior fieret; ergo.

3. inquit, legitimus non est contractus qui implicitam continet usuram: atqui contractus in quo venditor ob moram emptoris in solvendo fructus rei perciperet, implicitam continet usuram. Nam ideo solum in hocce contractu venditor fructus percipit, quia emptor est in solvendi mora: (neque enim eos percipit ratione lucri cellantis, cum eos percipiat etiam si nulum sibi lucrum cesserit; non etiam ratione periculi alijus quod in se suscipiat, totum enim periculum in emptorem cadere supponitur) sed percipere fructus ob dilationem solutionis pretii, mera est usura, ut alibi probabitur; ergo.

Aliam opinionem tenemus in Gallia, ubi qui rem frugiferam emit credito, percipit quidem fructus, sed tenetur pretii interesse solvere, etiam si res per accidens nullos fructus ferat, ut si domus vel non locetur, vel non nisi pretio longè minori locari possit.

Hæc autem opinio probatur 1. ex L. Julianus. 13. §. 20. ff. De actionibus empti &c. in qua statuitur usuræ seu interesse pretii post diem traditionis deberi ab emptore, quia cum re emptor fruatur, æquissimum est eum usuras pretii pendere.

2. Quia hæc est Regni jurisprudentia, ut videre est apud Louet & alios qui citant Arestum, ut ajunt, Curia Parisiensis die Octob. 8. an. 1597.

3. Quia, ut notat Covarruvias var. resolut. lib. 3. c. 4. num. 1. sequeretur alioqui inæqualitas inter contrahentes, dum venditor re suâ careret ejusque fructibus

bus & pretio, emptor vero hæc omnia servaret, sub prætextu quod subeat periculum interitus rei, quod periculum moraliter loquendo nullum est. Quale enim est periculum prati, quale domus bene fundata: Et si quod sit, an non emptor illud eodem subiret modo, si pretium solvisset?

4. Quia aliqui emptor rem emptam aliquando facile solveret intra paucos annos ex annuis ejusdem rei redditibus.

Cæterum venditor ultra hoc interesse nihil exigere potest pro quocumque lucro cessante, aut damno emergente, ex L. ult. ff. *De periculo & commodo rei venditæ*. Neque vero usuræ illæ lucratoriae sunt, quas fate-mur legibus prohiberi; sed compensatoriae, quæ ab iisdem non vetantur, quæque tenent locum fructuum, quos dominus percepturus fuisset, si res suam non vendidisset credito.

Porro eadem non eodem modo currunt usuræ rei mobilis quo immobilis. Rem paucis tradit Author Instit. ad Jus Gallic. lib. 3. c. 23. *A l'égard des meubles, l'intérêt du prix n'en est du que du jour de la demande qui en est faite en Justice; & à l'égard des immeubles, l'intérêt du prix en est dû du jour que la chose vendue a été livrée ou offerte.* Addit Josephus Ferrière *Introduc. à la Pratique*, verba *Intérêt*. Si forte venditor certum emptori tempus pro solutione faciendâ præscripsisset, interesse debitum non iri, nisi de eo expresse conventum fuisset.

ARTICULUS VI.

Ad quem pertineat periculum rei venditæ.

Not. 1. Per periculum rei intelligitur vel rei interitus, vel ejus deterioratio.

Not. 2. Res vendita, vel est determinata in specie, ut ajunt Juristæ, seu quod idem est, in individuo, ut loquuntur Theologi; ut hic equus, hoc dolium vini; vel est in genere solum determinata, & indeterminata in specie, ut si dicatur, Vendo tibi decem oves gregis mei. Rursus res determinata potest vendi vel quoad corpus, vel quoad mensuram. Dicitur vendi quoad corpus, quando aliquid determinatum venditur unico pretio, ut si dicas, Vendo tibi hoc dolium vini quinquaginta nummis. Dicitur vero vendi quoad mensuram, quando res non venditur unico pretio, sed pro unaquaque mensura pretium assignatur, ut si dicas, Vendo tibi hoc dolium unamquamque metretam tribus florenis; hoc prædium nummos viginti pro singulis jugeribus. Venditio non desinet esse quoad corpus, etsi adderetur quantitas rei, v. g. Vendo tibi hoc dolium quod continet metretas centum: quamquam exigeret æquitas ut pretium augeretur vel minueretur, si postea detegeretur error in quantitate, qui majoris aut minoris pretii constituendi causa fuerit; nisi aliter convenerint contrahentes.

Non loquimur autem hic nisi de venditione ita perfecta, ut licitum non sit partibus resilire. Non loquimur etiam de re tradita; eam enim emptori perire nemo negat, quia emptor ex traditione plenum rei dominium acquirit. Quæstio igitur procedit de re pereunte ante traditionem. Qua de re sit

CONCLUSIO PRIMA.

Res vendita, etiam ante traditionem, perit emptori, si sit determinata in individuo, ut hæc domus, aut si quoad corpus vendita sit; modo tamen perfecta & absoluta sit venditio, nec sit culpa vel mora ex parte venditoris.

Prob. ex Institutione lib. 3. tit. 24. *De emptione & venditione* §. 3. Cum emptio & venditio contracta est, quod efficitur diximus simul atque de pretio convenerit... periculum rei venditæ statim ad emptorem pertinet, tametsi adhuc ea res emptori tradita non sit. Ergo licet venditio ante traditionem non transferat rei dominium in emptorem, transfert tamen in eum ex Legis dispositione rei periculum, sicut & ejus commodum; qui autem commodum sentit, & onus sentire debet. Atque hanc legem in Galliis etiam servari debere contendit D. Ferrière in citatum Justiniani locum, contra alios quosdam Juris Gallici Interpretes.

Hinc colligit D. Pontas vinum quod acuit, aut ali-quod aliud vitium contraxit, emptori deperiisse; ut statuitur L. *Si vinum*. ff. *De peric. & commodo rei vend.*

Notandum tamen cum Cujacio & Ferrière ibid. quod *vinum venditum perfecta venditio non censetur ante degustationem*; quia non solet vinum emi nisi sub conditione degustandi: unde degustatio hæc est conditio venditionem suspendens.

Dixi 1. in Conclusionem, *modò venditio perfecta sit & absoluta*; quia conditio suspendit contractum, ut alibi diximus. Censetur vero venditio perfecta, etiam si venditor dixerit eam irritam fore, si tempore definito pretium non receperit: quia hæc pretii stipulatio significat tantum venditionem irritam fore, si voluerit venditor. Ita Author Instit. ad Jus Gallicum tom. 2. p. 233. ex L. 6. ff. *De contrab. empt.* imò emptor, qui non solvit, non tenetur ante Judicis sententiam renuntiare contractui, juxta Pontas, *Vente*. cas. 5.

Dixi 2. *modò etiam non sit culpa vel mora ex parte venditoris*. Venditor enim rem custodire tenetur donec tradiderit: quapropter si res pereat aut fiat deterior ejus culpa gravi vel levi, ipse de damno tenebitur; non autem si culpa ejus non nisi levissima fuerit, ut patet ex iis quæ alibi diximus de contractu qui cedit in utilitatem utriusque contrahentis. sup. p. 153

Quod si venditor sit in mora, tenetur etiam de fortuito; si solus emptor sit in mora, periculum ad ipsum pertinet. Si uterque sit in mora, periculum est illius, qui posterior est in mora, ex L. 17. ff. *De periculo & comm.* modò tamen mora prioris non sit causa moræ posterioris; quia par non esset ut posterior damnum pateretur ob culpam prioris. Docent autem Molina, Lugo & Sylvius, quòd si res; quæ apud venditorem ex ejus mora perit, apud emptorem pariter peritura fuisset, venditor de damno hoc non teneatur.

Sed quid, si uterque æqualiter fuerit in mora, ut si qua die Cajus duos quos vendiderat equos Titio tradere debuit, Cajus & Titius pariter abfuerint?

Respondet Pontas damnum tunc cadere in solum emptorem, ex L. 51. ff. *De action. empti, &c.* cujus hæc sunt verba: *Si & per emptorem & venditorem mora fuisset, quominus vinum præberetur & traderetur, perinde est quasi per emptorem solum stetisset.*

CONCLUSIO SECUNDA.

Res prorsus indeterminata, vel determinata quidem, sed vendita quoad mensuram, & non quoad corpus, perit venditori, quamdiu non est mensurata; idem dicendum de re nondum numerata aut ponderata.

Prob. Quia hujusmodi venditiones ex dispositione Juris censentur fieri sub hac tacita conditione. *Si res per traditorem fiat determinata*: aut, *Si res mensuretur coram emptore, aut alio qui vices ejus gerat*. Atqui periculum rei venditæ sub conditione pendenti, pertinet ad venditorem re nondum tradita aut mensurata; ergo.

Hinc si emeris decem oves ex grege, & totidem mortuæ sint, non tibi perierunt, sed venditori. Ratio est, quia emptor retinet jus in genus: *genus autem perire non potest*, ex recepto axioma.

Sed quid, si grex totus perierit?

Resp. Venditorem debere numerum, quem indeterminatè vendidit, aliunde præbere: quòd si in pactum deduxisset se numerum hunc ex tali grege esse desumpturum, & is sine domini sui culpa periisset, sufficeret ut acceptum pretium redderet, & ad id teneretur. Ita Sylvius q. 77. art. 4. Lugo disp. 26. sect. 14. in fine, Salmantic. cap. 2. punct. 2. §. 2. quibus adjungimur, licet aliqui contrarium non improbabili-ter doceant, ob Legem mox citandam.

Quæres, si ex duabus rebus una disjunctivè vendita sit, v. g. ex duabus gemmis una, aut ex duobus equis unus, non determinando hunc vel illum, & ambo pereant post venditionem absolutè factam, quæres, inquam, an emptor pretiumolvere teneatur, etsi nihil receperit.

Resp. affirmat. Ita statuitur L. 34. ff. *De contrab. emptione & vendit.* cujus hæc sunt verba, quæ varias solvunt difficultates: *Si emptio ita facta fuerit, esto mihi emptus Stichus aut Pamphilus, in potestate est venditoris quem velit dare... sed uno mortuo, qui superest dandus est: & ideo prioris periculum ad venditorem, posterioris ad emptorem pertinet. Sed & si pariter decesserunt, pretium debetur, unus enim utique periculo emptoris vixit. Idem dicendum est etiam si emptoris fuit arbitrium quem vellet habere.* Vid. Pontas, *Achat*. cas. 5. & 7.

Dices. Hæc Lex manifestè pugnat contra id quod statim diximus, grege nimirum toto pereunte, damnum totum cadere in venditorem: qui enim emit è grege

grege Petri decem pecora, emit disjunctim decem hæc, vel illa; ergo cæteris pæreuntibus, decem hæc quæ supersunt debentur emptori, ut eidem debetur Stichus, si mortuus sit Pamphilus: ergo si decem hæc postrema pereant, perire debent emptori, cui per aliorum mortem quodam modo determinata sunt, sicut si post Pamphilum moriatur Stichus, is emptori perit.

Resp. cum Card. Delugo neg. paritatem. Ratio est, quod quando disjunctim emitur unus servus ex duobus, is absolute emitur: quare qui ultimus manet absolute & jam determinate emptus est. At verò cum res ad mensuram vel numerum emitur, declarant expresse Leges eam non emi absolute, sed sub hac conditione, si numeretur, &c. ergo quamdiu numerata non est, soli venditori perire debet.

Occasione hujusce responsionis notandum est, quod licet periculum rei indeterminatæ, vel venditæ ad mensuram, pertineat ad venditorem quoad substantiam rei, periculum tamen pretii & valoris rei spectat ad emptorem; quapropter si res interim melior fiat, aut deterior, absque venditoris culpa, incommodum sicut & commodum in emptorem cadet: unde si res traditionis tempore in pretio decreverit, censetur emptori decrevisse. Ita Sylvius, Lessius & alii communiter.

ARTICULUS VII.

De obligationibus venditoris & emptoris.

PRæcipuæ emptoris obligationes hæc sunt. 1. Ut pretium integrum solvat tempore constituto. 2. Ut restituat quantum minoris rem emit. 3. Ut si venditor rei pretium ignoret, hunc moneat, vel generaliter dicendo rem pluris valere, vel etiam, si opus fuerit, specialiter assignando justum pretium, licet infimum assignare possit, quia infimo emere potest: unde ad restitutionem tenetur, qui ab hebreo rustico gemmam emit multo minoris quam eam valere nosceret; secus si quis emeret gemmam, cujus ipse solus miram aliquam virtutem cognosceret; aut herbarum fasciculum, in quo laterent herbarum pretiosarum, statim, nisi emanant, à venditore tradendæ animalibus in pabulum. Ratio est, quia tunc res emitur secundum communem hominum æstimationem, & insuper nemini privata sua cognitio nocere potest, ut jam diximus.

Obligationes verò venditoris hæc numerari solent. 1. Ut rei venditæ dominium tradat prout conventum est. 2. Ut quamdiu eam servat, servet quasi suam. 3. Ut rescindat venditionem vi, metu, aut dolo factam, aut emptoris damnum debito modo compenset. 4. Ut emptorem de occultis rei defectibus admoneat. 5. Ut evictionis lege teneatur. Ex his obligationibus prima, quarta & quinta specialius sunt investigandæ. Unde sit

SECTIO I.

An res ei tradi debeat cui priori vendita est.

CONCLUSIO PRIMA.

SI res multis successivè vendita sit, & nulli tradita, ei est tradenda qui prior emit.

Prob. Res ei tradenda est, qui plus in ipsam juris habet: atqui prior emptor plus in rem emptam juris habet: tum quia qui prior est tempore, est etiam potior in jure; tum quia res priori vendita, non potuit sine ejus injuria vendi posteriori: ergo ut hæc injuria reparetur, res ei qui prius emit est tradenda; quod verum est, etiam si uterque emptor assereret rem sibi fuisse traditam; quia seclusa traditione evidenti, jus prioris potius est, ideoque ei in dubio favendum est. Si tamen posterior pretium solvillet, non prior, huic ille præferendus esset, quia legitime præsumeretur traditionem posteriori factam esse.

CONCLUSIO SECUNDA.

Ejus est res vendita, cui tradita est, sive sit prior, sive posterior.

Prob. 1. Quia ex L. Traditionibus. cod. De pactis. Traditionibus... dominia verum, non nudis pactis, transferuntur.

Tournelii Tomi II. P. III. De Justitia & Jure.

Ergo qui secundo loco emit, fit dominus, ac proinde res ejus est.

2. Quia ex alibi dictis per venditionem solam non acquiritur nisi jus ad rem, per traditionem vero acquiritur jus in re, ejusque dominium; ergo.

Quod de venditione, idem dicendum de promissione, donatione, imò & locatione: licet enim ille, cui domus locata est, non acquirat per traditionem verum ejus dominium, acquirit tamen jus detentionis, vi cujus tueri se potest contra alium conductorem; huic verò non competit, nisi actio personalis in locatorem.

Porro Conclusio nostra limitatur certis in casibus, ut 1. Si res vendita sit aut donata alicui, in quem sine traditione transferatur dominium, sicut absque traditione transfertur quod donatur Ecclesiis, locis piis & civitatibus. L. final. cod. De sacrosanctis Ecclesiis. Unde fit ut emptor posterior aut donatarius hujusmodi rerum dominium acquirere non possint, quia resistit privilegium Ecclesiæ, loci pii, &c.

Idem juxta Lessium & alios dici debet de emptoribus quibus in securitatem contractus res fuit hypothecata; quia qui pignus habet, simplici creditori saltem in pignore præferri debet.

2. Prior emptor potest rem evincere à posteriore etiam privilegiato cui res fuerit tradita, si iste mala fide emerit, concius nempe prioris venditionis: non teneatur tamen posterior emptor sponte & ante sententiam Judicis rem priori tradere; nisi forte induxerit venditorem ad eam secundo loco vendendam, quo casu fuisset damni causa. Ita Less. Lib. 2. dub. 20. n. 143. Salmantic. & alii.

3. Evinci etiam potest res uni, etiam privilegiato & primæ venditionis nescio tradita, si priori res debita sit ex titulo oneroso, posteriori vero gratis, seu titulo, ut ajunt, lucrativo donata sit. Non tenetur tamen donatarius qui bona fide accepit, restituere antequam petatur à creditoribus, & nisi intra annum petatur, ut colligitur ex L. 1. ff. Quæ in fraudem creditorum. Et ratio est, quia talis donatarius neque ratione rei acceptæ, neque ratione injustæ acceptionis tenetur.

SECTIO II.

An teneatur venditor rei venalis defectus aperire.

NOT. Vitium rei vel manifestum est, vel occultum: utrumque verò potest facere rem emptori vel periculosa, vel noxiam; periculosa quidem, cum, ut ait Sylvius, emptor vel nullatenus, vel saltem sine periculo ea uti non potest, ut si militi vendatur equus, eidem vitæ periculum allaturus in bello; noxiam verò, cum res quæ quia vitiosa est, minoris valet, tanti venditur ac si nullum haberet defectum, ut si quis vendat vinum aqua mixtum. His præmissis sit

CONCLUSIO PRIMA.

Vitium occultum debet à venditore etiam non rogato manifestari, si rem emptori periculosa faciat aut noxiam, aut inutilem ad effectum propter quem emitur.

Prob. 1. autoritate & ratione S. Thomæ, qui secunda secundæ quæst. 73. art. 3. in corpore sic loquitur: *Dare alicui occasionem periculi vel damni semper est illicitum.... venditor autem qui rem vendendam proponit, ex hoc ipso dat emptori damni vel periculi occasionem.... unde si hujusmodi vitia sunt occulta, & ipse non detegat, erit illicita & dolosa venditio, & tenetur venditor ad damni re-compensationem.*

Prob. 2. ex S. Ambros. lib. 3. De Offic. cap. 10. In contractibus, inquit, vitia eorum quæ veniunt, prodi jubentur, ac nisi intimaverit venditor, quamvis in jus emptoris transcripserit, doli actione vocantur. Hunc in finem citat S. Doctor exemplum Raguelis, qui à juniore Tobia rogatus, ut sibi filiam suam daret in conjugem, respondit, ne petitorum falleret, lege quidem ipsi eam deberi tanquam propinquo, sed dedisse se eam jam sex viris, & eos omnes esse mortuos... Quam breviter absolvit omnes quæstiones Philosophorum! Illi de vitiis tractant domorum, regenda an prodeunda à venditore videantur, hic ne filia vitia celanda arbitratus est. Ibid. cap. 14.

Obiecti-
ones.

Obj. 1. Non tenetur puella quæ occulto amissa virginitatis vitio laborat, illud aperire amasio volenti eam ducere; ergo nec venditor mercis suæ vitium.

Resp. dato antec. neg. conseq. Quia puella se diffamaret, ad quod regulariter loquendo nemo tenetur extra Confessionem & juridicam interrogationem: venditor verò mercis suæ vitium detegens, seipsum non infamat, imo potius probitatem suam exerit. 2. Finis venditionis & emptionis est æqualitas dati & accepti; finis verò matrimonii est mutuus amor ac dominium in corpora, quæ subsistere possunt absque eo quod personæ sint omnino æquales.

Obj. 2. Non magis venditor ignotum emptori rei suæ vitium eidem detegere tenetur, quam emptor ignotam venditori rei ipsius bonitatem aperire teneatur: atqui emptor non tenetur, &c. potest enim quis emere agrum in quo thesaurum esse novit, & dominum non monere; item emere fasciculum herbarum, in quo detegit herbam quæ latet pretiosissimam, ut supra diximus; ergo.

Resp. ad primum, neg. min. Ad secundum: ideo licite emitur ager in quo latet thesaurus, quia thesaurus non est pars fundi, nec una cum fundo venditur, nec magis pertinet ad dominum fundi, quam ad inventorem. At verò defectus de quibus nunc agitur, sunt pars intrinseca rei, sicut & bonitas ejus; ergo emptor de iis moneri debet, etsi dominus fundi de thesauro hic latente moneri non debeat.

Eadem est disparitas quoad fasciculum herbarum, qui non venditur nisi secundum rationem pabuli animalium, sub quo respectu herba pretiosa non pluris valet quam alia: e contra equus venalis, v. gr. venditur ut ex eo capiantur usus omnes ad quos equi infervire solent, quod fieri non potest si occulti, quos habet defectus eum ad hujusmodi usus inhabilem aut periculosum præstent.

Ex Conclusionem nostram sponte sequitur, quid de iis dicendum, qui in aures equi aut alelli pigri mercurii guttam infundunt, ut strenui & generosi appareant, qui paulò post ad pristinam redeunt segnitiam. 2. Qui in sacci summitate triticum melius collocant, aut in extremitate dolii pisces meliores reponunt, ut deceptus emptor ex iis quæ apparent judicet de iis, quæ inferius posita non videntur. 3. Qui angulum & tenebras quærunt ut vitium mercis celent, eamque facilius vendant. 4. Qui rei suæ defectus tam confusè declarant, ut potius insinuent rem suam omni carere defectu. Tales ii sunt, qui postquam dixerunt se nolle de ullo rei suæ vitio teneri, addunt v. g. se vendere equum, sive cæcus sit, sive calcitro, aut mordax, involvendo cum defectu quo laborat, plures alios evidenter falsos, ut in iis aperte mentiundo, putentur in alijs mentiri. 5. Qui pannum adustum vendunt pro durabili, domum ruinosam pro firma, aromata evanida pro recentibus, ovem morbidam quæ gregi morbum inferat.

CONCLUSIO SECUNDA.

Si vitium rei non reddat rem noxiam, nec periculosam, nec notabiliter minus utilem quam emptor rationabiliter exoptet, non tenetur vitium ejus etiam occultum aperire, nisi interrogetur: debet tamen minuere pretium pro ratione vitii.

Prob. 1. ex sancto Thoma tum citato loco, tum quodlib. 2. art. 2. Si vitium, inquit, non faciat rem minus valere emptori quam pretium impositum..... tunc non peccat tacens vitium. Idem docet sanctus Antonin. 2. p. tit. 1. c. 7. & alii Doctores communiter, juxta quos Conclusio etiam vera est, cum venditor probè scit rem ab emptore emptum non iri, si nosset rei vitium.

Prob. 2. Quia alioqui mercatores negotiationi valedicere deberent, si quælibet mercium vitia deberent semper non interrogantibus aperire, nec stare possent commercia sine quibus Respublica subsistere nequit: mercatores enim omnis generis & qualitatis merces emere coguntur, emptas non possunt semper conservare ut vellent, ipsi sæpe decipiuntur dum merces aliunde accerunt: si ergo non nisi merces indefectuosas vendere cogerentur, funditus à fortuna caderent, quia, vel emptores ab emendo deterrerentur, vel pretium justo minus offerrent.

Nec dicas emptorem rem empturum non fuisse, si vitium rei compertum habuisset; hæc enim ratio nullius est momenti: tum quia involuntarium hoc conditionatum non impedit quo minus emptor actu & de

facto simpliciter consentiat; tum quia omnis pendens contractus nutaret, si locum haberet hæc, quæ præsertim in matrimoniis frequens est cantilena. Si scirem non facerem; vel, si scivissem non fecissem.

Nec dicas iterum bonam fidem exigere, ut nemo alterum circumveniat: hoc enim intelligendum est cum benigna hac interpretatione, quantum patitur commerciorum in Republica conservatio, quæ subsistere non possent, si necessum foret ut levissimi quique defectus detegerentur. Adde quod qui tacet non ideo sit deceptor, quia non semper tenetur loqui.

Hinc patet eos excusari posse, qui vinum minus exquisitum iis offerunt, qui magis exquisitum vellent, modo descendant in pretio, & non sit notabile discrimen in ordine ad societatem humanam. Si quis tamen vinum nobile & purissimum quæreret ad medicinam, qui ei limphatum vinum venderet, teneretur de damno secuto. Pariter si vinum quod conservari nequit vendideris ei qui non emit nisi ut conservet; vel monere eum debes de vini tui qualitate, vel de damno inde secuto teneris. Debes etiam monere, cum vides nisi monueris rem ab emptore tanti esse revendendam, ac si omni careret defectu.

CONCLUSIO TERTIA.

Si vitium rei manifestum sit, & facile animadverti possit, venditor, si non interrogetur, non tenetur ad ejus manifestationem, maxime dum emptor scientiæ suæ fidens, nihilque de rei qualitate interrogans, ex mercibus sibi oblatiis eam eligit, quæ sibi placuerit magis.

Prob. ex S. Thoma, cujus doctrina ab omnibus recipitur in præsentia. Ita S. Doctor q. 77. supra: Si vitium sit manifestum, puta cum equus est monoculus... &c. si venditor propter hujusmodi vitium subtrahat quantum oportet de pretio, non tenetur ad manifestandum vitium rei; quia forte propter hujusmodi vitium emptor vellet plus subtrahi de pretio, quam esset subtrahendum: unde potest licite venditor indemnitati suæ consulere vitium rei reticendo.

Confirm. Quia tunc venditor non decipit emptorem, vel ex parte pretii, ut supponitur, vel ex parte vitii de quo non loquitur; quia non tenetur emptoris partes agere, ostendendo ea quæ per se patent, quæque ipse dignoscere potest si debita utatur diligentia, aut in casu dubii interroget.

Quod si venditor animadvertat emptorem non percipere vitium etiam apertum, ob ingenii hebetudinem, debilitatem visus, &c. tunc eum monere debet, sicut monere deberet de vitio occulto. Ratio est, quia hoc vitium licet in se manifestum, est tamen respectu hominis hujus occultum.

Notant insuper Lessius, Sylvius, Valentia, & alii, etiam si non sit contra justitiam non monere emptorem dum judicio suo fidit, posse tamen id esse peccatum etiam grave contra charitatem; ut si videat venditor emptorem ex simplicitate decipi, remque quam emit ei inutilem fore, licet aliis inutilis futura non esset.

CONCLUSIO QUARTA.

Si venditor bona fide rem vitiatam vendat ut integram, sed cujus vitium ignorat, non peccat; debet tamen vel rescindere contractum, vel emptori excessum pretii refundere.

Ratio primæ partis est, quod hujusmodi venditor ea supponatur ignorantia laborare quæ excusat à peccato; & hinc est quod non teneatur compensare damna, si quæ inde provenerint.

Ratio secundæ partis est, quod alioqui fieret malæ fidei possessor, utpote qui retineret excessum pretii, quem cognovit suum non esse.

Hinc nota cum Decoq pag. 287. quod si venditor dicat se rem vendere sicuti est, nec in se ullatenus suscipere velle periculum vitii occulti, si quod habeat; modo venditor re ipsa nullum in re sua vitium cognoscat, tunc censetur emptor eam periculo suo emere, & si quid in ipsa vitii detegat in posterum, nullam adversus venditorem actionem habere potest: deberet tamen, ut opinor, in pretio descendere,

quia imponit emptori onus subeundi periculi quod est pretio æstimabile.

SECTIO TERTIA.

An, & quousque venditor emptori teneatur de evictione.

EVICTIONE est rei quam quis emit aut dono accepit ab eodem abductio per Judicis sententiam facta; unde si domum vendideris Petro, à cujus potestate eam extrahit Titius, probans te eam non potuisse vendere, quia tua non erat, sed Titii, teneris Petro de evictione, & debes ei pretium reddere, quantifcili- licet res evictionis tempore æstimabitur: debes insuper eidem interesse refundere, in quantum ejus intererat rem illam non evinci. Ita Delugo disputat. 26. sectione 10. Domat, *Loix Civiles*. l. 1. t. 2. sect. 10. ex L. 70. ff. *De evict.* *Evicta re ex empto, actio non ad pretium dumtaxat recipiendum, sed ad id quod interest com- petit.*

Venditor non tenetur de evictione, nisi cum rem quam vendidit cognovit esse alienam; quia quod sine culpa factum est, in damnum vocari non debet: unde tunc tenetur tantummodo consentire in rescissionem contractus, & pretium restituere.

Evictio locum habet non solum in venditione, sed etiam in permutatione, & in quolibet alio contractu oneroso; ut si cre ditori rem aliquam dederis in solu- tum pro debito aliquo. Item locum habet etiam in usufructu evicto, quia est quasi pars rei venditæ.

Si res vendita in eodem sit statu cum evincitur, ac cum vendita fuit, sufficiet ut venditor restituat & sol- vat 1. pretium acceptum. 2. impensas contractus. 3. quod ad rem obtinendam solvendum fuit, ut jura censuaria, les *lois & ventes*.

Si rei valor imminutus sit vel ab extrinseco, quia nunc minoris venduntur res ejusdem naturæ quam tempore contractus; vel ab intrinseco, puta quia *ex mille jugeribus traditis ducenta flumen abstulit*, non tene- bitur venditor nisi valorem præsentem refundere; in hoc enim solum valore consistit damnum quod pati- tur: *Quod perit, ait Jus, damnum emptori, non venditori attulit.* L. 64. ff. *De evict.*

Multi sunt casus, in quibus venditor de evictione non tenetur, ut si emptor non ei denuntiet motam esse litem super illa re, ut videat an eam defendere ve- lit. Item si expressum fuerit in contractu, ut vendi- tor bonæ fidei de evictione non teneretur; aut si ven- ditore absente emptor non appellaverit. De hac re vi- de Lugo & Domat locis supra citatis.

ARTICULUS VII.

De divisione emptionis & venditionis, & præcipuis ejusdem speciebus.

VENDITIO multipliciter dividitur 1. ratione rei, alia est rei mobilis, ut librorum; alia rei immobilis, ut fundi; alia rei se moventis, ut equi &c.

2. ratione modi quo perficiuntur contractus, alia est absoluta, alia conditionalis, alia cum pacto retro- vendendi, additionis in diem, legis commissoriae, &c.

3. ex parte loci & modi quo ad executionem redu- citur, alia est quæ fit sub hasta, voce præconis; alia quæ non fit palam. Item vel fit mercibus minutim, vel in cumulo venditis.

4. ex parte finis; vel enim emitur res, ut revenda- tur, sive mutata per artem & industriam, sive nullate- nus mutata, & est negotiatio; vel non fit ob hunc finem, & est communis venditio.

5. ratione pretii, in eam quæ fit creditò, & eam, quæ fit numerata in præsentem pecunia; ac denique quæ fit anticipata solutione.

6. ratione personæ, in eam quam venditor per se exequitur, & eam quam facit per alios, ut per proxe- netas.

7. in eam quæ fit taxato ad nutum venditoris pre- tio, & dicitur monopolium; & quæ fit sine hujusmodi conventionione.

Cum autem variaz illæ venditionum species multa in praxi cui potissimum insistimus, scitu difficilia & necessaria includant, ideo de iis quas nondum atti- gimus specialius differendum nobis incumbit. Sit itaque

SECTIO PRIMA.

De venditione & emptione cum pacto factis.

VENDITIO & emptio fieri potest cum triplici pacto. 1. retrovenditionis vel redemptionis. 2. legis commissoriae. 3. additionis in diem; de quibus hic dicendum.

PUNCTUM I.

De contractu cum pacto retrovenditionis.

VENDITIO cum pacto de retrovendendo, Gallicè, *Contrat à grace, ou avec la faculté de reméré ou de rachat*, est contractus quo res aliqua venditur eo pacto * & conditione, ut cum venditori placuerit, debeat em- ptor hanc illi revendere. Hoc autem pactum multis modis fieri potest. 1. ita ut possit venditor redimere quandocumque voluerit. 2. ut non possit ante certum tempus. 3. ut non possit post certum tempus. 4. ut possit certa anni parte, v. g. in fine cujuscunque anni, non autem alio quovis tempore.

Venditio cum pacto redimendi quale hætenus ex- positum est, est in favorem solius venditoris, qui rem suam pro nutu ad se retrahere potest; sed duobus ad- huc modis fieri potest, nempe in favorem emptoris, & in favorem venditoris simul & emptoris.

Fieri dicitur in favorem emptoris, cum venditor te- netur rem suam redimere & recipere, cum ita emptori placuerit: fieri verò dicitur in favorem utriusque, cum contrahentes inter se conveniunt, ut quoties venditor reddiderit pretium, reddatur ei res vendita; & econ- tra quoties emptor reddiderit venditori rem emptam, reddatur ei pretium. Ita Decoq de emptione sect. 9. clarius Delugo sect. 13. disp. 25. Quæritur an hujus- modi contractus liciti sunt: quæ de re sit

CONCLUSIO PRIMA.

Contractus cum pacto retrovenditionis in favorem solius venditoris licitus est, si adsint conditiones necessariæ.

Prob. 1. Licitus est ille contractus, qui approbatur in Scriptura, nec prohibetur Jure vel civili vel canoni- co: atqui talis est contractus cum pacto retrovendi- tionis, de quo loquimur. 1. enim approbatur, imò & quasi præcipitur cap. 25. Levit. v. 24. *Cuncta regio possessionis vestrae sub redemptionis conditione vendetur & v. 29. Qui vendiderit domum intra urbis muros, habebit licentiam redimendi donec unus impleatur annus.* Verum quidem est quod juxta hanc Moysis legem fructus in- terim ex possessione percepti in pretii partem com- putari deberent; at id ex rei natura necessarium non esse ex mox dicendis facile colligetur. 2. is venditio- nis modus nedum Jure civili reprobat, imò ab eo auctoritatem habet, ut patet ex L. 2. cod. *De pactis inter emptorem & vendit. &c.* 3. Eadem venditio satis evidenter approbatur in Jure canonico; tum quia Ju- re Pontificio approbantur census redimibiles, de qui- bus infra: atqui si census semper annexum habent pactum redimendi in gratiam venditoris; ergo à for- tiori idem pactum in aliarum rerum venditione fieri poterit, ut notat Lugo: tum quia cap. *Ad nostram.* *De emptione &c.* reprobat emptio cum pacto de re- trovendendo, quia pretium modicum fuerat; ergo à contrario non reprobaretur, si justum fuisset & suffi- ciens. Idem indicat cap. *llo.* lib. 3. tit. 21. *De pignoris.*

Prob. 2. Dominus rei ita est illius arbiter, ut possit emptori imponere omne onus quod voluerit, modo & in pretio juxta ejusdem oneris gravitatem descendat, & nihil faciat contra Leges; ergo sicut pollet domum vendere ea lege ut emptor eam nunquam alienare posset, sic & eam vendere potest hoc pacto, ut emptor eam non semper retineat, sed vel sibi, vel alii retro- vendat certo tempore.

Dices. Usurarius est ex communi sententia contra- ctus pignoratitius, per quem homo qui pecuniam mu- tuo

A a a 4

tuo

* Condicio hæc & clausula h' aut penè similibus exprimitur verbis in Gallia: *Et toutefois a été convenu & accordé, que le vendeur, ses hoirs & ayans cause pourront, si bon leur semble, retirer ledit heritage dans tel tem, en remboursant le prix qui a été touché par ledit vendeur, les frais & loyaux cours.*

tuo dat alteri, recipit in pignus fundum fructiferum, & fructus perceptos non computat in panem sortis: atqui contractus venditionis cum pacto retrovenditionis similis est contractui pignoratitio; in hoc enim sicut in illo emptor accipit fructus rei emptæ, & nihilominus totam sortem seu omne quod dedit pretium recipit; ergo.

Resp. neg. min. In contractu enim pignoratitio est mutuum saltem virtuale, adeoque & usura statim ac aliquid, fructus nempe, accipitur supra sortem: atqui in contractu cum facultate *reemendi*, nihil est quod mutuum sapiat. Nam 1. ubi est mutuum, ibi potest mutuans sortem suam repetere, invito etiam mutuatario; sed ubi est solum pactum retrovenditionis, emptor pretium recuperare non potest, si venditor nolit. 2. in mutuo tenetur mutuatarius sortem reddere, etiam si pignus quod mutuanti dedit, perierit, modo perierit sine ejus culpa: atqui in casu contractus sub retrovenditionis pacto facti, res emptæ emptori perit, nec tenetur venditor pretium reddere, nisi res quam vendidit reddatur sibi.

Dixi in Conclusionem, si adsint conditiones necessariae. Eæ vero requiri solent conditiones. 1. ut contrahentes veram habeant intentionem emendi & vendendi, si enim malint mutuum exercere, quam vendere & emere, non carent usura. 2. ut hæreditatis venditæ dominium pertineat ad emptorem, qui fructus ut suos percipiat, & subeat rei periculum, prout res unaquæque domino perit. 3. ut servetur identitas rei venditæ, ut si vendatur vacua, vacua revendatur, si cum fructibus, cum fructibus redimatur. 4. ut non vendatur pretio nimis vili, quod reprobatur citato cap. *Ad nostram*. Debet tamen res cum pacto retrovenditionis vendita, minus vendi quam valeat secundum se, quia onus illud & gravamen quo rem non possides incommutabiliter, sed aliquando eam revendere cogeris, debet pretium ejus minuire: quanti vero minoris debeat res vendi ob tale gravamen, non conveniunt Doctores: alii quarta parte, alii etiam tertia pretium à venditore minui volunt, alii prudenti judicio hoc determinari volunt, ita ut habeatur præsertim ratio termini ad rem retrovendendam præfixi. 5. nec addi debet pactum quod res minoris revendatur, cum possit plurius valere cum revendetur, quam cum emptæ est.

An vero possit fieri pactum ut res revendatur eodem quo venditur pretio, disputant Theologi. Afferit Lessius dub. 14. sed malè, quia res cum venditur cum pacto retrovenditionis in venditoris favorem, minus valet, quia emptori datur cum onere & gravamine, cum autem revenditur ab emptore, tanti valet, quanti secundum se æstimatur, quia tunc nullum onus imponitur emptori.

CONCLUSIO SECUNDA.

Contractus venditionis cum pacto redimendi in favorem solius emptoris, in praxi tutus non est, sed procul amandari debet.

Prob. Contractus ille sic fit: Petrus emit à me vineam, vel pratum mille aureis, quos dedit cum pacto ut cum ipse voluerit, ego hæc redimere teneam: colligit ipse fructus vineæ vel prati, vel postea vult ut hæc mille aureis redimam. Atqui hic contrahendi modus usuram sapit, & usurariis supra modum favet: quid enim est hoc aliud quam mihi mille aureos mutuo dare, & fructus vineæ meæ instar lucri supra sortem percipere: ergo.

Nec dicas in hoc contractu veram esse emptionem, ut ex eo patet quod si res pereat, emptori pereat; unde is pretium suum recuperare non poterit, in casu quo res actu & de facto periisset.

Nam 1. hæc probant fieri quidem posse ut in rigore & metaphysicè hujusmodi contractus usuram non includat; sed non probant, eum non esse periculi plenum. 2. quale subit periculum qui pratum emit, aut alia id genus? 3. qui hujusmodi contractum omnino non condemnant, varias requirunt conditiones, quæ ferè nunquam apponuntur ab hominibus quæstus & lucri avidis: ut v. g. fructus percepti in partem pretii computentur, aut saltem ut emptor majori pretio rem emat, propter onus ab ipso impositum emptori rei redimendæ; eamque venditor redimat pretio minori, utpote qui eam redimendo, nullum emptori onus imponat. Hinc fatetur & docet Delugo, *talem contractum nunquam permitti solere*. sect. 13. §. 1. n. 200.

Ex his colliges contractum cum pacto retrovendi-

tionis in favorem utriusque, licet minus habeat periculi, satis tamen habere mali, ut permitti non debeat; præsertim cum facilius sit emptori rem reddere perceptis ejusdem fructibus, quam venditori reddere pecuniam: solent enim qui bona sua sic vendunt, vel vendere simulant, in magnis angustiis esse.

APPENDIX.

De contractu Mohatra, & retractu gentilitio.

Hæc duo tametsi maximè diversa conjungimus, ob suam cum præcedenti Sectione affinitatem.

Quæres 1. Quid sit contractus, quem Hispani vocant *Mohatra*, vel *Barata*.

Resp. Est contractus quo homo pecuniâ indigens emit credito à mercatore merces pretio majori, easque statim ipsi vendit viliori pretio: & hoc, inquit Salmantic. hic punct. 7. præcipuè invenitur in aurificibus, qui vasa aurea vel argentea vendunt riguroso pretio, habita ratione operum & artificii, (*de la façon*) & ea statim emunt pretio quod secundum se valent, non habita ratione operis & industriæ; unde vas quod centum valet ratione materiæ & operis, centum vendunt, & postea numerata pecunia emunt 80. non considerando nisi pondus auri & argenti.

Quæres 2. An talis contractus sit licitus.

Resp. negat. unde peccat contra justitiam qui summo vel medio pretio merces vendit cum pacto ut sibi retrovendatur pretio infimo & numerata pecunia.

Prob. 1. quia Innocent. XI. hanc damnavit propositionem: *Contractus Mohatra licitus est, etiam respectu ejusdem personæ, & cum contractu retrovenditionis prævisus cum intentione lucri*.

Prob. 2. Illicitus est contractus qui mutuum usurarium continet: atqui contractus Mohatra mutuum virtuale usurarium continet. Ibi enim est mutuum usurarium, ubi quis virtualiter dat mutuo octoginta, ut accipiat centum: atqui sic se res habet in præfati contractu, ut patet ex casu aurificum quem statim retulimus; ergo. Hinc, ut notant Salmantic. vix ulla est Respublica bene instituta quæ talem contractum non prohibeat.

An autem contractus ille secluso omni pacto atque etiam scandalo licitus sit, convertitur. Negat S. Antonius, affirmant alii communiter. Si eniã rem quam summo pretio emi, possim statim alii vendere pretio infimo, cur eandem non possim eodem pretio vendere ei à quo ipsam emi, cum hanc ipse bona fide vendidit, & nec explicite, nec virtualiter exegit à me ut eam ipsi retrovenderem; Et certè fatentur omnes eadem vasa quæ mercator plurius vendidit, posse in alia occasione ab eodem minori pretio redimi, quia secundum communem æstimationem vasa argentea non tanti valent in manibus privati hominis, quanti in manibus aurificis. Ita totidem verbis Habert.

Quæres 2. Quid sit retractus gentilitius, gallicè *Retrait lignager*.

Resp. esse jus concessum proximo venditoris consanguineo intra certum tempus rescindendi contractum venditionis, & ad se revocandi rem immobilem, idem reddendo pretium quo res illa ab extraneo vel à remotiore consanguineo emptæ fuerat. Jus illud eo fine concessum est, ne avitæ possessiones à familiis extrahantur, & alienas in manus deveniant.

Retractum gentilitium, licet vi ejus res immobilis eodem debeat pretio retrovendi quo emptæ est, omnino licitum esse, vel hinc patet quod omnium fere nationum moribus, Principum & Legum autoritate, populorum qui sub eo pacto vendunt & emunt consensu, & justa res avitas in familiis conservandi necessitate introductus sit. Definitionem ejus explicabimus per partes, ut varios qui ad hanc materiam pertinent casus, resolvere facilius possint juniores Confessarii.

Dicitur 1. *jus*: ac proinde peccat contra justitiam, qui fraude & dolo impedit ne venditoris consanguineus rem à proximo suo parente venditam revocet atque retrahat.

Dicitur 2. *Jus concessum proximo parenti*; ergo generatim loquendo, peccat qui rem retractam reddere non vult parenti viciniore qui jure suo uti vult. Sed hic videndæ locorum Consuetudines: quædam enim ut Consuetudo Parisiensis & aliæ non paucae, propinquiore qui lentior est in retrahendo præferunt diligentior; quædam vero propinquiorem præferre decernunt;

nunt: si plures in eodem gradu positi jus suum exerceri velint, præfertur diligentior. Hinc etiam sequitur eos contra justitiam peccare, qui rem retrahunt in favorem amici, non ut eam per se possi leant; aut qui eamdem retrahunt ut majori pretio vendant. Alia est conditio domini feudalis: is enim jus suum retractus feudalis seu censualis, *retrait feodal*, potest alteri cedere, vendere, & omni modo transferre, ut notat Cabasut. *Theor. & prax.* lib. 6. cap. 9. n. 11. & ex eo Pontas, verbo *Retrait cal.* 3. Docet idem Cabasutius, jus *pralationis*, seu quod idem est, retractus feudalis, excludere, ipsos quoque agnatos emere aut retrahere volentes. Verum aliter se res habent in Galliis, ut docent Jurisconsulti nostri.

Dicitur 3. *intra certum tempus*; elapso enim anno & die tollitur facultas retractus: is vero annus currit contra majores & minores, absentes & præsentis, absque ulla spe restitutionis. Argou ubi infra: *Retra-*ctus feudalis intra quadraginta dies exerceri debet juxta Consuetudinem Parisiensem.

Dicitur 4. *rem immobilem*: quia mobilia quantumvis pretiosa, census consignativi, officia & ususfructus retrahi non possunt. Adi Authores hic citatos.

PUNCTUM SECUNDUM.

De venditione cum aliis pactis facta.

Quæres 1. Quid sit pactum legis commissoriae.

Resp. Est pactum quo vendens ea lege aliquid vendit, ut nisi emptor intra certum tempus pretium ejus solvat, res sit inempta, & contractus irritus: nisi tamen venditor in cujus solius arbitrio est legem commissoriae exercere, ei renunciare malit, & contractui stare, ut notat Colombet Paralit. in tit. 3. lib. 18. Digest.

Quæres 2. An pactum illud licitum sit.

Resp. affirmat: tum quia approbatur in Jure civili, tum quia nemini infert injuriam.

Quæres 3. Quid sit venditio cum pacto adjectionis in diem.

Resp. eam esse qua aliquid venditur ea conditione ut si alius intra tempus definitum meliorem offerat conditionem sive aliquid addendo pretio, sive solvendo loco & tempore opportuniori, sive aliter, res maneat inempta. Et hæc venditio iisdem de causis justa est & licita, propter quas licitam esse diximus venditionem cum pacto legis commissoriae; modo absit fraus & dolus, puta si venditorem pœniteret contractus, & fictum emptorem induceret, qui majus pretium offerre simularet.

Quæres 4. ad quem pertineant fructus medio tempore percepti, quando venditionis contractus dissolvitur.

Resp. cum Less. cap. 21. dub. 15. & Salmantic. punct. 2. §. 4. quæstionem hanc pendere ex modo quo venditio celebrata fuit: si enim venditor usus sit verbis directis, diserte exprimentibus contractum ipso facto nullum fore, ac si venditio celebrata non esset; tunc fructus intermedio tempore percepti ad venditorem pertinere debent, prout ad eum pertinerent, si venditio nunquam celebrata fuisset. Et ratio est, quia quidquid dicat ipse Lessius, venditio hæc non fuit absoluta, sed sub conditione si pretium solveretur, aut meliorem conditionem alius non offerret: unde contractus remansit in suspensio, & sic fructus domini esse debent pro illo tempore quo conditio perfecta non fuit. Si vero venditor usus sit verbis obliquis & indirectis, quibus exprimeret contractum esse rescindendum in posterum, vel rem reductoram esse ad venditorem; tunc fructus medii temporis ad emptorem pertinent; quia tunc contractus absolutus fuit, & solum dissolvitur ex tempore quo conditio melior offertur, vel pretium non solvitur. Cautè tamen monet Lessius, in his non tam inspiciendam esse formam verborum quæ sæpè

ambigua est, quam mentem contrahentium, quando res in foro conscientia agitur.

Circa venditionem sub hasta vide quæ dicta sunt supra.

SECTIO SECUNDA.

De negotiatione.

Negotiatio tripliciter sumitur, latissime, late & proprie. Negotiatio latissime sumpta nihil aliud est quam emptio necessarii, & venditio superflui. Et hæc non est propria negotiatio, ait S. Thomas, nec pertinet ad negotiatores, sed magis ad economos & politicos, qui habent providere vel domui vel civitati de necessariis ad victum. Negotiatio late sumpta est cum aliquid emitur, ut per industriam vel artem immutatum carius vendatur, ut si quis emat ferrum ut ex eo clavos, argentum ut inde vasa conficiat: neque ista est proprie & stricte dicta negotiatio, sed magis artificium. Negotiatio verò propria & magis rigorosa, à qua quis denominatur negotiator, ea est qua rem aliquam comparamus eo animo ut integram & non mutatam vendendo lucremur. Res autem revendenda comparari potest non solum emptione, sed etiam permutatione; nam & barbari permutando, & campsores pecuniam pro pecunia dando, negotiantur. Quæritur an hæc negotiatio per se & omnibus licita sit.

CONCLUSIO PRIMA.

Negotiatio per se nec mala est, nec prohibita.

Prob. 1. ex S. Augustino relato cap. 10. dist. 38. *Fornicari non... licet, negotiari vero aliquando licet.* Idem S. Doctor in Psalmum 70. *Negotiatio, ait, hominem non facit malum, sed iniquitas & mendacium.*

Prob. 2. Licitum est quod ex omni parte bonum esse potest: atqui negotiatio ex omni parte bona est, etiam ratione finis, de quo major est difficultas; potest enim quis lucrum labori suo correspondens intendere, tum ut familiam suam sustentet, tum ut patriam jayet rebus necessariis, cum non omnis ferat omnia tellus; ergo.

Dices Cap. 11. citatæ distinct. dicitur quod *ejiciens Dominus vendentes & ementes de templo*, significaverit quia homo mercator vix aut nunquam potest Deo placere; & ideo nullus Christianus debet esse mercator, aut si voluerit esse, proijciatur de Ecclesia.

Resp. cum Sylvio, verba illa desumpta esse non ex Chrylost. sed ex Opere imperfecto in Mattheum, quod non pauca habet de fide aliena. Quod si quis benignam adhibere velit interpretationem, dicendum est cum S. Thoma, hic sermonem esse de negotiatione quatenus in lucro per eam quæsito finem ultimum aliquis constituit, aut quatenus nimis communiter exercetur, nempe cum mendacio & perjurio, ut dicitur cit. cap. 11.

Et certe fatentur omnes cum eodem Sylvio, negotiationem adeo plerisque hominibus esse periculosam, ut facile non sit alicui persuadendum ut eam exerceat: id enim pene intendunt negotiatores, ut divites fiant, porro qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & nociva, quæ mergunt homines in interitum. 1. ad Timoth. 9. Eodem pertinet illud Ecclesiast. 26. v. 28. *Duæ species difficiles & periculose mihi apparuerunt; difficile exiit negotians à negligentia*, salutis nempe, ut intelligunt Doctores, & efficacius probat experientia; & non justificabitur caupo, sive venditor, à peccatis laborum.

Quæres quibus in casibus possit negotiatio esse illicita.

Resp. negotiationem posse illicitam fieri 1. ratione finis, ut si fiat propter solum lucrum, & tunc est peccatum saltem veniale; si vero ita fiat ut in lucro constituatur finis ultimus, tunc erit, ut loquitur Sylvius, execrabile vitium, etiam si absque alia quavis injustitia exerceatur. Censetur vero mercator ultimum finem in lucro reponere, quando plus lucrum diligit quam Deum, paratus scilicet Dei & Ecclesiæ præcepta potius transgredi, quam lucri acquirendi occasionem prætermittere. 2. ratione materiæ, ut si vendatur res non vendibilis, quales sunt res sacrae, vel res quæ licet ex se vendi possint, prohibetur tamen vendi juxta legem, puta si frumentum extra regnum vehatur, si vendantur Infidelibus arma, ferrum aut vasa sacra integra; secus si hæc facta sint, quia tunc sanctitatem amiserunt. 3.

ratio-

* *Le retrait conventionnel (qui produit l'action de remere) est proferé au lignager, & le lignager est préféré au féodal.* Ferrière, verbo *Retrait*. *Le Retrait lignager est tellement préférable au retrait féodal, qu'un parent de la ligne peut exercer le retrait lignager contre le Seigneur qui a retiré par retrait féodal, un fief qui étoit propre.... Le retrait n'est point considéré comme une seconde vente, & le retrayant ne doit point de droits seigneuriaux de son chef, si ce n'est qu'il retire sur le Seigneur même, qui avoit acquis ou retenu par puissance de fief.* Argou *Instit. au Droit François*, lib. 2. cap. 8. p. 214. & 220.

Sylv. in 9. 77. art. 4.

ratione temporis; unde peccant qui diebus festis vendunt, de quo alibi: item qui tempore Quadragesimæ carnes distribuunt, sive Catholicis qui carnibus vescendi copiam non acceperunt, sive Hæreticis qui non ægrotant; ii enim Ecclesiæ legibus ratione Baptismatis subditi sunt. Ita Collat Andeg. 4. ratione loci, ut si venditio fiat in templo, cœmeterio, aliisve locis divino cultui mancipatis. Est quidem alicubi consuetudo, quod cerei & Sanctorum imagines in templo vendantur; at in abusum esse corrigendum docet Sylvius, nisi rationabilis excuset necessitas. 5. Negotiatio illicita est, aliquando ratione personarum: sic in Gallia prohibitum est ne viri nobiles, aut Justitiæ officarii mercaturam exercent minuatim, *en détail*; de quo vide Savari lib. 1. part. 2. pag. 15. & sequentibus. Sic etiam Clericis negotiari non licet. Qua de re sit

CONCLUSIO SECUNDA.

Negotiatio Clericis & Religiosis strictè interdicta est.

Prob. 1. Quia commercium periculi plenum, quod hominem implicat negotiis sæcularibus, eumque à Deo penitus avocat, Clericis & Religiosis qui se suæque Evangelio consecraverunt, permissum esse non debet, cum vix Laicis licitum sit, ut diximus: atqui, ut etiam diximus, negotiatio quoddam est commercii genus plenum periculi, &c.

Prob. 2. Ex variis Juris Canonici textibus. Can. 10. dist. 88. jam citato, *Negotiari aliquando licet, aliquando non licet: antequam enim Ecclesiasticus quis sit, licet ei negotiari; facto jam non licet.*

Can. 6. *Ne Clerici vel Monachi &c.* sic loquitur Alexander III. *Secundum instituta prædecessorum nostrorum sub interminatione anathematis prohibemus ne Monachi vel Clerici causa lucri negotientur; ergo mortaliter peccant Clerici aut Monachi negotiatores, quia gravissima excommunicationis pœna iis non decernitur aut præparatur qui venialiter solum delinquant, ut dicetur ubi de censuris.* Hic quædam notanda.

1. Hæc non intelliguntur nisi de Clerico in Sacris constituto, aut Beneficiario, ut cum cæteris docet Habert. Intelliguntur tamen de Religiosis omnibus, iis etiam qui nullo Ordine sunt insigniti; modo tamen eos non excuset urgens necessitas.

2. Et si evidens non sit Canones allatos extendi ad Clericos qui non per se, sed per alios negotiantur, quia tanta non est in uno quam in alio indecentia, fatentur tamen multi Clericum qui per alium negotiatur saltem venialiter peccare, præcipue si non totam negotiationem Laico committat, sed sibi aliquam ejus retineat partem sollicitando, dirigendo, instruendo, & quasi superintendendo, ut loquuntur Salmantic. Imo addit, & bene Card. Lugo, tantam esse posse hanc superintendentiam, ut ad culpam mortalem perveniat; quod sæpe sæpius evenire non diffitebuntur omnes qui norunt quam inquietè temporalibus inhient bonis qui postquam Deum ut hæreditatis suæ partem elegerunt, retro convertuntur.

3. Non constat an Clericus in Sacris constitutus, qui semel aut iterum negotiaretur, mortalis peccati reus judicari debeat. Negant cum aliis multis Salmanticenses, quia cum Canones de Clerico negotiationem exercente loquuntur, eumque gravibus subjiciunt pœnis, non actum aliquem transeuntem, sed consuetudinem & habitum insinuant. Fatentur tamen iidem, quod si adsit scandalum, aut exerceatur negotiatio turpis, vel in magna quantitate, incurratur noxa mortalis. Certè qui Deum timet, nihil negligit, & ab omni mali specie fugit tanquam à colubro. Væ ei qui aliquid perpetraturus examinat, an mortale in eo peccatum sit, an veniale dumtaxat.

SECTIO III.

De venditione quæ fit creditò, vel anticipata solutione; ubi etiam de emptione chyrographorum.

TRiplex hic nobis difficultas discutienda venit. Prima, possintne res carius vendi creditò, seu ob dilationem solutionem, quàm præsentem pecunia. Secunda, possintne vilius emi anticipata solutione, seu cum prius solvitur pretium quàm tradantur merces. Tertia, liceatne chyrographa minoris emere quàm contineant. Quæ omnia ut solvantur, sit

CONCLUSIO PRIMA.

Non est licitum creditò vendere supra latitudinem pretii naturalis, aut supra pretium à Principe constitutum.

Prob. 1. ex cap. 6. & 10. *De usuris.* In hoc sic loquitur Urbanus III. *Consuluit nos tua devotio, an... quasi usurarius debeat judicari... negotiator qui merces suas longè majori pretio distrabit si ad faciendam solutionem prolixioris temporis dilatio prorogetur, quàm si ei incontinenti pretium persolvatur. Verum quid in his casibus tenendum sit ex Evangelio Luca manifestè dignoscitur, in quo dicitur: Mutuum date nihil inde sperantes. Addit hujusmodi homines ad ea quæ taliter sunt accepta restituenda efficaciter esse inducendos.*

Prob. 2. ex unanimi Theologorum consensu, qui idem docent cum S. Thoma 2. 2. q. 78. art. 2. ad 7. Illud licitum non est quod mera est usura: atqui carius vendere ob concessam solutionis dilationem mera est usura; idem enim est ac pecuniam, ex qua solvendum erat pretium mutuum dare emptori, & pro ea majorem accipere pecuniæ summam; ergo.

Dixi, *supra latitudinem pretii naturalis*: quia fatentur omnes eum, qui creditò vendit, vendere posse summo pretio; sicut qui anticipata solutione emit, infimo pretio emere potest, quia hæc pretia in se ipsis iusta sunt.

Fatentur etiam omnes licitum esse carius vendere creditò. 1. ratione lucri cessantis aut damni emergentis; si enim hi tituli sufficiant, ut quis aliquid supra fortem accipiat in mutuo, satis etiam esse debent ut quis pretio majori vendat. Sed ante omnia deberet venditor emptorem monere, se ob illud lucri cessantis incommodum pluris ei vendere quàm res mereatur, ut meliorem, si possit, alibi fortunam quærat. Addit Bannez in 2. 2. q. 77. art. 4. attentè observandum esse à Confessariis, an non fictus sit ille lucri cessantis titulus, ut esse solet, sive quia mercatores tantam habent pecuniæ copiam, ut eam totam in negotiationibus suis impensuri non sint; sive quia tantum mercium habent, ut partim eas oporteat vendere numerata pecunia, partim creditò: unde dum creditò vendunt & rigoroso pretio, tam lucrantur, quia multas merces distrahunt, quàm lucrarentur si præsentem pecuniam venderent, quia & minus mercium distraherent, & eas minori vendere pretio cogerentur.

2. Fatentur communiter carius vendi posse creditò, cum venditor pretium suum obtinere non poterit sine expensis, quia expensæ faciendæ locum habent damni emergentis, ut si emptor absens esse debeat, aut si non soleat solvere nisi post multa venditoris ad eum itinera, &c.

Quæres 1. An venditor qui credebatur se vendere numerata pecunia, & cui tamen emptor non vult statim solvere, possit eo quod creditò vendat majus pretium accipere.

Resp. Vel venditio perfecta est, vel non: si primum, non potest quidquam exigere supra pretium conventum: si secundum, potest pretium augere, quia supponitur venditio nondum peracta esse; augere tamen non potest nisi intra latitudinem iusti pretii.

Quæres 2. An qui vendit in cumulo merces, quas emptor minutim revendere debet, possit eas pretio summo vendere.

Resp. negat. Quia ex communi mercatorum æstimatione minus esse debet pretium rerum quæ venduntur in cumulo, quàm quæ minutim. Excipe nisi venditor ipse easdem merces minutim venditurus erat, quia tunc cessaret ei lucrum; tunc autem emptor nihil lucri ex earumdem mercium revenditione percipere posset, quia vendere non licet supra pretium rigorosum.

CONCLUSIO SECUNDA.

Non licet infra pretium vel legitimum vel naturale emere propter anticipatam solutionem.

Ratio est, quia, ut loquitur S. Thomas, *ista anticipatio solutionis pecuniæ habet mutui ab emptore dati rationem, cujus quoddam pretium est quod diminuitur de iusto pretio rei emptæ; ergo.*

Quæres, an sumi debeat pretium à tempore quo res traditur, an ab eo quo venditur.

Resp. Sumendum esse à tempore quo res traditur. Ratio est, quia res aliquot post venditionem mensibus tradendæ, non emuntur prout sunt acta cum venditio sit, sed prout erant cum tradentur: ergo ut iustum sit pretium,

pretium, debet constitui secundum æstimationem, quam habebunt eo tempore quo tradentur; ergo iterum, si quid de eo pretio detrahatur, detrahatur ob anticipatam solutionem, quod est usurarium. De hac quaestione quæ Theologos Hispanos plurimum exercet, ob lanas quæ v. g. 20. venduntur mense Januario, & non traduntur nisi mense Martio quo vult 30. ita ut interim emptores periculum non subeant, legendi sunt Salmantic. cap. 2. punct. 11. §. 2. ubi plures pro & contra Theologi adducuntur, qui tamen sponte fatentur sententiam nostram esse probabilissimam, securiorē & omnino consulendam.

Et re ipsa favet admodum Gregor. IX. cap. final. De usuris, cujus hæc sunt verba: *Qui dat centum solidos ut alio tempore totidem grani, vini & olei mensura reddantur, quæ licet tunc plus valeant, utrum plus vel minus solutionis tempore fuerint valitura verisimiliter dubitatur, non debet ex hoc usurarius reputari.* Ratione hujus dubii etiam excusatur qui pannos, granum, vinum, oleum, & alias merces vendit, ut amplius quam tunc valeant in certo termino recipiat pro eisdem, si tamen tempore contractus non fuerat venditurus.

In hoc textu tria notant Theologi. 1. In dubio an merces tempore traditionis plus vel minus valitura sint possunt vendi juxta pretium, quod habent tempore contractus & solutionis anticipatæ; quia in hoc casu æqualis est fors vendentis & ementis. 2. Si vendens statuerit merces servare usque ad tempus quo plures verisimiliter vendentur, & ita declaraverit emptori, potest absque injustitia propter lucrum cessans eo pretio merces vendere, quo vendendæ erant eo tempore ad quod illas servaturus esset, deductis tamen expensis quas ad earum conservationem facturum erat, & computata frumenti & olei diminutione. 3. Si certum sit e contrario merces plures valituras tempore traditionis, injustus & usurarius censeretur debet, qui ob anticipatam solutionem eas viliori pretio emit. Ita Habert & alii multi post Glossam.

Quod spectat ad tertiam difficultatem de chirographis, an minori pretio emi possint, sensus quaestionis est, an si Petrus dederit mihi chirographum quo obligatur ad solvendum mihi centum nummos post sex menses, possit quis facta mihi in præsentia solutione, hocce chirographum nonaginta tantum nummis emere. Huic quaestioni alia conjungitur, an liceat annum sensum ex contractu consignativo minori pretio emere quam creatus sit. Quam quidem quaestionem Galli Authores his verbis proponere solent: *Est-il permis d'acheter un contrat de constitution pour une somme moindre que la somme principale pour laquelle la rente a été créée, comme d'acheter dix huit mille livres une rente de mille livres, dont le prix de la constitution qu'on appelle de sort principal, est de vingt mille livres*; Ita Collat Andeg. de contract. t. 1. p. 409.

Respondent communiter Theologi distinguendo: vel chirographa quæ emuntur sunt liquida, certa, facilis solutionis; vel sunt litigiosa, solutionis incertæ, & quæ non sine difficultate & molestiis exigi possit. Si primum, tutior & communior sententia, quam contra Cajetanum, Toletum, Dianam, & alios quosdam, sequuntur Sylvester, Lugo, Bannez, Salmanticenses, & alii apud ipsos, docet non esse licitum hæc minoris emere quam contineant. Ratio fundamentalis sic proponi potest: Iniquus est contractus in quo non servatur æqualitas pretii cum re emptæ; atqui in contractu quo emuntur chirographa liquida, certa & facilia minoris quam contineant, non servatur æqualitas pretii cum re emptæ; ut enim tunc non servetur æqualitas pretii cum re emptæ, unum sufficit, nempe ut nummi centum post sex menses solvendi, tanti valeant quam nummi centum actu præsentis: atqui secluso lucri cessantis aut damni emergentis periculo, centum nummi post quatuor aut sex menses solvendi, tanti valent quanti nummi centum præsentis; si enim minus valerent nummi centum post menses sex numerandi, utique ob dilationem temporis: atqui valor eorum ob solam temporis dilationem minui non potest, alioqui licita esset usura, quæ ob solutionis dilationem aliquid accipit supra sortem; ergo.

Et vero qui chirographum centum nummorum post sex menses solvendorum emit nummis nonaginta præsentibus, idem facit ac si nummos nonaginta actu mutuo daret, ea conditione ut post sex menses centum reciperet; atqui hoc mera est usura; ergo.

Dices 1. Ex Lege Minus 204. De reg. jur. minus est habere actionem quam rem: atqui cum emitur chirographum, non emitur pecunia, sed actio ad illam; ergo.

Resp. dist. ant. minus est habere actionem, si res ad quam datur actio non obtineri possit nisi cum periculo, labore & expensis, conc. si sine his difficultatibus res obtinenda sit, neg. Fatemur itaque quod si debitum non sit liquidum, ita ut in eo recuperando merito timeri possint molestiæ, difficultates & similia, tunc possit minoris emi; at constanter negamus quod si hæc absint, non debeat tanti emi quanti res ipsa, quia tunc actio æquivaleret rei, juxta hanc aliam Legem quæ est inter regulas Juris civilis decima quinta, *Is qui actionem habet ad rem recuperandam, rem ipsam habere videtur.* Et vero si valeat allata objectio, excusandi sunt usurarii omnes; nam pro pecunia quam mutuo dant non accipiunt nisi actionem ad eandem pecuniam recuperandam.

Dices 2. Si aliquid in hac emptione peccatum admitteretur, maxime usura: atqui hic nulla est usura, usura enim omnis mutuum supponit: atqui nullum ibi est mutuum, nam vi mutui obligatur mutuarius ad aliquid solvendum: atqui in contractu de quo loquimur, nullus est contrahentium, qui ad quidpiam solvendum teneatur; ergo.

Resp. ad primum, neg. min. ad secundum, dico quod ibi sit mutuum virtuale, quo quis det minorem summam ut majorem comparet, aut saltem jus ad ipsam; quod quidem jus idem moraliter reputatur cum summa, quando hæc vi juris absque periculo & difficultate recuperari potest.

Ex his principiis colligit Habert cap. 1. §. 2. quid sentiendum sit de iis qui contractum census consignativi minori emunt pretio quam quo creatus est. In hoc tamen major est juxta aliquos quam in præcedenti casu difficultas: est enim qui chirographum emit, non tam emat pecuniam quam jus ad ipsam, certus tamen est futurum ut pecuniam illam definito quodam tempore obtineat; qui vero contractum census emit, capitale nunquam forte consequetur. Deinde æstimabit unus contractum cujus prævidet capitale post aliquot annos redditum iri; alter plures facit contractum quem sperat dissolvendum non esse: mallet is contractum cujus pensio à Principe aut viro summæ nobilitatis, quot annis solvenda est; iste hoc unum verebitur, ne quid cum magnatibus habeat negotii. Ita Author Collat. Andeg. qui ex his principiis colligit justum censuum consignativorum qui jam ante constituti sunt valorem, non semper eundem esse juxta communem hominum æstimationem; unde ulterius infert aliquando licitum esse hujusmodi contractus minori quam quo creati fuerant pretio emere; licet non alio liceat eos creare pretio quam qui à Principe taxatus est. Fatetur tamen idem Author, regulariter loquendo justum census consignativi liquidi & facilis pretium, illud ipsum esse quo constitutus est. Ita etiam sentit D. de Sainte Beuve tom. 2. cas. 145. ubi Navarri rationes impugnat, tamen eas tom. 1. cas. 203. adoptaret. Vid. Collat. Andeg. p. 409. Pontas Achar. cas. 15. qui refert resolutionem anno 1673. à multis Sorbonæ Doctoribus emissam, quo usuraria declaratur emptio census consignativi minori pretio facta quam idem census valeat secundum se, & ratione principalis. Huic sententiæ ut tutiori & probabiliori adhærendum est. Variæ autem circumstantiæ quæ efficiunt ut quis hunc contractum malit quam alterum, possunt quidem aliquando impedire ne emas, non autem efficere ut pretio viliori emas, posito quod emere velis.

Quod si chirographi aut census solutio difficilis sit, incerta & ardua, fatentur omnes licitum esse hæc minori pretio emere: sicut enim quod tantum est in spe, minoris valet quam quod est in actu ita quod dubium est minoris æstimatur quam quod est certum.

Sed quid dicendum si debitum in se arduum & difficile, possit facile & absque expensis recuperari ab emptore, eine licebit emere pretio viliori?

Resp. Affirmant multi, tum quia valor rei non sumitur ex utilitate privata ementis, sed ex communi hominum æstimatione, quæ profecto dubium chirographum longe minori loco haberet quam certum, si uterque venalis exponeretur: tum quia major utilitas quæ tunc emptori accrescit, non ex ipsa re proficiscitur, nec per se nocet venditori, sed tota oritur ex industria vel fortuna venditoris; ergo utilitas hæc proprium est emptoris bonum, quod ei proinde vendi non potest ab eo qui chirographum vendit; venderetur autem si majus ab eo quam cæteris omnibus pretium exigeret.

Contrariam opinionem tuerentur alii quidam, ut Malders, & Henricus à sancto Ignatio quorum hæc est

est ratio, quod titulus rei alicujus valorem non absolute diminuens, sed relative duntaxat, non potest valorem hunc diminuere relative ad eos in quibus locum non habet; ut patet, inquit, in titulo lucris cessantis, vel damni emergentis, qui pro iis solum pecuniæ valorem immutat quibus lucrum cessat, vel damnum emergat ex eiusdem pecuniæ absentia.

Hæc tamen ratio non admodum firma videtur: titulus enim lucris cessantis non ita communis est, ut communem hominum æstimationem mutare possit; sed chirographa in se difficilia, quæ vix uni aut alteri personæ facilia sunt, moraliter loquendo dici debent absolute difficilia, ac proinde ut talia emi possunt minori pretio ab eo etiam cujus bona fortuna efficit ut ipsi difficilia non sint: quemadmodum merces magno pretio vendi possunt ab eo relative, ad quem eadem merces non jam tanti sunt pretii, eo quod noverit magnam prope diem earundem copiam in eum ubi vendit locum adventuram esse.

SECTIO IV.

De venditione per proxenetas, & ea quæ fit accepta arrha.

Not. 1. Per proxenetas seu factores ii intelliguntur quibus aliquid committitur vendendum aut emendum nomine committentis.

Not. 2. Certum esse eos proxenetas qui rem supra justum pretium vendunt, teneri ad restituendum excessum, non domino, sed emptori, cum huic, non illi injustitiam fecerint.

Not. 3. Quod si rem vendendam industriâ suâ melioraverint, ideoque majori vendiderint pretio, possint incrementum hoc, prout industriæ suæ respondet, sibi arrogare. Idem dicendum si ad rem majori pretio vendendam extraordinariâ usi sint diligentia, & qualis nec debetur domino, nec ab eo exigere solet: ut si factori commissa sit res Parisiis vendenda, & is non nisi viginti in ejus pretium reperiens, eam aliò transtulerit, ubi triginta intra justii pretii latitudinem vendita fuit; tunc enim iniquè non ager, si mercedem labori suo proportionatam servet.

Notandum 4. Certum adhuc esse, quod si expresse vel tacite cum domino convenerit proxeneta, ut retineat id in quo excedet pretium sibi præfixum, possit illud servare. *Expressa* est conventio si dicat dominus, Tanti rem vende, quod ultra erit tuum esto: *tacita* verò, si dominus ei qui famulus suus non est, aut ita amicus ut operam ejus gratuitam fore merito præsumat, si, inquam, ei dominus venditionem committat, nec ei stipendii quidquam pro labore & industria assignet; merito enim præsumitur in stipendium assignare quod ultra præfixum pretium invenerit, nisi diligentiam excedat & laborem. Ita Salmantic. nec dissentit *Æthica amoris* p. 442. Cavendum tamen ne occultæ compensationi janua temerè aperiatur. His præcis casibus.

Quæritur 1. An proxeneta qui vendit supra, vel emit infra constitutum sibi pretium, non possit quod supra vel infra est sibi retinere.

Resp. neg. cum vulgo Theologorum. Ratio est, quia nullum habet titulum quo tale incrementum arrogare sibi possit. Non ratione rei, quæ sua non est; non ratione laboris, quia stipendium pro eo recipit, seu particulariter, seu generaliter si sit famulus, qui quotannis certâ mercede donatur; non etiam si se sponte obtulerit, ut tanquam amicus aliquid emeret aut venderet; non denique quia dominus ei pretium hoc expresse aut tacite assignaverit, quod hic non supponimus; ergo.

Quæritur 2. An si rei dominus dixerit proxenetæ, Vende librum hunc libris gallicis decem aut novem, quæ sunt pretium medium & infimum, possit proxeneta rem pretio illo sibi emere, & sic factam suam aliis summo pretio revendere, incrementum sibi servando.

Respondent Malderus, Lessius, & alii non pauci hoc licitum esse, utpote quod nullum afferat damnum seu domino cui datur pretium quod ipse præfixit, seu aliis quibus venditur in summo pretio, quia in summo pretio vendere licet, modo intra latitudinem justii; sed duas requirere solent conditiones iidem Theologi, quæ si desint, commercium hoc non caret furto. Prima est, ut commissarius rem, quam vendendam accepit, sibi emere non possit, nisi postquam satis adhibuit diligentia ut inveniret emptorem plus offerre paratum; ne-

quæ enim præsumendus est dominus velle ut proxeneta rem sibi commissam medio aut infimo pretio sibi retineat, antequam omni ope enisus fuerit pretium qualecumque invenire poterit, justum consequi. Secunda conditio est, ut proxeneta rei sic emptæ periculum in se suscipiat, & decernat taxatum à domino pretium eidem solvere, etiam si contingeret ut rem illam tanti vendere non posset, quanti ipsemet emit. Rarum porro est ut proxeneta in his sint animi dispositionibus constituti.

Hinc colliges, non nisi cautè permittendum esse ut factores aliquid à mercatoribus apud quos emunt accipiant; quia quod sartori cedit, à domino pro quo fit emptio solvi solet. Si tamen factores jam completo contractu aliquid accipiant à mercatoribus qui hac gratitudine eos ad officinas suas pertrahere nituntur, id reprehendi non potest; imo nec cessent culpandi, si quid ante perfectum contractum acciperent, modo aliunde eorum pro quibus emunt negotium fideliter peragant.

Quod spectat ad arrham, describitur à D. Ferriere, verbo *Arrhes*, Species quædam pignoris quod ab emptore venditori datur, live ut ostendat se venditionem habere pro perfecta, live ut rei emptæ pretium solvere incipiat, seu demum in multam, si forte contractui stare nolit. Hinc arrhæ suum, prout facta est conventio, effectum habent, quia licet regulariter arrhæ sint perfectæ emptionis & venditionis argumentum, aliquando sunt argumentum emptionis & venditionis contrahendæ, ut ex variis quas citat legibus colligit idem de Ferriere in Instit. lib. 3. tit. 24. tom. 5. Quod si quis esse debeat arrharum effectus nullâ expressâ conventionem declaratur, is qui recusat adimplere contractum, si quidem est emptor, perdit quod dedit; si vero venditor contractui stare nolit, duplum restituere compellitur. Ita Justinianus in loco mox citato. Vide Domat *Loix Civiles*. lib. 1. tit. 2. sect. 6.

SECTIO V.

De Monopolio.

Monopolium græca vox est, & unius venditionem sonat: definitur verò; Conspiratio quâ pauci aut plures mercatores conveniunt ut vel soli, vel certo quod voluerint pretio mercem aliquam vendant. Imo qui secum statueret rem certo quodam pretio vendere, is monopola diceretur.

Fatentur omnes licitum aliquando esse monopolium, illud nempe, quod sit autoritate publicâ, cum unus vel pauci à Principe obtinent facultatem, ut ipsi soli certas merces vendant, quas ab uno vel paucis vendi Reipublicæ expediens est, sive ob utilitatem quam inde capit Respublica, sive quia ut certæ quædam merces comparentur & expoliantur, tot necessarii sunt sumptus, ut ob damni periculum nemo eos in se suscipere veller, nisi haberet privilegium, ut solus venderet. Adde quod id statui possit absque privatorum injuria, justum scilicet pretium taxando, neque id relinquendo arbitrio illius cui privilegium conceditur, nisi vir frugi & timoræ conscientia esse cognoscatur: pretium vero tunc præsertim taxari debere videtur, cum agitur de rebus ad vitam necessariis, ut pane, vino, oleo, panno, ne immoderata venditoris aviditas populum excoriet; in aliis rebus quæ non nisi ad luxum, ostentationem, voluptatemve inserviunt, ut sunt picturæ, varia tapetum genera, & alia id genus, facilius habent venditori laxari possunt, ita ut tamen meminerit certos esse fines intra quos debeat consistere rectum. Sed cum monopolium tripliciter adhuc fieri possit. 1. Dum aliqui variis stratagematibus efficiunt, ut aliæ merces in urbem non introducantur, sicque majori pretio suas venundent. 2. Dum plures mercatores conveniunt de non vendendis aut emendis mercibus, nisi certo quod ipsi assignaverunt pretio. 3. demum, dum unus aut pauci merces omnes aut majorem earum partem coemunt, ut eas quo voluerint pretio aliis distrahant; idcirco de iis nobis differendum. Sit itaque

CONCLUSIO PRIMA.

Peccant contra justitiam, qui vi vel fraude impediunt ne alii merces suas in civitatem invehant; unde tenentur ad restituendum tum civibus qui carius emere coacti sunt, ob majorem mercium inopiam; tum mercatoribus quos ab introducendis mercibus suis prohibuerunt.

Prob.

Prob. Quia causa sunt injusta damni quod patiuntur tum cives, tum alii mercatores; quia utrique jus habent ne vel sibi mercium abundantia per vim & dolum auferatur, vel mercaturam suam exercere prohibeantur. Hinc patet, quàm graviter peccent urbium Præfecti, qui ut carius res suas vendant, alieni frumenti aut vini ingressum prohibent.

Si tamen alienarum mercium adventus causa foret, cur cives aut vicini merces suas legitimo pretio vendere non possent, liceret extraneos mercatores excludere: tum quia postulat commune bonum, ut incolæ loci extraneis præferantur, tum quia Reipublicæ interest, ut pecunia sua extra Provinciam non asportetur. Pariter si quis absque vi aut dolo, sed precibus solum aut negotiatione prohiberet, ne mercium copia in civitatem inveheretur, ut ipse suas commodius venderet, posset nequidem contra charitatem peccare, si nempe iusta ex causa lucrum suum intra iusti pretii latitudinem intenderet.

CONCLUSIO SECUNDA.

Peccant contra justitiam mercatores qui conveniunt de non vendendo nisi supra pretium rigorosum, aut non nisi pretio rigoroso.

Pars prior per se manifesta est, nemini enim supra pretium rigorosum vendere licet: ergo neque id vi monopolii licitum esse potest. Hinc sequitur mercatorem qui monopolii particeps non esset, vendere tutâ conscientia non posse eo pretio quod alii monopolæ supra rigorosum constituerunt. Ratio est, quia pretium illud reipsa in se injustum est. Idem servatâ proportionem dicendum de emptoribus qui conveniunt ut non nisi pretio infimo emant.

Pars posterior de qua nonnulli ambigunt, ut tutior, sic & longè probabilior videtur: cives enim jus habent ne cogantur emere summo pretio, aut vendere infimo. Hinc juxta leges forum rerum venialium liberum esse debet ad contrahendum intra iusti pretii latitudinem: atqui per tale monopolium cogantur cives, &c. unde hic intervenit vis quædam moralis, quæ concessam civibus à lege & jure gentium libertatem, iisdem eripit; ergo.

Obj. cum Salmanticensib. Banne, Lugo, Lessio, & aliis non paucis. Ante conventionem venditores jus habebant ad vendendas summo pretio merces suas, modò tamen intra latitudinem iusti: atqui jus illud per conventionem intra se factam non amittunt, & nihil aliud post eam conventionem faciunt quàm merces suas summo & tamen iusto pretio distrahere; ergo.

Resp. nego minorem, & dico venditores facto monopolio non solum vendere pretio rigoroso, quod licet, sed alios cogere ut emant pretio rigoroso, quod non licet, quia non licet suam ementibus libertatem auferre. Cautè igitur pensandum est monopolas non ideo juxta nos peccare contra justitiam, quia vendunt summo aut emunt infimo, sed quia alios cogunt emere summo aut non vendere nisi infimo; quæ duo valde differunt.

Inst. Si quis amico suo consulat, ut vendat pretio rigoroso, non peccat; ergo nec monopolæ, qui idem inter se faciunt.

Resp. neg. conseq. Monopolæ enim non tantum sibi consulunt, sed etiam inito contractu, imò nonnunquam juramento se obligant ut pretio aliquo vendant: ex hac verò ipsorum obligatione, quam simplex consilium non pareret, sequitur in emptoribus obligatio & necessitas rigoroso quod venditores constituerunt pretio ea quæ sibi necessaria sunt comparandi: per hoc autem justitiam lædi contendimus.

Inst. iterum. Qui violant justitiam tenentur ad restituendum. atqui ii monopolæ ad id non tenentur; tum quia non nisi iusto pretio vendidère, tum quia qui restituere debeant assignari non potest, ergo.

Resp. neg. min. & dico eos teneri ad restituendum, non propter excessum pretii, sed propter injustè ablatam civibus libertatem emendi infra summum, aut vendendi supra infimum: hæc autem restitutio ex prudentis viri arbitrio facienda est, attendendo præsertim spem majorem aut minorem, quam habere poterant cives emendi viliori pretio, aut vendendi majori.

Fatendum tamen excusari possent emptores, qui statuerent infimo solum pretio emere, ubi venditores summo tantum pretio vendere statuissem; quia scilicet ut clavum clavo pelleret, sic monopolium monopolio abigere licitum est, quò ad æqualitatem deve-

niatur. Si tamen una pars à monopolio suo desisteret, teneretur & alia desistere à suo.

CONCLUSIO TERTIA.

Quando unus vel pauci merces omnes congerunt, ut eas aucto pretio vendant, peccant contra justitiam, & ad restituendum tenentur.

Prob. Quia peccant contra justitiam, qui majori pretio vendunt: atqui mercatores de quibus loquimur pretio nimio vendunt; vendunt enim quasi rarum & deficiens id quod reipsa abundat; ergo.

Et certè frumentum in horreo unius hominis iniquè collectum, non pluris valet quàm si apud multos esset divisum: atqui tamen non venditur ab uno uti venderetur à pluribus; ergo.

CONCLUSIO QUARTA.

Qui merces suas supprimunt ut inde earum pretium augeatur, peccant contra justitiam.

Prob. Quia causa sunt cur iis rebus pretium imponatur ac si raræ forent, cum tamen raræ non sint; adeoque ut nimio emantur pretio: atqui hæc agendi ratio non charitatis tantum, sed & justitiæ legibus adversatur; ergo.

Neque tamen injustitiæ accusandi sunt, qui merces suas in illud servant tempus quo eas cariores fore præsumitur; modò caritatem hac arte non inducant, quia tunc nulli injuriam inferunt.

Ad monopolium injustum referuntur alia quædam illicita, ut 1. Si artifices inter se conveniant ut opus ab uno inchoatum ab altero non perficiatur; quæ conventio, utpote civibus noxia, merito Legibus proscripita est. Idem est si conveniant de operis suis non nisi certo pretio locandis. 2. Si mercatores falsum disseminent rumorem v. g. naves onustas mercibus submersas esse; vineas vel oliveta gelu decocta, moneta valorem immutatum iri, &c. ut interim eo quo voluerint pretio vendant aut emant. 3. Qui fictos apponunt licitatores, qui plus offerant, ut alii ascendant in pretio.

CAPUT II.

De Mutuo.

Mutuum secundum nominis etymologiam significat, id quod ex *meo tuum fit*: secundum nominis usum, aliquando sumitur pro re ipsa quæ mutuo datur, ut cum dicitur dari vel reddi *mutuum*. Frequentius accipitur pro contractu quo ea res alteri datur; atque hæc mutui acceptio præsentis est instituti: mutuum verò sic sumptum definiri potest, Contractus quo res numero, pondere, vel mensurâ constans usuque consumptibilis, transfertur in alterius dominium, cum obligatione aliam ejusdem speciei & bonitatis post temporis lapsum restituendi.

Dicitur 1. *Contractus*, quæ vox tenet locum generis: sic enim mutuum cum omnibus aliis contractibus convenit.

Dicitur 2. *quo res in alterius dominium transfertur*; & sic distinguitur tum ab iis contractibus, quibus dominium non transfertur, quales sunt depositum, conductio, locatio, &c. tum ab iis qui non requirunt traditionem rei, quales ii sunt qui verbis perficiuntur, ut emptio, venditio, locatio, &c.

Dicitur 3. *quo res numero, pondere, vel mensurâ constans, &c.* mutuum enim versatur (ut habetur in Instit. *Quibus modis re contrahitur*) circa res, quarum aliæ in numero dantur, ut pecunia, oves, fructus; aliæ in pondere, ut panis, caro, æs, argentum, aurum; &c. aliæ in mensura, ut vinum, oleum, aliaque liquida, vel arida; ut enim sua est liquidis, sic & lignis v. g. lapidibus, &c. mensura inest: hinc ut panis unus, sic ovis una mutuo dari potest; neque hic deest sufficiens ratio ponderis aut numeri, quidquid reclamet Lessius. Hinc etiam quia liber, equus, & alia similia non solent tradi ad pondus, numerum aut mensuram, non reputantur esse hujusce contractus materia.

Dicitur 4. *usu consumptibilis*, quia regulariter loquendo mutuum in iis rebus est quarum usus principalis adjunctam habet rei consumptionem, seu *physicam*, qualis est consumptio panis, vini, cæterorumque quibus ad victum utimur; seu *moralem*, quæ in alienatione aut permutatione consistit, qualis est consumptio

pecuniæ, quæ licet non pereat physicè, dicitur moraliter consumi, quia ita definit esse alienantis, ac si in rerum natura non esset.

Dixi, *regulariter*: quia censent multi mutuum in iis etiam rebus consistere posse, quarum usus consumptio non est: sic, inquit, qui laminam auream alteri mutuo daret ad aliquid inaurandum, cum obligatione æqualem tempore suo reddendi, mutuum exerceret de re per usum, ut hic intelligimus, unicum non consumptibili. Ita Lessius, Martinon, Polman, Salmanticenses, &c.

Dicitur 5. *cum obligatione reddendi aliam ejusdem speciei & bonitatis*. Mutuum quatenus habet annexam obligationem reddendi, differt à certis contractibus gratuitis, puta donatione; in ea enim nullum est onus reddendi: quatenus res reddenda alia esse debet, differt à commodato, locato, & conducto, in quibus, quia usus rei tantum conceditur, non autem substantia, res eadem, percepto usu, reddi debet: quatenus verò res hæc reddenda, licet alia in individuo, eadem est specie, differt mutuum à permutatione, quæ rebus potissimum diversæ speciei perficitur.

Porro res in eadem specie morali reddi debet, id est ejusdem esse bonitatis cum re tradita à mutuante: unde licet vinum nobile & deterius ejusdem speciei physice sint, haud tamen per deterius vini restitutionem mutuarius satisfaceret, si à mutuante generosius vinum accepisset: res enim reddita ejusdem cum accepta valoris esse debet, ut servetur æqualitas; ejusdem, inquam, valoris non extrinseci qui pro temporum varietate variatur, sed intrinseci. Hinc satisfacit qui constituto tempore frumenti modium ei quem acceperat non imparem restituit, tametsi frumenti valor multum imminutus sit. Licet autem regulariter loquendo mutuum in eadem specie solvi debeat, ut vinum pro vino; in pecunia tamen non tam attenditur species physica & materialis auri & argenti, quam formalis in valore consistens. Hinc quilibet pecuniâ satisfieri potest, nisi de contrario inter contrahentes convenerit: quin & eadem pecuniâ individualiter reddita, dum interim deteriorata non fuerit, satisfieri potest, quia licet possit mutuarius rem quam mutuo accepit alienare & consumere, ad id tamen non tenetur.

Dicitur 6. *post temporis lapsum*: sicque mutuum differt à cambio, in quo re unâ datâ statim altera redditur, puta nummus aureus pro argento. Ex mutuo exurgit in mutuante obligatio non repetendi statim mutuum, sed tempore præfixo: quod si nullum præfixum fuerit, id ex arbitrio viri boni, vel Judicis decreto determinandum est, inspectâ naturâ rei, personâ, & usu ad quem mutuum accipitur.

Ex hac definitione varia in ordine ad praxim inferri possunt corollaria.

Primum. Mutuo transfertur dominium re traditâ ergo si Petrus à Paulo quinquaginta nummos mutuatus, statim antequam vel iis usus fuerit, vel fuerit suam domum regressus, à furibus exponetur, damnum mutuarii est; ipse enim, utpote dominus, de casu etiam fortuito tenetur. Vid. Pontas, *Præf. mutuum*. cas. 7.

Secundum. In mutuo est obligatio reddendi rem aliam ejusdem bonitatis & valoris, cujus erat res cum mutuo data est; ergo si Titius commodaverit Joanni aureos decem, singulum quemque viginti libellarum, quorum valor creverit ante tempus restitutioni præfixum, non poterit idem Titius nisi ducentas libellas exigere, quia non amplius mutuo dedit; sicut positâ aureorum diminutione, eandem nihilominus summam meritò repeteret. Eandem tamen monetam exigere posset, posito quod de hoc, pacto quoque iusto cum mutuuario convenisset, ut 1. si mutuans pecuniam suam servaturus erat usque in illud tempus, nec mutuo dare voluerit nisi cum onere restituendi sibi paris conditionis nummos, aureos pro aureis, &c. 2. Si de futuro pecuniæ valore & gradu incertus, ad se pertinere vellet & emolumentum augmenti, & diminutionis periculum. Quod de pecunia dictum est, de frumento, vino, &c. dicta velim, quæ præfixo tempore eadem mensurâ restitui debent: si autem pecuniâ æstimentur, æstimabuntur pretio quo tempore solutionis vaneunt; hoc enim ex iis pretium compararet mutuans, si hæc restituta sibi in eadem specie dividere vellet. Si tamen mutuarius accepisset vini dolium ad puram & simplicem ejus æstimationem, solutio facienda esset juxta pretium quo vinum vendebatur tempore traditionis, etsi vini pretium subinde pluri-

mum crevisset. Ratio est, quia in hoc casu æstimatione rei perficitur ejus venditio, ut habetur L. *Æstimata res*. § 1. ff. lib. 24. tit. 3.

Si verò ipso mutui tempore rei æstimatio facta non fuerit, sequenda est æstimatio quam habitura est res tempore & loco quo reddi debet. Si de loco nihil dictum fuerit, æstimetur quanti ubi est petita, ut ait Lex *Vinum*. 22. ff. lib. 12. tit. 1. Vide Pontas verbo *Præf.* cas. 6.

Si tamen certò sciret mutuans aut mutuarius rem pluris aut minoris valituram, quo tempore facienda esset restitutio, non posset mutuans sine injustitia tot v. g. exigere vel nummos, vel modios frumenti, quot dedisset; quia tunc plus reciperet quam dedisset, si non materialiter, saltem formaliter. Hinc, ut notat Sylvius usuram committit, qui *mutuat frumentum vetus, ut reddatur novum eo tempore quo verisimile est illud pluris valiturum*.

Verissimum tamen est quod docet antiquus Theologus apud S. Thomam Opusc. 73. *De usur.* cap. 14. nempe quod in his mutui & usuræ casibus, conscientia aut excusat, aut accusat: unde quod uni vacat à culpa, hoc alius sine usuræ peccato non facit. Ponderanda igitur est plurimum intentio mutuantis, & dicendum cum mox citato Anthore, quod *quandocumque in mutuo vel ex mutuo intenditur spes lucri, tunc non caret vitio usuræ*. ... Potest autem excludi spes lucri ab intentione dantis mutui. ... & sic intendens in mutuando excusatur ab omni vitio usuræ. Ex his verbis colligit D. Pontas, Claudium qui Cæsariorum mutuo dat frumenti modios decem, medio mense Octobri, quo tempore vauit quisque modius assibus triginta, pacisci cum eo posse ut sibi totidem modii reddantur exeunte mense Junio, quo tempore communiter venduntur modii singuli quadraginta quinque assibus.

Hinc 2. juxta eundem, mense Martio vel Aprili certam frumenti mensuram mutuo dare possum eo pacto ut eadem mensura cum dimidio reddatur mihi mense Augusto vel Septembri, si constet, aut probabilissimum sit id quod à mutuuario reddatur mihi, non pluris tunc valiturum quam valeat id quod à me accepit: non enim teneor cuiquam cum boni mei detrimento mutuo dare.

Ratio est, quia aliud est vitare damnum, & aliud sperare lucrum. ... quicumque enim ex mutuo sperat lucrum, peccat usuræ vitio. ... sed non sic, qui ex mutuo vitat damnum. Sed qui exigit ut frumentum, quod usque ad mensem Junium servaturus erat, sibi solvatur juxta pretium quod eo tempore habet, damnum vitat, lucrum verò non facit.

Varia porro assignantur notæ, quibus rectane sit mutuantis intentio dijudicari potest. Prima est, ut mutuans omni tempore paratus sit rem mutuam accipere, etiam ante illud tempus determinatum, quo res verisimiliter debent esse cariores. Hoc modo spes lucri, etsi per accidens intendatur, non tamen per se, quia non tollit rationem gratuiti à mutuo.

2. Quod attinet ad casus de frumentis alio tempore quo cariora erunt restituendis, debet mutuans velle frumentum suum, nisi mutuo dederit, servare in illud tempus quo pluris vauibit.

3. Non potest exigere ut res quam mutuo dat, v. g. frumentum, sibi reddatur tempore, quo frumentum carius futurum est, nisi propter solam damni proprii vitiationem, puta ne frumento carens, teneatur alibi emere pretio majori, & sic reportet damnum de gratia mutui facta proximo. Ita idem Author Opusc. 73. Vide Pontas verbo *Usure*. cas. 17.

C A P U T III.

De Usura.

UT præcipuas quæstiones circa tanti momenti materiam à Theologis agitari solitas prosequamur, videndum 1. Quid, & quotuplex sit usura. 2. An ea prohibita sit, & quo jure. 3. Quibus ex titulis aliquid supra sortem accipere licitum sit, an ratione periculi lucri cessantis, &c. 4. Expendendum an vitiosa sint necne pacta quædam quæ mutuo addi solent, ut pactum injuriæ condonandæ, pactum remutuandi, &c. 5. Discutiendum quinam ad restituendum ratione lucri usurarii teneantur. 6. Explicandæ sunt usurariorum pœnæ. 7. & id videndum, an liceat mutuum accipere sub usura. 8. demum paucis agendum est de Montibus pietatis.

ARTICULUS I.

Quid, & quotuplex sit Usura.

USURA ab utendo dicta, idem significat quod usus, sive bonus, sive malus. Hinc apud Authores latius aliquando accipitur in bonam partem, pro usu nempe & lucro etiam licito. Ex usu tamen communiori factum est, ut vix aliter quam in malum sensum accipiat. A Græcis vocatur *τοκος*, id est *partus*, quia ejus ope pecunia, licet ex se sterilis, fructum aliquem seu *fecum* parit; unde apud Latinos nomen *fœnoris*. Ab Hebræis *Neshech*, id est *morsus*, dicitur, quia fœnerator alios mordet, & quasi devorat.

Usuræ nomen in malam partem acceptum dupliciter sumi potest. 1. pro actu seu mutatione vi cuius aliquid supra sortem recipitur. 2. pro objecto hujus actus, seu pro lucro quod ex mutuo nascitur.

Usura priori sensu non ineptè definitur, Contractus mutui cum obligatione reddendi sortem, & aliquid supra sortem præcisè vi mutui.

Dicitur 1. *contractus mutui*; usura enim necessario præsupponit mutuum, vel expressum de quo expressè convenitur, vel implicitum seu tacitum, quod ultimum tunc fit quando sub titulo alterius contractus vere fit mutuatio.

Dicitur 2. *cum obligatione civili nempe & stricta*, sive expressa sit, sive tacita, quæ postrema subest, cum signo, nutu, modo dandi vel loquendi, idem significatur quod pacto expresso.

Dicitur 3. *reddendi... aliquid supra sortem*, quod alii *accessionem ad capitale*, alii *lucrum dicunt*: hujus autem lucri nomine intelligitur omnis & sola res pretio æstimabilis, cujus generis sunt non ea solum, quæ in foro venduntur, sed & munus quodlibet, onus, aut civilis obligatio: hinc usurarius esset qui intentionem haberet mutuatarium obligandi ut Beneficium sibi conferret; licet enim Beneficii collatio, utpote spiritualis, pretio æstimari nequeat, ipsa tamen conferendi obligatio pretio æstimabilis est, ut & obligatio celebrandi, inquit Sylvius.

Dixi, *omnis & sola res*: hinc quia amicitia, licet pluris æstimetur quam pecunia, reipsa tamen auro & argento non æstimatur, usurarius non est qui ex mutuo alicujus amicitiam intendit; de quo infra.

Dicitur 4. *præcisè vi mutui*; si enim lucrum aliunde proveniat, usura non est, sive sit licitum, ut cum ex commodato debita merces percipitur, sive illicitum, ut cum aliquid supra legitimum pretium venditur: unde talis venditor non incurrit pœnas usurariorum.

Quia verò usuræ patroni notionem ejus invertunt, ut aliquid supra sortem absque injustitia percipi posse ostendant, ideo sit

CONCLUSIO.

Legitima est allata usuræ definitio.

Probat. Legitima est ea definitio quæ & ex Scriptura eruitur, & ex Patribus, neque aliunde peccat contra Logicæ regulas: atqui talis est allata usuræ definitio.

Primò quidem fundamentum habet in Scriptura. Ut enim prædicta definitio fundamentum habeat in Scripturis, satis est, ut ibi explicetur usura per exigentiam incrementi sortis, per acceptionem majoris, quam quod datum est pretii, denique per superabundantiam & excessum supra rem mutuo datam: atqui sic se res habet. *Levit. 25. Si attenuatus fuerit frater tuus... non accipias usuras ab eo: ecce præceptum; nec amplius quam dedisti: ecce præcepti explicatio. Et tunc ibid. Pecuniam tuam non dabis ei ad usuram, & fructuum superabundantiam non exiges. Unde S. Ambrosius post relatum eundem Levitici textum his verbis: Pecuniam tuam non dabis illi in usuram; & in amplius recipiendum non dabis illi escas tuas, pergit: Generaliter hæc sententia Dei omne sortis excludit argumentum.*

Idem colligitur ex *Ezech. cap. 18. Si genueris vir filium... ad usuram dantem & amplius accipientem, numquid vivet? non vivet. Et statim: Quod si genuerit filium qui... usuram & superabundantiam non acceperit, hic non morietur. Ibi usuræ conscius est, qui amplius & superabundantiam accipit; ergo ex eo loci breviter & nervosè defini potest usura, Accessio ad sortem ex mu-*

Tournelii Tomi II, P. III, De Justitia & Jure.

tuo percepta; quæ definitio ab ea quam attulimus reipsa non differt.

2. Prædicta definitio fundatur, vel potius continetur disertè in Patribus. *Usura est*, inquit Tertull. lib. 4. contra Marcion. *mutui redundantia. Usura est*, inquit Augustinus in Psalm. 36. *si plus quam dedisti expectes accipere. Usura est*, inquit Basil. in Psalm. 14. *si plus quam sortem acceperis.* Hinc est quod Gratianus Augustini, Hieronymi, aliorumque Patrum auctoritatem secutus, usuram definit c. 14. q. 3. *Emolumentum præter summam mutuo datam*: atqui hæc ipsam definitionem nostram continent; ergo.

3. demum, eadem definitio nullis Logices regulis adversatur; est enim brevis, clara, genereque & differentia constat; ergo.

Hinc apparet quam vitiosa, quam verbo Dei contraria sit hæc usuræ definitio à politicis quibusdam conficta: usura est *lucrum ex mutuo pauperibus aut indigentibus dato exactum aut speratum.* Quasi verò Scriptura & Patres usurarium lucrum restrinxerint ad mutuum quod pauperibus datur.

Hinc etiam patet quam graviter & scædè allucinetur Author libelli *de la pratique des Billets*, qui ut usuram quocumque tandem modo vindicet, docet quidem usuram nunquam esse sine mutuo, quod verum est; sed asserit nullum esse mutuum nisi res alicui detur ut ab eo physice consumenda: unde si cui vinum tradas ab ipso bibendum, mutuum esse asserit; si verò idem vinum dedaris alicui qui ipsum vendere velit, negat tunc esse mutuum, sed id vocat contractum commercii; unde ulterius infert te usurarium non fore, si postea eandem vini quantitatem, & aliquid supra ipsam recipias; quæ quidem misera sunt usurarii commenta. Nam ad mutuum satis est 1. ut aliquid fiat ex *meo tuo*. 2. ut detur alicui res pondere, numero & mensura constans, quæ fiat accipientis, ea lege ut aliam similem reddat, ut tradit Justinianus, sive qui rem illam accipit ex ea negotiari velit, aut eam alio quo voluerit modo expendere. De his vide solidè & latè differentem Jacobum Gaitte tract. de usura & fœnore cap. 2. sect. 3. 4. & 5. Nunc paucis de usuræ divisione dicendum.

Divisio duplex: una nominis in sua significata; altera rei in suas partes; aut generis in species suas. Usuræ nomen varium esse ac ambiguum jam monuimus ab initio, quia cum usura dicatur ab usu, tam latè patet usura quam usus ipse unde deducta est usuræ appellatio.

Usura dividitur à Jurisconsultis in lucratoriam, compensatoriam & punitoriam. Prima ea est qua percipitur lucrum ex mutuo. Secunda, qua exigitur aliquid supra sortem propter compensandum creditoris damnum. Tertia, qua imponitur pœna mutuatario in reddenda sorte moroso.

Usura lucratoria de qua solum agimus, dividitur 1. in realem & mentalem. *Realis* est cum vel apertè lucrum in pactum deducitur, ut si quis dicat, *Do tibi centum*, ea lege ut exacto anno reddas centum & quinque; vel saltem exterius insinuat mutuum non dari nisi sub spe & voluntate aliquid recipiendi supra sortem, ut si dixerat fœnerator: *Nosti morem meum in mutuando*; vel, *Spero futurum ut hæc pecunia à te non revertatur vacua.* *Mentalis* ea est qua lucrum ex mutuo intenditur, & de facto percipitur, sed absque pacto quocumque exteriori Hinc patet usuram non dici mentalem, ut pleraque peccata dicuntur mentalia, quia scilicet in sola mente consummantur; sed sicut simonia, quæ licet exterius perficiatur, dicitur mentalis quamdiu sit absque pacto.

Dividitur 2. in formalem seu apertam, & virtua-lem quæ etiam palliata dicitur: *Formalis* ea est qua ex mutuo formali & simplici percipitur lucrum: *virtualis* verò quæ sub specie alterius contractus exercetur, & in eo quasi imbibitur, ut cum carius vendis præcisè ob dilatam solutionem.

Dividitur 3. in *pactionalem*, quamdiu solum est in pacto, & nondum recipitur; & *exactionalem*, cum recipitur de facto.

Dividitur 4. in *usuram sortis*, qua datur lucrum pro pecunia accepta; & *usurom usuræ*, qua pro interesse non soluto lucrum datur, quatenus nempe ex usura non soluta novum conficitur capitale quod ad primum capitale accedit, & parit etiam interesse.

Dividitur 5. à Molinæo aliisque usuræ patronis, in legitimam; quæ modum à Legibus definitum servat; & non legitimam, quæ in justis finibus non sistit. Hæc divisio quam frivola sit ex Articulo sequenti judicabitur.

ARTICULUS II.

An, & quo jure prohibita sit usura.

Variæ prodierunt circa præsentem controversiam opiniones.

Prima Judæorum est & Græcorum schismaticorum, qui posthabita Patrum Orientalis Ecclesiæ auctoritate, usuram quamlibet, sive à pauperibus, sive à divitibus exigatur, licitam & utilem societati existimant. Nituntur priores Lege Mosaica, posteriores nonnullis Imperatorum legibus quæ collabente jam Imperio usuram non tam probaverunt, quam toleraverunt.

Secunda est Pseudo-Reformatorum, qui post exprobratam toties Ecclesiæ Romanæ in doctrina laxitatem, usuram alii aliis rationibus ducti comprobarunt. Dux ac magister erroris incedit Calvinus, qui usuram docet licitam duplici hac conditione. 1. Ut à pauperibus non exigatur. 2. Ut quæ exigatur à divitibus, non nimia exigatur, sed modum legibus definitum servet. Sic ille in Comment. ad cap. 18. Ezech. *Usuras quaslibet absque exceptione damnare nulla patitur ratio... Verum excipient qui contra sentiunt, simpliciter esse standum Dei judicio, qui generaliter omne fœnus populo suo interdicat. Respondeo, non nisi de pauperibus haberi sermonem, ideoque si cum divitis negotium sit, liberum jus fœnerandi permitti. Et infra: Clare patet veterem populum ab usuris fuisse prohibitum, sed hanc fuisse partem ordinis politici fateri necesse est; unde sequitur hodie (cùm nempe obsoleverunt judicialia Legis præcepta) usuras non esse illicitas, nisi quatenus cum æquitate & fraterna conjunctione pugnant.*

Erranti Calvino erroris comitem se fecit *Molinæus in Tract. de usur. num. 10. *Non est igitur, inquit, usura lege divina prohibita & illicita, nisi in quantum est contra charitatem... ergo creditor licet ultra sortem recipit.* Idem num. 85. tres hominum ordines facit. Primus pauperes complectitur, quibus eleemosina magis quam mutuum dari debet. Secundus indigentes qui pro tempore indigent, quamvis mutuum reddere possint, & his mutuum quoque gratuito dandum est. Tertius mercatores cæterosque complectitur, qui negotiando rem suam amplificant, & ab his usuram moderatam honestè & justè exigere posse dicit Molinæus.

Eandem sententiam, sed aliâ ingressus est viâ, Salmasius, apud quem usura per se honesta est, cùm merces locatæ pecuniæ sit. *«Qui lucrum in commercio probant, inquit, cur in mutuo improbant nescio... Locatio ædium, vestis, animalis, servi, &c. licita erit; licita non erit fœneratio, quæ propriè locatio est pecuniæ, tritici, hordei?»*

Eidem prope systemati stabilierulo allaboraverunt Catholici quidam, quos inter Author libelli *de la Pratique des Billets*, juxta quem, ut jam dictum est, duplex est mutui genus, unum quo res ad consumptionem datur, quod plerumque fit respectu indigentium; alterum quo datur ad negotiationem, ut cum mercatoribus fieri solet, qui ex mutuo res suas amplificant. In primo casu usuram esse fatetur, quidquid exigatur ultra sortem; verum à fœnoris labe excusat quidquid in secundo casu percipitur lucri ultra capitale.

Alio modo usuram defendit Grotius Comm. in 6. cap. Luc. Is usuram non excusat ob lucrum, quod ex mutuo percipit mutuarius, sed propter lucrum, quod ipse mutuans, mutuo datâ re suâ, jam percipere nequit. *«In venditionibus, inquit, non attenditur quæstus qui ab emptore percipi potest; id unum attendi solet, exui venditorem rei suæ dominio, ex qua proinde nihil jam possit fructus colligere.*

Tertia opinio vel potius sententia, est omnium sincerè Catholicorum, quibuscum sit

CONCLUSIO PRIMA.

Usura jure divino tam novo quam veteri prohibita est.

Prob. ex variis veteris & novi Testamenti textibus. E novo unum afferemus omni exceptione majorem: tres verò è veteri non minus evidentes, in quibus absolute & indistinctè prohibetur usura erga omnes, absque ulla prohibitionis hujus erga pauperes restrictione; unde omnis usuræ defensoribus præciditur effugiendi via. Primus textus è Lege, secundus è Psalmis, tertius è Prophetis eruetur.

Primus habetur Deuter. 23. v. 19. *«Non fœnerabis fratri ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem, sed alieno: fratri autem tuo quidquid indiget absque usura commodabis, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere tuo, in terra ad quam ingredieris possidendam.*

Unde sic: Ut ex eo loci prohibeatur usura quælibet, tria sufficiunt. 1. Ut ea generatim erga omnes prohibeatur. 2. Ut non prohibeatur nisi quatenus mala. 3. Ut ex eo quod erga alienigenas permittatur, nihil possit adversum nos concludi. Atqui hæc tria constant. 1. Usura erga omnes generatim prohibetur; nulla enim in citato textu pauperum fit mentio: hæc quippe verba, *Fratri tuo commodabis id quod indiget*, textum hunc ad pauperes restringere non possunt: tum quia non exprimunt nisi occasionem mutui; is enim dumtaxat mutuum petit, qui apud se non habet quod petit, adeoque eo indiget, etsi extremam aut gravem necessitatem non patitur: tum quia eadem verba, *id quod indiget*, neque in textu Hebraico leguntur, neque in Versione Septuaginta Interpretum, neque in Versione Syriaca, neque demum in ulla alia: tum denique quia ex hoc loco conclusere Patres, nullum ex pecunia etiam negotiatoribus tradita posse percipi emolumentum, cujuscumque tandem sit generis. *«Plerique, inquit S. Ambr. lib. de Tobia cap. 14. post relatum Deuteronomii textum, refugientes præcepta legis, cùm dedervint pecuniam negotiatoribus, non in pecunia usuras exigunt, sed de mercibus eorum tanquam usurarum emolumenta percipiunt... Fraus ista & circumscriptio Legis est, non custodia; & putas te pie facere, quia à negotiatore velut munus suscipis... Quodcumque sorti accedit usura est; quod velis ei nomen imponas, usura est. Si licitum est, cur vocabulum refugis? Si illicitum est, cur incrementum requiris?»* Ibi quot voces, tot adversus Molinæum fulmina. Non legit Ambrosius, ut Vulgata, *id quod indiget*, Usuram vocat quidquid ultra sortem percipitur; ergo usuras etiam moderatas Deuteronomio prohiberi putat, etiam cùm à negotiatoribus, sive in pecunia, sive in aliis rebus postulantur.

Confirm. 1. Quia Judæi, etsi quæstus cupidissimi, etsi sine sede, sine Lege, & palabundi vivant, ab omni tamen usura erga fratres & negotiatores abstinent.

Confirm. 2. Quia Lex usuram à fratribus exigere Judæis omnino vetabat; sed inter Judæos multi divites erant & negotiatores; ergo.

Confirm. 3. Eam Judæis usuram Lex vetat, quam erga alienigenas permittere videtur: sed nonnisi moderatam erga alienigenas permittere videtur Lex; quæ enim gravior est & modum non servat, juri omni contraria est; ergo vetita erat Judæis erga fratres etiam divites usura, etsi moderata.

2. Eodem textu prohibetur usura ut per se mala; allatus enim textus potius ad mentem Patrum, quam Calvinii, Molinzi, cæterorumque id genus explicari debet: atqui ex Ambr. prohibetur ibi usura ut Legis fraus & violatio, ut aliquid non pie factum & reipsa illicitum; ergo.

3. denique, licet ibi usura erga alienigenas non vetaretur, nihil inde concludi contra nos posset, ut infra ostendemus, ubi discutientur adversariorum momenta.

Secundus veteris Testamenti locus eruitur è Psalm. 14. ubi sic habetur: *«Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? ... Qui pecuniam suam non dedit ad usuram, &c.»* Quibus verbis consonat tertius locus, qui habetur apud Ezech. c. 18. *«Si genuerit vir filium... abominationem facientem, ad usuram dantem, numquid vivet? non vivet.*

Unde sic cum S. Ambrosio lib. de Tob. cap. 15. *«David benedictum æstimavit & dignum habitatione cælesti, qui pecuniam non dedit ad usuram: si ergo qui non dedit benedictus, sine dubio maledictus qui ad usuram dedit;»* ergo.

Confirm. ex S. Hieron. in hunc Psalmi locum, cujus hæc sunt verba: *«David evangelicum describens virum, & eum qui habitaturus sit in monte sancto Dei... in cunctos generaliter fœnus fieri vetavit.»* Unde sic: Quod generaliter vetitum est homini Christiano, illud sive paulò moderatius fiat, sive non, seu erga pauperes, seu erga divites, prohibitum dici debet: atqui usuram generaliter vetat Rex Propheta homini Christiano & in Ecclesia manere volenti, ex S. Hieron. ergo.

Ex quo etiam colligere est, factam in veteri Testamento usuræ prohibitionem non ad præcepta judicialia,

lia, seu politica, sed ad moralia referri debere, cum Ambrosius & ceteri Patres Lege Mosaica & Prophetis utantur, ut probent usuram, quia turpem & injustam, Christianis hominibus esse illicitam.

Quartum & ultimum argumentum nobis suppeditant verba Christi apud Luc. c. 6. «Si mutuum dederitis his à quibus speratis recipere, quæ gratia est vobis? Nam & peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant æqualia. Verumtamen diligite inimicos vestros: benefacite & mutuum date nihil inde sperantes; & erit merces vestra multa, & eritis filii Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos & malos.

Unde sic: Verba hæc, *mutuum date*, triplicem dantaxat habere sensum possunt: putà vel significant Christianos mutuum dare debere, etsi nullam beneficii paris vicem sperent; quomodo ibidem Deus solem suum super malos oriri facit, licet nullam ab iis gratitudinem speret: vel significant ab iis mutuum dari debere, tametsi ne ipsam quidem sortem recepturi sint, ad discrimen peccatorum, qui, ut ibidem dicitur, *peccatoribus fœnerantur ut recipiant æqualia*, id est ipsam sortem: qui enim usuras recipit, inæqualia recipit, plus nempe quàm dedit: vel denique mutuum dari debere sine ulla spe accessionis ad sortem; sed quidquid horum significant, usuram excludunt: certè enim spem lucri etiam moderati præcidit, qui sine spe vel paris beneficii, vel ipsius sortis, mutuum dari voluit; & longè est ut de aliquo supra sortem paciscatur, cui de ipsa sorte periclitandum est; ergo.

Nec dicas tertiam hanc verborum Christi explanationem merum esse consilium, sicut duæ primæ explanationes, quæ certè præcepti non sunt.

Nam 1. præcipit Christus, ut Christiani peccatores & Infideles superent: sed si lucrum etiam moderatum è mutuo sperare possent, non modò non superarent cæteros, sed ne ipsos quidem peccatores adæquarent; nam, ut ait Christus, *peccatores peccatoribus fœnerantur ut recipiant æqualia*, id est sortis repensionem: sed qui lucrum quandoque ex mutuo exigit aut sperat, inæqualia sanè recepturus mutuat, cum amplius recipiat quàm dedit; ergo peccatores non æquat, sed ab ipsis superatur.

Confirm. Ea Christi verba consilii loco haberi nequeunt, in quibus præceptum tota agnovit antiquitas: sed in his verbis, *mutuum date nihil inde sperantes*, verum præceptum tota agnovit antiquitas. Minor absque eo quòd adducatur longa auctoritatis Patrum catena, sufficienter probabitur è Salmasio non ignobili moderati fœnoris defensore. Sic ille lib. de usuris cap. 20. *Hæc Domini verba jugulum usura petere, non nemo ex veteribus Patribus & ex recentioribus Theologis existimavit. Tertullianus inter antiquiores, ne alios nominem, &c. Basiliius inter Græcos, &c.*

Et verò, usuram & fœnus quodcumque vi loci hujus prohibent innumera Concilia, innumeri Pontifices, qui Domini verba præcepti vim habere volunt. Ita quoque S. Ambros. lib. de Tob. cap. 14. & cap. 18. Cum Dominus, inquit, nihil ab iis, quibus mutuum dederimus, sperandum esse præcipiat. Hinc bellè & breviter S. Thomas 2. 2. q. 78. art. 1. ad 4. *Dare mutuum non semper tenetur homo, & ideo quantum ad hoc ponitur inter consilia; sed quòd homo lucrum de mutuo non querat, hoc cadit sub ratione præcepti.*

CONCLUSIO SECUNDA.

Usura prohibita est Jure Canonico, Cæsareo, & Gallico.

Prob. prima pars ex Concilio generali Viennensi, quod omnium instar erit: hæc verò ejus sunt verba Clement. unic. §. ult. *De usuris. Si quis in istum errorem inciderit ut pertinaciter affirmare præsumat, exercere usuras non esse peccatum, decernimus eum velut hæreticum esse puniendum.* Idem variis in Conventibus aut Synodis sanxere Gallicani Præsules: ita in primis Conventus Melodun. an. 1579. Concil. Remense an. 1583. Burdigal. an. ejusdem, Tolosan. an. 1590. Narbon. an. 1606. Hæc sunt Remensis Concilii verba: *Quisquis præter sortem præcipuam ex mutuo aliquid amplius exegerit vel acceperit, cujuscumque generis illud sit, modò pecuniâ æstimari possit, usurarius esse censetur.*

Prob. secunda pars, quia etsi Constantinus Magnus aliique Imperatores non pauci usuras non abrogaverint, certum tamen est easdem ab iis non approbatas

Tournellii Tomi II. P. III. De Justitia & Jure.

unquam fuisse, sed majoris mali vitandi gratiâ toleratas: atque hoc evidenter colligitur ex Novella 83. Imperatoris Leonis, qui in eo ipso decreto quo usuras permittit, agnoscit eas juri divino adversari, & idcirco à patre suo proscriptas fuisse, quia Lege divinâ prohibentur. Nec mirum quòd ita de usuris senserint Principes Christiani, cum vel ipsi Ethnici usuræ malum & iniquitatem agnoverint: unde veteres Romani majori odio fœneratorem quàm furem prosequabantur, & ita in legibus posuerunt furem dupli condemnari, fœneratorem quadrupli oportere. Verba sunt Marci Catonis lib. de Rep. in præm. Vid. Gaitte q. 7. cap. 1. & 2. vel quòd idem est, Collat. Paris. tom. 1. lib. 4.

Probari posset tertia pars longâ serie Edictorum, quæ à Principibus Francis prodire: pauca quædam referemus. Carolus Magnus in Capitularibus lib. 1. cap. 25. *Usura est ubi amplius requiritur quàm datur, v. g. si dederis solidum, & amplius requisieris.* Lib. 5. cap. 36. *Usuram non solum Clerici, sed nec Laici Christiani exigere debent.* Et Lib. 6. cap. 201. *Venerandi Canones, & divina prohibet auctoritas usuras accipere.* Non acriter minùs in usurarios sive Judæos, sive Christianos exarsit S. Ludovicus suo anni 1254. Edicto.

Easdem prohibuit Philippus IV. Regiâ suâ Constitutione an. 1312. quâ usuras etiam leviores severe coercet: *Voulons & commandons celles usures, enême de menue quantité... être corrigées & punies.*

Jam verò Leges istas merè pœnales esse, nec obligare in conscientia, merum est hominis iniqua dicere edocti commentum; cum iis prohibeatur usura ut Canonibus, auctoritati divinæ, regulisque omnibus contraria, ut ex solâ earum lectione inspicere potest. Vide eosdem Autores ubi supra.

CONCLUSIO TERTIA.

Usura jure etiam naturali prohibita est. Conclusio communis est & certa.

Prob. 1. Jus naturale prohibet illud omne, quod æqualitatem tollit: atqui usura æqualitatem tollit. Ibi enim tollitur æqualitas, ubi plus exigitur quàm datum fuerit: sed omnis usurarius plus exigit quàm ab eo datum est, ut docet S. Augustinus in Psalm. 36. dicens ipsum plus accipere velle quàm dedit; quod & probat S. Thom. hic 2. 2. q. 78. a. 1. ad 5. *Quia nempe recompenfatur sibi secundum æqualitatem, si tantum reddatur quantum mutuavit.* Ergo cum recipit centum quos mutuo dedit, recipit id omne quod dedit; si verò recipiat centum viginti, plus recipit quàm dedit, adeoque æqualitatem lædit simul & justitiam.

Prob. 2. Jure naturali veritum est, ne quis domino rem suam vendat: sed usurarius domino rei rem suam vendit; vendit enim mutuuario usum ipsius rei mutuo datæ: sed usus ille mutuatrii est, sicut & ipsa res mutuo data; ad quem enim pertinet res, ad eum pertinet usus rei, præsertim cum res non datur nisi propter usum; ergo.

Prob. 3. ratione, quem Catechismus Romanus è S. Thoma delumpfit, atque his proponit verbis: *Qui fœnerantur, bis idem vendunt, aut vendunt id quod non est.* Unde sic: *Æqualitatem & justitiam lædit, qui bis idem vendit, aut vendit illud quod non est, vel certè quod suum non est: atqui usurarius bis idem vendit, &c.* Qui enim usuras accipit, eas accipit vel pro pecunia, vel pro ejus usu; aliis enim titulis usuras percipi non posse paulò infra ostendemus: si pro pecunia bis idem vendit, & duplex recipit pro eadem re pretium; unum cum recipit sortem, alterum cum usuras recipit: si pro pecuniæ usu, vendit, ut notat sanctus Thomas, id quod non est; usus enim pecuniæ ab ipsa separatus, nullus est in mente ipsius mutantis; mutans enim pecuniam non dat nisi ad usum, vel potius abusum seu consumptionem; sed eo ipso quo non nisi ad abusum datur, jam nullus est ejus usus ab ipsa distinctus, qui computari possit: tam ergo ridiculus foret, qui pecuniæ mutuo datæ substantiam seorsim & usum computare vellet, quàm qui venditâ justo pretio tritici substantia, aliquid insuper pro ejus usu exigeret: sed ridiculus is atque iniquus venditor ab omnibus haberetur, quia secundo venderet usum propter quem solum rem ipsam vendere potuit; venderet ergo id quod vendibile non est. Licet igitur, ut notat hic Cajetanus, vinum & vini usus, putà bibere, distinguantur inesse naturæ, non tamen in ordine ad commutationes; neque seorsum vendi potest vinum, & seorsum quòd bibi possit; ergo.

Denique. Saltem usurarius vendito usu venderet id quod suum non est, quia, ut jam probatione secundâ dictum est, ad eum pertinet rei usus in quem translatum est dominium rei proprium, absolutum & independens: atqui per mutuum transfertur in mutuatarium dominium proprium, absolutum & independens: ut hinc patet. 1. Quod res si vel incendio, vel furto, aut alio quocumque casu pereat, mutuatario pereat, non mutuanti. 2. Quia mutuans rem mutuata statim atque mutuo dedit, repetere non potest; neque, inquit Sylvius; potest præscribere mutuatario ad quid uti debeat re mutuata: etsi putem præscribere posse homini sponso aut pignora non danti, ad quid uti non debeat; putâ ne infumatur pecunia in tali commercio, unde imminet mutuanti fortis mutuo datæ periculum. 3. Denique, quia contractus in quo non transferretur dominium, vel commodatum esset, vel locatum, non autem verum mutuum; ergo.

Prob. 4. Si possit mutuans aliquid accipere supra sortem, vel propter fructum quem ex mutuo percipit mutuatarius, vel propter utilitatem ei inde obvenientem, vel propter dilationem solutionis, vel propter obligationem non repetendi pecuniam ad certum tempus: atqui nullum ex his dici potest.

Non. 1. Propter fructum quem alter è re mutuata capit; res enim non fructificat nisi domino suo: sed mutuatarius rei dominus est; ergo mutuatario soli res mutuata fructificare potest; ergo si fructum ejus accipere mutuator velit, exiget fructum rei ad se non pertinentis.

Non 2. Propter utilitatem à mutuatario perceptam; putâ quia ope rei mutuata damnum vitavit &c. hæc enim utilitas non advenit mutuatario vi mutationis per se, cum ipse posset nullum aut non tantum è pecunia fructum percipere; sed advenit ex propria mutuatarii conditione, & operâ ejus: atqui iniquum est quod mutuans quidquam exigit pro eo quod mutuatarii est, non ipsius mutuantis; tam enim id iniquum est, quam iniquum sit rem alicui carius vendere, eò quod ex ipsa plurimum utilitatis industria sua percipere deberet: atqui alicui eâ de causâ rem justo carius vendere prorsus iniquum est; ergo.

Non 3. Propter dilationem solutionis mutuatario concessam. Si enim liceret mutuanti aliquid supra sortem accipere ob eam quam concedit dilationem, vel quia simpliciter concederetur dilatio, vel quia concederetur talis dilatio: atqui neutrum dici potest. Non primum: mutuum enim prout à precario differt; alioqui nullus mutui usus foret. Non secundum, nihil enim præcisè pro ea dilatione exigi potest, quæ præcisè & per se æstimabilis non est: atqui talis est hæc dilatio; tum quia ea est novum quoddam mutuum virtuale, pro quo nihil exigi magis potest, quam pro primo mutuo exigi quidquam possit; tum quia illud per se pretio æstimari non potest, vi cuius nihil perdit mutuans quod ultra sortem recuperare debeat: atqui vi dilationis præcisè nihil perdit mutuans quod ultra sortem recuperare debeat; dilatio enim per se sumpta seclusa est à damno emergente & lucro cessante; ergo vi solius dilationis, quæ ex hypothesi à mutuante citra ullum ejus incommodum conceditur, nihil à mutuatario exigi potest.

Cæteros aliquid supra sortem exigendi titulos qui plus habent difficultatis, discutiemus Articulo sequenti.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. contra primam Conclusionem. Sic habetur Deuter. cap. 23. v. 19. *Non fœnerabis fratri tuo ad usuram... sed alieno.* Ibidem cap. 28 v. 12. *Fœnerabis gentibus multis, & ipse à nullo fœnus accipies.* Hinc, ut notat Author libri cui titulus, *Traite de la pratique des Billets*, usura non prohibetur in veteri Testamento, nisi quoad pauperes: Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi qui habitat tecum, non urgebis eum quasi exactor, nec usuris opprimes. Ita Legislator ipse Moyses Exod. cap. 21. ad cuius sensum intelligendi sunt textus qui contra usuras educuntur è Davide, Ezechiele, & aliis, qui quod ædificarat Moyses destruere non potuerunt.

Denique Christus ipse usuram approbat Matth. c. 25. ubi de servo pigro conqueritur his verbis: *Oportuit ergo te committere pecuniam meam nummulariis, & veniens ego recepissem nique quod meum est cum usura.*

Ex iis sic: Quod per se malum est, permitti & approbari non potest à Deo: atqui Deus usuram in veteri Testamento permisit, non eam prohibuit nisi respectu pauperum; hanc ipse Christus in novo Testamento approbavit; ergo.

Resp. quoad cap. 23. Deuter. tripliciter. 1. neg. minor. hæc enim verba, *Fœnerabis alieno*, juxta Hebræum, *alienum mordebis fœnore*, nec præcipiunt, nec permittunt usuram respectu alieni; sed hunc, ut ipse notat Molinæus, sensum habent: Si quem usuris opprimas, jam non tractas ut fratrem, sed pro extraneo habes, ac pro hoste. Ex iis verò sic intellectis, nihil in usura patrocini colligi potest.

Resp. 2. dist. cum S. Thoma, qui sic loquitur 2. 2. q. 78. a. 1. *Quod ab extraneis usuram acciperent Judæi, non fuit eis concessum tanquam licitum, sed permissum ad majus malum vitandum; eo firmè modo, quo certis in locis toleratur meretricidium, quod ablit ut à Christianis permissum censeatur.*

Adde quod ex eo textu quantumvis rigorosè accipiator, id unum sequi possit, licitum fore Christianis usuram exercere erga alienigenas, Infideles scilicet, Turcas, aut Idololatrias, non autem erga Christianos, ut ne Judæis erga Judæos fœnerari licitum erat. Imò, ut profundè ratiocinatur S. Thomas ubi supra, neque id erga quemquam licebit Christianis, qui, ut loquitur S. Doctor, debent omnem hominem habere quasi proximum & fratrem, præsertim in statu Evangelii ad quod omnes vocentur. Ergo ex data Judæis licentia, quæcumque ea fuerit, nihil colligere possunt Christiani.

Resp. 3. aliter distinguendo: Judæis licitum erat usuras exercere Deo bonorum omnium domino jus concedente Judæis in alienigenarum bona, sicut iis aliquando licentiam dedit Ægyptios spoliandi, conc. secus, nego.

Solutio est S. Ambrosii. *Quis, inquit, erat tunc alienigena, nisi Amalec, nisi Amorrbæus, nisi hostes? Ibi usuram exige, cui meritis nocere desideras... ab hoc usuram exige quem non sit crimen occidere... ergo ubi jus belli, ibi etiam jus usurae.*

Ad textum è cap. 28. Deuter. fœnus ibi accipitur pro mutuo, non pro usura: Promittitur enim Judæis, inquit S. Thomas, *abundantia divitiarum, ex qua contingit quod aliis mutuari possint.* Sic Eccli. 29. dicitur: *Qui facit misericordiam fœneratur proximo suo: ubi vox fœnerandi idem est ac misericorditer mutuari; quo etiam sensu sumitur fœnerandi nomen apud prophanos.* Sic Plinius lib. 2. cap. 26. scribit solem cæteris sideribus fœnerare lumen suum, quia cæteris sideribus lumen communicat.

Ad confirm. nego usuram in veteri Lege nonnisi respectu pauperum prohiberi: contrarium patet ex generalibus qui supra adducti fuere, & amplius adduci potuissent, Scripturæ textibus. Neque vis eorum elidi vel comminui potest ex objecto Exodi textu, aliisve similibus; tum quia certum non est hæc verba, *populo meo pauperi*, continere restrictionem, alioqui & hæc verba, *qui habitat tecum*, restrictionem quoque continerent; ita ut Judæi exigere potuissent usuras etiam à fratribus suis egenis, modo in eadem cum ipsis civitate non habitassent, quod ne adversarius quidem admittere ausit. Ergo hæc verba, *populo meo pauperi*, non restringunt legem, inquit Grotius, sed exempli causa posita sunt, quia plerumque contingit ut pauperes magis quam divites opis egeant alienæ.

Ad argumentum è parabola Christi desumptum, resp. in parabolis non tam id esse spectandum unde deducuntur, quam id ad quod significandum adhibentur; quia aliquando de rebus non laudandis trahuntur quædam similitudines quæ ad opera laudabilia conducunt: sic Christus non laudavit iniquum Judicem, qui nec Deum timebat, nec homines reverebatur; non etiam approbavit villicum iniquitatis, qui de domini sui bonis amicos sibi fecit. Is ergo tantum est Christi parabola scopus, ut in bonis à Deo acceptis semper proficiamus, atque ut ad mentem Domini non ferrum, non plumbum, sed argentum igne examinatum deferamus; hæc enim est non pecuniæ, sed gratiæ fœneratio, ut docet S. Ambrosius enarr. in Psalm. 36. eamque solam non primam Christus commendatam voluit.

Obj. 2. contra secundam Conclusionem 1. Usura multis Digestorum & Codicis textibus approbatur. 2. Eam approbant ipsa Cleri Gallicani comitia quæ an. 1650. 1657. & sæpius deinceps præceperunt ut quæstori suo ob anticipatam necessariæ pecuniæ solutionem, decem pro centum solverentur.

Respon-

S. Thom.
2.2. q. 78.

Respondeo ad primum, usuras de quibus loquitur Jus Civile vel non approbatas fuisse, sed majoris mali vitandi gratia toleratas, vel id in quo ex hac parte deficiebat Jus Civile, correctum fuisse Jure Canonico, quod usurariorum fautores Hæreticis annumerat, & usurarios gravibus subicit pœnis.

Resp. ad secundum, Galliarum Præsules procul esse ab approbanda usura quam singuli suis in Diocæsisbus reprobant Episcopi: itaque non magis in comprobata usuræ suspicionem venire possunt, dum alicui decem pro centum solvunt, quam usuræ accusari possit qui pecunia indigens adit Judæum, eique aliquid supra capitale solvendum pollicetur, quia non patitur rerum suarum status ut aliter agat. Adde quod Præsules nostri id quod supra sortem concedunt, per modum compensationis largiantur, quia ingentes quibus egent summae sine magnis sumptibus coacervari non possunt.

Obj. 3. contra tertiam Conclusionem. Jus naturale permittit ut homo pretium accipiat pro eo quod non tenetur facere: sed plerumque qui dat mutuo, ad id faciendum non tenetur; ergo.

Resp. eum etiam qui vendit vinum aut aliquid aliud, facere id ad quod non tenetur: atqui tamen non potest aliquid exigere seorsim à pretio vini & supra ejus valorem; ergo à pari qui dat mutuo, non potest aliquid exigere supra id quod dedit.

Ratio ulterior est, quod sicut libera & gratuita vini venditio, non est æstimabilis seorsim à vino, quia nec prodest emptori, nec venditori incommodum affert, nisi ratione viri quod venditur; ita gratuita pecuniæ mutuatio non est æstimabilis seorsim à pecunia: unde non potes aliud pro mutuo ipso, aliud pro gratia quam facis mutuando pretium exigere; sed dum reddetur tibi id quod dedisti mutuo, sufficienter recompensatus eris, ut loquitur S. Thomas. Et certe, mutuatio pecuniæ est virtualis venditio illius pro alia simili suo tempore solvenda; ergo sicut pro gratia quam quis vinum vendendo facit, nihil exigere potest, præter ipsum vini pretium, ita à pari in mutuo.

Obj. 4. Pecunia numerata seu præsens pretiosior est numeranda & ablente: nam potest quis per primam negotiari, non per secundam; & re ipsa nemo est qui aureos centum præsentis pluris non æstimet, quam aureos centum post annum habendos: ergo nonaginta aurei præsentis æquivalent aureis centum post annum numerandis; adeoque centum accipere post annum, non est accipere supra sortem, nec proinde usurarium esse. Ita Caramuel lib. 2. Theologorum moralium n. 279.

Resp. damnatam esse hanc ab Innoc. XI. propositionem, *Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit qui non majoris faciat pecuniam præsentem quam futuram, potest creditor aliquid supra sortem à mutuatario exigere, & eo titulo ab usura excusari.* Et re ipsa aurei centum per se & seclusi omni quod ex iis fieri posset lucro, non pluris hodie valent quam post annum; neque possidenti sunt utiliores si in arca otiosi mansuri sint: quod si mutuans ex iis certo moraliter lucrum facturus erat, haud dubium est quin aliquid ratione lucris huius sibi cessantis possit supra sortem exigere: verum ratione pecuniæ ipsius nihil exigere potest; alioqui cum in omni mutuo essentialiter detur pecunia præsens non nisi in futurum reddenda, nullum est mutuum ex quo non posset aliquid recipi supra sortem, quod Scripturæ, Patribus & rationi esse contrarium supra probavimus.

Inst. Atqui ratione ipsius pecuniæ in præsentia data aliquid recipi potest.

Prob. Tam licitum est ratione auri vel argenti in monetam converti recipere aliquid supra sortem quam licitum sit aliquid recipere ratione ejusdem auri in vasa conversi; argentum enim monetatum specie non differt ab eo quod in vasa formatum est: atqui posterius ex omnium confesso licitum est; ergo.

Et vero, quidni aliqui pro usu pecuniæ recipere liceat, sicut aliquid recipitur pro usu domus.

Resp. ad primum, neg. subsumpt. ad secundum, neg. maj. ideo enim aliquid ratione auri in vasa conversi, aut domus locata recipi potest, tum qui neutrius dominium transfertur; tum quia valorum, domorumve usus principalis non est ipsa eorum consumptio, ut per se patet: at pecuniæ mutuo data dominium ex rei natura transfertur, eaque consumi non potest quin moraliter destruat; ergo longa est inter hæc disparitas.

Obj. 5. Iniquum non est si lucrum quod partim ex

pecunia mutuantis, partim ex industria debitoris proficiscitur, ita inter utrumque dividatur, ut eadem sit ratio lucris ad lucrum, quæ est pecuniæ ad industriam, aut industriæ ad pecuniam; est enim hæc negotiatio societas quædam, quæ, ut Justiniani verbis utar, *ita coiri posse non dubitatur, ut alter pecuniam conferat, alter non conferat, & tamen lucrum inter eos commune sit, quia sæpe opera alicujus pro pecunia valet.* Atqui lucrum quod facit mutuarius, partim ex ejus industria, partim ex mutuantis pecunia proficiscitur; ergo iniquum non est si lucrum illud mutuantem inter & mutuatarium certo modo dividatur.

Resp. dist. maj. iniquum non est ut lucrum dividatur, si pecunia remaneat in dominio creditoris seu mutuantis, ut accidit in vera societate, conc. si pecunia transeat in dominium mutuatarii, ejusque periculum ad ipsum pertineat, nego.

Porro pecunia per mutuum transit in dominium debitoris seu mutuatarii qui ejus periculum subit, quocumque modo pereat, ergo totum lucrum ejus esse debet. Contra vero ille qui committit pecuniam suam vel mercatori, vel artifici per modum societatis cujusdam, non transfert dominium pecuniæ suæ in illum, sed remanet ejus, ita quod cum periculo ipsius mercator de ea negotiatur, vel artifex operatur: & ideo sic licite potest partem lucris inde provenientis expetere tanquam de re sua. Ita S. Thomas cit. q. 78. art. 2. ad 5.

ARTICULUS III.

Quibus ex titulis possit aliquid exigere supra sortem.

USURAM per se malam esse usque adeo evidens est ex Scripturis & Traditione, ut id palam & aperte inficiari nemo ferè ausit; sed alia eundem ad scopum via multi incogitanter pervenere, tum tot admiserunt aliquid supra sortem recipiendi titulos, ut si ii verè sufficientiant, nemo nisi stupidus & hebes usuram admittere possit. Ex porro in medium adduci solent aliquid supra sortem recipiendi radices; nempe labor in pecunia numeranda; carentia gaudii quod parit pecuniæ suæ visus; obligatio non repetendi pecuniam usque ad certum tempus; difficultas recuperandæ sortis, ejusque amittendæ periculum; lucrum cessans & damnum emergens, de quibus sigillatim est differendum. Unde sit

CONCLUSIO PRIMA.

Labor in enumeranda pecunia non est sufficiens titulus aliquid supra sortem recipiendi.

Prob. Quia labor ille in omni mutuo reperitur, cum non detur mutuum v.g. pecuniarium, nisi numerata pecunia; ergo leges quæ prohibent ne in mutuo accipiatur aliquid supra sortem, nullam laboris hujus rationem haberi voluerunt; alioqui una subverterent manu quod altera ædificare conarentur, dum mutuum gratuitum esse juberent, & simul permetterent ut quid exigeretur pro labore mutui dandi, sine quo tamen mutuum dari non potest.

Adde quod si rigore loquendo possit quis exigere stipendium diei quam in numeranda pecunia insumpsit, stipendium illud non majus esse debeat, si multo majorem summam mutuo det quam si minorem, cum minus insumpsit temporis in numeranda majori, cum minus insumpsit temporis in numeranda minori, quæ v.g. solis aureis constat, quam in numeranda minori, quæ ex minori moneta consistit. Deinde stipendium hoc ejusdem esse debet rationis, ac illud quod lucrari solet homo ejusdem conditionis; nec singulis annis iterari potest, quia pecunia mutuo data semel tantum numeratur. Quæres autem an ita agant usurarii?

CONCLUSIO SECUNDA.

Carentia pecuniæ non est ratio sufficiens ad exigendum aliquid supra capitale.

Prob. Quia carentia illa mutuo essentialis est, cum fieri nequeat ut quis & pecuniam det mutuo, & eam simul retineat; ergo cum propter ipsum mutuum non liceat aliquid supra sortem recipere, nec id quoque propter carentiam ejus licitum esse potest.

Objicit Caramuel. Mutuo dans privat se recreatione videndi pecuniam suam: atqui recreatio illa est

pretio æstimabilis, sicut recreatio, quam quis percipit videndo comædiam, legendo fabulas; ergo.

Resp. neg. min. Fœtidi hujus argumenti homine Christiano penitus indigni. Inde enim sequitur 1. hominem quò avarior erit, & majori pecuniam suam affectu prosequetur, majorem supra capitale summam exigere posse. 2. venditorem, qui mercium suarum visu delectatur, & substantiam mercium, & carentiam hujus delectationis æstimare posse. 3. demum, delectatio quam habet avarus argenti sui & auri cumulum conspiciens, minuitur ob timorem, ne hæc sibi à furibus eripiantur, aut aliquo casu pereant: is porro timor æstimabilis esse debet, juxta Caramuel; ergo mutuarius, qui in se rei periculum sumit, satis ex hac parte mutuantem compensat.

CONCLUSIO TERTIA.

Obligatio non repetendi sortem ante certum tempus, annum, v. g. non est legitimus aliquid supra eandem sortem recipiendi titulus.

Prob. 1. è censura secundæ propositionis inter 48. ab Alexandro VII. damnatas, quæ sic habet: *Licetum est mutuantibus aliquid ultra sortem recipere, si se obligent ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.* Quam propositionem verbo Dei scripto & non scripto contrariam declaravit generalis Conventus Cleri Gallicani anno 1700.

Prob. 2. ratione. Non licet exigere aliquid pro eo, quod est de intrinseca ratione mutui: atqui obligatio non repetendi sortem ante certum tempus etiam si longum &c. De ratione enim mutui, prout à precario distinguitur, est quòd repeti nequeat ad nutum mutuantis, sed post certum ac determinatum tempus; determinatum utique per ipsummet contractum mutui, vel per circumstantias necessitatis ad finem mutui; ergo tempus illud, seu longum sit, seu breve, est de ratione mutui in ordine ad finem ejus. Tam enim tempus longum debet censi intrinsecum mutuo in ordine ad finem ejus, quàm quantitas magna censetur intrinseca in ordine ad exigentiam illius, qui magnam summam mutuo accipit: ergo sicut nihil exigere licet pro mutuo etiam majori quàm mutuuario necessarium sit, quia mutuum in magna quantitate datum nihil est aliud quàm mutuum magnum, ita nihil exigere licet pro eo etiam mutuo quòd concederetur ad tempus longius, cò quòd moraliter est necessarium ad fines mutui, quia hujusmodi mutuum nihil est aliud quàm mutuum longum.

Prob. 3. Non magis obligatio carenti re mutuata, eamque non repetendi ante tempus conditum, est æstimabilis supra valorem rei mutuata, quàm obligatio carenti re vendita est æstimabilis supra valorem rei vendita: atqui obligatio carenti re vendita non est æstimabilis supra rei vendita valorem; ergo à pari.

Prob. 4. Sicut obligatio non repetendi ante mensem, seclusis aliis titulis sufficienter compensatur obligatione mutuarii ad reddendum post mensem & subeundum toto hoc mense periculum; sic obligatio non repetendi ante annum sufficienter compensatur obligatione mutuarii ad reddendum post annum, & subeundum toto anno rei periculum.

Confirmatur ratio hæc ultima, quia & mutuum & obligatio ejus ante certum tempus non repetendi, ad æqualitatem compensatur per redditionem mutui, vi cuius mutuans æqualem recipit facultatem negotiandi ei prorsus æquivalentem qua se ad tempus privavit; ergo nihil superest pro quo possit amplius solvi.

Prob. ant. Si mutuum & onus ejusdem non repetendi æqualiter non compensarentur sola mutui redditione, utique quia mutuans non solum habuisset anno sequenti, reddita sibi pecunia, facultatem ea pro nutu utendi, sed etiam anno præcedente, quò ipsam mutuo dedit, imposito sibi onere eam non nisi post annum repetendi: atqui hæc ratio nulla est. Tum quia usus, vel potius facultas utendi sine lucro, & usu actuali non pluris valet quàm non usus: atqui homo iste pecunia sua de facto usus non erat; ergo cum ea redditur, tantum redditur quantum acceptum est. Tum quia ex communi hominum æstimatione non minus valet pecunia anno sequenti data cum facultate ea utendi in perpetuum, quàm valeat hoc anno data cum eadem facultate; ut ex eo patet quòd tanti possis fundum tuum anno sequenti vendere, quanti venderes anno præsentis, et si anno sequenti vendens, non des facultatem utendi anno præsentis: alioqui bona immobilia quotidie deberent pretio minui. Et hoc verum est

ipsius Dei judicio, quia non majorem rependet gloriam homini hodie merenti quantum meritis est Abel, quam rependerit ipsi Abel, licet Abel gloriam acceperit cum facultate ea utendi tot annorum millibus quibus posterior ea frui non potest. Ergo quòd præcessit, ipsius Dei judicio non computatur, quando recipitur facultas utendi aliqua re per totum quòd superest tempus. Idem servatur in pœna damnatis quocumque decesserint tempore inflictæ.

Si tamen facultas aliqua re utendi daretur ad tale tempus cum termino, quò res tardius daretur, eo minus apud homines valoris haberet: sic census vitalitii minoris venduntur senibus, quia facultas percipiendi redditus quæ est ad terminum vitæ, brevior est quò ætas provectior: sic vires quò magis ad interitum vergunt minoris vaneunt, quia fructus non sunt perpetui. Idem de gloria Cœlitum dici deberet, si certis concluderetur limitibus.

Solvuntur Objecta.

Objicies 1. In Contractu mutui servari debet plena mutuantem inter & mutuarium æqualitas: atqui si non compensatur obligatio non repetendi sortem, jam non servabitur æqualitas ex parte mutuarii; mutuarius enim redditione mutui compensabit quidem mutuum, at non compensabit obligationem non repetendi, quæ civilis est, & pretio æstimabilis.

Confirm. Tam potest qui dat centum nummos mutuo, aliquid exigere pro obligatione eos non repetendi, (ut in Bursa Antuerpiensi ætate sua fieri animadvertibat Lessius) quam id possit pro obligatione mutuos dandi centum nummos pro anno: atqui pro hoc potest, ergo & pro illo.

Prob. maj. Quia sicut onus mutuo dandi est pretio æstimabile, ita & onus non repetendi; onus enim non repetendi, est onus carenti pecunia, quæ est negotiationis instrumentum; obligatio autem privandi se artis suæ instrumento, pretio est æstimabilis; ergo &c.

Resp. ad primum, neg. min. Si enim tenetur mutuantem expectare tempus præfixum, ut repetat pecuniam mutuo datam, tenetur mutuarius 1. toto hoc tempore subire periculum rei. 2. Paratus esse ex gratitudine ad remutuandum, & expectare rei à se mutuandæ refusionem. 3. Si agatur de merce, puta de tritico, tenetur ipsam sanam & deterius non factam reddere, quòd sine certis sumptibus efficere non potest, à quibus immunem se facit mutuans: atqui hæc omnia mutuarii onera satis compensant obligationem non repetendæ sortis quam contraxit mutuans; ergo.

Quòd si hæc non sufficerent, sola mutui redditio compensationem hanc satis efficeret? ea enim mutui ad certum tempus non repetendi obligatio, per solam mutui redditionem satis compensatur, quæ cum sit mutuo intrinseca, seorsim ab eo computari non debet: sed obligatio mutui non repetendi, &c. ut supra notatum est.

Ad confirm. neg. maj. onus enim quòd in se suscipit aliquis, ut semper ad mutuo dandum paratus sit, præcedit ipsum mutuum, ab eo realiter distinguitur, & sine eo consistere potest; adeoque distinctam habet æstimabilitatem ab ipso mutuo, quæ consequenter sola mutui (si forte exigatur) refusione compensari non potest: atqui obligatio sortis non repetendæ mutuo ipsi intrinseca est, & aliunde satis compensatur per illud quòd subit mutuarius rei periculum; ergo non est par utrobique ratio.

Inst. Eadem in praxi sequuntur inconvenientia, si liceat ultra sortem accipere pro obligatione mutuo dandi: dicet enim mutuo dans, Ego pro mutuo nihil ultra sortem volo, sed gratis ad mensem mutuo, & obligo me ad mutuum per alios menses duodecim prorogandum, & pro hac obligatione aureum unum volo, &c.

Resp. neg. maj. obligatio enim ad remutuandum virtualiter singulis mensibus, idem est in rei veritate cum obligatione ad non repetendum mutuum per totum annum; ideoque verum est mutuum quò pro anno uno datur ergo pro ea exigere aliquid, palliata est usura.

Cum enumerati hætenus tituli ab omnibus pene Theologis ad aliquid supra sortem exigendum insufficientes judicentur, idcirco leviori eos calamo attigisse satis fuit: sed cum de aliis qui sequuntur major sit disceptatio, eos idcirco specialius indagare necessum est. Sit igitur.

SECTIO PRIMA.

Utrum ratione periculi probabilis liceat aliquid supra sortem accipere.

Negant communiter Theologi Parisienses & Lovanienses; sed affirmant multi, quos inter citantur Scotus in 4. dist. 15. q. 3. Major, Medina, Malderus, Sylvius ad q. 77. art. 1. quæritur 4. Prosper Fagnagnus, & ipse Henricus à S. Ignat. lib. 9. cap. 31. atque id probabile censet Van Roy cap. 5. q. 6.

Sed antequam solvatur quæstio, notand. 1. duplex in mutuo distingui posse periculum: unum generale quod idcirco intrinsecum dici potest; aliquid particulare seu extrinsecum. Periculum generale illud est quod reperitur in omni mutuo, vel *secundum se spectato*, ut quod bona illius cui datur mutuum, perire possint incendio, devastatione, similibusque casibus fortuitis; vel *spectato secundum finem* ad quem mutuum ordinatum fuit à Deo, ut quod mutuarius sit pauper, fideiussorem obtinere non possit, &c. Certum est enim ex Scripturis mutuum in gratiam & levamen pauperis præsertim institutum fuisse, ut cui per elemosynam succurrere teneremur, ei per mutuum aliquando opem feramus. Periculum particulare illud est quod à mutuo separari potest, ut quod pecunia detur homini nullius conscientie, prodigo, litium amanti, naviganti in mari procelloso, commercium periculosum habenti, merces per hostium castra, aut vias latronibus obstitas deferenti.

Not. 2. mutuante posse vel suscipere in se periculum jacturæ sortis, adeo ut illa pereunte sine mutuarii culpa, mutuans nihil repetere possit præter pretium sibi pro assecuratione sua promissum; vel periculum illud mutuuario relinquere, ita ut mutuarius rem restituere debeat, quocumque modo perierit: atque ad sensum hujusce distinctionis propositam quæstionem intelligere videntur aliqui ex supra citatis Theologis. His præmissis facilius est propositæ quæstionis solutio. Sit itaque

CONCLUSIO PRIMA.

Non licet aliquid supra sortem accipere ratione periculi quod in omni mutuo secundum se spectato reperitur.

Prob. 1. Non licet aliquid accipere supra sortem pro eo quod est de ratione intrinseca mutui; alioqui vi mutui præcisè liceret aliquid supra sortem accipere: atqui periculum generale est de intrinseca ratione mutui, ut ex ipsa definitione patet; ergo.

Prob. 2. Mutuantis conditio melior esse non debet conditione mutuarii; plena enim esse debet in omni contractu æqualitas: atqui longe melior esset mutuantis quam mutuarii conditio, si posset mutuans aliquid supra sortem exigere ratione periculi intrinseci secundum se spectati; hoc enim periculum subiret ipse mutuans, etiam si rem suam mutuo non daret; potest enim ea apud illum sicut & apud mutuarium innumeris casibus fortuitis absorberi; ergo.

CONCLUSIO SECUNDA.

Jure saltem divino illicitum est aliquid ultra sortem recipere propter periculum quod reperitur in mutuo spectato secundum finem ad quem fuit à Deo ordinatum.

Prob. 1. Quia præcepit Deus ut mutuum gratis pauperi daretur, ut supra probavimus: atqui mutuum nunquam gratis dabitur, si liceat aliquid recipere ultra sortem propter periculum paupertatis, si ita loqui fas est, annexum. Ratio est, quia tale periculum à tali mutuo moraliter inseparabile est; ergo.

Dices. Periculum illud auferri potest per fideiussorem aut pignus: ergo re ipsa est extrinsecum mutuo.

Res. neg. ant. moraliter & ordinariè loquendo: qui enim ob inopiam mutuum accipere coguntur, ordinariè non possunt fideiussorem aut pignus mutuo æquivalens præbere; ergo cum erga hujusmodi etiam homines lervari illud debeat, *Mutuum date, nihil inde sperantes*, sequitur nihil supra sortem recipi posse, cum iis aliquid mutuo datur, quia inutile foret præceptum gratis mutuo dandi, utpote quod ratione periculi quod huic statui necessario moraliter annexum est, semper eludi posset.

Prob. 2. Quia opinio quæ ratione periculi pauperum conditioni annexi, permittit ut quid supra sortem accipiat, manifeste cedit in oppressionem eorum qui pauperiores erant; si enim pro periculo quidpiam accipere licet, plus aliquid pro majori periculo accipere licebit: atqui majus esse solet periculum, prout pauperiores sunt ii quibus mutuo datur; ergo magis opprimi potuerunt, contra id Exodi 22. v. 25. *Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi... non opprimes eum.*

CONCLUSIO TERTIA.

Si mutuans in se sortis periculum recipiat, potest eo titulo aliquid supra ipsam sortem recipere.

Prob. Quia præter contractum mutui reperitur in hoc casu contractus assecurationis: atqui pro isto assecurationis contractu potest mutuans aliquid accipere, sicut & quilibet alius qui sortem assecuraret; ergo si Titius Cajo Jerosolimam naviganti mutuo det aureos mille, eorumque periculum in se suscipiat, potest de aliquo lucro pacisci, sicut & quilibet alius.

Dices. Si mutuans constitueret se fideiussorem, nihil accipere posset; ergo nihil etiam accipere potest si assecuratorem se constituat.

Resp. neg. conseq. Ratio disparitatis est quod mutuans qui se fideiussorem constituit, non aliud subeat periculum, quam qui dat mutuum simpliciter; tam enim posita sua fideiussione actionem habet in mutuarium qua eum ad mutui restitutionem obliget, quam si nulla intervenisset fideiussio; at vi contractus assecurationis mutuans excidit à repetendi mutui jure quod habuisset, si non fuisset assecurator; quia res assecurata assecuranti perit; ac proinde mutuans illud rei suæ, si fortuito pereat, non repetendæ onus subiens, potest aliquid ultra sortem accipere, sicut & quivis alius assecurator.

CONCLUSIO QUARTA.

Potest sine usura aliquid supra sortem accipi, propter periculum probabile extrinsecum sortis; id tamen vix in praxi evenit sine usura. Dux sunt partes.

Prob. prima pars 1. ex decisione Sacre Congregationis de propaganda fide, quam approbavit Innocentius X. quæque typis Romæ edita est an. 1645. His autem verbis interrogata fuerat S. Congregatio. *In Sinarum Regno lege stabilitum est, ut in mutuo triginta procentum accipiantur, absque respectu lucri cessantis aut damni emergentis. Quæritur utrum Sinesibus sit licitum pro pecuniarum suarum mutuo, licet non interveniat lucrum cessans aut damnum emergens prædictam pro centum triginta regni lege taxatam quantitatem accipere. Et causa dubitandi est, quia in recuperanda pecunia est aliquod periculum, scilicet quod qui accipit mutuatum fugiat, vel quod tardet in solvendo, vel quod necessarium sit coram Judice repetere, vel propter alia hujusmodi. Sic respondit S. Congregatio: Censuit S. Congregatio Cardinalium S. R. E. ratione mutui immediate & præcisè nihil esse exigendum ultra sortem principalem: si vero aliquid recipiant ratione periculi probabiliter imminens, prout in casu, non esse inquietandos, dummodo habeatur ratio probabilitatis periculi & qualitatis ejusdem, ac servata proportionem inter periculum & id quod accipitur. Et Innocentius X. præcepit omnibus Missionariis sub excommunicatione lata sententiæ, ut omnia responsa hujus Decreti observarent, & illis uterentur, donec sua Sanctitas, vel Sedes Apostolica aliud statuerit.*

Nec dicas quod tibi responsum fuisse testatur Henricus à S. Ignatio, cum resolutionem hanc allegaret, 1. Eam non esse certam satis. 2. Eam approbativam non esse, sed mere tolerativam. 3. Eam procedere in casu periculi extraordinarii, & longe majoris communi periculi.

Nam ad primum, Thomas Hurtadus ad calcem suarum resolutionum exhibet exemplar illius authenticatum per Notarium Apostolicum, qui *in verbo veritatis* attestatur se eam ex Registro dictæ Congregationis transcripsisse.

Ad secundum S. Congregatio positive respondet, inquietandos non esse qui aliquid recipiunt in terminis hujus resolutionis: Innocentius quoque X. sub pœna excommunicationis præcipit ut huic Decreto se conforment animarum directores: atqui mira esset & inaudita hæc agendi ratio, si Congregationi & Pontifici Romano peritulum fuisset eos criminis usuræ reos esse, qui aliqui propter periculum sortis in casu proposito acciperent; ergo.

Ad

Ad tertium, S. Congregatio loquitur de periculo quod mutuanti imminet ex fuga mutuatarii, ex ejus in solvendo mora, ex difficultate eum coram Judicibus Sinensibus insequendi; hæc vero pericula sunt quidem mutuo extrinseca, sed tanta non sunt, ut extraordinaria nuncupari possint.

Prob. 2. Tunc tantum committitur usura cum aliquid supra sortem exigitur, vel requiritur vi mutui: atqui, inquit Henricus à S. Ignatio, quod exigitur vel recipitur pro probabili sortis periculo, non exigitur vel recipitur ratione mutui. Illud enim non exigitur ratione mutui, quod non exigitur ratione alicujus intrinseci, sed extrinseci mutuo, ipsique per accidens annexi, atqui quod solum exigitur pro probabili sortis periculo, non exigitur ratione alicujus intrinseci, &c. tam enim probabile sortis periculum non nisi per accidens mutuo annexum est, quam damnum emergens & lucrum cessans; quippe ut à mutuo realiter separabile est lucrum cessans & damnum emergens, sic ab eodem separari potest & frequenter separatur probabile sortis periculum, v. g. quoties mutuans pro assécuracione sortis sufficientem accipit cautionem, vel pignus, vel hypothecam; ergo.

Confirmatur. Mutuum periculum non habet, nisi quando non minuitur cautione vel pignore: atqui essentialiale non est mutuo, ei saltem quod pauperibus non datur, ut careat tali munimine; atque muniminis hujus defectus tam se habet per accidens, quam cessatio lucri: ergo non magis tenetur mutuator defectum muniminis hujus gratis subire quam cessationem lucri, vel incurSIONem damni, cum æque defectus iste sit pretio æstimabilis, ut hic constat quod mutuans pacta pecunia cum aliquo pacisci possit, ut rem mutuata dato pignore sibi assécuret; ergo.

Prob. 3. Pro eo exigi aliquid potest, quod potest haberi tanquam damnum quoddam emergens, sicut & jactura lucri probabiliter futuri: atqui incurSIONe periculi sortis haberi potest tanquam damnum emergens; ut enim sit damnum emergens, satis est ut minoris valeat pecunia probabiliter non recipienda, vel non nisi difficultate recipienda, quam pecunia absque periculo & difficultate præsens: atqui non tanti valet pecunia probabiliter non recipienda, ut ex eo constat quod minoris vendatur debitum periculosum, quam si periculo careret; minoris quoque emi possit idem debitum, quia qui illud emit, exponit se periculo debiti illud non recipiendi, vel non nisi difficultate recipiendi, tametsi aliquando contingat illud absque difficultate recipi: ergo mutuator summæ in mutuatarii manu periculosa licet potest amplius exigere, quam si eam committeret manui non periculosa, pro eo quod se exponit periculo eam non recipiendi, licet postea contingat eam facile recipi.

Prob. 4. Tam licet propter prævisum sortis recipiendæ periculum grave & probabile, aliquid recipere supra sortem quam liceat carius vendere supra latitudinem pretii currentis, propter periculum futura difficultatis quam venditor probabiliter timet in sorte recipienda: atqui posterius licet, ergo & prius. Minor est S. Thomæ, seu Authoris Opusc. 73. de usura c. 7.

Prob. major. Ideo in hypothese allata carius justo vendere licet, quia plus valet pecunia præsens, & ab omni periculo immunis, quam pecunia non sine magnis difficultatibus recipienda: atqui pariter fors præsens & ab omni periculo immunis plus valet quam fors non recipienda, vel non nisi difficultate recipienda; ergo par utrobique ratio.

Solvuntur Objectiones.

Ob. 1. cap. Naviganti. de usuris. in quo sic loquitur Gregor. IX. Naviganti, vel eunti ad nundinas certam mutuans pecuniæ quantitatem, pro eo quod suscipit in se periculum, recepturus aliquid ultra sortem, usurarius est censendus: atqui hoc caput directe contra thesim nostram & S. Congregationis decisionem pugnat; ergo.

Resp. 1. Dicitur potest cum Authoribus haud certe contemnendis, mendum irrepsisse in ordinariam hujusce Canonis lectionem, ita ut legi non debeat, usurarius est censendus, bene vero, usurarius non est censendus. Atque hoc indicant hæc quæ proximè sequuntur verba: Ille quoque qui dat decem solidos, ut alio tempore totidem sibi grani, vini, vel olei mensuræ reddantur, quæ licet tunc plus valeant, utrum plus vel minus solutionis tempore sint valitura, verisimiliter dubitatur,

non debet ex eo usurarius judicari. Hæc particula quoque conformitatem prioris casus cum posteriori indicat; ergo exprimit eum de quo agitur in primo casu usurarium non esse, sicut nec ille usurarius est de quo agitur in posteriori, alioqui incongruè admodum locutus fuisset Pontifex, utpote qui adhibuisset particulam copulativam quoque, loco adversativæ tamen, vel sed; legitima enim & obvia est hæc phrasia, Qui hoc facit usurarius est, sed usurarius non est qui istud agit: at incongrua prorsus est & incongrua hæc loquendi ratio, Qui hoc facit usurarius est, ille quoque qui facit istud usurarius dici non potest.

Resp. 2. dist. usurarius est si noluerit mutuum dare nisi sub hac conditione, ut ipse sortis periculum certo pretio in se susciperet, conc. usurarius est præcise quia ratione assécuracionis aliquid supra sortem recepit, neg. In primo casu usurarius est, quia mutuatario imponit onus pretio æstimabile, quatenus eum privat libertate assécurandi sortem alia quæ sibi magis placuerit viâ v. g. per pignus aut fidejussorem: at non magis usurarius esse potest aliquid supra sortem accipiendo, præcise pro suscepto in se rei mutuo datæ periculo, quam quilibet alius, qui eodem justo pretio sortem hanc assécuretur. Hinc, ut notat Prosper Fagnanus, non dicit Greg. IX. Qui naviganti certam mutuans pecuniæ quantitatem, & pro eo quod in se suscipit periculum, aliquid recipit supra sortem, usurarius est, sed usurarius est censendus: quasi senserit eum non necessariū esse usurarium, sed talem præsumi & censi debere in foro exteriori, nisi sufficienter probet se bonâ fide in se suscepisse periculum rei mutuata, non autem ut usuram palliaret. Sic Ecclesia simoniacos censet electores, quibus data vel promissa fuit pecunia, nec iis habet fidem, etsi dicant se non fuisse hæc pecuniâ motos ad eligendum, quia aliâs electuri erant; censet, inquam, esse simoniacos, non quia semper tales sint coram Deo, sed quia tales esse solent, ut notat Glossa in cap. Præsentiam. 1. q. 1.

Obj. 2. Ea opinio admitti non debet, quâ posita omnis usura excusabitur, & non nisi ab idiotis poterit perpetrari: atqui excusabitur usura quælibet, si propter sortis periculum aliquid liceat supra sortem recipere; equis enim timere non potest ne fors sua pereat, hoc præsertim tempore misero, quo vel ipsi ditiores quotidie foro cedunt?

Resp. neg. min. Nam 1. ne ii quidem qui magis astuti sunt, periculum sortis allegare possunt, quoties mutuataris sufficiens pignus offert, cautionemve aut hypothecam. 2. non omne periculum, sed illud tantum quod probabile est, & tale prudenter judicatur, esse potest titulus aliquid supra sortem recipiendi. 3. tandem, periculum quod mutuo, saltem prout à Deo ordinatur, intrinsecum est, non est titulus sufficiens, ut diximus Conclusionem secundâ.

Obj. 3. Si liceat aliquid accipere supra sortem pro periculo probabili sortis, tanto plus exigere licebit, quanto majus erit periculum; ac proinde cum tanto plus sit periculum, quanto major est mutuataris paupertas & indigentia, longè plus exigi poterit à pauperibus quàm à divitibus: adeoque pauperes usuris opprimuntur contra Scripturæ præceptum.

Resp. dist. maj. Tanto plus exigere licebit, quanto majus erit periculum extrinsecum, conc. intrinsecum, neg. Hæc obiectio, ut patet ex dictis supra, non pugnat contra nos, sed ad summam contra eos, qui cum Henrico à S. Ignatio non distinguunt inter periculum annexum paupertati, cui Deus per mutuum succurri voluit, & alia pericula quæ à mutuo separari possunt.

Dixi, ad summum, quia Theologi isti etsi fateantur tantò majus ex natura rei auctarium exigi posse, quanto majus est periculum, hoc tamen limitant ratione charitatis, quæ præcipit ut prætentio alioqui justa relaxetur erga pauperes, juxta illud 1. Joan. 3. Qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clausit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo? Et Eccli. 29. v. 13. Perde pecuniam propter fratrem & amicum tuum; non abscondas illam sub lapide in perditionem. Pone thesaurum tuum in præceptis Altissimi, & proderit tibi magis quam aurum.

Inst. Vel mutuans tenetur mutuum dare ex charitate, vel non. Si primum, debet juxta nos mutuum gratis dare: si secundum, potest mutuum non dare, & sic se à periculo eximere: quòd si dare velit, debet mutui conditionem sequi, sibi que imputare quòd subierit periculum.

Resp.

Resp. 1. Plerumque contingere, ut mutuans non ex charitate, sed quasi invitus mutuo det, ut cum mutuat alicui potenti cuius iram veretur; aut cum nisi mutuo dederit, rixæ & odia suscitari debent.

Resp. 2. Quod sicut qui ratione lucri cessantis aliquid recipit supra sortem, sequitur mutui conditionem sic & eam sequatur qui ratione probabilis periculi, plus exigit quam dederit.

Obj. 4. Mutuans suam solum indemnitate intendere potest: atqui eam illicitè intendit per exigentiam alicujus pretii supra sortem; medium enim quod nullam cum fine proportionem habet, intendi licitè non potest: atqui exigentia pretii alicujus supra sortem, nullam habet cum mutuantis indemnitate proportionem. Vel enim mutuarius sortem cum auctario reddet tempore præscripto, vel non est redditurus sortem nec auctarium. Si primum, mutuans plus recipiet quam ad indemnitate suam necessarium fuerit: si secundum, nulla erit mutuantis indemnitas, utpote qui non auctarium modo, sed & ipsum capitale perdet; ergo.

Resp. Ad primum & secundum, neg. min. & dico mutuante intendere indemnitate suam seu immunitatem, non à damno probabiliter futuro, sed à damno actu & præsentialiter existente, quod quidem damnum mutuans incurrit actu & de facto, hoc ipso quod pecuniam quæ in manu sua majoris est valoris, committit manus periculosa in qua minoris valet, ut ex eo patet, quod minoris venderetur hujusmodi debitum, quam debitum aliud certum & non periculosum. Nihil itaque refert quod damnum quod probabiliter futurum timeretur, eveniat postea vel non, quia pactum de auctario non initur pro futuro illo damno, quod forte non erit, sed pro periculo ejus probabili quod actu esse supponitur. Sic qui vendit jactum retis in flumen, non vendit ipsos pisces qui forte non capientur; sed spem eorum probabilem, quæ de facto est. Ita ferme citatus jam multoties Theologus.

Inst. Si mutuans pro periculo quod actu subit amittendæ sortis, auctarium exigere possit, poterit pro periculo auctarii hujus amittendi aliud auctarium accipere, & sic in infinitum: atqui absurdum est & usurarium consequens; ergo, &c.

Resp. neg. sequelam: Tum quia periculum omne uno auctario satis compensari potest, prout prudenter æstimatum fuerit; tum quia si pro periculo nummorum centum exigantur decem, pro periculo horum decem, nonnisi pars minutissima, puta vigesima exigi poterit, sicque statim devenietur ad minimam quantitatem, cujus periculum nulla erit moraliter loquendo æstimatione dignum.

Nunc paucis probanda est Conclusionis secunda pars quæ statuit, vix contingere in praxi ut ab usura immunes sint qui ratione periculi aliquid supra sortem exigunt. Ratio est, quia ut id licitè fiat, variæ requiruntur conditiones quæ raro servantur. 1. Necesse est ut absit intentio lucrandi ex mutuo; quia alias, etiam secluso pacto, erit usura mentalis. 2. Periculum debet esse verum, probabiliusque fundatum conjecturis; non autem fictum, prout facile fingitur ab iis qui lucrari amant. 3. Mutuatio liberum esse debet fidejussorem aut pignus pro asscuratione sortis mutuanti præstare, nec debet cogi ad paciscendum de isto periculo. 4. Ut mutuans non plus pro isto periculo exigit, quam vel ipse, vel mutuarius alteri dare vellent pro hujusce periculi asscuratione. 5. Ita servandæ sunt justitiæ leges, ut non violentur eæ quæ sunt charitatis: atqui conditiones illas pauci eorum norunt qui mutuo dant, pauciores ad praxim redigunt; ita enim plerique lucro inhiant, ut seclusa ejus spe lucrum non darent; cum probabile periculum sentiunt, mutuo non dant; inter periculi qualitatem non distinguunt, sed ab omnibus æqualiter exigunt; fidejussores aut pignora recusant, ut quocumque tandem modo aliquid supra sortem recipiant, &c. Ergo rarum est ut in eorum agendi rationem non irrepit usuræ fuligo.

SECTIO SECUNDA.

An ratione lucri cessantis & damni emergentis liceat aliquid supra sortem accipere.

Not. 1. Tunc dicitur alicui lucrum cessare, quando non acquirit lucrum aliquod temporale quod probabiliter acquisiturus erat si mutuum non dedisset: ut

si pecunia quam mutuo dedit usurus erat in emptionem census, vineæ, fundive alterius fructiferi, aut ad negotiationem, & similia. Tunc vero dicitur damnum emergere, cum quis ob mutuum aliquid suis in rebus patitur detrimenti: ut si carius debeat emere triticum; si domus ejus ruinæ exponatur, quia caret pecunia qua eam reficere possit; item si agrum colere nequeat, si aliquam boni sui partem viliori pretio vendere teneatur ut mutuuario indigenti opem ferat.

Not. 2. Constans est & communis S. Thomæ doctrina, quod liceat aliquid ultra sortem exigere titulo damni emergentis, ac non ita convenit inter Doctores an aliquid titulo lucri cessantis exigi possit; negat enim Dominicus Sotus, & cum eo alii non pauci: quapropter ut difficultas enodetur, sit

CONCLUSIO.

Licet mutuanti aliquid ultra sortem exigere. 1. Ratione damni emergentis. 2. Ratione lucri cessantis. 3. Modo servantur aliquæ conditiones.

Prob. Prima pars. 1. Quia non teneor damnum pati ut alteri beneficium præstem: atqui paterer damnum ex beneficio alteri collato, si jacturæ quam propter mutuum feci compensationem exigere non possem, ergo.

2. Quia postulat æquitas ut si rebus tuis consulam, ut vicissim indemnitate meæ consulas; atqui non consuleres si damnum quod tua causa patior, non rescires; ergo.

3. Si quis exigit à mutuuario impenas in transmittendo ad eum mutuo factas, non peccat, quia hoc unum agit ut indemnem se præstet: ergo à pari in proposito.

Prob. Secunda pars. 1. Quia vetat æquitas ne quis dispendium patiatur, unde videtur præmium meruisse. c. 2. De fidejussoribus: sed si non liceret aliquid exigere titulo lucri cessantis, haud dubiè dispendium pateretur quis ob gratiam alteri præstam; ergo.

2. Ut aliquid titulo lucri cessantis recipere liceat, satis est ut pecunia negotiationi, aut alii lucro certo vel probabili destinata, & per hoc fructifera, pluris valeat quam ipsa eadem secundum se præcisè spectata: atqui pecunia sic destinata pluris valet; valet enim præter se ipsam id quod valet spes lucri probabilis: atqui spes lucri probabilis per se pretio æstimabilis est, cum constet spem probabilem capturæ piscium justo pretio vendi posse, ut non semel diximus; ergo.

3. Licet ex communi sententia aliquid ultra sortem recipere, propter damnum emergens; atqui lucrum cessans est damnum aliquod emergens; quia non solus ille damnum patitur qui perdit aureos centum quos habet de facto, sed ille etiam qui ab eorum quos habiturus erat consecutione impeditur; atque sicut jus suum & spem alii vendere poterat, sic & ei vendere potest cui mutuum donat; ergo.

Prob. Tertia pars, enumeratione facta conditionum quæ à sanioribus Theologis exigi solent, ut purificetur exigentia pretii supra sortem in casibus propositis.

Prima conditio est, ut lucrum cesset, aut damnum emergat ratione mutui verè, non autem fictitiè, vel ex culpa mutuantis: porro non censetur lucrum cessare ratione mutui, nisi cum mutuans dat pecuniam verè & certo negotiationi destinata. Imo si mutuans apud se pecunias otiosas habeat, quibus scilicet neque ad negotiationem, nec ad usum familiæ, filiarum dotes, casuum fortuitorum provisionem ulurus erat, non censetur ei lucrum cessasse ob mutuum; quia etiam post mutuum idem poterat percipere lucrum quod ante, cum ex hypothesi satis habeat pecuniæ ut idem commercium faciat; sola ergo ejus voluntas, non vero pecuniæ carentia in causa est cur ei lucrum cesset. Ita Cajetan. Navarus, Tolet. Van Roy & alii passim. Idem aicendum si mutuans in alea & ludo perdat: tunc enim si quid damni patitur, illud non mutuo, sed insanæ ejus agendi rationi tribuendum est.

Secunda conditio est, ut lucrum sit certo aut verisimiliter, & quidem justo titulo, percipiendum, si facta non fuisset mutuatio. Ita etiam communiter Theologi; unde sequitur

1. Eum qui per mutuum impeditur à consecutione lucri injusti, non ideo posse aliquid supra sortem recipere, quia id solum verè possumus quod justè possumus.

2. Eum qui pecuniam suam experiendi gratia committitur erat commercio alicui planè dubio, nihil etiam supra sortem exigere posse; lucrum enim mere possibile non censetur cessare; sed requiritur probabile

bilis ejus futurius, quia possibilitas ratio non habetur. Ita Tolet. lib. 5. cap. 33.

Tertia est, ut mutuator non exigit integrum quod sperat lucrum, sed quanti spes æstimatur. Ratio est 1. Quia ex recepto axioma, *Id quod est in spe, non æquivallet ei quod est in re.* 2. Quia minus æstimatur lucrum periculo & expensis subiectum, quam si ab iis immune fuerit. An vero deducenda sit æstimatio laboris in tali lucro comparando, controversatur. Negant multi, & nos cum ipsis; alioqui cum labor lucro acquirendo plerumque æquivalet, ut cernere est in agricolis & mercatoribus, vix unquam aliquid supra sortem ratione lucris cessantis posset accipi. De hoc jam supra.

Quarta est, ut mutuans moneat mutuatarium de lucro cessante, tum qui fortè nollet mutuatarium cum hoc onere mutuari, sed meliorem alibi fortunam quæreret; tum quia non magis præsumi posset in auctarium hoc tanquam justum consentire quam in usuram; imo minus, quia qui usuras promittit non tenetur stare contractui, aut saltem sperat fieri posse ut usurarius sibi restituat tempore mortis, quod non contingeret in præsentis casu. Ita Salmanticenses contra Navarram, Lugo & alios: unde sequitur quod si mutuator lucris cessantis compensationem in pactum non deduxerit, mutuatarium ad eam non teneatur. Non enim tenebitur ex contractu mutui, quandoquidem vi mutui tenetur dumtaxat ad restitutionem sortis: non etiam ratione injustæ damnificationis, quia supponitur non fuisse causa damni per culpabilem restituendi moram: nec demum ratione rei acceptæ, quia mutuum reddendo se penitus liberat; ergo mutuans lucris cessationem imputare sibi debet. *Debebas enim, ait S. Thomas, q. 3. De malo. art. 4. sibi cavisse, ne detrimentum incurreret, nec ille qui mutuum accipit debet damnum incurrere de stultitia mutuantis.*

Quinta est, ut compensatio lucris cessantis non exigatur eo ipso tempore quo datur mutuum, neque ex mutuatæ pecuniis extrahatur: si quis enim mutuo dat centum nummos, & statim pro lucro cessaturo retrahat decem, jam re ipsa non mutuatur centum, sed nonaginta; adeoque injustè tantum exigit, ac si re ipsa centum mutuo dedisset. Existimant tamen aliqui eum nihil acturum mali, qui ab initio acciperet aliquid à mutuatarium in alio genere quam in quo mutuum dedisset. Ita Van Roy pag. 332. juxta quem si mutues centum aureos, potes ab initio recipere triticum valens decem, pro compensatione lucris cessantis, modo tamen nihil inde mutuatarium subeat incommodi.

Sexta est, ut mercator malit negotiari; si enim mallet mutuare, mutuum daret spe lucris, contra illud, *Mutuum date nihil inde sperantes.*

Sed quid, si mercator ultro subtrahat negotiationi pecuniam suam ut eam det mutuo, poteritne aliquid supra sortem accipere?

Resp. Negat. Ratio est, quia hæc pecunia, utpote quæ negotiationi destinata non sit, non pluris valet quam per se æstimetur; neque est semen lucris distincti ab eo quod ex mutuo percipitur: porro plus accipere quam per se valet pecunia, & ex mutuo lucrum percipere, usurarium est; secus si pecunia negotiationi destinata esset, tunc enim esset semen lucris distincti ab eo quod ex mutuo præcisè nascitur.

Sed quid, si mercator intra se dicat, Vellem negotiari, nisi multi mutuum peterent?

Respondet Habert post Mag. Grandin, mercatorem hunc in eo etiam casu non posse aliquid supra sortem recipere. Ratio est, quia re ipsa tali homini lucrum non cessat, cum, ut supponimus, re ipsa nolit negotiari. Nec refert quod vellet negotiari, quia primaria ejus intentio est mutuum dandi, si possit, non vero negotiandi, nisi in hypothese quod nemo occurrat qui pecuniam ejus mutuo accipere velit; id vero non efficit ut ei re ipsa lucrum cesset.

Hinc sequitur mutuantes ferè illud esse inculcandum, ut mutuantes animo charitatis & benevolentiae, non autem animo avaritiæ, & ut lucrum majus aut certius referant; alias convincuntur auctarium quærere, non tam ratione lucris cessantis, quam ratione mutui: tale vero motivum efficit ut saltem mentaliter usurarii sint, juxta illud Authoris Opusculi 73. De usuris cap. 6. *In mutuis vitium usurae annexum est, eo quod fiant spe lucris.*

Quæres an si mutuatarium auctarium promiserit pro damno probabiliter emerfuro, quod tamen de facto non evenierit, teneatur auctarium illud solvere.

Resp. negativè. Ratio est, quia mutuans auctarium exigere non potest nisi ad suam indemnitatem: atqui

cum damnum de facto non contingit, nulla opus est indemnitatem; ergo. Ita Author Collat. Paris. tom. 1. lib. 6. p. 263. Pontas verbo *Usura*. cap. 26. edit. nov. Sylvius ad quæst. 77. a. 1. quæritur 4. pag. 528. & alii.

Docet tamen idem Theologus ibidem, & post eum Decog p. 317. quod si mutuatarium pacisci velit cum mutuante de certa pecuniæ summa, vi cujus quasi redimere velit periculum probabile, non autem eventum expectare, docet, inquam, hoc esse licitum; unde si nullum posteam damnum eveniat, poterit tamen mutuans auctarium exigere, ratione nempe periculi cui fuit subiectus, quod quidem periculum pretio est æstimabile. Et vero legitimi sunt contractus in quibus contrahentes commodo & damno se exponunt: atqui mutuans de quo hic major est difficultas, ut commodo sic & damno se exponit, ut enim lucrari, sic & perdere potest; & si multum damni patiatur, nihil ultra pactam pecuniam exigere poterit. Porro pacta pecunia minor esse debet, quia damnum probabile non tanti est quanti reale.

SECTIO TERTIA.

An donatio sit titulus sufficiens ad recipiendum supra sortem.

UNanimis est Theologorum sententia, licitum esse mutuanti id accipere quod sibi gratis & liberaliter à mutuatarium donatur: tum quia lex mutui legi liberalitatis & gratitudinis contraria non est; tum quia mutuans peioris non est conditionis quia mutuum dedit quam si non dedisset; imo melioris, cum beneficium gratificatione dignum sit; atqui si non dedisset, id accipere posset quod ab alio sibi gratis donaretur; ergo.

Tota igitur Sectionis hujus difficultas in eo est, ut dignoscatur an mutuatarium donatio gratuita sit, liberalis, & omni careat vitio: quod examen etsi Confessarii prudentiæ committi solet, à nobis quoque faciendum est.

Et quidem 1. in hac sicut & in alia qualibet donatione, attendendum est ad circumstantias occurrentes, ut puta ad quantitatem rei datæ, ad conditionem dantis, si sit amicus, consanguineus, dives, liberalis, si tales donationes facere solitus sit, iis saltem qui de ipso bene merentur.

2. Præsumi non debet donatio merè gratuita, si mutuans insinuaverit signis aliquibus se velle aliquid supra sortem recipere: item si mutuatarium mutuum petat ut inopiæ suæ medeatur; ac demum si munus ante sortis solutionem offeratur, quia præsumendum est illud dari ut terminus solutionis prorogetur. Caterum si quædam sint utrimque signa quæ dubiam faciant donationis libertatem, iis adhærendum est quæ aliis verè fortiora sunt, ex S. Antonino 2. p. tit. 1. cap. 7. §. 7. quia ex Jure præsumptio præsumptione retunditur.

3. Abesse debet scandalum; si enim hæc conditio etiam sola desit, peccabitur, non quidem contra justitiam, sed contra charitatem, aliamve virtutem.

Quæres an usuraria sit intentio illius qui lucrum sperat ex mutuatarium liberalitate.

Resp. 1. Usuram esse si quis vi mutui aliquid supra sortem exigit, licet solo titulo gratitudinis. Et prob. 1. Ex damnatione hujusce propositionis quæ est numero quadragesima secunda eas inter quas damnavit Innocent. XI. *Usura non est dum ultra sortem aliquid exigitur tanquam ex benevolentia & gratitudine debitum sed solum si exigitur tanquam ex justitia debitum.* Et vero, quod ex benevolentia & gratitudine datur, spontaneè prorsus & liberaliter rependi debet; quod autem exigitur, eo ipso coactè datur; datur enim vi pacti quod de se necessitatem inducit: Nemo autem in necessitatibus liberalis existit. L. 18. ff. De adimp. legat.

Prob. 2. Quia alias insignes usurarii ea subtilitate se purgant: quid enim eorum interest an auctarium recipiant quasi ex justitia aut alio titulo debitum, modo ipsum verè recipiant?

Resp. 2. Si mutuans speret tantummodo lucrum, ut ex gratitudine dandum, & plenam relinquat mutuatarium libertatem, eum non ideo censeri debere usurarium. Ratio est, quia non est usura id sperare quod non est usura accipere: atqui ex dictis usura non est si quis aliquid accipiat sibi gratuito & liberaliter donatum. Porro mutuans judicatur ex sola gratitudine sperare auctarium, cum ita affectus est ut nollet retinere quidquid sibi à mutuatarium non libenter donaretur.

Vid. S. Tho. q. 13 de malo. a. 4. ad 13

SECTIO QUARTA.

An mutuans possit non computare in sortem fructus pignoris sibi pro asssecuratione dati.

*Vid. Col-
lat. An-
deg. 1.2.
p. 72.*

Pignoris nomine, gallicè, *gage*, intelligitur res mobilis tradita creditori in allecurationem debiti; si enim res sit immobilis, dicitur gallicè, *engagement*. Si ergo Petrus à Titio receperit domum, fundum, equum, & similia in allecurationem mille aureorum quos eidem Titio dedit mutuos, quæritur an fructus è domus locatione, aut equi conductione prodeuntes, possint à mutuuario percipi donec mutuarius solvat; an vero usurarius sit contractus quo horumce fructuum perceptionem exigit mutuans. Hujusmodi contractus alio nomine vocatur Antichresis, id est usus contrarius, prout creditor pecuniæ suæ loco rebus alienis fruitur, ut nota Ferriere verbo *Antichrese*. Sit

CONCLUSIO.

Prædictus contractus omnino usurarius est.

Prob. 1. Contractus in quo vi mutui aliquid accipitur supra sortem, usurarius est: atqui talis est contractus de quo loquimur: in eo enim accipiuntur redditus qui verè alieni sunt, cum res quælibet domino suo fructificet; ergo ut contractus ille ab usura immunis reddatur, fructus percepti in sortem, vel, ut alii dicunt, in sortis diminutionem computari debent, deductis tamen expensis tam necessariis quàm utilibus in rei conservatione, reparatione, cultura, à mutuante factis.

Prob. 2. Ex cap. 1. 2. & 8. *De usuris*.

Porro deduci in sortem debent non solum fructus percepti, sed etiam qui propter latam mutantis culpam percepti non fuerunt, ut si ex ejus negligentia vinea remanserit inculta, domus locata non fuerit. Ita Vasquez, Salmanticenses, & alii.

2. Si etiam in sortem deduci debent fructus quos percepit mutuans ex agro sterili quem mutuarius non excoluisset.

Excipiuntur à regula communi 1. feudum in pignus debiti domino directo datum: quia ex Juris dispositione ea est feudi natura, ut si domino in pignus detur, possit is ejus fructus interim percipere, modo feudatarius eo tempore liber sit à servitio præstando, juxta cap. 1. *De feudis*. 2. Fundus qui loco dotis in pignus datur, ex cap. 16. *De usuris*. Quia fructus ejus tenent locum dotis, & necessarii sunt ad sustinenda matrimonii onera. Quod si gener onera matrimonii non sustineat, tenebitur fructus pignoris dotalis in sortem dotis computare. Vid. Salmantic. n. 52.

ARTICULUS IV.

De pactis quæ mutuo addita usuram parere possunt.

Notand. 1. Generale est S. Thomæ principium à Theologis omnibus admissum, toties usuram committi, quoties pro mutuo, ex pacto tacito vel expresse, ac proinde ut strictè debitum accipitur quodcumque minus, vel onus imponitur pretio æstimabile, quia ex recepto Philosophi adagio, illud omne pro pecunia habetur, cujus pretium pecunia potest mensurari.

Not. 2. Quatuor præsertim esse pacta quæ mutuo adjungi solent, & ut onera mutuuario imponi. Primum est amicitia, vel injuriæ condonationis. Secundum, est remutuandi. Tertium, est pœnæ conventionalis. Quartum, est de re reddenda in eadem quantitate, specie, vel numero, cum mutuans scit eam pluris deinceps valituram; quod punctum hic non attingemus, quia colligi potest ex iis quæ supra diximus cap. 2. de mutuo.

SECTIO PRIMA.

An in pactum deduci possit amicitia, vel injuriæ condonatio.

Amicitiam in pactum deduci posse pro mutuo nemo ambigit, utpote quæ ex iis non sit bonis quæ pecunia æstimantur. Idem est de iis amicitia urbanitatis. Tournellii Tomi II. P. III. *De Justitia & Jure*.

tisque signis quæ absque mutuarii molestia & incommodo exhiberi possunt: unde tota circa injuriæ condonationem devolvitur difficultas. Qua de re ut generalia quæ variis difficultatibus occurrere possint stabiliantur principia.

Dico 1. Quidquid alias ex justitia debitum erat, potest à mutuante ex pacto exigi ratione mutui.

Ratio est, quia tunc non imponitur mutuuario nova obligatio, sed ea tantum quam jam contraxerat; & quod tunc à mutuante percipitur, non est lucrum indebitum, sed redemptio propriæ vexationis quæ jam debita erat.

Hinc si mutuans solum exigit ut mutuarius privatam vindictam non exerceat, vel ut ab iniqua exactione cesset, vel ut debita sibi summa refundatur, non est quod usura labem vereatur, ob rationes mox allatas. Ita Cajetan, Sylvester, Prado, Salmantic.

Dico 2. Probabilius est mutantem stipulari posse ut mutuarius vel alteri, vel ipsi mutuantem reddat quæ iis solum debita sunt ex charitate, religione, aut alia simili virtute distincta à justitia, v. g. ut mutuarius faciat aliquam eleemosinam ad quam ex voto tenetur; ut si dives sit, pauperi graviter egenti succurrat, quod ex charitate debebat; ut si Medicus sit mutuantem ægro ferat accepto stipendio opem quam is ab alio habere non potest.

Ratio est, quia obligatio civilis quæ obligationi alterius virtutis superadditur, non potest haberi ut onus pretio æstimabile; quia non tam cedit in utilitatem mutantis quam ipsius mutuarii quem obligat ut ab obligatione qua jam astringitur non deficiat; quam proinde ut onerosam spectare non potest.

Et vero, fatentur omnes mutantem à mutuuario exigere posse ut desistat ab injuria quam mutuantem vel alteri inferre nitebatur; sed quando petit ut adimpleat ea ad quæ jam tenetur ex charitate vel voto, &c. exigit tantum ut desistat ab injuria quam Deo vel ejus charitati inferret ea non implendo. Ergo. Ita Medina, Navarra, Lugo disp. 25. contra alios non paucos.

Quod si quis daret mutuum Medico alias non obligato, ut deberet mederi, etiam accepto stipendio; Advocato ut teneretur defendere, usuram committeret, ut notant Salmantic. cap. 3. n. 60.

Dico 3. Qui exigit ut mutuarius condonet reparationem injuriæ ad quam mutuans vel alius jam à Judice condemnatus est, vel condemnari debet, quamque mutuarius nec ex justitia, nec ex charitate remittere tenetur, usuram committit.

Prob. prima pars de reparatione per Judicem jam decreta; quia hoc nihil est aliud quam debitum pecuniarum & quidem legitimum extinguere velle vi mutui, quod est velle pecuniam supra sortem ex mutuo.

Prob. secunda pars, quia usurarium est imponere alicui vi mutui onus pretio æstimabile: sed impedire ne quis reparationem ad quam jus legitimum habet juri dice obtineat, est eidem imponere onus pretio æstimabile, seu efficere ut juri suo renuntiet; ergo. Ita Soto lib. 6. q. 1. a. 2. ubi etiam monet quod si quis vi mutui intendat alterius amicitiam, ut ex ea ad injuriæ condonationem gradum sibi faciat, non peccet; quia si tunc remittatur injuria, non ex pacto, sed liberè & libenter condonabitur.

Certe in hac materia pensari nimis non possunt hæc S. Thomæ verba Opusc. 21. ad Ducissam Brabantiam, q. 5. dub. 2. *Si hoc pacto mutuum dant, ut officium vel beneficium accipiant, absque dubio pactum est usurarium, quia pro mutuo accipiunt officii potestatem, aut beneficium... & ipsi etiam tunc tenentur resignare officio aut beneficio taliter acquisito.* Ratio est, quia ipsum beneficium includit aliquid temporale; & insuper libertas ipsum pro nutu conferendi qua se privat mutuarius, est aliquid pretio æstimabile.

SECTIO SECUNDA.

An obligari possit mutuarius ad remutuandum.

Solent qui mutuo dant exigere ut mutuarius ipse remutuet quoties mutuans indigerit; vel ut justo pretio emat apud mutantem, in molendino ejus molat, domum ejus locet, &c. Quæritur an id justum sit. Afferunt multi, ut Bannez, Adrianus in 4. Vega, & alii, contra quos sit.

CONCLUSIO.

Usurarius est contractus quo mutuarius obligatur ex iustitia, seu quod idem est, ex vi pacti ad remutuandum in posterum, ad emendum ex officina mutuantis, &c.

Prob. Quia quod quis remutuare debeat, est pretio æstimabile, ut hinc patet quod qui acciperet pretium pro hac obligatione mutuum dandi quoties id alius exigeret, non committeret iniustitiam; ergo talem obligationem ex mutuo exigere, ut debitam, & ex vi pacti, est lucrum ex mutuo reportare.

Idem dicendum de obligatione molendi apud alium, aut emendæ apud eum mercis, quia licet non sit gravamen ratione pretii quod iustum esse supponitur, est tamen gravamen ratione libertatis, quæ etiam pretio æstimabilis est. Ita D. Thomas, Cajetanus, & alii innumeri, ut loquitur Lugo disp. 25. sect. 5. n. 47.

Dices. Ex concessis Sectione præcedenti, potest mutuans exigere à mutuuario id quod iste debebat ex charitate, vel religione; ergo cum mutuarius ex gratitudine remutuare teneatur, poterit mutuans remutationem hanc exigere.

Resp. neg. conseq. Disparitas est quod obligatio pacti supra obligationem gravem ex charitate, religione, aut alia simili virtute graviter urgente, pro nihilo reputetur & magis vergat in commodum mutuarii, qui sic à peccato contra charitatem aut religionem abstinere compellitur; at vero obligatio supra debitum puræ gratitudinis addita, magni momenti esse censetur; quia gratitudo leviter obligat, vixque sub veniali, & aliunde ei innumeris modis satisfieri potest; secus de voto quod stricte & in certo quodam genere arctat, ut satis patet.

Dices 2. Ubi est usura, ibi est iniustitia; ubi autem est iniustitia, ibi est restituendi obligatio: atqui in prædicto casu nulla est obligatio restituendi; quid enim ei restitues qui apud te emit, & cui non nisi iusto pretio vendidisti?

Omissis variis responsionibus quas fuisse rependit Lugo n. 50. dico restituendum esse dupliciter. 1. Relaxando obligationem iniuste impositam. 2. Aliquam dando ex viri prudentis arbitrio compensationem pro tempore quo mutuans alium iniuste ligatum tenuit; atque etiam refundendo quidquid alter hac de causa damni passus est.

Quæres an usurarius sim, si Titio mutuum pecuniam postulanti dixerò: Faciam quod vis, modo hic & nunc mutues mihi frumentum quo indigeo.

Respondent communiter hic non subesse usuram. Ratio est, quia ab eo qui à me officium amicitiae postulat, possum vicissim idem officium petere; quod si præstare nolit, eum ut ingratum repellere licebit. Notant tamen Salmanticenses, id usurarium aut saltem iniustum fore, si Titius frumentum quod mutuum peto, non posset mihi præbere sine majori suo incommodo; secus si utriusque par sit incommodum, quia tunc plena erit æqualitas, ut notat Sylvius.

SECTIO TERTIA.

An, & quomodo pœne conventionalis pactum mutuo apponi possit.

Sensus quæstionis est, an mutuans pacisci possit ut mutuarius præfixo tempore sua culpa non restituens, aliquid ultra sortem solvat in pœnam, etiam secluso lucro cessante, aut damno emergente; & hæc pœna *conventionalis* dicitur, quia de consensu contrahentium constituitur: unde differt à pœna tum *judiciali*, quæ à Iudice contra mutuarium decernitur, nisi tempore constituto satisfacit; tum *legali*, quæ lege vel statuto imposita est, qualis ea est quæ tutori imponitur ut solvat quinque pro centum, si pecunias pupilli sua negligentia steriles & otiosas relinquat. Sic

CONCLUSIO.

Pœna conventionalis absque usura mutuo apponi potest, si adint necessariæ conditiones. Est sententia communis, ait Henric. à S. Ignat.

Prob. Quia pœna hæc apponitur ex contrahentium consensu, & ob finem legitimum, nempe ut contra-

ctuum firmitati consulatur, & puniatur negligentia vel iniquitas mutuarii, qui mutuum invito benefactore suo retinet: atqui in iis omnibus nihil est iniqui; ergo.

Pœnam vero quæ sic imposita fuerit ante sententiam Iudicis solvere tenebitur in conscientia pars quæ fuerit culpabiliter in mora: quia iusta conventio iure naturali independenter à sententia Iudicis obligat, licet pœnæ judiciales punitivæ & involuntariæ Iudicis sententiam expectent. Hæc tamen pœna ante partis exactorem non debetur, juxta multorum sententiam, quam sequuntur Salmant. Vid. Lugo disp. 22. sect. 15. n. 400.

Dixi, si adint conditiones requisitæ. Eæ vero sunt

1. Ut recta sit mutuantis intentio; sic nempe ut verè & sincerè intendat rem mutuam condicere sibi tempore restitui, non vero ut magis cupiat mutuarium esse in mora ut auctarium solvere cogatur; nec stipuletur de pœna pro tempore quo prævidet mutuarium solvendo imparem fore; nec tempus illud de industria breve præfigat, ut mutuarius solvere non possit.

2. Ut pœnæ solutio non exigatur integra, si jam pars sortis mutuantis reddita fuerit; quia æquum non est ut pro toto puniatur, qui non nisi in parte deliquit.

3. Ut pœna non exigatur nisi propter moram culpabilem; quia iniqua esset conventio sicut & lex quæ pœnam etiam innocentibus decerneret: unde si debitor sine culpa sua impotens factus sit, non est licitum ab eo quidquam exigere, ut docet S. Antonin. pag. 2. tit. 1. cap. 7. §. 73. secus si ex ludo, commellationibus impotentem se fecerit.

4. Ut mora sit utcumque notabilis, & habita rei qualitate reputari non possit quasi nulla. Hinc mora diei unius, imò & hebdomadæ, communiter loquendo censi non potest notabilis, nisi inde damnum emergat mutuantis, aut lucrum cesset.

5. Ut pœna non sit nimia, qualis esset si fors dupliciter assignaretur in pœnam, aut si conventum esset ut mutuans suum faceret pignus acceptum.

6. Ut absit scandalum.

Dices. Si valeat Conclusio nostra, licitum erit in contractu mutui pactum legis commissoriae, quo nempe pignus à mutuantem retinetur in pœnam moræ mutuarii: atqui falsum consequens.

Resp. 1. Fatentur aliqui tale pactum bona fide & sine intentione usuraria factum, nihil habere mali. Ita Reginald. Salon. Bonac. & alii apud Salmantic. cap. 3. punct. 7. n. 48.

Resp. 2. Pactum hoc fieri non debere. 1. Quia saltem ob usuræ præsumptionem prohibitum est cap. 1. & ultim. cod. *De pactis*. & cap. 7. *De pignoribus*. Ubi expressè ait Innocent. III. *pactum legis commissoriae in pignoribus improbatum esse*. 2. Quia cum pignus regulariter superet debitum in cuius favorem constituitur, non posset à mutuantem retineri, saltem absque eo quod pœna eum inter & mutuarium conventa immoderata esset, quod pugnat contra quintam conditionem, quam omnes necessariam esse agnoscunt ad hoc ut pœna conventionalis legitima sit. Quod si, ait Sylvius ad q. 78. art. 2. sub finem, pignus non excedat notabiliter debitum, & ita censi possit esse pœna moderata, neque mens creditoris sit quod alter pœnam incurrat, nisi sua culpa non solverit ad præfixum diem, pactum erit validum. Hunc Sylvi locum citat & approbat Pontas verbo *Usure*. cal. 34. qui tamen monet, & merito monet, pleraque Galliarum Parlamenta has conventionales pœnas non approbare, ut quæ vix alio quam usuræ palliandæ apponi consueverint.

Cæterum, graviter disputant Galli, an creditor possit in foro conscientiae percipere usuras * per sententiam Iudicis sibi adjudicatas, si nullum sustinuerit ex dilata solutione damnum. Difficultas nascitur ex Edicto Aurelianensi an. 1560. in quo sic loquitur Carolus IX. art. 60. «Contre les condamnés à payer certaines sommes de deniers dûs par cédule ou obligation; seront ajoutés les dommages & intérêts requis pour le retardement du paiement, à compter du jour de l'ajournement qui leur aura été fait.» Quæ verba in dubio relinquunt an Princeps voluerit decernere pœnam propter moram & contumaciam debitoris; an vero decernere recompensationem propter damnum creditoris.

Prima sententia, quam variis in locis docet Sambivius, existimat creditorem posse interesse sibi à Iudice assignatum percipere, etiam si nihil passus sit damni, modo tamen debitor sit in mora culpabili; quia pœna supponit

* Les intérêts.

supponit culpam, & adversus eam absque alio ullo titulo decerni potest. Sententia hæc iis quæ statim diximus valde conformis est: si enim mutuans exigere possit & pacisci de pœna pro mora mutuarii, secluso alio quocumque lucri cessantis aut damni emergentis titulo, quid nisi venditionem hanc omiserit, eandem ex iudicis auctoritate suscitare & reducere possit?

Secunda tamen sententia quæ negat id esse licitum, à pluribus tenetur quos videris apud Pontas, verbo *Interesset*. cas. 14. ubi gravia pro utriusque opinionis defensione adducit argumenta, ex quibus colligit utramque absolute loquendo in praxi teneri posse, tametsi secundam existimet tutiorem. Idem dicere videtur Harbert cap. 14. *De contractib.* ubi etiam notat in Curia Burdigalensi mutuarium teneri ad interesse ab eo die quo mutuans petiit debitum; neque necesse est, ait Pontas, ut ulla interveniat condemnationis sententia, aut usurarum coram iudicibus petitio. In Curia vero Tholosana currit interesse ab ipsa die quæ ad solvendum præfixa erat; nec necesse est ut mutuans debitum suum petat. At in Curia Parisiensi necessaria est præter petitionem juridicam, sententia iudicis contra mutuarium; unde in hac Curia si mutuans absque iudicis sententia aliquid acciperet à mutuuario supra sortem propter damnum emergens aut lucrum cessans, peccaret contra iustitiam legalem: non teneretur tamen ad restituendum, quia non acciperet nisi id quod sibi debitum est.

ARTICULUS V.

De iis qui ratione lucri usurarii ad restituendum tenentur.

Quæstio esse potest 1. De usurario reali. 2. De usurario mentali. 3. De eo qui bonâ fide contractum usurarium celebravit, vi cuius auctarium percepit, quod hic & nunc alio titulo, ut lucri cessantis percepturus fuisset, nisi ex bona fide aliam iniisset contrahendi viam. 4. De tutore qui pupilli pecuniam ad usuram dedit. 5. De hæredibus usurarii, & quidem an teneantur in solidum. 6. demum de iis qui usuræ cooperati sunt: quæ omnia paucis investigabimus.

CONCLUSIO PRIMA.

Usurarius realis tenetur ad restituendum. Ita passim habetur toto titulo *De usuris*.

Prob. autem ratione; quia usurarius alienum habet domino rationabiliter invito, quod ad inducendam restitutionis obligationem sufficit.

Dices. Usurarius acquirit dominium rei per usuram obtentæ; ergo non tenetur ad ejus restitutionem.

Resp. neg. ant. cum D. Thoma quem omnes pene Theologi hac in parte sequuntur Ratio est 1. Quia contractus usurarius ut talis, nullus est jure naturali, divino, &c. ergo dominium transferre non potest: unde qui usuras accipit, non magis earum dominium acquirit quam latro cui viator, ne ab eo interimatur, marsupium tradit, ejusdem dominium acquirat.

2. Quia mutuarius non plus intendit in usurarium juris transferre quam ipsi debeatur: atqui mutuanti nihil supra sortem debetur, ergo.

Probant aliqui 3. Ex eo quod qui usuras solvit, sit invitatus: at argumentum istud infirmum est, cum multi sint contractus, qui, licet secundum quid involuntarii, non desinunt valere. Tota ergo ratio responsionis hæc esse debet, quod mutuarius vel non intendat jus ullum in usurarium transferre, vel si id intendat, nihil operetur ob nullitatem contractus. Vid. Henric. à S. Ignat. p. 409. Salmantic. punct. 12. n. 106.

Atque hinc colliges 1. Quod si res data usurario apud eundem crescat, valor ille pertineat ad mutuarium; quamvis si decrescat aut pereat quæ non esset apud dominum peritura, pereat ipsi usurario, utpote qui malæ fidei possessor sit. 2. Non posse usurarium transferre in alios dominium rei à se per usuram acquisitæ; unde hæc quocumque transeat, restitutioni obligata manet. 3. Usurarium teneri ad restituendos non eos solum fructus quos mutuarius percepisset, sed & illos etiam qui ab eo non fuissent percepti, quia res quælibet domino suo fructificat. 4. Creditorem quem usurarius pro summa pecuniæ remittit ad mutuarium, non posse hanc ab illo exigere, quia cum mutuator ad eam nullum jus habeat, nec ullum creditori suo tradere potest.

Tournellii Tomi II. P. III. De Justitia & Jure.

CONCLUSIO SECUNDA.

Usurarius mentalis, seu, ut hic intelligimus, qui sine ullo pacto etiam implicito aliquid supra sortem recipit, tenetur ad restituendum.

Prob. Quia in eo sita est usuræ pravitas, quod spectetur vel recipiatur aliquid quod qui dat non debet, nec intendit transferre in accipientis dominium: atqui usurarius etiam mentalis recipit ex hypothesi aliquid quod sibi non debetur: ergo tam usurarius est quam qui recipit ex pacto, adeoque sicut & ille restituere tenetur. Atque hoc expresse tradit Urbanus III. cap. 10. *De usuris*.

Quæres quid facto opus sit 1. Si mutuarius sponte aliquid & ex liberalitate offerat, quod mutuans animo usurario recipiat. 2. Si mutuarius aliquid animo usurario, nempe ut lucrum & quasi solutionem debiti tradat, & id mutuans sibi ex mera liberalitate tradi putet.

Resp. in primo casu mutuantem teneri ad restituendum ratione conscientie erroneæ, nisi eam prudenter deponat comperta rei veritate; sicut qui pallium rapit quod alienum putat, cum tamen sit suum, tenetur illud restituere donec sibi constiterit illud suum esse. In secundo vero casu mutuantem comperta rei veritate, teneri rem reddere mutuuario, & fructus extantes: quia talis donatio nulla est, & nequidem dominium transiens confert, ut supra diximus. Quod si mutuans dubitet quo animo, an gratis, an ut lucrum vi mutui, rem aliquam sibi donaverit mutuarius, peccat, & restituere tenetur; etiam si alter in rei veritate, sed non comperta, gratis donaverit. Ratio est, quia, ut alibi diximus, qui dubitat num res sit aliena, non potest possessionem inchoare, quia exponit se periculo alienum invadendi. Vid. sup. pag. 99.

CONCLUSIO TERTIA.

Qui bona fide contractum usurarium fecit, alium facturum si prioris injustitiam cognovisset, tenetur ad restitutionem auctarii percepti, neque illud retinere potest ex aliis titulis ex quibus jam ab initio iuste acceptare potuisset.

Prob. 1. Qui dominium auctarii non acquisivit, illud restituere debet: sed qui bona etiam fide contractum usurarium fecit, auctarii dominium acquirere non potuit. Non enim potuit ratione contractus, utpote qui nullus fuerit; non ratione bonæ fidei, bonæ enim fidei possessor ad restituendum tenetur, ut alibi diximus; ergo.

Prob. 2. Si quis ob bonam fidem auctarium in casu prædicto retinere posset, posset pariter qui bona fide emit infra justum pretium, vel rem supra justum vendidit, posset, inquam, cognita veritate excessum retinere, confugiendo ad alium contractum quem vel cum eodem, vel cum alio celebravisset, si illius quem actu celebravit injustitiam cognovisset: atqui falsum consequens ex omnium sententia; ergo.

Prob. 3. Ideo censent Lugo, Diana, & alii quidam, eum qui sic contraxit non teneri ad restituendum, quia dicunt eum habere animum saltem implicitum contrahendi & lucrandi modo licito, si potest; potest autem, ut expresse supponitur; ergo reipsa censendus est virtualiter contrahere modo licito: atqui hæc eorum ratio nulla est, quia contrahens ille, etsi habitualement habeat animum modo alio contrahendi, si iste justus non sit; reipsa tamen non habet actualem animum alio modo contrahendi, nec ipse, vel ille quocumque contrahit alium de facto consensum actualem habet: atqui tamen contractus ab actuali, non autem ab habituali tantum intentione pendet; ergo.

Confirmat. 1. Qui ab initio de alio contractu non cogitavit, eum implicite non voluit, quia nihil voluit, quin præcognitum: atqui &c.

Confirm. 2. Quia alius contractus iniri non potuit sine consensu mutuarii: atqui mutuarius censeretur potest consentire ad solvendum interesse vi alterius contractus de quo nihil ipsi dictum est, & qui tamen ei expresse proponi debuisset, cum ex dictis qui v. g. aliquid supra sortem vult recipere ratione lucri cessantis, de hoc debeat monere mutuarium, qui non tenetur nisi volens onus istud subire; ergo.

At inquires, si contrahens sciret se usurarie contrahere, alio, ut potest, justo modo contraheret. Esto, sed conditionalis illa nihil hic & nunc ponit in re; alias

qui mala fide usurarium iniisset contractum, posset lucrum ex eo retinere, saltem in casu quo voluisset iusto contrahere modo, si quem novisset. Hoc quidem admittit Verricelli; at inde omnes fere usurarii facile excusabuntur.

Conclusionem hanc paulò fusius probavimus, ut quæ magnæ & quotidianæ praxis sit, quia sæpissime fit ut multi male contrahant, qui, nisi obstitisset ignorantia vel oblitio, iuste & æque contraxissent.

Monent tamen Salmantici. quod usura non sit, si contrahens expresse intendat omni quo potest titulo iusto contrahere; aut si virtualiter & implicite iustum aliquem titulum intendat, puta si eo velit contrahere modo quo viri pii & artis periti contrahunt; aut non alium reportare lucrum quam quod mercatores iuste reportant: sed semper hic cavendum est ne confundantur hæc duo, *Volo sic contrahere*; &, *Voluissim sic contrahere, si cogitassim*: quamquam enim prius sufficere possit non tamen posterius.

CONCLUSIO QUARTA.

Tutores restituere tenentur id quod ex pupillorum denariis usurarie comparaverunt.

Prob. Quia ex dictis usura per se mala est & illicita; ergo non magis in pupillorum quam in aliorum gratiam exerceri potest, præsertim in hoc regno, in quo divinæ legi accedit Principis autoritas. Sic generaliter Henricus III. in Comitiis Blesensibus: *Défendons à toutes personnes de quelque qualité & condition qu'elles soient, d'exercer usure.* Unde Bochel in Bibliotheca sua sic habet: *Cette proposition d'usure portée par la loi de France est générale, & ne reçoit limitation pour la faveur des pupilles ou autres personnes. Ainsi fut-il jugé par Arrêt sur plaidoyer le 13. jour de Juin, la Cour seante aux Augustins.*

Quæres cujus damno restitutio hæc fieri debeat, an tutoris, an pupilli.

Resp. Si res usuraria extet in specie apud pupillum, tenetur eam vero domino, nempe mutuatorio restituere: at semper recursus habet in tutorem, ac proinde quomodocumque se res habeant, totum quod hic esse potest damnum in tutorem cadit.

CONCLUSIO QUINTA.

Hæres usurarii restituere tenetur.

Ratio est, quia hæres repræsentat personam defuncti; ergo.

Quæres, an hæredes usurarii vel cujuslibet alterius debitoris teneantur ad restitutionem in solidum.

Quæstionem hanc fuse versat post Sambovium Pontas, verbo *Restitutio* cas. 112. ubi duplex distinguit debitorum genus quibus teneri potuit quis mortis suæ tempore: alia nempe sunt ex contractu, aut quasi contractu; alia vero ex delicto aut quasi delicto, ut usura, furta, &c. quæ autem sunt ex contractu, vel hypothecaria sunt, vel mere personalia.

sub pag.
218. &
481.

His præmissis quæ alibi exposuimus, docet idem Casuista hæredes teneri in solidum ad restitutionem debitorum quæ ex contractu prodierunt, si sint hypothecaria, non teneri vero nisi pro parte, si sint personalia. Hinc colligit quod si Petrus aureos mille moriendo debebat, & ex quatuor filiis ejus, tres sint qui nolint, vel non possint solvere, satis sit ut quartus partem suam solvat, secundum mensuram hæreditatis quæ ad eum pervenit; non vero tenetur in aliorum defectum solvere.

Ratio decisionis huc tota reducitur: Debita hypothecaria debitis mere personalibus ut in foro exteriori, sic & in foro conscientiæ præferri debent: atqui non præferrentur, si debita personalia deberent in solidum solvi ab hæredibus; ergo. Major patet tum ex dispositione Legum quibus obediendum est; tum quia alioqui inutiles forent hypothecæ, quandoquidem nullum præferentiæ jus tribuerent in foro conscientiæ quo præsertim homines dirigi debent. Minor non minus constat. Ideo enim præferuntur debita hypothecaria personalibus, quia hypotheca, utpote quæ non dividatur, & tota sit in qualibet boni parte, dat creditori facultatem jus suum totum insequendi ubicumque potest: atqui pariter creditor personalis jus suum totum in quamlibet boni partem insequeretur & exerceretur, si hæredes in solidum restituere deberent; tunc enim cæteris deficientibus ab uno solo exigere posset id omne quod sibi debitum est; ergo.

Dices 1. Debitor fatis functus personalem debita sua

solvendi obligationem contraxerat: atqui obligatio personalis ad omnia bona extenditur; ergo omnia defuncti bona, etiam cum ad hæredes transferunt, creditori obligata manent, unde & ii in solidum solvere tenentur.

Resp. dist. min. obligatio personalis ad omnia bona extenditur, & iis divisim simul dividitur, conc. & tota in unoquoque manet, ita ut unus pro aliis solvere teneatur, neg. Itaque tota obligatio in hæredum totalitate reperitur, sed divisim; quia divisa defuncti persona in hæredes, divisa quoque proportionaliter transire debet obligatio quæ realis non est, sed personalis. Ita ferme Cajetan. tom. 2. Opusc. tract. 8. de usur.

Inst. Ergo creditor peioris post debitoris mortem conditionis evadit quam ante.

Resp. neg. ant. imo, ut ibidem prudenter notat Cajetan. creditoris jus augetur, quia transit in omnia singulorum hæredum bona, ea etiam quæ aliunde habuerunt.

Dices 2. Hæreditas ad hæredes non pertinet nisi post solutionem debitorum; ergo antequam quatuor hæredes quidquam hæreditatis capere possint, debitum totum expungere tenentur.

Resp. Hinc sequi nullum in particulari hæredem jus habere ad portionem substantiæ quæ ipsum contingit, nisi partem debiti ei quam percepit hæreditatis parti adæquatam solverit; sed nihil inde contra nos.

Quod spectat ad debita ex delicto prodeuntia, docet idem Author hæredes ad eorum solutionem in solidum non teneri, nisi vel delicto cooperati sint, vel à parte læsa facta sit contra defunctum litis contestatio ante mortem ejus.

Prob. 1. Ex Leg. un. cod. *Ex delictis defuncti*. lib. 4. tit. 17. in qua sic expresse loquitur Justinianus: *Post litis contestationem, eo qui vim seu damnum fecit defuncto, successores ejus in solidum, alioquin in quantum ad eos pervenit, id est singulos pro sua parte, conveniri, juris absolutissimi est.*

Prob. 2. Quia dici non potest hujus defuncti hæredes in solidum teneri ad restitutionem, nisi supponatur defuncti illius bona creditori qui damnum passus est, expresse vel tacite per hypothecam obligari: atqui dici non potest creditorem usurarii, v. g. hypothecam expressam in istius bona habere; hæc enim hypotheca non nisi expresse contrahentium consensu comparatur; sed neque hypothecam tacitam habet, ea enim non nisi legis beneficio conceditur: atqui nulla est lex, nullum Regis edictum quo qui ab usurario mutuum recepere, hanc in ejusdem usurarii bona hypothecam acquirant; ergo.

Prob. 3. Quia opinio opposita quam communiter post Glossam sequuntur Canonistæ, nullo nititur satis firmo Juris canonici textu.

Objicitur enim in primis cap. *Tua nos 9. De usuris*. in quo sic loquitur Alexander III. *Filii ad restituendas usuras ea sunt distinctione cogendi, qua parentes sui, si viverent, cogerentur.* At hæc Alexandri verba nullam obligationem solidariam inclinant: unde adhiberi possent etiam si de debito mere chyrographario ageretur. Textum hunc sic explicat Cajetan. ubi supra. *Filii, inquit, tenentur sicut & pater, obligatione scilicet personali bonorum suorum. Sed in hoc est differentia, quod pater est tota illa persona, ac per hoc habet totam obligationem; quilibet autem hæres est pars illius personæ, & consequenter partem tantum obligationis subit.*

Hæc pene sunt utriusque opinionis fundamenta quæ efficiunt ut circa eam dividantur Theologi. Cum Cajetano sentiunt Bannez, Medina, Azorius, Toletus, Bonac. Sambovius, Pontas, Habert, & nuperissime Author Collat. Andeg. t. 2. de cont. p. 352. ubi fatetur utramque opinionem probabilem esse. Pro alia pugnant Canonistæ, & cum iis Major, Salas, Lopez, Sylvius, Grandin, & alii quidam. Hæc tamen, etsi tutior, minus probabilis videtur, unde alteri sine scrupulo adhærendum.

Quod si consuetudine alicubi receptum esset, ut in Normannia receptum esse dicunt, ut creditor usurarii hypothecam haberet in ejus bona, tunc hæredes in solidum restituere tenerentur.

CONCLUSIO SEXTA.

Qui cooperantur ad usuras ad restituendum tenentur, sicut & illi qui furto cooperantur. De hoc conveniunt omnes, sed non conveniunt quis proxime satis & efficaciter cooperetur.

Dico

Dico 1. Qui consulit usuras, aut pecuniam præbet ut exerceantur, tenetur ad restituendum. Ratio est, quia uterque est causa satis efficax damni, & actioni formaliter injustæ cooperatur. Quod si aliquis usurario alias habenti unde usuras exerceat, pecuniam suam committat, ut tutius servetur, non peccat, sed utitur homine peccatore ad bonum. S. Thom. q. 78. n. 3.

Dico 2. Domini temporales, Judices, Advocati qui edicto, præcepto, aut aliter causæ sunt ut vel solvantur usuræ, vel solutæ non restituantur, peccant contra justitiam, & tenentur in solidum restituere: quod extendi solet ad eos etiam qui cum possint, usurarios suis à locis non eliminant. Ratio eadem est quæ superioris casus. Damnari tamen non potest Princeps qui intercedente gravi Reipublicæ necessitate usuras tolerat: at seclusa ea necessitate, excommunicantur ipso facto Clementina unica *De usuris*.

Dico 3. Notarii etiam eidem obnoxii sunt restitutioni, si instrumenta conficiant vi quorum solvendæ sint usuræ: item ministri principales usurariorum, ut proxenetæ, negotiorum gestores, factores, correspondentes. De Notariis hæc expresse sanxit Ludovicus XII. *Defendous à tous Notaires de recevoir aucun contrat usuraire, sur peine d'être privés de leur état, & d'amende arbitraire.* De proxenetis & mediatoribus eodem imo acriori modo loquuntur Comitia Blesii habita. Proxenetæ vero ii sunt qui quærunt eos qui pecunia indigent, adducuntque ad usurarios, & eorum partes agunt: si enim mutuatarii partes agant, ei beneficium potius quam injuriam præstant, nec causa sunt cur mutuum gratis non detur. Famulos etiam qui ad usurarum solutionem compellunt, ad restituendum teneri credimus, quia ad actionem pravam & injustam proxime & immediate concurrunt.

Sed disputatur quid de iis dicendum qui nonnisi remote concurrunt, quales sunt ii qui recipiunt pignora, eaque custodiunt, qui pecuniam numerant, & omnia in rationum librum referunt. Atque ii à plerisque Theologis à restituendo immunes judicantur; quia nimis remote concurrunt, vixque aliud faciunt quam manus suas denigrare. Ita Habert.

ARTICULUS VI.

Pœna Usurariorum. Agendi ratio erga eos à Confessariis servanda.

Usurarii alii publici sunt, seu notorii; alii vero occulti.

Publici vel tales sunt notorietate juris, cum nempe crimen coram Judice confessi sunt, aut de eo convicti; vel notorietate facti, cum usuram palam adeo & aperte exercent, ut eam nulla possint tergiversatione negare vel celare.

Publici usurarii sunt 1. infames, can. *Infames*. caus. 3. q. 7. ac per consequens irregulares & inhabiles ad officia & beneficia.

2. Constituit Alexander III. in Concil. Later. ut nec ad communionem admittantur altaris, nec christianam, si in peccato suo decesserint, accipiant sepulturam; sed nec oblationes eorum quisquam accipiat: qui autem acceperit, vel christianæ tradiderit sepulturæ, & quæ acceperit reddere compellatur, & donec ad arbitrium Episcopi sui satisfaciatur, ab officii sui maneat executione suspensus. cap. 3. *De usuris*. Haud tamen excluduntur usurarii ab officio divino, quia ex toto excommunicati non sunt jure communi, licet particularibus locorum statutis sæpe excommunicentur, ut indicat hæc formula: *Pro excommunicatis denuntiamus sortiarios, publicos usurarios, &c.*

3. Nullus manifestorum usurariorum testamentis interfit, aut eos ad confessionem admittat, sive ipsos absolvat; nisi de usuris satisfecerint, vel de satisfaciendo pro suarum viribus facultatum præstent idoneam cautionem. cap. 2. *De usuris*. in 6.

4. Testamenta manifestorum usurariorum sine satisfactione vel cautione facta, non valent, sed sunt irrita ipso jure. ibid.

Sed quia notorietas facti non sufficit in Galliis, aut saltem magnæ de hoc sunt ambages, ut in Tractatu de censuris latius expenditur; hinc est ut Parochi, alique animarum directores, cum de peccatoribus publicis nondum tamen juridice condemnatis agitur, ad Episcopum recurrere debeant. Nam male agit juxta D. Pontas, Parochus qui hominem in ebrietate notoria, & habituali blasphemis mortuum, inconsulto Episcopo christiana privat sepultura, quam & ei solemniter dare

Tournelii Tomi II. P. III. De Justitia & Jure.

debet, si Episcopi responsa recipere nequeat: cujus rationem hanc affert, quod ad negandam alicui sepulturam, præcedere debeat in Galliis Ecclesiastici Judicis sententia, v. *Sepulture*. cas. 1. Ulterius progreditur verbo *Communione*. cas. 26. ubi docet eum qui publice in Pronao, ut ajunt, declaratus est Pascalibus officiis defuisse, cum omnibus Ecclesiæ ceremoniis esse sepe- liendum; & tamen fatetur verbo *Comedie*. cas. 2. & 3. Comædo publice cognito ut tali, adeoque notorio sola facti notorietate, negandam esse communionem, nisi palam asserat se professioni suæ renuntiasse; ac si in hoc statu decedat, christiana privandum esse sepultura.

Cæterum hanc in conscientiæ foro erga usurarios agendi rationem servare debet Confessarius.

1. Publicam pro modo culpæ publico peccatori penitentiam injungere debet, ut scandalum reparetur. Conc. Trid. sess. 24. cap. 8.

2. Usurariis impendi non debet absolutionis beneficium, antequam publica eorum appareat emendatio per condignam satisfactionem.

3. Cautionem dare debent de satisfaciendo, quod si non possint, satis est ut jurent se non posse, & se omni ope facturos ut restituant.

4. Usurarii etiam occulti, sic compellendi sunt ad restitutionem, ut beneficium absolutionis eis denegetur, nisi restitutionem faciant plenam, quantum potuerint, aut dilationem petierint ab his quibus restituere tenentur, si nempe actu restituendo impares sint. Ita S. Thomas Opusc. 78. c. 16. Et hæc severitas tunc præsertim adhibenda est, cum in præcedenti Confessione moniti, promissam restitutionem executioni non mandaverunt.

ARTICULUS VII.

An peccet mutuatarius qui mutuum accipit sub usuris.

Dicendum cum S. Thoma q. 78. art. 4. in corp. quod inducere hominem ad peccandum nullo modo licet; uti tamen peccato alterius ad bonum licitum est, v. g. juramento illius qui per falsos Deos jurat... Unde etiam in proposito dicendum est quod nullo modo licet inducere aliquem ad mutuandum sub usuris; licet tamen ab eo qui hoc paratus est facere, & usuras exerceat, mutuum accipere sub usuris propter aliquod bonum, quod est subventio suæ necessitatis, vel alterius: sicut etiam licet ei qui incidit in latrones manifestare bona quæ habet, (quæ latrones peccant diripiendo) ad hoc quod non occidatur.

Hinc colligunt Theologi unanimiter, licitum esse ei qui pecunia indiget, hanc ab eo postulare qui ad usuram dare paratus est: quia nempe licet ab alio petere id quod licitè præstare potest, quamvis ex malicia sua non sit licitè præstiturus, modo tamen adsit justa peccatum ejus non impediendi causa, qualis hic intervenit; cum mutuatarius non teneatur sub gravi suo damno malitiam mutuantis impedire.

Colligunt 2. bene multi, peccare mutuatarium, etiam in extrema necessitate positum, quia alium inducit ad sibi sub usuris mutuandum, dicendo absolute: *Da mihi mutuum, & tot solvam pro usuris*. 1. Quia qui sic petit, alium inducit ad malum, quod sine peccato fieri non potest. 2. Quia absolute petere non licet id quod ab alio absolute fieri non potest: atqui sub prædicta loquendi formula vere & absolute petitur mutuum cum usura; ergo.

Hinc liquet quod aliud sit accipere mutuum sub usuris, aliud petere sub usuris. In primo casu mutuatarius passive se habet, & duntaxat significat animum patiendo, ex hypotheli quod alter à prava dispositione non recedat: in secundo verò directe ad malum inducit, quod non licet. Quod si mutuatarii propositio, hæc aut alia æquivalens foret, *Da mutuum saltem sub usuris, si, ut debes, gratis dare nolis*; eam à peccato liberam fore docent Sylvius, Salmantic. &c.

Colligunt 3. Eum etiam mortaliter peccare, qui sine necessitate mutuum petit ab eo quem scit non daturum esse nisi sub usuris: tum quia graviter peccat qui sine sufficienti causa active præbet alicui occasionem peccati, concurrente executioni pravæ ejus voluntatis; tum quia tenetur unusquisque lege charitatis spirituale proximi damnum avertere, saltem cum id sine suo incommodo potest. Ita mox citati Theologi.

Sed quæritur quænam illa esse debeat necessitas, ut à peccato excuset. Plerique, ait Sylvius, existimant non requiri extremam aut gravem, sed sufficere notabilem aliquam

aliquam utilitatem quæ ad decentiam status vel personæ multum pertineat : unde mercatores mutuum sub usura accipientes ut honorabilius vivant ; & majores mercationes faciant , non sunt in ea positi necessitate quæ sufficiat ad excusandum prædictum usuræ peccatum , ut post S. Thomam Opusc. 67. De empt. & vendit. docet Pontas verbo usure. cas. 40. Et vero talis usurarii mutui exigentia ut minimum continet aliquam salutis proximi negligentiam , ut ait Sylvius ibid. q. 78. a. 4.

APPENDIX.

De Montibus pietatis.

Montes pietatis nihil aliud sunt quam notabilis cumulus pecuniæ , alteriusve rei mutuabilis , ut farina , frumenti , &c. collectus ut indigentium necessitati per mutuum subveniatur , ne opprimantur usuris. Ii Montes multiplicis sunt generis : alii ex puris eleemosinis collecti sunt , & ii Italici dicuntur , quia Perusii in Italia originem habuerunt an. 1450. alii conflati sunt ex pecuniis ad censum levatis , & ii Belgici dicuntur , quia in Belgio an. 1619. erecti fuere : alii mixti sunt , seu ex eleemosinis & censibus creatis.

Ea porro quæ horumce Montium ministri mutuant , sub certis dantur conditionibus. 1. Non debent dari nisi pauperibus. 2. nonnisi ad certum tempus , v. g. ad annum. 3. debet iisdem ministris dari pignus , quod , si fors præfixo tempore non restituatur , vendetur , ita ut residuum pretii mutuataris reddatur , distracto capitalis valore. 4. Sive vendatur pignus , sive reddatur capitale , tribuendum est Montium ministris aliquid supra sortem , tum pro eorum sustentatione , domus reparatione , &c. tum pro solutione censuum , sicubi iis Montes gravantur. Ob hanc ultimam conditionem disputari solet , an Montes pietatis ab usura immunes sint ; aliæ enim conditiones nihil habent mali , nihil quod in maximum pauperum juvamen non cedat. Sit

CONCLUSIO.

Montes pietatis sub assignatis conditionibus facti liciti sunt.

Prob. 1. Quia in Concilio Lateran. approbati sunt à Leone X. qui sub pœna excommunicationis vetat ne quis contra prædicare aut verbo disputare ausit.

Prob. 2. Ex Concil. Trid. quod sess. 22. de reform. cap. 8. Montes pietatis recenset inter pia loca quæ ab Episcopo visitari debent.

Prob. 3. Ab intrinseco. Ideo tantum culpari possent Montes pietatis , quia in iis aliquid supra sortem recipitur : atqui non ideo culpari possunt ; ut enim hac de causa culpari non possint , satis est ut legitima aliqua supperat ratio aliquid supra sortem recipiendi : atqui res ita se habet : certa enim debet assignari merces Montium ministris adeorum conservationem & administrationem designatis , hac enim mercede digni sunt ; tum quia pecunias servant , omnique cura eas semper paratas habere satagunt ; quæ cura , utpote mutuuum antecedens , pretio æstimabilis est : tum quia non sine magno labore pignora custodiunt , excutiant , expendunt , & alia ejusdem generis multa in gratiam mutuatariorum præstant : atqui iis assignari nequit merces condigna , nisi aliquid supra sortem recipiant , aut aliquid pereat Montibus , quibus id periret quod in stipendium ministris daretur ; ergo.

Conf. Si amicus unius diei intervallo à me distans mutuuum à me petat , quod ad eum mittere cogat per hominem à me conductum , dubio procul & sortem , & hominis à me missi impensas exigere possum ; ergo à pari Montium custodes pro impensis quas necessariò faciunt aliquid ultra sortem exigere possunt. Sed de hac materia quæ Gallos parum movet , Italos & Hispanos consule.

Tempus est ut alios prosequamur contractus ; ac de iis ante alios habendus est sermo qui ad mutuuum magis accedunt , & sæpe ad usuram : tales sunt contractus societatis , cambii & census , de quibus proxime dicendum.

CAPUT QUARTUM.

De Contractu societatis.

Contractus societatis definitur , Duorum vel plurium conventio contribuendi ad commune lucrum & damnum , secundum proportionem rerum contributarum.

Dicitur 1. Conventio , honesta scilicet & in negotiatione licita , quæ si facta non esset , non posset qui alium pecunia aut industria adjuvit , in lucri vel damni partem venire , sed ad summum stipendium labori suo debitum percipere ; & tunc est contractus locationis vel conductionis , non societatis.

Dicitur 2. contribuendi ad commune lucrum ; quæ contributio multis modis fieri potest , ut 1. Si alius pecuniam , animalia , naves conferat , alius industriam & laborem. 2. Si ambo partim pecuniam conferant , partim industriam , &c.

Dicitur 3. secundum proportionem , &c. quia finita societate , qui in eam æqualiter contulerunt , æqualiter dividere debent ; qui inæqualiter , nonnisi inæqualem in lucro partem prætereendere debent : & simile iudicium est de damno , ait Sylvius ad q. 78. art. 2. concl. 3. quod vel æqualiter , vel proportionaliter est dividendum pro æqualitate , vel proportionem sortium. Atque id conforme est Legibus quæ sanciant , societatem talem coire non posse , ut alter lucrum tantum , alter damnum sentiat , & hanc societatem leoninam appellant , ab apologo leonis , qui absque eo quod nullum subiret periculum , ferarum aliarum venationis particeps esse voluit.

Sed quaeritur 1. An si finita societate nullum sit lucrum , tantumque restet pecunia ab uno sociorum collata , ea dividi debeat ipsum inter & alium qui operas pecuniæ æquivalentes contulit.

Resp. aliqui affirmant. alias , inquiunt , qui industrias posuit , totum perderet , alter vero nihil , utpote qui totum suum capitale recuperaret.

Sed contra est 1. Quod tantum perdat qui pecuniam suam negotiationi vulgo proficua subiecit , eamque sterilem recipit & vacuam , quam qui nihil ex industria sua per cepit emolumentum.

2. Quod qui pecuniam confert in societatem , majori semper obnoxius sit periculo , quam qui solam confert industriam : prior enim duplici semper subjacet periculo , amittendi nempe pecuniam & lucrum illius ; posterior vero nonnisi lucri amittendi periculo obnoxius est.

Dicendum igitur cum Soto , Cajetano , Toletio , Caballutio & Pontas v. Societ. cas. 2. Unumquemque de sociis rei in societatem collatæ damnum subire , nisi justè aliter conventum sit. Ratio est quia ut docet S. Thomas q. 78. a. 2. ad 5. qui committit pecuniam suam vel mercatori , vel artifice per modum societatis ejusdem , non transfert dominium pecuniæ suæ in illum ; sed remanet ejus , ita quod cum periculo ipsius mercator de ea negotiatur , vel artifex operatur. Ergo , ait Caballut. si pecunia pereat , perire illi debet qui pecuniam contulit ; & si super sit , eidem reddenda est , ut qui sentit onus , sentiat & commodum. Sicubi tamen vigeret consuetudo , aut inter partes convenisset , ut capitale socios inter una cum lucro , vel sine lucro divideretur , iis etiam in divisione comprehensis qui solam operam contulerint , illa divisio sortis licita esset. Atque hoc sæpissime usuenit in societate de animabus inita , qua finita , dividuntur plerumque animalia in sortem adducta societatis.

Quaeritur 2. Quis solvere debeat impensas quæ pro bono societatis fiunt ab eo qui operas ponit.

Resp. eas communiter solvi debere ab omnibus sociis , nisi aliter constitutum sit , vel privata sociorum conventionem , vel loci consuetudinem , unde impensæ itinerum , transvectionum , solutionis vectigalium , conservationis mercium , captivitatis , morbi , expoliationis à furibus in quorum manus inciderit qui societatis causa peregrinabatur , & alia ejusdem generis damna , quæ quis proxime ob datam rebus societatis operam passus est , ab omnibus ferri debent ; atque sumptus illi prius deducendi sunt , quam lucri rationes computentur. Lucrum enim non æstimatur nisi deducto ære alieno.

At socii non tenentur de damnis quorum societas nonnisi causa remota est , aut quæ qui operas ponit non nisi culpa sua passus est. Hinc si socius iter conficiat , & interim res ejus domesticæ dilabantur , aut propter ejus

L. 29. ff.
pro Socio.

Cabaf. l.
6. c. 13.

ejus absentiam, eum heredem quis instituere desisset, aut legatum pratermississet, aut patrimonium suum negligentius administrasset, damnum illud solus pati debet, quia id non in societatem, quamvis propter societatem, seu ejus occasione impensum est. L. 60. ff. Pro socio. Cæterum ex alibi dictis patet eum qui societatis negotia curat, teneri de culpa lata & levi, non autem de levissima.

Quæritur 3. An licitus sit contractus societatis accepto pignore pro securitate capitalis, si forte alterius culpa pereat.

Resp. 1. Contractum societatis in se præcise & solitarie sumptum, nullique alii contractui admixtum, legitimum esse ex omnium consensu: tum quia variis approbatur legibus, & à nulla reprobatur; tum quia in eo est perfecta æqualitas, modo eæ duæ servantur conditiones. nempe 1. Ut damnum sicut & lucrum commune sit. 2. Ut fiat divisio secundum proportionem eorum quæ in societatem collata fuere: tum denique quia vi societatis uterque contrahens recipit quod sibi debitum est; unus quidem ratione industriæ suæ & laboris; alter vero ratione pecuniæ suæ; etsi enim pecunia de se fructifera non sit, ut patet in mutuo, est tamen fructifera, ut subest proprii domini periculo in negotiatione, quia tunc fructifera negotiationis instrumentum est.

Resp. 2. Contractum societatis accepto pignore in securitatem capitalis, nihil habere vitiosi. Ratio est, quia qui pecuniam suam in societatem tradit, hanc ea conditione tradere potest, ut alter socius ex ea non negotietur nisi tali loco, tali tempore, & talibus in circumstantiis, adeo ut si hæc ab altero non servantur, pecunia ei pereat: ergo pro pecuniæ hujus securitate pignus accipere potest, illudque servare, si pecunia perierit, quia insumpta non fuerit in ea negotiatione de qua conventum est.

Quæ hæcenus dicta sunt, apud Theologos omnes recepta esse videntur. Sed duo sunt contractus de quibus serio disputant: alter spectat societatem quæ fit in educandis animalium, ut ovium & vaccarum gregibus; alter spectat societatem cui annectitur assecuratio pro capitali, & venditio lucri incerti pro certo, de quibus seorsim est dicendum. A posteriori initium disputationis ducemus.

ARTICULUS I.

De tribus contractibus.

Tres contractus in pluribus Hispaniæ, Galliæ, aliarumque regionum emporiis usitati, sic fiunt. Petrus init contractum societatis cum Paulo negotiatore, apud quem aureos centum deponit, ut uno industriam, altero pecuniam conferente, uterque lucretur. Petrus sperat se ex hoc contractu circiter triginta aureos esse lucraturum supra capitale; sed veritus ne capitale suum pereat, init cum eodem Paulo contractum alium assecurationis, eique ut suam sibi pecuniam assecuret, aureos decem promittit. Rursumque existimans melius sibi fore si lucrum habeat certum, tertium cum Paulo contractum init, eique lucrum majus quod sperat, & quod incertum est, vendit pro decem v. g. aut duodecim aureis sibi donandis, siue negotiatio bene aut male succedat; & sic salvo & extra periculum constituto capitali, propter triplicem hunc contractum, societatis nempe, assecurationis pecuniæ, & venditionis lucri majoris incerti pro lucro certo minore, contingit ut Petrus certo recipiat decem aut duodecim supra fortem. Quæritur an is contractuum circulus ab omni usuræ vitio immunis sit.

Ut solvatur quæstio secundum se totam, Notand. 1. tres contractus fieri posse vel inter eos qui societatem iniere, siue simul & semel, siue successive fiant, vel cum alii personis extra societatem constitutis.

Notand. 2. Multiplicem esse hæc de re sententiam. Prima eorum est, qui tres prædictos contractus licitos esse putant, non solum si cum diversis personis ineantur, sed etiam si inter contrahentes fiant. Ita Maldenus, Medina, Navarra, Lessius, Layman, Toletus, Lugo, ac ipse Van-Roy, & cum aliis compluribus Salmanticenses.

Secunda eorum est, qui tres illos contractus reprobant, non solum si fiant inter socios, sed etiam si cum diversis ineantur personis. Ita Author Theol. moral. Gratianop. cui pene assentitur Æthica amor. p. 471.

Tertia eorum est, qui nequidem duos ex his contractibus inter socios fieri posse putant; unde illicitum credunt vel contractum societatis cum assecuratione capitalis non vendito lucro; vel eundem societatis contractum cum venditione lucri incerti, forte non assecurata. Ita Collator Paris. tom. 2. lib. 1. p. 65.

Quarta sententia eorum est, qui tres contractus conjunctim sumptos, seu simul aut successive inter socios celebrentur, malos esse credunt; at eos si divisim fiant, ita ut assecuretur capitale non venditis fructibus, vel vendantur fructus non assecurato capitali, commercium istud redargui nullatenus possit. Ita Sylvius & alii communiter. Hæc de re sit

CONCLUSIO PRIMA.

Tres contractus inter socios facti, plane sunt illiciti.

Prob. 1. Ex Bulla *Detestabilis*. quam an. 1586. emisit Sixtus V. cujus hæc sunt verba: «Damnamus & reprobamus omnes & quoscumque contractus & conventiones & pactiones post hæc ineundos aut ineundas, per quos seu quas cavebitur personis pecunias, animalia, aut quaslibet alias res, societatis nomine tradentibus, ut etiam si fortuito casu quamlibet jacturam, damnum, aut amissionem sequi contingat, fors ipsa seu capitale semper salvum sit, & integrum à socio recipiente restituatur, siue ut de certa quantitate, vel summa in singulos annos, aut menses durante societate respondeatur: statuimusque hujusmodi contractus, conventiones & pactiones usurarios & illicitos post hæc censeri debere; atque in posterum non licere iis qui pecunias, vel animalia, aut alias res in societatem tradent, de certo lucro, ut præfertur, percipiendi inter se pacisci, & concordare. Neque etiam, siue ad certum, siue ad incertum lucrum conveniant, socios, qui ea recipient, ad fortem seu capitale salvum & integrum, ubi illud casu fortuito perierit, vel amissum erit, reddendum quovis pacto aut promissione se obligare. Ac ne de cætero societates ineantur sub hujusmodi pactis & conditionibus, quæ usurariam pravitatem sapiunt, districte interdiciamus & prohibemus.

His conformiter Facultas Theologica Parisiensis hanc propositionem, Si contractui societatis adjungatur contractus assecurationis capitalis, ac venditionis lucri incerti pro certo, virtute trium horum contractuum licitum est exigere lucrum certum, cum assecuratione capitalis, an. 1664. hæc censura notavit: Falsa est, scandalosa, inducens ad usuras committendas, variasque aperit artes eas palliandi, justitiam & charitatem violandi, & à Sacra Facultate jam damnata.

Porro citata Sixti V. declaratio peremptoria videtur, quia cum Martinus Navarrus qui tres contractus contra Dominicum Soto toto mentis conatu tuebatur, ad Sixtum V. recurrisset, & ab eo controversiæ hujus definitionem enixe postulasset, summus ille Pontifex tres prædictos contractus præter Navarri opinionem reprobavit, ac ne deinceps celebrarentur severe prohibuit. Quis ergo, ait Æthica amoris pag. 467. non exclamet cum Augustino: Roma rescripta venerunt, causa finita est? Atque utinam qui talia in gratiam Ecclesiæ Romanæ principia posuit, iis adhæserit constanter, de quo alibi forte dicemus.

Duo præcipue reponunt adversarii. 1. Tres contractus non reprobari per Sixtinam ut jure naturali illicitos, cum Pontifex solum dicat eos posthac in futurum censeri debere illicitos. 2. Addunt eam solum à Sixto V. prohibitam fuisse societatis speciem, in qua periculum summæ capitalis & lucri in alium socium rejicitur vi solius contractus societatis, non autem vi duorum qui ei superadderentur contractuum, assecurationis nempe, & venditionis fructuum. Atque hoc testatur Comigulus Casuista non latus lib. 3. Resp. moral. q. 12. n. 3. Cardinalis Tolerus, inquit, & Cardinalis S. Severina quibus munus mandatum fuit à Xisto componenda legis, seu Bullæ, *Detestabilis*, affirmarunt P. Steph. Juccio Theologo Soc. Jesu, ut is datis ad me litteris testatus est, noluisse Xistum sua lege prohiberi nisi injustos societatis contractus: quare qui ante legem latam justis erant, post latam quoque licere.

Refellitur prima responsio. Contractus enim de cuius justitia vel injustitia à Navarro interrogatus fuerat Romanus Pontifex, reprobatur, quia per eum irrepit versute & callide humani generis hostis, ut incautos homines... in usurarum voraginem, Deo hominibusque exosam... fæde immergat. Addit Sixtus se nuper cum magno dolore audi-

audivisse hoc malum in quasdam Provincias irreplisse... contra aequitatem & societatis justitiam... proinde nos, inquit, ut gregem dominicum ab omni offensione, & vita aeternae discrimine tutum in viam salutis dirigere nitamur, huiusmodi morbi contagionem antequam in communem fidelium perniciem latius serpat tollere cupientes, damnamus, &c. Quæro an ii sint characteres & notæ contractus in se liciti, & iustitiæ legibus consentanei?

Refellitur secunda responsio. Damnat enim Sixtina contractus omnes per quos cavebitur personis pecunias societatis nomine tradentibus, ut etiam si fortuito casu... amissionem sequi contingat, fors ipsa seu capitale semper salvum sit; prout nempe Navarrum inter & Soto controvertebatur: atqui hanc Navarri cum Soto controversiam, de qua tantum consultus fuerat Pontifex, ne quidem attigisset, nedum diremisset, si non loqueretur de assecuratione sortis, prout fit in tribus contractibus; ergo.

Quod refert Comitulus dixisse Toletum eos solum à Sixto prohibitos fuisse contractus, qui ante prohibitionem iusti non erant, nihil facit contra nos, qui contendimus tres contractus in se malos esse & semper fuisse; licet post emissam Sixti definitionem magis adhuc in futurum illiciti censi debeant, quia Roma locuta, jam causam finitam esse oportet.

Adde quod ex dicendis evidens futurum sit, capitale nonnisi vi ipsius societatis assecurari in tribus contractibus, si proprie loqui velis: cum reipsa qui pecunias suas in prædictam societatem confert, nihil pro hac assecuratione rependat assecuranti, nisi lucrum quod forte non erit: unde facile contingit ut qui assecurat, perdat simul & industriam suam & capitale quod assecurat, & huius assecurationis pretium, quod nullum erit, si nullum sit lucrum.

Prob. 2. Ibi est usura, ubi aliquid ultra sortem accipitur vi mutui: atqui in triplici, seu, ut alii dicunt, in trium contractu, aliquid supra sortem accipitur, ut patet: nec accipitur nisi vi mutui. Ibi enim est mutuum, ubi verum rei dominium in alium socium transfertur: atqui vi trium contractuum dominium rei in alium socium transfertur. In eum enim transfertur dominium rei, cui res perit, quique non magis à libera ejus dispositione potest impediri, quam quilibet alius mutuarius: atqui per triplicem contractum fit ut res alteri socio pereat, & ut is non magis quam quilibet alius mutuarius à libera ejus dispositione impediri possit; quia quocumque tandem modo de ea disponat, nihil ad alium spectat, cui satis esse debet si capitale suum & aliquid ultra, prout convenit, recipiat, ut statim dicemus in responsione ad secundam objectionem.

Prob. 3. Ea contractuum conjunctio illegitima est, quæ societatem destruit, aut non efficit nisi societatem leoninam: atqui talis est trium contractuum conjunctio. Ad essentiam enim societatis quæ quædam est fraternitas, ut ait ex Jure Antonin. requiritur essentialiter damni lucrique communio & æqualitas: atqui communio hæc plane tollitur per novam trium contractuum subtilitatem; qui enim tradit mille sub spe lucrandi centum quinquaginta, & ex isto lucro cedit centum, tum pro assecuratione capitalis, tum pro venditione lucris incerti, quid aliud facit, nisi quod per circuitus & ambages tradit mille, ut quidquid contingat recipiat mille & quinquaginta? Hoc autem non est tradere mille in societatem, sed in mutuum cum auctario restituendum.

Nec dicas communionem in damno & labore per alium contractum sepeari posse à societate.

Resp. enim neg. ant. quia ut nullus mutuo superaddi potest contractus quo fiat ut res mutuata non transeat in dominium mutuatarii, sic nullus societati quæ legitima remaneat, superaddi potest contractus quo omne prorsus ab ea periculum tollatur: quia sic ad minus institui debet, ut vel subeatur periculum sortis, si remaneat jus ad lucrum; vel subeatur periculum lucris, si fors assecurata fuerit de quo infra.

Prob. 4. Æquitas postulat ut non lucretur qui nullam lucrandi rationem habet: sed qui dat pecuniam in triplici contractu, nullam lucrandi rationem habet. Ideo enim potius licitum est lucrari ex societate, quam ex mutuo, quia mutuans nec industriam ullam negotiationi mutuatarii impendit, nec ullum rei mutuo datæ periculum subit: atqui idem contingit positis tribus contractibus; ergo si hi definant in mutuum, si non, non magis vi eorum quam vi mutui ullum potest lucrum percipi; videtur enim plena & adæquata esse paritas. Datur pecunia in tribus contractibus, datur &

in mutuo: ex parte eam dantis nullus est labor, nulla opera in mutuo, idem est in tribus contractibus; assecratur in mutuo, assecratur & in istis. At datur, inquit, in tribus contractibus ut ex ea fiat negotiatio. Sed 1. nulline nunc erunt usurarii, quia omnes pecuniam suam in huiusmodi negotiationem quæ à periculo vacat se conferre dicent? Nulline hætenus fuere ex iis qui mutuum negotiatoribus pecuniam dedere, intendentes lucrum eo meliori modo percipere quo fieri posset, quæ intentio juxta non paucos excusat ab usura? 2. falsum est quod in trium contractu pecunia ad negotiationem detur: neque enim sufficiunt verba hæc, Negotiari volo; sed requiritur realitas & sinceritas: an vero is sincere negotiari vult, qui seu bene, seu male succedat negotiatio, vult lucrum percipere?

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Non reprobantur tres contractus, nisi quia supponuntur degenerare in mutuum usurarium: atqui falsum est quod degenerent... Ibi enim non est mutuum ubi est aliquid essentialiter à mutuo discrepans: atqui in tribus contractibus est aliquid quod essentialiter à mutuo discrepat. In mutuo enim periculum rei pertinet ex natura rei ad mutuatarium: atqui periculum in tribus contractibus non pertinet ad alterum socium ex natura rei; assecratio enim capitalis quam præstat tibi, non acquiritur à te nisi vi pecuniæ de qua cum eo pacisceris ut rem tuam assecuret tibi; ergo.

Resp. 1. Tres contractus adhuc injustos fore, etiam si in mutuum non degenerent, ut evincit ultima nostra probatio.

Resp. 2. ad primum & secundum, neg. min. Ad tertium, dist. min. periculum non pertinet ad alterum socium ex natura rei, id est vi contractus societatis, conc. vi contractus assecurationis simul & venditionis fructuum qui superadduntur, nego: quod autem ex utroque resultet mutuum implicitum, patet ex dictis & ex modo dicendis.

Ad quartum, dist. assecratio quam alter socius præstat, comparatur per pecuniam quam alter reipsa non solvit, sed ad summumolvere fingit, conc. per pecuniam quam alter de facto solvit, nego. Si enim in negotiatione exposueris libellas mille, quas tibi ut alter assecuret polliceris libellas quadraginta; ita ut pro ducentis incerti lucris libris quas speras, nonnisi centum certi lucris percepturus sis, palam est te mutuo dare mille libellas, ut, quidquid tandem exitus fata ferant, percipias sexaginta; quas ergo dare videris libellas quadraginta, reipsa non tradis, quia statim restituuntur tibi, cum & de capitali tuo, & certa supra sortem summa percipienda paciscaris.

Hinc verè dici posset in triplici contractu totum periculum in alium socium refundi ex natura contractus, prout est talis, & sic ex natura rei: unde ulterius sequitur contractum hunc esse usurarium. Si enim Petrus diceret rotundè & simpliciter Joanni: Do tibi libellas mille hac duplici conditione. 1. Ut si pereant etiam fortuito, tibi pereant. 2. Ut post annum reddas mihi mille & quinquaginta, vera esset usura, ut faterentur omnes, secluso, ut supponimus, titulo lucris cessantis: atqui idem dicitur in tribus contractibus; totum discrimen est quod in primo casu dicatur nitidè & formaliter; in secundo vero casu per circuitus & ambages; ergo.

Obj. 2. De essentia mutui est translatio domini à mutuante in mutuatarium: sed pecunia socio uni per alterum assecrata non transit in dominium assecrantis. Si enim in ejus dominium transiret, utique quia ipsi periret, eamque quid porro eveniat restituere teneretur: atqui hæc ratio nulla prorsus est. Ut enim ratio hæc non valeat, satis est 1. Ut assecrans non possit erga hanc pecuniam eo se gerere modo, quo dominus, v.g. mutuarius, erga rem cujus est dominus. 2. Ut aliunde res pereat cuilibet assecranti, tametsi quilibet assecrans rei dominus non sit: denique ut universaliter verum non sit illud, Res domino suo perit: atqui hæc omnia clara sunt & indubia. Et quidem 1. Mercator ille de hac pecunia non potest ad nutum disponere, sed ad negotiationem; neque ea potest uti nomine proprio, sed conferentis.

2. Vinum Burdigala Bononiam translatum à nauclero, eidem si fortè ipsum assecravit periclitatur, & perit: atqui tamen vector ille vini dominus non est, non potest illud consumere, non potest vendere; ergo à pari

pari licet pecunia per socium unum assicurata eidem pereat, non ei qui pecuniam dedit, colligi non potest hunc se ipsius dominio exuisse. Et certe pecuniæ dominium non transfertur nisi collator velit: ipse autem collator pecuniæ suæ dominium transferre non vult, eamque mutuo dare, sed eam permittere in tali commercio infumendam; ergo.

3. Demum, & id nos alibi advertimus, verum generaliter non est rem unamquamque dominio suo perire, uti nec istud generatim verum est, *Unaquæque res domino suo fructificat*: sic v.g. res empta si ante traditionem pereat aut fructificet, emptori fructificat aut perit; licet non nisi per traditionem constituatur sub ejus dominio, ut habet Lex 20. cod. *De pactis*. Item res deposita, commodata & locata non est sub dominio depositarii & commodatarii, quorum tamen periculo nonnunquam subest, vi contractus assicurationis adjecti deposito; ergo.

Resp. 1. Neg. maj. Sive enim triplex contractus destinat in mutuum, sive non, non major est titulus lucrandi ex societate sic inita, quam ex mutuo: quia ex S. Thoma, ut socius sit lucri particeps, requiritur ut tale habeat dominium vi cujus ipse rei periculum subeat: *Qui committit pecuniam suam mercatori*, inquit Doctor Angel. *per modum societatis cujusdam, non transfert dominium pecuniæ suæ in illum, sed remanet ejus, ita quod cum periculo ejus mercator de ea negotiatur*.

Resp. 2. Ad primum & secundum neg. min. ad tertium. nego maj. Non transit in dominium alterius socii præcisè quia ipsi perit; non enim quidquid perit, domino perit, ut probat prima & secunda pars objectionis; sed quia re ipsa ei ut domino perit: perit autem ei ut domino, quia non nisi per injuriam à libero ejus usu impediri potest; quia jam nihil alterius socii interest, quos in usus hæc impendatur pecunia, modo & sortem & supra sortem aliquid recipiat. Certe qui talem rei usu contemptibilis usum haberet, ille ejusdem rei dominium habere merito censeretur: quid porro iniquum magis est, quam ut prohibeas ne homo re sua utatur ut voluerit?

Confirm. Si ficticius ille socius solum intenderet lucrum ex negotiatione, non utique perstitisset in volendo lucrum negotiatione, non succedente: quidquid ergo specie tenus loquatur, re ipsa societatem efficaciter non vult, sed ex pecunia lucrum.

Ad id quod additur exigi à socio ut pecuniam hanc in tali negotiatione infumat, mox probatum est id male exigi; cum enim mercator ille non teneatur rem illam individualiter restituere, sed valorem ejus, non potest impediri quominus ea pro nutu utatur, nisi fortè cum esset solvendo impar, interdiceretur ei, certo commercii genere admodum periculoso, quod & in alio quovis mutuo fieri posset, absque eo quod hæc mutuantis lex probaret eum vel rei mutuo datæ dominum manere, vel aliquid supra sortem posse stipulari.

Aliter se res habent in depositario, locatario, vectore, de quibus supra: ipsi enim tenentur rem eandem in individuo restituere, negotiator vero solum in specie: ipsi re illa uti non possunt nisi salva ejus substantia, non proinde placitum; secus mercator ille.

Ad id quod adjicitur insuper, hominem hunc nolle pecuniam suam mutuo dare, dist. non vult mutuo dare verbo tenus & in speciem, conc. re ipsa, neg. Vult enim mutuo dare qui vult lucrum referre, non vi præcisè societatis & negotiationis: atqui sic se habet homo ille, alioqui sublata vel non succedente negotiatione nihil percipere deberet.

Inst. Ex concessis assicuratio dominum non facit; ergo qui asscurat dominus fieri non potest.

Resp. dist. antec. Assicuratio sola dominum non facit, quando nempe alterius interest rem quam asscurari facit, v.g. vinum, ad se individualiter redire, conc. assicuratio juncta cum venditione fructuum, quæ facit ut alterius non referat utrum hoc vel illo modo res sua impendatur, modo certum percipiat lucrum, & recuperet rem suam non in individuo, sed in specie, adeoque quæ simul facit ut asscurans non possit à libero ejus usu impediri, nego.

Inst. Atqui posita alterius socii assicurazione verè intendendo lucrum ex tali negotiatione, ita ut si pecunia mea in alios usus impendatur, lædatur jus meum; ergo.

Prob. Ideo alter jus meum non læderet, quia quocumque modo de pecunia mea disponat, nullum inde mihi damnum nascitur, ideoque nulla mihi fit injuria. Sed hæc ratio non concludit. Prob. min. Ut lædat alter

jus meum, non requiritur ut damnum inferat mihi satis est ut re mea utatur contra quam conventum est; ergo. Prob. antec. variis exemplis. Si enim alter domum tuam quam locare volebas, sed vacantem relinquere, occupet; aut equum quo volebas uti, sed in mare projicere, in suos usus impendat, damnum tibi non infert, ex hypothesi: atqui tamen injuriam tibi præstat, quia usus rei tuæ te invito aliquid grave est.

Resp. Ad primum, neg. subumpt. ad secundum, dist. maj. Ideo alter... quia nullum inde mihi damnum nascitur, & insuper rationabiliter alio à libero hujus rei usu impedire non possum, sed ex mera tantum, eaque iniqua phantasia, conc. ab eo rationabiliter exigere possum ut sic non autem sic de pecunia mea disponat, nego. Modo enim eandem ac quilibet alius mutans certitudinem habeam, nihil est quod amplius exigere possim; cum mihi sufficere debeat ut & capitale meum, & insuper certam de qua ambo convenimus summam, præfixo tempore recipiam.

Obj. 3. Tam contractus assicurationis contractui societatis addi potest, quam deposito, locato, &c. atqui his sæpe adjicitur; ergo.

Resp. neg. maj. Assicuratio enim est quidem præter naturam depositi, sed non est contra ejus naturam quæ in eo ita est, ut res alicujus alteri custodienda committatur, quod optimè subsistit, etiam si res illa asscuretur: at vero assicuratio prout fit in tribus contractibus, ipsam evertit societatis naturam, quæ æquam lucri dominique communionem importat, & subsistere nequit si rei in societatem adductæ dominium in alium transferatur. Porro hæc lucri damnique communio in tribus contractibus non subsistit; nec serio & verè dici potest alterum socium rei quam asscurat dominum absolutum & independentem non fieri, prout fit unusquisque mutuatarius; ergo.

Obj. 4. Tres contractus justè & licitè fieri possunt cum diversis personis, modo servetur æqualitas; ergo & justè cum eadem persona fieri possunt, modo eadem servetur æqualitas; justitia enim in hac æqualitate consistit, non in habitudine ad personas.

Respondent aliqui de quibus supra, neg. antec. quia, inquam, qui pecuniam ponit, non industriam, jus non habet lucrandi in societate, nisi ratione periculi cui pecuniam suam exponit; ergo si illud periculum cesserit, cessat & quivis lucrandi titulus: atqui cessat periculum omne, sive pecunia à socio, sive ab alio quolibet asscuretur; ergo tam destruitur societas per assicurationem factam à tertio, quam per assicurationem factam à socio.

Quia tamen hæc sententia ab omnibus penè rejicitur, ita ut scripserit Flor. Decoq, *apud omnes constare tres contractus licitos esse, si ineantur cum diversis personis*, resp. neg. conseq. Ratio disparitatis, quæ simul Generi opinionem subvertit, multiplex est, eaque evidens. Nam 1. societas requirit quidem lucrum & damni communionem, sed inter socios: an enim desinet societas mea cum Titio, si pater meus ut mihi animos addat, capitale meum asscurare velit? 2. Quod societati planè extrinsecum est, eandem evertere nequit: atqui assicuratio per alium facta societati planè extrinseca est, nec de ea queri potest vel socius meus, quem hæc assicuratio nullatenus respicit; vel ille qui rem meam asscurat, cum ei planè indifferens sit an res quam asscurat sit in societate posita, vel non, modo ea non plus in societate posita, vel non, modo ea non plus in societate periclitetur quam extra, aut si periclitetur magis, majus etiam pro assicuratione pretium impendam. 3. Vitiū contractuum societas in mutuum degenerat, quatenus socius sine injuria à libera rei dispositione impediri non potest: atqui si capitale meum per tertium asscuretur, jam hæc mutui ratio non subsistit, quia socius non plus circa rem meam libertatis habet, quam si hæc asscurata non fuisset; ergo.

CONCLUSIO SECUNDA.

Licitus esse videtur contractus societatis cum assicuratione capitalis, si lucrum non vendatur, vel cum venditione lucri, si non asscuretur capitale.

Prob. 1. Ille contractus jure saltem naturali licitus est (eum enim ob usuræ periculum jure positivo reprobari posse non diffitemur) qui nihil eorum habet vitiorum quæ in tribus contractibus redarguuntur: atqui duplex, si ita loqui liceat, contractus quem mox descripsi, nihil eorum habet vitiorum quæ in tribus contractibus redarguuntur. Hoc enim in his præcipuè redarguitur, quod degenerent in mutuum: atqui duplex con-

contractus in mutuum non vertitur; ibi enim ne mutui quidem umbra esse potest, ubi socius alter pecuniæ in societatem adductæ dominus non efficitur: atqui socius pecuniam assecurans, ejus dominus non efficitur; ille enim non efficitur pecuniæ dominus, qui tenetur ea uti in negotiationem de qua conventum est: atqui socius pecuniam assecurans tenetur hanc impendere in eam negotiationem de qua inter ambos conventum est, ut nempe qui pecuniam dedit ex ea recipiat fructus, si qui proveniant, ergo.

Quod si lucrum vendatur, multo minus alter pecuniæ dominus erit, cum si pereat, ei sit peritura qui eam in societatem contulit; ergo.

Prob. 2. Ideo contractus de quo agitur licitus non esset, quia is cui res sua assecraretur, nullum subiret periculum: atqui falsum consequens. Ut enim æquale sit utrimque periculum, satis est 1. ut summa quam unus tradit ad obtinendam rei suæ assecurationem, planè æquivalet periculo quod alter subit. 2. Ut summa hæc verè solvatur assecuranti, non fictè, prout in triplici contractu fieri diximus: atqui ita res est. 1. Enim ut supponimus cum Sylvio, qui rem suam sibi assecrari curat, justum pro hac assecuratione pretium solvit. 2. Pretium illud non fictè sed verè solvitur, etiam si nihil ex societate percipiatur lucrum, adeoque eo sensu perditur. 3. Si nullum ex societate percipiatur lucrum, unusquisque sociorum suam damni hujus partem sentit. Porro nihil horum in tribus contractibus reperitur; ergo.

Solvuntur Objectiones.

Obj. 1. Concil. Mediolan. I. sub S. Carolo, sic habet: *In societate... non fiat pactio ut sors salva sit, fructus vero communiter dividatur.*

Conc.
Lab. tom.
15. p. 943

Concil. Burdigal. an. 1583. & ab Apostolica Sede in omnibus approbatum; Conventus Melodun. an. 1578. ipsis citati Concilii Mediol. verbis utuntur, in hunc modum: *In societate animalium quæ inæstimata alicui dantur custodienda, siue ut operas præstet, omnes casus etiam fortuiti semper sint periculo ejus qui dederit, nisi accipientis & custodientis dolo aut magnâ negligentia damnum accidisse contigerit. Non fiat pactio ut sors semper sit salva, etiam ex primis factibus.* Addunt eadem Concilia, quod si animalia dentur æstimata, ita ut sors danti salva sit, nihil omnino percipi possit. Ergo contractui societatis ne addi quidem potest contractus solus de assecuratione sortis.

Resp. 1. Ex allatis textibus ad summum sequi, contractum duplicem positivo jure reprobari, ut qui periculo non careat, & palliandis usuris inservire possit.

Resp. 2. dist. antec. Non debet fieri pactio ut sors salva sit gratis, & vi societatis solius, conc. non debet fieri pactio, etiam si justum pro assecuratione pretium solvatur, subdist. non debet, id est qui pecuniam in societatem confert; exigere non potest ut alter socius suum sibi capitale assecuret, etiam pro certa mercede, si ejus periculum in se sumere nolit, quia nempe circa hoc omnino liber esse debet, conc. non debet, etiam si socius alter sponte assecrari velit, aut ad id etiam locum alterum invitet, nego: hanc enim assecurationem si sponte fiat, & legitimo pretio, nihil per se habere mali, probant ea quæ statim adduximus argumenta.

Obj. 2. Illud in societate illicitum est ex natura rei, quod societatem omnino destruit: atqui assecratio capitalis societatem evertit funditus. Præcipua enim societatis conditio est, ut pecunia collata subiaceat periculo conferentis, vel saltem alterius socii periculo non subit: atqui res ita non erit, si socius alter sortem assecuret. Minor per se patet, major vero expressè traditur à S. Thoma hic q. 78. art. 2. ad 5. Ille, inquit, qui committit pecuniam suam vel mercatori, vel artifice, per modum societatis cujusdam, non transfert dominium pecuniæ suæ in illum, sed remanet ejus, ita quod cum periculo ipsius mercator de ea negotiatur, vel artifex operatur, & ideo sic licitè potest partem lucri inde provenientis expetere, tanquam de re sua. Idem docet S. Antonin. 2. p. tit. 1. cap. 7.

Resp. Ad primum, dist. min. assecratio capitalis vi ipsius societatis facta, societatem evertit, conc. assecratio legitimè facta, prout eam explicavimus & supponimus, neg. Hæc enim assecratio à socio facta, non magis societati nocet quam si fieret à tertio: atqui assecratio à tertio facta non nocet societati, ut omnes fassentur Theologi, paucissimis exceptis, & qui nulla firma satis ratione innituntur; ergo.

Ad SS. Thomam & Antonin. dist. ut supra: qui confert pecuniam non potest lucrum percipere nisi res sua periclitetur, si societas sit pura, & nihil solvatur pro assecuratione capitalis, conc. si societas mixta sit, eique legitimè annectatur contractus assecurationis, nego; is enim contractus qua tandem ratione iniquus sit, probari non potest. Quod autem S. Antoninus loquatur de assecuratione gratuita, patet ex ipsis quæ obijciuntur verbis; sic enim habet S. Doctor: *Quæritur an datus pecuniam mercatori ad mercandum... cum pacto, vel etiam sine pacto, sed cum hac intentione principali, quod capitale sit salvum, & partem lucri habeat, numquid talis est usurarius? Respondeo... sciendum... quod talis contractus non sit licitus ex quo periculum spectat ad recipientem: sed si periculum capitalis spectaret ad utrumque, tunc bene est licitus &c.* Hic, ut videre est, loquitur generatim S. Antonin. de ea etiam assecuratione quæ sit sine pacto, vel quam quis in sola intentione habet, et si eam verbis non exprimat: loquitur demum de assecuratione prout eam defendebat Cardinalis Hostiensis, cujus, inquit, sententia non est tenenda, cum non sit æqua: atqui assecratio quæ sit sine pacto, quæque animo solum intenditur, & quam defendebat Hostiensis, sit vi societatis ipsius; in assecuratione enim legitima, semper requiritur pactum explicitum, quo unus cum altero nullatenus invito convenit de certa quadam summa pro sortis assecuratione; ergo.

ARTICULUS II.

De societate animalium.

Contractus societatis animalium, qui gallicè dicitur *Redbestie*, id est redditio bestię; vel *Chatel*, seu *Capitale*, quia animalia in hoc contractu locum tenent fundi, seu capitalis, definiri potest, *Conventio duorum vel plurium, quorum alii certum quendam animalium numerum in societatem conferunt; alii vero hæc animalia servant & pascunt, ut ex fructibus lucrum percipiant.* Qui dat animalia, ut oves, vaccas, &c. apud nos dicitur *le bailleur*; qui eadem custodienda & pascenda recipit, dicitur *le preneur*.

Quæres 1. an ille contractus licitus sit.

Resp. Affirmat. Ita omnes. Ratio est, quia tam licet animalia in societatem committere villico, quam pecuniam mercatori: atqui posterius licet; ergo & prius, si servantur debitæ conditiones.

Quæres 2. Quænam illæ sint conditiones.

Resp. Tres vulgo assignari. Prima est, ut cum animalia sine villici, seu accipientis dolo vel culpa pereunt, non ipsi pereant, sed tradenti. Ratio est, quia res unaquæque domino suo perit: atqui tradens remanet dominus, sicut & qui pecuniam tradit in societatem, ejusdem est dominus, nec alio quam domini ejus titulo lucri particeps esse potest; ergo. Hæc decisio totidem habetur verbis in Conciliis Mediolan. & Burdigalensi quæ supra citavimus. Et certè, sublata communione in damno, nulla esse potest communio seu societas in lucro: atque id usque adeo æquum est, ut in variis Consuetudinibus expressè definitum fuerit. Rem disertè explicat Consuetudo Nivernensis his verbis, cap. 21. art. 3. *«Et doit le preneur telle garde audit bétail, que s'il meurt, perd, ou déperit par ses dol, faute ou coulpe, le dommage se prend sur lui; mais si c'étoit par fortune ou autres inconveniens non prévus, ou qui ne se pourroient prévoir, il n'en sera tenu.»* Vid. Collat. Paris. tom. 2. lib. 6. p. 421. & seq.

Secunda conditio est ut accipiens villicus v.g. animalia curet, pascat, conservet, & accuratam lucris omnis rationem reddat; hoc enim solo accuratæ custodiæ titulo suam sibi in lucro partem vindicare potest.

Tertia conditio est, ut in proventuum seu lucris divisione servetur æqualitas, ita ut tradens commensuratum capitali suo seu bestiis; accipiens vero ad æquatam abori & industriæ partem recipiat.

Ex hisce principiis quosdam solvemus conscientię casus in hac materia proponi solitos, ut aliorum qui hic proponi non possunt, haberi solutio facilius possit.

1. Titius dat Petro oves ducentas, & vaccas viginti post factam earum æstimationem, iis conditionibus. 1. Ut singulis mensibus certa lactis, casei, aut lanæ quantitas à Petro reddatur. 2. Ut exacto contractus tempore, vel pretium quo animalia hæc æstimata fuerunt reddatur Petro, vel alia ejusdem valoris animalia.

3. Ut

3. Ut interim à Petro pascantur, custodiantur, &c. Valene is contractus?

Resp. negat. Ratio est, quia nulla est hic societas, cum Petrus totum subeat rei sibi datæ periculum, utpote qui eam secundum factam illius æstimationem reddere tenetur: ergo Titius nullam in lucro partem præstendere potest. Et certà talis contractus vel est mutuum, vel venditio: si mutuum, usura est manifesta ex eo lucrum percipere, si venditio, quam æstimatione fieri dicunt Leges, venditor nihil ultra æstimationem percipere debet. Hanc decisionem tradit S. Antonin. ubi supra.

2. Sed quid, si Petrus affecuret quidem capitale Titio, sed vicissim Titius maiorem lucri futuri partem cedat Petro, ut eum ab huiusce affecurationis pretio indemnizet: an hic aliquid erit vitii?

Resp. Hoc nihil aliud esse quam tres contractus. Nam 1. Petrus subit periculum gregis pro parte lucri quam fortè non percipiet, quia fortè nullum erit lucrum. 2. Petrus de hoc grege pro nutu disponere potest, absque eo quod legitime conqueri possit Titius, cui satis est si tempore præfixo & sortem, & lucrum ultra sortem recipiat. Porro tres hosce contractus plane iniquos esse patet ex dictis. Aliud esset juxta nos, si Titius certum & reale pretium pro affecuratione Petro consentienti solveret; tunc enim si quid esset lucri, partem ejus exigere posset; si nihil, nihil exigeret.

3. Lucius vaccas quadraginta Paulo dedit ad sex annos, sub his conditionibus. 1. Ut Paulus eas pascere & servare teneatur, & tres aut quatuor frumenti modios qui tribus aut quatuor libris æstimantur, Lucio singulis annis retribuere debeat. 2. Ut Paulus unoquoque anno duodecimam fundi seu capitalis partem acquirat. 3. Ut exacto sex annorum circulo, Lucium inter & Paulum ex æquo dividantur capitale & fructus, *le fond & le croît*. Peccatne hic contractus?

Resp. In hoc contractu, qui alicubi vocatur *Gazaille*, nihil esse mali, modo 1. id quod perit, & necdum acquisitum est ab accipiente, pereat danti, seu socio. 2. Modo etiam id quod Paulus recipit singulis annis, aut in fine contractus recipiet, sit industria ejus commensuratum, &c. Ratio est, quia in tali contractu qui præter societatem continet & venditionem, plena est æqualitas. Vid. Pontas à casu 18. ad 27.

Cæterum hi societatis contractus multiplici modo iniri possunt. Fieri enim potest ut accipiens mediam capitalis partem solvat, sive ex novis foetibus, sive ex pecunia sua & tunc dicitur *Chetel affranchi*; vel ut hæc non solvat, tuncque dicitur *Chetel non affranchi*. In secundo casu periculum pertinet ad dantem, in primo, pertinet ad utrumque: sed in secundo casu dans, totum capitale recipit, nisi casu fortuito perierit; in primo, & capitale utpote quod commune factum sit, & lucrum ex æquo dividuntur. De hoc contractu genere vide Collat. Paris. tom. 2. lib. 6. Collat. 2. p. 416. & seq. Collat. Andeg. tom. 1. p. 528.

Quæres an villico dicenti oves vel lupi faucibus, vel alio fortuito casu periisse, habenda sit fides; an vero in conscientia cogi possit ad earum solutionem, si probare non possit eas sine culpa sua periisse.

Respondet Coquille eximius Consuetudinis Nivernensis Commentator, his verbis: *Pour ce que le preneur par exprès est chargé de la garde du bestail, je crois qu'en cas de perte ou de mort, il est tenu de prouver qu'il n'y a rien de sa faute.* Idem tenet Mauduit in Consuet. Bituric. *Qui enim excipit, probare debet id quod excipitur.* L. 22. ff. De probationibus. Item tenent Sambovius, Pontas, & alii.

CAPUT QUINTUM.

De Cambio.

DE cambio tria inquiremus. 1. Quid sit. 2. Quotuplex. 3. An licitum sit.

Ad primum. Cambio idem est quod permutatio; cambire enim est unum permutare cum alio, quodcunque illud sit. Hic vero strictius sumitur cambio pro permutatione pecuniæ cum pecunia: qui dat pecuniam, dicitur *campfor*; qui recipit, *campfarius*.

Cambio definitur, *Contractus quo pecunia pro pecunia commutatur cum lucro campforis.* Differt à venditione, in qua pecunia commutatur cum merce; à deposito, in quo dominium non transfertur, & eadem numero res reddi debet; ac demum à mutuo,

quod ex lucri intentione fieri non potest, cum contra campfor qui ab aliis *colibista*, *nummularius*, & *bancarius* dicitur, possit lucrum intendere, ut docet S. Thomas opusc. 73.

Ad secundum, cambio dividitur 1. in *fictum*, & *reale*. Fictum quod & *siccum* appellatur, quia caret humore quo fructum sive lucrum parere possit, illud est quo pecunia non permutatur re ipsa, sed permutari fingitur; ut cum datur pecunia recipienda non eo loco quo fingitur, sed eo loco quo datur, quamvis alio tempore.

Cambio reale illud est quod non fingitur, sed verè sit, ut cum pecunia præsens cum præsentì, vel præsens cum distantì commutatur.

2. Cambio reale dividitur in manuale, locale, & temporale. *Manuale* seu minutum, illud est quo præsens pecunia actu & de manu ad manum pro alia diversæ speciei mutatur, ut aurea pro argentea, gallica pro hispanica. *Locale*, quod & dicitur cambio per litteras, est permutatio pecuniæ præsentis cum distantì; ut si hic des pecuniam campfori ut eam per litteras cambii amico tuo Romæ restituendam curet. *Temporale* vero, id est, quod ad certum diem constituitur, est illud quo hodie v. g. datur pecunia, putà centum nummi, ut post tres aut quatuor menses reddatur eadem pecunia cum duobus nummis supra centum: atque illud est celebre cambio quod alii Lugdunense vocant, quasi Lugduni in usu positum; alii Nannetenfe & Francofurtense, eadem de causa.

Pro responsione ad tertiam quæstionem, sit

CONCLUSIO PRIMA.

Cambio per se licitum est, servatis servandis.

Prob. Illud licitum est, quod & Republicæ utile est, & nihil habet mali: atqui tale est cambio. 1. Quidem Republicæ utile est, imo & necessarium, cum cambii ope multorum indigentia subvenitur, multorumque damna & incommoda vitentur: multi enim indigent pecunia minuta; multi pecuniis quæ in aliis quæ peregrinaturi sunt Regnis currunt; multi suas sine magno latronum metu deportare non possunt: his vero incommodis per cambio subvenitur, ergo. 2. Cambio nihil habet mali. Sed quid enim in eo redargui posset, hoc utique quod vi cambii aliquid supra summam à campfore datam recipiatur: atqui hoc culpari non potest; quia iusto sit titulo, impensarum scilicet, laboris, & operæ, sine quibus non potest campfor omnis generis monetas colligere, ut satisfaciatur cuilibet indigenti; correspondentes habere, ministros, domum, aliaque id genus huic commercio necessaria conducere, ut optimè docet Author opusc. 73. de usuris apud S. Thomam, & sequitur ex iis quæ dicta sunt de Montibus pietatis; ergo.

Obj. 1. Non plus valent centum nummi in auro quàm in argento, neque plus in argento quàm in moneta aenea; ergo qui pro eorum commutatione aliquid recipit, non servat æqualitatem; præsertim cum violet valorem monetæ à Principe taxatum.

Resp. dist. ant. Non plus valent ratione sui & simpliciter, Conc. ratione impensarum quas campfor facere tenetur, neg. Cum autem impensæ illæ sine quibus cambio subsistere nequit, pretio sint æstimabiles, nihil mirum si pro ipsis possint campfores aliquid accipere; alioqui frustra ponerent operam & sudorem suum in relicta ad utilitatem aliorum. Ita citatus Author opusc. 73. de usuris.

Non est quod dicatur campforem taxatum à Principe valorem non sequi. Princeps enim non imponit valorem pecuniæ, nisi prout ea est omnium rerum quæ venduntur pretium; neque attendit ad alium usum minus principalem qui monetæ competit, prout ex tali materia conflatur, & talem habet formam. Quin imo cum Princeps cambio approbet, & certas ei leges constituat, censetur permittere ut qui illud exercent aliquid ex secundario pecuniæ usu lucri percipiant.

Obj. 2. Ex iis quæ alibi statuimus, res non est carior, quia utilior est emptori; ergo.

Resp. Non vendi à campfore utilitatem quæ se teneat ex parte ipsius emptoris, bene vero eam quæ se tenet ex parte rei venditæ, & quam campfor sine multis impensis procurare non potest emptori; has vero impensas campfor pati non debet.

Inst. Ergo campfor tunc nihil recipere poterit, cum cambio in ipsius utilitatem cedit, ut cum ei utilius est habere pecuniam Parisiis quàm Lugduni, aut Lugduni quàm Parisiis.

Resp.

Resp. neg. ant. 1. Quia cum etiam longè utilius esset campfori pecuniam hic quam alibi habere, nihil ultra constitutum Legibus pretium recipere potest. 2. Quia utilitas quam tunc percipit campfor, bonæ ejus fortunæ, arti & industriæ imputari debet; hanc autem artem & industriam sine multis impensis & operis exercere non potest. Responsionem istam confirmant aliqui exemplo nuntii qui, inquit, tuta conscientia exigere potest pretium sibi promissum ut pecuniam Parisiis Antverpiam transferret, etiam si hic reperiat aliquem qui in se suscipiat onus eandem summam numerandi. Antverpiæ. Quidni ergo possit campfor exigere pretium transportationis, tamen si sibi commodæ, cum commoditas non oriatur ex conditione pecuniæ absentis, sed ex campforis industria.

CONCLUSIO SECUNDA.

Cambium ficcum illicitum est.

Prob. Quia cambium illud verum est mutuum ex quo lucrum sine alio titulo percipitur: atqui hoc usurarium est, ut per se patet; ergo. Tale cambium est, si quis mercatorem adeat Lutetiæ à quo mille nummos mutuos accipiat, quos quidem mercator mutuos dare nolit, sed ad cambium dumtaxat, cum obligatione eosdem restituendi Lugduni, quamvis sciat campforium iis non indigere Lugduni, sed Parisiis, neque eos alibi quam Parisiis esse restitutum; unde hoc cambii genus reprobavit S. Pius V. Bulla *In eam*. an. 1571.

CONCLUSIO TERTIA.

Cambium temporale, sive Lugduni, sive alibi exercetur, est usurarium.

Prob. Quia in hoc cambio datur hodie pecunia cum obligatione eandem reddendi post aliquot, tres v. g. menses cum auctario; atque hoc auctarium Lugduni majus aut minus exigitur, prout pecunia plus aut minus valuit per tres elapsos proximè menses qui singulas inter nundinas currunt: quod si post illud tempus non solvatur promissionis valor, renovatur promissio, & auctarium quod jam debitum esse supponitur, capitali additur, ita ut solvi debeat usura usuræ, quod quidem tunc, & malè, vocatur *recambium*: atqui contractus ille plenus est iniquitatis. 1. Quia auctarium non exigitur nisi pro carentia pecuniæ ad certum tempus, & pro solutionis dilatione: unde quo major est dilatio, majus exigitur auctarium: atqui pro carentia pecuniæ, aut dilatione solutionis, aliquid supra sortem exigere mera est usura, ut alibi dictum est; ergo. 2. Quia nequidem negotiatoribus licitum est usuras usurarum exigere: atqui eas Lugduni exigere certum est; ergo duplex hic intervenit iniquitas. 3. Quia ideo à campforibus licitum est aliquid supra sortem exigere, quia varios habent id faciendi titulos, ut modo diximus: atqui ii tituli locum non habent in cambio Lugdunensi; ibi enim non dantur litteræ cambii pro aliis regionibus, &c.

Frustra respondent cambium Lugdunense Principis autoritate firmatum esse. Nam 1. id disertè negant qui de cambiis licitis & illicitis plenius & doctius scripsere. Ita inter alios vir eruditus Marechal: «Le spece du change entre Marchands trafiquans ès «foires de Lyon, est seulement tolérée.» Quin imo hoc, veritate cogente, confessus est Advocatus quidam nomine Collet, qui in hujusce cambii gratiam scripsit, cujus verba habes apud Authorem Collat. Paris. qui hac de re fusè tractat to. 2. & ab iis omnino consulendus est qui materiam profundius indagare voluerint. 2. Si cambium Lugdunense approbatum fuisse dicatur, dicendum simul suppositum fuisse mercatores qui pecuniam dant, aliquid supra sortem recipere titulo lucri cessantis; si enim res ita sit, haud dubium est quin ab usura excusentur: verum præterquam nullam habere debeant intentionem lucrandi vi mutui, quia, ut docet S. Antonin. 3. p. tit. 6. *Intentio lucri ex mutuo facit usurarium*, necesse est ut auctarium recepturi pecuniam suam verè subtrahant negotiationi, eamque campforiis nonnisi rogati, & quasi inviti concedant. Quæro autem an ea sit conditio eorum qui in platea Lugdunensi pecuniam præparatam habent, & de alio ineundo commercio ne inter dormiendum quidem somniant.

CAPUT SEXTUM.

De Censibus.

Census, gallicè *rente*, triplici modo sumitur. 1. Pro jure certam exigendi pensionem. 2. Pro hac ipsa pensione. 3. pro contractu quo emitur aut venditur jus hujusce pensionis. De censu secundum primam acceptionem sumpto agere solent Theologi; unde definitur solet census, *Jus percipiendi annuam pensionem ex re vel persona alterius utili vel fructifera.*

Dicitur 1. *Jus*, seu facultas exigendi pensionem, quam qui debet dicitur *censuarius* & *venditor*, quia pro certa quam mutuo recipit pecuniæ summa, aut alia re æquivalenti, constituit & vendit alteri jus certam quotannis, vel definito alio tempore, pensionem recipiendi: is vero cui ea debetur dicitur *creditor*, *censualista*, & *emptor*, quia jus illud pecunia sua emit: pensio debita dicitur *Canon*, necnon & *reditus*, quia quotannis redit & redditur.

Dicitur 2. *Ex re vel persona alterius*; quia jus hujus pensionis non tantum potest fundari in re aliqua v. g. domo, agris, vinea, sed etiam in persona, modo sit fructifera, & aliquid, sive ex officio, sive labore & industria lucrari possit.

Census dividitur in reservativum, & consignativum. *Reservativus* est jus seu facultas percipiendi certam pensionem quam quis sibi reservat in re utili & fructifera, cujus plenum alteri dominium tradit. Ad hanc speciem pertinent census dominicales, *cens, ou redevances seigneuriales*, qui dominis competunt, eo quod translata in aliquos particulares fundorum quorundam proprietate, aliquam sibi ex iis pensionem reservaverint, quasi in recognitionem. Census vero consignativus de quo hic sermo, gallicè, *rente constituée*, vel, ut alii dicunt, *rente volante*, &c. Est jus percipiendi annuam pensionem ex re vel persona alterius sub pretii constitutione; seu est jus quod quis dato & constituto alteri personæ pretio ab eadem emit, ut certam quotannis pensionem recipiat, juxta taxam Principis & leges locorum. Hujusce census origo à quibusdam refertur ad an. circiter 1300. sub regno Philippi cognomento Pulchri.

Census consignativus subdividitur 1. Ex parte fundamenti, seu rei super qua constituitur, in realem, personalem, & mixtum. 2. Ex parte pensionis, in pecuniarium, & fructuarium. 3. Ex parte temporis quo durat, in temporalem, vitalitium, & perpetuum. 4. Ex parte modi quo creatur, in redimibilem, & irredimibilem.

Census *realis* ille est, qui constitutus est super re aliqua fructifera, puta domo, eamque immediate afficit, ac perpetuo comitatur, adeo ut ad quemcunque res illa transit, simul & transeat annexum ei pensionis onus, donec legitime redimatur.

Census *personalis* ille est, qui immediate constitutus est super ipsa persona, quæ sibi, vel suis etiam hæredibus obligationem imponit solvendi ex industria & labore suo, vel etiam ex bonis si quæ habeat, certam pensionem. Hinc census non transit in realem, quamvis pro ejus assècuratione detur hypotheca, quia res hypothecata primo loco non obligatur, sed dumtaxat in defectum personæ.

Mixtus est ille, qui tam super re quam persona constitutus est, & tales esse solent census hodierni.

Pecuniarius est ille, qui solvendus est in pecunia; *fructuarius*, qui in fructibus, ut vino, frumento.

Temporalis, qui ad certum tempus, ut ad annos viginti constituitur: *vitalitius*, qui ad vitam hominis: *perpetuus*, qui in perpetuum constitutus est, ita ut per se nunquam expiret.

Redimibilis ille est qui redimi potest ad nutum, vel censuarii, vel censualistæ, vel utriusque: *irredimibilis*, qui non potest redimi. His præmissis, quæritur an, & qua conditione prædicti census liciti esse possint.

Extra controversiam est & semper fuit, census reservativos omnino licitos esse: tum quia eos adhibuit Joseph Genes. 47. cum Ægyptiorum bona pro tritico in Pharaonis dominium allata, postmodum Ægyptiis restituit, annua super his pensione Pharaoni reservata: tum quia æquum est ut qui rei suæ alteri, vassallo vel non proprietatem transfert, aliquam in ea pensionem reservare possit. Hic tamen multiplici modo usura committi potest, ut 1. Si dominus cui certa quotannis frumenti quantitas debetur, exigat

Vid. Fer-
riere, ver-
bo cens,
rente.

exigat contra consuetudinem ut debitores eam sumptibus suis in domini domicilium transferant. 2. Si dominus qui debitam sibi frumenti hujus portionem per annos plures non exegit, hanc eo postulet anno quo longecarior est annona, exigatque ut sibi tota quantitas eo solvatur pretio quod nunc habet in hac summa rerum caritate; id enim planè injustum est: unde hæc debita solvi debent secundum valorem quem annis præcedentibus habuere. Quanti vero unoquoque anno vanierint frumenta, publicis ex tabulis seu registris cognosci potest. Ita judicatum Parisiis an. 1548.

At solemnis olim fuit disceptatio inter Henricum Gandav. & Godefridum de fontibus, an licita esset necne emptio redditus pecuniarii, saltem novi, sive perpetui, sive temporalis. Hujusmodi emptiones esse usurarias censebat Henricus; easdem vero licitas contendebat Godefridus. Qua de re sit

CONCLUSIO PRIMA.

Census realis est licitus; licitus quoque est census personalis in locis in quibus recepta non est S. Pii V. Constitutio.

Prob. Prima pars. Ex unanimi hodie Ecclesiarum omnium, Monasteriorum, fidelium, imò nationum omnium consuetudine, à quibus census prædicti approbantur & exercentur. Adde SS. Pontifices Martin. V. Calix. III. Nicolaum V. & alios, qui ponderata prædictos census ab omni malo immunes judicaverunt.

Prob. 2. Tam potest homo alteri vendere jus ad pensionem sive fructuariam, sive pecuniariam ex se sua annuatim recipiendam, sive in perpetuum, sive ad tempus, quam possit alteri jus illud legare, vel donare: atqui posterius potest, ergo & prius. Ratio ulterior ea est, quod jus illud sit pretio æstimabile.

Prob. 3. Illa emptio & venditio licita est, in qua nulla est inæqualitas: atqui nulla est inæqualitas in venditione census realis. Tota enim quæ hic redargui potest inæqualitas hinc petitur, quod emptor census certam singulis annis pensionem recipiendo, post temporis lapsum plus recipiat quam dedit: atqui hæc ratio non probat ullam hic esse inæqualitatem; qui enim fundum fructiferum emit, pretium suum post aliquot annos recuperat, & temporum lapsu summam ea quam venditori dederat majorem consequitur, nec tamen ullius injustitiæ accusatur. Ratio utriusque hæc est, quod ex communi hominum sensu, summa per multas partes divisa, nec recipienda nisi successive, & sic variis incommodis & periculis exposita, non tanti valet quanti istarum partium collectio simul possessa, quæ & nullis penè obnoxia est incommodis, & ad quodlibet lucri negotiationisque genus longè utilior est & commodior.

Prob. Secunda pars de censu personali, quem contra Navarrum, Lugo, & alios paucos legitimum esse docent Gerson, Medina, Bannez, Sylvius, & alii plerique.

1. Quia potest quis alteri gratis concedere jus annuæ pensionis super persona sua; ergo & vendere, quia pretio æstimabile est, adeoque & vendibile.

2. Quia persona non minus per artem & industriam suam potest esse fructifera, quam ager & domus; ergo sicut vendi potest pensio super agris aut prædiis, sic & vendi potest pensio percipienda ex lucro quod persona suo sibi labore acquireret & comparabit.

3. Idem evincit usus totius Galliarum Regni, in quo census personales vigent, & nunquam à supremis Curiiis, Præsulibus nostris reprobati fuere, hanc dubio reprobandi, si vel usuram, vel ullam injustitiæ labem continerent.

Dixi, in locis in quibus recepta non est Pii V. Constitutio. Nam sanctus ille Pontifex, ut usuris census nomine palliatis occurreret, Bullam Cum unus an. 1569 emisit, qua statuitur censum constitui nullo modo posse nisi in re immobili, aut quæ pro immobili habeatur, de sui natura fructifera; adeo ut re in totum vel pro parte perempta, aut infructuosa in totum, vel pro parte effecta, census ad ratam perire debeas. Huic autem legi eos obtemperare oportet, apud quos promulgata est & recepta.

Sed illæ conditiones nec in Gallia, nec in Hispania aut Belgio, imò nec Romæ observantur, cum ibi census personales in usu sint, & vix ullibi ita creentur ut sequi debeant conditionem rei super qua constituti sunt; unde ea ex toto pereunte, illi nequidem ex parte pereunt.

Tournellii Tomi II. P. III. De Justitia & Jure.

Obj. 1. contra primam partem. Emptio census realis non est vere emptio; sed mutuum: pecunia enim, utpote quæ pretii rationem habeat, non mercis, emi non potest; ergo fictitia hæc emptio census, verum est mutuum in quo aliquid supra sortem recipitur, & sic vera est usura.

Resp. neg. ant. neque enim emptores census pecuniarii pecuniam ipsam emunt, sed jus ad ipsam: atqui jus illud tam à pecunia ipsa distinguitur, quam jus transeundi per agrum ab ipso transitu distinguitur; ergo.

Inst. Vendi non potest nisi id quod jam est; prius est enim esse quam vendi: atqui jus ad pensionem non est cum venditur, quandoquidem emptione ipsa & venditione constituitur; ergo vendi non potest, adeoque census saltem novi constitui non possunt.

Resp. dist. maj. vendi non potest nisi id quod jam est formaliter, aut virtualiter, conc. nisi id quod jam est formaliter, neg. alioqui enim vendi non posset servitus stillicidii, v. g. aut jus per agrum transeundi; hæc enim antequam vendantur non sunt formaliter, seu in ratione servitutis; ergo ut aliqua res vendatur aut donetur, sufficit ut venditor aut donator jus & potestatem habeat eam ex bonis suis percipiendi, atque in alterum seu venditione, seu etiam donatione transferendi. Et vero si census novi creari non possunt, illiciti esse debent census antiqui qui aliquando novi fuerunt, & ut sic injusti. Ut quid ergo census antiquos tolerant Authores quos impugnamus?

Obj. 2. contra secundam partem. Ad essentiam emptionis essentialiter requiruntur duo, nempe pretium & merx: atqui in censu personali reperitur quidem pretium, pecunia scilicet ab emptore solvenda, sed non merx. Hæc enim vel esset ipsa venditoris persona, vel pecunia ab eo per modum pensionis solvenda: porro nec persona, nec pecunia emi possunt; ergo.

Resp. ad primum, neg. min. ad secundum, neg. maj. merx enim quæ in contractu census emitur, nec persona est, nec pecunia, sed jus ad annuam pensionem ex personæ labore & industria percipiendam.

Inst. Jus ad pensionem nihil aliud est quam ipsa pensio successive & per partes solvenda: atqui hæc pensio ipsissima est pecunia; ergo merx ipsa erit pecunia.

Resp. neg. maj. tam enim jus percipiendi pensionem ab ipsa distinguitur, quam jus habitandi domum ab ipsa habitatione, jus transeundi per agrum alterius, ab ipso transitu distinguitur: atqui, &c. Et certe pensio inter bona mobilia computatur, jus vero ad pensionem inter immobilia.

Obj. 3. Census personalis, minoris emitur quam valeant omnes pensiones speratæ; ergo emptio illius est illicita.

Prob. conseq. Emptio census personalis est emptio debiti cujusdam personalis per partes solvendi: atqui saltem secluso periculo illicita est emptio talis debiti, cum sit minori pretio quam valeat ipsum debitum; quia centum aurei, v. g. per partes solvendi, idem valent ac simultanea eorum collectio: alioqui mutuans cum pacto sortem non nisi per partes repetendi, posset aliquid ultra sortem exigere pro hujusmodi mutuo, quod tamen usurarium foret; ergo.

Resp. Ad primum, neg. conseq. ad secundum, neg. min. & repeto quod jam dixi, ex communi scilicet hominum æstimatione, debitum solvendi per partes longo intervallo à se diffitas, multo minoris valere quam simultaneam istarum partium collectionem; alioqui nunquam satis solvi possent agri & prædia ex quibus redditus successivi quidem, sed perpetui colliguntur. Nac nocet, quod ex pecunia mutuo data, & per partes restituenda, nihil ultra sortem recipi possit, magna enim est census inter & mutuum disparitas. 1. Quia pecunia mutuo data communiter loquendo post tempus satis breve repeti potest, secus pecunia ad census data. 2. Quia mutuans pacisci potest, ut si pecunia sua gravissimè indigeat, eandem & citius & totaliter repetat; non sic censualista, qui nec pensionum collectionem, nec pecuniam mutuo datam repetere potest, quibuscumque sit in angustiis. 3. Quia in mutuo nihil emitur, ut hinc patet quod pecunia non absolute transeat in dominium mutuatarii, sed cum onere eandem restituendi priori domino; at in censu emitur jus ad pensionem, & pecunia pro pretio data tam plenè & absolute transfertur in dominium censuarii, seu venditoris, ut possit eam nunquam restituere.

Ddd

Quæres

Quæres 1. quænam sint in Galliis census constituendi conditiones.

Resp. Tres esse præcipuas. Prima est, ut emptor seu censuarius sortem in perpetuum alienet, nec unquam cogere possit debitorem à quo solvitur census, ut eam restituat emptori. Secunda, ut venditor possit se liberare cum volet, seu, ut ajunt, censum redimere, refundendo scilicet emptori pecuniam suam: Passim tamen in usu est ut venditor qui redditione pretii censum extinguere velit, id per bimestre aut denuntiare debeat emptori; atque conditionem hanc, etsi venditoris libertati contrariam, in Galliis permissam esse docet Author Collat. Paris. post Ferriere: quique enim libertate sua rationabiliter uti debet, nec æquitati consonum satis videtur, ut pridie ante monetæ diminutionem sua emptori pecunia refundatur. Tertia demum conditio est, ut reditus seu pensio solvatur secundum taxam Principis, *au denier, aut taux de l'Ordonnance.*

Quæres 2. an non igitur constitui possit census irredimibilis; an non census redimibilis aliquid includat mali.

Utsolvantur hæc quæstiones, revocandum in memoriam quod supra dictum est, pactum scilicet de redimendo fieri posse, vel in gratiam solius venditoris vel in gratiam solius emptoris, vel demum in favorem utriusque. Sit.

CONCLUSIO SECUNDA.

Census perpetuus sive irredimibilis licitus est jure naturali. Ita vulgo Theologi.

Prob. 1. Quia idem sentiendum est de emptione census, ac de alia quavis emptione: sed emptio quælibet ita fieri potest, & solet, ut venditor nullum habeat jus rem semel venditam ab emptore retrahendi; ergo & census emptio ita fieri potest, ut venditor jus redimendi nullum habeat.

Prob. 2. Valet contractus in quo reperiuntur omnia ad justè contrahendum necessaria: atqui si solum jus naturæ spectes, in contractu census perpetuo & irredimibili reperiuntur omnia ad justè contrahendum necessaria; nempe personæ ad contrahendum habiles; res de se non prohibita vendi; justum pretium, & plena in omnibus æqualitas. Pretium quidem est justum, quia tam potest ex eo jus ad pensionem perpetuam emi, quam emi possit in perpetuum fundus frugifer: plena est etiam æqualitas, cui non obstat quod emens jus pensionis aliquid ultra pretium à se datum lapsu temporis acquirat, ut jam probatum est. De personarum habilitate, &c. nulla est difficultas; ergo.

Prob. 3. Ab aliquibus, quia jus percipiendi decimas est perpetuum & irredimibile: atqui jus illud nec divino, nec naturali jure vendi prohibetur, sed solum positivo, in quo & Papa dispensare potest, permittendo alicui ut ipse & ejus hæredes in perpetuum percipiant decimas quæ aliàs Ecclesiæ debentur; ergo.

Dices. Ille contractus manifestè injustus est, in quo plus gravatur debitor, quam si ab usurario mutuum accepisset: sed in censu qui ex parte censuarii irredimibilis est, plus gravatur debitor quam si ab usurario mutuum accepisset; in hoc enim liberare se posset forte reddita, in illo vero non potest; ergo.

Resp. Ad primum. neg. min. Gravamen enim usuræ prorsus iniquum est; gravamen vero in censu impositum justum est, utpote quod fundetur in venditione, cujus ea est communiter conditio, ut sit perpetua.

Nec refert quod census perpetuus qua talis redimi non possit: iniquitas enim usuræ non pendet ab ejus redimibilitate vel irredimibilitate; sed hinc oritur quod usurarius vi mutui aliquid supra sortem accipiat, quod locum non habet in censu ubi nullum est mutuum. Et certè, si valeret objectio, iniqua foret & injusto gravamini conjuncta venditio, vi cujus emptor fructus perpetuo recipit, adeo ut venditor iis nunquam frui possit, etiam reddita sorte, quod est contra communem omnium sensum.

Cæterum, census irredimibilis positivo hujus Regni Jure non approbatur, ut patet ex secunda conditione quam in Gallia requisitam esse diximus ad census constitutionem. Idem in Belgio locum habet ex Lege Caroli V. an. 1528. Bruxellis edita.

CONCLUSIO TERTIA.

Census redimibilis ad nutum venditoris, prout in Gallia constituitur, est omnino licitus.

Prob. Quia venditio census redimibilis, nihil est

aliud quam venditio rei cum pacto de retrovendendo in favorem venditoris: atqui talis venditio licita est, ut alibi probatum fuit; ergo.

Decensu ad nutum emptoris redimibili quid sentiendum sit colliges ex iis quæ ibidem diximus Conclusionem secundam pag. 556.

Agunt hic alii de feudo & emphyteusi: at de iis nos diximus in fine secundæ partis de Jure, p. 121. & sequent.

CAPUT SEPTIMUM.

De locatione & conductione.

Locatio & conductio sunt unus idemque contractus, ut venditio & emptio qui quidem ex parte locantis locatio, & ex parte locatarii conductio appellatur.

Locatio est Contractus quo usus vel fructus rei aut personæ ad certum tempus pro pretio traditur: conductio est Contractus quo accipitur ille usus vel fructus &c. Qui rem utendam aut fruendam dat, dicitur locator, *le bailleur*; qui accipit dicitur conductor, *le preneur*. Utrique suæ sunt obligationes.

1. Locator efficere debet ut conductor re uti vel frui liberè possit. Certè quin liceat colono, vel inquilino relinquere conductionem, nulla dubitatio est... si ostia fenestrasve nimium corruptas locator non restituat. L. 25. ff. Loc. Imò si locator evictus sit etiam sine dolo malo, culpaque ejus, Jure sancitum est eum nihilominus teneri ex conducto, seu de damno conductoris. Ibid. L. 6. Non tenetur tamen locator de vi majori, ut si Princeps domum locatam usurpet, si ea pereat incendio. Incendia enim, aquarum magnitudines, impetus prædonum à nullo præstantur. L. 23. ff. De reg. Juris. Quod si vicino edificante obscurantur lumina cœnaculi, teneri locatorem inquilino seu conductori, constat ex L. 25. ibid. cessatio enim usus ad quem locatæ erant ædes, etsi casu fortuito contingat, in locatorem cadit.

2. Locator occultum rei locatæ vitium aperire debet, ut si domus ruinosa sit; si spiritibus vexata, aut vexari dicta; si equus aut mulus onera abjicere & excutere consueverit: unde tenetur de damno, si scienter vitium celaverit. « Si saltum pascuum locasti, in quo herba mala nascebatur, & pecora vel mortua sunt, vel etiam deteriora facta, quod interest præstabitur, si scisti: si ignorasti, pensionem non peres. » 19. ibid. Si res inutilis sit, locator nihil accipere potest; si utilis quidem sit, sed minus quam pactus est locatarius, minuenda est pensio. Et hæc in foro conscientiæ vera sunt, siue defectus evidens sit, siue non, modo eum sciverit, aut scire potuerit locator.

3. Debet & locator impensas in re factas, necessarias nempe & utiles solvere, nisi aliter conventum sit.

4. Rem ante tempus constitutum repetere non potest, nisi id exigant necessitas reficiendæ domus, mali conductoris mores, solutionis defectus, &c. Item si locator domo sua verè indigeat, &c.

Conductoris seu locatarii varia sunt onera. 1. Re conducta uti non debet, nisi in usum pro quo conduxit; sic equo ad vehendum onus uti non potest, qui eum ad ferendum hominem conduxit; nec majus onus imponere, qui de minori pactus est.

2. Tenetur de dolo culpa lata aut levi, non sua tantum, sed & sublocatariorum aut famulorum: Periculum præstat si quæ ipsius, earumque quorum opera uteretur, culpa acciderit. L. 25. ff. Locali, &c.

3. Culpa locatarii & illud adnumeratur, si propter inimicitias ejus vicini arbores succiderit. Propter inimicitias, inquam, ex conductoris culpa procreatas: si quis enim alterius odium incurrerit quia contra eum testimonium dixit, haud æquum est ut id sibi in damnum imputetur. De his vid. Domat lib. 1. tit. 4. per totum.

Aliæ conditiones, ut quod pensio conventa solvi debeat, res locata constituto tempore restitui, ut ante id temporis res sine causa non deseratur, parum difficultatis habent. Pensio solvenda est, etiam si ex parte conductoris licet absque ejus culpa contingat ut re locata, v. g. equo uti non possit: secus si equus morbo afficiatur, aut domus corruat, vel ob bellum inhabitari non possit. Idem dicendum de eo qui operas suas locavit; is enim totius temporis mercedem accipere debet, si per eum non steterit quominus operas præstaret. L. 38. ff. Loc. Qui malè aut segniter laborant ad restituendum tenentur, prout majoris aut minoris damni causa fuere.

Supereſt

Bulla
canonius
supra.
Tom. 2. p.
325.

Sup. p.
553.

Confer. de
Paris 1. 2.
p. 324.

Supereſt una difficultas, cui nempe res locari poſſit.

Reſp. Rem ei locari non poſſe, qui prævidetur ea abuſurus: unde peccas, ſi arma cuiſpiam elocaveris, quem iis uſum putas ad occiſionem. Peccas quoque, ſi meretrici loces domum, etſi eam nemini locare poſſis; imò etſi locationis pretium tibi, ut ſubſiſtere poſſis, neceſſarium ſit. Ita Pontas verbo *Louage*. caſ. 15.

Ratio eſt 1. Quia non licet alteri procurare occaſionem & commoditatem peccandi; atqui: ergo.

2. Quia, ut loquitur S. Carol. Borrom. Aſſ. Eccleſ. Mediolan. p. 4. t. 1. p. 653. *Nec ii poſſunt abſolvi, qui ſin- cera reſolutione peccata mortalia, & eorum occaſiones fugere non ſtatuunt... Occaſiones porro iſtæ, quæ ex natura ſua ad peccatum inducunt, ſunt ſi qui aleæ (id eſt, juxta textum ori- ginalem, * cartis aut teſſeris) & ejusmodi luſibus indul- gent, vel qui domum in hunc finem præparatam aperiunt: at- qui minus eſt illius peccatum, qui ludi Academiam tenet, quàm qui meretrici domum locat; ergo, ut ver- bis S. Hieronymi utar: *Melius eſt, ut emolumentis car- nalibus careas, quàm dum vis lucrificare, cauſam habeas rui- narum.**

* Givoco
di carce o
dadi.

Limitat hanc reſponſionem Sylvius, ſi & mulieres il- læ ſunt ad meretricandum reſolutæ, & à Republica tolerentur in ea civitatis parte, in qua ipſis elocatur domus, & peccatum diſpliceat elocatoribus... tunc enim elocatores illud peccatum impedire non tenentur. Sylv. 2. 2. q. 77. art. 4. quæſt. 1. concl. 5. Pontas ibid.

Ut autem domum meretrici locare non licet, ſic neceſſe eſt pati quis poteſt in domo ſua, quam ſcleris puram crediderat, & poſtmodum meretricem eſſe comperit.

Dices 1. Domus locatio ad peccatum non inducit; ergo.

Reſp. Neque etiam locatio gladii ad occiſionem in- ducit, & tamen occidere volenti gladium locare non licet. Domus ergo per ſe non inducit, ſed occaſionem & commoditatem crimini præbet, quam præbere il- licitum eſt.

Dices 2. Licet meretrici ea vendere, quæ ſunt ad vitam neceſſaria, ut cibum; ergo à pari & domum lo- care, cum habitatio ſicut & reſectio neceſſaria ſit.

Reſp. Neg. conſeq. Tum quia domus propior eſt peccati cauſa quàm cibum; tum quia domus meretrici ſine ſcandalo vicinorum locari nequit, ſecus de cibo; tum denique, quia cibum denegare nulla lex jubet; at domum locare legibus cautum eſt: *Si quis patiarur in domo ſua lenonem... & non ex domo ſua expulerit, ſciat ſe & decem librarum auri ſuſtinere pœnam, & circa ipſam periclitaturum habitationem.* Ita Juſtinianus Novel. 14. de lenonibus. Concordant Leges Gallicæ relatæ à Pontas ibidem caſu 16.

CAPUT VIII.

De deposito, commodato, precario, & mandato.

Depositum, commodatum, &c. hic ſumuntur pro contractu, tametſi ſæpe ſumantur pro ejus mate- ria, ſcilicet re deposita, commodata, aut data precario.

Depositum definitur, *Contractus, quo res custodienda traditur alteri, ab eoque ſuſcipitur, ut reddatur eadem;* non ſolum ſpecie, ſed etiam numero. Ad depositum non ſufficit traditio mera, ſed requiritur ſuſceptio ex par- te depositarii, qui alioqui non tenetur de deposito, niſi forte ex officio cuſtodire teneatur, ut caupones, ſtabularii, aurigæ, &c. qui tenentur de rebus eorum, quos gratis etiam receperint. L. 6. ff. *Nautæ*, &c.

Ad depositum accedit contractus ſequeſtri, quo res, de qua eſt controverſia, alteri tertio cuſtodienda tra- ditor, eo fine, ut ei reſtituatur, cui adjudicabitur.

Quæres 1. Qui poſſint eſſe depositarii.

Reſp. Quemlibet ratione utentem, ſeu pupillus ſit ſcœmina, vel etiam Religioſus, niſi privata Ordinis lex reſiſtat: Monasterium tamen rei hujus, etiamſi Religioſi dolo pereat, periculum in ſe ſuſcipere non cenſetur.

Quæres 2. An poſſit depositarius uti re deposita.

Reſp. Non poſſe ſine domini conſenſu expreſſo aut tacito, vel ſaltem prudenter præſumpto; quia uſus rei conſeſſus ei non fuit, ſed tantum cuſtodia. Hinc tene- tur ad reſtituendum, ſi uſus ſit re, ut equo, veſte, cu- jus uſus pretio æſtimabilis ſit. Quod ſi depositarius utatur vino aut tritico apud ſe depositis, certò ſciens ſe res ejusdem pretii & valoris habituram, quo tem-

Tournelii Tomi II. P. III. De Juſtitiâ & Jure.

pore depositum repeti debet, tunc deponentis negotia utiliter gerit, quia ſi res iſta caſu fortuito perirent, damnum pertineret ad deponentem. Cenſent etiam multi, depositarium uti poſſe pecunia, quæ ſibi tradi- tur ſacculo nec clauſo, nec obſignato, modò certus ſit, ſe eam ſoluturum, cum exigetur; modò etiam non conſiſtat in veteri moneta, quæ curiaſitatis magis quàm uſus gratia conſervetur.

De culpa requiſita, ut depositum pereat deposita- rio, vide, quæ dicta ſunt in Tract. de Juſt.

Commodatum eſt Contractus, quo res alteri gra- tuite conceditur ad certum uſum pro tempore deter- minato, ante quod repeti non poteſt.

Differt 1. A locatione, in qua pro rei uſu pretium exigitur. 2. A mutuo, in quo non uſus tantum, ſed & proprietas transfertur. 3. A deposito, in quo ne uſus quidem ordinariè conceditur. 4. A precario, quod ad nutum revocari poteſt, cum commodatum repeti non poſſit, niſi elapſo tempore, ad quod datum eſt: quia, ut habetur cap. unic. *De commod.* non oportet nos beneficio decipi, ſed juvari. Quapropter ſi quis ante præfixum tempus rem commodatam retrahat, tenetur de dam- no, quod inde patitur commodatarius.

Exiſtimant tamen non pauci, quod ſi ſimile com- modanti damnum ex rei ſuæ carentia inopinato im- mineret, poſſet illam repetere, etſi commodatario idem incumberet damnum, quia nemo intendit con- tractum merè gratuitum cum tanto ſui incommodo ſubſiſtere.

Tenetur commodans aperire vitium rei commoda- tæ, ſi ſit periculolum; alioqui tenebitur de damno, cujus cauſa erit. Debet etiam extraordinarias impen- ſas facere: commodatarius verò tenetur ad modicas & ordinarias. Non poteſt etiam uti re in alium uſum quam cujus gratia ei data eſt, niſi dominum id permiſſu- rum credat. Inſtit. *De obligat. quæ ex delicto.* Commoda- tarius de culpa leviffima teneri, ſequitur ex iis, quæ alibi diximus.

Precarium ſic dictum, quia ad preces petentis con- ceditur, non differt à commodato, niſi quia uſus rei precario datæ ad nutum concedentis revocari poteſt.

Mandatum non activè ut nomen ſonare videtur, ſed paſſivè ſumitur eſtque obligatio aliquid agendi in al- terius commodum gratis ſuſcepta: ſi enim pretio ſu- ſcipiatur, eſt *locatio operæ*, potius quàm mandatum.

Mandatarius negotium ſuſceptum conficere tene- tur, voluntatis eſt enim ſuſcipere mandatum, neceſſi- tatis conſummare, ex Jure. Non poteſt mandati fines tranſire, puta pluris emere quàm ei præceptum ſit non poteſt mercedem exigere, niſi promiſſa ſit: te- netur de culpa lata, &c.

CAPUT IX.

De fidejussione, affecuratione, pignore, hypo- theca, tranſactione.

Fidejuſſio eſt contractus, quo quis in ſe ſuſcipit obli- gationem ſolvendi debitum alterius, ſi debitor ipſe non ſolverit.

Varie ſunt fidejuſſionis conditiones. 1. Enim non obligatur fidejuſſor, ſi invalida ſit aut extincta princi- palis debitoris obligatio; quia non intendit ſe obli- gare pro eo, qui reiſſa non debet. 2. Quia *plus in ac- ceſſione eſſe non debet quàm in principali.* Inſtit. *De fidejuſſ.* fidejuſſor, ut ibidem dicitur, non poteſt ad plus obli- gari quàm principalis debitor: *ad plus*, inquam, ra- tione quantitatis, loci & temporis; nam major eſſe poteſt ejus obligatio ratione vinculi, ut ſi eam jura- mento confirmet, ſi hypothecam præbeat, &c. 3. Fi- dejuſſor non poteſt conveniri à creditore, niſi jam debitum à principali debitore repetitum fuerit, & is ſolvere non poſſit. Poteſt tamen ante debitorem conveniri fidejuſſor, ſi renuntiaverit juri, quod ha- bet, ne ante debitorem conveniatur: item ſi debi- tor procul abſit, &c. 4. Fidejuſſoris obligatio tran- ſit ad hæredes. 5. Tenetur ſolvere ante ſententiam Judicis, ſicut & ipſe debitor, cujus in locum ſuc- cedit.

Præcipua fidejuſſoris jura ſunt. 1. Quod poſſit age- re contra debitorem, ut reſtituat ſibi tum illud omne, quod ſolvit, tum damna, quæ paſſus eſt debitor enim vi contractus fidejuſſorem debet indemnem ſervare. 2. Cogere poteſt creditorem, ut ſibi cedat omnem actionem, cum perſonalem, tum hypothecariam, quam contra debitorem habet. 3. Ut non maneat obligatus.

Ddd 2

obligatus, si creditor debiti petitionem suo tempore neglexerit, & debitor postea factus sit impotens; quia non tenetur si se jussor damnum refarcire, quod creditor sua tantum culpa patitur.

Sed quæres, an liceat pro fidejussione pretium à debitore exigere.

Resp. Id licitum esse pro ratione quantitatis debiti & periculi. 1. Quia fidejussio est onus pretio æstimabile. 2. Quia si illicitum foret de pretio pro fidejussione pacisci, utique quia pactio hæc degeneraret in mutuum virtuale, quatenus si se jussor quasi dare cederetur alicui pecuniam, quam ei procurat, dum ejus fidejussorem se constituit: atqui hæc ratio nulla est; tum quia in mutuo etiam virtuale requiritur vera traditio, quæ non occurrit in fidejussione; tum quia fidejussor nihil exigit pro solvenda creditori in locum debitoris pecunia, quod usurarium esse non negaremus; sed pro eo, quod obligationem hujus debiti solvendi suscipiat.

Dices cum Van Roy, qui opinionem nostræ oppositam probabilem esse dicit. Si fidejussor pro alio solvat, habebit jus à debitore repetendi id, quod pro ipso solvit: atqui jus illud æquivaleret solutioni, quam præstabit fidejussor; ergo.

Resp. 1. Pretium non exigi pro solutione facta aut facienda, sed pro ejus obligatione, quæ onus est magnum & pretio æstimabile.

Resp. 2. Hæc obiectio probat quidem, fidejussorem nihil exigere posse, si nullum subeat periculum aut molestiam; quod sponte admitto, quia tunc fidejussoris obligatio non est onus pretio compensabile; nihil autem probat pro iis casibus, in quibus fidejussor verum suscipit onus ex periculo vel difficultate ortum, & nos de iis solis loquimur.

Multi sunt, qui fidejuberè non possunt, ut pupilli & filii familias, qui bona castrensia aut quasi castrensia non habent; milites, saltem tempore expeditionis, mulieres, quæ saltem fidejussionem suam revocare possunt privilegio Senatusconsulti Velleiani, nisi ei renuntiaverint expressè, aut nisi pretium receperint, aut addiderint juramentum, &c. Sed hæc ampliori indigent declaratione, quæ à Jurisconsultis petenda est.

Assicuratio est Contractus, quo quis alienæ rei periculum in se suscipit, obligando se vel gratis vel pacto pretio, ad eam si perierit compensandam. Negant aliqui, contractum hunc esse licitum, si assicurans nullam ad rei asscuratæ conservationem sit operam adhibiturus. Ita Conradus.

Refellitur 1. Quia licitus est contractus, in quo uterque contrahens æqualiter exponitur lucro & damno: atqui in asscuratione uterque contrahens. Dominus enim rei exponitur quidem lucro rem suam habendi, etsi perierit, sed simul exponitur damno pretium pro asscuratione datum perdendi: pariter asscurans potest lucrari pretium sine labore, sed obnoxius est periculo solvendi valorem rei, si perierit; ergo.

2. Si contractus ille illicitus esset, vel ratione periculi, quod suscipitur, vel ratione pretii, quod etiam sine labore exigitur. Nentrum dici potest. Non primum, aliàs illicita foret fidejussio, quæ simili periculo obnoxia est: non secundum, quia susceptio talis periculi ex omnium judicio pretio est æstimabilis, cum nemo sit, qui libens aliquid non conferat, ut sibi asscuretur sua res variis periculis objecta; ergo.

Requiruntur autem conditiones aliquæ. Prima, ut pretium respondeat quantitati periculi: secunda, ut periculum subsit saltem probabiliter, vel saltem subesse ab utroque judicetur; hinc peccaret contra justitiam, qui asscuraret navim, quam cognovisset, jam ad portum pervenisse; aut qui sciens rem suam jam periisse, de ejus asscuratione cum aliquo pacisceretur: tertia, ut ille, cui merces asscurantur, servet conditiones, de quibus justè conveniri potuit, v. g. ut navis talem viam teneat, si fieri possit, aliis oneribus non gravetur, &c. quarta, ut asscurans habeat vel habere possit, unde solvat, aliàs insignis est nebulo, qui perdere non valens agit, ut lucretur; & restituere debet, si quid receperit, etiamsi res incolumis ad metam venerit.

Pignus est Contractus, quo res mobilis à debitore traditur creditori ad debiti securitatem, ut ex ea possit peti solutio, si debitor non solverit.

Hypotheca verò est Contractus, quo res immobilis obligatur creditori, ut ex ea pariter peti possit solutio. Pignoris & hypothecæ nomina in jure non rarò confunduntur.

Pignus dividitur in prætorium, quod Judicis statuto;

conventionale, quod ex partium consensu; & legitimum quod ipsa Legis dispositione constitutum est; sic bona tutoris sunt hypothecata pupillo. Hypotheca, alia est universalis, per quam bona omnia cum præsentia, tum futura obligantur. Alia particularis, id est, unius vel plurium rerum in specie, & hæc rem afficit & sequitur, quocunque transeat, donec expungatur debitum.

Obligationes illius, qui aliquid in hypothecam assignat, eæ sunt 1. Ut res, quæ pro multis debitis non sufficit, pro iis omnibus in hypothecam non detur; quia aliqui debitores omnes ex ea solutionem capere non possunt. Quod si posteriores creditores priorem aliorum hypothecam cognoverint, iis utpote scientibus & volentibus non fit injuria. 2. Debet refundere creditori impensas, quas iste in pignoris conservatione fecerit, quia aliqui creditoris conditio deterior fieret ex pignore. 3. Non potest rem hypothecatam cuiquam vendere, nisi prius emptorem monuerit; quia cum hypotheca sit onus rem afficiens, deciperetur emptor, si rem emeret onere gravatam, quam liberam putat.

Obligationes verò illius, qui pignus accipit aut hypothecam, sunt 1. Ut ea diligenter servet & curet, ne pereant; tenetur enim de culpa lata & levi. Potest autem creditor ipsum pignus oppignerare ex Leg. 1. cod. Si pignus pignori datum sit. 2. Ut statim restituat pignus, debito integrè soluto. 3. Ut ipsum non vendat, nisi debitor sit in mora solvendi, & eo prius monito; quod si pluris vendat quàm debitum sit, excessum debet restituere debitori. An creditor uti possit pignore, an pacisci, ut suum sit pignus, si debitor non solvat, an fructus pignoris perceptos in sortem computare teneatur, supra dictum est. De his, qui plura scire volet, consulat Domat, *Loix civiles*, lib. 3. tit. 1. p. 191. aut paratitia Jos. Ferriere in lib. 20. ff. tit. 6.

Transactio definiri solet *Pactio inter plures utrimque onerosa de re dubia & lite incerta*.

Dicitur 1. *Pactio onerosa*: si enim gratuita foret, non tam esset transactio quàm condonatio. 2. *De re dubia*; si enim jus alterutrius clarum esset & apertum, ei, si ad transigendum cogeretur, fieret injuria, prout juri suo renunciare compelleretur. Ubi facta est transactio, vix datur locus restitutioni in integrum, ut notat Ferriere verbo *Transactio*, quia ut in ludo, aliisque sortis contractibus, ita & in transactione paciscentes incerto eventui se sponte & reciprocè committunt; adeoque queri de læsione non possunt, nisi ea tam enormis sit, ut dolus præsumi queat.

CAPUT X.

De ludo & sponsonibus.

Quamvis sæpiusculè confundantur ludus, jocus, & *Adquæst.* lusus, differunt tamen, ait Sylvius, quia ludus 168. *ars.* propriè dicitur in factis; jocus in verbis, & ludus magis 1. fit voluptatis causa quàm spe lucri.

Ludus generatim est jucundum aliquod dictum vel factum ad animi relaxationem. Ut licitus sit ludus, hæc requiri solent. 1. Ut sit in materia, quæ nihil habeat illiciti, obscæni, & quod bonis & honestis moribus adversetur: hoc vel Ethnici agnoverunt. 2. Ut nec sæpius, nec diutius ludatur quàm exigit necessitas reficiendi vires animi. *Parum de delectatione sufficit ad vitam, quasi pro condimento, sicut parum de sale sufficit in cibo,* ait Arist. apud S. Thom. 3. Ut serventur circumstantiæ omnes ratione loci, temporis, & personæ: nam in *salibus aliquid decet unum, quod non decet alium,* ait idem S. Doctor. Hinc vetat Concilium Senonense, ne Clerici in publico pila, aliisque ludis ludant, maxime cum Laicis.

Ludus sumptus pro contractu est *Certamen ad animi relaxationem institutum, quo ludentes inter se paciscuntur, ut victori res aliqua quasi præmii loco cedat.*

Quæritur autem 1. Quotuplex sit ludus. 2. An omnibus licitus sit. 3. An omnibus ex æquo licitus sit. 4. An aliquando lusor id, quod lucratus est, restituere teneatur: quæ ut breviter solvantur.

Dico 1. Triplex distinguitur ludorum genus: alii merè pendent ab industria ludentium, & nihil aut fere nihil à fortuna seu casu, ut ludus pilæ; alii merè pendent à fortuna, & nihil aut fere nihil ab industria, ut ludi taxillorum, multi chartarum ludi, aliique, quotquot dicuntur alea, *Jeux de hazard*: alii demum mixti sunt, & partim à fortuna, partim ab industria pendent, ut plures etiam chartarum ludi.

Dico 2. Ex hisce ludis nullum esse, qui ex natura rei *prohi-*

Sylv. ib.

prohibitus sit, modo servantur conditiones requisitæ, quas sæpe sæpius violari contingit.

Prob. prima pars 1. quia sicut potest unusquisque rem suam alteri simpliciter & absolute donare, sic & eam potest in alterum transferre sub aliqua conditione sive à fortuna solum, sive etiam ab industria pendeat.

2. Quia si quis ludus absolute & ex natura rei prohibitus esset, maxime alea atqui fieri potest, ait Habert, ut omni prorsus peccato careat, præsertim in Laicis, si temperate fiat, absque prava circumstantia, & ut expedit ad officia sua alacrius prosequenda. Leges enim quæ contra huiusmodi ludos citantur, damnant duntaxat aleatores seu aleæ deservientes: aleator autem & aleæ deserviens dici non potest, qui raro moderate, & recreationis alea ludit. Præterea permittunt modicam exponi pecuniam, qualis in convivio vescendi causa ponitur. ff. lib. 11. tit. 5.

Dixi 1. ex natura rei, quia aleæ ludus saltem frequens, Jure civili & ecclesiastico, etiam Laicis interdictus est. De lege civili patet ex toto titulo De aleatoribus. ff. & cod. De Jure ecclesiastico non minus evidens est. Cap. Episcopus. qui ex Canonibus Apostolorum delumpus est, dist. 35, sic habetur: Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus alea atque ebrietati deserviens, aut desinat, aut certe damnetur. Subdiaconus aut Lector, aut Cantor similia faciens, aut desinat, aut communione privetur. Similiter & Laicus. Concil. illiberit. can. 79. Si quis fidelis, inquit, alea luserit, post annum poterit communione reconciliari. Concil. Quiniextum can. 50. Qui alea luserit excommunicetur.

Hæc leges in Galliis renovaverunt identidem Reges Christianissimi; atque inter alios Carolus Magnus, S. Ludovicus, & Ludovicus XIII. Edicto an. 1629. cujus hæc sunt verba: « Nous défendons & interdisons à tous nos sujets de recevoir en leurs maisons les assemblées pour le jeu, qu'on appelle Academies, ou Berlans. Déclarons dès à présent tous ceux qui y contraviendront, ou qui se prostitueront à un si pernicieux exercice, infames, interdictes, & incapables de tenir jamais Offices Royaux. Déclarons toutes dettes contractées pour le jeu, & toutes obligations & promesses faites pour jeu, quelque déguilées qu'elles soient, nulles & de nul effet, & déchargées de toutes obligations civiles & naturelles.

Hinc colliges cum S. Raymundo de Pennafort, lib. 2. Sum. tit. 2. quod peccatum eorum qui alea deserviunt sit mortale, cum tales pœnæ quas decernunt citatæ auctoritates. non sint imponendæ pro levi crimine.

Idem docet S. Antonin. 2. p. tit. 1. juxta quem tamen ludere quid modicum, ut pueri faciunt, vel ob recreationem & moderate, non videtur esse mortale, quæ exceptio regulam graviter confirmat.

Et vero in ludo multa committuntur peccata, scilicet fraus, mendacium, perjurium, blasphemia scandalum, amissio temporis, & ira frequenter; unde ludus satis videtur habere rationem peccati mortalis. Verba sunt S. Bonav. in Speculo.

Nec dicas Leges superius adductas contraria consuetudine abrogatas fuisse. Nam 1. consuetudo contraria non præscribit contra legem, cum lex ea à saniori multitudinis parte servari pergat: atqui sapientiores, præsertim è Clero, ab aleis prorsus abstinent. 2. Consuetudo contra legem non præscribit, cum Legislator reclamatur: atqui ab ipsis Ecclesiæ incunabulis nova semper contra aleatores, præsertim Clericos, prodierunt statuta: quin & Concil. Trid. sess. 22. c. 1. de reform. innovat & confirmat antiquos Canones quibus alea prohibetur: huic autem sacre Synodi Decreto hæcenus parvulle Gallicanos Præfules, testantur Rituales libri singularium Dioceseon, & Statuta synodalia; ergo.

Prob. secunda pars, quæ spectat conditiones servari debitas. Præter eas vero quas jam retulimus, eæ in contractu ludi necessariæ sunt. 1. ut ludentes eorum quæ exponunt liberam habeant dispositionem, & id quod exponunt perdere possint absque eo quod suis desint officiis, ut eleemosinæ in pauperes, debitorum solutioni, familiæ suæ sustentationi, &c. Hinc qui lucratur à filiofamilias non habente castrensis, &c. ab uxore non habente paraphernalia, à Religioso, &c. peccat, & tenetur ad restituendum, nisi hi quibuscum lusit, eorum à quibus pendunt sufficientem consentum obtulerint, aut nisi id quod ab iis perditum est, sit quid modicum de quo præsumi possit quod patres, tutores & huiusmodi non curarent. Ita S. Antonin. apud Pontas, verbo Jeu cas. 5.

2. Ut summa quæ ludo exponitur sit modica, secundum uniuscujusque facultatem, & non major quam

Tournelii Tomi II. P. III. De Justitia & Jure.

opus sit ad animi delectationem, & ne ludus langueat: qui enim majores summas exponunt, præter multa quibus se exponunt peccandi pericula, lucro avidè inhiant, ipsumque principaliter intendunt, quod aliqui mortale peccatum sentent, ut vega, Turrecremata, Sylvester; alii vero plures nonnisi peccatum veniale esse concedunt, ut Navarrus cap. 20. n. 3.

3. Ut absit omnis fraus: unde mortaliter peccant juxta Salmantic. qui decipiunt in numero calculorum, qui cartas abscondunt, easve speciali quo distingui possint signo notant; nec peccant duntaxat, sed ad restituendum tenentur, tum lucrum hac arte acquisitum, quia inique acquisitum est; tum id quod alter certo aut probabiter acquisiturus erat. Quod si dubium sit an alter lucraturus fuisset, multi negant deceptorem teneri ad dubii huius lucri restitutionem; quia in dubio melior est conditio possidentis. Alii melius censent restituendum esse quanti valebat spes victoriæ in eo qui deceptus est.

Et si vero fraus à ludo exulare debeat, non tamen astutiæ quædam, quæ ludi legibus & ludentium consensu permixtae sunt, ut aspicere cartas quas collusor non satis custodit, easdem à tergo dignoscere, modo eo sine signatæ non sint, fingere metum ut alter sponsonem augeat. Ita Henricus à S. Ignat. p. 431.

4. Ut adsit inter lusores sufficiens æqualitas: cujus conditionis defectu tenetur ad restituendum. 1. qui certo sciens se alium peritiam notabiliter excedere, excellentum illum silet. 2. Qui nihil amittere potest æquale ei quod alter exponit, ut iis contingit qui parati sunt lucrum recipere si vincant, non solvere si vincantur, quam nihil habent.

5. Ut absit coactio, & alter alterum ad ludum vel incipiendum, vel continuandum non pertrahat per injurias, fraudes, convitia, imò per preces ita importunas, ut malles rem tuam periclitari, quam tantis affici molestiis. An vero qui sic alium pertrahit, puta qui minatur se id quod jam perdidit non soluturum, nisi alter in ludo persistat, an, inquam, ad restituendum teneatur, variant Doctores. Affirmant Lessius lib. 2. c. 26. dub. 2. Soto, Sanchez, & nos cum ipsis; quia qui me invitum, aut quasi invitum ad ludum traxit, injuriam mihi intulit, & est illius quod patior damni causa. Si vero ipse perdidit, non teneor restituere, quia vere & absque cujusquam injuria lucratus sum. Sic restituere, debet qui decipit in punctorum numeratione, non qui decipitur. Ita Salmantic. p. 295. S. Antonin. Raimundus, & alii plures, quibus assentitur Pontas verbo Jeu, cas. 6.

An licitum sit ludere pro precibus disputatur. Negat Habertus, quia sancta sancte tractari debent, nec decet religiosa misceri ludicris: quasi vero tam pie & sancte non oret qui preces ante ludum pactas fundit, quam qui sine ludo orat. Melius asserunt alii, atque id probat piorum usus, & pietas, ut dum honestam aliquam in Ecclesia militante recreationem sumunt, aliquod Ecclesiæ purganti levamen procurent. Ita ipse Henricus à S. Ignat.

Dico 3. Difficile ab aliquo peccato excusantur Clerici qui alea ludent. Ita Collat. Andeg. tom. 2. p. 109. & alii proxime citandi.

Prob. 1. ex Concil. Lateran. IV. sub Innoc. III. an. 1215. Clerici ad aleas vel taxillos non ludant, nec huiusmodi ludis intersint.

2. Ex Concil. Senon. an. 1528. A ludo alearum, aliisque qui sorte pendunt, abstineant Clerici: neque ludentium fautores, spectatores, aut testes existant.

3. Ex S. Carolo Borrom. qui in prima sua Synodo Provinc. sic statuit: Nec solum ludere vetamus, sed eos ludorum spectatores esse volumus. Atqui ludere ludo prohibito, etiam si aliunde non peccetur, peccatum est saltem veniale; ergo. Ita Habert cap. ult. De contract. Pontas verbo Jeu cas. 4. contra Tostatum Abulensem Episcopum, qui peccati mortalis eos arguit Clericos, qui summam etiam mediocre ludo exponunt. Vide prædictos Authores locis citatis.

Cæterum potest quis gravius peccare ludentes alios inspiciendo, quam per se ludendo, unde docet S. Bernardin. Senens. quod ludi inspectores mortaliter peccant; quod probat ex authent. De sanctiss. Episcop. lib. 1. cod. tit. 3. post leg. 17. qua interdictum Clericis omnibus ad tabulas ludere aut ludentium inspectores fieri. Si quis autem ex his in hoc deliquerit, jubetur hunc tribus annis à venerabili ministerio prohiberi, & in Monasterium redigi. Doctrinam hanc satis apposite limitat Angelus à Clavasio, cum ii qui ludentes inspiciuntur, ludendo mortaliter peccant, quod multis eventire

Ddd 3

potest

Salmant.
c. 4.
punct. 3.

potest modis, ut supra diximus, & ex eorum qui inspectores sunt præsencia inducuntur efficaciter ad ludendum & continuandum. Idem docent Sylvester, Fumus, Navarrus apud Pontas, quem consule ubi supra, cas. 10.

Quæstio quarta superius proposita an qui ludo lucratus est teneatur ad restituendum, aut qui amisit, & non solvit, teneatur ad solvendum, intelligi solet de summa magna quam quis alea lucratus est, aut perdidit, servatis tamen omnibus iustitiae conditionibus. Plerique enim Theologi fatentur summam modicam solvi debere à victo, & ab eo qui vicit retineri posse.

Circa quæstionem sic intellectam scinduntur Theologi. Alii cum S. Bonavent. in 4. dist. 15. generaliter statuunt quod aleator, malæ fidei possessor est, & injusto titulo possidet, & ideo nullo modo potest nec debet sibi retinere quod lucratus est. Unde colliges juxta S. Doctorem, ne modicam quidem summam ab aleatore quovis retineri posse. Pro eadem sententia citantur S. Raymundus lib. 2. Summæ tit. 8. Tostatus & alii pauci: quibus autem facienda sit ea restitutio, an collutori, an pauperibus, quo etiam titulo, an jure naturali, an civili tantum, non convenit inter hujus opinionis defensores.

Alii numeropluces docent cum Sylvio ad q. 168. art. 3. verius esse cum qui ludendo perdidit, in conscientia obligari ad solvendum, sive præsenti pecunia luserit, sive absenti sed promissa; quia promissio hoc ipso quod vera promissio est, ex jure naturali habet vim obligandi. ... & nullum est jus commune quod promissionem de qua loquimur reddat irritam, & ludentes reddat inhabiles ad transferendum dominium, aut victores seu lucrantes obliget ad restituendum ante sententiam Judicis; atque is est eorum omnium sensus qui in sæculo pro viris probis habentur. Ita Col. Andeg. pag. 119. Sambovius tom. 1. cas. 173. Pontas verbo *Jeu*, cas. 5. & ii posteriores duo satis ambigue loquuntur.

Sed in hoc Galliarum Regno quid faciendum?

Resp. Habert & alii quibus adhaerendum opinamur, distinguere debere inter lucrum actu perceptum, & fidem solvendi datam. Lucrum perceptum ex ludo etiam prohibito, tuta conscientia retineri posse videtur. 1. quia, ut docet S. Thom. 2. 2. q. 32. a. 7. non ideo semper acquisitio est invalida, quia id ex quo acquiritur est illicitum. 2. Quia nullum prodiit à Regibus nostris edictum, quo aleatores ante Judicis sententiam restituere teneantur.

Lucrum vero quod necdum solutum est sed promissum duntaxat, non debet in conscientia solvi, quia citato Ludovici XIII. Edicto, hæc solvendi promissio nullam prorsus obligationem parit. *Déclarons toutes dettes contractées pour le jeu & toutes obligations & promesses faites pour jeu, quelque déguisées qu'elles soient, nulles & de nul effet, & déchargées de toutes obligations civiles & naturelles.* Idem Princeps aliud an. 1629. emisit Edictum quo patribus, matribus, avibus & tutoribus sit facultas repetendi id quod filii aut minores perdidissent. Eas vero Leges etiamnum vigere ex variis Senatus Paris. Declarationibus probat Pontas ubi supra cas. 3. Idem pro Regnis Hispaniarum edixisse Carolum V. refert Tamburinus lib. 8. in Dec. c. 9. Eadem consuetudo in quibusdam Belgii locis viget, ut Antuerpiæ.

Sponsio, gallice *Gageure*, est contractus quo duo vel plures de veritate vel eventu rei contententes, sibi invicem aliquid spondent ut ejus sit qui veritatem fuerit assecutus.

Hic contractus, si adsint conditiones requisitæ, licitus est; tum quia nullo jure prohibetur, tum quia quidam est fortunæ contractus quo uterque contendens, pari jacturæ & lucris periculo expositus est.

Conditiones ex sunt. 1. Ut res de qua agitur eodem intelligatur sensu à contententibus; alioqui enim non consentirent in idem, nec proinde contraherent. 2. Ut res de qua contenditur sit utrique incerta; alioqui jam non esset æqualitas in spe & periculo, quæ ad sponsonis justitiam requiritur, sicque esset obligatio restituendi in eo qui sponsonem obtinisset.

Sed quid si de eventu certus, alteri notitiam meam manifestaverim, & is nihilominus voluerit contendere?

Resp. 1. Consentiant omnes eum qui à principio certus erat de veritate rei quam sustinet, sed altero pertinaciter contradicente, formidare incipit & dubitare, puta quia advertit alias contigisse non semel ut in iis etiam quæ certa sibi videbantur, deceptus fuerit, consentiant, inquam, eum posse licite lucrari, ob illud

periculum quod tunc imaginatur. Molina disp. 308. Lugo disp. 31. sect. 6. n. 79.

Resp. 2. Si certus sis ab initio, & certus esse pergas, existimant multi te licite posse & spondere & lucrari; quia nec decipis alium quem mones, nec ei injuriam inferis; & ipse suam sibi temeritatem imputare debet. Ita Navarrus, Sanchez, Salmanticen. Hæc sententia, etsi valde probabilis, à pluribus rejicitur; quia in contractibus onerosis qualis est sponsio, attendi debet justitia & æqualitas cum proportionem ad contractum venditionis & emptionis quem alii contractus imitantur: sicut ergo venditio vitri pro gemma invalida est, etiam si emens monitus rem quæ venditur gemmam non esse sed vitrum credere noluerit; ita à pari venditio juris ad lucrum, & spei ejusdem lucris, in qua consistit tota sponsonis natura, reipsa nulla est, si jus illud seu spes, etsi ab alio magni fiat propter ejus errorem, in se tamen nullum sit. Ita Molina & Lugo ubi supra.

Quæres quid sentiendum de eo qui sciens tres Doctores eandem cathedram sperare, cum unoquoque eorum spondet & contendit eum excludendum esse, & sic certus est se contra duos lucraturum, quia duo certissime excludentur.

Respondent aliqui, hos omnes contractus simul sumptos illicitos esse quia tollunt æqualitatem. Ita Ledesma, & Salmanticen. Contrarium tenet Delugo, juxta quem tamen qui sic spondet, deberet centum spondere contra quinquaginta, quia adversarius duplo majus periculum subit. Vide prædictum Theologum, ne hic diutius immoremur.

CAPUT UNDECIMUM.

De promissione.

Dicendum nunc de contractibus gratuitis seu lucrativis quo nomine intelliguntur promissiones, donationes & ultimæ voluntates.

Est autem promissio, *Actus exterior quo quis se alteri obligat ad aliquid; sive est libera & spontanea fidei datio de re licita & possibili, quæ si fiat sub certa verborum formula qua unus rogat & alter promittit, dicitur stipulatio; v. g. Spondes te hoc facturum; spondeo.*

Dicitur 1. *datio fidei*, & sic distinguitur à *donatione*, in qua non est fidei datio sed rei. Est autem hic fides, non simplex voluntas faciendi, sed obligatio ad faciendum, ex virtute fidelitatis. Unde qui dicit, *promitto*, si merum desiderium aut propositum significare velit, non censetur stricte promittens, nec ut talis obligatur.

Dicitur 2. *libera*: si enim fraude vel metu extorta sit, nihil aut parum valet, juxta ea quæ diximus cap. 3. 1. part. hujus Tractatus, nisi juramentum accesserit, de quo supra.

Dicitur 3. *spontanea*, id est gratuita vel liberalis, quia nullum imponit onus promissario; & sic differt à promissionibus utrimque onerosis, in quibus tam promittens quam promissarius ad aliquid se obligant.

Dicitur 4. *de re possibili & licita*, quia nulla contrahi potest obligatio de re vel mala vel impossibili. Quod si res promissa partim licita sit partim illicita, quod licitum est fieri debet, quod illicitum omitti. Quia ex Reg. 37. de reg. Juris in 6. *utile non aebet per inutile vitiari*. Si autem promissio majoris boni impeditiva sit, non desinit obligare, modo sit de re bona; quia minus bonum interdum magis homini placet quam majus, ad discrimen voti quod non obligat nisi fuerit de meliori bono, quia quod melius bonum, quatenus melius, impedit, Deo gratum esse non potest. Unde illud cujus ommissio Deo accepta est, non est materia voti. Ut solvantur omnia quæ ad promissionem pertinent.

Quæres 1. An promissio etiam gratuita in materia gravi obliget, & qua ex virtute.

Resp. Promissionem hanc si acceptata sit obligare sub mortali, idque ex justitia; si vero acceptata non sit, obligare solum ex veracitate. Ita multi contra multos qui hic non nisi veniale peccatum esse putant, ut Salmanticenses.

Prob. prima pars, quia omnis contractus parit obligationem, idque ex justitia: atqui promissio acceptata est contractus quidam jure gentium institutus; ergo ejus obligatio in gravi materia gravis esse debet.

Prob. 2. Obligatio justitiæ ea est quæ parit jus exigendi aliquid: atqui promissio etiam gratuita jus illud parit;

parit; promittere enim non est solum affirmare se aliquid facturum, sed insuper se ad id faciendum alteri obligare, ideoque jus ei dare exigendi quod ipsi promissum est: hinc queri solent homines illatam esse sibi injuriam quoties quis datam & acceptatam fidem frangit; ergo.

Confirm. quia qui nude affirmat se aliquid facturum, ad id tenetur ex veracitate; ergo qui promittit, magis obligatur.

Prob. 3. Fatentur ipsi adversarii, promissionem strictam parere obligationem, si fiat coram notario, testibus aut in scriptis; & res ipsa hujusmodi promissio dat actionem in foro exteriori: atqui extrinsecus illæ formalitates novam promissioni obligationem non addunt, sed supponunt, vis enim promissionis à mente tota pendet, non à verborum sono, signisve exterioribus; ergo merito dixit S. August. lib. 1. de Doct. christ. cap. 36. *Omni fidei violator iniquus est.*

Fatentur tamen communiter hujusce nostræ opinionis defensores, 1. Gravitationem obligationis quæ ex promissione nascitur, pendere ab intentione promittentis; quia promissio est quasi lex privata quam sibi quisque imponit: unde sicut obligatio legis pendet ex legislatoris voluntate, adeo ut leviter, vel graviter obliget prout ipsi placuerit, ita & promissio. 2. quantitatem quæ in foro sufficit ad mortale, hic non sufficere, sed majorem requiri, quam alii statuunt quadruplo ampliore, quos non improbat Decoq.

Prob. secunda pars, scilicet quod promissio non acceptata, quæ potius vocatur *pollicitatio*, non obligat ex justitia. 1. Quia eatenus promissio inducere potest obligationem ex justitia, quatenus est contractus: atqui ut sit contractus debet esse duorum in idem consensus, qui sine acceptance esse non potest. 2. Quia obligatio justitiæ ex parte promittentis, importat jus strictum ex parte promissarii: porro jus illud non habetur nisi à consentiente. Et vero qui jus illud acquirit, incurrit obligationem gratitudinis: hanc autem nemo incurrit nisi volens, præsertim cum beneficium acceptare sit libertatem vendere, ex communi adagio; ergo superest ut ante promissionis acceptance non obligetur nisi ex veracitate, quatenus quilibet efficere tenetur ut dictum suum verificetur, nisi adsit rationabilis mutuandi causa. Hæc autem obligatio levis est, & non obligat sub gravi, ut communiter docent Theologi, nisi inde oriretur grave proximi damnum, ut si Medicus promiserit se subventurum ægro graviter periclitanti, qui spe frustratus notabiliter lætus sit. Ita inter alios Flor. Decoq. p. 228.

Ex hac promissionis obligatione colliguntur aliæ ejus conditiones quæ in ipsius definitione minus expresse continentur. Debet enim esse deliberata, & ea quidem deliberatione quæ ad peccatum mortale sufficit, hoc enim tantæ obligationis onus sine pleno consensu & advertentia impositum non cenetur. Debet esse immunis à dolo & errore circa substantiam, vel causam finalem, ne desit consensus substantialis. Cætera ex iis quæ passim diximus, satis intelliguntur.

Quæres 2. an omnis promissio ut obliget debeat acceptari, quare, & quomodo.

Resp. 1. Promissionem, ut strictè obliget, debere acceptari; tum propter rationes statim allatas, tum quia non potest promittens strictè obligari ad id faciendum, de quo nescit an alteri gratum futurum sit: atqui ante acceptance nescit promittens an id quod promisit promissario gratum accidere debeat, necne; ergo. Tum denique quia qui promittit non videtur animum habere se strictè saltem obligandi, donec alter acceptet; ergo quamdiu conditio hæc impleta non est, strictè non obligatur. Idem dicendum de donatione.

Resp. 2. Multos esse Doctores qui certas quasdam pollicitationes independentes ab acceptance obligare putant, quales eæ sunt quæ fiunt Universitati, Ecclesiæ, Hospitali, vel Civitati ad instruendas ejus ruinas. At de hoc non consentiunt omnes, de quo vide Salmantic. cap. 4. punct. 4.

Resp. 3. Acceptationem sic fieri debere, ut promissori vel donatori innotescat: unde si promissarius vel donatarius promissioni aut donationi præsens sit, verbis aut signis exprimere debet eam sibi acceptam esse, ut sic duorum voluntates in unam concurrant: porro, juxta multos, ut promissio non onerosa censeatur acceptari, regulariter sufficit taciturnitas il-

Tournellii Tomi II. P. III. De Justitia & Jure.

lius cui sit, juxta hanc Juris regulam 43. in 6. *Qui tacet consentire videtur*; quæ cum locum non habeat ubi de præjudicio tacentis agitur, juxta L. Si filiusfamilias. ff. De procurat. locum habere debet cum de tacentis beneficio agitur: unde regula sequens, *Is qui tacet non fatetur, sed nec utique negare videtur*, sic est intelligenda, quod taciturnitas ex se indifferens est ut assensum vel dissensum significet, secundum diversitatem materiæ: atque ideo prima regula locum habet in favorabilibus, secunda in onerosis. Ita illi, sed in Gallis quoad donationes non sufficit silentium, de quo infra.

Quod si absens sit promittens aut donator, debet per litteras aut nuntium, promissarium de promissione certiores facere; nec sufficeret quod alius tertius promissionis conscius eam proprio motu referret promissario; sicut nec satis esset si promissarius acceptance faceret coram aliis qui promittentem non repræsentarent. Hinc facile colliges, mortuo donatario aut promissario, nullam esse promissionem. An vero ab hæredibus acceptari possit, disputatur. Negant multi, quia, inquit, hæredes succedunt solum in juribus defuncti quæsitis & realibus: & vero quæ amico gratis promittuntur, plerumque hæredi nec pro pretio darentur. Pro hac opinione stat Ricard. Tract. de Donationibus. l. p. c. 4. sect. 2. distinct. 3.

Quæres 3. Quando nam promissio vel donatio valida & acceptata revocari possit.

Certum est quasdam esse promissiones pleno jure irritas: sic promissio Beneficii Ecclesiastici nondum vacantis, quovis modo facta, & illicita & nulla ex Concil. Lateran. III. etiam si nullum in particulari promittatur, quia sic *mortis alienæ votum ingreditur*. c. 2. De concess. præbendæ & Eccl. non vacantis. in 6. Sed hic loquimur de promissione valida.

Resp. Cum Lessio dab. 10. Censent aliqui universaliter tunc delinere promissionis obligationem, quando ita mutatur rerum vel personarum status, ut si promissor mutationem hanc prævidisset, nolisset promittere. Ita Navar. c. 18. Hæc tamen regula limitatione indiget. 1. Quia locum non habet in promissionibus Deo factis: multi enim castitatem vovent & Religionis ingressum, qui si utriusque difficultates sentissent ab initio, nequaquam vovissent: & ii tamen non ideo à votorum obligatione solvuntur, ut fatentur omnes; quia hosce eventus potuerant ac debuerant prævidere, & juxta Salvat. Luc. 14. toris monitum sedentes, id est non cursim, sed per otium computare, ansumptas haberent ad Evangelicæ turris constructionem necessarios. 2. Quia locum etiam non habet in promissionibus onerosis homini factis, quæ quotidie corruerent, si obligatio rerum mutatione tolleretur, cum sæpe promittenti aut promissario aliquid contingat, quod ab initio prævisum, conventionem impedisset. 3. Quia nec valere potest præfata regula in ipsis quoque gratuitis promissionibus, cum mutatio ab homine prudenter agente prævideri potuit & debuit.

Dico itaque. Delinit obligatio promissionis 1. cum res promissa sit inutilis aut noxia promissario, impossibilisve aut illicita promittenti; quia tunc cessat materia promissionis.

2. Cum promissarius obligationem remittit; quia tunc cedit jure suo.

3. Cum promissio facta est ob causam quæ non fuit, aut non est: ut si promiseris tabellam ei quem errore facti credideras de te bene meritum esse; aut dotem egenæ virgini, cui ampla contingit hæreditas.

4. Cum duo sibi vicissim promiserunt, & prior promissis stare non vult: tum quia frangenti fidem non est servanda fides; tum quia cum paria sint utriusque partis jura, locum hic habet compensatio.

5. Cum res ita mutata sunt, ut prudenter judicetur promittentem noluisse hunc casum comprehendere: tum quia promissio non obligat ultra intentionem explicitam vel implicitam promittentis; tum quia vir prudens non censetur voluisse se in omnem eventum obligare, unde hæc fuit promissionis ejus conditio tacita, nisi quid eveniat quod virum prudentem à promissione traheret: tum denique quia sicut ex reg. 82. Juris in 6. in generali concessione non veniunt ea quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus, si in specie peterentur; ita nec si in promissione comprehensi sunt eventus, qui si menti occurrerent, dæterrent à pro-

D d d 4

pro.

promittendo; ergo in hisce casibus definit, aut potius nulla est promissionis obligatio.

Hinc non tenetur stare promissis 1. qui rem promissam quam vilioris esse pretii crediderat, multo majoris esse deprehendit, præsertim si tanta promissio vires ejus superet. 2. Qui promissit se tali die culturum esse proximi sui vineam, & uxoris aut filiorum qui gravi torquentur morbo curam gerere debet. 3. ait Lessius, qui puellæ quam virginem existimabat, nuptias promissit, haud promissurus si nosset esse corruptam. 4. Qui pollicitus erat se pecuniam mutuo daturum, & ab eo improvisam necessitatem indiget &c. Atque hoc extendunt etiam si promissio fuerit jurata; quia juramentum promissionem non firmat, nisi eo sensu quo facta est: unde si promissio tacitam habeat conditionem, sive ex mente promittentis, sive ex natura rei, aut dispositione Juris, juramentum eam non tollit, sed solum secundum eam, promissionem confirmat. Neque enim additur juramentum ut promissio aliter accipiatur quam per se accipi soleat, sed ut eo intellecta modo quo solet intelligi, non possit revocari. Vid. Less. lib. 2. cap. 42. dub. 4. n. 22.

CAPUT DUODECIMUM.

De Donatione.

Donatio est *Liberalis rei alicujus collatio*, id est traditio *realis*, pariens dominium & jus in re, & hæc quidem traditio vel est strictè liberalis, quæ nullum in donante debitum supponit, ne gratitudinis quidem; vel liberalis latè, quæ licet excludat justitiæ debitum, non tamen gratitudinis, tuncque dicitur antidoralis, seu remuneratoria. Donatio quæ *verbalis* appellatur, ut cum quis alteri dicit, Do tibi equum meum qui abiens est, non tam est donatio quam promissio, aut saltem non est perfecta & completa donatio.

Donatio præcipuè dividitur in absolutam, & conditionatam. Hæc conditionem annexam habet, illa non.

Dividitur 2. in donationem *inter vivos*, & donationem *causa mortis*. Prima ea est qua quis sic donat, ut rei donatæ dominium velit, se vivente, in donatarium transferri. Secunda est, qua quis actualiter quidem donat, sed tantum vult, se mortuo, dominium transferri: ut cum quis dicit, Do tibi centum nummos post mortem, vel cum moriar.

Inter utramque donationem hæc sunt discrimina. 1. in donatione causa mortis, donator mavult rem donatam habere, quam eum cui donat; magisque eum cui donat quam heredem suum. Instit. l. 2. tit. 7. secus in donatione inter vivos, in qua mavult donator donatarium rem habere quam se, cum ea se exuat in gratiam donarii. 2. Donatio causa mortis licet ab homine sano fieri possit, mortis tamen intuitu fieri debet, cum ejusdem mortis mentione; secus donatio inter vivos. 3. Donatio inter vivos de se irrevocabilis est, nisi certis in casibus, de quibus infra; donatio vero causa mortis essentialiter revocabilis est. In supremis enim dispositionibus hæc regula procul obtinet, ut ambulatoria sit hominis voluntas usque ad extremum vitæ spiritum. Hinc tritum illud à Juriscons. nostris: *Les donations entre vifs saisissent & sont irrevocables; les donations à cause de mort sont revocables, & ne saisissent point.* Hinc etiam donator inter vivos juridicè cogi potest ad traditionem rei, non donator causa mortis. Quod si donator sibi reservare voluerit facultatem de re inter vivos donata pro nutu disponendi; aut si donationis instrumentum penes se servaverit, nec transcriptum dederit donatario, invalida est donatio, juxta hanc sententiam apud nos celebrem, *Donner & retener ne vaut.* Vid. Ferriere in art. 73. Consuet. Paris. Domat. tom. 1. p. 101.

Ex hac ultima inter utrumque donationis genus differentia factum est, ut Consuetudines quæ dispositiones causa mortis in hæredum præjudicium factas non approbant, nisi quoad certam boni portionem, donationes causa mortis ad eandem portionem reducant, cum contra non strictos donationibus inter vivos limites apponant, nisi in quantum hoc pertinet ad legitimam proles, &c. Quia in donationibus inter vivos donator non hæredes tantum suos, sed & semetipsum privat iis rebus

quarum donationem facit. Vide Domat hoc titulo pag. 101.

An donationes causa mortis differant à dispositionibus testamentariis, seu ab ipsis testamentis, graviter controvertunt Jurisperiti nostri. Alii affirmant differre; alii negant. Ita inter alios Ricard *Traité des donations &c.* cap. 2. n. 37. Ferriere verbo *donation*. Domat lib. 4. tit. 1. sect. 3. Atque hinc colligunt ad donationem causa mortis easdem requiri formalitates quæ Jure nostro in testamentis aut codicillis requiruntur, præterquam iis in Consuetudinibus quæ in donationibus causa mortis alias quam in testamentis formalitates admittunt. Verum litem hanc diremit Ludovicus XV. Edicto anno 1731. Versaliis dato: postquam enim dixit art. 1. *Tous actes portant donation entre vifs seront passés pardevant Notaires, & il en restera minute, à peine de nullité.* Sic pergit art. 3. *Toutes donations à cause de mort, à l'exception de celles qui se feront par contrat de mariage, ne pourront dorénavant avoir aucun effet, dans les pays même où elles sont expressément autorisées par les Loix ou par les Coutumes, que lorsqu'elles auront été faites dans la même forme que les testaments ou les codiciles; en sorte qu'il n'y ait à l'avenir dans nos Etats que deux formes de disposer de ses biens à titre gratuit, dont l'une sera celle des donations entre vifs, & l'autre celle des testaments ou des codiciles.* Ibid. art. 4. alia quæstio hactenus ambigua, his solvitur verbis: *Toute donation entre vifs qui ne seroit valable en cette qualité, ne pourra valoir comme donation ou disposition à cause de mort, ou testamentaire, de quelque formalité qu'elle soit revêtue.*

Quæres 1. quænam ad donationis validitatem requirantur conditiones.

Resp. Quatuor requiri, quarum prima se tenet ex parte donantis: secunda, ex parte donatarii: tertia, ex parte rei quæ datur: quarta demum, ex parte formalitatum, quæ nisi accedant, caduca est & nulla donatio. De unaquaque breviter differemus juxta principia Juris Gallici, qualia habentur apud Ricard. Argou, &c.

1. Itaque ad donationis validitatem requiritur ut donator sit ad donandum habilis: unde generaliter loquendo ii soli inter vivos donare possunt, quibus contrahere licitum est, quique liberam & Legibus non ligatam habent de re sua disponendi facultatem. Ad hoc autem necessariae sunt quædam conditiones, quarum aliæ se tenent ex parte corporis, aliæ ex parte animi; aliæ demum ab extrinseco, putà à Legibus requiruntur, & quæ si deficient, donatio nulla est.

Hinc validè donare non possunt 1. qui à natura muti sunt & surdi simul, ita ut nec scriptura, nec voce voluntatem suam certo exprimere possint, & ideo irritatum est an. 1595. testamentum paralytici, qui nec loqui, nec scribere potuerat; etsi nutibus & signis quam optime potuerat fieri, voluntatem suam declarasset. Ricard. part. 1. cap. 3. sect. 2. Vide Argou p. 252.

2. Furiosi... quia mente carent. Item prodigus cui bonorum suorum administratio à Judice interdicta est. Instit. *Quibus non est perm. fac. testam.* Imo ligatur prodigus statim ac parentes ejus contra eum agere cœperunt. Ricard. ib. sect. 3. senes vero tam mortis causa quam inter vivos donare possunt, nisi jam delirare, & mente notabiliter minui incipiant. Id. ibid.

3. Filii familias jure Romano non possunt, quamdiu sunt sub patris potestate, disponere inter vivos nisi de peculio castrensi, aut quasi castrensi, iisve bonis quæ ita ad eos pertinent ut pater nequidem eorum usumfructum habeat.

4. Pleraque Galliarum consuetudines ad hoc ut quis inter vivos de bonis immobilibus disponere possit, requirunt annos viginti quinque, juxta dispositionem Juris Romani. Sed major est diversitas circa ætatem qua quis valide testari possit: quædam enim Consuetudines annos viginti quinque requirunt, aliæ viginti, aliæ quindecim duntaxat. His Consuetudinibus obsequi debent etiam novitii in Religione, qui nisi ætatem Consuetudinibus locorum in quibus degunt requisitam adepti sunt, validè non testantur, ut sæpius judicatum est, tametsi mirum sit iis licitum esse de persona sua irrevocabiler disponere, quibus de bonis suis disponere illicitum est.

5. Qui civiliter mortui sunt, sive morte infami, ut qui triremibus & exilio in perpetuum condemnati sunt;

L. 4. ff.
De adi-
nendis,
&c.

Argou t.
1. p. 249.
Vid. Ri-
card sect.
5.

Ricard. c.
3. sect. 3.
n. 157.

Ibid. n.
192.

sunt; five morte heroica, ut Religiosi professi, nec donare ne quidquam sibi in particulari accipere possunt: idem dicendum de Equilibus Melitenlib. ut solemniter judicatum est an. 1588. Hoc extendit Ricard. ad PP. Societatis Jesu. Alia est ratio Patrum Oratorii, & Presbyterorum Missionis S. Lazari, qui omnes à Clero sunt seculari, succeduntque parentibus, & iis parentes.

6. Religiosus ad Episcopatum promotus non succedit in Gallia; ei tamen succedunt parentes, non autem Ordo cujus Religionem profuebatur. Ita saepe judicatum. Sanctius utique se gerunt Episcopi Religiosi, qui quod ab Ecclesia & pauperum patrimonio accipere boni, Ecclesiae & pauperibus vel inter vivos, vel causa mortis distribuere satagunt. Ceterum annuas pensiones ad victum & ad alios usus necessarios percipere possunt Religiosi.

7. Religiosi qui extra Communitatem Beneficia habent, de eorum redditibus absque Superioris licentia disponere possunt: unde valet donatio non quidem immobilium sed mobilium ab iis facta in gratiam secularium; ut an. 1587. judicatum est à Senatu Parisiensi qui donationem Bibliothecae à Petro Poncet Monacho factam Joanni Herve S. Joannis Parocho confirmavit.

8. Religiosus de suppellectilibus & iis quae reservavit, nequidem de Superioris regularis consensu testari potest. Bona haec non Abbatibus Commendatariis ut olim, sed Fabricae & locorum pauperibus adjudicantur juxta anth. Collat. Andeg. Ita judicatum Ar. resto an. 1710. & 1712.

9. Multae sunt Consuetudines quibus prohibetur ne durante matrimonio maritus quidquam directe aut indirecte five donatione inter vivos, five alio quovis modo uxori donet, aut uxor marito, excepta ea donationis specie quae mutua dicitur, & qua ambo paciscuntur ut qui alteri superstes vivet, usumfructum mediae partis bonorum Communitatis percipiat, iisdem bonis quoad dominium directum penes haeredes defuncti remanentibus. Aliae permittunt ut maritus donet uxori, non uxor marito: eae Consuetudines à Confessariis necessariae consulendae sunt, ne praeter imperitia eas approbent donationes quae reprobantur locorum legibus, quibus unusquisque in conscientia obsequi tenetur. Vid. Ricard. tota sect. 5. cap. 3. ubi inter alia statuit n. 388. eas Consuetudines quae donationem prohibendo, non loquuntur nisi de donatione inter vivos, censeri permittere donationem testamento factam. Vide etiam Argou tom. 1. lib. 2. cap. 11. pag. 251. Pontas verbo *Donation*.

1. O Filii illegitimi in universo Galliae Regno disponere possunt de bonis suis, tam inter vivos, quam in ultima voluntate. Idem etiam donationis accipiendae capaces sunt, modo ea universalis non sit. Quod si ex adulterio aut incestu nati sint, nihil ultra alimenta recipere possunt. Ricard. ibid. sect. 8.

Secunda conditio est, ut donatarius recipere non prohibeatur. Hinc donatarii esse non possunt 1. qui certam in alios auctoritatem habent; sicque nullae sunt donationes in vivis, vel testamentariae, factae à pupillis, &c. In gratiam tutorum, curatorum, eorumque uxorum, nisi jam tutores rationes suas reddiderint.

2. Nullae etiam à Judicibus declarantur donationes, tam Confessario, quam Ordini cujus ille membrum est, à poenitentibus factae. Ita judicatum contra quamdam Oratorii Gallicani domum, apud Henris tom. 2. lib. 4. q. 154. Si tamen donatio iustae gratitudinis limites non excederet, eam à Judicibus reprobendam non esse censent aliqui cum Authore Collat. Andeg. p. 188. & Argou p. 259.

3. Ex eadem suspitione nimis in donatoris animi auctoritatis cautum est, ne Medici, Chirurghi, & alii id genus; Advocati quoque & Procuratores quidquam ab iis recipiant quorum negotia gerunt. Collat. Andeg. p. 184. Argou ibid. Est enim res imperiosa timor. Vide Ricard. sect. 9. & alibi passim.

Tertia conditio est, ut res quae datur dari permittatur, eo saltem modo quo datur. Hinc non valet 1. Donatio in fraudem creditorum facta; sed pleno jure nulla est ex Edicto Henrici IV. an. 1609. Oppositam propositionem damnavit Clerus Gallican. an. 1700.

2. Donatio omnium bonorum inter vivos Jure Romano licita, in quibusdam etiam Consuetudinibus licita est, in aliis vero illicita. Licita est omnium bonorum donatio inter vivos ex artic. 272. Consuet. Paris. excipe nisi donator prolem habeat cui legitima debeatur. Esi autem inter vivos licita sit haec omnium donatio, non tamen valet si fiat causa mortis. Argou p. 253.

3. Censent vulgo Theologi, donationem bonorum, tam futurorum quam praesentium, inter vivos esse invalidam; quia qui sic donat, privat se potestate testandi, quod bono Reipublicae ordini contrarium decernitur. L. 61. ff. *De verb. oblig.* Eandem tamen donationem, si mortis causa fiat, validam esse censent, quia cum semper revocari possit, non tollit testandi libertatem. Hodie post longas ea de re disputationes invaluit usus in Gallia, ut eae donationes inter vivos reputentur, & pro validis habeantur. Vide Argou p. 273.

4. Requiritur ad donationis validitatem certae quaedam formalitates sine quibus ea non subsistit. Eae vero tres jure nostro numerantur, acceptatio scilicet, traditio, & insinuatio.

1. Necessaria est acceptatio tum Jure Romano, quia ex L. *Hoc jure*. ff. *De donat. non potest liberalitas nolenti acquiri*; seu, ut habet Reg. 69. ff. *De diversis regulis Juris, invito beneficium non datur*. Unde revocari potest donatio, ut v. g. fundatio Capellae, quamdiu ab Episcopo acceptata non est, neque confirmata, *homologuée*: ita judicatum an. 1598.

2. Acceptatio secundum Jus Romanum suppleri poterat, at Jure Gallicano non suppletur; nec sufficit acceptatio tacita; unde infirmata est anno 1633. in Curia Parisiensi donatio in ejus instrumento mentio fiebat donatarii ut *praesentis*, non autem ut *acceptantis*. Ricard. cap. 4. sect. 1. n. 839. Collat. Andeg. pag. 116. Acceptatio à Notario nomine donatarii facta non sufficit; valet tamen si coram Notario fiat à procuratore ad id *specialiter* designato.

3. Haec acceptationis necessitas locum habet in iis etiam donationibus quae fiunt Ecclesiae, & minoribus. Minores viginti quinque annis valide non acceptant sine curatorum consensu; sicut nec uxores absque mariti auctoritate: valet tamen donatio utrique conjugii facta, etsi à marito solo acceptetur. In donationibus vel mutuis, vel quae contractu matrimoniali fiunt, ob matrimonii favorem, non requiritur acceptatio, vel potius ea sufficit acceptatio sine qua tales contractus non subsistunt. Vide eosdem Authores Donationes extra contractum matrimonii factae pueris ex eodem matrimonio procreandis, valent si fiant à patre, aut ab eo acceptentur Argou p. 266.

Secunda formalitas ad donationis validitatem requisita, est *traditio*. Traditio autem duplex, realis, & ficta. Realis, cum donator rei dominium directum & utile in donatarium actu & absolute transfert: ficta vero, cum donator ita rei proprietatem transfert in donatarium ut ejus usumfructum sibi retineat, &c. Traditio ficta plerisque in Consuetudinibus sufficit, sed non sufficit in iis Consuetudinibus quae expresse requirunt ut donator re sua penitus se exuat ut donatarium ea quasi induat. *Coutumes de vest & de vest, sans sine & desaisine*. Argou p. 272.

Tertia demum formalitas est *insinuatio*, qua nempe donationes in Acta publica referuntur; quia donationes ignotas non esse omnium interest, praesertim creditorum quibus ex donationibus praedictum creari posset. Insinuatio quae à Constantino inducta fuerat, nunc in universo Galliae Regno sub nullitatis poena requiritur. Circa hanc insinuationem quaedam notanda.

1. Insinuari debent, tum donatio, tum acceptatio: insinuatio solius donationis irritam eam faceret.

2. Insinuationi obnoxiae sunt donationes, tum inter vivos, tum causa mortis: ex Edictis anno 1703. & 1704.

3. Ea insinuatio minoribus necessaria est, etiam si curatores eorum qui eam incuria sua omisere solvendo pares non sint. Necessaria est quoque in donationibus quae fiunt Ecclesiis, Monasteriis, Hospitalibus, Communitatibus: legatum tamen summae mobilis semel solvendae Ecclesiae, Communitati, &c. si trecentas libellas non excedat, insinuationem non exigit. Ita sanxit Ludovicus Magnus anno 1707. & 1708. Ita etiam judicatum an. 1723.

4. Donatio summæ pecuniariz de manu ad manum facta non indiget insinuatione. Argou p. 270. Ratio est, ait Hubert, quod nulla lex generatim prohibeat eam donationem quæ ab homine vivente fit brevi manu, sed certis dumtaxat personis, putâ marito, vel uxori, &c.

Quæres 2. An, & quibus de causis donatio inter vivos possit revocari.

Resp. Possit quatuor de causis. Prima est ingratitude donatarii: ne vero causam hanc levius & facilius quisquam obtrudat, varios in quibus locum habere censetur casus enumerat Justinia. L. ult. cod. De revocand. donat. Itaque si donatarius in donatorem injurias atroces effundat, vel manus impias inferat, vel jacturæ molem ex insidiis suis ingerat, quæ non levem sensum substantiæ donatoris imponat; vel vita periculum aliquod ei intulerit, vel quasdam conventiones sive in scriptis donationi impositas, sive sine scriptis habitas, quas donationis acceptor sponso, minime implere voluerit. Ex his tantummodo causis, si fuerint in judicium dilucidis argumentis cognitionaliter approbata, donationes everti concedimus. Ad injuriam revocari potest, si donatarius donanti alimenta denegat. Vide Ricard. 3. part. cap. 6. Si donans antequam in gratitudinis actionem intenderit, moritur, eadem actio ab hæredibus ejus intendi non poterit.

Secunda revocandæ donationis causa est, cum filii absque parentum consensu, aut obtento, aut saltem requisito, ad nuptias convolant. Atque hæc causa ad præcedentem revocari potest, cum gravior parentibus injuria inferri nequeat, quam si ipsis inconsultis eligatur status tanti momenti.

3. Revocatur donatio ob prolem postea susceptam: unde si quis prolem non habens, magnam bonorum suorum partem donaverit, eique postea nascatur proles, revocatur pleno jure hæc donatio, ut quæ ex Legum dispositione facta censetur sub hac conditione, si proles non nascatur.

Dixi, magnam bonorum partem: qui enim de hac materia accuratius scripsere, fatentur donationem ut revocari possit, tantam esse debere, ut merito judicetur virum prudentem eam non fuisse facturum si se prolem habiturum conjecisset. Hæc revocatio locum habet in iis etiam donationibus quæ fiunt Ecclesiæ & locis piis.

Qui filios illegitimos, sed ex adulterio minime procreatos hacet, & eorum matrem in uxorem accipit, per hanc spuriz proles legitimationem, comparatur ei cui proles supervenit; unde factam alicui tertio donationem revocare potest.

4. Est etiam revocandæ donationi locus, cum facta est contra officium pietatis parentibus aut liberis debitæ; ut cum per eam filii legitima sua privantur, id est ea hæreditatis parte quæ ipsis secundum Leges debita est, &c.

CAPUT ULTIMUM.

De ultimis voluntatibus.

NOMINE ultimæ voluntatis intelligitur, Actus voluntatis quo quis legitimè statuit quid de rebus suis post mortem suam fieri velit. Hujus species, aut quasi species sunt testamentum, codicillus, legatum, fideicommissum, & donatio mortis causa. De hac egimus; de aliis restat paucis dicendum: etsi enim materia hæc magni sit momenti, vix tamen aliud agere potest Theologus, quam generalia statuere principia, quæ si ita loqui fas est, scrupulum Confessariis injiciant, eosque ad plenioris rei intricatæ notitiam in Jurisperitorum libris vel responsionibus quærendam sollicitent.

ARTICULUS I.

De testamento.

Testamentum ex eo appellatur quod restatio mentis sit, ait Justin & definiri potest, *Ultimæ voluntatis dispositio solemniter facta cum institutione hæredis.*

Dicitur 1. *Ultimæ voluntatis dispositio*, per quod venit cum aliis ultimis voluntatibus.

Dicitur 2. *Solemniter facta*, quia cum Reipublicæ multo interfit ut qui de rebus suis disponunt, id liberè faciant, & non ex aliena suggestionem, certæ quæ-

dam Jure civili & municipali institutæ sunt formalitates, quarum defectu nulla sunt testamenta.

Dicitur 3. *Cum hæredis institutione*: est autem hæredis institutio, nominatio successoris in universum jus testatoris: eaque institutio ita necessaria est in locis quæ Jure Romano reguntur, ut sine ea stare non possint testamenta.

Addunt aliqui, vel legatarii universalis, quia in Gallia consuetudinaria institutio hæredis locum non habet, sed hæreditas defuncti pleno jure in eum transit qui secundum leges defuncto succedere debet, juxta commune effatum, *Le mort sai fit le vif, son hoir plus proche & habile à succeder*: unde non obstante quacunque institutione, qui hæres institueretur, non esset nisi legatarius universalis, adeoque legati universalis traditionem petere deberet ab hærede consanguineo, sicut & eam petere debent legatarii particulares.

Cæterum legatarius universalis, etsi in Gallia consuetudinaria hæredis locum teneat, non tamen est verè hæres, neque in omnia universim bona succedit; sed in ea tantum quæ testator dare non prohibetur: certa enim quædam bona hæredibus debentur, quæ in alios transferre non potest testator. Sic ex art. 292. Consuet. Paris. non valet donatio patrimonii ultra quintam partem. Vide Ferriere, verbo *Institution*, & *Legataire*. Hinc colliges testamenta Galliz consuetudinaria non esse reipsa nisi codicillos, cum iis desit institutio hæredis ac testamentum requiritur: & id verum esset, etiam si testator nulla habens bona de quibus disponere sibi prohibitum esset, omnia prorsus alicui legaret: hæc enim dispositio, etsi maximè generalis, non diceretur hæreditas, sed legatum. Ita Domat p. 461. tit. 2. *De legatis*.

Testamentum jure communi dividitur in *solemne*, in quo servantur omnes solemnitates à Jure præscriptæ; & *privilegiatum*, quod valet etsi ex formalitates non servantur: tale est testamentum militis, etiam in Gallia. Si tamen miles de summa centum libellas superante disponat, non valet ejus testamentum, nisi scriptum sit, quia pro re summam hanc excedente non valet in hoc Regno probatio per testes. Vid. Ferriere, verbo *Testament militaire*.

Dividitur 2. in *scriptum seu clausum*, quod fit scripto coram septem testibus requisitis, qui mares esse debent puberes, & * capaces ad recipiendum ex testamento; & *nuncupatum*, quod viva voce, & sine scripto fit coram septem etiam testibus ejusdemque conditionis. Hoc testamenti genus ne quidem in regionibus Juris scripti locum habet, si agatur de summa centum libris majori, quia non valet probatio per testes, uti mox dictum est.

Dividitur 3. in *olographum*, quod propria testatoris manu scribitur; & *non olographum*, seu *solemne*, quod scilicet à testatore dictatum est, & à publica persona acceptum. Testamentum olographum non viget in locis quæ Jus scriptum sequuntur, iis exceptis quæ à Curia Parisiensi jus petunt: viget vero in Provinciis consuetudinariis, & merito, cum ea testamenti species extra suspicionem maximè posita sit. Ad hocce testamentum nulla requiritur solemnitas, nisi ut totum à testatore scriptum sit, sine additionibus aut interlineis ab extranea manu apposis: debent etiam exprimi locus & tempus sub pœna nullitatis. Subscriptio à testatore indubiè apposita testamento aliena manu exarato non sufficeret.

Formalitates ad testamentum solumne in Gallia consuetudinaria requisitas recensere non possumus, quia pro locorum varietate variæ sunt, tam circa eorum qui testamenta recipiunt, quam circa testium qualitatem. Consuetudines aliquæ requirunt ut testamentum recipiatur à Notario coram tribus testibus, vel à Parocho ejusve Vicario coram totidem testibus: aliæ, ut recipiatur à duobus Notariis, aut à Parocho ejusve Vicario, & uno Notario; aut ab uno Notario & duobus testibus: *Iceux témoins idoines, suffisans, mâles, & âgés de vingt ans accomplis, & non légataires*. Ita Consuetudo Paris. art. 289. Vide Claudium de Ferriere Comment. in hunc articulum edit. 1728. Varias illas suis singulis in locis nosse debent & tenentur Parochi eorumque Vicarii: cum enim infirmorum voluntates ex proprio officio exscribere soleant, & in foro exteriori irrita declarentur testamenta quæ debita solemnitate carent, eorum ignorantia grave populis præjudicium & damnum procrearet. Forma testamenti in Ritualibus habetur aut haberi debet.

Quæres

Argou
p. 279.

*capables
de rece-
voir par
testament

Instit.
lib. 2.
tit. 10.

Quæres, an testamentum sine requisitis solemnitatibus confectum, in foro interiori nullum sit, ita ut hæredes, etiam si cognitam habeant testatoris voluntatem, non teneantur illud exequi, legata solvendo, &c.

Resp. Multiplex est ea de re opinio. Prima eorum est, qui hujusmodi testamenta in foro interiori valere contendunt, ita ut hæredes ab intestato non possint repetere hæreditatem vel legatum, si jam forte sint in manibus legatarii, & ad restituendum teneantur, si hæc ipsis à Judicibus adjudicata fuerint. Secunda eorum est, qui hæc testamenta in utroque foro invalida esse censent, ita ut legatarius ante Judicis sententiam restituere debeat hæredibus ab intestato id, quod ex tali testamento acquisisset. Tertia eorum est, qui ob materiæ obscuritatem censent legata, quæ quæ quis jam haberet, post Judicis sententiam esse restituenda, non ante. Quarta distinguit inter legata ad *pias causas* & *prophanas*; & credit prima solvi debere, etiam si testamentum formalitatibus necessariis careat, secunda verò nequaquam. Juxta hanc distinctionem

Dico 1. Legata ad *pias causas*, de quorum veritate constat, solvi debent, etiam si testamentum sine requisitis solemnitatibus confectum sit. Ita non solum Theologi omnes, ut notat Habert, sed etiam doctiores nostri Jurisperiti, ut Carondas, Papon, Menard, Mornac, & alii, quos citat & sequitur Pontas, verbo *Legs*, cal. 14.

Probant autem 1. ex expressa Juris Canonici dispositione: sic enim loquitur Gregorius IX. capite 4. *De Testamentis*. *Cognovimus... quod moriens uxor redempti, concham argenteam nudis verbis jussit venumdari, & suis dari libertis, & scutellam argenteam cuidam Monasterio religioso se, in quibus voluntatem ejus per omnia volumus adimpleri.*

2. Quia legatum ad *pias causas*, ut ad Ecclesiæ reparationem, pauperum juvamen, &c. Non minus favorabiliter excipi debet, quàm testamentum militis, ergo si valeat, ut reipsa valere diximus, militare testamentum absque iis formalitatibus, quæ Jure præscribuntur, à fortiori valere debet testamentum ad *pias causas*.

3. Quia legata hæc censi non debent gratuitæ donationes, sed remedia ad testatoris salutem, vel utilia, vel etiam necessaria; nonnunquam enim à Confessario præscripta sunt, aut ex justitia debentur; ergo.

Hic duo notat Pontas post Caballut. lib. 6. Theoria, &c. cap. 20. n. 5. 1. Legata pia deberi, etiam non adita hæreditate. Adiri dicitur hæreditas, dum acceptatur dicto vel facto.

2. Eadem immunitas esse à detractioe Falcidiæ & Trebellianicæ. Est autem Falcidia quarta pars hæreditatis, quæ Jure Romano ita affectatur hæredibus, ut ea nunquam privari possint, nec teneantur legata particularia, quibus oneratum esset testamentum solvere cum dispendio hujusce quartæ partis. Trebellianica vix differt à Falcidia, ut notat Domat. *Loix Civiles*, lib. 5. tit. 4. verum hæc immunitas à Falcidia nec locum habet in Provinciis consuetudinariis, ubi Falcidia non viget; nec certo pro legatis piis stabilita est Jure Romano, ut ostendit Domat l. 4. tit. 3. sect. 2.

Cæterum etsi non eadem in legatis piis, quæ in profanis requirantur solemnitates, aliquæ tamen necessariae sunt, ex quibus de intentione testatoris certò constet ejusdem hæredibus: unde docet Author Collat. Andeg. hæredem non teneri ad traditionem legati, nisi testamentum coram Notario aut Parocho, & duobus testibus factum sit. Facile tamen crediderim, sufficere duos aut tres legitimos testes; neque aliud exigit Alexander III. cap. 2. *De Testamentis*. quo præcipue nititur idem Author, quem vide tom. 1. p. 329. & seq. Ulterius progreditur Van Roy, & nequidem duos testes requirit.

Dico 2. In aliis casibus irritum est in utroque foro testamentum, cui defunt formalitates Legibus requisitæ.

Prob. 1. Ut tale testamentum irritum censi debeat, duo sufficiunt. 1. Ut qui in Republica auctoritatem habent, illud irritare possint. 2. Ut illud de facto irritaverint: atqui utrumque certum est. 1. Enim, qui auctoritatem habent, possunt hominem reddere ad testandum inhabilem, nisi cum tali solemnitate testetur; quia id necessarium esse potest,

ut vitentur fraudes & lites, atque ut testamenta non temerè, sed cum debita cautela fiant. Et verò his de causis invalidi sunt contractus matrimoniales, qui aliter quàm præsentè Parocho & testibus fiunt; ergo quod in hoc contractu fieri potuit, à fortiori fieri potuit in testamentis.

2. Testamenta absque debitis formalitatibus facta, à Principibus, iisve, qui Reipublicæ administrationem habent, de facto irritata fuisse, patet ex omnium locorum Legibus; quæ testamenta contra loci consuetudinem facta nullius esse roboris decernunt: *Imperfectum testamentum sine dubio nullum est*, ait Justinianus.

Instit. l. 2. tit. 17. §. 7.

Quòd autem ejusmodi Leges non fundentur in præsumptione fraudis actualis, inde patet, quòd testamenta rescindantur à Magistratibus, etiam cum certò iisdem constat, nullam de facto fraudem intervenisse. Vid. sup. pag. 483 & seq.

Obj. 1. Leges prædictæ intelligi possunt de nullitate, quæ in foro solum exteriori locum habeat; ergo.

Resp. Neg. antec. Eæ enim leges absolute & indistinctè loquuntur; ergo iis absolute in utroque foro obtemperandum est; *Qui enim resistit potestati, Dei ordinationi resistit*. Rom. 13. v. 2. Et verò si valeat hæc responsio, dici poterit, donationes ab iis factas, quibus bonis interdictum est, non irritas esse nisi in exteriori foro, & sic de cæteris. Inde verò quanta in Regnis perturbationum seges!

Obj. 2. Iniquum prorsus est, ut quis absque culpa sua privetur facultate de re sua disponendi; *Nihil enim tam convenientis est naturali equitati*, ait Justinianus, quàm voluntatem domini volentis rem suam in alium transferri ratam haberi.

Resp. Id iniquum non esse, cum hoc postulat publica utilitas; sic valet præscriptio, etsi homo per eam rebus suis absque culpa privetur. Quod dicit Justinianus, intelligi debet de voluntate Legibus conformi, & cui Jura non resistunt: sic impediunt Leges, ne homo clandestinè corporis sui dominium transferat.

Obj. 3. Leges hominum nihil possunt contra jus naturæ: atqui jure naturali sufficiunt duo tantum testes; ergo efficere non possunt humanæ Leges, ut ii non sufficiant.

Resp. Dist. Leges hominum nihil possunt contra jus naturæ præceptivum, v. g. impedire nequeunt, ne honoretur Deus, quia id præcipit natura, conc. contra jus permissivum, neg. Sic jus naturæ permittit, ut valeat matrimonium ex solo contrahentium consensu initum; at id non præcipit: unde si matrimonium fiat sine debitis solemnitatibus, nullum est.

ARTICULUS II.

De codicillis, legatis, & fideicommissis.

Codicillus est ultimæ voluntatis dispositio circa ea, quæ quis vult post mortem suam fieri, absque hæredis institutione. Codicillus fieri potest ab homine testato, vel intestato. Non requirit solemnitatem, unde in eo sufficiunt quinque testes, etiam non vocati; cum in testamento septem ad hoc expresse vocati requirantur. At fœminæ non magis in codicillo quàm in testamento testari possunt, juxta Ferriere in titulum 25. lib. 2. Institut. Hæc observantur in Provinciis *Juris scripti*.

In Gallia consuetudinaria, ubi locum non habet hæredis institutio, eo solum differunt codicilli à testamentis, quòd codicilli habeantur ut supplementa, quibus aliquid testamentis additur aut detrahatur. Cæterum formalitates, quæ ad testamenti valorem requiruntur à Consuetudinibus, ab iisdem requiruntur ad validitatem codicillorum.

Legatum est ultimæ voluntatis dispositio, qua testator aliquid alteri donat, eidem ab hærede præstandum. Aliquando sumitur pro reipsa dono relicta.

Fideicommissum non differt à legato, nisi quod in fideicommissio verba diriguntur ad hæredem, ut aliquid donet tertio, v. g. *Volo, hæredem meum solvere centum nummos Titio*; in legato verò verba ad ipsum legatarium diriguntur, ut, *Lego centum nummos Titio*.

Legatum, sicut & fideicommissum, duplex, particulare, universale. Particulare, eum alicui designatum

tum aliquod bonum legatur, ut summa pecuniæ, tabella, villa; universale verò, cum aliquis bona omnia sua legat, aut omnium bonorum partem, ut mediam & quartam, &c. Aut hæredis fidei committit alteri tradenda. A bonis autem ad eum, qui hæres institutus non fuerit translatis detrahatur Jure Romano quarta pars, quæ, cum agitur de legatis, dicitur *Falcidia*, cum verò de fideicommissis sermo est, vocatur *Trebelliana*. Et si verò *Falcidia* & *Trebelliana* locum non habent in Gallia consuetudinaria; in ea tamen non possunt universa bona legari aut fideicommissi, sed ut plurimum, bona mobilia, bona soli parta, *acquets* & *conquets*, & quinta pars patrimonii seu propriorum ut ajunt: * Ita consuetudo Parisiensis art. 292.

Circa legata innumera præponi possent quæstiones, quas brevitatis causa omittere cogimur. Pauca dicemus, quæ instar generalium principiorum assumi solent, etsi nonnullas limitationes patiantur.

1. Legare non potest, qui testari non potest: hinc ut testamentum, sic & legatum ab impubere factum, nequidem valeret, postquam is pubes evasisset, quia quod initio vitiosum est, tractu temporis non potest convalescere. Leg. 29. ff. De reg. Juris.

2. Et non potest legari, cui per testamentum accipere prohibitum est: homini tamen civiliter non naturaliter mortuo legari potest pensio alimentaria.

3. Legata non debentur nisi deducto ære alieno: unde si debita legatum superent, legatarius nihil consequitur. L. 66. ff. Ad leg. falcid.

4. Etiam quæ necdum sunt, sed futura sunt, legari possunt, ut fructus ex horto proventuri. L. 17. ff. De legatis, &c.

* Toutes personnes saines d'entendement... peuvent disposer par testament & ordonnance de dernière volonté, au profit de personnes capables, de tous leurs biens meubles, acquets & conquets immeubles, & de la cinquième partie de tous leurs propres, héritages, & non plus avant, encore que ce fût pour cause pitoyable.

5. Species nominatim legata, ut hic equus, horologium manuale, si non reperiantur, nec dolo hæredis deesse probentur, pari ex testamento non possunt, adeoque caducum est hujusmodi legatum. Secus si equus generatim legatus esset. L. 32. ff. De legatis.

6. Legati pii executio jure nostro non devolvitur ad Episcopum aut Parochum: ii tamen vigilare & instare debent, ut pia defuncti voluntas executioni mandetur.

7. Si testator duas ejusdem nominis res habeat, & unam leget, hæres eam, quam volet, legatario dabit. L. 30 ff. De leg.

8. Si legatarius ante testatorem decedat, ad hæredem ejus legatum non transit. L. 1. ff. De conditionibus, &c.

9. Hæres non tenetur de evictione, si rem legatam evinci contingat. Instit. De legatis.

10. Legatarius particularis in uno tantum casu tenetur ad solutionem debitorum, de quo vide Consuetud. Parisiens. artic. 295. At legatarii universales pro rata emolumenti, quod perceperunt, de debitis tenentur anà cum hæredibus. Vide Richard. 3. p. cap. 11. pag. 758. Argou tom. 1. capite 28.

11. Nunquam legatarius, vel fideicommissarius... utitur legis *Falcidia* beneficio. Leg. 47. ff. Ad leg. falcidiam. Unde si debita legatum exhauriant, nihil exigere poterit legatarius ab hærede. Vide de hac materia Richard, Collat. Andeg. Pontas verbo *Legs*.

Quæres, quid sentiendum in foro conscientiae de fideicommissis in favorem illius, qui per leges legatarius aut hæres institui nequit.

Resp. Et testatorem & eum, qui talis dispositionis executionem promittit, mortaliter peccare, quia justæ legis ordinationi resistunt. Legatum illud si ve à fideicommissario, si ve ab iis, in quorum favorem relictum erat, legitimis hæredibus restitui debet, quia nec pertinet ad fideicommissarium, cui donatum non fuit; nec ad uxorem defuncti, v. g. aut filium spurium, in iis Consuetudinibus, quæ hujusmodi personas ad hæc legata inhabiles esse discernunt.

F I N I S.

INDEX RERUM,

Quæ in Tractatu de Justitia & Jure, & de Contractibus continentur.

A.	B.
A Bigeatus quid. Pag. 531 Abortus an aliquando possit procurari. 515 Quibus subiaceant pœnis, qui abortum procurant. 516 Acceptatio ad validitatem donationis necessaria. 597 Accepta ob turpem causam an retineri possint. 510 Acceptio injusta rei alienæ quoduplex. 482 Accessio acquirendi dominii modos. 474 Adulator quis, & quando restitutioni obnoxius. 490 Adulter ad quid tenetur in dubio. 524 Adulteræ obligationes. <i>ibid.</i> Advocati quando restitutioni obnoxii. 491 An valeat donatio ipsis facta. 598 Edificium an accedat solo. 244 Alea, an licita, præsertim Clericis. 593 An parta ludis aleæ retineri possint. 593 Alluvio quid. 443 Arrha quid, & ejus effectus. 565 Assuratio quid, & an licita. 592 Artifices an possint aliquid retinere ex eorum bonis, pro quibus operantur. 536 Auri & argenti venæ ad quos pertinent. 466	B Estiæ, feræ, & cicures. 464 An sint occupantis. <i>ibid.</i> & seq. Quid de bestia, quam unus vulneravit, & alter cepit. 466 <i>ibid.</i> Bois mort, &c. <i>ibid.</i> Bona fides. <i>vid.</i> Fides. Bona. <i>vid.</i> Res. Bonorum divisio, quando & quo jure facta, an conveniens. 464 Bona castrensia, quasi castrensia. 461 Paraphernalia. 458 Bona communia quomodo dividenda. 513 Bona nafragantium quibus reddenda. 469 Bona vacantia quæ, & cujus sint. <i>ibid.</i> Bursæ collegiorum an vendi possint. 513 An à Papa conferri. 514 An iis dari, qui pauperes non sunt. <i>ibid.</i>

C. Ca-

INDEX RERUM.

C.		
C Alumnia quid sit.	525	
Cambium quid sit, & quotuplex.	587	
An sit licitum.	ibid.	
Quid de cambio Lugdunensi.	588	
Census quid, & quotuplex.	ibid. & seq.	
An licitus, & qua conditione.	589. & seq.	
Cessio bonorum an liberet debitorem à restitutione.	503	
Chirographa an minoris vendi possint quàm contineant.	543	
Circumcelliones qui fuerint.	512	
Codicillus quid.	599	
Columbaria an & quibus licita.	464	
An liceat columbas occidere.	ibid.	
Commodatarius qua ex culpa restituere teneatur.	483	
Commodatarius an in casu incendii res suas alienis præferre possit.	ibid.	
Quid si rem sibi commodatam remittat per nuntium infidelem.	ibid.	
Commodatum quid, & an differat à Precario.	591	
Compensatio an & qua autoritate licita.	535	
An locum habeat in materia famæ.	528	
Conditio quotuplex, an suspendit contractus.	548	
Conditione impleta an novo opus sit, consensu.	ibid.	
Quid de conditione impossibili.	549	
Donans sub conditione, an ante eventum resilire possit.	548	
Conductio. <i>vid.</i> Locatio.		
Confessarius imperitus ad restituendum tenetur.	484	
Consensus quis ad ad contrahendum requisitus.	541	
Consentiens an & quando restituere teneatur.	491	
Quid dicendum de Canonico, qui inter postremos suffragium ferens, injuriæ jam satis decretæ consentit.	ibid.	
Consulens quis dicatur.	489	
Consulens ad restituendum obligatur.	484. 489	
Etiamsi secluso ejus consilio positum fuisset malum.	487	
An revocato consilio.	484	
An in casu dubii.	487	
An si minus malum consulat, ut deterreat à majori.	489	
An si bona fide malè consuluerit.	484	
Contractus definitio & divisio.	536	
Quis contrahere potest? An pupillus, minor, &c.	537	
An valeat contractus ex errore & dolo.	542	
An ex metu.	543	
Obligatio contractus, an ad eam servari debeant solemnitates Jure præscriptæ.	545. & 599	
An contractus de se invalidi juramento firmentur.	547	
An, & quomodo obligent contractus conditionati.	548	
Contractus ad diem, ad modum.	ibid.	
Contractus consignativus <i>vid.</i> Census.		
Cooperans damno an restituere debeat.	487	
Quid de cooperatoribus usurarii.	580	
Creditorum, ordo in restitutione iis facienda servandus.	ibid.	
Culpa, ejus divisio in juridicam & theologicam.	482	
Qua ex culpa nascitur obligatio restituendi.	ibid.	
Potestne quis ex culpa veniali teneri ad restituendum sub mortali?	ibid.	
Custodes an restituendo obnoxii, si damnum non impendant.	493. & seq.	
Quid de custodibus portarum urbis.	ibid.	
D.		
D amnum, quænam ejus causæ, & ut restituere debeant.	487	
Ordo inter damnificatores servandus.	484	
Debitor quando restitutionem differre potest.	507	
Quæ debita prius ab eo solvenda.	495	
Debita privilegiata, &c.	498	
Defloratio virginis, ad quid obliget.	522	
Demonstratio in contractu, quid.	538. 549	
Error in demonstratione an contractum irritet.	550	
Depositum quid sit.	591	
Depositarius qua ex culpa obligatus ad restitutionem.	467	
Detractio quale peccatum.	525	
Detractor ad reparationem famæ tenetur.	526	
Varii casus circa detractionem.	ibid. & seq.	
An tenentur ad restitutionem auditores, hæredes, superiores.	528	
Modus restituendi.	ibid.	
Causæ excusantes à reparatione famæ, impotentia, condonatio, compensatio, &c.	529	
		Distributio onerum Reipublicæ, quomodo in ea peccatur. 435
		Dolus. <i>vid.</i> Error.
		Dominium quid & quotuplex. 433
		Peccatores, filii familias, &c. dominii capaces, & c. <i>ibid.</i>
		jus.
		Ad quæ se extendat dominium hominis. 434
		Modus acquirendi dominii. <i>ibid.</i>
		Donatio quid sit. 596
		Donatio inter vivos & causa mortis ut differant. <i>ibid.</i>
		Qui possunt donationem facere. <i>ibid.</i>
		Qui possunt accipere. 598
		Formalitates ad donationis validitatem requisitæ, nempe acceptatio, traditio, insinuatio. <i>ibid.</i>
		Donatio an excuset ab usura. 576
		Duellum & ejus pænæ. 521
		Occidens in duello tenetur ad restituendum. <i>ibid.</i>
		Dubium an, & quando impediatur bonam fidem. 474
		Conditio possidentis in dubio melior, quo sensu. <i>ibid.</i>
		Dubia circa personas, an meliorem in partem interpretanda. 531
		E.
		E mphyteusis, quid, & quamdiu duret, &c. 466. & seq.
		Emens rem alienam vilius, & carius revendens, an excessum restituere debeat. 482
		Emptor, qui emit à fure, an restituere teneatur, an possit rem emptam reddere furi. 503
		Emptorum quis præferendus, si res pluribus vendita sit. 557
		Emptio. <i>vid.</i> Venditio.
		Episcopi an Gallia de legatis piis per se disponant. 599
		Error, quid, quotuplex, quando vitiat contractum. 542
		An impediatur præscriptionem. 472
		Evictio quid, an venditor de ea teneatur erga emptorem. 559
		F.
		F alcidia quid sit, an legatum pium ab ea immune sit. 599
		Fama quid, & ut reparanda. 524
		Feræ. <i>vid.</i> Bestiæ.
		Feudum. 503
		Fideicommissum non valet, si sit contra Leges 600. & seq.
		Fidejussio quid sit. 591
		An pro ea pretium recipere liceat. <i>ibid.</i>
		Fides bona ad præscribendum requisita. 473
		An ignorantia vel dubium bonam fidem impediunt. <i>ibid.</i>
		Bona fides an excuset ab usura. 579
		Filius, an eum inter & patrem sit justitia. 458
		Quotuplicis generis bona habeat. 461
		An teneatur ad restituendum, si rapiat ea, quæ sunt patris. 533
		An nihil retinere possit ex iis, quæ acquirit laborando ex rebus paternis. 462
		Filius familias an obligare se possit ex contractu. 537
		An pecuniam mutuò acceptam restituere teneatur, & quando. 539
		Fœtus quando animatus. 515
		<i>Vid.</i> Abortus.
		Fructus naturales, industriales, &c. 498
		An, & quando restituendi. <i>ibid.</i>
		Fructus rei venditæ ad quem pertineant. 555
		Furtum, quid, quotuplex, & quale peccatum. 531
		Quæ quantitas requiratur ad furtum mortale. <i>ibid.</i> & 532.
		Quid de eo qui minima furta successivè committit. 534
		Quid de furto, uxorum, filiorum, &c. 533
		Quæ causæ excusent à furto. 534
		G.
		G abellam fraudare an licitum. 456
		Gabella pro venditione cui exactori debeatur. 550
		H.
		H abitatio quid sit. 479
		Hæredis institutio quid sit. 598
		Non est necessaria in testamentis Jure Gallico. <i>ibid.</i>
		Hæredes an teneantur restituere. 521
		Quid de hæredibus detractoris. 528
		Hæres possessoris malæ fidei, an præscribat. 482
		Homicidium quid, & quale peccatum. 511
		Homicidium sui directum, semper licitum. <i>ibid.</i>
		Casus, in quibus homo indirectè sui homicida esse potest. 512
		Homi-

INDEX RERUM.

Homicidium publica autoritate nihil habet mali. 513
Homicidium innocentis an aliquando licitum. *ibid.*
An liceat occidere invasorem vitæ suæ. 516
An invasorem alienæ. 519
An invasorem boni temporalis, castitatis, &c. *ibid.*
Homicidium casuale & ex condicto. 520
Homicidium ad quam restitutionem obliget. 521
Vid. Duellum, Abortus.
Honor quid sit, & an debeat restitui. 525
Hypotheca, quid. 592
An cadat Jure nostro in mobilia. 597
Hypothecarii creditores quo privilegio gaudeant. 498

I.

Ignorantia, quænam obstat præscriptioni. 472
Impensæ voluptuariæ, utiles, &c. an repeti possint. 485
Incrementum latens & patens quid sint. 472
Infamans quis, & quando restitutioni obnoxius. 526
Injuria in bonis spiritualibus, ut reparanda. 507 & 508
Injuria in bonis corporis. 511
Injuria per stuprum. 522
Injuriam contra famam. 524
Injustitia duplici modo sumpta. 479
Injustitia an volenti fieri possit. *ibid.*
Injustus an sit, qui facit injustum. *ibid.*
Injustusne sit, qui Clericum volentem percutit. *ibid.*
Inventæ res an pauperibus sint erogandæ. 466
An Bullæ compositionis circa hoc dari possint. *ibid.*
An pauper rem inventam applicare sibi possit. *ibid.*
Quid domino post rei consumptionem comparenti sit restituendum. *ibid.*
An quid exigi aut recipi possit pro præmio inventionis. 467
Quid de rebus, quarum dominus non cognoscitur. 500
Innocens an aliquando occidi possit. 514
Insinuatio ad donationem necessaria. 597
Juramentum potest esse validum, nec tamen contractum confirmare. 546. & 547
Juramentum obligat, quando sine peccato servari potest. 546
An possit dispensationem juramenti petere, qui juravit se non petiturum. *ibid.*
Contractus irritus aliquando juramento confirmatur, non semper. 548
Judicium temerarium. 530
Jus quid. Quo Jure utimur in Gallia. Jus scriptum, &c. 459
Variæ species Juris. *Toto titulus de Jure.*
Jussio. *vid. Mandatum.*
Justitia quid sit, an virtus moralis, &c. 454. & seq.
Justitiæ divisio, variæ circa eam quæstiones. 455
Objectum materiale & formale justitiæ. 457
An justitia sit patrem inter & filium. *ibid.*
An Deum inter & creaturas. 457
An saltem justitia vindicativa Deo competat. 458

L.

Lapilli littorum maris cujus sint. 466
Legatarius universalis. 599
Legatum quid sit. *ibid.*
An legatum pium subjaceat Falcidiæ. *ibid.*
Quæstiones aliquot circa legatum. *ibid.*
Lettres de Remy. 504
Libellus quid sit. 472
Lignatio in silvis an licita saltem pauperibus, & quando. 466
Locatio quid sit. 590
Locatoris obligationes. *ibid.*
Ad quid teneatur locatarius. *ibid.*
An domus possit locari meretrici. *ibid.*
Lucrum cessans quando dicatur. 375
An lucrum cessans ab eo compensari debeat, qui differt restitutionem. 506
An ratione lucri cessantis, &c. aliquid supra sortem accipi possit. 575
Ludus & lusus quid. 592
Ludus an licitus, & quibus conditionibus. *ibid.*
Vid. Alea.
Luxuriæ species quot sint. 522

M.

Mandans quo ordine restituere teneatur. 498
Quis mandans censeatur. 488
An restituere debeat damnum, quod non mandavit. *ib.*
An revocato mandato teneatur de damno. *ibid.*
An teneatur de damno, quod incurrit mandataris. *ibid.*
Mandatum ut contractus. 591
Maritus, an eum inter & uxorem sit justitia. 458
Mater, an secari possit, ut succurratur proli. 515
Metus quid, quotuplex, an irritet contractum. 543
Merx quale ejus debeat esse pretium. *vid. Pretium.*
Mohatra an contractus sit licitus. 568
Monopolium quid sit, an, & quando licitum sit, necne. 564. & seq.
Montes pietatis liciti, & quare. 582
Mutilatio sui an & quando licita. 513
Mutus quis dicatur in materia restitutionis. 492
An omnis, qui tacet, teneatur ad restitutionem. *ibid.*
Quid de eo, qui prohibet, ne alter clamet. *ibid.*
Quid de servo, qui tacitus videt heri bona diripi. *ibid.*
Mutuum quid sit. 565
Res mutuo accepta qua in specie debeat reddi. *ibid.*
Casus aliqui circa mutuum. *ibid.*
Mutuans an possit percipere fructus pignoris. 577
Mutuatarius an mutuum accipere possit sub usura. 581

N.

Naaman an peccaret inclinando se coram Remmon. 492
Necessitas quotuplex. 506
Ob quam necessitatem differri possit restitutio. *ibid.*
Quid si creditor in eadem sit necessitate. *ibid.*
Quænam excuset à furto. 534
Necessitate transacta an restituendum. *ibid.*
Negotiatio quid sit. 561
Quando illicita. 562
An licita sit Clericis. *ibid.*
Non manifestans quando restituendo obnoxius. 578
Non obstant quis, & an restituere debeat. *ibid.*
Notorietas facti & juris. 527. & 581

O.

Obligatio quid & quotuplex. 546
Obligationes venditoris & emptoris. 557
Officia sæcularia an vendi possint. 552
Quid de officiis Capellanorum Regiorum. *ibid.*

P.

Pactum retróvenditionis an licitum. 559
Pactum legis commissoriæ. 561
Quæ pacta mutuo addito usuram pariant. 576
Palpo quis, & an restituere teneatur. 490
Participans quis, quotuplex, & quando restitutioni obnoxius. 491
Rustici, qui à militibus coacti prædas vehunt, an sint furti participes. *ibid.*
Quid de Christianis, qui pro Turcis remigant. *ibid.*
Pastio, in quo peccetur circa pastionem animalium. 466
Pater, ejus potestas in bona filiorum. 461
Pauperes an aliquando possint alienum sumere. 534
An transacta necessitate teneatur ad restituendum. *ibid.*
Peculiatu quid sit. 571
Peculium quotuplex. *vid. Bona castrensis.*
Pignus quid & quotuplex. 592
Plagiatus, quid. 531
Possessio juris & facti, civilis & naturalis, &c. 481. & seq.
Quæ necessaria sit ad præscriptionem. *ibid.*
Possessor bonæ & malæ fidei, quos fructus restituere debeat. 485
An possessor bonæ fidei præscribat, &c. 452. & 510
Præscriptio quid, & an valeat in foro conscientiæ. 468
Quid præscribi possit, quo titulo, & tempore & seq. 470.
Precarium quid sit. 591
Pretium quid & quotuplex. 552
Unde crecit vel minuitur. *ibid.*
Quo pretio res vendi debeat. *ibid.*

Pretium

INDEX RERUM.

Pretium sumitur à tempore traditionis.	562	Societas accepto pignore an licita.	581
An res, quæ pretium non habent, tanti vendi possint, quanti dominus eas vendi voler.	553	Societas trium contractuum prohibita.	ibid.
Quid de rebus, quæ venduntur sub hasta.	ibid.	Quid si tres contractus cum diversis personis ineantur.	585
An pretio currente vendere possit mercator, qui cognoscit mercium copiam paulo post superventuram.	554	Quid de societate cum assècuratione sola capitalis.	ibid.
Promissio quid.	594	Societas animalium, ejusque conditiones.	ibid.
An obliget in conscientia, sub gravi, & quando.	ibid.	Specificatio quid sit.	455
Promissio, ut obliget, an acceptanda.	595	Sponsio ex ludo an obliget, & quibus conditionibus.	593
Quando revocari possit.	ibid.	Stuprator quis, & ad quid obligatus.	522
Proportio geometrica & arithmetica.	456	Superficies quale sit jus.	503
Proxenetæ an ad restituendum teneatur, si rem supra pretium sibi constitutum vendiderit.	564	Superior de tractori non resistens, an ad restituendum obligetur.	527
Pubertas qua ætate contingat.	538. & seq.	Suspicio an idem sit cum judicio temerario.	530
Pudicitia invalor an occidi queat.	519	T.	
Pupilli an obligentur sine tutoris autoritate, & quando.	538	Testamentum quid & quotuplex.	598
An obligentur saltem naturaliter.	539	Formalitates ejus Jure Civili & Gallico.	ibid.
An teneantur solvere, quod ludo perdidierunt.	ibid.	An valeat, si desint ex formalitates.	ibid.
An obligentur ex mutuo.	ibid.	Thesaurus quid sit.	450
Q.		Ad quem pertineat Jure Romano.	ibid.
Quantum, & quomodo restitui debeat.	501	Quid si inveniatur arte magica, aut non fortuito.	ibid.
R.		Quid de thesauro, qui inventus est in loco sacro.	ibid.
Rapina. vid. Furtum.		Quid de thesauris dicendum Jure Gallico.	ibid.
Ratihabitio an mandato comparetur.	489	An dominus fiat thesauri, qui emit agrum, in quo licet thesaurum latere.	451
Receptans & recursum præstans, quis.	497	Quid de sartore gemmam reperiente in veste veteri.	ibid.
Advocati, caupones, &c. veri receptantes.	ibid.	Titulus quid, & qualis ad præscribendum requiratur.	449
Religio, an teneatur ad restituendum, qui aliquem ab ea abduxit.	508	Traditio requisita in donationibus.	598
An in locum ejus debeat ingredi.	ibid.	Tutela quotuplex, quænam in Galliis locum habeat.	538
Quid de eo, qui professum revocavit à statu suo.	509	Tutor quid circa pupilli bona agere debeat.	ibid.
An possit Religionem quis ingredi ære alieno gravatus.	504	Non potest cum pupillo contrahere.	ibid.
Religiosi donationum incapaces.	597	Tenetur ad restituendum id, quod, ex pupillorum denariis usurariè acquisivit.	580
Quid si fiant Episcopi, aut extra Communitatem Beneficia habeant.	ibid.	V.	
Res empta à fure, an eidem reddi possit.	499	Venatio quibus prohibita, an Clericis.	463
Res inventæ. vid. Inventæ.		An teneatur ad restitutionem, qui venatur in alterius territorio.	ibid.
Restitutio qui definitur.	480	Venditio quid, & quomodo perficiatur.	550
An differat à satisfactione & solutione.	ibid.	A quo possit fieri.	ibid.
Restitutio ad salutem necessaria, & quare.	ibid.	Quæ res vendi possint, an fucus feminis, idolum Gentili.	ibid. & seq.
Præceptum restituendi an negativum.	481	Venditæ rei pretium. vid. Pretium.	
Agendi ratio Confessarii erga eos, qui tenentur ad restituendum.	ibid.	Cujus sint fructus rei venditæ.	555
Quæ ex culpa oritur restituendi obligatio.	482	An rei frugiferæ credito venditæ interesse percipi possit.	556
Possessor bonæ fidei & malæ ad quid teneatur.	485	Rei venditæ periculum in quem cadat.	ibid.
Quid de possessore dubiæ fidei.	486	An res vendita ei, qui prius emit, tradenda sit.	557
Cooperatores ad restituendum obligati, & quot distinguantur.	487. & seq.	Venditionis divisio.	ibid.
Quo ordine restituendum ab iis, qui sunt causa damni.	493	Venditioni pactum multiplex adjungitur.	ibid.
Quis ordo inter personas, quibus illatum est damnum.	495	Venditio credito facta supra latitudinem justii pretii, illicita est.	562
Restitutio an semper facienda domino, &c.	499	Venditio per proxenetæ.	564
Cui facienda, si domino, fieri non possit.	500	Venditor an rem suam nondum solutam recuperare possit.	494
An pauperibus, & quo jure.	ibid.	An aperire teneatur defectum rei venalis.	556
Quantum, & quando restitui debeat.	501	An teneatur emptori de evictione.	559
Quo loco & quibus impensis.	ibid.	Usucapio. vid. Præscriptio.	
An maximis impensis, si aliter restituere nequeas.	502	Usura unde dicta, & quid sit.	567. & seq.
Cujus periculo fiat restitutio.	ibid.	Usuræ divisio.	ibid.
Quæ causæ excusent à restituendo.	503	Errores circa usuram.	568
An bonorum cessio, &c.	ibid.	Usura Legibus omnibus prohibita.	ibid. & seq.
An liber est à restituendo, qui debiti immemor, tantum gratis donat, quantum debet ex justitia.	505	Qui tituli excusent ab usura, vel non.	571
Quid de eo, qui creditori creditoris sui solveret.	ibid.	An periculum probabile sortis.	548. & seq.
An restituere debeat, qui propter actum debitum aliquid accepit.	510	An donatio.	577
Quid si propter actum turpem.	ibid.	An sine usura possit in pactum deduci amicitia.	ibid.
Restitutio in integrum quibus concedatur.	472. & 540	An obligatio remutuandi.	ibid.
Retractus gentilitius quomodo fiat.	560	An pœna conventionalis sine usura mutuo apponi possit.	578
Retractus feudalís.	ibid.	Usurarii qui ad restituendum obligentur.	ibid.
S.		Quid de eorum hæredibus.	580
Sartores an aliquid ab iis accipere possint, apud quos emunt.	564	Usurariorum pœnæ, agendi ratio erga eos à Confessariis servanda.	581
Senatusconsultum Macedonianum, an & quando juvet filios familias.	539	Ususfructus quid sit.	453
Servitus in prædiis quotuplex.	470	Quomodo acquiritur & finitur.	454 475
Quomodo acquiritur.	ibid.	Usus quid.	ibid.
Servi in bello facti an fugere possint.	460	An separari possit à dominio in rebus, quæ usu consumuntur.	455
Silvarum custodes. vid. Lignatio & Custodes.		An id negaverit Joannes XXII.	ibid.
Societatis contractus quid, & an licitus.	582	Uxor an & quando sine mariti consensu obligare se possit.	549
Societatis impensas quis solvere debeat.	583		

181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191	192	193	194	195	196	197	198	199	200	201	202	203	204	205	206	207	208	209	210	211	212	213	214	215	216	217	218	219	220	221	222	223	224	225	226	227	228	229	230	231	232	233	234	235	236	237	238	239	240	241	242	243	244	245	246	247	248	249	250	251	252	253	254	255	256	257	258	259	260	261	262	263	264	265	266	267	268	269	270	271	272	273	274	275	276	277	278	279	280	281	282	283	284	285	286	287	288	289	290	291	292	293	294	295	296	297	298	299	300	301	302	303	304	305	306	307	308	309	310	311	312	313	314	315	316	317	318	319	320	321	322	323	324	325	326	327	328	329	330	331	332	333	334	335	336	337	338	339	340	341	342	343	344	345	346	347	348	349	350	351	352	353	354	355	356	357	358	359	360	361	362	363	364	365	366	367	368	369	370	371	372	373	374	375	376	377	378	379	380	381	382	383	384	385	386	387	388	389	390	391	392	393	394	395	396	397	398	399	400	401	402	403	404	405	406	407	408	409	410	411	412	413	414	415	416	417	418	419	420	421	422	423	424	425	426	427	428	429	430	431	432	433	434	435	436	437	438	439	440	441	442	443	444	445	446	447	448	449	450	451	452	453	454	455	456	457	458	459	460	461	462	463	464	465	466	467	468	469	470	471	472	473	474	475	476	477	478	479	480	481	482	483	484	485	486	487	488	489	490	491	492	493	494	495	496	497	498	499	500	501	502	503	504	505	506	507	508	509	510	511	512	513	514	515	516	517	518	519	520	521	522	523	524	525	526	527	528	529	530	531	532	533	534	535	536	537	538	539	540	541	542	543	544	545	546	547	548	549	550	551	552	553	554	555	556	557	558	559	560	561	562	563	564	565	566	567	568	569	570	571	572	573	574	575	576	577	578	579	580	581	582	583	584	585	586	587	588	589	590	591	592	593	594	595	596	597	598	599	600	601	602	603	604	605	606	607	608	609	610	611	612	613	614	615	616	617	618	619	620	621	622	623	624	625	626	627	628	629	630	631	632	633	634	635	636	637	638	639	640	641	642	643	644	645	646	647	648	649	650	651	652	653	654	655	656	657	658	659	660	661	662	663	664	665	666	667	668	669	670	671	672	673	674	675	676	677	678	679	680	681	682	683	684	685	686	687	688	689	690	691	692	693	694	695	696	697	698	699	700	701	702	703	704	705	706	707	708	709	710	711	712	713	714	715	716	717	718	719	720	721	722	723	724	725	726	727	728	729	730	731	732	733	734	735	736	737	738	739	740	741	742	743	744	745	746	747	748	749	750	751	752	753	754	755	756	757	758	759	760	761	762	763	764	765	766	767	768	769	770	771	772	773	774	775	776	777	778	779	780	781	782	783	784	785	786	787	788	789	790	791	792	793	794	795	796	797	798	799	800	801	802	803	804	805	806	807	808	809	810	811	812	813	814	815	816	817	818	819	820	821	822	823	824	825	826	827	828	829	830	831	832	833	834	835	836	837	838	839	840	841	842	843	844	845	846	847	848	849	850	851	852	853	854	855	856	857	858	859	860	861	862	863	864	865	866	867	868	869	870	871	872	873	874	875	876	877	878	879	880	881	882	883	884	885	886	887	888	889	890	891	892	893	894	895	896	897	898	899	900	901	902	903	904	905	906	907	908	909	910	911	912	913	914	915	916	917	918	919	920	921	922	923	924	925	926	927	928	929	930	931	932	933	934	935	936	937	938	939	940	941	942	943	944	945	946	947	948	949	950	951	952	953	954	955	956	957	958	959	960	961	962	963	964	965	966	967	968	969	970	971	972	973	974	975	976	977	978	979	980	981	982	983	984	985	986	987	988	989	990	991	992	993	994	995	996	997	998	999	1000
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------

Tournély, Honoré,

Honorati Tournely ... Cursus Teologicus Scholastico-Dogmaticus et Moralis,
Sive Praelectionum Theologicarum, Quas Author in Scholis Sorbonicis habuit,
Tomus ...
Bd.: 2

Coloniae Agrippinae 1752

2 Dogm. 327 b-1/2

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10325779-4

VD18 12414948-001